B. 48.

Digitized by Google

R. P. VINCENTII
HOUDRY
E SOCIETATE JESU
BIBLIOTHECA
CONCIONATORIA

Ethices Chriſtianæ præcipua continens argumenta; ordine Alphabetico digeſta.

E Gallico ſermone in Latinum translata.

TOMUS QUARTUS.
R—Z

VENETIIS,
EX TYPOGRAPHIA BALLEONIANA.
MDCCXLII.

Superiorum Permiſſu, ac Privilegiis.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX
ARGUMENTORUM CONTENTORUM
IN HOC QUARTO TOMO.

R

RECIDIVA. *Relapſus in crimen; pericula, quibus objicit peccatorem; inde emergendi difficultas &c.* 1
REGULARITAS. *Vita ordinata. Ordo, ac ſyſtema vitæ a ſingulis pro ſtatu ſuo ſervandum. Diligentia in eodem tuendo &c.* 20
RELIGIO. *Status religioſus. Vocatio ad hunc ſtatum. Religionis vota. Ingreſſus in religionem, profeſſio, & quidquid ad hoc argumentum pertinet.* 34
RESPECTUS HUMANUS. *Deſiderium placendi hominibus. Timor illis diſplicendi. Turpe complacendi ſtudium.* 58

S

SALUS ANIMÆ. *Salutis momentum, cura, negligentia &c.* 78
SANCTITAS. *Perfectio virtus &c. Obligatio creſcendi in Sanctitate, & ad perfectionem adnitendi.* 100
SCANDALUM, *quod accipitur, & infertur. Sceleris enormitas, & effectus pernicioſi &c.* 117
SERVITUS DEI. *Quam ſuave ſit ſervire Deo; & quam præſtet huic ſervire, quam Mundo. Fidelitas in ſervitute Dei.* 135
SOCIETAS ET CONVERSATIO. *Bonæ, malæque Societates; inutilis, & pericoloſus congreſſus. Bona, & mala colloquia, & ſermones. Cum impiis conſuetudo.* 157
SOLATIA. *Ludi liciti, illicitique. Solatia honeſta, & inordinata &c.* 174
SOLITUDO. *Receſſus a negotiis, & impedimentis ſæcularibus, ut ſalutis negotio vacetur. Solitudo interior, atque exterior.* 190
SPECTACULA. *Comœdiæ. Choreæ. Saltationes.* 209
STUDIUM. *Scientia, & eruditio. Utilitas, rectuſque earum uſus efficiendus, ac finis in illis ſibi proponendus.* 228

T

TEMPLA. *Materiales eccleſiæ. Modeſtia, ac reverentia ibi ſervanda. Templorum dedicatio &c.* 244
TEMPUS. *Bonus, ac malus temporis uſus. Temporis pretium, & jactura &c.* 260
TENTATIONES. *Ratio eas ſuperandi. Vigilantia ad eas prævertendas; & quidquid ad hoc pertinet argumentum.* 275
TIMOR DEI, *juſtitiæ judiciorum ejus &c.* 294
TRIBULATIO, *Crux. Adverſitas. Patientia chriſtiana.* 310

VER-

V

VERBUM DEI: Conciones: Concionatores &c. 334
VESTES. *Luxus, & immodeſtia veſtium, indumentorum, ornatuum &c.* 361
VIGILANTIA *Chriſtiana. In officiis ſuis obeundis cura &c.* 382
VOCATIO AD VITÆ STATUM. *Hujus electio facienda. Deus hac in re conſulendus; ejus auxilium, & lumina imploranda.* 393

Z

ZELUS SALUTIS PROXIMI. *Zelus falſus, & verus. Apoſtoli, Apoſtolicique viri. Cura, & deſiderium ſalutis animarum.* 411

BIBLIO-

BIBLIOTHECA CONCIONATORIA.

RECIDIVA.

Relapſus in crimen, Pericula, quibus objicit Peccatorem : inde emergendi difficultas &c.

MONITUM.

Argumentum Recidiva in ea crimina, ex quibus aliquando per pœnitentiam reſurreximus, jam de ſuggeſtibus vulgo tractari cœpit, & pauci ſunt Concionatores, qui hac de re, quæ ſummi profecto momenti eſt, aliquam non habeant concionem. Non video tamen, Sanctos Patres crebro de hoc fuiſſe locutos, qui inter ea mala, quæ ſcelus hoc gignit, unice fere immorati ſunt circa pravum habitum, qui ex repetitis ſceleribus contrahitur, & difficultatem hunc abjiciendi, quoniam hæc reciproce ſunt ſibimet cauſa, & effectus. Quæ ſi quis una eademque concione complecti velit, conſulere poterit ea, quæ de ſingulis hiſce argumentis a nobis allata fuere.

Argumentum hoc, ſi rite pertractetur, in peccatoris animo validam efficere poteſt impreſſionem, eumque cogere, ut reſipiſcat; cavendum tamen ne quid plus æquo amplificetur, & ne abſoluta vocetur impoſſibilitas ex hoc ſtatu emergendi: quæ moralis tantum eſt, maxima videlicet difficultas. Similiter ne quis audeat aſſerere, peccata jam per pœnitentiam dimiſſa iterum reviviſcere, quod omnino falſum eſt, atque divinæ miſericordiæ contumelioſum, cujus dona pœnitentiam non admittunt, & contra unanimem Theologorum ſententiam : ſed quibuſcumque repoſitis exaggerationibus frequens recidiva alios habet longe plures funeſtos exitus, alioſque periculoſos effectus, propter quos eſt metuenda. Hic autem colligere conabimur quidquid eloquentiores Concionatores, Doctoreſque inſigniores dixerunt.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Variæ Concionum hujus argumenti ſtructuræ.

I. PRO Concionis argumento oſtendi poteſt: Salutem illius, qui in eadem gravia, & mortalia ſcelera ſæpe labitur, moraliter eſſe impoſſibilem; 1. ex parte peccatoris relabentis. 2. ex parte Dei, cujus patientia defatigatur, & qui peccatorem tandem derelinquit.

1. Salus quodammodo fit impoſſibilis ex parte peccatoris, qui 1. nulla re amplius afficitur, & quem nihil poſt plures lapſus ultra convertere poteſt. Et ſane poſt primum ſcelus aſcetici libri lectio, patheticus ſermo vividam efficiebant in animo illius impreſſionem, atque in corde illius ſinceram excitabant pœnitentiam: ad vivum conſcientiæ ſtimulis urebatur, cumque nondum obrutus eſſet peccati pondere, omnes exerebat niſus, ut aliquando conſurgeret. Dici poteſt tunc in violento ſtatu fuiſſe, ubi requie frui, & diu in pace permanere non poterat. Ubi primum ſeſe offerebat occaſio ad Confeſſarii pedes provolutus geſtiebat illud onus abjicere, quod ægre ferebat. Sed poſtquam iteratis lapſibus cum peccato iniit familiaritatem, ejuſque habitum induit, monſtrum hoc illum non terret amplius; cumque illius metum abjecerit, non perhorreſcit ut olim ejus conſuetudinem, in ea perſeverat, neque ſollicitus amplius eſt, ut ex eo emergat ſtatu, qui eidem placere jam incipit. 2. Hinc fit, quod gratiæ validiores, potentioreſque non habent amplius apud illum vim, effectumque, & evadunt inutiles. Deus fruſtra illum ſollicitat, ut ad ſe revertatur, vel minis, æternorumque ſuppliciorum metu, vel ſpe veniæ, ſi velit adhuc ad ipſius confugere miſericordiam, quæ adhuc præſto eſt, ut illum recipiat. Nequicquam illi revocantur mentem eam ſuavitatem, qua olim in Dei ſervitute perfundebatur, eique, ut olim Samaritanæ dicit Joan. 4. *Si ſcires donum Dei.* Si eam guſtaſſes dulcedinem, qua bona afficitur conſcientia. Hanc ille guſtavit, atque oſtendit quodammodo illius pertæſum fuiſſe, ubi ad ſcelus rediit. Hinc judicii, inferni, miſeræ æternitatis metus, omneſque terribiles veritates, quæ alios deterrere peccatores conſueverunt, relabi ſolitum ne movent quidem; centies per ejus mentem prætervolarunt, at numquam prohibuerunt, quominus relaberetur. Quid igitur impoſterum illum cohibere poterit, vel eum ad frugem revocare? Si ipſæ etiam temporales pœnæ, adverſa fortuna, funeſtiſſimi eventus, maxime terribilia Divinæ juſtitiæ exempla eum cogere nequeunt, ut victas det manus, & ſe ſe colligat: inde ſequitur citra extraordinarium manus Divinæ miraculum illum numquam iri converſum. 3. Propter habitum peccati, quem iteratis lapſibus peccator contrahit; hic enim habitus catena eſt, qua peccato alligatur, & quam citra graviſſimas difficultates infringere nequit; ita ut neceſſitas fiat. Cumque in dies ſemper convaleſcat, & in ſingula repetita flagitia difficilius perrumpi valeat, habitum hunc abjicere moralis eſt impoſſibilitatis. Fruſtra cum Samſone peccator dicit: *Excutiam me*, infringam vincula mea, ſicut ante feci, Sentit, receſſiſſe Deum, nullas amplius habet vires, ac tandem miſere perit. 4. Quia dæmon majorem ſemper in peccatorem conſequitur poteſtatem, prout hic ſæpius recidit; hunc quodammodo obſidet, tamquam captivum tenet, eique veluti dominus imperat. Hoc Dei filius nobis ſortaſſe tradit parabola docet, qui ſua expulſus domo illuc cum aliis ſeptem dæmonibus

ſe ipſo nequioribus redit, eoque reverſus certum ibi ſtatuit contubernium; *Et ingreſſi habitant ibi*. Luc. 11. Adeunt poſſeſſionem intellectus corrupti: *habitant ibi*; voluntatis in ſcelere habituatæ: *habitant ibi*; cordis quod nullam amplius vim exerit, ut adverſetur; imaginationis, ut illi non niſi nefaria tantum objiciant objecta; ſenſuum, ut per hos tendant inſidias: *Et ingreſſi habitant ibi*. Ita dæmon in poſſeſſione ſua ſe ipſum confirmat; cumque peccator numquam convertatur, ſalus ejuſdem fit impoſſibilis.

3. Neque minus impoſſibilis eſt ex parte Dei, qui recedit, & tanto magis a peccatore procul abit, quo magis peccator repetitis ſceleribus ſuis a Deo diſcedit, & qui tandem illum tradit deſideriis cordis ſui: 1, quia cœli gratiæ ſemper & vi, & numero imminuuntur, & in ſingulos lapſus infirmantur: 2. quia poſtquam toties peccator contempſit Deum illi dæmonis ſervitutem præferens, Deus quoque illum viciſſim contemnit, ac tradit dæmoni, quem ille ſupremo prætulit domino: 3. cum peccator per repetita ſcelera ingratus extiterit, proditor, perfiduſque, non fovet amplius erga illum Deus hos benevolentiæ, & miſerationis ſenſus, quos adhuc pro aliis peccatoribus fovet; e contra illum horret, execratur, & odit, quemadmodum nos ingratos, atque proditores odiſſe ſolemus. Ex his omnibus inferendum eſt, ſi relapſi peccatoris ſalus non eſt abſolute impoſſibilis, talem moraliter eſſe, niſi ille omnia audeat extrema, ut ex corde revertatur ad Deum,

II. Recidivæ peccatum eſt 1. gravius, & enormius, quam cum primo patratum eſt. 2. toto cœlo difficilius eſt inde conſurgere: hæ duæ ſunt veritates, quæ concionis partitionem poſſunt ſuppeditare,

Pro priori. Oſtendendum eſt, tres eſſe characteres, qui peccatum, in quod aliquis poſt pœnitentiam relapſus eſt, ſine ulla comparatione gravius, & enormius efficiunt, quam cum primum peccatum eſt. 1. character meræ nequitiæ; neque enim amplius per ignorantiam, fragilitatem, imprudentiam, ut prima vice, peccatur: 2. character contemptus, & ingratitudinis erga Deum, quæ circumſtantia plurimum ſcelus aggravat: 3. character præſumptionis; temere enim de divina miſericordia præſumitur futurum, ut nobis parcat, quemadmodum olim pepercit.

Pro altera. Peccatum videlicet recidivæ toto cœlo difficilius eſt, cui veniam Deus tribuat: 1. ex parte Dei, qui ob gratiarum ſuarum contemptum, atque ob ingratitudinem, perfidiamque noſtram magis irritatur: 2. ex parte peccatoris, qui in dies magis induratur, ſenſũ amittit, & pœnitentię peragendæ magis impar evadit.

III. En tibi duas alias veritates, quarum prior nos terrere debet, & efficere, ut noſmet colligamus: altera vero nos conſulari, ac ſpem in Dei miſericordia tribuere.

Prima; credendi locum eſſe peccatorum, in quæ iterum lapſus es, pœnitentiam neque veram eſſe, neque ſinceram; ſi enim vera fuiſſet, te ipſum emendaſſes, neque adeo frequenter lapſus fuiſſes.

Altera: certiſſimam eſſe pœnitentiæ ſincere peractæ notam ſcelerum correctionem, cum præſtita fides eſt, adimpletumque conſilium initum non recidendi ultra in ea crimina, quorum ſemel pœnituit.

IV. In hæc evangelii verba; *Et fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus*. Per iterata crimina peccator fit nequior quam ante: 1. quia cum peccatis magis onuſtus ſit, inde graviora recipit vulnera, ac remedia infrequentiora ſunt, & majori cum difficultate proficiunt: 2. minus ſentit malum ſuum, ac minus ſollicitus eſt, ut illinc emergat: 3. magis a Deo derelictus eſt, ac minora ab eodem recipit auxilia.

V. Repetitum ſæpe lapſum in ſcelus manifeſtum eſſe, ac moraliter certum indicium reprobationis relapſi. 1. Quia crimen hoc oſtendit animam gratiæ mortuam, ac inſenſibilem iis rebus omnibus, quæ illi vitam reddere poſſent; videlicet divinis illuſtrationibus, verbo Dei, æternis veritatibus, 2. Oſtendit animam a Deo derelictam, in peccatis obduratam ſine divinæ juſtitiæ metu, ſine ullo conſcientiæ tumultu, profunda tranquillitate fruentem, quæ mortalis lethargia poteſt nuncupari. 3. Oſtendit animam dæmoni mancipatam, qui illius adiit poſſeſſionem, eamque ſedulo tenet, ac prohibet, ne ſibi elabatur. Itaque hæc inchoata eſt reprobatio, quippe tria illa complectitur, quæ conſummatam reprobationem efficiunt; videlicet ſtatum mortis gratię, ſtatum derelictionis Dei, ſtatum ſervitutis ſub poteſtate, & imperio dæmonis.

1. Relapſus in peccatum indicium eſt moraliter certum falſæ pœnitentiæ: 2. obſtaculum fere inſuperabile pœnitentiæ veræ, & ſinceræ: 3. via quæ certe ad finalem ducit impœnitentiam, quę extremam admovet manum reprobationi peccatoris. VI.

In relapſi peccatoris converſione tres occurrunt obices validi. 1. Deus, qui fatigatus relapſo peccatori gratias conferens, qui illis abutitur, eaſque contemnit. 2. Dæmon, qui vehementius adverſatur converſioni peccatoris cupiens recentem ſibi poſſeſſionem certam facere. 3. Peccatoris voluntas, quæ per amorem peccati ſuæ adverſatur felicitati. VII.

Relapſus in crimen hoc habent commune cum recidivis morborum, quod ſemper ſunt periculoſi; hoc tamen habent peculiare: 1. quod relapſum peccatorem in morali reſurgendi impotentia conjiciunt, omnia rejicientem remedia, eaque irrita efficientem: 2. ipſam etiam reſurgendi auferunt voluntatem: 3. efficiunt, ut peccator omnem abjiciat curam valetudinis ſuæ. *Ex ſpecimine ſermonum pro Quadrageſima*. VIII.

1. Peccator ſæpe in peccatum relabens optimum etiam vitæ ſuæ ſtatum ſuſpicione vacuum exiſtimare non debet, videlicet præteritæ ſtatum pœnitentiæ, quæ parum ſincera fuit, inutilis, & ſæpe ſacrilega ob efficacis doloris, atque conſtantis propoſiti de iterum non peccando defectum. 2. Modica ſpes eſt futurum, ut imposterum magis ſinceram agat pœnitentiam; omnia enim, quæ ſibi ad id a Deo præbentur, ſubſidia efficit inutilia, atque horum contemptus, nec non ingrati animi vitium, & perfidia Deum cogunt, ne alia ipſi concedat. *Hoc deſumptum eſt ex P. Delingendes, quem plurimi Concionatores imitati ſunt, variis modis hoc argumentum efferentes*. IX.

1. Rurſus labendum non eſt in ſcelus, de quo egimus pœnitentiam; quippe recidiva indicium eſt moraliter certum falſæ pœnitentiæ. 2. Si poſt confeſſionem iterum in peccatum relabimur, non ideo tamen a pœnitentiæ ſacramento abſtinendum eſt, quia ipſa recidiva ratio eſt propter quam ad illud accedere debemus, *P. Cheminais*, X.

1. Inde recidivæ enormitas agnoſcitur, quod nulla vel infirmitatis, vel fragilitatis, vel ignorantiæ, vel violentæ tentationis excuſatio peccati gravitatem poteſt imminuere; cum e contra circumſtantiæ contemptus Dei, ingratitudinis, perfidiæque illud augeant, atque inexcuſabile efficiant. 2. Pericula, quibus nos objiciunt recidivæ, maxime timenda ſunt, ac fere inevitabilia; videlicet obdurationis, inſenſibilitatis, ac tandem finalis impœnitentiæ. *P. Maſſillon*. XI.

Recidivæ ut plurimum ad quietum, tranquillumque in peccato ſtatum adducunt, qui quidem funeſtiſſimus ſtatus eſt, in quem peccator hac in vita decidere poſſit; quippe certum eſt reprobationis iudicium. 1. Quippe adminicula vulgaria ſalutis, quibus utitur Deus ad aliorum peccatorum converſionem operandam, peccatori ſæpe relabenti ſunt inutilia. 2. Quibus licet etiam uti poſſit, fatigatur Dei bonitas ea huic permittere, locum faciens juſtitiæ. 3. Quia quamvis etiam Dei bonitas minime fatigaretur, ſolus hic recidivæ character ſerius, ocyus, peccatorem ad finalem impœnitentiam adduceret. *Idem ſermone eodem*. XII.

1. Cum fidelis ſæpe in idem relabitur ſcelus, locum præbet exiſtimandi, ipſum nequaquam veram, ſinceramque egiſſe pœnitentiam. 2. & ſe ſe in eum ſtatum adducere, ubi impoſſibile moraliter ſit imposterum magis ſinceram peragere pœnitentiam. *P. Bourdalove*. XIII.

1. Poſt frequentes lapſus omnia nos impellunt, ut in peccati ſtatu perſeveremus, ac immoremur; ac tandem ibidem moriamur, quæ calamitatum omnium eſt maxima. Habitus, qui in peccato contrahitur, affectus, quo peccatum diligitur, & qui quotidie magis convaleſcit, ac tandem maxima inde emergendi difficultas, quæ fit moralis impoſſibilitas. 2. Nihil ſatis habet vitium, ut nos a peccato divellat, non XIV.

cœ-

Cœli gratiæ, & lumina, non Dei Verbum, non virtus Sacramentorum.

XV. Status peccatoris in peccatum recidentis, poſtquam illinc evaſit, toto cœlo deterius eſt eo ſtatu, in quo erat, antequam illinc per pœnitentiam evaderet. 1. Ille nocentior fit coram Deo per ingratitudinem, perfidiam, ac prælationem, qua dæmonem Deo ipſi cenſet anteferendum. 2. Peccato magis ſubjectus eſt, magiſque ſatanæ imperio mancipatus. 3. In ſe ipſo incorrigibilis eſt.

XVI. In Evangelium feriæ tertiæ poſt Paſcha, vel Dominicæ in Albis ſermo eſt de pace, quam nobis Salvator promeruit, & mundo poſt reſurrectionem ſuam annunciavit, ſed quam per iteratum in crimina lapſum infringimus: quod locum præbet duas veritates ſtatuendi, quæ ſermonis partitionem efficient.

1. Suſpicione nequaquam vacare pacem, & reconciliationem cum Deo initam per præteritam pœnitentiam.

2. Veriſimile non eſſe, peccatorem, qui ſæpe hanc pacem perfregit repetitis lapſibus, ſemel impoſterum ad Deum reverti, ideoque illum Dei inimicum moriturum. *Auctor ſermonum in omnia Ethica Chriſtiana argumenta.*

XVII. Nullum majus eſt reprobationis indicium, quam recidiva in peccatum. 1. Si reprobationis indicium eſt poſt gravia peccata pœnitentiam non agere, recidiva oſtendit, & probat non eſſe pœnitentiam peragere, ſalſo pœnitere. 2. Quia ſignum eſt a Deo derelinqui, ubi ſine ſtimulo, ac ulla religione peccatur, quod in recidiva contingit. 3. Quia hæc proxima eſt ad finalem impœnitentiam diſpoſitio.

XVII. Simplices hæ duæ propoſitiones diviſionem præbere poſſunt juſtæ in hoc argumento Concionis.

Prima: Recidiva efficit enormius peccatum illud, in quod recidimus.

Altera: Relabentia peccatoris converſionem efficit difficiliorem, & moraliter impoſſibilem.

XIX. Principia iteratorum lapſuum ad tria vulgo rediguntur. Alii ex infirmitate, alii ex negligentia, alii ex nequitia relabuntur. Primi illi deflendi ſunt, & peculiari indigent inſtructione. Quod ad reliquos pertinet, duas propoſitiones conſtituo, totidem Concionis partes futuras.

1. Qui relabitur per negligentiam, huic de præteritis omnibus pœnitentiis metuendum eſt.

2. Qui relabitur per nequitiam, huic de futuris timendum. Recidivæ ea negligentia efficere debent, ut de præcedentibus pœnitentiis ſuſpicio nobis ſuboriatur: quæ vero ex nequitia ortæ ſunt futuram difficilem, & moraliter impoſſibilem faciunt.

XX. 1. Nihil facilius eſt, quam in peccatum relabi: hæc propoſitio prima eſt: 2. Nihil difficilius, quam relapſum reſurgere: hæc ſecunda. Facilitas recidivarum, remediorum difficultas. *Joly.*

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, Auctoreſque unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

Sancti Patres

SAnctus Auguſtinus *lib. Meditationum* eam deflet calamitatem, quam iteratis lapſibus ſibi conflaverat.

Idem *lib. 8. Confeſſ. c. 5.* narrat, quo pacto per repetita ſcelera adeo validum peccati habitum contraxerat, ut illum non poſſet infringere.

S. Gregorius *3. part. Cura Paſtoral. admonit. 31.* docet illos in vanum ſua peccata deflere, qui poſt lacrymas in ea relabuntur.

Idem *in Pſalm. 37. Pœnit.* in hæc verba: *Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum* &c. oſtendit extremam eſſe inſaniam ad illud vitæ genus reverti, a quo per pœnitentiam receſſeras.

S. Hieronymus *in cap. 1. Iſaiæ* hæc explicans verba: *Quomodo facta eſt meretrix civitas fidelis?* ait, hæc dici animæ ad vomitum poſt pœnitentiam revertenti.

Idem *l. 3. in c. 5. Amos* in eamdem ſententiam hæc applicat verba: *Virgo Iſrael cecidit, & non adjiciet, ut reſurgat.*

Idem *l. 2. in cap. 7. Michea* docet recidivam nos adducere in ſtatum deteriorem illo, in quo ante pœnitentiam eramus.

Tertullianus *lib. de Pœnit.* fuſius loquitur de recidiva, ejuſque plurimos locos deinceps aſſeremus.

S. Chryſoſtomus *Homil. 44. in Matth.* hæc explicans verba: *Tunc aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe* &c. oſtendit, recidivæ peccata graviora eſſe, ſeverioribuſque pœnis puniri, quam alia licet ejuſdem naturæ.

Idem *Epiſtola ad Theodorum Monachum* ſe ſummo dolore confici ait, eo quod ille poſtquam ſe Deo dicaverat iterum ſæcularibus ſeſe implicuerat negotiis, eumque hortatur, ut quam primum ad ſuſceptum vitæ genus redeat.

Idem *Serm. de lapſu primi hominis in Geneſ.* oſtendit, peccatum, in quod poſt impetratam veniam lapſus fuit, graviorem fuiſſe.

S. Bernardus *Serm. 3. in Cant.* docet, criminoſius eſſe in peccatum recidere poſt peractam pœnitentiam, quam primum peccare.

Idem *Serm. 3. in feſto SS. Apoſtolorum Petri, & Pauli* oſtendit eorum ingratitudinem, qui iterant ſcelera, & quænam ſibi conflent mala.

P. Chahu in libro cui titulus: *Secretum Prædeſtinationis*, ampliſſimum habet tractatum de recidivæ peccato, ubi ea omnia collegit, quæ dici poſſunt. — Aſcetici, aliique

P. Nepveu in chriſtianis conſiderationibus tomo 1. pro die 17. Martii.

Idem tomo 2. pro die undecima Julii.

Idem tomo 4. pro die decima ſexta Octobris.

Pædagogus Chriſtianus cap. 17.

Pean in Spiritualibus alloquiis; alloquio 9.

P. Theophilus Renaud *in Hagiol. exot. ubi de Maria Ægyptiaca.*

P. Antonius de S. Martino a Porta in prima parte libri, cui titulus: *Les Conduites de la Grace* octava fundamentali veritate, ferme hoc argumentum tribus tractat capitibus.

Stapleton *in Promptuario Morali Dominica tertia Quadrageſ.* — Concionatores

Matthias Faber *Dominic. 3. Quadrag. conc. 10., & Fer. 2. Paſch. Conc. 1. integra.*

P. Grizel in Quadrageſima.

P. Deſmgendes Dominica tertia Quadrageſimæ duas habet hujus argumenti conciones.

Biroat, ſermone pro feria ſecunda poſt tertiam Quadrageſimæ Dominicam.

Maimbourg ſermone pro tertia Quadrageſimæ Dominica.

P. Bourdalove in Quadrageſima.

P. de la Colombiere Sermone 63.

P. Chemiñais Tomo 1. Sermonum.

Auctor ſermonum chriſtianorum, ſermone pro tertia Quadrageſimæ Dominica.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ Chriſtianæ argumenta, ſermone pro feria tertia poſt Paſcha.

Auctor ſermonum moralium.

P. Girouſt ſermone pro Dominica in Albis.

In ſpecimine ſermonum pro Adventu tres hujus argumenti conciones invenies.

In ſpecimine ſermonum pro Quadrageſima, ſermone pro feria ſexta hebdomadæ primæ, & pro dominica tertia, argumento tertio.

Joly Propoſitione pro tertia Quadrageſimæ Dominica.

P. Maſſillon Tomo 3. ſermone pro feria tertia poſt Paſcha.

P. Ludovicus Granatenſis in locis communibus, Titulo *Recidiva.* — Qui collectanea ediderunt

Buſæus, & Labatha titulo *Recidiva.*

PARAGRAPHUS III.

Sanctorum Patrum hoc in argumento loci, & ſententiæ.

A*Ppone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum, & non intrent in juſtitiam tuam.* Pſalm. 68.

Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur. Proverb. 5.

Impius, cum in profundum venerit peccatorum, contemnit. Proverb. 18.

Sicut canis, qui revertitur ad vomitum ſuum, ſic imprudens, qui iterat ſtultitiam ſuam. Proverb. 26.

Homo qui jejunat in peccatis ſuis, & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando ſe? Eccli. 34.

Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas! Jerem. 2.

Inſanabilis fractura tua, peſſima plaga tua; curationum utilitas non eſt tibi. Jerem. 30.

Væ vobis viri impii, qui dereliquiſtis legem Dei Altiſſimi. Eccli. 41.

Si averterit ſe juſtus a juſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, omnes juſtitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur, & in peccato ſuo quod peccavit, morietur. Ezech. 18.

Super tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor non convertam eum. Amos 1.

Cum immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non invenit, tunc dixit: revertar in domum meam, unde exivi. Matth. 12. & Luc. 11.

Tunc vadit: & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi. Idem, ibidem.

Et fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus. Idem, ibid.

Ecce ſanus factus es: jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Joan. 5.

Secundum duritiam tuam, & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis juſti judicii Dei. Ad Roman. 2.

Qui mortui ſumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo? Ad Roman. 6.

Quæ ſecundum Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur. 2. ad Cor. 7.

Si quæ deſtruxi, iterum hæc ædifico, prævaricatorem me conſtituo. Ad Galat. 2.

Impoſſibile eſt eos, qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverunt etiam donum cæleſte . . . . . . & prolapſi ſunt, rurſus renovari ad pœnitentiam. Ad Hebr. 6.

Voluntarie peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hoſtia, terribilis autem quædam expectatio judicii. Ad Hebr. 10.

Contigit eis illud veri proverbii: Canis reverſus ad ſuum vomitum, & ſus lota in volutabro luti. 2. Petri cap. 2.

Si refugientes coinquinationes mundi, his rurſus implicati ſuperantur, facta ſunt eis poſteriora deteriora prioribus. Ibid.

Melius erat illis non cognoſcere viam juſtitiæ, quam poſt agnitionem, retrorſum converti ab eo, quod illis traditum eſt ſancto mandato. Ibid.

Si converſus juſtus a juſtitia ſua fuerit, & fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo: in peccato ſuo morietur. Ezech. 3.

Veteris, Novique Teſtamenti Exempla.

Adã poſt, quam ſemel peccavit deinceps in nullum mortale ſcelus cecidit

PAtres nonnulli animadverterunt, Adam primum inter homines peccatorem, qui ſolo ſcelere omnes poſteros ſuos nocentes effecit, ſecundo non cecidiſſe; & lapſum ejus, qui homines omnes in peccati abyſſum pertraxit, ne unam quidem mortalem noxam ſubſecutam fuiſſe nongentorum, & triginta annorum ſpatio, quibus ille poſt primum facinus vixit; ſaltem nullius meminit Scriptura. Sed non eſt cur miremur: etenim poſt adeo diuturnam malorum, quibus illum ſuum ſubjecerat crimen, experientiam, atque poſt adeo gravem, auſteramque pœnitentiam, nulla difficultas oboriri poteſt, quominus credamus, ipſum omnes adhibuiſſe curas, atque diligentiſſime præcaviſſe, ne iterum in eamdem relaberetur calamitatem. Et procul dubio de hoc hominum parente intelligenda hæc ſunt Sapientiæ c. 10. verba: *Sapientia eduxit illum a delicto ſuo.* Sed illi, qui experti ſunt, in quas miſerias ipſos peccata redegerant, & quibus ideo patuerint calamitatibus, & nihilominus ſcientes, atque volentes in eadem ſcelera relabuntur, quam reditus ſpem habent reliquam, ubi adeo perperam abuſi fuerint prima, videlicet pœnitentia?

Secunda rec divæ ſeverius in Pharaone puniuntur, quam prima

Pharaonis exemplum nos docet, Deum ſeverius animadvertere in peccatores propter recidivæ peccata, quam propter ea, quæ primo patrantur. Princeps ille, quem nobis proponit Scriptura veluti obdurati peccatoris exemplum, pluries eorum, quæ promiſerat, datam fidem perfregit, ſe videl. populo Iſrael permiſſurum, ut in deſertum vero Deo ſacris operaturus concederet; quapropter in ſe hujus Dei iteratis lapſibus provocavit iracundiam, & una cum exercitu ſuo Erythræi maris fluctibus ſubmerſus fuit. Sed uti S. Chryſoſt. hom. 44. in Matth. animadvertit, ſi calamitoſus hic Princeps Dei mandatis poſt prima juſtitiæ ejuſdem flagella paruiſſet, næ ille quidem effugiſſet altera, & mox alia, quæ ſubſecuta ſunt, & quæ Ægyptum univerſam late vaſtarunt. Illud vero ad noſtrum pertinet argumentum, quod quotieſcumque fidem fregit, toties plagæ, quibus Deus illum percuſſit, duriores, gravioreſque effectæ ſunt; & poſteriores repulſæ ſeverioribus mulctatæ fuere ſuppliciis, quam primæ. Hinc Patres nonnulli argumentati ſunt, reiterata, quamvis ejuſdem naturæ peccata, ſemper aliis eſſe graviora, graviuſque ſupplicium mereri.

Dæmon cum peccatoribus id agit, quod cum Iſraelitis Pharao

In ea ratione, qua cum populo Dei Pharao ſe geſſit, deprehendere licet artificium, quo utitur cum hominibus Satanas, ut hos in eadem rurſus impellat crimina, e quib. per pœnitentiam evaſerant. Et profecto cum Pharaoni perſuaſum eſſet, populum Iſrael id unum quærere, quomodo ipſius dominationem excuteret, hoc eſt uſus conſilio; ita videl. Iſraelitis facultatem permittere abeundi in deſertum, ubi Deo ſacra facerent, ut aliquid in Ægypto relinquerent, quo redire cogerentur, poſtquam Religionis ſuæ ſacra obiiſſent. Ite, ſi lubet, inquit, Deo veſtro ſacrificaturi, ſed pecora veſtra relinquite; neque enim hæc a vobis abduci patiar. Principis verſutia hoc pacto illos ad reditum, atque ſervitutis jugum repetendum, ex quo illos eruere decreverat Deus, cogere cupientis Moyſem, & Aaronem non fefellit. Haud ita, duo illi Domini Legati reſponderunt; hæc non eſt Dei voluntas; in ſolitudinem ſacrificaturi ibimus, & nobiſcum pecora noſtra abducemus, & ne unius quidem pecudis ungula remanebit: *Non remanebit de eis ungula.* Exod. 10. Illa noſtris neceſſaria ſunt ſacrificiis. Nonne hoc ipſum illud eſt, quod dæmon Pharaone callidior, atque crudelior pleriſque hujus temporis pœnitentibus ſuadet, ut ſub ditionis ſuæ jugum redire compellat? Ite, patior vos Deo veſtro ſacra facere; ite, ad Miniſtrorum ejus pedes procumbite; ite, & quoniam de præcepto eſt, & inviolabilis hujus temporis conſuetudo jubet, ad ſacram Corporis, Sanguiniſque Dominici menſam accedite: ad aliquod temporis intervallum a mundi turba ſecedite: receſſum quærite, ut magno huic operi voſmet diſponatis. Sed in mundo tanquam datæ fidei obſides affectus veſtros, habitus, & quidquid vobis chariſſimum eſt, relinquite. Dæmon hac arte vos ad reditum cogere vult, atque adigere, ut ad eam, quam abdicaſtis, vitæ rationem revertamini. Verum ſi certa ſedet animo ſententia gravis hujus jugi excutiendi, ac voſmet a peccati ſervitute liberandi, hac in ſolitudine omnia Deo ſacrificate, commercium, convivia, ſolatia, ne ulla vobis adſit impoſterum occaſio ſub tyrannicam dæmonis ſervitutem revertendi: ſi enim iterato voſmet illi ſubditis, inde numquam fortaſſe vera converſione revertemini.

Samſonis exemplum

Ubi per frequentes, iteratoſque lapſus tandem fortis peccati habitus contractus fuit, non ita facile illinc emergere datur; & hæc difficultas quædam vocari poteſt ſpecies impoſſibilitatis, quæ eo uſque procedit, ut peccatores tandem, ſe illinc umquam evaſuros eſſe, deſperent; & relapſo peccatori id accidit, quod olim Samſoni turpis cupiditatis mancipio, quam ſuperare neglexerat. Narrat Scriptura, illum, cum ter, vel quater a Dalila nexus, colligatoſque fuiſſet, ſemper vincula ſua perfregiſſe; ſed tandem cæſarie, cui myſtice totum ejus inerat robur, cæſa, iterumque alligatum, ubi e ſomno excitatus fuit, ita viribus omnibus caruiſſe, ut vincula perrumpere minime poſſet, neſciens, ſacer addit Textus, quod ab ipſo receſſerat Deus. Sperabat ſemper futurum, ut, ubi opus eſſet, numquam viribus deſtitueretur, atque in periculo utiliter iis uteretur: *Excutiam me*, ajebat Judic. 16. *ſicut prius*. Memet eripiam, & de inimicorum meorum manu victor egrediar. Illum ſua fefellit ſententia, atque, cum crapulam edormiret, locum præbuit, ut ſibi cum crinibus vires adimerentur. Ita conſuevit cogitare peccator, quem recidivę magis, magiſque peccato mancipârunt: *Excutiam me ſicut prius*, ait ille: idem ſemper mihi robur erit ac olim: poſt patratum facinus conſurgam: in ſacramenti gratia vires nactus ſum, & adhuc nanciſcar. Infelix! neſcis, quotidie magis a te Deum ſenſim recedere: *Neſciens, quod receſſiſſet ab eo Dominus*. Fies ludibrium affectuum tuorum, qui tumultum ciere non deſinent: cæcitas tua te objiciet contemptui, atque cachinnis inimicorum tuorum; denique peribis ſub ruina ædificii illius, quod tui lapſus iterati infirmaverint, atque concuſſerint.

Exemplum Paralyt.

Paralyticus evangelicus octavum jam ſupra trigeſimum annum ſecus probaticæ Piſcinæ oram jacebat, ubi oculis ſuis plures ægros viderat convaluiſſe, quæ res non modicum erat doloris ipſius incrementum. Se ipſum movere nequibat, & neminem inveniebat, qui beneficam tenderet manum, ut in mirabile projiceretur balneum, in quo valetudinem ſuam recepiſſet. Tandem aliquando hominem hunc, quem tanto temporis intervallo invenire nequiverat, in Salvatoris perſona nactus eſt, qui illum prævenit percontatus, utrum ea infirmitate adeo diuturna, & moleſta vellet curari. Vix ille ſua teſtatus eſt vota, cum perfectam obtinuit ſalutem unico divini illius medici verbo, *Surge, tolle grabatum, & ambula*. Joan. 5. Illud vero ad noſtrum pertinet argumentum, quod cum poſt adeo miraculoſam curationem Salvator illum inveniſſet in Templo, hæc illi verba dixit, quæ ſaluberrimo nobis eſſe debent documento: *Ecce ſanus factus es, jam noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat*. Jam ſanus factus es, cave, ne iterum pecces, ne gravius aliquod malum tibi ſit ſubeundum. Neque hoc ſimplex conſilium fuit, ſed imperata vitæ regula, poſtquam illum curaverat; nolebat enim ipſum credere, eo quod convaluerat, licere ſibi ſine aliqua regula, & pro libidine vitam inſtituere, eaque operari omnia, quæ illius morbum pepererant. Illum autem deterret intentans ei minas recidivæ malo ipſo deterioris, ut ſi beneficii accepti gratitudo illum minime continuiſſet, ſaltem gravioris mali metus eum contineret.

Parabola de dæmone ejecto ex loco, ubi moratus fuerat, & illuc redeunte

Parabola dæmonis in locum redeuntis, unde fuerat ejectus, atque mox illuc ingredientis non ſine ſeptem aliorum ſe ipſo nequiorum caterva, literali in ſenſu de Judęis explicatur, & in ſenſu morali de omnibus peccatoribus, qui iterato in eadem recidunt ſcelera, propter eam, quam cum Judæis habent, ſimilitudinem. Populus iſte nunc eſt in ſtatu multo magis infelici, quam antequam a Deo eligeretur, atque in ſanctorum Patriarcharum perſona cognitione illius illuſtraretur; peccatum enim, quod deinceps patravit evangelii lumen rejiciens, atque agnoſcere nolens Salvatorem idem ipſi annunciantem: hoc recens peccatum, inquam, aliis additum infidelitatibus, quas jam contra Deum commiſerat, & Prophetæ, qui nomine illius miſſi fuerant, illum non ſatis bene, neque ſecundum ſpiritum, neque ſecundum carnem diſpoſuerant ad fidem recipiendam: & experientia hodierna quoque die nos docet, hunc ex omnibus populis maxime cæcum eſſe, obduratum, atque difficilem, qui convertatur, quod parabolam filii Dei veram eſſe demonſtrat: *Et fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus*. Hoc ipſum in morali hujus parabolæ ſenſu omnibus accidit peccatoribus, qui ſemel a Deo illuminati, afflatique in prima recidunt ſcelera; hi multo magis obdurati ſunt, magis a Dei regno diſtant, ac ut verbo me expediam, in deteriori ſtatu ſunt, quam antequam primum converterentur: *Et fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus*. Matth. 12.

Nemo eorum, quos ſalvator in Evang. convertit, ad ſua rediit flagitia

Legimus quidem in evangelio plurimorum, qui gravibus obnoxii fuerant criminibus, converſionem, videlicet filii prodigi, mulieris adulteræ, Samaritanæ, Magdalenæ, S. Petri, Sanctique Thomæ; ſed horum alicui Deum ſecundo, & multo minus tertio dixiſſe, peccata eorum ipſis dimitti, non legimus: e contra vero eorum aliquos admonebat, ne ulterius peccarent: *Noli amplius peccare*. Joan. 5.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Iteratis lapſibus theſaurizatur ira divina theſaurus

SEcundum duritiam tuam, & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram in die iræ. ad Roman. 2. Theſaurus, S. Auguſtinus ait, duo deſignat, magnam argenti, aurique vim, quæ congeritur; levis enim ſumma theſaurus non dicitur: & ſecretum loci, ubi occulitur. Talis eſt impœnitentis theſaurus: ſe excepta ſibimet ſuccedunt peccata iteratis, jugibuſque lapſibus, quæ omnia in profundam ingrediuntur abyſſum. Hic autem theſaurus abditur, tectuſque tenetur; quo magis procedit ætas, eo magis theſaurus augetur, debita debitis accumulantur, quin aliquod perſolvatur; & velut ille, qui ſemper mutuatur, & numquam ſolvit, tandem obruitur, ac in nullam reditus ſpem ruit.

Plerorumque peccatorum vita jugis eſt orbis pœnitentiæ, & lapſuum

Impii in circuitu ambulant. Pſalm. 11. Plerorumque peccatorum vita nil aliud eſt, quam orbis cupiditatum, in quo continentur, & unde numquam per veram converſionem egrediuntur: vel ſi quod intercedit intervallum, aut intermiſſio, hoc eſt, ut iterum initium ducatur, & quæ facta ſunt, reficiantur. Labuntur, conſurgunt; relabuntur, ac ſe reſurrecturos ſperant; peccaſſe pęnitet, at non multo poſt ſuæ rurſus pęnitet pęnitentiæ. Sed dicamus potius, hunc eſſe peccatorum orbem; ſcelus unum alterum trahit, uti vibia varam; & primum ſcelus poſteriori viam aperit faciliorem. Nihil niſi corruptio eſt, nequitia, libido: quælibet dies recentia parit monſtra; & ſi aliquamdiu, ſolemnioribus accedentibus feſtis diebus, ceſſarunt, torrentis inſtar, aliquantiſper remorantur, ut deinceps majore cum impetu in omnia ſcelera proruant.

Iterata ſcelera iterum ædificant, quod erat deſtructum

Si quæ deſtruxi, iterum hæc ædifico, prævaricatorem me conſtituo. Ad Galat. 2. Hoc vos potiori jure dicere poteſtis, o relapſi peccatores, poſtquam gratia in vobis peccatum deſtruxit, & vos iterum illud reparatis. Per pęnitentiam ſcelera veſtra deſtruxiſtis, & per recidivam pęnitentiam ipſam deſtruitis. Per pęnitentiam maximum a Deo beneficium recepiſtis, & per recidivam obliviſcimini, ac de memoria, & corde veſtro eximium hoc beneficium obliteratis. Apage, ingrati eſtis, & prævaricatores.

Dæmon in hoc ſuum gaudium, & requiem conſtituit, ſi peccati cui animæ noſtræ poſſeſſor remaneat

Cum immundus Spiritus exierit ab homine ambulat per loca arida, quærens requiem, & non invenit. Matth. 12. Numquam ceſſat dęmon nos in ſcelus impellere, quantumvis ſummo robore ſuffuſus videat ſe per Pęnitentiæ peccatum ex noſtris ejici animabus, numquam deſpondet animos, & tantum ſua clade irritatus, quantum relatis triumphis eſſe umquam poteſt elatus, ſperat ſemper, novarum virium acceſſione ingredi in animam, unde egredi fuerat coactus. Videte, quid narret evangelium. Ex quo immundus hic Spiritus egreſſus

eſt de corpore, quod obſidebat, inquietus eſt, & requiem quærit, nec invenit. Sed quænam requies? nullam enim invidia, ac rabies ipſius illi relinquit. Hæc videlicet. Quærit pacatus iterum fieri poſſeſſor ejus animæ, unde expulſus fuit: *Quærens requiem, & non inveniens, ait, revertar &c.* Revertar, hæc crudelis eſt voluptas, quam ſibi proponit; euſque inquietus, ut nullam requiem inveniat.

Peccatores relapſi diſpoſitiones habent regno Dei prorſus oppoſitas

Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei. Luc. 9. Animadvertite, non dicere Salvatorem, eum, qui mittens manum ad aratrum reſpexerit, in Dei regnum ingreſſurum non eſſe; ſed ait, ipſum regno huic aptum non eſſe: *Non eſt aptus.* Cum dicimus aliquem aptum non eſſe togæ, ſago, eccleſiæ, litteris, innuimus illum indolem ſortitum eſſe prorſus oppoſitam huic ſtatui, & quodcumque ille contendat, ut ſe aptum præbeat, hoc illi numquam e voto ceſſurum. Hoc ipſum quodammodo dici poteſt de peccatore, qui ſuos iterat lapſus, aptus non eſt regno Dei; hoc eſt, continet in ſe diſpoſitionem prorſus oppoſitam ſaluti ſuæ, neque ad illam pervenire poteſt, niſi jugem ſibi vim inferat: *Non eſt aptus regno Dei.*

Cur ſemper metuendum eſt etiam poſt impetratam criminum veniam.

De propitiato peccato noli eſſe ſine metu, ait Spiritus ſanctus per os Eccleſiaſtici. Peccatores ſemper trepidare debent pro peccato eodem, pro quo veniam obtinuerunt. At enim, hoc non intelligo, dicet aliquis; ſi enim peccatum dimiſſum eſt, cur adhuc metuendum? Antehac myſterium hoc non intelligebam, nunc vero illud aſſecutus ſum. Sæpe putamus peccatum nobis dimiſſum fuiſſe, quod tamen dimiſſum non eſt: non enim deeſt falſa pœnitentia, quæ nos damnare potius, quam ſalvare poteſt: & ſi quæ talis eſt, probabilius eſt, hanc eſſe peccatorum relabentium pœnitentiam.

PARAGRAPHUS IV.

Sanctorum Patrum hoc in argumento loci, & ſententiæ.

IRriſor eſt, non pœnitens, qui adhuc agit quod pœnituit. Auguſtin. libro 2. de Pœnitent. & Jejunio.

Nemo poſt centum peccata, nec poſt mille crimina, de divina miſericordia deſperet. Idem, Serm. 58. de Tempore.

Pœnitentia illa digna & bona eſt, quæ peccata perpetrata deplorat, ſic ut deplorata iterum non committat. Idem, Serm. 11. ad Fratres in Eremo.

Quem cæcum Chriſtus bis illuminavit? quem leproſum bis mundavit? quem mortuum bis ſuſcitavit? Ideo non ſcribitur aliquis niſi ſemel ſanatus, ut timeat quiſque jungi peccato. Idem lib. de vera & falſa Pœnit.

Pœnitentibus dico, quid prodeſt quod humiliamini, ſi non mutamini? Idem.

Qui admiſſa plangunt, nec tamen deſerunt, inaniter mundant, & nequiter inquinant; idcirco lacrymis ſe lavant ut mundi ad ſordes redeant. Gregor. 3. par. Curæ Paſt. admonit. 32.

Peccatum, quod pœnitentia non deletur, mox ſuo pondere aliud trahit. Idem.

Pœnitentiam agere eſt perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare. Idem, Homilia 34.

Perfecte convertitur, qui cum ſemel quod prave egerat plangit, quod denuo plangat ultra non repetit. Idem, lib. 3. in 1. Regum, cap. 3.

Tales (nempe qui relabuntur) *numquam diluunt gemendo peccata, quia numquam deſinunt peccare poſt gemitum.* Sanctus Fulgentius, de peccat. remiſs. cap. 12.

Minor eſt culpa deliquiſſe ante, cum necdum noſſes diſciplinam Dei; nulla eſt venia ultra delinquere, poſtquam Deum noſſe cœpiſti. Cyprian. lib. de diſcipl. & hab. virg.

Non leviter in Dominum peccat, qui cum æmulo ejus diabolo pœnitentia renunciaſſet, & hoc nomine illum Domino ſubjeciſſet, rurſus eundem regreſſu ſuo erigit, & exultationem ejus ſeipſum facit, ut denuo malus, recuperata præda ſua adverſus Dominum gaudeat. Tertullian. libro de Pœnitent. cap. 5.

Nonne, quod dicere quoque periculoſum eſt, diabolum Domino præponit? Comparationem enim videtur egiſſe, qui utrumque cognoverit, & dijudicato pronunciaſſe, eum meliorem cujus ſe rurſus eſſe maluerit. Idem.

Qui per delictorum pœnitentiam inſtituerat Domino ſatisfacere, diabolo per aliam pœnitentiæ pœnitentiam ſatisfaciet, eritque tanto magis peroſus Deo, quanto æmulo ejus acceptus. Idem.

Ubi emendatio nulla, pœnitentia ſine fructu. Idem.

Abſit ut aliquis ita interpretetur, quaſi ei etiam nunc pateat aditus ad delinquendum, quia patet ad pœnitendum, & redundantia clementiæ cœleſtis libidinem faciat humanæ temeritatis. Idem.

Iſta eſt vera pœnitentia, quando ſic convertitur quis, ut non revertatur; quando ſic pœnitet, ut non repetat. Auguſtin. Serm. 7. de Tempore.

Qui ſic alia (peccata) *deplorat, ut alia tamen committat, adhuc pœnitentiam agere aut ignorat, aut diſſimulat.* Gregorius Homil. 34. in Evangel.

Iſaias ait: Lavamini & mundi eſtote. Lavatur, & mundus eſt, qui & præterita plangit, & flenda iterum non committit . . . Lavatur, & non eſt mundus, qui plangit quæ geſſit, nec deſerit, & poſt lacrymas, ea quæ fleverat repetit. Iſidorus, de ſummo bono, cap. 6.

Pœnitentiam certam non facit, niſi odium peccati, & amor Dei. Auguſtin. Sermone 7. de Temp.

Indulgentiæ ingratus eſt, qui poſt veniam peccat, & qui poſt curam ſeipſum vulnerat; nec mundari meretur, qui ſeipſum poſt gratiam ſordidat. Chryſoſtom. Homilia 2. de lapſu primi hominis.

Si a Domino illuminati, & a prima delictorum miſeria erepti, rurſus ad eamdem malignitatem revertimur, gravior punitio nos profecto expectabit. Idem, Homil. 44. in Matth.

Peccaſti, pœnitere; millies peccaſti, millies pœnitere. Idem.

Nihil prodeſt remiſſio peccatorum, qui ſcelerate vivere pergit. Baſilius, Can. 8. de Pœnit.

Qui ſemel veniam conſecutus, is ſi denuo poſt illud tempus peccat, ſeverius in ſe animadvertendi Deo cauſam dat. Idem, in Reg. cap. 11.

Non eſt pœnitentia ſæpe petere veniam ab iis quæ ſæpe peccamus. Clemens Alexandrin. Strom. libro 2.

Nullus quod peccatum eſſe confeſſus eſt, deinceps debet admittere, quia confeſſio peccati profeſſio eſt deſinendi. Hilarius, in Pſalm. 137.

Recidere quam incidere deterius eſt. Bernardin. Serm. 56.

Vulnus iteratum ſanatur tardius: ſic lugens & peccans veniam non meretur: nihil proſunt lamenta, ſi repetantur peccata, nec valet de malis veniam poſcere, & mala denuo iterare. Petrus Bleſenſ. de Conf. Sacram.

Pœnitentia hypocritarum, quorum pœnitentia numquam fidelis. Tertul. lib. de Pœnit.

Novum monſtri genus eſt, jugiter faciunt quod feciſſe ſe plangunt. Salvian. 5. de Gubern.

PARAGRAPHUS V.

Quid hoc in argumento ex Theologiæ fontibus poſſit hauriri.

SAtis liquet recidivæ peccatum non aliud eſſe, quam reditum peccatoris in eadem ſcelera, ex quibus Quid ſit recidiva

per

per pœnitentiam emerſerat; quæ vera, & ſincera, fuiſſe ſupponenda eſt, quamvis hæc prompta, & frequens in mortale peccatum recidiva ut plurimum argumento ſit, pœnitentiam nequaquam veram fuiſſe. Quamobrem neceſſe non eſt ampliorem afferre explicationem hujus peccati, cujus nomen inſtar eſt diligentiſſimæ explicationis. Animadvertendum eſt duntaxat, parum intereſſe, utrum iterati lapſus in ejuſdem, vel diverſæ ſpeciei peccata fiant; exempli gratia, utrum qui furtum patravit, poſt pœnitentiam aliud, vel ejuſdem naturæ crimen, vel longe diverſum committat, cujuſmodi eſſet blaſphemia, vel adulterium: hæc enim peccata ſemper novo titulo merentur ſubtractionem gratiarum, quæ neceſſariæ ſunt ad conſurgendum, & alioquin illa patranti ſtudium erga ſcelus immittunt multo quam ante vehementius. Fatendum eſt tamen, frequentem in ejuſdem ſpeciei criminum lapſum efficere habitum, qui ſemper eo gravior fit, quo plures ejuſdem ſpeciei producit actiones; atque magnum eſſe indicium, pœnitentiam nequaquam fuiſſe ſinceram.

Manifeſtum eſt tamen, quo plura peccatorum genera a peccatore patrantur, eo plures ab eodem habitus contrahi, a quibus ad diverſæ ſpeciei ſcelera trahitur, quarum una tantum eum perdere poteſt. Si igitur peccator in omnia relabitur, uti videre eſt in pluribus, quorum vita in perjuriis, detractionibus, impudicitiis, jugi impietate tranſigitur; nonne inde inferendum eſt, eorum pœnitentiam magis eſſe difficilem, & damnationem magis inevitabilem, quia vicies, tricieſve magis, quam alii, debent adniti, qui in unum duntaxat flagitium relabi conſueverunt? Etenim ſi horum fere certiſſimus cenſetur interitus, quia ſibimet eam non inferunt vim, quæ neceſſaria eſt, ut ab uno tantum crimine abſtineant, quid de aliis dicendum, quibus cum viginti, aut triginta æque robuſtis, & periculoſis hoſtibus bellum gerendum eſt?

Diverſi generis homines in ſua relabuntur crimina, de quibus diverſum judicium ferendum eſt

Notandum quoque eſt, inter relapſos duo illorum poſſe genera diſtingui. Alii, qui poſt lapſos iteratos ita ſe ſe collegerunt, ut non relabantur amplius: alii vero ad aliquod tempus ſe ſe corrigunt, & mox recidunt, cum Dei gratia adjuvante, quæ illis numquam deeſt, poſſent a repetitis lapſibus abſtinere. Ex priorum numero fuere David, Magdalena, S. Petrus, S. Auguſtinus, & univerſe omnes illi, qui poſtquam pluries peccarunt, ac peccatorum pœnitentiam egerunt, vitæ rationem immutant, neque primis flagitiis ſuis ſe ultra ferri patiuntur. Ex numero poſteriorum alii ſunt peccatores, quorum vita in iteratis lapſibus tranſigitur, quantumvis crebro ſcelera ſua confiteantur, & ſacra ſe exomologeſi expiare contendant; de quibus unice hic ſermo eſt. Non igitur loquimur de illis, qui per fragilitatem in eadem recidunt crimina, & qui in occaſionibus, quas minime quæſiverunt, vel per infirmitatem, vel per ignaviam delinquunt; tandem enim non ſumus impeccabiles, ac in Cœlo tantum abſolutam aſſequemur impotentiam lædendi Deum. Immo neque de illis verba facimus, qui diu poſt pœnitentiam relabuntur, & qui ubi ſe relapſos norunt, gravi dolore conficiuntur, & ſtatim ad medicinam confugiunt: hos bonæ fidei pœnitentes fuiſſe, credere charitas chriſtiana me jubet. De illis igitur tantum peccatoribus quæſtio eſt, qui ſolemnioribus adventantibus anni feſtivitatibus ad aliquot tantum dies ſuas intermittunt libidines, atque flagitia, ut cum aliqua pœnitentiæ ſpecie ad Sacramenta accedant, ſed poſtmodum priſtinis ſe ſe criminibus abdunt, & mancipant: vel de illis, qui aliquem peccatorum ſuorum dolorem teſtantur, & a ſe acta, tranſactaque omnia putant, ubi veniam oraruut: ſed ea omnia negligunt conſilia, quæ ſapiens illis tradit Confeſſarius, ut impoſterum temperent a lapſu, iiſdem ſe ſe objiciunt occaſionibus, eaſdem frequentant ſocietates, eadem alunt commercia neſaria negligentia, quia vim ſibi facere, & mortificationem aliquam ſubire oderunt, & execrantur.

Quamvis Deus numquam veniam, uti opus eſt, petenti, eam deneget; non ideo tamen in infinitum pro converſione peccatoris gratias concedit: ſed favoribus ſuis quoſdam veluti cancellos circumſcribit. Audi, quid Amos Propheta c. 1. dicat: Hæc dicit Dominus: *Super tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor non convertam eum*. Quæ verba ita a S. Hieronymo explicantur: Hactenus Damaſcenorum ſcelera ſemel, bis, ac ter pertuli; ſed quoniam quartum addidere ſcelus, illos non convertam amplius, ſed extremo in eos ſupplicio animadvertam. Ex hoc, aliiſque pluribus Scripturarum locis Theologi argumentati ſunt, Deum certos conſtituiſſe fines, ac numerum gratiarum, quas ſingulis concedere vult, qua menſura repleta, non expectanda eſt alia converſio, eo quod ille fortes, electaſque tenuit gratias; quamvis eas non tenuit, quæ ſufficientes ſunt, quarum vi, licet peccator converti poſſit, nunquam tamen convertetur. Si quid autem poteſt hanc replere menſuram, atque hunc gratiarum fontem erga peccatorem exhaurire, id quidem frequens in peccatum relapſus præſtat; quoniam hæ gratiæ & vi, & numero diminuuntur, prout peccata multiplicantur.

Primus recidivæ effectus eſt Dei gratias exhaurire

Vera pœnitentia, ex omnium Doctorum ſenſu, propoſitum de non amplius peccando complectitur; propoſitum efficax, quod peccati cauſas evertit; ſupernaturale, quod humanis quibuſcumque conſiliis fortius eſſe debet. A patribus *Votum* & *Sacramentum pœnitentia* vocatur. Propoſitum prælationis, quod vos in eum ſtatum adducit, ubi vitæ potius, fortunæ, bonorumque jacturam, quam gratiæ ſubire debeatis; univerſale, quod ad omnia tempora, peccataque omnia latius extenditur. In recidiva autem minime deſunt circumſtantiæ, quæ veriſimiliter, & quaſi infallibiliter judicari poſſunt ab hujuſmodi propoſito omnino abhorrentes; veluti, cum celer eſt recidiva, & die eadem, vel paulo poſt relabimur; cum nullum eam præcedit remedium, nullaque, ut evitetur, diligentia: cum frequens eſt, & nulla videtur actuum diminutio, & æque crebro, ac ante peccatur: cum in recidiva peccator eſt audax, majori cum facilitate in ſcelera ruit, ac in illis vitam ducit tranquillam. Quæ enim veritatis ſpecies adeſt, peccatorem certum, firmumque habuiſſe propoſitum ulterius non delinquendi, & illum bona fide fuiſſe ad pœnitentiam converſum?

Recidiva indicium eſt propoſitum de non amplius peccando fuiſſe non verum, & inefficax

Pro vera pœnitentia, Theologi omnes fatentur, opus eſſe dolore, qui alium quemlibet dolorem excedat, ita ut nihil in mundo ſit, quod nobis parem afferre poſſit triſtitiam illi, qua ob violatam Dei legem tabeſcimus. Scio equidem, neceſſe non eſſe, quod hic dolor ſit talis in ſenſu; talis tamen eſſe debet in appretiatione, & nemo dubitat, utrum euſque progredi debeat, quo dixi. Verum probabile ne eſt illum, qui talem ſcelerum ſuorum dolorem concepit, poſſe rurſus, & quin obluctetur, primæ tentationi cedere? Profecto juſicandi locus eſt, dolorem hunc, qui in pœnitentia eſſentialis eſt, ſincerum nequaquam fuiſſe. Et conſtat ratio: frequentes enim recidivæ hodierna die efficiunt, ſemperque effecerunt, ut relapſorum pœnitentia ſuſpicione non vacet; & locum dubitandi faciunt de doloris, & voluntatis peccantium ſinceritate.

Relapſus valida ſunt argumenta quibus pœnitentium ſcelerum dolor nequaquam verus fuiſſe probatur

Cum hodierna die lapſus adeo paſſim iterentur, non ſine multa veritatis ſpecie dici poteſt, hoc accidere, quia pauci ſe ſe, uti opus eſt, pœnitentiæ ſacramento diſponunt. Etenim cauſa talis, qualis eſt ſacramentum, poſſet ne ſuus non producere effectus, propter quos illam inſtituit Deus, niſi qui recipit illam, eſſentiale aliquod impedimentum ſtatueret? Quid porro docet Theologia? Quodlibet Sacramentum in anima bene diſpoſita ſanctificantem gratiam producere, & aliquot peculiaria ſubſidia propter actus, qui ſui finis ſunt proprii. Confirmationis ſacramentum, exempli gratia, extraordinarias ſuppeditat vires, ut libere, & citra metum profiteamur fidem, cum in illius amittendæ diſcrimen adducimur: hic enim illius ſacramenti effectus eſt. Euchariſtia, quæ tamquam cibus recipitur,

Recidiva indicio eſt Sacramentum Pœnitentiæ effectu ſuo caruiſſe

anima in hoc ſcelus ferebatur; ſtudium hoc ſuum frequenti lapſu roboravit, confirmavitque, quomodonam retineri poteſt? Saltem magis naturale eſt, corruptionem hac gliſcere, quam alibi contumeliarum Deo inferendarum materiam inquirere. Si peccati hujus horrorem vidiſti, illius etiam dulcedinem guſtaſti, quæ vulgo magis movet. Quamobrem pœnitentes jure infirmam hanc cordis partem, ubi jam ruina facta eſt, communire pro viribus ſtudent; quemadmodum ſumma cura, ille arcis locus cementis obſtruitur, qua ſemel hoſtis ingreſſus eſt. *Ex Anonymo Auctore.*

Recidiva oſtendit pœnitentiam veram, & ſinceram non fuiſſe.

Cum relaberis poſt aliquot dies, vel hebdomadas, ex quo animum appuliſti, ut temet ipſum ſerio converteres, hæc dicenda non eſt pœnitentia, ſed ad ſummum inutilis vitiorum, virtutumque viciſſitudo; & dubitandi locus eſt, initum converſionis conſilium ſincerum non fuiſſe, quoniam adeo celeriter immutatum eſt. Quantumvis inconſtans ſit hominis voluntas, non ita celeriter mutatur in illis, quæ animo certo vult; primæ cogitationes primum obliterandæ ſunt, ac ſenſim imminuenda deſideria, antequam alia, quæ ſunt oppoſita, concipiantur. Quid exiſtimandum eſſet de homine, qui poſtquam arma ſumpſiſſet in prælium profecturus, via urbe egreſſus eadem abjiceret, ac domum ſuam reverteretur? Quid de illo diceres, qui tertia poſt reparatam gratiam die aliquam tibi contumeliam inferret? Putares ne, in facto illius ullam ſinceritatem, vel æquitatem inveniri? *Idem.*

Vulgares cauſæ propter quas relabimur.

Nonnumquam in peccatum relabimur, quia nulla uſi ſumus diligentia, ut illud evitaremus. Homo, qui naufragium paſſus, iterum ſcapham conſcendit, ubi ventum eumdem perflare videt, hic maris iram non timet; & qui ex morbo convaleſcens abſtinere detrectat ab iis, quæ tantum ſibi mali pepererunt, fateri debet voluptatis, quam valetudinis, amorem in ſe magis valere. Videre ſemper objectum, quod cupiditatem accendit, ac velle videre illud, quin aliquid inde mali conſequatur: dicere, amorem in amicitiam converti, næ id quidem eſt ſemet ipſum decipere: Scelus inopinatos habet reditus; amici nomen ſenſim oblivioni traditur, eique amaſii qualitas ſubjicitur. Objectum, quod amas, cum pudorem tuum ſuperare non potuerit artibus, officiiſque ſuis, vult ſaltem ſub alio nomine te propius retinere, ſperans futurum, ut cor, quod non æque ſemper invigilat ſibi, ex ſemet ipſo ruat, eaque adſint momenta, quibus offerat ultro, quod ante renuebat. Hoc pacto vitium diſſimulatur, non corrigitur. *Idem.*

Recidiva ſine dolore indicio eſt, te in finem uſque in ſcelere perſeveraturum.

Cum ſine dolore, aut modica adhibita reſiſtentia relabimur, finali impœnitentiæ proximi ſumus. Qui in peccatum per infirmitatem ceciderunt, illuc non niſi ægre relabuntur, tentatio illos trahat opus eſt: ſibimet ipſis prælium inferunt; peccatum dimidiatum tantummodo patrant; nonniſi trepidantes illi conſentiunt; ob infidelitatem ſuam rubore ſuffunduntur; voluptas ipſa dolore immiſcetur; hanc etiam exprobrant ſibi, conatus exerunt, ut inde emergant, utque revertantur ad Deum, cum interim alii fere numquam hæreant, & quantumvis crimen ſuum tamquam malorum omnium maximum fuerint exécrati, illud tamen ſine fine, ac repugnantia patrare non ceſſant. Hujus characteris recidiva manifeſtum indicium eſt, relapſum in finem uſque in ſcelere perſeveraturum. *Idem.*

Id, quod S. Petrus, dixiſti; idem, quod ille, pollicitus es Dei viventis Miniſtris, ipſique Deo: *Etiamſi oportuerit me mori.* Matth. 26. Utique Domine, licet jam hoc mihi acerbum ſit; licet vita ipſa effundenda eſſet mihi, me tamen ſemper conſtantem, ſemperque legi tuæ adhærentem reperies. Præteriti me pudet; illud lacrymis proſecutus ſum, & proſequor. Sed parce mihi, o Deus, & futurum tantummodo reſpice: *non te negabo.* Sinceræ promiſſiones, promiſſiones, quas acerrimi pœnitentiæ ſenſus comitantur, promiſſiones millies iteratæ, promiſſiones, quæ confeſſarium replent conſolatione. Has ille audit, Deoque gratias egit; ſed poſt hæc ſi cum hac promiſſionum ſinceritate, doloriſque magnitudine, in occaſionem te pertrahi ſinis, vel temet ipſum implicas, te caſurum non eſſe, affirmare non poſſum. Cades: *at ille negavit.* Iterum, iterumque rurſus relaberis, & lapſus ſemper erit gravior: *at ille iterum negavit. P. Girouſt, ſermone de Recidiva, qui in Quadrageſima illis poſtremus eſt.*

Peccator, qui relabitur, difficilius convertitur.

Æger, rurſus morbo implicitus, difficilius convaleſcit, & ratio eſt, quia recidiva omne illius temperamentum evertit, omnes corporis diſpoſitiones immutat, ac illud ita prægravat, ut tandem cedere teneatur. Hoc ipſum in animæ morbis experimur. Videmus homines ita ſuis cupiditatibus addictos, ita libidinibus ſuis mancipatos, ut nihil eos excitare, & commovere poſſit. Quænam ibi remedia proficient? Num acres exprobrationes, quibus illos corripies? At nihil dices, quod non audierunt, cum ad Deum reverſi ſunt: attamen licet hæc audiverint omnia, eorumque præſens ob oculos eorum recordatio verſaretur, relapſi ſunt. Num idea judiciorum Dei, quæ illis ad vivum deſcribes? At non aliter hæc illi exhibebis, ac ipſi ea animo conceperunt, cum eorum intuitu deterriti ad pœnitentiam confugerant: attamen primi illi terrores prohibere non potuerunt quominus relaberentur. Numquid magnum ſalutis ſuæ negotium, quod illis ob oculos ſtatuere conaberis, divinæ promiſſiones, quas exhibebis, amor Dei, quem illis inſpirare ſtudebis? At quid in his erit, quod ipſi in ſuperiori converſione non viderint? Attamen licet hæc omnia cognoſcerent, relapſi ſunt. Hæc igitur in illis nullam amplius vim habent. His jam aſſueverunt; hæ voces ſunt, quæ eorum aures quidem pulſant, ſed cor ipſum non penetrant: non ſecus ac aliquando corpus ita pharmacis aſſueſcit, ut hæc in eodem ulterius agere nequeant. *Idem.*

Præſtitiſſet peccatorem in ſtatu priori permanſiſſe quam in illud poſt pœnitentiam reverti.

Contra peccatorem relapſum terribilem ſane profert propoſitionem S. Petrus Apoſtolus, melius homini futurum fuiſſe numquam cognoviſſe veritatem, quam ſemel cognitam abrenunciare; numquam aperuiſſe oculos, quam ſemel apertos claudere; numquam in ſalutis viam ingreſſum fuiſſe, quam ſemel ingreſſum ab eadem recedere. Mirum ſane verbum! Quem in ſtatum redactus es auditor? Cur non ſemper viam eamdem ſecutus es, ſemper peccator, ſemper Dei inimicus? Hæc pro te vota nuncupare cogimur; perſeverantia in peccato, pertinax perſeverantia magis quodammodo optanda, quam inutilis, & inconſtans nefariæ vitæ interruptio: & ratio conſtat. Vel enim pœnitentia veſtra falſa eſt, atque tunc habituali ſcelerum habitui additur ſacrilegium: vel ſincera eſt, atque tunc teſtimonium eſt contra vos in lapſu veſtro, ac teſtimonium invictum. Os veſtrum vos damnat, atque vitæ principium in reprobationis titulum convertitis. *Idem.*

Relapſus peccator intelligit dolorem peccati non fuiſſe ſincerum.

Peccator ignorare nequit, utrum dolor criminum ſuorum fuerit ſincerus, utrum peccati deteſtatio vera, & perfecta fuerit, utrum propoſitum conſtans, ac firmum, ideoque ex neceſſaria illatione, utrum pœnitentia valida fuerit, an chimerica, & fallax: fides enim nobis proponit tamquam certiſſimum articulum, dolorem nunc eſſentialem eſſe hujus Sacramenti partem, ſine qua nullum eſt. Quicumque autem inceſſanter ad idem revertitur ſcelus, nonne magis, quam probabiliter videt, omnem hanc proteſtationum ſeriem, qua ſibimet ipſi animi ſui ſtatum diſſimulavit, nihil eſſe, niſi ſimulationes quaſdam, meraſque velleitates? Numquid hominis voluntas duas habet agendi rationes, ejus conſilia numquid ſunt diverſæ naturæ? Video cum de mundi hujus bonis agitur, nullam rem efficere poſſe, ut ad id, quod ſemel reliqueramus, illico revertamur. Ullane ratio nos cogit, ut nos a quibuſdam rebus arceamus, illas horreamus, & execremur? Neſcimus, quid ſit, illas poſt id tempus amare, eaſque conſectari; conſilium jam captum eſt, ac ſtat jam animo ſententia, illas eſſe deſerendas. Hoc ſatis eſt; fruſtra nos urget amicus, & petit, ut aliquantulum ſibimet indulgeatur, fruſtra voluptas ſenſus noſtros palpat, fruſtra eadem ratio ea nobis ſæpe contrarium videtur exigere. Amicus, voluptas, ratio animum,

qui

qui ita aliquid decrevit, quærere nequeunt. Peccator igitur eamdem præſeferret conſtantiam; igitur ſe ſe victum non dederet illecebris peccati, quas fallaces, ſuaſque cognovit; igitur id, quod nuper damnavit, tanto ardore nequaquam conſectaretur; & hæc actuum adeo oppoſitorum commiatio, lumina hæc adeo contraria ignota eſſent, ſi ſincerum, verumque captum fuiſſe conſilium relinquendi peccatum, ſi deteſtatio integra fuiſſet, & qualem Sacramentum hoc exigebat. *Ex manuſcripto ſermone P. Stephani Chamillard de Recidiva.*

Dei contemptus in recidiva major eſt, magiſque formalis, quam in primo peccato.

Qui mortale peccatum dicit, fateor equidem, dicit Creatoris contemptum, ut peccator ſe ad creaturas convertat, ſed contemptus iſte numquam magis contumelioſus eſt, quam in lapſibus repetitis. Cum primum aliquis in aliquam peccati labitur ſpeciem, ſæpe accidit, cum labi, ut bonum aliquod conſequatur, quod ſi cognoſceret, illud fugeret, atque contemneret. Cupiditas excæcat, ſenſus fallunt, falſa præjudicia ſeducunt, & qui nondum hoc bonum guſtavit, in illius poſſeſſione veram ſibi beatitudinem pollicetur. At illud ne aſſecutus eſt? illius ſtatim inane videt, & illud perhorreſcit; de objecto in objectum diſcurrit, ac nullum inveniens, ubi omnia perluſtravit, quod ſibi ſatisfacere valeat, ad hoc ſupremum revertitur bonum, ita ut variis perquiſitionibus ſuis diſtuliſſe potius, quam tuliſſe judicium ſuum videatur. Hoc autem dici nequit de illo, qui poſt decimam, vigeſimamque exomologeſim ad primum ſcelus revertitur, hic vere, & ſcienter creaturam creatori præponit. Hinc quidem ſeſe ceſſit largitatibus, promiſſionibus, magnæque Dei charitati; idque quotieſcumque aliquo devotionis ſenſu percitus acceſſit ad Sacramenta, & ad ſacri Miniſtri pedes provolutus ſincere errorem, ac ſcelus ſuum confeſſus eſt. Inde vero donec ejus cupiditas, & ſcelus valuit, expertus eſt quouſque progredi poſſet bonum illud, quod ardenter adeo cupiebat; ſe ipſum non ſemel recepit, ut certe cognoſceret, utrum nauſea, qua fuerat affectus, juſtam aliquam haberet cauſam, nec ne. Attamen licet hunc ille inſtituat comparationem, licet ſua doctus ſit experentia, cauſam adjudicat fallaci huic, & commentitiæ felicitati, ex quo in ſuum celabitur ſcelus. *Comparationem videtur egiſſe*, Tertullianus ait, *& dijudicato pronunciaſſe, qui utrumque cognoverit, eam eſſe meliorem, cujus ſe rurſum eſſe maluerit. Idem.*

Recidiva inſignem erga Deū complectitur ingratitudinem.

Peccator, qui poſtquam cum Deo rediit in gratiam, ad priſtina redit flagitia, non ſolum ingratus eſt, ſed ingratitudinis ejus circumſtantiæ turpiſſimæ ſunt. Inſignis obliviſcitur beneficii; fidem, & ea, quæ in ſanctis locis promiſerat, revocat; benefactorem ſuum in ipſo beneficio contemnit, & ſacratiſſimum gratiarum fontem profanat: omnes hæ circumſtantiæ notandæ ſunt. Quo majus fuerat tibi collatum beneficium, eo turpior, & nequior eſt ingratitudo, per quam illius obliviſceris. Quodnam autem majus beneficium, quam juſtitiæ, & innocentiæ, quam tibi reddidit Deus, cum ad ſcelerum tuorum adſpectum commotus ad Sacerdotis pedes acceſſiſti, ut illa imbre lacrymarum elueres, faterens, execrareris? Revoca in mentem, quas tibi tunc large, effuſeque gratias contulerit: antequam ſcelerum tuorum veniam obtineres, filius eras iræ; omne jus amiſiſti ad ſpem harum promiſſionum. Heu! Calamitas tua eſſe ne poteſt magis terribilis? Sed huic deplorabili criminis ſtatui felicem oppone ſtatum, in quo ſacramentorum gratia te conſtituerat: factus es Filius Dei, hæres regni illius, dignum objectum, in quo ille ſibi complaceat, & anima tua juſtitiæ, & puritatis honore decorata facta eſt templum Spiritus ſancti. Poſt hæc autem oblitus benefactoris tui, omniumque beneficiorum ejus, cum iterum lædis, & provocas. Numquid majus fingi poteſt ingratitudinis monſtrum? *P. Maſſillon tom. 3. ſermone de Recidiva.*

Per recidivā peccatum retractantur promiſſiones Deo factæ.

Vin intelligere nequitiam, & enormitatem recidivæ? Hæc eſt reverti ad vomitum, quemadmodum Scriptura narrat; ſpecioſas retractare promiſſiones, quas feceras Deo; ad arma rurſus concurrere, & poſt pacem ſolemniter ſancitam, juratamque bellum indicere; & pœnitentiæ ſuæ, ut quidam Eccleſiæ Pater ait, pœnitere. Ita cum ad ſcelus tuum reverteris, Domino dicis, reſume tibi gratias tuas, ego vero meas cupiditates reſumam: obliviſcere pœnitentiæ, ac promiſſionum mearum, quarum ego jam oblitus ſum: reſume beneficia tua, & ego veterem quoque vivendi rationem reſumam. Verbo, in ſcelus celabi, eſt mentiri, quidquid in ſacro pœnitentiæ tribunali pollicitus fueras, eſt erubeſcere, quod criminum tuorum rubore fueras ſuffuſus, eſt palam profiteri, quidquid feceras pœnitentis ſitum, notaſque ſuſcipiens, per jocum, & deriſionem a te factum fuiſſe. *Idem.*

In peccatum relapſus ingratitudini addit perfidiam.

Relabentis peccatoris ingratitudini adde perfidiam; hic enim peccator fœdus ad aras contractum conculcat; ſolemnem promiſſionem in templo factam, & per ea, quæ in religione auguſtiſſima ſunt, confirmatam antiquat; juramenta, quæ inter manus miniſtrorum Jeſu Chriſti fecerat, prodit, & ejurat. His autem juramentis prætexere nequit ignorantiam; ſciebat ille, ad quid ſeſe jurejurando adigeret: nihil fecit, quod illum non docuerit religio: illis neque violentia ulla prætexi poteſt; ultro ipſe ad aras acceſſit; ultro ipſe, motuque proprio hæc promiſerat, ſibique gratiam fieri putabat, ſi harum miſericordiarum particeps fieret: poſt omnes haſce proteſtationes, juramenta, promiſſiones, revocat ea, quæ dixit, & prorſus oppoſitum facit eorum, quæ pollicitus fuit. Heu! Quænam igitur eſt cæcitas tua! Religioſus es uſque ad ſcrupulum in promiſſione, in jurejurando, in verbo, quo te aliquid mundo facturum recipis; cum vero agitur de fide præſtanda Deo, te tuæ perfidiæ non pudet! *Idem.*

Per te mihi liceat ante oculos tuos beatos illos revocare dies, quibus ad ſacrorum tribunalium pedes provolutus temet de ſceleribus tuis accuſaſti. Quomodo ibi profeſſus es ſuper omnia Deum amaturum eſſe, uni illi famulaturum, nil aliud, niſi ut illi placeas, quæſiturum, atque voci illius obtemperaturum. Quot pro futuro tempore juramenta! Quiſnam pro præſenti fervor! Quis pro præterito dolor! Quæ pœnitentia, quod adeo ſero incæpiſti, & illum, uti oportebat, non amaſti! Poſtquam autem a Sacerdotis pedibus receſſiſti, nonne exuberanti lætitiæ interioris impetu dixiſti, hoc gratiæ, ac pœnitentiæ momento nullum aliud tibi in vita tua beatius contigiſſe; te numquam in voluptatibus tuis pari dulcedine fuiſſe perfuſum; te nunquam felicem futurum fuiſſe ſine Dei gratia, quam nuper es conſecutus? Nihilominus ingrate, poſt tot proteſtationes, humiles confeſſiones, authenticas promiſſiones, retrahis cor iſtud, quod dederas Deo! Ea prodis juramenta, quæ lacrymæ tuæ, utilitas tua, gloria etiam tua ſacra, & irrevocabilia efficere debuiſſent. Heu! ſcias, ſi ita perfidus es, ut ita irrideas, lapides ipſos horum templorum, qui fideles fuere tuarum lacrymarum, doloris, ejulatuumque teſtes, in te aliquando ſurrecturos; ſacra hæc tribunalia, ubi promiſſiones, & juramenta tua protuliſti, aliquando coram univerſo terrarum orbe proditura, ut tibi tuam exprobrent infidelitatem, atque perfidiam: *lapis de pariete clamabit, & lignum, quod inter juncturas ædificiorum eſt, reſpondebit.* Habac. 2. Fruſtra conaberis eorum accuſationi reſpondere: producent enim contra te lacrymas, & juramenta tua, quorum teſtes fuere, atque ex ore tuo te damnabunt. *Idem.*

Contemptus Dei in recidiva.

Ingratitudini, & nequitiæ relapſi adde formalem contemptum Dei, & gratiarum ejus, benefactoris, & beneficii. Si in peccatum tuum recidis, non ex inſcitia, ſed ea turpi, injuſtaque prælatione, qua virtuti ſcelus antefers, hoc accidit. Ad ſatanam, & opera illius non redis, niſi poſtquam guſtaviſti, atque ad examen revocaſti quidquid ſuavitatis, atque ſolatii in Jeſu Chriſti amore, & ſervitute invenitur. Ad peccatum non rediiſti, niſi poſtquam ſimul odioſa comparatione gratiæ ſuavitatem cum peccati jucunditate contuliſti. Nonniſi poſtquam Jeſum Chriſtum cum Belial comparaſti, in poſterioris hujus partes concedis; poſtquam utrumque guſtaſti, audes eligere Belial, & cum Dei tui contemptu illum præferre.

Quæ-

Quænam ſanctæ gloriæ tuæ, o Deus, contumelia! quæ impietas, injuſtitiam ſanctitati, mendacium veritati, peccatum gratiæ anteferre! *Idem.*

Qui vere pœnitens eſt, tem elee ad recceſſum non redit.

Sed quænam in re enormitas recidivæ conſiſtit? In hoc videlicet, quod peccatoris in ſcelus reverſio poſt tot ſolemnes promiſſiones fere certa nota eſt, quod in ſacramento non vitam, ſed funeſtam mortem invenit; & quod, quin inde pœnitens egrederetur, inde egreſſus nocentior: etenim ne vos hic error decipiat; in hoc ſuam collocare pœnitentiam, ut per aliquot dies a noxiis voluptatibus abſit aliquis, ut ab illicitis rebus abſtineat, ut ad tempus aliquod ſcelerum ſuorum curſum intermittat, ut ad Confeſſarii pedes procumbat, mox ad priſtina ſcelera reverſurus, hoc non eſt eſſe pœnitentem. Scio equidem hoc non ex impietatis, & corruptionis principio agi: verum etiam ſcio, nihilominus eſſe nocentem, qui aliquando ad gratiarum fontes accedit, ut inde ſtatim recedat. Scio, ubi per ſacramenti virtutem peccata excuſſa fuerunt, neminem certum eſſe poſſe, in eadem ſe deinceps numquam relapſurum. Cor recens converſum, uno oculi ictu conſtans, & inconcuſſum factum ſe fuiſſe, ſperare non poteſt; non ſemper a ſtatu peccati ad perfectæ juſtitiæ ſtatum repente fit tranſitus; poteſt aliquis ita infelix eſſe, ut poſt acceptam gratiam relabatur: attamen hoc ſaltem nonniſi poſt diutinam præliorum ſeriem, poſt dies plures, poſt annos perſeverantiæ, & poſtquam ſecretæ ſecretæ infidelitates animum novis lapſibus diſpoſuerint, & poſtquam omni niſu certatum eſt, ut a corde hujuſmodi infidelitates expellerentur, atque vincerentur. Videte porro, utrum poſt acceptam per ſacramenta gratiam, hæc prælia ſuſtineatis; utrum hos certatim conatus illam ſervaturi; utrum nonniſi multo poſtquam eam recepetitis, & poſt plures pugnas contra peccatum, quod veſtram imbecillitatem pertentat, illam amittatis; utrum denique ſacramentum, ad quod nuperrime acceſſiſtis, diutius ſit veſtræ innocentiæ profuturum. *Idem.*

Artes, quibus eſt aliis peccatoribus, utitur Deus, in relapſis inutiles ſunt.

Ajo, vulgata adminicula, quibus utitur Deus aliorum peccatorum converſionem operaturus, relapſo nullius eſſe utilitatis. Ea quippe nova ſunt lumina, quæ confert animæ, quam ſalvare cupit. Effundit ille ſui luminis radium ſuper ejus officia, ut illa cognoſcat, ſuper nihil, & fragilitatem ſuam, necnon terrenarum rerum inconſtantiam, ut animum ab illis divellat, ſuper cœleſtium rerum ſoliditatem, realitatem, durationem, pretium, ut eo ſua vota convertat. Tunc autem peccatricis anima illuſtrata, ſe videns rebus hujus mundi deceptam, atque ſeductam, horrore, numeroque criminum ſuorum perculſa, præteritos deteſtatur errores, ſua relinquit flagitia, & cum voluptate ſequitur viam, quæ ſibi indigitatur. Vobis autem relapſis, qui poſtquam aliquamdiu in via ſanctitatis ambulaſtis, ad vomitum eſtis reverſi, hæc, quæ vobis Deus immittit, lumina nihilum proſunt: viam hanc, quam illa vobis oſtendunt, jam noveratis, antequam relaberemini: divinum hoc lumen, quod aliis officia ſua detegere videtur, vos jam illuminaverat: ante recidivam videratis, quanti referat in virtute firmos eſſe, atque conſtantes: in veritate edocti, & innutriti eratis; ſciebatis mundi vanitatem, inanium voluptatum inconſtantiam, alterius vitæ felicitatem: & veritates omnes, quas Dominus aliis peccatoribus tradit, vobis non ſunt amplius nova lumina. Vos perſtrinxerunt, viceruntque, antequam etiam in nova ſcelera laberemini, & nihilominus non prohibuerunt, ne iterum caderetis. *Idem.*

Prava inconſtantis animæ diſpoſitio.

Minimus etiam gratiæ conatus, una vox minax, unica æternæ vel beatitudinis, vel calamitatis conſideratio, triumphum nonnumquam refert de corde peccatoris, qui ſuis affectibus indulgere, ſuiſque cupiditatibus velificari conſuevit: in vobis autem, qui gemere quidem, & mox ridere, plorare, & mox gaudere, ſurgere, & mox relabi conſueviſtis, quid efficere poteſt aliqua gratiæ impreſſio, atque ſenſus ſalutis? Vos ex illis eſtis animabus, quas omnia perterrefaciunt, & nihil ad frugem convertit, quas omnia emolliunt, & nihil confirmat, quæ rebus omnibus commoventur, & nullis umquam convertuntur. Heu! Si lapideum cor haberetis, ſperare poſſetis futurum, ut aliquis gratiæ motus vehementior illud mollire, confringere, & in cor novum convertere poſſet; ſed cor veſtrum cereum eſt; quantumvis vehementer illud gratia pulſet, numquam conteritur. Facile quidem omnes induit formas, ſed numquam in invariabili ſtatu conſiſtit, ad minimas Domini minas concutitur, ſed minimam etiam gaudii occaſionem, quam illi mundus offert, alacriter arripit. Heu peccator relapſe, ſi noſſes hujus ſtatus tui periculum, indeſinenter contremiſceres. Haud equidem auctor tibi ſum, ut temere in deſperationem conjicias; verum dico, fieri vix poſſe, ut temet hoc in ſtatu convertas, nullum eſſe præſidium, in quo ſpem collocare poſſis, & converſionem tuam proculdubio opus eſſe gratiæ maxime extraordinarium. *Idem.*

Frequenter recidivæ oriuntur ex corde ignavo, & inconſtanti.

Undenam hæ proficiſcuntur recidivæ, niſi ex inſtabilitate, inconſtantia, & ignavia cordis, quod de uno in alterum migrat ſtatum, quod de ſcelere in virtutem, de virtute in ſcelus diſcurrit, quod amplectitur, quod illi primum magis videtur amabile, & quod mox illum afficit tædio? Eſtis nubeculæ ſimiles, quam venti pro libidine circumagunt; mare inconſtans, ac procelloſum, quod, poſtquam de ſinu ſuo cadavera ejecit, in agros fertur exundans, quo eadem rurſus ad ſe trahit. Verum quidnam mihi conſilii eſt oſtendenti, adeo exiguam relapſis ſpem ſupereſſe? Quid? Numquid vos perterrefacere, atque efficere, ut tot tantiſque difficultatibus deterriti nihil aggrediamini ex tanto periculo evaſuri? Avertat Deus, quod de infinita Dei miſericordia deſperem; ſed vobis oſtendere cupio ſolum, cum veſtra converſio alia qualibet ſit difficilior, vobis eniſius, diligentius, & conſtantius eſſe adlaborandum, quam alteri cuipiam peccatori; vobiſque metum imminere, ut ex ſtatu ſaluti veſtræ adeo pernicioſo emergere tandem aliquando conemini. *Idem.*

Fatigatur demque Deus tolerans peccatorem frequenter adeo relabentem.

Utique, fideles; fatigatur Deus ſequi greſſus peccatoris indeſinenter relabentis: ſtimuli, qui nos in ſcelere tranquillitate frui non patiuntur, tandem aliquando quieſcunt: gratiæ, quæ ſeſe vobis offerebant, & quæ vos indeſinenter ſollicitabant, non amplius concedentur. Nihil magis Dei iram, & indignationem provocat, quam cum peccator init conſilium reparandi, quod Deus ipſe deſtruxit. Scriptum eſt, illum, qui ſuperbæ Jerichuntis mœnia e ruderibus iterum attollere conatus eſt, anathemate fuiſſe perculſum. Ita ſane; cum miniſtrorum Domini vox, cujus figura erat buccinæ clangor, ſemel animæ noſtræ affectiones proſtravit per confeſſionem, vel prædicationem, indignatur Dominus, quod illas excitare rurſus audeat peccator, & hoc auſum tamquam nefarium facinus reſpicit. *Idem.*

Quo ſæpius quis in ſcelus labitur, eo difficilius reſurgit.

Conſtans probat experientia, quo ſæpius aliquis relabitur, eo difficilius conſurgere. Ubi primum fueris lapſus, facilis eſt pœnitentia: ſed poſtquam ſæpius recidiſti, ſtudium, quo in malum raperis, convaleſcit: gratiæ dona non ſunt amplius adeo copioſa, ſenſim vires amittis, iiſque amiſſis tam frequenter laberis, ut conſurgere ulterius non poſſis, & anima ſub iteratæ recidivæ pondere, quibus valetudo, roburque tuum attritum, confectumque eſt, obruatur. Hic veſter eſt ſtatus, o peccatores, qui in ſcelera toties recidistis; primi lapſus veſtri nondum omnino bonas deleverunt impreſſiones, quas in vobis gratia excitaverat: imago, & nomen Chriſtiani nondum fuerant penitus obliterata: & ſi ſemel lapſi eſtis, miniſtri Domini vos extulerunt; rite peracta confeſſio vos in priſtinum ſtatum revocavit, amiſſamque gratiam reparaſtis. Verum ſi ſecundo cecideritis, periculum eſt, ne ultra conſurgatis. *Idem.*

Videmus, ex omni peccatorum numero neminem eſſe impudentiorem, atque iniquiorem eo, qui cum ad tempus aliquod cum peccato divortium feciſſet, in priſtinam ſervitutem deinceps reverſus eſt. Deus rediſum eorum indignatus illos videtur cæcitate percutere. Hujus farinæ mortales non ſunt amplius peccatores, monſtra ſunt; non ſunt amplius Chriſtiani, ſunt

impii

impii ſine fide, ſine religione, ſine lege, ſine moderatione, ſine fræno, quod illos coerceat. Haud ita: magna ſanctitas numquam in mediocria degenerat crimina; quo magis aliquis in via juſtitiæ proceſſerat, eo magis nequam fit, ubi relabitur. Manna, qui ſuaviſſimus erat populo Dei cibus, ubi in poſterum diem aſſervaretur, teterrimum emittebat odorem: & quo magis conſeneſcebat, eo magis tabe, & putredine diffluebat. Talis eſt animæ ſtatus in ſcelere quieſcentis, ac in illud ſæpe relabentis; nulla pejor corruptio eſt ea, quam ſcelera gignunt: *Propter immunditiam ejus corrumpitur putredine peſſima.* Mich. 2. *Idem.*

Illis, qui gratiam receperunt, adhortatio, ne iterum in peccata relapſi illam amittant.

Veſtene ad gratiam reſurrexiſtis? ineffabili hoc theſauro potiti eſtis? Cum Deo veſtro in gratiam rediiſtis? Mementote, vos in fictili teſta pretioſum hoc geſtare donum: ideoque ſummam adhibendam eſſe diligentiam, ne cadatis: in omni greſſu, verbo, facto cauti eſtote, ne vobis recidivæ occaſio fiant..... Cum redeundum eſt in viam ſalutis, a qua per recidivam receſſiſti, gradus eſt adeo lubricus, ut præcautio, ne recidas, numquam ſit nimia. Cogitate, has fere quotidianas revolutiones, hos frequentes vitiorum, virtutumque reditus, turpes has pœnitentiæ, & peccati viciſſitudines, hos confeſſionum, & recidivarum, proteſtationum, & infidelitatum circulos nequaquam decere eum virum, qui omnino, & conſtanter debet adhærere Deo. Nullam umquam pacem, & requiem veram, ſeu in vitio, ſeu in virtute habebitis, donec ita de altero in alteram inconſtanter migrabitis. Æternum vos & gratiæ illecebræ, quæ ex iniquitatum veſtrarum ſinu vos revellunt, & cupiditas illa, quæ vos pronos in ſcelere detrahit, torquebunt.... Deus qui alternas has vices pati nequit, tradet vos tyrannicæ poteſtati domini illius, quem ipſi toties præſetitis. *Idem.*

Recidivæ in peccatum magnam habent ſimilitudinem cum recidivis in corporis morbos.

Recidivæ in peccata magnam mihi habere videntur ſimilitudinem cum recidivis, quæ in corporum morbis accidunt, ſeu earum ſpectetur cauſa, ſeu conſiderentur effectus. Certum eſt recidivas in morbos ſæpiſſime ex iiſdem proficiſci humoribus, qui primo corpus vitiaverant, & qui prorſus expurgati nequaquam fuere. Hoc ipſum dico de peccatis, in quæ relabitur aliquis, ubi eadem confeſſus eſt: cum peccata hæc gravia ſint, metuendum ſaltem eſt, ne ſint antiquorum effecta, quorum jam abſolutionem obtinuerat; & affirmare poſſum, quo magis hanc ſententiam ad examen revoco, eo mihi magis veram videri. *Secundo*, nemo ignorat morborum reditum admodum eſſe periculoſum, atque, ut plurimum, eſſe lethalem; natura quippe primis morbi ejuſdem conatibus infirmata, minus habet virium ad alteram hanc oppugnationem ſuſtinendam, adjuvandamque medicorum artem, qui ſine illa nihil facere poſſunt. Hoc ipſum de iteratis lapſibus dicendum eſt, ex quibus difficile convaleſcere poſſumus, & miraculi loco habendum eſt, niſi ad mortem adduxerint. *P. de la Colombiere ſermone hujus argumenti.*

Peccati dolor ſincerus non fuiſſe videtur, cum iterum labimur.

Si recidiſtis non multo poſtquam tanto ob lapſum dolore confecti fuiſtis, neceſſe eſt, vel vos omnem rationis uſum amiſiſſe, vel peccatum omnem turpitudinis ſpeciem exuiſſe, vel vos numquam reipſa illud odiſſe. At enim ploravi, ſuſpiria, & ejulatus emiſi, ad aliquod tempus inconſolabilis fui. Eſto: fieri quidem potuit, quod ploraveritis, ſed, quod ploratus iſti ſinceri fuerint, fieri non poteſt. Ploraſtis cogitantes, ea a vobis relinquenda eſſe, quæ amabatis; quamquam numquam eorum relinquendorum voluntatem habuiſtis: lacrymæ iſtæ effectus fuere amoris veſtri, non odii, quo peccatum execraremini: illas natura, non gratia a vobis elicuit; quæ licet ſupernaturales fuiſſent, cum nulla ſit ſubſecuta correctio, credendi locus eſt, eas inutiles extitiſſe.... Ad ſacerdotis pedes ploraſtis, voſmet commotos, atque peccatorum veſtrorum pœnitentia uſque ad ſuſpiria, gemituſque affectos ſenſiſtis: hoc ſignificat, gratiam fortem fuiſſe, atque Dei ſpiritum mirum in modum vobis vim feciſſe; verum affirmo, vos gratiæ huic non ceſſiſſe, quinimmo reſtitiſſe, & Dei ſpiritum in vobiſmet ſuffocaſſe: hoc autem ex actionibus veſtris judico, quæ argumenta ſunt nequaquam fallacia. Statim voſmet primis occaſionibus implicuiſtis, ſtatim viam eamdem iteraſtis, ne unum quidem protuliſtis pedem, ut malum evitaretis: aliquid ne ulterius requiritur, ut hoc mihi perſuadeam? *Idem.*

Cum ſincera eſt pœnitentia, nec ſtatim, nec repente relabimur.

Docet experientia, veram pœnitentiam æterno excipi divortio ab omni iniquitate. Sin autem accidit aliquando, ut in eumdem decidas ſtatum, ex quo te ipſa evaſeras; nequaquam illuc repente ruis; tempore opus eſt, ut amaræ contritionis deleatur memoria. Numquam iterum a gravioribus criminibus initium ducitur, ſenſim noſmet in pietatis exercitiis remittimus, noſmet infideles ſexcentis in rebus, quæ minoris ſunt momenti præbemus, quibus paulatim aſſueſcit anima, & majoribus infidelitatibus præparatur. Antequam ad mortalem redeamus noxam, plurimas inſpirationes, plurimaſque conſcientiæ exprobrationes ſuffocemus oportet. Sed quod intra dierum octo ſpatium, poſtridie ejus diei peccatum mortuum reviviſcat, hoſtis victus, attritus, ſuperatus, ex corde ejectus, deletus, ad nihilum fere redactus momento robuſtus, atque terribilis, arciſque dominus evadat, quaſi Deus numquam eadem potitus eſſet, neque contra Satanæ conatus ſeſe ibi communiviſſet, eamque optimis præſidiis firmaſſet, fateor equidem, me nequaquam intelligere, qua ratione id fieri poſſit: *qui mortui ſumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo.* ad Rom. 6. Opus eſt ergo, dolorem hunc ſimulatum fuiſſe, propoſitum hoc imperfectum, falſam reconciliationem, nullam pœnitentiam; quæ ſi vera fuit, & nihilominus adeo ignavus fuiſti, ut relabereris, næ metuendi quidem locus eſt, ne numquam ſurrexeris. *Idem.*

Quomodo a lapſibus abſtinendum.

Quid ergo faciendum eſt, ne relabamur? Eo modo peccator ſaltem ſub initium ſeſe gerere debet, quo æger, qui poſt graviſſimos morbos incipit convaleſcere: numquam majori utitur cura, modeſtia, ſobrietate, numquam diligentius ab aeris intemperie, ac pravis dapibus abſtinet. Memento, dæmonem numquam plures nobis inſidias ſtruere, quam cum recens ex illius vinculis evaſimus; & niſi maxima adhibeatur cura, illum quam citius in eadem nos eſſe pertracturum. Lapſus tuus te docuit, quid poſſis; vides, quam imbecillus homo ſis, ubi adſit occaſio, & quid in cor, mentemque tuam mundus, atque ſocietates valeant. Mali cauſæ tibi exploratæ ſunt, tuum eſt eaſdem evitare. *Idem.*

In recidivis non ex ignorantia, ſed ex mera nequitia peccatur.

Nulla hic eſt ignorantia, quæ ullam excuſationis ſpeciem prætexere valeat; quoniam temet omnino Deo tradens per veram pœnitentiam infinitam cognoviſti meriti, jurique magnitudinem, cui innitebatur obligatio tua ita operandi; ſola igitur nequitia te movet, & tibi licet luminibus illuſtratus ſis, illa parit contumelioſum hunc reditum in priſtina flagitia vitæ, quæ aperte adeo contra ipſum erat inſtituta: *jam quidem nullum ignorantiæ prætextum tibi patrocinatur*, Tertullianus lib. de Pœnit. inquit. Illud vere nequius eſt, quod huic improbitati neceſſario comes accedit contemptus illius, quem timere ceſſas revocans id, quod ſalutaris timor te facere coegerat; neque enim per pœnitentiam tua peccata reliqueras, niſi quod divinam majeſtatem læſam timere cœperas. *Maimbourg, ſermone pro tertia Quadrageſima Dominica.*

Deſperandum non eſt de divina miſericordia, quamvis in deteriorem ſtatum ſimus relapſi.

Vos, qui poſtquam voſmet per veram pœnitentiam Deo dediſtis, nefarie datam perfregiſtis fidem, atque abjeciſtis initum eidem ſerviendi conſilium, ut mundo, ac dæmoni iterum ſerviretis, ad noxios habitus, priſtinaſque conſuetudines reverſi, vos inquam in terribili ſtatu verſamini, cujus formidabilem vobis hypotypoſim propoſui. Ecce relapſi eſtis in abyſſum, unde vos eduxerat Deus, in hac voſmet multo magis immerſiſtis, ut in oculis Dei magis inviſi, & execrabiles, quam olim, videremini, utque in vos converteretis omnes maledictionis effectus, quibus obruti eſtis. Quid autem? Si tantum accidit mali, num ideo deſperandum eſt? Nequaquam. Deus aliquando operatur ea, quæ gratiæ miracula ſunt. Quamquam plerique hi pietatis apoſtatæ numquam convertantur; aliqui tamen revertuntur, ne cui ſit locus deſperandi;

&

& ut illi, qui in hoc ſtatu moriuntur, noviſſimo judicii die hujus redarguantur exemplo, ac ſe quoque converti potuiſſe cognoſcant. At enim, egone ex eorum felicium numero ſum, qui revertentur? Haud equidem ſcio: ſi periculoſum ſtatum hunc perhorteſcitis modo, ac ſi in anima veſtra ſuboritur inde emergendi cupiditas, manifeſtum indicium eſt, velle Deum in vobis hoc miſericordiæ ſuæ miraculum operari. Ne ſinatis hanc vobis occaſionem elabi. *Idem*.

Qui ſibi non cavet ne recidat, hunc vere non pœnitet ſuorum peccatorum.

Æger, qui convaleſcens nullam ſui ipſius habet rationem, & iis abſtinere detrectat, quæ ſibi novit obfutura, juſtam tribuit occaſionem exiſtimandi, voluptatis amorem in ipſo valere magis, quam bonæ valetudinis. Nonne illatio æque ferme neceſſaria eſt, hunc hominem, qui videt, qui verſatur, & colit promiſcue eos omnes, qui ipſum corrumpunt, qui eadem licentia frequentat loca, ubi aer ipſi contagioſus eſt, qui ſemper iiſdem cœtibus, iiſdem ſpectaculis, iiſdemque ſolatiis, ubi toties defecit, intereſſe cupit, hunc hominem, inquam, nequaquam ſerio peccatum ſuum abdicaſſe? En autem, quod inceſſanter accidit in recidiva; nulla adhibetur cura, nulla præcautio; immo ullam gerere tæderet, quia propria amatur infirmitas, & nemo extra relabendi periculum ſeſe vult conſtituere, quod manifeſtum eſt fallacis pœnitentiæ argumentum. *P. Cheminais tom. 1. ſermone de Recidiva.*

Sacramentorum abuſus perterrere debet in eadem peccata ſæpius relabentem.

Si duos, vel tres annos tranſegiſſes, quin umquam ad Sacramenta accederes, & ego tibi ob oculos peccatorum myriades objicerem; toties enim per hoc tempus eſſes relapſus: hic numerus tibi profecto ſtuporem injiceret, te ipſum horreres, & ſancto terrore percitus cum Davide pſalm. 39. diceres: *Multiplicata ſunt ſuper capillos capitis mei*; tua vero potiſſimum impœnitentia efficeret, ut futurum tempus conſiderans contremiſceres. Heu! diceres, ſingulis diebus ſcelera ſceleribus addidi, & nullum eorum per pœnitentiam delevi, quid de me fieret, ſi hoc in ſtatu deprehenderer? Fortaſſe hujuſmodi cogitatio ex oculis lacrymas contritionis eliceret; & metus judiciorum Dei efficeret, ut de integra, perfectaque converſione cogitares. Quæſo autem, quid te modo confirmat, quid vetat, ne ſtatum tuum videns contremiſcas? Numquid morum tuorum mutatio? Haud ita profecto; noſti enim te ſemper eumdem eſſe. Quid ergo? Quod peccatorum tuorum numerus permixtus eſt pari confeſſionum numero: portentoſa hæc pœnitentiarum, recidivarumque commiſtio, quæ tuum augere debet terrorem, ſola ratio eſt, quæ animum tuum efficit tranquillum; hoc eſt, abuſus Sacramentorum, qui aliis ſceleribus ſacrilegii circumſtantiam addit, tibi gignit tranquillitatem. Quin tibimet ipſi dicas, ſi decem annos ſine ſacramentis vixiſſem, me impium putarem Dei ira, & Eccleſiæ fulminibus dignum, ſed vixi, quaſi ad illa numquam acceſſiſſem; non ideo minus memet meis abdidi iniquitatibus, & iterati lapſus mei me non conturbant. *Idem*.

Poſt omnes recidivas adhuc in Dei miſericordia ſperari poteſt.

Adorabilis Salvator, ſi de te, non ſecus, ac de hominibus judicium ferremus, ſalus relapſorum omni prorſus ſpe careret. Verum quidem eſt illis ſperandum eſſe magis, quam metuendum; ſed miſericordiæ tuæ nondum exhauſtæ ſunt; idem ſanguis, qui eos toties abluit, de venis tuis adhuc poteſt fluere, & ſi dicis in evangelio miſeri hujus hominis, in quem dæmones redeunt, ſtatum deteriorem eſſe illo, in quo antea fuerat: nos videlicet doces, curationem peccatoris, qui, poſtquam de peccato ſuo liberatus eſt, relabitur, eſſe longe difficiliorem, ſed quantumvis difficilis ea ſit, non eſſe tamen impoſſibilem. Omnia potes Domine! & quo majora ſunt peccata noſtra, miſericordia tua, quæ nobis illa dimittet, eo majorem habebit latitudinem, & gloriam. Sine ergo, ut bonitatem tuam imploraturi denuo ad pedes throni gratiæ tuæ procumbamus, teque urgeamus, ut hac etiam vice illa nobis dimittas pollicitis numquam impoſterum fore, ut peccati illecebris, ac dæmonis ſollicitationibus ſuperemur. *Joly tomo 2. propoſitionum pro Dominic. 3. Quadrag.*

Undenam ſemper in eadem peccata relaberis, niſi quod iis non uteris ſubſidiis, quæ te poſſent præſervare? At undenam fit, quod his non uteris, niſi quod peccatis efficaciter abrenunciare omnino non vis? Velle enim efficaciter, eſt ſubſidiis omnibus uti. Tibi ſatis eſt vaga, & generalis relinquendi ſcelus voluntas, ſed quæ nihil conatur, niſi ut temet ipſum fallat, atque decipiat. Hoc velle nolle eſt, vel ſaltem non eſt velle eo modo, qui ad pœnitentiam ſit ſatis. Credisne ægro affirmanti ſe ſanari velle, ubi quamlibet reſpuit medicinam? Nonne hoc ipſum agis? Numquid credendi locus eſt, te efficaciter curationem tuam velle, cum ea negligis adminicula, quæ eamdem tibi poſſunt procurare?.... Sed obices fortiores ſunt adminiculis, inquis, & hic fons eſt lapſuum repetitorum. At quinam hi obices ſunt? Cupiditas, commercium, occaſio? Ullumne, vel mediocrem exeruiſti conatum, ut cupiditatem hanc ſuperares? Ullamne tibimet ipſi vim intuliſti, ut reſiſteres propenſioni illi, quæ te erga illud objectum rapit, quod te huic implicat occaſioni? Nonne te ſinis trahi, quin contra vel minimum obnitaris? Obices iſti magni ſunt, verum ſi ſuperandi eſſent, ut bonorum tuorum, valetudinis, vitæque tuæ jacturam evitares, te nequaquam terrerent; at terrent, cum de ſcelere evitando ſermo eſt. Undenam hoc oritur diſcrimen, niſi ex diſcrimine voluntatis, cum qua hæc vis? Alterum quidem efficaciter vis, alterum vero non item; cumque voluntas tua evitandi peccatum efficax minime ſit, ſincerane eſt pœnitentia tua? *P. Nepveu tomo 1. chriſtianarum conſiderationum pro die Martii decima ſeptima.*

Qui ſæpius recidit in ſua peccata, oſtendit ſe ea non ſerio nolle.

Si toties in ſcelus recidis, non times fore, ut tandem illinc temet colligere nequeas? Quo altior lapſus eſt, eo violentior, & periculoſior eſt, & nonniſi majori cum difficultate illinc conſurgis. Qui Dei gratia fruitur, hic ſane ad altiſſimum evectus eſt cacumen, quoniam adhæret Deo; & in imum decidit, ubi recedit in crimen, quod toto cœlo nos a divina ſeparat majeſtate. Ut autem ex adeo profunda relevemur abyſſo, ingentibus opus eſt conatibus; utque hos exeramus, forti opus eſt gratia. Qui adeo frequenter relabitur, & qui frequenter adeo divinis abutitur gratiis, hiccine meretur, ut ſibi Deus peculiarem aliquam, validioremque conferat gratiam? In hac autem confidere, nonne eſt ea in re, quæ incertiſſima eſt, ſpem ſuam collocare? Non ſolum non ſperandi, verum etiam metuendi locum habet, ne hanc denaget Deus, quippe recidiva ſua illum prorſum indignum efficit propter circumſtantias, quæ illam concomitantur. *Idem tom. 3. pro undecima die Julii.*

Quo ſæpius in peccatum relaberis, eo difficilius inde recipis.

Qui in peccatum relabitur, ingratitudini, atque contemptui addit perfidiam. Poſt tot proteſtationes, adeo frequenter iteratas coram Dei viventis miniſtris, necnon ut ita dicam, Corpore, & Sanguine Jeſu Chriſti ſignatas, Chriſtianus ita perfidus eſt, ut omnium obliviſcatur promiſſionum, ut illas infringat, idque ubi ſeſe vel minima obtulerit occaſio, ubi leviſſima illum urgeat tentatio, ut miſeræ placeat creaturæ, ut turpem cupiditatem adimpleat! Ad hoc ut ex adeo frequentibus lapſibus tandem conſurgeret, potentibus, victricibuſque gratiis indigeret; homo vero, qui ita contempſit Deum, poteſt ne ſine horribili præſumptione hujuſmodi gratias exigere? *Idem*.

Perfidia eſt promiſſiones Deo factas violare.

Homo peccator, qui a pœnitentiæ ſacramento recedit, ſimilis eſt ſervis, atque nocentibus nuperrime ex carcere egreſſis: ægre lumen ſuſtinent, brachia, manuſque eorum liveſcunt ob catenas, quibus adſtricti fuere, nonniſi ſumma cum difficultate moventur, vis ſe liberos eſſe putant, quamvis compedes, manicæque confractæ fuerint, atque gratiam impetraverint. Paulatim ſeſe confirment, oportet, lucem ſenſim videre aſſueſcant, atque cicatricibus ſuis medeantur. Hoc ipſum converſis peccatoribus accidit: peccatum ſuum reliquerunt; verum cum adhuc infirmi ſint, & imbecilles, novas ſumere debent vires chriſtianarum virtutum exercitatione, ne, ubi prima ſeſe obtulerit occaſio, relabantur, ac iterum obtrudantur in vincula, quæ adeo feliciter perfregere. *Auctor Anonymus.*

Quomodo omnes gerere debeamus ne poſt pœnitentiam labamur.

Ad peccatum, cujus pœnituit, & venia impetrata fuit,

De ingratitudine peccatoris in ea relabentis crimina, quæ fuerat exſecrata.

fuit, reverti, næ iſtud eſt perfidiæ habitualem jungere ingratitudinem. Heu! Centies tibi pepercit Deus, centies Deus curam geſſit obligandi vulneris tui, ac centies appoſitam medicinam abjeciſti: centies te ex flammis eripuit, quæ circumundique te obſidebant, ac centies rurſus temet in eas conjeciſti. Poſt hæc quodnam remedium? *Inſanabilis fractura tua*. Peccatum hoc nonnullis doctoribus adeo horribile viſum eſt, ut affirmare non dubitaverint, Deum omnes deinde gratias auferre, quas pœnitenti peccatori conceſſerat. Nimis ſevera hæc ſententia eſt, nullique innititur fundamento: e contra vero S. Paulus inquit, Dei dona, & beneficia eſſe ſine pœnitentia, hoc eſt a Deo numquam retractari. Verum quin ſeveritas iſta perperam aſſerta nos maneat, dico tamen, extrema hac ingratitudinis ſpecie gratiarum exhauriri fontes, eaſque a Deo ſubtrahi, prout ſcelera ſceleribus addimus. *Ex manuſcripto ſermone*.

Verus fidelis ſemel quidem, vel bis falli poteſt; ſed patrati criminis horror, & præcautio, quam deinde contra proprias adhibet infirmitates, numquam fere permittunt, ut in eadem recidat facta. Gratia nobis in Scriptura exhibetur ſub imagine belli, atque inter plures rationes, quæ proferri poſſunt, hæc omnium mihi videtur æquiſſima; quia videlicet belli in id potiſſimum cura, & labor impenditur, ut illi communiantur loci, quos experientia docti infirmiores eſſe didicimus, contra inimicorum impetum roborantur, tantumque diligentiæ adhibetur, ut tandem nulla vi poſſint expugnari. Mortalis, quicumque tandem ille ſit, errare poteſt: verum ſi jugem habeat intentionem ſeſe corrigendi, vix fieri poſſe crediderim, ut ſæpius in eadem gravia peccata relabatur. *Auctor Anonymus*.

Nihil facilius nos in deſperationem impellere poteſt, quam lapſus frequentes.

Ex iis omnibus, quæ ad damnationem nos adducere poſſunt, nihil aptius nos in deſperationem conjicere poteſt, quam frequens recidiva, quæ omnia ſalutis noſtræ adminicula, quibus uti licebat, attrivit, atque irrita effecit, quæ noxia fecit ſalutaria remedia nobis a religione propoſita, confeſſiones, communiones, ſacramenta, preces, ſeceſſus, prædicationes, & quæ harum rerum omnium fructum prohibuit. Quomodonam poſt tot recentes lapſus ſperet aliquis ſe vires ſuas reparaturum, atque relaturum victoriam, poſtquam tamdiu inutiliter certaverit? Quis ſperare poteſt ſe in mortem ſanatum iri, cum dum viveret omnia epotavit pharmaca, quin inde convaleſcere poſſet? Et ſi ad extremum uſque vitæ anhelitum peccati habitus geritur, quæ umquam ſalutis ſpes eſſe poteſt? Quomodo damnatio, atque æternitatis pœnæ metuendæ non ſunt, cum quotidie homines in ſuo peccato mori videantur? *Sermo manuſcriptus*.

Falſa præjudicia eorum, qui ſemper in eadem peccata relabuntur.

In mente illorum, qui ſæpe recidunt, atque in ea ſcelera, quæ relicta fuerant, relabuntur, non deſunt falſa præjudicia, propter quæ illi ſalutem ſuam modo tamquam rem nimis facilem, modo vero tamquam arduam nimis reſpiciunt. Evangelium, inquiunt, non eſt adeo terribile, ſicuti nobis exhibetur; tantum metuendum non eſt, quantum nobis obtruditur. Dei miſericordia ſemper eſt præſto, ut nos recipiat, inexhauſta eſt, & adeo benefica, ut nos expectando minime fatigetur. Ecce quomodo falluntur nonnumquam mortales circa ſalutis facilitatem: ſed falluntur etiam nonnumquam circa ejuſdem difficultatem. Salus negotium eſt nimis difficile, inquiunt, ad illam pervenire non licet, tot curis, atque præcautionibus opus eſt, ſemper ſibimet quilibet invigilare debet, ſemperque cum viſibilibus, atque inviſibilibus hoſtibus decertare: tot denique, & tam oneroſæ conditiones requiruntur, ut animus ad illam operandam nequeat applicari. Hæc duo ſunt præjudicia, omnino abjicienda.

Imaginaria converſio plerorum, qui peccatorum relapſorū.

Ezechielis prophetæ cap. 17. viſio figura eſt ejus, quod accidit pleriſque peccatoribus poſt ſuam pœnitentiam. Videbat Propheta ante oculos ſuos immenſum terræ ſpatium, & ubique confuſam oſſium, cadaverumque multitudinem; hic eſt Chriſtianorum ſtatus ante pœnitentiam; peccatum dominatur ubique, peccatum ubique effuſum eſt. Reſpice Propheta, Deus inquit, quid putas de oſſibus iſtis? Vivent ne oſſa iſta? Loquere ad illa, & licet mortua, licet ſenſu carentia audient vocem tuam: *Vaticinare de oſſibus iſtis, & dices eis: oſſa arida, audite verbum Domini*: Propheta loquente omnia moventur: *& ecce commotio*. Oſſa invicem ad ſe accedunt, & quamprimum in corpore coaleſcunt: *& acceſſerunt oſſa ad oſſa*: Ad noſtram vocem, ad Eccleſiæ præceptum, quod vobis annunciavimus, ſtatim actio, motus, major in precibus aſſiduitas, frequentior Dei verbo aſſiſtentia: *& ecce commotio*. Acceſſus ad Sacramenta, Confeſſio, Communio: *& acceſſerunt oſſa ad oſſa*. Venit ſpiritus, hic vitæ ſpiritus, frigida, atque carnea corpora excitavit: *& ingreſſus eſt in ea ſpiritus, & vixerunt*. Divinæ potentiæ miraculum! Sed quid ajo? Magnus hic exercitus, juxta Prophetæ verba, exercitus iſte vivens, & reſuſcitatus, phantaſma eſt, ſomnium eſt; momento apparet, & momento evaneſcit; Propheta nihil videt amplius. Hæc applicatio ſimplex eſt, atque argumento accommodata. *P. Girouſt ſerm. pro feria tertia Paſchæ*.

Quamvis inconſtans ſit voluntas, tamen repente non mutatur in iis, quæ fortiter voluit; tempus, ut ita dicam, eam præparare debet, debet primi conſilii ideas abolere. Hoc quotidie in mundi negotiis deprehenditur. Sed, o cæce mortalis, peccatum in te ſtatim impreſſionem facere video; pœnitens, & peccator, eadem ferme hora ab uno ad alterum extremum tranſvolare te adſpicio, quin ullum detur medium; amare, quod oderas, deperire, quod evitare decreveras. Ne putes veram fuiſſe pœnitentiam tuam: hæc mutationis celeritas nos de præterito facile erudit. Numquid aliud feres judicium de inimico in gratiam reverſo, qui eadem die tibi contumeliam inferret? Si venia impetrata recenti exciperetur injuria, ſi tibi vim inferre non expectaret, donec a te dilaberetur, credere ne poſſes, illum ſincere, & ex animo tecum in gratiam rediiſſe? *P. Cheminais*.

Quantumvis inconſtantes ſimus, non adeo facile in aliquo negotio mutamur.

Non agitur hoc in loco de quibuſdam mortalibus, qui poſtquam centies peccata ſua confeſſi ſunt, ſemper ad eadem ſcelera revertuntur, eadem ſemper recidentes non mediocris momenti omnibus in confeſſionibus: affirmo nullam in ipſis dari recidivam, hujuſmodi enim peccatores numquam conſurrexerunt. Hujuſmodi vita non intermiſſa eſt peccatorum continuatio, quia eorum pœnitentia fallax eſt, & nefaria, quippe per ſacrilegium additur novum ſcelus ſceleribus, quæ in confeſſione narrantur, quin deleantur; quia firma non adeſt eadem deſerendi voluntas, quoniam nulla umquam mutatio videtur. Sed illi ſe vitæ rationem immutare velle profitentur, ſe ipſos accuſant, humiliant, ad miſericordiam confugiunt, neque lacrymis, & ejulatibus parcunt. Attamen ſi nulla videtur correctio, nullus ſinceræ voluntatis effectus, hæc hypocritæ pœnitentia eſt, ut loquitur Tertullianus; hi relapſi non ſunt, neque enim fuere pœnitentes. *Maimbourg ſermone de recidiva*.

In pleriſque peccatoribus non tantum recidiva eſt, quantum eorumdem criminum continuatio.

Satanas ſemper viam quærit, qua revertatur domum, unde fuerat ejectus; neque irreconciliabilis hic inimicus requiem invenit, niſi cum nobis inſigne aliquod infert malum. Cum noſtræ invideat felicitati, exitium noſtrum illi cedit in luctum, virtus autem in ſupplicium. Hoc ſua potiſſimum intereſſe putat eo reverti, unde expulſus fuit; etenim recenti ſibi gloriæ vertit recentem agere de illo triumphum, a quo victus, fugatuſque fuerat. Ne noſmet igitur decipiamus, dæmonis artes numquam nobis magis metuendæ ſunt, quam cum illas vicimus; ille quoque viciſſim nos vincet, ſi ob victoriam magis ſuperbi, vel cauti minus fuerimus. *Abbas de Monmorel homil. in tertiam Quadrageſimæ Dominicam*.

Dæmon invenit viam, qua in animā revertatur ſua, ex qua fuerat ejectus.

Familiare eſt videre Chriſtianos, qui peccata ſua confitentur, eorumque ſe dolore, ac pœnitentia confici, quibuſdam anni temporibus teſtentur; ſed qui vere convertantur, ſunt pauci, & hodie dicere poſſemus, quod olim S. Ambroſius libr. 2. de Pœnitent. cap. 9. Plures hodie præſto ſunt, ut ſcelera ſua confiteantur, eaque, ubi confeſſi fuerint, rurſus

Plures ſunt confeſſiones, converſiones paucæ.

com-

committant; ſed hoc quin ipſorum conſcientiam exoneret, onerat Sacerdotis conſcientiam; etenim ut quidam Pater ait, qui iterum committit peccata, quorum ſe pœnituit, irriſor, non pœnitens eſt, & non tam Dei miſericordiam humiliter petere, quam ſuperbe eidem inſultare videtur. *Idem homil. in Dominicam in Albis.*

Per recidivam promiſſio Deo facta perfringitur.

Pœnitentia proprie loquendo non aliud eſt, quam Deum inter, hominemque contractus, quorum mutuæ ſunt promiſſiones: homo quidem pollicetur, ſe Deo non ultra injuriam illaturum; Deus vero homini, ſe numquam illum relicturum. Sed relapſus peccator fidem non præſtat ſuam, quamquam Deus ſuam ſervare fidem velit: & licet jurejurando affirmaverit, a ſe numquam Deum læſum iri, eum lædit tamen, & afficit contumelia. Pax iſta, & reconciliatio ipſo Jeſu Chriſti ſanguine ſignata fuerat, qui per communionem illum veluti æternæ amicitiæ pignus tribuere fuerat dignatus. Peccator hoc ſignum infringit, hujus adorabilis ſanguinis notas obliterat, ac ſe divini liberatoris ſui inimicum profitetur. Quodnam perfidiæ monſtrum! Quid notem! ubi cum hominibus agendum de rebus temporalibus, hodie bonam jactamus fidem, & ſinceritatem; & hæc virtus eſt, quam omnes ſibi merito adſcribunt: non erit autem niſi coram Deo, eumquo perfidos eſſe, nihilque probitatis habere gloriæ ſibi quilibet vertet? Si quis in mundo alicui ex ima plebe id faceret, quod peccator erga Deum, vita haberetur indignus, & nemo illum dignaretur adſpicere. Heu! turpis eſt ignavia creaturæ datam non præſtare fidem, & ſexcenti gloriæ ſibi vertunt, datam Deo fidem infringere? *Specimen ſermonum pro tertia Quadrageſimæ Dominica.*

Optime, ne recidas, diligentia eſt nobiſmet ipſi invigilare.

Hoſtes facile hoſtibus ſemper inſidiantur, qui ſibi negligentius cavent; ſed arces diligentibus excubiis, vigiliiſque ſervatas difficile capiunt. De animabus idem, ac de munitis arcibus dicendum eſt; ne inimicorum pateant incurſionibus, ſemper vigilandum eſt, omniſque cura, & præcautio adhibenda: quod probat, vigilantiam potiſſimam eſſe rationem, qua nosmet tueri poſſimus, ne relabamur, atque animam noſtram in amore Dei, & fide debita eidem ſervare. Eo vere impenſius nobiſmet ipſis invigilare debemus, quo pluribus circumſepti ſumus inimicis, qui undique inſidias ſtruunt, & nihil intentatum relinquunt, quod nos perdere poſſit. Vigilans eorum nequitia nos admonet, ut nobiſmet ipſis invigilemus, ne decipiamur: *Ab ipſis inimicis admonemur quomodo pro nobis vigilare debeamus*, Auguſt. ſerm. 77. de diverſis. *Ex libro, cui titulus, Bellum otiis.*

Quomodo ultra in peccatum non relabi poſſimus.

Ex S. Cypriano diſcite, Deum in gratiarum ſuarum diſtributione nequaquam noſtram libidinem ſequi. Ipſe ordinem conſtituit, quem diligentiſſime ſervat. Quem autem hunc eſſe putas ordinem, quem ſervat in diſtributione gratiarum, quas confert peccatori ſincerum habenti deſiderium ad ipſum redeundi, ut illius certam faciat converſionem? Prima, quam illi Deus confert, gratia eſt mortalem illi horrorem immittere occaſionum peccati, perfectamque averſionem ab omnibus periculis, quæ illum recidivæ objicere poſſunt. Si primæ huic gratiæ fidelis extiterit, ſi, uti opus eſt, eadem uſus fuerit, Deus in inopinatis occaſionibus, in acerrimis tentationibus illi non deerit, ſed novas ſubinde conferet gratias, ut eumdem victorem efficiat. Hic ille ordo eſt, quem Deus ſua ſapientia conſtituit, & qui ſervandus eſt, ut a repetitis lapſibus abſtineamus. Quid interim? Pleriquc eorum, qui a ſceleribus ſuis ſe receperunt, ordinem hunc evertunt, ut oppoſitum ſervent; vellent ſibi licere in iiſdem occaſionibus, quæ adeo funeſtæ extiterunt, verſari; ſed ibi quoque Deum eſſe vellent, a quo præſenti periculo liberarentur. Quid! ſemper hac in domo ſubſiſtere vis, neque ab hac ſocietate recedere, ubi toties graviſſimis confoſſus fuiſti vulneribus, & putas futurum, ut te Deus in hoc ſtatu præſervet, ne eum lædas, atque omnibus inimicorum telis te invulnerabilem præbeat? Error eſt, illuſio, ſtultitia. *De la Font Dans la ſuite des entretiens eccleſ. pro tertia Quadrageſimæ Dominica.*

Recidiva in peccata viſibilem oſtendit Divinæ Juſtitiæ, atque iræ contemptum.

Veriſimile non videtur, pœnitentem ſcelus ſuum iterantem pœnituiſſe ex puri, integrique erga Deum amoris cauſa; alioquin non ita facile relaberetur. Nobilis, & ardens charitas in anima flammæ ſuæ aperta relinquit veſtigia, quæ plerumque non ita facile delentur; divinæ ultionis terrores non minimam habent in dolore illius partem. Conſilium igitur cœpit petendi veniam, ac deſiderium obtinendi illam, timuit quippe ne ab inexorabili judice, quem effugere non poterat, puniretur. Hoc in animæ ſuæ ſtatu aliquam ſaltem aperuit partem rationum, propter quas trepidabat; ac ſe beatum putans, eo quod minime proruit in eam peccatorum abyſſum, quo illum ſua urgebant peccata, perhorruit periculum, ſeſe illis impoſterum objiciendi. Perterritus plagis, quibus illum nequaquam percutere placuit Deo, iniit conſilium per pœnitentiam Dei brachium cohibendi. Vitæ incertitudo, irreparabilia mala, quæ mortem in peccato ſubſequuntur, confuſio, ignominia, pœnæ: contremiſcens hæc omnia ſimul terribilia objecta conſpexit, ſuamque ſecuritatem in pœnitentia quæſivit. Supremi judicis miſericordia illum reſpexit, illum periculo liberavit, illum in viam ſalutis reduxit. Mox vero omnem juſtitiæ, & miſericordiæ ideam abjicit, ut ſe iterum ſuis abdat flagitiis. Verum credi non poteſt, illum ſuo perterritum fuiſſe periculo, ſuumque judicem expalluiſſe, ſi ad frugem non redeat? Sin autem ad frugem non redeat, licet ita perterritus, quid de periculo, & judice illius eſt cogitandum? Nonne affirmare poſſumus, non timeri Deum ab illo, qui eumdem lædere non ceſſat: *ubi metus nullus, emendatio proinde nulla*; Tertullianus lib. de Pœnit. cap. 2. ait. *Liber qui inſcribitur:* Remarques ſur divers ſujets de morale, &c.

Rationes eædem, quæ peccatorem impulerunt, ut luctum pœniteret peccatorum, prohibere eumdem debent ne rurſus peccet.

Rationes eædem, quæ peccatorem ad præteritorum criminum pœnitentiam agendam impellunt, illum prohibere quoque debent, ne recentia committat peccata, eumque tantum ob innocentiam tuendam cautum efficere, quantum dolet amiſſa. Inter duas haſce ſententias juſta adeſt proportio, neſuſque neceſſarius: horror injuriæ, quæ Deo poteſt inferri, æquare debet dolorem injuriæ, quæ eidem illata eſt; vel horror hic, & dolor uterque mendaces ſunt. Fidei veritates non mutantur; & ſi pœnitentia noſtra ſecundum has veritates eſt dirigenda, pœnitentia noſtra confirmare debet & propoſitum, quod nos a Dei offenſione removet, & dolorem, qui efficit ut eam deteſtemur. Cur in hanc mentem veniſti, ut a Deo inobedientiæ tuæ veniam expeteres? Cur illam damnas? Cur hæc adeo ſincerum, & acrem dolorem parit? Quia læſiſti Deum infinite amabilem, cui debes, quidquid es; quia illius metuis juſtitiam; quia unicum mortale peccatum te in æternum perdere poteſt; quia omnia adminicula, quorum ope reſurgere potes ex eo malo, in quod peccans te præcipitem dediſti, incerta ſunt; quia gravia pericula, quæ ſubjiſti, tibi adhuc impendent, atque ſemper impoſterum illinc elabi tibi erit difficilius. Hæ ſunt veritates, quæ te moverunt; hæ vim ſuam amittere nequeunt; immutabiles ſunt, atque certiſſimæ: inde igitur ſequitur, quod eaſdem revocare in mentem ſatis eſt, ut tantum fidelis ſis in officiis tuis obeundis, quantum infidelem fuiſſe te pœnitet. *Idem.*

Indicium eſt, ſeſe corrigere noluiſſe, qui ſæpe in eadem peccata relabitur.

Habitus non ſine magnis difficultatibus corrigitur: objectum quod placet, facile eam, cui placet, excitat cupiditatem: non opinata occaſio conſilium, propoſitumque concutit: vis diu ſibi illata virtutem ipſam labefactat; peccari etiam tunc poteſt, cum peccaſſe nos bona fide pœnituit; nihil exaggeramus. Verum enim vero ſine ulla ſimulatione dic mihi, utrum veriſimile ſit innocuam ducendi vitam iniiſſe conſilium, qui facile eſſe innocentem deſinit, qui intra modicum temporis intervallum obliviſcitur doloris, peccati, propoſiti, ut iterum peccet? Quomodonam ideæ altc adeo in anima impreſſæ tam cito deleri poſſunt? Quomodo metus mali, quod adeo perhorreſcimus, adeo facile evaneſcit? Quomodo imago tot argumentorum terroris, & vigilantiæ, quomodo imago tot circumſtantiarum, quæ rationem, fidem,

conſcien-

conſcientiam efferaverant, repente ferme diſſipantur, quin eorum ratio vix, & ne via quidem habeatur? Quænam probabilitatis adeſt ſpecies, voluntatem, quæ adeo moleſtis conatibus ſuam recepit libertatem, adeo tranquille ad ſua vincula redire? Spiritum, cui tot argumentis perſuaſum fuit de periculoſo errore ſuo, adhuc errare, quaſi nihil cogitaſſet, nihil prævidiſſet, nihil damnaſſet? Pœnitens ſeſe humiliat, contremiſcit, plorat ante thronum juſtitiæ Dei, ſexcentis proteſtationibus ſe non amplius peccaturum pollicetur, atque præ dolore ante divinæ miſericordiæ tribunal contabeſcit, nihil intentatum relinquit, ut abſolvatur. At ubi peccati deteſtandi tempus elapſum eſt, omnes iſti diverſi motus extinguuntur, ac per recens peccatum jam alii ſimiles præparantur. *Idem*.

Ut peccator ſentiat, & mendacem fuiſſe pœnitentiam, quam ſe egiſſe putat, & fallacem eſſe veniam, quam ſe conſecutum arbitratur, ſatis eſſet interrogare, quid naturaliter hæc verba ſignificent Pœnitentia, & Venia. Quis enim intelligere poteſt, aliquem illius pœnitere facti, quod facere perſeverat? atque illius facti veniam obtineri, cui iterando pœnitens præſto eſt? Peccatorem, qui ſemper peccator eſt, numquid pœnitet? Judex, qui ſemper injuria afficitur, numquid veniam concedit? Id unum peto; attentius harum locutionum ſenſus expendatur. Cogitare ne aliquis poteſt, quin ſibi fucum facere velit, ſe pertæſum eſſe eorum vinculorum, quæ numquam infringit? Oblivioni traditam fuiſſe injuriam, de qua conquerendi adhuc ſupereſt locus? Prima idea, quam pœnitentia in mente ciet, eſt ceſſatio ab iis rebus, quæ eamdem pepererunt: prima impreſſio, quam in nobis excitet venia, procedit ex ceſſatione injuriæ, quæ illata fuit. *Idem*.

Contumelia Deo illata per recidivam in peccatum. Per recidivam in ſcelus Spiritui ſancto affertur injuria, quæ illum affligere poſſet, niſi immutabilis eſſet naturæ. Hoc exprimit S. Paulus dicens ad Hebr. 10. *Spiritui gratiæ contumeliam fieri*. Per gratiam remiſſionis peccatorum *participes facti ſunt Spiritus ſancti*; per peccatum vero contumelioſe repellimus hunc gratiæ, & bonitatis ſpiritum, qui ſcelera noſtra deleverat. Peccatores, qui Baptiſmum ſuum violarunt, ulterius, ex S. Pauli ſententia, progrediuntur: iterum crucifigunt, atque Dei filium conculcant, polluunt ſanguinem teſtamenti ipſius, per quem ſanctificati fuerunt, & Judæorum inſtar paſſiones ejus vertunt in ludibrium. Sed Judæi illum non cognoſcebant, & ſi cognoviſſent, numquam gloriæ dominum crucifixiſſent. Nos vero, qui illum cognoſcimus, qui in nomine ipſius ſacro abluti ſumus baptiſmate, ſed qui poſt amiſſam gratiam, per pœnitentiam iterum adepti ſumus, qui toties ſacratum illius Corpus accepimus, omnia ſacramenta violavimus, Baptiſmum, Pœnitentiam, Euchariſtiam, atque Dei filium ſcientes, volenteſque indignius accepimus, quam qui illum ignorabant, quodnam ſuppliciorum augmentum per ingratitudinem in caput noſtrum convertimus? *Boſſuet Meldenſis Epiſcopus in libello de Jubilæo*.

Temeritas eſt ſperare fore, ut Deus nobis conſervet gratiã ſecundo reſurgendi, ſi in ſcelus idẽ relabimur. Quænam fuiſſet Jonæ temeritas, ſi iterum eamdem conſcendiſſet navim? Nonne ſeſe periculo objeciſſet futurum, ut iterum in mare projiceretur? Numquid Deus novum pro illo patraſſet miraculum? Numquid officioſus piſcis ſecretis providentiæ mandatis illi tutum ſua præbuiſſet perfugium? Si Iſraelitæ ſolitudinis ſuæ pertæſi, vel fatigati præliis, quæ quotidie ipſis erant obeunda contra hoſtes ſibi tranſitum prohibentes, in Ægyptum redire voluiſſent, numquid Mare rubrum, ut antea, ſuos cohibuiſſet fluctus, ut facile libertatem conſequi poſſent? Et ſi Lazarus eam tueri vitam neglexiſſet, quæ ſibi adeo inſigni miraculo reddita fuerat, quo in pretio illum habere viſus fuiſſet, cujus miſericordia, ac potentia de mortis ſinu fuerat avulſus? Iſtinc conjicite fratres, quodnam de vobis ferri judicium queat, qui nullo in diſcrimine habere videmini beneficium in pœnitentiæ ſacramento vobis conceſſum, videlicet peccatorum veſtrorum veniam, integramque reconciliationem cum Deo veſtro, quem toties, ac tam crudeliter læſiſtis: quodnam, inquam, de vobis ferri judicium poſſit, qui de felici eo deciſtis ſtatu, in quo vos gratia collocaverat, & quem ſummo cum labore recuperaſtis. Numquid Dei amicitiam adeo contemnitis, ut illius jacturam ſecundo facere pro nihilo habeatis? *Ex morali dictionario*.

Equidem ſcio, immutabilitatem nequaquam inhærere gratiæ ſacramentorum, neque ſtatui fidelium ſuper terram: hæc para eſt gloriæ, & beatorum in cœlo: ſed certiſſimum eſt, pœnitentiæ gratiam gratiam eſſe ſtabilitatis, atque conſtantiæ. Quemadmodum nos, ubi lapſi ſumus, attollit, ita roborat, ne labamur: *triſtitia, quæ eſt ſecundum Deum*, magnus inquit Apoſtolus 2. ad Corinth. 7. *pœnitentiam ſtabilem operatur*. Ecce expreſſa ſtabilitas: *pœnitentiam ſtabilem*. Nec celeriter, nec facile caditur. Et hæc cauſa eſt, propter quam totis artubus contremiſco, ubi adeo frequentes relapſus video poſt confeſſiones; ubi ſeſe prima offert occaſio, ſæpe etiam ſine ſollicitatione, & ſine cauſa peccatur. Hinc vehementer timeo, ut omnes hujuſmodi confeſſiones inutiles, & ſacrilegæ ſint: neque enim video hunc proprium ſacramenti effectum; neque ſtabilitas iſta deprehenditur. Gratiæ ſtabilitas recepta non fuit; igitur neque ſanctitatis gratia, neque gratia juſtificans. Quomodo vero vultis, me in vobis hanc conſiſtentiæ gratiam agnoſcere, cum ſitis ſemper inconſtantes? Numquid firmitas hæc in iteratis lapſibus, & pœnitentiæ veſtræ ſoliditas in veſtris infidelitatibus nitet? *Ex collectione ſermonum delectorum P. Champigni ſermone hujus argumenti*. Inconſtantis peccatoris facile relapſi oſtendit illum pœnitentiæ gratiã non recepiſſe.

Peccatum per recidivam fere immedicabile fit. Regius Propheta varios impietatis gradus recenſens, omnium noviſſimum vocat cathedram corruptionis, & peſtilentiæ, in qua ſedit peccator, quod aliter explicat, cum ait animæ ſuæ cicatrices per incuriam ſuam computruiſſe; quaſi vellet innuere, primos peccatoris lapſus eſſe tamquam vulnera adhuc recentia, quibus mederi facile eſt, ſi ſtatim medica manus adhibeatur, ſed quæ, ſi negligantur, vel recentibus addendo criminibus exacerbentur, magis irritantur, & periculoſius inflammantur eouſque, ut poſtquam aliquod temporis ſpatium in ſcelere fuerit perſeveratum, in corrupta immutentur ulcera, quorum deſperatur curatio: *Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ*. Pſalm. 37. *Abbas du Jarry tom. 1. ſermonum, ſermone Quinquageſima*.

Illi, Tertullianus ait, qui ex naufragio evaſerunt, fere nolunt amplius navem conſcendere, neque vitam ſuam maris infidelitati objicere: vel leviſſimo terrentur periculo, & gratiam, quam receperunt, perpetua colunt memoria ejus calamitatis, ex qua liberati ſunt: *Dei beneficium, ſalutem ſcilicet ſuam, memoria periculi honorant*. Vos autem, quos Deus ex longe funeſto eruit naufragio, rurſus voſmet iiſdem objicitis periculis; hoc indicio eſt, flocci a vobis fieri gratiam, quam eſtis conſecuti. Laudandus eſt timor, & rationabilis diffidentia eorum, qui ex naufragio incolumes evaſerunt, nolentes ultra graves eſſe divinæ miſericordiæ, ut Pater hic loquitur, neque auſi iterum periculum facere ejus rei, quam formidare incœperunt. Vos autem miſeri, neque peccata veſtra perhorreſcitis, neque adeo aperta metuitis pericula, quaſi numquam vobis eſſet moriendum, vel quaſi poſt iteratos lapſus divina miſericordia, cui adeo frequentes oneri fuiſtis, vobis inceſſanter brachium tendere deberet. *Joly propoſitione pro tertia Quadrageſima Dominica*.

Sæpe fruſtra cum Deo relapſi redire volumus poſt pacem adeo ſæpe violatam. Hiſce relapſis peccatoribus, qui quotannis cum Deo in gratiam redire conantur, ubi Paſchales imminent feriæ, & pacem petere volunt toties per ſummum nefas violatam, nonne illud ipſum reſpondere poſſumus, quod olim quidam Romæ Senatus populis, qui legatos miſerant, pacem, quam bis fregerant, exoraturi? Liceat per vos mihi hoc ex profana hiſtoria delibare factum, cujus prorſus ſancta erit applicatio. Quid? pacem petitis, Romani dixerunt, & vos illam adeo ſolemniter juratam perfregiſtis? Alioſne Deos habetis per quos jurare poſſitis, alias habetis victimas, quarum cruor pro veſtra fide ſpondere poſſit? Hoc ipſum dico tibi, Auditor chariſſime, qui perfregiſti pacem, & fœdus amoris, quod cum Deo ad

aras

aras percuſſeras? Aliamne victimam habes, cujus ſanguine reconciliationem efficere valeas? aliud habes numen, per quod jurare poſſis? Haud ita ſane; nullum habes. Quem autem ſiſtere potes vadem eorum, quæ in tempus futurum polliceris? *Sermo manuſcriptus.*

Recidivus indicio eſt, nunquam pœnituiſſe peccatorum.

Quid! Scelera tua in diem uſque pœnitentiæ tuæ produxiſti! Momentum, quod ſcelus tuum præceſſit, adeo prope ſubſecutum eſt pœnitentiam tuam, ut inter utrumque vix diei unius intervallum inveniatur. Poſt hæc mirum ne decet eſſe, ſi ubi ſolemnia deſiere, te tui trahent affectus, ſtudia omnia refloreſcant, familiaritates, quæ ſuſpicione non vacabant, iterum incipiant, ſpectacula ut olim inſtaurentur? Videtur quidem nihil impetus diminutum fuiſſe cupiditatibus tuis; hæ nequaquam infirmatæ, atque omnia ſtudia tua eadem ſemper futura videntur. Hæc non eſtimantis prædictio; millies experti eſtis; lapſus tui momentum pone ſubſecutum eſt illud juſtificationis tuæ: hæc ſeries cupiditatum vix intercifa, hæc horrida virtutum, vitiorumque, ſancti, profanique permiſtio totidem ſunt teſtimonia, tibi numquam verum peccatorum tuorum dolorem fuiſſe.

Senſim relabimur in vitia, quæ reliqueramus.

Putant ſatis eſſe, lethali peccato mortem intuliſſe aliqua pœnitentiæ ſpecie; non metuunt ultra ſeſe deinceps periculo objicere; periculoſæ dulcedinis illecebra capti iterum eaſdem nectunt familiaritates, iterum ſeſe mundi commercio impediunt, male ſopitas excitant cupiditates, ac repente odiſſe ceſſant luxum, vanitatem, & mundanas voluptates, contra quas horrorem aliquem concepiſſe videntur. Hoc pacto ſenſim mundum verſus redeunt, & quam primum amare incipiunt ea, quæ reliquerant. Hoc pacto homo, qui converſus videbatur, ſenſim laxatur, primos recipit habitus, & cæce amoris proprii impulſus ſequitur. *Ex ſermonibus editis ſub nomine P. Bourdalove.*

Mundana mulier abdicat quidem nitidiores mundi pompas, corruptiores conſuetudines, ludi amorem, exempli gratia; verum adhuc luxum non odit omnino, mundo diſplicere timet, neque vult adhuc illi bellum indicere. Turpis circumſpectio nimium timidæ devotionis; turpes reliquiæ peccati vos eſtis proximæ recidivæ cauſa. Placet primum vanitatis inſignia geſtare, mundi exiſtimationem ſibi conciliare vult, paulatim in cœtus, & ſocietates ſe trahi patitur, & poſt hæc ſtuper videns ſe per ſexcentas vias, quæ ſentiuntur quidem, revocatam. Væ nobis! Cur ingentia tantum peccata perhorreſcimus? Cur nullo in diſcrimine habemus crimina, quæ nobis levia videntur? *Idem.*

Paſchalibus feriis elapſis ad priſtinos mores redimus.

Nonne graviſſimum malum eſt, quod eo tempore, quo Deus majores elargiri gratias conſuevit, majori cum furore ad primos habitus revertamur? Putant elapſo Carniſprivii tempore, neminem ultra teneri ad pœnitentiam; ſed aliquid de hoc ſeveritatis ſpiritu remittere poſſe; credit quilibet ſe jejuniis aliquot male ſervatis redemiſſe jus ad priſtina revertendi vitia, & eodem tempore, quo Jeſus Chriſtus exit de ſepulcro, impietas majori cum furore egreditur de corde noſtro: vitium omnem fregiſſe videtur obicem; quilibet ad priorem vivendi rationem revertitur; avarus ſe trahi ſinit immodicis ſuæ cupiditatis deſideriis; mundi amator iterum ſeſe impedit negotiis ſuis, & eadem cura ſocietates ſuas perquirit. *Idem.*

Relapſus poſt pœnitentiam oſtendit, ſe non odiſſe peccatum, uti debebas.

Ut ſincera ſiat pœnitentia, non ſufficit timere, odiſſe, & deteſtari peccatum; hoc timere, odiſſe, ac deteſtari opus eſt ſuper omnia: alioquin fruſtra, ac inutiliter illud odiſti, ac deteſtatus es. His poſitis, tu qui adeo facile, & cito recidis, audeſne dicere, te ſummo odio peccatum perſecutum fuiſſe? In poſtrema confeſſione tua decreviſti ſervare gratiam, & evitare peccatum majori cura, quam tuam ſervare valetudinem, & morbum omnem evitare? Hoc ſi dicis, relapſus tuus palam probat, te falli; quoniam humanæ rationes majorem in te vim obtinerent, quam metus Dei, ad te a peccato amovendum. Ecce, exempli gratia, hominem vitiis abditum, centum humanas rationes afferam, quæ illum abſtinere prohibebunt: tu flagitioſe adoleſcens, qui tot erogas ſumptus, & qui omnibus libidinum generibus temer ingurgitas, ſi ſcires, hoc a parente tuo exploratum, cognitumque iri: tu mulier, quæ infami commercio irretita es, ſi certo ſcires, ubi prima ſe obtulerit occaſio, virum tuum certiorem factum iri: heu! humana hæc ratio nonne prohibere poſſet, ne relabereris? Attamen ratio, quam pœnitentia tibi inſpirare debuit, ut peccatum evitares; deteſtatio, & horror, quem inde concepiſſe debes, in te nondum eumdem effectum facere potuit. Quid mihi credendum eſt? Humanam rationem divina eſſe potentiorem: haud ita profecto hac injuria Deum afficiam: ſed neceſſaria illatione, dico, pœnitentiam tuam nequaquam veram fuiſſe: quoniam rationum omnium potentiſſima, omniumque dolorum acerrimus ſatis virium non habuit, ut prohiberet, ne relabereris. *Idem.*

Quid ſentiendum de lacrymis eorum, qui ſtatim ad vomitum redeunt.

Dicunt tandem, hos peccatores, qui poſt pœnitentiam ſuam relabuntur, effudiſſe lacrymas, atque ſincero pœnitentiæ dolore affectos fuiſſe. Heu! En quomodo decipiuntur. Pœnitentiæ gratias pro totidem actibus pœnitentiæ numerant; hoc eſt id, quod pro ipſis fecit Deus, eodem in loco habent, ac ſi illud ipſi feciſſent pro Deo; quæ quidem perniencioſiſſima cæcitas eſt, cum quod in nobis operatur Deus, accipimus pro eo, quod pro illo operamur. *Et ibi nos ſeducimus*, S. Bernardus ait, *quando quod Dei eſt, putamus de nobis eſſe.* Hic tamen eorum eſt error, qui iterato in ſua recidunt crimina, & hunc S. Gregorius confirmat. Si video, inquit ille, Chriſtianum non committentem ſcelus, ad quod gravi tentationum impetu fertur, jure credo, veram illius fuiſſe pœnitentiam; ſed ubi video peccatorem ſemper in idem ſcelus relabentem, idque nulla illectum occaſione, nulla tentatione actum, nonne jure arguam, huic nullum eſſe veræ pœnitentiæ ſignum, lacrymas ejus ſimulatas, doloremque illius parum ſincerum fuiſſe? *Idem.*

Quam pretioſa ſit gratia pœnitentiæ, quam per recidivam contemnimus.

Non deſunt beneficia Dei, quæ ſatis digne æſtimari nequeunt, quacumque ex parte conſiderentur: inter hæc autem non poſtremum eſt gratia pœnitentiæ. Hic theſaurus eſt, cujus pretium ſatis commendari nequit; perfugium eſt reis, qui damnati erant, ut eſſent æternæ victimæ juſtitiæ; tabula eſt poſt naufragium, cujus ope peccator vitæ hujus tempeſtatibus, atque procellis agitatus adhuc ad ſalutis portum pervenire poteſt: hoc illud eſt, quo in Jeſu Chriſti ſanguine nihil divinius, nihil pretioſius eſt. Hæc autem gratia quot laboribus, cruciatibuſque ſteterit Salvatori! Pœnitentia gratiæ reparatrix eſt. Poſtquam in peccatum lapſi ſumus, prodigi filii ſumus, qui a paterna domo procul receſſimus; ſponſæ infideles, quæ ſolemniter juratam fidem perfregimus: oves errantes ſumus, quarum cum Paſtor curam non gerat, prope eſt, ut rapacium luporum præda fiamus. Pœnitentia vero, quid agit? Prodigos hoſce revocat filios, infideles uxores legitimo reſtituit ſponſo, errantes oves iterum cogit in paſcua, eaſque, ut ita dicam, ex ferarum dentibus eripit. Hæc nos Deo reconciliat, hæc nobis omnia jura reſtituit. Hoc inæſtimabile bonum eſt, quod reliqua omnia conſequuntur: *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.* Sapien. 7. Attamen poſtquam hanc recepimus gratiam, poſtquam tot lacrymas ſudimus, tot mœroribus, ruboribuſque fuimus confecti, ut cum Deo in gratiam reverteremur, nullo in diſcrimine habemus gratiæ ejuſdem facere jacturam. *Ex ſpecimine ſermonum pro Adventu.*

Mirum! Quamvis Eccleſia priſcis temporibus

unam dumtaxat ſolemnem concederet abſolutionem peccatori toto vitæ hujus tempore, extra mortis articulum, ubi in canonicum aliquod crimen lapſus fuiſſet; aſſequi tamen vobis mente non licet, quantopere Patres illi metuerent, ne peccatores hac facilitate abuterentur: & non ſine quadam tenitentia docebant Catechumenos, poſt Baptiſmum aliam in Eccleſia januam ſupereſſe. Hodierna vero die quot fletibus proſequi debemus peccatores, qui paſſim ea abutuntur facilitate, qua non ſemel, neque bis, ſed toties quoties redeunt, ab Eccleſia recipiuntur?.. Nonne verum eſt, eccleſiam plenam eſſe hujuſmodi miſeris, quorum vita jugis eſt confeſſionum, & ſcelerum orbis? Si ex hoc numero es, Auditor mi, cogita, quanam ſeveritate cum patribus tuis uteretur eccleſia, & ad examen revoca rationes eas, quibus acta hoc jure utebatur; ſi enim extrinſecus agendi rationem mutavit, non mutavit ſenſum; hoc eſt, præteritæ confeſſiones tuæ apud illam ſuſpicione non vacant, ac in futurum ſalus tua admodum incerta eſt. *Fromentiere, ſermone pro feria quinta majoris hebdomadæ pro quadam abſolutione.*

Peccatores, qui relabuntur, abutuntur Eccleſiæ facilitate, quæ illos recipit ad pœnitentiam.

Si dæmon videns peccati inſtrumenta ſemper retineri, & hæc iniquitatis arma, in quibus confidit, ſibi erepta nequaquam fuiſſe, animos non deſpondet, atque in domum ſuam redire contendit, haud equidem miror. Enim vero poſt confeſſionem omne eadem eſt in oculis licentia, idem luxus in veſtibus, eadem largitas in conviviis, iidem habitus, eadem commercia, eædem inhoneſtæ lectiones, ſermones iidem? *De la Volpilliere, ſermone de Magdalena.*

Cum peccati inſtrumenta retinentur, facile labimur.

Si peccator dicere ſaltem poſſet, ſe a fide nonniſi poſt diuturna prælia, & certamina defeciſſe; ſeque coactum fuiſſe vi, quam ſibi Dei inimici intulerunt, hoc illius noxam minueret. Fateor equidem in primitiva Eccleſia triſte fuiſſe ſpectaculum videre calamitoſos apoſtatas, qui cruciatuum crudelitate victi ore tenus Jeſum Chriſtum negaverant: illos inquam videre, ſaccis indutos, conſperſos cinere præ templorum foribus proſtratos a fidelibus veniam petentes, & querula voce clamantes: conculcate infatuatum hoc ſal, quod ſuam virtutem amiſit, probris, & contumeliis onerare ignavos hos homines, qui in prælio ceſſarunt, ut his queſtibus flecterentur ſacerdotes, eoſque ad pœnitentiam reciperent. Hic quidem erutum ſibi pro fide oſtentabat oculum, ille amputatam manum; teſtabatur alius ſe plures annos in carceris ſqualore contabuiſſe: pro lacrymis, S. Cyprianus ait, ſanguinem ex vulneribus ſuis exprimebant: *Deprecabantur illi non lacrymarum commiſeratione, ſed vulnerum, nec ſola lamentabili voce, ſed laceratione corporis: manabat pro fletibus ſanguis, & pro lacrymis cruor ſeminſtulatis viſceribus defluebat.* Pro uno, quod patraverant, peccato ſexcentas fortitudinis, & conſtantiæ proferre poterant actiones. Verum Chriſtiani, qui poſt pœnitentiam fidem ſuam violabunt, itane ſe ipſos poterunt excuſare? Num cauſabuntur tyrannos, atque carnifices, qui eoſdem ad peccandum impulerint? Nil tale profecto. Deum pro re adeo levi reliquerunt, ut, pro nihilo, & ex mera nequitia illum reliquiſſe jure poſſit affirmari: *Odio habuerunt me gratis.* Pſalm. 34. *P. Texier.*

Eo quod a vetitis non receedimus objectis, neque nefarios habitus relinquimus, quid accidit? Accidit, quod ad vomitum revertimur, quod fumantes adhuc occaſiones ignem corripiunt, quod peccatum ſenſim eam ingreditur arcem, ubi adhuc ſecretam fovebat familiaritatem, quod ex illius cladibus proficit; quod reviviſcit, & ut ita dicam ſuas colligit reliquias, ſimilis ſerpentibus attritis, qui ſemianimes in aliqua ſui parte, ſenſim vitam ſuam reparant. *Auctor ſermonum moralium.*

Relabimur quia non relinquimus occaſiones & objecta, propter quæ lapſi ſumus.

Quærite ex pleriſque fidelibus, qui vitioſum aliquem habitum contraxerunt, ubi ad pœnitentiæ ſacramentum accedunt, utrum dolorem habeant ob ea peccata, quæ confeſſuri ſunt? Haud hæſitanter reſpondebunt, ſe ex toto corde dolere. At enim in eadem numquam vos relapſuros eſſe decreviſtis? Hoc equidem vellem, inquiunt; quantum in me erit, adnitar. Quid hæc innuunt verba? Niſi, quod vellem bene facere poſſe, at metuo, ne hoc aſſequi valeam. Hoccine firmum, & efficax propoſitum eſt, quale habendum eſt? Nullo modo: velleitas eſt, & deſiderium ad pœnitentiæ effectum inutile. Et exiſtimabimus, Deo ſatis eſſe pœnitentiam peccatoris, qui poſtquam millies, iterumque millies eum affecit contumelia, ſe hoc injuria feciſſe fatetur, ac dolet ſe peccaſſe, Deumque ſuum a ſe læſum fuiſſe; nec non pro viribus omnia ſe facturum pollicetur, ne eum amplius lædat, ſed vix id ſe aſſequi poſſe putat; quod ſtudia, habituſque ſui nimis fortes ſunt, quod ſodales nimiam in ipſius animum habent auctoritatem, & amor, quo perſonam hanc diligit, nimis violentus eſt: quæ omnia verbo ſignificant, ipſum nequaquam vitæ rationem immutare velle. Hæ autem dubitationes, metuſque omnes nequaquam conſentiunt cum ſtabili propoſito non amplius peccandi, quod ad pœnitentiam neceſſarium eſt. Verus pœnitens audacter dicat opus eſt, hoc poſſum, & volo. Poſſum quidem ope gratiæ Dei a peccato recedere: poſſum hanc ſocietatem relinquere, & hoc commercium perfringere: hoc igitur omnino facere volo, licet vitæ ipſius jactura eſſet ſubeunda: alioquin nutans propoſitum non ſufficit, atque initum abſtinendi conſilium hunc non habens firmitatis characterem. *P. Gegoa in libro, cui titulus: Uſus Sacramenti Pœnitentiæ.*

Credi ne poteſt, propoſitum evitandi peccatum ſincerum, verumque fuiſſe, ubi nullus ejuſdem effectus videtur? Eſto; ſi poſt illud peccator aliquem conatum exereret, ut ſuas catenas, ſuaque vincula perfringeret, ſi modum quæreret pravos habitus exuendi, ſi aliquam ad id curam impenderet, & nihilominus aliquando in ſcelus relaberetur, dicerem, ejus recidivam effectum eſſe infirmitatis ipſius, ejuſque pœnitentiam bonam fuiſſe; ſed nil horum videns, immo videns eamdem, ac antea peccandi facilitatem, quis credere poteſt hujuſmodi pœnitentias veras eſſe, & hos pœnitentes vere eſſe contritos? Opus eſſet ad id, ut vel pœnitentia, vel propoſitum relinquendi peccatum naturam mutaſſent. *Idem.*

Fieri non poteſt, Apoſtolus inquit, ut qui ſemel illuminati ſunt, & cœleſte donum guſtaverunt, & participes facti Spiritus ſancti cognoverunt, quanta ſit Divini verbi præſtantia, ſe ipſos corrigant, & agant pœnitentiam. Hæc impoſſibilitas ſane abſoluta non eſt, ſed extrema eſt difficultas, & raro accidit, ut id genus homines ab erroribus ſuis reſipiſcant. Contumelia, quam inferunt Jeſu Chriſto, cujus ſervitutem abdicant, poſtquam ab eodem tot cumulati fuere beneficiis, labes, quam Chriſtianæ virtuti adſpergunt, cujus praxim in invidiam vocant, anſa, quam impii tribuunt, qui nolunt aliquem in mundo verſari, ibique diu eſſe devotum, ſcandalum, quod omnibus præbent fidelibus: hæc omnia aliquid conferunt, ut via, & ne vix quidem ad Deum redire poſſe videantur. Felices, ſi hæc omnia conſiderantes intelligere poſſent, Patrem Miſericordiarum iſtis adhuc brachium tendere, ſibique integrum adhuc eſſe in gratiam reverti. His applicari poteſt id, quod juſſit Deus, S. Joannem ad Epheſi Epiſcopum ſcribere: Priſtinam charitatem tuam amiſiſti: memento igitur quonam ex gradu cecideris; age potius pœnitentiam, atque te ipſum redde priorum operum tuorum exercitationi: alioquin veniam ad te, atque candelabrum tuum de loco amovebo. *Tomo 2. conſiderationum P. Croiſet.*

Poſt relapſum longe difficilior eſt converſio.

Enim vero peccator, qui non adnititur fructus facere dignos pœnitentiæ, poteſt quidem in confeſſione criminum ſuorum veniam recepiſſe; ſed ſi pœnitentiæ virtus, iteratæque virtutum exercitationes in ipſo gratiam Sacramenti non ſervaverint, quam primum in peccati ſui vincula relabetur. *Cum*

Niſi in pœnitentia perſiſteris, cades gravius quam antea, ac eundem cumulum addes reprobationi.

immun-

immundus ſpiritus exierit de homine ambulat per loca inaquoſa, quærens requiem, & non inveniens dicit: Revertar in domum meam unde exivi... Vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi, & fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus. Perfunctoria peccata ſunt tamquam characteres in arena delineati, qui facile oblitterantur: ſed recidivæ peccatum, *peccatum* eſt *Juda*, de quo loquitur Jeremias cap. 17. *ſcriptum ſtylo ferreo in ungue adamantino*. Quotieſcumque peccamus totidem veluti ictus ſunt, quibus iterum premimus hos characteres iniquitatis, qui jam efformati erant, quibus altius imprimuntur, ac tandem indelebiles fiunt. Denique adeo crebro peccatur, ut nullus deinde reditus pateat; & poſtremus lapſus in decretis Dei conſtitutus, quo cumulus additur noſtræ reprobationi, nobis incurabile hoc parit vulnus, de quo loquitur Propheta, quod nullam patitur medicinam: *Peſſima plaga tua, inſanabilis fractura tua. Specimen ſermonum pro quarta adventus Dominica.*

Præcautiones ſumendæ ne in peccatum relabamur.

Et periculoſo convaleſcis morbo, qui te plurimum afflixit, & in quo extremum vitæ ſpatium tibi imminere putabas; ſed Deo gratiæ habeantur, inde evaſiſti, ac primam ſanitatem iterum paulatim acquiris. Nunc autem, quæſo, quid non agis ne in morbum hunc relabaris? Quam in omni vitæ ratione ſervas æqualitatem? qua ſubmiſſione medici tui conſiliis non pares: quæ diligentia, ne dicam, quæ ſuperſtitio, ut omnia illius verba ad litteræ apicem exequaris? Religioni tibi verteres minimum aliquod comedere, quod lex explicite non prohibuiſſet; omnia tibi, quæ in vita ſuaviſſima, & jucundiſſima ſunt, negares, deambulationes, ludos, ſolatia, convivia; hæc omnia contemnis, quia de tua agitur valetudine, ſi ad priſtinam vitæ rationem redieris. Hæc omnia nonne vera ſunt, & quotidiana experientia probata? Propterea indignum eſſe dico, quod fidelis tantam corporis ſui curam gerat, & tantumdem ſaltem pro animæ ſalute conari detrectet. *P. Bourdalove, ſermone hujus argumenti.*

Remedia contra recidivas.

Vulgo tantum infirmitatis habent homines, quantum quiſque peccatorum commiſit. Hæc vulnera numquam ita perfecte curantur, ut iterum tabum effundere nequeant. Ad hunc igitur prohibendum effectum cicatrices conſolidandæ ſunt, animam roborando operibus juſtitiæ, quæ ſint his vitiis oppoſita. Hæc una eſt ratio iteratos evitandi lapſus, ejuſque omiſſio illos reddit frequentiores. Ita hæc opera non ſolum neceſſaria ſunt tamquam pro præteritis peccatis reparatio, verum etiam tamquam pro præſentibus infirmitatibus remedia, & amuleta. *Eſſais de morale tomo 5.*

Pœnitens reſpicit mundum, & periculoſas, quæ ibi inveniuntur, occaſiones, & quæ lapſuum ſuorum cauſa extiterunt, eodem metu, eodemque horrore, quo ſcopuli, in quibus aliquis naufragium paſſus eſt, reſpiciuntur. Hæc res illum eoſdem evitare cogit. Propria doctus experientia de cordis ſui imbecillitate, & corruptione, ac ſciens quanti facere debeat virtutem ſuam, credit non alibi, quam in fuga, & receſſu inveniri poſſe ſecuritatem. Novus pœnitens cor ſuum ſpectare debet veluti facem, extinctam quidem, ſed adhuc fumantem, & quæ ad minimum flammæ acceſſum, hoc eſt ad adſpectum objectorum, quæ illam inflammarunt, illico accenditur. Virtutem ſuam reſpicere debet tamquam tenerum florem, qui nuperrime floruit, & qui minimo venti impulſu, vel ſolis ardore exſiccatur. *P. Nepveu in chriſtianis conſiderationibus tomo 3.*

Si peccata odiſſemus, numquam iterum peccaremus.

Si peccatum adeo horridum tibi videtur malum, ut ſtatim per confeſſionem eidem mederi contendas, cur poſt reparatam valetudinem per efficax pœnitentiæ remedium nullam navas operam, ne ejuſdem facias jacturam? Cur adeo amare id luges, quod adeo facile facis? vel cur, ubi ſeſe tibi prima obtulerit occaſio, illud committis, ut, ubi primum ad confeſſarii pedes acceſſeris, te ejuſdem pœniteat? Dæmonem ejeciſti de corde tuo: Jeſus Chriſtus iterum adeptus eſt poſſeſſionem animæ tuæ; hæc Spiritus ſancti donis, & gratiæ divitiis locupletata eſt; modo objectum amoris eſt in oculis Dei; ob converſionem tuam cœleſtis aula lætatur, ac te reſpicit tamquam civem cœli, ad cujus poſſeſſionem adſpirandi jus tibi contulit pœnitentia. Heu infelix! momentanea voluptas, levis quæſtus tibi ablatura ſunt inæſtimabiles hoſce theſauros; & inopina mors fortaſſe tibi in æternum erepturæ eſt gratiam pœnitentiæ, quam per ſummum nefas indigniſſime profanaſti. *Specimen ſermonum pro Adventu.*

Quot peccatores in hac illuſione verſantur, quot ſunt, quos dæmon ſibi in ludibrium vertit, qui poſt ſexcentas confeſſiones, vel potius poſt confeſſionem eamdem millies iteratam in extremo vitæ ſuæ limine adſtant æque maledici, æque iracundi, æque impudici, ac ſi numquam ad ſacramenta acceſſiſſent! Numquam verum peccati horrorem conceperunt; numquam ſincerum ſeſe convertendi conſilium animo cœperunt. Secreta omnium confeſſionum cauſa non alia fuit, quam perquiſitio falſæ pacis, quam conſcientiæ ſuæ comparare voluerunt: cum ferre non poſſent ſceleris ſtimulos, laboremque virtutis, operam navarunt, ut vitæ genus ab utriſque immune ſibi concinnarent. Poſtquam in ſcelus lapſi ſunt, peccata ſua confeſſi ſunt, ut conſcientiæ ſtimulos ſedarent: ubi vero abjecerunt per confeſſionem peccatorum criminum ſarcinam, ad priſtinam vivendi rationem reverſi ſunt, quæ ſenſim effecit, ut iterum laberentur. *Idem.*

REGULARITAS.

Vita ordinata. Ordo, ac Syſtema vitæ, a ſingulis pro ſtatu ſuo ſervandum. Diligentia in eodem tuendo, &c.

MONITUM.

PER hoc Regularitatis, ordinataque vitæ vocabulum non intelligimus hoc in loco verba facere de vita ad virtutem compoſita, & exemplari probitate, quæ morum improbitati, & nequitiæ adverſatur; ſed hoc nomine vitæ regulam, ordinemque indigitamus, quem Chriſtifidelis ſibi præſcribere, ac diligentiſſime obſervare pro viribus debet, ut ſingula temporibus ſuis exequatur, nihilque eorum omittat, quæ ad ſtatus, & conditionis ſuæ ſpectant officia; quod ubi deſit, fortuito, ex libidine, non ex regula, ſine methodo, exlex, & abnormis vita traducitur.

Argumentum hoc licet non adeo ſit obvium, non ideo tamen minus eſt utile; etenim ad hoc ut chriſtiano viro dignam vivas vitam, vivendum eſt ex regula, utque ex regula vivas, actiones dirigendæ ſunt; alioquin nequaquam vivis, non ſolum ut fidelem, ſed neque ut rationabilem hominem decet, qui, ut ſe ipſum in negotiis, officiiſque ſuis regat, ordinem in illis debet conſtituere, & nihil niſi ex ratione operari.

Fatendum eſt tamen, ut argumentum hoc rite pertractetur, plurima opus eſſe præcautione, ne alia commiſceantur argumenta, quorum alia quidem ſupponimus, qualia ſunt intentio, cauſæ ſupernaturales, gratiæ ſtatus, in quo eſſe debemus, aliaque circumſtantiæ ad id neceſſariæ, ut actio bona ſit, æternaque remuneratione digna: alia vero, quæ aliquam habens cum hoc argumento rationem, non niſi obiter attingenda ſunt, niſi tamquam probationes afferantur, vel concionis partem non conſtituant, qualia ſunt bonus temporis uſus, otii fuga, obedientia, charitas proximi, aliaque id genus, quæ integros ſermones exquirunt, & de quibus ſingillatim ſuis locis egimus.

Cavendum eſt quoque, ne argumentum hoc concionatorio more tractantes deſcendamus ad minutam actionum diei totius enumerationem, & ne latius verba fiant de earum recte perficiendarum ratione, ne ſermo repere, atque in catechiſmum degenerare videatur: ſed hiſce rebus omnibus ſuppoſitis unice immorabimur in ordine, quem nobiſmet ipſis præſcribere debemus, & diligentia, qua ille ſervandus eſt, necnon vigilantia, atque attentione adhibenda.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Multiplex Concionum hujus argumenti ſtructura,

I. IN hæc Sapientiæ verba: *Juſtum deduxit Dominus per vias rectas, & oſtendit illi regnum Dei*, Sap. 10. animus fert oſtendere. 1. Conſtantem regularitatem, aſſiduamque diligentiam in officiis ſervandis religionis, ſtatus, muneris, & conditionis, ad quam nos Providentia evocavit, certiſſimum eſſe indicium, nos a Dei ſpiritu in via ſalutis deduci. 2. Hanc in omnibus officiis diligentiam tutiſſimam, facillimamque eſſe viam ad eum finem aſſequendum, cui nos Deus deſtinavit, qui ſalus eſt, & æterna felicitas.

Primum dico, characterem magis apertum, quo Dei ſpiritus a quovis alio ſpiritu diſtinguitur, eſſe regularitatem, videlicet fidelem, conſtantemque diligentiam in omnibus officiis vitæ illius, quam ſumus amplexi. 1. Ratio deſumitur ex S. Auguſtino teſtante, Deum in omnibus operibus ſuis ordinem amare, & hanc veluti legem irrogaſſe ſibi, illum, quem ſibi ſive in natura, ſive in gratia præſcripſiſſet, fideliter, ſeduloque ſervandi; ita ut, addit ille, ordo nos adducat ad Deum, & ſine ordine nemo ad ipſum pervenire poſſit, qui finis eſt, quo ſemper ſpectare debemus. Hinc ſequitur, ſi Dei ſpiritus nos ad eum, quem ſumus amplexi, ſtatum evocavit, eumdem quoque ſpiritum nobis ducem eſſe in hac via, noſque ad ſtatus hujus munera obeunda impellere. Cum enim res per eadem ſerventur principia, per quæ eſſe inceperunt, quomodonam melius judicare poſſumus, nos Dei ſpiritu agi in ea vitæ ratione, quam nobis ſequendam propoſuit, quam ex perfecta, conſtantique omnium officiorum noſtrorum obſervantia. 2. Ad hæc in hac infirmitate, atque inconſtantia, qua bonum ſequimur, & in hac ingenii noſtri proclivitate, qua in malum tendimus, ratio ſola non ſatis recta eſt, ut omnes actus noſtros dirigat, ac ſit chriſtianæ, & regularis vitæ principium. Dicendum igitur eſt, hunc eſſe Dei ſpiritum, videlicet deſiderium eidem placendi, voluntatem ejus faciendi, & gratiam vocationi in hoc ſtatu inhærentem. Alioquin enim bonum ex mera libine, & fortuito fieret, & hoc ipſum bonum non eſſet diuturnum. Rerum noſtrarum ſollicitudo efficiet, ut oblivioni tradamus exercitia pietatis; in ea vitæ ratione, ubi quodlibet inordinatum eſt, atque importune factum, nulla videbitur regula, nulla uniformitas. 3. Docet experientia ea omnia, quæ violenta ſunt, nequaquam eſſe poſſe diuturna, ſed ſenſim, & ſine ſenſu remitti, laxarique, niſi externa ope aliqua recreetur. Violentum ſane eſt pro Deo ſeſe conſtanti regulæ ſubjicere, quæ noſtram torquet libertatem, quæ ſuopte ingenio quidquid, a quo cogitur, odit, & execratur. Ubi fidelis exemplaris probitate ne latum quidem, ut ajunt, unguem recedit ab ordine, quem ipſe ſibi ſemel præſcripſit, & quem ſaluti ſuæ neceſſarium judicavit, neque humana quælibet ratio illum dimovere poteſt, nonne inferendum eſt, eumdem ſpiritum, quo actus hanc ſibi legem irrogavit, hanc etiam inſpiraſſe conſtantiam, & fidelitatem in eadem ſervanda? E contra vero ubi nulli ſeſe ſubjicere valeat regulæ, ut fideliter ſtatus, ac religionis ſuæ muneribus perfungatur, indicio eſt, Dei ſpiritum receſſiſſe; ac deinde quamprimum ſervitutis Dei jugum excuſſum iri; illum ſeſe ab iis omnibus, quæ in chriſtiana religione ſunt moleſta, diſpenſaturum, ſibique traditum cæce in omnia ſeſe traditurum flagitia.

Secundo, dico, ſibimet regulam, vitæque rationem præſcribere, qua ſedulo omnibus ſtatus noſtri, ac religionis muneribus perfungi poſſimus, viam eſſe tutiorem, ac faciliorem, ut ad eum perveniamus finem, ad quem nobis contendendum eſt, æternam videlicet felicitatem: *Juſtum deduxit Dominus per vias rectas, & oſtendit illi regnum Dei*, Sap. 10. 1. Hæc rectior, tutiorque via eſt, neque alia requiritur ratio, quam ſcire,

hanc

hanc illam eſſe, quam Deus ipſe nobis deſcripſit; quemadmodum enim ſupernaturalis ejus providentia late ad omnes homines ſingillatim extenditur, ita illos ad eum evocat ſtatum, ubi videt, eos tutius ſalutem ſuam eſſe operaturos, ubi pauciores ſcopulos, ac minora pericula offendent; & quoniam hæc ipſius voluntas eſt, quod in hoc ſtatu vivamus, credere etiam debemus, nos hoc pacto ſemper voluntatem illius perfecturos, quæ eſt, nos omnibus eidem inhærentibus officiis rite perfungi. 2. Hæc facilior via eſt, & per quam minori cum difficultate progredi, & ambulare poſſimus: hic enim ſtatus eſt, & conditio, quam ipſi elegimus, tanquam ingenio, & ſtudiis noſtris magis conformem. Tandem enim ſi in omnibus artibus, ac ſcientiis, via perfectionis quamprimum acquirendæ hæc eſt, ordinem ſequi, tutaſque habere regulas, quæ illuc adducant, quia hac arte plurimo labori parcimus, & compendioſa via ad optatum finem pervenimus: hoc ipſum de Sanctitate dicendum eſt, quæ ſimul, & ſcientia Cœli eſt, & via, quæ illuc adducit. Ut autem via hæc facilior, breviorque reddatur, ſatis eſt omnes vitæ actiones, eas etiam, quæ communes ſunt, in ordinem redigere; tunc nulla nos res morabitur, habitus omnes difficultates explicabit, ac facile nobis præbebit, quidquid antea arduum, difficillimumque videbatur. 3. Regularis hæc diligentia adhuc utilior eſt; per hanc enim efficere poſſumus, ut actiones omnes nobis accenſeantur ad cœlum, ac infinitam meritorum copiam acquirendam &c. *Deſumptum ex ſermone hujus argumenti ex Auctore ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta, tom. 3. argumentorum particularium.*

II. Oſtendi poteſt, ut chriſtiana vita ducatur, neceſſario ordinatam vitam eſſe ducendam. 1. Ad evitanda inordinatæ vitæ mala, quæ ſunt otium, temporis jactura, negligentia eorum, quæ ad pietatem pertinent, omiſſiones in iis, quæ in noſtro munere, ac ſtatu potiſſima habentur; quod certe accidit, cum temere, ex libidine, ac ingenio mere operamur. 2. Quænam regenda ſint, & quomodo: videlicet tempus pietatis exercitationibus, ac vitæ civilis officiis, rei domeſticæ, ac naturæ neceſſitatibus, cujuſmodi ſunt requies, refectio, ſolatia, impendendum. 3. Utilitates, quæ ex hoc ſapienti regimine percipiuntur. Certi ſumus nos rebus in omnibus Dei voluntatem exequi ejus ſtatus, in quo nos ille conſtituit, munera obeuntes, innocens, & chriſtiana vita ducitur; bonum illud fit, quod a nobis expetit Deus, cum ſumma officii fide omnia ſtatus noſtri, religionis, & conditionis munera obimus.

III. 1. Oſtendere, conſtantem in omnibus ſtatus, & religionis ſuæ muneribus regularitatem veram eſſe, ſoliḍamque Chriſtiani vitæ civilis officiis irretiti devotionem, ac notam, ex qua qui vere virtute præditus eſt, poſſit dignoſci. 2. Omnes actiones ſuas moderari, omniaque ex ordine, & quodcumque ſuo loco, & tempore operari ratio eſt, qua fieri poteſt, ne aliquid in virtute difficile videatur.

IV. 1. Ordinem rite diſpoſitum in familia conſtituere, ac primum omnium ſervare, necnon efficere, ut ſervetur ab aliis, certiſſima via eſt ibi pietatem ſtatuendi, ſervandique, necnon cœleſtes benedictiones promovendi. 2. Via eſt omnia ſemovendi mala, quæ neceſſario contingunt, ubi quilibet quodcumque vult hoc facit. 3. Via eſt ibi fovendi pacem, conſenſum, charitatem, unoquolibet id agente quod debet, quod jubetur, ac ſeſe alienis officiis non immiſcente.

V. 1. Vitam ducere uniformem, atque ordinatam in actionibus communibus, & quæ paſſim fiunt, Deo acceptiſſimum eſt; ac ſæpe illa minori cum periculo tranſigitur, quam ſi in ſublimiori ſtatu duceretur, ubi magis inſignes actiones perficerentur. 2. Deus contentus eſſe debet noſtri, ubi regularem vitam ducimus eo in ſtatu, ad quem nos evocavit, & ubi omnibus illius muneribus ad unguem perfungimur. Res in eo vertitur, ut ibi conſtanter perſeveremus.

VI. Cum tota chriſtianæ vitæ ſanctitas, atque perfectio in hoc poſita ſit, ut malum quidem vitemus, bonum vero operemur, facile oſtendi poteſt, quod omnes actiones ſuas ordinatim peragere, 1. eſt evitare malum, quia ordinata vitæ noſtræ ratio oppoſita eſt libertati, vel, melius dicam, licentiæ, quæ inceſſanter nos in ſcelus, & flagitia propellit; ſecundo oppoſita eſt negligentiæ, quæ efficit, ut oſcitanter munera noſtra obeamus; ac tandem inertiæ, per quam quidquid in Chriſtiani hominis officiis præcipuum eſt, negligimus. 2. Eſt facere bonum; fit quippe voluntas Dei hoc expetentis; & hoc pacto omnes actiones noſtræ totidem fiunt actus virtutum, & pro cœleſti gloria meritorum theſaurus acquiritur.

VII. 1. Bonus ordo, & regularitas, quæ in vitæ ratione ſervatur, fons eſt pacis, & tranquillitatis, qua imperturbabilis conſcientia perfruitur. Nihil enim, ſibi quod exprobret, habet, qui munere ſuo perfunctus eſt: nihilque quod ab divina juſtitia ſibi reformidet in diſtricta ea ratione, quæ eidem erit reddenda, & ſi numquam hominum cenſuram licet effugere, jure hinc ad bonorum judicium provocare poſſumus, qui æquos ſe nobis judices præbere poſſunt. 2. Hoc in humana ſocietate pacem alit, & tuetur. Cum quicumque diligenter ſuis perfungitur officiis in ſtatu, ac profeſſione ſua, nemini de proximo ſuo conquerendi occaſio eſt: nullum eſt jurgium, nullum diſſidium, diſcordia nulla, ibique omnes perfecta pace fruuntur.

VIII. 1. Sedula cura, & regularitas in ſtatus, ac profeſſionis noſtræ muneribus rite obeundis non prohibent, ne Deo ſerviamus. 2. Viciſſim, qui fidelius religionis ſuæ muneribus perfunguntur, præ cæteris melius illa etiam obeunt, quæ ſuæ inhærent profeſſioni; ea enim officium quodlibet puriſſimis, integerrimiſque cauſis acti ingrediuntur; nihil injuſtum exigunt; ſe nimiis præpediri negotiis non patiuntur: cœleſte auxilium illis impenſius favet, ita ut dici queat conſenſum officiorum religionis cum ſtatus, & profeſſionis ſuæ muneribus præ cæteris perfectum Chriſtianum, hominemque perfecte honeſtum efficere. Hinc inferri poteſt non ſolum in omnibus conditionibus, quæ legum auctoritate probantur, poſſe nos ſalvari, & ſanctificari; verum etiam ipſam quoque conditionem eſſe poſſe propriæ ſalutis, & ſanctitatis adminiculum, propter duplicis hujus officiorum generis conſenſioné.

IX. 1. Nihil vulgatius eſt, nihilque facilius committitur, quam omiſſionis peccatum in officiis ſuis obeundis, ſeu illis, quæ ad religionem pertinent, ſeu illis, ad quæ ex profeſſionis, ſtatuſque noſtri ratione tenemur. Peccatum hoc facile committitur, neque enim in aliqua actione conſiſtit, ſed in omiſſione actionis illius, quæ dato tempore, loco, occaſione nobis facienda eſt. Ad hæc facillimum eſt propter multitudinem officiorum ſtatui noſtro inhærentium, quæ Deum, nos ipſos, proximumque reſpiciunt. Quam varia hæc ſunt officia! & niſi rebus in omnibus vigilans, attentuſque ſis, quam difficile eſt, ne aliquid tibi elabatur! 2. Oſtendendum eſt etiam, omiſſionem, gravemque negligentiam in officiis ſuis obeundis eſſe damnationis plurimorum cauſam: hoc enim illud eſt peccatum, quod negligentius ad examen vocatur, quod excuſatur facilius, quod reparare vix admittimus, de quo infrequentius ad ſacrum pœnitentiæ tribunal nos accuſamus, & de quo nihilominus Deus diſtrictiſſimam rationem eſt a nobis expetiturus.

X. 1. Bonus mundi hujus ordo in hoc totus eſt, quod ſinguli ad unguem ſuis perfungantur officiis: non ſecus, ac e contra mala omnia, quæ in ſtatibus, & conditionibus omnibus videntur, vel ex eorum contemptu, vel ex negligentia, qua obeuntur, liquet proficiſci. 2. Qui vel ipſi hæc non obeunt, vel minime curant, ut ab illis, qui ſibi parent, obeantur, quodcumque alioquin perficiant, tamquam viri boni, verique Chriſtiani haberi non poſſunt.

XI. Cum vera prudentia in hoc poſita ſit, ut media omnia ordinentur ad finem, chriſtiana prudentia in hoc ſita eſt, ut omnes regantur actiones, & officia, quæ media ſunt nobis propoſita, ut ad ſummam felicitatem, finem videlicet noſtrum, perveniamus. 1. Quia Deus illuc non omnes eadem deducit via; illa autem, per quam nos Deus deducere vult in ſtatu, quem ſumus amplexi, eſt munera, quæ

ejuſdem ſuot propriæ diligenter obire. Porro in hac munerum, & occupationum viciſſitudine, & impedimento, niſi ordinentur, & ſingulis proprium tempus tribuatur, neque conſtitutus ordo, & regulæ adamuſſim ſervetur, quomodonam officio noſtro perfungi licebit? 2. Quia quodcumque faciemus, quod ſtatui noſtro conforme non ſit, neque juxta regulam ſemel a nobis cum omnibus præcautionibus, exceptionibuſque neceſſariis conſtitutam, ad finem hunc nobis erit inutile, nihilque proderit nobis. 3. Quia ſine hac regula, quam quamdam veluti legem nobis irrogare debemus, inconſtantia, & naturalis levitas noſtra efficiet, ut quotidie vivendi rationem immutemus, & quamprimum obliviſcamur & finis, quo contendimus, & mediorum, per quæ ad illum perveniamus.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, Auctoreſque unde hauriri copia poteſt ad propoſita Concionum ſyſtemata exornanda.

Sancti Patres. S. Auguſtinus librum edidit de ordine; & credo hunc unum fuiſſe, qui argumentum hoc pertractaverit, vel ſaltem, qui fuſius de eodem verba fecerit.

Idem *Epiſt.* 40. *ad Licentium* oſtendit ordinem in moribus eſſe potius, quam verbis.

S. Bernardus *in ſerm. parv. nu.* 16. oſtendit, per ordinem rebus in omnibus pacem, & concordiam firmari.

S. Bonaventura *lib. de ſex alis Seraph. c.* 6. peculiariter loquitur de ordine, quem quilibet ſibi præſcribere debet, ac diligenter in actionibus ſuis obſervare; addit tamen interrumpi poſſe, ut rebus aliis majoris momenti, ac neceſſitatis vacetur.

Hi ferme illi ſunt, quos invenire potui, qui de ordine, diligentia, & regularitate in actionibus ſervanda locuti fuerint. Non deſunt tamen loci alii, ubi iidem, aliique nonnulli patres verba fecerint de fidelitate in minimis rebus adhibenda, quorum nomina allata ſunt a nobis in hoc titulo, qui a præſenti non admodum abludit, idreque repeti poſſunt.

S. Auguſtinus *Epiſt.* 108. *ad Seleuciam.*

S. Chryſoſtomus *Homil.* 87. *in Matth.*

S. Baſilius *ſerm. de renunciat. ſaculi, & de ſpiritu perfectionis.*

Caſſianus *Coll.* 6. *Abbat. Theod.*

S. Leo *in extrema Epiſt.* 86. *ad Nicetam, & Epiſtol.* 54. *ad Marcian. Auguſt.*

S. Bernardus *de ordine vitæ, & morum Inſtit.*

Alii auctores, qui de ſumma in minimis rebus diligentia ſcripſere, peti poſſunt ex titulo de fidelitate in rebus parvis.

Auctores qui de regularitate, ac diligentia locuti ſunt. P. Suffren tom. 1. Anni chriſtiani cap. 5. pro regula, ac ratione omnia bene faciendi, hanc tradit, omnia videlicet tempore ſuo peragere.

P. Cauſſinus lib. 3. Aulæ ſanctæ ſect. 33. agit de praxi actionum quotidianarum, ut chriſtiana vita ducatur.

Idem fuſius de hoc egit argumento in libello, cui titulus: *Dies chriſtiana.*

Cambolas, in libro, cui titulus: *Exemplar vitæ chriſtianæ*, docet in omnibus domeſticis actionibus ordinem eſſe conſtituendum.

P. Corderius tomo ſecundo Familiæ ſanctæ cap. 1. oſtendit ordinis præſtantiam, eumque in familiis omnibus eſſe conſtituendum.

P. Poirè in libro, cui titulus: *Scientia ſanctarum cap.* 8. ubi de ordinato ſpiritu loquitur.

P. Hunoeove tom. 3. de Ordine ſerm. 10. ſect. 1. loquitur de ordine diurnarum horarum pro actionibus ex regula efficiendis.

Eſſais de morale tom. 1. tract. de ſubmiſſione voluntati Dei cap. 7. ubi oſtenditur, exteriores actiones eſſe dirigendas, atque illinc ſpiritus æqualitatem proficiſci.

P. Nepveu tom. 3. Chriſtianarum conſiderationum pro omnibus anni diebus, die nona menſis Auguſti loquitur de modo chriſtianum diem diſtribuendi.

Concionatores. P. Sandrei in libro, qui inſcribitur: *Regimen familiarum*, docet intereſſe domum ſancte dirigere, & in primo, noviſſimoque libri capite generales aliquot regulas tribuit ad eam bene regendam.

P. Delingendes in ſermonibus Gallicis ſermone pro feria tertia poſt paſſionis Dominicam ſermonem habet de diurnarum horarum ordine, ubi nihil prætermittit, quod huic inſervire poſſit argumento.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta tom. 3. argumentorum particularium integrum ſermonem habet de vita ordinata.

Qui collectanea hujus argumenti ediderit, reperi neminem.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

Corroboratus eſt Joatham, eo quod direxiſſet vias ſuas coram Domino. 2. Paralip. cap. 27.

Tempus faciendi Domine: diſſipaverunt legem tuam. Pſalm. 118.

Antequam vadam ad terram miſeriæ, ubi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. Jobi 10.

Cuſtodi legem atque conſilium: & erit vita animæ tuæ. Proverb. 3.

In omnibus operibus tuis præcellens eſto. Ezech. 33.

Non defrauderis a die bono, & particula boni doni non te prætereat. Eccli. 14.

Sine judicio nihil facias grave. Eccli. 33.

Sapiens cor ſuum tradet ad vigilandum diluculo ad dominum, qui fecit illum, & in conſpectu Altiſſimi deprecabitur. Aperiet os ſuum in oratione, & pro delictis ſuis deprecabitur.... Et Dominus diriget conſilium ejus, & diſciplinam. Eccli. 39.

Omni negotio tempus eſt, & opportunitas. Eccle. 8.

Vir prudens dirigit greſſus ſuos. Proverb. 15.

Dirige viam tuam, & ſpera in illum. Eccli. 2.

In omnibus deprecare Altiſſimum, ut dirigat in veritate viam tuam. Eccli. 37.

Ante omnia opera verbum verax præcedat te, & ante omnem actum conſilium ſtabile. Ibidem.

Suſcitavi eum ad juſtitiam, & omnes vias ejus dirigam. Iſaiæ 45.

Qui quærit legem, replebitur ab ea: & qui inſidioſe agit, ſcandalizabitur in ea. Eccli. 32.

Ordinavit in me charitatem. Cant. 2.

Omnia tempus habent. Eccle. 3.

Si non in timore Dei tenueris te inſtanter, cito ſubvertetur domus tua. Eccli. 27.

Non oderis laborioſa opera. Eccli. 7.

Quæ a Deo ſunt, ordinata ſunt. Ad Rom. 13.

Omnia honeſte, & ſecundum ordinem fiant. 1. ad Corinth. 14.

Quicumque hanc regulam ſecuti fuerint, pax ſuper illos, & miſericordia. Ad Galat. 6.

Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt: propterea nolite fieri imprudentes, ſed intelligentes quæ ſit voluntas Dei. Ad Ephes. 5.

Si quis ſuorum, & maxime domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior. 1. ad Tim. 5.

Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Ad Roman. 8.

Ut abundetis magis, & negotium veſtrum agatis. 1. ad Theſſal. 4.

Juſtum deduxit Dominus per vias rectas; & oſtendit illi regnum Dei. Sapient. 10.

Quæ placita ſunt ei, facio ſemper. Joan. 8.

Veteris, Novique Teſtamenti exempla.

Quidam Sancti Patres proponunt quæſtionem, quæ apta mihi videtur ad oſtendendum, velle Deum, omnes actiones noſtras cum ordine fieri, nobiſque a nobis pro toto vitæ ſpatio quamdam vitæ normã præſcribi. Quærunt, cur Deus univerſum hunc orbem, omneſque partes ejus creans, cum totum immenſum hoc opus repente producere poſſet, ac omnem perfectionem momento eidem tribuere, plures inſumpſerit dies, antequam illum in eum, quem videmus, Cur Deus hominem creans ordinem ſervaverit, neque omnia ſimul creare voluerit.

demus, ſtatum adduceret. Hoc intervallum, & hæc temporis mora nequaquam profecta eſt, vel ea opificis impotentia, vel ea operis reſiſtentia; quoniam omnia dicto paruerunt, nihilque illius reſtitit voluntati. Neque dici poteſt, illum re adhuc integra non ſatis bene omnia prævidiſſe, vel non ſatis operis ipſius ideam animo digeſſiſſe, ita ut operi extremam ſubinde manum admovere debuerit, uti Pictoribus, atque Architectis mos eſt: ſed non poterat Deus poſtrema die doctior eſſe, quam prima, neque detegere operis ſui defectus, quos nondum re incœpta præviderat. Inter alias rationes, quæ a Sanctis Patribus afferuntur, facti, quod videri poſſet abnorme, hæc ad rem noſtram pertinet: videlicet, quod cum illius potentiam imitari nequeamus ſimilia producentes opera, ſaltem imitemur illum opera noſtra cum ordine efficientes, ita ut quælibet dies, & hora ordinatam habeat occupationem ſuam, poſtquam prudenter conſtituta fuerit vitæ ratio a nobis ſervanda, ut ad eum, quo contendimus, finem perveniamus.

Deus in lege veteri omnia ex ordine fieri voluit.

In legis antiquæ libris, Levitico, atque Deuteronomio legimus, voluiſſe Deum, a populo omnia ex ordine fieri; leges, diviſiones, munera, officia, præſertim vero quidquid ad cultum, locum, tempus, apparatum, omneſque cæremonias attinebat. Quamobrem omni tempore præcepit Deus, ut in omnibus mortalium actionibus, non ſecus, ac in ſuis ordo ſervaretur; quo deficiente, nihil eſt, niſi confuſio, ac tumultus in familiis, in vitæ noſtræ ratione, in moribus, totoque vitæ decurſu.

Ordo, ac regimen a Salomone domus ſuæ conſtitutus Reginam Saba attulit ad admirationem.

Donec Salomon divino ſpiritu regi ſe paſſus eſt, jure Sapientis nomen ſibi promeruit; etenim tempus ſuum ita bene diſtribuebat, ut omnia ex ordine, & cum admirabili prudentia perficeret; ita illuminatus erat, ut lucem rebus afferret omnibus, ſecretiſſimas quaslibet ambages extricabat, ac detegebat, abditiſſima revelabat myſteria, & impeditiſſima expediebat negotia: verum adeo mirabilis ordo in multitudine præfectorum, miniſtrorumque ejus ita elucebat, ut perſonæ ipſius regimen late ſeſe ad illos omnes extenderet, qui eidem inſerviebant, eo uſque ut Regina Saba ſapientiæ ejuſdem rumore illecta Jeroſolymam verſus iter ſuſceperit propriis oculis viſura ea, quæ de tanti Regis ſapientia remotiſſimis etiam in terrarum plagis nunciabatur. Commode hæc ſuæ ſatisfecit curioſitati; de omnibus Sapientis hujus Principis operibus, prudentibuſque inſtitutis erudiri voluit; ſed tunc maxime admirata, & quodammodo extra ſe rapta fuit, ubi vidit præclarum ordinem, atque regulas omni ſapientia refertiſſimas, quas ille domi ſuæ conſtituerat, & exclamavit, omnia ſibi magis pulchra, & admirabilia videri, quam quæ ſibi fama nuntiaverat, & ea, quæ videbat longe præſtare iis omnibus, quæ audiverat.

Exemplum mulieris fortis, cujus hypotypoſin in Proverbiis habemus.

Mulier fortis, de qua Spiritus ſanctus loquitur in Proverbiis, perfectum eſt exemplum ejus diligentiæ, ac regularitatis, qua ejuſdem ſexus, ac dignitatis perſonæ muneribus ſuis debent perfungi. Quin rem negligeret domeſticam, quod pleriſque in more eſt, oculos ſemper intentos habuit, ut domus ſuæ neceſſitatibus perſpectis proſpiceret. Summa cura famulorum, ancillarumque ſuarum, & victui conſulit, & indumentis: diligentius perquirit, quidquid domi ſuæ agatur, ut ex ordine omnia fiant, atque ut omnis prohibeatur tumultus. Œconomiæ ſtudet, etiam ut habeat unde pauperum, miſerorumque conſulat neceſſitati. Præſertim vero numquam otioſa eſt, & ubi majoris momenti deſunt negotia, vacat operibus manuum ſuarum, columque attrectat, & turbinem. Hæc pars eſt characteris, quem Sapiens proponit, prudentis, fortiſque mulieris, quam magis ob vigilantiam, diligentiam, & curam, qua ſuum obit munus, laudibus celebrat, quam ob virtutem, dignitatem, atque divitias.

Exemplum filii Dei in rebus ſui mandatis exequendis.

Dubitari non poteſt, quominus quidquid faciendum erat Dei filio, ubi humana induiſſet carnem, conſtitutum fuerit ab æterno Patre, eaque ſingillatim ad minimam uſque actionem fuerint præſignata: verum etiam neque dubitandum eſt, quominus ille ad unguem, ſummaque officii ſui fide adimpleverit ſingula, quin tempus eorum præverteret, vel in aliqua circumſtantia deficeret. Hac de cauſa matri ſuæ, Deiparæ Virgini petenti, ut ſua uti vellet poteſtate in nuptiis Cana in convivarum gratiam, reſpondit, tempus ſe ipſum per miraculoſe facta oſtendendi nondum adveniſſe: *Nondum venit hora mea*. Joan. 2.

Exemplum B. Virg.

Omnes glorioſæ Virginis actiones Deo ſummopere jucundæ extiterunt, & conſtat, ipſam inde incomprehenſibilem meritorum ſibi adeptam fuiſſe theſaurum. Verum cum, quod extrinſecus viſus eſt, non admodum inſigne, atque præclarum extiterit, & illa latentem vitam, unique Deo cognitam vixerit, inferendum eſt ipſius fidelitatem, qua cœli gratiis reſpondit, diligentiam, qua ſuis muneribus perfuncta eſt, omneſque glorificandi Deum occaſiones conquiſivit; verbo, regularitatem vitæ privatæ in Dei ſervitio tranſactæ, fuiſſe principium, atque cauſam infiniti hujus meritorum acervi.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Regularitas in muneribus ſuis obeundis, rectiſſima, ac tutiſſimo ad ſalutem via eſt.

JUſtum deduxit Dominus per vias rectas. Sap. 10. Audacter dici poteſt, rectam hanc, tutamque viam, qua deduxit Deus juſtos ad ſtatus ipſorum perfectionem, & mox ad regni cœleſtis poſſeſſionem, eſſe regularitatem, & diligentiam in obeundis officiis ſtatus ſui in eo vitæ genere, & quo Providentia illos naſci voluit, vel eo in gradu, in quo illos conſtituit. Præclaræ factorum, & gloriæ Domini procurandæ occaſiones raro incidunt, neque Deus omnibus hominibus ea munera tribuit, ubi inſigni aliquo facinore virtus eorum præ cæteris valeat eniteſcere, ſed in noſtra ſitum eſt poteſtate, non ſine gratiæ, quæ nemini deeſt, ſubſidio diligentes eſſe, ſeduloſque in adimplendis ejus ſtatus officiis, in quo nos ille conſtituit; & hoc illud eſt, quod a fideliſſimis famulis ſuis poteſt exigere. Hæc præterea tutior via eſt: inanis gloria, quæ plerumque nobis bonorum operum præripit merita, ibi non eſt metuenda, quemadmodum in magnis muneribus, ubi non alia ſæpe merces acquiritur, quam plauſus adulantium, quibus ſepti ſumus; neque periculum eſt, ut vertigine laboremus, ut illi, qui in eminenti aliquo gradu, & dignitatis apice fulgent. Hæc tandem facilior eſt ſalutis via, & ea, quam Deus omnibus ſtravit hominibus; etenim ab illis, ut ſalvi fiant, nil aliud expetit Deus, niſi quod ipſi ſibimet faciendum impoſuerunt, ſtatum ſuum amplexi, & a quo ſemet diſpenſare nequeunt, quin ſubeant odium, atque contemptum eorumdem hominum, non ſecus ac Dei, cujus mandata, & leges infringunt.

Omni negotio tempus eſt, & opportunitas. Eccl. 8. Hoc non tam proverbium eſt, quam Sancti ſpiritus oraculum, omnia ſuum tempus habere. Ita cum te iis obrutum ſenties negotiis, quæ catervatim ſeſe tibi offerent, neque ſpiritum ducere ſinent, ne feſtines temet illis expedire, atque quam primum ex illis emergere. Unicuique debitum tempus impende; ſed de eorum neceſſitate, atque ordine judicet ratio, non cupiditas, non aliena commendatio, vel ſpes alicujus utilitatis. Verum ut agas quemadmodum Chriſtianum virum decet, ne temet illis abdas, ut oblivioni tradas maximum, quod habes negotium, & quod ideo cæteris quibuſcumque præferendum eſt, ſcilicet ſalutis tuæ. Quamobrem quodcumque accidat, ſtatum ſemper reſervandum eſt tempus, quo vaces orationi, pii alicujus libri lectioni, ac devotis exercitiis, in quibus Chriſtianus religioni ſibi vertere debet, ſi vel ſemel deficiat.

Conſtanter præſcriptum ſervare ordinem judicium eſt, nos Dei ſpiritu regi.

Qui ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filii Dei. Ad Ro. 8. Quamquam hæc verba generatim de illis dicantur, qui ſumma officii fide motus Spiritus ſancti ſequuntur, non vereor tamen, quin peculiariter illis applicari poſſint, qui ſui ſtatus officia conſtanter, atque ex regula adimplent, & quin hi dici valeant veri filii Dei, ſemper imperiis ejuſdē ſubjecti, ac rebus in omnibus divinam voluntatem illius exequentes. Conſtat enim cœleſtis Patris voluntatem eſſe, quod ſeipſos ſanctificent

in eo ſtatu, ad quem vocavit illos, & viam, qua ſe ipſos
ſanctificare poſſunt, non aliam eſſe, quam ſumma ſe-
dulitate, & cura omnia obire munera, quæ eidem
inhærent. Itaque conſtans hæc, & regularis diligen-
tia certiſſimum indicium eſt, Dei ſpiritum primum
eſſe actionum noſtrarum principium. Ratio autem ex
S. Auguſtino deſumitur aſſerente, Deum in omnibus
operibus ſuis ordinem amare, atque hanc veluti ſibimet
irrogaſſe legem illius ordinis, quem ſibi in natura, &
gratia præſcripſit, conſtanter ſervandi; ita ut, addit
ille, hic ordo nos deducat ad Deum, & citra illum
ad Deum pervenire nequeamus, qui quidem finis eſt,
qui jugiter ob oculos noſtros debet obſervari; *Ordo eſt,
quem ſi tenuerimus, perducit ad Deum, & quem niſi
tenuerimus, non pervenimus ad Deum*. Unde ſequi-
tur, quemadmodum Dei ſpiritus nos ad hunc vitæ
ſtatum evocavit, ita & hunc nos ad vitam adducere,
ubi ad unguem omnia ejuſdem munera obimus.

Quæ placita ſunt ei, facio ſemper. Joan. 8. Cum
religioſe, atque conſtanter ſtatus noſtri adimplemus
officia, omneſque actiones noſtras ex ordine, regu-
laque, vel a temporalibus ſuperioribus, vel ab illis,
qui noſtram dirigunt conſcientiam, præſcripta faci-
mus; certi ſumus nos rebus in omnibus exequi vo-
luntatem Dei, atque hoc pacto participes fieri bono-
rum, quibus Religioſi fruuntur, qui certi ſunt, ſe
Dei voluntatem ſemper exequi, cum obedientiam ſu-
perioribus ſuis præſtant, vel cum fideliter ſuas obſer-
vant regulas; hic enim ordo, quem in tota vitæ no-
ſtræ ratione retinemus, ſpecies eſt regulæ, quam ipſi
ſuſcepimus, ut perfectius viveremus, & quæ ideo
deſurſum eſt: *Quæcumque ordinata ſunt, a Deo ſunt*,
ad Roman. 13. Hinc autem hoc bonum percipimus,
quod, quin caſu, aut libidine, vel propria lumina,
quæ efficerent, ut in ſingulos greſſus cæſpitaremus,
& fortaſſe in præceps rueremus, ſecuti operemur,
Deus ipſe ſit dux noſter, quin ulla noſtrarum actio-
num ab ordine conſiliorum ejus abhorreat, ideoque
ex neceſſaria illatione, quin illi perjucunda non ſit.
Etenim, Domine, ſi diligenter tua ſequor imperia;
ſi ad unguem ea omnia exequor, quæ cupis; verbo,
ſi omnia, quæ jubes, adimpleo, quid ultra facere
poſſum, ut tibi placeam?

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & Sententiæ Sanctorum Patrum hujus Argumenti.

Omnia quanto magis ordinata ſunt, tanto magis utique bona ſunt. Auguſt.

Pax omnium rerum tranquillitas ordinis. Idem, lib. 19. de Civit. cap. 13.

Ordo eſt, parium diſpariumque rerum ſua cuique diſtribuens diſpoſitio. Idem, ibidem.

Non ordo rectus, aut ordo appellandus eſt omnino, ubi deterioribus meliora ſubjiciuntur. Idem, lib. 1. de liber. Arbitr. cap. 8.

Unuſquiſque paterfamilias in domo ſua Eccleſiaſticum, & quodammodo Epiſcopale impleat officium. Idem, Tract. in Joannem.

Summo Deo cuncta adminiſtrante quæ fecit, nihil inordinatum in univerſo, nihilque injuſtum eſt, ſive ſcientibus, ſive neſcientibus nobis. Idem, lib. 83. Quæſt. Quæſt. 27.

Nihil eſt ordinatum, quod non ſit pulchrum, & ſicut ait Apoſtolus, omnis ordo a Deo eſt. Idem, de vera Relig. cap. 41.

Omnia quæ naturaliter ſunt in ordine ſuo, bona ſunt, & nemo in eis peccat, niſi qui ordinem ſuum, in Dei obedientia non cuſtodiens, eorum quoque ordinem male utendo perturbat. Idem, lib. 6. contra Fauſt. cap. 8

Ordo eſt quem ſi tenuerimus in vita, perducit ad Deum, & quem niſi tenuerimus, non pervenimus ad Deum. Idem, lib. de Ordine.

In omni actu vitæ id cavere debemus, ne rationem nimius animi motus excludat, ſed teneamus conſilii locum. Ambroſ. lib. 1. Offic. cap. 22.

Cum ſolveris Authori debitum, licet ut opera tua in beneficentiam, & alimenta hominum conferas. Idem, ibidem, cap. 50.

Dum Deus ſucceſſive hunc mundum produxit, & perfecit, imitatores ſui nos eſſe voluit, ut primo faciamus aliqua, poſtea venuſtemus, ne dum utrumque adorimur, neutrum poſſimus explere. Idem, in Hexam. cap. 7.

Male ſe rectum putat, qui regulam ſummæ rectitudinis ignorat. Gregor. lib. 5. Moral. in Jobi 27.

Ordinata eſſe nequeunt, quæ ſuperni moderaminis diſpoſitionem perdunt. Idem, lib. 9. Moral. in Jobi 2.

Impar quiſque invenitur ad ſingula, dum confuſa mente dividitur in multa. Idem, 1. Paſtor. cap. 4.

Non ſolum media nocte Dominus, ſed omnibus prope docet vigilandum eſſe momentis. Ambroſ. libr. 7. in Lucam.

Quod in diebus malis eſt, quodammodo immutamus illud, & dies malos in bonos vertimus, & facimus illos non præſentis ſæculi, ſed futuri. Hieronym. in hæc Apoſtoli verba, *redimentes tempus*.

Omnia profecto natura confunderet, niſi mundum diſciplinæ ratio gubernaret. S. Valerius Homil. de bono diſcipl.

Diſtinguat (quiſque) ſpatia diei actibus ſuis, horarum aptiſſime momenta conſtituat; ordo vitæ confuſus agitur, ſi talis diſcretio ſub veritate neſcitur. Caſſiodorus, libr. 1. variar. Epiſtol. Epiſt. 46. nomine Regis Theodori, ad Regem Burgundionum.

Nullus ordo quippiam recipit inordinatum; quod vero inordinatum eſt, ordo non eſt. Bernard. in Apolog. ad Guillelm. Abbat.

Pax domus, ordinata imperandi atque obediendi concordia cohabitantium. Idem, in 16. parvis Serm.

Si in humanis, & corporalibus rebus, ordo expedit ut ſervetur, ne confuſione deficiant, quanto magis in ſpiritualibus habendus eſt? Laurentius Juſtinian. de diſcipl. & perfect.

Ordo in operibus noſtris cogitate quam neceſſarius videatur, quandoquidem in ſermonibus noſtris etiam obſervandus proponitur. Richard. a ſancto Victor. in Pſalm.

Satis longa vita, & in maximarum rerum conſummationem large data eſt, ſi tota bene collocetur. Seneca, lib. de brevit. vitæ, cap. 1.

Palatium ſic Theodoſius ordinavit, ut haud alienum eſſet a Monaſterio. Socrates, Hiſt. lib. 6. cap. 22.

Singulos dies, ſingulas vitas puta. Seneca.

Cum ordinate & laboramus & comedimus; naturam vireſque noſtras & ſervamus & augemus; contra inordinate cum agimus, depravamus naturam, atque de ſuo ſtatu dimovemus. Ariſtotel. ſect. 19. Problem. 38.

Unam nobis regulam eligamus, per quam Deo grati, acceptique eſſe poſſimus. S. Ephrem. de vi Reg.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologiæ penu ad hoc argumentum poſſit depromi.

Quid ſit regularitas, & vita ordinata.

Regularitas, ſive ordinata vita, eo in ſenſu, in quo iſtic a nobis accipitur, definiri poteſt diligentia, attentaque vigilantia, qua uniformem, & conſtantem, qui nobis præſcriptus fuit, vel quem ipſi nobis præſcripſimus pro omnibus omnium dierum actionibus, ordinem ſervamus, ut accuratius obeamus munera ſtatus illius, quem ſumus amplexi, & conditionis, & gradus, in quo nos providentia conſtituit. Hæc autem regularitas non tam peculiaris eſt virtus, quam praxis virtutum, quæ neceſſariæ ſunt, ut conſtanter urbanæ, & chriſtianæ vitæ muneribus perfungamur; temporis ordinem dumtaxat addit, cui noſmet ſubjicimus, & quem tamquam inviolabilem legem nobiſmet irrogamus, quæ quoad fieri poteſt, nobis ſit in toto vitæ noſtræ decurſu, regula, & norma.

Lex,

Regula, quam ſervamus noſtra obeuntes officia, effectus eſt prudentiæ chriſtianæ.

Lex, & regula iſta, quam ipſi nobis præſcribimus in officiis obeundis, actionibuſque perficiendis ſervandam, effectus eſt prudentiæ prorſus chriſtianæ: cum enim prudentiæ ſit media ad finem ordinare, cumque finis, quem ob oculos habere debet fidelis, ſit ſalutem ſuam operari eo in ſtatu, ad quem illum evocavit Deus, vototum ſummam conſequi nequit, niſi ſanctam, atque chriſtianam vitam traduxerit. Ut autem hoc pacto vivat, bonas actiones perficiat opus eſt; & actiones iſtæ neque moraliter bonæ, neque chriſtianæ eſſe poſſunt, niſi ea ordine fiant; & ordo hic eſſe debet conformis legi ſeu naturali, ſeu divinæ, ſeu humanæ, quam legitima poteſtas irrogavit. Hinc fit, quod quemadmodum actio commendabilis eſſe non poteſt ſine bono fine, ita neque eſſe poſſit, niſi fiat ex ordine, & regula, quæ nobis præſcripta eſt. Chriſtianæ igitur intereſt prudentiæ ita vitæ regulam præſcribere.

Cum vita, quam vulgo hominum plerique ducunt, non ſemper ſit uniformis, neque ſemper in uno ſtatu, certoque munere traducatur, ſed juxta ætatem, eventus, & varia conſilia mutetur, non poteſt illis eadem vitæ ratio præſcribi, quæ permaneat, & quam illi ſemper obſervent: cum enim per varios ſtatus varia ſint etiam officia, conſtans hæc uniformitas, quæ exigitur, obſervari non poteſt. Attamen ſupponendum quoque eſt tamquam principium, ſtatum in ſingulos dies non mutari; ideoque donec præſens ſtatus, ubi ſumus, vigebit, ut in eo chriſtiane vivamus, officia, & actiones noſtras huic ſtatui conformare debemus, diſponentes tempus, locum, & ordinem, quem ſingula poſcunt, ut ea omnia præſtemus, quæ Deo, quæ proximo, quæ nobiamet ipſis debemus. Ideoque unum diſponentes diem, reliquos etiam diſponimus, & quamvis hujus diei actiones non unius ſint naturæ, cum ordinatæ ſint per tempus ipſis conſtitutum, non aliud ſunt, quam variæ partes ejuſdem muneris, quod per illud tempus adimpletur.

Actiones quolibet vitæ die regendæ.

Tria ſunt actionum genera vitam noſtram componentium. Primæ ſunt, quæ ad Dei cultum pertinent, hujuſmodi ſunt, oratio, uſus ſacramentorum, pietatis exercitia. In his hæc ſervanda eſt regula, ut numquam ab illis ceſſemus, niſi aliter neceſſitas jubeat, vel charitas, cujus exercitium ſemper prima nobis regula eſſe debet. Secundæ ad noſtra referuntur negotia, & officia ſtatui, & conditioni noſtræ adhærentia: ubi ratio, & lex naturalis præſcribit, ut ſemper ea, quæ obligationis ſunt, illis anteferamus, quæ ſunt ſupererogationis, quantumvis ea perfectiora nobis videantur; & prohibet, ne noſmet illis impediamus, quæ cum ſalutis noſtræ negotio ſimul eſſe non poſſunt, vel quæ nos ab eodem divellunt. Tertium genus actionum, quæ a nobis regendæ ſunt, illæ ſunt, quæ ad animi noſtri remiſſionem pertinent; etenim per intervalla ſubinde aliquo ſolatio indigemus; quod moderate capiendum eſt pharmaci inſtar, quod non niſi neceſſitate jubente epotamus.

Diſtribuendum præſertim eſt tempus in qualibet actione inſumendum.

Ad actionum noſtratum tempus diſtribuendum notandum ſedulo eſt, quantum temporis ſpatium in illis inſumendum eſt, & quo tempore faciendæ ſunt: cumque coram Deum perſpexerimus quid nobis ſtatus, conditio, vires, valetudo, officiaque noſtra, ad quæ ea neceſſitate tenemur, nobis permittunt; præſertim vero cum illos conſuluerimus, a quibus regimur, & qui apud nos Dei locum obtinent, nobiſmet ipſis imponere debemus diurnarum horarum ordinem, ita ut ſingulis actionibus ſuum conſtet tempus, atque diuturnitas. Hoc pacto ſingula ea ordine fient, & evitabitur tædium, atque confuſio, quæ ut plurimum otium gignunt.

Pro viribus præſcriptus ordo ſervandus eſt.

Cum aliquem nobis conſulto præſcripſimus ordinem, illi adeo conſtanter adhærere debemus, ut neque per ignaviam, neque per infidelitatem, neque per animi levitatem, aut faſtidium, quo nonnumquam illud ipſum ſemper facientes afficimur, ab eo recedamus, aut avelli patiamur. Verum non ideo tamen ſervili modo huic noſmet ſubjicere debemus, neque religioni vertere, ſi ordinem hunc immutemus, ubi ratio, vel neceſſitas, vel charitas jubeant.

Cum poſtquam in ordinem ea omnia digeſſimus, ad quæ nobis eſt incumbendum, nec non tempus ipſum ad eadem exequenda neceſſarium, accidere poteſt etiam, ea a nobis perperam fieri, vel quia modum illa rite faciendi ignoramus, vel quia non ita ſedulam curam impendimus, vel quia non uti opus eſt inſtituto ordini inhæremus. Ratio igitur, qua hæc efficienda ſunt, uti hominem chriſtianum decet, ad duo redigitur; ad methodum videlicet ibi ſervandam, & ad internum animi ſenſum, quo facta animanda ſunt. Quod ad methodum ſpectat, operæ pretium eſt, quantum fieri poteſt, hanc nobis pro pietatis actionibus præſertim, ſacramentorum uſu, oratione &c. conſtituere. Neque enim omnibus omnia convenit methodus, quæ conformis eſſe debet ætati, temperamento, conditioni, muneri, diſpoſitionibus, & peculiari ſingulorum ſtudio; quod cum immutari poſſit, nullum periculum eſt ex ſapientis directoris conſilio methodum inmutare. Interior autem ſpiritus, qui omnes actiones noſtras comitari debet in pura, ſanctaque intentione conſiſtit. De hac ſuo loco dictum eſt, neque neceſſe eſt iſtic aliquid eorum, quæ dicta fuerunt, repetere, præterquamquod inde fieri poteſt integri ſermonis argumentum.

Quam nobis afferat utilitatē omnium actionum noſtrarū regimen, & ordo.

Satis exprimi nequeunt bona, & utilitates ad ſalutem, atque chriſtianam vitam ducendam, quæ ex hac ſancta conſuetudine omnes actiones ſuas ita dirigendi proficiſcuntur. Hæc autem præcipua ſunt, quæ latius amplificari poterunt, atque proferri in hujus argumenti concione; ea autem ſatis erit mihi indigitaſſe. Potior evitatur pars defectuum, qui in munera, actioneſque noſtras obrepere conſueverunt; puta, negligentia, per quam ſæpe omittimus illa, quæ facere jubemur, uti etiam feſtinatio, per quam eadem imperfecte operamur. Etenim ſine hoc ordine bene inſtituto, tempus nos fallit, & dimidiatas tantummodo actiones, eaſque ut plurimum peſſime facimus. Evitatur nauſea, atque faſtidium, quod ex nimia uniformitate ſuboriri poſſet; etenim per hunc ordinem de una in aliam migramus actionem, ab oratione ad laborem, a corporis, mentiſve labore ad aliam aliquam occupationem, quaminus fatigamur; & hoc pacto labitur tempus. Evitatur otium malorum omnium origo: etenim hic ordo nullum temporis ſpatium vacuum relinquit, ac tota dies occupata eſt. Non ex ingenio, neque ex libidine agitur, quod accidit illis, quibus nullum ordinatum negotium eſt, & qui plerumque temporis totius jacturam patiuntur. Medemur inconſtantiæ, ac levitati ingenii noſtri, quod difficile ſibi vim infert, niſi teneatur, & cogatur quodammodo ex quodam ſibi præſcripto jure operari. Propriæ abrenunciamus voluntati, ac ſemper divinam exequimur; omnis enim ordo, teſte Apoſtolo, ab eodem proficiſcitur; & hoc pacto in partem accedimus bonorum, quibus religioſi fruuntur eorum ritu ordinatam vitam ducentes. Hic tandem ordo cauſa eſt, & origo pacis, & tranquillitatis cum interioris animæ, tum exterioris familiæ totius, quæ optime inſtituta eſt: quilibet enim ſuo perfungitur munere, omnia ordinem ſervant, nihil nos turbat, nihil ſollicitat, nihil negotium faceſſit. Hæc ſunt præcipua bona, quæ ex ſapienti omnium actionum noſtrarum regimine emanant.

Ordo in negotiis, & actionibus tranſigendis conſtituendus quoad tempus.

Ordo poſcit, ne omnia ſimul, eodemque tempore fiant, ſed ſucceſſive: ita ut, cum aliquid inceptum eſt eo modo, quo decet, & qui præſcriptus fuit, illud perſequi, immo & perficere neceſſe ſit, non autem cum aliis confundere, vel imperfectum relinquere, dummodo aliquo majoris momenti negotio interrumpendum non ſit. Sin autem opus, cui vacamus, diuturni temporis eſt, atque nonniſi per intervalla faciendum, ubi elapſa fuerit hora labori huic deſtinata, relinquendum eſt, niſi omnino ſit neceſſarium opus producere; & meminiſſe oportet, quod Salvator ait, cuilibet diei eſſe debere ſtatas horas, ordinataſque occupationes, quin inquieta prævertantur feſtinatione, qua omnia ſus deque miſceantur, ac perturbentur. Hac in re ſupponendum eſt ſemper, ubi dicimus, ordinem & regulam in omnibus actionibus eſſe ſtatuendam, intelligi de iis, quæ vulgo fiunt, quin nobis non ferendum jugum injiciamus.

PA-

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, nuperiſque Concionatoribus loci hujus Argumenti.

Omnis ordinem aſſe debeat in familia, quemadmodum omnia ordinata ſunt in domo Dei.

SAtis eſſet dicere ordinem eſſe veluti œconomum in domo Dei, ut inde liqueat, ipſum omnibus in familiis eſſe neceſſarium; nulla enim inter homines eſt familia, quæ eſſe non debeat compendium veluti quoddam, & imago magnæ hujus domus, ubi omnia ordinata ſunt, & ubi mirabilis ordo, quem ibi intuemur, liquido perſuadet omnia ſumma intelligendi vi gubernari. Quemadmodum autem in magno hoc orbe nihil inordinatum eſt, ſed omnia admirabili conſenſu ita diſpoſita ſunt, ut ſuum quæque locum, ordinem, & gradum teneant, quin aliquid ordinatius fingi poſſit; & non cœli ſolum, ſydera, elementa, quæ ſumma ſunt rerum omnium capita, cum habeant locum, qui naturam ſuam maxime decet, ſed arborum etiam folia a ſupremo mundi opifice ea arte, quam ſatis admirari non poſſumus, ſint diſtributa: atque ut omnia verbo complectar, perfectum ordinem ſervent: homines hoc ipſum facere decet in familiis ſuis, ubi omnia ordinata eſſe debent, tempus, negotia, perſonæ, & præſertim actiones, quarum ſingulæ temporibus ſuis ſunt faciendæ, ut Sapiens *Eccle.* 8. ait: *Omni negotio tempus eſt & opportunitas. Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta.*

Homo ſibimet vitæ regulâ præſcribens ingenii ſui inconſtantiæ medetur.

Prima, ac potiſſima utilitas, quæ ex ordinata vita percipitur, eſt mederi levitati, atque mobilitati ingenii noſtri, quod quidem non minimum eſt obſtaculum, quod in Dei ſervitio, & virtutis exercitatione invenitur. Eſto quidem a puero initium ducas, niſi temet ſubjicis alicui formæ vivendi, & regulæ, quam conſtanter ſequaris, nihil tutum, nihilque uniforme erit in vitæ tuæ ratione; hodie quidem præclarum aliquod facinus aggredi velles, cras redibit illius deſerendi voluntas, ut alteri vaces, quadam die plurimum boni conaberis, alia die parum, alia item nihil. Pro temporum, ætatumque varietate vivendi normam, & praxim immutabis, atque habitus ex mera libidine bonum hoc pro alio quovis mutandi, illud ad tempus intermittendi, ac poſtmodum recipiendi; habitus hic, inquam, efficiet ut quam primum omnino illud relinquas. Hac de cauſa inter optima conſilia, quæ ſuggeri poſſint hominibus Dei ſpiritu afflatis, & qui rectæ vivendi rationem inire contendunt, illud fortaſſe principem obtinet locum, quod ſe ſe in pietate confirment ſibimet vivendi regulam proponentes, cui ut plurimum hæreant, & in qua ſingulis actionibus locum, tempuſque conſtituant, illiſque dicendum eſt, futurum, ut ſi hoc pacto ſingula in ordinem diſpoſuerint, non deſit umquam tempus, quo ſtatus ſui, ac religionis officiis rite perfungantur, neque preces ſuo tempore effuſæ rei familiaris curam, ac negotiorum ſuorum diligentiam prohibeant, procerto denique illis habendum, hanc ſolidiſſimam eſſe devotionem, ac optimam vivendi, ut veros fideles decet, rationem. *Idem*,

Non omnem rem pro omnibus actionibus aptum eſt; ideoque ſingulis do nati tempus aſſignandum eſt.

Liquido conſtat non omnia quolibet tempore licere fieri; bonum ipſum, quod aliquis facere conatur, inanem eſſe prætextum, ut quivis hoc pacto ſtudiis ſuis, ſuæque voluntati faciat ſatis, quamobrem illud jam ultra bonum non eſt. Idcirco Sapiens ait, omnia ſuum habere tempus: *Tempus naſcendi, & tempus moriendi, tempus plantandi & tempus evellendi, quod plantatum eſt, tempus occidendi, & tempus ſanandi, tempus deſtruendi, & tempus ædificandi* &c. Eccle. 3. Hinc oritur, hunc inſignia prudentiæ effectum eſſe tempus ſuum apte ordinare, ac illud iis rebus impendere, quæ ſunt in ordine officiorum noſtrorum: e contra vero nihil majorem indigitat imprudentiam, ac inordinatam agendi rationem, quam omnia facere intempeſtive, ut illi, qui tempus orationi deſtinatum præripiunt, ut labori, & negotiis vacent, laboris vero, ac negotiorum tempus in ſomnum, atque ſolatia tranſmittunt. Nec deſunt, qui diem in noctem, ac viciſſim commutant, & alii, in quorum vita omnia inordinata videntur, qui a communi recedunt via, ut aliam ſibi vivendi normam conſtituant prorſus oppoſitam illi, quam Deus ipſorum conditioni irrogavit. De hac autem ordinis perturbatione, quid dicendum, aut quid cogitandum eſt? Hominis ſapientia, facer Textus ait, in hoc poſita eſt, quod vias Domini ſuper ipſum agnoſcat: *Sapientia callidi eſt intelligere viam ſuam*. Prov. 14. ſed ubi invertitur ordo, ac tempus, quod ratio, vel Dei lex nobis præſcribit, jam nihil aliud eſt, quam mera libido, atque confuſio. *Idem*.

Actiones ſuas ordinare certa eſt bene operandi via.

Quemadmodum Chriſtiani perfectio in hoc poſita eſt, non ſolum ut bonum operemur, ſed ut bene bonum ipſum efficiamus, quam maxime intereſt, actiones noſtras, ſaltem vero præcipuas cum ordine efficere: alioquin cum nihil conſilii captum fuit, nulla inſtituta regula, ſorti acceptum referendum eſt, ſi quid e voto ceſſerit. Feſtinatio, ac præceps agendi ratio omnia confundit, atque corrumpit; caſus inopinatus cauſa eſt, propter quam certum inire conſilium minime liceat, cumque nullam bene agendi conſuetudinem habeamus, hinc fit, quod nihil boni perficere valeamus. Hoc magnus innuere voluit Legiſlator, cum monuit, ne quis ſatis eſſe putaret bonum facere, ſed etiam animum appelleret, ut illud facere bene, atque cum omni ea perfectione, quæ in nobis eſſe poteſt maxima: *Juſte quod juſtum eſt perſequaris*. Deut. 16. Noſtis autem alicujus rei bonum, & perfectionem juxta tritum illud Ethicorum axioma, conſiſtere in congerie circumſtantiarum, quibus ornatum eſſe debet; ac ſatis eſſe, ut vel una deſit ad hoc, ut non bona, vel etiam mala fiat. Satis eſſe aliquid intempeſtive fieri, ut perperam factum putetur, ſatis eſſe vel intentionis defectum, ut corrumpatur, vel attentionis, ut deficeat; cum e contra ubi maturato conſultum fuit, ubi regula conſtituta, inſtitutuſque ordo, fit habitus omnia bene faciendi, & eo modo, quo fieri oportet. Neque dixetis fieri non poſſe, ut omnes vitæ actiones hac arte inſtituantur; quoniam via prævideri poſſunt, neque proſpicere licet eventibus, qui earum curſum interrumpunt, atque optime inſtitutum ordinem evertunt: etenim ſaltem facile eſt diem unum ordinare, cumque dies quælibet ſit imago quædam, atque totius vitæ compendium, dies altera erit alterius norma uſque ad ſtatus, & conditionis mutationem, ubi ſimilis inſtituetur ordo, ut vitæ totius regula fiat. Hunc autem modum eſſe dico actiones omnes bene faciendi, ita enim ea ordine fiunt; vitam noſtram regularem efficiendi, atque dies omnes plenos dies reddendi, ut loquitur Scriptura, & nullam ex actionibus noſtris amittendi. *Idem*.

Plurima requiritur vis & virtus, ut in eo ſtatu, quem ſemel amplexi ordinata, & uniformis vita ducatur.

Patet, regularem in Dei cultu vitam ſecundum ſtatum, quem quiſque amplexus eſt, non minorem vim, atque conſtantiam requirere, quam quæ in magnis rebus gerendis, jugibuſque laboribus opus eſt, pro Domini gloria ſuſceptis. Quotidie enim videmus homines, qui annos integros in aſſiduis laboribus traducentes ordinatæ ſe ſe vitæ ſubjicere nequeunt propter eam cauſam, quam S. Hieronymus affert, quod videlicet ſolertia in exercitatione virtutum, quæ cujoslibet ſtatus ſunt propriæ, nihil habet, quod earum leniat laborem, qui uni tantum Deo perſpectus eſt: cum interim in actionibus inſignibus non deeſt umquam aliquis gloriolæ nitor, qui ad nos referatur. Laborum noſtrorum felix eventus lenimentum eſt difficultatum, quæ illos concomitantur, ac gloria noſtra cum Dei gloria permixta efficit, ut impenſius eos conſectemur. Quamobrem cum communis, ſed regularis vita nihil habeat, quod in ſe aliorum oculos convertat, & cieat admirationem, atque in ſemet omnem nitorem ſuum contineat; nonniſi conſtantis fidelitatis, nec non parum communis diligentiæ in muneribus ſuis adimplendis eſſe poteſt effectus. Hæc autem diligentia nequaquam oritur ex perfunctorio fervore, qui aliquando non ingenii minus, quam virtutis effectus eſt; ſed ex principio conſtanti, quod eadem ſemper vi operatur, eamdemque ſemper efficit impreſſionem: ita ut ſi morum ſcientia hanc veluti primam perfectæ virtutis conditionem requirit, ut conſtanter agatur, quin

ceſſe-

Digitized by Google

eſſetur uſpiam, & ab ea recedatur; ullum ne certius haberi poteſt indicium, aliquem ſolida virtute eſſe præditum, atque ſtatus ſui perfectionem adeptum eſſe, quam cum illum ſedulo omnia illius munera obeuntem intuemur? *Idem.*

Hac diligentia, & regularitate meritorum theſaurum acquiritur.

Hæc regularis vita, quantumvis communis, Deo ſummopere accepta eſt, neque per hanc minus meritorum acquiritur, quam per labores vitæ inſignioris propter rationem, quam ſuperius attulimus. Inde vero ſequitur, hanc non ſolum rectam, tutamque eſſe viam, per quam Deus quamplurimos deducit fideles; ſed quin ullam adhibeamus exaggerationem dicere poſſumus, ex hac diligentia judicium ferendum eſſe de virtute illorum, qui peculiarem in mundo pietatem profitentur: & alia quælibet indicia, quæ haberi poſſunt, æquivoca eſſe, atque illuſioni patere. Cum enim ſedula omnium officiorum ſuorum obſervantia moleſta ſit, atque naturæ ſtudiis oppoſita, non aliud habere poteſt principium, quam fortem, interioremque virtutis habitum, qui conſequenter divinæ majeſtati acceptus eſt, atque fons inexhauſtus meritorum, ac theſaurus, ex quo in ſingula momenta petere poteſt, unde pro cœleſti patria theſaurizent: etenim quin recentibus laboribus quis exerceatur, & quin aliquid aliud faciat præter ea, quæ ejuſdem profeſſionis homines faciunt, infinita merita poteſt acquirere. *Idem.*

Sine hac vitæ regula difficile eſt ut chriſtianum hominem decet vitam traducere.

Supponendum eſt ad hoc, ut chriſtiana vita ducatur, actiones omnes offerendas eſſe Deo, & ſecundum Apoſtoli conſilium, in iis omnibus, quæ fiunt, Dei gloriam eſſe quærendam. Hac autem mente, quæ noſtra ſolicitudine adeo digna eſt, quidnam ſapientius, atque prudentius fieri poteſt, ne quid omittatur, aut negligatur, quam ſingula ex ordine, & loco ſuo facere? Alioquin enim in hac varietate, ac viciſſitudine negotiorum, quæ diem partiuntur, quomodo nam neceſſaria illis impendi poteſt attentio, quomodo indeſinenter intentio dirigi poteſt, ſi fortuito dumtaxat, atque ex animi libidine agatur, & pro Deo fiat id, quod quomodo faciendum ſit ignoramus? Denique quodnam meritum obtinere poſſumus actionibus illis, quæ tumultuarie, inordinate, & inconſulto fiunt, quin aliud cogitemus, niſi ut ex eo emergamus occurſu, qui nobis negotium faceſſit? E contra vero cum omnia ordinata ſunt, & ſuis quæque temporibus fiunt, ut chriſtianum hominem decet, operamur, & hoc pacto plures fideles ſancti, perfectique fiunt, quamvis nihil præ cæteris faciant. Sæpe communem vitam ducunt in oculis hominum, qui ſatis apti non ſunt meriti actionum noſtrarum judices; ſed in oculis Dei hæc via eſt admirabilis, quemadmodum in Sapientia ſcriptum eſt, ubi de juſtis eſt ſermo: reddidit juſtis mercedem laborum ſuorum, *& deduxit illos in via mirabili.* Sapien. 10. Etenim quid agunt, amabo vos, tot viri boni ex omni ſtatu, & conditione? Sæpe non diſtinguuntur ab aliis, qui eamdem vitæ rationem profitentur, niſi ex attentione, & cura, qua ſuis perfunguntur officiis. Id ſolum faciunt, quod alii, ſed tanta ſedulitate, ac diligentia, ut maximorum, pulcherrimorumque factorum locum obtineat. *Idem.*

Maxima, quæ ex hac praxi utilitas percipitur, hæc eſt, quod minori cum difficultate ſanctitas acquiri poteſt; tandem enim ſi in omnibus artibus, ac ſcientiis perfectionis acquirendæ ratio eſt methodum, ordinemque ſervare, certaſque habere regulas, quæ nos illuc adducant, quia labori parcitur, atque compendioſa fit via, ubi ſatis eſt eam ſequi, quæ jam ſtrata, ac monſtrata eſt: hoc ipſum accidit ſanctitati, quæ ſimul Cœli ſcientia eſt, & via, quæ nos illuc adducit. Ut autem hæc via, quæ adeo difficilis, diuturnique laboris exhibetur nobis, facilior efficiatur, ac brevior, ſatis eſt communes vitæ actiones ordinare, & per hanc viam incedere; tunc enim nihil nos remorabitur, habitus omnes nobis ſternet difficultates, ac facile nobis præbebit, quod antea difficillimum, arduumque videbatur; dies diem reget; quid nobis ſingulis horis, temporibuſque faciendum erit, ſcientes; atque hoc pacto per ſtratam incedentes viam, eamque diebus ſingulis relegentes nihil amplius inveniemus, quod nobis incommodum videatur. *Idem.*

Hæc tuta via eſt, nulli obnoxia illuſioni.

Hæc ordinatæ vitæ via tuta eſt, nullaque ibi metuenda eſt illuſio, quæ illis timenda eſt, qui ex communi egreſſi via ſexcentis impediuntur negotiis, atque conſiliis, quæ efficiunt, ut certum relinquant bonum alterum, quod aliquando commentitium eſt, conſectaturi; qui in partem accedere volunt omnium bonorum operum, quæ in orbe fiunt, cum interim familiæ, filiorum, domeſticorumque ſuorum curam relinquant, qui ſub charitatis prætextu ſexcentis ſe immiſcent negotiis, quæ ad ipſos non pertinent, vel qui injuſſi, ac imprudenti zelo acti iis ſeſe addicunt officiis, quæ vires ipſorum excedunt. Avertat Deus, quod improbare velim opera bona, quæ tot viri boni exercent; hoc unum dico, illa apta eſſe oportere ſtatui, viribus, & conditioni ſingulorum, qua in re conſiſtit bene inſtitutæ vitæ ordo, ut videatur, quid faciendum ſit, & quid fieri poſſit, quid a nobis exigat charitas, quid ſtatus noſter permittat, quid ſit neceſſitatis, quid ſupererogationis, ad quod nos zelus noſter impellit. Cum pro qualibet re initum fuit conſilium, & charitas ordinata eſt, uti Spiritus ſanctus exigit, necnon occupationes, & opera noſtra bona conformia ſunt noſtræ profeſſioni, ætati, conditioni, dici poteſt, nos eſſe in ea perfectione, quam a nobis expetit Deus; cum enim regula, quam ſequimur, recta ſit, quidquid eidem conforme eſt, rectum quoque eſſe debet. *Idem.*

Nihil rationi magis conſentaneum eſt, quam ordinatam vitam ducere, & quid a nobis hac in re expetat Deus.

Si dicerem, vobis ad hoc, ut ſerviretis Deo, mundum omnino eſſe relinquendum, deſerenda bona, & abdicandos honores, ac magiſtratus non ſecus, ac vitiis, ac libidinibus extremum vale dicendum eſt; reſponderetis vos nequaquam ad hunc perfectionis apicem a Deo vocari; ſed quoniam vos ipſi fatemini, omnino neceſſum eſſe inordinatam hanc vivendi rationem, quam ad hanc fortaſſe diem duxiſtis, relinquere; certiſſimam hoc ſciendi rationem vobis præbeo, ut videlicet nunc tempus veſtrum, veſtraſque occupationes prorſus alio modo ordinetis; ordo quippe adducit ad Deum, & hic modus eſt eidem ſerviendi, ut ipſe deſiderat. *Idem.*

Ex pietatis exercitiis initium ducere debemus vitæ noſtræ ordinem inſtituentes; & hoc nomine intelligo actiones, quæ immediate tendunt ad Deum, cui ſingulis diebus cultum, honoremque adhibere debemus. Hæc autem pietatis exercitia ſunt oratio, bonorum librorum lectio, ſacris intereſſe myſteriis, ad ſacramenta accedere, Dei verbum audire, & illa charitatis chriſtianæ opera facere, quæ cum uniuſcujuſque ſtatu conveniunt. Hæc potiſſima eſſe debet vitæ noſtræ pars; vel ut melius dicam, optandum eſſet, ut unice his rebus ſanctis adhæreremus; ſed quia miſeræ hujus vitæ neceſſitas non ſinit, ſaltem in illis temporis pars aliqua impendenda eſt: ideoque pia conſuetudo eſt eamdem cum ipſa religione, verique Dei cultu jactans antiquitatem, illi principium ſaltem, ac finem diei dedicandi, & pauci ſunt, ſi flagitioſiſſimos homines excipias, qui hoc ipſum de more non præſtent. Dico principium diei; jus enim, & fas eſt Deo conſecrare primitias: hac arte cœleſte auxilium obtinendum eſt; & hinc fidelis ſatis intelligit, quid ſibi reliqua diei parte agendum ſit. Ut autem huic muneri veſtro ſatisfaciatis, illi, qui rerum omnium principium, & finis eſt, primas actiones offerte, primam mentis cogitationem, primam cordis veſtri affectionem, primum oris veſtri verbum ferventi oratione; atque fatemini, quandoquidem illi vitam debetis, hanc a vobis in illius ſervitute eſſe impendendam. Numquam, Auditores chriſtiani, ſanctum matutinæ orationis morem omittite, atque tunc decernite, quid vobis tota ea die faciendum ſit, non obliti, chriſtianam vitam ordinatam eſſe debere, & nihil fortuito eſſe aggrediendum.... Secundo diei finis imponendus eſt ad examen revocando quidquid per diem acciderit, & gratias agendo ob ea beneficia, quæ in nos divina effudit liberalitas, necnon ob pericula, a quibus nos perſervavit, atque peculiare præſidium, quod nobis contulit, ne laberemur in ea ſcelera, quæ æternæ damnationis noſtræ cauſa fortaſſe fuiſſent. Hic hodierna die in pleriſque Chriſtianis

familiis

ſamiliis mos obtinet, veſpere in communi preces Deo fundere; atque optandum eſſet, ut adeo ſancta conſuetudo ubique gentium vigeret: ſaltem nemo ſingillatim cubitum ire debet, quin hoc adeo chriſtiano munere fuerit perfunctus, quod cœli gratias, & benedictiones promeretur illis, qui hac incedunt via, & qui Deo gratias & habent, & agunt. Verum hoc nondum ſatis eſt; præter diei initium, ac finem ordinandæ ſunt actiones pietatis per intervalla exercendæ, devotiones, confeſſiones, eleemoſynæ, aliaque charitatis opera, pœnitentiæ, & quidquid neceſſum eſt, ut vero, & regulari Chriſtiano dignam vitam agamus. *Auctor Anonymus.*

Prætextus nequam eſt dicere, moleſtam eſſe ita ordinatam vitam inducere.

At enim moleſtum eſt, vitam ita conſtantem, regularem, atque chriſtianam ducere; ſed quantumcumque moleſta eſſe poſſit hæc ordinata vita, numquid fideli deliberandum eſt, utrum ſibi ducenda ſit vita chriſtiana? Hanc vero ducere ne poteſt, quin in officiis ſuis ſit ordinatus? Profecto ſi labor, atque difficultas nos a virtutis exercitatione deterrent, non Dei tantummodo cultus, ſed omnes vitæ conditiones, ipſa immo etiam humana ſocietas abdicanda eſt: quæ enim hujus mundi officia ſecum quemdam moleſtiæ, ac ſubjectionis characterem non gerunt? Quidni vitæ hujus commercio eſſet ille, qui nulla in re vim ſibi facere vellet? Nemo in mundo vir honeſtus habetur, qui in omnibus ferme rebus ſibi vim minime facit. Sibimet vim inferre didicerit, opus eſt, qui inter eos, qui honeſti viri dicuntur, locum habere velit; hoc faciendum eſt; hoc ab omnibus fit. Et nemo ab hac lege ſecum diſpenſare quærit niſi in illis, quæ pertinent ad Deum; omnia nimis iſtic ardua ſunt, nimis moleſta, difficilia. Regularem eſſe, hoc eſt in omnibus actionibus regulam ſequi, quanti laboris eſt? Fruſtra dicis, Deum eſſe, cui ſervitur, & eſſentiale officiū noſtrum, æternamque noſtram felicitatem a cultu illius ſeparari non poſſe; omnes conqueruntur, languent, faſtidiunt. Numquid ſibimet jugiter invigilandum eſt, ſemper attentos, ac ſollicitos eſſe opus eſt, ne quid præter ordinem fiat? Si hæc fuerit conſuetudo in civili vita probata, nullis parcitur ſumptibus: at ex quo hoc eſt hominis chriſtiani officium, hoc ipſum officium jam impoſſibile eſſe videtur. Heu! quam ipſi noſtræ Religionis ideam concepimus? quænam in muneribus noſtris obeundis negligentia, quænam noſtræ ſalutis incuria? *P. Croiſet, tomo prima conſiderationum ſpiritualium.*

Labor vitæ in Dei cultu ordinatæ minor eſt, quam quo mobilibus, gravibuſque mundi officiis, & ſtudiis ſe ſe accommodare.

Si ad cœli poſſeſſionem acquirendam indeſinenter noctu, atque interdiu ingratis vacandum eſſet officiis, ex quibus nullam voluptatem, nullumque fructum perciperemus, quod tot homines faciunt: ſi omnibus decori legibus parendum eſſet, atque in eo omnis collocanda eſſet induſtria, ut omnium noſmet ingeniis accommodaremus, quod aulici præſtant: ſi tempus, valetudo, ipſa denique vita inſumenda eſſet in magna negotiorum, impedimentorumque caterva, occupata ſemper, & indeſinenter oppreſſa, numquid magnus eſſet ſervorum Dei numerus? Si ad vitam, ut perfectum decet chriſtianum, ducendam, omnia mundanorum odia ſubeunda eſſent, ſervandæque ad unguem omnes conſuetudinis, urbanitatis, uſuſque leges; ſi, ut Deo placeremus, tantum & animum, & corpus torquere deberemus, quantum mundana mulier, ut mundo placeat; numquid ſuave Domini jugum, ac pondus leve diceretur? Numquid utriuſque hujus jugi diſcrimen non percipitur? Percipitur quidem; fatentur omnes etiam, mundum dominum eſſe nequam; ſævus, crudelis, ac tyrannus vocatur: neque fingere poſſet aliquis ſibi Deum æque bonum, & beneficum, qualis noſter Deus eſt. Cur ergo hæc auditur querela de illis difficultatibus, & vi, quam ſibi quilibet inferre debere putat, ut fideliter ſua obeat munera, dominoque ſuo adeo benefico inſerviat? *Idem.*

Sedula in officiis obeundis diligentia, omnis perfectio.

Vera pietas numquam fuit iners, ſemperque orationem, actionemque ſimul novit conciliare. Qui veram obtinet virtutem, in hoc præcipuam pietatem conſtituit, ſi ad unguem ſuo munere perfungatur, quantumvis arduum ſit, ac difficile. Scit, perfectionem, quam a nobis expetit Deus, eſſe ſtatus noſtri perfectionem, quandoquidem nos ad illam vocavit. Quodnam eſſet Providentiæ conſilium, ſi nos in aliqua conditione ſtatueret, ut in ea nihil ad illam pertinens perficeremus, vel ut omnia ibi negligenter, oſcitanter, inordinate, incurioſe faceremus?... Amor proprius pati nequit quidquid crucem, & vim ſapit; & illud ipſum, quod primum ultro perquirebamus, onus fit non ferendum, ex quo migrat in officium. Eadem ex cauſa accidit nonnumquam, ut aliquis minimis in rebus ad ſcrupulum uſque ſit diligens, negligens vero in majoribus uſque ad quamdam ſpeciem oblivionis. Verum ignorari ne poteſt, ſi illuſio quædam eſt arbitrari poſſe, noſmet a minimis ſtatus noſtri obligationibus diſpenſare, dummodo iis perfungamur, quæ majoris momenti ſunt; non minus gravem errorem eſſe, noſmet in magnis diſpenſare, atque eorum, quæ exigua ſunt, ſedulos eſſe obſervatores. *Idem.*

Non alia quærenda perfectio eſt quam quæ in officiorum noſtrorum cura conſiſtit.

Quiſnam error eſt ſuam quærere perfectionem extra ſtatum ſuum? Diverſæ ſunt conditiones, ſed obligatio omnium munerum earumdem adimplendorum eſt eadem; certum nihilominus eſt, non omnem devotionem omnium conditionum eſſe propriam; & quod aliorum ſanctitatem gigneret, aliorum ſaluti obicem futurum. Hi, ut evangelicis utar locutionibus, totidem velut arbores ſunt, quæ fructus ferre debent, ſed fructus juxta ſpeciem ſuam; & hac in re ignavia noſtra excuſari non poteſt. Si nobis acquirenda eſſet perfectio ſtatus a noſtro diverſi, hæc profecto magnis comparanda eſſet laboribus, & virtus difficilis eſſet; ſed quænam excuſatio, cum liqueat veram virtutem in officiorum noſtrorum cura conſiſtere? Quidquid facimus, ex noſtra voluntate pendere volumus; ex quo vero debitum eſt ſtatus illius, in quo ſumus, amor noſter torquetur, & angitur; nihil ei placet, nihil arridet. Deus autem vult a nobis fieri quod ille præcepit, videlicet ut ſtatus noſtri perfungeremur officiis ea, qua fieri poteſt, diligentia; & graviſſima illuſio eſt ejus præcepta negligere, ut ſequaris conſilia, cum ſtatus noſtri propria non ſunt. *Id.*

Non eſt ſpiritus infirmitas accuratū eſſe in Religioſis, ſtatuſque ſui muneribus obeundis.

Metuendum non eſt, ne infirmum habere ſpiritum videaris, cum magna ſollicitudine rerum tuarum ſatagis, atque inuſitatum zelum erga temporalia negotia præ te fers. Quænam in re familiari œconomia eo uſque, ut minima quælibet ſingillatim cures? Et hoc ſapientem eſſe vocatur. Quænam in mundi hujus negotiis, omnibuſque vitæ civilis officiis diligentia! Minimas etiam urbanitatis leges ſequi, hoc ſcire vivendi rationem dicitur. Denique jugiter attentum eſſe ut omnia in quæſtu ponantur, & nulla proficiendi relinquatur occaſio; hoc hodierna die vocatur ingenio pollere, cordatum eſſe, atque ad omnia peragenda promptum. Quoties autem dictum fuit omnia ſæpe amiſſa, eo quod aliquæ neglectæ fuerunt circumſtantiæ! At quiſnam ſerio ſtatus ſui muneribus vacat? Quis ſedulo proficere ſtudet, atque vel minimam capere occaſionem placendi Deo, & in virtute creſcendi? Quis minuta etiam religionis munera adimplere ſatagit? Hoc ſtatim ſcrupulus, mentis exilitas, nugæ, & ineptiæ appellantur. Si centum levia ornamenta, quibus mundana mulier ſe ipſam comit, vel centum adfectati, moleſtique agendi modi, qui in mundo ſervandi ſunt, mentis infirmitas, & nugæ vocarentur, eſto; ſatis enim intelligimus, eum, qui bonæ mentis eſt, his ineptiis vacare non poſſe; quod autem exacta probitas, & conſtans diligentia in muneribus omnibus obeundis, extrema conſcientiæ religio, ardens, & ſollicita cura minima etiam evitandi peccata, exiguæ mentis indicium ſit; væ ille quidem, qui adeo iniquam fovet cogitationem nimis anguſtum habere ſpiritum, cor vero corruptius adhuc, dicendus eſt. *Idem.*

Cum vita chriſtiana vita regulæ ſit, jugi opus eſt attentione, ne officii noſtri regulam frangamus.

Nequaquam æquior concipi poſſe mihi videtur vitæ chriſtianæ idea, quam ſi conſideretur tamquam vita jugiter intenta us; quæ Deus a nobis quolibet in ſtatu & qualibet ſive exteriori, ſive interiori actione flagitat; & hanc diſpoſitionem innuere Propheta videtur, cum ait: *Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper.* Pſal. 15. Hic enim oculorum conjectus in Deum, ſervi eſt in dominum, & filii in parentem ſuum, qui ſincerum complectitur deſiderium omnia illius cogno-

ſcen-

ſcendi mandata, & eorundem præparationem ad eadem explenda. Attamen interiores inter, exterioreſque actiones hoc diſcriminis intereſt, ut multo melius agnoſcatur, utrum exteriores actiones conformes ſint, an abnormes ſtatus noſtri muneribus, quam interiores, quas ſæpe tegunt nebulæ, quæ illis offundit concupiſcentia; ita ut pro certo afferere nequeamus, utrum cor noſtrum vere in eo ſtato ſit, in quo illud eſſe Deus vellet. Verum quandoquidem hanc diſſipare caliginem minime poſſumus, exterior tamen pars eſt regenda; quia vitæ exterioris regimen via eſt, qua ad interiorem partem regendam fit gradus. Quamobrem ſi nondũ eos ſenſus habemus, qui habendi ſunt, omittendum tamen non eſt, quod facere oportet; exempli gratia cum animum erga aliquem exacerbatum habemus, ſenſus hujus nullam habere debemus rationem, ſed erga illum nobis agendum eſt, perinde ac cor amore, & benevolentia repletum eſſet; atque hoc pacto ſperandum eſt futurum, ut nobis Deus gratiam elargiatur interiores motus noſtros regendi, quemadmodum propter amorem ipſius exteriores fuerimus moderati. *Specimina Ethica tomo 1. tract. 2. cap. 6. & 7.*

In omnibus actionibus noſtris regulam ſecuti juxta Dei voluntatem agimus.

Attentio hæc, & vigilantia in muneribus noſtris obeundis nos continet in vita ordinata, æquali, & uniformi, efficitque, ut iiſdem temporibus iiſdem fideliter exercitiis vacemus. Si enim hæc nobis ſemper mens fuerit Dei voluntatem perficiendi, quemadmodum ſemper nobis eſſe debet in omnibus actionibus noſtris, jure judicabimus nos divinæ huic voluntati magis conformes futuros, ubi ſecuti fuerimus ordinem prudenter inſtitutum juxta lumina, & conſilium eorum, quibus nos regendos commiſit, quam ſi ea mera libidine, & voluntate operaremur. Quo minorem in actionibus partem ſibi noſtra vendicat voluntas, eo magis credendi locus nobis eſt, nos eas facientes ſequi Deum; & illæ ipſæ, quæ æquales, vel neutræ ſunt, fiunt inæquales, cum aliis hæc ratio uniformitatis accedit. Verum quamcumque nobis regulam præſcripſerimus in iis, quæ per ſe neutræ ſunt, celeriter eſt immutanda iis in occaſionibus, ubi Deus aliud ſe a nobis petere oſtendit. *Ibidem.*

Quæ neutra ſunt, bona fiũt, ubi cum ordine fiunt.

Hoc mihi concedi opus eſt, ea, quæ neutra appellamus, quibus vulgo impliciti ſumus, vel ex vitæ naturalis neceſſitate, vel ex vitæ civilis decoro, per ſe omni culpa vacare. Etenim quid mali eſt, e ſtrato ſurgere, caput comere, cœnare, quieſcere, cum amicis ſermones miſcere, negotiorum ſuorum curam gerere, familiæ ſuæ invigilare, jocundum aliquod ſolatium carpere, ut vel corpus gravi labore defeſſum, vel ſpiritus violenta quapiam contentione fatigatus reficiatur? Si quid deprehendis, quod malum judicas, eo quod lege aliqua prohibeatur, hoc ego quidem illis non accenſeo, quæ neutra vocantur; cur enim dubitandum eſt, quominus bona fiant, ubi ex ordine fiunt? Quid enim actionem aliquam rectam facit, niſi conformitas, quam habet cum lege atque ratione? Igitur ſi illæ cenſentur veluti profectæ ex ea lege, quam adorare debemus, hoc eſt ex Dei voluntate, quæ nos illis ſubjicit; & alioquin ratio nobis dicit, juſtum, & æquum eſſe, quod illis perfungamur, nonne ea hoc ſtatu, in quo neutræ erant, in ordinem earum migrant, quæ laudabiles ſunt? Et nonne adhuc mereri poſſunt, ſi ſupernaturali fiant intentione? Etenim quandoquidem fiunt, quia ratio, & officium ſuadent, & quia jubet Deus, cur ex numero virtutum expungendæ ſunt? *P. Haineuve parte altera libri de ordine vitæ, & morum ſermone 6.*

Quã magnum meritorum theſaurũ pro cœleſti gloria acquirere poſſumus omnia in ordine peragentes.

Si temporis curam habere, ac ordinem, & regulam pro omnibus vitæ noſtræ actionibus præſcriptam obſervare ſciremus, quam magnum brevi theſaurum congerere poſſemus? Quot colligeremus merita! quot coronas, & gloriæ gradus acquireremus! verbo, quot pro cœleſti patria theſauros! Nulla eſſet actionum noſtrarum, quæ virtus non eſſet, nullum eſſet verbum, nulla cogitatio, quæ ampliſſimam remunerationem non mereretur, nullum momentum, quod acquirere non poſſet æternitatem, nullumque cordis noſtri ſuſpirium; quod a Deo tamquam charitatis actus non reciperetur. Eheu! quam pretioſa eſſet vita adeo bene tranſacta! Momenta ſingula tamquam anni, dies vero tamquam ſæcula haberentur. Hæc via eſt, qua brevi temporis ſpatio ad honorabilis ſenectutis meritum perveniri poteſt; etenim, ut Sapiens ait, non annorum, ſed bonarum actionum numerus venerabilis ætatis hujus honorem nobis impertit, & homo, qui temporis ſui curam gerere novit, inveniet, ſe plus feciſſe paucis illis, quibus vixit, diebus, quam alius quilibet, qui in flagitioſa vita conſenuiſſet. Heu! Fideles quantum amiſſi temporis! quot dies de vita noſtra delendi! quot anni pro nihilo computandi! Quidam, qui ſexageſimum, vel octuageſimum agit annum, non aliud eſt, quam puer, ſi ex meritis ætas illius numeretur: hic puer eſt centum annorum, qui non alia ſenectutis habet indicia, quam rugas, atque infirmitates: cumque huic ratio erit reddenda vitæ ſuæ coram juſto judice, qui noſtras dumtaxat actiones reſpicit, oſtendet, ipſum diu in terris permanſiſſe, ſed vixiſſe parum. Si prophanus hiſtoricus Saulis hiſtoriam ſcripſiſſet, teſtatus fuiſſet regem hunc in Judæam annos quadraginta regnaſſe, toties enim Sol annuum orbem circumegiſſet; ſed Biblia, quæ hac in re Aſtronomorum numerandi rationem non ſequitur, & quæ annos potius ex meritis metitur, quam menſibus, ait illum biennio tantum regnaſſe, quia duos tantum ſancte, & ſecundum Domini legem vixit annos. *Idem.*

Si exteriores actiones noſtræ bene ordinatæ fuerint, certiſſimo indicio eſt interiorẽ quoque partem bene ordinatam eſſe.

Affirmare non vereor, modum, ex quo de hominis alicujus interiori parte judicium ferre poſſumus, eſſe exteriorem ejuſdem partem conſulere; hoc eſt, quomodo regat tempus ſuum, actiones, negotia, & quidquid extrinſecus patet; hoc enim præclarum eſt præjudicium, quod fidelis in exterioribus actionibus ſuis adeo regularis, diligentior ſit in iis, quæ magis eſſentialia, majoriſque momenti ſunt, videlicet conſcientiam dirigat, vota, affectus, omneſque animæ ſuæ motus moderetur. Hoc autem præjudicium ita bene conſtitutum eſt, ut quemadmodum de cauſa melius judicium nequit proferri, quam ex effectibus ejus, ita certius haberi non poſſit indicium, quod homo vere virtute præditus ſit, quam ſi illum videamus omnes actiones ſuas ex ordine peragere, & quæcumque ab illo fiunt, ſecundum Dei legem, rectamque rationem eſſe ordinatam. Hinc fit, quod Scriptura ſancta, quemadmodum nonnulli animadverterunt, vicies, & quater etiam atque etiam hortetur, ut vigilemus, ut videlicet intelligamus permittendum non eſſe, ut vel una diei elabatur hora, quin cogitemus, quid, & quomodo toto temporis nobis faciendum ſit. Non ideo tamen dixerim nefas eſſe, neceſſarium quieti concedere tempus; ſed quod, ut S. Paulus ait, neque dormiendum, neque vigilandum, neque aliud quidpiam faciendum eſt, quod ordinatum non ſit, quod perfectioni noſtræ non proſit, quod ad ſupremi Domini, cui famulamur, gloriam non referatur; hæc enim vera nota eſt, nos eidem fideliter inſervire. *Idem.*

Inanis, & futilis eorum excuſatio, qui ſibi nihil faciendũ eſſe dicunt.

Num aliquis hoc in cœtu inveniretur, qui ſe ad omnes actiones ſuas regendas ſe nequaquam teneri cenſeret, dicens ſibi nihil eſſe faciendum, cumque caſus agendi ſibi præbeat occaſionem, ſe regere non poſſe, quod prævidere non poteſt, & ad quod neque jus aliquod habet, neque aliquam ſe ſe diſponendi facultatem? Quid, auditor, homini ad laborem nato, ut inquit Scriptura, nihil eſt quod agat? Chriſtianus, qui rationem redditurus eſt Deo de omnibus vitæ ſuæ motibus, & cui æterna eſt acquirenda felicitas, non habet, cui vacet? Si huic homini habenda fides eſt, indignus eſt qui vivat; quilibet enim in civili vita ſuam habet occupationem, alii quidem ex neceſſitate, alii propter rationem ſtatus, & conditionis, in qua illos Providentia conſtituit, alii denique ex propria voluntate. Sed quinam hoc dicere poteſt? Numquid pater familias? Haud ita profecto! Ordo enim, qui domi ſuæ eſſe debet, nonne eſt honeſtæ, atque chriſtianæ occupationis argumentum? Nonne præterea extrinſecus multa habet negotia? nonne ſubinde recentia eidem occurrunt? Nonne ſexcentis rebus conſulere debet, quæ ad familiam, atque perſonam ejus pertinent? Uni ejus negligentia prohibere poteſt, ne hiſce rebus omnibus ordinem adferat. Numquid adoleſcens eſt,

cui

cui nullum adhuc eſt negotium, vel qui, cum ſatis ſuperque habeat, unde vivat, tempori tantummodo traducendo vacat? Totus ordo, quem in diurnis actionibus conſtituit, eſt videre, quibus ſolatiis ſingulas horas impendere debeat, ludis, conviviis, deambulationibus, ſodalitatibus, choreis, theatris: quæ cum omnia ſimul eſſe non poſſint, partitur illa, iiſque ex ordine indulget. Heu! quotnam hodierna die id genus mortales ſunt! Vetus quidam ajebat, hujus viæ mortales in hominum numero habendos non eſſe; ſed chriſtiana religio nos docet ipſos in turpi, atque criminoſa vitæ ratione verſari. Numquid tandem eſt mundana mulier, quæ ad unguentum, veſtes, ornatus, muliebremque mundum incumbit? Hoc ſane eſt nihil habere, quod agat; verum ideone coram Deo munere ſuo ſatis perfuncta videbitur? Numquid demum vir erit ille, qui vim omnem, laboremque perhorreſcit? Hujus negotium eſt nullum habere negotium, otioſam, inertem, inutilemque vitam traducere; nulla habet negotia, quibus curam ſuam valeat impendere; verum metuere debet, ne aliquando in tenebras exteriores cum inutili evangelico ſervo projiciendus ſit: *Servum inutilem ejicite in tenebras exteriores.* Matth. 25. Talentum cœlitus datum fodit; eodem uti neſcivit, eo quod tempus, actioneſque ſuas diſtribuere ignoravit juxta ordinem, quem ſtatus, conditio, & ratio illi præſcribebant. Dicis nihil tibi eſſe, quod agas; & nihilominus chriſtianorum more vivere teneris. Heu! numquid pauperes deſunt, quibus feras opem, ægri, quos conviſas, mœſti, quibus ſolatium præbeas, bona denique opera, quæ exerceas? Hæ ſunt actiones chriſtianæ, ad quas perficiendas Deus tibi tempus contulit, & facultatem, ex quo te vocavit ad eum ſtatum, qui non alias expetit occupationes. Et ſi verus eſſes Chriſtianus, hæ ſunt actiones a te dirigendæ, ne alteri cuipiam negotio te vacare prohibeant. *Auctor Anonymus.*

Tempus pro qualibet actione non ita ſtatuendum eſt, ut abſolute intra hoc tempus eam perficere velimus.

Numquam nobiſmet certum præſcribere debemus tempus ad aliquid faciendum, ita ut hoc quocumque pretio ſtata die, vel hora ſit perficiendum, alioquin evidens ſubimus periculum noſmet turbandi, quia fortaſſe majus requiretur temporis ſpatium, ut bene fiat. Præterea quis tibi dixit, nihil eventurum quod minime prævides, & quod tibi moram injiciet? Hæc tibi mens ſit, ut omne neceſſarium tempus impendas, ut fiat quomodo faciendum eſt, quin tibi aliquos cancellos, terminoſque præſcribas. Ad hæc tibi illud faciens, cave, ne feſtinantior fiat; ab animi impetu, ac furore abſtineto, ne omnia corrumpas. Utere, ſi tibi lubet, diligentia, præcipiti vero feſtinatione numquam. Qui nimio feruntur impetu, negotia ſua non curant, ſed evertunt. *Auctor Anonymus.*

Felicitas, & pax in bene conſtituta familia.

Quænam vigeret tranquillitas in familia, ſi omnia optime inſtituta, ordinataque eſſent: ſi illic laboris, et quietis horæ poſſent conſtitui, ſi dici poſſet, tantum impenditur temporis mane, & veſpere, ut Deo preces effundantur. Hac hora e ſtrato ſurgimus, hac cubitum recedimus. Hæc operi huic hora deſtinata eſt, præter quam eidem manum admovere nefas eſt. Quomodo omnia ad unguem fierent! quam jucunda eſſent officia, labores autem quam mites! Nihil importune fieret; cumque nullæ eſſent inutiles horæ, nullæ quoque nimiis laboribus eſſent prægravatæ. Ordo hic quoddam efficeret temperamentum, quod ipſa varietate fieret acceptiſſimum; nihil nauſeam, vel tædium gignere poſſet in actionum adeo bene ordinatarum viciſſitudine; laboris mutatio quies eſſet. Dies non adeo ſpecioſus eſſet, niſi nox illud exciperet; & non ferenda eſſet nox, ſi ſemper eſſet duratura. Pro bono familiæ hujus regimine non ſatis eſt, horas habere ſingulis actionibus deſtinatas; opus adhuc eſt, actiones haſce talibus horis honeſte exerceri poſſe: non enim omnia temporum diſcrimina æque rebus omnibus peragendis idonea ſunt, neque actiones omnes quælibet ex viginti quatuor horis fieri poſſunt; quapropter ordine opus eſt; & hic ordo ſapienter eſſe debet inſtitutus. *Familia ſancta P. Cordenii tomo 2. cap. 2. §. 3.*

Oſtende mihi familiam, cujus omnes perſonæ ſimul tamquam muſicæ chorus conſentiant, in qua ſinguli ſuam teneant partem, omneſque ita ſibi conveniant, ut omnia ordinem ſervent, nihilque ſit inordinatum. Aſſerere non dubitabo, Deum huic domui præeſſe, & unionem, atque pacem hanc effectum eſſe præſentiæ ipſius. Verum ſi in hujus ordinis, & conſenſionis locum ſimultas ſuccedat, ſi quilibet ſe ſe ſupra gradum ſuum cupit extollere, ſi hic illius ſe ſe immiſcet officio, ſi mulier viro prævalet, ſi famuli dominantur, ſi quilibet pro libidine vitam inſtituit, ſi tandem diſſenſio animos dividit, & non lex, non ordo, non regula in illis invenitur, num cœli benedictio in domum hanc ſe ſe effundet, & pax in familia adeo male inſtituta regnabit? *Idem.*

Actio prævisa, & præmeditata, ac tempore ſuo facta longe aliter cedit, quam ea, [illegible] fit ac feſtinanter.

Addendum quoque eſt, prævisam, præmeditatamque actionem, & quæ conſulto ſuſcepta eſt, alia prorſus ratione fieri, ideoque longe alium eventum obtinere. Cogitatum fuit, quid conſilii capiendum, quæ adhibenda inſtrumenta, quo arte utendum. In operis vero perfectione tota impenditur ratio, nihil enim eam turbat, nihil illi offundit caliginem: nulla eſt circumſtantia, in quam aciem oculorum non convertat; cumque omnia diligenter prævisa fuerint, non deeſt tempus decorum ſervandi, quod neceſſarium eſt, & ſuſceptum opus ad unguem expolitur, extremæ illi manus admoventur, omnia ſine rumore tranſiguntur; quia nullam ibi partem obtinet cupiditas; cum e contra ubi agendum eſt, antequam proſpexerimus, ſors mera eſt, ſi quid nobis e voto contingit. Quomodo autem contingat; quandoquidem inopinata res nobis animi præſentiam adimit, ac nos ipſos perturbat? Quid facere poteſt homo, cui caput infirmum eſt, cum tria, vel quatuor ſe ſe ſimul offerunt negotia, eaque magni momenti, eo quod ſingula temporibus ſuis procurata non fuerint? Undenam principium ducendum eſt? Ratio ejus confunditur; ira, & indignatio efficit, ut omnia præpoſtere agantur, & perturbentur. Ubi primum operi manus admota eſt, videns ſe perperam incœpiſſe, interum orditur, mœret, dolet, derelinquit omnia, ac in alios rejicit culpam, cujus ipſe unus eſt nocens. *Idem.*

Occaſiones in quibus aliquando licet recedere ab ordine præſcripto.

Quaſcumque tibi regulas propoſueris, ut omnia ſuis temporibus fiant, & quodcumque tempus rebus ſingulis deſtinaveris, diligentia, atque ſedulitas tua in illis ſervandis non adeo religioſa eſſe debet, ut nequeas, immo ut minime debeas duobus, vel tribus in caſibus ab eadem recedere. Primum; cum inopinata neceſſitas jubet, aliquid e te relinqui alteri rei vacaturo: neceſſitas non habet legem, ut eſt in adagio, vel potius, Dei lex eſt, quod hæc neceſſitas, cui obtemperandum eſt, & quæ volt, mandata quibuslibet ordinibus eſſe præferenda, omneſque arbitrarias leges iſti cedere, & id, quod propius urget, prius faciendum, & ea, quæ præcepit, iis, quæ conſilii ſunt eſſe anteferenda. Secundo; non minor charitatis, quam conſilii ratio habenda eſt. Omnes excuſationes, quæ ex hac parte procedunt, omnes legitimæ ſunt, ſemperque & a Deo, & ab hominibus receptæ. Itaque ne mordicus inhærere velis ſedulæ, religioſæque omnium horarum tuarum obſervantiæ, cum alio te charitas evocat, vel te cogit a tua regula diſcedere; tuam inquam regulam, quam tibimet præſcripſiſti: charitas enim prima eſt chriſtianæ religionis regula, ad quam etiam tamquam ad legis finem cæteræ referuntur. Tertio: cum abſolutum illius imperium, qui in nos obtinet auctoritatem, id præcipit: tunc enim poſtulat obedientia, ut propria, & exilis regula deſeratur ad eam virtutem exercendam, quam Deus ipſe prætulit ſacrificio, & iis rebus omnibus, quæ vel maxime ad ipſius gloriam poſſent conferre. Cum virtutis hujus meritum per ſe ſatis pateat, eudecter cætera relinquenda ſunt, ut noſmet alacres, promptoſque præbeamus iis, quæ jubemur. Hos excipe caſus, quos nemo in dubium revocare, aut vituperare poteſt, laudabile eſt adhærere regulæ, quam tibimet præſcripſiſti, & ordini, quem inſtituiſti. *Idem.*

Mulier fortis, de qua in Proverbiis eſt

Nihil ad docendum aptius eſt, quam mulieris fortis imago nobis a Salomone propoſita tamquam exemplum animæ, quæ vera virtute prædita eſt, atque in

omni-

...ſermo, vivæ regularis exemplar eſt.

omnibus officiis ſuis ſolertiſſima. Cura tuendi conſenſum, & pacem in familia non extrema eſt inter occupationes illius. Vigilantia in omnem domum ſuam, & ſedula ſollicitudo, ut ibi bonum ordinem conſervet, ſtudium illius eſt. Ejus erga omnes homines ſuavitas, atque in omnibus verbis ſapientia eam admirabilem præbent. Promptitudo, qua domeſticis ſuis ſtipendia perſolvit, eorumque neceſſitatibus proſpicit, non minima eſt inter præclaras dotes ipſius. Charitas ejus præſertim vero erga egenos, pauperum omnium amorem ipſi conciliat, ac tempus omne, quod in muneribus ſtatus adimplendis minime impendit, hoc in laboribus, manuumque ſuarum operibus tranſmittit. En ad quid redigatur perfectæ hujus, ac vere regularis mulieris deſcriptio, cujus Spiritus ſanctus adeo eximium nobis proponit elogium, & quæ rarior eſt, & pretioſior omnibus, & margaritis, quæ de extremis terrarum plagis advehuntur. Hæc nequaquam ob fulgida niteſcit facta, neque per inſuetas incedens vias inter cæteras micat; ſed fulget propter ſedulam diligentiam, qua communia obit officia. Hæc fortaſſe virtus non eſt, quam omnes ſuſpiciant, & quæ omnibus placeat; ſed virtus eſt vera, ſolida, Deoque vere accepta. *P. Croiſet in ſpiritualibus conſiderationibus.*

Vitæ regularis & ſolers una eſt adeo moleſta cenſetur.

Verum quidem eſt regularem vitam, ac nulla in re, quæ ad ipſius pertinet officia, deficientem, plurimis rebus attentionem expoſcere; ſed qui mundum ſequuntur in hac multiplicitate mobilium ingeniorum, quorum ipſis ratio diligenter habenda eſt, nullas ne habent regulas, nulla officia, quæ ſervent? Nullamne adhibere debent ſibimet ipſis attentionem, ne illis diſpliceant, qui aculeatis, facetiſque ſalibus adſpergere gaudent? Plures ſtudii horæ, quas diebus ſingulis mundana mulier impendit, ut ſe ſe comat, multo magis fatigant, quam precum, morumque regularitas ſemper facilis; & quin verba faciam de ſecretis ſollicitudinibus, quas pati cogitur, & quas diſſimulatio efficit acerbiores, nonne tota dies illi crux eſt corporis, animique, quæ non ferendam efficeret cultum Dei, ſi ut illi placeret, tantumdem ex illa requireretur. *Idem.*

Qui regulam ſervant multa patiuntur ab illis, qui nullam ſequuntur.

Perſecutio ſemper honorum fuit pars; certum eſt autem graviſſimam nequaquam ſemper illam eſſe, quam ab impiis perpeti debent. Acerbiſſima illa eſt, quæ ab illis proficiſcitur, qui pietatem profitentur, & qui in virtute probanda eſſe deberent ardentiores. Quod pia perſona, cui perſuaſum eſt de inevitabili neceſſitate, qua in ſtatu ſuo debet eſſe regularis, ſe ſe determinet ad minima etiam illius munera fideliter obeunda non veluti quaſdam urbanitatis conſuetudines, ſed tamquam officia ad ſalutem aſſequendam neceſſaria, multa indiget conſtantia, & majori adhuc patientia, ne cedat multitudini eorum, quibus hæc vivendi diſplicet ratio. Qui in eadem profeſſione minus regulares ſunt, & quorum numerus ſemper eſt major, ſedulam hanc diligentiam reſpiciunt, tamquam tacitæ cenſuræ ſpeciem, & fervor hic illis ſecreta videtur ſuæ ignaviæ exprobratio. Regularis hic homo fruſtra in ſilentio, & ſeceſſu latet; fruſtra ſuis tantum vacat officiis; nemini ſuavitate, ac humilitate cedit: invidia non niſi virtute domatur. In illo ſe nihil aliud deprehendere putant, quam ſuperbiæ ſpiritum; ac nimia ejus regularitas efficit, ut veluti novus morum moderator quidam habeatur, tranquillam animi remiſſionem, cujus poſſeſſione fruebantur, perturbans. *Idem.*

Locus profecto relinquendus non eſt cenſuræ, & irriſioni, odioſis ſingularitatibus, quæ ſemper ſunt effectus ſecretæ ſuperbiæ, vel nimis religioſa, & quæ ſcrupulum ſapit, ſedulitate, quæ homines avertit; verum cum quibuſdam mortalibus minime placemus, quia munus noſtrum diligenter obimus, atque ſumma officii fide omnia ad unguem adimplemus, tunc conſolari debemus; hujuſmodi quippe infortunium nobis honori cedit. Numquam oblviſci debemus Oraculum illud: Quicumque ſequi vult Jeſum Chriſtum, hic ab omnibus mortalibus ſibi quodcumque mali genus debet expectare. *Idem.*

In regularitate defectus eſt nimiſ ſe ſe negotiis immiſcere.

Satis communis eorum, qui in officiis ſuis diligentes, & regulares haberi volunt, defectus eſt, omnibus ſeſe rebus immiſcere velle, nec pati, quidquam elabi vigilantiæ, & curæ ſuæ. Hunc eſſe reor ſenſum horum Eccleſiaſtici c. 11. e verborum: *Fili ne in multis ſint actus tui.* Etenim quemadmodum illi, quibus unum tantum eſt, quod agant, ac unum, quo perfungantur, officium, facile votorum ſummam conſequuntur, quantumvis mediocrem afferant ſollicitudinem; econtra vero qui ſe ſe rebus omnibus immiſcere, omnia videre, omniaque per ſe ipſos tranſigere conantur, magnis ſe ſe motibus agunt, & nil ferme operantur; ingentes inveniunt obices, ubi aliquid ſingillatim ſuſcipiendum eſt: multitudo negotiorum aliorum, quibus onerati ſunt, cogitationes eorum confundit, prohibetque attentionem ei rei, quam actu faciunt, impendendam. Moyſes procul dubio religioſus erat legum divinarum obſervator, ſed ſtatim ac redargutus fuit a Jethro ſocero ſuo, eo quod nimium ſe ſe rebus immiſceret, volens omnia per ſe populi ſui negotia cognoſcere, atque tranſigere, atque ab eodem admonitus fuit, ut aliis, quos parca cenſuiſſet, adeo gravis ſarcinæ partem committeret, illis minoris momenti cauſas cognoſcendas relinquens, ſibique earum, quæ majoris eſſent, cognitionem, ac deciſionem reſervans. *P. Suffren tomo 1. anni chriſtiani, cap. 5. art. 4.*

Spiritualia vitæ magiſtri ſapienter monent, omnes diurnas actiones ordinandas eſſe pro vario ſtatu, & conditione, in qua ſingulos Providentia conſtituit, quod ſapientis, prudentiſque directoris conſilio faciendum eſt, & ubi ordo hic ſemel bene fuerit inſtitutus, ſedulo ſervandum eſſe, quatenus prudentia, charitas, atque valetudo permittunt. Non minima religioſi ſtatus conſolatio, atque utilitas, mea quidem ſententia, hæc eſt, quod occupationes omnes ita diſpoſitæ, ordinatæque ſunt, ut nihil vacuum, otioſum nil adſit, ſed omnia repleta, ac ſuis quæque deſtinata temporibus. Verum quis prohibet, ne qui in mundo verſatur incomparabilis hujus boni ſit particeps, vitamque ducat regularem, & hoc in ſenſu penitus religioſam? *Idem cap. 6. art. 2.*

Ut bene occupemur ſecundum Deum, atque rationem, ſequi nos ordinem, & regulam in actionibus præſcribere debemus.

Non ſatis eſt otium fugere, & occupari, bene ſe ſe occupare opus eſt; utque noſmet bene occupemus, labor ipſe dirigendus eſt, ſine quo multi multum, ſed male occupantur; non ſolum quia malas, & inutiles faciunt actiones, ſed quia illas ſine ordine, ſine regula, ſine methodo faciunt. Semper agunt, ſemper moventur; ſed naturæ ſuæ impetus, vel libido, non autem gratia, & ratio eos movent. Etenim quin loquar de laboribus, qui propter ambitionem, avaritiam, vel aliam quamlibet animi ægritudinem ſuſcipiuntur contra Dei legem, male iis perfunguntur, ad quos Deus, & officium illos impellit; neque enim illos aggrediuntur, prout ratio illis præſcribit, & natura, magnitudo, & neceſſitas cujuslibet actionis requirit; quis enim neſcit, nihil bonum eſſe, niſi hic ordo ſervetur? Ordinem ſingulis rebus perfectionem tribuere; ſine hac regula, nimis, vel parum, exceſſum, vel defectum ſemper eſſe metuenda; & fortuito accidere, ſi quid cedit e ſententia? *Sermo Manuſcriptus.*

Regula, & ordo vitæ quæ nobis præſcribimus divinarum legum obſervantiam efficit faciliorem.

Cum religioſorum obedientia ſit potius facilitas, quam invenerunt Sancti ad legem Dei obſervandam, quam nova ſeveritas ab illis addita evangelio; ita vitæ regula, quam qui in mundo vivit ſibi in ſuo ſtatu præſcribit, non eſt nova lex, quam ſibimet irrogat, ſed præſidium eſt, quod faciliorem efficit legum, & mandatorum Dei, quæ neceſſario ſervanda ſunt, obſervantiam. Etenim quocumque in ſtatu ſit, numquam licet illi agere ea cupiditate, neque ſuam ſequi voluntatem, atque libidinem. Dei voluntas ſemper eſſe debet regula noſtra non ſolum in iis, quæ majoris momenti ſunt, & quæ raro accidunt, ſed in illis etiam rebus, quæ vulgo vitæ noſtræ curſum componunt. Cum autem hæc Dei voluntas difficile detegatur, eoque voluntas propria ſæpe divinæ voluntatis ſibi arroget locum; æquum nonne eſt, ſeſe alicui regulæ ſubjicere ex ſapientis alicujus directoris monito, & conſilio, ut noſmet determinemus, nobiſque magis manifeſtam efficiamus Dei voluntatem: certum quippe eſt Deum, qui omnia cum ordine fecit, velle, aliquem

a nobis

a nobis in iis, quæcumque facimus, ordinem obſervati. Neque credendum eſt, eo quod votum nuncupavimus alia religioſæ vitæ officia exercendi, poſſe noſmet ab illis diſpenſare, quæ nobis ſunt adjumento, ut noſmet in pietate, & cultu Dei confirmemus. *Eſſais de Morale tomo* 1.

Dici actionem ordinatæ vitæ contra otium remedium.

Dicere poſſumus peculiarem hanc regulam, quam ſibi quiſque facile præſcribere, & obſervare poteſt, præſentiſſimum eſſe contra otium tot malorum originem amuletum: quomodo enim vitium hoc adeo commune locum habere poteſt in eo, cujus omnes horæ ordinatæ ſunt, & qui novit, quanam in re illas debeat impendere? Cæterum quemadmodum per hunc ordinem hanc nobis irrogare debemus legem nihil negligendi, ſed pro viribus ſedulo perficiendi ea, quæ debemus, ut ſatis muneri noſtro faciamus, omne tempus cuilibet actioni debitum impendetur; atque hoc pacto neque ulla temporis jactura, neque negligentia ulla metuenda eſt. Si quid autem forte acciderit, quod non comprehendatur ordine, quem ipſi nobis præſcripſimus, ad illa intervalla, & ſucceſſivas horas reſervatur, quandoquidem non ita ſtrictim temporis menſura capi poteſt, ut nihil abundet. *Sermo Manuſcriptus*.

Cum regularis vita ſit plerumque uniformis, præſertim vero in familiis, ubi eadem quotidie fiunt, & in munere aliquo, vel alicujus magiſtratus officiis; attamen duo hæc longe inter ſe diſtant, agere ea conſuetudine, & alicujus rei faciendæ ea ordine conſuetudinem ſibi efformare. Agere ex conſuetudine eſt, parum laborare de munere ſuo perfungendo, dummodo imperata fiant, quin ulla afferatur diligentia, quæ ad ea facienda requiritur. Regulam vero, & conſuetudinem efformare ſingula ea ordine, & ſuis quæque temporibus efficiendi, hæc ratio eſt eadem bene efficiendi; quemadmodum ex omnibus artibus patet, in quibus opifices quotidie peritiores fiunt exercitatione; cum experientia, & habitus ſint in cauſa, ut omnia facilius, perfectioſque exequantur. *Idem*.

Hæc ordinata vitæ communis eſt via, per quam Deus pleroſque fideles deduxit.

Ordinata hæc, & regularis vita, quam infiniti propemodum Sancti ſecuti ſunt, recta via eſt, per quam illos deduxit Deus. Etenim quamvis nemo diffiteri poſſit, a Deo plures per inuſitatas vias deduci, fatendum eſt tamen hanc omnium eſſe communiſſimam, atque facillimam. Et profecto Sancti omnes neque Eremitæ fuerunt, neque Apoſtoli, neque Martyres. Maximus eorum numerus, quibus hodie cœlum repletum eſt, eorum eſt, qui in terris communem vitam vixerunt. Hi olim fuere, quod vos nunc eſtis: & ſi eorum vitæ rationem, actioneſque perpendiris, invenietis eorum pleroſque, quos eccleſia in Sanctorum albo deſcriptos colit, non ſemper egregie factis, longis laboribus, ac inuſitatis operibus enituiſſe; ſed communi vita, magiſtratus alicujus officiis, familiæ cura, iiſdemque muneribus, quæ vos hodie exercetis. Illud vero in illis peculiare deprehendetis, in quo etiam facile eos imitari eſt, & voſmet ad illorum exempla componere, hoc eſt, quod admirabili vigilantia munera obibant ſua; quod vitam bene inſtitutam, ſuiſque officiis adimplendis attentam agebant, quin umquam a propoſita ſibi vivendi norma deflecterent. Inter hos etiam Principes, regeſque videbitis, quibus ſtatutum erat pro negotiis tempus, alterum vero pro actionibus, & exercitiis pietatis; qui ita fiſci rationes inſtituerant, ut illius pars altera in miſerorum ope, altera vero in reipublicæ neceſſitate impenderetur: ibi invenietis etiam Magiſtratus, viroſque vario dignitatum genere coruſcantes, qui hac etiam in re ob oculos Dei vixerunt. Omnia in eorum domo bene erant inſtituta, perſonæ, ſervi, preces, labor, officia. Omnia ibi prudenter erant diſpoſita, & fideliter adimpleta. Et hæc illa via eſt facilis, & admirabilis, per quam Deus illos deduxit: *deduxit illos in via mirabili*, ut Sapiens c. 10. ait, loquens de eo modo, quo Deus populum Iſrael in terram promiſſam adduxit. *Auctor Sermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta, ſermone hujus argumenti, tomo* 3. *ſermonum particularium*.

Conſolatio in morte ob vitam regulariter exactam.

Magna profecto in mortis articulo erit conſolatio poſſe nobiſmet hoc perhibere teſtimonium, nos non ea libidine, malove conſilio hoc illudve facinus aggreſſos fuiſſe, atque huic, vel illi exercitio vacaſſe; ſed cum omnes iſtæ actiones ſint intra officiorum noſtrorum ordinem, nos Dei voluntatem perfeciſſe, & ſi quis obrepit error in ea ratione, qua illis perfuncti fuimus, eas ſaltem re ipſa juſtas, & ſanctas fuiſſe. Certi etiam eſſe poterimus, dies noſtros in Dei ſervitio fuiſſe traductos; quandoquidem ſecuti ordinem ſumus nobis ab illis indigitatum, quos nobis præfecit, ut ab iis regeremur; & ſi quid erravimus, ſemper tamen multum eſſe, nequaquam cecidiſſe in ea flagitia, in quæ abnormis & exlex vita nos impuliſſet. Quod ſi una dies ſancte ordinata non ſolum ſine ſcelere, verum etiam cum tot meritis tranſigitur, conjicite, quod gloriæ pondus, quanta mercedis amplitudo vos maneat poſt finem vitæ chriſtianæ, & in jugi bonarum actionum exercitatione traductæ, quales illæ ſunt, quæ adeo viſibilem divinæ voluntatis gerunt characterem. *Idem*.

In ſtatu ſæculari etiam regularē eſſe certa eſt ad ſalutem via.

Eſto quidem in hac vitæ privatæ, atque uniformis ratione non adeo inſignes actiones fiant, ac aliæ, quæ alterius ſunt profeſſionis per ſe perfectioris, quales ſunt eccleſiaſticorum, & cœnobitarum. Eſto non tot affluentes erogentur eleemoſynæ, nec frequentes effundantur preces, neque in hoc vitæ genere tot exerceantur auſteritates, quot a religioſis viris exerceri conſueverunt. Non quæritur hoc in loco, uter ſtatus perfectior ſit, atque ad ſalutem utilior; ſed certa quæritur ratio noſmet ſalvos faciendi in eo ſtatu, in quo nos Providentia conſtituit: & ajo, hanc eſſe regularem, ſedulum, ac fidelem ſe præbere in obſervantia eorum officiorum, quæ huic inhærent ſtatui; & eos, qui perfectiorem, ſanctioremque ſtatum amplexi ſunt, ut ſe ſanctos, ac perfectos in eodem efficiant, in ipſo regulares eſſe, & conſtantem ordinem, quem ſibi in eo præſcripſerunt, ſequi debere. *Idem*.

Ex quo in vitæ ratione nullus ordo ſervatur, jam effuſa licentia vocari poteſt; neque enim aliud facere volumus, quam quod nobis placet, quod fere in vitium degenerat; huc enim ſenſim deſcenſus fit. Etenim cum nulli noſmet ſubjicere poſſumus regulæ, ut fidelius ſtatus, ac religionis noſtræ muneribus perfungamur, quamprimum prorſus excutimus jugum Dei, noſmet diſpenſantes ab iis, quæ inter chriſtianæ religionis officia magis auſtera ſunt: cumque idem licentiæ ſpiritus ubique graſſetur, neque a perſonis, neque a temporibus pendere volumus, & quamprimum non aliam actionum noſtrarum normam legemque habemus, quam ingenium, libidinemque noſtram, quæ ubi illa ſequamur, quantum mali ferat, ipſi noſtis. *Idem*.

Suavitas, & tranquillitas, quæ in regulari, & chriſtiana vita guſtatur.

Qui mundi rumoribus aſſueverunt, vitam bene inſtitutam, ordinatamque tædioſiſſimam, ac moleſtiſſimam putant, verum jurene, an injuria? Viri boni in regulari & chriſtiana vita purum percipiunt gaudium, ac jugem tranquillitatem; numquid deflendi ſunt, eo quod morum nequitiam, & effrænem ſæculi licentiam perhorreſcunt? Numquid miſeri habendi ſunt, quia tumultum vitant illi, quos in receſſu Deus ſuaviſſimis cumulat conſolationibus, & quorum pœnas ſuaves efficit ea, quam ſuper infundit, unctione? Næ illi quidem admodum felices dicendi ſunt, in hac etiam vita, quoniam, ubi ſine ulla agimus præoccupatione, facere non poſſumus, quin illis invideamus; & poſtquam omnibus voluptatibus perfruiti ſumus, cogimur ad chriſtiani hominis officium redire, atque ad illud tamquam unicum bonum, quod cor humanum replere valeat, reverti; nimia beati, ſi poſtquam per omnes jucundiſſimos ſtatus tranſvecti cum Sapiente fateamur, omnia ſuper terram vanitatem eſſe, & ſpiritus afflictionem, ſi Dei charitas abſit. *P. Croiſet, in chriſtianis conſiderationibus*.

Vera devotio eſt in officiis ſuis eſſe diligentē.

Diligentiam, quam in voluntatum ſuarum executione, ſuorumque præceptorum obſervantia, expetit Deus, conſiderans David exclamat: *Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis*. Pſal. 118. Sanctus Propheta hac in re ſibi ſatisfacere non poterat; & quantumcumque ſtudium ipſe adhiberet, longe minus videbat eſſe eo, quod ſibi adferendum ſentiebat. Cum igitur

vita,

vera, & ſolida pietas in hac fidelitate conſiſtat, qua divina lex adimpletur; inde eruenda eſt regula, ſecundum quam totus interior ſtatus, tota devotionis ratio, totaque vitæ forma ad examen vocanda eſt. Omnes enim ſtatus, devotiones omnes, omniſque praxis, quæ nos ab officiis noſtris avertunt, pravæ ſunt. Hoc ipſum explicite apud S. Joannem Apoſtolum Ep. 1. c. 2. Deus ipſe teſtatur: *Qui dicit ſe noſſe eum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt, & in hoc veritas non eſt*. Quamobrem hic idem ſanctus non ait illum, qui frugi eſt, & magnos habet pietatis ſenſus, *juſtum eſſe*, ſed illum, qui omnem adimplet juſtitiam: *Qui facit juſtitiam, juſtus eſt*. *Eſſais de morale tomo* 10.

A pueris normam aſſueſcere debemus ſpiritui regularitatis pro vitæ noſtræ regimine.

Maturato induere debemus ſpiritum ordinis, regulæque, ut quæcumque temporibus ſuis fiant; perturbatio ſpiritus ſtatim actionum perturbationem producit. Officium noſtrum negligimus, ex quo illius obeundi regulam contemnimus. Cæterum cum actiones extra ſuum locum, tempuſque fiunt, id ſæpe argumento eſt, nos bonum inter, ac malum hærere, atque modo huc, modo illo ad agendum impelli. Vera ſemet aſſuefaciendi huic ſpiritui ordinis, & regulæ, quæ ad rectam vivendi rationem inſtituendam eſt adeo neceſſaria, ratio eſt ſemet ſubjicere non ſolum ſuo rebus in omnibus officio, verum etiam ejuſdem obeundi modo; hoc eſt ſibimet quaſdam præſcribere occupationes, ſed illas ſibi præſcribere, & ſervare ſtatis horis, quæ ita actiones noſtras ſingillatim partiantur, ut ubi ſummatim conſiderentur, vitam regularem componere deprehendantur. Cum aliqua ex his occupationibus in alias transfertur horas ab illis, quæ fuerant conſtitutæ, tota aliarum ſeries perturbatur; & hæc perturbatio cauſa eſt, quod tædio afficimur, quia actiones ipſas extra earum locum exturbans illarum pretium imminuit, ideoque aufert guſtum, quo eaſdem peragentes afficiebamur. Fateor equidem fieri non poſſe, quominus a regula propoſita recedamus, atque inopinatas, nec non neceſſarias res contingere poſſe, quibus cum ipſius ordinis detrimento cedere oportet; ſed cum ex neceſſitate regulam relinquimus, ad eamdem, ubi liceat, non ægre, neque gravate redimus. Hoc autem dici nequit de illis, qui per animi inconſtantiam illā relinquunt, non enim ſolum periculoſum eſt, ut ad eam revertantur, verum etiam periculum eſt, ne alio umquam tempore faciant id, quod omiſerunt eo, quod ad illud faciendum deſtinatum erat. Non longe abeſt, quominus ille ab officio deficiat, qui illud vel ex libidine antevertit, vel ex inertia, & relaxatione poſtponit. *Joan. Picus in libro, cui titulus: Puerorum educatio*.

Niſi pueri huic regulæ conſueſcerent, numquam vel in pietate, vel in ſcientiis proficerent. Si enim certum eſt, illos hac ætate ſuo perfungi munere ex habitu magis, quam ratione, certius adhuc eſt, habitum nonniſi per regulam contrahi. Hæc rebus in omnibus adeo neceſſaria eſt, ut ſine illa nihil fere perficiatur, vel ſaltem nihil fiat boni. Hinc illi, qui ſuopte ingenio ſunt impatientes, & quos tædet facile ejus rei, cui manum admoverunt, & agunt, quin ullam ſibi præſcribant regulam, diſcere debent, quod cum fieri nequaquam poſſit, ut repente ad exitum ejus rei perveniant, quam aggreſſi ſunt, patientia quidem opus eſt, ut laborem ſuſtineant, regula vero, ut rite illum abſolvant. Non deſunt qui quod plura ſimul facere volunt, vel omnia intempeſtive conantur, numquam perficiunt, vel operantur aliquid laude dignum. Si vis ergo, pueros cum fructu ad laborem incumbere, atque in pietate, ac ſcientiis proficere; poſtquam ſtatutum eſt, quod ab illis exigis fieri, tempus, quo illos facere cupis, eligendum eſt; omnes illorum occupationes ad leviſſimam quamlibet diſtribuendæ ſunt, ac horæ ipſæ ad minimum uſque momentum dividendæ. Præſcribendum illis eſt tempus, quod Deo debent impendere, illud, quod in ſtudiis debent traſmittere, tempus ſolatii, atque prandii; horæque ſingulæ hac ratione diviſæ ita fideliter in conſtitutis exercitationibus impendendæ ſunt, ut enorme facinus commiſiſſe ſe putet, & in veram cecidiſſe relaxationem, qui ſine ulla neceſſitate ab uſu ſibi præſcripto divertit. *Idem*.

Veræ virtutis character eſt conſtans regularitas in muneribus ſuis obeundis.

Quam maxime intereſt, nos incumbere ad conſtantis regularitatis praxin, nec non ad officiorum noſtrorum obſervantiam ea cura, quæ magis late pateat, magiſque illuminata ſit, quam vulgo eſſe ſoleat; quippe nobis perſuaſum eſſe debet, in hoc noſtram conſiſtere perfectionem, & hanc eſſe ſanctitatem, quam Deus præſtolatur a nobis in eo vitæ ſtatu, ad quem nos Providentia evocavit. In virtutis exercitatione facile fallimur, ac ſæpe externa ſpecies pro re ipſa ſumitur. Non latet, actiones jucunda hac ſpecie ornatas placere, ac movere; & ignorare volumus, has coram Deo neque meritum habere, nec pretium; quandoquidem ſunt fallaces, ſterileſque fructus ſecretæ ſuperbiæ, quæ uni ſibi ſatisfacere quærit. Ne obliviſcamur ergo regularem vitam, quam virtus regit, miraculorum eſſe congeriem. Sapiens inquirit hanc veram virtutem inter eos etiam, qui profitentur illam, ac vix eam reperit: *Quis eſt hic? & laudabimus eum, fecit enim mirabilia in vita ſua*. Eccli. 30. Sed affirmare poſſum regularem vitam, quantumvis communem, eſſe veræ virtutis characterem. *Auctor recens, & Anonymus*.

Qui Deo ſervire incipiunt habere debent ordinata pietatis exercitia.

Docet experientia, homines mundo addictos, & qui incipere volunt ſeſe dedere Deo, indigere quibuſdam pietatis exercitiis, quæ ſibimet ſuccedant, & quæ ſtatis horis fiant; quæ tunc illis magnæ ſunt utilitatis, quantumvis tanta cum perfectione non adimpleantur. Hoc figit naturalem mobilitatem ingenii, quod jam pridem evagari conſuevit: eoſque aſſuefacit iis in rebus ſe ipſos torquere, quæ non admodum jucundæ accidunt ipſis; nihilque ſaluti eſt adeo neceſſarium, quam imperium hoc, quod ſenſim quilibet in ſe ipſum acquirit, ut faciat, quod faciendum eſt, non quod facere vellet. Hoc implet vacua temporis intervalla, per quæ extra ſemet homo evagatur, non ſine manifeſto periculo ad priſtinas conſuetudines revertendi. Regularis hæc praxis, ubi pietatis, & religionis ſpiritu fiat, egregia eſt pro præterita ignavia ſatisfactio, & uberrima meritorum, & gratiæ pro futuro tempore origo. *P. Surin, tomo 3. Dialogorum Aſceticorum*.

R E L I G I O.

Status religioſus, vocatio ad hunc ſtatum, religionis vota, ingreſſus in religionem, profeſſio, & quidquid ad hoc pertinet argumentum.

M O N I T U M.

NULLUM eſt hoc vulgatius argumentum; nulla enim fere eſt religioſa ſodalitas, in qua cum religionis habitus induitur, vel profeſſionis vota emittuntur, non habeatur aliquis ſermo, quo illi, qui, vel quæ hunc ſtatum amplectitur, oſtendatur vocationis ejus felicitas, officia eidem inhærentia, eorum obeundorum neceſſitas, facilitas ſalutem ſuam operandi, & tandem utilitas quanta ſit per religionis vota ſeſe divino cultui devovere. Sed inde etiam inferri poteſt, quanta ſit hujus argumenti copia, quod plurimas ſuppeditat concionum ſtructuras, locos, auctoritates, & egregie dicta ex Sanctis Patribus, ex libris hoc in argumento editis, & ex concionatoribus, qui hac de re egerunt, deprompta. Quamobrem cum omnia afferri non poſſint, ea tantum colligere ſatis eſſe duxi, quæ magis ſolida, atque utilia occurrerunt.

Attamen de votis, quæ omnibus religioſis ordinibus communia ſunt, generatim dumtaxat verba faciemus; de paupertate enim, caſtitate, & obedientia ſingillatim ſub peculiaribus titulis actum eſt; & infiniti laboris eſſet, de ſingulis hic verba facere, quod præſtant libri de induſtria in hoc argumentum concinnati. Quod autem ſpectat ad regulas, & religioſas obſervantias alibi jam locuti ſumus ſub titulo regularitatis; ideoque argumentum hoc tam amplum intra juſtos fines coarctabimus.

Demum quamvis Sermones omnes, qui hoc in argumento fiunt, ad eos peculiariter dirigantur, qui ſtatum hunc vel ingreſſi ſunt, vel ingrediuntur; illi etiam, qui in mundo vivunt, inde aliquem fructum percipere poſſunt, ſi illos horteris, ut fideles, & vigilantes ſint in muneribus ſuis obeundis, & conſiderent, cum in majori ſalutis ſuæ periculo verſentur, pluribuſque pateant intereundi occaſionibus, imitandos illis eſſe religioſos in ſolitudine, in terrenarum rerum contemptu, occaſionum fuga &c.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia Concionum hujus argumenti ſtructura.

I. IN hæc S. Matth. 19. verba: *Omnis qui reliquerit patrem, aut matrem, aut domum, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.* Cætera religioſæ vocationis omitto bona, ut unum illud perſequar, quo reliqua continentur; quod videlicet religioſum ſtatum amplexi cum Deo conſuetudinem inimus, ſolemnem cum eo contractum paciſcimur, quo ille cultui ſuo ſeſe devoventi certam regni ſui, æternæque beatitudinis poſſeſſionem pollicetur. Polliceri autem certam poſſeſſionem dico, dummodo ille ſtatus hujus fideliter munera adimpleat. Ad tantum hoc bonum ſolide probandum nequaquam opus eſt multis, ſatiſque puto eſſe vobis oſtendere, illud duobus inniti principiis, quæ æque certa ſunt, & manifeſta. Primum eſt, Deum in liberanda fide fideliſſimum eſſe, dummodo eæ, quæ requiruntur, conditiones adimpleantur. Alterum eſt, in religioſo ſtatu facillimum eſſe has adimplere conditiones; unde neceſſaria illatione conſequitur, quod voto ſeſe religioſæ vitæ ducendæ adſtringere, hoc eſt moraliter certum eſſe ſalutis ſuæ. Hoc hujus concionis argumentum eſt, hæc partitio.

Pars prima. Primum igitur dico, eum, qui generale cum ſæculo divortium facit, ut ſeſe Deo penitus devoveat, in religionis ſtatu moralem habere ſalutis, æternæque ſuæ felicitatis beatitudinem, dummodo ipſe fideliter omnia ſuæ vocationis munera adimpleat; cujus certitudinis fundamentum eſt ſermo Dei, qui in præſtanda eorum, quæ pollicitus eſt, fide diligentiſſimus eſt: *Omnis qui reliquerit patrem, aut matrem &c. Centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.* Matth. 19. 5. Hæc verba ſunt adeo aperta, ut illis alius appingi ſenſus non poſſit. Quid autem eſt promittere, niſi ſeſe obligare faciendæ, vel dandæ alicui rei, quam minime debes? Et ſi quicumque ſpopondit, fidem liberare tenetur, ne inconſtans, vel mendax habeatur, quid tandem erit de verbo Dei, qui illud neque revocare, neque violare poteſt? 2. Qui non ſolum id oretenus recepit, ſed per chirographum ſuo ſignatum ſanguine; hæc enim verba in evangelio, novoque teſtamento deſcripta ſunt. 3. Qui non ſecreto ſolum promiſit, ſed voluit, omnes apoſtolos, diſcipuloſque omnes teſtes eſſe hujus promiſſionis: *dicebat ad omnes*, quemadmodum ſacer textus ait. 4. Voluit, a tribus Evangeliſtis, qui ſunt velut totidem ſibi a ſecretis, in novæ legis volumine promiſſionem hanc palam recenſeri, eamque veluti ex præcipuis ejuſdem articulis haberi. Non igitur magis certa habere poſſumus adeo præclaræ promiſſionis teſtimonia, neque magis nobis eſſe probata poteſt promittentis fidelitas. Hoc igitur poſito adeo veram eſſe hanc promiſſionem, ambigere ne licet, quominus ad unguem ſit adimplenda? Alioquin Dei filius in ſuſpicionem vocandus eſſet malæ fidei, & ſanctitas eadem iniquitatis nomine damnanda. 5. Neque apoſtolis tantum, ac diſcipulis, qui aderant, hoc magnifice recepit Salvator, ſed fidelibus omnibus, cujuſcumque ætatis eſſent, & conditionis; *Omnis qui reliquerit* &c. Sed facile oſtendere poſſumus ab illis tantum, qui religioſum ſtatum amplectuntur, eas adimpleri conditiones, quibus propoſitis promiſſio facta eſt, & ab illis tantum per trium votorum obſervantiam illas ad litteræ apicem, & perfectiſſime adimpleri. 6. Neque propter fidelitatem dumtaxat, & bonitatem ſuam tenetur Deus fidem præſtare; verum etiam ex S. Hieronymi, plurimorumque Doctorum ſententia, per quamdam juſtitiæ ſpeciem tenetur; hæc enim eſt ſpecies contractus ipſum inter, & creaturam initi, & contractus oneroſi pro eo, qui ſeſe Deo mancipat, qui omnia relinquit, qui propter illius amorem rebus omnibus abrenunciat, qua propoſita conditione Deus regnum ſuum illi ſe daturum pollicetur. Æquum igitur eſt, utrinque ſervari fidem; quod innuere voluiſſe videtur Apoſtolus Petrus, cum Salvatori, qui hoc promiſerat, reddidit: *Ecce nos reliquimus omnia, quid ergo erit nobis?* Matth. 19. Adimplevimus Domine ea, quæ diſiſti, ac poſtulaſti, quam ergo nobis ideo mercedem retribues? Hoc unum metuendum eſt, ne qui ſe ſe devovet, ut Dei filium ſub

adeo

adeo gravibus & oneroſis conditionibus ſequatur, eas integre ſervet, ideoque Deus promiſſi fidem præſtare non teneatur. Ut autem vos excitem, ut quantum in vobis eſt, fideliter illas ſervetis, oſtendam, haud operoſum eſſe has ſervare conditiones, quæ jus vobis tribuunt mercedem hanc repoſcendi; & quantum difficile eſt in mundo chriſtianam vitam ducere, & ſalutem ſuam operari, tantum facile eſſe illam in religione operari, ibique felicitatem acquirere; quæ pars eſt altera.

Argumenta adeo aperta, & manifeſta ſunt, ut ſimplex ſatis ſit expoſitio, ut hæc veritas innoteſcat: 1. quia nullus illic invenitur obex virtuti, & ſanctitati, nulla negotiorum impedimenta, quæ mentem avertant, nullæ occaſiones, vel prava exempla, quæ in crimen impellant. Mundum relinquentes relinquimus ſimul, quidquid efficit manſionis illius contagionem, & omnibus, quibus ille refertus eſt, periculis liberamur. Hinc fit, ut qui in mundo vivunt, & Deo fideles eſſe cupiunt, ſæpe religioſis invideant hominibus, eo quod iſti illis expediti ſint curis, quibus illi carere non poſſunt. 2. Quia valida habent bonum operandi ſubſidia; bona exempla, fere jugis oratio, bonorum librorum lectio, ſuperiorum vigilantia, exhortationes, Sacramentorum frequentia &c. 3. Quia huic ſtatui peculiares inhærent gratiæ, atque ſubſidia. Finis denique faciendus eſt eum, qui hunc amplectitur ſtatum, hortando, ut his uti velit adminiculis, eique felicem electionem gratulari.

II. Idem aſſumi poteſt argumentum, & aliter efferri, oſtendendo, quod religioſum ſtatum amplecti, ejuſque officia diligenter obire nota eſt prædeſtinationis, quæ in hac vita haberi poſſit certiſſima; ubi pro concionis partitione ea deſumi poſſunt Apoſtoli ad Rom. 8. verba: *Quos Deus prædeſtinavit, hos & vocavit: & quos vocavit, hos & juſtificavit: quos autem juſtificavit, illos & glorificavit:* vocatio ad ſtatum ſanctitatis, perfecta juſtificatio, quæ fit per remiſſionem peccatorum, certitudo gloriæ immortalis, quæ nobis eſt deſtinata. Hæc in religioſo ſtatu certius, quam alibi inveniuntur.

1. *Quos Deus prædeſtinavit, hos & vocavit.* Quia cum aliquem ad hunc vitæ ſtatum evocat, ideo vocat, ut vitam ducat conformem vitæ Salvatoris, qui eſt prædeſtinatorum exemplar: *Quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui.* Certiſſima igitur æternæ beatitudinis acquirendæ via eſt, palam profiteri ejuſdem perfectiorem præ reliquis fidelibus imitationem. Quid autem eſt paupertatem, caſtitatem, & obedientiam vovere, quam in ſe perfectam Salvatoris imaginem exprimere? 2. *Quos vocavit, hos & juſtificavit.* Hæc maxima eſt moralis certitudo, quam de juſtificatione noſtra, videlicet peccatorum venia habere poſſimus; etenim per hoc perfectam præ nobis ferimus converſionem relinquentes mundum, ut noſmet divino cultui devoveamus, & ex Patrum, Theologorumque ſententia hic alter eſt baptiſmus, quo omnia peccata noſtra, ut loquuntur, quoad pœnam, & quoad culpam delentur, idque per meritum adeo heroicæ actionis; quam ob cauſam non ſecus ac propter alias martyrio comparatur. 3. *Et quos juſtificavit, illos & glorificavit.* Deus eminentem pollicetur in regno ſuo ſedem illis, qui omnia propter ejus amorem reliquerint: *Sedebitis & vos ſuper ſedes duodecim judicantes duodecim tribus Iſrael*; Matth. 19. quod Patres, atque Theologi commune apoſtolis, & religioſis eſſe teſtantur; quia eamdem præſeferunt animi conſtantiam, eamdemque peragunt actionem, quæ mercedem eamdem meretur.

III. In alium hunc locum, ad Galat. 6. *Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo*, oſtendi poteſt mentis, & cordis affectio, quam habere debet religioſus erga mundum, quem reliquit. Ea vero duabus in rebus conſiſtit.

Prior eſt: in ſenſibus, quos habere debet de mundo, illum tamquam crucifixum cogitans: *Mihi mundus crucifixus eſt.* Videlicet: 1. debet illum, ejuſque bona, honores, & voluptates contemnere, omniaque illius placita perhorreſcere: 2. nullam umquam cum illo conſuetudinem habere, & inimicum putare, niſi fortaſſe, ut convertatur: 3. illum tamquam a Deo maledictum reſpicere. *Maledictus qui pendet in ligno;* ad Galat. 3. quia per ſcelera, quæ illic patrantur, in ſe Dei maledicta detorquet.

Altera. *Et ego mundo.* Religioſus viciſſim nullo in diſcrimine habere debet, quid de ſe mundus ſentiat: 1. quod ipſum tamquam mortuum hominem putet, eumque oblivioni tradat; quod nulla ipſius ratio habeatur: 2. quod putetur tamquam inſipiens, & contemptus, odii, & contumeliarum objectum fiat: 3. quin immo religioſus cruces, & humiliationes, quibus illum mundus perſequitur, tamquam partem ſuam eſſe ducat.

In hæc S. Matthæi 16. verba: *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* IV. Paucis his verbis eorum continentur officia, qui in religionis ſtatu ſeſe Deo mancipant. 1. *Abneget ſemetipſum.* Qui hunc ſtatum ingreditur, omnino abnegat ſemet ipſum, ſuæ abrenunciat voluntati, libertati, deſideriis, ſtudiis maxime naturalibus, ipſis etiam mentis luminibus, ut alienam tantummodo voluntatem ſequatur; atque ſe ipſum hoc abnegans pacto integrum, & abſolutiſſimum ſui ipſius offert ſacrificium. 2. *Tollat crucem ſuam.* Gerit crucem ſuam jugi mentis, corporiſque, omniumque ſenſuum mortificatione, vitaque dura, & auſtera. 3. *Et ſequatur me.* Re ipſa ſequitur Chriſtum vitam ducens vitæ illius perfecte conformem, illius ſequitur inſtituta, ex numero eſt ſectatorum, & diſcipulorum ejus, & quantum fieri poteſt, perfectum hoc virtutum omnium imitatur exemplar.

Religioſis ſtatus pluribus in rebus ſæcularium conditioni præſtat; ſed habet ſua propria, & particularia officia. V. Ex duabus hiſce rebus duplex fieri poteſt pars orationis. 1. Bona hæc ad tria potiſſimum redigi poſſunt, quibus alia continentur; videlicet ad immunitatem curarum, ſollicitudinum, & impedimentorum mundi, quæ perturbant requiem bonorum, cor eorum partiuntur, prohibentque, ne Deo penitus vacent; ad ſeceſſum ab omnibus ſalutis periculis, in quibus homines plerique verſantur; ad ſubſidia, quæ in hac vita ſuppetunt, ducendi vitam magis innocuam, & exercendi virtutes, quæ æternam beatitudinem noſtram certam efficiant. 2. Obligationes, & officia huic ſtatui inhærentia, videlicet quam diligentiſſime adimplere tria vota, quæ cuilibet religioſo ordini communia ſunt; per votum paupertatis omnibus terræ bonis abrenunciare, & abdicare jus, & ſpem alia inpoſterum poſſidendi, atque generatim ſeſe rebus omnibus carere: per caſtitatis votum nuncium mittere omnibus ſenſuum voluptatibus jugi mortificatione; ac tandem per obedientiæ votum libertatem, & voluntatem abnegare, ut rebus in omnibus alienam ſequaris.

In hæc S. Pauli ad Coloſſ. 3. verba: *Mortui eſtis, & vita veſtra eſt abſcondita cum Chriſto in Deo*, VII. oſtendere poſſumus, religioſum eſſe in mortis ſtatu erga mundum, ſed in Deo, & propter Deum vitam vivere millies beatiorem. 1. Mortuus eſt mundo: quemadmodum enim mortuus neceſſario a rebus omnibus, a vitæ hujus bonis, a conſanguineis, & affinibus ſeparatus eſt, religioſus per mortem voluntariam ſe ipſum ab his omnibus ſeparat: hæc eſt rerum omnium abnegatio. Præterea civili jure mortuus eſt, non recenſetur amplius inter homines, omnibus exutus dignitatibus, ſi quas antea obtinuerat: nullum amplius gradum ſervat, cuilibet publico muneri impar: nullum amplius commercium habere, nullam hæreditatem adire poteſt; verbo, in mundo eſt, quaſi non eſſet amplius. Tertio ſuffert quamdam mortis naturalis ſpeciem per jugem mortificationem, quæ jejuniis, vigiliis, aliiſque corporis auſteritatibus extremum prævertit diem. 2. Sed viciſſim religioſus ſuæ vocationi fidelis, qui ſollicite ſuum munus adimplet, vitam vivit ſpiritualem prorſus ſanctam, atque divinam, per hæc Apoſtoli verba expreſſam: *Vita veſtra eſt abſcondita cũ Chriſto in Deo*, vitam nempe in Deo abſconditam, & quæ tota Deo eſt devota, qualis fuit vita Jeſu Chriſti. Primum enim non vivit niſi propter Deum, pro cultu illius, ut eum laudet, atque glorificet.

Secundo vivit vitam gratiæ, & charitatis, quæ vita eſt divina, cujus principium Deus eſt, & cujus motus tendunt in Deum; vitam denique, quæ facit filium Dei modo prorſus peculiari. Tertio vitam ducit tranquillam, immunem ab omni pravæ conſcientiæ tumultu, & in ſpe vitæ immortalis, beatæque æternitatis.

VIII. Comparatio jugi filii Dei cum jugo mundi.

Jugum, quod mundus ſervis ſuis injicit, grave, & onerosum eſt: quod oſtendendum eſt inductione difficiliom legum illius, quibus mundi ſectatores ſe ſe ſubjiciunt; cum interea Jeſu Chriſti jugum ſuave ſit, & leve: *Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve*. 2. Mundi jugum turpe eſt; turpe enim eſt ſuis obſequi cupiditatibus, cum e contra glorioſum ſit ſe ſe jugo Salvatoris ſubjicere, propter quod ſupremi etiam Monarchæ gloriantur. 3. Salvatoris jugum efficit, ut gaudeamus libertate filiorum Dei, cum e contra mundi jugum crucem inferat nobis, omnemque auferat libertatem. Illud nos liberat ea tyrannide peccati, cui mundus eos ſubjicit, qui ſibi inſerviunt; nobiſque certam facit libertatem beatorum in cœlo, quam nobis pro illa, quam in terris ei devovemus, remuneratur.

IX. Triplici bono, quod Religionis in ſe continet beneficium, homo triplex ſolemne votum emittens reſpondet triplici heroica actione, qua fidem ſuam gratiæ pollicetur. 1. Si liberat Deus animam ea mundi laqueis, & inſidiis, hæc illi viciſſim ſacrificat quidquid illecebrarum mundus habet, ut cor humanum alliciat. 2. Si Deus illam traducit in ſtatum, qui tutus eſt portus, atque virtutis perfugium, hæc viciſſim omnem hujus ſtatus rigorem, & auſteritatem amplectitur. 3. Si Deus facilem illi præbet religionis aditum prævenientis illecebræ gratia, ipſa viciſſim illius exitum obſtruit voto, quo illud perficit ſacrificium, quod offert Deo. *Ex P. Cheminais tomo 1. puncto ſecundo ſermonis ob religioſam profeſſionem habiti.*

X. Sanctorum patrum, doctorumque ſententia eſt, religioſum vota emittentem verum perficere ſacrificium. In Scripturis autem tria ſacrificiorum genera invenio, quæ juſſit Deus in lege veteri offerri ſibi, ut vera exhiberet ſacrificia, quæ Chriſtiani Deo poſſunt offerre.

Prima ſpecies eſt holocauſtum, in quo ad ſupremum Dei in omnia creata confitendum imperium victima omnino abſumebatur, idque præſtantiſſimum inter omnia ſacrificia, antonomaſtice cultus, pietatis, & latriæ ſacrificium appellabatur. Hoc illud ſacrificium eſt, quod religioſus facit; ſe ſe totum immolat Deo, exteriora quidem bona per paupertatem, corpus vero per caſtitatem, voluntatem denique per obedientiam.

Altera ſacrificii ſpecies erat *Sacrificium pro peccato*; quo nomine in Scripturis vocatur Sacrificium ſatisfactionis, & pœnitentiæ. Cum enim magna ſit hominis fragilitas, fieri non poteſt, quo minus aliquando leges Domini infringens illius ſubeat indignationem. Sed per oblationem, quam religioſus facit Deo per vota ſua, ſatisfacit pro peccatis omnibus, uti docent Doctores, & ſe in perfectæ pœnitentiæ ſtatu conſtituit.

Tertia ſpecies eſt ſacrificium, quod pacificum, vel eucharisticum dicebatur, quo aliquis ſuam agnoſcens egeſtatem, & liberalitatem Dei ab eo aliquod petebat beneficium, vel ob ea, quibus auctus fuerat, ei gratias agebat. At plura ne a Deo impetrari poſſunt beneficia, plures illi ob accepta gratiæ poſſunt haberi, plures illi deferri laudes, quam noſmet cultui illius devovendo, ut perfectius omnibus muneribus noſtris perfungamur? *Ex Abbate Verjus, ſermone habito dum monialis quædam religionem ingrederetur.*

XI. Cum aliquis religionis habitum induit, aſſumptis pro themate verbis, quæ Scriptura de muliere forte dicit: *Fortitudo, & decor indumentum ejus*, duo poſſunt oſtendi: 1. Habitum religionis fortitudinem eſſe gerentis illud; hic enim quodammodo ipſum induit Jeſum Chriſtum, ut Apoſtolus loquitur. Hic illius, ut ita dicam, gerit inſignia, ideoque ſub ejus præſidium confugit, eumque cogit, ut ſe contra ſalutis ſuæ inimicos tueatur: 2. *Decor* eſt, & maximam illius gloriam conſtituit propter honorem, quo fruitur ad Deum pertinendi, ac ferendi inſignia Regis illius, qui in cœlo, terraque dominatur. *Ex Auctore ſermonum in omnia ethica chriſtiana argumenta tomo 4. quinta partis peculiares ſermones continentis: in ſermone hujus argumenti.*

De religioſa vocatione. 1. In priori puncto amplificari poteſt gratia a Deo illis collata, quos ad ſtatum adeo ſanctum, & ſaluti utilem evocat. 2. In altero; quid viciſſim exigat ab illis, ut beneficii hujus magnitudini reſpondeant. *Ex eodem.* XII.

Pro religioſa profeſſione aſſumptis pro themate illis Deuteronomii verbis: *Dominum elegiſti hodie, ut ſit tibi Deus, ut ambules in viis ejus, & obedias ejus imperio.* 1. *Dominum elegiſti, ut ſit tibi Deus.* Oſtendi poteſt, quemadmodum per religioſam profeſſionem noſmet Deo integre, & ſine ulla exceptione devovemus, ita inveniri, & perfectius poſſideri poſt integram terrenorum bonorum abnegationem; cum in mundo ſemper diviſi, atque impediti ſimus. 2. Illic incedi per eas vias, quas ipſe nobis Salvator indigitavit, per crucem, ſenſuumque mortificationem; cum interim in mundo per latam viam homines ingrediantur. *Ut ambules in viis ejus.* 3. Ibi tandem fieri voluntatem Dei, & diligenter illius mandata ſervari, per obedientiam, quæ efficit, ut ipſam voluntatem noſtram abnegemus: *Ut obedias ejus imperio. Ex eodem.* XIII.

De votorum inſtauratione, ubi duo poſſunt oſtendi. XIV.

Primum. Votorum inſtaurationem religioſis eſſe neceſſariam, ut ſe præmuniant contra relaxationem, quæ ſenſim, & ſine ſenſu in religioſas domos obrepit.

Alterum: neceſſariam eſſe, ut ea languoris ſtatu, in quem cecidimus, emergamus. *Idem.*

P A R A G R A P H U S II.

Fontes, Auctoreſque, ex quibus hauriri poteſt copia ad propoſitas ſermonum ſtructuras exornandas.

S. Auguſtinus *de moribus eccleſiæ* cum laude verba facit de ſtatu religioſorum, veterumque cœnobitarũ. Sancti Patres.

Idem *ſerm. de inſtruct. monach.* tradit vitæ ſolitariæ principium, & quinam primi fuerint illius inſtitutores.

Idem *Epiſt. 38. ad Letam* loquitur de conſanguineis, affinibuſque in religioſo ſtatum abnegandis.

Idem in hæc verba Apocalypſios: *Utinam calidus eſſes, vel frigidus*, declamat contra inertes religioſos, ſua negligentes officia, & ſpiritui vocationis ſuæ non reſpondentes.

Idem in Pſal. 44. oſtendit, parentes prohibere non debere, quominus filii religioſum ſtatum amplectantur.

Idem vel auctor ſermonum *ad fratres in eremo* docet religioſis plura ſuſtinenda eſſe martyria.

Idem *in Pſal. 99.* docet, Dei ſervitutem veram eſſe libertatem.

S. Hieronymus in catalogo Scriptorum eccleſiaſticorum refert, quod Philo Judæus ait de cœtu, vel eccleſia, quam S. Marcus inſtituerat Alexandriæ, & quomodo primi illi chriſtiani vivebant.

Idem *Epiſt. ad Heliodorum* oſtendit, quam conſtantiam, & fortitudinem præ ſe ferre debet, qui religioſum ſtatum vult amplecti parentum lacrymas, illecebraſque contemnens.

Idem *Epiſt. ad Pammachium* docet, eum, qui propter Deũ ſe ſe honoribus, & dignitatibus abdicat, longe glorioſiorem, & honoratiorem eſſe, quam ſi eas retineret.

S. Auguſtinus *in Pſal. 99.* deſcribit exercitia, vitamque eorum, qui ævo ſuo in communi vivebant.

Idem *in Pſal. 132.*, & in hæc verba: *Ecce quam bonũ, & quam jucundum habitare fratres in unum*, docet his verbis religioſas communitates factas fuiſſe.

S. Ambroſius *Epiſt. 82. ad Vercellenſem eccleſiam* Vitæ religioſæ bona deſcribit.

S. Gregorius *l. 8. moral. c.* 25. deſcribit ſæcularium tumultum, & ſollicitudinem, nec non pacem, ac tranquillitatem eorum, qui religioſum ſtatum amplexi ſunt.

Idem l. 5. in Libros Regum oſtendit, vitam religioſam viã eſſe breviorem, tutioremque ad æternam felicitatẽ.

Idem *in lib. 2. Reg.* oſtendit, quam gloriam religioſi ex mundana gloria contempta recipiant.

Idem in Præf. Dial. teſtatur dolorem, quo affectus eſt, eo quod monaſticum relinquere ſtatum debuerit, ut pa-

ut paſtoralem curam ſuſciperet, & fuſius perſequitur eam felicitatem, qua priori in ſtatu perfruebatur.

Idem lib. 4. in Reges docet diligenter tentandam eſſe probationem eorum, qui religioſum ſtatum amplecti volunt, & in libro primo palam verba facit de votis religionis, & lib. 5. de ſingulis peculiariter differit.

Idem tandem elogium elucubratus eſt religioſi ſtatus in Oratione duodecima.

S. Baſilius *in Inſtit. mon.* loquitur de hujus ſtatus præſtantia, & dignitate.

Idem *in Regul. fuſ. diſp. quæſt.* 4. oſtendit iis, qui illos amplexi ſunt, præſtantiſſimas qualibet virtutes eſſe exercendas.

Idem *cap.* 22. *Conſt. monaſt.* oſtendit, ei, qui poſt maturam deliberationem ſtatum hunc ingreſſus eſt, illic eſſe perſeverandum.

S. Gregorius Nazianzenus *Orat. in laudem Baſilii, & in Carm. ad Hellen. & in Orat.* 1. *ad Julianum* loquitur de admirabili vita religioſorum ævi ſui.

S. Joannes Damaſcenus *in hiſtoria Joſaphati* pulcherrimum habet vitæ religioſæ encomium.

S. Chryſoſtomus *lib. de ſacerdotio* oſtendit eum, qui ad religioſum ſtatum evocatus eſt, flecti non debere parentum precibus, & blanditiis.

Idem tres edidit libros contra vitæ monaſticæ vituperatores.

Idem in cap. 2. S. Matthæi populo proponit exemplum ſolitariorum Ægypti, & præſertim S. Antonii.

Idem in cap. 21. S. Matthæi vitam ſæcularium comparat cum vita cænobitarum, & eremitarum, quam late deſcribit.

Idem in cap. 23. ejuſdem evangelii loquitur de ſanctitate ſolitariorum, & docet, exemplum eorum nobis injicere debere horrorem faſtus mundi.

Idem tandem in tertio libro Apologiæ, quam pro religioſo edidit ſtatu, deſcribit felicitatem, quæ ibi invenitur, & vitam, quæ ducitur.

S. Leo *Serm. de Jejunio 7. menſis* oſtendit utilius eſſe ſervire Deo in communitatem eorum, qui religioſam vitam profitentur, quam in mundo vivere.

Caſſianus l. 5. c. 4. oſtendit, quibus gaudeant bonis, qui in communitate vivunt, præ reliquis.

Idem *collat. ultima, capite ultimo* loquitur de centuplo religioſis promiſſo.

S. Bernardus librum edidit *de bono religionis*.

Idem ſermone in hæc verba: *Ecce nos reliquimus omnia*, oſtendit eos, qui omnia reliquerunt, ut Jeſum Chriſtum ſequerentur, quemadmodum religioſi faciunt, populos eſſe judicaturos.

Idem *ſerm.* 1. *de dedicat. eccleſ.* oſtendit, religioſum indigere unctione gratiæ, ut ſtatus ſui muneribus perfungatur,

Idem *ſermone* 1. *in cantic.* ſacrificium, quod religioſi faciunt ſe ſe Deo conſecrantes, cum Abrahæ comparat ſacrificio.

Idem *homil. ſuper ſimile eſt regnum cælorum homini quærenti bonas margaritas*, hęc verba religioſis applicat.

Idem *ſerm. de quinque negotiationibus* ſancta religioſorum deſcribit officia.

Idem *ſerm.* 3. *de Aſcenſione*, oſtendit religioſos, qui mundi conſolationes inquirunt, Dei conſolationibus carere.

Idem *ſerm.* 2. *de 7. miſericordiis, et in ſerm. contra peſſimum vitium ingratitudinis*, docet religioſos Deo plus debere, quam cæteros.

Idem ſermone eodem illorum illuſionem oſtendit, qui putant ſatis eſſe religionis habitum deferre, & in Monaſterio vivere, ut ſalutis ſuæ certi ſint.

Origenes, *homil.* 24. *in Numer.* oſtendit eum, qui Deo in religioſo ſtatu ſe ipſum devovit, omnia illi dediſſe, nihilque ipſi ſupereſſe Domino offerendum.

S. Laurentius Juſtinianus lib. edidit *de monaſt. perfect.*

S. Thomas in Opuſculis, *opuſc.* 19. *contra impugnatores vitæ monaſticæ* religioſi ſtatus habet apologiam.

S. Bonaventura *in opuſculis tom.* 4. loquitur de progreſſu a religioſis in virtute faciendo.

S. Ephrem plures habet ad religioſos adhortationes

Albertus Magnus librum edidit, qui *Defenſorium mendicantium* vocatur.

S. Bonaventura librum ſcripſit, qui inſcribitur, *Apologia pauperum*, ubi ſub pauperum nomine cauſam agit religioſorum mendicantium.

Liber de imitatione Chriſti l. 3. c. 11. Aſcetici ; aliique.

Thomas a Kempis *in ſerm.* 2. *ad fratres* ubi religioſæ vitæ bona deſcribit.

Trithemius de religioſæ vitæ laudibus.

Gerſon de perfectione ſtatus religioſi parte 2.

Hieronymus Platus de bono ſtatus religioſi, ubi ſolide pertractatum occurret, quidquid pro ſtatu religioſo dici poteſt.

Dandinus in libro, cui titulus: *Ethica Sacra*, tractatum edidit duodecim capita hujus argumenti continentem; & item tractatum de votis in octo capita diviſum.

Jacobus Alvarez de Paz. tom. 1. tract. 1. de incitamentis religioſorum ad vitam inſtituendam

Suarez de religione.

Bellarminus *lib. Controverſ.*

Raynerius, titulo Religioſus, in Pantheologia.

Leonardus Leſſius de juſtitia, & jure l. 2. c. 41.

Lancicius opuſcul. 2.

Alphonſus Rodriguez eximium edidit tractatum de votis religionis, in parte 3. praxis perfectionis.

Lucas Pinelli alium edidit ejuſdem argumenti.

P. Saintjure integrum edidit volumen, cui titulus: *Homo religioſus*.

Abbas Trappenſis in libro, qui inſcribitur, Sanctitas officiorum vitæ monaſticæ, tomi duo, ubi fuſius loquitur de inſtitutione, diſtinctione officiorum, & munerum religioſorum.

Dialogi S. Catherinæ Senenſis.

P. Nepveu in receſſu pro religioſis.

P. Croiſet 3. tomo, cui titulus: Spirituales Conſiderationes, ubi loquitur de ferventium religioſorum ſtatu.

Gobinet in libro, qui inſcribitur: Adoleſcentiæ inſtitutio, parte 5. cap. 10. agit de ſtatu religioſo.

P. Ludovicus a Ponte in meditationibus in fidei myſteria parte 6. medit. 46. & 48.

Liber cui titulus: *Conduite Chrêtienne dans les actions principales de la vie*: ſermo eſt de præcipuis vitæ religioſæ officiis.

P. Croiſet in ſpiritualibus conſiderationibus.

P. d'Avril in libro, qui inſcribitur: *les Saints, & heureux Retours ſur ſoi-meme*, tomo ſecundo, ubi de illis ſermo eſt, quę facienda cum religionis habitus induitur.

P. Novet in receſſibus, quoſdam habet pro religioſis.

Infiniti ſunt aſcetici libri ubi ſermo eſt de ſtatu, & officiis religioſis, ſed immenſi operis eſſet omnes recenſere. Concionatores recentiores.

Cum plurimi ſint concionatores, qui hoc argumentum tractarunt, & nemo fere ſit, qui aliquem non habeat ſermonem pro ingreſſu in religionem, aut pro aliqua profeſſione, eos tantum e recentibus afferam, qui mihi facile occurrerunt.

Flechier ſermone cum monialis quædam religionis habitu indueretur, inter Panegyricos.

Abbas Trappenſis tomo 4. collationum, unam habet pro votorum inſtauratione.

P. Maſſillon tomo 1. ſermonum ſub ejus nomine editorum, ſermone pro ſolemni quadam profeſſione.

P. de la Rue tomo 2. ſermonum ſub ejus nomine impreſſorum, ſermone habito cum monialis religionem ingrederetur.

P. Cheminais tomo 1. duos habet de religioſa profeſſione ſermones, ac tomo 3. de tribus votis religionis.

Abbas Verjus in panegyricis tres habet eorumdem argumentorum ſermones.

In ſermonibus, qui inſcribuntur: *Sermones Chriſtiani* tomo 3. unum habes de religioſa profeſſione.

In eodem tomo alter eſt ejuſdem argumenti.

In ſermonibus, quibus titulus: *Actiones Chriſtianæ*, tomo 3. unus eſt ſermo in monialis cujuſdam ingreſſum in religionem; & in tomo 3. alter eſt de religioſæ vitæ bonis, & de votorum inſtauratione.

Auctor ſermonum in omnia ethicæ chriſtianæ argumenta tomo 4. particularium argumentorum plures habet hujus argumenti ſermones; unum de religioſæ vocationis felicitate; unum de ingreſſu in religionem, duos de Profeſſione, duos item de voto-

votorum inſtauratione; unum de paupertate; de obedientia unum; unum item de regulis, religioſiſque obſervantiis.

P. de la Colombiere tomo 2. duos habet ſermones, alterū de ingreſſu in religionem, alterum de Profeſſione.

Qui collectanea ediderūt,

P. Bourdalove duos habet in Sermonibus.

Buſçus, de ſtatibus; *de Statu Monachorum*.

Idem *de Voventium ſtatu*.

Lohner, titulo *Religioſas*.

Spanner Polyant. Sacra tit. *Religioſi*.

Buſæus in Panario, titulo. *Votorum violatio*.

Labarba, titulo *Religioſus*.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

E*Gredere de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram quam monſtravero tibi*. Geneſ. 12.

Si quis virorum votum Domino voverit, non faciet irritum verbum ſuum, ſed omne quod promiſit implebit. Numer. 30.

Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus; & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum; ſi nolueris polliceri, abſque peccato eris. Deuteron. 23.

Eligite hodie, cui potiſſimum ſervire debeatis. Joſue 24.

Vota mea Domino reddam in conſpectu omnis populi ejus. Pſalm. 115.

Dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis. Ibidem.

Domum Dei decet ſanctitudo. Pſalm. 92.

Elegi abjectus eſſe in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Pſalm. 83.

Melior eſt dies una in atriis tuis ſuper millia. Ibidem.

Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviſcere populum tuum, & domum patris tui, & concupiſcet Rex decorem tuum. Pſalm. 44.

Beati, qui habitant in domo tua, Domine: in ſæcula ſæculorum laudabunt te. Pſalm. 83.

Vovete, & reddite Domino Deo veſtro. Pſalm. 75.

Vota mea Domino reddam in conſpectu timentium eum. Pſalm. 21.

Reddam tibi vota mea, quæ diſtinxerunt labia mea. Pſalm. 65.

Hæc requies mea in ſæculum ſæculi, hic habitabo quoniam elegi eam. Pſalm. 131.

Cito deſeruerunt viam, per quam ingreſſi fuerunt patres eorum: & audientes mandata Domini, omnia fecere contraria. Judic. 2.

In manu forti eduxit vos Dominus de loco iſto. Exodi 13.

Beati ſervi tui, qui ſtant coram te ſemper, & audiunt ſapientiam tuam. 3. Reg. cap. 10.

Fili accedens ad ſervitutem Dei, ſta in juſtitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Eccli. 2.

Erant tibi compedes ejus in protectionem fortitudinis, & torques illius in ſtolam gloriæ. Eccli. 6.

Si quid voviſti Deo, ne moreris reddere: diſplicet enim ei infidelis & ſtulta promiſſio; ſed quodcumque voveris, redde; multo melius eſt non vovere, quam poſt votum promiſſa non reddere. Eccle. 5.

Ecce quam bonum, & quam jucundum fratres habitare in unum. Pſalm. 132.

Populum iſtum formavi mihi, laudem meam narrabit. Iſaiæ 43.

Vota vovebunt Domino, & ſolvent. Iſaiæ 19.

Recordatus ſum tui, miſerans adoleſcentiam tuam. Jerem. 2.

Intrate per anguſtam portam: quia lata porta, & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt qui intrant per eam. Matth. 7.

Quam anguſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt, qui inveniunt eam! Ibidem.

Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in Cœlo: & veni, ſequere me. Matth. 19.

Omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit. Ibidem.

Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve. Matth. 11.

Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Luc. 14.

Qui non bajulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Ibidem.

Non vos me elegiſtis: ſed ego elegi vos, & poſui vos ut eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat. Joann. 15.

Obſecro vos, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati eſtis, cum omni humilitate, & manſuetudine, cum patientia, ſupportantes invicem in charitate. Ad Epheſ. 4.

Fidelis Deus, per quem vocati eſtis in ſocietatem Filii ejus. 1. ad Corinth. 1.

Ut ambuletis digne Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes. Ad Coloſſ. 1.

Semper mortificationem Jeſu in corpore noſtro circumferentes. 2. ad Corinth. 4.

Jam non eſtis hoſpites, & advenæ: ſed eſtis cives ſanctorum, & domeſtici Dei. Ad Epheſ. 2.

Videte vocationem veſtram. 1. ad Cor. 1.

De tenebris vos vocavit in admirabile lumen ſuum. 1. Petri, cap. 2.

Mortui eſtis, & vita veſtra eſt abſcondita cum Chriſto in Deo. Ad Coloſſ. 3.

Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una. Act. 4.

Bonum eſt viro, cum portaverit jugum ab adoleſcentia ſua. Thren. 3.

Vocavi te nomine tuo, meus es tu. Iſaiæ 43.

Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus. 2. ad Timoth. cap. 2.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deſumpta.

NOn deſunt, qui putent Eliam, Eliſæum, Rechabitas primos fuiſſe religioſos, qui in lege veteri perfectiorem quam vulgo homines vitam fuerint profeſſi; ſed magis veriſimile eſt hos tantum religioſæ vitæ quaſdam veluti figuras extitiſſe, & Deum, qui ſemper voluit præmittere ſpecimina quædam eorum, quæ in novo teſtamento magis inſignia erant eventura, in exiguo incomparabilium eorum virorum numero deſignare hanc multitudinem Eremitarum, Cænobitarumque, qui eccleſiæ gloria, ſanctificatio, & columen erant futuri. Neque alia eſt Sanctorum Chryſoſtomi, Hieronymique ſententia, cum de vitæ monaſticæ origine loquentes ejus primordia in ipſis Prophetarum temporibus ſtatuant ſuum.

Elias, Eliſæus, & Rechabitæ figuræ religioſorum novæ legis.

Novum probationis genus fuit, S. inquit Auguſtinus; etenim ante ea tempora inauditum, cum præcepit Deus Abrahæ, ut patrio relicto ſolo in ignotam concederet terram, quæ non niſi tamquam exilium poterat exiſtimari. Et ſane probatio fuit æque dura, ac inaudita, idem ait, quia qui pacate ſuis bonis perfruitur, jubetur longi itineris laborem ſuſcipere, quin ſciat, quid ſit eventurum. Homo, qui omni bonorum genere affluebat, cogitur momento pauper fieri, futuras dumtaxat pollicendo divitias, quarum remota erat ſpes. Præcipitur ſolum, ut egrediatur, relinquat omnia, & cæterum in Deo confidat, eique omnem futurarum curam relinquat. Attamen ſanctus ille vir non hæret, & adeo gravi, duroque imperio reſpondet, ſtatim eidem obſecutus, ac ſe ſe Domini providentiæ penitus tradens. Hoc proculdubio graviſſimum eſt exemplum celeritatis, obedientiæ, & fidelitatis, qua obtemperandum eſt Deo ad religioſum ſtatum vocati. Omnia in arena relinquenda ſunt bona, conſanguinei, amici, & quidquid in mundo nobis

Abrahā, qui juſſu Dei terrā patriam reliquit, eſt religioſorum prototypus.

bis ſuaviſſimum, ut noſmet illius providentiæ & conſilio tradamus.

Exemplū ipſius Abrahæ & Jacob, exemplaria ill' os conſpicue quos religioſi terrena omnia negligere debent.

Animæ religioſæ oculos conjicere debent in magna illa legis antiquæ exemplaria Abraham, & Jacob; nec non conſiderare rerum omnium egeſtatem, ad quam admirabiles illi viri ſeſe redegerunt, ut divinæ ſe ſe traderent Providentiæ, quin ſcirent, quid ſibi eſſet eventurum. Poterit ne in domo Dei zelus, & obedientia deeſſe, ubi ſpectentur ſancti iſti viri rerum omnium egeni in Deo uno confidere? Poterit ne aliquis eos in his virtutibus non imitari, ea animo, ut illi, non relinquere domum patris ſui, & amori genitricis ſuæ non adverſari, ut Deum vocantem ſequatur, & ne ignotis, difficilibuſque viis, per quas illos deducere Domino placet, deterreatur?

Iſaac a Patre vinctus & ſe vinciri ſinens, figura eſt religioſi qui ſui ipſius ſacrificiū facturus, ſe votis alligat.

Quærunt eccleſiæ Patres, cur Abraham vinculis in Ara adſtrinxerit filium Iſaac, antequam illum immolaret; ad quid enim vincienda victima, quæ non reſiſtit, & quæ ſe ipſam ultro, & pietati patris offert? Hoc factum dicunt, ut virtutem illius neceſſitate obedientiæ confirmaret. Pater alligat filium; filius ſe vinculis obſtringi a patre ſinit, ne ſua libertate abutatur. Si liber eſſet, fortaſſe gladii adſpectus, mortis præſentia, vis doloris efficerent, ut licet invitus aliquantulum obluctaretur; quod prohiberet, ne illius Sacrificium Deo eſſet acceptum. Ob eamdem cauſam religioſus, qui Deo offerre vult ſuimetipſius ſacrificium, ſe ſe votis alligat, quæ totidem ſunt vincula, quæ illi auferunt libertatem repugnandi, ac impediendi, ne ſacrificium ſuum perficiatur.

Exemplū Moyſis.

Adhuc fugæ ſæculi, & ingreſſus in religionem argumentum applicat S. Auguſtinus reſponſionem, quam tradidit Moyſis Pharaoni nolenti filios Iſrael dimittere in deſertum, ibi ſacris operaturos, eoque cogere volenti, ut in Ægypto illud offerrent ſacrificium, quod Deo ſuo erant litaturi. Hoc fieri nequit, ſanctus populi Dei Legiſlator reſpondit; nobis enim immolandæ ſunt domino Deo noſtro abominationes Ægyptiorum, hoc eſt eadem animalia, quæ tamquam numina adorant; quæ ſi illis inſpectantibus a nobis immolarentur, ab illis lapidibus obrueremur. Illi, quos Deus ad evangelicam perfectionem in religione vocat, eodem ferme in ſtatu verſantur. Deo ſacrificent opus eſt mundi abominationes, videlicet ea, quæ mundus adorat, honores, opes, voluptates, amorem ſui; & quemadmodum a mundo cachinnis exciperentur, ſi in mundo permanentes hoc ſacrificiū peragerent, inde egrediantur, & in Religionis ſolitudinem concedant opus eſt.

Dei Filius auctor, & inſtitutor eſt ſtatus Religioſi. *Thom. Wal. denſ. l. de Sacr. c. 15. Clitov. de Votis relig. l. 3. c. 9. & alii multi.*

Ambigi nequit, quominus ipſe Jeſus Chriſtus ſit religioſi ſtatus inſtitutor, & per illius auctoritatem, & approbationem in nova lege percrebuit, quemadmodum plures ſancti Patres, eruditique Doctores oſtenderunt. Sed non aliis opus eſt argumentis poſt evangelii teſtimonium. Cum enim religionis eſſentia in tribus votis conſiſtat, liquet, cum Salvator illa ſuaſerit, probaveritque, ab eo religioſum ſtatum probatum fuiſſe. Et profecto poterat ne magis explicite paupertatem commendare, quam dicendo: *Qui non renunciat omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Luc. 14. Quoad caſtitatem vero ſcimus illum dixiſſe: *Sunt Eunuchi, qui ſe ipſos caſtraverunt propter regnum cælorum.* Matth. 19. Neque minus commendavit obedientiam, cum ait: *Si quis vult poſt me venire abneget ſemetipſum;* Matth. 16. per quam abnegationem obedientiæ votum, & virtus intelligenda ſunt. Hæc enim exerceri nequit abdicatio, donec non alia fuerit vitæ regula, niſi propria voluntas, & integrum erit facere, quod magis placuerit. Cum autem Dei filius ita locutus fuerit de tribus votis ſingillatim, prout ſeſe illi offerebat occaſio, videtur tria ſimul etiam commendaſſe, cum, quemadmodum tres narrant Evangeliſtæ, (Luc. 9. Matt. 19. Marc. 10.) adoleſcenti ab ipſo quærenti, quomodo vitam æternam conſequi poſſet, eam tradidit reſponſionem, quæ, ut S. Auguſtinus animadvertit, vera eſt vitæ religioſæ idea: *Vade, quæcumque habes, vende, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo.*

Apoſtoli vere fuerunt religioſi eo ſenſu, in quo iſtud accipimus.

Cum mundi Salvator Apoſtolos ad ſui ſequelam vocaverit, ſimulque illis voluntatem, & vim contulerit mandatis ſuis obtemperandi, reliquerunt omnia, atque aures obſtruentes iis, quæ natura dicere poterat ad hanc adeo celerem, integramque ſeparationem prohibendam, reliquerunt bona ſua, artes, conſanguineos, affines, & Jeſum Chriſtum vocantem ſecuti ſunt: *Relictis retibus, & patre ſecuti ſunt eum.* Matth. 4. Igitur Apoſtoli fuere primi, qui ſtatum hunc adeo purum, perfectumque amplexi ſunt, & deinceps hunc eumdem ſpiritum infinitis prope mortalibus communicarunt, qui fidei Jeſu Chriſti ſe ſe ſubjecerunt. Sed cum temporis decurſu fidelium multitudo creviſſet, exempla, non ſecus ac documenta ab Apoſtolis tradita ex eorum corde, non ſecus ac memoria obliterata ſunt. Attamen Deus, qui perfectam hanc puritatem in eccleſia ſua voluit tueri, ibi ſemper eſſe voluit mortales Apoſtolico repletos ſpiritu, qui bona ſua reliquerunt, & in ſolitudines ſe ſe receperunt, vel in urbibus vitam ſolitariam, & ſanctam ſeorſim ab hominum commercio duxerunt. Hic ſpiritus abnegationis rerum omnium ſe ſe in Anachoretas, & Cænobitas effudit, deſerta loca, & Aſceteria illis repleta ſunt. Suſcitavit Deus Antonios, Hilariones, & Pachomios, qui ſe ſe illis comites adjecerunt, ut eamdem exercerent perfectionem, & in eadem rerum omnium voluntaria egeſtate vitam traducerent. Inde profecti ſunt ordines, monaſticæque domus, & varia religioſorum genera, qui ſemper fuere, hodieque ſunt eccleſiæ ornamentum, ſecuti conſilia, & inſtituta evangelica, quolibet ſecundum inſtituti ſui ſpiritum contendente imitari vitam Salvatoris mundi, & Apoſtolorum.

Ananiæ, & Saphiræ exemplū oſtendit, olim chriſtianos aliquod ediſſe paupertatis votum.

Nihil apertius probat, Apoſtolorum tempore plures fidelium voto ſe ſe obſtrinxiſſe ad bona relinquenda, ut perfectum vivendi genus amplecterentur, quam exemplum Ananiæ, & Saphiræ, de quo in actis Apoſtolorum eſt ſermo. Severa enim pœna, qua Deus animadvertit in duos hos mortales in promiſſionibus ſuis infideles, palam oſtendit, illos magnum patraſſe crimen, quod non aliud eſſe poterat, niſi quod votum a ſe factum violaverant. Hoc facile intelligi poteſt ex S. Petri exprobratione; qua ille hujus ſupplicii miniſter ſtatim corripuit Ananiam: *Anania cur tentavit Sathanas cor tuum, mentiri te Spiritui ſancto &c.* Act. 5: Anania cur locum præbuiſti dæmonis tentationi, ut Spiritui ſancto mentireris, & Deo eriperes partem ejus boni, quod illi promiſeras? Re adhuc integra poterat Ananias non promittere Deo omnia bona, neque ſe ſe voto adſtringere, nec ſe univerſa collaturum polliceri: ſed poſtquam omnia illi hac promiſſione devovit, & poſtmodum retinuit ſibi partem pretii, quod ex eorum venditione conflaverat, commiſit ſacrilegium, quod in caput & ſuum, & uxoris, quæ conſcia criminis erat, Dei indignationem, atque ſupplicium pertraxit.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Quam locum ſit Deum habere dominum, ac ſe ſe illius cultui in religionis ſtatu devovere.

ELigite hodie, cui potiſſimum ſervire debeatis. Joſue 24. Hæc verba, quæ olim protulit ſummus exercituum Domini imperator Joſue populo Iſrael, ita facta fuiſſe videntur ad eam, quæ nos hunc in locum coegit, cæremoniam, ut nihil tempori, quo ſumus, aptius, vel ad præclaram actionem, quam hodie factura es, & cujus ipſi teſtes ſumus futuri, te confirmandam accommodatius afferre poſſe cenſuerim. Tempus, quo Dei populus celebrabat Paſcha, memoriam videlicet beneficii, quo de Ægyptiaca captivitate erutii fuerant, nobis ob oculos ſtatuit feliciſſimum tranſitum, quem aggrederis mundum relinquens, ut religionem ingrediaris, quam Sancti omnes terræ promiſſæ comparant, ubi Deus futurus eſt hæreditas, & poſſeſſio tua; & terminus, quem relinquis, vulgo vocatur Ægyptus, ubi omnes alii alio modo captivi ſunt; quoniam alios divitiæ ſervos faciunt, alii gloriæ, & honori, quæ ſpecioſa ſervitus eſt, famulantur, & alii ipſi ſibi ſua vincula nectunt per affectum, quo voluptatibus ſuis obſequuntur. Sed eorum, qui Deo ſerviunt in religione, felicitas eſt, mundi ſervitutem deſerere, ut aliam longe ſuaviorem, & glorioſiorem eligant, quæ imperiis omnibus præferenda eſt, quia ſupremo Cælorum, terrarumque

Domino ſerviunt. Attamen cum non omnes ea intelligant bona, quæ in magni hujus Domini famulatu inveniuntur, & alii quidem hoc jugum ferre reformident, alii vero in mundi captivitate ſibi complaceant, cujus gaudiis, & voluptatibus faſcinantur; ne ſine cauſæ cognitione eum aggrediaris ſtatum, quem es ſuſceptura, fert animus, eas recenſere & pœnas, & utilitates, quæ in utriuſque domini ſervitute reperiuntur, ut deinde dicere poſſim, quod olim Iſraelitis Joſue: *Optio vobis datur, eligite hodie, cui potiſſimum ſervire debeatis.* Joſue 24. Tuum eſt eligere, & id conſilii capere, quod utiliſſimum exiſtimaveris, quam ob rem primum quidem inter ſe conferam labores, qui in utriuſque domini famulatu perferendi ſunt, & mox gaudia, & voluptates, quas nobis uterque ſuppeditat.

Quantum debeat Deo, qui in ipſo ætatis flore ad Religionem vocatur fit.

Recordatus ſum tui, miſerans adoleſcentiam tuam. Jerem. 2. Nonne videtur Deus hæc Jeremiæ Prophetæ verba tibi dirigere: Deum te ſponſam elegiſſe ſibi in ipſo ætatis tuæ flore? Adſpectus adoleſcentiæ tuæ, in qua aliquam deprehendi in bonum proclivitatem, & cujus metuenda mihi erat par facilitas in mundanæ vitæ placitis ſequendis, fecit, ut eas præverterem inſidias, quas tibi mundus ſtruebat: *Recordatus ſum tui.* Non oblitus ſum tui hoc tempore, quod innocentiæ, virtutique fatale erat. Non ideo tamen aliarum oblitus ſum; miſericordiæ meæ ſinus omnibus patet; ſed tui præſertim recordatus ſum; periculum, quod ſubibas, meam excitavit miſerationem. Linquere potuiſſem, te in corruptas ſæculi vias decurrere cum protectionis meæ gratiis, quemadmodum cum iis, qui mundum ſequuntur, facere conſueſcio; ſed prævidi, te illis abuſuram, quemadmodum alii abutuntur. Satis mihi eſſe poterat, tibi in adeo periculoſo certamine ferre opem; ſed credidi utilius eſſe, te illi nequaquam objicere. Juxta univerſalis providentiæ conſilia ſatis erat communes tibi ad bene vivendum in mundo præbere gratias; ſed id non ſatis tutum erat, ut ea, quæ mihi de te propoſui, e ſententia evenirent. Poteram immittere tibi cogitationes te recipiendi, poſtquam diutius in viis ſæculi evagata fuiſſes, teque per pœnitentiam ſervare; ſed credidi me quidem dignius eſſe, tibi vero utilius, te a lapſibus præſervare, atque per puram, integramque vitam te in ſalutis portum inferre: *In charitate perpetua dilexi te; ideo attraxi te miſerans.* Jerem. 31. Amor, quo te proſequor, nullam patitur interruptionem, & quemadmodum numquam incœpit, ita numquam finem habiturus eſt: *Ideo attraxi te.* Ecce cur conſilium ceperim te ad me trahendi eo tempore, quo prævidi futurum eſſe fortaſſe, ut me cogeres, ne diligerem te: *Ideo attraxi te miſerans.* Si minus zelaſſem cordis tui poſſeſſionem, illud tradidiſſem omnibus cupiditatibus, quas ſæculum tibi inſpirare potuiſſet; non attraxiſſem te, non acriter adeo te ſollicitaſſem, neque inter ipſas voluptates tuas in cor tuum amaritudinem effudiſſem, neque pepeciſſem in te mundi contemptum, ſolitudinis vero cupiditatem. Timui, ne mihi elaberetis; ideo attraxi te. *P. Cheminais tom. 1. ſermone pro Religioſa profeſſione.*

Qui Religionem ingreditur omnium cognatorum, & affinium debet oblivisci.

Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviſcere populum tuum, & domum patris tui. Pſal. 44. Non ſatis eſt animæ religioſæ ſeſe in domo Domini clauſiſſe, ſibique legem irrogaſſe non revertendi corpore in mundi vias: aliam ſibi debet irrogare, numquam videlicet illuc animo redeundi, illam etiam obliviſcendi, & ſuffocandi omnes naturales, humanaſque affectiones, quæ ſæpe efficiunt, ut religioſus, quemadmodum S. Bernardus ait, gerat cor fœdatum, & corruptum ſub ſpecie, & cortice vitæ auſteræ, ac ſpiritum penitus ſæcularem ſub religioſo indumento. Quantumvis æquæ, & culpa vacuæ hæ videantur neceſſitudines, quæ cum mundanis ſoventur, quantumvis eas reliquerimus, ut noſmet Deo devoveamus: certum eſt has ſenſim, & ſine ſenſu nos ab illius avellere cultu, in nobis charitatis ardorem extinguere, & cauſam eſſe, quod pleraque ſacrificia noſtra ſimilia ſint illis miſerorum Iſraelitarum, qui vix Domino ſacra obtulerant in actionem gratiarum, eo quod ipſos de ſervitute eripuerat, cum reverſi ſunt corde in Ægyptum, & idolo thus adoleverunt. In hujuſmodi familiaritatibus omnis amittitur ſolitudinis ſpiritus, memoria oppletur idea creatarum rerum, quæ relictæ fuerunt; habitus antiqui iterum excitantur, & cor omnibus æſtuat cupiditatibus, quibus agitantur, qui in mundo ſunt, quin ſit in mundo.

Averte oculos meos ne videant vanitatem. Pſal. 118. Ita David orabat Deum. Heu! quamdiu Principis hujus oculi intenti fuere, ut hæc funeſta objecta intuerentur? Quoties cor ejus expertum eſt vividas voluptatum, & vanitatum mundi impreſſiones? Tu vero, ſoror mea, ex quo ſpiritus tuus apertus fuit luminibus rationis, ſenſiſti manum Domini te attrahentis ad ſe, ut te in penitioribus tabernaculi ſui adytis abſconderet. Avertit oculos tuos ab objectis fallacibus, quæ fortaſſe cor tuum ſeduxiſſent; neque aliis occupata rebus fuiſti, quam pulchritudine domus Dei, & requie Sanctuarii ipſius. Incipiebat ſe mundus oſtentare tibi per ea, quæ in ipſo ſunt illecebrarum pleniſſima, & niſi maturato Deus avertiſſet inde oculos tuos, amaſſes vanitatem, non ſecus ac aliæ plurimæ ætatis, ſexus, & generis tui.

Deus eſt, quem ad Religionem evocat, aliis plurimis prætulit.

Elegit te Dominus, ut ſis ei populus peculiaris. Deut. 26. Ita eſt, Deus te prætulit tot aliis, quos eligere poterat, ſicuti elegit te, & quos inter mundanæ vitæ impedimenta perire ſinit. Hæc eſt prælatio bonitatis, quam hic unus miſericordiæ Deus facere poteſt. Cum homines nos præferunt aliis, id agunt; quod nos ſuis conſiliis utiliores, vel amore ſuo digniores exiſtimant; ſed Dominus prælationem noſtram in ſua tantum miſericordia conſtituit. In oculis ejus æque ſumus beneficiis ipſius indigni, cumque ex nobis nihil ſimus, non aliud habemus meritum, quam quod ejus nobis confert electio. Quis ergo te a tot aliis ſecrevit, qui cum eaſdem, ac tu, haberent ad religionis ſtatum diſpoſitiones, in proceloſo mundi pelago permanſerunt? Gratia tua, Domine, tibi dicendum eſt, me a pueritia prævenit, meque prætulit tot aliis, qui æque digni erant, atque ego. Me autem inter tot alios elegiſti, quia voluiſti. Hæc ſunt immenſi tui amoris ſecreta, quæ ſcrutari creaturæ non licet; ſed quæ me humiliare debent, atque impellere, ut tibi æternum gratias agam. *P. Maſſillon.*

Ille, qui a Deo ad Religionem vocatur vocationi ſuæ eſſe debet fidelis.

Vocabis me, & ego reſpondebo tibi. Job. 14. Hoc dicendum eſt ab eo, qui ad religioſum ſtatum vocatur, ut ſe vocationis gratiæ fidelem exhibeat. Vocaſti me, Domine, & conjeciſti in me oculum amoris tui, qui a corrupta ſæculi maſſa me ſeparat; ego vero in animi grati monumentum tibi ſacrificare volo, quidquid pro me mundus habet illecebrarum. Vis me ab illius nequitia, & corruptione præſervare; ego vero illius pompas, & vanitates tibi immolare volo. Tu me ab eo liberas, ſcis enim hunc eſſe mihi inimicum; ego vero ab eo ſecedere volo, quia novi, hunc eſſe inimicum tuum. Huic mundo, quantumvis vanus ſit, non deeſſet fortaſſe, unde me alliceret: neque enim ita durus ſum, ut illecebris illius non afficiar. Omnes ſenſus mei pro illo mihi loquuntur. Sed tuus eſt inimicus, Domine; perfidus odit te, & tu illum odiſti; horret inſtituta tua; tu mihi teſtaris neminem & illius, & tuum eſſe poſſe amicum. Hoc ſatis, ut omnem cum illo conſuetudinem intermittam. *P. Cheminais.*

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & Sententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

Hanc vitam, hunc Ordinem, hoc Inſtitutum (Religioſorum) ſi laudare velim, neque digne valeo. Auguſt. de moribus Eccleſ. cap. 31.

Proponuntur conſilia in lege Evangelica, non ut novum nobis onus imponatur, ſed ut juvemur ad onus mandatorum melius ferendum. Idem, Serm. 9. de verbis Domini.

Non putemus tantum effuſionem ſanguinis eſſe martyrium; ſemper eſt enim martyrium Chriſtianis ac Religioſis. Idem, vel Author Serm. ad Fratr. in Eremo.

Felix

Felix neceſſitas, quæ ad meliora compellit! Epiſt. 45.

Horum opes ſunt in paupertate, poſſeſſio in peregrinatione, gloria in contemptu, potentia in infirmitate, fœcunditas in cælibatu. Gregor. orat. 12.

Qui deliciis minime ſtudere pro deliciis habent, qui regni cœleſtis gratia humiles fiunt, qui in mundo nihil habent, & ſupra mundum exiſtunt, qui pro portione Dominum habent, qui propter regnum cœleſte inopia laborant, & per inopiam regnant. Idem, ibidem.

Quod faciunt Angeli in Cœlis, hoc Monachi faciunt in terris. Hieronym. in Pſalm. 115.

Certe flos quidam, & pretioſiſſimus lapis inter Eccleſiaſtica ornamenta, Monachorum & Virginum chorus. Idem, Epiſt. ad Marcellam.

Prima virtus Monachi eſt contemnere hominum judicia, & recordari Apoſtoli dicentis, ſi adhuc hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem. Idem, Epiſt. 26. ad Pammachium.

Jam incipio Chriſti eſſe diſcipulus, nihil eorum, quæ ſunt in mundo, deſiderans. Ignatius Martyr, in Epiſt. ad Roman.

Chriſti jugum ſuave eſt, ſi ornamenta putes cervici tuæ eſſe, non onera. Ambroſ.

Sicut e ſummo montis vertice proſpectantibus omnia puſilla videntur, ſic Religioſi animo in Cœlis habitantes, omnia terrena quaſi prava & vilia deſpiciunt. Chryſoſt. Homil. 15. ad popul. Antioch.

Reliquis procella & fluctibus jactatis, Religioſi ſoli in tranquillo portu & ſecuritate ſumma, in Monaſteriis reſidente, velut ex Cœlo, ipſo, cæterorum naufragia proſpectant. Idem, lib. 3. adverſ. vituperat. vit. Monaſt.

Attendamus nobis ipſis, ne forte dum anguſtam & arduam viam nos pergere aſſerimus, latam & ſpatioſam viam teneamus. Joan. Climachus, Gradu 2. & 23.

Religioſi ſunt illi, qui ſe ſuaque divino ſervitio mancipant, quaſi holocauſtum Deo offerentes. S. Thomas, 2. 2. Quæſt. 186.

Religio ſancta, in qua homo vivit purius, cadit rarius, ſurgit velocius, incedit cautius, irroratur frequentius, quieſcit ſecurius, moritur confidentius, purgatur citius, remuneratur copioſius. Bernard.

Quid ſibi vult quod eadem promiſſio facta eſt pauperibus & Martyribus, niſi quia vere martyrii genus eſt paupertas voluntaria? Idem, Sermon. 1. de Sanctis.

Genus martyrii eſt ſpiritu facta carnis mortificare, ille nimirum, quo membra caduntur, horrore quidem mitius, ſed diuturnitate moleſtius. Idem, Serm. 30. in Cantic.

Infirmis & puſillis corde neceſſe eſt, ut quem ſemel ponere pro Chriſto non ſufficiunt, ſaltem minori quodam ſed diuturniori martyrio ſanguinem fundant. Idem, Serm. de S. Benedicto.

In humanis rebus, & in hac peregrinatione, nihil tam efficaciter gerit in ſe imaginem cœleſtis patriæ, quam Monaſtica converſatio, & Congregatio divino cultui addicta. Laurent. Juſtinian. de Monaſt. perfect. cap. 6.

Quos, quo nomine appellem neſcio, homines cœleſtes, an Angelos terreſtres, degentes in terris, ſed converſationem habentes in cœlis. S. Bernard. vel alius Author, ad Fratr. de monte Dei.

Ad ſerviendum veniſti, non ad regendum, ad patiendum & laborandum ſcias te vocatum, non ad otiandum & fabulandum. Imitat. Chriſti, libr. 1. cap. 17.

Vita boni Religioſi omnibus virtutibus pollere debet, ut ſit talis interius, qualis videtur hominibus exterius. Ibidem, cap. 19.

Cogita frequenter ad quid, & cur ſæculum reliquiſti? Nonne ut Deo ſervires, & ſpiritualis homo fieres? Ibidem, cap. 25.

O grata & jucunda Dei ſervitus, qua homo veraciter efficitur liber & ſanctus! Ibidem.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia penu hoc in argumento poſſit depromi.

Religionis, ordinisque religioſi definitio.

RElígio eo in ſenſu, quo iſtic accipimus, non aliud eſt, quam certus vitæ ſtatus, in quo ad chriſtianæ religionis perfectionem tenditur per vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ, quæ ideo religionis vota dicuntur.

Ad hujus definitionis elucidationem 1. Non dicitur, quod qui hunc ſtatum ingreſſus eſt, ad perfectionem pervenerit; Religioſus non tenetur eſſe perfectus, neque ſe perfectum eſſe profitetur, ſed ad perfectionem toto niſu contendere, & adſpirare debet, ut ſuo ſatisfaciat officio, ac muneri. 2. Dicitur ſtatus, quia in illo firmitas, duratio, & perſeverantia ſunt neceſſariæ: namque aliud eſt eſſe perfectum, aliud vivere in ſtatu perfectionis. Exempli gratia homo alteri paret homini, quamdiu ſibi parere placuerit, neque ideo ſtatum, vel conditionem mutat, ſed oppoſitum accidit, ſi in omni vitæ ſuæ ſpatio ſeſe illius addicat ſervituti. Ita actiones religioſæ per ſe religioſum non conſtituunt, niſi duæ iſtæ conditiones inveniantur, quarum altera eſt, quod hic illas ex voto faciat, quin ipſi integrum ſit eas relinquere, vel etiam earum voluntatem habere; altera vero eſt, quod hæc obligatio non ſit ad tempus, ſed pro toto vitæ decurſu, tunc enim propter firmitatem, atque immutabilitatem, hoc vitæ genus fit ſtatus. 3. Accedat neceſſe eſt Summi Pontificis approbatio, ſine qua ordo religioſus non eſſet, neque in eccleſia reciperetur veluti religio, ubi ſolemnia vota emitterentur.

Quenam ſit perfectio ad quam religioſus tendere debeat.

Perfectio, ad quam religioſus per ſtatum ſuum tendere tenetur, eſt charitatis perfectio, S. Thomas 2. 2. quæſt. 86. articul. 7. ait: *Religionis ſtatus eſt quodam exercitium tendendi in perfectionem charitatis, ipſa perfectio charitatis eſt finis ſtatus religionis.* Religioſus ſtatus iis vacat exercitiis, quæ ad charitatis perfectionem veluti ad ſtatus hujus finem adducit; huc tendere debet religioſus; hic finis eſt, ad quem curas omnes debet impendere. Quamtumvis autem chriſtianus quilibet ex ſpiritu chriſtianiſmi, & chriſtiani qualitate ad charitatem tamquam ad legis finem, uti eam S. Paulus appellat, tendere debeat; tamen religioſus id facit, & facere debet modo prorſus alio; & hac de cauſa, ſicuti S. Thomas animadvertit, dicitur religioſus, quia cum aliquid pluribus convenit, hoc tribuitur, & præcipue ſpectat ad eum, a quo perfectiori modo poſſidetur.

In quo ſita ſit obligatio qua religioſi ad perfectionem contendere debent præ ceteris.

Per occaſionem eorum, quæ a S. Thoma, aliiſque Doctoribus traduntur, religioſis videl. ex vi ſtatus ſui ad perfectionem eſſe contendendum, quæritur, utrum qui in mundo permanent hoc ipſum præſtare teneantur; Dei quippe Filius hæc dicit mortalibus omnibus cujuſlibet ſtatus, & conditionis illi ſint: *Eſtote perfecti, ſicut Pater veſter cœleſtis perfectus eſt.* Matth. 5. Reſponderi poteſt, utroſque teneri pro viribus ad propriam ſtatus ſui perfectionem acquirendam conniti; ſed in Chriſtianiſmo duplex perfectionis genus, quarum quævis plures habet gradus; altera, quæ reſpicit bonum eorum, qui in mundo vivunt, eaque eſt ad unguem ſervare præcepta, & altera, quæ in religioſis exigitur, quæ eſt ſervare præcepta ſimul, atque conſilia. Itaque primi illi primo modo perfecti eſſe debent, atque conari, ut in dies in perfectione proficiant: ſecundi vero conari debent, ut in conſiliorum obſervantia, præter præcepta, creſcant, hæc enim ea perfectio eſt, cui ſeſe obligarunt. Cum autem iſta perfectio ſit maxime ſublimis, cum dicimus religioſos ad perfectionem conniti debere, ad hunc ſublimiorem intelligimus gradum ſecundum S. Thomæ regulam, qua præſtantiſſimæ ſpeciei nomen, quod omnibus eſt commune, defertur.

Cum religioſus ex vi ſtatus ſui teneatur ad perfectionem charitatis, & intimæ cum Deo unionis contendere, quæritur quibus mediis ad hunc finem debeat pervenire, & Doctores cum S. Thoma quæſt. citata

art. 2. reſpondent per vota, & regulas ſuas, quibus tamquam mediis neceſſario uti debet, ut finem ſuum conſequatur. Hæc inevitabilis eum urget neceſſitas velle perfectum eſſe, & hac via ad hunc terminum contendere: qua in re ſi deficiat, ſibi perſuadere debet, ſe peccare; quod ſi quæras, quodnam peccatum hoc ſit, & in quo conſiſtat: Theologi mortale eſſe dicunt, ſi religioſo conſilium non ſit ad hujus ſtatus perfectionem non perveniendi, neque id præſtandi, quod opus eſt, ut illuc perveniat. Nam licet non teneatur re ipſa perfectus eſſe, tenetur ſaltem non habere contrariam voluntatem, neque ſe perfectionis inimicum profiteri. Peccatum veniale tantum eſt, ſi religioſus vere vult ad perfectionem contendere ea adimplendo omnia, quæ ſecum habent adnexam ſub lethali peccato obligationem: quamvis per ignaviam, & ſpiritus negligentiam nolit hunc ſubire laborem, qui in acquirenda perfectione requiritur; dummodo formalis abſit contemptus.

Diſcrimen inter laicum, & religioſum generaliter loquendo.

Ut liqueat, quodnam interſit diſcrimen inter religionis, & ſæculi ſtatum, dicendum eſt, quemadmodum ſæcularium finis eſt contendere, ut ſalutem ſuam operentur, ſervientes Deo, præcepta ejus ſervantes, & evitantes peccata; ita religioſorum finem eſſe ad perfectionem ſuam conniti ſequendo Jeſum Chriſtum, illius conſiliis obſequendo, mundum relinquendo non ſolum cordis affectu; ad id enim omnes etiam Chriſtiani tenentur; verum etiam reali ſeparatione a mundo, & iis rebus omnibus, quæ mundum conſtituunt, opibus, voluptatibus, honoribus, propria voluntate, & iis, quæ in nobis fovere poſſunt amorem proprium, & ſenſibilium rerum amorem, ut amplectantur paupertatem, paſſiones, & humiliationes, utque libertatem ſuam abrogent, & in jugi vivant ſubmiſſione.

Quid eſt votum, ejus definitio, & præſtantia votorum religionis.

Votum, Doctores inquiunt, eſt promiſſio ſcienter, deliberate, ac libere facta Deo de re bona, & meliori, quam oppoſita ſit. Juxta definitionem hanc, nec ea, quæ mala ſunt, nec neutra eſſe poſſunt voti materia, immo neque ea omnia, quæ bona ſunt, veluti matrimonium, quia adhuc melior eſt cœlibatus. Religionis autem vota non ſolum habent qualitates, quæ requiruntur; verum etiam inter omnia vota, quæ emitti poſſunt, tria, quæ religioſum ſtatum conſtituunt, procul dubio ſunt ampliora, præſtantiora, perfectiora: quia quemadmodum tres magni ſunt obices, qui prohibent, ne ad chriſtianiſmi perfectionem perveniamus, videlicet concupiſcentia oculorum pro divitiis, concupiſcentia carnis pro ſenſuum voluptatibus, & vitæ ſuperbia pro inquiſitione honorum, & gloriæ; tria religionis vota, paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ, auferunt tres hos obices, qui chriſtianæ perfectioni adverſantur, & efficiunt, ut homo ſeſe perfecte Deo tradat.

Quod ſit ex voto, magis meritorium eſt, quam quod ſine eodem peragitur.

In votis autem illud utiliſſimum eſt, quod quæ ex voto fiunt, coram Deo ſunt magis meritoria, & laudabilia, quam quæ fiunt ultro, quin hoc pacto ea facere teneamur. S. Thomas 2. 2. quæſt. 88. artic. 6. tres adfert, eaſque validas rationes. Prima eſt, cum religio omnem moralium virtutum ſit præſtantiſſima, cumque votum ſit actus religionis, hoc eſt res prorſus ſancta, & jam conſecrata Deo, maximi eſt meriti. Altera eſt, in actionibus, quæ ex voto fiunt, multo plus conferri Deo, quam in illis, quæ aliter fiunt; quia non id tantum offertur illi, quod fit, ſed quod majus eſt, offertur illi impoſſibilitas, in quam noſmet adduximus aliter agendi, eique propria libertas offertur, quæ maxima eſt oblatio, maximumque ſacrificium, quod fieri poſſit; atque ut utar comparatione Sanctorum Anſelmi lib. de ſimilitud. ac Thomæ, Deo arbor ipſa cum fructibus datur. Ratio tertia eſt, omnium actionum externarum bonitatem a voluntate præſertim oriri; ita ut quo perfectior eſt voluntas, eo perfectiora ſint opera, quæ ab illa procedunt. Certum eſt autem, voluntatem, quo firmior, & conſtantior eſt, eo eſſe perfectiorem, quia magis abeſt ab eo defectu, quem Sapiens Prov. 13. in tepidis corripit, *vult, & non vult piger*, & magis apta ad operandum cum inconcuſſa ea firmitate, quæ a Philoſophis exiſtimatur tamquam una ex conditionibus virtutis, & quæ per vota certiſſime acquiritur.

In religioſa vita nihil perfectum eſt, quod in votis non contineatur.

Si paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ vota ſumantur in ea omni extenſione, quam Sancti illis tribuerunt, certum eſt, nihil in religioſa vita eſſe ita magnum, & perfectum, quod in illis non contineatur. Verum ſi literali, craſſiorique modo ſpectentur, atque pro paupertate ſimplex exteriorum bonorum abnegatio, pro caſtitate ſola ſenſuum puritas, & pro obedientia vulgaris, communiſque intelligatur ſubmiſſio, quæ vulgo ad id redigitur, ne in illum inſurgas, qui præeſt, & ab eo in neceſſitatibus aliquam expectas facultatem: quamquam hæc neceſſaria ſint ad acquirendam religioſæ profeſſionis ſanctitatem, tamen religio ad altiora contendit, & longe ſublimiorem diſpoſitionem requirit. Hic ſtatus eſt angelicus, qui intra adeo arctos fines contineri non poteſt, & illic ſubſiſtere velle, idem eſt, ac velle ad ſimplicia fundamenta redigere ædificium abſolutiſſimæ pulchritudinis, & magnificentiæ.

Adminicula quibus religioſi ad eminentē ſanctitatē ſe te attollere poſſunt.

Idem S. Thomas 2. 2. q. 88. artic. 6. docet Religioſum per tria vota, quæ emittit, fugere, quantum poteſt, peccatum, & occaſiones, quæ in illud inducere poſſent; etenim, uti S. hic Doctor animadvertit, ille procul abeſt ab alienis bonis, vel furandis, vel concupiſcendis, qui ne ſua quidem vult retinere; neque illicitis obſecuturus eſt voluptatibus, qui alicitis abſtinere decrevit, neque ſuam divinæ audet voluntati præferre, qui propter amorem Dei voluntatem ſuam hominis ſubjicere voluntati conſtituit. Per hæc eadem vota ſe in beatam adducit neceſſitatem inſerviendi Deo, & una æternam ſibi comparandi felicitatem; ſibimet injicit inevitabilem neceſſitatem chriſtianarum virtutum exercendarum, ſeu theologalium, ſeu moralium, pœnitentiæ, charitatis erga proximum, humilitatis, mortificationis ſenſuum, & affectuum, & vigilantiæ in iis rebus omnibus, quæ chriſtianum ad eminentem ſanctitatis apicem poſſunt attollere.

Per religioſam profeſſionem obtinetur remiſſio peccatorum omnium, quæ in ſæculo fuerant patrata.

Inter reliqua religioſi ſtatus bona, Doctores omnes poſt D. Thomam docent, ingreſſum in religionem alterum eſſe Baptiſmum, qui peccata in ſæculo commiſſa remittit non ſolum per viam indulgentiæ, verum etiam per viam ſatisfactionis, quippe illud moleſtiſſimum opus eſt, quod ſuſcipi valeat, necnon per viam meriti, cum illud comprehendat actum, cujus pretium eſt inæſtimabile. Hanc rationem tradunt Theologi, quia hæc indulgentia, vel remiſſio non oritur ex conceſſione a ſummo Pontifice facta, quæ plures exigit conditiones, quæ non ſemper inveniuntur in illis, quibus indulgentiæ conceduntur, ſed ex ipſa natura actionis, quæ fit, quæ talis eſt, ut quovis tempore, quolibet in loco, & in omni perſonarum genere eumdem obtineat effectum. Hoc probatur etiam auctoritate S. Hieronymi Epiſt. 25. & Epiſt. 8. ad Demetr. qui hac ratione convictus ait, hac in re vitæ religioſæ profeſſionem non multum a Baptiſmo diſtare. Et S. Bernardus, cui non minus perſuaſum eſt de hac veritate, duas alias adfert rationes, quarum altera eſt magna pœnitentia, cui temet ſubjicis, & quam ſecum adfert hæc actio; altera vero præſtantia vitæ ſpiritualis, quam amplecteris.

Qui vota religionis emittit ab aliis votis omnibus diſpenſatur.

Inde etiam innoteſcit præſtantia oblationis, quam tuimet ipſius facis per hæc tria religionis vota, quod omnes tenent Canoniſtæ, eum, qui aliud quodlibet antea votum nuncupaſſet Deo, exempli gratia, Romam, vel Jeroſolymam adeundi, pauperibus diſtribuendi, quidquid boni acquirere poſſet, toto vitæ ſpatio in Xenodochiis inſerviendi, quotidie in ſolo pane, & aqua jejunandi, cilicium aſſidue ferendi, & demum aliud quodcumque votum, omnino hoc debito fuiſſe defunctum, ubi religionem ingreditur: eum omnes obligationes, quas præcedenti voto contraxerat, ex tunc confundantur, & commutentur in illud religioſæ vitæ, tamquam in aliquid perfectius.

Vita religioſa eſt ſpecies martyrii.

In religioſo ſtatu nihil nobilius, ac præſtantius eſt, quam hæc ſui ipſius traditio in manibus Dei per tria vota, quæ ibi fiunt; quod adeo eximium, & heroicum eſt, ut Sancti hunc ſtatum cum martyrio conferre non dubitent. Et ſane hoc juge martyrium eſt,

quod

quod re ipſa, S. Bernardus ait, habet aliquid minus horribile, quam illud, quo corpus tormentis laniatur, ſed quod ſimul eſt diuturnitate crudelius: illud enim, quod tyranni fidelibus inferebant, ictu gladii terminabatur, illud vero religioſorum nequaquam uno perficitur ictu; longum martyrium eſt, quod quotidie inſtauratur in nobis modo per ſuperbiæ noſtræ dejectionem, modo per propriæ voluntatis, propriorumque luminum annihilationem, ita ut cum Pſalmiſta dicere poſſimus: *Propter te mortificamur tota die, æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis*. Pſal. 43. Attamen noſtra in hoc ſtatu ſubmiſſio talis eſſe debet, ut quemadmodum Martyres nequaquam eligebant genus ſupplicii, & mortis, ſed præſto erant ferendo, quicumque ſibi cruciatus inferrentur; ita religioſus ſemper paratus eſſe debet ad omnes ſubeundas mortificationes, quæcumque ipſi ingerantur.

Obligatio per votum contracta non minuit libertatem.

Quamplurimi prædicant, omnia inveniri bona in religioſo ſtatu, & in ſacrificio, quod noſtrummet ipſorum facimus per vota; ſed vota, inquiunt illi, homini auferunt libertatem, quod bonum eſt pretioſiſſimum. Sed D. Thomas, & cum eo omnes Theologi reſpondent, tantum abeſſe, quod libertas per vota auferatur, ut fiat perfectior, quia votorum effectus eſt confirmare voluntatem in bono, & prohibere, ne in malum pertrahi patiatur. Hoc autem nullatenus deſtruit libertatem, non ſecus ac perfecta libertas, qua Deus, & Beati fruuntur, nequaquam in illis deleta eſt per impoſſibilitatem peccandi.

Mala vocationis religioſæ tentatio.

Ignoret ſane opus eſt, quid inter homines fiat, qui eorum probat ſententiam, qui credunt, eos, qui ſeſe Deo mancipare volunt, in mundum eſſe remittendos, ut vocatio eorum probetur. Si animæ perfectæ ibi non ſine graviſſimis periculis permanent, quomodonam illæ, quæ infirmæ ſunt, & vix ipſa virtutis habent rudimenta, evitare poterunt laqueos, qui ubique ſibi tenduntur. Quis dubitare poteſt, quominus hæc certiſſima via ſit ad optimas quaſque intentiones, & ſanctiſſima conſilia diſſipanda?

Quantum debeant Deo illi, quos ad religionem evocavit.

Nullum eſt momentum in vita eorum, quos Deus eduxit ex mundo, quod inſumendum non ſit in gratiis eidem agendis; & licet plura viverent ſæcula, nequaquam ſatis temporis illis ſuppeteret, ut cor ſuum effunderent coram illo, eique exprimerent grati animi ſenſum ob illius beneficia, non quidem jugi meditatione, ſed in omnibus circumſtantiis, & locis vitæ ſuæ cum eo loquentes, nihilque facientes, quod non ſit conſiliis ejus conforme, & quod illi placere non poſſit.

Error eſt ſatis communis in religioſis domibus, exiſtimare, ſe profeſſionis ſuæ muneribus eſſe defunctos, cum aliqua ſervatur in præcipuis officiis diligentia, cum interim infringantur regulæ, quæ minoris momenti ducuntur, & ſine ulla religione negligantur ea, quæ minus neceſſaria creduntur.

Religioſus, poſtquam mundum reliquit, ſe ipſum debet abnegare.

Mundum non ſine magno labore relinquimus, quin tamen in hoc maximum eſſe meritum gloriari valeamus: primum caput eſt ſe ipſum relinquere, in ſincera abnegatione vivere, ſeſe Jeſu Chriſti ſpiritu replere abjiciendo ſpiritum mundi, & numquam ad ea reverti, quæ ſemel relicta fuere. Cavendum eſt, ne recentes nectantur affectiones, quibus repleatur locus earum, quæ deſtructæ fuerunt, & quæ eaſdem gignunt curas, motus eoſdem, eaſdemque ſollicitudines. Malum hoc adeo commune illis eſt, qui ſeſe divino cultui addixerunt, & adeo pernicioſum eorum ſaluti, atque tranquillitati, ut numquam poſſint ſibimet ſatis invigilare, ne in tantum periculum decidant. Dæmones hunc tendunt laqueum in iis etiam cœnobiis, ubi diligentior viget obſervantia, & ubi omnia optime inſtituta ſunt.

Si magnæ ſunt religioſorum obligationes, magna ſunt quoque ſubſidia; & quicumque conferre voluerit officia, quæ quatenus Chriſtiani per Baptiſmum contraximus, & modica auxilia, quæ in mundi vita inveniuntur, ut illa obeamus, cum officiis, quæ nobis præbent obſervantiæ, ubi ſanctæ, ac bene inſtitutæ ſint, haud ambiget, quominus in priori ſtatu adſint difficultates ferme inſuperabiles; & in altero inveniantur facilitates, & ſubſidia numero fere carentia, ut vocationis ſanctitati reſpondeatur.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentioribuſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Diverſam ideam quam de religioſo ſtatu homines concipiunt.

Pauci æquam ſibi religioſi ſtatus adſtruunt ideam. Alii quidem ſimiles illis Iſraelitis, qui terram promiſſam, nonniſi eminus proſpexerant, religioſum ſtatum gravem eſſe putant ſervitutem, exiſtimant clauſtrum eſſe carcerem, velum jugum eſſe non ferendum, & religioſam vitam eſſe mortis ſpeciem eo ſæviorem, quo diuturniorem. Si de religioſa profeſſione juxta eorum ideam judicium ferendum eſt, eſt irrevocabilis acceptatio carceris aſſidui, & vita crucibus, & mortificationibus contexta; funus eſt hominis viventis, qui ultro ſe ipſum ſepelit in arcta cella, tamquam in ſepulchro, & qui omnibus urbanæ vitæ voluptatibus mortuus dies in triſtitia, gemitibuſque traducit, & in mundo non recenſetur amplius. Alii in aliud extremum ruentes credunt, religionem ſtatum eſſe adeo perfectum, ut in eo, nonniſi Chriſtianus Heroas eſſe deceat, eos omnes, qui illud ingrediuntur, ſtatim eſſe debere ab omnibus leviſſimis etiam imperfectionibus immunes, & ipſa die prima ad numeris omnibus abſolutam ſanctitatem pervenire. Hoc verum eſſet, ſi qui parentes, & bona relinquit, ſeipſum relinqueret. Vepres in uberrimis etiam agris inveniuntur, cultura prohibet quidem, ne adoleſcant, prohibere autem non poteſt, ne germinent. Alii ingrato ſimiles populo, qui de Ægypto egreſſus adhuc tenebatur deſiderio abjectarum dapum, quibus illic veſcebatur, ſtatum, quem ſunt amplexi, faſtidiunt, regulas tamquam duras leges, & clauſtra tamquam horrens deſertum reſpiciunt. In ſingulos greſſus ſpinas inveniunt; & nihil moleſtius eſſe putantes vita ſemper conſtanti, & frugi, religionem ſibi exhibent pravis cordis ſui affectionibus conformem. Status religioſus ſimilis eſt terræ promiſſionis: monſtra, quæ ibi germinare dicuntur, in mente illorum tantummodo ſunt, qui hujus vitæ ſuavitatem non norunt. Huc profecto nonniſi magnis ſumptibus pervenitur, maria traducenda ſunt, deſerta peragranda, hoſtes expugnandi, ſed ex tot victoriis quam uberes, ſuaveſque fructus percipiuntur? At neque hæc victoria tanti ſtat, quanti exiſtimatur. Deus, cui fidelis populus ſervit, artem habet ſternendi maximas quaslibet difficultates, & dulcedinem adſpergendi rebus illis, quæ amaritudine plenæ videntur. *P. Croiſet, tom. 3. in quo conſiderationes aſceticæ continentur.*

Veri religioſi idea.

Nunne dici poteſt, religioſum ſtatum ſocietatem eſſe ſecundum Jeſu Chriſti ſpiritum, & exemplum ſuaviſſimis mutuæ charitatis vinculis adſtrictam, jugibus humilis, & perſeverantis pietatis exercitationibus roboratam, & maximarum virtutum praxi conſecratam? Venerabilem eſſe ordinem perſonarum, quas Deus ſibi quodammodo ſecrevit, & quæ eum quodammodo ſe reliquis creaturis inviſibiles præbuerint, ſeſe in ſolitudinem recipientes, in loco tuto adverſus tempeſtates, quæ in ſingulas horas mundanis impendent, placidiſſima malacia fruuntur, qua magno ſalutis ſuæ negotio vacantes pro cœleſti patria laborant, virtutes tantum acquirunt, ſpiritualia ſolum bona conſectantur, & commode puris vitæ ſanctæ deliciis perfruuntur; unum ſibi Deum proponentes pro objecto, & fine votorum, & cogitationum ſuarum, omnia in lucro ponunt, re nulla turbantur, & cum confidentia, & hilaritate moriuntur. *Idem*.

Bona, quibus religioſi fruuntur.

Religioſus per ſtatum ſuum immunis eſt ab omni curarum moleſtia, qua mundani torquentur. Omnes vitæ caſus contemnens, ab hominum ingenio, & libidine minime pendens, per generoſam abnegationem liber a gravibus divitiarum ſollicitudinibus, quas Jeſus Chriſtus comparat ſpinis, per ſuam perfectam obedientiam propriæ etiam vitæ importunis expeditus curis unice ſalutis ſuæ vacans negotio, divino cultui prorſus addictus, ac Deo tantum placere quærens,

poteſt-

poteſtne ſtatus ſui dulcedinem non experiri? Quænam ſuavior tranquillitas? Fingite vobis, ſi licet, vitam hac beatiorem, atque ſanctiorem. Nonne jure Propheta inquit, meliorem eſſe diem unam in Domini domo traductam, quam mille in jucundiſſimis vitæ hujus voluptatibus impenſas? *Idem.*

Charitas, quæ in religioſis domibus regnat.

Quid in mundo invenitur, quod ad conſtantem, indeſeſſam, univerſalem accedat charitatem, quæ inter religioſos viget? Hæc minutiſſimas prævenit neceſſitates, graviſſimis ſolatium adfert infirmitatibus, apertiſſima excuſat errata, cum interim in mundo amicitia, quæ optime confirmata videbatur, vili cupiditate diſſocietur, cum impenſiſſimus amor, & officia maxime naturalia aliquot menſium morbo deficiant, ac tandem moroſa longe ſenectutis faſtidiis fatigentur. Religioſa in domo curæ, ſollicitudines, amor per ſupernaturalis charitatis exercitia creſcunt; hæc non ſunt amplius benevolentiæ monumenta, ſed officia. In mundo mutua ſunt officia, quia mutuæ ſunt neceſſitates; non modicum bonum eſt perfecto religioſo externis non indigere ſubſidiis, non teneri rationem habere ſummorum, & infimorum; carere poſſe horum quidem opera, illorum autem favore: verbo, videre, ut ita dicam, terram omnem ſub pedibus ſuis, quæ ipſi neque prodeſſe valeat, neque obeſſe. Qui in mundo vivunt, putant hujus etiam vitæ felicitatem eſſe religioſorum, & ſe eorum dumtaxat auribus cordium ſecreta committere, atque inter curas ſuas aliquod ſolatium inquirere. *Idem.*

De bono vitæ religioſæ generatim.

Religioſæ vitæ felicitas myſterium eſt plurimis occultum; ſi oculis habenda fides eſt, omnis illius ſpecies externa nos terret. Incipiendum eſt guſtando, quam ſuave ſit uni Deo in religione inſervire. Hæc ſtatus religioſi felicitas eo ſolidior eſt, quod non ſolis innititur bonis, quæ in hac ipſa vita guſtantur. Præcipuus hujus felicitatis fons eſt Jeſu Chriſti promiſſio, qui æternam pollicitus eſt felicitatem. Et ſane quisnam potiori jure putet, nomen ſuum in libro electorum ſcriptum eſſe? quis potiori jure ſperet, ſe a Domino æternam conſecuturum felicitatem, quam religioſus, qui propter Dei ſui amorem ſeſe obligat iis omnibus, quæ in evangelio ſunt perfectiſſima, & præceptis exactam omnium conſiliorum adjicit obſervantiam? Nonne ipſe Dei filius vitam æternam pollicitus eſt illis, qui mundi hujus bona propter amorem ejus relinquerent, præter centuplum in hac ipſa vita acquirendum? *Idem.*

Quid majus? quid generoſius hoc conſilio, quo virguncula omnia infringit vincula, quibus huic adſtringitur mundo, religionem ingrediens? In ipſo ætatis flore, cum omnia in mundo rident, cum nitent omnia, omnia ſeducunt, omnia alliciunt, ea ætate, quæ voluptatum tædio affecta eſſe nequit, qua omnes ſpes blandiuntur; cum eam ſollicitet vanitas, ac tot externæ, nitidæque ſpecies ad fallendum aptiſſimæ; cum pravi exempli torrens eam trahat, in lubrico ſtare, generoſe ex turba evadere, & quamvis tenaciſſimis amantiſſimæ conſanguinitatis vinculis detineatur, omnes has fugere illecebras, nexus omnes infringere, propriam ſacrificare vitam, ipſas etiam ſpes abdicare, pauperem, humilem, mortificatam, reliquos vitæ ſuæ dies intra anguſtum cellulæ ſpatium ſe includere, idque ut Deum impoſterum unice diligat: finge tibi, ſi potes chriſtianam virtutem magis heroicam, magiſque perfectam. Cum S. Bernardo hæc vocari poſſunt gratiæ Jeſu Chriſti miracula, quæ nobis minus admiranda videntur, quod communia. *Idem.*

Quomodo brevi ad conſummatam perfectionem non perveniatur eo in ſtatu, in quo innocentia eſt tamquam omnium virtutum baſis, ubi vigilantia leviſſimos etiam prævertit errores, ubi ſpiritus mortificationis minimos etiam affectuum impetus coercet, ubi pietas frequenti ſacramentorum alitur uſu, ubi fervor per bona exempla in ſingulos ferme dies creſcit? O ſtatum longe alium a ſtatu mundi, ubi ſolidæ virtutes adeo infrequentes ſunt, frequentes adeo lapſus, levis pœnitentia, pericula vulgatiſſima, & numerus electorum exiguus! *Idem.*

Religioſus mundi periculis immunis eſt.

Religioſus minus patet hoſtilibus telis, & in ejus ſtatu omnia aliquid conferunt ad illius tuendam, regendamque innocentiam. Solitudo tutum eſt contra ſæculi corruptionem perfugium. Inter clauſtra aer purus reſpiratur, donec, qui in mundo verſantur, virtutem adeo fragilem ſervare tenentur inter pericula, & occaſionum illecebras, virus ebibere coacti oculis quidem in vana mundi pompa, auribus vero in vulgatioribus converſationibus, atque ſibimet invigilare debentes, ad prohibendum ne illud in ipſa uſque penetret præcordia; verbo, coacti cum Babylonicis pueris in fornacis flamma verſari, & ut illi eadem nequaquam comburi. Numquid ploranda eſt religioſorum conditio, eo quod tot ex periculis eruti ſunt? *Idem.*

Ad religioſum ſtatum vocatio ſignum eſt prædeſtinationis.

Nemo æquius judicare poteſt, Deum ſpeciali modo velle ſalutem illius, quam ad religionem vocat, quam ſi conſideret terminum, a quo illam educit, illum, quo eamdem adducit, ipſamque vocationis illecebram. Primum autem; terminus unde illam educit, mundus eſt, ſcopulus ſaluti adeo terribilis non propter aſſidua tantum pericula, quibus fidelis anima patet, verum etiam propter inanem confidentiam, quam mundus inter ipſa ingerit pericula. Secundo; terminus, quo adducit illam, eſt religio, ſtatus utilis ſaluti, & propter ſolitudinem, quæ eſt perfugium, & ſtatio virtuti tutiſſima, & propter jugem vigilantiam, quam ipſa inſpirat ſolitudo. Tertio vocationis illecebra gratia eſt ſingularis, quæ complectitur beneficium Dei aliquem eligentis ex tot mortalium numero, quos in ſæculi corruptione relinquit. Hæc tria ſunt apertiſſima argumenta fortis, & efficacis voluntatis, qua Deus quærit ſalutem illius, qui ad Religionem vocatur. *P. Cheminais ſermone pro religioſa profeſſione.*

In religione omnia ad virtutem adducunt, & a vitio deterrent.

Ibi, quidquid ſancta zelus, ſanctuſque fervor religioſis divino animatis ſpiritu magis aptum ad propulſandos noſtræ ſalutis hoſtes ſuaſit, in uſum redigitur. Ibi bonum exemplum auctoritate eorum probatum, qui in Dei cultu conſenuerunt, omnem vim habet ſuam: e contra malum exemplum, ſi prodire audet, ut plurimum omni caret effectu, tum quia punitur, tum quia numquam probatur. Ibi omnia, quæ inita fuerunt conſilia ad ſervandum rectum ordinem, inſtituta, monita, exhortationes, pietatis exercitia ſunt totidem veluti valla, quæ eorum opponuntur cupiditatibus, qui ſuimet ipſius poſſent oblivisci. Decor ejus indumenti, quod geritur, ſanctitas loci, qui habitatur, dignitas ſtatus, quem amplexus es, efficiunt, ut omnem ſentias horrorem, & indignitatem peccati venialis, quod qui in mundo vivunt, adeo parum reformidant. *Idem.*

Senſus animæ religioſæ de beneficio vocationis.

Accepi, Domine, peculiarem hanc vocationis gratiam, beneficium hoc adeo pretioſum, ſed quod parvi penditur, quia a mortalibus parum cognoſcitur. Si ulla dignitas eſt, de qua gloriari liceat, hæc illa eſt, qua me a populo ſecernere voluiſti. Generis, nobilitatis, fortunæ bonorum, naturalium qualitatum decor, ille non eſt, quo amicos tuos diſtinguis. Sæpius hic nocet magis, quam proſit ad æternitatem. Sed vocatio tua quot ſecum adfert felicia ad ſalutem conſequendam præjudicia! Quanta illius bona ſint equidem ſentio, Domine, & quo magis impenetrabilem prædeſtinationis tuæ ſcrutor abyſſum, eo magis mihimet perſuadeo, te peculiaria iniiſſe ob ſalutem animæ meæ conſilia. Sine, Domine, me hinc tantum fructum percipere. Num credam me a te tanto affectum fuiſſe beneficio, ut mox in reproborum maſſa confunderer; me a te eo uſque deductum fuiſſe, ut me poſtea negligeres; me a te in deſertum fuiſſe adductum, ut ibi interirem? Heu! ſpero fore ut bonitas tua illud opus perficiat, quod adeo feliciter cœptum eſt. *Idem.*

Anima a Deo ad religionis ſtatum vocata, eſt veluti divino ſpiritu rapta. Ipſa etiam ſtupore perculſa ob facti ſui magnitudinem, & facilitatem, quam in eo perficiendo naneiſcitur, dubitat, utrum ipſa ambulet, an gratiæ alia agatur: tanta perfunditur voluptate ſequens illecebram, qua deducitur. Momento

ſapien-

ſapientior facta circa mundi vanitatem, quam omnes antiquitatis ſapientes, beneficio luminis, quo illuſtratur, ejus nihilum agnoſcit; & cum mundani nonniſi poſt diuturnam experientiam agnoſcant phantaſma, quod conſectati ſunt, ictu oculi omnium terrenarum rerum inane cognoſcit. Sola æternitas ob oculos ejus explicat infinitorum ſpatiorum durationem, & omnes illius intuitus figit. Intelligit illa non per ſe hæc omnia cognoſcere, ſed ope gratiæ vocationis ſuæ, qua illuſtratur, dum alii in tenebris verſantur: & quemadmodum ignis columna, quæ dux erat Iſraelitarum, altera ea parte facem præferebat Dei filiis, ex altera vero Ægyptiis caliginem offundebat: ita divina hæc illecebra, quæ animabus ad religionem evocatis tantum affundit luminis, iis, qui in mundo ſunt, chaos eſt impenetrabile. *Idem.*

Magnum ſacrificium, quod religioſus facit Deo mundum relinquens.

Si religioſus ſacrificare deberet hunc mundum, qualis eſt, vanum, fallacem, doloſum, imparem felicitati afferendæ, talem denique, qualem funeſta experientia illum oſtendit iis, qui in illius amore conſenuerunt, hoc ſacrificium tunc fortaſſe nonnihil ſui pretii amitteret. Sed virguncula non ſolum relinquit mundum, ſed ideam, quam concipit mundi. Modica, quam illius habet, experientia illi exhibet mundi imaginem longe pulchriorem, gratioremque. Imaginatio auget objecta, illis vividiores allinit colores, ac lineamenta illecebris refertiſſima; atque mendaci hac pictura ſupplet iis rebus omnibus, quæ in prototypo deſiderantur. Facile nobis fingimus, quod ignoramus, re ipſa ſpecioſius, atque jucundius. Ea ſumus ætate, qua hæc mundi figura, quæ præterit, nil nos videre ſinit præter externam ſpeciem, cujus fulgor nos decipit. Ita, quanquam mundus, ſi intus, & in cute inſpiciatur, fortaſſe tanta non ſit victima, cujus ſacrificium tantis ſtare ſumptibus debeat; Deus tamen, qui videt ideam, quam virguncula ejuſdem concepit, non dedignatur ſibi de nihilo magnum fieri ſacrificium. *Idem.*

In religione fit Deo propriæ libertatis ſacrificium.

Hoc in ſtatu, quem amplecteris, ſpiritus ſuam amittit libertatem: bonum, quod omnia ſæcula, omneſque mundi nationes tanquam cæteris quibuſcumque bonis præſtans exiſtimarunt. Adeo univerſale ſacrificium, ut omnia vitæ momenta amplectatur, ubi quælibet actio non fit amplius, niſi per externi motus impreſſionem. Sacrificium amori proprio adeo contrarium, ut rebus in omnibus illi crucem figat ſeveris legibus, conſuetudinibus, obſervantiis, regulari vigilantia, cui ex omnibus virtutibus amor proprius minime ſe accommodat, ibi nequaquam inveniens, ut alibi, neſcio quem nitorem, qui ejus palpat vanitatem; ibi vero omnem aliarum virtutum, quæ maxime heroicæ ſunt, inveniens amaritudinem. Sacrificium, quod in ipſum etiam noſtræ manſionis locum extenditur, hanc vel intra clauſtri cancellos in æternum coarctans, vel indeſinenter pro aliena voluntate commutans. Sacrificium, quod omnino aufert omnem commercii vitæ hujus ſuavitatem, nos a proximis, & amicis removens, atque uni alligans communitati, ubi ingenia, inſtitutio, ætas, & variæ mortalium qualitates ſæpe occaſionem præbent exercendi patientiam. Verbo, ſacrificium, quod hominem ſpoliat ſui ipſius ditione, ita ut non conſulendum ulterius ſit proprium cor, ut quod velit, innoteſcat, ſed aliena ſit exploranda voluntas. *Idem.*

Religioſo jugiter exercenda eſt mortificatio.

Propter Deum unice religioſus æternum affectibus ſuis inferre debet bellum, &, licet aliud ætatis æſtus ſuadeat, ſeſe contra inimici tela tueri. Quot ſecretæ victoriæ! quot heroicæ actiones, quarum Deus unus eſt teſtis! Quot auſteritatibus carnem ſuam infirmare contendit: quot vigilias, jejunia, preces, lectiones, meditationes adhibet, ut vincat? Quot commoda ſunt apud eos, qui in ſæculo maxime frugi habentur, quæ in religione ne de nomine quidem agnoſcuntur? Hoc procul dubio ſatis eſt ad deterrendas infirmas animas, quæ quotidie ſuæ deſunt vocationi. At æquum eſt, Domine, inquit fidelis anima, tanto ſumptu te amari. Tu mihi præbes bona, & ſecuritatem religionis; ego vero omnes illius difficultates, pœnaſque volo ſacrificare; tu mihi illius ſubſidia, & gratias procuras; ego vero illius cruces eligo, atque auſteritates. Hoc auſteræ vitæ genus, fateor, aliquid habet, quod ipſam naturam avertit, & ſenſus commovet; atque ſi illud ſolum intuerer, me poſſet deterrere; ſed ſpectandum eſt tanquam neceſſarium ad præſtandam fidem, quam Deo pollicitus ſum. *Idem.*

Religioſum ſtatum amplecti, ut Deo ſerviatur, heroicum eſt.

Relinquere, quidquid in mundo pretioſiſſimum habetur; generoſo contemptu conculcare, quidquid homines tot curis, laboribuſque conquirunt; ſibi in æternum interdicere omnes voluptates, quæ conſtituere videntur eas guſtantium felicitatem; ſe ſibimet auferre immolandum tanquam hoſtiam viventem pœnitentiæ, & mortificationi; hoc opus eſt adeo magnum, atque difficile, ut ſi Deus per gratiam ſuam hanc non immitteret mentem, neque præmiorum ſuorum promiſſione opus confirmaret, hoc humani ſpiritus infirmitati prorſus eſſet impoſſibile. Creaturæ enim nos adeo validis illecebris palpant, earũ fulgor adeo jucunde oculos noſtros perſtringit, earumque ſuavitates ita cordibus noſtris placent, ut ſolus immortalium cœli deliciarum adſpectus earum nobis affectum, & exiſtimationem valeat adimere. *Panegyricæ Orationes Domini Verjus, Paneg. vitæ religioſæ.*

Merces, quam promittit Deus religioſis [illegible]

Profecto niſi Deus ſuæ bonitati, ac prorſus divinæ liberalitati unquam deeſt; ſi præſtat fidem, qua recepit ſe in hac etiam vita centuplo remuneraturum eos, qui aliquid propter ipſius conſilia, cultumque reliquerint, heroicis his animabus retribuere debet aliquid adeo magnum, locuples, magnificumque, ut creata omnia, quæ illi reliquerunt, nihil cum eo collata videantur; ut palam videant, quam juſta fuerit eorum electio, & quam felix ſit ipſorum conditio... Statui potiſſimum veſtro, ſanctæ animæ, quæ omnia reliquiſtis, & quæ a periculoſa ſæculi corruptione voſmet ſeparaſtis, ut Jeſum Chriſtum ſequeremini; vobis, inquam, magnificæ illæ promiſſiones factæ fuerunt, vobiſque dici poteſt: *Gaudete, & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis.* Matth. 5. *Idem.*

In receſſu potiſſimum religioſæ domus ob oculos piarum animarum Deus effulgere ſinit eas claritates, quas ambitioſis, ſuperbiſque ſpiritibus abſcondit. Donec inordinato creaturarum amore tenemur, horribilis noctis caligine involvimur; furens affectuum commotio denſas excitat nubes, quæ menti lucem auferunt, & cœli radios prohibent: alienus hic ignis tantum fumi effundit, ut ſolem videre non poſſint. Sed qui omnibus humanis affectionibus vacui ſunt, hi puros imitantur ſpiritus, qui palam regis gloriæ majeſtatem intuentur: qui nullum amplius habent cum rebus terrenis commercium, hi jure benignos recipiunt influxus Solis æternæ veritatis. *Idem.*

Melior uſus, quem noſtræ libertatis facere poſſimus, eſt illam Deo conſecrare.

Si magnum eſt hominis bonum præditum eſſe libertate, quæ illum ſuper omnia creata attollit, & quæ in ipſo eſt, uti Sancti Patres inquiunt, viva imago, & expreſſa divinitatis ſimilitudo, dicere poſſumus, perfectionem beatitudinis ejus eſſe hanc libertatem quodammodo amittere, eam illi immolando, a quo recepimus. Deus nos liberos, ac noſtrummet ipſorum dominos reliquit, ut cum eo bonorum operum noſtrorum gloriam dividentes, ipſi etiam ęque, ac ille eſſemus æternæ felicitatis noſtrę opifices, ac noſtræ ſalutis principia: ſed vult, nos hanc libertatem impendere, ut noſmet beatiori ſubjiciamus ſervituti; vult, noſmet ipſos nobis catenas nectere, & ultro jugum illius ferre. *Idem.*

Per religionis vota Deo plus tribuimus, quam exigeret a nobis.

Prorſus cœleſti prudentia, & peculiari divini ſpiritus motu hodierna die, chariſſima ſoror, tanta animi præſentia temet inaudita ratione ſubjicis Deo per ſolemnia, & irrevocabilia vota, atque temet illi arctioribus, fortioribuſque vinculis præ cæteris fidelibus alligas. Noluerat ille omnem in te ſuam exercere auctoritatem, tibi integrum reliquerat plurima facere, quę tu tibimet interdicis; permiſerat tibi uſum bonorum, quæ natura, & fortuna tibi fuerant elargitæ, tu vero illa in æternum contemnis, ut illi ſervias.

vias. Hoc, ex S. Auguſtini ſententia, eſt, generoſitate, & magnificentia cum eo decertare. A te id exigit ſolum, quod ad ſalutem tibi neceſſarium eſt; tu vero illi offers, quidquid aliquid ſaluti poteſt conferre: ille tibi vitia, & peccata interdicit, tu vero propter illius cultum, & gloriam innocuorum etiam terræ bonorum uſum interdicis; reddis illi bona, quæ ab eodem acceperat, & quibus times, ne abutaris; non illius dumtaxat præceptis obtemperas, verum ipſa etiam conſilia tanquam irrogatas leges tibi putas; & ſatis eſt, te illius voluntates cognoſcere, ut inevitabilem tibi eas ſequendi neceſſitatem inſtare arbitreris. *Idem*.

Hodie facto hoc adeo ſancto, & ſolemni, meliorem naturalis libertatis partem abdicas; videris ipſa cordi tuo arctiores circumſcribere terminos, quam quos illi natura præſcripſit: omnia vota, omneſque affectiones tuas in uno tantum colligis objecto, qui Deus eſt. Non licet amplius oculos tibi tertam verſus convertere, nec ſinere, ut aliquis tibi ſenſus elabatur, quo palam fiat, te aliquid eorum, quæ in ea continentur, amare. Sed ille, cui tantam hanc facis oblationem, novit quo pacto jacturam tuam remuneretur: illi ſervire regnare eſt; & pro hac modica libertate, quam illi ſacrificas per vota tua, tibi redditurus eſt libertatem longe nobiliorem, præſtantioremque in hac ipſa vita, præter gloriæ libertatem, quam tibi reſervat in cœlo. *Idem*.

Præmia, quæ Deus in hac ipſa vita cō fert illis, qui ſe illi devovent.

Deus eſt fidelis, & veritas mentiri non poteſt. Mundi Salvator pollicetur, ſi nos propter amorem ſuum reliquerimus modicam illam dulcedinem, & voluptatem, quæ eſt admiſta tantæ amaritudini in libera bonorum mortalis hujus vitæ perfruitione, ſe nobis regnum æternum præparaturum in cœlo ad ea penſanda, quæ propter ipſum reliquerimus. Felix permutatio, S. Hieronymus exclamat, cœleſtia, pura, perfecta, & incorruptibilia pro fluxis, terreſtribus, & perituris bona percipere! Sed quam ſuavis eſt conſolatio, habere Deum optimum, & omnipotentem tanti boni ſponſorem, & vadem! ... Inter gaudia, & ſuavitates prorſus cœleſtes, quibus perfrueris, fateberis, Anima religioſa, Domini tui beneficiis longe ſuperari promiſſiones; te ultra centuplum oblationum tuarum recipere, & diem unam in Dei domo traductam longe meliorem eſſe, quam integrorum ſæculorum ſpatium in tabernaculis peccatorum. Tunc eum regio Propheta ſanctæ lætitiæ impetu acta exclamabis: quas gratiarum actiones, o Deus, quæ laudum ſacrificia tibi debeo, quia conſregiſti vincula mea, & quia cum uberrimo quæſtu adeo ſuavem, atque felicem cordis, mentiſque libertatem mihi contuliſti? Simul vero nonne in ſingulos dies te magis teneri cenſebis, tuum inſtaurare zelum, & fidelitatem erga Dominum adeo beneficum, omnem mentis tuæ vim, & libertatem, omneſque tui cordis ardores impendere, ut illius diligas bonitatem, & celebres beneficia? *Idem*.

Quid reliquum eſt, niſi quod tibi pollicear, adeo præclarum ſacrificium Deo acceptum eſſe, ipſumque tibi rationem redditurum magni depoſiti, quod inter manus ejus conſtituis, eumque tibi fideliter ſervaturum, juxta Apoſtoli verba, uſque ad magnam diem generalis retributionis. Remunerabitur ille conſtantiam, & fidelitatem magnificatum promiſſionum tuarum, quas hodie offers illi omnium earum rerum, quæ tibi pollicetur, liberans fidem; & pro cultu, quem illi præſtas in terra, te in æternum in cœlis remunerabitur. *Idem*.

Vota voluntatis noſtræ inconſtantiam certam faciunt, & etiam in bono confirmant.

Præter officia, quibus omnes homines bonum exercere tenentur, conſtituta ſunt vota, quibus homines, qui ſeſe Deo devovent in ſolitariæ vitæ profeſſione, ita alligantur, ut in felici neceſſitate verſentur illa adimplendi, quin eadem valeant retractare: vota, quæ animæ inconſtantiam confirmant, in ambiguitatibus certam faciunt, in languoribus roborant, eique in tentationibus ſubſidio ſunt, atque perfugio: vota denique, quæ ſanctas intentiones in tuto ponunt, & per quas cœli beatitudinem jam prævertens cum gratiæ ſubſidio anima poteſt voluntati ſuæ quamdam confirmationis in bono ſpeciem tribuere. *Fromentiero ſermone pro religioſa profeſſione*.

Quamvis puella Deo devoveret ſeſe ea in ætate, qua nondum omnem haberet, quæ par eſt, prudentiam, illius tamen actio adeo rationi conſentanea eſt, & hæc diſpoſitio, quam de ſe ipſa facit, illi adeo utilis eſt, ut ſit univerſe probanda. Aliquidne melius facere poſſet, ſi tota cœli, terræque ſapientia adeſſet illi, eamque illuſtraret? Quid, ut appoſite Tridentina Synodus inquit, homines in adoleſcentia omnibus patrandis ſceleribus pares ſunt, & pares non ſint meritis omnibus acquirendis? Eam habebunt ætatem, quæ ſatis ſit, ut ſeſe in interitum tradant; non habebunt autem, ut ſuæ ſtudeant incolumitati? *Idem*.

Religioſa vita verū eſt martyrium.

Hoc perſuaſum eſſe debet, religioſum deſtinatum eſſe crucibus, atque cruciatibus, ſtatumque illius a ſanctis omnibus habitum fuiſſe tanquam verum martyrium propter magnitudinem mortificationis, & abnegationis, quam continet. Et profecto quam aliam ejuſdem nobis adſtruere poſſumus ideam, ſi ille in lucem ſuam afferatur, atque conſideretur, tanquam imago, & imitatio fidelis vitæ Jeſu Chriſti? Crux ejus, proprie loquendo, ſemper fuit pars religioſorum, & quanquam hanc ille impoſuerit univerſis, qui ex ejus nomine appellari gloriantur, particulari privilegio facta eſt ſors Chriſtianorum, qui ſeſe vitæ religioſæ manciparunt; cum plerique eorum, qui in mundo vivunt, illam abjecerint. *Abbas Trappenſis in explicatione regulæ S. Benedicti tomo 1.*

Subinde nobiſmet ipſis dicere debemus: Heu! quandoquidem hunc aſſecutus honorem ſui, ut religioſus vocer, & ſim, omnibus religioſi hominis muneribus debeo perfungi, omneſque requiſitas conditiones habere. Quam enim turpe eſſet mihi adeo glorioſo nomine appellari, neque eidem ſatisfacere ea obeundo munia, quæ huic ſtatui ſunt inhærentia? Quis pudor in adeo ſublimi ſtatu eſſe poſitum, ejuſque perfectionem non habere? Quid mihi prodeſſet patrem, matremque reliquiſſe, omneſque mundi ſpes abjeciſſe, niſi vitam præter communem uſum vulgi duxiſſem? Nonne præſtitiſſet non reliquiſſe mundum, quam in religionem veniſſe, ut profeſſionem meam dedecore afficerem, vel ut communi vita meam proderem vocationem? Animum advertamus aliquando ad utiliſſimum hoc S. Pauli 1. ad Corinth. 1. monitum: *Videte fratres vocationem veſtram*: & dicamus, ſi verum eſt, hunc ſtatum mihi neceſſitatem inferre affectionem omnem a terrenis rebus avellendi, quantum ſcelus erit, me cor meum illis partiri? Et ſi forte aliquam in fervore veſtro deprehenditis relaxationem, ſtatim ita voſmet ipſos exprobrate: Heus tu! omnia ne te relinquere oportebat, ut huc venires? Omnes tibi deſerendi erant conſanguinei tui, omniaque abdicanda bona, ut hoc tantum faceres? Eo uſque progrediendum tibi erat, ut ex religionis gratia, atque ſtatus hujus bonis adeo modicum fructum perciperes! Perfectionis ſtatus tibi amplectendus erat, ut perfectionem omnino negligeres? *P. Bourdalove in ſermone manuſcripto hujus argumenti*.

Facilius eſt in religione, quā in mundo bonum pietatis ſenſum ſibi facere.

Qui diu vixit in mundo ſine alia qualibet cauſa, niſi quod in mundo vixit, ejus inanibus nugis repletur, neque habet amplius fervorem, primamque illam applicationem, qua eſſentialibus ſuis vacabat officiis. Rerum humanarum ideæ neceſſario divinas confundunt, & quemadmodum loquitur S. Bernardus de ſe ipſo, ſemper minores redimus, hoc eſt, iis vacui virtutibus, quibus antea præditi eramus: *Minor redii*. Quamobrem regius Propheta in impetu amoris ſui dicebat; quis mihi præbebit alas columbæ, ut eo me conferam, ubi puriorem adſpirare aerem valeam, & requieſcam? Sed in religione cum om-

nia

nia nobis virtutem ſuadeant, fervor diutius ſervatur, &c. *Idem in alio ſermone.*

Religioſus per profeſſionem ſuam omnibus mundi rebus abrenunciat.

Religioſus per profeſſionem ſuam ſibi in æternum mundi aditum intercluſit; omnibus ſeſe curis, & negotiis, non ſecus ac opibus, & voluptatibus abdicavit, & ſervitus Jeſu Chriſti, cui ſe addixit, non ſinit eum hominibus inſervire, niſi quatenus ſuæ profeſſionis ratio ſinit. Mortuus eſt rebus omnibus ſenſibilibus; monaſterium ipſius ſepulcrum eſt, ibique expectare debet, donec a Salvatore mundi vocetur, ut olim vocavit Lazarum, quem ex ſepulchro voluit educere. Meminiſſe debet, ſe vas eſſe divino cultui, & ſacro altarium miniſterio dicatum, impoſterum non ſine prophanatione in aliis uſibus adhibendum .... Si religioſus, qui nullis conſcientiæ ſtimulis agitatus, in mundi luce verſatur Magiſtratum aliquem in theatro videret, militem forenſia tractare, & artificem eruditis Academiæ ſcientiarum officiis operam dare, næ ille quidem vehementer obſtupeſceret: attamen, quamquam, quotieſcumque extra clauſtra aſceterii ſui inter hominum conſortia, & impedimenta verſatur, ſitus illius majorem illi ſtuporem debeat injicere, nihil in ſeipſo animadvertit, quod ſibi negotium faceſſat, & hic habitus, hæc figura adeo inſolita, quæ illum prorſus abnormem facit ab illis, cum quibus verſatur, nequaquam oſtendit illi nihil cum hac deformi vitæ ſuæ ratione eſſe comparandum ... Quid magis abnorme, quam videre religioſum, qui tamquam lampas ardens ex imo ſolitudinis ſuæ mundum illuminare debet, in hunc eumdem mundum prodire tamquam lampadem extinctam, quæ fumum, non lucem, emittit: *Non quidem lucens, ſed fumigans,* inquit S. Bernardus; videre hominem hunc a Deo tamquam mediatorem conſtitutum, ut ſeſe iræ ejuſdem opponat, ubi contra peccatores irritatus eſt, eadem peccata committere, pro quibus quotidie intercedere, preceſque tenetur effundere: videre demum eum, qui per cogitationes, verba, & actiones eſſe debet in cœlo, & cui inde non licet deſcendere, ſeſe demittere, ac immiſcere negotiis eorum, qui terrena tantummodo ſapiunt, & quærunt. *Abbas Trappenſis, tomo 2. de vita monaſtica officiis.*

Periculi, quod ſubit religioſus ſeſe mundi negotiis immiſcens.

Circa hanc veritatem unus eſſet omnium ſenſus, ſi ſerio cogitare vellemus, quid ſit religioſi hominis vita, & quid ſit homo, qui ſeſe negotiis ſæcularibus miſcet. Qui intellexit religioſum a Deo deſtinatum eſſe pietati interiori, illum vitam ducere debere in morum integritate, in requie, in jugi meditatione, ſeorſim ab hominibus, coram Deo, a cujus conſpectu, quatenus humana fragilitas ſinit, numquam recedat, non credet umquam illum ſeſe tantæ mentis evagationi objicere poſſe.....Hoc illud malum eſt, ad quod redigitur religioſus, cum ex ſe, ac injuſſus hujuſmodi ſeſe impedimentis immiſcet. Negotia, quorum curam gerit, illum totum exigunt, & flagitant; ipſe illis totum ſuum tempus impendit, ſuam navat operam, atque induſtriam. Hic torrens eſt, quod illum eo majori trahit pernicitate, quo magis vacat eidem in ſemet ipſo perutilem facere conſiderationem. Ille vivit inter homines, qui rebus in omnibus ſequuntur morum, quem odium, vel avaritia illis inſpirant, atque illius vitia, mores, & placita haurit. Diſſipatus eſt in vitæ ſuæ ratione, proprio mordicus inhæret ſenſui, ardens eſt in negotiis ſuis; verbo, religioſus eſt ſine religione, qui in omnibus actionibus, verbiſque ſuis animæ tumultum, ac perturbationem præſefert. *Idem.*

Status religioſus ſtatus eſt pœnitentiæ.

Religioſus deſerit mundum, ac ſeipſum in aſceterio quodam veluti in carcere claudit, ut pro peccatis ſuis divinæ ſatisfaciat juſtitiæ. Tradit corpus ſuum morti voluntariæ, ut animæ vitam redimat. Omnia religionis exercitia, vigiliæ, jejunia, labores, ſolitudo, omneſque corporis mortificationes ſunt veluti ſupplicii ſui inſtrumenta, quibus ejus infirmatur valetudo. Abrenunciat vitæ paucorum momentorum, ut a Dei bonitate æternam vitam obtineat. *Idem.*

Hac in re Sanctorum ſenſum ſequamur oportet, & cum illis dicamus, religioſo nihil eſſe commune cum mundo, illum ab hoc ex profeſſione ſua tantum ſeparatum eſſe, quantum per mortem naturalem, & illis, qui eum allicere vellent, ut iterum temporalibus ſeſe negotiis impediret, reſpondeamus: *Quid quæritis viventem cum mortuis?* Fallitur, qui viventes quærit in ſepulcbris, & vitæ actiones exigit ab iis, qui earum non habent principium, ut cum Apoſtolo exclamare liceat: mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo; ego enim ſtigmata Domini Jeſu in corpore meo porto. *Ex libro cui titulus:* Conduite *Chrètienne.*

Qui mundum reliquit, nugas conſectari non debet.

Sæpe ex vobiſmet ipſis cum S. Bernardo quærite: cur in religionem veniſtis? *Bernarde ad quid veniſti?* Quæ igitur mihi mens fuit, cum vitam religioſam amplexus ſum? Numquid magna reliqui bona, ut nugas conſectarer? Num omnibus mundi honoribus, & dignitatibus abrenunciavi, ut exigua miniſteria ambirem, ut in religione de honore contenderem? Numquid ſacrificavi, quodcumque magis jucundum, & ſuave mihi mundus pollicebatur, ut inanes oblectatiunculas, & voluptates mea conditione indignas perquirerem? Denique vincula adeo fortia perfregi, obices, qui invicti videntur, ſuperavi, ut leviſſimis tentationibus cederem, inanibuſque nugis adhærerem? Nequaquam; non hunc mihi finem propoſueram, ſi rite conſulo ſenſus, quos fovebam, cum mundum reliqui. Sed coram te fateri debeo Deus meus tanto cum rubore, quanta cum veritate, ſi meam vitæ rationem inſpicio, non alium habuiſſe videor finem, vel ideo mihi adeo nobilem, eximiumque propoſuiſſe, ut crimina mea magis fierent inexcuſabilia, & errores mei magis abnormes, ac turpes. *P. Nepveu in receſſu.*

Honor, & gloria eſt in religioſo ſtatu ſervire Deo.

Si ſervire Deo regnare eſt, quemadmodum toties audivimus, proculdubio nobis perſuaſum eſſe debet, o Chriſtiani, religioſum in ſtatu hoc gloriam ſuam invenire. Quis enim major excogitari poteſt honor, quam habere finem adeo nobilem, qualis eſt Domino ſervire in domo illius, cum eo familiariter verſari, illum habere ſponſum, non aliud habere patrimonium, & hæreditatem præter ipſum? Hæc ſunt animæ religioſæ bona; hæc autem omnia nonne in ſummum gloriæ decus ei cedunt?..... Ad hæc vobis, qui religioſi eſtis, neceſſitas inſtat ad ſtatus hujus finem tendendi, ideoque hac in re vobis deliberandum non eſt. Vos id eſtis polliciti; votum hoc emiſiſtis; ad aras id promiſiſtis Deo æque potenti, ac zeloti; leviſſima quævis infidelitas illum ad iracundiam provocabit; eam impunem abire non ſinet; & ſecundum hanc promiſſionem ſeveriſſimo judicio judicabimini. Si modo vobis eſſet moriendum, & coram judice veſtro prodeundum, aliquidne eſſet, quod vobiſmet ipſis exprobraretis, cum hinc quidem ob oculos veſtros vota, regulaſque, inde vero jugem in illis ſervandis infidelitatem oſtenderet? *Idem.*

Submiſſio, & obedientia eſt proprius character animæ religioſæ.

Submiſſionis, & obedientiæ ſpiritus verus eſt animæ religioſæ character. Ex quo illa Deo conſecrata eſt, ingenium, libido, electio, ſtudium, proprius ſenſus, ratio nullam amplius in vitæ ipſius ratione partem habere debet. Pars illius eſt obedientia: hoc Deus ipſe docet per os Prophetæ Iſaiæ cap. 62. *Vocabitur voluntas mea in ea*, ut intelligamus, quemadmodum nomina rerum eſſentiam continent, ita obedientiam omnia eſſentialia vitæ religioſæ officia continere; & quemadmodum in civilibus affinitatibus uxor ſuum, familiæque ſuæ nomen amittit de viri nomine appellanda: ita in ſpirituali animæ cum Jeſu Chriſto affinitate, anima propriam exuit voluntatem, Dei voluntatem indutura. Si ipſam affligit, percutientem deoſculabitur dexteram; ſi conſolatur, Dei quidem benedictiones, ſed multo magis Deum benedictionum amabit. Si intrinſecus loquitur, vocem illius audiet, obtemperatura; ſi hominum miniſte-

sio

rio ſuas illi explicat voluntates, hos tamquam Dei ipſius interpretes, & organa exiſtimabit. Nihil eo inconſulto aggredietur; non aget, niſi ut illi ſerviat; non patietur, niſi ut illi placeat, neque alium propriæ voluntatis habebit uſum, quam nullum habere velle. *Flechier, ſermone habito dum monialis quædam religionem ingrederetur.*

Idea, quã mundani habent de virtutibus & exercitiis religionis.

Qui in mundo ſunt, vitæ religioſæ exercitia reſpiciunt vel tamquam ſublimes virtutes, quas imitari immenſi operis eſt, vel tamquam clauſtrorum conſuetudines, quas ipſos ſequi non decet. Dummodo a quibuſdam turpibus, apertiſque criminibus abhorreant, & in operibus ſuis quamdam religionis retineant ſpeciem, ſe ipſos ab omni divinæ legis ſeveritate diſpenſant; aſſidua pericula, funeſtique nexus, quibus vincti ſunt, eos ignaviores efficiunt, atque negligentiores. Illi ſibi quidem perfectionis adſtruunt ideam, non autem ut illam ſequantur, ſed ut inſpiciant, utrum aliquis deficiat; ſibimet ipſis delicati, erga bonos autem ſeveri. Omnes religioſorum auſteritates conſiderant, tamquam neceſſarios vocationis eorum effectus. Aſpirant illi quidem, ut perfectionem conſequantur, inquiunt, & ad id toto niſu contendunt; arctam ingreſſi ſunt viam, eamque ſequuntur; cruces ſuas ſubierunt, eaſque geſtant; hic eorum ſtatus eſt, hæc profeſſio; perinde ac non eſſet omnium hominum profeſſio Deum amare, eique inſervire; perinde ac pœnitentia virtus eſſet, quæ aliquos dumtaxat deceret, non autem inviolabilis Chriſtianis omnibus obligatio; perinde ac ipſi quædam obtinuiſſent privilegia, & jura immunitatis, & pœnitentiam agere minus tenerentur, quia plures habent peccandi occaſiones, majoremque ad peccandum facilitatem. *Idem.*

Quid ſentiant vulgo homines de eo, qui per religioſa vota ſe Deo conſecrat.

Cum ad aræ pedes virgo chriſtiana videtur, quæ propter genus, & ingenium eniteſcere potuiſſet in mundo, ſæculi vanitatibus, & luxui abrenunciare, necnon generoſe ſeſe omnibus vitæ pœnitentis, & religioſæ exercitiis auſteris, difficilibuſque ſubjicere, homines vulgo illius miſereſcit; conſideratur tamquam victima, quæ ultro ſe altaribus offert, & innocue ſe ipſam mactat. Vota, quæ ab illa emittuntur, audiuntur tamquam ſententiæ, quas ab eadem in ſe proferuntur. Hæc nomina obedientiæ, paupertatis, mortificationis, quibus mundi aures aſſuetæ non ſunt, nomina ſunt, quæ homines terrent; clauſura illis captivitatis ſpecies videtur, quæ licet initio voluntaria ſit, poſtmodum fit gravis, & oneroſa. Quilibet judex, arbiterque eſſe vult vocationis ejus, ſemperque reformidat, ne hic vel inconſultæ adoleſcentiæ, vel præcipitis devotionis effectus ſit. Spectatores fallaci miſeratione ducuntur, qua vix credunt ab aliis libenter fieri, ad quod faciendum animus ſibi deeſſet. Putant malum eſſe id relinquere, propter cujus perfruitionem ſe beatos putant, atque de aliis ea propria infirmitate judicium ferentes ſemper timent, ne corripiantur ob eas affectiones, quarum vinculis infringendis ſe minime pares eſſe cognoſcunt. *Idem.*

Felicitas, & conſolatio religioſæ, quæ uni Deo placere debet.

Donec filiæ ſæculi occupatæ deſiderio alios videndi, & videndi ab aliis, ſuperbæ ob quædam ſpeciei lineamenta, quæ natura in ipſarum facie efformavit, tamquam in triumphum circumferent inanem, & periculoſam vanitatem; donec non ſuæ tantum faciendæ, verum etiam alienæ voluntatis captivandæ ſtudioſæ poſt ſe trahent ſuarum vanitatum mancipia, ipſæ quoque mancipia proprii amoris ſui, & ambitionis: tu juxta breve clauſtri ſpatium concluſa, & in arcta quieſcens cella, ſed mente ſupra creata quæcumque ſublata, ſub veli integumento clauſa, ſed luminibus veritatis illuſtrata, bonorum hujus mundi egena, ſed locuples theſaurorum gratiæ, hominibus ignota, ſed accepta Jeſu Chriſto, in hoc omnem tuam gloriam conſtituas, quod nullam habeas, omneſque curas tuas, ut reſpondeas iis, quæ Deus petit ex te, & gratiis quibus te cumulavit; quia fides tua fecit, ut libertati tuæ abrenunciares, eaque te impulit, ut temet Deo penitus devoveres. *Idem.*

Sanctitas vitæ, quæ in religioſis domibus ducitur.

Quid ſunt religiones, & monaſteria? Sunt ſocietates juxta Jeſu Chriſti ſpiritum, & exemplum formatæ, omnibus mutuæ charitatis vinculis adſtrictæ, intentæ jugibus humilis, atque perſeverantis pietatis exercitationibus, ſecundum ſpiritum, non autem ſecundum carnem viventes, calamitoſis hiſce temporibus primorum ſæculorum fervorem, atque innocentiam inſtaurantes. Sacer eſt ordo perſonarum, quas pro ſe quodammodo ſeparavit Deus, & quæ cum ſe ipſas tamquam inviſibiles reliquis mortalibus præſtiterint in ſolitudinibus ſeſe recipientes, virtutes tantum acquirunt, conſcientiæ ſuæ pacem tantummodo poſſident, ſpiritualia dumtaxat bona præſtolantur, atque in ſemet charitatem excolentes cum fructu exercentur, cum diligentia vitam traducunt, & cum confidentia moriuntur. Nihil ultra requiritur, ut religioſæ vocationis ſublimis idea tribuatur. *Idem.*

Religioſæ vocationis felicitas.

Quomodonam ignorari poteſt magnitudo officiorum religioſæ vocationis, ſi perpendatur attentio, qua placuit Deus has cultui ſuo addictas perſonas? Ipſe eas infinito aliarum numero prætulit, quas in ſæculi corruptione reliquit; ſecrevit eas ab hac maſſa iniquitatis; abluit earum veſtimenta vivis pœnitentiæ ſalutaris undis, ut earum candorem augeret, vel ut abſtergeret labes, quas illæ contraxerant: illis regulas tradidit, quæ totidem ſunt lampades accenſæ omnes earum vias illuminantes; illas intra clauſtri ſepta concluſit veluti inter inacceſſa propugnacula; conſtituit eos, qui indeſinenter ſaluti ipſarum invigilant; inceſſanter loquitur ad cor eorum ſecretis afflatibus, per quos ſuas illis aperit voluntates; ipſe illas excitat, ut eas adimplere velint, eas lectionibus ſanctis erudit, eas hortatur monitis eorum, a quibus reguntur, animat eorum exemplo, cum quibus vitam traducunt, eaſque divinorum myſteriorum participatione confirmat. *Abbas Trappenſis tom. 2. de vitæ monaſticæ officiis.*

Status religioſus eſt mors myſtica, quæ rationem habet cum morte naturali.

De morte myſtica, quæ per votorum conſecrationem accidit, idem eſt dicendum ac de morte naturali, quæ propter defectum principiorum vitæ contingit. Ab hominibus ſeparamur numquam ad illos redituri: in utraque omnibus mundi bonis noſmet abdicamus, & ultro omnes terræ opes relinquimus, omnes cogitationes in cœleſtes divitias convertimus.... Verba, quæ Dei ſpiritus ponit in ore eorum, qui per vota moriuntur, & eorum, qui per luminis privationem decedunt, eadem ſunt quoad ſenſum, licet earum diſcrepet ſonus, ita ut ambigi nequeat, quominus utrobique iidem ſint ſenſus, & affectiones eædem. Homo in mundo moriens morte naturæ, ſeſe in manibus ejus tradens confidentiæ motu inquit Salvatori: *In manus tuas commendo ſpiritum meum*, Luc. 23. atque in hac integra ſeparatione, quam ingreditur, teſtatur, Deum ſibi eſſe omnia, ac ſe in eo omnem ſpem ſuam collocare. Homo vero per religioſam profeſſionem mundo moriens ad eumdem ſeſe convertit Salvatorem, ac ſe inter ejus brachia projicit, ſolemni proteſtatione profeſſus, omnia a ſe relinqui, & ab uno illo ſibi felicitatem, ſalutem, vitamque eſſe expectandam. *Idem.*

Qui religioſæ deſunt vocationi in ſalutis periculo verſantur.

Qui divinis non obtemperant voluntatibus, ſeſe graviſſimis objiciunt periculis. Non negavit illis Deus gratias, quæ ipſis erant neceſſariæ; ſed collatis ſibi gratiis non reſponderunt, & quin ſequerentur vias, quæ ſibi monſtratæ fuerunt, prorſus alias ſecuti ſunt. Tradit eos Deus cogitationibus illorum; ipſi vero voluntatem ſuam ducem ſequuntur. *Dimiſit eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis.* Pſalm. 80. Itaque juſtiſſimo Dei judicio quocumque gerunt ſuæ reſiſtentiæ pœnam, ambulant per ſemitas, viaſque

remo-

remotas, quæ, tantum abeſt, quod ad vitam deducant, ut illos in mortis tenebras impellant, & præcipites agant. *Idem*.

Paucis ſatis animi, ac fortitudinis eſſet ad eas, quæ occurrunt, oppoſitiones ſuperandas, cum agitur de amplectendo immutabili vitæ genere, quod æque moleſtum, atque laboribus refertum ſit, uti eſt vita religioſa, ubi uti opus eſt, atque decet ſecundum veritatem ducatur. Etenim quemadmodum plerumque tentationes augentur, & difficultates percrebeſcunt, majoreſque fiunt, cum prope eſt, ut ſeſe religioſus adſtringat, atque, ut ita dicam, mortis ſuæ proferat ſententiam vota ſua proferens, tunc vocatio eum ſuſtinet, roborat, atque confirmat. *Idem*.

Qui Religionem ingredique ſecum ſua deferet vitia, quæ contingere debea. Cum aliquis mundo vale dicit, ideæ, defectus, imperfectiones ſuæ in ipſum uſque receſſum ſequuntur, & niſi oculos clauſerit varietati objectorum, quæ illius ſenſus perſtringunt, illæ iterum convaleſcent, robur, ac vires acquirent: illius imaginatio phantaſmatis replebitur, mens inanes fovebit cogitationes, cor, motus, & irregularia deſideria concipiet, ita ut in portu æque diſſipatus, inquietus, agitatus ſit, perinde ac procella adhuc agitaretur. *Idem*.

Quibus periculis obnoxii ſunt illi, qui contra ſuæ profeſſionis officia mundi impedimentis ſe immiſcent: quandoquidem hujuſmodi commercia religioſi hominis pietatem evertunt? Illis induendi ſunt mores eorum, quibuſcum vivunt, cordis ſui puritas commaculanda eſt mundanis converſationibus, extinguendus eſt Jeſu Chriſti ſpiritus, qui unicum eſſe debet ipſorum vitæ principium, ut alio repleantur ſpiritu, qui illi eſt omnino contrarius; atque operibus omnibus perſona, ac ſtatus ſui dignitas eſt in contemptum adducenda. *Idem*.

Singulare beneficium Dei eſt, quod nos ad religionem vocaverit. *Nemo, qui reliquerit mundum, glorietur*, S. Athanaſius ajebat, gratias potius Deo agat. Hic idem jure vobis dicere poſſem: ne gloriemur de illis, quæ fecimus propter Deum religionem ingreſſi, ſed potius laudibus, & benedictionibus cumulemus Deum, qui nos vocavit. Noſmet Domino devoventes bona quidem reliquimus, ſed ea bona, quorum poſſeſſio onerosa eſt ſarcina ſecundum Dei ipſius verba, quorum amor crimen eſt ſecundum evangelium; quorum jactura doloris, & amaritudinis cauſa eſt. Bona reliquimus, quæ poſſideri nequeunt, quin eorum pondere obruamur; bona, quæ amari non poſſunt, quin eorũ cupiditate fœdemur: bona, quorum jacturam vel pati, vel cogitare non poſſumus, quin futura eorum amiſſione turbemur: *Bona, quæ poſſeſſa onerant, amata inquinant, amiſſa cruciant*. Itaque gratia, & beneficium eſt, quod Deus nobis mentem, & voluntatem injecerit illa olim relinquendi; & cum has omnes recogito veritates, quas fide edocemur, quid mihi inferendum eſt? Niſi lætandum eſſe ob ſingularem hanc gratiam, quam mihi elargitus eſt Deus me ad religioſum evocans ſtatum, qui me tot præliis eripuit, atque ex tot ſcopulis eduxit; & infinitæ gratiæ agendæ ſingulari huic Dei miſericordiæ, quæ effecit, ut conſilium caperem non perfectius tantum, & tutius, verum etiam facilius, atque magno meæ ſalutis operi utilius. Etenim facilius eſt terrenis exui bonis, quam illa ſine affectu poſſidere; facilius eſt mundi voluptatibus prorſus carere, quam uti, & abſtinere, & quam inter honores, dignitateſque verſari, nec intumeſcere; facilius eſt ſeſe alienæ voluntati ſubmittere, quam voluntatem intra eos cancellos, intra quos retinenda eſt, retinere; uti hoc mundo, quaſi non uteremur, quod quilibet Chriſtianus facere debet; ſed quotuſquiſque hoc eo modo præſtat, quo debet? Hæc poſſidere bona, quaſi non poſſideremus illa, altera eſt conditio illi inhærens, qui ſalvus eſſe voluerit; ſed ubinam in mundo mortales, qui hoc ſentiant, invenientur? *P. Bourdaloue, ſermone de religioſa profeſſione*.

Gratiarum actio pro beneficio adeo ſingulari. *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi*. O Domine; dicere illi debes, *dirupiſti vincula mea*, ideoque tibi *ſacrificabo hoſtiam laudis, & nomen Domini invocabo*. Pſal. 115. Ideo ad aras tuas proſtrata incipio mei ipſius ſacrificium offerre tibi. Cur autem non ſtatim, quin ulterius differam? Numquid in mea poteſtate non eſt funeſtam hanc exuere libertatem, quæ poteſt adhuc me verſus aliud quodpiam præter te objectum impellere? At me adhuc differre vis, neque me tibi inſolubilibus vinculis adſtringi ſinis, niſi mei periculum feceris; hoc ſaltem ſolatii mihi tribue, ut ſenſu, & animo id facere valeam, quod nonniſi poſt aliquod tempus facere mihi licet; mihique integrum ſit dicere corde, & affectu: *Vota mea Domino reddam*. Tunc enim illi ſacrificium pro ſacrificio, pro amore amorem retribuam. Tunc licebit mihi nulli rei parcere propter illum, quemadmodum ille propter me nulli pepercit, & fieri victima ipſius, quemadmodum ipſe fuit mea. Sed ſpiritus fervoris, & charitatis, quo repleta es, longe nobiliores ſenſus, & verba ſuggeret tibi. *Idem*.

Eramus in mundo, velut arbor non ſterilis tantum, verum etiam peccato originali corrupta, atque fœdata; Deus autem ſingulari miſericordia nos tot aliis prætulit, atque tranſtulit, ut ita dicam, in uberem agrum Eccleſiæ, nos Chriſtianos efficiens: & præterea, providentia majoris adhuc charitatis referta, in religionis agrum quandoquidem nos hoc honore dignata eſt, ut hunc ſtatum amplecteremur. Satiſne intelleximus umquam quantum ſit bonum, tranſlatos veluti fuiſſe in terram adeo ſanctam, tot laboribus excultam, necnon ſudoribus, ipſoque Dei ſanguine irrigatam? Hæc ea eſt terra, quæ tot illuſtres chriſtianæ religioni tulit heroas, & quæ fert adhuc quotidie homines ſanctitatis laude præſtantes cujuslibet ætatis, & ſexus. Magnæ iſtæ animæ eadem cultura, qua ipſi exculti ſumus, videlicet cum iiſdem ſubſidiis uſlerunt, & ferunt adhuc adeo uberes fructus. Tu, cui beata ſors contigit, ut religioſus eſſes, inſpice perfecta hæc exemplaria: his non aliæ fuerunt regulæ, quam quas habes, has fidelius tantummodo obſervarunt, eaſque obſervando ad tantum ſanctitatis cacumen evaſere. *Idem*.

Quid eſt religio, quo Deus per miſericordiam ſuam nos adduxit? Locus eſt, ubi aſſidue humilitatis, & abnegationis ſuimet ipſius exempla videntur; ubi nonniſi homines ſacco, & cilicio induti inveniuntur; ubi omnia miniſteria cum labore, & humilitate conjuncta ſunt, ubi ipſa ambitio contemptus amore ſuffocatur. Locus eſt, ubi nonniſi pauperes ſpiritu occurrunt, juſtitiam eſurientes, atque ſitientes, animæ per meditationem, & orationem ſupra carnem, ſanguinemque elevatæ, pœnitentes ſine tepore, hoſtiæ viventes, quæ per gratiam quidem ſemper vivunt, per auſteritatem vero ſemper moriuntur. Locus eſt, ubi quiſque indeſinenter vacat imitationi vitæ filii Dei; vita cujus jugis crux eſt, & profunda humiliatio. Omnibus ergo illius doloribus affecti eſſe debemus: ſuperbiæ prælationes, ambitioni imperium, voluptati oblectationes omnes auferendæ ſunt: auferendus quoque meo cordi mundus, & mundo cor meum, ut pro Jeſu Chriſto dumtaxat impoſterum vivam. *Ex ſermonibus chriſtianis, tomo 3. ſermone de S. Bernardo*.

S. Paulus ait, Noe damnaſſe ævi ſui mundum per Arcam, quam ædificabat: *Per quam damnavit mundum*; & ratio, quam tribuit S. Auguſtinus, eſt, quod ictus ſinguli, quibus ratis illa compingebatur, totidem erant monita, quibus peccatores prope eſſe, ut in ipſorum crimina Deus animadverteret, admonebantur. Hoc ipſum (chariſſima Soror) dici poteſt de omnibus ſacrificii tui circumſtantiis, deque actionibus omnibus, quæ in toto vitæ tuæ curſu deinceps loquentur. Hæc ſunt totidem veluti ora diſerta mundi mores, & placita, necnon mundi ſectatores damnantia; humile indumentum tuum, ornatuum illius luxum, & vanitatem damnat; tuæ in Dei cultu vigiliæ eorum in ludis, profaniſq; ſpectaculis vigilias damnãt: receſſus tuus juges eorum diſſipationes damnat: auſteritas tua eorum mollitiem, obedientia tua eorum licentiam; voluntaria

paupertas tua eorum erga perituras opes damnat affectum. Ne una quidem ex actionibus tuis eſt, quæ illas non confundat, & de quibus dici nequeant hæc Apoſtoli ad Hebr. 11. verba; *Per quem damnavit mundum.* Verum eſt, primos fideles tales fuiſſe, quales hodie religioſos homines eſſe cupimus; homines fuiſſe admirabiles, ut Tertulliani verbo utar, homines generoſos, quod terrena contemnebant, atque in vita ſua præſeferre adnitebantur, quidquid in evangelio ſanctius eſt, ut mundum, ejuſque placita confunderent. Sed ex quo primus ille fervor intepuit per Eccleſiæ tranquillitatem, quæ illorum cor emollit; perfectio illa, quæ tanta luce in primorum fidelium vita coruſcavit, facta eſt pars eorum, qui inter clauſtra, ſolitudineſque confugiunt; & quæ ante objectum erat nobilis ambitionis omnium fidelium, ad id redacta eſt, ut eſſentiale fieret religioſi ſtatus officium. *Idem ſermone habito, cum monialis religionem ingrederetur.*

Religioſus virtute ſua profeſſionis honorem ſuſtinere debet.

Religioſus nunquam conditionis ſuæ ſuſtinebit honorem, ut decet, niſi fuerit æque magnus per virtutem ſuam, ac per eminentiam ſuæ profeſſionis, qua adducitur in gradum ſæcularibus omnibus ſuperiorem, & niſi ex omnibus actionibus ſuis mundo ſpectaculum fecerit confuſionis. Virtutes, quæ reliquis hominibus ornamento ſunt, religioſis arctæ ſunt neceſſitatis. Cum hi ſint nobilior pars dominici gregis, & formoſiores agri eccleſiaſtici flores, honor, & ornamentum gratiæ, ut S. Cypriani vocibus utar, vi ſtatus ſui tenentur contra ſæculi mores, atque licentiam Dei gloriam, & religionis cauſam tueri. Præbere debent adeo heroica virtutis exempla, ut ex S. Bernardi ſententia, illis non ſolum vitio vertendum eſſet, ſi nullam virtutem haberent, verum etiam niſi majorem præ reliquis vulgo zelum, virtutemque præſeferrent. *Idem.*

Religioſus non debet corde, & affectu in mundum reverti.

Quemadmodum primus homo ex terreſtri egreſſus Paradiſo illuc redire non potuit, quia Cherubim, quem Deus præ foribus conſtituerat, aditum illi intercludebat; ita ratione prorſus alia, ſed prorſus ſimili effectu, cum anima chriſtiana religionem ingreſſa, quæ eſt terreſtris hominis Paradiſus, a mundo receſſit, vetat Deus, illam eo vel cogitatione, vel affectu reverti. Poteſt quidem corpus illius eſſe in terra, ſed anima ejus nonniſi Deo vacare poteſt, & ſi quod habet adhuc cum mundo commercium propter munus ſuum, illum virtute ſua illuſtrare, bonis exemplis ædificare, & vitæ ſanctitate confundere debet. Cæterum opus eſt mentem illius ſemper Deo intentam eſſe, atque unum illum cogitare. *Idem.*

Religioſi felicitas quia ab omnibus ſæculi periculis, & impedimentis immunis eſt.

Anima religioſa, quæ ſeipſa ſupra mundum extulit, illius motus, & affectiones amplius non reformidat. Receſſus illius portus tutiſſimus eſt, ex quo inſurgentes proſpicit procellas, ac tempeſtates, quin in illis ſe naufragium facere metuat. S. Ambroſius ait: *Neſcit naufragia, qui ſemper in portu tranquillitatis eſt.* Hæc eſt religioſi ſtatus felicitas; electio tua ſapiens eſt, ac prudens; hæc te non periculis tantum mundi liberat, ſed etiam impedimentis .... Si enim nefas eſt laicis acerræ admovere manum, ac religionis negotiis ſeſe miſcere; magis adhuc religioſam animam dedecet ſeſe negotiis ſæcularibus implicare. Mundi arma non decent eos, qui Jeſu Chriſti cultui ſeſe devoverunt; qui ſi deferunt illa, metuendum eſt, ne iiſdem male utantur, non ſecus ac David armis Saul uti non poterat, quæ abjecit ſumpturus ea, quæ ſtatum ſuum decebant. *Idem.*

Religioſus Deo facit viventem corporis ſui ſacrificium.

S. Paulus Chriſtianos hortatur, ut ex corporibus ſuis non mortuam exhibeant hoſtiam, ſed victimam viventem: *Obſecro ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem*, ad Rom. 12. Hoc ipſum dicere poſſumus de religioſis, vel potius hoc illud eſt, ad quod ſtatus eorum tendit. Opus eſt, primam Deo devotam hoſtiam fieri, ac ſuimet ſacrificium offerre; ſed hæc hoſtia vivens ſit, oportet, hoc eſt, non debet te ipſa ad mortem, ſed tantum ad ſtatum mortis redigi per ſenſuum, affectuumque ſuorum ſacrificium; *Mirum ſacrificium*, S. Chryſologus inquit, *ubi corpus ſine corpore, ſine ſanguine ſanguis offertur.* Si mors iſta vobis crudelis videtur, vim, quam tribuit, omnes illius auſteritates mulcere poteſt. Si horres pœnitentiam, quæ hanc tibimet ipſi, & cupiditatibus tuis mortem adfert; ſi mors hæc terribilis tibi videtur, facile eſt eam amabilem reddere ſpe vitæ æternum beatæ, quæ aliquando illius præmium futura eſt, & vitæ pacatæ, tranquillæ, ſpiritualis, & prorſus divinæ, quam ſibi in hoc mundo procurabit. Ita religionis ſtatus eſt vitæ ſimul & mortis ſtatus; conditio eſt, quam qui amplectuntur, per obedientiam ſuam propriæ voluntati moriuntur. *Idem.*

Status religioſus tutus eſt portus contra pericula, quibus mundus repletus eſt.

Quam primum beatum hunc portum ingredere, ex quo videbis procellas, quibus mundus æſtuat, quin naufragium extimeſcas, beatum hunc portum, ubi contemnens quidquid hominum ingenia tanto ardore conquirit, videbis ob oculos tuos præterire mundi figuram velut umbram, & pompas ejus tamquam fluctus agitati maris, qui ſimul ſeſe attollunt, atque demittunt. Non eris ultra obnoxius periculis omnibus, quibus mundus refertus eſt. Solitudo, & receſſus iſtius religioſæ domus tibi interdicet præſentiam omnium objectorum, quæ per oculos, mentem, & cor tuum conantur decipere. Hoc perfugium eſt, ubi ab omni labe puram tueberis innocentiam, quam in reliquum vitæ tuæ ſpatium Domino vis devovere .... In mundo nimium ſepti ſumus iis rebus, quæ ſenſus, & affectiones noſtras palpant, ita ut illis perſtringi nequeamus. Qui ſunt in medio mari, undique circum aquam tantummodo vident; & qui in ſæculo vivunt, circumundique ſepti ſunt periculis, uti Apoſtolus inquit: *Circumſtans nos peccatum* ad Hebr. 12. Illi fere ſemper in peccati occaſione verſantur, ſemper tempeſtatibus agitati, ac ſemper in naufragii periculo poſiti. *Idem.*

De jugo filii Dei longe aliter ſentiendum eſt, ac de illo, quod nobis injicit mundus. Hoc quidem grave eſt, illud autem leve; hoc nos opprimit, illud nos erigit; hoc pondus eſt, quo detinemur humi, illud alas habet, & Cœlum verſus nos evehit. Hac de cauſa Patres vulgo hoc in argumento avium uſurpant ſimilitudinem, quæ alas ferunt, & feruntur ab alis; quo magis plumis abundant alæ, melius volant, & quo plus ponderis habent, eo plus habent levitatis. Hoc ipſum dicendum eſt de votis, vinculiſque religionis, quæ vincula ſunt, quæ non ſolum non retinent, ſed ferunt eos, a quibus feruntur. Quod ſi vultis adhuc me vobis hanc explicare veritatem ea ſimilitudine, quæ facilius innoteſcat, fingite vobis navim velis, funibuſque repletam; nonne diceres harum rerum omnium pondus eam remorari, vel ſaltem curſus illius celeritatem retardare debere? Attamen hæc eſt cauſa celeritatis; carbaſa ea ſunt, quæ illam quocumque volare faciunt, & ſine quibus a portu numquam diſcederet. Quod ſi ſimilitudines has religioſo ſtatui applicuerimus, videbimus nihil eſſe, quantumvis operoſum videatur, cui religio quamdam non impertiat facilitatem, & quo tamquam adminiculo uti non liceat, ut facilius Jeſu Chriſti jugum feramus. *Idem.*

Mortis ſpecies eſt religioſam vitam amplecti.

In eo facto, quod aggrederis, videre videor quidquid in morte amarum eſt, immo aliquid adhuc terribilius. Cur enim mortem adeo nobis terribilem videri putas? Hac una de cauſa, quia vitam nobis aufert, & cum vita omnia vitæ ipſius bona, omneſque voluptates. *Qui ſumus in hoc tabernaculo ingemiſcimus gravati, eo quod nolumus explicari*, Apoſtolus 2. ad Cor. 4. inquit. Quam-

quam

quam ſub corporis pondere obruti ſimus, ubi moriendum eſt, adhuc tamen ingemiſcimus, quia bonis ejici minime vellemus. Ita videmus, quo plura poſſidentur ab hominibus bona, hos eo magis mortem perhorreſcere. At ullane magis univerſalis fingi poteſt expoliatio, quam religioſi viri eo momento, quo vota religionis emittit? Nihil amplius poſſidet, nihil amplius in poſterum poſſidere poteſt; abrenunciavit rebus omnibus, quas ſibi mundus contulerat, & quod multo magis eſt, rebus omnibus, quas mundus ipſi pollicebatur, abrenunciavit. Omnia bonorum genera reliquit. Hominum plerique morient adeo extremæ paupertati præferendam cenſerent. Attamen nondum ille mortuus eſt, qui quæcumque in mundo poſſidebat, amiſerit: ſed religioſus amittit etiam ſpem nihil umquam poſſidendi, quæ ſpes nonniſi cum morte amittitur. *P. de la Colombiere tom. 2. ſerm. 40. pro monialis profeſſione.*

Mirum eſſe non debet ſi diu pugnādū, eā, antequam ſtatum hunc amplectatur.

Mirumne eſſe debet, ſi qui rem adeo difficilem aggredi meditatur, nonnumquam diutius hæreat, ac pugnet, antequam conſilii ſui certus fiat? Neque enim diſſimulandum eſt, hanc mortem vulgo crudelis agon præcedit. Non ſemel ipſe teſtis fui, nec memini umquam me vidiſſe, quod majori me afficeret miſeratione. Natura in hujuſmodi caſibus miros edit conatus, ut eam ſuffocet gratiam, a qua ſuffocanda eſt. Mundus, & voluptas ſeſe exhibent cum illis illecebris, quæ non ſatis roboratam adoleſcentum conſtantiam valent concutere. Altera ex parte religio menti illius horribiles humiliationis, abſtinentiæ, & ſolitudinis imagines exhibet. Omnis homo fremit ad aſpectum quinquaginta, vel ſexaginta annorum auſteritatis, & ad ſolam vitæ ab omni voluptatum genere abhorrentis cogitationem. Vale, æternum vale dicendum eſt patri, matrique, fratribus ſuaviſſimis, neceſſariis, amicis, familiariſſimis; ne una quidem in venis eſt ſanguinis gutta, quæ non perhorreſcat, & ob duram adeo ſeparationem non rigeat. Attamen non ſine conſtantia tantum opus aggredimur. Sed qui tumultus, quæ interiores anguſtiæ, quot dimidiata ſuſpiria, quot ſecretę lacrymę, quot mortales ſudores! Sed mactę eſtote, animę prędeſtinatę; conſtantiæ momentum per mortem heroicam vos ad beatam traducet immortalitatem. *Idem.*

Quod mundum relinquimus non ideo perfecti ſumus; multum adhuc itineris ſupereſt faciendum.

Illi, qui mundo abrenunciare meditantur, vulgo putant ſe, poſtquam omnia reliquerint, jam ſummum perfectionis apicem attigiſſe; quod ipſum cenſent plerique eorum, qui in ſęculo vivunt; neque enim intelligere poſſunt, quomodo ille, qui propter Jeſu Chriſti amorem pauper factus eſt, qui ſe ſubdidit, ſervumque fecit, & cui adhuc multum itineris perficiendum ſit, ut ad ſanctitatem perveniat, adhuc in primo gradu ſubſiſtat. Attamen hoc nil verius. Cum S. Paulinus omnia bona ſua reliquiſſet Severo Sulpicio amiciſſimo per epiſtolam factum gratulanti his verbis reſpondit. Terrena reliquiſſe omnia, hoc non eſt ſtadium percurriſſe; ſed ſolum ingreſſum eſſe. Athleta, qui indumenta abjecit, non ideo victoriam reportavit; ſed ſe in eum tantummodo ſtatum adduxit, ubi melius confligere poſſet. Qui fluvium tranaturus eſt, veſtimenta deponit, at non ideo in alteram fluminis ripam evaſit; manus, lacerti, crura projicienda ſunt, & toto contendendum anhelitu, ut fluctus frangat, & aquarum fluenta ſecet. *Idem.*

Poſtquam ex mundo egreſſa eſt, atque Dei cultui ſe addixit profeſſionem emittens, poteſt adhuc puella mundi linguam, mores, ac ſtudia tueri, quę non ita facile, ut veſtimenta mutantur. Poſt hæc omnia accidere poſſet adhuc, quod mundus in illius memoria, æſtimatione, & fortaſſe in corde etiam viveret. Fieri poſſet, quod magnis relictis opibus adhuc tamen nugarum amore teneretur; ac tanta cura commoda conſectaretur ſua, quanta in ſæculo omnia voluptatum genera conquiruntur, & tandem non minus avida eſſet exiguorum honorum, qui in religione apperi poſſunt, quam ambitioſiſſimus quiſque inanem mundi gloriam concupiſcat. *Idem.*

Vota religionis emittere multum eſt, ſed ea ad longem ſervare hoc caput, hæc ſumma eſt: *Danda eſt opera, ut poſt hæc initia ad incrementa quoque veniatur, & conſummetur in vobis, quod jam rudimentis felicibus eſſe cœpiſtis.* Verba ſunt S. Cypriani. Per religioſam profeſſionem mundo moreris; ſed opera deinceps navanda eſt, ut mundus moriatur in te; ibique deinde pro mundo vivat Jeſus Chriſtus. Ceſſare non debes, quominus tuum tibi teporem exprobres, donec in mundo erit avarus, qui magis amabit pecuniam ſuam, quam tu tuam diligas paupertatem; donec aderunt in mundo mulieres, quę fictei ſpecie hominibus magis placere adnirantur, quam tu placere Deo corporis, & cordis tui puritate: donec ii, qui præ cæteris ſunt imperioſi, magis oblectabuntur imperando, quam tu obtemperando. *Idem.*

In religioſo ſtatu enitendum eſt, ut in dies magis ad perfectionem procedatur.

Interim vero, Chriſtiani Auditores, dum tot ſanctæ virgines tanto fervore operam navant, ut ſe ab omni terrena emundent affectione, dum noctes, dieſque cogitant, quomodo ſuo placeant Creatori, quid ipſi pro ſalute noſtra faciemus? Numquid ſemper in formidabili hac negligentia, in hac horribili erga Deum ingratitudine, in hac mortis, æternæque felicitatis noſtræ oblivione vivemus? Heu! fierine poteſt, ut & ipſi, ut illæ, animam habeamus ſalvam faciendam, infernum metuendum, bonorum æternitatem vel amittendam, vel promerendam? Quis hoc crederet hinc quidem earum videns metum, & vigilantiam, inde vero noſtram quietem, & ſecuritatem? Adoleſcentula hæc ſeſe in clauſtro concludit, beatam ſe putat, ſi aliquot annorum mora poteſt tandem bonam ſibi vitam procurare, & nihilominus altera hæc in dies magis ſeſe mundi impedimentis immiſcet, & numquam fortaſſe adhuc ſerio cogitavit ſibi eſſe moriendum. Adoleſcens ille omnibus abrenunciat rebus, quaſi unicum ſibi dumtaxat vitæ momentum ſupereſſet; alius vero ædificare tantum, opeſque congerere cogitat, quaſi in æternum eſſet vitam producturus. Hi vitam in mortificationibus, illi in deliciis agunt, hi in ſemet ſua puniunt peccata, illi vero ſcelera ſceleribus ſuperaddere non ceſſant, ac de pœnitentia verba ſibi fieri non patiuntur. Quid hoc, o fideles? Numquid duplex in cœlum patet via, altera quidem arcta, altera vero lata? Numquid Paradiſus pro nihilo aliquibus, aliis vero non niſi ſanguinis pretio traditur? At enim non omnes religioſi ſumus, & religioſę: verum eſt; ſed hoc ipſum mihi ciet admirationem; quę enim neceſſitas illum coegit, ut mundo abrenunciaret; quæ ratio illum impellere potuit, ut crucifixam vitam amplecteretur, quæ cęteros non debeat impellere? *Idem.*

Religioſis fovere debent eum fervorem quo cœpit.

Non loquar de præſtantia, & felicitate ſtatus illius, quam es amplexata; id melius noſti, quam ipſe valeam enarrare; loquar ſolum de ea, quæ tibi inſtat, neceſſitate fovendi, augendique fervorem hunc, qui facit, ut hodie animi magnitudine, ac ſpiritus libertate, quæ digna eſt ſervitute Dei, mundo vale mittas æternum. Turpe enim tibi, Soror chariſſima, eſſet, primum hoc momentum, quod non aliud eſt, quam ingreſſus tuus in vias perfectionis, tibi altiſſimum eſſe gradum, ac terminum; ac te memoria repetentem annorum decurſu fervorem, quo hodierna die animaris, illum deinceps non agnoſcere; & demum adeo ſancta principia indigno tepore corrumpi. Hoc ſæpe malum eſt religioſorum, ſed, ut ſperandi locus eſt, non erit tuum. Videbunt te, Dei favente gratia ſancto huic aſceterio, cui nomen dediſti, dare etiam fructus præſtantiſſimorum exemplorum, quæ inde excepiſti. *P. de la Rue ſermone ſub illius nomine edito.*

Loth ex Sodomorū flammis ereptus exemplum [illegible] ad eam, quæ vocatur ad religionem.

Loth ea illis, quibus Providentia favit, non exter-mus, Sodomis ſeſe cum filiis ſuis concluſerat, cum cœli ſententia contra urbem illam infamem lata fuit. Deus juſtum cum ſontibus perdere nolens, illi miſit Angelos ſuos, eique periculum, in quo erat, nunciavit. Neque ob illius tarditatem ſuccenſuit, ſed brachio ereptum extra urbis mœnia deduxit. Hactenus Deus omnia operatur; non autem ſem-

per hoc ipſum præſtat. Audi, inquit illi Angelus Domini: *Salva animam tuam, in monte ſalvum te fac, ne & tu ſimul pereas*. Geneſ. 19. His dictis evanuit Angelus, eumque proprio reliquit conſilio, ejuſque ſalutem in ipſius manu conſtituit. Cur autem Deus ſolus non perficit, quod ſolus incepiſſe videtur. In primis initiis plus ponit Deus de ſuo, quam ſit de noſtro; opus eſt, ut deinceps plus ſit non dico quidem de noſtro, quam de ſuo, ſed ſaltem conſtantia, animæ magnitudo, fidelitas prorſus alia, quam initio. Poſtquam Deus attraxit nos peculiari gratia, adhuc in periculo ſumus, niſi cum fervore reſpondemus extenſioni gratiæ, & magnitudini conſiliorum ejus de nobis. *Idem*.

Religioſus quem ed xit Deus de mundi periculis, miſereri debet eorum, qui ibidem expoſiti ſunt.

Loth cum ex periculo evaſiſſet, oculos circumferens, & finitimorum interitum videns, quos habere debebat ſenſus de providentia, & amore Dei erga ſe? Quid ſibi capiendum erat conſilii; quo ardore illius cultui ſeſe dedere, ejuſque voluntati debebat ſubmittere? Nos autem in religione de ſancti montis cacumine, quo Deus nos in tutum adduxit, contemplati poſſumus mundi conflagrantis incendium, & calamitatem, qua obrutus eſt, quin ſancta ſuffundamur verecundia, & ardenti grati animi zelo flagremus, eas animo reputantes miſericordias, quibus nobiſcum eſt uſus? Heu! quot mundani gemunt in miſeriis ſuis, nobiſque invident quietem noſtram, & nobis ſua tendunt brachia! O Domine, quid illi fecerunt tibi? cur in corde tuo eam inveniam benevolentiam, quam ipſi minime inveniunt? Quid ipſe in corde meo inveniſti, quod in corde aliorum non inveniretur? Quomodo ego audivi vocem, quam ipſi non audiebant, vel quæ ad eos non loquebatur? Hoc momento docilis non ero, & omni ſenſu carebo? Numquid vitæ meæ decurſu aures obſtruam? *Idem*.

Umquamne cogitaſtis magnitudinem divini erga vos beneficii, quod vos ad eum evocaverit ſtatum, ubi tot ad ſalutem ſubſidia inveniitis? Vos inter tot mortales elegit Deus, vos autem non eligetis illum, neque pro prælatione prælationem retribuetis? Heu! quantum ſperatis fore, ut aliquando electionem hanc benedicatis, & ameris clementiſſimum Deum, cum ex omnibus vitæ hujus tædiis, tenebriſque evaſeritis? Tunc quid non cuperetis feciſſe, ac pertuliſſe propter Deum adeo liberale, ac dignum, cui ferviatur? Hodie has animo concipite ideas, quibus in omnem vacetis æternitatem? Vobis ergo, dum vivitis, profint, ut fervorem inſpirent. Intelligitis hunc vobis eſſe neceſſarium propter ea, quæ pro vobis Deus fecit; intelligite etiam, hunc a vobis eſſe ſervandum, fovendumque ob inſignis adeo beneficii gratitudinem. *Idem*.

Quid ſieſe Deo per recig onis unce conſeciare.

Intelligite aliquando, quid ſit ſeſe Dei cultui per vota religionis addicere. Hoc eſt propter ipſum veſtra etiam maxime naturalia jura abdicare; jura in opes veſtras, jura in licitas voluptates, jura in veſtram libertatem, in voluntatem veſtram, in veſtram quoque perſonam. In mundo non numerabimini amplius inter viventes, nullam amplius in familia veſtra locum habebitis, nullam in civili vita actionem, nullam acquirendi, dandi, poſſidendi, & ſemel dicendi facultatem; hoc poſſum, & nolo. Hac de cauſa SS. Patres religionem vocarunt ſervitutem, & captivitatem; ibi modo peculiari evadimus Domini ſervi, & mancipia; ibi regulis vincimur, & votis adſtringimur. Ideo religio veluti mors conſideratur: opes, commoda, ſervos, agros, ædes nunc poſtremum inſpicite, morienti ſimiles, qui illis extremum vale dicit, & qui nullum amplius in illa jus poteſt prætexere. Hac de cauſa religio dicitur ſacrificium, holocauſtum, ubi tota coram Deo victima crematur, & abſumitur ... Ut itaque omnia naturalia jura abdicemus, quæ conſtantia requiritur? *Idem*.

Novo conatu ſuffocanda ſunt cum æquiſſimis etiam affectionibus deſideria, & ſpes ipſæ dulciſſimæ; conatu adeo generoſo, ac tanti pretii, ut vel unus ille totum Apoſtolorum meritum conſtituerit. Quid illi Deo ſeſe mancipantes relinquebant? Lintres, & retia; & nihilominus gloriabantur ſe omnia reliquiſſe: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*. Matt. 19. Neque erubeſcunt petentes præmium, quaſi omnia terrarum bona reliquerint: *Quid ergo erit nobis?* Illud vero admirabile eſt, quod filius Dei judicium ſuum accommodans conceptui, quem ipſi de meritis ſuis animo imbiberant, nihil illis minus ſe pollicetur retributurum, quam centuplum in hac vita, & poteſtatem univerſum orbem die noviſſimo judicandi. Quorſum autem hæc immodica retributio, quæ tantopere iis excellit bonis, quæ reliquerant Apoſtoli? Quia cum modicis bonis ſuis omnia etiam deſideria, omnemque ſpem, quorum nullus eſt finis, reliquerant: *Non ſolum quidquid habebant, ſed quidquid habere cupiebant*. S. Auguſtinus inquit. *Idem*.

In religione omnia relinquende ſunt deſideria, & ſpes omnes abjicienda.

Magnos illos fortitudinis, virtutiſque conatus, qui nos in religionis ſtatum inducunt, comparemus, quidquid deinceps fervori noſtro obicem poteſt conſtituere. Idne erit aliquod commodorum privatio, domeſticarum obſervantiarum auſteritas, diuturnitas, & frequens ſpiritualium exercitiorum recurſus, humanarum conſolationum carentia, importunitas mortificationis, durum obedientiæ jugum, ingeniorum oppoſitio, verbum inofficioſum, faſtidium, moleſtia, contemptum. Hi communes ſunt ſcopuli, in quos tot ſancta conſilia, tot virtutes allidunt. Hoccine poſſibile eſt, animæ ſanctæ? In domo Dei adeo diverſi ſumus ab illis, qui eramus cum mundum reliquimus? Num omnibus naturalibus juribus nos abdicavimus, ut in religione tot nugis, atque tricolis impediremur? Numquid æquiſſimas affectiones ſuffocavimus, ut in religione tot inutiles neceſſitudines necteremus? Numquid ſolidiſſimam ſpem abjecimus, ut in religione ridiculas conciperemus ideas prælationis, gloriæ, & exiſtimationis? Hoccine illud eſt ædificium, quod ſuper vanitatum ſæculi ruina extollere aggredimur? Totus hic profeſſionum, votorum, ſermonum apparatus, aliumne habere debebat finem, quam in lucem proferre eam animi infirmitatem, quæ inter mundi flagitia latuiſſet, & fortaſſe virtutis loco habita fuiſſet? Num ad aras evocandi erant conſanguinei, & amici in holocauſtum Domino ignavam, & immortificatam animam oblaturi? ... Non objiciam vobis tot ferventes perſonas, quæ vos præceſſerunt, & quæ adhuc vobiſcum ſunt, quarum exempla vos rubore ſuffundunt: non objiciam voſmet vobis; vidiſtis oculo tranquillo familiam veſtram mœrore confectam ob diſceſſum veſtrum: vidiſtis mortales omnes genibus veſtris provolutos, lacrymaſque effundentes, qui a propoſito vos flectere non potuerunt; haud ægre bona veſtra in manus alias tranſire liquiſtis; cor autem hoc tunc adeo conſtans nunc infirmatur, turbatur, & ob rem leviſſimi momenti flectitur. ſed in levibus hiſce patientiæ, mortificationis, & humilitatis occaſionibus omnes pares ſunt, & ad quas omnes tenentur, oblivīſci earum rerum, quas facere debetis, & recedere ab eo, quod propoſuiſtis, mihi turpis videtur ignavia, quæ nullam invenire valeat excuſationem? *Idem*.

Die (Chriſtiana ſodalitas) anima talis, qualis generoſæ hujus puellæ videtur eſſe, per cujus occaſionem iſthuc convenimus, quæ omnia relinquit uni Deo adhæſura, anima, quam Deus ex mundi tumultu, ac turba educit; anima, quam Deus ex ipſis ſæculi illecebris, faſciniſque eripit in veræ promiſſæ telluris poſſeſſionem adducendam: prædeſtinata, quam Deus a creatis rebus avellit, ut in religionem evocet, quæ ut ita dicam tutiſſima eſt ſalutis ejuſdem ſtatio; &

Religioſam vitam amplecti nota eſt fere certa prædeſtinationis.

præ-

præſertim virgo, quæ ante aras electura eſt Dominum in Deum ſuum, nonne hoc apertiſſimum eſt electæ animæ ſignum, & cui illa gloriæ hæreditatem procuravit? *Idem.*

Religionis ſtatû amplectentes oſtendimus Deum a nobis ſuper omnia diligi.

Noſmet Deo per religionis vota devoventes certi ſumus, quantum in hac vita eſſe poſſumus, a nobis diligi Deum hoc prælationis amore, quo illi totum cor noſtrum, animamque noſtram ſine ulla diviſione tribuimus. Atque ut hanc intelligamus veritatem: ob electionem hanc Deus a nobis ſuper omnia diligendus eſt; nullis amplius affici poſſumus bonis, nullis honoribus, cum Dominum pro Deo noſtro elegimus. At in mundo hæc vigetne conſuetudo? Facile eſt aſfirmare, Deum a nobis ſuper omnia diligi, cumque rebus omnibus præferri; ſed quantum commune, & facile eſt hoc affirmare, tantum rarum, & difficile eſt in praxin redigere. In religione hic ſermo tutiſſimus eſt: cum dicimus, a nobis diligi Deum, probatio in promptu eſt; etenim propter hanc dilectionem omnia pro ipſo reliquimus, nulla re excepta, omnia illi ſacrificata ſunt. Ad amorem hunc conſummandum, non amplius nobiſmet ipſis fidimus; cum regio Pſalte dicimus: proba me Domine, ut liquear utrum tibi fidelis ſim. *Nemo ſcit*, Spiritus ſanctus Eccle. 9. inquit, *utrum amore, an odio dignus ſit*. Verum eſt, nemo ſcit, non diffiteor. Sed ſi quis id ſcire poteſt, hanc religioſam animam eſſe teneo; nam longe a mundanis animabus diverſa id unum quærit, quomodo amet Deum ſuum, & illi ſerviat, Scit ipſa propter ſuorum votorum oblationem ſe provocare poſſe creaturas, quemadmodum S. Paulus ad Rom. 8. eas per hæc verba provocabat: *Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti?* Num tribulatio, an anguſtia? num bona, quæ reliqui; num honores, quos in mundo ſperare poteram? num auſteritates, & rigores ſtatus illius, quem amplector? Haud ita; poſt ſacrificium, quod offero, nulla me tentare poterit creatura. Poſtquam illum elegi, talem cum Deo meo neceſſitudinem contraxi, ut deinceps nihil infringere poſſit ea vincula, quibus eidem adhæreo. Quid majorem nobis afferre poteſt conſolationem? Electio noſtra, & noſtra profeſſio nonne quoddam pignus eſt a morali certitudine vix abhorrens, ejus amoris, quo Deum ſuper omnia proſequimur? *Idem.*

Solæ ſunt animæ Religioſæ, quæ Deo ſervire poſſunt, ut ſibi ſerviri vult.

Cum Deus in eſſentia ſua ſit Sanctus Sanctorum, a Sanctis dumtaxat ſibi ſerviri cupit: & religioſæ dumtaxat animæ a negotiis, & impedimentis ſæcularibus ſepoſitæ ſancte illi poſſunt famulari. Mundus ſcopulis, & periculis, quæ vix evitari poſſunt, plenus eſt; ſcopulis, periculiſque, quæ nullibi melius, quam inter clauſtra evitantur, contra quæ religioſa profeſſio præſentiſſimum eſt amuletum. Certum eſt enim, ut S. Bernardus inquit, illic animam chriſtianam fortiorem eſſe, & humiliorem; ibi enim Deo, officiiſque ſuis penitus vacans, neque mundi corrupti diſſipationi, neque impii, procaciſque mundi tyrannidi, neque oſtentationi, & ſecretæ patet vanitati, quæ una eſt ex maximis inimici ſeductoris tentationibus. *Idem.*

Religioſi modo ſunt quod erant Eccleſiæ naſcentis Chriſtiani.

Primis Eccleſiæ ſæculis neceſſe non erat, ullos eſſe religioſos; etenim chriſtianis illic bene viventibus, & omnia obeuntibus munera, quæ ſibi erant impoſita, nihil poterat exprobrari. Nemo erat, qui aliquid tamquam proprium poſſideret, & id erant, quod hodie ſunt religioſi. Hoc teſtatur S. Hieronymus de Alexandriæ chriſtianis verba faciens, quos S. Marcus ad fidem, & Jeſu Chriſti diſciplinam formaverat. Nulli videbantur locupletes terrena depereuntes bona, ut hodie videntur: pœnitentiæ praxis illic, quam voluptatum, erat vulgatior; nulla ſuperbia, impudicitia nulla, nulla ultio: omnibus illis unum erat cor, una mens; omnes æque eodem ducti ſtudio pietati, & chriſtianæ perfectioni vacabant: verbo, generali quadam profeſſione ea præſtabant omnia, quæ hodierna die cœnobitæ facere conſueverunt: *Tales ii erant in Chriſto credentes, quibus & nomen monachi, & profeſſio competebat*. Ita nonniſi religioſi videbantur. Sed mundus, ſubdit S. Hieronymus, non poterat diu tantam ſuſtinere perfectionem; funeſtaque inverſione primi ſenſus perfecti chriſtianiſmi in mundanis animabus ſuffocari fuerunt. Quid igitur Deus? Primam illam perfectionem in religione reproduxit; non ſolum, S. Baſilius ait, ut ibi mortales eſſent, a quibus peculiari profeſſione perfectus ſibi cultus adhiberetur, ſed ut illi, qui ab antiquis priſcorum fidelium virtutibus degenerarent, earum præſentem ſemper ob oculos haberent in perſona religioſorum imaginem; & ut qui vellent aliquando ſanctam perfectionem inquirere, ſemper haberent, unde illius mutuari poſſent exempla. *Idem.*

Deus ſæpe ob inſitam animam ad religioſam vitam diſponit.

In mentem revoca, Soror chariſſima, omnes eas gratias, quas tibi Dominus largitus eſt; felicem hanc in bonum proclivitatem, pios ſalutis ſenſus, quos tenella ætate fovebas, qua aliæ mundum tantummodo ſapiunt; felicia virtutis exempla, quæ intra ipſius familiæ tuæ ſepta ſuppeditavit, animum ad pietatem propenſum, omneſque circumſtantias, quæ ſaluti perquam utiles ſunt. Animo reputa omnes divinæ erga te miſerationis effectus, neque de mente tua divinæ gratiæ recordatio oblitteretur. His diebus, quos mundus beatos appellat, quibus omnia hortentes religionis ideas inſpirant, & quibus mundus ſpecioſior apparens facile ſibi conciliat æſtimationem, & amorem illorum, a quibus nondum ſatis cognoſcitur, quid accidebat, quod te ad religionis amorem non impelleret? Quinam tuus erat fervor, cum ſæcularium laxos mores intuereris? quos odii in mundum, & amoris erga Deum in corde tuo ſenſus non concipiebas? .... Et cum hæc omnia tecum reputares, cor tuum nonne ardens erat, non ſecus ac diſcipulorum in Emmaus proficiſcentium, quibus ſe comitem addidit Jeſus Chriſtus? Nonne omnia, quæ Dei ſunt, tibi placebant, & diſplicebant omnia, quæ mundi ſunt? Ita Deus prorſus ſingulari providentia te ad magnum illud diſpoſuit tui ipſius ſacrificium, quod hodie operaris. *P. Maſſillon tomo 1. ſermonum ſub ejus nomine editorum, ſermone pro monialis cujuſdam profeſſione.*

Grati animi ſenſus quos fovere debet anima generoſa, quod vocata fuit ad ſtatû adeo perfectum, & eidem ſolutu ſeq.

Verum eſt, Deum ſuas habere rationes, propter quas aliter egit tecum, ac cum aliis, quæ æque, ac tu ad ipſum pertinere videntur, & quas in mundo reliquit iis omnibus periculis expoſitas, quæ ibi ſunt communia. Quid ergo feciſti, ut adeo ſingularia beneficia mereréris? Heu! fortaſſe aliqua ex his gratiis, quas tibi contulit affluenter, & quas tu fortaſſe neglexiſti, in mundanis illis animabus centuplum produxiſſet. Quid de te factum eſſet, ſi ſatis illi fuiſſet, quod tot aliis fecit, hos omnes pios ſenſus commendare, quin eos tibi inſpiraret? Quot animæ vocationi ſuæ infideles eidem fuiſſent fideles, ſi eadem, ac tu, ſubſidia habuiſſent? Quid de te factum eſſet, ſi ſatis illi fuiſſet eas tantum ingerere vigas, & communes de ſæculi infidelitatibus conſiderationes, quæ neminem convertunt, & quæ non aliud obtinent, niſi quod perſuadent, homines non adhuc obduratos eſſe, ita ut in criminibus ſuis quamdam inveniant ſecuritatem? Heu! hujuſmodi gratiæ adeo electæ, ac ſingulares a te peculiarem expetunt grati animi ſenſum, ac fidem. *Idem.*

Hæc electio eſt, quam de te ab æterno fecit Deus. Prævidebat, te in mundo nequaquam beatiorem futuram, quam tot alias: & quemadmodum paterna charitate dilexit te, ad ſe te pertraxit miſericordiæ prævenientis illecebris. Sinere poterat, te

Digitized by Google

non ſecus, ac tot a'ias in mundo deerrare, fallaces guſtare voluptates, ac deinde per earumdem faſtidium ad ſe revocare; ſed maluit te ab infantia ſuis prævertere benedictionibus, ut cordis tui primitias haberet. Verum eſt, hæc corda, quæ, poſtquam ſacrificaverunt Baal, Deum verum adorant, præ reliquis melius poſterioris hujus ſtatus felicitatem cognoſcere, & poſſe nonnumquam in Dei cultu conſtantiores eſſe iis, qui mundum minime norunt: verum adhuc in illis quædam ſupereſt macula, quæ cœleſti ſponſo non placet. *Idem.*

Deplorabilis ſtatus religioſæ ſuæ in officiis obeundis ignavæ, ac ſpiritui vocationis ſuæ nō reſpondentis.

Quodnam ſatum eſt animæ levis, & inconſtantis, quæ poſt emiſſa pie vota languet! Sanctæ diſciplinæ, quam amplexa eſt, regulæ illi fiunt ſarcina non ferenda: oratio huic non aliud eſt, quam mortale tædium, & gravis neceſſitas; ſanctarum lectionum, quas audit, lumen in profanas immutatur imagines, quæ catervarim ſeſe illius menti obtrudunt: aliarum exemplum illi fit ſpectaculum, quo fatigatur; quia tacite ejus exprobrat infidelitatem, inconſtantiam, & ingratitudinem; leviſſimæ mortificationes illi diſplicent; quod ferventibus animabus ſolatium eſt, eſt illi martyrium; & quemadmodum ejus erga Deum ingratitudo efficit, ut corrigatur ab illis, quæ præpoſitæ ſunt, ut ejus vitæ rationi invigilent, hinc ſexcentas concipit curas, quæ illi ſunt devorandæ. Vobiſne in mundo eſſe poſſe videtur ſtatus aliquis hoc magis triſtis, ac deplorabilis. *Idem.*

Senſus animæ mūdum relinquĕtis.

O Deus! tu me transfers in arcem propitiam, ubi in tuto ſim contra ſæculi tumultus, ac tempeſtates, ut æternis ſavoribus tuis me dignam efficias. Munde profane, munde proditor numquam te oblectata ſum, ideoque majori cum alacritate te deſero; tibi pretioſa, ac tenera relinquo pignora, quæ nonniſi cum dolore relinquo: meos videlicet propinquos, & amicos; at nonne in hoc ſacrificio ſanguis, & lacrymæ requiruntur? Si hoc nullo mihi ſtaret ſumptu, nequaquam dignum cenſerem eo, cui illud offero. Quid ergo tibi retribuam, Domine, pro tot inſignibus beneficiis, quibus me cumulaſti? Epotabo calicem hunc, quantumvis amarus ſit, particeps ero paſſionum tuarum, quotidie recentes tibi reddam gratiarum actiones, ac inceſſanter benedicam tibi &c. *Idem.*

Religioſus nō eſt qui a ſtatu ſuo vitam ducit abnormem.

Mundus in ipſis cœnobiis, religioſiſque domibus inveniri poteſt: ibi reviviſcere poſſunt eadem vitia, eædemque affectiones, quæ regnant in mundo, ideoque in ſimilia lapſus fieri poteſt mala, niſi precibus, aſſiduaque vigilantia avertantur. Nihil vobis proderit, non ſecus ac Judæo populo dicere: *Templum Domini, Templum Domini, Templum Domini eſt.* Jerem. 7. Felices ſumus, quia intra nos eſt Domini Templum, & quia hac re nos ab aliis populis diſtinguit. Fateor equidem, ſummum eſſe bonum in ſtatu adeo ſancto verſari; ſed bonum hoc, quantumcumque illud ſit, nos infeliciores efficeret, niſi illius munera adimpleremus, neque iis perfungeremur officiis, quæ ille nobis imponit. Sciatis igitur, opus eſt, in conditione noſtra, licet ſancta in Dei mente, inſtitutione ejuſdem, & origine, ea inveniri mala, quæ nonnumquam deteriora illis ſunt, quibus ii patent, qui vivunt in mundo. Non enim deſunt, qui penitus obliti, quid ſint, neque notam, neque characterem ſuæ profeſſionis ſervant, & quemadmodum illius nomen, omniaque etiam officia oblivioni tradiderunt, ita tota eorum vita non aliud eſt, quam non intermiſſa ſeries profanationum. Non decidunt illi quidem re ipſa in hæc magna ſcelera; attamen vita eorum jugis eſt motus, ſollicitudo, agitatio. Sui pleni ſunt, utque inveniant aliquid, quod ſibi faciat ſatis, ideas tantum inanes concipiunt, mutant loca, manſiones, munera, dignitates, officia, & inde neceſſario pleni ſunt moroſitatis, tædii, triſtitiæ, nec veri compotes umquam inveniuntur. Non deſunt tandem quibus aliqua regularitas adeſt, qui pluribus abſtinent, quæ ipſis voluptatem afferre poſſent; & accurate iis omnibus interſunt exercitiis, quibus optime inſtituta vacat religio. Verum enim vero, cum actiones iſtæ ex habitu potius, & conſuetudine fiant, quam ex vero pietatis ſpiritu, qui earum eſſe deberet principium, id, quod agunt, ſine ſenſu, ſine ardore, ſine zelo oſcitanter perficiunt: & converſatione hac, quæ infinitam ſere mortalium multitudinem ſanctificavit, languore quodammodo infirmata, atque mutata, negligentia, faſtidiumque facit, ut Deus hos homines ſpectet tamquam eos, qui ſua detrectant imperia, & qui eidem famulari, & placere negligunt. Nobis quam diligentiſſime cavendum eſt, ne in hoc numero ſimus, ideoque ne ceſſemus umquam, quominus nobiſmet animos faciamus. Petamus a Deo, ut nobis tribuat cor, mentem, fidelitatem ſemper recentem; & cogitemus, niſi ſolerti uſi fuerimus cura, & vigilantia, vix fieri poſſe, ut non decidamus in inſidias, quæ nobis circumſtant, & ut omnibus vocationis noſtræ officiis, ut exigit Deus, perfungamur. *Abbas Trappenſis tomo primo collationum, collatione pro prima Adventus Dominica.*

Quid ſit Religioſus, & quæ illius obligatio?

Religioſus homo eſt, qui cum ſolemni voto abrenunciaverit mundo, & iis rebus omnibus, quę ſenſibiles ſunt, & periturę, non vivit amplius niſi propter Deum, & nonniſi terrenis rebus occupatur; videlicet, verus religioſus publica proteſtatione, cui Eccleſiæ acceſſit auctoritas, abrenunciavit negotiis, occupationibus, bonis, honoribus, & voluptatibus mundi, atque hæc omnia ſibi in æternum interdixit hoc pollicitus Deo, qui ſolum fieri debet objectum omnium cogitationum, affectionum, votorumque ejus, ita ut nequeat amplius uti rebus etiam neceſſariis, & quibus illum humana conditio carere vetat, niſi propter Deum, & hac mente eidem placendi. Verum eſt, Chriſtianum, qui per baptiſmum cum Jeſu Chriſto conſepultus eſt, & qui per hoc Sacramentum vitam novam recepit, cujus Jeſu Chriſti ipſius ſpiritus anima eſt, & principium, mortuum eſſe debere mundo, bonis, honoribus, negotiis, & voluptatibus ejus; ſed ut huic muneri ſatisſaciat, ſatis eſt, ſi cordis affectione illis abrenunciet; & quamvis liceat illi poſſeſſionem, uſumque ſervare, ſenſu tamen interiori ab his rebus omnibus expeditus eſſe debet. Sed hoc religioſo nimis parum eſt. Hic non debet conſiſtere; re ipſa avulſus eſſe debet a rebus omnibus ſenſibilibus; opus eſt, quemadmodum æternitas ſola illius portio eſt, ita unicum eſſe objectum omnium actionum ſpiritus, omniumque motuum cordis illius. Conſilia, quæ Jeſus Chriſtus generatim hominibus tradidit, per vocationem ejus facta ſunt illi præcepta inevitabilia; nec facit ſatis, niſi omnia prorſus relinquat, niſi abnegatio illius realis, & effectiva ſit, & niſi cordis ſenſus, in ipſa etiam manuum opera migrent. *Idem tomo 1. de ſanctitate, & officiis vitæ monaſticæ.*

Religionis vota ſunt holocauſtum, & immolatio noſtrummet ipſorum Deo.

Votorum conſecratio proprie loquendo eſt immolatio holocauſti, quod nullam exceptionem, aut imminutionem admittit. Patres hac in re idem ſenſerunt, quamvis aliis, aliiſque verbis ſententiam ſuam protulerunt; & eum religioſam profeſſionem vocaverunt jugem judiciorum Dei meditationem, angelicam converſationem, crucifixionem, verum martyrium, apoſtolicæ perfectionis profeſſionem, non aliud innuere voluerunt, niſi quod religioſus nulli humanæ affectioni patere debet a mortalibus rebus omnibus ſeparatus, converſationem ejus totam in cœlo eſſe debere, & cum hæc profeſſio ſupra naturam ſit, ut loquitur S. Baſilius, ad Angelorum puritatem homines attollere. *Idem.*

Patet, religioſos in eccleſia Dei replere Martyrum

tyrum locum, & Apoſtolorum perfectionem imitari; ipſos ſuccedere perfectæ abnegationi, in qua illi vixerunt, ipſiſque vi ſtatus ſui in tota vita ſua eſſe exprimendam eminentem veterum Eremitarum ſanctitatem. Etenim adeo eſſentialibus diſpoſitionibus carere non poſſunt, quominus a Dei ordine abhorreant, illius evertant conſilia, adverſentur voluntati illius, qui eos deſtinaverat ſanctitati, ſeſe ex eorum ſubtrahant numero, a quibus in ſpiritu, & veritate vult adorari; & conſequenter quominus ſuæ deſint profeſſioni ea in re, quæ potiſſima eſt, & omnes ſpes ſuas irritas efficiendo, miſere privent ſe in æternum ſuæ converſionis effectu. *Idem cap.* 3.

De religioſi ſtatus profeſſione, & quid faciendum, ut illius munera obeantur.

Non imitandi ſunt Judæi, quos Moyſes de Ægypto liberavit. Illi inde corpore egreſſi ſunt, ſed illuc reverſi ſunt corde. Reliquerunt verum Deum, qui eos tot prodigiis eduxit de captivitate, & adorarunt eadem Ægypti idola, quæ antea contempſerant. Corde in Ægyptum redierunt, inquit Scriptura; Aaroni dixerunt, fac nobis Deos, qui nos præcedant. Quicumque, poſtquam mundo abrenunciarunt, ad priſtina deſideria, & primas affectiones revertuntur, actionibus, & cogitationibus ſuis, ut populus ille clamant. Heu! quam felices eramus in Ægypto; & vereor admodum, ut hodie æque magna inveniatur mortalium multitudo, ac illa erat Judæorum, qui Moyſis tempore divinam legem violarunt: etenim ex ſexcentis hominum millibus, qui ex Ægypto egreſſi ſunt, duo tantum ingreſſi ſunt in terram promiſſam. Quamobrem ſi vere cupimus ad perfectionem pervenire, poſtquam corpore conſanguineos, & agros reliquimus, poſtquam divitias, & mundi voluptates contempſimus, corde etiam, & voluntate abrenunciare debemus omnibus viſibilibus rebus, quin umquam vel minimum eorum, quæ reliquimus, deſiderio teneamur. *Idem cap. 5. ubi hæc omnia refert ex Caſſiano collat. 3. cap. 6.*

Religioſus tenetur non debere corde, & affectu ad ea, quæ in mundo reliquit.

Mirum eſſe non debet, quod vita ſancta, quam in religione profitemur, ſuas habeat difficultates; quoniam fulgidiores habet coronas, locum ſublimiorem, & extraordinariam mercedem in Cœlis præparatam. A Sanctis Patribus dicitur magnum, ac difficile holocauſtum, ubi victima ſibimet moritur, ut uni Deo vivat; ubi, ut ita dicam, immolantur vividiores, vulgatioreſque naturæ ſenſus, ubi ardentis charitatis igne abſumitur quidquid in mundo pretioſiſſimum eſt. Vocatur etiam ab iiſdem alter baptiſmus laborioſus, ſtatus pœnitentiæ, & lacrymarum, quæ animas a ſordibus earum emundant, ac in nos Dei detrahunt miſericordias; & Scriptura ſancta, quæ fons eſt omnium ſententiarum, quas Patres protulerunt, & quæ noſtrarum quoque norma eſſe debet, generalem hanc rerum omnium abnegationem nobis exhibet veluti crucem, & voluntariam mortem, quæ nos efficit conformes paſſionibus Jeſu Chriſti, ut gloriæ ipſius faciat participes. *Abbas Verjus in religioſæ profeſſionis panegyrico.*

Religioſus ſtatus eſt ſtatus crucis, & paſſionis.

Ne te deſiderium conficiat inanium bonorum, quorum hodie adeo ſanctum, & generoſum contemptum juraſti; obliviſcere abjectas eſcas Ægypti, unde egreſſa es, & indeſinenter liberatori tuo laudum, & benedictionum cantica recine, eo quod ex captivitate adeo dura te eduxerit. Et ſi ad terram promiſſam perventura ambules in deſerto, ubi nullum ex terra florem, fructumque germinare intueberis, meminiſſe debes etiam, te non amplius ſubjectam eſſe operibus a Pharaone indictis, & non ferendæ illius tyrannidi; Deum, qui te liberavit, in deſerto hoc cœleſtem tibi mannam demiſſurum, & ex rupium duritie educturum aquas chryſtallo ipſa lucidiores, & in æternam uſque vitam ſalientes, eumque tecum jugiter futurum, ut te ſuo confirmet auxilio, & in tui gratiam, ut olim pro electo populo ſuo omnipotentiam ſuam miraculis, & libertatem ſuam beneficiis exhauſturum. *Idem.*

Magnum animo concepiſti ſacrificium, quod Deo es oblatura. Ultro ſacrificas carnem, cum vitiis, & concupiſcentiis ſuis, quemadmodum S. Paulus Apoſtolus cupit; vel, ut alio in loco dicit, temet ipſam in mundo crucifigis, & mundus deinceps pro te crucifixus erit. Generoſitate vere chriſtiana Deo conſecrare vis quidquid a manu illius recepiſti; fortunæ bona per paupertatem, bona corporis per caſtitatem, animi bona per obedientiæ humilitatem, ut propius crucifixi Salvatoris tui leges, & exempla ſequaris. Temet tibi revellis, ut integram, & ſine exceptione te immoles Deo: omnibus creatis rebus mori vis, ut nonniſi Creatori vivas. Hoc ſacrificium eſt, quod S. Patres teſtantur hominum laudes, Angelorum admirationem, & eximia Dei beneficia mereri: *Ipſe homo*, S. Auguſtinus ait, *Dei nomini conſecratus, & Deo devotus in quantum mundo moritur, ut Deo vivat, ſacrificium eſt*. Olim Judæus populus Ægypti ſpolia collegit profecturus in deſertum, ubi Deo ſacris operaretur: ſed ſenſu magis hodie extremas luxus, & vanæ ſæculi pompæ reliquias deſeris, ut tuo te præparare incipias ſacrificio. *Idem, cum monialis quædam religionem ingrederetur.*

Religioſum ſtatum amplecti eſt magnum Deo offerre ſacrificium.

Religioſus ſtatus ſimilis eſt terræ promiſſæ; commentitia monſtra, quæ ibi oriri feruntur, in eorum dumtaxat imaginatione ſunt, qui ſtatus illius ſuavitatem non norunt. Illuc quidem non ſine labore pervenitur, maria traducenda ſunt, hoſtes profligandi, deſerta peragranda; ſed quam beres, ac ſuaves ſunt harum victoriarum fructus! Deus, cui fidelis hic populus ſervit, artem habet maximas etiam ſternendi in eorum gratiam difficultates, & dulcedinem adſpergendi iis rebus, quæ amaritudine plenæ videntur. At ubi ad beatam hanc terram perveniſti, quænam bonorum, ac ſpiritualium ſubſidiorum affluentia! quæ requies! quæ tranquillitas! quæ etiam hujus vitæ felicitas! *P. Croiſet in ſpiritualibus conſiderationibus.*

Religioſi ſtatus bonum, & utilitas.

Nonne dici poteſt religioſus ſtatus eſſe ſocietas ſecundum Jeſu Chriſti ſpiritum, & exemplum formata, ſuaviſſimis mutuæ, perfectæque charitatis vinculis adſtricta, jugibus humilis, & perſeverantis pietatis exercitationibus innutrita, & maximarum virtutum praxi conſecrata? Ordo eſt venerabilis mortalium, quos ſibi ſecrevit Deus, magnus quidam antiſtes ait, & qui cum ſe creaturis omnibus inviſibiles quodammodo reddiderint, in ſolitudinem ſecedentes, ubi tuti ſint contra procellas, quæ in ſingulas horas mundanis impendent, imperturbabili fruuntur malacia; qui magno ſalutis ſuæ negotio occupati, pro cœlo acquirendo contendunt, virtutes tantum adipiſcuntur, ſpiritualia tantum bona conſectantur, puris ſanctæ vitæ deliciis perfruuntur: qui Deum unum ſibi proponentes pro objecto, & fine votorum, & cogitationum ſuarum, omnia in lucro ponunt, nulla re perturbantur, ſine moleſtia vivunt, & cum confidentia, & gaudio moriuntur. Quam longe ab his bonis mundanorum ſtatus abhorret! Mirum non eſt, ſi hæc deſcriptio cupiditatibus eorum parum conformis videatur. *Idem.*

Magna fortitudo ſtatum religioſum amplectentis.

Quid majus? quid generoſius, quam illud conſilium, quo puella omnia vincula infringit, quibus adſtringitur mundo, religionem ingreſſa? In ipſo juventutis flore, cum omnia in mundo rident, cum omnia nitent, placent, alliciunt; ea ætate, ubi moleſtiæ faſtidium attuliſſe non potuerunt, ubi omnes ſpes falluntur; illectam vanitate, omnique externa ſpecie, quæ ad ſeducendum aptiſſima eſt; pravi exempli torrente raptam in lubrico ſtare, generoſe ex turba efferre pedem, & quamquam arctiſſimis conſanguinitatis vinculis detentam, omnes has fallere illecebras, vincula infringere, propriam ſacrificare libertatem, ſpes etiam ipſas deſerere, pauperem, humilem, mortificatam in reliquum vitæ ſpatium ſeſe in arctæ cellæ anguſtiis claudere, idque unice, ut deinceps unum Deum diligat; fingite vobis, ſi fieri poteſt, chriſtianam

virtutem magis heroicam, atque perfectam. *Idem.*

Status religioſus brevi*ſſ*ima ad ſanctitatem via.

Religioſæ ſocietates, S. Gregorius Nazianzenus ait, ſunt novus mortalium Angelorum chorus, qui in terris cœleſtes imitati mentes jure poſſunt dicere, ſe eorum exemplo dies coram Deo traducere omnia juſtitiæ, & ſanctitatis munera obeuntes. Quomodo autem brevi non pervenitur ad conſummatam perfectionem eo in ſtatu, ubi innocentia eſt veluti omnium virtutum baſis, ubi vigilantia minimos etiam defectus prævertit, ubi ſpiritus mortificationis minimos etiam cupiditatum impetus cohibet, ubi pietas frequenti Sacramentorum uſu nutritur, ubi fervor in ſingulos dies bonis exemplis augetur? Status longe diverſus e ſtatu mundi, ubi ſolidæ virtutes adeo ſunt raræ, lapſus adeo frequentes, pœnitentia adeo levis, pericula adeo communia, & electorum numerus adeo exiguus. *Idem.*

De inſtaurationa votorum religionis

Mihi videtur habita ratione fragilitatis, & inſtabilitatis humani cordis, quæ nos indeſinenter ad relaxationem, atque licentiam trahit, nil melius a nobis fieri poſſe, nec magis ſanctificationi noſtræ prodeſſe, quam nos animare, excitare, ſubinde in Dei præſentia ſtatuere, reiteratis oblationibus eidem offerre noſtrummet ipſorum ſacrificium, quod ſemel jam obtulimus illi, eumque obteſtari, ut illud recipere, vivificare, & prorſus novam rectitudinem, puritatem, & perfectionem velit tribuere. Si quis putaſſet, per huc novam fieri obligationum acceſſionem, novaque adſtringi vincula, facile reſpondere poſſumus, quantumvis liceret nobis non inſtaurare es, quæ promiſimus, eas tamen ſubſiſtere, ess minus quidem animatas fore, non ideo tamen minus reales; in nova hac promiſſione nihil dici, quod prius dictum non fuerit; zelum dumtaxat inflammari per verba illis ſimilia, quæ jam protulimus; zelum, qui procul dubio intepuit, & qui in dies ſemper magis tepeſceret. Ita cum vota, ac promiſſiones noſtras inſtauramus coram majeſtate Dei, nos recentibus quidem non oneramur muneribus, neq; novas obligationes contrahimus, ſed noſmet dumtaxat excitamus ad eas explendas, quas antea contraximus. *Idem tomo 4. collationum collatione de votorum inſtauratione.*

Religioſi hac indigent inſtauratione,

Nihil magis neceſſarium eſt ad nos in promiſſionum noſtrarum veritate retinendos, & ad naturæ propenſioni reſiſtendum, quam noſmet inceſſanter de officiis noſtris admonere; ea ob oculos noſtros ſtatuere coram Deo, eique novum quodammodo fidelitatis præſtare juramentum, ut novam illius protectionem promereamur, non ſolum ne quidquam faciamus contra ea, quæ illi promiſimus, ſed ut illa tanta cum perfectione adimpleamus, ut recentes nobis largiatur gratias, & ad ſublimiorem virtutis apicem nos attollat: quod majori efficacia, & uberiori benedictione a nobis fieri nequit, niſi per votorum inſtaurationem. *Idem.*

Vota inſtauranda ſunt, ut emergamus ex tepore, in quem ſæpe ſumus lapſi ſumus,

Nihil magis deplorandum eſt ex S. Bernardi ſententia, quam tepor eorum, qui poſtquam ſibi primum crudele bellum intulerunt, fœdus cum carne ſua ineunt; qui poſtquam initio aliqua cum pertinacia ſibimet negarunt id etiam, quod erat ſibimet neceſſarium, inanis, & ſuperflua conquirunt, ſine ullo religionis ſenſu a Dei familiaritate ad familiaritatem mundi tranſvolant, ſæcularibus, quantum fieri poteſt, negotiis vacant, in perfecto ſtatu vitam parum frugi ducunt, obliviſcuntur, quod profeſſi ſunt, & profiteri videntur, quod oblivioni tradere debuiſſent. Numquid fidem præſtitimus eorum, quæ polliciti ſumus? Vota ſolemnia, in labiis noſtris perſonuiſtis, at num cor noſtrum penetraſtis? Vetus homo in nobis mortuus eſt, an vivit adhuc? *Adhuc tota anima mea in me eſt.* 2. Reg. 1. Cupio mori, & adhuc tota in me eſt anima mea. Ita ſequebatur actus deſperatione Saul: ita nos in hac votorum inſtauratione loqui debemus: *Tota anima mea in me eſt.* Eaſdem adhuc habemus affectiones, eadem deſideria, eandem vivendi rationem, quam in ſæculo. Hoc deplorabile eſt, ſed vulgatum; remedium igitur inquirendum eſt, quod procul dubio in votorum inſtauratione invenitur. Noſmet ipſos fallere optamus; externa ſpecies perplacet nobis; ſuperficies nos ſatis delectat; dæmon ipſe aliquid confert, ut nos proprii amoris noſtri ludibrium faciat; prohibet, ne peniriores ſecretorum cogitationum noſtrarum receſſus ſcrutemur, ubi in nobis ſeparandum eſt, quidquid humani invenitur; pauperes eſſe credimus, quin vel minimo commodo abrenuntiemus; caſtos & continentes, quin occaſiones fugiamus; obedientes, quin noſtræ voluntati vim inferamus. Nobis igitur ea, quæ emiſimus, vota inſtauranda ſunt, ut ea, uti par eſt, obſervemus, & falſas ideas noſtras corrigamus. *Ex ſermonibus, quibus titulus: Actiones chriſtianæ, tomo 3. ſerm. hujus argumenti.*

Fructus qui vera votorum inſtaurationem ſequitur.

Perfectæ votorum inſtaurationis fructus eſt, extrinſecus ſenſibilia præbere ſigna virtutis, quæ in nobis eſt; videri quales ſumus, & eſſe quales videmur, fervorem habere uniformem, conſtantem, univerſalem; numquam ſuis officiis deeſſe, neque ut alicui ignave placeas, neque ob humanam rationem, neque ob inopinatum eventum, neque ob ſpecioſum prætextum; contemnere quicquid in terra eſt; ingredi in omnes perfectionis vias, quas nobis oſtendit gratia, & in illis conſtanter perſeverare. Niſi hoc cœperimus conſilii, ut in reliquum vitæ noſtræ ſpatium fideliter vota noſtra obſervemus, fruſtra huc convenimus; nequicquam instituti fuerunt hi dies pietatis, atque fervoris &c. *Idem.*

Gaudium & confidentia, quam habent veri religioſi in mortis articulo,

Omnia aliquid conferunt ſtatus religioſi felicitati. Mors ipſa, cujus cogitatio mundi ſectatoribus tantum formidinis incutit, nonne gaudio, & hilaritate cumulat animam vere religioſam? Ita ſane. Donec ſæculares inter crudeles terrores animam efflans, donec coram filiis, qui relinquendi ſunt, uxores vel viri, qui deſerendus eſt, ingentium bonorum, quibus ſunt carendi, moriuntur ardentibus quidem, ſed inutilibus curis confecti, ac de ſalutis ſuæ exitu incerti: anima vero religioſa triſtibus hiſce objectis liberata, ac plena ſuaviſſima confidentia in miſericordia judicis, quem Patrem habuit, & Dei, qui eidem eſt omnia, extrema emittit ſuſpiria inter Salvatoris brachia, pro cujus amore adeo magna obtulit ſacrificia; & tranquille ex humanis decedit jucundiſſima hac conſolatione fulfulta, quod Deo dederit quicquid poſſidebat in mundo, atque tunc temporis dederit, cum adhuc illis frui poterat. Quam dulce eſt mori, poſtquam ut noſmet morti præpararemus, tamdiu bene vivere conati ſumus! Quam ſuave eſt morte Sanctorum oppetere! Quam jucundum eſt in mortis hora non vixiſſe, niſi ut bene moreremur! Ullusne invenitur religioſus, quem extremo illo momento mundum reliquiſſe pœniteat, at quot ex mundi ſectatoribus inveniuntus, qui tunc religioſos ſe vellent fuiſſe? *Idem.*

Quam deflendus ſit imperfectorum religioſorum ſtatus.

Felices ſunt religioſi, eo quod ad ſtatum adeo ſanctum fuerit evocati, ſed infelices ſunt, niſi indeſinenter, omnibuſque viribus ad ſtatus ſui perfectionem acquirendam contendant. Ubi animadvertimus humilitatem magis exemplarem, jugemque mortificationem eſſe veluti ſtatus religioſi baſim; cum nobiſmet repræſentamus tot generoſa ſacrificia, quæ non aliud fuere, quam primitiæ cordis Domino devoti; cum cogitamus religioſam vitam non aliud eſſe, quam ſeriem actuum maximarum virtutum, bonorumque operum, intelligerene poſſumus, quomodo fieri queat, ut in ſtatu adeo ſancto imperfecti inveniantur? Attamen imperfecti iſti ea facere tenentur, quæ faciunt ſancti; Religioſa in domo pauci ab exterioribus ſtatus ſui diſpenſantur officiis; & qui imperfecte iiſdem perfunguntur, nonniſi ægre, gravareque id præſtant, ac dicere poſſumus, non modicordis ſumptu ſtare imperfectionem ſuam. *Idem.*

Religioſus tum felix eſt, quam in ſuis officiis fidelis.

Religioſi hominis quies, & felicitas pendet a perfecta ipſius obedientia; virtus illius ab accurata regularum obſervantia ſeparari non poteſt. Omnis ſpiritus ſingularitatis illi laqueus eſt; ſemper erramus, ubi ab illis recedimus, a quibus regimur, & nemo a Moyſe defecit, in quem Deus non ſeveriſſime animadverterit. Quot mortales, pro quibus Dominus tot patrarat miracula, in deſerto perierunt, hoc eſt in via, quæ illos ad terram promiſſam ducebat? Plures etiam e conſpectu felicis hujus terræ perierunt, cœleſti pane nutriti, in ſubſidiorum omnium copia inter vi-

cto-

ctorias, quas de hoſtibus reſerebant, poſtquam Erythræum mare ſicco pede traduxerant, poſtquam teſtes tot prodigiorum extiterant. Non minus deſlendus eſt religioſus, qui tot beneficiis fuit cumulatus, ſi infidelis, & ingratus fuerit; quo enim magis liberalis eſt Dominus, eo magis ſeverus eſt in ingratos. *Idem.*

Adhortatio ad Religioſos, ut regulas ſervent.

Officiis noſtris attenti noſtram vitæ rationem cum regulis conformemus. Nobis perſuaſum ſit ea, quæ præcipiuntur, æqua ne ſint, an ſecus, niſi peccatum adſit, ab ipſo Deo præcipi. Quod nobis diſplicet, ſæpe illud eſt, quod Deus in talibus circumſtantiis ſanctificationi noſtræ utiliſſimum cenſuit. Sacrificium Iſaac ſationi contrarium videbatur; attamen huic ſacrificio Deus adnectere voluerat promiſſiones ſuas, quibus futurum ſpopondit Abrahæ, ut illi, totique ipſius benediceret poſteritati. Poteſt quidem Superior perperam regere, at fieri nequit, quo minus per illum nos bene regat Deus. Ex hoc principio pendet progreſſus omnis, quem facere poſſumus in eo ſtatu, ubi tota vita non aliud eſt, quam obedientia. Hæc autem obedientia merito caret, cum non redditur Deo in eorum perſona, quos ille nobis præpoſuit; & certum eſt, Deum non conſiderari, ubi judicare volumus, ad examen revocare, & præſertim improbare id, quod nobis præcipitur. Cum nos poſſidet Spiritus ſanctus, divinam nobis inſpirat prudentiam, quæ nobis Deum in omnibus rebus omnibuſque perſonis oſtendit. *Idem.*

Magis deliberandū eſt, ut in mundo permaneas, quam ut in religionem ingrediaris.

Facile concedimus, eos, quos Deus ſingulariter vocat, ut ſibi ſerviant, eſſe beatos. Hæc ſæcularium confeſſio teſtimonium eſt, omni carens ſuſpicione, de religioſæ vitæ felicitate. Neminem Chriſtianum inveneris, qui hoc optimum eſſe conſilium non fateatur. Attamen ſi adoleſcens aliquis mundum relinquere meditatur, ut hoc bonum amplectatur conſilium, quot illi & conſanguinei, & amici difficultates objiciunt! Quot obices ſuperandi ſunt, quot oppoſitiones vincendæ! Integri exquiruntur anni, ut huic rei impendatur cogitatio; & ægre tandem, gravateque præbetur conſenſus. Quot artes ad vocationis periculum faciendum? quot rationes ad diſſuadendum? quot ſollicitæ preces, quot lacrymæ? Quænam ob illius oculos objicitur deſcriptio malorum, quæ perferenda erunt eo in ſtatu, quem ingredi cupit? Difficultates illius exaggerantur; omnia ibi dura ſunt, omnia non ferenda. Seſe a conſanguineis ſeparat, ut ſe Deo devoveat: quot ploratus, quot metus! diceres, adoleſcentis hujus ſortem calamitoſam eſſe, cumque manifeſto & vitæ, & ſalutis periculo objicere. Ita, Domine, excipiuntur illi, qui ſeſe tuæ addicunt ſervituti. Verumenim vero mundi ſtatum eligis? Nihil præcavetur, ſemper ſatis conſultum eſt: nihil requiritur temporis ad periculum faciendum vocationis ad ſtatum adeo periculoſum; non ſolum non exaggerantur pœnæ, quæ in mundo perferendæ ſunt, ſed ſummo ſtudio teguntur, & diſſimulantur vera mala, quæ nequeunt abſcondi .... Undenam hæc adeo diverſa agendi ratio? Putatne aliquis, facilius in mundo, quam in religione ſaluti proſpici poſſe? Haud ita ſane; immo nemo eſt, qui non ſentiat oppoſitum. Vera ratio eſt, quod ſalus paſſim illud eſt, quod nobis extremum proponimus, cum aliquod conſilium ſumus inituri; & miramur, rem eſſe adeo difficilem ſalutem conſequi, & adeo paucos eſſe, qui in mundo ſalutem ſuam operentur? Num in conſilium vocatus fuit Deus? Deus ullamne in cœptis, conſiliiſque noſtris partem habuit? *P. Croiſet in ſpiritualibus conſiderationibus.*

Status religioſi felicitas.

Cum omnes divinæ leges charitati innitantur, liquet, cum vita terreſtrium horum Angelorum non aliud ſit, quam jugis amoris divini exercitatio, Deum nullos habere, qui fidelius voluntates ſuas exequantur. Solitudo, in qua vivunt, efficit, ut in beata conſtituti ſint impotentia aliquam violandi ex ſanctis legibus hujus amoris. Cæterum humilitas, paupertas, mortificatio, quam patiuntur, efficiunt, ut nullam habentes amplius voluptatem, qua fruantur, nullum negotium, quo impediantur, nullam prælationem, de qua cum aliquo certent, cor eorum patere non poteſt ulli invidiæ ſenſui, neque vel levi odii motu tentari, neque vel modico injuſtitiæ deſiderio ſollicitari. Hoc peculiariter dici poteſt de religioſis, qui ab omni mundi commercio abhorrent, & vivunt in ſolitudine. Satis eſt oculos conjicere in vitam eorum, ut liqueat, illam nonniſi admirabili potentia ſuſtineri, nonniſi ſumma ſapientia gubernari. Morari, ut ita dicam, Babylone, & Sodomæ, quin vel leviſſima impuritatis labe polluantur, quin in minimum probrum labantur: in terris adhuc verſari, omnibus circumdari objectis, quæ hominum concupiſcentiam tentant, & irritant, quin illis afficiantur: in carne clauſos eſſe, & vita ſpiritus vivere: inter concupiſcentiæ ardores eſſe, & non abſumi; animam habere corruptibili, & mortali corpori alligatam, quin aggravetur, & quin prohibeatur, ubi velit verſus originis ſuæ, æternæque manſionis locum avolare; vivere tandem in jejuniis, vigiliis, ſolitudine, ſilentio, ac laborioſæ, aſſiduæque pœnitentiæ exercitationibus, atque, ut Apoſtoli verbis utar, repletos eſſe conſolatione, & gaudio inter ipſos labores, atque tribulationes, nonne hæc eximia miracula cenſenda ſunt? *Colloquia Abbatis Joannis, & Eugenii Presbyteri.*

Religioſi mortificati.

Videntur religioſi, qui eis omnibus, quæ ad ipſos pertinent, maxime afficiuntur; valetudini ſuæ ad ſcrupulum uſque inſervientes, ob minimas corporis affectiunculas conquirentes, chimærici morbi pericula metuentes, quaſi jam jam morituri eſſent. Violenter ex ſomno excitandi ſunt, ut Dei operibus vacent, ſuæ tantum voluntati perficiendæ apti, commodorum ſuorum ſtudioſi, cupidi laudum, quas illis levis, & inexperta juventus defert, utentes auctoritate, quam illis ſua confert ætas, ut omnia ſibi ſolatia procurent, quibus ſe putant indigere. *P. Surin 3. tomo dialogorum aſceticorum.*

Difficultates, quæ objeciuntur ei, qui, ad religionē Deus vocat, ut deterreatur.

Si nobilis quipiam adoleſcens, quem mundo multa bona commendent, a Deo valide ad religionis ſtatum vocetur, quid prætermittitur, quid non dicitur, ut de ſententia dimoveatur? Volunt jugum Domini, quod ipſe etiam leve eſſe teſtatur, enorme pondus habere: ſolitudo, quæ adeo puras, & tranquillas nobis delicias procurat, ſemper teterrimis imbuta coloribus exhibetur; carcer eſt, ſervitus, captivitas. Aſceterium mundani eſſe putant viventis adhuc hominis ſepulturam. Sanctæ occupationes, officia divina, innocentia alibi ubicumque parum cognita, religionis officia, omnia mundanis videntur leges duræ, moleſta exercitia, & officia, quæ exerceri non poſſunt.... E contra eorum laudatur conſilium, qui mundum ſequuntur. Horum conditio beatior videtur, ubi opibus diffluere cernuntur. Verumenim vero illi ne beatiores ſunt, ac potiorem præ aliis partem elegerunt? Mundus plenis manibus beneficia in eos omnes effundit, qui ipſum ſequuntur? Status, qui in eodem eligitur, plurimam ne adfert jucunditatem? Ibine magna tranquillitate frui poſſumus? Saltem bene firmatæ ſpes ibi occurrunt? Ridens hæc mundi ſpecies neminem feſellit? Viæ adeo planæ, ac florentes, moleſtoſne exitus habent? Facile eſt rei veritatem compertam, exploratamque habere, & plurimi nobis hoc nunciare tuto poſſunt. Heu! quotuſquiſque in mundo de ſtatu ſuo non queritur? quotuſquiſque eſt, quem ſuæ non pœniteat electionis? Nemo eſt, qui non fateatur, nullam in vita conditionem eſſe, ubi minus ſolidæ guſtentur voluptates, ubi plura perferenda ſint mala, ubi majus adſit æternæ ſalutis periculum. *P. Croiſet tomo 2. ſpiritualium conſiderationum.*

Plus vocationis requiritur, ut in mundo permaneas, quā ut religioſū ſtatum amplectaris.

Abſit a nobis eos omnes damnari, qui in mundi partes concedunt; multoque minus exigimus, ut quemquam mundo extremum vale dicere, ut religioſam vitam amplectatur. In chriſtianiſmo varii ſunt ſtatus, & vocationes diverſæ; eorum duntaxat pravam rationem corripimus, qui tanta facilitate ſeſe mundo implicant, & qui numquam ſatis ponderatas fuiſſe putant vitæ religioſæ difficultates, neque ſatis ad exa-

men

men vocatum fuiſſe id, quod fit, cum religionis ſtatus eligitur. Dicendum ſane eſt, hos modicam habere ſalutis ſuæ rationem, & Deum ipſum ab illis flocci fieri in electione, qua plerique mortalium, qui mundum ſequuntur, ſtatum hunc ingrediuntur. Non mirum eſſe debet, ſi adeo amaris curis torquentur, ſi tot moleſtias exhaurire debent, ſi toties, & tam funeſte labuntur. Hinc nonne inferendum eſt, ſæcularium conditionem nequaquam eſſe cæterarum beatiſſimam, quin immo ſtatum eorum moleſtiſſimum eſſe, plenum amaritudine ſexcentis vitæ caſibus, & frequentioribus ſalutis periculis obnoxium, a quibus religionis ſtatus immunis eſt; atque ſi Dominus eſt conſulendus, vocatio diutius probanda, omniaque ſtatus adeo ſancti officia ad examen vocanda, ubi de religioſa vita amplectenda ſermo eſt; quid faciendum non eſt, cum de ingrediendo moleſto mundi ſtadio agitur, quod numquam ſine curis, doloribuſque abſolvitur, & quod frequentiſſime in æternam deſinit infelicitatem? *Idem*.

Ambitio religioſis indigna.

Ambitio quulibet in ſtatu odioſa eſt, ſed longe indignior eo ſtatu, qui profitetur humilitatem, qualis eſt ſtatus religioſi. Quam turpe eſt videre homines, qui religionis cauſa abrenuntiarunt, jus quod genus ſuum ipſis ad primos reipublicæ honores conferebat, ſæculari more prima in religioſo ſtatu munera appetere! Poſtquam propter Deum reliquerunt, quidquid in mundo pretioſiſſimum erat, avidiſſima ſollicitudine inane conſectantur fortunæ phantaſma, quod in inepto jure potiori in loco ſedendi, in inanibus licentiæ titulis, in anctoritatis intervallis conſiſtit, quæ ſæpe ad nihilum proſunt, niſi ut inferiores intelligant, quantula ſint merita illius, qui ad honores evehitur, & quantum ille imperando ſit impar. Tantine ſumptus erant erogandi, ex adeo longinquis regionibus accedendum erat, ut inanis gloriæ umbra paſceretur? hoc ſane eſt nimis charo pretio fontem curarum, ſollicitudinum, mœrorumque redimere. Nobiliſſimus, qui in religioſo ſtatu conquirendus ſit gradus, eſt extremus, & noviſſimus: *Quicumque voluerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter*. Matth. 20. In mundo gloria in hoc poſita eſt, ut aliquis dominetur: *Non ita erit inter vos*, Salvator mundi hic ait: verus honor eſt, aliis ſervire: *Qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter miniſter*. Quæ major indignitas, quæ impior affectatio, quæ contemptibilior diſſimulatio, quam quæ eo tendit, ut aliquot ſibi demereatur ſuffragia? Poſt hæc quid hæc eſt tantopere conquiſita dignitas? Nobis quidem triſtium curarum cauſa eſt, aliis pluribus invidiæ argumentum, in ſe ſtulta vanitas eſt, quæ noſtram dumtaxat requiem perturbat, noſtraſque irritat cupiditates. Hæccine fortuna eſt digna anima magna, quæ rebus omnibus abrenunciavit, ut ſe ſe Deo penitus devoveret? *Idem*.

Religioſæ Solitudinis bona, & elogia.

Religioſa ſolitudo noſmet a nobis divellit; noſtram nobis aufert voluntatem; corpora noſtra quodammodo in ſpiritus convertit, nos docet Deum cognoſcere, & cum eo converſari. In ſolitudine cor ſe ſe a ſæculi phantaſmatis emundans, liberum nobis relinquit ſpiritum, ut ſolia hoc habeamus commercium. Profecto anima noſtra nitidum eſt ſpeculum, quod exhibet divinitatem; ſed mundo plurima ſunt, quæ illi offundunt caliginem, ſordes voluptatum, honorum fumus, bonorum terræ pulvis, quibus adhæſcimus; ſed ſolitudo aditum obſtruit rebus omnibus, ne in animas noſtras ingrediantur. In ſolitudine meditamur, in meditatione vero accenditur ignis charitatis, qui animam ab omnibus inquinamentis emundat. Religioſam ſolitudinem cœlo comparat S. Bernardus; ſolitarius enim, qui virtute præditus eſt, in receſſu ſuo id agit, quod Sancti in Paradiſo, ibi invenit Deum, divinas perfectiones illius contemplatur, eum laudat, adorat. In piis hujuſmodi exercitationibus verus religioſus ſuam vitam traducit: *Ex ſpecimine Panegyricarum Orationum Tomo 2.*

RESPECTUS HUMANUS.

Deſiderium placendi hominibus, timor illis diſplicendi, turpe complacendi ſtudium.

MONITUM.

QUAMVIS hoc argumentum in paucis ſit utiliſſimum, & ſacra eloquentia latiſſimum aperiat campum, pauciſſimi tamen veteres inveniuntur Oratores, qui illud pertractarint, & ipſi etiam Sancti Patres de eodem pauca, & ea tamquam per tranſennam dixerunt, at e contra paucis ante hanc diem annis admodum vulgatum effectum eſt, ita ut numquam defutura ſit copia illi, qui de reſpectu ad homines non habendo concionem habere voluerit.

Ut hujus argumenti ſermo habeatur, latius verba facere poſſumus de contemptu, quem Chriſtianus facere debet de flagitioſorum, protervorumque hominum judicio, pietatem, & devotionem in ludibrium vertentium. Oſtendi poteſt, quam turpe, & indignum ſit eo uſque mortalibus complacere, ut, ne impios lædas, religionis ipſius omittas officia; ubi ob oculos exhiberi poteſt turpis ſervitus eorum, qui ſe ignavo hoc complacendi ſtudio duci ſinunt; Dei ſervitutem omnibus mundi dignitatibus eſſe præferendam; eum, quem pudet Jeſum Chriſtum *coram hominibus confiteri, mereri, ut pudeat Deum, aliquando in fidelium ſuorum numero recenſere, utque illum æterno opprobrio ſuffundat. Infiniti prope ſunt modi, quibus argumentum hoc poteſt pertractari, & varietas characterum, qui hic locum habere poſſunt, concionem utilem æque, & ſuavem efficies. Illud unum cavendum eſt, ne extra concionatoris cancellos egrediaris, academicam potius orationem, quam concionem inſtituens deſcriptionibus nimium frequentibus, effuſiſque de ea cura, quæ adhibetur, ne temporis moribus, & conſuetudini noſmet conformemus.*

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Variæ Concionum hujus argumenti ſtructura.

POſtquam explicatum fuerit, reſpectum, qui ad homines habetur, ineptum eſſe timorem, quo ab officio deterremur, pudoremq; malum, per quem nos virtute præditos videri pudet, noxiamque propriæ exiſtimationis apud iniquos homines curam, horum trium habita ratione oſtendere poſſumus, humanum reſpectum ſimul eſſe apertiſſimum religionis hoſtem, cujus ne adimpleantur munera, prohibet; periculoſiſſimum hoſtem virtutis; ac tandem veri honoris, ſolidæque

quæ gloriæ inimicum, quæ ſita eſt in cognitione, quę habetur, & æſtimatione, quæ a ſapientibus fit, de alicujus meritis, quæ itia triplicem ſermonis partem poſſunt conſtituere.

Pars prima. Crudeliſſimus eſt, & apertiſſimus religionis hoſtis 1. Perſecutio, quam hæc inde patitur cum illa conferri poteſt, qua ſæviſſimi, & ad illius interitum incitatiſſimi eidem intulerunt tyranni; hoc pacto hac de re Tertullianus, aliique nonnulli Patres locuti ſunt; novus hic perſecutor melius, quam alii tyrorum ſummam conſequitur; primi enim Chriſtiani fidem aperte profitebantur, quin cruciatus, & ſupplicia timerent, ſed hodierni Chriſtiani non audent religionis ſuæ munera obire hominum cenſuras, irriſiones, & dicteria timentes. Heu! quid igitur facerent, ſi ipſis ſæviſſima impenderent ſupplicia? 2. Efficit quodammodo, ut religioni, quam in baptiſmo ſumus amplexi, abrenunciemus; vetat enim, ne illius munera obeamus; etenim SS. Auguſtinus, & Chryſoſtomus non alio nomine appellant ignavos fideles, qui metuentes, ne de ſe alii obloquantur, & ne ipſi contemnantur, non audent ſuis officiis perſungi, deſertores fidei, & religionis, quam adeo ſolemniter amplexi ſunt. 3. Hic idem hominum timor, & turpis indulgentia quodammodo efficit idololatras, Chriſtianosque in totidem gentiles immutat. Et profecto hoc illud eſt, quod ex interpretum ſententia a S. Paulo 2. *ad Cor.* 4. ſæculi Deus appellatur: *Deus hujus ſæculi excæcavit mentes infidelium*. Idolum eſt, quod nihilum eſt, chimera in noſtra tantum imaginatione ſubſiſtens; ſed nimis verum eſt, quod adoratores evadimus hujus idoli, & chimeræ, quæ hominum eſt opinio, & judicium.

Pars altera. Si humanus reſpectus apertus eſt religionis inimicus, eſt etiam illatione, quæ neceſſaria videtur, inimicus virtutis, bonorum morum, & actionum ſanctiſſimarum. Longum eſſet ſingula perſequi. Immoremur in actione illa, a qua initium ſumendum eſt, ut chriſtianam vitam ducamus, poſtquam nefariam duximus vitam; & quę ſecum trahit omnium virtutum, omniumque bonorum operum praxim, videlicet in vera, ſinceraque converſione, quæ efficit, ut mundanam deſeramus vitam, aliam magis frugi, ſanctioremque educturi. Quid autem efficit humanus reſpectus, & timor eorum, quæ mundus dicere, vel cogitare poterit de hac mutatione, cum videbunt me luxui, vanitati, & amatoriis nugis nuntium mittentem, eum nonniſi in piis conventibus, & in honorum hominum ſocietate me intuebuntur? Quot optima conſilia ſuffocavit, quot ſancte cœpta retardavit, quot gratias, & cœli lumina irrita fecit ineptus hic pavor? Timetur, ne mundus in pravum ſenſum omnes actiones noſtras detorqueat, timetur, ne malignus interpres hæc in lęvam partem accipiat: ſed timor hic licet futilis tamen graviſſimos saluti noſtræ obices ſtatuit. Hinc inferendum eſt, neminem virtute præditum eſſe, & eſſe non poſſe, niſi hanc contemnat cenſuram, & quidquid de illo poteſt cogitari. &c.

Pars tertia. Supereſt, ut videamus reſpectum humanum, qui nos adigit, ut chimerici honoris rationem habeamus, vere inimicum eſſe ſolidæ gloriæ, & veri honoris. 1. Quia gloria ſoli debetur virtuti, cujus merces eſt, & poſita eſt in perſpicua cognitione meritorum alicujus, & in laude, ac plauſu, qui illi tribuitur; eam autem collocare in approbatione hominum vitioſorum, & nequam, & his in hac vita ſimiles fieri velle, nonne hoc eſt gloriæ naturam, & uſum prævertere? 2. Honor, & gloria per ſcelus aquiri non poteſt, quod per ſe contemptibile eſt, dignum opprobrio, & contemptu Dei ſimul, & hominum. Qui igitur impiorum quærit approbationem a bonis operibus abſtinens, vel malum, ut illis placeat, committens, hic oppoſitam ingreditur viam, per quam gloriam numquam aſſequetur. 3. Dei ęſtimatio, & approbatio ſola eſt vera gloria, pudor autem, quo ſuffundimur eidem ſervientes, illius promeretur contemptum, & nobis ingerit confuſionem, cum interim gloria eos cumulat, qui eidē adhærere profitentur &c.

II. Humani reſpectus injuſtitia, & pœna, quam inde ſumere conſuevit Deus, duo erunt concionis puncta.

Manifeſta eſt humani reſpectus injuſtitia 1. ergo Deum, quia hominum judicium, & ęſtimatio Dei ipſius ęſtimationi, & judicio præfertur: 2. ergo homines, pluris faciendo inſipientium, impiorumque approbationem, quam ſapientum, atque bonorum: 3. qui hoc aguntur reſpectu, eumque pro actionum ſuarum norma ſequuntur, injuſti ſunt erga ſe, magno ſe privantes bono, quale virtus eſt, propter commentitii mali timorem, quod eſt contemptus hominum nequam omni merito, omnique virtute carentium.

Communis eorum pœna, qui propter reſpectum ad homines agunt. 1. Timent hominum irriſiones, ſi viri boni, & frugi habentur; & permittit Deus, illos in maxima labi flagitia, quæ efficiunt, ut digito monſtrentur, & quæ illos toti mundo contemptibiles reddunt. 2. Produnt conſcientiam ſuam, ut hominibus placeant, & conſcientiæ ſuæ aculeis cruciantur. 3. Præferunt mundum Deo, & pudet illos ſupremo huic Domino ſervire; & Deum noviſſimo judicii die pudebit illos in ſervorum numero habere.

III. Primum. Nihil metuendum in iis omnibus, quæ propter humanum reſpectum a mortalibus timemus, ideoque nihil eſt, quod virtutem palam exercere prohibeat: 1. ex parte bonorum, qui nos nonniſi in pretio poſſunt habere: 2. ex parte peccatorum, qui laudabunt, & admirabuntur, quod imitari detrectant: 3. ex parte protervorum hominum, quorum cenſura, & irriſiones nobis ſunt gloriæ argumentum; idroque ineptus hic metus eſt, timor ridiculus, & cordis ignavia, quæ ſola nos in contemptum adducit, eo quod ob inane phantaſma expaveſcimus.

Secundo. Qui humanis rationibus aguntur, juſtum habent omnia a Deo timendi argumentum. 1. Hic contemptibiles efficit eos, a quibus contemnitur quemadmodum glorioſos eos, qui eidem gloriam deferre conantur: *Væ qui ſpernis, nonne & ipſe ſperneris?* Iſai. 33. 2. Inimicos ſibique adverſarios putat, qui *cum ipſo* non ſunt: *Qui non eſt mecum, contra me eſt.* Matth. 12. 3. Renuet pro ſervis agnoſcere eos, quos puduerit illum pro domino confiteri.

VI. 1. Metus hominibus diſplicendi ſua obeundo munera, bonaque opera exercendo nobis funeſtus eſt, quippe perennis eſt fons peccatorum: 2. occaſio eſt ſcandali proximo, quem hæc exempla inducunt, ut pudeat videri bonum, & pium exiſtimari: 3. objectum eſt contemptus Deo, & cauſa pudoris Ieſu Chriſto, quod ſervos habet, qui non audent palam pro ipſo ſtare, ejuſque cauſam tueri.

V. Primum. Oſtendere dementis eſſe, vitam ſuam juxta hominum judicium regere: 1. quia, quamvis nimis magnus ſit pravorum Chriſtianorum numerus, pauci ſunt, qui nos norint: 2. inter eos, qui nos cognoſcunt, pauci de nobis cogitant, vel quærunt, quomodo vivamus: 3. longe pauciores, qui hoc ſua putent intereſſe, & quibus hoc negotium faceſſat. Cur ergo noſmet torqueamus propter eos, qui ne cogitant quidem de nobis? & qui licet nos cognoſcerent, vel oculos ſuos in nos intentos haberent, nonniſi admirari, & laudibus extollere poſſent noſtram vivendi rationem, ſi frugi, & irreprehenſibilis fuerit?

Secundo. Ignavia eſt Chriſtiano viro indigna, 1. cui Deus contulit libertatem filiorum Dei, & qui in baptiſmo profeſſus eſt, ſe vitam traducturum ſecundum evangelii inſtituta, non autem ſecundum hominum opinionem, quæ turpis eſt ſervitus: 2. qui fortis eſſe debet, quod deinde confirmationis Sacramentum recepit, quod vim confert palam confitendi Ieſum Chriſtum, & non erubeſcendi ob illius diſciplinam: 3. qui cum teneat religionis ſuæ veritates, hoc unum cogitare debet, quomodo placeat Deo, quin de hominum judicio laboret.

VI. 1. Falſum eſt, virtutem ſibi hominum contemptum conciliare: e contra hæc illis ſemper honorem, & eſtimationem pepererit; ideoque vanitas potius, quam confuſio ab his illam exercentibus eſt metuenda. 2. Licet virtus nos in contemptum adducerer, hoc ſane apud aliquos procaces, protervoſque homines eſſet, qui

Digitized by Google

qui nos movere non debent, quia ipſi ſunt omni contemptu digniſſimi. 3. Sin autem eorum nos moveret contemptus, ſervitus, quam ad illum evitandum ſubire deberemus, eſt non ferenda: *Ex tractatu P. Langlois hujus argumenti*:

VII. Primum. Metus, quem in chriſtianis gignit humanus reſpectus, juſtus non eſt: 1. quod enim timetur, contemnendum eſt: 2. quod pudorem nobis ciet, eſſe debet gloriæ noſtræ argumentum: 3. quod metuimus, numquam accidet, ſed potius oppoſitum.

Secundo. Licet aliquid re ipſa timendum eſſet, chriſtianus tenetur animum ſuum contra hanc formidinem confirmare: 1. quia ob hanc chriſtiani qualitatem tenetur honorem fugere, & hominum æſtimationem, approbationemque non conſectari: 2. quia opprobrium, & contemptum amare tenetur: 3. quia licet tormenta, & mors ipſa illi eſſent perferenda, ea perferre deberet potius, quam religionem ſuam abnegare, vel aliquid eadem indignum, vel illi contrarium facere: quanto magis opinio pudoris, vel aliquot irriſionis verba ferenda ſunt?

VIII. 1. Eum, qui humanis rationibus agitur, & qui pro vitæ, atque actionum ſuarum norma ſequitur hominum judicium, indignus eſt nomine chriſtiani, quod dedecore afficit. 2. Non poſſe honeſtum haberi a cordatis, ſapientibuſque, quoniam reſpicitur tamquam ignarus aſſentator, paratus honori, & conſcientiæ ſuæ poſthabendæ, ne diſpliceat illis, qui non merentur, quod aliquis illis ſuas cogitationes impendat.

IX. 1. Nihil vanius, nihil turpius, nihil indignius, quam velle nimis placere mundo. 2. Nihil conſcientiæ periculoſius: quoniam homines ſe ſe periculo objiciunt omnes divinas leges violandi, ne lædant eos, quibus non diſplicere, intereſt ſua. *P. Girouſt in Quadrag.*

X. Hominum judicia timentur. Quid dicent, ſi pro virtute me ſtare profeſſus fuero? Sed miſero huic, quid dicent, alia tria poſſunt opponi. 1. Quid dicent boni, quibus metiro ſcandalum afferet vitæ tuæ ratio; quod de te judicabunt? 2. Quid dicet conſcientia? nonne iis perturbabitur ſceleribus, quæ propter humanum reſpectum patrabis? 3. Quid dicet Deus, & quomodo excipiet illum, quem ſibi ſervire puduerit?

XI. Humanus reſpectus in duobus conſiſtit, 1. quod te pudeat bene operari, ne ab hominibus irrideatis, & digito noteris; quę ridicula eſt ſtultitia, & inſania; 2. quod malum agas contra ingenium, & animi tui propenſionem, & hoc Dei, hominumque ipſorum contemptum meretur: *Ex Sermone P. de la Rue hujus argumenti*,

XII. Tria conſiderari poſſunt in humano reſpectu, quæ triplicem ſermonis partem conſtituunt. 1. Crimen humani reſpectus, & peccati hujus natura, & gravitas. 2. Stultitia humani reſpectus, & quã inſanum ſit pro vitæ norma hominum judicia ſequi. 3. Humani reſpectus injuſtitia: *Ex P. Maſſillon Sermone hujus Argumenti.*

XIII. Oſtendam, illi, qui propter inanem ad homines reſpectum, & ineptum hunc timorem detrectat perhibere Deo teſtimonium, quod expectat a nobis, hoc eſt, illi, quem pudet palam Chriſtiani hominis officiis defungi, 1. expectandum eſſe futurum, ut Dei Filius coram Patre aliquando ipſum agnoſcere neget: *Qui me erubuerit* &c. 2. hunc non mereri hominum teſtimonium, ſed punitum iri per eorumdem hominum contemptum, quibus placere conatur cum ſuæ ſalutis periculo; 3. hunc numquam habiturum propriæ conſcientiæ teſtimonium; fieri enim non poteſt, quominus propter hunc humanum timorem infinita ſcelera patret. *Ex* Auctore ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ *argumenta in Adventu*.

XIV. Vis, & fortitudo Chriſtiani in duobus præcipue conſiſtit. 1. Quod contemnat ea, quæ ipſius æſtimationem non merentur, cujuſmodi eſt impiorum, & flagitioſorum hominum judicium. 2. Quod mundi ſenſibus adverſetur, & vitæ rationem aggrediatur vitæ mundi prorſus oppoſitam.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, Auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

Sancti Patres. SAnct. Auguſtinus *Serm. 20. de Verbis Apoſt.*

Idem Lib. 6. de Civit. c. 10.

Idem in Pſalm. 30. acriter in illos invehitur, qui pietatem vertunt in ludibrium.

Idem in Pſalm. 90. loquitur de illis, quos bene facere pudet.

Idem in Confeſſionibus deſcribit ſtatum, in quo fuerat, cum ipſum puderat, quod ab aliis nequitia vinceretur,

S. Ambroſius *Epiſt. 30. ad Sabin.*

S. Cyprianus *l. de duplici Martyrio*, Aſcetici, aliique.

P. Craſſet Tomo 1. de victrici Fide.

P. Haineuve in 3. parte Ordinis ſerm. 34. prolixum habet hujus argumenti tractatum,

P. Cauſſinus l. 3. Aulæ ſanctæ ſect. 19. ubi de mala loquitur verecundia.

P. Antonius a S. Martino a Putin argumentum hoc in libello quodam pertractavit, cui titulus: Scientia bene vivendi in ſocietatibus.

Idem de eadem re loquitur in primo tractatu libri, qui inſcribitur: *Les conduites de la grace*, in quarta bonæ converſionis nota, quæ eſt hominum judicia contemnere.

P. Surin in aſceticis dialogis Tomo 1. cap. 8.

P. Langlois eximium edidit hujus argumenti tractatum, ubi illud exhaurit,

Abbas de Villiers, in libro, qui inſcribitur: Errores hominum in viis ſalutis.

Dominus Eſprit, in humanarum virtutum fallacia tomo 1. cap. 6. ubi loquitur de placendi ſtudio

P. Nepveu in Chriſtianis conſiderationibus t. 1. & 2.

Libellus cogitationum Chriſtianarum pro 16. die menſis,

Doctiſſimus Picus Mirandulanus in ſecunda ad Nepotem epiſtola.

Raynerius de Piſis *Titul. de Timore mundano*.

P. Bourdalove in Sermonibus, qui ſub ejus nomine circumferuntur, ſerm. pro feria tertia Hebdomadæ 5. Concionatores.

P. Columbiere tomo 4. Sermone 77.

Idem in Chriſtianis conſiderationibus.

P. Girouſt tom. 3. Quadrageſimæ ſermone de mundano complacendi ſtudio.

Idem in Adventu tomo 2.

P. Ruæus tomo 2. ſermone pro feria 6. poſt Paſſionis Dominicam.

P. Duneau ſerm. pro 14. poſt Pentecoſten Domin. ubi oſtendit, glorioſum eſſe titulum Dei ſervum eſſe.

Idem ſermone pro Domin. tert. poſt Pentecoſten, ubi oſtendit hominum contemp. eſſe contemnendum.

In ſermonibus caſtigatis P. le Jeune Presbyteri Oratorii, unus eſt de irriſione piorum hominum, & de illis, qui non audent Deum profiteri, ne irrideantur.

Inter ſermones mortales unum habes contra humanos reſpectus,

Specimen ſermon. pro feria tertia Hebdom. ſanctæ.

P. Maſſillon in ſermonibus, qui ipſi attribuuntur, ſermone pro Feria quarta poſt primam Quadrageſimæ Dominicam.

Auctor Sermonum in Omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta ſermone 11. Adventus, Qui collectanea ediderunt.

Peraldus, *Titulo timor*.

Buſæus In Panario. *Titulo timor humanus*

Labatha. *Titulo timor humanus*.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturæ huic argumento.

M*Endaces filii hominum in ſtateris.* Pſalm. 61.

Propter te ſuſtinui opprobrium; operuit confuſio faciem meam. Pſalm. 68.

Quoniam Deus diſſipavit oſſa eorum, qui hominibus placent: confuſi ſunt, quoniam Deus ſprevit eos. Pſalm. 52.

Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique; & ſi is, qui oderat me, ſuper me magna locutus fuiſſet, abſcondiſſem me forſitan ab eo. Tu vero unanimis, &c. Pſalm. 54.

Qui timet hominem, cito corruet. Prov. 29.

Ambulans recto itinere, & timens Deum, deſpicitur ab eo, qui infami graditur via. Proverb. 14.

Noli eſſe judex, niſi valeas virtute irrumpere iniquitates. Eccli. 7.

Qui contemnunt me, erunt ignobiles 1. Reg. 2.

Ante

Ante Dominum ludam, & vilior fiam pluſquam factus ſum: & ero humilis in oculis meis. 2.Reg. 6.

Cui aſſimilaſtis me, & adæquaſtis, & comparaſtis me? Iſaiæ 46.

Quis tu ut timeres ab homine mortali, & a filio hominis, qui quaſi fœnum ita areſcet? & oblitus es Domini factoris tui, qui tetendit cœlos, & fundavit terram. Iſ. 51.

Nolite timere opprobrium hominum, & blaſphemias eorum ne metuatis. Idem, ibidem.

Servus meus es tu, ne timeas, quia ego tecum ſum. Idem, cap. 41.

Poſui faciem meam ut petram duriſſimam, & ſcio quoniam non confundar. Iſaiæ, cap. 50.

Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: ſed potius timete eum, qui poteſt & animam, & corpus perdere in gehennam. Matth. 10.

Qui me confuſus fuerit, & verba mea in generatione iſta adultera & peccatrice, & Filius Hominis confundetur eum, cum venerit in gloria Patris ſui cum Angelis ſanctis. Marci 8.

Qui me erubuerit, & meos ſermones, hunc Filius Hominis erubeſcet, cum venerit in majeſtate ſua. Luc.9.

Non poſſumus quæ vidimus non loqui. Act. 4.

Non erubeſco Evangelium. Ad Roman. 1.

Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Ad Roman. 10.

Cum cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt . . . Propter quod tradidit illos Deus in reprobum ſenſum. Ibidem.

Mihi pro minimo eſt ut a vobis judicer, aut ab humano die. 1.ad Corinth. 4.

Omnibus omnia factus ſum, ut omnes facerem ſalvos. 1.ad Corinth. 9.

Per omnia omnibus placeo. 1.ad Cor. 10.

An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem. Ad Galat. 1.

Ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes. Ad Coloſſ. 3.

Nos ſtulti propter Chriſtum. 1.ad Corinth. 4.

Qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta. Ad Hebr. 12.

Quis eſt qui vobis noceat, ſi boni æmulatores fueritis? timorem autem eorum ne timueritis, & non conturbemini. 1.Petri 3.

Ipſi de mundo ſunt, ideo de mundo loquuntur, & mundus eos audit; nos ex Deo ſumus. 1. Joann. 4.

Timidis autem, & incredulis, &c. pars illorum erit in ſtagno ardenti igne, & ſulphure. Apocal. 21.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deſumpta.

Turpis Aaronis erga Iſraelitas indulgentia. Aaron Iſraelitis permiſit, ut aureum vitulum adorarent, & proculdubio turpi hæc indulgentia non ſecutus eſt, quod ſperare potuerat; videlicet fore ut haberetur facilis paſtor, & commodus. Aaroni proculdubio ſtuporem injecit hæc petitio, ſed veritus ne a brutali populo interficeretur, niſi poſtulatis ſubſcripſiſſet, eorum cogitationes ſe eludere poſſe ſperavit flagitans, ut in hoc opus conjugum, filiorumque ſuarum aureas inaures conferrent. Sed ipſorum in idololatriam pronus animus vicit avaritiam, & amorem, quo ſexus ille ſua deperit ornamenta; & Aaron, ut eorum impietati indulgeret, collatum fudit aurum, & inde vituli caput conflavit, ſeu quod præſentis mortis timor in eo tantam haberet vim, ſeu quod abſente fratre ſecretum concepiſſet deſiderium primum obtinendi locum in populo. Quomodocumque ſit, & quænam cogitatio illum in indignam hanc mentem potuerit impellere, ſcelus patravit, quod illi acerbiſſimis ſterit exprobrationibus, ſtimuliſque conſcientiæ. Etenim quinam eſſe poterant ſenſus illius inter Iſraelitarum plauſus, & acclamationes, quibus idolo thura adolebant? Oblitus ne fuerat, quid diſcriminis intereſſet inter aureum vitulum, & Deum patrum ſuorum, qui ob oculos ejus, & ejuſdem miniſterio tot, tantaque operatus fuerat prodigia? Inſipientis populi plauſus ſuffocabant ne juſtiſſimas conſcientiæ ipſius redargutiones? Cor, quod aliquid injuſta cõſequitur, turpiq; indulgentia ſe ipſū ferre non poteſt.

Vanus timor exploratorū, qui ad terram promiſſam cognoſcendam miſſi fuere. Noſtiſne, quid erat terra promiſſa in mente pavidorum exploratorum, qui eamdem luſtrare, & cognoſcere juſſi ſunt? Monſtrum erat eſuriens, devorans eos omnes, qui illic ſedem ſuam ſtatuere audebant; & habitatores ejus totidem erant terribiles gigantes, coram quibus filii Iſrael culices viſi fuiſſent. At re ipſa terra hæc lacte manabat, & melle, incolæ æque infirmi erant, ac cæteri; eorumque clades modico ſtetit ſanguine Iſraelitis. Multum igitur diſcriminis intereſt inter vani timoris objectum, cum in ſeipſo ſpectatur, & hoc ipſum objectum, ubi conſideratur in idea, quam puſillus homo concipit, qui omnia augere, ac deformare conſuevit. Itaque ut funditus liqueat, quodnam ſit malum, quod mundi ſectatores timent, eoſq; prohibet, ne frugi, & chriſtianam vitam ducant, nequaquam judicium ferendum eſt juxta ea, quæ ipſi teſtantur; ſed diligenti examine cognoſcendum eſt.

Exemplū Danielis, qui Regis minas non expavit. Darius poſt victos Perſas edictum tulit, ne quis e ſubditorum ſuorum numero intra menſem quidquam vel a Deo, vel ab hominibus, uno Rege excepto, petere auderet. Daniel, qui ter in ſingulos dies de more vero Deo preces fundebat, tantum abfuit, quod timidis uteretur præcautionibus, quas caro, & ſanguis ſuadent, & nulla in re deeſſet fidelitati, quam ſe Deo debere credebat, omnes cubiculi ſui feneſtras aperiebat, ut videri poſſet juxta conſuetudinem ſuam adorare Deum ter in die, humi proſtratus, & Ieroſolymam verſus converſus; quam eminus proſpiciens, quibuſcumque regni ipſius impedimentis detineretur, tribus diverſis horis Deo ſuo preces offerre conſueverat. Secretam hanc, interioremque legem, quam Deus in corde ipſius imprimebat, nil verius ſecutus eſt. Magna illius in mundo auctoritas eum non tentavit; fortuna, dignitas, favor, omnia conſcientiæ ceſſerunt; imo neque vitæ ſuæ conſulere voluit, neque latus leonum illum deterruit.

Moyſes humano timore deterritus non obedit Deo. Moyſes Dei ſollicitatus imperio, ut in Ægyptum reverteretur populum Iſrael liberaturus, detinebatur metu, qui humano reſpectui ſimilis erat. Pharaonis reformidabat potentiam, crudelis hujus principis iracundiam verebatur, & metus, ne aliquid de exiſtimatione ſua imminueretur, linguæ tardioris impedimentum ignaviæ ipſius prætextum ſuppeditabat. Incedebat ille quidem animo obtemperandi, ſed ob oculos illius ſemper humanæ rationes verſabantur, cum ſeſe illi obtulit Angelus, eique necem infeſte minitatus eſt, Cur ait illi, animi pēdes, utrum in Ægyptū contendas? Quia Ægyptiorū furorem expaveſco, reſpondit Moyſes, & timeo ne in barbari tyranni manus incidam. Quid? dicit illi Dominus per Angelum; me vero non times? Quaſi dicere voluiſſet; times, ne terreno Regi diſpliceas; mihi vero Cęlorum Regi ne diſpliceas, non times? Evitare vis, ne te ipſum principi committas, qui propter me tantummodo regnat? Scio quinam princeps ſim ego?

Salomon, ut pellicibus ſuis placeat, idolis adolet thura. Quid inauſum reliquit Salomon, ut idololatris mulieribus, quarum captus erat amore, placeret? Quo uſque ille ſuum placendi ipſis ſtudium tulit; vel potius, quo illum tulit hoc illis placendi deſiderium? Ipſe quoque factus eſt idololatra: reliquit Deum patrum ſuorum, ut fallacia numina adoraret, & Rex iſte adeo ſapiens totius ſapientię ſuæ oblitus eſt, ut inſano, quo poſſidebatur, amori faceret ſatis.

Abſalonis aſſentationes. Quid prætermiſit Abſalon, ut populum in ſuas partes pelliceret, eumque contra David ſuſcitaret? Licet ſuperbus indociliſque hic eſſet adoleſcens, tamen præ regiis foribus ſtabat, & egredientes, ingredienteſque ſingillatim ex nomine vocans deoſculabatur; de ipſorum negotiis eos percontabatur, atque ſeditioſa miſcens verba contra præſens regimen captioſis aſſentatiunculis, fictiſque promiſſionibus in cordibus eorum rebellionis ignem accendebat, eiſque ſenſus ſuos inſpirabat. Quid dico? Quodnam conſilium iniit? quodnam abominabile facinus auſus eſt? Atque, ut univerſum ſibi deliniret populum Iſrael, veritus ne eſt ipſum Regis, Patriſque ſui thalamum?

Adoleſcentis Tobiæ generoſitas. Cum Judæi catervatim ad aureos Jeroboami vitulos confluerent, Tobias adoleſcens, quin metueret, ne ſingularis videretur, imo ſe in adeo præclara cauſa ſingularem eſſe gloriatus, ſolus pergebat ad Jeroſolymæ templum, atque hoc facto ſe dignum præbebat elogio, quo Scriptura illius firmitatem, & conſtantiam commendat: ita quamvis quidquid mortalium circum nos eſt in Dei oblivione, divinæque legis contemptu viveret,

ret, nos tamquam Chriſtiani gloriabimur eſſe ſinceros divinæ legis hujus obſervatores; atq; ita inter alios nitebimus, & ſi neceſſe erit, noſmet a mundi cultoribus, qui illius ſunt prævaricatores, ſeparabimus.

Propter metum Phariſæorum nemo audebat Jeroſolymæ Jeſu Chriſti fidem amplecti, neque de eodem palã verba facere.

Hominum timor non extremus erat obex, quem nobiles viri ſecreto religioni Jeſu Chriſti & doctrinæ ipſius veritatibus opponebant. Nemo tunc temporis palam cauſam illius ſuſcipiebat, ne totius populi in ſe odium conflaret: *Nemo palam loquebatur de illo propter metum Judæorum*. Joan. 7. Maligni ſermones totius urbis Jeruſalem, quos in ſe convertebat, qui illius comitatui ſe addiceret; Sacerdotum, & Phariſæorum indignatio inevitabilis illi, qui ejus diſciplinam arriperet; contemptus, & ſchiſmata Sadducæorum, qui anilem fabellam Meſſiæ venturi fidem putabant: hæc omnia in cordibus eorum concutiebant conſilia jam inita converſionis, atque pietatis, efficiebantque, ut indignis cogitationibus veritas jam explorata poſthaberetur. Jeſus Chriſtus ſummis viris fiebat lapſus, & ſcandali occaſio. Inde Nicodemus, vir ille Jeroſolymæ adeo inſignis, nocturnum eligebat tempus, quo ad Dei filium ſe conferret, ne primordia fidei ſuæ populo innoteſcerent. Inde Joſeph ab Arimathæa civis ille adeo nobilis, atque probatus tunc tandem ſe Chriſtianum profeſſus eſt, poſtquam Jeſus obiit. E contra leproſus, paralyticus, cæcus natos, homines ea populi fæce palam ejus fidem amplexi ſunt: neq; enim multa in mundo poſſidebant, ita ut illius æſtimationẽ haberẽt in pretio, neq; erant legũ ejus mancipia, ut judicia illius vererentur.

Aſſentitur Herodes morti magni S. Jo. Baptiſtæ propter turpẽ indulgentiam.

Nihil in ſpeciem quidem Herodi jucundius fuit convivio, quod habuit auſpicato nativitatis ſuæ die redeunte. Regni Optimates huic interſunt; Herodias, quam ille deperit, primum cœnæ obtinet locum; atque ut magna fieret voluptatis acceſſio, filia Herodiadis primo pulchritudinis flore commendata novam convivis omnibus adfert oblectationem. Sed Herodes inter voluptates ſuas, mœroris, & angoris invenit cauſam, cum obligaſſet fidem ſuam, quam, non dicã cum voluptate, ſed non niſi ſũma cum animi ægritudine liberare poterat, petenti Herodiadi Joannis Baptiſtæ caput jubens afferri. Captivus, qui in carcere ſquallet, & de cujus vita ſine magno metu arbiter eſſe poteſt, indulgentiam illius inquietam efficit, & moleſtam, cum agitur de obſequendo mulieri quam perdite amabat. Hinc judicium eſto, quanta ſit pœna, quæ alia humanorum reſpectuum mancipia torquet, quorum affectiones licet violentæ nihilominus ſunt multo imbecilliores.

Pilatus ob humanas rationes morti J. C. præbet aſſenſum.

Reſpectus ad homines proprie exoſa fuit, quæ Dei filium ſuſpendit. Pilatus obfirmato animo fuerat adverſatus precibus eniais, clamoribuſque Judæorum illius mortem ſeditioſe expetentium, hujus quidem innocentiæ, injuſtitiæ autem illorum certus omnino; ſed ubi illi Cæſarem minitati fuerunt, quantumvis firmus, & conſtans timori, ne Cæſari diſpliceret, non potuit obſiſtere. Hæc illa eſt ignava politicæ ratio, quam ad homines reſpectus inſpirat. Cum non agitur de gloria Dei ſuſtinenda, oſtenditur zelus; cum de mundi cauſa tuenda ſermo eſt, nihil detrectamus, ſed hujuſmodi prudentia erga Deum nimis indigna eſt. Ita Pilatus Judæis reſiſtit, inquirit temperamentum, populum ſibi vult delinire, ſed inani urgetur Cæſaris metu. Judicat Salvatorem mundi cauſam ſequens cum divinæ cauſæ præjudicio. Sed videte, quid illi negotium faceſſat. Reſpectus humanus exigit, ut Pilatus damnet Jeſum, & conſcientia ipſius urget, ut vitam huic ſervet. Reſpectus humanus Pilato exhibet, ipſum, ſi Jeſum reliquerit, populo gratificaturum; Sacerdotum cupiditati velificatur, Cæſaris rationem cenſet habendam; quid autem ſibi metuendum erat a Jeſo, qui a toto populo derelictus erat? Attamen ſibi conſentire non poteſt; in ſpeciem quidem aſſenſum præſtat morti Ieſu, intus vero, & ex animo non præſtat: manus enim lavat teſtatorus; ſibi vim inferri, ac in alios rejicere onus mortis hominis innocentis.

Omnes ſia J. C. mortẽ conſenſere, quia Romanos metuebant.

Principes Sacerdotum, præcipuiq; Judaicæ gentis, judices animati fuere ad filii Dei mortem perſequendam propter hunc eumdem humanum timorem; timebant quippe, ne ideo a Romanis penitus exſcinderentur. Hoc enim prætexuerunt, ut colorem aliquem allinerent odio, & invidiæ, quam in illum conceperant: *Si dimittimus eum ſic, venient Romani, & tollent locum noſtrum, & gentem*, dicebant illi *Joan.* 4. in conſilio, quod hac de cauſa habuere. Neque invenire poterant viam magis efficacem ad progreſſum gloriæ ejuſdem inhibendum, quam pedibus ire in ſententiam Caiphæ cenſentis unius hominis vitam populi totius incolumitati litandam eſſe: *Expedit, ut unus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat*. Sed quinam fuit effectus hujus conſilii, quod hominum timor ſuggeſſit? Statuta fuit divini hominis clades, S. Auguſtinus ait, ne Romani venirent, eorumque urbem, ac gentem everterent; at eo quod mortem Chriſto intulerunt, Romanos ſuſcitavit Deus, qui ultionis ſuæ fierent inſtrumentum, nationem illam exterminantes.

Herodes Agrippa S. Iacobum Apoſtolum affecit morte, & videns per injuſtam hanc mortem ſe Judæorum gratiam iniiſſe, ut eorum animos ſibi magis magiſque deliniret, conſilium cœpit eadem pœna S. Petrum Apoſtolorum principem afficiendi, quemadmodum capite 4. in Actis narratur. Et capite 24. legimus, Felicem præſidem, ut Judæis gratificaretur, eorumque ſibi gratiam conciliaret per ſummam injuſtitiam in vinculis S. Paulum reliquiſſe: *Volens gratiam præſtare Judæis reliquit Paulum vinctum*.

Quid humanus timor S. Petrum facere coegit.

Opinio, quam de ſua conſtantia, amoriſque ſui firmitate S. Petrus conceperat, effecerat, ut audacter Salvatori ſuo polliceretur ſe moriturum, antequam illum negaret. Sed ubi accidit occaſio magnificas haſce promiſſiones exequendi, duarum ancillarum vox, & aliquot familiarium Pontificis teſtimonium ita eum perturbarunt, ut oblitus fuerit & officii, & magiſtri, & generoſi conſilii, quod cœperat. Mirum ſane humani timoris effectum in Apoſtolo adeo fervente, & magiſtrum ſuum tantopere diligente. Sed poſtquam hanc maculam lacrymis eluit, cœlitus ope demiſſa tantum præſetulit fortitudinis, quantum ignaviæ tulerat; quoniam quin ſuppliciis, ipſaque morte deterreretur, audacter magiſtri ſui divinitatem, ac doctrinam prædicavit, & iis, qui omnia extrema ipſi minitabantur, ſi pergeret, reſpondit: *Non poſſumus ea, quæ audivimus, non loqui... Obedire oportet Deo magis quam hominibus*. Act. 4. & 24.

Pœnitens Magdalene de humano reſpectu agit triumphũ.

Gratia Magdalenam impulit, ut Ieſum Chriſtum apud Phariſæum inter plurimos convivas diſcumbentem conveniret. Quid humanus reſpectus intentatum reliquit, ut eam defereret? Quam dedecet hoc puellam? Quid homines dicent? Hic magnus eſt gratiæ, & converſionis inimicus, de quo ipſa agit triumphum. Intrepida eſt, nulla detinetur verecundia, aut confuſione, quia plurimum habet verecundiæ, & confuſionis Verecundia, & confuſio, quam intus in anima ſentit pro peccatis, efficit, ne exterius ullam ſentiat confuſionem: *Quia graviter erubeſcebat intus, nihil eſſe credidit, quod verecundaretur foris*: S. Gregorius inquit. Peccatum nos audaces efficit in malo, & verecundos in bono, gratia e contra in bono audaces, in malo facit verecundos. Hujus pœnitentis exemplo omnia hominũ judicia, omnes ſermones ſunt contẽnendi.

Applicationes aliquot Scripturæ locorum huic argumento.

De iis, & hominibus ſi mut placere non poſſumus.

A*N quæro hominibus placere* &c. Apoſtolus per hæc verba *ad Galat.* 1. ſe crimine purgat, quaſi mundi plauſus conquiſiviſſet, hanc adferens cauſam, quia videlicet placere mundo, & Ieſu Chriſto ſervire, ſimul eſſe non poſſunt: *Si hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem*. Quilibet ſcrutetur cor ſuum: quilibet ſe ipſum, uti S. Paulus, interroget: *An quæro hominibus placere*? Numquid in his, quæ facio, hominibus placere contendo? Cum efficiendum eſt aliquod pietatis opus, cum frequentanda Sacramenta, pauperes inviſendi, injuriæ dimittendæ, periculoſa quædam ſolatia relinquenda, id ne ſpecto, quinam futurus ſit hominum ſermo, quod judicium? Numquid ita imbecillis ſum, ut de proximo obloquar, ut obloquentibus gratum faciam? Num hæc mihi mollis, & criminoſa eſt obſequentia, ut amicis aſſentiar in ipſis etiam cupiditatibus, atque ſceleribus:

ribus? Si mundo placere ſtuduero, Jeſu Chriſto placere non potero, qui ſtatim me damnare incipit, & reprobare: *Si hominibus placerem Chriſti ſervus non eſſem.*

Dei timor hominum timorem debet expellere.

Omnia, quæ loquitur populus iſte, conjuratio eſt, & timorem ejus ne timeatis, neque paveatis &c. *Iſaia* 8. Quodnam afferri poteſt remedium, o fideles, ignavo huic timori, quo ne hominibus diſpliceamus, expaveſcimus? Hoc ſane eſt, timorē timore, ac deſiderio deſideriū extrudere. Cum timetis, ne hominibus diſpliceatis id facientes, quod veſtrum eſt, timorem hunc timore diſpliccendi Domino expellite. Ex duobus dominis, quiſnam vobis magis eſt metuendus? Nonne ille, qui graviora vobis infligere poteſt ſupplicia? ... Quæ cæcitas timere magis irriſiones peccatorum, quam divinas ultiones, & carneæ linguæ ictus, quam igniti illius gladii, quo utetur Deus ignavos hos aſſentatores percuſſurus, atque diſcruciaturus? Ita loquitur S. Bernardus: *Tu ergo plus times opprobria, quam tormenta; & qui trepidas ad linguam carnis, contemnis gladium, qui devorat carnes?*

Humanus reſpectus eſt contemptus Dei.

Cui aſſimilaſtis me, & adæquaſtis, & comparaſtis me? Iſaiæ 46. Hoc humano timore Deum vel mundo præfertis, vel comparatis, vel ſaltem ita æſtimatis, quaſi ſolus non ſufficeret vobis, quaſi mundi favore præter favorem illius indigeretis. At effundetne Deus ſuos theſauros in animam, quæ erga illum parca, & avara eſt, & quæ illi tribuit, quod mundus tenuit? Fietis objectum contemptus Dei, quia illi traditis, quod mundus detrectat accipere. Mundo tribuitis ea omnia, quæ vult, omnem videlicet externam ſpeciem, quia quæ interiora ſunt, nullo habet in diſcrimine: *Cui aſſimilaſtis me, & adæquaſtis me?*

Humanus reſpectus proprie eſt Deus hujus ſæculi.

Deus hujus ſæculi excæcavit mentes infidelium, 2. ad Corinth. 4. Cum S. Auguſtinus loquitur de Philoſophis, Ethnicisque ſapientibus, ait, eorum conditionem unam omnium eſſe infeliciſſimam; quia Deum verum cognoſcentibus, integrum non eſt eum illi, quem debent, honorem adhibere; & ob politicas cauſas in templis ea venerantur numina, quæ falſa eſſe cognoſcunt: *Pudet me tui*, ajebat ille cum aliquo ex eorum numero loquens: *naturalem Deum colere cupis, mille falſos cogeris.* Scis unum dumtaxat eſſe Deum, & mille fabuloſos chimericoſque veneraris. Ita agunt ignavi fideles, qui in ipſis religionis officiis ſe ipſos mundi legum turpia mancipia conſtituunt. Ineunt illi quidem conſilium ſerviendi Deo, ſed ubi hoc deſiderium conceperunt, alius eos deterruit Deus; Deus videlicet hujus ſæculi, reſpectus ad homines: *Deus hujus ſæculi excæcavit mentes infidelium.* Humanus hic reſpectus quędam eſſe videtur ſpecies idololatriæ, quæ mundo, & huic honoris idolo præſtatur. Quemadmodum enim cum Deus locutus eſt, non alia quæritur ratio ad fidem noſtram conſtituendam: vult ſibi cæcam præſtari obedientiam: *Verbum ipſius ſumma mihi ratio eſt*, ait quidam Pater; nulla ulterius requiritur ratio, ex quo Deus locutus eſt; ita ex quo mundus vult, aut aliquid petit, hæc lex eſt, & imperium, cæce illi obtemperandum eſt.

Poſui veſtimentum meum cilicium, & factus ſum illis in parabolam Pſal. 68. Ex quo indui me cilicio, univerſa Jeruſalem me vertit in ludibrium. Hoc ſæpe illi dicere poſſunt, qui pietatem colunt: ſervavi jejunia, chriſtianam mortificationem exercui, & factus ſum in parabolam populo. Omnes maligne de me obloquuti ſunt, & illuſerunt mihi: quilibet meam vivendi rationem improbe interpretatus eſt, & publice eam in jocum traduxerunt. Nullus erat cœtus, ubi homines ſumptibus meis non oblectarentur. Sed tunc magis eorum infirmitatibus, quam irriſionibus commoti, inſaniam eorum potius miſerantes, quam metuentes cenſuram, Deum obteſtari debemus, ut illos in viam ſalutis reducat: *Ego vero orationem meam ad te, Domine*, pergit S. Propheta.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

E*Rubeſcunt negare Chriſtum, & non erubeſcunt negare verba Chriſti.* Aug. Serm. 48.

Times prorſus ne offendas majorem, & non times ne offendas Deum. Idem.

Frontoſus eſto, quando audis opprobrium de Chriſto; quid times fronti tuæ, quam ſigno crucis armaſti? Idem, in Pſalm. 68. Serm. 1.

Oportet ut habeat Chriſtianus irreverentiam, quando venerit inter homines, quibus diſplicet Chriſtus, quando illi inſectatur, quando dicitur cultor crucifixi, adorator male mortui, venerator occiſi: hæc ſi erubueris, mortuus es. Idem, ibidem.

Non ſine cauſa ſignum ſuum in fronte nobis figi voluit, tanquam in ſede pudoris, ne Chriſti opprobrio Chriſtianus erubeſcat. Idem, in Pſalm. 30.

Parum eſt habere in corde Chriſtum, & nolle confiteri cum timetur opprobrium. Idem, in Pſalm. 118.

Ad hoc Dominus crucem ſuam in eorum qui in illum crederent frontibus fixit, ubi eſt quodammodo ſedes verecundiæ, ut de nomine ejus fides non erubeſcat, & magis Dei gloriam, quam hominum diligat. Idem, Tract. 53. in Joann.

O nimis iniqua amicitia! ſeductio mentis inveſtigabilis! cum dicitur, eamus, faciamus, pudet non eſſe impudentem. Idem, 3. l. confeſſ. cap. 8.

Quid facies quando dicet tibi (Chriſtus:) erubuiſti de humilitate mea, non eris in claritate mea. Idem.

Diſcedat mala verecundia, accedat ſalubris impudentia, ſi impudentia dicenda eſt. Idem.

Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti. Ubi mundi Philoſophus erubuit, ibi Apoſtolus theſaurum reperit. Id. Serm. 20. de verb. Apoſt.

Uſque adeo de cruce non erubeſco, ut non in occulto loco habeam crucem, ſed in fronte portem. Idem, in Pſalm. 141.

Quid rogo iſte faceret in dolore pœnarum, qui Chriſtum erubuit inter flagella verborum? Gregor. l. 29. Moral.

Sicut verecundia laudabilis in malo, ita reprehenſibilis in bono; erubeſcere malum ſapientiæ eſt, erubeſcere bonum fatuitatis eſt. Idem, in Ezechiel. Homil. 10.

Nihil magis timendum, quam quod timor humanus præponatur divino. Gregor. in Proverb.

Gratias ago Deo meo, quod dignus ſum quem mundus oderit. Hieronym. Epiſt. ad Aſellam.

Diſpliceamus his, quibus diſplicet Chriſtus. S. Paulin. Epiſt. 6.

Nihil tam ſpeciale ſervitutis eſt, quam ſemper timere. Ambroſ. lib. de Joſeph. cap. 4.

Omnibus ſervitior mancipiis. Chryſoſt.

Non ſolus eſt proditor veritatis, qui veritati renunciat, ſed etiam qui non profitetur veritatem. Idem.

Tutiſſima res eſt, nil timere præter Deum. S. Laurent. Juſtin. lib. de lign. vitæ, cap. 1.

Chriſtianum ſe putat, qui Chriſtianus eſſe aut confunditur aut veretur. Quomodo poteſt eſſe cum Chriſto qui ad Chriſtum pertinere aut erubeſcit aut metuit? S. Cyprian. de lapſis.

Chriſtus in præceptis ſuis dicit: Qui confuſus me fuerit, confundetur eum Filius Hominis; & Chriſtianum ſe putat, qui Chriſtianus eſſe confunditur. Quomodo poteſt eſſe cum Chriſto, qui ad Chriſtum pertinere aut erubeſcit aut metuit? Idem, Serm. 5. de lapſis.

Quid quæſo rationes habet verecundari ad diem hominis, & vultum Dei non vereri? Bernard. Epiſt. 108.

Dæmon maluit ſuffundere hominis ſanguinem, quam effundere. Tertull. in Apolog. cap. 14.

Salvus ſum, ſi non confundar de Deo meo. Idem, lib. de Carne Chriſti, cap. 7.

Malefici geſtiunt latere, devitant apparere, trepidant deprehenſi, ne torti quidem facile aut ſemper confitentur: Chriſtianus vero quid ſimile? neminem pœnitet, neminem pudet, niſi retro non fuiſſe. Idem, in Apolog.

Frontoſa ad ſalutem. (Ita Magdalenam appellat D. Auguſtinus.*)*

Quæ contentio; quæ gehenna, ubi tantopere laboratur ut non peccetur? S. Chryſologus.

Nihil operoſius, quam ſtudium hominibus placendi. Tertullianus.

Timeo ne deridear, ne contemnar: miſer homo, non vis a conſervo derideri, ſed odio haberi a Domino tuo? Chryſoſtom. ſuper Act. Apoſt. cap. 19. Homil. 41.

Chri-

Chriſtum non puduit tua cauſa crucifigi; & te pudet ejus inenarrabilem profiteri diſpenſationem. Idem, in Epiſt. ad Galat. cap. 6.

Explicuiſti frontem ad delinquendum, & ad recte agendum contrahes? Tertull.

Stultus alieno judicio vivit, non ſuo, multitudine rapitur, & cedit impetui. Seneca.

Quis placere poteſt populo, cui placeat virtus? ſimilem te illis efficias oportet, non probabunt niſi agnoverint. Idem.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia penu hoc in argumento valeat depromi.

Quid ſit humanus reſpectus.

HUmanus reſpectus, qui alio nomine mundana obſequentia appellatur, eſt ratio illa, quæ habetur, humanorum judiciorum, & quæ nos a Dei ſervitute divertit, & ad peccandum adigit, ut hominibus placeamus, vel ne illis diſpliceamus. Duo vulgo illius genera diſtinguuntur, alterum craſſius, quo noſmet humanorum Judiciorum mancipia facimus, atque mundi placitis ita obſequimur, ut religionis, & evangelii inſtituta nullo in diſcrimine habeamus; immo ut hæc ſervare nos pudeat; neque, ubi res tulerit, audeamus vitium inſectari, & in virtutis partes concedere. Alia humani reſpectus ſpecies haud illa quidem ita nocens eſt, ſed facit, ut bonorum operum fructum amittamus; eaque illorum propria eſt, qui virtutem, immo etiam pietatem profitentur. Hæc facit, ut non agant omnino propter Deum, ſed ob humanos etiam fines operentur; bonorum approbationem inquirant, vel fartam tectam tueri velint exiſtimationem, quam ſibi pepererunt. Hoc in loco de priori tantum agimus ſpecie, quæ cum S. Paulo ſæculi Deus appellari poteſt. *Deus hujus ſæculi excæcavit mentes infidelium.*

Quid ſupponendũ eſt ad hujus argumenti intelligentiam.

Ut hoc argumentum evolvamus, mundus, quem Deus damnat, & reprobat, in duplex hominum genus diſtingui poteſt, quorum primi illi ſunt, qui mundana tantum ſequuntur placita evangelicis inſtitutis contraria, & qui in ludibrium ſibi vertunt illos, qui ipſorum non ſequuntur exempla, & multo magis eos, qui palam pietatem profitentur. Dici poteſt hoc hominum genus proprie hunc mundum componere, qui Jeſu Chriſto bellum indicit, quemadmodum Jeſus Chriſtus venit illi bellum illaturus, eumque penitus profligaturus. Poſteriores vero illi ſunt, qui non audent obſiſtere hominibus, qui palam vitiis ſe abdunt, & qui de officiis ſuis edocti ſatis fortitudinis non habent, ut iis perfungantur, eo quod timent, ne priorum in ſe dicteria, & irriſiones convertant. Utrique probro digni ſunt, & rei coram Deo; & quamvis hi, quam illi excuſatione digniores videantur, ſunt tamen ignavi Chriſtiani, qui ſuam produnt conſcientiam, ne hominibus diſpliceant. Homines ſunt, qui humano reſpectu duci patiuntur, contra quos numquam ſatis zelum oſtendere poſſumus, tamquam contra turpia mancipia mundi ſervitutem ſervituti Jeſus Chriſti præferentia.

Quodd'am complecendi & audium laudabile eſt.

Ne ſontes ſimul, inſonteſque nullo in diſcrimine habeamus, ante omnia neceſſe eſt diſtinguere ſapientem obſequentiam, quæ Chriſtianos ſimul nectit, a noxia, quæ omnino ea ſocietate eorum eſt proſcribenda. Qua in re animadvertite quæſo moralem Philoſophiam, ac Theologiam chriſtianam ſemper virtutibus inſeruiſſe quamdam obſequentiam, vel indulgentiam, quæ efficit, ut noſmet accommodemus moribus, & ingeniis eorum, quibuſcum vivimus, quæ nos tot modis mutat, quot ſunt occaſiones, & perſonæ diverſæ, & cujus proximus finis eſt vitæ commercium efficere ſuave, honeſtum, & jucundum iis in rebus, quæ rationi, & evangelio non adverſantur. Hæc indulgentiæ ſpecies nobis per Dei legem præcipitur; & hæc virtus eſt, quam ipſe Jeſus Chriſtus, & Apoſtoli exercuerunt. Sancti Patres illam exiſtimarunt tamquam vel ſociam, vel fructum charitatis, eamque commendarunt tamquam medium neceſſarium ad animarum converſionem, ſanctificationemque procurandam.

Malum, quod generatim parit humanus reſpectus.

Humanus reſpectus duo potentiſſima animæ movet machinamenta, metum videlicet, & cupiditatem. Per metum nos generatim ab omnibus amovet pietatis operibus, quæ mundo non ſapiunt; quotus enim quiſque auderet os aperire in cœtu aliquo ad Dei, eccleſiæque cauſam tuendam, quamquam illi perſuaſum eſſet, ſe id & poſſe, & debere? Vix audeat aliquis ad ſacramenta frequens accedere, modeſto corporis habitu aræ ſacrificio intereſſe, minori luxu indui, ut Chriſtianum decet, bona fide in gratiam redire; hæc autem omnia, quia cenſuram metuimus, neque ſatis virium nobis eſt, ut eam flocci faciamus. Humanus reſpectus non eſt minus pernicioſus, cum efficit, ut propter placendi deſiderium agamus. Quid enim tunc fit, vel potius quid tunc minime fit? Si principis alicujus gratia demerenda eſt, ut in illius clientelam ingrediamur, illi aſſentamur, cum etiam injuſtitias, concuſſiones, vim exercet, illius cauſam ſuſcipimus, eamque pro virili probare contendimus.

Dei ſilius in Eccleſia ſua Sacramentũ inſtituit, quo nobis conferat, vim ad religionem publice profitendam.

Qui Chriſtiani facti ſunt per baptiſmum, cum adhuc imbecilles ſint, tamquam infantes recens nati per confirmationis ſacramentum acquirunt vim reſiſtendi omnibus mundi, dæmoniſque aggreſſionibus, & per hoc ſacramentum adeo plene confirmantur in fide, ut palam confiteri, & glorificare poſſint nomen Salvatoris; unde ſacramento nomen factum eſt Confirmationis. Hæc virtus, & efficacia in apoſtolis apparuit, poſtquam receperunt Spiritum ſanctum; nam qui ante Salvatoris paſſionem adeo erant infirmi, & imbecilles, ut aufugerent, Dominumque relinquerent; S. Petrus, qui electus fuerat, ut eſſet petra fundamentalis eccleſiæ, & qui non ita pridem tantum animi, & conſtantiæ tulerat præ ſe, ſimplicis ancillæ voce perterritus, ter negavit ſe illius eſſe diſcipulum, omnes diſcipuli propter metum Judæorum ſe ſe unam in domum receperunt. E contra Spiritus ſanctus eos die Pentecoſtes adeo forti, potentique gratia replevit, ut deinceps audacter, ac ſine metu prædicaverint evangelium, & tamquam maximum, qui ſibi contingere poſſet, honorem duxerunt, ſi digni haberentur, qui pro nomine Jeſu opprobriis, & cruciatibus afficerentur. Act. 5.

Quamvis ignavia ſit vitium adeo parum notum, & oppugnatum, tamen pro modulo ſuo unum omnium maxime patet; quoniam ne unus quidem eſt in inferno reprobus, qui ejuſdem reus minime ſit, eo quod noluerit reſiſtere torrenti exempli, & quod ignave mundi ſollicitationibus ceſſerit. Quemadmodum noverunt bonum, quod facere noluerunt, & malum cui noluerunt adverſari, turpis hæc infidelitas eos ſontes fecit: *Scienti enim bonum, & non facienti, peccatum eſt illi.* Jacob. c. 4.

Quam grave peccatum ſit humanus reſpectus.

Inde hujus peccati enormitas patet, quod ignavi Chriſtiani, qui ſua obire non audent munera, ne hominibus diſpliceant, non ſunt minus probro digni, minuſque nocentes coram Deo, quam apertiſſimi quilibet impii. 1. Videntur enim Deum magis contemnere; quippe ſua norunt officia, ſed hominum intuitu detinentur; igitur humanum divino præferunt judicium. 2. Quia magis directe contra conſcientiæ, & rationis lumina operantur; vident, quid eſſet faciendum; ſed ne diſpliceant hominibus inimicis Dei, hoc facere non audent, neque ſatis fortes ſunt, ut illis reſiſtere velint. 3. Qui aperte liberiores æque in omnem libidinem ruunt, vel Athei ſunt, vel cæci, quos tradit Deus in deſideria cordis eorum; & ignavi Chriſtiani homines ſunt, quos Deus urget, & ſollicitat; ſed fallax verecundia validiſſimas quoque gratias exuperat. Itaque rebelles ſunt ſubditi, ac transfugæ in caſtra inimicorum Dei, quibus ſuffragantur. Aperte quidem improbi homines in malo magis obfirmati, cæci, ac pertinaces ſunt; ſed alii majori cum cognitione, & conſideratione peccant, ideoque majori etiam cum improbitate. Ideoque nec minus puniuntur, eoſque S. Joannes in Apocalyſi capit. 21. in eamdem rejicit claſſem, in quam ſceleſtiſſimum, &

tus-

turpiſſimum quemlibet peccatorem : *Timidis , & incredulis , & execratis , & homicidis , & idololatris pars illorum erit in ſtagno ardenti , igne , & ſulphure .*

Humanus reſpectus peccatum eſt mera nequitia.

Cum aliquid vel boni omittitis , vel committitis mali ob humanam rationem , peccatum veſtrum pura puta eſt nequitia , & impietas . Cauſari non poteſtis levitatem , vanitatem , inopinate factum ; veſtra enim conſcientia contra vos ferret teſtimonium , & veſter judex eſſet . Accuſaret vos proditionis nomine , quippe illius monita contempſiſtis , & Deo infideles fuiſtis , cauſam hujus relinquentes , ut contra eumdem pugnaretis . Denique nonne vos inſimulabit dicens , melius vobis futurum fuiſſe , numquam veritatem credidiſſe , quam ſemel creditam , cognitamque deſerere ?

Quam conveniens ſit qualitati ſervorum Dei.

Ut veri ſervi Dei dignitatem ſuſtineamus , eo mentis , & cordis ſitu eſſe debemus , ut illius cauſam noſtro commodo præferamus , & inquiramus omnes occaſiones placendi illi celeri omnium voluntatum ejus executione . Ille vere Dei ſervus eſt , cui nihil antiquius eſt cultu illius , qui præſto eſt , ut ceniies potius vitam cum honore , & bonis amittat , quam aliquid faciat hac indignum profeſſione , & qui ſe talem eſſe glorietur , quin mundi irriſionibus moveatur . Utque omnia verbo complectar : verus Dei ſervus inſtrumentum eſt animatum , non aliam habens actionem , motumque præter eum , qui a Domino ipſius proficiſcitur . Utrum autem hæc omnia cum humano reſpectu , qui hominibus tantum placere quærit , & qui nihil tantum metuit , quam ne illis diſpliceat , conciliari valeant , penes te eſto judicium .

Ad humanum reſpectum procul exterminandum cogitare ſatis eſt ; dignitatem filii Dei omnibus terrarum regnis , imperiiſque eſſe præferendam . Reges , aliique principes populis imperant , ſibique ſerviri jubent , ſed quemadmodum glorioſius eſt de Rege benemereri eidem inſerviendo , quam ruſticis imperitare ; ita glorioſius eſt ſupremo mundi totius Domino famulari , quam in omnes terrarum populos dominari . Hoc Quintiano præfecto ſciſcitanti , utrum deceret generis nobilitati ſordes offundere Chriſtianiſmi ſervitute , S. Agatha reſpondit : *Multo præſtantior eſt chriſtiana ſervitus regum opibus , & præſtantia .* Quænam igitur eſt humani reſpectus indignitas , quod pudorem eiciat chriſtianæ ſervitutis ?

Injuſtum eſt hominum judiciis acquieſcere.

Humanus reſpectus injuſtus eſt , & iniquus ; cur enim Dei judicium , quo juſtificamur , non ſufficit , ut hominum judicia contemnamus ? Cur in nobis eumdem gignit effectum , ac amicorum noſtrorum , & eorum , quos in pretio habemus , approbatio , quæ paſſim ſatis eſt , ut nos conſoletur ob ea , quæ de nobis alii vel cogitare , vel dicere poſſunt ? Cur ratio , quæ nobis oſtendit , hos ſermones nocere nobis non poſſe , & per ſe nullum nobis detrimentum afferre , cur inquam adeo modicum facultatis habet in cor noſtrum , ut efficere nequeat , ut ſuperemus affectionem adeo vanam , & iniquam , vel potius metum adeo inanem ?

Vera fieri nequit converſio , niſi humanus reſpectus vincatur.

Turpis eſt politica , & Chriſtianum minime decens non audere Dei , virtutiſque cauſam ſuſcipere præ timore , ne hominum ludibrium fias , ſi in pietatis exercitatione intepeſcas . Videmus e contra , Sanctos , quos vere tetigit Deus , ſtatim palam hoc fuiſſe profeſſos ; cujuſmodi fuere S. Maria Magdalena , S. Paulus , aliique innumeri , quos non puduit evangelica amplecti dogmata , ſed omnes æquo animo ſubierunt mortalium irriſiones , & judicia , quæ de ſe fieri poterant ; quaſi hoc pacto ſibi voluiſſent intercludere viam recedendi , ne pudore ſuffunderentur , ſi ab adeo præclaris initiis aberraſſent .

Modi ſuperandi reſpectum humanum.

Vitæ ſpiritualis Magiſtri inter plurimos modos vincendi humanos reſpectus , malamque verecundiam ſe ſe pro Deo ſtare profitendi , duos nobis ſuggerunt , quorum uſus eſſe debet familiaris illis , qui chriſtianam vitam ducere volunt . Prior eſt timorem alio timore ſuperare : timorem hominibus diſplicendi timore diſplicendi Deo ; qui enim vere Deum timet , hominum , qui officere nequeunt illi , pro quo Deus ſtat , timore perturbari non poteſt ; ſed e contra omnia illi a Deo ſunt metuenda , ſi mundo placere ſtudens non timet , ne ſupremæ huic Majeſtati diſpliceat . Remedium alterum , profecto difficilius , ſed potentius , & efficacius eſt , certum capere conſilium Deo uni placendi ; & quia Deus vult , nos in pluribus hominibus etiam placere , continget , quod per hoc unum Deo placendi votum palam videbimus , quibus in rebus placere debeamus hominibus ; e contra vero , cum animum directe intendimus , ut hominibus placeamus , labimur in errores , & reſpectus ad homines omnino cordis noſtri potitur .

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex aſceticis , recentibuſque Concionatoribus loci hujus argumenti .

Quid ſit mundana obſequentia , & reſpectus humanus.

QUæ mala noſtris quoque temporibus inter fideles non parit humana hæc obſequentia ; utque mundo placeatur , quot in occaſionibus Dei cauſa proditur , & propria requies , & ſalus ſacrificatur ? Vellemus quidem virtutem ſequi ; illam amamus , & exercere cuperemus , ſed ad id multa ſuſtinenda ſunt prælia . Vis requireretur hominum ſermonibus , urgentibuſque eorum ſollicitationibus cedere neſcia . Deficit animus ; nemo , ut vulgo dicitur , vult ſingularis videri ; vivendum eſt , ut vivitur ; aliorum animi alienandi non ſunt , neque affectata diſtinctione offendendi . Eo in ſtatu eſſe debemus , in quo ab omnibus æquo excipiamur animo ; amici , patroni que conciliandi ſunt , & quantum fieri poteſt , omnium ſuffragia promerenda . Mundanam hanc obſequentiam , quæ humanus reſpectus vocatur , oppugnare in animo eſt . *P. Girouſt ſerm. hujus argum.*

Quam faciendi ſit hominum judicium , & exiſtimatio.

Nihil vanius eſt hominum judiciis , quorum humanus reſpectus ſervos nos facit ; nihilque contemptibilius eſt hac mundi exiſtimatione , quam tamquam idolum veneramur . Et ſane quomodonam judicant homines ? Judicia fallacia , & erroribus obnoxia ; judicia nobis ſterilia , & ex quibus nullum vulgo ſolidum fructum percipimus . Etenim nonne in judiciis hominum , eorumque ſapientiſſimorum quotidie craſſiſſimas illuſiones deprehendimus ? Cum illi , quantumvis perſpicaces ſint , hominum ſcrutari corda non poſſint , judicium ferunt ſecundum eas ſpecies , quibus decipiuntur , & ſecundum conjecturas , ex quibus eliciunt illationes , æque ac principia ſua , laborantes . Vos ipſos teſtes appello , Auditores lectiſſimi , qui toties id experientia didiciſtis . Quoties conqueſti eſtis de ſermonibus , quæ de vobis percrebuerant , & de ideis , quæ fuerant conceptæ ? Quoties dixiſtis , vos ab illis non ſatis cognoſci , vobiſque eas cogitationes , & ſenſus tribui , qui ſenſibus veſtris omnino erant oppoſiti ? Quoties intus ſenſiſtis , bonaque fide vobiſmet teſtimonium tuliſtis , elogia , quibus excipiebamini , vobis nequaquam deberi ; vel quod in vitæ veſtræ ratione corripiebatur , vacare culpa , & longe aliud eſſe ab eo , quod ferebatur ? Quod autem contigit vobis , indeſinenter in humana ſocietate , omnibuſque vitæ ſtatibus fere contingit . *Idem .*

Propria experientia facis , ut hominum judicia contemnamus.

Poſt hæc negotium nobis opinio mundi faceſſat ; eam nobis demereri , atque in gratiam noſtram diſponere adnitamur ; utque id e voto cedat , indigniſſimæ , turpiſſimæque ſervituti nuſmet ſubjiciamus . Noſmet mundi libidini , ingenioque ſubdamus ; an potius excutiamus adeo oneroſum , indignumque jugum , & ut S. Paulinus ajebat , non vereamur adeo ſententias judicis , qui ipſum quoque Jeſum Chriſtum damnavit . Ita eſt , Chriſtiani , hic mundus , cujus gratiam aucupamini aſſentationibus aliquando adeo turpibus , adeoque parum ſtatum veſtrum decentibus ; hic mundus , qui totam occupat curam veſtram , qui omnes ſollicitudines veſtras exhaurit , cui omne thus veſtrum adoletis , omnemque adhibetis honorem , ita cæcus fuit , & injuſtus , ut ipſum hominum Deum condemnaret . *Idem .*

Quam indignum humanos reſpectus ſequi.

Nonne mirum eſt, nos ſemper ſub mundi tyrannide ſubjectos permanere, ubi generoſo conatu ex adeo turpi captivitate evadere poſſumus, & chriſtiano contemptu noſmet ſupra omnia judicia ejus attollere? Si quis vel iræ impetu actus, vel de ſanitate mentis dejectus vel contra vos, vel pro vobis loquitur, illiuſne verba vos movent? Quid autem de vobis judicarent homines, ſi vos illi jugiter aſſidere inuenerentur, voſmet componere, diligenter præcavere, ac nullam detrectare moleſtiam, ut huic mitiores, gratioreſque erga vos ſenſus immitteretis? Audeo dicere eum, cui vel minimus eſſet rationis uſus, nequaquam levius, & minori cum veritate, ac fundamento in omnibus fere occaſionibus eſſe judicaturum, quam mundum. *Idem.*

Id noſtis, immo crebris ſermonibus uſurpatis, & nihilominus neſcio, quo faſcino capti ſemper cæcum hunc mundum, inſanaſque ejus imaginationes adoratis. Tunc etiam cum illum corde contemnitis, tamen extrinſecus aliquod illi obſequium teſtamini, quod vobis acerbiſſimam figit crucem. Tunc etiam cum intus illum damnatis, foris tamen contra id, quod ſcitis, illius placitis, atque principiis omnibus ſubſcribitis. Si qui in mundo nitent, & præ cæteris libentius audiuntur, jam dii ſunt, quibus ſervilem cultum adhibetis, & honores, quorum eos etiam pudet, quibus a vobis temere deferuntur. At eſto, curæ veſtræ, auditores, magis felicem exitum ſortiantur; eſto, mundus ſuam vobis detrectare nequeat exiſtimationem: quid vobis proderit hæc exiſtimatio, quam tantopere conſectamini? *Idem.*

Omnibus in ſtatibus humanus reſpectus metuendus eſt.

Quemcumque ad ſtatum nos evocaverit Providentia, mundo adhæreſcimus, cui, metuimus, ne diſpliceamus; conſanguineis, amicis, patronis, dominis. Hic ille eſt mortalium numerus, in quorum medio vivimus, in quibus confidimus, cum quibus neceſſitudinem, & familiaritatem habemus: qui, ut ita dicam, ſeorſim mundum efformant, cujus judicium, ſermonemque veremur, & cui ſtudia noſtra, actioneſque accommodare contendimus .... Hic ille ſcopulus eſt, quem evitare debemus, quamcumque conditionem amplectamur. Scopulum voco humanos reſpectus, mundana officia, improba, & ſatyrica judicia, irriſiones, & dicteria, quibus excipiuntur, qui virtutem amplectuntur. *Sermo MS.*

Humanus reſpectus Deo eſt contumelioſus.

Humanus reſpectus Dei magnitudini adfert injuriam; Dei quippe poſtulat magnitudo, ne illum homini comparetis, quem ipſe eduxit ex luto, & exigit, ut alia quælibet magnitudo pro nihilo habeatur. Vos autem hinc quidem acti, ut voſmet Deo devoveatis, inde vero humano metu retenti, dicitis illi: Domine ex hoc tempore me tibi traderem, tibique præ aliis quolibet ſervirem, ſi ea in conditione, in qua ſum, liceret mihi obſequi tibi, quin mundi cenſuras ſubirem; vellem quidem cum mundo omne vinculum auferre, ac uni tibi me conſecrare, niſi in partes tuas palam concedens ſexcentos mihi periculoſos hoſtes excitarem? Te quidem ea, qua fieri poteſt, maxima charitate complector: verum eſt, in anima mea ſe ſalutaria quædam inſeruiſſe ſtudia, quibus ad virtutem impellor, & id unum curo, quomodo illis me liberem vitiis, quorum adhuc mancipium ſum: attamen non audeo palam virtutem ſequi veritus, ne mundi exiſtimationem amittam. Sentio me intus ſtimulis agi, ut pietatem amplectar; tamen adhuc mea vincula traho, licet invitus; mundus enim, qui te amare non vult, non vult quoque a me te amari. Heu! ſi in uno me ſitum eſſet alterutram partem eligere, totum me tibi, Domine, devoverem; ſolus eſſes dominus cordis mei, & jam id facerem, quod hactenus non feci: ſed vides, quibus me probris, & contumeliis objiceret ſeceſſus ille, quem meditarer: Scis, mundum ſævum eſſe in eos, qui relinquunt illum, ut adhæreant tibi; & quoniam confitendum eſt, ſentio mihi nondum eſſe vim contemnendi mundum hunc, mihique adhuc eſſe imbecillitatem, qua obliviſcor tui, illi ſerviens. *P. Maſſillon, ſermone hujus argumenti.*

Reſpondetur dicentibus ſatis eſſe clam ſervire Deo.

Scio, quid redditur: ſatis eſt, inquiunt, clam ſervire Deo, interius tradere illi cor ſuum, quin ut extrinſecus præbeantur ſigna; numquid opus eſt hac pompa ad convertendam animam, quæ ſecreto converſionem ſuam operari poteſt, quin mundus id ſciat? Numquid populo præbendum eſt ſpectaculum, ubi vanitas fortaſſe majorem ſibi partem, quam vera pietas vindicaret; & non ſatis eſt Deo tradere cor purum, & fidem non ſimulatam, quæ ſufficit illi? Peccator nonne poteſt bonum operari, ſervire Deo, ſua peccata deflere, exercere virtutem, quin homines id cognoſcant, quod ipſe clanculum agit? Nonne poteſt juſtus ex fide vivere, quin hoc mundus agnoſcat? *Idem.*

Quædam indulgentiæ haberi poſſunt ſine peccato.

Scio, quaſdam eſſe urbanitates, quæ conſuetudini negari non poſſunt; tempori, locisque inſerviendum eſſe; cum mundo modum quemdam ſervandum eſſe; charitatem diverſas induere formas ad hominum oculos fallendos; oportere infirmum eſſe cum infirmis, fortem cum fortibus, omnibus omnia, ut inquit Apoſtolus, & aliquando non carere merito occulere bonum, quod fit. Verum ajo, hoc eſſe ſeipſum Deum inter, & mundum partiri; hoc eſſe, velle adhuc rationem habere mundi, quem odiſſe debemus, ſuam abſcondere converſionem, Deoque clam duntaxat inſervire; & hoc ex dimidio tantum chriſtianum eſſe, pudore ſuffundi, quod totus Dei ſis, poſtquam te minime puduit, totum fuiſſe mundi, ejuſque turpia flagitia tibi gloriæ vertiſſe. *Idem.*

Indignum eſt non audere palam pro Deo ſtare, qui ut pro nobis ſtaret tot ſuis affectus contumeliis.

Ex quo Deus homo factus, factus quoque fuit inſipientum ludibrium; ex quo ſe ipſum ſexcentis objecit contumeliis propter amorem tui, licetne tibi clanculum eidem inſervire, & pro illo aliquid ferre? ... O homo! Quomodo ergo te ingratum eſſe non pudet, & non præbere omnis grati animi monumenta Deo tuo ob omnia beneficia, quibus te cumulavit, præſertim vero illud converſionis tuæ! Nondum dico, timorem hunc, quo palam te pro Deo ſtare non audes fateri, eſſe generoſo homine indignum. Si enim credis juſtitiæ partem prævalere, cur id diſſimulaſti, ubi illam amplexus fuiſti? Anima nata cum aliquo nobilitatis ſenſu itane diſſimulare novit? Si natus es non ſine optimis erga Deum affectibus, ſi te illi famulaturum promiſiſti, cur te abdis? Quamvis viveres adhuc calamitoſis illis ſæculis, quibus Chriſtiani tamquam monſtra habebantur non ferenda, & quibus nova ſubinde parabantur ſupplicia, quam pulchrum eſſet palam profiteri, quod tenes! Quam glorioſum eſſet tibi, etiam pro Dei cauſa mortem oppetere! Quam honeſtum id palam teſtari, & confiteri! Hic autem ubi nihil tibi metuendum eſt, niſi ad ſummum aliquot dicteria, te pudet, ut ita dicam, illum habere amicum, caput, patronum, dominumque. Tu qui in mundi nequitiis tantam jactas vim, animæque magnitudinem, in religione abjectiſſimo quolibet e populo es imbecillior. *Id.*

Nullus haberi poteſt reſpectus humanus, niſi mundus diligatur.

Hoc affirmo, donec externam ſpeciem mundo tradideris, eique extrinſecus ſervieris, fieri non poſſe, ut illi tuam non impendas benevolentiam. Quid enim eſt mūdum diligere? Nonne eſt religioſe placita illius ſequi, legibus ejus obtemperare, uſus revereri, conſuetudines ſervare? At quæſo nonne id agis, cum externam ſpeciem mundo tribuis? Servas igitur ſemper nexum, & neceſſitudinem quamdam cum mundo; quamvis clanculum videaris cor tuum Deo tribuere, & unum illum diligere. Adhuc amas ſæculi voluptates, quas nonniſi cum mœrore, ac triſtitia eas animo reputare deberes, quibus indulſiſti; eo nocentior es, quod geris adhuc catenas inimici, quem adhuc te odiſſe dicis, & cujus excuſſiſti jugum, ne amplius illi ſervires. Sed falleris, cum dicis, te ſecreto hunc mundum odiſſe: illum adhuc amas; niſi illum amares, te videremus contemnere, quidquid de te dicere poteſt; & maxima voluptas tua eſſet Deo exteriora amoris indicia tribuere: ſentires cor tuum ſuccenſere contra ea omnia, quæ tibi exhibet mundus, uſus illius tamquam virtutis impedimenta, non autem veluti ſtatus tui officia, reſpiceres. *Idem.*

Non metuenda hominum judicia pro malo; ſed pro bono ſunt metuenda.

Cur in juſtitiæ viis id metuas, quod in viis iniquitatis non times? Nihili facis hæc mundi judicia, cum cupiditatibus tuis vis ſatisfacere: publicas non expaviſti cenſuras, ne peccares, eas vero times, ne agas pœnitentiam; nullum tibi faceſſere negotium voluiſti

mundi

mundi æſtimationem, & approbationem cum de tuis agebatur voluptatibus, ejuſdem vero rationem habere vis cum de tua agitur ſalute! Dicebas, mundo os obſtrui non poſſe, ut aliquam invenires inter conſcientiæ tuæ ſtimulos, & dicteria, quæ in te jaciebantur, tranquillitatem; cur autem hoc ipſum in tua converſione non dicis? Num judicia illius facta ſunt tibi magis terribilia, vel putas mundum hunc æquiorem eſſe judicem, cum de gratia agitur, quam cum de peccato? Heu! ne Deo ſervias, te mundus tantum morari poteſt? Scelus quocumque elato volitat capite, virtus non prodire non audeat! *Idem*.

Ad rem eamdem veniamus. Quid de vobis dici poterit in mundo, quod vobis mœrorem afferre, ac in ſalutis via remorari poſſit? Inquient, vos mobiles, & inconſtantes eſſe, in virtutis caſtra transfugiendo; & populo ea præbere ſpectacula, quæ illum oblectant? Felix inconſtantia, quæ vos in Domini cultu figit, efficitque, ut iis adhæreatis bonis, quæ numquam ſunt peritura! Inquient, vos eſſe dementes? Sancta, & felix dementia, millies ſapientior ipſa ſæculi ſapientia; efficit enim, ut perituris bonis, & momentaneis voluptatibus æternam anteferatis hæreditatem, quam nemo vobis eripere poterit! Quid? inquient, vos non diu permanſuros in eo ſtatu, quem amplectimini? Utiles exprobrationes, quæ veſtrum excitare debent fervorem, & vigilantiam! Inquient, vos mundum relinquere hac tantum de cauſa, quia vos mundus relinquit? Pretioſa judicia, quæ certos vos faciunt non ultra, ut tot alios, reverſuros eſſe in mundum, qui vos ultra recipere non vult! Vos in mundo, & inter amicos pro ridiculis habendos? Moleſtæ quidem, ſed jucundæ exprobrationes, quæ certius vos faciunt Deo acceptos futuros! Poſt converſionem veſtram nulli amplius utiles eſſe? Utilis contemptus, qui vos adigit, ut voſmet penitus divino cultui addicatis, quoniam poſthac mundo inutiles eſtis..... Hæ ergo ſunt mundi ſermones, hæc judicia, hæ cenſuræ pietati veſtræ adeo terribiles. Hæc terribilis illa perplexitas, quæ prohibet, ne vos totos Dei cultui tradatis. Eheu cæcam imbecillitatem, ac lacrymis noſtris nimis dignam! Quid? virtus vobis non majorem conciliaret exiſtimationem ea, quam in ſcelere habetis? *Idem*.

Indignum eſt, quod humanus reſpectus prævaleat conſilio ſerviendi Deo.

In eorum, qui præ cæteris ſanctitatis laude floruerunt, vita pauca video, inquiet aliquis, quæ me deterrere poſſint; jejunium, ſolitudinem, ſilentii, & orationis amorem, pauperibus opem ferre, cupiditates impugnare, mihi videor haud ægre hæc omnia facturus, propter ſolum deſiderium acquirendæ amicitiæ Dei, ac memet morti præparandi. Admirabiles iſti ſunt ſenſus: ſed ſi hoc verum eſt, quid tibi adhuc negotium faceſſit? Quodnam tantum obſtaculum eſt, quod adeo præclaram animi diſpoſitionem inutilem valeat efficere? Heu! unus tantum tibi ſupereſt gradus, & jam ſanctitatem adeptus es; quid te retinere poteſt, cum jamjam in cor Dei ingreſſurus videris, cujus omnes aditus tibi patere videntur? Mundum vereor, ais. Mundus ita malignus eſt, ut vix cogitari poſſit, ſermones, & irriſiones illius nequeunt evitari; omnia vult interpretari, rebuſque omnibus virus adſpergere. Quid de me dicet, ſi repente aleam deſeſo, ſi ſocietates relinquo, ſi ſerio id ago, quod mihi faciendum eſſet, & quod facere vellem, ut placerem Deo? Modo tamquam hypocrita, modo tamquam imbecillus homo traducar; levitatis, inconſtantiæ, inſaniæque inſimulabor; centum afferentur inanes hujus mutationis excuſationes, & ubicumque cognoſcor, fabula fiam; iis vero, qui me non cognoſcunt, digito oſtendar; altera hæc vita cum illa comparabitur, quam hactenus duxi: denique omnes loquentur de me, quin fortaſſe vel unus inveniatur, qui mihi ſe æquum judicem præbeat. Hiccine totus eſt timor tuus? Si bene novi, totus ad hominum ſermones redigitur. At fieri ne poteſt, hoc in mente tua par habere pondus cum omnibus argumentis militatis, juſtitiæ, gratitudinis, amoris, quæ te impellunt, ut Deo famuleris? *P. de la* Colombiere, *ſermone hujus argum.*

Quinam tuam converſionem in lævam partem interpretabuntur? Protervi quidam homines, qui ſe nihil credere profitentur, vel nihil facere eorum, quæ credunt, hoc eſt ſtulti homines, qui communis etiam ſenſus expertes ſunt. Fieri ne poſſet, ut hominis judicio carentis judicium præferres tuo, & eorum, qui ſaniorem mundi partem conſtituunt? Quænam ignavia, ac turpitudo, S. Chryſoſtomus ait, quod fidelis per characterem ſuper Angelos evectus ultro ſe ſubjiciat hominibus, illis placere quærat, atque hac indignitate ſe parem præbeat gladiatoribus, comœdis, atque hiſtrionibus? De hypocritis loquitur, ſed potiori jure iſthæc exprobrari poſſunt timidis Chriſtianis, quos alloquor. Si enim illi corripiendi, quia bene operantur, ut hominibus placeant, quid dicendum de iſtis, qui ut placeant hominibus, bonum facere negligunt, & aliquando etiam malum operantur? *Idem*.

Quinam de noſtra devotione obloquentur.

Si initio improbaris, qui credunt, vel credere ſimulant, te vitæ rationem non immutaſſe, ut bonus fieres, ſed bonum factum eſſe, ut immutares, perſeverantia tua os illi facile obſtruet. Per aliquot dies verba fiunt, ut aſſolet, cum aliquid accidit novi, quamprimum ſiletur, & ſinitur quemque pro libidine ſua ducere vitam; ſed ſi in bono perrexeris, jam te mirari incipiunt, & virtus in honore habetur. Intelliges, hoc fere ſemper accidere, præſertim vero cum qui bonam amplectitur viam, vir eſt alioquin eximius, animi, aliiſque ſeu naturæ, ſeu fortunæ bonis commendatus, cum non relinquit mundum, eo quod in eo ſe florere deſperet, neque dici poteſt malis ſuis adigi ad pietatem, ne quid deterius contingat. *Idem*.

Perſeverantia in bono obſtruit os illis, qui initio noſtrum vivendi genus improbant.

Si quocumq; pretio evitare vis cenſuram, & irriſiones hominum, ſexcenta erunt eſſentialia officia neceſſario nobis prætermittenda. Detreſtare in ſanctis locis miſcere verba, maledicis, & detractoribus ſilentium indicere, poſtquam oblocutus fueris, palinodiam canere, juramenta, & ſermones parum pudicos damnare, teſtari ſaltem ſilentio, vel oris habitu ſcandalum tibi injectum fuiſſe, inimicum conquirere, ut ad veram illum adigas reconciliationem, hæc omnia ſunt officia, quæ evitari non poſſunt. Si vis fideliter, atque conſtanter hæc obire omnia, jam habeberis devotus homo, vel imbecillus, quod nullo pacto pati potes. Ergo quotieſcumque ſimiles aderunt tibi occaſiones, tentaberis, ut divina mandata contemnas, & niſi extraordinaria tibi opituletur gratia, cedes tentationi, ages ſecundum principium tuum, & Deum contemnere, quam ab hominibus malis contemni. *Idem*.

Si me damnat mundus, Chriſtiani videlicet, qui in mundi flagitiis vivunt, bonorum, omniumque eorum, qui rationis vim habent, conſenſu laudabor. Damnabit me mundus; ſed omnes Sancti, Angelique omnes, & Deus ipſe me ſua dignabitur approbatione, & amore. At quis mihi dixit, fore ut mundus me damnet? Fortaſſe ne ſentiet quidem mutationem meam, & licet hodie aliquid damnandum eſſe crederet, adveniet dies, qua coram univerſo terrarum orbe æquiorem ſe mihi præbebit judicem, ſuamque improbabit inſaniam, eo quod me inſipientiæ inſimulaverit. Statim quidem me damnabit; ſed conſtantia mea efficiet, ut aliter loquantur, qui de me fuerint oblocuti, & fortaſſe etiam efficiet, ut & ipſi vitæ rationem immutent. Denique, ut omnia peſſime cadant, id mihi metuendum eſt, ne mundus novam vitæ meæ rationem irrideat. O Deus, ira tua, quam longe terribilior eſt omnibus irriſionibus ejus! Vitæ meæ reformatos mores irridebunt, ſed longe aliter dæmones inſanam verecundiam meam cachinnis exciperent. Impii me vertent in ludibrium, at Deus irriſiones eorum ulciſcetur, & ipſi viciſſim, ſed longe crudelius, ſubſannabuntur: *Qui habitat in cœlis, irridebit eos, & Dominus ſubſannabit eos.* Domine, confirma nos contra adeo imbelles inimicos; ne permittas inani metu irrita fieri omnia bona deſideria noſtra, omneſque tuas gratias. *Idem*.

Non fore contra humanum reſpectum confirmandos debemus.

Quot homines divinitus afflati magis frugem vitam ducere incœpiſſent, immo vitam ſanctam, reformatamque libenter amplexati fuiſſent, niſi timor ſermonum, & judiciorum mundi adeo ſancta conſilia ſuffocaſſet, niſi neſcio quis maleſanus pudor eos deterruiſſet?

Humanus reſpectus meliora ſuffocat conſilia.

ſet? Facile ſibimet jucundiſſimas interdixiſſent voluptates; non horrebant amplius pœnitentiæ auſteritates; immo neſcio quid illecebrarum inveniebatur vivendo, ut Sancti vivunt, & propter Deum aliquid heroicum aggrediendo. Sed quænam erit hominum mens, niſi me cœtibus intereſſe viderint; ſi repente me ſimplici veſte, externoque habitu corporis ad modeſtiam compoſito viderint incedentem? Si me Xenodochia, pauperumque domos inviſere conſpexerint; ſi adeo frequens ad exomologeſin, ſacramque ſynaxio acceſſero, uti Deo jucundum fore intelligo, quid de me mundus non dicet? Munde impie, & infelix! Numquamne Jeſu Chriſto bellum inferre ceſſabis? Fruſtra igitur ille de te ſemper victoriam retulit, teque rubore ſuffudit ſua doctrina, & exemplis? *Idem in chriſtianis conſiderationibus.*

Chriſtiani graviſſimi ſunt religionis ſuæ perſecutores.

Externæ perſecutiones, tyrannorumque ſævitia Eccleſiam non labefactavit, ſed confirmavit. Chriſtiani chriſtianam fidem ſibi gloriæ vertebant, dum Ethnici illos probris afficiebant, exuebant bonis, eoſque exquiſitiſſimis cruciatibus torquebant; acerbiſſimæ eorum irriſiones, ſæviſſimæque minæ conſtantiam eorum nequaquam concutiebant. Sed cum Chriſtiani ipſi Chriſtianorum facti ſunt perſecutores, & Jeſu Chriſti regnum diviſum eſt, eorum ceditur artibus, eumque malum inde proficiſcatur, unde expectanda erat medicina, certa imminet ruina. Non miror, quod Judæis ſcandalo fuerit crux Jeſu Chriſti, atque Ethnici ſtultitiæ inſimulaverint ſacroſancta religionis noſtræ myſteria, ac turpe cenſuerint illum pro Deo habere, qui inter cruciatus animam efflaſſet; at intelligere nequeo, quomodo mortales pudeat ſervire illi, quem palam Deum eſſe fatentur. Hodierna die cum Domini noſtri divinitas in terris omnibus conſtituta ſit, crux facta ſit publici cultus objectum, & Reges illam coronis ſuis inſeruiſſe glorientur, & nemini pudorem nomen Chriſtiani ſuffundat; ægre intelligi id poteſt, quod aliquis ob Chriſtianas virtutes, & officia erubeſcat; quamobrem dicere oportet, humanum reſpectum ſæviorem religioni perſecutionem inferre, quam tyrannos, qui præ cæteris ad interitum illius conſpirarunt, quoniam ille magis, quam iſti Chriſtianos abſterret, ne ſuis perfungantur officiis. *Idem.*

Hypocritarum, & eorum, qui humanis aguntur reſpectibus comparatio.

Si hypocritæ probro digni ſunt, quia bene agunt dumtaxat, ut inanem aucupentur gloriolam, quid de illis dicendum, qui eamdem ob cauſam aliquando & bonum prætermittunt, & malum operantur? Illi malunt hominibus placere, quam Deo, iſti vero malunt diſplicere Deo, quam hominibus non placere. Qua in re primi hoc ſaltem boni habent, quod ut bonis placeant, operantur; hi vero a nefariis probari quærunt, quorum laudes vera ſunt probra; ideoque omnia ſubituri ſunt hypocritarum maledicta, ac præterea longe gravius ſupplicium. *Idem.*

In humano reſpectu non deeſt contradictio.

Magna opus eſt fide, ut crucifixus homo Deus eſſe credatur; ſed hoc poſito, quod credatur, quod adoretur, & adoretur ab omnibus, non video, cur turpe exiſtimandum ſit illi ſervire. Conciliate hæc duo ſimul, ſi fieri poteſt, gloriari, quod Chriſtiani eſtis, & erubeſcere, quod boni eſtis Chriſtiani; hoc idem eſt, ac ſi quis glorioſum duceret militem eſſe, turpe vero ſtrenuum, & generoſum eſſe militem. Quiſnam Princeps credidit umquam ſibi glorioſius eſſe Regem eſſe, quam magnum eſſe Regem? Vos autem gloriamini Jeſum Chriſtum Regem eſſe veſtrum, & illi ſervire vos pudet. Si quæ gloriæ eſt illi ſervire, quis non videt gloriæ cumulum eſſe, eidem ſummo ſtudio, & fervore famulari? *Idem.*

Humanus reſpectus prohibet, ne bene agamus.

Quot peccatores fortaſſe fuiſſent converſi, niſi inſana, & ridicula verecundia irrita prorſus feciſſet bona deſideria, quæ Deus illis ſæpe immiſit? Quot tepidos imperfectoſque Chriſtianos in molli, languidaque vita tenet inanis mundi timor, & pavor ſermonum, & judiciorum mundi? Contra mundum hunc opus fuit, ut Spiritus ſanctus viſibili ſpecie in cænaculum dilaberetur confirmaturus Apoſtolos contra inimicum adeo ſimul & infirmum, & periculoſum..... Mali bonorum non timent judicia; quare boni malorum iniquas cenſuras expaveſcunt? Vis Deum cum mundo conciliari, Deus vero te mundi judicem conſtituere volebat; ex ore tuo illius damnationem volebat elicere, illum pedibus tuis ſubmittere, ac te ſupra omnes illius poteſtates ſtatuere; tu vero ita ignavus es, ut te illi ſubmittas, & adeo inſipiens, ut velis Deum ipſum ſeſe illius tyrannidi ſubjicere. Quænam rerum inverſio! quæ indignitas! quod malum!... Deus ſæpe hos ipſos humanos reſpectus punit per eadem mala, quorum illi nobis terrorem incutiunt. Permittet Deus, ut mulier, quæ devota cupit haberi, tamquam profligatæ, perditæque pudicitiæ habeatur; permittet, ut turpe aliquod malum, gravis quædam contumelia rubore ſuffundat hominem, quem pudet videri Chriſtianum. *Idem.*

Vanitas judicii hominum.

Si ſcire cupis, quid ſit humanus reſpectus, huic applicare potes verba, quæ de Idolis inquit S. Paulus: *Quia nihil eſt.* Honeſtum illud, quod quæris, judicium, opinio bona, quam cupis, mera vanitas eſt. Verum eſto, ſi hæc opinio ſeſe in univerſum terrarum orbem poſſet effundere, ſi in omnium mentibus haud hæſitanter locum haberet, ſi poſt mortem ſubſiſtere poſſet, quantumvis illa inanis, fragiliſque ſit, attamen partem curarum, noſtræque æſtimationis penſaret; ſed cum ſit fragilis, incerta, fallax, qualem eſſe novimus, *nihil eſt*. Si magnam de illa concipimus ideam, hoc ex mentis noſtræ infirmitate procedit. Aperiamus oculos, eos longius circumferamus, & videamus, quid illa ſit in mentibus aliorum. Cogniti eſtis, o principes mundi; ſed ubi? hic, & alibi longe plurimis eſtis ignoti. In pretio eſtis, ſed apud quos? apud amicos, apud exiguam mortalium manum; ſed quot illi ſunt, qui ſumptibus veſtris creſcere adnituntur? Quot ſunt, qui id ignorant? quot tamquam contemptus objectum reſpiciunt id, quod vos præ cæteris maximi faciendum putatis; quot nullo habent in diſcrimine, quod ipſi tanto ſtudio conquiritis; quot improbant, quod vos pares exiſtimatis tot admiratorum oculis alliciendis? *Ex ſermonibus, qui Patri Raao accepti referuntur ſermone hujus argumenti.*

Indignum eſt mundi favorem, & approbationem conſectari.

Quid? aucupari mundi favorem, qui pro libidine mutabitur, quin cordis mei ſtatum conſulat, & contemnere æſtimationem Dei, quæ non mutabitur, niſi quando ipſe mutabor? Quid? velle placere mundo, qui me eo magis contemnet, quo minus religioſe meam illi prodam conſcientiam, & negligam placere Deo, qui mihi benefecit, qui prohibet ne peream, idque propter amorem mundi, qui me odiſſe decrevit? qui optimas actiones meas in pravum poteſt ſenſum detorquere, qui præſto eſt, ut ingrati animi vitium ad calumniam uſque, & contumeliam proferat? Hoc tamen mundi ingenium eſt, hic ſermo. Animo repete, quid dicat David loquens de idolorum ſtupiditate: *Os habent, & non loquentur, oculos habent, & non videbunt. Manus habent, & non palpabunt.* Pſalm. 113. Hæc quidem idolorum ſtupiditas eſt, ſed hæc etiam mundi affectio eſt erga amicos, & cultores ſuos. Oculos habet, non autem ut videat, quid pro ſe fiat; aures habet, ſed non ut audiat elogia, quibus extollitur. Quænam pro illo feciſti, atque dixiſti, quæ neque videre, neque audire viſus eſt? Cum illius æſtimationem aucupatus es, quot curæ in irritum abierunt, quot evanuerunt verba, quot bona diſſipata ſunt, quot affectationes, ſollicitudines, conſilia inutilia fuerunt! Hæc omnia tibi nihil profuerunt; credebas illum oculos habere, quibus intueretur ſtudia, conatus, curaſque tuas; ille vero harum rerum nullam habuit rationem, arbitratus eſt, hæc omnia ex amore proprio profecta, te tibi obſequi, tuamque rem perquirere; ideoque illa nequaquam accenſes ſuis erga te obligationibus. *Idem.*

Pudet, ut noſtra erga Deum obeamus officia, at minimum ut res, & infideles nos ſe pudet.

Sentimus humani reſpectus catenas, cum a malo quis nos avertere cœpit; at eas non ſentimus, cum bono animum debemus appellere. Non pateris viros bonos, qui te conantur a tuis vitiis avellere, & aurem præbes ſectatoribus mundi te a virtute deterrere conantibus. Non erubeſcis, cum videri debes mundi aſſecla, & erubeſcis, cum te mundi inimicum debes profiteri. Erubeſcis, cum munera tua tibi

ſunt

ſunt obeunda, & non erubeſcis, cum obſequentia, libido, amor te ab illis avertunt. Exiſtimationis tuæ curam habes cum illis, qui tibi bonum ſuadent, eam vero negligis cum illis, qui te ad malum impellunt. Verum eſto, quantum tibi libitum fuerit, judiciorum mundi mancipium, dummodo reverearis judicium conſcientiæ tuæ, ad quam te provoco. *Idem*.

Chriſtianos generoſos eſſe debet mundi contemptor.

Æque generoſi eſſe debemus mundi contemptores, ac mundus audax eſt, ut nos ipſos contemnat. Ita eſt; prima Chriſtiani virtus eſt ſuperbia, quæ illi hunc ſuadet contemptum, non quidem Phariſæi, aut Philoſophi ambitione, ſed vi quadam heroica, ſanctaque obduratione. Intellige quod dico, & ſuavitatem ſtatus hujus, in quo viri boni conſcientiæ ſuæ teſtimonio roborati pro nihilo habent ignominiam, honorem, calumniam, laudem aliorum non quidem per ſimulationem, fictamque ſpeciem, ſed ex officio, & quin vim inferant ſibi; qui dicunt ſe nihil vereri, non ut oculos perſtringant, ſed ut cor in bono confirment. Veri Chriſtiani munera obeundo nihil vereor; hoc certum mihi ſtat; in hoc vivam, atque perſiſtam: ita generoſus loquitur Chriſtianus. *Idem*.

Reſpectus humanus chriſtianæ libertati eſt oppoſitus.

Intelligite felicitatem Chriſtiani, qui ab omni ſervitute liber eſt, qui nobili ſuperbia mundum contemnit coram illis, qui ſuarum, & ſæpe alienarum etiam cupiditatum, ac opinionis mancipia ſemper in mœrore vivunt, nil auſi facere, vel aggredi inconſultis oculis aliorum. Vah ignavam obſequentiam; tu potes in hominis mentem cadere! Judex non audet juſtum proferre judicium; timet enim, ne lata ſententia dolorem afferat alicui, quem metuit. Matrona hæc familiam ſuam bene inſtituere non audebit, ne devota habeatur: adoleſcens ille conſcientiæ ſuæ aculeis diſcerptus bonum videt, & vellet, ſed mundi metus prohibet, ne quod vellet, exerceat: timet amicos, inimicos, ipſos etiam ſervos, & domeſticos timet. Indignam humana libertate miſeriam, & longe chriſtiana libertate indigniorem! Chriſtiane, Tertullianus ait, hominem times tu, qui in nomine tuo geris, unde univerſæ terræ formidabilem te efficias; times peccatorem tu, qui in univerſi tectarum orbis judicio patrem es habiturus? Oſtende morum tuorum ſanctitate, ſanctaque audacia eam auctoritatem, quam tibi præclarum hoc tribuit nomen. *Idem*.

Qui non audent bonum operari ne hominibus diſpliceant, hi coram tyrannis fidem ſuam non tuerentur.

Virtutem deſeris, ut peccatum ſequaris ob timorem judiciorum mundi. Hoccine conſilium caperes, ſi tyranni tormentis fidei tuæ periculum facerent, quemadmodum peccatores humano reſpectu morum tuorum faciunt periculum? Heu! quot Chriſtianiſmi puritatem ſe habere gloriantur, quin præſto eſſe videantur ad effundendum ſanguinem, quo profeſſionem ſuam ſignent! Ignavi, cæcique Chriſtiani, S. Cyprianus exclamat, quid ipſi ad ſuppliciorum conſpectum faceretis, qui Deum ob minimam irriſionem relinquitis? Dicitis tamen, vos habere fidem nullis tyrannorum, carnificumque cruciatibus labefactandam. Quam parum credo fortitudini, quæ extra periculum eſt! Quomodonam Jeſu Chriſto reddetis honorem, quem debetis illi, vos, qui nulla habita ratione teſtimonii ſapientum, conſcientiæ veſtræ, Deique ipſius, illum quotidie inter amicos, conſanguineos, famulos negatis, & dedecore afficitis? Quod ſcelus! Jeſum Chriſtum per fidem confiteri, eumque per vitæ flagitia negare! Nullo pudore coram tyrannis ſuffunderemini, dicitis; & coram amicis, familiaque veſtra ſuffundemini! *Idem*.

Stultum eſt pudore ſuffundi quod Chriſtianus videare.

Ut te Chriſtianum eſſe, & videri pudeat, tibi perſuaſum eſſe debet, vel cauſam hanc a ratione abhorrere, vel turpe eſſe, eam cauſam, quæ ratione probatur, tueri. Nemo ita cæcus eſt, qui non videat, non dico quidem, nil æquius, & juſtius eſſe, quam chriſtianam vitam ducere, ſed ſtultum eſſe hoc non facere; ut igitur te Chriſtianum eſſe pudeat, pudere te decet, quod ſtultus non ſis.... Quantumvis corrupti ſint hujus temporis fideles, ſatis honeſti ſunt, ut ſinant, quemlibet pro libidine vitam traducere, & illum, quem Chriſtianum eſſe pudet, eo majori cum injuria pudet, quia in uno ipſo poſitum eſt Chriſtianum eſſe, quin aliquis adverſetur.... Ex omnibus affectionibus, quas Chriſtiani fovent, religionis amor ille eſt, cujus eos pudet magis, quia omnium eſt infirmiſſimus. Si illi, cum quibus conſueviſti, ſatis liberi ſunt, ut damnent amorem, quo tuæ adhæres religioni, quis prohibet, ne æque liber ſis, ac illi, ut hunc amorem tuearis? Si familiaritas illis præbet locum dicendi, te injuria Chriſti fidem profiteri, eadem amicitia nonne tibi locum præbere debet dicendi, ipſos injuria adeo parum Chriſtianos eſſe? *Abbas de Villiers; libro cui titulus: Errores hominum in viis ſalutis*.

Turpe non eſt ſeſe Chriſto ſervire.

Honori nobis vertimus principibus obſequi viris: noviſſimus inter famulos, ex quo principis gerit inſigne, ſuperbit; neque honori nobis vertimus, immo nos pudet Jeſu Chriſto famulari. Numquid aliquid abjectum, ac turpe eſt in hominis Dei perſona? Aliquidne eſt, propter quod nobis erubeſcendum ſit, quod illi ſerviamus? Non pudet mundanos ſequi palam mundum, mundum hunc a Deo reprobatum; & Chriſtianos Jeſu Chriſto adhærere pudeat! Non pudet ultorem, & impium eſſe; & pudeat pium eſſe, ac probum! Flagitioſiſſimus quiſque turpiſſima facta ſibi honori vertit; & Chriſtiani pudore ſuffundentur propter ſanctiſſimas, & glorioſiſſimas actiones! Heu! quoties audacter, elatoque capite infamia, vel ſaltem ſuſpecta loca adiiſtis? ac turpe ducitis, ſi in receſſu, ſi ad aras, vel ad pœnitentiæ tribunal videamini! Hæc humilitas non eſt, ſed ignavia. *P. Nepveu in chriſtianis conſiderationibus tom. 1.*

Dei magis quam hominum judicia metuenda ſunt.

Si quid boni facio, inquiet aliquis, ſi modeſtum corporis habitum præ me fero, ſi paulo magis a mundo recedo, mundus me irridebit, improbabit, & fortaſſe damnabit. Utrum magis optandum eſt a Deo, an ab hominibus approbari? Utrum magis metuendum eſt a Deo, an ab hominibus reprobari? Niſi me approbant homines, eorum judicium a me eſt contemnendum, & nil ultra mihi poſſunt efficere: at ſi Deus non approbat me, ſi me damnat, jam reprobus ſum; hujus autem reprobationis quiſnam terminus eſt, niſi æternus interitus? Attamen timeo, ne ab hominibus improber, nec timeo, ne reprober a Deo; quæ cæcitas! quæ dementia! *Idem*.

Contradictio eſt chriſtianam religionem profiteri, & non audere illius actiones operari.

Fateris Jeſum Chriſtum eſſe Dominum, & Deum tuum, idque tibi gloriæ ducis; at te pudet fateri ſervum ejus eſſe, atque diſcipulum? Numquid iniquius agi poteſt? Te Chriſtianum eſſe profiteris, & te pudet bonum videri Chriſtianum: ubi ratio tua eſt? Putas tibi glorioſum eſſe præclaro hoc nomine nuncupati, ac erubeſcis, ſi palam Chriſtiani munera implere videaris? Quæ ſtultitia! Credere in Jeſum Chriſtum, & ob illius Evangelium pudore ſuffundi: legem illius in pretio habere, & turpe ducere adimplere illam; doctrinam ejus profiteri, & ad exempla illius erubeſcere: Chriſtiani quidem fidem, Ethnici autem vitam habere, hoc ſane eſt veritatem in injuſtitia detinere. *Idem tom. 2.*

Humanus reſpectus excuſari non poteſt.

Fruſtra peccatores noſtros metus ſuos excuſare conantur. Eorum obſequentia cæca indulgentia eſt, mollis ignavia, non probanda inertia, vera turpitudo, conſuetudo eo magis indecora, quo fortius invaluit; agitur enim de cohibendo torrente, qui plerosque fidelium rapit in præceps..... Humanus reſpectus omnes fere hominum conditiones ſeduxit; qui principibus obſequitur, eorum cupiditatibus adblanditur, ne eorum in ſe odia convertant; divites ultro citroque ſe ipſos habere geſtiunt in pretio, & cupiditas exiſtimationis hujus invicem fovendæ efficit, ut dimidium divitum alteri dimidio illud offerat thus, quod uni debetur Deo. Qui pollet ingenio, mavult inanes excogitare cauſas, quibus humanum excuſet reſpectum cum magno eorum numero, a quo probatur, quam ſere ſolum vacare, ut ſolidæ rationes, quibus damnatur, prævaleant. Ingenium facile ſuum eſſe putat, ſeſe dedere iis omnibus, quæ cor ſuum aliis permittere ipſum cogit.... Humanus reſpectus in ipſa etiam, quæ ſanctiſſima habentur, cœnobia irrepit; ibi nemo quidem inſignia committere vellet flagitia, ſed neque ſanctitatem perſequi auderet, ne lo-

ne locum præberet eorum, quorum fervor minus ardens eſt, & levior lingua irriſionibus. *P. Langlois in prefatione tractatus de humano reſpectu.*

Ad protervorum hominum irriſiones evitandas quid mali ſlat.

Peccator ad protervorum hominum irriſionem evitandam ſe ipſum inſaniſſimis captivat cupiditatibus. Ne hoc probrum ſuſtineat: *Devotus homo es, ne ſcis oblectari*, aleæ ſubjicit, quidquid ſibi ad victum eſt neceſſarium; crederet ſe a menſa conſurgere tamquam honeſtum virum non poſſe, niſi aſſurgat igne ex liquorum varietate in ſinu ſucceņſo, tenebriſque ex immodica crapula, nimiaque compotatione menti offuſis. Supplicium putaret privatim domi ſuæ bibere, & comedere, quod compotatores ſui illum abſumere jubent; ſed reipſa abſumit; neque enim ſatis roboris habet, ut tandem cum virtute dicat, ſatis eſt; cum viſio ſentit detrimentum, nec metuit, ne perfecta valetudine cum ratione fruatur. Ut fortis, & ſtrenuus habeatur ab amicis aliquot, cum quocumque jurgia miſcet, maxime innocuas feſtivitates ſuis perturbat clamoribus, atque cum quovis mortalium genere rixas ſerit, & contentiones. Apud flagitioſos mundum neſcit, qui ſermones ſuos non coinquinat iis locutionibus, quæ lupanaria, fornicesque impuriſſimos redolent, & qui non evomit blaſphemias, quarum improbitas honeſtis auribus horrorem adfert. Magis ridiculæ ineptiæ præclara ſunt facta, quæ jactantur; atque ita de mentis ſanitate dejectus ſis, oportet, ut obliviſcaris, impudice factum, de quo gloriaris, quin illud feceris, dictum acute, vel potius obſcœne, quod falſo a te prolatum gloriaris, ſæpe funeſtos exitus habere. *Idem*.

Palam pro Deo ſtare debemus.

Humanus reſpectus, ac ſubmiſſio, quam ab illis exigimus, qui pendent a nobis, docet quomodo palam Dei cauſam tueri debeamus. Homo famulos ſuos jugiter circum ſe ſtare jubet; nudato capite, corporis habitu ad reverentiam compoſito, inſigne ſuum deferentes, ad abjectiſſima quælibet munera obeunda paratos equiſque, ut curam gerant brutorum, quæ aliquam domino adferant oblectationem; quod niſi fiat, ſervus habetur tamquam miſer indignus pane, quo veſcitur, & contumelioſis ejicitur verbis; attamen parum diſcriminis tandem intereſt inter duos homines, quorum alter famulus eſt, & alter dominus. Quomodo ergo a Domino habendus eſt ſervus domi ſuæ, quem illi ſervitutem præſtare pudet? *Idem*.

Si expoſceret Deus, ut pro ipſo pugnaremus dirutam muri partem pectore, ferroque protegentes, atque noſmet hoſtilibus telis objicientes, necnon periculoſa navigatione ab una ad alteram terrarum orbis extremam plagam proficiſcentes, bona illi noſtra ſacrificantes, & acerbiſſimos dolores ſuſtinentes, hoc ſubmiſſo animo faciendum eſſet, immo adnitendum etiam, ut æquo, hilarique fieret. Quid enim prætexere poſſumus id negantes, quod petit, neque coram hominibus audentes ſervos ejuſdem videri? Num virtutia pudere nos decet? Acute dictum a mundano prolatum ratio eſſe debet, ut veritatis inimici ſiamus? Numquid propter Jeſu Chriſti crucem erubeſcendum eſt? Quoadam in re noſtrum chriſtianiſmum ſtatuimus, niſi eo uſque proceſſerit, ut ſaltem nos Jeſu Chriſti ſervos eſſe profiteamur? Id nonnumquam non ſine labore fit, verum eſt; ſed ſi hunc laborem detrectas, ſervus Dei non es, & niſi generoſe peccatoris irriſiones ſuſtineas, Domini contemptus, & indignatio tibi eſt ſuſtinenda. *Idem*.

Indignum eſt propter Dei ſervitutē erubeſcere.

Humane reſpectus, quanta eſt tua in mundo potentia! Quot adhuc fideles perdis! Non pudet militem in aciem deſcendere, hoc illius eſt officium. Non detrectat nauta mediis in fluctibus ſemper agitari, hæc illius ars eſt. Aulicus ſibi turpe non ducit pendere a Principis voluntate, hoc illius munus eſt. Quin immo diverſæ hujuſmodi perſonæ merito ſibi vertunt id facere: gloria militis in bellica virtute ſita eſt, nautæ æſtimatio a rei nauticæ ſcientia pendet, & aulici honor in ipſius obedientia conſiſtit. Chriſtiani ſolum infamiæ notam ſibi inuri putant, ſi actionibus ſuis Jeſum Chriſtum conſiteantur. Scio, ſodalitatem hanc mihi lapſus eſſe occaſionem; ſed quid de me dicent, ſi ea perfregero vincula, quæ me illi vinctum tenent? Scio, me in hoc gradu, quod ambitionis opus eſt, damnari, ſed quid de me dicent, ſi me eodem abdicavero? Scio, mores meos æquo liberiores eſſe, ſed quid de me dicent, ſi majorem præ me verecundiam, ac modeſtiam tulero? Scio meum vivendi genus parum eſſe Evangelio conforme, ſed quid dicent de me, ſi ea reliquero, quæ placere poſſunt. *Auctor actionum chriſtianarum, ſermone de S. Martha.*

Neſcit non ſemper bonos contemnunt, nec ſemper mundus illos perſequitur.

Ne te ipſum fallas; non unius generis ſunt perſecutiones; mundi contemptus nec minus periculoſus, nec minus metuendus eſt, quam ejus illecebræ; cenſuræque illius non ſemper ille ſcopulus eſt, quem virtus debet metuere. Hic mundus quantumvis corruptus ſit, ſcit adhuc virtutem colere, & vereri; ſuarum pertæſus nugarum nonnumquam apud virtutis amatores quærit perfugium. Et ſane mendacium, & iniquitas non adeo prævaluerunt in filios hominum, ut non ſuperſit adhuc aliqua veritatis ſcintilla, quæ efficit, ut aliquot recta ferant judicia. Peccatores adhuc in ſeipſis quædam ſecreta lumina inveniunt, quæ efficiunt, ut illi quamvis in tenebris ſuis verſentur, habeant in pretio, quod per cordis ſui corruptionem amare non poſſunt. Virtus in juſtorum fronte quoſdam imprimit characteres, quos non venerari non poſſumus; quidam in illis elucet religionis ſpiritus, & auctoritas in exemplis eorum, quæ inter mundi tenebras adhuc virtutis majeſtatem tuetur: in juſto nitent adhuc, ut olim in facie Moyſis quædam fulgoris, & majeſtatis indicia, coram quibus idolorum cultores præ reverentia tenentur oculorum aciem dimittere. Quo magis peccator virtuti fidem abrogare conatur, eo magis cogitur vereri juſtum, qui judicia illius novit aſpernari; quo magis corruptionis vis mundi aſſeclas trahit, eo magis virtus, quæ inconcuſſam videt, eum docet, nihil æquare vim illam, quam virtus exercenti ſe tribuit..... Sed mundus non ſolum reveretur virtutem, eam etiam iis cumulat laudibus, quæ invidia ipſius dignæ ſunt; beatos appellat illam amantes; hos ſuſpicit, hos colit. Credis fortaſſe, illuſionem ſemper vigere, & peccatores ſemper contra juſtos ſevera ferre judicia? falleris; ac ipſe rei veritatem cognoſces, ſi cogitaveris illos inter ſuas voluptates, inſanoſque labores ſubinde non ſine mœrore, ac triſtitia deplorabilem ſtatum ſuum intueri.... Heu! cur, animæ juſtæ, timebitis, ne videamini Jeſu Chriſto ſervire coram peccatoribus, qui vobis ſimiles eſſe deſiderant, ſtatim ac vos illis ſimiles eſſe ceſſatis? Fortaſſe vos illi contemnunt propter id, quo vos illis placere putatis. *P. Maſſillon ſermone de humano reſpectu.*

Robur confitendi J. C. eſt graviſſima perſecutio quam paſſa fuerit Eccleſia.

Videns dæmon, ſe nihil profeciſſe perſequentem eccleſiam in capite ipſius per Judæorum ſævitiam, & in membris ejus per tyrannorum rabiem, novas excogitavit artes, & quemadmodum polleat ingenio ad interitum ejus, credidit, ut voti ſummam conſequeretur, ſatius fore, ſi fidelium ſanguinem intus, quam extrinſecus per ſupplicium, & martyrium effunderet: *Maluit ſuffundere hominis ſanguinem, quam effundere.* Hic eccleſiæ ſtatus eſt poſt omnes perſecutiones; ſed poſtrema hæc perſecutio illi cæterarum longe fuit funeſtiſſima. Quamobrem noſtra nunc maxime intereſt hodierna die adniti, ut evertamus timorem hunc infirmum, ignavum, turpem, & chriſtiano nomine indignum, qui inter fideles regnat, qui ne verbum quidem proferunt, cum chriſtianiſmus vel in capite ſuo, vel in membrorum perſona appetitur: *Nemo palam loquitur propter metum*, cum Dei cauſa propugnanda eſt, cum vitium eſt corripiendum, & cum virtutis partes palam ſunt amplectendæ. *P. Bourdalove in ſermonibus ſub ipſius nomine editis, ſermone pro feria 3. poſt Dominicam 5.*

Dei partes palam amplecti contra humanum reſpectum ſpecies eſt martyrii.

Illis, qui generoſi ſunt, ac ſtrenue Dei cauſam tuentur, magna ſperanda ſunt bona; ſed e contra tepidis, ignavis, timidiſque pro tuenda fide, & religionis cauſa loqui metuentibus, plurima ſunt timenda ſupplicia. Videtur non eſſe amplius martyrum tempus, neque ferenda amplius eſſe tormenta, ut fidem probemus, & palam religionem noſtram profiteamur. Verum eſt, nullos amplius marty-

Digitized by Google

martyres eſſe, qui ſuum effundant ſanguinem; at ſi generoſus es, non deeſt aliud martyrii genus, cui temet objicere debeas, temet opponens fortiter illis, qui eccleſiam proſcindunt, qui dogmatum ejus puritatem violant, qui eam vel in capite, vel in membris ipſius perſequuntur. Hæc fortitudo, hæc promptitudo ad ſuſtinendos cruciatus pro Dei gloria, omnia in ſe complectitur præmia, aliis beatitudinibus adhærentia. Cum pro peccato ferendum eſt, turpis eſt tolerantia, ſed glorioſa, cum pro juſtitia ferendum eſt. *Idem.*

Inde S. Paulus 1. ad Corinth. 4. cauſam arripiebat hominum judicia contemnendi. *Mihi pro minimo eſt, ut a vobis judicer, aut ab humano die.* Mea nihil, vel certe parvi refert a vobis judicari; quodcumque de me ſentiatis, nec doleo, nec gaudeo; & ſeu ſenſus veſtri glorioſi mihi ſint, ſeu contumelioſi, illos æque contemno. Vel me laudibus proſequamini, vel probro afficiatis, certus ſum, non ideo majus, vel minus eſſe meritum meum: verba veſtra illud neque augere poſſunt, neque minuere; & quemadmodum elogia veſtra nullum in nobis meritum vel ſupponunt, vel gignunt, ita invectivæ, & exprobrationes veſtræ nullum meritis noſtris afferre poſſunt detrimentum, aut imminutionem. Deo noſtro communi judici unice placere quæro; illius æſtimatio vera eſt meriti noſtri regula, & fons veræ gloriæ noſtræ: *Mihi pro minimo eſt, ut a vobis judicer, aut ab humano die.* Ex orationibus Gallicæ Academiæ oblatis anno 1675.

Reſpectus humanus magnum paucimorum, & converſionis obſtaculum.

Mundus de rebus omnibus loquitur, & moraliter fieri nequit, quod ob oculos ejus aliqua fiat converſio, quin de eadem loqui velit. Hi autem mundi ſermones metuendi ſunt, non quidem per ſe, aut in ſe: ſi enim rem ſerio conſideremus, quid intereſt noſtra, quid de nobis mundus dicat, aut cogitet? Sed ex illo nobis quoddam veluti phantaſma, & terriculamentum effingimus. Præclara quidem cepiſti conſilia; ſibimet propoſuiſti, vel ab animæ tuæ rectore cepiſti ſanctiſſimas vitæ inſtituendæ regulas. Quibuſdam momentis, quibus te apprehendit, inflammavit, ſupra te ipſum extulit gratia, mundum contempſiſti, atque ſexcentis illum maledictis percuſſiſti, illum in certamen provocaſti, ut olim S. Paulus, & cum hoc Apoſtolo exclamaſti: *Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti,* ad Rom. 8. Sed opus non eſt, auditores, creata omnia contra vos fœdus inire. Unica vox ſæpe ſatis eſt ad omne pœnitentiæ veſtræ ſyſtema evertendum, omniaque conſilia veſtra perturbanda. Dico aliquid amplius. Quin mundus loquatur, ſatis eſt illum oculos ſuos figere in vos, ac vitæ veſtræ teſtem eſſe. Ulterius progredior; & quin mundus vos videat, ſatis eſt, illum videre vos poſſe. Occupatur quidquid ille cogitare poteſt; illi ea obtruditur cogitatio, quam fortaſſe numquam concepiſſet, ac inducitur dicens, quod fortaſſe numquam dixiſſet. Læſa imaginatio deſipit. Malus incidit pudor. Non latet, quid faciendum ſit, ſed illud facere nemo audet. Ploratur, propria exprobratur imbecillitas, omnem fortitudinem tuam revocare velles; ſed deficit animus, & inani vincitur conſideratione. Propoſitum deſeritur conſilium, & quidquid relictum fuerat, rurſus aſſumitur. *P. Girouſt in ſermone de Recidiva.*

Adhortatio ad virtutis partes palam ample ctendas.

Quid tibi metuendum eſt, ſi palam pietatem, Deique cultum amplecteris; tibi, cui nihil accidit adverſi, cui nulla eſt mœroris, dolorisve cauſa, qui nullam habere videris rationem ſimulandi, atque hypocriſim imitandi, quem omnes ſciunt mentis eſſe æque perſpicacis, rectæ, & conſtantis? Mortales, qui præ ceteris ad obloquendum ſunt proni, & ad virtutem in pleriſque damnandam parati, hanc in te reverebuntur. Si tua illis ſtuporem injicit mutatio, ſi loquuntur de eadem, non iniqui erunt virtutis tuæ æſtimatores; fatebuntur, te non ex libidine, aut imbecillitate vitæ rationem mutaſſe, ſed data opera, & ratione duce. Non dubitabunt, quominus ſolidam devotionem arripias; ipſi intentiones tuas rectas eſſe dicent, ac te perſeveraturum eſſe recipient. Te admirabuntur, te beatum cenſebunt, tibi invidebunt, nec deerunt, qui dicere non verebuntur, ſe tantumdem facere velle. *P. le Valois Epiſtol. 4. qua mortales ad ſolitudinem hortatur.*

Primorũ fidelium vis, & fortitudo, eorum zelo, qui hiſce temporibus vivũt ignavia.

Primis eccleſiæ ſæculis non cruces, non rotæ, non equulei, non enſis, non ignis Chriſtianorum fortitudinem flectere poterant. Quamvis horribilibus excruciarentur ſuppliciis, triumphum agebant non de illis tantum, qui ipſis illudebant, ſed de illis etiam, a quibus crudeliſſime torquebantur. Hodie vocula, irriſio, contemptus, nihilum, ut ita dicam, fideles prohibet, ne Chriſtianorum more agant, & vivant, eiſque fallacem immittit verecundiam, ita ut illos officiorum ſuorum maxime eſſentialium pudeat, quaſi non idem fortitudinis, & confirmationis Sacramentum recepiſſent, quo primorum temporum fideles confirmabantur. *Auctor Anonymus.*

Chriſtianus de humano reſpectu triumphũ referre debet.

Cum baptizamur, Tertullianus ait, nobis aqua datur, & ſanguinem pollicemur; qui enim baptiſmo abluebatur, martyrio perferendo ſeſe ſubjiciebat. Primis igitur eccleſiæ temporibus non deerat aliqua ratio, propter quam homines evangelii puderet, & religionem diſſimularent: attamen primi Chriſtiani elato capite ad tyrannorum tribunal prodibant, ſibique gloriæ vertebant ignominiis affici, & contumeliis. Cum Apoſtolo dicebant, non erubeſco Evangelium; & inde Tertullianus manifeſtum eruit innocentiæ ipſorum argumentum. Porro ſi Chriſtiani de humano reſpectu agebant triumphum, cum crux habebatur tamquam ſtultitiæ, & ſcandali objectum, cum Chriſtiani qualitas infamiæ character erat, cum illam profiteri læſæ Majeſtatis crimen ferebatur, cum illius ſectatores in extremis uſque terrarum plagis ad necem conquirebantur, eiſque atrociſſimi cruciatus intentabantur; quam prætexere poterunt noviſſimis hiſce ſæculis excuſationem Chriſtiani, ſi pudet ipſos religionem ſuam profiteri nunc, cum doctrina hæc in univerſo orbe recepta eſt, cum Jeſus Chriſtus pro vivorum, & mortuorum judice habetur, cum ejus crux in plagis omnibus colitur, & pretioſiſſimum coronæ Regum efficit ornamentum? O deplorandam mutationem! Gratia fidei tyrannos in Chriſtianos convertit; modo vero licentia Chriſtianos in tyrannos mutat! Fides Jeſu Chriſti diſcipulos fecit eos, qui perſequebantur illam; modo vero infidelitas proprios Jeſu Chriſti diſcipulos in perſecutores convertit. *P. Craſſet tomo 2. fidei victricis.*

Non magis ob dogmata quam ob J.C. fidem erubeſcere debemus.

Quemadmodum Jeſu Chriſti verbum fidei, ita exemplum ejus morum noſtrorum norma eſt; quamobrem quemadmodum hæreticus eſt in fidei materia, qui non credit ea, quæ ille dixit, ita hæreticus eſt in materia morum, qui non facit, quod ille fecit. Pudeatne hominem id facere, quod fecit Deus? Nobilis mulier non erubeſcit ad choreas, theatra, periculoſos cœtus ſe conferens, ſed pavet, ne videatur vel ad ſacerdotis pedes provoluta, vel ad menſam Domini accedens, vel cum pia aliqua muliere colloquens. O ſæculi dedecus! Salvianus exclamat. Heu! Chriſtiana religio modo eſt opprobrium Jeſu Chriſti; nullos habet amplius teſtes, vel martyres, qui cauſam ſuam tueantur; pudet pro diſcipulis ejus haberi, atque, uti S. Petrus, jurabunt homines, quod illum non norunt. *Id.*

Deſcriptio, & character ſervorum mundi, & humani reſpectus.

Hi mundi cultores, & pravi obſequentes, qui Dei, virtutiſque cauſam deſerunt, ne irrideantur, timidi ſunt, & ſine corde. Hujuſmodi illi ſunt perſonati devoti, qui in tenebras noctis ſe abdunt, neque audent palam ſervire Deo, imbecilles ſpiritus ſunt, qui humanæ opinionis ſe mancipia conſtituunt, quorum ſervitus eo turpior eſt, quo voluntaria, quia eſt ſervitus animi. Unius mancipii unus eſt dominus, qui plerumque juſtus, & æquus eſt, ſed ignavi iſti mundani infinitis parent dominis, qui omnes injuſti ſunt, inconſtantes, & quorum unicum verbum illis terrorem incutit. Chriſtianus, qui ſervus eſt humani reſpectus, pro dominis habet flagitioſos omnes, protervoſque mortales, quibus ne diſpliceat veretur; tot habet tyrannos, quot homines, a quibus cernitur; eos enim metuit, & fugit, quaſi manum illi vellent injicere. *Idem.*

Quænam vita illius eſt, exempli gratia, qui in aula verſatur? Quænam aſſiduitas, ut Principem vi-

deat, & ab eo videatur? quæ difficultas oculos ejus in ſe convertere? Quæ cura, ut illi placeat! quantum temporis, laborum, operum, aſſentationum, ut gratiam illius mereatur? Quot meditata verba, ut ſibi aures adhibeantur? quot animi, corporiſque cruciatus ad illius favorem aucupandum! Quot curæ, ac ſollicitudines ad illum, ubi ſemel quæſitus fuerit, ſervandum! Quot artes, doliquc ad fallendos, ſemovendoſque competitores! Quis timor, ne quis in principis auriculam mali quidquam inſuſurret!..... *Propter te mortificamur tota die*, ut S. Paulus ad Rom. 8. ait. A mane uſque ad veſperam mortificatus ſum; nil facio eorum, quæ vellem; ſexcenta patior, quæ nollem; mœror me conficit, timor me angit, inquietudo me proſternit, confuſio me opprimit. In ſingula momenta mihi ſimulandum eſt, & perſona induenda; opus eſt, ne videar umquam, qui ſim; omnes affectiones meas reprimam, omneſque iræ cauſas diſſimulem, oportet. Numquid ulla ſervitus eſt, quæ ſit magis intolerabilis? *Idem*.

Humani reſpectus ignavia.

S. Thomas Opuſc. de perfect. vitæ ſpirit. cap. 16. ait, improbos omnes eſſe ignavus, & cordis nequitiam ea animi imbecillitate proficiſci: *Omnis improbitas ex imbecillitate animi venit*; cum e contra innocentia vim, & eminentem virtutem deſignet. Neſcio, utrum me mea fallat opinio; ſed perſuaſum mihi eſt, eos; qui virtutem propter mundi metum abdicant, fidem quoque propter metum tyrannorum abdicaturos, & eum, qui omnia dæmoni ſacrificat, ne rideatur, illi omnia ſacrificaturum, ne e viventium numero exturbetur. Primitivæ eccleſiæ martyres pro fidei confeſſione ſæviſſima tormenta paſſi ſunt; cum interrogarentur, utrum eſſent Chriſtiani, nulla diſſimulatione, nullis utebantur æquivocis, quamquam viderent, quanto ſtaturum ſibi eſſet pretio dicere veritatem. Ab illis non petebatur, niſi levis ſimulatio, & ficta exterior abjurationis ſpecies ſine fidei detrimento, quam illis intus in corde fovere permittebatur. *Idem*.

Chriſtianus palàm virtutem ſequi debet, quin impiorum judicia vereatur.

Noſmet Dei ſervos profiteri debemus æque coram tyrannis charitatis, ac fidei, evangelii profeſſionem debemus emittere, ac mortem pro religione tuenda ſubire. S. Paulus ait, ſummum legislatorem Moyſem, cum adoleviſſet, palam profeſſum eſſe, ſe nequaquam eſſe filium filiæ Pharaonis, ubi ereditus fuerat, eumque maluiſſe cum populo Dei vexari, quam temporalibus frui voluptatibus, quas inveniſſet in peccato., ratum, Jeſu Chriſti ignominiam locupletiorem eſſe theſaurum, quam omnes Ægypti divitias, quia futuram ſpectabat mercedem. O quam admirabilis eſt theſaurus ignominiarum Dei! Theſaurus inæſtimabilis, ſed abditus, & mundanorum oculis abſconditus! Beatus ille, qui in Calvario effodit, ibique opimum hunc theſaurum invenit! Heu! invenitur ubique, ſed contemnitur, & conculcatur. *Idem*.

Impiorum approbatio eſt contemptibilis.

Impii hominis approbatio damnatio tua eſt: præterquamquod approbatio hæc mendax, & ficta eſt; etenim quemadmodum virtus ipſorum etiam inimicorum amorem ſibi conciliat, vitium eorum etiam, qui ſibi favent, in ſe odia convertit; qui quamvis illud in ſe diligant, in aliis tamen oderunt, atque contemnunt. Pravi hujuſmodi obſequentes ſe ipſos fallunt; ſperant enim ſe malum operantes gloriam conſecuturos, & prorſus oppoſitum accidit; impii enim in corde ſuo contemnunt ſimiles ſibi, & eos præſertim, qui ſe ipſorum mancipia efficiunt; eos enim tamquam abjectis, & ſerviles animas reputant. *Idem*.

Chriſtianus, vel Dei, vel Mundi approbatio eligenda eſt.

Inter duo extrema Deo, vel hominibus obſequendi utrum eligere debet chriſtianus? Illic Dei, hic hominum indignatio; illic Deo, hic hominibus placendi ſtudium. Utrum eligendum eſt? Chriſtianus officio ſuo fidelis, Deum colens, & pedibus reſpectum ad homines conculcans, palam profitetur mundi leges ſibi amplectendas non eſſe. Me ille maximi, vel minimi pendat, obſequar Deo, tamquam illi, cui uni ut placeam, attendendum mihi eſt; nolo alium dominum præter hunc. Hæc noſtra eſt in terris conditio, Chriſtiani; ſemper terribili humani reſpectus tentationi expoſiti, fluctuantes, atque contemptum inter, & æſtimationem ancipites, in ſingulis momentis in periculo ſumus, ut vel in pretio habeamur, vel contemnamur. En quid ſit humanus reſpectus, velle ab aliis æſtimari, timere, ne contemnamur. Hæc in humano reſpectu continentur. *Ex ſermone, qui P. de la Rue acceptus refertur*.

Plurimi propter humanum reſpectum operantur.

Aliorum cenſura, & irriſio timetur. Quidam ſeſe adeo terribiles præbuerunt improbe in jocum traducentes, quidquid pietatis characterem habet, ut magis metuantur, quam ſeveriſſimi cenſores: & prima difficultas, quæ objiciatur eſt, quærere, quid dicetur? Quid hic, vel ille dicet? quis me adverſus illius probra tuebitur? Metuunt, ne virtus noſtræ profit fortunæ; hac via ad dignitates non pervenitur: in corrupto ſæculo plurimi ſunt hujus farinæ mortales. *Auctor Anonymus*.

Qui humano ceguntur reſpectu factum probare non poſſunt.

Qui propter humanum reſpectum mundi torrentem ſequuntur, & ſe ab ea fidelitate diſpenſant, quam debent Deo, quomodo ignavos mores, ignavamque agendi rationem poſſunt excuſare? Nequicquam gloriantur ſe ea probe tenere, quæ decent; impudentia ſolum, audeo dicere, eſſe poteſt fundus gloriæ, quam petunt. Inquient illi, hominum judicia judicio Dei eſſe præferenda, cum rerum meritum, & pretium conſtituendum eſt? Inquient, ſenſibus, & exempls flagitioſorum ſuffocandam eſſe interiorem renitentiam, qua honeſti hominea horrens flagitia? Inquient, ſuo muneri deeſſe, qui recedit a conſuetudine eorum, qui deſunt eidem? Haud ita ſane; neque enim ita loqui poſſe videntor. Fateantur ergo, impudentius eſſe prætergredi leges verecundiæ, quæ nondum profligata eſt, & quam adbuc te habere jactas, quam in turpe labi factum, quod te dedecore afficiat. Si nobis eſt erubeſcendum, humani reſpectus nos pudeat, qui efficit, ut ob ea, quæ bona ſunt, pudore ſuffundamur; videlicet ob unum illud, quod nobis ſolidum, verumque honorem poteſt conferre. *Idem*.

Humani reſpectus ſervitus.

Hæc turpis eſt ſervitus, eamque humani reſpectus ſervitutem voco: quid enim magis ſervile eſt, quam redigi, vel potius ſe redigere ad neceſſitatem religionis ſuæ juxta aliorum libidinem regendæ? exercendæ illius non ſecundum propria lumina, & conſcientiæ motus, ſed ſecundum alienam voluntatem? Verbo, non eſſe, vel non videri Chriſtianum, niſi quatenus aliir placet, vel diſplicet? Noſtis, & fortaſſe non ſine pudore noſtis, quam vulgaris facta fuerit, & quotidie fiat hæc in mundo ſervitus, licet turpiſſima ſit. *P. Bourdalove in veris ſermonibus ſermone 3. ſecundi Adventus*.

Diſcrimẽ inter Chriſtianos, & Ethnicos circa humanum reſpectũ.

Cum S. Auguſtinus de antiquis philoſophis, Ethnicisque ſapientibus loquitur, qui ſolo naturali lumine, licet Gentiles, verum noverant Deum, eorum illi conditio deploranda videtur. Quare? Quia cum illis eſſet perſuaſum, Deum unum eſſe, tamen ut tempori ſervirent, plura numina venerabantur. Advertita, Chriſtiani. Hi propter hominum timorem rationi ſuæ vim faciebant, & ſerviebant Diis, quos ignorabant; nos vero propter alium timorem hominum vim facimus fidei noſtræ, & Deo, quem credimus, non ſervimus. Illi inviti quidem, ſed ut mundo placerent, erant ſuperſtitioſi, & idolorum cultores; nos vero prorſus oppoſito effectu, ſed eodem principio, ſæpe licet inviti, flagitioſi ſumus, & impii. Illi ne ſibi populorum odia conflarent, *colebant, quod reprebendebant, agebant, quod arguebant, quod culpabant, adorabant*, quæ S. Auguſtini ſunt verba: nos vero ad hominum cenſuram evitandam, quod corrupti ſæculi uſibus, legibuſque ſubjicimur, dedecore afficimus, quod profitemur, polluimus quod reveremur, blaſphemamus operibus ſaltem, non, ut quidam ajebat Apoſtolus, quod ignoramus, ſed quod ſcimus, & confitemur. Et dum fortes illi gentilitatis ſpiritus aſſerta fortitudine ſua per quamdam hypocriſis ſpeciem ſeſe captivabant, nos alia noſmet captivemus. *Idem*.

Humanus reſpectus eſt ſervitus oppoſite Chriſtiana libertati.

Sinite nos in deſertum concedere, dicebant Ægyptiis Hebræi; donec enim in terra hac verſamur, non licet nobis libere Deo Iſrael ſacra facere. Ut autem illi ſacris operemur, libertate nobis

eſt

eſt opus. Reliquis in rebus dicto præſto erimus, & obtemperabimus; & quantumvis auſteræ ſint leges veſtræ, haud ægre illis parebimus. Ita, S. Hieronymus hunc Exodi locum interpretatus ait, ita loqui debet chriſtianus, quem providentia vult in mundo vitam traducere, ideoque ibi religionem tueri. Ante omnia dicere debet, me legibus mundi conformabo, mundi conſuetudinem obſervabo, mundi officia cuſtodiam; immo ſi opus fuerit, mihi vim inferam, ne aliquid faciam, quod mundo diſpliceat: at cum de eo ſermo erit, quod Deo meo debeo, ego ſupra mundum aſſurgam, neque mundus dominabitur mihi. In hoc munere obeundo, quod chriſtiani hominis potiſſimum eſt, neque mobilis ero, neque imprudens; ſed liber ero, & prudentia, qua utar, ut me ipſum regam, nihil habebit, quod a felici degeneret libertate, quam S. Paulus vult ſervare, tamquam proprium ſtatus gratiæ, ad quem illum extulit Deus, privilegium. *Idem*.

Humani reſpectus imbecillitas.

Humanus reſpectus proficiſci nequit niſi ex timore, ac puſillanimitate, quæ magnam mentis imbecillitatem indigitat. Mundi cenſuram metuimus, & hoc pacto fatemur mundo, nobis ſatis vitium non eſſe, ut eum contemnamus in iiſdem rebus, ubi eum magis contemptibilem judicamus: confeſſio, quæ una nos rubore ſuffundere deberet. Metuimus, ne imbecilles habeamur; nec cogitamus, timorem hunc imbecillitatem eſſe, ac miſerrimam imbecillitatem. Pudet nos palam virtutem amplecti, nec videmus, hunc pudorem, ut ita loquar, longe turpiorem eſſe, quam ſi virtutem ipſam amplecteremur. Quid enim turpius, quam erubeſcere, ſi quales ſumus, & quales eſſe debemus, videamur? Unum verbum, unica nos turbat irriſio, neque cogitamus, qua de re, nec a quibus nos turbari ſinamus: qua de re, nihil enim futilius eſt irriſione, quæ veram petit virtutem: a quibus, turbamur enim a vanis hominibus, a quibus probari, vel improbari noſtra intereſſe non debet; ab hominibus, quorum levitas non ſecus ac impietas nobis eſt explorata; ab hominibus quorum conſilia ſequi, multoque minus legem accipere in aliquo negotio; ab hominibus, pro quibus ne in minima quidem voluptate noſtra vim nobis inferre vellemus. Hi tamen ſunt illi, propter quos nobis vim facimus, illi, quorum rationem habemus, illi, quibus deploranda cæcitate noſmet ſubjicimus in iis, quæ ad maximum pertinent negotium, ſalutē videlicet noſtram, & religionem. Poſt hæc jactemus, ſi lubet, non equidem dicam, animæ magnitudinem, ſed ſapientiam, ac ſpiritus ſoliditatem. *Idem*.

Humanus reſpectus odioſa eſt ignavia.

Humanus reſpectus ſecum gerit ignaviæ, immo etiam odioſæ ignaviæ characterem. Dei ſum propter omnes titulos, qui maxime legitimi habentur, & tamquam homo manu ejus formatus, donis illius auctus, ſanguine ejus redemptus, gloriæ ipſius hæres, & tamquam chriſtianus ipſi inviolabili nodo vinctus, ejuſque cultui ſolemni profeſſione addictus; ſed quin ſanctam aſſumam audaciam, & cauſam illius protegam, eum deſero, & prodo. Ignaviam venia indignam! nec ferendam in mercenariis animabus, quas conditio, & neceſſitas principum virorum faciunt mancipia. Quod vero nos majori ſuffundere debet verecundia, zelus eſt, quem oſtentant, & quem inſignite ſtudent, cum de mortalibus agitur dominis, a quibus humanam mercedem, & fortunam perituram expectant. Ignaviam toties anathemate in evangelio percuſſam, & in Dei judicio palam exprobrandam; tunc enim Dei filium pudebit eorum, quos illius puduerit, negabit eos, a quibus fuerit negatus, eoſque ignorabit, a quibus ignoratus fuerit. *Qui erubuerit me, erubeſcam & ego illum*. Luc. 19. *Idem*.

Non deſunt qui in ipſo mortis articulo ſervi ſunt humani reſpectus.

In ipſo etiam mortis articulo nonne videmus homines hac humani reſpectus tentatione oppugnatos eidem cedere, eumque cauſari contra ea omnia, quæ tunc illis religio præſcribit? Homines jam jam ex viventium numero exturbandos, ac Dei judicium ſubituros, adhuc mundi ſervos; homines, ut loquitur Scriptura, inferni periculis obſeſſos, & adhuc mundi judiciis occupatos; negligentes, renuentes etiam extrema ſubſidia, quæ illis offert eccleſia, quia nolunt credi ſe extremo laborare morbo, quia putant ſe nondum eſſe in deſperatis; atque ita reſiſtentes noviſſimis Spiritus ſancti gratiis, quia a mundo diſcedentes ſe ipſos ſuperare nequeunt, ut mundum contemnant, & illius obliviſcantur. Nonne viſi ſunt (quis crederet?) qui cum ſine fide, & ſine lege vixiſſent, adeo inſipientes eſſe, ut diabolica in impietate ſua perſeverantia operi coronam imponerent? velle in impœnitentia animam efflare, ne imbeciles viderentur, atque ut ad extremum uſque commentitiam ſpiritus vim præſeferrent, quam ſtulte, & falſo etiam fortaſſe jactaverant, in horribilis æternitatis conſpectu agitati motibus conſcientiæ omni ſcelerum genere inquinatæ, non poſſe ex animo nefariam illam cogitationem expellere, quem de me conceptum mortales habebunt, ſi me timor mortis mutaverit? cogitare, quid de ſe cogitarent homines flagitioſi, olim familiares ſui, & ſuæ licentiæ conſortes: & ne æſtimationis jactura fiat, aures obſtruere ſaluberrimis miniſtrorum Jeſu Chriſti moniis obteſtantium etiam atque etiam, ne de divina miſericordia deſperent? Nonne multi, inquam, viſi ſunt hoc modo mori? Quorum ſi rara ſunt exempla, num ideo minus funeſta ſunt? *Idem*.

Pudet profiteri ſe eſſe Chriſtianos.

Felix illud tempus, quo pudebat non amplecti fidem! Capitolium deſertum, delubra ſine cæremoniis, & ornatibus, idola pulvere oppleta, & ſemiruta, Roma tota in id unum intenta, ut crux referat triumphum, ſpectaculum erat, quod animas minus religioſas ſub veri Dei vexilla trahebat. Pudor erat ſe Chriſtianum non profiteri, cum illi, qui crudelius perſecuti fuerant chriſtianos, gloriæ ſibi vertebant in Jeſu Chriſti caſtra concedere. Poſſumusne dicere, quin injuriam faciamus cultui, quem religioni noſtræ debemus, nobis optandos eſſe illos annos, quibus omnia, ipſe etiam reſpectus humanus aliquid conferebant, ut fides magis, magiſque floreret? Quænam mutatio hoc, quo vivimus, ſæculo! Propter humanum reſpectum metuimus, ne chriſtiani videamur. Vanitas hodierna dia ab altaribus arcet filios eorum, quos ipſa illuc adduxerat. Cave, dicebatur olim infideli, ne te publicis objicias irriſionibus obſtinato animo in tuis erroribus permanens: ut tuæ conſulas exiſtimationi, ſaltem ſpeciem cultoris Jeſu Chriſti indue. Quid hodie chriſtiano dicitur? Quid? audebis ne prodire externam referens ſpeciem hominis, qui ſequitur evangelium? Tempori inſerviendum eſt, neque præ te ferre debes modeſtiam, quæ fidem tuam decet. Comparatio, quæ efficere debet, ut præ horrore infrendamus. Ad mundi cenſuram evitandam Idololatriæ abre renunciatum eſt, in eccleſiæ caſtra tranſitum eſt, & chriſtianæ religionis cultus, moreſque ſuſcepti; ut mundo placeatur, omnis ferme chriſtianæ religionis ſpecies abjicitur. Numquid nobis credendæ non ſunt eædem veritates, quæ majores noſtros ſanctificarunt, & decorarunt? Numquid fidei principia, & præcepta mutata ſunt? Quo abiit ſanctitas, ſi eo redacti ſumus, ut optandum ſit, quod reſpectus humanus nobis opem afferat, ut illam acquiramus, & de illa gloriemur? Vera virtus mundanum reſpectum irridet, & utinam ſaltem mundanus reſpectus efficeret, ut veram virtutem æſtimaremus! Quod nobis pudoris, doloriſque argumentum? *Liber cui titulus: Animadverſiones in varia religionis, ethicaque argumenta*.

Qui humano agitur reſpectu non eſt verus Chriſtianus.

Chriſtianus, qui humano ducitur reſpectu, ſeſe non audet aperire; cavet, ne character ſuus eniteſcat. O inſanam, ignavamque vanitatem, quæ gloriam magis juſtam, neceſſariam, & eſſentialem reformidat! Quam indignum homine chriſtiano eſt, ſe chriſtianum non eſſe gloriari! Non credis chriſtianiſmum tibi honorem adferre, tu ipſe dedecore afficis chriſtianiſmum. Cum tuis hiſce ſimulationibus, cautionibuſque quid es? Cujus es? Quæ tua mens; quæ ſpes? Ne te pudeat chriſtianum eſſe; non es enim: *Parum eſt ut non inde erubeſcas, niſi etiam & glorieris*, S. Auguſtinus in Pſal. 44. inquit. *Idem*.

In Chriſtianiſmo nihil eſt, cujus pudere nos debeat.

Aliquid ne in chriſtianiſmo eſt, cujus fidelem pudere debeat? Quomodo poſſet ille rubore ſuffundi ob ipſum chriſtianiſmum? Crux hæc, ſcandalum Judæorum, & ſtultitia gentium in fronte illius eſt impreſſa: ſi timet, ne videatur, qualis eſt, crux ſola pudori illius

lius prætextum poteſt tribuere; attamen eam ſibi honore eſſe putat, eamque ſibi gloriæ vertit. Quid igitur invenit in religione, quod glorioſum non ſit, ſi infamis patibuli lineamenta eidem ſunt adeo glorioſa? Quid? Numquid exempla Dei? Hoc eſſet abnegare fidem. Numquid virtutes exercendæ? idololatræ ipſi eas reverentur, ex quo illas cognoſcunt. Mandata, quæ ſibi irrogata fuerunt? Num de Legislatoris ſui ſapientia, & ſanctitate diffideret, an de illius auctoritate dubitaret? Quandoquidem bonori ſibi vertit ſigno crucis notatum eſſe, difficile eſt intelligere, cur quibuſdam in occaſionibus metuat, ne fidelis videatur; & nihilominus metuit, ne talis videatur inter fideles. Eſtne ille chriſtianus? an illi chriſtiani ſunt, quibus ne diſpliceat, timet? *Idem*.

Vanitas humanum parit reſpectum.

Vanitas efficit, ut per humanum reſpectum agamus. Hominibus placere volumus, noſmet ideis eorum conformantes ſperamus, nos laudem conſecuturos, ſi illos facimus imitari. Saltem nos tæderet eorum ſubire cenſuras, ac noſmet ab eorum irriſionibus tueri. Vanitas hæc, quæ nos facit vilia alieni judicii mancipia, in nobis ipſum honoris amorem ſuffocat, quem paſſim jactitare conſuevit. Libenter contemptum ulciſcimur contemptu; viles animę huic ultionis generi maxime obnoxiæ ſunt; ne videamur illi inferiores, qui nos illudit, illum deprimere admitimur; & hic magis craſſę ſuperbiæ effectus eſt. Abſint hujuſmodi conſiderationes, ubi vel malum evitandum eſt, vel bonum exercendum. Sed cur fidelitas, quam debemus Deo, non ſuadebit nobis, ut contemnamus non equidem dico perſonas, quæ actiones noſtras cenſura notare volunt, ſed ipſarum cenſuram, atque contemptum? Vanitas noſtra, quæ adeo delicata eſt, ut injuſtæ ſatyræ morſus ferre non valeat, quomodo ita ſtupida eſt, cum eos facile contemnere poſſit? *Idem liber cui titulus: Animadverſiones in quadā religionis, Ethicæque argumēta.*

Tota chriſtianiſmi perfectio ad id redigi poteſt, ne pudeat ſervire Deo.

Nunc vim, omnemque ſenſum intelligo hujus verbi Tertulliani, per exceſſum confidentiæ dicentis, ſe ſalutis ſuæ certum fore, ſi certus eſſe poſſet futurum, ut numquam Dei ſui ipſum puderet: *Salvus ſum, ſi non confundor de Domino meo*. Statim videtur ille ad parvum aliquid ſalutem redigere; videtur enim nihil eſſe facilius, quam non pudere Dei ſui. Numquid ad id magna perfectio requiritur; huc ne omnis chriſtiani redit religio? Ita eſt, Tertullianus reſpondet: *Salvus ſum, ſi non confundor de Domino meo*. Hoc unum me protegit adverſus vehementiſſimas mundi tentationes; hoc enim unum me victorem conſtituit mundi, & eorum omnium, quæ in mundo mihi ſunt periculoſiſſima. Si enim me Dei mei non puderet, non puderet me tot officiorum, quæ mundo quidem abjecta videntur, ſed quæ ſecundum legem Dei ſaluti ſunt neceſſaria, non puderet injuriam eo uſque pati, ut pro malo bonum retribuerem: immo neque pudere t officio prævertere inimicum, qui me affecit contumelia: *Salvus ſum, ſi non confundor de Domino Deo*. Niſi me Dei mei puderet, neque puderet me, eum colere, eique preces effundere; non puderet me pro ipſo pati, & contemni; non puderet me pœnitentiæ, & eorum omnium, quæ hæc exigit a me, ut me ad illum convertam. *Idem*.

Humanus reſpectus hodie tyrannus eſt, quem religio magis debeat metuere.

Crueutis hiſce perſecutionibus, quas Ethnici olim contra fideles excitarunt, ſucceſſerunt aliæ magis metuendæ, quia ſunt humanæ, & magis aptæ ad interitum animabus inferendum, quia minus ab illis noſmet præſervare cogitamus. Audeo dicere, idque mihi perſuaſum eſt, verbum, quod profertis, obtuſum, quem circumfertis, contemptum, quem teſtamini, exemplum, quod præbetis, majorem habere vim in alienis cordibus, & noſtris hiſce diebus plures chriſtianos corrumpere, quam quidquid tyranni ad chriſtianam religionem exterminandam excogitaverunt. Tyrannis reſiſtebatur; & martyrum ſanguis mirabili fęcunditate novos ſemper gignebat fideles. At reſiſtitur ne humano reſpectui, cujus vos eſtis cauſa? & hæc perſecutio, cui virtutem objicitis, quin eam multiplicet, proſeratque, nonne peccati imperium conſtituit, & licentiæ regnum tuetur? *Idem*.

Cum humanus reſpectus efficit, ut noſtris perfungamur officiis, quamvis per ſe neque ſanctus ſit, neque laudabilis, non tamen ſemper inutilis eſt; eſt enim imbecillitatis noſtræ columen. Cum nos ad Deum colendum impellit, quamvis ſit humanus reſpectus, illum abſolute, nec quovis in ſenſu debemus abjicere, ſed rectificare, emundare, perficere. A creatura ad Creatorem debemus aſcendere, & ex comparatione eorum, quæ propter hominem eſſemus facturi, excitandi ſumus ad Deum, Deique regnum unice conquirendum. *Idem*.

Aliquando reſpectus humanus nō eſt inutilis.

Numquam fortaſſe ſatis intellexiſtis mala, quæ humanus parit reſpectus; fortaſſe numquam illius extenſionem, & quid inde conſequatur, cognoviſtis. Humanus reſpectus in humano corde evertit eſſentiale totius religionis fundamentum, videlicet amorem prælationis, quam debemus Deo, quoniam timemus magis ne hominibus, quam ne Deo diſpliceamus. Hic idem reſpectus humanus efficit, ut homo decidat in apoſtaſiam, fortaſſe magis damnabilem ea, in quam primorum ſæculorum decidebant Apoſtatæ, contra quos eccleſia tanto zelo diſciplinæ ſuæ ſeveritatem exercebat; ad hæc tentatio eſt, quæ in homine retardat effectus gratiæ Dei; ac tandem humanus reſpectus eſt fatale obſtaculum converſioni hominis mundani. *Idē*.

Mala generatim quæ humanus parit reſpectus.

S. Auguſtinus in confeſſionibus fatetur, ſe in adoleſcentia ea eorum fuiſſe numero, qui gloriantur de illis etiam criminibus, quæ non patrarunt, quaſi turpe eſſet non eſſe æque, vel magis, quam alios, impudentem: ita ille perſpicue factum deſcribit, ut propria ejuſdem verba mihi afferenda eſſe cenſuerim. Verſabar tunc, Sanctus ait, in profunda rerum omnium ignorantia, & in præceps tanta cæcitate ruebam, ut inter ſodales, coævoſque meos, qui palam de ſuis flagitiis, effuſiſque libidinibus gloriabantur, & eo gloriabantur magis, quo illæ nequiores erant, atque turpiores: pudebat me non eſſe æque impudentem, & in vitium toto pectore ferebar, non ſolum ut peccatum committens aliquam perciperem voluptatem, ſed etiam ut commiſſi laudem conſequerer. Quid in mundo vituperatione dignum eſt præter vitium? Attamen funeſta perturbatione fiebat, ut metuens ne vituperarer, in vitium ruerem; cumque nihil feceram par perditiſſimorum ſodalium flagitiis, illud feciſſe mentiebar, ne eo majori contemptu dignus viderer, quo magis innocens eſſem. *Pudebat non eſſe impudentem*. Hi, Domine, illi erant, cum quibus incedebam in lata via Babylonis mundi hujus. *Excerptum ex confeſſionibus S. Auguſtini.*

Multi ob crimina gloriantur, & erubeſcunt, quod non æque nefarii ſunt, ac alii.

Non deſunt mortales, quibus nihil negotium faceſſit, niſi quod palam ipſis profitendum eſt, ſe Deo ſervire. Quid homines dicent, id ſi fecero? Sed quid dicet Deus, niſi id poſt tot afflatus feceritis? Quid dixit de aliis? Veſtri ne ratio quidem habebitur; & licet de vobis aliquid diceretur, numquid nihil ne de illis dicitur, qui permanent in vanitate? Sed quid ad me, quodcumque dicat mundus? Numquid mundus me judicaturus eſt? Mundus hic, bone Deus, me ex tuis manibus eripiet? Si abit, ſi tranſit, quam mihi habere poteſt gratiam ob rationem, quam ejuſdem habuero? O Deus! dicat quidquid libitum fuerit; ille indignus eſt, qui tibi ſerviat, qui timet, ne ſervus tuus habeatur: inimici tui ſeſe palam tales oſtendunt, amici vero ignavi erunt, ac timidi? Sciat ergo mundus, me nimis diu illi famulatum fuiſſe; opus eſt, ut incipiam de Deo cogitare, cui ut ſerviam, creatus ſum. *P. de la Colombiere in meditationibus de paſſione*.

Quidam ſunt qui, ne toti Dei ſint, nil niſi hominum ſermo prohibet;

Quam felix eſt anima, quæ Deum unice timet, & uni illi placere contendit! Putas ne animæ hoc in ſtatu poſitæ negotium faceſſere, quid mundus dicere poſſit, & aliquo eam in diſcrimine habere cenſuras illius, improboſque ſermones? Vanæ creaturæ, quid tum poſſunt judicia veſtra, & irriſiones contra animam, quam Deus protegit, atque tuetur? Hæc ſimilis eſt Noe, qui in Arca concluſus non afficitur maledictis, quibus terræ habitatores eum petere poſſunt, & qui negligit ſermones mundanorum, quibus ne animum advertat, Dei ſui amor non ſinit. Similis eſt Jacob, qui ad cœlum uſque in myſtica viſione ſublatus totus Deo ſuo vacat, & quid in terris accidat, ignorat. Similis eſt Moyſi, qui in montis vertice ſolus cum Domino loquitur, & contemnit injurias, atque calumnias, quæ

Anima, quæ Deo ſervit, hominum ſermones contemnit.

contra

contrahe io agris proferuntur. *Pater Maſſillon ſermone de humano reſpectu.*

Dei approbationem habentes hominum ſermones debemus contemnere.

Nos mortales contemnant, & in nos evomant quidquid ipſis placuerit, dummodo pro nobis Deus, Angelique loquantur, contenti eſſe debemus. Numquid noſmet captivemus oportet cogitationi, ac libidini creaturarum, quibus nihil ſolidum ineſt, & quæ in ſingulas horas mutantur? Ne adeo ignavi ſimus, ut tantum dedecus perferamus. Adeone difficile eſt, acquieſcere, cum pro se Dei ſtet judicium, & a Deo actiones tuæ probentur, licet a reliqua mundi parte corripiantur? Nonne melior eſt Deus, quam mille mundi? Illum igitur amemus, ejuſque amor in cordibus noſtris rebus omnibus præferatur. *Auctor Anonymus.*

Humanus reſpectus maximum pœnitentiæ impedimentum.

Confuſio, quæ pœnitentiam comitatur, quamplurimos abſterret, prohibetque, ne illos pœniteat. Quid de me dicent, ſi adeo repente vitæ rationem immutavero; ſi poſtquam tantum luxum, atque morum feſtivitatem præ me tulero, in veſtimentis, totoque vitæ curſu caſtigatior viſus fuero? Si poſtquam in mundi hujus luce vixero, in ſylveſtrem me recepero ſolitudinem; ſi poſtquam ſodalitates tanto ſtudio conquiſivero, eas me fugere intellexerint, quid de me homines dicent? *Fromentiere ſermone de S. Magdalena.*

Adeo bene contempſiſſe noſtis, quid de vobis dicere poſſent homines quibuſdam in occaſionibus, ubi voluptatem veſtram conquiſituri ſalutem, honoremque veſtrum objeciſtis; neque hoc ipſum contemnetis, cum de animæ veſtræ ſalute, deque æternæ gloriæ acquiſitione agetur? Si hoc bonum feceritis, ſi mores veſtros reformaveritis, ſi virtutis partes palam ſecuti fueritis, loquetur mundus; eum loqui ſinite. Tandem enim quid eſt mundus? Cæcus eſt, inſipiens, apertus Jeſu Chriſti inimicus. Quid autem? Salvatoris diſcipulus aperto hujus inimico obſequatur? Vin ducem ſequi cæcum, & inſipientem, tu qui adeo ſapientem, ac perſpicacem te eſſe gloriaris? *P. Nepveu in Conſiderationibus ſuis.*

Vitium hoc inter homines eſt commune.

Si vitium hoc in ſanctiſſimis etiam animabus metuendum eſt, mirum eſſe non debet, ſi in hominibus adeo familiare ſit. Quot videmus, qui nequam non ſunt, & eſſe ſimulant, ne ſingulares eſſe videantur? Boni eſſent, ſi eſſe poſſent, quin ſodalium ſuorum odio, & irriſioni ſe objicerent; ſed prodsor, opus eſt, ingenium ſuum, & vim inferant ſtudio illi, quo in virtutem feruntur, ut ſimulent vitium, utque ſallacem aucupentur gloriam audacter in nefas omne ruendi. Nonne hoc illud eſt, quod impellit homines, ut de illis etiam peccatis glorientur, quæ ipſi non commiſerunt? Nihil magis aptum ad lacrymas eliciendas videtur iis verbis, quibus S. Auguſtinus hoc malum deflet, in quod in ipſa lapſus fuerat adoleſcentia. Audiebam, inquit, alios, qui de ſceleribus ſuis gloriabantur, & qui eo magis gloriabantur, quo fuerant impudentiores; tunc cupiebam, non quidem peccata committere, ſed laudari, quod ea commiſiſſem. *P. Bourdaloue.*

Quam vim in mentibus noſtris hominum habeant judicia.

Pauca ſunt, quæ majorem in mentibus noſtris impreſſionem efficiant judiciis, quæ ſeu in bonum, ſeu in malum de nobis homines ferunt; & mirum eſt, quam partem in actionibus noſtris obtineant aliorum hominum cogitationes. Eorum ſuſpiciones, diffidentiæ nos angunt, exacerbant, ſollicitant; eorum approbatio, neceſſitudo, amor alliciunt, roborant, attollunt, afficiunt lætitia &c. *In ſpeciminibus ethicis.*

Magdalena in humano reſpectu ſuperando fortitudo.

Magdalena mundo ſuam ſacrificaverat exiſtimationem, modo hanc eamdem Jeſu Chriſto ſacrificat. In aula convivii, ac media cœna novum hunc inquirit Prophetam, quem pluribus in locis videre poterat. Perſonam hujus ætatis, ſexus, generis audacter in eum ingredi cœtum, ubi invitata non fuerat, neque rogata, repente prodire in conſpectum tot convivarum, qui illam ſequioris notæ mulierem eſſe noverant, nonne hoc eſt exiſtimationem ſuam prodigere? Sed amor animæ, quam inflammat, rationes has habere non ſinit: cor ubi invenitur, ab hominibus probari non volt eo in loco, quo ſe ipſum accuſaturus accedit. Iſt mundi conſpectus negotium non faceſſit: ſancte impudens convivalem ingreditur aulam; videt Jeroſolymæ mortales omnes de ſe loqui, ſuumque factum in remotiſſimis etiam urbis receſſibus improbari. Phariſæus conatur in ſuſpicionem vocare converſionem illius apud Dominum, ad cujus pedes provolvitur; ſed eodem tempore, quo alii de ipſa obloquuntur, ipſa criminum ſuorum pœnitentia tantummodo conficitur; unice Jeſu Chriſti amore occupatur, neque de mundo cogitat, niſi ut illum negligat, & aſpernetur. Nequicquam factum hoc frequenti in mortalium cœtu perſtringitur; nequicquam hoc converſionis initium redarguitur; nihil illam a propoſito dimovebit. Ex quo novit illa mundi placita contemnere, illius quoque judicia, cenſuraſque aſpernata eſt; ex quo illum odiſſe didicit, eum non timet amplius; cenſuram illius non expaveſcit: ibi toties in honore vitium haberi perſpexit, ut virtutem illic dedecore affectam videns non admiretur. *P. Maſſillon in Panegyric. S. Maria Magdalena.*

S. Auguſtinus, qui ſondius videtur perſpexiſſe cor humanum, omneſque vitiorum characteres diſtinxiſſe, ait, hunc eſſe quamdam publicæ, vel ſaltem ſecretæ a filio Dei defectionis ſpeciem; tacitam erubeſcentiam, quod in partes illius conceſſum fuerit, oppoſitionem vitæ actionibus, & legibus ejus; noxium pudorem, quod illum ſecutus fueris, & pertinax illius non amplius ſequendi conſilium; perinde ac perſona, ſermones, paſſiones ejus totidem nefaria exempla fuiſſent. *Ex ſermonibus moralibus.*

Illi, quos puduerit virtutem exercere, in generali judicio confundentur.

Utinam ignavæ animæ, quas Deo ſervire ſuppudet, intellexiſſent, Deum hunc adeo zelotem eſſe gloriæ virtutis, ut generale a ſe habendum judicium decreverit, ut impii contemptam hanc virtutem reparare tenerentur. Nunc in opprobrio eſtis, & in contemptu animæ juſtæ; ſed aliquando viciſſim impios contemnetis, & irridebitis. Reparatio, quam illi præſtabunt, vobis erit publica; fiet enim in generali mortalium omnium conventu; & erit ſincera, ad quam mundi judices reos adigere nequeunt. Scitote igitur, judicii die nos viſuros homines nequam, & apertos inimicos virtutis, qui oderunt, quidquid in religione ſacrum, ſanctumque eſt, virtutis honorem reſarcire, & illatam a ſe injuriam reparare: *Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam.* Sap. 5. O nos cæcos, ac dementes! pietatem, ac devotionem in ludibrium vertebamus; & ecce Sancti gloriæ poſſeſſione fruuntur, nos vero æterna manet ignominia. Reprobi tunc probabunt, quod olim damnaverunt, idque ſincere, & ex animo: *Pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes.* Hoc nonne ſatis eſt ad confirmandas, & roborandas animas, quas inanis hominum timor oppugnat? *P. Texier ſermone de extremo judicio.*

Ignavia in religione ſua profitenda.

Non ſolũ eſt proditor veritatis, qui veritati renunciat, S. Chryſ. inquit, *ſed etiam qui non profitetur veritatem.* Non ſolum veritatem prodit, qui illi abrenunciat, eamque palam negat; verum etiam ille, qui quibuſdam temporibus, & occaſionibus eam non profitetur. Exempli gratia, impius in cœtu licentiam ſibi vindicat de religione obloquendi, & alii inde occaſionem arripiunt ſe prævertendi; tunc teneor ne loqui, eumque redarguere? Ita ſane, quia præcipit Deus, & quia, ſi deſum occaſioni, committo ſcandalum, quod mihi conſcientia mea in æternum exprobrabit. *P. Bourdaloue, ſermone de ſcandalo.*

Servitus eorum qui propter humanum reſpectum operantur.

Servo unus tantum vulgo dominus eſt, cui famuletur; ſed qui humanum ſumit reſpectum pro vitæ norma, tot ſervit dominis, quot habet ſpectatores: cum enim hominibus placere velit, eorum cenſuram, & probra reformidat. Servus eſt cupiditatum eorum, ſibi crucem figit, ut eorum temperamentum obſervet, ut eorum ingenium exploret, ne quid agat, quod eos lædat, eorumque ſibi odium conciliet: *Quæ contentio, quæ gehenna, ubi tantopere laboratur, ut peccetur?* Ait quidam pater eccleſiæ. Heu! quam multiplices catenas! quam repetita vincula! Bone Deus! num tantopere noſmet ipſos torquere debemus, ut hominibus placeamus, eiſque placentes cum adeo modico fructu peccemus? *Idem.*

Si in bono conſtantes fuerimus mundus non irridebit, ſed admirabitur.

Scio equidem, non deeſſe improbitatem in corde eorum, qui alios irrident, ac cenſoria nota perſtringunt, ſed hi magis magiſque irritantur, quod in corde eorum, de quibus loquuntur, nihil niſi inconſtantiam

vident,

vident, ac in pietate levitatem. Hodie pauperes inviſent; cras ad theatra convenient; nihil in vita eorum conſtans eſt. Sed da mihi hominem vere chriſtianum, matronam virtutibus, meritiſque præſtantem, quam nulla res a bonorum operum exercitatione, ac Dei ſervitute valeat dimovere; da mihi mortales hujuſmodi; non ſolum laudabuntur propter bonum, quod fecerunt, verum etiam propter modum, quo fecerunt illud; & ſi verum eſt, bonam exiſtimationem conſtantia comparari, illa ſane levitate deſtruitur. *Idem.*

Reſpectus humanus nunc hoc nunc alio modo operari nos facit.

Sæpe humanus reſpectus ad illa nos adigit, quæ Dei lege prohibentur, & naturali æquitati adverſantur. Ita prorſus oppoſitis ſenſibus agitamur; hoc modo judicamus, alio operamur; intus damnamus ea, quæ facimus, & nihilominus eodem modo agere perſeveramus. Denique experimur, quamvis alia iore, id quod S. Paulus experiebatur cum dicebat ad Rom. 7. *Non quod volo bonum hoc ago, ſed quod nolo malum hoc facio.* Inde amari illi conſcientiæ aculei, cum videmus ſalutem ſacrificari criminoſæ obſequentiæ, quæ nos perdit; inde maxime neceſſaria negliguntur officia, ne in iis deficiamus, quæ a nobis injuſte mundus exigit; inde odium Dei nobis conſiſcimus, ut facilem nobis tueamur acceſſum apud hominem, quem ſecreto perhorreſcimus aliquando, cum extrinſecus obſequimur illi; inde tandem molli indulgentia noſmet æternæ objicimus damnationi. *P. Girouſt, tomo 2. Adventus, ſermone hujus argumenti.*

Miſeria, & ſervitus illius, qui humanū ſequitur reſpectū.

Intelligite tranquillitatem, & felicitatem Chriſtiani ab omni ſervitute expediti; qui nobili ſuperbia mundum contemnit coram illis, qui ſuarum, & ſæpe etiam alienarum cupiditatum ſervi, & mundi opinionis mancipia ſemper vivunt ſollicit, & mœrore confecti, nihil facere, nihil aggredi auſi, quin aliorum oculos conſultent. Heu! ignava, ac turpis obſequentia, itane in hominis mentem cadere potes! Judex non audet, quod juſtum eſt, decernere; veretur enim, ne judicium ſuum mœrorem, & incommodum afferat illi, quem amat: Nobilis illa mulier familiam ſuam bene inſtituere non audet, ne devota habeatur: adoleſcens ille conſcientiæ ſtimulis agitatus vult, & vellet bonum; ſed mundi timor illum deterret; metuit amicos, inimicos, famulos, & domeſticos ipſus reformidat. Turpitudo indigna libertate humana, & chriſtiana longe adhuc indignior! Morum ſanctitate, ſanctaque audacia præ vobis eam ferte auctoritatem, quam ſpecioſum hoc chriſtiani nomen vobis tribuit; & memento, oculum Dei vobis magis eſſe metuendum, quam oculum hominum. *P. de la Rue tom. 2. de humano reſpectu.*

Indignitas eorum, qui humanum opinione ſe duci ſinunt.

Numquid tres, quatuorve homines protervi, qui tibi plaudunt, majorem habeant vim, quam conſcientiæ tuæ teſtimonium? Numquid ſervire debes rumori, quem peccatores circa te edunt? Numquid cavendum, ne mundo diſpliceas, cum interim ſe a te æſtimari nihili pendat mundus, immo de te obloquatur? Quin per evangelium attrahas ad Deum perverſos hos, & ſeductores, eorum exemplo in omne nefas pertrahi ſinis: ſi conſcientiæ tuæ teſtimonium, & judicium non metuis, Dei ergo judicium, atque teſtimonium time. Sed uter, quæſo, imperare debet, tu ne, an mundanus? Mundanus recipere ne debet legem a te, qui Chriſtianus es, an tu, qui es Chriſtianus a mundo? Cujus eſt legem inferre? *Idem.*

Dei judicium, judicio hominum præferendum.

Hæſit ne S. Paulus hinc quidem Dei, inde vero hominum judicium proſpiciens? Utrum elegit? Munde, quid intereſt mea, aie, vel a legibus tuis judicari? *Mihi pro minimo eſt, ut a vobis judicer, aut ab humano die.* Dominus me judicare debet, hujus unius ratio mihi eſt habenda, reliqua non moror: *Qui judicat me, Dominus eſt.* Ita S. Paulus mundi judicium contemnebat; at vos nonne ita Dei judicium contemnitis? Quid intereſt mea, in oculis Dei dementem haberi, dummodo in oculis mundi ſapiens exiſtimer? Quid intereſt mea, divinam contra me habere ſapientiam, dum pro me ſtet mundana ſapientia? Quid intereſt mea, rationes, quas mundi habeo, mihi officere coram Deo, dummodo mihi mundi non conſtent inimicitiam? Quid mea intereſt, utrum ea, quæ ineo conſilia mundo placiturus, diſpliceant Deo, dummodo in mundo melius res meæ ſe habeant? Addite: quid intereſt mea reprobari, dummodo banc conſequar gloriam me ſimul cum mundo damnandi. *Idem.*

Non pudeat Dei filium opprobriorū, quæ pro nobis perpeſſus, cur nos pudebit ſervire ipſi?

Nihil facere voltis pro J. C., & nihilominus quid fecit hic mundi Salvator vobis perferens opprobrium, quod cum miniſterio ſuo erat conjunctum? Videte illum in cruce: *Propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem.* ad Hebr. 12. Videte, qua alacritate pro vobis moriatur, & perferat; & quam rationem habeat infamiæ ſupplicii ſui, & confuſionis, qua inde ſuffundendus eſt, omnes amplectitur crucis pœnas, & ignominias. Eheu! ſi Deum hunc puduiſſet annihilationum, ad quas pro noſtra utilitate illum amor ſuus impellebat; ſi illum crucis, paupertatis, miſeriæ puduiſſet; ſi puduiſſet illum haberi tamquam blaſphemum a Judæis, fatuum, ſenſuque carentem ab Herode, ſontem a judicibus, quænam eſſet ſpes noſtra, & quæ via noſtræ ſalutis? *Idem.*

Audacter, & ſine metu flagitioſorum hominum ſermones ſunt increpandi.

Nonnumquam iis intereſſe vobis accidit cœtibus, aut conviviis, ubi pietas, pudor, charitas læditur protervis, immodeſtis, maledicisque ſermonibus. Quid autem tunc chriſtiano faciendum eſt? Putatis ne vos tacendo ſatisfeciſſe fidelitati, quam debetis Deo? Veſtra vos fallit opinio, ſi hoc modo judicatis. Suam prodit conſcientiam, qui in hujuſmodi occaſionibus tacet. At enim timetis, ne vobis hominum concilietis inimicitias, vel eorum, qui adſunt, irriſionibus excipiamini. Eſto; ſed ſi vere Deum amaretis, hujuſmodi timores vobis ne os obſtruerent? Si vobis inſpectantibus pater, aut frater veſter contumelia afficeretur, idne adeo tranquillo animo perferretis? Proh infelix humane reſpectus, quot Apoſtatas quotidie facis, qui turpiter cauſam Salvatoris produnt, ne aliquam patiantur irriſionem! Non puduit amabilem hunc Salvatorem opprobriis & ignominiis ſaturari, pro ſtulto haberi, ut vos ex æterno eriperet interitu; vos autem amici infideles, & infirmi malletis recentibus illum petere contumeliis, quam periculum adire amittendæ amicitiæ hominis flagitioſi, vel ſubeundi notam hominis incommodi, & hypocritæ? *Auctor Anonymus.*

Peccata vero, quæ per humanum reſpectum committuntur.

Quot judices, turpiter juſtitiam prodentes, ne aliquam lædant poteſtatem pro mala cauſa acerrime laborantem, ſe nihilominus culpa vacare arbitrantur? Hac in re æque ſontes, ac olim Pilatus, cum metus diſplicendi hominibus fecit, ut horribilem patraret injuſtitiam, quam mortales omnes deteſtantur. Quot patres familias, aliique mortales, qui ex dignitatis officio, vel communi lege tenentur corrigere ſcelera, quæ ſuis oculis intuentur, eaque impune abire patiuntur? Suavitatem, prudentiam, ſapientem pacis curam appellant iniquam agendi rationem, quæ efficit, ut proximi ſui interitum minime ſentiant. Turpis hæc, & mollis indulgentia, hic timor proprie loquendo nonne vere eſt humanus reſpectus? Quot mortales, quibus gratia primos converſionis ſenſus inſpiravit, deterrentur inſano hoc mundi timore; neque illam perficiunt ab occaſionibus criminum recedentes, ne ab hominibus imbecilles, leveſque habeantur? Præferunt funeſtam voluptatem hominibus non diſplicendi ſolido honori, veroque bono placendi Deo. Malunt vitio potius, quam virtute ſcandalum afferre, hanc inviti amplectentes; & quamvis ſciant, Jeſum Chriſtum non puduiſſe, eo quod propter amorem noſtrum viſus eſt peccator, illos nihilominus pudet, & erubeſcunt videri, immo etiam fieri juſtos propter amorem illius. *P. Champigni ſermone de cæcitate ſpirituali.*

Reſpectus humanus ſæpe prohibet initum ſeſe convertendi conſilium.

Aſcetici cujuſdam libri lectione commotus, inopinato caſu perterritus, ſaluberrimis animadverſionibus admonitus, converſionis meæ conſilium ſuſceperam, ejuſque ſyſtema mihi propoſueram: ſed quid prohibuit, ne illam opere complerem? Sodalis ille, amicus, inanis hic timor, humanus reſpectus: videlicet metus irritandi malum procacis hominis ingenium, qui ferre non poterat, quod meum munus obirem: hoc me deterruit monſtrum, inſuperabile hoc obſtaculum mihi terrorem incuſſit. Adeo ignavus fui. *P. Croiſet tomo 2. Receſſum pro una die cujuslibet menſis.*

Timor diſplicendi alicui flagitioſo efficit ſæpe, ut magis generoſa converſionis noſtræ conſilia in irritum abeant.

abeant: hic vulgo ſcopulus eſt virtutis orientis (neque enim aliud eſt humanus reſpectus). Timor hic adeo chriſtiano corde, & honeſto viro indignus præſtantiſſimos pietatis ſenſus ſuffocat; efficit, ut omnes amabiles virtutis qualitates evaneſcant; horribilem adſtruit vitæ chriſtianæ ideam. Sed quodnam eſt mordacium irriſionum, improbarum animadverſionum, aculeatorum ſatyricorumque dicteriorum argumentum, quæ mirum in modum mundanum cœtum oblectant ſumptibus bonorum, & quæ hodie haberi poſſent tamquam novum perſecutionis genus in chriſtianiſmo? Scurriliter, ſed fatue ludunt: irrident hominem, qui fidem habens terribilibus religionis noſtræ veritatibus movetur, & vitæ ſuæ rationem ſecundum fidem inſtituit: irrident eum, qui ea ſerio cogitans mala, quæ ſecum æterna calamitas pertrahit, quam diligentiſſime cavet, ut certam ſibi beatam ſortem efficiat, & nihil tam reformidat, quam animæ ſuæ ſalutem in diſcrimen adducere; irrident adoleſcentem, qui ea in re, ubi de rerum omnium vel jactura, vel quæſtu agitur, meliorem cauſam ſuſcipiat: hoc eſt, irrident eum, quod adeo immature bonum habeat ſenſum, & in adeo tenera ætate adeo ſit ſapiens. Irrident denique hominem parum frugi, quem immoderatus luxus, quem mollis, ac flagitioſa vita, quem alea immodica, ſexcentæque cupiditates aliæ totius urbis fabulam fecerant, reformare mores ſuos, vitam ſecundum evangelicas leges moderari, ſua obire munera, & jamjam chriſtianam ducere vitam. Mirum eſt, quod inter eos, qui eamdem profitentur religionem, adeo iniqui cenſores inveniantur. *Idem.*

Reſpectus humanus prohibet ne vitam mutemus, & convertamur.

Humanus reſpectus omnes fere impedit converſiones; velles adeo grave jugum excutere, ſed metuis, ne hominibus diſpliceas, quorum pleroſque vix noſti. Quid dicent, ſi mores meos reformo, ſi omnibus voluptuariis cœtibus non amplius interſum, ſi vitæ genus ingredior homine chriſtiano magis dignum, ſi accedo ad ſacramenta, ſi neque choreis, neque profanis ſpectaculis adſum? Hic ille infamis eſt ſcopulus, in quem omnia fere converſionis conſilia allidunt; hoc illud eſt ridiculum terriculamentum, quo tot bona conſilia diſſipantur; hoc popularia phantaſma eſt, quod eo uſque terret, ut bonum ſenſum avertat. Quid dicent, & quid dicendum eſt? Qui cordati ſunt, te laudabunt, quod ſanum cœpiſti conſilium. Parum intereſt, utrum flagitioſis hominibus placeas, quibus non placere magnus eſt honor. Quid dicent, ſi bonus fio? Et quid, niſi fio? Dicent de te, quod dictum fuit, & quod ab aliis centies dici audiviſti, quod omnes cogitant, & quod ipſe tu cogitas. Dicent majores eſſe tuos ſumptus, quam redditus; te tantum magnificentiæ, & luxus adſectare, ut generis tui humilitas oblivione obruatur; hos oris, corporiſque habitus ſuperbos, ac indignabundos dedecere illum, cui adeo exiguum eſt meritum. Dicent te patrimonium tuum alea obligurire, te nomini, & dignitati tuæ morum licentia labem offundere, atque tibimet ipſi inſignem injuriam inferre adeo nefaria vitæ ratione. Dicent tandem mundi ſpiritum extinxiſſe in te ſpiritum religionis, vitam adeo parum chriſtianam nonniſi funeſto eventu excipi poſſe. Dicent te honeſtorum hominum miſericordiam commovere, & te fortaſſe totius civitatis fabulam eſſe. *Idem in chriſtianis conſiderationibus.*

Qui virtutem amplectitur mundanorum cenſuram, & irriſionem expectare debet.

Adoleſcens ineptarum pertæſus nugarum, quarum inana ſentit, ſupernaturalibus illuſtratus luminibus, gratia illectus virtutis partes ingreditur? Quot cenſuræ, quot mortificationes ferendæ, quot amari calices hauriendi! Cupiditatum victoria ea non eſt, quæ ſemper majori ſtet ſumptu; virtus oriens numquam melius probatur, quam cum acerbiſſimæ irriſiones ſuſtinendæ ſunt, & quod gravius eſt, cum a bonis ipſis indiſcretæ exprobrationes ſunt perferendæ . . . Si ex omnibus partibus, in quas concedere poſſumus, cauſa virtutis eſſet deterrima, plures ne illic invenirentur obices, & contradictiones? Paucis exceptis, qui tuum laudant conſilium, & clam tuæ plaudunt electioni, quot injuſti cenſores, quot improbi critici in lævam partem optime facta detorquent, & volunt inter cæteros amicandi cupiditatem, levitatem, faſtidium ſemper cauſam eſſe reformationis? *P. Croiſet in ſpiritualibus conſiderationibus.*

Seorſim aſſuescimus per humanum reſpectum operari.

Impenſius cogitantes, quid de nobis cogitet mundus, vel cogitabit, periculum eſt, ne habitum contrahamus ea ſolum reſpiciendi, quæ ab hominibus dicuntur, & judicantur, dum unum Deum reſpicere deberemus. In hunc defectum eo ferimur animi ſtudio, quod vix intelligi poteſt, eaque mentis imbecillitate, quæ ſemper efficit, ut ambulemus coram illis, qui nos circumſtant, & nobiſcum vivunt; ita ut id intuentes agamus per vividam impreſſionem, quam efficit in nobis quantitas, aut qualitas eorum, a quibus ſpectamur. Hæc autem cogitatio tantam habet vim, ut quin animum advertamus, judicium, & ſenſus eorum, qui circa nos ſunt, eorum inſtituta, ac mores torrentis inſtar nos trahant, atque tunc omnium actionum noſtrarum principium & cauſa eſt humanus reſpectus. *P. Surin tomo primo ſpiritualium dialogorum cap. 8.*

Quomodo humanum deponere poſſimus reſpectum.

Duplici ratione humanum abjicere licet reſpectum. Prima ratio eſt quædam negligentia, quæ in aliquibus deprehenditur, qui nulla re moventur. Quidquid de illis dicatur, non ſtupent, aliorum ſenſibus non afficiuntur. Hoc accidit potius ex naturali quadam diſpoſitione, & indole particulari, quam ex virtute; ideoque hoc non admodum laudabile eſt. Sed altera humani reſpectus ſuperandi ratio eſt propria animorum generoſorum, qui amore Dei ita capti ſunt, ut Deus illis ſit omnia, reliqua omnia nihil; ideoque propter Deum, & deſiderium Deo uni placendi operantur. Dicat, cogitet quodcumque voluerit mundus, hoc illis non faceſſit negotium. Illi vere felices ſunt; expediti cura hominibus placendi, ac metu diſplicendi illis ea pace fruuntur, quæ perturbari non poteſt. *Idem.*

Humanus reſpectus magnus eſt obex converſioni peccatoris.

Non minimus noſtræ converſioni obex hic eſt, quod non audemus noſmet aperire, ac in pœnitentium numero recenſere. Vellemus quidem aliquid pro Deo facere; at veremur, ne nobis mundus ſuccenſeat, gratiam trepidantes inquirimus, noſtramque pœnitentiam tanta celamus cura, quanta ſcelus aliquod tegeremus. Dæmon noſtro invidens bono poſtquam omnem abſtulit verecundiam, ut peccatum committeremus, noſtrum auget pudorem, prohibiturus, ne pœnitentiam agamus. Si luxum hunc imminuerem, dicitur, ſi modeſtius incederem, ſi aliquid boni faciens deprehenderer, ſi mundi ſodalitates non frequentarem, quid diceretur de me, & mea vivendi ratio nonne mobilis, & inconſtans videretur? Plures ſunt, quos peccare non pudet, S. Auguſtinus inquit, & quos pudet agere pœnitentiam. Incomprehenſibilis amentia, ſanctus hic Pater exclamat: illos non pudet vulneris, & pudet remedii, quo vulnus ipſum curandum eſt. *Multi ſunt, quos peccare non pudet, agere pœnitentiam pudet, o incredibilis inſania! de vulnere non erubeſcis, de ligatura vulneris erubeſcis.* Specimen ſermonum pro decima tertia poſt Pentecoſten Dominica.

SALUS

SALUS ANIMÆ.

Salutis momentum; cura ſalutis; ſalutis negligentia &c.

MONITUM.

MULTA a nobis jam dicta ſunt aliquam cum hoc argumento rationem habentia, cum loqueremur de animæ dignitate, ac pretio, in quo habenda eſt; indirecte tamen, videlicet inferentes concluſiones ex principiis, quæ tunc a nobis fuerant ſtatuta. Iſtic autem de ſalute animæ noſtræ, de cura ejus habenda, deque momento hujus negotii, quod citra omnem dubitationem præcipuum, & maximum eſt, vel ut melius dicam, unicum quod nobis in hac vita ſit, accuratius agendum eſt.

Argumentum hoc ab omnibus fere hujus ætatis concionatoribus pertractatum fuit, habitumque veluti totius chriſtianæ diſciplinæ fundamentum, & finis omnium ſermonum, qui de ſuggeſtu habentur. Quamobrem nobis copia defutura non eſt, in cujus electione cavebimus, ne quid ex aliis decerpamus argumentis, cum quibus hoc nexum habere poteſt, cujuſmodi eſſet beatitudo, qua in cœlo fruuntur, qui ſalvantur, æternaque eorum infelicitas, qui ſalutis ſuæ negotium negligunt; hæc quippe diverſa ſunt argumenta, ſuo quolibet loco pertractata. Illud vero, quod hujus argumenti proprium eſt, & in quo immorabimur, eſt ob oculos ponere periculum, quod ſubimus per negligentiam noſtram, modicamque noſtræ ſalutis curam; nihil ſatis præcaveri poſſe in re tanti momenti; neceſſitatem ſalutis operandæ, ac eligendi vias, quæ nos ad illam adducant; quin tamen latius verba faciamus de mediis ſalutis expediendæ ſingillatim, vel de obicibus ad id ſuperandis, neque de pereundi periculis, quibus jugiter ſumus obnoxii, quod infiniti laboris eſſet, & totidem diverſos ſermones exigeret.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Variæ concionum hujus argumenti ſtructura.

I. SErmo in duplicem hanc veritatem dividi poteſt, quibus continetur quidquid hoc in argumento utilius, ac majoris momenti dici poteſt. Prior eſt, animæ ſalutem omnibus vitæ hujus bonis eſſe præferendam. Altera eſt, reliqua omnia ad ſalutem eſſe referenda, ita ut totidem veluti media ſint, per quæ ad hunc finem pervenire poſſimus.

Quoad primam veritatem; ſalutem videlicet reliquis quibuſcumque rebus eſſe præferendam, aliquot afferemus rationes ad perſuadendum aptiſſimas, quæ in lucem ſuam erunt proferendæ. 1. Quia animæ noſtræ ſalute nihil in oculis Dei majus, & ſpectabilius eſt, nihilque illius providentia dignius; quippe ideo cœlum, ac terra, & omnia generatim creata ſunt, quæ nonniſi propter hominem facta ſunt, qui in terris poſitus unice fuit, ut ibi ſalutem ſuam operaretur. Ita quo finis nobilior, atque præſtantior eſt, eo animæ ſalus ſuperat, quidquid factum non eſt, niſi ut ad ſalutem conſequendam aliquid poſſet conferre. 2. Quia nihil nobis antiquius eſſe debet, quippe quod nihil magis ad nos pertinet, quam noſtra ſalus. Hoc negotium procul dubio magni momenti eſt; agitur quippe de æterna felicitate, vel infelicitate; de lucrando, vel amittendo quidquid boni fingi poteſt, idque in omnem æternitatem; præterquamquod hoc negotium ad nos perſonaliter ſpectat; etenim in aliis quibuſcumque pro aliis laboramus, ut filiis proſpiciamus, ut familiam in commodiorem ſtatum vocemus, ut publicæ conſulamus utilitati, ut hæredes ditiores relinquamus; ſed pro ſalute noſtra laborantes nobiſmet ipſis laboramus. 3. Quia proprie loquendo animæ noſtræ ſalus unum illud eſt, quod in vita neceſſarium eſt; quid enim proderit nobis, quidquid hoc in mundo acquirere potuerimus, ſi animæ noſtræ in altero æternam jacturam patiamur? *Quid prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentū patiatur?* Matth. 16.

Pro ſecunda veritate: omnia ad ſalutem eſſe referenda; hoc eſt animæ noſtræ ſalutem eſſe ſpectandam in omnibus cœptis noſtris, ac omnia huic uni ſubmittenda; 1. conſilia, conatuſque omnes, in quorum ſingulis ea nobiſmet debemus exquirere: *Quid hoc ad æternitatem?* 2. electionem ſtatus; 3. uſum bonorum, & quidquid ad vitam pertinet, ne media convertamus in finem.

II. 1. Salutis negotium unum ex omnibus maximi momenti eſt, & nihilominus maxime præ cæteris negligitur, & in quo, ut docet experientia, minus curarum impenditur. 2. Incertiſſimum eſt, atque pluribus, maximiſque periculis obnoxium; undequaque enim inſtant pericula: ex parte mundi, qui ſcopulis plenus eſt: *Totus mundus in maligno poſitus eſt:* 1. Joan. 5, ex parte noſtrum, qui in malum proni ſumus, & cupiditatum noſtrarum, quæ violentæ, ac inordinatæ ſunt; & demum ex parte creaturarum, quæ nos ſollicitant, ac ſunt veluti totidem laquei, quos dæmon noſtræ tendit innocentiæ. Attamen hoc negotium, quod tot periculis patet, illud eſt, in quo minus nobiſmet præcavemus, noſtræque conſulimus ſecuritati. 3. Hoc negotium eſt magis ſollicitum, quod nos magis urgere deberet, ut ſemper parati eſſemus, quia diem, & horam ignoramus, qua ex hoc mundo egreſſuri ſumus coram Deo praeſentandi ad rationem reddendam; & nihilominus hoc ipſum negotium illud eſt, quod ſemper in dies profertur, & cui poſt reliqua cogitationes, curaſque noſtras impendimus. *Auct. ſermon. in omnia Ethica chriſtiana argumenta in dominicali.*

III. Salutem noſtram ex S. Pauli conſilio cum timore, ac trepidatione operari debemus: *Cum metu, & tremore ſalutem veſtram operamini*; ad Philip. 2. Si enim timor eſt ſapientiæ principium, quemadmodum per os Sapientis Spiritus ſanctus teſtatur; hoc ſane de ſalute intelligendum eſt, ubi dicere poſſumus, veram artem eam conſequendi eſſe trepidare ſemper, ne in re ulla deficiamus, quæ ſcienda eſt, & quam ad id a nobis expectat Deus. 1. Quia timor, ne illi deſimus rei, qua nihil eſt nobis antiquius, efficit, ut nihil prætermittamus, quod aliquid conferre poteſt, ut ea e voto cedat; ille nos attentos facit in omnibus proficiendi occaſionibus, ſemperque ſollicitos tenet, ne quid faciamus, quod eventum valeat retardare; cum e contra nimia ſecuritas efficiat, ut negligatur, nullaque illius cura habeatur. 2. Quia timor efficit, ut omni præcautione utamur contra quælibet pereundi pericula, quibus mundus refertus eſt, & contra inſidias, quas ſalutis noſtræ inimici ſtruunt; & hæc vigilantia efficit,

ut

ut evitemus illas, & feliciter ad optatum finem perveniamus. 3. Quia timor efficit, ut tutiſſimum ſemper conſilium amplectamur, conſilia cum præceptis ſervemus, & plus potius quam minus operemur juxta ſanctorum exempla, qui ſe nunquam ſatis aliquid facere poſſe arbitrati ſunt.

IV. Deus ſincere nos vult ſalvos facere; ſed homines nolunt, & quamvis omnes ſalutem ſuam ſe operari velle teſtentur, & nemo oppoſitum dicat; plerique tamen id nolunt, uti opus eſt, velle, quia id nolunt, quomodo vult Deus. 1. Deus hoc ſincere vult, quapropter nobis præbet adminicula, tribuit ſubſidia, ſexcentaſque ingerit occaſiones æternam, quam nobis deſtinavit, promerendi felicitatem; verbo, & exemplo vias ſalutis nobis oſtendit, exterioribus, interioribuſque gratiis nos indeſinenter ſollicitat; verbo nihil prætermiſit: *Quid ultra potui facere vineæ meæ, & non feci?* Sed homines id ſincere nolunt, nihil enim ad id faciunt, vel non faciunt quidquid poſſunt, & debent; quod locum aperit fuſius eorum vitæ rationem, & facta deſcribendi. 2. Deus hoc vult ante cætera; hoc enim primum illius conſilium fuit facere creaturas, quæ illum poſſidere poſſent, & gratiæ illius ope hanc acquirere beatitudinem; ſed nos illud nonniſi poſt cætera volumus: primum conſilium, ac mens nobis eſt, in hac vel illa conditione noſmet bene ſtatuere, quod vero ad ſalutem ſpectat, hoc nobis ſecundum conſilium eſt, eique, ut poſſumus, noſmet accommodamus. 3. Deus hoc efficaciter vult; hac tamen conditione, ſi nos quoque fuerimus cooperati, ac fecerimus quidquid petiret a nobis. Sed hoc ipſi nolumus, niſi ſub iis conditionibus, quæ repugnant; exempli gratia, non relinquendi hoc ſolatium, illum habitum, iſtud commercium; hoc ſimul eſt & velle, & nolle.

V. Oſtendere poſſumus, 1. quanti momenti ſit ſalutis noſtræ negotium; 2. quam neceſſarium ſit huic negotio vacare.

Primum. Negotii hujus momentum deſumitur ex magnitudine quæſtus, quem facimus, ſi illud ceſſerit e ſententia, licet cæterarum rerum jacturam faciamus; quia omnia bona, æternaque felicitas in ſalute continetur, cum e contra ſalutis ejuſdem detrimentum mala omnia ſequantur. Jactura hæc eſt infinita, generalis bonorum omnium, quæ fingi poſſunt, æterna, ac ſine reditus ſpe.

Secundo. Neceſſitas ſalutem noſtram operandi inde deſumitur, quia ad id unum in mundo ſumus, & hic noſter eſt finis; ita ut ſi naturali inſtinctu omnes beatitudinem quærimus, opus eſt, ut libera electione ad veram beatitudinem contendamus, ſalutem noſtram operari. 2. Nunquam in hac vita erimus contenti, niſi admiſi fuerimus, ut beati ſimus in altera. Nihil medium eſt, neque aliud ſupereſt conſilium, vel ſalvari, vel æternis adjudicari ſuppliciis debemus.

VI. 1. Salutis negotium proprie noſtrum eſt negotium, quod non ſemper in aliis accidit negotiis. Agricola ſerit, & metit; ſed ut plurimum non ſibi, vel ſaltem illi potior pars minime cedit. Sed in negotio ſalutis, ſi oras, ſi jejunas, ſi te mortificas, ſi eleemoſynam erogas, quæſtus omnis erit tuus, & ut loquitur evangelium, idem eſt qui ſeminat, & qui metit. Ita nobis tunc laboramus, cum reliquis in rebus laboremus aliis. Præterea hoc noſtrum eſt negotium, quia ferme illud unum eſt, cui nos tantum operam navare poſſimus; ſaltem hoc unum eſt, quod ſine nobis tranſigi poſſit; quippe Deus ipſe, qui creavit nos ſine nobis, S. Auguſtinus ait, non ſalvabit nos ſine nobis. 2. Salutis negotium magnum negotium eſt, quia unum eſt, in quo ea, quæ illud conſequuntur, magna ſunt, namque in infinitum uſque procedunt, deſinunt in æternitatem, agitur de æterna, infinitaque beatitudine vel acquirenda, vel amittenda, de æterna, & infinita calamitate, vel evitanda, vel ſubeunda. Hoc procul dubio magnum negotium vocandum eſt. 3. Salutis negotium eſt unicum negotium noſtrum. Alia habenda ſunt potius pro nugis, quæ non merentur, ut ne animum quidem illis advertamus, vel noſmet illis immiſceamus, ſi aliquo modo non referantur ad ſalutem, quam unice ſpectare debemus; quia ad id unum nati ſumus. *Ex variis conſiderationibus chriſtianis P. Nepveu.*

1. Illuſio eſt credere, nos ſine labore ſalvari poſſe. VII.
Verbum Dei explicitum eſt; figuræ, quibus uſus eſt, ut hanc conciperemus veritatem, totidem ſunt argumenta; hoſtes, qui nobis impugnandi ſunt, obices ſuperandi, difficultates, quæ nobis occurrunt hoc negotium procurantibus, & demum id, quod hanc ob rem a nobis exigit Deus, dubitandi locum non relinquit, quominus cura, & vigilantia opus ſit, & plurimum noſtræ corruptæ naturæ ſtatutum ſit noſtræ ſalutis opus. 2. Labor ad ſalutem operandam ſuſtinendus maximus non eſt, & ſæpe minor eo, quem ſuſtinemus, ut damnemur. Satis eſt animum advertamus iis, quæ patimur, ut mundi placita ſequamur, & ea, quibus ambitioſi, avari, voluptuoſi ſeſe ſubjiciunt, ut ſuis cupiditatibus faciant ſatis. Si tantumdem pro ſalute noſtra perferremus, inſignes ſancti evaderemus. 3. Labores, qui ad ſalutem acquirendam perferendi ſunt, plurimum mulcentur unctione gratiæ, auxilio, quod nobis tribuit Dominus, & ſpe remunerationis.

Quomodonam fieri poteſt, hominem, qui ſemper VIII.
beatum eſſe quærit, & qui ad hunc tantummodo finem agit, adeo parum adniti, ut æternam beatitudinem conſequatur? Quamvis hæc veri, ſummique boni negligentia ſit aliquid inexplicabile, duas tamen invenio potiſſimas cauſas, quas in duabus ſermonis hujus partibus ad examen revocabimus.

Prima eſt, quod ad id ne cogitamus quidem ob indolentiam, vel potius terribilem quamdam ſtupiditatem.

Altera eſt, quod ad id cogitare nolumus propter obſtinationem, & cordis duritiam, quæ efficit, ut hominum plerique minime afficiantur maximo omnium malorum. Nihil fidei habent in mente, nihil timoris in corde: nihil credunt, metuuntque nihil. *Ex ſpecimine ſermonum pro quadrageſima tomo 1.*

Maximum chriſtianæ prudentiæ conſilium eſt, ſerio IX.
ad ſalutis negotium incumbere; quam probaturus veritatem duas prudentiæ partes aſſumo.

Prima eſt ſibi proponere magni momenti finem, ad quem ſit perveniendum. At nullus præſtantior, dignior, utilior eſt, quam ſaluti ſuæ conſulere, hoc eſt, eſſe infinite, ac æterne beatos; hic enim eſt finis, propter quem creati ſumus. Cura igitur ad finem hunc perveniendi reliquis omnibus curis eſt præferenda; in finis hujus perquiſitione aberrandum non eſt: neque aliquid audendum, quod nos inde valeat avertere. Hoc nobis agendum eſt, ut ſecundum hunc finem operemur, & vere prudentes ſimus.

Altera prudentiæ pars eſt quærere & eligere media, & adminicula, quæ nos ad hunc finem poſſunt adducere. Sed cum hæc ſint infinita, in iis, quæ maxime generalia ſunt, immorandum eſt; cujuſmodi ſunt, 1. ſalutem ſuam per ſe operari, quin hoc negotium aliis committatur; 2. in omnibus negotiis ſalutis noſtræ cogitationem admiſcere; ita ut omnibus in rebus hæc præſertim ſpectetur; 3. ſibi præcavere, tutiſſimas vias eligere, nihil ſorti committere. *Ex ſecundo ſermone Adventus, auctoris ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta.*

1. Salutis noſtræ negotium nos omnino occupare
debet, quia negotium hoc omnes curas noſtras mere- X.
tur: 2. quia hoc unum omnes curas noſtras omnino poſcit: 3. quia negotium hoc, immo hoc unum a curis noſtris pendet. *P. de la Colombiere ſermone 46.*

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, auctoreſque unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

S. Auguſtinus *Serm. 46. de verbis Domini* fuſius lo- Sancti
quitur de cura ſalutis habenda, nec non de neceſſita- Patres.
te, qua in æternum beati, vel miſeri eſſe debemus.

S. Hieronymus *Epiſt. 1. ad Demetriadem* dolet, quod homines propter hujus vitæ bona ſint adeo diligentes, adeo vero negligentes in iis, quæ ad ſalutem ſuam pertinent.

Idem

Idem in Epiſtola, in qua amicum quemdam in ſcientia ſalutis erudit, miratur, quod nihil reliquum faciat ſuæ conſulturus valetudini, cum interim de animæ ſalute ſit adeo parum ſollicitus.

S. Chryſoſtomus *Homil.* 14. *in Epiſt. ad Roman.* narrat, quid fecerit Deus pro hominum ſalute, quomodo primum Prophetas, mox proprium miſerit filium; & quantulum ipſi faciamus, ut curis, ac intentionibus ejus reſpondeamus.

Idem *Homil.* 22. *ad popul. Antioch.* Agricolarum, militumque exemplo probat, quanam vigilantia ſaluti noſtræ vacandum ſit.

Idem *Homil.* 58. *ad eumd. popul.* fuſa deſcriptione oſtendit quid pro ſalute ſua fecerint ſancti, & quid nobis pro noſtra faciendum ſit.

Idem *Serm.* 27. *in Matth.* in exhortatione oſtendit, ſalutem rebus omnibus eſſe præferendam.

Origenes *Homil.* 2. *in Pſalm.* 37. deplorat hominum cæcitatem, qui corporis ſui tantam, animæ vero adeo parvam gerunt curam.

S. Cyprianus in Epiſtola ad Donatum oſtendit, quam parum de ſalute ſua ſolliciti ſint mortales, & inutiles curas, quibus omnes fere homines occupantur.

Cæſarius Arelatenſis *Homil.* 13. queritur, quod homines agris potius, quam animabus excolendis vacant, ac ſuimet ipſorum obliviſcuntur, dum reliquorum curam ſatagunt.

S. Bernardus *Serm. de miſeria hominum* oſtendit curarum inutilitatem in pleriſque hominibus ſalutis ſuæ curam negligentibus.

Idem *in libris de Conſideratione* Papam Eugenium hortatur, ne in verba negotiorum, quæ totius eccleſiæ regimen ſecum affert, ſui obliviſcatur.

S. Laurentius Juſtiniani *lib. de ſpirituali interitu animæ* oſtendit, quo res aliqua præſtantior eſt, eo majorem a nobis adhibendam eſſe curam, ut eam ſervemus; & hujuſmodi eſſe animæ noſtræ ſalutem.

Aſcetici, aliique.

Granatenſis cap. 1. libri ſecundi ducis peccatorum oſtendit, ſalutis negotium omnium eſſe maximum.

P. Haineuve parte tertia Ordinis ſermone 23. ſect. 4. docet, veram ſapientiam, de qua in toto illo ſermone verba facit, in hoc eſſe poſitam, ut ſalutis noſtræ negotio conſulamus.

P. Rapin tractatum edidit de ſalutis momento, ubi collegit, quidquid de hoc dici conſuevit.

P. Cheminais in ſenſibus piis, qui libellus eſt a ſermonibus diſtinctus, belle hoc argumentū pertractavit.

P. Valois in Epiſtola prima, qua ſæculares ad ſolitudinem invitat, hoc tractat argumentum.

In ſpecimine Ethicorum tomo quinto de cura ſalutis ſermo eſt.

Quicumque meditationes pro ſolitudine inſtituenda ediderunt, vulgo de hoc agunt argumento in meditationibus de fine, propter quem homo creatus fuit.

P. Croiſet in primo tomo ſpiritualis ſolitudinis pro una die in ſingulis menſibus.

Idem in tomo primo chriſtianarum conſiderationum agit de ſalute, ac falſis prætextibus, quos mortales afferunt circa hoc tanti momenti negotium.

Idem tomo ſecundo Conſiderationum agit de periculis ſalutis.

P. Nepveu in chriſtianis conſiderationibus pro ſingulis anni diebus, tomo 1. pro tertia Januarii die, & decima Februarii, tomo 2. pro die 8. Aprilis, pro ſecunda Maii, & ſeptima Junii, tomo 3. pro tertia die Julii.

Idem in Exercitiis, vel ſolitudine, meditatione prima, & ſecunda.

Liber cui titulus: Animadverſiones in varia Ethicæ, ac religionis argumenta; animadverſione prima.

Concionatores recentiores.

P. de la Colombiere ſermone 46.

De la Font, diſcurſu pro 7. poſt Pentecoſt. Domin.

P. Girouſt in advento agit de fallacibus deſideriis ſalutis.

Idem in quadrageſima de cura ſalutis.

De la Volpilliere ſermone de ſalutis momento.

P. Maſſillon tomo 2. ſermone pro feria 6. poſt ſecundam Quadrageſimæ Dominicam.

Auctor ſermonum in omnia Ethicę chriſtianæ argumenta ſermone ſecundo de Adventu.

Idem in Dominicali 1. parte ſermonis de exiguo electorum numero pro 15. poſt Pentecoſten Dominica.

Idem in ſermone de animæ pretio pro Dominica 3. poſt Pentecoſten in prima parte ſermonis.

In ſpecimine ſermonum pro Adventu. Sermone 7. pro feria 6. poſt primam Quadrageſimæ Dominicam, & pro feria ſexta hebdomadæ Paſſionis.

Qui collectanea ediderunt.

Granatenſis in locis communibus, titulo *Anima*.
Labatha. Titulo *Salvatio Animæ*.
Summa prædicantium.
Theatrum vitæ humanæ. Titulo *Salus*.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

Deum time, & mandata ejus obſerva: hoc eſt enim omnis homo. Eccle. 12.

Gens abſque conſilio eſt, & ſine prudentia; utinam ſaperent, & intelligerent, ac noviſſima providerent. Deuteron. 32.

Faſcinatio nugacitatis obſcurat bona, & inconſtantia concupiſcentiæ, tranſvertit ſenſum. Sapient. 4.

Salus autem juſtorum a Domino. Pſalm. 36.

Prope timentes eum ſalutare ipſius. Pſalm. 84.

Domine Deus ſalutis meæ. Pſalm. 37. & 87.

Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum. Pſalm. 52.

Dormierunt ſomnum ſuum viri divitiarum, & nihil invenerunt in manibus ſuis. Pſalm. 75.

Deſolatione deſolata eſt omnis terra, quia nullus eſt qui recogitet corde. Jerem. 12.

Salus erit timentibus nomen tuum. Michææ 6.

Miſerere animæ tuæ placens Deo. Eccli. 30.

Quid prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur? Matth. 16.

Qui voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam. Ibidem.

Quam dabit homo commutationem pro anima ſua? Ibidem.

Et tu puer, Propheta Altiſſimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus: ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus. Luc. 1.

Videbit omnis caro ſalutare Dei. Luc. 3.

Magiſter quid faciendo vitā æternā poſſidebo? Luc. 10.

Qui voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam, & qui perdiderit animam ſuam propter me, ſalvam faciet illam. Luc. 9.

Quid proficit homo, ſi lucretur univerſum mundum, ſe autem ipſum perdat, & detrimentum ſui faciat? Ibidem.

Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant. Joann. 10.

Nunc propior eſt noſtra ſalus, quam cum credidimus. Ad Rom. 13.

Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis. 2. ad Corinth. 6.

Rogamus vos, fratres, ut abundetis magis, & negotium veſtrum agatis. 1. ad Theſſal. 4.

Cum metu & tremore veſtram ſalutem operamini. Ad Philipp. 2.

Omnia ſuſtineo propter electos, ut & ipſi ſalutem conſequantur. 2. ad Timoth. 2.

Non poſuit nos Deus in iram, ſed in acquiſitionem ſalutis. 1. ad Theſſal. 5.

Scio quia hoc mihi proveniet ad ſalutē. Ad Philipp. 1.

Deus vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. 1. ad Timoth. 2.

Quomodo nos effugiemus ſi tantam neglexerimus ſalutem? Ad Hebr. 2.

Satagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis. 2. Petri 1.

Exempla ex utroque teſtamento collecta.

Notandum eſt in Scripturis, ſalutis curam non alio nomine indigitari, quam timoris Dei; qui enim timorem hunc habet alte in corde impreſſum, ſibi cavet a divinę juſtitiæ ſuppliciis, nihilque aggreditur, quod divinam iram, & indignationem illi

Antiqui Patriarchæ, Prophetæ, & ſancti legiſlatoreſque.

con-

conflare poſſit, ideoq; proſpicit ſaluti ſuæ diligenter obſervans divinam legem; & ſi per fragilitatem, vel violentam aliquam tentationem aliqua in re illam tranſgreditur, ſtatim Deum placare conatur per pœnitentiam, ac in poſterum magis fidelem ſe præbet. Hoc nomine, & charactere diſtincti ſunt Sancti Patriarchæ & Prophetæ, & illi omnes, quos a ſęculi corruptione Deus præſervavit, Abraham, Iſaac, & Jacob, ſanctus vir Job, uterque Tobias, ac inter Reges David, & Ezechias, aliique nonnulli, quorum virtutes, ac in ſtatus ſui muneribus obeundis fides non aliis vocabulis exprimuntur, niſi vel quod homines fuere timentes Deum, idenque eidem placere ſtuduerunt, vel quod coram ipſo ambularunt, quod idem eſt, ac ſi ſalutis ſuæ ſedulam geſſiſſe curam dicerentur. Nullum ſingillatim afferemus exemplum, quoniam omnes eadem uſi ſunt ſalutis ſuæ expediendæ ratione, & eandem ſecuti ſunt viam, qua ad ſanctitatem pervenerent, Meſſiæ, quem expectabant, & per cujus merita ſe ſalvos factum iri ſperabant, relinquentes munus, & officium alios ſalvos faciendi.

Quid ex Salomonis exemplo diſcere debemus.

Salomon, qui fuit mortalium omnium ſapientiſſimus, donec Deo fidelis fuit, confitetur ſe omnium fuiſſe ſtultiſſimum, cum alteri cuipiam curæ appulit animum, quam illi placendi, & ambulandi in via, quam David pater ſuus moriens oſtenderat ipſi, & quam paulo poſt Deus ipſe illi revelaverat: *Stultiſſimus ſum virorum.* Prov. 30. Nemo unquam ſalutis momentum melius intellexit, quam ille, in hoc enim totam ſapientiam ſuam ipſe conſtituit; ſed nemo deterius ipſo eadem eſt uſus, ita ut juſtum reliquerit dubitandi argumentum, utrum præclara lumina, quibus illuſtratus fuit, culpa ipſius, & pravo eorum uſu ipſum in æternam calamitatem præcipitem dederint. Felix, ſi errorum ſuorum confeſſio fuit effectus pœnitentiæ ſuæ, & ſi rediit in viam ſalutis, a qua turpiter adeo receſſit. Saltem verba, quibus finem imponit admirabili libro, cui titulus Eccleſiaſtes, vel Concionator, ſunt eloquens concio, & documentum, cujus nunquam oblivisci debemus: *Deum time, & mandata ejus obſerva; hoc eſt enim omnis homo.* Eccle. 12. quaſi diceret, hominem ob id unum in terris verſari, ut ſalutem ſuam operetur per timorem Dei, & mandatorum illius obſervantiam; & niſi huic rei ſedulo vacet, tamquam unico negotio ſuo, ipſum nequicquam in mundo verſari.

Dei filius hominum Salvator factus docuit eos, quomodo ſalutem ſuam debeant operari.

Non ſolum Dei filius factus eſt homo, ac venit in terram, ut homines ſalvos faceret, verum etiam ut exemplo ſuo illis oſtenderet, quomodo ſalutem ſuam debeant operari. Et profecto hic Homo Deus, cujus vel minima actio ſufficere potuiſſet, ut ſalvaret myriadem mundorum hoc ipſo corruptiorum, omnia ad hunc retulit finem, verba, actiones, labores, paſſiones, mortem, ſanguinem, merita. Adhuc quotidie ad id omnes adhibet gratias, afflatus, beneficia, & ut S. Bernardus loquitur ſe ipſum: *Totus in uſus meos expenſus.* Hoc ille exemplum hominibus præbet, quomodo incumbendũ ſit ipſis ad ſuę ſalutis negotium, quæ eorum intereſt tanti. Sed heu! qua negligentia, quam oſcitanter illi operam navant? Nullus in precibus fervor, nullusque ardor in iis, quę faciunt, & pro ſua ſalute conantur. Pleriſq; eorum id accidit, quod tribus diſcipulis, quos Salvator elegerat teſtes futuros dolorum ſuorum in monte olivarum, qui alto obruti ſomno dormiebant, dum Salvator maxime de hominum ſalute cum ęterno patre agebat, ac impenſius orabat, & vis, quam in corde illius habebat vivax repręſentatio cruciatuum, quos hac de cauſa paſſurus erat, ex omnibus artubus ſacrati corporis ubertim ſanguinei ſudoris rivulos eliciebat. Hoc hominum plerique faciunt, dormitant eo in negotio, quod ad ipſos maxime pertinet, ac in miſera ſalutis ſuæ vivunt incuria, cum interim Salvator jugiter ſit de eorum ſalute ſollicitus; quamquam hic illos toties admonuerit, ut invigilent ſibi, ut attenti ſint, ut hoc prorurent negotium, in quo de æterna agitur beatudine, vel infelicitate.

S. Pauli exemplo huic ſalutis negotio vacandum eſt.

In novo teſtamento nullum nobis ſuppetit exemplum ejus curæ, ac ſollicitudinis, quæ de ſalute noſtra nobis habenda eſt, magis explicitum, quam D. Pauli 1. ad Cor. 9. quandoquidem ipſe teſtatur, ſe modo timuiſſe, ne reprobus fieret, poſtquam prædicaſſet, alioſque ſalutis viã docuiſſet: *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne cum aliis prædicavero ipſe reprobus efficiar*; modo dolorem, quo angebatur, eo quod fuerat eccleſiæ perſecutor, acerrimum, aſſiduumq; fuiſſe: *Triſtitia mihi magna, & continuus dolor cordi meo.* Act. 10. modo metuere, ne vitę ſuæ ratio ſalutis cura ſibi eſſet antiquior: *Non facio animã meam pretioſiorem quam me*: quamquam hic Apoſtolus ad tantum evocatus fuiſſet miniſterium vocatione prorſus miraculoſa; quamquã certus eſſet, Deum ipſius jam fuiſſe miſertum: *Miſericordiam conſecutus ſum*, 1. ad Timoth. 1. quãquam raptus fuiſſet uſque ad tertium cęlum, ac tandem totum ſe ipſum aliorum ſaluti impenderet, cuperetq; vitę jacturã pati, ac ſe ipſum ſacrificare tãquam victimam, ut aliorum animas ſalvas faceret: *Ego autem libentiſſime impendam, & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris.* 2. ad Cor. 12. Ut intelligamus nullum eſſe ſtatum adeo ſublimem, nullum perfectionis, virtutiſque gradũ, nullum officium, aut conditionem, ubi metuendũ non ſit, & cum timore, ac tremore laborandum, ut ſalutem noſtram certam faciamus, quemadmodum hic ipſe nobis Apoſtolus præcipit.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Salus unica res eſt in hoc mundo neceſſaria.

Martha, Martha, *ſollicita es, & turbaris erga plurima; porro unum eſt neceſſarium.* Luc. 10. Applicatio, qua vulgo hęc verba ad ſalutis negotiũ explicandum transferuntur, a S. Patribus probatur; & concionatores adeo crebro illis utuntur, ut hodierna die hic unus ferme ſit uſus eorum; ita enim palam exprimũt & neceſſitatem unico huic negotio vacandi, & cęterarũ curarum inutilitatem. Haud ita, fideles; haud neceſſarium eſt, vos hunc agrũ acquirere, hanc exercere dignitatem, vel has poſſidere divitias: quamquam enim hæc omnia bona poſſideretis, ſi animæ veſtrę detrimentum facitis, niſi ſalutem veſtram operamini, omnia pro vobis amiſſa ſunt; & licet hęc omnia amitteretis bona, dũmodo animam veſtram ſalvam faciatis, omnia ſalva ſunt, omnia in tuto ſunt vobis; hoc unicũ lucrũ omnes reparat jacturas; illud enim unice neceſſarium eſt: *Porro unum eſt neceſſarium.* Fruſtra ergo turbamini, ac ſolliciti eſtis pro vitæ hujus negotiis: *Sollicita es, & turbaris erga plurima*; ea enim omnia, quæ ad ſalutem non pertinent, nullius momenti ſunt. Tandem enim hoc unum eſt illud, quod in hoc mundo nobis faciendum eſt; hic unicus finis eſt, quem in omnibus operationibus ſuis ab extra ſibi propoſuit Deus; unicus ſcopus eſt, quo Deus in omnibus vitæ ſuæ ærumnis ſpectavit; hoc majus, & unicum negotium eſt, quod habeamus, & poſt quod alia quæcumque negotia nullius eſſe poſſunt momenti.

Salus noſtra primum, & maximum negotium.

Qui ſibi nequam eſt, cui alii bonus erit? Eccli. 14. In minimis reculis adeo ſolliciti, cur adeo pacati ſumus in re tanta, quanta eſt noſtræ ſalutis negotium, ubi de rebus omnibus, idque in æternum agitur? Statim ac vobis dicitur; Hoc intereſt veſtra, hoc ad vos pertinet, quibus motibus non agitamini? Nihil intentatum relinquitis, nullum vos deterret impedimentum. Num ullum vobis majuris momenti negotium eſt, & quod preſſius ad vos pertineat, quam ſalus veſtra? Quare amor proprius, qui vos adeo ſollicitos agit pro nugis, ſtatim ac ad vos ſpectant, vos ſecuros incredibili ſinit tranquillitate frui eo in negotio, quod pro vobis momenti eſt infiniti?

Quomodo ſalutem noſtram operari debeamus ex S. Paulo.

Cum metu, & tremore veſtram ſalutem operamini. Ad Philipp. 2. Vera, vel ut melius dicam, unica ratio, propter quam tot mortales ſalvari deſiderant, & nihilominus tam pauci ſalvantur, hæc eſt, quod pauci ſaluti ſuæ vacant, eamque cupiunt, uti opus eſt. Hæc languida tantum ſunt deſideria, arrea conſilia, inefficacea voluntates, vel potius meræ velleitates. Manus operi admovenda eſt, ſemperque metuendum, ne hoc nobis negotium non accidat e ſententia; ita ut hic timor efficiat, ut omnes impendamus curas, omnique utamur vigilantia: *Operamini.*

Negotia numquam perficiuntur, niſi ea tranſigis. Mercator non diteſcit, niſi negotiatur; faber opus ſuum non abſolvit, niſi operatur; nec umquam ſalus tua fiet, niſi eam operatus fueris; *Operamini cum metu, & tremore*. Operamini cum metu, qui a terrore, ac tremore non diſtet. Quis metus æquior, magiſque rationabilis eſt, quam ne ſimus in æternum miſeri, ne amittamus regnum æternum, & Dei ipſius poſſeſſionem in omnem æternitatem? Niſi hoc metu perciti fuerimus ad adſpectum periculorum, in quibus ſumus in æternum pereundi, vel ſenſu, vel religione caremus; *Operamini veſtram ſalutem*. Toto animi ſtudio, & cum timore ad ſalutem veſtram incumbite; nonniſi unam habetis animam; pro hac unice vobis laborandum eſt, ſi hanc amiſeritis, de omnibus jam actum eſt in nullam reditus ſpem: *Cum metu, & tremore veſtram ſalutem operamini*.

Domine ſalva nos perimus. Matth. c, 8. Ad te, Deus, confugere debemus, tibique ea dicere verba, quæ olim dixerunt Apoſtoli tui videntes ſe jam jam fluctibus maris degluciendos. Salva nos, Domine, in procelloſo hoc mundi pelago, ubi furentes venti jugiter perflant, ubi tot latent ſcopuli, quos evitare non poſſumus, niſi nobis te ducem præbueris. Tempeſtas imminet, jam ſuperant fluctus, ars inutilis fit, ac vis caret effectu: *Salva nos*. O Domine, apertus ille oculus, qui ſuper electos vigilat, numquid nobis clauſus eſt? *Perimus*. Nos trahit mundus, torrens nos rapit, mos nobis dominatur, omnia ad interitũ noſtrum conſpirant; numquid nos deſeres? Memento mirabilium, quæ operatus es, ut me ſalvum faceres, ac perfice opus, quod tantis tibi ſumptibus ſtetit.

Quantum pro noſtra ſalute fecerit Deus, & quantulum ipſi faciamus.

Pater meus uſque modo operatur, & ego operor. Joan. 5. Ait Jeſus Chriſtus de æternitate verba faciens. Ab æterno Pater meus operatus eſt, & ego ſecum operor; qua autem in re, Auditores? In animarum noſtrarum ſanctificatione, & negotio ſalutis, quã ipſi negligimus: *Pater meus operatur*. Pater meus ad id operatus eſt; ideo creavit cœlum, & terram, ideo nobis animum præbuit docilem, qui erudiri poſſet, nobiſque effinxit cor liberum, & quod gloriã nobis mereri poſſet; hic eſt enim finis creationis, cujus debitores eſtis Patri meo: *Pater meus operatur*. Opera autem mea a conſiliis illius non abhorruerunt: *Et ego operor*. Licet ſim verbum divinũ, humanam indui carnem; filius Dei effeci, ut vocari poſſem filius hominis, idque ut ſalvum facerem, quod perierat: *Veni ſalvum facere, quod perierat*. Magno huic operi impendi curas, ſudores, & ſanguinem. Majora etiam præſtiti; benevolentiam quippe meam uſque ultra deceſſum meum protuli, & uſque ad momentum, quo loquor ad vos, per gratias meas. Quid! Deus, cui gloriæ cedit æque & ſalus mea, & interitus, meæ ſtuduit ſaluti, in hoc ſe ſe totum impendit, ego vero negligam illam?

Quid faciens vitam æternam poſſidebo? Luc. 18. Hoc omnes Chriſtiani dicere deberent Deo, ſi vero ſalutis deſiderio flagrarent; hoc enim deſiderium, cum eſt ſincerum, complectitur ſalutis cæteris quibuſcumq; rebus prælationem. Doctor Legis, qui ex filio Dei quærebat: *Quid faciens*, teſtatur, nihil eſſe, cui faciendo paratus non ſit; ſe acquiſitionem ſalutis tamquam negotium unice neceſſarium putare, ac omnia huic uni poſthabere. Sed e contra deſiderium hoc in pleriſque hominibus adeo infirmum eſt, ut ne minimum quid conari velint, ut ea relinquant, quæ huic fini vel minimum obicem poſſunt ſtatuere. Non dicunt, *quid faciam*? Sed nihil facere volunt, immo nec ſcire volunt, quid ſibi faciendum ſit, nec eas vias inquirunt, per quas ad finem hunc pervenitur.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

Si cor habes, intellige, quia omni neceſſitate major eſt neceſſitas animæ ſalutis. Ambroſius, Serm. 4. de Camelo, &c.

Attende tibi, hoc eſt, animæ tuæ, in qua te potiorem eſſe noſti. Idem.

Quo præſtantior cauſa, eo debet eſſe attentior cura. Idem, l. 1. Offic. c. 44.

Quid te pro ſalute tua facere oportet, quando pro te Chriſtus in oratione pernoctat? Species tibi datur, forma præſcribitur quam debeas æmulari. Idem, lib. 5. in Lucam.

Chriſtus pro omnibus mortuus eſt, ejus momenti eſt unius hominis, cujus momenti eſt omnium perditio. Idem, in Epiſt. ad Hebræos.

Summa amentia eſt, ut cum diabolus animarum noſtrarum perditioni tantopere invigilet; nos contra, pro noſtra ipſorum ſalute non eandem adhibeamus diligentiam. Chryſoſt. Homil. 2. in 2. Joannis Epiſt.

Anima cum quotidie vulneretur, & præcipitetur, & modis omnibus pereat, nec parva pro ea nos ſollicitat cura. Idem, l. 1. de Compunct. cordis.

Nihil ita gratum Deo, & ita curæ, ut animarum ſalus. Idem, in quadam Homil. in Geneſim.

Nihil tam dignum Deo, quam ſalus hominum. Tertull. l. 2. contra Marc.

Summa eſt voluntatis Dei ſalus eorum, quos adoptavit. Idem, l. de orat.

Salus creaturæ lucrum eſt creatoris. Hieronym. in Jeremiam.

In vacuum accipit animam, qui ſola præſentia cogitat, & quæ ſequuntur in perpetuum non attendit. Greg. l. 7. Moral. cap. 19.

Homines proviſione perverſa impendunt parvo tempori curam maximam, maximo tempori curam brevem. S. Eucherius, Epiſt. ad Valerianum, de contemptu mundi.

Primas apud nos curas quæ prima habentur obtineant, primaſque ſollicitudinis partes ſalus, quæ prima eſt, ſibi vindicet. Idem, ibidem.

Hæc nos cura occupet, non jam plane prima, ſed ſola. Idem, ibidem.

Pereat mundi lucrum, ne fiat animæ detrimentum. Idem, ibidem.

O inſania ægroti! anima tua languet in peccatis uſque ad mortem æternam, & non quærit medelam. S. Bonavent. Serm. 50. in Rogat.

Qui creavit te ſine te, non ſalvabit te ſine te. Auguſt. de verb. Apoſt.

Optimus æſtimator rerum, qui nihil ſuorum ſibi præferendum exiſtimet: quam multi ſaluti propriæ modicam viliſſimamque pecuniam prætulerunt! Bernard. Serm. 30. in Cantic.

Non ergo ſapiens, qui ſibi non eſt. Idem, lib. de conſiderat.

Cuſtodi ſalutem tuam, ſemel pro illa Chriſtus mortuus eſt; ſi illam amiſeris, non poteris habere Chriſtum alium qui pro te moriatur, vel ejuſdem Chriſti aliam mortem. Hugo a Sancto Vict. in hæc verba: anima mea in manibus meis ſemper.

Nihil utilius eſt quam ſibi utilem eſſe. Seneca l. 2. de Beneficiis.

Majorum nugæ negotia vocantur. Idem.

In rebus ad ſalutem pertinentibus, hoc ipſo quis peccat, quod certis incerta præponat. Aug. l. 5. de Baptiſmo, cap. 3.

Damna animæ totum penitus ſecum auferunt; nec quicquam homo omnino habere poteſt, qui ſeipſum damno animæ pereuntis amittit. Salvian. lib. 2. ad Eccleſ. Cathol.

Nulla poteſt compendii cauſa conſiſtere, ubi conſtat animæ intervenire diſpendium. S. Eucherius.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologiæ penu in hoc argumento depromi poſſit.

Cujus naturæ ſit ſalutis noſtræ negotium.

Animæ ſalus cum neque peculiaris aliqua ſit virtus, neque boni alicujus ſingillatim adeptio, nequit aliter definiri, quam ſupremi boni poſſeſſio, propter quod creati ſumus; neque alia tradi poteſt notio neceſſitatis ejuſdem, niſi dixerimus agi de æterna felicitate, ſi res e ſententia ceſſerit, vel de æterna miſeria, ſi ſecus contigerit. Hoc eſt ſalutis negotium, & ex hac idea eruere debemus

omnes

Digitized by Google

omnes morales concluſiones, omnes practicas virtutes, & conſilia omnia, quæ nobis capienda ſunt pro vitæ ratione inſtituenda, & ſecundum hanc omnes actiones, ac negotia quæcumque regere debemus, verbo, reliqua omnia ad ad hũc veluti finẽ ſunt referenda.

Neceſſitas ſalutis noſtræ procurandæ.

Salus, quæ cõſiſtit in poſſeſſione boni ſupremi, quod nos æternum beatos facit, finis eſt, propter quem creavit nos Deus; & unum illud neceſſarium, de quo Dei filius loquitur in evangelio: *Porro unum eſt neceſſarium.* Hoc proprie illud eſt, ut Sapiens inquit, quod totum facit hominem, quod illi eſt eſſẽtiale: *Hoc eſt omnis homo.* Quaſi dicere vellet, obligationẽ ſerviẽdi Deo, mandata illius obſervandi, ac in illum, tãquam poſtremum finẽ tendẽdi, quę viæ ſunt ſalutis expediendę; hanc, inquam, obligationem non minus eſſe neceſſariam homini, ſi in morali ordine ſpectetur, quam eſſentiale ſit homini in naturali ordine corpus, & animam rationalẽ habere; & quemadmodum Deus facere non poteſt hominem, qui corpore, animaq; non conſtet, ita efficere non poſſe hominẽ, qui in Deum tãquam poſtremum finẽ ſuum tendere nõ teneatur. Itaq; dicere, poſſumus eum, qui saluti ſuę non conſulit jugiter tendẽs in Deum tamquam extremum finẽ ſuum, non eſſe proprie hominẽ, ſed hominis phantaſma; & monſtrum eſſe in morali non minus inauditum, quam eſſet in natura ignis, qui non calefaceret, & Sol, qui non luceret: cum hoc tantum diſcrimine, quod cum homo ſit agẽs liberum, voluit Deus hunc libere tendere in finẽ ſuũ, & laborare, ut eũ aſſequatur.

Salus noſtra fuit primum objectum conſiliorum Dei.

Noſtra ſalus primum fuit objectum cogitationum Dei; cum in æternis conſiliis ſuis decrevit facere creaturas intelligendi vi prędicas; ſtatim eas huic ſaluti deſtinavit, eiſq; omnia pręparavit adminicula, quorum ope ad eam pervenirent. Itaq; ab ęterno & ſimulac mundum creare decrevit, de hominum, qui illius pręſtantiſſima pars erãt futuri, ſalute cogitavit. Pręterea ad hanc unice ſalutem reliqua opera ſua retulit ſeu in ordine naturæ, ſeu in divino ordine gratiæ. Ad finem hunc retulit creationem mundi, & partium omniũ, ex quibus compoſitus eſt; immo etiam eventus omnes, qui in orbe politico evenerunt, & ad finem uſq; ſæculorum eventuri ſunt, quorũ non alius erit finis, quam provehere magnũ opus ſalutis hominũ generatim, particulariter vero electorum. *Omnia propter electos*, S. Paulus ait.

Hominis ſalus fuit finis propter quẽ Dei filius in terras deſcendit.

Hic præcipuus fuit ſcopus miſſionis filii Dei, qui ſecundum ſanioris Theologiæ ſenſum, & magis conformem traditionẽ carnẽ non induiſſet, niſi homines illi ſalvandi, ac redimendi fuiſſent. Hoc unũ coegit illũ de majeſtatis, & magnitudinis ſuæ ſolio deſcendere, glorię ſuę radios abjicere, ac noſtras infirmitates, ac miſerias ſuſcipientẽ ſeſe demittere ad eũ ſtatũ, qui ſũmam illius dignitatẽ dedeceret. Ille mirabilis adeo dejectionis non aliũ ſibi propoſuit finem, quam ad cęlũ revocare hominem, qui omni ſuo exciderat jure; quam in anima illius per peccatũ deformata rurſus imprimere divinę ſimilitudinis ſuæ lineamenta; quam inquirere, ac in viam ſalutis reducere ovem, quæ deerraverat, & quæ ad ipſum non poterat amplius reverti, niſi hanc ille eam reducendi curam ſuſcepiſſet.

Salus eſt finis generalis negotiorũ omnium, quæ habere poſſumus in mundo.

Omnia hujus mundi negotia ad unicum ſalutis negotiũ ſunt referenda; quippe ſecondũ S. Thomę ſententiam ſalutis negotiũ finis eſt generalis, ad quem omnes particulares, & ſubalterni fines in mũdo collimare debẽt. Plures ſũt ſtatus, plura officia; magiſtratus alicujus exercitatio, familiæ cura, filiorũ educatio, negotiatio, bellũ, forũ: ſed hęc omnia in fine ſuo unum ſunt, quia eorum multiplicitas ad unius neceſſarii unitatẽ referũtur: *Non multa ſed unum, quia multa ſunt ad unum.* Itaq; ex hoc principio poteſt inferri, unũ nobis dumtaxat in mundo eſſe negotium, nos videlicet ſalvos faciendi, cũ alia quęlibet negotia huic uni ſubordinata ſint, neq; aliud ſint, quã diverſæ rationes, quibus ad finẽ pervenire poſſumus negotii illius, quod Patres, atq; Theologi ideo unicũ negotium appellant. *Porro unum eſt neceſſarium.*

Salutis noſtræ negotium, & a Deo, & a nobis pẽdet.

Si noſtra ſalus ab uno penderet Deo, optime illi conſultum eſſe, nobiſq; ſecuros, ac tranquillos eſſe liceret; ſed pendet etiam a nobis, neque illi deterius poteſt eſſe conſultum. Voluntas infirma, mens cęca, corruptum cor, quod magnam habet propenſionem in malum, & multam erga bonum repugnantiam, non magno nobis ſunt auxilio, vel potius maximo ad ſalutẽ impedimẽto; & hæc tamen affectio noſtra eſt. Sed ex hac certiſſima veritate, ſalutẽ videlicet noſtram a Deo ſimul, & a nobis pendere, ſequitur, quemadmodum Deus omnia illius procurandæ nobis præbuit adjumenta, nihilque eorum omiſit, quæ ab ipſo pendebant, niſi ſalvamur, nobiſcum tantummodo ſuccenſere debere, & interitum nobis dumtaxat acceptum relatum iri. *Perditio tua ex te Iſrael.* Oſeæ. 13. Deus vult nos vere ſalvos facere; nos vero ſalvos fieri volumus imperfecte. Deus hoc vult, hac tamen propoſita cõditione, ut nos operemur; conditio pendet a nobis; ſi ipſi nolumus conditionem operi ſalutis noſtræ inhærentem; ergo vere ſalutẽ noſtram non volumus: *Qui creavit te ſine te, non ſalvabit te ſine te*, S. Auguſtinus inquit.

Diſcrimẽ inter juſtos, & peccatores.

Inter Juſtos, & peccatores qui æq; in ſæculo vivunt hoc diſcriminis intereſt, quod juſti primum contẽdunt, ut ſalutẽ ſuam operentur, & mox curas, quas ipſorum ſtatus exigit ab illis, terrenis rebus impendunt; ſed peccatores ordinẽ hunc ſubvertunt, ſemperq; intenti, ut tẽporalẽ ſibi procurent felicitatẽ, operi ſalutis ſuæ aliqua tantum impendunt momenta. Illi cœlum terræ præponunt, & referunt ad Deum, quidquid pro mundo videntur facere; hi cœlo terrã præferunt, referuntq; paſſim ad mundum id, quod videntur facere propter Deum; hoc eſt, peccatores felicitatem ſuam in temporalibus bonis inquirunt, & ſi Deus in animas illorum ſalutarem gratiæ rorem infundit, illi orientes ſuffocant fructus ſpinis, & curis ſæcularibus, quibus occupantur.

Vera prudentia eſt ſaluti ſuæ vacare.

Prudentia quælibet, ut ſit virtus, poſſit, opus eſt, ad finẽ pervenire, quem ſi conſequi nequeat jam prudentia non eſt; etenim ex Ethicorum ſententia prudentem eſſe, eſt media diſponere, quæ nos ad finem perducãt. At ſola ſalutis prudentia finẽ obtinet, quẽ ſibi proponit. Quid ſibi vult homo, qui humanæ prudentiæ cõſilio regitur? Nonne conſtat, finẽ illius eſſe ſe ſe beatum efficere? At non aliud volo argumentum, quam ipſam ſæcularium experientiã; illine beati ſunt, an potius inceſſanter miſeri: Hic eſt commentitiæ ipſorum prudentiæ effectus. At non hoc dicẽdum eſt de ſalutis prudentia; hæc ſibi proponit felicitatem, ſed tuto eamdem conſequitur.

Ut ſaluti operemur, non eſſe necesse eſt terrenas omnino relinquere.

Cum dicimus, ſalutis curam terrenis quibuſcumque curis eſſe præferendam, non dicimus, alias quaſcumq; occupationes eſſe omnino abdicandas; ſufficit enim has illi ſubordinare, nihilq; aggredi, quod progreſſum illius remorari, & prohibere valeat; hoc pacto quemadmodum omnes illæ unum tantummodo finẽ haberent, uti jam dictum eſt, ſimul omnes unum dumtaxat conficerent negotium; non ſecus ac videmus in qualibet ſcientia, licet prope de infinitis agatur argumentis, unum tamen eſſe præcipuum, univerſale, ac ſuperius, quod cæteris dominatur, & efficit, ut cum omnia eidem innitantur principio, & ad eumdem finem referantur, omnia ſub eamdem facultatem redigantur, & unum, eumdemque titulum gerant.

De ſalutis acquirendæ difficultate judicium ferri poteſt ex ea difficultate, quam experimur in ſervandis præceptis, & inſtitutis evangelicis, necnon ex parvo numero eadem obſervantium. Non loquor iſtic de conſiliis; diceres quippe, hæc non eſſe abſolutæ ad ſalutem acquirendam neceſſitatis; tamen obiter obſervandum eſt, conſilium plurimis in caſibus in præceptum migrare erga plurimos; & ſolitudinem, exempli gratia, patientiam inter injurias, fugam ſocietatum, commodorum, honoris, immo etiam amicorum, evadere poſſe præceptum juxta illum fundamentalem evangelii regulam: ſi manus tua fuerit tibi lapſus occaſio, abſcinde eam, & projice abs te.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentioribuſque contionatoribus loci hujus argumenti.

Neceſſario vivimus inter infinitam beatitudinem, & miſeriam.

Nobis optandum eſt bonorum omnium maximũ, bonum ſummum; nobis timendum eſt malorum omnium maximũ, malum ſummum; nobiſq; vel hoc bonũ, vel malũ hoc neceſſario eſt eligẽdũ. Omnes motus noſtri ferri debent in alterutrũ; poſterius evadere non poſſumus, quin priori nos dignos prębeamus, nec prius mereri, quin a poſteriori recedamus; atque in optione hac de æterna vel felicitate, vel infelicitate noſtra agi-

tur. His poſitis res poſceret, ut indeſinenter vel violento inflammati eſſemus deſiderio, vel graviſſimi timoris terrore eſſemus perculſi. Optamus opes, honores, voluptates, requiem; hoc bonum, quod, ſi voluerimus erit vitæ noſtræ terminus, erit congeries divitiarum, voluptatum, quietis, quæ omnia ſolida erunt, perpetua, immutabilia, ineffabilia, incomprehenſibilia. Paupertatem metuimus, ignominiam, dolorem, triſtitiã, malum hoc, cui vitæ noſtræ terminus finem imponet, niſi illum evitare contendimus, erit congeries paupertatis, ignominiæ, doloris, mœrorum reterrimorum, mortalium, ſine ullo ſolatio, ſine ſpe, & cum furenti deſperatione conjunctorum. Inter duos hoſce terminos adeo oppoſitos nihil nobis negotiũ faceſſit; vivimus quaſi noſtra non intereſſet, magis immoramus; ea vero, quę in hac vitæ ratione magis abnoxia ſunt, miſſa facio. Fluctuãtes fere ſine ulla intermiſſione de cupiditate in cupiditatem, & de timore in timorem, bonũ, & malũ hoc, a quo factum noſtrum pendet, reſpicimus tamquã objectum, quod ad nos minime ſpectet; anima noſtra nihil ibi videt, quo eam mulceat, & propter quod tranquillitatem ſuam debeat perturbare: *Ex libro, cui titulus: Animadverſiones in varia religionis, Ethicaque argumenta.*

In hoc mundo vivimus quaſi ſaluti noſtrę nihil eſſet nobis metuendum.

Hoc modo affecti ſumus erga æternam noſtram infelicitatem? Vivimuſne tamquam ii, quibus in tanti momenti negotio ſit metuendum? Timor quid non operaretur in nobis? Quã vigilantiã, quas pręcautiones, quam circumſpectionem a nobis non exigeret periculũ adeo terribile? Attamen hoc libentiſſime ſopore nos capi ſinimus. Nihil in mundo facilius eſt, quam noſtra damnatio, & noſtræ ſalutis jactura: unicum momentũ, actio unica illius eſſe poteſt cauſa; attamẽ diceres, hoc omnium minime a nobis timere. Incredibilis hæc eſt incuria. Si verum eſt, nos ſalvos fieri velle, noſtrum eſt de hujus incuriæ veritate, vel falſitatę ferre judicium. *Idem.*

Fide, ac ſpe deficimus, cum ad ſalutis noſtræ negotium nõ incumbimus.

Æternitatem non credere impia infidelitas eſt; eam contemnere, ſtulti deſperatio. Chriſtianus eam credit, & nihilominus dies ſuos in licentia traducit; illum hanc mereri nolle affirmo. Male vivit, ac ſe illa dignum præbere vult; hoc fieri nequaquam poſſe contendo; crimen non eſt ad ſalutẽ via. Eligat ergo, vel deſerere fidẽ, quæ illi cœlum proponit, vel deſerere ſpem illuc ingrediendi, ſi in peccatis perſeverat. Quomodo enim ſimul ſpes, ac fides conciliari poſſunt cum actionibus illius, qui æternam felicitatem vel non expectat, vel flocci facit? Perſuaſum nobis eſt, fidelem ſe ſe ſubmittere eſſentiali huic religionis articulo, adeſſe æternum virtutis præmium; nobis etiam perſuaſum eſt, illum nullo in diſcrimine habere poſſe mercedem adeo uberem, ac duratione infinitam. Quoniam non dubitat, quoniam & ipſe novit, hanc ſibi numeris omnibus abſolutiſſimam felicitatem eſſe allaturam, ipſe vitæ ſuæ cum ſenſibus ſuis comparationem inſtituat. Æternitas iſta ſuis omnibus negotiis illius debet præponderare. Nunne hoc verum eſt? Si fictitiæ voluptates, & nugacia bona in corde ipſius ſalvi, æternæque ejus prævalent felicitati, cui acceptam referre debet hanc perturbationem? Fides, & cogitatio ſua illum ad ſupremum bonum impellunt; ipſe vero eo non fertur, immo recedit, ac perit. Velit, nolit, fateatur oportet, ſe illud vel non credere, vel flocci facere; o terribilem mundanæ, flagitioſæque vitæ ſtultitiam! *Idem.*

Incredibilis plerorumque mortaliũ in ſalutis negotio negligentia.

Quot mortales in habitu peccati vivunt cum noxiis affectionibus, quin cogitent agere pœnitentiam & cum Deo in gratiam redire? Numquid ignorant malum, quod ipſis impendet? Nequaquam fidem habent. Dubitant de vitæ, mortiſq; incertitudine? Poſſent ne, etiamſi vellent? Poſſunt tunc morte opprimi, dum in ſuis commerciis iniquitatis alte demerſi ſunt; hoc negare non poſſunt. Si ex hac luce exturbantur ſine alio, quam criminum ſuorum apparatu, ut prodeant coram Deo, jam in ęternum reprobati ſunt: hoc ſatis liquet. Attamen non timent, neq; laborant, ut meliorẽ exitum habeant. Hęc incredibilis eſt in ſalutis negotio negligẽtia; quod illis curæ nequaquã eſſe videtur. In horribili periculo, in quo verſãtur, labor, vel diligẽtia mediocris ſatis non eſſet ad indigitandum ſuũ inde emergendi deſideriũ....

Sed eventus, ubi de noſtra agitur æterna felicitate, omnes occupare debet curas noſtras, diligentiam omnem, ac ſtudium. Quod nondum ſatis eſſet, ſi vere metueremus, ne id nobis cederet e ſententia. Labor noſter nos præſtare debet alacres, ac induſtrios; efficere debet, ut non vulgares conatus exeramus; nos ſemper ſollicitos, incertoſque agere debet, ut aggrediamur quodlibet, ne pereamus, nobiſque ſexcentas rationes oſtendere, quibus ſaluti noſtræ tuto proſpiciamus. Si quid boni ſenſus, vel bonæ voluntatis in nobis eſt reliquum, fieri nequit, ut in vulgari prævidentia confidamus. Ut nobiſmet conſulamus ea in re, ubi, ſi miſeri ſumus, in nullam reditus ſpem perimus, omnia inimicorum facta, & conſilia ſcrutamur, amicorum opera utimur, patronos accerſimus, omnia ad examen vocantur, conſilium adhibetur, urgetur, ſollicitatur, nihil intentatum relinquitur, & omnia nullis ſtare ſumptibus exiſtimantur. Mundani vero vix conſiderant, quid ſibi metuendum eſt, omnia ſpectant, quin ſibi caveant, ne pereant. Longius adhuc illorum incuria procedit; vivunt contenti, ſine conſideratione, ſine cura, ſine ſpe. Illine cupiunt, illine ſalvari volunt? *Idem.*

Experimur, quanta ſit ſalutem operandi difficultas, & dolemus; quin immo hæc imprudentię, & ignavię noſtræ prætextum miniſtrat. Si nihilominus verum eſt, nobis cordi eſſe noſtræ ſalutis opus, undenam fit, quod ex citati iis laboribus, qui illam comitantur, gloriæ nobis non vertimus, ut aliis in rebus, votorum ſummam conſequi? Undenam fit, quod facile deterrent nos obices, qui neceſſario ſe nobis offerunt, & quos ſuperare in nobis ſitum eſt? Ne putemus gloriam otio, & deliciis nos conſecuturos; nos terrere non debent obices a nobis in via ſuperandi. Mirum igitur eſt, ſalutis noſtræ negotium a nobis deſeri, quia difficile eſt, a nobis inquam, quibus vanitas animos facit iis in rebus, ubi conſtantiæ noſtræ periculum fit. Chriſtianiſmus, omniaque æternæ beatitudinis bona non ſatis magnam in nobis vim habent, ut excitemur; languemus ſtatim, ac inertes otiamur, quaſi noſtra non intereſſet ſalvari. Dic quodcumque cupis, ut te palpes, ut temet ipſum obtundas, numquam fiet, ut ſinceram ſalutis voluntatem cum hac molli incuria concilies. *Idem.*

Si vel opus eſt, ſalutem noſtram operemus, omnibus quæ adverſantur, obſtaculis reſiſtemus.

Cuinam tam modicum zeli, & charitatis ineſt, qui ſalutẽ noſtram magis negligeret, quam ipſi negligimus, ſi noſtra ſalus ab ipſo penderet, quemadmodum pendet a nobis? Quid ergo cogitamus; cuinam rei immoramur? Dicite, quæſo, quibuſnam in rebus impenditis rationem hanc adeo perſpicacem, hanc adeo ſublimem intelligendi vim, hæc præclara lumina, hanc ſapientiam, has vires, hæc talenta, vitam hanc, quam vobis nequaquam dedit Deus in nugis impendendam? Numquamne cogitaſti, æternæ ſalutis tuæ negotium eſſe omnino in manibus tuis; vitam ideo tibi fuiſſe datam, ut indeſinenter ſalutem tuam procurares; verbo, hoc illud eſſe negotium, quod tua maximi refert, unicum negotium tuum. Unique, iterum dico; hoc unicum eſt negotium tuum; hoc enim unum tuam meretur attentionem; unicum, hoc enim unum omnem tuam exquirit attentionem; unicum denique, quia hoc unum pendat ab attentione tua. *P. de la Colombiere tomo 3. ſerm. 46.*

Nullo eſt negligentius pars illi, quam de ſalute noſtra ipſi habemus.

Hoc amiſſo, omnia amiſſa ſunt; quippe Deus ipſe, qui omnia complectitur bona, & extra quem nullum eſſe poteſt bonum, Deus ipſe nobis in nullam reparationis ſpem, & in æternum amiſſus eſt. Hoc amiſſo, anima amariſſimo dolore, & inexplicabilibus obruetur mœroribus, quos illa quidem in æternum, ſed nequicquam per omnes funeſtiſſimæ deſperationis notas exprimet. Denique negotium hoc eſt æternitatis negotiũ. Numquid Deus falli, vel fallere potuit, cum dixit cętera nihil prodeſſe? Numquid perperã Deus omnes curas, ac providentiam ſuam impendit, ad id unum referẽs omnia? Nũquid ipſe Deus adeo exigua res eſt, Deus, qui omnia continet, & qui re ipſa eſt omnia, ut illius jactura nobis ſit nullo in diſcrimine habenda? Cur tot lacrymæ? Cur tot, ac tam crudeles ejulatus in inferno, ſi bonum, quod illi amiſerunt, tantuli in pretio erat habendum? Ad-

De hujus momenti negotio judicium ferendum eſt ex jactura quæ ibi fit.

damus;

damus; ſed cui ad ſolam æternitatis cogitationem intendimus, ſi parum eſt eſſe in æternum infelices? *Ide.*

Alia negotia in ſalutis negotio vel adjumento ſunt, vel impedimento.

Vulgatiſſimus inter fideles error eſt, arbitrari, mentem pluribus dividi poſſe occupationibus, ſingulis tẽpus eſſe, & mundi negotia cum ſalutis noſtræ negotio ſimul poſſe procurari... Scio equidem fieri poſſe, ut domeſticæ rei cura habeatur, ut negotiationi vacetur, & ſpectabile munus aliquod exerceatur, ut ad familiæ præſidium, & decus labor impendatur, ſimulq; cœli gloria acquiratur. Scio hæc omnia ſæpe media eſſe, quæ ipſa conſtituit Providentia, per quæ ad finem illum perveniremus; ſed dico hiſce occupationibus nimia feſtinatione ſeſe abdere, & intentionibus mere humanis; mentem, & cor nimis occupatum habere litibus agendis, opibus conquirendis, magiſtratibus obeundis, mercibus diſtrahendis, emendo, ſcribendo, operando, quin omnia ad Deum, & ſalutem referantur; verbo, putare horum aliquid ſuum eſſe negotium, hæc omnia pro veris, & magni momenti negotiis habere, dico, ita operari idem eſſe ac invictum ſaluti ſuæ obicem conſtituere. *Idem.*

At enim, numquid omnia relinquenda ſunt, nũquid omnia abdicanda, ut ſalvi ſimus? Hoc non dico, ſed cũ Apoſtolo dico, omnibus, qui in mundo vivunt, vivendum eſſe, quaſi in mundo non eſſent; illis, qui per ſtatũ ſuum alius, quam ſalutis ſuæ negotiis impliciti ſunt, ita operam ſaluti ſuæ navandam eſſe, quaſi hoc unum haberent negotium ..... Ita ſane inter ipſas opes ſalvari poteſtis, dummodo cor veſtrum illis non adhæreſcat, dummodo earum poſſeſſionem non ametis, dummodo non ametis uſum, niſi quatenus poſſunt aliquid ſaluti veſtræ conferre; dummodo tandem ſervetis præclaram illam S. Pauli regulam, ne videlicet earum tuendarum cupiditas magis vos ſollicitet, quam ſi nihil omnino poſſideretis: *Quaſi nihil habentes*, & non turbemini magis deſiderio earum augendarum, quam ſi jam omnia poſſideretis. Sed quomodonam magni poſſideri poſſunt theſauri, & non amari? Quomodo te totum tot variis muneribus impendere potes, quomodo tanta ſollicitudine terrena curare, & cogitare, ut opus eſt, de tuæ ſalutis negotio? *Idem.*

Quomodo opus ſit velle ſalvari.

Obſervandum eſt ſedulo artem periculoſiſſimam, qua ſalutis noſtræ utitur inimicus, ut trahat in perditionẽ, eſſe nos detinere in his voluntatibus generalibus, in infirmis, imperfectiſq; voluntatibus, quæ nobis abſcõdunt periculũ, in quo ſumus, & quæ nos fallunt. Nobiſmet perſuademus nos ſalvos fore, quia non adeo nefarii ſumus, ut alii, & quia aliquid bene operamur. Vivimus in fallaci hac perſuaſione; in hac perſiſtimus, ac ſẽper eamdẽ vitæ rationẽ ſectamur, quin vereamur terminũ, in quem eſt deſtinata. *Vis ſanus fieri.* Ioan. 5. Non quæro utrũ fieri velitis ſalvi, ſed utrũ voſmet ſalvare velitis. Nemo eſt, qui ſalvus fieri nolit; quippe quis eſt homo adeo ſui ipſius inimicus, qui ſe æternum eſſe nolit beatum? Sed pauci ſunt, qui ſe ſalvare velint, videlicet qui aliquid ad id velint operari, ſibi invigilare, ſe abnegare, & mortificare, quia nemo laborem diligit. Verum Chriſtiani, ſi noſmet ſalvare nolumus, quid tandem volumus in hac vita? Quis eſt finis votorum noſtrorum, quis ſpei noſtræ terminus? Ad quid contendimus? Quid metuimus? Ad quid laboramus? Si omnia conſilia, omnes conatus, omnes perquiſitiones, labores, timores ad ſolum ſalutis noſtræ negotium non referuntur, quod unicum eſt negotium, quod habemus in terris? *P. Giroust in adventu, ſerm. de falſis deſideriis ſalutis.*

Exprobrabit Deus reprobum quod ſalvari noluerit.

Juſta, ſed terribilis exprobratio, qua Deus reprobum corripiet, cum dicet illi. Volui te ſalvare, & noluiſti, *Volui, & noluiſti.* Volui, cum ſanguinem effudi meum, cumque fluere paſſus ſum ad eluenda ſcelera tua, ac te ſanctificandum. Volui, cum te per gratiam vocabam, ac eos exercebam conatus vel per ipſum me, vel per miniſtros meos, ut te moverem, modo affligens te, modo tibi afferens conſolationem, modo minis tibi terrorem incutiens, modo promiſſionibus excitans, modo alienis exemplis, variiſque vitæ caſibus te erudiens, modo propriis mentis tuæ luminibus, tuique cordis ſenſibus te urgens. Volui; ſed noluiſti. Tu moras, contemptus, repulſas, falſa temperamenta nectebas, ut ſimul mundum, & Cœlum, cupiditates, ſalutemque tuam conciliares. Nunc ſcena mutata eſt; noluiſti me volente, te velle incipiente ego nolo *Idem.*

Cura ſalutis habenda, & quanti momenti ſit hoc negotium.

In quo totus homo conſiſtit, Salomon inquit? In hoc ut timeat Deum, pareat illi, atq; hoc pacto certam faciat ſalutem ſuam: *Deum time, & mandata ejus obſerva, hoc enim eſt omnis homo.* Eccle. 12. Ita quicumque ſis, ſubdit S. Ambroſius, quocumque in ſtatu ſis, *attende tibi: Tibi inquam,* ſequitur idem Pater, *non pecuniæ tuæ;* tibi, inquam, non poſſeſſionibus tuis: *Tibi, inquam, non viribus corporis;* tibi inquam, o chriſtiane, magnum hoc verbum eſt, ne obliviſcaris illius; tibi, animæ tuæ, pretioſo huic talento, quod tibi credidit Deus, huic præſtantiſſimæ parti tui ipſius, ideoque digniſſimæ attentione tua: *Tibi inquam hoc eſt, animæ tuæ, in qua te potiorem eſſe noſti.* Rationem reddes hujus theſauri Deo, qui illum in manibus tuis conſtituit, ut illum ſervares. Ne ulli curæ parcas: hoc perſonale negotium tuum eſt, cujus curam Deus ita impoſuit tibi, ut non alius præter te id valeat præſtare. *Idem ſerm. de cura ſalutis.*

Cæcitas, & imprudentia hominum adeo parũ de ſalute ſua laborantium.

Cui non habes fidei, vel ſaltem rationis oculos adeo depravatos, ut in ſalutis tuæ negotio bene judices, de tuæ vitæ ratione pudore ſuffunderis coram Deo, exclamabis cum Salomone, ac potiori jure quam ille dicere poteris: *Stultiſſimus ſum virorum.* Prov. 30. Me ſublimi ingenio præditum putant; credunt me doctum eſſe, & in negotiorum cognitione peritum; ſed cum intus, & in cute quid ſim, conſidero, fateri cogor nullam eſſe meæ parem ſtultitiam. Aliena negotia bene curo; & meorum obliviſcor. Familiæ meæ conſulo; filios meos proveho, totus in hoc ſum; ſed quod interim de me fiet? Quodnam erit fatum meum non tam in hac, quam in altera vita? Nihil ſcio, & id fortaſſe illud eſt, cui hactenus numquam animum adverti... Utique Chriſtiani, ſatis, ſuperque conſiliorum, deliberationum, curarum, motuum, ut niteatis in mundo, ut vobiſmet commodam, & opibus diffluentem conditionem compareretis, ut agros agris addatis, ut habeatis, unde ingentes ſũptus erogetis in ſupellectilem, & ornatus, in ſervos, ſolatia, ludos, aleamque. Hoc primum, vel ut melius dicam, unicũ libramentum eſt, quod tot movet machinamenta, propter quod tot gerenda ſuſcipiuntur, tot perferuntur labores, tot pericula ſubeuntur, tot tranantur maria, & propter quod eũdum, redeundum, meditandum, vigilandum eſt. &c. *Id.*

Semper nimis ſero ad ſalutis adverrimus animum.

Negotiũ hoc procurabis, ſed quandonam? Cũ mors animam tuam e corpore ſejungens, ac te ex hoc mundo divellens in alterum tranſlatura tibi duos hoſce terminos ſolum relinquet, ſalutem & damnationem; cum propius illos intueberis, neq; inde oculos poteris amovere. Ad id cogitabis, ſed quandonam? cũ in Dei judiciũ raptus ab ipſo ſortis tuæ ſententiam præſtolaberis. Ad id advertes animum, ſed quandonam? tunc fortaſſe cũ præceps datus in inferni flammas in calamitoſo eo loco parieris, ac intelliges nullã amplius tibi ſupereſſe ſalutem. Eheu! frater mi, illud ne tempus erit id cogitandi? Quænam autem erit deſperatio non antea cogitaſſe? Nulla amplius ſalus! Hoc tamen meũ erat negotiũ; hoc meũ magnũ negotiũ, hoc unicum negotiũ meum. Negotium meum! Et illius oblitus ſum, quaſi eſſet alienum. Magnum negotium meum! Et illud neglexi, quaſi negotium omniũ minimũ. Unicum negotium meum! Et ex omnibus negotiis hoc unũ illud eſt, quod deſerui. *Id.*

Numquã irritus labor eſt, qui ſalut impenditur ſaluti.

Ne timeas te operam ludere, cum ſalutem tuam operaris; quidquid agis propter finem adeo æquum, fieri nõ poteſt, quo minus te illuc adducat; ne unus quidem greſſus, ne una quidem vocula peribit, omnium cogitationum, ac motuum cordis ratio tibi reddetur. In hoc negotium iſtud a reliquis differt, ubi certi non ſumus, curas omnes, quas gerimus, motus, quibus angimur, & omnia tandem, quæ facimus, profutura, ut res cœptæ nobis e voto contingant; inopinatus enim ſufficit caſus, ut omnia conſilia noſtra ſubvertat. *Serm. MS.*

Quam cordi ſit filio Dei noſtra ſalus.

Ex quo Dei filius noſtræ reconciliationis opus aggreſſus eſt, infinita ejus charitas nihil prætermiſit, ut illud perficeret, quoniam omne bonum noſtrum a ſalute animæ pendet: nihil ipſe nobis præcepit, niſi quod illuc nos adducere poſſet; vult ſalutem noſtram ſummam eſſe officiorum noſtrorum, nihilque illi gratum eſt, quod inde nos valeat amovere. Sumus tamen ita miſeri, ut in tantæ rei oblivione vivamus, vel illam tamquam poſtremum vitæ noſtræ negotiũ ſpectemus,

quam Dominus dicat: quid prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur? Vos igitur ſenſu careris ſecundum æternæ ſapientiæ ſententiam, o Nobiles, Doctores, Magiſtratus, Principes, pauperes, divites, mercatores, opifices; ſenſu careris, ſi vitæ hujus curis nimis implicitì æternam ſalutem negligitis. Quid vobis proderit terrenis opibus cumulari, ſi cœleſtibus eritis vacui? Utraque tandem amittetis; peritura bona vos deſerent, ac æternis in æternum carebitis. *Liber cui titulus: Paſſiones Domini Noſtri.*

Vaga ſalutis deſideria.

Cupiunt quidem homines ſalvari, ſed hęc vaga ſunt, frigida, inutilia deſideria, quæ concepta & eodem fere temporis momento ſuffocata, ut Sapiens inquit, enecant pigros; deſideria ſunt, quæ fallaci pietate nobiſmet honori vertimus, & cum quibus volumus ſervare noxia vincula, commercia vetita, habitus inveteratos, quos abjicere nolumus. Deſideria ſunt Judæorum deſideriis ſimilia, qui poſtquam tamdiu Meſſiam concupiiſſent, ita duri fuerunt, ut eum nequaquam reciperent. *In ſermonibus Moralibus Tomo* 8.

Quodcumque bene geſſerimus, tempus amiſimus, niſi ſalvamur.

Eſto quidem magna conati fuerimus, magni momenti negotiis operam dederimus, inſignibus cū laude perfuncti fuerimus dignitatibus; pręclara in lucem opera ediderimus, poſteris commendata tamquam vigiliarum noſtrarum fructum, ac pretioſam ingeniorum noſtrorū hęreditatē. Ethnici his plura fecerunt; attamē nihil fecerunt judicio illius, penes quem eſt humanarū actionum arbitrium. Quonam abierunt ambitioſa eorum cępta? Quid ſupereſt ex tot eorum laboribus, quam inane nomen? Quod ſi adhuc in honore eſt in terris, ipſi tamen cremantur in inferis, & quod primos in mundo gradus occuparunt, ullumne gradum obtinent in iis terribilibus locis, ubi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat? *De la Volpilliere ſermone de ſalutis momento.*

Pleriſque hominum mira contradictione ſalvari & volunt, & non volunt.

Quantumvis flagitioſum ſit tuum vivendi genus, tamen non negas, fundamentalem hanc veritatem ſaluti ſuæ eſſe conſulendum: vide ergo, quomodo practice eam oppugnes veritatem, quam theoretice certiſſimam eſſe tenes. Mortales omnes inquiunt, ſaluti ſuæ proſpiciendum eſſe; hoc principium eſt, quod verbo fatentur omnes, & quod omnes facto negant: conſidera vitam, quam ducunt; quam ibi deprehendis conformitatē cum effato hoc, quod crebro in ore ipſorum verſatur, ſaluti ſuę conſulendum? Inexplebilia hęc locupletandi alienis ſumptibus deſideria, violenti conatus, quibus ſuper finitimorum vicina ſeſe attollere ſtudēt; furentes iſti impetus, odia irreconciliabilia, liberæ converſationes, infames voluptates, quibus ſe mancipant, numquid cum eorum dictis conſentiunt? Ita ut in ipſis neſcio quæ fiat cōtradictio. Veritate coacti, cui repugnare non poſſunt, dicunt, ſaluti ſuæ eſſe proſpiciendum; & ſimul neſcio, qua animæ ſuæ perplexitate adducti, ſe id nolle. Tantum abeſt, quod velint, ut prorſus oppoſitam habeant voluntatem, neque enim aliquis morbo liberari velle dicitur, qui renuit medicinam, & id operatur, quod malum ipſius poteſt irritare. *Idem ſermone de humana prudentia.*

Si perimus, reliqua ſunt inutilia.

Quid nobis proderit reliquis in rebus votorum ſūmam fuiſſe conſecutos, ſi hujus rei eventus nobis adverſatur? Quid nobis proderit fuiſſe magnos, divites, doctos, ac in mundo celebres, ſi in omnem æternitatem erimus miſeri? Quem in terris quęſtum facere poſſumus, quem fructum percipere, ſi ſummum amiſerimus bonum? Et licet univerſum lucrati fuerimus terrarum orbem, quam funeſtum nobis hoc eſſet lucrū, ſi nonniſi per ſalutis jacturam fieret? .... Eheu! dicetis aliquando, quonam abierunt illa ambitionis, & ultionis conſilia, quo cętus voluptatis, quo convivia, ludi, ſolatia, honores, ac cętera, quæ mihi ſalute ipſa fuere antiquiora? *Trāſierunt illa omnia ſicut umbra. Id.*

Salutis noſtræ negotio præ cæteris nobis vacandum eſt.

Quid cogitatis, Chriſtiani, niſi æternitatem, ac ſalutis veſtræ negotium cogitatis? Aliis quibuſcumque inhæretis objectis, prout ſuadent res, ambitio, curioſitas, vel alia quævis cupiditas, quæ vos agit. Ne momentum quidem negotio æternitatis impenditis, & negotium hoc, quod omnium eſt graviſſimum, nullo in diſcrimine habetis. Solliciti nimium eſtis de rebus inutilibus, ac pernicioſis; neque curatis hoc, quod maximi momenti eſt, & propter quod aſſidue ſolliciti eſſe deberetis. *De la Volpilliere, Sermone de Inferno.*

Salus eſt negotium quod ad nos perſonaliter ſpectat.

Salus proprie perſonale negotium noſtrum eſt: cętera quæcumque aliena ſunt. Hæc, ſi lubet, negotia ſunt ad rempublicam, regnum, forum, bellum, negotiationem, communitatem, familiam, filios pertinentia; ſed hoc veſtrum eſt. Ex hoc mundo egreſſi omnia præter ſalutem veſtram feciſſe, aliena procuraſſe negotia dicere poteritis; ſed in veſtro deſeciſſe. Sin autem e contra ſalutem veſtram eſtis operati, ac cętera non ceſſerunt ex animo, negotium veſtrum feciſtis; hoc enim ad vos perſonaliter ſpectat. Præterea ſalus præcipuum eſt negotium veſtrum. Magnum autem negotium cętera ita abſorbet, ut vix ſpatium temporis concedat de iis cogitandis; immo cum alia male ceſſerint, conſolamur facile, ſi magnum cedat ex voto. Pro magno negotio nihil inauſum, intentatumque relinquitur; omnes adhibentur præcautiones, uni illi aſſidue vacamus, de illo cum fervore loquimur, momentorum omnium rationem habendam cenſemus; ſomnus, & requies amittitur; eorum, quæ ad vitam ſunt neceſſaria, obliviſcimur, movemur, agitamur, in aſſiduo motu ſumus. Hoc præcipuum eſt negotium; debet ergo præcipuas curas occupare. Mundus, voluptas, fortuna, ſpectacula, amici, hæc omnia non aliud habere debent tempus, quam horas ſucciſivas, & eas, quas præcipuum patitur negotium. Adde his, ſalutem ſolum eſſe negotium noſtrum, reliqua ſunt pueriles nugæ, quas mundus negotia vocat. Principum ſecreta, aulæ verſutiæ, urbium obſidiones, prælia, victoriæ, vectigalia, ſuperba ædificia, ingenii opera, hæc omnia non ſunt finis hominis: & fallitur, qui aliter judicat: *P. Cheminais in ſenſibus Pietatis ſeorſim in libello editis.*

Niſi ſalutem noſtram operati fuerimus, neceſſario in æternum erimus miſeri.

In hoc nil medium ſequi poſſumus, nullum quippe eſt. Si homo cœleſti abrenunciat beatitudini, decidat oportet in ſtatum omnium miſerrimum, videlicet damnationem. Si Deus non eſt ſuprema felicitas veſtra, ſuprema erit veſtra infelicitas; terribilis eſt hæc disjunctio, & ſalutis neceſſitatem oſtendit. Aliis rebus, quæcumque illæ ſint, carere poſſumus, ſed hoc non poſſumus carere bono. Homo pauper, nudus, derelictus, in oblivione, & obſcuritate, ſi ſalvus eſt, in omnem æternitatem totus eſt, & nullius indiget rei. Homo dives, felix, in honore habitus, ſi damnatur, in æternum eſt miſer. In vulgaribus negotiis aliqua ſemper ſpes adeſt, ſin minus in vita hac, ſaltem in altera. In ſalutis negotio non alia ſupereſt ſpes, & quicumque damnatur, damnatur in æternum. Totus licet in hominem conjuratione facta mundus irruat, huic cęlum eripere, æternamque inferre calamitatem non poteſt. Totus licet in alicujus gratiam mundus conſpiret, nequit illum, non dico beatum efficere, ſi damnatus eſt, ſed neque minus miſerum. Hic in eo defecit negotio, quod unum erat neceſſarium. *Idem.*

Pauci, qui opus ſalutis ſuæ negotio vacent.

Mirum profecto eſt videre mortales ſenſu præditos mundi negotiis detineri dies, hebdomadas, menſes, & annos: ad id ſecedere ab iis, quæ ſibi chariſſima ſunt, omni etiam voluptate carere, immo perferre moroſiſſimorum negotiorum faſtidium: e mundo egredi, quin cogitaverint umquam, cur in illum fuiſſent ingreſſi, unde venerint, & quo poſt hanc vitam ſibi eundum ſit, in morte ob aliquam converſionis ſpeciem quieſcere, atque hoc pacto maxime terribile vadum trajicere. Quo ſtupore capitur anima hujuſmodi e mundo egreſſa, ubi videt earum rerum omnium, quibus operam navavit, inutilitatem. Poſt ſe in mundo reliquit, quidquid ibi poſſidebat, bona, ædes, honores, opes, exiſtimationem, & in ea regione, quam ingreditur, nihil invenit, niſi terribilem paupertatem, cum nullum bonum opus, meritumque nullum præmiſerit. Agnoſcit ſed nimis ſero, quam indignum eſſet curis ſuis, quidquid occupaverat illam: ſola, attonita, ſtupens, quod omnia ſibi elabuntur, quod figura hujus mundi, quæ illam faſcinabat, præterit, & quod vacuas habet manus, quo dolore non afficitur? Tunc omnes timores, omnes ſollicitudines, ſpes omnes, & conſilia animæ in hac vita mortali momento intereunt, nihilq; ſupreſt illi, quam dolor, & pudor, & quod adeo miſere aberraverit. *Idem.*

Poſt

Poſt has omnes cogitationes, ſine, quæſo, Auditor, me ex te quærere, quænam ſit cauſa terribilis incuriæ, qua ſalutis æternæ tuæ negotium negligis? Fatendum eſt quippe, ex negotiis omnibus, quæ tibi præ manibus ſunt, negotium æternitatis illud eſſe, quod unum omnium maxime negligis, et quod minime tibi curæ eſt. Deus tibi totum vitę ſpatium conceſſerat, ut illi vacares, atq; nihilominus requiri conſuerat, ut illud tibi e voto cederet; & fortaſſe mors ipſa tibi adeſt in januis. Quam ætatis tuæ partem tanti momenti negotio impendiſti? Quot annos illi dicaſti? Quot dies? Quot horas, ex toto vitæ tuæ ſpatio? .... Quam igitur rationem prætexere vales ejus vitæ, quæ ab omni rationis ſenſu tam procul diſtat, niſi quod nil credis eorum, quæ a nobis dicta ſunt? Si enim re ipſa credis agi de æternitate, de infinita felicitate, de malo, quod alia quælibet complectitur, & excedit; ſi credis ſimul & cœlo, & terræ animum impendi non poſſe; tempus breve eſſe; quodlibet momentum eſſe poſſe extremum vitæ tuæ; ſi putas tuum eſſe, ac unice tuum operari ſalutem tuam; ſi hæc omnia credis, dic mihi quæſo, quomodo fieri poteſt, tibi aliam eſſe quam ſalutis tuæ curam? *P. de la Colombiere Tomo 3. Serm. 46.*

Adhortatio, ut ſerio de ſalute noſtra cogitemus.

Quid de te erit, ſi hæ ſubſiſtunt veritates, quemadmodum in finem ſæculorum ſubſiſtent? Ad mortem uſque perſeveras in hac cæcitate, & infelici hac negligantia: memento iſtic agi de ſalute animæ tuæ. Quodcumque aliud cures, aliena curas, non tua, detinent te filiorum, amicorum, fratrum, & fortaſſe ignoti alicujus hominis negotia, qui tuam accipiet hæreditatem, eamque diſſipabit; ſed hoc tuum eſt negotium, negotiū animæ tuæ, animæ immortalis, quæ facta non eſt, ut perfunctoria perfrueretur felicitate, & minus adhuc, ut æternis in inferno cruciatibus torqueretur. *Idem.*

Mercator, qui ſe videt ad eam redactum neceſſitatem, ubi vel ſibi pereundum ſit, vel in mare projiciendum, quidquid pretioſiſſimum habet in mundo, non hæret conſilium capturus. Hic totus eſt longorum itinerum, graviumq; laborum fructus, tota familiæ ſuæ ſpes, ac ſi id fecerit, ſe ad incitas redactum videt: verum eſt, ſed nil horum eum movet; credit ſe vitam amiſſurū, niſi omnium bonorum ſuorum jacturam pati voluerit; quod credens facere non poteſt, quominus haud ægre, vel ſaltem non hæſitanter omnia projiciat. Hoc nobis faciendum eſt, ſi verum noſmet ſalvandi deſiderium fovemus; eo in periculo, in quo jugiter fere verſamur, naufragium faciendi, ut loquitur S. Auguſtinus, inter hujus mundi bona, hæc ipſi inquirimus, ob eorū jacturam dolore afficimur; at deliberandum ne eſt, cum de animæ noſtræ agitur incolumitate? *Idem.*

Prudentia chriſtiana in hoc ſita eſt, ut ſalutis noſtræ curam habeamus.

Filii hujus ſæculi in terrenis prudentiores ſunt, quam lucis filii in iis, quæ ad ipſorum pertinent conſcientiam, ubi de ipſorum agitur æternitate, ac ſalute. Ita parabolam quandam Dei filius concludit; docere volens, veram conſcientiam in hoc poſitam eſſe, ut ſcias extricare impeditum alicujus momenti negotium; adhibere curam, & ordinem, quæ ſunt neceſſaria, ut illud e voto cedat; & ſicuti nullum eſt, quod magis urgeat, quod facilius interire valeat, & quod majoris momenti eſt, quam negotium ſalutis, ita imprudentiſſimum eſſe, qui negligit illud: *P. Haineuve in libro de Ordine Tractata de Prudentia.*

Inanes, quæ aſſumuntur excuſationes, ne de ſalute negotietur.

Cum mortalibus proponitur ſanctitatis, & evangelicæ perfectionis idea, hoc frigide audiunt, atque intra ſe dicunt, hæc cęnobitis eſſe canenda; hoc modo eccleſiaſticos tantum, & religioſos vitam ducere, atque ut id fiat, mundum eſſe relinquendum, & omnia officia deſerenda: *Vir inſipiens non cognoſcet.* Dic aulico cuidam, te mirari, quod ingenium in mundi negotiis adeo perſpicax, & acutum, homo, qui tanta adnititur cura ad principis gratiam promerendam, nihilominus ſtupidus ſit, ac ſenſu carentes, ubi de negotio æternitatis agitur; frigide reſpondebit hoc verum eſſe; ſed profecto aulę fulgor nos perſtringit, & faſcinat, & Deo ſimul, & principibus ſervire impoſſibile eſt. Ob oculos pone adoleſcenti huic magnam hanc, & turpem inertiam, vitam mollem, & effeminatam corporis tantum ſui curam gerentem: objice irreligionem hanc, & oblivionē Dei; reddet ille, adoleſcentiam eſſe traducendam. Quilibet ſtatum ſuum cauſatur. *P. Texier in Quadrageſima ſerm. de perfectione chriſtiana.*

In mundo æternitati, & ſaluti parū proſpicitur.

Tota plerorumque mortalium vita tranſigitur impenſius conſectando futilia bona, quin ne cogitetur quidem de ſalute, atque æternitate. Attamen hæc negligentia facta eſt error hac ætate vulgatiſſimus. Fruſtra religio nos avocat ad curas magis ſolidas, quam quibus in mundo vacare conſuevimus: fruſtra ſalutaribus monitis admonet nos pro fluxis, & perituris bonis contendere: fruſtra Biblia teſtantur, quod ingentia in terris cumulare bona, eſt congerere magnum arenę cumulum, quæ primo ictu in capita noſtra ruet, & quæ perit, prout illi congerendę operam damus; fruſtra Dominus aſſerit noſtræ elationi lapſum prope imminere. Temporalium negotiorum curæ, quamvis aliter ſuadeat religio, & id ejus verent documenta, ſemper ſunt maxime ſeria humanæ vitæ negotia; cum de animę noſtræ neceſſitatibus agitur, tunc inertes ſumus, & oſcitantes. Propter reliqua ſollicitii, & vigilātes ſumus, unicum ſalutis noſtræ negotiū inanis videtur occupatio, cui operam dare detrectamus, pro fragilibus, fluxiſque bonis tamquam pro æternis laboramus, & pro æternis, ſolidiſque tamquam pro perfunctoriis, fragilibuſq; movemur. Ita eſt; cum de terrenis agitur, fortes ſumus, ardentes, robuſti; ex quo vero de cœleſtibus agendum eſt, imbecilles ſumus frigidi, delicati. A temporalis negotii cura nihil nos deterret, nihil avocat; pericula, labores, dubitationes, indigne facta, inimicorū inſidiæ non retinent, nō morantur. At cū de ſalutis noſtræ negotio agitur, nihil nobis acerbius, nihil moroſius videtur, nihil nos majori afficit tædio; quāvis nil ſit, quod ardentius a nobis ſuſcipiendum ſit, nihil tamen negligitur magis, quam hoc ſalutis negotium, quamquam ſcopulorum, obſtaculorumque multitudo ibi lapſus adeo communes efficiat: *P. Maſſillon Tomo 2. Sermone de ſalutis negotio.*

Solum ſalutis negotium tamquam in gloriū habetur in mundo.

Deplorabilis error eſt, quod homines omnibus terrę operibus propria, & glorioſa nomina appoſuerint, & illud, quod pro ſalute noſtra faciendum eſt, non aliud habere nomen, quam inutilis occupationis. Legum ſcientia, ars militaris habentur tamquam prǽclarę, & cum gloria conjunctæ, omneſque eas & probant, & colunt; motus, qui ad eas addiſcendas fiunt a ſæculi ſapientibus, habētur tamquam laudabiles conatus animæ præſtantis, tāquam ampliſſima, & glorioſa facta, tamquam artes ingenio plenæ; quidquid fit ad opes, honoreſque acquirendos, & ſæculi ſcientiā indipiſcēdā habetur inter homines tāquam profunda ſapientia, ac mentis perſpicacitas: quidquid adhibetur, ut vel per ſexcentas injuſtitias ad inſignē aliquem gradum perveniatur, tamquam non vulgaris ſapientiæ effectus habetur; & quidquid fit, ut de pulvere ad inſignē fortunam aſcēſus fiat, negotiorum ſcientia, & opus ſummi ingenii vocatur. Sola ſalutis ſcientia rejicitur in numerum occupationum, quæ obſcuræ, otioſæ ſunt, & nihil niſi contēptibile, ac indignum hominum oculis habere videtur. *Idem.*

Salutis cura in aliud tempus fere rejicitur, quod opportunius videtur.

Scio, te fateri, mundi, & negotiorum curis te fere totum occupari, ac breviſſimum tibi ſupereſſe temporis ſpatium, quo ſaluti tuæ vaces, ſed ut tibi quamdam conſcientiæ tranquillitatem concilies, tibimet ipſi dicis, te ſaluti tuæ ſerio daturum operam, cum ad pacatiorem ſtatum perveneris; te uti oportet tanti momenti negotio vacaturum, cum honoris, muneris, negotiationis tuæ impedimento liberatus fueris; cum ad provectiorem ætatem perveneris, atque omnia in ordinem redegeris, filiiſque tuis conſulueris tunc magis ſerio, ac per otium ſaluti tuæ cooperaturum, atque tunc a rebus omnibus terrenis avulſurum omnem curam, ac ſollicitudinem tuam in æternitatis negotio conſtituturum. At inquio, te vehementer falli; etenim ſalutis tuæ negotium ſimul eſſe non putas cum occupationibus ſtatus tui; ſed nonne has eaſdem occupationes in totidem ſalutis tuæ adminicula convertere potes? At enim nimii obices adverſantur; ſed iſti obices ipſi, ſi rite eorum habueris rationem, fieri poſſunt tuæ ad ſanctificationem tuam viæ. *Idem.*

Saluti ſuæ cooperari non eſt ullis omnibus negotiis abrenunciare.

Cum dicimus ſalutem unicum eſſe negotium noſtrum, non ideo contendimus, unicuiq; relinquendā eſſe conditionem, munuſque ſuum, omniaque tempora-

lia negotia deferenda, nihilque cogitandum, niſi de ſalute, dicemus ſolum, reliqua omnia ad hoc unum eſſe referenda; cogitationes, deſideria, curas, conatus noſtros Domini timore, & gloriæ ipſius amore regendos eſſe; verbo, ſalutis negotium eſſe debere centrum, ac terminum, quo alia quæcumque negotia tendere debent, Velle enim, quod unice ſaluti vacare, ſit, omnia quæ poſſidentur relinquere, ac cæteras quaſcumque curas abdicare, hoc eſt injuriam facere Providentiæ, quæ varios hominum ſtatus, variaſque conditiones conſtituit. *Idem*.

Homo hic, qui adeo ſagax videtur, & qui ſe ipſum in omni negotiorum genere adeo peritum putat, homo hic, qui eminus minimas quaslibet proſpicit difficultates, qui eas tanta prudentia prævertit, qui nullam prætermittit præcautionem, qui nihil niſi certus conſilii aggreditur, quandonam ſatis ſalutis ſuæ negotio conſuluit? .. Si vivere eſt Ethnicorum more, nimia cura ea conſectari, quæ ad victum ſunt neceſſaria, quid dicendum eſt de hoc prope infinito negotiorum, conſiliorum, conatuum, inutiliumque votorum numero, quæ mentem noſtram replent, quæ cor noſtrum obſident, quæ nos occupant, & penitus obruunt? Hæccine prudentiæ nota eſt numquam cogitare, quod futurum eſt, & in omnem erit æternitatem? *Sermo* MS.

Ineptæ excuſationes quæ afferuntur, ne ſaluti ſuæ opera de-

Inſignis olim Epiſcopus hoc utebatur argumento, ut male fidei redargueret publicum vitium, qui occupationes, & munera ſua cauſabatur, ut hodie aſſolet, eo quod Deo non ſerviret, & de ſalute ſua non cogitaret. Tibi non vacat, dicis, ſervire Deo, at vacat poetas evolvere; neque enim in eorũ operibus ullæ ſunt veneres, lepores, ac ſales, quos ipſe non colligas: *Floribus poetarum ſpiras*. Non vacat tibi tuæ ſaluti conſulere, & vacat oratores perlegere: *Fluminibus oratorum exundas*: omnia eloquentiæ lenocinia calles, omnem illius copiam poſſides. Tibi otium non ſuppetit, quo Deo reddas, quod debes, ſuppetit vero, quo legas philoſophos; omnes illius ſectas, & opiniones noſti: *Vacat, ut ſis philoſophus, & non vacat, ut ſis Chriſtianus*. Cum ſtudendum eſt ſcientiæ hominum, otium habes, cum ſalutis ſcientiæ ſtudendum eſt, negotiis es obrutus. Hoc ipſum quæro ab illis, qui nobis ſua munera, ſuaſque aſſiduas occupationes objiciunt, ut ſe ſe excuſent, quod ſalutis ſuæ negotio non conſulant, & ſciscitor, utrum hæc negotia illos prohibeant pluribus rebus, quæ nullius neceſſitatis ſunt ad vitam, operam dare, viſitationibus, inutilibus converſationibus, libris profanis, iis, quæ in dies recens accidunt, ludis, ſolatiis; verbo, utrum his rebus omnibus locum aliquem in magno curarum numero inveniant? Vacat, ut iis omnibus animum adjiciant, quæ ipſorum cupiditatem fovere poſſunt; non vacat, ut iis invigilent, quæ charitas exigit. Vacat, ut mundo famulentur; non vacat, ut ſerviant Deo. Vacat, ut oblectentur; non vacat, ut ſalutem ſuam operentur. Ubi ratio eſt, ubi bonus ſenſus, ſed ubi prudentiæ eſt? *De S. Martino Serm. pro 4. Quadrageſima Dominica*.

Pro corporis ſalute fit, quod minime fit pro ſalute animæ.

Quod pro valetudine homines faciunt, oſtendit, quam immerito adeo parum pro anima ſua operentur. Acerbiſſimas perferunt inciſiones, ut ex puſtula convaleſcant; auſteriſſimam patiuntur ſobrietatem, a negotiis omnibus ſecedunt, idque ut fragilem acquirant valetudinem, quæ non eſt diu permanſura. Quid ergo illis faciendum non eſſet, ad perfectam ſalutem, vitãq; immortalem animæ procurandam? Aliquidne a ratione magis abſonum eſt ea negligentia, qua ſalutem ſuam curant; eoque odio, quo ſe proſequi teſtantur pœnitentiam, & quidquid turbare poteſt eorum voluptates, vel cupiditati, aut fortunæ ſuæ adverſari videtur? *Ex ſpecimine Ethicorum Tomo 5*.

Nemo nos diſpenſare poteſt, quominus ſalutis noſtræ negotio vacemus.

Negotium hoc nullam admittit excuſationem; quid enim dare poteſt homo, quod animæ ſuæ pretium valeat exæquare? Itæ homines injuſti ſunt, ex quo excuſationes inquirunt ea in re, quæ nullas admittit. In ſingulis alte animo inſidere debet hoc principium, ne quid ſaluti ſuæ præferant: ſola voluntas aliquid illi præferendi noxia eſt. Nullæ ſunt temporalium rerum licet exiguarum cupiditates, quæ eſſe non poſſint obſtacula ſaluti, cum illas præcipuũ amoris noſtri objectũ efficimus, Quot mortales de victo ſuo ita ſolliciti ſunt, ut omnes eorum cogitationes circa hoc unum objectum verſentur? Cum aliquis Dei amorem non habet in corde, neceſſe eſt, creaturam aliquam ipſius Deum fieri. *Ibidem*.

Pleri que ſæcularium ita negotiis ſuis addicti ſunt, ut illis ſalutem ſuam operari non vacet. Seſe onerant negotiis, obligationibus, neceſſitatibus, quæ totum eorum animum occupant, ita ut ferme deſit illis tempus, quo de ſe ipſis cogitent, & quod negotio ſuæ ſalutis impendant. Communis vitæ hominum ratio ita diſpoſita eſt, ut prout ætate procedunt, eorum multiplicentur occupationes, eorumque neceſſitates augeantur. Adoleſcentibus ut plurimum aliquod temporis ſpatium ſupereſt, & neſciunt quanam in re illud impendant, quia illud ſaluti ſuæ tradere nolunt, & mundus nondum illos multis oneravit negotiis. Hoc in omnibus ferme vitæ civilis miniſteriis accidit .... Quo magis ſeneſcimus, eo minus vacat nobis; magis & alienis, & noſtris obruimur negotiis, plures habemus curas, ac pro muneribus noſtris obeundis arctius adſtringimur; munera hæc magis neceſſaria ſunt pro familiæ ſubſiſtentia, & ut illius nitor, & decus ſervetur. *Ibidem*.

Difficultates operandi ſalutem ſuã in mundo.

Si qui in mũdi perfruitione permanentes ſalvari volunt (quod facere nequeunt niſi chriſtianam vitam ducentes) non ſolum vita eorum non fiet magis commoda, quam vita religioſorum, qui auſteriſſimum vivendi genus profitentur; ſed fiet immo longe auſterior, difficilior, & magis incommoda. Ad eumdem tenentur finem, qui eſt creaturas non amare, ac reſiſtere torrenti concupiſcentiæ, qui eo pertrahit, & non poſſunt exercere modum maxime facilem, ac naturalẽ evitandi amorẽ hunc, qui eſt ſibimet omnino earumdẽ interdicere perfruitionem. Alii igitur adhibendi ſunt illis modi, quibus liberentur; & reliqui omnes ſunt difficiliores, & majores conatus, majoremque interiorem mortificationem requirunt. Quo magis expoſiti ſunt torrenti hujus mundi, eo magis obſiſtere debent, ne eodem rapiantur; ſi enim momento ceſſant obniti contra, ab eodem trahentur, & perfruentes rebus creatis illas amabunt, eas amantes illis adhærebunt, eiſque adhærentes illas Deo præferent. *Ibidem*.

Inſania eorum, qui alicujus rei, præter ſalutẽ operam navant.

Mundus feſtinanter, ac præpropere facit, quidquid ad ſalutem pertinet; numquam fere ſuppetit illi tempus, quo id agat. Si aliqua ſæculi dignitas ambienda eſt, ſi lis alicujus momenti peragenda, ſi opes conquirendæ, numquam deeſt tempus; tantumque impenditur temporis, quantum neceſſe eſt; nulla eſt feſtinatio, nulla impatientia. Sed cum ſaluti vacandum eſt, cum meditandæ veritates vitiis ſuis oppoſitæ, & requies capienda ad affectuum tumultus ſedandos neceſſaria, tempus amiſſum putatur, illius jactura mœrorem affert, & quantum fieri poteſt, imminuitur. *Ibidem*.

Oſcitanter fit quidquid ad ſalutẽ pertinet.

Quid diceres de homine, cui cum totius Imperii cura demandata eſſet, id faceret, quod olim vecors ille Romanorum Imperator, qui publicæ rei cura poſthabita muſcas aucupabatur? Unus tantum memoratur, cui tanta fuerit inſania; verum tamen minor eſt? Natus es, ut eodem occupareris negotio, quod occupat ab æterno Deum, quod gloria quidem illius eſt, tua vero ſalus; & nihilominus ad ineptias te ipſum dimittis, totus vacans ſexcentis nugis, quæ, quantumvis vel illuſio, vel cæcitas tua tamquam magnas exhibeat tibi, tandem pueriles ſunt nugæ. Videtne poteſt hujuſmodi agendi ratio citra indignationem, atque miſerationem? ſed poteſtne aliquis ſe noxium fateri ſine confuſione? *P. Nepvea in Chriſtianis conſiderat. tomo 2*.

Maxima quæque negotia cum ſalutis negotio collata ſunt nugæ.

Maxima quæque principum conſilia, præclariſſimæ ducum res geſtæ cum ſalutis negotio comparatæ, ubi ſanum judicium ferendum eſt, veræ ſunt nugæ, quibus præoccupatio, & conſuetudo negotiorum, magnorumque negotiorum nomen tribuit. Nihil magnum, niſi quod æternum, & infinitum eſt, reliqua prætereunt, reliqua finibus ſuis circumſcripta ſunt, ideoque, ſi cum æternitate comparantur, ſunt minus, quam nihil .... Deum amittere, quod-

nam

nam malum eſt! illum in æternum amittere quęnam deſperationis cauſa! illum pro turpi voluptate, pro vili quęſtu amittere, quę ſtultitia? Sed hanc jacturam non ſentire, quęnam ſtupiditas eſt! *Idem.*

Mortuus eſt hic vir, ajunt; dum viveret, plurima adeptus eſt; magna bona, & eximium honorem in familia reliquit. O egregium virum! ſi diutius vixiſſet, proculdubio ad majora evaſiſſet; attamen negotia ſua optime procuravit. At melius loquere; negotia hęc ſunt aliena, ſunt filiorum negotia; ſed negotium ſuum, animæ ſuæ negotium; hęc quippe vere ſunt ejus negotia; heu! per tempus hoc procurare non potuit; mors illum prævenit, neque tempus illi permiſit, ut illud procuraret. O ſtultum inſignem! De aliis cogitavit, ſui ipſius oblitus eſt; & nugis alienis unice intentus, omnino unicum, maximique momenti negotium neglexit. Huc ſpectant illa Evangelii Luc. 12. verba: *Stulte hac nocte animam tuam repetent a te, & quæ paraſti cujus erunt?* *Idem.*

Majori cum ſtudio temporalibus bonis, quã ſaluti vacamus.

Videmus quotidie, qua arte, qua ſollicitudine, quo ardore ſeſe gerant mortales, ut ad abjectos, ac temporales fines ſuos perveniant; numquam animum avertunt a fine, quo tendunt; nihil prætermittunt eorum, quæ prodeſſe poſſunt, ut illuc perveniant: incredibili vigilantia ſcrutantur, atque ſumma arte utuntur minimis etiam occaſionibus, quæ aliquid conferre valent, ut ipſi votorum ſuorum ſummam conſequantur: eorum affectio non quidem cęca, & inconſiderata, ſed perſpicax, & prudens oſtendit, aperitque illis vias, quæ maxime aptę ſunt, ut eo perveniant, eoſque docet, qua peritia æque ac vi omnia illa expedire valeant, quorum ope tuto fines ſuos conſequantur. Sed heu! filii lucis, ut loquitur Scriptura, non eamdem habent curam, ut ſupernaturalem finem, pro quo Deus illos creavit, aſſequantur. Non dubitant, quominus cœli bona majori cura, & anxietate quærenda ſint, quam peritura hujus vitæ commoda; attamen plerique ad illa acquirenda nequaquam iiſdem utuntur curis, quibus ſæculares, ut principis alicujus gratiam aucupentur, vel ut fortunam paulo commodiorem licet perfunctoriam in mundo acquirant. *La Font, ſermone pro octava poſt Pentecoſten Dominica.*

Deus ad ſalutem noſtram retulit, quidquid majus eſt in mundo.

Ad hunc finem non mundi hujus creationem ſolum, & patrium ſingularum illum conſtituentium retulit: *Omnia propter electos*; ſed adhuc inceſſanter refert, quidquid in ordine gratiæ maximum eſt, præſtantiſſimum, atque admirabile. Si in lege veteri tot Sanctos Patriarchas ſuſcitavit, id præſtitit, ut homines in viam ſalutis reverterentur, hos de ſuis voluntatibus, ipſorumque officiis erudiens; ſi Apoſtolis mentem immiſit tot laboribus univerſum terrarum orbem peragrandi, ut quocumque evangelii lumen diffunderent; ſi voluit, tot Martyrum myriades invicta conſtantia ſanguinem ſuum effundere inter teterrimos, ſæviſſimoſque cruciatus; ſi tot Principibus ſuaſit, nitidiſſimas ſæculi calcare fortunas, & humilitatem, religioſamque paupertatem voluptatum, & divitiarum copiæ anteferre; ſi tantum excitavit Doctorum numerum, qui omnes ingenii, corporiſque ſui vires exhauſerunt, ut evangelicas veritates tuerentur; ſi ſubinde homines apoſtolicos miſit, qui zelo ſuo totam Eccleſiæ faciem inſtaurant, ibique primæ pulchritudinis nitorem reſtituunt, inducentes populos ad pœnitentiam, & praxin omnium chriſtianarum virtutum, nonniſi ad hominum ſalutem retulit hos Prophetas, Apoſtolos, Martyres, Doctores, Prædicatores, omnes denique Sanctos. At mirum ne eſſe debet, ipſum ad animarum ſalutem omnes hos eximios retuliſſe viros; quandoquidem non extremum officium, quod ipſe Angelis commiſerit, ſit cura noſtri, ita ut a primo vitæ noſtræ momento ad extremum uſque exitum eidem nobis adhæreant, ut ad ſalutem adducant? Nonne opus eſt, ſalutem hanc in oculis Dei chariſſimam eſſe, acceptiſſimamque, quandoquidem nobiles illos ſpiritus eſſe coegit duces noſtros, & cœli viam nobis oſtendere? *Idem.*

Quam chara Deo ſit noſtra ſalus.

Quis credidiſſet, & quis arbitrari potuiſſet, eum, qui in magnitudinis, & gloriæ ſuæ ſtatu eſt finis noſter, & ad quem creata omnia referuntur, debere ſibi velut finem ſuum proponere ſalutem noſtram, ex qua ipſe nullam percipit utilitatem; & debere ſe ipſum ſalutis noſtræ mediatorem ſtatuere, exhauriens, quidquid eſt, & quidquid habet, magnitudinem, bona, vim, vitamque ipſam in huncuſum? O ſalus adeo parvi æſtimata, adeoque neglecta ab hominibus, aliquid magni, & ineſtimabilis es! Si enim rerum pretium æſtimandum ex illis eſt, quæ pro ipſis impenduntur; ſi quæ adeſſe debet proportio inter merita, ac pręmia, de ſalutis pretio ex pretio infinito, quod pro illa Dei filius erogavit, ipſi judicate. Ipſi judicate; hæc enim ſalus apud ipſum locum tenet mercedis pro omnibus cum vitæ ipſius humiliationibus, tum mortis cruciatibus. Tradidit Deus morti filium ſuum, quamvis in hoc omnem ſuam gloriam conſtituat, & in eodem ſibi bene ab æterno complaceat, hunc tamen tradidit, ut criminoſos homines ſalvos faceret: *Proprio filio ſuo non pepercit*, ad Rom. 8. Neque filius hic ſanguinem ſuum ob hanc cauſam effundens illum prodigere arbitratus eſt. Nonne vobis videtur animæ ſalus tantum valere, quantum vita Hominis Dei; quandoquidem hujus ſacrificium fecit, ut illam peccatoribus mereretur, & hanc voluit eſſe remedium, ut illam ab æterno vindicaret interitu. *Idem.*

Hoc proculdubio maximum vobis negotium eſt de ſalute veſtra cogitare, ac ſerio illi navare operam; nullum enim vobis eſſe poteſt verum bonum, felicitas nulla extra ſalutem. Agitur de poſſidendo, vel amittendo Deum, qui in ſe omnia bona complectitur: agitur de felicitatis, vel infelicitatis æternitate: agitur de æterno gaudio, vel de cruciatibus magnitudine quidem terribilibus, duratione autem æternis. Ullumne eſſe poteſt tanti momenti negotium? Ullumne cum hoc conferendum? Sapiens autem Eccle. 11. nonne jure dixit, licet homini plura ad vivendum ſæcula concederentur, & licet certus eſſet ſe toto hoc tempore perfruiturum ea proſperitate, quæ nullis adverſis, mœroribuſve perturbanda eſſet, ipſum tamen ſemper cogitare debere dies æternitatis, qui ubi venerint, oſtendent ipſi exterarum occupationum nihilum, & vanitatem. *Idem.*

Maximũ noſtrum negotiũ eſt ſalus noſtra.

Poſtquam mors nobis oculos aperuerit, videbimus inutiles fuiſſe curas, quibus acti fuimus, ut temporalium negotiorum noſtrorum exitum felicem perquireremus: hæc omnia aranearum laboribus ſimillima putabimus, quæ ſemel exhauriunt ſubtilia ducturæ fila, quæ muſcis tantum capiendis inſerviunt: *Sicut aranea meditabuntur.* Pſalm. 89. De his judicabimus quemadmodum Deus, & Sancti nunc judicant, ac videbimus inutilitatem, atque ſtultitiam omnium curarum, quæ nos prohibuerunt, quominus de ſalute noſtra eſſemus ſollicit: *Cogitationes eorum cogitationes inutiles: non eſt judicium in greſſibus eorum.* Iſai. 59. Fruſtra Dei filius ait, nihil nobis profuturum mundi totius lucrum feciſſe, ſi animæ detrimentum paſſi fuerimus, niſi noſmet ſalvos fecerimus; alias quaslibet jacturas bonorum, exiſtimationis, officiorum, honorum, earumque rerum, quas prę cęteris amamus, nihil eſſe, ubi cum ſalutis jactura comparentur; eas nihil nobis auferre niſi bona, quę more brevi raptura eſt, quoniam ex hoc mundo egredientes nihil nobiſcum poſſumus aſportare. Si lite uberem amiſiſtis agrum, alium acquirere poteſtis: ſi ingentem auri vim, hanc iterum lucrari vobis dabitur; ſi valetudini veſtræ inordinato vivendi genere offeciſtis, eam pharmacorum ope, & uſu reparare fortaſſe licebit; ſed ſalutis jactura reparari non poteſt: *Quam dabit homo commutationem pro anima ſua?* Matth. 16. Si ſemel animæ noſtræ defuerimus, actum eſt in æternum. *Idem.*

Poſt mortem cognoſcemus omnes noſtras curas inutiles fuiſſe, nobiſq; ſalutis unice fuiſſe conſulendum.

Tanta, inquient reprobi, fuit cœcitas noſtra, ut pro terrena fortuna, pro modico bono, pro vana, & fallaci oblectatione ſalutem noſtram neglexerimus: *Tranſierunt omnia illa tamquam umbra: quid nobis profuit ſuperbia: aut divitiarum jactantia, quid contulit nobis?* Sap. 5. Omnes iſtæ divitiæ, honores, voluptates evanuerunt velut umbra; neque aliquid ſupereſt, niſi triſtis memoria, ſomniorum ſimilis

recor-

racordationi. Itane pro rebus adeo fragilibus anima, & ſalus erant amittendæ? Itane in diſcrimen adducenda atat beata æternitas pro bonis, quorum duratio quidem adeo brevis eſt, fruitio autem tot amaritudinibus miſta? Itane pro adeo eſiguis bonis amittenda etat ſalus, præterquam nihil eſt niſi miſeria? Nonne potius abrenunciandum erat loeris omnibus, & bonis, quam ſalutem periclitari, vel amittere? Ullumne lucrum, aut bonum eſt, quod tantam reparare valeat ruinam, vel quod cum ſalute poſſit comparari? Horum igitur miſerorum exemplum nos alienis ſumptibus ſapientes efficiat; nunc eos conſpiamus ſenſos, quos illi tunc, ſed fruſtra de ſalutia momanro fovebunt. Hanc igitur hodie ſpectemus, tamqoam maximi momenti negotium, vel unicom alicujus momenti, quod nobis eſſe poſſit negotium; huic præcipoam, totamque curam noſtram impendamus. Hoc proprie noſtrum eſt negotium: cætera ſunt ad tempus, & annos aliquot, hoc in omnem æternitatem. *Idem*.

Alia negotia ita curanda ut noſtri non obliviſcamur.

Neque poſtulo, ut omnem temporalium negotiorum curam, familiæ veſtræ regimen, munerum veſtrorum exercitationem, veſtræque negotiationis cogitationem abjiciatis: hujuſmodi occupationes, uti oportet, acceptæ cum ſalutis cura ſimul eſſe poſſunt. Et hæc media ſæpe ſunt, quæ nobis Providentia propoſuit, ut ad hunc finem perveniremus. Hoc poſtulo, ne rebus hiſce vacantes in illis præcipuum veluti negotium veſtrum conſtituatis; ne nimia ſollicitudine illis adhæreatis, ne illa tamquam finem veſtrum putetis, ſed hæc omnia ſedulo ad Deum, ſalutemque veſtram referatis. Vobis dico, quod S. Bernardus Eugenio Papę in libro de conſideratione, quem huic Pontifici inſcripſit. Scio gradus, quem in Eccleſia obtines, magnitudinem infinito te obruere numero negotiorum, & occupationum, quæ facere nequeunt, quo minus plurimum diſſipent mentem tuam, animumque partiantur. Sed in numero negotiorum tuorum tuam ſalutem accenſe, & Eccleſiæ totius curam gerens tui ipſius non obliviſcere. *Idem*.

Conſilium capiendum ſerio in poſterum cogitandi de ſalute ſua.

Quandoquidem tantum amiſimus temporis, & hactenus tanti momenti negotium turpiter adeo contempſimus, conſilium hodierna die capiamus ſerio eidem operam navandi, & optimo temporis, quod nobis reliquum eſt, uſu reparandi pravum uſum ejuſdem, quem fecimus; ſpectandi ſalutem noſtram tamquam unicum illud negotium, quod nobis gerendum ſit; hoc procurandi eodem ardore, quo ſæculares ea conſueverunt, quæ ſibi ſunt antiquiſſima, nihil eorum negligendi, quæ aliquid conferre poſſunt, ut negotium hoc nobis fluat e ſententia, ac noſmet pręteritę inertię conſideratione excitandi ad reliquum vię, quod in cœlum ſupereſt, majori pernicitate percurrendum, quemadmodum ſolent viatores, qui nimis in itinere immorati ſunt. *Idem*.

Ideo vero melius adhuc liquet modica attentio, quæ hoc in negotio adhibemr, & negligentia, qua illud excipimus, quod ſi quibuſdam in occaſionibus conſilium hac de re petimus, videmur decipi velle. In rebus reliquis peritiſſimos, conſultiſſimoſque in arte viros conſulimus, ſed cum de ſalute agitur, obvium quemlibet directorem eligimus; præſertim vero ſi indulgentiæ fama illum commendet. Quoties etiam ſciſcitamur, utrum aliquid liceat, an ſecus, hac mente, ut illi, quos conſulimus, id ſentiant, quod maxime cupimus? Non petimus conſilium, ut expeditiora, ac tutiora ad ſalutem adminicula inveniamus, ſed ut incertiſſima eligamus, ut amplectamur ea, quæ periculoſa eſſe cognoſcuntur, dummodo a maxime eſſentialibus Chriſtianiſmi officiis abnormia non ſint. *Idem*.

Quid faciunt, qui vere ſalvari cupiunt.

Qui verum habent ſalutem ſuam operandi deſiderium, nullum ingrediuntur ſtatum, nullum amplectuntur munus, nulli vacant occupationi, niſi ea ad ſalutem ſuam referatur, quæ ſumma ſemper eſt conſiliorum omnium. Hoc ante cætera ſemper conſulunt, antequam de re quapiam deliberent; hoc illos vel ad agendum impellit, vel deterret; atque inter diverſas vias, quæ ſeſe ipſi offerunt, non hærent eligentes eam, quæ ad hunc finem expeditiſſima videtur, atque tutiſſima. Vulgatius argumentum precum, quas fundunt Deo, eſt, ut ſibi liqueat, quod vitæ genus ſibi deſtinaverit in æterna pręſcientia, ut ad beatitudinem perveniant; quod ubi ſemel cognoverint, nihil intentatum relinquunt, & inauſum, nullum non ſuperant, proſternuntque obicem, ut illud amplectantur. Quantumvis aſpera ſit via, ad quam a Deo vocantur, licet ſentibus, ſpiniſque eſſet obſita, nonniſi illecebras, atque delicias habere videtur illis; & ſi in cœlum perducit, ipſi hanc incredibili ardore amplectuntur. *Idem*.

Salutis negotium differendum non eſt.

Alia vitæ negotia ſæpe ſunt differenda, etenim cum alia aliis adverſentur, omnia ſimul tranſigi nequeunt; ſed voluit Deus, ſalutis noſtræ negotium nulli munerum noſtrorum eſſe impedimento, nec ulla ratione illud differre teneremur. Hoc e contra alias quaſcumque occupationes ſanctificat, & quidquid hac mente non ſanctificatur, inutile eſt, ſi fortaſſe neque injuſtum eſt, neque noxium. *Ex ſermonibus chriſtianis*.

Vin metum, quem ipſe concipis de ſalute tua, æquum, & utilem eſſe? imitetur timorem eorum, qui naufragium reformidant. Hoc in timore omnia projiciuntur, ut ſaluti ſuæ conſulatur; & quidquid precioſiſſimum eſt in pelagus jacitur. Et quia nil tanti ſit, quanti vita, libenter omnia relinquuntur, ut illa ſervetur; ſalus ipſa unum illud eſt, quod reſpicitur. Eheu! cum eſtis in mundo, eſtis in procelloſo mari; in ſingula momenta ſcopuli occurrunt. Si rationabilis, & prudens es; ſalutis tuæ ratio unicum illud negotium eſt, quod te debet occupare, omnia tibi ſunt abjicienda, quæ illam prohibere poſſunt; navis hęc exoneranda eſt, cor eſt exonerandum. Bonum hoc tibi acceptum eſt, ſed male partum eſt. Pondus eſt; quod tibi cauſa erit naufragii, projiciendum eſt. Forma illa te allicit; ſed cum amor illius noxius ſit, pondus eſt periculoſum, quod certiſſime te in interitum trahet, ideoque relinquendum eſt: *Pereat mundi lucrum, ne fiat animæ damnum*, S. Auguſtinus ait. Pereant reliqua, honores, dignitates, opes, dummodo in hoc interitu, & univerſali naufragio id ſalvemus, quod præcipuum, & unicum eſt, & quod ſalvare intereſt noſtra, animam videlicet noſtram. *P. Maſſon ſermone 6. Adventus*.

Felix ne, an infelix in hac vita fuerit, parum intereſt.

Homo iſte brevi magnas collegit opes; omnia illi fluxerunt e ſententia, bona affluenter in domum ejus ingreſſa ſunt; honores, agri, exiſtimatio, honores, omnia confluxiſſe videntur, ut illum inter homines ſæculi beatiſſimum facerent. Dives fuit, potens, ſcitus, prudens. Maxima ille quidem obiit negotia, non abnuo; ſed ſalutis ſuæ negotium non procuravit, ideoque in inferno ęternum torquetur. Illi vero e contra, qui natus fuiſſe videtur calamitatum ludibrium futurus, altus, & nutritus in amaritudine, ne unus quidem tranquillus, ſerenuſque affulſit dies; nihil illi ceſſit e ſententia, negotia, conatus, conſilia, omnia perſſum abiere. Vitam duxit triſtem, obſcuramque, multis laboribus, pluribuſque mœroribus confectam. Improba ejus fortuna nullum ipſi conciliavit amicum, & poſtquam bona illius in deterius lapſa ſunt, omnes eum contempſerunt. Nil in terris calamitoſius fingi poteſt; verum eſt; ſed homo hic operatus eſt ſalutem ſuam; omnia illius mala eumdem cum vita finem habuere; ſanctus eſt, æternumque beatus. Eccleſiaſticus ille meritis, vel favoribus nituit; plurimos habuit amicos, ampliſſimas aſſecutus eſt dignitates, ad infulas evectus eſt. Magna ſervorum cohors, magni honores, ſumma magnificentia: quæ vita hac beatior, atque optatior? Mors ſerenos ejuſdem turbavit dies. Prodeundum fuit illi coram ſupremo judice; ratio ei reddenda fuit villicationis ſuæ, & poſtquam in vita felix extitit, poſt mortem in æternum interiit. Quæ conſolatio, quæ felicitas e contra religioſo huic viro, cordato Sacerdoti, qui in tenebris, & humilitatis caligine vixit. In id intentus, ut ad unguem omnibus ſui ſtatus officiis perfungeretur, cum laude omnia miniſterii ſui obiit munera. Pauper, humilis, mortificatus, in mundo non magnas quidem fortunas habuit, ſed ſanctus eſt. Quæ dignitas con-

conferri poteſt cum hac in altera vita fortuna? Quæ ſors ejus ſorte præſtantior? *Idem.*

Pericula quæ ſunt in mundo pro ſalute.

Omnia in mundo pericula ſalutis eſſe dicere poſſumus. In hoſtico vivimus, viæ inſidiis plenæ ſunt, aer, qui reſpiratur, parum ſanus; omnia laqueis referta ſunt, objecta tentant, exempla trahunt; ipſa naturæ noſtræ affectio in malum prona reliquis ſimul periculis par eſt. Mundus hic eſt procelloſum mare, indeſinenter cupiditatibus agitatum, ſcopuliſque repletum; ii, qui videntur, non ſemper ſunt deteriores; malacia æque metuenda eſt, ac procella. Nulli fidendum eſt, ac ſibimet jugiter cavendum. Naufragium fit, tum quod non ſatis altum eſt pelagus, tum quod nimis prope raditur littus. Quantumvis parum cœli proſpectus amittatur, erratur, & plurimi in ipſo portus oſtio naufragium faciunt. Bona fortuna ebrios facit, mala opprimit; utraque maximis periculis ſalutem objiciunt. Non deſunt mala, quibus bonorum patientia ſuperata cedit; pauca etiam ſunt proſpera, quæ modum non excedunt; hæc nos excæcant, extra nos rapiunt, in errorem inducunt. Proſperitas hominem inflat ſuperbia, mollit voluptate, aggravat inertia .... Miraculo opus eſt ad evitandum virus, quod univerſaliter adeo effuſum eſt, & adeo bene præparatum. Quodcumque periculum eſt, quodcumque tentatio eſt in proſperis; objecta, quæ majoribus pollent illecebris, ſeſe offerunt catervatim; contagio communis eſt, laquei ſub pedibus. Honor, magiſtratus, dignitas numquam attollunt, quin nos furentibus ventis objiciant; vita deliciis affluens præcipitiis plena eſt; ipſi etiam duces ſunt metuendi; omnia fallunt, omnia ſaluti ſunt periculoſa. Qua igitur vigilantia, qua cura opus eſt, ut in hoc mundo ſaluti conſulatur, & hæc in tuto conſtituatur? *Idem.*

Mundus eſt regio, ubi omnia ſaluti ſunt periculoſa, & ubi ſecuritas, in qua vivitur, maximum eſt omnium periculorum. Paucæ in mundo converſationes ſunt, quæ vel antidotis, vel remediis non egeant, pauci ſermones, qui vel pudorem, vel charitatem non lædant. Obtrectatio ita belle ſibi locum invenit, ut ubique etiam in maxime familiaribus colloquiis aditum ſibi aperiat; ſine hoc ſale omnia nullius ſaporis ſunt, & languent. Poſtquam plurimorum nomini labes offuſa fuit, quænam fit reparatio? quæ pœnitentia? Ætas effœta, moleſtus aliquis caſus, infortunium a voluptariis cœtibus aliquem removebit; at hic ullisne angitur curis vulneribus, quæ intulit, medicinam allaturus, vel reparaturus damnum, quod plurimis peperit? Hoc ipſum quam palam probat exiguum electorum numerum in mundo? Hi voluptatum adeo hilares conventus, hi cœtus adeo magnifici, hæ ludorum, amorumque academiæ, hæc ſplendida, & delicata convivia, ſuntne innocentiæ perfugium, & contra vim cupiditatum aſylum? Attamen ibi homines tranquilli ſunt; ibi regnat gaudium & lætitia; verum numquid merito addere poſſumus, & bonam conſcientiam ibi regnare? Cum hæc omnia ſerio, & per otium conſiderantur, omne periculum patet, ac perterremur, ſed ubi videmus omnium ætatum, omniumque conditionum mortales eo alacriter, & catervatim confluere, quid cogitari poteſt de multitudine, quæ in interitu ſuo gaudium conſtituit, & quæ de ſalute ſua eſt adeo parum ſollicita? *Idem.*

Si ſalvamur parũ intereſt, qui in mundo fuerimus, fruerimus, vel perpeſſi ſimus.

Si ſalvamur, perfunctoriæ omnes mundi calamitates, genus obſcurum, turpis conditio, egeſtas, morbus, contemptus, nihil poterit ullo modo ſupremũ bonum imminuere; ſin damnamur, omnis ſimul mundi felicitas, dignitas, potentia, honor, opulentia, voluptas, nihil ſummam infelicitatem avertere poterit. Quid vobis videtur? Numquid quam maxime refert beatam procurare æternitatem? In cõmunibus negotiis aliqua ſemper reliqua ſpes eſt. In mundo calamitoſus ſum, ſpero me in altera vita beatum futurum. In negotio ſalutis nulla reditus ſpes adeſt, & quicumque damnatur, in æternum damnatur. Intelligiturne, quanti momenti ſit hoc negotium? *P. Croiſet in ſpirit. conſid.*

Quæ nos illecebra excæcat; quodnam veneficium nos faſcinat? Quacumque in alia re rationabiles ſumus, atque ſapientes, & in hac una, ubi ſapientes eſſe intereſt, obſtupeſcimus, & rationis ſenſu caremus. Quid enim prodeſt mortalium doctiſſimo, potentiſſimo terrarum dominatori, nituiſſe, excelluiſſe, viciſſe, egiſſe triũphos, ſi damnatur? Hominum plerique currunt, progrediuntur, quin ſpectent finem, quo tendendum eſt. Dummodo ſciant multiplicare nugas, quibus diſtrahuntur, ac illecebras, quibus agnoſcere prohibentur præceps illud extremum, quo via illos adducit, contẽti ſunt. Hoccine eſt eſſe ſapientes? Sæcularium negotiorum impedimentũ, familiæ cura, magiſtratus officia, ſolatia, ipſæ voluptates nos avocant, neque ſinunt per otium de ſalute noſtra cogitare. Si quæ adhuc ſupereſt religionis ſpecies, rectique ſenſus ratio, ex quo aliquid prohibet, nos ſaluti noſtræ proſpicere, numquid illa nobis cura, voluptas, officium, negotium habenda ſunt? Nulla conditio eſt, ſtatus nullus, qui relinquendus non eſſet, ſi cum ſalutis cura ſimul eſſe non poſſet. Ad naufragium evitandum omnia projiciuntur in mare. Beata æternitas aliquorum dierum vita poteſt comparari. Attamen certum eſt, nullum eſſe ſtatum, qui nos in cælum non valeat adducere, cum Deo auctore ſuſcipitur. Sancti ad ſanctitatem acquirendam uſi ſunt iis iiſdem occupationibus, quas reprobi in uſum adeo pravũ verterunt. Cupiditates noſtræ, non ſtatus noſter nobis ſunt impedimẽto. *Id.*

Salutis negotio parum attendimus.

Bona fide, ſalutis noſtræ negotio plurimumne occupamur? Cum autem adeo parum illi vacemus, quo jure ſperamus illud nobis e ſententia ceſſurum; nos, qui putaremus hominis alicujus negotio peſſum iturũ, niſi illis majorem, quam nos, æternitati navaret operam? Deus nobis totam conceſſerat vitam ſaluti unice impendendam, & judicaverat non brevius temporis ſpatium requiri, ut eamdem operaremur; nobis autem aliter judicare placet; & ſperamus, nos ſalvos fore, quamvis ægre aliquot ſolum vitæ noſtræ menſes integros inveniamus huic uni negotio impenſos. Ita infinitam beatitudinem in diſcrimen adducimus, atque tranquille noſmet æternæ objicimus infelicitati, quæ alias quaslibet infelicitates continet, & excedit! Scimus tempus eſſe breve, inſtare mortem; quodlibet momentum eſſe poſſe extremum, & ſi hoc extremum eſſet, interitum noſtrum inevitabilẽ fore. Qui hoc cogitantes fremunt, impoſterum in hoc negotio erunt oſcitantes? Millies animo terribiles haſce cogitationes revolvimus; jam ad extremum ſtadii noſtri ſpatii pervenimus; at ſalutis noſtræ negotium plurimumne proceſſit? *Idem.*

Non ſine difficultate operari poſſumus, ſed illa ſuperanda eſt.

Salus ſuas habet difficultates, quod autem negotium non habet ſuas? Numquid ſine labore in re militari ad primos gradus aditus patet; numquid ſine curis in mercatura tranſigenda opes quæruntur, numquid ſine difficultate quolibet in ſtatu procedere licet? ... Quiſnam non ſentit eas difficultates, quæ in ſuo ſtatu, ac munere inveniuntur? Quot vigiliæ, quot ſudores, quot curæ? Numquid labor plurimos deterret? Ni velit inſipiens haberi, quis otiari vult excuſatus, non ſine labore negotia tranſigi poſſe? Quo in loco habentur, qui in mundo hoc ineunt conſilium? Unum ergo ſalutis erit negotium, in quo liceat ratione carere, & a recto ſenſu abhorrere, quin male audias? Attamen quamvis cætera tibi e ſententia fluxiſſent, niſi ſalutem operatus tuam, fruſtra te ſapientem jactitas; næ inſipiens es. Licet difficultates, quæ in ſalute procuranda tibi occurrunt, longe graviores eſſent, quam perhibentur, deliberandumne eſſet, utrum eſſent ſuperandæ? At verum non eſt, difficultates tales eſſe, quales feruntur. *Idem.*

Salutis negotium eſt difficile, nihil prætermittendum ut e voto cedat.

Salus difficile negotium eſt; cur diſſimulandum, quandoquidem Salvator hoc palam docet in Evangelio? Hac in re nihil ipſe nos celat. Vinea eſt ſumma cura excolenda, ſi fructum inde percipere volumus; ager eſt tanto labore exercendus, ut otiari, vel reſpicere retro non liceat: abditus eſt theſaurus, qui nonniſi humo alte defoſſa inveniri poteſt: negotium eſt, ubi nulla prætermittenda cura eſt, ut talenta in quæſtu ponantur: pretioſa eſt margarita quorumcumque bonorum pretio redimenda, niſi habetur; & ſi ſemel acquiſita amiſſa fuerit ſumma ſollicitudine inquirenda eſt, ita ut omnia ſuſque deque vertenda ſint, donec reperiatur. Hæc ardua, & arcta via eſt, per quam pauci ingrediuntur. Hæc porta anguſta, per quam introire difficile eſt. Poteratne Salvator magis ob oculos ponere hanc

veri-

veritatem, quam his omnibus utens parabolis, atque
comparationibus? Salus ergo difficile negotium eſt.
Et profecto quot obices adverſantur, quot hoſtes ob-
ſiſtunt? Obiceſa concupiſcentia, quæ domanda eſt,
a violentis affectibus, qui ſunt moderandi, a ſenſibus
inordinatis, qui mortificandi ſunt, ab inveteratis ha-
bitibus, qui ſunt convellendi, ab objectis æque ju-
cundis, atque funeſtis, quæ ſunt fugienda, ab occa-
ſionibus periculoſis, quæ ſunt evitandę, a nexibus,
qui ſunt infringendi. Qua conſtantia, qua vi ad id o-
pus non eſt? ſed qua fortitudine opus, ut oppugnentur
hoſtes, qui ſaluti noſtræ adverſantur? Caro, dome-
ſticus hoſtis, eo metuendus magis, quo timetur mi-
nus. Mundus, qui placitis ſuis nos ſeducit, qui ſuis
promiſſionibus allicit, qui ſuis pertrahit exemplis.
Dęmon potens inimicus, & verſutus, vigilans &
crudelis, qui negotium ſuum putat cladem noſtram,
dum interim noſtrum non putamus negotium no-
ſtram ſalutem. Ut igitur ſalvemur, fortitudine eſt
opus, & fidelitate. *P. Nepven tom. 2. chriſt. conſider.*

Cur ſalutis negotium proprie ſit negotium noſtrum.

Salutis negotium proprie negotium noſtrum eſt,
etenim omne lucrum nobis cedit. In aliis negotiis lu-
crum nequaquam illius tantum eſt, qui operatur. Agri-
cola ſerit, & metit, ſed plerumq; non ſibi. Patet ſe ipſum
bona colligendo torquet, ſed ut filios locupletes faciat,
& ſæpe ut faciat ingratus. Judex charo emit pretio ma-
giſtratum, videlicet neceſſitatem ſemet ipſum populi vi-
ctimam efficiendi. Quid inde percipit? Inanem hono-
rem. Qui ſerit, Salvator inquit Jo. 4. non ſemper & me-
tit: *Alius eſt, qui ſeminat, & alius, qui metit.* Sed in ſalu-
tis negotio, qui operatur, hic unus omne percipit quę-
ſtum, quem cum nullo partitur: *Quæ ſeminaverit homo,
hæc & metet*, S. Paul. ad Gal. 6. ait. Si oras, ſi jejunas, ſi e-
rugas eleemoſynam, ſi ſenſus tuos mortificas, ſi carnem
tuam crucifigis, lucrum totum tuum erit, ſed lucrum
magnum; in hac enim vita centuplum ipſum exce-
det, in altera vero erit infinitum. *Idem tomo 1.*

Noſtrum unum negotium eſt, jactura enim tota erit noſtra.

Salus noſtrum negotium eſt; ſi enim male ceſſerit,
jactura tota nobis cedet. In negotiis, ubi periculum n-
tilitas mixta eſt, ſocietates fiunt, cautiones quęrun-
tur; & dummodo minus ſubeamus diſcrimen, mi-
nus referre lucri n optamus; volumusq; cum aliis lu-
crum partiri, dummodo ipſi nobiſcum detrimenta
partiantur. Sed cum agitur de ſalute nulla ſocietas eſt,
cautio nulla. Solis periculum adeundum eſt; nemine ſpe-
ctum, & omne detrimentum ad nos perſonaliter ſpe-
ctat; ſinguli pro te ſua adlaborant. Hic vir bonus, cui
tantum zeli eſt pro ſalute tua, qui tantum exhauſit cu-
rarum, qui hoc ſuum negotium eſſe putavit, lucrę
quidem partem accipiet, ſi proſpere ceſſerit, ſin au-
tem male, exors erit omnis jacturæ. Quod immo e-
rit cauſa meritus, & damnationis tuę, cauſa erit
illius meriti, & quæſtus. *Idem.*

Salutis noſtræ negotium, negotium fuit filii Dei, qui ideo factus eſt homo.

Cum miſit Deum Filium ſuum in mundum, unum
illi mandavit, & hoc unum fuit ſalutis noſtræ nego-
tium, perinde ac magnitudini illius maxime par, ſuæ
gloriæ accommodatius. Quamquam in tanta exerci-
tiorum varietate homines diſtineat, vult tamen hanc
unam omnium eſſe in terris occupationem, & non a-
liud nobis in tempore vult eſſe negotium, niſi æterni-
tatis. Illuc omnes curas noſtras debemus extendere,
atque in munerum noſtrorum diverſitate, cum non a-
liud nobis ſit finis præter hunc, non aliud etiam nego-
tium habebimus; ac ſolum vitæ noſtræ opus erit illud
ipſum, quod totam Dei meruit occupare ſapientiam, ſeu
in æternitate, ut hoc conſilium conciperet, ſeu in tem-
pore, ut illud opere adimpleri juberet. Attamen aliis qui-
buſcumque rebus intenti de hoc fere numquam cogi-
tamus, & tantum abeſt, quod eſ ea unicum negotium
noſtrum faciamus, ut ne negotium quidem hæc nobis
faceſſat. Tempus nanciſcimur iis rebus impendendum,
quæ ad nos minime ſpectant; nec ſuppetit nobis n-
tium pro illa, quæ inevitabilis eſt neceſſitatis, ac ę-
terni momenti. Semper in motu verſamur, quin
umquam proferamus pedem verſus beatum hunc ter-
minum, & numquam fere vacantes unicæ rei,
quæ omnes occupationes noſtras expetit inutilium
curarum infinita farragine animos noſtros obrui-
mus, *Ex ſermona hujus argumenti in collectiona
Orationum Academia Gallica oblatum anno 1675.*

Cur ſalutis negotium ſit magnum, & unicumque negotium noſtrum.

Totus mundus negotiis obrutus eſt, & neminem
ferme videmus ſalutis ſuæ intentum negotio. Omnes
domos ingredimini, negotia ibi inveniteris; homines
omnes interrogate, negotiis intentos reperietis, & ſi
familiariter cum illis ſermonem miſcebitis, ſæpe de
negotiis tantum ſuis verba facient, quin ſalutis, atque
æternitatis negotiis umquam in verba, vel etiam in co-
gitationem ipſorum incidat. Ad hęc lis, magiſtratus, fa-
miliæ cura, exercitus imperium, reipublicæ adminiſtra-
tio nonne totidem ſunt variæ occupationes magna ne-
gotia appellandæ? Omnes iſtæ conſiderationes non
prohibent, quominus juxta evangelii oraculum aſſe-
ram, nullum in mundum præterquam ſalutis eſſe nego-
tium; ſeu quod cætera cum hoc comparata magna
non ſunt, ſeu quod ad hoc relata tamquam ad præci-
puum finem non afferunt curas diverſas, & quod o-
mnia ſimul unam occupationem efficiunt. *Idem.*

Quanti ſteterit filio Dei noſtra ſalus.

Dei filius omnia pertulit, omnia ſuſtinuit ob hunc
finem, ut nobis fortitudinem immitteret omnes vin-
cendi difficultates, quæ occurrerent, omneſque obi-
ces ſuperandi. Quis intelligere poteſt æternæ ſalutis
pretium, inquit chriſtianæ eloquentiæ Pater, quo-
niam hæc infinita ſapientia, quæ cujuſcumque rei me-
ritum perfecte cognoſcit, nihil ad hoc prætermiſit, ne-
que renuit requiem, honorem, vitamque ſuam ſacrifi-
care. Attamen nos illam negligimus, quamquam nego-
tium ſit noſtrum; & non ſolum non ſperamus illam
conſecuturos ſub adeo gravibus conditionibus, qui-
bus hæc divina perſona, cujus nihili intererat, niſi
quod intererat noſtra; verum etiam detrectamus illi
aliquam impēdere conſiderationem, quaſi metueremus,
ne noſtram perturbaremus tranquillitatem immorta-
lem requiem nobiſmet procuraturi; & quaſi magnum
hoc opus, quod Dei filium exercuit, quoad in hac vita
permanſit, dignum non eſſet, quod vitæ noſtræ mo-
mentum occuparet. *Idem.*

Mundana prudentia hac in re cæca eſt, quamvis in aliis ſit perſpicax.

Prudentia mundi quam cæca es in propriis lumini-
bus tuis, & veris tuis utilitatibus ſenſu carens! Uſque-
quo proprium tuum bonum, tuæque ſalutis negotium,
quod unicum negotium eſt, quod ardenter amplecti de-
bes, contemnes? Uſquequo adverſaberis juſtitiæ Dei,
quæ eſt certiſſima vitæ norma? Si adeo ſapientia con-
ſilia præbes tua conſulentibus oracula circa præſentia,
numquam ſalutaria præbebis monita circa futura, quæ
adeo digna ſunt conſiliis tuis? Si adeo aptas rationes
excogitas, quibus ad optatos exitus negotia producas,
numquid unica relinquenda tibi erit via, quæ ad ex-
tremum tuum finem adducit? Si adeo ſcitas fers ſen-
tentias de rebus humanis, ac perituris, ſemperne eris
injuſtus in judiciis, quæ de æternis, diviniſque rebus
profers? Ingentes curas exiguas auferunt, cumque nos
magni momenti urget negotium, ægre minoribus o-
peram damus. Æquum eſt, S. Eucherius inquit, quod,
quæ potiora ſunt, primum in cogitationibus noſtris lo-
cum teneant; noſtræ ſalutis negotium cæteris quibuſ-
cumque prævalere debet, ac cogitationes noſtras prorſ-
ſus occupare, cum non præcipuum tantummodo ſit,
verum etiam unicum. *Idem.*

Salus noſtra nobis chara eſſe debet, & una cupiditas prohibere poteſt ne illam cæteris bonis præferamus.

Homini charius nihil eſt vita ſua, non enim renuit
quandocumq; rerum jacturam ſubire, dummodo eam
ſalvam faciat. Quid ergo illi faciendum non eſſet ſal-
vaturo animam ſuam, & perfruituro æterna hac, &
immortali vita, quæ toto cœlo pluris, quam vita cor-
poris facienda eſt? Scio in diſcrimen adduci, at-
que negligi quotidie ſalutem, eamq; bonis hujus mun-
di poſthaberi. Sed cupiditatis tempus e tempore con-
ſcientiæ diſtingue. Cum cupiditas prævalet, tunc
ſalutis æſtimatio ceſſat, & evaneſcit; quippe denſa eſt
nebula, quæ cœlum nobis abſcondit, ac celat ęterni-
tatem; ſed ubi conſcientia nubem hanc perfodit,
& diſſipat, tunc mundus viciſſim evaneſcit, & ęter-
nitas ſeſe ea in luce nobis offert, quæ oſtendit eam
reliquis rebus eſſe pręferendam; tunc nihil eſt, quod
propter illam amittere nolimus. Opes, honores, vo-
luptates, amici, conſanguinei, omnia huic magno,
& incomparabili negotio cedunt. Hoc ipſum acci-
dit quod mercatori: donec mercaturę vacat, atque
in terra ultro citroque negotiari ſatagit, in arcibus tan-

tum

tum conquirendis intentus eſt; diceres vitam ejus cum lucro colliſam nihili fieri; laboribus ſe exercet, ſudat, & alget, valetudinem, vitamque ſuam in diſcrimen adducit, ut navim jam jam vela daturam mercibus repleat. Verum in mari vehementi agitur procella, quæ inevitabile ipſi portendit naufragium, niſi navim exoneret? Tunc reſtatur vitam ſuam ſibi reliquis rebus eſſe pretioſiorem; quoniam ut illi conſulat, merces ſuas projicit in mare. Ita judicandum eſt de illo, cui aliquid Chriſtianiſmi, & religionis eſt reliquum. *Auctor Anonymus.*

Inefficax, quam habent homines ſeſe ſalvandi voluntas.

Salvos fieri volumus; ſed minus principaliter volumus; ſi enim rite voſmet excutere vultis, invenietis primam, præcipuamque voluntatem veſtram non eſſe, voſmet ſalvos faciendi. Primum illud, quod vultis, & ante cætera vultis, eſt vobis in mundo fortunam ſtatuere, ad ſublimiorem locum contendere; volũtas vero vos in hoc ſtatu ſalvandi, poſterior eſt, voluntas eſt dependens, & ſubordinata; ideoque non agit, niſi quatenus prima, ac præcipua, quæ in vobis dominatur voluntas, id vobis permittit. Salvari volumus, ſed abſtracta, & confuſa voluntate hoc volumus; volumus voluntate frigida, & inefficaci; volumus indirecte; volumus in intentione, non facto, theoretice, non practice volumus. Quod efficit in vobis hæc voluntas, quam vobis ineſſe dicitis voſmet ſalvandi? Permixta, & confuſa eſt ſexcentis aliis voluptatibus, quæ prohibent, ne ſentiatur, & illam ſuffocant. Deſiderium progrediendi, honorem aliquem conſequendi, locupletandi, hæ ſenſibiles, diſtinctæque ſunt voluntates .... Nulla umquam voluntas magis ſterilis fuit illa, qua voſmet ſalvare vultis; quid enim parit? Regitne mentem veſtram? Movetne cor veſtrum. Influit in cogitationes, & actiones veſtras? Nil horum: ſalvari vultis, & ea renuitis media, quæ ad id ſunt neceſſaria. Quælibet voluntas finis, ſi vera, ſinceraque eſt, continet mediorum voluntatem, quæ igitur voluntas finis hęc veſtra eſt, quæ media ad illum excludit? Hoc vultis, ſed ſecundo loco; hoc vultis, ſed primoribus labiis; hoc vultis, ſed nihil operamini conſequturi bonum, quod vultis. *Liber, cui titulus;* Le bon gout de l'Eloquence Chrètienne.

Summa ſecundæ Epiſtolæ S. Eucherii ad Valerianum de ſalutis cura.

Ea, quę prima, & pręcipua ſunt, primum teneant, opus eſt, locum in animo noſtro, primumque ſint curarum noſtrarum objectum, & ſalus noſtra, quæ magnum, ac ſummum negotium noſtrum eſt, ſuprema ſit omnium ſollicitudinum noſtrarum cauſa. Salus noſtra nos occupet, neceſſe eſt, non ſolum tamquam primum, ſed etiam tamquam unum illud, quod occupare nos debet. Tanto ſtudio hanc cæteris quibuſcumq; rebus pręferre debemus, ut hęc omnia ſuperet, eiſq; anteferre mereatur. Attentio noſtra ſumma eſſe debet erga Deum, ſumma erga animam noſtram. Sed hæc duplex animæ noſtrę applicatio erga hæc duo objecta hujus naturæ eſſe debet, ut cum utraque princeps, & neceſſaria ſit, altera ſeparari nequeat ab altera. Quid prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animę vero ſuæ detrimentum patiatur? Nulla igitur utilitatis ratio umquam ſubſiſtere poteſt, cum de animæ agatur detrimento. Omnes mundi quæſtus, lucra omnia minus ſunt, quam nihilum, cum aliquod damnum perfertur, quod ad ſalutem referatur. Quomodo enim recipi poteſt fructus, aut lucrum ex re qualibet, cum anima eo frui minime poſſit? ... Si bona, quę nobis proponuntur, apta non ſunt, quæ nos alliciant, ut perquiramus illa, niſi mala, quæ timemus, nos cogunt, ut illa fugiamus; quandoquidem ſalus noſtra in his duobus conſiſtit, ut ęternis, & infinitis bonis perfruamur, & extremis malis, quæ ęternum durant, liberemur. *Idem.*

De magnitudine negotii ſalutis noſtræ cum reliquis & mundanis collati.

Salus momento omnia detrimenta, omnes vitę errores reparat: verum ſi ipſi noſtræ ſaluti deſumus, quid proderit fuiſſe in mundo divites, atque potentes? quid proderit fuiſſe perſpicaces, doctos, eruditos, ſi in ęternum miſeri futuri ſumus? Totus mundus, ſi contra hominem conjuret, illi cœlum auferre nequit; nequit etiam vel minimum illius turbare felicitatem, ſi ſalvus eſt. Univerſus terrarum orbis conflato conſenſu uni favens nequit hunc efficere, non dico beatum, ſi damnatus eſt, ſed etiam minus miſerum. Heu! Quid igitur homini prodeſt, ſi mundum univerſum lucretur, animæ vero ſuę detrimentum patiatur? Et quid dari huic poterit, quod jacturam, quam paſſus fuerit, valeat reparare? Nonne mirum eſt, omnes fateri ex omnibus negotiis, quæ pre manibus habemus, ſalutis negotium unum omnium maximum eſſe, & nihilominus hoc illud eſſe, quod maxime negligitur, & quod eſt minus curę? Studium, negotium, ſolatia, colloquia, munera, omnia nobis magni momenti videntur, omnia nos occupant; at ſerione vacandum eſt ſalutis noſtrę negotio? hoc ſemper nimis cito eſſe exiſtimatur; & quod mirum eſt, numquam ſuppetit otium. Profecto dicendum eſt, nobis parum dignam eſſe noſtrę ſalutis ideam, quandoquidem illam nullo in diſcrimine habemus. Velleſne temporalibus negotiis tuis neque majus temporis ſpatium, neque majorem curam impendere? Et niſi vel majus temporis ſpatium, vel cura major illis impenderetur, quomodo ea ceſſura putates? Quinam eſt homo, cui tam modicum zeli, & charitatis adſit, qui ſalutem noſtram magis negligere poſſit, ac ipſi eam negligimus, ſi ſalus noſtra ab illo tantum penderet, quantum pendet a nobis? *Idem.*

Salus eſt proprium negotium noſtrum, cui per noſmet operam navare debemus.

Quæcumque in mundo magna vocantur negotia, proprie loquendo negotia non ſunt, ſaltem noſtra non ſunt; quippe ea procurantes aliena potius procuramus, quam noſtra, & omnino pro illis, qui poſt nos venturi ſunt, laboramus. Nullum eſt negotium, quod per alium confici nequeat; ſalutis negotium unicum eſt, quod nonniſi per nos tranſigere valeamus, & a quo noſmet diſpenſare non poſſumus, quin in nullam reditus ſpem incidamus. Hoc unum illud neceſſarium eſt, de quo ſępe loquitur Jeſus Chriſtus: unicum, quia hoc unum eſt maximi momenti, & cujus exitus nihilominus quodammodo pendeat a nobis; unicum, hoc unum enim eſt, quod totam curam noſtram meretur; unicum tandem, unum enim eſt, quod a cura noſtra pendeat. *Idem.*

Salus eſt mundi totius negotium.

Salus unicum eſt mortalium omnium negotium; Regis in regni ſui regimine, Præſulis in curis, quas de ſua diœceſi gerere debet; litterati viri in ſtudiis; militis in ſtatu ſuo; mercatoris in ſuo commercio, & opificis in arte ſua. Neceſſe non eſt, hominem eſſe Regem, Præſulem, Militem, Mercatorem; neceſſe non eſt eruditum, & litteratum eſſe; ſed omnino neceſſe eſt, ipſum ſalutem ſuam operari: *Porro unum eſt neceſſarium.* In vulgaribus negotiis, aliqua ſemper ſupereſt ſpes. Quicumque hoc ſalutis negotium non peregit, nihil egit, nihilque agere poterit. &c. *Idem.*

In terra non ſumus, niſi ut ſalutem noſtram operemur. Deus nos creans, & ſervans in terris non alios ſibi propoſuit fines, quam noſtram ſalutem, & gloriam ſuam: æquiſne igitur auribus morituri audiemus dicentes: Magna in mundo operati ſumus, ibi ingenio, ac prudentia nituimus; ingentia collegimus bona; cum fructu aliorum ſaluti operam dedimus, noſtram dumtaxat neglexímus; hoc eſt fecimus omnia, pręter unicum illud negotium, propter quod nos unice creaſti. Quid prodeſt nos a Deo rationis lumine donatos fuiſſe, ſi nobis inutile ſit ea tantum in re, propter quam nobis illud donavit? Heu! illo utimur ſolum, ut nullius momenti conſilia concipiamus, & perdocamus ad finem. *Idem.*

Coram Deo inexcuſabiles erimus, ſi ſalutem noſtram neglexerimus.

Salutem volumus, quis enim ita inſipiens fuit, qui nollet illam? Sed eam volumus generali, atque indeterminata voluntate, vagis inhęremus deſideriis, quin umquam ad opera deſcendamus. Volumus inefficaci, inertique voluntate; volumus infirma, & ignava voluntate; leviſſimum quodlibet obſtaculum nos prohibet, & leviſſimę deterrent difficultates. Ex quo manus operi eſt admovenda, ac laborandum, & noſmet ſubjicere debemus quibuſdam officiis, quæ evitari non poſſunt, quibuſdam regulis, atque obſervantiis, tunc deficit animus, & cedimus. Id volumus arctata, & circumſcripta voluntate; præſto ſumus, ut hanc vel illam viam ingrediamur, ut hoc, vel illud faciamus, ſed nihil præterea. Itane, inquiet Deus, & cætera vultis? itane ex mortali aliquo morbo vultis convaleſcere? itane litis alicujus victoriam optatis? Eheu! Quot hu-

Digitized by Google

hujuſmodi voluntates ſteriles, & effectu carentes? Numquid reprobabit illas Deus tamquam falſas voluntates illas rejiciens? .... Ne nobiſmet ipſis blandiamur, Chriſtiani, dicentes nos ſalvos fieri velle; hoc eſt Deo imponere, & ſecum pugnantia loqui; ſimul enim ſexcenta nobiſmet perhibemus ſecreta teſtimonia, ſalutem eam eſſe ex omnibus mundi rebus, quam ipſi minus volumus, & minus velle contendimus. *P. Bourdaloue ſerm. de Prædeſtin.*

Objectorum multiplicitate diſtracti, tumultu ſtupefacti, inanibus occupati nugis, malorum exemplorum torrente rapti vitam noſtram traducimus, quin ne cogitemus quidem, quem ob finem in mundo ſimus; ſed inevitabilis, quæ nobis adeſt, neceſſitas in finem hunc indeſinenter tendendi, & nihil agendi, niſi propter hunc finem, non tranſibit. Ignis non magis, ut calefiat, Sol non magis, ut luceat, facta ſunt, quam homo ut amet Deum, ut ſerviat illi, & hoc pacto æternam beatitudinem mereatur. Ita nonniſi ut nobis eſſet auxilio, ut ad finem hunc perveniremus, atque ſalutem noſtram operaremur, creavit Deus hanc propeinfinitam creaturarum multitudinem; cum ne una quidem ſit, quæ per ſe ſumpta nobis non præbeat argumentum, ut illum agnoſcamus, cauſam, ut amemus, medium, ut illi ſerviamus. Igitur nonniſi ad id ſumus in mundo; hic eſt mortalium omnium finis; at omnes ne mortales propter hunc finem vivunt? Hoc unum illud neceſſarium eſt, de quo loquitur Evangelium; at reſpiciturne tamquam tale? *P. Croiſet in receſſibus pro una ſingulorum menſium die.*

Pro Deo, & ſalute minus facimus, quæ pro mundi negotiis.

Quot in mundo curæ, ut votorum finem conſequamur, ut ſuſceptum opus cedat e ſententia, ut Principis gratiam mereamur. Numquid eaſdem habemus curas, ut ſerviamus Deo, & ſalutem noſtrā operemur; hæc enim duo ſeparari non poſſunt? Plerorumque mortalium vitæ rationem intuiti, nonne in terris alia qualibet de cauſa verſari diceremus? Quoties mundi placita Chriſtiani hominis officiis prævalent? Quilibet ſua habet conſilia; quilibet ad fines ſuos tendit; dicendum ſane eſt, nobis parum perſuaſum eſſe, quod Deus ſit extremus finis noſter, & nos creati ſimus, ut illum poſſideamus, quandoquidem frigide finem hunc conſectamur. Nulla in Chriſtianiſmo veritas eſt, quam hac citius percipiamus, & nulla de qua minus cogitemus, uti nulla etiam, qua cogitantes etiam minus afficiamur. Cum ab ipſis uſque incunabulis audire conſueverimus, hominem creatum non eſſe, niſi ut ſerviat Deo, neque in terris verſari, niſi ut ſalutem ſuam operetur, non afficimur horum verborum ſignificatione, quorum ſenſum fortaſſe numquam aſſecuti ſumus, & multo minus prævidimus mala, quæ ſunt conſecutura. Si enim verum eſt, me in mundo ideo tantum eſſe, ut ſerviam Deo, & ſalutem operer, ne una quidem eſſe debet actio vitæ meæ, quæ ad finem hunc non referatur, & neſcio utrum in toto vitæ ſpatio vel unam hac mente perfecerim. *Idem.*

De rebus omnibus præter quam de ſalute ſolliciti ſumus.

In mundo ob unum id ſumus, ut Deo ſerviamus, & ſalutem noſtram operemur. Hæc fundamentalis eſt noſtræ religionis veritas; at ducimuſne vitam huic tantæ veritati conformem? Hoc præcipuum eſt Evangelii dogma; omnia circum hoc vertuntur, hæc baſis eſt cui omnia innituntur; at ſi mores, ſenſus, vitamque noſtram conſulimus, quis diceret, Deum extremum eſſe finem noſtrum, & nos ad æternam beatitudinem fuiſſe creatos? De rebus omnibus ſolliciti ſumus, ſed quia de ſalute noſtra non ſumus, quis non diceret ſalutē noſtram a nobis nihili fieri? Pro rebus omnibus, præterquamquod ut ſaluti noſtræ vacemus, tempus invenitur; de rebus omnibus cogitamus, præterquam de nobiſmet ipſis, omnibus rebus occupamur, præterea, quæ propius ſpectant ad nos, & de quibus cogitare magis intereſt noſtra. *Idem.*

Salutis noſtræ curam negligimus nugis vacantes.

Avaris ſimiles evadimus, qui ſæpe, ut uni parcant argenteo, centum amittunt; pro terrena hæreditate ſolliciti æternam nullo in diſcrimine habemus; pretioſum tempus amittimus, quod adeo neceſſarium eſſet, ut cœlū acquireremus, ac illud nugis impendimus; quo enim alio nomine terrena hæc ſunt appellanda? Nonne jure S. Auguſtinus ea puerilibus comparat ludis, quos ſapientes vertunt in ludibrium; *Majorum nugæ negotia vocantur.* Et hæ nugæ, quo nomine illas Scriptura vocat, nos privant bonis, quæ magis vera, & ſolida ſunt: *Feſtinatio nugacitatis obſcurat bona.* Sap. 4. Liber, cui titulus: *Chriſtiana documenta, pro Dominica 20. poſt Pentecoſten.*

Modica, quæ ſalutis habetur cura.

Generali eorum rerum, quæ in mundo accidunt, experientia docti videmus hominum curas, atque labores; motus quibus ſe ipſos torquent, & ſollicitudines, quibus ſe ipſos conficiunt, vel temporalia quæſituri bona, vel vitæ mala evitaturi. Heu! infinitum tantummodo bonum, malumque infinitum tantummodo erit negligendum? Quid fit, ut cœlum acquiratur, vel ut evitetur infernus? Quiſque ſe ipſum colligat, ac ſedulo inſpiciat, quam ſollicite omnia quærantur a nobis, quid quotidie a mane uſque ad veſperam a nobis fiat, & quantulam ibi partem maximum ſalutis noſtræ negotium ſibi vendicet? Numquid illi eam, quam liti cuidam, impendimus operam? Numquid eumdem, ac in iis, quæ ad præſentem pertinent vitam, laborem impendimus? O Deus, quod diſcrimen! Sed quam curam adhibemus tunc etiam, cum id cogitamus? Numquid illi vacamus pari ſollicitudine, ac iis, quæ vitam adeo celeriter prætereuntem reſpiciunt? Quid ergo? Æternitas in nobis tantam vim non habebit. Heu! nimis hoc ſcimus. Si oramus, ſi Deo, æternisque rebus vacare cupimus, mens noſtra diſtractionibus repleta eſt; ſed ſi temporale aliquod incidit negotium aliqua cura dignum, mens, animuſque extremam illi attentionem impendunt. *Bourdon in libro, qui inſcribitur:* Le Chrêtien inconnû.

Noſmet ſalvare poſſemus iiſdem laboribus, quibus damnamur?

Rerum proſpecta ab homine, ut ſalutem, ac beatitudinis æternitatem conſequatur, nil ultra exquiritur, quam labores ipſi, quibus ſeſe exercet, ut in æternum miſer fiat. Quos non ſuſtinet labores, ut honores, & opes conſequatur? Cor ſemper oppoſitis laniatur affectibus, nullam ipſi requiem permittentibus. Percurruntur maria, itinera uſque in extremas terrarum plagas ſuſcipiuntur; ſomno etiam interdicitur, noctesque mœſtæ traducuntur inquirendo, qua via dignitas alicujus momenti obtineatur: ſemper ſpem, metumque inter hæremus. Quot fallacia gaudia? Quot veri dolores? Quot tempeſtates noſtra excitat ambitio? quæ trahit mala! Deus ab homine minus poſcit, ut eum beatum efficiat, quam Dæmon, ut illum æternum cruciet. Si dimidium dumtaxat pro ſalute earum haberemus curarum, quibus pro fluxa hujus vitæ felicitate torquemur, certiſſime ſalvi eſſemus. Ex quo aliquid amatur, ibi nihil laboris invenitur, S. Auguſtinus ait: ſi diligis Deum, onus tuum erit leve; bona exquiruntur opera, ſed illa ordiri ſufficit, ut fiant facilia. Virtutes fiunt ſuaves, & commodæ, prout exercentur, & amantur. Quidam, qui primos pœnitentiæ conatus perferre non poterat, ſibi deinceps ea invenit gaudia, atque ſolatia, quæ exprimi nequeunt. Ardenter ſalutem tuam concupiſce, & omnes evaneſcent difficultates. *Auctor Anonymus.*

Neque dicas, quod olim S. Chryſoſtomo dicebatur; ut ergo ſalvi ſimus, in deſerta nobis eſt confugiendum. Eheu! numquid ergo ſui ipſius abnegatio, injuriarum venia, temperantia, modeſtia, humilitas, rerum terrenarum contemptus inter clauſtra ſunt amandanda? Multo majori ſtat labore animæ fideli ſalus in mundo, quam ſolitariis in receſſu; longe difficilius eſt, conſtantem eſſe inter pericula, humilem inter honores, temperantem inter cupedias, pœnitentem inter mollitiem, mitem, & patientem inter bonorum jacturas, quam inter clauſtra, ubi nullum horum periculorum invenitur. Et nihilominus, niſi hæc in mundo ſervaverimus, actum de nobis eſt. O Deus! Numquid ſanctæ auſteritates magis neceſſariæ ſint inter clauſtra, ubi occaſiones ſunt infrequentiores, gratiæ validiores, lapſus minus crebri, quam in mundo, ubi omnia ſcopulis plena ſunt, ubi omnia ad malum excitant, ubi omnia ſeducunt, ubi denique nemo niſi prorſus ſingulari vigilantia ſervari poteſt. Quæ illuſio? Quantus error! credere homines ab omnibus periculis remotiſſimos magis, quam mundanos

nos

nos mortificatione, & auſteritatibus indigere? *P. Maſſillon ſermone de Samaritana.*

Non eſt ita in Dei miſericordia fidendum, ut pro ſalute ſolliciti non ſimus.

At enim bonus eſt Deus: Dei filius pro nobis mortuus eſt, numquid damnare nos velit? Quam præclarum hoc eſt principium, & quam ſalubre nobis eſſet, ſi inde æquiores educere illationes ſciremus? Sed en quid reponam. Si Deus nequaquam vos fecit, ut perderet, cur ergo voſmet ipſos perditis? Vos non fecit, ut peccaretis, ut legem illius violaretis, cur ergo læditis illum? Jeſus Chriſtus mortuus eſt, ut vos ſalvaret, cur ergo voſmet ipſos damnatis? cur renuitis pro ſalute veſtra laborare, quemadmodum ipſe laboravit? Præclara profecto hæc reſponſio eſt, quæ Dei filio redditur! Domine, nonne tu ſatis laboraſti? æquum ne eſt, ut & ipſe laborem? Decet ſane vos ejuſdem tui Paſſione, cum ſitis Crucis inimici. Propter eamdem Dei bonitatem, & Salvatoris Paſſionem damnabimini. Quid prætermiſi, inquiet ille, ut veſtram ſalutem procurarem? Omnia feci propter vos, quid ipſi pro me feciſtis? vel quod pro vobiſmet ipſis feciſtis? Utrius hac in re magis intererat, mea ne, an veſtra? *P. Cheminais tomo 3. ſerm. de ſalutis difficultate.*

Quid proderunt ea quæ adepti fuerimus, ſi animæ detrimentū faciemus.

Fingite vobis morti proximum hominem, qui immenſas poſſederit opes, qui omnibus perfruitus fuerit voluptatibus, qui gloriæ, & magnitudinis verticem attigerit, & qui cum rebus in omnibus voti damnatus fuerit, unice ſalutis ſuæ curam negleserit, eumque interrogate extremo illo in vitæ ſpiritu: *Quid prodeſt?* Quid omnia hæc bona, voluptates, honores proſunt? *Quid prodeſt?* Hæc abierunt omnia; atque tui habita ratione idem ſunt, ac ſi numquam fuerint. Sed anima tua quam neglexiſti, quam perdidiſti, non tranſibit; ſed pœnæ, quæ funeſti ſunt effectus hujus negligentiæ, & jacturæ, non tranſibunt. Voſmet ipſos in extremo hoc vitæ momento fingite: conamini modo eos fovere ſenſus, quos tunc habebitis de ambitioſis conatibus veſtris, de conſiliorum veſtrorum vanitate, de cura, qua opes congeſſiſtis, qua ad honores obrepiſtis, ac vobiſmet dicite, quod tunc eſtis dicturi: *Quid prodeſt?* Damnati quoque nonne in inferno etiam veritatem iſtam fatentur, cum dicunt: *Quid profuit nobis ſuperbia, & opum affluentia quid contulit nobis? &c.* Mirifice argumentantur, ſed inutiliter, quia nimis ſero. *P. Nepveu in Exercitiis.*

Omnes curā impendendo ſunt ſaluti, negotio, quod ſupem omnes meretur.

Si cœli jactura temporali bono penſari poſſet: ſi vitæ hujus bona poſſent cum alterius felicitate conferci, æquum eſſet partiri curas; ſed quandoquidem omnis ſæculi ſpes nihil eſt ſi cum ſpe vitæ alterius conferatur, proculdubio terrena in cordibus noſtris nonniſi eum tenere debent locum, quem ea ipſa merentur: illis bonis perfunctoriæ tantum impendendæ ſunt curæ; at ipſi omnem operam navare tenemur ei rei, unde ſors noſtra pendet. Tale autem erga nos eſt ſalutis noſtræ negotium; inde hominis totius bonum, & malum pendet cum pro corpore, tum pro anima, cum pro tempore, tum pro æternitate; ita ut, ſi illud bene fiat, totus homo ſit ſalvus in æternum, ſin male, totus homo in nullam reditus ſpem interierit. *Specimen ſermon. pro 4. poſt Pentec. Dom.*

Nolumus efficaciter ſalvari.

Conſidero, cum aliquid volumus, nos illud cogitare, petere, nihilque reliquum facere, ut illud conſequamur: ita ut dicere nequeas te aliquid velle, cum de illo non cogitas, cum illud non petis, cum nil agis, ut illud obtineas .... Profecto dicere poſſumus, extremam plerorumque hominum cogitationem eſſe curam ſalutis, atque æternitatis. Cogitatio hæc, quantum fieri poteſt, amovetur, & ab illa nonnumquam etiam inviti animum avocamus. Quippe nimia incommoda, ac triſtis cogitatio eſt, atque voluptates omnes nimis perturbaret, omniaque proſcriberet ſolatia. Non cogitaretur amplius de ſocietatibus, de ſpectaculis, de deambulationibus; mundus non eſſet amplius, niſi cœnobitarum, ac pœnitentium deſertum. Hoc autem minime volumus; volumus oblectari, ea animo omnem expellere cogitationem, quæ voluptatem non afferat; unde argumentor, nos ſalvari nolle. *Ibidem pro feria 2. poſt Paſſionis Domin.*

De ſalutis neceſſitate omnibus jam perſuaſum eſt, ſed cor movendum eſt.

Validis opus non eſſe argumentis reor, quibus hodierna die vobis oſtendam neceſſitatem illam, qua ſalutem noſtram operari tenemur. Non opus eſt mentem perſuadere, nullus hic error impugnandus eſt, neque lux aliqua afferenda eſt huic argumento de ſalutis neceſſitate. Illi etiam, qui minime ſolliciti ſunt de cœleſtis regni acquiſitione, cū ferventioribus conſentiunt, & ſæpe qui minus probi ſunt, hac de re aliis præclara præbent documenta. Sed cum practice perficiendum eſt, quod theoretice adeo palam fuit intellectum, tunc cordis pondus, ac torpor ſentitur. *Sermo MS.*

Vulgatiores fidei notiones ſufficiunt ad hoc, ut intelligamus, extremam eſſe ſtultitiam alteri cuicumque rei præterquam ſalutis ſuæ negotio operam dare, & in ea præcipuas curas impendere. Quod finem habere poteſt, ac debet, cum æternitate nullum habitura finem conferendum non eſt. Maxima quælibet mortalium cœpta, & conſilia, hanc dumtaxat vitam reſpiciunt, & cum eadem ſunt deſtituta. In mundo nihil æternum eſt præter ſalutem, & quidquid ad illam refertur; cujus igitur ponderis hæc omnia eſſe debent, ſi cum ſalute conferantur? Da mihi, hac mente dicebat S. Bernardus, eruditiſſimum hominem, præſtantiſſimum, atque acutiſſimum virum, qui æque de rebus omnibus arguat, atq; præ cæteris calleat regulas rēpublicam optime adminiſtrandi, cui ſit ſumma prudentia, ut impeditiſſimas cauſas expediat, & eminus conatuum exitus, effectuſque proſpiciat; ſi tanto hic donatus ingenio, tantaque intelligendi vi præditus ante cætera ſaluti ſuæ minime vacat, inſipiens eſt; omnia ejus lumina tenebræ ſunt, deeſt illi ſenſus, & judicium, cum neſciat, quod ſcire maxime intereſt, & quod eſſe deberet præcipuum attentionis, & perquiſitionis ejuſdem objectum: *Neſcierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant,* inquit Regius Proph. Pſ. 81. *De la Font pro 8. poſt Pent. Dom.*

Propoſitū ſerio vacandi ſaluti noſtræ negotio.

Sæpe nobiſmet ipſis dicamus: *Quid faciendo vitam æternam poſſidebo?* Luc. 10. Nihil eſt, ad quod relinquendum paratus non ſim: nihil eſt, ad quod aggrediendum preſto non ſim; nihil adeo difficile, quod ſere detrectē, ut certam mihi faciam beatam æternitatem. Hoc in poſterum erit unicum mearum cogitationum objectū, unicum negotium meum, cujus cura cæteris quibuſcumq; præſtabit. Ea quæ deinceps facturus ſum, ad ſalutem meam unice a me referentur: nihil agendum ſuſcipiam, quin antea diligenter excuſſerim, utrum ſaluti meæ utile ſit futurum, an ſecus .... Quæcumque detrectabo lucra, quæ mihi poſſint offerri, non ſolum ſi mihi obſtaculo fuerint, ſed etiam ſi me in aliquod diſcrimen vocatura eſſe præſenſero; tandē enim quocūq; pretio, ac labore ſalus quærenda eſt; nihil enim mihi profuturum eſſet mundi totius imperiū fuiſſe conſecutum, ſi in æternum, ac nullam reditus ſpem interteam. *Idem.*

Nonniſi propter Deum, & ut ſalutē noſtram faciamus creati ſumus.

Propter Deum unice creati ſumus, omnes actiones noſtræ pertinent ad illum; quodcumque ad illum uſque non procedit, amiſſum eſt; quidquid non cōfert, ut in æternitate beati ſimus, inutile eſt. Hinc argumentare. Ego igitur tamquam inſipiens egi quotieſcumq; propter mundum, propter amorem proprium, propter cupiditates operatus ſum; hoc autem, o Deus, quantum vitæ meæ occupat ſpatium, ubi via exiguum invenire poſſum actionum numerum, quę vere, ac mere fuerint propter te? Opus eſt igitur, ut me ipſum, ſecundum Scripturæ locutionem inſpiciam, tamquam puerum centū annorum. Opus eſt, ut ea hac die vitam meam numerare incipiam, atque intentiones, vitæque meæ rationes ita dirigam, ut ſaltem in fine dicere poſſim me pauliſper vixiſſe pro illo, pro quo ſemper vita mihi erat ducenda. *Tiberges in receſſu die prima.*

Niſi de ſalute noſtre ſolliciti ſumus, pro aliis laboramus, nō pro nobis.

Nonne inſipientes eſſemus, ſi cum nemo nobiſcum mortis noſtræ pericula partiri poſſit, vitam noſtrā traducimus aliis unice inſerviendo, quin opera noſtra ad ſalutem, æternamque felicitatem referamus. Subditus ſervire debet Principi, ſed hac mente, ut ſperet poſt mortē fidelitatis, zelique ſui præmia ſe conſecuturum. Sin accidat, ut, cū moritur, nihil aliud fecerit, niſi quod Principi ſuo fuerit famulatus, quin ſimul & Deo ſervire cogitaverit, in quē recidet inutilitas vitę ipſius? Pater pro filiis operari debet; niſi ſibimet propoſuerit chriſtiano more ſuis officiis perfungi, ex hac egrediens vi-

ta

ta filios quidem opibus affluentes relinquet, ſed nihil ſibi ſe feciſſe cognoſcet; hoc eſt, morietur ſibi, poſtquam vixerit aliis: Amicus agere debet, ut amico bona præſtet officiis, quorum viciſſitudo eos mutuo adſtringit; ſi oblitus fuerit amicitiam nequaquam imminuturā horrorem mortis ſuę, & ſe debere ad terribilem hunc tranſitum diſponere, ſe ſolum, atque derelictum inveniet. Magiſtratus inviolabili integritate juſtitiam debet adminiſtrare; ſi ſibi diligenter proſpexerit, provinciæ ſuæ munera totum illius occupationē, tempuſq; auferant; & niſi ille ſeſe ſanctificaverit ſemet devovens felicitati populorum, nihil pro ſua operabitur; & vitæ finis, qui ad illum unum ſpectabit, nihil non teterrimum horrore habebit pro illo. Omnes homines quodcumque munus exerceant, & quacumque in conditione ſint, ſalutem ſuam ſpectare debent velut finem, ad quem cætera ſunt referenda. *Liber cui titulus: Animadverſiones in varia religionis, Ethicaque argumenta.*

Cætera quæcumq; negotia ſaluti negotio cedere debent.

Hoc primum eſt humanæ ſapientiæ principium, leviora negotia gravioribus eſſe poſthabenda; qua in re inter homines duplex non adeſt ſententia. Filii tenebrarum pro modulo ſuo prudentiores, quam lucis filii; norunt illi quidem curas ſuas ordinatim diſponere, & alias aliis ſubordinare; & proprie loquendo, nulla in ſæculo vera ſapientia eſt, niſi quatenus majora negotia cum minoribus collata hic anteferuntur. Undenam ergo homines in praxi nequaquam vivunt juxta regulam hanc, quam in terrenis ſequuntur? Præcipuum hominis negotium ſalus eſt, hoc fides nos docet. Minora negotia majoribus ſunt poſthabenda, hoc docet ratio. Undenam ergo hæc ſalutis negligentia, hæc ordinis perturbatio, qua fluxa ac terrena æternis præferimus? Hinc fieri S. Auguſtinus ait, quia deeſt prudentia, & conſideratio: *Non reflectimus ad rei momentum.* Sermo MS.

Salutis negotium ad omnia mortaliū genera pertinet.

Salutis negotium eſt univerſale. Diverſas hominum conditiones Deus partitus eſt; ſed hæc occupatio æque ad omnes pertinet. Satis eſt naſci id, quod ſumus, ut ejuſdem ſimus participes. Quælibet creatura, quæ intelligendi vi prædita eſt, eſſentialem habet rerum ſupremæ veritatis rationem, & quævis libera creatura neceſſario ad ſupremam tendit felicitatem. Itaque in ſalutis perquiſitione mercator, & artifex a togato, & milite non diſtant. Thiara non eximit Pontificem; Regnorum curæ non eximunt Reges; ſcientia vel inſcitia rudes, vel litteratos non eximunt. Paulo minor ambitio in honoribus conſectandis labores veſtros minueret; ſed cum agitur de ſalute, hoc eſſentiale negotium eſt ipſi inhærens humanitati; hominem eſſe ceſſarem, ſi in me ſalutis perquirendæ obligatio ceſſaret. Aderunt fortaſſe cauſæ, propter quas a muneris mei laboribus eſſem; at Deus nullas mihi obtrudere poteſt, quæ a ſalutis atque æternitatis meę me curis diſpenſet. Cogitatio hæc, o fideles, quantam vim habet, ut ſalutis meę negotio omnia poſthabeam! *Idem.*

Magna impudentia eſt totum ſeſe alienis negotiis impendere & ſui oblivisci.

Sæpe ſummo cum labore aliena tantum procuramus. Monarcha vigilat, meditatur, agit, tranſigitque pro ſubditorum ſuorum utilitate; miles in aciem deſcendit pro principis gloria, vel publica ſecuritate: togatus otium, tempuſque ſuum prodigit, ut ingratis, vel ignotis ſerviat; opifex propter civium commoda, vel delicias operatur; & cives pro ingrato, prodigoq; hærede congregant opes. O nos inſipientes! Quouſque noſmet ipſos, & vera noſtra ignorabimus bona? Quidquid pro cœlo, & ſalute conabimur, conabimur nobis, neq; cum quopiam fructum partiemur. Hoc depoſitum eſt, quod in Dei manibus collocamus, & quod juſtus judex nobis tantum reſervat. Quid! dicebat S. Bernardus ſcribens Eugenio Papæ, qui illius diſcipulus fuerat. O pater, ſimul & fili, fierine poteſt, ut tibi non ſerves partem earum curarum, quas terrarum regimini impendis: *Soli te negas tibi.* Ne te ipſum totum aliis trades, meliorem tibi partem reſerva: *Eſto, & tu de habentibus unus.* *Idem.*

Omnia ad ſalutis negotium referenda.

Hęc eſt concluſio ex illo, quod conſtituimus, principio profecta, noſtrę ſalutis negotium unicū eſſe negotiū noſtrum. Poſito igitur hoc principio, quod in dubium vocari non poteſt, ſalutem illud unum eſſe neceſſarium, de quo loquitur evangelium, reliqua omnia nugas eſſe, vel urbanitatis officia; regnare, conquirere, diteſcere, creſcere, familiam locupletare, niſi ſalus acceſſerit, vanitas eſt, & labor inutilis. Ex hoc principio ſequitur, licet præcepiſſet Dominus, ut noſmet ab omni cōmercio ſepararemus uni illi vacaturi, ut in nemora, ac ſaltus ſecederemus dies, noctesq; legem meditaturi, hoc nihilominus a nobis faciendum eſſe; etenim cætera ſunt inutilia. Sed immortales tibi habeantur gratię, multo minora tibi, Domine, ſufficiant, noluiſti occupationum noſtrarum ſeriem, & humanę ſocietatis ordinē perturbare. Hoc unum pręcepiſti, ut quin a bonorum noſtrorum adminiſtratione, familiarumque regimine ceſſaremus, omnia referamus ad te, & omnia uni illi, quod neceſſarium eſt, ſubjiceremus. Quidquid ad id nos directe adducit, veluti orationem, eleemoſynam, chriſtianarum virtutum praxim; quidquid nos inde avellit, hoc evitare quocumque modo conantes, vel ſi illud commiſerimus, pęnitentiæ noſtræ argumentum facientes, & demum quidquid nullo in diſcrimine videtur, eodem ad finem hunc recta intentione utentes. *Idem.*

Omnes dicunt ſe velle ſalvari, ſed pauci cum ipſa hoc volunt.

Ut ſalvemur, efficaciter id velimus, oportet, quemadmodum vult Deus; hoc eſt, omnia illa expedire debemus, quæ ad id ſunt utilia. Deus ſuos labores, paſſiones, vitam ſanguinemque ad id impendit, nullis pepercit ſumptibus, nihil prętermiſit. Omnia ad id adhibuit, prędicationes, miracula, pręcepta, conſilia; quin immo, totum te, Deus meus, ad id impendiſti. Tu vero, Auditor, id te velle affirmare potes, qui in vitioſo hoc habitu permanes, quem numquam ſuperare conaris? Tu id vis, qui ea omnia, quæ ad ſalutem tuam pertinent, negligis, qui tua contemnis officia, qui cupiditates tuas fręnare, & peccandi occaſiones evitare non curas? Te illud velle dicere potes, id quod agis, conſiderans? Hoccine velle eſt &c. *Auctor Anonymus.*

Væ nubis ſi aliena procurantes negotia negligimus noſtra! Væ & lucernis, quę abſumuntur, & hominibus lucem præferentes diſſipantur; & rivulis, qui omnem, quam recipiunt, aquam emittentes nihil retinent ſibi! Væ ardentibus, ſimul gelidiſque ſpeculis, quæ ſolares colligunt radios, eoſque vel permeare ſinunt, vel reflectunt, quin ne unum quidem retineant! quę calefaciunt quidquid frigidiſſimum eſt, molliunt quidquid eſt duriſſimum, accendunt, & nihilominus tamquam glacies frigida remanent. *P. le Valois epiſtola* 1. *de Receſſu.*

Qui reliquæ curis negotia, & ſalutem negligis.

Quid, aliena negotia tibi erunt negotia; negotia terrena, urbanitatis officia, tibi negotia erunt, & tuæ ſalutis negotium tibi negotium non erit? Cætera tempus, atque attentionem tuam merebuntur; hoc vero non merebitur, ut illi animum adjicias? An neſcis, qua de re hoc agatur in negotio? Neſcis hoc agi, ut Deum in æternum habeas amicum, vel inimicum, ut amittas, vel lucreris cœlum, & cum cœlo æternam infiniti boni poſſeſſionem, ut merearis, vel vites infernum, & cum inferno malum æque infinitum, atque æternum? Ullumne habes negotium negotio tanti momenti conferendum? Omnia ſimul negotia tua, omnia mundi totius negotia ſimul cum hoc uno ſunt ne comparanda? *Idem.*

Differendum non eſt ſerio de ſalutis negotio cogitare.

Ne differas ſerio ad id animum appellere, neque dicas, te ad conſcientiæ tuæ curam primum illud otium traducturum eſſe, quod tibi tua negotia permiſerint. Niſi ipſe otium arripueris, nullum tibi permittent negotia; hæc, ut vara vibiam ſequitur, mutuo ſemet ſequuntur, atque ita impediunt, ut antequam unum expedias, jam alia quatuor incipiant. Hæc eſt catena, cujus finem numquam invenias, & ea qua numquam te ipſum extricabis; niſi illam perfregeris: *Abrumpatur illa interminabilis ſæcularium negotiorum catena, primas apud nos curas, quæ prima habentur, obtineant.* Hoc olim S. Eucherius Valeriano dedit conſilium, illudque hodierna die tibi præbere audeo. Abrumpe interminatam hanc ſæcularium negotiorum catenam, & deinceps primo, potiorique negotio primæ, potioreſque curæ impendantur. *Idem.*

Fateor

Sine labore ſalvari non poſſumus.

Fateor equidem in variis mundi conditionibus magna impedimenta inveniri; abſit enim, me velle latam efficere evangelii viam, quæ arcta eſt. Virtutis ſemitæ ſemper aſperæ ſunt, ac ſpinis conſitæ, quocumque in ſtatu ſimus; at putamus ne ſalvari nos poſſe, quin ſalus aliquo ſtet nobis ſumptu, & labore? Nihilne cœlum meretur; mundus vero meretur, ut omnia pro ipſo fiant? Si opes congerendæ ſunt, ſi principum virorum gratia captanda, quot moleſtiæ, quot ſollicitudines, quot, & quam aſſiduæ curæ perferendæ ſunt? Quot competitores ſemovendi, quot inſidiæ evitandæ, quot amaritudines ſuſtinendæ? Bonum vero omnium præſtantiſſimum, & ſolum, quod hominem beatum efficere poſſit, ſine labore acquiretur, cum minora, & fluxa mortalis hujus vitæ commoda nonniſi conſtantia, cura, labore comparentur? *Ex collectione orationum Gallicæ Academiæ oblatarum anno* 1703. *ſermone* 2.

De ſcientia ſalutis.

Salutis ſcientia non aliud eſt, quam cognitio fundamentalium religionis veritatum, & cultus, quem debemus Deo. Hæc rationis dux eſt, quam pretioſo veluti filo perducit per horridum labyrinthum, quo errores noſtri illam in ſingulas horas conjiciunt. Dicere poſſumus, hanc eſſe quamdam veluti communicationis lineam Cœlum inter, & terram, rivulum, per quem notiones divinæ in cor hominis influunt, ſcalam, per quam Deus deſcendit in terram, & homo in cœlum aſcendit; verbo, ſcientia ſalutis eſt fides Chriſtiana. Qui crediderit, ſalvus erit; hæc eſt doctrina auctoris ſalutis. *Ex eadem collectione ſermone* 4.

In rebus aeternum nobis ſunt ſalutis deſideria.

Quinam eſt ſtupor noſter, & incuria, cum tantopere fragilia conſectantes bona, adeo languidi, frigidique ſumus in magno negotio, quod unum nos occupare deberet! Cum ardenter ſecuti conſilia hominis, qui nos protegit, ac facilem nobis aperit locupletandi viam, adeo frigide, atque oſcitanter reſpondemus divinæ miſericordiæ conſiliis, ſuos nobis theſauros aperientis, atque ut inde hauriamus hortantis? Numquid pro converſione, & ſanctificatione noſtra infirma, & languentia dumtaxat deſideria ſovebimus, cum tanto ardore, ac ſollicitudine cupiditatibus noſtris ſatisfaciamus, omneſque incompoſitæ affectionis motus ſequamur? Ullane umquam fuit par huic cæcitati? *Ex morali dictionario* 1. *ſermone de miſericordia Dei.*

Nullum eſt momentum, quo ſalutem noſtram operari non poſſimus.

Num tempus ullum eſt, & ullum momentum, quo ſalutem meam operari non poſſim: quare? quia quidquid talentorum, ac bonorum tribuit mihi Deus, ſtatum, in quo ſum, tempus, quod poſſideo, hæc omnia elegit Deus propter meam ſalutem. Cum hoc per ſe pateat, nullus dubitandi locus eſt, quominus his me perfungente muneribus, quæ mihi impoſuit providentia, iiſque hac mente perfungente, videlicet ejuſdem providentiæ conſilia adimplendi, tempus, quod impendo, ſaluti meæ utile ſit. Occupatus es, inquis, tuis, publiciſque negotiis; hæc tibi non permittunt, ut ſervias Deo; at repono, tibi hac eadem via eundum eſſe ad Deum. Nonne Deus te in hoc ſtatu conſtituit? Opus, quod facis, opus illius eſt, atque illud facis, quin cogites te illi obedire: qua de re quereris; quandoquidem potes ſalutem tuam operari, atque ire ad Deum omnibus vitæ tuæ momentis? Hoc nonne magnum nobis afferre debet ſolatium? Ne unum quidem momentum eſt, cui Deus ſalutem meam non adjunxerit; ita ut ſi illud elabi ſinam, tot mihi ſalutis occaſiones effugere patiar. *P. De la Rue ſermone pro feria* 3. *hebdomadæ Paſſionis.*

Alia cauſamur negotia ſalutis noſtræ negotio non vacantes.

Facile fatemur neceſſe eſſe, ut ſalutem noſtram operemur; tota difficultas in hoc ſita eſt, ut ad id tempus inveniamus: hæc enim vulgatior eſt eorum excuſatio, qui de eadem ne cogitant quidem. Negotia, inquiunt, omne tempus noſtrum abſumunt; at ſalutis noſtræ negotium, negotium non eſt? Ullum ne aderit, quod propius ad nos pertineat, & quod tanti momenti ſit? Heu! proprie loquendo hoc unum nobis negotium eſt, totaque vita nobis conceſſa fuit, ut hoc tranſigeremus, neque brevius temporis ſpatium ad id requiri Deus exiſtimavit. Si ægrotamus, valetudinis noſtræ cura efficit ut aliam quamlibet curam abjiciamus; ſi in periculum adeſt litis, vel hæreditatis alicujus amittendæ; ſi amico, vel conſanguineo aliquid accidit triſte, menſes integros alia quælibet negotia nobis interdicimus, & de hoc uno ſolliciti ſumus. At enim tunc neceſſitas id poſtulat, inquies; at nonne æque magna neceſſitas eſt ex peccati ſtatu emergere, ac ex morbo convaleſcere? Nonne æque magna neceſſitas eſt, Cœlum non amittere, ac hæreditatem meri? Quod negotium noſtra magis intereſſe debet, quam ſalus animæ noſtræ? *P. Croiſet tomo* 1. *ſolitudinis ſpirit.*

In mundo ſumus unice, ut ſalutem noſtram operemur.

Hoc magnum, unicumque eſt mundi totius negotium; hic extremus eſt finis noſter. Non ſumus in terris, ut hoc, vel illud munus obtineamus, ut aliquam aſſequamur dignitatem, ut in hoc ſtatu vivamus, ut meritis noſtris nominis celebritatem nobiſmet comparemus. Sed vobis non contulit hanc dignitatem Deus, non hanc vobis provinciam credidit, non tot præclaris dotibus exornavit, niſi ut quædam eſſent veluti adminicula, quorum ope ſalutem conſequeremini, & facilius ad extremum hunc finem perveniretis. Non igitur creati ſumus, niſi ut ſalvemur; videlicet ut evitemus infernum, æternamque pœnam, videlicet ut Paradiſum, æternamque felicitatem promereamur. Propter Cœlum facti ſumus, neque verſamur in terris, niſi tamquam exules, vel ad ſummum tamquam viatores, quibus ſingulis diebus lætandum eſt, itineris, vel exilii ſui terminum propius accedere invenientibus. Verum itane noſmet ipſos in terris reſpicimus? Itane reſpicimus cœlum? Qui noſtrum vivendi genus intueretur, diceret ne ſalutē a nobis tamquā poſtremū finē haberi? Quilibet ſcit ita bene diſponere media, ut ad ſuos fines perveniat; quotusquiſque igitur ſalutem ſibi pro extremo fine proponit, quandoquidem tam pauci vera eligunt media, per quæ illam conſequantur? *Idem.*

Ægre intelligi poteſt, ut aliquis ſalvari velit in ſtatu, & munere in quo eſt.

Facile eſſet cognoſcere, quem finem mercator in commerciis, litteratus in ſtudiis, aulicus in officiis, & fortis vir in periculis, quibus ſeſe objicit quotidie, ſibi proponant. Verum facile ne pariter eſſet cognoſcere, quemliber in ſtatu, ac munere ſuo id unum ſerio cogitare, ut ſalutem ſuam operetur, Deumque veluti extremum ſibi finem proponat? Attamen quid prodeſt homini ingentes opes congerere, ac mundum univerſum lucrari, ſi animæ ſuæ detrimentum patiatur? Quam enim commutationem facere poteſt, quæ acceptam reparare poſſit jacturam? Melius fuiſſet, illum numquam extitiſſe, quam ſalutem ſuam operatum non fuiſſe... Quid profuit ſummis, & inauditæ virtutis viris præclare factorū fama totum orbem repleſſe, atque tot honores adeptos fuiſſe, ſi reprobati ſunt? Finge tibi hominem morti proximum, qui immenſas poſſederit opes, qui omnibus perfruitus fuerit voluptatibus, qui ad gloriæ, & magnitudinis cumulum evaſerit, & qui rebus in omnibus votorum ſuorum finem aſſecutus ſalutis ſuæ negotium unice neglexerit; & in extremo hoc vitæ exitu ab eo ſciſcitare: *Quid prodeſt?* Quid nunc tibi profuere bona, voluptates, honores? Hæc omnia tibi nunc ſunt, quaſi numquam fuiſſent? Sed anima tua, quam amiſiſti, non præteribit; ſed terribiles pœnæ, quæ funeſti ſunt hujus jacturæ exitus, non præteribunt; ſed mortalis mœror ob unicum maximi momenti negotium neglectum non præteribit. *Idem.*

Niſi Deus ſummum fuerit bonum noſtrum, ſummum erit malum.

Meminerimus Deum, niſi ſummum erit bonum noſtrum, ſummum nobis malum futurum. Cæteris quibuſcumque rebus, cujuſcumque naturæ ſint, carere poſſumus, ſed hoc carere bono non poſſumus. Homo pauper, derelictus in oblivione, & caligine, ſi ſalvatur, in omnem æternitatem eſt felix & nullius indiget rei: homo dives, potens, beatus, in honore ab omnibus habitus, ſi damnatur, in omnem æternitatem eſt miſer.... Heu! Malumus adire periculum animam noſtram amittendi, quam amico moleſtiam aliquam offerendi, quam pauciora filiis bona relinquendi, quam minus in vita emicandi. Quiſnam de his rebus omnibus in inferno ſenſus habebitur? Numquid præteritorū honorum recordatio magnū non erit damnato ſupplicium? Bona, quibus cautus fuit, magnum eidem erunt auxilium? Aſſerti amici magnam

ne eidem gratiam habebunt, eo quod interierit, ut illis gratificaretur? Num ipſi illis habebimus gratiam, qui extiterint noſtræ calamitatis cauſa, vel propter quorum amorem damnati fuerimus? *Idem.*

Stulti ſumus ſi de ſalutis noſtræ negotio non ſumus ſolliciti.

Heu! quomodonam noſtra utimur ratione? Omnium primi vitam eorum damnamus, qui propria negligunt negotia alienis vacaturi; nos vero inanibus detinemur nugis, vel ad ſummum negotiis eorum, qui nobis ſuperſtites futuri ſunt, interim unicum negotium noſtrum, ſalutem videlicet negligentes? Si ad opes congerendas ſufficeret id ſerio velle, quis non immenſis abundaret divitiis? In noſtra ſitum eſt poteſtate ſanctos eſſe, & adhuc ægre id volumus; & ideo proprie ſancti non ſumus, quia nolumus. Mirum profecto eſt, homines, qui ſe ipſos tam propere diligunt, adeo parum tanti momenti veritatem attendere; mirum eſt, homines alioquin adeo ſapientes, & qui tantam in vitæ ratione prudentiam præſeferunt, ex hoc mundo egredi, quin umquam cogitarint, cur in illum fuerint ingreſſi, & quo poſt hanc vitam ſibi eundum ſit; & in morte ob inanem quamdam converſionis ſpeciem acquieſcere. *Idem.*

Quamvis infirmi ſemper ſimus, habemus neceſſaria ad ſalutē ſubſidia.

Verum eſt nos eſſe infirmos, occaſiones eſſe frequentes, & per corruptionem, quam peccatum in hominis corde peperit, in malum pronos eſſe: at habere ne poſſumus validiora ſubſidia, ne cadamus, & ut lapſi reſurgamus? Unquamne intelleximus, quam facile ſit ſalutem noſtram operari, dummodo iis uti velimus ſubſidiis, quæ ad illam operandam ſuppetunt nobis? Tot Sacramentis, ubi applicantur nobis merita Jeſu Chriſti; Sacramentis, quæ ut ita dicam, nobis ſunt ſaluberrimum divini ſanguinis lavacrum, & per quæ anima in omnibus neceſſitatibus ſuis maxima naniſcitur adjumenta; Sacramentis, ſalutaribus pharmacis, inexhauſtis omnium gratiarum fontibus? Nonne hæc facilia, & efficacia ſunt media, per quæ tuto ad extremum finem noſtrum perveniamus? Profecto ſi in noſtra poteſtate ſitum fuiſſet, ſi nobis fuiſſet integrum eligere media ad ſalutem noſtram operandam idonea, in hanc mentem incidiſſemus, ut æque valida, commoda, facilia, ac tot adminicula optaremus? Numquid animo noſtro occurriſſet id petere, quod in noſtri gratiam Jeſus Chriſtus operatus eſt? Quot gratiæ! quot ſpiritualia ſubſidia! quomodo his uſi ſumus? Quem hactenus fructum ex omnibus hiſce gratiis percepimus? Unde conjicere poſſumus nos inde fructum aliquem recepiſſe? *Idem.*

In hac vita impendimus tempus in alia quæcumque præterquam in ſalutis negotio.

Cupiditas, & voluptatum amor ſunt veluti potiſſima cauſa, propter quam homines agunt. Vita univerſa dividitur in curas propter terrena negotia, & ſollicitudines, ut in mundo niteamus, vel ut oblectemur; etenim quonam alio occupamur objecto? Quot numeraranno in Dei cultu traductos? At quiſnam tecum diſpenſavit, ne reliquos etiam traduceres? Et quod tot annos Deo non ſervieris, putas ne rationem tibi reddendam non eſſe dierum ſingulorum? Negotium, magiſtratus, pertinaces contentiones, quas vel ambitio, vel cupiditas excitant, ubertes fortunæ, conſilia magnifica, inanes, futileſque nugæ; hoc eſt, quidquid nos ab extremo noſtro fine dimovet, omnia exhauriunt vota noſtra, dies abſumunt, totamque occupant vitam. Omnia magni momenti, omnia neceſſaria putantur, cum nobiſmet ipſis ſatisfaciendum eſt: Deus unus, ut videtur, habetur pro nihilo. Dicit nequit, ignorari difficultatem ſalutis acquirendæ, & quanti referat non damnari; ſed omnia negligimus, ne eam perturbemus voluptatem, quam in hac vita guſtamus. *P. Croiſet.*

Niſi ſalvamur, quid cetera proſunt?

Quid prodeſt homini, ſi univerſum mundum lucretur, anima vero ſuæ detrimentum patiatur? Quid negotioſo huic homini prodeſt ingentia cumulaſſe bona; quid nobili huic viro vel in aula, vel in re militari ad primos honorum gradus perveniſſe; quid matronæ huic enitescere, & in voluptariis cœtibus primas habere; quid huic magiſtratui præcipuas obtinuiſſe dignitates; quid huic principi inter potentiſſimos terrarum monarchas haberi, ſi damnatus eſt? *Quam dabit homo commutationem pro anima ſua?* *Idem tomo 2. Conſiderationum.*

Pauci in mundo de ſalute ſua ſolliciti ſunt.

Ut hæc veritas innoteſcat, ſatis eſt, oculos conjicere in eam rationem, qua in mundo vivimus. Quotuſquiſque ſerio magno huic, unicoque vacat negotio? & quin diligentius rem ipſam ad examen vocemus; quomodonam hæc attentio, & cura inquirenda videtur in iis, qui caſtra ſequuntur? Quid enim magis oppoſitum fingi poteſt vitæ, quam ducunt? Strepitus, tumultus, confuſio, violentia, amor gloriæ, ſuperbia, cupiditas inter cæteros emicandi, atque fortunam ſuam ulterius, quam fieri poſſit, provehendi. Neque facilius inter magiſtratus, & eos, qui juri dicundo præſunt, illam invenietis. Hic curæ eſt res familiaris ſua; hominum exiſtimatio, & approbatio ob oculos eorum verſatur; & nihil intentatum relinquunt, ut ipſorum in irritum abeant conſilia. His curis mens ipſorum occupata eſt; quid autem magis alienum a cura ſalutem ſuam operandi? Si ad inferiores ſtatus deſcendimus, occurrent cupiditates omnino ſimiles. Deſiderium familiam locupletandi, atque ſemet ultra ſtatum ſuum extollendi fons eſt injuſtitiæ, malæ fidei, invidiæque, qui numquam exhauritur. In illis homines vivunt, & moriuntur, unice mercaturæ, negotiis, ſuiſque rebus intenti &c. *Abbas Trappenſis in moralibus conſiderationibus in Evangelium S. Lucæ.*

Juſti, & peccatores longe aliter in ſalutis negotio ſe gerunt.

Juſtos inter, & peccatores, qui æque in ſæculo implicati ſunt, hoc diſcriminis intereſt, quod juſti primum quidem propter ſalutem ſuam operantur, & mox curas, quas ipſorum exigit ſtatus, terrenis rebus impendunt: cum e contra peccatores ordinem invertant, ac ſemper de temporalibus opibus ſolliciti, ſaluti ſuæ aliquot dumtaxat tribuant momenta. Illi cœlum terræ præferunt, & quidquid pro mundo faciunt, hoc ipſum referunt ad Deum. Alii cœlo præferunt terram, ac ſæpe ad mundum referunt, quod propter Deum facere videntur. Hoc mirum in modum nobis exhibetur in duplici benedictione, quam Iſaac largitus eſt Jacob, & Eſau filiis ſuis; quorum alter quidem prædeſtinatorum, poſterior vero reproborum erat figura. Dixit enim ille filio ſuo Jacob: *Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ;* ubi cœleſtes benedictiones ante terrenas memorantur, ut diſcamus nobis ante cætera, Dei juſtitiam, & gratiam eſſe inquirendam. Eſau autem dixit: *De pinguedine terræ, & de rore cœli ſit inſuper benedictio tua.* Terra præcedit cœlo; ut intelligamus, peccatores in terrenis dumtaxat ſuam quærere feliciratem; & ſi Deus in animas eorum ſalutarem gratiæ rorem infundit, ipſos orientes illius fructus ſuffocare ſpinis, atque temporalibus curis, quibus occupantur. Sæpe tamen accidit, quod juſti videntes peccatorem proſpero ſtui rerum curſu, mœrore conficiuntur, eiſque ſuboritur tentatio deſerendi ſpem, quam dæmon admodum incertam illis oſtendit. *Specimen ſermonum pro 4. poſt Pentec. Domin.*

Quod pro ſalute noſtra Deus fecit, oſtendit, quantum hæc ab ipſo cupiatur.

Conſiderate, quid pro ſalute noſtra fecerit Deus. Diceret aliquis, ipſius felicitatem a noſtra pendere; adeo occupatus, & ſollicitus videtur, ut nos beatos efficiat. Cum fecerit Deus hominem liberum, atque ſortis ſuæ arbitrum, quid non egit, & adhuc agit, ut cor illius ſibi concilier, atque ad ſuam pertrahat ſervitutem. Ab eo cor iſtud petit, illum urget, atque ſollicitat, & modo promiſſionibus, modo minis utitur, nihilque reliquum facit, ut illud poſſideat. Quorſum autem tanta ſollicitudo? Quia in nobis ſuum eſt periita, & Deus etiam atque etiam ſalutem noſtram deſiderat. Satiſne intelleximus umquam redemptionis noſtræ myſterium? Umquamne ſatis illud comprehendere potetimus? Deus quodammodo ſe ipſum exhaurit, ut intelligamus, quanti faciat animam noſtram, & quanto ſtudio ſalutem noſtram deſideret. Credidiſſet ne aliquis futurum fuiſſe, ut Deus fieret homo propter hominum eorumdem ſalutem? Attamen hoc miraculum factum fuit; & quantumcumque illud fuerit, Deus numquam illud ſatis eſſe putavit, ut nos cogeret ipſum amare, ac ſalutem noſtram operari. Opus fuit, ut trium ac triginta annorum vita crudeliſſimo genere mortis clauderetur. Ecce quantum valeat anima noſtra, & quid fecerit Deus, ut illius ſaluti proſpiceret. *P. Croiſet tomo 1. Receſſuum.*

Ipſi ſalutem noſtram operari poſſumus, & hoc unobis pēdet.

En adhuc in ſtatu ſumus (immortales Deo gratiæ habeantur) ubi ſalutem noſtram poſſumus operari, certique ſumus, hoc eſſe tempus, & Deum nobis id faciendi gratiam offerre. Hujus rei argumento eſſe poſſunt hæ conſiderationes, quas facimus, & ſenſus, quos fovemus. Quis dixit, hoc non eſſe momentum illud, ex quo ſalus, & prædeſtinatio noſtra pendet? Certus ſum me per ſinceram converſionem nunc poſſe ſalutem meam certam facere; & ſaltem dubitandi locus eſt, quod niſi in præſentiarum convertar, mihi locus ultra non ſit. Num tanti ſaltem animam noſtram faciamus, quanti a dæmone fit? Æquum ſane eſſet, nobis tantum ſollicitudinis eſſe ad ſalutem aſſequendam, quantum dæmoni eſt ad cladem inferendam. Turpis hæc quidem eſt comparatio: attamen verum eſt, a dæmone animam noſtram maximo in pretio haberi; & quantumvis ſuperbus ille ſit, nihil adeo turpe, abjectumque eſt, quod ille ad animam perdendam non conetur; & quantumvis anima diutius reſiſtat, ille numquam ceſſat, atque recedit. Quanta nos tentat aſſiduitate? Quam callide leviſſimis etiam utitur occaſionibus, ut nos in interitum pertrahat? Heu! itane a dæmone docendi ſumus, quanti animam noſtram facere debeamus? *Idem*.

Particularæ curæ quas gerit Deus de ſalute noſtra.

Particularis cura, quam ſalutis noſtræ gerit Deus, nonne valida eſſe deberet ratio, propter quam & ipſi, quantum in nobis eſt, ad eamdem debeamus incumbere? Deum, ut ita dicam, negotio huic totum vacare, quaſi ſoli eſſemus in mundo, & ipſe nobis carere non poſſit? Nos vero validiori egebimus cauſa, ut cogamur ſaluti noſtræ vacare? Qua ſapientia ille omnium vitæ noſtræ momentorum rationem habuit ab ipſo uſque noſtræ nativitatis exordio? Quam ſingularis fuit ejus in œconomia ſalutis noſtræ providentia? Numquid parva gratia eſt, ex fidelibus parentibus hauſiſſe vitam, cum tot alii ex infidelibus oriantur? An minor eſt, educatos fuiſſe in eccleſiæ ſinu, in quem numquam fuiſſemus ingreſſi, ſi in errore alti, ac nutriti fuiſſemus?... Putamus, hæc omnia fortuito accidiſſe; videbimus aliquando, hunc fuiſſe providentiæ ſingularis effectum. *Idem*.

Salus eſt unum illud quod eſt neceſſarium

* Certum eſt, quidquid in mundo bonum vocatur, eſſe inutile, tantum abeſt, quòd ſit neceſſarium. Heu! Quid prodeſt homini, ſi univerſum mundum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur? Marc. 8. Nihil profecto: & tandem aliquando, licet nimis ſero hoc fatebitur reprobus, & dicet ut illi, de quibus in Sapientia ſermo eſt: Heu! quodnam bonorum genus, quod nobis tot mala conflavit, & quod, ubi nos in vita nocentes fecerit, miſeros facit poſt mortem! *Quid nobis profuit ſuperbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis?* Sap. 5. Auctor Anonymus.

Neceſſe eſt ſaluti ſuæ conſulere, quia neceſſe eſt vel felicē vel infelicem eſſe in æternū.

Si inter ſalutem, atque damnationem medium aliquod daretur, alicui propoſitioni aures adhibere poſſemus, & noſmet cura liberare: ſed certiſſime alterutra eligenda eſt, & quemadmodum nemo eſt, qui aſſentiri poſſit æternitati pœnarum, omnino adnitendum eſt, ut mercedis æternitatem conſequamur. O felicem, ſed formidabilem neceſſitatem! felicem quidem, arctiori enim modo nos cogit bonorum omnium maximum procurare; formidabilem vero; ſi enim huic deſumus officio, negligentia noſtra malorum omnium maximo punienda eſt. Eſto etiam, ſi hac liberari cura poſſemus illam ſapientis alicujus viri ſollicitudini committentes, tunc fide ac prudentia illius freti quieſcere poſſemus; ſed obligatio hæc perſonalis eſt, & monarchæ, quorum imperio ſubditorum omnium parent voluntates, qui ſubditorum omnium armis ſuam ditionem tuentur, & qui ad corporis cuſtodiam multo ſatellite ſtipati ſunt, ne unum quidem adhibere hominem poſſunt pro ſalute ſua. Immo illi ipſi, qui nobiſcum hanc partiuntur obligationem, illam non imminuunt, ſed augent, & quo magis pro ſalute noſtra laborant, eo magis ipſi cum illis curam noſtram tenemur conjungere. *Idem*.

Salutis operandæ neceſſitas in morte tantum modo ceſſet.

Salutis obligatio non inevitabilis ſolum, & perſonalis eſt, ſed etiam ita durat, ut nonniſi cum morte ceſſare poſſit. Licet incœperitis hoc opus, ex quo ratio fide illuſtrata illius neceſſitatem vos docuit; licet in hoc labore conſenueritis; eventus ſemper erit incertus, atque ſemper vobis vigilandum erit juſto ſenſu timoris. Non magis certi ſumus noſtræ felicitatis, quam Apoſtolus, qui ſuæ eam omnem, quæ hoc in mundo haberi poteſt, certitudinem habuit: nihilominus magnus ille vir electus a Deo contremiſcit; & eo metuente ne reproborum numero accenſeatur, & corporis ſui caſtigatione animæ ſuæ pœnam prævertere ſtudente, nos in ſecreta ſalutis noſtræ ſecuritate vivimus. Quo majus inſtat periculum, eo minus exitum formidamus; & quaſi futuri ſecretum nobis exploratum eſſet, nobiſmet perſuademus non defuturum tempus, quo ſalutem operemur, neque defutura ſubſidia, quibus eam conſequamur. *Idem*.

Salutis noſtræ curæ eſſe debet aſſidua, & non intermiſſa.

Fateor equidem, nos poſſe, immo etiam debere alias omnes intercidere occupationes, ſeu ad ſpiritum recreandum, ſeu ad vires corporis reficiendas; ſed hoc negotium ejus eſt generis, quod ne minimam quidem patitur intermiſſionem. Momentorum noſtrorum noviſſimum nobis abſconditum eſt arcano Providentiæ conſilio, ut omnia obſervemus, & ne unum quidem vacet ſuſpicione. Illud, quod fortaſſe negligemus, extremum erit vitæ noſtræ, ac ex illo noſtræ æternitatis exitus pendebit. Negotium hoc nulla cauſa, quæcumque tandem illa ſit, poteſt interpellari; etenim cum nullum ſit momentum, quod illi fatale eſſe non poſſit, ita nullum in vita eſſe debet exercitium, quod illi eſſe non debeat conforme, ac ſubordinatum. Hoc unicum illud negotium eſt ſine intermiſſione procurandum; alia ſibimet viciſſim ſuccedunt; cumque ſimul eſſe omnia nequeant, inde fit, quod ſimul omnia procurari non poſſunt. Hoc autem, tantum abeſt quod aliis afferat impedimentum, ut immo eorum conferat perfectioni; hoc illis imprimit characterem dignitatis, ac meriti, quo ad ſupernaturalem ſtatum attolluntur, atque æterna mercede fiunt digna. *Idem*.

Quid pro ſalute faciendum eſſet.

Quid pro ſalute faciendum eſſet, & quid facimus? Quid eſſet faciendum? Omnia proculdubio non ſolum ad imitationem Salvatoris, qui hoc conſilio omnia ſuſtinuit; ſed etiam ad imitationem tot Sanctorum, qui omnia reliquerunt, omnia conati ſunt, omnia pertulerunt; qui nec bonis, neque laboribus pepercerunt; & qui per labores, quos paſſi ſunt, prælia, quæ ſuſtinuerunt, cruciatus, quos pertulerunt, oſtenderunt nobis, quantopere conquirenda ſit hæc vita beata. Sed quomodo incedimus ipſi in ea via, quam ſummi illi viri ſudoribus, ac ſanguine irrigarunt? Ab hoc ſapienti exemplo abhorrentes facimus, quidquid nobis ad interitum conſerre poteſt, & nihil, quod ſaluti noſtræ profuturum ſit. Omnia propter mundum, nihil propter æternitatem. Omnia ut opes acquiramus, ut honores adipiſcamur, nihil ut ſolidas, & veras divitias mereamur: omnia denique, ut cupiditatem expleamus, nihil ut æternam beatitudinem poſſideamus. Profecto inſignis quidam Sanctitate vir ait, ſi propter Deum faceremus, quod pro mundo non detrectamus, ad ſummum ſanctitatis gradum perveniremus. *Idem*.

SANCTITAS.

Perfectio, virtus &c. Obligatio creſcendi in ſanctitate, & ad perfectionem adnitendi &c.

MONITUM.

SERMO de Sanctitate, & Chriſtiana perfectione primo ſtatim intuitu nimis late vagari videbitur cuipiam; quoniam omnium virtutum praxis, præceptorum, & conſiliorum evangelicorum obſervantia, patientia, ſenſuum, affectuumque mortificationes, omniaque bona opera huc tendunt, ut nos ſanctos, & perfectos Chriſtianos efficiant; & quemadmodum hæc totidem ſunt veluti ad Sanctitatem acquirendam ſubſidia, exigeret, uti videtur, hoc argumentum de iis omnibus verba fieri; quoniam chriſtiana perfectio in harum rerum congregatione conſiſtit, cum unicus defectus, & unum, quod deſideretur, ſufficiat, ut opus ſit imperfectum.

Verumenim vero hoc non prohibet, quominus haberi valeat ſermo de ſanctitate generatim; cum enim Deus non alios ſanctitati, & perfectioni a nobis acquirendæ fines præſcribat, quam propria ſanctitatis terminos, & ad hunc finem creati ſumus, non adeo operoſum eſt in tam patenti argumento aliquos ſibi cancellos ſtatuere, verba faciendo vel de ſanctitatis adipiſcendæ neceſſitate, vel de deſiderio in perfectione progrediendi, & in ſanctitate in dies magis creſcendi. Præterquamquod cum perfectio, & ſanctitas plures habeant gradus, quemadmodum in cœlo diverſæ manſiones, & coronæ ſunt, a Chriſtiano quærendum eſt, ut adnitatur eam acquirere perfectionem, quam ille ſtatus requirit, ad quem ipſum Providentia vocavit, quin longam illam perſequamur enumerationem rerum earum, quas ſi fecerimus, eo pervenire poſſimus.

Notandum ſolum eſt, nos de hac re alibi jam fuiſſe in aliis argumentis locutos, quæ aliquem cum hoc nexum habent, cujuſmodi ſunt ſalutis cura, fervor in cultu Dei, in minimis rebus fidelitas, & alia, quæ, ſi res feret, conſulere poteris.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Variæ concionum hujus argumenti ſtructura.

I. PRo concionis ad formandos mores aptiſſimæ, utiliſſimæque argumento deſumi poteſt veritas hæc evangelica; in ſanctitate, & virtute ſemper eſſe progrediendum, quin aliquos umquam nobis cancellos ſtatuamus ejus perfectionis, quam acquirere poſſumus; idque ob triplicem cauſam, quæ erit ſermonis partitio. Prima ex Dei mandato id jubentis, atque volentis deſumpta eſt: *Hæc eſt voluntas Dei, ſanctificatio veſtra* 1. ad Theſſal. 4. *Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt &c.* Matth. 5. Altera eſt exemplum filii Dei, qui noſter prototypus eſt: *Jeſus proficiebat ſapientia, & gratia apud Deum, & homines.* Luc. 2. Tertia demum deſumitur ex gratia, quæ nobis ad id præbet auxilium. Itaque Deus ſimul & mandatum præbet, & exemplum, & auxilium ſemper in perfectione creſcendi, & in dies majorem acquirendi ſanctitatem.

Pars prima. Hæc Dei voluntas eſt, qui hoc nobis palam præcepit, & perfectionem noſtram ſua putat intereſſe. 1. Quatenus creator, & poſtremus finis noſter; gloria enim opificis eſt opus ſuum, & opus excellens mirifice commendat auctorem ſuum. Nos Dei opera ſumus, qui noluit nos creare perfectos, quemadmodum primum hominem creavit, ſed voluit, noſmet ipſos noſtræ perfectioni adlaborare, eique manum extremam admovere. Ita unus perfectus homo in aliqua ſocietate majorem Dei gloriam affert, atque dignius eum laudat, quam alii quamplurimi. Quid? Num reliqua Dei opera perfecta erunt quælibet in genere ſuo: Cœli, Sol, Terra, omniaque alia Dei opera elegantiſſima habebunt ejus perfectionis, cui paris ſunt, lineamenta: homo autem, quod potiſſimum, perfectiſſimumque illius eſſe debet opus, ſatis putabit ſibi mediocrem, deformatamque eſſe virtutem? Profecto, quemadmodum ille nos ad majorem ſui nominis gloriam creavit, quot perfectionis gradus nobis deſunt, tot ſuot furta, ac latrocinia, quibus illius gloriam ſurripimus. Ad hæc, cum Deus ſit noviſſimus finis noſter, nulla actio eſt, quæ pro ipſo fieri non debeat, nullum verbum, nulla cogitatio, ne unus quidem cordis noſtri motus, qui in ipſum non tendat; ideoque perfectio noſtra in hoc ſita eſt, quod toti ſimus illius, ad illum quam propius accedamus, eique nos ſimiles præbeamus. Ad id autem ſemper progrediendum eſt, ſine ulla intermiſſione procedendum, ſi in perfectione, & ſanctitate proficere cupimus; quia inter ipſum, & nos infinitum ſemper aderit intervallum. At hoccine præceptum eſt? Reſpondeo, religioſis quidem ea omnium Theologorum poſt Aquinatem ſententia, præceptum eſſe; cæterum exiſtimandum non eſſe, eos ſolos teneri, ut ad ſublimem perfectionis, & ſanctitatis gradum adnitantur; etenim ſi evangelica excipias præcepta, quibus noluit mortales univerſos ſubjicere, ſæculares quoque conari debent, ut ſtatus ſui perfectionem acquirant, Evangelia non ſunt duo; pro ſæcularibus alterum, alterum pro cœnobitis; neque duæ ſunt viæ, quibus ad cœlum perveniatur; arctior, & difficilior altera, pro illis, qui ſeſe divino cultui devoverunt; altera vero latior, & facilior pro illis, qui vivunt in mundo. Omnibus generatim Salvator dixit Luc. 13. *Contendite intrare per anguſtam portam*, quemadmodum palam Apoſtolis ſuis declaravit: *Quod vobis dico, omnibus dico, &c.*

Pars Altera. Dei filio ſatis non fuit nobis præbere præceptum omnia credendi, ac in dies ad ſublimiorem perfectionis, & ſanctitatis gradum perveniendi; præbuit etiam exemplum in ſe ipſo, proficiens, ut inquit evangelium, gratia, & ſapientia coram Deo, & hominibus. Nam licet ille Sanctus eſſet infinita ſanctitate ea primo conceptionis ſuæ momento, & ea eodem omnem jam haberet ſapientiæ plenitudinem, quam in vitæ ſuæ fine habebat, eam tamen evolvere, & explicare voluit, ac magis magiſque in dies quaſi creſcentem oſtendere, prout ipſe creſcebat ætate. Præterea in laboribus quoque, & ærumnis creſcere voluit, quin unquam ſubſiſteret. Annos triginta

in te-

in tenebris, & arte laborioſiſſima tranſegit; non urbes, vicoſque ad animas lucrandas, & peccatores convertendos peragravit. Denique crudelem, turpemque mortem perpeſſus eſt; ſemper crevit; ſemper profecit; ſemper zelum, & amorem ſuum magis, magiſque probavit. Hoc ille nobis dedit exemplum, nobiſque dicere licebit, ſatis eſt, ubi divini hujus prototypi perfectionem aſſecuti fuerimus. *Ibi curſus tui metam fige, o Chriſtiane, ubi Chriſtus fixit ſuam.* Cum pervenerimus ad hanc annihilationem, mortificationem, patientiam, ſanctitatem, tunc dicere poterimus, ſatis eſt; ſed ante illud tempus quieſcere velle, manifeſta illuſio eſt; eſt retrogredi. In tota Salvatoris vita ſi animum adverteris, nil diſtat a ſummo. Malorum perpeſſiones, humiliationes ad ſummum. Virtutes omnes in ſummo perfectionis gradu exercitæ fuerunt; & nos in mediocritate ſubſiſtere poterimus? Et exiſtimabimus ſatis a nobis factum fuiſſe, ut quieſcendi jus habeamus? Heu! *Ibi curſus tui metam fige, ubi Chriſtus fixit ſuam.* Si dicimus; opus eſſe gloriam opificis, & cauſæ effectum; diſcipulus non minus eſſe debet gloria inſtitutoris ſui, & nos eo perfectiores erimus, quo propius illum imitari conabimur. Tot illum imitati ſunt, nos vero eum ſequi pudebit? Cogitemus, in hoc ſitam eſſe noſtram ſanctitatem, ac perfectionem.

Pars tertia. Non ſolum mandavit Deus, ut ſancti, & perfecti eſſemus, neque ſolum hoc nos docuit exemplo, ſed tertio auxilium etiam præbuit, quo in dies creſceremus, & inceſſanter progrederemur in virtute; hoc autem auxilium gratia eſt cum actualis, tum habitualis. Hæc enim ſemper uſque in infinitum creſcere poteſt, quippe quæ hæc proprie noſtram efficit ſanctitatem, quamobrem ſanctificans appellatur. Illam vero, actualem videlicet gratiam, Deus nobis in ſingula fere exhibet momenta; hæc nos urget, ſollicitatque ad ampliſſima facta, quæ ſunt noſtræ ſanctitatis cauſa, & menſura. Recenſe omnia ſubſidia, quæ nobis divina ſuppeditat Providentia creſcendi, & in dies ad perfectionem progrediendi: quot ſeſe offerant quotidie occaſiones exercendi modo humilitatem, modo patientiam, modo mortificationem. Si huic reſponderimus gratiæ, quam meritorum congeriem intra menſem, annum, ad vitæ exitum congregabimus; cumque ad ſtadii finem pervenerimus, quænam abſoluta erit a nobis meritorum via ſemper progredientibus, nec ſubſiſtentibus uſpiam? &c.

Heu! quam beati eſſemus, ſi poſt aliquod temporis ſpatium oſtendere poſſemus fructum, quem retulimus, noſtrumque in ſanctitate progreſſum: quam brevi ad ſanctitatem perveniremus! Sed vere ne dicere poſſumus, jam pridem ſuperbus eram, iracundus; hodie vero humilior ſum, moderatior, patientior &c.

II. Sanctitas, quam nobis præcipit Deus, & ſine qua nulla ſalus ſperanda eſt, in hominum animis tres validos obices infringendos invenit, licentiam, ignorantiam, inertiam; vel ut clarius loquar, tria Chriſtianorum genera illam impugnant, vel male affecti ſunt erga eamdem.

1. Homines in omnem effuſi licentiam eam perſtringunt, eique abrogant fidem. 2. Ignari male intelligunt illam, & in uſu, quem faciunt, vel quem ſe facere credunt, fallaces ejuſdem ideas concipiunt. 3. Ignavi eam ad praxin redigi non poſſe putant, & ad eamdem ſe pervenire deſperant. Primi illi maligni, & critici eam in odium rapiunt; ſecundi rudes, & carnales ejuſdem pro libidine, ac ſenſu ſuo ideas ſibi efformant. Tertii infirmi, & languidi difficultatibus deterriti illi abrenunciant. *Ex ſermone P. Bourdaloue de Sanctitate &c. Hæc partitio æque bene & devotionis argumento quadrat.*

III. 1. Poſſumus fieri Sancti, perfectique Chriſtiani in ſtatu, & conditione noſtra. Ad id neceſſarias habemus gratias; ſexcenta externa ſubſidia, quæ nos excitant, nobiſque opitulantur; occaſiones innumeras exercendarum virtutum, quæ nos perficiunt; & quod omnem nobis aufert prætextum, ex omnibus temporalibus negotiis, quæ ſunt ſtatui noſtro conformia, ne unum quidem prohibere nos poteſt, ne ſanctitatem, ſi velimus, acquiramus. 2. Advertendum nobis eſt, ut in eo ſtatu, in quo nos Providentia conſtituit, ſanctitatem adipiſcamur, & perfecti efficiamur. Hoc inevitabile eſt Dei præceptum, quod ad omnes pertinet; & falluntur, qui ad religioſos tantum illud ſpectare arbitrantur. Hoc in baptiſmo polliciti ſumus; denique ad id unum in lucem ſumus editi &c.

1. Noſtrum erga Deum poſtulat officium, ut ad ſublimiorem perfectionis adnitamur gradum, qui noſtram deceat profeſſionem, & ut noſmet Sanctos efficiamus. Alia quælibet Deo ſerviendi ratio eodem indigna eſt. Deus, quem colimus, & Dominus, cui famulamur, infinite Sanctus eſt, & perfectus, neque nos evocavit, ut ipſi famularemur, niſi ut aliquo modo eum imitaremur. *Perfecti eſtote quoniam ego perfectus ſum &c.* 2. Noſtra intereſt ad perfectionem adniti, & majorem pro viribus ſanctitatis gradum acquirere; quia non ſolum magni, beatique erimus in cœlo juxta ſanctitatis noſtræ menſuram; ſed etiam quod alia quælibet via perveniendi ad gradum virtutis ad ſalutem neceſſariæ inefficax eſt, niſi ſemper progredi conati fuerimus. IV.

1. Chriſtiani hominis officia adimplere, ſtatuſque, & profeſſionis noſtræ muneribus ſatisfacere non poſſumus, quin ad perfectionem adnitamur; quia alioquin ſemper infra ſubſiſtimus, nec pervenimus umquam ad gradum, qui omnino neceſſarius eſt. 2. Niſi ad id contenderimus, quod in ſtatu noſtro, & Chriſtiana religione perfectiſſimum eſt, nequemur ſuperari difficultates, quæ in ſalute operanda occurrunt, & obices, qui adverſantur, ſeu ex nobis, corrupta natura, & concupiſcentiæ rebellione proficiſcantur; ſeu externæ ſint, moleſtæ, delicatæque occaſiones, quæ in vitæ hujus curſu nimis frequentes ſunt. *Ex Chriſtianis ſermonibus tomo 1. Dominic.* V.

Ut perveniamus ad perfectionem, quam petit Deus a Chriſtiano in eo ſtatu, & conditione, in quo illum Providentia conſtituit, 1. ardenter deſideranda eſt, alioquin nonniſi imbecilles conatus exeremus ad eam conſequendam; & docet experientia, quamprimum negligi, & derelinqui, quod multo obtinendum eſt labore, & quod non adeo vehementer optatur. 2. Ad id conſtanter, & ſine intermiſſione adlaborandum eſt; ſi enim in moleſto, & laborioſo hoc ſubſiſtimus ſtadio, retrocedimus, non procedimus; & naturæ noſtræ pondus nos retrahit a termino, quo tendendum eſt. 3. Veræ ineundæ ſunt viæ; non ſecus ac, ut ad eum, quo cupis, terminum pervenias, illa ingredienda via eſt, quæ illuc ducit. Hæc autem via eſt praxis Chriſtianarum virtutum. VI.

Advertendum nobis eſt, ut noſmet ſanctificemus, & eam acquiramus perfectionem, quam religio, & ſtatus noſter poſtulant ob duplicem cauſam, quæ ſermonis erit partitio. VII.

Prior eſt, Deum hoc velle: *Hæc eſt voluntas Dei, ſanctificatio veſtra*; & hanc nobis voluntatem ſignificavit, præcepto, quod tulit, exhortationibus, quibus nos excitavit, gratiis, quas offert, & ſubſidiis, quæ illius nobis Providentia miniſtrat.

Altera eſt, nos in baptiſmo ſolemnibus hoc recepiſſe promiſſionibus, & quatenus Chriſtianos hoc ipſum palam profiteri. *Ex P. Texier, tomo 1. Dominic.*

1. Deus nobis præceptum tradidit, ut ſanctitatem, & perfectionem aſſequeremur. 2. Se ipſum nobis propoſuit in prototypum, deditque filium ſuum, cujus imitaremur exemplum. 3. Pro ſanctitate ſolum coronas habet, & præmia. *Ex eodem.* VIII.

1. Ut perfectionem chriſtianam, & ſanctitatem, quam a nobis exigit Deus, & quam ipſi etiam nos ſecuturos ſpopondimus, fortitudine, & conſtantia opus eſt ad ſuperandas difficultates, & obices, qui occurrunt. 2. Vigilantia, & fidelitate opus eſt erga gratias, quas nobis ad id largitur Deus; alioquin enim nobis elabi ſineremus pulcherrimas proficiendi occaſiones. 3. Iis uti opus eſt ſubſidiis, quæ Dei filius nos docuit, illa in praxin redigere, & eligere etiam, quæ ſunt efficaciſſima, ac ſtatui noſtro maxime convenientia. IX.

Chriſtianus homo eſt, qui per profeſſionem, ſtatumque ſuum a mundo ſeparatus eſt; hæc prima eſt qualitas ejus, & primum illud, quod neceſſarium eſt, X.

ut ſancti, perfectique ſimus: abhorrere a mundi placitis, a criminibus, quæ ibi patrantur, & ibi pereundi periculis. 2. Homo eſt, qui propter infinitos titulos, qui ab illius conditione ſeparari non poſſunt, Deo conſecratus eſt, ideoque illum amare debet, colere, illi inſervire, & gloriam illius procurare; quod cum ſanctum & perfectum Chriſtianum conſtituit, ſi diverſis his perfunctus fuerit officiis, uti recepit. *In primis ſermonibus P. Bourdalove.*

XI. Poſſe nos, immo debere adniti, ut ſancti, & perfecti ſimus in omnibus conditionibus, ſtatibuſque, quos Providentia conſtituit, & leges probant. 1. Quia homines quocumque in ſtatu ſint, & quamcumque conditionem amplectantur, creati ſunt propter Cœlum, & ut ſint æternum beati; quod conſequi non niſi per ſanctitatem poſſunt, quæ poſita eſt in peccati immunitate, & chriſtianarum virtutum exercitatione. 2. Quia omnes homines eaſdem habent leges, eadem præcepta, idem evangelium, & ſi media diverſa ſunt pro ſtatuum varietate, ſemper tamen communi, & generali huic fini ſunt accommodata. 3. Vita filii Dei, cui noſtra conformis eſſe debet, ut ſimus ex numero prædeſtinatorum, eſſe debet pro norma, & exemplari mortalibus omnibus, & ille ſanctus eſt, qui eſt eidem conformis.

XII. 1. Quanti Deo ſteterit facere Sanctum, cum unico tantum illi ſteterit verbo creare mundum ea in perfectione, quam intuemur; labores, ærumnæ, miracula, paſſiones, & mors Hominis Dei. 2. Sperandum non eſt, nos ſine laboribus ſanctitatem, & perfectionem adepturos.

XIII. Ambigi nequit quominus perfectio, & ſanctitas ſit ſcientia, eaque omnium ſcientiarum præſtantiſſima, & maxime neceſſaria. Ita Scriptura modo eam vocat ſcientiam ſanctorum: *Dedit illi ſcientiam ſanctorum;* Sap. 10. modo ſcientiam ſalutis: *Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus.* Luc. 1. Ad hanc autem divinam ſcientiam addiſcendam nihil nobis deſiderandum eſt vel 1. ex parte magiſtri, qui illam nos docet verbo, & exemplo; qui homo factus eſt, ut ſe mentis noſtræ imbecillitati ſubmitteret; qui nobis intelligendi vim præbet, quod non alius facere poteſt magiſter, & qui egregiam, & admirabilem habet methodum, ut in ea brevi nos perfectos efficiat; 2. vel ex parte diſcipulorum. Nemo eſt, cui ſatis non ſit ingenii, ut eamdem perdiſcat; quoniam ii etiam, qui maxime ſimplices, ac rudes ſunt, in eadem excellere poſſunt; ſtudium, & attentio, quæ in illa adhibetur, nequaquam prohibet, ne ad alia negotia incumbamus; quidquid eſt in mundo, ibique accidit, conferre poteſt, ut in ſcientia hac proficiamus; & demum quotidie fieri poſſumus in ea perfectiores &c.

XIV. Cum Scriptura de perfectione, & ſanctitate loquatur ſub nomine, ac ſymbolo viæ, atque itineris, ubi omnes homines, quatenus viatores ambulare tenentur, ac ſemper ſine intermiſſione progredi, conſiderare poſſumus

1. Viæ hujus qualitates. Recta eſt, ac tuto nos ad terminum, ad quem anhelamus adducit; arcta eſt, neque contendere debemus, ut latior fiat, quin aberremus, & in præceps ruamus; unica eſt, omnibuſque hominibus communis; unde ſequitur, cum non ſupersit altera, neceſſario hanc eſſe arripiendam, ſi eo, quo contendimus, volumus pervenire. Demum quamquam arcta, difficiliſque hæc via ſit, infinite complanata eſt, tum propter opem, quam nobis fert Deus, tum propter exemplum & Dei, qui primus per illam inceſſit, & aliorum, qui innumeri eamdem ſecuti ſunt. 2. Quomodo in via hac ſit ambulandum: videlicet aſſidue, quin immoremur, & fatigemur; etenim non progredi eſt regredi, & retrocedere: celeriter currendum eſt, ut loquitur Propheta: Pſal. 118. *Viam mandatorum tuorum cucurri.* Ambulandum eſt uſque ad vitæ finem; ſtadium eſt, ubi ſemper procedere poſſumus; & quod nullum finem habet, niſi cum morte.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, auctoreſque, unde depromi copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

S. Auguſtinus *lib. 50. Homil. Homil. 24.* docet, perfectionem chriſtianam non in hoc eſſe poſitam, ut omnia bona tua pauperibus eroges, & omnia relinquas; hoc enim non aliud eſt, quam medium ad eam aſſequendam; ſed in hoc, ut Jeſum Chriſtum ſequaris: *Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & ſequere me.* Sancti Patres.

S. Hieronymus *in cap. 38. Jobi* recenſet varios Sanctorum ordines, qui ornant eccleſiam, & varios modos, quibus ſanctificamur.

Idem in Matth. ad cap. 19. oſtendit ad hoc, ut perfecti ſimus, non ſatis eſſe omnia fortunæ bona relinquere, quod Philoſophi nonnulli fecerunt; ſed relinquenda eſſe, ut ſine obice, & ſine ulla diviſione curarum Jeſum Chriſtum ſequamur.

S. Baſilius *in Pſal. 1.* ſanctitatem comparat ſcalæ Jacob, ubi ſemper aſcendendum eſt, ut ad perfectionis faſtigium perveniatur.

S. Chryſoſtomus *lib. de Virginit. c. 84.* docet Chriſtianos ſanctiores, & perfectiores eſſe debere, quam antiquæ legis ſanctos, quia uberiorem habent gratiæ affluentiam.

Origenes, *Homil. 11. in cap. 20. Levit.* oſtendit, quod Sanctum eſſe, eſt eſſe devotum cultui Dei, & a communi uſui ſeparatum, quod iis rebus omnibus commune eſt, quæ ſanctæ dicuntur.

S. Dionyſius *de Eccleſ. Hierarch.*, & S. Thomas 2. 2. *quæſt. 124. art. 5.* oſtendunt, ſtatum religioſum eſſe ſtatum, ubi ad altiſſimum perfectionis gradum quilibet conari debet.

Caſſianus *Coll. 6. Abbat. Theod. c. 14.* docet ſemper in virtute creſcẽdũ, & in perfectionis via progrediẽdũ.

Idem *Collat. 10. c. ultimo* docet, neminem quantumvis rudem, & ignarum a ſanctitate, & perfectione, ad quam omnes contendere debent, prohiberi.

S. Gregorius Nyſſenus hanc ſanctitatis, & perfectionis acquirendæ regulam tradit, legere ſanctorum exempla, quæ ſcripta fuerunt, ut ad ſanctitatem per illa excitaremur.

S. Bernardus *Serm. de diligendo Deo* oſtendit, quo arctius conjungimur Deo, eo ſanctiores, atque perfectiores fieri.

Idem *Epiſt. 341. ad Monach.* oſtendit, quemadmodum in mundo ambitioſi numquam contenti ſunt dignitatibus, quas habent, ſed ad altiora ſemper adnituntur; ita nobis numquam ſubſiſtendum eſſe, ſed ſemper progrediendum.

Idem *Serm. 3. de Aſſumpt.* loquitur de diverſis Sanctorũ generibus, variiſque ſeſe ſanctificandi rationibus.

Idem *Serm. 1. de Adventu* oſtendit, ut ſanctus fias, non longa tibi ſuſcipienda eſſe itinera, laboreſque &c.

S. Leo *Serm. 11. Quadrag.* docet ad ſanctitatem, & perfectionem acquirendam initium ducendum eſſe a præceptorum obſervantia, & jam longe proceſſiſſe, qui ea fideliter adimplet.

Origenes *Tract. 8. in Matth.* oſtendit, præceptorum Decalogi obſervantiam neceſſariam eſſe, ut ſancti, perfectique ſimus, ſed non ſufficere.

Richardus *de Gradibus Charitatis* c. 3. docet, charitatem, quæ noſtra perfectio eſt, ſemper creſcere debere.

Jacobus Alvares prolixum edidit tractatum de perfectione chriſtiana, ubi oſtendit in quo conſiſtat, & in quo ſecus; & eam poſſibilem eſſe demonſtrat. Aſcetici aliique.

Alphonſus Rodriguez, cujus opera omnia inſcribuntur: *Praxis perfectionis, & virtutum chriſtianarum; & religioſarum*, in ipſo primi tomi exordio, libro primo agit de perfectionis deſiderio, de neceſſitate ad illam tendendi, ac mediis ad eam perveniendi.

P. Ludovicus a Ponte quatuor edidit hujus argumenti tomos, quibus collegit quidquid dici poteſt.

Lancicius *Opuſc. 3. c. 10. & opuſc. 10.*

P. Saint Jure lib. 2. de cognitione, & amore Domini noſtri oſtendit, Chriſtianam perfectionem in unione cum Deo conſiſtere.

Hiero-

Hieronymus Platus *l.1. de bono ſtatus religioſi c. 12.* docet non religioſis ſolum, ſed omnibus Chriſtianis ad perfectionem eſſe contendendum.

P. Gaudier magnum edidit volumen, *de natura, & cauſis perfectionis.*

Cardinalis de Richelieu libro de Chriſtiani perfectione c.6. docet, in quo conſiſtat, & media efficacia ad eam conſequendam.

P. Nepveu in libro, cui titulus: *Spiritus Chriſtianiſmi* cap.3. docet nos eſſe non poſſe veros, perfectoſque Chriſtianos, niſi conati fuerimus imitari Jeſum Chriſtum, qui noſtrum eſt exemplar.

Liber, qui inſcribitur Animadverſiones in quædam religionis, Ethicæque argumenta, plures habet locos, ubi agit de ſanctitate.

In primo tomo operis noſtri, titulo, de baptiſmo, & nomine Chriſtiani, plura invenientur de obligatione, qua ad ſanctitatem contendere tenemur, quæ iſtic non cenſuimus eſſe repetenda.

P. Croiſſet tomo 1. conſiderationum chriſtianarum in quodam articulo probat, nullam ſolidam eſſe niſi in virtutis exercitatione voluptatem.

Idem loquitur de exemplo Sanctorum.

Concionatores Nuperi.

Matthias Faber *in for.3. Pentecoſtes Conc.2.*

Idem *Conc.5. in Domin.4. poſt Pentec.* ubi probat, hominem mundo implicitum acquirere poſſe ſanctitatem.

P. Bourdalove in Adventu ſecundo ſermonem habet de ſanctitate.

P. Girouſt, ſermone pro feria 3. poſt primam Quadrageſimæ Dominicam.

P. Texier in Dominicali ſermone pro tertia poſt Epiphaniam Dominica.

Idem in Quadrageſima ſermone pro feria ſexta hebdomadæ primæ, ubi agit de obligationibus, quas per baptiſmum contraximus.

Lambert in homilia de Trinitate.

Sarazin tomo 2. Adventus ſermone 31. de Jeſu Chriſto operum ſuorum conſummatore.

Dictionarium morale, ſermone primo de officiis Chriſtiani, & ſpiritu Chriſtianiſmi.

Specimen ſermonum pro prima poſt Epiphaniam Dominica argumento 2.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumentorum particularium ſermone 3. ubi agit de perfectione chriſtiana, oſtendit ſemper in virtute, & ſanctitate creſcendum.

Qui collectanea ediderint.

Granatenſis in locis communibus *Titulo* Perfecti, & *Titulo* Sancti.

Buſæus in Viridario. *Titulo* chriſtiana Perfectio;

Lohner. *Titulo* Perfectio chriſtiana.

Labatha. *Titulo*. Perfectio.

Berchorius. *Titulo*. Sanctus, & ſanctitas.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

A*Mbula coram me, & eſto perfectus.* Geneſ. 17.

Perfectus eris, & abſque macula coram Domino Deo tuo, Deuteron. 18.

Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum, Dominus Deus veſter, Levitic. 19.

Eritis mihi ſancti, quia ſanctus ſum ego Dominus, & ſeparavi vos a cæteris populis, ut eſſetis mei. Levit. 20.

Mirabilis Deus in ſanctis ſuis. Pſalm. 67.

Ibunt de virtute in virtutem. Pſalm. 83.

Beatus vir, cujus eſt auxilium abs te: aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit. Pſalm. 83.

Juſtorum ſemita, quaſi lux ſplendens, procedit & creſcit uſque ad perfectam diem. Proverb. 4.

Semita juſtorum declinat mala, cuſtos animæ ſuæ ſervat viam ſuam. Proverb. 16.

Facile videtur (nempe ſapientia & ſanctitas) *ab his qui diligunt eam, & invenitur ab his qui quærunt illam.* Sapient. 6.

Qui de luce vigilaverit ad illam, non laborabit: aſſidentem enim illam foribus ſuis inveniet. Ibidem.

Si quæſieris eam (ſapientiam) *quaſi pecuniam, & ſicut theſauros effoderis illam, tunc intelliges timorem Domini, & ſcientiam Dei invenies.* Proverb. 2.

Homo ſanctus in ſapientia manet ſicut ſol; nam ſtultus ſicut luna mutatur. Eccli. 27.

Pro juſtitia agonizare pro anima tua, & uſque ad mortem certa pro juſtitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos. Eccli. 4.

Timete Dominum, & ſervite ei corde perfecto. Joſue 24.

Eſtote vos perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt. Matth. 5.

Beati, qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam. Ibidem.

Jeſus proficiebat ſapientia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines. Luc. 2.

Sine modo: ſic enim decet nos implere omnem juſtitiam. Matth. 3.

Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant. Joann. 10.

Æmulamini charismata meliora; & adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro. 1. ad Corinth. 12.

Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujuſmodi, ſed ut ſit ſancta & immaculata. Ad Epheſ. 5.

Currebatis bene, quis vos impedivit? Ad Galat. 5.

Hæc eſt voluntas Dei ſanctificatio veſtra. 1. ad Theſſalon. 4.

Hoc oro ut charitas veſtra magis ac magis abundet in ſcientia. Ad Philipp. 1.

Ego me non arbitror comprehendiſſe; unum autem, quæ quidem retro ſunt obliviſcens, ad ea vero, quæ ſunt priora, extendens meipſum, ad deſtinatum perſequor, ad bravium ſupernæ vocationis Dei. Ad Philipp. 3.

Non quod jam acceperim, aut jam perfectus ſim; ſequor autem, ſi quomodo comprehendam. Ibidem.

Quæcumque ſunt vera, quæcumque pudica, quæcumque juſta, quæcumque ſancta, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hæc cogitate. Ad Philipp. 4.

Ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Chriſto Jeſu. Ad Coloſſ. 1.

Omnis ſcriptura divinitus inſpirata, utilis eſt ad docendum, ad erudiendum in juſtitia, ut perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonum inſtructus. 2. ad Timoth. 3.

Quis eſt qui vobis noceat, ſi boni (id eſt virtutis) *æmulatores fueritis?* 1. Pet. 3.

Qui ſervat verbum ejus, vere in hoc charitas Dei perfecta eſt. 1. Joann. 2.

Qui juſtus eſt, juſtificetur adhuc: & ſanctus ſanctificetur adhuc. Apocal. 22.

Ego ſitienti dabo de fonte aquæ vitæ gratis. Apocal. 21.

Vocavit nos (Deus) *vocatione ſua ſancta, ut eſſemus ſancti.* 2. ad Timoth. 1.

Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum. 1. Petri 1.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deſumpta.

INter veteris teſtamenti ſanctos Abel præferendus eſt, utpote qui primus omnium eſt, & ab eodem Jeſu Chriſto juſtus vocatus. Eum elegit Deus, ut eſſet primus in exiguo Sanctorum numero, per quem oſtendere voluit iis omnibus, qui ſæculorum decurſu erant naſcituri, inobedientiam Adæ nequaquam prohibituram, quominus ipſe propitios oculos in homines corde converteret. Effudit igitur Deus in Abel hanc juſtitiam, quam met ipſe laudavit, & quæ ex tunc illum in oculis Dei acceptum efficit. Sanctus hic adoleſcens cum dolore vidit funeſtum illum ſtatum, in quem parentes ſui ceciderant culpa ſua, & eorum infidelitas ipſum impulit, ut arctius adhæreret

Exemplū innocentis Abel.

Deo fideli charitate, quam nulla res potuit umquam labefactare. Quidquid de ipſo narratur, hoc eſt, ipſum Deo ſacrificia obtuliſſe, eique eum præſtitiſſe cultum, qui uni illi debetur, & qui alteri cuipiam deferri non poteſt. Sed animadvertunt Sancti Patres, illum in ſe congregraſſe merita, & coronas virginitatis, ſacerdotii, & martyrii, atque ex tunc incœpiſſe oſtendere juſtis, qui ipſum erant ſecuturi, illis ſemper fratrum ſuorum perſecutionem eſſe perferendam.

Exemplū Henoch:

Ex omnibus juſtis, qui præceſſerunt diluvium, nemo in Scripturis celebrior eſt Henoch: quem S. Auguſtinus ait poſt Abel *inſigniſſimum* fuiſſe eorum, qui ante Noe vixerunt. Sed tota virtus illius nobis unica voce indigitatur, cum teſtatur Scriptura, ipſum coram Deo ambulaſſe: *Ambulavit coram Deo.* Hæc una locutio nobis oſtendit, quanam in re Sanctum hunc virum imitari deberemus ad Sanctitatem perfecte acquirendam; quoniam ambulare coram Deo proprie eſt in terris vivere, quemadmodum ibi vixit J.C., ſingulis momentis divinam conſulere voluntatem, ſicuti Jeſus Chriſtus patris ſui voluntatem conſuluit, ut noſmet illi in minimis etiam actionibus conformemus. Mirum igitur eſſe non debet, ſi ad celebrandam ſancti hujus viri virtutem, hoc illi perhibet teſtimonium Scriptura Eccli. 44. quod videlicet placuerit Deo: *Placuit Deo*. Hinc diſcendum eſt, nos neque Sanctos eſſe, neque Deo placere poſſe, niſi quatenus adniſi fuerimus omnia ad imitationem Henoch ita facere, ut illi placeant. Deus in hujus gratiam rem præſtitit ſingularem uni tantum poſt ipſum conceſſam, Eliæ ſcilicet; illum enim repente ex hominibus tranſtulit, ne mundo, qui jam corrumpi incipiebat, corrumperetur.

Sanctus Patriarcha Noe;

Deus, qui ſemper bonus eſt, quemadmodum ſemper eſt juſtus, noluit in generali mundi totius excidio hominem perdere, qui ſemper in innocentia, & ſanctæ vitæ integritate permanſerat inter mortalium corruptionem. Noe, inquit Scriptura, invenit gratiam in oculis ejus. Quemadmodum particeps non fuit criminum, quibus ævo ſuo homines paſſim fœdati erant; ita noluit Deus eum malorum eſſe participem; & quemadmodum pietas illius ſatis habuit virium, ut prohiberet, ne prava ſequeretur exempla, quæ ubique intuebatur, Deus quoque ſatis habuit potentiæ, ut prohiberet, ne cum illis interiret, quos imitari noluerat. Factus eſt ergo, ut Scriptura inquit, Mundi reconciliator: Deum quippe maxime ad iram concitatum coegit, ut adhuc ſuarum recordaretur miſericordiarum. Denique voluit Deus, unum Noe cum familia ſua, quam tanto eripiebat naufragio, viſibilem eſſe figuram unici Salvatoris hominum; quod deinde felicius in animabus perfecit, quod tunc in mundo palam fecit Noe, ipſe unus ſalvans terram a peccatorum diluvio, quæ tantus iniquorum hominum numerus committit. Cæterum Sanctus hic Patriarcha poſt diluvium nequaquam degeneravit a ſanctitate, quæ illum commendaverat, antequam Deus univerſali cataclyſmo terram univerſam obrueret. Hoc in juſtitia ipſius maxime enituit, & ſanctitatem ejus maxime admirabilem efficit, quod ſolus erat in mundo juſtus, & non ſecutus eſt pietatis exempla, quæ illi ab aliis tradi potuiſſent, ſed ſe ipſum aliis imitandum exemplar propoſuiſſet.

Sanctitas Patriarchæ Abraham.

In Scripturis poſt Noe neminem videmus, cujus ſanctitas præ aliis celebretur; quod tamen, ut S. Auguſtinus de Catechiz. rudibus c. 19. animadvertit, non inde factum eſt, quod illis ignorantiæ, tenebrarumque temporibus non reſervaret ſemper Deus fideles animas, quæ ipſi adhærerent, & quæ in cordis ſimplicitate illum conquirerent. Ex harum occultarum perſonarum numero, S. Auguſtinus ait, eduxit Deus Abraham, ut illum conſtitueret Patrem totius populi ſui, qui ſolus in univerſo mundo profiteretur ſe colere verum Deum, & Deus oſtendere cœpit in terris ea conſilia, quæ eximius ſuper homines meditabatur, elegitque Abraham, ex quo ipſe aliquando proditurus erat homo factus, per quem omnia nobis erat conceſſurus. Difficile eſt ad unguem deſcribere magni hujus Patriarchæ ſanctitatem; etenim, ut S. Ambroſius inquit, omnes ſuperavit ideas, quas antiquitatis ſapientes de ſummis hominibus conceperunt; & ipſa teſtatur Scriptura illi neminem parem inventum fuiſſe: *Non eſt inventus ſimilis illi*. Quo magis oblectatus eſt ſeſe ſub Dei manu ſubmittens, eo magis oblectatus eſt Deus illum attollens. Vixit tamquam alienigena ſuper terram, quia civis erat Cœli; & quo magis a terræ bonis animum amovebat, eo magis illum Deus opibus cumulavit. Dum viveret, omnia expertus eſt tentationum genera, per omnes tribulationes, & afflictiones traductus; ſed ubique Deo fidelis extitit, & Spiritus ſanctus hoc illi perhibet teſtimonium, quod numquam a divina lege receſſerit: *Conſervavit legem Excelſi, & in tentatione inventus eſt fidelis*. Sin autem ſcire cupis, qua via ad tantam pervenerit perfectionem, per illam ſane quam Deus illi indigitavit, ut videlicet ſemper coram ipſo ambularet. *Ambula coram me, & eſto perfectus*. Gen. 17.

Exemplū S. Patriarchæ Joſeph.

In Patriarcha Joſeph admiramur Sanctum, quem attollere, ac magnum, & potentem in mundo facere oblectatus eſt Deus; numquam fortaſſe Divina Providentia magis palam enituit, quam in magno hoc viro; quis enim non mirabitur videns hominem, quem tetra calumnia in obſcurum carcerem conjecit, fere uſque ad ſolium evehi, atque in eminenti hoc gradu eam præſeferre ſapientiam, quæ nihil habet de cœcitate, vel de ſuperbia vanæ hominum ſapientiæ, ſed quæ ſemper ſubjecta Deo, quem tamquam principium ſuum colit, videt omnia deinceps ſubjici ſibi. Quin verba faciam de ſancti hujus Patriarchæ virtutibus, de vitæ innocentia, de crudeli perſecutione, quam in illum fratres ſui excitarunt, de venia, & generoſa oblivione injuriæ, qua fuerat affectus, de prudentia, & charitate, dicere mihi ſufficit, ſi eæ conſiderentur vitæ ipſius circumſtantiæ, quæ aliquam habent cum vita Salvatoris mundi ſimilitudinem, exploratum, compertumque fore, ipſum hujus præſtantiſſimam fuiſſe figuram, ejuſque ſanctitatem parem fuiſſe eximio conceptui, quem de illo habuerat Omnipotens.

Alia plura ſanctitatis exēpla, quæ longum eſſet referre.

Non fert animus, longam iſtic texere eorum nomenclaturam, quorum ſanctitas in lege veteri enituit; ad id enim ingentia volumina requirerentur. Itaque nihil dicimus de pietate Iſaac, de laboribus Jacob, de patientia Job, de Moyſe, Joſue, antiquis Prophetis, & aliquibus ex regibus Juda, quos ipſa celebrant Biblia. Voluit Deus, & in lege naturæ, & in lege ſcripta Sanctos inveniri, ut oſtenderet, multo faciliorem eſſe ſanctitatem in lege gratiæ, ubi plura nobis adſunt ſubſidia, ac plura acquirendæ ſanctitatis adminicula.

Minus adhuc in animo eſt, omnia afferre ſanctitatis exempla, de quibus in novo teſtamento ſermo eſt, ſed ea ſolum attingere, ex quibus aliquod percipi valeat documentum, ut in ſalutis via progrediamur, & creſcamus in perfectione.

Salvator videbatur creſcere ſapientia, & gratia, prout creſcebat ætate.

Primum quod nobis occurrat, eſt Salvatoris exemplum, qui antequam præceptum irrogaret imitandi perfectionem patris noſtri, qui in Cœlis eſt, voluit ſeſe nobis viſibilem in terris præbere, & cum hominibus converſari, ut illis vivens eſſet exemplum, in quod oculis conjicere poſſent. Sed quamvis in perſona illius videatur ſanctitas ſeſe viſibilem præbuiſſe, ipſumque omnes orbes, ac populos peragrare debuiſſe, ut omnes illum videri, imitarique poſſent; latuit tamen, atque triginta annos in caligine vitam traduxit; & ex puerili ætate hoc unum nobis teſtatum reliquit evangelium, eum videlicet prout ætate procedebat, ita & ſapientia, & gratia coram Deo, & hominibus proceſſiſſe: hoc eſt, licet omnes ſapientiæ theſauros poſſideret, & ſanctus eſſet ſanctitate increata, & infinita, ipſum tamen apertiora ejuſdem indicia præbuiſſe prout ætas creſcebat; & ut loquitur Propheta, gigantis inſtar in perfectionis via cucurriſſe. Ita S. Joannes ait, illi, qui manere vult cum Jeſu Chriſto, ambulandum eſſe in eadem via, & gradu eodem, quo ille ambulavit. *Qui dicit ſe in ipſo manere, debet ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare*. 1. Joan. 2.

Hoc ipſum præter propter dicere poſſumus de magno S. Joanne Baptiſta, qui licet in matris utero ſanctificatus fuiſſet, crevit, & ita in perfectione,

& ſan-

& ſanctitate proceſſit, ut pro Meſſia potuiſſet haberi, niſi humilitas, quæ potiſſima illius erat virtus, non ſecus ac præ cæteris Salvatori erat curæ, obſtitiſſet. Itaque ut fungeretur officio Præcurſoris illius, qui venerat, ut mundum ſanctificaret, evehendus erat ad eminentem perfectionis gradum, ut illius opinionis, atque exiſtimationis, quam per illum adipiſceretur, auxilio tutiſſimum, certiſſimumque perhibere poſſet teſtimonium illi, quem jam pridem præſtolabantur, & quem ob oculos habebant, quin poſſent cognoſcere. Illius baptiſmus non conferebat quidem gratiam, qua ſancti efficimur, ſed ad illam diſponebat, & ipſe etiam Joannes præparabat diſcipulos divino huic inſtitutori, a quo perfecti, & ſancti efficerentur. Denique ut annunciaret, & cognoſcendum traderet illum, qui erat ſanctitas eadem, ſimilis illi eſſe debebat. Quamobrem Salvator viciſſim hoc perhibuit teſtimonium, quod inter filios hominum nemo hoc major extitiſſet, nemo videlicet Joanne Baptiſta ſanctior, atque perfectior.

S. Joannes Baptiſta ſemper, in ſanctitate, & perfectione crevit.

Non deeſſet dicendi copia illi, qui integrum edere vellet ſermonem de jugi progreſſu in gratia, & ſanctitate, qua glorioſa Dei mater ab ipſo nativitatis exordio ad extremum uſque vitæ ſpatium crevit, quin aliqua in curſu mora, intermiſſio, vel intervallum contingeret: unde Sancti Doctores nobis judicandum relinquunt, quantus ejuſdem fuerit ſub exitum vitæ profectus; quia duæ horæ vitæ illius numquam fuere conformes, cum ſubſequens illam ſemper ſanctiorem, perfectiorem, Deoque chariorem efficeret, præcedente: quamobrem Eccleſia hæc illi applicat verba: *Quæ eſt iſta, quæ progreditur quaſi aurora conſurgens, &c.*

Mirabilis B. Virginis in gratia, & ſanctitate progreſſus.

Sancti Pauli exemplum, & adhortatio, quam habet ad Philippenſes, novum eſt, ac manifeſtum argumentum, Chriſtiano ſubſiſtendum non eſſe in via perfectionis, & ſanctitatis. Ecce quomodo ſe ipſum præbeat in exemplum. Non credo, inquit ille, ad metam, terminumque mihi indigitatum perveniſſe; ſed ut illuc perveniam hac utor induſtria, quæ me ſolicitum tenet; quo magis progredior, mihimet ipſi perſuadeo eſſe me ſimilem Athletæ in ſtadio magni cujuſdam pretii coronam referre conanti. Etenim quemadmodum curſores iſti indeſinenter metam, quo ſunt perventuri reſpiciunt, quin caput convertant reſpecturi viam, quam abſolverunt, & omnem conatum exerunt, ut illuc aſſequantur; ita obliviſcor eorum omnium, quæ antea a me facta fuerunt, nullamque eorum habendam rationem eſſe cenſeo, ne ſeu bene, ſeu male geſſerim, mihi vel ambitio, vel deſperatio ſuboriatur. In futurum igitur totus ſum cogitans ſemper viam, quæ mihi reſtat abſolvenda, ut Jeſu Chriſti de me adimpleam conſilia, qui me ad fidem vocavit; & ut coronam, quam mihi præparavit, promerear.

Verbum, & exemplum S. Pauli de progreſſu in perfectione faciendo.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

ESTote vos perfecti, ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt. Matth. 5. Et, *Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum.* S. Petri 1. Temeritas non eſt velle ad ſanctitatem Dei accedere, licet non aliud ſimus quam infirmitas, ignorantia, miſeria, & prava tantummodo ſtudia habeamus. Iterum dico, temeritas non eſt: eadem quippe Dei vox, quæ nos ad illius fidem vocavit, vocat etiam ad ſanctitatem. Temeritas potius eſt voci illius audientes non eſſe, hanc prætexendo cauſam, quod miſeri ſumus, & quod inter ipſius, noſtramque naturam infinitum intercedit intervallum. Eamus, pareamus, quin ullam infirmitatis noſtræ rationem habeamus, & quin ſpectemus terminum, in quo ſumus, anhelemus ad illum, ad quem ille de ſolii ſui altitudine vocat tot fere vocibus, quot ſunt verba in Scripturis. *Vocavit nos vocatione ſua ſancta, ut eſſemus ſancti.* 2. ad Timot. 1. Ita cum ſimus certi, vocem, qua accerſimur, & qua univerſum ex nihilo potuit educi, ſatis eſſe potentem, ut nos deducat, quo vocat, quis non ſentiet ſe ipſum ſuper mortalia ſublatum, quis non illa contemnet? Quis non ſentiet ſe novo animatum ſpiritu, ut omnes ſuperet difficultates, cum certo ſciat, Omnipotentem, a quo unico verbo eductus e nihilo fuit, vocare ipſum alio verbo æque potenti, & amabili ad ſtatum adeo ſublimem, qualis eſt naturæ, & ſanctitatis ejus fieri participem? *Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum.* 1. Petri 1. Quid ergo prohibebit, ne ſancti ſimus, quandoquidem Deus omnipotens nos deducere, immo attollere vult ad ſublimiorem gradum ſanctitatis? Ne adverſemur magnis, quæ de nobis bonitas ejus concepit, conſiliis; ne naturalem infirmitatem noſtram cauſemur; Deus, qui melius, quam nos illam cognoſcit, non ceſſat nos ad ſanctitatem vocare, quoniam illius omnipotentia infirmitati noſtræ vires adjiciet. Ne prætexamus ignorantiam; Deus, qui intuetur illam, ſapientiæ ſuæ luminibus tenebras noſtras diſcutiet. Denique ne deſpondeamus animum, eo quod in nobiſmet ipſis ſentiamus oppoſitiones iis, quæ a nobis petit Deus, quas inſuperabiles eſſe opinamur; Deus, qui novit illas, & qui in natura, ingenio, ſtudiiſque noſtris videt affectiones ſublimibus conſiliis ſuis oppoſitas, eas corrigere noverit divitibus infinitæ gratiæ ſuæ profuſionibus. Reſpiciamus dumtaxat exemplar, quod nobis propoſitum eſt, divinæ ſanctitatis. *Inſpice, & fac ſecundum exemplum, quod tibi propoſitum eſt.* Exod. 25.

Deus nos ad ſanctitatem vocans vires tribuet, quibus ad eam perveniamus.

Eritis mihi Sancti, quia ſanctus ſum, ego Dominus, & ſeparavi vos a cæteris populis, ut eſſetis ſancti mei. Levit. 20. Deus Judæis præcipiens circumciſionem, ait illis, hanc notam eſſe, per quam illos ab aliis nationibus diſtinguere volebat, eoſque ſuo cultui addicere. Quænam obligationes, ut ſanctitatem quæramus, & vitam culpa vacuam ducamus! Dei ſumus, & Dei eſſe non poſſumus, niſi ſancti ſimus. Deus noſtrum eſt exemplar, & exemplar ſanctitatis, cui noſmet conformare debemus. Sed obligationes iſtæ longe majores adhuc ſunt in nova lege, ubi recipimus, non jam ut Judæi exteriorem notam ad aliquod dumtaxat tempus duraturam, ſed notam interiorem, æternamque, & characterem, quem indeſinenter, & pro felicitate, & pro æterna infelicitate geremus. Sed illud obſervandum eſt, quemadmodum hoc charactere, & hac nota diſtinxit nos Deus, & ab infidelibus, idolorumque cultoribus nos ſeparavit, & electione prorſus ſingulari nos fecit ex omnibus nationibus populum acceptum ſibi, ita nos & moribus, & tota vitæ ratione noſmet ſeparare debere a peccatoribus, & iis, qui nomine tenus Chriſtiani ſunt, idque per morum ſanctitatem, & vitam vere Chriſtianam, quæ in ſpiritu, & veritate Deo ſerviat.

Cum Deus per baptiſmum nos, a Paganis diſtinxerit, diſtinguemus per ſanctitatem a malis peccatoribus ſeparari.

Pertranſiit benefaciendo. Act. 10. Scriptura volens in vitæ Jeſu Chriſti idea præbere nobis chriſtianæ vitæ ideam ait, ipſum pertranſiiſſe omnibus benefaciendo, atque relinquendo in tranſitu ſuo, non ſecus ac Sol, jugem benedictionum influxum: *Pertranſiit benefaciendo.* Sed notandum, quod S. Bernardus addit: *Non pigre, non remiſſe, non lento gradu*; ſed magnis paſſibus, & gigantis inceſſu, ut loquitur regius Propheta, ad ſtadii exitum properando, iis actionibus, quæ & infinitæ eſſent numero, & infinitum haberent meritum. Magnum documentum, quod nobis perſuadet, non ſatis eſſe ire ad Deum recto, aſſiduoque motu, videlicet virtutum, bonorumque operum praxi; ſed motu celeri, itaut indeſinenter progrediamur, & in dies ſanctiores efficiamur. Non ſatis eſt facere bonum, ſed adnitendum, ut maximum bonum faciamus.

Magnis paſſibus, perfectionem aſſequendam.

Ego ſitienti dabo de fonte aquæ vitæ gratis. Apocal. 21. Deus majori flagrat deſiderio ſeſe nobis communicandi, nobiſque gratias largiendi, quam nos eas recipiendi; expectat ſolum, has a nobis optari, eaſque nos eſurire, & ſitire, ut inquit Scriptura. Ita inquit ille apud Joannem cap. 7. *Si quis ſitit, veniat ad me.* Vult nos ardenti virtutis, & perfectionis flagrare cupiditate, ut ubi conceſſerit, quidquid optaverimus, id æſtimemus, & tamquam pretioſum aliquid ſervemus; vulgo enim, quod parum concupitum fuit, ubi obtentum fuerit, flocci æſtimatur. Quamobrem non

Perfectio, & ſanctitas optanda eſt, ſi illam acquirere cupimus.

poſtre-

poſtrema iutet cauſas modici progreſſus, quem io virtute, & perfectioue facimos, hæc eſt, quod illam non ſatis ardenter optamus. Optamus illam quidem, ſed frigide, & ignave, ira ot deſideria, quæ de eadem fovemus, potius ſint abortus, quam conceptus.

Deos hominom ſanctificationem reſpicit tamquam rē ſuam.

In his, quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe. Luc. 2. Quod Patris ſui uegotium Jeſus Chriſtus appellat, eſt illius eatetiorem procurare gloriam per homiuom ſanctificationem. Magnum profecto negotium! Tantus eoim Deus nulla babere poteſt parva oegotia. Maximi momeuti negotium! Quandoquidem Pater Æternus illi fuum filium præfecit. In hujuſmodi negotiis opera ooſtra uri vult Deus; nam, quemadmodum S. Paulos 1. ad Corinth. 1. ait, oos vocavit in ſocietatem filii ſui: *Vocati eſtis in ſocietatem filii ejus*; & vult oos jo noſtra, & in proximi ſanctificatiooe illius eſſe eoadjutotes, gratiæ illius cooperaotes. Opottet igitur nos hujuſmodi vacare negotiis ooſtræ qoidem ſanctificationi cooperaotes chriſtianarum virtutum exercitatione, alicuæ veto, ſin mious verbo, ſaltem exemplo.

Modus quo perfectio inquirenda, & quærenda eſt.

Si quæritis, quærite. Iſaiæ 21. Putat S. Bernardus Iſaiam Prophetam per hæc verba æque ſeoſu referta, ac brevia iouuete voluiſſe impenſam curam, & ardens deſiderium, quod nobis babendum eſt ioquitendæ, & inveniendæ virtutis, & ſanctitatis; nulla enim res alia in bac vita curas, & conquiſitiones noſtras meretus, niſi quatenus aliquid conferre poteſt, ut ſanctiores, perfectioreſque fiamus. Si ergo ſublimem hanc quæritis perfectionem, eam bene quærite; boc eſt noo fatigemini eam quæreores: quippe veta deſideria perſeverantiam perquirunt, ardentia eſſe debent, efficacia, ac talia, ut ſecundum Michææ Prophetæ cap. 6. verba jugitet iotenti ſimus, ut Deo ſemper magis, magiſque placeamus: *Indicabo tibi, o homo, quid ſit bonum, & quid Dominus requirat a te: utique facere judicium, & diligere miſericordiam, & ſollicitum ambulare cum Deo tuo.*

Quæ retro ſunt obliviſcens, ad ea vero, quæ ſunt priora, extendens meipſum, ad deſtinatum proſequor, &c. ad Philipp. 3. Apoſtolus vult nos eorum, quæ jam bene facta a uobis fuetuot, obliviſci, & ea tanquam non facta habere, ſed quæ facienda ſuperſunt, dumtaxat proſpicere. Regula bæc nonoe juſta, & rationabilis eſt? Taudem eoim ſi id ſpectamus, quod fecimus, certiſſime aliquid remittremus, & vanitate nobis auferente animum progrediendi, vel in principio, vel in medio ſtadio immorabimur, quin procedamus, & illud perficiamus. Quod ſi ſempet aute nos proſpexerimus, videbimus nos adhuc diſtare procul a termioo, cumque via, quæ reſtat, longa ſit, nobis feſtinandum erit, neque ulla temporis jactura facienda, ne dies abeat, & ingruens nox ulterius operari prohibeat.

Ut ſancti ſimus, eſſe debemus ſeparati a mundo.

Qui me ſegregavit ex utero. Ad Galat. 1. Chriſtiani ad Chriſtianiſmum, ut Apoſtoli ad Apoſtolatum vocantur per ſeparatiooem a mundo, quæ eorum efficit ſanctitatem, eoſque a peccatoribus, impiiſque diſtinguit. Quamobrem Jeſus Chriſtus dixit: *Veni ſeparare hominem adverſus patrem ſuum, & filium adverſus matrem ſuam*; fieri euim uoo poteſt, quod Jeſum Chriſtum in arcta evaogelii ſequamor via, & ſancti ſimus, ut ille ſanctus eſt, quin a peccatorum turba io latam iniquitatis viam abeuntium ſeparemur; & ſicuti J. C. qui uoſtrum caput eſt, ſeparatus fuit a peccatoribus dicente S. Paulo ad Hebr. 7. *Segregatus a peccatoribus*; ita filii ipſius nonniſi ex nota bac poſſumus haberi.

In quo propria vitæ perfectio cōſiſtat.

Juſte, quod juſtum eſt, perſequeris. Deuter. 16. Perfectum eſſe, quantum in bac vita fieri poteſt, eſt perfecte omnes actiones ſuas facere iis cum diſpoſitionibus, quas ipſe requiruot, & ioſirmitatis defectus perfecte reparare. Ita animas ad perfectionem attollere eſt ioſpirare illis deſiderium perfecte facieudi, quod faciunt; docere, quomodo, & quo ſpiritu faciendum ſit, & quomodo per pœnitentiam, ſinceramque humiliationem errata ſiot reparanda. Hæc eſt vitæ hujus perfectio.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ ſanctorum Patrum hujus argumenti.

Perfectus ſervus Chriſti nihil præter Chriſtum habet; aut ſi quid præter Chriſtum habet, perfectus non eſt. Auguſt. de perfect. juſtit.

Perfectus eſt qui ad perfectionem irreprehenſibiliter currit, carens criminibus damnabilibus, atque ipſa etiam peccata venialia non negligens mundare eleemoſynis. Idem, ibidem.

Nullus ſanctus & juſtus caret peccato, nec tamen ex hoc deſinit eſſe juſtus vel ſanctus, cum affectu teneat ſanctitatem. Idem de Eccleſ. Dogmat.

Multum in hac vita ille profecit, qui quam ſit longe a perfectione juſtitiæ proficiendo cognovit. Idem, de ſpiritu & littera.

Quanto eſt quiſque ſanctior, & deſiderii ſancti plenior, tanto eſt ejus in mundo fletus uberior. Idem, de Doctrin. Chriſt.

Tamdiu non relabimur retro, quamdiu ad priora contendimus; at ut cœperimus ſtare, deſcendimus, noſtrumque non progredi regredi eſt. Idem, Epiſt. 143. ad Demetr.

Numquid mox ut naſcitur charitas, jam perfecta eſt? Ut perficiatur naſcitur, cum fuerit nata nutritur, cum fuerit nutrita roboratur, cum fuerit roborata perficitur. Idem, in Epiſt. Joannis.

Hæc eſt hominis vera ſapientia, imperfectum ſe noſſe; atque ut ita loquar, cunctorum in carne juſtorum imperfecta perfectio eſt. Hieronym. l. 1. adverſ. Pelag.

Felix eſt ille qui quotidie perficit, qui non conſiderat quid heri fecerit, ſed quid hodie faciat, ut proficiat. Idem, in Pſalm. 83.

Ab omni nequitia mundum eſſe neceſſe eſt & dolo, qui cupit regnare cum Chriſto. Idem, Epiſt. ad Nepot.

Si vis habere partem cum Chriſto, tibi Chriſti exemplo vivendum eſt. Idem, in quadam Epiſt.

Non nobis ſufficit velle juſtitiam, niſi juſtitiæ patiamur famem. Idem, io hæc verba, Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam.

Tota vita boni Chriſtiani ſanctum eſt deſiderium proficiendi. Auguſt. tract. 4. in Epiſt. 1. Joannis.

Cognoſcamus Sanctos non natura præſtantioris fuiſſe, ſed obſervantia majoris, nec vitia neſciiſſe; ſed emendaſſe. Ambroſius, in lib. de Joſeph.

Magna eſt perfectio ſuæ imperfectionis cognitio. Gregor. in Moral.

Chriſtus, ſicut in illo ipſo homine quem geſſit, etiam in noſtris mentibus quoſdam gradus corporeæ ætatis exequitur. Naſcitur, creſcit, roboratur, ſeneſcit; ſed orandus, ne in nobis diu & jugiter parvulus, & infirmus ſit. S. Paulin. in Epiſt. 3. ad Sever.

Simus ut Chriſtus, quoniam Chriſtus quoque ſicut nos: efficiamur Dii propter ipſum, quoniam ipſe quoque propter nos homo factus eſt. Gregor. Nazianz. orat. 40. in Paſch.

Deſinente proficiendi appetitus, non aberit a periculo recedendi. Caſſian. Collat. 6. Abbat. Theod.

Quicumque Sanctus quotidie in priora extenditur, & præteritorum obliviſcitur. Baſilius, Epiſt. ad Chilon.

Nemo perfectus eſt, qui perfectior eſſe non appetit, & eo perfectiorem quiſque ſe probat, quo ad majorem tendit perfectionem. Bernard. io Epiſt.

Indefeſſum proficiendi ſtudium, & jugis conatus ad perfectionem perfectio reputatur. Idem, Epiſt. 123.

Erubeſcat anima converſa ad Dominum, minori affectu ſectari juſtitiam, quam iniquitatem antea ſectaretur. Idem, Epiſt. 341.

Nemo repente fit ſummus, & aſcendendo, non volando apprehenditur ſummitas ſcalæ. Idem, Serm. de ſancto Andrea.

Nullum omnino præſentiæ ejus (nempe Dei) *verius teſtimonium, quam deſiderium gratiæ amplioris.* Idem, ibid.

Numquam juſtus arbitratur ſe comprehendiſſe, num-

quam

quam dicit ſatis eſt, ſed ſemper eſurit, ſititque juſtitiam. Idem, Epiſt.253. ad Abbat.Carin.

Magna confuſio, magna valde; ardentius (peccatores) *pernicioſa deſiderant, quam nos utilia: citius illi ad mortem properant, quam nos ad vitam.* Idem, Serm.1.de latit.cordis.

Verus amor gradu uno contentus non eſt, ad altiora ſemper nititur, & ad perfectiora indeſinenter concupiſcit attingere; quas habet non magni facit virtutes, proficiendi accenſus deſiderio. S.Laurent. Juſtinian. de caſto connub.cap.2.

Anima creſcit, dum quotidiana propugnatione ſe ad perfectionem promovet. Baſilius, Homil. 3. in Heſaiam.

Semper tibi diſpliceat quod es, ſi vis pervenire ad id quod non es. Nam ubi tibi placuiſti, ibi remanſiſti; ſi tamen dixeris ſufficit, periiſti. Auguſtin. Serm.15. de verbis Apoſtol.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologiæ penu hoc in argumento valeat depromi.

Tenemur ad ſanctitatem adniti, quæ nonniſi incœpta eſt per baptiſmũ

QUamvis per Baptiſmum novæ creaturæ fiamus, Adam moriatur in nobis, ibique oriatur Jeſus Chriſtus, attamen informia adhuc opera ſumus a gratia, & labore noſtro perfectionem expectantia. Nos, inquit S.Jacobus Apoſtolus, non aliud ſumus, quam novæ creaturæ principium. Chriſtianæ vitæ principia ſunt in animabus noſtris, habemus virtutum omnium ſemina; at niſi diligenter coluerimus illa, pravorum noſtrorum ſtudiorum ſpinis ſuffocantur. Regeneratio noſtra in baptiſmo incœpta duntaxat eſt, in omne vitæ ſpatium eſt producenda, & licet peccatum per hoc Sacramentum deletum ſit, & quidquid ab Adam recepimus, nequeat nobis cœli aditum claudere; ſexcenta nihilominus ſunt, quæ prohibent, ne charitas in animabus noſtris ſtabiliatur, eaque totidem ſunt obſtacula ſanctitati religionis chriſtianæ, quam ſumus amplexi; ideoque nobis adlaborandum eſt, ut eradicemus illam, & niſi jugiter in magnarum virtutum exercitatione fuerimus, numquam perveniemus ad perfectionem, quæ nobis eſt acquirenda.

Chriſtiano ſemper creſcendũ eſt, & in virtute progrediendum.

Cum per baptiſmi gratiam teneantur Chriſtiani ad perfectionem contendere, immo ad eam perfectionem, quæ quantum fieri poteſt patris cœleſtis perfectionem imitetur, ut Dei filius loquitur; inde ſequitur, illis indeſinenter incedendum eſſe in via ſalutis, & jugi bonorum operum motu eundum ad Deum. Conſtat quippe, nihil perfectum eſſe, niſi quatenus eſt in actione, & actionem eamdem, ac jugem actionem eſſe maximarum rerum perfectionem. Deus ipſe, qui ſumma perfectio eſt, nihil eſt niſi actio intrinſecus, & extrinſecus; intrinſecus quidem per æternas emanationes; extrinſecus vero per aſſiduas operationes: *Pater meus uſque modo operatur, & ego operor.* Joan.9.

Deus ſanctus eſt, quia omnipotens.

Quamquam ſit verum, Dei ſanctitatem mirum in modum in omnibus adorabilibus perfectionibus ipſius eniteſcere; tamen S.Thomas 1.part. quæſt.25.artic.3. illius omnipotentiam conſiderat, tamquam infinitæ ſanctitatis ipſius potiſſimam cauſam. *Ideo Deus peccare non poteſt, quia omnipotens eſt.* Dicit, Deum eſſe infinite ſanctum, quia oppoſitus eſt peccato, quod eſt ſanctitatis contrarium, ita ut nequeat peccare. Ratio autem, propter quam peccare nequit, eſt, quia omnipotens eſt; quia peccare poſſe, eſt poſſe deficere in actione ſua, & poſſe in ſua actione deficere, potentia non eſt, ſed impotentia. Impotentia autem ſimul eſſe non poteſt cum omnipotentia Dei; ideoque verum eſt dicere, Deum, cum ſit omnipotens, nullam in ſe habere impotentiam, & nullam impotentiam habentem nulla in re deficere poſſe, cumque nulla in re deficere poſſit, peccare non poſſe, & cum non poſſit peccare, infinite alienum eſſe ab eo, quod oppoſitum eſt ſanctitati, videlicet peccato. Verum ergo eſt, cum Deus ſit omnipotens, omnino neceſſarium eſſe, quod ſanctus ſit.

Notio, & definitio ſanctitatis in hominibus.

Sanctitas ſæpe juſtitiæ nomine nuncupatur; juſte enim judicans de cujuſcumque rei merito maximi facit ſupremum bonum, & res terrenas contemnit. Cum religione etiam nonnumquam confunditur, quoniam quoddam veluti continet ſacrificium rerum creatarum omnium eſſentiæ divinæ, & immortali. Credit S. Thomas 2.2.quæſt.81.art.8. ſanctitatis effectum juxta etymologiam græcam, atque latinam eſſe, nos in bono puros, atque inconcuſſos efficere, puros quidem ſeparando animam ab iis omnibus, quæ ſuapte natura ſunt corruptibilia; inconcuſſos vero, auferendo, ut ita dicam, objectis, quidquid affectus noſtros ciere poteſt. Ut proprie loquamur, dicendum eſt, ſanctitatem in eſſentia ſua conſideratam ſpecialem eſſe virtutem, & eamdem cum religione; animam enim conſecrat divino cultui, & ad id omnes illius actiones dirigit. Sed ſi conſideretur, quatenus omnes aliarum virtutum actus refert ad Deum, tunc virtus eſt generalis. Hæc omnia a D. Thoma eodem in loco docentur. Addendum eſt tamen ſanctitatis nomen tribui rebus divino cultui dicatis; quamobrem templa, vaſa, & homines aræ inſerviendo devoti ſancti ſunt, & propter uſum, & miniſterium ſanctificati.

Chriſtianæ perfectionis definitio.

Aliquid perfectum eſt, cum abſolute conſecutum eſt finem, propter quem factum eſt, vel ad quem deſtinatum eſt, uti liquet ex generali inductione, quæ poteſt inſtitui rerum omnium ſeu in moribus, ſeu in natura. Ita homo perfecte homo eſt, cum habet ea omnia, quæ neceſſaria ſunt ſive animæ, ſive corpori, & qui ea eſt ætate, qua ratione bene uti poteſt. Et eſt perfecte Chriſtianus, cum omnes habet virtutes, quas chriſtiana poſtulat religio, ejuſque omnia officia pro ſtatu ſuo fideliter, & conſtanter adimplet. Hoc locum præbet chriſtianam perfectionem cum ſanctitate confundendi; cum enim Chriſtiani finis ſit ſervire Deo, eumque in hac vita colere, & in alia poſſidere, cumque in hoc etiam ſanctitas eſſentialiter conſiſtat, ſanctus, ſimulque perfectus eſt, qui ſecundum ſtatum ſuum perfecte Deo famulatur. Sed cum in hac perfectione detur plus, & minus, variique gradus ſanctitatis; vulgo ſancti, perfectique dicuntur illi, qui non communem habent ſanctitatem, & perfectionem, ſed in eminenti gradu, ad quem Chriſtianus contendere debet.

Perfectio, & ſanctitas ardenter eſt optanda, & eo cupimus pervenire.

Ut aliquem in virtute, ſanctitate, & perfectione progreſſum faciamus, omnino neceſſarium eſt id velle, & enixius optare: ita ut hoc deſiderium vere ex animo proficiſcatur, ac nos ſecum trahat, quin aliunde excitandi ſimus, præter quam Spiritus ſancti gratia, quæ nobis hoc ardens deſiderium inſpiret: etenim valde parum ſperandum erit ab iis, qui hos ſenſus non habuerint. Ratio deſumpta eſt ex iis, quæ docent Philoſophi, rebus in omnibus, præſertim vero in actionibus moralibus, finem primam eſſe cauſam, qua ad agendum impellimur. Itaque quo magis hunc finem optamus, eo diligentiorem navamus operam, ut ad eum perveniamus.

Ut virtute præditi fiamus, & in perfectione progrediamur, ſatis non eſt bonas intentiones habere, bona fovere deſideria, bona concipere conſilia; operi manus eſt admovenda, ac ſerio adlaborandum. Aſceticæ vitæ magiſtri animadvertunt, quamplures optima animo concipere conſilia, ſed numquam eo pervenire, ut ſibi vim faciant, ac ſuperent cupiditates ſuas, & prava ſtudia, quæ magna ſunt ad ſanctitatem impedimenta; ita ut de illis dici queat, quod Apoſtolus de ſe ipſo ad Rom. 7. *Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.* Hujuſmodi conſilia effectu carentia non ſunt determinatæ voluntatis effecta; & proprie loquendo meræ ſunt velleitates; denique vellemus, ſed non volumus fortiter, quamobrem nullo noſmet agitamus motu, ut id exequamur, quod volumus, & in eodem ſtatu permanemus.

De neceſſitate ad perfectionem, & ſanctitatem adſpirandi.

Omnibus Chriſtianis ad perfectionem eſſe contendendum, atque adlaborandum, ut ſe ipſos ſanctificent, veritas eſt, quam nonniſi flagitioſi homines, & qui tranquillam, commodamque vitam ducere volunt, quin de ſalute ſua ſint ſolliciti, in dubium vocent; ſed nemo Theologorum dubitat, quominus

hoc

hoc verum præceptum ſit, & non ſimplex tantum conſilium. Rationes, non ſecus ac diſcrimen, quod religioſos inter, & ſæcolares intercedit, toties hoc in tractatu explicatæ, iteratæque ſunt, ut illas iſtic adſerendas eſſe non duxerim. Hæc nihilominus Theologica doctrina eſt, a S. Thoma 2. 2. q. 84. a. 5. ad 2. tradita, Religioſam vitam ſtatum eſſe perfectionis, non quod qui religionem ingreditur, illico perfectus eſſe debeat; ſed quod religioſi arctiorem habent neceſſitatem adſpirandi ad perfectionem; & eum, qui non conatur, ut perfectionem acquirat, & ſerio ad id operam non intendit, hunc vere religioſum non eſſe; quoniam id non adimplet, quod profitetur. Non quærimus hoc in loco, utrum religioſus, qui ſatis eſſe putaret ea ſervare, quæ ad Dei mandata, & eſſentialia vota ſua pertinent, ſed ſervare nollet alias regulas, quæ ſub peccati pœna illum non obligant; utrum, inquam, hujuſmodi religioſus peccaret mortaliter. Variant Doctorum ſententiæ; aliis affirmantibus lethale non deeſſe crimen; aliis negantibus, niſi aliqua contemptus ſpecies adeſſet. Quod tamen, & in quo omnes conſentiunt, eſt, religioſum, qui hos ſenſus foveret, & hanc aleret mentem, moraliter loquendo, verſari in periculo in mortale crimen labendi.

Ad ſanctitatem acquirendam conandum eſt ut ſemper novos progreſſus faciamus

Sancti omnes mirum in modum celebrarunt laudibus, omnibuſque commendarunt etiam, atque etiam tamquam præſtantiſſimam perfectionis, & ſanctitatis acquirendæ viam, ipſius S. Pauli Apoſtoli exemplo comprobatam praxim hanc; videlicet, obliviſci eorum omnium, quæ a nobis bona facta ſunt, ac indeſinenter animo reputare ea, quæ facienda ſuperſunt; & profecto ille vere felix eſt, qui quotidie proficit, nec cogitat, quid heſterna die fecerit, ſed id tantum, quod ſibi hodierna faciendum eſt. Profecto neceſſarium eſt, hoc ſequi conſilium; naturale quippe eſt oculos in ea conjicere, quæ magis placent, & amovere ab illis, quæ moleſtiam poſſunt afferre. Ita ſicuti voluptate perfundimur noſtrum intuiti progreſſum, & bonum, quod feciſſe credimus, & e contra moleſtum eſt videre, quantum adhuc deſit; ideo potius ea contemplamur, quæ a nobis bene facta ſunt, quam quæ adhuc facienda ſuperſunt, ut perfectionem aſſequamur.

Quidquid afferri poſſit in laudem aureæ illius mediocritatis, quam tantopere jactitatum philoſophi, qui in ea virtutem conſtituunt; certum eſt, ſi hæc in mera morum diſciplina virtus eſt, ſæpe vitium eſſe in Chriſtianiſmo, & qualitates, quæ fidelem conſtituunt, virtutes eſſe, quarum perfectio nonniſi in ſummo invenitur. Humilitas exempli gratia inferius ſeſe demittere nequit, neque charitas altius aſcendere; quippe altera quidem ſeſe ad nihilum uſque ſubmittere oportet, altera vero ſeſe attollere uſque ad Deum. Pœnitentia ad ſummum pervenire debet dolorum, & contritionis; fides obedientiæ, zelus ardoris. Divini amoris menſura eſt, nullam habere menſuram, quia objectum ipſius infinitum eſt, neque ullis cancellis continetur.

Dei filius leges tulit omnibus hominum conditionibus ſanctificandis idoneas.

Cum evangelium nequaquam evertat vitam urbanam, & ſocietatem, quam homines ſimul conficiunt, ſed illam ſanctificet, & in omnibus partibus regat, Jeſus Chriſtus, qui hujus evangelii auctor eſt, leges edidit prorſus ſanctas, & novas, ut ſancta efficeret omnia munera, diverſaſque conditiones, ſocietatem hanc conſtituentes, atque ſervantes. Quemadmodum debebat omnes homines ad perfectionem adducere, ita neceſſe erat, ut gratia ipſius, quam S. Petrus multiformem appellat, cuilibet vocationi propriam perfectionem communicaret. Hoc miraculum operatus eſt, & quotidie operatur ſupremus hic legislator.

Liquet quo magis progredimur in via, quæ ducit ad terminum, ſine errore, & ambagibus, eo citius, atque tutius ad terminum pervenire, in quem hæc deſinit via: hinc progreſſus, qui fit in via, argumentum eſt nos ad terminum perventuros, eo certius, quo ille major eſt. Progreſſus autem in virtute via recta eſt, & tuta ad perfectionem, & inde ad beatitudinem perducens; igitur quo magis in hac via progrediemur, eo certiores erimus nos æternam aſſecututos felicitatem, qui noſter terminus eſt.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex aſceticis, recentioribuſque Concionatoribus loci hujus argumenti.

In omnibus urbanæ vitæ ſtatibus quibus in profeſſione ſua vult eſſe perfectus; in chriſtianiſmi profeſſione virtus communis ſatis eſſe putatur

ADeo naturalis omnibus hominibus ille ſenſus eſt, qui eos ad perfectionem adducit, ut omnes eorum labores non alium præter hunc terminum habeant. Similes belli labores ſuffert, ſi adit pericula, ſi vitam ſuam in apertum diſcrimen adducit, ſi tunc etiam ſeſe ad pugnam exercet, cum nulli ſibi hoſtes ſuperandi ſunt; id agit, ut ad eum virtutis, & ſcientiæ rei militaris gradum perveniat, qui heroas, populorumque domitores efficit. Si doctor dies, noctesque traducit inſomnes in penetralibus ſuis volumina evolvendo, nonne ad id perfectæ acquirendæ ſcientiæ deſiderium illum impellit? Nullus pictor eſt, qui aliquid intentatum relinquat, ut excellat in arte; nullus immo faber, qui æmulationis ſtimulis agi ſe minime ſentiat, & qui aliis eamdem profitentibus artem cedere velit. Unus eſt homo Chriſtianus, hic lucis filius, qui in cœptis ſuis magis ignavus, minuſque prudens, quam filii tenebrarum, honori, vel conſcientiæ potius ſibi non vertat pervenire ad perfectionem ſtatus ſui, ad quam toto niſu contendere debet: honorum, & gloriæ mundi cupidior, quam virtutis, & ſanctitatis, quæ verum eſt hujus vitæ bonum, & quæ efficere poteſt, ut in altera æternam beatitudinem conſequantur. Nulli rei parcit, ut fortunam ſuam provehat, cum interim illi perſuaſum ſit falſo, Chriſtianiſmi perfectionem ad religioſos tantum, & Jeſu Chriſti miniſtros pertinere, ſatis eſſe putat, ſi communes habeat virtutes, & aliquos perfunctoria religionis exercitia. *Ex Chriſtianis ſermonibus pro quarta Adventus Dominica.*

Quamvis homo in ſumma rerum omnium perturbatione oriatur, nihilque habeat niſi cæcitatem in mente, errorem in memoria, in voluntate nequitiam, in libertatis uſu licentiam, in affectibus rebellionem, in ſenſibus omnibus ſollicitationem ad crimina, ac in toto mundo objecta, quæ ipſum alliciunt in ſcelus; poteſt tamen ope gratiæ, quæ numquam defutura eſt, fieri magnus Sanctus, & ad eum perfectionis apicem pervenire, quem Deus expectat ab illo. Hoc eſt Dei conſilium illum ad aliquem vitæ ſtatum, quicumque tandem ille ſit, evocantis; & hic proprius eſt effectus gratiæ vocationis, illum ad id impellere, eique ad id faciendum opem ſuppeditare: ita ut ſi Chriſtianus non pervenit ad perfectionem propriam ſtatus illius, ubi eum Providentia conſtituit, cauſa eſt, quod ille minime vult; gratia enim, quam ad id illi præbet Deus, ſatis eſt potens. Cur autem non ſit, quandoquidem effectus rationem habere debet cum cauſa? Fieri ne poſſet, mundi Salvator, ut gratia hæc, quam ipſe paſſionibus tuis meritus fuiſti, & quæ ex vulneribus tuis effluxit, vim non habeat originis ſuæ, videlicet nos Sanctos faciendi, quemadmodum tu ipſe Sanctus es, & ſanctitatis origo? Utique, hoc affirmo cum S. Auguſtino, gratia, quæ nos agit ad vitam ſancte traducendam, tantam habet vim, & efficaciam, quantam, ſi illic eſſet ſanguis Jeſu Chriſti. Hæc nos urget, ut hoc munere perfungamur, ac nos docet, cum ſimus filii Dei, adlaborandum nobis eſſe, ut digni ſimus filii hujus Patris, noſmet perfectos efficiendo, ſicut ille perfectus eſt. *Eſtote perfecti ſicut, &c. Pater veſter cœleſtis perfectus eſt.* Idem ex parte.

Chriſtiani omnes propter ſuſceptum baptiſmum ad ſanctitatem contendere debent.

Chriſtiani omnes ad ſanctitatem, ſtatuſque ſui perfectionem contendere debent. Et ſane nonne mirum eſſet, ſi qui eumdem receperunt baptiſmum, quibus Jeſus Chriſtus eadem pollicitus eſt, & qui omnes eumdem Deum colunt, hi diverſas haberent obligationes? Vobis ne, ſæculares, promiſſus fuit Paradiſus alius ab eo, qui promiſſus fuit religioſis? Ullum ne intercesſit diſcrimen inter veſtrum, & eorum baptiſmum? Aliæne adhibitæ fuerunt cæremoniæ ad officiorum veſtrorum diſcrimen innuendum?.... Nonne divortium feciſtis cum tribus hiſce inimicis, cum dæmone, qui ſemper paratus eſt ad vos dolis ſuis decipiendos, cum

mundo,

mundo, qui præſto ſemper eſt ad vos illecebris ſuis faſcinandos, cum concupiſcentia, quæ vos inceſſanter trahit in malum? Nonne divortium hoc Jeſu Chriſti ſanguine ſignaſtis? Et hoc nonne eſt, ſe ad ſanctitatem obligare? Et hæc omnia obire, nonne eſt ſanctum eſſe, atque perfectum? *Idem.*

Verum indicium quod in gratiæ ſtatu ſimus, eſt ad perfectionem contendere.

Periculoſa, ac perniciosa ſæcularium opinio eſt, ſibimet perſuadere, ſe nulla re ad perfectionem conſectandam teneri, & ſatis eſſe, ſi in gratiæ ſtatu ſint. Opinio hæc efficit, ut de eorum ſalute ſollicitus totis artubus contremiſcam, & ex duabus rebus alterutram veram eſſe affirmem, quod in hac permanentes ſententia vel in gratiæ ſtatu non ſunt, vel ſi ſunt, non diu in eodem eſſe permanſuros. Rationem ſuggerit S. Bernardus palam aſſerens, veriſſimum gratiæ reſidentis in corde indicium eſſe, inſpirare deſideria gratiæ novæ, novæque perfectionis; ejuſque ſententia innititur verbo Scripturæ dicentis, eum, qui gratiam guſtaverit, novum gratiæ deſiderium, novamque famem eſſe experturum: *Qui edunt me, adhuc eſurient.* Eccli. 24. Gratia cum in anima eſt, abyſſus eſt alias trahens abyſſos; eam dilatat, atque novis gratiis recipiendis efficit parem. Unde Sanctus hic infert, ſatis eſſe putare, ſi nullum peccatum committas, quin ad perfectionem pervenire contendas, nota eſt, te vel non habere gratiam, vel gratiam in te non operari. *Idem.*

Quid facietis, o ſæculares, qui dicitis, Chriſtianiſmi perfectionem ſtatus veſtri non eſſe, cum vobis violenta aliqua ingruet tentatio? Quid facietis cum voluntate veſtra impotenti, infirma, profligata? *Declinabitis a via juſtitiæ*, S. Hieronymus inquit, peccabitis, ac peccatum veſtrum ſenſim pravum habitum faciet; habitus migrabit in neceſſitatem; neceſſitas hæc vos ad mortem uſque ſubſequetur, atque ad æternum deducet interitum. Non equidem affirmo, neceſſe eſſe, ut actu perfecti ſimus, ita ut nullus nobis deſit perfectionis gradus, & quod mere imperfectio vocatur, per ſe ſolum poſſe nos cœleſti gloria privare; ſed aſſero, eos, qui non conantur majorem ſanctitatem, & perfectionem in ſuo ſtatu adipiſci, ſenſim ruere in ſcelus, & quin in virtute creſcant, amittere, quod fortaſſe fuerant adepti, ac tandem labi in abyſſum criminum, quæ ſecum trahunt eorum reprobationem. Hinc S. Bernardus occaſionem arripit exclamandi; ille, qui ſanctus eſt, adnitatur, ut magis adhuc ſanctificetur; qui ſanctus eſt, novas acquirere virtutes contendat. Nemo confidat præſenti gratiæ, quam poſſidet, ſed magis magiſque ſeſe ſanctificare contendat. *Idem.*

Fallaces excuſationes, quæ poſſunt afferri, ne ad majorem perfectionem adniteremur.

Mihi dicendum non eſt, ſanctitatem ſtatum eſſe nimie eminentem homini miſero, qualis ego ſum, neque mihi audendum, ut ad illam connitar: Certus ſum, a Deo me ad illam vocari, eumque me ad eam adducere velle; quandoquidem ad id tanta præſtitit; certus quoque ſum, ipſum velle me ad illam contendere, omneſque conatus exerere, ut eo perveniam. Quid enim eſſe vellem, niſi ſanctus eſſe velim? Ergo velle deberem reprobum eſſe, nihil enim medium eſt inter duos hoſce terminos, inter ſanctum, & reprobum. Neque illud mihi dicendum, me nimis imbecillem eſſe, quam ut ſanctus fieri velim; ſcio equidem, me ex me nil eſſe, præterquam miſeriam, & fragilitatem; ſed etiam ſcio, Redemptorem meum, qui nihil prætermiſit, ut me ſanctum faceret, infirmitatibus meis ſubjiſſe, ut me ſua indueret fortitudine, ac me dicere poſſe, quod olim magnus Apoſtolus; omnia poſſum in eo, qui me confortat. Quid ergo mihi faciendum, ut ſim vere ſanctus, ſecundum voluntatem filii Dei me ad ſanctitatem vocantis? Satis eſt, illum ipſum induam, quemadmodum idem Apoſtolus ad Rom. 3. docet, Nihil hoc facilius, dummodo bona mihi adſit voluntas. Si, ut ſanctus fierem, ingentes mihi cumulandæ eſſent divitiæ, multi invenirentur obices, ac legitimi afferri poſſent prætextus; quilibet enim eas poſſidere contendit; ſed ſanctitas ea parte in hoc poſita eſt, ut eas contemnamus, neque illis cor noſtrum adjiciamus. Similiter ſi, ut ſanctitatem acquirerem, ad honores, & illuſtres dignitates eſſem evehendus, vel primi in Civitate gradus eſſent obtinendi, ſanctitas tanto ſtaret pretio, ut pauci ad eam pervenire poſſent, & plures hanc prætexere poſſent excuſationem, ſi ob ſanctitatem indipiſcendam non adlaborarent. Sed obſcuram, latentemque vitam ducere, humilitatem, latebraſque amare, quæ tutiſſima eſt ad ſanctitatem via, hoc quiſnam prohibere poteſt? Denique ſi ad virtutem, ſanctitatemque acquirendam opus eſſet vitæ hujus voluptatibus frui, hoc multo graviori conſtaret labore. Ad id enim ingentes erogandi ſumptus eſſent, & ſæpe amaritudo ſola ibi inveniretur, ubi voluptas, ac dulcedo ſperatur. Sed voluptates ſenſuum abdicare, paratum eſſe perferendis crucibus, quæ ab humana conditione, ſtatuque noſtro ſeparari vix poſſunt, auſteram, ac pœnitentem vitam molli, & deliciis affluenti præferre, hoc omnes facere poſſunt; atque ita cum ſit nemo, qui ſanctus eſſe non poſſit, omnis, qui affertur, prætextus inutilis eſt, & nulla excuſatio in Dei judicio poteſt admitti. *P. D. Argentano collat. 23. de ſanctitate Dei.*

Sanctos eſſe difficile non eſt, ſi velimus.

Quid? Num adeo operoſum eſt, ſeſe ad tria illa amanda redigere, quæ hominum Salvator tantopere amavit, & in quibus tota ſanctitatis vitæ chriſtianæ eſſentia conſiſtit, paupertatem, contemptum, & cruces? Tria hæc ſeſe nobis offerunt ſæpe, ut ſancti efficiamur; nos vero perhorreſcimus illa tamquam mortales inimicos, cum e contra a nobis perquirenda eſſent, atque recipienda tamquam ſanctitatis acquirendæ adjumenta, meritorum occaſiones, ac theſauri, qui in æternitatem nos dites efficere poſſunt. Verum quidem eſt ipſam ad ea vehementer repugnare naturam, ſed Salvatoris gratia, quæ ſuppetias adfert, nonne adhuc vehementior eſt? Hæc cum ſit divini ſpiritus emanatio, atque participatio, in animam, a qua recipitur, infert eos ſenſus, qui efficiunt, ut amet id, quod ille amavit, ut divinam induat fortitudinem, & ſupernaturali virtute id amplectatur, quod illa naturali ſtudio perhorreſceret. Quot Sancti, qui erant homines, uti nos, conditionis ejuſdem, ac nos, magis beatos ſe exiſtimarunt in paupertate ſua, quam divites mundi inter divitiarum ſuarum affluentiam? Quot majorem in confuſionibus, atque contemptibus conſolationem guſtarunt, quam ambitioſiſſimus quiſque in honoribus, & quot majori affecti ſunt gaudio ſe graviſſimis obrutos crucibus intuiti, quam libidinoſiſſimus quiſque in ſuis voluptatibus? *Idem.*

Magna difficultas educendi ſanctum ex nihilo peccati.

De nihilo peccati ſanctum educere non adeo facile eſt opus. Deus omnipotens, ut de tenebris lucem educeret, unico uſus eſt verbo; *Dixit lumen de tenebris ſplendeſcere.* Sed ut ſanctum in terris faceret, eumque æterna beatitudine dignum in cœlis præberet, ipſe in terras deſcendere debuit, ſeſe inter peccatores annihilare, ut peccatorem de hac abyſſo educeret, alioquin hinc inde numquam fuiſſet egreſſus. Cumque Verbum hoc omnipotens deſcendit, ac ſemel in creaturarum ſuarum ordinem redegit, pretioſum aperuit gratiarum ſuarum theſaurum, eas hominibus largitus, ut ſi vellent, ſancti fierent. Ut eos gratias recipere cogat, illos oret, hortetur, eiſque quacumque ratione perſuadeat, opus eſt. Hoc illi omnibus vitæ ſuæ laboribus ſtetit, ad id ſuas impendit vigilias, ſudores, lacrymas, jejunia, prædicationes, miracula; verbo, nulli pepercit rei, ut homines de profundo peccati abyſſo retraheret, & ſanctos efficeret. At nondum ſatis, illorum ipſe infirmitatem ſuſciperet, opus fuit, ut ſuam illis fortitudinem communicaret, illorum in ſe miſerias reciperet, ut illos iiſdem liberaret; illorum peccata ferret, ut ipſe illis ſuam concederet ſanctitatem. Ita per omnipotentis hujus Dei merita, homines poterunt, ſi voluerint, theſaurorum ſanctitatis Dei fieri participes, & locupletari, dummodo tantum velint recipere inæſtimabilia bona, quæ illis acquiſivit Deus, & quæ in manibus eorum ponit. Heu quid Deus meus! tot ne profuſionibus erat opus, tantopere te ipſum torquere oportebat, ut homo de peccatorum abyſſo educeretur, & ſanctus fieret? O Deus miſericordiarum! Ego unus pluris ſteti tibi, quam mundi totius creatio, neque tot labores, pœnaſque pertuliſti, niſi ut de peccatore ſanctum faceres, & de miſero nihilo filium Dei, atque æterni tui Regni hæredem.

Ita

Ita voluiſti Domine, neque dubitare licet; quoniam tantum laboraſti, & ad id laboraſti; loquuntur actiones tuæ, ac multo vehementius paſſiones tuæ loquuntur, & efficaciter probant, te plura feciſſe, ut me ſanctum faceres, quam quæ tibi fuiſſent facienda, ut centum alios hoc majores mundos creares. Nonne miſer eſſem, ſi labores tuos irritos facerem, & ſi glorioſam hanc ſancti qualitatem contemnens, mallem miſere in peccati abyſſum me iterum immergere, unde in brachio forti, & cum gratiarum tuarum affluentia me eduxiſti? *Idem.*

Facilius eſt ſanctè eſſe quam pravam vitam ducere.

O vitæ chriſtianæ ſanctitas! Omnes te reformidant, quoniam nimis ſevera, auſtera, & non ferenda exiſtimaris; ſed quia te non noverant, neque experti homines ſunt. Qui te pauliſper cognoviſſet, amabilis dulcedo ſanctitatis, ad quam nos evocat Deus, næ fateretur, longe facilius, atque jucundius eſſe ſanctorum, quam peccatorum vitam vivere, atque cupiditatum tyrannidem toto cœlo, quam Jeſu Chriſti imperium, eſſe duriorem. Veritatem hanc ſedulo ad examen vocate, vos, qui de veſtra diffidentes imbecillitate non audetis ad ſanctitatem contendere, quia vos illam aſſequi nequaquam poſſe exiſtimatis. Reſpicite ingentia, quæ de vobis habet, conſilia, & validum gratiarum, quas vobis offert, auxilium, nullus enim dubito, quin vobis vires, animique accedant ad illud aggrediendum opus, quod re ipſa quidem eſt difficile, ſed quod nulli eſt impoſſibile. *Idem.*

Sanctitas ſemper eſt veneratione digna, eamque omnia creata coluerunt.

Sanctitas verenda eſt, ſemperque habita fuit digna veneratione in illis, in quibus eluxit, & bruta quoque ferociſſima, & res ipſæ ſenſu carentes teſtata ſunt, quoniam in honore illam haberent. Eam coluerunt Leones in tot ſolitariis, qui cum ipſis intra ſaltus, & nemura vitam ducebant; tygrides eam reveritæ ſunt in ſanctis Martyribus, qui ipſis devorandi in amphitheatris objiciebantur, ad quorum corpora illæ ne accedere quidem ut plurimum audebant. Mare illi in tot ſanctis paruit, ſemet ſolidum ſub pedibus ejus marmoris inſtar ſubſternens, atque gloriæ ſibi vertens, quaſi eam veluti in triumphum deferret. Dei quoque intereſt honor, qui adhibetur illi, & Eccleſia quemdam religionis cultum in hoc ſtatuit, ſi eos colat, qui ia eadem excelluerunt. Quamobrem videmus, populos nequaquam expectare mortem eorum, quos veluti ſanctos reſpiciunt; catervatim ad illos confluunt; quodcumque vel etiam minimum, quo illi uſi ſunt, tamquam pretioſas reliquias putant, & credunt non immerito, quodcumque ad aliquem pertinet ſanctum, ſanctum eſſe, & dignum veneratione. *Nimis honorificati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum.* Pſalm. 138. *Idem.*

Sanctitas Chriſtianiſmo eſſentialis.

Sanctitas Chriſtianiſmo ita eſſentialis eſt, ut omnes S. Pauli epiſtolæ ad primos fideles ita inſcriberentur: *Ad Sanctos Eccleſiæ Epheſi, ad Sanctos Eccleſiæ Corinthi, &c.* cum per hoc magnus ille Apoſtolus innuere vellet, Sancti, & Chriſtiani qualitatem invicem ſeparari non poſſe, & alteram inferre inevitabilem alterius obligationem. Sumus Dei templa per baptiſmum fundata, & incœpta, inquit S. Zeno Veronenſis; ſed illa in dies magis, magiſque attollenda, ac perficienda ſunt novis ſanctitatis incrementis. Templa quidem ſumus, ſed templa viventium, quæ ſemper creſcere debent per gratiam Domini noſtri, cui incumbere debet omne ſpirituale ædificium, ut creſcere, augerique poſſit, dicit Apoſtolus ad Epheſ. 2. *In quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in Domino ſemper.* Sanctitas hæc ab animabus noſtris migrare debet etiam in corpora, quæ offerenda a nobis ſunt Deo, tamquam hoſtiæ viventes, quæ illi acceptæ ſint, inquit S. Paulus. *Specimen ſermonum pro prima poſt Epiphaniam Dominica.*

Fallax Religioſorum objectio, ſanctitatem eſſe impoſſibilē.

At enim inquies, nihil ſpecioſius, nihilque divinius ſanctitatis idea; ſed nihil magis temerarium, quam quod homo ſe ad hanc formare velit ideam. Philoſophorum ſapientia quantumvis imperfecta nullibi niſi in ſcriptis eorum inventa fuit; ſemper totalis ferme deprehenſa fuit oppoſitio inter eorum ſermones, ac vitam. Marmorei, æneique homines eſſe debuiſſent, ut chimericis eorum parerent inſtitutis. Quomodo igitur creaturæ adeo imbecilles conentur ad ſanctitatem, quæ ſapientia eſt toto cœlo ſublimior?.... Objectio hæc plurimis quidem ſatis virium, roboriſque videtur habere, præter eos etiam, qui Romanam Eccleſiam inſimulant, quod filiis ſuis jugum imponat viribus eorum longe majus, eoſque ad id vitæ genus adſtringat, cui per naturæ ſuæ corruptionem impares ſunt. Satis crebro videntur Catholici, qui omnia ſuffocant deſideria, quæ ipſis immittit Deus, vitæ perfectioris, qui reſiſtunt omnibus vocibus, quibus ad ſanctitatem vocantur, cauſantes hoc ſibi irritum fore opus; nullam probabilitatis eſſe ſpeciem, quod, cum adeo fragiles ſimus, vitam crucifixam, vitam ſpiritualem ſuſtinere valeamus; ad quam ſuſtinendam neceſſe eſſet, vel non habere corpus, vel hoc non ex limo, terraque eſſe confictum. Quæ ſi vera ſunt, quid de evangelio, quid de omnibus incarnationis, vitæ, ac mortis Domini myſteriis ſentiendum eſt? Quid? Deus noſtram induit carnem, ut inviam doceret viam, ut nobis ob oculos regulam objiceret, cui nemo ſe conformare poſſet, ut nobis ea præcepta proponeret, quæ vires noſtras excedunt, & exempla, quæ imitari nobis non licet? *P. de la Colombiere 1. ſermone pro feſto Omnium Sanctorum die.*

Credendū non eſt impoſſibilem eſſe ſanctitatem.

Haud ita, Redemptor amabilis; nemo umquam mihi perſuadebit, te tot illecebris invitante, ut tuum jugum ſuſcipiam, & crucis pondus ſubeam; te tanto zelo ad ſpiritus paupertatem, ad paſſionum, eorumque amorem, qui eaſdem mihi inferunt, ad mundi, & meimet ipſius odium hortante: te præcipiente, ut ſine ſollicitudine vivam, & ne timeam vel mortem, vel quidquid ſuppliciorum excogitare poteſt ſævitia; te ſuadente, atque extimulante, ut omnia ad te venturus relinquam; te omnibus timoris, amoris, ac ſpei propoſitis argumentis admittente, ut pœnitentem, & mortificatam vitæ rationem aggrediar, verbo, ut ſanctus, perfectuſque ſim; mihi credendum eſſe, hæc tua vel conſilia, vel præcepta adimpleri non poſſe, ac imprudentis eſſe illis ſeſe ſubmittere, & eadem amplecti. *Idem.*

Sanctitas, & chriſtiana perfectio non eſt ita difficilis, ut vulgo exiſtimatur.

Nequaquam, fideles; ſanctitas nulli impoſſibilis eſt; immo neſcio cui difficilis eſſe poſſit, ſi excipias divites, quibus, diſſimulari non poteſt, quominus incommodum ſit ingredi ſanctam viam, quam evangelium regnum cœli vocare conſuevit; quoniam hoc ipſe teſtatur Jeſus Chriſtus. Sed quantumcumque illis arduum ſit viam ingredi ſanctitatis, hoc tamen ipſis abſolute impoſſibile non eſt; poſſunt enim, tot aliorum exempla ſecuti, confringere catenas, quibus adſtricti ſunt, omnia propter Jeſu Chriſti amorem relinquere poſſunt, & quod maximum eſt evangelicæ perfectionis impedimentum, in gradum ſibi convertere, quo ad illam facilius aſcendant. Ad hæc in ipſa etiam opum affluentia pauperes eſſe poſſunt, fuga luxus, voluptatum, & hujus mundi, quo res proſperæ illis aditum ſternunt; & quin inſaniæ videantur inſimulandi, cum ad hunc virtutis, & ſanctitatis gradum contendunt, audeo dicere, hunc pro ipſis multo magis, quam aliis, cumulum eſſe ſapientiæ: quandoquidem probabiliſſimum eſt homines in magna fortuna raro ſalvari, niſi prorſus ſancti fiant; & vix fieri poteſt, ut in mediocri ſtatu ſeſe contineant; necnon quicumque ibi perfectioni abrenunciat, in maximo intereundi periculo verſatur. *Idem.*

Obligatio ad ſanctitatem adſpirandi ad omnes pro ſtatu ſingulorum ſpectat.

Si neceſſitas hæc, quam nobis evangelium imponit contendendi, ut perfecti ſimus, quemadmodum Pater noſter cœleſtis perfectus eſt, non eſt ſimplex conſilium, ſed obligatio, quæ eſt de jure naturali; quod igitur diſcrimen inter religioſos, ac mundi perſonas conſtituis? Modicum ſane, o fideles, & ſi excipitis, S. Baſilius ait, perfectæ caſtitatis obligationem, quam religioſi voverunt, & amorem effectivum, ſive adhæſionis, quo tenentur magis aſſidue, & unice adhærere Deo, quam ſæculares, in quibus Deo ſufficit amor appretiativus, videlicet ſibi in corde eorum deferri prælationem quibuſcumque rebus creatis, cum quibus converſari tenentur propter negotiorum, commercii, & miniſterii ſui neceſſitatem; reliqua omnia evangelii præcepta religioſis æque, ac ſæcularibus

ſunt

ſunt communia. Verum eſto non eadem vobis adſit perfectionis obligatio, quæ in religioſis eſt, ſaltem major vobis eſt obligatio curam gerendi veſtram, quia in majori pereundi periculo verſamini. Concupiſcentia, quæ in illis, & vobis eſt, poſt baptiſmum longe difficilius in vobis ſuperanda eſt propter objectorum, quæ vobis circum obſident, & undequaque alliciunt præſentiam. Cum mundus ſit centrum illius, ita illa ibi adeo valida invenit arma, quibus vobis inferat bellum, ut auſim affirmare, vos de illa triumphum reportare non poſſe, niſi ad perfectionem toto niſu contendatis. *Auctor ſermonum chriſtianorum, ſermone pro quarta Quadrageſimæ Dominica.*

Cum virtus, quæ de cœlo lapſa eſt in terris, non ſit niſi tamquam in aliena regione, ubi omnia contra illam armata ſunt, eamdem expulſura, ipſa ut plurimum viribus nequaquam prævalet, niſi in eo fuerit perfectionis gradu, qui efficit, ut haud ægre referat triumphum, & qui nos inter graviſſima certamina præbet invictos. Et profecto, S. Auguſtinus inquit, omnes hominum in mundo conditiones imbecillibus tantum, communibuſque virtutibus reguntur; concupiſcentia, & cupiditas efficiunt, ut ſexcenta ibi ſcelera dominentur. Niſi perfectionis amor animos fecerit illis, qui perſecutionibus agitantur, nihil niſi deſperatio in illis videbitur. Niſi perfectionis amor ſolatium attulerit pauperibus, qui laboribus, atque egeſtate in mundo premuntur, in terris languebunt, ac tota eorum pietas in maledicta, atque blaſphemias convertetur. Niſi perfectionis amor in judicis corde fuerit, nulla amplius erit in foro juſtitia; omnia ibi confuſione, ac dolo plena erunt, ſanctiſſimæque juſtitiæ leges cedent humanæ cupiditatis verſutiæ. Niſi perfectionis amor mentes rexerit mercatorum, quam primum avaritia corrumpentur, eorumque negotiatio non alias habebit regulas, quam calliditatem, & dolum. *Idem.*

Qui in mundo vivunt perfectionis, & ſanctitatis acquirendæ curam in religioſos rejiciunt.

Hæc ſanctitas, & Chriſtianiſmi perfectio, ait aliquis e mundo, religioſorum eſt propria; ideoque ad illos eam acquirere ſpectat; hic eſt character, quo diſtinguuntur; hæc eorum profeſſio eſt. Illi nequaquam impediti ſunt ſexcentis negotiis, quibus ipſi diſtinemur; cura illis non eſt bonorum, prædiorumque, ex quibus quam maxima utilitas percipienda eſt, illis non eſt alenda familia. Illi ſui compotes ſunt, illis uni ſerviendum eſt Deo, atque adnitendum, ut ſancti fiant. Nobis vero in ſæculo, inter juges diſtractiones, quas magiſtratus, negotium, domeſticæ rei cura, cœtus quidam, quo nos torrens trahit, & quibus urbanitatis gratia intereſſe debemus, pariunt, quid faciendum? Numquid ſuppetit nobis locus, ac tempus vacandi piis exercitiis, atque animum appellendi ad eum perfectionis gradum acquirendum, ad quem nobis contendendum eſſe docent? Nonne ſatis nobis erit, ſi aliquando Dei miſericordiam mereri, eamque flectere nobis contigerit? Audite Chriſtiani hujus mundi, audite Pſeudo Chriſtiani, vobis auferendus eſt error adeo gravis, qualis hic eſt, vobiſque oſtendendum, quid exigat a vobis hæc Chriſtianorũ qualitas, & nomen quod geritis. *P. Giroust to. 1. Quadrageſimæ de chriſtiana ſanctitate.*

Indicia ex quibus cognoſcere poteris, utrum aliquis ſit perfectus Chriſtianus.

Si mihi probare vis, te verum eſſe Chriſtianum, te nominis hujus officium explere, nec Deum ex te majorem exquirere perfectionem eo in ſtatu, & profeſſione, in qua te illius providentia conſtituit, non ſatis tibi ſit hoc dicere, oſtende hoc mihi operibus, & credam, atque te ſanctum vocabo. Cum videbo te ſerio omnibus legis articulis ſtudentem, ut ſcias, quid tibi præcipiat, utque ad unguem illam obſerves, tunc te perfectum eſſe Chriſtianum dicam. Cum videbo temet tibi interdicere, quod prohibet evangelium, ludos, ſpectacula, noxiaſque voluptatas relinquere, cupiditatibus tuis obniti, pravos habitus reformare, omnibus motibus tuis, omnibuſque cordis tui deſideriis invigilare, ne quid illi permittas, quod conſcientiam lædat, & quod a recta ratione abnorme ſit, tunc te ad perfectionem contendere dicam. Cum videbo te in omnibus religionis muneribus obeundis diligentem, aſſiduum in templis, modeſtum, devotumque, dum ſacris interes myſteriis, divino verbo attentum, bonorum librorum lectioni, ſanctarumque rerum meditationi addictum, in ſermonibus verecundum, in cœptis tuis æquum, & rectum, in miniſterio tuo ſolertem, eique propter Deum, & ſecundum Deum operam navantem, amantem ſolitudinis, cum ſubmiſſione patientem, pauperibus ferentem opem, & quodcumque in te ſitum eſt, bonum facientem, tunc dicam te chriſtiano more vivere, ac ſi in hujuſmodi piis exercitationibus perſtiteris, te ſanctum futurum. Sed ubi e contra te videam inertem, & oſcitantem, nonnumquam etiam ignorantem ea, quæ ſcire tuum eſt, ac de illis edoceri detrectantem, dico tibi inane eſſe Chriſtiani nomen, & inane religionis phantaſma. *Idem.*

Perfectio quædam religioſis, & ſæcularibus communis eſt, & ab omnibus habenda.

At enim numquid in ſæculo cœnobii virtutem habere debemus? Nequaquam, Fratres; ſed vel eſtis, vel eſſe debetis Chriſtiani. Adeſt autem perfectio quædam communis, & omnium Chriſtianorum propria, quemadmodum particularis adeſt perfectio propria religioſorum. Si ex vobis totam perfectionem religioſam exquirerem, fines tranſgrederer, ac vos merito queri poſſetis, quaſi nimium a vobis expeterem. Sed cum ita in religioſos omnem chriſtianam perfectionem rejicitis, vobis jure exprobrare poſſum, vos nequaquam illuc ire, quo vocamini a Domino. Plurimi in mundo hoc abutuntur diſcrimine ſæcularium, atque religioſorum, at quomodo ſit intelligendum ignorant..... Non enim deſunt officia, quæ, & ad religioſos particulariter, & ad Chriſtianos omnes generaliter ſpectant; & in hoc poſita eſt, non quidem religioſa, ſed chriſtiana ſanctitas, quæ ſæcularium æque, ac aliorum eſſe debet. Exempli gratia fides, ſpes, charitas, inimicorum amor, lenitas, ſui abrenunciatio, cordis libertas, animi mortificatio, continentia pro eo ſtatu, in quo ſumus, patientia in adverſis, mundi hujus corrupti, profanique fuga, abſtinentia, opera miſericordiæ; hæc omnia, & alia plurima æque pro vobis ſunt, ac pro religioſis; hi præ vobis his in rebus magis Chriſtiani non ſunt; ideoque eorum obligatio veſtra eſt, & viciſſim veſtra eorum eſt obligatio. Hoc non eſt peculiare eorum, ſed commune noſtræ religionis fundamentum. Ad id omnes idem æque obligat Chriſtianiſmus, idem, qui nobis præcipit, Dominus, Deus idem, cui ſerviendum eſt; idem judex, cui ratio reddenda; auxilia eadem, eædem gratiæ, eadem ſubſidia omnibus tradita ſunt, ut ad eumdem finem perveniamus! *Idem.*

Cum S. Chryſoſtomo concludamus, fallacem hanc, quæ a vobis fit Chriſtianum inter, ac religioſum, diſtinctionem, & quam ad tot fundamentales articulos, & inevitabilia extenditis officia, meram eſſe illuſionem, & hominum adinventum: *Iſta diſtinctio ab hominum opinione producta eſt;* inquit ille; cordis veſtri corruptio illam invexit, numquam in ſacris litteris memoratam: *Nihil enim eorum ſacræ litteræ agnoverunt.* Ita eſt, Auditor; evangelium poſtulat, ut tu in ſtatu tuo, non ſecus ac religioſus in ſuo, perfectus ſis; hoc eſt, vult vitam tuam innocuam eſſe, & frugi; petit a te, ut iracundiam cohibeas, ut orientem ſtatim inimicitiam celeri, ſinceraque reconciliatione, non ſecus ac petit a religioſo. Petit, ut in prandiis temperans ſis, ac ſobrius, in appetitibus tuis mortificatus, & carnis tuæ inimicus, officiis tuis obeundis intentus, gratiæ fidelis, non ſecus ac religioſus: petit, ut quotidie proficias, ut certam facias ſalutem tuam fuga occaſionum, noxiarumque occaſionum, labore, bono temporis, & omnium ſubſidiorum uſu, quæ tibi æque, ac religioſo ad perfectionem acquirendam ſuggerit Deus; & quære, quamdiu tibi libuerit, numquam in Chriſtianiſmo reperies duas leges oppoſitas, alteram quidem facilem pro te, alteram pro religioſis difficilem. *Idem.*

Dei filius nihil prætermiſit quod noſtræ proficeret ſanctificationi.

Dei filius paulo antequam emitteret ſpiritum, caput inclinans ait: *Conſummatum eſt*, hoc eſt, a ſe perfectum fuiſſe patris ſui conſilium circa hominum ſanctificationem, & ad id ſe neque ſanguini, neque vitæ ſuæ pepercisse. O triſtem cogitationem homini morienti, qui ſanctitatem ſibi comparare neglexit, videre Deum, qui dixit ſibi non eſſe amplius quidquam

ſangui-

ſanguinis in venis, quidquam anhelitus in pulmonibus, quidquam vitæ in corde; ipſum ſemet exhauſiſſe, ut illum ſanctificaret; ipſum nonniſi in finem hunc, & vixiſſe, & mortuum eſſe; illum vero ad id nihil facere voluiſſe, neque ſerio umquam cogitaſſe, atque vitam in operibus inutilibus, & vanitate plenis perdidiſſe. *P. Texier in Dominicali ſermone pro prima Dominica poſt Epiphaniam.*

Omnes Chriſtiani univerſe ad ſanctitatem contendere debent.

Cum mortales quidam urgentur, ut adnitantur eam acquirere perfectionem, quæ ſtatus ipſorum propria eſt, obeuntes Chriſtianiſmi officia, reſpondent, ſe magnos futuros fuiſſe ſanctos, ſi omnibus hiſce rebus ſeſe ſubjicerent. Reſponſio in iis, quæ inde conſequuntur, æque periculoſa, ac in ſemet ridicula, quaſi non crederent, ſe ad ſanctitatem acquirendam teneri, quaſi aliud nomen gerere poſſent, vel ad alios fines creati eſſent; quaſi ſanctitas opus eſſet ſupererogationis; quaſi vocatio eorum non eſſet vocatio ad ſanctitatem; quaſi Spiritus ſanctus, quem recipiunt, non eſſet ſpiritus ſanctitatis: quaſi omnia chriſtianæ moralis effata non eſſent totidem ſanctitatis documenta; quaſi tandem peculiaria capita, ſecundum quæ aliquando erunt judicandi, non omnia ad ſanctitatem referrentur. *Ex ſermonibus moralibus.*

Hominū ad vitæ ſanctitatē oppoſitio.

Cum incipimus velle progredi in viam Dei, incipimus ſimul objici hominum contradictioni, qui ſeſe eidem opponunt. Quicumque hanc expertus non eſt, non incœpit adhuc, uti opus eſt, progredi in pietate. Alii quidem amicitiæ cauſa illi conſilium dare contendunt. Quomodo hoc facere poteris, inquiunt, quod nemo fecit? Alii vero ſimulant generatim quidem ſe eorum probare conſilium, ſed perſuadere adnituntur, hoc illi e ſententia nequaquam ceſſurum; hoc tempus non eſſe ita vivendi. Niſi impugnantur regulæ generales, earum impugnatur applicatio, eaſque multitudinis exemplo labefactare contendunt; denique tantum eſt, quod poſſit aliquis juſtitiæ regulis hærere, quin habeatur tamquam ſingularis, & imprudens, qui nimis auſteras habet ſententias, & inanes ſibi ſcrupulos fingit. Sæpe etiam ambitioſus vocatur, & cupidus inter cæteros hac vivendi ratione emicandi. *Ex ſpecimine Ethicæ tom. 5.*

Eſtote perfecti ſicuti Pater veſter cœleſtis perfectus eſt, dicit J. C. omnibus fidelibus in Apoſtolorum perſona. Et ſane ſpiritus paupertas, alienus a terræ bonis animus, ſuimet ipſius abnegandi, crucis ferendæ, injuriarum dimittendarum, inimicorum diligendorum, orandi pro perſecutoribus ſuis, benefaciendi illis, qui nos injuria affecerunt, contemnendi, fugiendique mundum, graviſſima ſine querela perferendi mala, nullam pravam cupiditatem, iracundiæ motum, verbum injurioſius prolatum ſibimet permittendi neceſſitas, nonne ſunt obligationes fidelibus omnibus communes, & eſſentiales? Quam vero illæ in ſe continent perfectionem? Horum officiorum praxis nonne ea fidelibus totidem Sanctos perficeret? . . . Sed ſi hoc neceſſarium eſt, ut vere ſancti ſimus, nonne mihi licet hodie in ipſo Chriſtianiſmo dicere, quod olim vetus quidam auctor de amicitia dicebat, nullos amplius eſſe veros amicos? Non ſunt amplius ulli, vel ſaltem pauci ſunt veri Chriſtiani; etenim ubinam illi ſunt, loquor de illis, qui in mundo ſunt, ubi, qui vacent acquirendæ ſanctitati, & perfectioni chriſtianæ, tamquam ſummo negotio ſuo, tamquam præcipuo, & unico negotio? Ubi etiam ſunt illi, qui tantum habent curæ, & ſollicitudinis, ut ſint Chriſtiani, humiles, patientes, quantum ut ſint locupletes, potentes, & in hac vita beati. *P. Nepveu in Chriſtianis conſiderationibus.*

De ſanctitate, & chriſtiana perfectione in hac vita.

De Sanctitate, & Chriſtiana perfectione in hac vita idem non eſt ac de die, in qua lumen, & tenebræ ſeparata ſunt; ſed tamquam de mane, in quo licet lux regnet, eſt nihilominus cum quadam obſcuritate permixta. Sanctitas eſt, quæ partim ſuarum ratione integra, & completa eſt; virtutes omnes, quæ illam componere debent, ibi ſunt, & vitia omnia, quæ illam evertunt, procul abſunt; ſed nimirum virtutes omnes ibi adhuc infirmæ, ac languidæ ſunt, & vitia non omnino inde radicitus convulſa ſunt. Hoc tamen non prohibet, quominus ſanctitas univerſalem tribuat propenſionem in bonum, & generalem horrorem mali, quamvis hæc propenſio, hoc odium non ſint in extremo perfectionis ſuæ gradu. Hoc ipſum ferme accidit novo homini in gratia, quod infanti in natura; omnes habet partes eſſentiales, quæ illum componere debent; corpus, & animam; corpus quidem omnibus variis exterioribus, interioribuſque organis inſtructum, animam omnibus facultatibus ſuis ornatam, quamvis hæc omnia infirma ſint, ac longe diverſa ab iis, quæ virili ætate futura ſunt. *Ex libro cui titulus: Examen ſui ipſius.*

Quilibet Chriſtianus habere debet deſideriū in virtute, & ſanctitate creſcendi.

Juſtus habere debet ardens deſiderium ſemet in bono confirmandi. Reſpicit bona opera ſua, tamquam pignora amoris, quo proſequitur Deum; unde ſequitur quod indeſinenter in ſanctitate proficere cupit: etenim quo magis ſua ſanctitas creſcit, eo magis creſcit etiam deſiderium placendi Deo, & creſcit etiam ſenſus, quem de illius habet magnitudine, nec non ſpes ipſius magis roboratur. Cæterum prout in ſanctitate progreditur, eo magis ſibi perſuadet ſe facere, quod ſuum eſt; bona opera illius ſunt aculeus, & excitamentum virtutis, ut impoſterum ſemper melius operetur. Ita quod de avaro dicitur, numquam eſſe contentum eo, quod habet, ac ſemper majora ſitire; hoc nos in laudis titulum convertere poſſumus, ac dicere de viro bono, qui bonorum operum theſaurum congerit. Numquam dicit, ſatis eſt, cupit inceſſanter bonorum operum numerum augere, quamobrem illum ſitire, & eſurire dicit Jeſus Chriſtus: Beati qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam. *Idem.*

Character hominis, qui vere virtute præditus eſt, & qui ſerio vult ſanctificari.

Vir bonus, & vere Chriſtianus ſincero ardet amore erga Deum, ſuam invenit oblectationem in obedientia, & in mandatorum illius executione. Magnæ virtutes ſunt objectum votorum ejus, eaſque minus etiam eſſentialia officia conſequuntur. In ſemet ipſum ſeverus, lenis erga alios, nihil habet, quod proximo diſpliceat. Peccatorem non rejicit; ſcit, ſe illum debere ad virtutis amorem inflammare, & ſe non inde moleſtam aliquam impreſſionem percepturum. Non novit omnes has carnis, & ſanguinis rationes; novit ſolum eum, qui diligit Deum, diligere etiam, proximum ſuum, eique toties parcere, quoties ab eo læditur. Sine affectatione, & ſine arte facit non id ſolum, quod ſaluti neceſſarium eſt, verum id etiam, quod conferre aliquid poteſt perfectioni ipſius, ut in dies ſanctior evadat. Non audit hominum plauſus, & laudes; & gloriam, quæ ex ſanctitate emanare poteſt, reſpicit tamquam periculoſum laqueum, vel tamquam tentationem, quam præterire ſinit, & quam ſuffocat, non ſovet. Quo magis illius pietas, & fortitudo creſcit, eo magis ſuam ſentit infirmitatem; hinc dolet, extollitque cor ſuum ad Deum, cui ſuos labores devovet; conſtans in officio ſuo, ab eo numquam deflectit, pietatem amat, illum quærit, & ſincere conatur virtutes ſuas ad primos uſque perfectionis gradus provehere. *Ex libro, qui inſcribitur: Tractatus de conſcientia.*

Vera virtus hujus ſanctitas omnium affectuum victoriam ſupponit.

Non ſatis eſt abſtinere peccatis, vel aliquam exercere virtutem, ut ſis vere ſanctus; ſæpe enim accidit aliquos affectus cohiberi, frænarique, ſed aliis habenas laxari. Herodes nonnihil agit in S. Joannis Baptiſtæ gratiam, ſed non poteſt Herodiadi diſplicere. Sæpe etiam ab aliquo receditur crimine, ut minus aperta vitia nutriantur. Affectus trudit affectum, qui nimium edit rumorem. Phariſæus Deo gratias agebat, quod neque mœchus eſſet, vel fur; manifeſta hæc ſcelera ſcandalum attuliſſent populo, ejuſque gloriæ labem offudiſſent; verum noverat artem nutriendi avaritiam, atque ſuperbiam, quæ facile celantur. Eſto quidem, rationem habeto exiſtimationis tuæ a peccatis abſtinendo, dummodo abſtinentia hæc integra ſit, & generalis; & ſi ut Abraham ipſum etiam filium ſacrificas, ſi ultro gloriæ Dei immolas affectus, qui tibi chariores ſunt, magiſque naturales, cum interim ſecreta foves vitia, & peccati abſtinentia partialis eſt, neque potiſſimum ad Dei gloriam refertur, falleris, & accipis umbram virtutis pro ipſa virtute. *Idem.*

Inci-

In virtute progrediendum eſt; & ad perfectionem perveniendum.

Incipienti virtuti regulæ tradendæ ſunt, neque habenda eſt fides ardori naſcenti, cui nihil arduum videtur. Cupiditates alia poſt aliam ſuperandæ ſunt, non omnes ſimul oppugnandæ. Ad perfectionem contendere, diuturni laboris opus eſt, arduum, & difficile; ſed hac via multo brevius. Unam tantum impugnandam aggredere affectionem, unum vitium delendum, unum pravũ habitum evellendum; quam primum poſt te relinques eos, qui longius proceſſerunt, proficieſque magis, quam ſi præcipiti ardore intra diei unius ſpatium omnia perficere velles, atque longum ſtadium uno tantum anhelitu metiri. *Idem*.

Magis ſublimis ſperanda eſt perfectio, ut ſis in numero juſtorum.

Cordis natura talis eſt, ut ſemper infra ſua ſubſiſtat officia, quia ſpiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma. Juſtus ſæpe conatus exerit, ut ſe ad perfectionem attollat, & ſæpe ſub curſus dimidium ſubſiſtit; hoc nos ipſi etiam ſæpe fecimus, ibique conſtitimus, quin ad terminum uſque procederemur. Diligenti opus eſt vigilantia, ne fervor intepeſcat, & altius ſpectandum eſt, ut in medio maneamus. At plerique Chriſtiani eo tantummodo ſpectant, ut a ſe magna propellant pericula; ideoque non ſpectantes ultra id, quod ſibi eſſentialiter faciendum eſt, ſemper infra ſubſiſtunt. Ulterius contendendum eſt, aliquid agendum præter ea, quæ omnino ſunt neceſſaria, ut directe eo perveniamus, quo perveniendum eſt. Ad perfectionem adſpirandum eſt, ut ſimus in numero juſtorum, & ut veros decet fideles vitam inſtituamus. Nulla præter hanc via eſt, & velle aliter juſtificari, eſt velle finem aſſequi, quin per media tranſitus fiat. *P. Maſſillon*.

Ut homines fierent ſancti, atque æternum beati, Dei filius venit in terram, & ad hunc finem nobiliſſima naturæ, & gratiæ opera retulit. Etenim ſi Pater æternus per ſingularem gratiam, qua præ tot populis, quos in Ethnici erroris tenebris ſepultos reliquit, nos ad myſteriorum ſuorum cognitionem vocavit, hoc præſtitit, ut vitam puram, ſanctam, innocuam, & ab omnibus Ethnicorum ſordibus, & ſceleribus vacuam duceremus: *Elegit nos, ut eſſemus Sancti*. Si Dei filius ſemet ipſum ſua exuit majeſtate, & magnitudine mortalem, qualis noſtra eſt, carnem induens; ſi triginta annos laboribus ſe exercuit, ut doctrina, & exemplis ſuis nos de officiis noſtris erudiret; ſi ut ſe ipſum redemptionis noſtræ auctorem, ac pretium conſtitueret, non pepercit ſanguini, & vitæ ſuæ, hoc ille fecit ut nos ad vitam prorſus ſanctam, ac divinam regeneraret, quæ vacua eſſet ab omni corruptione vitæ illius, quam ab Adam accepimus. Denique ſi Spiritus ſanctus peculiarem ſibi in cordibus noſtris manſionem conſtituit, eaque recenti præſentia tamquam templa ſua conſecrat, hoc agit, ut in nobis divinam ſervet vitam, ad quam ſumus regenerati. *Idem*.

Deus ſublimem expectat virtutem præſertim a religioſis.

Virtutis, & pietatis ſoliditas inveniri debet in quolibet eo modo, qui dignus ſit ſanctitate vocationis ſuæ. Cum in ſæcularibus metuentibus Deum exquirenda non ſit perfectio tanta, quanta in iis, qui religionem amplexi ſunt, religioſis ſatis eſſe non debet virtus, quæ in aliis ſatis eſſe deberet, & quæ ipſis non ſufficit ex judicio Dei, qui ſciens, quid dederit illis, ab illis quoque eos expetit fructus, qui aliquam habeant rationem cum gratiis, quas contulit ipſis. Hæc inviolabilis eſt regula, quam ipſe in evangelio conſtituit; multum ab eo petitur, cui multum datum eſt. Non ſufficit ergo cogitare, te Chriſtianum eſſe, ac ſacro ablutum baptiſmate; præterea cogitandum eſt, tibi affluentiſſime faviſſe Deum, ut hæc affluentia, & ſuperaffluentia gratiarum Dei gignat in te fructuum divinorum affluentiam, & ſuperaffluentiam; fructuum videlicet fidelitatis, gratitudinis, amoris. *P. Croiſet in primo receſſu, pro die una ſingulorum menſium*.

Sanctitas, & perfectio chriſtiana eſſe debet ſecundum ſtatum ſingulorum.

Ut bonus ſis in ſtatu perfecto, non ſufficit bonum eſſe in eo gradu, qui in ſtatu imperfectiore ſufficeret; ſed bonus eſſe debes ſecundum eam conditionem, in qua te Deus conſtituit, ſecundum gratias, quas nobis tribuit, & ſecundum rationem, quam ex nobis exquiret. Hoc a S. Auguſtino vocatur adimplere ſtatum, in quo quiſque eſt per bona opera ſua, ne incidat in eam exprobrationem, qua filius Dei illum Apocalypſios Epiſcopum redarguit: *Non invenio opera tua plena*. Hujus Epiſcopi opera hominibus quidem plena videbantur, ſed vacua Deo; qui magnum deprehendebat diſcrimen inter id, quod eſſe debebat, & quod erat. Quod nobis oſtendit, licet alii de nobis contenti ſint, nos tamen contentos eſſe non debere, metuentes, ne Deus fortaſſe videat in nobis, quod ipſi non videmus. *Idem*.

Charitas ſemper debet creſcere.

Hoc unum a Deo peto, ajebat S. Paulus ad Philippenſes, quod charitas veſtra magis ſemper abundet. Philippenſium charitas magna erat, & nihilominus S. Paulus Deum rogat, ut augeat illam, eamque recentibus ſemper cumulet incrementis. Charitas enim totus eſt Chriſtianorum theſaurus; virtus eſt, cui terminos conſtituere non debent. Magnæ charitatis præmium eſt, eam fieri ſemper majorem; hoc boni genus eſt, S. Chryſoſtomus inquit, quo numquam ſaturari debemus; & illius menſura eſt, nullam habere menſuram. *Modus diligendi Deum, eſt diligere ſine modo*. Liber, qui inſcribitur; *Inſtructions Chrétiennes*.

Ad perfectionem aſcendendum.

Eſtote vos perfecti ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt. Fruſtra aures obſtruimus, ne ſecretam audiamus vocem, quæ adeo crebro loquitur nobis ad cor, & ait, cum hunc nacti fuerimus honorem, propter quem ſpectamus ad Deum, præſtantiſſimum hunc Patrem, non poſſe nos hujus cognationis honorem tueri, niſi ſolliciti ſimus, atque omnem navemus operam eam adepturi perfectionem, quam ipſe habet. Equidem ſcio, naturam, quæ ſemper ad relaxationem tendit, adniti, ut nos in re hac prævertat, nobiſque perſuadeat, cum adeo ſimus infirmi, nequicquam contendere, ut altius perveniamus; quantumvis parum noſtram intelligamus imbecillitatem, ſatis eſſe, ſi conemur noſmet eripere ex crudeli inſaniorum cupiditatum tyrannide, ſi cor noſtrum ita cicuremus, ut a noxiis retrahamus voluptatibus, quæ illi virus adſpergunt, & quæ guſtantibus ſe inferunt mortem; ſi noſmet continentes intra juſtos terminos, quos nobis religio præſcribit, nequaquam ruamus in vetitum; alioquin vitam nimis duram futuram, ac non ferendum jugum, ſi indeſinenter, ac ſine intermiſſione adlaborandum eſſet, ut fieremus perfecti; poſt aliquot relatas de nobiſmet ipſis, deletiſque affectibus victorias, poſſe nos victoriarum fructibus frui, contentos de acquiſita quadam perfectione, quæ creditur ſatis eſſe debere, quin noſmet tantopere torqueamus aliam majorem adepturi. Illuſio, periculoſus error, &c. *Auctor Anonymus*.

Cogitate, quid feciſtis tot annos, quibus Deum colere profitemini; quid inquam feciſtis, ut perfectionem ſecundum ſtatum veſtrum aſſequeremini. Perfectio hæc, ſancti Patres inquiunt, in perfecta cupiditatum ſuarum victoria conſiſtit, in perfecta abnegatione earum rerum omnium, quæ nos ab hoc fine arcent, in morte quadam erga omnia ſtudia naturalia, in mentis, & voluntatis noſtræ ſubjectione, in ſolitudine interiori, in perpetua Dei præſentia, & recordatione. Quid autem ad hoc ipſi fecimus, ad reprimendam hanc antipathiam, venenatam originem tot peccatorum, tot contumeliarum, tot ſimultatum, quæ foventur in corde, ad coercendum ingenium aſperum, truculentum, moroſum, difficile, querulum, intractabile, ad auferendam hanc diſſipationem, & evagationem, quæ eſt adeo oppoſita interiori ſolitudini, quæ eſt tranquillitatis origo? *Idem*.

Semper in ſanctitate creſcendū.

Maximi momenti veritas eſt, quæ effecit, ut omnes Sancti Patres conſiderarent, quam neceſſe ſit quotidie progredi in ſanctitate, ac in via bona, ubi ſemel illam fueris ingreſſus: neque enim ſatis eſt illam ingreſſum fuiſſe, ſed oportet in eadem progredi ea conſtantia, quam fides illuminet, & charitas inflammet. Si igitur nobis curæ eſt induendi novum hominem, prout exuimus veterem, timendum eſt, ne qui procedere debemus, retrocedamus. Plantæ, quæ, ubi ex ſolo emerſerunt, non creſcunt, quamprimum moriuntur; ac ſimiliter dicere poſſumus, niſi noſtra charitas creverit, & paulatim prava ſtudia, maloſque habitus noſtros diſſipaverit, ſecretum eſſe in nobis obicem, qui prohibet, ne creſcat, eamque fortaſſe brevi eſſe interituram. *Idem*.

Per nequitiam abutimur mediis, quibus ad ſanctificationem eſſes utendum.

Quidquid creatum eſt, in mente Dei nos ad ſanctitatem debet impellere, & nihilominus hoc ipſum vulgo ab eadem deterret. Ullane major in mundo fingi poteſt rerum perturbatio, quam mediis uti, ut recedatur a fine? Qui cauſantur ſe J. C. non ſequi, vel qui fideles non adhærent eidem, ubi ſemel ſe eumdem ſequi profeſſi ſunt, hoc agunt, eo quod adhærent aliquo modo creaturæ. Relinquitur fons aquæ vivæ, ut hauriatur aqua lutulenta, quæ ſitim magis accendit, ex ciſternis cœnoſis. Vera ſanctitatis acquirendæ ars eſt, ex bonis exterioribus nil præter neceſſarium poſſidere, vel ſaltem uti illis, quin interiori affectu illis adhæreas, non pendere ab illis, niſi quatenus jubet Deus, ſemperque præſto eſſe illis habendis, vel non habendis. Rumor, quem edunt res creatæ, non alio ſpectat, niſi ut interpellent animæ ſanctæ ſoporem, quo inter providentiæ brachia frueretur, ſi ſemet illi committere vellet, & in id unum incumbere, ut fideliter illi ſerviret, ſine alia cura quam magis magiſque ſemet in ſingulos dies ſanctificandi. *P. Dozenne in libro, cui titulus: Moralis Jeſu Chriſti*.

Homines plerique fortunæ ſuæ curam ipſi præferunt ſanctitati.

Quamplurimi de ſanctitate acquirenda non laborant, quia ſuæ ſanctificationi vacantes non ſperant opes, honoreſque ſe acquirere poſſe; nimirum fortunam ſuam præferunt ſanctificationi, quaſi magnitudo Dei, honor eidem inſerviendi, illius amandi obligatio ſatis non eſſent, ut illi adhærere deberent. Nonne hoc eſt indignos fovere ſenſus de nobilitate characteris chriſtiani? Nonne hoc eſt oblivioni tradere finem, propter quem creati ſumus? Quid? ſi pietas, & ſanctitas ſimul eſſe non poſſunt cum hujuſmodi bonis, quæ cupiditas amare poteſt, ſanctitas, & pietas nullo nobis in diſcrimine erunt habendæ? Hoccine eſt eſſe Chriſtianum? Etiamſi dies noſtros in egeſtate ac tenebris traducturi eſſemus, huic, quod unice neceſſarium eſt, vacare debemus, æternæ videlicet ſaluti noſtræ, ad quam unica via ſanctitas eſt. *P. la Peſſe ſermone de temporalibus fructibus pietatis*.

Deſiderium proficiendi in virtute prædeſtinationis nota eſt.

Conſtat propter ea, quæ nobis Spiritus ſanctus pollicitus eſt, quod quotidie in via perfectionis procedere prædeſtinationis nota eſt. Hoc infertur ex verbis regii Prophetæ Pſalm. 83. *Beatus vir, cujus eſt auxilium abs te: aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit, in valle lacrymarum in loco quem poſuit*. Quam beatus eſt, Domine, cui tuum præbes auxilium, ut ad gloriæ ſedem perveniat! Hic gratia, præſidioque tuo adjutus ſibi in corde ſuo gradus conſtituit, per quos inceſſanter aſcendere decrevit, donec permaneat in hoc mundo, qui non aliud eſt, quam vallis lacrymarum, donec perveniat ad locum, quem illi miſericordia tua in cœlo præparavit; etenim Sancti Patres per has aſcenſiones intelligunt voluntatem in virtute creſcendi per conſtantem bonorum operum praxin. Propheta autem explicat, quid contingere conſueverit poſt hos progreſſus in ſanctitate, addeos, Deum ſemper uberiores benedictiones ſuas effundere in eos, qui ita progrediuntur, quarum ope de una in aliam tranſeunt virtutem, & per beatam perſeverantiam, quam illis largitur Deus, & quæ cumulum addit eorum prædeſtinationi, ingrediuntur in gloriæ poſſeſſionem. *P. Chabu. Secretum prædeſtinationis*.

Per gradus aſcenditur ad ſanctitatem, & perfectionem.

Pauci inveniuntur ſimiles S. Paulo, qui ex perſecutoribus eccleſiæ momento fiant Apoſtoli. Ad ſanctitatem, non ſecus ac ad ſanctuarium per gradus aſcenditur; temporis ſucceſſione, & bonorum operum ſerie acquiritur perfectio. Per gradus in nobis formatur J. C. & viva illius imago apparet in moribus, & actionibus noſtris, quemadmodum teſtatur Apoſtolus ad Gal. 4. *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis*. Plurima detrahenda ſunt, non ſecus ac ſculptor ex marmore, multaque alia addenda, quemadmodum efficit pictor, qui ſuos miſcet colores, alioſque ſuper alios inducit in tabula, ſi perficiendum eſt magnum hoc opus ea in perfectione, quam hæc continent verba: *In virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti*. Ad Epheſ. 4. Pervenit ad extenſionem, & plenitudinem perfectionis, quam expectat ex me. *Idem in tractatu recidivarum in peccatum*.

Deus ſuas gratias cum ordine, & per gradus communicat pro ut illis bene utimur.

Docet S. Dionyſius cap. 4. de divinis nomin. Deum, qui intellectuale eſt lumen, ſummumque bonum, nil amplius cupere, quam ſuos ſplendores effundere in animas, ac ſeſe illis plene communicare. Sed addit, ipſum ordinatim, & quaſi gradatim procedere: ſed a minoribus incipit luminibus, quæ ſi illæ fideliter recipiunt, vel majora deſiderant, hæc illis effundit pro magnitudine deſideriorum, & amoris, quem fovent. Et S. Bernardus in Epiſt. 123. poſt S. Auguſtinum addit, infatigabilem proficiendi curam, & jugem conatum, qui exercitur, ut ad perfectionem perveniatur, pro ipſa perfectione deſumi: *Indefeſſum proficiendi ſtudium, & jugis conatus ad perfectionem perfectio reputatur*. Cum enim hæc cura, & conatus, uti ſupponitur, ſit efficax, numquam ſuo caret effectu, qui eſt eum, in quo invenitur, perficere. Denique S. Gregorius in hom. 3. in Ezechielem juſtis tribuit id, quod narratur cap. 1. hujus Prophetæ; quatuor animalia, quæ currui divinæ gloriæ juncta erant, numquam revertebantur, & quodlibet eorum ambulabat ante ſe cum toto impetu ſpiritus, quo agebantur. Hoc myſterium innuit, ſanctos, quin retrocedant, poſtquam ambulare inceperunt, ſemper progredi, quin revertantur, & recogitent umquam, quod fecerunt. *Idem*.

Chriſtiani, ſed præſertim religioſi debent ſemper in virtute procedere.

Chriſtiani omnes, ſed præſertim religioſi, qui ſeſe Domino per religionis vota devoverunt, ita illi adhærere debent, ut nihil eorum ardorem valeat imminuere. Hac de cauſa perſuaſum eſſe debet, quod in virtutis via non procedere, retrocedere eſt; tepidum eſſe deterius eſt, quam eſſe frigidum; res parvas negligere eſt, ſeſe præparare ſenſim ad lapſum funeſtum; ideoque neceſſe eſt ſemper magnis paſſibus procedere, quin umquam ceſſetur. Via juſtorum, inquit Sapiens Prov. 4. eſt lumen fulgens, quod progreditur, & creſcit uſque in perfectum diem. Virtus eorum nova ſemper habere debet incrementa. *Abbas de Monmorel ſerm. pro 4 poſt Pent. Dom.*

Minori labore in Dei ſervitute ſanctificamur, quam legibus mundi obſequamur.

Si ad ſanctitatem acquirendam graviſſimi militiæ labores eſſent ſuſtinendi, ac in ſexcenta vitæ diſcrimina adducendus eſſet unigenitus, ſolus locupletiſſimi hæres patrimonii, unica ſpes antiquæ, ſpectatiſſimæque familiæ, atque cum eo in periculum eſſet exponendum, quidquid chariſſimum eſt; ullіne invenirentur parentes, qui hoc pretio ſancti eſſe vellent? Si ad cœlum lucrandum noctu, atque interdiu ingratis vacandum eſſet officiis, quæ cum graviſſimis conjuncta ſunt moleſtiis, ſine ulla oblectatione, ſine fructu, quemadmodum plurimi faciunt; ſi opus eſſet ſeſe omnibus urbanitatis officiis mancipare; morum facilitatem continenti ſtudio acquirere ad omnium ingenia concilianda, quod aulicus facere ſolet; ſi dies, valetudo, ac ipſa vita eſſet atterenda in impeditiſſima negotiorum farragine, tantus ne eſſet ſanctorum numerus? Si, ut perfectus Chriſtianus eſſes, omnes devorandæ eſſent mundanorum moleſtiæ, omnibus temet ſubjicere deberes mobilibus, & moroſis legibus urbanitatis, conſuetudinis, uſus; ſi ut Deo placeres, tantum & corpus, & animum tuum torquere deberes, quantum mundana mulier, ut placeat mundo, numquid jugum Domini ſuave, & onus leve appellaretur? Fatere, mundum malum eſſe dominum, mobilem, durum, tyrannicum vocas; ne fingere quidem auderes Deum æque bonum, ac beneficum, qualis noſter, eſt: cur igitur tantopere quereris de aſſertis difficultatibus, quas tibi amor proprius obtrudit, ne te in Dei cultu ſanctifices? Quid ergo diſplicet nobis, quid prohibet, ne id, quod in officiis noſtris maxime eſſentiale eſt, adimpleamus? *P. Croiſet in ſpiritualibus conſiderationibus*.

Deſcriptio hominis, qui ad chriſtianæ vitæ perfectionem contendit.

Qui ſolide virtute præditus eſt, atque perfectioni acquirendæ vacat, homo eſt ſine amore proprio, ſine ſimulatione, ſine ambitione. Homo eſt ſemper ſeverus in ſe, qui ſibi nihil parcit, mirum in modum lenis erga alios, in quibus excuſat omnia. Honeſtus ſine adfectatione, blandus ſine humilitate, officioſus ſine cupiditate, diligens legis obſervator ſine ſcrupulo, jugiter ſine contentione Domino adhærens. Numquam iners, licet nimis feſtinare non videatur; numquam nimis occupatus, ac minus adhuc in negotiis diſſipatus, quia ſemper ſervat cor liberum unico tantum negotio vacans ſalutis ſuæ, & ad id omnes ſuas curas impendens. Humiles de ſe ipſo ſenſus fovens, alios tantum habet in pretio, quippe in illis eas tantum ſpectat virtutes, quas habent, & in ſe ea tantum conſiderat vitia, quibus eſſe poteſt obnoxius. In

ſancto.

Digitized by Google

Sanctorum ſchola eruditus minima ſtatus ſui officia præfert maximis actionibus, quæ ſibi arrident, & placent; in conditionis ſuæ exercitiis virtutem acquiris parum communem minima quæque magnis intentionibus attollens. Denique bonus eſt ſemper contentus, ſemper in pace, ſemper ſibi conſtans; quem proſpera non inflant, quem adverſa non deprimunt; ſcit enim ab eadem manu vitæ hujus bona æque, ac mala proficiſci; & quemadmodum ſola Dei voluntas vitæ ipſius norma eſt, ſemper id facit, quod vult Deus, & ſemper vult, quod facit Deus. Intra conditionis ſuæ cancellos incluſus, alienis ſeſe non immiſcet negotiis. Vitæ ſuæ regendæ, moribuſque corrigendis intentus, illis, quorum intereſt, integrum relinquit aliena corripere facta, diligenti probitate a fidelium turba diſtinctus, per ſe ipſum aperitur, quanta veneratione digna ſit virtus. *Idem*.

Falſæ idea, quam vulgo de virtutis ſanctitate nobis aſformamus.

Nulla res eſt, ubi frequentius falſas nobis fingamus ideas, quam in virtute, pietate, & ſanctitate. Hanc nobis exhibemus veluti regionem, cujus aditus crucibus, ſpiniſque conſiti ſunt: ex minimis, quæ nobis occurrunt, obicibus tot nobis monſtra confingimus. Modo in prærupta rupe collocatur, quo nonniſi adrependo aſcendi poteſt; modo in obſcura ſtatuitur ſolitudine, ubi lacrymis nutritur; nulla ſanctitatis imago non terret. Triſtitia ſemper in illius fronte depicta eſt; & diceres, quemque pro libidine horrendam illius imaginem ſibi proponere. Profecto pauci inveniuntur æqui rerum æſtimatores, qui illam in pretio non habeant, & qui per intervalla ejuſdem aliqua deſideria non concipiant; ſed infirma hæc, atque ſterilia deſideria quamprimum cedunt præjudiciis. Hæc attentio, hæc jugis violentia, quam quiſque ſibi facere debet, ut loquitur Scriptura, ſenſus avertit; hæc multitudo præceptorum, & conſiliorum, quæ ſervanda ſunt, terret, & ex quo propius vitam Chriſtianam conſideramus, ejuſque praxim amplecti debemus, difficultates invenimus, quæ naturæ terrorem incutiunt, & quas ipſa amplificat imaginatio. Homines Dei ſervitio devoti miſeri exiſtimantur, ducentes vitam triſtem, coactam, ſine ſolatio, ſine requie, ſine voluptate. Nobiſmet perſuademus, eos ſolitudine moroſos, ac triſtes effici, pietate in jugibus animi cruciatibus contineri, & mortificatione fieri ſibi, aliiſque graves.... Sed quantumvis ſenſus virtutis praxim horreat, certum eſt tamen, vitam vere Chriſtianam vitam eſſe ſuavem, & hanc unam efficere poſſe, ut eas guſtemus voluptates, quæ eo dulciores ſunt, quo puriores. *Idem in ſpiritualibus conſiderationibus*.

Quilibet eſſe poteſt ſanctus in ſtatu, & conditione ſua.

Quid ſibi vult, Domine, hoc abſolutum mandatum, quo jubes nos perfectos eſſe, ut pater noſter cœleſtis perfectus eſt? Quamnam ætatem, vel quem ſtatum ab hac lege diſpenſaſti? Et ſi unus quidem eſt Chriſtianus, qui ſanctus eſſe non poſſit, cur omnibus generatim hoc proponendum erat exemplar? Certum eſt, velle Deum, quemlibet ſanctum eſſe, ſed non ideo minus verum eſt, hunc nequaquam ſanctum futurum, niſi ad unguem omnia adimpleverit officia ſtatus illius, in quo Deus ipſos conſtituit. Cum milites, & publicani ex S. Joanne ſciſcitati eſſent, quid ſibi faciendum, numquid juſſi ſunt ſtatum mutare? Nequaquam. Magno huic Sancto ſatis fuit utroſque hortari, ne cui vim facerent, & ut quilibet in ſtatu, ac officio ſuo religioſe legis præcepta obſervarent. Et ſane ſi Dei amor eſt tamquam anima perfectionis, cui videri poterit difficilis virtus chriſtiana, & potiori ne jure faber, quam nobilis, ſæcularis, quam religioſus dicere poterit, ſe Deum amare, vel neſcire, vel minime poſſe? Perfecta mandatorum Dei obſervantia baſis eſt ſanctitatis. Frequens ſacramentorum uſus magnum hoc roborat ædificium, & quilibet in ſtatu ſuo invenit, unde illud perficiat. *Idem*.

Cur ſæculares in clauſtris, vel in deſertis cœli inquirant viam; hanc in propria habent familia, eamque in filiorum ſuorum inſtitutione, in domeſticorum cura, in bono proſperorum, & adverſorum uſu, in cordis rectitudine; verbo, in vitæ vere chriſtianæ exercitatione eas inveniunt rationes, quæ ipſos ſanctos efficere poſſunt. At enim negotiorum impedimenta, & familiæ cura omne fere tempus abſorbent, neque ſpatium relinquunt, quo ſalutis negotio vacetur. At ignoraſne, te efficaciter ad ſalutis tuæ negotium incumbere poſſe, aliis negotiis tuis operam navando, quæ negligere nimia eſſet incuria? Quin tibimet proponas pro tot curarum, laborumque cauſa opulentiam, tuæque domus incrementum, reſpice neceſſitatem vitæ neceſſitatibus conſulendi, conſervandi bona, nova acquirendi, filiis tuis proſpiciendi, reſpice inquam hæc omnia tamquam tui ſtatus officium, & ordinem providentiæ, quæ cum te in hoc ſtatu conſtituerit, vult ejuſdem onera a te ſuſtineri. Ea quæ Deus admiſcebitur cauſæ, propter quam tuis negotiis invigilas, rationem habebit omnium vigiliarum, laborumque tuorum; omnes curæ tuæ melius inſtitutæ, ac moderatiores, ideoque minus laborioſæ fient utiliores. Non ſolum propter cœlum laborabis, & ſanctus fies, ſed ipſum coges Dominum benedicere induſtriæ tuæ, & quantumvis laborioſa fuerit vita tua, ſemper erit tranquilla, & ut loquar Scripturæ verbis, dies pleni erunt. Quidnam oppoſitionis invenitur inter hanc pietatis praxim, & ſæcularium hominum conditionem? *Idem*.

Invidemus illis, qui negotiorum impedimento liberati, atque per ſtatum ſuum ſæcularis expediti curis poſſunt libere bonis operibus vacare, ac præſens, tutumque habent modum ſemet ſanctificandi. Sed in eorum, qui in mundo vivunt, poteſtate ſitum eſt, iis uti mediis, quæ in ſuo inveniunt ſtatu, ſanctitatis acquirendæ. Quiſnam eſt paterfamilias, qui domum ſuam regere nequeat, ſi ſe ipſum bene rexerit? Quodnam bonum opus magis ſolidum, ac utile, quam filios in Dei timore educare, religionis principia illis diligenter imprimere, & vitii horrorem in illis excitare? Quodnam opus bonum magis neceſſarium, & acceptum Deo, quam edocere, & quotidie perfectiorem facere familiam ſuam. Bonum exemplum patrisfamilias majorem habet vim in animos, & cor illorum, qui ejus ſubſunt imperio, quam regulæ in religioſos; & optima vitæ ratio eſt morum diſciplina pro ſervis, & filiis efficaciſſima. *Idem*.

Cum diu in vita ſanctitatis ſubſtiterimus, feſtinandum eſt, & majori cum fervore incedendum.

Progrediamur, quantum fieri poteſt, ad terminum, qui nobis indigitatus eſt. Cum tantum temporis remorati ſumus, quantum noſtra nobis oſtendit conſcientia, liquet plurimum itineris adhuc ſupereſſe abſolvendum. Inceſſanter igitur ad ſtadii finem curramus relaturi bravium cœleſtis beatitudinis, cum liqueat, eos, qui ſanctum hoc ſtadium ingreſſi curſum non perfecerunt, in magno verſari periculo, ne amittant rarum hoc pretium, niſi ſummos exerant conatus, & incredibili pervolent celeritate. Curſus longiſſimus eſt, tempus vero, quod ad illum abſolvendum datur, breviſſimum. Judicate utrum quam maxime referat illius diligentiſſimam rationem habere, idque eo magis, quod nobis perſuaſum eſſe debet, hoc a Deo concedi, ut conemur nosmet laboribus noſtris præbere dignos illius miſerationibus. *Liber cui titulus: Dialogi Abbatis Joannis, & Euſebii Presbyteri.*

Chriſtianus nullos in virtute ſua termi. nos debet circumſcribere, nec dicere, hoc ſatis eſt.

Non licet Chriſtiano, quantumcumque in virtute ac pietate profecerit, ſubſiſtere velle, & non procedere, quaſi, quidquid perfectionis, & ſanctitatis ſupereſt acquirendum, ſit meri conſilii. Non procedere eſt in ſalutis via non procedere, juxta S. Bernardi ſententiam, quæ in omnium ore verſatur. S. Auguſtinus ante S. Bernardum Chriſtianis omnibus utiliſſimum hoc documentum præbuerat: Nemo fidelium, ait ille, quantumcumque in pietate procedit, dicat, ſatis eſt; ſi enim hoc dicit, ſubſiſtit, & in via ante curſus finem remoratur, ideoque in finem uſque non perſeverabit. Quamobrem idem S. Auguſtinus docet totam Chriſtiani vitam non aliud eſſe, quam ſanctum deſiderium, hoc eſt jugem cordis motum, quo actus, ut S. Paulus, obliviſcitur omnium, quæ poſt ſe reliquit, ut in dies ſemper magis procedat. *Specimen Ethicorum tom. 10.*

Sanctitas quodam modo eſſentialis eſſe debet Chriſtiano.

Cum ad Deum arctiſſimis, intimiſque vinculis attineamus, nihil eſt, quod facere non teneamur, ut nosmet tanto bono dignos præbeamus. Dubitare non poſſumus, quominus omnes curas debeamus impendere ad acquirendam, quantum ipſe conceſſerit, ſanctitatem, & evangelicam perfectionem. Verbo, dubitare non licet, nobis datum eſſe, ut ſimus membra

ejus corporis, cujus ipſe caput eſt; opus eſt ergo, ſanctum eſſe corpus hoc, ut tali capite ſit dignum; ideoque ſanctitas qualitas eſt eſſentialis partibus, quibus ille conſtat, atque componitur. Ut nobis illius acquirendæ viam aperires, dixiſti Domine, ego ſum via, veritas, & vita. Via quidem, ut illi inſiſtamus viæ, quam ipſe ambulaſti; veritas, ut non alias habeamus regulas, quam veritates, quas ipſe nobis oſtendiſti; vita tandem, ut nos tuus poſſideat ſpiritus; nulluſque ſit ſenſus, nulla actio, nullus motus, qui per afflatum illius non producatur. Ita qui hæc conſideraverint, numquam mirabuntur, quod juſſeris nos eſſe perfectos, ſicut Pater noſter cœleſtis perfectus eſt: *Eſtote perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt*. Abbas Trappenſis in moralibus conſiderationibus in evangelium S. Matthæi.

Ut perfectionem, quemadmodum ſanctitatem poſtulat, magna nobis opus eſt fidelitate.

Si hæc obligatio, qua ſanctos, perfectoſque eſſe debemus, nobis utilis eſt, magnam a nobis exigit fidelitatem, magnam diligentiam, dicam etiam, magnos labores; quomodo enim reſecari poſſunt ea omnia, quæ adverſantur puritati, quam petit; quomodo ea omnia fieri, quæ ad id aliquid conferre poſſunt, quin inceſſanter omnia naturæ ſtudia impugnentur, & huic denegetur, quidquid cupidius videtur expetere? Leviſſimi defectus, minima etiam deſideria, cum mere naturalia ſunt, cum hac obligatione nequaquam conſentiunt; itaque ſi illi ſatisfacere volumus, diſtrictus ſemper habendus eſt enſis, ut Salvator inquit, neque alteri cuipiam rei vacandum eſt, quam amputando, reſecando, ſeparando, quidquid impurum eſt, ac jugibus precibus Dominum fatigando ad obtinendas eas gratias, quibus indigemus, ut ad propoſitam nobis perfectionem toto niſu tendamus. Credentibus mediocritatis ſtatum ſufficere, ac terminum conſtituere volentibus Dei conſiliis, & gratiis non prodeſt affirmare, officium hoc ad eos tantum pertinere, qui religionis ſtatum amplexi ſunt, non autem eos, qui in mundi commercio vivunt, quoniam verbum tuum Domine omnibus dictum eſt. *Idem.*

Sublimis, & perfectæ ſanctitatis idea.

Qui tibi, Domine, pura, ſinceraque adhæret charitate, qui ardenti deſiderio regnum cœlorum inquirit, & vult omnes curas ſuas ſibi inutiles non eſſe, nullum habet amorem, quo poſſideatur, nullam ſollicitudinem, qua perturbetur, nullam voluntatem, qua diſtineatur, nullam cupiditatem, quæ ipſi dominetur, ſeu fortunarum, ſeu voluptatum, ſeu bonorum, ſeu mundi gloriæ, vel ſibi, vel conſanguineis, vel amicis, vel aliis, ſed omni affectione, omnique cura depoſita, ac ſe ipſum præ cæteris odio habens te ſequitur omnino nudus, omnibuſque rebus expeditus, ac ſemper recenti fervore ſuccenſus. *Idem.*

Ut ſancti, & perfecti ſimus, vitia primum nobis evitande ſunt.

Quodcumque in virtute fiat ſtudium, niſi vitia tua cognoveris, & correxeris, ſuperficiale eſt, & modicum adfert fructum. Hoc ſi deſit, animæ ad perfectionem tendentis, & multa opera bona facientis cura ſimilis eſt illis, qui minimarum rerum negotiationem exercent, quæ nonniſi mediocrem illis quæſtum ſunt allaturæ; cum e contra, qui incipiunt vitæ ſuæ rationem corrigendo, imitantur illos, qui magna emetiuntur itinera, & magnas habent ubique terrarum mutuas negotiorum procurationes. Ratio vero propter quam, qui vitiis ſuis corrigendis non navant operam, non admodum progrediuntur, hæc eſt, quia lumen eorum exiguum eſt; non enim expurgaſunt naturalem corruptionem, quæ nobis eſt, & quæ eſt omnium tenebrarum noſtrarum origo. *P. Surin tom. 1. Dialogorum aſceticorum cap.* 2.

Vult Deum ſemper creſcere, o. perfectiores fieri.

Non deſunt mortales, qui in Dei cultu plurimum adlaborarunt, qui ſe providentiæ tradiderunt, ac ſubmiſerunt voluntati illius pluribus in rebus non ita levibus, qui adepti ſunt habitum ambulandi coram illo jugiter intenti, ut illi placeant; ſed qui tandem in ſe ipſis ſecuriam carpentes requiem videntur contenti eſſe eo ſtatu, in quo ſunt, ac prohibere velle Deum, ne ipſos ad ſublimiorum gratiarum participationem illos attollat. In ſtatu ſuo conquieſcunt, quaſi dicerent, ipſi contenti ſumus, & Deus eſſe debet contentus; quod ſupereſt, neque neceſſarium eſt, nec ſatis tutum. Deus tamen minime patitur remorari, neque ubi de perfectione agitur, ullus terminos ſtatuit; ſed quemlibet præſto eſſe, ut eum uſque ad conſiliorum ipſius complementum ſequatur. *Idem tom.* 3.

Quod nam ſit verum perfectionis, & ſanctitatis deſiderium.

Perfectionis deſiderium certum eſt conſilium vivendi non ſolum bene, ſed ſancte, ac in omnium virtutum exercitatione. Plerique enim hominum incerti ſunt conſilii ſui, eiſque ſtabilia hæc bonum exercendi determinatio deeſt. Operam oſcitanter impendunt ei rei, quæ vires omnes, omnemque induſtriam flagitaret. Illi, qui mundi homines dicuntur, ita affecti ſunt. Quamvis plurima bona opera faciant, attamen numquam mentem hanc habent, ſeſe penitus Deo devovendi. Quaſdam illi quidem exercent devotiones, quaſdam erogant eleemoſynas, ſed reliquum vitæ tempus in terrenis negotiis, ludis, ſolatiis juxta naturale cujuſcumque ſtudium impendunt. Pauca opera bona, quæ faciunt, per occaſionem videlicet fiunt, quod non prohibet, quominus de ſalute ſua ſint admodum incerti, cum vita eorum tantam habeat bonorum, malorumque immixtionem, ut dici nequeat, ipſos Deum ſibi in magiſtrum elegiſſe. *P. Surin in dialogis aſceticis. Tom. 1. cap.* 1.

Sanctorū exemplū validum eſt ad ſanctitatem excitamentum.

Eccleſia hodie nobis proponit exemplum Sanctorum, qui, ut S. Ambroſius inquit, non præſtantiorem habuere naturam, ſed voluntatem obedientiorem: *Agnoſcamus ſanctos non fuiſſe naturæ præſtantioris, ſed obſervantiæ majoris*. Nulla res efficacius perſuadet exemplo, præſertim vero, cum a ſimilibus præbetur. Exemplum vocem habet verbis omnibus eloquentiorem; oculos corporis afficit, migrat in animum, deſcendit in cor. Ita Eccleſia nobis Sanctorum proponit ſanctitatem, ut ad eorum imitationem impellat; hoc exemplum eſt, quod eo majorem ad perſuadendum vim habet, quo magis ad noſtram accedit infirmitatem. Filiis domeſtica proponuntur exempla, ut excitentur ad ſequenda majorum veſtigia. Sanctorum virtutes exempla ſunt, ut ita dicam, deſumpta ex eadem familia, ex qua ipſi prodiimus, & quæ inveniuntur in ordine naturæ per gratiam confirmatæ, in quo & ipſi ſumus. *Ex ſpecimine orationum panegyricarum tom.* 2. *pro die omnium Sanctorum.*

Quemadmodum nihil pernicioſius eſt ſcandalo, quia, ex Tertulliano, eſt exemplum rei malæ, quod illud quodammodo confirmat, & quod in animabus propenſionem in malum corroborat; ita bonum exemplum ratio eſt validiſſima, qua utitur Deus, ut homines ad virtutem perducat. Ideo Spiritus ſanctus in Bibliis Sanctorum veteris teſtamenti vitam nobis reliquit; ideo præcipuæ Apoſtolorum res geſtæ accuratiſſime referuntur in Actis, & Eccleſia in annalibus ſuis memoriam ſervat eorum, quæ ſancti fecerunt adepturi gloriam, qua perfruuntur, ut magna hæc exempla menti noſtræ præſentia nos inflamment ad obices ſuperandos, quos illi ſuperaverunt, ut ad terminum eumdem pervenirent. Quomodo autem ſancti alicujus vita ſanctitatem nobis perſuadet? Bifariam; S. Chryſoſtomus inquit; efficiendo, ut ſanctitatis perfectionem intelligamus, & in nobis corrigendo vitia, quæ ab eadem nos amovent; quippe ſancti vitam conſiderans intelligo nihil amandum, & in pretio habendum præter virtutem; & cogitans, quod ſancti fecerunt, diſco, quid mihi faciendum ſit.... Ad examen revocemus noſtras, & Sanctorum actiones, ſtatimque apparebit, quid illos ſanctos fecerit, & quid faciat, ne ſancti ſimus *Ibidem.*

Dei amor, in quo ſanctitas noſtra conſiſtit, in nobis ſemper creſcere debet.

Cum charitatis ignis ſemper, & extra nos, & intra inveniat, unde augeatur, & creſcat, ſi ille intepuerit, nonniſi noſtra negligentia hoc fieri poteſt. Obligatio Deum ſine intermiſſione, ac tepore diligendi exhibetur nobis per ignem, quem legis ſacerdotes interdiu, noctuque in altari ſervabant accenſum. Pauci tamen ſunt, qui hoc munus adimpleant; & qui magis frugi ſunt, ex hoc intelligere debent, quam diſtent a perfectione, quæ in perenni hoc amoris incremento conſiſtit, ſine quo indeſinenter labimur in teporem, & ex tepore in Dei inimicitiam; hoc enim ſtatutum eſt, in ſpirituali vita nullum eſſe ſtatum conſiſtentiæ, neque medium aliquid inter progreſſum, & remiſſionem: ita ut niſi Dei amor creſcit in nobis, illum imminui, & ſenſim oporteat extingui. *Ibidem pro ſecunda poſt Pentecoſten Dominica.*

Prima

Prima obligatio animæ, quam Deus ſpecialibus favoribus proſequitur, eſt, illi ſumma fidelitate, qua poteſt reſpondere, & pro viribus adniti, ut vocationis ſuæ præſtantiam ſequatur. Neque enim aliquam ex his gratiis negligere poſſumus, ſed omnes in quæſtu ponendæ ſunt, niſi in ingrati animi vitium labi velimus. Juſtus eſt arbor illa ſecus fluenta conſita fructum ferens tempore ſuo, de qua ne unum quidem decidit folium. Deus facit nullam animæ ipſius affulgere claritatem, qua fides ejus non roboretur, neque ullum in voluntate motum edit, quo amor ejus non inflammetur; hic in ſancto fœnore ponit omnes cœli theſauros, & nullum ex locupletiſſimis gratiæ talentis inutile eſſe patitur. Semita juſti, Sapiens Prover. 4. ait, eſt tamquam lux orientis diei, quæ ſemper augetur; illa quoſdam veluti gradus in corde ſuo conſtituit, & de virtute in virtutem uſque ad perfectionem progreditur. In perfectorum via nihil periculoſius eſt, quam in hoc perniciſſimo animæ in Deum curſu temorari; qui progredi ceſſat, cadit, vel ſpirituali percutitur paralyſi, quæ inertem relinquit animam, quæ omnea illius alligat facultates, & quæ nullum illi motum erga Deum, vel erga creata permittit. *Abbas du Jarry ſermone pro die Viſitationis.*

Ut fideles ſimus gratiæ Dei, ſemper in ſanctitate creſcamus oportet.

Spiritus filiorum Dei, S. Leo Papa inquit, & divinæ hujus filiationis nobilitas pati nequit, Chriſtianum fidelem mundi hujus nugis adhæreſcere; vim aliquam habeat, neceſſe eſt, cum divinæ hujus regenerationis magnitudine, filii cum patre ſuo conſentiant, ament, quod ipſe amat, & fugiant, quod illi non placet. Et ſi nobilium virorum filii in mundo ſe in contemptum adducunt, cum actiones eorum generi ſuo nequaquam ſunt pares; quodnam, potiori jure, dedecus erit filiis Dei, ubi magnis virtutibus totam Chriſtianiſmi dignitatem non ſuſtinent? Quare conſiderandum eſt, obligationem hanc, quam nobis irrogat evangelium, ut ſimus perfecti, ſicut pater noſter cœleſtis perfectus eſt, non eſſe conſilium ſimplex, ſed obligationem, quæ non præcepti tantum, verum etiam juris naturalis eſſe videtur. Et profecto aliquid ne magis naturale filio, quam patris ſui vitam referre, ubi digna eſt, quam filius imitetur? Quod tanto magis verum eſt in filiis Dei, qui pro talibus haberi nequeunt, niſi Dei ſimilitudinem gerant in vitæ ſuæ perfectione. Hominum filii parentibus ſimiles ſunt, vel in faciei lineamentis, vel alio aliquo naturali ſigno; ſed filii Dei patrem cœleſtem nonniſi in vitæ ſuæ perfectione poſſunt imitari. *P. Campigni in ſermone de obligationibus Baptiſmi.*

Quatenus Dei filii ad perfectionem, & ſanctitatem contendere debemus.

Quamquam per baptiſmi virtutem novæ fiamus creaturæ, attamen informia adhuc opera ſumus perfectionem ſuam a gratia, & operibus expectantia: *Sumus initium aliquod creaturæ ejus*, inquit S. Jacobus. Chriſtianæ vitæ principia ſunt in animabus noſtris; virtutum omnium ſemina habemus; verum niſi illa diligenti cura excoluerimus, inter pravorum ſtudiorum noſtrorum ſpinas ſuffocamur. Regeneratio noſtra in baptiſmo nonniſi incœpta eſt, & pergere debet in omne vitæ ſpatium; & quamvis peccatum ſacramento deletum ſit, ſexcenta ſunt tamen, quæ prohibent, ne charitas in animabus noſtris penitus conſtituatur, & quæ totidem ſunt obices perfectioni, quam a nobis exigit Deus. Concupiſcentia, & affectiones, quæ in nobis remanſerunt, omnibus illius conſiliis adverſantur, ita ut niſi in jugi magnarum virtutum exercitatione verſamur, niſi inceſſanter progredimur, numquam perventuri ſimus ad perfectionem, & eum ſanctitatis gradum, ad quem tendere debemus. *Idem.*

In baptiſmo incœptam duntaxat recipimus ſanctitatem, quæ eſt a nobis excolenda, & perficienda.

Cum mundi homines dicentes audio, ſe ad perfectionem nequaquam teneri, ſatis eſſe, ſi in gratiæ ſtatu ſint, & hoc poſito, omnia ſibi licere; pro illis contremiſco; alterutrum enim teneo, vel illos non eſſe in ſtatu gratiæ, in quo ſe eſſe putant, vel ſi ſunt, non diu in eo permanſuros. Ratio ex S. Bernardo præſto eſt, palam docente, maximum indicium, quod in corde aliquo gratia reſideat, hoc eſſe, cum illis novæ gratiæ, novæque perfectionis inſpirat deſideria. Quod innititur illi Scripturæ verbo dicentis, eum, qui gratiam guſtaverit, recenti ejuſdem deſiderio eſſe flagraturum: *Qui edunt me adhuc eſurient*. Eccl. 24. Cum gratia in anima eſt, ibi effodit abyſſos, quæ alias trahunt; eam dilatat, hac patem efficit aliis gratiis recipiendis. Hinc Sanctus iſte concludit, putare ſatis eſſe a peccatis abſtinere, quin de perfectione acquirenda laboretur, indicio eſſe, vel gratiam non haberi, vel hanc in corde non operari.

SCANDALUM,

Quod accipitur, & infertur. Sceleris enormitas, & effectus pernicioſi &c.

MONITUM.

ALibi de exemplo generatim, deque bono exemplo ſingillatim actum eſt, quin verba facta ſint de pravo, quod proximis tribuitur: nunc autem agendum de ſcandalo, quin ſermo habeatur de bona ædificatione, quam fidelis quilibet fratribus ſuis debet. Duo hæc argumenta ſeparanda eſſe cenſui, licet a plurimis concionatoribus ſimul pertractentur, tam quod ſatis ſuperque copia utrobique ſuppetit, cum quod eorum tractandorum ratio prorſus differre debet.

Cum neceſſe ſit, in mundo ſcandala oriri, ipſo Jeſu Chriſto aſſerente, videlicet cum in humana ſocietate fieri vix poſſit, ut ſcandala in mundo evitentur propter aliorum quidem nequitiam, aliorum autem infirmitatem, hinc orta diſtinctio eſt inter ſcandalum activum, atque paſſivum. De utroque hic ſermo, licet quidquid locuti de conſuetudine, quam omnes fere ſequuntur, hac de re diximus, ad ſcandalum paſſivum, quod nomine tenus differt, traduci valeat; ſed quæ ſemel attigimus, iterum non prodibunt.

Alterum quoque ſcandali paſſivi genus eſt, de quibus pauca dicemus, eſtque illud, quod ex bonorum virtutibus, boniſque actionibus ſumitur, propter quas improbi injuſte, ac temere ſcandalizantur; nihil vero prorſus afferemus de ſcandalo, quod impii hauriunt ex evangelicis inſtitutis, noſtræque religionis veritatibus, non ſecus ac de ſcandalo crucis, & humiliationum filii Dei; hæc enim ad alia pertinent argumenta. Cæterum ſcandalum, de quo hic agimus locum præbet deſcribendi plures morum ſæculi characteres, & vitia, & uberem aperit campum diſertiſſimæ, ac patheticæ eloquentiæ, ad deplorandum interitum animarum, cujus illud eſt cauſa.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia concionum hujus argumenti ſtructura.

1. AD ciendum horrorem, quem ſcandalum meretur, utor imprecationibus ipſius J. C. quas 1. & in mundum: *Væ mundo a ſcandalis*, Matth. 18. 2. & in ſcandali auctores contorquet: *Væ homini illi, per quem ſcandalum venit*; ne alibi diviſionem inquiramus, quam in terribilibus his Salvatoris maledictionibus,

Scandalum eſt cauſa omnium mundi malorum: *Væ mundo*. Et auctorum ſuorum exeidium: *Væ homini illi*. Hæ duæ erunt Concionis partes.

Propterea. Oſtendendum eſt, Jeſum Chriſtum jure protuliſſe anathema in mundum propter ſcandalum: *Væ mundo a ſcandalis*. Cur? Quia mortalium pleriq; damnantur propter ſcandalum, quod præbetur, & accipitur; & quia fere ſufficit, præberi ſcandalum, ut accipiatur; quam veritatem luce clariorem oſtendam pluribus propoſitionibus, quæ omnes experientiæ innituntur, & quæ latum excurrendi in morum diſciplinam campum aperient. Nil facilius, quam ſinere, ſe mali exempli torrente trahi. Liquet nihil ad perſuadendum eſſe efficacius, quam alienum exemplum generatim. Sed pravum exemplum, quod ſcandalum vocatur, longe efficacius eſt ad malum perſuadendum: *Facilius eſt*, S. Auguſtinus inquit, *juſtos decipi ab impiis, quam impios a melioribus emendari*. Et conſtat ratio. Pravo impiorum exemplo accedit robur ex naturalibus ſtudiis, quibus in malum ferimur; jam proni ſumus in id, quod illud nobis perſuadere voluerit. Cæterum ſcandalum auſert omnes obices, quos conſtituerat Deus, ut nos a vitiis præſervaret; videlicet conſcientiæ lumina, naturalem pudorem, quo ob quædam ſcelera ſuffundimur, metum, ne ob vitæ rationem exprobremur. Propoſitio altera. Pravum exemplum, ſeu ſcandalum criminoi quidem impunitatem, nocenti vero impudentiam, vel audaciam tribuit; etenim ubi ſemel ſcandalum præbere cœpimus, nullius nos pudet facinoris; & cum publica eſt ſceleris infamia, in flagitiis perſeveramus, quin ne intelligimus quidem murmur, quod excitat. Propoſitio tertia. Maxima quælibet vitia omniſi per ſcandalum invehuntur; veluti impudicitia, impietas, irreligio: *Adulterium dum videtur, diſcitur*, Tertullianus inquit. Propoſitio quarta. Quia prava exempla ſeſe communicant per eos omnes, qui nobis accedunt, vel quibus accedimus ipſi; & ſcandalum undequaque ad nos venit, & per ſenſus omnes ingreditur. Igitur Dei filius jure exclamat: *Væ mundo a ſcandalis*; & quæ inferuntur, & quæ recipiuntur.

Pars altera. Scandalum in ſolo etiam auctoris ejuſdem corde conſiderantes oſtendere debemus, Deum nequicquam teterrima in eum evomuiſſe anathemata: *Væ homini illi, per quem ſcandalum venit*. Matth. 18. 1. Propter criminis enormitatem, quod evertit finem, propter quem Dei filius venit in terram, nempe ut omnes homines ſalvos faceret; ſcandalum enim eo tendit, ut eos perdat, eripiatque Deo animas, pro quibus Salvator vitam, ſanguinemque effudit ſuum; quæ non eſt hyperbolica exaggeratio; id enim S. Paulus per hæc verba 1. ad Corinth. 8. teſtatur: *Peribit infirmus in tua ſcientia frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt*. Et quamvis, qui ſcandalum præbet, non hac mente operetur animas perdendi, ſatis eſt, hunc funeſtum eſſe ſcandali effectum, & ab auctore ſuo ignorari non poſſe. 2. Domini maledictiones vanæ non ſunt erga eos, qui ſcandalum præbent; etenim quin loquamur de diffamatione, quæ fere ſemper ſubſequitur ſcandalum, ea tantum mala inſpiciamus, quæ æternitatis habita ratione ejuſdem maneant auctorem. Huic enim ratio reddenda eſt animæ fratris, quem perdidit, quæ anima ipſius dicitur eſſe reparanda: *Sanguinem ejus de manu tua requiram*. Ezech. 3. 3. Converſionem ſuam, ac pœnitentiam moraliter impoſſibilem efficit propter difficultatem, in quam ſeipſum adducit reparandi malum, quod affert, animas eruendi ex abyſſo, in quam illas conjecit, & mundum bonis exemplis tantum ædificandi, quantum exemplis pravis illum ſcandalizavit, &c. 4. Quia hoc illud peccatum eſt, quod in hac vita frequentius, & acerbius inſignibus ſuppliciis, quæ exemplo ſint, punitur, ut hac punitione deterreantur alii, ne pravum ſequantur exemplum, quod flagitioſi ita male multati præiverunt.

II. Duæ propoſitiones concionis partitionem conſtituent in hæc verba: *Væ mundo a ſcandalis*.

Prima, væ ſcandalum præbenti. 1. Quia coram Deo eſt homicida omnium animarum, quibus ſcandalum adfert. 2. Quia coram Deo rationem redditurus eſt omnium ſcelerum, quæ patrabuntur ab illis. Hoc monſtroſum peccatum eſt, peccatum diabolicum, peccatum contra Spiritum ſanctum; quia directe charitatem impugnat; peccatum eſſentialiter oppoſitum redemptioni Jeſu Chriſti.

Propoſitio altera. Duplex væ ſcandalum præbenti, cum bonum tenetur exemplum præbere. Tales ſunt patres erga filios, domini erga ſervos, ſacerdotes erga dominicum gregem, &c. *Ex veris ſermonibus P. Bourdalove recens editis, pro Adventu tom. 1. ſerm. 3.*

III. 1. In hoc ſermone videbitis primum magnitudinem injuriæ, quam Deo ſcandalum infert; 2. magnitudinem damni, quod infert Eccleſiæ, cujus totam faciem deformat, quam probro, ac rubore ſuffundit, atque infidelibus, hæreticiſque contemptibilem efficit; 3. magnitudinem damni, quod infert proximo, & auctoribus ipſis. Si alia ſcelera aliquod audent facinus contra Dei gloriam, facinus hoc vanum eſt, ac inefficax; e contra vero ſcandali facinus effectivum eſt, & reipſa præſtantiſſima ejus opera evertit, omniaque illius perturbat conſilia. Si alia ſcelera aliqua injuria Eccleſiam afficiunt, ſcandalum ipſam prorſus dedecorat. Denique ſi alia nocentem æternæ damnationi ſubjiciunt, ſcandalo hoc ineſt peculiare, quod difficilius expiatur, & mala, quæ gignit, vix poſſunt reparari. *De la Font diſcurſu pro Dominica 6. poſt Epiphaniam*.

IV. 1. Peccator nunquam ſe magis dignum præbet ira Dei, ejuſque in ſe ultionem convertit, quam cum proximo ſcandalum adfert. 2. Peccator nunquam magis impar eſt fructum percipiendo ex gratiis Dei, quam cum ob proximi virtutes, bonaſque actiones ſcandalizatur. 3. Peccator nunquam majorem teſtatur imbecillitatem, neque in majori pereundi diſcrimine verſatur, quam cum ſe in vitium trahi ſinit ſcandalo, quod ex pravis proximi actionibus accipit.

V. De maledictionibus, atque anathematis, quæ Dei filius profert in eos, qui ſcandalum præbent. Oſtendendum eſt, Deum hæc anathemata præſertim in tria perſonarum genera contorquere. 1. In mundi ſectatores generatim, qui prava tribuunt exempla. 2. In homines protervos, qui palam flagitioſiſſimam ſe vitam ducere profitentur. 3. In mundi principes viros, qui conditionis ſuæ nobilitate ſcandalis aliquam præbere videntur auctoritatem. Hi ſunt tres ſcandali gradus. Scandalum ſimplex, ſcandalum profeſſionis, ſcandalum auctoritatis.

VI. 1. Cum nulla res chriſtianæ religioni, ejuſque doctrinæ, atque inſtitutis apud Ethnicos fidem magis abrogaverit, quam ſcandalum, quod ex vita, praviſque fidelium moribus perceperunt; ita nunc nullum infidelium, & hæreticorum converſioni majus obſtaculum eſt, quam ſcandalum eorum, quorum vita ſuæ fidei, & religioni conformis non eſt. 2. Nullus eſt peccator, cui Deus graviora minitatus fuerit mala, & in quem ille acerbius animadverterit.

VII. 1. Facile eſt præbere ſcandalum proximo; ſufficit enim verbum imprudenter prolatum, actio, quæ ex ſe indifferens eſſe poteſt, peccatum, quod per imprudentiam non celavimus, & ad aliorum cognitionem pervenit; præberi etiam poteſt ipſo indumentorum genere, ſervorum caterva, luxu, verbo, malo earum rerum uſu, quæ pertinent ad nos. 2. Facilius adhuc eſt accipere ſcandalum, & ſequi propoſitum ob oculos exemplum, propter noſtram imbecillitatem, ac pronam in malum naturam. Hinc duplicem ad noſtram doctrinam eruere poſſumus concluſionem. Prima eſt, nobis diligentiſſime cavendum, ne cui ſcandali occaſionem præbeamus: altera eſt diligentia, qua a nobis amovere debemus, quidquid eſſe poteſt ſcandali occaſio.

VIII. 1. In mundo facile eſt ſcandalum parere, & pauci ſunt hoc crimine vacui: quod ſtatibus, & conditionibus omnibus adhærere videtur. Illi ipſi, qui putant, ſe nemini ſcandali occaſionem præbere, vel qui ad id animum non advertunt, illi ſunt, qui frequentius præbent occaſionem modo malis actionibus, modo officiorum ſuorum omiſſione. 2. In mundo nemo ferme cogitat, & adnititur reparare ſcandalum. Hæc duo ſunt concionis puncta, quorum alterum nos im-

pellere

Digitized by Google

pellere debet, ut maxima, qua fieri poteſt, diligentia omnibus operibus noſtris invigilemus, alterum ut ſerio ad examen revocemus, quænam fuerit uſque in præſens vitæ noſtræ ratio, ut medeamur ſcandalo, quod fortaſſe præbuimus.

IX. In hoc argumento eligi poteſt ſimplex hæc, & communis diviſio, quæ tamen continet, quidquid dici poteſt. 1. Injuria, quam infert Deo, cum gloriam deterit, & evertit conſilia, quæ de hominum ſalute fovet, inutilem efficit erga eos, quorum gignit excidium, incarnationem, mortem, paſſiones, & merita Jeſu Chriſti. 2. Damnum, quod infert proximo, illius animam perdens, & damnationem procurans, quod malorum omnium extremum eſt, atque graviſſimum. 3. Damnum, quod ſcandali auctor ſibi conflat, ſe ipſum onerans peccatis omnibus, quæ propter ipſum ab aliis patrantur, ac ſeſe eo redigens, ubi malum, quod peperit, nequeat reparare.

X. 1. Scandali impudentia: hoc enim publicum peccatum eſt, quod ſine metu, & pudore committitur, & quin ulla habeatur ratio eorum, qui facti teſtes eſſe poſſunt: impudentiam ſuam reliquis vitiis communicat, ut palam turpiſſima quæque patrentur. 2. Scandali crudelitas, quod ſine miſeratione fratris animam occidit, eique mortem æternam infligit. 3. Immedicabile vulnus, quod ſcandalum infert; & difficultas medendi malo, quod affert, quod, eo quod ignotum eſt, non ideo minus magnum, late patens, & perniciosum eſt. Hæc tria ſunt, quæ in nobis ciere debent ſcandali horrorem, ac tres concionis partes efficere poſſunt.

XI. 1. Ignoratur vulgo, in quo ſcandalum conſiſtat, & quomodo committatur; unde fit, quod Chriſtianorum plerique in hoc incidunt crimen, quin ad id animum advertant, & hac in re ſuam conſcientiam excuriant. Quamobrem variæ illius ſpecies explicandæ ſunt, ac docendum, quot modis præberi poſſit ſcandalum proximo directe, indirecte, cum intentione nocendi, vel ſine intentione in vitium pertrahendi, & quomodo quælibet ſpecies cauſa ſit ruinæ, & damnationis proximi. 2. Ignoratur enormitas hujus peccati, & quantum Deus illud perhorteſcat, quod oſtendendum eſt per minas, quas ille ſcandali auctoribus intentat, & ex ratione, quam ille petet ſalutis, & animæ fratris ipſorum, per obligationem reparandi damnum, quod ſcandalo illatum fuit, & per difficultatem huic obligationi ſatisfaciendi.

XII. 1. Malum, quod in mundo gignit, qui ſcandalum præbet. Peccans peccare docet, ac fit iniquitatis magiſter, hanc publice actionibus ſuis docens, idque efficacius, quam ſi verbis doceret. Tentator eſt, quod in ſcelus impellit; & qui dæmonis vicarius, & organum eſt, ut homines perdat. Delet quodammodo turpitudinem, & infamiam peccati, ac facit, ut impudenter, & propalam committatur. 2. Pœnas, quas Deus paſſim repoſcit a ſcandali auctoribus, & quæ tres ferme ſunt. Prima mors turpis, & funeſta, uti videmus in Scripturis: *Ponam te in exemplum*, dicit Deus Nahum 3. In te ponam exemplum poſteritati univerſæ memorabile. Altera eſt fere certa reprobationis nota; cum enim tot perdiderit animas, juſtum eſt tanti ſceleris ſupplicium, quod pœnæ earum ſit ſocius. Tertia eſt, in altera vita acrius animadverti in eum, qui ſcandalum præbuit pro numero eorum, quorum interitus, & damnationis fuit cauſa.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, Auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

Sancti Patres.

S. Auguſtinus *lib. de catechizandis rudibus* docet, veritatem non eſſe deſerendam, neque a bonis operibus ceſſandum, quod inde ſcandalum impii deſumere poſſint.

Idem *lib. 2. contra Epiſt. Petiliani* rationem reddit, cur dæmon homicida vocetur, quia animam occidit, & primus ſcandalum in mundum invexit.

S. Gregorius 3. *part. cura Paſt. admon.* 36. oſtendit plures ſcandalum tribuere, quin ſe tribuere putent.

Idem 1. *part. ejuſdem cura Paſt.* docet ſcandalum creſcere, ac pernicioſius fieri per circumſtantias dignitatis, aliarumque qualitatum in præbentibus illud.

Idem *Homil. 38. in Evang.* hoc ipſum oſtendit.

Idem 3. *p. cura Paſt. admon.* 36. oſtendit ſcandali crudelitatem tum in præbentes, cum in accipientes illud.

S. Chryſoſt. *ſerm. contra concubinarios* oſtendit, gravius, ſed ſine ſcandalo peccantem minus punitum iri, quam qui cum ſcandalo minora peccata commiſerit.

Idem *Homil. 7. in Geneſ.* oſtendit injuſtitiam eorum, qui propter unius noxam accuſant omnes, qui ejuſdem ſunt profeſſionis, & inde ſcandali occaſionem arripiunt.

Idem *Homil. 14. in Epiſt. ad Roman.* docet, eos, qui alios ad peccatum excitant, gravius puniri peccantibus.

Idem *Serm. 25. in Epiſt. Pauli ad Rom.* docet, quam grave ſit ſcandali peccatum, & qua pœna vulgo puniatur.

Idem *Homil 20. in Epiſt. 1. ad Corinth.* prolixum habet de ſcandalo ſermonem.

Idem *Homil. 56. in cap. 9 Joan.* docet, fugiendam eſſe improborum ſocietatem, ne qui nos vident, ſcandalizentur.

S. Hieron. *lib. 3. in cap. 12. Oſeæ* docet, eum, qui aliis eſt lapſus, & ſcandali occaſio, ſui excidii eſſe cauſam.

Idem *Epiſt. 11. ad Geroniam*, eam hortatur, ne pravo exemplo cui ſit occaſio peccati.

S. Baſilius *Tract. 2. de Baptiſmo cap.* 10. docet quid ſit ſcandalum allatum, & acceptum, & quomodo ſit ab utroque cavendum.

Idem *S. Reg. brev. reſp.* 64. oſtendit, unde ſcandalum oriatur, & quot modis inferri poſſit.

Origenes *Homil. 1. in Pſalm.* 36. docet, cum præbentibus ſcandalum converſandum non eſſe, neque ſcandalum alicui eſſe præbendum.

Idem *Homil. 25. in cap. 21. Exodi* docet, imbecillium animarum eſſe ſcandalizari.

Idem *Homil. 25. in cap. 31. Numer.* Madianitarum exemplo docet in afferentes ſcandalum gravius, quam in accipientes animadverſum iri.

S. Chryſologus *Serm.* 27. docet, qua cura ſcandalum ſit evitandum.

S. Bernardus *Serm. 1. de Converſ. S. Pauli* ſcandalum præbentes comparat Judæis, qui Dei filium occiderunt, ac indigne ſanguinem illius fuderunt.

Idem pluribus in locis oſtendit, qua cura nobis cavendum ſit, ne ſcandalum præbeamus, atque adnitendum, ut quantum in nobis erit, illud ex mundo exterminemus.

Granatenſis in memoriali lib. 2. de pœnitentia Confeſſionis loquitur de ſcandalo evitando. Aſcetici aliique.

Conradus Elingius *in Catech. lib. 3. cap. 2. & in locis Comm. lib. 5.*

Moralis chriſtiana in *Pater l. 8. ſect. 3. art. 3.*

P. Chabu in libro, cui titulus: Secretum Prædeſtinationis *cap. 6. art. 4. ſect. 3.*

P. Cameret in libro, cui titulus: *Purus, perfectuſque Chriſtianiſmus*, prolixum habet de pravo exemplo tractatum.

P. Gegou in libro, qui inſcribitur: Uſus Sacramenti Pœnitentiæ *part. 2. cap. 2. §. 5.*

Liber, cui titulus: Bellum vitiis prælio 40. contra ſcandalum.

P. Nepveu in chriſtianis conſiderationibus tom. 1. pro 14. die Februarii, & tom. 3. pro 12. die Septembris.

Raynerius de Piſis in Pantheologia. Concionatores recentes.

P. Giizel in Adventu ſerm. 10.

P. Delingendes ſerm. pro Feriis 4. & 5. poſt 3. Quadrageſimæ Dominicam.

Lambert in anno evangelico Homil. 83. in Evangelium feſtivitatis S. Michaelis.

Biroat in Adventu de mundi damnatione ſerm. 12.

P. Bourdalove in veris ſermonibus recens editis primo Adventu ſerm. 3.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta, in adventu ſerm. 14.

Granatenſis in locis communibus verbo *Scandalum.* Qui collectanea ediderunt.

Buſæus in Panario, Titulo *Exemplum malum.*

Labatha, Verbo *Scandalum.*

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturæ huic argumento.

N*On ſequeris turbam ad faciendum malum: nec in judicio, plurimorum acquieſces ſententia, ut a vero devies.* Exod.23.

Cave ne unquam cum habitatoribus terræ illius jungas amicitias, quæ ſint tibi in ruinam. Exod.34.

Quoniam blaſphemare feciſti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius, qui natus eſt tibi, morte morietur. 2.Reg.cap.12.

Ab occultis meis munda me, & ab alienis parce ſervo tuo. Pſalm.18.

Inventi ſunt in populo meo impii, laqueos ponentes, & pedicas ad capiendos viros. Jerem.5.

Vos autem receſſiſtis de via, & ſcandalizaſtis plurimos in lege: propter quod & ego dedi vos contemptibiles omnibus populis. Malach.2.

Qui decipit juſtos in via mala, in interitu ſuo corruet. Proverb.28.

Neceſſe eſt ut veniant ſcandala: verumtamen væ homini illi, per quem ſcandalum venit. Matth.18.

Qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei, ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris, Matt.18.

Si oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te: & ſi dextra manus tua ſcandalizat te, abſcinde eam, & projice abs te. Ibidem, & cap.5.

Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Chriſtus mortuus eſt. Ad Roman.14.

Ne ponatis offendiculum fratri, vel ſcandalum. Ibidem.

Videte ne forte hæc licentia veſtra offendiculum fiat infirmis. 1.ad Corinth.8.

Si eſca ſcandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum ſcandalizem. Ibidem.

Rogo vos fratres, ut obſervetis eos, qui diſſenſiones, & offendicula præter doctrinam, quam vos didiciſtis, faciunt, & declinate ab illis. Ad Roman.16.

Modicum fermentum totam maſſam corrumpit. 1.ad Corinth.cap.3.

Si quis viderit eum, qui habet ſcientiam, in idolio recumbentem, nonne conſcientia ejus, cum ſit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothyta? 1.ad Corinth.cap.8.

Peribit infirmus in tua ſcientia frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt. Ibidem.

Sic peccantes in fratres, & percutientes conſcientiam eorum infirmam, in Chriſtum peccatis. Ibidem.

Nemini dantes ullam offenſionem, ut non vituperetur miniſterium noſtrum. 2.ad Corinth.6.

Sine offenſione eſtote Judæis, & Gentibus, & Eccleſiæ Dei, 1.ad Corinth.10.

Ab omni ſpecie mala abſtinete vos. 1.ad Theſſ.5.

Peccantes coram omnibus argue. 1.ad Timot.5.

Noli æmulari in malignantibus, neque zelaveris facientes iniquitatem. Pſalm.36.

Ne ambules cum homine furioſo, ne forte diſcas ſemitas ejus, & ſumas ſcandalum animæ tuæ. Prov.22.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deprompta.

De protoparentum noſtrorum ſcandalo

DE ſcandalo, quod protoparentes noſtri præbuerunt, non loquar; ſatis enim mihi erit ibi animadvertere eam veritatem, quam S. Chryſoſtomus docet, eum videlicet, qui alium ad peccandum impulerit, acerbius, & gravius punitum iri, quam qui alio auctore, atque ſuaſore peccat. Hujus rei nobis ſuppetit exemplum in ea ſuppliciorum varietate, quibus Adam, & Eva affecti fuerunt, quamquam ejuſdem noxæ rei, Eva enim ſeverius punita fuit, quam Adam, quia ea illa hunc ſollicitavit, & in divinæ legis inobedientiam induxit. Quinimmo Deus ultionem ſuam in ipſum etiam ſerpentem extendit, quo miniſtro uſus fuerat dæmon, ut Evam ad rebellionem excitaret.

Ultio Dei in ſcandaloſos, & quare.

Scandalum crimen eſt, cujus venia per raro, ac difficillime obtinetur, & cujus ultio in remotiſſimam quoque poſteritatem extenditur. Hujus rei exemplum invenimus in imperio, quo Deus Moyſi præcepit, ut in libro ſcriberet, ſe jam decreviſſe interitum, excidiumque Amalec, eo quod adverſatus fuiſſet Iſraelitis tranſitum per agros illius petentibus, ut proficiſcerentur in terram Canaam, quam illis promiſerat Dominus. Sententia hæc poſt quadringentos adimpleta fuit annos, cum Samuel Dei nomine imperavit Sauli, ut Amalecitis bellum indiceret, eoſque univerſos occidione deleret, quin cuiquam parceret; & non extrema inter cauſas, propter quas Saul reprobatus fuit, hæc extitit, quod adeo explicitum Dei mandatum ex parte dumtaxat implevit. Inſignis figura horroris, quo Deus illos proſequitur, qui pravis exemplis alios a recto tramite avertunt, atque in vias perditionis inducunt.

Lex in Scriptura contra eos, qui foveam foderint in quam animalia ceciderint.

In Exodo explicita lex habetur in eum, qui ſecus viam foderit foveam, neque illam contexerit, ita ut bos, vel aliud quodlibet accolæ ſui pecus illac tranſiens, in illam ceciderit; & qui id fecerit, damnatur, ut damnum reparet proximo illatum. Quam ob rem Apoſtolus 1.ad Corinth.9.dicit, vel nos cum ipſo dicere poſſumus: *Numquid Deo cura eſt de bobus?* Et ſane ſi jubet Deus a nobis reparari damnum, quod noſtra acciderit culpa, putaſne eidem zelum defuturum, ut rationem minime poſcat animæ, quam ipſi ſcandalo noſtro perdiderimus?

Eleazarus timuit, ne eſſet ſcandali occaſio.

Quam timuit, ne populo ſuo ſcandali eſſet occaſio venerabilis ſenex Eleazarus, vir ille apud Judæos æque ætate, & dignitate verendus, ille juxta egregiam S. Ambroſii locutionem, *Vir ante tempora Evangelica Evangelicus.* Ut mortem effugeret, hoc unum ab illo petebatur, non quod vetitis carnibus veſceretur, ſed tantum ſimularet, ac in ſpeciem aſſenſum præſtaret, fore ut ex illis comederet. Horruit ille hanc ſimulationem, & quare? Neque enim decet, inquit ille, ætatem, qua ſum, & dignitatem, quam teneo, ambagibus uti, ac ſenſus meos ſimulare. Quid enim cogitabit, quid dicet, quid aget ignara, infirmaque juventus, ubi audierit, Eleazari virtutem loco ceſſiſſe, ipſumque a Dei ſui lege deſciviſſe? Quam ipſe ſcandali occaſionem non præbebo? Omnes in meum tranſibunt exemplum, ac fient imbecilles, & impii, qualis ipſe fuero. Et ſane quid dictum, quid cogitatum, quid exemplo ipſius factum non fuiſſet? Fuiſſet hoc publicum ſcandalum, quod jure magnus ille vir perhorruit.

Matthias zelo ad ſcandalum publicum ulciſcendum.

Scandalum malum eſt contagioſum, & quod brevi ingentes progreſſus facit. Hæc res excivit ſtrenuum illum Machabæum, invictum Mathathiam, ut illud auderet facinus, quod Spiritus ſanctus laudibus extulit, & cujus memoria in æternum vigebit. Vidit quemdam Iſraelitam mundi timore victum, & jamjam idolo thus adoleturum, Vidit, & actus zelo Dei, qui in indignationem ſe vertit, duplici ſacrificio hanc prævenit impietatem ſuper idoli ejuſdem ara immolans non ſolum impium Iſraelitam, verum etiam Ethnicum, a quo ille thus adolere jubebatur, itamque ſuam conſecrans morte duarum victimarum, quas ab illo mactari Deus juſſit. At undenam profectus eſt hic zeli impetus? Ex dolore, quo correptus fuit cogitans futurum, ut hujus ſacrilegii exemplum ſexcentis aliis exciperetur; ea conſideratione, qua cenſuit, ſi eo in caſu unius ſcandalum impune abire permitteretur, hoc ſatis futurum eſſe, ut natio tota illud ſequeretur. Periculum, in quo illi viſus fuit eſſe populus Dei, & prævıſio malorum, quæ hujus profanatoris ignavia erat paritura, excitavit Mathathiam; & juſta hujus ira in Scripturis eſt laudum ipſius argumentum.

Scandalum quod præbuerunt filii ſummi Sacerdotis Heli.

Exemplum eorum, qui ex profeſſione, ac ſtatus ſui obligatione divino cultui dicati vitam ducunt prorſus mundanam, Ethnicamque, omnibus Chriſtianis vulgo magnum eſt ſcandali argumentum. Ita in primo Regum libro magnum fuiſſe dicitur ſcelus filiorum ſummi Sacerdotis Heli, quia populum ab oblationibus, & ſacrificiis Domini avertebant. Magnum

profe-

profecto ſcelus, S. Gregorius *in l. 2. Reg. l. 2. c. 2.* inquit, etenim publicum erat ſcandalum. Sane cum videmus eccleſiaſtici, religioſi, viri ad præcipuas Eccleſiæ dignitates evecti, iiſdem obnoxii cupiditatibus, eadem committere ſcelera, in quæ ruunt, qui mundo famulantur, facile nihil ibi ineſſe mali exiſtimatur, charitate, qua jubemur ſemper æquiores de proximo ſenſus concipere, non permittente, ut credamus, homines ſacris addictos myſteriis prodere velle conſcientiam ſuam, ac ſe damnationis periculo objicere.

Scandalū quod Rex Iſrael Jeroboam dedit.

Impius Rex Jeroboam timens, ne, ſi populus Jeroſolymam ſe conferret ſacrificia oblaturus, ad familiam David reverteretur, Iſraelitas impulit in idololatriam; quæ res illum coram Deo ita deteſtabilem, ac odioſum effecit, ut per Prophetam Ahiam diceret illi: *Operatus es mala ſuper omnes, qui fuerunt ante te.* 3. Reg. 14. Et ſane eas, quas merebatur, dedit pœnas; regno quippe privatus fuit, univerſum genus illius cum infamia deletum fuit, nomen maledictum, & memoria in execratione. Populus autem, qui pravum illius exemplum ſecutus eſt, ullam ne peccati excuſationem invenit? Dei ultionem effugit? En quomodo idem Propheta loco cit. loquatur: *Et tradet Dominus Iſrael propter peccata Jeroboam:* Deum videlicet propter peccata Jeroboam, cui populus infidelis ſe mancipaverat pravum ejuſdem exemplum ſecutus, traditurum eſſe univerſum Iſrael ſæviſſimis hoſtibus, a quibus penitus deleretur.

Si qui ſcandalū prabes, cognoſceret malū, cujus eſt cauſa, ipſe illud horreret.

Cum Propheta Eliſæus impio, & crudeli Hazaeli Regi Syriæ prædixit inauditas crudelitates, quas ille contra Dei populum erat exerciturus; crudelis hic Rex perhorruit, licet non defuerit, quominus illas exequeretur. Attamen ſtatim in tanta horroris ſenſu perculſus Prophetæ reſpondit: *Quid enim ſum ſervus tuus canis, ut faciam rem iſtam magnam?* 4. Reg. 8. Num rabidus ipſe canis ſum, ut tanta hæc exequar mala, quæ vaticinaris? Hoc cogitare deberet ſcandali auctor: ac dicere de ſe, ſi omnia reputaret mala, quod pravum exemplum ſuum afferet, & quot ille mortem ſcandalo infliget.

Senſus filii Dei de ſcandalorum diſcrimine.

Animadvertit S. Gregorius, Dei filium nos vitæ ſuæ ratione, & exemplo docuiſſe, quomodo diſtinguenda ſint ſcandala, & quibuſdam in occaſionibus eorum habenda ſit ratio, in aliis vero ſint contemnenda. Cum diſcipuli ſui retulerunt ipſi, Phariſæos ex illius doctrina ſcandali occaſionem accepiſſe, hoc ille ſibi negotium nequaquam faceſſere oſtendit; ſed cum ab eo quæſitum fuit, ut tributum perſolveret, poſtquam oſtendit, ſe immunem eſſe, præcepit S. Petro, ut exolveret illud, ne ſcandalum exigentibus præberet, & ad id data opera fecit miraculum. Undenam tam diverſa agendi ratio? Ut videlicet intelligeremus, magnus hic Pontifex inquit, nullam a nobis habendam eſſe rationem ſcandalorum, quæ nos adigunt, ut muneri noſtro deſimus; & e contra illa eſſe prævertenda, quæ ne ſuboriantur, prohibere poſſumus, quin ipſi deficiamus.

Magdalena exemplum.

Non omnes Patres conſentiunt, Mariam Magdalenam ita enormibus additam fuiſſe criminibus, quæ coram mundo ſexum muliebrem adeo dedecorant. Immo complures tenent, crimen illius in hoc fuiſſe poſitum, quod vitam ducebat mollem, mundanam, deliciis affluentem, non ſine ludis, & voluptatibus, in faſtu, ac vanitate. Sententia hæc fortaſſe verior eſt, ſed ſemper ad nos erudiendos aptiſſima; nam, quin excuſet Magdalenam peccatricem, vel quin imminuat ideam, quæ vulgo habetur libidinum, & vitiorum ejus, facile eſſet oſtendere, ipſam quodam in ſenſu in oculis Dei fieri nocentiorem. Etenim, quantumvis libidinoſa fuiſſet, malum totum perſonale, & particulare fuiſſet illius: hoc eſt, illa ſupremo judici reddi-tura fuiſſet rationem animæ tantum, ſaluiſque ſuæ: ubi ſi dixerimus Magdalenam extitiſſe ſcandali objectum populo toti, iniquitates tot mortalium illi imputatæ fuerunt, & ipſa cauſa extitit interitus eorum.

Liquet, quid Salvator dixerit S. Petro, qui inconſulto, & fortaſſe etiam putans ſe bene agere, diſſuadere adnitebatur magiſtrum ſuum, ne pro hominum ſalute mortem perferret. Salvator illum Sathanam appellavit: *Vade retro Sathana.* Matth. 16. Cur? Addit ſtatim rationem. *Scandalum es mihi:* quia qui alios a bono deterrent, non ſecus ac qui ad malum impellunt, dæmonis officium gerunt, & ſunt ejuſdem vicarii.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Qui fratri ſcandalū præbet illius animam occidit.

*V*Erumtamen animam illius ſerva. Jobi. 2. Ulciſcere ſi lubet, illius bona, & corpus affligens, ſed vitæ parce, dicit Sathanæ Deus, cum illi permiſit, ut tentaret Job. Quo juſſu prohibebat Deus ſolum, ne Dæmon ſancto Job naturalem, ac mortalem vitam auferret. Verum nonne potiori jure hoc dici poteſt peccatori ſcandalum præbenti: ſi iratus es in fratrem tuum, & hic factus eſt odii, & indignationis tuæ objectum, quodcumque tibi libitum fuerit, illi damnum infer; ſed ne eo uſque ulciſcaris, ut ſpiritualem, & immortalem ipſi vitam eripias: *Verumtamen animam illius ſerva.* Inde enim ſequitur, qui nullo habet in diſcrimine fratri ſuo ſcandalum inferre, hunc coram Deo reum eſſe mortis ſpiritualis fratris ſui; eripit enim illi charitatem, quæ eſt animæ vita.

Qui ſcandalum præbet vocari poteſt Antichriſtus.

Et nunc Antichriſti multi facti ſunt. 1. Joan. 2. Si quod S. Joannes in prima Canonica ſua Epiſtola dixit, verum eſt, uti re ipſa eſt, multi jam in mundo ſunt Antichriſti. Quare? Quia mundus plenus eſt indignis Chriſtianis, qui nefariis exemplis ſuis Jeſu Chriſti opus evertunt, & redemptionis pretium annihilant. Quot ex illis, qui me audiunt, in ipſo etiam litterali Apoſtoli ſenſu hæc quadrare poteſt maledictio! Et nunc *Antichriſti multi facti ſunt.* Quot in ipſo Chriſtianiſmo Antichriſti eo magis metuendi, quo minus cogniti, & explorati!

Qui ſcandalum præbuit rationem redditurus eſt interitus fratris ſui.

Numcuſtos fratris mei ſum ego? Gen. 4. Numquid alterius cujuſpiam præter me rationem redditurus ſum, dicebat Cain cum Deo loquens, & coram illo ſemet volens excuſare: numquid me conſtituiſti tutorem, atque cuſtodem fratris mei? Hoc ipſum quotidie tot mortales loquuntur: numquid aliena ſalus mihi credita fuit? Numquid mihi de eadem ratio reddenda eſt? Utique, reſpondet Dominus per Prophetam ſuum; tu mihi rationem reddes; & cum venero tamquam judex ſupremus cuique redditurus, quod illi debitum fuerit, ac poſtremas laturus ſententias, tunc jure, ſecundum omnes æquitatis regulas, in te animadvertam ob plurima ſcelera, quorum extiteris cauſa. Etenim te auctore periit frater tuus; impudicis ſermonibus tuis animæ illius puritas fœdata fuit; tu erroribus, nefariiſque effuſæ licentiæ tuæ inſtitutis mentem ejus corrupiſti; tu impuriſſimæ vitæ tuæ illecebra cor illius veneno infeciſti; tu feciſti, ut ipſum tæderet officiorum ſuorum: tu irriſionibus tuis irreligione plenis effeciſti, ut jugum excuteret, & omnem Chriſtianæ religionis praxim relinqueret; & ſi corruptas vias ſecutus eſt, ideo ſecutus eſt, quia arcto tibi vinculo erat conjunctus. Hoc, inquit Deus, imputabitur tibi; hoc in te graviſſimis puniam exemplis.

David orabat Deū ut ſibi dimitteret peccata, quæ ipſe fecerat, ut ab aliis patrarentur.

Ab occultis meis munda me, & ab alienis parce ſervo tuo. Pſalm. 18. S. Rex David in fervore pœnitentiæ ſuæ Deum orabat, ut ſibi duo peccatorum genera dimitteret, quorum mala infinita ipſi videbantur; occultorum videlicet, & alienorum; peccatorum, quæ ipſe committebat, quin agnoſceret illa, & eorum, quæ ipſo auctore ab aliis committebantur, quin umquam illa ſibi vitio verteret: *Ab occultis meis munda me, & ab alienis parce ſervo tuo.* Munda me ab iis criminibus, quæ mea mihi abſcondit ſuperbia, ſed ſimul etiam dimitte peccata proximi mei, quibus ego miſere cooperatus ſum; peccata aliena, quibus nefaria vitæ meæ ratio venenatam præbuit originem, peccata aliena, quæ aliquando mihi exprobrabis, & quæ mea accedentia cumulum addent gravi ſarcinæ, quam quotidie augeo, & ſub qua brevi ſuccumbere debeo.

Modicum fermentum totam maſſam corrumpit. 1. ad Cor. c. 5. Verum eſt bono exemplo magnam eſſe vim, ad homines de officio ſuo erudiendos, ad virtutem illis inſpirandam, ad minuendas difficultates, quæ animos avertunt; ſed confitendum eſt, pravum exem-

exemplum vim habere adhuc majorem, magiſque funeſtam ad vitium inſpirandum, & effundendum, ad auferendum nobis adſpectum officiorum noſtrorum, quæ nobis maxime eſſentialia ſunt, atque ad praxin illius nobis tamquam impoſſibilem edſtruendam. Hoc innuere voluit S. Paulus 1. ad Cor. 5. cum ſcandalum vocavit malum fermentum totum, eamque ingentem maſſam corrumpens: *Modicum fermentum totam maſſam corrumpit*. Videlicet pravum exemplum, quod in vulgus, & cum ſcandalo præbetur, maximam habere vim ad infirmos fideles pervertendos, ad tentandos, labefactandos fortes, atque totam licet magnam civitatem inficiendam.

Qui ſcandalum præbet non damnatur ſolus, ſed eſt etiam cauſa damnationis aliorum.

Sufficiant vobis omnia ſcelera veſtra, domus Iſrael. *Ezechiel c.* 44. Scandalorum auctoribus merito dicere poſſumus, quod Ezechiel Propheta dicebat Judæis ævi ſui, quos domum Iſrael appellat; ſatis vobis ſit, Deum in vobiſmet ipſis offendere, ac ſi voſmet damnare decreviſtis (funeſta conceſſio!) vos ſolos damnate, cur alios in ſcelere, ac damnatione veſtra involvere vultis? ſinite, eos in via ſalutis incedere, ne ſtatuatis in viis eorum lapides offenſionis; *Non ponatis offendiculum fratri, vel ſcandalum.* ad Rom. 14. Cur uno ictu tria lethalia vulnera vultis inferre; primum quidem fratri veſtro, quem ſcandalizatis, alterum animæ veſtræ, cui mortis vulnus infligitis, tertium filio Dei ipſius, in quem recidit vulnus, quod proximo infertis: *Sufficiant vobis ſcelera veſtra.*

Ratio quā ſcandali auctor reddere debet Deo de fratris interitu.

Sanguinem ejus de manu tua requiram. Ezech. 3. *Vox ſanguinis fratris tui Abel clamat ad me.* Geneſ. 4. Scandalum præbenti nonne metuendum eſt, ne ſibi ut olim Cain dicatur a Deo: Sanguis Abel, miſeri, & innocentis illius, qui tuus erat frater, quem tu occidiſti auferens illi vitam gratiæ, ultionem contra te depoſcit; cur hanc illi negem? Redde igitur rationem ſanguinis illius, quem effudiſti, vel ſaltem, quem indigne profanaſti, & cujus virtutem annihilaſti. Num oſtendere voluiſti, tibi majorem eſſe vim ad animas damnandas, quam mihi ad ſalvandas? Quid hujuſmodi exprobationibus repones? Heu! Deus nimis ſe facere nequaquam exiſtimavit ſanguinem, vitamque ſuam ſacrificans, ut animam ſalvam faceret; tu vero ne minimam quidem ſacrificante vis affectionem, ut illius prohibeas interitum? Deus ſe ipſum charitatis ſuæ victimam fecit, ut animam hanc ſalvam faceret; & Chriſtianus illum nequitiæ ſuæ victimam facit, ut eam damnet? Poſt hæc ille ne poteſt in partem accedere meritorum Jeſu Chriſti, quorum virtutem inutilem fecit?

Qui in ſenſu ſcandalum deſtruit opus Dei.

Noli propter eſcam deſtruere opus Dei. Ad Rom. 14. Ne inferas hanc injuriam Jeſu Chriſto deſtruens opus Dei mala ædificatione, quam proximo tuo præbes: Nonne hoc ſignificat, malo exemplo deſtrui conſilium Dei, opus Dei, ſalutem animarum, ac ipſum Salvatorem, quatenus efficit, ut pereat effectus, & virtus vitæ, mortis, paſſionum, meritorum, gratiarum, & virtutum illius? Peccator, qui ſcandalum præbet hoc pacto ſalutem prohibens animarum, deſtruit Redemptionis effectum, quam antonomaſtice magnum Dei opus appellat; quoniam Jeſus Chriſtus venit in mundum, ut fieret mundi Salvator, non ſolum morte ſua, verum etiam exemplo vitæ ſuæ, quæ via eſt, quam ſequi, & veritas, quam credere debemus. Ita ſcandali auctor malo, quod præbet, exemplo delens vim, virtutemque mortis illius, nec non efficaciam exemplorum, quæ nobis tribuit, ut in viam ſalutis deduceret, Dei opus evertit: *Noli propter eſcam deſtruere opus Dei.*

Qui ſcandalum præbent, vocari poſſunt homicidæ.

Ille homicida erat ab initio. Joan. 8. Nullum dæmoni melius quadrat nomen, quam homicida, quod ab ipſis uſque mundi primordiis meruit, quia uno ictu mortalibus omnibus intulit mortem protoparentes noſtros ad peccandum ſollicitans. Sed hoc ipſum nomen nonne eamdem ob cauſam convenit ſcandalo, ac præbenti illud? Hic homicida eſt eo crudelior, quo minus patent cædes illius. Corpus quidem non occidit, ſed vitam aufert animabus, quæ ſunt toto cœlo præſtantiores, ac nobiliores. Hic æternæ ſolum mortis vulnera infligit, quæ terrent eos omnes, a quibus attente conſiderantur. Quia ita ſunt ſpiritualia, ut occidant animas, quin vulnerent corpus; ita ſecreta, ut nemo illa videre poſſit; ita inſenſibilia, ut ne ille ipſe, qui vulneratur, ſua videat, aut ſentiat vulnera; ita incurabilia, ut nulla humana ope ſanari poſſint; ita innumera, ut indeſinenter multiplicentur; ita indelebilia, ut numquam oblitterentur ex animo, & mente illorum, qui vulnerati fuerunt; vulnera enim ita alta manent, ut neque curari, neque ad cicatricem valeant adduci. In mundo autem nemo nocens æquius morte mulctatur, quam qui homini vitam aufert; & interfectores, ac homicidæ ſunt odii, publicæque execrationis objecta. Sed ſi ſcandalum nobis æque cognitum eſſet, ac eſt mortale, illud magis quam omnes mundi hujus clades perhorreſceremus; quia in homine miſere interficit id, quod omnes homines non poſſent occidere; animam nempe: *Animam autem non poſſunt occidere.* Matth. 10.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententia Sanctorum Patrum in hoc argumento.

Qui in conſpectu populi male vivit, quantum in illo eſt, eum a quo attenditur, occidit. Auguſt. lib. de Paſt.

Quantiſcumque aliquis exemplum malæ converſationis, etiamſi eum illi non ſequantur, præbuit; pro tantis ſe malis rationem noverit redditurum. Idem, Serm. 163. de Temp.

Hoc non ita dicimus, ut ſi quiſquam ſcandalizatus fuerit de bonis operibus noſtris, ab eis deſiſtendum putemus. Idem, Epiſt. 119. ad Elcidiam.

Scandalum eſt tibi, quod docet te facere malum. Idem.

Quot teſtes (dominus) ſuæ iniquitatis habet, tot diſcipulos efficit. Auguſt. Serm. 16.

Se concitat ad libidinem quaſi cœleſti magiſterio. Idem, l. 1. Confeſſ. c. 16.

Nemo amplius in Eccleſia nocet, quam qui perverſe agens, nomen vel ordinem ſanctitatis habet; & in exemplis culpa vehementius extenditur, quando pro reverentia ordinis peccator honoratur. Gregor. in Paſtoral.

Tot mortibus digni ſunt (domini) quot ad ſubditos ſuos perditionis exempla tranſmittunt. Idem, ibidem, p. 3.

Qui peccando lapſus eſt, ſibi tantum nocuit; ſed qui ſcandalum facit, multos ſecum trahendo perdit. Cyprian. Serm. Prael.

Non ſolum ibi (in ſpectaculis) ſcelus geritur, ſed & docetur. Idem, Epiſt. 1.

Adulterium diſcitur, dum videtur. Idem, ibid. Epiſt. 2.

Conſenſere jura peccatis, & cœpit licitum eſſe quod publicum eſt. Idem, ibidem.

Deſinunt eſſe probri loco purpurata flagitia. Idem, ibidem.

Deos vitiorum patronos effinxerunt (Pagani) ut peccatum non modo crimine careat, ſed & præclarum etiam & divinum cenſeatur. Gregor. Nazianzen.

Scandalum (acceptum) puſillorum eſt, aut malorum. Hieronym. in Epiſt.

Scandalum non bonæ rei, ſed malæ exemplum eſt, ædificans ad delictum. Tertull. l. de veland. Virg. c. 3.

Bonæ res neminem ſcandalizant, niſi malam mentem. Idem, ibidem.

Mulier erat in civitate peccatrix, quæ non ſolum peccatrix, ſed totius civitatis peccatum facta fuerat. Chryſolog. Serm. 27.

Nimis penetrabile telum eſt imitatio deteriorum. S. Eucher. Homil. de Quadrag.

Si reliquis cauſa perditionis fueris, graviora patieris, quam qui per te ſubverſi ſunt. Chryſoſt.

Ne opineris, quod damnum hoc ad eum qui offenditur ſolum pertineat; tranſit etiam ad Chriſtum ipſum, qui propter illum crucifixus eſt. Idem.

Mores & vitia ducis imitari, genus obſequii judicatur. Lactantius, l. 5. Inſtit. c. 8.

Num tibi videtur graviorem ab eo Chriſtus ſuſtinere

perſe-

perſecutionem, qui ſuggeſtione maligna, exemplo pernicioſo, ſcandali occaſione, pervertit animas quas redemit, quam a Judæo qui ſanguinem ſuum fudit? Bernard. Serm. de Converſ. Pauli.

Dupliciter reus eſt qui aperte delinquit, quia agit & docet, facit & ſuadet. Iſidor. l. 2. Sent.

Plus ille peccat qui ad peccandum impulit, quam qui peccavit. Origenes.

Qui ſcandalizatur, parvulus eſt: majores enim ſcandala non recipiunt. Hieronym. in Matth. 18.

Si de veritate ſcandalum oritur, utilius ſcandalum naſci permittitur, quam veritas relinquatur. Gregor. in Ezech.

Dæmones quærunt organa per quæ operentur. Origenes.

Deplorandus ille ſtatus eſt, ubi non jam vitii excuſatio, ſed authoritas datur. Cyprian. de ſpectaculis.

Quod exemplo fit, id etiam jure fieri putant homines. Cicero, l. 3. de Oratore.

Inter cauſas malorum noſtrorum eſt, quod vivimus ad exempla, nec ratione componimur, ſed conſuetudine abducimur. Senec. Epiſt. 123.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologiæ penu hoc in argumento poſſit depromi.

Definitio ſcandali.

SCandalum, ut Theologi loquuntur, eſt actio, quæ habita ratione infirmitatis eorum, qui ejuſdē ſunt teſtes, poteſt ea ſe illos in peccatum impellere, vel efficiens ut illud facilius exequantur, vel metum auferens, quo deterriti ab illo abſtinebant, exemplo, quod illis præbetur. *Dictum, vel factum*, S. Thomas 2. 2. qu. 43. art. 1. ait, *occaſionem præbens ruinæ*. Non quod neceſſe ſit, quod hæc actio per ſe mala, & neſaria ſit, vel peccatum; ſufficit enim, ipſam habere aliquam ſpeciem mali; *Vel quia habet ſpeciem mali*. Hinc patet 1. ſcandalum non eſſe ſpeciem peculiarem peccati, veluti latrocinium, juramentum, detrectationem; ſed peccati genus eſt, quodcumque eſſe poſſit, ex quo locum præbet funeſtæ, miſeræque imitationi ſeſe extrinſecus effundens, aliosque ad ſimilia patranda inducens. 2. Sequitur, ut peccatum aliquod ſcandalum cenſeatur, eſſe debere actionem, quæ ad aliorum pervenit cognitionem quacumque via, & quæ ea ſe illos in ſcelus impellere poſſit. Hinc fit, quod peccatum clam, vel ſola cogitatione, vel deſiderio patratum non poteſt eſſe ſcandalum, quia nemini præbet exemplum, vel occaſionem peccandi.

Dividitur ſcandalū in activū, & paſſivū.

Scandalum dividitur in illud, quod præbetur, & accipitur, quod ſcholæ activum, & paſſivum appellant. Prius eſt, cum aliqua fit actio, quæ ea ſe alios in peccatum poteſt impellere. Alterum eſt, cum ad alieni peccati exemplum re ipſa arripitur occaſio peccandi, quo in loco activum, & paſſivum ſcandalum ſimul conjuncta inveniuntur, quorum alterum cauſa eſt, alterum effectus alterius, & utraque ſimul duo vera peccata. Verum ſi quis ſcandali cauſam accipit ex innocua proximi ſui actione nullam mali ſpeciem habente, tunc qui ſcandalizatur, & arripit peccandi occaſionem ex ea re, quæ ipſum ædificare deberet, ſolus peccat. Tale erat Scandalum, quod Phariſæi ex ſanctiſſimis filii Dei actionibus accipiebant; unde liquet, ſcandalum paſſivum eſſe poſſe ſine activo, cum temere accipitur.

Ut ſcandali reus ſis, neceſſe non eſt habere intentionem ſcandalum afferendi.

Scandalum peccatum eſt, cujus ſæpe rei ſimus, quin ne intentionem quidem illius committendi habeamus. Neque enim, ut ſcandalum afferas animabus, neceſſarium eſt, ut tibi explicitum proponas damnationis earum finem, neque determinatam habeas voluntatem pro animo tuo ſcandali occaſionem afferendi. Dæmon unus hanc habere poteſt nequitiam; neceſſe non eſt, inquam, te velle explicite animæ fratris tui interitum afferre, ſed ſatis eſt intelligas, te re ipſa cauſam eſſe interitus ejus; ſatis eſt, te illud agere, propter quod patet illum interiturum. Inutile quoque eſt dicere, vellem, illum non perire; nam velle ſimul, illum non perire, & velle id, propter quod periturus eſt, duæ ſunt voluntates contradictoriæ; & malum eſt, quod prima, quæ efficit, ut velis fratrem tuum non perire, dimidiata voluntas eſt, & imperfecta, quæ in tuam tantum cedit damnationem; cum altera, qua vis id, propter quod periturus eſt, voluntas eſt efficax, & abſoluta.

Animadvertendum quoque eſt, ſcandali peccatum, quod adeo funeſtos habet effectus, ſæpe iis inhærere rebus, quæ ab hominibus leviſſimæ habentur; ſed quæ ad ſanctuarii lancem coram Deo ſunt abominationes; immodeſtia in veſtibus, luxus in ornatibus, nuditatea indecoræ, indumentorum ritus, quos Deus ſæculi, hoc eſt carnis, dæmon invenit, levitates, familiaritates, in quibus facile quamdam decori ſpeciem negligimus, privata colloquia, quorum ſecretum, familiaritas, dulcedo fortes infirmat, & ſapientes infatuat, feſtivitas quædam parum regularis, ac nimis libera, adſectatio placendi, &c.

Scandali peccatum non tantum eſt perſonale, ſed ſe aliis communicans propriis ſuis alienis peccatis.

Quamquam peccata ſint perſonalia, & Deus, quantumvis terribilis ſit in judiciis ſuis, videatur nobis promiſſionibus ſuis animos facere, dicens in Scripturis animam, quæ peccaverit, ipſam ſolam eſſe perituram: *Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur:* hoc in aliis quibuſcumque criminibus verum eſt; ſed excipiendum eſt ſcandali peccatum; quia hoc non eſt proprie perſonale, ſed quoddam veluti originale peccatum, quod ſeſe communicans, & effundens inficit animam, idque non ſolum proprio veneno, & nequitia, ſed nequitia illorum etiam, ad quos ſe extendit, & in quos ſe effundit.

Qui ſcandalum præbuerit propter ſua, & aliena peccata punietur.

Si ſecundum Dei legem illi, qui peccaverit, moriendum eſt, multo magis moriendum illi, qui aliis peccati cauſa fuerit, qui conſilium, exemplumque præbuerit, qui occaſionem, & adminicula ad peccandum ſuppeditaverit; cum hæc omnia, in quibus ſcandalum conſiſtit, procul dubio magis punienda ſint, ac morte digniora, quam ipſum peccatum. Ita verum eſt, generatim loquēdo quemlibet ſarcinam ſuam geſtaturum; ſed ille, qui ſcandali auctor eſt, cum propria geret etiam ſarcinam aliorum; & quamvis alii, quorum iniquitates portabit, non ideo exonerentur, & juſtificentur; hoc alienæ iniquitatis pondus illum opprimet magis.

Neque putet aliquis, ſe ea in re, quæ nullo in diſcrimine habetur, poſſe impune gignere fratris ſui ruinam, vel malam ædificationem; etenim agere cum rationabili timore aliis ſcandalum inferendi, ſatis eſt, ut actiones noſtræ illæ etiam, quæ maxime permiſſæ ſunt, noxiæ fiant. Hæc olim erat S. Pauli ſententia. Manducare carnem idolis oblatam per ſe neutrum erat; neque enim caro illa novas ſordes contraxerat. Attamen ad evitandas publicas murmurationes, ac ſuſpicionem, ne particeps fieret profani cultus, S. Paulus abſtinuit, ut alios ædificaret paratus etiam, ut ſibi hanc eſcam in perpetuum interdiceret, potius quam fratrem ſcandalizaret: *Si eſca ſcandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum.* 1. ad Cor. 8.

Quantum ſit grave peccati ſcandali, & unde deſumenda.

Quamquam verum ſit, reliqua vitia tunc eſſe mortalia, cum ad certum uſque nequitiæ gradum pervenerunt; attamen hæc ſcandali circumſtantia ea toto cœlo graviora efficit; tunc enim non mortem ſolum inferunt committentibus illa, ſed omnibus etiam, qui inde occaſionem arripiunt ſimilia patrandi, omnibus, qui approbant, & qui cum illa prohibere poſſint, eorumque inhibere curſum, hoc minime faciunt. Itaque ſcandalum inter vitia id eſt, quod lues maxima contagioſa inter morbos, hoc eſt, peccatum eſt omnium maxime mortale, & inevitabile. Sufficit videre, ut videns morte percutiatur, non ſecus ac intuitu baſiliſci, qui mortale virus ſuum in oculos, & inde in animam immittit. Hic eſt effectus eorum omnium, quæ nos ad peccandum impellunt.

Scandalū activum eſt oppoſitum charitati.

S. Thomas in eadem quæſtione art. 2. addit, ſcandalum activum ſemper eſſe peccatum in auctore illius, ſeu mala ſit actio illius, ſeu mali ſpeciem habeat tantummodo; utroque enim modo agit contra charitatem, quæ non malum ſolum, verum etiam mali ſpeciem prohibet. Hinc ſecundum Doctoris ejuſdem ſententiā, cum ſcandalum oppoſitum ſit charitati proximi, quæ ſpecialis eſt virtus, & ab aliis diſtincta, eſt etiam ſpeciale peccatum, quamvis nequeat eſſe ſolum, & ab omni actione ſepoſitum; quod intelligendum eſt de actio-

Digitized by Google

actione nefaria facta cum animo alios in peccatum pertrahendi; cum enim non accedit hæc intentio in illam faciente, quoniam actio hæc non niſi per accidens ſcandalum eſt, non poteſt peculiarem peccati ſpeciem conſtituere.

Quo in ſenſu neceſſe ſit evenire ſcandala.

Cum dicitur in evangelio neceſſum eſſe, ut in mundo eveniant ſcandala, hoc non de abſoluta, ſed morali tantum neceſſitate intelligendum eſt; hoc eſt, propter hominum infirmitatem, nequitiam, & corruptionem fere inevitabile eſſe, quod viventibus nobis inter laqueos, & pericula, quæ inveniuntur in mundo, tanta circumundique ſeptis objectorum varietate, quibus in vitium impellimur, quamplures non cedant tentationibus, quas hæc gignunt objecta, & ſollicitationibus, quæ ab aliis fiunt, vel non ſequantur prava exempla, quæ ob oculos habent.

Cum Dei filius ejaculatus eſt maledictiones in mundum propter ſcandala, liquet, ipſum fulminea hæc non protuliſſe verba Matth. 18. *Væ mundo a ſcandalis*, niſi propter pravos effectus, quos ſcandala gignunt. Et profecto conſtat, quamplures interire Chriſtianos, quia mundus plenus eſt periculis, & quia infinita ibi occurrunt objecta, quæ nimiam vim habent, ut illos in peccatum trahant, vel ubi ſemel in illud lapſi fuerint, in eodem retineant. Maximum autem malum eſt, quod tot adſint ſcandala, quia ſunt cauſa interitus plurimorum fidelium. Neceſſe eſt, Salvator ait, ut veniant ſcandala; neceſſitas tamen, quæ nulla in re minuit nequitiam eorum, qui ſcandala gignunt. Homines ſcandalum afferunt fratribus ſuis, eoſque ad peccandum impellunt, quia ſunt nequam; & quia nihil nequius eſt, quam ad peccandum inducere ſervos Dei, merito addit: Væ tamen homini illi, per quem ſcandalum venit.

Quo uſq; ferri debes indulgentia ne proximo ſcandalū afferatur.

Quantum conſtantiæ requiritur cum de officiis ſuis adimplendis agitur, tantum requiritur indulgentiæ, cum id, quod fratres noſtros offendit, prætermitti poteſt, quin evangelii leges violentur. Hoc certiſſimum eſt principium in doctrina S. Pauli. Uti poteſtate ſua, facere id, quod legitimum, licitumque eſt in iis circumſtantiis, in quibus actio noſtra fit fratribus noſtris ipſis occaſio, hoc eſt ſe ipſum illorum interitus cauſam præbere. Sed ex hoc principio judicari poteſt, ſi ille, qui nihil niſi legitimum, licitumque facit, nihilominus peccat, ex quo actio illius fit fratribus ejus ſcandali cauſa: quam diſpliceant Deo illi, qui cum jam nocentes ſint propter morum ſuorum corruptionem, nocentiores fiunt mortem fratribus ſuis inferentes, eoſque ſecum in præceps trahentes.

Quantum oderit Deus ſcandalum, & quare.

Si nulla Deo virtus acceptior eſt, præſtantior, ac divinior, quam zelus animarum lucrandarum; nullum vitium eſt illi magis contumelioſum, oculiſque ipſius magis abominabile, quam ſcandalum, quod tot animas perdit, atque pervertit. Zeli meritum præcipuum, propter quod tanti pretii apud Deum eſt, in hoc poſitum eſt, quod velificatur præcipuo Dei conſilio, ad quod in ordine naturæ, & gratiæ omnia opera ſua refert; unicus enim finis, quem ille ſibi in creationis, & redemptionis operibus propoſuit, eſt ſalus, æternaque beatitudo hominum, quos ad imaginem ſuam creavit. Scandalum vero hoc evertit conſilium, & annihilat fructum mortis, & paſſionum filii Dei, ſanguinem ejus reddit inutilem ſaluti eorum, pro quibus effuſus eſt, & poteſt plures brevi animas veneno inficere, quam bona juſtorum exempla, & ferventium concionatorum zelus Deo acquirere valeant.

Quando abſtinere debemus a bono efficiendo, ex quo prævidemus aliquos ſcandalum percepturos.

Docet S. Thomas ea ſoliditate, quæ tanto viro familiaris eſt, cum agitur de earum rerum obſervantia, quæ ad ſalutem ſunt neceſſaria, & quæ ſine noxa prætermitti non poſſunt, nunquam eſſe omittendas propter ſcandalum, quod inde proximus percipere poterit; ordo enim bene inſtitutæ charitatis exigit, ut propria ſalus præferatur alienæ; cumque alioquin divinæ, & eccleſiaſticæ legis obſervantia nec mala ſit, nec ullam habeat mali ſpeciem, temere, & ex mera improbitate proximus inde ſcandali occaſionem poteſt arripere. Sin autem bona operatio, de qua agitur, neque abſolutæ eſt ad ſalutem neceſſitatis, neque præcepti; Sanctus hic Doctor addit, diſtinguendum eſſe ſcandalum, quod ex infirmitate, vel ignorantia procedit ab eo, quod oritur ex improbitate. Nos nequaquam teneri, ut iſtius aliquam habeamus rationem, quod innoteſcit ex agendi ratione, qua Dei filius erga Phariſæos uſus eſt, cum æquum non ſit, noſmet ipſos privare ſpiritualibus bonis, quæ percipere poſſumus ex bonis operibus, propter impiorum nequitiam. Sin autem ſcandalum oritur ex infirmitate, vel ignorantia, differenda eſt ſaltem ad aliquod tempus praxis boni operis, quod conſilii tantum eſt, donec poſſimus errorem auferre proximo oſtendentes, ipſum immerito ſcandalum percipere ex bono, quod fit. Quod ſi poſtquam ſatis illum edocuerimus, eique factum noſtrum probaverimus, adhuc mordicus in ſententia perſiſtit, nulla habenda eſt ratio ſcandali, quod ſine cauſa ulla recipit. Addi etiam poteſt altera prudentiæ regula, quam hac in re S. Chryſoſtomus tradit. Spectandum eſt, inquit ille, utrum bonum, quod nobiſmet proponimus hoc bonum opus facientes, majus ſit, quam malum, quod timere poſſumus, ne ex ſcandalo eveniat. Ita cum agitur de evellenda antiqua, pravaque conſuetudine divinæ legi oppoſita, nulla habenda ratio eſt ſtrepitus, ac rumoris, quem nefarii homines excitabunt prohibituri, ne hic abuſus oblitteretur: etenim bonum, & publica utilitas, quam nobis ipſi proponimus illum convellentes, major eſt, quam malum, quod ut plurimum ex hoc ſcandalo poteſt oriri.

Licet nulla ſit intentio ſcandalum afferendi, ut ſcandali peccatum fiat, ſatis eſt, quod actio ſcandalum poſſit afferre.

Quamvis hoc agenti neque mens, neque conſilium ſit proximum in ſcelus impellendi, cum actio ipſa per ſe talis eſt, ut illum in peccatum poſſit inducere, tunc eſt cum ſcandalo conjuncta, quod peccatum eſt diverſum, vel ſaltem circumſtantia aggravans peccatum commiſſum, & in ſacramento Confeſſionis declaranda. Exempli gratia ſatis non eſt dicere, juravi; ſed addas, oportet, ſcandalum, quod per jusjurandum peperiſti. Non ſatis eſt, habui quaſdam dubitationes de fide; addendum eſt, illas coram imbecillibus quibuſdam hominibus argumentis probare adniſus ſum.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex aſceticis, nuperiſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Scandalum peccatum eſt diabolicum quia occidit animas.

SCandalum eſt peccatum diabolicum; & ratio, quam adfert S. Chryſoſtomus, manifeſta eſt: etenim ſecundum evangelium Joann. 8. particularis diaboli character eſt, fuiſſe homicidam ab ipſis uſque mundi primordiis: *Ille homicida erat ab initio*; nec homicida fuit, addit hic S. Doctor, niſi quod in ipſo mundi principio perdidit animas, ſeducens illas, in laqueos impellens, efficiens, ut tentationi cederent, & converſioni earum obicem ſtatuens. Quid autem aliud præſtat homo in omnem effuſus libidinem, ac nefarius, qui in vitiorum ſuorum furore ubique aucupatur, abſit verbo invidia, ſuæ impuritati prædam; quid aliud facit, & in quo improba ejus vita occupata eſt? In hoc ut animas fallat, ac perdat; hoc eſt, earum abutatur infirmitate, ac ſimplicitate, ut ex earum imprudentia, & vanitate referat victoriam, ut earum religionem labefactet, de pudore triumphet, juſtos earum timores diſſipet, earumque bona evertat deſideria; ut eas in peccato confirmet, poſtquam in illud turpiter pellexerit; ut a Dei viis dimoveat, tunc cum divina afflatæ gratia reſipiſcunt. Nonne hæc ſunt, o hominum impuriſſime, opera tenebrarum, in quibus totam vitam traducis? Nonne igitur dæmonis officio fungeris?..... Dæmon homicida fuit ab initio per ſe; nunc autem per te eſt; tu illius vicarius es, tu illi miniſtras arma; tu illius opus perſequeris; tu pro illo fis tentator, interfector animarum, infelices has victimas earum cupiditatibus, turpiſque voluptatibus ſacrificans; *Ille homicida erat ab initio*. P. Bourdaloue in veris ſermonibus recens editis, in primo Adventu ſerm. 3.

Illud autem vigilantiam noſtram excitare debet, nobiſque documento eſſe, ut ab hoc peccato abhorreamus,

quod

Præbere poſſumus ſcandalū proximo, quin sentiamus, vel hanc mentem habeamus

quod jam notatum a nobis eſt, poſſe aliquem ſcandalum afferre, quin hoc credat, & ſæpe etiam, quin ad id animum advertat. Ita mulier mundi hujus ideis repleta, & divino ſpiritu vacua, ſeſe videt implicitam viſitationibus, atque converſationibus noxiis, quas ipſa intercidere non vult, ſibimet ipſi perhibens teſtimonium, quod nullam pravam ſibi proponit intentionem. Attamen videt illa palam, ſe hoc commercio ſovere affectum hominis impudici, ſe in corde illius inordinatas excitare cupiditates, ſe illum a ſalutis via detorquere, ſe blandis, amatoriiſq; ſermonibus locum præbere, ac illius aſſiduitatem ferendo perdere eum, quin quidere velit. Nonne animæ illius homicida eſt? Illius prudens intentio, o Fideles, eſt ſuæ rantum vanitati ſatisfaciendi; ſed præter intentionem vanitas ejus in juvene hoc accendit tamen, & fovet ſecretum amorem. Amori huic nonniſi blandis verbis, quę urbanitatis officia ab ipſa vocantur, reſpondet, & in hoc ſubſiſtere decrevit; ſed hoc illius propoſitum non prohibet, quominus indulgentiæ ipſius effectus longius procedat, & ipſa licet in vita pariat damnationem illius, quem a ſe per infirmitatem amovere non poteſt. *Idem.*

Quam nocentes ſint coram Deo Sacerdotes, & ecclesiastici populo ſcandalū afferentes

Quodnam hoc ſcelus eſt in Domini miniſtris, qui ſacro charactere inſigniti, atque ſanctiſſimis ſacerdocii muneribus addicti illud ſæculari, mundanaque vita polluunt, ne dicam, impura, & neſaria, & qui efficiunt, ut ſcandali dedecus ipſi ſtatui, miniſterioque ſuo labem offundat? Hi ex Jeſu Chriſti ſententia eſſe debent ſal terræ; & per illos, S. Gregorius Papa inquit, terra corrumpitur: debent eſſe lux mundi, & lucent, ut mundo apertius oſtentent maculas, quæ in ipſis deprehenduntur, & quæ illis ruborem ſuffundunt... Hoc Dei indignationem excitabat in illos, eumque cogebat dicere ipſis per quemdam prophetam, quod ipſe non auderem applicare eis, niſi Dni nomine loquerer, cujus unius eſt adeo acribus exprobrationibus illos redarguere. Non verebor igitur illis Domini ſenſum ſignificare per hæc Malachiæ c. 2. verba: *Et nunc ad vos mandatum hoc o ſacerdotes.* Audite me, dicebat illis Deus Iſrael, ſacerdotes & miniſtri templi, audite me, & judicate. Vos in eccleſia mea conſtitueram, ut illam ædificaretis, & ſanctificaretis, vobis gregis mei curam commiſi, ut ejuſdem eſſetis paſtores; quemadmodum labia veſtra ſcientiam promebant, ita opera eſſe debebant norma morum, & veræ pietatis. Attamen infideles muneri, quod credidi vobis, receſſiſtis a via, quam docetis, alioſque docere tenemini, & ultro aberraſtis; errantesque longe plurimos vobiſcum in errorem perduxiſtis: *Vos autem receſſiſtis de via, & ſcandalizaſtis plurimos in lege.* Quapropter, concludebat Dominus, licet ſitis paſtores animarum, ac miniſtri templi mei, vos contemptibiles feci in oculis omnium populorum, vita veſtra, vel potius vitæ veſtræ ſcandala vos de gradu exiſtimationis, qua fruebamini, dejecit, ac facti eſtis omnium ludibrium: *Propter quod & ego dedi vos contemptibiles, & humiles omnibus populis.* Idem.

Licet, quod facimus, per ſe peccatū non eſt faciendū tamen nō eſt, cum credendi locus eſt, illud ſcādali occaſionem futurum.

Quamvis illud ipſum, quod agimus, nobis omni culpa carere videretur, ex quo ea, quæ illud conſequuntur, funeſta ſunt, hoc nobis permittere non debemus, vel potius illud debemus perhorreſcere. Nequaquam, dicebat S. Paulus, numquam mihi licere credam id, quod prævidero, & novero ſaluti fratris mei obſuturum. Loquebatur de carnibus, quæ idolis fuerant immolatæ, quæ cum per ſe nihil haberent impuritatis ex Apoſtolorum ſententia indiſcriminatim manducari poterant a fidelibus, quibus recta erat conſcientia, videlicet, qui non erant proni in idololatriam, & qui ſe in unum Deum credere profitebantur. Nihil refert, dicebat vir hic a Deo ad noſtram doctrinam, moreſque noſtros informandos ſuſcitatus: ſi caro, qua veſcor, ſcandalum adfert fratri meo, quamvis carnis hujus uſus non alia lege mihi interdictus ſit, ego charitatis lege illius eſum mihi interdicam: *Si eſca ſcandalizat fratrem meum, eſcam non manducabo in æternum.* 1. ad Cor. 8. Numquid vos o fideles majori, quam D. Paulus privilegio gaudetis? Hæc lex charitatis minus vos obligat, quam illum? Numquid vobis magis, quam illi, integrum eſt voſmet diſpenſare? *Idem.*

Obligatio reparandi malum quod infers ſcandalū.

Si verum eſt, peccatum tuum funeſtos exitus habuiſſe, quos ipſe deploras; ſi verum eſt, te errantem alios etiam in errorem impuliſſe; nonne ordo poſtulat, ut illos ab errore revoces; non ne æquitas poſcit, ut illis reddas, quod illi tua culpa amiſerunt, ædificans eos tua pęnitentia tantum, quantum vitæ tuæ flagitiis illos ſcandalizaveras? Attamen non ita loquitur mundus, qui plenus eſt his neſariis animabus, quæ carnali prudentia conantur ex naufragii reliquiis quodcumqua poſſunt ſalvare, atque in hoc ipſo aſſertæ pœnitentiæ ſuæ ſtatu ſibi ſervare, quidquid proprio amori vel ſpem, vel ſolatium poteſt afferre; omnes ſocietatis delicias, omnem proſperitatis nitorem, omnem vanitatis luxum, & faſtum, verbo, omnem exteriorem habitum peccati. Hoccine eſt reparare ſcandalum, quod præbuerunt? Itane tot pœnitentes converſi ſunt? Cum divino afflati ſpiritu ingreſſi ſunt in viam pœnitentiæ, itane illi ambularunt? Humilitas, auſteritas, ſolitudo, non ne ea pars fuit, quam illi ſtrenue, fortiterque amplexi ſunt? cum ipſis perſuaſum eſſet, mundum ſibi novo vivendi genere, quod ducebant, tantum eſſe ædificandum, quantum illi primis criminibus ſcandalum attulerunt. *In adventu ſecundo; ſermone de pœnitentia.*

Scandalum magnum eſt malū quod tamen ſecundum Scripturas neceſſarium erit, ac ſemper erit in mundo.

Pravum exemplum virus eſt, quod ſerpit etiam in membra corporum, quæ optime conſtituta videntur; hoc eſt peſtis ſocietatis; incendium eſt, quod per communicationem ſolidiſſima virtutis devorat ædificia. Illud vero magis deplorabile eſt, quod illius fontem exhaurire non datur. *Neceſſe eſt*, inquit J. C. Matth. 18. *ut veniant ſcandala.* Etenim donec homo cupiditates habebit, & hæ ſeſe extrinſecus proferent per actiones, conſilia, ſollicitationes: hoc eſt, donec homines erunt homines, ſemper aliena peccata proximo erunt lapſus occaſio. Fatalis ſcandali neceſſitas, quæ illud nequaquam dignum efficit excuſatione; etenim quantumvis neceſſarium ſit generatim loquendo, eſt tamen liberum, ideoque tale, ut quilibet ſingillatim illud dare, vel accipere poſſit, vel ſecus. Ad eum ciendum horrorem, quem meretur, ſatis eſſet proferre imprecationes, quas ipſe J. C. in illud contorquet: *Væ mundo a ſcandalis*, quibus repletus eſt: *Væ homini illi, per quem ſcandalum venit*, & qui ubique pravi exempli ſui contagionem effundit. *Sermo manuſcriptus.*

Scandalum ſeſe commovens generatim per eos omnes, qui ad nos accedunt, & ad quos ipſi accedimus;

Mundi principes viri nobis ſunt fons corruptionis, quia vitia eorum ſunt magis ſenſibilia, magiſque contagioſa. David flagitia ſua celare non potuit; clam patraverat illa, ſed oculi attenti, qui principum factis invigilant, illius detexerunt impudicitiam. Inde vero quam grave ſcandalum! quæ contagio! Imitari volumus eos, quibus placere ſtudemus; & illis obſequitur, qui eorum vitia imitatur: *Genus quoddam obſequii eſt imitatio principum.* Amici noſtri nobis ſunt ſcandali argumentum. Imitatio ultro ſequitur amicitiam: laudes, quas amici vitio deferunt, nos facile in illud impellunt, nobis honori vertimus in eorum ſenſus tranſire, & oblectamur illis placentes: *Noli amicus eſſe homini iracundo, ne forte ſumas ſcandalum animæ tuæ.* Ad hæc ſcandalum nobis oritur ab illis omnibus, in quorum ſocietate vivimus. Sponſus eſt lapſus occaſio conjugi ſuæ, herus famulis, domeſticus domeſtico, ſenes adoleſcentibus, apud quos illi honori ſibi vertunt præteritas libidines, eas jactitant, eorumque cupiditatem in adoleſcentia in vitium prona excitant. Denique ſcandalum undequaque ingruit, per oculos, per aures, per imaginationem, per cor ipſum ingreditur. Itaque merito exclamabat Salvator; *Væ mundo a ſcandalis.* Matth. 18. Idem.

Maxime nefarium, quod præberi ſcandalum poſſit eſt habere intentionem perdendi proximū pravis exemplis;

Prima ſcandali ſpecies eſt, cum directa ſcandalum præbentis intentio eſt procurare interitum fratris ſui: atque tunc ſcandalum iſtud deteſtabile eſt, & peccatum contra Spiritum ſanctum; tunc enim ſcopus, primaque ſcandalum præbentis mens eſt corrumpere animam proximi ſui, pro cujus ſalute Salvator totum ſuum cruorem effudit! O Cœlum! Ulterius ne rabies

bies

bica debacchari poteſt! Hoccine eſt odium contra Deum? Hæccine contra fratrem invidia? *Væ homini illi!* Væ homini hujus viæ, & characteris. Sed cur ille adhuc homo vocatur? Quænam ſupereſſe poteſt humanitas in corde, qui directe quærit fratris ſui reprobationem, & gaudet a Deo animam divellere? Eſto, Dæmones nos in ſcelus ſollicitant in injuriam Deo, nobiſque interitum afferre ſtudeant: ſed in hominum mentem tanta cadere poteſt improbitas? Fateor, Auditores, rarum eſt huc uſque ceſſatios eſſe, ſed nonne ad tantum facinus accedit, qui recentem nanciſcitur voluptatem cum alios ad crimen ſollicitat, & qui potuit innocuam animam corrumpere, vel cor Deo devotum in ſcelus pertrahere? Non deſunt, Auditores, qui nullo habent in diſcrimine communem perverſionem, & qui contenti non ſunt improbitate ſua, niſi ſcandalum ſuum in ipſum uſque ſanctuarium intulerint. Sed hæc monſtra relinquamus, quorum abominationem jam execramini. *Idem.*

Scandali præbentur etiam præter intentionem.

Non deeſt alia ſcandali ſpecies ſuperiori vulgatior, cum videlicet, quin directa adſit intentio corrumpendi mores fratrum noſtrorum, ipſis præſentibus vel ſollicitationibus, vel conſiliis fit id, quod per ſe eos illorum corrumpere poteſt, vel ſeducere; ſed verbo iterum adhuc dicere: *Væ homini illi, per quem ſcandalum venit*: Væ illi, cujus imitatio contagioſa eſt fratri ſuo. Quorſum hoc? quia dupliciter nocens eſt in oculis Dei, & criminis, quod committit, & ſcandali quod præbet. Infelix, quod ſibi ſoli improbus eſſe nequit, ſed duo uno ictu vulnera infligit, alterum cordi ſuo, alterum cordi fratris ſui, cujus ille rationem redditurus eſt coram Deo. Non ſatis eſt illi peccare contra continentiam, temperantiam, vel modeſtiam, peccat etiam contra charitatem. Crudelis, ſibi ſatis non eſt inutile in te efficere pretium ſanguinis Dei, illud etiam in fratris tui corde facis inutile? At enim mihi voluntas non eſt illum depravandi, ſua illum perdit ignorantia: *Ergo peribit infirmus in ſcientia tua frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt*, S. Paulus 1. ad Cor. 8. reſpondet. At non videbas, ingrate, futurum, ut facinus tuum illum in ſcelus poſſet pertrahere? *In tua ſcientia?* Non videbas illum infirmum eſſe æque ac tu, ex eodem concretum ſanguine ac tu, iiſdemque cupiditatibus obnoxium? *Frater*. Tenerum fratris nomen, quod illum tibi religionis vinculis conjungit, nonne ad miſerationem inflectere debebat cor tuum, ne tantum illi inferres excidium? *Frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt.* Impie! auſus es ergo obicem ponere conſilio, quod de illo conceperat Deus, & hujus mortis effectum annihilare? Hæc ſine te efficax erat futura. Abi, miſer, eſto corruptor fratris tui, cum velit Deus illius eſſe Redemptor... At enim imputet ſuæ imbecillitati interitum ſuum. Heu! immo quia infirmus eſt, illius ratio habenda tibi eſt; numquid fortibus, generoſiſque animabus ſcandalum noxium eſt? Animæ illæ, quæ per ſtatum ſuum tibi adhærent, & quas diuturna experientia in tuæ legis amore confirmavit, nihil habent, quod ſibi timeant ab exteros perſuaſione; ideoque has ſcandala non ſeducunt; ſed virorum contagio inconſideratam enecat juventutem, ſexum infirmiorem, vanas mulieres, quas mentis diſſipatio minus reddit attentas. Infirmus licet ſit, quantum tibi libitum fuerit; ne hujuſmodi infirmis ſcandalum afferas prohibet Jeſus Chriſtus: *Si quis ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis*. Matth. 18. Proh Superi! tantane in chriſtiana juventute corruptio videretur, niſi ſcandalum prima rationis ſemiformatæ momenta vitiaſſet, neque cor eorum mollitie incœpiſſet, antequam adoleſcentes vel ſatis fortes eſſent, ut tela poſſent eludere, vel ſatis liberi, ut ſe inde præſervare valerent? *Idem.*

Scandali noxiæ ſunt actiones, quæ per ſe culpa vacare poſſunt.

O Deus! quam labem ſcandalum non effundit ſuper eas vitæ noſtræ circumſtantias, quæ culpa vacare videntur? Commercium, quod cum perſona hac ſexus diverſi foves, nihil aliud fortaſſe eſt niſi ad tempus terendum inanis occupatio; ſed male audit, & in improbum ſenſum illud obtrectatio detorquet; materia eſt, quam ſcandalum corrumpit, & abſtinere teneris. Amor, quo videris proſequi eos, qui ſunt parum religioſi, vel in fide ſuſpecti ſunt, fortaſſe eo non procedit, ut in eorum migres ſententiam; ſed crederis nimium ipſorum erroribus adhærere, vel nimis arctam cum illis neceſſitudinem conjunxiſſe; ab illis tibi recedendum eſt, quia hoc pacto tribuis ſcandali occaſionem. *Idem.*

Difficile eſt, cum qui ſcandalum præbet, converti, ac reparare malum quod peperit.

Ad ſinceram, veramque converſionem non ſatis eſt relinquere peccatum, & flagitia ſua abdicare, ſed præterea reparandum eſt malum, quod factum fuit. Sed quomodonam reparari poteſt clades, quam in urbe, vel provincia ſcandala pepererunt? Raptum reſtitui poteſt bonum, honor per obtrectationem imminutus reparari poteſt publice palinodiam canendo; hoc rarum eſt, ſatiſque difficile, ſed tamen fieri poteſt: inflicta curari poſſunt vulnera; verum reddine poteſt innocentia, pietas, Dei amor illis, qui cauſa noſtra ſecum harum jacturam fecerunt? Delerine poteſt turpis macula, quæ propter inſignia ſcelera familiæ, profeſſioni, ſtatui, corporique, cujus membra ſumus, inſedit? Numquid ſatis erit cauſari, nos funeſtos hujuſmodi exitus non præſenſiſſe, neque nobis umquam hanc incidiſſe mentem tot mala gignendi? Triſte ſolatium! deplorabilis excuſatio, ubi undequaque ignibus admotis omnia conflagraverint, poſſe dicere, non hanc nobis fuiſſe voluntatem. Malum num ideo levius eſt, num ideo malum eſſe non perſeverat? *Sermo manuſcriptus.*

Vis mali exempli.

Conſuetudinis torrens nos trahit, & ſanioris hominum partis exemplum has vias protetentium nimis validum eſt ad nos in iiſdem continendos. Factum ibi probatum videtur auctoritate illorum, quorum meritum, atque dignitatem veremur; illi ipſi, qui majori zelo graviſſima inſectantur vitia, ſæpe magno pollent ingenio ad nobis probandas eas opiniones, quas ſequimur. Noſmet ad eorum conſilia, & ſapientiam formamus, nec videmus, ſapientes hos, quos ſequimur minus eſſe in via ſalutis duces, quam errorum noſtrorum ſocios. *Auctor Anonymus.*

Graviſſimum hominis malum, qui Dei timorem amiſit, eſt peccare toto, ſine ullis conſcientiæ ſtimulis, ſine mentis tumultu, quin Dei judicia, & inferni pœnas reformidet. Hoc illud eſt abominabile malum, contra quod divina juſtitia per os Iſaiæ c. 3. profert anathema: *Peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicaverunt, nec abſconderunt.* Fecerunt id, quod æternis obtuendum erat tenebris, ac illud in lucem protulere; illud prædicarunt tamquam illuſtre factum, licet eadem eſſet infamia; & inaudita vanitate ſibi in jactantiæ argumentum converterunt, quod illos opprobrio, & confuſione ſuffundere debebat: *Væ homini illi per quem ſcandalum venit.* Matth. 18. Væ impudicitiæ adeo deteſtabili. *Ex moralibus ſermonibus, ſermone de timore Dei.*

Scandali dici poteſt ars afferendi mortem animabus

S. Cyprianus barbaram hanc antiquorum conſiderans conſuetudinem producendi in ſpectaculum Gladiatores, qui in amphitheatris ſeſe mutuis vulneribus confodiebant daturi crudelem populo oblectationem ſanguinis, vitæque ſuæ ſumptibus, & qui ſe ipſos in hac arte funeſta exercebant, *Occidere homines*, ajebat, *ars eſt*, *ludus eſt*, *uſus eſt*. Heu! dicere poſſumus, nunc in mundo eſſe artem animas occidendi; quid enim aliud eſt hæc ars in mulieribus ſeſe comendi, exornandi, fuco liniendi, quotidie recentes, indecoroſque veſtimentorum ritus inveniendi, alteram diei partem inter calamiſtros, alteram vero in virorum cœtibus traducendi? Niſi ars inferendi mortem animabus per ſcandalum, quod præbent: *Occidere homines ars eſt.* Hoc faciunt ornatus illi, quos tanta pompa, & luxu explicant; hoc nuditates illæ non ſine ſcandalo intuentium, hi agendi modi, qui nimium hilares, ac liberi ſunt, &c. *Auctor Anonymus.*

Ingens malum, quod ſcandalum parit.

Qui ſcandalum præbent inter nos non prodeunt niſi ad inſtar horribilium cometarum quocumque luem, & corruptionem afferentium. Inhumani filii perſequentes eccleſiam, quæ peperit illos, & Chriſtianos fecit, veri hæretici morum, qui eccleſiam male vivendo magis affligunt, quam hæretici impia dogma-

ta pro-

ta proferendo, inquit S. Bernardus: *Quod heretici faciunt per prava dogmata, hoc faciunt plures hodie per prava exempla.* Obnitamur contra funeſtum hunc mali exempli torrentem, contra quem tanto impeto S. Auguſtinus exclamat: *Væ tibi flumen moris humani.* Noſmet opponamus pravo principum virorum exemplo, qui corrumpunt puſilles auctoritate ſua vitium probantes; duceamuſque fideles, ut contra generalem morum corruptionem ſe ipſos confirment. *Auctor Anonymus.*

Quodnam ſit ſcandalum magis periculoſum.

Sæpe decipimur in idea, quam ipſi concipimus ſcandalorum, quæ horrorem cient, & quæ ab univerſo mundo damnantur; ſed quæ nequaquam ſunt præ cæteris magis periculoſa. Scandalum cognitum, damnatumque non magnum adſert detrimentum; cum enim probatum non ſit, nequaquam in interitum trahit eos, qui ſcandalizantur; ideoque pro illis proprie ſcandalum non eſt. Magna ſcandala ea ſunt, quæ cum ſint abdita, & magis communia, plures animas impellunt in præceps, cujuſmodi ſunt luſus, amatoriæ nugæ, ſermones nimis liberi &c. *Idem.*

Enormitas ſcandali.

Quod Chriſtianus non audeat profiteri ſe pro Jeſu Chriſto ſtare, ignavia eſt; ſed quod pro dæmone ſe ſtare palam oſtendet, ac ſe præbeat nequitiæ illius inſtrumentum, ut cum ipſo conſpiret ad perdendas animas, quas Salvator ſanguinis ſui pretio redemit, hoc profecto horribile videtur, & hoc illud eſt, quod facit, qui ſcandalum præbet. Hoc facere nonne eſt ſe Jeſu Chriſti perſecutorem oſtendere? Nonne hoc eſt ponere in loco ſancto deſolationis abominationem? Auderetne aliquis dicere, ſcandalum præbenti majorem ineſſe vim ad animas perdendas, quam Jeſu Chriſto ad ſalvandas? & pravum exemplum plures damnaſſe, quam mors, ſanguis, merita J. C. ſacramenta, ubi illius merita applicantur, ſalvos fecerint? Si Jeſus Chriſtus habet ſacramenta ſua, quæ ſunt fontes gratiarum, noſtræque ſalutis inſtrumenta, dæmon, S. Auguſtinus inquit, habet ſua, quæ ſunt fontes peccatorum in hominibus, & inſtrumenta damnationis eorum. Mala exempla, laſcivæ tabulæ, libri pravi, impuri ſermones, inhoneſtæ cantiunculæ, periculoſa ſpectacula, ubi a videntibus crimen perdiſcitur, impii flagitioſorum hominum ſermones, nuditates, & immodeſta puellarum, mundanarumque mulierum ornamenta, earum vel nimium liberi, vel nimis adſectati mores, exempla hominum alioquin gravium ob eorum dignitatem, atque auctoritatem pondus habentia, ſunt quodammodo dæmonis ſacramenta. *P. Nepveu tomo tertio conſiderationum chriſtianarum pro duodecima die Septembris.*

Malum eſt aliquid facere, quod per ſe neutrum eſt, & ſine intentione, quæ mala ſit, ex quo animæ infirmæ ſcandalum præbet; quid erit ergo malam facere actionem, eamque facere animo proximum in vitium pertrahendi? Scelus eſt inimicum odiſſe, eumque non amare, quid erit ergo perdere innocentem, fratrem tuum, atque amicum? Si cauſa es damnationis illius, ille pariter erit tuæ; ſi illum in infernum præcipitem trudis, ille te ſecum trahet; ſi fuiſti interitus illius inſtrumentum, certiſſime ejuſdem ſocius eris. Illius interfector fuiſti magis crudelis, quam ſi vitam corporis abſtuliſſes, quandoquidem æternam illi vitam abſtuliſti; ipſe igitur in inferno erit æternum carnifex tuus. *Idem.*

Injuria, quæ per ſcandalū fit a proximo, & ipſi etiam Salvatori.

Si proximi tui bona rapuiſti, nulla tibi ſalus ſperanda eſt, niſi illa reſtituis. Proximo tuo ejus innocentiam rapuiſti, charitatem, Dei gratiam, ſimulque Cœlum, æternamque felicitatem; quomodo illatum illi damnum reparabis? Quomodo veniam ſperare poteris? Quomodo ſalutem te conſecuturum putas, niſi illam fueris operatus? Jeſu Chriſto eripuiſti animas, quæ illi erant chariſſimæ, quæ illi toto ipſius ſanguine ſteterunt: quantum dolorem eidem afferre putas hanc injuriam; & credis te ab illo aliquam obtenturum gratiam, niſi eam reparaveris? Illi exultantis lætitiæ impetus, quos ob receptam, quæ deerraverat, ovem teſtatur Salvator, efficere debent, ut æquum judicium feras de illius dolore ob ejus interitum; putaſne illum paſſurum, ut impunis abeat injuria, qua tantopere læditur? An potius dubitare potes, quominus ultio illius par ſit futura dolori ſuo in tantæ cladis auctorem? Sin autem te ſontem intelligis, quomodo ita ſecurus, ac tranquillus es? *Idem tomo 1.*

Propēſio, qua homines ad alios imitandos ſeruntur.

Quid non poteſt naturalis hæc illecebra, qua nos agi cognoſcimus ad aliorum exempla imitanda? Quid non poteſt falſa hæc æmulatio, qua impellimur ad alios ſequendos, & imitandos in iis omnibus, quibus in mundo excellunt, & nitent? Si igitur illi nobis vitii indigitant viam, ſi nos ſuis ſermonibus in eamdem invitant, ſi pertrahunt exemplis, ſi a nobis exigunt noſtam hanc indulgentiam; ſi in hoc commentitiam ipſi gloriam conſtituunt, ſi inde pendere putant exiſtimationem, vel etiam gratificationem ſuam, quot hæc tentatio ſeducet? Vos, dilectiſſimi Auditores, mundum ſatis noſtis, ac melius, quam ego, noſtis illum, voſmet, veſtramque conſulite experientiam. Scitis quid illi ſacrificetur, quomodo cenſura illius timeatur, quomodo eidem placere omnes adnitantur, & quomodo ejus probatio requiratur. Ex hoc ſcandalo, quemadmodum S. Bernardus animadvertit, omnia fere proveniunt mala, quibus noviſſimis hiſce temporibus affligitur eccleſia, & hæc morum diſſolutio, quam videmus, & quam ſatis deplorare non poſſumus. *P. Bourdaloue in variis ſermonibus. Sermone de humano reſpectu.*

De ſcandalo, quod homines, nobiliſq; viris præbent, & ii qui habēt auctoritatem.

Patres, Matreſque, quæ filiis veſtris mala præbetis exempla, quam Deo rationem eritis reddituri? crudeles interfectores eorum, quorum parentes eſtis, & quibus corporis vitam tribuiſſe videmini, ut vitam animæ auferatis. Sed quam hæc in ea principibus præſertim viris metuendum eſt! Pravum principis exemplum eos habet effectus, qui nonnunquam neque in vita, neque in imperio illius continentur. Principum peccata ſunt peccata originalia, quæ infelici fæcunditate multiplicantur, ac funeſta perennantur immortalitate. Sæpe in eorum, qui hæc mala gignunt, poteſtate non eſt, hæc mala vel compeſcere, vel reparare; & impoſſibilitas, quæ prænoſci potuit, & quæ evitanda fuit, illos coram Deo excuſabit?... Heu! princeps, pater familias, herus ne cogitantes quidem ſæpe congregant ſibi theſauros iræ, qui in caput eorum, ubi minus cogitaverint, ingruent; etenim hic ſubditus, hic filius, hic famulos, quos ad peccatum impulere vel exemplo, vel tolerantia, illis peccant: illi nocentes ſunt, illi ſunt rationem reddituri. Illud vero maxime terribile eſt, quod congregant ſibi funeſtum hunc peccatorum, ultionumque theſaurum, non etiam cum nihil mali facere videntur, ſed longe terribilius hoc eſt, quod illum etiam poſt mortem congregare non ceſſant; & quidam in purgatorio verſatur, quidam eſt in inferno, qui adhuc in terra peccant eorum miniſterio, quos exemplo ſuo ad peccandum impulerunt: hi peccant adhuc illorum ſomptibus, & fortaſſe illi pœnas ſuas augeri ſentiunt, prout hi ſua iterant ſcelera. *P. Nepveu in chriſtianis conſiderationibus.*

Deus a nobis reparationem animæ fratris noſtri, quam ſcandalis noſtris perdiderimus.

Si Deus petiturus eſt rationem animæ proximi tui, niſi illum erudieris, niſi alueris, niſi correxeris, quid tandem erit, ſi illum pravo exemplo corruperis, atque, ut damnaretur, effeceris? Pravus liber commodatus, laſciva tabula expoſita, ſermo impurus, impius, maledicus, mulier parum modeſta ſcandalizat proximum; hoc eſt ſcandalum datum, receptumque; frater tuus perit, ac damnatur, quis rationem Deo redditurus eſt, niſi qui cauſa fuerit ruinæ illius? *P. de la Colombiere in chriſtianis conſiderationibus.*

Minima etiam obſervanda ſunt, quæ poſſunt proximo ſcandalā afferre.

Unum ſufficit verbum, oculorum conjectus, immodeſtus geſtus ad infirmo alicui ſcandalum ingerendum, & accendendum in corde illius ignem, & incendium, quod numquam poſſit extingui. Ita magnificum Jeroſolymæ Templum, opus tot regum,

maxi-

Minima etiam obſervanda ſunt, quæ poſſunt proxime ſcandalū afferre.

maximum, locupletiſſimum, ſuperbiſſimumque ædificium, quod hominum pietas divinæ extruxerit majeſtati; ita inquam auguſtum illud ſanctuarium incenſum fuit, ac prorſus abſumptum. Gregorius miles, qui in oppugnatione, qua Titus Imperator Jeroſolymam cepit, turrim conſcenderat, ardentem contorſit facem in templum illud. Ignis ſtatim adhæſit tanta pertinacia, ut non potuerit extingui. Nihil prætermiſerunt Judæi, ut illud incendio liberarent, ad quod ipſum imperator totius exercitus ſui vires adhibuit, fluvii, fontesque exhauſti ſunt, ut aquæ opponerentur flammis, quas tæda una excitaverat; ſed incendium numquam deſtitit, totumque templum conflagravit. Hæc eſt imago malorum, quæ in anima ſcandalum parit. Anima hæc ornata gratia, & donis Spiritus ſancti, electa a Deo, ut ſit templum ipſius, ſtatim ac per oculos, vel aures impuri ignis ſcintillam hauſit, illico in corde excitantur flammæ, quæ nequeunt extingui &c. *Idem*.

Mirum eſſe non debet, ſi bonæ actiones aliquando ſcandalū afferant.

Virtuti hoc eſt cum vitio commune, quod ſæpe inde ſcandalum ſumitur. Sed hoc diſcriminis intereſt, quod vitium ſanctis ſcandalum adfert, cum e contra impii ex virtute ſcandali occaſionem arripiant, eamque audeant damnare. Homo juſtiſſimus etiam, ſanctiſſimuſque mirum ne cenſere debet, ſuam vivendi rationem improbari, poſtquam Jeſu Chriſti vita impiorum cenſuram evitare non potuit? Quoties Phariſæi palam Jeſu Chriſti facta, dictaque improbarunt? Hoc idem fuiſſet, ac iſthmum perfodere velle, adniti his injuſtis, & inimicis hominibus ſatisfacere. Dei filius ſemper ſecutus eſt regulas, quas ipſe ſibi præſcripſerat, quin illi negatium faceſſerent inimicorum dicteria, & querimoniæ. Quid reſpondit ille diſcipulis ſibi nunciantibus, quod Phariſæi ex illius ſermonibus ſcandalum perceperant? Sinite illos, ait, cæci ſunt, & duces cæcorum. Ita querantur homines, quod ſolitariam vitam ducis, quod illorum opiniones improbas, quod majorem habes rationem evangelicarum legum, quam legum, & conſuetudinum mundi; ſine illos, cæci ſunt. Cum homines inſurgent in te, quia ſumma officii fide munere tuo perfungeris, malum non labetur in te, ſed in eos, quibus injuſte vitæ tuæ ratio ſcandalum dederit. *Lambert in anno evangelico Homilia* 83. *tomo* 7.

Quinam exprimere poſſet magnitudinem peccati hominis alicujus potentia, qui cæteros dignitate præſtans illos ad virtutem deberet impellere exemplo, atque auctoritate ſua, & qui e contra ſinit graſſari vitium; illius curſum cohibere non curat, & ipſum prava vivendi ratione probare videtur? Quos progreſſus licentia non habet, cum illi nullum injicitur frænum, ſed tali probatur exemplo? Verum quid fiet de hujuſmodi mortalibus tanta præditis auctoritate, qui adeo pernicioſe ſibi credita poteſtate abutuntur? Rei erunt non ſolum ſuorum peccatorum, ſed alienorum etiam, quibus flagitioſo vivendi genere locum præbuerunt. Regula hæc ſpectat ad parentes, qui ſunt occaſio lapſus filiis ſuis ſæpe pravo exemplo, nonnumquam etiam pernicioſo conſilio Regula hæc ad omnes pertinet ſuperiores, & eos omnes, qui aliquam in alios obtinent auctoritatem; pertinet etiam generatim ad omnes fideles, qui aliquam habent poteſtatem; quippe rationem reddituri ſunt peccati fratrum ſuorum, cum illud non prohibent, vel illi aliquid ſua conferunt indulgentia. Merito igitur terror incedit animo reputanti ſententiam, quam Salvator protulit, cum ait: *Væ illi per quem ſcandalum venit*. Idem.

Scandalis Eccleſiæ majus inferri damnum, quā olim tyrannorū perſecutio

Ipſi ſcandalis noſtris majus eccleſiæ damnum inferimus, quam tyranni olim perſecutionibus ſuis eidem attulerint. Perſecutiones, quibus Chriſtiani angebantur, fidelium augebant numerum. Martyrum ſanguis ſemen erat; ideoq; Tertullianus tyrannos irridebat dicens, quo plures ab ipſis necabantur, eo magis eorum numerum multiplicari. Sed prava exempla noſtra fidelium numerum delent, & imminuunt... Dicere poſſumus re ipſa flagitioſam cujuslibet Chriſtiani vitam ſingillatim eccleſiæ injuriam afferre; hujus opprobrium eſſe, fœcunditatem impedire, ac magnum obicem ſtatuere converſioni Ethnicorum, Hæreticorum, & peccatorum derelictorum. Etenim quamvis eorum ſcandala nihil imminuant ſanctitatem eccleſiæ, quæ in inſtitutis, myſteriis, & diſciplina ſua ſemper ſancta eſt; homines tamen vix ſibi perſuadent, religionem adeo ſanctam eſſe, cum qui profitentur illam, religioni ſibi minime vertunt in omnem impietatem, omniaque ſcelera perpetrare. *Auctor ſermonum chriſtianorum ſermone de reverentia eccleſiaſticis debita*.

Verba ſine exemplis inutilia, qui præſunt aliis.

Cujus ponderis eſſe poſſent verba, quæ quotidie de cathedra veritatis annunciamus, atque ea morum præcepta, quæ contra luxum, libidinemque jactamus? Quæ fides haberetur conſiliis, quæ in tribunalibus pœnitentibus damus, ſi luxum, atque impudicitiam in ipſum uſque ſanctuariū inferremus? Quibus rationibus uteremur, ut populis oſtenderemus obligationem, qua ad virtutem exercendam, fugiendumque vitium tenentur, ſi nos, qui peculiari modo virtutis characterem, & vitii horrorem præ nobis gerimus, mira inverſione virtutem quidem perhorreſceremus, vitium autem diligeremus?... Similiter cum matrona aliqua, quæ quotidie accedit ad ſacramenta, ac inceſſanter inviſit xenodochia, non ideo tamen vanitatis, nugarumque amatoriarum affectum relinquit, quantum removet ab omni pietatis ſenſu perditas animas, quæ fortaſſe converti vellent, & quæ pravo illius exemplo prohibentur? Qui cum vident tot flagitia cum tanta Sacramentorum frequentia; cum vident, Jeſu Chriſti miniſtros tanta diligentia contendere, ut placita Belial cum evangelicis legibus concilient; cum tantam vident impietatem in illis, qui ipſis præclara virtutum exempla præbere deberent: nonne tunc animæ iſtæ deviæ, erranteſque ratiocinari incipiunt, ac dicere intra ſe: ſi qui adeo eximia proferunt documenta, qui toties ſacris reficiuntur myſteriis, vitam ducunt adeo corruptam, næ illi quidem credere non videntur, quod dicunt; atque tot veritates, & adeo præclara præcepta non ſunt ad ſalutem neceſſaria? Atque hoc pacto ratiocinati decernunt in vitæ ſuæ genere perſiſtere, in impudicitiis ſuis volutari, quin attendant, ſe non ideo juſtificatum iri; Salvator enim dicit illis in evangelio: facite quod vobis dicunt, non id quod faciunt. *Idem*.

Sequimur potius malum exemplū quod ſummi viri præbent quam bonum.

Fatendum eſt hominum proclivitatem ad id, quod vident, imitandum multo majorem eſſe in malum, quam bonum; quia tunc accedit naturæ corruptæ pondus. Celerius deſtruitur ſimulacrum, quam fit; & ſimiliter citius in anima ſcandaloſo vivendi genere J. C. imago deletur, quam bono vitæ ædificantis exemplo formetur. Hoc autem præſertim accidit in exemplo, quod illi præbent, quorum inſignia ſunt merita, & qui præ cæteris nitent; quippe non docent ſolum peccare, ſed etiam auferunt verecundiam peccato inhærentem, quæ tutiſſimum erat vallum, quo prohibebatur, ne ſe extrinſecus effunderet. Exemplum profecto plurimum confert ad hoc, ut vitium ſeſe latius effundat, cum qui in hoc labitur, ejus ordinis, & characteris eſt, qui reverentiam conciliat. Tunc enim vulgo dicitur; ſi eccleſiaſticus iſte, qui quotidie ad aras accedit, flagitioſe vitam traducit; ego, qui cum ſæcularis ſim, bis in anno ad eaſdem minime accedo, nonne potiori jure eamdem mihi vindicare debeo licentiam? Superiorum flagitia ſunt excuſationis loco criminibus inferiorum, atque ſunt invitatio quædam ad malum; & ſcandalum, quod ille præbet, cui ſumma auctoritas eſt, eſt veluti immane ſaxum de ſummo cacumine montis lapſum, quod obvium quodlibet ſecum trahit. Ita nihil hoc malo terribilius poteſt videri. *P. Segneri in Praxi curatorum cap*. 12.

Ferunt, Sanctum Petrum facie ad iram, & indignationem compoſita olim apparuiſſe eccleſiaſtico cuidam ſcandalum præbere ſolito, & in manu ejus impoſito libro, gravibus imperaſſe verbis, ut illum aperiret. Eccleſiaſticus librum aperiens in hæc incidit verba: *Quando reduces animas, quas tuo exemplo æterno ſupplicio demerſiſti?* Brevis hæc lectio ita illum perterruit, ut abdicans ſe beneficio ſuo in cœnobium quoddam ſe contulerit, ubi reliquum vitæ ſuæ ſpatium pœnitentiam ageret horroris anteactæ vitæ parem. *Idem*.

Væ

Minæ, quas Dei filius intentat illis, qui ſunt aliis ſcandali occaſio.

Væ illi, per quem ſcandalum venit, ipſe Dei filius inquit. Si anathema hoc eſt terribile contra ſcandala generatim, quanto graviori pondere ruet in eccleſiaſticũ, in virum, cui aliorum cura commiſſa eſt? Et ſane quot ille mortes ſcandalo ſuo non meretur? Tot procul dubio, quot animas pravo perdidit exemplo. Quod ſi hujuſmodi minæ tamquam inanea putantur, non ſecus ac domeſticis Loth eæ videbãtur, quas ipſe illis portẽdebat: *Viſus eſt eis quaſi ludens loqui:* Gen. 19. nonne nunc etiam accidit, quod tunc ſcimus accidiſſe? Repente abſumpti fuere flammis, quas Loth illis prædixerat, & ne momentum quidem tẽporis habuerunt, quo ſuam, non dicam plorare, ſed ne agnoſcere quidem poſſent incredulitatem. Quanti igitur intereſt adeo funeſtam evitare indocilitatem? Si ſcopulus fuiſti, in quem animæ alliſę naufragium fecere; feſtina, ut fias tutus ſalutis eorum portus; repara tempus, quod ſermonibus, vel actionibus tuis inordinatis adeo miſere perdidiſti; præbe in temet exemplum pœnitentiæ, quod ſuperet pravum, quod prębuiſti, exemplum. Hęc unica ratio eſt formidabilem illam prævenindi ſententiam: *Qui decipit juſtos in via mala, in interitu ſuo corruet.* Prov. 28. *Idem.*

Peccatum publicum, & ſcandalum præbens ſegnius, ocyus exemplari ſupplicio punietur.

Non metuo, ne temere vobis terrorem incutiam, ſed cum peccatum veſtrum publicum fuerit, pro certo habete maledictionum, pęnarumque exemplarium torrentem vobis imminere. Serius, ocyus Deus palam inſignes repoſcet pęnas criminis veſtri. Juſtum quippe eſt, a Deo providentiam ſuam juſtificari, ipſumq; mundo oſtendere, ſi permittit, ut ab improbis tot alii ſeducantur, ſe ſcire inde ultionem, cum eſt opus, repoſcere. O viri nobiles! Vos qui aliquam in mundo obtinetis dignitatem, hoc ad vos maxime pertinet. Quo majorem habetis auctoritatem, & quo pernicioſior fuit vita veſtra, eo majorem vim habuit, ut actionum veſtrarum teſtes traherent in ſcelus. Ita Deus maxime terribilibus pęnis iniquitatum veſtrarum pondus librabit, ut eos, quos exempla veſtra in ſcelus pertraxere, ſupplicii veſtri magnitudo deterreat. Nonne optimum eſſet conſilium capere vitam tam ſanctam ducendi, quam improba fuit, quam duxiſtis, ad terribilia ultricis juſtitiæ Dei fulmina evitanda? *Ex mſ. ſermone P. Stephani Chamillard.*

Scandalũ præbentes vocari poſſunt dæmonis vicarii.

Qui pernicioſis exemplis ſcandalum præbet, publica tradit impietatis, licentiæ, contemptus divinarum legũ documenta; quocumque graditur, effundit virus vitiorum, quibus additus eſt, & nefariis vitæ ſuæ, publicíſque ſceleribus videntibus ſe præbet lapſus occaſionem. Nonne hoc eſt ſe ipſum præbere miniſtrum, vicarium, & inſtrumentum dęmonis ad perdendas animas, eaſque in perditionis abyſſum pertrahendas? Hic enim irreconciliabilis hominum inimicus non ſemper ſuggeſtionibus ſuis fideles in crimen valens perducere improborum utitur miniſterio, ut viruleutis eorum ſermonibus fallat, vel pravis exemplis corrumpat pietatem illorum; quos conatibus, doliſque ſuis non potuit evertere, ut S. Leo inquit: *Habet hoſtis antiquus multos, quorum ad alios decipiendos, & ingeniis utatur, & linguis.* De la Font.

Injuria, quæ per ſcandalũ fit J. C. inferentem reſilit.

Ne putes, S. Chryſoſtomus inquit, injuriam, quam infers proximo pravis exemplis tuis illi communicans virus, quo jam infectus es, in illo ſubſiſtere; in ipſum tendit Jeſum Chriſtum, qui illum ſua morte redemit, & qui pro ſalute ejus in cruce animam voluit efflare. Videmus in mundo, quod famulum cędere fuſtibus, aut afficere contumelia, non eſt ſolum huic famulo injuriam inferre, ſed potiſſima injuriæ pars ad Dominum pertinet, idque præſertim ſi ille huic charus fuerit, & perjucundus. Cum autem Jeſus Chriſtus animas noſtras pretio adeo charo redemerit, nonne eſt illum inſigni afficere contumelia, has ex ipſius ſinu animas divellere, ipſiſque fieri lapſus, atque interitus occaſionem? Ita S. hic Doctor loquitur: *Ne opineris, quod damnum hoc ad eum, qui offenditur, ſolum pertineat, tranſit etiam ad Chriſtum ipſum, qui propter illum crucifixus eſt.* Idem diſcurſu pro [illegible] poſt Pentecoſten Dominica.

Scandala præbentes quodam [illegible] erga J. C. magis [illegible].

S. Bernardus aſſerit, eos, qui pravis exemplis ſuis tentant juſtos, & infirmos in vitium perducunt, reos fieri ſceleris, quod ipſam Judæorum ſuperat nequitiam, & crudelitatem carnificum, qui Salvatorem crucifixerunt; hi quippe illius ſanguinem effundentes quodammodo cooperati ſunt ſaluti mundi, & redemptionis noſtræ operi; ſed ſcandalum præbentes ſuneſta exempli ſui contagione delent, & annihilant mortis hujus efficaciam, inanem, inutilemque efficiunt ſanguinis ejus effuſionem, auferunt illi animas, quas conjunxerat corpori, cujus caput eſt, tot laboribus, & opprobriis: *Si Dominus proprium ſanguinem dedit in pretium redemptionis animarum, num tibi videtur ab eo graviorem ſuſtinere perſecutionem, qui ſuggeſtione maligna, ſcandali occaſione, exemplo pernicioſo, avertit ab eo animas, quas redemit, quam ab illo, qui ſanguinem ſuum fudit?* Ita ſane; quia ſalus harum animarum ipſi propria vita charior eſt, graviorem, ac magis intolerabilem ipſi contumeliam inferunt, quam qui ex venis illius ſanguinem hauſerunt vi ſuppliciorum, atque crucis tuum; quia magis adverſantur, ne divina illius conſilia expleantur. Quod ſi Dei homines, Deique vicarii vocantur illi, qui, quantum in ipſis eſt, ſalutem animarum procurant, quia Deo obſequuntur ea in re, quæ illi maxime curæ eſt; illi, qui fratribus præbent lapſus occaſionem, nonne dæmonis miniſtri, & organa poſſunt appellari? *Idem.*

Scandalũ [illegible] quem qui illum crucifixerunt.

Malum; quod ecclesiæ ſcandalũ infert.

Si ſcandalum tantam infert Deo contumeliam, eccleſię profecto non affert minora mala, neque cladem minus deplorandam; hoc malum eſt fermentum, quo brevi tota fidelium civitatis, vel provinciæ alicujus maſſa corrumpitur; malignus eſt vapor, qui ſeſe aliis, aliiſque communicans totam inficit regionem; lepra eſt, quæ cum aliquam corporis partem corruperit, brevi ad alias ſe effundit, totumque corpus deformat. Verum hæc adhuc eſt tenuis imago inſignium malorum, quæ ſcandalum parit in eccleſia; omnem ſtatim illius fulgorem commaculat, omnem illius faciem deturpat; myſteriorum ejus ſanctitatem fidelium irriſionibus, atque contemptibus objicit; puritati evangelicæ diſciplinæ abrogat fidem, & contagioſa vi in malum trahit illos etiam, qui maxime inde abhorrere videntur. Quemadmodum enim homines ad imitandum proni, violenta rapiuntur propenſione ad mala potius exempla imitanda, quam bona; ſi hæc exiguam vim habent, & paucos habent ſectatores, illa facile plurimos imitatores inveniunt; cumque publica facta ſunt, dicentes conſuetudine excuſari malum, quod ineſt, & licitum fieri, quod divina lege prohibetur. *Conſenſere jura peccatis, & cœpit licitum eſſe, quod publicum eſt,* S. Cyprianus inquit. *Idem.*

Scandalũ eſt periculoſiſſima perſecutio, quã Eccleſia pertulerit.

Scandalum eſt ſæviſſima, & periculoſiſſima perſecutio, qua dæmon eccleſiam inſectatur. Hanc in ejus primordiis ipſe perſecutus eſt rabie, ac impotentia, quam ſæculi principes exercuerunt in filios ejus, ut illam delerent; ſed ipſa glorioſe triumphavit de omnibus conatibus illius, & licet tanta clade, & ſanguinis effuſione confici debere videbatur, inter fidelium diſcipulorum mortem, ac interitum multiplicata eſt, atque ex ipſis cladibus ſua accepit incrementa. Cum ſævitia non eum habuerit eventum, quem dæmon præſtolabatur, callidius eccleſiam ille adortus eſt ſuſcitans ſchiſmata, & hæreſes, ut fidei illius puritatem corrumperet, & infringeret unitatem. Quamvis recens hoc bellum eidem gravius, & acerbius extiterit priori; inde tamen victrix evaſit tot illuſtrium doctorum, qui illi patrocinabantur, zelo, atque eruditione. Sed periculoſiſſimum bellum, quod illi dæmon inflixerit, eſt morum corruptio, quam in omnes illius ſtatus invexit per ſcandala aliquot membrorum, ex quibus compoſita eſt. Hi ſunt domeſtici inimici, quos in ſuo fovet ſinu, qui maximam illi afferunt amaritudinem, & qui cor illius acerbiſſimo, graviſſimoque dolore conficiunt: *Ecce in pace amaritudo mea amariſſima.* Iſaiæ 38. *Idem.*

Nihil eſt, quod majorem eccleſiæ afferat injuriam,

quam ſcandalum; nihil quod magis illius exhauriat fecunditatem, nihil, quod magis verbo Dei vim, ac virtutem auferat, licet illud a ferventiſſimis evangelii præconibus prædicetur. Prava pſeudofidelium exempla magis perniciofos ibi pariunt effectus, magiſque periculoſas impreſſiones efficiunt, quam falſa hæreticorum dogmata. His fidem non habemus; immo ab illis quam diligentiſſime nobiſmet cavemus; quidquid ab illis proficiſcitur, tamquam ab inimicis profectum ſuſpicione non vacat; at non ita cum illis agimus, cum quibus in eadem communione verſamur; faciles ad eos imitandos proni ſumus, & fas eſſe ducimus, quidquid illos facere videmus; omniaque humanarum, divinarumq; legum interdicta modicam vim habent ad inhibendum illud ſtudium, quo ad prava ſequenda exempla urgemur, tunc præſertim cum conſuetudine probati videntur. *Idem.*

Scandalū eſt cauſa vitiorum omnium, quæ hodie in mundo graſſantur.

Publicis dumtaxat ſcandalis acceptus referendus eſt tepor pietatis noviſſimorum horum temporum, & hæc adeo generalis corruptio, quæ adeo late in omnes conditiones, ac ſtatus ſe effudit, ut pauci inveniantur, qui gravibus ſceleribus patrandis pares non ſint, ſe conformantes vitæ magis communi, quæ ab hominibus ejuſdem profeſſionis ducitur. Hoc deterret infideles, ne chriſtianam religionem amplectantur, judicantes potius ex vita, quam in Chriſtianis obſervatiorem inveniunt, quā ex ſanctitate legum, quas ipſi amplecti profitentur. Ulterius etiam procedunt; inde enim, S. Chryſoſtomus inquit, occaſionem arripiunt evomendi blaſphemias in Jeſum Chriſtū, religionem illius in ludibrium vertendi, ac pertinacius ſuperſtitionibus ſuis inhærendi. *Idem.*

Scandala reparari debes, & quomodo.

Si olim cauſa fuiſtis lapſus aliquarum animarum ſeu pravis exemplis, ſeu improbis ſermonibus, ſeu negligētiis veſtris, adnitimini impoſterum tot animas lucrari, quot perdidiſtis vel filiorum veſtrorum educatione, vel cura efficiendi, ut famuli veſtri edoceantur; verbo, bonis exemplis; alioquin vobis dicet Deus, ut olim Cain, vocem ſanguinis fratris veſtri, cui magis funeſtam mortē intuliſtis, altius, quam Abel, de terra ad ipſum uſq; clamare. Confugite ergo corde mœſtitia confecto ad mundi Salvatorem, ut gratia ſua reparet ruinas, quas ſcandalis veſtris in domo illius peperiſtis, ut eos curet, quos vulneraſtis, eos attollat, quos dejeciſtis, eos revocet, quos in errorem deduxiſtis. Hæc unica via eſt leniendi iram divini judicii, quam ipſi vobis ſcandalis veſtris conflaſtis. *Idem.*

... magnitudo.

Si furtum, quod homini aufert bonorum partem, ſi obtrectatio, quæ illius exiſtimationi labē offundit, ſi homicidiū, quod illi vitam corporis ferro, aut veneno eripit, ſcelera ſunt adeo enormia, contra quę leges adeo ſeveras irrogatum pœnas; quam magis monſtroſum, ac deteſtabile vitium videri debet ſcandalum, quandoquidem animabus tantum infert excidium? Hoc non rapit fragilia, perituraq; bona, quæ iſthic cum vita relinquenda ſunt; non honores, qui nominis celebritatem conferunt, & qui nobis reverentiam conciliant, quantum vis ſemper adverſæ fortunæ telis pateant; neque corporis vitam, quæ breviſſimæ eſt diuturnitatis; ſed præſtantiora, ampliora q; invadit bona, quæ eripere conatur animæ; conatur enim animæ eripere inæſtimabiles gratiæ theſauros, omnes virtutum, meritorumque divitias, & id, quod vitam ejus conſtituit, gratiam videlicet, & charitatem. Nonne hæc detrimenta ſunt magis deploranda, & metuenda, quam terrena omnia mundi hujus detrimenta? Hinc conjice, quam horribile malum ſit ſcandalum, quam nobis eſſe debeat formidabile; quoniam ſæpe mortem adfert ingenti numero animarum Dei ſanguine redemptarum, & ad gloriam æternam aliquando perfruendam deſtinatarum. *Idem.*

S. Chryſoſtomus eos, qui ſcandalum prębent incendiariis comparat, qui ardentibus malleolis hominū domibus, Deique templis ignem injiciunt. Scandalum hoc, quod præbuiſti, fuit tamquam ignis ſcintilla, quæ incidens in affectiones hujus adoleſcentis ad impuritatis flammas concipiendas proni, totum illius cor inflammavit, ac funeſtis accendit ignibus nonniſi ſumma cum difficultate extinguendis; tibique reddenda erit ratio malorum, quorum cauſa tua ſcandala extiterunt. *Biroat in Adventu ſermone* 12.

Non ſecus ac pii, & virtute prediti homines confundunt peccatores bono exemplo, quod oculis eorum objiciunt, & cujus fulgorem illi ſuſtinere non poſſunt; ita mortalium ſcandala pudorem cient virtuti, & vitio tribuunt impudentiam. Pudore ſuffunditur Chriſtianus ubique videns tot impios, & flagitioſos, & inde impius occaſionem majoris arripiet impudentiæ. Deplorabilis eccleſiæ ſtatus, S. Cyprianus ait, quoniā non quæruntur amplius excuſationes peccati, ſed probatur exemplo! *Deplorandus ille ſtatus eſt, ubi non jam vitii excuſatio, ſed authoritas datur. Idem.*

Sancti peccatum bono exemplo confundunt, & impii ſcandalo ſuo confundunt virtutem.

Corpora eorum, qui ſcandalum prębent, ſunt quodammodo corpora dęmonum, & rabiei eorum ſenſibilia inſtrumenta. Hæc eſt Origenis ſententia dicentis, infelices hos ſpiritus quærere organa, & inſtrumenta, hoc eſt humana corpora, ut ſcandala cieant, cum non aliud habeant faciliorem, expeditioremque ad homines perdendos viam: *Dæmones quærunt organa, per quæ ſcandala operentur.* Omnes ſimul dæmones nequeunt pravum prębere exemplum, non enim habent corpora, quibus ſenſibiles fieri poſſint; ſed quod ex ſe nequeunt habere, hoc inter Chriſtianos inveniunt, qui illis corpora ſua commodant ad ſcandala, quæ illi cupiunt, excitanda. Mortales iſti faciunt membra ſua furoris eorum inſtrumenta, eiſque eadem præſtant, præterpropter, officia, quæ uti boni Domino exemplis ſuis. *Idem.*

Mundus repletus eſt ſcandalis, & pravis exemplis.

Cum ſcelera publica ſunt, nullis opus eſt teſtibus, & probationibus. Ut mundo ipſius ſcandala oſtendantur, ſufficit oculos aperire. Quocumque aciem vertamus, invenimus imagines peccati, veluti propalam expoſitas in corporibus eorum, quibuſcum vivimus. Et quemadmodum in urbe, ubi lues graſſatur, vix perflatur aer, qui corruptus non ſit, & vix aliquis invenitur, cujus attactus contagioſus non ſit, ita in mundo corrupto ubique prava videmus exempla, & pauci occurrunt, qui proximo ſuo ſcandalo non ſint, eique vitiorum ſuorum non communicent virus. *Idem.*

Quomodo reparandum ſit ſcandalū proximo illatum.

Ad reparandam injuriam, quam attulimus Deo per ſcandalum, quod proximo dedimus, hoc potiſſimum quæritur, ut virtutibus noſtris ædificemus eos, quos vitiis noſtris ſcandalizavimus, ut eos convertere poſſimus, quos pervertimus. Ita ante converſionem noſtrā duximuſne vitam flagitioſam, atque in omnia vitia effuſam? ſtatim ac gratiæ lumen nobis affulſit, in omni vitæ noſtræ ratione nihil non ſanctum eſſe debet, optimique exempli. Viſine fuimus erga pauperes duriuſculi? publicæ, ac liberales eleemoſynæ nobis erogandæ ſunt. Cum illis conſuevimus, qui in omni vitiorum genere volutabantur? indeſinenter cū illis verſemur, qui frugi ſunt, ac integri; quippe converſio, quam vita ædificans ſequitur, efficit, ut Deus glorificetur, magis quam maxima quælibet corporalia miracula. *Abbas de Monmorel ſermone in evangelium Quinquageſimæ.*

Malum quod ſcandalum peperit in mundo.

Horribile peccatum! fecit enim, ut tertia Angelorum pars cœlo dilaberetur; protoparentem noſtrum de terreſtri Paradiſo deturbavit; totum humanum genus affligit; integras nationes perdidit; ſalutem fere impoſſibilem præſtitit illis, qui communem hujus vivendi rationem ſequuntur, ac tandem homines ad interitum ducit. Verum nulla res in me majorem ciet admirationē, quam inſignis ejuſdem progreſſus. Aliquando imperceptibilis exhalatio ex infecto emanans loco, ac ſeſe per aerem effundens totū terrarum orbem morbibus replevit, & majorem terrarum partem in cœmeterium convertit. Ita unus ſufficit malignus ſpiritus ad univerſum terrarum orbem erroribus, vitiiſq; ſuis corrumpendū. Quid non fecit in eccleſia Arius? Quandoquidē, S. Hieronymo teſte, terra univerſa in Ariminen. Concil. Arianam ſe eſſe admirata eſt. Hæreſiarchæ, cui nomen Vigilantius, doctrina omnium fere temporum ſuorum mulierum puritatem corrupit. Sola Manetis memoria non levius in mundo peperit malum. Quam cladem duo noviſſimorum ſæculorum hæreſiarchæ in Germania, Gallia, ac borealibus regionibus pepererūt? Quis dicendo aſſequi poſſet, quot illi animas perverterunt, quantum ſanguinis effuderunt, quot bella, ac ſeditiones excitarunt, quot aras profanarūt, quot templa ſubverterunt? Unus ſufficit nefarius homo ad urbē, provinciam, regnumq; totum evertendū. *P. Deligendes ſerm. pro feria 4. poſt tertiam Quadrageſimæ Dominic.*

Quinam ſint, qui præbent ſcandalū, & ſcandaloſi mundi ſunt.

In hanc claſſem rejicio primum eos omnes, qui palam docent impietatem, puta Hæreſiarchas, auctores ſectarum catholicæ fidei oppoſitarum, Atheos, impios, plus æquo licentiæ ſibi vindicantes, omnes illos, qui verecundiæ jacturam fecerunt, omnes illos, qui execrandis opinionibus ſuis, quas ubique ſerunt, ſimplices in errorem impellunt. In hoc numero illi etiam recenſeri poſſunt, qui de Deo inſolenter, ac impie loquuntur, blaſphemi, qui facile dejerant, qui palam bonos mores oppugnant, apertaque licentia ipſa honeſtatis principia labefactare conantur. Inter eos, qui ſcandalum præbent, accenſeri poſſunt obſcœnarum comœdiarum, amatoriarum fabellarum, aliorumque librorū fidei, boniſque moribus oppoſitorum auctores. Pictores, qui inhoneſtas imagines exprimunt; eas vendentes, & ementes, necnon publice in domibus ſuis picturas habent expoſitas, ubi nuditates, ac turpes actus exhibentur. Qui aleatorum receptaculum ſe tenere profitentur, aliorumque ludorum academiam, & quorum domus patet illis, qui in alea toti ſunt; conſtat enim ludos hoſce occaſiones eſſe juramentorum, imprecationum, litium, aliorumque malorum. Qui etiam in familiis ſuis pravum præbent filiis, atque famulis ſuis exemplum. *Idem, & diverſi alii auctores.*

Pravum exemplū quam perniciosum ſit.

Nihil ad hominis voluntatem a bono quidem avertendam, in malum autem convertendam eſt aptius, quam pravum exemplum. Experientia, quæ nobis ſuppetit, ita communis eſt, ut cumulatiſſimum eſſe poſſit veritatis hujus argumentum. Plerique adoleſcentes malo pereunt exemplo. Et conſtat ratio. Voluntas intra officii ſui cancellos nonniſi ratione, pudore, Dei timore, ſtimuliſque conſcientiæ contineri poteſt. At pravum exemplum hos obices infringit, efficitque, ut hæc omnia valla ſuperemus. Exemplum rationis loco eſt; exemplum verecundiam aufert; humanus reſpectus nobis Dei metum eripit, conſcientia tandem ſedatur tot intuens mortales ſine religione ulla id facientes, quod ipſi non ſine metu facimus. Vitia non videntur ampliusita deformia, uti nobis exhibebantur; e contra vero ſeſe nobis cum illecebra in exemplo oſtendentia nos ſollicitant, & cupiditates, quas tamquam indomitas feras eſſe arbitrabamur, manſueſcunt exēplo, quo nihil eſt familiarius. Ita vitia in conſuetudinem, affectiones in habitum migrant. Ita ſane turpiſſimæ cupiditates, & flagitioſiſſima vitia, exemplum ſi acceſſerit, nil habent, quod in nobis pudorem excitet; & ſi quid adhuc ſupereſt, hoc exemplo contegitur. *P. Camaret libro, cui titulus: Purus & perfectus Chriſtianiſmus.*

Quam injuriam Deo faciamus animas pravo corrūpentes exemplo.

Putaſne, Dei filium non affici ea contumelia, quam illi ſcandalum inferr, animas ab eodem avellens, pro quibus ſuum cruorem effudit, & illis æternam mortem infligens? Quid illi in mundo jucundius, & charius eſt, quodque illi majori ſter pretio? Quæ mors crudelior, ac terribilior hac æterna morte, quam infers his animabus, quas totius ſanguinis ſui pretio redemit? Hoc te docebit S. Bernardus per hæc verba, quæ terrorem deberi incutere cuilibet mortalium pravum exemplum præbenti: *Horrendum penitus ſacrilegium, quod & ipſorum videtur excedere facinus, qui Domino majeſtatis ſacrilegas manus injecerunt.* Et ſatis validam tribuit rationem; namque, ait, ſi Dominus ſuum effudit Sanguinem pro redemptione animarum; ſi ita dilexit illas, ut ad eas ſervandas vitæ ſuę non pepercerit, nonne liquet, eum, qui pravo exēplo has animas perdit, majori Deū afficere contumelia, quā carnifices, qui per inſtrumenta paſſionis ſanguinē ex illius venis hauſerunt? *Id.*

Scandalū mortale virus infert.

Ita eſt; verbum, quod miſeræ illi creaturæ dixiſti, virus eſt, quod illi gratiæ vitam, æternamque auferet felicitatem; dogma illud, quod ei venditaſti, in iis, quæ ad fidem pertinent, inani uſus cavillatione, atque dogmatis tradendis te immiſcens, mortale venenum eſt, quod per aures ingreditur, & deſcendit in cor, ut ibi religionis principia ſuffocet; pravum hoc exemplum, quod præbes nimia licentia, immodeſtia, & profanatione rerum ſanctarum in templo, qui hodie condictus eſt ad conveniendum locus: pravum hoc exemplū, quod vos parētes filiis veſtris tribuitis, peſtis eſt mortalis, & virus, quod certiſſime recipientibus illud inferet mortem. *Id.*

Quid commenti ſunt dæmones, ut vitium probarent? Pravum adhibuerunt exemplum; fecerunt, ut coleretur vitia, & vitioſi, Dei nequam, atque hac arte turpiſſimas quaslibet abominationes conſectarunt, abſtuleruntque hominibus pudorem id faciendi, quod in fictis numinibus adorabant. Difficile proculdubio erat hominibus non committere ſcelera, & non amare peccata, ut ita dicam, conſecrata. Vos autem quid facitis hodierna die pravis exemplis? Id agitis, quod proximus, amicus, inferior veſter vix poteſt non facere, cum vos illud foventes vident, cum vos amant, vos colunt, vos mirum in modum reverentur. Vitia veſtra in vobis verenda facitis, omnem illis pudorem, omnemque infamiam aufertis: *Ut fiant miſeris religioſa delicta*, ut S. Cyprianus ait. *Idem.*

Difficile eſt prava aliorum exempla vitare, ac ſe contra vitiae præmunire.

Pravum exemplum eſt *Petra ſcandali*, ut loquitur Scriptura; ubiq; invenitur, ac difficile eſt in illud nō impingere. Scopulus eſt, in quem omnes ferme naves pertranſeuntes allidunt; ora eſt abyſſi, ubi neq; ſtare, neq; incedere datur, quin lapſus fiat; malum eſt contagioſū, quod converſatione, ſtatu, auditu, viſu, omnibuſq; exterioribus ſenſibus communicatur. Quomodo vero ab illo nos tueri, & illud evitare poſſumus? Si fugere liceret, aſſignaremus amuletum contra peſtem: *Cito, longe, ſero;* ſed in mundo vivere debemus; perflandus nobis eſt malignus hic mundi aer, & hic mundus juxta S. Joann. in ep. 5. verba mortali malignitate totus infectus eſt: *Totus mundus in maligno poſitus eſt.* Arandum nobis eſt hoc mare tot ſcopulis repletum, eundum nobis eſt contra torrentis impetum, incedendum per hanc viam, quę prę ruptis, ac pręcipitibus locis repleta eſt. *Idem.*

Pravum exemplū quod eſt commune non ideo minus malum eſt iis ſequentibus illud.

Dei filius, poſtquam dixit, neceſſe eſſe, ut veniāt ſcandala, addit, licet hęc fatalis adſit neceſſitas: *Verumtamen væ homini illi, per quem ſcandalum venit.* Væ ſcandalum præbenti, & accipiēti; uterq; reus eſt. Pravū exemplū nō excuſat. Hæc tamen vulgaris eſt hominū exceptio; hoc non extremum eſt in Chriſtianiſmo malum, cēſere, non adeo grave malū eſſe facere, quod alii faciunt, & ſequi impetum, quo trahimur. At malū contagioſum, eo quod commune eſt, num ideo minus eſt? Reſpicite malum exemplum tamquam luem, qualis eſt; creditiſne illud vobis minus detrimentum allaturum, quia majus affert aliis? Pravum exemplum ſemper eſt peccatum, hoc eſt Dei offenſa; quo jure dicere poteſtis, hanc offenſam minorē eſſe, quia a multis infertur? Vulnus vulneri additū, ſi utrūq; mortale eſt, numquid minus malum adfert, quā primū, quia eſt ſecundū, vel tertiū? E contra pejus erit. *Id.*

Scandala, & prava exempla lolio cōparantur.

Sancti Patres, atq; inter alios SS. Cyprianus, Auguſtinus, & Gregorius malum exemplum comparāt lolio; & hę ſunt rationes. Quia quemad modū lolium bonis frugibus nocet, ita mali bonis nocent hominibus, qui ſatis fortes non ſunt, ut illis reſiſtant. Lolium terræ ſuccum, & adipē attrahit; mali, quoad poſſunt, ad ſe trahūt mundi bona, divitias, honores, voluptates. Loliū pravas habet qualitates, quę bonā terrā corrumpūt, & malignitatē ſuam bonis frugibus communicāt; mali pravas alunt opiniones, & mores adhuc nequiores, qui mundū corrumpunt, & boni inde detrimentū patiuntur. Inimicus, qui lolium ſerit, eſt dęmon; meſſis tēpus eſt mundi finis; meſſores Angeli. Hęc eſt applicatio, cui nihil eſt, quod opponatur; hanc ipſe Dei filius fecit. Mittet filius hominis Angelos ſuos, qui ex univerſo regno ipſius omnia colligent ſcandala, eos, qui præbent, eos, qui recipiunt pravum exemplum, eoſque in manipulos alligabunt ad comburendum. *Idem.*

Qui malū ſequuntur exemplū æque puniuntur, ac illi, qui præbent illud.

Conſiderate omnes punitiones, quę in Scripturis ſanctis memorantur ad ſalutarem judiciorum Dei metum nobis incutiendum funeſtis exemplis, quibus irritata ejus juſtitia in homines ſcandalum prębentes, ac illud ſequentes animadvertit. Videte utrū Deus magis conſciis, quam auctoribus ſcelerum pepercerit? In univerſali diluvio, in quo inſignes illi gigātes, homines in ſęculo potentes perierunt, numquid ii tantum, qui præ cęteris nocentiores erant, juſtas ſcelerū ſuorum dedere pęnas? In incendio infamium urbium cęleſti igne incenſarum, filii, qui fortaſſe nonniſi propter parentum ſuorū pravū exēplū peccaverant, evaſere flāmas, quibus patres illorū abſumpti fuere? Numquid unus Pharao Ægypti plagis percuſſus fuit, atq; Ærythręi maris fluctibus obrutus? Nōne omnes de illius aula, cōſilio, miniſtri omnes, populuſq; pęnę ejuſdē cōſortes fuere? Totus exercitus, qui ſecutus eſt populū, qui Dei gentē perſequebatur nonne ea-

dem pęna affectus fuit? Quot infirmæ, timidæq; animę peccaverant ſolum, quia aliena ſecutæ fuerant exempla ad vitolum aureum adorandum multitudine dumtaxat adductæ? Attamen ignavi illi homines, qui prava ſecuti fuerant exempla, in ore gladii cęſi ſunt. *Idem*.

Senſus, quos ſuſtinere debet pœnitens converſus, ubi conſiderat animas, quas ſcandalis ſuis perdidit.

Non minimus dolor, quo conficiuntur illi, qui poſt vitam in ſceleribus traductam bona fide converſi ſunt, eſt non poſſe in viam ſalutis revocare eos, quos ipſi ab eadem amoverunt, neq; ex inferno educere illos, quos per ſcandalum illuc dedere præcipites. Ita, auditor mi, ſi poſtquam flagitioſam duxiſti vitam, Deus cor tuũ tãgit, tibiq; gratiam largitur ſinceris proſequendi lacrymis prætetita flagitia, hos doloris ſenſus concipe, ac inter gemitus, ac ſpem obtinendi miſericordiam, & veniã tot ſcelerum tibimet ipſi dic? In infinita Dei miſericordia confido. Utique; gemitibus, ejulatibus, ac ſuſpiriis cordis mei commotum, ſpero, ipſum non denegaturum mihi amicitiam ſuam, ipſumq; oblivioni daturum ſcelerum meorum & numerum, & enormitatem; ſed miſeri illi, quos vita mea neſaria præcipites dedit in infernum, indene ideo egredientur? Lacrymæ meæ extinguentne flammas, quibus devorantur? Me gemente, & in ſacco, & cinere pœnitentiam agente, illine ullam in cruciatibus ſuis requiem invenient? Nullam. Quamcumque mihimet ipſi pœnitentiam imponam, quantũcumq; amari ſint dolores mei, miſeri illi in omnem æternitatem damnati ſunt; idque propter me. Hæc meditatus, ſummoq; dolore confectus exclamabis: Quid, Domine! nequeo reddere tibi animas, quas abſtuli. Ex me igitur in hac vita pęnas ſume. Ego profecto non deſinã, quominus coram te me dejiciam, & annihilem hac ſpe fretos, fore ut ad te alios fideles ſervos perducam. *P. Stephanus Chamillard ſerm. MS. hujus argumenti.*

Scandalũ quod præbent mulieres inhoneſtis veſtibus &c.

Certum eſt eos, qui ex fidelibus ſunt fratribus ſuis petra ſcandali, hoc eſt, qui illis exhibent occaſiones peccati per vitia, errorcſque ſuos, coram Deo reos eſſe omnium criminum, quæ committuntur ab illis, quibus ipſi toto vitæ ſuæ ſpatio occaſionem hanc præbuerunt. Quis dubitat, quominus, ex. gr. mulier, quę in ſe mortalium omnium ora, oculoſq; convertit, parum decoris ornatibus, indumentiſq; ſuis, cincinnis, calamiſtris, ac nuditatibus, quæ ſcandalo carere non poſſunt, tot peccata committat, quot pravi in ipſam conjiciuntur obtutus, quot impudica deſideria concipiuntur? Profecto numquam ſatis invehi licet contra publicum ſcãdalum, quod gignere poteſt damnationem plurimarum mulierum, puellarumque, qui nudato ſinu, nudatiſque lacertis, aliiſq; indecoris induendi modis, & immodeſto corporis habitu in ſe hominum convertunt oculos, & in eorum cordibus impudici amoris ignem accendunt. Eſto quidem, Ss. Hieronymus, & Cyprianus inquiunt, non affectent illę indecoros hoſce habitus: neq; pravo conſilio ſeipſas ita comant, & ornent; non ideo tamen ſunt minus nocẽtes ob ea crimina, quæ ideo patrantur. Ita eſt; mulieres, puellæque mundanæ, ſi hujuſmodi veſtibus, muliebriq; mundo accenditis, & fovetis noxia deſideria in liberioribus adoleſcentibus, coram Deo rationem redditurę eſtis omnium ſcelerum, quorum cauſa fuiſtis. Nequicquam profitemini, nullam vobis pravam intentionem fuiſſe; licet voſmet ipſas non perderetis, cum alios perdatis, culpane vacare poteſtis? Quam afferre excuſationem poteſtis, cum vos obtuleritis vitrus, & miniſtraveritis enſem, quibus miſeri illi ſibimet mortem conſciverunt. *Auctor Anonymus*.

Pravum exemplũ aufert verecundiam.

Nihil in Confeſſionibus ſuis S. Auguſtinus uberioribus proſequitur lacrymis, quam infelicitatem mali exempli, quam habuit in adolaſcẽtia. Ingenium habebat in bonum ſatis proclive; immo ſatis bonam etiam educationem receperat, & ſine jactantia in libro, ubi nil aliud quam confuſionem ſuam quęrit, fatetur, ſe numquam ad maxima hæc flagitioſę vitæ ſcelera venturũ fuiſſe, niſi ſodales ſui ipſi prava prębuiſſent exempla. Ita enim loquitur: *O nimis inimica amicitia, ſeductio mentis! cum dicitur eamus, faciamus, & pudet non eſſe impudentem.* In magni hujus ſancti viri verbis, & experientia habemus exemplum, ac manifeſtum argumentum audaciæ, & impudentiæ, quam ſcandalum tribuit, quod in malo patrando efficit impudentes. *Idem*.

Nollet quidam vel minimum alicui in temporalibus bonis detrimentum afferre, qui ne animum quidem advertit ad evitanda ſexcenta, quæ proximum in diſcrimẽ adducunt gratię, & nonnomquã æternę felicitatis amittendæ. Exponitur ſimpliciter inhoneſta tabella; amatorius liber commodatur, canuntur cantiones ad noxium inſpirandum amorem nimis accommodatæ; matrona cum adfectatione ſeipſam in loco etiam ſancto oſtẽtat ornatam indumentis ęque & pudori, & chriſtianæ humilitati oppoſitis, aliquis de pietate obloquitur, & devotiſſimum quemque in jocum traducit. Quis dicere poſſet, quantum hæc omnia proximo noceant? Majorem illi infers injuriam hac arte illum in peccatum impellens, quam ſi exiſtimationi illius labem offunderes, vel omnia bona auferres. Et nihilominus quiſnam e mundo ad hoc attendit? Heu! Mira inverſione fit, ut qui aliquem verbo lædere perhorreſcimus, nullo in diſcrimine habeamus animę illius inferre mortem, eique vitæ gratiam auferre. *Auctor Anonymus*.

Sæpe proximo ſcãdalum præbemus, quin id cognoſcamus quidem.

Hoc ſcandali argumentum maximæ eſt in religione neceſſitatis; argumentum, quod adeo late patet in chriſtiana morum diſciplina, ut ad omnia ferme officia, omneſq; vitæ noſtræ actiones referatur; argumentũ, cujus cognitio ita abſolutæ neceſſitatis eſt, ut nemo verus Chriſtianus eſſe poſſit, qui hoc penitus non calleat, & nihilominus ita neglectum, ut pauci fideles ſerio animum appellant, ut erudiantur; etenim quot ſunt, qui ſcandalum & præbent, & accipiunt, quin plerumq; ſciant, quid ſit ſcandalum. Hoc vitium in animas noſtras quovis tempore, & loco, data opera, temere, per impudentiam, per ſilentium, per verba, per viſitationes, per veſtimenta, per geſtus, per ipſam devotionem male inſtitutam æque, ac per vitium ſe inſinuat. Verbo, cum tota vita chriſtiana inter nos, ac proximum diviſa ſit in vitę noſtræ ratione, illud ſæpe criminoſiſſimum eſt, quod parum ædificat, & magnum ſcandalum adfert. *Abbas du Jarry, tomo 2. ſermonum, ſermone de quinquageſima.*

Quam late pateat ſcandalũ, & quanti referat hoc noſſe.

Scandalum datum non aliud eſt, quam impedimentum, quod ponimus in via ſalutis, quod remorari poteſt, vel eſſe cauſam lapſus illis, qui in hac ambulant via, vel ut ſimplicius loquar, eſt pravum exemplum cognitum, quod illos, a quibus videtur, ad imitationem invitat, & infirmat principia fidei, & religionis in illis, qui hoc apprehẽdunt. Aer eſt contagioſus inficiens illos, a quibus reſpiratur, illis ſuam communicans improbitatem; flatus eſt mortalis in animas uſque corruptionem inferens. Hoc intelligebat Apoſtolus 2. ad Cor. 2. cum loquebatur de odore mortis mortẽ afferente: *Odor mortis in mortem.* Cor enim hominis ita pronum eſt in malum, ut quorumvis parum in corruptionis ſuæ proclivi impellatur, vix fieri poteſt, ne labatur, & decidat. *Idem*.

Quid ſit ſcandalũ & ejus nequitia.

Cum ſummorum virorum facta magis aliorum conſpectui pateant, ſcandalum, quod præbent, magis perniciuſum eſt, quia apertam relinquit viã illis, qui eos vellent ſequi, & imitari. Serio id cogitate vos, qui aliquem in terris gradum obtinetis; ſcitote, ſi potentes eſtis, vos potenter excruciatum iri; ſcelerum veſtrorum magnitudinem pro veſtræ conditionis magnitudine majorem eſſe, Deum ſeveriſſime ſumpturum pęnas de animabus, quibus ſcandalum affertis; ac dum illas trahitis in abyſſum, ipſas viciſſim vos illuc præcipites daturas, & nequitiam effuſam in ſcelera omnia, quorum eſtis auctores, in ſceleribus veſtris annumeratũ. Sapiens ait: *Pro tantis reus, quantos traxerit in reatum.* Sed pauci ſunt, quos hæ terreant conſiderationes; quia pauci illis ſe indigere arbitrantur; plerique peccatorem ſcandali auctorem eum tantummodo eſſe putant, qui palam profitetur impietatem, & qui religionis monſtrum poteſt appellari. *Idem*.

Scandalum magis periculoſum eſt cum præbetur ab illis, qui habẽt auctoritatem.

Dicis, nullam tibi eſſe pravam intentionem iis in rebus, ex quibus homines ſcandali occaſionem arripiunt. Confide, quantum tibi placuerit, in ſecretis diſpoſitionibus, in quibus es; fortaſſe ſatis erunt, ut Deo ſatisfiat, interiorem dumtaxat animi partem intuenti; ſed non cogitas rem tibi eſſe cum hominibus nequitia, & injuſtitia refertiſſimis; quod ſi Deus videt defectus omnes, qui tibi inſunt, homines exiſtimare poſſunt, nullos eſſe tibi eo tempore, quo integerrimæ quælibet actiones veneno inficiuntur. Expectaſne benignas fidei interpretationes ad crimina tua excuſanda? & cum ſuſpicione ſimulationis non carent ſinceriſſimæ devotionis

indi-

indicia, ſperaſne ipſas criminis ſpecies indulgentiam eſſe obtenturas? Quomodo vix aſſertam intentionum tuarum puritatem dignoſci per has exteriores ſpecies, quæ ſuſpicione non vacant? Oporteret, ut unuſquiſque te, tuaque amaret æque ac tu temetipſum, ac omnes proprii amoris tui oculis tuas actiones ſpectaret... Verum eſto in vitæ tuæ ratione plus ſit imprudentiæ, & ſimplicitatis, quam nequitiæ; hæc ſimplicitas, & imprudentia te non excuſant; quoniam in te poſitum eſt ſerio dicta, factaque tua perpendere, ut illa a ſcandali veneno expurges; ac tuum eſt cavere, ne quid facias, unde qui vident te, fieri poſſint nequiores, vel ſuſpicari te improbiorem eſſe, quam vis exiſtimari. *Idem*.

Quid attendendū ne cui præbeatur ſcandali occaſio.

Noſtrum eſt jugiter nobis invigilare, ſæpe actiones noſtras, verba, inceſſus, obtutus ad examen vocare, ne quid horum fratribus noſtris ſcandalum afferat. Non loquor hoc in loco de execrabilibus irriſionibus, quibus ſacratiſſima religionis myſteria nonnumquam in ludibrium vertuntur; de dogmatibus diabolicis, ac nefariis, quæ in mundo impune venditantur; de funeſtis, pernicioſiſque conſiliis, quæ adoleſcentiæ præbentur, de periculoſis libris, qui componuntur, imprimuntur, ac ſine ſcrupulo leguntur; de ſyſtematibus, atque chymericis religionis ideis, quæ formantur; quid enim dicendum eſſet contra peccatores, qui ſcādalum afferunt Urbibus, Provinciis, & Regnis, cum mundi Salvator graviſſimas intentat minas contra eos, qui vel unam animam ſcandalizaverint? Loquor de ſermonibus nimiū liberis, de licentia, quam mortales ſibi arrogant cum alterius ſexus perſonis, de immodeſtia in indumentis, in geſtibus, in obtutibus, &c. *Idem*.

Æquum eſt reparare ſcandalum publica pœnitentia.

Quid æquius eſt, quam publicam agere pro publicis peccatis pœnitentiam; quam oſtendere vosmet eſſe pœnitentes illis omnibus, qui vos peccatores fuiſſe cognoverunt; vos ſubditos eſſe iis legibus, quas toties violaſtis, vobis probatas eſſe veritates, quas toties oppugnaſtis aut factis, aut verbis; ita enim reparantur mala per ſcandalum allata; qui male de fide veſtra judicarunt, fidem ſuam confirmari ſentiunt veſtram confirmatam intuiti; & religio per licētiam veſtram dedecore affecta venerabilis fit per veſtram converſionem. Ubi es primus eccleſiæ orientis fervor, cum videbantur Imperatores pro purpura ſacco induti, ac cinere adſperſi præ templorum foribus palam reparare ſcandala, quæ attulerunt, neque tantum in ſacrorum myſteriorum partem accedere, niſi prius per omnes auſteriſſimæ pœnitentiæ gradus pertranſiſſent? Eccleſia praxin mutavit, ac ſeſe filiorum ſuorum infirmitati accommodans legum ſuarum rigorem temperavit, prout fidelium charitatem frigeſcere vidit; verum ſi alia eſt ejus praxis, ſpiritus tamen eſt ſemper idem ... Exigebat tunc publicas pro ſcandalo reparationes; & hodierna etiam die exigit; & hujuſmodi reparationes eo magis inevitabiles ſunt, quo ſunt minus ſeveræ ... Attamen omnia ſcandalis repleta ſunt, & ubi publica pœnitentia videtur? *Idem*.

Magnum crimen eſt peccare propter ſcandalū, quod receptum eſt.

Cum magnum ſit crimen præbere proximo ſcandalum, & hoc pacto efficere, ut in peccatum labatur, aliud crimen eſt peccato cedere propter ſcandalum, quod nobis datum fuit. Quamobrem non licet nobis reſpicere tabulas, vel ſimulacra inhoneſta, multoque minus illa domi aſſervare, eaque expoſita relinquere mortalium oculis, ac noxiæ curioſitati. Hoc ſimul eſt ſcandalum & accipere, & præbere; quia hæc eſt occaſio lapſus non infirmis tantum, innocuiſq; animabus, verum etiam illis, qui nullam inde impreſſionem percipere profitentur. Nam quidquid dicant protervi iſti homines, qui ex impudicitiis ſuis creſcere conantur, & qui merito ſibi verſunt, quod inanimatis imaginibus non afficiuntur; quia fortaſſe nimis aſſueti ſunt viventibus realitatibus; pro certo affirmare poſſumus, hæc objecta impudica per oculos tranſeuntia in cor ipſum dilabi, & excitare cupiditates, quæ ſemper præſto ſunt, ut excitentur, atque inflammentur, quantumvis ſemiſopitæ, extinctæque videantur. *Abbas de Monmorel ſermone in evangelium Dominica vigeſima poſt Pentecoſten*.

Quemadmodum Dei filius venit ad deſtruenda dæmonis opera; ita dæmon per vicariorum, atque ſectatorum ſuorum miniſterium venit ad deſtruenda opera filii Dei, ad ſtatuendum in corde regnum peccati, ad delendas ibi fidei, gratiæque impreſſiones, ad efficiendum, ut J.C. loco audiatur tamquam illuſionis, erroris, & mendacii Magiſter... Terribile miniſterium eorum, qui ſcandala præbent, & ut ita dicam, concionatores ſunt vitiorum, ornare, ac detergere domos, ex quibus dæmon fuerat ejectus, ut eo revertatur; illi præparare vias, illum in poſſeſſionem reducere, illi concedere de filio Dei victoriam, eique occaſionem præbere de eodem impotenter agendi triumphum. Hoc enim faciunt ſcandalorū auctores, qui animas perdere, eaſq; dæmonis ſervituti, qua ſervitute Salvator eas liberaverat, ſubjicere conantur. Ut verbo me expediam, hoc eſt deſtruere opus, propter quod ille tot ſudores fudit, tot labores pertulit, & ad quod omnia vitæ ſuæ momenta, & curas impendit. *Auctor Anonymus*.

Inhoneſtæ tabulæ ſunt ſcandali occaſio.

Segnius irritant animos demiſſa per aures, quā quæ ſunt oculis ſubjecta fidelibus: imago ad vivum expreſſa objectum præſens efficit, illud ob oculos ponit, & idem eſt ac picturam intueri. Animi ægritudo non moratur rationis conſiderationes; ad objecti ſui adſpectum excitatur, ita ut ſi in tabula reperiat id, quo illicitur, non perpendit, utrum hæc res ipſa ſit, an imago. Satis eſt, ſi pictura rem illi præſentem exhibeat; ideas ſuas, & impreſſiones iterum excitat, ideoque animæ ſuæ vulnera refricat. Caſtæ aures læduntur ſermone, qui pudori oppoſitus eſt, & pudor hic ſæpe intra honeſtatis cancellos coercet. Sed tabula, & ſimulacrum hujuſmodi conſiderationibus impares ſunt, & qui rubore ſuffunderentur audientes parum honeſta colloquia, non pudet illos in immodeſtam imaginem oculos conjicere &c. *Idem*.

Qui obſcœnas domi ſuæ imagines exponunt præbent ſcandali occaſionē.

Vos eſtis ſcandali occaſio, cum domi veſtræ habere, & conſervare vultis tabulas, ſimulacra, imagines, quæ ſunt lapſus occaſio videntibus illas. Vobis peccant, quicūq; ibi peccandi cauſam inveniunt; ac vosmet reos exhibetis excidii, quod accidere potuiſſet illis, quos ſua virtus præſervat, & qui reſpondent gratiæ, qua admonētur, ac permoventur. Vos laqueū tetendiſtis; nihil reliquum feciſtis, ut in illum eos impelleretis. Eſto hoc factum fuerit præter veſtram intentionem; quippe dæmonis nequitia requireretur, ut id hoc animo fieret; ſed hic animarum hoſtis hanc pro vobis habet intentionē, veſtroque utitur miniſterio, ut eos fallat. *Idem*.

Operum Auctores qui poſtmodo cauſa ſcandali propter opera, quæ ad impudicitiam inducunt.

Quot celebres auctores ſcandalū in Chriſtianiſmo pepererunt pluriniarū animarū cladē, alii quidē per errores, & hæreſes, quas docuerūt, alii vero per venenata, ac pernicioſa volumina. Quot inſignes artifices, pictores, ſculptoreſq; reliquerunt opera, quæ mortales omnes admirantur; ſed quæ inſimul mentes rapiunt, imaginationem fœdant, & mores corrumpunt, alii quidem laſcivis picturis, alii vero ſimulacris, cælaturis, aliiſq; imaginibus, quæ ad peccatum poſſunt impellere. Non picturæ, neq; ſculpturæ artes, aliæq; id genus improbantur, ſed earum abuſus. Ars, cum bona ſit, utiliſque, a Deo eſt; abuſus illius corruptio eſt, & hoc eſt opus hominis, ac dæmonis. Ars inſtituta eſt ad mundum exornandum, & locupletandum, non vitiis, flagitiiſq; cumulandum, & artis opera fieri debent ad publicam utilitatem, non autem eſſe impudicitiæ, luxus, aliarumque notatum impudicitiarum documenta. Auferatur quidquid in illas invexit cupiditas, ibi relinquatur id ſolum, quod reſpōdet menti illius, qui auctor eſt artium, non ſecus ac naturæ, non deerit occaſio laudandi opifices, opera illorū, & eos, qui illa conſervant; ſed trepidādi locus eſt, dum cogitamus inſignes artifices, quorum opera ſcandalis ſuis tot animarum excidium pepererunt, fortaſſe æternis inferni flammis torqueri, dum interim inanibus celebrantur encomiis in terra, & ad autographa ipſorum curioſa redimenda magna vis auri, argentiq; impenditur, melius in eleemoſynas eroganda... Verō nonne jure improbandi ſunt pictores, ſculptores, aliiq; id genus opifices, qui hujuſmodi opera faciunt; atq; ex illis expoſcēda ratio tot peccatorum, & ſcā dalorum, quorum cauſa fuere? Cogitantne Deum diſtricte in judicio ſuo rationē expetiturum, atq; de manu eorum poſtulaturū ſanguinē tot animarum, quas illi in ſcelus impulerunt per artis, ac ſcientiæ ſuæ abuſum? Operibus eorum tamquā laqueis uſus eſt dæmon ad infinitas capiēdas animas, quæ alioquin non interiiſſent. Meminerint ipſi maledictionis, quas ejaculatur Dei filius contra eos, qui ſunt cauſa

ſcandali, ac mereant, ne ſupremus judex in altere vita pœnas ab ipſis repoſcat & ſceleris ipſorum, & eorum criminum, quibus per ſcandalum miſere aliquid contulerint. *Idem.*

Inevitabilis obligatio eſt ſcandali damnum reparare.

Principium eſt in dubium minime revocandum, ſi ſupremum lædentes Dominum facti noſtro damnú intulimus, nequicquam nos ploraturos, oraturos, manus in cœlum ſublaturos, ac divinæ juſtitiæ ſatisfacturos; adhuc enim reſtat arcta obligatio reparandi damnum illius, cui detrimentum attulimus, ac res in eodem ſitu, quoad ipſum ſpectat, reſtituendi, in quo erant, quantum per nos fieri potuerit. Etenim quantumvis quę ſpectant ad Deum longe alię ſint ab illis, quæ ad hominem ſpectant; ſunt tamen ita ſimul conjuncta, atq; invicem hęrentia, ut ſeparari minime poſſint. Videtur a nobis exigere Deus alterum altero diſtrictius, nam in iis, quę ad ipſum referuntur, mitius agit, & non parum nobis remittit; nihil vero econtra in iis, quæ nobis invicem debemus. Quotuſquiſq; autem eſt, qui mundi hujus commercio irretitus in vita ſua reus non extiterit alicujus publici peccati, cogniti, & cũ ſcandalo conjuncti, quod virus infuderit in cor illorum, qui ejuſdẽ teſtes fuerunt. Ex temet ipſo judicium fer, Auditor mi; utiq; ex teipſo judica, o juvenis, cujus omnes obtutus, inceſſus, colloquia, omneſque temet ornandi modi eo tendunt, ut placeas, & noxiam cupiditatem infundas. Judicate vos, o mundani, qui ut voſmet ſæculi placitis conformetis, prorſus paganam ducitis vitam, ſolatiis dumtaxat, & voluptatibus indulgentes. Judicate vos patres familias, judices, mercatores, vos tandem, quibus inſatiabilis opũ congerendarũ cupiditas tandiu dominatur. Quot id genus peccata eſtis confeſſi, cum animũ appuliſtis, ut voſmet converteretis, & infringeretis vincula, quibus tetræ adſtricti hęrebatis? Conſequenter fateri debetis, pœnitentiam veſtram veram eſſe non poſſe, niſi quatenus par eſt ſcandalo, quod naturaliter eſſe debuit ſcelerum veſtrorum effectus. *P. Chemillard in MS. ſerm.*

Pravum aliorum exemplũ non excuſat ſcelera noſtra.

Quod alii ſuo deſint officio, hęc ratio non eſt, propter quam extra noſtri cancellos debeamus egredi, & actionis eorum improbitas nos minime excuſat, ubi erga illos eam agendi rationem ſequimur, quæ abnormis eſt. Vitia in quibuſcumq; illa intuemur, nos admonent, ne ſimilia committamus, nec minus malis, quam bonis exemplis ad virtutem poſſumus erudiri. Tamen cum naturę noſtræ pondus nos in malum potius, quam bonum trahat, gratia, & ratio cogunt, ut nobiſmet ſemper a pravis caveamus exemplis, quæ ſemper ſunt contagioſa. *Abbas Trappenſis in chriſtianis effatis tomo 1.*

Quædam eſt ſcandali ſpecies, quæ negotium nobis faceſſere nõ debet.

Si veritas æterna prohibet, ne hominibus ſcandali cauſam præbeamus, docet quoq; ſcandalum adeſſe, quod bonis nequaquam faceſſit negotium, & quod in eorum dumtaxat detrimentum cedit, qui perperam ſcandalizantur. J. C. vita, quamvis irreprehenſibilis eſſet, ſcandali argumentum fuit Phariſęis; ita hoc ſolatio eſſe debet ſervis illius, ubi contingit eorum innocentiã dicteriis proſcindi, & quantumvis opera, non ſecus ac intentiones eorum pure ſint, tamen male explicantur, ac in pravum ſenſum detorquétur. Cum fecimus id, quod veritas, juſtitia, & charitas poſtulant, ut hujuſmodi in occaſionibus aliis medeamur, in pace permanendum eſt, illi ſuæ tradendi ſunt improbitati, in fide ſua relinquendi, ac interim pro illis orandum eſt. *Idem.*

Senex Eleazarus maluit mortem perferre, quam eſſe cauſam ſcandali veritis in lege depibus vetitos.

Utinam plerique Chriſtifidelium vellent ſequi exemplum illuſtris illius Eleazeri, de quo ſermo eſt in 2. Machabęorum libro. Cogebatur venerabilis ſenex veſci carnibus lege vetitis eo uſque, ut illius familiariſſimi ſenectutis ejus miſerti perſuadebant illi, ut regi gratum facturus permiſſis uteretur carnibus ſimulans iis uti, quæ in ſacrificio fuerant immolatæ; verum ſanctus hic ſenex ſuam conſiderans ætatem, dignitatis præſtantiã, generis nobilitatem, domus ſuę honorem, & antiquitatem, necnon irreprehenſibilem vitam, quam a teneris unguiculis duxerat, exclamavit ſe mori malle, quam uti diſſimulatione. Nolo, ajebat ſtrenuus ille vir, ſęculis venturis Eleazarum accuſari tantæ imbecillitatis, quæ in religionis dedecus cedit. Hoc publicũ eſſet ſcãdalũ, & laqueus adoleſcentibus, ſi viderent ſenẽ nonaginta natum annos, poſtquam toto vitæ ſuæ tempore eidem fideliter adhæſerit, ſub extremum vitæ finem deficere, ac legem abdicare, ut idolorum cultum amplecteretur; etenim licet hominum manus effugerem, non effugiam tamen manus omnipotentis, neque juſtitiæ ipſius ſeveritatem; cum e contra generoſe morti occurrẽs facinus aggredior dignum ætate mea, adoleſcentibus generoſitatis exemplum relinquo, & gloriam tribuo Deo, qui me remunerabitur. Hi ſunt, o Fideles, generoſi ſenſus, quos fovete deberetis, ubi ſeſe vobis offerunt occaſiones, in quibus periculum imminet, ne pravum prębeatis exemplum filiis, quorum inſtitutio vobis credita fuit. Numquid vos allicit ludus, ita ut meliorem temporis, quod adeo pretioſum eſt, & quod vobis datum eſt in ſalutis veſtræ, veſtręque familiæ cura tranſigendum, partem in eo vobis traducere placeat? Numquid vos libidinis æſtus ſollicitat? Numquid hęc vos urget tentatio, ut luxum alatis omnium bonorum & veſtrorum, & eorũ, quibus obærati eſtis, periculo? Vobiſmet dicite, quod illuſtris hic Eleazarus; numquam decidam in hoc ſcelus, & meę religioni, & officio meo turpiſſimum. Hoc publicum eſſet ſcandalum, laqueus eſſet adoleſcentibus, ſi viderent homines, quos propter ætatem, aut gradum, quo ſuper ipſos eminent, vereri debent, adeo procul ab officio recedere, & veri Dei cultum relinquere in mundi, omniumq; idolorum ejus cultum migraturos. *Auctor Anonymus.*

Scandalũ, quod prębet gravis auctor, pernicioſius eſt eo, quod aliquis e vulgo tribuit.

Scandalum eo pernicioſius eſt, quo qui illud præbet vel dignitate, vel doctrina ſua eſt celebratior; ſi enim peccator ille inſigni aliquo gradu niteat, flagitiorum ejus ſcandala majori cum tumore effunduntur; incendium eſt, cujus ſcintillę quocumque pervolant; cadaver eſt atra lue contabeſcens in foro projectum; fons eſt communis veneno infectus. Quod ſi peccator polleat auctoritate, tot invenit imitatores, quot ad illum cupiditate aliqua accedunt; quilibet gratiam illius demereri contendit mores ejus imitatus; & unius hominis crimen brevi fit crimen mundi totius. Sin autem ob doctrinam nominis floret celebritate; tunc ſcandalum magis funeſtum eſt, ait S. Auguſtinus; cum enim rudibus populis non ſit ſatis luminis, ut ex ſemet ipſis de religionis rebus judicent, omnia doctorum virorum errata tot veluti rationes putant, quibus crimina ſua probantur, ſecretis conſcientiæ ſuæ ſtimulis objicientes publicum hominis exemplum, qui ab omnibus ſcitus, ac ſapiens habetur. *Abbas de Jarry.*

Quam periculoſum eſt ſcandalum, cum proficiſcitur ab illis, qui per particularia ſui ſtatus officia proximum ædificare tenentur! Cum pater pietatis, & virtutis documenta, quæ debet filiis, ac domeſticis ſuis, in exempla licentiæ, libidiniſque convertit; cum mulier chriſtiana oblita officiorum, quæ matris nomen ab illa requirit, non erubeſcit adoleſcentulis ſcandala prębens commerciis, quæ nimis mundo cognita ſunt, ita ut familiam ipſius latere non poſſint; cum magiſtratus abutens auctoritate, quam princeps ei contulit, ut injuſtitiam perſequatur, ac protegat imbecillitatem, ſua abutitur poteſtate, ut alteram quidem opprimat, alteram vero triumphare ſinat, atque cor ſuum publicis, exploratiſque tradens cupiditatibus, liberam relinquit viam omnibus illis, qui illud ſeducere, atque corrumpere voluerint. Ad id ſerio animum advertite vos, qui aliquem in mundo gradum tenetis, mementote criminum veſtrorum magnitudinem creſcere pro magnitudine veſtræ conditionis; ac Deum diſtricte ultionem ſumpturum ob animas, quibus ſcandalũ attuleritis. *Id.*

Regula prudentię, cum dubitatur, utrum actio bona, vel indifferens ſcandalum ſit allatura.

Cum eſſentiales ſtatus noſtri obligationes, nos ad quædam facienda cogant, vel cum inde eccleſia magnũ percipere poteſt fructum, illa a nobis aggrediẽda ſunt ſecundum Salvatoris, & Apoſtolorum exemplũ, quamvis prævideamus non defuturos homines, qui inde ſcandali occaſionem arripiant. Verum ſi Dei gloria, eccleſiæ utilitas, ſalutis noſtræ cura, vel neceſſitas, quæ legem non habet, facta, vel cępta noſtra non probant, quantumvis innocua, & ſancte videantur; ſi metuimus non injuria, ne aliquis inde ſcandalizetur, conſulendũ nobis eſt ſaluti fratrum noſtrorum præ reliquis omnibus rationibus, quas ipſi habere poſſemus; quia væ illi, per quem ſcandalum venit, inquit J. C. *Idem.*

Deus undequaque contumelia efficitur; effrænata licẽtia ſceleribus omnibus januam aperuiſſe videtur; vix

mini-

Nos quatenus Chriſtiani opponere debemus vitæ noſtræ exempla.

minimum pietatis veſtigium in mundo videtur, & eccleſia nullam reliquã habet ſpem niſi in exigua proborum hominum manu. Sumuſne ea hoc numero? Nunc tempus eſt oſtendendi, utrum veri ſimus filii ipſius; illa in manibus noſtris rem ſuam collocat; noſtrum igitur eſt, omnem illius reparare cladem, ac tueri gloriam exemplis virtutis æque publicis, uti publica ſunt ſcandala, quibus dedecoratur; noſtrum eſt obniti contra hunc impietatis torrentem, undique exundantem; noſtrum eſt, in flagitioſorum hominum corde inſtaurare memoriam Dei illius, cujus ideas omnes illi penitus oblitterare conantur; noſtrum denique eſt ea vita, quæ publica ſit vitæ eorum cenſura, palam damnare, quod reformare non poſſumus.

Qui ſcandalū præbent ſunt damnandi conſummatores.

Deus ſuos habet concionatores, ſed & mundus, & dæmon ſuos; poſſumne alio nomine vocare mortales, qui prorſus devoti ſunt effundendo in aliis dogmata impietatis, & vitii? Flagitioſi iſti, quorum os eſt veluti ſepulchrum patens, ubique fœtidum odorem exhalans mortis, ſcandali, & corruptionis; mundanæ mulieres, quæ ſunt veluti ſcræ publicæ aptę ad alendam concupiſcentiam oculorum impudicorum, & adulterorum, & quæ ferentes in ore de ſuo accenſum ſuarum cupiditatum ignem, fatales eorum ſcintillas effundunt, quocumque pertranſeunt per indumentorum ſuorum immodeſtiam, & vitæ ſuæ inverecundiam. Veniet aliquando dies, qua caput hoc, nunc mundi idolum, in cranium deforme, ac horridum convertetur. Veniet dies, qua corpus hoc fœtidum, & corruptum publicam valuti faciet reparationem Jeſu Chriſto crucifixo per turpe tabum, quod delicatam ejus lautitiem excipiet. Veniet dies, qua Deus a vobis has repetet animas pretium ſudorum ſuorum, & ſanguinis, quas de manibus illius avulſiſtis; qua, poſtquam fueritis dæmonis inſtrumenta ad hominum damnationem, eritis æternæ comites ſuppliciorum, quæ propter hoc deteſtabile munus perſciet, & qua omnes victimæ infelices, quæ perierint in laqueis, quos illis tetendiſtis, ſimul inſurgent in vos ultionem expetituræ interitus ſui, cujus vos præcipua cauſa extiteritis. *Abbas du Jarry, in Panegyr. S. Domin.*

SERVITUS DEI.

Quam ſuave ſit ſervire Deo; & quam præſtet huic ſervire, quam mundo. Fidelitas in ſervitute Dei.

MONITUM.

De fervore in ſervitute Dei, de bonorum operum praxi, de fidelitate in modicis rebus, de evangelicæ legis ſuavitate, de mandatorum Dei obſervantia, de captivitate mancipiorum mundi, deque aliis pluribus argumentis cum eo, de quo hic agimus, rationem, aut nexum aliquem habentibus alibi jam ſermo fuit; quod tamen non prohibet, quominus Dei ſervitus generatim ſumpta, ac a circumſtantiis, vel peculiaribus modis ſerviendi majeſtati Dei ſejuncta ſit argumentum utile, & ſuggeſtui accommodatum; quoniam alia quæcumque argumenta huc referuntur, & hic eſt fructus ex aliis omnibus ſermonibus percipiendus.

Fatendum eſt tamen, quemadmodum hoc argumentum omnem chriſtianam complectitur diſciplinam, omnium præceptorum obſervantiam, omnium virtutum praxin, omniumque vitiorum fugam, concionem nimis late vagaturam, niſi in generali theſi ſubſtiteris, quin excurras in prolixas inductiones eorum ſtatuum, qui pro Dei cultu magis ſunt utiles; quales ſunt ſtatus eccleſiaſticus, & ſtatus religioſus, cujus obligatio adhuc gravior eſt. Sed ſuadendum eſt tantummodo, ut Chriſtiani ſupremo huic Domino ſerviant, ac exponendæ cauſæ, quibus ad id adiguntur, ex Chriſtiani qualitate deſumpta, ex profeſſione, quam in baptiſmo emiſerunt, ex Dei beneficiis, ex remunerationibus, quas ille ſervis ſuis pollicetur, ac præſertim ex dignitate, & gloria, quæ illi inſervientibus cedit.

Cavendum eſt quoque, ne argumentum hoc ita diſtinctum cum devotionis argumento confundatur, de quo ſuo loco actum eſt; nam licet hæc duo argumenta unum tantummodo videantur conficere, ſolaque tractandi ratione differant, & quidquid de alterutro dicitur, de altero quoque dici poſſit, operæ pretium cenſuimus illa ſejungere, quia utrumque ſatis copiæ ad varias concionum ſtructuras ſuppeditant.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Variæ concionum hujus argumenti ſtructuræ.

I. O*Stendam vobis hodie, cui potiſſimum ſervire debeatis.* Joſue 24. Nequicquam ſe liberum eſſe mortalis glorietur, quantumvis libertatis ſuæ acer aſſertor, quippe eam nunquam ſuæ naturæ prærogativam conſiderat; ubique dominum quærit, ac libenter ſeſe mancipat illi, qui prior occurrit corde, & affectu adhæreſcens vitæ hujus bonis, quorum ſe voluntarium efficit mancipium; hujuſmodi ſunt opes, honores, voluptates, omneſque animi ægritudines, quæ ſunt velut imperioſi tyranni, quibus per ſummum dedecus obtemperamus. Ego vero vobis oſtendam, quinam ſit legitimus Dominus, cui ſoli obſequium noſtrum devovere debemus. Hic autem non alius eſt, quam Deus, qui profecto ſupremus eſt cœli, terræque dominus, ſed qui præſertim erga homines dominorum omnium & maximus, & optimus eſt. Dico 1. maximum eſſe, cujus magnitudo ad dignitatem, atque incomparabilem honoris gradum attulit eos, qui ſunt ex numero famulorum ſuorum. 2. Optimum dico, illum videlicet, cui inſervientes maxima perfundimur voluptate; illum cui facilius gratificari poſſumus, & a quo uberiorem mercedem ſumus conſecuturi. Ita magnitudo Domini, cui famulamur, gloriam noſtram conſtituit, & nos cogit ſuſtinere glorioſam qualitatem ſervorum tanti Domini. Bonitas vero, & ſuavitas ejus exigunt, ut propter noſtram utilitatem illi fideliter ſerviamus, & propter magna bona, quæ eidem inſervientes recipimus. Duplici verbo: magnitudo, & bonitas, duæ ſunt cauſæ, quibus agi debemus ad illum nobis in Dominum eligendum, ac nos illius famulos profitendos: *Oſtendam vobis, cui potiſſimum ſervire debeatis.* Joſue 24.

Pars prima. Deus eſt magnus Dominus. Hæc prima eſt ratio, propter quam illi ſerviendum eſt. 1. Magnitudo ejus; hoc eſt naturæ ipſius præſtantia, & ſupremi hujus entis præ reliquis omnibus altitudo confert illi jus imperandi, omnibuſque creaturis intelligendi vi præditis indicit inevitabilem eidem ſerviendi neceſſitatem. Hæc veritas eſt, atque principium, quod ſolis indiget rationis luminibus; atq; ſuper hoc fundamento Philoſophus omnẽ conſtituit politicam, eum videlicet, qui in vita civili, non ſecus ac in natura aliis ſuperior eſt aliquo præſtãtiæ, ingenii, nobilitatis, doctrinæ titulo, jus habere acquiſitum, & naturale imperandi, atq; rectũ ordinem poſcere, ut qui illi inferior eſt, eidem obſequatur. Hoc autẽ poſito quanta eſt ſupremi hujus Entis ſupremus excellentia? Angeli ſibi gloriæ vertunt, quod electi ſint ejus miniſtri ad imperata facienda; creata

omnia, cœli, ſydera, elementa obtemperant; homines vero, a quibus voluntariam exquirit ſervitutem, ſibi gloriæ non ducant tanto huic Domino famulari? Nonne illi qualitatem hanc cæteris quibuſcumque præferre debent? Illi ſudore ſuffundi ne debent, quod huic famulantur; ideoque divinum hunc Dominum cogere, ut ipſum talium pudeat famulorum? Nonne potius illis gloriandum eſt ob hunc titulum ſecundum veterum Patriarcharum, Prophetarum, & Apoſtolorum exemplum, qui nihil glorioſius eſſe poſſe crediderunt? Nonne ipſis totis viribus conandum eſt, ut illum mereantur ea facientes, quæ digna ſunt Deo, ut loquitur S. Paulus: *Ut ambuletis digne Deo*? 2. Deus propter ſupremam magnitudinem ſuam ſupremum habet dominium in omnia creata, quæ illi neceſſario ſubjecta ſunt, ſed ab homine, quem in pretio habet, & eum quo non ſine quadam reverentiæ ſpecie agit, ut loquitur Scriptura, voluntariam exigit ſervitutem; non vult hunc ſibi mancipii inſtar deſervire, ſed ſponte, & ut amicum potius decet, quam ſervum, quemadmodum idem ait, Jo. 15. *Non dixi vos ſervos, ſed amicos*. Sed cum imperium, & dominium, quod in nos obtinet, alienari non poſſit, ſi renuimus illi, quatenus ſervos, eſſe fideles, eidem fideles erimus quatenus rebelles captivi, in quibus juſtitiæ ipſius rigor eniteſcet. 3. Duobus hiſce titulis, qui ſunt illius magnitudo, ac ſupremum, quod in nos habet, dominium, tamquam Creator noſter, adde etiam tertium jus nos ſervos vocandi, quod nequaquam credidit ſua magnitudine indignum; videlicet, quod nos emit, vel potius redemit. Etenim noſmet alteri mancipaveramus Domino per peccatum, & hoc pacto illius excuſſeramus imperium, ut peccato, ac dæmoni obſequeremur, ut S. Petrus Apoſtolus inquit. Poſtquam autem nos ex hac liberavit captivitate vitæ, ſanguiniſque ſui pretio, nobiſque libertatem filiorum Dei acquiſivit, nonniſi propter illum, & ut illi ſerviamus, vivendum eſt nobis, quæ eſt S. Pauli 2. ad Cor. 5. illatio: *Ut jam non ſibi vivant, ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt*. Ita niſi ingrati ſimus tanto huic beneficio, quod reliqua omnia complectitur, noſmet illius ſervituti mancipare debemus; quapropter parti huic finis imponendus eſt profitendo, nos cum gratia ipſius, eidem in æternum fideliter ſervituros.

Pars altera. Deus dominorum omnium eſt Dominus, quapropter intereſt noſtra illi ſervire, & in hac ſervitute ad mortem uſque permanere. 1. Commodus eſt dominus, nihil præcipiens, quod vires noſtras excedat, nil nimis durum, & difficile: cui ſatis eſt modicum illud, quod pro illius ſervitute facimus, & qui reſpicit magis affectum, bonamq; voluntatem, quã magnitudinem earum rerum, quæ facimus, ut ipſi ſerviamus. Ubi inſtituenda eſt comparatio, & oſtendendum quid in mundi, aliorumque dominorum ſervitio in omnibus ſtatibus, & conditionibus ſit perferendum. 2. Dominus eſt bonitate, & ſuavitate refertiſſimus, qui lenit unctione gratiæ ſuæ ſervorum ſuorum labores, & pœnas; quamobrem jure teſtatur jugum ſuum ſuave eſſe, & onus, quod a nobis geſtari jubet, leve. 3. Dominus eſt liberalis, qui rationem habet earum rerum omnium, quæ pro illius ſervitute facimus, neque eas in altera tantum vita remunerari differt; ſed in hac quoque incipit ea dulcedine, & ſolatio, quo afficit ſervos ſuos, & quod ultra centuplum omnes eorum labores remuneratur.

1. Fidelium qualitas, quam gerimus, nos cogit, ut
II. Deo fideliter deſerviamus. 2. Tota chriſtiana doctrina ad id redigitur, ut ſciamus, quomodo illi ſerviendum ſit.

Pro priori parte. Hanc in baptiſmo profeſſionem emiſimus abrenunciandi mundo, pompis ejus, omnibuſque vanitatibus illius, ut Deo uno ſerviremus. Secundo; prima veritas, quam in religione docemur, eſt, nos in mundo eſſe dumtaxat, ut Deum amemus, eique ſerviamus, & hic finis eſt, ad quem creati ſumus, ut illi inſerviamus, cum propter illum, ejuſque gloriam tantummodo creati ſimus. Tertio: quia tota noſtra felicitas in hoc ſita eſt, ut illum in hac vita diligamus, eique famulemur; quippe in altera eo majores erimus, quo fidelius illi fuerimus obſequenti.

Pro poſteriori, Chriſtiana religio docet, ad hoc ut Deo ſerviamus, quomodo ille cupit, & ipſi tenemur; 1. nobis ad unguem leges, & mandata illius ſervanda eſſe. 2. Omnes actiones noſtras ad ejus gloriam eſſe referendas, nihilque aliud ſpectandum, niſi quod pro illo nobis laborandum eſt. 3. Habendam eſſe ſinceram voluntatem numquam ab illius ſervitute deſciſcendi, eumque numquam lædendi.

Tria potiſſimum in Dei ſervitute ſunt conſideranda. III.
1. Honor, & gloria, quæ cedit ſervientibus ſupremo huic univerſorum Domino. 2. Bona, quæ inde in hac vita recipimus: peculiare illius patrocinium; pax conſcientiæ; libertas filiorum Dei; immunitas a cupiditatum captivitate, & mundi hujus ſervitute. 3. Præmia, quæ in altera vita ſperamus, & regni ſui hæreditas, quam ſervis ſuis pollicetur.

1. Deus a nobis exigit jure, ut illi noſtram devoveamus IV.
ſervitutem; quatenus Creator, qui ad id nos unice creavit; quatenus ſupremus Dominus, qui imperare poteſt, quod illi placet; quatenus noſter poſtremus finis, qui futurus eſt ſuprema felicitas noſtra, quam ipſe nos mereri vult ipſi famulando. 2. Oſtendendum eſt nos futuros felices, & Deum contentum noſtri futurum, ſi illi inſervientes id fecerimus, quod facimus, ut mundo ſerviamus.

Tria ſunt bonorum genera in ſervitute Dei, quæ in V.
mundi ſervitute non inveniuntur. 1. Bonum honorabile: *ſervire Deo regnare eſt*: cum e contra mundi, & cupiditatum noſtrarum ſervitus turpis ſit. 2. Bonum utile. Ibi enim infinita ad cœleſtem gloriam acquirimus merita, ubi æternam mercedem ſumus conſecuturi. 3. Bonum delectabile. Ibi enim pacem nanciſcimur, veraſque voluptates guſtamus.

1. Obligatio ſerviendi Deo. Illius ſumus, quia ſumus VI.
opera ejus; poteſt igitur jure de nobis diſponere, operam noſtram a nobis exigere. Ad hæc propter illum ſumus, ut eum colamus, eique ſerviamus, a quo eſſe, & vivere accepimus. Denique tota noſtra felicitas in hoc ſita eſt, ut fideliter ei famulemur. 2. Quænam ſint opera, quæ a nobis exigit? Eadem præter propter ac illa, quæ fideles famuli dominis ſuis præſtant. Quærere, quid ipſe velit, & optet a nobis fieri: *Domine quid me vis facere?* uti S. Paulus dixit ſtatim ac fuit converſus. Id alacriter, & fideliter exequi, nec umquam facere, quod illi diſpliceat. 3. Quomodo illi ſerviendum ſit, & conditiones, quas a ſervis ſuis exigit Deus. Hæ nimia duræ non ſunt; eædem enim ſunt, quas S. Paulus in ſervis erga heros ipſorum requirit, videlicet, ut illi *cum timore, & tremore*, ſed filiali timore ſerviamus; *cum ſimplicitate*, hoc eſt cum intentione eidem placendi; cum alacri, hilarique voluntate: *cum bona voluntate*. Deus ignavos in ſervorum ſuorum album non recipit.

1. Rationes, quæ nos ad Deo ſerviendum impellere VII.
debent: juſtitia, illi debemus quidquid ſumus, quidquid habemus, quidquid facimus. Utilitas; ibi enim quæcumque fingi poſſunt bona, invenimus. Gratitudo; quid minus facere poſſumus propter Deum, qui in ſingula momenta nos cumulat beneficiis? 2. Modus, quo Deo ſibi ſerviri vult. Libere ſerviendum eſt illi; quippe involuntariam, coactamque, quæ ſibi ab invito adhibetur, reſpuit ſervitutem. Vult ſibi cum gaudio, non autem cum triſtitia, & mœrore ſerviri. Serviendum eſt illi cum perſeverantia; & mobilem, atque inconſtantem reſpuit ſervitutem.

De illo diſcrimine, quod inter mundi, ac Dei ſervi- VIII.
tutem intercedit. 1. Mundi ſervitus dura eſt, atq; difficilis. Dei vero ſuavis eſt; quippe gratiarum ſuarum ope nobis modum ſuppeditat, quo adimplere poſſimus ea, quæ præcipit, efficitque, ut ibi gaudium reperiamus. 2. Mundi ſervitus infructuoſa, ac ſterilis eſt: plurimum laboratur, & vulgo nullus fit quæſtus: in ſingulos aliquod lucrantes ſexcenti numerantur ſpe ſua fruſtrati, & modicum illud, quod percipitur, non eſt cum labore ad id perferendo comparandum. 3. Mundi ſervitus turpis eſt, qui illi ſerviunt, ad humillima quæque dejiciuntur, cum e contra ſervitus Dei ſit cum ſummo honore conjuncta.

1. Ex omnibus dominis Deo uni jus eſt nos obligan- IX.
di, ut illi in ſpiritu, & veritate ſerviamus; cujus rei argumenta a nobis jam allata ſunt. Hæc prima eſt propo-

ſitio,

ſitio. 2. Tamen es omnibus dominis Deus ille eſt, cui vulgo peſſime ſerviatur; quotus enim quiſque propter illum facit, quod facit pro mundi, ac terræ principibus? Propoſitio Altera. *Ex dictionario Morali.*

X. Nihil glorioſius eſt, quam titulus ſervorum Dei, qui ſimul nobis & amicorum, & filiorum ejus confert qualitatem, qui certos nos facit protectionis ejus, & jus nobis confert ad cœli hæreditatem. 2. Nihil indignius, quam illi renuere ſervitutem, quæ ipſi debetur; & agere contra gloriam illius, vel illi oſcitanter deſervire. *Ex P. Duneau tomo primo Dominicalis.*

XI. *Fidelis ſervus, & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam* &c. Duæ qualitates, quas verus Dei ſervus habere debet. 1. Fidelitas in Domini ſui gloria procurãda; in præferenda illius utilitate propriæ, perfecta animi integritate; in illi ſerviendo ſumma cura, feſtinatione, & ardore. 2. Prudentia, quæ in eo poſita eſt, ut illi ſecundum ſtatum noſtrum ſerviamus; nihil aggrediamur quod vires noſtras excedat; atque ea capiamus conſilia, per quæ id conſequi valeamus, quod pro divini hujus Domini ſervitio ſuſcipimus.

XII. De diſcrimine inter Dei, & mundi ſervitutem. 1. Mundus eſt dominus crudelis, & non ferendus; Deus autem ſuavis, & qui cum famulis ſuis ſumma agit benignitate. 2. Mundus eſt Dominus moroſus, cui fere numquam ſatisfacere potes: Deus Dominus eſt noſtræ indulgens infirmitati, & cui ſatis eſt id, quod pro illo facere poſſumus. 3. Mundus dominus eſt infidelis, ingratus, qui multum pollicetur, ſed qui ſervos ſuos fruſtratur, ac inani ſpe decipit: Deus e contra fidelis eſt in promiſſionibus ſuis, & magnificus in remunerationibus &c.

XIII. In duplici ſermonis hujus parte oſtendere poſſumus: 1. labores, qui in Dei ſervitute perferendi ſunt, toto cœlo minores, levioreſque eſſe illis, quos in mundi ſervitute ſuſtinemus: 2. e contra gaudia, quæ in Dei ſervitute guſtamus, toto cœlo majora eſſe. Itaque labores cum laboribus, gaudia cum gaudiis ſunt conferenda, ac inde inferendum, Dei ſervitutem ſervituti mundi eſſe præferendam: *Ex Auctore ſermonum in omnia Ethica chriſtiana argumenta tomo 2. ſermonum particularium.*

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, Auctoreſque unde hauriri poteſt copia ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

Sancti Patres. SAnct. Auguſtinus. *Tract.* 85. *in Joannem* duo diſtinguit genera ſervientium Deo, aliorum, qui amore, aliorum, qui timore ſerviunt; & duplicem Deum metuendi rationem explicat.

Idem *in Expoſit. in Magnificat* recenſet, & explicat quatuor ſervitutum genera, quæ Deus a creaturis ſuis exigit.

Idem *Tract.* 41. *in Joan.* loquitur de ſervitute peccati, & infelicitate ſervientis mundi.

Idem *Epiſt. alias* 39. *nunc* 26. vehementer hortatur adoleſcentem ad Dei ſervitutem amplectendam.

S. Hieronymus *Epiſt.* 13. oſtendit, nomen Chriſtiani, & ſervi Dei eſſe aliquid per ſe magnum, ſed re ipſa nihil eſſe, cum ſervitur Deo eo modo, qui adeo ſpecioſo nomine eſt indignus.

S. Chryſoſtomus *Epiſt.* 7. *ad Theodor. Monach.* docet, neminem vere liberum, & a curis immunem futurum, niſi qui vivit pro Jeſu Chriſto, eique fideliter ſervit.

Idem exhortatione *in cap.* 28. *Matthæi* oſtendit, id, quod nobis præcipit Deus, facile adimpleri poſſe, facilitatem hanc aliquando damnationem noſtram futuram, & cauſam, propter quam in nos gravius animadvertetur.

Idem *Homil.* 11. *in* 1. *ad Corinth.* oſtendit, nobis vivendum eſſe nonniſi propter illum, qui nos redemit, quia ſumus illius, & ad illum hoc titulo pertinemus.

S. Paulinus *Epiſt.* 25. oſtendit nullius Domini ſervitutem ſervituti Dei nobis eſſe præferendam.

S. Fulgentius *Epiſt.* 4. oſtendit, Chriſtiano ſemper chriſtiane vivendum, ſerviendo maximo omnium dominorum.

S. Chryſologus *Serm.* 14. pulcherrimam habet ſervitutis Dominicæ deſcriptionem.

S. Bernardus *Serm.* 2. *in cap. Jejunii* oſtendit, quid ſit faciendum, ut ſimus veri ſervi Dei.

Idem *lib. ſentent.* vel qui libri hujus eſt auctor *num.* 2. & 5. oſtendit, quatuor eſſe dominos, qui variis modis homines in ſuam pertrahunt ſervitutem.

Caſſianus *lib.* 10. *Inſtitutionum Monaſticarum cap.* 1. 2. 3. & 4. regulas præbet circa rationem præſtandi Deo ſervitutem, quæ illi debetur, & exhibet illuſiones, & vitia, in quæ labuntur illi, qui ſe falſo Dei ſervos jactant.

Nonnulli ſancti Patres loquentes de devotione, quæ non aliud eſt, quam ratio bene ſerviendi Deo, loquuntur de conditionibus neceſſariis ad hoc, ut Deo bene ſerviatur. Veluti S. Auguſtinus in libro de vera religione, S. Ambroſius in Pſalmum 118. S. Anſelmus in ſoliloquiis. Alios etiam memoravimus in titulis *Fervoris*, *mandatorum Dei*, *legis evangelicæ*, *obligationum baptiſmi*, *& nominis chriſtiani*. Conſuli poterunt hi tituli, qui cum hoc nexum habent.

Aſcetici aliique. Hieronymus Platus *de bono ſtatus religioſi* l. 1. c. 3. oſtendit, hominem non eſſe juris ſui, ſed Dei; & affert ſeptem rationes præcipuas, propter quas illi ſervire tenetur.

P. Ludovicus Granatenſis in duce peccatorum amplum edidit hujus argumenti tractatum. In capite 1. oſtendit, ſupremam Dei eſſentiam, nos cogere, ut ſerviamus illi. In capite altero, nos ad id titulo creationis teneri. In tertio §. 1. quam indignum ſit non ſervire Deo, & in capitibus ſequentibus, nos ad id teneri propter redemptionis, juſtificationis, & prædeſtinationis noſtræ beneficia.

Cambolas in libro, cui titulus: *Vitæ Chriſtianæ exemplar* cap. 5. §. 2. docet, Chriſtianum non debere vivere ſibi, ſed Deo, & ut huic ſerviat. Cap. 6. §. 4. oſtendit, mundum, ejuſque placita cum Dei ſervitute conciliari non poſſe. Cap. 8. §. 8. docet, homini numquam intermittendam eſſe eam ſervitutem, quam debet Deo, non ſecus ac creata reliqua eam non intermittunt. Et §. ſequenti oſtendit, res omnes hujus mundi determinatum tempus habere; ſed Deo ſervire omnium temporum eſſe, omnium locorum, quia ſemper ad Deum pertinemus. Et in §. 13. capitis ejuſdem oſtendit, quod Chriſtianus deberet ſervire Deo toto vitæ ſuæ tempore, quamvis eſſet æterna.

Euſebius Nierembergius tomo Homiliarum plures habet hujus argumenti homilias, ubi agit de captivitate eorum, qui mundo ſerviunt, & de ſuavitate jugi Salvatoris.

P. Croiſet, tomo primo chriſtianarum conſiderationum agit de præjudiciis, quæ virtutis ſuavitatem oppugnant.

P. Guilleminot libro, cui titulus: *Sapientia chriſtiana* cap. 3. docet, nos noſtri juris non eſſe, ſed Dei.

Rodriguez lib. 1. tract. 3. c. 13. ubi agit de puritate intentionis, loquitur de rationibus, propter quas Deo ſerviendum eſt.

Pean in libro, qui inſcribitur: *Schola* Jeſu Chriſti cap. 3. oſtendit arctam, & inevitabilem obligationem ſerviendi Deo.

Boudon in libro, cui titulus: *Chriſtianus ignotus* cap. 4. oſtendit, Chriſtianum pro Domino habere Deum, cui omnem ſervitutem ſuam debet impendere.

Dandinus in *Ethicis Sacris l.* 44. *c.* 6. oſtendit, quæ gloria ſit ſervire Deo, & affert ſanctorum Patrum de hac re ſententiam.

S. Franciſcus Saleſius in Introductione ad vitam devotam, ſub devotionis nomine dicit, quidquid magis ſolidum dici poteſt de ſervitute Dei. Et in titulo de Devotione plurimos recenſuimus Auctores, qui de hac virtute verba faciunt; & quidquid illi dicunt facile transferri poteſt ad illud, de quo agimus, argumentum?

Præter concionatores, qui egerunt de devotione, fervore, ſuavitate jugi Salvatoris, hi ſunt, qui Concionatores recentes.

præ

pra cateris peculiariter de Dei ſervitute locuti ſunt.

P. Texier in dominicali, Dominica tertia poſt Paſcha integrum habet ſermonem de ſuavitate ſervitutis Dei, & de bonorum gaudiis.

Biroat ſermone tertio pro tertia Quadrageſimæ Dominica docet, imperium, quod in nos habet Deus, dividi non poſſe, quin deſtruatur.

P. de la Colombiere *ſerm.* 48. oſtendit Chriſtiano chriſtiane ſemper vivendum eſſe maximo Dominorum omnium ſerviendo.

Idem ſermone 58. oſtendit Deo, & mundo ſimul ſerviri non poſſe.

P. Duneau in decimam quartam poſt Pentecoſten Dominicam, oſtendit hoc ipſum, & quam glorioſum ſit ſervire Deo.

Idem in Evangelium: *Reddite qua ſunt Caſaris Caſari, & qua ſunt Dei Deo*, loquitur de ſervitute a nobis Deo præſtanda.

In dictionario morali duo ſunt deinceps ſermones alterum de militate, quæ manet ſervientes Deo, alterum de fervore, cum quo Deo ſerviendum.

Sarazin in Adventu, ſermone, cui titulus: *Reparatio noſtra voluntatis per ſubmiſſionem voluntati Dei*. Pars hujus ſermonis ſecunda eſt de ſubmiſſione, ac ſervitute, quam debemus Deo.

Joly in operibus mixtis, ſermone de officiis populorum erga Deum, & erga Regem.

Auctor ſermonum Chriſtianorum tomo 4. ſermone pro 22. poſt Pentecoſten Dominica loquitur de officiis hominis Chriſtiani erga Deum, & Principem.

P. Aurelianenſis in ſermone de ſeveritate evangelica plurima habet de ſervitute Dei.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta in ſermonibus particularibus tomo 2. unum habet, ubi oſtendit in ſervitute Dei minus eſſe laboris, & plus gaudii, quam in mundi ſervitute.

Buſæus in Viridario. Titulo. *Perfectio.*

Qui collectanea ediderunt. Labatha. Titulo *ſervi Dei*.

Spanner Polianthea Sacra Titulo *ſervus Dei*.

Summa Prædicantium.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies. Deuteron. 6. & Matth. 4.

Et nunc Iſrael, quid Dominus Deus tuus petit a te, niſi ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, ac ſervias Domino Deo tuo in toto corde tuo, & in tota anima tua. Deuteron. 10.

Dominum Deum tuum timebis, & ei ſoli ſervies, ipſi adhærebis. Ibidem.

Timete Dominum, & ſervite ei perfecto corde atque veriſſimo. Joſue 24.

Eligite hodie, cui potiſſimum ſervire debeatis. Ib.

Servite Domino in omni corde veſtro. 1. Reg. c. 12.

Timete Dominum, & ſervite ei in veritate, & ex toto corde veſtro. Ibidem.

Vade, & loquere ad ſervum meum David. 2. Regum, cap. 7.

Numquid conſideraſti ſervum meum Job, quod non ſit ei ſimilis, homo ſimplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens a malo? Job. 1.

Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Pſalm. 2.

Præveniſti eum in benedictionibus dulcedinis. Pſ. 20.

Miniſtri ejus, qui facitis voluntatem ejus. Pſal. 102.

Mihi autem adhærere Deo bonum eſt. Pſalm. 72.

Bonitatem feciſti cum ſervo tuo Domine. Pſal. 118.

Ego ſervus tuus, & filius ancilla tua. Pſalm. 115.

Servite Domino in veritate. Tob. 14.

Servite Domino in lætitia. Pſalm. 99.

Confregiſti jugum meum, rupiſti vincula mea, & dixiſti: Non ſerviam. Jerem. 2.

Millia millium miniſtrabant ei. Daniel. 7.

Si Dominus ego ſum, ubi eſt honor meus? Malach. 1.

Serve bone, & fidelis, intra in gaudium Domini tui. Matthæi 25.

Quis, putas, eſt fidelis ſervus, & prudens, quem conſtituit dominus ſuus ſuper familiam ſuam? Matth. 24.

Inutilem ſervum ejicite in tenebras exteriores. Matth. 25.

Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve. Matth. 11.

Tollite jugum meum ſuper vos, & invenietis requiem animabus veſtris. Ibidem.

Nemo poteſt duobus dominis ſervire. Matth. 6.

Non poteſtis Deo ſervire, & mammona. Ibid.

Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Luc. 9.

Reddite quæ ſunt Caſaris, Caſari: & quæ ſunt Dei, Deo. Matth. 22.

Beati ſervi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes: amen dico vobis, quod præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis. Luc. 12.

Paulus, ſervus Jeſu Chriſti. Ad Rom. 1.

Jacobus Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti ſervus. Jacob. 1.

Simon Petrus, ſervus, & Apoſtolus Jeſu Chriſti. 2. Petri 1.

Judas Jeſu Chriſti ſervus. Judæ 1.

Servire Deo vivo, & vero. 1. ad Theſſal. 1.

A quo quis ſuperatus eſt, hujus & ſervus eſt. 2. Petri 2.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deſumpta.

Admiratur Apoſtolus electionem, qua Moyſes Deo ſervire maluit, & mundo illum prætulit; nam licet magnus hic Iſraelis legiſlator a Pharaonis filia fuiſſet adoptatus, & in regis aula nutritus, cum adolevit, cæleſti afflatus lumine ſapienter abdicavit honorem filii reginæ illius, & conculcans omnem, quam inde expectare poterat, proſperitatem, maluit ſe ſe Iſraelitis fratribus ſuis jungere, quamvis crudelia ſervitutis jugo oppreſſis, quam diutius perfrui deliciis, & ſuavitatibus, quas in Ægypti aula guſtabat. *Moyſes grandis factus negavit ſe eſſe filium filia Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem.* Ad Hebr. 11. Quam ſapiens eſt hæc electio; & quam admirabile hoc exemplum! Nonne ſemper nobis præferenda eſſet ſocietas bonorum virorum in ipſorum paupertate, contemptu, & anguſtiis, quam improborum in rerum copia, & lætitia? Nonne millies beatiores ſumus, quod Salvatori ſervimus potius participes facti dolorum, & ignominiarum illius, quam dignitatum, & gaudiorum mundi, hunc noſmet captivantes? *Majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum improperium Chriſti.* Hoc nos docet magni illius legiſlatoris exemplum.

Moyſes prætulit ſervitutem Dei ſervituti mundi, & honoribus Aulæ.

Joſue, ut Judæis ipſorum oſtenderet prævaricationes, eoſque ad officium revocaret, nullam expeditiorem viam eſſe arbitratus eſt, quam illis dicere: Ad voſmet ipſos me converto, conſiderate quæ promiſiſtis, & quæ feciſtis; nonne vos ipſi Deum vobis in dominum elegiſtis, nonne illi bene ſervire decreviſtis? Poterat ille (ut S. Joannes Chryſoſtomus animadvertit) poterat illis oſtendere ſupremum Dei in ipſos dominium; poterat recenſere gratias, quas ab eodem receperant, victorias, quas illius ope reportaverant; ſed quin iſtic immoretur, ſatis eſſe putat ad ipſos de ipſis provocare; ab ipſis prævaricatoribus ad ipſos electione, & jurejurando obſtrictos. Quamvis alius quilibet externus teſtis in mentibus, cordibuſque veſtris eam non haberet vim, quam debet habere conſcientiæ veſtræ teſtimonium, nonne ad vivum exhibet vobis, quod vobis faciendum fuit, & quod non feciſtis?

Quid dixerit Joſue filiis Iſraelis, ut illos ad Dei ſervitutem revocaret.

Plurimi eorum, qui olim cum Moyſe rubrum mare traduxerunt ſpectantes immenſæ magnitudinis deſertum ſibi neceſſario traducendum ut ad terram promiſſam pervenirent, hoc illis adeo horrendum viſum eſt, ut ægre illud fuerint ingreſſi. In quam infelicem terram nos adduxiſti, dixerunt ſeditioſi duci ſuo; ubi nulli ſunt fluvii, fontes nulli, nulli arbores, non neſ-

Seculi ſectatores, Dei ſervitutem reſpicientes, ut olim Iſraelitæ deſertum poſt tranſitum maris rubri.

meſſes, non pecora, ingentes arenæ campi, rupeſque, ubi feræ ipſæ vix audent morari, hæccine via eſt, quam ingredi homo poteſt, qui ſui ipſius, naturæque non ſit inimicus? Hic eſt in figura ſermo ſectatorum mundi, cum apud illos de ſervitute Dei loquimur. Hæc regio eſt, quam tamquam deſerti ſpeciem reſpiciunt, ubi procul ab hominum conſortio nonniſi injucunda, & moleſta duci vita poteſt; quia in hoc deſerto nihil videtur (ubi eminus tantum videatur) niſi quod valeat deterrere. Ibi nulli ſunt ludi, nulla ſpectacula, nullæ ineptæ ſocietates, nullæ mundanæ occupationes, ibi nullæ cupiditates, nullæ verſutiæ, nulli ſingulares amores, qui tamquam ſcandala habentur: inanium, futiliumque alloquiorum locum preces obtinent, bonis tantum operibus vacatur, in id tantum incumbitur, ut ſtatus ſui obeantur officia. O teterrimum vivendi genus, inquiunt illi; animus ne appelli poteſt, ut tali ſerviatur Domino cruces tantum, ac paſſiones ſervis ſuis promittenti? Ita mortales loquuntur; & hæc falſa eſt idea, quæ de ſervitute Dei habetur.

Deus tunc eundem Dominus vocatus fuit, cum hominem in terreſtri Paradiſo effinxit.

Tertullianus primum Geneſeos caput conſiderans animadvertit, Deum, qui, antequam primum hominem creaſſet, Deus ſemper appellatus fuit, ſtatim poſt creationem illius Domini nomen aſſumpſiſſe: *Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ*; ſeu ut doceret, hominem unum ea creaturis omnibus eſſe, cujus Deus Dominum, ac regem dici oblectetur, ſeu ut hominem ipſum doceret, illi non alium eſſe dominum, cui in hoc mundo ſerviat, præter Deum, qui ſtatim ac ipſum ex nihilo eduxit, glorioſam hanc ſibi vindicavit qualitatem, quam antea noluerat aſſumere in reliqua omnia, quæ ipſe creaverat. Vel, ut addit S. Auguſtinus, Deus poſtquam primum hominem creavit, dedit illi imperium in omnia animantia, quaſi ſignificare voluiſſet, Deum imperium ſuum oſtendere modo longe alio ab eo, quo hujus terræ domini. Hi principes ſunt ſervos, ſubditoſque facientes; Deus vero ſe ſupremum rerum principem oſtendit dominos faciens. Hoc adinventum eſt illius ſapientia dignum, ut regni ſui gloria, & aulæ magnificentia reſulgeat; cum illi non niſi reges, & qui ſunt perfecta libertate donati, deſerviant.

Illi, quos Deus ſervos ſuos vocavit, præcipui fuerunt veteris teſtamenti viri.

Manifeſtum, authenticumque argumentum, quo probetur nullum eſſe nomen præſtantius, & glorioſius nomine ſervi Dei, hoc eſt, quod Deus ipſe de ſanctiſſimis, qui umquam extiterint, viris loquens illos ſervorum ſuorum nomine indigitaverit; perinde ac nullum eſſet nomen, ex quo melius eorum magnitudinem, & ſanctitatem intelligeremus. In Geneſi c. 26. dixit ad Iſaac: *Ego ſum Deus Abraham patris tui; benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum propter ſervum meum Abram.* In Exodo, Levitico, Numeris, Deuteronomio, Joſue, Moyſes ſemper *ſervus Domini*, *famulus Domini* appellatur. Deus ex Dæmone quærit: *Numquid conſideraſti ſervum meum Job?* Job. 1. Et loquens de David cum Propheta Nathan ait: *Hæc dices ſervo meo David*, 2. Reg. 7. Sed nonne Abraham, Moyſes, Job, David, quin de aliis loquamur, præſtantiſſimi fuerunt veteris teſtamenti homines?

Dei ſervus libertatem ſuam in carceribus, atque inter vincula, compedeſque ſervat, cujus rei eximium habemus, S. Ambroſius ait, in Joſepho teſtimonium. Ægyptiis venumdatus fuit per fratrum ſuorum improbitatem, ut ſervus eſſet: *In ſervum venumdatus eſt Joſeph*; Pſal. 105. at non ideo fuit ſervus. Corpus quidem illius vinculis conſtrictum fuit, anima vero non item, S. Ambroſius inquit: *Humiliaverunt in compedibus pedes ejus, ſed non animam ejus.* Quid! ſervum putabis ſapientem hunc virum, quem tamquam Oraculum Ægypti Reges conſuluerunt, & qui univerſo illi populo imperitavit? *Quomodo hic ſervus, qui erudivit principes populi, & univerſum Ægypti populum in ſervitutem redegit?* Hoc ipſum dicere poſſumus de S. Joanne Baptiſta in novo teſtamento. Magnus hic Meſſiæ præcurſor in ſpeciem quidem ceſſit crudelitati Herodis, a quo in vincula fuit conjectus. Sed de hoc dicere poſſumus, quod Tertullianus de omnibus martyribus: *Etſi corpus includatur, omnia ſpiritui patent.* Corpus illius vinctum eſt, ſed ſpiritus liber.

Moyſes, & Joſue non majoribus nominibus in Scripturis ornantur, quam eum Dei ſervi appellantur.

In Scripturis videmus duos præcipuos viros, qui in Dei populo enituerint, poſt mortem non alio decoratos fuiſſe elogio, quam nomine ſervorum Dei: *Mortuus eſt Moyſes ſervus Domini: Mortuus eſt Joſue filius Nun ſervus Domini.* Joſue 1. Hoc fuit eximium veluti illuſtrium horum Heroum epitaphium, qui præ cæteris enituiſſe aliis videntur nominibus, quam hoc ſimplicium Dei ſervorum titulo. In prioris enim cippo inſculpi potuit, hic erat legiſlator, & dux populi ſui, Deus Pharaonis, ſecretorum Altiſſimi ſequeſter, miraculorum illius inſtrumentum, & brachium quodammodo potentiæ illius. In Joſue autem ſepulchro quænam cælari potuiſſet epigraphes poſt tot prælia præliata, victorias relatas, ac tot præclare geſta, inhibitum præcipitem Solis curſum, redditumque voci ſuæ obedientem ſyderum, & elementorum creatorem? *Obediente Domino voci hominis.* Joſue 10. Attamen iſti duo viri adeo illuſtres non aliud habuere elogium præter titulum ſervorum Dei, quia hic nomen cæteros quoſcumque longiſſime ſuperat.

Jonas Propheta ſe Dei veri ſervum, & adoratorem tantummodo vocat.

Jonas erat propheta, ideoque Dei ſervus; hoc enim appellabantur nomine omnes illi, quos in illuſtri hoc miniſterio Deus adhibebat; ſervus erat rebellis, & fugitivus, qui navim conſcenderat Tarſum profecturus, ne Domini mandata faceſſeret. Attamen cum divina ipſum perſequeretur Juſtitia, neque ipſe ignoraret, procellam navi, nautiſque naufragium minitantem in ſuæ inobedientiæ pœnam excitatam fuiſſe, credidit ſe non poſſe melius maris fluctus mulcere, ac Dei iram lenire, quam crimen ſuum confitendo, ac profitendo a ſe Deum cœli, cujus famulus erat, adorari; ſed ſe morte dignum, & in mare projiciendum, eo quod illi obtemperare detrectaſſet: *Hebræus ſum, & Dominum Deum cœli ego timeo.* Jonæ 1.

Primum, & perfectiſſimum exemplar ſervi Dei, eſt filius ipſius Dei.

Non poſtrema inter cauſas, quæ Dei filium hominis naturam coegit aſſumere, ac in terras deſcendere, fuit, ut doceret homines, quonam cultus, & honor ſupremo Cœlorum, terrarumque Domino debeatur: quod ipſi dicimus ſervire Deo, qui finis eſt, propter quem homo creatus fuit. Divinus hic dominus, cujus erat mundi totius imperium, dignatus eſt ſervi nomen, & qualitatem ſubire: *Ego ſervus tuus, & filius ancillæ tuæ*, inquit per Prophetam Pſal. 115. cum æterno Patre loquens. Voluit ille ex primo vitæ momento hoc nomine illi obtemperare; ſervitio illius libertatem, ſequiem, & gloriam ſacrificavit uſque, ut cum gaudio crucis mortem ſuſtineret: denique totus vitæ illius curſus a primo ad extremum uſq; ſuſpirium non aliud fuit, quam jugis obedientia. Sudavit ille, laboreſq; ſummos pertulit, ut ejus exequeretur imperia; cibus & eſca illius, ut ipſe teſtatur, fuit Patris voluntatem perficere; & ſi teſtatur Apoſtolus, illum hominem factum ſervi formam induiſſe, dicere poſſumus ipſum omnia veri ſervi munera obiiſſe, cum non aliud illi umquam fuerit conſilium, non mens, quam illius imperiis obſequendi, atque omnes mortales ad cultum ipſius adducendi.

Sancta Virgo ...

Inter meras creaturas liquet, nullam fidelius Deo fuiſſe famulatam, & ut SS. Patres loquuntur, de Deo melius meritam fuiſſe, quam beatam Virginem. Neceſſe non eſt hoc in loco dicere, ipſam de propria ſubſtantia ſuppeditaſſe, unde ſancta efformaretur Salvatoris humanitas, illum lactaſſe, aluiſſe, omnibus illius neceſſitatibus conſuluiſſe, eaque omnia præſtitiſſe, quæ ſatis comperta ſunt; ſed ad probandum eum titulum, quo ſe ipſam vocavit ancillam nempe Domini eo in ſenſu, quo iſtic accipimus: *Ecce Ancilla Domini.* Luc. 1. neminem voluntati Dei magis paruiſſe, neminem diligentius, & fidelius leges illius obſervaſſe, neminem in ſe melius duo hæc conjunxiſſe, videlicet altiſſimam dignitatem cum humilis ancillæ qualitate, quoniam utriuſque officia perfectiſſime adimplevit.

Apoſtoli aſſumpſerunt nomen ſervorum Dei tamquam glorioſiſſimum.

Si in veteri teſtamento Deus ſanctos Patriarchas, atq; Prophetas dignatus eſt nomine ſervorum Domini; in lege nova Apoſtoli ad legem hanc ferendam, ac nomen, & gloriam Domini omnibus terrarum plagis annuntiandam deſtinati, quamquam eſſent eccleſiæ fundamenta, & evangelii præcones, quod officiorum omnium glorioſiſſimum eſt, non alium ſibi titulum, aut qualitatem vindicarunt, quam ſervorum ejus, a quo in

adeo

adeo glorioſi muneris ſocietatem fuerant vocati.

Servitus, quam a nobis exigit Deus eſt, ut ex credito nobis talento lucrum feramus.

Habemus in evangelio parabolam, quæ mirum in modum explicat, quam a nobis Deus exigat ſervitutem; eaque eſt de diſtributione talentorũ, quę paterfamilias tradit ſervis ſuis, ut ex illis induſtria, cura, & diligentia referant fructum. Diſtricta ratio, quam hic paterfamilias ex ſervis petit, ſatis illam præſignat, quam Deus ex nobis petiturus eſt occaſionum, & auxiliorum, quæ non defuere nobis aliquid propter illum operandi eo in ſtatu, ac loco, in quo nos ipſe conſtituit. Cum illi, qui cum quinque recepiſſet talenta, alia quinque lucratus fuerat, tum illi, qui duo tantum acceperat, & duo item acquiſiverat, non defuit merces: *Euge ſerve bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam.* At quænam fuit ſors inutilis ſervi, qui creditum ſibi talentum humo ingeſta tumulaverat? Noſtis poſt acerrimam exprobrationem in tenebras exteriores conjectum fuiſſe. Ipſi parabolam argumento applicate.

Tres in evangelio memorantur, quorũ Salvator ſervitutẽ recuſavit.

Reperimus etiam in evangelio tres homines, qui Dei filium ſequi, & ex diſcipulorũ ejus numero eſſe voluerunt, ſed quorum operam Salvator recuſavit. Primus audacter ad illum acceſſit dicens; Domine te quocumque ſequar; alter ab ipſo quidem Jeſu Chriſto invitatus fuit, ut eum ſequeretur: *Sequere me;* ſed rogavit, ut primum ſibi liceret patri ſuo parentare. Tertius denique ſummam præ ſe ferens voluntatem ſe ſe illius ſervituti devovendi, tempus petit, quo domeſticis rebus proſpiceret. Hęc tria ſunt characterum genera totidem hominum ſpecies indigitantia ad ſerviendum Deo non ſatis aptas. Primus deſignat ſuperbos, & ambitioſos, in eccleſia, & ſervitute Dei prælationes, dignitates, & gloriam tantummodo inquirentes; velut ille qui primus ſe ſe obtulit Salvatori, poſtquam ea conſpexerat miracula, quę fiebant a diſcipulis, & qui ſe eamdem habiturum ſperabat poteſtatem, quemadmodum S. Auguſtinus animadvertit, atque hoc pacto magnam nominis celebritatem ſe comparaturum. Majus ineſt myſterium in repulſa, qua alterum rejecit; hic erat adoleſcẽs, qui ad perfectionem quidem pervenire cupiebat, ſed viam illuc perveniendi ingredi detrectabat; videlicet nolebat mundum, & parẽtes ſuos relinquere. Tertium denique rejicit ob cauſam, ipſi uni tantum exploratam; volebat enim de bonis ſuis diſponere, & inde amicos ſibi comparare, ut quodcumque caſus ferret, certum haberet refugium; vel ea petebat tempus, neq; defuiſſet illi cauſa, qua data fide ſe ſe poſſet expedire &c.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Quam glorioſum ſervire Deo.

SErvus meus es tu Iſrael, quia in te gloriabor. Iſa. 49. Mirum ne eſſe debet, ſi Dei ſervi ob hoc nomen glorientur, quandoquidem & ipſe ob tales ſervos gloriatur? Vulgo in terris qui regibus, principibuſque ſerviunt, gloriæ ſibi vertunt hanc ſervitutem, & reges beatos ſe putant, eo quod bonos, & fideles famulos habeant. Quod autem glorietur Deus, ſibi ſervitutem a creatoris adhiberi, quæ non aliud ſunt quam terrę vermes, ſi conferantur cum eo, quem in cęlo infinita cęleſtium ſpirituum multitudo adorat, hoc noſtram meretur admirationem; & nihilominus in Iſaia Propheta videmus Deum illi dicentem: *Servus meus es tu Iſrael, in te gloriabor.* Scio equidem, hæc verba præcipue ad Meſſiam, cujus figura Iſaias erat, referri; verum & ipſi conveniunt Iſaiæ, quem elegerat Deus, ut ejus opera populum Iſrael ad officium revocaret.

Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur, & ubi ſum ego, illic & miniſter meus erit. Joan. 12. Animo fingi ne poteſt major honor, & bonum glorioſius eo, quod Dei ſervis per hęc verba promittitur futurum, ut diſcumbant cum domino ſuo, & idem regnum poſſideant? Dei filius aliquid amplius pollicetur: *Si quis mihi miniſtraverit, honorificabit eum Pater meus.* Maximus honor, quo ſubditus affici poſſit, eſt a rege honorari; quid ergo erit honorari a rege regum? Verum quomodonam id fiet? Audite, & admiramini, quod ipſe Salvator apud S. Lucam c. 12. dicit: *Amen dico vobis, quod præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.* Quis vidit umquam herum præcinctum accombentibus famulis miniſtrare? Hoc tamen Dei filius pollicetur ſuis. Quis hoc credere poſſet, niſi ipſe teſtatum reliquiſſet? Cum illis aget, perinde ac e ſervis facti fuiſſent Domini; hę magis validę locutiones ſunt ad exprimendum pretium, in quo Deus ſuos famulos habet. Quam cęci ſunt homines, qui ignorant, quantum bonum ſit ſervire Deo.

Servire Deo regnare eſt.

Non dicam vos ſervos... vos autem dixi amicos. Joan. 15. Jure Salvator amicos vocat eos, qui ſibi deſerviunt; quia *ſervire Deo regnare eſt.* Primo ſtatim intuitu oppoſitio quædam in his verbis adeſſe videtur, eſſe amicum, & ſervum, ſervire, & regnare, imperare, & imperata facere. Sed perfecta libertas in glorioſa ſervitute, quæ nos ſubjicit Deo, in hoc conſiſtit, quod nobiliſſimum noſtræ voluntatis exercitium, & vera poſſeſſio, quam habere poteſt homo ſui ipſius, invenitur in obedientia, quam præſtamus Deo, & in motu ſpiritus illius. Quemadmodum non eſt vim facere flumini, alveum illius in directum effodere; vel quemadmodum ſydera nullam patiuntur vim nec impreſſionem intelligentiæ curſum eorum regentis; ita non conqueri poteſt homo, quod Deus vim aliquam ipſius inferat libertati, cum illum legibus ſuis ſubjiciens efficit, ut præſtantiori modo, & qui naturam illius magis decet, operetur. Ideo S. Paulus in ſecunda epiſtola ad Corinthios c. 3. aſſerit, ubicumque invenitur impreſſio, & motus ſpiritus Dei, perfectam inveniri libertatem: *Ubi ſpiritus Domini, ibi libertas;* & in epiſtola ad Galatas hęc addit verba: *Si Spiritu ducimini non eſtis ſub lege,* non ait non habetis legem, ſed non eſtis ſub lege; hoc eſt, Dei lex pro vobis non eſt jugum grave, ſed leve, & glorioſum. Hoc eſt Dei potius amicum eſſe, quam ſervum, hoc eſt regnare eodem tempore, quo ſervitur, atque obtemperatur.

Duobus Dominis ſervire nequit.

Nemo poteſt duobus dominis ſervire. Matt. 6. Quid, Chriſtiani, ſcitis vos eſſe debere totos Dei, at voſmet ſere totos impenditis dæmoni? Scitis unum eſſe Deum, qui ſexcentis, iiſque legitimis rationibus jus habet ad amorem veſtrum, veſtraſque actiones, & imperare poteſt, quodcumque ipſi libitum fuerit, quoniam in hoc mundo eſtis dumtaxat, ut illi ſerviatis; vos autem curas, affectioneſque veſtras cum indignis creaturis dividitis? Optaretis officia veſtra cum mundanis oblectationibus veſtris partiri? Verum ſcitote vobis facilius eſſe Deum omnino perdere, quam illum cum fallacibus mundi blandimentis conciliare; pervenire uſque ad licentiam, impietatem, atheiſmum, hæc omnia faciliora ſunt, quam mundi amorem, ac ſervitutem cum amore, & ſervitute Dei conjungere. Deus diviſam ſervitutem non recipit.

Lætitia ſervorum Dei toto cælo major eſt, quam mũdanorum lætitia.

Dediſti lætitiam in corde meo. Pſal. 4. Lætitia ſervorum Dei eſt in corde, & in animæ centro, ubi proprie verus eſt gaudii ſenſus; lætitia vero mundanorum, & ſervorum mundi exterior tantum eſt, & in corpore, quod ſexcentis flagitiis evertit, quæ natura in brutis animalibus corrigit, & quæ ratio in mundanis, & peccatoribus corrigere nequit. S. Auguſtinus poſt triſtem experientiam gaudii impiorum mox expertus gaudia bonorum, & ſervorum Dei, dicit peccatoribus, nullum eſſe verum gaudium: *Peccatores non proprie gaudent, ſed geſtiunt.* Gaudio mundanorum idẽ ferme accidit, quod triſtitiæ eorum, qui veri ſunt ſervi Dei, ſuperficiale tantum eſt. Hinc ſe ſe colligere renuunt, intus enim inveniunt mare amaritudinis, quod momento voluptates omnes ſubmergit. Nequicquam ſimulant faciem hilarem, atque ridentem, & cor contentum; nullus eſt vir præditus virtute, qui per hos riſus, gaudia, externaſque felicitatis ſpecies non detegat eorum animi inquietas perturbationes. E contra docet experientia, nullum eſſe verum gaudium, nullas ſolidas voluptates, præterquam ſervire Deo.

Quomodo ſerviendũ ſit Deo.

Ut ambuletis digne Deo. Ad Coloſſ. 1. At quomodonam *digne Deo* ambulare, eique ſervire pro meritis licet? Hoc verum eſt; ſed ſaltem illi ſerviendum eſt, uti poſtulat, & quantum poſſumus, noſtra obeuntes munera, & magna cum alacritate facientes, quidquid pro illius ſervitute facimus, nullum tempori finem, nullos laboribus, quos pro illius ſervitute ſuſcipere & poſſumus, & debemus, cancellos ponentes. Hæc erat mens S. Regis Prophetæ cum dicebat: Dominus

ma-

magnus eſt, & quia magnus, illi quadam exceſſus ſpecie ſerviendum eſt: *Magnus Dominus, & laudabilis nimis.* Pſalm. 47. Cum ſervimus creaturis, magnitudo ſervitutis, quam illis præſtamus, ſæpe vitio fortaſſe non caret; cum autem Deo, infinita magnitudo domini novum ſemper confert pretium, novumque meriti gradum animæ illi pro viribus inſervienti, & ſe nihil umquam pro illo ſatisfacere poſſe credenti.

Nullus eſt dominus, cui pejus ſerviatur, quam Deo, ab illis, qui ſe illius ſervos appellant.

Si pater ego ſum ubi eſt honor meus? Et ſi Dominus ego ſum, ubi eſt timor meus? Malach. 1. Hoc olim exprobravit populo ſuo Deus per Prophetam: Si Pater, ac dominus veſter ſum, ubi eſt honor, qui mihi tamquam patri, dominoque debetur? Ubi obedientia mandatis meis, & timor, ne legem meam infringatis? Hic inanis eſt honoris titulus, quem mihi defertis, quin aliquid præterea mihi præſtetis. Heu! Deus hic majeſtatis, & Dominus hoc ipſum nunc temporis quam jure pleriſque mortalium poſſet objicere! Quoniam nullus eſt in mundo dominus, cui pejus ſerviatur, qui minori habeatur in pretio, dicamne? qui a ſervis ſuis majori afficiatur contumelia, quam Deus, ſupremus rerum Dominus a pleriſque fidelium. Probrum eſt, ac indignitas inexplicabilis videre, quomodo a mundanis, & peccatoribus excipiatur. Sed quomodonam ab illis excipitur, qui alioquin ſe illi ſervire peculiariter profitentur? Illis confert gratias, quas reſpuunt, & quibus indeſinenter reſiſtunt. Quos ſanctæ inſpirationes, quas tamquam importunas rejiciunt? Sexcenta jubet, quin illi juſſa faciunt, vel ſi faciunt, ægre, & gravate faciunt. Plurimi ſe multum feciſſe arbitrantur, ſi illius cultui exiguum temporis intervallum mane, & veſpere impendunt, & præterea fortaſſe dimidium horæ, quo ſacris interſunt myſteriis. Attamen quid diceretur de ſervo, qui domino ſuo unam, duaſve per ſingulos dies, idque ſi reliqua negotia permitterent, horas impenderet, & aliam temporis partem pro libidine, & prout voluntas ferret, inſumeret? Ullusne dominus eſſet, qui hoc pretio ſibi ſervitutem vellet præſtari? Hæc tamen ratio eſt, qua agimus cum Deo ſupremo rerum Domino, & cui nos ſervire gloriamur.

Propoſitū numquam recedendi a ſervitute Dei.

Numquid & vos vultis abire? Joan. 6. Numquid & vos, ut alii, me deſerere vultis? Hoc dicebat Salvator diſcipulis ſuis videns ſe ab illis derelictum, qui ipſum fuerant ſecuti. En, Apoſtoli, ad id redactus ſum, ut vos tantum habeam ſectatores; numquid & vobis ſuboritur tentatio alium ſequendi Dominum, & me ſolum iſtic relinquendi? *Numquid & vos vultis abire?* Chriſtiani videmus divinum hunc Dominum noſtrum fere ab omnibus eſſe derelictum. Si plerorumque mortalium vitam intuemur, nullus videtur amplius eſſe Chriſtianiſmus, nulla religio, & ſi judicium ferendum eſt ex vita, quam ducunt, ubique videntur inutiles ſervi, aut deſertores infames eorum, quæ in baptiſmo polliciti ſunt. Mundi idolum omnia trahit ad ſe; omnia ſub voluptatis jugo cedunt. Num & ipſi recedere volumus ab illius ſervitute, & meditamur a legitimo hoc, ſupremoque Domino deficere? *Numquid & vos vultis abire?*

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

Serviens Deo animus recte imperat corpori; hincque ipſi Domino ratio ſubjecta, recte imperat libidini, vitiiſque cæteris. Auguſtin. l. 19. de Civit. c. 21.

Ubi homo Deo non ſervit, nullo modo poteſt juſte animus corpori, aut humana ratio vitiis imperare. Idem, ibidem.

Libera ſervitus eſt, ubi non neceſſitas, ſed charitas ſervit. Idem, in Pſalm. 99.

Omnis creatura, velit, nolit, uni Deo & Domino ſuo ſubjecta eſt; ſed hoc admonemur, ut tota voluntate ſerviamus Domino, quoniam juſtus liberaliter ſervit, injuſtus autem compeditus ſervit. Idem, lib. de agone Chriſtian. c. 7.

Quem regnare delectat, uni omnium regnatori Deo ſubditus hæreat. Idem, l. de vera Relig. c. 48.

Vis ut ſerviat caro tua animæ tuæ? Deo ſerviat anima tua: debes regi, ut poſſis regere. Idem in Joann.

Magna felicitas eſt eſſe in domo Domini ſervum, etſi cum compedibus. Idem, lib. 1. de moribus Eccleſ. cap. 12.

Subjectione animus Deo propinquat. Ibidem.

Simul & ſervus es, & liber: ſervus, quia factus es: liber, quia amaris a Deo, a quo factus es; animus illo ſolo dominante liberrimus eſt. Idem, ibidem.

Feciſti nos ad te Deus, & irrequietum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te. Idem, in Confeſſ.

Quam ſuave mihi ſubito factum eſt carere ſuavitatibus nugarum! Et quas amittere metus fuerat, amiſiſſe gaudium fuit. Idem, ibidem.

Dulciores ſunt lacrymæ pœnitentium quam gaudia theatrorum. Idem.

Grandis dignitatis eſt & meriti, eſſe ſervum Domini. Hieronymus in Pſalm. 15.

Si ſol & luna, & ſtellæ Deo ſerviunt, quare ego non ſerviam? cœlum ſervit, & terra non ſervit, & infelix homo non ſervit? Idem in Pſalm. 91.

Nulla major eſt dignitas, quam ſervire Chriſto. Ambroſ. l. de vid.

Servit quicumque vel metu frangitur, vel delectatione irretitur, vel cupiditatibus ducitur, vel mœrore dejicitur; ſervilis eſt enim omnis paſſio. Idem, de vita beata, lib. 2.

Peccator intra ſe dominos habet, intra ſe ſervitutem patitur. Idem.

Nemo poteſt in una & eadem re omnipotenti Deo ſervire, atque ejus hoſtibus gratus exiſtere. Gregor. Homil. ſuper Ezechielem.

Beata voluntas, quæ ſerviendo comparat libertatem: miſera ſervitus, quæ generat libertatis exceſſum. Chryſoſtom. in illud Iſaiæ, ſi volueritis & audieritis me,

Libertate nobilior eſt ſervitus Chriſti. Origenes, l. 1. in c. 1. Epiſt. ad Rom.

Nihil eſt quod poſſit aut debeat præferri ei, qui verus eſt Dominus & verus Pater. S. Paulinus, Epiſt. 25.

In hoc facti ſumus ut boni ſimus, & noſtro ſerviamus authori; contra præcepta cujus agentes contra naturam agimus. Idem, Epiſt. 25.

Subjecti ſumus Deo, ſed non ſumus omnino ſubjecti, quia ex nobis naſcitur quod divinæ renititur juſſioni. S. Fulgentius, Epiſt. 4.

Hæc ſervitus (nempe Dei) non onerat, ſed honorat; abſtergit ſervitutis maculam, non inurit. Chryſolog. Serm. 14.

Dato, non accepto pretio, miſera nos vendimus ſervituti. Idem, Serm. 1. de Prodigo.

Hæc eſt gloria hominis, perſeverare, & manere in Dei ſervitute. S. Irenæus, l. 4. c. 28.

Creator ille eſt, tu creatura; tu ſervus, ille Dominus; ille figulus, tu figmentum: totum ergo quod es, illi debes, a quo totum habes, illi præcipue Domino, qui & te fecit, & bene fecit tibi. Bernard. Serm. de quadrupl. debito.

O libera ſervitus! o ſervitium ſupra omnes dominationes eximium! quibus talis lætitia tribuitur, qualis in regnorum gloria non habetur. Caſſiodorus, in Pſal. 99. Ubi dicitur, ſervite Domino in lætitia.

Tunc ero meus, cum fuero tuus, o Domine. Idem.

Juxta rei veritatem ſervi ſumus, licet propter gratiæ abundantiam filii Dei nominemur & ſimus. Rupertus Abbas, in c. 17. Joannis.

Non ſervi cupiditatis, ſed ſervi per gratiam efficimur charitatis. Auguſt. lib. contra Adimantum, cap. 17.

Placet tibi homo ſervus fidelis, & tu non vis eſſe Deo fidelis; qui habes ſervum, attende quia habes Dominum. Idem, in Sermon. Commun. Serm. 50.

PARA-

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia penu hoc in argumento depromi poſſit.

Quid ſit ſervire Deo.

DEi ſervum eſſe glorioſa dignitas eſt, qua tegitur quidquid humile, ac turpe eſt in ſervitute, ad quam eſſentiæ noſtræ conditio, peccatum, genus, & jus gentium homines redigere conſueverunt. Illa, quā ipſi debemur Deo, definiri poteſt obedientia amoris reſtrictiſſima ſupremo ejus dominio, & ſubmiſſio, quam ob cauſas omnes, quæ fingi poſſunt, illi debemus; cui tamen nos æquo ſubjicimus animo integre noſtrā voluntatem, actiones, perſonaſque ipſius ſervitio devoventes; ita ut toti ſimus illius, toti propter illum, atque non niſi propter ipſum vivamus, ut loquit Apoſtolus. Noſtra igitur ſervitus eſt pertinere ad Deum modo prorſus recenti, quem in baptiſmate vovimus, & cui ſolemniter noſmet adegimus, ita ut illi ſerviamus, toti ad illum ſpectemus, nulla ſit in vita noſtra cogitatio, actio, tempus, quod ipſi ſacrificatum non ſit; quippe ad illum pertinemus eodem pacto, quo ſervus ad dominum ſuum pertinet, neque aliquid bonorum, valetudinis, virium, vitæque habet, quod ad eumdem non ſpectet. Hoc ipſi profitemur, cum Chriſtianorum qualitatem recipimus, quæ, ut ita dicam, nos a creatis quibuſcumque rebus avellit Deo unice vacaturos.

Deus nos creavit, ut illi ſerviamus, & ob id ons in mundo ſumus.

Hoc primum eſt noſtræ religionis principium, & primum, quod nobis præbetur, documentum, finem, propter quem in mundo ſumus, eſſe, ut ſerviamur Deo, qui nos in eodem conſtituit; & cui debemus & noſmet ipſos, & creaturas omnes, quarum perfruitionem nobis non permittit, niſi quatenus media ſunt eidem ſerviendi: ita ut cum voluntatis noſtræ perturbatione nequaquam noſmet illius imperiis ſubmittimus, non ſolum vita, quam nobis conceſſit, abutamur, verum etiam agamus contra naturæ finem, quæ in omnibus operibus ſuis nil ſpectat aliud, quam Creatoris gloriam, atque ſervitium: *Omnis creatura factori deſervit.* Sap. 6.

In quo conſiſtat ſervitus, quam debemur Deo.

Cum de ſervitute Dei loquimur, ſupponendum eſt juxta Scripturarum locutionem laudare, honorare, glorificare, adorare Deum, illi ſervire, & obſequi ſynonyma eſſe, & unum ac idem ſignificare. Sed quia hoc munere multo melius bona, ſanctaque vita defungimur, quam verbis; & operibus præſertim Deus in veritate colitur, eique ſervitur: hinc fit, quod vita noſtra eſſe debet jugis adoratio, perpetua laus, cultus, honor, & ut verbo me expediam, perpetua ſervitus exhibita Deo.

Exploratа veritas eſt, creata omnia, quamlibet pro modulo ſuo, ſervire Deo; ſed hoc faciunt ea neceſſitate quadam, quæ ab illius eſſentia ſeparari non poteſt. Hæc eorum natura eſt, hic finis, hac mente creavit illa Deus, cui adverſari non poſſunt. At aliud de homine dicendum eſt, a quo Deus liberam exigit ſervitutem; hic ex officio debet illum metuere, amare, colere, eique ſervire, neque ab hoc officio poteſt ſe diſpenſare, quin violet jus divinum præſtantiſſimum præ alio quovis jure, cui innitantur obligationes juſtitiæ, quæ inter homines eſt. Exempli gratia, quod filium debet patri tamquam filius, proprie non eſt officium juſtitiæ, ſed pietatis; & nihilominus debet illi obedientiam, ſervitutem, honorem, operam, & opem in neceſſitatibus; ita ut ſi eidem deeſſet, majorem committeret injuſtitiam, quam ſi hoc contra alium quemlibet hominem faceret. Ita quod homo creatori ſuo debet, utrum ſit juſtitiæ officium, necne, certe officiū eſt, cui ſi deſit, nocentior eſt, quam ſi alteri cuicumque injuſtum ſe præbeat; quia officium hoc eſt ordinis ſuperioris illis, juſtitiæ communis, ac illud reddere tenetur ob praſtantiorem virtutem, quæ religio eſt.

Dei ſervitus nos extollit, non dejicit.

Cum Dei ſervitio adhæremus, ac noſmet voluntati ipſius rebus in omnibus perficiendæ ſubjicimus, tantum abeſt, quod noſmet dejiciamus, ut ad altiſſimum immo dignitatis gradum evehamur: quippe anima noſtra ſe ſe integre ſubmittens Deo ſupra ſe non aliud habet, niſi primum entium omnium, ac ſe ſe a reliquis quibuſcumque efficit independentem. In elevatione hac omnem naniſcimur felicitatem, cui pares eſſe poſſumus, quo enim res aliqua propior eſt ſuæ perfectionis principio, eo affluentius illius percipit communicationes; quapropter S. Auguſtinus l. 1. de moribus eccl. c. 1 a. ait, per ſubmiſſionem Deo nos ad illū fieri propiores: *Subjectione animus Deo propinquat:* Et S. Irenæus l. 4. contra hereſ. c. 75. addit, hanc eſſe viam non ſolum ad veram magnitudinem, & felicitatem, verum etiam ad horum bonorum ſtabilitatem.

Servi Dei illius quoque ſunt amici.

Hæc eſt prærogativa, quæ nobilem comitatur ſervitutem, quam veri fideles profitentur, quod nempe ſervi Dei ſimul illius ſunt amici, quamquam videatur aliqua inter amicitiam, & ſervitutem ineſſe oppoſitio; amicitia quippe exigit æqualitatem, atque inter homines ſervi numquam pares ſunt dominis ſuis. Verum novit Deus invenire temperamentum duas haſce qualitates in eodem ſubjecto conciliaturus, illum, qui ſervit ſibi, ad naturæ ſuæ attollens participationem per communicationem gratiæ ſanctificantis: *Per quam efficimur divinæ conſortes naturæ*, quemadmodum inquit princeps Apoſtolorum. Neque dixeris, Salvatorem ipſum aliquam ibi agnoviſſe oppoſitionem, cum Apoſtolis ſuis ait, ſe non vocaturum jam illos ſervos, quia illis ſua aperuit ſecreta conſilia, & quia ſervus ignorat domini ſui voluntatem, qui illi mentem ſuam minime pandit, cum ipſe illos quidquid a Patre didicerat, edocuiſſet. Sciendum quippe eſt, ſervi nomen nonnumquam humilem innuere ſervitutem, quæ via diſtat a captivitate; atque hoc in ſenſu Dei filius dicebat illis: *Jam non dicam vos ſervos, quia ſervus neſcit quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi amicos; quia omnia, quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis.*

Deus ſervos habet diverſorum ordinum, & characterum.

Generatim loquendo dicere poſſumus Dei ſervitutem complecti univerſam morum diſciplinam. Adorare Deum, illum metuere, illum amare, illi ſervire; in hoc enim totus homo conſiſtit. *Deum time, & mandata ejus obſerva, hoc eſt enim omnis homo.* Inanimatæ creaturæ ſerviunt ipſi, quin illum agnoſcant; impii, quin ſciant, ſe illi ſervire; damnati, quin illi ſervire velint; juſti, ac boni ſoli ſunt, qui cum cognitione, gaudio, & amore illi ſerviunt. Animadvertendum eſt tamen, habere Deum ſervos diverſorum ordinum, & meritorum; ſervos habet omnium ſtatuum, ætatum, ſexuum, conditionum. Illi tamen vulgo in duas claſſes diſtingui conſueverunt; ſcilicet in eos, qui peculiari titulo ſe illius ſervituti devoverunt, cujuſmodi ſunt eccleſiaſtici altarium cultui devoti, & religioſi in ordines varios diviſi, ſed omnes divino cultui addicti in variis miniſteriis, quę omnia ad eumdem finem contendunt. Alii vero ſunt Chriſtiani generatim, qui ſervire debent Deo pro vocatione ſua, ad unguem mandata illius obſervantes, atque ſtatus ſui, & religionis officia obeuntes. Cum autem de ſervitute Dei loquimur, de Chriſtianis omnibus ſine ulla ſtatus, & conditionis diſtinctione loquimur; omnes enim eſſe debent ſervi Dei, & glorioſi hujus nominis munera obire.

De illis, qui Deo ſerviunt per timorem, & de illis qui eidem adhærent per amorem.

Inter eos, qui ſerviunt Deo, & ſe ſe legibus ejus ſubjiciunt, Apoſtolus ad Romanos c. 8. duo memorat genera, cum ait: *Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum.* Ex hujus Apoſtoli ſententia ſpiritus ſervitutis eſt ille, qui efficit, ut propter timorem agamus, ſpiritus vero adoptionis, qui efficit, ut propter amorem operemur. Timor ſervilis facit mancipia, & amor filios efficit. Judæi, qui vulgo propter pœnarum timorem agebant, ſervi erant; Chriſtiani, qui propter amorem operantur, ſunt veri filii: ubi cum Theologia animadvertendum eſt, quemadmodum non omnis timor excludit amorem, ita non omni amore timorem excludi. Adeſt, inquiunt illi, timor filialis, qualis eſt filiorum patres ſuos ſimul amantium, atque timentium. Hic non eſt timor ille, qui ſervos facit, quoniam Deus illum in lege nova & imperat, & laudat, ac paſſim illum cum ſervitute, quam a nobis exigit, conjungit. Sed timor, qui proprius eſt ſervorum, & quem ille ſervilem appellat, ille eſt, qui non ſolum

nullo

nullo Dei amore permixtus eſt, ſed illum excludit, ſaltem tacite, quia retineret amor peccati, quod vellemus committere, & quod committeremus, niſi metueremus ſupplicium. Quod neceſſario conſiderandum eſt, ut intelligatur S. Auguſtinus, qui in hæc verba pſalm. 99. *Elegi abjectus eſſe in domo Dei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum;* ait magnum eſſe bonum ſervire in domo Dei, quamvis etiam ibi vinculis, catenis, hoc eſt ſuppliciorum metu retineremur.

Servire Deo non prohibet, quin hominibus ſervire poſſimus, & debeamus.

Quamquam oraculum hoc ex ejuſdem veritatis ore emanarit, neminem duobus dominis ſervire poſſe, ac inde neceſſario ſequatur nobis uni Deo ſerviendum eſſe, quoniam ſupremus eſt Dominus noſter, ac ſolus Dominus antonomaſtice; hoc tamen non prohibet quominus hominibus etiã ſervire poſſimus, & debeamus; ſed hoc fieri debet cum ſubordinatione ad ſervitutem Dei, quia ille ipſe hoc vult, & jubet; & cum hoc pacto ſervimus hominibus, Deo ſervimus, neq; huic ſerviremus, ſi aliter faceremus. Sine hoc ordine, & hac ſubordinatione peccator, qui & Deo, & mũdo ſervire vult, nõ uni domino ſervit, ſed pluribus, eique jure applicari poſſunt hęc Deuteronomii verba: *Si audire nolueris vocem Domini, ſervies Diis alienis, qui non dabunt tibi requiem die, ac nocte.* Cum autem hi domini, ac dii non ſint naturales domini, neque ſint veri dii, ſed tyranni, fictaque numina, immites erunt, & immiſericordes: *Diis alienis.* Ad hęc domini erunt impotentes, ac intolerabiles, & inceſſanter torquebunt ſervientes ſibi quin vel interdiu, vel noctu requiem illis permittant: *Qui non dabunt tibi requiem die, ac nocte.*

In quo conſiſtat libertas filiorum Dei, & eorum qui huic fideliter ſerviunt.

Prima & præſtantiſſima hominis qualitas, S. Auguſtinus inquit, eſt carere criminibus, quæ tyrannidem exercent in animam, ac dominari crudelibus cupiditatibus ſuis, quæ tot ferme ſervos efficiunt, quot in terris ſunt homines. *Prima libertas eſt carere criminibus.* Hoc pacto juſtus ſe ſe turpi inordinatarum affectionum captivitate liberans incipit poſſeſſionem acquirere glorioſæ libertatis filiorum Dei, de qua Apoſtolus loquitur.

Deo cultum debemus, qui aliquo modo ſit congruus magnitudini illius, & qui quantum fieri poteſt exprimat dominii illius dignitatem, atque præſtantiam. Alioquin tota religio, quæ non aliud eſt, quam publica confeſſio imperii, & infinitarum perfectionum creatoris, quin in illius gloriam cedat, eum dedecorat, & afficit contumelia: ideoque ille ſemper imperfecta ſacrificia perhorruit, quia non ſatis apte tribuunt ideam entium omnium perfectiſſimi. Quæ ſi vera ſunt, uti nefas ambigere; quid ſentiendum eſt de modo, quo plerique Chriſtiani Deo famulantur? quid de ignavia, qua religionis ſuæ obeunt munera: quid de modico zelo, quo adnituntur, ut Deo ſerviatur ab illis, qui ſibi ſubditi ſunt? Quam frigidè, & oſcitanter ea, quæ ad pietatem pertinent, operantur? Ullusne dominus eſt, qui ſervum pati poſſit ita ignavum, negligentem, & in nullo diſcrimine habentem, quidquid ad ipſum refertur.

Rationes quæ nos cogunt ſervire Deo ea qua poſſemus ſi, delitate, & zelo.

Tenetur homo ex naturæ ſuæ conditione agnoſcere Deum pro ſupremo, & legitimo domino; quamobrem debet illi bona, perſonamque ſuam devovere, omneſq; actiones ſuas ad illius gloriam referre; & hoc ipſi Deo ſervire dicimus, eaque juſta idea eſt, quam concipere debemus de ſervitute, quam illi debemus. Et ratio eſt, quia ad illum ſpectamus, & ſumus magis illius, quam noſtri, quemadmodum loquitur S. Auguſtinus, qui profitetur hominis intereſſe hanc ſervitutem cognoſcere tamquam naturæ ſuæ prærogativam, & proprietatem ab eſſentia ſua inſeparabilem; & S. hic Doctor addit hanc fuiſſe cauſam imperii, quod Deus primo parenti noſtro irrogavit, quo uſus eſt jure ſuæ poteſtatis, atque dominii.

Tenemur ſervire Deo propter magnitudinem, & præſtantiam naturæ ipſius, quæ toto cęlo ſuper entia omnia creata elevata eſt; & ratio hęc eo majorem habet vim, quod innititur ipſis naturæ principiis docentis id, quod nobilius, ac præſtantius eſt, naturaliter rebus illis dominari, quæ minus ſunt nobiles, quod Philoſophus l. 1. Eth. c. 13. probat inductione entium omnium, quæ ſunt in natura, in humana politica, & in regnorum regimine; ita ſine hoc ordine, atque ſubordinatione nihil eſſet ubiq; niſi perturbatio, atq; confuſio. Ut autem ex hoc principio argumentemur, quid ſit homo, & quid omnes homines ſimul, ſi eos comparemus cum Deo, coram quo mundus univerſus, Angeli, homineſque minus ſunt, quam aquę gutta cum oceano comparata, vel atomus, ſi cum tota terrarum maſſa conferatur. Nonne propter hunc præſtantiæ titulum, quem habet ſupra nos, omnem illi operam, omnemque ſervitutem conſecrare debemus?

Deo ſerviendum eſt tãquã Creatori noſtro.

Dominium, quod in nos habet Deus, non innititur ſolum præſtantiæ eſſentiæ ipſius, ſed etiam ſubmiſſioni, quam illi tamquam Creatori noſtro debemus. Si enim rei alicujus auctorem eſſe, eſt jus habere ad illam poſſidendam, eaque, prout libitum fuerit, utendum; numquid prolixa opus eſt argumentatione, ut judicemus Deum per hunc Creatoris titulum alios quoslibet titulos complectentem, quibus rei alicujus domini efficimur, jure a nobis expetere ea omnia, quæ voluerit, ac nos ad ea præſtanda teneri? Cum figulus teſtaceum vas effinxit, nonne illud diſponere poteſt, prout ipſi placuerit? Parentes nonne naturales ſunt domini filiorum, quibus vitam dederunt, & nonne jure ab illis expetere poſſunt eam ſervitutem, quæ viribus, & conditioni illorum ſit congrua? Quis autem ignorat, Deum ſine ulla comparatione magis eſſe vitæ noſtræ auctorẽ, quã eos, quibus uſus eſt, ut nobis vitam tribueret; quoniã hi non aliud ſunt quam inſtrumenta, quibus ipſe uſus eſt?

Ut eum, quem Redemptori.

Ratio quarta cęterarum eſt æquiſſima & validiſſima; inde vero deſumpta eſt, quod redempti fuimus pretio magno, ut inquit Apoſtolus 1. ad Cor. 6. *Empti eſtis pretio magno.* Emptionis autem hujus pretium non fuit aurum, neque argentum, ſed ſanguis adorabilis, & pretioſus Salvatoris, qui eſt homo Deus, addit S. Petrus in 1. ep. c. 1. ita ut emptionis titulo pertineamus ad illum tamquam ſervi tanto pretio redempti. Verum ob id quid ipſe petit? S. Paulus his docet verbis: *Ut qui vivunt, jam non ſibi vivant, ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt.* 2. Cor. 5. Poſt adeo inſigne beneficium exigit ſolum, ut propter ipſum vivamus, ut omnes cogitationes noſtræ tendant in ipſum, ut vitam noſtram illi ſacrificemus, quemadmodum ille ſuam pro nobis ſacrificavit.

Magnitudo mercedis, quam ſervis ſuis pollicetur.

Quinta ratio deſumitur ex magnitudine mercedis, & gloriæ immortalis, quam ipſe pollicetur illis, qui ſibi fidelem ſerviunt ſervitutem. Etenim ſi pro levi mercede libertatem noſtram impendimus, nobiſmet vim facimus, principis alicujus viri ſervitutem ſubimus; ſi ſexcentis mortis periculis nosmet objicimus, ut mortali principi, qui ſæpe meritorum noſtrorum obliviſcitur, eaq; non remunerat, obſequamur; qua fidelitate, atque conſtantia nobis ſerviendum eſt regi cœlorum, totum regnum ſuum promittenti in noſtræ ſervitutis mercedem, & qui nullam actionem propter ipſius amorem factam ſine præmio abire ſinet; eique gloriæ coronam attribuet? &c.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentioribuſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Sumus Dei, & propter Deum, ideoque illi ſervire tenemur.

QUod ſum minus mihi charum eſſe debet, quam ille, propter quem ſum; hic me fecit propter ſe, & non propter me ipſum, videlicet ut illum amarem, colerem, illi ſervirem, non autem ut amarem me ipſum, atque ut meam tantummodo utilitatem ſpectarem. Si quis cor habet alienum ab hoc noſtrummet ipſorum ſacrificio, quod illi facere debemus, qui creavit nos, hujus cæcitatem deploro ac miſereor videns illum ſui ipſius ſervum; Deumque obſecro, & obteſtor, ut eum liberet, eumque doceat, quid ejus interſit. O Deus! Tu nequaquam feciſti cor hominis cum hac adeo monſtroſæ proprietatis propenſione. Rectitudo hæc, in qua Scriptura nos docet, illud a te creatum fuiſſe, nequaquam in non poſita erat, ut ſui juris eſſet, ſed illius, qui fecit nos propter ſe: ſed homines fieri volunt ſuimet ipſorum domini, omniaque propter

ſa

ſe facere, vel ſaltem nonniſi cum quibuſdam conditionibus ſe ſe Deo mancipare. Monſtroſa proprietas! Ignorata Dei jura! Creaturæ ingratitudo, atque inſolentia! Miſerum nihil, quid habes, quod tuum ſit? Nihil habes, quod ad te ſpectet, nihil, quod tibi a cœlo profectum non ſit, & ad cœlum non debeat reverti. Quidquid in te eſt, clamat contra te pro Creatore; tace ergo creatura, quæ temere auſers Creatori ſuo, memento te in mundo eſſe, ut illi ſervias. *Ex manuſcripto, quod Cameracenſi Epiſcopo acceptum refertur.*

Deus ipſe creaturam facere nequit, quæ eidē ſervire nõ teneatur.

Cum ſupremum, abſolutumque dominium bonum ſit a divinitate inſeparabile, creaturæ omnes illi neceſſario ſubditæ ſunt; & quantumvis Deus homini libertatem contulerit tamquam naturæ ipſius prærogativam, tamen illum diſpenſare non poteſt, quominus ſibi ille ſubjectus ſit, neque alium ipſi finem poteſt præſcribere, quam ut ſit pro illo, a quo fuit creatus. Poteſt ille quidem creaturam ex nihilo educere, eamque ad eum magnitudinis gradum evehere, ut ejus poteſtas ſe ſe quocumque extendat; poteſt ille quidem tantam intelligendi vim conferre, ut infinita cognoſcat objecta, ſed nequit illam ita magnam efficere, ut non ſit ſemper a creatore ſuo pendens, eique ſervire non teneatur tamquam ſuprem Domino, cui debet, quidquid eſt. Nequicquam igitur impii glorioſum, & ſuave Domini jugum excutientes dicunt, ſe non ſervituros: *Confregiſti jugum meum, & dixiſti; non ſerviam.* Jerem. 2. Inviti hoc, vel illo modo ſerviunt. Facilius eſt invenire fluvium ſine fonte, quam creaturam a Deo non pendentem. Independentia perfectio eſt incommunicabilis; & quo pluribus a Deo perfectionibus aucta eſt creatura, eo magis ab eo pendere, eique ſervire tenetur; quia hi totidem tituli ſunt, propter quos hoc facere debet. *P. Texier in Adventu ſermone de ſervitute perturbationum animi.*

Infelicitas eorum, qui Deo ſervire detrectant, ut ſuis pareant affectibus.

Millies miſeri ſunt fideles illi, qui ſæculi licentia illecti, cauſantes ſe cogitare, loqui, & agere velle, quemadmodum ipſis placuerit, turpiſſimam ſervitutem ſuam nequitiæ contegunt integumento, S. Petrus Apoſtolus *in* 1. *Epiſt. cap.* 2. inquit, quod perperam libertatis nomine appellant: *Velamen habentes malitiæ libertatem.* Sibi promittunt, vivere liberos, hoc eſt ad arbitrium, libidinemque vitam traducere; ſuum ſequi volunt ingenium, ſuamque voluntatem perficere; nec vident, ſe eo hoc fieri corruptionis mancipia, videlicet ſervos naturæ per peccatum corruptæ, & in qua dæmon tyrannicum exercet imperium, ut inquit princeps Apoſtolorum: *Libertatem illis promittentes, cum ipſi ſint ſervi corruptionis.* 2. Petr. 2. In hoc calamitoſiſſimo ſtatu, in quo a Dei ſervitute receſſerunt, invenitur quidquid fingi poteſt ad veram ſervitutem efficiendam: tyranni ſine numero, catenæ, & compedes graviſſimi, acerbiſſima tormenta. Hoc item axioma eſt, inquit S. Petrus, apud populos omnes probatum ſecundum armorum jus, victo victoris legem eſſe ſubeundam. *A quo quis ſuperatus eſt, hujus & ſervus eſt.* Quamobrem Chriſtianus ſe vinci ſinens a dæmone ſimul fit ſervus illius; atque tot habet dominos, quot ſunt dæmones, qui illius vitiis, & cupiditatibus utuntur, quibus in turpi ſervitute adſtrictum tenent. *Idem.*

Felicitas noſtra nonniſi in ſervitute, quam Deo præſtamus invenitur.

Qui ea ſe non habet, quod ipſum felicem reddere debet, ab iis pendet rebus, a quibus ſuam emendicat felicitatem; quæ ſi illo minores ſunt, eorum vere ſervus eſt; quippe omnis dominatio, quæ rationabilis non eſt, atque inferiorum, ſuperiorumque rerum ordinem perturbat, eſt tyrannis, ac ſubjectio, per quam ea accipitur, ſervitus eſt, & captivitas; præterquamquod qui ſe hoc pacto captivat, contra ſe provocat poteſtatem illius, quem ſua rebellione laceſſit, recedens a ſervitute legitimi domini, ad quem ipſe pertinet. Supremus hic dominus non alius eſt, quam Deus, qui efficit, ut ille ſentiat vim, & juſtitiam ſuæ dominationis, per eas pœnas, quas ab illo ſumit. Quamobrem olim populo ſuo per Prophetam Ezechielem cap. 7. minitabatur: *Et ſcietis, quia ego Dominus percutiens.* Noluiſtis voſmet mihi ſubjicere, neque obtemperare tamquam fideles ſervi; intelligetis, me veſtrum eſſe dominum ex pœna inſigni, quam a vobis ob rebellionem veſtram depoſcam. Ego ſum Dominus percutiens rebelles, ac oſtendens poteſtatem meam, illos in neceſſitatem adducens ad officium ſuum revertendi: ita ut felicitas, quæ poſſidetur ab iis, qui libertate fruuntur, nequaquam in hoc ſita ſit, ut nullam agnoſcant dominationem, ac nulli domino pareant, ſed in hoc, ut uni illi pareant, qui naturaliter, & omni jure Dominus eſt rerum omnium, & qui noſtram non expetit obedientiam, & ſervitutem, niſi ut in æternum nos beatos efficiat. *Liber cui titulus: Sapientia chriſtiana.*

Cum voluptate ro Deo ſervitur; vel potius nullum eſſe ſi in Dei ſervitute verum gaudium inveniatur

Anima voluptate carere non poteſt, & gaudium, ſi D. Chryſoſtomo credimus, cauſa eſt univerſalis, propter quam omnes homines agunt. Neceſſario igitur opus eſt, aliquam in Dei ſervitute inveniri voluptatem. At quæretis, quænam in te voluptas iſta conſiſtat? Dico autem, Fideles, conſiſtere in amore maximo, ſuaviſſimoque objectorum omnium, qui Deus eſt; in jucunda, aſſiduaque perfruitione illius, quod amatur, & certa ſpe eodem in æternum perfruendi. Hic locus non eſt vobis aperiendi tres hos uberrimos fontes cœleſtium, & ineffabilium deliciarum, præterquamquod nulla ſatis eſſe poteſt eloquentia ad id tradendum illis, qui numquam illas experti ſunt; verum quaſdam offeremus conjecturas, ex quibus intelligere liceat, voluptates ſervorum Dei voluptatibus impiorum eſſe præſtantiores. 1. Quia hæ præ illis relinquuntur. A quibus autem? Ab illis, qui utraſque experti ſunt. Dicendum eſt igitur in Dei ſervitute plus ſuavitatis percipi, quam in ſervitute mundi, & in omnibus terræ deliciis. Ad id probandum ſolum ſufficit S. Auguſtini exemplum, & ejus teſtimonium poſt plurimorum annorum experientiam par, eſt omnibus argumentis, quæ ratio, & naturale lumen nobis poſſent ſuppeditare: *Nemo dat fontem pro gutta*, inquit ille. 2. Videmus eos, qui ſeſe terrenis ingurgitant voluptatibus, eas indeſinenter eſurire, ac ſitire, ac numquam credere, quod illæ ſibi ſufficiant; ſed in anima ſemper inane aliquod remanere ſpatium numquam replendum; cum e contra unicum cœleſtis ejus conſolationis momentum, quæ in Dei ſervitute guſtatur, cumulat animam dulcedine, qua repletur, & quodammodo inebriatur; quæ res mulcet ea mala, quę aliunde in mundo perferuntur, eaque efficit ſuaviſſima: *Superabundo gaudio in omnibus tribulationibus meis*, dicebat S. Paulus, 2. ad Cor. 7. Mundi gaudia neminem umquam ita loquentem induxerunt; e contra vero, qui præ cæteris illa perguſtavit, Salomon videlicet, ſe ipſum cohibere non potuit, quominus diceret: *Vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi.* Eccle. 2. Ubique inane, ac dolor; inane in ipſa perfruitione, & paulo poſt dolor, & pœnitentia. 3. Undenam in voluptuoſiſſimo quolibet proficiſci poteſt terribilis hæc inconſtantia, propterquam ab una ad aliam migrat voluptatem, ab uno ad aliud objectum, tanta levitate, ac ſollicitudine? Ne dixeris, hunc eſſe humanæ imbecillitatis effectum, cujus mens natura ſua mobilis eſt, & quam nullum bonum figere poteſt. Non enim videmus in ſervitute Dei eos, qui ſolide in bono confirmati ſunt, hoc pacto mutari. Videmus illos quadraginta, & quinquaginta annos jugiter pietatis exercitiis intentos, bonis operibus, atque charitatis officiis, nec non mortificationi vacantes, quin ullo umquam afficiantur faſtidio; ſed ſemper recenti cum voluptate, ac magis exquiſita, integraque oblectatione. Nonne magnæ requiruntur voluptates ad ſuperandum illud incredibile ſtudium, quoad mutationem ſerimur? *P. De la Colombiere ſermone de Transfiguratione.*

Perniţioſa eſt plerorumque mortalium illuſio, quibus perſuaderi nequit, chriſtianam vitam, ac Dei ſervitutem ſuas habere oblectationes, & vo-

lu-

luptates. Illam amplecti, idem eſſe putant, ac ſe ſe in triſtitiæ abyſſum præcipitem dare, atque ſe adhuc viventem ſepelire. Quod ſi verum eſſet, chriſtiani Auditores, quomodo fieri poſſet, ut tot homines omnium conditionum, ætatum, ſexuum, publica profeſſione ſeſe Dei ſervituti devoverent? Et ipſi noſtis, illos ibi magis puris oblectationibus perfrui, quam quibus ſenſus affici conſueverunt, eoſque illic voluptatem magis ſolidam, & gaudium majus invenire... Ideo Iſaias c. 48. populum Iſrael alloquens, Dei verbis ait illi: *Utinam attendiſſes ad mandata mea, fuiſſet utique quaſi flumen pax tua.* Si animum appuliſſes ad præceptorum meorum obſervantiam, atque hoc pacto fidelis cultui meo adhæſiſſes; tua pax, felicitas, gaudium fuiſſet fluminis inſtar, quod ſemper plenum eſt, & numquam areſcit. Gaudium impiorum torrenti potius eſt ſimile, non ſolum quod magno cum impetu fertur, quod ſine lege vagatur, atque quocumque cladem, atque ruinam adfert, ſed quod fluxum eſt, ac perſunctorium; & cor, quod modo eodem exundat, paulo poſt exareſcet luto, ſpinis, & amaritudine plenum. *Idem*,

In iis, quæ dico, experientiam conſulite; hæc melius, quam quælibet argumenta, vobis perſuadebit, extra Dei ſervitutem nullum eſſe verum gaudium, nullam ſolidam voluptatem. Dicunt, Domini jugum non eſſe ferendum. Quis hoc dicit? flagitioſus homo, ſuis voluptatibus deditus, & qui nullum umquam aliud oblectamenti genus guſtavit, cujus licet ponderis alicujus eſſet teſtimonium, id deberetis ne credere, cum Jeſus Chriſtus docuerit oppoſitum: *Jugum meum ſuave eſt, & onus leve... Tollite jugum meum ſuper vos, & invenietis requiem animabus veſtris.* Matth. 11. Dubitatis adhuc? Conſulite omnes Sanctos Patres, qui teſtimonium hoc perhibeant miſericordiæ Dei, ſimplex adeo bono domino ſerviendi deſiderium effeciſſe, ut ea perfruerentur voluptate, quam mutaſſe noluiſſent cum iis oblectamentis, quæ mundus offerre poteſt ſuaviſſima: *Quam bonus Iſrael Deus his, qui recto ſunt corde!* Pſal. 72. O Iſrael ſi ſcires, quam bonus & liberalis eſt Deus! Bonus eſt etiam erga inimicos ſuos, quibus vitæ hujus bona non urgat, licet illis abutantur contra ipſum; erga illos vero, qui ipſi deſerviunt, ita ſuavis eſt, atque omnium oblectationum prodigus, ut exprimi nequeat. *Idem.*

Nullum niſi in Deo gaudium, & requiem invenire poſſumus.

Scio, Deum feciſſe cor hominis, neque illud feciſſe pro creaturis, quæ vaſtam illius extenſionem replere non poſſunt: *Feciſti nos ad te Deus, & irrequietum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te.* Pro te, o Deus, feciſti hoc cor, & fruſtra extra te, ſervitutemque tuam quærit ſuam requiem, & felicitatem. Fruſtra terrena hæc contrectatur, ac delibat omnia ſenſibilia objecta, quæ ſunt ſuper terram; hæc inquirens bona inquietus erit, cumque invenerit illa, tunc ſollicitudinem ſuam ſentiet percrebuiſſe; Nequaquam; nullibi requiem inveniet, niſi requieſcat in te: *Irrequietum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te.* Dele igitur, Domine, hæc omnia inania deſideria, quæ nos turbant, & inutiliter agitant, atque in eorum locum ſubroga deſiderium placendi tibi, cognoſcendi te, amandi, atque ſerviendi tibi. Deſiderium hoc requiem noſtram non perturbabit; e contra magis ardens erit, & nos magis tranquilli. *Idem.*

Deo ſemper ſerviendum.

Ut vere Chriſtiani ſimus, ſemper chriſtiane vivere debemus. Si eſt divinæ auctoritati fines ſtatuere non credere exæce ea omnia, quæ illius teſtimonio probantur; nonne eſt æternitatem illius quibuſdam veluti cancellis circumſcribere, ad tempus ab illius ſervitute recedere? Non vult ille cor veſtrum, niſi in æternum illud poſſeſſurus eſt; & putatis acceptos illi fore annos, quos mundus cum ipſo partitur. Profitetur ille ſe irritari, & dedecorari cultu veſtro, quantumvis modice & alium ſimul Dominum colatis; & auderis exiſtimare, ipſum ea vita honorari, cujus pulchriores dies dæmoni devoti ſunt? Veſtra vos fallit opinio; fieri nequit, ut unus homo duobus dominis etiam diverſis temporibus ſerviat. Hic Deus, qui omnem meretur ſervitutem tuam, hanc non magis hoc, quam alio tempore meretur; illam ſemper depoſcit, neque patitur, ut vel uno tantum momento eam ſibi mundus uſurpet. *Idem ſermone 48.*

Gloriosum eſt ſervire Deo.

Quantus honor, & gloria eſt tanm, & tam bono domino ſervire! Conditio illius, qui inter ſervos ejus minimus eſt, melior eſt conditione regum terræ; tandem enim horum magnitudo, ac proſperitas cum vita deſinit, & ſervi Dei cum vita ſua finem imponunt laboribus, qui in ſervitute ſua ſibi ſunt perferendi, poſtmodum æternam felicitatem, ac immortales coronas inventuri. Jure igitur regius Propheta affirmat, meliorem eſſe diem unam in atriis Dei, quam mille alibi ubilibet. Verum eſt gloriam in pretio eſſe habendam, & amandam; ſed non ibi ſtatuitur, ubi vere eſt. Honori nobis vertimus, quod regibus famulamur; charo emimus pretio in domibus eorum officia; Deo autem ſervire non admodum glorioſum eſſe cenſemus; & quod deplorabile eſt, ſæpe nos pudet, quod illi obtemperare debemus. In hoc maximum gloriæ ſuæ argumentum collocabat eo tempore, quo Chriſtiani *tamquam purgamenta hujus mundi* habebantur; & nos ſæpe pudet ea facere, quæ ad cultum illius pertinent nunc temporis, cum late chriſtiana religio dominatur, & potentiſſimi quoque monarchæ eam ſequi gloriantur. Felices Chriſtiani, qui agnoſcunt quanam gratia a Deo cumulentur, dum in ſervorum ejus numero recenſentur.... O quam ſuavis eſt Dominus! quam magnificus in promiſſionibus ſuis! fidelis in iis exequendis! liberalis in remunerando! Quam beatus eſt, qui famulatur illi; & quam bene elegit, qui illi voluit adhærere! O ſi omnes homines ſcirent, quid ſit Deo ſervire, non aliud umquam cuperent, non aliam inquirerent gloriam, quam ex eorum eſſe numero, qui illi deſerviunt... Dominus meus, & Deus meus! amariſſimo dolore conficitur cor meum, cum coram te præteritos vitæ meæ annos recogito. Heu! tantum abeſt, quod illos unice impenderim tibi famulaturus, ut ſim ex numero infidelium ſervorum, qui ſibimet ſerviunt, & qui ſe ipſos, remque ſuam tantum ſpectarunt. Attamen cum ſis dominus meus, & rex meus, tibi hodie me in æternum fideliter adhæſurum jure jurando polliceor, recipioque, ac profiteor me in ſervitute tua vivere, & mori velle. *Boudon, in libro cui titulus: Chriſtianus ignotus.*

Deus eſt dominus ſuavis, & mitis, qui leviores facit pœnas ſibi inſervientium.

Si rite ad examen vocemus ea, in quibus Deus illam conſtituit ſervitutem, quam a creatis exigit rebus, iniquum profecto de eodem fert judicium, qui illum durum exiſtimat dominum, cui curæ non ſit condire ſervorum ſuorum labores aliqua ſuavitate, qua reficiantur pondus diei, & æſtus perferentes. Quid enim innuit Spiritus ſanctus, cum de viro bono loquens ait, Deum illum in benedictionibus dulcedinis ſuæ præveniſſe? Pſal. 20. Quid ſignificat regius Propheta, cum Pſal. 53. homines invitat, ut Deum guſtent, ejuſque bonitatem experiantur? Quid ſibi vult S. Paulus, cum ad Roman. 15. orat Deum conſolationum, ut credentium in ſe corda repleat gaudio, & pace in fidei ipſorum exercitatione? Quid Salvator ipſe indigitare vult, cum homines invitans ad jugum ſuum ſubeundum, hoc ſuave, & leve eſſe, ac in eo cordis requiem inveniri, teſtatur? Neque Propheta, neque Apoſtolus, neque ipſe Jeſus Chriſtus in his locis loquuntur de alterius vitæ gaudio, ſuavitate, dulcedine, requie; quandoquidem verba faciunt de eo gaudio, quod hic in terris experiri poſſumus, quoniam loquuntur de dulcedine ſæpe nos præveniente, & requie, quæ ſub ipſo jugo, tunc etiam dum fertur, invenitur. *Pater Aurelianenſis ſermone de ſeveritate evangelica.*

Deus ſervis ſuis non omnes in alteram vitam deli-

cias reſervat; quædam in hac quoque vita illis tribuuntur, quæ ad gloriæ coronam non pertinent, ſed quæ locum habent ſtipendii in temporali militia, quemadmodum loquitur S. Bernardus; cum velit ipſe non metentem ſolum, verum etiam ſerentem hoc alacri animo facere: *Ut & qui ſeminat, ſimul gaudeat, & qui metit*; quemadmodum ipſe Dei filius teſtatur Joan. 4. Scio equidem, & Propheta hoc dixit, cum lacrymis ſeri, quod cum gaudio metendum eſt: ſcio hoc Jeſu Chriſti jugum, quod ſuave appellatur, crucem eſſe ferendam, ac jugiter ferendam: ſcio viam hanc, in qua Deus nos prævenit benedictionibus dulcedinis ſuæ, viam eſſe ſpinis impeditam; quoniam hæc illa eadem via eſt, quam Salvator arctam vocavit; ſed haud ægrius intelligo, quomodo per unctionem, quæ efficit, ut difficillima quæque non facilia tantum, verum etiam jucunda fiant; haud ægrius, inquam, intelligo, quomodo per gratiæ hujus unctionem inter has cruces, has lacrymas, omnes has difficultates lætitia, & dulcedo inveniatur, quam quomodo Deus per omnipotentiam ſuam fecerit, ut olim Hebræi inter deſerti horrorem, ſterilitatem, & aſperitatem delicias ipſas invenirent. Æque facile intelligo, quomodo crux, quæ poſt Jeſum Chriſtum in vita chriſtiana geſtatur, juſtorum labores mulceat, & repleat cor eorum voluptate; ut intelligo, quomodo lignum illud, quod Moyſes projecit in mare, hujus aquas dulces, ac potabiles fecerit. Æque facile intelligo, quomodo S. Paulus ſuperabundabat gaudio in tribulationibus; ut intelligo, quomodo tres pueri in Babylonica fornace inter ignes, & flammas ventum roris flantem ſentiebant. *Idem*.

Gaudium, quod in Dei ſervitute percipitur, prorſus eſt aliud ab eo, quod in mundo guſtatur.

In Mundo omnia rident, omnia nitent, omnia gaudium cient, & ſæpe fateri tenemur cum Salomone, hos riſus errorem eſſe, & hoc gaudium illuſionem: *Riſum reputavi errorem, & gaudio dixi, quid fruſtra deciperis?* Eccle. 2. In ſervitute Dei e contra omnia horrorem cient, animumque avertunt, atque inter ſactum hunc horrorem ſolida invenitur dulcedo. Hoc illud deſertum eſt, quod timidis Iſraelitis tantum attulit terrorem, ſed ubi aliquot dies proceſſerunt, vaſtæ illæ, atque ardentes arenæ illis jucundiores viſæ ſunt, quam uberrima Ægypti arva, quorum deſiderio imprudentes fuerant confecti. Triſtes illæ, ſterileſque rupes illis aqua, & oleo manarunt; ardens illud, ignitumque cœlum ſuaviſſimum illis depluit ros, cum quo quotidie mane cœleſtis delabebatur manna, quæ jucundiſſimam illis præbebat alimoniam. Ita fortaſſe ubi primum a mundo receſſeritis, primus adſpectus ejus vitæ, quæ a mundanorum vita tam longe diſtat, vobis admodum triſtis videbitur; hæc quippe communis eſt eorum tentatio, qui ex mundi agitatione, atque diſſipatione egrediuntur, ut in tranquillam ſervitutis Dei vitam ingrediantur. Verum procedite, audacter proferte gradum, quidquid vos primo ſtatim intuitu perterret, tandem vobis dulce fiet. Hæc a mundo ſeparatio, hæc orationis frequentia, hæc bonorum operum praxis, hæc officiorum omnium obſervantia, quæ nunc tantum vobis injicit terrorem, vobis fient cauſa lætitiæ, atque infinitarum conſolationum. *Idem*.

Dulcedo, quæ in Dei ſervitute guſtatur, eſt fructus Spiritus Sancti.

Dulcedo chriſtianæ vitæ, quæ in Dei ſervitute ducitur, non ſolum fructus eſt naturalis rationalis Philoſophiæ, ſed multo magis eſt fructus unctionis omnino cœleſtis, quam Spiritus ſanctus immediate producit in corde eorum, qui veri ſunt ſervi Dei, per quam vulgo efficit, ut ſuam ſentiant præſentiam; unctionis, cujus viva impreſſio, S. Paulo teſte, ita eam ſuperat, quam in corde noſtro, noſtriſque ſenſibus objecta rerum pariunt, ut omnem illius nobis auferant ſenſum. *Idem*.

Gaudium impiorum ſemper turbatum eſt.

Merito S. Bernardus mundum ea comparat cum regione, in qua prodigus verſabatur filius, ex quo a patre receſſerat: *Facta eſt fames valida in regione illa*; (Luc. 15.) regione ſemper deſolata fame, quæ moleſtiſſimam parit aviditatem: regione ſemper ſexcentis, teterrimiſque ægritudinibus obſcurata, in quibus imprudentes mundani vitæ ſuæ ſuavitatem perturbant vel tædio earum rerum, quas habent, vel deſiderio earum, quas perdunt, vel exſpectatione illarum, quas cupiunt; regione ſemper agitata odiis, quæ illos inflammant, invidiis, quæ illos diſrumpunt; & quæ efficiunt, ut illi ultro citroque in voluptatibus ſuis ſibi adverſentur, quaſi voluptas unius eſſet furtum aliis factum; adeo inexplebilis eſt fames illorum. Quam aliter afficiuntur ſervorum Dei corda, ubi unctio Spiritus ſancti ſemel eos attigit! Statim ac guſtatur, tantum abeſt, quod alterum quodpiam deſideretur, ut alia quælibet dulcedo fatua videatur; ac faſtidium pariat. S. Auguſtinus, qui non credebat ſe voluptatibus carnis unquam carere poſſe, ubi primum in corde ſuo hanc divini ſpiritus unctionem accepit, voluptates iſtæ illi graves effectæ ſunt, iiſdemque privari non detrimentum ratus eſt, ſed ſolatium: *O quam ſuave mihi ſubito factum eſt carere ſuavitatibus nugarum! Et quas amittere metus fuerat, amiſiſſe gaudium fuit*. Idem.

Gaudium ſervorum Dei in ipſis etiam calamitatibus, & tribulationibus.

Teſtatur S. Paulus, gaudium in omnibus tribulationibus ſuis ſemper ſuperabundaſſe: *ſuperabundo gaudio in omni tribulatione*. 2. ad Cor. 7. Illæ autem ſæpe tam vehementes erant, ut eas primus in illis inſpiciens mortem aliquid deſiderabile eſſe cenſebat; ſed ubi conſiderabat illas cum gaudio, ac interiori conſolatione conjunctas, quas gratia condiebantur, videbatur omittere ſenſum eorum, quæ in illis erant duriſſima, ac eam tantummodo guſtare voluptatem, quam Dei ſpiritus in cor illius effundebat. S. Auguſtinus reminiſcens primarum turbarum, quas vitæ mutatio in ipſo pepererat, lacrymas, quas tunc fundebat, putabat eſſe fontes ejus conſolationis, quam mundus ignorat. Infelices cenſentur, qui lugent; ego lugebam, ait ille, ruebam in lacrymas ea in agitatione, quam cordi meo afferebat ſpiritus pœnitentiæ, qui eodem potiebatur: ſed cum lacrymis bene mihi erat, eaſque præferebam omnibus voluptatibus, quibus hactenus mundus, & caro me fortiter adeo conjunxerant: *Currebant lacrymæ, & mihi bene erat cum eis*. Hinc ſanctus hic pœnitens arguebat, quam perfectam beatitudinem pariat pura lætitia, quam ſervis ſuis in altera vita præparat Deus; quandoquidem eorum quoque lacrymæ in terris vim habēt beatos illos faciendi. *Idem*.

Boni ſolum, & ſervi Dei proprie contenti ſunt.

Conſiderate, ac liquebit in mundo neminem proprie contentum eſſe præter veros Dei ſervos. Mundani hac in re bona fide agunt; ſemper ſe contentos non eſſe queruntur. Philoſophi quidam ſe eſſe gloriantur; ſed univerſam eorum provoco philoſophiam. Frequentes eorum invectivæ contra fortunam, quæ plerumque illis adverſa fuit, ſignificant potius cor indignabundum, quam contentum. Plerique eorum philoſophi ſunt, quia aulici eſſe nequiverunt. Solum eſt chriſtiani hominis cor, quod divini ſpiritus unctione repletur, quidquid accidat, ſemper contentum eſt. Quidquid accidat, inquam, hæc enim divinæ hujus unctionis virtus eſt, ſeſe cordi præbere ſentiendam inter ipſos dolores, & ægritudines. Hoc alterum vitium eſt voluptatum mundi, quod quantæcumque ſint per ſe, ad eas corrumpendas ſatis eſt modicum doloris, atq; moleſtiæ. Teſtis eſt Aman ſuperbus, quem negata ſibi a Mardochæo exigua quædam obſequii ſpecies prohibuit, ne in tanta bonorum affluentia, ac tot a rege beneficiis cumulatus contentus eſſet. *Idem*.

Deus bonus eſt dominus, non durus, non difficilis, ut nonnulli arbitrantur.

Error eſt, & illuſio, quo homines liberari debent; videlicet quod aliqui ſibi Deum exhibent tamquam immitem & inhumanum dominum, qui noſtris paſcitur lacrymis, qui noſtro cruore ſaginatur, cui nullum jucundius eſt melos, quam noſtri ejulatus, atque ſuſpiria. Illum ſibi fingunt ſemper procellis, ac fulminibus armatum; illum terribilem Deum, & ultorum Dominum vocant; verbo, nulla in Scripturis veritas eſt, qua non abutantur, ut ſeſe in hac ſententia confirment, Deum dominum eſſe durum, atque ſeverum, & eum, qui illi ſervire velit, debere omnem abdicare tranquillitatem, omniaque ſolatia, ac miſeræ, atque infelici vitæ ſeſe ſubjicere. Evertendum eſt hoc idolum, quod illi ſubſtituunt in locum Dei boni-

tate,

tate, amore, & miſericordia pleniſſimi.... Inde palam nobis innoteſcunt deſideria, qua ſuaviter agere cum ſibi ſervientibus optat, quod aſſumit nomina amoris pleniſſima, amici, patris, ſponſi; & nonnumquam etiam eorum animantium nomina uſurpat, quæ peculiarem aliquam lenitatem videntur exprimere, velut agni... Profitetur etiam, gaudium, quod effundet in cor fidelium ſervorum ſuorum, nequaquam futurum ſimile gaudio mundanorum, quod primoribus tantum labiis delibant. Iſti faciem quidem ridentem habent, cor autem ægritudine, ac triſtitia confectum; ſæpe canunt, & rident, dum crudeles, & inordinati affectus in eos tyrannidem exercent, eoſque cruciant. Gaudium ſervorum ejus in imum uſque cor eorum penetrabit, totumque illius capium replebit. *Pater Texier in Dominicali ſermone tertio poſt Paſcha.*

Si Deus in lege veteri, quæ lex erat auſteritatis, cujus tempore nonniſi inter flammas, ac ignes ſe oſtendit, & nonniſi inter turbines, atque procellas loquebatur; ſi in hac lege, inquam, dulcedinem impertire iis dignabatur, qui ejuſdem ſervituti adhærebant; quid tandem faciet in nova, quæ lex eſt amoris? Quid nobis expectandum non eſt fideliter ſervientibus, ac eo tempore viventibus, quo, ut S. Paulus ad Tit. 3. in terris palam *apparuit benignitas, & humanitas Salvatoris noſtri Dei*? Nolo iſtic proferre Apoſtolum Dei nomine omnibus ſervis illius promittentem pacem, quæ omnem ſenſum exuperat; malo exhibere vobis amantiſſimum Dominum noſtrum, qui miſertus miſerorum mundi ſervorum ſub peccatorum ſuorum, affectuumque pondere gementium eos urget, ut tyrannicum excutiant jugum recepturi ſuum, quod, ut ipſe profitetur, eſt leve, & jucundum: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Tollite jugum meum ſuper vos: jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Matth. 11. O Deus! Quam ſuave ſpectaculum erat magnæ feſtivitatis die hunc Salvatorem intueri attollentem vocem, ut ab innumera multitudine hæc amoris pleniſſima exaudirentur verba: *Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat.* Joan. 7. *Idem.*

Deus efficit ut ſervi ſui lætitia afficiantur inter ipſa ſupplicia, quibus propter ejus amorem torquentur.

Divina providentia, quæ efficit lumen ex tenebris ſplendeſcere, ac oleum de ſaxis diffluere, ſcit inveniſſe modum, inquit Spiritus ſanctus, efficiendi, ut maris amaritudo in lactis dulcedinem convertatur. *Inundationem maris quaſi lac ſugent.* Deuter. 33. Quid eſt hæc maris inundatio, quidam quærit interpres? niſi amaræ tribulationum aquæ, hoc enim nomine in Scriptura vocantur, & videmus divina fieri bonitate, ut ſervi ſui ibi ſuaviſſimas dapes inveniant. Teſtes illi, qui inter graviſſima ſupplicia ita inebriati erant lætitia, S. Auguſtinus inquit, ut ſui compotes non eſſent, & de ſana mente dejecti viderentur; relinquebant parentes ſuos, filios, conſanguineos, ut ad ſupplicia feſtinarent, domos ſuas, ut in carceris ſqualore ſeſe contumularent: inter flammas, ardenteſque prunas veluti pueri in Babylonis fornace leni quodam rore, & aura ſuavi erant recreati, interque rotas, & equuleos exquiſitiſſimum convivium naniſcebantur. Heu! ne hæc agendi, loquendique ratio vobis ciat admirationem, ſanctus hic Doctor inquit, parvula cœleſtium deliciarum gutta illos penitus inebriaverat. Quod ſi Deus tantum voluptatis in tribulationibus, & exercitatione virtutum, quæ naturæ graviores ſunt, collocavit; ſi fecit, ut pœnitentes, & martyres inter cilicia, jejunia, immo inter rotas, equuleoſque gaudium invenirent, ipſi conjicite, quam dulcedinem in corde noſtro producet praxis charitatis, bonorum operum, earumque rerum omnium, quæ eidem ſervituti aggredimur? Quid erit, cum per orationem cum eo colloquemur, cum guſtabimus bonæ conſcientiæ pacem, quod eſt juge convivium, & cum interiori perfruemur requie, quam Deus ſervis ſuis in partem eſt elargitus? *Idem.*

Quanta dignitas ſit ſervire Deo.

Qualitas ſervi Dei regnis omnibus, omnibuſque terrarum imperiis eſt præferenda. Reges, aliique principes populis imperant, & ab illis exigunt ſervitutem, ſed quomodo glorioſius eſt regi deſervire, quam quod tibi ruſticus aliquis ſerviat, ita glorioſius eſt ſervire regi regum, ac ſupremo cœli, terræque Domino, quam nationibus univerſis imperitare, quemadmodum ſapienter reſpondit S. Agatha Præfecto Siciliæ ex ea quærenti, utrum puderet ipſam generi ſuo ſordes offundere turpi chriſtianæ religionis, quam profitebatur, ſervitute: *Multo præſtantior*, ait illa, *chriſtiana ſervitus, regum opibus, & præſtantia.* P. Duneau *ſermone pro 14. poſt Pentecoſten Dominica.*

Quinam eſſe debeat verus Dei ſervus.

Ad gerendam veri ſervi Dei qualitatem, hoc eſſe oportet animo, & corde, ut rebus in omnibus divini hujus domini gloria noſtris præferatur commoditatibus, ut inquiramus, & amplectamur occaſiones omnes illi placendi prompta, alacrique omnium voluntatum illius executione. Ille vere Dei ſervus eſt, cui nihil eſt antiquius, quam illi deſervire, qui paratus eſt ſubeundæ potius jacturæ vitæ, honoris, bonorumque, quam in iis deficiendo, quæ ad hanc pertinent profeſſionem, qui ſibi gloriæ vertit religionis ſuæ muneribus perfungi, quin mundi irriſionibus, ac dicteriis moveatur, qui libenter gerit domini ſui inſignia, videlicet, ærumnas, humiliationes, terrenarumque rerum omnium contemptum. Ille verus eſt Jeſu Chriſti ſervus, qui præſto eſt omnibus Domini ſui imperiis faciendis, qui ſemper attentus eſt vel minimis voluntatis ejus indiciis; qui ſemper paratus eſt ad illum, ubi venerit, excipiendum præ ſe ferens bonorum operum, bonique exempli facem; qui non prima, neque altera, neque tertia noctis vigilia dormitat expectans Domini ſui adventum, ut illi obvius accurrat. Fidelis Dei ſervus cum ab illo acceperit talenta in quæſtu collocanda, illa neque diſſipat, neque ingeſta humo tumulat, ſed pro viribus auget; utque omnia verbo complectar, verus Dei ſervus animatum eſt inſtrumentum, nullam habens actionem, nullumque motum, niſi quem recipit a Domino ſuo, ad quem refert, quidquid habet, quidquid agit, quidquid eſt. *Idem.*

Illi non ſunt veri ſervi Dei, qui hominum ſervitutem ſervituti Dei anteferunt.

Mirum ſane eſt adeſſe homines, qui aliorum hominum ſervitutem ſervituti Dei præferunt; homo imperat, quod vetat Deus, & contra Deum homini obtemperatur; homo vetat, quod jubet Deus, & Deo non adhibetur obedientia. Melius edocti Apoſtoli nequaquam ſeſe ita geſſerunt poſt Domini ſui Aſcenſionem; ſed elata voce evangelium Jeruſolymæ prædicarunt. Cum hoc Principibus Sacerdotum compertum fuit, hoc illis graviſſimis propoſitis pœnis, ac terribilibus minis prohibuerunt; ſed S. Petrus, & S. Joannes illi reſponderunt ea cum libertate, quæ Apoſtolis, variſque Dei ſervis digna fuit: *Si juſtum eſt in conſpectu Dei vos potius audire, quam Deum, judicate.* Act. 4. *Idem.*

Principum dignitatis intereſt jus habere imperandi magna hominibus, & magna ab illis exigendi; ſed Dei gloriæ intereſt, non ſolum ſervos ſuos non opprimi rerum magnarum, quas jubet, pondere, atque difficultate; verum etiam eaſdem illis amabiles reddere, ita ut in illis adimplendis ipſi quadam voluptate perfundantur. Etenim, ut Caſſiodorus ait, gloria Domini, qui ita magnus eſt, ut Deus, eſt habere ſervos, qui ſibi ſervitutem ſuam gloriæ vertant. *P. Bourdalove in primis ſermonibus, ſermone pro 2. quadrag. Dominica.*

Quid faciendum, obſervandumque eſt, ut ſimus veri ſervi Dei.

Vultiſne ſerio voſmet Deo tradere, ac ſincere eſſe in numero ſervorum ejus, S. Bernardus Serm. 2. in cap. jejunii interrogat? Attendite, quid ametis, quid metuatis, quid vos mœrore, quid afficiat lætitia. Deum unum amate, vel ſi quid aliud præter Deum amatis, hoc propter illum amate. Nihil metuite, niſi ne Deo diſpliceatis, vel ſi aliud quidpiam metuitis, hoc propter illum metuite. In Deo uno lætamini, vel ſi aliud quidpiam vos afficit lætitia, hoc putate tamquam illecebram quamdam, qua ipſe utitur, ut ad ſe vos alliciat. Ne doleatis niſi ob jacturam Dei ſeu propter veſtra, ſeu propter fratrum veſtrorum peccata, vel ſi alia quæpiam vos angit jactura, hanc reſpicite tamquam tentationem, qua vos emundare conatur, atque

efficere, ut magis intrinſece ipſi adhæreatis. Id facientes nequaquam duobus dominis ſervietis; unum habebitis dominum, cui ſacrificabitis, quidquid vobis erit chariſſimum, ſocietates veſtras, amicitias, commoda, cupiditates, ipſas etiam delicias. *Ex morali dictionario 2. ſermone de devotione.*

Ullus ne dominus eſt, qui mereatur ſibi ſerviri, ſicut Deus? Hic ſupremus eſt rerum omnium Dominus; ipſe Deus eſt rerum omnium creator; ſed prætera peculiariter, & per titulum unice illi proprium Dominus, ac Deus noſter eſt. Hoc quot continet obligationes, atque myſteria! *Quid mihi eſt in cælo, & a te quid volui ſuper terram... Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum!* Regius propheta exclamabat. Et ſane præter Deum nihil noſtrum eſt. Opes, & dignitates noſtræ non ſunt; mors eas citius nobis eripiet. Exiſtimatio noſtra, noſtra non eſt; obtrectatris lingua non delendam illi offundere poteſt labem. Honor, fama, poteſtas, valetudo, cæteraque bona, quorum populari errore nos dominos arbitramur, noſtra non ſunt. Quid igitur noſtrum eſt? Tu ſolus, o Deus, qui te nobis dare dignaris, tu ſolus, qui jubes nos in te tamquam in ſupremo, unicoque Domino noſtro confidere. Si ille ſolus eſt Dominus, & Deus noſter, uni illi ſerviendum nobis eſt; quomodo enim in illo confidere poſſemus, & dicere noſtrum eſſe, & ad nos pertinere, ſi nos totos illi ut eſſe detrectaremus? Ille ſe nobis tradit; quænam gloria eſt tantum habere Dominum? Noſmet illi tradere debemus; quænam nobis eſſe debet eidem bene ſerviendi obligatio? *Idem in ſermone primo de ſervitute Dei.*

Mundus ingratus eſt dominus male remunerans ſervitutem, quæ ſibi præſtatur. Miſera ſors illorum, qui mundo ſerviunt, & aliquam mercedem expectant! Dominus habet pauca, ſervus recipit nihil. Mundus eſt pauper; quid conferre poteſt ſervientibus ſibi? Mundus ſæpe ingratus eſt; licet plura haberet bona, quam quæ habet, facile obliviſcitur laborum, quibus torquemur, ut illum nobis propitium præbeamus. Quot ſervi parum contenti! Quot mortales, qui amara, licet inutili, pœnitentia dolent ſuas aſſiduitates, ac triſti recordatione revocant in mentem repulſas turpes, quas paſſi ſunt; hic quidem a viro potenti, in cujus clientela ſe eſſe gloriabatur; ille autem a miſera creatura, quæ poſtquam ejus obliguriit bona, ſervitutem ipſius in jocum traduxit. Longe diverſa eſt pars eorum, quorum ſumma cura eſt ſervire Deo. Vult nomine ſuo illis dici omnia illis proſpere ceſſura, illos perfruituros fructibus, quos ipſorum in præſtanda ſervitute vigilantia illis promeruit. Afflictio, pudor, deſperatio opprimunt animam eorum omnium, qui Deo male ſerviunt; ſed pax, honor, gloria ſunt portio illius, qui ut huic ſupremo Domino placeat, facit, quodcumque boni facere tenetur. *Idem.*

Potiori jure debemus Deo id quod ſervi debent dominis ſuis. Inter diverſa officia, quæ ſervi erga dominos ſuos præſtare debent, duo potiſſimum eminent, honor, & obedientia. Debent honorem dominis ſuis, quia Dei perſonam repræſentant; debent illis obedientiam, quoniam conſtituti ſunt, ut imperent illis. Si autem honor, & reverentia debentur dominis, quia Dei perſonam repræſentant, inferendum eſt longe, ac toto cœlo majorem deberi Deo; & ſi domini eo, quod habent in manu auctoritatem Dei, jure exigant a ſervis ſuis obedientiam, inferendum quoque eſt, cum hæc ad illos a Deo proficiſcatur auctoritas, hanc illi majus conferre jus exigendi, ut ſibi obtemperetur, atque ſerviatur. Nemo eſt, qui magnum hoc religionis principium, & illationes, quæ inde hauriuntur, non videat: ſed o magnam humani cordis corruptionem! pauci ſeſe duobus hiſce officiis ſubjiciunt, pauci adorant, & colunt Deum eo modo, quo adorandus, & colendus eſt; pauci obediunt Deo, & in ea manent animi ſubmiſſione, qua debent. *Idem.*

Quomodo ſerviendū ſit Deo. Ut aſſumeremus qualitatem ſervorum Dei, eique illum adhiberemus, quem meretur, honorem, vellem ipſum adorari, eique in ſpiritu, ac veritate ſerviri, quemadmodum ille poſtulat, corde contrito, & humiliato; anima ab omni criminis affectione vacua; intentione recta, & ſimplici ſacrificandi cultui illius, quidquid ſimul eſſe non poteſt cum reverentia, & amore, qui illi debetur. Sed quotuſquiſque Chriſtianus hoc animo eſt? Numquid hoc vos ipſi eſtis? Vosmet ipſos excutite; veſtrum teſtimonium appello. *Idem.*

Seu Deo ſerviamus, ſeu ab illius ſervitute recedamus, totum creaturæ lucrum eſt, vel detrimentum. Numquid illi ſervire detrectamus? Novetit ille quidem ſe ipſum in juſtitia ſua glorificare, ultionem repoſcens. Illi recto corde ſervitur? Glorificabitur in bonitate ſua, ſed non ideo in ſeipſo vel major erit, vel glorioſior. Quidquid accidat, S. Auguſtinus ait, gloria certiſſimum Dei bonum eſt, ac dominium, quod alienari non poteſt. Illi æque glorioſum eſt inimicos ſuos miſeros facere criminum eorumdem punitione, ac amicos ſuos æternum facere beatos remuneratione, quam illorum fidelitati concedit. Prima illius voluntas erat, ſibi ſervitutem præſtari, quam præclare fuiſſet remuneraturus; ſecunda voluntas eſt, & ab invitis hanc ſibi præſtari eo modo, qui nonniſi funeſtus eſſe poteſt male ſervientibus. Seu recedas a via, quam ille indigitavit, ſeu ſequaris oppoſitam, ſemper ad illum redibis, & numquam ex manu ejus elabi poteris. Velles temet ſupremo illius imperio ſubtrahere; ſed quam inane hoc facinus eſt, & quanta mala hos conatus ſubſequuntur! *Idem in Conſiderationibus.* Niſi Deo ex corde ſerviremus, tamen ad illius gloriam aliquid conferremus.

Domini, & ſervi ſibimet invicem ſunt neceſſarii. Quid faceret ſervus pauper ſine bonis domini ſui, a quo percipit alimenta? Sed quid faceret Dominus ſine ope ſervorum ſuorum? Numquid ille agros excoleret? Ille ne ſolus in morbis, vel adverſis, quæ accidunt, ſibi vel remedia, vel ſolatia, quorum indiget, procuraret? Solus es, Domine, qui a nemine pendeas; ſolus es Dominus ille infinite magnus, ac liberalis, qui large, effuſeque ea omnia bona diſpenſas, quæ creaturæ tuæ poſſunt habere; unus es dominus miſericordia, & benevolentia plenus, qui vitæ hujus ærumnis, & calamitatibus nos objicis, ut languens charitas noſtra excitetur, atque ad te confugiamus. *Idem.* Deus non pendet a nobis, neque indiget noſtro ſervitio.

Ut bene ſerviamus Deo, nobiſmet vim inferre debemus; ſed hæc vis ſuavis eſt illis, qui ei bene ſerviunt. Hic dominus eſt auctoritatis ſuæ zelotes; ſed ſimul indulgens eſt, ac ſciens temperare ſeveritatem. Servitus noſtra, ſi fideliter noſtro perfungamur officio, noſtram fidem alit, confirmat ſpem, excitat, & auget charitatem. Hoc ipſum dicere non licet de catenis, quibus mundo adnectimur: pondus earum eſt reale, dulcedo vero imaginaria. Nil certius dolore, quem afferunt, nil incertius voluptate, quam pollicentur. Nil durius pœna, qua illas perferimus, nil fragilius requie, quæ in illis invenitur. Denique nil verius malo, quod in illis ſubimus; nil fallacius felicitate, quam ibi ſperamus. Hæ tamen ſunt catenæ, quibus oneramur, cum ad honores, ſæculique bona contendimus. *Idem.* Diſcrimē inter Dei, & mundi ſervitutē.

Voluptuoſe! quam longe tua ſe fefellit opinio credentem, voluptatem in criminibus inveniri! hæc tam longe inde abeſt, quam tu a vitæ felicitate. Tecum tuam trahis infelicitatem, quocumque pergas, & quodcumque facias, temet ne uno quidem momento conſcientiæ tuæ potes ſurripere. Inſtrue, ſi lubet, menſam tuam exquiſitiſſimis dapibus; ingurgita temet ipſum voluptatibus omnibus, quas excogitare poteſt impudicitia, nihil invenies, quod tibi ſatisfaciat; & quodcumque coneris, ſemper eris infelix, & quocumque tuum geres dolorem, &, ut S. Auguſtinus loquitur, quocumque verſum te vertas, ſimilis ægrotanti, ut requiem carpas; nullibi hanc niſi in Dei ſervitute, virtutiſque exercitatione reperies. Cum Deus fecerit humanum cor ſibi ſoli; ipſe unus illud explere valet, & efficere, ut verum gaudium, ſolidamque voluptatem percipiat. *Auctor Anonymus.* Vera voluptas nonniſi in virtute, ac ſervitute Dei reperitur.

Qui

Commentitiæ difficultates in ſervitute Dei.

Qui ſibi fingunt Domini jugum grave, & non ferendum, vel arbitrantur ſe numquam ſuperaturos difficultates, quæ in Dei ſervitio occurrunt, ſimiles ſunt exploratoribus, qui ad promiſſam terram videndam miſſi fuerunt; quippe reverſi coram univerſo populo, ſe profecto regionem omnium uberrimam vidiſſe narraverunt, ſed ſimul inveniſſe urbes, quarum propugnacula ad cœlum uſque aſſurgebant, & quarum cives immanis erant magnitudinis, ita ut temeritas eſſet conſilium inire potiundi regione illa, eamque armis ſubigendi. Hæc eorum figura eſt, qui ut animas a Dei amoveant ſervitute, eaſque ad vitam mollem ducendam juxta mundi placita impellant, omnia illis ob oculos exhibent difficilia, & non ferenda; graviſſimas tentationes, quæ ſuperandæ ſunt, horribiles mortificationes, atque ea quæ vel leviſſima ſunt, tamquam totidem monſtra, aut invios montes repræſentant, eo quod ipſorum imaginatio perhorruit externas quaſdam auſteritates, quæ illos deterruerunt. *Alius Auctor Anonymus.*

St. Auguſtini, & Cypriani teſtimonium de ſuavitate quæ in Dei ſervitute guſtatur.

O Domine! S. Auguſtinus id apertus exclamabat: quis dicere poſſet, qua oblectatione perfuſus ſum mihi imputas ſenſuum voluptates interdicens, & quomodo ejus rei, quæ mihi incredibilis videbatur, ſenſi veritatem! etenim ex corde meo omnes inanes mundi nugas abjiciens, in earum locum ingrediebaris tu millies ſuavior omnibus mundi ſuavitatibus; atque tunc experientia didici, cum tibi placet dulcedinis tuæ guttam animabus noſtris infundere, te vel amaras, vel inſipidas reddere omnes ſenſuum voluptates. Ita etiam S. Cyprianus glorioſus martyr de ſe ipſo teſtatus eſt ſcribens ad Donatum, atque confitens errorem, quo credebat, hominem negotiis, ſodalitatibus, ſolatiis, cæteriſque rebus omnibus, quæ inſignem comitari ſolent fortunam, implicitum numquam amplecti poſſe oppoſitum vivendi genus, atque futurum, ut omnia præteritæ vitæ flagitia catervatim ſeſe offerrent aperitura, ut alerentur. Sed o Deus, hic ſanctus addit, ſimul ac per ſecundam nativitatem factus ſum homo novus, lumine ſuperno in mentem, & cor meum ingrediente, facilitatem ibi nactus ſum, ubi omnia mihi difficilia, & ardua videbantur. Hi ſancti ſunt, qui teſtimonium perhibent gratiæ, & ſancti, qui inſignes fuerant peccatores. Gratia deinceps nequaquam mutavit naturam. Nonne hæc ipſa hodierna adhuc die a mundo revellit tot juvenes, eoſque jubet ſequi Salvatorem, atque jugo illius onuſtos, crucemque geſtantes ſeſe illius cultui devovere, vel illos in mundo vivere permittit, ut omnes ejuſdem perferant perſecutiones? Tantum gaudii, æqualitatis, conſtantiæ in earum rerum privatione, quæ in mundo ſuaviſſima ſunt, nonne palam & gratiæ Salvatoris vim probat, & noſtram damnat improbitatem? Sed tantæ dulcedinis faſtidium nonne in nobis miram oſtendit intemperiem? *P. Dozenne libro de divinitate J. C.*

Bone Deus! ſiccine tibi ſervitur; vel ſiccine ſervitur mundo? Homo ſceleris tantum amore ducitur? Et arbitratur, ſe de gradu detrudi, ſi tibi famuletur? Cor illius adeo magnum, atque inter cupiditates magnanimum, abjectum eſt in pietate. Si mundo ſervit, nihil ipſi videtur arduum; ac ea etiam conatur, quæ impoſſibilia videntur; ſeſe devovet, ardet, ad pedes idolorum ſuorum conficitur; coram te vero, Domine, deficit; illum ſua virtus deſtituit, totus illius ignis extinguitur, ac videtur ad oſtendendam omnem illius imbecillitatem ſatis eſſe, ut te amare, tibique ſervire teneatur. *Abbas Mongin, qui Academiæ Gallicæ pretium retulit.*

Quæ in mundi ſervitute ferenda ſunt, graviora ſunt illis, quæ in Dei ſervitute ſunt ſuſtinenda.

Quid non patiuntur, qui in viis peccatorum ambulant? Quo labore torquetur aulicus ad promerendam gratiam, quæ illi ſæpe negatur? Quot illis contemptus perferendi ſunt? Quæ indigna illi ſuſtinenda? Quantum illi obſequendum? Qua uti debet aſſiduitate ſæpe etiam illis moleſta, in quorum gratiam adhibetur? Sed viam adeo difficilem ingredienti quænam eſt remuneratio? labores fere ſemper inutiles ſunt, & ſi quando aliquam pariunt gratiam, tempus, quo eadem ille perfruitur, ita breve eſt, ut eum S. Auguſtino gratia ſterilis poſſit nuncupari. Quænam ſunt negotioſi hominis curæ, familiam ſuam opibus augere quærentis? Quo labore conficitur, antequam votorum ſummam conſequatur? Et cum poſt infinitos labores tandem opes aliquas congeſſit, adverſa fortuna, quam ſæpe permittit Deus in pœnam injuſtitiæ, qua bona illa parta fuere, oſtendit illi, quam parum fidendum ſit fortunæ, quæ peritura dumtaxat bona concedere poteſt. Homo ſtudiis addictus beatior ne eſt, cum gloriæ cupiditate actus inter eruditos niteſcere quærit? Noctes dieſque inſomnes chartis invigilat; at quænam eſt tot laborum, atque vigiliarum merces? Exilis voluptas doctorum aliquot virorum laudem ſibi comparandi, quæ etiam per invidiam ſæpe illi negatur. Quæ pericula militi ſubeunda non ſunt? &c. Inferamus ergo vias omnes, quas nobis aperit ſæculum, vias eſſe difficiles; & licet illic inveniremus bonum, quod quærimus, omnes iſti fallaces fulgores ſpecioſæ felicitatis non prohiberent, quominus irriti eſſent labores noſtri, quia Deus eorum principium non eſt. Verum ſi vias ſæculi reliquerimus Jeſu Chriſti vias ſecuturi, eique ſervituri, has non ſolum faciliores, verum etiam tutiores inveniemus, & felici experientia docebimur, multo majori opus eſſe labore, ut damnemur, quam ut ſalvemur. Ita eſt; hoc de veritatis cathedra audeo affirmare. Avarus multo difficilius opes congerit, quam ab illis animo alieno vivat; ſuperbus multo majori cum labore aucupatur honores, quam exerceat humilitatem, atque ſuo gradu contentus ſit; & ut verbo me expediam, toto cœlo difficilius eſt ſervire mundo, quam Deo. *P. de la Rue in ſermonibus, qui illi referuntur accepti.*

Dulcedo, quæ in Dei ſervitute guſtatur.

Veſtra vos fallit ſententia, cum arbitramini omnes rigores a virtute, ac Dei ſervitute proficiſci; a vobiſmet ipſis proveniunt; non inſimulandus eſt amaritudinis nomine calix Jeſu Chriſti, S. Auguſtinus inquit, cum guſtus veſter depravatus ſit. Ægro peccatori omnia amara, atque moleſta videntur; redde cordi tuo guſtum, quod culpa tua abſtulit, & guſtabis, quam ſuavis eſt Dominus; mundum odio perſequere, & ſenties quam primum, quam dulcis, & jucundus eſt Deus. Vide, utrum animæ juſtæ in via ſalutis, ac Dei ſervitute illud ipſum inveniant faſtidium, quod tu; interroga illas, utrum earum, an tua conditio ſit dignior invidia, ac reſpondebunt ſe nequaquam permutaturas eſſe dolores ſuos cum omnibus mundi gaudiis, paupertatem cum opibus, humiliationes cum inani ſæculi gloria: reſpondebunt beatiores dies eos eſſe, quos cum Domino traducunt, ſe in virtute, ac receſſu ſexcentis perfundi deliciis, dum hoc tibi non ferendum jugum videtur; ſe in ſervitute Dei ſexcentis conſolationibus perfrui, dum ibi nihil niſi mœrorem, triſtitiamque naniſceris. *Pater Maſſillon.*

Terrenæ voluptates nihil habent amabile præter primas impreſſiones; ſi ulterius procedas, fel tantum, & amaritudinem guſtas; ſed virtus hujuſmodi non eſt. Hæc eſt manna abſcondita, cujus ut ſancta, amabiliſque dulcedo guſtetur, altius conſideranda eſt. Ita prout longius procedis in hac via, quæ in ſpeciem moleſta videtur, eo uberiores conſolationes, & delicias naneiſceris; ſed cum via a mundo ad receſſum, a ſcelere ad virtutem migraveris, neque fidelis in Dei ſervitute diutius permanſiſti, non guſtas amplius inhærentes illi conſolationes, quibus juſtus perfunditur. *Idem.*

Servis Dei non deeſt unde reparent dolores quos in ſervitute ejus perferunt.

Juſtitia Domini recta lætificantes corda, inquit egregius Propheta. Ne putetis pœnitentiæ lacrymas ſemper eſſe amaras; juſtus, qui patitur, ac ſibi vim infert, ſexcentas ſemper ſecretas invenit in Dei ſervitute compenſationes. Luctus ejus vertitur in gaudium, triſtitia in voluptatem. In juſto extrinſecus nihil niſi ſpinas vides, ſed non vides Dei gratiam, quæ intus illum dulcedine cumulat. Non vides niſi amaritudinem, ac vim, quam ſibi infert in mundi, & voluptatum fuga; ſed non vides ſecretas conſolationes, quæ juſto non ferendum exhibent mundi commercium, ex quo eas guſtavit voluptates, quæ in Dei ſervitute inveniuntur. *Idem.*

Dei ſervitus duplicem habet faciem, eamque longe diverſam; alteram quidem horridam, triſtem, hirtamque, alteram vero ſuavem, amabilem, ridentem; altera ex parte graves offert ſarcinas geſtandas, altera vero ſanctam lætitiam, pacem duraturam, opes affluentes, ſecretaſque delicias, quas humanum cor numquam guſtavit. Aſſerere igitur Dei ſervitutem ſuas non habere delicias, ſuaque ſolatia; arbitrari in juſtitiæ praxi nullam inveniri tranquillitatem, requiem, malaciam; ac tandem credere calicem filii Dei ita amarum eſſe, ut nullam contineat dulcedinem, hoc non eſt agnoſcere pretium abſconditæ mannæ iſtius, qua Dominus eos paſcit, qui ſibi deſerviunt. *Idem*.

Pauca, quæ in mundi ſervitute perferuntur majores ſunt, quam in ſervitute Dei, & labores minus nobiles.

Numquid peccator ſemper in voluptatibus, & gaudiis innatat? Nonne & ipſe ſuas habet ſollicitudines, curas, mœrores? Nonne ſæpe videtur pallidus, triſtis, inquietus, ad principum excubare valvas, & ſordidum lucrum conſectari? Malum pro malo; ſollicitudinem pro ſollicitudine; nonne præſtat illam aſſumere, quæ ſanctificata eſt, ſuamque remunerationem habebit, quam quæ laborem parit ſine conſolatione, & ſine fructu? Mundi occupationes numquid nobiliores ſunt, atque præſtantiores iis, quibus Dei ſervi occupantur? Conſectamur fugientem dignitatem, quin recipiamus Deum nos perquirentem. Quid ut plurimum in mundo fit? In dubium revocantur contractus, de agrorum jure diſceptatur, lis intentatur, atque producitur, quæ familiis requiem aufert, & illas evertit. Dignitates appetuntur, quæ ubi obtentæ fuerint, rurſus ambiuntur aliæ; vita ipſa ſacrificatur, hoc eſt, quidquid pretioſiſſimum eſt pro aliena contentione, vel pro contumelia, quæ falſo putatur illata: mulier meliorem diei partem inſumit inter calamiſtros, & ſpecula, alteram vero in inanibus viſitationibus perdit. Hæc ſunt mundanorum negotia. Quamvis omnia eſſent alioquin æqualia, quis dicere auderet, ea æque nobilia, & eſtima eſſe, ac ea, quibus vacat anima Deo ſerviens, muneribus ſuis perfungens, & chriſtianas virtutes exercens? *Auctor Anonymus*.

Hæc eſt imago voluptatum mundi: omnia, ut ad illas pervenias, moleſta ſunt, amara, difficilia; ubi vero poſſidentur, ſtatim creant nauſeam, atque faſtidium. Denique omnia multis laboribus ſtant, & nemo conqueritur; cupiditas ex cupiditate oritur, ſi huic ſatisfacis deſiderio, alteri ſtatim ſatisfacere cupis; voluptas in voluptatem trahit, atque experientia tua te docet, ſtatim ac id aſſecutus es, quod optabas, alia recenter optare. Licet difficultates, quæ in virtute occurrunt, reales eſſent, ac veræ, numquid ideo te a Dei ſervitute diſpenſare deberes? Si in hac nihil eſſet perferendum, quo jure eam expetere poſſemus remunerationem, quam ille ſequentibus ſe pollicetur?.... Licet enim multis tibi laboribus ſtaret ſervire Deo, numquid faceres aliquid ultra id, quod illi debes? Nihilne cœlum meretur? Mundus ſolus meretur, ut omnia propter ipſum fiant? Nullis tibi laboribus ſtetit temet mundi placitis conformare? Eheu! ſcis omnia bona tua, voluptates, honores ſtetiſſe tibi pluribus malis, doloribus, confuſione, quam quæ in Dei ſervitute fuiſſes perpeſſus. Nunc cum fatigatus ſis in viis ejus, cumque fallaces ejus illecebras faſtidias, necnon per te ipſum illius amaritudinem cognoveris, videtſ ne poteſt difficile tibi illum pro Deo relinquere? *P. Maſſillon*.

Quam ſuavis ſit Dei ſervitus.

Conſideremus, quam ſuavis ſit Domini ſervitus. Hanc ferre, eſt velle bonum, evitare malum, fratres diligere, neminem odiſſe, æterna acquirere bona, præſentibus, ac temporalibus non capi. Jugum hoc nequaquam grave eſt cervicibus ſubeuntium illud, ſed ſolatium eſt. E contra vero videmus, quam moleſtum ſit, ac durum mundi jugum. Ferre hoc, eſt peritura conſectari bona, adhærere iis, quæ nobis blandiuntur, certam ſibi facere velle poſſeſſionem bonorum, quæ nullam habent ſtabilitatem, cupere ſemper fluxa, ac peritura bona, & cum illis perire nolle. Videmus quanta ſuavitate charitas nos ad veram adducat felicitatem, dum iniqua cupiditas per arduas, difficileſque vias ad malum inevitabile nos trahit. Videmus denique quot periculis amatores ſæculi viam ſibi ſternant ad periculum longe terribilius. Mundi jugum eſt intolerabile; jugum Jeſu Chriſti ſuave eſt, & leve. Jugum Jeſu Chriſti nos reficit; mundi jugum nos opprimit. *Ex homilia Clementis XI.*

Mundus infidelis eſt in remunerando ſervientes; ſed fidelis eſt Deus.

Mundi ſervus innixus teſtimonio, quod ille factorum ſuorum perhibet ſibi, gemens, & lacrymans dicere identidem poteſt; Scio, me, quod ad mundum attinet, munere meo perfunctum eſſe; at non ideo ſcio, utrum mundus hoc mihi merito accenſebit: neſcio, utrum ſervitutem meam remunerabitur; immo utrum ſervitus mea illi accepta fuerit, neſcio. Quod attinet ad mundi remunerationem, ſine præſumptionis ſuſpicione dicere poteſt; de me ipſo certus ſum, non autem de illis, qui ſunt gratiarum domini, atque diſtributores; immo utrum inter eos æqui dentur ulli, neſcio. Nimis ſcio, ſimulque neſcio, quinam ſit hic mundus, cui miſere adhæſi, & in quo pertinaciter confidi: ſed propterea poſtquam diu eidem ſervivi, non ſum adhuc certus; funeſta quippe me docuit experientia, eum mundus talis ſit, qualis eſt, me in eo confidere nec potuiſſe, nec debuiſſe. Et profecto ſi huic uni inſiſtamus principio, quot in mundo merita evaneſcunt? quot ignorantur, quot oblivioni traduntur, quot tempora obliterantur, quot malis officiis delentur, quot numero, & multitudine ſuffocantur? Nullum oratio finem inveniret, ſi hanc inductionem perſequi vellem. Sed cum Deo nihil tale nobis eſt metuendum; cujuſcumque naturæ ſint ea, quæ propter ipſum facimus, ille cognoſcit, diſtinguit, diſcernit, appendit in ſtatera ſanctuarii, memoriam ſervat, ac certi eſſe debemus, fore ut aliquando cumulatiſſimam remunerationem percipiamus. *Auctor recentior*.

Pro mundo labores noſtri ut plurimum ſunt inutiles, cum integri pro Deo utiles ſint.

Quid quotidie non facimus in mundo, ut ibi eas obtineamus gratias, quas jure veluti ſuo mundus charo vendit pretio? gratias ardenter cupitas, & impatienter expectatas, quæ ubi tandem poſſidentur, cognoſcuntur non mereri labores, quibus redemptæ fuerunt. Qui labores non perferuntur, ut in mundo ad eos provehamur gradus, ubi nobiſmet ingentia adeſſe fingimus bona, ſed quæ tunc faſtidire incipimus, cum ad illorum acquiſitionem pervenimus? Quæ non ſubeuntur pericula? Et quin vitæ ipſius ratio habeatur, quid non adducitur in diſcrimen, ad eam in mundo comparandam gloriam, quæ merum eſt phantaſma, & qua diu non fruimur, quin illius vanitatem, & nihilum intelligamus? Quibus angimur curis, & ſollicitudinibus, ut apud mundi principes favoris gradum aſſequamur, qui ſæpe ad nihilum adducit, & pro quo ſæpe requies, & libertas ſacrificatur? Quot mundi ſectatoribus in Chriſtianiſmo jure dici poſſet, quod per Prophetam Iſraelitis dicebat Deus ob oculos eorum ponens funeſtos exitus infidelitatis, qua eidem ſervierant: *Seminaſtis multum, & intuliſtis parum*: Aggæi 1. hoc eſt, voſmet extruciaſtis, quam magnos conatus exeruiſtis, voſmet ad abjectiſſima quæque demiſiſtis, & hæc omnia in inanem, miſeramque fortunam deſiere, quæ expectationi veſtræ non reſpondit, & quæ longe minor fuit intentione veſtra, quoniam pro mundo laborantes, ac eidem inſerviendo devoti ſeminaſtis in ingrato ſolo, ex quo nihil vobis expectandum fuit, & quod nonniſi modicum fructum vobis relaturum eſt: *Seminaſtis multum, & intuliſtis parum*. At in Dei ſervitute longe aliter accidit, &c. *Idem*.

Deus cum ſervis ſuis longe aliter agit, ac mundus cum ſuis.

Quam diverſa eſt, Domine, agendi ratio tua ab ea, quam ſequitur mundus. Mundus malum ſub boni ſpecie celat; tu autem bonum abſcondis ſub ſpecie mali. Mundus opes dumtaxat loquitur, honores, voluptates; ſed in illius opibus vera adeſt paupertas, in voluptatibus vera amaritudo, in honoribus vera demiſſio. Tu vero e contra paupertatem, amaritudinem, atque triſtitiam promittis, ſimulque ſub hac paupertate æternas opes, ſub hac amaritudine cœli voluptates, verumque honorem, qualis eſt ſanctorum, abſcondis ſub hominis humilitate non alium habentis

titulum,

titulum, quam ſervi mundi minus. *Auctor Anonymus.*

Jugum, & ſervitus Dei, eſt ſuavior mundi ſervitute.

Vos ipſi noſtis, Auditores, & melius, quam ego, poteſtis aſſerere, utrum in mundo ſine magnis conatibus aliquid obtineatur. Vos ipſi noſtis, quos ſæpe fallax ſpes jampridem fortaſſe ſervire juſſit domino imperioſo, moroſo, inconſtanti, a quo jam tot paſſi eſtis repulſas, & cujus adhuc libidinem toleratis. Vos ipſi noſtis, quos ambitio, & fortuna tot objicit pelagi tempeſtatibus, tot militiæ periculis, tot reipublicæ curis, vel tot fori contentionibus. Ulluſne in terris ſtatus eſt, ulla domus, ulla familia, ulluſne, fere dicam, vir, qui ſine gravi, aſſiduoque labore votorum ſummam conſequatur? Quot ſunt ineunda conſilia? Quot caſus, & jacturæ reparandæ? Quot lites, atque contentiones inſurgunt? Quot inimici, & competitores ſuperandi? Quot curæ neceſſario ſunt habendæ? qua perſeverantia, qua patientia opus eſt? Hoc generale effatum eſt, nihil acquiri poſſe, nec alicujus rei acquiſitionem ſervari ſine ſummo labore, & difficultate.... In virtutis praxi, & ſervitute Dei aliquidne eſt adeo moleſtum, difficile, laborioſum? Fateor equidem, magna adverſus ſenſus prælia eſſe ineunda; bellum eſſe non ita facile abſolvendum illud, quod caro adverſus ſpiritum gerit; religionem, atque pietatem illa exigere officia, quæ ſine difficultate, ac labore adimpleri non poſſunt; nonnumquam iis rebus, quas horret animus, noſmet ſubjicere opus eſſe, nobiſque interdicere illa, quæ ſtudiis noſtris ſunt magis conformia. Verum nullone in diſcrimine habetur unctio gratiæ, qua jugum fit ſuave, & onus leve, & propter quam in iis etiam laboribus, qui minus videntur ferendi, delicias, & voluptatem nanciſcimur? Nonne hæc ea ſunt, quæ quotidie ab illis dici audimus, qui pietati maxime contrarii videbantur, & qui illius horridam ſibi proponebant imaginem? Ex quo tetigit illos Deus, atque ſecuti ſunt vocem Dei ipſos ad ſibi ſerviendum evocantis, ſtatim ſervitutis hujus dulcedinem guſtarunt, atque obſtupuerunt intuiti inanes imaginationes, atque truculentas chimeras, quas ipſi ſibi efformaverant: *Quam ſuave mihi ſubito factum eſt carere ſuavitatibus! Et quas amittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat*, ait Auguſtinus. Numquam crediſſem; ſed quanta repente voluptate perfuſus fui omnes mihi voluptates interdicens! Et videmus, prout Deus ſeſe in hominum cor inſinuat, mundum, & nugas omnes, quibus detinebantur, omnem apud illos ſuavitatem amittere. *Pater Girouſt ſermone de ſuavitate ſervitutis Dei.*

Quo magis in Dei ſervitute progredimur eo magis illius ſuavitatem guſtamus.

Quo magis in Dei ſervitute, atque ſanctitate progredimur, eo magis illius ſuavitatem guſtamus, eo magis noſtrummet ipſorum compotes evadimus, ac nos in tranquillitate confirmamus. Modo hæ ſunt emanationes gratiæ, quæ ſupervenit vel tamquam placidum ros, quod ſuaviter penetrat, vel tamquam imber copioſus, qui magnis ſeſe fluctibus effundit, & inundat. Tribuit Deus ſpiritui quædam lumina, quæ omnes diſſipant nubes, & afferunt ſerenitatem. In cordibus eorum ciet quoſdam motus, qui illos alliciunt, & rapiunt. Neque id perpetuo, ſingulisque momentis; ſed non ſecus ac ſerena dies efficit ut plurium, quæ nubilæ prætererunt, ne meminerimus quidem, ita unicum horum interiorum oblectationum momentum plures hebdomadas, integroſque menſes ſuſtinet animam.... Nequicquam hæc omnia a mundo inter chimeras rejiciuntur, hæc vera ſunt oblectamenta... O quam ſuavis eſt, Domine, ſpiritus tuus! Quam bonus es Deus Iſrael, tu me dulcedine replevisti, & ego ſancta cum hilaritate viam mandatorum tuorum cucurri. Ita Rex propheta loquebatur. *Idem.*

Pauci eorum, qui mundo ſerviunt, contenti ſunt.

Verum quidem eſt in mundo videri mortales florenti fortuna gaudentes, & ultra meritorum ſuorum menſuram bonis cumulatos; verum ideone contenti videntur? Eſto quidem, opibus, & honoribus diffluant, ac mundus ſemet exhauſiſſe videatur, ut eos ad felicitatem numeris omnibus abſolutam attolleret. Interim autem contentum eſt cor eorum? Aliquidne ultra deſiderant? Beatos ſe putant? Et in ipſa proſperitate, ac felicitatis ſpecie re ipſa ſuam requiem inveniunt? An e contra, ut S. Chryſoſtomus inquit, infrequentius, ac difficilius in hujuſmodi ſtatu illa invenitur? Nonne in magnis fortunis magnæ adſunt ſollicitudines, & moleſtiæ? Quis autem enumerando aſſequi valeat eorum multitudinem, qui illas adepti ſunt, ut eſſent calamitoſiores, atque ut apertius ſuam ſentirent infelicitatem? Attamen nihil reliquum fecerat mundus, ut eorum expleret ambitionem, eoſque favoribus ſuis cumularet; verum ſimul his favoribus aliqua ſemper amaritudinis ſemina immiſcuerat, quæ inde ſeparari non poterant, & quæ quamprimum doloris fructus erant paritura. Mundus illos potentes, & opulentos efficiens, illis contulerat quæcumque potuerat; ſed illis non poterat tribuere hanc ſaturitatem, hanc pacem cordis, ſine qua neque opulentia, neque potentia efficere poterant, ne ſtatus eorum eſſet gravis, atque moleſtus. Quantumvis beati videbantur, quot res deerant illis, ut eſſent beati? At enim illis ſibimet duntaxat ſuccenſendum fuiſſe inquies, quia ideo erant miſeri, quod erant inſatiabiles. Reſpondeo enim, cur adhuc erant inſatiabiles, niſi quod, S. Chryſoſtomus inquit, comperta, conſtans, æternaque veritas eſt, cor humanum non poſſe umquam mundi favoribus ſaturari? *Idem.*

Præcox gaudium animæ, quæ ſe totam Deo tradidit.

Quoties, Domine, accidit mihi, ut affluenter guſtarem cœleſtes conſolationes, quarum ipſe fons es, & quæ in anteceſſum nobis in terra præbent paradiſum. Quoties tui repletus reliqua contempſi, ac mundum nullo in pretio habendum cenſui? Prohibebas a corde meo inanes voluptates, quarum deſiderio ne cor ipſum teneretur, tu in earum locum ſubibas, de ſe ipſo ait S. Auguſtinus l. 11. Conf. c. 2. *Et intrabas pro eis.* Et jam, Domine, harum voluptatum privatio mihi jucundior erat, quam vel fuerat, vel eſſe potuerat earum poſſeſſio. Quod ſi in hoc exilii loco, ubi te nonniſi per obſcurum fidei velum intueri poſſum, jam reples cor meum, quid tandem erit in beata patria, ubi te facie ad faciem intuebor? *Quid erit in patria, ſi tanta eſt copia delectationis in via.* Si propter emiſſam a me profeſſionem cum mundum reliqui, ut tibi inſerviendo me devoverem, jam in paupertate tua adeo locuplex ſum, quid erit, & quaſnam ſperare poſſum divitias in domo tua? *Qualem me facturus es de divitiis tuis, quem divitem jam facis de paupertate tua?* Idem.

Falſæ ideæ, quas nobiſmet de ſervitute Dei effingimus.

Nihil eſt, in quo nobiſmet fingamus magis falſas ideas, quam in pietate, ac ſervitute Dei. Credimus omnia relinquenda eſſe, ex quo conſilium inimus ſerviendi Deo; putamus in intimos ſolitudinis receſſus confugiendum eſſe, atque ibi ducendum vitæ genus prorſus latentis, & ignotæ. Non deſunt animæ, quas Deus ad hunc perfectionis evocat gradum; & hæ ſunt peculiares vocationes, quas, ubi immittit, novit ille ſuavitatibus ſuis mulcere, & condire. Verum non ſemper hoc illud eſt, quod a vobis petimus, cum apud vos de ſervitute Dei verba facimus. Prohibetne evangelium, quominus bonis veſtris ſervandis invigiletis, & laboribus etiam exerceamini, ut per fas moderata cura illa augeatis? Probibet ne evangelium, quominus familiæ veſtræ conſulatis, filios veſtros in aliquo gradu collocetis, ex agris fructum percipiatis, dignitatemque veſtram cum honore, & ſecundum juſtitiæ regulas tueamini? Probibet ne evangelium, quominus ultro citroque mutuis urbanæ vitæ certetis officiis, parentibus feratis opem, amicorum conſuetudine perfruamini, colloquamini, converſemini, dummodo illud temporis ſpatium impendatis, quod poteſt impendi? Numquid evangelium vitio vobis vertit honeſtam animi recreationem? Deus nil horum jubet; at ſolum auferri jubet exceſſum. *Idem ſermone hujus argumenti.*

Vera voluptas in uno Deo invenitur.

Bona, honores, voluptates, omnia nos alliciunt; Deus unus pro nobis nullas habet illecebras. Attamen ullane vera præterquam in Deo inveniri voluptas poteſt? Tu nos pro te feciſti, S. Auguſtinus ajebat; & turbatum, inquietumque ſemper erit cor noſtrum, donec requieſcat in te. Non ne hoc millies experti ſumus in iis, quæ perdite concupivimus? Numquid contenti fuimus, ubi illa fuimus aſſecuti? Nonne ſæpe ſatis

eſt illa guſtaſſe, ut eorumdem tædio afficeremur, eaque contemneremus? Nequicquam noſmet excæcamus, ut minuri cum metu decreremus; hoc ipſum tædium, interior hæc inquietudo ſecreta vus eſt, qua admonemur nos nequaquam pro creaturis factos fuiſſe; in illis nihil eſſe niſi vanitatem, & afflictionem ſpiritus, & nos propter Deum tantummodo factos fuiſſe. *P. Croiſet in receſſibus.*

Modos ſe ſe devovendi ſervituti Dei.

Jam actum eſt, Domine, cor meum non partior; me pro te uno feciſti, ac impoſterum totus ero tuus: *Dixi nunc cœpi; hæc mutatio dextræ excelſi.* Pſal.76. Miſericordiæ tuæ acceptam referre debeo mutationem hanc; ſero, fateor equidem, tibi inſervire incipio; verum eorum non reſpuis ſervitutem, qui undecima tandem hora venerunt. Spero non ſine gratiæ tuæ ope futurum, ut fervor, ac fidelitas mea partem aliquam ſeparet præteritarum infidelitatum mearum, & quocumque in loco, vel tempore moriar, hoc mihi ſaltem ſolatii futurum ſit, quod aliquando tibi ſervire cœperim. *Idem.*

Facilitas quo Deo ſervitur.

Bonitas actionis pro Dei ſervitute ſuſceptæ, ſi in ſe met ſumatur, eam facilem reddit. Hujus veritatis probatio in noſtris cordibus eſt. Quos ſtimulos, quos tumultus cor noſtrum non ſentit, cum actionis alicujus injuſtitia perſpecta menti noſtræ effulget, & mox cor noſtrum turbat? Gratia, ratio, omnia pugnant contra peccatores. Ratio quidem criminis turpitudinem oſtendit, facti nequitiam ob oculos ſtatuit, & mala, quæ crimen conſequuntur, repræſentat. gratia vero, judicia, & ultiones Dei. Quænam eſt illi turbarum, & agitationum cauſa? Sed e contra ubi actio bona eſt, & cum virtute conjuncta, cor, neſcio qua voluptate, fertur in illam. Nulli ſunt interni tumultus, nulli timores, ſtimuli nulli. Vos ipſi judicium ferte, Auditores, ex illis pietatis intervallis, quæ ſubinde experimini. Nonne verum eſt, tunc temporis nullo vobis ſtare pretio virtutem? Actionum veſtrarum rectitudo vobis fuit cauſa conſolationis, quæ in vobis voluptatis locum habebat. *P. Catrou, in MS. ſermone.*

Ut ſimus veri ſervi Dei mundum odiſſe debemus.

Duo ſunt domini in terris, qui ſimul decertare videntur, utri homo ſit ſervitutus; Deus ſcilicet, & mundi princeps. Alterutrius ſervitus neceſſario ſubeunda eſt; etenim omnino fieri nequit, ut vel neutri, vel utrique ſimul ſerviatur. Interim vero quomodo ſe erga duos huſce dominos gerunt Chriſtiani? Audiamus Dei filium Matth. 6. *Unum odio habebit*; videlicet dæmonem, quem Deus ipſe mundi principem vocat; quamobrem ex Salvatoris teſtimonio videmus, Deum pro Domino accipiendum eſſe, & amandum, eique ſerviendum; & ut illum a nobis ſincere amari oſtendamus, nobis illius ſervituti eſſe adhærendum. Ita videre ne vis, utrum vere Chriſtianus ſis, & ſervus Dei? Scrutare cordis tui latebras, & vide, utrum diligas illum; quem ſi diligis, proculdubio odio habebis mundum, qui illius eſt inimicus; qui enim aliquem amat, amat amantes illum, & odit omnes illum odio perſequentes. Ecquid plurimos fallat; putant enim ſe vere ſervire Deo, cum pleni non ſunt amore mundi, vel cum ſeſe tantum ab aliquo expediunt commercio, quod cum illo habebatur, & palam erat nefarium. Hic error eſt, ſi fides evangelio, Non ſolum mundus amandus non eſt, ſed fugiendus, ſed ſpernendus, ſed odio habendus: *Unum odio habebit, & alterum diliget.* Hoc ipſum innuit regius Propheta: Si diligitis Dominum, odite malum, odite auctorem mali, principem mundi, qui illius eſt inimicus. *Liber qui inſcribitur: Chriſtiana inſtructio pro 14. poſt Pentec. Dom.*

Dea ſervies gloriosum eſt.

Præcipua, & præſtantiſſima veſtrarum qualitatum hæc eſt eſſe, ut olim David, ſervos Dei; qualitas inſignis, quæ jugiter vobis ob oculos verſari debet, ut ſciatis utrum iis reſpondeatis officiis, quibus propter illam perfungi debetis. Qualitas, quam ſolam, uti Jonas, debetis ferre pro muneris veſtri argumento, pro anima actionum veſtrarum, pro veſtrarum operationum, & vitæ norma. Cum propheta hic navim reperiſſet Tharſum verſus ſolventem, in eam cum aliis pluribus conſcendit. Navarchus, qui illum ignorabat, ex eo quæſivit; quid agis? cujas es? quo vadis? *Servus Dei ego ſum*, reſpondit Jonas, *& Deum cœli ego colo.* Admirabile reſponſum, & magno propheta dignum; etenim hoc idem eſt, ac ſi diceret; tota profeſſio mea, totum munus meum, omnes qualitates meæ in hoc ſitæ ſunt. Ubicumque ſim, Deum invenio, & illi ſervio. Quocumque pergam, ibi Deus meus eſt; & in id unum incumbo, ut ſerviam illi. Quodcumque facio, propter Deum, & ut illi placeam, facio. *Ex moralibus ſermonibus tomo 8.*

Quid ſit ſervum eſſe Dei, & quomodo hoc ſervi munus ſit adimplendum.

Quid veſtra ſententia, eſt Dei ſervum eſſe, eique ita ſervire, ut ille ſibi ſerviri jubet. Eſt illius ſervitutem alteri cuicumque præferre; nulli ſervire domino, nulli adhærere objecto niſi propter illum, poſt illum, atque juxta illius mandata, & imperia. Non vetat, ne creaturis ſerviamus, ne noſtris perfungamur officiis, ne munera noſtra obeamus; ſed e contra fideles in illis nos eſſe jubet; ſed vult, S. Auguſtinus inquit, illis inferiorem ſuæ a nobis ſervitutem præſtari, ita ut ipſi ante omnia ſine ulla comparatione ſerviamus. Eſt omnino, & abſolute aliam quamlibet abdicare ſervitutem, quæ cum ſervitute ipſius ſimul eſſe non poſſit; eſt ſeſe objicere perferendis ſæviſſimis hominum perſecutionibus, potiuſquam pravis illorum voluntatibus morem geramus: eſt in imperiis, quæ & a creaturis, & a Deo fiunt, diſtinguere diverſam horum dominorum poteſtatem, ne eum lædamus, qui majorem, potiorique jure in nos habet auctoritatem. Heris propter lucrum, amicis propter amorem, iis, qui de nobis meriti ſunt optime, propter animi grati ſenſum, regibus propter quoddam juſtitiæ, & conſcientiæ principium, ut loquitur S. Paulus, famulamur. Deus autem Dominorum omnium eſt generoſiſſimus, amicorum fideliſſimus, benefactorum liberaliſſimus, regum maximus; ideoque ſi tanta cura, & zelo creaturis ſervimus, aliquas tantum bonas habentibus qualitates, propter quas illas amamus, qua alacritate, & voluptate ſerviendum eſt Creatori, qui omnes illas complectitur? *Ibidem.*

Querelæ reproborum ob laborem, quos ſine fructu in Dei ſervitute perpeſſi ſunt.

Audite triſtia verba, quæ Sapiens reprobos proferentes induxit, & quæ illi in omnem æternitatem non ſine luctuoſiſſimo ejulatu pronunciabunt: *Ambulavimus vias difficiles, laſſati ſumus in via iniquitatis.* Sap. 5. O nos miſeros! fatigati ſumus decurrentes viam iniquitatis, dum a Dei ſervitute profugi mundo ſerviremus. Plurimos labores pertulimus, ſexcentaque vera paſſi ſumus mala, ut inania quædam conſectaremur. Nequicquam cupiditatibus noſtris ſatisfacere conati ſumus; omnes conatus in irritum abierunt; ex labore in alium longe graviorem lapſi ſumus, & poſtquam ſexcentis cruciatibus noſmet exercuimus injuſta conſilia noſtra expleturi, nihil nobis supereſt præter ſupplicia numquam deſitura. *De la Volpilliero, tomo 2. ſermonum.*

Duobus dominis ſimul, Deo, & mundo ſervire non poſſumus.

Inter periculoſiſſimas, & nihilominus vulgatiſſimas ſæculi illuſiones non poſtrema ea eſt, in qua pleriique fideles verſantur, qui adhuc extrinſecus aliquos pietatis ſenſus ſervantes credunt, niſi in omnimodam labantur relaxationem, ſe poſſe cum Deo ſuo paciſci, illi ſimplicem ſuperioritatis, atque æſtimationis in animo ſuo præ mundo tribuentes, atque interim duobus ſimul dominis ſervientes. Fatali hoc errore præventi ſibi morum diſciplinam ſuis aptatam cupiditatibus concinnant; nolunt ipſi quidem omnino Dei ſervitutem relinquere, at ſimul nolunt a mundi ſervitute prorſus recedere, Confluunt in Templum, frequentant Sacramenta, preces aliquot, ac eleemoſynas effundunt; ſed ſemper ſecretum aliquod ſervant rerum creatarum amorem; ſine religione ſeſe mancipant omnibus objectis, erga quæ inordinatis affectionibus ſuis rapiuntur; mundum quidem contemnunt ex ea parte, quæ eorum non palpat cupiditatem; putant vero ad contemptum hunc ſeparandum poſſe illum aliis in rebus diligere; pœnitentes, ſed quin ſibi vim faciant, humiles, ſed quin ſe demittant, devoti, ſed quin amorem proprium abdicent, temperantes ex officio, zelotes ex vanitate; ardentes cum ſerviendum eſt Deo, ardentiores cum ſerviendū eſt mundo quadā vitiorum, atque virtutum viciſſitudine, perpetuoque

æſtu

æſtu bonarum, malarumque operationum. *Ex Auctore ſermonum moralium tom.8.*

Nulle res non diſpenſare poteſt a Dei ſervitute, & inanis eſt excuſatio quidpiam caufari.

Ex iis omnibus, qui, ut a Dei ſervitute ſe eximant magna objiciunt negotia, aſſiduaſque occupationes ſuas, quæro, utrum hæc omnia negotia prohibeant, ne infinitis vacent rebus, quæ in vita nullius ſunt neceſſitatis? Viſitationes, converſationes inutiles, libri profani, eorum, quæ recens accidunt, narrationes, ludi, omnes, verbo, voluptates nonne aliquando ſuum in magno hoc negotiorum numero locum inveniunt? Vacat, ut iis invigilent, quæ cupiditatem illorum palpare poſſunt, ut autem iis animum adjiciant, quæ charitatem poſſunt ædificare, non vacat; Vacat, ut mundo ſerviant, ut ſerviant Deo, minime vacat. Ubi ratio eſt, ubi bonus ſenſus, ubi prudentia?.... Nullam hujus rei video rationem, niſi quod nobis perſuaſum non eſt, quam neceſſarium ſit, & quanti referat ſervire Deo. Credunt religionem non aliud eſſe, quam peculiarem profeſſionem uti cæteras, eamque ad eccleſiaſticos tantum pertinere, vel ad eos, quibus non aliud in vita munus eſt: ſaltem ſibi blandiuntur, Deum nihil præterea a nobis expetere, niſi ut peculiaribus muneribus noſtris ſaciamus ſatis, quilibet pro conditione, ſtatuque ſuo; & huic inniti fundamento plerique ex ſola profeſſione ſua religionem ſibi efformant, alii quidem ſeſe in aula bene gerendi, alii magiſtratum ſuum rite procurandi, alii commercium utiliter tranſigendi; qui inſignis eſt error. Religio quippe ex duplici officiorum genere coaleſcit, particularium, quæ varia ſunt, & generalium, quæ ſunt Chriſtianis omnibus communia. Hæc duo officiorum, & vocationis genera ſibi invicem ita cohærent, ut Dei voluntas omnino adimpleri non poſſit, niſi utraque adimpleantur. Si enim prætexentibus Dei ſervitutem non licet peculiaris vocationis noſtræ officia omnino negligere, multo minus licet mundi negotia prætexentibus negligere officia generalis noſtræ vocationis. Pro utriſque ſuum eſſe debet tempus, & omnibus in caſibus alterum alteri cedit. Videtis autem rationem, & juſtitiam expoſcere, ut peculiari vocationi potius denegemus modicum illud temporis ſpatium, quod ipſi debetur, quam illud auferamus Deo in temporalibus negotiis tranſmittendum. *De S. Martha, ſermone in 4. Quadrag. Domin.*

Minus moleſtum eſt ſervire Deo quam mundo.

Si peteres a nobis, Domine, pro tuo cultu, & ſalute noſtra id, quod a ſervis ſuis exigit mundus, hoc nobis impoſſibile videretur. Aulici vita, quæ ſuavior videtur, quam quæ belli ducitur, num re ipſa minus incommoda eſt? Libertatem tuam abdicare, quin te voto obſtrinxeris, affectionibus tuis vim inferre, quin illas umquam ſuperare poſſis, & quin eas mortificare velis; numquam dicere, quod ſentis, numquam facere, quod cupis; vituperare, quod habes in pretio; laudare, quod aſpernaris; ſeſe omnibus ſubmittere, ac velle omnibus præeſſe; pati injurias, quin conqueri audeas, & quin illas dimittere velis; præ dolore emori, & ſe contentum ſimulare; omnibus adulari, de omnibus diffidere, ſemper metuere, parum ſperare, multa conari, nihil obtinere: nonne hæc aulici vita eſt? Deus vero aliquid ne ita difficile petit? Quærit ne Deus officia, quæ nobis tantam vim afferant, adeo aſſiduos labores, adeo moleſtam ſervitutem, adeo cæcam obedientiam, qualem a ſectatoribus ſuis exigit mundus? Quidquid a nobis petit ad hoc redigitur, ut illum quidem ex toto corde, proximum vero noſtrum ut noſmet ipſos, diligamus. *Qui diligit, legem implevit.* Quid minus difficile? Ad Rom. 13. Ea quæ miles, ea quæ aulicus pro mundo patiuntur, tua damnatio eſt, qui pro Deo nihil vis facere, nihil pati. *P. Nepveu tom. 3. conſid. Chriſt.*

Pœnitentia in morte eo quod Deo non ſervivimus.

Quantus erit in morte dolor, eo quod non ſervierimus Deo? Aliquid ne erat, quod cum Deo a me eſſet conferendum? quæ mihi erat cauſa illum non amandi, quæ illum non amandi ex toto corde? Quid me ab illius ſervitute repellebat? Numquid duo mihi erant domini, ut deliberandum eſſet, utri ſervire deberem? & licet duo mihi fuiſſent, uter erat præferendus? Ille ſane miſer eſt, cui unus non ſufficit Deus. Cuinam vitam debeo; & quinam pro me mortuus eſt? a quo beatam expectare poſſum æternitatem; & quiſnam me æternis adjudicare poteſt ſuppliciis? O Deus, nil horum ignorabam, & alium mihi dominum feci... At cuinam inſerviens dies meos traduxi? Mundo videlicet, hoc eſt multitudini otioſorum, inertium, ſtupidorum, quorum plerique flagitioſi ſunt, & omnes fere meritis carent. Inconſtantes eorum ideæ apud me legum locum obtinuerunt. Quanam attentione uſus ſum, ne ullam earum violarem? Quam mihi vim intuli, ne cui diſplicerem? *P. Croiſet tom. 2. receſſuum.*

Mundi ſervitus non mulcet jugum J. C. ſed non ferendum facit.

Domini jugum moleſtum nobis videtur, cum ſolum eſt, & credimus illud mulcere nos poſſe, ſi & mundi jugum ſimul ſubierimus, quaſi pondus ponderi adjunctum onus valeat imminuere. Cæterum mundi jugum turpe eſt, & nonniſi periculo fertur. Nobis autem perſuademus, ſi curarum noſtrarum partem Deo impenderimus, facile ex hac infamia, & periculo nos evaſuros. Fallimur, certum eſt, Dei ſervitutem, quæ adeo ſuavis eſt, cum tota illi impenditur, non ferendam fieri illi, qui adhuc aliqua in re a mundo pendere deſiderat, & nemini vel turpius, vel periculoſius eſt huic mundo ſervire, quam illis, qui quodammodo Jeſu Chriſti ſe eſſe profitentur. *P. de la Colombiere ſerm. 58.*

Cor deo vero nullum niſi ſolum bonu ſufficere poteſt.

Quamcumque pro ſervitute mercedem mundus nobis rependat, numquam contenti ſumus, & aliquid ſemper ulterius deſideramus. Pro Rachele Jacob ſeptem annos ſervierat, ac tandem Liam tantummodo ſe retuliſſe cognoſcit. Quia deſiderium, quin extinguatur, ſemper magis accenditur. Quin requies quæratur, recentes ſemper obeundi ſunt labores, ut id habeatur, quod quæritur; atque hoc pacto cor ab uno ad alterum tranſilit deſiderium, ab uno ad alterum transfertur bonum, fruſtra ſuum quærens Creatorem. Faſtidit, quidquid habet, id ſolum in pretio habens, quod non habet; ſentit ea, quæ habet, anguſtis finibus contineri, nec videt iiſdem etiam coarctari ea, quæ non habet. *Idem.*

Qui Dei ſervitute relinquit filio prodigo comparatur.

Homo quidam, inquit evangelium, duos habebat filios; quorum natu minor patri ſuo dixit; Pater da mihi partem, quæ mihi contingit, eique pater aſſentitur. Quænam adoleſcenti huic erat cauſa a patre ſuo ſecedendi? In deliciis innutritus, magno ſervorum numero annuenti ſibi obtemperante ſeptus, amatus, in honore habitus, in ſumma rerum copia, & ſine cura ulla in patris ſui domo vivebat. Vel minimis etiam rebus, quibus indigere poterat, proſpiciebatur, omnia ad illius tranquillitatem, atque felicitatem conferebant, & opimæ hæreditatis ſpes felicitati illius cumulum addebat. Cum repente inſana ductus libidine omnibus hiſce bonis abrenunciat, & ejus ſubmiſſionis, quæ tota illius erat felicitas, pertæſus patris ſui domum deſerit, ac ſolus vult eſſe ſuæ fortunæ faber. Ita peccator agit; defeſſus nimia felicitate, qua in Dei ſervitute perfruebatur, faſtidit vitam frugi, tædio afficitur nimium diuturnæ tranquillitatis, atque in tumultu novi cujuſdam ſaporis voluptatem ſe inventurum arbitratur. Quid cauſæ habere poteſt hic peccator de Deo conquerendi, cum ab hujus ſervitute recedit? Umquamne melior fuit Pater? ulluſne dominus fuit dignior imperio? Hunc tamen diligere, huic ſervire ille faſtidit. *P. Croiſet tom. 2. receſſuum.*

Cum quis a Dei ſervitute deficit quaſi primum in omnem libidinem ruit.

Nemo umquam a Deo recedit, qui longius non aberret; primus error naufragium eſt; anima uni Deo creata, nonniſi in Deo requiem, & felicitatem ſuam poteſt invenire; quamprimum torrentis vi rapitur, qui firmo, immobilique huic ſaxo non hæret. Deſcenſus rapidus eſt, propenſio violenta, ex quo cœptum eſt proferre pedem, non ambulatur, ſed curritur, ſed in præceps ruitur..... Qui majori pietatis laude floruerunt, ſi umquam pervertuntur, & a Dei ſervitute recedunt, in maxima quæque flagitia labuntur; obliviſcuntur Dei, ſuimet ipſorum obliviſcuntur; extinguitur fides, ratio infirmatur, ſola dominatur cupiditas, quæ quot mala non gignit in anima, in qua illa ſuum conſtituit imperium! Religioſus aliquis afficitur tædio ſtatus ſui, a profeſſione ſua deficit, a Deo abnormi vivendi genere recedit? Quot mala, bone

Deus

Digitized by Google

Deus, intra pancos dies! Cæcitas, ſtupor, defectio ſtatim primus lapſus excipiunt: *Abiit in regionem longinquam*. Luc. 15. ut filius Prodigus inquit. Ille quam procul ſe a Domino abeſſe vides, quamvis adhuc domi ejuſdem permaneat: conſcientiæ religio, fervor, ſenſus pietatis, omnia extinguuntur. Oblivioni Dei ſuccedit ſtupiditas, hanc excipit obduratio: *Ecce qui elongant ſe a te peribunt*. Quid fit, vel quid fieri poteſt, aliquo a bonorum omnium fonte procul recedente? *Idem*.

Quænam ſunt tumultuoſæ vitæ ſollicitudines? Qui fortunæ nutantis timores? Nulla vitæ auſteritas ab auſteriſſimis pœnitentibus adeo duros, aſſiduoſque labores exigebat. Ipſa etiam ſolatia magno ſtant labore: mundanorum voluptates non ſunt para vitæ eorum pacatior; & vitium omnia ſibi permiſceos eſt ne virtute magis tranquillum, cum hæc ſeveriſſima eſt, & nihil ſibi fas eſſe permittit? Quandonam de mundo dicetur, quod de Deo dicitur; nimium laboris eſſe in ejus ſervitute, ac mundana gaudia nimiis ſumptibus comparari? Quandonam hiſce realibus, ſemperque inutilibus deterriti difficultatibus excutere cogitabimus grave jugum meliori domino ſervituri, qui omnia meretur, & adeo parum exigit a nobis? In Dei ſervitute labor eſt: Heu Domine! multos ne ſervos invenires, ſi, ut tibi placerent, illis ferendum, ac tolerandum eſſet, quidquid mundus a ſuis ſectatoribus exigit? *Idem tom. 1. conſid.*

Difficultates, quam in Dei ſervitute experimur, a nobis procedit, non autem ab eis, quæ Deus quærit a nobis

At enim in Dei ſervitute labor eſt; quis autem vobis dixit laborem hunc procedere ex lege Dei, & earum rerum, quæ jubentur, qualitate? Difficultates, quæ injuſte chriſtianæ virtuti tribuuntur, ex corde noſtro procedunt, in nobis ipſis oriuntur. Domini lex ita rationi conſentanea eſt, ut facilior eſſe nequeat; ſed ægrotanti quodlibet pondus nimis videtur oneroſum. Cor vitio corruptum eſt; mirum non eſt, ſi virtutem faſtidiat. In viis Dei omnia difficilia videntur; quidquid enim ſeſe offert, novum eſt illi, qui ſemper oppoſitam viam ſecutus eſt. Non mutanda ſunt ea, quæ a Domino petuntur; cur noſtrum mutandum eſt. Ubi de ſenſibus noſtris eam retulerimus victoriam, quam illos de nobis referre paſſi ſumus, in deliciis haberemus ea, quæ nunc perhorreſcimus. Non dicamus amplius, virtus difficilis eſt, ſed dicamus, vitioſæ cupiditates, quas alui, perverſa mundi placita, quæ ſecutus ſum, mali habitus, quos indui, virtutem mihi difficilem præbent. *Idem*.

Virtus licet auſtera videatur, guſtandas porrigit veras voluptates; nullaque in mundo perfecta felicitas eſt, niſi viris bonis Deo fideliter deſervientibus. Licet iter inſtituendum eſſet per deſerta, eorum non officerent ardores, neque ariditates. Dominus, cui famulamur, ignorat quo pacto ſervitutem ſuam facilem, atque ſuavem exhibeat? Licet chriſtianæ virtuti in ſterili ſolitudine habitandum eſſet, Deus novit ſervis ſuis mannam cœlo demittere; novit de rupibus aquæ viventis fontes elicere. Arentes arenæ, præruptæ ſemnæ, antra, ipſæ etiam fornaces, omnia in eorum ſolatium vertuntur. Denique omnia ſuavia ſunt, & nihil arduum Deum vere diligenti. *Idem*.

Quid vetet ne Deo, ut opus eſt, ſerviamus

Pleroſque mortalium in via virtutis moratur defectus fidelitatis, ſinceritatis, & æquitatis in ſervitute Dei. Exigui quidam amores, quædam vincula, quæ numquam infringuntur, & quæ numquam infringere volunt; quidam amoris proprii fundus ſemper ſub ſpecioſo recti ſenſus, moderationis, honeſtatis, & prudentiæ prætextu latentis: ſecreta ſuperbia, quæ optimas quaslibet actiones corrumpit: denique æterna cum Deo avaritia totum cor noſtrum exigente, quia vel minima illum diviſio dedecorat..... Quot in ſe ipſus reditus, ſed qui fatigant tantummodo, & moram injiciunt! Ex quo in perfectionis via retroſpicimus, parum apti ſumus regnu Dei, & animum deſpondemus. *Idem*.

Deo ſerviendum eſt in cordis ſimplicitate.

Vult Deus ſibi in cordis rectitudine, ac ſimplicitate ſerviri, quæ ſi deſit, quæcumque pietatis ſpecies non aliud eſt, quam ludificatio quædam animam in craſſis imperfectionibus detinens. Conſilia, propoſita omnia ad vota, & inanes ideas rediguntur; quædam oſtentatio pietatis aliquandiu externam tuetur ſpeciem; ſed quodlibet ædificium in mobili arena extructum ſerius, ocyſua labefactatum corruit, externorumque fulcrorum multitudo parum prodeſt, niſi ſolidum fuerit fundamentum. Cum Deus cum ſimplicitate, ac rectitudine quæritur, invenitur. Omnes iſtæ proprii amoris ambages veri ſunt errores. *Idem*.

In Dei ſervitute duræ expectandæ ſunt tentationes.

Fili accedens ad ſervitutem Dei, ſta in juſtitia, & timore, Eccleſiaſticus cap. 2. inquit, *& præpara animam tuam ad tentationem*; & quia non ſatis noſmet præparamus illis, ideo eas nimis ſentimus. Sed immerito difficultates hæ, quæ in perfectionis via reperiuntur, a nobis habentur tamquam moleſti obices, qui viam efficiunt aſperiorem; hæ ſpinæ pro ſepibus ſunt, quidquid eſt inimicum, & nocere poteſt amoventibus. Mirum: quilibet ſibi jus eſſe putat exercendi virtutem, quæ viri boni propria eſt. Profiteris pietatem? abjectiſſimus quilibet ex hoc cenſorum grege ſibi licere putat virtutis tuæ periculum facere; omnia verba tua ad lancem vocantur; omnia facta tua ſine ulla miſeratione excutiuntur; tuæ intentiones in alium ſenſum torquentur; omnes fiunt judices cogitationum tuarum, & dum imperfectorum, parumque frugi mortalium vitia diſſimulantur, omnia exaggerantur, nihilque condonatur illi, qui pietatem colit. *Idem*.

Quod Deus a ſervis ſuis exigit non eſt ita difficile uti exiſtimatur.

Quæ voluptas eſt tanto huic domino inſervire! & quem, illi ſerviſſe, pœnituit! Licet hoc ipſa ſtare deberet vita, quemadmodum tot olim martyribus ſtetit, qui nunc cultus, & votorum noſtrorum objecta ſunt, eſſet ne deliberandum? Heu, Domine! tantum non petis; cur potius exigis, quam ſanguinem, cor hoc, quod alteri cuicumque rei trado, & quod uni tibi nego. Profecto qui videret, quam ægre, & gravate homines ſe pro Deo ſtare profiteantur, diceret, illi, qui illius partes amplectitur, nullum ſperandum eſſe quæſtum, magnam vero metuendam eſſe jacturam. Omnia metum injiciunt, omnia deterrent, adeo nullam habemus ejus felicitatis ideam, qua in vita chriſtiana homines perfruuntur. Metuimus, ne devoti cenſeamur, & tales eſſe pudet, atque dum mundani palam ſe impios eſſe jactitant, ac mundi placitis adhærere gloriantur, Chriſtiani erubeſcunt evangelium. *Idem tom. 2. receſſuum*.

Serviendum eſt Deo, qui dominus eſt, ad quem cur titubie perennemus.

Credimusne Jeſum Chriſtum noſtrum eſſe Deum atque Dominum? Credimuſne non aliam eſſe in cœlum viam præter eam, quam nobis oſtendit, neminem illic admitti, niſi qui partes Dei ſequitur; & ad ſalutem aſſequendam opus eſſe, ut illum ſequamur? Et ſi has credimus veritates, quomodo nobis licet deliberare quid agendum? Quomodonam mundus nobiſcum vota ſua partiri poteſt, quomodo & ipſe partes ſuas poteſt habere? Cuinam debemus, quod ſumus? quis nos redemit? quis æternæ ſortis noſtræ arbiter eſſe debet? Numquid mundus, cujus placita adeo ſerviliter ſequimur, & cui ne diſpliceamus veremur? Numquid ſalutis noſtræ inimicus, qui in rebellione ſua tot ſibi ſocios adjungit? Et ſi Jeſus Chriſtus ſolus eſt noſter Creator, Redemptor, Rex, Judex, cur alteri præter ipſum Domino ſervimus? *Uſquequo claudicatis in duas partes*, dicebat olim propheta Elias populo univerſo? Cur tot ambages, cur tot deliberationes in hac domini electione, cujus nobis optio relinquitur? *Idem*.

Duobus dominis ſervire non poſſumus.

Nemo poteſt duobus dominis ſervire, Salvator ait. Vultiſne veram cognoſcere hujus impoſſibilitatis cauſam? Quia omnia vero debentur Deo; & poſtquam illi dederimus, quod infinita ipſius majeſtas exigit a nobis, fieri nequit, ut aliquid pro alio superſit Deo. Difficile eſſet duobus ſervire dominis, quorum merita infinita non eſſent; attamen non eſſet prorſus impoſſibile, & utrique reddi poſſet, quidquid uterque jure ſuo peteret. Sed hoc poſito, quod alteruter ſit infinite adorabilis, quidquid reverentiæ, & obſequii impenditur alteri, habendus eſt tamquam manifeſtus contemptus auctoritatis, quam prior Dominus obtinet: *Uni adhærebit, & alterum contemnet*. Matth. 6. Etiamſi omnia illi conferres, tamen inutilis ſervus eſſes; ſed vel

mini-

minimum quidpiam negans illi ſervus es inutilis, ſervus, qui in ſe juſtitiæ illius ſeveritatem convertere meretur. *P. de la Colombiere ſerm.* 48.

Labores, qui in Dei ſervitute occurrunt, nos deterrere non debent.

Si labor in Dei ſervitute nos terret, ac difficultates efficiunt, ut retrocedamus, non divinus tantummodo cultus, ſed omnes etiam vitæ conditiones, immo ipſa humana ſocietas nobis ſunt abdicanda. Quæ enim mundi hujus officia ſecum non gerunt quemdam laboris, ac moleſtiæ characterem? Quid eſſet in vitæ hujus commercio homo, qui nullam ſe ſibi vim facere vellet? Nonne ille honeſtus cenſetur in mundo, qui rebus fere in omnibus ſibi vim facit? Ab hac autem lege noſmet diſpenſare volumus in iis tantum, quæ ad Deum pertinent; omnia in illius ſervitute dura ſunt, omnia moleſta. Operam ludimus, cum oſtendimus vobis, Deo ſerviendum eſſe, eſſentiale hoc officium, æternamque felicitatem noſtram ab illius ſervitute ſeparari non poſſe; ubique languor, ubique tædium, ubique querimoniæ. Numquid noſmet vincere, numquid cedere, pati, diſſimulare oportet; dummodo hoc in urbana vita uſu receptum ſit, nullo ſtat labore. Idem officium fit impoſſibile, ea quo eſt religionis officium. Num quiſquam in mundo ad honores aſcendit ſine magno conatu? Et licet magni, inſigneſque adhibeantur conatus, numquid ſemper votorum ſumma obtinetur? Num facile, num jucundum eſt pendere a ſexcentis hominum generibus, quæ imperioſa, & mobilia ſunt, & quorum ingenium, libidinemque, & ſæpe etiam contemptum ferre opus eſt? Ad quæ moleſta officia, ad quos demiſſiſſimos urbanitatis actus, ad quot coactas liberalitates non adigit lis aliqua, honoris cauſa, munus, magni momenti negotium? Quot pericula belli, quot curſus maris, quot cruces, quot labores ubique, ut ambitioni, & cupiditati fiat ſatis? Ullumne in terris regnum eſt, ulla domus, ulla familia, quin immo ullus adeſt homo, cui aliquid citra gravem, aſſiduumque laborem cedat ex ſententia? Quot conſilia ineunda ſunt, quot movendi lapides, quot officia ſervanda, quot rationes habendæ, quot moleſtiæ, injuriæ, contumeliæ, labores in vita civili perferendi ſunt? Et nihil horum grave putatur, nihilque a propoſito nos deterret. Cur ergo labores, & difficultates longe leviores, quæ in Dei ſervitute occurrunt, ab ea nos deterrebunt? *P. Croiſet in ſpirit. conſid.*

Ulluſne in communitate aliqua ſingulari nitet pietate, videlicet humilior eſt, mortificatior, quam alii, ac paratior oneri cuicumque non ægre, nec gravate ſubeundo? Hic viliſſima quælibet ſibi expectanda eſſe ſciat miniſteria. Si quid moleſtum eſt, ſi quid injucundum, ſi imperfecti hoc munus rejiciunt, uni illi cedet. Idea, quæ de illius mortificatione concipitur, efficit, ut nulla virtutis ejuſdem ratio habeatur. Qui bonæ voluntatis eſt, ſemper ultra vires oneratur, cum interim, qui id tantum facere volunt, quod ſibi placet, inertes ſunt, ac per otium cenſoria nota perſtringunt eos, qui operantur. Amor proprius inæqualitatem hanc pati non poteſt; ſed virtuti jucunda eſt; & quantumvis incommoda ſit, ſemper tamen cedit in honorem pietatis.

In Dei ſervitute puræ, & ſolidæ gloriæ guſtatur.

Boni nequaquam patent huic viciſſitudini odioſæ gaudii, ac mœroris, neque crudelibus ſtimulis, qui omnia mundanorum ſolatia perturbant, neque ullum umquam tranquillum ipſis relinquunt diem. In id unum intenti, ut placeant Deo, in fidelitate ſua lætitiam, & felicitatem perfectam inveniunt. Si officium ſuum illis nonnumquam videtur difficile, quamprimum veram honeſti hominis voluptatem eſſe ſtatus ſui muneribus perfungi experiuntur. Si hæc voluptas tanta non eſt, ut humani cordia corruptionem non palpet, ſolida tamen voluptas eſt, quam nulla amara ſubſequitur pœnitentia. Momentanea non eſt voluptas, quæ eumdem cum publica feſtivitate, aut recreatione finem habeat, & quæ plerumque a plurimorum libidine, ingenioque pendet, pura voluptas eſt, quæ permanet, & quæ omnibus vitæ momentis guſtari poteſt. Voluptas non eſt, quæ opes abſumat, quæ honeſtatem commaculet, quæ officiat valetudini; voluptas eſt ſæpe utilis, ſemper honeſta, & quæ valetudini prodeſt propter eam, quam gignit, animi tranquillitatem. *Idem.*

Deus dominorum omnium mitiſſimus, & ſuaviſſimus.

Boni miſeri ne ſunt, minuſque beati, eo quod uni tantum domino ſervire debent? Sed cui domino? Ullus ne umquam dignior ſuit imperio? Ullus ne eſſe poteſt, qui magis ſervitutem a nobis ſibi præſtari mereatur? Deus non ſolum dominorum omnium eſt dominus, ſed mitiſſimus quoque, & liberaliſſimus eſt. Quanam paterna benevolentia ſervorum ſuorum exigit officia; quanam liberalitate ea, quæ exigit, remuneratur? Vult beatam, quam nobis pollicetur, æternitatem certiſſime ſubſequi centuplum, quod in hac ipſa vita largitur. Si præcipit, ut gloriam ſuam quæramus, numquid noſtræ obliviſcitur utilitatis? Certi ſumus, nos illi placere, ex quo volumus, certi ſumus gratiæ illius, ubi illa indigemus, certi protectionis ejus, ubi eam imploramus, certi poſſidendi illum, ubi eum amare, eique ſervire perſeveremus. *Idem.*

Vera gloria eſt ſervire Deo.

Gloriam amamus, & quærimus: hoc noſtrarum cogitationum, votorumque eſt argumentum. Ubi, Domine, gloriam iſtam invenire poſſumus, niſi conſtanter, & cum fidelitate tibi inſervientes: nonne hæc in hac ipſa vita merces eſt ſervorum tuorum? Mundi ſectatores inanem, & commentitiam tantummodo gloriam conſectantur; ſolida, & vera individua comes eſt veræ pietatis. Quidquid impiorum invidia, & improbitas obluctentur, æſtimatio tributum eſt, velis, nolis, a ratione chriſtianæ virtuti perſolvendum. Bonorum nomini fortaſſe teterrimis calumniis labes uffundetur, eorumque famæ ſecretis calumniis obtrectabitur; aculeatiſque irriſionibus illorum pietas in ludibrium traducetur; ſed virtuti eorum ſuum ſemper adeſt meritum: quantumvis improbum ſit cor humanum, mens tamen facere non poteſt, quominus de illis rectum ferat judicium. Illi exagitantur, ſimulque habentur in pretio, atque inter ipſas perſecutiones coluntur. *Idem.*

Mundus abſolute ne relinquendus eſt, ut Deo ſerviatur?

Ut ſerviatur Deo neceſſe ne eſt, ut mundus omnino ab omnibus deſeratur? Hoc objiciunt mundani, cum illis Chriſtiani hominis exhibentur officia? Numquid mundus ab omnibus deſerendus eſt? Nequaquam; verum inficias ire nemo poteſt, in mundo mundum inveniri, cui Chriſtianus quilibet abrenunciare tenetur; mundus a Deo reprobatus, & maledicto percuſſus: mundus, pro quo non oravit Salvator; mundus apertus Jeſu Chriſti inimicus, atque mordicus præceptis ejuſdem oppoſitus. Dubitandum ne eſt, quo minus mundus hic ſit deſerendus? Et niſi contra ejuſdem Jeſu Chriſti oraculum putes te ſimul, & Deo, & mundo ſervire poſſe, neceſſario aut mundum hunc, aut Jeſum Chriſtum relinquas oportet. *Idem.*

Nemo poteſt duobus dominis ſervire, Deo, & mundo.

Omnes iſti mortales verſuti, & qui ſe fideles eſſe profitentur, inveneruntne artem duobus ſimul dominis inſerviendi, hinc quidem pecudum inſtar mundi placita ſecuti, inde vero inter Jeſu Chriſti diſcipulos haberi cupientes? Nullo modo: omnia hæc circa morum diſciplinam adinventa; politica iſta ratio, cum agitur de religione; hæc in moribus artificia error, illuſio, licentia vocantur. Hanc ſcenarum, perſonatumque varietatem religio noſtra ferre non poteſt. Vult Deus ex toto corde amari, omnem horret diviſionem, nihil de jure ſuo hac in re dimittere poteſt. Rebellium, & apoſtatarum in numero ſemper habuit eos, quibus tormentorum adſpectus, vel minimum idololatriæ ſignum extorſerat. Non recipit ſervos duorum dominorum gerentes inſignia. Vos mundi placita ſequimini, vos mundi ſpiritum habetis, vos mundo placere vultis, ab hoc uno ſtipendium veſtrum expectare debetis, nequicquam illud expectatis a Deo. *Idem.*

Mirum! inconſulto in mundi partes conceditur, mancipii inſtar toto vitæ ſpatio mordicus illi ſervitur, quantumvis dura, moroſaque ſint illius placita, merito ſibi adſcribendum putant, quod illa ſequantur, in minimis etiam officiis ſunt diligentiſſimi, & ad ſuperſtitionem uſque ſeduli ſunt, ut inconſtanti huic, duro, cerebroſoque domino ſerviant. At e contra de fide eſt, Domini jugum ſuave, & onus ejus leve eſſe, nihil certius lege illius, nihilque ſervitute ejuſdem

gloriâ.

Digitized by Google

glorioſius. Et ſane quinam magis verus honor inveniri poteſt? aliquidne eſſe poteſt utilius, quam illi ſervire? Dulcis in vita tranquillitas, confidentia hilaritate plena in morte, poſt mortem æterna beatitudo; hæc eſt ſors ſervorum Dei, & nihilominus mundi ſervitus Dei ſervituti præfertur. Saltem quam negligenter, quam oſcitanter, illi ſervitur? cum interim incredibili ſolertia, ardore, cura mundo ſerviatur. *Idem.*

Juxta Jeſu Chriſti verba, jugum meū ſuave eſt.

Dicis, Domine, jugum tuum ſuave eſſe, & onus, quo ſervientes tibi oneras, eſſe leve; hoc eſt, conditionem eorum, qui pertinent ad te, nihil niſi amabile habere, & eos, qui illam amplexi ſunt, illic non duritiam, neque amaritudinem invenire. Sed quomodonam iſta conciliari poſſunt cum iis, quæ præcipis ſequentibus te, cum dicis crucem ferendam eſſe illis, qui te ſequi deſiderant? *Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Luc. 9. *Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Luc. 14. Iis enim conſolationibus, quas jugum tuum ſubeuntibus polliceris, quid magis oppoſitum eſt, quam hujuſmodi ſeparationes, diviſiones, abnegationes, quas proponis tamquam neceſſarias conditiones illis, qui eſſe volunt in numero ſervorum, ac diſcipulorum tuorum? Quot, Domine, hæc difficultas detinet; quot non intelligentes inter duas haſce veritates quamdam tantummodo oppoſitionis ſpeciem adeſſe, cæterum perfecte ſimul congruere, nihil ibi non ferreum jugum, immane pondus, & non ferendam inveniunt duritiam? Non aliis opus eſt argumentis, præter experientiam quotidia oſtendentem verba tua infinitæ eſſe veritatis. Teſtis ille, qui aſſerebat pœnitentium lacrymas millies ſuaviores eſſe maximis peccatorum gaudiis; nec defuere, qui ardentius crucem concupierunt, ibique majorem lætitiam, & conſolationem invenerunt, quam in iis, quæ in mundo acceptiſſima, & jucundiſſima habentur. *Idem.*

Pleique eorum, qui Deo ſervire, eumque colere ſe putant, animum appulerunt, ut Jeſu Chriſti jugum levius oſtenderent, atque affirmantes, hoc ſi levius fuerit, a pluribus facilius geſtatum iri, non vertunt ſibi religioni obtruncata quidquid ibi moleſtum, & laborioſum eſt. Non audent quidem dicere crucem ferendam non eſſe; ſed ejuſdem obligationes evertunt ea pertinacia, qua perſuadere volunt, diſpoſitiones, quæ hoc officio continentur, ſimul eſſe poſſe cum vanitate, nugis, affluentia, amore luxus, voluptatum perquiſitione, & gloria mundi. Aures præberi poſſunt illis, qui hoc pacto loquuntur, non autem illis haberi poteſt fides; non vult Deus Chriſtianos diſputare, ſed vult reſiſtere. Prohibet contentiones, ſed jubet conſtantiam, cum de mandatis illius exequendis, & lege obſervanda ſermo eſt. *Abbas Trappenſis tom. 1. effatorum chriſt.*

S. Matthæi exemplū oſtendens obedientiam vocationi Dei promptam eſſe debere.

Dei filius nullo habet in diſcrimine ſtatum, qualitatem, conditionem perſonarum. Vocatio ad ſervitutem ejus effectus eſt gratiæ, & beneplaciti illius. Dummodo plena, & integra ſit voluntas, & omnia relinquantur, ut illum ſequamur ſine exceptione, nil ultra petit. Quodnam, Domine, invenitur documentum in eo modo, quo Publicanus vocem tuam audit juſſus te ſequi. Homo hic, qui ut videtur, nulla fuerat excultus doctrina, negotio prorſus humano, terreſtri, & apto potius ad omnia ingenii lumina extinguenda, quam accendenda implicitus primo ſtatim intuitu videt nil melius fieri poſſe, quam hoc audire verbum, & illud ſequi. Si quid erat, quod moram, & aliquod temporis ſpatium requireret, antequam conſilium caperetur, hæc ſane erat occaſio. Agebatur de ſtatu mutando, de omni fortunæ ſuæ curſu relinquendo; tamen nihil illum moratur; ſtatim conſilium capit in arena, & felicitas, quam in tua ſervitute ſe videt conſecuturum, rerum omnium locum apud ipſum tenet. Niſi vocationi fidelis fuiſſet, niſi vocem tuam audiviſſet, niſi præſto fuiſſet, ut mandata faceret, adeptus fuiſſet honorem hunc, ut ex comitatu eſſet tuo, ut in Apoſtolorum albo deſcriberetur, ut primus eſſet vitæ, actionumque tuarum hiſtoricus? *Abbas Trappenſis in chriſt. conſider.*

Nimis verum eſt, Domine, pauciſſimos eſſe, qui te ſequi poſſunt; ſed hoc inde oritur, quia pauciſſimi volunt; qui enim effectivam habent voluntatem, habent etiam facultatem. Cum plerique eorum, qui te ſequi vellent, audiunt, quid ſibi faciendum eſt, ſtatim deſiderium, & cogitationem abjiciunt. Abnegationes, abrenunciationes, privationes illis ſubeundæ ipſis ſtuporem injiciunt, & eorum voluntas adhuc infirma abnegationi adeo late patenti ſeſe accommodare non poteſt. Hoc accidit adoleſcenti, qui cum te conveniſſet percepturus, quid ſibi ad æternam vitam comparandam faciendum eſſet, ut æternam vitam acquireret, cumque ex te audiiſſet ad perfectionem indipiſcendam omnia vendenda eſſe bona, & pauperibus diſtribuenda, omniaque relinquenda eſſe, ut te ſequeretur, hoc verbum maximo illum mœrore confecit. Hoc ipſum faciunt plerique fidelium, ex quibus Deus non petit realem, & effectivam abnegationem, ſed quærit, ut cor tantum animumque ab omnibus mundi hujus rebus avellant. *Idem.*

Conſuevit Deus variis modis experiri ſervos ſuos.

Animæ Deo inſervientes ſæpe ſtatum, ſitumque mutant. Nonnumquam in tenebris ſunt, in dejectione, tædio, ariditate. Sexcentis modis eas tentat; dummodo conſtantes permaneant, & duo præcipua fundamenta ſubſiſtant, confidentia videlicet, atque ſubmiſſio, in hac diſpoſitione, quæ ipſis vera deſolatio videtur, magis progrediuntur, quam ſi conſtanti ſerenitate perfruerentur. *Idem tom. 2. effatorum chriſt.*

Contradictiones, ac difficultates quolibet in ſtatu inveniuntur, & cum iſtis expediri volumus, in alias prioribus ſucedentes impingimus. Non ſinit Deus eos, qui in integra ab omnibus tribulationibus, ſeu interioribus, ſeu exterioribus immunitate vivere volunt, votorum ſummam conſequi. Sæpe id, quod deinceps occurrit, durius eſt, minuſque ferendum eo, quod reliquimus. Crux Jeſu Chriſti quocumque ſequitur eos, quos ille diligit. Qui illam vellet abjicere, næ ille quidem voluntati ejus reſiſteret, & amore ipſius ſe indignum præberet. *Idem.*

Lumen naturale quo docemur Deum eſſe, docet quoque illi ſerviendum, & quem petit cultum eſſe exhibendum.

Illuminat Deus omnem hominem venientem in hunc mundum, dilectus Diſcipulus inquit. Generale hoc lumen, quod omnibus hominibus communicat, ratio eſt; hic immortalis radius divini intellectus, qui in noſtris animabus effulget: fulgidi, & indelebiles characteres, quibus inſculpſit Deus in fronte noſtra lumen divini vultus ſui, ut loquitur Propheta. Pſalm. 4. *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus ſui Domine* iſtæ infuſæ cognitiones exiſtentiæ Dei, obligationis ſerviendi illi: hæc religio ut ita dicam rudi forma delineata, & præparata, quæ nos ad cognitam perfectamque religionem adducit. Homo enim per hæc generalia lumina cognoſcens Deum eſſe, qui a nobis coli, & adorari vult, alteram infert ex priori hac veritate, videlicet Deum nobis præſcripſiſſe modum, quo ſibi ſervitutem præſtari, honoremque vult adhiberi, non ſecus, ac genus cultus illius, quem a nobis recipere vult; quoniam ſupremum hoc ens nimis magnum eſt, ita ut aliud recipere nequeat ſervitutis genus ab eo, quem ipſe nobis indigitavit. Alterius hujus veritatis cognitio inducit hominem rationis uſu compotem ad legitimi hujus cultus perquiſitionem. Hic autem primus rectæ rationis uſus, quo de exiſtentia Dei erudimur, nobis quoque oſtendit obligationem illi ſerviendi, & modum ipſo dignum, quo id nobis faciendum eſt. *Specimen ſermonum pro Dominicali: ſermone pro die Epiphaniæ.*

Conſolationes, quæ in Dei ſervitute guſtantur, hujus pœnas imminuunt.

Homo ſervituti Dei omnino devotus alacriter ſuſtinet labores omnes, qui in eadem ſunt perferendi, & quæcumque illi calamitas incidat, hanc recipit tamquam amicum manus ictum, quo ſolatio afficitur eodem temporis momento, quo percutitur. *Virga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt.* Pſalm. 22. neque oblivisci poteſt æternam eſſe beatitudinem, quæ merces eſſe debet eorum, quæ in hac vita patitur propter Deum. Deus, inquit ille, rationem habebit hujus contemptus, quem patior, hujus irriſionis, quam diſſimulo, hujus confuſionis, quam amplector, hujus

repul-

repulſæ, quam perfecto: hæc eſt criminum meorum capiatio, hoc cœli pretium. Aliquidne ulterius requiritur ad leniendum & exiguos dolores, quos nobis contingere ſinit ad virtutis noſtræ periculum faciendum, & graviſſimas etiam amaritudines? Hominum conſolationes dolori ad tempus ſoporem inducunt; ſed hæc ipſum etiam amaritudinis fontem dulcedine adſpergit; & quamvis aliquem nobis malorum noſtrorum ſenſum relinquat, ut patientia noſtra exerceatur, animam tamen ipſam interiori lætitia replet, ut cum Propheta Pſalm. 4. dicere debeat: O Deus. *In tribulatione dilataſti mihi cor meum.* Prorſus oppoſitum de illis dicendum eſt, qui mundo ſervientes patiuntur, ut noxiis cupiditatibus ſuis faciant ſatis. Via inferni ſæpe illis pluribus obſita vepribus eſt, quam cœli ipſius via; eorumque damnatio pluribus ſtat laboribus, quam quibus opus eſſet, ut ſalvarentur; etenim inter adverſa, quæ Deus illis immittit ad eorum pertinaciam vel infringendam, vel conſummandam, quodnam habere poſſunt ſolatium? Si in Dei gratia eſſent, hæc illis ſolatio eſſet inter injurias, quibus ab hominibus afficiuntur; & ſi beati eſſent ſecundum mundum, hujus blanditię, delicięque quamvis fallaces aliquam ſaltem perſunctoriam voluptatem illis tribuerent. Verum cum ſimul & Dei, & hominum ſint inimici, intus quidem agitati conſcientiæ ſtimulis, quibus torquentur, extrinſecus vero afflictati perſecutionibus, quæ ingruunt, non valentes obſtinatum cor ſuum convertere ad Deum illos, ut ad ſe redeant, invitantem, & licet inviti ſecreto quærentes mundum ab illis fugientem, eoſque contemnentem, humanis, vel cœleſtibus carentes conſolationibus; nonne hoc eſt inferni principium? *Abbas de Jarry ſerm. pro die Aſcenſ.*

Conſolatio inter ea, quæ patimur mala.

Tribulationes, quas patimur, Apoſtolus inquit, conferri non poſſunt cum ea gloria, quam nobis promerentur. Æternitas malorum requireretur, S. Auguſtinus inquit, pro bonorum æternitate; ſed quandonam inciperet felicitas noſtra, ſi calamitas nullum eſſet finem habitura? Satis eſſe putavit Deus vitam adeo brevem, qualis noſtra eſt, ut noſtri periculum faceret; immo paucis amaritudinibus infinitas prope miſcuit delicias. Quin ergo de noſtrorum malorum diuturnitate conquereremur, indeſinenter illi gratiæ nobis eſſent agendæ eo, quod perſunctorios, leveſque labores in ejus ſervitute perferendos infinita voluerit beatitudine remunerari. Viam, quam ſequimini, ardua eſt, non abnuo, ſed ducit in cœlum: via vobis longa videtur, ſed, ubi aliquando perveneritis ad terminum, videbitis ea, quæ præterierunt, æternitatis habita ratione, brevia, & fluxa fuiſſe. *Idem.*

Magnitudo & præſtantia naturæ Dei docet quomodo illi ſervire debeamus.

Ut Deo, quemadmodum opus eſt, ſerviamus, omnes facultates noſtras debemus impendere. Ratio deſumitur ex natura ipſius Dei, & ea eminenti magnitudine illius, quæ talis eſt, ut comprehendat quidquid magnum concipi poteſt. Hæc non ſolum infinita eſt magnitudo, ſed infinite infinita, quæ omnia in ſe complectitur, quæ omnia redigit ad ſe, & quæ ita entibus omnibus dominatur, ut quod in illa eminenter non continetur, nihil ſit; dignitas ejus omnes abſorbet dignitates; bonitas omnes bonitates, honor omnes honores, bonum omnia bona, ita ut nihil ſit extra ipſam conſiderandum. Ad hæc dominium Dei tale eſt, & jura, quæ illud ſequuntur, ſunt tanta, ut per hæc omnia ſibi vindicet, omnia poſſideat. Quæ cum ita ſint, nonne æquum eſt, nos totos illius eſſe, nos omnibus facultatibus animæ noſtræ uti, ac omnia illi officia præſtare, quibus pares ſumus, quandoquidem ob unum hoc ſumus in mundo. *Ex Epiſtolis P. Surin tom. 1.*

Quidquid ſapientes dixere de neceſſitate bene inſumendi temporis, quod ubi ſemel amiſſum fuerit, reparari non poteſt, ad hoc transferri poteſt argumentum; quoniam alia quælibet occupatio ſervituti Dei comparata, nonniſi vanitas eſt. Opus eſt ergo, fidelem bene conſiderationem iſtam perpendere, & meminiſſe totum illud tempus, quod in ſupremi hujus Domini ſervitute minime impenditur, prorſus amiſſum eſſe. E contra vero quinam rei adeo pretioſæ melior fieri poteſt uſus, quam ille, qui fit propter æternitatem, jugiter propter Deum operando? *Idem.*

SOCIETAS, ET CONVERSATIO.

Bonæ, maleque ſodalitates; inutilis, & periculoſus congreſſus; bona, & mala colloquia, & ſermones; cum impiis conſuetudo.

MONITUM.

NECESSE non eſt admonere, titulum hunc, ſub quo agimus de chriſtiana converſatione, deque bonis, praviſque ſocietatibus, rationem, immo & nexum quemdam habere cum aliis titulis, in quibus vel ſupponitur, vel continetur: exempli gratia, cum amicitia, amicorum electione, peccati occaſionum fuga, bono, & pravo exemplo, immo etiam cum ipſa charitate, vel zelo, qui pro ſalute proximi habendus eſt: recte autem concionatori cavendum, ne diverſa hac argumenta ita permiſceat, ut de uno dicat, quidquid aliis proprium eſt, ac ſingulare. Facilis eſt hujus errororis fuga; ſinguli enim hi tituli ſatis uberem rerum copiam ſuppeditant, ut tot varii ſermones inſtituantur. Itaque ego ipſe illos ſejungere conabor, nihilque afferam, niſi quod ad bonas, malaſque pertinet ſocietates, videlicet fructum, qui percipi poſſit ex virorum bonorum congreſſu, & periculum, cui ſeſe objiciunt mortales in impiorum commercio: bonos ſermones, qui habendi ſunt, defectus, qui in congreſſu ſunt evitandi, & quid boni ibi fieri poſſit.

Attamen ſi ſtructura ſermonis, quam ſibi concionator propoſuerit, expeteret, ut latius de aliquo ex his argumentis, quæ ſatis arctum nexum habent, diſſereret, conſuli poterant alii tituli, de quibus locuti ſumus, & qui ſuo quiſque loco afferuntur. Ad hæc puto, non inutile monitum eſſe, in hoc titulo de ſocietate, atque congreſſu, qui latius paulo patere videtur, ſermonem coarctari tantum poſſe ad malarum ſocietatum fugam, vel potius ad periculum, cui obnoxius eſt, qui cum flagitioſis hominibus conſueſcit; ad utilitatem, quæ ex bonorum ſocietate percipitur, vel etiam ad bonos ſermones, qui in congreſſu inſtituendi ſunt. E re tamen cenſui hæc omnia ſimul colligere, ne titulos multiplicarem, ac interim plura ſuggererem argumenta illis, qui hac in re ſtylum vellent exercere.

Digitized by Google

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Variæ concionum hujus argumenti ſyſtemata.

I. CUM quibus conſueſcere debeant Chriſtiani: in ea S.Pauli verba: *Noſtra autem converſatio in cœlis eſt*. Ad Philip.3.

Apoſtolus paucis verbis complexus eſt, atque præſcripſit modum, quo Chriſtiani alii cum aliis invicem, & generatim cum proximo conſueſcere debeant. Verborum S.Pauli ſenſus eſt, nos jam quodammodo in cœlis vivere, nos eſſe quodammodo cives cœlorum per vivam illuc perveniendi ſpem, certamque fidem finis illius, pro quo creati ſumus, aliquando videlicet cœleſte regnum poſſidendi; unde inferri poteſt, congreſſus noſtros aliquam habere debere ſimilitudinem cum Beatorum in cœlo congreſſu; bonum quod ipſi nobis comparabimus.

1. Ineuntes, ac inire quærentes ſocietatem cum ſanctis hominibus, & qui ſublimis virtutis eſtimatione gaudent.

2. Pios ſermones habentes, ut de iis erudiamur, quæ ad cœlum viam ſternant, utque hæc eos, cum quibus conſueſcimus, edoceamus.

3. Exercentes charitatem, concordiam, omneſque virtutes, quæ in hoc beato commercio poſſunt exerceri. Hoc pacto converſatio noſtra in terris erit in cœlo, & propter cœlum; eaque nos ad illius acquiſitionem excitabit. Hæc eſſe poteſt ſermonis partitio, in ſingulis cujus membris Chriſtiani congreſſus iis opponantur, qui mundani, indifferentes, & noxii poſſunt appellari: 1. qui ineuntur cum flagitioſis hominibus, cum quibus manifeſtum adeſt periculum, ne pervertamur, & corrumpamur; 2. ubi inutiles tantum ſermones habentur de iis, quæ in diem nova accidunt, de principum conſiliis, & geſtis, vel etiam de proximo, qui in jocum traducitur, cui obtrectatur, & irridetur; ac tandem de ineptiſſimis nugis. Oſtendendum eſt, quam parum digni ſint homine Chriſtiano hi ſermones; cum enim ille cœli ſit civis, cœleſtia loqui eum decet. 3. Notandi erunt vulgatiores defectus, & peccata, quæ in impiorum colloquiis accidunt, & mox latius de illis diſſerere virtutibus, quæ congreſſuum noſtrorum eſſe debent, ut ita dicam, condimenta; & fructum oſtendere, qui inde percipi, & hauriri poteſt.

II. De impiorum ſocietate. Tria paſſim nos ad ineundam cum impiis ſocietatem impellunt, & hæc tria nobis triplex officii, & obligationis genus injiciunt.

Primum eſt ipſa Ingenii noſtri natura, quæ ſæpe nos ad conſuetudinem cum illis habendam trahit; & ob id etiam indeclinabilis nos urget neceſſitas quam primum ab illis fugiendi, ubi cum illis verſari cœpimus, quin illos cognoſceremus; idque ne in mores eorum abeamus, eiſque ſimiles efficiamur.

Alterum neceſſitas eſt, cum ad id ſtatus, conditionis, vel generis noſtri officiis cogimur, quæ quidem prætermittenda non ſunt, eoque in caſu admodum eſt, ut ex improborum etiam ſocietate proficiamus, eorum impetus patienter ſuſtinendo, noſque in dies magis contra vitium confirmando deterritos aſpectu malorum, in quæ nos præcipites agit, ac moleſtiis, quibus nos afficit.

Tertium denique eſt charitas, quæ nonnumquam etiam ad illos inquirendos impellit; atque tunc opera ſedulo navanda eſt, ut qua exemplis, qua ſalutaribus monitis ad frugem revocentur. *Argumentum hoc deſumptum eſt ex Auctore ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta in Dominicali, ſermone pro quinta poſt Epiphaniam Dominica.*

III. De ſocietate eorum, qui virtute ſunt præditi, deque conſuetudine cum illis ineunda. Ad examen revocari poteſt primum utilitas, quæ inde percipitur, ut boni fiamus, ea eorum eruditione, conſiliis, & exemplis proficientes; quod certiſſimum eſt.

Secundo ſuavitas, ac voluptas, qua inde perfundimur; quippe cum iis verſamur, in quibus confidere poſſumus, & qui charitatem erga nos habent, & zelum pro iis, quorum noſtra vere intereſt.

Tertio gloria, quæ nobis cedit cum hominibus honeſtis, & quorum exploratâ probitas eſt, conſueſcentibus; neque enim fieri poteſt, quominus neceſſariam indipiſcamur famam hominum ſaltem bene vivere optantium. Senſim in mores illorum tranſimus, quorum utimur familiaritate; & nihil eorum, quæ ab illis percipimus, non perhoneſtum nobis accidere poteſt.

1. Malæ ſocietates fugiendæ ſunt, & evitandæ. IV.
Patent argumenta. Primum innocens in illis pervertitur; ſecundo vitioſus in flagitiis ſuis ibi confirmatur; tertio periculum eſt, ne eadem nobis, ac iis, cum quibus neceſſitudo eſt, immineat fortuna, & exitus idem.

2. Quinam ſint peccatores, quorum præſertim ſocietas, & familiaritas eſt evitanda? Primum illi, qui palam licentiam, impietatem, hæreſim, impudicitiam profitentur. Secundo illi, qui non directe quidem in vitium nos trahunt, ſed qui prohibent, ne bonum operemur, & ne noſtris muneribus perfungamur. Tertio illi, qui clam, & callide in partes ſuas nos pertrahere conantur, & quorum doctrina ſuſpicione non caret; qui non palam quidem in malum nos impellunt, ſed immo non vulgarem morum ſeveritatem nobis inſpirare videntur; ſed qui intus, & in cute cæci ſunt duces, qui nos ſecum præcipites agere cupiunt.

Quando liceat cum impiis conſueſcere; & quando V.
ab eorum conſortio recedendum ſit. Liquido patet numquam citra periculum in mala ſocietate permaneri poſſe; attamen non minus certum eſt non deeſſe quaſdam ſocietates, a quibus ſecedere nequaquam licet, ideoque nos haud teneri ad eas omnes relinquendas; & in quibuſdam occaſionibus chriſtianam legem permittere, ut animo tantum, & voluntate ſeceſſio fiat. Occaſiones autem, in quibus non ſine præcautionibus neceſſariis cum flagitioſis hominibus verſari poſſumus, & occaſiones, in quibus ab iiſdem recedere debemus, quia poſſumus, duplicem efficient partem concionis ad erudiendum, & ad praxin ſervandam perutilis.

Occaſiones, in quibus recedere non tenemur a prava ſocietate, deſumuntur, 1. a nativitate: Filius relinquere non poteſt domum patris ſui, ubi ob oculos habet exempla nefaria, & ubi cum ſceleratis familiariter verſari tenetur. Tunc autem ne hujus contagionis labe inficiatur, ſibi diligenter proſpicere debet, & cogitare, ſe habere Patrem in cœlo, cui longe plura debet. 2. A ſtatu, in quo providentiæ ordine conſtituti ſumus: veluti cum uxor virum habet in omne libidinis genus effrænem, impium, omnibuſque additum vitiis, hunc relinquere non debet, ſed ſuavitate, ac indulgentia, ſi fieri poſſit, pro viribus ad frugem revocare. 3. Aliquando cum peccatoribus congredi licet, ubi aliqua affulget ſpes illos ad officium redigendi.

Occaſiones, in quibus nefas eſt diutius cum impiis, flagitioſiſque hominibus verſari, ſunt: 1. cum in eorum ſocietate, frequentibuſque congreſſibus locum præbemus credendi, vel ſuſpicandi, nos eorum licentiæ velificari, vel ab eorum conſiliis, & cogitationibus non abhorrere, ac in eorum ſenſus migrare: 2. cum non ſolum nulla ſpes adeſt eos convertendi, ſed periculum eſt, ne ipſi pervertamur, tunc enim nihil prætermittendum eſt, quominus ſaluti noſtræ conſulamus: 3. cum per hoc ſcandali occaſionem præbemus aliis, qui hac re excitantur ad familiaritatem cum flagitioſis, nefariiſque hominibus ineundam.

Quæ vitæ ratio ſervanda, ubi cum ſceleſtis ſimul VI.
vivere tenemur.

1. Ani-

1. Animo ſaltem, & corde ab eorum flagitiis, agendique modis abhorrere debemus; & ſi minus licet eorum perſonas odiſſe, non magis re, & corpore ab illis ſeparari, ſaltem mente, ac voluntate recedamus, oportet, odio habentes eorum ſcelera, & improbitatem.

2. Conſtanter perferendæ ſunt eorum perſecutiones, irriſiones, ludibria, quin ideo ab officiis noſtris obeundis ceſſemus.

3. Adnitendum eſt, ut bona patientiæ, & charitatis illis præbentes exempla eos ad frugem revocemus.

VII. De ſocietatibus generatim.

1. Pravæ ſocietates fugiendæ ſunt veluti occaſio peccati, & vulgatiſſima plurimorum interitus cauſa.

2. In bonorum ſocietate noſmet indulgentes præbere debemus, ne eos lædamus, & ut fructum aliquem ex eorum familiaritate percipiamus.

3. In qualibet ſocietate adnitendum eſt, ut bene audiamus, eidem alicujus utilitatis futuri.

VIII. De bonorum ſocietate, & conſortio.

1. Horum ſocietas, quærenda eſt tamquam perfugium virtutis, & innocentiæ, quæ a reliqua mundi exulat parte.

2. Fructus inde percipiendus eſt tamquam ex pietatis, virtutis, & ſanctitatis ſchola, ubi ſemper perficimur non ſolum quoad vitæ civilis elegantiam, verum etiam quoad chriſtianæ vitæ ſanctitatem.

XI. De congreſſu inter diverſi ſexus mortales; hunc omnino prohiberi non poſſe; dummodo obſerventur hæ conditiones.

Prima eſt, quod innocens ſit, hoc eſt, quod intentio criminoſa non ſit, ſed recta, & ſancta.

Altera, quod honeſta ſit, & modeſta, quin aliquid permittatur, quod pudori ſeu verbis, ſeu factis officiat.

X. Quid requiritur, ut chriſtiana ſit converſatio.

1. Ibi Dei nulla eſſe debet oblivio; hoc eſt, ſermo eſſe debet de rebus piis, & quæ ædificent eos, qui ſimul conſueſcunt, & colloquuntur.

2. Proximus ibi lædendus non eſt detractionibus, aculeatis irriſionibus, contentionibus, jurgiis.

3. Qui converſantur, nequaquam videri debent diſſipati; neque permittere, ut ſibi aliquid excidat parum modeſtum, & vel ſua profeſſione, vel charactere ſuo indignum.

IX. De bonis ſermonibus in converſationibus inſtituendis.

1. Religionis, & profeſſionis, quam ſumus amplexi, dignitas cogit, ut bonos habeamus ſermones.

2. Zelus, & charitas efficere debent, ut occaſionem hanc amplectamur tamquam aptiſſimam rationem proximum ad virtutem deducendi.

XII. De mundanis ſocietatibus, & converſationibus.

1. Paulatim pervertunt, atque corrumpunt animas, quæ maxime innocuæ ſunt, & quarum ingenium eſt ad bonum, & virtutem proclive.

2. Illis vero, quas non pervertunt, jure ſcandalum afferunt.

3. Prohibent ne quæ corruptæ fuerunt, de converſione cogitent, ne irrideantur, & in ludibrium traducantur.

XIII. De ſocietatibus, & converſationibus generatim.

1. Inſpiciendum eſt ingenium, ac ſtudia eorum, in quorum ſocietate vivere volumus; inde enim boni pendent mores, vel mali.

2. Fidendum non eſt illecebris, & voluptati, quæ reperitur in eorum conſortio, cum quibus familiariter vivimus.

3. Deſiderium cum ſociis conſueſcendi moderandum eſt oppoſito deſiderio ab illis, ubi fieri poſſit, recedendi, & receſſus amare, quæ nota eſt animi ex iis, quæ Dei ſunt, voluptatem percipientis.

XIV. Cur adeo periculoſum ſit adoleſcentibus cum nefariis ſodalibus conſueſcere.

1. Propter ætatis imbecillitatem, quæ omnibus pravis impreſſionibus patet; qui periculoſiſſimus eſt ſcopulus, qui inveniatur in vita, & cui, ut parentes, & ii, quibus ætatis hujus cura credita eſt, quam diligentiſſime caveant, Sancti Patres hortantur.

2. Quia facile non eſt illos ex hoc periculo retrahere, ubi habitum efformaverint.

3. Quia naturaliter malum potius, quam bonum imitantur, & primæ impreſſiones, quas in pravis ſocietatibus recipiunt, in omnem vitam perſeverant.

Dei filius in ſociabili vita, quam inter homines duxit, tria præſertim nos docet. XVI.

1. Modum utiliter cum hominibus converſandi, omnibus benefaciens, alios erudiens, aliis exemplum oſtendens; & de omnibus optime merens.

2. Ferre defectus eorum cum quibus verſamur, quemadmodum ille diſcipulorum rude ingenium ferebat, &c.

3. Vim, qua malis exemplis reſiſtendum eſt, & pro virtute ſtandum.

CAPUT II.

Fontes, Auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſita concionum argumenta pertractanda.

S. Ambroſius *lib. 1. de Officiis* docet, quomodo noſmet gerere debeamus in conſuetudine eorum, qui mobiles ſunt, & incommodi. Sancti Patres.

Idem *cap. 45. libri ejuſdem* eam oſtendit utilitatem, quam bonorum ſocietas, & familiaritas adfert.

Idem *in S. Lucam l. 4. & ſerm. de cathedra S. Petri* docet, quanti periculi ſit cum impiis conſueſcere.

S. Auguſtinus *Confeſſ. l. 2. c. 9.* non ſine lacrymis narrat, quanti ſibi ſteterit contagioſa malorum hominum conſuetudo.

Idem *l. 3. c. 8. & 9.* ait, ſe nequaquam auſum fuiſſe patrare ſcelera, quorum ſeipſum accuſat, ſi ſolus fuiſſet; & malorum conſortia criminum ſuorum cauſas extitiſſet.

S. Hieronymus *in Epiſt. 4. ad Furiam* imperat huic, ut adoleſcentium, eorum vero, qui æquo ſolutiores ſunt, ſocietatem evitet.

Idem *in Epiſtola ad S. Damaſum Pp.* hæc proferens Iſaiæ cap. 6. verba; *in medio populi polluta labia habentis ego habito*, docet, quanti referat pravas ſocietates effugere; quod ipſum argumentum Epiſt. 47. pertractat.

Origenes in librum Job ſanctum hunc virum celebrat ob id potiſſimum, quod inter Ethnicos vivens, fidelis vero Deo eſſe non deſiit; neque moribus eorum corrumpi, atque infici paſſus eſt.

S. Baſilius *in regulis fuſius diſputatis quæſt. 6.* pluribus Scripturæ locis oſtendit, quam pernicioſa ſit bonis ſocietas, & neceſſitudo impiorum; de qua re loquitur etiam homil. 9.

S. Chryſoſtomus tom. 5. homil. 24. cui titulus, *de converſatione optima*.

S. Gregorius *lib. 1. in Job cap. 1.* oſtendit, quænam utilitas percipi valeat ex impiorum conſortio, quod evitari non poteſt.

Idem fuſius hoc ipſum tractat argumentum hom. 9. in Ezechielem.

Idem *in Pſalm. 1. Pœnit.* hæc Regii Prophetæ Pſal. 6. explicans verba: *Diſcedite a me omnes, qui operamini iniquitatem*; oſtendit cum impiis conſuetudinem contrahendam non eſſe.

Trithemius *l. 1. ad Monach.* integram habet homiliam, cui titulus; *De pravorum conſortio fugiendo*. Aſcetici aliique.

P. Suffren in tom. 1. anni chriſtiani amplum, ſolidumque habet tractatum de converſatione, ubi fere ea collegit omnia, quæ dici poſſunt.

P. Dozennes in libro, cui titulus, *moralis Jeſu Chriſti*, diſcurſum habet de converſatione.

P. Nepveu tom. 3. chriſtianarum conſiderationum, unam habet de converſatione.

Idem in receſſu utiliſſimam habet hujus argumenti conſiderationem.

Liber cui titulus, *Inſtructio chriſtiana pro puellarum educatione cap. 8.* docet, quam perniciosæ earum integritati ſint mundanæ cum adoleſcentibus conſuetudines.

Liber, qui inſcribitur, *Adoleſcentiæ in pietate chriſtiana inſtitutio* a Gobinet edita.

P. Croiſet

P. Craſſet libro, cui titulus: *Chriſtianus in ſolitudine*, conſideratione ſexta.

Concionatores

Matthias Faber parte 3. Operis tripartiti in variis concionibus.

Engelgrave *in Cœlo empyreo in feſt. Epiphan.*

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta unum habet de impiorum conſortio, praviſque ſocietatibus. *Tom. 1. Dominical. ſerm. pro Dominic. 3. poſt Epiphan.*

Idem in tomo myſteriorum Sanctiſſimæ Virginis ſerm. de Viſitatione, loquitur de ſermonibus habendis in viſitationibus, atque converſationibus, & quomodo in illis ſeſe gerere deceat.

Idem tom. 4. ſermonum particularium unum habet de bonis ſermonibus, qui in congreſſibus habendi ſunt; hic autem ſermo religioſos potiſſimum reſpicit.

Qui collectanea ediderunt

Ludovicus Granatenſis in locis communibus verbo *Societas*.

Buſæus in Panario. Verbo *Societas mala*.

Dreſellius in Niceta l. 1. c. 9.

Stapleton in Promptuario morali, variis in locis, ſed præcipue in Dominic. 16. poſt Pentec. punct. 1.

Berchorius) Verbo *Societas*.
Labatba)

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

R*Ecedite a tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum.* Num. 16.

Beatus vir qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit. Pſalm. 1.

Non ſedi cum concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. Pſalm. 25.

Commiſti ſunt inter gentes, & didicerunt opera eorum. Pſalm. 105.

Diſcedite a me omnes, qui operamini iniquitatem. Pſ. 6.

Declinate a me maligni. Pſalm. 118.

Non adhæſit mihi cor pravum, declinantem a me malignum non cognoſcebam; detrahentem ſecreto proximo ſuo, hunc perſequebar; ſuperbo oculo & inſatiabili corde, cum hoc non edebam. Pſalm. 100.

Vidi prævaricantes, & tabeſcebam... Super inimicos tuos tabeſcam... Tabeſcere me fecit zelus meus. Pſalm. 118.

Ecce quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum! Pſalm. 132.

Fili mi, ſi te lactaverint peccatores, ne acquieſcas eis, ... ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum a ſemitis eorum; pedes enim illorum ad malum currunt. Proverb. 1.

Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit; amicus ſtultorum, ſimilis efficitur. Prov. 13.

Ne æmuleris viros malos, ne deſideres eſſe cum eis. Prov. 24.

Abominantur juſti virum impium; & abominantur impii eos, qui in recta ſunt via. Prov. 29.

Noli eſſe amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioſo, ne forte diſcas ſemitas ejus, & ſumas ſcandalum animæ tuæ. Prov. 22.

Cum viro ſenſato aſſiduus eſto, quemcumque cognoveris obſervantem timorem Dei. Eccli. 37.

Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea, & qui communicaverit ſuperbo, induet ſuperbiam. Eccli. 13.

Cave ne cum habitatoribus terræ illius jungas amicitias, quæ ſint tibi in ruinam. Exod. 34.

Omnis homo ſimili ſui ſociabitur. Eccli. 13.

Diſcede ab iniquo, & deficient mala abs te. Eccli. 7.

Recedite, recedite exinde; pollutum nolite tangere, exite de medio ejus. Iſaiæ 52.

Egredimini de Babylone, fugite a Chaldæis. Iſaiæ 48.

Recedite de medio Babylonis, & de terra Chaldæorum egredimini. Jerem. 50.

Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Matth. 18.

Cum publicanis & peccatoribus manducat magiſter veſter. Matth. 9. & Marc. 2.

Hic peccatores recipit, & manducat cum illis. Luc. 15.

Modicum fermentum totam maſſam corrumpit. 1. ad Corinth. cap. 5.

Quæ participatio juſtitiæ cum iniquitate, aut quæ ſocietas luci ad tenebras? quæ autem conventio Chriſti ad Belial? 2. ad Corinth. 6.

Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat; ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus. Ad Epheſ. 4.

Corrumpunt mores bonos colloquia mala. 1. ad Cor. 15.

Noſtra autem converſatio in cælis eſt. Ad Philip. 3.

Scripſi vobis, ne commiſceamini fornicariis, &c. Cum ejuſmodi nec cibum ſumere. 1. ad Corinth. 5.

Nolite communicare operibus infructuoſis tenebrarum, magis autem redarguite. Ad Epheſ. 5.

Ne commiſceamini cum eo, ut confundatur. 2. ad Theſſal. cap. 3.

Annunciamus vobis, fratres, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate. 2. ad Theſſal. 3.

In omni converſatione veſtra ſancti ſitis. 1. Petr. c. 1.

Converſationem veſtram inter gentes habentes bonam. Ibid. cap. 2.

Exite de illa populus meus, ut ne participes ſitis delictorum ejus, & de plagis ejus non accipiatis. Apoc. 18.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deſumpta.

HEnoch ævo mundus jam corrumpi incipiebat, & gliſcente in dies ſingulos labe ſanctus hic Patriarcha, qui Deo ſemper fidelis extiterat, & qui hactenus innocentiam ſuam ſervaverat, illius amittendæ periculum forraſſe ſubiiſſet, ſi diutius inter flagitioſos, quorum commercium, & ſocietatem evitare non poterat, permanſiſſet. Ideo inſigni cœli beneficio repente ex hominibus raptus eſt, ne, ut Scriptura ait, per illud commercium aliorum improbitas ad illum uſque ſe effunderet, & ſpiritum hunc rectum, ac innocentem animam ſua labe corrumperet. Deus in hujus viri gratiam ſingularem omnino rem, atque ante id tempus inauditam operatus eſt, eumdem ex hoc auferens mundo, quin communem legis mortem ſubiret. Adeo verum eſt impiorum ſocietatem ſua contagione ipſam inficere innocentiam, ac poſſe ſolidiſſimam quamlibet, optimeque confirmatam virtutem corrumpere. Exemplum Henoch.

Loth a ſocietate Abraham viri ea tempeſtate ſanctiſſimi recedens in medio populi nequiſſimi ſibi ſedem conſtituit. Quamvis autem nonnulli Sancti Patres aſſerant, divina Providentia ſanctum hunc virum Sodomitis deſtinatum fuiſſe, ut ignominiæ illius adſpectus illis pudorem offunderet ob fœdiſſimas ipſorum obſcœnitates, eoſque ad converſionem impelleret; modicus, vel nullus fructus, quem ex illius exemplo populus ille recepit, ſatis oſtendit, ſocietatem bonorũ minorẽ habere vim, ut impiis virtutem ſuadeat, quã impiorum habeat conſuetudo, ut ſanctiſſimos etiam pervertat. Attamen inter Sodomorum flagitia ſe continuit Loth: videbat ille quidem generalem populi totius corruptionem, ſed non ſine horrore, & lacrymis illam videbat; & miraculum, quod in illius gratiam operatus eſt Deus, ſatis oſtendit, quam gerat curam juſtorum providentia. Probum hunc virum abire juſſit, vel potius vi quadam una cum tota domo revulſit de medio hominum nequiſſimorum, in quos ultio ſua erat ſævitura; expectavit donec Loth egreſſus in tutum ſeſe recepiſſet; atque tunc cœlo delapſus ignis in cinerem ſceleratiſſimam redegit urbem, & omnia, quæ intus erant, abſumpſit. In coacta hac Loth fuga, tanquam in aperτiſſimo exemplo videre eſt, a Deo non ſolum protegi bonos, ſed in horum gratiam impiorum etiam ſupplicia differri. Abraham enim, cui Deus initum a ſe aperuerat conſilium urbem illam funditus evertendi propter obſcœniſſima ſcelera, quæ ibi patrabantur, Dominum obteſtatus eſt, ne cum nocuis vellet innocuos confundere; exoravitque, ut ſi tot inter ſontes decem tantummodo juſti invenirentur, iræ ſuæ cohiberet effectum, atque propter pauciſſimos, qui culpa vacaſſent, tot ſceleratiſſimis parceret. Exemplum Loth.

Hoc

Exemplū Job.

Huc illud elogium eſt, unde Scriptura vitam ordiretur ſancti Job, qui tot aliis de cauſis laudem merebatur: *Vir erat in terra Hus, juſtus, & ſimplex.* Job. 1. Quid igitur, quæſo, poſſet, tantumne miraculum eſt, hominem juſtum in magna regione videre? Quot alii juſti extiterunt, quorum vel ipſum nomen reticetur? Sed fidelem fuiſſe inter idololatras, quibus illa abundabat regio, quin in eorum errores abiret; tot inter impios juſtitiam coluiſſe, quin eorum ſcelera fuerit imitatus; hæc illius ſingularis eſt gloria, quæ illi eatam Deo, & hominibus tantam gloriam comparavit.

Exemplū Tobiæ.

Quacumque in ſocietate ſimus, ſi providentiæ conſilio, non voluntate noſtra ibi ſumus, poſſumus ſemper imitari Tobiam, qui & in patria, & in captivitate numquam particeps fuit corruptionis eorum, cum quibus vitam ducere tenebatur. Sic erat in patria, dum cæteri ſeſe conferebant ad vitulos aureos thura adolenda, *ſolus fugiebat conſortia omnium, ſed pergebat in Jeruſalem ad templum Domini,* Job. 1. Sic autem in Ninive infidelis victoris mancipium, dum reliqui contribules ſui prophanis Ethnicorum carnibus veſcebantur, animæ ſuæ innocentiam ſervavit, eamque numquam vel eorū eſca, vel vitiis fœdavit. Hinc inferendum eſt, ſi minime liceat corpore, licere tamen ſpiritu malorum hominū conſortia evitare; & ſi ab oculis mundum amovere non poſſumus, poſſe tamen a corde.

Boni malorum proſunt incolumitati.

Quærit S. Ambroſius, cur tamdiu diſtulerit Deus terris univerſale diluvium immittere; & reſpondet, illum patienter tot nefaria ſuſtinuiſſe flagitia, quibus ſeſe quotidie, mortales commaculabant, dum interim juſti aliquot, qui vivebant adhuc in mundo, ab aliorum iniquitatibus erant immunes: ſed poſtquam omnis caro viam juſtitiæ corrupit, & Noe tantum, ejuſque familia generalis expers erat corruptionis, tunc nihil amplius Dei iram cohibere potuiſſe, ne ille ſuum opus deleret. Aperuit igitur cœli cataractas, terraſque tot ſordibus fœdatas aquarum eluvione expiavit, juſtum dumtaxat Noe, ejuſque familiam ſibi reſervans, qua iterum cultoribus terras repleret, & mundum novum efficeret.

Obeſt bonis cum malis vivere; proderit malis vivere cū bonis.

Rem prorſus miram legimus in Bibliis; videlicet, cum Iſraelitæ poſt captivitatem annorum ultra ſexaginta revocandi, atque ea Babylone in terram patrum ſuorum erant reducendi, litem obortam fuiſſe inter duos utriuſque populi tutelares Angelos; quorum alter precibus Deum fatigabat, ut Iſraelitis quamprimum abire liceret, ne ex infidelium commiſtione corrumperentur; alter vero Deum obteſtabatur, ut illi adhuc ibi permanerent pro ſalute, & converſione Babyloniorum ipſius curæ creditorum: quilibet ſua habebat conſilia, timores, cauſas. Undenam hoc? Quia bonis periculoſum eſt cum malis vivere; malis vero utile vivere cum bonis.

Deus vetat, ne juſti impiorum ſocietatem ineant.

Deus ſemper interdixit juſtis quamlibet cum impiis ſocietatem, ne horum vitiis pollucrentur; & ne exemplis horum illecti a recta virtutis ſemita deflecterent. Ita legimus in Geneſi illum præcepiſſe Abrahæ, ut patrium ſolum, domum, omneſque eos, cum quibus arctiſſimis conſanguinitatis, affinitatiſque vinculis conjunctus erat, relinqueret, in aliam profecturus terrarum plagam, ibiq; novam ſibi poneret ſedem; perinde ac, quantumvis Dei eſſet amicus, metuendum eſſet, ne talis eſſe perſeveraret in regione, quæ Dei erat inimica. In Exodo c. 34. prohibet Deus, ne Iſraelitæ alienigenas uxores ducant, ne ab his a veri Dei cultu dimoverentur; quod accidit deinceps Salomoni licet mortalium omnium ſapientiſſimo. Et in libro Joſue c. 23. videmus, quibus minis hoc ipſum interdictum inſtauret, atque populo ſuo oſtendat, in quæ ſcelera primum, mox vero in quæ, quantaque mala futurum eſſet, ut his nuptiis, & affinitatibus conjicerentur.

Deus ſæpe in bonorū gratiam impiis quoque tempora. lia contulit bona.

Attamen ex eodem ſacro textu intelligimus, cum divinæ providentiæ juſſu boni cum improbis vivere, eodemque uti contubernio coacti fuerunt, in eorum gratiam his non ſpernenda bona contuliſſe. Ita augebat illius res Labani propter Jacob generum illius, donec ille hujus opera uſus eſt fideliſſima; & propter Joſeph domui Putipharis benedixit. In Prophetarum

congreſſu prophetavit Saul; & Deus ſæpe miſericordiam exercuit erga populum ſuum propter Abraham, Iſaac, & Jacob; quamobrem S. Chryſoſtomus ait, Sanctos non eos ſolum, qui in cœlis ſunt, ſed eos quoque, qui ſunt in terra, protectores eſſe, ac patronos urbium, provinciarum, & regnorum, his cœli benedictionem promerentes.

Providentia conſilii bonos ſemper malis eſſe permixtos.

Ab ipſis uſque mundi primordiis, boni, malique ſemper mixti, ſimulque confuſi fuerunt peculiari quodam providentiæ conſilio; idque non in civitatibus ſolum, verum etiam in privatorum domibus, ac familiis, ut boni eſſent exemplo malis, & mali bonorum virtutem exercerent. In prima orbis familia, Adæ videlicet, Abel, & Cain ſatis diu ſimul vixere. Inter filios Noe, qui in Arca ingreſſi fuerant, unus patri reverentiam non præſtitit, & maledicto percuſſus fuit. In familia Abrahæ, Iſmael cum aliquamdiu ſimul cum Iſaac vixiſſet, inde fuit expellendus. In domo Jacob ex duodecim filiis, quos genuerat, Joſeph, qui innocentiſſimus erat, ab aliis undecim venditus fuit, & parum abfuit, quominus e viventium numero exturbaretur.

Quid agat Deus cum bonis, qui improborum ſodalitium, vel affinitatem quæſiere.

Aliter ſe geſſit Deus cum juſtis, cum ipſi ex ſe, & contra ejus imperium, impiis ſeſe miſcere, vel cum illis ſocietatem inire voluerunt: permiſit enim, ut alii perverterentur veluti filii Seth, qui primum quidem in Dei cultu, ac timore eruditi, ac inſtituti fuerant, & qui ob affinitates, quas contraxere cum filiis Cain paternæ impietatis heredibus, non ita multo poſt corrupti ſunt: alii vero acerbiſſimis exprobrationibus, Dei nomine, caſtigati fuere, veluti ſanctus Rex Joſaphat ob initam neceſſitudinem, fœduſque cum impio Acab percenſum: & alii tandem ſeveriſſimis affecti ſuppliciis, velut ſtrenuus Judas Machabæus, qui victus, cæſuſque fuit, eo quod Romanorum amicitiam quæſiverat, & cum illis icerat fœdus.

Exemplū S. Joannis Baptiſtæ.

Magnus filii Dei Præcurſor in eccleſia celebratur, eo quod a puero in deſertum conceſſit, ibique permanſit, donec annuntiandus fuit Meſſiæ adventus, quin ullum haberet cum hominibus commercium, ne mundi contagione, & peccatorum ſocietate pollueretur. Itaque habitus ille fuit tanquam Patriarcha, & exemplar eremitarum, eorum videlicet, qui ſeorſim vivunt ab hominibus, quorum exemplis, atque ſermonibus in vitium poſſent impelli.

De Peregrinis in Emmaus proficiſcentibus.

Exemplo peregrinorum in Emmaus proficiſcentium diſcimus, quam vim habeant boni, ac pii ſermones ad fervorem injiciendum, & evitandos eos, qui in Dei cultu intepuerant; nam cum duo illi Salvatoris diſcipuli morte illius deterriti, quem tamquam magiſtrum ſecuti fuerant, nutarent in fide, ſtatim ac Dei filius ſeſe illis comitem addidit in via, & aliquamdiu ad illos collocutus eſt, faces illæ extinctæ, atque fumantes adhuc iterum inflammatæ ſunt ad acceſſum ignis divini, quo illos afflavit, ita ut novo ardore ſuccenſi Jeroſolymam fuerint reverſi: *Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?* Luc. 24.

Cauſa lapſus S. Petri.

Permiſit Deus, ut Apoſtolorum princeps, & caput laberetur, non ſolum ut ille ſuam agnoſceret infirmitatem, ejuſque præſumptionem puniret; verum etiam, ex quorumdam ſanctorum Patrum ſententia, quia pravo ſeſe implicuerat conſortio inter Pontifices, ſatellites, & miniſtros ſe commiſcens, qui ſeſſi erant, eo quod Salvatorē in Olivarum horto ceperant, & qui indigne illum in judicis aula prodiis, conviciiſq; laceſſebant, ubi eorum dicteriis, atque irriſionibus traditus fuerat.

Deus nunquam parcit impiis in gratiam juſtorum.

Sæpe contigit, Deum iram ſuam cohibere, ac differre ſupplicia, quæ de impiis expoſceret, niſi rationem habere vellet juſtorum, ne hos eadem involvat calamitate. Ita in Apoſtolorum Actis legimus cap. 27. cum S. Paulus Romam verſus navigaret, adeo vehementem repente obortam fuiſſe tempeſtatem, ut omnes, qui eadem vehebantur navi numero 276. de vita ſua jam deſperaverint, ac ſe propediem in nullam reditus ſpem interituros crediderint. Verum cum Angelus Domini S. Paulo apparuiſſet, pollicitus eſt illi, futurum, ut in gratiam ipſius nemo itinetis ejuſdem

ſocius interiret. Ecce quid illis magni hujus Apoſtoli profuit ſocietas: *Ecce donavit tibi Deus omnes, qui navigant tecum*, Act. 27.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

C*Haritas patiens eſt, benigna eſt &c.* c. 1. ad Corinth. 13. Charitas in congreſſibus omnino eſt neceſſaria, ne mali ſint, & ut boni fiant; atq; notatu dignum eſt, conditiones, & effectus omnes, qui in loco hoc celeberrimo ab Apoſtolo charitati tribuuntur, nullibi magis habere locum, neque alibi, quam in converſationibus, eſſe utiliores. Procul enim arcet ſuperbiam, avaritiam, iram, lævas de proximis ſuſpiciones, atque contentiones omnes, quæ inde ſuavitatẽ omnem eruunt. E contra vero patientia, affabilitas, indulgẽtia, aliæque virtutes, quæ charitatis comites eſſe conſueverunt, ibi locum ſuum nanciſcuntur, omnemque congreſſuum dulcedinem faciunt. Ibi gloriæ potius ſibi vertere quilibet debet aliis cedere, quam pertinaciter, & mordicus repugnare; nemo illic lædendus eſt, nemo ſe ulla re lædi putare debet, atque in id adniti, ut omnibus placeat, ita tamen ut Deo non diſpliceat. Hoc pacto bene converſandi artem noſſe idem eſt, atque charitatem, omneſque illius partes adimplere.

Impios e ſocietate proſcribere idem eſt, ac proſcribere vitium.

Auferte malum ex vobis. 1. ad Corinth. 5. Eruditiſſimus auctor commentariorum, qui inter S. Ambroſii opera circumferuntur, hæc Apoſtoli verba dupliciter explicat; 1. eliminare malum hominem a ſocietate veſtra; 2. ejicite peccatum, quod unicum in terris malum eſt, auferre malum ex vobis. Sed quocumque in ſenſu intelligantur, alter ad alterum redit; Apoſtolus quippe monet e ſocietate noſtra hominẽ nequam exterminare, ſimulque omne peccatum ex corde ejicere, neque enim cum vitioſis citra noxam, & Dei offenſã conſueſcere poſſumus, prohibentis ne noſmet objiciamus periculo in eorum mores, & vitia abeundi.

Cum impiis facilius corrumpimur, quã illos convertimus.

Ne commiſceamini cum illo 2. ad Theſſal. 5. Hæc verba, quibus Apoſtolus utitur ſuaſurus, ne cũ homine nequam conſueſcere audeamus, notanda ſunt: non enim dicit ſolum, ne ullam cum hoc familiaritatẽ ineatis, ſed ne commiſceamini cum illo. Aqua, quæ pura eſt, non corrũpitur, licet aquæ corruptæ ſit proxima; verũ ſi commiſceantur utraque ſimul, illa corrumpitur; & commixtio id agit, quod propinquitas agere nequit. Si dimidiatus calidæ in dimidium frigidæ calix infunderetur, qualitates eorũ non minus quã ſubſtantiæ commiſcerentur, calida quidem caloris, frigida vero frigoris ſui partẽ amitteret. Hoc ipſũ accideret, ſi puta cum luculenta miſceretur aqua, pura quidem luſulenta fieret, luluIenta vero nequaquam emundaretur. Sæpe cum flagitioſo homine verſaris, ultro citroque illum & excipis, & convenis; hi non ſunt, ex Apoſtolo, ſimplices acceſſus, hæc eſt commiſtio, ſed proh miſeram commixtionem! Nequam ille nec monitis, nec exemplis convertitur; illum non corripis, immo neque audes; aqua hæc in ſua corruptione permanet; at non hoc ipſum accidit in te: innocentiam amittis tuam; ſuperantur conſilia tua, non ſecus ac monita, & exempla tua; eras tamquam defæcatiſſima lympha, ſed hac commixtione corrumperis.

Vitioſi, quorum converſatio jucundior eſt, ſunt magis periculoſi.

Si te lactaverint peccatores &c. Prov. 1. Nihil melius exprimit modum, quo vitium in vitioſorum hominum conſuetudine gliſcit, quam hæc lactis ſimilitudo a Sapiente uſurpata, ſeu velit innuere, vitium blande fluere cum ſuavitate, & voluptate per modum ſolatii; ſeu quod nutrices cum lacte ſimul mores, ac ſtudia ſua pueris, quos ſuis alunt uberibus, communicãt: ſeu quod ex medicorum ſententia virus numquam magis pernicioſum eſt, neque mortem infert præ[illegible]orẽ, quam ubi cum lacte ſimul hauritur. Ita pernicioſiſſimi peccatores illi ſunt, qui callidius, & jucundius in hilari converſatione vitium, & corruptionem inſpirant.

Nihil nobis aſſectus eſt impios adire.

Excutite pulverem de pedibus veſtris &c. Matth. 10. Quæritur, undenam profecta ſit hæc apud Judæos conſuetudo excutiendi pulverẽ de calceis, cum de loco aliquo egrederentur, ubi parum benigne fuerant excepti; & quid per hæc innuere vellet Salvator Apoſtolis ſuis, cum interclusus illis fuiſſet aditus in urbes, quo evangelium prædicaturi ſe ſe contuliſſent. Eruditiſſimus Cardinalis Cajetanus ait, hoc ab illis fieri voluiſſe, ut oſtenderent ſibi nihil eſſe commune cum peccatoribus, quorum ſalus deſperabatur; nihilque ab illis accipi poſſe, immo neque pulveris granum; & ſicuti illi a nobis recipere detrectant bonum, & virtutes, quas illis inſpirare vellemus, ita neque nos velle vel minimis ipſorum ſordibus fœdari, nihil enim præterea ex eorum ſocietate, atque colloquiis referre poſſemus.

Major ſerviet minori. Geneſ. 25. Hoc dixit Scriptura de Eſau, & Jacob, futurum videlicet ut natu major minori famularetur. *Serviet*, quemadmodum S. Auguſtinus interpretatur, non ſolum illi ſubmiſſus, ſubjectuſque erit, uti vulgo explicatur, ſed ſerviet, quomodo dici ſolet aliquis nobis profuiſſe, dum obeſſe vellet, atque noſtram procuraſſe utilitatem, dum nobis interitum ſe putabat allaturum: *Serviet non obſequendo, ſed vexando.* Quo in re impii non numquam bonis utiles ſint.

Modicum fermentum totam maſſam corrumpit. 1. ad Corinth. c. 5. Apoſtolus ita loquens ſupponit, unum dumtaxat hominem nequam corrumpere poſſe totam e ſanctis omnibus compoſitam maſſam, quomodo vero nunc impiorum multitudo unam dumtaxat animam facillime perdere, & corrumpere poteſt? Inter hoc, & S. Pauli ſeculum id diſcriminis intereſt, quod tunc mali ſeparabantur a bonis, nunc vero boni a malis ſeparandi ſint, tunc enim pauci inter Chriſtianos erant mali, boni vero plurimi; hodierna vero die pauciſſimi boni ſunt in tanta impiorum multitudine. In hac tamen ab impiis ſeparatione in corde ſemper ſervanda eſt charitas, atque conſenſus cum illis, & ſi corpore ab illis ſeparamur, hoc fieri ſimpliciter debet, ut ab eorum vitæ genere abhorreamus, & ut cum illis quam minimam habeamus conſuetudinem, quin prudentiam, & charitatem lædamus: *Si ab iniquis recedere non potes, recede ab iniquitate*, S. Auguſtinus ait.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ ſanctorum Patrum hujus argumenti.

A*D inſtructionem jungi bonis, multum prodeſt, & ad probitatis teſtimonium.* Ambroſ. lib. 1. Offic. cap. 45.

Oſtendunt adoleſcentes, eorum ſe imitatores eſſe quibus adhæſerint: ex convaleſcit opinio, quod ab iis acceperint vivendi ſimilitudinem, cum quibus converſandi hauſerint cupiditatem. Idem, Ibidem.

Gratulandum eſt cum mali de Eccleſia ſeparantur, ne columbas, ne oves Chriſti ſæva ſua & venenata contagione prædentur, Cyprian. de ſimpl. Prælat.

Fuge perſonas in quibus poteſt malæ converſationis eſſe ſuſpicio. Hieronym. Epiſt. ad Geruntiam.

Proclivis eſt malorum imitatio; & quorum virtutes aſſequi nequeas, cito imiteris vitia, Idem Epiſt. 7.

Quid tibi neceſſe eſt in ea verſari domo, in qua neceſſe habeas aut perire aut recedere? quis mortalium juxta viperam ſecuros ſomnos carpit? Idem Epiſt. 147.

In ſolitudine, cito obrepit ſuperbia. Idem Epiſt. 4.

Tales habeto ſocios, quorum conſortio non infameris. Idem Epiſt. ad Nepot,

Præceps ibam tanta cæcitate, ut inter coætaneos meos me puderet minoris decoris, cum audirem eos jactantes flagitia ſua, & tanto gloriantes magis, quanto magis turpes eſſent. Auguſt. lib. 2. Confeſſ. cap. 9.

Libebat malum facere non ſolum libidine facti, ſed etiam laudis. Idem, ibidem.

Ne putetis gratis malos eſſe in hoc mundo, & nihil boni de illis agere Deum: omnis malus aut ideo vivit ut corrigatur, aut ut per illum bonus exerceatur. Idem in Pſal. 54.

Taſcit Domine, dum talia loqueretur, ut mundus nobis inter verba viliſceret. Ita loquitur de m[illegible]a, Idem in Confeſſ.

Nihil ita perſequitur vitam juſtorum, ut vita ini-

quo-

querum; non, dum cogitur imitari quod diſplicet, ſed dum cogitur tolerare quod videt, Idem.

Coram pio vivens impie, etſi non obligat conſentientem, cruciat tamen ſentientem. Idem.

Non eas converſationi habenas immittit, Paulus, *ut quoniam neceſſe eſt convivere, & compeccare poſſimus: licet convivere; commori non licet.* Tertull. de idolol.

Penſate quaſo, ubi erit patientia, ſi deeſt quod toleretur! Ego Abel non ſuſpicor, qui Cain non habuerit; boni enim, ſi fuerint ſine malis, perfecti eſſe non poſſunt; quia minime purgantur. Greg. l. 9. Epiſt. Epiſt. 39.

Ipſa malorum ſocietas, purgatio bonorum eſt. Idem, ibidem.

Vitari ſocietas malorum debet, ne, ſi fortaſſe corrigi non valent, ad imitationem trahant; & cum ipſi non mutentur, eos, qui ſibi conjuncti fuerint, pervertant. Idem Homil. 9. ſuper Ezech.

Sicut malus aer aſſiduo flatu tractus inficit corpus, ita perverſa locutio aſſidue audita infirmantium inficit animos, ut tabeſcant delectatione pravi operis, aſſiduitate curioſi ſermonis. Idem, ibidem.

Non valde laudabile eſt bonum eſſe cum bonis, ſed bonum eſſe cum malis: ſicut enim gravioris culpa eſt inter bonos bonum non eſſe, ita immenſi praconii eſt bonum etiam inter malos extitiſſe. Greg. l. 1. Moral. c. 1.

Bonus ſic malo connectitur, ut aut pares reddantur, aut cito ab invicem ſeparentur; amicitia enim, pares aut quarunt, aut faciunt. Chryſoſt. ſup. Matth.

Rerum natura eſt, ut quoties bonus malo conjungitur, non ex bono malus melioretur, ſed ex malo bonus contaminetur. Idem, ibidem.

Melius eſt habere malorum odium, quam conſortium. Sicut bona multa habet communis vita Sanctorum, ſic plurima mala affert ſocietas malorum. Iſid. lib. 2. Colloq.

Inter bonos bonum eſſe ſalutem habet, inter malos vero laudem. Illud tanta felicitatis eſt, quanta etiam ſecuritatis; hoc autem tantum habet virtutis, quantum difficultatis. Bern. in Epiſt.

Bonos in conſilio, bonos in obſequio, & bonos habeas contubernales, qui vita & honeſtatis tua cuſtodes ſint & teſtes. Idem, ibidem.

Remedium eſt, quem converti velle non videris, vitare, ſi poſſis. Caſſiod. in Pſal. 19.

Hi veraciter boni ſunt, qui in bonitate perſiſtere etiam inter malos poſſunt. Gregor in Moral.

Omnium ſocietatum nulla praſtantior, nulla firmior eſt, quam cum viri boni moribus ſimiles, ſunt familiaritate conjuncti. Seneca, Epiſt. 11.

Nulla res magis animos inhoneſtos, & in pravum inclinabiles revocat ad rectum, quam bonorum virorum converſatio; paulatim enim deſcendit in pectora, & vim praceptorum obtinet frequenter aſpici, frequenter audiri. Idem, ibidem.

Cum iis converſare, qui te meliorem facturi ſunt; illos admitte, quos tu potes facere meliores. Idem, ibid.

Sumuntur a converſantibus mores: & ut quadam in contactos corporis vitia tranſeunt, ita animus vitia ſua proximis tradit. Idem, l. 3. de ira.

Nemo vitioſus non aliquod nobis vitium aut commendat, aut imprimit, aut allinit. Idem, Epiſt. 7.

PARAGRAPHUS V.

Quid hoc in argumento ex Theologia penu valeat depromi.

Quid ſit ſocietas, & converſatio.

SOcietas, ex D. Thoma *in opuſc. contra impugn. religionem c. 5.* hac voce in ſenſu magis proprio accepta, eſt unio duorum, vel plurium ſimul viventium, vel eodem utentium contubernio, pro communi utilitate, vel majori vitæ, aut officii ſui commoditate. Verum cum hic de converſatione præſertim agatur, cujus alius finis eſt, & alia ratio, credo dici poſſe, ſocietatem eſſe in latiori ſenſu deſumptam, hominum, qui ſimul coeunt, vel fortuito ſimul conveniunt de iis, quæ accidunt, & quæ paſſim neque præmeditata ſunt, neque in antecceſſum ſtatuta, colloquuturi. Hinc fit converſationem differre propter perſonas, colloquia, quę ab illis habentur, & finem, quem ſibi proponunt. Itaq; bona eſt, vel mala, ſeria, vel hilaris; utilis, vel noxia, honeſta, cum ſcandalo conjuncta, indifferens pro earum circumſtantiarum varietate. Et quemadmodum finis, quem vulgo ſibi proponunt homines, eſt temporis cum aliqua jucunditate traducendi; proprie appellari converſatio non poteſt magiſtratuum conſeſſus, qui de rebus publicis deliberant, neque medicorum congreſſus, qui congregantur, ut de morbi alicujus natura, ac remediis diſceptent, neque judicum conſilium, qui litem ſunt dijudicaturi; ſed tantum amicorum ſocietas, vel eorum, quorum grata, jucundaq; eſt conſuetudo, qui hac mente conveniunt, ut mutuis ſermonibus tempus fallant; atq; viciſſim aliquid conferant alternę oblectationi, & perfectioni vitę, prout illis ſe ſe offerre poteſt occaſio.

Cum homo natus ſit ſociabilis, naturaliter in ſocietate, atque converſatione complacet ſibi, ut inquit Ariſtoteles, ac dici poteſt ſocietas in omnibus humanę vitę ſtatibus eſſe neceſſaria. Homo illam amat, velut rem, qua omne ſibi tędium aufertur, & quæ convenit ipſi: illa non parum virtuti confert, S. Hieronymus inquit; quia proximi ſanctitas nos erudit, atq; humiliat. Sed ut ſocietas iſta, quam amamus, utilis fiat, non ſine magna moderatione, ac prudentia eadem utendum eſt. Quemadmodum ſolitudini aliquid ineſt horridū, ac triſte; ita mundi turba non minus incommoda eſt, quam periculoſa. Status præ cæteris magis optandus medius eſt inter utrumque in commercio electorum quorumdam mortalium, cum quibus conſueſcimus, ad receſſus quidē tædium, multitudinis vero tumultum evitandum.

Sociabilis vita pluribus in rebus ſolitariæ præferenda eſt.

Quamquam ſolitaria vita majori cum innocentia ducitur, quam quæ in jugi hominum commercio implicita eſt, inficias tamē ire nemo poteſt, quominus pluribus in rebus vita ſociabilis ſolitudini ſit præferenda; homo quippe ſolitarius quā plures exercere nequit virtutes, quas ille poteſt, qui cum aliis conſueſcit. Ille enim quam exercebit cū ægrotante, vel mœrente charitatē, ſi neminē videt? Quam patiētiam, ſi nemo illi reſiſtit, vel illū afficit injuria? Quam obediētiam, vel ſubmiſſionē, ſi ſuperiorē non novit, a quo ſibi imperetur? E contra vero in vita ſociabili inceſſanter pluſimarum virtutum exercēdarum occaſiones occurrunt, quamvis alieni dumtaxat ferendi eſſent defectus; præterquamquod exempla virtutis eorum, cum quibus verſamur, magnæ ſunt, præſenteſque cauſæ, ut nos ad virtutem cacitent, atq; ſe ad imitandum inflamment.

Cujusnam rationis ſocietas, & converſatio.

Omnes homines mutuo quamdam fovent generalem, ſocietatem, quę naturę ſimilitudini innititur; ejuſdē urbis cives aliam inter ſe alunt, quę cōmuni innititur utilitati; peculiares amici aliam, quę in ingeniorum conformitate, ac reciprocis urbanitatis officiis ſita eſt; conſanguinei aliam, quę in fortioribus, arctioribuſq; vinculis cōſiſtit; ſed Chriſtiani corpus quoddam efficiunt, quod charitas animare debet; charitas, quæ pręcipua etiam eſſe debet converſationis eorum cauſa.

Electio habenda eorum eſt quibus vivendum eſt.

Cum magis proni ſimus ad aliorum vitia, pravaſq; qualitates, quam virtutes imitandas; cumque communis ſentētia ſit, nos plerumq; ſimiles illis fieri, cum quibus conſueſcimus, ideo ſēper meminiſſe debemus moniti, quod S. Paulus tradit Corinthiis, bonos corrūpunt mores colloquia prava, non ſecus ac bona colloquia effectum prorſus oppoſitum gignunt. Itaq; oppoſitos habet effectus converſatio, & prout inſtituitur, ferre, vel auferre poteſt inſignia mala. Illi ergo eligendi ſunt, cū quibus vulgo converſari debemus, & fugienda eſt conſuetudo cum illis, qui nos corrumpere poſſunt.

Bene converſandi regula.

Ad ſanctam, & ſpiritualem vitam ducendam hanc nobis ſancti Patres regulam tradunt. Quantum in nobis eſt, & ſtatus, atque conditio noſtra ſinunt, receſſum potius, quam converſationem diligere oportet; ita ut non niſi ægre ſolitudinem relinquamus, atque ob majoris boni deſiderium. Id ſi fecerimus, in ipſis etiam ſocietatibus minus diſſipati erimus, ac minus noſmet extrinſecus effundemus. Generatim ut cum mundo verſari diſceremus, converſatio noſtra, ut Apoſtolus ait, ut plurimum eſſe deberet in cœlo, cum ſanctis, ipſoque

Deo, ut data occaſione inſpiraremus aliis bonos ſenſus, quos in cœleſti hac converſatione haurire poterimus.

Quando fugiendaſ vel non fugienda ſit impiorum ſocietas.

Quamvis in Scriptura præcipiat Deus, ut malorum ſocietatem, & converſationem fugiamus, ſperandum tamen non eſt futurum, ut illam omnino effugere valeamus, non ſecus ac aliqua in mundi plaga vivere poſſimus, ubi nullus homo nequam inveniatur. Hæc bonorum, malorumque commiſtio ſapienter divinæ providentiæ conſilio conſtituta eſt ad utrorumque utilitatem, ut mali ex bonorum ſocietate proficerent, neque bonis patientiæ, heroicarumq; virtutū exercendarum deeſſet occaſio. Hac de cauſa non prohibet Deus, ne juſti cum peccatoribus vivant, & commorentur, ubi nullum periculum adſit, quod in eorū ſocietate pervertantur; & charitas ſæpe eos requiri jubet, ubi ſpes adſit aliquam illis afferendi utilitatem, eoſque convertendi.

Non nego ſermones haberi, iter inſtitui, mercaturā exerceri, aliaque negotia tranſigi poſſe cum quolibet mortalium genere; aliquamdiu permaneri poſſe in eadem ſocietate, in qua hominem nequam inveneris, vel in quam hic recens accedat; aliquam cum illo iniri neceſſitudinem poſſe, ubi nondum agnitus fuerit, vel ubi aliqua ſpes illum ad officium revocandi oboriatur. Prorſus a mundo recedendum eſſet, ſi evitandus eſſet occurſus eorum omnium, qui ſecundū Deum minime vivunt; quæ ejuſdē S. Pauli eſt illatio. Ipſa etiam nobis permittit eccleſia familiariter cum illis colloqui, quos propter flagitioſæ vitæ genus a corpore ſuo ſecrevit, niſi eos palam denuntiaverit, ſinit eos a nobis videri, cum illis agi, ſi aliquam ſperamus utilitatem; atq; cum illis etiam, quos minime tolerat, quamquam ad id ſeveriſſimas præſcribat regulas, quæ non ignorandæ, obſervandæq; ſunt, in occaſionibus neceſſitatis, vel etiam charitatis minime vetat aliquas adhuc levis commercii habere reliquias. Illud vero præſcribit Apoſtolus a particularis perſonæ conſuetudine abhorrendum eſſe, ubi vitæ illius flagitia cognovimus, atque experti ſumus, monita, exempla, preceſque noſtras nullam in animo ipſius vim obtinere.

Quandonam omnino recedendum ſit e cœtu, ſi homines ſocietate.

Cum homo nequā nos ad peccandum ſollicitat prava exemplo, ſi præterea addit promiſſiones, munera, illecebras, minas, ſi ſua utitur auctoritate, atque poteſtate, ut nos cogat, tunc citius quam fieri poſſit recedēdum eſt, ex ſocietate adeo periculoſa, ex converſatione, & commercio, quę in manifeſtū nos adducunt diſcrimen, ne in ęternum a Deo ſeparemur. Et ſi quę ratio, quam prudens, doctuſque confeſſarius ſatis aptam cenſuerit, ibi ad aliquod tempus adhuc permanere coegerit, vel inde abſcedere minime integrum ſit, quin charitati offciatur, & gravius gignatur malū; id conſilii capiendū eſt, ut, quāprimū licuerit, terga vertamus. Donec autē felix hęc ſe ſe offerat occaſio, corde recedēdū eſt, & enixis votis pro illis, ac nobis orandus eſt Deus, nihilq; induſtrię prętermittendum, quod meos, & charitas nobis ſuggerere poterunt, ut captum exequamur conſiliū diſcedendi, ac prorſus converſationē illam relinquendi.

De converſatione inter diverſi ſexus perſonas.

Inter diverſi ſexus perſonas converſatio neque omnino mala eſt, neque vetita. Hanc plurimorum etiam ſanctorum probant exempla; ſæpe ipſa etiam hoc ſuadet charitas, neque vituperari poteſt, cum ætas, conditio, officium omnem auferi ſuſpicionem: prudentia tamen regenda eſt, ita ut nulla obloquendi, vel levium judicium ferendi præbeatur occaſio. Verum ſatis numquam vituperari poſſunt nimium hilares converſationes, quæ fere numquam crimine vacant; hi ſolus cum ſola ſuſurri, qui nimiam ſignificant familiaritatem, juſtamque præbent credendi cauſam, non deeſſe utrobique amoris flammam ea præſertim ætate, quæ nimia facilitate ignem ſolet corripere.

Malæ ſocietates recenſentur in numero proximarum occaſionū.

Cum malæ ſocietates inter proximas occaſiones recenſeantur ſaltem habita nonnullorum ratione; (hæc enim occaſionis ſpecies eſt, vel periculo, vel frequentia nulli ſecunda) liquet, quidquid de occaſionibus dicitur, de pravis ſocietatibus quoque dicendum eſſe quoad earum fugiendarum neceſſitatem, ubi earum diſcrimen intelligimus, noſtramque ſalutem in periculum ibi adduci cognoſcimus. Ideo in titulum de Occaſionibus conjecimus, quidquid inter duo hæc argumenta commune invenitur.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, concionatoribuſque recentioribus loci hujus argumenti.

In impiorum ſocietate damnamur.

QUi cum impiis conſueſcit, vulgo damnatur; cujus rei duæ potiſſimum afferri poſſunt cauſæ. Prima eſt complacendi aliis ſtudium, quod in urbana vita, & ſocietate adſectatur; altera vero fallax eſt honoris ſenſus, qui efficit, ut turpe cenſeamus ea non efficere, quæ ab aliis fiunt. Fatalem hanc aliis complacendi cupiditatem, quæ efficit, ne diſpliceamus illis, cum quibus vivimus, ea, quæ illi faciunt, & probemus, & ipſi faciamus, ſanctus Auguſtinus flere non ceſſat; cupiditatem quidem, quæ plurimorum criminum cauſa ipſi fuerat. O nimis inimicam amicitiam! exclamat; o incomprehenſibilem animæ errorem! Ex mero complacendi ſtudio, atque ex libidine, ſine proficiendi, nocendive cupiditate, ſine aliquo animi motu, ſine utilitate; idq; quia plurimi, qui amantur, id faciunt: *Cum dicitur; eamus, faciamus; pudet non eſſe impudentem.* Cōſ. l. 2. c. 9. Quot malorum, ac relaxationū in quavis ſtatutum genere cauſa eſt deſideriū iis nō diſplicēdi, cū quibus vivimus? Secūdum leges fallaces hujus complacendi libidinis quoties tenemur menti, animoq; noſtro vim facere, ut id faciamus, quod alii faciunt, & ne ſociis diſpliceamus? *Pudet non eſſe impudentem.* Tantane unquā fingi poteſt contra Deum, vel contra noſmet ipſos ignavia, ut aliis placituri in ipſam naturam noſtrā tyrannidē exerceamus? *Specimen ſermonum tomo 3. Quadrageſimæ. Sermone pro feria 6. in hebdomada paſſionis.*

In pravi ſocietatibus ſibi perſuadēt homines in hoc honorem ſuū verti, ſi id faciant, quod alii.

Complacendi cupiditas eo uſque procedit, ut nobis perſuadeat, in hoc verti honorē noſtrum, ſi in ſocietate id fecerimus, quod alii faciunt; ac putant homines turpe eſſe exercere virtutem, ubi a ſolo exercetur... Quot videmus, qui nequam non ſunt, & eſſe ſimulant, ne unquam ſingulares habeantur. Eſſent boni, ſi bonos eſſe liceret, quin ſe ſe odio, & irriſioni ſodalium objicerent; ſed naturam ſuam prodere tenentur, ac vim facere ſtudio, quo ad virtutem feruntur, ut ſimulent vitium in partem acceſſuri falſæ gloriæ audacter in vetitum ruēdi. Nonne hoc illud eſt, quo impelluntur homines, ut de criminibus, quorum vacui ſunt, coram glorientur? Nihil magis me commovet, quam ea ratio, qua S. Auguſtinus hoc malum deplorat, in quod lapſus fuerat in adoleſcentia. Tanta cæcitate me præcipitem agebam, ait ille, ut inter coęvos meos me puderet, niſi haberem tot pudenda, quot alii, quę referrem. Audiebam illos de criminibus ſuis gloriantes, eaque majori jactantia oſtentantes, quo erant fędiora; quibus tunc invidebam non patratorum quidem ſcelerum voluptatem, ſed laudem. Quæ res magis probro digna eſt, quam vitium? Attamen vitioſum eſſe admittebar, ne probris afficerer, cumque non haberem, unde ſceleſtiſſimo cuique me parem oſtenderem, feciſſe comminiſcebar, quæ minime feceram, ne eo inhonoratior viderer, quo eram innocentior, & ne me contemptibiliorem efficerem, quis caſtior. Fierine poteſt, ut dæmon cogere fideles poſſit, ut non ſolum gratiæ reſiſtant, verum etiā ut naturæ ſuæ vim faciant, ſuumque torqueāt ingenium, ut licet inviti damnentur? O graviſſimam hoſtis humani generis illuſionem! eum videt, nullam amplius in peccato voluptatem inveniri, efficit, ut in eodem honor inveniri credatur! *Idem.*

In mundo catervatim damnantur.

Hinc animę catervatim ſe ſe in infernum pręcipites agunt, uti in evangelio ſcriptum eſt, lolium in faſciculos projici ad comburendum: *Alligate ea in faſciculos ad comburendum*: atque ſi flecteres poſſumus, tantam videri fidelium turbam, qui in lata, ac patenti via, quæ ducit ad mortem, intereunt. Illi vero colligantur ſocietate impiorum, per quam, & in qua alligati ſunt, & veluti ſimul invicem conſtricti veluti ejuſdem catenæ annuli, omnes ſequuntur, cum aliquis eorum trahitur. Itaque eorum, qui damnantur, plerique decidunt in infernum, veluti ii, qui ſimul eodem pereunt naufragio, quo arctius ſe ſe complectuntur, & alterniſ cohærent, eo magis ſuo conferunt excidio. *Ibidem.*

Quęvis pericula cōverſatio minitetur innocētię, quoſcum-

Digitized by Google

cumque laqueos virtus formidet, cum ad homines accedit, cum ſimul cum illis colloquitur; corporis, animæque neceſſitates non ſinunt, ut in jugi receſſu vivamus. Qui in ſolitudinum receſſibus conſilii ſui certiſſimi ſe ſe abdunt, facere nequeunt, quo minus aliquando ad tempus ab Angelorum commercio ſe ſe diſpenſent, ad homines redeant, & ab illis opem recipiant, qua carere non poſſunt, & quam rupes, ac nemora illis nequeunt ſuppeditare. Hæc res olim efficiebat, ut ſolitarii ſaltem inter ſe aliquam ſervarent ſocietatem, & cauſa erat, propter quam plures ab aliorum conſortio ſe ſe poterant diſpenſare, ut naturæ, atque conſcientiæ ſuæ neceſſitatibus conſulerent. Verum hinc etiam diſcere tenentur omnes homines, quomodo ſeipſos gerere debeant in commercio, quod evitare non poſſunt: & hoc ſtudium eo magis neceſſarium eſt, quia noſtra vitæ ratio æque alius eſſe poteſt perniciosa, ac nobis aliena, & quia par eſt utrobique periculum: *Ex ſermonibus de vulgatiſſimis cauſis flagitiorum mundi, editis a P. Heliodoro Parienſi, e Capuccinorum familia. Sermone nono de converſatione.*

Bonus in malorum ſocietate corrumpitur.

Aberas a peccato; horrebas quidquid poterat diſplicere Deo; & quantumvis prona eſſet in vitium concupiſcentia, gratia has peccati reliquias ſuperabat, ſeque contra naturæ ſtudia fulciebat; ſed pravæ ſodalitates contra te una cum natura, & concupiſcentia conſentientibus viribus dimicarunt; expugnatoque corde vicerunt, ut relictis virtutũ partibus in partes vitiorum concederes. Hilaritas, quæ in facie, atque actionibus effulgebat, quamvis in corde flagitioſi hominis nequaquam eſſet, illius mores, atque ſermones effecerunt, ut aliqua tibi de religione ſuſpicio oboriretur, eam nempe gravem eſſe, atque incommodam corruptæ naturę, utque tibi illi placerent ſenſus, qui Deum citra dolorem lędi permittunt. Ita fallaci deceptus ſpecie ſenſim, ac ſine ſenſu in eam lapſus es licentiam, quã antea exccrabaris; idque quia a nefaria ſocietate, quemadmodum Deus tibi imperabat, non receſſiſti. *Idem.*

Quamvis vel minime peccetur in mala ſocietate, illam tamen frequenter adeundo peccatur.

Eſto quidem, nondum peccaveris, Dei gratia, non ideo tamen impune tibi licebit abire, eo quod frequens in prava adfueris ſocietate: ſi enim, ut Deus jubet, peccatum horruiſſes, ne ita quidem prope ad illud acceſſiſſes; ac ſi gratiam tanti feciſſes, quanti præcipit Deus, numquam in illius amittendæ periculum te ipſum objeciſſes. Non eadem quidem patraſti ſcelera, ac illi, quorum ſocietatẽ quæſiviſti, ſed alia patraſti cum illis congrediendo, quod tibi Deus nefas eſſe voluerat. Læſiſti Deum, non fortaſſe quidem peccatis ejuſdem ſpeciei, ac illi, ſed aliis pluribus, ingenti numero viſitationum acceptarum, redditarumque; atque utinam eadem quoque peccata ſin minus facto, ſaltem voluptate minime patraveris. *Idem.*

Perpendite, quæſo, verba, quibus utitur S. Paulus Apoſtolus 2. ad Cor. 6. ut nos exire cogat de mala ſocietate, in quam fortuito inciderimus: *Exite de medio eorum, & ſeparamini, dicit Dominus, & immundum ne tetigeritis, & ego recipiam vos, eroque Pater veſter, & vos mihi eritis filii, dicit Dominus Omnipotens.* Perpendite, quanti momenti ſit hic receſſus. Apoſtolo non ſatis eſt ſibi a Jeſu Chriſto tradita auctoritas, Moyſem profert, Iſaiam, & Jeremiam, Deumque ipſum loquentem inducit; ac bis repetit, Deum ipſum ita loqui, ac præcipere, ut ab impiorum ſocietate abhorreatis: efficit, ut Deus bis hoc ipſum inſtauret præceptum; memorat quemdam Iſaiæ locum, ubi hoc ipſum mandatum quater repetitum eſt; ac in mentem nobis revocat hoc ab Omnipotente imperari.

Periculum offendendi Deum in pravis ſocietatibus

Multo magis nos obligat Deus, ut a pravis ſocietatibus recedamus, cum nos in ſcelus impellunt, quod ſæpe accidit, & eo uſque procedunt, ut in illud labamur: tunc enim pereundi periculum majus eſt, ac ipſa reſiſtentia noſtra fatigamur. Iteratis hujuſmodi ictibus, & infirmitate noſtra adeo concutimur; ita parum nobiſmet ipſis aliquando invigilamus, ut poſtquam plures ſuperavimus impetus, tandem vel minimo afflatu nos everti patimur; & malo hoc temporis momento majorem habebit vim unicum verbum, quã omnes ſimul ſuperiores conatus habuerint. Quomodo igitur permittere poſſet Deus, ut in adeo periculoſo ſtatu permaneremus, qui, ne in minus terribili maneamus, interdicit? Quomodo non juberet, nos ab eo loco recedere, ubi multo magis nobis timendum eſt, quam in aliis pluribus, unde tamen exire jubemur? *Id.*

Neceſſitas fugiendi ſocios, qui ſcandalum afferunt.

Obligatio vero recedendi a ſocietate hominis impii major eſt, ſi crimina facta ſunt publica, ſi ille male audit, ſi illius flagitia paſſim vulgata ſunt; neque cum eo conſuetudinem fovere poteſtis, quin aliquid conferatis ad hoc, ut in peccato ſuo perſeveret; quin in ſuſpicionem eorumdem criminum incidatis, quin efficiamini conſortes effectuum ſcandali, quod ab illo præbebitur. Fortaſſe quædam pudoris reliquię plurimos flagitioſos viros cogerent, ut ad frugem redirent, ſi tantum nobis eſſet fidelitatis, atque conſtantiæ, ut ab illorum ſocietate recederemus, ac omnem cum illis conſuetudinem intercideremus. Hic receſſus, hæc fuga illis oculos aperiret, efficeretque, ut perhorreſcerent tandem eas vitæ ſordes, quarum turpitudinem nemo ferre poteſt; & cor eorum execraretur eam corruptionem, cujus ne odor quidem ferendus eſt accedentibus ad eos. Viſitationes veſtræ illos in hanc mentem inducunt, ut minime credant, ſe adeo inviſos, infameſque eſſe, quandoquidem vos accedere nec pudet, nec piget; neque tantam eorum eſſe luem, quandoquidem illam vel non ſentitis, vel ſaltem diſſimulatis. Rationem hanc adfert S. Paulus, ut nos ad fugam capeſſendam compellat. Ne ullam ineatis neceſſitudinem cum illo, qui inter libidines, & vitia verſatur, ut illum pudeat vitæ ſuæ, cujus infamia eos quoque longius arcet, quos ſibi amiciſſimos erat expertus. Pudor medeatur animo de Deo minorem, quam de hominibus rationem habenti; & injuria, ac dolor, quo afficitur videns ſe ab hominibus deſeri, illum timere diſcat, ne in æternum a Deo ſeparetur. *Idem.*

Male audiunt qui cum illis verſantur, quorum vita nefaria eſt.

Fieri nequit, quominus male audias, ſi in ſceleratorum hominum ſocietate verſari pertraxeris. Quomodo enim mortales putent, te illa odiſſe vitia, quæ a te ſæpe, & non ægre videntur? Quomodo arbitrentur, illa tibi diſplicere, quandoquidem mavis in diſcrimen adducere exiſtimationem tuam, quam ab eorum conſuetudine abſtinere, qui flagitioſum vitæ genus palam profitentur? Quomodo ſuſpicione vacet ſalus tua, cum liqueat, te ſæpe adire, ac diu permanere in loco, ubi tetra lues furit, & inter eos, qui eadem infecti ſunt? Fortaſſe flagitioſus, & libidinoſus non es, ut illi, quorum uteris familiaritate, & occaſionem prębes, S. Chryſoſtomus ait, credendi, te iiſdem ſceleribus abditum eſſe; ſcandalum adfers proximo tuo, & in cauſa es, ut te æque nocentem putet, ac eos, quorum gaudes frequentia. *Idem.*

Quinam ſunt iſti effectus? & quid ex hujuſmodi ſcandalis accidere poteſt? Scandala hæc cauſa erunt, quod multi, non ſecus ac tu, ſibi fas eſſe ducent pravis intereſſe ſocietatibus, honorem & conſcientiam negligent; alios & ipſi, ut tu, attrahent; illis perſuadebunt, ut non ſecus ac tu voluptati ſuæ exiſtimationem poſthabeant, cauſa erunt, quod utrique peribunt, ac alios perdent non ſecus ac tu; quod tibi ratio reddenda erit Deo de tuo, deque aliorum interitu, qui nonniſi te ſequentes perierunt, & quod vetuerat Deus, ne exemplo tuo hanc perditionis viam illis oſtenderes. *Idem.*

Noſmet conſortes, & reos facimus malorum, quæ in pravis ſocietatibus fiunt, ubi illas frequentamus.

Arbor eumdem fert fructum, ac germen, quod in aliquo ex ramis ſuis inſitum eſt; & vos eoſdem pravus gignitis effectus, quos ſcelerati ſocii, cum quibus verſamini. Igitur non ſecus ac in illos, in vos quoque pari pœna ſævietur. Juſtitia eos punit, qui fures comitantur, quamquam qui recens acceſſerunt, nihil adhuc fortaſſe furati ſunt: neque eos punit propter conceptum furandi conſilium, neque enim leges humanæ in ſolam criminis patrandi voluntatem animadvertunt; ſed hos afficiendos putat ſupplicio, quia re ipſa furantibus præbebant opem, & ſola eorum pręſentia prætereuntibus metum, furibus autem injiciebat audaciam. In pravorum hominũ ſocietate verſaris, & licet eadem ſcelera non patraſti, aliquid tamen contuliſti, ut ab aliis patrarentur, cum propter fiduciam,

quam fontibus, tum propter ſcandalum, quod illis, qui te norunt, præbes. *Idem*.

Quam difficile cum hominibus converſari, quin Deus lædatur, & vulneretur conſcientia! Perfectus ſit oportet, S. Jacobus ait, qui loquendo non peccat; ſed, addit, qui nequit linguam cohibere ſuam, decipitur, ſi putat ſe verum eſſe Chriſtianum. Numquam, cum hominibus fui, ajebat vetus quidam, quin inde minus homo redierim, hoc eſt minus ſtngi, & bonus. Nonne verum eſt, converſationes veſtras confeſſionū veſtrarū vulgo eſſe materiam? In hoc ergo potiſſimum attenti eſſe debemus, nobiſque quam diligentiſſime invigilare. *P. Nepveu tomo* 3. *chriſtianarum conſiderationum*.

plurima. tum converſationum inutilitas.

In Converſatione plures evitandi ſunt defectus, ſed vulgatior inutilitas eſt; etenim quodnam eſt argumentum colloquii plerarumq; mulierum, earum etiam, quæ devotæ exiſtimantur? Nugæ profecto, & merum nihil. Umquamne ibi de Deo ſermo auditur? qui bone ſermonem injiceret, ſibilis exciperetur. Ullane res melius Chriſtianorum corruptionem oſtendit? Ullane melius probare poteſt a nobis Deum parum amari? Si te diligeremus, Domine, ſæpe de te cogitaremus; & ſi cogitaremus, loqueremur etiam; cum in corde noſtro non ſis, ideo non es in ore. Quomodo vero in corde noſtro eſſe poſſes? Quomodo ibi ſimul eſſe cū mundo, qui illic dominatur? Verū ſi inutiles converſationes dānandæ ſunt; quid erunt periculoſæ, & nocētes vanis ſermonib. aut verbis maledicis, & obſcœnis diffluētes? *Id.*

De vulgatibus mundanorum ſermonibus.

Quænam eſt vulgatior materia, circa quam verſantur honeſtorum hominū, & eorum, qui minus improbi cenſētur, colloquia? Omnia circa divitiarū, honorū, voluptatū æſtimationē verſātur. Hisinniais principiis quamplurimas venditant ſententias evangelicis oppoſitas inſtitutis, ideoq; falſas, quin aliquis adverſetur. Si quis afferret propoſitiones aliquot theoreticis evangelii veritatibus cōtrarias, quicumq; vel levem religionis ſenſū foveret, cōtra hujuſmodi impietatem inſurgeret; verum ſi quædam jactantur placita practicis evangelii veritatibus contraria, hæc plauſibus excipiuntur. At numquid hæc minus de fide ſunt? Attamen Chriſtianus, qui in converſationibus non alios haberet defectus, quos ſibi exprobraret, ſibi complaceret, ac ſui rationem habendum eſſe cenſeret; verum nonne ipſe rationē redditurus eſt ad ſeveriſſimum illud acceſſitus tribunal, ubi otioſa quoque verba judicabuntur? *Idem*.

De pravis colloquiis in congreſſibus.

Nonne magis adhuc deplorandum eſt, videre fideles inhoneſtis, obſcœniſque ſermonibus polluere linguam toties Jeſu Chriſti ſanguine imbutam: videre mulieres, quarum pars eſt verecundia, ac modeſtia, & quæ ſe Chriſtianas dicunt, in aliis ſolutiora, & æquivoca verba pati, alios excitare oſtendendo ſe illis oblectari, eademque ſibi etiam permittere? Verba hæc nullo in diſcrimine habentur, hilaritatis ſermo cenſentur; & interim Apoſtolus illa peccatis accenſet, quæ nos a cæli patria proſcribunt; & illa eorum, a quibus proferuntur, conſcientiam polluunt, ac ſæpe eorum animas perdunt, a quibus audiuntur. Heu! quot adoleſcentulis æquivocum verbum, obſcœna vox innocentiā eripuit? Verbum illud æquivoce prolatum pravam cier cogitationem, prava cogitatio pravo excipitur deſiderio, & pravum deſiderium animam perdit eam nocentem efficiens. O crudelem hilaritatem eas perdentem animas, quas Jeſus Chriſtus proprio ſanguine redemit! Væ tibi ſi criminis hujus es particeps! niſi modo illud lacrymis abluis, quot tibi aliquando lacrymarum imbres erunt effundendi! *Idem*.

Honeſtæ, & Chriſtianæ converſationis regulæ.

Ut bene converſemur, magno opus eſt ſenſu, qui dijudicet, quid dicendum, faciendumve ſit pro varia temporum, locorum, perſonarumque circumſtantiis: etenim quamvis ſententia per ſe ſcita, atque elegans eſſet, non eſt magnus orationis ornatus, ubi importune dicatur; quemadmodum locupletiſſima vaſa non tantum ornamento ſunt, quam impedimento eo in cubiculo, ubi in loco ſuo conſtituta non ſunt. Bonitate opus eſt, ut noſmet pares illis præbeamus, cum quibus verſamur, ſin minus conditione, ſaltem familiaritate. Hæc eſt cauſa, propter quam Reges converſationum voluptate frui minime poſſunt; ſeu quod ſe ſe aliis pares præſtare nequeunt, ſeu quod, ubi ſeſe demittere dignantur, eorum familiaritas ſine reverentia ferri non poteſt. Honeſtate opus eſt in factis, & dictis; ſi enim converſamur, ut homines decet, eorum, qui nobiſcum ſunt, oculos, aureſque, ſin, ut Chriſtianos, propriam conſcientiam revereri debemus. Jucundo opus eſt genio, nihil enim hoc ſe ſe facilius communicat: ſi triſtis eſt, alios afficimus triſtitia; ſi hilaris, in aliis ciemus hilaritatem, ſi querulus, ac mæſtus, aliis mœrorem noſtrum immittimus. Hic in converſatione ſerenum, ac pluvium tempus efficit; utque duplici verbo complectar omnia, converſatio familiaritatem ſine abjectione, reverentiam ſine metu, animi effuſionē ſine dedecore, urbanitatem ſine adſectatione depoſcit. *Liber cui titulus*: La conduite du Sage, *tomo* 1. *cap*. 1.

Imperioſa morum evitanda ratio eſt, quia ſuperbam denotat animam, quam naturaliter odimus. Neque eo modo loquendum eſt, quaſi de re propoſita definias; ita enim auferas aliis libertatem examinandi, & judicādi ſecundum propria lumina, quæ injuſta dominatio eſt, & in æqualibus excitare poteſt ſecretam contradicendi libidinem, ac repugnandi potius, quam id ſibi perſuaderi ſinant. Si haberi nequit ſententiarum conformitas, quia privilegium hoc eorum eſt tantum, qui arcto amicitiæ fœdere conjuncti ſunt, ſervanda ſunt tamen humanæ urbanitatis officia, a pertinaci quacumque contentione abſtinendo, quin ſemper quocumque pretio victoriam tibi velis adjudicari; alioquin enim difficile eſt ſervare pacem, nec queſtubus occaſionem præbere. Poſſumus quidem ratiocinari cum illis, qui noſtræ adverſantur ſententiæ, cavendum tamen eſt, ne aliquam præ nobis feramus in ſermone acrimoniam; illi enim, quibus rationes noſtræ perſuadere non poterunt, non iracundia, neque vocis noſtræ tono movebuntur; & vulgo non tantum ſententiæ, quam earum offerendarum modi homines provocant. Ita cum videmus, contentionem acerbitatem potius, quam curioſitatem excitare poſſe, homo Chriſtianus, atq; honeſtus abſtinere debet, ac ſilentio refutare, quod verbis non potuit. In increpationibus, quas nonnūquā facere tenemur, evitandus eſt oris habitus imperioſus, ferox, ſuperbus, qui nonniſi ſecretū nobis excitare poteſt eorū contemptū, quos ad frugem revocare cupimus; cumq; aliquis a nobis admonendus eſt, aculeatis reſpectandum eſt irriſionibus, quæ efficiunt, ut monita in leviorem partem ſumantur. *Id. tomo* 2.

Defectus in converſatione evitandi.

Quemadmodum homines virtute præditi, cum quibus conſueſcimus, nihil umquam caperent a nobis officio noſtro contrarium, illis abſque culpa poſſumus complacere; neque nobis timēdum eſt, ne diſpliceamus Deo noſmet conformantes ſodalibus, quorum votum eſt Deo placere. Sed in iis converſationibus, quæ ſunt indifferentes, cum iis, in quos forte offendimus, chriſtiana indulgentia nequaquam ſe ad verba uſq; & facta, quæ Deo diſpliceant, extendit. Societas proximorum ſumptibus alitur, abſentes conviciis petitur, indicta cauſa damnatur; ſocietas liberis, parum honeſtis, vel etiam omnino impiis ſermonibus fovetur; non poſſumus hujuſmodi in occaſionibus complacere, quin conſcientiā prodamus, & fidē, quam debemus Deo: neque licet immodicis vacare ludis, & in omne libidinū genus noſmet ingurgitare, quin Dei partes relinquamus; atq; hæc facilitas indigna eſt nomine indulgentiæ, quod cum ſibi vindicat, illam ſummo afficit dedecore. *P. Heliodorus in ſermonibus nuper memoratis*.

In ſocietatibus iis complacere æquum eſt.

Mundus, cui filius Dei maledixit, & quā reprobavit, ubinam invenitur, præterquam in bibacitatibus, & ſocietatibus, ubi vir nequam pejor evadit, & ubi juſtus corrumpitur? In ſocietatibus, ubi mollities, & luxus triumphum referre vidētur, ubi ſub honeſta ſpecie proferuntur æquivoca verba duplicē ſenſum habentia; ubi in id unum labor omnis transfertur, ut placeas, & aliqua ex parte inter alios niteas; ubi ſarta tecta exiſtimatio labe non caret, & integerrima quælibet innocētia non vacat periculo. Hæ ſocietates Chriſtiano viro fugiendæ ſunt, ſi Jeſu Chriſti maledictum velit effugere; etenim velle chriſtianæ religionis profeſſionem, vel, quod iniquius eſt, pietatē ipſam cum harum ſocietatū, ac hujus farinæ hominum frequentia conciliare, hoc eſt nova

De mundanis ſocietatibus.

ſibi

ſibi placita, novumque evangelium proponere. *Ex Dictionario morali tomo 2. ſermone 2. de devotione.*

In piis etiam converſationibus plures obrepunt defectus.

Pii etiam homines ſæpe de divinis agunt prorſus humana ratione. Incipiunt illi quidem Spiritus ſancti motu, ſed non ſine motu naturæ finem imponunt; ſe ipſos inquirunt, audirique volunt; volunt ſibi plaudi, ſententiamque ſuam alienæ præferri; nihilque vulgatius eſt, quam videre pia colloquia in contentiones migratoria, vel in inutiles, vanas, & curioſas converſationes degenerantia. Hæc causa fuit, propter quam Propheta ſe ipſum propius inſpexit, atque aliquando abſtinuit, ne de rebus ſanctis loqueretur: *Obmutui, & ſilui a bonis. Abbas Trappenſis tomo 2. de monaſticæ vitæ officiis.*

Periculum quod in pravis ſocietatibus adeſt.

Quibus gracile temperamentum eſt, hi ſeſe non omnibus climatibus objiciunt; illi, qui ex pulmonibus laborant, cavent, ne aerem nimis ſubtilem reſpirent; nos vero, qui gratiam in fictili vaſe geſtamus, qui multiplici experientia docti noſtram didicimus infirmitatem, qui numquam ex quadam exceſſimus ſocietate, quales illuc ingreſſi ſumus; quocumque ibimus, quæcumque audiemus, de quibuſcumque rebus loquemur, & exiſtimabimus, poſſe nos innocentiam noſtrã tueri, cum interim fortiſſima quælibet virtus labefactetur? O errorem, & abuſum omnis manifeſtum! In congreſſibus noſmet cum imprudentia implicamur; in illis noſmet gerimus cum ignavia, inde nonniſi cum confuſione egreſſuri. *In chriſtianis actionibus P. Simonis a Virgine, tomo 4.*

Particularis converſatio nonnumquam magis movet, majoremque obtinet fructum, quam vehemens aliqua concio. Ibi enim ille, cum quo loqueris, ſibi dicta putat, quæ dicis, neque enim cum aliis loqueris; ideoque cum ſibi minime caveat, ſermo, qui præter expectationem ejus auribus accidit, eſt veluti acies teli non prævisi, quæ cor ejus pervadit. Præterquamquod cum converſatio ſuavior ſit, ac obſequentior, jucundius in animum audientis illabitur; cupimus enim noſtri rationem haberi, atque ipſa ſuavitate patimur vinci. *P. Dozenne in Morali Jeſu Chriſti de converſatione.*

Quam vim habeant particulares ſermones in animos

Cum hominibus loqui debemus eo modo, quo Deus cum nobis loqui conſuevit: *Si quis loquitur quaſi ſermones Dei.* 1. Petri 4. Cum autem Deus nobis loquitur ad cor, privatim loquitur, & de eis rebus, quæ ad nos ſingillatim pertinent, improviſo loquitur, nec ſine quadam illecebra, tunc etiam cum nos corripit, nobiſque minitatur. Si Dei verbum, ſicuti experti ſcimus, adeo potens eſt in libro, qui legitur, quanto potentior erit in ore viri boni loquentis? S. Paulus hoc nobis oſtendit his verbis: *Sermo Dei vivus & efficax.* Ad Heb. 4. Divinum hoc verbum in paginis quodammodo anima caret; ſed viva vox illi vitam addit, & robur. *Idem.*

Colloquia, quæ fugienda ſunt.

Ea potiſſimum vitanda ſunt colloquia, quæ vulnerant charitatem, quam tantopere nobis commendavit Deus, & ea quæcumque vel minimum eidem poſſunt officere. Lenis, & moderata contradictio aliquando animat converſationem, quæ alioquin langueſceret; ſed cum gloriæ nobis vertimus, ex contentione victores abire, ac deficiente ratione animus exaſperatur, & vox attollitur eo uſque, ut aliquid vel inofficioſum, vel contumelioſum proferatur, hoc ſapiente viro indignum eſt, atque a Spiritu ſancto ſtultitiæ redarguitur: *Labia ſtulti miſcent ſe rixis, & os ejus jurgia provocat.* Prov. 10. Apoſtolus igitur imitamini, qui loquebantur ea, quæ Spiritus ſanctus illis ſuggerebat; neque vobis ſufficiat pravos evitare ſermones, ſed bonos quoque immittere conamini. *Idem.*

Charitas aliquando nos cogit, ut cum hominibus converſemur.

Sancti, & virtute præditi homines non ſemper a reliquis mortalibus procul debent abeſſe, ipſi quippe ſal terræ ſunt ad corruptionem prohibendam, & lux mundi ad tenebras diſſipandas. In congreſſibus plurimi inutiles habentur ſermones; ſed in ſolitudine etiam non deeſt ſilentium aliquod, de quo, non ſecus ac de verbis, Deo ratio erit reddenda: quippe converſatio efficax via eſt, qua proximus ad frugem revocari, & ad virtutem excitari poteſt. Igitur inter duo hæc extrema quoddam inquirendum eſt temperamentum,

in quo Deus glorificetur; montem debemus conſcendere, ut illius perfruamur conſortio; verum illinc etiam debemus deſcendere, ut cum hominibus agamus. Denique Moyſes imitandus eſt, qui a facie ſua velum amovebat acturus cum Deo, ac demittebat illud acturus cum hominibus, ut eorum indulgeret infirmitati; neque enim fulgorem ex facie, oculiſque illius emicantem poterant ſuſtinere. *Idem.*

Nimium libera adoleſcentum cum puellis converſatio.

Adoleſcentes hodierna die quamdam ſibi licentiam vindicarunt, ut nullam muliebris ſexus habeant reverentiam, neque cum illo modum ſervent. Non præſeferunt amplius eam urbanitatis, honeſtatis, ac reverentiæ ſpeciem, qua olim mulieres excipi conſueverant; ſaltem pleriq; oppoſitum ſervant. Non enim ſexus illius verecundiæ parcunt; ſe cum virginibus liberos eſſe gloriantur; factis, verbiſque impudentes ea dicere, ac facere videntur, quæ ipſis quoque pudorem deberent offundere, ſi chriſtianę religionis ſenſum haberent. Itaque chriſtianę, prudentiſque puellę intereſt, homines adeo parum honeſti characteris evitare; ac ſapientis muneris eſt matris eos omnes amovere, quorum conſuetudo, & nimis frequens viſitatio ſuſpicione non caret. *Abbas Fenelon in puellarum inſtitutione.*

Cum illis converſari fœminis licet, quibus ſolida pietas eſt, ſuavis, & jucunda converſatio; quæ inſignes ſunt virtutis academiæ, quemadmodum de ſancta Paula divus Hieronymus loquitur: & S. Petrus ait, bonam, laudabilemque matronarum converſationem evangelii progreſſui fuiſſe neceſſariam. Sed modus eſt adhibendus &c. *Idem.*

De mandanis puellis a moribus & inquirentibus converſationes.

Non dicam, hos nimis liberos, nimiſque hilares mores omnino chriſtianæ modeſtiæ, quam Apoſtolus etiam, atque etiam mulieribus commendat, oppoſitos eſſe; ſed dicam, opinionem illam, qua pleræque putant ſe numquam in conjugium expetitum iri, niſi ipſæ, ut ita dicam, eos perquirerent, a quibus exquirendæ ſunt; hanc inquam opinionem ſæpe illorum fortunæ obeſſe; quia, quod non raro videntur, nimis communes exiſtimantur; & quantumvis parcus aliquis ſit in ferendo de actionibus alienis judicio, modica verecundia, qua illæ omnia ſibi licere volunt, efficit ut a cordatis hominibus tamquam nimis liberæ, & impudentes habeantur. Profecto docet experientia, quod puellas haſce ridentes, verboſaſque, quæ licentiam affectant, quæ ſæpe domo egrediuntur, quæ mundi lucem adamant, quæ ſocietates quærunt, quæ munuſcula diligũt, ſolæ cum ſolis colloqui oblectantur, & plures inſectantur amaſii, quam in uxores expetant viri; pluresque palpant, quam habeant in pretio. Palam quidem laudantur, ſed clam probris afficiuntur; omnes illas illudunt, fabula fiunt, atque totius civitatis ludibrium. Nam quamvis etiam ſapientes eſſent, mundus ita factus eſt, ut nonniſi, quod raro videt, id plurimi faciat; & ex quo aliquis ſæpe videtur, ſtatim cum eo familiaritas jungitur, & a familiaritate ad contemptum facile tranſitus patet. *Idem.*

Quomodo agendum cum illis, qui in converſationibus nos lædunt.

Plurima opus eſt cura, ut in converſationibus ab iis caveamus, qui nos exaſperant, excitantque, & ea dicunt, quæ facilenor ad iracundiam poſſunt provocare. Ubi igitur cum illis nobis res fuerit, qui nullum ſervant modum, & qui coram ea dicunt, quæ nobis contumelioſa videntur, neque ita levi negotio prætereunda, ſilentium ſervandum eſt, neque melius excogitari poteſt conſilium, quam id genus hominibus non reſpondere. Qui cõvitiantur, ac nos cõtumeliis provocant, hoc unum cupiunt, ut illis ardentius reſpondeamus, ſilentium vero, quod tunc adfectamus, illos ad deſperationem adigit, qui prohibere nequeunt, quo minus dolor ſuus ſe ſe extrinſecus prodat. Nihil inauſum relinquunt, ut nos irritent, & ad loquendum impellant; ſed ad eorum eludendam inſaniam optima ratio eſt, ne hiſcere quidem, ac illos furori ſuo derelinquere. Hæc ſuperbia illos exarmat, efficitque, ut ſe vel negligi ſentiant, vel contemni; at ſi reſpondere auſus fueris, jam de re actum putant. *Abbas de Bellegarde in gallica paraphraſi officiorum S. Ambroſii.*

Qui filios ſuos ita inſtituere cupiunt, ut vere chriſtianos decet parentes, in id omnem operam, induſtriamque navare debent, ut quaſcumque virtutis

obices amoveant. Verum ignorare nequeunt pravarũ ſocietatum frequentiam obſtaculorum omnium maximum eſſe, æque ac pernicioſiſſimum; debent igitur illos inde arcere, & ad id omni auctoritate ſua uti, quam Deus, & natura illis in filiorum perſonas, vivendique rationem permiſere, atque eamdem in filios exercere poteſtatem, quam ſi illi ex imprudentia, vel libidine ſe ſe cum tetra lue infectis commiſcere, vel ignearum tormentorum grandini ſe objicere vellent; conſtat enim pravas ſocietates non minus pernicioſas eſſe contagione ſua, quam bene valentibus ſit peſtiferorum xenodochium. Non deſunt tamen adeo barbari parentes, qui illos in periculoſis adeo, pernicioſiſque ſocietatibus verſari ſinant, ſperantes futurum, ut inde eos educere poſſint, vel conjugio, vel munere aliquo non mediocrem allaturo utilitatem, quin cogitent, ſe interim pati, quod periculoſius vitiorum tabo inficiantur, ac gravia recipiant vulnera, quæ deinceps nullo erunt pharmaco ad cicatricem vocanda. *Idem*.

Quomodo cum impiis eſſe ſocietas debeamus, cum neceſſitas exiget.

Quod attinet ad eligendas ſocietates frequenter a nobis adeundas, S. Paulus vetat, ne cibum quidem cum impiis ſumamus, niſi fortaſſe, ut illis bonum aliquod efficiamus; ne eorum vivendi rationem vel imitari, vel probare velle videamur. Verum ſi ſalutis eorum zelus cum illis nos agere cogit, charitas docebit, quo tempore, quove modo hoc faciendum ſit, quin vel nobiſmet damnum, vel ſcandalum aliis afferamus. Quoad familiaritatem, quæ converſationes efficit frequentiores, quantum fieri poteſt, cum iis tantum nectenda eſt, qui eadem ac nos virtutum ſtudia ſovent; cujuſmodi ſi nemo inveniatur, ſatius erit ſe ſe omnibus urbanum, ſuavem, affabilemque præbere, familiarem vero nemini. Non levis eſt virtus ſcire pati, ac tacere; ſine qua pax interior obtineri non poteſt, quæ præ ceteris rebus eſt neceſſaria, ubi cum illis verſari cogimur, quorum mores, conditio, vivendi genus diſcrepat. Videre, & indeſinenter diſſimulare ea, quæ diſplicent, ac merito improbantur, acerbiſſimum eſt, bonis vero præſertim, cum Deus illos ad ſe trahit, eoſque ſpiritus ſui communicatione ſupra humanos conceptus, atque rudes carnis, ſanguiniſque ſenſus attollit. *Ex libro, cui titulus: Cruciatus Domini noſtri. Tomo* 1.

Volumus ſimiles eſſe illis, cum quibus conſueſcimus, & re ipſa ſimiles evadimus.

Qui nequam non eſt, nonne ſe eſſe ſimulat, ut ſimilis credatur tot improbis, quibus ſeptus eſt, & ne ſingularis videatur? Bonum igitur ingenium ſuum prodit, ne dignoſcatur, vim facit ſtudiis ſuis, quibus ad virtutem rapiebatur, ut vitium ſimulet, utque hanc nefariam aucupetur gloriam ea patrandi ſcelera, quæ ab aliis patrantur. Nonne hac de cauſa homines gloriæ ſibi vertunt ea etiam crimina, quibus carent? Et S. Auguſtinus nonne ex hoc numero antequam luſtralibus aquis ablueretur, atque in adoleſcentia ſua in omne libidinum genus effuſa ſe fuiſſe fatetur? Ita converſationis licentia hominem ſuopte ingenio verecundum, ac prudentem obtrectatorem facit, & irriſorem. Ita vanitas mulierem natura ſua modeſtam, ſeveramque mundanam efficit, & flagitioſam: ita magnorum ſumptuum exemplum eum, qui hos videt, cogit, ut licet invitus prodigus fiat, ne contemnatur ab aliis, &c. *Liber qui inſcribitur*, Le Chretien du temps, *parte* 4. *cap.* 14.

Deliberandum eſt, ut ſciatur, cum quibus ineunda eſt ne ceſſitudo.

Attentius ea conſideretur ſocietas, cui ſumus addicti, ſeu ea genere, ſeu ea electione, ſeu alio quolibet caſu; neque ignoretur tempore adeo corrupto, quale præſens eſt, ubi fidelium plerique opibus dumtaxat congerendis vacant, vel tempori cum aliqua oblectatione traducendo, vel ingenio, ac libidini ſuæ indulgendo, fidendum non eſſe neceſſariis, amicis, ac ſibimet ipſi, ac illos dumtaxat frequenter adeundos eſſe, qui ſermonibus, exemplo, conſiliiſque ſuis charitate refertis magno nobis eſſe poſſunt adjumento, ut meliores evadamus; & quacumque in conditione vitæ conſtituti ſimus, evitandam eſſe eorum ſocietatem, qui flagitioſe vivunt, atque ab illis recedendum, quos malos eſſe vidomus, & ſcimus. Cum Nehemiæ, & Eſdræ ævo Jeruſalem iterum ædificaretur, ante cætera in illud omnis cura collocata eſt, ut filii Iſrael ab alienigenis ſecernerentur. Sin autem fieri non poſſet, ut re ipſa, conſuetudine, & loco ſecedamus, quod accidit crebro, pacem tueamur ea, in qua conditio noſtra nos eſſe jubet, ſocietate, donec generis, vocationis, officii, vel alterius cujuslibet inſeparabilis commercii vincula perſtringere non licet: ita tamen, ut ſi in Ægypto vivimus, ne Ægyptiorum more vivamus, ſi Babylone, vel in Ninive thura adolemus, non Babyloniorum, neque Ninivitarum ritu illa adoleamus. *Idem cap.* 27.

De Deo in ſocietatibus raro inceditur ſermo.

Verus fidelis, qui cor habere debet Deo plenum, omnino niſi de Deo verba facere deberet: ſed e contra mirum eſt, & portenti loco habetur, ſi hodierna die aliquis in ſocietatibus de Deo ſermonem habens audiatur; qui ſi forte adſit, tamquam alienigenam, exoticamque linguam loquens excipitur; & perinde ac nemo loquentem intelligeret, nemo loquenti reſpondet, ne inſtituatur colloquium de Deo, atque cœleſtibus. Horum enim regio illis ignota eſt, ac docet experientia, ſatis eſſe de Deo ſermonem injicere, ut plurimorum mortalium ſocietati ſilentium indicatur, & mora fiat: quem ſi paulo diutius perſequaris, videbis omnes tædio affici, ac ſenſim domus ſuas dilabi. Unde hoc, niſi quod nemo loqui poteſt de illis, quæ ignorat? Non agnoſcitur Deus, & quod pejus eſt, nemo illum cognoſcere ſtudet; præterquamquod quemadmodum libenter de iis loquimur, quæ diligimus, & quæ nobis cordi ſunt; ſi Deum vere ſuper cætera diligeremus, uti opus eſt, ullumne ſermonis noſtri frequentius eſſet argumentum? *Ex Theologicis Collationibus P. de Argentano Capuccini, Collatione* 30.

De converſatione generatim.

Vulgatiſſimum eſt apud pios homines axioma aliquid ſemper amitti in humanis converſationibus, & nunquam deeſſe pœnitentiæ occaſionem. Difficile eſt ibi non diſci aliquid, quod ignorare præſtaret; non dicere aliquid, quod ſilentio melius eſſet obruendum; nec de iis rebus ferre judicium, de quibus nobis non eſſet ferendum. Difficile eſt, fratrum noſtrorum affectionibus nullam in corde noſtro fieri impreſſionem; vel ob nimium complacendi ſtudium amori proprio non indulgere; denique nullam in nobis excitari tempeſtatem, quæ animæ noſtræ pacem perturbet, vel quæ nos ab illa attentione dimoveat, quam Deo habere debemos. *Ex libro cui titulus; Tractatus aſcetici, vel ſermones in varia Ethica chriſtiana argumenta*.

In converſationibus quivis ſuos prodit defectus.

Quemadmodum quilibet ſuum habet amorem proprium, particularia negotia, malum ingenium, libidinem, animi ægritudines, impetus, infirmitates, præjudicia, falſas ratiocinationes, odia, amores, ſimultates; hæc omnia in eorum converſationibus ſe ſe produnt, ac manifeſtant; ſed præterea amici, qui crebro ſimul eſſe conſueverunt, invicem hos ſibi defectus communicant, vel eos ſaltem, qui ab illis minime defectus exiſtimantur, eo modo, quo imperitus præceptor, qui falſa tantummodo venditat, nihilominus illa diſcipulis ſuis perſuadet: ita eorum ſocietas fit eorumdem errorum origo, & ſæpe etiam ſcelerum eorumdem. *Idem*.

Si ſerio animus adverteretur ad ea omnia, quæ in vulgaribus colloquiis dicuntur frigida, inania, & puerilia, ea effutire, vel audire puderet, ac fortaſſe perpetuum nobiſmet indiceremus ſilentium, quod in commercio omnibus inutilibus ſermonibus deterius eſſet. Oportet ergo omnibus ſe ſe accommodare ingeniis; pati nonnumquam fabuloſas narrationes, inaneſque animadverſiones in horum temporum politiam, ac magniloquam ſententiarum jactantiam, quæ veluti crambe repetita enecant, ſemper eædem; præſtolantes tempus, & occaſionem aliquod utilius inferendi argumentum, vel ſermones inutiles ad ſalutarem aliquam concluſionem revocandi, ex qua occaſio erudiendi capiatur, quæ proprie ars eſt chriſtiane converſandi: *De la Bruyere, in charatere ſocietatis, & converſationis*.

De pravis ſermonibus, qui inter flagitioſos habentur.

Mundum nequaquam ſapere flagitioſis hominibus ille videtur, qui ſermones ſuos condire non noviſ iis locutionibus, quæ fornicẽ, ganeaſq; redoleant, qui blaſphemias non evomit, quarum turpitudo cujuslibet

honeſti

honeſti viri aures offendat. Ineptiæ magis ridiculæ præclara ſunt facta, quæ jactantur. Ita omnem ſenſum amiſiſſe oportet, ut obliviſcaris obſcœnitatem illam, de qua gloriantur, quin illam commiſerint, illam chimericam gratiam, quam jactitant, familiaritatem illam, propter quam ſibi plaudunt, epiſtolium, de quo verba fiunt, & quod numquam exaratum fuit, acute illud, vel potius inſipienter dictum, quod prolatum fuiſſe affirmatur, hæc, inquam, omnia illa eſſe, a quibus tota illorum pendet auctoritas, & exiſtimatio: *Tantopere laboratur, ut peccetur*, S. Chryſologus inquit. *P. L'Anglois in tractatu de humano reſpectu*.

Omnia nos cogunt ab impiorum ſocietate recedere.

Ratio, honor, decor, omnia nos cogunt, ut ab impiorum converſatione abſtineamus. Ratio dicit, ſi nimium poſt eos cucurrerimus, qui evagantur, & quos ad officium revocare non poſſumus, periculum eſſe, ne & ipſi evagemur. Honor inquit, ſe in corruptorum mortalium conſortio vigere non poſſe, & vincula, quæ cum illis nectuntur, eſſe contumelioſa. Decor docet, inter mores noſtros, & illos, cum quibus conſueſcimus, aliquam eſſe debere ſimilitudinem, & vitium ab eo probari, qui vitioſis utitur familiariter. *Marſilly in tractatu de amicitia*.

De periculoſis converſationibus.

Pericoloſas vnco converſationes, familiares diverſi ſexus mortalium ſocietates, ubi puritas, & innocentia jugiter periclitantur. Cur data opera te objicis malo, quod numquam poterit reparari? Cur te euſque excæcas? Numquid poſt hæc vel carnis fragilitatem, vel tentationis vim cauſaberis? Hoc non eſt fragilem eſſe, ſed eſſe velle; hoc non eſt tentari ſimpliciter, ſed velle tentari. Quis neſcit, & fortaſſe ſuis etiam ſumptibus non didicit, quanta ſit blandi objecti illecebra, cum ſeſe nobis offert? Tanta eſt, quanta magnetis ferrum attrahentis; ſed magnetem amove, & ferrum nullam amplius ſentiet impreſſionem. Hæc res eccleſiam impulit, ut tot decreta ferret contra eccleſiaſticos, qui domi ſuæ mulieres, ſuſpicione minime vacuas, alerent; ſuſpicione, inquam, minime vacuas, etenim circa id interdicta verſantur, quin ad examen revocent, utrum malum tantum ne ſit, quantum metui poteſt; ideoque concionatores adeo frequenter omnes zeli ſui exerunt vires, ut contra hujuſmodi converſationes invehantur. *P. Segneri in libro, qui inſcribitur: De officiis curatorum*.

Si divini verbi miniſter contra hoc malum invehitur, & in periculoſas detonat converſationes, habetur velut homo ex alterius orbis advectus plaga, qui temere exardeſcit; atque hujuſmodi familiaritates, ac neceſſitudines nugæ vocantur. Si matronæ huic dicero, illam ſeſe periculo objicere: mene, reddet illa? Toto cœlo abſum; vitam potius extorquebit ea me aliquis, quam aſſenſum, qui me dedecore afficiat: ille conſanguineus meus eſt, hic amicus, erga quos nonniſi ſenſus honeſtiſſimus foveo. Hæc dicis, & cogitas, & fortaſſe fieri non poteſt, ne hujuſmodi ſenſus foveas; neque enim facile eſt ab uno ad alterum extremum tranſilire. Adeſt in nobis ingenitus quidam pudor, qui nonniſi ſenſu quoddam peccatorum amittitur; primum quidem merum eſt officium, urbanitas, indulgentia, amicitia, obſequium. Sed cum David æque ſanctus ac tu in domus ſuæ ſolarium obambulaturus aſcendebat, numquid in adulterii ſcelus labi meditabatur? Attamen levis occaſio, quam illi ſors obtulerat, deſivit in tantum facinus; & ſi ea omnia enarrarem, quæ ſcribunt hiſtorici de familiarium converſationum effectibus, profecto perhorreſceres. *Ex mſ. ſermone*.

De obſcœnis ſermonibus, qui in converſationibus habentur.

Peccatores in Scripturis duplici ſepulchrorum generi comparantur. Alii *ſepulchra dealbata* dicuntur; & hi ſunt hypocritæ præclara quidem verba, & malas affectiones habentes. Alii vero ſepulchris patentibus comparantur: *Sepulchrum patens eſt guttur eorum*; hi autem illi ſunt, qui obſcœna dumtaxat proferunt verba, quorum os turpius, & corruptius eſt ſepulchris ipſis patentibus. Prioribus illis, Origenes inquit, aliqua ſaltem pudoris ſupereſt ſpecies; impuri quidem ſunt, ſed corruptionem ita celant ſuam, ut eorum infectio ad alios non migret; ſepulchra ſunt clauſa, neque extrinſecus prodit cadaverum fœtor, quæ ibi continentur. Poſteriores autem tabum ſuum accedentibus communicare volunt: ore pleno virus ſuum evomunt in colloquiis ſuis, & impura verba adeo familiariter gerunt in labiis, ut impudenter ea quibuſcumque illos audire voluerint, venditent. *Sermo mſ.*

Quamquam hæc turpia, obſcœnaque verba, & impudica colloquia minus criminoſa ſint, quam turpia facta, nihilominus magna ſcelera ſunt. Obſcœna voco verba, voces has recenter inventas ad exprimendas impudici hominis facta, deſcriptiones effœminatorum, teneras cantiones, vocabula duplicem habentia ſenſum: opera omnia, quæ cupiditas audit cum oblectatione, & quæ os impurum in converſationibus cupide profert, & alacriter exprimit: opera, inquam, nimis funeſta, quæ mortem animabus inferunt, eaſque impuras efficiunt, non ſecus ac illas, a quibus concipiuntur. Lingua eſt veluti inſtrumentum, quo utitur ſpiritus ad cor hominis corrumpendum. Verba, quæ impudicus ſemel protulit, paulatim deinceps flammam accendunt in corde eorum, qui audierunt illa, ut ea nonniſi lacrymarum torrente poſſit extingui. Pernicioſum linguæ cum corde, & mente commercium, quæ adeo conſentire videntur, ut nos perdant facilius! Miſerum conſenſum, cujus funeſtiſſimos effectus ſatis ſuperque experimur! *Idem*.

De pravis ſocietatibus generatim.

Fugite commercium hominum malo devotorum, qui non alios ſequuntur duces, quam animi affectiones; ſermones, quos habent, exempla, quæ tribuunt, actiones, quas faciunt, quamprimum veſtræ officient conſcientiæ. Si venenatis eorum blanditiis vos capi ſiniitis, neque tanta vobis vis ineſt, ut adeo funeſtam ſocietatem infringere valeatis, quamprimum in eorum mores migrabitis, & virtutem veſtram in nimis periculoſum diſcrimen illi inhærentes adducitis. Quantumvis parum illorum familiaritate utamini, ſtatim experientia docti intelligetis, quid mali valeant inferre. Dolus, vis, perfidia, proditio, graviſſimum quodlibet ſcelus, nullo ipſis ſtant ſumptu; vosque licet invitos in ſcelerum ſuorum partem vocabunt. In furore ſuo nullum ſervabunt modum, quin nullam habeant decoris rationem, quin exiſtimationis ſuæ detrimento afficiantur, quo præterius inquirant, ut externam dumtaxat ſpeciem virtutis præſeferent, atque iniquitatibus ſuis fucum aliquem illinant. *Abbas de Bellagarde in libros morales veteris Teſtamenti, in Salomonis Proverbia*.

Quænam requiritur virtus, ne ea ſequamur exempla, quæ nobis indeſinenter verſantur ob oculos? Corruptæ naturæ propenſio ad mali potius, quam boni imitationem nos adigit: cumque propenſio hæc pravis roboratur ſermonibus, praviſque aliorum exemplis, cum quibus frequenter conſueſcimus, trahimur quodammodo, quin torrenti huic ne reſiſtere quidem valeamus. Hæc origo eſt tot calamitatum, in quas inconſiderata ruit adoleſcentia; quæ tunc ſuum tandem agnoſcit malum, cum in nullam reditus ſpem interierunt, quia via impiorum tenebris opplera eſt: de abyſſo in abyſſum, de præcipiti in præceps ruunt, quin ſuum agnoſcant errorem, cum interim viri boni ambulant in lumine, ubi nullus error metuendus eſt. *Idem*.

De converſationibus nimium hilaribus, liberiſque.

Quam maxime refert hujuſmodi converſationes effugere, ubi ſeſe cor effundit immodice, interius pars diſſipatur, inflammatur concupiſcentia: & quamvis tunc nullum adeſſe periculum intelligatur, attamen quamprimum peſſimi exiſtent effectus. Ubi enim primum ſeſe obtulerit occaſio, natura, quæ quodammodo malo præparata eſt, per liberam hanc, hilaremque converſationem facilius ſuccumbet. Ita ſenſim, & ſine ſenſu lapſus fit in malorum abyſſum, unde vis, & ne vix quidem poſſit emergi: cum nihil infrequentius, atque difficilius ſit, quam ex hujuſmodi erroribus ſeſe colligere, & perſtringere habitus, in quibus plurimorum annorum ſpatio miſere conſenuimus. *Flechier in S. Magdalena panegyrice*.

Mala ſocietates ſunt impedimento plurimorum juvenum ſaluti.

Quis mihi ſatis pollentes ſuggerat voces, ut oſtendam, quanto ad ſalutem impedimento ſint pravæ ſocietates; utque perſpicue ob oculos ſtatuam eorum mul-

multitudinem, qui quotidie pereunt propter impiorum conſortium? Hic laqueus eſt, in quem impingere vulgo ſolet juventus; quam ubi dæmon perdere nequit, vel inſtitutionis defectu, vel parentum incuria, vel indolis indocilitate, vel mentis mobilitate, vel impudentia, vitioſorum hominum contagione pervertit. Horum ſermones, & exempla huic inſtrumento ſunt, quo ſanctiſſimum quemque corrumpit, quo bonæ conſcientiæ ſtatum ſubvertit, & ſæpe hac ratione in teterrima impulit flagitia animas, quæ antea peccatum fere ignoraverant, & quæ inter periculoſiſſimas tentationes virtutem ſervaverant. O Deus! fierine poteſt, ut hic humani generis inimicus ad homines perdendos nullibi potentius incrementum inveniat præter homines ipſos? Ideone opus eſt, ipſum hominum uti miniſterio, qui intra fratres ſuos rabiem exerceant, quam ille contra eoſdem concepit? Neſcio utri magis deplorandi ſint illine, qui ſermonibus, & exemplis aliorum aliquid conferunt excidio, an qui ab illis ſe perverti ſinunt, quod illos non fugiunt, neque eorum converſationem magis, quam atra lue tabeſcentium evitant: *Gobinet in libro, cui titulus: Adoleſcentiæ in chriſtiana pietate inſtitutio, parte tertia.*

Iis eos, qui exemplis & ſermonibus ſuis alios corrumpunt.

Illi quorum converſatio aliorum innocentiæ adeo pernicioſa eſt, nonne calamitoſiſſimi ſunt, quandoquidem eos perdunt, quos ſanguine ſuo Jeſus Chriſtus redemit; & perinde ac ſatis non eſſet, ſi ſe ipſos tantum damnaverint, ſunt etiam cauſa damnationis fratrum ſuorum, auctores corruptionis eorum, & ſcelerum, quæ ab illis committuntur, necnon diabolicæ nequitiæ inſtrumenta; ac ipſi per ſe funguntur munere hujus inimici Dei, quorum eſt homines in crimen impellere, & in infernum præcipites dare. Infelix Cain! rationem reddes de fratrum tuorum animabus; vox ſanguinis eorum, quem effudiſti, hoc eſt ſalutis eorum, quos perdidiſti, a Deo contra te ultionem depoſcet. Hic illam de manu tua requiret; ac tu rationem reddes, animam pro anima: *Sanguinem ejus de manu tua requiram.* Gen. 4. *Idem.*

Cæcitas eorum, qui malis ſocietatibus ſe pervertī ſinunt.

Altera vero ex parte nonne deplorabilis eſt eorum cæcitas, qui impiorum converſatione ſe perverti patiuntur? Neque enim id accidit, quaſi admoniti nequaquam fuerint, nihil pravis ſocietatibus eſſe periculoſius; hunc eſſe virtutis ſcopulum, in quem tot mortales alliſi naufragium fecere, idque ſæpe etiam poſtquam propria docti fuerant experientia. Poſthæc a tanto lapſu non cavere ſibi, temere, ac ſine metu crebro eas ſocietates adire, quæ cane pejus & angue eſſent evitandæ; o Deus! quæ cæcitas! O amicitia, S. Auguſtinus exclamat, ſalutis animarum nimis inimica! cæcitas mentis, quæ efficit, ut malum fiat ob ſolam imitandi libidinem, utque aliis complaceas: *cum dicitur: eamus, faciamus; pudet non eſſe impudentem.* *Idem.*

S. Auguſtini exemplum docet, quid mali facere poſſint ſocietates.

Ut liquido pateat, quouſque inſaniæ pravæ ſocietates adoleſcentem urgere poſſint, audite, quid de ſeipſo narret S. Auguſtinus l. 2. Confeſſ. c. 3. miſerum ſtatum, in quem hac eadem via reductus fuerat, deplorans: *Preceps*, inquit, *ibam tanta cæcitate, ut inter coætaneos meos puderet me minoris dedecoris, quoniam audiebam eos jactantes flagitia ſua, & tanto glorianteſ magis, quanto magis turpes eſſent; & libebat malum facere non ſolum libidine facti, verum etiam laudis. Quid dignum eſt vituperatione niſi vitium? Ego ne vituperarer, vitioſus fiebam: & ubi non ſuberat, quo admiſſo æquarer perditis, fingebam me feciſſe, quod non feceram, ne viderer abjectior quo eram innocentior, & ne vilior haberer, quo eram caſtior.* Hic ille miſer ſtatus erat, ad quem pravæ ſocietates S. Auguſtinum in ipſius adoleſcentia redegerant, ex quo nonniſi graviſſimis difficultatibus, & non ſine prorſus peculiaribus divinæ gratiæ miraculis emergere potuit. Hinc ſane intelligimus, quales ſocietates potiſſimum perhorreſcere debeamus, eorum videlicet, qui palam ſe vitioſos, & impios eſſe profitentur; eorum omnium, qui fœdiſſima non celant crimina, cujuſmodi ſunt impudicitia, juramentum, ebrietas, ſed qui de eiſdem gloriantur, ut Sapiens Prov. 2. ait, *qui lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus peſſimis*; omnium denique, qui ad malum impellunt, alioſque pravis ſermonibus, nefariiſque exemplis conantur corrumpere. *Idem.*

De inutilibus colloquiis.

In mundi vita pulveris tantum contrahitur, ut veræ filiorum Dei qualitates prorſus deformentur, & ſermones omnes, qui illic habentur, veterem potius, quam novum hominem, & mundi, quam Dei ſpiritum ſapiant. Hæc res exigit, ut nonniſi ſumma vigilantia cum hominibus verſemur; ut attentius perpendatur, quid & aliis dicamus, ne illis officiemus, & nobis dicant alii, ne noceant. Vix enim credi poteſt quænam mala ſemina in mentibus noſtris per incauta colloquia imprimantur, & hæc inter potiſſimas corruptionis mortalium cauſas poteſt recenſeri. Non ex libris, non ex concionibus, neque ex magiſtrorum lectionibus adoleſcentes ſuam hauriunt diſciplinam, & ſenſus, ſed ex converſatione, & ex ſermonibus, quos audiunt: hi enim multo majorem in animis eorum vim obtinent, quam ipſa documenta; cumque pauci ſint, quorum ſermones concionum vim habentes magnas efficiant mutationes, pauciſſimi illi ſunt, qui non ſeducantur ſententiis, quas in vulgaris audiunt colloquiis. *Specimen ethicum tomo* 1.

Viſitationes, & colloquia nonnunquam neceſſaria ſunt.

Viſitationes, uti opus eſt, inſtitutæ, ſunt vitæ chriſtianæ officia, non ſecus ac aliæ charitatis actiones. Hæc ſunt neceſſaria civilis ſocietatis vincula, viæ ad augendam, fovendamque animorum concordiam, & denique utiliſſimæ occaſiones exempla proximis tribuendi, vel ab iis recipiendi. Homines non ita ſpiritui ut plurimum vacant, ut his carere poſſint ſubſidiis: aliqua debetur eſca eorum erga homines charitati, non ſecus ac eorumdem erga Deum pietati; & non ſecus ac illorum erga Deum amor brevi evaneſceret, ſi nullum cum ipſo haberent commercium per preces, & bona opera, quæ, ut illi placeant, operantur; ita charitas erga homines quamprimum frigeſceret, niſi charitatis teſtimoniis aleretur. *Idem.*

De piis converſationibus, & quomodo ibi ſæpe de Deo ſit loquendum.

Qui Dei filium diligunt, ut plurimum tria inſignia dona a cœlo percipiunt, quod primum eſt Deum alloqui, alterum Deum audire, tertium loqui de Deo. Si de Salvatore loqui tibi non placet, manifeſtum indicium eſt, ipſum a te parum amari; os enim loquitur ex abundantia cordis. Homines libenter de iis loquuntur, quos diligunt, ac viciſſim oblectantur ſibi verba fieri de iis, qui jugiter in ipſorum cogitatione verſantur. S. Auguſtinus narrans ſermonem, quem de Sanctorum felicitate cum parente ſua habuit, ait, collatione illa tanto ſe repletum fuiſſe gaudio, ut quidquid in mundo voluptatum, & illecebrarum fingi poteſt, contemptu dignum ſibi videretur. Pollicitus eſt Jeſus Chriſtus, ubicumque duo, vel tres in nomine ipſius fuerint congregati, ſe in medio eorum futurum, quod re ipſa contigit duobus Diſcipulis in Emmaus proficiſcentibus. Cum enim in via de Salvatoris paſſione & reſurrectione colloquerentur, Jeſus ſeſe illis addidit ſocium, & cor illorum adeo ſuavi conſolatione replevit, ut redeuntes hæc ſibi mutuo dicerent: *Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via:* Luc. 24. *P. Novet in meditationibus.*

Cum Dei filius in terras venerit nobiſcum de rebus divinis acturus, atque mundi placita confutaturus, non decuiſſet profecto, illum de alia quapiam re verba facere. Cœleſtis illius erat origo, cœleſtia omnia illius eſſe debebant verba; munus illius erat ſalvas faciendi animas, eas a perditionis vias retrahendi, illiſque cœlorum viam oſtendendi; ejus ergo ſermones muneri ipſius eſſe debebant accommodati. Ipſe Verbum eſt Patris æterni, atque perfectionum ejus imago, de quo igitur loqui debebat, præterquam de magnalibus Patris ſui, deque honore, quem illi debemus? In mundum ingreſſus ſum, Deus me in ſua eccleſia conſtituit, ut teſtimonium veritati perhibeam, non debeo igitur abeſſe a fine meo, neque mundi vanitatibus vacare. Chriſtianum, qui ex Spiritu ſancto natus eſt, inutilibus oblectari ſermo-

monibus dedecet; non eſt homo de mundo, non debet ergo mundi lingua loqui. Hoc autem multo magis religioſum dedecet virum, qui Dei ſervitio, aliiſque omnino devotus eſt: omnia in hoc eſſe debent divina; omnia, vel minimum quodlibet verbum reſpirare debet ſanctitatem &c. *Idem*.

In mundo ita nosmet gerere debemus, ut in illius vitia non abeamus.

Si ſtatus veſter vos cum hominibus conſueſcare cogit, ingredimini, ſi vobis jubet, in mundi commercium, ſed ne vosmet cum hominibus de mundo commiſceatis, ne in eorum mores, atque ſenſus migretis: *Non utique tranſire in Ægyptum criminoſum eſt, ſed tranſire in mores Ægyptiorum*, S. Ambroſius ait. Moyſes in Ægyptum profectus eſt, neque ideo periit; quia ſeſe cum Ægyptiis non immiſcuit, neque eorum exemplo, vel ſermonibus corrumpi paſſus eſt. *Idem*.

De bona conversatione.

Inter utiliſſima conſilia, quæ illis tradi poſſint, qui ad virtutem contendunt, hoc eſt, ut nihil antiquius ſit illi, quam bona converſatio, ubi animus ſuaviter ad virtutem formatur. Aliorum exempla occultas quidem, ſed vehementes in homine impreſſiones efficiunt, quæ illum attrahunt vel non ſentientem. Paulatim eorum ſententiis, atque inſtitutis imbuitur; diſcit loqui, & facere, quod illi loquuntur, & faciunt, ac ſibi faciendum putat, quod ab aliis fieri videt. Animum bene natum pudet, ſi a ſimilibus in bono ſuperetur. Duo autem ſunt hominum virtute præditorum genera, cum quibus converſari licet; cum iis primum, qui ſapientes ſunt, & qui ſapientia, atque ætate præſtant, juxta illud Sapientis monitum: Cum ſapientibus ini familiaritatem, & ab illis diſce ſapientiam: hoc eſt eorum ſocietate oblectare, & fructum capite ex ſapientibus ſermonibus, optimiſque illorum exemplis: ſecundo cum coætaneis, & eamdem profeſſionem amplexis, quos ad virtutem ferri cognoſcitis. Eorum exempla in animo veſtro impreſſionem efficient, ac vos ad imitandum impellent. *Gobinet in altera parte de adoleſcentiæ inſtitutione*.

Inter pravos ſodales ab iis diligentius cavendum eſt, qui ejuſdem, cujus tu, ſunt profeſſionis. Sæpe tibi occurrunt; vix illis reſiſtere poteris, facile a ſimillimis patimur vinci. Rex Joas, qui adoleſcentiam adeo ſancte, integreque traduxerat ſub Jojadæ ſummi Sacerdotis diſciplina, ab aulicis ita deceptus fuit, ut eorum conſiliis idolorum aris adolevarit thura. Tibi igitur cave quam diligenter, ut niſi horum ſodalium occurſum omnino evitare non poſſis, ſaltem eodem non corrumparis. *Idem*.

Otioſorum ſocietas periculoſiſſima.

Fuge ſocietatem adoleſcentum otioſorum, & oſcitantium, quibus nullum munus eſt, vel eo, quod ipſis eſt, male fungentium. Eorum exempla otium tibi ſuadebunt. Te ſermonibus ſuis attrahent, perſuadebunt, ut officium, laboremque relinquas, atque ſolatiis indulgeas: docebunt amare ludum, inire choreas, adeſſe theatris; & ex inerti, otioſaque vita te in vitium propellent. Et pro certo habe nullam hac tibi ſocietate eſſe poſſe periculoſiorem. *Idem*.

Aliæ pravæ locutiones evitandæ.

Jure optimo S. Petrus etiam, atque etiam fidelibus commendat, ut in converſatione ſua Sancti ſint; etenim ex omnibus actionibus, quæ interdiu accidunt, hæc illa eſt, in qua Deus magis læditur. Nemo unus ignorat, quid ibi agatur, quot impie, & nefarie proferuntur; quot peccatorum impudicæ, & maledicæ linguæ ibi ſint cauſa, & quot ex hoc fonte mala prodierint. Ut converſatio veſtra chriſtiana ſit, utque ibi ſapienter vosmet geratis, pro virili fugite converſationem, non impiorum ſolum, & flagitioſorum, ſed detrectantium, irridentium, & mundanorum, ubi de nugis amatoriis, & vanitate, ut plurimum verba fiunt, & ubi ſexcenta venditantur fallacia placita evangelicis inſtitutis contraria. Evitate hæc ſolius cum ſola familiaria colloquia, quæ in perſonis diverſi ſexus præcipue adeo ſunt periculoſa: neque dicatis tantum vobis eſſe virtutis, ut reſiſtere poſſitis eis artibus, quæ ad vos decipiendos poſſent adhiberi. Quiſnam enim hoc vobis ſpondet? Numquid conſcientia veſtra, cujus corruptionem bene noſtis? An Dei gratia? Numquid illam ſe largiturum recepit Deus illis, qui periculum quæſiverint? Quid ergo? experientia veſtra, quæ nimis fortaſſe vobis funeſtos converſationum veſtrarum exitus objicit? *Auctor Anonymus*.

Visitationes quomodo instituendæ.

Tria ſunt communium viſitationum apud homines genera; aliæ neceſſariæ ſunt pro magni momenti negotiis; aliæ officioſæ, quas amici, & affines ultro, citroque accipiunt, & reducunt; aliæ, quæ ad tempus videlicet traducendum fiunt. De primis, quæ ſæpe evitari nequeunt, vel ad quas obeundas ex charitate nonnumquam tenemur, nil dicam. Officioſæ infrequentes eſſe debent, breves, utiles, modeſtæ. Tertiæ vero omnino intercidendæ ſunt, neque ex eorum mortalium numero eſſe debemus, qui non modicam vitæ partem in reddendis, recipiendiſque impendunt viſitationibus, pro nihilo habentes jacturam temporis, quod ideo nobis conceſſum eſt, ut ſaluti noſtræ proſpiceremus. Qui fructus ex viſitationibus capitur? In ſocietatibus nihil ferme niſi prava videntur exempla, nefarii ſermones audiuntur. Nonne in hujuſmodi viſitationibus, atque congreſſibus ipſa periclitatur innocentia? Exemplum efficax eſt, natura fragilis. Quomodo conſuetudinis, exemplorumque torrenti licebit reſiſtere? Satiſne tibi conſtantiæ eſt ad detractiones prohibendas, ad prava inhibenda colloquia, & bona ſubroganda? Quis te in ſocietate poterit pati, ſi pati nihil poteris? qua vero conſcientia pati poteris, te coram contumeliis affici Deum? *Idem*.

Qua cura evitandæ ſint periculoſæ converſationes.

Cura hæc tanto major eſſe debet, quia in converſatione omnia loquuntur. Oris habitus, geſtus, obtutus, veſtimenta, omnia ibi metuenda ſunt. Adoleſcens cum alterius ſexus perſona init converſationem; hujus ſpeciem, ingeniumve laudat, æquivoca illi profert verba, ſed quæ, licet æquivoca, multa ſignificant. Scrutatur quo pendeat, prope illam canit, cantionumque illi applicat verba, atque ſexcentis indiciis illi ſignificat, quod verbis explicare minime auderet: *loquitur nutibus, & quod metuit dicere, ſignificat affectibus*. Puella hæc quantumvis initio ſit ſapiens, & pudibunda, agnoſcere incipit, ſe aliqua in re aliis præſtare, & recipiens, licet frigide, officia, quæ ſibi præbentur, his veluti totidem argumentis nititur, ut ſe ſpecioſam eſſe ſibi perſuadeat. Hinc illa ſeſe calamiſtris comendi cura, ut magis placeat, ac in ſocietatibus emicet; hinc illa plurimorum ornatuum adfectata conquiſitio, hinc ſe ornandi, cyprioque pulvere capiti decorem adjiciendi ſollicitudo. *Ex P. de la Colombiere*.

Parentes conſiderare debent quibuſdam ſocietatibus interſint filii.

Hinc intelligite, parentes, vobis aliquando in Dei judicio reddendam eſſe rationem libertatis ejus, quam filiis veſtris permittitis in omni ſocietatum genere interveniandi. Dicitis quidem vos non pati, virginem hanc niſi cum conſanguineis ſuis verſari; ſed attendite, utrum hæ conſanguineæ mulieres periculoſos habitus foveant. Sancta Thereſia ait, parum abfuiſſe, quominus in conſobrinæ ſuæ ſocietate periret. Mater ejus honeſte huic aditum in domum ſuam negare non poterat, ſed quod conſobrina nugatorias nugas amabat, ſancta virgo fatetur, niſi peculiaris ſibi Dei gratia adfuiſſet, futurum fuiſſe, ut cum illa perverteretur. *Idem*.

Quid! toto diei ſpatio prope ignem aſſidendo quis poterit, quin caleſiat? Quid in converſationibus, & propinquitate hujus mulieris, quæ non admodum culpa vacat, poterit ſuam ſervare innocentiam? Quid in his colloquiis, quæ inter ſolum, & ſolam habentur, & quæ a Tertulliano *privata libidinis conſiſtoria* vocantur, puræ tantum, caſtæque cogitationes fovebuntur? Credes quodcumq; voles, verum noſtin, quo nomine Tertullianus vocet, qui ſimilia conantur? Illos *Funambulos pudicitiæ, & caſtitatis* appellat: hoc eſt, quemadmodum minimum quid requiritur, exigua pedis nutatio, parva funis remiſſio, pes minus apte locatus,

ut

ut ſaltatoris caput conteratur, ita minimum quid in eo ſtatu ſatis eſt, ſola cogitatio, officiolum aliquod nimis hilari acceptum animo, ut fiat naufragium. *Ex Anonymo Auctore.*

De piis ſermonibus in converſationibus.

Hoc ſingulis diebus experimur: mater cum voluptate loquitur de filiis; luſor de alea tantum verba facit; mulier mundo dedita de calamiſtris, mundoque muliebri; & anima, quæ diligit Deum, de Deo tantum habet ſermonem: *ex abundantia cordis os loquitur*. Matth. 12. Ita etiam cum voluptate alios loquentes bibulis auribus excipimus; & niſi converſationes noſtræ circa ea verſentur, quæ noſtros palpant affectus, jam ſtatim langueſcunt, ac afferunt tædium. Vin igitur ſcire, utrum diligas Deum? cogita, qua de re libenter loquaris, & alios audias loquentes. Si juxta hanc normam judicare voluerimus de charitate, qua pleríque fidelium in mundo viventes animati ſunt, heu! quam pauci Jeſu Chriſti amatores invenientur? Si ex illis quæreretur, ut olim ex duobus diſcipulis in Emmaus proficiſcentibus: qui ſunt hi ſermones, quos confertis ad invicem? Quotuſquiſque cum illis reſpondere poſſet: loquimur de Jeſu Chriſto, qui potens erat opere, & ſermone? Sed quod deterius eſt, de eodem loqui nos pudet; & ſi quis auderet, mox ille videret ſocios paulatim dilabi, vel obmuteſcere. O Deus! Quam parum amatis; & quam jure dicere potes, te in plerorumque mortalium corde eſſe mortuum! *Oblivioni datus ſum tamquam mortuus a corde*. Pſalm. 30. *Auctor Anonymus.*

Periculoſæ converſationes amatoriæ cum mulieribus.

Quid dici, cogitarive poteſt de illis, quibus in mundo non aliud negotium, vel ſolatium eſt, quam videre mulieres, & cum illis colloqui? quid autem de his credi poteſt, quæ integras horas pomeridianas in nugaciſſimas converſationes impendunt! Quomodo fieri poteſt, quod utrique, viri ſcilicet ſimul, atque mulieres, indeſinenter non habeant mentem turpibus ideis, obſcœniſque imaginibus repletam? Cor humanum ſuapte natura in infamem hanc libidinem pronum eſt, & cum ſolum eſt, ſumma cum difficultate ab eadem ſibi cavet; quomodo ergo ſe ipſum præſervet in juge amatoriarum nugarum, æquivocorum verborum, obtutuum, & ſæpe etiam minus decentis licentiæ commercio? Quomodo ſe ipſum tueri poteſt inter occaſiones, & coram objectis, quibus ſollicitatur? At enim hæc omnia nullam in animo meo vim obtinent, neque meæ officiunt conſcientiæ. Nonne eſt de ſanæ mentis uſu dejectum eſſe, hoc pacto loqui, S. Hieronymus inquit? Quis enim, ait ille, nudatis pedibus ſuper prunas citra noxam poteſt incedere? At inquies, nihil hac in re mihi exprobrat conſcientia. Eſto; ſed fortaſſe non ſatis illam ad examen vocaſti. Cæterum hoc argumentum eſt, conſcientiæ ſtimulos jam ſuffocatos fuiſſe, & brevi fore, ut aperte in omne vetitum impudentiſſime ruas. *Pater Gezon in libro, qui inſcribitur, uſus Sacramenti pœnitentiæ.*

Cũ mundi ſectatoribus exhiberut periculum, in quo ipſi, aliique verſantur, cum in converſationibus ferunt, vel perſequuntur ſermones, qui lædunt honeſtatem, fratrumque exiſtimationi afferunt contumeliam, atque adeo ipſam religionem laceſſunt: merito hæc ais, inquiunt; ſed muros eſſe oporteret, quandoquidem hodierna die converſationum colloquia circa tria hæc argumenta verſantur, impietatem, detractionem, nugaſque amatorias. Cæterum niſi ahenei eſſemus, propulſare nequaquam poſſemus cogitationes malas, pravaque deſideria in ea ſocietate, ubi quidquid ad illa cienda conjurat. Hæc quotidie dicentes audimus homines, qui hoc pacto flagitia ſua excuſare conantur: ſed illi vehementer errant. Si fieri nequit, ut mundum videatis, ut ſocietatibus interſitis, quin aliquo pacto Deum lædatis; vobis ergo a periculoſo hoc commercio procul eſt recedendum, atque omnis prorſus relinquenda ſocietas eſt. *P. de la Colombiere ſerm. 57. de mundi fuga.*

Ex converſationibus nil niſi maledicentia, & detractiones colligi po-teſt.

Dicite, ſi vobis lubet: in magnis hiſce ſocietatibus, in diuturnis virorum, mulierumque converſationibus, quorum una hæc cura eſt, ut oblectentur, & cum voluptate tempus traducant; umquamne integram tranſegiſtis diem, quin alicui obtrectaretis, vel aliquem audiretis detrahentem: quin oblectaremini proximum irridentes, eumque in ludibrium traducentes? Non loquor de malis cupiditatibus, quas aliis inſpiratis, quibus placendi cura culpa non vacat; verum affirmare audereris, vos ſemper ex ſocietatibus retuliſſe cor æque caſtum, æque liberum, mentem æque puram, qualem illuc attuliſtis? O Deus! dubitarine poteſt, rem difficultatis plenam eſſe, innocenter vivere iis in ſocietatibus, ubi ſimul coactæ videntur eæ difficultates, quæ poſſunt adverſari innocentiæ? *Idem.*

Facile eſt cum impiis corrumpi, & in eorum mores abire.

Difficillimum eſt diu cum terra lue infectis permanere, quin eadem contagione inficiamur; ſed lues, quæ animas corrumpit, longe periculoſior illa eſt, qua corpora contabeſcunt. Naturaliter eo modo vivimus, quo alios vivere intuemur: exemplum eorum cum quibus verſamur, & quorum utimur familiaritate, efficit, ut in eorum flagitia abeamus, illaque amemus. Vitia monſtra ſunt, quæ cum abſunt, perhorreſcimus; ſed ſi propius accedere patimur, oculos noſtros illiciunt, neque amplius videntur, quod ſunt, ſatiſque illecebrarum habent, ut nobis euſque placeant, ut noſtros occupent ſenſus, ac per omnes gradus tandem cordis noſtri imperium obtineant. Ideo ſi illa ſuperare volumus, eminus oppugnanda ſunt, & longiſſimum, ſi fieri poteſt, inter utrumque ſpatium relinquendum eſt. Numquam ſimul cum mundi amatoribus eſſe licet, quorum ſolus adſpectus, converſatio vero multo magis, quidquid in nobis corruptiſſimum eſt, poteſt excitare. Proni quippe ſumus ad peccati impreſſiones recipiendas; & ſenſus noſtri, imaginatio, omnes animæ noſtræ facultates totidem veluti rivuli ſunt, per quos omnia iniquitatum genera in animum influunt, & cordis penitiores ſinus pervadunt. Omnia prava colloquia, quæ auribus accidunt noſtris, omnia flagitioſe facta, quæ intuemur, pernicioſos in anima gignunt effectus. Quapropter unica prohibendi ratio, ne corrupti nos corrumpant, hæc eſt, quam longiſſime ab illis recedere. *De S. Martha tomo 2. Aſceticorum tractatuum.*

Mundani congreſſus.

Mundi ſectatorum congreſſus magnum eſt theatrum libidinis, & luſus, earumque rerum omnium, quas una voce, abſit verbo invidia, mundanitatem dicere poſſumus. Quilibet ex ordine ſuam quotidie ludit perſonam, & paucis ex adſtantibus ſunt, qui non irrideantur; nec deeſt, qui totius coronæ ſe plauſum mereri putat, quem omnes illudunt. Diſſimulatio ibi urbanitatis nomine appellatur; & adſectatæ hujus officioſitatis, quam quilibet ſibi honori vertit, beneficio hominum cœtus in veram comœdiam vertitur, ex qua quivis ſui admodum contentus, aliis vero offenſus egreditur. Ibi elegans dominatur luxus, cujus in dies creſcit contagio, voluptatum exquiſita cura, quibus mortales omnes maxime oblectantur; vita mollis, quam probant exempla, & mundanus habitus aliis imponens. Ibi regnant mundi placita a Jeſu Chriſti inſtitutis procul abhorrentia; ibi affectus omnes ſuaviter in cor obrepunt, & illud corrumpunt. Et profecto quænam virtus tot labefactari non poteſt inſidiis? Quænam inter tot pericula innocentia perſeverabit? *P. Croiſet in chriſt. confid.*

[illegible]

Nihil hujuſmodi congreſſibus magnificentius eſt, fulgidius nihil. Cupiditas, qua quilibet flagrat alios ſuperandi, efficit, ut nihil prætermittatur, ut placeat; ars quidem in omnia ornatuum genera, cor autem in varia effunditur deſideria; omnes illuc ſe conferunt, ut in ſe aliorum admirationem convertant. Mundi ſpiritus, qui hujuſmodi cœtibus præeſt, illic placita ſua, tamquam totidem leges magnifice depromit. Quantumvis dura, acerbaque ſint, nemini illis adverſari licet. Quidquid huic multi-

tudini

ſtudioſi mundanorum cœtum hunc conſtituentium placet, ſive de luxu, ſive de ſpectaculis, ſive de ſolatiis agatur, tamquam ſors oraculi excipitur. Diceret, mundum idolum eſſe hujus conventus; ſaltem nemo eſt, qui tamquam mancipium illi minime ſerviat. *Idem*.

Pericula, quæ in ſocietatibus & mundi cœtibus adſunt.

Putas tot inter objecta, quæ reipſa placent, cor, quod oculos duces ſequitur, ita ſui compos eſſe, ut illis minime adhæreat. Putas omnia in hujuſmodi converſationibus culpa vacare, ubi ſermones omnes vulgo circa nugas amatorias verſantur, & ubi nemo ſibi religioni vertit ſexcentas loquendi rationes, ad mentem corrumpendam aptiſſimas. Omnia plena ſunt ſcopulis, aer etiam contagioſus eſt: virus per aures, oculoſque ingreditur; & quid prohibebit, ne cor ipſum pervadat? Omnia ibi perſtringunt oculos; omnia ibi animum tentant, omnia ſeducunt. Nullum eſt contra malum adeo præſens amuletum, nullum ſubſidium, pharmacum nullum. Putas nihilominus in hiſce mundanis cœtibus omnia culpa vacare, & frigide quæris, quid mali in his voluptariis converſationibus adſit. Qui hoc quærunt, næ illi hoc ſatis ſciunt. *Idem*.

Hæ ſocietates optima quæque corrumpunt ingenia.

Quantumvis ad virtutem natus eſſes, & optimis præceptis inſtitutus, nullum eſt adeo felix ingenium, nullum adeo bonum principium, quod in hujuſmodi congreſſibus cito non corrumpatur. Mundus animam diſſipat, illi blanditur, illam a Deo divellit, illam corrumpit, quæ ſicubi ſeſe colligit, ideo hoc accidit, ut ſeſe moleſtiſſimis pœnitentiæ cruciatibus traditam videat. Mens, quam cordis nequitia pervertit, mores flagitioſorum hominum frequentia corrupit; reliquiæ inſtitutionis bonæ, & chriſtianæ religionis, quæ fere extinctæ ſunt, efficiunt, ut plurimi deſiderio teneantur felicium, & innocentium dierum, quibus ætas illos a contagioſis cœtibus amovebat, & ubi vita frugi illos a tot periculis præſervabat. *Idem*.

De illis, apud quos hi cœtus inſtituuntur.

Si malum eſt his cœtibus intereſſe, quid ſentiendum de illis, apud quos inſtituuntur? Quid non exprobrabitur, vel quæ ratio reddenda non erit his adeo officioſis hominibus, qui ſe ipſos perdere volunt, ut aliis voluptates procurent; qui domos ſuas in publicos congreſſus convertunt eorum omnium, qui in mundo maxime nitent; quorum domi nemo ſe Chriſtianum dicere audet, & unde virtus omnis exulare videtur? Quos laqueos illi non tendunt innocentiæ, domi ſuæ congregantes, quidquid malas cupiditates gignit, & fovet, & qui ædes ſuas in voluptariam academiam vertentes ſimul eas exhibent veluti nequiſſimæ impudicitiæ theatrum, & luſus lyceum? Mortalibus hiſce Deo ratio reddenda erit non de malo tantum, quod ibi patratur; quibuſnam enim aliis flagitiis eorum cœtus præbent occaſiones? Verumenim vero ſi hujuſmodi mundani congreſſus tot ſcopulis referti non ſunt, non ideo minor eſt eorum contagio. Solum, quod ibi regnat otium, nonne efficit, ut illiciti habeantur? Profecto innocentia non ſemper aperta vi laceſſitur; ſed mollities vincit ante pugnam, ac dici poteſt inertia ſola ſpiritus pietatis extingui. Illuc ſingulis diebus ad tempus videlicet traducendum convenitur; ajunt enim, ſe alioquin neſcire, quid agant; quaſi Chriſtianus, quibus tot officia ſunt adimplenda, aliquem invenire poſſet diem, horas aliquot, quibus ſibi nihil eſſet faciendum. *Idem*.

Converſationes eorum, qui honeſti dicuntur, circa nugas verſantur.

In iis autem converſationibus honeſtorum hominum, quæ innocentiſſimæ habentur, quid fit? De iis verba fiunt, quæ recens accidunt, de iis, quæ in urbe fiunt, de rumoribus, qui circumferuntur, verbo de nugis. Nunc ludus, nunc fabula caput eſt harum honeſtarum, eruditarumq; converſationum. De his rebus colloquuntur in congreſſibus ſuis homines, qui naris emunctæ ſe putant, magna hæc ingenia, penes quæ bonum ſenſum depoſitum eſſe arbitrantur, & quæ infirmitatis redarguunt pios homines, qui præ ipſis magis Chriſtiani ſunt, & minus inertes. Cæterum detractio converſationem exhilarat, tædiumque procul expellit, ſine hac omnia languent, & utplurimum cum jactura eorum, qui harum ſocietatum membra ſunt, alii oblectantur. Malum, & bonum illic promiſcue irriſionis ſunt argumentum, omnia in hoc poſita ſunt, ut quæ optima habentur, improbe in pravum ſenſum detorqueat. Et ſane nonne in hac locutionum, & ſententiarum improbitate emicat illud ingenium, quod aliorum in ſe admirationem convertit? *Idem*.

Converſationes, & viſitationes ſub charitatis, vel urbanitatis prætextu.

Verum eſt quaſdam eſſe nugarum amatoriarum, ludorumque converſationes, quas ſalutis noſtræ inimicus in nobis fallendis ſemper induſtrius hodierna die in charitatis, vel etiam urbanitatis officia convertit. Hic prætextus eſt, hic ſpecioſus finis, qui in his proponitur viſitationibus, quibus mundanæ inviſuntur perſonæ, quas levis affectio corporis intra privatos continent parietes, in quarum ædibus mundi ſpiritus congregat, quidquid mortalium eſt, qui hilares amant ſocietates, & voluptatum trahuntur illecebris. Fruſtra in mundo ſeſe mortales excæcant, fruſtra propriæ rationi, & gratiæ adverſantur; ſentiunt enim, invitique ſentiunt has otii viſitationes, has voluptatum ſocietates, has hilares converſationes, ubi detractio, vel licentia graſſatur, chriſtianæ religionis ſpiritu damnari, & reprobari. *Idem*.

Quænam eſſe debeant chriſtianæ converſationes, & viſitationes.

Religio non omnia ſocietatum, & viſitationum genera damnat. Non deſunt earum quædam, quæ chriſtianæ ſunt; non deſunt igitur quædam, quæ licent, ſed numquam licent, ex quo aliquod occurrit periculum. Earum cauſa charitas eſſe debet, vel ſaltem chriſtianæ obedientiæ officium. Domeſtica negotia, & minus adhuc ſalutis noſtræ negotium pati non debent jacturam temporis, quod illic inſumitur. Quævis aſſidua cura ſignificat periculoſam aliquam affectionem, vel notam otioſitatem. Quilibet ibi morigeratus eſſe debet, atque in his viſitationibus, cœtibuſque ita ſe gerere, ut numquam ibi ſe fuiſſe pœniteat. *Idem*.

Mundanæ ſocietates; periculum quod ibi ſubeitur.

Si mundus vaſtum eſt mare tempeſtatibus plenum, mundani congreſſus ſunt periculoſiſſimi illius ſcopuli. Nemo non illi fidit, quia omnia rideat, omnia tranquilla videntur; ſed non deſunt procellæ, quæ licet minime intumeſcant, deſæviunt, neque ſtridens dumtaxat aquilone procella ratibus affert exitium. Naufragia, quæ in ſumma accidunt malacia, funeſtiora ſunt; ſemper in nullam ſpem reditus perit, qui perit, quin antea periculum prævideat. Quot mortales hujus rei teſtimonium perhibere poſſent eo magis admittendum, quo procul ab omni ſuſpicione remotum; & quot his voluptariis congreſſibus extremum debent interitum! Veneni ſuavitas efficit, ut libenter deglutiatur; omnia ibi periculoſa ſunt, ſed omnia illecebris plena ſunt: & hæc cauſa eſt propter quam iis ſuccenſemus, a quibus de periculo admonemur. *Idem*.

Pravorum ſermonum effectu.

Quemadmodum compoſitus ſermo pietatis impreſſiones efficit, ita ſermo incompoſitus, & nefarius parit cogitationes; & impreſſiones peccati. Qui parum honeſte, prudenterque loquitur, oſtendit cogitationes ſuas neque caſtas eſſe, neque honeſtas, & cor ſuum nefarium eſſe juxta evangelii verba: *Ex abundantia cordis os loquitur*. Matth. 55. Id genus ſermones mores bonos corrumpunt, etenim in animo cient cogitationes virtuti contrarias. Hic naturalis eſt talium ſermonum effectus in ea infirmitate, atque corruptione, in quam nos peccatum redegit, ubi ſine præcautione, & multo magis cum voluptate audiuntur, quod in ſocietatibus, atque converſationibus utplurimum accidit. *Auctor Anonymus*.

Quodnam, amabo vos, eſt argumentum prolixorum ſermonum in hiſce mundanis converſationibus? Amatoriæ fabulæ, lepidæ hiſtoriolæ, civitatis rumores, animadverſiones in veſtimentorum, ornatuumque recentes modos, nova voluptatum ſyſtemata, exquiſita valetudinis tuendæ forma, cenſura, irriſio, acute dicta, joci: hæc ſunt materia, & ſæpiſſime etiam maxime ſerium negotium eorum, qui in civitate præ cæteris nitent, neque enim in otioſis his cœtibus ſolidiora expectanda ſunt argumenta. Integræ impenduntur horæ, ad elanticæ ana-

analyſin inveſtigandam, ad recentis alicujus ornamentorum generis apologiam texendam, ad novi ludi elogium concinnandum. *P. Croiſet 2. tomo chriſt. conſider.*

Permittit Deus propter ſibi propoſitos fines, ut in hoc mundo mali ſimul cum bonis vivant.

Permittis, Domine, ut in hoc mundo ſervi tui inimicis tuis commiſti permaneant, & vis eos ſimul vivere, ſimulque verſari, quaſi non alias, & prorſus oppoſitas cogitationes, atque ſententias haberent. Illos uſque in diem meſſis ſecernere differs: *Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem*; hoc eſt uſque ad illam diem, qua facturus es inſignem illam, atque tantopere expectatam diviſionem: cum in nubibus inſidens venies undequaque divinæ majeſtatis fulgore coruſcans, ut per univerſale judicium hominibus tribuas, quod illi apud tuam vel juſtitiam, vel miſericordiam meriti fuerint, æternis flammis adjudicans illos, qui ſanctarum legum tuarum contemptu te ad iracundiam provocaverint; eorumque fidem remunerans, qui hiſce rebus tibi ſerviendi felicitatem, gloriamque prætulerint: *Colligite primum zizania, & alligate ea in faſciculos &c.* Matth. 13.

S O L A T I A

LUDI LICITI, ILLICITIQUE.

Solatia honeſta, & inordinata, &c.

M O N I T U M.

Cum concionatoris hoc ſibi proponentis argumentum finis non ſit auditores ſuos ad quodvis ſolatii genus evitandum impellere, neque ludos omnes cuilibet mortalium generi, quolibet tempore, & quibuslibet in occaſionibus interdicere, ſatis erit eam rerum ſupellectilem afferre, quæ ſufficiat, ut a noxiis, & periculoſis ſolatiis homines deterreantur, utque Chriſtiani excitentur ad illis dumtaxat utendum, qui honeſti ſunt, atque permiſſi. Abſtinebimus itaque ab omni argumenti hujus exaggeratione, quæ non paucis nimium ſeveris auctoribus placuit; verum non ideo diſſimulabimus æquiſſimos, probatiſſimoſque ſenſus eorum, qui juſto acti zelo ſæculi in hac re licentiam compeſcere conati ſunt.

Opera pretium eſt hic animadvertere, e re judicatum fuiſſe argumentum hoc ab aliis ſejungere, cum quibus plurimum habet rationis, & nexus, & de quibus ſingillatim agendum eſt; cujus generis ſunt mundi voluptates, effuſæ flagitioſorum libidines, mollis eorum vita, qui oblectamentis tantummodo vacant, *quod non prohibet tamen, quominus concionatori hæc ſimul liceat permiſcere. Sed rerum me coegit copia, ut hæc argumenta diſpeſcerem; neque dubitandi locus eſſe poteſt, quominus ſermo eo magis abſolutus futurus ſit, quo magis ad particularia coarctabitur argumenta.*

Quod autem ad hoc pertinet, ubi de ſolatiis generatim agendum proponimus, quin ad particularia ſpectacula, choreas, comœdias, ſaltationes &c. deſcendamus, & quæ ſingula in hoc opere ſuum locum invenient, de ludo tantum verba faciemus, quæ vulgatiſſima eſt tempus fallendi ratio, in quam conſuetudo plurimos abuſus invexit, & quæ gravioribus malis eſt obnexia. Potiſſimum vero in alea immorabimur, contra quam vehementius invehi fas eſt. Attamen æquum non eſt, quod concionator zelo ſuo ita ſe rapi ſinat, ut decernat, cenſoria nota caſtiget, & nimis facile damnet, nulla habita perſonarum, ætatum, conditionum, urbanitatis ratione, quin illud diſtinguat, quod raro fit, & per occaſionem ab eo, quod per habitum, & quotidie fieri conſuevit.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Multiplex ſermonum hujus argumenti ſynopſis.

I. Solatia, ex D. Thomæ ſententia, remedia ſunt, quæ non ſine quadam indulgentiæ ſpecie infirmitati noſtræ conceſſit Deus; cum enim ſpiritus par minime ſit jugi attentioni, neque corpus labori nimis diuturno, atque violento, neceſſario utrique remiſſio, & requies aliqua permittenda eſt, ut abſumptæ reparentur vires, & deinceps corpus impenſius agere valeat. Comparatio a Sancto hoc Doctore remedia inter, & ſolatia inſtituta nobis indigitat, quænam regulæ in ſolatiorum uſu ſervandæ ſint. 1. Remedia non decet eſſe nocua; 2. non decet eſſe periculoſa; 3. non decet eſſe vel nimis frequentia, vel aſſidua. Similiter ſolatia noxia eſſe non debent, qualia ſunt, quæ culpa non vacant, a quibus omnino abſtinendum eſt: non debent eſſe ſaluti periculoſa, cujus generis plurima ſunt, quæ ſibi mundus licere putat, & quæ hac una de cauſa damnanda ſunt: denique neque immodica, neque aſſidua debent eſſe. Hæc eſt juſtæ concionis diviſio.

Punctum primum, Remedia valetudini nocua eſſe non debent, alioquin non ſunt amplius remedia, ſed mera venena, & lethale vulnus inferrent, non vitæ incolumitati proficerent. Solatia pariter ſaluti non debent officere, ideoque nihil in illis ineſſe debet criminis, & culpæ; alioquin omnino fiunt contraria fini, quem nobiſmet proponere debemus, cum eligimus illa. Hic enumeratio poteſt inſtitui noxiorum ſolatiorum, qualia ſunt detrectationes, ubi alienis ſumptibus oblectatio perquiritur, liberæ converſationes, impiorum, vel ad impietatem viam aperientium librorum lectura, aculeatæ iriſiones, quæ proximum vertunt in ludibrium, quin loquamur de inhoneſtis voluptatibus, deque cruentis, & inhumanis ſpectaculis, &c. Etenim ſenſus, ac rationis compotem eſſe hoc eſt id velut ſolatium amplecti, quod eſſe poteſt æternæ pœnitentiæ argumentum?

Punctum alterum. Remedia eſſe non debent periculoſa; numquam in diſcrimen adducitur vita, ut corporis valetudo reparetur; & qui ſanæ mentis eſt, numquam remedium hauriet, in quo non

deeſſe

deeſſe periculum intelligat; tunc vero potiſſimum, cum nulla urgit ratio, cum integrum eſt hoc potius, quam illud optare pharmacum, quod ſibi nequaquam ſufficere poſſe cognoſcit. Hoc ipſum in ſolatiis agendum. Cum Providentia nonnullius generis nobis ſolatia ſuppeditaverit, cumque inter ea, quæ cordis noſtri corruptio periculoſa effecit virus illis immiſcens, non deſunt multa, quæ omni prorſus culpa vacant: chriſtianæ intereſt prudentiæ cane pejus & angue evitare illa, quæ nobis poſſunt obeſſe. Quænam vero ſunt periculoſa hæc ſolatia? Satis eſſet illa ex propria, vel ſaltem ex aliena experientia cognoſcere. Hæc illa ſunt, quæ ſemper ſecum ſecretum afferunt virus, quod ſenſim, & ſine ſenſu in cor infunditur, & quæ ſerius ocyus animabus integerrimis, & innocenis mortis vulnus infligunt.

Punctum tertium. Remedia neque nimis frequentia debent eſſe, neque nimis aſſidua. Ceſſant eſſe remedia, cum nimis frequenter hauriuntur, & nullum fere in corpore effectum obtinent, ex quo hoc illis aſſuetum eſt; immo ſi in uſu eorum quædam præteritur quantitas, funeſta fiunt, ac lethalia. Similiter de ſolatiis dicendum eſt; quantumvis in ſeipſis innocua ſint, & legitima, cum modo tamen capienda ſunt, & culpa vacare non poſſunt, ubi vel modus exceditur, vel illis nimium temporis ſpatium impenditur. Solatia inſtituta ſunt ad corpus recreandum, & ſpiritui requiem aliquam permittendam; idenque illa in communem occupationem, jugemque exercitationem tranſire non debent, & illis tantum permitti jure debent, qui laboribus defatigati hac indigent recreatione. Tot autem juvenes, qui nihil ſerium, ac difficile conantur, indigentne laboris remiſſione aliqua, vel ſolatio? cauſari ne poſſunt aſſiduam vigilantiam, laborem, curam, ut illud probent ſpatium temporis, quod in ludis, aliiſque ſolatiis inſumunt? &c.

II. 1. Solatia inventa ſunt, ut munus noſtrum facilius obire valeamus recreando ſpiritum nimis diuturna, ac violenta applicatione fatigatum; ſed accidit, ut plerique ſeſe illis ita mancipent, ac inhæreant, ut alteri cuilibet curæ ſe impares præbeant.

2. Solatia quærimus, ut ſtatus, munerîſque noſtri labores mulceamus, quæ vera eſt via illos magis ferendos efficiendi; ſed illa ut plurimum prohibent, ne his vacemus, quia hos derelinquimus, ut inertem vitam ducamus, de alea tantum, ludiſque ſolliciti. Hoc in omnibus ſtatibus omnibuſque hominum conditionibus videtur.

III. 1. Chriſtianus abhorrere debet ab omnibus ſolatiis prophanis, mundanis, noxiis, & periculoſis. Hoc ille ſe facturum per baptiſmum recepit, hoc illi conſcientia ſua, & chriſtianæ religionis, quam amplexus eſt, lex ipſi præſcribit.

2. Sanctificare debet ſolatia ſua, quæ per ſe nullo in diſcrimine ſunt, per bonam intentionem, eadem capiens tamquam remedia, quibus indiget, & animo per illa novam acquirendi vim, qua omnibus ſtatus ſui defungi valeat officiis.

IV. Ludus, aliaque ſolatia, licet honeſta, moderanda ſunt, neque aliæ æquiores adhibendæ ſunt regulæ, quam quæ deſumuntur ex neceſſitate, urbanitate, & charitate, quæ tempus in illis impendendum debent determinare.

1. Neceſſitas, quæ legum omnium prima eſt, vult poſt motum, laborem, ærumnas, morbuſque aliquod ſolatium ſumi; & pietas nimium eſſet auſtera, ſi illud negaret ſpiritui laboribus, vigiliiſque confecto, & corpori plurimis infirmitatibus obnoxio. Periculum vero eſt, ne pertinaci ludorum amore neceſſitatis terminos prætergrediaris.

2. Urbanitas, quæ lex eſt ſociabilis mundi, exigit, ut aliquid conferas honeſto ſolatio eorum, in quorum ſocietate vel ex officio, vel ex neceſſitate verſaris. Sed in ipſis etiam ſolatiis, id ſervandum, quod decet.

3. Charitas ibi exerceri poteſt, & debet, cavendo ne aliquem lædas, & omnibus bonum præbeas exemplum.

Cum ſolatia non aliud ſint, quam remedia ad homines recreandos inventa, inde tria poſſunt inferri, quæ totidem erunt regulæ, ſecundum quas iiſdem bene uti valeamus. V.

1. Solatia per ſe nec ſumenda eſſe, nec conquirenda; ſed ſicut remedia propter valetudinem tuendam, vel reſarciendam inventa ſunt, ita ſolatia ſumenda ſunt, ut corporis, animique vires reparentur; & hac mente illa præ cæteris eligenda ſunt, quæ ad id aptiora videntur.

2. Illis moderate utendum eſt; pharmaca non adhibentur tamquam eſca vulgaris ſed caute, & ex mera neceſſitate potantur.

3. Illa præ cæteris eligenda ſunt, quæ maxime ſunt innocua, hoc eſt minus violenta, minuſque periculoſa; ſimiliter non omnia ſolatia promiſcue adhibenda ſunt, ſed illa anteferenda, quæ mentem noſtram minus valeant diſſipare, vel quæ ad nullum nos poſſint vitium impellere.

Ludus ex eorum ſolatiorum numero eſt, quæ regi poſſunt. Verum eſt propter abuſum, qui hodierna die paſſim inolevit, paucos eſſe, qui hac in re ſe intra juſtos cancellos contineant, & multo facilius eſſe ab illo prorſus abſtinere, quam eum, qui decet, modum ſervare. Hæ autem regulæ ſervandæ ſunt, ne Deus lædatur, & ut ludus nobis innocuum ſolatium fiat. VI.

1. Nemo ſibi fas eſſe putet, alea ludere, aliiſque fortunæ ludis, qui civilibus, eccleſiaſticiſque legibus prohibiti ſunt: deinceps afferentur rationes, & auctoritates.

2. Ludus, quantumvis licitus, & honeſtus migrare non debet in occupationem diei totius, neque in eo inſigne temporis ſpatium inſumendum eſt. Ita illi, qui meliorem noctium partem ludendo terunt, ſibi perſuadere debent, non minus conſcientiam, quam valetudinem ſuam periclitari. Qui ita abutitur ludo, directe contra finem agit, propter quem ille inſtitutus eſt.

3. Nemo ſeſe objicere debet periculo ingentem auri vim amittendi: ludus non debet eſſe negotiatio, ſed ſolatium; eademque de cauſa minus ludendum eſt, ut quæſtus fiat, quam ut honeſte animus relaxetur. Numquid fas eſt periculum ſubire familiam gravi aliquo incommodo afficiendi, ut huic ludendi libidini ſatis fiat.

Conditiones in ludis ſervandæ, ut inde innocens capiatur oblectatio, quin ulla vel Deo, vel conſcientiæ injuria afferatur. VII.

1. Ludus non debet eſſe impedimentum quominus noſtris muneribus perfungamur, ſive illis, quæ ſtatus noſtri propria ſunt, ſeu illis, quæ cum omnibus fidelibus ſunt nobis communia. Hoc tamen vulgo accidit, & non extremum eſt ludi malum.

2. Ludendum non eſt nimia aviditate, neque iis etiam ludis, qui honeſtiſſimi habentur: hæc enim aviditas ſignificat paſſionem, vel ſaltem hanc gignit; & ex quo ludus in paſſionem migrat, non eſt ſimplex ſolatium, ſed brevi funeſtum crimen eſt.

3. Ludus non debet eſſe occaſio juramenti, vel furoris, quod accidit illis, qui de magna auri vi ludunt, & amittunt illam; ideoque illi, qui in malum hoc labi conſueverunt, cum ludunt, citra crimen ludum incipere nequeunt.

1. Ludus majus eſt malum, quam vulgo exiſtimetur. 2. Quamvis in vita, quæ in ludis inſumitur, nil aliud mali inveniretur, quam otium, & inutilitas, hoc ſatis eſſe debet, ut damnetur, utque oſtendatur, quam longe hoc vivendi genus abhorreat ab illo, quod fideli amplectendum eſt. VIII.

Pro parte priori recenſenda ſunt mala, quæ naſcun-

ſcuntur ex ludo. 1. Ex propenſione oritur cupiditas, ex cupiditate habitus, ex habitu amor, qui æque periculoſus eſt, ac amor terrenorum bonorum, aliarumque voluptatum. 2. Ibi regnat injuſtitia, aſtus, & fraudes adhibentur, atque injuſtitiæ, quæ ad reſtitutionem obligant. 3. Occaſio furtorum eſt, juramentorum, blaſphemiarum, litium, contentionum &c. 4. Ratio reddenda eſt temporis, cujus ibi jactura fit, ac inevitabilium officiorum, quæ negliguntur. 5. Ibi patrimonia prodiguntur, dum interim luget uxor, gemunt filii, ac neceſſarium illis etiam fortaſſe ſubtrahitur, ut crudeli frugalitate pareatur auro in alea abſumendo. 6. Denique ludus cauſa eſt, propter quam familiæ ruunt in deterius, nec non aliorum eſt cauſa malorum, quę eiſdem accidunt.

Pro parte altera: conſtat, ludentium vitam otioſam eſſe, & aleatores reipublicæ inutiles eſſe, nomine tenus Chriſtianos, qui nullo, uti opus eſt, religionis munere perfunguntur &c.

IX. Oſtendi poteſt, ludum generatim eſſe fugiendum.

1. Quia fovet, ac nutrit otium, quemadmodum videmus in tot hominibus, qui id unum quærunt, quomodo tempus terant, & quorum unicum negotium ludus eſt.

2. Quia ludus excitat vitia magis nefaria, iram, ultionem, avaritiam.

3. Quia eſt occaſio plurimorum, graviumque criminum, juramentorum, blaſphemiarum, fraudum &c.

X. In ludo tria amittuntur, quæ nemo non novit, & quæ nunquam fortaſſe ſerio cogitavit.

Primum tempus eſt. Hoc illis accidit, qui toti ludo vacant, vel qui hoc ſuum præcipuum negotium putant. Liquet magnum eſſe temporis pretium, ejuſque interitum reparari non poſſe; verum non ſatis attenditur, quantum temporis ludus auferat, & quam male in hac inerti, ineptaque occupatione tempus inſumatur.

Alterum eſt: pecunia amittitur, ac res domeſtica atteritur, cujus rei non aliud requiritur argumentum, quam experientia; ne unus quidem agnoſcitur, qui locuples factus fuerit, plurimi vero qui ære alieno obruti ſunt, & florentiſſimæ quædam familiæ per aleam ad nihilum redactæ ſunt.

Tertium eſt conſcientia propter crimina, quæ ibi patrantur, & quorum ludus cauſa eſt, vel occaſio.

XI. Ut ludus ſit innocens tria ſervanda ſunt.

1. Intentio, qua luditur; ludus enim nonniſi propter ſolatium, non autem propter quæſtum licet; hoc enim eſſet ludi finem invertere, ac pervertere uſum, qui eſt reparandi animi, corporiſque vires, ut deinde impenſius labori vacetur.

2. Tempus, quod in ludo inſumitur: quippe hic inordinatus eſt, ubi nimium temporis impenditur; quod illi faciunt, qui dies, nocteſque in alea traducunt.

3. Pecunia, de qua luditur, non enim licet ſe ſe objicere periculo inſignem faciendi jacturam, quæ familiæ incommodum afferat; cum aurum expendendum eſſet, ut alienum æs diſſolveretur, atque ex bonorum ſuperfluo eleemoſynæ erogarentur.

XII. In ludo paſſim tria magna crimina committuntur, propter quæ illum evitare tenemur.

Primum avaritia eſt; etenim deſiderio, & ſpe lucri potius, quam propter animi remiſſionem luditur.

Alterum eſt impietas, propter eccleſiaſticorum decretorum contemptum, & juramenta, quæ proferuntur.

Tertium eſt ſcandalum, & malum, quod præbetur, exemplum.

XIII. Inter ludos, & alia ſolatia multa ſunt periculoſa, plura adhuc noxia, pauciſſima licita. Prima metuenda ſunt, ſecunda fugienda, poſtremis cum modo utendum. In hujuſmodi occaſionibus nobis potiſſimum opus eſt pietate, juſtitia, ac temperantia.

Pietate, ne periculoſa eligamus.

Juſtitia, ut omnino ea, quæ noxia ſunt, deſeramus.

Temperantia, ut cum ſobrietate, ac ſine amore utamur illis, quæ licita ſunt. *Pie, juſte, ſobrie vivamus in hoc ſæculo. Ex Dictionario Morali in conſiderationibus de Bacchanalibus.*

Cum ludus in fine ſuo honeſtum ſit ſolatium, & in forma contractus, qui fit inter luſores, nullus idcirco ludus eſt, qui duplici hac virtute regendus non ſit, temperantia, atque juſtitia. Temperantia quidem regere debet ludum quatenus voluptatem; juſtitia vero quatenus contractum. Oſtendi autem poteſt in praxi nullum ferme ludum eſſe, in quo vel intemperantia, hoc eſt exceſſus, vel injuſtitia non dominentur; quæ duæ eſſe poſſunt partes concionis. *Ex manuſcripto ſermone, cujus Pater de la Rue auctor fuiſſe creditur.* XIV.

Ludi exceſſus nequit attolli aliquo ſupernaturali fine, nec probari ulla naturalis honeſtatis cauſa, neque ulla neceſſitatis ratione tolerari; qui tres ſunt prætextus, qui ad illum excuſandum afferuntur. 1. Dicunt alii, ſe propter conſcientiam ludere ad majus malum evitandum: 2. alii propter urbanitatem, ac ſocietatem: 3. alii propter neceſſitatem, & quoddam officii genus inhærentis quibuſdam vitæ ſtatibus, qui non aliam habere videntur occupationem. Tres hæ rationes refelli poſſunt totidem partibus concionis *Idem*. XV.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſita argumenta pertractanda.

SAnct. Cyprianus tractatum habet de *Aleatoribus*, ſive hoc opus ab hoc ſancto Præſule, ſeu ab alio quovis auctore fuerit conſcriptum, ibi tamquam in ſpeculo videntur mala, quæ alea parit. Sancti Patres.

S. Auguſtinus, vel auctor ſermonis 56. *de tempore* contra aleam invehitur, eamque damnat omnino.

S. Chryſoſtomus *Orat. de muliere, & pulchrit.* ſatis prolixam habet honeſtarum, licitarumque oblectationum enumerationem.

S. Ambroſius *libro* 1. *Offic.* præcepta quædam tradit pro ſolatiorum licitorum, ac neceſſariorum uſu.

S. Bernardinus Senenſis tomo 2. cap. 26. contra aleam acriter invehitur, nihilque vehementius dici poteſt.

S. Antoninus Archiepiſcopus Florentinus oſtendit, aleatores vulgo omnia religionis officia negligere, in parte 2. tom. 1. cap. 23. §. 6.

Sancti Patres, qui declamarunt, vel ſcripſerunt contra ludos, & oblectamenta ævi ſui, immorati ſunt in ſpectaculis, choreis, conviviis, in quibus maxima committebantur flagitia, uti Tertullianus, Arnobius, Lactantius, S. Hieronymus, S. Auguſtinus, S. Gregorius, S. Eucherius, S. Chryſoſtomus, aliique, quorum inſigniores locos indicabimus, vel etiam proferemus titulo de ſpectaculis.

S. Franciſcus Saleſius ſuam adfert ſententiam de ludis, aliiſque oblectationibus libro de introductione ad vitam devotam parte 3. cap. 32. Aſcetici, aliique.

Cambolas in libro, cui titulus: *Vita chriſtiana exemplar*, peculiarem habet tractatum de ſolatiis ſecundum chriſtianæ religionis ſpiritum inſtituendis.

P. Suffren tomo 2. Anni Chriſtiani cap. 9. ſatis amplum habet tractatum de ludis, ſolatiis, aliiſque oblectamentis.

Toſtatus quæſt. 55. in cap. 6. S. Matthæi loquitur de malis, quæ parit alea.

P. Corderius *in Familia ſancta* c. 11. hoc tractat argumentum, & loquitur de quavis ſolatii ſpecie generatim.

Dominus du Tremblai integrum edidit hujus argumenti librum: *Moralia de ludis, & ſolatiis colloquia*, ubi nihil prætermiſſum eſt.

Thiers Curatus *de Champrond* librum edidit hujus argu-

argumenti, quem inſcripſit: Tractatus de ludis, & ſolatiis, quæ Chriſtianis vel permittenda, vel prohibenda ſunt ſecundum eccleſiæ regulas, ac Sanctorum Patrum ſententias.

Barbeiracius de ludo tractatum conſcripſit, ubi de eodem ſermonem facere inſtituit ſecundum vera diſciplinæ moralis principia a nimia relaxatione, nimiaque ſeveritate æque recedens.

P. Croiſet tomo primo Chriſtianarum conſiderationum fuſius agit de bacchanalium ſolatiis, & ludis.

Liber, qui inſcribitur: *La Conduite du ſage dans les differens etats de la vie*, peculiari capite loquitur de eo modo, quo ſapiens in ipſis ſe gerit ſolatiis.

P. Petrus le Moine in libro de facili pietate cap. 4. oſtendit pietate nequaquam proſcribi honeſta ſolatia, & capitibus ſequentibus oſtendit, quænam eorum eſſe debeant conditiones.

P. Heliodorus Pariſienſis Capuccinus Auctor ſermonum de vulgatioribus mundi hujus flagitiis, ſermone undecimo loquitur de malis, quæ accidunt in ludo.

P. Nepveu in libro cui titulus, *Conduite Chrétienne* cap. 8. loquitur de uſu voluptatum, & ſolatiorum.

Petrarcha *Dialog. 27. de remed. fortuna* invehitur contra aleatores, ac videtur hos mortalium omnium nequiſſimos judicare.

Concionatores

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta, de ludo unum habet, & alterum de bacchanalium ſolatiis.

In ſermonibus moralibus unum de ludo reperies.

Qui collectanea ediderunt

Qui de bacchanalium flagitiis egere, plurima hujus argumenti attigerunt.

Buſæus, Peraldus, Lohner, Manſi, Berchorius.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Bibliorum huic argumento.

Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere. Exod. 32.

Non ſedi in concilio ludentium. Jerem. capite decimo quinto.

Nunquam cum ludentibus miſcui me, neque cum his, qui in levitate ambulant, participem me præbui. Tob. 3.

Exultent juſti in conſpectu Dei, & delectentur in lætitia. Pſalm. 67.

Gaudete in Domino ſemper: iterum dico, gaudete, modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus. Ad Philipp. 4.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deſumpta.

Exemplum Iſraelitarum vitulum adorantium.

Nulla res melius oſtendit, quam perniciosus ſit ludus, & ſolatium, niſi ad honeſtum finem referatur, quam Iſraelitarum exemplum, poſtquam de Ægypto fuerunt egreſſi. Populus hic, qui ſupra fidem in idololatriam pronus erat, oblitus modi illius, quo illum de ſervitute eduxerat Deus, omniumque miraculorum, quæ propter ipſum fuerat operatus, ex Moyſis abſentia occaſionem arripuit excutiendi Domini imperium, & cogendi Aaronem, ut ſibi Deos conflaret, quos duces ſecutus in terram promiſſam introduceretur. Aaron mortis metu perterritus rebellium importunis petitionibus indulſit, qui ſtatim pretioſiſſima quæque in medium protulerunt, aureum conflaturi vitulum, quem veluti Deum coluerunt, & quem diebus feſtis, conviviis, ſolemnibuſque ludis honorarunt, ut cordis ſui ſenſus, ac deſiderium, quo flagrabant jugum Domini excutiendi, teſtarentur: *Sedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere*. Exod. 32. Populus iſte ingratus, & perfidus poſtquam immodice ſeſe epulis, vinoque ingurgitavit, ludere, ac oblectari cœpit. En unde mundana, & incondita oriantur ſolatia, prophani, importunique ludi; hi effectus ſunt crapulæ, vitæque inertis, ac voluptuoſæ, ſigna animæ, quam tædet ſervitutis Dei, & quæ ex voluptate ſua ſibi idolum conſtituit, & demum quæ non alios habet vitæ ſuæ duces, quam proprias cupiditates. Hoc reſpondit Moyſes, qui de montis vertice, in quo erat, impiarum oblectationum clamores audiverat, & a Deo, quidquid factum fuerat, didicerat. Joſue quidem fidem illi facere volebat, clamores, qui auribus eorum accidebant, inde fortaſſe proficiſci, quod populus cum hoſte decertaret, qui ex improviſo illum fuerat adortus: Haud ita, magnus Legiſlator reſpondit, hæc potius effuſio gaudii eſt lætantium, & ignorantium, quod eos Dominus dereliquit, qui prope erat, ut in capita eorum ultionis ſuæ fulmina contorqueret, niſi precibus meis illius brachium continuiſſem.

Teſtatur Jeremias Propheta cap. 15. ſe aleatorum ſocietatem vitaſſe metuentem, ne & ipſe ea involveretur pœna, quam Deus de hoc mortalium genere poſcere conſuevit: *Non ſedi in concilio ludentium, quoniam comminatione repleſti me*. Non ait ſimpliciter, ſe non adfuiſſe unquam in ſocietate ludentium, quia præter mentem, ac fortuito ibi poterat interfuiſſe; ſed ait: *Non ſedi*, illic non immoratus ſum, quoniam alte cordi meo inſederat timor judiciorum tuorum, & verebar, ne punirer tamquam approbator ſcelerum, quæ impune abire non pateris.

Ludus fugiendus exemplo Jeremiæ Prophetæ.

Dei Filius, qui venit, ut impuris voluptatibus bellum indiceret, qui eos, quicumque ipſum vellent ſequi, crucem ſuam quotidie ferre juſſit, ut loquitur per Evangeliſtas, & qui denique maledicto percuſſit eos, qui in hoc mundo lætantur, ibique oblectari dumtaxat inquirunt: Dei filius, inquam, nequaquam ſe profeſſus eſt inimicum cujuſlibet generis ſolatiorum, quorum uſum ne illis quidem interdixit, qui perfectum hoc ſanctitatis exemplar ſequi profitentur. Profecto ipſe licet Sanctus, ſapiens, ſerius, ac modeſtus, non parum oblectatus fuiſſe videtur parvulos intuendo, atque in hoc quamdam ſolatii ſpeciem conſtituiſſe. Sinite eos venire ad me, inquit *Matth. cap. 19.* ne prohibeatis illos ad me accedere. Illos blandis excipiebat vocibus, eorum capitibus ſacras imponebat manus; & actio hæc, quam aliquis in gravi, ſerioque viro minus probaret, indigna non erat Homine Deo, qui ut ſe humanæ accommodaret infirmitati, opportunum cenſuit aliqua uti remiſſione in laboribus, quos pro hominum ſalute perferebat.

Dei Filius in evangelio non damnavit honeſta, & licita ſolatia.

Quod Salvator ſancte facere conſuevit, hoc Diſcipulis ſuis, ac in horum perſona Chriſtianis omnibus permiſit: legimus enim in evangelio, quod cum illos prædicationis laboribus feſſos videret, deducebat aliquando in campeſtres, ſepoſitoſque locos, ut honeſtis quibuſdam colloquiis mentem, animumque reficerent. Et S. Marcus Evangeliſta narrat, quadam die Apoſtolos ad Jeſum conveniſſe, eique narraſſe, quod fecerant, & quid ipſis acciderat. Familiaria id genus colloquia erant quædam recreationis ſpecies, quas amantiſſimus magiſter illis indulgenter permittebat, ut deinceps majori vi, & alacritate laboribus ſuſceptis defungerentur. Ludos vero, & mundana ſolatia damnavit, ac anathemate eos percuſſit, a quibus illa perquirerentur: *Væ vobis, qui ridetis*. Luc. 6.

Salvator Apoſtolis ſuis permiſit, ut aliquod ſolatium caperent.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum.

Æſtimaverunt eſſe luſum vitam noſtram. Sap. 15. Verba hæc, quæ in Sapientia dicuntur impiis, idolorumque cultoribus, qui arbitrabantur vitam noſtram

Ludus vocari poteſt vita nullam occupationem habentis.

ſtiam non aliud eſſe, quam ludum, jucundamque illuſionem; vel qui idola ſua reſpiciebant, quaſi vitam, ac ſenſum haberent; hæc verba, inquam, quin admodum a naturali ſenſu detorqueantur, applicari poſſunt aleatoribus, qui meliorem vitæ ſuæ partem in aleis, fritillisque ducendis inſumunt. Crediderunt vitam nobis ideo conceſſam, ut luderemus; vel ludum vitam eſſe ſuam: videlicet non aliud ſibi negotium eſſe, nec aliud ſibi quærendum, quam ludum. Hæc loquendi ratio, quæ ſatis eſt familiaris cum ſequentibus congruit: *Et converſationem vitæ compoſitam ad lucrum*. Sapien. 15. Credunt converſationem ideo factam, ut ludatur, utque alii aliorum pecuniam lucrentur: *Et oportere undecumque etiam ex malo acquirere*. Et ipſorum cupiditas perſuaſit illis, ſibi hoc pacto opes eſſe acquirendas, tamquam omnium celerrimo, atque faciliſſimo, licet non minime omnium criminoſo.

Maledicta contra aleatores: *Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum ..... & ſcandalum*. Pſalm. 68. Regius Propheta juſtæ iræ motu actus contra Judæorum ingratitudinem, atque ſævitiam, non ſine quadam imprecationis ſpecie cupit, menſam illorum ipſis fieri perennem laqueum, & ſcandalum. Sed hæc eadem, necnon ſequentia verba aleatoribus applicari poſſunt. Luſoria menſa jugis eſt ipſis laqueus, & ſcandalum, quia ludus illis eſt occaſio, ratio, & catena criminum propter quamdam neceſſitatis ſpeciem in ſingula momenta peccandi. Maledicta, quæ Rex ſanctus proferre pergit contra populum hunc perfidum, & ingratum, nonne ad eoſdem aleatores transferri poſſunt? *Obſcurentur oculi eorum, ne videant, & dorſum eorum ſemper incurva*. Pſalm. 68. Cæci ſint, nec videant, quibus ſeſe malis obruant; tamquam furentes agant, ac ipſi ſibi hoſtes ſint infenſiſſimi: *Dorſum eorum ſemper incurva*. Semper in terram curvi ſint, ſemper lucro intenti, ac ſervi avaritiæ, quæ illis dominatur.

Qui ludū deperennt idololatriam nomine inſimulantur: *Qui ponitis fortunæ menſam, & libatis ſuper eam*. Iſaiæ 65. S. Antoninus hunc locum de aleatoribus explicat, qui re ipſa fortunæ menſam ſtatuere videntur, ut illi, tamquam numini, bona ſua, tempus, curaſque omnes ſacrificent. Illam immo invocare videntur, atque velut ſolam ſortis ſuæ arbitram vereri. Quamobrem Patres quidam dixere, ludum idololatriæ aditum reſerare, ac ejuſdem eſſe ſpeciem; ita ut vetus quidam, ut beatus eſſet, hanc votorum ejus ſumma habebat; *Utinam fortunatus fiam! nullam aliam virtutem deſidero*; ſperabat quippe illa favente nihil ſibi umquam defuturum. Præterquamquod ſi Apoſtolus avaritiam vocat *idolorum ſervitutem*, nemo lucri magis deſiderio tenetur, quam aleatores, qui quidquid dicant, & quidquid cauſentur, ut ſordidam hanc contegant cupiditatem, de pecuniæ amore, qui ipſis dominatur, judicium ferri poteſt ex amore, quo ludum depereunt, ac illos fortunæ cultores vocari: *Qui ponitis fortunæ menſam, & libatis ſuper eam*.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ ſanctorum Patrum hujus argumenti.

Chriſtianus quicumque es, & alea ludis, hoc, primo in loco, credere debes, quia non Chriſtianum, ſed Ethnicum tibi nomen eſt. Cyprianus aut quivis Author operis de Aleatoribus.

O manus crudeles, & ad periculum ſui armatæ! quæ bona patrum, & opes avorum ſudore quæſitas, ignominioſo ſtudio dilapidant! Idem.

Membra noſtra, quæ jam conſecrata ſunt, luſibus, atque ineptis motibus dare non decet. Auguſt. Serm. 1. de Decoll. Joan. Baptiſt.

Aleas tractare non videtur multis peccatum eſſe manifeſtum, ſed infinita vitæ mala ſolet inferre. Chryſoſt. Homil. 15. ad Pop. Antioch.

Furioſus tabulæ ludus. Auguſtin. aut alius Auth. Serm. 56. de temp.

Initium & caput iniquitatis eſtis, qui totam diem in tam pernicioſa voluptate conſumitis. Chryſoſt. Homil. 7. in Matth.

Quot in taxillis ſunt puncta, tot ſcelera ex ludo procedunt. S. Antoninus, in Summ. 2. part. titul. 1. cap. 2.

Non eſt aliquod vitium, quod reddat homines ita infames & abominabiles, ſicut ludus. Idem.

Vix eſt dare actum, in quo concurrant tot mala, quot in ludo. Idem, ibidem.

Luſor ludum facit Deum ſuum, eo quod illum in amore præponit ipſi altiſſimo Deo: nam illud ab homine colitur, quod in amore præ cæteris honoratur. Bernardinus Senenſis, tomo primo, Sermon. 42.

Sceleſti homines ſunt luſores: quid enim eſt ludus, niſi fomes iniquitatis & cupiditatis. Idem, tom. 2. Serm. 16.

Prima iniquitas ludi, quod ludus generat cupiditatem in luſore. Idem, tom. 4. Serm. 37.

Non impedio liberam voluptatem, ſed cum honeſtate fieri volo. Chryſoſt.

Parum delectationis ſufficit ad vitam, ſicut parum ſalis ſufficit ad condimentum cibi. Ariſtoteles, 4. Ethic. cap. 2. & 3.

Ludo & joco uti quidem licet, ſed ſicut ſomno, & quietibus cæteris. Cicero, l. 1. offic.

Dandum eſt aliquod intervallum animo, non ut reſolvatur, ſed ut mediocriter remittatur, & ad bona revocetur. Seneca.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia morali ad hoc argumentum poſſit adferri.

Solatium generatim cujuſcumque generis illud ſit, diverſio eſt ab objecto, quod nimis diuturna, violentaque applicatione fatigat mentem, ad aliud, quod illam ad tempus recreet; vel mutatio eſt moleſti laboris corpus infirmantis in aliquam minus ſeriam occupationem, magiſque hilarem. Hinc ſequitur: 1. hanc non ſimplicem eſſe requiem, neque inertiam, ſed mutationem actionis in aliam, quæ minus corpus, animumque delaſſet: 2. ſolatium non eſſe debere aſſiduum, alioquin enim moleſtum fieret, & ſolatium eſſe ceſſaret; 3. ſolatii finem eſſe animam, & corpus recreare, ut reparentur vires, & conſuetum munus iterum promptius, & alacrius ſuſcipiatur: 4. ſolatium ex aliqua re quærere, & eadem oblectari, inter ſe differre: quodvis ſolatium oblectatio eſt, non e contra quævis oblectatio ſolatium. Studium enim eruditi, literatique viri oblectatio eſt, bellum Ducis, pictura Pictoris; ſed hujuſmodi exercitationes laborem eorum efficiunt; ſolatium vero ex alia qualibet repetunt. — Quid ſint ſolatia.

Ludus eo in ſenſu, in quo paſſim accipitur, eſt actio inventa, vel inſtituta, ut aliquod aſſiduis laboribus ſolatium inveniatur, ideoque ſolatii ſpecies eſt. Theologi tamen, & juris conſulti aliam ludi tribuunt ideam, & dicunt hanc eſſe conventionem, vel contractum, quo inter duos vel plures convenit de eodem redimendo lucro iiſdem conditionibus, iiſdemque periculis, ac de cedenda illi, qui vicerit, pecunia, quam quiſque in medium attulerit, aleæque ſubjecerit. Ajunt autem contractum hunc naturali jure licitum eſſe, dummodo conditiones requiſitæ ad unguem obſerventur, ſi cæterum abſit ſcandalum, ſi nulla auctoritate legitima prohibitus ſit, ſi nulla interſit iniquitas, & nulla peccandi præbeatur occaſio. Verum licet hæ adſint conditiones, per quas iſta conventio, & contractus licitus fit, pericula, quæ in uſu, & praxi ludi hujus inveniuntur, necnon abuſus, — Definitio ludi; quæ permiſſus eſt, ſi neceſſariæ adhibeantur conditiones.

qui

qui paſſim fieri conſuevit, occaſionem præbent pluribus difficultatibus, atque exceptionibus, quas calleat concionator opus eſt, ut rite hoc tractet argumentum.

Honeſta ſolatia, quæ modo ſemper damnari non poſſunt.

Nullus eſt Theologus, qui aliqua rationis ſpecie damnare poſſit honeſta, & moderata ſolatia, quæ neque ab evangelio, neque a religione prohibentur, quæ plurimorum ſanctitatis gloria florentium virorum exempla confirmant, ac plures aſceticæ vitæ magiſtri illis etiam ſuadent, qui pietatem, ac devotionem profitentur. Neque a morali Philoſophia improbantur; quippe ab hac quædam virtus ſtatuitur, Eutrapeliam vocant, quæ medium tenet inter vivendi genus, quod nimis triſte, vel auſterum eſt, ac illud, quod eſt nimis hilare: itaut proprium hujus virtutis officium ſit ſolatia ſecundum honeſtæ urbanitatis leges componere. Neceſſitas ipſa, quæ legum omnium eſt princeps, his aliquando uti nos jubet; hominis enim laboribus addicti conditio par non eſt illis jugiter, ac inceſſanter ſuſtinendis; ideoque Deus, qui hanc nobis pœnam irrogavit, noſtræ induſit infirmitati, quietis tempus inſtituens, atque permittens, ut confectas vires reparemus. Hinc ſequitur non deeſſe quamdam ſolatii neceſſitatem, non ſecus ac quietis, eibique non deeſt. Illi, mea quidem ſententia, æquius judicarunt, qui cum S. Thoma ſolatia, cujuſcumque illa generis ſint, conſiderarunt tamquam pharmaca, & remedia, quibus nonniſi, ubi neceſſitas adſit, uti conſuevimus; & quæ cum inſtituta ſint ad corporis bonam valetudinem reparandam, illi nocua eſſent, eamque pœnitus everterent, ſi in communem converterentur eſcam, vel ſi abſque menſura, modoque haurirentur.

Solatia non ſunt propter ſe, ſed propter aliquem finem.

Vitæ hujus ſolatia conſideranda tantummodo ſunt tamquam media, non tamquam finis. Subſidia ſunt, ut facilius ea obeamus munera, quibus neceſſario nobis defungendum eſt: ſed non ſunt terminus, quo nobis tendendum ſit, & cui nobis ſit adhærendum. Illi autem, quorum ſinguli vitæ dies non aliud ſunt, quam ſolatiorum catena, nonne illa ſibi velut finem videntur proponere? Nonne illa tamquam potiſſimam ſuam occupationem reſpiciunt? Nonne de illis magis, quam de Deo, deque ſalute ſua ſolliciti ſunt? Nonne omnia fere ad hæc referuntur? Quid autem eſt, rem aliquam ſibi veluti finem proponere, cum hic minime ſit? Porro ex S. Auguſtini ſententia peccati mortalis perturbatio in hoc ſita eſt, ut velis iis bonis frui, quorum uſus tantummodo habendus eſt, videlicet ut media in finem, & e contra convertas.

Innocua ſolatia noxia fieri poſſunt.

Nocua æque, ac innocua ſolatia ſæpe idem habent objectum, neque differunt niſi circumſtantiis, modo, vel exceſſu. Ludus, exempli gratia, ſolatium eſt, quod per ſe innocens eſſe poteſt; verum ſi inde negotium fiat, quod paſſim accidit; ſi nimium temporis inſumatur in eo, ſi illum paulo nimis depereas, ſi illius amor efficiat, ut tua obire contemnas officia, quis ambigit, utrum ludus culpa vacet, necne? Verum enim vero nonne ferme impoſſibile eſt, ex quo ſolatium migrat in affectum, diſtinguere, quouſque juſtæ oblectationis ſeſe fines protendant? Qui licet diſtinguerentur, numquid minus eſt impoſſibile, ſeſe intra illos continere, ac in ore præcipitii gradum ſiſtere, ubi omnia nos in illud vel attrahunt, vel impellunt?

Quæ conditiones licent ſolatium.

Cum liqueat, ſolatii finem hunc eſſe, reparare videlicet animi, corporiſque vires nimio labore vel exhauſtas, vel imminutas, Doctorum omnium ſententia eſt, tunc jus, ac fas eſſe ſolatium capere, cum tantum laboratum fuerit, ut eodem ſit opus: cæterum extra caſum hunc ſolatium non licet. Addunt alii ſolatia ſecundum præteritos, vel futuros labores eſſe moderanda: hoc eſt Chriſtiano licere ſolatium capere, vel ut collapſas præterito labore vires reficiat, vel ut ſe parem præbeat labori futuro perferendo: *Regulantur aut præterito, aut futuro labore*. Hinc ſequitur, mundi ſectatores, qui nil operantur, vel operari nolunt, nullum debere ſibi ſolatium permittere, quia nonniſi mollitie, ac libidine acti ſolatia perquirere poſſunt. Itaque licitarum rerum uſus illis nocet, quia nocens eſt eorum intentio. Sed propter non exiremum eorum, quæ nunc in mundo graſſantur, malorum accidit, ut qui minus laboribus exercentur, maxime ſolatiis, & oblectationibus vacent.

Non ſatis eſt ideo ſolum amare ſolatia, ut labori aptiores ſimus, & illis dumtaxat uti, ut exhauſtas reparemus vires, mentemque reficiamus; illa etiam eligenda ſunt, quæ maxime ſunt innocua, ſi animæ ſanctitatem, & cordis libertatem ſervare velis. Conſtat enim, inter mundi hujus ſolatia non deeſſe quædam omnino mala, ac divina lege prohibita: non deeſſe periculoſa, quæ citra noxam ſibi nemo debet permittere, ac tandem neutra, quibus bene, vel male uti poſſimus; & hæc illa ſunt, quæ recta intentione ſanctificare, ac ad ea omnes afferre circumſtantias debemus, quæ uſum illius licitum faciunt.

Eccleſiaſticorum ſolatia.

Quoad eccleſiaſticos, qui ſolatiis indigent, non ſecus ac alii, hi præ aliis tenentur magis ea tantum eligere, quæ damnare nequeat eccleſia; ac præterea omnem ſervare moderationem pro tempore, & rationem habere locorum, videlicet numquam inſpectante populo ſeſe ludis reficere; ac præſertim quam diligentiſſime cavere, cum quibus ludant, ac ita ſe gerere, ut nihil detrimentum patiatur ipſorum character, & dignitas.

Solatii tempus modo ages.

Solatia ſuum habere debent tempus; quod tamen non diebus omnibus, neque omnibus horis redire debet, alioquin nomen, naturamque mutarent; neque ultra eſſent ſolatia, ſed vacationes, & negotia; & inordinata ſunt, cum familiaria ſunt, & perpetua, cum locum tenent negotiorum, cum in ipſis potiſſima cura, ac ſtudium impenditur. Præterquamquod eorum acies obtunditur, ac dulcedo corrumpitur, amittuntque quidquid novitatis, & acuminis habent, animum non recreant amplius, ſed obruunt, ubi ſine remiſſione, & ſine modo ſumuntur. Addendum eſt, ſolatia ſeriis actionibus id eſſe, quod cibis ſal: ſal quidem plena manu non ſumitur: laboribus id eſſe, quod morbis remedia; menti id, quod corpori cibus, & quies. Apoſemata, & pharmaca non ita paſſim epotantur; non omnibus horis obſonatur, neque toto anni tempore dormitur. Oportet igitur ſolatii tempus modum non excedere; neque modus æquior ſervari poteſt, quam qui ex neceſſitate, urbanitate, charitate, conſuetudine, ac munere nobis impoſito deſumitur.

Solatia non debent eſſe indecora.

Non ſatis eſt ſolatium neque illicitum, neque immodicum eſſe; nullum etiam eligendum eſt, quod parum deceat, ac eodem utenti dedecus afferat. Hominum conditiones neſcio quod habent decorum, quod lædi nequit, quin ratio lædatur: quidquid homini e vulgo licetet, in magiſtratum obtinente probari non poteſt. Non quod hujuſmodi viri eamdem ſervare debeant ſeveritatem, atque gravitatem in ſolatiis, quam in publicis obeundis muneribus præ ſe ferre debent; ſed quia cum hominum qualitates ab eorumdem perſonis quodammodo ſeparari non poſſint, alii ſemper præ aliis, id quod decet, magis ſervare tenentur. Ita ſolatium illud, quod in artifice nemo improbaret, gravem dignitate virum nota quadam adſpergeret. Qua de re ſi regulas petieris, te conſulere jubebo rationem, quæ ſatis docet eos, qui illi aurem præbere volunt; regionum conſuetudinem, quæ pro lege haberi poteſt, ſtatum, ætatem, & ſingulorum conditionem. Inde peti opus eſt menſuram, ut nihil ſibi fas eſſe putet, quod honor, & decorum poſſit prohibere.

Raro licet etiam ſolatiis utendum eſt.

Quædam ſunt ſolatia, quæ non damnat Eccleſia; fideles eligere debent tamquam magis a culpa abhorrentia, vel ut preſſius loquamur, tamquam minus nocua. Quemadmodum enim nulla omnino remedia ſunt abſolute innocua, & quæ non ſemper temperamentum infirment, ita neque ulla ſolatia ſunt, ob quæ aliquantulum cor non exareſcat. Nemo a deambulatione, converſatione, aliove id genus ſolatio recedit, quin aliquid terreſtre contraxerit. Niſi igitur nobis tantum valetudinis ineſt, quantum ſatis eſt, ut remediis careamus, ſi neceſſitas jubeat mentem noſtram aliqua oblectatione reficere, eas eligamus, quæ minus obfuturæ ſunt, iiſque infrequentius, quam fieri poteſt, utamur.

Ludi aliqui permiſſi ſunt, aliqui prohibentur.

Vulgo tria ludorum genera diſtinguuntur, quos leges his exprimunt verbis: *Ubi victoria pro virtute eſt; ubi fortuna vincit; ubi virtus, & fortuna concurrunt*. Ex triplici hoc ludorum genere, Doctores quidam putant, eos tantum licere, & culpa vacare, ubi ſola virtus victoriam obtinet: quæ quidem ſententia paulo ſeverior eſt: neque enim leges, conſuetudo, ratio illos vetant, in quibus induſtria pariter, & fortuna decertant, & qui ſemper honeſti habiti ſunt; ludentes enim magis ſuæ induſtriæ confidunt, quam caſui, qui in ludo felicitas appellatur. Præter quam quod cum ibi majorem ſibi vindicet partem mens ipſa, quam ſors, honeſtis conveniunt hominibus; & quamquam ibi major mentis attentio quam in ludis aliis ſit adhibenda, & aliquando etiam par ac in graviſſimis quibuſcumque negotiis, quod adverſari videtur fini ludi ipſius, qui ſolatium eſt, tunc applicationis mutatio pro ſolatio numeratur, & voluptas ingenio vincendi major eſt, magiſque digna viro, quam ſi ea mera fortuna lucraretur. Quod vero pertinet ad ludos, quorum ſors tenet arbitrium, hi adeo funeſtis obnoxii ſunt vitiis, ut leges civiles in eos tamquam in graviſſima ſcelera pœnas irrogaverint. Eos quippe interdixerunt, ſeveriſſimiſque propoſitis mulctis proſcripſerunt; neque illis patrocinari voluerunt, qui aleatoribus perfugium tribuerent, vel domos ſuas adeo infami conſuetudini commodarent. Fruſtra vero veteres, Romanæque leges in aliquibus regionibus locum amplius non obtinent; poſteriores quippe reges noſtri æque ſeveras irrogarunt leges, atque judicibus etiam, atque etiam commendatum eſſe voluerunt, ut eas obſervari curarent. Quamvis omnes legislatores eodem vixiſſent tempore, non ideo tamen conſenſu magis conſtanti, penituſque conſlato aleam proſcribere potuiſſent. Quod quidem præclariſſimum præjudicium eſt oſtendens id genus ludos pernicioſiſſimos eſſe, ideoque ab hominum ſocietate proſcribendos; quamvis etiam ipſa non doceremur experientia, eos ex parte cauſam eſſe morum corruptionis.

Aleæ ex canonibus eccleſiæ, ſicut vetita.

Sacri Canones non minorem exercuerunt ſeveritatem in eos, qui ludunt alea, & qui publicas tenent id genus academias; & habemus unum inter prima Concilia, quod illos anathemate percutit, necnon plurimos Canones, qui latas excommunicationes iterant, atque confirmant. Neque dicendum eſt hos Canones obſoletos eſſe, eiſque conſuetudinem derogaſſe: etenim quamvis Eccleſia hodierna die tantam non exerceat ſeveritatem extrinſecus, ſemper tamen ſpectare debemus, quænam illius fuerit in diſciplina inſtituenda voluntas. Hæc autem mens immutari nequit id probando, quod antea damnavit. Id genus ludos hodierna quoque die tantum improbat, quantum temporibus illis improbabat; & ſi iiſdem pœnis non utitur, hoc agit, quia novit filiorum ſuorum infirmitatem, ac timet, ne pares ſint pœnarum ſuarum ſeveritati ferendæ. Hoc tamen non efficit, quod peccatum minus ſit, & malum minus pernicioſum. Quamvis autem hæ leges, & hi Canones ſub gravi culpa obligent, hic tamen afferendus eſt modus, eum videlicet, qui per occaſionem, ſine ſcandalo, & unice luderet ad animi laxationem, nequaquam mortaliter peccaturum.

Totum ludi malum generatim ex lucrandi oritur cupiditate: hæc unica eſt cauſa malorum omnium, quæ illum & reipublicæ, & privatis adeo pernicioſum efficiunt. Donec voluptatis ergo luſum fuit, ludus tamquam innocens ſolatium habitus fuit; ſed ſimulac ſeſe immiſcuit avaritia, factus eſt adeo periculoſus, ut facilius ſit omnino abſtinere, quam ſervare modum, qui neceſſarius eſt, ut culpa vacet; ac deinceps nihil ultra eſt, quam litium ſeminarium, mercenatiumque negotium. Et Juſtinianus Imperator cupiditatis hujus adeo verebatur effectus, ut permittere noluerit in iis etiam ludis, in quibus ſola decertat induſtria, jacturam fieri poſſe uno majorem ſolido, ſapienter judicans, cupiditatem, ubi ſemel ſibi aditum aperuiſſet, quam primum in finis locum migraturam, atque ibi quoque ut alibi ubicumque malorum omnium cauſam futuram.... *Radix malorum omnium cupiditas*. 1. Timoth. 5.

Undenam proficiſcatur ludi malum generatim.

Licet in ludo nihil aliud mali inveniretur, quam violentus amor, quo homines ludum conſectantur, hoc ſatis eſſet, ut in eo malum, ideoque etiam peccatum adeſſe judicaretur. Et profecto ibi quædam adeſt illecebra, ut qui eadem ſemel ſe capi ſinunt, deinceps vix inde valeant divelli, quantumvis intelligant ſe temporis jacturam facere, ſe domeſtica negotia deſerere, ac propterea familia graviſſimum pati detrimentum. Verum non afficiuntur, quaſi magicis notis incantati eſſent, omnemque ſenſum amiſiſſent. Quia autem dubitare poteſt, utrum tantus hic amor crimine careat? Præterquam quod nemo citra noxam, eamque non levem ſe ipſum adducere poteſt in periculum, ubi nequeat iis officiis defungi, quæ ſtatus ſingulorum ſunt propria, & non poſſit propria Chriſtiani hominis obire munera, exercere opera bona, & virtutes, quas chriſtiana es nobis requirit religio. Hoc autem præſtat immodicus ludi amor, ac violentus affectus, quem in tot mortalibus intuemur.

Amor ludi illi[illegible] nocumentum facit.

Cum ex mera quæſtus cupiditate, ac avaritia luditur, ac præcipuus finis, quem ludens ſibi proponit, eſt lucrari, alieniſque ſumptibus locupletari, hæc circumſtantia nocentem efficit ludum; neque enim cum hac intentione ludere potes, quin ludo abutaris; tunc enim eo non uteris, ut mentem, animumque reficias, ſed ut quamdam negotiationis, turpiſque commercii ſpeciem tranſigas, inquit Cardinalis Cajetanus: *Ludere principaliter propter lucrum ſemper eſt peccatum, quia eſt dare operam turpi lucro*. Omnes Theologi hoc ipſum unanimi conſenſu docent, & hac de cauſa potiſſimum Concilia, & Eccleſiæ Patres aleam damnarunt.

Peccatum eſt ob quæſtum ludere.

Quantumvis liceat ludo argenteum aliquem nummum committere, alioquin enim ludus ipſe langueſceret, quia luſores nulla allicerentur voluptate ex quæſtu, quem propria referre poſſet induſtria, poſtquam victores extiterint; nullus eſt inter Caſuiſtas, qui gravis culpæ reum non judicet, qui immodicas periclitetur ſummas, quæ neceſſariæ eſſent alendæ familiæ, alieno æri diſſolvendo, aliiſque ſatisfaciendo neceſſitatibus. Hoc autem, Doctores inquiunt, peccare eſt contra juſtitiam; ea enim, quæ neceſſitatis, officiique ſunt, reliquis anteferenda ſunt; atque conſcientia integra negligi nequeunt officia adeo juſta, & neceſſaria, ut ſuppetat, quod in ludo inſumatur; neque licet ſeſe objicere periculo amittendæ facultatis hiſce obligationibus ſatisfaciendi; qui enim ludit, ac magnam auri, argentique vim amittit, quin illud perſolvat, quod debet, recens ſeſe alieno obruit ære, ſeu ut ludat, ſeu ut ſuam alat familiam. Hac in re animadvertendum eſt, eam pecuniæ magnitudinem, quæ per ſe modica eſt, eſſe poſſe ingentem habita ratione conditionis, ac neceſſitatis ludentium.

Ludi pretium proponere nimis magnam pecuniæ vim peccatum eſt.

Inquiunt præterea mortale peccatum eſſe inſigne afferre detrimentum proximo per ludum, immo etiam illum in periculum adducere hujus jacturæ faciendæ. At quodnam majus detrimentum, quam illud, ubi agitur de magna parte bonorum alicujus, de familiæ ejuſdem alimonia, de æris alieni ſolutione, de eleemoſyna, quam pauperibus debet, &c. Quod minime licet homini adeo

Peccatum enim eſt proximo magnum afferre detrimentum in ludo.

neceſ-

neceſſarias ſummas ludo committere, quamvis citra mentem earum amittendarum, immo e contra cum ſpe lucrandi, multo minus licet cupere, quod jacturam ſciat, ac te ipſa illum exuere bonis, quorum jactura eſt adeo funeſta & ſibi, & tot aliis.

De reſtitutione pecuniæ per ludum quæſitæ.

Nullus dubitandi locus eſt, quominus pluribus in occaſionibus reſtituenda ſit pecunia ludo quæſita: 1. cum dolus, & fraus ſeſe immiſcuerunt; tunc enim idem eſt, ac ſi pecunia ſurrepta fuiſſet: 2. cum aliquis invitus ludere coactus fuit, vel aliqua illectus arte ab eo, qui certus erat ſe victorem futurum: 3. cum partes, & conditiones utrinque pares non ſunt; 4. cum luſum fuit cum illis, quibus non eſt bonorum ſuorum dominium, quales ſunt filii familias, qui nihil poſſunt diſtrahere, & religioſi, quibus nihil proprium eſt, & qui nihil poſſident. Sed præter has occaſiones doctores plurimi docent eos, qui ludo licet non admodum ingentem pecuniæ vim lucrati ſunt, ad ejus reſtitutionem teneri; hac illi utuntur argumentatione. Non poſſumus, inquiunt, retinere ea, quæ nullo legitimo titulo poſſidemus; conſtat enim per leges principum terræ dividi, atque ſervari inter homines fortunæ bona, & ad hæc juſte poſſidenda legitimo opus eſſe titulo, hoc eſt lege principis alicujus, qua bona hæc adjudicentur. At nullam invenies legem aleatori pecuniam ludo partam adjudicantem, cum, verbi gratia, jactus tibi venereus accidit, vel cum aliqua tibi luſoria obtigit pagella; nullo igitur jure bona hæc tibi vindicare potes. Juſti ad bonum aliquem acquirendum, vel poſſidendum tituli ſunt ſucceſſiones, acquiſitionis contractus, donationes, commercium, & mercenariorum ſtipendis, in quibus titulis ludum contineri non liquet. E contra vero liquet ludum, ubi de non levi agitur quæſtu, præcipue vero aleam legibus prohiberi; ludus ergo non potaſt boni alicujus licet non adeo magni nos efficere poſſeſſores. His reſpondere poteſt, pecuniam, quam ludo vicimus, ad nos pertinere propter pactum a ludentibus initum cedendi victori argentum ludo commiſſum, & hanc quamdam eſſe ſpeciem donationis. Verumenimvero ſi conventio hæc contra leges facta eſt, pecunia illa poteſt ad nos legitime pertinere? Illud vero conſtat, judicio aleatorem non cogi ad eam diſſolvendam pecuniæ vim, quam amiſit; quod manifeſtum eſt argumentum, pecuniam hanc non deberi. Quæſtionem hanc aliis, qui eruditione, ac doctrina præſtant, ſolvendam relinquo: ſed ſi vera eſt hæc opinio, quemadmodum ſolidis ſuffulta videtur principiis, næ illa quidem plurimorum conſcientiæ terrorem incutere debet. S. Bonaventura ita ſentire videtur; tenet enim pecuniam ludo quæſitam in eleemoſynas erogari non poſſe, quoniam alienum bonum eſt, quod ad nos minime pertinet.

De tempore, quod in ludo perditur.

Doctores temporis jacturam inter ea peccata recenſent, quæ ut plurimum ludum concomitantur. Hoc triplici ratione contingere poteſt: cum nimium temporis ludo impenditur; cum efficimus, ut alii temporis jacturam faciant; cum eo tempore luditur, quo minime licet. 1. Nimium temporis impenditur ludo, cum citra neceſſitatem luditur; etenim ludendum eſt tantum, ut mens, animuſque reficiatur; neque ludendum, niſi hac animi refectione ſit opus: alioquin contra ludi finem peccatur. Hujus autem refectionis tunc ſolum eſt opus, poſtquam ſeriis, difficilibus, moleſtiſque negotiis opera data eſt: quæ res profecto coram Deo illos damnabit, qui omni cura, & negotio carentes in ludo curam omnem, negotiumque conſtituunt. 2. Ludus malus eſt, cum efficit, ut qui fautores, vel ſpectatores ſunt, temporis jacturam faciant; hæc enim una eſt ex præcipuis rationibus, propter quas Concilia vetuerunt, ne eccleſiaſtici non ſolum alea luderent, ſed ne viderent quidem ludentes, eiſque ſuffragarentur. 3. Hoc poſito, quod aliquo indiges ſolatio, neque in ludo majus temporis ſpatium impendas, quam par eſt, conſiderandum ſupereſt, quo tempore luditur: neque enim quovis tempore ludere fas eſt. Publici ludi diebus dominicis, ac ſolemnioribus feſtivitatibus prohibentur. Nemo eſt, qui religioni ſibi vertere non debeat ludere tempore carniſprivii, paſſionis, Paſchatis, aliiſque id genus temporibus pietatis, ſanctiſſimorumque myſteriorum memoriæ recolendæ deſtinatis. Hinc ſequitur, quod abuſus eſt, quem S. Auguſtinus ævo ſuo deflebat, in Chriſtianiſmo videre dominicos, feſtoſque dies pietati, & cultui Dei potiſſimum ſacros, a Chriſtianis paſſim in ludis, aliiſque profanis ſolatiis impendi. De hoc malo ſumus locuti, cum de feſtorum dierum obſervatione verba faceremus.

Quædam circumſtantiæ, in quibus ludere nefas eſt.

In ipſis etiam ludis, qui licent, non deſunt circumſtantiæ quædam, quæ illos quibuſdam hominibus illicitos faciunt, videlicet ſcandalum, quod præbere poſſent, palam, ſacris in locis, importuno tempore, quale eſt divino cultui dicatum, ludere; vel etiam cum iis ludere, quorum deplorata fama eſt, & cum iis, qui ludentes facile exardeſcunt.

Supponendum eſt tamquam chriſtianæ religionis principium, Chriſtianum, qui mundo, pompis, & voluptatibus ejus abrenunciavit, nequaquam voluptatem, vel ſolatium propter ipſam voluptatem, ſolatiumque perquirere poſſe. Ut his citra noxam utatur, eſſe debent quodammodo neceſſaria, iiſque uti debet *utentis modeſtia, non amantis affectu*. Cum autem ſola ſolatii utilitas ſit animi, corporiſque vires collapſas recreare, liquet ad ſummum ita fas eſſe indulgere ſolatio, uti fas eſt manducare. Unde facile argui poteſt, meliorem vitæ partem in ſolatiis tranſigere, non eſſe chriſtianam vitam ducere, ſed mundanam, ethnicamque; ſolatium enim non licet per ſe, ſed tantum ut per illud animus, & corpus fiant laboribus perferendis aptiora.

Chriſtianos participes eſſe non decet ſolatiorum profanorum.

Quinam fidelis poſſet in profanorum ſolatiorum partem accedere? Si enim ſe ipſum tamquam peccatorem conſiderat, fateri debet huic ſtatui, qui pœnitentiam, lacrymas, voluptatum fugam requirit, nihil magis eſſe contrarium, quam periculoſarum oblectationum perquiſitionem. Sin autem tamquam Dei filium, & Jeſu Chriſti membrum, illius veritate illuſtratum, gratiis locupletatum, corpore nutritum, regnique hæredem ſe reputat, judicare debet, nihil tanta hac dignitate indignius eſſe, quam inſanis filiorum ſæculi gaudiis velle oblectari.

Principia ex quibus de ſolatiis judicium ferendum eſt.

Afferam quædam principia, ſecundum quæ de ſolatiis judicandum eſt. 1. Quælibet voluptas, vel ſolatium, quod nullo pacto ad Dei gloriam referri poteſt, vetitum, & criminoſum eſt, neque enim voluptas, & ſolatium propter ſe quærenda ſunt. 2. Omnis voluptas, & ſolatium, quod eſt proxima occaſio peccati, & quod ſæpe cauſa fuit, ut peccaremus, & quod proximo lapſus, vel ſcandali cauſa fuit, omnino vetitum eſt. 3. Omnis voluptas, quæ modo caret, ſemper eſt criminoſa.

Solatiis non tantum indigemus, quantum arbitramur.

Si bona fide rem hanc perpendere velis, fateberis homines multo minus, quam exiſtimamus, indigere ſolatio, ac indigentiam hanc potius in imaginatione, vel conſuetudine, quam in reali neceſſitate conſiſtere. Qui exterioribus occupantur laboribus ſimplici tantum ceſſatione laboris egent; qui illis vacant negotiis, quæ multo quidem cum mentis, modico vero corporis labore conjuncta ſunt, ſeſe colligere debent ab ea diſſipatione, quæ ſuapte natura ex hujuſmodi negotiis proficiſcitur, non autem ſe magis, magiſque diſſipare per ea ſolatia, & oblectamenta, quæ ſpiritum ipſum vehementer fatigant.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex ſpiritualibus libris, recentibuſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Non omnia ſolatiorum genera damnanda.

NOn omnia ſolatiorum genera damnanda reor; quædam laude ſunt digna; quædam etiam Chriſtiana, quæ tantum abeſt, quod obſtaculo ſint ſanctitati, ut magno eſſe poſſint ſubſidio illis, qui eamdem acquirere cupiunt. Litterati viri, quibus vitæ ſpatium nimis breve videbatur, quo ad doctrinæ apicem pervenirent, per intervalla quaſdam inſtituunt lectiones ſolatii loco; in eruditorum hominum cœtu ſeſe reci-

ciunt, iiſque ludis ſucciſivas horas impendunt, qui aliquando majorem afferunt, quam ipſa ſeria ſtudia, utilitatem. Miles, qui inter arma ſibi ad nominis gloriam aditum reſerare contendit, nequaquam inutilibus ſolatiis indulget. Venatio, ludicra certamina, equeſtres palæſtræ ludi ſunt non ad voluptatem ſolum inventi, ſed etiam ad corpus laboribus durandum, atque militaribus exercitationibus formandum. *P. de la Colombiere ſermon. 45. pro extremis bacchanaliam diebus.*

Solatium modum ſervare debet.

Quantumvis bonum, honeſtumque ſit ſolatium, modum ſervare debet: hoc tamquam pharmacum utendum eſt, atque credendum, remedia illis, qui ſine neceſſitate hauriunt illa, æquè metuenda eſſe, ac morbos ipſos. Valetudinem deterunt; & quotidiana docemur experientia, eos, qui ſæpe medicaminibus utuntur, præterquamquod minus robuſti ſunt, mirum in modum omnibus vitæ caſibus magis affici, quam cæteros. Dixerunt alii, ſolatia eſſe debere veluti ſal, quo condiuntur epulæ: ſed modico ſale opus eſt, ne magis noceat, quam proſit. Hæc ſomni ſpecies eſt naturæ reparans vires; verum ſi ſumatur immodicè, pravis nos humoribus onerat, & aggravat corpus, ne munera ſua valeat obire. Si ſolatium tamquam imbecillitatis noſtræ ſubſidium ſumpſerimus, numquam ultra juſtæ moderationis terminos eodem utemur: neceſſitatem potius, quam voluptatem conſulemus, ac pro hora, quam illi permittemus, diem integrum laboribus impendemus. *P. Cordier in familia ſancta cap. 7.*

Solatium eſt aliquando neceſſarium.

Quamvis labor maximas habeat utilitates, neque voluptate careat omnino, cum nihilominus magis moleſtus ſit, quam jucundus, ferendus non eſſet, niſi aliquando laxaretur. Hoc ſane efficiendum eſt; etenim quemadmodum nullum corpus eſt adeo robuſtum, quod aſſiduo labore non fatigetur; ita nullus eſt ſpiritus, qui diuturna attentione non exhauriatur; & ſicuti ſpecies inhumanitatis eſſet homini plurimum laboranti nihil quietis, ſomnique concedere; ita durum eſſet honeſtum negare ſolatium poſt gravem mentis exercitationem. Vires noſtræ modicæ ſunt, & niſi earum habuerimus rationem, quam primum fatigamur, ac delaſſamur. Verum profectò eſt, animam noſtram, quæ ampliſſimis vitæ muneribus obeundis deſtinata eſt, in operationibus ſuis minus a materia pendere; ſed non agit ſine naturalium facultatum ope, quæ exceſſu, aſſiduitate, contentione atteruntur. Organa, ubi nimium tenduntur, detrimentum patiuntur, mentes abſumuntur, attentio evaneſcit; & nimis anxia operandi ſollicitudo efficit, ut periculum ſubeamus, vel non faciendi ea, quæ opus ſunt, vel nihil omnino faciendi. *Idem.*

Diſcrimē inter requiem, & ſolatium.

Diſcrimen aliquod ſtatuendum eſt requiem inter, ac ſolatium. Illa eſt a labore ceſſatio: hoc autem non eſt ſimplex inertia, ſed potius exercitatio nobis jucunda, quæ ad tempus nos a ſeria occupatione divellens honeſtam tribuit menti relaxationem, eique permittit, ut triſtitiam quamdam excutiat, quæ a ſolitudine, ac negotiis nimium ſeriis ſeparari non poteſt. Qui homini ingenio valenti requiem dumtaxat, vel laboris vacationem concederet, dimidium duntaxat ejus, quod opus eſt, illi tribueret. Corporis quidem ſufficiens ſolatium eſt illi permittere, ne opus ſuum proſequatur; menti verò hoc parum eſt; hujus natura eſt ſemper agere, neque otioſa relinqui poteſt, quin illis objiciatur periculis, quæ ſecum trahit otium. *Idem.*

Solatiorū abuſus.

Nobis ridere, & gaudere non ſufficit, niſi cum peccato, atque inſania gaudeamus; niſi riſus noſter impuritatibus, niſi flagitiis miſceatur. Quis, rogo, hic error eſt, quæ ſtultitia? Numquid lætari aſſiduè, & ridere non poſſumus, niſi riſum noſtrum, atque lætitiam ſcelus eſſe faciamus? An forte infructuoſum putamus gaudium ſimplex, nec delectat ridere ſine crimine? Quod, rogo, hoc malum eſt, aut quis furor? Rideamus quæſo quamlibet immenſuratim, lætemur quamlibet jugiter, dummodo innocenter. Quæ vecordia eſt, & amentia, ut non putemus riſum, & gaudium tanti eſſe, niſi in ſe Dei habeat injuriam! *Ex Salviano l. 6. de gubernatione Dei.*

Honeſtorum ſolatiorum utilitas.

Aliquo opus eſt ſolatio ad tædia noſtra excutienda, ad mœrorem diſſipandum, ad labores ſuſtinendos, ad triſtitiam propulſandam, ad ingenium noſtrum, cùm faſtidit, mulcendum, ad ſtudiorum ſatietatem afferendam, ad mala, ſi minus ſuperari poſſunt, avertenda, vel ſaltem facilius ferenda, cum iiſdem liberari non poſſumus, ad temperandum metum ærumnarum, quas eminus proſpicimus, ad prohibendum, ne illis, quibus afficimur, proſternamur. Quamobrem natura nobis indidit quamdam propenſionem erga ſolatium, & quæ animo noſtro idem eſt, quod appetitus corpori propter eſcam illi neceſſariam; quæ tamen variis modis pro temperamentorum, & inclinationum varietate ſumuntur. *Ex libro cui titulus: Le conduite du ſage.*

Prudentis, & ſapientis eſt ſcire ſolatium capere.

Quin ſingulis immoremur conditionibus, quæ in ſolatiis perquiruntur, paucis eas complecti poſſumus dicentes, ea puerilia eſſe, cum palam illis vacamus, eaque ſumimus, quæ ætatem, & conditionem noſtram non decent; irrationabilia, cum nos fatigare potius, quam reficere poſſunt; injuſta cum alienis ſumptibus procurantur. Ita plurimos videmus, qui negotia ſua norunt obire, ſed paucos, qui, uti oportet, ſolatia ſumere didicerunt: multos, qui mentem ſuam exercere ſciunt, paucos, qui illam remittere calleant; plures, qui laboribus exercentur, ut ſolatia capiant, ſed paucos, qui capiunt ſolatia, ut laboribus exerceantur. Sapientis tantum, ac prudentis eſt noſſe ſolatium ſumere; unus enim ille enim novit modum, qui in veris ſolatiis requiritur. Ea non odit, natura enim, quæ illum ad laborem peperit, illi ſimul etiam quemdam tradidit affectum earum rerum, quæ laboris tædium auferre poſſunt; illis indiget, quemadmodum enim Sapientia hominem nequaquam immortalem fecit, ita neque indefeſſum; illa cupit, ut alacrius vitæ labores ſuſtinere poſſit, atque illius tædia tolerare; & quicumque ita felix non eſt, ut ſine dolore aliquo vivere nequeat, debet eſſe ſatis ſapiens, ut illum vel ratione mulceat, vel aliquibus ſolatiis attemperet; illis indulget, ut redeat promptius ad animi, corporiſque munera, ita ut ſolatium ipſum quædam illi ſit jucunda ad laborem præparatio. Ille unus eſt, qui ad tempus ponere poſſit ſerietatis perſonam, quin ſpiritum ponat, ſumere hilaritatem, ac facilitatem faceti ingenii, quin ſumat puerilitatem, & ſenſuum, mentis, & cordis ſolatia cum ipſa conſcientia conjungere. *Idem.*

Electione & prudentia opus eſt in ſolatiis.

Devotio, quæ neque ſevera, neque ruſtica eſt, ſemper eſt prudens, & cauta, & quemadmodum non rejicit indiſcriminatim, ac ſine ulla exceptione omnia ſolatiorum genera, ita eadem non fortuito, neque ſine electione admittit. Hæc exigit, ut eorum electio fiat, ac in illis modus, & regula quædam ſervetur. Prohibet primum ſolatia omnia, quæ conſcientiam vulnerant, & animæ mortem inſligunt. Secundo ea non patitur, quæ domeſticam pacem perturbant, & quæ in familias diſcordiam, & perturbationem injiciunt. Tertio poſtquam omnia amovit illa, quæ noxia ſunt, & cum ſcandalo conjuncta, regit illa, quæ innocenter, ac ſine ulla ſuſpicione poſſunt admitti, locum illis, ac tempus aſſignat, eaque pro qualitatum, ætatumque varietate diſtribuit; & quemadmodum non permittit, ut ſolatia in negotiorum locum migrent, ac vita omnis ſolatium ſit, ita ne patitur quidem ea confundi, quæ ſunt diſtinguenda, & immutari leges, quas natura, ac decorum conſtituit, & ea ſolatia, quæ hujus ſunt ſexus, vel ætatis, ad aliam transferri. *P. le Moine in libro, qui inſcribitur, la Devotion aiſée.*

Homo ludis, ac ſolatiis non eguiſſet, ſi in beato perſeveraſſet innocentiæ ſtatu, in quo illum creaverat Deus: nam quamvis cura illius futura fuiſſet terreſtrem excolere Paradiſum, quemadmodum Scriptura ſancta teſtatur, labor illius eidem ſuavis fuiſſet; & quin moleſtiam illi afferret, voluptate etiam affeciſſet illum, e S. Auguſtini ſententia: *Non enim erat laboris afflictio, ſed exhilaratio voluntatis*; ideoque nulla res eum coegiſſet aliquam menti, corporique relaxationem inquirere. *Thiers, tractatu de ludis in præfatione.*

Homi-

Solatiis egemus.

Hominis poſt peccatum tanta infirmitas eſt, ut cum nequeat indeſinenter ſeriis rebus vacare, debet aliquando ſolatium aliquod capere. Neque enim menti illius id accidit, quod cœlis, qui inceſſanter ſupra caput noſtrum circumaguntur, quin fatigentur. Verum cum hominis res finibus ſuis coerceantur, pares eſſe debent labori, qui ſuſcipitur; & quam primum exhaurirentur, ſi in jugi contentione detinerentur. Non ſecus ac uberrimi etiam agri requie indigent, ut fructus ſuos afferant; ita aliqua laboris opus eſt intermiſſione, alioquin obtunditur ſpiritus, & langueſcit: cum e contra poſtquam paulo recreatus eſt, majori, quam antea, vi, & contentione ad laborem revertitur. Quapropter Sanctus Auguſtinus libr. 2. de Muſic. cap. 15. ait. *Sapientem decet interdum remittere aciem rebus agendis intentam. Idem.*

Regulæ circa ſolatia generatim.

Prima regula, quam ratio ſuggerit, eſt in uſu ſolatiorum generatim rationem habendam eſſe conditionis. Alia enim eſſe decet plebeji hominis, alia in ſpectabili quopiam viro ſolatia; alii in artifice, in erudito viro alia. Eccleſiaſticus vero nullam ſatis adhibere poteſt curam, ut ſolatia ſua ad canonum, ac decori normam componat. Alea clericis ſemper prohibita eſt. Sex ſaltem concilia decreta irrogarunt, quæ illam ab hoc ſtatu, quo in Dei eccleſia nullus ſanctior eſt, vel ſublimior, proſcribant: ſed ipſum quoque decorum nonne vetat, ne integras noctes producatur ludus, & ne illi ſeſe immiſceant iis cœtibus, qui ſemper aliquam ſæculi labem illis, qui Deum minus timent, affundunt. *Ex manuſcripto ſermone.*

Solatium laboribus congruum eſſe debet.

Regula alia eſt, ſolatium ex præteritis laboribus eſſe metiendum, atque pro laborum magnitudine uſurpandum. Ideo mulierum nonnullarum culpa eſt venia prorſus indigna: languent in otio, quod a mollitie non abhorret; nihil intentatum relinquunt, ne fatigentur umquam; meliorem diei partem ſomno impendunt, mox inerti vacaturæ ſe ipſas admirandi negotio. Quo jure hæ ſolatium exquirere poſſunt, nugacibuſque occupationibus detineri? Quod artifex aliquot laboribus horas ſubtrahat, juſtum eſt, imo neceſſarium; vos autem, mulieres, quæ omnes pomeridianas horas in nugis tranſigitis, præteriti laboris prætextum cauſari nequaquam poteſtis. *Idem.*

Ludus jam non licet amplius, cum nimio affectu diligitur.

Certum eſt, ludum non eſſe amplius ſimplicem animi relaxationem, ex quo violento affectu appetitur, vel cum inde aliquod exiſtit muneribus noſtris, vel Chriſtiani hominis officiis præjudicium. Ludum vero eo pacto, quo hodie luditur, ſemper fere id genus eſſe inter mundi ſectatores aſſerere minime vereor. Propter hanc ludendi cupiditatem, nonne verum eſt, homines luſoriis paginis indormitare; fatigati, quin a laſſitudine reficiantur, ubi lucrum aleatorum attentionem non excitet? Niſi ingens quæſtus cupiditas triſtem exhilaret ludi nimium ſerii tarditatem, hic in mœſtam deſinit oſcitantiam. Itaque ludere, vulgo non aliud eſt, quam id quærere, quo nil melius avaritiæ velificatur; & in corde ſuo revocare, quidquid lucri amor magis acre habet, ac illecebroſum. Inde ſucceſſive oriuntur varii motus affectionis ejus, quæ ſemper violenta eſt, nunc furor contra adverſam fortunam, nunc immodaratum gaudium, quod inſperata ſors excitat: ita ludere idem eſt, ac efficere, ut in faciem ſuam quoddam veluti theatrum ſexcenti mobiles prodeant affectus. Quod malum? *Idem.*

In ludo pecunia, ſimulque tempus paſſim amittitur.

Quod ad me pertinet; hæc vera non ſunt, inquis; ludo, ut ludam, & ludum nihil conſequitur, quam ipſe ludus. Heu! nonne ſatis hoc eſt, ut nocens fias? Ludum conſequitur pecuniæ jactura melius in pietatis operibus inſumendæ, in affinis alicujus inopia ſublevanda, in familiæ alicujus neceſſitatibus ope ferenda. Ludum conſequitur jactura temporis, quod vel Deo, vel domeſticis, ac familiaribus curis debetur; quid enim accidit filiæ, donec mater meliorem noctis partem in luſoriis foliis commiſcendis traducit? Quæcumque enim vicaria adhibeatur cura, quinam oculi cum illis ſollicitæ parentis conferendi ſunt? Quid mali accidit inter famulos, donec dominus poſt acceptas clades pertinaciſſime adhuc in ludo occupatur? Haud ita ſane, Fideles; ſi exiguos demas ludos, qui patrem inter, ac filios continentur, & quos innocentia ſuaviſſima condit hilaritate, nullus fere innocens eſt.

De alea.

Legibus omnibus damnantur ludi, ubi periculo inſignes ſummæ committuntur; hi quippe ludi, ut vera dicamus, neque honeſtæ ſunt corporis exercitationes, nec jucunda mentis ſolatia. Hæ ſunt furta probata, menſæ exitiales tum victoribus, tum victis: privata latrocinia, in quibus conſanguinei, affines, amici ultro, citroque dedita opera ſe ipſos evertunt. Quin ibi animum reficiant, contremiſcunt, atque palleſcunt, veluti in navi fluctibus agitata: ibi exclamant, ac ſe ipſos torquent, veluti in incendiis; non deſunt furor, & impetus, non ira, & rabies, tamquam in infeſtiſſimo conflictu. Non ſolum ibi divitiarum jactura fit, & familiæ evertuntur; ipſa etiam amittitur conſcientia, omneſque chriſtianæ religionis leges infringuntur: ibi ſedata etiam mente juratur, inauditæ inveniuntur imprecationes, recentes cuduntur blaſphemiæ, & perjuria, ac fraudes in quæſtu ponuntur. *P. le Moine in devotione commoda cap. 7.*

Chriſtiano quid conſiderandum in ludo.

Opus eſt, chriſtianam aliquam cogitationem, ſeriamque conſiderationem prohibere, ne mens evagetur, atque hæc ſecum, vel his ſimilia cogitet: Ludo, & quamvis lucrum facio, tempus tamen amitto; hoc vero tempus bonum eſt, nullo redimendum pretio; bonum, quod neque emitur, neque commodatur, & quamvis omnes mundi theſauros lucrarer, omnibus tamen hiſce theſauris ne unam quidem horam amitterem. Attamen cum hac hora, cujus jacturam paſſus ſum, æternam mihi comparare poteram felicitatem; coronam in cœlo acquirere poteram; æs alienum per crimina conflatum ad extremum uſque quadrantem diſſolvere poteram. Ludo, & fortaſſe divinæ juſtitiæ manus ſublata meo imminet capiti. *Idem.*

De fraudibus, quæ in ludo fiunt.

Illuc ingrediamur, ubi luditur alea pernos, & quid ibi fiat, intueamur: hinc non abſunt diſſimulatio, mendacium, & fraus; quilibet ſimulat, ut fallat adverſarium: ac poſtquam furtum fecit, eodem ferme pacto gaudet, ac ſi optimam nactus eſſet hæreditatem. De reſtitutione ne verbum quidem; aliena bona in manibus decipientis remanent, neque inde egrediuntur. Hic adulterina tala volvit; ille paginas fictitias ſupponit; duo ſimul conſentiunt, ut tertium fallant, ejuſque ſpoliis diteſcant; hic cum alio conjurat, ut aliquem in fraudem inducat, atque ex hujus detrimento proficiat. Nihil niſi dolus, verſutia, mala fides invenitur. *P. Cordier tomo ſecundo Familiæ Sanctæ.*

De juramentis, atque blaſphemiis, quæ committuntur in ludo.

Quidam non hic morantur, de mendacio ad perjurium tranſeunt; ac ſi eorum juramento adhibes fidem, penes illos ſemper victoria ſteterit, & quamvis aliquando falſi crimine redargui poſſint, pravus habitus non ſinet, quominus Deus teſtis vocetur eorum, quæ affirmant; ſed præcipuum vitiorum omnium caput eſt blaſphemia. Ludus plures ipſe ſolus, quam vinum ſimul, & ira, blaſphemias invenit. Quotidio recentes excogitat, quæ quo magis execrabiles ſunt, eo accidunt jucundiores: meditatas enim duntaxat impietates amat, ac in illis gloriatur; & aleator cenſet ſe jacturam abunde reparaſſe, cum ſexcentas blaſphemias evomuit. *Idem.*

Qui ludum deperit, quomodo illum relinquat? Si lucratur, putat fortunam in partes ſuas conceſſiſſe numquam receſſuram; ſi perdit, jacturam ſperat ſe reparaturum; ſibi pollicetur, ſortem, quæ ſub initium terga verterat, ſub finem faciem oſtenſuram; atque uno tantum opus eſſe jactu, ut damnum reſarciatur; ſi bo-

ſi hodie adverſo pugnatum eſt numine, credit ſe eraſ eodem favente pugnaturum. Hoc pacto labuntur dies alternis victoriis, & damnis, ac citius vitæ, quam ludi advenit finis. O bone Deus! quod vitæ genus! Numquid in hoc homo e mundo egreſſus æternæ felicitatis ſuæ ſpem poteſt conſtituere? Verum ad hæc aleatores ne animum quidem advertunt.

Aleatoris character, ſummique ludendi cupiditas. Conſcriptorum Patrum, vel Principum, ſapientumque virorum conſilia ad graviſſimum aliquod agitandum negotium coacta oculis nihil tam grave, ac ſerium exhibent, ac menſa hominum de magna pecuniæ vi ſimul ludentium. Triſtis ſeveritas in eorum facie riget; ultro citroque implacabiles, atque irreconciliabiles inimici, donec conſeſſus manet: non norunt amplius affinitatis, vel amicitiæ vincula, non genus, non dignitatem: ſola ſors cæcum, & ferox numen eorum concilio præeſt, ac penes illam arbitrium eſt: eam altiſſimo ſilentio, ſummaque colunt attentione, cui alioquin minime pares ſunt, omnibus animi affectibus veluti ſuſpenſis, & huic uni cedentibus. *Auctor recens.*

De aleatorum academiis. Non miror publicas adeſſe aleatorum ganeas, tamquam totidem inſidias hominum avaritiæ poſitas, tamquam voragines, in quas privatorum decidit pecunia non reverſura, tamquam horrentes ſcopulos, in quos aleatores alliſi pereunt, & unde egrediuntur emiſſarii, qui cognoſcant quinam ad littus appulit cum pecunia ex recenti præda collecta; quiſnam judicio victor deceſſit, & ingentem auri vim retulit; quis inſignem ex lucro quæſtum reportavit; quis filiusfamilias nuper locupletem adiit hæreditatem. Fallere indignum profecto, ac turpe negotium eſt, ſed vetus, vulgatum, cognitum, omnibuſque temporibus commune his hominibus, quos rapaces aleatores appello. Illud vero miror, adeſſe, qui neſciant, quod has ingredi domos, ac ſubſtantiæ ſuæ jacturam facere idem eſt, & quod tot inveniantur mortales ita omni ſenſu carentes, quot ſatis ſunt, ut illis abunde ad victum ſufficiant. *Idem.*

Vituperabile eſt magnas pecunias ludo committere. Sexcenti ludo pereunt, ac frigide dicunt, ſe facere non poſſe, quo minus ludant: quænam excuſatio! Ullane licet violenta, licet turpis cupiditas eſt, quæ hoc ipſum dicere non poſſit? Numquid excuſari poteſt, qui ait ſe temperare non poſſe, quominus ſuffuretur, latrocinetur? Ludus terribilis, jugis, ſine modo, ſine fine, ubi nil minus ſpectatur quam adverſarii clades, ubi lucri deſiderium ad cæcitatem adducit, ubi damnum acceptum ad deſperationem adigit, ubi avaritia conſumit; ubi aleæ, talorum jactui, ſolique luſorio propria & filiorum, necnon familiæ totius fortuna committitur, numquid res eſt, quæ licere poſſit, & qua nemo valeat abſtinere? Nonne multo major ſibimet inferenda vis eſt, cum ludo ad omnimodum exitium actus veſtimentis quoque, ac eſca privatur aleator, neque, unde victum familiæ ſuppeditet, habet? *Idem.*

Citra graviſſimam noxam ducine vita poteſt, quæ nos in eum ſtatum adducat, ubi perfungi minime liceat officiis conditioni, ſtatuique noſtro, & chriſtiani hominis qualitati, quam gerimus, inhærentibus? Numquid nimius ludi, ac ſolatiorum amor nos huc impellit? Judex, qui ſolatia deperit, numquid laborem fugiet? Numquid illis vacabit ſtudiis, quæ ſunt neceſſaria ad acquirendam doctrinam, ſine qua ſuo munere perſungi nequit, ideoque nec in illo immorari? Numquid omnem adhibebit curam, qua opus eſt, ut impeditius negotium aliquod explicet, ac illud intus, & in cute cognoſcat? Eccleſiaſticus, Paſtor, qui animum ſuum relaxare jugiter cupit, eumne zelum habebit, quo carere non poteſt, quin miniſterii ſui ſe præbeat prævaricatorem? Mulier, quæ id unum cogitat, quomodo ſe ipſam recreet, poterit ne omnes ſuſcipere curas, quæ neceſſariæ ſunt, ut domeſticæ curæ, filiorum educationi, moribuſque ancillarum invigilet? Hæc omnia nonne continentur in eſſentialibus chriſtiani hominis officiis? Et ſi ſolatiorum amor prohibet, ne illis rite perfungamur, nonne in eum nos ſtatum adducit, ubi nos nequaquam ſalvare poſſimus? *P. Nepveu in conſiderationibus ſuis, tom.* 3.

Ludus proprie loquendo naturalis affectus non eſt, ſed inventus, & ab hominum ingenio, induſtriaque profectus. Hic tamen, non ſecus ac cæteri, ſuam habet in corde hominis originem, & ludi affectum peculiarem gignit generalis voluptatum affectio, quæ pro ingeniorum, ac temperamentorum varietate differt. *Unde oriatur ſecretus hic amor ludi.* Omnes homines ſecretam habent ſeſe reficiendi cupiditatem, qua trahuntur ad ea, quæ magis ſingulorum ingenio accommodantur; ita alii ludum, alii venatum, alii ſcientias, alii diligunt artes; & ſecreta hæc affectio, quæ voluptatem ciet, tantum movet eruditum virum, qui litteras amat, quantum alium quemvis, qui ludo oblectatur. Hinc arguo, affectiones omnes, quas homines invexiſſe videntur, in ipſo hominis corde, quod ſuapte natura fertur ad voluptatem, originem ſuam invenire. *Ex Auctore Italo.*

S. Cyprianus, vel quicumque auctor eſt egregii tractatus illius, qui inter Patris hujus opera circumfertur, mihi ſententiam ſuggerit integræ concioni parem; videlicet hoc eſſe dæmonis inventum, qui in ludo ſtatuum omnium mala, & vitia colligit. *Ludus in ſe omnium ſtatuum colligit mala.* Hæc mercatura eſt; non enim deſunt, qui inde ſibi victum comparent, cum non alios reditus habeant præter ea, quæ ludo lucrantur; ideoque ibi eædem fraudes, doli, arteſque videntur. Lis eſt, ubi agitur, ex utra parte ſtet ratio: utrobique cauſa peragitur, judicatur, exequitur; utriuſque partis rationes, ac teſtes audiuntur. Prælium eſt, atque certamen, ubi de victoria decernitur, quæ ſæpe funeſta eſt, atque cruenta. *Idem.*

Eſto, prima qualitas, quæ nunc in aleatore perquiritur, ſit animi tranquillitas; eſto, plurimi hanc laudem promeriti ſint, quod ſeſe ultro citroque evertere noverint ſumma cum honeſtate, quin in queſtos erumpant. *Ludus inquieta eſt avaritia.* Tu, qui pium hoc tranquillitatis animi donum poſſides, fatere anxietatem, atque mœrorem, quem tua tibi affert avaritia, quam S. Cyprianus *crimen ignobile* appellat. Lucrum, quod avarus inſtitor quærit, lucrum eſt labori, rationi, ac juſtitiæ innixum; ſed lucrum aleatoris turpi innititur libidini, & avaro furori, qui in reliquo vitæ curſu ſexcentas gignit acerbitates. *Ex manuſcripto ſermone Patris Ruæi de ludo.*

Vos, quibus familiarum cura gerenda eſt, quam uberem peccatorum fontem filiis veſtris aperitis, non abſimiles illi, de quo Petrus Bleſenſis loquitur: *Cujus pueritiam pater aleæ dedicavit*, quorum primi adoleſcentiæ anni, parentum exemplo, omnibus ludis, aleæque myſteriis initiantur, qui omnes eorum leges, omnes etiam artes didicerunt, antequam prima religionis rudimenta cognoverint; & quibus in animo inſculptus eſt lucri amor, antequam ſciant ſibi & animam eſſe, quam amittere poſſunt, & paradiſum, quem acquirere debent. Quænam hinc licentiæ cauſa præbetur ſervis; quodnam ſcandalum domeſticis? *Idem.*

De Aleatoribus. Luſoria folia, & ludi pro illis mulieribus ſunt, quæ voluptatem ſexus ſui officiis, ac decori anteferunt; pro illis, quæ in eo meritum ſuum conſtituunt, ſi ultra privatas domus ſuæ curas ſe attollant; hoc eſt ſi domum in graviſſimam calamitatem, ac egeſtatem dejiciant; pro matribus illis, quæ filiabus ſuis præter hæreditatis partem hoc etiam veluti præclarum dotis additamentum conferunt, hæreditarium videlicet illius diſſipandæ ſtudium; pro mulieribus illis, quibus cum deſit, quomodo oculis placeant, putant in ſæculo, & ludi amore ſe nactas eſſe modum circum ſe retinendi mortales, ultra rugas etiam, & uſque ad mortem. Pro his ludi ſunt, ac folia luſoria; cura vero, labor, induſtria, & bona opera ſunt pro forti muliere, de ſuo officio ſollicita. *Idem.*

Ludentium hypotypoſis. Ingredere hos cœtus, ubi ſtatis horis luditur, & unde quater, vel quinquies etiam ad ludendum aſſidetur; ubi menſæ, menſariique nomina totidem ſunt avaritiæ characteres. Omnes ibi amici ſunt, vide tamen quid fiat. Dimidium lucri ardore, & ſpe commovetur; dimidium vero alterum damni timore, ac dolore conficitur. Cœtus eſt, ubi amor pecuniæ ſimul omnes cordis affectiones accendit, & extinguit, ubi

id quæ,

id quæritur unum, quomodo amicus bonis omnibus cavatur, vel quomodo ſe ipſum cavat; ubi nullo in diſcrimine habetur periculum, atque naufragium, dummodo amicus eo ſubmergatur. Vide ergo fallaces hos amicos alterum in alterius excidium intentos; animo tibi finge imaginem eorum pertinaciæ, attentionis, anxietatis, impatientiæ, agitationis, furoris. Hanc *rabioſam amicitiam* S. Cyprianus appellat. *Idem.*

Duplex in ludo committitur injuſtitia.

Injuſtitia duplex habet in ludis officium pro duplici bonorum genere, quæ ibi inveniuntur. Bonum, quod ipſi objicimus, bonum, quod ibi quærimus. Bonum, quod ipſi exponimus, legitime noſtrum eſſe debet, ut illud aleæ ſubjicere valeamus; hæc prima eſt ratio juſtitiæ: bonum, quod ibi quærimus, legitime in noſtrum migrare debet dominium, ut illud lucremur; hæc ratio altera eſt. Primum illud ludi materiam conſtituit, quod videlicet noſtra ſit pecunia; alterum ludi modum facit, quod videlicet ſine fraude æs alienum lucremur: quidquid contra duplex hoc accidit officium, fit contra juſtitiam, & ludum in crimen convertit.

Tuta vos ludere putatis conſcientia, cum æs, quod ſorti objicitis, veſtrum eſt. Verum tu paterfamilias numquid rationem poſuiſti cum filiis tuis? tu uxor cum viro? tu nepos cum creditoribus tuis? tu dives cum egenis? tu eccleſiaſtice, cum aris, & Deo? Quot vobis obeunda ſunt, antequam per jus, & fas aleæ vacare poſſitis, & dicere: pecunia hæc, quam periculo objicio, mea eſt: dicitis tamen, &c. *Idem.*

Ludus majores parit jacturas, & detrimenta, quam lites.

Quam magis funeſtum eſt familiæ tuæ hoc deteſtabili aleæ damnum, quam adverſus litis alicujus exitus? Quam majorem tibi injuſtitiam totus inferre poteſt forus ea, quam tibimet ipſi inſers, S. Cyprianus inquit? *Patrimonium ſine ulla fori contentione amittunt.* Quamprimum litem hanc, & forenſia relinque jurgia, ſed filiis ſerva ea, quæ per ludum amittis: rationaria, autographa, ſingraphaſque flammis adjudica, dummodo ſimul luſuria quoque folia comburas. Filii, & familia tua ad paupertatem redigentur, non quod malos habueris cauſidicos, iniquoſque judices, ſed quod illi aleatores, diſſipatoreſque parentes habuerunt. *Idem.*

Qui ære alieno obſtrictus eſt non debet ludo objicere debitas creditoribus pecuniam.

At enim nullam habes familiam; omni munere, & cura vacas; verum ærene alieno obſtrictus es? hoc autem tibi grave non eſt? Mirum ſane! Tota urbs, mercatores, artifices, domeſtici pro privatis neceſſitatibus adlaborant; hic autem pretium nemini perſolvet, ac interim ſibi perſuadebit, bonum, quod ludo committit, eſſe ſuum? Heu! quomodo ſuum eſſe poteſt? Magnificæ, quibus utitur, veſtes illius non ſunt, ſupellex non eſt illius, ſed eorum qui, ut illi ſuas merces credant, ſibi vim faciunt, atque incommodum patiuntur. Numquam eorum injuſtitiam intelligam, qui coram creditoribus ſuis egeni, & miſeri ſepoſitam ſemper habent pecuniam, ut ludant, ſacram pecuniam, cujus œconomus eſt ſola voluptas, & quam graviſſima quælibet neceſſitas non auderet attingere. Si vel minimus tibi conſcientiæ ſupereſt ſenſus, audeſne peccata tua confiteri, quin hæc duo ſimul conjungas: plurimum debeo, & plurimum aleæ committo; quod ſi hac ſinceritate facis, inveniſne confeſſarium vel ita rudem, indoctumque, vel ita infirmum, qui abſolutionem non deneget? ... At neque alieno ære obſtrictus es, inquis, neque aliena poſſides bona? ſed tertio loco numquid pauperum bona non habes? Nullo habes in diſcrimine charitatis neceſſitatem? Quod ludo exponis, vel tibi ſuperfluum eſt, vel neceſſarium. Si neceſſarium num ſanæ mentis es, qui te ipſum ludo exuas? ſin autem ſuperfluum, num obſtruis aures voci Dei, cum non intelligas, quid pauperibus debeas, & ſuperfluum divitis divina providentia miſerorum victui deſtinatum fuiſſe? Frequentiſſime quæritis, quid ſit ſuperfluum, quod eleemoſynæ materia vocatur: hoc illa pecunia eſt, quam ludo committitis; illa, quæ plenis egreditur manibus, cum aleæ objicienda eſt, & quæ tanto labore egreditur, cum eſt Deo devovenda. Ut enim dicam, quod ſentio, mihi perſuadere non poſſum, divitem, vel quicumque ille ſit, coram Deo nocentem non eſſe, qui majorem pecuniæ vim ludo exponat, quam pauperibus eroget, vel in pietatis opera impendat. Huic enim invictæ innitor rationi; quoniam eleemoſynæ, ac pecunia ludo committenda ex eodem fonte haurienda ſunt, hoc eſt ex ſuperfluo, cur audes contendere diviſionem hanc ſaltem ex æquo inſtituendam non eſſe? ... Qui aliter facit, hic magis eſt aleator, quam Chriſtianus. Heu frater! idem S. Cyprianus ait: *Eſto potius non aleator, ſed Chriſtianus.* Hanc agendi rationem immuta, ac tibi cordi ſit magis chriſtiana religio, quam alea. *Idem.*

De eccleſiaſticis ludentibus.

Quænam eſſe debet ſacrorum bonorum diſtributio, Dominici Altaris miniſtri! Domeſtici illius, qui menſæ ejuſdem eſca nutrimini; numquid hoc vobis præ manibus bonum dedit, ut ad luſuriam menſam illud afferretis? Horribile hujus temporis ſcandalum! videre hanc in Jeſu Chriſti miniſtris licentiam, videre manus divinis ſacratas myſteriis tala volvere, ac luſoria folia miſcere .... Conſuetudo, habitus, cupiditas, quæ radices altius jecit, ſed eccleſiaſticorum bonorum in hunc uſum profuſio, quonam pacto ſcandali, inhumanitatis, impiæque prophanationis nomine abſolvatur? Chriſti pauperes, quid hac de re dicitis? Sacræ aræ! Dei viventis templa, quæ adeo frequenter neglecta eſtis.... Eheu! Stomachum nobis movet eorum militum impietas, qui ſuper Jeſu Chriſti tunicam prope crucem ſortem miſerunt, neque illorum nos moveat, qui eccleſiaſticis aucti beneficiis, qui Jeſu Chriſti tunica induti, crucifixi bonis, ac ſpoliis ornati hæc prædæ objiciunt? Ubi ſunt Canones, ubi Sacroſanctæ Tridentinæ Synodi ſuſpenſiones, atque anathemata? *Idem.*

Ludus abſorbet omnia.

Ludus ignis inſtar abſumit omnia; primum quidem argentum devorat, mox ad margharitas, lapilloſque, & pretioſam ſupellectilem migrat; tabulæ, ſpecula, veſtes, periſtromata illius effugere aviditatem non poſſunt. Inde equi, currus, ſervi, tandem ædes, agri, redditus, & hæreditates. Experientia hæc omnia ſatis probantur. Quot familias ludo deſolatas videmus? Quot domos everſas? Crudelis cupiditas, quam in mundo tyrannidem, & inhumanitatem exerces! Efficis, ut homo nihil intentatum, & inauſum relinquat furori ſuo ſatisfacturus, atque ad incitas omnino ſe redigat, quin vel domus ſuæ conſulat neceſſitatem, vel filiorum ſuorum lacrymas audiat, atque ſuſpiria. In Chriſtianiſmo illud mihi uberrimis deflendum lacrymis videtur, quod tam magnæ pecuniæ ludo committuntur, cum interim pauperi negetur, unde nudos tegat artus, ac famem relevet. *Ex Auctore recenti.*

Solatia alicui rei eſſe debent utilia.

Numquid ergo filii ſæculi in vita ſua ſemper futuri ſunt præ filiis lucis ſapientiores? Litteratus non ea quærit ſolatia, quæ miles; qui caſtra ſequitur ſuos habet ludos ab illis diverſos, quibus vir Muſis deditus vacat, & uterque ex ſolatiis ſuis aliquem fructum contendit percipere. Cur non eumdem & Chriſtiani zelum habeant, & non credant ſe jucunde tempus traducere, niſi illius faciant jacturam? Liber hic amatoriis fabellis diſſitus tibi, o mulier, affert ſolatium: at boccine eſt ſolatium chriſtiana matrona dignum? Ullum ne inde ad ſanctificationem tuam fructum haurire vales? Societas tibi perplacet, nec ego quidem æterna ſolitudine damnare te vellem; verum cum ſanctis perſonis junge ſocietatem, & colloquia, quæ cum illis habitura es, in te perfectionis excitent deſiderium. *P. de la Colombiere in conſiderationibus ſuis.*

Mala, quæ ludus in familiis parit.

Neſcio, utrum animum advertiſtis umquam ad ea mala, quæ ludus filiis veſtris poteſt adferre: optarem equidem, ne ipſi eſſetis, vel ſaltem eſſe poſſetis aliquando rei interitus animarum ipſorum, quæ judicii die procul dubio inſurgent in vos: etenim horum alterutrum accidit: vel dum luditis, illos relinquitis, vos autem præſertim, o mulieres, filias veſtras; vel ſi vobiſcum illas adducitis, quod illis præbetis exemplum? Si illas relinquitis, in quæ crimina illas labi poſſe putatis, quæ ſi labantur, putatiſne vobis nullam coram Deo reddendam eſſe rationem? Non video equidem quomodo hanc effugere valeatis, non ſecus ac Dei maledictum contra eos, qui illis ſcandalum afferunt.

tunt… Funeſti horum ludorum effectus ad ſervos etiam migrant, quorum ſalutem negligitis, dum ludo vacatis, nihil ſolliciti, utrum tunc Sathanas ſuas artes exerat; & neſcio, utrum Deus vobis imputabit inhoneſta verba, ebrietates, aliaſque impudicitias, quibus ſe mancipant, vobis ludentibus: re enim vera vos quodammodo horum malorum cauſa eſtis; ſibi enim perſuadent hilariter tempus ſuum eſſe traducendum, cum interim vos veſtrum adeo belle impendatis. *Ex Auctore recenti.*

Dæmon vulgo nos ad ludum excitat.

S. Chryſoſtomus ait, non Deum proprie, ſed Dæmonem efficere, ut ad ludendum excitemur; hic pluribus ad id artibus utitur; præſertim vero ſuperbia, avaritia, inertia. Superbia efficit, ut ſemper magnam auri vim ludo exponere velitis cum non pauperum tantum, verum etiam familiæ veſtræ detrimento. Efficit avaritia, ut ſemper lucrari velitis non cum proximi tantum, verum etiam conſcientiæ veſtræ præjudicio. Inertia præſtat, ut ſemper in hac vitæ ratione perſeverare velitis. Unum horum ſcelerum vos perdere poteſt. *Idem.*

Periculoſum eſt cum alterius ſexus perſonis ludere.

Quænam licentiæ occaſio, Mulieres, vobis jugiter cum viris colludentibus, nonnumquam etiam commiſſis capitibus, qui oculis ſemper in vos intentis, ac opportune blandas voces proferentes ſinunt ſibi ludo pecuniam auferri, ut vos perdant. Neſcio, quænam tunc ſint cogitationes veſtræ, ſed de Deo illas eſſe mihi perſuadere non poſſum. Heu! quam periculoſæ ſunt hujuſmodi occaſiones! & quidquid dicatis, nequaquam innocentes eſtis coram Deo voſmet huic periculo objicientes. Noſtis, quo pacto paſſim cum adoleſcentulis ludatur; quantula cum illis lucrandi cupiditas; quot cum aliis injuſte fiant, ut penes illas victoria ſtet: parentes hoc vident, neque erubeſcunt. Oportet ſane illos, ubi de honore agitur, cæcos eſſe, vel omni prorſus ſenſu carere. Non loquor de affectibus, qui ſæpe propter hanc in ludo indulgentiam ſuboriuntur; & qui aliquando poſtmodum familias dedecore afficientes, ludo eodem aluntur. *Idem.*

De ludo generatim.

Ludus voluptas eſt, quæ ſi in ſe conſideretur, culpa vacare poteſt; at ſi illum aliquis ſibi in occupationem vertit, quod plurimis accidit; ſi in eo nimium impenditur temporis; ſi illum nimio conſectamur affectu, ſi affectus hic efficit, ut noſtra negligamus officia, ſi in illo nimis magna pecuniæ vis periclitatur; quis ambigit, quomodo alea ſit cum ſcelere conjuncta? Ex quo ludus migrat in affectum, vix dignoſci poſſet quo uſque legitimæ voluptatis fines protendantur? Verum dignoſcatur, numquid minus arduum eſt in eo gradu conſiſtere, ac in ipſo margine immorari? *Idem.*

De ludorum origine.

Luſoria folia, ac tali primis Orbis conditi ſæculis in more non erant poſita; neque alii ludi, quorum arbitrium penes fortunam eſt, minus erant ignoti temporibus illis felicibus, atque innocentibus. Homines lucta, pedum celeritate, aliiſque certabant ludis, quæ non minus ad corporis agilitatem, dexteritatem, ac robur, quam ad mentis oblectationem conferebant: pretia quoque nomen hoc non merebantur, niſi propter gloriam illis victoriæ inſignibus inhærentem; quippe ex oleæ, vel lauri frondibus, vel florum corolla conſtabant; ut competitores ad jucunda illa certamina ſola honoris æmulatione excitarentur, & avaritia nihil de eorum, qui vicerant, gloria imminueret, & ne eorum, qui victi fuerant, ignominiæ damnum adjicerent. Sed ambitio, crudelitas, avaritia paulatim in hujuſmodi ſolatia obrepſere. *P. Heliodorus Pariſienſis Capuccinus: ſermone 11. de voluptatibus.*

Cur ludi permiſſi fuerint.

Ethnici quoque nos docent, ludos ideo permiſſos eſſe, ut ſpiritus defeſſus recreetur, utque reficiatur a ſeria mentis applicatione in ſtudiis, domeſticis, publiciſque curis, mercatura, artibus; jugis enim attentio fatigat, proſternit, requiem capere cogit; & corpus laboris diuturnitate exhauſtum non poteſt amplius menti ſuggerere ſubſidia ad laborem perferendum neceſſaria; & ſolatium requiri videtur ad diſſipatas vires reparandas, ad auferendum ſpiritui malorum ſuorum adſpectum, ad inducendam illi exantlatorum laborum oblivionem; ita ut ad conſueta revertatur officia, quaſi illorum oblitus; & corpus ipſum par ſit, operæ, quam debet, præſtandæ. Artium, commerciis, negotiorum, ſtudiorum, militiæ maxime intereſt, ut publicæ, privatæque perſonæ hoc capiant ſolatium, & nihil magni in mundo perfici ferme poſſet, niſi honeſta ſolatia repararent vires, quæ neceſſariæ ſunt; ut maximi momenti res ad perfectionem adducantur. *Idem.*

Quem attentionem ludus requirat.

Qui ingentem auri vim ludo objiciunt, idque crebro faciunt, diffiteri nequeunt, ludum maxime ſerium negotium, nec minimi momenti occupationem fieri. Nulla eſt lectio, lis nulla, quæ magis hominis occupet attentionem, quam cura luſorium aliquod folium rejiciendi, vel adnitendi, ut alteri proſpera arrideat fortuna, teſſeram aliquam movendi, proferendi, retrahendi, inſignem adverſario ictum inferendi, atque ab illius inſidiis ſibimet quam diligentiſſime præcavendi. Hæc autem mentis attentio tanta eſt, ut aleator neque potus, neque cibi meminerit, neque vel oculos habeat, vel aures, vel mentem, ut quid ibi fit, videat, & quid prope ipſum dicitur, audiat. *Idem.*

Varii ludentium affectus.

Affectus non minus cor aleatoris agitant, quam ludus illius occupet mentem: omnes alearum, talorumque motus movent, atque perturbant animam eorum, qui inſignem ludo exponunt pecuniæ ſummam. Adverſarius teſſeras jacit, eique ſenio, vel jactus venereus victoriam pollicetur; timor, triſtitia, deſperatio animum pervadunt illius, contra quem ludit. Sin autem medius damnoſum inter, auſpicatumque jactum accidit illi, aleator ipſe ſitis explicare non poteſt, utrum ſpem ſuperet metus, curam lætitia, atque gaudium triſtitia, ac deſperatione ſuperentur. Quo autem gaudio perfunditur, ſi adverſario damnoſi ſemper ſubſiliunt canes; ſi felicibus ipſe utatur intervallis, ut jacturam, quam paſſus eſt, valeat reparare, qua voluptate perfunditur; & hic ab uno ad alterum fortunæ ſeu adverſæ, ſeu proſperæ extremum, quantam in corde illius parit agitationem. Illud vero magis dolendum eſt, quod cum metus, dolor, deſiderium aliquando ſpem cieant, homo timet, ne in æternum cariturus ſit iis, quorum jacturam paſſus eſt: ea reparare ſummo cum ardore deſiderat; ſibi perſuadere non poteſt futurum, ut infortunium uſque ipſum perſequatur, ac adverſa fortuna pro ipſo ſuam amittat mobilitatem. *Idem.*

Infelices eventus ludi.

Ludi effectus nonniſi miſeri eſſe poſſunt; quæcumque te ſpes alliciat, quæcumque tibi arrideat proſperitas, portentum eſt homo alea locupletatus. Fortunæ inconſtantia, ac rei familiaris negligentia non ſinunt aleatorem bonis ſuis frui… Verum eſto quodcumque lubet; cum illo conjuret fortuna. Aleatores, id quod inſigne lucrum putatis, erit domorum veſtrarum excidium, veſtrarumque fortunarum everſio. Hoc aliena didiciſtis experientia; noſtis eos, cum quibus ludentes magnam hanc argenti, aurique vim eſtis lucrati, nullam familiæ ſuæ curam gerere; noſtis, illos eo uſque redigi, ut agros, & avita prædia, domos, & ipſa etiam venumdent Officia; noſtis, eorum filios, creditores, atque domeſticos paupertatis, & deſperationis victimas fieri; & poſt graviſſima aleæ damna maxima ſequi flagitia. Hæ veritates non minus aleatoribus exploratæ ſunt, quam certæ. *Idem P. Heliodorus Capuccinus.*

Non propter ſolatium, ſed propter lucrum ut plurimum luditur.

Liquet nullum ex ludo capi ſolatium, cum ludenti adjaceat damnum; & præter corporis, mentiſque labores inde non niſi cum mœrore, deſperatione, graviſſimis ſollicitudinibus, & impatientia agitaris rationem excogitaturus, quæ non ſtatim animo occurrit, qua acceptam reparare valeas jacturam. Hoc ſatis eſt, ut intelligas te non ludere, ut ſolatium, ſed lucrum percipias; te non animi ſolatium, ſed ſordidæ cupiditatis complementum perquirere. Cum vero lucratus ſis, lætitiam tuam diſſimulare non vales; frons tua, oculi, geſtus cordis tui hilaritatem enuntiant; atque hac in te tibi nihil eſſe charitatis oſtendis; quandoquidem ob ea lætaris, quæ proximum tuum ad deſperationem adigit, & quæ tot mortales miſeros efficiunt. Quantumvis dicas te ob lucrum tuum, non autem ob alienum interitum, damnumque lætari, lucrū tuum effectus eſt alieni infortunii, & interitus: bonum hoc tuum eſſe non poteſt, quin eſſe ceſſet alienum. *Idem.*

Fieri

De ſcandalis, quæ in ludo præbentur.

Fieri vix poteſt, quo minus omnia furentis hominis vitia in ludo emicent. Cupiditates illum adeo inconditis moribus agitant, ut temperare nequeas, quo minus, quod in corde latet, mortalium omnium oculis prodeat. Inania verba gaudenti, atque ſperanti elabuntur; metuenti mendacia, atque perjuria; blaſphemia dolenti, ac deſperanti. Impetus hujuſmodi omnia cordis latibula detegunt: avaritia, ira, impietas ſeſe citra ullam verecundiam proferunt; & hæc peccatorum multitudo non minorem Deo injuriam, quam hominibus ſcandalum affert. *Idem*.

Non ludendum cum eo, qui ludens iraſcitur.

Poteſt aliquis repente ita exandeſcere ludens; cum te non latet, illum in iracundia ſua nequaquam perſiſtere, criminis illius particeps non es; neque enim illud prævidiſti, neque ipſe aliquid contuliſti pertinacia tua, ut dejeraret, ac blaſphemias evomeret. Verum ubi ſcis, aliquem vulgo iracundia effervescere, cum tibi compertum, atque exploratum eſt, illum numquam fere luſoriæ aſſidere menſæ, quin juret, atque in blaſphemias erumpat, peccatorum ejus ſis particeps, non ſolum ubi cum illo jurgaris, quod ſi umquam faciendum leniter eſt, expectandum eſt, donec furor ejus deferbuerit; verum etiam te illorum participem facis, ſi cum eodem ludere perſeveras; niſi antea illum moderatiorem factum fuiſſe, ac ſui ipſius magis compotem eſſe cognoveris. *Idem*.

Calvini ſenſus de alea.

Quamquam aleæ, teſſeræque, Calvinus ipſe inquit, ſuperſtitionem minime ſapiant, ſunt tamen plurimorum ſcelerum inſtrumenta, ac ſæpe plurima pariunt mala, & pericula. Illas tamen non omnino damnarem, niſi in pravum uſum adhiberentur. Sed quis non abutitur illis? Homines adeo violentum ludendi habitum contrahunt, ut quodam veluti faſcino illecti nonniſi maxima cum difficultate valeant abſtinere. Inde ſexcenta oriuntur mala; juratur, fallitur, in iracundiam erumpitur, familiæ bona perduntur. Nulla habetur ratio; religioni nemo ſibi vertit Deum laceſſere, dummodo lucrum feratur: quamobrem utilius eſſet, ut ab hujuſmodi ludis pro virili abhorreremus, vel ut dicam melius, ut omnino igni & aqua illi interdiceremus. Hæc docet Hæreticus Ep. ad 30. ſcripta inter diverſ. art. *Thiers in tractatu de ludis cap.* 16.

Ludus Chriſtiano viro habendus non eſt, niſi tamquam aptiſſimum ad feſſas corporis, mentiſque vires reficiendas remedium, ut deinde intentius vacetur operi, & ſeriis rebus agendis aptiores efficiamur. Etenim quemadmodum ille in baptiſmo abrenunciavit mundo, operibus, & pompis ejus, non licet amplius illi ſolatium, quatenus ſolatium, perquirere. Ut aut em eodem uti legitime valeas, opus eſt, quod hoc illi quodammodo ſit neceſſarium, ac dicere poſſis, ſe eodem uti, *utentis modeſtia, non amantis affectu*. Quemadmodum vero finis unicus, & ſola ludi, ac ſolatii utilitas eſt corporis, mentiſque reparare vires; extra omnem aleam eſt, fas non eſſe ludere, ac ſolatiis vacare, niſi ad ſummum uti fas eſt, quieſcere, dormire, manducare. *Ex eodem*.

Prudentia judicare debet de ludis, & ſolatii neceſſitate.

Quantopere hujuſmodi ſolatiis egeamus, ipſa nobis oſtendet prudentia, quantumvis modicum boni ſenſus ad ſit, atque nobiſmet ipſis, noſtræq; profeſſionis officiis animum advertamus. Etenim ſi eos prætergrediamur cancellos, quos ratio, & evangelica diſciplina nobis hac in re præſcribunt, rerum natura mutatur; quod additamentum eſt, caput fit; pro fine ſumitur, quod via tantum eſt, ut eo perveniatur: atque id ſimplicius, apertiuſque dicam; ludus nobis id eſſe ceſſat, quod re ipſa eſt, quoniam ceſſat eſſe ſimplex corporis, animique refectio, quæ duas haſce partes, quibus conſtamus, magis idoneas efficit, ut ſeſeſe, ut chriſtiane, utque ſecundum chriſtianas diſpoſitiones agamus: ita ut ex D. Thomæ 2. 2. qu. 168. ar. 3. ſententia, ludi exceſſus capitali noxa non vacet. *Exceſſus in ludo eſt peccatum mortale*. Idem.

De iis qui ære alieno obruti ludunt.

Obærati, qui æs creditoribus ſuis perſolvendum ludo committunt, magis vituperandi ſunt; hoc enim ex iis ſceleribus eſt, quæ cœleſtem ultionem expoſcunt. Plerique principum, ac nobilium virorum, qui ludunt, hoc ſibi religioni minime vertunt; undequaque mutuantur, ut ſumptibus, qui in ludum fiunt, provideant, cumque creditores æs repetunt ſuum, illi inanibus pollicitatiunculis eos fallunt, nugis fatigant, ſemperque moras nectunt, ut in aliud tempus æs diſſolvere differant. *Idem*.

Periculum, cui ſeſe objicit, qui ludit, ac ſolatium perquiris, circumſtantia eſt, quæ ludos, ac ſolatia efficere poteſt nefaria. Ideo quiſque ſe ipſum conſulere debet, temperamentum ſuum, ingenium, ſtudiaque ad examen vocare, antequam ludas, ac ſolatia perquirat. Qui pecuniæ æquo cupidiores ſunt, numquam ludo pecuniam, vel aliquid, quod pecunia æſtimari poſſit, committere debent; fieri ferme non poteſt, quod non ludant per avaritiam, & cupiditatem lucrandi, quæ res efficit, ut ludere nefas ſit. Qui iracundi ſunt, violenti, furibundi, ad jurandum, ac blaſphemandum proni, hi quoque a ludo quam maxime abhorreant opus eſt, ne irritentur, ne in juramenta, ac blaſphemias erumpant, &c. *Idem*.

Ludus nocens eſt, cum magno periculo objiciuntur pecuniæ.

Cum plus æquo luditur, & pluſquam amittere rationabiliter velles, extra omnem dubitationis aleam poſitum eſt, nefas eſſe ludere; quia ludo comes accedit injuſtitia, quia ibi magis regnat cupiditas, quia minus ibi capitur voluptatis, quia impenſius tunc ludus amatur, & quia exponitur aleæ bonum in uſum meliorem convertendum, & ejus jactura ſæpe graviſſima gignere ſolet flagitia. Hoc malum hodierna die inter Chriſtianos vulgatiſſimum unum ex illis eſt, in quæ Ethnici quoq; maxima cum indignatione, veluti tanquam in graviſſima ſæculi ſui vitia, invecti ſunt. *Idem*.

Scandalū quod ludus afferre poteſt.

Plurimi etiam ſcandalum afferre poſſunt proximo ſuo ludentes, immo & reipſa illis ſcandalum afferunt: hujoſmodi ſunt parentes erga filios, domini erga famulos ſuos. His quippe ſcandalum præbent, cum domos ſuas in aleatorum ganeas convertunt, vel cum ipſi infames id genus locos frequentant; cum diu ludunt, cum in ludo noctes, dieſque traducunt; cum nimis magnam auri vim aleæ objiciunt, cum jurant, ac blaſphemant, cum per avaritiam, & aviditatem ludo vacant &c. *Idem*.

Quantus ſit hodie ludi amor

Verum eſt ludi amorem hodierna die eo proceſſiſſe, ut nulla ſit amplius regula, vel menſura, & integros dies, nocteſque in aleam tranſmittere, honeſti viri, honeſtæque mulieris ſolatium habeatur. Credunt etiam hoc ipſum vitæ genus belle cum pietate conſentire, nihilque in eo fieri contra religionis officia, ſi tunc etiam, poſtquam feſtinanter ſacris interfuiſti myſteriis, reliquum diei feſti ſpatium ludo impendas. Vitium hoc totum paſſim terrarum orbem inficit; ſed peculiare noſtri hujus ſæculi malum eſſe reor, quod hodierna die ad mulieres æque, ac ad viros hæc labes pervaſit; neque enim vidiſſe memini, alio quovis tempore fœminis tantum hoc dedecoris exprobratum fuiſſe. Neque neceſſe eſt hoc in loco recentem hunc in mulieribus furorem deſcribere; nemo unus ignorat, quot rei familiaris jacturas, quot familiarum excidia nova hæc pariat diſciplina. Verum non ſecus ac vata vibiam ſequitur, & vitium hoc alia ſubſequuntur; quia iniquitas non niſi iniquitate, uti veritas veritate fulcitur: mulieres, quas hæc ludendi libido tenet, pravis utuntur conſiliis, rationibuſque, ut ſuppetat ſibi, unde illam valeant explere. *Dominus du Tremblai in tractatu de Ludis*.

De aleatoribus eccleſiaſticis.

Mirum eſſe non debet, ſi Idololatræ cupiditatibus omnibus obnoxii fuere, ac inter cæteras ludendi eos prurigo tenuerit; illud vero debet eſſe mirum, quod Imperator tantum hoc malum ævi ſui eccleſiaſticis, quin immo Orientis totius eccleſiaſticis exprobraverit. Hos autem videmus in præfatione cujuſdam conſtitutionis Juſtiniani, quæ in extrema codicis lege invenitur. Nobis quidem perſuaſum eſt, Cæſar ait, ſacerdotum puritatem, vitæ eorum integritatem, aſſiduarumque precum fervorem plurimum prodeſſe, ut Deus & noſmet ipſos, & imperium noſtrum propitio numine foveat: verum nobis etiam ſtupor inceſſit audientibus ea, quibus vix fidem poſſumus adhibere, aliquos videlicet ex his ſanctis viris, qui nonniſi ſumma cum reverentia excipiendi ſunt, nulla teneri

vere-

verecundia, quo minus alea, teſſeriſque ludant. Quid autem ſapiens ille princeps dixiſſet, ſi, quæ noviſſimo hoc ſiunt ſæculo, teſtis oculatus fuiſſet intuitus? *Idem*.

Ludi, & ſolatia per ſe amplectenda non ſunt.

Si tibi perſuaſum eſt, ſolatium per ſe amandum non eſſe, ſed tantum veluti neceſſarium ad exhauſtas attentione, ac labore vires reparandas remedium, & eum, qui aliter eodem utatur, æque ſtulte operari, ac illum, qui pharmacum optaret, quo ad valetudinem inſtaurandam minime indigeret; ſi tibi, inquam, hæc veritas probata eſt, haud ita operoſum mihi erit perſuadere, ſolatiis quam parciſſime utendum. Quemadmodum enim nihil ſtultius fingi poteſt homine remedia propter ipſa amante, eadem habenda eſſet idea hominis, qui ſimpliciter ſolatia quæreret, ut ſolatiis perfrueretur: attamen tantum abeſt, quod hæc nobis inſit idea, ut illam ne animo quidem concipere valeamus; cujus rei hæc ratio eſt. Parum ſanæ mentis haberetur, qui pharmaca pro bellariis acciperet, quia pharmacorum guſtus omnibus ferme accidit inſuavis, cum e contra ſuaviſſima habeantur ſolatia. Sed hoc in loco duos comparo ægrotos, quorum alter quidem corruptam habet rationem, alter vero guſtum depravatum; alter hic medicinam haurit, quia illius amat guſtum; cum ſolatiis vacare non debeat, niſi ut corpus, mentemque ſuam fatigatam reficiat, quemadmodum pharmacum hauriendum non eſt, niſi ut valetudo reparetur. *Idem*.

Qui ex proteſſo aleatores ſunt, aliis quibuſcumque muneribus impares ſunt.

Ludi amor omnino diſſipat mentem, eamque ineptam facit, quæ alteri cuipiam vacet rei, vel ex re alia qualibet, quam ex ludo, hauriat voluptatem. Attende, exempli gratia, utrum mercator, qui ludum deperit, rite ſuo munere perfungatur; utrum cauſidicus, miles, quotidie munerum ſuorum exercitationem intermittant, ut ludant. Sed nequicquam diutius hac in re immoraremur: teſtor mundi totius experientiam, ipſamque aleatorum conſcientiam, & ex illis quæro, utrum alteri cuipiam tranſigendo negotio ſint pares: *O aleatorum ſedentaria, & pigra nequitia!* S. Cyprianus inquit. *Idem*.

Ad hæc aleatores ſuimet ipſorum, ac familiarum ſuarum ſunt inimici; homines ſunt, qui ſeſe quotidie in ſummum diſcrimen adducunt. O crudeles homines, ita illos S. Cyprianus appellat, in turpi ludi occupatione ea diſſipantes bona, quæ a patribus accepere, majorum ſuorum laboribus, curiſque collecta... Quoties res familiaris peſſum ire videtur, ſeu vir, ſeu uxor perdite ludum ament? Quot filiis deſunt neceſſaria, eo quod pretioſiſſima quæque in ludi ſumptus effunduntur. *Idem*.

Avaritia fere ludi hortatrix eſt.

Eædem cupiditates pro varia ſpirituum affectione varios gignunt effectos. Ita non deſunt, qui propter avaritiam non ludunt, quia damni timor magis eos movet, quam lucri ſpes. Alii vero per avaritiam ludunt, quia damni timor lucri ſpe ſuperatur; & lucrandi cupiditas, ac ſpes cauſa eſt, propter quam homines ludunt, & qui ingentem auri vim ludo committit, quia ſperat, ſe tantumdem eſſe lucraturum, ne nummum quidem objicere vellet, ſi ejus ſe jacturam ſubiturum metueret: *Ex alieni concupiſcentia ſua prodigit*: opes ſuas aleæ ſubjicit, quia alienis ſe locupletare contendit. *Idem*.

Una avaritia ludi cupiditatem gignit, & alit, eamque eo uſque provehit, ut quidam veluti furor evadat, quemadmodum eam doctus quidam auctor appellat: *Furax dementia*. Verum ludus quoque viciſſim fovet avaritiam, eamque cupiditatem irritat, quam adſpectus objectorum, ac facilitas iiſdem fruendi. Mortales omnes naturaliter pecuniam cupiunt; neceſſitatum ſuarum ſenſus efficit, ut inceſſanter id quærant, quod illis ſolatio eſſe poteſt. Nulla promptior, & facilior lucrandi via eſt, quam ludus, ideoque ludus neceſſario avaritiam irritat.... Qui audax eſt, & magnam auri vim ſubjicit aleæ, vel vincit, vel vincitur; ſi primum, cupiditas ejus magis inflammatur, nullum eſſe periculum putat, ac jamjam omnem aleatorum pecuniam ſuam arbitratur: ſin vincitur, cupiditas damnum, quod paſſus eſt, reparandi efficit, ut iterum ludat, ut ſi jacturam fecit, eamdem reſarciat. Hoc pacto ſeu vincat, ſeu vincatur, cupiditas ejus convaleſcit, atque tandem adeo acer, ac valida fit, ut ad leviſſimam quamlibet occaſionem inflammetur.... Si re adhuc integra modicum aliquod ludo committis, lucellum hoc excitat affectum, & affectu commoto aleator non eſt amplius juris ſui, neque id ultra præſtare poteſt, quod antea decreverat: Hoc in ſtatu non meminit amplius officii ſui; & ſi quando redeunt in mentem ea, quæ initio ſtatuerat, cupiditate momento diſſipata evaneſcunt: *Idem*.

Ludus crudele commercium eſt.

Ludus adeo crudele commercium eſt, ut alterius clades non optari non poſſit: neque enim aliter aviditatem noſtram optare licet, cum lucrari nequeamus, quin alii amittant; neque alii lucrari poſſint, quin ipſi damnum feramus. Hæc ludi crudelitas eſt: & hac proculdubio de cauſa aleatores ab Ariſtotele fures, latronesque vocantur; horum quippe voluntas, æque ac illorum, injuſta eſt; & quemadmodum cupiditas nullis finibus coercetur, ſi hæc hodie argenteum quæris, ſemper creſcere poteſt, ac demum ad exitium illius, cum quo luditur, tendit. *Idem*.

In ludo nulla ferè æquitas ſervatur.

Verum eſto, ſi aleatores æquitatem ſervarent; ſi partes invicem æquales committerentur; quid autem cum hæc numquam accidant, vel ſi quando contingunt, non niſi præter intentionem ludentium eveniant? Cum in ſocietate aliquis adeſt, qui facile falli poſſit, nonne cum illo omnes certatim ludere contendunt rati, ſibi elabi victoriam non poſſe? Umquamne animadvertiſti, quibus artibus utantur, ut illum ad ludendum alliciant? Quomodo hæc prudentia, ac dexteritas appelletur? Verum enim vero ſi dexteritas iſta aliud non eſt, quam ſenſus hominis, qui mundi prudentiam poſſidet; aſſerere merito poſſum, hunc hominem non eſſe Chriſtianos ſenſus foventem. *Idem*.

Cur leges aleam interdixerint.

Legiſlatores, qui norunt, quam difficile ſit hominum cupiditatibus fines ſtatuere, operæ pretium cenſuere omnino ludis illis igni, & aqua interdicere, in quibus facile incaleſcit animus, & in quibus, vere dicitur, facilius eſſe omnino non ludere, quam moderate ludere, eo quod facile eſt illis diu, quolibet hora, & quolibet in loco ludere; cum e contra ludis, qui cum corporis exercitatione conjuncti ſunt, non niſi quibuſdam horis vacare liceat; in his non adeo celeriter pecuniæ jactura fiat; & ſpiritus fatigetur in illis, in quibus ſola dexteritas refert pretium. *Idem*.

Hæc ſecum ſæpe repetant oportet, numquid me in terris conſtituit Deus, ut luderem, ac ſolatiis vacarem? Tot abierunt anni, ex quo ludum, ſolatiumque dumtaxat conſector; quid inde mihi reliquum eſt? Numquid cor meum ideo contentum eſt; & illi, qui hoc vitæ genus ſecuti non ſunt, numquid ſunt præ me minus contenti? Numquid adhuc hiſce detinebor nugis, quæ vere mihi ſatisfacere nequeunt? Accedit tempus, ingentibuſque greſſibus advenit, quo mihi reddenda erit Deo ratio tum ejus temporis, quod mihi, ut ſalutem meam operarer, conceſſerat, tum meæ valetudinis, ingenii, bonorumque meorum; atque momentum hoc hodie fortaſſe, veſpere, nocte hac fortaſſe iſtaec. Numquid animam efflare vellem nuper a teſſeris, aleiſque recedens? *Idem*.

Ludus illicitus non debet noſtra occupatio.

Quoddam tempus, & quaſdam horas honeſto impendere ludo, per urbanitatem, atque ſocietatis indulgentiam luſoriæ menſæ aſſidere, neceſſitas eſt ſimilis illi, qua veſci, ac dormire debemus; videlicet ut parumper mentem reficiamus, novaſque corpori vires tribuamus. Verum ita ludo vacare, ut hæc præcipua fiat occupatio noſtra, atque in hoc omne fere tempus tranſmittatur; & ita ut illis, quibus negotium, & labor miniſterio ſuo interdicuntur, non erubeſcant dies, noctesq; tranſmittere alea ludentes, & lucrandi modos, hoc eſt, amicos ipſos diripiendi eorum pecuniam auferendo quærentes; nihilominus in ira, & dolore ſuo, in impetu, ac faciei colore, in incompoſito corporis habitu minime non videre ſordidiſſimæ, teterrimæque avaritiæ characterem; hoc ſane eſt ſe ipſum excæcare. *Sermo manuſcriptus, qui Patri de la Rue acceptus refertur*.

De ludo, & malis, quæ inde proficiſcuntur.

Mundani ludunt, ut cum illos pertæſum fuerit otii, aliquod habeant, quo oblectentur. Ludi amor ef-

ficit,

ſtis, ut ſuis deſint officiis, eoſque illuc adigit, ubi chriſtianæ pietatis exercitia obire non valeant. Nemo non videt, aleas, teſſeraſque præcipuum eſſe hominum, mulierumque negotium, qui in ſe totius civitatis oculos convertunt, ac timent, ne ab omnibus deſpiciantur, & flocci fiant, niſi communem vivendi rationem ſequantur. Res domeſtica neglecta, jurgia inter conjuges, abjectiones, quibus reparandæ ſunt inſignes jacturæ, perſona abjecta, & nonnumquam turpis, & nefaria, qua fortunæ excidio ſupplendum eſt; quamplures, qui honeſtum vitæ genus, æquabile, & chriſtianum duxiſſent, aleatorum numerum augent, hanc prætexentes cauſam, quod videlicet evitare cupiunt ludibrium, in quod ſe lapſuros putant, ſi eam vitæ rationem ſequerentur, quæ illos ab aliis diſtingueret. *Liber cui titulus: Animadverſiones in varia Ethica, & religionis argumenta.*

Plerique mortales ſatis ſibi non putant honeſta ſolatia.

Si in variis motibus, quibus homines in mundo agitantur, ut tempus fallant, id unum ſibi proponerent, ut confectas reficerent vires, poſſent illi quidem innocenter ſeſe recreare. Non deſunt gaudia quædam ſimplicia, atque naturalia, quæ ſpiritum reficiunt, honeſtas neceſſitudines alunt, commercium jucundius efficiunt, & quæ ſine tædio guſtari poſſent. Hæc tamen nullam habent illecebram, ac ſuavitatem pro mundi ſectatoribus, immo triſtia videntur, fatua, ac parum apta ad mentem exhilarandam, atque excitandam animi alacritatem; eaque illis relinquunt, quos vel obſcura ſocietas, vel ruſtica ſolitudo a feſtivis ſocietatibus arcet. In eorum voluptatibus aliquid ſemper incompoſitum debet ineſſe, ut veræ videantur voluptates. *Idem.*

Extra omnem dubitationis aleam verum eſt, omnia inordinata ſolatia eſſe peccata, mihique non minus perſuaſum eſt, nulla eſſe eorum, quibus oblectamur, ubi plurimum mali non adſit? Quam ob cauſam? Audi. Voluptates, atque ſolatia reguntur ex fine: habita ratione laboris præteriti ſunt relaxationes; ratione vero futuri, ſunt diſpoſitiones, & apparatus. Non igitur licent, niſi quatenus neceſſaria ſunt, vel ut attritas vires repares, vel ut recentes acquiras. Hæc menſura eſt. Quidquid illam excedit, Dei conſiliis adverſatur, ideoq; vetitum eſt. At quis non videt, quod mundi ſolatia vulgo neque labor aliquis præcedit, neque labor aliquis ſequitur? Quod illa propter ipſa quæruntur ſine alio conſilio, quam ſuavitatis eorum guſtandæ, & commodæ vitæ ducendæ? Quod ibi teritur tempus ſine modo, ac ſine fine, atque ſe nocentem exhibet, qui ita divinæ providentiæ ordinem ſubvertit? *P. Girouſt in Adventu, tomo 1. ſermone de inutili mundi vita.*

Aſſiduus ludus peccatum eſt.

Fateor equidem non deeſſe ludos quoſdam, qui culpæ vacui ſunt, dummodo modice illis utatis: hæc nonnumquam recreatio eſt menti & corpori debita ad alterius quidem vires nimia attentione exhauſtas, ad alterius vero nimiis laboribus attritum robur reparandum. Sed ludi, qui ex profeſſione inſtituti videntur, dictum omnium, omniumque ferme horarū, diurnarum æque ac nocturnarum præter eas, quæ ſomno, & quieti impenduntur; ludi, in quibus tota vitæ ratio ſita eſt, cum hujus quædam dumtaxat additamenta eſſe deberent; verbo, ludi, quales in mundo videmus, illi ſunt, quos damno, & jure damnandos cenſeo. In illis Dei erga vos conſilia minime invenio; hoc neque natura vos docet. Non quæro, utrum hoc ſit, ut Chriſtianum, ſed ut hominem decet, vitam inſtituere; & utrum adeo inane negotium factum fuerit, ut animæ rationalis cogitationes omnes in eo figerentur? *Idem.*

Mali præterea, qui afferuntur, ni ludo abrenuncietur.

Ludus meus, inquis, nullam affert terrenis negotiis meis injuriam, aleæ committo ea tantum, quæ mihi ſuperſunt: eſto, ſed ludus hic tuæ ſalutis negotium evertit: nonne ſatis eſt? Sine furore, ac violentia ludo, hoc eſt, teipſum ſciens, & volens damnas. Non erumpis, ut alii in perjuria, atque blaſphemias, teque retinet non tam Dei, quam hominum timor, & fallax honor, quod aucuparis, videri elegans, & imperturbabilis aleator, atque tui compos, non ſolum cum tibi arridet fortuna, verum etiam cum tibi adverſatur. Verum quomodocumque ſit, nulla ratio excuſare poteſt injuſtam tui temporis diſſipationem; quod quidem malum eſt omnino oppoſitum cœleſtibus intentionibus, & contrarium regulis, quas tibi tradidit Deus. Ceterum numquid manifeſte verum eſt te aleæ ſubjicere ea tantum, quæ ſunt tibi ſuperflua? Ubi nihil tibi supereſt, nonne iis manum admoves, quæ ſunt neceſſaria? At hoc ipſum, quod ſupereſt, & quod audacter adeo periculo objicis, eſt ne tuum? Nonne pauperum eſt? & neſcis apertam eſſe injuſtitiam aliena bona in diſcrimen adducere, ac ultro diſperdere? *Idem.*

Peccata, & mala, quæ ex ludo proficiſcuntur.

Ludum amas, atque conſcientiam tuam perdit hic ipſe ludus interminatus, & exlex, qui tibi non eſt amplius ſolatium, ſed occupatio, ſed profeſſio, ſed negotiatio, ſed affectus, & animi ægritudo, ſed, ſi dicere faseſt, rabies, & furor, ludus, de quo ad apicem litteræ dici poteſt abyſſum eſſe alteram, vel centum alias abyſſos trahentem: *Abyſſus abyſſum invocat.* Pſ. 41. Inde enim proficiſcuntur innumera illa peccata, quæ illum conſequuntur: inde officiorum tuorum oblivio, rei familiaris incuria, perniciosum, quod filiis præbetur, exemplum; inde redituum tuorum diſſipatio, inde indignæ verſutiæ, ac ſi verbo aptiori uti licet, nefariæ fraudes, quas lucri cupiditas parit; inde furor, perjuria, deſperatio, cum amittitur; inde turpia illa conſilia, ad quæ confugiendum eſt, ut acceptum damnum reparetur; inde illa ad omne nefas propenſio, dummodo inveniatur, quod aleæ ſubjici poſſit. Ludum coerce; & quoniam facilius eſt illum prorſus relinquere, quam moderari, eum relinque, ac palam hoc ipſum profitere. *P. Bourdalove ſermone de Pœnitentia in veris ſermonibus ejus 2. Adventu.*

Mira attentio, quæ ludo impenditur.

Ludus non eſt amplius ſolatium, ſed ſtudium, quod exſiccat, ſed ſterilis, ingratuſque labor, quod vires exhaurit, ſed affectus, cui bona omnia, quies etiam, & anima ſacrificantur. Mentis attentionem, quæ ab exercitiis pietatis ſeparari nullo modo poteſt, nimiam eſſe conqueruntur: heu! alea majorem poſcit attentionem, ac mentem fatigat magis, quam magnus dierum numerus in ſolitudine tranſactorum. Quæ contentio, Domine! ut inceptam ludi rationem ad finem feliciter perducas, ut fortunam captives, ut ſemper ſortem in tuum commodum transferas, ut artem, atque verſutiam eludas, denique ut ipſa quoque aliorum conſilia, & cogitationes detegas, utque adverſatio etiam tuo fucum facias? Satis eſt animo tibi fingas aleatorum congreſſum: nihil hoc magis grave, magiſque ſerium; triſtis ſeveritas in eorum facie regnat, omni conſideratione præterquam lucri repoſita, jugiter mente ſua aliquem agitant caſum, qui ſibi faveat, neque inquietum hoc, moleſtumque ſilentium, quod ſervant, intercidunt, niſi ut vel metum, quo tenentur, ne amittant, vel dolorem, quo conficiuntur, quia amiſere, teſtentur. Semper abſtracti uſque ad quamdam mentis alienationem magis communium vitæ urbanæ officiorum obliviſcuntur. Omnia illis condonantur verba injurioſius, acerbius, iracundius, ac importunius prolata, non ſecus ac ægris, quos nimia ſpiritus diſſipatio, vel ſanguis nimis agitatus de mentis ſanitate proturbat. Pravum eorum ingenium ultra ludum ipſum perſeverat, ac imprudens pertinacia, ne dicam ſpecies furoris lucrum perennandi, vel acceptam reparandi cladem, indeſinenter ludum inſtaurari jubet, ac animi affectum efficit vehementiorem. Hoc illud eſt nobile ſolatium, congreſſuum omnium anima, ætatum omnium ſcientia, omniumque nexus voluptatum. *P. Croiſet in ſpiritualibus Conſiderationibus.*

Ludus familias evertit.

Ludi affectus umquamne cum magna rei domeſticæ cura conſentit? & qui ex profeſſo aleator eſt, umquamne cordi habet id, quod ipſius maxime intereſt? Numquid ludus artem locupletandi tradit? Piratæ numquam familiis tantum nocent, quantum alea; ſeſſio una naufragio par eſt; & licet omnium feliciſſimus ſis, metuendum ſemper tibi eſt, ne filios miſeros relinquas. Quot obæratæ familiæ; quot domus, quarum opulentia fulguris inſtar evanuit, ſtatim ac mortalium oculis innituit! mundi ſectatores

num-

Digitized by Google

numquam hæc mala veræ cauſæ referunt accepta. Sapiens veram mali originem ſerutatur, atque in ludo, & luxu verum nanciſcitur tot malorum principium. *Idem.*

Nequicquam ſexcentas afferre conatis cauſas, ut probes te ludere, ſicut honeſtum decet virum, hoc eſt modice, ſapienterque; certum eſt, ibi nihil umquam fieri quæſtus in cœlum inferendi, ac ſemper pecuniæ jacturam minoris eſſe ducendam. Verum enim vero ſi illius, qui ex profeſſo aleator eſt, qualitas pudorem cuicumque Chriſtiano debet offundere, quid de illis cogitandum eſt, qui ob turpe lucrum adeo legibus, boniſque moribus contrarium, domum ſuam aleatorum academiam faciunt? Hi eo miſeriores ſunt, quo minus ſuam ſentiunt miſeriam. Quænam conditio magis chriſtiano nomine indigna? Aperire, ut ita dicam, omnibus cupiditatibus aſylum, ubi palam, ac imperioſius regnant; licentiæ perfugium, ac vitiis omnibus arcem, ubi dominantur, & ſexcenta mala gignunt. O Deus! quæ cæcitas, ne dicam quis furor pro ignavis, ac mercenariis hiſce animabus, velle ſibi vitio verti omnia aleatorum, quos congregant, crimina, ac totius populi iniquitatem ſubire, ſæpe etiam ob voluptatem videndi domi ſuæ nitentem aliquam ſocietatem, ſemper vero ob cupiditatem, quidquid dicatur, ferendi lucrum, quod æque ſordidum eſt, ac pernicioſum. *Idem.*

Quando, & quomodo ludere liceat.

At enim numquamne ludere licebit? & quodlibet licet honeſtum ſolatium nobiſmet ipſis interdicemus oportet? Non ita ſane: animus non eſt quodlibet abſolute ludi genus damnandi, neque uſum rerum omnium, quæ citra Dei injuriam hominis vires reparare, ac recreare poſſunt. Exceſſus dumtaxat damnatur, & amor; id unum vituperatur, quod bonis moribus contrarium eſt, & frugi, honeſtæque Chriſtiani hominis vitæ, nec non evangelicis inſtitutis oppoſitum. Colluſorum cœtus, quem urbanitas cogit, & chriſtianus ſpiritus regit, eſſe poteſt honeſta recreatio, dummodo non ſit quotidiana. Ludus ſemper eſſe ludus debet, hoc eſt, in ſerium negotium non debet migrare. Quin totum hominis ſpiritum occupet, eum immo laxare debet; cupiditas, periculum, affectus inde prorſus debent exulare; ac ita ludus eſt inſtituendus, ut nulla umqoam tibi adſit cauſa, propter quam vel jacturæ pœniteat, vel nimio ob lucrum gaudio perfundaris. *Idem.*

De ludi amore deque malis, quos parit.

Ludi amor, honeſtorum hominum nunc amor eſt, atque inter ſuaviſſimas vitæ delicias recenſetur: ſed amor eſt, quod nomen omnia ſatis ſignificat, curam, vim, mentis attentionem, ſtudium, officiorum oblivionem, maximi momenti negotiorum incuriam, quæ non aliud ſunt, quam præludia quædam, quæ, ut ita dicam, hic amor requirit. Aleatorem eſſe ea profeſſo plurimo ſtat ſumptu. Quot obæratæ familiæ, quot optimæ hæreditates diſſipatæ, quot potentes domus everſæ! Hæc omnia ludi amor parit. Hæc quidem non ita magno cum ſtrepitu fiunt, verum fiuntne minori cum ſumptu? Una ludi hora nonnumquam plus divitiarum abſumit, quam pluribus annis induſtria, & laboris aſſiduitate colligatur. Affectus hic ſimilis eſt torrentibus, qui ſæpe ſicco pede tranſvadantur, ſed quæ ſemper magna cum agrorum vaſtitate alveo ſuo exundantia feruntur. Temporis, ac pecuniæ jactura ſola non eſt, quæ in alea fiat: nonne ipſa conſcientia, probitas, religio periclitantur? Umqoamne ibi naufragium patiuntur? Mirum! Satis eſt aliquem nobis dominari affectum, ut quidquid nobis chariſſimum eſt, huic ſacrificemus. *P. Croiſet tomo 2. aſceticarum conſiderationum.*

Sæpe ſolatium quærimus per otia, non ut mentem, animumque reficiamus.

Solatia in mundo hodierna die non ſunt amplius oblectamenta, quæ ratio doceat, & urbanitas exigat: ſed exercitia ſunt, quibus fatigamur, per quæ animi affectus illudunt nobis, pro libidine id perſuadentes, quod ipſis blanditur. Neque ſolatium quæritur, ut ſpiritus reficiatur, ſed ut otiandi voluptati velificetur, & ut ſpiritus idem occupetur ſecundum mobilia deſideria cordis inconſtantis, cujus ille ſæpe ludibrium eſt. Ludorum, ſolatiorumque nexus ut plurimum maxime ſeriam, & fere unicam mortalium occupationem conſtituit; non quæritur ultra ſolatium, ut vivamus, ſed vivimus, ut ſolatiis vacemus. Miſeri putantur illi, quos magis chriſtiana cordis affectio ineptiarum harum nugarum minus avidos facit: & quilibet ſe miſerum putat, niſi quibuſlibet voluptariis cœtibus interſit. *Idem.*

S O L I T U D O.

Receſſus a negotiis, & impedimentis ſæcularibus, ut ſalutis negotio vacetur. Solitudo interior, atque exterior.

M O N I T U M.

I. *SOLITUDINIS, ac receſſus nomine hic non intelligitur integra mundi abrenunciatio, ut vel in deſertum, vel in aſceterium confugias, illic Deo uni, ac ſaluti tuæ vacaturus; ſed intelligitur a cujuſcumque negotiis, atque occupationibus ad tempus amotio, ut conſcientiæ tuæ negotio conſulas, & ad examen revoces, quomodo ad hanc uſque diem vixeris, atque vitæ in futurum ducendæ aliquod tibi veluti ſyſtema proponas. Cum ſanctarum harum ſolitudinum praxis nunc temporis in tota fere Gallia conſtituta ſit, & innumeræ propemodum ſint domus in hunc uſum deſtinatæ, hoc pluribus tum auctoribus locum præbuit methodos tradendi, juxta quas cum fructu ſervari poſſent, eaſque in lucem edendi, cum concionatoribus hinc ſermonum ſuorum argumentum hauriendi, ut populo adeo utilem praxin commendarent, cujus fructum experientia ipſa palam oſtendit. Ut utrorumque zelo obſequamur, colligemus hoc in loco quidquid nacti ſumus magis ſolidum, aptumque ad fideles utriuſque ſexus, omniumque conditionum excitandos, ut morem hunc amplectantur.*

Quemadmodum autem hujuſmodi receſſus pluribus fieri modis poſſunt, aliquando ſeorſim, & intra privatos parietes, aliquando vero in aliorum cœtu, qui ad hanc rem ſimul conveniunt ſub ſapientis directoris ductu, & conſilio; utrumque hunc modum complectemur ſub hoc generali receſſus, & ſolitudinis nomine, quæ propria eſt ſæcularium, ac diverſa a ſolitudine eorum, qui prorſus mundo abrenunciarunt, ut in religioſo ſtatu ſe Deo devoverent.

Cæterum cum hujuſmodi ſolitudines propriæ ſint non inſignium tantummodo peccatorum, quia validum ſunt converſionis adjumentum, verum etiam bonorum, ut magis magiſque in virtute, bonorumque operum praxi confirmentur, utriſque eas ſuggeremus rationes, quibus excitari poſſint, ut valido hoc utantur tum ad peccatum relinquendum, tum ad perſeverandum in virtute ſubſidio.

PARA-

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia concionum bujus argumenti ſyſtemata.

I. PRo argumento concionis de ſolitudine, in quam noſtræ ſalutis cura, & deſiderium perfectionis nos per intervalla conjicere debet, aſſumi poſſunt hæc tria puncta. 1. Cauſæ, quæ nos ad id debent impellere, & finis, quem in adeo ſancta exercitatione nobis proponere debemus. 2. Diſpoſitiones, quas afferre debemus, ut inde quam uberrimum fructum referamus. 3. Fructus, qui percipitur, cum munere hoc, uti oportet, perfungimur.

Punctum primum. Quod ſpectat ad finem hujus ſolitudinis, & cauſas, quas nobiſmet proponere debemus a ſæcularibus negotiis noſmet expedientes; quamquam nonniſi bonus finis haberi poſſe videatur in adeo ſancta exercitatione, hæc tamen potiſſimum nobis ſunt proponenda. 1. Ut mores, & vitæ rationem reformemus: tandem enim, ſi rite attendamus, fieri vix poteſt, qui terrenis negotiis impeditus eſt, plurima committat peccata, atque ſæpius non decidat; ne ſæcularium negotiorum impedimenta ſæpe oblivionem inducant ejus rei, quæ una omnium maxime intereſt, æternæ videlicet ſalutis; ne inutiles converſationes, colloquia, viſitationes illius mentem diſſipent, ac meliorem temporis partem auferant; ac tandem ne homo ſtatus, munerisque ſui officia negligat. Plurima igitur reformanda ſunt in vita, in actionibus, in regimine; & hic præcipuus eſt finis, quem nobiſmet proponere debemus in hac ſolitudine, & hoc primum illud eſt, quod ob oculos noſtros nobiſmet ſtatuere debemus. 2. Solitudinem ingredi opus eſt animo conſulendi conſcientiæ ſuæ, totam anteactæ vitæ rationem ad calculos revocandi, cui rei ſolitudo nobis & commodum, & tempus conferet, quod difficile inveniri poſſet inter mundi rumores, & impedimenta negotiorum, quibus propter ipſam vitæ profeſſionem obruimur. Itaque hoc ſolitudinis tempus reſpicere debemus tamquam ſpatium, quod eligimus, ut ea quæ noſtra ſunt cogitemus, poſtquam tamdiu aliena, familiæ, vel etiam reipublicæ negotia procuraverimus. Hoc tempus eſt, quo eaute nobis utendum eſt, ut rationes noſtras inſtituamus, eaſque in promptu habeamus, ubi coram Deo eas reddituri vocabimur. 3. Illuc ingrediendum eſt, ut Dei voluntatem de ſtatu amplectendo agnoſcamus; vel ſi jam illud ſumus amplexi, ut diſcamus modum, quo nobis vivendum eſt eo in loco, ad quem ille nos vocavit, & in quo ejus providentia conſtituit. Conſtans quippe veritas eſt, in ſolitudinis quiete nos a Deo illuminari, a nobis vocem ejus audiri, ac intelligi, quid a nobis petat. Etenim quomodonam inter mundi ſtrepitus agnoſci poteſt voluntas Dei, quomodo illi reſpondere, illamque exequi poſſumus, cum quidquid ſenſibus noſtris accidit nos inde avertit? Quomodo illic ejus dogmata, exempla, legeſque percipere, quibus unuſquiſque ſeſe ſubmittere gloriatur? Hæ proculdubio tres ſunt validæ cauſæ, quibus adigimur ad ſolitudinem, receſſumque inquirendum, ut pauliſper nobiſmet conſulamus: quod inter mundi tumultum, atque impedimentum fieri non poteſt.

Punctum alterum. Diſpoſitiones a nobis huic ſolitudini neceſſario afferendæ plures ſunt, ſed illas afferam, ſine quibus non poſſumus illum referre fructum, quem ſancta hæc praxis producere poteſt. 1. Ingens deſiderium proficiendi hoc tempore adeo pretioſo, atque ad ſalutem operandam, acquirendamque perfectionem neceſſario; deſiderium, quod cum ſtabili conjunctum eſſe debet confidentia futurum, ut Deus, qui nobis hanc mentem immiſit, & adeo præclaram obtulit occaſionem ex ſceleribus noſtris emergendi, atque ad ſanctitatem acquirendam adlaborandi, minime renuat eas gratias, quæ ad effectum hunc nobis ſunt neceſſariæ. Præterquamquod hoc deſiderium eſſe nequit, niſi apertiſſimum argumentum ſinceræ voluntatis, qua vult Deus noſtram converſionem, quandoquidem ipſe illud nobis inſpirat. 2. Spiritus docilis, qui decrevit pravæ educationis præjudicia relinquere, & qui paratus eſt, ut ſeſe dedat veritatibus, quas Deus oſtendet illi; quæ diſpoſitio prorſus eſt neceſſaria, quoniam ad tempus a mundo ſecedimus, ut abjiciamus errorem fallacium idearum, quas conceperamus de honoribus, voluptatibus, omnibuſque aliis bonis, quæ maximi in mundo æſtimantur. Si autem præſto non ſumus aliis recipiendis ideis, atque exercendis illis inſtitutis, quæ magis vera, & ſalutaria cognoverimus, nequicquam in ſolitudinem confugiemus ea per otium meditaturi. Hoc eſt rebelles eſſe velle lumini, agnitam impugnare veritatem, & inde egredi nocentiorem, quoniam vellemus, vias ſalutis cognoſcere, quin eaſdem ſequendi animus eſſet.

Punctum tertium. Oſtendere fructum, qui ex hac ſolitudine percipi poteſt; hoc eſt, ſinceram perfectamque converſionem, vitæ rationem magis frugi, magiſque Chriſtiano dignam, intemeratam officiorum ſuorum obſervantiam, vitam ita exemplarem, & ſanctam, uti flagirioſa, & cum ſcandalo conjuncta fuit illa, quam ante duxeramus. Sermoni huic finis imponi poteſt fructu certo, manifeſto, & diuturna experientia confirmato, quem hujuſmodi receſſus in eccleſia pepererunt, & adhuc quotidie pariunt in iis, qui, uti opus eſt, illis vacant.

Ad ſanctam inſtituendam ſolitudinem, atque bene utendum adeo præſtanti ſalutis noſtræ ſubſidio, quod cætera continet, conſiderandum eſt. 1. Nos eodem quam maxime indigere: etenim nonne verum eſt vitam noſtram non aliud eſſe, quam mentis evagationem? Semper foris ſumus errantes, nulla nobis devotio eſt, nullus fervor, & ſumma eorum, quæ ad ſalutem pertinent, negligentia. Ut autem tanto malo medeamur, nihil magis prodeſſe poteſt, quam ſerio noſtram vitæ rationem ad examen vocare. 2. Exercitia, quæ in ſancta hac ſolitudine fiunt, & quæ alibi nuſquam fieri poſſunt. Ibi enim oratio, ſpiritualis lectio, ſancta colloquia, ſilentium, meditatio, piæ collationes, & quidquid vel in religione maxime aſſentiale eſt, vel magis aptum ad cor movendum, ac nos ad pœnitentiam excitandos, locum habent; ita ut niſi his rebus omnibus convertimur, neſcio quid nos convertere valeat; hic enim locus eſt, hoc tempus, quo gratia vehementius agere conſuevit, & quo validiora nobis ad bene agendum ſuppetunt auxilia. 3. Fructus, quem inde percipimus, ubi ſanctæ huic ſolitudini, uti opus eſt, vacaverimus: etenim quænam ibi ſancta non concipiuntur conſilia? Inde poſt ſinceram, accuratamque peccatorum confeſſionem egrederis conſcientia quidem tranquilla, mente vero chriſtianis veritatibus, evangeliciſque præceptis imbuta, nec non ignito corde, novis viribus, ac recenti conſtantia, ut ſalutem tuam opereris, ac majori cum fidelitate omnibus ſtatus tui officiis perfungaris. II.

In ſolitudine, ac receſſu, quo nuſmet recipere debemus, ut ſerio ſalutis noſtræ negotio conſulamus, tria ſpectare debemus, quæ nobis aperiunt viam ad eum, quem ſperamus, fructum obtinendum. III.

Primo præteritum, ut ad examen revocemus, quomodo viximus, & medeamur malo, quod fecimus, ut conſcientiam noſtram in tuto conſtituamus.

Secundo futurum, ut rationem ineamus vitæ ſanctius, quam antea, ducendæ.

Tertio præſens, ut noſmet in eo collocemus ſtatu, in quo eſſe vellemus, cum prodibimus coram Deo, & ut ſerio vitam prorſus novam ducere incipiamus.

1. Solitudo omnes auſert obices, qui ſaluti noſtræ adverſantur. 2. Nobis omnia ſuppeditat ſubſidia, quibus eam facile operari poſſimus. VI.

De ſolitudinis neceſſitate. Oſtendere poſſumus illam tribus hominum generibus eſſe neceſſariam. V.

1. Pec-

1. Peccatoribus, ut convertantur; quod facere nequeunt, niſi ad tempus a mundi rumore ſecedant; etenim pravum exemplum, humanus timor, cum ſimilibus ſuis converſatio invictum converſioni eorum obicem ſtatuit: 2. tepidis, & illis, qui oſcitanter agunt, ut priſtinum in Dei cultu ſervorem recipiant: alioquin enim in periculo verſantur in omne nefas ruendi: 3. bonis, ac iis, qui virtutem profitentur ad ſeparanda mala, quæ mundi commercium eorum pietati potuit aſſtare, & ne ſervor ipſorum in pietatis exercitiis intepeſcat.

VI. 1. Receſſus, & ſolitudo innocentiæ perfugium eſt: per hanc enim recedimus a peccati occaſionibus, ab improborum, qui nos qua ſermonibus, qua exemplis in malum ſollicitant, ſocietatibus, ac tandem ab inſidiis omnibus, quibus mundus repletus eſt: *Totus mundus in maligno poſitus eſt*. 1. Joan. 5. 2. Origo eſt pacis, ac tranquillitatis ſpiritus; ibi enim nequaquam violentis agitamur affectibus, qui vitæ requiem perturbant, ambitione, ira, avaritia &c. 3. Hic locus eſt, tempuſque aptum recipiendis cœli gratiis, luminibus, diviniſque conſolationibus, quibus Deus cumulat animam, quæ fugit mundum, ut ſuæ ſaluti proſpiciat.

VII. 1. Solitudo, & receſſus potens eſt ratio innocentiæ ſemel amiſſæ recuperandæ. 2. Ejuſque tuendæ, atque ſervandæ, cum ita felices ſumus, ut eam poſſideamus. 3. Mirabilia præbet ſubſidia, ut in virtute, & ſanctitate creſcamus, atque ad perfectionem perveniamus.

VIII. Bona, quæ in ſolitudine inveniuntur cadiguntur ad duo, in quibus cætera continentur. 1. Ad gratias Dei, quæ ibi uberius conceduntur, & majori cum grati animi ſenſu, atque fidelitate recipiuntur: 2. ad minora ſalutis impedimenta; pauciores ibi ſunt hoſtes impugnandi, qui etiam ibi facilius ſuperantur; ibique minora ſunt, ac pauciora pereundi pericula.

IX. Tria nos impellere debent ad ſolitudinem per intervalla amplectendam, ut noſmet colligamus. 1. Mentis evagatio, in qua vivimus, quin aliud cogitemus, quam terrena negotia, & quin alterius vitæ res inſpiciamus; quamobrem neceſſe eſt ſubinde ſeſe colligere. 2. Cordis terrenis rebus, & creaturis adhæſio, a quibus animum avellere non alio poſſemus pacto, quam ſi ſecedamus per otium earum vanitatem, ac brevitatem meditatori. 3. Vitia, & habitus pravi, quos contraximus, qui radicitus convelli nequeunt, niſi removeatur cauſa, hoc eſt mundi commercium.

X. 1. Exterior ſolitudo, niſi adſit interior, nullius eſt meriti, atque utilitatis; illuc noſtras ferimus cupiditates, neque prodeſt niſi ad malum ingenium, animique ægritudinem fovendam. 2. Interior ſolitudo ſine exteriori receſſu periclitatur, ne inter mundi rumorem, ac tumultum evaneſcat.

XI. 1. Niſi ſaltem ad tempus a mundi negotiis, ac impedimentis receſſerimus, difficile bonam, ſinceramque faciemus converſionem. 2. Niſi per intervalla a ſodalitatibus, & mundi commercio receſſerimus, difficile eſt diu in virtute perſeverare, & non perverti.

XII. 1. In ſolitudine, ac receſſu cor a terrenarum rerum amore divellitur. 2. In ſolitudine, & receſſu cor Deo repletur, & ſpiritus cœleſtibus fruitur veritatibus, earumque prorſus aliam concipit ideam ab illa, quam antea conceperat.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

Sancti Patres. S. Auguſtinus, vel *Auctor ſermonum ad Fratres in Eremo* Sermonibus 24.; & 39.

S. Ambroſius *l. 7. de Officiis* oſtendit in receſſu multum fieri poſſe, dum nihil fieri videtur.

S. Athanaſius in Epiſtola ad Solitarios.

S. Baſilius de laude vitæ ſolitariæ.

Cæſarius Arelatenſis Homilia 27.

S. Gregorius *lib. 6. Epiſtol. Epiſt. 26.*, ubi aliquem ex amicis hortatur ad vitam tranquillam, & ſolitariam, eique tradit, cuinam rei in hac ſolitudine vacare debeat.

Idem *lib. 3. Moral. in Jobi* 12. docet corporis ſolitudinem ſine ſolitudine cordis inutilem eſſe.

Idem *lib. 4. Moral. in Jobi* 28. oſtendit ſolitudinis utilitatem, & ad illam fideles omnes hortatur.

Idem *in Pſal. 5. pænitent.* docet quænam eſſe debeat ſolitarii occupatio.

S. Hieronymus Epiſtola prima.

S. Gregorius Nazianzenus de laudibus eremiticæ vitæ oſtendit bona, quæ ex ſolitudine percipiuntur.

S. Bernardus *Tract. ad Fratres de monte Dei*.

Idem in verba Salvatoris: *Simile eſt regnum cælorum quærenti bonas margaritas* &c. latius de vitæ ſolitariæ laudibus diſſerit.

Idem Epiſtola 106. loquitur de vitæ ſolitariæ felicitate.

Idem *Serm. 40. in Cantic.* ad receſſum, ac ſolitudinem hortatur.

S. Baſilius eximiam habet hujus argumenti Epiſtolam, ubi plura habet, eaque præſtantiſſima in laudem ſolitudinis.

S. Laurentius Juſtiniani in quodam opere optime argumentum hoc pertractavit.

Tritbemius *l. 1. Homil. 6. ad Monachos* de amore ſolitudinis loquitur.

Dionyſius Carthuſianus in operibus minoribus tomo 2.

Richardus a ſancto Victore *cap. 7. in Cantic.* oſtendit Dei vocem non niſi in ſilentio, & ſolitudine exaudiri.

Thomas a Kempis *tomo 2. part. 1. opuſc.* 8. loquitur de bonis, quæ nobis ſolitudo procurat. Aſcetici aliique.

P. Suffren tomo primo anni chriſtiani cap. 6. ubi de ſolitudine, ac ſolitaria vita loquitur.

P. Poire in libro, qui inſcribitur: *Scientia Sanctorum*, Tract. 2. cap. 7. fuſius loquitur de ſpiritu receſſus, & de interiori, exteriorique ſolitudine.

P. Saint Jure lib. 3. de cognitione, & amore Domini noſtri.

P. Guillore Tract. 4. Operum Aſceticorum.

Liber cui titulus: Praxis curatorum, a P. Segneri Italice editum, cap. 26.

Liber, qui inſcribitur, Inſtructiones Chriſtianæ pro feſto S. Antonii, Tractatu de ſolitudine, & mundi fuga.

P. Gegou per occaſionem receſſuum, qui habentur in Britannia, tractatum ſeorſim edidit de neceſſitate per intervalla recedendi, & mox tractatum eumdem alteri inſeruit libro, cui titulus; *Uſus Sacramenti pœnitentiæ*.

Liber, qui inſcribitur: Epiſtolæ ſolitarii, ubi potiſſimum agitur in prima de bono ſolitudinis.

P. le Valois duodecim edidit Epiſtolas de neceſſitate receſſuum, qui hodie in omnibus fere urbibus fiunt; ubi diverſæ ætatis mortales invitat, ut adeo neceſſario ad ſalutem utantur ſubſidio.

P. Croiſet in primo receſſuum libro pro unica die ſingulorum anni menſium cap. 1.

P. Surin in Dialogis aſceticis l. 2. cap. 1. ubi de cordis collectione verba facit.

Non loquor de illis, qui in lucem ediderunt meditationes, aliaque exercitia pro quovis die, qui in exercitiis impenditur. Prodeunt quotidie novæ methodi, ad id rite, & cum fructu peragendum, quorum titulus eſt; Spiritualia Exercitia, *eorumque numerus eſt infinitus.*

In Homiliis Euſebii Nierembergii Homilia 81. tota eſt de ſolitudinis neceſſitate. Concionatores Nuperi.

Lambert in eccleſiaſticis ſermonibus tomo 1. ſermonem habet de receſſu eccleſiaſticis neceſſario.

Auctor ſermonum Chriſtianorum, ſermone pro ſecunda Quadrageſimæ Dominica, ubi de Transfiguratione ſermo eſt, ſolitudinis utilitatem oſtendit.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta tomo 3. argumentorum particularium, unum habet de receſſu, ac ſolitudine, ubi oſtendit illa gratiam reparari, ibique illam ſervari.

Idem in Dominic. tom. 2. Serm. in 1. Quadrag. Domin. loquitur de fuga, & ſeparatione mundi.

In

Io ſpecimine ſermonum prn Panegyricis, tomo 1. Panegyrico S. Aotonii, de ſolitudine, & muodi fuga ſermn eſt, & in tomo 2. Sermnne pro monialis profeſſione, argumento ſecundo de re eadem habetur ſermn.

Qui colle-ctiones ediderunt.

Buſæus in Paradiſo animæ. Titnln *Solitudo*.

Spannet Polianthea ſacra. Titulo *Solitudo*.

Stapleton, *Promptuarium morale in Dominic.* 4. *Adventus*.

Creſolius *in Myſtagogo c.* 14.

Theatrum vitæ bumanæ. Titnln *Solitudo*.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturæ huic argumento.

A*Ccedite ad eam, & illuminamini*. Pſalm. 33.

Vere non eſt hic aliud, niſi domus Dei, & porta Cœli. Geneſ. 28.

Ecce elongavi fugiens, & manſi in ſolitudine. Pſalm. 54.

Quis dabit mihi pennas ſicut columba, & volabo, & requieſcam? Ibidem.

Vacate, & videte, quoniam ego ſum Deus. Pſalm. 45.

Recedite de medio Babylonis: Jerem. 50.

Fugite de medio Babylonis. Ibidem. 51.

Quis dabit mihi in ſolitudine diverſorium viatorum? Jerem. 9.

Sedebit ſolitarius, & tacebit, quia levavit ſuper ſe. Threo. 3.

Rectas facite in ſolitudine ſemitas ejus. Iſaiæ 40.

In abſcondito plorabit anima mea a facie ſuperbiæ. Jerem. 13.

Eduxi eos in deſertum, & dedi eis præcepta mea, & judicia mea oſtendi eis, quæ faciens homo vivet in eis. Ezech. 20.

Ducam eam in ſolitudinem, & loquar ad cor ejus. Oſeę 2.

Puer creſcebat, & confortabatur ſpiritu, & erat in deſertis uſque in diem oſtenſionis ſuæ. Luc. 1.

Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis. 2. ad Corinth. 6.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deprompta.

Quid Moyſes in ſolitudine didicerit.

QUis unquam, S. Ambroſius interrogat, laboribus, & curis plura conſecutus eſt, quam Moyſes per quietem, & in ſolitudine? Quadraginta diebus, quibus illic permanſit, didicit artem regendi populos, omneſque leges, quas illis præſcripturus erat. Inde hauſit admirabilem illam digooſceodi, judicandique vim, rarum illud ſeveritatis, & maoſuetudinis temperamentum, & alias admirabiles qualitates, quæ in ipſo enituerunt, dum jus diceret, ionocentiam tueretur, crimina puniret, lites dirimeret, tumultus ſedaret, ac populum Dei per deſerta deduceret. Nonne de ſolitudine illa egreſſus eſt facie luminibus coruſcante, quæ non aliud erant, quam ioteriorum emaoatio luminum, quæ a Deo tuuc temporis eum eodem converſatus receperat? In deſerto aperuit illi Deus conſilium initum de populo ea ægyptia ſervitute liberando, ibique illum elegit taoti operis miniſtrum, atque eorum prodigiorum, quæ operaturus erat, ut adeo glorioſum facinus feliciter ad exitum perduceretur, inſtrumentum.

Eliæ Propheta ſolitudo.

Statim ac Elias propheta juſſus fuit ſecedere ad Achab furorem eludendum, atque in ſpecum ſe recipere, eadem paruit fideſitate, qua ipſi elementa parabant. Imperterriti hic animi vir, qui potius perſecutoribus ſuis terrorem, formidinemque incutere poterat, quam ipſe ante eos contremiſceret, non erubuit a Deo juſſus latere, quaſi hac in re aliquid eſſet non ſatis dignum ſuprema Domini, cui famulabatur, poteſtate, & magna illa animi fortitudine, qua a Deo fuerat donatus, iodignum. In hoc ſpecu vir ille a toto ſecretus mundo, & quo mundus dignus non erat, vitam duxit prorſus cœleſtem, Deo ipſo victum modo prorſus mirabili ſuppeditante, ita ut eo in ſtatu factus fuerit exemplar eorum, qui aliquando in ſolitudioibus, vel io aſceteriis erant vitam ducturi, illuc tamquam in portum confugientes, ut ab omnibus mundi periculis eſſent immunes. Ibi in locis, qui nulla externa perturbatiooe agitantur, ad ſummi hujus Prophetæ exemplum intrinſecus ſervare debent pacem, mortalium omnium oblíviſci, ut Dei unius meminerint, a quo illuc adducti fuerunt. Eorum in ſolitudine hilaritas ſimilis eſſe debet illi, qua perfuſus erat Elias; qui ibi ſeſe Dei mandatis perficiendis præparabat, quemadmodum illis obtemperaturus illuc conceſſerat.

Non niſi in ſolitudine Deo ſervire poſſumus.

Quamvis exiſtimares te Deo ſervire poſſe in muodo inter familiæ curas, & negotiorum impedimenta, idne mundus virtuti ſemper oppoſitus pateretur? Pharao Moyſi dicebat, quo ire vultis? Deo in Ægypto ſervite, illi thura veſtra adolete, vos nemo prohibebit: *Sacrificate Deo veſtro in terra hac*. Exod. 8. Res ita ſe habere nequit, reddebat Moyſes: *Non poteſt ita fieri*; Vos adoratis id, quod nos ſumus ſacrificaturi: *Abominationes enim Ægyptiorum immolabimus Domino Deo noſtro*. Si mundus nos immolare videt, quod colit, id minime inultum feret, & nos lapidibus obruet: *Quod ſi mactaverimus ea, quæ colunt Ægyptii coram eis, lapidibus nos obruent*. Ita ſi ſæculi ſectatores viderint, vos luxum, vanitatem, impudicitiam, impietatem eorum perhorreſcere, eorum crapulam abſtinentia, ſuperbiam humilitate, irreligionem pietate damnare, vos contra leges, & mundi placita loqui, vos lapidibus petent; quamobrem interiores adeundi ſunt deſerti receſſus, ſi in pace Domino offerre vultis ſacrificia, eique fidelem cultum præbere. *Viam trium dierum pergemus in ſolitudinem, & ſacrificabimus Domino Deo noſtro*.

Dei populus e Pharaonis ſervitute non evaſit niſi in deſertum conceſſo.

Dei populus quærens quomodo ſe ab Ægypti ſervitute, operibuſque adeo gravibus, ac moleſtis liberaret, nonne in ſolitudines conceſſit, atque perfugit? Nonne deſertum petiit, ut accederet ad Deum, a quo adeo crudeli captivitate fuerat liberatus? Moyſes deſertum ingreſſus, dignus habitus fuit, qui Deum illic videret; & eo reverſus eſt, ut iterum adhuc ejus adſpectu frueretur. Deus erat primus populi ſui dux in hoc itinere, eumque per deſertum deducebat. Ante illum præcedebat Dei juſſu columna nubis, quæ modo lucida erat, ut illi facem præferret, modo obſcura, ut illum a Solis ardoribus tegeret, atque tueretur. Nubes hæc luminis radios effundebat, & ignis inſtar micabat, Deo ita volente, lucem ante illos incedere, quæ viam oſtendens illum vere ducem eorum eſſe teſtaretur.

Miracula quæ operatus eſt Deus pro populo ſuo in deſerto.

In deſerto populus accepit eſcam ſibi cœlitus demiſſam, cum Deus decidere juſſit mannam inſtar uberis pluviæ; quæ cum ſuper tabernacula, atque in caſtris ubique nivis inſtar deſcenderet, Iſraelitæ ea comederunt, & homo panem Angelorum manducavit: & quoniam illis, qui confidunt in Deo, ſatis eſt in ſingulos dies id habere, quod ſibi neceſſarium eſt, Deus infinita liberalitate ſua illis demiſit, & quotidie cœleſtem hanc eſcam depluit, hoc facto prohibens, ne in craſtinum eſſent ſolliciti; ita cum terra fidelibus ſuppeditare non poſſet annonam, donec per deſertum iter agebant, cœlum hanc illis miniſtrabat. In hac eadem ſolitudine Deus non ſolum ex arentibus ſilicibus aquæ fontes eduxit, ſed alia in occaſione aquis, quarum amaritudo ferri non poterat, dulcedinem reddidit, eadem potentia, qua alias in rupe produxit, in aliis mutans qualitatem. Populus univerſus

obſtupuit hoc cœlitus beneficium recipiens, neque minus Dei ſui potentiam, & largitatem admirati ſunt in aquis, quarum ablata fuit amaritudo, quam illis, quas repente manare illinc viderunt, ubi terribilis ariditas eſſe videbatur.

Exemplū Mathathiæ.

Primo Machabæorum libro capite ſecundo narratur, Mathathiam, qui ſanctum Jeroſolymæ obtinebat magiſtratum, ratum difficile fore, ut viros bonos decet, inſtituere vitam, & evitare corruptionem communem, qua tota illa civitas erat imbuta, & credentem, neminem ſaluti ſuæ conſulere poſſe in generali Ægyptiorum, Græcorum, & plerorumque etiam Iſraelitarum, qui tunc temporis degebant, corruptione, reliquit mundum, & quidquid habebat in mundo, ut cum filiis ſuis in ſolitudinem confugeret; ac confugientem elata voce per vias, & compita magnæ urbis illius invitaſſe eos, quibus adhuc aliquis ſupererat zelus pro Dei ſui cultu, ut omnibus rebus relictis ipſum ducem ſequerentur. Exemplum, & verba illius tantam habuere vim, ut plurimi, quin aliqua humana conſideratione moverentur, cum illo deſerta peterent illic quæſituri juſtitiam, quam in mundo invenire non poterant. Si Deus verbis meis tantam præberet vim, quantam olim ſancto huic viro, hoc in loco, ubi tantam populi frequentiam intueor, exclamarem, pereundi, & a viis juſtitiæ recedendi periculum non levius eſſe in hac civitate, quam tunc eſſet Jeroſolymæ: ſed quemadmodum certus ſum, nemini tantam fore conſtantiam, ac ſalutis ſuæ zelum, quanta fuit Mathathiæ, potius auctor ſum, ut non omnino mundum relinquatis in deſertum conceſſuri; ſed ut ſaluti veſtræ negotio conſulatis, quantum fieri poteſt, vos hortor, & moneo, ut ad aliquot dies voſmet recipiatis per otium tanti negotii neceſſitatem meditaturi, &c.

Exemplū Salvatoris.

Dei filius, cui mundus periculoſus eſſe non poterat, & qui, cum miſſus fuiſſet ad homines erudiendos, neceſſario palam prodire, & cum illis converſari debebat, attamen primos vitæ ſuæ annos triginta in ſolitudine tranſegit, cumque illi tres tantum circiter anni ſupereſſent, quos prædicationi, & mundi inſtructioni impenderet, antequam id munus aggrederetur, in deſertum receſſit, ubi quadraginta dies, totidemque noctes in horrenti ſolitudine traduxit, quin biberet, comederet, quieſceret, & cum quoquam loqueretur, præterquam cum Deo Patre ſuo, jugem mortificationem cum jugi oratione conjungens. Præterea tribus hiſce annis extremis inter graviſſimos evangelicos labores ſæpe etiam ex mundi turba in montes, ſemotoſque locos ſe recipiebat. Magnus hic, & fidelis Pontifex, princeps paſtorum, noſtrarum animarum Epiſcopus tantone receſſu indigebat? Cumque per ſe non indigeret eodem, aliquid ne ultra facere poterat, ut omnia mortalium genera Eccleſiaſtici, Laici, Epiſcopi, Sacerdotes, omniumque conditionum homines intelligerent ſe hac indigere ſolitudine, hanc ſibi amandam eſſe, & quantum fieri poteſt conquirendam.

Dei filius voluit Apoſtolos ſuos poſt Aſcenſionem ſuam ſe recipere.

Videmus in evangelio Dei filium, cum vellet perfecte ſanctificare Apoſtolos ſuos, antequam laboribus evangelicis manum admoverent, & aliquod miniſterii ſui obirent officium, præcepiſſe eis, ut ſtatim ac ipſe aſcendiſſet in cœlum, illi ſeſe reciperent. In hoc receſſu illi Spiritu ſancto repleti fuerunt, in gratia confirmati, & ad eminentem ſanctitatem elati, ſed præſertim ibi cumulati fuere dono fortitudinis, atque conſtantiæ, cujus vi audacter coram tyrannis, atque carnificibus confeſſi ſunt. Quænam eorum imbecillitas eſſet, antequam in hunc receſſum ſeſe recepiſſent, innoteſcit, quippe reliquerunt Dominum ſuum paſſionis tempore, ac poſt mortem illius latuerunt, quin auderent prodire; ſed quinam fuerit etiam exitus ejuſdem receſſus neminem latet.

Joannis exemplum.

Nemo unus ignorat, glorioſum hunc filii Dei Præcurſorem vitam ſuam in deſerto traduxiſſe, & quomodo ille ab omni mundi commercio ſepoſitus viſerit. Illic Spiritus ſanctus, quem in ipſo matris ſinu receperat, edocuit ipſum de miniſterio, quod ipſi erat exercendum; illicque ſublimem adeptus eſt ſanctitatem, propter quam veluti Meſſias habebatur. Nihil addi poteſt iis, quæ ſacer Textus de illo in hac ſolitudine dixit: *Puer creſcebat, & confortabatur ſpiritu, & erat in deſertis uſque in diem oſtenſionis ſuæ.* Luc. 1.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Deſiderii ſolitudinis.

Ecce elongavi fugiens, & manſi in ſolitudine. Pſal. 55. Conſilium cœpi fugiendi, & manſionem meam in ſolitudine conſtituendi. Huc omnia mea vota ſpectant; quis igitur mihi alas columbæ tribuet, ut illuc avolem? *Qui dabit mihi pennas ſicut columbæ?* Ut in deſertum fugiam, ut ibi gemam, ut ibi in Deo meo requieſcam: *Et volabo, & requieſcam.* Hoc erat deſiderium Sancti Regis David pertæſi curarum, laborumque, quibus in regni ſui regimine obruebatur. Huc ſpectare deberent ii omnes, qui oppreſſi ſunt negotiis, quæ ne ſpiritum quidem eos ducere ſinunt. Ubinam in deſerto ſpecum inveniam, alter ajebat Propheta, ut ibi mundi laboribus defeſſus aliquid inveniam ſolatii, ac in Deo meo me recipiam? *Quis dabit mihi diverſorium in ſolitudine?* Jerem. 9. Talia fuerunt ſanctorum regum inter honores vota, talia prophetarum inter labores deſideria. Poſt hæc vide, utrum ipſe animum appellere debeas, ut ſaltem ad tempus a negotiorum tuorum impedimentis expedire te debeas, cum te Deus invitat, atque ſollicitat; cum illius eſſet voluntas, ut magni illi viri permanerent in mundo, ut illic ipſi inſervirent, populoſque in officio continerent.

Solitudo neceſſaria eſt, poſtquam proximorum ſaluti curam impendimus.

Venite in deſertum locum, & requieſcite puſillum. Marc. 6. Diſcipuli ad prædicandum miſſi ad Jeſum rediere illi laborum ſuorum rationem reddituri; at quonam illos duxit, ut ſeſe colligerent, ac in eum animi ſtatum redirent, in quo eſſe debebant? In deſertum. Hic aptiſſimus locus eſt ad reparandum malum, quod ſæpe mundi commercium affert animabus ſanctiſſimis, atque integerrimis, licet in mundo verſentur dumtaxat, ut illius ſaluti cooperentur. Illic apoſtolici ſpiritus vis reparatur, cum infirmari ſenſim cognoſcitur; illic invenitur requies ſpiritualis, quæ reparat vires, quæ mentium ſedat commotionem, & quæ nos labori reddit aptiores: *Venite in deſertum locum, & requieſcite puſillum.*

Sæculares curæ bona ſuffocant ſalutis conſilia.

Fugite a Chaldæis, & ſalvet unuſquiſque animam ſuam. Iſaiæ 48. & Jerem. 51. Fugite a ſæcularibus, & unuſquiſque ſuæ conſulat ſaluti. Alioquin quæcumque capitis conſilia voſmet devovendi Deo, & quæcumque concipitis deſideria vitam caſtigatiorem ducendi, in irritum cadent. Veſtram appello experientiam; quoties vidiſtis optima conſilia veſtra quodammodo ſuffocata curis temporalibus, quæ veluti ſpinæ ſuffocarunt bonum ſemen verbi Dei, quod in anima veſtra germinare incipiebat? Utimini experientia veſtra, quamquam vobis obfuerit. Recedite a mundo, qui ſpinas tantum, tribuloſque producit, atque in receſſu excolite ſpiritum veſtrum, qui fructus afferet pro æternitate. Recedite in ſolitudinem ſalutis veſtræ negotio vacaturi; ad tempus a mundo recedite, antequam omnino a mundo recedere debeatis, & a vobis mundus in æternum recedat.

Contemnit multitudinem civitatis, & vocem exactoris non audit. Job. 39. Solitudo locus eſt, ubi mundus impune contemni poteſt, & ubi vox exactoris non auditur. At quinam eſt, amabo vos, hic exactor, cujus vox in hoc receſſu nos nequaquam ſollicitat? Non alius eſt, quam mundus, qui ſæpe exigit a nobis ea, quæ ipſi non debentur, ſubmiſſiones, viſitationes, converſationes, temporis jacturæ, prophanæ occupationes, ſexcentaque alia id genus, quæ illi minime debemus. Felicitas ergo eorum, qui ſolitudinem quærunt, eſt, immunes eſſe a tributo adeo gravi erga mundi aſſeclas, & cum Deo unice converſari debere; *Et vocem exactoris non audit.*

Non

Deus illis auctum ſe communicat, qui in ſolitudinem ſe recipiunt.

Non in commotione Dominus. 3. Reg. c. 19. Domino nequaquam placet tumultus, & agitatio animæ inquietæ, ac diſſipatæ. Antequam hanc ſuo dignetur adſpectu, præparat ſibi locum in pace, & cum familiariter cum aliquo colloqui vult, illum ſeorſim acceſſit, eique intus in corde dicit: *Veni dilecte mi, egrediamur.* Cantic. 7. Moyſes primum in montem Sinai juſſus fuit aſcendere, & poſtmodum illum Deus denſa involvit nebula, ut creaturarum quarumcumque rerum illi auferret adſpectum. Spiritus, qui ſeſe effundit extrinſecus per oculos, aures, alioſque ſenſus, ſimilis eſt alicui e ciſternis, de quibus loquitur Jeremias, quæ aquam continere non valent, quia undequaque fatiſcunt. Gratiæ, quas Spiritus ſanctus infundit, bonæ cogitationes, & ſanctæ affectiones ſtatim diffluunt. Ut Deo arcte adhæreamus, mundo bellum indicendum eſt: ſilentium neceſſarium eſt ad audiendam vocem Domini, quæ inter rumores exaudiri non poteſt.

Inter Mundi ſtrepitum non poſſumus ſervire Deo, eibenedicere, & pietati vacare.

Quomodo cantabimus Canticum Domini in terra aliena? Pſal. 136. Quomodo concinere poſſumus Canticum Domini in terra aliena, dicebant olim Iſraelitæ; hoc eſt in terra, ubi Dominus ipſe habetur tamquam ignotus, & alienus? Quomodo amoris ejuſdem ardores tueri poſſumus in climate, quod pro illo gelu adſtrictum eſt, ac ſemper fovere præſentiæ ipſius memoriam in regione, ubi omnia ad illam delendam conducunt? *Quomodo cantabimus Canticum Domini in terra aliena?* Quomodo vacare poſſumus exercitiis pœnitentiæ, & saluti tot inter impedimenta? Quomodo mentis pacem, atque tranquillitatem tot inter curas, & agitationes? Triſtitiam, & contritionem tot inter ſolatia? tempus commodum inter juges interpolationes? interiorem animi collectionem inter tot diſtractiones habere? Eſto quidem ad aliquot horas, ſed hoc negotium magnum temporis ſpatium requirit.

Dei vox audiri non poteſt inter mundi ſtrepitum

Ducam eam in ſolitudinem, & loquar ei ad cor ejus. Oſeæ 2. S. Ambroſius ait, mundum nimium edere ſtrepitum, & quantumvis potens ſit Dei vox, vox hæc, cujus impetus cedros conterit, & afficit, ut montes ipſi fumum emittant, facere nequit, ut ab anima inter mundi rumores audiatur; ſimilis eſt magiſtratum gerenti, qui nequicquam vocem attolleret, ut edicta ſua inter nundinarum ſtrepitum, inter tumultum ingentis populi exaudirentur... Quomodo gratiæ Dei effectus ſuos producere poſſunt extra receſſum, atque ſilentium; quomodo inter ſæculi impedimenta ejus lumina affulgeant?... Sed veni in receſſum, ac ſolitudinem ad Dei vocem audiendam. Hic loquetur vocis tono adeo valido, efficaci, ac forti, ut tibi terrorem incuſſurus, & cor tuum ſit concuſſurus. *Vox Domini concutientis deſertum, & commovebit Dominus deſertum Cades.* Pſalm. 28. Poſtquam hoc modo te perterruerit, atque concuſſerit, offeret tibi veniam peccatorum tuorum, extendet tibi manum, ſi volueris egredi, tibique confidentiæ ſenſus inſpirabit; & confidentia te confirmante, meditatione te roborante, & receſſu amovente, quidquid propoſitum tuum infirmare poſſet, tam conſtans, fortiſque eris, quam modo imbecillus es, & infirmus.

Solitudo locus eſt, ubi Dei gratiam invenimus.

Invenit gratiam in deſerto populus. Jerem. 31. Populus, inquit Jeremias, in deſerto gratiam invenit; hanc & vos procul dubio, ſi volueritis, ibi invenietis. Hæc regio eſt adeo accepta Deo, ut quemadmodum huc trahit, quos amat, non poteſt, ſi hoc dicere licet, non amare eos, quos illic invenit: donec illi ibi permanent, ipſe commoratur cum illis, & ſicut illi fiunt incolæ ſolitudinis, ita ipſe incola fit cordis eorum. Ad hæc, ſolitudo locus eſt ſancte incantatus, ubi terrena omnia prorſus alia videntur ab illis, quæ alibi inſpecta videntur, & ubi quilibet ſe ipſum prorſus immutatum deprehendit. Illic mutatur mens, mutatur cor; cupiditates noſtræ ſua mutant objecta; ibi prorſus aliter, quam alibi ubique ratiocinamur; illic noſtri juris ſumus, & liberi; ibi noſmet dociles, ac flexibiles gratiæ præbemus, & paſſim qui Dei eramus inimici, evadimus amici Dei, & in oculis ejus accepti.

In ſolitudine agnoſcimus judicium ferre de Chriſtianis veritatibus, & vita hujus ſolum.

Habitabit in ſolitudine Judicium. Iſaiæ 32. Judicium, Iſaias propheta inquit, permanet in ſolitudine: homines ibi diſcunt rectum de rebus judicium ferre, ac loqui de Deo, de chriſtianæ religionis veritatibus, deque rebus omnibus, quæ ſpectant ad Deum. In ſolitudinem ad aliquot dies concedite, ut hoc experientia doceamini; ſed accedite cum vero deſiderio erudiendi, ſinceroque propoſito non adhibendi aures præjudiciis veſtris, ſed agnoſcendi veritatem, cum ſeſe offeret vobis; audeo affirmare, vos ibi plus luminis accepturos eſſe, quam ſperare audeatis... Ibi detegetis falſitatem opinionum mundi, atque ſanius judicium feretis de ſalutis veſtræ negotio, deque infelicitate vivendi in criminibus.

Quomodo in mundo ædificari poſſit ſolitudo.

Requieſcerem cum regibus, & conſulibus terræ, qui ædificant ſibi ſolitudines. Jobi 3. Reges iſti, atque principes terræ, qui ſibi ædificant ſolitudines, homines ſunt, qui omnem creaturarum rerum curam abjecerunt, & qui nullo earum amore tenentur. Qui in mundo ſunt, quin ſint in mundo, quia extra Deum nullum inveniunt ſolatium, atque hoc pacto ſibi pacem comparant a rebus creatis nullo modo pendentem. Tunc externæ curæ, quibus impliciti ſunt, nullam in eorum mente pariunt imaginem, quæ ipſis valeat obeſſe, & cor eorum omnes humanæ vitæ eventus contemnit. Ad hanc ſolitudinem nobis eſt contendendum.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ ſanctorum Patrum hujus argumenti.

F*Uge ſæculi mare, & naufragium non timebis; in mari furentibus ventis etſi non omnium naufragium, omnium tamen periculum eſt.* Ambroſius, lib. 4. in cap. 4. Lucæ.

In ſolitudine, qui cum Moyſe loqueretur, non defuit. Idem, lib. 3. Offic. cap. 1.

Ingredere tu, & omnis domus tua in Arcam; hoc eſt, dicit Dominus juſto: intra tu in teipſum, intra in tuam mentem, ibi ſalus eſt, foris diluvium, foris periculum. Idem.

Quid prodeſt ſolitudo corporis, ſi ſolitudo defuerit mentis? Gregorius, l. 3. Moral. cap. 12.

Sic vivere (nempe in ſolitudine) jam in æternitatis vitæ partem habere eſt. Idem, lib. 6. Epiſt. 26.

Contemplativi ad locum dilectæ ſolitudinis magno impetu impelluntur. Idem, lib. 5. in Reges.

Si non prius a ſecretioribus cordis expellitur importuna ſæcularium turbarum turba, anima, quæ intus jacet mortua, non reſurget. Idem.

Neceſſarium eſt interdum a tumultu rerum temporalium ſeceſſum petere, in quo & Deus tanto purius cernitur, quanto cum ſe ſolo ſolus invenitur. Idem.

Neſcio quid plus lucis in eremo aſpicio; libet ſarcina corporis abjecta, ad purum ætheris evolare fulgorem. Hieronym. Epiſtola ad Heliodorum.

Adhuc licet in terra poſitis, vita vivitur non præſentis ſæculi, ſed futuri. Cyprian. lib. 2. Epiſtola 4.

Amet homo ſanctum otium, in quo exerceat animæ ſuæ negotium. S. Proſper, lib. 1. de vita contemplat.

Spiritus ſanctus propriæ ſedem habet ſolitudinem. Chryſoſt. Homil. 3. in Evang. Marci.

Solitudo mors vitiorum, purgatorium ſordidorum. Baſilius, de laud. ſolit. vitæ.

Tu mundi perſequentis felix effugium, ab æſtu ſæculi refrigerium, cœleſtis doctrinæ ſchola. Idem, ibidem.

O ſolitudo! homo quidem habitator eſt tui, ſed

ejus (hominis) inhabitator eſt Deus. Idem, ibidem.

Solitudo eſt paradiſus deliciarum. Idem, ibid.

Solitudo ſanctarum mentium delectatio. Ibidem.

Quicumque ad perfectionem pervenerint, tuum, o ſolitudo, noverunt præconium. Idem, ibidem.

Eremus digna Spiritui Sancto habitatio: ipſe enim & ſecretum quærit, & ſolitarium locum diligit. S. Eucher.

O ſolitudo beata! mors vitiorum, vita virtutum. Bernard. Homil. de verbis Domini.

Hæc vox (nempe Dei) non auditur in foro, non ſonat in publico, ſecretum concilium, ſecretum quærit auditum. Idem, Epiſt. 107.

Memento interdum reddere teipſum tibi. Idem, de conſiderat.

De mundano pulvere etiam religioſa corda ſordeſcunt. S. Leo, Serm. 4. Quadrag.

Ut in aula mentis poſſit homo divinæ vacare Sapientiæ, ubi omni ſtrepitu terrenarum ſilente curarum, in meditationibus ſanctis, & deliciis lætetur æternis. Idem, de Jejun. decimi menſis.

Nullus ſapientiam Dei recipit, niſi qui ſe ab omni abſtrahere actionum cura contendit. Iſidorus, lib. 2. Sentens. cap. 1.

Convictum atque commercia Deo digna ſectare. Tertull. ad uxorem.

Vere in ſolitudine aliquid magni latere videtur, quæ a pleriſque Sanctis tam ardenter eſt amplexata. Thomas a Kempis, lib. 7. ad Fratres.

P A R A G R A P H U S V.

Quid ex Theologiæ penu depromi poſſit hoc in argumento.

Quid ſit ſolitudo, & quid pro illa intelligendum.

SOlitudo eo in ſenſu, quo iſtic accipitur, non aliud eſt, quam voluntarius receſſus ad tempus a negotiis, ſocietatibus, & impedimentis mundi, ut ſaluti noſtræ conſulere, conſcientiæ negotia in ordinem redigere, ac in poſterum novam vivendi rationem inſtituere poſſimus, ut Deo inſerviamus, & omnia ſtatus noſtri chriſtiano more obeamus officia. Receſſus eſt ad tempus, qua re differt a vitæ religioſæ ſolitudine, quæ jugis eſt, ac integra mundo in omnem vitam abrenunciatio. Voluntarium autem dicimus receſſum, ad diſtinctionem exilii coacti, quod eſt pœna, quam ſubire jubemur. Dicimus etiam, ut ſaluti noſtræ vacemus, ad oſtendendum quid diſcriminis intercedat inter receſſum Chriſtianorum, & Philoſophorum, qui & ipſi ſolitudinem quæſiverunt, & ab omni hominum commercio receſſerunt, ut per otium ſecreta naturæ perveſtigarent; vel inter receſſum hominum mœrentium, ac triſtium, qui ob terrum, obſcurumque ingenium ab hominum ſocietate recedunt.

Solitudinis hujus finis, & quid in ea facere velimus.

In hac ſolitudine non ſolum ab omni commercio recedere animus eſt, ut orationi, divinarum rerum meditationi, bonorum librorum lectioni, aliiſque ſpiritualibus libris vacemus; ſed præcipuus finis, quem ipſi nobis proponere debemus, eſt, reformare mores, noſmet colligere, vitam hactenus actam ad examen vocare, pravos habitus convellere, novumque ſibi vitæ ſyſtema conſtituere, ita ut poſt ſolitudinem prorſus alia vita ducatur: qua in re frequentes, ordinatæque meditationes, ac reliqua omnia devotionis exercitia nobis ſubſidio ſunt, ut in nobis hanc mutationem, vel hanc interiorem renovationem operemur. Quamobrem tanti momenti opus nequaquam aggrediendum eſt cum ignavia, per vim, ac perfunctorie; ſed cum fervore, ardentique deſiderio proficiendi ex adeo præclara occaſione diſcendi ea, quæ a nobis exigit Dominus.

Fructus, qui ex hac percipitur.

Manifeſta veritas eſt quotidiana experientia probata, ſi ſancti hi ſolitudinis dies impendantur, uti opus eſt, & cum ea attentione, quam tantum hoc opus exquirit, inde inſignem percipi fructum pro vitæ noſtræ regimine; ibi peccata ſincera pœnitentia expiari; contra ea, quæ impoſterum committi poſſent, præcaveri; inveniri pacem cordis, & conſcientiæ requiem, quæ bonum eſt omnibus hujus vitæ bonis præferendum; novum concipi ardorem, ut Deo ſerviatur impenſius; novaſque vires acquiri, ut in ſalutis, & perfectionis via ambulemus; & de hoc ſolitudinis, ac receſſus tempore vere dici poteſt: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis*. 2. ad Cor. 6.

Actionis hujus dignitas.

Cum actionis hujus finis, & ſcopus ſit perfecta hominis reformatio, nonniſi præſtantiſſima, & acceptiſſima eſſe poteſt Deo; & cum aſceticæ vitæ magiſtris dicere poſſumus, præcocem eſſe beatitudinem, quantum in hac vita mortalis homo frui poteſt; quia aliam quamlibet cogitationem, curam, occupationem abjiciens, omnes relinquens viſitationes, converſationes, & colloquia homo Deo uni vacat, cum illo tantum loquitur, vel de illo, audit vocem ejus, quæ in imo cordis receſſu perſonat, cum illo converſatur, & agit. Quodnam animæ ſanctæ gaudium! Quodnam ſpei, & conſolationis argumentum peccatori videnti ſibi a Deo aperiri perfugium contra ipſius juſtitiam, atque offerri tutam poſt naufragium ſtationem, & portum!

Solitudo hæc bifariam poteſt ſumi.

Quod ſpectat ad modum exercendi hanc cordis ſolitudinem, omnes duplici modo hoc fieri poſſe fatentur. Prior eſt, in mundo permanere, ſed ſine amore, & affectione, corde tantum ab eo recedentes, ac ſibi domi ſuæ, atque in animo ſolitudinem ædificantes, quin aliis mundi ſolatiis, atque gaudiis afficiamur, vel ſi ſtatus, ac profeſſio noſtra illis nos intereſſe cogit, nonniſi invitos, & ægre, ut olim Regina Eſther conſueverat, in eorum partem accedere. Sed modus alter eſt tutior, atque utilior, videlicet corpore ſimul, & mente ſaltem ad tempus recedere, ut ſemper recedamus corde confugientes in aliquam ex illis domibus, quæ in hunc uſum deſtinatæ ſunt, ibique ſerio meditantes & terrenarum rerum vanitatem, & chriſtianas veritates, ad quas homines adeo parum animum advertunt.

Utrum præſtet vivere in ſolitudine quam habere commercium cum mundo.

Sæpe agitata hæc fuit quæſtio, utrum ad ſalutem, & perfectionem acquirendam utilius ſit vivere in ſolitudine, quam ſociabilem vitam ducere, & cum hominibus converſari, ut hi ad Deum, virtutemque adducantur. Liquet, utrumque hoc vitæ genus peculiariter ſumptum ſuam habere bona, quibus alteri videatur præferendum, & in ſingulis pariter ſua eſſe pericula, præter ea, quæ ſunt utrique communia, & hoc omnino pendere a vocatione Dei, qua quiſque ad eorum alterutrum ſe vocari intelligit. Hac tamen in re Sancti Patres, aſceticæque vitæ magiſtri docuerunt: 1. eam vitæ rationem, quæ utramque illam complecti poteſt, eſſe perfectiſſimam; quippe ea vita eſt, quam Salvator ſecutus eſt, qui exemplar eſt perfectionis, & ea, ad quam ille Apoſtolos, apoſtolicoſque viros vocavit: 2. Chriſtianum, qui evangelica obſervare vult inſtituta ſemper ſolitudinem verſus inclinare debere, neque mundi negotiis implicari, niſi quatenus ſtatus, & profeſſio ejuſdem patiuntur: 3. cum in mundo impliciti ſumus, quemcumque ſtatum, & quamcumque profeſſionem fuerimus amplexi, utile, & ſæpe etiam neceſſarium eſſe per intervalla in ſolitudinem ſeſe recipere, ubi ſerio ſaluti noſtræ proſpiciamus, & reparemus malum, quod commercium cum mundo intulit nobis.

Solitudo aptiſſimus eſt locus, ubi Cœli gratias recipiamus.

Nemo unus inter Chriſtianos eſt, qui neſciat, peccatoris converſionem opus eſſe gratiæ, & Deum, qui ejuſdem eſt Dominus, eam quolibet loco, & tempore largiri poſſe. Hoc tamen non prohibet, quominus quidam ſint loci, & momenta eidem magis apta, & verum ſit, illius vim ab hujuſmodi circumſtantiis præſertim pendere. Locus autem, ubi gratia efficacius operatur, non eſt mundus, inter negotiorum impedimenta, in converſationibus, magniſque populi cœtibus. Dei vox, qui nonniſi per gratiam loquitur, ibi ſaltem minus frequenter non auditur; ſed in ſolitudine, ut ipſe profeſſus eſt, efficaciter ad noſtrum

cor

cor loquitur : *Ducam eam in ſolitudinem, & loquar ad cor ejus*. Oſeæ 2.

Si certum eſt, ſalutis negotium, & peccatoris converſionem tempus requirere, & cum mora aliqua patienter eſſe tranſigendum; quis non videt, in ſolitudine tantum nobis arbitrium eſſe temporis, & extra illam momenta, horas, dieſque noſtros deditos eſſe nugis, vanitatibus, ſolatiis, negotiis, omnibuſque ſæculi cupiditatibus? Quod adeo verum eſt, ut in ipſo mundo, ſi quid accidit, quod attentionem, & mentis applicationem depoſcat, & cui diligenter invigilandum ſit, hominum conſortia fugimus, ſeorſim concedimus, atque noſmet ſecreto recipimus. Quid igitur faciendum, ut magno ſalutis noſtræ negotio vacemus? & ut ſolidam converſionem aggrediamur?

Conſcientiam noſtram noſſe, & regere non poſſumus, niſi mundi impedimenta evitemus.

Humanum cor exiguus eſt labyrinthus, ambagibus plenus, & abyſſus tenebris operta. Quomodo autem per has tenebras poſſumus inſpicere? Quomodo labyrinthum hunc extricare, omneſque viarum errores intelligere, niſi ſerium adhibeatur examen, & multæ impendantur conſiderationes, quæ nonniſi in ſolitudine fieri poſſunt, ubi mens aliis eſt expedita negotiis, quæ prohibent, ne ſibimet vacet? Præterea parum prodeſt noſſe malum, niſi medicina inveniatur, & niſi adhibeantur præcautiones, quæ neceſſariæ ſunt, ne impoſterum in illud relabamur. Sed quomodonam anima mundana diſcere poterit ſcientiam hanc prorſus divinam ſine attentione, & labore? Quomodo vero hæc haberi poterit intentio, & hoc ſtudium, niſi aliquantiſper a tumultu, aliiſque negotiis recedamus?

Ut divina inſtituta bene cognoſcantur, atque ſanum feratur judicium, quanti illa facienda ſint, attentius, ac propius conſideranda ſunt cum gratiæ auxilio, & luminibus fidei. Auferenda eſt perſona objectis, quibus fallimur, & videndum, quid reapſe ſint; ad quod perficiendum ſatis non eſt leviter ea cogitare, ac dicere nullam nobis eſſe circa fidem dubitationem; plerique enim Chriſtiani hoc ipſum & loquuntur, & ſentiunt. Sed horum inſtitutorum veritas ponderanda eſt, objecta hæc intus, & in cute ſunt exploranda, ut liqueat, quid illa promittant, quid dare poſſint; alioquin quidquid faciatis, ſemper in errore verſabimini, & voluntas veſtra in iiſdem ſemper vitiis permanebit. Igitur commode, ac per otium meditanda ſunt, ad quod ſolitudo omnino eſt neceſſaria.

Sola ſolitudo non ſufficit, niſi occurrant ſua ſancta exercitia, quæ in eadem fieri conſueverunt.

Satis non eſt ſola ſolitudo, quæ peccatores ad converſionem diſponat, ſed pietatis exercitia, quibus in ſolitudine vacare oportet, meditationes, lectiones, aliæque conſuetæ ſolitudinis occupationes, & dogmata, quæ ibi percipiuntur. Quamobrem ad fructum, qui ſperatur, recipiendum non ſatis eſt ad tempus aliquod ab hominum conſortio, & mundi ſolatiis recedere; ſedulo hæc omnia obeunda ſunt exercitia, per quæ nullus eſt peccator, qui ſperare non poſſit, ſe optimam facturum eſſe converſionem.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, & recentibus concionatoribus loci hujus argumenti:

Neceſſitas ſolitudinis ſpiritualis per intervalla inſtituendæ, & fructus, qui inde percipiuntur.

EX omnibus exercitiis pietatis ſpiritualis ſolitudo ad animam convertendam utiliſſimum eſt, & fere ſolum, quo nunquam ſine fructu uti poſſimus. Facile eſt leviter affici iis etiam religionis noſtræ veritatibus, quæ ſunt maxime terribiles, cum omnia ad mentem diſſipandam, & cor corrumpendum conducunt; ſed cum a tumultu, atque mundanorum negotiorum impedimento procul per otium magnas illas conſideramus veritates, quas nunquam ſatis perpenderamus, & quæ nova in luce refulgent, cum attente eas meditamur, & dum omnia proſunt, ut verum earum ſenſum, omneſque earum effectus intelligamus, poſſuntne illæ non mediocrem habere vim tunc temporis præſertim, cum gratia eſt uberior, mens minus diſtracta, & pacatior, & cor optime diſpoſitum? Miraculoſa tot peccatorum converſio, tot religioſarum domuum vel inſtitutio, vel reformatio, tot Chriſtianorum antea in Dei cultu ignavorum, atque tepidorum fervor ſatis palam oſtendunt, maximæ utilitatis eſſe in ſolitudine ex ordine meditari præcipuas religionis veritates. His pietatis exercitiis S. Carolus Borromæus, S. Thereſia, S. Franciſcus Saleſius, omneſque fere noviſſimorum ſæculorum ſancti viri converſionem ſuam, ſuumque in virtute progreſſum acceptum referendum eſſe teſtati ſunt, & eorum exemplo quicumque ſerio vacare volunt maximo ſalutis ſuæ negotio, omneſque regularium ordines hodierna die hanc veluti inevitabilem legem obſervant, ut quotannis octo ſaltem, vel diebus decem præſtantiſſimæ huic ſolitudini impendant. *P. Croiſet tomo* 1. *Spiritualis ſolitudinis c.* 1.

Nequicquam nobis blandimur; difficillimum eſt, pravas arcere cupiditates in mundo, ubi omnia iis fovendis conducunt. Difficillimum eſt diutius in mundo adeo corrupto vivere, atque aerem adeo contagioſum perflare, quin eadem labe inficiamur. Maximus quilibet fervor temporis progreſſu intepeſcit, conſtantiſſima qualibet virtus per intervalla novis indiget virium incrementis; ideo neceſſario a turba recedendum eſt; aliquando ſaltem confugiendum eſt in ſolitudinem, ut purior aer reſpiretur. Cum fere ſemper nimis magna ſpiritus evagatione, & commercio cum hominibus fervor tepeſcat, & langueat virtus, huic langori, vitiumque decremento nonniſi per receſſum, animique collectionem afferri poteſt medicina. Spiritus ſanctus viſibili forma nonniſi in deſertum dilapſus eſt, vel cum Apoſtoli in cœnaculum ſeſe receperant. Dicere poſſumus, Jeſum Chriſtum ideo toties ſolum in montem ad orandum receſſiſſe, ut exemplo ejus edocti intelligeremus neceſſitatem per temporum intervalla in ſolitudinem confugiendi; & ipſe quidem in ſolitudine tribus Apoſtolis prægustandas præbuit cœli delicias, eoſque maximis favoribus cumulavit. Æquene licet detrectare rem adeo utilem, facilem, & neceſſariam? *Idem*.

Excuſatio & inutilis prætextus eſt negotiorum multitudo.

Facile fatetur quiſque, ſummam eſſe ſolitudinis utilitatem, immo & neceſſitatem; tota in eo vertitur difficultas, ut tempus inveniatur; hæc vulgatior eorum eſt excuſatio, qui hoc ſaluberrimo conſilio non utuntur. Verum admittenda ne hæc videtur excuſatio? Nos, inquiunt, diſtinent negotia, quæ omne tempus abſorbent; quid ergo ſalutis noſtræ negotium negotium non eſt? Num aliquod erit negotium, quod propius nos tangat, & quod majoris momenti nobis eſſe videatur? Heu! Hoc unum proprie nobis negotium eſt; tota vita ideo nobis conceditur, ut illi vacemus; non brevius temporis ſpatium ad id requiri cenſuit Deus; & ſi octo, vel decem in anno inveniendi ſunt dies, quibus huic tantum negotio, quod unicum eſt, navemus operam, tempus deeſt? Si ægrotamus, valetudinis cura aliam quamlibet curam excludit; ſi periculum eſt, ne judicio victi de hæreditatis poſſeſſione deturbemur; ſi amico, vel conſanguineo moleſtum aliquod negotium incidat, pluribus menſibus aliud quodlibet negotium nobis interdicimus, & huic uni vacamus. Tunc id neceſſitas poſcere dicitur; at nonne majoris neceſſitatis eſt e peccati ſtatu emergere, quam ex morbo convaleſcere? Nonne magis neceſſarium eſt cœlum non amittere, quam hæreditatem tueri? Quid noſtra magis intereſſe debet, quam ſalus animæ noſtræ; & quid utilius, quam certas invenire rationes ſancte moriendi? Quid nobis magis antiquius eſſe debet, quam ex manifeſto æternæ damnationis periculo evadere? Speramus, nos ſaluti noſtræ impenſuros primum illud ſpatium, quod nobis negotia permiſerint. Heu! niſi ipſi temporis ſpatium arripuerimus, nullum nobis negotia permittent. Num aliquod adhuc nacti ſumus, ex quo illud inquirimus? Salutem noſtram non adeo contem-

namus; cum intueamur dumtaxat tamquam negotium, & facile octo, vel decem dies inveniemus, quibus magno huic vacemus negotio, quod proprie noſtrum eſt negotium, & quod eſt negotium æternitatis. *Idem*.

Qui magis virtute ſunt prædíti, credunt ſe ſubinde ſolitudine indigere.

Mirum eſt innocentiſſimum quemlibet, hoc eſt illum, qui minus indiget, credere ſe ſine ſolitudine ſtare non poſſe. Apoſtolici viri, qui mundum non vident, niſi ut illum ſanctificent, timent, ne & ipſi pervertantur. Iſtæ animæ puræ numquam Dei excidunt præſentia; fatentur tamen, ſe in ſanctiſſimis zeli ſui exercitiis diſſipari. Hi chriſtianæ religionis heroes ſanctiſſimos labores ſuos ex intervallo interrumpunt, ut in ſolitudinem ſe recipiant; neque putant ſe melius præſervari poſſe a mundi contagione, quam ſubinde ſeſe recipientes, ut in receſſu novas vires, & nova ſumant antidota. Religioſi magis regulares, quorum vita jugis eſt ſolitudo, nondum ſatis ſe receſſiſſe putant; ii vero, qui nequaquam arbitrati poſſunt ſe vitam æque ab omni ſcelere puram ducere, & quibus tanta virtus non eſt; ii, qui in ſingula momenta graviſſimis patent lapſibus; qui in jugi mentis evagatione, ac in corrupto mundo verſantur; hi putabunt aliquot ſolitudinis dies ſibi neceſſe non eſſe? Bona fide fateamur; hic voluntas deeſt, non tempus. *Idem*.

Solitudo ſi mine utilis, & neceſſaria Deo.

Difficile non eſt intelligere, quam hæc adeo chriſtiana praxis utilis ſit omnibus mortalium generibus, & quam efficax ſeu ad peccatores ab erroribus revocandos, & reducendos ad Deum, ſeu ad confirmandos juſtos, & ad ſublimiorem perfectionis gradum attollendos. Præterquamquod meditationes, quæ ibi fiunt, circa præcipuas religionis veritates verſantur, difficile eſt ei, qui maxime ſerias occupationes intermittit, atque hominum commercium fugit ſuæ tantum ſalutis negotio vacaturus, difficile eſt, inquam, hoc negotium illi e ſententia non contingere; & Deus, qui citra faſtidium tandiu quærit eos, qui longius ab ipſo recedunt, Deus, qui non ceſſat vocare eos, qui fugiunt, & loqui ad eos, quos tumultus negotiorum mundi voci ſuæ officit, recedetne ab illis, qui in ſolitudinem uſque ſeſe recipiunt eum quæſituri? & nonne palam loquetur ad eos, qui a rebus omnibus recedunt, ut illum audiant? *Idem*.

Difficile eſt ſeſe non dedere iis veritatibus, quas in ſolitudine meditamur.

Attente perpendat mortalis vanitatē rerū omnium, quæ placent, & quæ in mundo majorem afferunt oblectationem; ſerio per otium conſideret pleramque curarum noſtrarum inutilitatem, voluptatum inane, & nihilum earum rerum omnium, quæ mundi magnitudo vocantur; recogitet, quid ipſe in hora mortis cogitabit; meditetur, quanam pernicitate, quidquid nunc nos palpat, tunc evaneſcet; videat deplorabilem animæ ſtatum in Dei judicium prodeuntis, quin aliquid umquam fecerit, ut illi placeret; ſibi repræſentet corpus ſuum in ſepulchro a vermibus depaſtum; homo ſerio conſideret quidquid credit de inferno, judicio, ac æternitate, ſcrutetur omnes divinæ juſtitiæ auſteritates, prævideat, quid futurum ſit; poteſt ne ſeſe non dedere gratiæ, quæ ſemper felicibus hujuſmodi momentis ſtudet uti? Hujuſmodi conſiderationes frequentarunt deſerta, & quotidie religioſas domos frequentant, & per illas peccatores a ſceleribus ſuis reſipiſcunt. Si artem invenis efficiendi, ut crebro hujuſmodi fiant conſiderationes, jam inveniſti artem reformandi mores hominum, alendi fervorem in cœnobiis, majora mala prohibendi; jam ſanctos efficiendi artem inveniſti. Hoc autem illud proprie eſt, quod in receſſibus, de quibus loquimur, ipſi nobis proponimus, hoc eſt efficere, ut ſeriæ fiant conſiderationes circa præcipuas fidei noſtræ veritates. His diebus omnia in hoc vertuntur, ut noſtra vitæ ratio, ac fides noſtra ad examen vocetur; hi proprie ſunt dies conſiderationis; unde facile judicari poteſt, quam praxis adeo chriſtiana, & neceſſaria utilis eſſe debeat, & quanti referat, eamdem perfecte obire; & quam vani, inepitque ſint prætextus, quos amor proprius invenire poteſt, ut nos ab eadem diſpenſet. *Idem*.

Solitudinem uſus eos eſt eorum adinventum.

Neque putes nudius, ut ita dicam, tertius conſuetudinem hanc percrebuiſſe; ea quippe præſtantiſſimis omnium ſæculorum ſanctis fuit maxime familiaris. Quamquam primorum fidelium vita jugis eſſet ſolitudo, hoc tamen illis in more poſitum erat, ut peculiari quodam receſſu ſeſe præcipuis eccleſiæ ſolemnitatibus diſponerent. Ad hanc pietatis praxin veteres aſceticæ vitæ magiſtri tepidas animas, & imperfectos religioſos remittebant. Dicere etiam poſſumus Jeſum Chriſtum horum frequentiū receſſuum nobis primum exemplum præbuiſſe, ſæpe clanculum aufugientem a turba, quæ ſequebatur illum, immo etiam a diſcipulis ſuis, ut ſolus in montem, vel in aliquem deſertum locum oraturus ſecederet; & fructus, qui ex hoc pietatis exercitio percipitur palam oſtendit quantopere eidem acceptum ſit. *Idem*.

Secesſus hic praxis omnium ſtatuum, & conditionum eſt propria.

Hoc pietatis exercitium adeo utile, & neceſſarium facile cum omnibus ſtatibus, omnibuſque occupationum, munerumque generibus ſe accommodat. Indiſcriminatim proprium eſt ſæcularium æque, ac regularium, eorum, qui ad ſublimem evaſere perfectionem, & eorum, qui vel incipiunt, vel opus habent, ut convertantur. Nullum magis efficax remedium eſt ad eos præſertim curandos, quorum fervor intepuit; quod ſi in eorum anima nil operatur, malum ipſorum fere eſt inſanabile. Sed cum eccleſiaſtici, ac religioſi ad majorem perfectionis gradum pervenire teneantur, quam cæteri fideles, liquet, ſolitudinem illis magis eſſe neceſſariam ad eorum fervorem fovendum, præterquamquod facilius invenire poſſunt tempus, & rationes id efficiendi. *Idem*.

Dei filius ſuo nos docet exemplo ſolitudinem amare.

Cur videtur nonnumquam Salvator eos fugere, qui illum ſequuntur? Dicitur in evangelio ille montem aſcendere, & ad radices ejus reliquiſſe populum, qui ſequebatur eum; proculdubio ut doceret eos, qui per ſtatum ſuum tenentur in mundo verſari, ſubinde in ſolitudinem confugere, ut per orationem, aliaque pietatis exercitia cum colligant ſpiritum, quem magna negotia diſſipant. Etenim crebro contingit in inſignibus, ac laborioſis conditionibus eis, qui terrenis occupati ſunt rebus, tempus omnino deeſſe, quo ſpiritualibus vacent. Totam tranſigunt vitam aliena curantes, quin vel momentum ſibimet impendant; & miſere moriuntur nimis a toto cogniti mundo, quin ſe ipſos umquam cognoverint. Ad hæc adjicit evangelium, Salvatorem, cum aſcendiſſet in montem, diſcubuiſſe cum diſcipulis ſuis; unde intelligere eſt, in ſolitudine mentem, poſtquam agitata fuit tumultu, & impedimentis mundi, cum Deo ſuo guſtare tranquillitatem, quam, qui in mundo ſunt, neſciunt, & quæ haberi poteſt tamquam maxima vitæ voluptas. *Abbas de Monmorel in Evangelio dominicæ quartæ in quadrageſima*.

Solitudo neceſſaria eſt diſpoſitio ad recipiendum Spiritum ſanctum.

Solitudo habenda eſt tamquam prima diſpoſitio, quam afferre debemus, ad recipiendum Spiritum ſanctum. Illic a mundi commercio ſemoti cor noſtrum omnibus terrenis affectibus exoneramus, ac nos in ſtatum adducimus ibi Deum hoſpitio recipiendi, qui in nos venire, ibique manſionem ſuam vult conſtituere. Etenim, ut S. Cyprianus Ep. x. ad Donat. ait, in tranquillo tantum propitiæ ſolitudinis portu oculi ad Deum inceſſanter poſſunt attolli, ac tamquam inferiora deſpicere, quæcumque alii in mundo majori habent in pretio. Si eos conſulimus, qui per intervalla huic ſancto vacant exercitio, affirmabunt ipſi, ſe numquam inde egredi a terrenarum rerum affectionibus magis expeditos, nec magis Dei ſpiritu repletos. *Idem in ſermone in Evangelium Dominicæ Pentecoſtes*.

Quam neceſſaria ſit ſolitudo, ut in perfectione progrediamur.

Quam maxime intereſt per intervalla ſecedere, quamvis ad paucos dies: hoc enim eſt accedere ad Deum, ut illuſtremur gratia illius, & ut in perfectione creſcamus. Cum anima ſolitudinem metuit, & refugit receſſum, ſignum eſt ipſam de progreſſu ſuo parum eſſe ſollicitam, immo etiam ſuam ſalutem negligere; quoniam ſerio utrique vacare non poſſumus, niſi ad aliquod tempus recedamus a qualibet ſocietate, & ſolatio nobiſmet ipſis dumtaxat proſpecturi, & niſi

in

in hac ſolitudine cor noſtrum inveſtigemus, ſecretioreſque illius motus ſcrutemur, atque admitamur primum quidem detegere, mox vero conſcientiam noſtram ſapienti confeſſario aperire, qui nos ab erroribus revocet, & in viam ſanctitatis deducat. *Ex tomo primo epiſtolarum P. Surini.*

Receſſus non minus animæ, quam corporis morbis neceſſarius.

Mirum ſane eſt, facile intelligi ſolitudinem, atque receſſum curandis corporum morbis eſſe neceſſarium, & intelligi nequaquam poſſe eumdem multo magis neceſſarium eſſe animæ ægritudinibus. Non licet ægrotantem videre, vel alloqui, cujuſcumque momenti ſit negotium illud, de quo ſermonem habere velles; & hinc etiam ſæpe ejus pendet valetudinis cauſa. Et qui ſerio animæ ſuæ mederi vult, credit ſe multijuga negotiorum varietate poſſe diſſipari? Ignorari ne poteſt tantam eſſe mundi contagionem, ut fugienda ſit, quemadmodum eam fugimus domum, in qua lues debacchatur? Cum de corporis vita agitur, non hæret aqua, & citius quam fieri poteſt fuga capeſcitur. Verum quidem eſt, hanc ſæculi contagionem non ſemper evitari poſſe: quædam ſunt vincula, quæ etiam ſecundum Deum ſunt neceſſaria; ſed mundi commercium interiori motu ſemper evitandum eſt. *Liber cui titulus documenta chriſtiana in Epiſtolam Dominica ſecunda Adventus.*

Bona viventium in ſolitudine.

En quanam in re potiſſimum conſiſtat magnum eorum periculum, qui vivunt in mundo, & magna eorum felicitas, qui a mundo recedunt; quod mundus proprie eſt dæmonis regnum, quoniam illius princeps eſt, ut loquitur Jeſus Chriſtus. Illic ſuos tendit laqueos, ac ſtruit inſidias, illic clam ardentes ſagittas contorquet, quibus eorum tranſverberat cor, qui Deo vellent inſervire: *Ut ſagittent in obſcuro rectos corde.* Pſal. 10. At a mundo recedentes, ac in ſolitudine viventes, iiſque utentes armis, quas fides miniſtrat, longe facilius ab omnibus hiſce laqueis liberamur, ſi iis bene utimur auxiliis, quæ in receſſu invenimus. *Idem.*

Solitudo generatim ſpectanda eſt tamquam portus tutus contra fortunæ vices, atque libidinem, necnon contra vitæ impedimenta, mundi ſtrepitum, & negotiorum tumultum. Illic eas fugimus cognitiones, quæ nos fatigant, converſationes, quæ tædium afferunt; vel ut ſanctius loquar, illic gratiæ ſunt uberiores, præmia ſunt magis magnifica, errores infrequentiores, promptior pœnitentia, vita tranquillior, mors ſuavior, beatior æternitas..... Hoc tot ſummos viros, inſigneſque ſanctos impulit, ut hoc vitæ genus amplecterentur; & quot in mundo extitere ex iis principibus, quos ſolitudines ſibi ædificantes Job repræſentat? Quot majorem nominis celebritatem imperii abdicatione, quam diadematis fulgore ſibi compararunt? Quot ſanctam tranquillitatem regni tumultui prætulerunt? Quot ultro abjecerunt, quod legitime poſſidere poterant? .... Illis palam perſuaſum fuit, mundum eſſe pelagus æſtuoſum, & inhoſpitale, ubi iter inſtitui non poteſt citra naufragii periculum; diluvium iniquitatum adeo late effuſum, ut columbæ innocentes non inveniant, ubi pedem figere valeant; theatrum, ubi virtus vix prodire audet, & ubi vitium triumphat. *Auctor actionum chriſtianarum in Panegyrico Beati Simonis Stok.*

Utilitas, quæ in ſolitudine, percipitur.

Ne nobiſmet ipſis os ſublimiamus: aliquot nobis dies in ſolitudine traducendi ſunt, ſi innocentiam ſervare cupimus, ac nos in virtutis praxi continere. Nobiſmet perfugium comparare debemus contra mundi tumultum, ac ipſius familiæ impedimentorum. Conſilium maximi momenti, quod S. Hieronymus illuſtri cuidam, piæque ævi ſui matronæ præbebat. Quære tibi, ait illa, commodum locum, quo ab omni ſtrepitu procul tamquam tutam in ſtationem ſubinde concedere valeas. In hoc receſſu poſt turbas, atque procellas pacem, & requiem invenies; hoc pacto redimes tempus, quod inutilium rerum curæ impendiſti, ſeu orationi vaces, ſeu evangelicarum veritatum meditationi. Hoc non dico, ut tibi otium ſuadeam, ſed ut te ad actionem inſtituam; ex hac ſolitudine egredieris aptior muneribus tuis obeundis, tuæque dignitati tuendæ. Illic neceſſaria recipies lumina, ut in ſtatu tuo ſancte vivas, atque ut chriſtiane cum mundo verſeris. *Idem.*

Omnes magni viri graviſſimis muneribus inde obeundis per receſſum ſe diſpoſuerunt.

In receſſu Spiritus ſanctus deſcendit ſuper Apoſtolos, ibique illis divinorum myſteriorum tribuit cognitionem; illic Joannes Baptiſta parat vias Meſſiæ, eique recentem populum format; illic Moyſes artem regendi populum Iſrael docetur; illic S. Paulus gratiis apoſtolatus repletur. Ubinam ſanctiſſimus quiſque cum Deo didicit converſari? In ſolitudine; Dei ſpiritus eos illuc ſæpe deduxit, ut poſtmodum liberarent alios ſpiritu erroris, quo excæcabantur; Juſtitiæ ſpiritus illos impulit, ut ſine aſſentatione vitioſos corriperent; ſpiritus Fortitudinis eos adegit, ut ignavos excitarent, ne animos deſponderent. *Idem in ſermone de religioſæ vitæ officiis.*

Solitudo propriùs eſt locus, ubi recipere poſſumus cœli lumina, & noſmet Deo penitus devovere.

A mundo ſeparati, qui fons eſt diſſipationis, quam in ſolitudine nanciſcimur facilitatem, ut bona adimpleamus conſilia, quæ Deus nobis inſpirat eidem ſerviendi, ac noſmet illi penitus devovendi? Domus ſolitudinis propugnaculum eſt inacceſſum iis rebus omnibus, quæ nos diſſipare poſſent; prohibet ſilentium, ne in nimis aſſidua mortalium frequentia id amittamus, quod per mundi fugam adepti ſumus: minima momenta ibi diſpoſita ſunt, & repleta, ne ſæculi inutilitates animæ requiem perturbent. Cum non alliciamur amplius objectis, nonniſi indignabundo oculo ſæculum ſpectare poſſumus: gemimus intuiti tot mortales negotiis inutilibus impeditiſſimos, quin aurem adhibeant voci Dei illos de veritatibus ſuis erudientis; ſemper agitati, ſemper fluctuantes, fieri ne poteſt, ut indeſinentes diſtracti, ac negis præpediti audiant Dei vocem, eique reſpondeant? Æternæ veritates num minorem flagitant attentionem, quam humanæ ſcientiæ? Hæ licet naturales ſint mentem poſtulant quietam, atque tranquillam; num aliquid minus requirunt, ut æternis veritatibus, & prorſus divinis cogitationibus repleamur? *Idem.*

Omnes veri Chriſtiani ſolitudinem amare debent.

S. Auguſtinus nobis oſtenſurus amorem illum, quo proſequi debemus ſolitudinem, re adhuc integra ſtatuit, quid pro ſolitudine intelligat, & docet, ſanctam eſſe quietem, ubi anima ab omnibus curis vacua contemplatione veritatis occupatur. Nobis exhibet ſanctam hanc requiem, velut beatiſſimam conditionem, ad quam homo adhuc vivens valeat pervenire. Qui chriſtiane occupatus eſt, ad ſanctam hanc quietem anhelat, atque hinc duriſſima neceſſitas eſt hujus ſtatus felicitatem relinquere. Cum actioni intentus eſt, cor ſolitudinem petit, atque cupit ſemper ſua vincula infringi, ut liberius eam ingredi poſſit conditionem, quam non niſi invitus reliquit. Quam neceſſe eſt has probare veritates hoc ſæculo, quo homines ſolitudinem oderunt! Fingunt ſibi illic non niſi triſtes tranſigi dies poſſe. Hominum plerique inter tumultus diſſipatam vitam agunt: eccleſiaſtici hac in re corruptum ſæculi guſtum ſequuntur: dignitates ambiuntur, quiſque eniteſcere quærit, & quidam etiam ſollicitudinem ſuam excuſare ſtudent ſpecioſo zeli, ac deſiderii ſalutis animarum prætexto. *Lambert tomo primo ſermonum eccleſiaſticorum ſermone ſeptimo.*

Qua mente ingrediendæ ſit ſolitudo.

Cum loquimur de receſſu, ac ſolitudine, nequaquam loquimur de receſſu triſtium hominum, qui mundi oculos fugiunt, ut mœſtum, tetrumque ingenium ſuum foveant. Illuc ingredi oportet, ut Chriſtianum decet, ut vitam ſecundum religionis principia formemus, ut animum advertamus omnibus procellis, quibus in vita agitati fuimus, omnibus periculis, e quibus evaſimus, & illis etiam, quæ poterant occurrere. Qui hoc animo ſolitudinem quærit, inde creaturas procul abeſſe inveniet, atque eadem utetur, ut animum ſuum ab illis divellat, quod profecto documentorum omnium eſt maximum; ſi enim creaturis bene utendi ſcientia magna eſt, illis carendi profecto major eſt. Cavebit, ne a creatis rebus abhorrens nimis mordicus ſuo adhæreat ingenio, neque nimis ſuum ſenſum ſequatur, qui ſcopulus eſt ſolitariorum; exempli gratia, non magnæ

libertatis indicium eſt hunc deſerere locum, ut alteri adhæreas. Si quæris ſolitudinem, modo ſolitarium, & a mundi negotiis expeditum habeas animum, ibi quietem invenies; at ſi te receperis corde cupiditatibus agitato, invenies malaciam in procellis, exterioremque fugiens tumultum te invenies ſexcentarum cogitationum, conſiderationum, curarumque impedimento irretitum, *Liber, cui titulus*: La conduite du ſage, dans les differens etats de la vie.

Solitudine ſubinde indigemus.

Ut in virtute progrediamur, nihil magis neceſſarium eſt, quam recedere, & ſeſe colligere; impedimentum negotiorum, quod cauſatis, ratio eſt, quæ ſolitudinis hujus neceſſitatem oſtendit. Quo magis extrinſecus effuſi ſumus, eo magis indigemus, ut ſaltem per intervalla noſmet colligamus; alioquin optimæ quævis occupationes nos magis, magiſque diſſipant. Negotia quantumvis juſta ſint, mentem occupant, ac attentionem dividentia illam diſtrahunt, & diſſipant. Objecta vel moleſta, vel jucunda, quæ in obeundis negotiis ſeſe nobis offerunt, cum excitent cupiditates, ſunt magna diſſipationis occaſio homini, qui ſeſe colligere negligit. Denique imperfectarum multitudo intentionum, quæ noſtris ſeſe immiſcent actionibus, ubi nos nobiſmet non invigilamus, cor noſtrum dividens mirum in modum diſſipat mentem. Sanctiſſimus quiſque lacrymis proſecutus eſt hanc in ſe ipſo cognitam diſſipationem. Sanctus Bernardus, qui magno cuidam Pontifici malum hoc exprobraverat, ipſe etiam ſuam deflet calamitatem, eo quod in illud inciderit: & nos non dolemus, quia eadem diſſipatio vetat, ne illius ſentiamus effectus, & exitum vereamur. Quamobrem ſolitudo prorſus eſt neceſſaria, ut ſerio ad id animum advertamus, &c. *P. Nepveu tom. 4. conſiderationum.*

De interiori ſolitudine.

Verum eſt non omnes natos eſſe, ut in deſertis vivant, & ſolitariam vitam traducant; ita non jubet Deus, nos vel in ſpecus, & ſolitudines concedere, ubi mundi ſpiritus nobis obeſſe non poſſit; ſed tantum nobiſmet vult nos in imis cordis receſſibus ſolitudinem ædificare, ubi ita collecti, ut olim regina Eſther inter aulæ Aſſueri regis delicias, vere cum illa dicere poſſimus: Noſti, Domine, me ex quo pedem in hanc aulam intuli, neque regia potentia, neque coronæ fulgore, neque majeſtatis illecebra, neque conviviorum magnificentia, neque deliciarum copia fuiſſe permotam. Ratio ſtatus mei paſſa non eſt me hæc fugere, verumtamen illa nullo umquam habui in diſcrimine, ac in uno te, qui es Deus Abraham, voluptatem inveni. Hos S. Gregorius eos eſſe dicebat, *qui ædificant ſibi ſolitudines*. Job. 3. Hoc eſt expeditum eſſe a creatarum rerum amore, nihil ex mundi hujus bonis cupere, ac nullam in anima ſua turbam pati. Solitudinem ſibi ædificare eſt ſemper ſolum eſſe cum Deo in interiori cordis ſui parte, licet inter frequentes ſodalitates, & omnia objecta, quæ ſenſus afficiunt, verſetis. Solitudinem ſibi ædificare eſt perfectam quærere charitatem, quæ nos intus concludit, & prohibet, ne extra diſſipemur. *Auctor ſermonum chriſtianorum ſermone pro 2. Quadrag. Domin.*

Deus ſemper in loca ſolitudinis, ſemotaque loca volvit docere.

In devios ſemper montes, ſemotaque deſerta Deus mortales perduxit, cum illos docere voluit, eiſque magnum aliquod myſterium aperire. In Monte Sinai tradidit Deus Moyſi tabulas legis; in monte Jeſus Chriſtus Apoſtolos ſuos virtutes evangelicas docuit; in monte elegit illos ex diſcipulis, qui ipſum ſequi debebant, & eſſe Evangelii præcones. In deſerto quinque panes, duoſque piſces inſigni miraculo ita multiplicavit, ut quinque hominum millia ſaturarentur; & nemo neſcit, Apoſtolos tunc in receſſu fuiſſe, cum in eos dilapſus eſt Spiritus ſanctus, ut illos charitatis igne inflammaret; adeo verum eſt, placere Deo ſeſe communicare illis, qui a mundo ſeparati ſunt, & beneficiis ſuis cumulare illos, qui ſolitudinem diligunt. *Idem.*

Oratio Deo acceptior eſt in ſolitudine.

Si res numquam majorem vim habent, quam in centro, elementoque ſuo, ubi inveniunt neſcio quam virtutem, qua deſtituuntur ſtatim, ac inde recedunt; cur non dicendum erit, cum ſolitudo ſit quodammodo naturalis locus orationis, hanc ibi peculiarem virtutem nanciſci, quam alibi ubique non obtinet? Oratio extrinſecus magnam poſcit tranquillitatem, magnam intus pacem, ſanctum animæ otium, perfectam cordis ſejunctionem ab iis omnibus, quæ mortalia ſunt, ac integram Deo attentionem, cujus cor flectere ſtudemus: alioquin efficax non eſt. At hiccine eſt mundi ſtatus, qui ſexcentis eſt periculoſis negotiis immerſus? Nequaquam; non audit Deus preces noſtras in plateis, inquit Iſaias; in ſolitudinibus, in montibus, in ſecretis locis audit Deus vota Abrahæ, Jacob, & Moyſis; neque plena in luce, ac inter tumultum, ſed in nubis caligine, ac ſilentii tranquillitate. In ſpecus aditu Elias zephiros audit, & in deſertis, montibuſque Jeſus Chriſtus orans noctes traducit. *Idem in ſermone de ſancta Scholaſtica.*

In ſolitudine peculiari modo Dei præſentia perfruimur.

Quo magis anima a creatis rebus recedit, eo magis Dei præſentia perfruitur; non dico generali hac præſentia, per quam eſt ubique, ſed particulari, quæ ſpiritum, & cor hominis cum Dei ſpiritu, & corde conjungit. Sumus quidem ſemper præſentes Deo, quia ſemper ob oculos ejus verſamur; ſed non ſemper Deus præſens eſt nobis, quia non ſemper recordamur nos ab illo videri. Commercium hoc mutuum eſt inter illum, & animam ſanctam, quæ dicere poteſt: *Dilectus meus mihi, & ego illi*. Cantic. 2. Deus ſane ubique eſt, & ubique efficere poteſt, ut audiatur; ſed Deo, & homini ſæpe accidit, quod duobus amicis, qui ſimul ſunt, ſed qui nihilominus nequeunt ſecum familiariter loqui, quia non deſunt circum illos ſocii, qui in ſingula momenta illos interpellant. In libera, expeditaque converſatione, *clauſo oſtio*, Salvator ait, corda invicem ſeſe produnt: *Sicut ſolet loqui homo ad amicum*; ita Moyſes cum Deo in monte ab hominum commercio ſepoſitus loquebatur. *P. Dozenne in morali Jeſu Chriſti.*

In ſolitudine cum Deo agendum eſt de ſalutis ſuæ negotio.

In penetralibus, atque ſecretiori cubiculo magna pertractantur negotia. Maximum autem, quod nobis ſit negotium, vel ut melius dicam, unicum eſt noſtra ſalus, atque profectio. Propalam pro aliis magis, quam pro nobiſmet ipſis laboramus; ſed receſſus in hoc ad noſtram ſanctificationem præſtat, quod amovet a nobis maxima quævis impedimenta, nobiſque magna confert ſubſidia. Si enim oblivio Dei efficit ut in omnia ruamus ſcelera, Dei memoria in nobis, virtutes omnes producit? In ſolitudine autem illa quidem evitatur, hæc autem invenitur. *Idem.*

Ita S. Gregorius Magnus in Pontificali cathedra ſedens, & graviſſimis implicitus curis gemebat ſub ſarcina, quam illi mundi onus imponebat, atque ſolitudinis deſiderio conficiebatur, donec dignitatis ſuæ muneribus perfungebatur eo ſucceſſu, qui mundi totius admirationem in eum convertebat. Plures operum ejus loci nobis hac in re cordis illius affectiones oſtendunt; præſertim vero dialogorum præfatio. Etenim quaſi interrogatus eſſet, quamobrem tantopere oppreſſus, tædioque affectus videretur, reſpondit: Triſtitia, quam patior, tota ſimul & vetus eſt propter habitus diuturnitatem, & nova propter illius incrementum, quod ſentio. Spiritus enim meus jugibus munerum meorum impedimentis afflictatus revocat ideam ſtatus beati, quo olim in ſolitudine perfruebatur. Meminit quantum infra ipſum eſſet, quidquid moritur, & quantum ipſe ſuperior eſſet iis rebus omnibus, quæ tranſeunt; ſe olim cœleſtibus dumtaxat vacare conſueviſſe, & quamvis corpori adhæreſceret, ſe tamen contemplationis volatu ſupra quidquid corporeum eſt, aſcendiſſe. Sed nunc propter munus paſtorale ſpiritus meus temporalibus mortalium negotiis inquietur, ac ingemiſcit recordatus vitæ adeo puræ, quam in ſolitudinis quiete traduxit, & videns ſe terrenarum curarum, quibus ſeptus eſt, pulvere ſordeſcere. Cogito igitur quod patior; cogito, quod amiſi; & quo magis conficior deſiderio ejus boni, quod perdidi, eo magis ingemiſco ob malum, quod patior. *Liber, cui titulus: Solitudo pro ordinandis edita a Curato ſancti Sulpicii Pariſienſis.*

Talis

Apoſtolici viri ſemper ſolitudinē quæſivere

Talis fuit ſpiritus ſanctorum inter Apoſtolicos labores: in ſolitudine ad munera ſua obeunda ſe ipſos formaverant, amor ſolitudinis illos inter negotia urebatur, & hic ſolitudinis amor apertum erat indicium, quod eos Dominus muneribus ipſorum vacare volebat. Non defuerunt etiam quidam, veluti S. Gregorius Nazianzenus, qui ſuis ſe muneribus abdicarunt, ut in ſolitudinem reverterentur reparaturi id, quod munus ſuum in ipſis imminuere potuerat zeli, quem hauſerant in ſolitudine. Quod ſi ſanctorum horum hominum vitæ rationem inſpexerimus, haud ægre quanta ſint ſolitudinis bona intelligemus. *Idem*.

Quid conſilii in ſolitudine capiendū, & quid conſiderandum.

Si verum eſt, quod ait Propheta, terram deſolatam eſſe, eo quod non ſit, qui recogitet corde; ubi melius ea conſiderare poſſemus, quæ ſunt ad proximi, & noſtrummet ipſorum ſanctificationem utilia, quam in ſolitudine? Ubi melius ſanctum illud exequi poſſemus Ezechiæ regis conſilium: Recogitabo omnes annos meos in amaritudine animæ meæ? *Recogitabo*. Mecum tacitus reputabo omnes annos meos, qui effluxerunt, ex quo in lucem editus ſum, eoſque in memoriam revocabo; diligenti examine illos excutiam. Et ſane utiliſſimum eſt conſilium de ſe ipſo cogitare, atque ſtatum, in quo ſumus, conſiderare, & vitam anteactam ad examen vocare. Omnes anni noſtri fluunt, quin aliud cogitemus, quam quod eum iiſdem annis fluit; atque hac in re parum intercedit diſcriminis inter nos, & pueros, qui in matrum utero moriuntur. Ex hac vita egreſſi ſunt, quin cognoverint, vel experti fuerint, quid in eadem acciderit; nos vero noſtram tranſigimus, quin animum advertamus unquam ad id, quod in ea cognoſcimus, & experimur, niſi cum omnia præterierunt. Has autem ſaluberrimas conſiderationes, ubi melius, quam in ſolitudine facere poſſumus? *Idem*.

Si ex me quæris, quid hac in ſolitudine cogitandum ſit; heu! quorum objectorum multitudo ſeſe tuæ menti objiciet! Cogitanda ſunt crimina, quæ patrata fuerunt, quot, quantaque fuerint; cogitanda eſt nequitia, & ingratitudo noſtra; pœnæ impœnitentibus peccatoribus præparatæ, pœnarumque æternitas, quæ iiſdem inſtat: *Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui*. Pſalm. 76. Attente conſideranda ſunt noviſſima; mors proxima, quæ poſtremus erit vitæ noſtræ terminus; finale judicium, quod poſtrema erit fati noſtri ſententia; terribilis infernus, qui extremum erit criminum noſtrorum ſupplicium, niſi in hac vita egerimus pœnitentiam; Paradiſus, æternaque beatitudo, quæ extrema erit noſtræ virtutis merces. Denique opus eſt noſmet eximamus ex eorum imprudentium numero omni ratione carentium, qui earum obliviſcuntur rerum, quæ ipſos adeo prope attingunt? *Utinam ſaperent, & intelligerent, ac noviſſima providerent*. Deuter. 32. Opus eſt tandem, ut filium prodigum in ipſius converſione imitati tandem aliquando ad nos revertamur. *Idem*.

Niſi aliquamdiu in ſolitudine permanſerimus, veritates chriſtianæ non magnam in animo noſtro vim poſſunt habere.

Conſiderationes, & chriſtianarum veritatum meditationes, niſi ſeriæ, frequenteſque acceſſerint animadverſiones in plurium dierum receſſu, neque efficaces ſunt, neque duraturæ; celer enim, & perfunctorius adſpectus non ſatis magnam vim habet, ut nos impellat ad amplectenda ea, quæ ſunt difficilia, & quibus natura valida repugnat. Quoties bonas habuiſtis cogitationes, ſanctoſque motus erga bonum, & virtutis exercendæ deſideria! Sed quia obiter illas habuiſtis, nec ſatis attente harum veritatum pondus eſtis ſcrutati, nonne verum eſt, eas nullum in vobis bonum effectum peperiſſe? Illæ per otium erant meditandæ, ſumendumque tempus, ut in bonis his conſiliis confirmaremini. Bonæ cogitationes, quæ ſubinde vitam chriſtianam ducendi in nobis excitantur, non ſufficiunt, ut id opere compleamus. Primæ ideæ ſunt veluti primitiæ ratiocinationis, & iteratæ conſiderationes locum tenent concluſionum: *Cogitavi vias meas*, inquit Propheta Pſalm. 118. *Et converti pedes meos in teſtimonia tua*. *Idem*.

Qui ſolide domum vult ædificare, Jeſus Chriſtus inquit in evangelio, antea fodit fundamenta; & ex S. Ambroſii ſententia Deus in rerum ſpecie, ac ſuperficie non invenitur: *Deus in ſuperficie non jacet*. Pauliſper cogitandum, & recogitandum nobis de nobis eſt; officia noſtra conſideranda, perpendenda munera, ac iterum, & ſæpius ad examen revocandus ſtatus ille, in quo ſumus. Etenim quod primo ſtatim intuitu bonum videtur, ſi rite ad examen revocetur, malum eſt, & quod verum videbatur, falſum eſſe invenitur. Quoties quotidie ob attentionis defectum fallimur? quoties nos pœnitet, eo quod primis adhæſimus conſiliis? Si in terrenis hoc verum eſt, quanto magis in iis, quæ ad ſalutem pertinent; quæ in ſemetipſis tanti momenti ſunt, & adeo difficile reparantur? Quamobrem ut tuto conſilium capiamus ſeu pro vitæ genere, quod amplectendum, ſeu pro modo, quo in hac re noſmet gerere debemus, aliquamdiu cum Deo in ſolitudine deliberandum eſt. *Idem*.

Ut Deum inveniamus in ſolitudinē noſmet recipere debemus.

Narrat S. Eucherius, cum neſcio quis ex pio amico quæſiviſſet, ubinam Deus poterat inveniri, ab hoc illum in vaſtam deductum ſolitudinem audiviſſe; hic Deus invenitur. *Et oſtendens ſolitudinis vaſta receſſum: En, inquit, ubi Deus eſt*... Et ſane quantumvis bona tibi ſit intentio, & quemcumque zelum habeas, nequis in mundo vivere ſine mentis evagatione, & Deus in tumultu, ac turba non invenitur: *Non in commotione Dominus*. 3. Reg. 19. Stella, quæ Magos per deſerta deduxit, in aula Herodis evanuit. In ſolitudine purior reſpiratur aer, cœlum invenitur apertius, & major apud Deum patet acceſſus, quidam Pater ait: *Aer purior, cœlum apertius, familiarior Deus*. Relinque conſanguineos, & amicos; relinque patriam, paternamque domum, ad ſublimem hanc perfectionem, ad quam adeo pauci adnituntur, contende: *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quam monſtrabo tibi*. Veni in ſolitudinem, ibi vocem Domini audies; *hæc vox*, S. Bernardus inquit, *non auditur in foro, non ſonat in publico*. Ita ne erres; ſi Deum invenire vis, egredere ex mundo; deſertum locus eſt, in quo ille habitat; *Eremus Dei templum eſt*, ait S. Eucherius. Ubi enim præterquam in ſolitudine permanebit ille, qui ſilentium ſibi elegit in habitaculum? *Quem enim certum eſt habitare in ſilentio, credendum eſt gaudere ſecreto*. Ubinam Spiritus ſanctus loquetur, ubinam vos, & afflatus illius majorem habebunt vim, quam in loco, quem ſecretorum ſuorum vult eſſe ſequeſtrem? *Eremus digna Spiritui ſancto habitatio; ipſe enim & ſecretum quærit, & ſolitarium locum diligit*. *Idem*.

Subſidia, quæ ad ſalutem operandam in ſolitudine inveniuntur.

Tanta eſt ſolitudinis felicitas. Ex Sanctorum omnium ſententia in hoc aſylo nos non perſequitur hoſtis; vanitatum nebula, ut in mundo, non aufert nobis amplius cœleſtium bonorum adſpectum: *Faſcinatio nugacitatis obſcurat bona*. Sapien. 4. In deſerto dumtaxat pœnitentia ſuum regnum conſtituit: *Vox clamantis in deſerto, pœnitentiam agite*. Matth. 3. Homines illam ex ſocietate ſua ejecerunt; illa in deſerta conceſſit, ubi paucis auditoribus prædicat. Eſto ex hoc numero, relinque cœtus, & urbes, & rumore, ac tumultu deterritus pacem, & ſilentium inquire. Enixius ora Deum, ut facilem tibi aperiat viam, vel ſi illic jam es, gratiam hanc excole quam diligentiſſime. *Idem*.

Cum Dei amemus, ſolitudinem quærimus.

Cor Dei flagrans amore negligit mundi turbam, quæ urbes frequentat. Videt in ſæcularium cœtibus, & ſodalitatibus de temporalibus tantum negotiis verba fieri, de jurgiis, & litibus, de vanitatibus, profaniſque oblectamentis, de rumoribus ſæpe fictis, & dolorem afferentibus, ac ſemper vanis; Sal evangelicum pedibus conculcari, impietatem, & oblivionem Dei, æternarumque veritatum ibi regnare; illic latam viam ab omnibus ferme calcari, neminem de ſalute ſua eſſe ſollicitum: atque ſtupore perculſus ob tantam hanc cæcitatem, & depravationem ex mundi turba recedit, deſiderio flagrat in ſolitudine aerem puriorem reſpirandi, atque in arcta incedendi via, ubi illi non incommodet multitudo; ibique invenit mentis requiem, & tranquillitatem, quam alibi guſtare non poteſt. *Idem*.

In

In ſolitudinem concedentes proximo eritis utiliores; cum eccleſiaſticis loquor. Voſmet aptiores præbebitis, qui animarum ſaluti cooperemini, quam inceſſanter cum mundo converſantes, cui ſcandalum afferet vita veſtra ſuæ nimium conformis. Solitudo veſtra proximum etiam ædificabit, qui bonum hoc exemplum mirabitur. Deinde vos majori habebit in pretio, vos reverebitur, ac ex ſalutaribus monitis veſtris fructum percipiet; plurimi vos imitabuntur, & cuicumque probabitur illud Scripturarum oraculum, eum, qui ſibi utilis non eſt, aliis utilem eſſe non poſſe. Apoſtolici viri, egregie S. Chryſoſtomus inquit, mundo fatigati, & exagitati, ſæpe in deſerta confugiunt, & in ſolitudinibus deliteſcunt; ſed poſtquam ſpiritum, animumque receperunt, de receſſibus ſuis tamquam generoſi emergunt leones certi propoſiti ſui, & nulla pericula detrectantes, ut alienæ ſaluti proſpiciant. Magnis repleti veritatibus, quas in ſolitudine meditati ſunt, & divini capitis ſui ſpiritu animati, atque excitati idea ſanctitatis, quam ab illis exigit Deus, cœleſti, qua nutriuntur, manna roborantur, ipſi diabolo terribiles. *Idem.*

In ſolitudine pro nobis laborantes omnes proximo utiliores eſſicimus.

Secundum conſuetam Dei providentiam poterit ille quidem peccatorem bonis aliquot motibus prævenire, eum vel in ipſa negotiorum turba, vel in ipſis voluptatibus immerſum apprehendere, illum intus in corde clam redarguere, ejuſque cæcitatem exprobrare; peccator hic commovebitur, &, ſi vis, aperte etiam concutietur; ſed adhuc longe ab integra diſtat converſione. Antequam ad felicem hunc terminum perveniat peccator, plurima efficere debet conſiderationes, examina, preces, ut Deus opus illius cumulet longa gratiarum, earumque non ita communium ſerie, numeroque; quod in mundo non fiet, donec ille in ſuis ſolatiis, oblectamentis, negotiiſque verſabitur. Deus palam hoc edixit, cum dixit ſe nonniſi in ſolitudine efficaciter loqui ad cor, eodemque poſuit: *Ducam eam in ſolitudinem, & loquar ad cor ejus.* Oſeæ 2. Quomodo enim cœleſtia hæc lumina, & gratiæ effectus ſuos producere poſſunt extra ſilentium, ac ſolitudinem? Quomodo his luminibus, & gratiis inter mundi tumultum animus adverti poteſt? vel quomodo inter convivia, & oblectamenta ſequi poſſumus hos ſenſus doloris, & contritionis?... Ut hoc vobis perſuadeam, mihi ſatis eſt experientia, quæ æque conſtans eſt, & certiſſima, ac communis. Conſiderate quæſo, quam communis hodierna die ſit in chriſtiana religione prædicatio. Concionatores nuſquam majorem zelum præ ſe tulerunt, neque templa majori auditorum frequentia fuerunt repleta; & nihilominus ubinam ſunt fructus, qui ex miniſterio adeo ſancto procedunt? Si concionator digne ſuo perfungetur munere, ſtatim in arena bonos aliquot motus in anima mundana ciebit; ſed quinam eſt horum motuum exitus? num perfecta converſio, vel ſaltem aliqua vitæ reformatio? Haud ita quidem; vel ſaltem hoc accidit raro; cujus rei hæc vera cauſa eſt: gratia, quæ Dei verbum comitatur, ſemen eſt converſionis, atque virtutis; eam recipit peccator, illius vim ſentit, verum eſt: ſed illi tempus non permittit figendi radices, quia ſtatim ad profana redit colloquia, ſeſe rurſus primis ſocietatibus implicat, conſuetis ſolatiis, & negotiis ſe iterum abdit. Ita omnes boni motus, quos concio, & concionator in illius anima excitaverant, quin aliquem gignant effectum, evaneſcunt. Hoc ipſum dicendum eſt de gratiis, quas elargitur Deus illis, qui vel oblectamentis, vel negotiis mundi hujus impediti ſunt; eæ quippe propter conſiderationis, meditationis, ſolitudinis defectum inutiles fiunt. Ita de homine, qui ſerio ſeſe Deo tradere cogitat, dici poteſt, quod olim Deus Sancto Patriarchæ Abraham: *Egredere de domo tua, & de cognatione tua, &c.* Si ſaluti tuæ ſerio proſpicere cupis, & ex via perditionis in tutam cœli viam migrare, ad aliquod temporis ſpatium a mundi commercio ſecede, in ſolitarium aliquem locum te recipe, ut ea invenias ſubſidia, quæ ad hoc præſtandum ſunt neceſſaria. *P. Gegau in libro, cui titulus: Uſus Sacramenti pœnitentiæ, capite quinto.*

Sine bona ſolitudine vix bona fieri poteſt converſio.

Ex hactenus dictis facile judicari poteſt omnino neceſſarium eſſe, ut animæ mundanæ, quæ efficaciter converſioni ſuæ operam navare volunt, ſaltem ad tempus recedant a ſæculi curis, atque negotiis, alioquin numquam evaſuræ e via perditionis, in qua mundus eas tenet implicitas. Si enim verum eſt ad magnum hoc opus, vacandum eſſe exercitiis pietatis, pœnitentiæ, & mortificationis, quomodonam hoc extra ſolitudinis ſilentium, atque ſecretum fieri poteſt? Quomodo inter terribilem mundi perturbationem, atque tumultum, & inter ſæcularium curarum ſollicitudinem preces poſſunt effundi? Homo vix ſe ipſum in tanta rerum confuſione poteſt intelligere; quomodo autem ſe orationi vacaturum ſperabit, quin a mundi commercio recedat; quomodo ingemiſcere, ac ſuſpiria emittere poterit in eorum ſocietate, qui ridere tantum geſtiunt, & oblectari? Hoc ipſum dico de jejunio, aliiſque pœnitentiæ exercitiis; quomodo enim jejunare, ac te mortificare poteris inter eos, qui inter compotationes, & commeſſationes laſciviunt? Ad hæc, ſi meditationes, & lectiones omnino ſunt neceſſariæ ad contritionis ſpiritum ſuvendum, nonne liquet, ſolitudinem aptiſſimam eſſe, ut ibi pacata mens, & tranquilla habeatur; quandoquidem hic amicus eſt portus, ubi in tuto eſſe poſſimus contra tumorem, ſæculique procellas? *Idem.*

Sine ſolitudine vacare non poſſumus exercitiis pietatis, & pœnitentiæ.

Si mortales omnes ſancti eſſent, eorumque ſermones, & exempla ad virtutem tantummodo nos excitarent, ex eorum familiaritate nonniſi magna ad converſionem efficiendam, & acquirendam ſanctitatem percipere poſſemus auxilia; ſed cum tanta ſit in mundo corruptio, ut non ſit, qui faciat bonum; non ſit uſque ad unum, ut loquitur Propheta; nonne inferendum eſt, ad hoc ut vacemus Deo, & exercitiis pietatis, ſolitudinem eſſe inquirendam? Hic Dei opeilli, quos tetigit gratia, & quos juſtus facere aggreditur, poſſunt ſine obice revocare in memoriam annos calamitoſos, qui ſunt vitæ ipſorum confuſio, & juſta mortis formido. Hic pace, ac tranquillitate, mundi longinquitate, & negotiorum intermiſſione opem ferentibus omnibus interioribus æque, ac exterioribus pœnitentiæ exercitiis, ſe ipſos colligere poſſunt, ut cognoſcant ſtatum animarum ſuarum, naturam, ac vim cupiditatum, peccatorum enormitatem, & pravorum habituum nequitiam. Hic libere flere poſſunt, & in ejulatus erumpere, oculos ſuos, manuſque in cœlum attollere Domini miſericordiam imploraturi. Hinc quin timeant, ne ab aliis audiantur, aut videantur, ſeſe proſternere poſſunt, omniaque doloris, & contritionis ſuæ edere ſigna. Hic tandem poſſunt jejunare, ſeſe mortificare, & omnia pœnitentiæ opera exercere, ut in ſeipſis puniant injuriam, quam intulerunt Deo, & hoc pacto Dei mulceant iracundiam. *Idem.*

Mundi commercium magnus eſt gratiæ ſcopulus; & nihilominus tantum abeſt, quod mundum fugiamus, ut non ſolum mundum, ſed etiam ipſam mundi lucem inquiramus, ubi maius eſt periculum pereundi. Mirum ne igitur eſſe debet, ſi adeo pauci illam tueantur? Quomodo enim inter mundi corruptionem hæc gratia ſervari poteſt? Quid hodie in mundo videtur, quod non videatur de induſtria factum ad gratiam deſtruendam? Num ſervatur gratia in iis converſationibus, ubi charitas tot rationibus vulneratur? Servaturne in occultis artibus, & dolis, ubi ambitioni juſtitia litatur? Servaturne inter vana illis placendi deſideria, quibus citra noxam placere non poſſe intelligimus? Servaturne in ſpectaculis de induſtria præparatis ad cupiditates contra rationem, virtutemque confirmandas? Hæccine gratiam ſervandi ratio eſt, ſemper in peccati occaſione verſari? *P. Aurelianenſis ſermone de ſancta Virgine.*

Solitudo; & fuga mundi ad gratiam ſervandam eſt neceſſaria.

Bone Deus! quam fallax hoc tempore habetur idea ejus rei, quæ ſolitudo, & mundi abnegatio vocatur? Fidelis convertine vult, & ne ſalutem ſuam in diſcrimen adducat, ab impiorum conſortio ſecedere meditatur? Reſpicit quamdam ex iis domibus, ubi ars adinventa eſt ſemovendi, quidquid in mundo impedi-

menti,

mentis, atque tumultus eſt, & retinendi quidquid ibidem aſt utile, & commodum; fugiendi hominum lucem quibuſdam temporibus, aliis vero ad eos redeundi, & cum illis converſandi; ſocietatis voluptate perfruendi, utendo familiariter quibuſdam amicis, quorum conſortium facile aſt, & ſuave, & gloriandi, quaſi ſolitudinis meritum fueris conſecutus; ſibi vitæ ſyſtema proponendi, in quo reſervatur, quidquid placet, & in deliciis habetur. Hæc non eſt pœnitentiæ ſolitudo; hæc fuga eſt, ac tædium tumultus, & mundi; neque mirum eſſe debet, ſi plures, integrique hujuſmodi ſolitudinis anni minime ſanctiores, & meliores efficiant. *Auctor Anonymus.*

Deus ad ſolitudinē vocavit ani, quas ad ſublimem attollere vult ſanctitatem.

Cum vult Deus animam ad ſublimem perducere ſanctitatem, illi tribuit gratiam ſeparationis eo perfectioris, quo ſublimior eſt ſtatus, ad quem illam vocat. Chriſtianis vulgo in mundo vivere permittit, dummodo corde, & affectu ab illo diviſi ſint, ſufficitque eos a corrupta peccatorum maſſa ſeparata; ſed electas animas, & ad primum virtutis ordinem deſtinatas ducit in ſolitudinem locuturus ad cor earum, quin eas creaturarum commercium interpellet. *Ducam eam in ſolitudinem, & loquar ad cor ejus.* Oſeæ 2. Zelotes hic Deus, qui illas plene, & ſine ulla diviſione poſſidere vult, non ſinit, ſenſus earum ſæculi imaginibus perculſos in mentibus illarum inevitabiles impreſſiones efficere, quæ nobis etiam invitis auferant Deo partam ſpiritus, & cogitationum noſtrarum. Has mundo rapit, ne hujus nequitia cor illarum corrumpat, & ne vel minimus contagioſi, & venenati aeris afflatus earum lædat puritatem, atque innocentiam. *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum ejus.* Sapien. 4. *Abbas du Jarry, Panegyrico S. Antonii.*

Sanctæ occupationes animæ ſolitariæ.

Illic anima perficitur in omnibus virtutibus, quæ ſolitarii animam ornare poſſunt; modo ex rebus viſibilibus totidem veluti ſibi gradus facit, ut ad inviſibilium cognitionem, amoremque ſe attollat; modo cum Propheta omnes Creaturas ad Deum laudandum, atque benedicendum invitat, vel potius ſuam vocem, rationemque commodans omnibus rebus ſenſu carentibus tot variis modis eum celebrat, quot perfectiones illius diverſimode pictas in locupleti hac univerſorum varietate intuetur; modo aſſueſacit corpus ſuum mortificatione, ut alacriter Domini jugum ferat, & ſine reſiſtentia gratiæ motus, & elevationis ſpiritus ſequatur.... Illic ſolitarii mens non minus abeſt a ſæculo, quam corpus; & ille magis avulſus, quam remotus a creaturis contemnit, quidquid magnificentiæ, & illecebrarum in mundo eſt; nam aliquando mundus hic ſeſe offert ſub forma, quæ magis periculoſa eſt illis, qui ab eo receſſerunt, quam qui in eo commorantur. Nobis decipiendis aptior eſt, cum ſeſe noſtris exhibet oculis in quodam intervallo, quod celans dolores, tædia, & amaritudines, quas mortales in illius commercio experiuntur, flores tantum oſtentat, quorum ſpinæ non amplius ſentiuntur. At ſolitarius, qui mundum fuga ſuperavit, facile triumphat etiam de dæmone in tentatione ſibi illius ideas, & phantaſmata ſuggerente. *Idem.*

Illic pœnitens ſolitarius ſatis minime ratus noxiis voluptatibus nuncium miſiſſe, quibus mundus ſua alligat mancipia, ipſas etiam, quæ culpa vacant, ſibi interdicit. Illic tamquam vas Sanctuarii, quod quantumvis pretioſum permanet in perfecta mundi, & ſui ipſius oblivione, alienis relinquit manibus, quas divina ſuppeditat Providentia, alimoniam hujus corporis mortui, cujus Deo hoſtiam offert viventem. Illic quidquid Deus non eſt, videtur indignum, quod ipſius oculos, & cogitationes moretur, & immortalis pulchritudinis ſuæ imago in corde ejus inſculpta cum pulcherrimis gratiæ lineamentis eum ita replet, ut non habeat ultra oculos ad conſiderandas imagines in omnibus naturæ mirabilibus ſatas. *Idem.*

Mentis evagationes vitari nequit, niſi in ſolitudinem cedat.

Quomodo enam temporalibus vacare licet negotiis, & quotidie mundi commercio intereſſe, quin mens evagetur, & cor corrumpatur? Quomodo inceſſanter reſiſtere contra magnam hanc objectorum vim, quæ catervatim ſeſe offerunt, quæ nos undique obſident, & quæ jugiter vim faciunt, ut per ſenſus in animam noſtram ingrediantur? Quomodo non perſtringi poſſumus, ubi cominus intuemur opum fulgorem, honorum faſtum, illecebras, & magnificentiam figuræ hujus mundi, qui indeſinenter ob oculos noſtros nitet, ſuis promiſſionibus allicit, ſuis detinet illecebris, ac ſexcentis jucundis phantaſmatis faſcinat? Quomodo exempli, & conſuetudinis torrente non trahi? Semper obniti contra mundi placita, & mores, qui ſecretis cordium ſtudiis blandiuntur? Semper ſenſibilibus adhærere bonis, eaque ſine ulla exceptione futuris ſacrificare voluptatibus, quas nobis religio promittit, ſed quarum nullas nobis ideas ſenſus tribuunt, & quas ſpiritus ipſe non proſpicit niſi luminibus fidei, quæ licet certa, ſunt tamen ſemper obſcura? *In collectione orationum academiæ Gallicæ oblatarum anno* 1703.

De receſſu, & fuga mundi.

Si de rebus ſecundum generalem regulam judicium ferendum eſt, extra omnem dubitationis aleam ſitum eſt, æternum cum mundo divortium tutiſſimum eſſe ſalutis aſſequendæ ſtatum. Animam attollit ad Deum ſublimiori modo, eam cum illo arctioribus vinculis conjungit, & a ſenſibilibus, ut ita dicam objectis ſolvit; cupiditates ejus depurat, eamque in ſuperiori regione conſtituit, ubi neque turba, neque tumultus tranquillitatem ejus poſſunt labefactare. Hinc profitetur Deus ſe eam in ſolitudinem adducturum, ut ei loquatur ad cor, ac ſibi interiorem Mariæ collectionem, quam ſollicitas Marthæ curas, eſſe gratiorem. Attamen ex hujuſmodi principiis inferendum non eſt, omnibus a ſæculo recedendum eſſe, ut ſuam tueantur innocentiam; hoc perfectionis conſilium eſt, non neceſſitatis; ſed per intervalla recedere, ut ſaluti cogitatio impendatur, utque conſcientiæ negotiis conſulatur, hoc inevitabile videtur eſſe, quandoquidem hac ſolitudine tantopere indigemus. *Ibidem.*

Quæri ſolitudo poteſt duplici diverſo ex cauſa.

Mirum eſſe non debet, ſi homines extiterint, qui ſæculi tumultum, impedimenta, ac vanitates fugientes, unice ſeſe abdiderunt æternarum veritatum contemplationi, ſtudioque virtutis. Hoc tot ſapientum gloriam, vel ut dicam melius, tot Sanctorum merita conſtituit. Sed hac in re nonnumquam res a ſpecie diſtinguenda eſt; etenim nonne aliqui parum ſanæ mentis inventi ſunt, qui magis ex hominum odio, quam ex amore Dei ſolitudinis horrorem quæſivere? Si cœleſtes laudamus animas, quæ pio quodam timore, ſanctaque prudentia actæ ſcopulos evitarunt, ubi periculum erat, ne virtus illis naufragium faceret, & contagioſum fugerunt aerem, ubi prope erat, ut innocentia corrumperetur; non eodem pacto laudabimus hos ſolitarios, qui id unum quæſiverunt, quomodo fortunæ tela eluderent, & quorum timida negligentia, vel callida mollities minus mundi errores, & flagitia, quam labores, & curas ejuſdem reformidavit. Pſeudoſapientibus hujuſmodi plena eſt vetuſtas; & ipſa etiam religio noſtra aliquando hujuſmodi hypocritas vidit; ſed perfectis abundavit ſolitariis, qui propter cœleſte regnum ſincere terram contempſerunt. At nonniſi in ſolitudine, ac receſſu Deus audiri poteſt? Vitæ civilis cura cum vitæ æternæ ſpe nequit conciliari? Hoc non omnino impoſſibile eſt, ſed admodum rarum, & perdifficile. *Ibidem pro anno* 1705.

De vita ſolitaria boni.

Solitarius, qui Deo tantum eſt præſens, & cui Deus unus præſens eſt, & qui in tenebrarum caligine eminentem exercet ſanctitatem, eo in bello, quod ſibimet infert, nonniſi charitate poteſt roborari. Hominum laudes huic metuendæ non ſunt; ſed neque has coram illis meretur: innocentia ſua ipſi contra mundi rumorem tuenda non eſt, ſed nullum edit rumorem ejus innocentia: humanæ conſiderationes illi negligendæ non ſunt, ſed deſunt ipſi occaſiones, quibus eas negligat: nullæ ipſi ſanctæ actiones ſunt abſcondendæ, ſed omnes illius ſanctæ actiones abſconditæ ſunt. Solus, derelictus, ignotus, ignoratus

ratus

ratus uni tantum Deo amando vacare poteſt, & vacat. Magna eſt illius ſanctitas, qui in mundi luce vivis, quia illa renidet; ſed major adhuc eſt ſanctitas illius, qui procul eſt a mundo, quia non renidet. *Difficile eſt Deo tantum judice eſſe contentum*. Liber, qui inſcribitur: Conſiderationes in varia religionis, Ethicæque argumenta.

Vana mundanorum excuſatio ut ſe a ſolitudine diſpenſent.

Nonne hæc excuſatio, & querela eſt, quam vulgo homines adhibent? Quomodonam, inquiunt illi, in hac negotiorum confuſione, in publicis cœtibus, & inter has occupationes, & externa negotia, quæ dignitatis, conditionis, ſtatuſque mei ratio obire me jubet, quomodonam, inquam, hiſce pietatis exercitiis vacem? Quandonam vel momentum integro de die demere poſſum, ut me clam recipiam? Hæc veſtra infelicitas eſt, & excuſatio vana: tandem enim cum legitima obeunda ſunt opera juſtitiæ, rationis, & non cupiditatis, ſemper ſolitudinis, & receſſus momenta poſſunt inveniri. Sanctus Ludovicus in aula, in plurimorum negotiorum turba, & inter aſſiduas curas, quas tanti imperii regimen flagitat, ſemper inveniebat artem regiis in ædibus ſibi ædificandi ſolitudinem inter tot impedimenta. Regia illius pietas noverat invenire tempus, & modum, quo ſe cœtibus, & mundi negotiis ſurriperet, in receſſu ſerio ſalutis ſuæ negotio vacaturus. Num magno hoc principe occupatior es? Num te majora, ac impeditiora urgent negotia? Hoc igitur, æque ac ille facere potes, immo etiam debere te affirmo. *P. Champigni ſermone de ſpirituali ſurditate*.

Dei vox auditur in deſerto

De hoc agentes argumento gratiam, quæ nos ſollicitat, & urget, ut noſmet dedamus, dicentem inducere poſſumus, quod olim glorioſus Jeſu Chriſti Præcurſor: *Ego vox clamantis in deſerto*. Quaſi diceret: vox quidem Dei ubique loquitur, & ego ubique ſum, Dei vox ſum; ſum Dei vox in deſerto, ſum Dei vox in Herodis aula; ſed quia Deus ſæpe clara voce clamat in deſerto, in mundo vero neque adeo ſæpe, neque adeo palam loquitur, ego non ſum vox in mundo loquentis, ſed tantum ſum vox in deſerto clamantis. *P. la Valois in tertia Epiſtola de ſolitudine*.

Miſſionarii, Apoſtolicique viri ſæpe indigent ſolitudine.

Miſſionarii, qui in mundum prodeunt dumtaxat ut illuc Deum ferant, quia ab ipſo feruntur Deo; Apoſtolici viri, qui Deum unum quærunt, & de Deo loquuntur, atque animabus convertendis, ſanctificandis, ſalvandiſque tantummodo vacant; iſti divini homines agnoſcunt ſe in ſanctiſſimis etiam zeli ſui exercitiis diſſipari, & dum aliorum peccata detergunt, periculum ſubire ne ipſi ſordeſcant. Per intervalla ſeſe in ſolitudinem recipiunt, ut ſe colligant; putant hos receſſus ſibi neceſſarios eſſe, ut ſe reficiant; te autem iiſdem non indigere putabis, te, qui in mundo mundum tantummodo quæris, te, qui nunquam ſine periculo illuc ingrederis, & inde numquam ſine aliquo recentis ſcrupuli argumento egrederis? Religioſi ſanctiores, quorum vita jugis eſt ſolitudo, ſatis ſe ſolitarios eſſe non putant, quotannis ſuum eligunt tempus, quo ſeſe penitius recipiant, atque in diligentiorem ſeſe colligant ſolitudinem. Tu autem tutum te exiſtimabis in mundo, in jugi mentis evagatione, in libera vita, quin tibi umquam vim facias, quin te umquam recipias? Si Sancti hi viri jam regularum ſuarum vi clauſi, prudenti conſilio ſe arctius concludunt, num tu prudens es, qui te objicis, quin temet colligas uſpiam? *Idem*.

Præcipit hominibus Deus, ut ſancti, atque perfecti ſint. *Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum: eſtote ergo perfecti, ſicut Pater veſter cæleſtis perfectus eſt*. Matth. 5. Verum putaſne ſine receſſu te poſſe ad ſublimem adeo perfectionem pervenire? Aliquiſne viſus eſt umquam, qui in plateis, in cœtibus, in negotiis, in mundi tumultu ſanctitatem fuerit adeptus? Illicne conſuevit Deus peculiares ſuas gratias effundere, gratias ſuaves, vehementes, victrices, eaſque effundere ita affluenter, atque conſtanter, uti opus eſt, ut Sanctos efficiant? Licet ita ibi eas effundere vellet, quotuſquiſque illis recipiendis par eſſet? Num tempus eſſet, quo homo ſe iiſdem penetrari ſineret, eiſque adverteret animum? Poſſetne illas tantum recipere? Qua via ingrederentur illæ in mentes, & corda cœleſtibus ſemper clauſa, ſemperque terrenis cogitationibus, ac deſideriis repleta, & agitata, ſemper in turba, atque tumultu? *Idem*.

Separatio a mundo corporis, & ſpiritus ad veram ſolitudinem eſt neceſſaria.

Mundo abrenunciare non eſt omnino hominum ſocietatem relinquere, ſed abrenunciare luxui, & mundanis voluptatibus, ſe a mundi ſtrepitu animo ſeparare; ſed corporali ſeparationi ſpiritualis etiam eſt conjungenda. Corporis ſeparatio phantaſma eſt, niſi ſeparatio mentis acceſſerit; & mentis ſeparatio ſubſiſtere nequit, niſi corporis ſeparatione fulciatur. Spiritus ſeparatio haberi poteſt etiam inter ſocietates; ea quippe a nobis pendet ipſi ſolitudinem, ubi voluerimus, in corde noſtro poſſumus conſtituere... Hoc autem mirum eſt, quod in ſolitudine ii tantum videntur, qui minus indigent. Videntur religioſi, & eccleſiaſtici; ſed hæc pro illis proprie non eſt; pro negotioſis hominibus eſt, qui alioquin numquam conſcientiam ſuam extricabunt; pro iis, qui in aula, & in foro verſantur; pro mulieribus, quæ ſuis vacant voluptatibus, &c. *Specimen ſermonum pro die Penteceſtes*.

Exterior ſolitudo parum prodeſt ſine interiori.

Non deſunt, qui numquam ſolitarii ſunt, licet ſæpe ſint ſoli; deſideriorum, conſiliorum, curarum turba eos quocumque ſequitur; ſe proſterni ſinunt inanibus terroribus, ac mœſtitiis, quæ mere ſæculares ſunt, atque profanæ, quibus cor eorum exarescit. Variæ eorum cupiditates tantum ibi ſtrepitum edunt, ut obſurdeſcant, neque Dei vocem audiant, & in eum ſtatum redigantur, ubi nec loqui poſſint, nec audire. Similiter exterior ſolitudo parum prodeſt, niſi interior acceſſerit. Ut igitur vere ſolitarius ſis, ſilentium indicere debes imaginationi, cupiditati, ſenſibuſque tuis, ut Deus nobis loquatur, & ipſi cum illo loquamur; quidquid in nobis eſt in illum tendere debet. Denique exterius ſolitarii ſumus, quando cum mundanis non amplius converſamur; ſed intrinſecus ſumus ſolitarii, hoc eſt in ſpiritu, & veritate, cum ſeparati ſumus a mundi placitis, moribus, & criminibus, & viam ingredimur, quæ viæ illius eſt prorſus oppoſita. *De ſancta Martha tomo 2. tractatuum aſceticorum, tractatu de modica conſideratione, quam de nobiſmet ipſis facimus*.

Invitatio ad ſolitudinem.

Educ te e ſtrepitu, ac turba, veni ad quærendum Dominum in ſolitudine, huc eos omnes appellat, quibuſcum loqui vult; hic eſt veluti indictus illis ad conveniendum locus; ibi loquetur menti, & cordi tuo, atque oblectabitur tecum loqui, quotieſcumque illum audire volueris. Loquetur tibi lingua, quam numquam fortaſſe audiviſti, ſed quam intelliges, ubi primum audies, & ſemper cum ſolatio, & fructu intelliges; ſexcentas audies veritates, quas te ignoraſſe miraberis; ea, quæ deperis, nullo in diſcrimine habebis, tantaque cura Chriſtiani hominis officia obibis, quanta negligentia nunc illa cogitas. Non agitur modo de mundo deſerendo, ut reliquum vitæ ſpatium ducas in ſolitudine: optarem equidem, & hæc optima eſſet ratio expediendæ ſalutis tuæ; ſed hoc tua conditio non ſinit; & ſi hoc a te peterem, metuerem, ne quidquam mihi concederes. At non ſufficit tibi ad horam, vel diem recedere.... Opus eſt, Deo tribuas tempus loquendi; opus eſt tibimet ipſi tempus illius audiendi permittas, intelligendi, quæ dicturus eſt, illis mentem tuam replendi, te ipſum penetrandi, atque te in illis confirmandi, ut nullis labefactari valeas tentationibus, quas in ſtatu tuo evitare non potes; ad id autem hebdomas tota requiritur.... In hac porro ſolitudine ſpondere audeo, te, non ſecus ac Iſraelitas in deſerto, inventurum columnam ignis, quæ tibi in tenebris facem præferat, & columnam nubis, quæ te a fictis mundi fulgoribus protegat, ac prohibeat, ne illi animum tuum perſtringant: Deum fore ducem tuum, ſicuti eorum fuit; illi curam futuram deducendi te, ut illos deduxit;

nit; illum nutriturum te eſca Angelorum, ſicuti illos nutrivit; & ſicuti illos in ſanctificationis ſuæ montem adduxit, ita illuc adducturum quoque te, niſi deerit tibi animus ſequendi, eumque te ſanctum facturum. *P. Valois in Epiſtola prima de receſſibus.*

Deus ſe hominibus nonniſi in ſolitudine communicat.

Quandoquidem Spiritus ſanctus viſibili forma nonniſi in deſerto ſuper Salvatoris ipſius perſonam deſcendere voluit, peccatores nequeunt amplius ſperare futurum, ut divinus hic ſpiritus velit ſeſe illis ubertim communicare extra ſolitudinem. Quemadmodum illic Pater æternus declaravit filium ſuum dominum noſtrum, atque imperavit, ut audiremus illum; ita illic filius ſuam ſcholam conſtituit, illuc invitat, & accerſit eos, qui illius fieri volunt diſcipuli; illic ſua tradit præcepta, eiſque tribuit ſpiritualem intelligendi vim, quæ omnem continet ſapientiam, ſine qua nemo ſanctus eſſe, neque cum fructu aliorum ſanctificationi vacare poteſt. *Idem Epiſtola ſeptima.*

Alia ad ſolitudinem exhortatio.

Non miror, quod in mundo poſitus, ſexcentis diſtractus nugis, ambitione, & voluptate ebrius, id tantum audire ſolitus, quod tuis loquitur ſenſibus, ægre intelligas, quomodo audiri poſſit Deus, qui eſt ſpiritus. Fatetur Sanctus Bernardus hanc ſibi quoque fuiſſe difficultatem, neque potuiſſe umquam audire vocem Dei, donec ſocietatibus circumundique obſeſſus fuit, atque rebus externis occupatus; ſed addit, ſe, ubi in ſe rediit, omnia reliquiſſe, atque conceſſiſſe in ſolitudinem, ubi cum Deo verſaretur. Ita & tu ſecede, quemadmodum S. Bernardus, quære ſolitudinem, ac in eam te collige, quemadmodum magnus ille vir ſe collegit, cum ſincero deſiderio cognoſcendi voluntatem Dei, atque certus conſilii eam aſſequendi, ubi cognoveris; ibi cognoſces, quod fieri nequaquam poſſe putas, ut cognoſcatur, & quod extra locum illum numquam cognoſces. *Idem Epiſtola octava.*

Inanis eſt excuſatio dicere, hujuſmodi ſolitudines novas eſſe adinventum.

At enim ſolitudo, de qua loquor, novum inventum eſt, & recens praxis, de qua cum adoleſcens eras, ne verba quidem fieri audiviſti; tu ſemper latam amaſti viam, & antiquitatem rebus in omnibus dilexiſti, præſertim vero in iis, quæ ad religionem, & pietatem pertinent; ſemper fugiſti pompam, & ſingularitatem; ridiculum eſſet vitæ rationem hac ætate immutare, ac ita ſero incipere occaſionem tradere mundo de re loquendi; poſſe homines ſalvos fieri ſine ſolitudine, ac te adniſurum, ut ſine eadem fias. Quid ergo, Chriſtiane, novum eſt adinventum facere, quod ipſe Dei filius, Apoſtolique fecerunt, & cujus illi nobis reliquerunt exemplum? Eccleſiaſticam evolve hiſtoriam, videbis ſolitudinem hanc Sanctis omnibus in more poſitam fuiſſe. Sanctus Gregorius ſimulac inunctus fuit Epiſcopus, ſeceſſit, & tamdiu in ſolitudine manſit, ut illinc tandem emergens a populo veniam petierit. Noſti quamdiu S. Hieronymus delituerit; & S. Auguſtinum non ſemel ſe recepiſſe, & etiam atque etiam Valerium Epiſcopum ſuum rogaſſe, ut per ipſum liceret ſibi ad duos circiter menſes recedere. Atque ut ad noviſſima hæc veniamus ſæcula, magnus Mediolanenſis Archiepiſcopus S. Carolus Borromæus omnes totius Diœceſis clericos quater in anno in ſolitudinem ſe jubebat recipere, neque aliquis præteribat annus, quominus ipſe aliquando, vel etiam ſæpe bis ſe colligeret. Non memoro Sanctos Philippum Nerium, Franciſcum Borgiam, Franciſcum Saleſium, alioſque plurimus, qui hoc pacto ſe ipſos ſanctificarunt. *Idem.*

Solitudo necessaria vel ob inanitates & periculoſas converſationes.

Si mundi converſationes fuere cauſa plerorumque criminum, quæ patrata fuere, æquum profecto eſt, a mundo recedendo expiare inanem voluptatem, quæ illic quæſita fuit, & converſando cum Deo quærere contrarium illius, quod quæſitum fuerat cum hominibus converſando ..... Si, Apoſtolo teſte, bonos corrumpunt mores colloquia prava, prava hæc colloquia quantum augere poſſunt corruptionem morum, qui jam pravi ſunt, corruptique? Si converſationes adeo inutiles, vanæ, & ineptæ ſæcularium inſpirare poſſunt levitatem, atque vanitatem illis, quibus ſolidus eſt ſpiritus, quomodonam hæc vanitas, & levitas per eaſdem converſationes in illis, qui jam vani, leveſque ſunt, augebitur? Hæ converſationes, & ſocietates gignunt in piis hominibus, fortibuſque miſeras imbecillitates, mitas diſtractiones, ridiculas vanitates; totum pietatis vigorem auferunt, omnes animæ vires diſſipant, divinarum rerum faſtidium creant, fervori frigus ſubrogant, unctionem in lamentabilem ariditatem immutant. Nonne igitur ad pietatis ſpiritum fovendum, & ne tepeſcat fervor, omnino neceſſarium eſt, inutiles has abrumpere converſationes, numquam ſeſe illis prorſus tradere, illis ſe contentos putare, quas propter officium, & ſtatum evitare non poſſumus, immo etiam ab utiliſſimis quandoque recedere, ut noſmet colligamus, & per ſolitudinem reparemus, quod per frequentes converſationes amiſimus? *Liber, cui titulus: Solitarii Epiſtola.*

In ſolitudine tantum intelligimus, uti opus eſt, æternas veritates.

Nonniſi vehementi mentis, & voluntatis noſtræ attentione, & ab omnibus vitæ hujus curis immunitate noſmet roboramus in fide, atque æſtimatione a nobis habenda de rebus omnibus, quæ ſupra noſtros ſenſus, & naturalem rationem ſunt poſita. At ſi mens noſtra intelligere nequit ea, quæ in hac vita communia ſunt, niſi acriter ſeſe applicet; quanto majori attentione opus eſt, ut pares ſimus divinis rebus intelligendis? Ita quis dicere poſſet, quam neceſſaria ſit ſolitudo, & ſeceſſus, ut noſmet evacuemus rebus hujus mundi, ac inanibus ideis, fallacibuſque opinionibus liberemus, quæ rationi offundunt caliginem? Hæc enim ratio divina recipere nequit, niſi prout ſeſe terrenis expedit, & vacuam facit. *Idem.*

Qui proximorum ſaluti adlaborat, indiget ſolitudine.

Salvator a Spiritu ſancto ductus in deſertum conceſſit; venerat enim tempus, quo prædicare, cum hominibus converſari, & in publicum prodire debebat. Miniſtri Domini! Filii Dei exemplum vobis perſuadeat ſolitudinis neceſſitatem, ubi evangelii verbi prædicatio inchoanda eſt. Illic ab omni commercio ſepoſiti cor veſtrum vacuum facere poteſtis terrenis affectibus, illum Dei ſpiritu repleturi, eum mox majori cum fructu, atque utilitate effuſuri: illic adepti auctoritatem, quam virtus in ſummos æque, ac imos confert, verbis veſtris totum illud tribuere poteſtis pondus, quod miniſterii veſtri ſanctitas poſcit. *Abbas de Monmorel in Evangelium primæ Dominicæ in Quadrageſima.*

Ita cum paſtor zelum ſuum intepeſcere intelligit, vel ſaltem ſecum languore, ac tædio communia munera obire, admitendum ſibi eſt, ut reſuſcitet reliquias ignis ſacri, qui in anima ſua incipit extingui ſecundum illud Apoſtoli 2. ad Timoth. 1. verbum: *Admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei.* Quod nuſpiam, quam in ſolitudine melius fieri poteſt. Cum navis jactata ventis quaſſa eſt eo uſque, ut fere confracta ſit, nihil aptius fieri poteſt, quam illam in portum ſubducere, ut reficiatur.

Solitudo aliquandiu ſervanda debet, alioquin ſenſus, qui illic formantur, evaneſcunt.

Ad peccatorum converſionem omnino neceſſarium eſt, illos depellere errores ſuos, fallaceſque mundi opiniones, ac de tota ſalutis ſcientia, deque modo evitandi peccatum, pravos habitus, quos contraxerunt, deſtruendi, ac tandem chriſtianam vitam ducendi, erudiri. Hæc omnia nonniſi per meditationem, lectionem, & auxilium alicujus ducis in hac cœli ſcientia conſultiſſimi fieri poſſunt; ſed omnes hæ meditationes, lectiones, admonitiones non unius diei opus ſunt. Oculi corporis momento ferme uno penetrant, quidquid ipſi in aliquo objecto deprehendere valent, dummodo juſte applicetur; at hoc non accidit intellectui, qui eſt oculus animæ; ſtomachum imitatur, qui actionem, ac tempus poſtulat ad eſcam digerendam, alioquin numquam bene corpus nutrietur. Quod ſi hæc omnia pietatis exercitia plurimam poſtulant ſpiritus libertatem, & applicationem, conſtat poſtulare quoque otium, patientiam, & tempus, ut aliquam in ſpiritu afficiant impreſſionem. *P. Gegeu in libro ſuperius memorato.*

Hæc

Chriſtianæ ſolitudinis deſcriptio. Hæc ſolitudo Chriſtianorum eſt propria, qui fidei luminibus illuſtrari, ac ſupremæ ſapientiæ ſpiritu ducti, illic innocentiæ ſuæ quærunt perfugium, ſi ita felices extiterunt, ut eam adhuc tueantur; vel ſi ita fuere infelices, ut ejuſdem paſſi fuerint jacturam, ſeſe recipiunt tamquam in aptiſſimum locum, ubi ſine ullo obice vitæ ſuæ inſtaurandæ vacare poſſint. Illic Chriſtianus, qui gratiæ ope ſanctum concepit faſtidium morum, negotiorum, opinionum, & vanitatum mundi, ſe ipſum intuetur tamquam Noe in arca, vel ſimilem Loth, quem Angelus Domini de infami Sodomorum urbe ſubtraxit. Illic tamquam puriori in aere videt funeſtos laqueos, quibus mundus repletus eſt. Illic cum Sapiente cap. 14. intelligit, *quod reipſa creaturæ Dei in odium factæ ſunt, & in tentationem animabus hominum, & in muſcipulam pedibus inſipientium.* Illic conſiderans infelices has, & quaſi inevitabiles pereundi occaſiones, ex quibus divina ipſum eruit miſericordia, ſui impotens gaudii concinit: *Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium: laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus.* Pſalm. 123. In ſolitudine, anima ſancta cum inexplicabili voluptate guſtans quietis, & ſilentii ſuavitatem, facere nequit, quominus obſtupeſcat videns, ſe hactenus ſtrepitum, atque tumultum tantopere adamaſſe. Illic contemplatione divinæ bonitatis, & gratiæ illecta eſt, quas non antea, niſi per umbras, & ſub integumentis perſpexerat. Illic illuſtrata, & quodammodo divinitatis ſplendoribus penetrata fateri cogitur, lumina, quibus quodammodo alias ſe perſtringi paſſa eſt, nubes tantum, tenebraſque fuiſſe, vel ad ſummum fucata quædam, & perfunctoria lumina. Illic vivificata, ſacroque Spiritus ſancti igne ſuccenſa, ambigit, utrum vita, quam vixit, vera vocanda ſit vita, & utrum debiles motus, quos nonnumquam experta eſt ſeſe ad ſuum auctorem convertens, haberi poſſint divini amoris ſigna, & effectus. Illic in ſancto, aſſiduoque raptu Dei admiratur majeſtatem, per otium profunditatem judiciorum ejus, & miſericordiarum magnitudinem adorat, cum ſtupore operum ejus præſtantiam meditatur, cum voluptate ſpiritus illius delicias delibat; penetrat eo modo, quem ne ipſa quidem intelligere poteſt, myſteriorum ejus nubes, & obſcuritates, & cum admirabili lumine illius ſecreta, atque conſilia detegit. Illic tandem rerum omnium & ſenſum, & memoriam amittens Deo uni vacat, atque in felici verſatur impoſſibilitate non aliud amandi, quam Deum. *Liber, cui titulus: Dialogi Abbatis Joannis, & Euſebii presbyteri.*

Deus peculiari modo nutrit in ſolitudine eos, quos vocat. Dicere poſſumus, quemadmodum olim Deus eos aluit, quos in ſolitudinem adduxerat, ita hodie etiam alere eos, quos illuc vocat; ſed cum Iſraelitas quadraginta dumtaxat annos aluerit, in mundi uſque finem nutriet hos novæ legis ſolitarios. Ne formident igitur hanc ſolitudinem conſuetudini præferre; redimant hoc inæſtimabile bonum voluptatum omnium jactura, quibus perfrui poſſent in commercio, & ſocietate illorum, qui ſibi erant chariſſimi. Solitudo hæc in ſæculo locum teneat illis, quibus animus eſt pro illa nativitatis ſuæ ſedem relinquendi: nullus timor, nullum gaudium, nulla triſtitia eos inde valeat amovere; meretur illa quidem in corde eorum vicem gerere omnium affectuum, quibus occupabantur; in illa invenire debent, quidquid propter illam fortiter, & conſtanter reliquerunt. *Auctor Anonymus.*

Nemo vere niſi ſeorſim ſecedat, convertitur. Quemadmodum Dei filius reſuſcitare volens filiam Archiſynagogi, e cubiculo ejecit tibicines, omnemque turbam; ita, S. Gregorius inquit, niſi ad tempus reliqueris curas, & ſæcularium negotiorum cogitationes, niſi a ſæculi ſocietatibus, & ſolatiis receſſeris, numquam anima tua, quæ per peccatum mortua eſt, reviviſcet. Liquet etiam, quid idem fecerit Salvator ſurdum curaturus: *Apprehendens eum de turba ſeorſum.* Marc. 7. Manu arripuit illum, eduxit e turba, ibique illi reddidit auditum. En quo te Dominus vocat, *ſeorſum*, in ſolitudinem; hic te vult curare, & quin Prophetam agam, pro certo affirmare poſſum, te non alibi curatum iri. Imitandus eſt S. Petrus, qui ut ſuum elueret ſcelus, atque pœnitentiam agere inciperet, e cœtu ſeceſſit, & ex atrio, quod ipſi fuerat adeo funeſtum: *Et egreſſus foras flevit amare.* Matth. 26. Terribilis hæc ſalutis ſuæ negligentia, in qua hominum plerique verſantur, oritur ex mundi commercio, & violento affectu, quo ſolatia, & oblectamenta depereunt. Opus eſt ergo, illos ab hoc commercio recedere, ſibi has interdicere voluptates, & ad aliquot dies in ſolitudinem ſe recipere. Primum autem ſolitudinis hujus officium eſt, ſibi perſuadere de brevitate, & vanitate rerum humanarum, de veritate, & magnitudine bonorum, malorumque æternorum; quam ſapientiam cum vulgo Deus non communicet niſi precibus, & lectioni, nemo ſatis utrique vacare poteſt. *Auctor Anonymus.*

Cum Deus tangere vult cor alicujus, educit illum a mundo. Cum Deus aliquem vult convertere, eum ſeparat ab objecto voluptatum ejus, eique ſolitudinem, & ſeparationem a rebus creatis procurat. Credimus aliquando eum, qui ab aula recedit, qui de honoris gradu dejicitur, qui domum remittitur, miſerum eſſe, & hoc infortunium vocamus; ſed ſæpe inſignis eſt Dei favor, qui ab illo amovet mundum, ut illum convertat, atque reſuſcitet; non ille a mundo, ſed ab illo divellitur mundus. Deus non invenitur in tumultu, in negotiis, in curarum impedimentis; in ſolitudinem ſecedendum nobis eſt, ut vocem illius intelligamus. *Specimen Ethicum tomo quinto.*

Solitudo neceſſaria ad divina inſtituta cognoſcenda. Ut divina inſtituta rite cognoſcantur, ſanumque feratur judicium de pretio, in quo ſunt habenda, attentius, propiuſque non ſine gratiæ ſubſidio, fideique luminibus ſunt conſideranda. Auferenda eſt perſona objectis, quibus fallimur, atque ſeducimur, & videndum, quid reapſe ſint; ad quod ſatis non eſt obiter, leviterque animum advertere, ac dicere, nullam nobis eſſe in iis, quæ ad fidem pertinent, dubitationem; plerique enim Chriſtiani hoc ipſum loquuntur, & ſentiunt. Sed horum inſtitutorum veritas ponderanda eſt; ſcrutanda ſunt hæc objecta, ut liqueat, quid promittant, & quid præſtare queant: alioquin quidquid agas, intellectus tuus ſemper in ignorantia, & errore, & voluntas tua in iiſdem criminibus verſabitur. Hæc igitur per otium meditanda ſunt; quamobrem ſolitudo eſt omnino neceſſaria. *P. Geron in tractatu de ſolitudinis neceſſitate ſeorſim edito.*

Sancti omnes ſolitudinem quæſiverunt. Quænam poterat eſſe mens Sanctorum animo reputantium curam, qua Dei filius ſolitudinem, latebraſque per intervalla quæſivit, & pretium, in quo ſanctam hanc ſe habere prædio ſemper teſtatus eſt? Hoc proculdubio excitavit vota eorum, qui a mundo recedere ſemper optaverunt; hoc fuit principium ſancti illius ardoris, quo ſolitudinem concupiſcebant. Quouſque hic ardor proceſſit? Non aliter rectius judicare licet, quam eorum amoris, ac teneritudinis refertiſſima verba conſiderando. Utinam, Sanctus Gregorius Nazianzenus exclamat, utinam columbæ ſimilis ſiam, ut, quemadmodum illa, in ſolitudine vivens, ſemper tutus eſſe valeam a periculis, quæ a vita hac mortali ſeparari non poſſunt. Utinam liceret mihi, ſolum vivere, abditoque incluſum loco; mihique integrum eſſet ibi reliquum vitæ meæ ſpatium traducere non alia, quam brutorum, conſuetudine utentem! Vin magis ardentia vota, quam quæ ſanctus hic Præſul nuncupavit? Exprimit ille ſecretiſſimas cogitationes ſuas, ac tenerrimos cordis ſui motus. Omnes in ſolitudinem feruntur, quam tantopere deſiderat non aliquot vitæ annos, ſed vitam totam illic tranſigere cupiens. Brutorum familiaritas hominum conſuetudini illi præferenda videtur; altera enim innocentiam inſpirat, altera ſcatentis eſt obnoxia periculis. *Lambert in ſermonibus eccleſiaſticis, ſermone de ſolitudine.*

Receſ-

Solitudo ſæpe per diuturnā rerum ſpedium relinquitur.

Receſſus, interior ſui ipſius collectio, ſolitudo horrida manſio eſt Deum, divinaque faſtidienti. Quærunt homines ea reparare tædia, quæ in oratione reperiunt, ſeſe in viſitationes, parum religioſa colloquia, ſexcentaque evagationum genera effundunt, neque advertunt, mundi commercium animæ vires infirmare, eique gravius efficere jugum. Externæ imagines, quas extrinſecus recipit, illam perturbant, turbæ tædium, tædioque faſtidium ſuccedit. Salutis inimicus callide hac utitur animi affectione, quæ ipſi perutilis accidit; neque ſemper ſibi cavet anima a dolis, & inſidiis hoſtis adeo verſuti. Credit talentum ſuum humi fodere, qui ſuum non oſtentat ingenium; putat ſe non exiguam adipiſci gloriam, dum in mundi luce verſatur; at fallitur. Virtus in frequentibus hiſce converſationibus cum ſæcularibus parum conſideratur; raro non aliquod nobis elabitur vitium, quod unum conſideratur ab illis; ita pauci religioſi diu integram ſervant famam, & veram æſtimationem apud eos, qui mundum ſequuntur. Quicumque ſui obliviſcitur characteris, vel ſtatus, contemptibilis eſt; ſilentium, circumſpectio, receſſus quam bene religioſum decent! quantam illi conciliant exiſtimationem! Religioſus mundo mortuus eſt; frequentes illius exitus in mundi lucem ſemper ſunt importuni; & niſi miraculoſi fuerint, hoc eſt, niſi Deus ſit eorum principium, & perfecta charitas, & purus, integerque zelus eorum ſint cauſa, major ſemper, quam temporis, jactura ſubitur. *P. Croiſet in ſpiritualibus conſiderationibus.*

Elogium ſilentii, quod ſolitudinis comes eſſe debet.

Teſtatur Sanctus Iſidorus, ſilentium certiſſimum eſſe ſignum præſentiæ Dei in anima, & ſacræ plenitudinis cordis; ſilentium cupiditatum malaciam & gignere, & connotare; ſilentium præſervare a cæcitate ſpiritus, & a cordis evagatione liberare; ſilentium eſſe fidelem animæ cuſtodem, ſacrum pacis miniſtrum, fœcundam virtutum originem, magnum orationis magiſtrum, nobiliſſimum pœnitentiæ fructum, ac florem ſolitudinis pretioſiſſimum. Et Sanctus Chryſoſtomus addit, ad hoc ſilentii elogium numeris omnibus abſolvendum, linguam eſſe Angelorum, cœli eloquentiam, & artem perſuadendi Deum. Dicendum profecto eſt, tantum hoc bonum ab hominibus ignorari; fieri quippe non poſſet, ut ſi illud cognoſcerent, adeo & contemnerent, & perhorreſcerent. *Liber cui titulus: Dialogi Abbatis Joannis, & Euſebii Presbyteri.*

Cauſæ mœroris, quem gignit ſilentium, & remedium, quod hoc ipſum adfert ſilentium.

Quantumvis parum conſiderentur mœrores, atque moleſtiæ, quæ ex pleriſque converſationibus referuntur, quamprimum liquebit, quam periculoſum ſit loqui, & quam utile tacere. Quod pertinet ad eos, qui ſilentium pati nequeunt propter triſtitiam, in quam decidunt neceſſario, & quod nondum aſſueti ſunt ſeſe, uti oportet, colligere, validis rationibus admodum eſt, ut hoc ineant conſilium tædii illius perferendi, quod hæc ſui ipſius collectio producit. Tunc enim anima in ſe quodammodo reverſa per otium ſe ipſam videt, atque conſiderat, ac in ſe ipſa magnum inveniens inane, quod eam terret, nullo modo ſe ipſam ferre poteſt. Cæterum ſenſus, quem ſuæ infelicitatis intuitus in illa ciet, adeo acer eſt, & cum tanto dolore conjunctus, ut nihil tantopere quærat, quam egredi ocyus ex hoc deſerto terribili ad quærenda objecta, quorum adſpectus ſolatium adferat, & inviſendos homines, quorum colloquiis reficiatur, hoc pacto conditionis ſuæ memoriam, & ſenſum deletura. Verum ſi pauliſper patiens expectaret, videret mœrorem, quem illi hæc ſui ipſius adfert collectio, evaneſcere, & quam primum diſſipari; tunc enim agnoſcens miſeriam ſuam ſecreto inſtinctu ſe agi ſentit ad quærendum extra creata omnia aliquod ſuis malis remedium. *Idem.*

Silentium ampliſſimus eſt

Ex regio Pſalte Pſalm. 64. juxta verſionem S. Hieronymi, qui merito ſolitarius Doctor vocari poteſt, diſcimus, ſilentium domus Dei decus eſſe, & ornamentum: *Tibi ſilentium laus in Sion.* Et profecto ſilentium adeo eximia eſt Deum laudandi, & invocandi ratio, ut Angeli, & Beati in cœlo non aliter eum celebrent, eique benedicant: *Cœli enarrant gloriam Dei*, regius loquitur Propheta Pſalm. 18. *Et opera manuum ejus annunciat firmamentum*, ſine ullo ſtrepitu, & clamore. Quod Pico Mirandulano locum præbuit animadvertendi, creaturas, quæ majora edunt opera, ac ſublimiores efficiunt operationes, minus ſentiri; & ratio eſt, addit ille, quia ſilentium præſtantiſſimus eſt modus laudes Dei celebrandi; & quia adoratio ſecreta digniſſima eſt Dei majeſtate. *Idem.*

Deum laudandi modus.

Defectus vel violatio ſilentii cauſa eſt relaxationis in domibus religioſis.

Nullus dubito quominus contemptus, & violatio adeo prudentis, ſalubriſque inſtituti, quale eſt ſilentii obſervantia, olim confuſionem, ac perturbationem in vetuſtiſſimos, celeberrimoſque regularium ordines injecerit, hodieque etiam efficiat, ut tot congregationes alioquin adeo nobiles, atque illuſtres de ſua decidant dignitate. Ratio eſt, quia nulla ſocietas eſt, quantumvis optime inſtituta, ubi non aliquis occurrat ſpiritus ab aliis abnormis. Quis autem arbitrari poteſt hujus farinæ hominem non interpretari aliter, quam opus eſt, omnia, & ſæpe non ferre temeraria, & iniqua judicia de domus regimine, Sin autem huic integrum ſit ſenſus ſuos communicare alteri cuipiam ex eadem ſocietate, accidet fortaſſe huic non ſatis eſſe virtutis, ut hæc improbet judicia, vel non ſatis eſſe conſtantiæ, ut illis obſiſtat, vel non ſatis luminis, ut injuſtitiam, & improbitatem deprehendat; & nullus dubitandi locus eſt, quominus hæc cogitationum communicatio eam inter ipſos neceſſitudinem, & commercium conjungat, cujus effectus deinceps nonniſi funeſtiſſimi, atque pernicioſiſſimi futuri ſint. Hoc enim pacto ſeſe viciſſim corrumpunt, eorumque in dies percrebeſcente corruptione religioſa domus brevi tota fere laxabitur, quin tanti mali vel origo, vel progreſſus innotuerit. *Idem.*

Inter mundi rumores Deo, cui omnis eſt ſerviendum, non poſſumus.

In hac infelici, & quodammodo inevitabili neceſſitate, quam vanitas communis imponit tibi tuendi modo prorſus pagano gradum, in quo genus, & dignitas tua te conſtituunt, licet ne tibi vitam componere ſecundum ſublimem hanc ideam, quam de chriſtiana religione te habere teſtaris? Fierine poteſt te ſervire Deo, quantum eidem ſerviendum eſſe exiſtimas, donec cor, & mens tua diviſa erunt eo modo, quo ſcis, diverſis occupationibus, & aſſiduo commercio, cui tua te dignitas alligat? Cum vitæ tuæ rationem conſideras, & ſcire conaris, quonam agas inſtinctu, poteſtne conſcientia tua tibi perhibere teſtimonium, te ex eorum eſſe numero, qui Dei tantum ſpiritu aguntur, donec vives, vel ut melius dicam, mundo quodammodo abditus eris? Poteſne ſerio cogitare horrores mortis, tibi quam primum ſubeundæ, vivens ut facis, cum iis, qui vitæ hujus deliciis tantummodo vacant? Poteſne temet ſollicite præparare reddendæ rationi, quam intra breve temporis ſpatium ſupremo Judici redditurus eris, ac penetratum eſſe ſalutari hoc metu, in quo vivere debemus diei hujus adventum præſtolantes, quo detegendum eſt noſtræ ſeu prædeſtinationis, ſeu reprobationis myſterium, & quo initium ducendum eſt ſeu beatæ, ſeu miſeræ æternitatis; cum id unum agas, ut rationem hanc augeas, & muneris hujus tui officia te in jugem pertrahant mentis evagationem, vix tibi reliquum eſt momentum, ut ea cogites, quæ feliciſſimum hunc timorem excitant, & fovent. *Idem.*

Receſſus & ſolitudinis bona.

Illic ab hominum adſpectu ſemoti eorum judicio, ac cenſuræ obnoxii non ſumus; illic humanis reſpectibus vacui, qui ſæpe mirum in modum eos etiam, qui virtute ſunt prædici, captivant, perfundimur gaudio, ubi propter Deum nos tantum operari cognoſcimus. Illic filii lucis a filiis tenebratum

bratum

brorum ſejuncti horum contemptum, Irriſiones, & perſecutiones ſerre ceſſant. Illic tandem Dei ſpiritus regnat, & libertas verum imperium obtinet. Ut hac de re nobis perſuaſum ſit, id nos expertos fuiſſe decet; quippe difficile eſt eos, qui ſemper in mundo vixerunt, credere poſſe, ſolitudinem aliud eſſe, quam mœroris, ac triſtitiæ principium. *Idem.*

Vulgo acceptam opinionem a ſolitudine non deterret.

Quidquid legeram de hoc ſolitudinis argumento apud Sanctos Baſilium, Chryſoſtomum, Gregorium Nazianzenum, Hieronymum, Ambroſium, Eucherium, & Bernardum, qui mihi videntur præ aliis fuſius illud pertractaſſe, hæc pretioſa libertas, quæ acquiritur, hæc tranquilla quies, quæ percipitur, perfecta hæc annihilatio ad quam homo carnalis redigitur, ſublimis hæc dignitas, quam ſpiritualis homo conſequitur; hæc, inquam, omnia in mente mea tanquam anagogiæ myſticæ habebantur, & ſermo, quem humana mens intelligere non poteſt. Fatendum eſt, acceptam opinionem plurimum poſſe; plerique hominum tamen eidem ita ſunt obnoxii, ut ſatis ſit, aliquam primum mente opinionem imbibiſſe, ut nolint ultra veritatem agnoſcere, & errore ſuo liberari. Idea vulgatior, & ſenſus magis univerſalis, quem de ſolitudine homines concepere, eſt, eam horrentem, mœſtamque manſionem eſſe, triſtibus tantummodo propriam; & ridicula hac opinione ita præoccupati ſunt, ut quidquid dicatur ad errorem hanc illis auferendum, fieri tamen non poteſt, ut quicumque ille ſit, conſilium capiat ad aliquot dies eo ſeſe recipiendi experientia percepturus, utrum verum ſit, ibi adeo ſuaves delicias, & mirabilem requiem guſtari. Hinc illam horremus, neque nobis vulgo ſe offert, niſi ſub carceris alicujus, & exilii ſpecie. *Idem.*

Quam ſuavis eſt converſatio cum Deo in ſolitudine.

Deus non ſinit ſe videri in triviis, & plateis; vox ejus non ſonat in foro, ſed in ſolitudine auditur, ubi fidelem animam alloquitur: *Ducam eam in ſolitudinem, & loquar ad cor ejus.* In ſpeculis, montibuſque ſeſe communicat Abrahæ, Jacob, Moyſi, & Eliæ. Non loquitur plena in luce, neque inter tumultum, ſed in nubis caligine, & in quiete ſilentii. Immo Jeſus Chriſtus ſolus fugit in montem, & in penitiora deſerti ſe recipit ibi noctes in oratione traducturus: *Et erat pernoctans in oratione.* Quis neſcit, contemplationem extrinſecus magnam exquirere tranquillitatem, intus pacem extremam, ſanctum animæ otium, perfectam omnium facultatum immunitatem ab iis omnibus, quæ mortalia, & creata ſunt, atque integram mentis, & cordis ſupremo Enti applicationem? Non miror itaque, ſi quadraginta illis diebus, quibus Moyſes in ſancti montis cacumine manſit, illic cum Deo converſatus, quemadmodum (*inquit Scriptura*) amicus cum amico, nullo ſollicitatus fuerit manducandi, bibendi, aut fratrem, familiam, populumque ſuum reviſendi deſiderio. Adſpectus, & colloquium cum Deo erant illi eſca, & potus; ſinus ejus ſacer erat thorus, ubi extatico quieſcebat ſopore, & præſentia illius, qui eſt principium, centrum, ac terminus omnium, illi erat omnia. Quam beati illi ſunt, qui oculos, aures, & cor clauſum habentes objectis omnibus ſenſibilibus, dignos ſe præbuerunt, quibus Deus faciem ſuam aperiret, ſuam vocem oſtenderet, eoſque repleret amore hoc, qui alium quemlibet amorem expellit, extinguit, & deſtruit! Beati illi, qui omni ſibi cum hominibus, & creaturis interdicto commercio, meriti ſunt ingredi in commercium Dei, ac vivere ſoli cum ſolo Deo! Beati illi demum, qui rebus omnibus, ac ſemet ipſis expediti ſe in eum ſtatum adduxere, ubi nihil præter Deum poſſent diligere! *Idem.*

Liquet, ſolitudinem ſacrum eſſe locum, ubi divina ſe communicat Majeſtas, eamque, ut Divi Chryſoſtomi vocabulo utar, eſſe veluti Sanctuarii aditum, atque veſtibulum. Maxima eorum voluptas, quibus perfectæ ſolitudinis ſpiritus adeſt, eſt incumbere, ut Dominum adorent, eique preces effundant; hac mente illius potentiam, & magnitudinem revereantur; coram ipſo ſeſe in perfecta ſubmiſſione, quæ ab annihilatione ſui non diſtet, contineant; ſe jugiter in ſtatum adducant experiendi gratiæ, & bonitatis ejus effecta, illius imperia, & voluntates faciendi, filialem obedientiam præſtandi, & ſervilem ſubjectionem teſtandi. Fateberis ſane, hæc omnia pro mundo ænigma eſſe impeditiſſimum, at non illis, qui ſeſe ſolitudini devoverunt. Felici experientia didicerunt, quibus vinculis illos ad ſe Pater trahat, qua virtute illos attollat, quibus catenis illos retineat. Agnoſcunt, quam ſuavis eſt ſpiritus ejus, quam amabile imperium, & quam glorioſa ſocietas. O Deus quanti facio felices hos ſolitarios! *Idem.*

Solitudo eſt neceſſaria, ut medeatur malis, quæ gignit diſſipatio mentis, in mundo inevitabilis.

Quæ mala non adfert mentis, & cordis diſſipatio in mundi commercio? Hæc nos arcet ab objectis fidei, efficitque, ut ſpiritus immergatur imaginibus objectorum ſenſibilium, & cor inde acres impreſſiones recipiat, plurimum horum objectorum circumſtantiis afficiatur, moleſtis eventibus doleat, intemperanter proſperis gaudeat; verbo, fluxis rebus repleatur, ac parum iis moveatur, quæ nobis fides proponit .... Porro cum anima in rerum mundanarum occurſu infirma ſit, potior via ad eam obtinendam mentis collectionem, quæ neceſſaria eſt, ut divino cultui adhæreamus, eſt ab omnibus rebus exterioribus, quæ ſunt inutiles, & partim etiam ab illis, quæ bonæ ſunt, niſi neceſſariæ fuerint, recedere. Opus eſt ad tempus noſmet cum hominibus rudes, & agreſtes præbere, ſine charitatis detrimento, ne ab illis moveamur, qui nos vellent diſtrahere. Deinde tutius extra egredimur, atque cum proximis ea ſuavitate, & humanitate verſamur, quæ eorum nobis corda conciliat; cumque ita interiorem adepti ſumus animi collectionem, non ita facile eſt extrinſecus perturbari. *P. Surin tom. 1. dialogorum ſpiritualium.*

Sæculares indigent ſolitudine, ut ſaluti ſuæ conſulant.

Quoad ſæculares attinet, ab inutilibus viſitationibus, & occupationibus debent abſtinere, ut domi ſuæ permanere, & cum Deo converſari aſſueſcant. Solitudo illis neceſſaria eſt, ut ex hac exteriori turba recedant, qua ſe duci ſinentes a ſummo bono recedunt, ab interiori parte, ubi illud habitat, diſcedentes. Non deſunt mortales, qui in omnimodam lapſi ſunt diſſipationem, hac illac diſcurrere, quærere ſocietates, ſpectacula, atque omne negotium ſuum in aſſidua oblectatione ſtatuere. Non ideo nobis vitam largitus eſt Deus, ſed ut eam in operibus ejus impenderemus. Qui illam abſumit inceſſanter oblectamentis indulgens, jam illius interiit ſpiritus. Non occupatur ille unico negotio, pro quo Deus illum creavit. Ut magnum hoc negotium proſpere cedat, te ipſum colligas opus eſt, & de illo agas cum Deo. Perfugium quærendum eſt ab ira Dei, ne eadem percutiaris. Hæc ingruit tanquam grando ſuper animas, quas extrinſecus invenit diſſipatas. Quam ob rem Iſaias Propheta ca. 26. inquit: *Vade popule meus, intra in cubicula tua, claude oſtia tua ſuper te, abſcondere modicum ad momentum, donec pertranſeat indignatio.* Hoc pacto cordis oſtium obſtruitur terrenis rebus, & cœleſtibus objectis aperitur.

Qui vere ſpirituales ſunt, Deum in ſe ipſis quærunt.

Veri ſpirituales quærunt Deum in ſe ipſis, ac intra ſe illum inveniunt, ubi dici poteſt magis eſſe, quam alibi uſpiam in mundo. Illic proprie regnum ſuum conſtituit: *Regnum Dei intra vos eſt.* Illic nos revocat ab erroribus noſtris, & clamat, Sanctus Auguſtinus ait, ut ad eum revertamur. Per interiorem hanc converſionem Deum melius in nobiſmet ipſis quærimus, & invenimus, quam extra nos in creaturis. Hoc eſt piarum animarum exer-

exercitium : Studium earum eſt fugere asterna, ac terrena impedimenta evitara, atqoe in ſemet ingredi, ut cor ſuum conjungant cum Deo. Alioquin toti fotis ſumus, cum ſeoſus applicîti ſior objectis, quæ illos ſuis percellunt illecebria, & quæ omnes ſpiritus vires abſumuot. *Idem* 1. 8. *libri* 3.

Quia mundo ſe reſſerunt, ut in ſolitudine viverent, omne eſt mundo commercium debent evitare.

Pleriſque eorum, qui mundum reliquerunt, ut in ſolitudine viverent, accidit, quod commercium, quod cum illo foveot, efficit, ut ſubinde in imo eorum corde reviviſcat, ubi minus id cogitant, & putant ſibi & propter pietatem, & receſſum nihil eſſe tale metuendum. Mundus illos ſemper retrahit, cum ad id eos diſpoſitos invenit, vel melius ipſi ſe ſe iterum in mundum conjiciunt. Fax, quæ estinguitur, repente rurſos accenditur ſola, ſimplicique ſumi communicatione. Estincta videtur, & reveta eſt; attamen rurſus corripit ignem, quia aliqnam adhuc habet ratinnem, & aliqua es parte attingit id, quod illi reddere poteſt lumen, quo caret. *Abbas Trappenſis tomo* 1. *chriſtianorum effatorum.*

Solitudo noſtra otioſa eſſe non debet

Magna benedictio eſt in ſolitudine delituiſſe, ac vitam ſuam in ſilentio traducere, dummodo tantum defetatur Deo, quantum negatur hominibus, & cum illo totum habeatnt commercium, quod non habetur cum illis. Attameo eum facillimum ſit, inutilem in ſolitudine vitam ducere, ſeu illic maneas quin aliquid agas, ſeu actiones neque puræ, neque animatæ ſint, uti eſſe deberent, certum eſt, non deeſſe tibi cauſam metuendi, ac diffidendi de omnibus viis tuis, idque eo magis, quo difficilius eſt eas cognoſcere, quæ rectæ ſunt, ab illis quæ ſecus. *Idem.*

Beati, qui ſolitudinis guſtum ſentiunt, vel potius, qui ibi inveniunt Deum, eumque audiunt. Multi illuc divino ducuntur ſpiritu, quibus nihilominus Deus gratias eaſdem non largitur. Licet enim de hominum turba egreſſi fuerint, & ſolum deſiderium ſerviendi Domino, & conſulendi ſaluti ſuæ vera estiterit receſſus ſui cauſa, immo impares ſint, qui rurſus caput mundum verſus, quem reliquerunt, convertant; tamen Deus juſtiſſimo conſilio ſinit, illos noo carere agitationibus, & curis, neque permittit, ut profundam pacem, quam quæſiverunt, inveniant. Geſtit ille eorum esercere patientiam, & fidem, & fidei, atque perſeverantiæ ipſorum tandem concedit, quod illis converſionis initio negavit. *Idem.*

Initum ſecedendi ad aliquot dies conſilium non prodeſt, niſi curetur, ut conſilia, quæ ibi capi poſſunt, ad opus deducantur: etenim de ſtatu tuo nequaquam judicium ferendum eſt es perſunctoriis diſpoſitionibus, in quibus es; ſed potius ex effectibus, & iis, quæ conſequuntur; neque enim deſunt plurimi, quibus ſatis eſt ad decem dies bonos eſſe, & frugi, ac mox ad intermiſſos habitus reverti. *Idem tomo primo.*

Solitudinis bona nunquam ſatis intelliguntur.

Beati ſunt illi, qui nullum amplius habent cum mundo nexum, & qui in ſolitudine vivere poſſunt, quin ab ordine a Deo conſtituto recedant. Hoc bonum eſt, quod ſatis non cognoſcitur; pauci illud cupiunt, & illi, quibus illud largitur Deus, & quos ipſe ſinit perfrui, ſæpe id minime faciunt, quod debent, ut omnes percipiant utilitates, & bona, quæ eidem adnectere voluit. *Idem.*

Sancti amarunt ſolitudinē & ibi ſanctificati ſunt.

Videmus prophetas, quos ſpiritu ſuo repleta volebat Deus, vulgo in deſerta ſe recipere conſueviſſe. Divinus Jeſu Chriſti Præcurſor illuc ingreſſus eſt ab infantia, ut orationi vacaret; innumeri novæ legis ſolitarii, & pœnitentes inſtiterunt veſtigiis primorum horum mundi ſolitariorum, ut ſanctitatem acquirerent. Et profecto heroicus eſt conatus, abrenunciare hominum ſocietati ob innocentiam tuendam. S. Bernardus ait: *Nomen ſolitudinis nomen miſeriæ eſſe.* Quamobrem cum rationis particeps homo natus ſit ad ſocietatem, magnum Deo offert ſacrificium, cum illi abrenunciat. Attamen quantumvis triſtis ſit ſolitudo, hac in vita pars eſt communis animarum ſanctarum; hæ in ſolitudine purificantur, Deum agnoſcere diſcunt, & cum eo ſpiritualem contrahunt affinitatem. *Specimen orationum panegyricarum tomo ſecundo.*

SPECTACULA.

COMOEDIÆ, CHOREÆ, SALTATIONES.

MONITUM.

DE alea, cæteriſque fortunæ ludis in titulo de ſolatiis egimus; hic vero agendum de ludis publicis, qui ſunt cum ſpectaculis conjuncti, cujuſmodi ſunt comœdia, & choreæ, aliaque id genus, quæ integra pietate, pudore, & chriſtiana modeſtia vix, & ne vix quidem fieri poſſunt. Spectacula, quæ ipſi etiam Ethnici improbarunt, chriſtianorum Imperatorum leges proſcripſerunt, conciliorumque canones damnarunt: qua in re tria notanda ſunt illis, qui hujus argumenti concionem adornare aggrediuntur.

Primum eſt, plurimum intereſſe diſcriminis inter ea ſpectacula, quæ hodierna die exhibentur, & antiqua, contra quæ ſancti Patres ſummo zelo ſuccenſi invecti ſunt: quandoquidem ex theatris exularunt impietates ſacrilegæ, turpeſque obſcænitates, & quidquid urbanitati, & religioni palam erat oppoſitum; & chriſtiana religio penitus ſuſtulit amphitheatrorum crudelitates, & certamina gladiatorum, ubi humanus ſanguis effundebatur, atque hominum mors hilare erat ſpectaculum. Verumtamen his etiam temporibus non minus periclitatur pudor, aliique affectus, quos ſpectacula ciere poſſent; vitium enim, quod ibi ſæpe latet ſub alicujus virtutis perſona ſenſim, & ſine ſenſu in animum adrepit, & affectiones callide pertractatæ majorem impreſſionem efficiunt.

2. *Notandum eſt, ne nocentium ludorum, ſpectaculorumque nomine illa etiam complectaris, quæ omni culpa vacant, qualia ſunt equorum curſus, navalia certamina, prælia ferarum, in quibus leones cum tauris committuntur, aliaque id genus, quæ in publicis ſolemnitatibus populo ſpectanda traduntur.*

3. Denique cavendum eſt, ne quid hoc in argumento nimis exaggeretur, & omnino ne mortalis peccati nota iis omnibus inuratur, qui comœdiis, vel choreis interſunt ſine ulla exceptione: quandoquidem non deſunt, qui facere nequeunt, quominus interſint urbanitatis ergo, & obſervantia erga eos, a quibus intereſſe coguntur: eorum vero, qui de more iiſdem interſunt, periculum ſatis exaggerari non poteſt. Attamen non licet nimis acribus ſanctorum Patrum locutionibus uti, quas adferre debuimus, niſi aliqua modificatio adhibeatur.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia concionum hujus argumenti lineamenta.

I. DE periculoſis ſolatiis generatim, comœdiis, choreis, ludis publicis, ſpectaculis, mimicisque, vel inhoneſtis repræſentationibus.

Non fert animus honeſta vituperare ſolatia: hæc nonnunquam neceſſaria etiam ſunt ad animum reficiendum ſeriis defeſſum occupationibus, nec non ad recreandum corpus laboribus nimiis infirmatum: ea vero probari nullo modo poſſunt, quæ peccati ſunt cauſa, & quæ mores corrumpunt. Hujuſmodi ea ſunt, quæ per pietatis relaxationem in chriſtianam religionem invecta ſunt, veluti choreæ, comœdiæ, & ſpectacula quædam ad voluptatem dumtaxat inſtructa: ubi tria poſſunt conſiderari, ex quibus tres concionis partes fient. 1. Solatia hæc eſſe profana evangelicis præceptis, & Chriſtiani hominis officiis oppoſita. 2. Funeſta eſſe innocentiæ, boniſque moribus contraria. 3. Non ſine ſcandalo fieri, & per ea vitium probari.

Primum igitur, ut liqueat ſpiritui chriſtianæ religionis eſſe oppoſita, animadvertere ſatis eſt, chriſtianam religionem profeſſionem eſſe humilitatis, pœnitentiæ, & mortificationis, ac fugæ earum rerum omnium, quæ ſenſibus noſtris blandiuntur; e contra vero finem eorum, qui hæc nobis procurant ſolatia, atque hæc ſpectacula repræſentant, eſſe omnem, quam poſſunt, oculis, auribuſque præbere voluptatem, & palpare infelix illud ſtudium, quod homines in voluptatem pronos efficit; necnon conſilium eorum, qui ad hæc ſpectacula currunt, vel frequentes profanis hiſce cœtibus adſunt, eſſe eam omnem percipere, & guſtare voluptatem, quam in ipſis ciere poſſunt objecta, quæ illic exhibentur, & actiones, quæ ibidem fiunt. Quid ergo magis oppoſitum chriſtiani hominis profeſſioni, qui ad luſtrales baptiſmatis aquas pompis, vanitatibus, mundique voluptatibus abrenunciavit?

2. Hæc ſpectacula, atque ſolatia ad voluptatem tantummodo inventa innocentiæ funeſta ſunt, moreſque corrumpunt. Nihil hoc certius. Ibi enim videtur, ibi auditur, quidquid ad peccatum, vel dicam melius, ad flagitioſiſſimæ vitæ licentiam poteſt impellere. Cum hilaritate & voluptate in comœdiis audiuntur, atque videntur teneri amores, & alia ad libidinem promoventia; necnon conſpiciuntur mulieres iis omnibus circumornatæ illecebris, quas placendi cupiditas excogitavit. In choreis objecta nihilo minus pericoloſa ſunt; omnia libidinem perflant, loci, temporiſque circumſtantiæ, perſonarum in omnem hilaritatem effuſarum ſocietas, licentia quam ſibi quiſque vindicat &c.

3. Hæc ſolatia ſcandalo non vacant: qui illa præbent, fovent ſcandalum eorum, qui iiſdem intereſſe conſueverunt; quia ea quodammodo probant præſentia ſua, præſertim vero ſi illi ſint vel genere, vel dignitate aliqua conſpicui, vel qui morum probitate, ac vitæ meritis aliquam ſibi adepti ſunt exiſtimationem; alii enim eorum exemplo reguntur.

II. 1. Cauſæ, quæ mundi ſectatores ad choreas, & theatra compellunt, efficiuntq; ut frequentes id genus ſolatiis interſint, paſſim malæ ſunt; interſunt enim, ut ſatis ſuæ faciant curioſitati, & vanitati, ut videant, & videantur; neque ullam ſanam inveneris cauſam, quæ probare poſſit conſuetudinem eo conveniendi. 2. Quidquid ibi videtur, & auditur malum ſuadet, quod probari poteſt inductione eorum, quæ in hiſce ludis atque ſpectaculis accidunt. 3. Inde vero nihil refertur niſi innocentiæ jactura, ac prava impreſſio, quam efficere poſſunt amores ad vivum exhibiti, & perſonæ, quæ ſcenam agere viſæ ſunt.

Credunt, choreas potiſſimum theoretice ſolatium eſſe omni culpa vacuum; verum ſi conſideretur in praxi. 1. Vides peccata, quæ committuntur, antequam illuc conveniatur, atque dumtaxat ut ſeſe mortales hujuſmodi ſpectaculis diſponant. Vanitas in deſiderio prodeundi, ſeſe oſtendendi, atque aliorum in ſe oculos convertendi propter ſaltandi peritiam, propter habitum, geſtumque corporis, vel propter aliam qualitatem. 2. In choreis, cum ſumus in cœtu; parum decentes licentiæ, illecebræ, blanditiæ, amatoria verba, ſolius cum ſola ſuſurri &c. 3. Poſt choreas ſpiritus mundanus, ſexcentæ cogitationes eorum objectorum, quæ oculos perculerunt, affectus ſæpiſſime noxii. III.

Hæc ſpectacula, atque hæc genera ſolatiorum nemini licent, & vulgo peccat, qui iiſdem intereſt: 1. quia prava mente illuc accedit, & ſane difficillimum eſſet illuc accedere bona: 2. quia hæc ſolatiorum genera, quæ mortales tantopere depereunt, nullius decent ſtatum, ætatem, officium: 3. quia fere ſemper ſunt proxima peccati occaſio quibuslibet. IV.

De choreis, & ſaltationibus particulariter. 1. Choreæ, & ſaltationes, quales hodierna die fieri conſueverunt, culpa non vacant, quia adverſantur profeſſioni religionis chriſtianæ. 2. Quia conciliis, eccleſiaſticaque doctrina prohibentur: quia ſunt occaſio plurimorum peccatorum, & perrarum eſt, ut inde æque innocens redeas, ut illuc te contuliſti. V.

1. Oſtendi ſimpliciter poteſt, nihil magis oppoſitum eſſe ſpiritui Chriſtianiſmi, & evangelii, quam choreæ, comœdiæ, atque tragediæ, quales paſſim exhibentur. 2. Nihilque aptius ad vitium ſuadendum, moreſque corrumpendos. VI

1. Spectacula, de quibus loquimur, vulgo criminoſa ſunt, ſi minus ea ſemet, ſaltem propter circumſtantias, quæ illa concomitantur, & quæ ab illis fere nequeunt ſeparari. 2. Licet hac de cauſa carerent culpa, non carerent tamen, quia nos ab officiis noſtris avertunt, & quia ſemper interdicta fuere Chriſtianis, tanquam profeſſioni eorum oppoſita. VII.

De comœdia ſingillatim eo in ſtatu, in quo nunc eſt, quæcumque adhibita fuerit cura, ut honeſtior efficeretur, atque a ſordibus expiaretur. 1. Quamvis inſtituta fuerit, ut vitium corrigeretur, illius tamen ſchola potius eſt, ubi docetur iis vocibus, quæ licet honeſtiora videantur, illud tamen inſinuant, atque propinant. Callidæ ideæ, & jucundi caſus, qui horum poematum efficiunt epiſodia, ſceleri eam inducunt perſonam, propter quam ab auctoribus probatur, & celebratur: ſpectatores vero hoc in impudicitiæ lycæo diſcunt turpiſſimos etiam, nequiſſimoſque ſuos affectus excuſare per exempla, quæ ipſis ob oculos objiciuntur. 3. In populo vero comœdia damnum irreparabile gignit propter otium, quod fovet, & corruptionem, quam infert. VIII.

Con-

IX. Concinnis de choreis vel comœdiis hoc quoque eſſe poteſt argumentum: 1. eas refellere rationes, quibus alii hæc ſolatiorum genera probare conantur: 2. eas vero afferre, quibus jure damnantur. *Ex ſpecimine ſermonum t. 4.*

X. Oſtendi poteſt comœdia eo in ſtatu, in quo nunc eſt, nequaquam eſſe innocens ſolatium, quod plurimi arbitrantur, eamque Chriſtianus horrere debet tanquam malum, atque flagitium. Hoc facile liquebit, ſi ad examen revocabitur: 1. natura & finis comœdiæ, non qualis eſſe deberet in inſtitutione ſua, ſed qualem illi ſibi proponunt, qui eam vel componunt, vel agunt, vel audiunt: 2. illius circumſtantiæ, quæ longe plures ſunt, & omnes perniecioſiſſimæ, quod ex tractatus hujus decurſu innoteſcet: 3. ejuſdem effectus, qui ut plurimum ſunt pernicioſi: quamobrem eccleſia, & doctores illi nigrum theta affixerunt &c.

XI. 1. Comœdiæ eo in ſtatu, in quo hodierna die eſſe feruntur, fovent, & augent crimina eorum, qui jam corrupti ſunt, quoniam eorum probant libidines: 2. eos vero, qui aliquam jam habent in vitia proclivitatem, omnino corrumpunt: 3. corrumpere etiam poſſunt innocentiſſimum quemque, qui a vitiis prorſus abhorreat.

XII. Comœdia, quantumvis innocens eſſe vel dicatur, vel exiſtimetur, ſemper habenda eſt tanquam malum, non autem tanquam honeſtum ſolatium, 1. quia occaſio eſt peccati, cui ſeſe objicere nefas eſt; raro illius occaſio remota eſt, & fere ſemper proxima: 2. peccatum eſt otii, amoris mundi hujus, perquiſitionis voluptatum ſuarum, & ſcandali, quod proximo præbetur: 3. eſt ſtatus habitualis peccati pro illis, qui de more theatris interſunt, & artem hanc exercent, vel fovent.

XIII. Repræſentationesq; theatricæ, ſpectacula, ſaltationes, & chorearum cœtus adverſantur: 1. qualitati & profeſſioni hominis chriſtiani, qui enim Jeſu Chriſti fidem amplexus eſt, mundi pompis, ac voluptatibus abrenuntiavit: 2. legi chriſtianæ, quæ in ipſis etiam cogitationibus exigit puritatem: 3. bono exemplo, quod Chriſtianus in omnibus actionibus præbere tenetur.

XIV. De choreis, comœdiis, aliiſque id genus ſpectaculis. 1. Habitus iiſdem interveniendi extinguit in homine chriſtiano ſpiritum pietatis ac religionis: 2. prohibet vitæ civilis officia eo in ſtatu, in quo nos providentia conſtituit: 3. omnia mortalium genera ad magna obeunda flagitia diſponit.

XV. De ſaltationibus, & choreis ſingillatim. 1. Otium criminoſum eſt, cum in habitum migrat, ſemper indicio eſt, quod officia noſtra negligimus, ea, quæ ad ſalutem pertinent, contemnimus, pietatem, & religionem faſtidimus. 2. Occupatio eſt non ſolum periculoſa conſcientiæ, verum etiam peccato minime vacua; nulla ratio illas probare poteſt, niſi obedientia, aut neceſſitas, a quibus honeſte noſmet poſſumus diſpenſare: præterquamquod hoc non ita frequens accidit, ut migret in conſuetudinem. 3. Exemplum eſt pernicioſum, quod præbetur illis, qui id ſibi verterent religioni, niſi viderent homines alioquin bonos, qui ſcrupulum adimunt hujuſmodi ſolatiis paſſim intervenientes.

PARAGRAPHUS II.

Fontes; auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas quæſtionum ſtructuras exornandas:

Sancti Patres. SAnct. Auguſtinus lib. 3. conf. cap. 2. fuſius loquitur de inanibus theatrorum ſpectaculis, quæ ipſe quoque juventæ flore depetibat, ibi vero præſertim differit de affectibus, quos in auditoribus gignunt funeſti caſus, qui ibi exhibentur.

Idem libro 2. de civit. capit. 13. docet comœdos apud Romanos infames fuiſſe. S. Ambroſius in capit. 7. S. Luc. ſaltationes in ipſa etiam vituperat adoleſcentia, ac in illa præſertim immodeſtos corporis geſtus perſtringit.

Idem in libris officiorum acriter invehitur contra chorearum conſuetudinem, ipſa Ethnicorum uſus auctoritate, a quibus damnatæ fuerunt.

Tertullianus integrum edidit librum de ſpectaculis, ubi capite quarto docet, fidelem, qui in baptiſmo mundi pompis abrenuntiavit, neceſſaria illatione ſpectaculis quoque abrenuntiaſſe.

Sanctus Cyprianus peculiarem edidit tractatum de ſpectaculis.

Idem in epiſtola ad Donatum oſtendit veterum criminum memoriam per theatricas repræſentationes inſtaurari, & perennari.

Minutius Felix *in Octavio* oſtendit, omnes paſſim ævo ſuo perhorruiſſe theatra propter crudelitates, & obſcœnitates, quæ illic repræſentabantur.

Theophilus Patriarcha Antiochenus in *libro adverſus calumniatores religionis chriſtianæ* teſtatur, ævo ſuo fideles a profanorum ſpectaculis abhorruiſſe.

Clemens Alexandrinus *libro tertio pedagog. cap.* 11. oſtendit circum, atque theatrum ſcholas eſſe, atque occaſiones licentiæ, ubi turpia quæque addiſcuntur.

Lactantius *libro ſexto inſtit. capit.* 20. & 21. oſtendit, hæc ſpectacula, præſertim vero comœdiam, apta eſſe duntaxat moribus corrumpendis, eaque fugienda eſſe Chriſtianis cujuslibet ſexus, & ætatis.

Sanctus Chryſoſtomus *homil. prima ad populum Antioch.* affirmative reſpondet dubitantibus utrum peccatum ſit intereſſe theatris, atque ſpectaculis.

Idem *homil. 3. de Davide, & Saule* minatur ſe ab aditu templi prohibiturum eos, qui ad ſpectacula concurrunt, & prolixam habet contra id genus homines invectivam.

Idem *homil. 7. in Matth.* hortatur ad fugiendas hiſtrionum nugas, & obſcœnitates, quæ ab illis dicuntur.

Idem *homil. 8. in Matth.* quæ tota eſt contra mimos, atque hiſtriones, quos vita hac indignos, publicaſque peſtes appellat.

Idem *homil. 38. in Matth.* differit de flagitiis, quæ committuntur in theatris.

Idem *in Præf. comment. in S. Joannis evangel.* non ſine indignatione refert, quid ævo ſuo fieret in theatris.

Idem *homil. 56. in Geneſ.* invehitur contra choreas, & cantiones, quæ in nuptialibus, aliiſque ſolemnitatibus invectæ fuerant: adeo illi perſuaſum erat hæc omnia crimine non carere.

Tertullianus *in Apologet. capit.* 38. teſtatur, fideles immunes fuiſſe ab Ethnicorum ludis, atque ſpectaculis, & habuiſſe ſpectacula magis jucunda.

Idem *capit. quarto libri contra ſpectacula* reſpondet objicientibus in Scripturis nullibi prohiberi concurſum ad theatrorum ſpectacula.

Salvianus libro 6. de Provid. egregia plura habet hujus argumenti.

Sanctus Franciſcus Saleſius *p. 3. cap.* 32. & 33. introductionis ad vitam devotam loquitur eo modo de ſaltationibus, atque choreis, qui licentiam minime probat. Aſcetici, aliique.

Pater Corderius *Tomo 2. Familia ſanctæ capit.* 11. *de ſolatiis* fuſius loquitur de choreis, deque periculoſis ſolatiis, ſaltationibus, & comœdiis §. 6. & 8.

Pater Heliodorus Pariſienſis in lib. cui titulus : *Sermones de Voluptatibus*, ſerm. 6. de comœdiis & 7. de choreis, & ſaltationibus.

Pater Senault in lib. qui inſcribitur : Monarcha, vel principis afficium ſerm. 8. ubi agit de ſolatiis principis ; & 7. ubi loquitur de comœdia, aliiſque ſpectaculis.

Pater Suffren to. 1. anni chriſtiani cap. 9. art. 2. §. 3. oſtendit quomodo te gerere debeas in choreis & ſaltationibus.

Petrarcha fuſius de choreis verba fecit, & quodam in dialogo oſtendit earum vanitatem.

Petrus Gregorius inſignis juriſconſultus paſtoris officium ſibi vindicare non putat invehens contra comœdias, quaſi contra publicum flagitium.

Comitolus eximium edidit tractatum hiſpanice de bonis honeſti laboris, ubi abſolute profana hæc ſpectacula damnat.

S. Carolus Borromæus in egregio tractatu, quem edidit de choreis, oſtendit illas ſacrorum Bibliorum, Conciliorum, Patrumque auctoritate damnari.

Sereniſſimus Princeps de Conty in vulgo prodidit tractatum de comœdia & ſpectaculis juxta eccleſiaſticam traditionem.

Thiers Theologiæ doctor, & Parochus *Champrond* in tractatu de ludis, & ſolatiis cap. 25. loquitur de ſaltationibus, atque comœdiis.

Dominus Nicol celeberrimus propter egregia, quæ edidit, opera peculiarem habet de comœdia tractatum.

Pater Quillebeuff, Pelletier, Voiſin, & alii, qui videri poſſunt in collectione operum contra Patrem Camaro, & in exceptis operum plurimorum eccleſiæ Patrum egerunt de ſpectaculis.

Meldenſis Epiſcopus tractatum edidit ad comœdiam pertinentem.

Liber, cui titulus : Chriſtiana Inſtructio pro educatione Puellarum, cap. 13. loquitur de choreis, ſpectaculis, & comœdiis, quæ chriſtianis virginibus interdictæ ſunt.

Pater Lebrun Presbyter Oratorii in lib. qui inſcribitur : *Sermones de comœdia*.

Liber, cui titulus : Chriſtianarum Familiarum Pædagogus, ubi fuſius de comœdia, & mox de choreis, & ſaltationibus ſermo eſt.

Auctor dictionarii moralis tomo 1. titulo Bacchanalium, plures habet de ſaltationibus, choreis & comœdiis conſiderationes.

Pater Croiſet in ſpiritualibus conſiderationibus agit de ſaltatione, comœdia, & ſpectaculis.

Baldeſanus in lib. cui titulus : Stimuli virtutum cap. 19. contra profanorum ſpectaculorum vanitatem.

> Concionatores nuperi.

Pater Le Jeune presbyter Oratorii recens in meliorem formam redactus ſerm. 16. loquitur contra Choreas.

Specimen ſermonum, Sermo pro Dominica 23. poſt Pentecoſten eſt contra ludos, choreas, & publica ſpectacula.

Pater Cheminais in ſerm. de Conceptione B. Virginis aliquid habet admodum ſenſatum de comœdia.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta tomo 2. integrum habet ſermonem contra choreas, comœdias, & alia ſpectacula.

> Qui collectanea ediderunt

Drexelius lib. 3. Nicetæ cap. 7.

Buſſeus in Panario tit. Choreæ.

Peraldus, in remediis contra Luxuriam cap. 3. de Choreis.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

SEdit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere. Exod. 32.

Cum appropinquaſſet Moyſes ad caſtra, vidit tumultum, & choros : iratuſque valde, projecit tabulas, & confregit eas ad radicem montis. Ibidem.

Filii hominum, ut quid diligitis vanitatem? Pſal. 4.

Me irritaverunt in vanitatibus ſuis. Deuteron. 32.

Non ſedi cum concilio vanitatis. Pſalm. 25.

Odiſti obſervantes vanitates. Pſalm. 30.

Averte oculos meos, ne videant vanitatem. Pſal. 118.

Beatus vir; qui non reſpexit in vanitates, & in inſanias falſas. Pſalm. 39.

Qui amat periculum, in illo peribit. Eccli. 3.

Cum ſaltatrice ne aſſiduus ſis. Eccli. cap. 9.

Nunquam cum ludentibus miſcui me. Tob. 3.

Non ſedi in concilio ludentium. Jerem. 15.

Die natalis Herodis ſaltavit filia Herodiadis, & placuit Herodi. Matth. 14.

Quæcumque ſunt vera, quæcumque pudica, hæc cogitate. Ad Philipp. 4.

Turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinet, &c. Ad Epheſ. 5.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deſumpta.

> Iſraelitæ choros duxerunt circa vitulum aureum.

M*Agiſter omnis impuritatis, qui docuit Idola colere, docuit etiam ludere*, S. Ephrem inquit. Hoc videmus in priſcis Iſraelitis, qui vitulum aureum coluerunt & poſtquam adoleverunt illi thus, circum illum choreas egerunt : *Sedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere*. Hæc omnia ſimul juncta nobis oſtendunt, Pater idem ait, ab eodem magiſtro & Idolorum cultum, & ſaltationum morem invectum fuiſſe, quoniam dæmon per idola repræſentatus, atque ſub variis nominibus latens ſæpe adorari voluit choreis, publiciſque ludis quendam religionis cultum indigitantibus.

> Lætitiæ ſigna per choreas edita, & in Scripturis memorata longe alia ab hodiernis.

Inficiari nemo poteſt, veteris teſtamenti ſanctos viros nonnunquam lætitiam ſuam quadam choreæ, ludorumque publicorum ſpecie fuiſſe teſtatos; verum hoc accidebat, ut Deo gratias agerent ob factum aliquod, quod præclare illis ceſſerat ex ſententia, vel ob inſignem aliquem favorem, quem ab eodem acceperant, & hæc hilaritatis ſigna ſemper concomitabatur quidam religioſus cultus, quem domino adhibebant. Ita Maria ſoror Moyſis chorum, vel potius triumphum ducere cœpit, poſtquam populus ex Ægyptiaca ſervitute liberatus fuit, & Pharao fluctibus Erythræi maris ſubmerſus. Hoc item præſtitit David coram arca de Philiſtinorum manu reducta. In Bibliis plura legimus cantica ſimilibus in occaſionibus recitata ; immo etiam occurrunt feſtivitates quædam non ſine apparatu celebratæ, quod ſine ſpectaculo fieri non poterat. Verum enim vero hæ choreæ, hi cantus, hæc ſpectacula fiebant ob cauſas longe alias ab iis, propter quas mundana ſolatia inſtituuntur, quæ ſæpe, ac jure damnavit eccleſia. Tunc recinebant, pſallebantque, ut celebrarent victorias, quas Deus de hoſtibus ſuis referebat, atque ut teſtarentur lætitiam, qua perfundebantur videntes domini ſui gloriam, & honorem: ſed in ſpectaculis mundi ſectatores ſuas quærunt voluptates, ſuaque ſolatia, & vanitas, immodeſtia, licentia, & impudicitia fere nunquam abſunt ab hujuſmodi ſaltationibus, choreis, atque gaudentium, lætantiumque conventibus. Quam ob rem chorearum, quæ in Scripturis narrantur, exempla nullo modo probare poſſunt, & excuſare profanas hujus temporis ſaltationes.

> Choreæ voluptuoſæ, & ſolatia in antiqua lege damnata.

In Ezechiele Propheta capite 25. Deus ad filias Jeruſalem loquens mira hæc illis profert verba : *Pro eo quod plauſiſti manu*, & *percuſ-*

ſiſti

ſiſti pede, & gaviſa es ex toto affectu ſuper terram Iſrael: idcirco ego extendam manum meam ſuper te, & tradam te in direptionem gentium, & interficiam te de populis, & perdam de terris, & conteram; & ſcies, quia ego Dominus. Filiæ & mulieres Iſraelitarum choreis & idolorum cultu Deum irritaverunt; qua re Moyſes dolore confectus legis tabulas confregit, imperavitque Levitis, ut illas occidione delerent. Uxor junioris Tobiæ ſeipſam coram Deo excuſare volens teſtatur ſe nunquam ludis, & choreis interfuiſſe, & S. Chryſoſtomus animadvertit, in nuptiis Abrahæ, Iſaac, & Jacob, aliorumque ſanctorum patriarcharum nullibi mentionem fieri de choreis, aliiſque id genus mundanis oblectamentis, ſed tantum de laudibus, & gratiarum actionibus, quæ cauſa erat, propter quam Deus eorum conjugiis benedicebat, eaque fortunabat.

Dinæ exemplum docere virgunculas debet, ne choreis & ſolatii cœtibus interſint.

In Geneſi cap. 34. legimus, Dinam virginem quindecim annos natam, cum ex paterna domo ſola fuiſſet egreſſa ſine ſocia, & ſine facultate, acta inani curioſitate videndi choreas atque feſtos dies filiarum Sichem, raptam vi fuiſſe, ideoque propter illam totum Sichimitarum populum internecione occiſum fuiſſe. Hæc hiſtoria adeo tragica, atque funeſta efficere profecto deberet virgines cautiores, eaſque docere, ne adeo facile ſe le objiciant occaſionibus in ſaltationum, & ſpectaculorum conventibus, ubi earum ſemper periclitatur pudicitia.

Malum & ſcelus, quod peperit ſaltatio filiæ Herodiadis coram Herode.

In S. Matthæi evangelio cap. 14. videmus ſaltandi peritiam cauſam fuiſſe, propter quam Præcurſor filii Dei obtruncaretur, & caput S. Joannis Baptiſtæ, qui poterat, ut inquit S. Chryſoſtomus, totum terrarum orbem convertere, fuiſſe pretium ſaltatricis. Dæmon non aliam invenit validiorem viam, ut ab Herode obtineret mortem magni hujus viri, quem Judæa univerſa admirabatur, Joſepho hiſtorico teſte, quam ſaltantem inducere coram rege laſcivientem puellam calamiſtris bene comptam, muliebrique mundo ornatam, atque ea in arte peritam. Fierine poſſet, ut non execraremur id, quod tantum peperit damnum, tantumque crimen, licet nil aliud nobis ſuppeteret, quod choreis, & ſaltationibus objiceremus? Dei filius ſatis aperte oſtendit, quid ipſe de ludis, choreis, ſpectaculiaque ſentiret eo in miraculo, de quo in evangelio ſermo eſt, cum Archiſynagogi filiam ad vitam revocavit; miraculo, quod operari noluit, donec ea in domo verſabantur ſaltatores, atque tibicines, quam ob rem imperavit, ut ejicerentur, antequam illuc ingrederetur: *dicebat, recedite*. Matth. 9.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

In ſpectaculis nihil niſi vanitas videtur, & vanitatem amans, qui illa conſectatur.

A*Verte oculos meos, ne videant vanitatem*. Pſal. 118. Hic unus ex iis locis eſt, quibus utebatur S. Ambroſius, ut fideles a theatritis ludis averteret. Num dubitatis, ajebat ille populo ſuo, utrum hi ludi in vanitatum numero ſint recenſendi? Quomodo Chriſtianus illos perquirere poteſt ſciens, Jeſum Chriſtum in carne ſua vanas mundi voluptates crucifixiſſe. Averte, Domine, oculos meus ab his ſpectaculis, ubi vanitas, pompa, magnificentia, & quidquid illecebrarum in mundo eſt, maxime nitet; quid enim in hujuſmodi ſpectaculis videtur, niſi objecta, quæ nos fallere poſſunt, nobiſque vanitatis amorem immittere?

Quæritur tentatio, & ultro ſe ſe illi objicis, qui comœdiæ intereſt.

Qui amat periculum, in illo peribit. Eccl. 3. Conſiderandum eſt, comœdiam tentationem eſſe ultro quæſitam; quæ res longe Dei gratiam ſemovet, eumque impellit, ut nos noſter facilius tradat corruptioni, quam alia quæpiam tentatio, quæ non opinantibus ingruit. Temeritas, ſuperbia, & impietas eſt credere, ſe ſine gratia reſiſtere poſſe iis tentationibus, quæ in comœdiis occurrunt: præſumptio vero, & inſania eſt exiſtimare, nos ſemper divinitus eripiendos eſſe ex eo periculo, cui ipſi ultro temere, ac ſine neceſſitate noſmet objicimus.

Omne, quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ 1. Jo. cap. 2. S. Joannes proculdubio damnat inanes theatri voluptates, cum inſpirat Chriſtianis horrorem erga ea, quæ ſapiunt mundi hujus voluptates, & quæ excitare poſſunt concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum, & ſuperbiam vitæ. Ubinam enim tria hæc vitia collecta magis inveniuntur, quam in theatris? Hoc ipſum Seneca teſtatus eſt dicens: *avarior redeo, ambitioſior, luxurioſior* ex theatris. Quid autem dicemus de locis omnibus, ubi Sanctus Paulus mulieribus, atque virginibus etiam atque etiam modeſtiam commendat? Credemuſne, illas ſimul & comœdas eſſe poſſe, & æque modeſtas, ut S. Paulus requirit? & nobiſmet perſuadere poterimus, mulierem ſeſe omni induſtria, qua fieri poteſt, comere, & exornare, ut ad choreas, vel ad comœdias ſe conferat; & nonnullas etiam ipſa theatra conſcendere vocibus addituras geſtus, tonum, & eas dicendi, agendique rationes, quæ ad amorem ciendum aptiſſimæ ſunt, contra quas homines ſemper ſibi diligentiſſime cavere debent?

Theatra, & ſaltationes a Joanne damnantur in tribus concupiſcentiis mundum componentibus.

Nolite conformari huic ſæculo: ad Rom. 12. Nonne metuendum eſt, ne qui in mundanis ſpectaculis tantum voluptatis percipiunt, qui tanto ardore ad theatra feſtinant, & qui tantopere choreas ipſas depereunt, ſeipſos conforment ſpiritui hujus ſæculi, quæ manifeſta eſt nota reprobationis? Hic autem ſpiritus in eo pretio conſiſtit, in quo mundi pompæ, & vanitates habentur: deinde vero in iis ſenſibus, qui hauriuntur, & ſunt chriſtianæ diſciplinæ contrarii, ac tandem in pietatis tepore, atque in contemptu omnium exercitiorum, quibus illa fovetur: hoc autem nonne iis accidit, qui frequenter ſaltationibus, atque comœdiis interſunt? Ubine ſunt, qui ſæculi vanitates magis inſectentur, qui mundi ſpiritu magis repleti ſint, & qui minus divina ſapiant? *Nolite conformari huic ſæculo*. Nolite imitari horum mortalium exemplum, niſi vultis eſſe, ut illi, ſectatores ſæculi, ſolatiorum, & voluptatum amici, & inimici Dei.

Saſe ſimilitudini hujus ſæculi conformas, qui mundi hujus ſolatia amas, & quæris.

Beatus vir, qui non reſpexit in vanitates, & inſanias falſas. Pſalm. 39. Hoc nomine vocanda ſunt hæc ſpectacula, atque ſolatia, de quibus ut minimum dici poteſt, quod nos ſemper peccandi periculo objiciunt: *Beatus vir, qui non reſpexit*. Etenim quo magis illinc abeſt, eo magis abeſt a ſcelerum occaſione, quæ poſt ipſum crimen habenda eſt malorum omnium maximum, &c.

Felicitas eorum, qui has vanitates deſpiciunt.

PARAGRAPHUS IV.

Loci & ſententiæ ſanctorum Patrum hujus argumenti.

R*Apiebant me ſpectacula theatrica, plena imaginibus miſeriarum, & fomitibus ignis mei*. Auguſtinus, lib. 3. Confeſſ. cap. 2.

Melius eſt die Dominica arare, quam choreas ducere. Idem, in Pſalm. 91.

Animarum peſtis, probitatis & honeſtatis everſio. (Ita vocat ſpectacula theatrorum.) Idem, libro 1. de Civit. cap. 33.

Iſta conſuetudo balandi, de Paganorum obſervatione remanſit. Idem, Sermone 1. de Tempore.

Avertamus oculos noſtros a vanitatibus theatrorum, ne quod oculus viderit, animus concupiſcat. Ambroſius, in Pſalm. 118.

Comes deliciarum eſt extrema, ſaltatio. Idem, lib. 3. de Virgin.

Quid ibi verecundia poteſt eſſe, ubi ſaltatur? Idem, ibidem, libro 2.

Nequitiarum chorus (ita ſaltationes appellat.) Idem, l. de Cain & Abel.

Saltet, ſed adultera filia; quæ vero pudica, quæ caſta eſt, filias ſuas religionem doceat, non ſaltationem. Idem, l. 3. de Virgin.

In theatris conſpicies, quod tibi dolori ſit, & pudori. Cyprianus, Epiſt. ad Donatum.

Admonetur omnis ætas fieri poſſe quod factum eſt. Idem, ibidem.

Diabolus artifex, quia idololatriam per ſe nudam ſciebat horreri, ſpectaculis miſcuit, ut per voluptatem poſſet amari. Idem, ibidem.

Ab omnibus ad ſpectaculum concurritur, commune dedecus delectat, vel recognoſcere vitia, vel diſcere. Idem, ibidem.

In his ſpectaculis, depoſita verecundia, audacior aliquis fit ad crimina, diſcit facere, dum conſueſcit videre. Idem, ibidem.

Fugienda ſunt iſta Chriſtianis fidelibus, tam vana, quam pernicioſa. Idem, ibidem.

Cito in hoc aſſueſcimus, quod audimus, ſcelere. Idem, ibidem.

Avocandus eſt animus ab iſtis, habet Chriſtianus ſpectacula meliora, ſi velit. Idem, ibidem.

Quomodo qui deſident in theatro, qui nihil ſani neque audiunt, neque vident, qui undique obſidionem patiuntur, per aures, per oculos, poſſunt ſuperare concupiſcentiam? Chryſoſtomus, Homil. 15. ad Popul. Antioch.

Nihil obſcœnius illo oculo, qui ſpectare talia patienter poteſt. Idem, Homil. 6.

Quidquid illic dicitur & fit, Sathanæ pompa eſt. Idem, in præfat. commentarii in Joannem.

Omnis virtutis peſtis (ſaltatio.) Idem, Homil. 3. in Matth.

Nemo ad voluptatem venit ſine affectu, nemo affectum ſine caſibus ſuis patitur. Tertullianus, de ſpect. cap. 15.

Tragædia & comœdia ſcelerum & libidinum actrices cruentæ, laſcivæ, & impiæ. Idem, cap. 18.

An ille recogitabit eo tempore de Deo, poſitus illic, ubi nihil eſt de Deo? Idem, cap. 23.

Nemo in ſpectaculo jucundo prius cogitat niſi videri & videre. Idem, c. 25.

In omni ſpectaculo nullum majus ſcandalum occurrit, quam ille ipſe mulierum & virorum occurſus. Idem, ibidem.

Quale eſt, illas manus, quas ad Deum extuleris, poſtmodum laudando hiſtrionem fatigare! Idem, ibidem.

Studium placendi illicitum eſt. Idem, de velandis Virgin. cap. 3.

Viri & fœminæ communes conſtituentes choros ſeſe invicem libidinum telis confodiunt atque lacerant. Baſilius, Homil. 4. in ebriet. & luxum.

In theatris nil reatu vacat. Salvianus, lib. 6. de Gubern. mundi.

In ſpectaculis quædam fidei eſt, & a ſymbolis ipſius, & cœleſtibus ſacramentis letalis prævaricatio. Idem, ibidem.

Quomodo, o Chriſtiane! ſpectacula poſt Baptiſmum ſequeris, quæ opus eſſe diaboli confiteris? Idem, ibidem.

Renunciaſti ſemel diabolo & ſpectaculis ejus, & per hoc neceſſe eſt, ut prudens & ſciens, dum ad ſpectacula remeas, ad diabolum te redire cognoſcas. Ibidem.

Spectacula hæc publica maxima ſunt irritamenta vitiorum, & ad corrumpendos animos potentiſſime valent. Lactantius, l. 6. Inſtit. c. 20.

In ſcenis neſcio, an ſit corruptela major vitiorum. Idem, ibidem.

Carmen compoſitum, & oratio cum ſuavitate decipiens, capit mentes, & quo voluerit, impellit. Idem, cap. 28.

Hiſtrio enervis, dum amorem fingit, infligit. Minutius Felix, in Octavio.

Non inconcinne ſtadia & theatra peſtilentiæ cathedram quis vocaverit. Clemens Alexandr. lib. 3. Pædag. cap. 11.

Magna iniquitate pleni ſunt hi cœtus, & occaſio conventus cauſa eſt turpitudinis, cum viri & fœminæ permixtim conveniunt, alter ad alterius ſpectaculum. Idem, ibidem.

Prohibeantur ergo ſpectacula, quæ nequitia, verbiſque obſcœnis & vanis temere profuſis plena ſunt. Idem, ibidem.

Alimenta vitiorum ... irritamenta vitiorum. (Vocas ſpectacula.) Lactantius loco citato.

Quid juvenes faciant, cum hæc & fieri ſine pudore, & ſpectari libenter ab omnibus cernant? Idem.

Per ludum choreas intelligo, quas peccatum eſſe manifeſtum eſt. Hugo Cardinalis.

Magiſter omnis iniquitatis, qui docuit idola colere, docuit etiam ludere. S. Ephrem.

A theatro ſeparamur, quod eſt privatum conſiſtorium impudicitiæ; ubi nihil probatur, quam quod alibi non probatur. Tertull. l. de ſpectaculis.

Siccine exprimitur publicum gaudium per publicum dedecus? Tertullianus, in Apologet.

Spectaculorum impuritates unum faciunt agentium & ſpectantium crimen. Salvian. lib. 6. de Gubern.

Animarum peſtis, probitatis & honeſtatis everſio, ſpectacula. Auguſt. l. 1. de Civit. c. 33.

Dum animas interficiunt, ludere ſe opinantur. Lactant. de vero cultu, cap. 20.

Deus prohibuit ſpectari, quæ prohibuit fieri. Cyprianus.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologiæ penu hoc in argumento depromi poſſit.

IDea generalis, quam de comœdia concipere poſſumus, quatenus ad noſtrum pertinet argumentum, non aliud eſt, quam repræſentatio naturalis actionis, vel ut melius dicam, eventus alicujus in ſua ſubſtantia & circumſtantiis. Nec vera eſt pictura, ubi verba pingunt cogitationes, & actio ipſas res exhibet, & facta. Argumentum, de quo agimus, non requirit diſtinctam cognitionem ſpecierum poematis drammatici, intra quas eſt comœdia, cujus propria differentia eſt, eſſe repræſentationem jucundi alicujus, & feſtivi facti, quod inter homines e plebe accidit: cum pro tragædia intelligatur repræſentatio ſeria actionis funeſtæ, & inſignis ex imitatione calamitatis, quæ accidit viro alicui magni nominis, aut meriti. Tragicomœdia tandem repræſentatio eſt facti alicujus, in quo perſonæ principes graviſſimis urgeri videntur malis, quæ ſub finem felici eventu delentur. Hoc in argumento nihil ultra dicere opus eſt; etenim, quin ullam habeamus rationem proprietatis vocabulorum, & diſcriminis inter varias poematis drammatici ſpecies, omnia comœdiæ nomine complectemur.

Quid ſit comœdia, & tragædia.

In generali hac idea theatrica drammata, quæ comœdiarum nomine complectimur, quæ eorum una dumtaxat ſpecies ſunt, per ſe neque bona, nec mala ſunt quoad mores. Omnia argumentorum genera, omneſque circumſtantias poſſunt admittere, & donec ita indeterminata ſunt, ſunt etiam indifferentia; hoc eſt, neque vituperationem, neque approbationem merentur. Sed agitur hoc in loco de comœdia, aliiſque theatricis drammatibus, quales hodierna die agi conſueverunt, quæ ſi non minus impia, inhoneſta, & obſcœna ita ſunt, ut erant olim apud Ethnicos; experientia tamen oſtendit, hæc non minus eſſe periculoſa.

Comœdia, aliæque theatricæ repræſentationes per ſe indifferentes ſunt, ſed in circumſtantiis ſuis periculoſæ.

Fatendum eſt theatrica drammata vel innocua eſſe, vel nocua, vel partim nocua, & innocua partim. Primis eccleſiæ ſæculis in Ethnicorum theatris nihil non flagitioſiſſimum habebatur; quæ res ſanctorum Patrum zelum inflammavit contra comœdias; ipſaque eccleſiæ fulmina adhibita fuere contra hæc profana ſpectacula, quæ reipſa

Diſtinctio drammatum in bona, & mala.

inte-

integerrimos quoſcumque mores corrumpere poterant; & cum legimus Tertulliani, S. Cypriani, S. Chryſoſtomi, & Salviani invectivas contra Chriſtianos, qui hiſce ſpectaculis, atq; repræſentationibus intererant, videmus de his loqui tamquam de apoſtatis & profugis a fide, & religione. Sed certum eſt, neque eccleſiam, neque Patres unquam damnare voluiſſe pia drammata, cujuſmodi eſt tragedia, cui titulus: Jeſus Chriſtus patiens, compoſita a S. Gregorio Nazianzeno, neque alia id genus plura, quæ ſanctas teſtamenti utriuſque referunt hiſtorias. Profanæ hiſtoriæ uberiora ſuppeditant theatro argumenta, & ſæculi mores ampliorem illi materiam miniſtrant; ubi ſi omnia decenter pertractentur, uti religio, & publica honeſtas requirit, quod in collegiis puerorum fieri conſuevit, horum drammatum innocentia ea ab omni protegit cenſura. Hæc enim drammata adoleſcentes ad eloquentiam informant atque efficiunt, ut publice loqui non erubeſcant. Moribus etiam corrigendis prodeſt, qui comœdiæ finis eſſe debet. Quod ſpectat ad ambigui argumenti drammata, ubi mala mixta ſunt bonis, liquido conſtat, permittendum non eſſe, ut vel agantur, vel audiantur, niſi prius caſtigentur, & reformentur.

Comœdiæ ſingillatim omnes fere ſuis moribus pernicioſæ.

Sin autem ſimplicem comœdiam inſpicere lubet, non amplius in fine ſuo, ſed & in ſtatu, in quo ſemper fuit, & hodie etiam eſt, ſeu propter argumentum, & circumſtantias, ſeu propter effectus, meridiana luce clarius innoteſcet, fere ſemper de rebus parum honeſtis pertractare, vel de illis, quibus flagitioſarum affectionum ſcandala adhærent. Nonne eædem locutiones obſcænæ ſunt vel ſaltem immodeſtæ, & æquivocæ non ſolum in veterum comœdiis, quæ ad hæc uſque tempora pervenerunt, verum etiam in illis, quæ hiſce temporibus aguntur? Itali nonne comœdias ſuas his vocibus replent? Galli vero num minus pudibundi ſunt? Num his ipſis diebus hos eoſdem deprehendimus defectus in nonnullis comœdiis, quæ nuperrime in lucem editæ ſunt? Hiſpani vero nonne ſancta ipſa, & ſacra in ridiculos uſus traducunt? Si comœdiæ, & tragediæ, quæ plurimis abhinc annis in Gallia exhibentur, apertis immunes ſunt obſcœnitatibus, nonne probro dignæ ſunt propter eam rationem, qua affectus noſtros pertractant? Quos enim effectus producere poſſunt teneræ locutiones cum reali repræſentatione conjunctæ, niſi corrumpant imaginationem, memoriam inficiant, & poſtmodum in intellectum & voluntatem, ac tandem in mores ipſos ſe effundant? Non deerunt profecto quamplurimi, qui nullam unquam in comœdiis pravam impreſſionem ſe percepiſſe teſtabuntur; ſed affirmo, vel hos numerabiles eſſe tempore paucos, vel hæc non bona fide dici, vel ſolam rationem, propter quam comœdia mores illorum non corrupit, hanc fuiſſe, quod hæc illos jam corruptos invenit, & illi nihil reliquum fecerunt, quod in ipſis operari poſſet comœdia.

Utrum ſit peccatum ad comœdiam ire.

Cum tribui nequeat certa reſponſio quærentibus, utrum lethaliter peccet, qui comœdiam ſpectaturus adit, aliquot propono regulas, quæ reſponſionis loco eſſe poſſunt: 1. certum eſt nefas eſſe ad comœdiam ire, ubi liqueat dramma repræſentandum malum eſſe, hoc eſt pudori, & honeſtati contrarium, in eo aliquid impietatis adeſſe, religionem, probitatem, pietatemque in jocum traduci, & ut verbo omnia complectar, talem eſſe, ut morum innocentiam corrumpere valeat; & ratio eſt, quia hoc eſt ſeſe palam peccati periculo objicere. Ad hæc præſentia tua probare videris inhoneſta hæc, vel impia drammata, ac tandem aliquid confers etiam peccato actorum, a quibus repræſentantur, qui ſi noviſſent, ſe in vacuo acturos fuiſſe theatro, ea drammata nunquam luſiſſent. 2. Parentes prohibere tenentur, ne filii adeo pernicioſis comœdiis interſint, quia ſcelus cum voluptate in adoleſcentum animos irrepit, & quia in vitium magis, quam in virtutem ſunt proni. Magiſtratus item, qui locum tenent patrum publicorum; eccleſiaſtici, & ſæculares ſuperiores tenentur hæc inhibere ſcandala; neque illis ambigendum eſt, utram rationem reddituri ſint Deo de interitu animarum, niſi omni utantur auctoritate, ut hoc tantum nefas coerceant. 3. Cum incertum ſit, utrum ludenda drammata honeſta ſint, an ſecus, & bonis, maliſque mixta, qualia pleraque eſſe conſueverunt; quærere utrum illis intereſſe liceat, idem eſt, ac quærere utrum liceat ea mera voluptate, & ſine ulla neceſſitate ſe ſe objicere periculo committendi peccatum, qua in re nullus eſt, qui neget, Theologus. 4. Quamvis etiam ſcires in hac comœdia, vel tragædia nil minus honeſtum reperiri, attamen cum non deſint unquam circumſtantiæ, quæ ad peccatum impellant, hoc unum eas pericuIoſas poteſt efficere. Hæ autem circumſtantiæ ſunt affectionum, amorumque nodi, mulieres comptæ, atque immodeſte viſæ, muſici concentus, ac modulamina nimium tenera, & affectu referta, quæ illic immiſcentur, amores pericuIoſi, qui nimis blande exprimuntur, ac minus tenere repræſentantur, liberi actorum geſtus, quæ omnia ſimul efficiunt, ut plerique doctorum damnent & eos, qui comœdias repræſentant, & eos, qui iiſdem interſunt, ac iis quidem exceptis, qui interſunt, ut illis morem gerant, qui auctoritatem habent in eos, poſtquam nihil prætermiſerint, ut ſeſe contra periculum præmunirent. 5. Accedit præterea lex naturalis, quam conſcientia omnes homines docet, licet in his ſpectaculis nil eſſet, quod ad peccatum impelleret, vel excitaret; ſi nihilominus aliquis expertus eſt, ſe numquam illis intereſſe ſine mortali noxa, teneri etiam, ut ſeſe abſtineat, alioquin mortalis criminis reus futurus. 6. Solus aſpectus æque, ac narratio ſola rerum inhoneſtarum, quæ in comœdiis repræſentantur, grave peccatum eſt; non enim licet videre, multoque minus attente conſiderare id, cujus aſpectus, & conſideratio concupiſcentiam accendunt, & impellunt voluntatem ad id faciendum, quod a Deo prohibetur. Sordes iſtæ ex actorum labiis emanare non poſſunt, quin audientium animam polluant, & quocumque modo illuc per oculos, vel per aures ingrediantur, mentem ſemper, & animum inficiunt. 7. Quamvis plerique eorum, qui ſpectaculis hujuſmodi interſunt, non aliud efficerent malum, quam ſcandalum, quod præbent præſentia ſua auctoritatem quandam addentes ſolatiis adeo pericuIoſis, quæ nemo dubitare poteſt quominus ſint plurimorum ſcelerum cauſa; hæc una ratio ſatis eſt, ut inde inferamus, eos, qui de more hiſce ſpectaculis adeſſe conſueverunt, in ſtatu peccati habitualis verſari. Sed omnes iſtæ rationes ſimul ſumptæ effecerunt, ut illi omnes, qui hoc pertractarunt argumentum, affirmarent moraliter fieri non poſſe, ut aliquis ſine peccato comicis ludis interſit. Sententia hæc innititur ſanctorum Patrum & Conciliorum auctoritati, quorum plurimi extant canones, quibus hæc ſpectacula prohibentur: accedit etiam eccleſia, quæ nonniſi per impotentiam hoc malum tolerat, cui ſeſe opponere non poteſt: accedunt etiam leges civiles, quæ non permittunt hæc ſpectacula, niſi ut otioſorum hominum majus malum prohibeant, qui neſcientes qua in re tempus traducere, gravioribus criminibus ſe ſe ingurgitarent.

Eccleſia damnat hiſtriones, ideoque & comœdias.

Eccleſia damnat hiſtriones, atque ſimul ſatis ſe damnare comœdias putat: hoc paſſim in ritualibus præcipitur; & praxis ſemper eſt conſtans. A Sacramentis in vita æque, ac in morte arcentur, qui comœdias agunt, niſi artem ſuam abdicaverint; ſancta Synaxi prohibentur, tanquam publici peccatores; aditus ad ordines ſacros, tanquam infamibus hominibus, illis intercluditur; ideoque & eccleſiaſtica ſepultura illis denegatur. Quoad illos, qui comœdiis frequentes adſunt, quemadmodum alii aliis ſunt nocentiores, & quidam potius erudiendi ſunt, quam improbandi, non æque omnes reprehendendi ſunt. Ita eccleſia non contorquet anathemata

in omnes: verum non inde inferendum eſt publica flagitia probanda eſſe, atque paſtorum, & concionatorum intereſt illos erudire.

Conſuetudo, & ſæculorum magiſtratuum poteſtas addita auctoritatem comœdiæ.

Tot publica edita ſunt contra comœdiam decreta, necnon tot rogatæ leges, quibus ea prohibetur, ut vix numerari valeant; neque hic locus eſt earum numerandarum. Si nunc temporis conſuetudo ſuperat, & abuſus prævalet, inde inferendum eſt ad ſummum, comœdiam rejiciendam eſſe inter ea mala, quæ æque ſemper, & prohibentur, & committuntur. Verum enim vero quantumvis leges civiles auctoritate ſua comœdiam probarent, licet hiſtriones ab illis, uti factum eſt, nequaquam damnarentur, ſed probarentur; Præſules, & concionatores imitari debent Chryſoſtomos, & Auguſtinos; qui, cum leges minime valentes omnia radicitus mala convellere, ea vel tolerabant, vel permittebant, ſummi illi viri palam profitebantur, eos abuſus, atque flagitia evangelica lege prohiberi. Præterquamquod S. Thomas 2. 2. qu. 39. art. 3. decidit, humanas leges nequaquam ad id teneri, ut omnia mala coerceant, ſed ea tantum, quæ directe ſocietati adverſantur.

Sanctorum Patrum de theatris, atque ſpectaculis ſententia.

Profecto Patres non legit, qui, quod nonnulli faciunt, affirmant, ab ipſis in ævi ſui ſpectaculis vituperari tantum idolorum cultum, atque turpes & manifeſtas impudicitias. Profecto mentis compos non eſt, qui non intelligit rationibus eorum aliquid ulterius inferri; in theatrorum ſpectaculis improbant illi miram mentis diſſipationem, tumultum, ſpiritus commotionem homine chriſtiano parum dignam; in illis redarguunt excitatos affectus, vanitatem, immodicoſque ornatus, quos rejiciunt in earum pomparum numero, quibus in baptiſmo abrenunciavimus, deſiderium alios videndi, & videndi ab aliis, nimium vanarum rerum amorem: in Patribus inveniuntur hæ omnes, aliæque complures rationes, propter quas hæc ſpectacula damnant. Quod ſi penetrare velimus doctrinæ eorum principium, nonne palam videbimus, eum damnari ſpiritum, qui ad ſpectacula adducit: ubi, ne omnia revocemus mala, quæ cum illis conjuncta eſſe conſueverunt, id unum quærunt homines, quomodo ſuimet ipſorum obliviſcantur, atque conſcientiæ ſuæ quamdam tranquillitatem concilient, poſtquam Dei, divinarumque rerum guſtum amiſerunt.

S. Thomæ ſententia.

Quamquam S. Thomas 2. 2. qu. 87. ar. 2. ad 2. theoretice, & generatim mimorum, comœdorumque artem, quos putant fortaſſe *hiſtrionis* nomine deſignaſſe, in albo earum artium, quæ culpa vacant, recenſuerit, attamen cum vulgatus eorum uſus ab eodem conſideratur, ipſe eos inter infames artifices recenſet, & lucrum inde quæſitum inter illicitos, turpeſque quæſtus adnumerat. Ecce quomodo S. Thomas comœdiæ favet, cujus auctoritate abutuntur, qui approbant illam, & qui ſe ejus patronos profitentur. Videtur enim 1. nequaquam certum eſſe ipſum de comœdia locutum fuiſſe, quæ tempore ejuſdem in uſu non erat poſita; ſaltem hac de re magna ſuppetit dubitandi ratio: 2. licet etiam de ævi ſui comœdia fuiſſet locutus, noſtra ſingillatim in praxi eſt omnino contraria principiis, quæ ille ſupponit, ut cenſeat tolerandam.

Generatim theatrica drammata eſſe periculoſa, honeſtiſque moribus contraria.

Quin ad examen revocemus gradum mali, quod ineſt in comœdia, quæ res a peculiaribus pendet circumſtantiis, ex iis omnibus, quæ hactenus dicta, & quæ deinceps dicenda ſunt, liquet, eam inter illa eſſe rejiciendam, quæ ſunt periculoſiſſima. Et peculiariter judicari poteſt, an ſancti Patres, & doctores, qui illam improbarunt, pati potuiſſent noſtrorum theatrorum jocos, & hominem chriſtianum ibi hiſtrionem agentem: neque enim credi fas eſt, cordatum inveniri virum, qui facile non concedat, hiſtrionem agere ſaltem ex profeſſione nequaquam eſſe homine chriſtiano dignum. Quod attinet ad theatrica drammata, quæ magnos cient affectus, cum illa ferme periculoſiſſimis immorentur, quia iidem ſunt & jucundiſſimi, inficias nemo ire poteſt, hos illis excitari in audientibus illa, atque ea ex hac ſaltem parte perniciosos moribus effectus producere. Qua in re verorum, quæ nobis ſuperſunt, comœdiæ multo minus periculoſæ ſunt; etenim, quod ego ſciam, de amatoriis rebus ibi non agitur, circum quas noſtræ omnes verſantur.

Effectus maxime pernicioſus comœdiæ eſt excitare, & lenire concupiſcentiam, atque amorem inhoneſtum.

Cum concupiſcentia atque inhoneſtus amor acerrima ſit impreſſio, quam in noſtris animabus peccatum facit, quod ſatis aperte liquet ex horribilibus malis, quæ producit in mundo, nihil periculoſius eſt, quam illam excitare, & amovere quidquid affectionem iſtam coercet, ejuſque vim prohibet. Ad id autem quam maxime prodeſt quidam horror, quem conſuetudo, & bona gignit educatio; hunc vero horrorem nihil imminuit magis, quam comœdia, atque fabuloſorum amorum ſcriptores. Quamobrem affectio iſta ibi cum honore prodit, & ea ratione, quæ tantum abeſt, quod horrorem cieat, ut potius illi conciliet amorem: prodit enim ſine ullo pudore, & ſine infamia, eamque gloriæ ſibi vertit, qui eadem affectus eſt. Ita mens paullatim illi aſſueſcit, eam patitur, de eadem loquitur, & poſtmodum anima naturæ proclivitatem ſecuta eadem leniter ſe rapi permittit.

Conjugii, quod finis eſt noveſſiſſimarum comœdiarum, probatio non poteſt affecta æqui, ut illic in præſentatur.

Ad comœdias probandas, & fabuloſas amorum narrationes excuſandas inutile eſt affirmare, ibi legitimos tantum affectus, & quorum finis conjugium eſt, repræſentari; etenim licet conjugium bene utatur concupiſcentia, hæc tamen in ſeipſa ſemper inordinata eſt, neque licet eam vel in ſe, vel in aliis excitare. Spectanda ſemper eſt tamquam turpis effectus peccati, tamquam veneni fons, quo ſingulis momentis inſici poſſumus. Itaque quacumque honeſtatis ſpecie comœdiæ, fabuloſæque narrationes eamdem tegere adnitantur, inficias ire nemo poteſt, eas in hoc quoque bonis moribus eſſe contrarias; imprimunt enim jucundam turpis affectionis ideam, immo eam veluti heroicam qualitatem proponunt, cum nulla ſit nobilior, quam quæ in theatrorum heroibus deprehenditur.

Drammatibus pravæ tantum exprimuntur affectiones, quia auctores actoreſque ſpectatoribus placere ſtudent.

Comœdiæ finis poetas impellit ad eas tantum repræſentandas affectiones, quæ pravæ ſunt: etenim hunc ſibi proponunt finem, ſpectatoribus videlicet placendi, neque illis placere poſſunt, niſi actores ſuos induxerint loquentes, atque ſentientes eo modo, quo perſonæ, quæ ab illis repræſentantur, vel ad quas loquuntur, & dicunt, & ſentiunt. Non repræſentantur autem, niſi eæ perſonæ, quæ alicui turpi vitio obnoxiæ ſunt, neque agitur comœdia, niſi apud mundi ſectatores, quorum mens, & cor inordinatis affectionibus, ſenſibuſque pravis corrupta ſunt. Hinc nihil pernicioſius eſt ea morali, qua poetæ, & fabuloſarum narrationum ſcriptores utuntur, neque enim aliud eſt, quam congeries fallacium opinionum, quæ ideo tantum acceptæ ſunt, quia corruptas ſpectantium, vel legentium affectiones palpant.

Quonam in loco Scriptura prohibeat Comœdias, & choreas?

Fideles quidam cum ægre olim ab hujuſmodi ſolatiis abſtinerent, ſciſcitabantur, quonam in Scripturæ loco Deus choreas, comœdiaſque prohibeat. Fatetur quidem Tertullianus, nullem eſſe in Scripturis locum, ubi comœdia explicite ſub hoc nomine prohibeatur, quod ipſum de ſaltationibus, & choreis dici poteſt: quibus tamen omnibus interdictum eſſe affirmat 1. primi pſalmi verſiculo: *Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum, & via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit.* Hæc enim ea ſunt epitheta, quæ Tertullianus, aliique plures Patres ſecundum Spiritus ſancti ſenſum theatris attribuunt. Ideo nihil magis licet ad comœdiam, & ſaltationes pergere, quam prava exquirere conſilia, flagitioſa exempla ſequi, vel hæc aliis præbere, vel ſcelerum præcepta tradere, vel ea jubere, aut doctoris, & magiſtri inſtar perdocere.

Rationabiles ſenſus habendi de Comœdiis.

Donec comœdiæ in ſua tantum ſubſtantia conſiderabuntur, nemo ambigere poterit, quominus ſint indifferentes; etenim profecto non theatrum, non homines, non mulieres, non recitata, vel declamata carmina per ſe mala ſunt. Sed hæc omnia cum iis conjuncta circumſtantiis, quæ concomitantur hiſtrionum actionem, ea efformant ſpectacula, quæ Biblia, Patres, concilia, ac Theologi prohibuerunt.

Que-

Ad comœdiam, & choream ire pluribus peccatum ſcandalum eſt.

Quemadmodum qui tenent licitas eſſe comœdias, fatentur tamen eccleſiaſticos, ſi ipſi iiſdem interſunt, ſcandali peccatum committere, propter quod reddendaiis ſit ratio aliorum plurimorum peccatorum, in quæ laberentur illi, qui eorum exempla ſequi ſe poſſe crediddiſſent: ita & laici, qui pietatem profitentur, & in quibus nullam pravam impreſſionem comœdia, vel chorea faceret; ii nihilominus graviter Deum læderent, & plurium peccatorum eſſent rei, quia plurimis imbecilli ſpiritus, pro quibus chorea, & comœdia lethiferum virus ſunt, ideo aliquando theatra frequentant, quia hęc ab illis frequentari cognoſcunt, qui pii homines exiſtimantur.

In quo præcipue conſiſtat horum ſpectaculorum ſcandalum.

Magnum ſcandalum, quod Tertullianus in ſpectaculis invenit, qualia ſunt ea, de quibus loquitur, hoc eſt, quod videlicet homines, atque mulieres ſimul illuc conveniunt, quod quantum fieri poteſt, omni pretioſa ſupellectili ornantur, quod videri geſtiunt, & videre, & quod oculorum conjectus, & laudes, quibus & hiſtriones, & ſaltatores excipiuntur, nec non lætitia, qua geſtiunt alios videre ſuæ ſententiæ participes, totidem ſunt fomites concupiſcentiæ.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, nuperiſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Spectacula, de quibus loquimur, ciens affectiones, quas coercere tenemur.

SI cupiditatibus noſtris in ipſis earum primordiis reſiſtere tenemur, non minus evitare tenemur ſumma diligentia quidquid illas excitare, atque fovere poteſt. Ad eas autem ciendas, fovendaſque extra omnem dubitationis aleam poſitum eſt, nihil aptius eſſe ſpectaculis, choreis, comœdiis, aliiſque id genus oblectamentis. Illic mens tumet ſuperbia, ubi videtur ambitio eſſentialis eſſe theatricorum heroum character, ibique cor ſimulatis mollitur motibus, qui ſæpe veros accendunt: ibi anima variis agitur gaudii, triſtitiæ, ſpei, metus, miſerationis, & indignationis affectibus: ibi denique affectus omnes eo magis periculoſi ſunt, quo puriori cum voluptate percipiuntur; vacua ab illis angoribus, & curis, quæ illam fere ſemper concomitantur, & quæ efficiunt nonnumquam, ut illius tædio capiamur. Quid magis oppoſitum videri poteſt humiliationi mentis, cordis alienationi, paci, atque tranquillitati interiori, quam magis, magiſque in diem fidelis ſibi procurare debet, quam cogitationes iſtæ nobilitatis, impreſſiones amoris, & hic tumultus, atque agitatio omnium humanorum affectuum? *Abbas de Monmorel in ſerm. in Dom. poſt Pentecoſten.*

Quantumcumque honeſta vel ſint vel fingantur hujuſmodi ſpectacula, vulgo tamen in vitium impellunt.

Quidquid in hujuſmodi repræſentationibus agitur, in vitium impellit, S. Chryſoſtomus inquit; verba, veſtes, inceſſus, vox, cantus, oculorum conjectus, corporis motus, inſtrumentorum ſonus, ipſaque etiam comœdiarum argumenta, omnia veneno repleta ſunt, omnia impudicitiam perflant. Si quis e contra dixerit in hodiernis ſpectaculis omnia innocua eſſe, honeſta, & jucunda, huic facile reſpondebimus cum Tertulliano, hoc ipſum ſibi objicienti; numquam fel cum veneno fuiſſe commiſtum, ſed potius exquiſitiſſimis dapibus infuſum fuiſſe, atque perdiligenter amaritudinem ſub ciborum deliciis abſcondi. Ita dæmon ipſe facere conſuevit in terrenis rebus, quæ ſuaviſſimæ ſunt, ſuum virus effundens. Eſto, hic Pater ait, quidquid ab hiſtrionibus exhibetur generoſum, honeſtum, ſcitum videatur, immo muſicæ illecebris conjunctum ſit: omnes iſtæ deliciæ conſideranda ſunt tamquam poculum mellis, cui virus commiſtum eſt: hac igitur in re periculum vos magis moveat, quam voluptas. *Idem.*

Ita ſpectacula ſunt oppoſita ſpiritui Chriſtianiſmi.

Inter ea ſpectacula, de quibus non melior vel accipi, vel tradi regula poteſt, quam eorum uſum penitus interdicere, adnumerandæ ſunt comœdia, & tragœdia: nil certe magis evertit regulas omnes, omniaque evangelicæ diſciplinæ præcepta, nihilque magis directe ſpiritui chriſtianæ religionis adverſatur, quam id genus ſpectacula. Spiritus Chriſtianiſmi ſpiritus eſt pœnitentiæ, mortificationis, puritatis, modeſtiæ, charitatis, & lenitatis. Senſus autem, quos hæc nobis ſpectacula inſpirant, ſunt ex diametro hiſce omnibus virtutibus oppoſiti, & dumtaxat apti ad cupiditates, & contraria vitia fugienda. Ita cum Sancti tanto ardore, ac vi contra ſpectacula invecti ſunt, ut fideles ab illis deterrerent, nequaquam ſe validiorem afferre poſſe rationem arbitrati ſunt, quam fidelium qualitatem, quam gerebant, & per quam ſolenniter omnibus pompis, inanibuſque ſæculi ſolatiis abrenunciaverant. Cur adhuc participes eſſe vultis pomparum dęmonis, quas in baptiſmo deteſtati eſtis, ajebat Tertullianus ævi ſui fideles allocutus? Ubinam majori in luce dęmonis pompę renident, quam in theatris, atque ſpectaculis? Illic quidquid in mundo eſt ad homines fallendos aptius, quidquid religio pertinax damnat, & reprobat, palam in laude ponitur, & quodammodo conſecratur. Numquid poſt hæc ea licet intueri tamquam ſolatia, quæ ſint permiſſa, & quæ culpa vacent? *Pater Nepven in libro cui titulus:* Conduite Chretiène.

Pericula, quibus obnoxia eſt conſcientia in hujuſmodi ſpectaculis & repræſentationibus.

Quidquid repræſentatur, & circumſtantiæ omnes, quæ hujuſmodi repræſentationes concomitantur, palam virus, atque periculum earum oſtendunt. Quinam ut plurimum eſt comœdiarum finis? Pietatem, & religionem in jocum traducere, pudori atque modeſtiæ contemptum conflare, turpiſſimas cupiditates, & flagitioſiſſima cordis crimina auctoritate quadam probare. Illic graviſſima quælibet ſcelera eo pacto perſonata videntur, quod illis amorem conciliat; periculoſiſſimi affectus ea cum arte pertractantur, quæ illis facilem in cor aditum ſternit, cum adeo illuſtribus exemplis, feliciburſque eventibus commendentur. Hęc autem omnia exponuntur oculis ſpectatorū ab hominibus, qui immodeſtis veſtibus ornati ſunt, & qui pernicioſis ſenſibus inſpirant, omnem cantus, & declamationis jucunditatem attribuunt, & qui nonniſi nimis frequenter forraſſe eos induunt affectus, quos ſimulare videntur, vel ſaltem qui id unum quærunt, quomodo eos aliis inſpirent. Hujuſmodi autem repræſentationes locum præbent illis occurrendi, eaſque videndi, quæ innocentiæ ſuæ afferunt exitium. Illuc acedis animo ad flagitioſiſſimam quamdam impreſſionem recipiendam diſpoſito. Hanc autem omnia, quæ vides, omnia, quæ audis, in te excitant, & fovent. Tot autem inter pericula, ſcopuloſque, quomodonam virtus, atque innocentia reſiſtere poſſunt? Sanctitas præ cęteris maxime conſtans, & conſumata contremiſcit, neque ſe ſatis tutam in abditiſſimis etiam receſſibus arbitratur: adoleſcentes vero, quorum virtus quidem imbecillis eſt, cupiditates autem acerrimæ, & cor molle, ſatis ſe fortes eſſe putabunt, ut periculo adeo certo, atque manifeſto ſe objiciant? *Idem.*

Affectus periculoſi & funeſti, quos ſpectacula gignunt.

Satis funeſte nos docet experientia, quid ea ferat frequentia, qua hæc adeuntur ſpectacula: Dei oblivionem, ſacramentorum contemptum, officiorum ſuorum negligentiam, morum licentiam, atque irreligionem. Huc plerumque funeſta adducunt ſolatia eos, qui eiſdem interſunt: ſaltem nonne vulgo accidit pretioſum gratiæ theſaurum illic amitti, pudicitiæ teterrimas labes offundi, quibus nullum ferme afferri poſſit remedium? Puella ad ſpectacula ſe confert, ut S. Cyprianus inquit, corde puro, & caſto, ſed illinc corde fœdato, corruptoque egreditur. Tot periculoſæ imagines, quæ remanent in mente, & quæ originem præbent plurimis pravis cogitationibus: tot tenera carmina, & verſus amoris refertiſſimi, qui totidem ſunt profanæ, pravæque libidinis documenta, quorum memoria, quæ numquam ferme deleri poteſt, indeſinenter in animam ſubtile, & mortale virus inſpirant; hæc ea ſunt, quæ inde refert adoleſcentia, & quæ deinceps gignunt morum corruptionem numquam ſatis deflendam. *Idem.*

In ſpectaculis, & hujuſmodi cœtibus noſmet periculo objicimus gratiam amittendi.

Videntur homines cujuslibet ætatis, & ſexus omnibus intereſſe voluptatum cœtibus, quin choreas, & comœdias excipias. Iſti ſe in tuto eſſe arbitrantur, ubi quæſiverint, utrum lethalis ſit noxa hujuſmodi indulgere ſolatiis, ubi aliquid ſibi reddi volunt, quod brevi omnem dirimat dubitationem. Heu! Fideles, ubi de veſtris bonis, veſtraque agitur valetudine, numquid

opus

Digitized by Google

opus eſt, certiſſimam vobis earum oſtentare jacturam? nonne ob minimum quodlibet periculum vos terret? Occaſio gratiæ amittendæ multo magis vos terrere deberet; ſatis eſt enim ultro adire illius amittendæ periculum, ut jam fuerit amiſſa. Poteſtis autem ambigere, utrum vobis ullum immineat periculum, hæc adeuntibus ſpectacula, his ſolatiis perfruentibus; vos, inquam, qui cordis veſtri corruptionem cognoſcitis, & qui conſcientiæ veſtræ judicio adeo male eam aſſeritis cauſam, quam coram mundo adeo belle tuemini? Sed ea eſtis ætate, eoque charactere prædi-ti, ut nullum vobis immineat periculum. Quis hoc vobis promiſit, Fideles? Momentum funeſtum nonne in vobis accendere fortaſſe poteſt ignem male ſopitum? In hujuſmodi cœtibus, ſpectaculiſque nihil præter mittitur eorum, quæ hominum libidinem excitare poſſunt: ſenſus maxime teneri ibi cientur, atque ad id impenditur, quidquid virium, & ſuavitatis muſica habere poteſt. Nulla non adhibetur ars ad eam cupiditatem ciendam, quam ars nulla poteſt extinguere; vos autem in vobis ita confiditis, ut nullum vos adire periculum exiſtimetis? Quot homines ætate provectiores, ac maturitate ſapientiores illic mortale virus hauſerunt, quod eos perdidit? *P. Cheminais in 2. parte ſermonis de Conceptione B. Virginis.*

Communiter loquendo periculoſis hujuſmodi ſpectaculis interreſſe peccatum eſt.

At vulgo quæritur: peccatumne eſt hujuſmodi ſpectaculis intereſſe? Utique, Fideles, peccatum eſt voſmet temere, & ob ſolam voluptatem objicere periculo gratiæ amittendæ. Peccatum eſt præſentia veſtra quandam auctoritatem præbere cœtibus profanis, ubi tota legis evangelicæ diſciplina everſa eſt, ubi omnia inhoneſti amoris dogmata magna cum arte, & gravi cum religionis ſcandalo venditantur, ubi audiuntur cantica, quæ paullatim cor molliunt, atque corrumpunt. Peccatum eſt perfrui cantionibus amorem, ac libidinem perflantibus, licet ab omni prorſus cupiditatis affectu vacui. Etenim, amabo vos, inter hos cœtus, ubi, quin temerarium judicium fiat, credere poteſtis tot noxias cogitationes, tot turpia deſideria efformari, & fortaſſe ad clanculum conveniendum locos indici; amabo vos, inter hæc iniquitatis myſteria fidelis quam carpere poteſt voluptatem, quæ vacet culpa? Peccatum ob temporis jacturam; dolemus tempus deeſſe, quibus chriſtianæ religionis officia obeamus; & occupationibus, negotiiſque majoris momenti temporis partes demimus impendendas nugarum ineptiis, inanibuſque ſpectaculis, quæ hac de cauſa ſatis eſſent criminoſa, niſi aliunde eſſent flagitioſiſſima. Peccatum ob pravum pecuniæ, quæ inſumitur, uſum. Peccatum ob effectus, quos certiſſime gignunt in illis etiam, qui innocentiſſimi ſunt; mentis evagationem, Dei, divinarumque rerum negligentiam, orationum incuriam, mundi amorem: ibi enim regnum mundi eſt: & cœtus illi ex mundanis coaleſcunt perſonis, quæ cum immodeſtis ornatibus ſuis nil ultra quærunt, niſi ut videant, & videantur.

De licitis, & illicitis ſolatiis.

Quæritis utrum ſpectacula, comœdiæ, choreæ prohibitę ſint, necne. Qua in re unum video principium, cujus ope omnes caſus in argumento decidere fas eſt: hoc autem eſt. In baptiſmo abrenunciaſtis Sathanæ, & operibus ejus. Hoc promiſiſtis, hoc juraſtis. Quænam autem ſunt opera Sathanæ? Hæc ſunt, ſi fides ſanctis Patribus habenda, ludi, voluptates, ſpectacula, ſolatia, cętus, quibus ille præeſt; at ego ex vobiſmetipſis quæro: hæc ſuntne opera Jeſu Chriſti, an opera Sathanæ? Nil enim medium eſt. Neque ideo dixerim chriſtiana religione nequaquam permitti quaſdam corporis, animique relaxationes, ſine quibus labores nimium graves, & virtus auſtera nimium videretur; ſed hæc relaxationum genera ideo licent, ut inde ad occupationem magis ſeriam tranſitus fiat; neque earum alterum quempiam finem agnoſcit religio. Quidquid facimus, ploremus, gaudeamus, operemur, quieſcamus, omnia eſſe debent hujuſmodi, ut ad Deum referantur, quemadmodum inquit Apoſtolus. Hoc poſito, hæc ſolatia licent, necne? Diceréne poteſtis, vos illis propter Dei amorem intereſſe? Hoc profanum opus, & Sathanæ inventum poteſtne invenire locum inter pura opera Chriſtianorum? Poteſtne Jeſus Chriſtus ullam habere partem in hujuſmodi recreationibus? Itane impudentes eſſetis, ut dicere auderetis: propter gloriam tuam, Domine, curro ad ſpectacula, ad mundanos cętus, memet objectis hujuſmodi, quæ ſcandalum afferunt, objicio. Ego tibi hoc ſolatium offero. Propter amorem tui ad illud accedo, ut tibi placeam, tibique impenſius inſerviam. Aliquidne magis impie, & imprudenter dici poſſet? *Pater Maſſillon ſerm. de exiguo electorum numero.*

Leſaudi eſt, ſed cum modo, & Chriſtiane.

Neſcio, quanam faſcinatione factum ſit, ut in rebus omnibus, quæ vobis placent, modus deſideretur. Salvianus hoc exprobrabat ſæculo ſuo, & hoc ipſum noſtro poſſum exprobrare. Nonne turpe Chriſtianis eſt, ajebat ille, numquam eſſe contentos, niſi lædatur Deus, & pro nihilo habere id, quod citra ſcelus fit? *An te non delectat gaudium ſimplex?* Felix eſſe non potes, niſi voluptas tua ad libidinem uſque procedat, & cęnarum tuarum ſumptus uſque ad mollitiem? Gaudete, fratres, addebat ille, non abnuo; hoc tantum cupio, quod in omnibus gaudiis veſtris nequaquam eos prætergrediamini terminos, quos lex vobis conſtituit. Hora, modus, menſura, finis, omnia chriſtiana ſint: *rideamus Chriſtiani, ſed chriſtiane. Pater Girouſt in Adventu ſerm. de ſuavitate cultus Dei.*

Quomodo S. Cyprianus loquatur de tragœdiis ævi ſui.

Converte hinc vultus ad diverſi ſpectaculi non minus pœnitenda contagia: in theatris quoque conſpicies, quod tibi & dolori ſit, & pudori. Cothurnus eſt tragicus priſca facinora carmine recenſere. De parricidiis, & inceſtis horror antiquus expreſſa ad imaginem veritatis actione replicatur, ne ſæculis tranſeuntibus exoleſcat, quod aliquando commiſſum eſt. Admonetur ætas omnis audiendo fieri poſſe, quod factum eſt. Numquam ævi ſenio delicta moriuntur, numquam temporibus crimen obruitur, numquam ſcelus oblivione ſepelitur. Exempla ſunt, quæ eſſe jam facinora deſtiterunt. Tunc delectat in mimis turpitudinum magiſterio, vel quid domi geſſerit recognoſcere, vel quid gerere poſſit audire. Adulterium diſcitur dum videtur, & lenocinante ad vitia publicæ auctoritatis malo, quæ pudica fortaſſe ad ſpectaculum matrona proceſſerat, de ſpectaculo revertitur impudica. Itaque hujuſmodi repræſentationes emovent ſenſus, palpant affectus, pudorem, & caſtitatem ex modeſtiſſimis, honeſtiſſimiſque cordibus proſcribunt. Dic poſthæc, ſi audes, te ſine crimine ſpectaculis poſſe intereſſe. *Ex epiſt. S. Cyprian. ad Donatum.*

Quidquid in comœdiis auditur, & videtur eſt occaſio peccati.

Conſiderate, quid ſint hæc omnia profana ſpectacula, ubi adhibetur, quidquid cupiditatis ignem accendere poteſt: objecta ad ſeducendum idonea, ſcenæ jucundæ viſu, magnificæ decorationes, fulgidæ veſtes, amoris myſteria ſummo ingenio explicata, languentes moduli, narrationes affectu refertæ, actores ſuaviſſima amoris argumenta ad vivum repræſentantes, armonici concentus, acutæ voces, geſtus venenati, diabolicæ incantationes, funeſta dæmonum adinventa! Perpendite, quid vobis hæc omnia ſint, quam inde cor veſtrum impreſſionem recipiat, quomodo ſenſus veſtri tunc afficiantur! Ex præſenti, atque præterito judicium ferte, & ſi bonę fidei fueritis, certo ſcio, quin aliorum rationem habeatis, vos dicturos, in his omnibus proximam, & perſonalem peccati occaſionem inveniri. *Pater Maſſillon de fuga occaſionum.*

Quomodo mortales probare velint choreas, comędias, aliaque id genus ſpectacula.

Hæc præter propter eſt ratio, qua mundi ſectatores probare contendunt, chorẹas, ſaltationes, comœdias, aliaque id genus ſolatia. Hęc nullo ſunt in diſcrimine, inquiunt illi, nec bona, nec mala ſunt, atque tunc tantum peccata ſunt, cum iiſdem abutimur. Quæcumque enim ſit morum auſteritas, dici profecto nequit, quod audire auctores recitantes drama, ubi ſcelus quidem pęna, virtus autem afficitur præmio, & ubi nonniſi de legitimo agitur amore, cujus finis ſacrum eſt vinculum; quantumvis ſevera ſit diſciplina, inquiunt illi, dici profecto nequit, hoc in ſeipſo eſſe peccatum. Hoc accidit chorẹis, aliiſque cętibus, vel ſpectaculis, ubi nonniſi integer-

rime

timę honeſtatis, & probitatis mortales intereſſe ſupponuntur. Si igitur hujuſmodi in occaſionibus peccatur, prava intentio ſingulorum, non autem ſpectaculum, quod natura ſua indifferens eſt, dici poteſt cauſa peccati; quandoquidem ſpectaculum fieri poteſt vel bonum, vel malum pro affectione eorum, qui eidem interſunt. Ita quidem mundus, non ita tamen ſancti viri loquuntur. Tobias nolebat audire eos, qui vel de ludis, vel de choręis ſermonem haberent: *numquam cum ludentibus miſcui me*. Tob. 3. & Jeremias propheta ſe numquam ejuſmodi ſocietatibus interfuiſſe profitetur. Jerem. 15. Si hujuſmodi ſpectacula, & ſolatia nullo fuiſſent in diſcrimine, non ita ſane, o Propheta, locutus fuiſſes. *Specimen ſermonum tom 4. pro vigeſima tertia Dominica poſt Pentecoſten.*

Pericula, quæ ſunt in ſpectaculis, desumpta ex iis, qui eiſdem interſunt.

S. Hieronymus de ſaltatoribus loquens ait, dęmonem in eorum perſona ſaltare, & illis tanquam miniſtris ſuis uti ad homines ſeducendos, atque ſallendos: *His tripudiis diabolus ſaltat, his dæmonum miniſtris homines decipiuntur.* Et profecto, quidquid artis impendere voluptas poteſt, in ſaltationibus, choręis, comędiiſque invenitur. Si matronam quampiam interrogo, quanam mente temet præparas choręis? nihil prętermittis, ut teipſam comas, & ornes, omnibus artibus uteris, & formæ, quam tibi natura largita eſt, omnem addere contendis nitorem; ſed quænam tua mens eſt? Sane, ut videaris, & placeas. Inde vero, quid accidit? Chriſtiana puella, quæ vitam modeſte duxit, exiſtimans licere aliquod præter ordinem ſolatium capere, ſuimet perdendi ſeſe periculo objicit. Hic primus eſt dęmonis gradus; per ornatum, quem ad choręas adſers, te incipit expugnare, & jam ſuperat cor tuum. Ubi vero in cœtu es, quid agis? Quidquid vales, ut feſtiva, & ſuavis ab omnibus cenſearis, utque in earum numero ſis, quibus tamquam viſibilibus numinibus certatim honores exhibentur. Nonne hoc eſt pudori turpem labem offendare? Omnia dicere non licet; ſed certum eſt, ubi integrum ſit, ibi quaſdam fieri amoris declarationes, quæ nemo alibi auderet; atque in infelici eo commercio nexus quidam efficiuntur, qui poſtmodum ſecreto foventur; quid autem inde? graviſſima familiis mala, &c. *Ibidem.*

S. Auguſtinus exemplum oſtendit, quàm periculoſa ſint theatrorum ſpectacula.

Fatalia ſpectacula! Auguſtini pudicitiæ quam funeſta fuiſtis, & quam funeſta adhuc eſtis quotidie continentiæ plurimorum fidelium! verum quidem eſt, illum quæſiviſſe ſocietatem eorum, qui ejuſdem ætatis, ac ſtatus eſſent in omnem licentiam effuſi; ſed flagitia eorum perhorruit magis, quam amavit. Eorum quædam & ipſe patravit, & ſatis fuit gloriari, quaſi reliqua perpetraſſet, ne apud illos jacturam faceret ejus exiſtimationis, quam per libidinem fuerat adeptus, & ne illis eo contemptibilior videretur, quo viſus fuiſſet caſtigatior. Sed in comœdia, theatriciſque ſpectaculis & oculis, & auribus omne hauſit corruptionis venenum. Illic invenit, unde affectibus ſuis recentia alimenta præberet, illic unde cor ſuum induraret. Attamen hæc ſpectacula ſunt adhuc ſolatia honeſtarum virorum, & eorum etiam, qui virtutem, atque pietatem profitentur. Horrent flagitioſorum hominum ſodalitatem, illic enim jacturam faciunt exiſtimationis, cujus curam gerunt quam diligentiſſime; ſed comędiæ cenſentur voluptates honeſtæ, quamvis nihil ſit periculoſius innocentiæ, quæ ibi ſemper patitur naufragium. Dic, quoad libuerit, illas principum religione, ac pietate fuiſſe coercitas, & actores conſueviſſe vitii horrorem ciere, virtutis laudem celebrare, ipſaſque rectificare affectiones. Ex eo modo, quo drammata conſcribuntur, & repręſentantur, nimis adhuc innocentiæ metuendum eſt. Dicis, hæc moralia eſſe monita ad adoleſcentulos formandos accommodata, nonniſi licitos affectus ibi repræſentari, qui eo tendunt, ut nectatur conjugium, quod legibus omnibus tanquam virtus probatur. Sed muta nomen, fateberis non doceri virtutem, niſi ut ſuavius vitium in animæ penitiores ſenſus influat, pudorem eidem reſiſtentem induci, ut edoceantur puellæ pati, ut vincantur, atque ut legitimi alicujus amoris narrationem audientes ſemper nefarius amores concipiant. Hoc tua te docuit experientia, Auguſtine; quoties, cum bibulis auribus exciperes innocuæ affectionis hiſtoriam, accidit, ut imaginationi tuæ inhoneſtum repræſentares affectum; tandem enim inde ſibi quiſque arripit, quod ſuam palpat cupiditatem, & quidquid illi adverſatur, relinquit; retinet, quod creaturæ amorem inſpirat, & abjicit, quidquid creatoris amorem inſpiraret. *Ex ſermonibus chriſtianis: Panegyrico S. Auguſtini.*

Sententia quorumdam Sanctorum Patrum de periculo quod in ſpectaculis & comœdiis latet.

Fatetur S. Auguſtinus, amorem, quo ipſe deperiit ſpectacula, maximam ſibi fuiſſe voluptatis illecebram, & numquam inde æque pudicum egreſſum fuiſſe, ac fuerat ingreſſus; etenim quidquid ibi videtur, quidquid auditur, avocat a virtute ſenſus, mentem ſeducit, animumque corrumpit. Hac de cauſa S. Cyprianus ait, comœdiam eſſe impuritatis lycæum, & locum, ubi proſtat pudicitia. Salvianus Maſſilienſis Epiſcopus ait, ævo ſuo in baptiſmate peculiariter comœdiis etiam fuiſſe abrenunciatum. Eas tanquam publicam peſtem evitari jubet S. Chryſoſtomus; & Tertullianus in libro de ſpectaculis oſtendit, & probat chriſtianam religionem perhorreſcere hujuſmodi ſpectacula, eaque ferre non poſſe. Minutius Felix in apologia, quam pro fidelibus tuendis elucubratus eſt, contra periculoſa hujuſmodi ſolatia declamat. *Liber cui titulus: Inſtructio chriſtiana pro educatione puellarum Cameracenſis Antiſtitis cap. 13.*

Quam primi Chriſtiani abeſſent a profanis ſolatiis.

Ethnici nil aliud primis exprobrabant fidelibus, niſi quod a circo abhorrebant, fugiebantque theatra, & ſpectacula publica. Hæc enim præcipua erant crimina, quæ illis vitio vertebantur, nobiſque adhuc ſuperſunt diſertiſſimæ apologiæ, quas in vulgus edebant, ut glorioſis his accuſationibus reſponderent. Et ſane habemuſne eamdem fidem, audemuſne eumdem ſperare paradiſum, quem homines illi, quorum elogium texit Tertullianus in Apologetico ſuo, qui gloriantur ſe neſcire, quid ſit amphitheatrum, neque umquam prophanis his interfuiſſe ſolatiis, neque audere ne verbum quidem facere de illis, & ne pati quidem de illis ſibi verba fieri? Quodnam diſcrimen ajebat Arnobius quarto diſputationis ſuæ libro contra Gentiles; quod diſcrimen inter veſtros cœtus, ludoſque publicos, & eos conventus, quos nonnumquam nos ipſi inſtituimus lætabundi; hos conventus, inquam, ubi nihil videtur, ubi nihil auditur, quod virtutem non perficet, ex quibus ſemper recedimus magis humani, pudici, modeſti, atque parati ad ultro, citroque nobis veræ charitatis teſtimonia præbenda: *in quibus aliud auditur nihil, niſi quod humanos faciat, niſi quod mites, verecundos, pudicos, caſtos,* & quæ ſequuntur. P. de la Colombiere ſerm. 48.

Quiſque ſibi perſuadere vult, comœdiam eſſe ſolatium laudabile, atque honeſtum.

Olim qui theatrica deperibant ſpectacula, fatebantur ſaltem ſe in hoc non ſequi regulas religionis chriſtianæ: ſed ſęculi hujus character eſt conſociare velle ſimul ſpiritum pietatis, & ſpiritum mundi; non ſatis eſt ſequi vitium, illud etiam in honore habere volumus, neque coinquinari turpis vitii nomine patimur, quod ſemper paullatim perturbat eas voluptates, quibus fruimur, horrore, qui hoc nomen concomitatur. Facere igitur conamur, ita ut conſcientia ſeſe cum cupiditate conciliet, neque illa hanc importunis ſtimulis urgeat; & in hoc potiſſimum adniſi ſumus circa comœdiam: cum enim nullum ſolatium ſit mundi ſectatoribus hoc jucundius, atque ſuavius, illorum quam maxime intererat ſuavem, atque tranquillam fruitionem ſibi comparare. *Tractatus de comœdia in libro, cui titulus:* Las viſionnaires contre le Sieur Deſmaret.

Ultio in drammatibus ſæpe probatur.

Cupiditates excitantur objectis, atque fallacibus opinionibus, quæ mentem pręvertunt; opinio, quod honoris chimęra tantum ſit bonum, ut vitæ ipſius ſumptibus conſervandum ſit, cauſa eſt, quæ brutalem nobilium Galliæ virorum rabiem producit. Si de illis, qui ſingulari certamine decertant, verba fierent, tanquam de inſipientibus, inſaniſque, ſi honoris phantaſma, quod illorum idolum eſt, non repręſentaretur niſi tanquam chimęra, & ſtultitia, ſi ultionis imaginem nobiſmet exhiberemus, tanquam turpe factum, & actionem ignaviæ pleniſſimam, toto cęlo

len-

lentiores eſſent morus, quibus homo læſus afficeretur. *Idem.*

Solus mulierum in ſcenam prodeuntium adſpectus pernicioſos gignit effectus.

Solus mulierum in ſcenam prodeuntium adſpectus cũ omni immodeſtia, & nimis affectata geſtus concinnitate, nequaquam ſufficiet ad lethalem, ac pernicioſum ignem in corde inflammandum; addunt autem etiam vocis illecebras, quæ ſunt tanquam mortale virus alteri veneno dilutum; & ſæpe hæc ſola, quæ ſua animant voce, in illis, qui eas audire gaudent, impudici amoris ignem accendunt. *Auctor Anonymus.*

Malum generatim quod pariunt ſpectacula theatrica.

Primum deſiderium, quod violentius rapuit Auguſtinum, fuit ſpectaculorum, quæ illi adeo pernicioſa fuere, & quæ hodierna die tamquam innocua cenſentur. Illic dæmon conflat ignita tela, quæ concupiſcentiam inflammant: illic mors per omnes ſenſus ingreditur: illic ſcelus videndo diſcitur, imago rerum, quæ exhibentur, malas efficiunt impreſſiones ſere nunquam delendas; amoris profani, ultionis, aut alterius cujuſpiam cupiditatis nodus ſcite repræſentatus in illud allicit vitium; infelix voluptas, quæ guſtatur videndo artes, quibus itur ad peccatum, ejuſdem committendi fit invitamentum. *Flechier in S. Auguſtini Panegyrico.*

Comœdiæ hujus temporis licet minus turpis quã olim non ſunt minus periculoſa.

Verum eſt comœdiam nunc temporis magis eſſe modeſtam, quam olim, ſed virus, quod ibi eporatur, occultius eſt, & periculoſius. Vitium ibi ſpecioſiorum nominum fuco contegitur; cupiditates a poetis exornatæ, atque ſuavitate quadam adſperſæ, virtutem imitantur; omnia circa amoris artes verſantur, & animæ hoc repræſentationum genere commoventur. Vix fieri poteſt, ne corda flectantur, ubi videtur actor perſonam ſuam callide ludens, atque eximie ſuam exprimens affectionem. Inde remanent impreſſiones non ita facile delendæ, & chriſtiana prudentia non ſinit, adoleſcentiam iis objici ſpectandis, quæ illam corrumpere poſſunt, & nefarias in ea cogitationes excitare. Ad hæc amor illic cum honore prodit, cum gloria partitur ejus hernum; ultio quoque illic tamquam heroicus ſenſus habetur, & ambitio magnarum animarum nobiliſſima affectio cenſetur. E contra vero chriſtiana patientia illic haberetur veluti nota animæ timidæ, & inertis, & evangelica humilitas pro contemnenda dejectione haberetur. Ita ex quo auſertur ea turpitudo, quæ vitio adhæret, minus obnitimur, ne cedamus naturæ proclivitati; & quantacumque adhibeatur cura, ut a comœdia abſcindantur turpiſſimorum flagitiorum imagines, nunquam tamen totum earum virus auſertur. Citra periculum videri non poteſt, quanta voluptas ſit amare, & amari; & mulieres hac vanitate replentur ad ſe viros attrahendi, ſeſe, ut ita dicam, cultus, & adorationis eorum objectum præbentes. Non ſufficit criminis manifeſtam nequitiam perhorreſcere; hæ ſententiæ, eo quod delicatiores ſunt, ac ſimulatæ, non ideo tamen cum exacta pietate ſimul eſſe poſſunt. *Sermo manuſcriptus.*

Plurimi ſunt, quibus ſpectacula, choreæ, comœdiæ & lusus proxime peccati occaſiones.

Quæritur, utrum peccatum ſit intereſſe profanis cœtibus, quos quibuſdam anni temporibus mundus colligit, adeſſe theatricis ſpectaculis, choreis, comœdiis; hæc omnia vetitane ſunt, & eſſe debent? Ne expectetis abſolutam ſententiam, quæ ad propoſitum non pertinet argumentum; oſtendere vobis poſſem omnem oppoſitionem, quæ inter prophanas repræſentationes, & verum Chriſtianiſmi ſpiritum intercedit; poſſem ob oculos veſtros objicere tempus, quod illic teritur, ſumptus, qui neceſſario erogantur, pericula, quibus omnia mortalium genera objiciuntur; poſſem denique omnia referre anathemata, quibus eccleſia hoc ſolatiorum genus percuſſit; ſed his non immoror; hoc in loco rem dumtaxat intueor, quatenus ad meum refertur argumentum, & ajo, plures eſſe, pro quibus hi cœtus, hæc ſpectacula ſunt mortalia peccata æterna reprobatione digna; propius enim inſpecta cordium noſtrorum affectione plures ſunt, quibus hæc voluptatum genera ſunt proximæ peccati occaſiones: & hæc potiſſima regula eſt judicium de conſcientiæ ſtatu ferendum. *P. Maſſillon ſermone de fuga occaſionum.*

Mundi vanitas ſeſe prodit in ſpectaculis, choreis, ſaltationibus, ibique majori cum fulgore renidet. Non dico, hæc omnia per ſe mala eſſe, ne nimis exaggerare videar chriſtianas veritates; ſed cum Sancti Patres acerrime invecti ſint in hujuſmodi ſolatia, credendum eſt, ea ſaltem eſſe periculoſiſſima, & ſæpe etiam pernicioſiſſima propter peccandi occaſiones, quas præbent, præſertim vero in choreis, ubi nobiles ſimul in cœtum coeunt, & ubi mulieres eam præſeferunt nuditatem, quæ nunquam ſatis eſt vituperanda. In choreis vero, ubi vulgus e plebe omnes ſaltant, occinuntur cantiones plenæ verbis æquivocis, quæ pravis cogitationibus locum præbent; & prætereà licentia, quam diverſi ſexus perſonæ ultro, citroque illic ſibi arrogant, totidem ſunt criminum occaſiones. Hæc impulit cauſa plurima concilia, ut hujuſmodi ſolatia prohiberent, & præſertim Laodicænum canone 53, atque Conſtantinopolitanum tertium 62. Nemo vero inter Theologos eſt, qui temeritatis crimine non coarguat eos, qui ultro ſeſe objiciunt occaſioni peccandi. *Boudon in Chriſtiano ignoto.*

Spectacula, & choreæ excitant tentationes quibus non adeo facile reſiſtitur.

Quorſum divinus magiſter adeo explicite nobis præcepit, ut dies, noctesque vigilaremus, ut ſenſuum noſtrorum januas clauderemus, ut noſmet ſejungeremus ab iis omnibus, quæ amore proſequimur; quandoquidem facile eſt integras horas ſine peccato traducere, tunc etiam cum non unum dumtaxat objectum, ac illud omni particulari nudatum illecebra, ſed ſexcenta, quæ certatim nos allicere conantur, ſollicitant, impellunt oppugnant? Solitarii ab his voluptatibus procul ſepoſiti gemunt, graviſſima ſuſtinent prælia, & quidquid obnitantur, aliquando nihilominus labuntur, ac tentatione ſuperantur; vos autem inde puriores, atque tranquilliores egrediemini, quam illi in antris, & ſolitudinibus fuerint. Duo igitur diverſa ſunt Evangelia, duo diverſi Paradiſi, quos nobiſmet comparemus, duo Domini, quibus ſerviamus? Haud ita ſane: æquo igitur animo ferre, ſi divino adhærens verbo vos in hujuſmodi cœtibus reſpicio tanquam totidem veſtrarum voluptatum mancipia, ac victimas veſtrarum cupiditatum. *P. Stephanus Chamillard in manuſcripto ſermone de ſpectaculis.*

Hæc cœtuum, & ſolatiorũ genera adoleſcentibus ſunt periculoſa.

Quinam ſunt horum voluptatum cupidi, & non ſine furore quodam eas conſectantur? Nunne adoleſcentes? Hæc circumſtantia id confirmat, quod affirmavi: nam præterquamquod ætas hæc vividam habet imaginationem, ſpiritum diſſipatum, cor mobile, ſenſus apertos, & delicatos, ſtudia in vitium prona, ſine experientia, ſine timore, ſine diffidentia, ſine præcautione; propter experientiæ defectum omnia illi placent, omnia alliciunt, omnia trahunt; novitas vero præſertim quaſdam habet illecebras, quæ rapiunt, atque præſtringunt: propter timoris defectum ignoratur, quid ſit, ſui curam habere, data occaſione ſubſiſtere, ac retrocedere; cum lætitia ſpectatur locus ille, ubi in præceps lapſurus es, immo interitum tuum quæris; propter diffidentiæ defectum, quin tibi caveas, atque temet præpares propulſando ſalutis tuæ inimico, abjicis arma tua, tentationis pondus ſentis, atque par non es, qui te ipſum tuearis. Nihil niſi infirmitas eſt, niſi ignavia, tenebræ denſæ, conſilii incertitudo; neque extraordinariis fulciris auxiliis, & ſingularibus gratiis, quæ tunc a Domino obtinemus, cum earum nos dignos præbemus. Quid hinc inferendum, niſi quod lapſus fere inevitabiles ſunt in hujuſmodi cœtibus, atque ſolatiis? *Idem.*

Fierine poteſt, ut homo his cœtibus interſit, niſi voluptatis alicujus guſtandæ cupiditate illuc impellatur? quomodo autem ita affectus eſſe poteſt citra animi ægritudinem? *Nemo ad voluptatem venit ſine affectu*, Tertullianus ait; *nemo affectum ſine caſibus ſuis patitur*. Voluptas ſupponit quamdam animi affectionem; quippe ſi rem nullo habes in diſcrimine, jam omni ſapore caret: *Ubi enim voluptas, ibi & ſtudium, per quod voluptas ſapit*. Affectio hæc poſt ſe trahit æmulationem; alioquin langueret, & boni hujus jactura, ac poſſeſſio pares eſſent: *Ubi ſtudium, ibi & æmulatio*. At enim ætas mea, ſtatus, dignitas cogunt me intra eos verecundiæ, & gravitatis terminos contineri,

qui

qui ab hujuſmodi defectibus ſatis me protegunt: eſto; at cor eſtne immotum, ac ſenſu carens, & ſpiritus eamdem ſemper tranquillitatem tuetur? Quid; atſem nactos es cupiditatibus tuis ſilentium indicendi, ac profundæ pace fruendi, tunc etiam cum iis rebus omnibus ſtipatus es, quæ illam magis perturbare, ac irritare poſſunt! *Idem*.

Vanitas regnat in hoc rerum genere.

Quinam ſpiritus in his cœtibus regnat? Vanitas tantum; cura enim eorum, qui componere debent has ſocietates, aſt ſeſe tegere, nonequidem dico immodeſte, & eo modo, qui pudorem dedecet, quamquam hoc cum ſummo chriſtianæ religionis dedecore accidat; ſed modo parum decenti, ac nimis ſumptuoſo, ac ornato; cum omnia ornatuum genera adhibeantur, & ibi pro ſe quiſque præ cæteris eniteſcare ſtudeat: *In omni ſpectaculo nullum magis ſpectaculum occurrit, quam ipſe mulierum, ac virorum ornatior cultus*. Immo, ut aliquis ab hujuſmodi cœtibus ſe diſpenſaret, ſufficiens eſſet ratio illuc accedere non poſſe, niſi modeſto corporis ornatu; eorum enim, qui hujuſmodi cœtus componunt, cura aſt in ſe mundi totius ora, vultuſq; cõvertere. Diſtingui volunt, conſiderari, approbari, neq; putant ſe participes fuiſſe voluptatis, quæ illis præparata erat, niſi ipſi ejuſdem pars magna fuerint: *Nemo in ſpectaculo jucundo*, ſequitur idẽ Pater, *prius cogitat niſi videri*; & adoleſcentula hęc, quæ choreas, & ſaltationes tantopere deperit, eo nunquam inſerret pedem, ſi intelligeret, ſe negligi, & ignorari. *Idem*.

Hæc ſolatia, choreæ videlicet, atque comœdiæ nocuę eſſe poſſunt, atque ut plurimum ſunt, fueruntque plurimis. Aliquid nam ulterius requiritur, ut anima, cui aliquis ſalutis ſaæ zelus eſt, quid ſibi ſit faciendum intelligat? Hoc nimis crebro experimur; quantacumque utamur cura, & vigilantia, cedimus aliquando tamen victi, vel eo pondere, quo terram verſus trahimur, vel multitudine inimicorum, a quibus ad malum ſollicitamur. Fatali experientia docemur, quanta ſit hominis infirmitas, & nos ita ſumus temerarii, ut inquit amus, quid dico? ut ſponte nobiſmet novos ſcopulos efficiamus. *Idem*.

Hiſtriones, & ſaltatores ſemper infames habiti ſunt.

Animadverti, antequam ipſum prædicaretur Evangelium inter populos minime barbaros, eos omnes, qui alienis deſerviebant voluptatibus, ſemper infames habitos fuiſſe, hiſtriones, ſaltatores, alioſque omnes voluptatum miniſtros; quod manifeſtum eſt argumentum, populis illis fuiſſe perſuaſum, homines nequaquam propter has voluptates natos fuiſſe. Alioquin enim cur homines iſti notarentur infamia, ſi quod agunt a rationis, & naturæ ordine non abhorreret? Illos immo ſecundum leges, & mores noſtros reſpicimus. Attamen illi hujuſmodi ſeſe addicunt exercitiis, quæ cenſentur infamia, ut voluptatibus noſtris deſerviant. Quomodo igitur adeuntes hæc loca, ubi hujuſmodi exhibentur ſpectacula, ſperatis vos tueri poſſe honorem, qui illis negatur? Niſi ad comœdiam conflueretis, S. Chryſoſtomus inquit, nulli eſſent hiſtriones: ergo vos ipſi aliquid peccato eorum confertis, & vos quoque, Pater idem ait, cum illis puniemini. *Du Tremblay tractatu de ludis*.

Choreæ, & ſaltationes in chriſtiana religione prohibitæ.

Choreæ in Chriſtianiſmo ſemper prohibitæ fuere, tanquam impuritatis exercitis; non de illa ſaltatione loquor, quæ privatim tradita corporis habitum exercet, & format; de hac judicet Deus; de illa loquor, quæ in publico cœtu oſtentatur, & quę efficit, ut temet præbeas oculis attentis, & plerumque impuris ſpectaculum. Hoc ſaltationis genus S. Auguſtinus olim Hippona proſcripſit, tanquam ſcandalo minime vacuum. Quid enim majus afferre ſcandalum poteſt, quam hi nocturni cœtus, ubi ſexus uterque ſimul permixtus apparet, cum toto eo nitore, quem ornamenta corporis habitui commodare poſſunt? Quæ enim tunc adhibentur artes, ut placeas, & plauſus aucuperis! Quęnam vanitatis oſtentatio, quæ pompa impudicitię? Tunc omnia concupiſcentiam inflammant; tempus, nox videlicet victa funalibus tantum lucis prębentibus, quantum ſatis eſt ad pulchritudinis defectus celandos, & ea commendanda, quę illam concumitantur; anima mulcetur, vel excitatur muſicarum fidium ſono; mollis, ac laſciva corporis agitatio, plauſus, qui recipiuntur, amatoria verba, quæ audiuntur, hęc omnia nonne ſunt proxima occaſio licentiæ? At enim omnia honeſte tranſiguntur, & cœtus reverentia audaciſſimum quemlibet cohibet. O Deus! quis animæ ſponſor erit, corpore caſto? Templum ipſum aliquando funeſtum eſt cordibus quibuſdam, licet omnia illic modeſtiam, & verecundiam ſuadeant; & credam, ex choreis referri poſſe animum ęque ſoſpitem, & integrum, qualis illuc allatus fuit? nullam noxiam cupiditatem in levi, ac imbecilla imaginatione illic excitari? ſaltem aliis nequaquam propinatum fuiſſe fatale virus, quamvis illud ipſe non hauſeris? Parum communis ſenſus, ſi vel modicum ſenſus pietatis accedat, ſatis eſt, ut ſaltatio damnetur. *Sermo mſ. P. Franciſci Catrou*.

Chriſtiani, cum plurimum da priſtino fervore remiſiſſent, infidelium ſolatiis oblectari inceperunt. Eorum ludis, atque theatris intererant; non abſtinebant ab idolorum ſolemnitatibus, conviviorum crapulam, & lautitiem imitabantur; & ipſi ſuas habebant oblectationes, quibus menſes quidam, variaque anni tempora diſtinguebantur. Triſtes aſfectus exempli, quod ipſorum cupiditates excitabat, & ſenſim, ac ſine ſenſu illos a ſeveris evangelii inſtitutis amovebat. Infideles interim abhorrebant ab iis, quæ in chriſtiana religiona ſanctiſſima erant, atque auguſtiſſima. Utrorumque agendi ratio maximo dedecore afficiebat eccleſiam; filii ejus gloriæ illius labem offundebant, eo quod Ethnicorum licentiam imitabantur; illius vero inimici, quod virtutem horrebant; hi quidem ſibi permittendo flagitia, quæ ipſorum errore non improbabantur; illi vero ab iis abſtinentes, quæ veritas imperabat. Non deſunt fideles, qui hodierna die in ſimile vitium labuntur; ſeſe mundanis commiſcent, in eorum ſocietatem ingrediuntur; eorum agendi rationem imitantur, ac morum ſe prębent mancipia. Locum habent in eorum ſolatiis, atque ſpectaculis; eos in academiis, & locis ſcandalo deſtinatis ſequuntur. *Auctor Anonymus*.

Iis tangimur, & movemur affectibus, qui ab Actoribus exhibentur in theatris.

Si immodeſtę tabulæ paſſim in mentem vocant, quod exprimunt, ideoque earum damnatur uſus, quanto magis theatricæ movebunt actiones, ubi omnia vera videntur? ubi non mortua lineamenta, aridique colores agunt, ſed homines viventes, oculique veri aut ardentes, aut teneri, aut cupiditatibus variis ſuffuſi; veræ in actoribus lacrymæ veras ex intuentium oculis lacrymas elicientes; veri denique motus, qui toti caveæ ignem injiciunt. Ita quid agit, amabo vos, actor, ubi ad vivum aliquem exprimere vult affectum, niſi quantum poteſt, eos revocat, quos expertus eſt; utque eos repræſentet, illos cum omnibus virulentis ipſorum illecebris, omnique fallaci dulcedine excitare conatur. At enim hæc omnia in theatris tanquam infirmitates prodeunt: eſto, ſed prodeunt tanquam infirmitates heroum; & demum veluti infirmitates tanta arte in virtutem converſæ, ut omnes eas in ſcena admirentur, & illis plaudant, utque in iis adeo eſſentialem publicarum voluptatum partem conſtituant, ut nullum ferri ſpectaculum poſſit, ubi illæ non ſolum deſint, verum etiam non regnent, totamque actionem non animent. *Boſſuet Meldenſis Epiſcopus in tractatu, cui titulus: Animadverſiones ſupra comœdiam*.

Hodierna comœdia non poteſt fieri impudicum amorem, hunc ad conjugii nunquam finem convertens.

Satis perſuaſum eſt omnibus, jucundarum affectionum repręſentationem ſuapte natura ad peccatum inducere; licet hoc fieret tantum fovendo, pręmeditato conſilio, concupiſcentiam, quæ eſt earum principium. Reſpondent tamen ad prævertendum crimen, in theatris profanum amorem purificari; ſcenam eo in ſtatu, in quo hodierna die videtur, ſemper honeſtam huic auferre cupiditati, quidquid in ipſa illicitum eſt; ac tandem hanc innocuum eſſe pulchritudinis amorem ad conjugii nodum tendentem. Sed falluntur: licet enim in ſpeciem profano adimatur amori illicitum illud, cujus pudendum eſſet, hoc tamen a theatris omnino ſeparari non poteſt. Quocumque enim modo vertatur; hæc re ipſa, quidquid dicant, ſemper erit carnis concupiſcentia, quam S. Joannes ama-

amabilem præberi vetat, quia illam vetat amari. Illicitum illud, quod auferunt, horrorem cieret, ſi oſtenderetur; ejuſque celandi dexteritas voluntates blandius allicit, neque id minori cum periculo, licet omne nefas abeſſe credatis. Creditiſne reipſa ſubtilem periculoſi mali contagionem ſemper objectum pslam turpe requirere, vel concupiſcentiam corrigi, vel coerceri idea conjugii, quam proponitis ob oculos heroum, heroidumque veſtrarum perdite amantium? *Idem*.

Hoe tantum ſeculo commedia excuſari cœpta eſt.

Hoc tantum ſęculo comędia cępta eſt excuſari, atque probari tanquam ſolatium innocens, quod cum pietate ſimul valeat conciliari. Alii magis ſimplices erant in bono, & in malo. Qui pietatem profitebantur, factis, & verbis teſtabantur horrorem, quo profana hæc ſpectacula execrabantur; qui vero theatrica deperibant ſpectacula, fatebantur ſaltem, ſe in hoc a religionis chriſtianæ regulis abhorrere. Sed hoc ſęculo homines inventi ſunt, qui hac in re pietatem cum mundi ſpiritu ſe conciliare poſſe exiſtimaverunt. Non ſatis eſt ſequi vitium, volunt etiam in honore haberi, neque turpi vitii nomine fœdari, quod ſemper paululum perturbat eam, quæ percipitur, voluptatem horrore, quod nomen illud concomitatur. Ad id autem plurimum laboris, ac induſtriæ impenſum fuit, ut comœdiæ hæc turpitudinis nota auferetur. Etenim cum nullum ſit ſpectaculi genus in oculis mundi hoc acceptius, quam maxima intereſſet, illius ſibi comparare dulcem, pacatamque perfruitionem, ne quid voluptati deeſſet. *Eſſais de morale, tome 3. traité de la comedie par Monſieur Nicole*.

Hiſtrionū ars infamis eſt, te vera, ideoque non licet comœdiis intereſſe.

Comœdia eſt ars, qua homines, & mulieres repræſentant affectus odii, iræ, ambitionis, ultionis, præſertim vero amoris. Hos autem ad vivum, quoad fieri poteſt, exprimant neceſſe eſt; quod præſtare nequeunt, niſi eos in ſemet quodammodo excitent. Illi ergo, qui amoris affectum repræſentant, eodem quodammodo flagrare debent, donec illum repræſentant. Ita comędia ſuapte natura ſchola eſt, & exercitatio vitii; cogit enim neceſſario actores ſuos & in ſe, & in aliis vitioſos affectus excitare. Fatendum eſt ergo, hoc munus eſſe profanum, & homine chriſtiano indignum; relinquendum ab illis omnibus, qui illud exercent, quemadmodum omnia præcipiunt concilia; idcoque non licere aliis aliquid conferre, ut illi in ea perſeverent arte, quæ chriſtianæ religioni contraria eſt; vel præſentia ſua aliquam eis præbere auctoritatem. *Idem*.

Conjugium profecto regit concupiſcentiam, verum minime facit, ut recta ſit. Hæc retinet ſemper nonnihil illius turpitudinis, quæ ipſi propria eſt, & nonniſi vi continetur intra terminos, quos illi ratio præſcribit. At ubi comędiis affectus iſte excitatur, nequaquam ſimul exprimitur amor ejus rei, qua regitur. Spectatores cupiditatis tantum impreſſionem percipiunt, parum vero, vel nihil ejus rei, qua ipſa cupiditas regitur. Auctor calami ductu in perſonis ſuis illam, ubi valt, cohibet, non item vero in illis, in quibus excitat illam. Legitimi, illegitimique amoris repræſentatio eumdem ferme gignit effectum; & ſæpe etiam repræſentatio illius affectionis, cui hoc honeſtatis velum obtenditur, eſt periculoſior; mens enim illam eo minori cum præcautione ſpectat, quo minori cum horrore excipitur, & cor minus eidem reſiſtit. *Idem*.

Tentationes, quas comœdia hinc in generat, pareti ſunt magis periculoſæ, quam alias.

Inde vero periculum augetur, quia comœdia omnia ſummovet remedia, quæ pravam illius impreſſionem prohibere poſſunt. Cor voluptate molleſcit; mens tota exterioribus occupatur objectis, ac intus illis inebriatur nugis, quas repræſentari videt, ideoque ea caret vigilantia chriſtiana, quæ neceſſaria eſt, ut tentationibus reſiſtatur, atque ſimilis eſt calamo, qui quocumque ventorum genere concuti poteſt. Neſcio, utrum aliqui dicere poſſint, ſe precibus antea pręparaſſe; quod licet verum eſſet, hę nonniſi humanæ preces eſſe poſſent, a quibus Spiritus Dei prorſus abhorreret. Quippe Spiritus ſanctus potius auctor eſſet, ut precibus noxia hujuſmodi evitarentur ſpectacula, quam ut gratia expeteretur ſeſe præſervandi ab ea labe, quæ illic invenitur. *Idem*.

Quamvis hoc verum eſſet, comœdiam nullum in quibuſdam perſonis pravum gignere affectum, non ideo tamen aſſumi poſſet pro innoxio ſolatio, neque exiſtimari eum culpa vacare, qui eidem intereſt. Comędia non uni luditur; ſpectaculum eſt, quod cuilibet perſonarum, ac ſpirituum generi patet, quorum plerique infirmi, corruptique ſunt, & quibus ideo maxime periculoſum eſt. Atenim illi peccant, qui hoc in ſtatu comœdiis interſunt. Ita eſt, ſed & vos ipſi peccatis, qui & ipſi confertis aliquid, ut comœdia ab illis tanquam res nullo in diſcrimine poſita cenſeatur. Quo magis in aliis actionibus veſtris religioſi eſtis, eo audacius in hac vos imitantur. Cur, inquiunt illi, nobis religioni vertemus, intereſſe theatris, quandoquidem illis interſunt etiam, qui pietatem profitentur? Vos igitur peccati eorum eſtis participes, & ſi comędia nulla per ſe vobis vulnera infligit, infligit tamen per ea, quæ alii veſtrum ſecuti exemplum recipiunt. *Idem*.

Si ad examen revocentur eorum comœdiæ, qui majorem præ cæteris honeſtatis ſpeciem adſectarunt, liquebit, hos iden evitaſſe, ne objecta prorſus inhoneſta exhiberent, ut alia æque noxia objicerent, & quæ non minorem afferrent contagionem. Omnia id genus opera non aliud ſunt, quam ad vivum expreſſæ repræſentationes ſuperbiæ, ambitionis, invidiæ, ultionis, ac præſertim Romanæ illius virtutis, quæ non aliud eſt, quam cęcus, ac furens amor ſui. Quo magis his vitiis inducere conantur colorem magnitudinis, & generoſitatis, eo magis efficiunt periculoſa, & facilia, quæ in bene natas ingrediantur animas; & harum affectionum imitatio ideo nobis placet, quia corruptio noſtra excitat ſimul motum omnino ſimilem, qui nos quodammodo transformat, efficitque, ut illum induamus affectum, qui nobis exhibetur. *Idem*.

Comœdia non minus periculoſa eſt propter affectuum ambitionis, & ultionis, atque alius, quos excitat.

Ita verum eſt, comędiam fere eſſe vitioſorum effectuum repræſentationem, ut pleræque chriſtianæ virtutes in ſcenam prodire nequeant. Silentium, patientia, moderatio, paupertas, pęnitentia non ſunt virtutes, quarum repręſentatio ſpectatoribus oblectationem valeat adferre; præſertim vero de humilitate, atque injuriarum patientia fere numquam illic auditur ſermo. Requiritur magnum aliquid, & elevatum ſecundum homines, vel ſaltem vividum aliquid, animatumque, quod in chriſtianis virtutibus non invenitur. Quapropter qui in ſcenam producere voluerunt Sanctos, & Sanctas, hos repręſentare debuerunt tanquam feroces, eique tribuere ſermones, qui magis Romæ veteris heroas, quam ſanctos, martyreſque decerent. *Idem*.

Comœdia haberi nō poteſt pro ſolatio, & cur.

Comędia in Chriſtianiſmo haberi non poteſt pro ſolatio, cum habere nequeat effectum, quem illic quærere licet. Chriſtianus enim quærere non debet niſi ſimplicem animi relaxationem, quæ illum aptiorem efficiat agendo, ut Chriſtianum decet, & ſecundum chriſtianas diſpoſitiones. Tantum autem abeſt, quod ad id aliquid conferre valeat comędia, ut nihil ſit, quod animam reddat pejus diſpoſitam, non ſolum præcipuis chriſtianis operationibus, qualis oratio eſt, ſed vulgatioribus etiam actionibus, cum fiunt ea mente, quæ chriſtiano homine digna eſt, hoc eſt ea mente, quæ Deo uni vacet, & quæ, quantum fieri poteſt, in externis etiam actionibus ſervanda eſt. Ita quemadmodum comedendi neceſſitas non efficit, ut nobis iis veſci carnibus liceat, quæ corpus tantummodo infirmant; ita neceſſitas ſeſe recreandi excuſare non poteſt illos, qui ea inquirunt ſolatia, quibus mens illorum ineptior redditur chriſtiane operando. *Idem*.

In theatricis elucubrationibus finis non eſt amplius, ut olim, docere.

In Poeticæ libris dumtaxat inſtructio eſt dramatum finis, ſed hoc non eſt amplius verum vel in poetarum, vel in ſpectatorum mente. Illi ducuntur voluptate placendi, ipſi vero voluptate videndi affectiones ſuis ſimiles exhibitas; etenim amor proprius ita delicatus eſt, ut non affectuum noſtro-

rum

rum minus, quam vultuum imagines deſcriptas inſueti gaudeamus. Eſt etiam ita irreprehenſibilis, ut mira perturbatione faciat, ut imagines illæ ſæpe fiant exemplaria, & comœdia aliorum affectiones deſcribens animam noſtram ita commoveat, ut affectus noſtros excitet, alat, foveat, & nunc etiam cum ſopiti ſunt, rurſus inflammet. *Ex tractatu de comœdia, & ſpectaculis edito a Principe Contiaci.*

Dramatis auctor non potentiâ, ubi voluerit, cohibere affectus, quos excitavit.

Illud hac in re magis deplorabile eſt, quod poetæ habent quidem arbitrium earum affectionum, quas tractant, earum vero, quæ ita permoverunt, non habent. Certi ſunt ſe finem impoſituros heroum, heroidumque ſuarum affectionibus cum actu quinto, & hiſtriones non aliud acturos, niſi quod juſſi fuerint; ſed cor hac repræſentatione commotum non eoſdem habet cancellos, nullumque ſervat modum; ex quo objecto ſemel illectum eſt, ſeſe illi ſecundum omnem ſtadii ſui magnitudinem tradit; & ſæpe poſtquam decreverit affectibus ſuis eoſdem fines injicere, quos dramaticis perſonis, invenit tandem ſe ulterius, quam arbitrabatur, proceſſiſſe: cum enim ſpiritus ali conſueverit modis omnibus artes amatorias pertractandi, ac plenus tantummodo ſit jucundis, mirisque caſibus, verſibuſque teneris, delicatis, patreticisque, efficit, ut cor omnibus ſenſibus ſuis devotum nullis amplius cancellis valeat contineri. *Idem.*

Quamquam affirment, theatra nihil niſi caſtum pati, & affectus illic ſumma cum honeſtate pertractari, aſſero illud non minus eſſe chriſtianæ religioni contrarium, & audeo dicere, hanc ipſam honeſtatis ſpeciem, atque immodeſtarum rerum carentiam efficere, ut multo magis ſit metuendum. Qui enim inhoneſta ſpectarent dramata, ſoli eſſent impudici, eaque mulieres nobiles, & aliqua virtute præditæ perhorreſcerent; cum e contra præſens comœdiæ ſtatus nullam inferat labem pudori, qui eum decet ſexum; mulieres ſibi non cavent ab eo veneno, quod magis periculoſum, & abditum eſt. *Idem.*

Quod pro comœdia afferitur, illam probare non poteſt.

Qui comœdiæ ſolatium excuſare adnituntur, dicunt, hanc jocundam eſſe docendi rationem, motum diſciplinam cum ſuavitate conjunctam, vitæ picturam, affectuum, vitiorumque eorumdem imaginem, virtutis apologiam, criminiſque damnationem; hoc enim ibi ſemper exprobratur, illa vero ſemper coronam aſſequitur. Hæc eſt theatri defenſio, immo etiam comœdiæ panegyricus. Verum ſi animis ab omni cupiditate vacui judicium ferre voluerimus, fatebimur, illam, quo jocundior eſt, eo eſſe nocentiorem, & adderem, eo periculoſiorem eſſe, quo honeſtior hoc tempore facta videtur. Si nihil illicitum placeret hominibus, S. Auguſtinus inquit, nunquam peccarent, & niſi malum ſub ſpecie voluptatis obreperet, nunquam in animas eorum pervaderet. Comœdia jucundiſſimum ſolatium eſt, ibique aliis placere tantummodo quæritur: oculos ſimul, aureſque fallit, utque totum hominem rapiat, mentem illius ſeducere adnititur, poſtquam ſenſus ejuſdem faſcinavit; ſed cuinam ſatis virium eſt, ut omnibus illecebris ejuſdem reſiſtat? Quotuſquiſque ſibi cavere poteſt a noxiis cupiditatibus, quas exhibens excitat? *P. Senault presbyter oratorii in libro, cui titulus: Monarcha.*

Sequimur potius malum, quam quod in comœdiis ad virtutem nos impellere poſſe videtur.

Homini poſt pietatem omnino perverſo mala exempla magis placent, quam bona, quia ingenio ſuo ſunt magis conformia. Cum igitur in theatro exhibetur vitium cum ſordibus ſuis, & virtus cum ſua pulchritudine, in illud longe magis pronus eſt, quam in hanc; cumque poetæ nequaquam ſint ab hac noxa immunes, melius violentas, quam moderatas exprimunt animi affectiones, & nocuas melius, quam innocuas, ita ut in comœdiis faveant peccato, quod evertere ſimulant, eique commodant arma ad profligandam virtutem, quam tueri ſe velle videntur. Quamobrem Chriſtiani a theatris deterrendi, hortandique, ut hunc vitent ſcopulum, qui eum magis periculoſus ſit, quam jucundus, ut plurimum triſte parit innocentiæ naufragium. *Idem.*

Eccleſiaſticæ poteſtates publico huic malo eam, quæ in illis erat, medicinam attulere. Teſtis eſt Salvianus neminem ad baptiſmi lavacrum excipi conſueviſſe, qui hujuſmodi ſolatiis æque, ac pompis diaboli non abrenunciaſſet. Sexta Conſtantinopolitana Synodus clericos quidem de gradu deturbat; laicos vero anathemate percutit hujuſmodi ſpectacula populo edentes. Duo Arelatenſia Concilia prohibent, ne actores ad pœnitentiam admittantur, ni eam abdicaverint profeſſionem, quæ ſceleribus tantum inſpirandis vacat, & quæ rea eſt malorum omnium, quæ facit, & quæ efficere poteſt, ut ab aliis fiant; ſed quia non omnia eccleſiæ fulmina cohibere poſſunt furorem, quo mortales hujuſmodi oblectamenta depereunt, quæ ab illa adeo nefaria cenſentur; poteſtates ſæculares excuſandæ non ſunt, niſi brachium, viresque ſuas commodaverint eccleſiæ ad hos publicos bonorum morum hoſtes coercendos.... Quid! Magiſtratus citra noxam pati poteſt, comœdias flagitioſiſſimas haberi; pudorem, pietatem, charitatem, aliaſque virtutes in ſcena, in ludibrium induci? Cur recipit ille enſem juſtitiæ, niſi eodem contra hos apertiſſimos Dei, hominumque inimicos utatur? Impia venditabuntur placita, Dei, divinarumque legum contemptus inſpirabitur, & Magiſtratus ſe æque culpa vacare putabit, ac ſenſu vacat, atque medicinam afferre contemnet iis malis, quæ nonniſi ea auctoritate, qua a Deo donatus eſt, ſunt conſtringenda? *P. Heliodorus Pariſienſis Capuccinus ſermone de comœdiis.*

Sancti Patres indiſcriminatim comœdias omnes damnarunt.

Innocuæ comœdiæ ita raræ ſunt, ut Sancti Patres indiſcriminatim comœdias damnaverint, non quod neſcirent, nonnullas invenire poſſe culpa vacuas, ſed quod ſciebant, pleraſque religioni, boniſque moribus eſſe contrarias, & modicum bonorum numerum prohibere non poſſe, quo minus diceretur, comœdias nullius eſſe pretii, idque propter eamdem rationem, propter quam Propheta de ſæculo ſuo dixit, ne unum quidem fuiſſe, qui Dei legem ſervaret, quippe boni adeo erant infrequentes, ut Spiritus ſanctus eum queri poſſet, ne unum quidem univerſalem evaſiſſe corruptionem. Hoc enim in ſenſu explicanda ſunt Patrum, atque Conciliorum interdicta. *Idem.*

Contra negligentiam magiſtratuum, qui inhoneſtas tolerant comœdias.

Si comœdiæ Principis majeſtatem offenderent, ſi earum tanta eſſet inſolentia, ut Regum perſonas, ac facta perſtringere auderent, temeritas vero tanta, ut populos ad rebellionem excitarent, juſtas conciperetis iras contra hujuſmodi conatus, vos, in quorum manibus auctoritas eſt conſtituta. Animadvertendum profecto cenſeretis in auctores, actoreſque ſeditioſorum dramatum, idque muneris veſtri officium efflagitaret: immo neque ipſam populi caveam impunem abire pateremini, ſi præſertim huic regiæ majeſtatis profanationi, & huic plauderet rebellioni. Nemo dubitat, quin jure zelum, omnemque auctoritatem veſtram impenderetis coercituri, ac punituri impiam audaciam, necnon ultori contumeliam majeſtati illatam, quam ſi opus eſſet, bonorum ipſorum, vitæque veſtræ ſumptibus tueremini. Vos autem procul dubio Deum tanquam ſupremum Dominum fatemini, & quanta ignominia hujuſmodi in ſpectaculis lædatur, noſtis; neque vos fugit, quam indigne illic leges, præcepta, ac mandata illius excipiantur. Ubi ergo eſt zelus veſter, ut cohibeatis, atque prævertatis conatus adeo nefarios, atque funeſtos? Conſiderate quid ſupremo regum Regi debeatis, qui vobis auctoritatis ſuæ partem conferre dignatus eſt, ut pro illo uteremini. Conſiderate, quid debeatis innocentiæ, honori, incolumitati reipublicæ, & vos nequaquam poſſe ab his eximi curis, quin in una ex præcipuis obligationibus, quas divina vobis injecit providentia, deficiatis. Ethnici Imperatores inſurgent in vos, illi, qui adeo ſeveras irrogavere leges contra hæc ſpectacula ad bonorum morum everſionem ten-

den-

dentia, & qui inflexibili firmitate fecerunt, ut decreta ſua ab omnibus adimplerentur. Illi ſane coram ſupremo Judice accuſabunt Magiſtratus, qui hac in re non ea, qua opus eſſet vigilantia, atque fortitudine operantur. *Idem.*

Comœdia omnium ſolatiorum hujuſmodi periculoſiſſima.

Omnia magna oblectamenta chriſtianæ vitæ ſunt periculoſa: inter omnia vero, quæ mundus adinvenit, nullum ipſa commœdia magis eſt metuendum. Hæc eſt adeo naturalis, & delicata affectionum pictura, ut eas animet, & in cordibus noſtris pariat, præſertim vero amoris tunc potiſſimum, cum tanquam caſtus, & admodum honeſtus exhibetur; etenim quo magis innocens videtur innocentibus, eo facilius iſti eodem commoveri poſſunt. Simul conſcientiam ſibi concinnant juxta horum ſenſuum honeſtatem, ac putant nihil puritati officere, ſi amore adeo ſapienti adamentur. Ita a theatro diſcedunt mulieres de amoris hujus innocentia adeo certæ, ut jam diſpoſitæ ſint ad primas illius impreſſiones recipiendas, vel potius ad quærendam occaſionem efficiendi, ut illæ in alicujus corde naſcantur, ab illo eadem recepturæ ſacrificia, quæ adeo belle repræſentata conſpexerunt. *Auctor Anonymus.*

Cum amoris perturbatio quotidie tot ferat mala in quovis mortalium genere, licetne poteſt eo proficiſci, ubi illa commendatur, excitatur, fovetur; & ubi non placent dramata, niſi hic affectus tenere, callideque tractetur? Anima nonne illic inevitabilibus patet lapſibus? etenim inebriata voluptate non retinet amplius illum vigilantiæ ſtatum, qui neceſſarius eſt, ut tentationibus reſiſtatur; & nihil excuſare poteſt ea crimina, quorum cauſa ultro ennquiſita fuit. Itaque noxiæ affectiones, quæ in theatris exhibentur, ſæpe eo periculoſiores ſunt, quo majorem honeſtatis ſpeciem præſeferunt; tunc enim ſine repugnantia, immo cum voluptate guſtatur, quod ſi nimis palam detectum fuiſſet, horrorem potius ciere potuiſſet. *P. Le Brun presbyter Oratorii in quodam ſermone de comœdia.*

Ullane comœdia eſt, quæ ad ambitionem, amorem mundi, & concupiſcentiam excitandam non tendat? Ullane eſt, ubi non adſint ambigua verba, & ubi tanquam jocus, & ſolatium non proponantur amatoriæ nugæ, quæ lacrymas potius, quam cachinnos deberent elicere? Et dicne meditandum eſt, ut illicitæ, & noxiæ delegantur locutiones, præſertim vero verba vana, & ſimilia, quæ ſingulari cum voluptate & dicuntur, & proferuntur? cum ſæpe etiam impie dicta eo modo proferantur, qui ſatis eloquens eſt, atque ad perſuadendum aptiſſimus, cumque ibi tradantur licentiæ præcepta, quæ libidinem probant, & in vitium impellunt; eouſque, ut celeberrimos id genus dramatum auctores melius de officiis ſuis eruditis eadem conſcripſiſſe pœnituerit, eaque inter adoleſcentiæ ſuæ peccata adnumeraverint. *Idem.*

Quæ ſit eccleſiæ ſententia de periculoſis id genus oblectamentis.

Hoc pacto ſemper ſe geſſit eccleſia contra abuſus illos, quos abolere non potuit; lacrymis proſecuta nimium amorem, quem populi, & nonnunquam ipſi etiam magiſtratus præſeferunt damnabilem hanc depereuntes conſuetudinem, non audet ad extrema procedere, ſatiſque putat præcipere miniſtris ſuis, ut omni ſtudio, induſtriaque contendant errorem populis auferre, eiſque immittere horrorem noxiarum oblectationum, quibus faſcinantur. Hoc egit inſignis ille eccleſiaſticæ diſciplinæ reparator S. Carolus; cum enim non poſſet abolere ſpectacula, in tertio provinciali concilio præcepit, ut concionatores vehementer in publica hæc ſolatia, quæ homines prava decepti conſuetudine inter nugas recenſebant, quibus nil mali ineſt, inveherentur, & ſpectacula, ludos, theatricas ſcurrilitates, aliaque id genus oblectamenta execrarentur. *Idem.*

Concilia nondum ceſſarunt detonare contra ſpectacula, quamvis novem, aut decem abhinc ſæculis theatrum non ſit amplius, quale tribus prioribus erat. Mutatio tamen invecta ſatis non fuit, ut anathema prorſus auferetur. Hac in re ſemper uniformis fuit diſciplina; canones indeſinenter inſtaurati ſunt; & ſi mundi ſectatores, qui perdite ſpectacula diligunt, quærunt approbationes, meminerint quid dixerit S. Paulus: *Erit tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coacervabunt ſibi magiſtros prurientes auribus: & a veritate quidem avertent, ad fabulas autem convertentur.* Adde illos obrutos eſſe hoc torrente locorum, conciliorum, & patrum, qui a primo ad noviſſimum damnarunt ſpectacula, atque zeli ſui fervorem, & eloquentiæ robur exeruerunt, ut fidelibus bonum ludicrorum horrorem immitterent. *Idem.*

De choreis, & ſaltationibus.

Quamvis plures occaſiones ad incontinentiam impellant, nullas tamen aut vulgatiores, aut periculoſiores invenio, quam hujuſmodi cœtus ex utroque ſexu compoſitos, qui ad ſaltandum fiunt, & vulgo choreæ nuncupantur. Hæc eſt veluti publica quædam academia, ubi adoleſcentes impuritatem edocentur, eiſque traduntur miſeræ illius ſcientiæ præcepta, quæ ſatis, ſuperque per ſe diſcitur. Locus eſt, ubi juvenes aliquam ſibi cum virginibus licentiam vindicare incipiunt; ubi virgines, quæ ante ſapientes erant, atque modeſtæ, ſenſim pudorem, & modeſtiam, quæ ipſarum decet ſexum, amittere conſueſcunt; verbo, quo nemo ingreditur, qui innocentiæ amittendæ non ſubeat periculum. Patres omnes vehementer contra hujuſmodi ſolatia non ſecus, ac contra choreas invecti ſunt; quippe illic eadem ad morum corruptionem inveniunt pericula; ſed nemo majori vi, magiſque explicite locutus eſt contra choreas potiſſimum D. Ambroſio, qui in libro de officiis invehens contra noxiam hanc conſuetudinem utitur Ethnicorum auctoritate, quibus in hujuſmodi quæſtionibus ſæpe major ineſt auctoritas, & pondus, quam Sanctis Patribus, probaturus ſolatium hoc homine chriſtiano eſſe prorſus indignum: *Nemo ſobrius, ſaltat*, ait quidam ex illis, quos magnos hic Sanctus profert; ſed ebrius eſſe, vel de ſana mente dejectus dicendus eſt, qui ad hæc rationali ſpiritu indigna ſeſe demittit. *Pater La Jeune ſacerdos Oratorii ſermone hujus argumenti, nuper in meliorem formam redacto.*

Petrarchæ de choreis ſententia.

Saltatio, Petrarcha inquit, actio eſt honeſto homine indigna, & ex qua nonniſi pudore ſuffundi poſſumus. Hoc re ipſa ſpectaculum eſt æque turpe, ac inutile, conventus eſt intemperantiæ. Hæc manuum, pedumque nutatio, hæc evagatio, & impudentia oculorum; omnes iſti geſtus æque indecentes, ac riſibiles oſtendunt in interiori parte latere aliquid exteriori perturbationi reſpondens. Profecto ſi hæc agendi ratio in morum noſtrorum naturam non migraſſet, inſaniam diceremus id, quod urbanitatem vocamus. Jure in hos cœtus fidicines accerſuntur, ne anima audiendo occupata oculi tanta irregularium motuum turpitudine non offendantur. Hoc innuit, ſtultitia ſtultitiam celari. Sed oculos pauliſper aperite, neque res juxta conſuetudinem, ſed quales in ſe ipſis revera ſunt, intuemini. Nonne inſania eſt, eaque maxima, ſaltare, ſubſultim movere corpus, ſeſe circumagere, incedere, recedere, in utramque partem diſcurrere? Bona fide quæſo ſi nihil unquam tale vidiſſetis, quid diceretis, ubi primum hoc oculis veſtris accideret? Nonne affirmaretis hos de ſana mente dejectos fuiſſe, vel numquam ſanæ mentis fuiſſe? Sed quia hæc videre conſueviſtis, non obſtupeſcitis. *Idem.*

Mala quæ in ſaltationibus, & choreis committuntur.

Virgines eo conveniunt, ubi habentur choreæ, ut ſeſe tradant cognoſcendas, ſed re ipſa, ut ſe ipſas dedecorent, idem inquit Petrarcha; ibi enim oculi æque liberi ſunt, ac pedes, & manus; æquivoca verba illic diſtincte audiuntur, cœtus rumor, atque tumultus ſinit plurima dici, quæ alibi verecundia non pateretur: & quæ alibi nefas eſſe crederentur, ibi fas eſſe videntur. Præterquamquod nox, quæ vulgo pro hujuſmodi cœtibus eligitur, quippe quæ pudoris eſt inimica, & ſcele-

ſcelerum familiariſſima, timidioribus etiam præbet audaciam, ut conſilia ſua magis pernicioſa adimplere conentur, & virgines tunc ſe perfectiores putant, cum bene ſaltare, quam cum bene vivere norunt. Hæc eſt magni hujus viri ſententia de choreis, quæ ævo ſuo fiebant, & quæ proculdubio illis, quæ hodierna die haberi conſueverunt, nihilo erant nocentiores. *Idem.*

In choreis puritas ſemper periclitatur.

Quamvis utriuſque ſexus juvenes ſibi ultro citroque ubique maximo ſint periculo, nihilominus in choreis præſertim periculum manifeſtum eſt, & fere inevitabile. In occaſionibus ſcandali, quibus mundus repletus eſt, nequaquam ſollicitamur ad malum ex omnibus ſimul locis, quibus vinci poſſumus; ſed, uti Salvianus animadvertit, vel animus tantum cogitationibus puritati contrariis laceſſitur, vel oculi inhoneſtis illiciuntur objectis, vel aures parum decoris ſermonibus tunduntur: ita ut ſi quis ea his ſenſibus ſe in peccatum pertrahi ſinit, alii ſimul culpa vacare poſſint, atque opem ferre animæ, ut ex hoc lapſu reſurgat; ſed in choreis, & ſaltationibus, voluptariiſque cœtibus, qui modo nimis communes ſunt inter fideles, dæmon adoleſcentium cor per omnes aditus tentat, per quos vitium poteſt inſpirare. Diceres ipſum in uno, eodemque loco collegiſſe, quidquid ſenſuum voluptatibus locum præbere poteſt; auris concentibus mulcetur, oculi iis omnibus, quæ luſus, & vanitas invenire poſſunt; voluptas, quæ in odoribus etiam invenitur, illic unguentis excitatur. Denique ibi fit quædam veluti conjuratio earum illecebrarum omnium, quas voluptas excogitare poteſt ad cor hominis molliendum, ejuſque palpandos affectus. His autem cœtibus illæ tantum invitantur, quæ placent, & quibus placere poſſis. Quæ invitantur, in id unum incumbunt, ut placeant; dies traducunt integros inter ſpecula, & calamiſtros ſeſe comentes, ornanteſque, & quantum fieri poteſt, omnes faciei defectus tegentes: omnes adhibent artes, quæ fingi poſſunt, ut in ſe intuentium oculos figant, & fallant. *Idem.*

Immodeſtia, & vanitas, quam in ſaltationibus ſibi licere putant.

Quid dicam de licentia, quam ſibi vendicant juvenes ad examen ſingillatim vocandi eos, eaſque omnes, qui hujuſmodi cœtibus adſunt, illis adhærendi, quæ magis placent, cum illis ſermones miſcendi, eas ad ſaltandum provocandi, atque ea ſibi cum illis licere putandi, quæ parentes eiſdem privata in domo permittere nefas ducerent? Ita proprie loquendo loci, ubi cœtus habentur, ſunt veluti fornices, ubi patres, matreſque proprias filias libidinoſiſſimæ proſtituunt juventuti, & hæ ipſæ filiæ propter immodeſtiam ornatuum, atque oculorum, geſtuum, totiuſque habitus corporis inverecundiam ſeſe proſtituunt oculis, ac deſideriis eorum omnium, qui ingrediuntur, & ſæpe modeſtiſſimo cuilibet ſenſus, & cogitationes inſpirant, quæ in turpiſſima degenerant facta. *Idem.*

Quot rei fiunt peccatorum, quæ in choreis committuntur.

Si adeo periculoſa res eſt ſaltatio, facile inferre potes, quænam ſit eorum conſcientia, qui ſaltandi academias aperiunt, & domos ſuas uſui adeo pernicioſo locant; atque ideo, uti vides, unum, idemque crimen pluribus imputabitur, quorum ſingulis ratio erit reddenda. Exempli gratia prava cogitatio inter ſaltandum concepta imputabitur illi, qui illam conceperit, illi, quæ ob immodeſtiam ſuam eidem occaſionem præbuerit, puellæ hujus parentibus, qui illi ad choreas proficiſci permiſerit, illi, qui choreas celebraverit, & cui reddenda ratio eſt malorum omnium, quæ ibi contigerint, & Sanctus Carolus addit, magiſtratibus etiam, qui pro viribus publica hæc mala non prohibent, uti ſuum eſt. O Deus! S. Ambroſius exclamat: *Vide in uno crimine quanta ſint ſcelera. Idem.*

Utrum aliquando liceat choreis intereſſe.

Verum eſt, aliquas eſſe occaſiones, ubi difficile eſt, prohibere quominus choreis interſis; exempli gratia, frater, vel ſoror illius, qui vel ducit uxorem, vel quæ nubit, ſi nuptiali interſit convivio vix in communi familiæ ſuæ gaudio continere ſe poterit, ne & ipſe lætetur; & aliæ id genus inveniri poterunt occaſiones, ubi temet difficile expedias. Sed præterquamquod ſemper cum S. Franciſco Saleſio ſaltationes in hujuſmodi caſibus non improbante ſupponendum eſt, nullum eſſe manifeſtum peccandi periculum, alioquin liquido conſtat omnino abſtinendum eſſe; ſummus hic vir adeo ſanctas exigit diſpoſitiones, ut longe facilius ſit omnino a ſaltationibus abhorrere, quam ſeſe illis cum tot præcautionibus objicere. *Idem.*

Conſcientia ſatis nos docet, utrum choreis intereſſe peccatum ſit, necne.

Si aliquem ex mundo, qui nondum omnes pietatis, atque timoris judiciorum Dei ſenſus extinxit, ſed qui ægre fert ſibi dici non ſine nota his ſaltationum, & chorearum cœtibus intereſſe poſſe, interrogo; nonne & ipſe interiorem ſententis exprobrationem ubi te colligis, dicentem te perperam agere, temet peccato objicere, ac metuendum eſſe, ne hæc ſit tui interitus cauſa? Utque id apertius evincam, nonne verum eſt, quod ex hoc cœtu egreſſus animam efflare nolles, licet certus eſſes te non aliud admiſiſſe nefas, niſi quod choreis interfueris? Hanc ipſam exprobrationem invenies in omnibus animabus, quibus aliquis ſupereſt timor Dei; & ſi omnes illas ſingillatim interrogare volueris, quæ olim in mundo fuerunt, & qui ab eo vel effectu, vel affectu dumtaxat receſſerunt, dicent illæ quidem, in generalibus confeſſionibus ſuis ſe pœnituiſſe, & pro noxa recenſuiſſe, quod olim choreis interfuerint. Interrogate ſaltatores in articulo mortis conſtitutos, quo tempore omnia perſpicua videntur, & non qualia nunc falſa cupiditatum noſtrarum lumen illa nobis oſtendit, utrum ipſos hujus pœniteat rei, ac vereantur, ne in Dei judicio ratio ſibi reddenda ſit: immo voſmet ipſi nonne ad ſacrum Pœnitentiæ tribunal hoc nomine vos accuſatis jugulare non valentes corripientis conſcientiæ exprobrationem? Videtis ergo palam ex vobiſmet ipſis, dummodo oculos aperire velitis; choreas nequaquam nullo in diſcrimine habendas eſſe; quoniam id, quod nullo eſt in diſcrimine, non confitemur, nec reformidamus ad Dei tribunal prodire poſt factum, quod malum non eſt, & quod omnino contra Dei legem non eſſe cenſemus. Noſtra igitur conſcientia hac in re noſter eſt judex; neque licet nobis incorruptibilem hunc judicem, fidumque teſtem rejicere, ubi de ſalute noſtra ſermo eſt. *Idem.*

Chorea eſt idololatriæ ſpecies.

Chorea, quæ priſcis temporibus omni prorſus arte carebat, qualis adhuc aliquando in ruſticolis videtur, deinceps ſexcentas adepta eſt ad voluptatem illecebras. Sunt enim motus ad numerum inſtituti, ſunt greſſus ad modos muſicos, ac teneras voces conformati, ubi quilibet manu apprehendit idolum ſuum; & ſi intus ea, quæ ibi fiunt, conſideremus, ibi non aliud eſt, quam idololatriæ mutatio. Olim ducebantur choreæ circum inanium deorum ſimulacra, atque hujuſmodi lætitiæ ſignificationibus nefaria illa colebantur numina, quibus non alius ferme honor adhibebatur. Cum Iſraelitæ aureum vitulum conſpexerunt, incœperunt ſaltare, ac ludere, ut inquit Scriptura, quaſi hujus idoli apotheoſin celebraturi, eique cultum uni Deo debitum delaturi. Ita Sanctus Baſilius ludum hunc, & hanc ſaltationem veram fuiſſe putat idololatriam, propter quam tanta Deus exarſit ira, ut flecti nequiverit, niſi cæde viginti trium millium, quos ſtatim in arena juſſit interfici. *Ex morali dictionario in animadverſionibus in bacchanalia.*

In comœdia animi perturbationes exhibentur cum eo, quod magis vividum, animatumque ineſt iiſdem: ſi illæ moderatæ, pacatæque eſſent,

ſent, theatris aptæ non eſſent. Tenet requiritur amor, effœminati cantus, corporis habitus illecebris pleni, ſuavia, molliaque verba, interciſa ſuſpiria, ſecreti congreſſus, amoris proteſtationes, conjugiorum nodi, vincula fracta, iterumque ſarta, voces coluum, ac divinitatem redolentes, lacrymæ, & querelæ. Raro accidit, ut ex his locis efferamus pedem æque caſti, ac illuc intulimus, & ut Salvianus inquit, vix fieri poteſt, ut non meminerimus eorum, quæ in comœdia vidimus, & audivimus, quin fatales, mortaleſque in corde noſtro impreſſiones ſentiamus. Totus homo illic commovetur, imaginatio, memoria, oculi, aures, ſpiritus, anima tota illic penitus occupata eſt. *Idem.*

In comœdiis nihil eſt non molle, effœminatumque.

Spectaculum non eſt amplius inanis, & iners occupatio; congeries eſt eorum omnium, quæ placere poſſunt, ad animos ſeducendos idonea, quæ eo ſpectat, ut animum, ſenſuſque ſuaccotis illecebris fallat, & molliat cor per ea omnia, quæ in affectionibus noſtris maxime ſunt periculoſa. Si hæc perjucunda ars deeſſet, theatrum omni ſuavitate careret. Spectaculo moveri, afficique volumus; languet ſcena, niſi aliquis irritetur affectus. Omnia ad animam fallendam, emolliendamque aliquid conferunt; cor oculis, auribuſque ductum adhæret iis omnibus, quibus illicitur; ratio tot faſcinationibus ſuſpenſa tacet; nihil ſapit, niſi quod ſenſus palpat, atque tot inter objecta, quæ placere poſſunt, & reipſa placent, anima ſui ipſius, votorumque ſuorum compos exiſtimabitur? Profana ſpectacula proprie loquendo non aliud ſunt, quam erudita omnium cupiditatum ſchola. Ibi non ſine pompa, & cum inſigni progreſſu palam traduntur præcepta amoris, verſutiæ, ultionis, ambitionis; ibi diſcitur, quomodo ſcite negotium aliquod ad finem perducatur, quomodo religioſa parentum vigilantia eludatur, ſeſcentis fraudibus bona fides decipiatur; nunquam in irritum innocentiæ ſtruantur inſidiæ; competitor prudenter ſemoveatur; de hoſte certo ictu ultio ſumatur, atque ex alienis detrimentis propria incrementa promoveantur. Cumque hujuſmodi præcepta blanda ſint, iiſque admirabile accedat momentum ex actorum calliditate, affectio ardens tanta arte immiſſa quid non agit in corde, ubi jam tantas invenit diſpoſitiones? Quidquid in theatris videtur, quidquid auditur, ad ſenſus tantum, & cupiditatem refertur; ornatus, decorationes, concentus, melos, cœtus, omnia pertentant, atque ea guſtando, quæ nos faſcinant, in laqueis ipſis reperimus illecebras, tentarique placet. Iis, quæ placent, facile conſueſcimus, quodcunque ibi periculum inveniatur. Veneni dulcedo efficit, ut funeſti exitus non recordemur; nihil amplius in cupiditatibus turpe videtur, ex quo in theatro aliam perſonam induere cœperunt, atque artis fuco exornatæ ſunt; eaſque admirantes, atque laudibus celebrantes omnem pudorem exuimus. *P. Croiſet in ſpiritualibus conſiderationibus.*

Spectatoribus theatri perniciosiſſima ſcenis.

Vehementer errat, qui dicit, nullibi in evangelio, Bibliiſque profana hæc ſolatia damnari. Ea quidem nullibi ſingillatim prohibeantur, quia prohibentur ubique: etenim quid aliud ſibi vult, quidquid Scriptura ſancta inquit de extrema cordis puritate, quæ eſt veluti vitæ chriſtianæ baſis, quidquid tradit de mortificatione ſenſuum, de ſpiritus levitate, de carnis infirmitate, de affectuum vi, de tentatoris nequitia, & dolis, de periculo ſeſe leviſſimis etiam tentationum periculis objiciendi; denique quidquid docet de attentione, & vigilantia, qua deſideria ipſa conſideranda ſunt, de voluptatum moderatione, de victoriis, quæ de corde noſtro referendæ ſunt, de perverſitate mundi voluptatum, & ſententiarum, ita ut totum ſimul evangelium manifeſta ſit ſpectaculorum damnatio. *Idem.*

Evangelium damnat ſpectacula, & quomodo.

Nonne fateberis motus in ſaltationibus meras eſſe inſanias, niſi ratio aliqua excuſet eos, qui id ſibi vertunt oblectationi? Et ſane ſi quis non ante videre ſolitus choreas, forte hujuſmodi cœtibus intereſſet, quin ante ſciret, hanc non modicam eſſe partem voluptatum mundi, quid cogitare poſſet de his omnibus motibus, qui in nihilum deſinunt, niſi inſanos eos eſſe, qui in nihil agendo tantopere eſſent occupati? Videret homines ſimul procedere, ac recedere, modo graviter incedere, modo celeriter percurrere, extremis modo digitis innixos ſe attollere, in acta ſaltu micare, ſtatimque in terram deſcendere, a terra ſublimes crura ultro citroque decuſſare, ad dexteram gradum flectere, mox ad ſiniſtram eumdem retorquere, ire, redire, circumire, manum aliorum arripere, eam relinquere, modo iterum eamdem reſumere, iterumque dimittere. Qui de ſana mente dejectus eſſet, poſſetne majori cum inconſtantia, ac mobilitate agitari? Et ſi quis te coram eadem irregularitate moveret manus, nonne hunc deſipuiſſe judicares? Crederes motus hos adeo confuſos, nonniſi ex perturbato cerebro oriri poſſe, motus inutiles, ac temere editos non eſſe, niſi effectus animæ, quæ ſui compos non eſt. *P. Heliodorus Capuccinus ſermone ſeptimo de vulgaribus mundi vitiis.*

Quam inſana per ſe ſit ſaltatio, niſi ob cauſam aliquam ſit rationabilis.

Citra injuſtitiam damnare non poſſemus eum, qui ob inſolitam lætitiæ cauſam ſaltaret, ut qui in amicorum nuptiis ſaltant, vel cum inſignes victoriæ referuntur, vel cum domeſticæ, aut publicæ lætitiæ dies celebrantur; pueri, qui ſaltare diſcunt, ut morem gerant genitoribus ſuis; qui ſaltant, ut honeſti cœtus deſideriis obſequantur, ut animum recreent, hoc tamen poſito, quod nullus huic pravæ exercitationi finis ſubſit, & omnes decori, & urbanitatis regulæ ſerventur. Haud ægre fatebor hanc parentibus obedientiam, hoc erga amicos obſequium, hanc cum publica lætitia conformitatem, & urbanitatem, quæ non ſinit illos ſeſe diſpenſare, ne ſoli ſapere velle, immo etiam velle damnare penitus, quod aliquando, licet raro, culpa vacat, videantur; fatebor, inquam, has omnes cauſas efficere poſſe, ut in hujuſmodi caſibus liceat choreas inſtituere .... Sed ſaltare, agitari temere, vel ubi libido, ac ſola voluptatis fert ratio, hoc nemo probare poteſt, ac multo minus id in habitum ſibi convertere. *Idem.*

Quo in caſu exercitari, probarive poſſint choreæ.

Citra crimen choream, & ſaltationem nobis in conſuetudinem convertere non poſſumus, quod ſatis aperte probat ipſa temporis jactura. Vitæ pars impenditur ſaltandi artem diſcendo, incipitur fere ſtatim, ac pes proferri poteſt, & vix pueri certum gradum promovere didicerunt, cum illis hæc figitur crux, ut ad ſaltandum edoceantur. Mox pergitur, & nonnunquam ad eam uſque ætatem, quæ hujuſmodi ineptiarum pudore affici deberet: cumque levitas, vanitas, & luctis cupiditas novas excogitent ſaliendi rationes, mundus nequaquam quotidianos ritus ſequeretur, niſi illas calleret, & niſi multum prodigeret temporis recipiens, repetens, retinenſque id genus præcepta. Dies integri ſatis longi non ſunt, ut mulieres ad ſaltandum proceſſuræ ſeſe comant, & ornent. Noctes ſaltando, ac laſciviendo traducuntur, poſtquam in vanis ornamentis dies, ac in inſanis ſtudiis anni inſumpti fuerunt, atque ipſum vitæ dimidium, vel in ipſis chorearum præceptis, vel in choreis ipſis impenditur. Credere quidem poteſtis Deum non ideo vobis conceſſiſſe tempus, ut illud adeo turpiter prodigeretis in eam voluptatem, quæ, ubi judicium ad maturitatem pervenerit, contemnitur. *Idem.*

Temporis jactura ſufficiens eſt ratio, ne conſuetum ſit frequentare loca, ubi choreis indulgetur.

Si ſaltationem tibi in quotidianam occupationem vertis,

Chorecas & ſaltationes frequentare eſt ſcandali peccatum.

vertis, Deo rationem reddes omnium animarum, quæ tuo exemplo interibunt. Non ignoras omnium hujuſmodi cœtuum licentiam; audiiſti, fortaſſe vidiſti, fortaſſe expertus ipſe didiciſti, nil aptius eſſe ad innocentiam labefactandam; quo animo perſuadere potes tot adoleſcentulis, ut ſeſe in manus tot hoſtium conjiciant? Verum id ipſe præſtas eo modo, qui efficacius, atque nocentius perſuadet. Exemplum tuum majori vi, ac licentia id repræſentat, quod lingua referre perhorreſceret. Quilibet ſcit, quilibet dicit, te ſaltationes amare, quandoquidem te illis frequentem adeſſe videt; quilibet igitur argumentatur, ſaltationem noxa vacare, atque inter ea, quæ nec bona, nec mala ſunt, eſſe rejiciendam, quoniam homo pictatis laude inſignis, qualem te ferunt, illis conſueſcere novit. *Idem*.

Quæcumque adhibeatur cura ad comœdiam purgandam, ſemper eſt periculoſa.

Quæcumque impendatur cura, & a comœdiis, fabuloſiſque narrationibus auferantur imagines turpium vitiorum, nunquam tamen vitium illis auferetur; illic enim ſemper videtur viva repræſentatio perditi amoris virorum erga mulieres, qui culpa vacare non poteſt, neque evincetur unquam, ne mulieres repleantur voluptate, qua ab aliis amari, & coli geſtiunt; quod illis nequaquam minus vel periculoſum, vel contagioſum eſt, quam viſibilium, & noxiorum vitiorum imagines. Quod oſtendit infinitas eſſe mulieres, quæ ſe innocuas ratæ, eo quod re ipſa ea perhorreſcunt crimina, quæ palam turpia ſunt, nihilominus coram Deo ſunt nocentiſſimæ, quippe non abnuunt in hominum corde illum obtinere locum, qui Deo uni debetur; non abnuunt, viros ſibi adhæreſcere, ac ab illis non æſtimari ſolum, ſed etiam amari; ac patiuntur haud ægre eos ſibi verba dare, & amorem teſtari profana ea lingua, quæ verborum blandimenta vocatur. *Ex tractatu de Comedia Domini Nicole*.

Mundani nequaquã libenter audiunt choreas, & ſpectacula improbari.

Qui ludos, choreas, comœdiam, & ſpectacula diligunt, ac ſæculi luxum, vanitatemque ſequuntur, audire nolunt eos, qui chriſtiano more hæc argumenta pertractant, ut liberius, ac ſine ulla animi cura peccent. Operam ludis, cum dicis illis ludos quoſdam, ſpectacula, cœtuſque periculoſos vetitos eſſe; te cachinnis excipiunt; oculos claudunt, & obſtruunt aures, ne videant, & ne audiant ſibi diſplicentia. Equidem ſcio cum S. Gregorio, non deeſſe licita quædam ſolatia, & quæ ſumi poſſunt non ſecus, ac ſumitur medicina ad corpus pravis humoribus purgandum, ac illud laboribus aptius reddendum. Sed hic de illicitis ſermo eſt oblectamentis, cujus generis ſunt choreæ, comœdiæ, aliaque id genus ſpectacula, quæ ſunt periculoſa, & bonos mores corrumpunt. *Epiſcopus Cameracenſis in libro cui titulus*: Inſtruction pour l'education des filles, *cap.* 13.

Saltare apud Romanos honeſto loco natos dedecebat: quapropter eloquẽtiſſimus inter oratores, qui apud eos floruere, dixit hanc ſpeciem eſſe ebrietatis illis, qui virtutem profitentur, prohibitæ; & hac mente eruditus quidam elapſi ſæculi ſcriptor eam vocat inſaniam a capite ad pedes uſque deſcendentem. Attamen non ſine plurimarum chriſtianarum matrum dedecore dicere poſſumus, filias earum potius varios ſaltandi ritus, quam religionis ſuæ principia callere; tantæ curæ illis eſt, has mundo jucundas efficere. *Idem*.

Ridicula nobilis matronæ ſeſe ad choream diſponentis apparatus.

Si cubiculum ingrederis matronæ hujus, quæ ſeſe exornat ad choreas profectura, illam ſpeculo aſſidentem intueberis, illud inceſſanter conſulentem ancillis circum undique ſtipatam laborantibus, ut caput ejus cincinnis, vittis, tæniiſque, alioque mundo muliebri decorent. Illa ſexcentas excogitat artes, ut cœtus totius oculos in ſe convertat, & utinam nequiora non foveat animo conſilia. Si quem habet naturalem defectum, huic ſtatim ſuppletur; pulveres crinium colorem mutant, fucus faciem lævigat, nulla negligitur ars ad vitia corporis, atque ſtaturæ deformitatem corrigendam. Corpus deinde vittis oneratur, quarum varii colores affectionum varietati reſpondent. Sexcenta deinde alia apponuntur ornamenta, quibus illa magis emicatura cenſetur. Non ſine adfectatione ſtudet illa, quomodo incedere, oculos circumflectere, geſtus, vociſque tonum regere debeat, & generatim quidquid ſibi faciendum ſit, ut mundo placeat. *Idem*.

Ridiculus corporis habitus, & intentiones mundanæ puellæ ad ſaltandum euntis.

Exterior habitus puellæ ita exornatæ, ut ad choreas proficiſcatur, ſatis perſpicue patefacit diverſas animæ illius cogitationes. Ardenter placere cupit, quærit ad ſe oculos pertrahere adoleſcentes, qui magis hilares, feſtivique ſunt, & qui venuſtiori corporis forma, morumque elegantia cæteris præſtant. Ipſa vero ſuperbiam affectat, & quamdam nobilitatis indignabundæ ſpeciem præſefert, qua ipſius formæ decor etiam, atque etiam commendetur. Nunquam domo pedem effert, niſi antea millies ſe ipſam reſpexerit, ac diligenter ad ſpeculum caſtigaverit: circum ſe quærit approbatores; hoc eſt, ut verbo me expediam, ſuperba, & indignabunda repleta eſt vanitate, ambitione, & ſuperbia. Videamus nunc in cœtu mundanam hanc adoleſcentulam; via aliquo ſedet in loco, cum circum oculos agit alias viſura; & repente cor illius in alias quidem exardet invidia, in alias vero fovet contemptum: illæ, quæ plures habent ſectatores, illius invidiam excitant; eas vero dedignatur, quas ſibi deſervientium numero ſuperat, &c. *Idem*.

Licentia & immodeſta ſaltantium geſtus in choreis.

Conſiderate duos diverſi ſexus homines in frequenti cœtu ſaltantes: alter quidem in numerum vel procedit, vel recedit, alter ſequitur, uterque hinc inde varios edit corporis geſtus; anima tota ſeſe per oculos effundit. Uterque hoc in exercitio incaleſcit, ac ultro citroque admititur mutua ſibi præbere exiſtimationis, & amoris, quo jam ardent, teſtimonia. Quæſo, hæccine honeſta ſunt? ſuntne chriſtianæ modeſtiæ conformia? Auderetne aliquis tanquam culpa vacuum aſſerere exercitium, quod ſuperbiam tantummodo, ac impuritatem inſpirat? Familiaritates, quibus ſaltatio præbet occaſionem utriuſque ſexus commixtioni, nonne præbet juſtam metuendi occaſionem de pudicitia puellarum, quæ ſeſe illis mancipant? Quas enim ideas in animo hæc omnia imprimere putas commercia? Quas cogitationes hæc objecta excitare poſſunt in mente? Hæ vero cogitationes quos affectus gignent in corde? Illos animo mihi fingere pudet; & vos etiam pudere debet id cogitantes, quin videatis. *Idem*.

Quid agitur in choreis, nid cor vanitate & mundi amorem fundet.

Quid in choreis videtur? Cœtus perſonarum, quæ feſtivæ ſunt, quæ corporis habitu, ornatuque præſtant, quæ oblectari tantummodo quærunt, & aliquid ad commune oblectamentum conferre. Videntur mulieres, & puellæ, quæ nihil prætermittunt, ut in ſe omnium admirationem convertant, & placeant; videntur homines, qui nihil intentatum relinquunt, ut illis admirationem, amoremque ſuum teſtentur; videtur ſpectaculum, quod ſenſus allicit, quod mentem replet vanitate, quod muſicarum fidium ſono cor mollit. Ita mundi, & creatarum rerum amor ſenſim, ac ſine ſenſu obrepit in cor eorum, qui choreis interſunt. *Idem*.

Pericula quæ innocentia ſubit in choreis, & cur licitæ non ſint.

Dic mundi ſectatoribus, choreas eſſe veritas, quia plerumque ſunt ſcopulus innocentiæ, pudoris ſepulchrum, omnium mundanarum vanitatum theatrum, omniumque affectionum triumphus; dic, hanc eſſe congeriem omnium periculorum, quæ ſalus noſtra ſubire poteſt, atque tentationum omnium acerrimam, & vehementiſſimam, omnia ſcopulum eſſe, omnia vitus, choreas, muſica inſtrumenta, objecta, colloquia, omnia conferre ad pietatis ſenſus extinguendos, ad mentem, animumque fallendum: nihil magis, quam ſaltationem adverſari chriſtianæ religionis ſpiritui; quo contemptu excipieris? Quot ſubſannationes in hunc ineptum reformatorem fient? Quot gloſſemata in hanc morum doctrinam nimis arctam, & auſteram? . . . Veniet tempus cum adoleſcentes iſti æquo liberiores cum indignatione, & quadam horroris ſpecie in ſe ipſis damnabunt hæc omnia profana ſolatia, at eritne tempus? . . . . Nunquam adeo ſero differtur ſolatii, quod parum adeo chriſtianum eſt, damnatio. Tumultus nequaquam æternum immittit ſtuporem; non deſunt

quædam rationis intervalla; & quantumvis infirma in flagitioſo homine videatur, illi tamen ſemper abſcondit nequitiam rei illius, quæ ipſi placet, & vitus illius rei, qua faſcinatur. *P. Croiſet.*

Profecto ſi profana ſpectacula vetita ſunt; ſi mundani cœtus ſunt parum Chriſtiani; ſi citra nostram periculo objici nequaquam poſſumus; ſi in ipſa ſolitudine ſanctitas tuta non eſt; ſi evangelium eſt regula morum; ſi pudicitia uno tantum intuitu detrimentum patitur; ſi unicum ſufficit deſiderium, ut animus corrumpatur; ſi chriſtiani heroes in ipſo etiam receſſu non ſine difficultate ſuam tuentur innocentiam: quis ſenſatus dicere auderet, fas eſſe choreis indulgere? Quis rationis compos chriſtianum ſervare ſpiritum poteſt, & hoc profanum ſolatium non damnare? *Idem.*

Celebris cujuſdam aulici ſententia de choreis.

Tibi dicam, me nunquam dubitaſſe, quominus periculoſiſſimæ eſſent choreæ. Hoc non ratio ſola me docuit, verum ipſa etiam experientia; quamquam patrum eccleſiæ teſtimonium maximæ ſit auctoritatis, tenen tamen illud aulici ſinceri majoris eſſe debere ponderis. Scio equidem in hujuſmodi locis alios aliis minus ſubire periculum; attamen frigidiſſima etiam temperamenta ibi incaleſcunt; & qui ita gelu adſtricti ſunt, ut non moveantur, nullam inde percipientes oblectationem, eo non accedunt. Ideoque neceſſe non eſt illis choreas interdicere, has quippe ſibimet ipſis interdicunt. Cum nulla percipitur oblectatio, ornatuum cura, & vigiliæ ſatis faſtidio ſunt; cum vero percipitur, certum eſt, magnum adeſſe Deum lædendi periculum. Cœtus hujuſmodi plerumque juvenibus conſtant, qui in ipſa ſolitudine vix, & ne vix quidem tentationibus reſiſtunt; quomodo vero reſiſtent his in locis, ubi formoſa objecta, funalia, muſica inſtrumenta, & ſaltationis agitatio ipſos calefacerent anachoretas? Senes, qui choreis intereſſe poſſent, quin ullum pateretur detrimentum ipſarum conſcientia, ridendi eſſent, ſi illuc accederent; & juvenes, quibus hoc urbanitas permitteret, non poſſent hoc facere, quin ſeſe nimis magnis periculis objicerent. Itaque ſentio, eum, qui Chriſtianus eſt, a ſaltationibus abeſſe debere; & munere ſuo fungerentur confeſſarii, ego credo, ſi eos, quorum conſcientiam moderantur, hujuſmodi cœtibus intereſſe prohiberent. *Deſumptum ex Epiſtola Domini de Buſſi Epiſcopi Auguſtodunenſis.*

S T U D I U M.

Scientia, eruditio; utilitas, rectuſque earum uſus efficiendus, ac finis in illis ſibi proponendus.

M O N I T U M.

NULLUS dubitet, quominus primo ſtatim occurſu argumentum hoc ſuggeſtui minus idoneum videatur, de quo ea tantum agenda ſunt, quæ ad morum diſciplinam, non autem ad ſcientiam tradendam pertinent; præterquamquod bonus, qui fieri poteſt ſcientiæ, uſus ad pauciſſimos poteſt eorum ſpectare, qui forte argumenti hujus audiunt concionem. Hoc tamen argumentum eſſe poteſt utiliſſimum in cœtu eccleſiaſticorum, in ſacerdotum conventu, in exhortatione peculiari apud illos inſtituenda, qui ſtudiis vacant: & quorum eſt alios erudire, atque edocere, & ad omnes, quos ſtatus, vel miniſterii ſui ratio poſtulat, ut ſint vario eruditionis genere exculti.

Finis, & ſcopus, quem ſibi proponere debent argumentum hoc pertractantes, eſt docere, ſcientiam, quantumvis nullo in diſcrimine eſſe videatur ad ſalutem acquirendam, maximæ tamen eſſe utilitatis ad ſemet ſanctificandos, & ad aliorum ſanctificationem procurandam, necnon præclarum eſſe inſtrumentum, quod virtus, devotio, pietas, zelus, & charitas in egregios uſus convertere poſſunt. Animadvertendum dumtaxat eſt, quamvis iſtic de ſcientia generatim dumtaxat loquamur, quin ad aliquam peculiariter deſcenſus fiat, eam tamen ſemper intelligendam eſſe, quæ eum decet ſtatum, quem ſumus ingreſſi, quæ reipublicæ utilis eſt, quæ prodeſſe poteſt, ut majoribus virtutibus decoremur, & quæ proprie in hoc poſita eſt, ut ad unguem ea calleamus omnia, quæ ad muneris noſtri officia rite, & cum laude obeunda ſunt neceſſaria. Ideo illa omnes excluduntur, quarum finis eſt vana curioſitas, & quæ nullam habent cum ſalute noſtra, vel cum utilitate ſeu reipublicæ, ſeu illis vacantium rationem.

Quamvis ſimul loquamur de ſtudio, quod ad ſcientiam acquirendam via eſt, noſtri inſtituti, conſiliique non eſt ſtudendi methodum afferre, ſed eas tantum rationes depromere, quæ excitare poſſunt ad ſuſtinendum laborem, qui ab hujuſmodi exercitatione ſejungi non poteſt, ne quis occurrentibus difficultatibus deterreatur: ita tamen ut nulla ex parte omittatur virtutis exercitatio, qui unicus eſt hac in re ſcopulus pertimeſcendus; ſed ut ſtudium, & ſcientia ſpectetur ſemper tanquam facilior ad ſanctitatem acquirendam viam.

PARA-

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Variæ concionum hujus argumenti ſtructura.

I. De ſtudio, & ſcientia in illis, qui proximorum ſaluti vacare debent, & qui futuri ſunt aliquando paſtores, confeſſarii, evangelici verbi præcones, &c. oſtendi poteſt: 1. ſi in eorum ſtudiis recta deſit intentio, nunquam illos adepturos neceſſariam magnis, ſanctiſque hiſce muneribus ſcientiam. 2. Quamvis hanc jugi labore ſibi compararent, eadem tamen nunquam vel pro ſua, vel pro aliena ſalute uſuros; quæ duæ ſunt concionis partes.

Pro priori, ajo, niſi bona adſit in ſtudiis intentio, qualis eſſet deſiderium ad majorem Dei gloriam adlaborandi, ſeſe proximo utilem efficiendi, ac ſaluti ſuæ proſpiciendi alienæ opem ferendo, neminem unquam tantis hiſce muneribus parem futurum, neque neceſſariam ad id ſcientiam comparaturum. 1. Quia ſine ope cœleſti omnis labor eorum erit inutilis. De fide eſt, nos hac ope indigere rebus in omnibus, & ſine hac fieri nequaquam poſſe, ut aliquid nobis e voto cedat, præſertim vero in ſcientiis, ubi magis indigemus, ut mens noſtra illuſtretur; ſi enim inter arma Dei præſidium flagitatur, antequam in aciem deſcendatur, perſuaſum quippe eſt, Deum eſſe victoriæ arbitrum, & hanc illis non defuturam, qui ipſum precibus in partes ſuas compulerint, & ideo ille exercituum Deus appellatur; hic non minus eſt Deus ſcientiarum: *Deus ſcientiarum Dominus eſt*. Hanc autem adeo neceſſariam opem, ut in ſcientiis proficias, tibi conferet Deus, eadem uti non ad majorem ipſius gloriam cogitanti? Nunquid ille nobis miniſtrabit arma, ut contra ipſum certemus? Nunquid illis favebit conatibus, qui directe ſibi adverſantur? &c. 2. Dei, & illius, qui ob humanas tantummodo cauſas ſtudiis vacat, intereſt prohibere progreſſus, qui in illis fieri poſſent: pravus enim, quem nobis proponimus, finis in noſtram cedit perniciem, & eo ſpectat, ut Dei munere ad ejuſdem injuriam abutamur. Ita quantum ille gloriæ ſuæ, noſtræque ſtudet ſaluti, quam veluti proprium bonum ſuum reſpicit, tantum intereſt ſua reluctari, ne quem contendimus, ſtudiorum noſtrorum fructum percipiamus, cum ad id non deſint illi ſexcentæ rationes, quas ipſi alteri cuicumque cauſæ potius referemus acceptas. Putas tibi nominis gloriam, honoremque comparaturum hac ſcientia, tibi ad eccleſiaſticas dignitates aditum complanaturum, atque diſerti oratoris, prudentis confeſſarii, hominiſque in omni ſcientiarum genere conſummatiſſimi auram aucupaturum; ſed ſi ille tibi diuturnum morbum, vel habitualem infirmitatem immiſerit, jam omnibus ſtudiis tuis mora injecta eſt, omnia conſilia tua everſa. 3. Quia bona tantum, ſanctaque intentio efficere poteſt, ut vacemus earum ſcientiarum ſtudiis, quæ ad ea rite obeunda conducunt munera, quæ a nobis illud exigit miniſterium, quod aggreſſuri ſumus; cum aliæ quælibet cauſæ nequaquam ſufficiant ad obices infringendos, ſuperandaſque difficultates; quæ in quibuſdam ſtudiorum generibus inveniuntur. Ambitio, exempli gratia efficiet, ut totum vitæ ſpatium profanis ſtudiis impendamus, & exteris linguis addiſcendis, quin funditus illas edoceamur, quæ ad hæreticos quidem proterendos, eccleſiam vero propugnandam ſunt neceſſariæ. Si curioſitas ſtudiorum noſtrorum finis, & cauſa eſt; hæc nobis noſtri temporis hiſtoriam ſuppeditabit evolvendam, ac elegantiora veterum dicta percipienda tradet, ut in hominum cœtu niteſcere valeamus, quin Sanctis Patribus, Conciliis, Canonibus, & eccleſiaſticæ hiſtoriæ inſudemus. Utilitas vero majorem habere vim poteſt ad nos iis ſcientiis admovendos, quæ facilius aditum aperire poſſunt ad beneficia, eccleſiaſticaſque dignitates conſequendas, non diffiteor: verum cum homines de muneribus earum perfungendis non admodum laborent, atque prorſus alio mens eorum ſpectet, ſatis eſt ſcire, qua arte illas conſequi, ac in illis perſeverare valeant levi aliqua earum ſcientiarum cognitione imbuti, quibus non admodum ſe uti velle proponunt.

Pars altera. Secundo ajo, quod licet aliquis cum prava intentione aſſidua, & conſtanti cura fieri poſſet par adimplendo muneri, ad quod contendit, & acquirendæ ſcientiæ, quæ ad officia illi inhærentia rite obeunda neceſſaria eſt: 1. hanc ſcientiam proximorum ſaluti inutilem futuram. Quare? Quia quantumvis in ordine gratiæ, non ſecus ac naturæ utitur aliquando Deus rebus illis, quæ effectibus, quos producere vult, maxime adverſantur; attamen ſecundum communes providentiæ vias non utitur illis, qui propriam gloriam unice quærunt, ut per hos ſuæ gloriæ conſulat, neque utitur peccatorum opera, ut alios peccatores convertat. Nunquid invertet providentiæ ſuæ ordinem, ut ſua exequatur conſilia, quæ ſunt ſuus quidem honor, & cultus, animarum vero ſalus, velificaturus avaritiæ, & ambitioni eorum, quibus eſt prorſus oppoſita mens, & qui ad illud obrepserunt miniſterium, ad quod vocati non fuere? 2. Bonum exemplum, morumque ſanctitas magis, quam ſcientia, aliorum prodeſt ſanctificationi. Homines, qui pravis intentionibus ſeſe muneribus ſacris immiſcuere, & qui non melioribus eadem exercent, aptane ſunt inſtrumenta ad magnum fructum percipiendum, inſigneſque converſiones faciendas? 3. Scientia finibus adeo nequam acquiſita, ac venditata, non ſolum proximo utilis non erit, verum etiam cedet in perniciem illius, qui ad ambitionem abutitur; quoniam illam in judicio Dei criminoſam, atque inexcuſabilem reddit, eo quod ipſe non præſtat, quod faciendum alios docet, &c.

II. Pro concionis argumento aſſumi poteſt felix ſcientiæ cum virtute, atque ſanctitate concordia oſtendendo, 1. vitæ ſanctitatem mirum in modum ad doctrinam adipiſcendam prodeſſe. 2. Viciſſim ex doctrina plurimum opis ad ſanctitatis acquiſitionem hauriri.

Scio equidem vulgo doctos viros redargui, quod majorem curam, laboremque impendant mentem vario eruditionis genere, quam voluntatem ſolidis virtutibus, quæ ſolæ apud Deum ſunt in pretio, excolendo. Eſto, haud temere id objiciatur; id enim ipſa probat experientia, atque ſatis validis argumentis confirmatur: verum quantumvis hæ graves videantur, affirmo, non ſolum ſcientiam, & ſanctitatem ſimul eſſe non poſſe, vel præclaras has qualitates nequaquam ſibi pugnare, verum etiam ultro citroque ſibi manum veluti tendere, mutuiſque auxiliis firmari, ut quilibet ad ſtatus ſui perfectionem perveniat. Utque initium ducat oratio ex iis, quæ ſcientiæ ſanctitas confert, ajo.

Prima pars: 1. Hanc optimam eſſe diſpoſitionem ad ſcientiam a Deo obtinendam; quoniam hoc donum eſt, quod ipſe orationi concedit, quemadmodum exemplo ſuo Sapiens cap. 7. confirmat: *Optavi, & datus eſt mihi ſenſus: invocavi, & venit in me ſpiritus ſapientiæ*. Quis autem ambigere poteſt, utrum ſanctitas morum, integritas vitæ, in Dei cultu fidelitas, optima ſit diſpoſitio ad locuples hoc munus obtinendum: & utrum Deus illud libentius amicis ſuis, quam peccatoribus nimis crebro eodem abutentibus elargiatur? 2. Sanctitas ſcientiam perficit corrigens ea, in quibus hæc ſuapte natura videtur deficere: videlicet ſuperbiam, ambitionem, invidiam, contentiones, aliorum contemptus, ac in proprio ſenſu pertinaciam. 3. Scientiam elevat; cumque ſuapte natura nullo ſit in diſcrimine, ſanctam facit; quandoquidem eadem utitur ad Dei gloriam, atque illam poſſidentem ſanctificat, efficiens, ut eandem præclaros in uſus impendat.

Pars altera: Secundo dico, ſcientiam viciſſim plurimum ſanctitati conferre. Etenim duo illa licet ſint ordinis longe diverſi, neque dici queat abſolute, ſcien-

ſcientiam omnino eſſe neceſſariam, ut ſanctus fias; liquet tamen, eam, ubi cum virtute fœdus percuſſerit, mirum in modum prodeſſe, ut conjunctis earum ſubſidiis adjuti ſanctitatem conſequamur. 1. Quia prohibet, ne in errorem, atque illuſionem impingamus, quod quidem difficile evitare poteſt, qui doctrinæ expers eſt, vel qui doctorum conſilio non hæret; ita ut potiſſimum ſcientiæ erga ſanctitatem meritum hoc ſit, quod illam tuto regit, ac ducit, prohibens, ne in juſtitiæ via unquam deerret: *Juſtum deduxit Dominus per vias rectas, & oſtendit illi regnum Dei*. 2. Scientia ſanctitatem cæteroquin ſterilem fœcundam facit; videlicet ſanctus, qui doctrina vacuus eſt, ſibi tantum eſt ſanctus: ſed ubi ſanctitas eſt cum ſcientia conjuncta, ſeſe in proximos etiam effundit, & urbes, populoſque integros convertere poteſt, atque ſanctificare. 3. Adde tandem tertio, ſcientiam prodeſſe ad auctoritatem, ac exiſtimationem ſanctitati comparandam, ut ea omnia, quæ pro Dei gloria, eccleſiæque utilitate ſuſcipiuntur, proſpero eventu excipiantur, &c. Atque ad fructum ex hac concione percipiendum, inferendum eſt, non ſatis eſſe habere lumen ſcientiæ, niſi charitatis ardor habeatur; ſcientiam ſine ſanctitate nos coram Deo efficere nocentiores; quæ ſi cum virtute, & ſanctitate in hac vita conjuncta fuerit, efficiet, ut in gloria tamquam ſydera in perpetuam fulgeamus æternitatem. *Ex Panegyrico S. Thomæ Aquinatis, edito ab auctore ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta.*

III. Studium aliis quidem munus, & occupatio eſt, aliis vero ſolatium, & oblectatio, aliiſque tandem gravis labor, ac ſpecies ſupplicii, ubi oſtendendum eſt

1. Studentibus, ut ſeſe occupent, ac tempus impendant, non ſatis eſſe otium ſtudio evitare; ſed ut chriſtiane ſtudeant, bonum ſibi finem eſſe proponendum, ut videlicet ſe pares ſtatus ſui muneribus obeundis exhibeant.

2. Studentibus oblectationis, & voluptatis gratia, ad id ut hæc voluptas liceat, & hæc oblectatio chriſtiano viro ſit digna, nequaquam curioſis tantum, inutilibus, vel etiam pernicioſis rebus, quas ignorare præſtaret, vacandum eſſe.

3. Iis autem, qui ſtudium oderunt, quaſi gravem aliquem laborem, & qui tamen ex neceſſitate ad illud incumbere tenentur, oſtendendum eſt, hoc eo majoris meriti eſſe, quo magis illud averſantur, majoremque in eo difficultatem inveniunt; immo viam eſſe, qua ſe ipſos ſanctificare poſſint, dummodo moleſtum hunc laborem, qui pœnitens vita appellari poteſt, non reformident.

IV. Studium conſiderari poteſt, quatenus ad Deum, ad proximum, & ad noſmet ipſos refertur.

1. Quatenus refertur ad Deum; ut illi jucundum accidat, propter ſanctum finem ſuſcipiendum eſt, ut videlicet te idoneum præſtes, qui Deo ſervias, & ad majorem nominis ejus gloriam contendas.

2. Quatenus refertur ad proximum: ſcientiæ illæ addiſcendæ ſunt, quæ ad fructum faciendum, ad illum de officio erudiendum, ad bene, & ſancte vivendi rationem illi tradendam inſerviant.

3. Quoad noſmet ipſos pertinet: ſtudio comes accedere debet pietas, & devotio, ut nos meliores, magiſque virtute præditos præbeamus.

V. 1. Studium, & ſcientia, cui illæ inſint conditiones, quæ in Chriſtiano requiruntur, poteſt nos coram Deo ſanctos efficere per bonum uſum qui de illa fieri poteſt.

2. Prodeſſe poteſt, ut nos magis honeſtos, ac officioſos efficiat in mundo, ubi perfectius muneribus noſtris tam publicis, quam privatis perfungamur.

3. Poteſt nos utiles efficere eccleſiæ, & religioni, idque pluribus modis.

VI. In hæc Sapientis verba: *Vani ſunt homines, in quibus non ſubeſt ſcientia Dei*. Sap. 14.

1. Scientiam vanam eſſe, inutilem, ac ſæpe etiam pernicioſam, niſi objectum ejus ſit Deus, niſi ad gloriam hujus eadem uti contendimus; vel niſi eadem utimur, ut Deo arctius adhæreamus. Ideo homines vanos efficit, ſuperbos, nimios ſuimet ipſorum æſtimatores, & contemptores aliorum.

2. Sed ea ſcientia, quæ propter Deum quæritur, & cujus objectum ſunt perfectiones, & veritates, quas ipſe nobis revelavit, via eſt, qua de ipſo perquam optime mereri poſſumus, & ad illum impenſius diligendum impelli.

In hæc Eccleſiaſtici verba cap. 1. *Fili concupiſcens ſapientiam, conſerva juſtitiam, & Deus præbebit illam tibi*; Juſtitiam, videlicet virtutem, & probitatem optimam eſſe ad ſcientiam acquirendam viam. VII.

1. Quia Deus libenter ſe amicis, ſibique inſervientibus communicat, uti Scriptura teſtatur; ideoque eos efficit luminum ſuorum participes: *Accedite ad eum, & illuminamini*.

2. Quia Deus labori eorum benedicit, efficitque, ut illi in ſcientiis brevi magis proficiant, quam qui impenſius illis operam navant.

3. Quia Dominus, qui eſt ſcientiarum Deus, quemadmodum illum Scriptura vocat, has elargitur illis, qui ſerviunt ipſi, & qui egregie iiſdem utuntur, quod tot ſancti viri præſtiterunt.

1. Scientia una eſt ex præſtantioribus rationibus, quibus noſmet, alioſque ſanctificare poſſimus optimo ejuſdem uſu, verbi gratia, cœleſtia meditandi, ex creatarum rerum cognitione ad creatorem aſſurgendi, populum erudiendi, atque zelum ſuum exercendi, eccleſiamque propugnandi, &c. VIII.

2. Scientia eſt pernicies doctorum virorum, quos inflat, & qui eadem abutuntur, ut olim Angelorum Anteſignanus, vetereſque Philoſophi, de quibus loquitur Sanctus Paulus, omneſque omnium temporum hæretici, qui eadem ad alios in errorem conjiciendos uſi ſunt.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, auctoreſque, unde hauriri poteſt copia ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

S. Auguſtinus *l. 4. Confeſſ. cap.* 16. amariſſimis proſequitur lacrymis pravum uſum, in quem ſpiritum, ac ſcientiam ſuam impendit, *& l. 5. Confeſſ. cap.* 4. docet, nos ſola Dei cognitione fieri poſſe beatos. Sancti Patres.

Idem Prologo libri 4. de Trinitate oſtendit, ſui ipſius cognitionem reliquis ſcientiis eſſe præferendam.

Idem *ſermon. 53. de verbis Domini* docet, in quo, & quomodo ſcientia nobis utilis eſſe poſſit.

Idem *lib. 12. & 13. de Trinitate* explicat, quid ſapientiam inter, & ſcientiam interſit.

S. Ambroſius *lib. 2. de Abraham cap.* 10. ſub nomine ſapientiæ diſſerit de ſcientiæ extenſione, & utilitate.

S. Gregorius *lib. 1. Dialog. cap.* 1. præbet indicia, ex quibus intelligatur, utrum aliquis Spiritus ſancti ſcientiam poſſideat.

Idem *Homil.* 18. *in Ezech.* hæc explicans S. Pauli 1. ad Corinth. capit. 12. verba: *Alii datur per ſpiritum ſermo ſapientiæ, alii autem ſermo ſcientiæ*, docet quinam ſint, qui a Spiritu ſancto ſapientiæ, & ſcientiæ ſermonem acceperunt.

Idem in hæc verba Job: *Seram, & alius comedat*, docet Doctores, ac eruditos viros, quorum mores doctrinæ minime conſonant, aliis quidem, non autem ſibi ſerere.

Idem in hæc Jobi cap. 36. verba: *Qui aufert ſtillas pluviæ, & effundit imbres ad inſtar gurgitum*, docet, triplex eſſe doctorum hominum genus; quorum primi probitatem habent, & ſanctitatem, ſed non docent: ſecundi & bene vivunt, & alios bene vivere erudiunt; tertii male vivunt, & nihilominus alios ad bene vivendum inſtituunt.

S. Bernardus *ſerm. 36. in Cantic.* præ cæteris Patribus fuſius hoc tractat argumentum: docet, utilem eſſe ſcientiam, quamvis illi præferat charitatem: quæ bona eccleſiæ conferant Doctores; vitia, quæ in ſcientia metuenda ſunt; ac tandem explicat, quænam eſſe debeat Chriſtiani ſcientia, & quo ordine ab illo ſit acquirenda.

Hugo

Hugo *lib.5.Didaſc.* rationem adfert, propterquam ex tot, qui ſtudiis vacant, adeo pauci docti fiant.

Bloſius *Epiſtol.76.* Eccleſiaſticum improbat, qui ſenio confectus profanis, inutilibus, atque ſtatu ſuo indignis ſcientiis vacabat.

S.Eucherius *Epiſt.paren.ad Valerianum* huic auctor eſt, ut potius chriſtianæ morum diſciplinæ, quam Ethnicorum det operam Philoſophiæ, eique palam oſtendit, quanto illa præ hac ſit ad virtutem adipiſcendam utilior.

Aſcetici, aliique. Granatenſis in tractatu de Oratione cap. 4. §. 10. loquitur de immoderata ſcientiæ, ſtudiique cupiditate, quam inter obices ſpiritus orationis recenſet.

P.Haineuve tomo altero reſponſionum quæſitis ad aſceticam vitam ſpectantibus tract. 18. de temperantia, de ſtudioſitatis virtute loquitur.

In ſpecimine Ethicorum volumine 2. tractatum habes de modo chriſtiane ſtudendi.

P.Chahu *libro de ſcientia ſalutis* tractatu de doni perquiſitione artic. 4. agit de doctrinæ Salvatoris præ aliorum omnium ſcientia præſtantia.

Hieronymus Platus parte 3. de bono ſtatus religioſi cap. 11. loquitur de gaudio, & voluptate, quæ in cognitione, ac litterarum ſtudio percipitur.

P.Senault in uſu affectuum, ubi loquitur de pravo uſu voluptatis, docet, quantumvis ſcientia præ aliis naturalibus bonis præſtet, non poſſe tamen hominem beatum efficere.

Idem in libro, cui titulus: *Homo peccator*, ſermone nono docet ſcientiæ incertitudinem, & caliginem ex originali peccato eſſe profectam.

Guilielmus Baldeſanus in libro, cui titulus: *Stimuli virtutum* lib. 3. cap. 25. docet ei, qui ſtudiis vacat, conjungendam eſſe cum aliis ſcientiis rerum ſanctarum doctrinam.

P.Theophilus Raynaldus tom. 4. operum ſuorum, *ubi de virtutibus, & vitiis lib. 6. ſect. 2. cap. 3.* funditus agit de amore ſtudendi, de ſcientia, de illius adquirendæ modis, ac de cauſis, quæ ad illum excitare nos poſſunt.

Raynerius de Piſis Titulo, *Studium* duplici capite agit de iis, quæ ad hoc pertinent argumentum.

Antonius Poſſevinus in Bibliotheca Selecta. Ludovicus Vives, & alii permulti tractaut de ſtudendi arte, & ratione.

Collectio Orationum Gallicæ Academiæ oblatarum anno 1673.

Concionatores veteres, ac recentes. Oſorius tom. 5. concio habita ad Scholaſticos de ratione, & ordine ſtudendi.

Stapletonus *Dominic. 12. poſt Pentec. texta* 2. docet virtutem neceſſario cum ſcientia, & doctrina eſſe conjungendam.

Lambert in ſermonibus de eccleſiaſtica vita duos habet de ſcientia.

P.Duneau in ſermonibus in anni evangelia Domin. intra octav. Epiph. oſtendit doctrina, & ſcientia bene utendum eſſe, atque cavendum ab illis abuſibus, qui ejuſdem fieri conſueverunt.

De la Font in eccleſiaſticis alloquiis pro 6. Dominica poſt Paſcha loquitur de earum rerum iguorantia, quas ſcire tenemur, neque illam excuſat a peccato.

In ſpecimine panegyricorum tom. 1. & 2. in panegyricis SS. Auguſtini, & Thomæ plurima invenies de bono uſu ſcientiæ.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta tom. 3. argumentorum particulatium ſermonem habet, ubi de ſancto uſu ſcientiæ loquitur.

Idem in S. Thomæ panegyrico oſtendit, ſanctitatem plurimum conferre, ut aliquis doctus fiat; & viciſſim quantæ utilitatis ſit ſcientia ad ſanctitatem acquirendam.

Qui collectanea ediderunt. Granatenſis in locis communibus, *tit. Scientia.*
Buſæus in Panario, *tit. Sapientia.*
Spanner, Polianthea ſacra, *tit. Scientia.*

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Bibliorum huic argumento.

Docete me, & ego tacebo, & ſi quid forte ignoravi, inſtruite me. Jobi 6.

Sapientiam, atque doctrinam ſtulti deſpiciunt. Prov. 1

Ubi non eſt ſcientia animæ, non eſt bonum. Prov. 19.

Diſciplinam & ſcientiam doce me. Pſalm. 118.

Deus ſcientiarum Dominus eſt. 1. Reg. cap. 2.

Sapientes abſcondunt ſcientiam. Proverb. 10.

Imprudentes odibunt ſcientiam. Proverb. 1.

Labia ſapientis diſſeminabunt ſcientiam. Prov. 15.

Vas pretioſum labia ſcientiæ. Proverb. 20.

Cor rectum inquirit ſcientiam. Proverb. 27.

Impius ignorat ſcientiam. Proverb. 29.

Cor ſapientis quærit doctrinam. Proverb. 15.

Qui evitat diſcere, incidet in mala. Proverb. 17.

Quid neceſſe eſt homini majora ſe quærere, cum ignoret, quid conducat ſibi in vita ſua? Eccl. 7.

Cuncta tentavi in ſapientia. Dixi: Sapiens efficiar: & ipſa longius receſſit a me, multo magis quam erat: & alta profunditas, quis inveniet eam? Eccle. 7.

Propoſui in animo meo quærere & inveſtigare ſapienter de omnibus, quæ fiunt ſub ſole. Hanc occupationem peſſimam dedit Deus filiis hominum, ut occuparentur in ea. Eccle. cap. 1.

Qui addit ſcientiam, addit & laborem. ibidem.

Intellexi quod omnium operum Dei nullam poſſit homo invenire rationem eorum, quæ fiunt ſub ſole, & quanto plus laboraverit ad quærendum, tanto minus inveniat. Eccle. 8.

Quid mihi prodeſt quod majorem ſapientiæ dedi operam? Locutuſque cum mente mea, animadverti quod hoc quoque eſſet vanitas. Eccle. 2.

Difficile æſtimamus quæ in terra ſunt: & quæ in proſpectu ſunt invenimus cum labore. Quæ autem in cœlis ſunt, quis inveſtigabit? Sapient. 9.

Eſto manſuetus ad audiendum verbum, ut intelligas, & cum ſapientia proferas reſponſum verum. Eccli. 5.

Vani ſunt homines, in quibus non ſubeſt ſcientia Dei. Sapient. 13.

Ornamentum aureum prudenti doctrina. Eccli. 5.

Divitiæ ſalutis ſapientia & ſcientia. Iſa. 33.

Scientiam eorum ſtultam facit. Iſaiæ 44.

Ego Dominus Deus tuus docens te utilia. Iſaiæ 48.

Non eſt ſcientia Dei in terra. Oſeæ 4.

Quia tu repuliſti ſcientiam, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi. Ibidem.

Qui docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Daniel. 12.

Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus. Luc. 1.

Teſtimonium perhibeo illis, quod æmulationem Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam. Ad Roman. 10.

Scientia inflat, charitas vero ædificat. 1. ad Corin. 8.

Si habuero omnem ſcientiam, charitatem autem non habuero, nihil ſum. 1. ad Corinth. cap. 13.

In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſconditi. Ad Coloſſenſ. 2.

Circumferuntur omni vento doctrinæ. Ad Epheſ. 4.

Hoc oro, ut charitas veſtra magis ac magis abundet in ſcientia & in omni ſenſu. Ad Philipp. 1.

Semper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis pervenientes. 2. ad Timoth. 3.

Scienti bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi. Jacobi 4.

Scientia ſanctorum, prudentia. Proverb. 9.

Si quis veſtrum indiget ſapientia, poſtulet a Deo. Jacob. 1.

Requieſcet ſuper eum ſpiritus ſcientiæ, & pietatis. Iſaiæ 11.

Quam magnus, qui invenit ſapientiam, & ſcientiam! Eccli. 25.

Non judicavi me ſcire aliquid inter vos, niſi Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum. 1. ad Corinth. cap. 2.

Exempla ex utroque teſtamento deprompta.

De ſcientia Adæ, & ambitioſa ſciendi cupiditate, qua a Dæmone tentatus fuit.

PRimum hominis peccatum fuit ambitioſa, & inordinata ſciendi, ac per ſcientiam Deo ſimilem efficiendi cupiditar juxta dæmonis conſilium: *Eritis ſicuti Dii, ſcientes bonum, & malum.* Idcirco una ex præcipuis primi hujus ſceleris pœna fuit ignorantia, qua percuſſa fuit mens primi illius hominis, qui doctus fuerat, donec innocens. Deus enim, qui ad ſimilitudinem ſuam illum creaverat, & qui tanquam manuum ſuarum præclariſſimum opus effinxerat, animum ejus omnibus ornaverat naturalibus, atque ſupernaturalibus cognitiunibus, quæ illum in terris beatum efficere, eumque ad divinarum perfectionum contemplationem attollere poterant: ſed ignorantia, quæ fuit peccati ipſius pœna cum ipſo peccato ad omnes illius poſteros migravit; & ſcientia, quæ ſine boc peccato noſtræ naturæ propria fuiſſet, nonniſi diuturno ſtudio, gravique labore comparatur.

De veterum Prophetarum ſcientia.

Cum ignorantia, quæ una eſt inter peccati primi hominis pœnas, ſit etiam aliorum plurium peccatorum, immo graviſſimorum, quæ in terrir acciderint, ac præſertim idololatriæ, cauſa; Deus qui hominibus remedium contulit, quo originalis culpæ labes elueretur, tradidit illis etiam modum, quo ignorantiam expellerent; qui ſcientia eſt, ſive infuſa illa ſit, qualem primis Patriarchis, legiſque antiquæ Prophetis elargitus fuit, ut reliqnis hominibus uſtcodere poſſent ipſorum officia; ſive acquiſita per non vulgarem ingenii felicitatem, quemadmodum David teſtatur ſe peculiari quodam numinis beneficio ipſis etiam inſtitutoribus ſuis factum fuiſſe doctiorem: *Super omnes docentes me intellexi.* Ita Prophetæ alii conſecuti ſunt donum ſcientiæ, ut populus erudirent; & Deo nihil antiquius erat, quam quod miniſtri ſui ſcientia imbuerentur, ita ut per os cujuſdam Prophetæ ſui, illum repellat, qui ſcientiam ſibi ad ſacerdotalia munera obeunda neceſſariam contempſerit: *Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi* Oſeæ 4.

Salomonis ſcientia.

Scientiam inſigne, maximique pretii bonum eſſe argumentu eſt, quod cum Deus optionem Salomoni feciſſet petendi, quod ardentius optaſſet, eique ſe illud conceſſurum pollicitus eſſet, vir ille adeo perſpicax, qui ſola electione, ac petitione ſua Sapientis nomen eſt meritur, oon opes, neque poteſtatem, & auctoritatem, non gloriam, neque voluptates, quas ejuſdem ætatis homines tantopere depereunt, petiit, ſed unice ſapientiam, hoc eſt ſcientiam, qua populo ſuo regundo par eſſet, & qua digne obiret munera ſupremæ hujus dignitatis, ad quam divina ipſum evexerat providentia. Quam jucunda acciderit Deo hæc petitin, nemo unus ignorat; Deur quippe poſtulata conceſſit, & præterea illa etiam adjecit, quæ ab illo non petebantur, tanquam adeo ſapientis optionis remunerationem. Obtinuit ergo a Dei liberalitate hanc ſapientiam, & ſcientiam, quæ præſtantiſſima eſt divinitatis participatio, ſed quo in gradu, & quænam illius fuit magnitudo? Superavit ſapientia, Scriptura inquit, eos omnes, qui illum præceſſerant; & nemo eorum, qui illum ſecuti ſunt, eumdem æquare potuit. Felix, ſi ſempec ob oculos Dei timorem habuiſſet, quem ipſe etiam Proverb. 1. & 9. fundamentum, & ſapientiæ principium appellat! Quod vero pertinet ad ſcientiam, quæ proprie eſt naturalium rerum cognitio, ſatis eſt ea legere, quæ afferuntur in Bibliis, ut de illius magnitudine judicium fiat; etenim præter tria parabolarum millia, quas ipſe compoſuit, præter opera poetica, quæ millenarium numerum exceſſerunt, de plantis omnibus ſermonem habuit ab altiſſimis Libani cedris ad byſſopum, ac minimam omnium plantarum, deque animantibus omnibus ſecundum ſpeciei ipſarum varietatem. Ipſe etiam in libro Sapientiæ cap. 7. teſtatur, a Deo ſibi traditam fuiſſe cognitionem ordinis, atque diſpoſitionis univerſorum, virtutum, atque proprietatum elementorum, initii, ac durationis ſæculorum, viciſſitudinum temporum, curſus anni, motuum, ac influxuum ſyderum, naturæ animantium, feritatis brutorum, variarum cogitationum hominum, diſcriminis ſimplicium, virtutum radicum, & eorum omnium, quæ, ut metalla, terræ viſceribus continentur. Nunquam inter homines fuit, ſi hominem Salvatorem excipias, ſcientia hac major, neque magis late patens ſpiritus extenſio. Credendum eſt aliquandiu hac Salomonem uſum fuiſſe, ut ad contemplationem Creatoris rerum omnium ſe attolleret; ſaltem in ejus libris, qui ſuperſunt, confeſſus eſt, omnes haſce cognitiones ſine pietate, ac timore Dei ad ſalutem inutiles eſſe. Verum neque dubitari poteſt, quo minus infinitæ ſint utilitatis, ut nos attollant ad Deum, & ut officia, ac munera noſtra intelligamus: & ubi ſemel ſcientia cum virtute conjuncta fuerit, nihil magix ad noſtram ſanctificationem, & Dei gloriam procurandam conferre poteſt.

De ſcientia J. C.

Neceſſe non eſt verba facere de ſcientia Jeſu Chriſti, quatenus Dei, æternique Verbi. Fides quippe, ac Theologia nos docent, ipſum increatam eſſe Sapientiam, terminum ſubſtantialem cognitionis, quam Pater æternus habet de ſe ipſo, deque omnibus entibus creatis, & poſſibilibus; ideoque nibil eum fallere poſſe. Sed agitur de ſcientia, quam habebat quatenus Verbum caro factum: & quin iſtic de theologica quæſtione agamus, ſcire ſufficit, ſcientiam hanc tantam fuiſſe, quanta eſſe debebat in homine Deo; quapropter Apoſtolus inquit omnes ſapientiæ, ac ſcientiæ theſauros in ipſo abſconditos fuiſſe: *In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſconditi.* Idque ex primo temporis momento, quo Verbum æternum propter amorem noſtrum carnem aſſumpſit. Quod ſi S. Lucas Evangeliſta dicit Jeſum Chriſtum, prout adoleſcebat ætate, ita ſapientia, & ſcientia creviſſe, hoc intelligendum eſt de ſcientia experimentali, quæ cum ætate in omnibus hominibus augetur, atque perficitur. Illud vero hac in re animadvertendum eſt, illum, qui omnia præterita, præſentia, & futura noverat, & qui intimos etiam cordium receſſus ſcrutabatur, & qui multo magix noverat omnia naturæ ſecreta, & quidquid in artibus omnibus utile, & in ſcientiis verum eſt; hic inquam nullum unquam ſermonem habuit, qui mentem noſtram mundi hujus rebus applicare poſſit; ſatis illi fuit hominibus tradere ſalutis ſcientiam, quæ erat miſſionis ſuæ finis, illis curam relinquens labore diſcendi ſcientias naturales, quatenur utiles eſſent ad hanc ſcientiam unice neceſſariam, quæ eſt ſcientia ſalutis.

Quid Spiritus ſanctus homines docuerit.

Poſt Aſcenſionem Filii Dei Spiritus ſanctus in Apoſtolos deſcendit, ut illos veritatem omnem doceret, quemadmodum Salvator prædixerat, promiſerat que: *Cum venerit Spiritus ille veritatis docebit vos omnem veritatem.* Sed divinus hic Spiritus nequaquam illos profanam docuit Philoſophiam, quæ veritatis perquiſitio, ac ſapientiæ ſtudium vocatur; quamquam illos pares fecerit, qui ſapientes, Ethnicoſque philoſophos confunderent; qui eruditis vitis falſa eorum auferret præjudicia. Scientia, quam tradidit illis, toto cœlo præſtantior, ac certior erat, neque illi omnis ſapientum ſæculi ſcientia reſiſtere poterat. Hoc tamen argumento non eſt, humanar ſcientias, quæ ſtudio, atque labore quæruntur, inutiles eſſe; nam quemadmodum gratiam vulgo ſecundum naturæ diſpoſitiones operatur, rerum humanarum, ac naturalium veritatum ſcientia quam maxime utilix eſt ad divinas veritates cognoſcendas, & non minimo eſt ſubſidio, ut aliis eæ, quæ ad ſalutem ſunt neceſſariæ, tradantur.

Quamquam Salvator mundi ad ſui ſequelam rudes, ignatoſque homines vocaverit, quales erant Apoſtoli, quorum opera uſus eſt, ut fidei, & evangelii lumen diffunderet, dici nequit aditum ad egregium hoc miniſterium illis omnibus interclusum voluiſſe, qui ſcientiarum rudimentis eſſent imbuti; quippe conſtat Sanctum Paulum in lege Moyſis verſatiſſimum fuiſſe, & ex Epiſtolis ejus liquet, illum nequaquam prorſus alienum fuiſſe ab humanis ſcientiis, quandoquidem opportune aa-

tum-

eumdem locos aliquos ſubinde proferi. S. Lucas, qui medicam profeſſus fuerat artem, ad apoſtolatus miniſterium evocatus non oblitus fuerat eam ſcientiam, quæ longe plures ſupponit. Auctores quidam teſtantur, S. Philippum Apoſtolum ſcholas frequentaſſe, & unum ex omni filii Dei comitatu litteris imbutum fuiſſe, quarum alii erant omnino rudes; nec non inter Diſcipulos plures recenſentur, qui ſcientias excolucrant. Verum eſt tamen, ad ſtatuendam fidem Deum neque philoſophorum ſcientia, neque oratorum uſum fuiſſe eloquentia, ne prodigium hoc alteri acceptum referri poſſet cauſæ, quam uni poteſtati Dei. Nunc autem cum fides conſtituta ſit, & in omnem terrarum orbem latius diffuſa, Deus aliter agere velle videtur; etenim ad fidem ſervandam, propugnandam eccleſiam, hæreticos refutandos, ſanam doctrinam ſuſtinendam, confirmandoſque nutantes ſpiritus, quos error, & novitas ſeducere poſſet, viris eruditis, doctoribus, ac perſpicaciſſimis utitur ingeniis. Ita videmus, Græcæ, Latinæque Eccleſiæ doctores egregios fuiſſe paſtores, & eos, qui de fide melius meriti fuerunt, eos fuiſſe, qui præ cæteris doctrina excellerent; & actu ſacris ordinibus initiari neminem, niſi qui ſufficienti ſcientia ſit præditus: quemadmodum retroactis ſæculis nulla res magis relaxationem in pietatem, vitium, ac licentiam morum in chriſtianos homines invexit, quam ignorantia eccleſiaſticorum, & miniſtrorum verbi Dei.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Sapientia, & ſcientia conjunctæ faciunt, ut homo fiat magnus coram Deo.

QUam magnus, qui invenit ſapientiam, & ſcientiam! Eccli. 25. Hæc verba non abludunt ab illis, quæ Salvator dicit apud S. Matthæum cap. 4. Eum, qui benefecerit, & alios benefacere docuerit, hunc in regno cœlorum magnum futurum: ſapientia enim peculiariter præſtat, quod agatur, & ſancta, & virtute prædita vita ducatur, cum interim ſcientia ſubſiſtat in cognitione veritatum, quæ conceptæ fuerunt. Duarum autem rerum harum conjunctio hominem magnum efficit coram Deo, ac in terra; in terra, inquam, propterea, quæ Deo præſtat officia, in cœlo autem propter peculiarem gloriæ gradum quem poſſidet: Scriptura quippe teſtatur futurum, ut illi, a quibus alii in juſtitiæ via eruditi fuerint, ſyderum inſtar in omnem refulgeant æternitatem. Illud autem perſuaſum eſſe debet, ſapientia, quæ iſtic pro ſtudio virtutis, vel pro ipſa virtute accipitur, primum ſemper obtinere debere gradum, & ſine hac poſſe quidem per ſcientiam aliquem apud homines inclareſcere, atque ex turba emergere; non autem coram Deo, a quo illa ſemper reprobata fuit, & qui lætatur doctos ſuperbos confundere; atque illum tandem coram Deo ſimul, & hominibus magnum eſſe vocandum, qui ſapientiam, & ſcientiam adeptus eſt, & qui eadem utitur pro gloria illius, a quo utramque recepit, quoniam hæ duæ ſunt præſtantiſſimæ divinitatis participationes.

Orationi, ac cœleſti lumine pro ſcientia acquirenda indigemus.

Accedite ad eum, & illuminamini. Pſal. 33. Hæc etiam verba abnormia non ſunt ab illis S. Jacobi Apoſtoli c. 1.: *Si quis veſtrum indiget ſapientia poſtulet a Deo*; & dicere poſſumus juxta regii Prophetæ, & hujus Apoſtoli ſententiam, nullam eſſe actionem, in qua magis cœli lumine egeamus, quam ſtudium, & ſcientiarum, quæ nobis neceſſariæ ſunt, acquiſitio. Quamobrem inſignis error eſt ſtudium aliquod ſuſcipere, quin mens attollatur ad Deum, eique preces effundantur, ut laboribus noſtris benedicere dignetur. Si enim earum rerum ſcientia, quæ nobis neceſſariæ ſunt, vel utiles, ut muneribus noſtris perfungamur, Dei donum eſt, ad Deum igitur confugiendum eſt, ut illam obtineamus, neque ſperandum eſt ſine divina hac ope nos aliquid unquam poſſe proficere. Vehementer enim errat, qui putat, ſolam ſcientiæ acquirendæ rationem eſſe libros pervolvere, vel aſſidue docti alicujus præceptoris ſcholam frequentare. Magis proficiet, qui luminum patrem ardenti prece invocaverit; & qui Dei auxilio æquam addiderit diligentiam, hic melius votorum ſummam aſſequetur, quam qui ſolo labore ad ſcientiæ acquiſitionem contenderit.

De illis, qui curioſis, & inutilibus ſcientiis operam navant, & æternas addiſcere veritates negligunt.

Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas, ciſternas diſſipatas. Jerem. 2. Olim exprobrabat Deus populo ſuo, quod illi ſe aquæ vivæ fontem deſeruiſſent, ac interim ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas, effodiſſent. Nonne hodierna die hoc ipſum illis exprobrari poteſt, qui tempus, curas, ac ſtudium inanibus, curioſis, & inutilibus impendunt ſcientiis, quæ lutulentæ ſunt aquæ, ſitis ardori extinguendo minime pares; & quas interim præferunt ſalutaribus aquis, quas haurire poſſent in proprio fonte minori cum difficultate, ac labore? Profecto videmus homines, quos diſcendi, ſciendique cupiditas tenet, vel potius quibus hæc imperioſius dominatur, & qui ardentiſſima ſcientiæ ſiti laborantes, quin ad fontem ſe conferant, qui Deus ipſe eſt, & veritates ab ipſo nobis traditæ, quandoquidem 1. Reg. c. 2. Deus ſcientiarum vocatur: *Deus ſcientiarum Dominus eſt*, cœlum ut ita dicam pro cœno relinquunt, & dominanti hac excæcati cupiditate obſtruunt aditum fœcundis gratiæ aquis, ut illum aperiant tenui cupiam rivulo humanæ ſapientiæ, vel ſcientiæ profanæ, qui ſitim levare non poteſt; hæc cæcitas eſt nunquam ſatis deploranda.

Humana ſcientia cum labore, & ſumptu comparatur, & labor addiſcendæ ſuſceptus ſæpe inutilis eſt.

Qui addit ſcientiam addit laborem. Eccle. 1. Natura, & ingenium hujus cupiditatis, qua ſcientias deperimus, nequeunt melius exprimi, quam per hæc ſapientiſſimi, doctiſſimique mortalium omnium verba. Tandem enim nihil verius eſt, quam quod hæc verba ſignificant, ſcientiam eſſe eruditorum ſupplicium. Hæc minus adhuc, quam ambitio, cancellis continetur; omnia illius vota inordinata ſunt; quo plura poſſidet bona, eo plura cupit, quo ditior eſt, eo ſe putat pauperiorem, ac nova ſemper concipiens deſideria Sapienti locum tradit dicendi, hanc peſſimam eſſe occupationem a Deo hominibus in pœnam tantummodo datam: eum, qui nova addit antiquis cognitionibus lumina, novos prioribus addere labores, & qui ſtudet ſe doctiorem efficere, in id incumbere, ut ſe reddat miſeriorem. Hoc tamen de naturalibus ſcientiis eſt intelligendum; cœleſtes enim, divinæque veritates minori ſumptu comparantur, & nos efficiunt beatiores.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

H*Æc tota ſcientia hominis eſt, ſcire, quia ipſe nihil eſt per ſe, & quoniam quidquid eſt, ex Deo eſt, & propter Deum eſt.* Auguſtinus in Pſalm. 70.

Qui ſe dicit ſcire, quod neſcit, temerarius eſt; qui ſe negat ſcire, quod ſcit, ingratus eſt. Idem, Serm. de Aſcenſ.

Hæc eſt ſapientiæ & ſcientiæ recta diſtinctio, ut ad ſapientiam pertineat rerum æternarum cognitio intellectualis; ad ſcientiam vero, temporalium rerum cognitio rationalis. Idem, lib. de Trinit.

Infelix homo, qui ſcit omnia, te autem Domine neſcit! Idem, lib. 5. Confeſſ. c. 9.

Quid eſt hoc? ſurgunt indocti, & cœlum rapiunt; & nos cum noſtris doctrinis demergimur in profundum. Idem, lib. 8. Confeſſ. c. 8.

Id, quod ſcire dicimus, nihil aliud eſt, quam ratione habere perceptum. Lib. 1. de lib. arb. c. 4.

Scientia eſt, cum res aliqua firma ratione percepta & cognita eſt. Id. de quantit. animæ c. 26.

Tanto magis poteris, Deo adjuvante, proficere, quanto ſtudioſius cœperis ſanctorum Patrum dicta requirere, & inventa frequentius atque attentius recenſere. Idem, Epiſt. ad Donatum Tribunum.

Cum aliquid ſcire volumus, abſit pervicacia contendendi, adſit diligentia requirendi, humilitas petendi, perſeverantia pulſandi. Idem, l. 4. de Geneſi.

Non parva ſcientia eſt ſcienti conjungi; ille habet oculos cognitionis, tu habeto credulitatis. Idem, in Pſalm. 36. Serm. 2.

Non

Non eſt erubeſcendum homini confiteri ſe neſcire quod neſcit, ne dum ſe ſcire mentitur, nunquam ſcire mereatur. Idem, Epiſt. 157. ad Optatum.

Scientiam cœleſtium, terrenarumque rerum magni exiſtimare ſolet genus humanum, in quo profecto meliores ſunt, qui huic ſcientiæ præponunt noſſe ſemetipſos. Idem, in Prolog. lib. 4. de Trinit.

Sic adhibeatur ſcientia tanquam machina quadam, per quam ſtructura charitatis aſſurgat, quæ maneat in æternum, etiam cum ſcientia deſtruetur. Idem, Epiſt. 119.

Ipſa ſcientia punitur conſcientia; ſic ergo diſcite ut faciatis. Idem, Serm. 145. de Reſurrect. Domini.

Amate ſcientiam, ſed anteponite charitatem. Idem, Serm. 53. de verb. Domini.

Scientia, ſi ſola ſit, inflat. Idem, ibidem.

Non eſt vera ſcientia boni, niſi ad hoc comprehendatur ut agatur. Idem, lib. de varia innoc. c. 24.

Inutiliter meditatur legem Dei, qui laborat, ut memoria teneat, quod actione non implet. Idem, ibidem.

Qui didicerunt a Domino, eſſe humiles corde, plus cogitando & orando proficiant, quam legendo & audiendo. Idem, Epiſt. ad Paulinum.

Primus diſcendi ardor, nobilitas magiſtri. Ambroſ. l. 2. de virg.

Tunc ſcientia magna eſt, ſi charitate humilietur, ut amplius creſcat: temperatur enim a dilectione, ut non ſatis mera ſit, ut inebriet ſcientem, & ſe extollat. Idem, in primam ad Corinth. c. 8.

Scientiarum ardor nulla prorſus ætate extinguitur, imo ipſe magis ætate inflammatur. Hieronymus, Epiſt. ad Demetriadem.

Quidam non quærunt in lectione ea, unde ad virtutem erudiantur, ſed ea, unde ſingulariter eruditi videantur; atque ita immoderatis auſibus ſcientiam, quo plus appetunt, plus amittunt. Gregor. l. 20. Moral. c. 8.

Perfecta ſcientia eſt, ſcire omnia, & tamen ſe eſſe ſcientem neſcire. Idem, in cap. 37. Jobi.

Qui ſe putat aliquid ſcire, nondum cognovit qualiter oporteat eum ſcire. Idem, l. 27. Moral.

Non eſt vera ſcientia boni, niſi ad hoc cognoſcatur ut agatur. S. Proſper, in Pſalm. 118.

Plerique accepta ſcientia litterarum, non ad Dei gloriam, ſed ad ſuam laudem utuntur, dum de ipſa extolluntur, & ibi peccant, ubi peccata emendare debuerunt. Iſidorus, l. 3. de ſummo bono.

Ad majoris culpæ cumulum pertinet, ſcire quemquam quod ſequi debeat, & ſequi nolle quod ſciat. Idem, ibidem.

Quanto majora ſunt litteraturæ ſtudia, tanto animus arrogantiæ faſtu, & inflatu majore intumeſcit jactantiæ. Idem, ibidem.

Scientia eſt Deum noſcere, & virtutem colere: in illo ſapientia, in hoc juſtitia continetur. Lactantius, l. 6. c. 5.

Quis ſcire contentus eſt, non expectans aliquem fructum ſcientiæ? Idem, l. 3. divin. inſtit.

Illud quidem inter omnes ſanæ mentis homines conſtare arbitror, eruditionem inter mundana bona primum locum tenere. Greg. Nazianz. orat. 31. in laudem Baſilii.

Utile eſt multa ſcire & recte vivere. Quod ſi utrumque non valemus, melius eſt bene vivendi ſtudium, quam multa ſciendi ſequamur. Iſidorus, Sentent. l. 2. c. 1.

Qui ſeipſum non docuit, alium docere non poteſt. Origenes, Homil. 38. ſuper Levitic.

Præcedit ſcientia virtutis cultum; quia nemo poteſt appetere quod ignorat, & malum, niſi cognitum ſit, non timetur. S. Chryſologus.

Dicere & non facere, non ſolum lucri nihil, ſed damni plurimum confert; grandis enim condemnatio eſt componenti quidem ſermonem ſuum, vitam vero ſuam atque operam negligenti. Chryſoſtom. lib. de compunct. cordis.

Totius prudentiæ compendium in litteris continetur; ſi reſpublica regenda eſt, ſi prælia committenda ſunt, &c. libri hæc omnia erudiunt ad perfectum. Salvianus in Epiſt.

In litteris prudens invenit unde ſapientior fiat, ibi bellator reperit unde animi virtute roboretur, nec aliqua in mundo poteſt eſſe fortuna quam litterarum non augeat glorioſa notitia. Idem, ibidem.

Nihil aliud ſcientia noſtra quam culpa, qui ad hoc tantummodo legem novimus, ut majore offenſione peccemus, quia quod lectione & corde novimus, libidine & deſpectione calcamus. Idem.

Noſter hic peculiariter reatus eſt, qui legem divinam legimus, & ſemper violamus, qui Deum noſſe nos dicimus, & juſſa illius & præſcripta calcamus. Idem.

O quam velox eſt ſermo ſapientiæ, & ubi Deus magiſter eſt, cito diſcitur quod docetur. S. Leo, Serm. 5. Pentec.

Qui ſe ſibi magiſtrum conſtituit, ſtulto ſe diſcipulum ſubdit. Idem, Epiſt. 87.

Curioſitas eſt ſtudium perſcrutandi ea, quæ ſcire nulla eſt utilitas. Auſelm. l. ſimilit. c. 26.

Fruſtra in nobis divinæ cognitionis abundantia creſcit, niſi in nobis divinæ dilectionis flammam augeſcat. Hugo de vanit. mundi.

Scientia jucundam valde reddit vitam, & maximam in tribulatione præſtat conſolationem. Idem.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia penu hoc in argumento depromi poſſit.

Quid ſcientiæ nomine iſtic intelligatur.

SCientiæ nomen iſtic non uſurpatur in ſenſu, quo a philoſophis adhibetur pro certa, atque evidenti cognitione naturalium effectuum per cauſas, vel cauſarum per effectus. Sed intelligimus earum rerum cognitionem, quas Chriſtianus ſcire, & exercere tenetur, ut obeat munera ſtatus, ac religionis ſuæ, & ut perveniat ad finem, qui æterna eſt ipſius beatitudo. Hæc autem cognitio ſapientia vocatur, cum eſt earum veritatum, quas a primis, ſupremiſque cauſis accepimus; & ſcientia vocatur, cum acquiritur ea ſecundis, & naturalibus cauſis argumenta ducendo; & hujuſmodi cognitionum ſtudio, vel experientia quæſitarum ſupellex hominem proprie doctum conſtituit. Denique prudentia vocatur, cum dux eſt actionum noſtrarum, ac vitæ, moribuſque noſtris regundis inſervit. Hæc omnia complectimur ſub ſcientiæ nomine, quamvis in hoc dumtaxat tertio ſenſu in chriſtiano ſermone ſit intelligenda.

Quid ſit ſtudium, ac virtus ſtudioſitatis.

Studium, quod via eſt neceſſaria, & communis ad ſcientiam acquirendam, neque enim de illa ſermo eſt, quam divinitus Sancti quidam obtinuere, fortis eſt, coſtans, & attenta applicatio, qua homo iis vacat cognitionibus, quæ illum formare poſſunt, atque officiis ſtatus ſui obeundis parem efficere. Applicatio hæc oriri debet non ſolum ex naturali cupiditate ſciendi, quam omnis habet homo; ſed ea libero, laudabili, honeſtoque deſiderio ſe erudiendi de iis omnibus, quæ neceſſaria ſunt, ut vir bonus fiat, & fideliter ſua munera adimpleat. Verũ cũ cupiditas eſt immoderata & inordinata eſſe queat; & nimia ſtudendi ſedulitas, ut, doctior evadas, eſſe poſſit nimis jugis, aut vehemens, immo ab aliis etiam officiis te avertere valeat, moralis tradit virtutem, quæ *ſtudioſitas* dicitur, & quam S. Thomas 2. 2. qu. 166. art. 2. ſubjicit temperantiæ, ſeu quod proſcribit curioſitatem ſciendi ea, quæ ſunt inutilia, ſeu quod nimis violentum diſcendi, ſciendique appetitum moderatur. Operæ tamen pretium eſt animadvertere, quamvis proprius hujus virtutis effectus eſſe videatur potius ad ſtudium excitare, & inflammare, quam ſtudendi cupiditatem compeſcere, vel regere attentionem in ſtudio adhibendam, cum plures ſint, qui ſatis non ſtudent, nimium ſtudentibus: uterque tamen effectus ad hanc virtutem pertinere dicendus eſt: ſed cum magis liqueat, vitium eſſe non ſtudere, cum ſtudendum eſt, quam nimis ſtudio vacare; ſtudioſitatis virtus rationabilem, atque chriſtianum hominem utrobique regere debet.

Unde nam oriatur periculum nimis ſtudendi, licet tantus ſit labor ſtudio conjunctus.

Quæri poteſt, undenam oriatur periculum nimis ſtudendi, cum ſtudio plerumque tantus labor accedat: at cauſa eſt vehementia cupiditatis ſciendi, quæ efficit, ut omnes ſuperentur difficultates, quæ in ſcientiæ

acqui-

acquiſitione inveniuntur, tunc potiſſimum, cum inde aliquis ſperatur honor, aut voluptas, aut utilitas non ſpernenda. Unde liquet, ad hoc ut *ſtudioſitas* ſtudii exceſſum corrigat, ſciendum eſſe, quid mali inveniri poſſit in fine, qui ſtudiis proponitur.

Finis, quem ſibi proponere debet ſtudens, & mali fines evitandi.

Ut chriſtiane ſtudeas, ſtudium nequaquam tibi ſpectandum eſt veluti indifferens quædam occupatio, ſed velut actio maximi momenti, quæ prout bene, vel perperam fiat, plurimum ad ſalutem, interitumve tuum poſſit conferre. Ideo hac in re illud præ cæteris obſervandum occurrit, ut ſtudiis tuis optimum finem proponas. Particulares fines, qui haberi poſſunt in hac exercitatione, qua potior vitæ pars occupatur, varii ſunt pro varietate ſingulorum, qui ſcientiæ acquirendæ adjiciunt animum. Quorum cum alii boni ſint, alii mali, ita ſtudium vel ſanctum, vel nefarium efficiunt. Boni porro fines, quos omnes ſibi ſingillatim proponere debent, ut laudem conſequantur, hi ferme ſunt. 1. Dei gloria; quamvis enim hæc ratio communis eſſe, ac in omnibus actionibus noſtris locum habere debeat, ambigi nequit, quo minus ſcientia prorſus peculiaris ſit ratio majorem Dei gloriam quærendi. 2. Fructus, quem a ſcientia percipere poſſumus ad virtutem per ſublimes eas cognitiones, quas ejuſdem adminiculo acquirimus de magnitudine Dei, de creaturarum nihilo, & de eo, quod neceſſarium eſt, ut chriſtiana vita ducatur. 3. Utilitas proximi, quem hac ope erudire de officiis ipſius, cui conſilia ſuppeditare, & ad bonum, virtutemque acquirendam calcar addere, ſceleſque ſubjicere poſſumus. Quod ſpectat ad peculiares fines, quos quilibet habere poteſt, niſi ad hoc referantur, labor, qui in ſtudiis impenditur, coram Deo nullius eſt meriti; & ſi mali ſunt, ſtudium, ſcientiamque ipſam in perniciem convertunt.

Ut certo ſciamus bonum eſſe ſtudiorum noſtrorum finem, iis vacare ſtudiis debemus, quorum ope muneris noſtri officia ſatius obeamus.

Ut bonum in ſtudiis noſtris finem habeamus, pro Deo inſtituenda ſunt, eidem inſerviendi cupiditas nos ad ſtudendum impellere, & voluntas illius ſtudia noſtra debet moderari; ita ut ſi laboris ſuſcepti non aliud principium eſt, quam curioſitas, vanitas, vel alia quælibet inanis cauſa, Deo acceptum eſſe, & nobis ad virtutem comparandam conferre minime poſſit. Quamobrem ut certi ſimus Deo inſerviendi deſiderium eſſe finem ſtudiorum noſtrorum, illa nobis eligenda ſunt, quibus uti ad munera noſtra obeunda valeamus: ſi enim inutilibus tantum rebus addiſcendis impendimus operam, patet nos neque Dei voluntate, neque eidem placendi deſiderio agi ad ſtudendum. Quæ tamen regula non eſt eo uſque exaggeranda, ut religioni, & crimini vertamus ea omnia ſtudia, quæ directe ad vitæ noſtræ munera, & ad Deo illo ſerviendum in ſtatu, ad quem vocati ſumus, nequaquam referuntur. Nam dummodo tantum impendamus temporis, quantum opus eſt, ut ea, quæ opus ſunt, addiſcamus, reliqui nobis aliqua conceditur copia, dummodo eo non abutamur; & modus non abutendi eo idem eſt, ſtudium referre ad aliquod, quod per ſe utile ſit, & nobis prodeſſe poſſit, veluti ad hiſtoriam diſcendam, ad bene dicendi artem percipiendam; hæ quippe generales ſunt facultates, quæ particulari muneri noſtro nequaquam adverſantur.

Non ſemper non eſt voluptas ex ſtudiis voluptatem percipere.

Putandum non eſt, malum eſſe a ſtudiis ſuis voluptatem percipere, neque ea illis quodammodo mentis ſolatium petere; ſi enim ſtudia, quibus oblectamur, inter officia noſtra recenſentur, hæc oblectatio eſt, quam Deus noſtræ infirmitati concedit; & hac utamur opus eſt, ut in dies magis progrediamur; cum certe liqueat, ſtudia, quæ cum voluptate ſuſcipiuntur, memoriæ altius inhærere, quam illa, quibus nonniſi ægre, & inviti vacamus. Quod ſpectat ad illa, quæ meri ſolatii ſunt, hæc legitima eſſe poſſunt eo modo, quo ſolatia legitima ſunt: hoc eſt ad mentem ſeriis fatigatam ſtudiis ſubinde reficiendam, ad eadem majori alacritate inſtauranda, & ſpiritum occupandum, ubi aliis rebus vacare non poſſit. Neque ſemper perniciosum eſt aliquam ſibi animi laxationem permittere; certum quippe eſt in ſtudiis aliquando magis progredi, qui per intervalla quieſcit, quam qui diuturna laboris aſſiduitate mentem fatigat, & torquet.

Studia officiis ſuis ſunt accommodanda.

Studia ſecundum noſtra officia a quolibet inſtituenda ſunt; & niſi aliud munus habeamus, quam ſtudium, omnia collimare debent ad finem, quem ipſi nobis propoſuimus, tanquam nobis maxime congruum. Verum conſiderandum eſt nobis duplex eſſe officiorum genus, ideoque nobis duplex finium genus eſſe proponendum; alterum quidem particulare, quod a pluribus pendet circumſtantiis, & quod variare poteſt pro varietate eorum, qui ſtudiis operam navant; alterum vero generale, & commune omnibus, quod eſt animæ ſuæ eam eſcam præbere, quæ neceſſaria eſt, ut in via Dei ſubſiſtere valeat.

Reliquæ ſcientiæ tempus habent ſuum; eaſque relinquere fas eſt, cum ex illis tantum didiciſti, quantum opus erat. Sed Ethicæ chriſtianæ ſtudium nunquam relinquendum eſt; cum ipſa vita producendum eſt, quin unquam dicere fas ſit, ſatis te didiciſſe, edoctumque fuiſſe; neque enim ſatis eſt has veritates theoretice callere, ſed animo noſtro ſemper præſentes eſſe debent, tunc cum exercendæ ſunt, ac in praxin redigendæ.

Scientia pluribus modis abuti poſſumus.

Scientia, & veritatis cognitio per ſe bona eſt; hoc tamen non prohibet, quominus per appetitus depravationem eadem poſſis abuti; nihil enim ita ſanctum eſt, quo abuti nequeat depravata voluntas. Ita Philoſophiæ ſtudium bonum eſt, & laude dignum; ſed quoniam aliqui eodem ad fidem impugnandam abutuntur, nos monet Apoſtolus, ut caveamus, ne quis doctrinis novis, ac philoſophicis ſophiſmatibus nos in errorem inducat. S. Thomas 2. 2. qu. 167. ar. 1. autem docet, ſcientia, & cognitionibus ſex modis per vitioſam curioſitatem abuti nos poſſe. 1. Cum alicujus veritatis ſcientia, vel cognitio non quæritur, niſi ut gloriam aucuperis, & intumeſcas. 2. Cum hac uteris cognitione ad peccandum. 3. Cum ex Dæmone, ac per noxias magiæ vias ſcientia perquiritur. 4. Cum rerum, quæ vel neceſſariæ, vel utiles ſunt ſtudium, & cognitio requiritur, ut rebus nullius utilitatis opera navetur. 5. Cum perceptarum veritatum cognitio ad extremum finem non redigitur. 6. Cum ea quærimus, & ſcire conamur, quæ noſtram intelligendi vim ſuperant, & excedunt.

Modi reprimendi vitiosam curioſitatem, cum de ſcientia agitur.

Ratio cohibendi ſpiritum curioſitatis in ſcientiis, cui indulgere eſt maxime periculoſum, hæc eſt, 1. ſcire nolle ea, quæ ſupra nos ſunt, & quorum cognitionem Deus nobis negavit: ſed noſmet coarctare in cognitione earum rerum, de quibus nos erudiri vel juſſit, vel patitur. 2. Non ſinere, ut nobis immoderatus ſciendi dominetur ardor, qui ſæpe efficit, ut cætera negligamus. 3. Studio operam dare propter Deum, & ut mandatis illius obtemperemus. 4. Mandata hæc ad unguem adimplere, ſeu propter tempus ſtudio impendendum, ſeu propter cognitiones, ad quas acquirendas debemus contendere, ſeu propter ſcientiæ uſum, qui a nobis faciendus eſt.

Neceſſe eſt bene eligere ſtudiorum genus, cui vacemus.

Cum fieri nequeat, ut omnia ſciamus, ac plurima ſint, quorum cognitio vel inutilis eſt, vel etiam perniciosa; jubet prudentia, neceſſaria reliquis anteferri, utiliora minus utilibus, & ab iis prorſus abſtineri, quæ majorem perniciem, quam fructum, allatura videntur. Hic in electione habenda inſtituendus eſt ordo; ſed maximum malum eſt, plurimorumque malorum cauſa, quod plerique oppoſitum faciunt, majorique ſtudio ſuam explere curioſitatem, quam propriam perſequi utilitatem contendunt. Profecto ſi non omnia ciborum genera indiſcriminatim ſumuntur, & ſedulo illi omnes evitantur, qui nocere poſſunt: ſi in agris non omnia ſeminum genera, ſed utilia tantum ſeruntur, quæ diligentia adhibenda in iis rebus eſt, quæ ſunt mentis noſtræ alimenta, & ſemina cogitationum noſtrarum? Ea enim, quæ hodie promiſcue condiſcimus, ubi occaſio feret, excitabuntur, ac ſuppeditabunt ne opinantibus quidem cogitationes, quæ cauſa erunt ſalutis noſtræ, vel reprobationis.

De earum rerum ignorantia, quas ſcire tenemur.

Cum Theologis notandum eſt, duplex eſſe genus ignorantiæ; quarum altera invicta eſt, quæ excuſat a crimine, oritur enim potius a noſtræ mentis imbecillitate, quam a voluntatis nequitia; altera vero nefaria eſt, & quæ item in tria diſpeſcitur genera, videli-

cet

Digitized by Google

cet in craſſam, affectatam, & pravam. Ignorantia craſſa eorum eſt, S. Bernardus ait, qui inutilium rerum ſtudio operam navant, interim negligentes rerum earum cognitionem, quæ omnino ſunt neceſſariæ, ut muneribus ſuis rite perfungantur: *Multi ſcienda neſciunt, aut ſciendi incuria, aut diſcendi deſidia, aut verecundia inquirendi*, Pater hic ait. Ignorantia hæc indirecte voluntaria eſt, inquit Theologia, quatenus homo ſtudere detrectat, neque ſuperare vult difficultatem, quam invenit in earum rerum cognitione, quæ ſibi ſunt neceſſariæ, ut ſua munera adimpleat; vel quatenus relinquere non vult operam, quam inutilibus, vaniſque rebus impendit, quod idem eſt, ac chriſtiani hominis officia velle ignorare. Id ignorantiæ genus reprobationis charactere notatur; quoniam Deus per os Prophetæ Oſeæ c. 4. profitetur, eum qui ſcientiam repulerit, a Deo iri repulſum: *Quia repuliſti ſcientiam, repellam te*; non ſecus ac per os S. Pauli dicentis, eum, qui ignoraverit, iri ignoratum: *Si quis autem ignorat, ignorabitur*. Hic ſtatus eſt plerorumque fidelium nunquam ſcire id ſcire quærentium, quod ſcire debent.

Docti cavere debent, ne illos inflet ſcientia.

Omnes aſceticæ vitæ magiſtri eos, qui ſcientiæ vacant acquirendæ, cujus indigent, ut ſua adimpleant officia, ſuoque munere perfungantur, etiam atque etiam monitos volunt, ut contra ſubtile ſuperbiæ virus, a quo docti viri ſumma cum difficultate ſe ipſos præſervant, & quod Patres interius comparant vermi ſpecioſiſſimos fructus corrumpenti, ſibi quam diligentiſſime caveant. Fulgidiora quælibet officia abſcondito hoc infecta veneno coram Deo nil aliud ſunt, quam abominatio: & miniſtros doctos quidem, ſed vanos, atque ſuperbos Jeſus Chriſtus ſimiles putat dæmoni, qui licet invitus divinitati ejus teſtimonium perhibebat, & cui ſilentium indixit.

Oratio præſtantiſſimus modus eſt proficiendi in ſtudio, ſed utrumque conjungendum eſt.

Sanctorum omnium ſententia eſt, orationem plurimum poſſe ad eas acquirendas ſcientias, quæ nobis ſunt neceſſariæ; & S. Auguſtinus, qui duos hoſce tradit modos ad ſcientiam perveniendi, ſtudium videlicet, & orationem, non veretur affirmare, longe majorem orationi vim ineſſe, quam ſtudio: verum ne putes orationem ſolam per ſe ſatis eſſe: ſtudium ſimul, & oratio conſocianda ſunt, atque veritas hæc bene intelligenda eſt ad utrumque extremum vitioſum evitandum. Non deſunt, qui nimis in ſtudio confidunt, & negligunt orationem; & ſunt, qui orationi penitus vacant, ſtudium vero omnino relinquunt. Priores illi vocandi ſunt docti ſuperbi, poſteriores vero aſcetici inſani, qui eo quod Deus hanc gratiam aliquibus ſanctis viris conceſſit, quorum opera ad gloriam ſuam uti, eoſque ſine ſtudio doctos efficere voluit, cujuſmodi fuere Apoſtoli, aliique nonnulli ſanctitate præſtantes viri, ſperant ſibi a Deo gratiam eamdem large, effuſeque conceſſum iri, quin attendant, idem eſſe ac tentare Deum, naturalia, & communia relinquere ſubſidia, & ſupernaturalia, ac ſine ulla neceſſitate miracula præſtolari. Ut igitur Deo inſervire valeamus in ſtatu, ac munere noſtro, Deus petit a nobis, ut ſæpe ipſius imploremus opem, & interim nihil intentatum relinquamus, quo minus pro virili, ac ſerio ſtudiis vacemus.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, nuperiſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Unde oriatur innatum illud, quod omnibus ineſt, ſciendi deſiderium.

OMnes homines, Philoſophus inquit, natura ſua ſcire deſiderant, & hoc ſtudium a duobus oppoſitis oriri principiis reor, & effectum eſſe cujuſdam commiſtionis luminis ſimul, & tenebrarum, quem in mentibus noſtris habemus. Cum altera quidem ex parte intellectus noſtri divinis manibus efformati fuerint, ac Deus illis intelligentiæ ſuæ radium, tanquam primum imaginis ſuæ characterem, communicaverit; illis aliquod ſemper remanet lumen, & aliquis primorum eorum luminum ſenſus, qui per lutum, ac limum, quo involuti quodammodo ſunt, rationem noſtram ſollicitat, ut naturali hac nitatur face, ejuſque fulgorem novis cognitionibus augeat, ut non principio noſtro magis ſimilem faciat. Verum quia ex ordine naturæ educti fuimus ex tenebris nihil, & huic addidimus nihilum morale peccati, omnes in ignorantiæ tenebris naſcimur, quam nobiſcum gerimus, tanquam nihili noſtri reliquias, & quam patimur tanquam pœnam ſcelerum noſtrorum. Quamobrem ſpiritus noſtri ſecretos exerunt conatus, ut huic ſuppleant defectui, paulatim hanc auferant cæcitatem, & haſce tenebras diſſipent. *Biroat in ſecundo ſermone Adventus.*

Quo præſtantiora in ſe ipſis ſunt res, eo majori earum cognoſcendarum deſiderio tenemur.

Quamvis mentes noſtræ imitentur oculos, qui in ea intenduntur omnia, quæ ſeſe illis repræſentant; experientia tamen docemur, in id potiſſimum incumbere, ut cognoſcant objecta, quæ ipſis præſtantiora videntur, & quæ non vulgarem in ſe habent perfectionem. Hæc curioſitate acti ſcrutamur, ut detegamus ſecreta, quæ continent, & quæ curis, ſtudiiſque noſtris digna cenſemus. Sed frequentius illic noſtram requirimus gloriam; cognoſcimus enim mentium noſtrarum perfectionem conſiſtere in perfectione, & præſtantia rerum earum, quæ cognoſcuntur, & quo hæc ampliora, ſublimiora, & præſtantiora ſunt, eo magis ornare, & commendare hanc noſtram metipſorum partem, quæ nos a reliquis creatis rebus diſtinguit. Ideo majori afficimur voluptate ex ſtudio ſcientiarum, quæ nobilius habent objectum, cujuſmodi ſunt motus cœlorum, res divinæ, ordo naturæ, & id genus alia, quorum cauſas, & effectus exploratos habere ſumma curioſitate contendimus. *Idem.*

Sciendi deſiderium non ſolo hominibus genitum eſt, ſed majorem vim habet, quam omnes aliæ cupiditates.

Sciendi deſiderium hominis ingenitum eſt, & ſi minus illius eſt propugnaculum, ſaltem præcipua eſt inter proprietates illius. Bruta alios habent affectus cum nobis communes; quoſdam movet ambitio, & gloria, quoſdam invidia, zelotypia, & ultio; omnia deſiderium vitæ, quam ſummis viribus tueri, & ſervare conantur: ſed ſciendi cupiditas hominum propria eſt, qui nihil intentatum relinquunt, ut ſuam expleant curioſitatem. Terræ viſcera aperiunt, ut illius ſecreta inveſtigent, metalla conflant, ut eorum detegant eſſentiam, in maris abyſſos deſcendunt, ut illius explorent portenta, cumque cœlum penetrare nequeant, illuc tamen ferventi animo, ut ſyderum diſtantiam metiantur, ut eorum ſitum, influxus, & quidquid in ignotis, & inacceſſis regionibus illis agatur, intelligant. Hæc autem cupiditas mirum in modum percrebuit propter auctoritatem, ac famam, quam ſibi in terris comparavit; nihil enim majori habetur in honore, quam ſcientia. Maximæ quælibet dignitates fere ſemper doctioribus viris collatæ fuerunt, eouſque ut extruerentur ædes, & dicarentur aræ eorum memoriæ, qui primi artes excogitarunt, atque perfecerunt ſcientias; ita ut promiſſio, quantumvis fallax, quam dæmon primo homini obtrudere conatus eſt, ad illum ſeducendum perſuadens fructum, ut ſcientia illum Deum efficeret, quodammodo fuerit adimpleta per eorum ſimplicitatem, qui doctos homines venerati ſunt. Mirum ergo eſſe non debet, ſi ambitio, & honoris cupiditas cum naturali curioſitate conjuncta ſciendi cupiditatem efficiant ardentiorem. *P. Senault in homine peccatore ſermone 9.*

Scientiæ acquirendæ difficultas deſiderium imminuit, & in pleriſque mortalibus prorſus extinguit.

Quamquam ſciendi cupiditas noſtram excitat curioſitatem, & ipſa ignorantia, qua obruti ſumus, nos impellit ad oblectationem aliquam in rerum mundi hujus cognitione quærendam, nec non ad aliquod ſolatium petendum ex perquiſitione ſecretorum naturæ; attamen difficultates, quæ ſcientiis inhærent, hoc in nobis deſiderium imminuunt, earumque ſuperandarum deſperatio pleroſque deterret homines, ne adeo ſalebroſum, arduumque ſtadium ingrediantur: ideoque malunt in ſua verſari ignorantia, quam illinc emergere conſtanti, aſſiduoque ſtudio, quod diuturni temporis ſpatio adhibendum eſt: neque animum appellere poſſunt ad ejus boni acquiſitionem, in quo labor gloriam excedit, & præmium labori impar eſſe videtur. *Idem in ſermone octavo.*

Scientia bonum eſt, quod homines nobis eripere nequeunt, ſed quod nos beatos non facit.

Scientia bonum quidem eſt, quod nobis eripi nequit. Tyranni, qui vitam auferunt, ſcientiam auferre non poſſunt; & calumnia, quæ nomini noſtro la-

bem

bem offundere poteſt, nequit cognitionibus noſtris offundere tenebras. Hoſtibus invitis docti ſumus; opes iſtæ pretioſæ nobiſcum in captivitatem feruntur, exulant, neque nos in ipſa morte deſtituunt. Eas gerimus, quocumque proficiſcimur, & fortuna, quæ victoribus honorem, & voluptuoſis auferre voluptates, doctis doctrinam præripere nequit. Verum quantumvis hoc præ aliis præſtet bonis, hominis felicitatem conſtituere non poteſt, neque illi veram oblectationem afferre, quia nunquam deeſt aliqua ignorantiæ commiſtio, quia lumina illius ſemper confuſa ſunt, quia majorem habet dubitationem, quam certitudinem, ac plures errores, quam veritates: & præterea ſæpe nobis inutiliſſima eſt, & fere etiam noxia: niſi enim fuerit cum humilitate conjuncta, quod raro accidit, nos inflat; cumque alioquin non ſine ſummis laboribus comparetur, cum Sapiente fateri debemus, hanc peſſimam eſſe occupationem, quam dedit Deus hominibus, ut illos puniret. *Idem in uſu paſſionum, ſermone altero de malo uſu voluptatis.*

Præſtantia ſcientiæ, & voluptas, quæ inde percipitur.

Sciendi deſiderium, quod nobis ingenitum eſt, convaleſcit adhuc propter exercitationis hujus dignitatem, & ſuavitatem, quæ illic reperitur; nec enim vera via fingi poteſt occupatio homine dignior, quam ſeſe totum impendere perficiendæ parti illi, quam in ſe habet nobiliſſimam, rationem videlicet, quæ in dies augetur, ac nova recipit lumina ea cognitionibus, quas illi ſcientiæ ſuppeditant. Voluptates vero, quæ illic guſtantur, tantæ ſunt, adeoque ſolidæ, & conſtantes, ut philoſophus quidam dixerit, ſe intelligere non poſſe, citra ſtudium aliquid in vita ſuave, & jucundum hominibus eſſe. Hæc affectio ſuapte natura ſatis potens novas adhuc vires acquirit per amorem propriæ dignitatis, quæ in nos miram obtinet poteſtatem. Conſtat enim, ſcientiam viam eſſe inter cæteras brevem, tutamque ad inſignem honoris gradum aſſequendum; & ſicuti amor, quo omnes homines dignitates appetunt, in eorum corde radices jecit, omnes fere ſumma cum aviditate hanc amplectuntur, per quam ſe ambitionem ſuam ſperant expleturos. Præſertim vero prætexunt pietatem, proximi utilitatem, & fructus, quos alii ex ipſorum ſtudiis, laboribuſque percipere poſſunt; quoniam hoc generale bonum eſt ab omnibus hominibus perquirendum. Hinc accidit, quod ſæpe ſub publicæ utilitatis prætextu particularibus velificamur affectibus, nobiſmet perſuadentes, propter Deum mere fieri a nobis, quod propter nos, & turpes, indignaſque nobiſmet ipſis conſiderationes perficimus. *Granatenſis in Tractatu de oratione, & meditatione.*

Variæ cauſæ, propter quas homines ſtudiis ſe ſe dedunt.

Plures ſunt cauſæ, S. Bernardus ait, quibus homines ad ſcientiam acquirendam ducuntur. Alii ſcire cupiunt hoc uno conſilio, ut ſciant, & hæc non probanda curioſitas eſt; alii, ut nominis famam aucupentur, & hæc inſana eſt vanitas; alii, ut ſcientiam ſuam vendant, ac per illam opes, & honores acquirant, & hoc eſt turpe commercium. Non deſunt e contra, qui ſcire velint, ut proximum ædificent, & hæc charitas eſt, & alii ut in pietate, aliiſque virtutibus proficiant, quæ eſt vera prudentia. Quicumque ſcire cupiunt, aliquem ex his finibus habere poſſunt; ſed in hoc noſmet ipſos fallimus, non dignoſcentes perſpicue quænam ſit ratio vera, quæ nos ad ſtudendum impellat. Sed ex omnibus illis, qui ita ſtudiis, & ſcientiarum acquiſitioni operam navant, poſteriores dumtaxat non abutuntur iis cognitionibus, quas adipiſcuntur, quia nonniſi, ut Deo ſerviant, illas acquirunt. *Idem.*

Moderata in ſtudiis indeſſis, & ſcientiarum cupiditas laude digna eſt, cum ordinem ſervat.

Si immodica ſtudendi cupiditas vituperanda eſt, fatendum ſane eſt, ubi ratio eam moderetur, nec non eorum imperia, qui in nos habent auctoritatem, regant illam, tantum abeſſe, quod ſit vitium, aut tentatio, ut potius ſit virtus, & exercitium laude dignum, & utile cuicumque mortalium generi, præſertim vero adoleſcentibus; quoniam hoc pacto tempus ſuum rebus ſeriis impendunt, evitant otium vitiorum omnium originem, & adoleſcentiæ ſcopulum periculoſiſſimum. Seſe a ſexcentis aliis cupiditatibus liberant, ac ſibi eam doctrinam comparant, qua aliis, & ſibi poſſunt prodeſſe. *Idem.*

Tenemur acquirere ſcientiam, quæ neceſſaria eſt, ut ſtatus noſtri officiis perfungamur

Hoc ſaluberrimum eſt conſilium, quod illis tribui poſſit, qui ardenter ſtudere deſiderant, ut cogantur ſcientiarum acquiſitioni vacare propter proximi utilitatem, ut nunquam avertant oculos a proprio profectu, licet inde minor proximo obventura utilitas eſſet: quippe lex charitatis nequaquam jubet, nos ita alienæ ſtudere utilitati, ut propriæ meminerimus. Ulterius procedo, & facile probare poſſem, ſi id capiatur conſilii, tantum abeſſe, quod proximus illic aliquid detrimenti patiatur, ut econtra ſummum illi bonum cedat: unica enim, ac vera alios ad perfectionem adducendi via eſt, ante cætera propriæ perfectioni ſtudere. Ita ſane; ad animas lucrandas, eaſque ad Deum convertendas bona eorum, qui erudiunt, & docent, vita majorem vim habet, quam omnis ſcientia, & diſertiſſimus quilibet ſermo. *Idem.*

Non ſemper legitima eſt coram Deo excuſatio ignorantiam prætexere, qua ea, quæ nobis facienda erant, minime explorata habebamus. E contra vero craſſa hæc, in qua ſumus, ignorantia earum rerum, quæ ſtatus noſtri ſunt propriæ, eique neceſſariæ, nos efficit nocentiores; etenim præter generales cognitiones, quas a nobis Chriſtiani nomen exquirit, nonne in civili vita quædam ſunt profeſſiones, quæ luminibus indigent, ſine quibus ſalutem ſuam operari impoſſibile eſt? Ex promus condus theſaurorum eccleſiæ; ubi tibi lubet, aperis, & claudis ſacros rivulos, qui humanæ redemptionis continent pretium: ſcientiam non habes adeo periculoſæ diſpenſationi neceſſariam; indiſcriminatim in veros, falſoſque pœnitentes Jeſu Chriſti cruorem effundis; vel te ſtatui tuo parem præbe, vel relinque munus Angelis ipſis metuendum. Tu es regiæ auctoritatis ſequeſter, ac fati populorum arbiter; minima verba, quæ excidunt tibi in terribili conſtituto tribunali, ubi de hominum bonis, honore, & vita judicas, ubi ſemel locutus fueris, irreparabiles gignunt effectus: & ſi hanc provinciam ingreſſus es, quin haberes ſcientias, quæ omnino ad illam recte procurandam ſunt neceſſariæ; ſi putas bonum hunc, quem te habere ſenſum aſſerit, locum habere poſſe perfectiſſimæ juris prudentiæ, quæ tibi neceſſaria eſt, nullus eſt prætextus, qui conſcientiam tuam valeat confirmare eo in ſtatu, in quo vis fieri poteſt, ut non ſis aliquando injuſtus, quin eſſe velis, & ſcias; ſcientia enim non eſt minus neceſſaria, quam virtus, ut digne obire poſſis ſocietatis æque, ac religionis officia. *Specimen panegyricorum tomo 3. in paneg. S. Thomæ Aquinatis.*

Plerorumque fidelium negligentia in addiſcendis iis, quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria

Æque noxia, ac frequens eſt plerorumque fidelium ignorantia, qui fere nunquam ſtudent, & qui perfunctorie tantum ea diſcunt, quæ vel ad ſalutem conſequendam, vel ad munera obeunda neceſſaria ſunt. Quid prodeſt illis eſſe in ſchola ſapientiæ Dei, ſi documentis illius aures obſtruunt, & ſeriæ doctrinæ illius excipiendæ minime vacant? Cum dolore dicere poſſumus, quod olim S. Gregorius Nyſſenus dicebat, ex omnibus mundi artibus nullam oſcitantius diſci, nullamque magis ignorari, quam artem bene vivendi. Et profecto eorum pleriſque, qui ſcientiam jactitant, & omnigenæ eruditionis famam aucupantur, nonne id exprobrari poſſet, quod olim S. Paulinus exculto neſcio cui litteratoque viro, ſed in iis, quæ ad ſalutem pertinent, rudi, objecit: *Floribus poetarum ſpiras; fontibus oratorum inundas.* Ex poetarum operibus flores collegiſti, ex oratoribus fundam exprompſiſti, in philoſophorum ſcientia conſultiſſimus es, ac plurimos perpeſſus es labores, ut humanas ſcientias acquireres; ſed eas neglexiſti, quæ tibi ſunt magis ad ſalutem neceſſariæ. *P. Texier, ſerm. 8. Adventus.*

In rebus ſtudendum eſt, quas a nobis cognoſci vult Deus.

Non deſunt quædam, quæ a nobis ſciri vult Deus; at hæc illa ſunt, quæ ignorare affectamus; alia ſunt, quorum cognitionem nobis Deus abſcondere voluit, & hæc ipſi ſcrutari contendimus. Sapiens hanc nobis aperit veritatem, cum ait Eccli. 8.: *in ſa-*

perfluis

perfluis rebus noli ſcrutari multipliciter, & in pluribus operibus ejus non eris curioſus. Hæc egregia eſt regula ad ea diſtinguenda, quæ nobis percipienda ſunt, ab illis, pro quorum cognitione nobis laborandum non eſt. Noſtrum igitur eſt ad examen ea vocare, quorum cognitio ſtatui noſtro eſt neceſſaria: ea videlicet, quæ a nobis cognoſci vult Deus, & in quibus cum fructu noſtram exercere poſſumus curioſitatem: nam pergit Sapiens: *Plurima enim ſuper ſenſum hominum oſtenſa ſunt tibi.* Qui ne ipſa quidem religionis novit rudimenta, vane tempus ſuum terit in earum rerum perquiſitione, quas vel tenere, vel neſcire nihil intereſt. Nonnunquam etiam mens humana repletur fallacibus opinionibus, incertis conjecturis, argumentationibus in officina patris mendacii conflatis: quod Eccleſiaſticus deplorat, cum addit: *Multos ſupplantavit ſuſpicio illorum, & in vanitate detinuit ſenſus illorum.* Quonam pacto inhiberi poteſt hic ſpiritus curioſitatis, quo decipi adeo facile eſt? Hoc videlicet, ne quæramus ea, quæ ſupra nos ſunt poſita; ut noſmet contineamus in earum rerum cognitione, de quibus nos erudiri jubet Deus; ne cupiditate omnia ſciendi nos trahi patiamur; ut propter Dei gloriam ſtudiis operam demus; ut ad unguem Dei præcepta ſequamur ſeu quoad tempus ſtudiis impendendum, ſeu quoad ea, quorum cognitio a nobis perquirenda eſt, ſeu denique quoad uſum ſcientiæ noſtræ faciendum. *Lambert in ſermonibus de vita eccleſiaſtica, ſermone undecimo.*

Studium hoc animo ſuſceptum, ut eccleſiaſticum ſtatum impleamus, ſanctum eſſe poteſt, & vituperabile.

Aliud eſt ſtudere, ut eccleſiaſticarum dignitatum officiis perfungamur, cum ad illas legitime evocamur; aliud eſt ſtudere, ut ad eccleſiaſticas dignitates aditum nobis reſeremus. Primum illud eſt in ordine Dei. Dignitatum eccleſiaſticarum pondus cognoſcitur, metuitur, formidatur, effugitur; ſed ſolum præſto ſumus, ut obediamus Deo, ſtatim ac ſuam nobis voluntatem aperuerit. Nos eccleſiaſticarum dignitatum fulgor non perſtringit; laborem quærimus, non gradum. Alterum vero e contra plenum eſt ſpiritu ſuperbiæ; veniunt, ut ſerviant Jeſu Chriſto eo ſpiritu, qui omnino oppoſitus eſt ſpiritui Jeſu Chriſti; magni eſſe volunt; & Jeſus Chriſtus profitetur parvulos tantum, & humiles a ſe amari, in pretio haberi, & in cœlo magnos eſſe. Attolli cupiunt, & Jeſus Chriſtus abjectionem jubet amari. Id quærunt, quod Sancti fugerunt; neque deterrentur eo, quod ſanctis omnibus viſum eſt pondus humanas vires exſuperans. Nunquid magis damnabilis concipi temeritas poteſt? *Idem.*

De ſtudio vanitatis ergo ſuſcepto.

Quod plurimi faciunt, ut ſeipſos attollant, & ad dignitates perveniant, alii faciunt ut gloriam acquirant, & nominis celebritatem conſequantur. Volunt in mundo æſtimari, niteſcere, ex turba emergere, ideoque plurimos perferunt labores, ut in ſcientiis proficiant; conſtat enim doctos viro, præ aliis majori illic haberi in pretio. Velle in mundo æſtimari deſiderium eſt in homine chriſtiano improbandum, in eccleſiaſtico vero, qui propter characterem ſuum Jeſu Chriſti ſpiritum propius ſequi tenetur, longe damnabilius eſt; ſed deſiderium ab hominibus æſtimandi cum Jeſu Chriſti diſciplina poteſtne conciliari? *Idem.*

Vides homines, qui ſeſe deſtinant eccleſiæ, ſed qui ſciendi deſiderio flagrantes ſemper diſcere volunt, quin alicui ea, quæ ſciunt, velint communicare. Veras habent cognitiones, ſed earum neminem participem faciunt. Avari ſibi met ſervant, quidquid poſſident, & comparatas opes imminui putant, ſi has aliis communicent. Eruditiſſimi, ſi ita eos dicere mavis, ſed eccleſiæ inutiliſſimi; eccleſia enim quamvis plurimos habeat id genus doctiſſimos viros, ſi oppugnata fuerit, nullum habebit propugnatorem. Parvuli petent panem, nec erit, qui hunc illis frangat. *Idem.*

Eccleſiaſticus in ſtudiis publicum utilitatem privatæ oblectationi præferre debet.

Eccleſiaſticus in ſtudiis ingenium ſuum ſequi non debet, ſed quam diligentiſſime explorare, quid proximo proſit. Jucundius vobis eſſet, non diffiteor, rebus aliis vacare; ibi majorem, quam in ſanctorum librorum lectione oblectationem invenietis; ſed hæ profanæ ſcientiæ veſtrum diſſipabunt ſpiritum, nihil inde haurietis, quod veſtram foveat pietatem, neque illam populi, quem ædificare veſtrum eſt; cum e contra ſanctorum librorum lectio vos repleret præceptis ad ſtatum veſtrum ſpectantibus; uberem vobis ſuppeditaret materiam, qua populo chriſtianarum virtutum praxin tradere poſſetis. Nunquid vel deliberandi locus eſt? quin immo nonne præ omnibus ſtudiis illud præferre debetis, ex quo majorem fructum recipere poteſtis, & quod vos aptiores efficiet officiis ſtatus veſtri rite obeundis? Altius menti veſtræ hæc veritas hæreat, vos eum ſtatum amplecti, qui exigit, ne ſuis amplius veſtri, ſed proximi, atque hinc facile cognoſcetis, ſtudiorum veſtrorum hunc finem eſſe debere, illos ædificare, quemadmodum in uſu ſcientiæ veſtræ vobis adlaborandum eſt, ut illos ædificetis. *Idem.*

Vix fieri poteſt, quod eccleſiaſticus ſcientiam tenens, & ſtudium non amans bene vivat.

Cum infirmitas noſtra non ſinat, tempus omne in oratione, & piorum exercitatione traduci; niſi eccleſiaſticus ſtudium amet, neque ſe parem præbeat, qui proximo proſit ſcientiis, & cognitionibus, quas adeptus non eſt, quanam in re ille tempus impendere debet? Status ejus non patitur, aliquam artem ab ipſo excoli, labor manuum illi vetitus quidem non eſt, ſed fidei conſonum non eſt, ipſum illi vacare unice, ut otium evitet. Ita videmus, eccleſiaſticum ſtudio, & ſcientia carentem hominem eſſe, qui vitam ducit ſtatui ſuo parum conformem, qui ultro, citroque recipit, redditque inutiles viſitationes, qui voluptuariis cœtibus intereſt, qui frequens adeſt in mundanis ſocietatibus, qui ſeſe negotiis immiſcet, & quæ de novo accidunt, ſumma curioſitate perquirit. Eſto quidem flagitioſam vitam horreat, & ab omni ſcelere immunis ſit. Nunquid hoc eſt officium miniſtri Domini, quem alit eccleſia, ut habeat, qui in gravibus neceſſitatibus ſibi opituletur? *Idem.*

Neceſſe eſt iis non deterreri difficultatibus, quæ occurrunt in ſtudio, ſi ei deſtinamur muneri, in quo ſcientia, & doctrina omnino ſunt neceſſariæ. Ab hoc tamen plerique varios afferentes prætextus ſeſe diſpenſare contendunt. Hic ait, ſtudii aſſiduitatem ſuæ valetudini obfuturam; ille ingenue fatetur, ſe nequaquam natum eſſe ſcientiis addiſcendis, in quibus plurimum quidem laboris perferret, nullum vero fructum perciperet, cum nullum habeat pro ſtudiis ingenium, nullamque erga litteras propenſionem; alius tandem dicit, ſe ſibi vim inferre non poſſe, atque hanc exercitationem nimiam attentionem, & aſſiduitatem expoſcere. At ſi verum fateri volunt ratio, vera ea eſt, quam poſtremo memoravimus; illos libertatem amare, & nullo modo ſibi crucem figere, laboribuſque exercere velle: plurima enim ſiunt, quæ multo magis valetudini officere poſſunt; & illis, qui credunt ſe laborando nihil aſſecuturos eſſe, reſpondere ſatis eſt, fieri nequaquam poſſe, ut conſtanter certum ſtudiis tempus impendentes ſatis magnum non referant fructum, ut officiis ſuis rite obeundis pares evadant; illi vero, qui nullum habent ingenium, nullam propenſionem, nullamque ſcientiis aptitudinem, religioni ſibi vertere debent, ſi illud arripiant munus, vel ſtatum, ubi ſcientia omnino neceſſaria eſt, ut perſungantur iis officiis, quæ eidem prorſus inhærent; quandoquidem certum eſt, ipſos ſalutem ſuam in diſcrimen adducere. *Idem ex parte.*

Vita, quæ in jugi, aſſiduoque ſtudio transfigitur, moleſta eſt, & gravis.

Neque putes vitam hominis ſtudio mancipati facilem eſſe; qui hoc ſerio experientur, invenient e contra, vitam ſtudio prorſus addictam moleſtiſſimum eſſe vivendi genus, & aliam quamlibet moleſtam non eſſe, niſi quatenus ad hanc propius accedit. Et ratio conſtat; nihil enim eſt naturæ magis contrarium, quam uniformitas, & requies, quia nulla res magis locum nobis præbet, ut nobiſcum ſimus. Mutatio, exterioreſque applicationes nos extra nos rapiunt, nobiſque ſolatium afferunt efficientes, ut noſtrummet ipſorum obliviſcamur. Denique hic mortuorum ſermo ſemper mortuus eſt, nihilque in eo acriter amorem proprium, noſtraſque excitat cupiditates. Omni

caret

caret actione, motuque; languidas dumtaxat ingerit nobis ideas rerum earum, de quibus ſermo eſt; quia non accedit vocis tonus, geſtus, oris, corporiſque habitus, & alia, quæ mirum in modum proſunt ad hoc, ut vivæ fiant imagines, quæ per hominum converſationem in nos ingrediuntur. Quamobrem facilius vita activa, & tumultuoſa perfertur, quam tranquilla, ac ſtudio intra privati cubiculi parietes abdita. Facilius eſt, ac naturæ magis conſentaneum militiam ſequi, mercaturam exercere, mari iter inſtituere, vitam in diſcrimen adducere, quam in ordinata ſolitudine vitam quietam traducere. Ubi ergo hoc vitæ genus delectum eſt, ſimul & hoc eſt capiendum conſilii, ut omnis languor, & inertia propulſetur: etenim amor proprius, qui cogi non patitur, hinc ſibi reſarciri cupit, quod inde deperit; cumque nequeat ea frui agitatione, quæ majorem ſibi oblectationem afferret, vult tamen frui laboris immunitate. *Eſſais de Morale.*

Non ſatis eſt eccleſiaſtico doctum eſſe, niſi ſermone aliis ſuā ſcientiam communicet.

Eccleſiaſtico, qui ſe Deo inſerviendo devovit, parum eſt doctum, & laboris amatorem eſſe, niſi extrinſecus ſuam producat ſcientiam, eaque bene utatur. Si enim olim ſacerdotum labia ſervabant ſcientiam, veluti depoſitum ſibi a Domino creditum, hodie illam tenentur depromere, ac effundere tanquam bonum, quod omnibus populis debent. Tunc veritas exiguum dumtaxat terræ angulum habuiſſe videtur; nondum lata fuerat lex, ut toti mundo prædicaretur; ideoque illi ſecretorum divinorum ſequeſtres non indigebant dono verbi, & ſermonis, ut illam annuntiarent. Hodie vero, cum totus terrarum orbis ad illam pertineat, ac altiſſimi numinis miniſtri jubeantur docere, & illuminare eos, quos Deus illis regendos commiſit, dimidium tantum eorum habent, quæ ipſis ſunt neceſſaria, ſi ſcientiam tantummodo, & cognitionem habeant ſine verbo. Pares non ſunt, qui perfecte ſerviant eccleſiæ, vel dignitati, ac miniſterio Apoſtolorum ejus ſuccedant, niſi Dei dona recipiunt, qualia Apoſtolis collata ſunt; & niſi Spiritus ſanctus, qui deſcendit ſuper illos, ut eos omnem doceret veritatem, ſimul illis linguarum conferat donum, ut alios erudiant. *In vita Cardinalis de Berule, tomo 3. cap. 12.*

Scientia prodeſſe poteſt ad majorem ſanctitatem, & perfectionem acquirendā.

Omnia ſpiritus lumina cor noſtrum perficere debent, & quo magis illuminati ſumus, eo magis ſancti eſſe debemus, & Deus plura ab illis petet, qui plura acceperunt. Hinc fit, quod fideles, quibus Deus omnes evangelicas veritates revelavit, proculdubio Judæis eſſe debent perfectiores, quibus Deus non niſi in ænigmate, ac per figuras locutus eſt: & inter Chriſtianos illi, quibus Deus uberius ſcientiæ ſuæ theſauros effudit, quibus clariores præbet divinarum ſuarum perfectionum ideas, quibus apertius religionis myſteria manifeſtat; hi, inquam, Deum impenſius amare, eique accuratius inſervire debent, quo melius ad id ſe teneri cognoſcunt, cumque ultro oculos claudunt, ne videant cœlum, quo illuminantur, quo plus luminis habent, eo fiunt nocentiores. *Specimen panegyricorum, panegyrico S. Auguſtini.*

Varia ignorantiæ genera, quorum alia a peccato excuſant, alia non item.

Non deſunt, qui ſcire nolunt, quid ſibi faciendum ſit, rati minori ſe pœna mulctandus, ſi ignoraverint bonum, quod faciendum ſibi fuiſſet: ſed hic error eſt, & gravis illuſio: plurimum enim diſcriminis intercedit inter eos, qui ſimpliciter ſua ignorant officia, & eos, qui illa ignorare volunt. Qui illa cognoſcere conatur, nec poteſt, ſimplicem habet ignorantiam; qui vero rejicit occaſiones de illis erudiendi, qui illa ſcire formidat, qui obſtruit aures, ne veritatis vocem audiat, teſtatur contemptum contumelioſius voluntatis Domini ſui, atque nequitiam ſuæ ſalutis negligentiam, non admodum ſcire laborans, utrum vita, quam ſequitur, illuc adducat, an potius abducat. Ita prava hæc affectio, quæ efficit, ut cæci iſti voluntarii oculos claudant lumini veritatis, quin excuſet eos lapſus, in quos in tenebris ambulantes impingunt, e contra ſcelera eorum nequiora facit, & venia magis indigna. Nequicquam igitur ſibi blandiuntur rati ſe crimine vacare, ſibique nullam reddendam eſſe rationem officiorum, quibus perfuncti non ſunt, eo quod illa ignorarunt; judicabuntur, atque in ipſos animadvertetur æque, ac ſi illa perfecte cognoviſſent, quippe voluntaria eſt ignorantia ipſorum, & effectus corruptionis cordis eorum. Verum quidem eſt, ignorantiam officiorum ſuo ſtatui inhærentium ex negligentia, & incuria ſe erudiendi minus criminoſam eſſe, quam hæc affectata ignorantia, non ideo tamen innocentes efficit coram Deo illos, qui prætermittunt aliquod ſtatus ſui munus obire, eo quod non adhibuere curam, & diligentiam, quæ ipſis adhibenda fuiſſet, ut edocerentur, vel ut adipiſcerentur ſcientias, quæ ad illud recte obeundum erant neceſſariæ; ignorantia quippe illorum voluntaria eſt, ac jure cenſentur ignorare voluiſſe id, de quo edoceri neglexerunt. Si Deus, S. Auguſtinus ait, tibi ſceleri minime vertit, quod per invictam ignorantiam, & quod modus illud ſciendi tibi defuit, neſcis, minime injuriam tibi facit criminì vertens, quod per diſcendi negligentiam ignoras: *Non tibi imputatur ad culpam, quod invitus ignoras, ſed quod negligis quærere quod ignoras.* La Font in eccleſiaſticis diſcurſibus pro 6. Dominica poſt Paſcha.

Ex hoc principio vides, quot ſequantur illationes, quæ infinitis prope mortalibus detegunt craſſam illuſionem, qua ſe innocuos, atque probro dignos putant, cum per ignorantiam, vel ſufficientis ſcientiæ defectum ſuis deſunt officiis. Ita Medici, ne vobiſmet os ſublinatis, qui per ignorantiam ægrotis pharmacum propinatis, quod eorum mortem accelerat, quanquam illud animo eoſdem curandi præſcripſeritis; ſtuduiſſe oportuerat, ac noſſe vim, ac temperamentum hujus pharmaci, antequam eodem uteremini: ignorantia veſtra vos reos mortis eorum conſtituit. Judices ne nimis rectitudini cordis veſtri, ac incorruptæ æquitati veſtræ confidatis, ubi de re agitur, cujus jura vobis ſunt explorata; ſi injuſtam fertis ſententiam in cauſa aliqua, eo quod non ſatis diligenti examine illam excuſſiſtis, quamquam vobis animus fuit recte judicandi, rei eſtis, ac reparare debetis injuriam, ac detrimentum, quo affectus fuit ille, quem per ignorantiam ſeu juris, ſeu facti damnaſtis; alteram quidem eo quod ſufficientem ſcientiam non habuiſtis, alteram vero quod non ſatis veritatem, & æquitatem conſideraſtis. Confeſſarii, Directores, Concionatores, qui ad animarum regimen, curamque evocati eſtis, ne ita confidatis puritati intentionum veſtrarum, neque zelo, quo animarum lucrandarum vos agi putatis; quidquid in miniſteriorum adeo præſtantium exercitatione peccatis propter regularum ibi ſervandarum inſcitiam, vobis imputatur; opus non erat, ut hanc aggrederemini provinciam, cum eam vobis perſpiceretis deeſſe ſcientiam, quæ ad illius munera adimplenda neceſſaria eſſe intelligitis; rei eſtis omnium malorum conſiliorum, quæ pœnitentibus præbuiſtis; ac ratio vobis reddenda erit malorum, quæ inde proficiſcentur: cur enim ſpartam hanc adornandam ſuſcepiſtis, quin haberetis ſcientiam, atque doctrinam, quæ ad id requirebatur, & ſine qua vosmet in interitus periculum adduxiſtis? *Idem.*

Studium, & ſcientia non æque deſiderantur.

Nemo non ſcire deſiderat; verum qui ſtudere cupiant, pauciores ſunt; primum enim illud plus curioſitatis habet, laboris minus; hoc vero plus laboris, & tædii, minus voluptatis. Etenim cum homini nihil acerbius ſit, quam ſe ipſum pati, ſequitur, ſtudium, quod ab exterioribus nos amovet occupationibus, ac nobiſcum morari cogit, neque labore carere, nec faſtidio. Attamen Deus hominum mentem ita diſpoſuit, ut ſtudium aliis quidem negotium ſit, aliis ſolatium; primis conſtantia opus eſt, ut laborem ferant; his vero ſapientia, ut quodcumque tædium prohibeant. *Ex libro, cui titulus: La conduite du Sage.*

Multi fines, quos aliqui ſuis ſcientiis proponunt.

Quidam ſtudent ſolum, ut ſtudeant, quin alium ſibi proponant finem, quam novas veteribus cognitiones addendi. Hæc quædam eſt ſpiritualis avaritia: quemadmodum enim avaritia in hoc poſita eſt, ut opes opibus aggeras, quin eas aliis communices; ita hujus avaritiæ proprium eſt ſcientias ſcientiis agglome-

rare

rare ad propriam tantummodò voluptatem. Hoc ſtudii genus excuſari poteſt, ſi ad animi dumtaxat ſolatium ſumatur; verum cum id muneris eſt noſtri, officiique, eumque minus hoc ad alios referatur, id æque iniquum eſt, ac ſi os ſibi tantum, non autem cæteris membris vellet comedere. Alii vanitatis cauſa ſtudent, ut ſcientiam, ingeniumque oſtentent ſuum, quod ſtudium ſimile videtur dapibus quibuſdam, quæ magis inflant, quam nutriant, & quæ fumos dumtaxat ad cerebrum mittunt. Scientia, quæ per vanitatem tantum acquiritur, non niſi per vanitatem communicatur, atque hoc pacto communicata neque communicantis ſpiritum nutrit, nec recipientis. Alios etiam videmus iis rebus operam dantes, quæ cum eo ſtatu, in quo ſunt, nullam habent rationem; hoc ſane eſt tempus impendere, ut illius jacturam facere diſcatur; laboribus exerceri, ut ſtudium inutile ſit, niſi eodem utaris, vel ſi utaris, ridiculum. *Idem.*

Chriſtianæ conſideratio de ſcientia, & ſtudio.

Mentem excolis tuam ſcientiarum diſciplinis; verum quid proderit illam cognitionibus, luminibuſque replere, ſi animam tuam in tenebris, & errore relinqueris? Te doctum facere conaris, verum cui bono rerum naturalium ſcientiam conſectaris, ſi in ſalutis ſcientia nihil intelligis. Veterum auctorum lectione oblectaris, eorumque ſenſa intelligere geſtis; cur non potius audis omnium creatarum rerum vocem de Deo tibi loquentium? Multum didiciſti, ſi te ipſum vincere didiciſti; verum quid didiciſti, ſi nondum ferre, uti opus eſt, didiciſti? Quid percepiſti ex conſideratione cælorum, elementorum, mixtorum, plantarum, animalium, ſi cordis tui qualitates percipere nequis? Difficiles enodare quæſtiones noſti; at noſtin tuam expedire conſcientiam, ac rationes Deo a te reddendas? Plurima de divinitate aſſecutus es, verum illam nunc in ſpiritu, & veritate, uti oportet, adorandi modum es aſſecutus? Sed quantumcumque temporis ſpatium ſtudiis inſumpſeris, veniet mors, quæ plura te uno docebit momento, quam toto vitæ ſpatio diſcere potueris; poſtremum enim momentum illud æque doctos facit, ac beatos, vel miſeros. *Idem.*

De uſu ſcientiæ.

Doctrinam acquirere, multum quidem eſt; at doctrina bene uti multo majus. In ſcientia inquirenda ſemper adeſt curioſitas, & in eadem acquirenda labor: ſed in utenda ſapientia requiritur, & aliquis ſcientiæ acquirendæ modum invenire potuit, qui ejuſdem opportune utendi rationem minime invenit; difficilius quippe eſt mentis ſuæ luminibus bene uti, quam eadem acquirere. Naturalia lumina, acquiſita, & infuſa doctos efficiunt, ſed rectus horum luminum uſus re ipſa ſapientes facit. Sapiens autem ſcientia utitur, vel ut ipſe eadem oblectetur, vel ut converſetur cum aliis, vel ut doceat. Si primum, quæ actio eſt ſpiritus a nemine pendentis, & qui ſemet habet ſtudiorum ſuorum arbitrum, & ſocium, opus eſt hunc ita ſecretis naturæ vacare, ut conſcientiæ quoque, & cordis ſui vacet ſecretis; cui enim bono ſemper inter alienigenas peregrinari, ac nunquam domi ſuæ permanere; hoc eſt, cui bono ſemper ſyderum, elementorum, plantarumque conſiderationibus inhærere, & nunquam animum revocare, ut te ipſum cogites? Cur inceſſanter aures adhibere, ut audias, quæ extra te fiunt, neque adhibeas, ut audias, quid in anima tua dicatur de te? Sin autem ut converſetur, evitet vanitatem ſpiritus, qui ſeſe oſtentare, & in cœtibus niteſcere cupit. Sin denique ut doceat, habeat opus eſt mentem fallacibus omnibus opinionibus expeditam; metuendum enim eſſet, ne eos, a quibus auditur, erroris ſui, potius quam veritatis participes faceret; eumque hominis curioſitas talis ſit, ut potius oculos figere velit in cometem radiatam, & ominoſam, quam tot ſydera per noctem fulgentia; tanta quoque illius infelicitas eſt, ut facilius capiatur errore, qui in docentis ore nitet, quam tot veritatibus, quæ in ſapientum libris emicant. *Idem.*

Scientia ad virtutē aſſequendam eſt utilis.

Veritates aliæ naturales ſunt, aliæ morales, aliæ chriſtianæ. Hic autem ordo eſt a Deo conſtitutus, quod primæ illæ mentem ſecundis, hæ vero tertiis diſponant, utpote quæ cum maximi momenti ſint, majores & in docente, & in diſcente diſpoſitiones requirunt. Itaque tantum abeſt, quod rerum naturalium cognitio, ars ratiocinandi, humanæque ſcientiæ habendæ ſint tanquam inutiles, ut ſpiritum excolentes illum illuminant; eumque ſpiritus magis illuminatus eſt, voluntas facilius inflammatur ad acquiſitionem boni, & exercitationem virtutis, quæ eſt adeo conſentanea rationi; ac tandem moralium veritatum cognitio apta eſt diſpoſitio ad chriſtianas veritates recipiendas, guſtandaſque, quarum melius cognoſcitur pretium, meliuſque neceſſitas intelligitur. Quamobrem naturalium ſcientiarum ſtudium non ſolum eſt honeſta occupatio, verum ad hæc honeſta quoque eſt ad virtutem diſpoſitio, quæ nobis aperit mentem, ut facilius veritates ad ſalutem neceſſarias comprehendamus. *Auctor Anonymus.*

Inutilitas ſcientiarū quarum finis non eſt ſalus.

Pleraque eorum, quæ diſcimus, quid proſunt homini ad æternitatem facto. Quid nos docent humanæ ſcientiæ, ſi iis adhæſerimus cognitionibus, quas inde percipimus? verba, tempora, facta, quæ ad nos minime pertinent, & quæ oſtendunt ſolum nos illa ſcire; quæſtiones inanes, & ſæpe ridiculas, vel noxias, ſpeculationes ſine fine, infinitas fictiones, atque mendacia, & nihil fere quod utile ſit, & quo ali anima poſſit. Quomodo vero e contra hominum plerique res norunt modo ita perturbato, atque confuſo, ut aſſertæ hujuſmodi cognitiones illos dumtaxat in errorem inducant? Confuſas tantum rerum ideas, ac plurimum vanitatis habeat opus eſt, qui jugiter in errore verſatur, & certum eſt vulgarem litteraturam utriuſque rei cauſam eſſe. Illi ipſi, qui melius ſciunt, quod ſciunt, & qui attentæ meditationis diligentia depurare conſueverunt cognitiones eas, quæ confuſione ſua aliorum mentem impediunt, non alium ſtudiorum ſuorum fructum percipiunt, niſi quod tandem intelligunt, intra quos arctiſſimos fines hominum cognitiones contineantur. Se undequaque in viis circumſeptos abyſſis inveniunt, pedem proferre nequeunt, quominus aliquam difficultatem reperiant: cognitionum, quas aſſecuti ſunt, numerus exiguus eſt, eæque prope infinitis præjudiciis, & erroribus, a quibus ſeparari oportet, involutæ ſunt. Illud vero miſerrimum eſt, quod licet illæ præ cæteris magis mentem illuſtrant, non ideo tamen cordi ſatisfacere poſſunt. *Abbadias in libro, cui titulus: Ars ſe ipſum cognoſcendi.*

Conſecrātur ſcientiæ, ubi æternitatis intuitu ſtudetur.

Cum ſcientia propter æternitatem utimur, dicere poſſumus, minimas quaslibet cognitiones ad adeo ſublimem finem directas conſecrari: in temporalia bona nequaquam impendi ea, quæ æternitati eſſe poſſunt utilia; cor non inflari ſcientia; ſed perfici ſcientiam, eo quod cum ſublimibus cordis motibus conſentit; ac lumen ejus, quin mundi requiem perturbet, illius bonum, pacemque procurare. *Idem.*

De humanarum ſcientiarū vanitate, & incertitudine.

Ut intelligamus quam infirmæ, incertæque ſint hominis cognitiones, ſatis eſt inſpicere modicum fructum illum, & exiguam utilitatem, quæ ex labore, nec non illuſtrium ingeniorum meditatione percipitur. Cum tot ſæculis inſudaverint ad rerum omnium cauſas inveſtigandas, eo ventum eſt, ut nullius ferme rei afferre valeant rationem: adhuc in primis hærent lectionibus, de iis diſputant, quæ probata fuere, & quidquid docetur, in dubium accerſitur: veteres confirmantur errores, recenteſque coborantur; nihilque aliud eſt, quam circuitus, qui obruit, non erudit. *Auctor Anonymus.*

Scientia in ſe aliquid eximium eſt.

Quandoquidem Deus perfectum creavit hominem, eique ſciendi cupiditatem injecit, dicendum ſane eſt, ſcientiam aliquid eximium eſſe, ad cujus acquiſitionem ſit omnibus viribus contendendum. Si illius originem, effectuſque ſpectamus, radios eſt divini luminis, quod denſiſſima quælibet penetrans hæc talia detegit, qualia ſunt in intellectu; vel quod hominis facultatem organis impeditam attollens oſtendit illi ea, quæ ſub ſenſibus ejuſdem non accidunt. *Idem.*

Quod Sapiens Dei ſcientiam vocat, id proprie pietas eſt, & religio innixa cognitioni, quæ de ſupremæ

bujus

hujus majeſtatis magnitudine habetur. Hæc divina eſt in origine ſua, quia a Deo proficiſcitur; in fine, quia nos adducit ad Deum; in objecto, quia ibi de divinis agitur. Nequaquam ſimilis eſt aridis, ſterilibuſque cognitionibus, quæ mentem replent, & alunt, quin ad cor uſque perveniant; ad quas nos curioſitas agit, vel trahit vanitas, aut ſpes mendacis exiſtimationis, quam apud mortales nos conſecuturos arbitramur. Principia illius ſolida ſunt, rationabilia, & quamvis ſublimitate ſua captum noſtrum excedant, ſemper tamen aliquam habent cum cordis noſtri affectionibus proportionem. Injurius eſſem illi, quam profiteor, facultati, ſi humanas litteras prorſus proſcribendas eſſe ſtatuerent; ſcio equidem hanc honeſtiſſimam eſſe exercitationem, atque pulcherrimum humanæ mentis ornatum. Verumtamen ubi nullum habeant cum Dei ſcientia vinculum, ubi divinis ſubjectæ non ſint veritatibus, ubi eo minime ſpectent, ut nos ad Dei cognitionem, amoremque minime adducant, fumo tantum mentem replere poſſunt, & efficere, ut hæc evaneſcat in cogitationibus ſuis, quemadmodum ſuperbis illis Philoſophis accidit, de quibus loquitur S. Paulus, quos funeſta ſcientia in deplorabilem cæcitatem, reprobumque ſenſum præcipites dedit. *Idem*.

Sæculi ſapientes ſcientia ſua abutuntur.

Damnandus eſt uſus, quem ſæculi ſapientes ſcientiæ ſuæ facere conſueverunt, in id unum intenti, quomodo mentem expleant inutili cognitionum mere humanarum congerie. Studia eorum non aliud ſunt quam nugæ; Philoſophorum potius, quam Chriſtianorum more vivunt, & morales tantum virtutes habent in pretio. Bona fides, grati animi officia, aliaque honeſtatis principia ab illis integerrime ſervantur; ſed in eo morantur, quin ad chriſtianas virtutes exercendas gradum faciant. Religionem ſuis luminibus accommodant, quin lumina accommodent religioni, ac putent eruditi, honeſtique hominis vitam, ac mortem vitam eſſe, mortemque prædeſtinati. *Idem*.

Concordia ſcientiæ, & pietatis in S. Auguſtino.

Pro moroſa illa ariditate, quæ in hominibus adeo frequens eſt, novit D. Auguſtinus ſimul patheticam unctionem cum profunda eruditione, necnon tenerrimos pietatis ſenſus cum ſolidiſſimis religionis principiis conjungere. In omnibus operibus ejus nitet doctrina ad praxin redacta, a mente ad cor ipſum migrans; ratio, quam gratia illuminat; vigiliæ, ac ſtudia meditatione, precibuſque roborata; ille demum character, qui adeo belle Dei ſcientiam ab hominis ſcientia diſtinguit. Spargit ille jacula Dei amore ſuccenſa non ſine fortiſſimis Theologiæ argumentis. Manu eadem, qua hæreſin proſternit, fidei ſtatuit fundamenta. Ab affectibus ad documenta, ab animadverſionibs ad probationes gradum facit. Præſertim vero ibi rerum emicat eloquentia, quæ iis alitur argumentis, quæ tractat, & quæ, quin illis hæreat præceptis, intra quæ hominum ſubſiſtunt ingenia, omnes opes ſuas ex quadam mentis ſublimitate, & ea eminenti pietate depromit. *Abbas dum Jarri in Panegyrico S. Auguſtini*.

Scientia per ſe pietati non adverſatur.

S. Franciſcus Saleſius in admirabili, quam de divino amore edidit libro docet, ſcientiam non eſſe per ſe oppoſitam pietati; ſed e contra illi utiliſſimam, ac ſi utraque ſimul conjungantur, mirum in modum ſibimet ultro, citroque opem ferre: quamvis ſæpe contingat, ut in noſtram perniciem ſcientia prohibeat, ne pietas oriatur; quippe ſcientia inflat, ac ſuperbiam inſpirat, quæ omnibus virtutibus contraria eſt, atque totale eſt devotionis excidium. Heu! Malum hoc nimis eſt commune, atque omnibus in ſcientiis viſa ſunt præſtantiſſima ingenia funeſtum pati naufragium. Mali hujus egregiam habet hypotipoſin Apoſtolus, ubi loquitur de Philoſophis, quorum ſuperbiam Deus punire vult: *Quia cum cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis; propter quod tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum*. Verum ne ignotis cauſis acceptum referamus hoc malum, quippe naturalis eſt effectus ſcientiæ; ac ſine Dei ſpiritu fieri nequit, ut qui aliis doctrina antecellit, ſimul habeat humilitatem. *Sermo manuſcriptus P. Stephani Chamillard*.

Scientia, quam habere debent Paſtores, & qui curam gerunt animarum.

Supponunt Doctores tanquam extra omnem dubitationis aleam poſitum, paſtori erudiendas eſſe animas ſuæ curæ concreditas, atque inde inferunt, paſtori ſciendas eſſe, atque diſtincte credendas quaſdam veritates, quas populus ignorare poteſt, illius enim docere intereſt, hujus doceri. At id ne doceri poteſt, quod ignoratur? Nubes, quæ tumida non eſt, imbrem nequit emittere, Scriptura inquit, & qui ſcientiam non habet, hanc communicare non poteſt: *ſi repleta fuerint nubes, imbrem ſuper terram effundent*. SS. Thomas, & Bonaventura latius de hac diſſerunt obligatione, atque proferunt illa Oſeæ 4. verba, quæ Domini minas continent: *Quia tu ſcientiam repuliſti repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi. P. Segneri de Parochorum officiis*.

Si Sacerdotes ſunt Dei viventis interpretes, ſi per os illorum explicat, & ſua promit oracula, facile eſt intelligere, quas turbas, & quod detrimentum in familia Domini inſcitia eorum parere poſſit. Fruſtra te Dominus vocabit, & de munium faſtigio, & de medio viarum, uti regum omnium Sapientiſſimus loquitur; fruſtra feret verbum ſuum, divinaque præcepta ſua in mundo; ſermo ejus myſteriis diffluens hominibus fere ignotus eſt; ſolum ſcientiarum lumen penetrare poteſt has umbras, hanc caliginem, hæc adorabilia ænigmata totam ſalutis noſtræ œconomiam complectentia: non igitur immerito Prophetæ, Apoſtoli, Patres, concilia, eccleſia, & ſynagoga rudes, ignavoſque homines adito prohibent ſanctuarii: mirum tamen eſt, quod viri ſcientia præditi adeo parvo habeantur in pretio; num ergo Iſrael univerſus prophetat, quod Moyſes in deſerto cupiebat? Num mortales ultra doctrina, & eruditionis face non indigent? *Patru Oratione quarta*.

Præſtantia ſcientiæ Dei.

Loquor iſtic de ſcientia, quæ ædificat, & non inflat, quæ tantum voluntatem accendit, quantum intellectum illuminat; quæ praxi magis, quam ſtudio acquiritur; & quæ potius gratiæ, & operationis Dei, quam humani laboris eſt fructus. De ſcientia loquor, quam Scriptura vocat ſcientiam animæ, ſcientiam ſpiritus, ſcientiam ſanctorum, ſcientiam Domini, ſcientiam Jeſu Chriſti, ſcientiam Dei, hoc eſt ſcientiam, cujus principium, objectum, & finis Deus eſt. *Pater Valeſius epiſtola ſecunda de receſſu*.

Quam nocentes ſint, qui ſcientiam hanc negligunt.

Si Apoſtolus antiquitatis ſapientes ſatuos, & inſipientes appellat, ſi fulminea detonat eloquentia in eos, qui Deum non aliter, quam ex operibus ejus, ſoliſque rationis luminibus cognoſcere poterant; ſi ait illos inexcuſabiles eſſe, atque ingratitudine, & voluntaria cæcitate ſua ſibi iræ, pœnarumque æternarum theſaurum congregaſſe, quibus uteretur vocabulis contra fideles, qui majori habent in pretio inanes, malaſque cognitiones, quam ſalutis ſcientiam, qui profanorum librorum lectionem ſacris anteferunt, & qui ſe majorem conſequi honorem putant, eo quod ſapientum horum diſcipuli ſunt, ac imitatores, quam ſi Jeſum Chriſtum imitarentur? *Ex collectione orationum gallica academiæ oblatarum anno 1673*.

Scientiæ duabus potiſſimum rebus commendantur, utilitate, quæ illinc hauritur, & gloria, qua ideo nomen noſtrum decoratur. Utiles ſunt, & glorioſæ, vel quia proſunt, ut noſmet ipſos agnoſcamus, vel quia ea docent, quæ ad Dei, ac noſtrummet ipſorum cognitionem nos adducere poſſunt: cognitiones omnes, quæ non ſolum neutrum horum gignunt effectum, ſed prorſus oppoſitum pariunt, non merentur nomen ſcientiarum, & qui poſſident illas, immerito doctorum ſibi vendicant gloriam. Itaque cum nulla percipi valeat utilitas, vel gloria ex inani, pravaque cognitione, & ex vituperabili, vetitaque curioſitate; cumque cognitiones hæ pro objecto neque

Deum, neque hominem habere poſſint; immo etiam adverſentur ſcientiæ ſalutis, quæ in eo poſita eſt, ut Deum, & noſmet ipſos agnoſcamus; nonne liquet, eos omnes, qui hujuſmodi ſtudiis vacant, viros doctos non eſſe? *Idem ſerm.* 4.

Sola ſalutis noſtræ ſcientia magnus noſtrum eſſe debet, quæ ad id non conferunt, ſunt inutilia.

Licet Chriſtiano eſſe oratorem, poetam, mathematicum, philoſophum; verum non licet illi totum vitæ ſpatium in epigrammatis acumine, in periodi rythmica numeroſitate, in geometrica ſcheda, formisq; ſubſtantialibus inhærere; quaſi ad id natus eſſet, ut pedibus certis ſententiam concluderet, ut diſerte loqueretur, ut lineas duceret. Poteſt ille quidem in omni ſcientiarum genere virium ſuarum, ingeniique periculum facere; verum in hoc totam collocare vitam non debet. Sola ſalutis ſcientia totum illum poſtulat; etenim per hanc unam fieri beatus poteſt, & ſine hac aliæ quælibet ſcientiæ eidem inutiles ſunt. *Idem*.

Quam inanes partim, ſolidæ ſint ſcientiæ prophanæ.

Poſt originale peccatum, quidquid homo didicit nil aliud fuit, quam confuſio, error, & tenebræ. Superbia, quæ lapſus ejuſdem fuit cauſa, fuit quoque ignorantiæ, & cæcitatis ejuſdem. Totis viribus adniſa eſt, ut hiſce cognitionibus ſublimem compararet exiſtimationem. Verum quotidie magis innoteſcit, licet magnus ſit ſcientiarum apparatus, illis tamen modicum ineſſe ſoliditatis. Ingentes Bibliothecæ, quæ undecumque congeruntur, humanæ imbecillitatis, & vanitatis ſunt argumenta; & qui omni cura ſepoſita, bonaque fide hæc opera ad examen revocant, quid ibi præter eorum, quæ dicta fuere, repetitiones, errorumque farraginem inveniunt? Materiæ ordo ſæpe immutatus eſt; at ſemper res eadem mutato nomine prodit. Quamvis ornatus ſit recens, inventio eſt vetuſtiſſima: veritas in fallacium principiorum ambagibus quæritur; conſtituuntur axiomata ſecum pugnantia, liquet omnem errori patere viam, & ne unam ferme, quæ directe tendat ad veritatem. Itaque poſt diuturnæ vitæ ſtudium, magnum habendum ſit, ſi permittat viris doctis hujus mundi ſuperbia, ut bona fide ſe nil penitus ſcire confiteantur. *Idem*.

Sciendi cupiditas homini inſita.

Deſiderium ſciendi ita ingenitum eſt homini, ut ſimulac voluntatis ſuæ uſum obtinuerit, doctus eſſe velit, idque in extremum uſque vitæ ſpatium perquirat. Ratio, quæ illum a brutis ſecernit, eum de cognitione in cognitionem adducit, perpetua illius curioſitati proponit objecta, efficit, ut nulli parcat labori id inquiſiturus, unde lumen aliquod, & ſcientiam valeat mutuari; ita ut cum homo ſit tantummodo, quia rationis eſt compos, ac ratione utatur, ut ſciat, homo eſſe videtur, ut doctus evadat. *Idem ſerm.* 6.

De ſalutis ſcientia, quæ vera ſcientia eſt.

Salutis ſcientia non aliud eſt, quam fundamentalium veritatum religionis, & cultus, quem Deo debemus, cognitio. Rationis iſta dux eſt, quæ illam in hoc deducit horrenti labyrintho, in quem errores noſtri hanc in ſingulas horas conjiciunt. Hæc quædam vocari poteſt cœlum inter, & terram communicationis via; rivus, per quem notiones divinæ in cor hominis fluunt; ſcala, per quam Deus in terram deſcendit, & homo aſcendit in cœlum. Verbo, ſalutis ſcientia, fides chriſtiana eſt. Qui crediderit ſalvus erit; hæc doctrina eſt, quam ſalutis auctor tradidit. *Idem*.

De ſcientiæ abuſu.

Operoſum non eſſet oſtendere, bona ſæpe in mala mutari, & uſum nonnunquam corrumpere potuiſſe, quidquid in eorum origine integerrimum, ac laude digniſſimum erat. Ita homo ſæpe propriis luminibus utitur, ut rationi ſuæ caliginem offundat, cognitiones, quibus mentem ſuam replevit, ad ea transfert, quæ naturæ ſuæ dedecent dignitatem. Hic ſcire quærit, ut ſuæ ſatisfaciat curioſitati, ille ut nominis gloriam acquirat, hic, ut ad honores obrepat, ille, ut opes congerat, tandem omnes fere, ut ſuam vanitatem, avaritiam, ambitionem expleant; & cum ſcientiam adepti ſunt, quot uſibus illam ſubjiciunt? Ita quemadmodum aquæ in ipſis fontibus ſaluberrimæ nonnunquam ex iis rivulis, qua defluunt, virus contrahunt; hæ cognitiones, quæ bonæ ſunt, ſi in ſe ipſis ſpectentur, malæ fiunt a poſſidentibus illas; qui iiſdem uti dumtaxat deberent, ut ſe facilius ad Dei cognitionem attollerent, ut adorabiles religionis veritates meditarentur, ut alios ad virtutem excitarent, ut ſe ipſos cognoſcerent, ut de officiis ſuis erudirentur, atque melius ſuſcepto munere, ac ſtatu, ad quem a Deo evocati ſunt, perfungerentur. *Idem*.

Mera inſania, & non ferendo temeritas eſt ſcire velle.

Ecce quomodo de ſe ipſo loquitur Eccleſiaſtes: Rex fui in Jeruſalem, animumque appuli, ut diligenter ea omnia, quæ ſub ſole fiunt, inquirerem. Moleſtum hoc opus eſt, & licet ſapientia eos omnes ſuperaverim, qui me præceſſerunt, atque funditus ſingula fuerim perſcrutatus, inveni tamen, nihil eſſe niſi laborem, & afflictionem ſpiritus. Etenim quo plura ſcis, eo magis indignaris longe plura ignorari, ac laboribus exercetis, licet ut plarimum irritis, ut ea diſcas, quæ neſcis. Inſignis ergo temeritas eſt putare, omnia ſciri poſſe, atque ad commentitiam Græcorum Encyclopediam contendere, quæ non aliud eſt, quam ſcientiarum ſimul veluti in orbe quodam concluſarum univerſitas. Non deſunt in terris, qui haberi volunt, tanquam omnia ſcirent, & qui nihil fere ſciunt, atque, quia nimis ſcire volunt, permanent ſemper in ignorantia ſua, primis dumtaxat rudimentis informati earum artium, quarum corticem potius inſpexerunt, quam intus, & in cute perceperint. *Semper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis pervenientes*, ut S. Paulus Apoſtolus 2. ad Timot. 3. inquit. *P. Duneau*.

Scientia Dei, & ſalutis una omnium maxime neceſſaria eſt, & præſtantiſſima.

Ex omnibus ſcientiis ea, quam Scriptura Dei ſcientiam vocat, ac ſcientiam ſalutis, una omnium maxime neceſſaria eſt, vel ut melius dicam, unica eſt, quæ ſit neceſſaria. Hæc illa eſt, quam Salvator in lege gratiæ docuit multo melius, quam Prophetæ in lege veteri, ac Patriarchæ in lege naturæ tradiderint. Voluit prima hujus ſcientiæ præcepta a S. Joanne Baptiſta præcurſore ſuo in deſerto, & ſecus Jordanem doceri, juxta Zachariæ patris ejuſdem vaticinium: *Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus*. Luc. 1. Hoc ipſum toto deinceps prædicationis ſuæ tempore & ipſe docuit; & poſtquam in cœlum aſcendit, illinc Spiritum ſanctum ſuum miſit ad Apoſtolos, uti prædixerat, ab eodem de omni veritate erudiendos: *Cum venerit Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*. Spiritus ſanctus Apoſtolis non prophanæ philoſophiæ, ſed cœli, æternæque ſalutis tradidit veritates. Hæc eadem ſcientia in Scripturis ſcientia Sanctorum vocatur, quam infudit Deus Patriarchæ Jacob, de quo in Sapientiæ libro ſcriptum eſt: *Dedit illi ſcientiam ſanctorum*, quia eos, qui illam diſcunt, eademque utuntur, ſanctificat. Fidelium omnium intereſt, ſcientiam hanc præ aliis omnibus aſſequi, quia reliquis neceſſitate, præſtantia, dignitate antecellit. Verum nonne deplorabilis infelicitas eſt, in terris homines videre ſublimi ingenio præditos, atque in ſæculi hujus negotiis tanta ſagacitate, ac induſtria donatos, in ſalutis ſcientia adeo rudes, & hoſpites eſſe? Non deſunt quidam univerſo terrarum orbi regundo pares, quibus exquiſitiſſimum eſt in politicis rebus acumen, qui impeditiſſima quæque facile expediunt, qui nihil conantur, quod illis e voto non cedat, & qui nihilominus vivunt in tenebris, quæ nihilo minores ſunt, quam Ægyptiæ illæ, in iis, quæ ad ſalutem, & bona, vel mala pertinent æternitatis. Hoc ipſum pro ratione de mundi ſapientibus dici poteſt, qui indeſinenter ſcientiarum ſtudiis vacant, & ea perquirunt omnia, quæ cœli ambitu continentur, ſed qui ſalutis, Sanctorum videlicet ſcientiam ignorant. Quæ in mundo fiunt, probe norunt; ſed juſtitiæ, & ſanctitatis vias, quæ Dei viæ ſunt, prorſus ignorant. Magis vero adhuc mirum eſt, alios videre, qui divinarũ perfectionum, ac Theologię ſtudiis operam impendunt, & Dei vias ſcire volunt,

ſimplici,

ſimplici, ſteriliquè meditatione contenti, quin illud, uti opus eſt, quærant, quomodo in via ſalutis incedant. Sunt ex eorum numero, de quibus olim per Iſaiam Proph. c. 58. querebatur Deus: *Me de die in diem quærunt, & ſcire vias meas volunt.* Singulis diebus quæſtiones de decretis, & providentia Dei proponunt; ſcire volunt, quomodo in mundi regimine, & erga prædeſtinatos, præſcitoſque ſe gerat; ſcrutiſſimas docere ſcientias profitentur, quin fortaſſe didicerint unquam bene vivere, & ea, quę docent exercere. *Idem.*

Sapientes ſuperbi, & ſapientes humiles dum ſalutis ſcientiam inquirunt.

Vidiſtine unquam aliquem ex his ſuperbis ſapientibus? Hoc graviſſimum onus eſt, quod tellus ſuſtinet; ſemper ſuimet ipſorum pleni ſunt, intumeſcunt, gloriantur, ſibique rebus in omnibus plaudunt: cum interim verus ſapiens ſe ſe in propria cognitione humiliet. Hic de ſe nihil niſi mediocriter ſentit: publicæ æſtimationis torrens, quo trahuntur, hunc ne concutit quidem. Didicit unicam ſcientiam illam ſalutis eſſe, reliqua inanes eſſe nugas: lumina hæc ad ſummum ſimilia eſſe igniculis, quos noctu micare vides, qui quo tibi præcipites greſſus oſtendant, in eoſdem te alliciunt, ſi mendacem illorum fulgorem ſequaris. Cur enim tanta efferamur ſuperbia ob leves aliquot cognitiones, quas nonniſi labore ſummo adepti ſumus, & quas nonniſi ſumma excolimus cura, quandoquidem nihil nobis proſunt; & cur ingratos imitamur agricolas, qui meſſium ubertatem laboribus dumtaxat ſuis referunt acceptam, quin cęlum reſpiciant, quod omnes eorum agros coronat? Altius repetenda eſt harum ſcientiarum origo, ipſe videlicet Deus, qui eduxit illas de inexhauſtis theſauris ſapientiæ ſuæ nobis eas erogaturus, non ideo quidem, ut in adeo prophanos uſus impenderetur. Ingens nobis timoris adeſt cauſa, ſi tot luminum ope adjuti tuemus in interitum. *Idem ſermo 4.*

Quotuſquiſque inter litteratos viros eſt, qui non appetat gloriam, quæ ſcientiam ſubſequitur, quin aliqua invidia vel aperta, vel latens eum urat, atque ad labem alienis offundendam meritis agat. Doctrinæ æqualitas, vel inæqualitas fere ſemper delicatæ ſagacitatis eſt cauſa; efficitque, ut intentos habeant oculos ad aliorum errores detegendos, eoſque ſibimet ultro citroque exprobrandos. Quemadmodum æmulatio non minima cauſa eſt, propter quam labor in ſtudiis ſuſtinetur, invidia ſe ſe immiſcet, ſi cui ex voto ceſſerit labor. Qui velit ingenio cedere, rarus erit. Ex quo litteris ſe ſe aliquis abdit, pudet illum fateri operam ludere, & qui uberem ex ſtudiis ſuis fructum ſperant aſſecuturos, vix ſe parem non retuliſſe meſſem fatebuntur. *Liber, cui titulus: Animadverſiones in quædam religionis, Ethicæque argumenta.*

Quamvis inſitum ſciendi deſiderium mortalibus omnibus commune eſt, non ideo tamen in ſingulis par eſt; certum enim eſt, alios aliis vehementius hac teneri cupiditate, cumque maxima ſit earum rerum, quæ cognoſci poſſunt, varietas, neque omnibus eadem ſint ſtudia, eademque vis ingenii; hinc fit, ut alii libentius hujus, quam alterius ſcientiæ ſtudio vacent, non ſolum eo quod privata acti utilitate hanc aliis præferunt, verum etiam quod ſuapte natura magis proni, & apti ſunt huic, quam alteri cuipiam facultati. Anima noſtra, S. Auguſtinus *Tract. 36. in Joan.* ait, nihil ardentius, quam ipſam veritatem deſiderat: *Quid enim fortius deſiderat anima, quam veritatem?* Sed quia non omnes veritates æquales ſunt, & aliæ aliis præſtantiores ſunt, ideo aliæ aliis impenſius appetuntur, ac pluris fiunt. Dicere etiam poſſumus, ſicuti eorum quædam nobis majori ſunt ad ſalutem aſſequendam auxilio, atque propius ad Dei pertinent cultum, ita inſigne eſſe Dei beneficium, ac prædeſtinationis indicium, cum ingenium noſtrum ultro in illas fertur, eas hac mente adipiſci conamur. *P. Duneau ſermone pro Dominica infra octavam Epiph.*

De ſcientiarum abuſu.

Hujus loci non eſt ſermonem de abuſu ſcientiarum habere; non deſunt integri hujus argumenti libri, qui ſcientiarum vanitatem oſtendunt eo modo, quo pertractantur a pleriſque eorum, qui de illis ſcripſerunt. Quidam mendacium pro veritate docuerunt, ac ſe ipſos deceperunt, antequam alios deciperent; eruditiſſimus quiſque ſe ipſum fallere poteſt, quoſcumque conatus exerat, ut omnem errorem effugiat. Non deſunt alii, qui nimis procedere cupientes corrumpunt, quidquid in ſcientiis optimum eſt, inani acumine, quod nihil habet ſolidum, ac mentibus dumtaxat crucem figere poteſt. Alii neque methodum habent in iis, quæ docent, neque facultatem ſenſus ſuos explicandi, qui tamen redargui non poſſunt, quaſi nequam, & improbi ſint, ſi bene operari putent, quoniam errores ipſorum ſunt tantum in intellectu, non autem in voluntate. *Idem.*

Scientiæ utiliſſimæ ad vitæ civilis munera obeunda.

Neceſſe eſt magnam adoleſcentibus ideam adſtruere ſtudiorum, quibus vacare debent; & ut impenſius illis operam navare cogantur, oſtendere opus eſt, hoc modo illos pares fieri poſſe iis obeundis muneribus, ad quæ ipſos ſuum genus, & nobilitas vocat, vel quæ aliquando vel opibus, vel meritis ſuis aſſequi poſſunt. Docendi ſunt, harum dignitatum, quæ illos manent, officia mentem requirere ſcientiis excultam; & fieri non poſſe ut aliquis cum honore, & gloria ſolius naturalis luminis ope ſuum munus adimpleat; ſatis non eſſe honeſtum eſſe virum, piumque, ut digne eodem valeat perfungi; ſed opus eſſe, ut doctrinæ lumen accedat; quod ſi deſit, plurima committuntur errata, quæ inſignem reipublicæ afferunt injuriam, & quæ errantem bonorum virorum contemptui objiciunt. Denique cuicumque conditioni deſtinati ſint, ſcientias illis eſſe omnino neceſſarias, & nulli ferme rei utiles eſſe poſſe, niſi ſtudiis operam dederint. *Liber, cui titulus: De puerorum educatione, a Jon. Pico editus.*

Scientia eccleſiaſticis neceſſaria.

Qui eccleſiaſticum ſtatum amplectuntur, ſine ſcientiarum ope ne ad minimos quidem gradus, & dignitates illius contendere poſſunt. Eccleſiaſticus haberi debet tanquam inexhauſtus doctrinæ fons, cum fideles non magis exempla, quam conſilia ejus ſequi debeant; qui ſi erudiri, & edoceri non curat, nequit illis ea communicare lumina, quæ ab ipſo expectant. Denique ſi nihil quocumque in ſtatu poteſt eſſe turpius, quam illius munera ignorare, iiſque perperam fungi, eo quod ex ſcientiis nequaquam illa hauſerit lumina, quæ ſunt ad id neceſſaria, quid cogitari, & quænam concipi poteſt idea de eccleſiaſtico, cui nullum eſt ſtudium, nulla cognitio? Quomodonam ille digne obire poterit munera neceſſario huic ſtatui inhærentia? *Idem.*

Scientia ſine pietate pro Dei cultu nihil prodeſt.

Eſto, aliquis ſit ſcientiæ pelagus, nihil eum fallat, divinarum Scripturarum intelligentiam aſſecutus, loquatur, ſcribat eo modo, quo ille poteſt, qui omnes hujuſmodi cognitiones adeptus eſt. Nihilominus ſi cor ejus aridum, vacuumque fuerit, ac deſtitutum ea fide, quæ principium eſt virtutum omnium, omniumque ſanctarum qualitatum, arbor eſt, quæ nullum feret fructum, æque ac ſi eſſet mortua &c. *Abbas Trappenſis in moralibus animadverſionibus in S. Lucæ evangelium.*

Modus chriſtiane ſtudendi.

Homo ſtudioſus ſcientiis vacabit, ac inde voluptatem percipiet, ſed nunquam inordinata aviditate ſeu in ſtudiorum electione, ſeu in tempore in eadem tranſmittendo modum excedet; paratus iis relinquendis, ſimul ac alio evocetur a Deo, vel alteri cuipiam ſtudiorum generi amplectendo, ſtatim ac ſperabit ſe poſſe aliquid uberius ad Dei gloriam collaturum. Nullum unquam vocabit ſtudium, quod in nugis, & ſimplici curioſitate conſiſtat, ac multo minus illud, quod mentem mollire, fœdare imaginationem, & animum corrumpere valeat. Neque ita illi inhærebit, ut omnia, Deumque ipſum negligat, vel ut reliqua oſcitanter, ac feſtinanter peragat eo celeriter reverſurus, quo novitas, vanitas, immodica ſciendi cupiditas, cui ſe mancipavit, eum trahunt. Verbo, divinæ voluntatis efficiendæ voluptas ipſam ſtudii voluptatem ſuperabit. Hoc eſt chriſtiane ſtudere; aliud quodlibet ſtudium, ſin minus malum eſt, ſaltem imperfectum eſt. *P. Surin in dialogis ſpiritualibus tomo tertio.*

TEMPLA.

MATERIALES ECCLESIÆ.

Modeſtia, ac reverentia ibi ſervanda. Templorum dedicatio, &c.

MONITUM.

SAnctorum locorum profanatio, & modica illa reverentia, qua fidelium plerique Deum colunt in templis, peccatum eſt adeo enorme, ſimulque adeo vulgatum, ut concionatores nunquam parem zelum afferre poſſint, ut morem hunc adeo nefarium evertant. Scriptura, ſancti Patres, Aſceticique omnes referti ſunt & invectivis, ut tantum hoc ſcelus, ſi fieri poteſt, convellant, & adhortationibus ad ſervandam modeſtiam, reverentiam, atque attentionem ſacris myſteriis, quæ celebrantur in templis. Quamobrem operoſum non erit hoc in argumento uberem rerum copiam invenire, atque in eo omnis cura noſtra verſabitur, ut ea, quæ aptiſſima ſunt, eligamus.

Primum animadvertendum eſt, quemadmodum in eadem concione conjungenda eſt reverentia locis adeo venerabilibus debita cum eorumdem profanatione, & criminibus, quæ ibi patrantur, a nobis collecta fuiſſe ea omnia, quæ aptiora cenſuimus ad perſuadendum fidelibus cultum, atque pietatem, quam ibi quiſque præ ſe ferre debet, & adciendum horrorem illius irreverentiæ, quæ paſſim illic ab omnibus adhibetur.

Secundo quemadmodum in templorum dedicationibus, feſtiſque diebus, quibus auguſta hujus celebritatis ſolemnis inſtauratur memoria, hoc etiam attingatur argumentum reverentiæ deinceps in ſacris iis locis ſervandæ, nequaquam ſejungenda ratus ſum hæc duo argumenta doctrinam eamdem complectentia.

Tertio: cavendum eſt diligentiſſime, ne cum deſcribuntur mala, quæ in templis fiunt, dum interim ſacra celebrantur myſteria, aliquis adeo explicitis characteribus deſignetur, ita ut quæ dicuntur, ad alios quoque transferri poſſe minime videantur, ne, cum contra publicum vitium declamas, alicui peculiariter ſcandalum afferatur.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Multiplex hujus argumenti concionum partitio, & ſtructura.

L *CUm videritis abominationem deſolationis ſtantem in loco ſancto &c.* Matth. 24. Hæc deſolationis abominatio viſa eſt in everſione, ac profanatione templi Jeroſolymitani, ſed quotidie videtur adhuc in illis abominationibus, quæ committuntur in templis, quæ loci ſunt ſancti; ubi inter myſteria, quæ celebrantur, quotidie offertur adorabile Dominici corporis, ſanguiniſque ſacrificium; ita ut eorum dignitas magis nequeat commendari, quam dicendo, hunc ſanctum eſſe locum, ubi diebus ſingulis Deo cœli, ac terræ ſacrificium offertur.

In religione autem chriſtiana tria ſacrificiorum genera offeruntur, quæ rationem habent cum illis, quæ olim in veteri lege offerebantur. Primum eſt laudis ſacrificium, quo debitus Deo honor defertur; alterum eſt ſacrificium propitiationis, per quod remiſſio peccatorum obtinebatur, quod hodie piacularæ pœnitentiæ ſacrificium poteſt appellari; tertium ſacrificium impetrationis, quod ad beneficium aliquod a Deo impetrandum offerebatur. Templa vero loci ſunt, ubi hodie tria hæc offeruntur ſacrificia, vel illud ſaltem, quod hæc omnia complectitur, & eſt adorabile Dominici corporis ſacrificium: illud vero deplorandum eſt, quod Chriſtianorum plerique in eo faciant abominationem deſolationis propter eas, quas ibi committunt profanationes. Hoc autem in tribus hujus concionis partibus viſuri ſumus.

Pars Prima. Eccleſia locus eſt, ubi Domino laudis ſacrificium offertur, & ubi holocauſto omnium, quæ extiterint unquam, perfectiſſimo honoratur. In veteri lege non licebat quolibet in loco offerre Deo ſacrificia, & quanquam totus hic magnus terrarum orbis eſt veluti templum Dei, hic tamen peculiarem ſibi locum delegerat, quem tanquam domum, templumque ſuum reſpiciebat, & ubi magis manifeſta præſentiæ ſuæ præbebat argumenta. Locus autem, quem modo aligit, noſtra ſunt templa. Ibi ille adeſt, non per immenſitatem dumtaxat, verum etiam per realem corporis ſui præſentiam. Sed videte, quænam ibi committitur abominatio, quandoquidem fidelium plerique, qui in illuc accedant Dei magnitudinem veneraturi, eo confluunt propriam oſtentaturi. Videte, quomodo auratis vecti curribus illuc accedant, magna cum pompa magnaque ſervorum caterva ſtipati; quomodo illic etiam gradus aliquis, primaque appetuntur ſubſellia. Nunquid illuc potius ſe conferunt homines honores percepturi, quam Deo delaturi? Videte, quo apparatu illuc ſe conferant matronæ, quo illic niteant ornatu comptæ, quin ſe ſe coram divina majeſtate proſternant; neque enim Dei magnitudinem aliter, quam ſubmiſſione noſtra veneramur. Nunquid mihi ob oculos veſtros hoc in loco objicienda ſunt Ethnicorum, ac idololatrarum exempla, ut inde, quænam divinæ majeſtati debeatur reverentia, intelligatis? Quanam humilitate in fictorum numinum ſuorum delubris illi ſe ſe continebant? Heu! Si aliquis infidelium eorum, quibus fides noſtra annuntiatur, templa noſtra ingrederetur, & poſtquam chriſtianæ diſciplinæ ſanctitatem admiratos fuiſſet, videret, quo pacto noſmet gerimus cum illo, qui ejuſdem eſt auctor, & mala conſpiceret, quæ in templis committimus, nonne exclamaret: Hi Chriſtiani nobis illudunt, nihil eorum credunt, quæ dicunt; ac ſatis eſt videre actiones eorum, & modum, quo eum, quem nobis prædicant, venerantur. Eheu! cogitemus quomodo illum Angeli revereantur, & Seraphim alis ſuis ſibi contegant faciem &c.

Pars altera. Locus eſt, ubi offertur Deo ſacrificium propitiationis, non aliud videlicet, niſi quod in aris immolatur, illud ipſum, quod in cruce immolatum eſt, cujus virtutem complectitur, & meritum applicat nobis. Hinc fit, quod ibi eadem cum

reve-

revercoria ſdſtare debemus, iiſdemque doloris ſenſibus acti; quippe in templum venimus veniam impetraturi, & hanc eamdem propitiationis victimam oblaturi. Sed heu! quanam immodeſtia eidem adſiſtimus? Mortales hue confluunt, ut videant, & videantur; ibique non ſine ingenti ſcandalo nuditates quędam oſtentantur. Dicere audeam? Ad quid me cogis flagitioſiſſima ſæculi noſtri corruptio! Illuc afferuntur oculi adulterio pleni; undequaque, & in omnia objecta oculi circumferuntur; & ut verbo me expediam, illic, ubi noſtra eapianda ſunt crimina, veteribus recentia adjicimus, & majora &c.

Tertia para: ibi ſacrificium impetrationis offertur: eo noſmet conferimus a Deo gratias petituri, templum enim domus eſt precum, & orationis: *Domus mea domus orationis*. Matth. ar. & Marc. r r. Hoc autem in loco, qui huic miniſterio deſtinatus eſt, quanam attentione, quanam adſiamus reverentia? Quot meotis evagationea? Quo abeont cogitationea &c.

II. 1. Pietaa efficit, ut cooveniamoa in templum Dominum adoraturi, ibiqoe cultum Deo cœli, ac terrę adhibituri. Huc ergo pura mente veniendum eſt, non ea cooſuetudine, neqoe ex curioſitate, ut ibi alios videas, ac temer aliia oſtendas.

a. Cum illuc ingreſſi ſumus, ibi ſumma cum reverentia, & modeſtia ad omoe obſequium compoſiti debemoa adſtare tamquam aulici regi ſuo famolanica; cum timore, velut rei, qui ad pęnam deprecandam acceſſerunt, cum humilitate, tanquam egeni gratia, & beneficia petentes.

3. Illinc egrediendum eſt cum novo devotionia fervore, qui ab altari non hauriri non poteſt, cum recentibua pietatia ſenſibua, cum erudirione, quam ex Dei verbo percepimus, & cum certo ſanctius vivendi conſilio; hic quippe fructua eſt e templo domum referendua.

III. 1. Immodeſtia io templia ſcelus eſt longe majus, quam exiſtimetur. Hoc eſt debita reverentia divioam majeſtatem fraudare; Deum in propria ipſiua domo laceſſere; illi contumeliam afferre eo ipſo in loco, qui deſtinatua eſt, ot ibi honoretur &c.

2. Crimen eſt cum ſcandalo conjunctum, quod occaſionem præbet hæreticia, & ioſidelibus judicandi, nobia perſuaſum non eſſe de veritate ſanctorum myſteriorum, quæ illis prædicamus; quod impiis occaſionem tribuit ſeſe in licentia, & impietate ſua confirmandi, & ſanctiſſima qualiber myſteris noſtra quæ a nobia per ſummam indignitatem contemni vident, in ludibrium vertendi; quod booia malom præbet exemplum, & prohibet, ne eam præſteot attentionem, quam debent myſteriis, quę in ſancto loco peraguotur.

IV. 1. Templa noſtra ſancta ſunt, quia cultui Dei deſtinata ſuot. Sancta ſunt propter ſacrificium corporia filii Dei, quod ibi offertur, propter ejuſdem corporia, quod interdiu, noctuque ibi aſſervatur, præſentiam.

2. Hic locoa eſt, ubi Chriſtiani ſe ipſoa ſanctificare debent; ibi enim ſacrameota recipiuot, ibi Dei vocem audiunt, ibi miſſæ ſacrificio interſunt, ibi peculiaribus cœli gratiis cumulaotur.

V. Tres ratiooes potiſſimum efficiunt templa noſtra digna ſingulari veneratione, quam pietate, & devotione teſtari debemus.

1. Suot habitatio Patris æterni, ibi per majeſtatis ſuæ præſeoriam inhabitantis modo magia peculiari, quā quoolim in Salomonia templū deſcēdere viſus eſt.

2. Templa ſuot Jeſu Chriſti, qui ſimul & ſacerdos eſt, & victima, & qui prætetea per realem corporis ſui præſentiam ibi moratur.

3. Sunt ſanctuarium Spiritus ſaocti, ibi copioſius, quam alibi, gratias, & dona ſua effunderis.

VI. Deus io templis noſtris eſt modo prorſua particulari: hæc veritas eſt, de qua memini licet ambigere; hoc rite conſiderandum eſt, ibi eſſe Deum

1. Quatenus Dominum, qui ibi domum, ſoliumq; ſuum collocat; quæ res oos cogit, ut ibi ſumma cum reverentia adſtemus, tanquam aulici io principum aula, ubi ne leviſſima quælibet irrevereotia eſſet impunis.

2. Quatenus judicem, qui damnat, vel abſolvit, qui miſeretur, vel puoit, pro eo modo, quo noſmet ibi gerimus.

3. Qoatenus Patrem, qui ibi ſui amoris, ac benevolentiæ præbet argumenta per ea beoeficia, quæ nobis concedit; ſed ubi noſtrum illi teſtari debemus obſequium, amorem, officiumque. *Ex ſpecimine ferm. tom.* a.

Tria impenſiſſimi amoria Dei objecta mihi videntur; templa illioa cultoi dicata; myſteria, quæ ibi in honorem illiua celebrantur; & animæ, quæ illoc accedunt, ut ſanctificentur. Deo autem nihil aotiquius eſt, quam domua ſuæ ſanctitaa, debita myſteriia ſuis veneratio, & fidelium animarum ſanctificatio. Attamen vobia oſtendam, neſariam impiorum in templia irreverentiam Deum offendere in tribus hiſce rebus, quas præ cæteria amat. VII.

1. Dedecorat ſanctitatem domus, quam pro cultu ſuo Deus elegit.

a. Violat reverentiam, quæ debetur magnitudini myſteriorum, quæ ibi celebrantur.

3. Obicem ſtatuit ſanctificationi fidelium animarum. *Ex eccleſiaſticis diſcurſibus de Font.*

1. Templa locus ſuot, quem eligit Deua, ut ibi a creatoris ſuis honoretur, & glorificetur; at ibi vulgo graviſſimis coinquioant contumeliis a pleriſq; fidelium per eas profanationea, quaa ibi committunt. VIII.

2. Locus eſt, ubi gratiis, & beneficiis cumulamur a Deo liberali, atque magnifico, qui ea petentibus large, effuſeque dooare conſuevit; & ibi majorem homines teſtantur ingratitudioem earumdem gratiarum repulſa, vel abuſu.

3. Ibi Deua apertiſſima nobis pręber amoria, ac bonitatia argumenta; at ibi plurimi fideles eum magis crudeliter, & impuoe laceſſunt per ea crimioa, quæ ibi committunt.

Templa colere, ac revereri debemus, ibique modeſte, ſancteque nos gerere. IX.

1. Quia domus Dei eſt; nam licet totus hic terrarum orbis ſit veluti templum illius, & luci omnes illius ſint, conſtat tamen ipſum templa noſtra elegiſſe, ut peculiari ratione ibi permaneret.

2. Quia domua eſt orationis: *Domus mea domus orationis vocabitur*. Matth. a r. Ibi ſumma cum humilitate, ac tum interiori, tum exteriori parte ad obſeqoiū compoſita verſari opus eſt; & quęnam indignitaa ſit ibi diſſipata mente, ac indecoro corporis habitu conſiſtere?

3. Locus eſt, ubi nobia Deus gratiaa, & beneficia cōferi pro magnitodine noſtræ pietatis, ac devotionis.

1. In templum convenimua, ut Deo demus; convenimus enim, ot illi honorem, & cultum præbeamus: quo igitur reverentiæ, ac devotionia ſenſu coram hac Dei majeſtate ſtandum eſt? X.

a. Eo convenimus, ut ab eo gratias, peccatorum veniā, & ea, quæ petimua, recipiamus. Quo igitur animo eſſe nos oportet, ut noſmet iiſdem dignos pręheamus?

Argumentum concionia pro templi dedicatiooe, *ſumptum ex Flechier to. 2. orationum panegyricarum*. XI.

1. Sanctitas, quam templum acquirit per exteriorem conſecrationem, quæ illam proprie Dei domum facit, unice cultui illius deſtioatam.

a. Sanctitaa, quam ibi nos acquirere debemus per interiorem animarum noſtrarum conſecrationem,

Io Scripturia tres potiſſimū Dei qualitates inveoio, propter quaa homines templa ædificarunt Deo, & quæ a nobis eam exigunt reverentiam, quam homioes præſtare poſſunt. XII.

Prima eſt qualitas Mooarchę, & domini, quæ templa noſtra facit tanquam palatium ejus, & locum, quem modo prorſua ſiogulari replet.

Altera eſt ſacerdotis, quam Salvator aſſumpſit; & in hac qualitate noſtra elegit templa pro loco ſacrificii, cujus ipſe victima eſt.

Tertia eſt protectoria, vel defeoſoris populi ſui; quæ res effecit, ut ille templa hæc conſtitueret tot veluti aſyla, & locoa refugii contra juſtitiam ſuam; ſed ubi æquum eſt, illum a nobis iojuria mioime affici. Hi tres ſunt tituli, qui efficere debent, ut conſideremua templa veluti locos ſanctos, ideoque ibi profundam adhibeamus reverentiam. *Ex auctore ſermonum in*

omnia chriſtianæ diſciplinæ argumenta. Sermone pro feria ſecunda poſt quartam quadrageſimæ Dominicam.

XIII. Pro templi dedicatione aſſumi poſſunt hæc verba: *Terribilis eſt locus iſte, non eſt hic aliud niſi domus Dei, & porta cœli.* Geneſ. 28.

1. Templa hæc divinæ majeſtati ſacra, dicataque, aliis quidem ſunt terribile tribunal, ubi damnat, & punit in hac etiam ſæpe vita eorum nequitiam, qui polluunt ſanctum locum hunc immodeſtia ſua, & ſceleribus, quæ ibi coram eo committuntur.

2. Hæc eadem templa loca ſunt amabilia, quia pro nobis ſunt miſericordiæ perfugium, nobiſque aditum in cœlum aperiunt per gratias, quas ibi recipimus, cum non ſine veris pietatis ſenſibus illuc accedimus. *Idem tomo primo argumentorum particularium.*

XIV. De eadem dedicationis ſolemnitate. Mentes noſtræ attollendæ ſunt, atque ex hac exteriori templorum noſtrorum conſecratione ad alterius perfectionis, ſanctioriſque conſiderationem evehendæ ſunt, quæ videlicet fit in anima noſtra, quæ, ut S. Paulus loquitur, templum eſt Dei viventis. Ideo animadverto ſanctitatem, quæ propria eſt earum rerum omnium, quæ divino cultui deſtinata ſunt, duabus in rebus conſiſtere, quæ concionis hujus partitionem efficient.

Prima eſt ſeparatio ab omni uſu communi, quod ipſum nomen ſanctitatis ſignificat.

Altera eſt applicatio, & deſtinatio uſibus, qui omnino ſancti ſint. *Idem in tomo eodem.*

XV. Cum omnes loci per ſe indifferentes ſint, dignitatē, ac præſtantiam mutuantur ea uſibus, quibus deſtinati ſunt voluntate, atque electione eorum, quorum eoſdem intereſt applicare. Templa vero tribus deſtinata ſunt uſibus, quibus ſancta, omniq; reverentia digna præbētur.

1. Ut noſtros reddamus honores majeſtati, quæ ibi ſe nobis offert.

2. Ut agamus de negotio, quo non alterū nobis antiquius eſſe debet in mundo, hoc eſt de ſalute noſtra.

3. Ut ibi ſanctiſſima religionis noſtræ myſteria celebremus.

XVI. 1. In tēplis Chriſtiani religionis ſuæ manifeſta præbere debent indicia. Rationes patent, & invictæ ſunt.

2. In templis tamen Chriſtiani ſibi religionis minus eſſe oſtendunt, immo ſuam oſtendunt impietatem. *Ex Manuſcripto ſermone P. Stephani Chamillard.*

XVII. 1. Nihil ſanctius eſt templis noſtris propter eorum conſecrationem, vel dedicationem; propter myſteria, quæ ibi celebrantur, vel quibus deſtinantur; propter ſacramenta, ſacrificia, Dei laudes, quæ ibi recinuntur; propter gratias, & beneficia, quæ recipiuntur; propter Dei verbum, quod ibi auditur; propter veniam peccatorum, quæ ibi impetratur, &c.

2. Nihil magis impune, indigniuſque polluitur propter immodeſtias, quæ ibi videntur, ſermones, qui ibi fiunt, & ſcelera, quæ committuntur.

XVIII. De templorum dedicatione. Oſtendi poteſt hæc eſſe imago dedicationis animarum noſtrarum, quæ templa ſunt Spiritus ſancti; idque per applicationem eorum omnium, quæ in hac ſolemnitate efficere conſuevit eccleſia.

1. Conſecratio templorum nos admonet, quomodo noſmet ipſos Deo conſecrare, & devovere debeamus.

2. Myſteria, quæ in templis conſecratis celebrantur, media ſunt, quibus noſmet ſanctificare debemus, ac reſpondere honori, quem habemus, quod Deo per baptiſmum, aliaque ſacramenta conſecrati ſumus.

PARAGRAPHUS II.

Fontes, auctoreſque unde hauriri copia poteſt ad propoſita argumenta pertractanda.

Sancti patres. S. Auct. Auguſtinus *ſerm. 257. de tempore* docet, interius animæ templum, quam templa exteriora potiori cura eſſe exornandum.

Idem *tract. 10. in Joan.* nobis judicandum relinquit ex eo, quod Salvator contra Salomonici templi profanatores egit, quid in illos egiſſet, qui adèo indigne templa noſtra prophanant.

Idem ſermone 256. de quadam dedicatione oſtendit, quem in uſum deſtinata ſint templa.

Id. plures edidit de templorū dedicatione ſermones.

S. Hieronymus *ep. 48. ad Sabinianum* tota eloquentiæ ſuæ vi contra impium hunc ſacrilegum invehitur, qui auſus fuerat infame facinus in Bethleemitico ſpecu, ubi deipara virgo filium fuerat enixa.

Salvianus *l. 3. de gubernationes Dei* acriter invehitur in prophanationes, quæ committuntur in templis.

S. Baſilius *Homil. 5. in Pſalm.* 28. hæc explicans verba: *In templo ejus omnes dicent gloriam*, docet, in templis ab omni inani ſermone abſtinendum eſſe.

S. Chryſoſtomus *Homil. 33. in Matthæum* docet, manſionem in templis cæteris quibuſcumque eſſe præferendam.

Idem *Homil. 13. in Marcum* in hæc verba: *Domus mea domus orationis vocabitur*, docet, quantum nobis ciere dolorē deberet templorū noſtrorū prophanatio.

Id. *Homil. 74. in Matth.* oſtendit impiorum impudentiā in templo in quevis objecta oculos circūferentium.

Idem *homil. 24. in Matth.* oſtendit enormitatem criminis, quod committitur ab iis, qui immodeſtia, & irreverentia templa prophanant, & quod meretur, ut Deus ſeveriſſimas pœnas depoſcat.

Id. *homil. 36. in 1. ep. ad Corint.* longa enumeratione docet, in templis omnia, quæ in privatis domibus, fieri.

Id. *homil. 9. in epiſt. 1. ad Timoth.* damnat licentiam, quam ſibi vendicant mulieres in templo colloquendi.

Id. *ſerm. 1. ex variis primi tomi* in eos invehitur, qui reverētiā non adhibēt, dū ſancta myſteria celebrantur.

Idem *ſerm. de Oratione* loquitur de ſilentio, & reverentia in templo adhibenda.

Id. *homil. 33. in Matth.* docet, quo devotionis fervore in templum veniendum ſit, ibique immorandum.

S. Bernardus in libro, cui titulus, *doctrina Bernardi*, tradit, qua attentione, quove pietatis ſenſu templum ſit ingrediendum.

Id. *ſerm. 6. de dedic. eccleſia* in hæc verba Jacob. Gen. 28. *Quam terribilis eſt locus iſte!* oſtendit, quam terribile ſit re ipſa iſte locus, ac dignus, in quo ſumma reverentia immoremur.

Idem lib. meditationum cap. 6. & 8. fuſius hoc perſequitur argumentum.

S. Bonaventura *ſerm. 4. de dedic.* plures adfert rationes, propter quas templum dicitur domus orationis.

Hugo Cardinalis *in c. 4. Joan.* rationē adfert, cur tēpla orationi præ aliis quibuſcumque locis ſint aptiora.

P. Suffren in anno chriſtiano, ubi loquitur de converſationibus, & colloquiis. Libri Aſcetici, aliique.

P. Nepveu in Chriſtianis conſiderationibus 10. 4.

Paan tomo 3. diſcurſu 12.

Liber cui titulus: *Bellum vitiis*, 17. prælio.

P. Croiſet tomo 1. conſiderationum chriſtianarum loquitur de templorum irreverentia.

Theophilus Raynaldus *de attributis Chriſti* ſe. 4. c. 4

Creſolius *in myſtagogo part. 2. l. 3.* de præcipuis templi functionibus.

P. Delingendes *feria 2. Domin. 4. in Quadrag.* Concionatores nuperi.

P. Cauſſinus in adventu, cui titulus, *rubus ardens*.

P. la Jeune oratorii presbyter tomo 10. ſermonum.

Lanuza in *Quadrag. homil.* 28. §. 9.

Mathias Faber *Domin. 1. poſt Epipha. conc.* 8.

Henricus Engelgrave *Domin. 9. poſt Pent.*

P. Teſier ſerm. *pro feria 2. poſt 4. Quadr. Domin.*

Id. ſub finem to. 2. Dominic. ſerm. habet de dedicat.

Biroat, ſermone *pro feria 2. poſt 4. Quadr. Domin.*

Joly in operibus miſtis, ſermon. habet de dedicat.

Breteville in ſpecimine ſermonum tres habet deinceps ſermones de templorum reverentia pro feria 2. poſt Dominicam quartam Quadrageſimæ.

P. Duneau in eamdem feriam.

Auctor ſermon. chriſtianorum Domin. 9. poſt Pent.

Auctor ſermonum moralium.

Flechier tomo 2. Panegyricorum ſermonem habet de dedicatione.

Maimbourg ſermone pro feria 2. poſt quartam Quadrageſimæ Dominicam.

De la Volpilliere tomo tertio ſermonum.

Auctor ſermonum in omnia diſciplinæ chriſtianæ argumenta duos babet de templi cujuſdam dedicatione ſermones.

Idem ſermone pro feria ſecunda hebdomadæ quartæ in Quadrageſima.

Abbas de Monmorel hom. in Dom. 9. Pentecoſten.

La Font Dominica 24. poſt Pentec. tomo 4. eccleſiaſticorum diſcurſuum.

P. de la Colombiere in chriſtianis conſiderationibus tomo 5. operum ſuorum.

P. Hyacinthus le Feure religioſus recollectus tomo 1. ſerm. pro feria 3. poſt 1. Dominicam Quadrageſimæ.

P. la Peſſe tomo 1. ſermonum.

Qui collecta non ediderunt: Labatha) Lohner) Titulo *templum*.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

Vere Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam. Geneſ. 28.

Quam terribilis eſt locus iſte! non eſt hic aliud niſi domus Dei, & porta cœli. Ibidem.

Solve calceamentum de pedibus tuis, locus enim, in quo ſtas, terra ſancta eſt. Exod. cap. 3.

Pavete ad Sanctuarium meum. Levit. 26.

Non eſt alia natio tam grandis, qua habeat deos appropinquantes ſibi, ſicut adeſt nobis Deus noſter. Deut. 4.

Si cœlum & cœli cœlorum te capere non poſſunt, quanto magis domus hæc, quam ædificavi? 3. Reg. cap. 3.

Sanctificavi domum hanc, quam ædificaſti, ut ponerem nomen meum ibi in ſempiternum; & erunt oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus. 3. Reg. cap. 9.

Oculi mei erunt aperti, & aures erectæ ad orationem ejus, qui in loco iſto oraverit. 2. Paralip. cap. 7.

Majeſtas Domini implevit totam domum. Ib.

Sint oculi tui aperti ſuper domum hanc die ac nocte: ſuper domum, de qua dixiſti: Erit nomen meum ibi: ut exaudias orationem, quam orat in loco iſto ad te ſervus tuus. 3. Reg. cap. 8.

Elegi, & ſanctificavi locum iſtum, ut ſit nomen meum ibi in ſempiternum, & permaneant oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus. 2. Paral. 7.

Cave ne offeras holocauſta tua in omni loco, quem videris: ſed in eo, quem elegerit Dominus. Deuter. 12.

Introibo in domum tuam, adorabo ad templum ſanctum tuum in timore tuo. Pſalm. 5.

Adorate Dominum in atrio ſancto ejus. Pſalm. 28. & Pſalm. 95.

Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in templo Domini omnibus diebus vitæ meæ. Pſalm. 26.

Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Pſalm. 25.

Suſcepimus, Domine, miſericordiam tuam, in medio templi tui. Pſalm. 47.

Introibo in domum tuam in holocauſtis: reddam tibi vota mea, quæ diſtinxerunt labia mea. Pſalm. 65.

Replebimur in bonis domus tuæ: ſanctum eſt templum tuum. Pſalm. 64.

Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum: concupiſcit, & deficit anima mea in atria Domini. Pſalm. 83.

Beati, qui habitant in domo tua Domine. Ibidem.

Incenderunt igni Sanctuarium tuum: in terra polluerunt tabernaculum nominis tui. Pſalm. 73.

Quanta malignatus eſt inimicus in ſancto! Ibid.

Ne quando dicant gentes, ubi eſt Deus eorum? Pſalm. 113.

Zelus domus tuæ comedit me. Pſalm. 68.

Introibimus in tabernaculum ejus: adorabimus in loco, ubi ſteterunt pedes ejus. Pſalm. 131.

Si deprecati te fuerint in loco iſto, dimitte peccata ſervis tuis, & doce eos viam bonam per quam ingrediantur. 2. Paralip. cap. 6.

Cuſtodi pedem tuum ingrediens domum Dei. Eccle. 4.

Domum tuam decet ſanctitudo in longitudinem dierum. Pſalm. 92.

In terra Sanctorum iniqua geſſit, non videbit gloriam Domini. Iſaiæ 26.

Adducam eos in montem ſanctum meum, & lætificabo eos in domo orationis meæ. Id. cap. 56.

Holocauſta eorum, & victimæ eorum placebunt mihi ſuper altari meo: quia domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis. Idem ibidem.

Quid eſt quod dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa? Jerem. 11.

Vide abominationes magnas, quas domus Iraël facit hic. Ezech. 8.

Hoc fecerunt mihi: polluerunt Sanctuarium meum in die illa. Ezech. 23.

Dominus in templo ſancto ſuo. Habacuc. cap. 2.

Domus mea deſerta eſt, & vos feſtinatis unuſquiſque in domum ſuam. Aggæi cap. 1.

Implebo domum iſtam gloria. Aggæi cap. 2.

Ut procul recedam a Sanctuario meo. Ezech. 8.

Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum. Matth. 21. & Luc. 19.

Auferte iſta hinc, & nolite facere domum Patris mei, domum negotiationis. Joan. 2.

Neſcitis quia templum Dei eſtis, vos, & Spiritus Dei habitat in vobis? 1. ad Corinth. 3.

Numquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum, aut Eccleſiam Dei contemnitis? 1. ad Corinth. 11.

Si quis templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus. 1. ad Corinth. cap. 3.

Mulieres in Eccleſiis taceant, non enim permittitur eis loqui. Ibidem, cap. 14.

Vos eſtis templum Dei vivi. 2. ad Corinth. 6.

Templum Dei ſanctum eſt. 1. ad Corinth. 3.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deprompta.

Cum in myſtico ſomno vidiſſet Jacob ſcalam, cujus ſumma pars ad Deum pertingere videbatur, & per quam Angeli aſcendebant, ac deſcendebant, metu captus, & reverentiæ percitus ſenſu, exclamavit: *Quam terribilis eſt locus iſte!* Gen. 28. Hæc figura eſt noſtrorum templorum, quibus fideles utuntur, ut aſcendant ad Deum. Nullum templum eſt, S. Gregorius inquit, quod ſcala non ſit, qua aſcendatur in cœlum: per ſcalam hanc preces noſtræ aſcendunt ad Deum, & divinæ miſericordiæ deſcendunt in homines: *Aſcendit precatio, deſcendit miſeratio*. Ita cum fideles templum ingrediuntur a Domino ſuo gratias petituri, fovere debent ſenſus profundæ humilitatis, metus cum reverentia conjuncti, ac perfectæ ſubmiſſionis mandatis illius. Illud vero in ſancti Patriarchæ hujus animo, ac mente majorem peperit impreſſionem, quod vidit Deũ ſcalæ hujus vertici incumbentem, eumq; ſibi dicentem audiit: Egõ ſũ dominus Abrahã patris tui, & Iſaac; tibi meã polliceor benedictionẽ, ac tribuã tibi terrã, in qua requieſcis. Quæ verba, quamquã ſummæ conſolationis refertiſſima, tamen in anima Jacob ſanctum terrorem, ac reverentiam pepererunt: *Quam terribilis eſt locus iſte! hic domus Dei eſt, & porta cœli.* — Myſtica Jacobi viſio.

Inter ſupplicia, quibus in veteri lege Deus ſacrarum rerum, & loci, ubi coli juſſit, profanationem punit, inſignis eſt in filios Aaronis animadverſio; etenim quin ulla haberetur ratio dignitatis, qua pater ipſorum, & ipſi quoque fuerant decorati, igne de cœlo demiſſo fuerunt abſumpti, eo quod profanum ignẽ attulerant crematuri victimas, quæ Deo erant offerendæ. Ex adeo ſevero ſupplicio Moyſes occaſionem arripuit oſtendendi Aaroni, quomodo vellet Deus coli, atque, ut Scriptura inquit, ſanctificari ab illis, qui ad Sanctuarium accederent, ac nihil profanum intereſſe debere in ſacrificio, quod illi hoc in loco offerẽdum eſt. Ubi Auctores quidam animadvertunt, Deum non minora reſervare ſupplicia illis, qui, vel quæ in templo illius profanum impudici amoris ignem accendunt, vel alunt illum impuris obtutibus, ac deſideriis in eodem loco, ubi omnes flagrare deberent igne amoris Dei, qui propter omnium amorem ibi immolatur. — Pœna filiorum Aaron.

Alia ſupplicia, quę exercuit Deus in eos, qui ſancta polluerũt.

Si ſcire cupis quas poposcerit Deus in lege veteri pœnas a rerum ſanctarum profanatoribus, vide quomodo Oza punitus fuerit, eo quod voluerit ſolum arcam attingere, ut illam jam jam labantem, & caſuram fulciret; in hac occaſione, ubi auxilium ejus neceſſarium videbatur, ſolus reverentiæ defectus deprehendi poteſt: conſidera quomodo percuſſit Deus ultra quinquaginta Bethſamitarum millia, eo quod curioſius arcam eamdem reſpexiſſent. Ex Propheta Daniele quære, cur Balthaſſar regnum, & vitam amiſit. Vide in ſecundo Machabæorum libro, cur Heliodorus crudeliter virgis cęſus fuerit; & cur Antiochus Rex Syriæ vermibus exeſus, ac tabo confectus; & reſpondebunt, quia Dei templum polluerant. Quære ex Jeremia, cur Deus tanta ſeveritate in Judæos animadverterit, cur illos in omnes terrarum plagas diſperſerit, poſtquam urbem, ac templum eorum fœdiſſima cæde vaſtavit; atque prophetico afflatus ſpiritu reſpondebit id factum eo, quod populus hic, quem tantopere diligebat, & cui adeo manifeſta præbuerat ſuæ protectionis argumenta, poſt tot inſignes gratias adhuc templum illius ſcelerum ſuorum enormitate fœdaverat: *Dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa*. Jerem. 11.

Qui atio ſucceſſione pro pter Dominum Templum, & qui in neceſſitatibus ſuis ad illud confugerant.

Tabernaculum erat veluti templum Iſraelitarum, antequam templum ædificaretur. Cum prope fuit, ut Moyſes, & Aaron a rebelli populo de medio tollerentur, tabernaculum ingreſſi ſunt templum oraturi. Ezechias auditis Sennacheribregis Aſſyrii minis in templum confugit, & ad aras ſe ſe proſtravit, ubi a Deo votis damnatos fuit. Daniel dum in Babylonica verſaretur captivitate, ter in ſingulos dies cubiculi ſui feneſtras, quæ Jeroſolymitanum templum ſpectabant, aperiebat, cumque illuc non poſſet corpore, ſpiritu ſaltem ſe ſe transferebat. David nihil impenſius optabat, quam in templi atriis verſari, & prope arcam fœderis ſe ſe recipere: *Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! concupiſcit, & deficit anima mea in atria tua*. Pſal. 83. Cumque propter Abſalonis filii ſui defectionem Jeroſolyma excedere compulſus fuit, præcipuus illius dolor fuit videre ſe ab arca ſemotum, neque ullum dolori ſuo invenire poterat ſolatium, quam ſpem ſe ad eam rediturum. Jonas in ventre cœti recordatus eſt templi Dei, ac effudit preces ſuas, quaſi in eodem contineretur: *Cum anguſtiaretur in me anima mea ad templum ſanctum tuum*. Jonę 2.

De Templo Jeroſolymitano.

Cum de templo ædificando actum eſt, David, & Salomon ſubditos ſuos initi a ſe conſilii plures annos ante certiores fecerunt; in eo regni ſui felicitatem, ac decus conſtituerunt; omnem, qua apud finitimos, fœderatoſque populos auctoritate pollebant, adhibuerunt, ne quid operis magnificentiæ deeſſet; immenſas collegerunt opes; ac in ſingula momenta operi ſe manus admoturos pollicebantur. Quod autem erat horum principum conſilium, quæ ratio? Ut videlicet in Judæi populi corde ſublimes, & dignos Deo Jſrael excitarent affectus, utque, in hac natione ſpiritum religionis acieret, qui propter frequentes ejuſdam in idololatriam lapſus ferme erat extinctus. Tandem ut templum abſolutum eſt: Nunquam tot victimæ immolari viſæ ſunt; nimis exiguus erat ſacerdotum numerus: thus, quod adoletum eſt, cœlo caliginem offudit; aer circumundique perſonuit votis, atque clamoribus, quos tot hominum in terram procumbentium millia effundebant. Ad ſpectaculum hoc tota convenit Judæa, quæ novo flagravit ardore impenſius ſervandi, quidquid lex in creatoris ſui honorem præcipiebat. Illud vero maxime mirum fuit, quod viſa eſt Dei majeſtas non dubiis indiciis templum iſtud replere. Hoc ſignum fuit præſentiæ Dei in hoc materiali templo non ſolum quatenus illic ſuper aria peculiariter immoraturi, verum etiam quatenus illud ſuæmet gloriæ dedicantis.

De abominationibus, quas Ezechiel Propheta vidit in templo ſuo: ſpexit.

In noſtris templis Ezechielis prophetæ viſio adimpletur. Dominus, ait ille, cum me ad templi januam adduxiſſet, vidi eo in loco mulieres ſedentes, quæ plorabant Adonidem; cumque me in interius perduxiſſet atrium veſtibulum inter, & altare vidi ferme viginti quinque homines templo Domini terga vertentes, quorum facies in ortum converſa orientem Solem adorabant. Cum ejuſdem profanationis rei ſimus; quippe quæ tunc a Propheta viſa fuit abominatio, imago eorum eſt, quæ quotidie in noſtris accidunt templis: vereamur, ne quod Deus per os prophetæ ſui Sophoniæ c. 2. minitatus eſt, in caput noſtrum labatur: viſitabo illos in furore meo; videbit eos oculus meus, & non miſerebitur, cumque ad me elata voce clamaverint, eos non exaudiam &c.

Extra templum Jeroſolymitanum ſacrificare non poterat.

Judæis unum dumtaxat erat templum, ubi ſacra facere liceret, eratque templum Jeruſalem; ac ita ſapientię ſuę effectu pręceperat Dominus, cum enim Judæi ad idololatriam proni eſſent, non ſine periculo iiſdem licuiſſet pluribus in locis aras extruere... Hodie vero cum templa, & aræ in infinitum multiplicatę ſint, devotio, & veneratio, quæ ſanctis hiſce locis debetur, imminuta eſt, ac eorum copia quemdam videtur peperiſſe contemptum.

Qua in veneratione Judæis olim Tabernaculum eſſet.

Tanta in veneratione apud Judæos erat locus, ubi Deus ſolum nebulæ cujuſdam immiſſione ſuam oſtenderat majeſtatem, ut ſtatim ac Moyſes tabernaculum erigere juſſus fuit, mulieres omnes certatim confluerent in medium collaturę, quidquid locupletiſſimum, & pretioſiſſimum poſſidebant, atque ita opifices muneribus ſuis recipiendis diſtinerent, ut illis conflandi tempus deficeret eouſque ut Moyſes edicto cavere debuerit, ne quid ulterius adferrent. Quis pudor fidelibus, qui magnificas habentes ędes, & conclavia pretioſiſſimis ornata periſtromatis, argentea vaſa, ac locupletiſſimam ſupellectilem, patiuntur templa rebus omnibus indigere, vel male ſarta, ſciſſaque adhiberi ornamenta! Nonne mirum eſt, hujuſmodi hominibus adeo parum pietatis, & religionis eſſe, ut non dedignentur vel minimum aliquid de ſuo luxu ſubtrahere ornaturi templa, ubi Deus ſuus adeo indecenter moratur?

Diverſæ templi Jeroſolymitani dedicationes.

Ex ſacris Bibliis docemur Jeroſolymę templum ter dedicatum fuiſſe. Prima dedicatio a Salomone facta eſt: noſtis, quod de hac ſcriptum ſit tertio Regum libro, & quam magnificę, ſanctę, & ad omnem majeſtatem compoſitę adhibitę fuerint cæremonię. Altera peracta eſt a Zorobabel, poſtquam Jſraelitę de captivitate, qua tandiu in Perſide laboraverant, reverſi ſunt; & hanc Eſdras in libro primo deſcribit. Tertiam ſtrenuus Judas Machabęus effecit; & hujus quotannis ſolemnem celebrari voluit feſtivitatem, quę res locum prębuit S. Gregorio Magno aliquid ſimile pręcipiendi.

Zelus, quem oſtenſus eſt Dei filius ejiciens vendentes.

Quamvis non alia nobis eſſet cauſa, ut ab omni irreverentia in templo patranda abſtineremus, præter eam, quam habemus in evangelio, ſatis eſſet, ut intelligeremus ex omnibus peccatis nullum eſſe, in quod ſeverius Deus animadvertat, quam quod in ejus domo committitur. Mirum enim profecto eſt, Salvatorem primo prædicationis ſuæ anno principium, extremo autem finem duabus ſimilibus actionibus impoſuiſſe, quæ ſane procul abhorrere videntur ab ea lenitate, quam Iſajas propheravit. S. enim Joannes animadvertit aliquanto poſtquam ille baptizatus fuit, accedente Paſchatis ſolemnitate, cum Jeroſolymam veniſſet, ut illic primum ſe proderet, templum introiſſe, ibique nactum eos, qui boves, arietes, & columbas ſacrificiis deſtinatas vendebant, eos flagello percuſſos ejeciſſe, incipiendo prædicationem ſuam effectu zeli pro Patris ſui gloria flagrantiſſimi. Triennio poſt Jeroſolymam reverſum, ut ibi extremum Paſcha perageret, cum idem ſcelus deprehendiſſet, ſimiliter ementes, atque vendentes plagis affectos expuliſſe, quemadmodum S. Matthæus teſtatur. Sin autem vix intelligi poteſt, quomodo unus homo, ignotus, ſine auctoritate, ſine imperio, in templo, & qui nondum inſigni aliquo miraculo ſibi nomen fuerat adeptus, ejicere hoc pacto potuerit vendentes, & ementes, qui ſanctum locum illum polluebant, quin aliquis ne leviter quidem reluctaretur, teſtatur S. Hieronymus ex oculis illius nitentem ignem emicuiſſe, atq; divinæ majeſtatis ſuæ fulgorem in faciem illius erupiſſe, quæ res populo univerſo metum, ac terrorem incuſſit.

Se-

Primi fideles meliorem diei partem in templo preces fundendo traducebant.

Secundo Actorum capite legimus, primos fideles, qui S. Petro prædicante, in Jeſu Chriſti ſacra tranſierant, meliorem diei partem in templo tranſmittere conſueviſſe: *Erant quotidie perdurantes unanimiter in templo*. Nullum ex his verbis ſerio ponderandum non eſt: *Erant quotidie*. Non bis, vel ſemel in hebdomada, ſed ſingulis diebus indeſinenter; quod fidelibus omnibus faciendum eſſet, quotidie ſacrificio adorabili, quod in templis celebratur, adſtantibus: *Perdurantes*; neque illuc ingrediebantur ſtatim egreſſuri, ſed ibi diu morabantur. *Unanimiter*. Simul omnes, & conſentientes, ut eorum precibus major virium fieret acceſſio, ad emeli gratias obtinendas. *In templo*. Neque coibant omnes in aulas, alioſve profanos locos, ſed in templum, tanquam in locum veri Dei cultui dicatum.

De Templorum, altarium conſecratione.

Certum eſt in templorum dedicatione, & altarium conſecratione potiſſimum fideles ſpectare debere, ſeipſos eſſe Dei viventis templa, & altaria, & quod exterius in illis fit per purificationes legis Chriſti, in his interius per gratiæ operationes impleri. Nam quamvis hæc ædificia ſancta ſint, & accepta Deo, noſtra tamen corpora, & corda toto cœlo ſunt pretioſiora; illa enim opera ſunt hominum, hæc autem creatoris.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

De chriſtianis ſimul in Templo congregatis.

A*Cervus lapidum teſtimonii*. Gen. 31. Dicimus, templa comparanda eſſe lapidibus Jacob, quos congregaſſe dicit, & ea illis *teſtimonii acervum* feciſſe. Templum hoc, in quo ſumus, & quo ſæpe convenitis, non aliud eſt, quam acervus lapidum ſimul conjunctorum; artificis opus eſt, ſed intrinſecus ſunt corda ſimul conjuncta, quæ Deo ſuam fidem, amoremque teſtantur; & quemadmodum in templo non deſunt lapides quidem, qui pretio, ac ſpecie ſua aliorum humilitatem commendant, ita in unione cordium in templo orantium non deſunt quędam, quæ ſanctitate, & virtute ſua aliorum tegunt indignitates, eiſque ſua charitate eas obtinent gratias, quæ neceſſariæ ſunt, ut perfectiores evadant. *Biroat*.

Quamvis Deus ubique ſit, in Templo tamen peculiariter aſt.

Vere Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam, Geneſ. 28. hoc ajebat Jacob, poſtquam myſticam viderat ſcalam extremis ſuis cęlum, terramque tangentem; hic templum extruere volo in ejus bonitatis, qua ſeſe mihi Deus communicare dignatus eſt, monumentum. Quid ais, o Patriarcha? an Deum eſſe ubique neſcis? Ubique eſſe, equidem ſcio; ſed iſthic illum ſentio, illum guſto, illum poſſideo. Credo illum eſſe ubique præſentem, ſed iſthic illius benedictionem recipio. Scio illum eſſe ubique; hic vero adeo efficaciter eſſe neſciebam: ideoq; lapis, quem in meæ felicitatis monumentum conſtitui, ęternum domus Dei nuncupabitur.

Deus frequentius preces noſtras in templis exaudit, quam alibi.

Erit cor meum ibi 1. Reg. cap. 9. dixit Deus Salomoni. Ero in loco hoc, ut tuas audiam preces; propitiis intuebor oculis neceſſitates tuas, ac facile ibi tuis petitionibus adhærebo: *Erit cor meum ibi*. Verum eſt, in religione noſtra ubique preces effundi poſſe, ac Deum polliceri, ſe in quocumque loco orationibus noſtris aures adhibiturum, in agris æque, ac in urbibus, in deſertis æque, ac in domibus: attamen ſemper verum eſt dicere, illi gratiores eſſe preces, quæ in templo fiunt, quam quæ alibi; cum enim penes ipſum ſit ſuarum gratiarum arbitrium, eam, quam voluit, ſtatuere potuit conditionem, ut illas elargiretur, & illum, quem maluit, locum, ubi eas conferret, quemadmodum Salomoni locum indigitavit, ubi templum ædificandum erat, in quo coleretur. Itaque vult, templa eſſe deſtinatos locos, in quibus ſibi religionis cultus adhibeatur. *Biroat*.

Interior, & exterior devotio in Templis adhibende.

S. Auguſtinus animadvertit, quemadmodum in templo Salomonis duæ: erant aræ, altera quidem exterior, ubi victimæ jugulabantur, interior altera, ubi thymiamata adolebantur: ita in nobis etiam duo eſſe altaria, quorum alterum corpus eſt, cor autem alterum; in quorum altero per mortificationem, ac pęnitentiam omnia bonorum operum genera nobis offerenda ſunt; in altero vero flagrantia in cœlum mittenda ſunt thura bonorum cujuſcumq; generis cogitationum; atque tunc tandem digne in templo adſtituros, cum corpora, & corda noſtra coram divina majeſtate munda erunt, cum ignis altaris, ſanctus videlicet ſpiritus abſumpſerit, quidquid caro, & ſanguis producere poteſt in nobis oppoſitum puritati, quam petit a nobis, & ſanctitati templi hujus viventis, ac ſpiritualis, quod ſe in cordibus noſtris formaturum recepit. *Flechier*.

Quomodo ſumus templa viventia.

Et ipſi tanquam lapides vivi ſuperædificamini domus ſpiritualis. 1. Petr. c. 2. Vos eſtis lapides vivi, & domus ſpiritualis, ait S. Petrus Apoſtolus, ut innuat, in nobis eſſe quoddam veluti corpus religionis, noſque ſimul eſſe templum, adoratores, ſacerdotes, & victimas; in nobis eſſe manſionem, ſecretamque Dei habitationem, cultum ſpiritus, & veritatis, & ſacrificium ſenſuum cordis noſtri, animæque noſtræ facultatum, ubi conjuncti ſumus Jeſu Chriſto veræ juſtitiæ, veræque adorationis auctori. *Idem*.

Templa noſtra facta non ſunt, ut ibi adoremus idola.

Non habebis Deos alienos. Exod. c. 20. Dominus in templo ſuo ſolus vult adorari; ſecum Deos alienos coli vetat. Attamen quot illi Chriſtiani ſunt, qui in templum ingrediuntur idola veneraturi? Quilibet illuc idolum ſuum gerit, ſuam incompoſitam animi afferens cupiditatem. Mundana hæc matrona cum omnibus ornatibus ſuis adeo parum modeſtis, in qua luxum, & vanitatem regnare video, nonne teſtatur ſe thus adolere idolo formæ ſuæ, quam & ipſa adorat, & aliis adorandam proponit? Idololatra eſt, & idololatras facit eos omnes, qui intuentur illam.

Recedam de ſanctuario meo. Ezech. 8. Ezechiel Propheta admiratione perculſus, eo quod vidit templum a Deo derelinqui, temperare non poteſt, quominus dicat illi: Quid, Domine, numquid oblivisceris promiſſionum tuarum? Itane deſeris locum, quem pro manſione tua delegiſti? Nimis, ait Dominus, nimis conviciis laceſſitus ſum, egrediar de ſanctuario meo; utque juſtam indignationis meæ tibi cauſam aperiam, perfode parietem, & quid intus fiat ſcrutare. Dicto paruit Propheta, viditque ſeniores populi humi provolutos inanibus diis ſacrificia offerentes. Procedit ulterius, videtque mulieres paſſis crinibus fœdiſſimi Adonidis mortem plorantes. Neque id ſatis, vidit etiam ſenes, qui tergaaræ vertentes orientem Solem venerabantur. Tunc autem Deus; quid ais Propheta; poſſumne cum execrabilibus hiſce numinibus commorari, ac thus a ſacrilegis manibus recipere, quæ idolis inſerviunt? Haud ita; ſed *recedam de ſanctuario meo*.

Deum dedecoramus illic, ubi vult honorari.

Quanta malignatus eſt inimicus in ſancto? Pſalm. 73. Quotuplici ſcelerum genere Deo, & Jeſu Chriſto infertur contumelia eo in loco, quem illi ſibi elegerunt, ut ibi colerentur! Quot irreverentiæ, quot mentis evagationes, quot indignæ, atque terreſtres cogitationes, quot inſani, reconditique conceptus! *Quanta malignatus eſt!* Quot inepti ſermones, quot curioſi, & nocentes obtutus! Quanta malignitas eſt! Quot turpia deſideria, quot ad conveniendum indicta tempora, quot impietates, profanationes, enormia ſcelera Deo uni comperta? *Quanta malignatus eſt in ſancto?* utique in domo Dei, in illius ſanctuario, *in Sancto*! *P. Texier*.

Quod ſcelus eſt Deum in domo ſua lędere.

Quid eſt, quod dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa? Jerem. 11. Non extrema contumelia, quæ affici poſſit honeſtus vir, & qua ſe maxime lædi putet, eſt cum propria laceſſitur in domo. Apud gentes omnes cujuſcumque domicilium locus eſt ſecuriſſimus, ac domi ſuæ ſe recipit homo, qui tutus eſſe vult. Ubi ſi quis cogitur, læditurque, hoc nonniſi contra omne jus, faſque contingit, & capitalis eſt noxa. Fierine poteſt, mortalibus ſatis non eſſe divinitatem in plateis, & compitis laceſſere, ut eo uſque impotentiæ evadere velint, ut illum in propria domo receptum audeant offendere? De hoc ille conqueritur: *Quid eſt, quod dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa?*

PARA:

PARAGRAPHUS IV.

Sanctorum Patrum loci, atque ſententia hujus argumenti.

OMnes in idipſum ad orationem ſimul convenite, una deprecatio ſit communis, unus animus, una ſpes, dilectio immaculata, in fide Chriſti Jeſu: omnes adunati ad Templum Dei concurrite ſicut ad unum altare, ſicut ad unum Jeſum Chriſtum Pontificem. S. Ignat. Martyr. Epiſt. ad Magneſ.

Eccleſiam non ſecus ac cœlum frequenta, nihilque in ea aut loquere, aut age, quod terram ſapiat. S. Nilus.

Hoc faciunt qui male vivunt, quantum in eis eſt, domum Dei, ſpeluncam latronum facere volunt. Auguſt. in Pſalm. 130.

Movet me dolor magnus adverſus fratres noſtros Chriſtianos, qui ſic volunt intrare Eccleſiam, ut hic corpus habeant, & alibi cor. Auguſt. Serm. 6. de Verb. Domini.

Cum parvo peccato ad Eccleſiam veniunt, & cum peccatis multis de Eccleſia recedunt. Ambroſ. Serm. 33.

Religionem noſtram paganam facere volunt. Hieronym. l. 2. Epiſt. 4.

Coimus in cœtum & congregationem, ut ad Deum quaſi manu facta, precationibus ambiamus orantes. Hæc vis Deo grata eſt. Tertull. in Apolog. c. 39.

Tanquam portum in mari, ſic Eccleſias in urbibus fixit Deus. Joannes Damaſcenus.

Sub titulo religionis Deum ludimus, qui in rebus religionis peccavimus. Salvianus l. 3. de Gubernat.

Non in hoc ſolum Domini timoris officium eſt, ad domum Dei corporaliter convenire, & viſibiliter genuflectere; ſed animas ſupplicationis affectu, impetrationis fructu dignam facere, & ad exorandum fide & operibus præparare. S. Eucherius in hæc verba, oportet ſemper orare.

Nolens Chriſtus in domo ſua terrena negotiationis opus, ne ejus quidem quæ honeſta putaretur, exhiberi, diſpulit negotiatores; quid ergo putamus faceret Dominus, ſi rixis diſſidentes, ſi fabulis vacantes, ſi riſu diſſolutos reperiret, qui hoſtias, quæ ſibi immolarentur, ementes in templo vidit, & eliminare feſtinavit? Bedæ in cap. 2. Joannis.

Terribilis plane locus, & dignus omni reverentia, quem fideles viri inhabitant, quem ſancti Angeli frequentant, quem ſua quoque præſentia Dominus ipſe dignatur. Bernard.

Eccleſia non eſt officina forenſis, ſed locus Angelorum, regia cœli, cœlum ipſum. Chryſoſt. in 1. ad Corinth.

Eccleſia cœlum eſt in anguſtum redactum. Idem.

Non mirum eſſet ſi fulmen dimitteretur: digna enim fulmine ſunt hæc quæ in Eccleſia fiunt. Idem, Homil. 24. in Acta.

O audaciam! quomodo Deum placare poterimus, &c. Idem, ibidem.

Nunquid theatrica ſunt hæc quæ hic geruntur? Idem, ibidem.

Habes Eccleſiam, ſacrificium quod perficitur, Patrum orationes, habes Spiritus ſancti domum, Martyrum memorias Sanctorum congregationem, multaque alia, quæ poſſunt te a peccatis ad juſtitiam revocare. Id. to. 1. hom. 69.

Tunc, primis Eccleſiæ temporibus, domus erant Eccleſiæ; nunc Eccleſia eſt domus, vel potius quavis domo deterior. Idem.

Quid facis homo! mulieris ſpeciem curioſus in Eccleſia perſcrutaris, nec horreſcis tanta templum Dei afficiens contumelia. Idem, Homil. 74. in Matthæum.

Dominus eſt in loco iſto, ubi non duo aut tres, ſed tam multi in ipſius congregati nomine perſeverant. Idem, ibidem.

Stat Sacerdos, Deo offerens orationem cunctorum; tu autem rides? nihil times? non contremiſcis? Chryſoſt. Homil. 15. in Epiſt. ad Hebræos.

In foro ſilentium, in Eccleſia clamor. Idem, Homil. de Baptiſmo Chriſti.

An quidquam indignius eſt quam oracula divina circumſtrepi, circumſonari ſacramenta confuſis vocibus, cum Gentiles idolis ſuis reverentiam tacendo deferunt. Ambroſ. lib. 3. de Virg.

In templa paſſim omnes ſordidi atque flagitioſi ſine ulla penitus reverentia irrumpunt; non quia non omnes ad exorandum Deum currere debeant, ſed quia qui ingreditur ad placandum, non debet egredi ad exacerbandum. Salvianus l. 3. de Gubernat. Dei.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologiæ fontibus hoc in argumento valeat hauriri.

Quid ſit Templum

TEmplum, vel eccleſia, ex S. Bonaventura *ſerm. 2. de delectat.* vocatur locus deſtinatus exercitiis religionis, orationibus, ſacrificiis, laudibus Dei, aliiſque pietatis officiis, quæ Deo, qui colitur, præbentur; quamobrem habêtur veluti ſancti loci, & vocantur eccleſiæ, propter convenientis ad Deû colendum populi multitudinem; templa, propter ſacrificium, quod illic offertur; & demum domus, vel palatium, ubi Deus adeſt, & peculiari quodam modo inhabitat. Ac dicere poſſumus ex hac idea, quam ipſi concipimus ejus loci, qui divinæ majeſtati ſacer eſt, omnes deduci rationes, & argumenta reverentiæ, ſilentii, ac modeſtiæ, quæ ibi ſervanda eſt.

Neceſſe eſt quoſdam eſſe locos deſtinatos, ubi debitus divinæ majeſtati cultus adhibeatur.

Quemadmodum omnis homo, qui ſanæ mentis eſt ex intuitu admirabilis ordinis, qui videtur in mundo, aſſurgere debet ad cognitionem primi principii, quod hæc omnia produxit, atque diſpoſuit; neceſſarium opus eſt, eum agnoſcere religionem a Deo inſtitutam, quæ illi oſtendat, quinam ſit iſte Deus, & qua ſit ratione colendus. Cum igitur religio inſtituta ſit, ut ſolemniter eam profiteamur divinitatem, quam colimus, opus eſt, cultum eſſe communem, & publicum, ideoque locos eſſe quoſdam, in quibus congregati fideles publice fidem, ſuaque erga Deum profiteantur officia. Hoc autem vocamus eccleſias, vel templa, quæ Deus ſanctificavit eligens illa, ut ibi nomen ſuum, hoc eſt gloriam ſuam, ut loquitur Spiritus ſanctus, conſtituat: *Elegi, & ſanctificavi locum iſtum, ut ſit nomen meum ibi in ſempiternum.* 2. Paral. 7.

Quamquã Deus ubique coli poſſit, voluit tamẽ quoſdam habere locos huic rei ſacros.

Quamquam Deus eſſentialiter ubique ſit propter eſſentiæ ſuæ immenſitatem, atque ubique colendus ſit propter nominis ſui gloriam, & ſanctitatem, & denique quamquam univerſus terrarum orbis ad eum tanquam ſupremum rerum omnium Dominum, & Moderatorem pertineat: tamen cum ipſe quoſdam elegerit locos, ac dies, quos deſtinavit tanquam dies feſtos, ac ſolemnia tempora, quibus auctoritas, & magnitudo ſua eſſet in honore habenda, quoſdam etiam deſtinavit locos, qui eſſent throni gloriæ ſuæ, & ſupremæ ſuæ majeſtatis templa, ut facilius muneribus noſtris defungi liceret, atque ut ibi cultum noſtrum eidem deferre poſſemus. Ita in lege veteri aliquem ſemper delegit locum, ubi populi ſui cultum reciperet, ibique non vulgaris præſentiæ ſuæ documenta præberet. Non later quid acciderit in dedicatione templi Jeroſolymitani, ubi viſa eſt Dei majeſtas palam totum replere templum, cujus rei hanc adfert cauſam S. Auguſtinus ſerm. 130. de Temp. quia *immunda erat tunc univerſa terra fumo victimarum, & nidore.* In publica illa profanatione Deus exiguum hunc ſibi mundi reſervaverat angulum, quem tanquam ſacrum eſſe, & haberi voluit. Quod autem in veteri teſtamento fecit Deus, & in lege Gratiæ facere voluit peculiariter eligens templa, ut ibi ſolemniter, ac publice a fidelibus coleretur.

Cur neceſſe ſit templa materialia adſiſtere (?)

Si homo purus eſſet ſpiritus, ac ſimilis Angelis, imitaretur eorum adorationes Deum ſuum colens, atque eorum exemplum ſecurus a nullo penderet loco, ut ineyitabili hoc munere perfungeretur; ſed homo eſt, hoc eſt ex anima ſimul, & corpore conſtans; ideoque tenetur ſupremum illud ens colere duplici cultus genere, quorum alter ſit interior, & par ſuperiori, ac ſublimi huic parti; exterior alter, qui aliquam habeat cũ terreſtri hac, rudique materia rationem. Prior ille proculdubio ſolidior eſt, perfectior, præſtantior; ſed exterior viciſſim habet neſcio quid, quod magis nos movet,

movet, percellit, immoratur; & hæc neceſſitas hoc pacto Creatorem adorandi creaturæ hanc mentem injecit ſtatum, determinatumque ædificandi locum, quo ſimul conveniremus perfectius hoc officium obituri, & ubi omni tumultu ſemoto facilius Deo id, quod opus eſt, redderemus.

Æquum eras templa fieri, ut ibi Deus majore cum majeſtate coleretur.

Patet quidem ex iis, quæ S. Paulus docet, nos quocumque in loco preces effundere poſſe, atque in lege gratiæ veros adoratores Deum adorare in ſpiritu, & veritate, quæ ſpiritualis adoratio ſuapte natura nullis extrinſecis vel loci, vel temporis circumſtantiis inhæret: & Deum nequaquam in manufactis templis inhabitare, velut idola, quæ in delubris continentur, & ipſa etiam ſacramenta, per quæ gratias recipimus, alibi etiam nonnunquam recipi poſſe. Sed quoniam æquum eſt, ut divina myſteria cum multa veneratione, metu, ac reverentia peragantur, ac ſacra fiant cum myſtica quadam majeſtate, quæ infinitam denotet majeſtatem Domini, cui ſervitur, voluit ſibi quoſdam conſecrari locos huic uſui unice deſtinatos.

Deus peculiari ratione in templis inhabitat.

Si tuta, ac certiſſima præſentiæ cauſæ alicujus nota eſt illius actio, & effectus, inde ſequitur, quod quo præſtantius agit in loco, eo verius præſens eſſe dicatur. Ita dicimus hominis intellectum, qui reipſa ab animæ ſubſtantia diſtinctus non eſt, in capite potius, quam in reliquo corpore inveniri, quia ibi præſtantiores, magiſque paresna. turæ ſuæ dignitati operationes exercet. Juxta hanc autem loquendi rationem Deus in cœlo, & in templis peculiari ratione adeſt juxta illud Pſalmiſtæ Pſalm. 10. verbum: *Dominus in templo ſuo, Dominus in cœlo ſedes ejus*. In cœlo quidem per effuſionem, atque manifeſtationem gloriæ ſuæ; in templis autem, quia hæc illi conſecrata ſunt, ut ſint locus, ubi vulgo omnes gratiæ in nos producit effectus. Hinc illa uſui prorſus ſacro devota ſunt, ut illum adoremus, ut illi preces fundamus, ut illi ſacrificemus, ut per Pœnitentiæ Sacramentum peccatorum noſtrorum expiationem recipiamus; ut divina audiamus oracula per verbum illius, quod ibi nobis nunciatur, utque orationum noſtrarum interceſſione gratias, atque cœleſtia dona conſequamur.

Noſtrorum templorum præ Salomonico præſtantia.

Templa noſtra colenda ſunt propter infinitam illam præſtantiam, quam præ auguſto illo Salomonis templo obtinent; nam præterquamquod Deus ibi præſens eſt per eoſdem effectus, alioſque plurimos longe inſigniores, continent etiam re ipſa Deum hominem factum ibi corporaliter in adorabili Altaris Sacramento inhabitantem, atque de his dicere poſſumus, quod Apoſtolus ad Coloſſ. 2. de Jeſu Chriſto: *in ipſis habitat plenitudo divinitatis corporaliter*. Etenim in Eucharistia ipſum habent filii Dei corpus.

Templa noſtra ſunt loca ſancta, & propterea illa venerari debemus.

Templa noſtra ſancta eſſe debent; etenim aliqua eſſe debet proportio inter ea, quæ Dei cultum reſpiciunt, & ipſum Deum. Nil profanum, nil impurum ingredi debet ſanctuarium ejus. Spiritus ſacerdotii, ac viventium miniſtrorum eſt ſanctitas actionis, quæ illos Deo conjungit, eoſque ab omni ſæculi corruptione ſeparat; ac ſtatus templorum manufactorum, ac miniſteriorum anima carentium ſanctitas eſt conſecrationis, & uſus, per quam religioni apta fiunt, neque poſſunt amplius in ſæculi uſus hominumque neceſſitates impendi. Ita ad Deum ex neceſſitate, & decoro pertinet eccleſia; & quemadmodum eccleſiæ Dominus ſanctus eſt, opus quoque eſt Domini domum ſanctam eſſe.

Templorum centrum unitatis.

Templa a nobis colenda ſunt aliam ob cauſam, quia videlicet ſunt veluti centrum unitatis, & communionis precum chriſtianarum. Quemadmodum nullum præceptum eſt, quod nobis magis ſit commendatum, magiſque neceſſarium, quam præceptum charitatis erga Deum, & erga fratres noſtros, ita in chriſtiana religione nullus eſt vetuſtior uſus, neque probatior, quam cœtus, & convocatio fidelium in domibus orationis, quia ibi fatentes infirmitatem ſuam, ac generalem ſubmiſſionem ſuam Deo ſeſe ad illius amorem, & cultum ſancta æmulatione excitabant; & iiſdem indigantes gratiis, & ad Patrem eundem confugientes in eodem ſpiritu congregabantur, ac in deſideriis, ac petitionibus ſuis ſibimet ultro citroque opem ferebant.

Quo in ſenſu, manuque templa noſtra ſint ſancta.

Cum ſæpe de templorum ſanctitate incidat ſermo, omniaque ibi, parietes quoque, ſancta vocentur, hoc non intelligitur de interiori, formalique ſanctitate, quæ ad creaturas libertate, ac ratione præditas tantummodo pertinere docet S. Thomas 3. p. q. 85. art. 3. ſed de ſanctificatione exteriori, ſeu quod ſacra ſunt Deo, qui eſt Sanctus Sanctorum, ſeu quia qui ibi, ut opus eſt, preces fundunt, ibi quaſdam ſpeciales gratias inveniunt, quæ illos diſponunt vel ad acquirendam ſanctitatem, quam non habent, vel quam habent ſervandam, ſeu quia ibi Sanctorum reliquiæ aſſervantur. Nonne ipſi etiam templorum parietes cum S. Bernardo ſancti vocari poſſunt, quippe qui tot cæremoniis, ſacriſque Pontificum manibus conſecrari?

Hæretici quidam falſo crediderunt, Deum in templo non aliter rotin. ut quam alibi ubique adeſſe.

Si verum eſſet, Deum nullo pacto habitare in templis, quæ homines gloriæ ipſius ædificarunt, cur in lege naturæ, Noe, Abraham, & Jacob illi aras extruxiſſent? Cur in lege ſcripta Moyſi præcepiſſet, ut tabernaculum ædificaret? Cur illi graphidem, ac exemplar propoſuiſſet, & cur pollicitus eſſet, ſe in eo præſentem futurum, ſupplicumque preces exauditurum? Cur David toties cohortatus fuiſſet populos, ut manus ſuas ſanctuarium verſus attollerent, donec nox eos prohibebat, ne illuc ingrederentur? Cur Salomoni poſt templi, quod unquam extiterit, magnificentiſſimi ſubſtructionem dixiſſet; elegi locum hunc in habitationem mihi? Cur Judæi de veteri urbe ſua expulſi ſecus flumina Babylonis tot lacrymas effudiſſent, dum ſanctæ civitatis Sion recordarentur? Cur renuiſſent canere cantica Domini, & huic offerre ſacrificia in terra aliena? Denique cur Daniel in captivitate ter in die ſeſe Jeroſolymam, templumque verſus, quo ire non licebat, convertiſſet, ut inde implorare poſſet Domini miſericordiam, a quo tutius in ſanctuario ſe exauditum iri credebat? Deus reipſa in templis reſidet modo, qui magis nobilis eſt, atque magis ſuæ divinitati conformis. Univerſus terrarum orbis domus Dei eſt; attamen ipſe templum proprie ſuam domum appellat, quia quamvis æque ubique ſit, hic tamen ſe magis manifeſtat. Divinitas ejus non ibi quidem magis habitat, quam in agris; ſed miſericordia ipſius ibi potiſſimum oitet per magis liberalem ſuæ gratiæ effuſionem.

Oratio, & alii religionis actus Deo magis accepti ſunt in templis quam alibi.

Religionis actus in templo elicitus ex particulari migrat in publicum, & magis honorat Deum cum propter exemplum, quod aliis præbet, tum propterea quod ſpiritus, & corporis ſimul omnes actus conjungit. Ideo Dei filius Apoſtolis ait, ubicumque duo, aut tres ſimul congregati fuerint in nomine ipſius, ſe in medio eorum futurum, ut illos exaudiat. Præterquamquod eccleſia pro illis præſertim orat, qui adſunt, & ſi quando pro abſentibus quoque ſuas preces effundit, hoc tunc fit, poſtquam pro præſentibus eſt deprecata. Oratis, & vobiſcum orat eccleſia, S. Gregorius ait, & ex hoc cœtu fidelium, ſanctum exiſtit melos, quod ſuavitate ſua Dei cor movet, eique jucundiſſimam vim infert, qua cogitur ea nobis concedere, quæ precamur; & quamvis jure preces noſtras repellere poſſet, illas tamen propter eccleſiam pro nobis, & cum nobis orantem exaudit.

Quale peccatum, quod per immodeſtiam in templis committitur.

Dubitari primum minime poteſt, quo minus irreverentia, & immodeſtia in templis proprie ſit ſcandalum, quod illis præbetur, qui vident nos adeo parum reverentiæ teſtari Deo in loco adeo ſancto, & qui eidem dicatus eſt; ſcandalum inquam ex natura ſua, quia hæc publica eſt actio, quæ fit ob oculos fidelium congregatorum, qui ſæpe ſe continere nequeunt, quominus teſtentur, quantopere ſibi illud agendi genus diſplicet. Ad hæc actio iſta non alios ſolum in peccatum impellere poteſt, ſed reipſa impellit; etenim hoc pacto excitantur, ut & ipſi illic verba faciant, eodem corporis habitu ſe gerant, ac facile ſibi perſuadent hoc non eſſe tandem tantum, quantum exiſtimatur, malum, quandoquidem illud adeo frequens,

Digitized by Google

quens, atque impune conſpiciunt; qua in re proprie ſcandali nequitia conſiſtit. Secundo loci ſancti circumſtantia peccatum efficit, quod citra noxam fieri poſſet in loco profano, cujuſmodi eſſet colloqui, ridere, caput, oculoſque circumferre. Cum vero ratio ex ſe mala eſt, circumſtantia loci ſancti, ac divini cultui dicati, eam ſacrilegam facit; id genus ſunt obtutus, cogitationes, & deſideria impudica, quæ ibi ſæpe concipiuntur. Ita nullum unquam ſcelus fuit cum in veteri, tum in nova lege Deo ingratius, & quod ſeveriores pœnas meruerit.

De templorum dedicatione quid ſit, & ad quid obliget fideles.

Templi dedicatio exterior eſt actus religionis factus ab Epiſcopo, vel legitimam poteſtatem habente; actus per quem manufactum ædificium peculiari benedictione fit domus Dei, quo fideles confluere debent illum adhibituri honorem, qui adorabili ejus majeſtati debetur. Actum, dixi, religionis; nam ſicuti templum peculiari inſtitutione ſua divino cultui ſunt deſtinata, ubi debitus Deo honor deferendus eſt, horum templorum conſecratio pertinet ad religionem, ut illa fiant domus, atque palatium, ubi homines illi præſtent reverentiam, venerationem, atque adorationem, quæ ſupremo huic cœlorum, terrarumque Domino debentur.

PARAGRAPHUS VI.

Delectis ex Aſceticis, nuperiſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Quid ſit conſiderandum in templis.

NE figamus oculos in iis, quæ videntur, & quæ ſtatim occurrunt intuentibus templum; neque inſpiciamus ea, quæ natura, vel ars in hos locos invexit: ſed noſtra utamur fide, atque ratione, ut eorum intueamur conſecrationem, quæ illos ab humanis ſecrevit uſibus, ut divino cultui applicaret, quæ illos ex profano ſtatu eduxit, ut in ordinem adduceret ſupernaturalem. Hinc ſequitur, Deum illis duas veluti impreſſiones tribuiſſe, quorum altera præſtat, ut in ſanctarum rerum ordine habeantur, altera vero, ut ſingulariter pertineant ad Deum, & ad illius cultum, & gloriam ſint deſtinati. Utraque noſtram meretur reverentiam, non ſolum ex religionis ſenſu, verum etiam ex quadam ſpecie juſtitiæ, quæ Deo conferre debet, quod Dei eſt. Hic ſemper communis fuit religionis ſenſus omnium terrarum mortalibus, qui aliquod numen agnovere, huic aras, ac templa dicare; & propter dedicationem hanc delubra reverentia digna cenſuerunt, ibique modeſta, atque ad obſequium compoſitri ſeſe gerere conſueverunt. Arbitrati ſunt, nec ſine cauſa, res has ſtatum immutaſſe, & aliquem divinitatis radium quodammodo ſeſe in aas effudiſſe. In hoc autem noſtra excellit religio, quod templa, in quibus verum colimus Deum non ab hominibus tantum illi applicata, dedicataque ſunt, ſed quod ille ipſe Deus huic præeſt conſecrationi, eaque per ſeipſum ſibi ſanctificat. *Bireat pro feria ſecunda poſt quartam Quadrag. Dominicam.*

Inſigne religionis noſtræ privilegium eſt habere J.C. ſemper in eccleſiis præſentem.

Maximum noſtræ religionis bonum eſt, habere ſemper Dei filium in altaribus noſtris præſentem; ibi enim non adeſt ſolum dum auguſtum Miſſæ peragitur ſacrificium; ſed in tabernaculis noſtris interdiu, noctuque aſſervatur, & dicere poſſumus, ipſum ſuæ bonitatis effectu locum hunc elegiſſe, ubi nobis occaſionem præbere poſſet ipſum quolibet momento adorandi. Hoc inſigne eſt Chriſtianis omnibus beneficium; quia immediate illi ſuas preces offerre, & cum eo loqui poſſunt; ſed quænam huic eidem Salvatori gloria, quandoquidem hoc pacto facilius cultum noſtrum ſibi poteſt conciliare? Noſtis, quinam Regibus adhibeatur honor, & quæ illis, cum adſunt, reverentia debeatur; attamen fatendum eſt ipſos quibuſdam in locis, & occaſionibus majorem ſibi populorum reverentiam promereri: veluti cum throno inſident ſuo cum omni dignitatis ſuæ apparatu, atque cum illuc aſcendunt, ut ſubditorum excipiant obſequia. Hic poteſtatis eorum apparatus novum gloriæ ipſorum titulum, novamque reliquis hominibus addit obſequii neceſſitatem. *Idem.*

Omnes hujus mundi loci per ſe nullo ſunt in diſcrimine; ſed inter ſe dignitate differunt pro uſuum, quibus deſtinantur, negotiorum, quæ ibi tranſiguntur, operum, quæ ibi fiunt, varietate. Regum ſubſellia coluntur, non ſolum donec illis Reges inſident; ſed quia hic locus eſt, ubi illi ſupremam ſuam exercent auctoritatem. Judicum ædes, ac tribunalia obſervantur; ibi enim jus dicitur, deque vita, & morte populorum legem prævaricantium decernitur. Quod ſi hos omnes veneramur locos, quo potiori jure non verebimur templa, quia loci ſunt præſtantioribus uſibus deſtinati? *Idem.*

Templa ſunt loca, quæ confugere liceat contra juſtitiam Dei;

Vetus quidam Pater templa mundi fundamenta appellavit; jampridem enim propter iniquitates, & ſcelera, quæ ibi committuntur, corruiſſet, niſi locos haberamus, ubi mundi Salvator Patri victima offertur juſtitiæ illius ſatisfacturus, atque nocentium cauſam peroraturus. Mundus ergo vigebit, donec templa ipſa ſtabunt immenſi hujus terrarum orbis fundamenta. Erunt fundamenta orbis. Ideo cum Deus juſtitiam ſuam in homines exercere, ac mundum evertere volet; *Auferent juge ſacrificium* 1. Dan. 1 5. nulla erunt amplius templa, nullum amplius erit ſacrificium, & hoſtia noviſſima, ut creditur, afferetur in cœlum, nō ut ibi ſacrificetur, ſed ut ultionem exerceat contra eos, qui illius gloriam contempſerint, eique honorem negaverint, quem a nobis in templis noſtris præſtolabatur. *Idem.*

Fidem ſibi deeſſe oſtendunt, qui in templis indigne ſe gerunt.

Ubi nunc fidelium fides? Credimuſne, reipſa in aris noſtris eſſe Deum, cum coram eodem hoc ſimus habitu corporis, & hos ſermones habeamus? Nunquid coram aliquo ſpectabili viro proferre auderemus ea, quæ illo præſente dicimus? Et ſi Ethnicus aliquis templa noſtra ingrederetur, putaretne hanc Dei noſtri domum eſſe, poſtquam modum, quo ipſi noſmet hic gerimus, pauliſper inſpexiſſet? Haud ita profecto: dicamus potius, Fideles, hos infidelium, ac idololatrarum, vel ſaltem inſolentium nomen mereri, quandoquidem ad ipſas uſque accedunt aras læſuri Deum, ad quem ibi adorandum illuc accedere debent. O Deus! Ubinam locorum jam tutus eris, & quodnam tibi certum eſſe poterit adverſus impiorum flagitia perfugium? Ædes tua, quæ tibi eſſe deberet tanquam aſylum contra impotentiam eorum, fit eorum inſolentiæ theatrum; & locus, quem elegiſti, ut ibi noſtras preces exciperes, ut olim queſtus es, in ſpeluncam latronum convertitur. Quodnam unquam par eſſe poteſt ſupplicium puniendo ſceleri, quod in Regis aula patratur? Verum ſi contra Regem ipſum patretur, quinam excogitari poteſt cruciatus tanto crimine dignus? Cum hodie vero non Rex mortalis, ſed ſummus cœli, terræque Dominus, & moderator ad ipſas uſque aras lædatur, quæ par pœna inveniri poterit ad expiandum hoc ſcelus; quod ſupplicium ad inſolentiam hanc ulciſcendam? *Idem.*

Templa ſunt loca, ubi fideles vota ſua offerunt Deo.

Officia, quæ Deo præſtanda ſunt nullibi melius, quam in templis præſtantur. Preces ibi facilius exaudiuntur propter hunc confluentium fidelium concurſum, qui illic congregantur, Tertullianus ait, vim Domino ſuis orationibus facturi. Ibi votis facilius datur propter promiſſionem hanc, qua Jeſus Chriſtus recepit ſe in medio noſtri futurum, ubi duo, aut tres in nomine ipſius congregati fuiſſemus. Gratiæ denique in nos per plures rivulos dimanant, S. Chryſoſtomus inquit; ibi noſtra offerimus ſacrificia, & hanc ob cauſam Templa appellantur: ibi peccata noſtras effundimus, & ideo Domus orationis dicuntur; ibi Sanctorum reliquias invenimus, quorum memoria, & exempla ad pietatem nos excitant, & ideo Baſilicæ vocantur; ibi denique Dei vocem audimus, & ideo Eccleſiæ nomine nuncupantur. *Joly in operibus mixtis.*

In templis Sacramenta omnia adminiſtrantur.

Quamquam ſacramenta noſtra fluant, velut aqua de fontibus, ubicumque chriſtiana religio colitur; nihilominus fons illorum in templis noſtris potiſſimum conſtitutus eſt. Illic confertur baptiſmus, ibi pœnitentiæ tribunal poſitum eſt, ibi fidei veritates annuntiantur, ibi Angelorum panis diſtribuitur. Ibi conſecrantur Epiſcopi, ſacerdotes ordinantur, conjuges benedicuntur, fideles reconciliantur, & ſanctificantur; ibi locupletiſſimis gratiæ ſuæ communicationibus Deus

ſedem,

ſedem, ac præſentiam ſuam manifeſtat: *Elegit eam in habitationem ſibi.* Pſal. 131. *Pater Texier, ſermone de templi dedicatione ſub finem Dominicalis.*

Indignam eſt, tantâ in templis adhibeti irreverentiam.

Quotuſquiſque eſt, qui Deum in domo ipſius, quod templum eſt, vereatur? Pudet dicere: ſoli Chriſtiani ſunt, qui inſolenter, & cum contemptu ſe gerant in domo Dei, quem venerantur. Turcæ in meſchitis, Idololatræ in delubris ſumma adſtant cum reverentia; Chriſtiani vero pleique templa ingredi videntur, ut Deum in ipſius domo laceſſant, atque ut ad aras ipſas ſeſe petulanti jactent audacia. Nonne poteſt nunc Deus chriſtiano populo exprobrare, quod olim per Jeremiam cap. 2. Iſraelitis: *Tranſite ad inſulas Cethim, & conſiderate ſi factum eſt hujuſcemodi; ſi mutavit gens Deos ſuos, & certe ipſi non ſunt Dii: populus vero meus mutavit gloriam ſuam in idolum. Obſtupeſcite cœli ſuper hoc, & portæ ejus deſolamini vehementer.* Tranſite Chriſtiani in extremas barbarorum gentium plagas: videte, utrum aliquid adſit infidelis populus, qui idola ſua eodem contemptu excipiat, quo vos Deum veſtrum. Ethnici, ſancto Juſtino Martyre teſte, nonniſi nudatis pedibus, & contremiſcentes fana ſua ingrediebantur: ſimulac illuc erant ingreſſi, videbant, S. Chryſoſtomus inquit, in parietibus depictam imaginem ſilentii; fideles vero nunc templum, quod domus Dei eſt, in nundinas, ac profanationis locum convertunt. O ſummum fidei noſtræ dedecus! Adorabilis majeſtas Omnipotentis ita contemnitur. Videntur ſæpe etiam, qui aliquam pietatis ſpeciem præſeferunt, in templis colloqui, & rixari, tunc etiam cum ibi divina celebrantur myſteria, vel cum ſanctiſſimum divini Corporis Sacramentum publicæ venerationi patet; videntur nobiles viri de iis, quæ recens accidunt, miſcere verba, ac de illis agere negotiis, de quibus ageretur in foro: *Nunquid forum eſt eccleſia?* Quid igitur, S. Chryſoſtomus ait, templum non eſt domus Dei? nunquid forum eſt, vel nundinæ? Videntur mundanæ mulieres, quæ non ſine ingenti ſcandalo in templis nudos oſtentant ſinus, eumque vanitatis habitum gerunt, quem in theatris, atque choreis. *Idem.*

Templa ſanctificata ſunt Dominici corporis præſentia, quod offertur in ſacrificio.

Chriſtianorum templa eſſe debent ſanctificata, quia pura, & immaculata ibi victima aſſervatur. Illic Jeſus Chriſtus ſeſe pro nobis offert, noſque offert cum ipſo Patri ſuo, ſacerdos ſimul, & victima, ſacrificium, & ſacrificulus. Ibi populorum oculis, ac venerationi exponitur, & poſtquam fuit noſtræ redemptionis pretium, fit fidei noſtræ ſpectaculum, & objectum amoris, & gratitudinis. Illic ſe nobis præbet tanquam epulum cœleſte. Quæ igitur decet puritas, quidquid illum ſpectat, quidquid ad illum accedit, quidquid illum ſervat, & continet? Si tabernaculum, ubi requirebatur arca, & vaſa miniſterii capienda fuere pro conſecrationibus teſtamenti, ut loquitur S. Paulus; ſi hæ rerum cœleſtium imagines ita puræ eſſe debent, quid ipſa erunt cœleſtia? Si immolatarum victimarum cruor nonniſi in benedictam, ſanctamque terram fluere debebat; ſanguis Agni omni labe carentis, qui nos amavit, & lavit nos a criminibus noſtris, in locis vel profanis, vel minime ſacris erit offerendus? In lege veteri magnum fuiſſet piaculum extra ſanctos locos ſacra facere; qui honor, quæ puritas afferenda eſt in eos locos, ubi immolatur Jeſus Chriſtus finis omnium ſacrificiorum? *Flechier ſermone pro conſecratione templi S. Jacob, quod Pariſiis dicitur* du Haut Pas.

Rationes, propter quas Templa noſtra ſunt ſancta.

Dicimus ergo, Jeſu Chriſti templa ſacra eſſe debere. At enim hi parietes, hoc ædificii corpus, hoc opus manuum, & induſtriæ hominum ſancta ſunt? Utique, ſanctus Bernardus dicebat; cur ſanctos non appellem lapides, quos charitas, & religio tanto zelo congregarunt, quos Pontificum manus benedixit ceremoniis adeo ſanctis, adeoque ad animos noſtros permovendos accommodatis; qui reſultant laudibus Dei, & enarratione Scripturarum illius; ubi pretioſæ ſanctorum Martyrum aſſervantur exuviæ, ubi Apoſtolorum protectio percipitur, ubi Angeli inceſſanter tabernaculi cuſtodiæ invigilant; ubi Chriſtianus populus congregatur, ubi coit fidelium devotio, & ubi ipſe Jeſus Chriſtus in altaribus reſidet. Ex hujuſmodi conſideratione oriri debet ſanctus ille terror, & profunda reverentia, qua affecti templa introire debemus. Tu, o Patriarcha a Deo benedicte, ac replete fide futurarum veritatum, quas adimpletas fuiſſe cognoſcimus in agro, ubi ſemel tibi in ſomnia apparuit Deus, exclamas: quam ſanctus, ac terribilis eſt locus iſte! Nos vero, quibus revelata fuere myſteria, & qui Deum noſtrum præſentem videmus, atque quodammodo in medio noſtri ad ſæculorum uſque conſummationem conſtitutum, in templo, in quo inhabitat, & in quo pro nobis immolatur, adeo modica cum reverentia adſtamus, quanta ſi verſaremur in agro. *Idem.*

Irreverentia, qua in templis videtur.

Paſſim mortales ſine humilitate, ac verecundia templa ingrediuntur, currunt ad ſolemnitates propter ſpectaculum potius, quam propter religionem. Quin ea, quæ ibi vident, ſibi in pietatis exercitationem, mutumque doctrinam convertant, ſibi ea vertunt in ludibrium, atque ſolatium. Licet graviſſimis fœdati flagitiis ſacrarum januarum limina calcant, ut loquitur Propheta; honoris, ac nobilitatis diſtinctos adſectāt gradus ſibi, ubi tota, quanta eſt, humana gloria, ad nihilum redigitur. Seſe in confertam conjiciunt turbam ceremoniarum teſtes potius, quam cœleſtium gratiarum participes futuri. Sacris etiam cancellis vim inferunt, non ea ſollicito pietatis affectu, ſed ea vano impetu curioſitatis. Mundanum illuc afferunt cor, atque tunc etiam cum frigidæ, inaneſque preces Deo funduntur, ſecum quiſque vanitatum ſuarum fovet conſilia. Denique religioni ſibi vertunt, niſi illuc acceſſerint; non vertunt autem illuc ſuas trahere ſine ulla contritione, atque pœnitentia iniquitates. *Idem.*

Impietates, quæ ibi committuntur.

Quid dicam de impietatibus, quæ ibi coram Jeſu Chriſto, qui licet inviſibilis, non ideo minus adorabilis eſt, committuntur? Quid de profanis ſermonibus, qui ſancto, ac venerabili ſacrorum myſteriorum ſilentio obſtrepentes ſanctuarium ingrediuntur miniſtris aræ inſervientibus, & ſacerdoti ibi ſacra operanti impedimento futuri? Quid de inquieto, & indecoro hoc habitu corporis, qui bonis ſcandalum adfert, & qui, ut Jeſus Chriſtus ait, eſt deſolatio ſanctorum locorum, ubi cum timore, ac tremore Angeli adſiſtunt? Quid de his adfectationibus, quibus mulieres videre, & videri volunt, in domo Dei impurorum obtutuum, ac turpium cogitationum mercaturam facientes? Videntur, nec ſine indignatione videri poſſunt Chriſtiani, ſi hoc nomine ſunt appellandi, qui vix alterum genu flectunt, cum Jeſus Chriſtus fidelibus adorandus proponitur, viſi cum eo de honore, qui illi debetur, contendere, atque propriæ reluctari conſcientiæ, ac religionis ſenſu, qui adhuc in illis reliquus eſt. Videntur mundanæ fœminæ aris ipſis ornatiores ſine pudore, & verecundia oſtentare luxum, ac ornamenta, quæ minime decent oculos Jeſu Chriſti pauperis, & in Eucharistico Sacramento humiliati. Videntur peccatores, qui cordi, oculiſque ſuis fræna laxantes affectus ſuos foveot, ac inflammant illis in locis, ubi eos extinguere, & ſuffocare deberent; ac recentia peccata committere in conſpectu eorum tribunalium, ubi illa confiteri, lacrymiſque tenerentur eluere. Hinc noſtræ ſalutis adminicula fiunt excidii noſtri inſtrumenta; templum, quod eſt noſtræ locus ſanctificationis, fit ſcelerum noſtrorum theatrum; orationes noſtræ convertuntur in ſcelera, ipſum Jeſu Chriſti ſacrificium, quod eſt fons gratiarum, fit cauſa damnationis, & in judicio illius nulla res nos nocentiores efficiet, quam quod templum ejus ingreſſi fuerimus, ejus myſteriis adſtiterimus. *Idem Flechier.*

Alii ſanctorum locorum abuſus, & prophanationes.

Quot ſunt Chriſtiani, qui in templum ob quandam urbanitatem conveniunt, ut aliquam bonæ exiſtimationis auram tueantur, ut ſibi fallacem pacem conſtituant, ut ſeſe mori humano, &

con,

Digitized by Google

conſuetudini accommodent, ne ſcandalum afferant aliis, qui quantumvis flagitioſi ſint, adhuc aliquam virtutis ſpeciem præſeferunt, atque externum ſaltem religionis habitum requirunt? Quot ſunt, qui nullum norunt niſi exteriorem, prorſuſque humanum cultum, qui Deum quidem labiis colunt, ſed corde ab eodem recedunt; qui mentem ſuam voluntariis tradentes diſtractionibus loquuntur, quin cogitent, orant, quin ſciant, & volunt a Domino exaudiri, cum ipſi ſemet non audiant, S. Cyprianus ait? Quot ſunt, qui pietatem ſibi in artem convertunt, qui ſe in templis frequentes adeſſe glotiantur, qui ſemper in ea templi parte conſiſtunt, ubi facilius conſpiciantur, & qui non accedunt ad Deum, niſi ut ab hominibus videantur? Quot ſunt, qui in templum inviti veniunt, quibus dies feſti graves ſunt, ac oneroſi, & qui jugum non ferendum putant neceſſitatem vel concionis audiendæ, vel miſſæ ſolemniter decantatæ interveniendi? Nonne hoc eſt rebus ſacris abuti? *Idem*.

Templum ingrediendum non eſt, niſi ut ſanctificemur

Templum Dei ingredi non debemus, niſi ut coram illo noſmetipſos ſanctificemus, videtur immo, quidquid ibi adeſt, nos ad hanc ſanctificationem invitare. Fontes ſacri nobis in mentem revocant originem fidei noſtræ, ac ſpiritualis regenerationis, & gratiæ, atq; eorum, quæ in baptiſmo polliciti ſumus, excitant memoriam. Aræ nos docent nobis eſſe cor, ubi Jeſus Chriſtus vult requieſcere, & ubi tot offerre poſſumus ſacrificia, quot nobis circumſtant cupiditates. Hęc pœnitentiæ tribunalia nonne nos invitant, ut lacrymis ſcelera noſtra eluamus, & ut hos Ægyptios in Ærythræo mari, hoc eſt in Jeſu Chriſti ſanguine ſubmergamus? Suggeſtus hic nonne & ipſe prædicat, novas nos eſſe creaturas verbo veritatis genitas; & hæc divina, atque adorabilis Euchariſtia nonne nos cogit, ut cum magna non ſolum intentionis, verum etiam morum puritate accedamus? *Idem*.

De ſanctorum locorum prophanatione.

Audite, Chriſtiani, vos, qui profanis ſermonibus veſtris ſanctum, ac venerabile ſacrorum myſteriorum ſilentium perturbantes obſtrepitis attentioni tũ fidelium ſacrificio adſtantium, cum miniſtrorum ſacra peragentium: vos, qui ad aras uſque vanitatum, ac pomparum mundi hujus geritis apparatum: vos qui alterum vix flectentes genu, dum Chriſtus Jeſus populorum adorationi proponitur, indecoro corporis habitu dubitandi locum facitis, utrum illum non adorantes credatis, an illum credentes minime adoretis; vos denique, qui huc acceditis affectionibus veſtris igné admoturi, ubi divina lege eos jubemini extinguere; ac nova patraturi ſcelera, ubi orandus eſt Deus, ut eorũ, quæ jã patrata fuere vobis veniam cõcedat. *Id. in Paneg. S. Sulpitii*.

Quanta indignitas eſt templa noſtra ab ipſis chriſtianis fœdari

Heu! nonne horribile eſt, in Chriſtianiſmo dumtaxat evenire, quod templa polluantur ab ipſis Chriſtianis, & ab illis, qui ſe eccleſiæ filios appellant? Poſſunt quidem Ethnici, & Infideles templa religionis alienæ, & quam minime norant, polluere, at in Deorum ſuorum delubris ſumma cum religione, ac modeſtia verſari videbuntur. Romani quidem Judæorum templum profanarunt, Ethnici, & Hæretici templa noſtra fœdaſunt; ſed Hæretici, Ethniciq; ſummum adhibent honorem, ac reverentiam templis ſuis, ubi nonniſi falſa ſacrificia, fictaſque habent cæremonias. Quæ cum ita ſint, quo redacti ſumus? Huc videlicet, ut veræ tantum religionis templa polluantur, dum interim Idololatrarum fana coluntur; & ſacrificiorum omnium auguſtiſſimum dedecoretur, dum interim infideles cum timore, ac tremore illis adſiſtant, quibus dæmoniis victimas offerunt. Eheu! me cauſa non latet: dæmon enim non turbat Ethnicos in ſacrificiis, quibus ſuis litant idolis, neque in precibus, quas iiſdem effundunt; illis in cæremoniis ipſorum non obſtrepit, neque a cultus ipſorum exercitatione diſtrahit; hic enim illi exhibetur, & damnabilis hujus religionis exercitium una erit ex cauſis, propter quas die judicii damnabuntur. Verum nihil intentatum relinquit, ut fidelibus auferat occaſionem ſeſe in templis ſanctificandi, ubi hoc utiliſſime præſtare poſſunt. *Ex ſermonibus editis ſub nomine P. Bourdalove, ſermone pro feria ſecunda poſt quartam Quadrageſimæ Dominicam*.

Profanatorum ſupplicium.

Cavete quam diligentiſſime Chriſtiani, ne imitemini ſcelus filiorum Aaron, qui igne abſumpti ſunt, eo quod profanum attulerant ignem ad comburendas victimas, quas Deo erant oblaturi. Si eo tempore, quo eſtis in templo, & ſacris, quæ ibi fiunt, aſſiſtitis, creaturis, non Deo, placere quæritis; ſi alium fovetis ignem, quam cœleſtem, ſi aliis, quam Deo placere ſtudetis, inſtaurabitis ſcelus filiorum Aaron, atque in caput veſtrum magnum illud detrahetis ſupplicium, quod tantum facinus meretur. Sin autem de vobis non ita palam, & in oculis mortalium omnium repoſcetur pœna, ac de filiis Aaron, non ideo minus terribilis erit; & ſcitote, Deum non cohibere brachium ſuum, niſi ut gravius inferat vulnus. Gravius inquam vulnus, quia cum novæ legis profanatio a vobis peracta multo criminoſior ſit veteris profanatione, cujus illi rei erant, æquum eſt, ut vos gravior, & ſeverior maneat pœna, licet minus ſit manifeſta. *Idem*.

De abominationibus, quæ committuntur in templis.

Videor mihi audire Deum, ut olim Ezechieli Prophetæ, dicentem: *Fili hominis fode parietem, & videbis abominationes peſſimas, quas iſti faciunt hic*. Ezec. 8. Videbis ſacerdotes, auſos profanis attrectare manibus, & impuris deoſculati labiis adorabile corpus Jeſu Chriſti. Videbis conditos Chriſtianorum, Chriſtianarumque cœtus illuc euntium, ut videant, & videantur, & quæ ſeipſas ita comunt, atque concinnant, ut in juventium cordibus inhoneſti amoris flammas ſuccendere poſſint. Videbis, ait Ezechiel, *mulieres plangentem Adonidem*. Videbis homines alios quidem coram idolis genua flectentes, alios vero terga vertentes aræ, alibi aliud numen inventuri. Chriſtiani ſunt, Dei crucifixi ſanguine regenerati, intres adorabili Dei viventis carne nutriti; at ubi ſunt chriſtianæ religionis indicia? Conſidera has mulieres, vide hilarem oris habitum, quo in templum prodeunt, immodeſtiam, errantes oculos, licentiam, quam ſibi arrogant, undique circumſpiciendi. Heu! quid eſt hoc, niſi dedecorare Jeſum Chriſtum eodem in loco, quo eumdem adoraturi, eique honorem adhibituri ſe conferunt, &c. *P. Texier ſerm. pro feria ſecunda poſt 4. Quadrageſ. Dominic.*

Nullus eſt locus templo ſanctior.

Quidquid ſanctitatis Bethlehemitico præſepi Jeſu Chriſti nativitas; quidquid illius ſanguis Calvario, ejuſque mortuum corpus ſepulchro communicavit, in Chriſtianorum templis invenitur: & ſi eum illuc ingredior, cum ad aras accedo, mihi per oſſa ima non currit ſanctus ille pavor, quo ad ſanctorum horum locorum acceſſum totis artubus contremiſco; niſi eodem ſenſu afficior, qui ſuaviſſimas elicit lacrymas ex oculis eorum, quibus felix obtigit ſors videndi ſtabulum, in quo Jeſus ortus eſt; ſi non eodem amoris, & lætitiæ impetu feror, qui nonnullos extulit, dum montem adorarent, in quo Deus cruci confixus fuit, vel dũ veſtigia deoſcularentur, quæ ille in cœlum aſcendens impreſſa reliquit, hic vel fidei defectus eſt, vel attentionis. In templis noſtris, in hoc tabernaculo corpus Salvatoris quieſcit: in Mariæ ſinu novem dumtaxat menſibus fuit, quadraginta dumtaxat diebus in ſtabulo, tribus horis in cruce, diebus tribus in ſepulchro; in templo vero ſemper eſt. *P. De la Colombiere in chriſtianis conſiderationibus*.

Ethnici, & idololatræ aliquando hac in re Chriſtianos redarguent.

Infideles nos aliquando redarguent, atque extremi judicii die contra nos reſurgent nobis irreligionem noſtram exprobraturi. Quid, Domine, inquient, nos damnas, quia te non agnovimus, & miſereberis impiorum, qui cum te cognoſcerent, dedecore affecerunt? Conculcarunt illi quidem idola, at nunquid majorem tibi reverentiam adhibuerunt? Si nobis crimini vertitur, quod aliquem falſis numinibus honorem detulimus; nunquid verum contempſiſſe Deum levior eſt noxa? Creaturis quidem contulimus cultum, qui eiſdem non debebatur; ſed quam longe nocentiores ſunt Chriſtiani tui ob denegatam tibi reverentiam, quam ob ſexcentos titulos debebant? Si divinitatis tantum phantaſmata adoravimus, ſaltem vero fuimus adoratores, & nemo negare poteſt profanas cæremonias a nobis ſancte fuiſſe procuratas; hi vero ſanctiſſima habebant myſteria, & illa profanarunt. Uter ſeverius merentur ſupplicium, nos, qui impotentes veriti ſumus Deos, an illi, qui omnipotentiam tuam in ludibrium verterunt?

Non,

Digitized by Google

Nos, qui cæcorum Dominorũ præſentiam expavimus, an illi, qui te inſpectante ob oculos tuos peccare ſuns auſi? Nos denique, qui ad ſuperſtitionem uſque religioſi fuimus, an illi, qui ad ſacrilegium uſque impii fuecunt? Aliquid ne his probris æquius eſſe poterit? Quid huic comparationi reddere nobis licebit? *Idem.*

De Templorum ornatibus

Mundanę mulieres quomodonam audetis niteuribus indumentis, totoq; muliebri mundo circumornarę in ea templa prodire, ubi baptiſmum recepiſti, ubi J.C. induiſtis, ubi ſolemniter promiſiſti futurũ, ut omnibus mundi vanitatibus abrenuntiaretis? Sed tantum abeſt, quod hoc ornatu illas in templum ingredi pudeat, ut immo pleraſq; puderet, niſi hoc in ſtatu illoc ingredi poſſens; non convenirent in tẽpla, niſi comptę eſſent, & ornatæ; ad id calamiſtri, uniones, aurea expediuntur ornamẽta: ita ut nullo pacto in templa ſe conferant, ubi illis ſeſe exornandi tempus defuerit. Quæ vobis cum hujuſmodi nuditatibus, ornatibuſq; mens eſt? Nonne ſatis eſt, ſi cũ illis in choreis, theatriſque effulgearis? Quid ara ipſa perfugium eſſe non poterit contra cędes, quas obtutibus, ac impuris vanitatibus veſtris patratis? *Idem.*

Non minorem ipſi in templo noſtris, quã olim in Salomonico reverentiam adhibere tenemur.

Templa noſtra, qua chriſtiana late patet religio, ſucceſſerunt templo Jeroſolymitano, ut ibi ageremus cum Deo eidem honorem precibus, votiſq; adhibentes, ibiq; doctrinam per verbum ejus, & gratias per ſacramenta, quæ ibi adminiſtrantor, recipientes. Ibi re ipſa profecto non exercetur mercatura, neque nundinæ fiunt, ut olim a Judęis in Salomonico; non ideo tamen inſtequentius profanatur; ab aliis quidem per interius cum propriis cogitationibus commercium, quas circa ſexcentas nugas evagari permittunt, dum unice divinis rebus vacare deberent; ab aliis per profana cum hominibus colloquia, & ſermones adeo parum modeſtos, & verecundos, ac ſi in libertimo mortalium cœtu verſarentur; ab illis per oculorum commercium, ac vanam curioſitatem, qua videre volunt, & videri; ab his modo magis neſario per execrabile commercium cum dæmone, per quaſdam ſacrilegas aſſignationes, aliiſque modis, qui tantum mortalibus ſcandalum adſeruns, & contra quas Sancti Patres, præſertim vero S. Chryſoſtomus adeo ſtequenter ſumma vi, & eloquentia invecti ſunt. *Maimbourg ſermone pro feria ſecunda poſt quartam Quadrageſimæ Dominicam.*

Injuriãs quas ſibi Deo dum læditur in templo

Nemo ſane unus eſt noſtrum, qui contumeliam ſibi illatam ſumma cum difficultate non perferat; quæ ſi inſolenter domi noſtræ nobis inferretuc, illa prorſus non ferenda videretur. Quid ergo domi etiam meæ? Sexcentis modis in dies ſingulos per omnia flagitiorum genera Deo infertur injuria; eas tamen ſuffert, & incredibili cum patientia præſtolatur, donec ex adeo terribili furore nosmet colligamus. Verum ſi in domum uſque illius impudentia, & in ipſa Sanctuarii adyta, ac ad ipſas prope aras infertur determinata nequitia, quæ nullam invenire poteſt excuſationem ſeu in animi affectu, ſeu in naturæ infirmitate; illius irritatur patientia, atque ad extrema agitur quæque, ut in juſtam exardeat iracundiam; eique miniſtrantur fulmina, ut pœnas repoſcere cogatur. *Idem.*

Templa propria ſunt domus orationis.

Domus mea domus orationis eſt, vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum. Ita Prophetæ locuti ſunt de templo Jeroſolymitano, ſed hoc potiori jure de templis noſtris dicere poſſumus. Domus mea eſt domus orationis; nam quamvis adveneris tempus adorandi Dominum in ſpiritu, & veritate, quin ullus adſit locus, ubi orare non liceat, & licet Dei filius etiam, atque etiam hortatus fuerit, ut illum in abſcondito precaremur, dubitari nihilominus nequit, quominus Dominus peculiari modo in templis noſtris reſidens illic ſuas gratias uberius effundat, & quominus preces, quæ in communi fiunt, ut ubi omnium animi conjuncti videntur, ut uno tantum ore loquantur, majorem habeant vim ad exorandum. Verum ut vota, quæ Deo nuncupamus in templis, illi accidant gratiora, oportet nos eo tam illo accedere contrito corde, ac ſpiritu humiliato, nobiſmet invicem exemplum præbentes eo corporis habitu, qui divinam decet majeſtatem vere in ſancto eo loco præſentem. Heu! nonne funeſta docemur experientia, ibi ſæpius de quibuslibet agi negotiis? *Abbas de Monmorel Hom. in 9. Dom. poſt Pent.*

Salviani ſenſus de templorũ prophanationibus.

Hoc, ait diſertiſſimus Maſſilienſis Epiſcopus, nequiſſimum eſt, & uſque uberibus lacrymis deflendum. Templum deſtinatum ad iram Dei mulcendam, locus eſt, ubi Deus maxime ad iracundiam provocatur: ſi enim ſanctas aliquot excipimus animas, quid de omnibus fere Chriſtianorum cœtibus dici poſſit, niſi vitiorum eſſe ſentinam? Qui illuc ingrediuntur peccata ſua deteſtaturi, inde recentia patraturi egrediuntur: immo eorumdem committendorum conſilium cepiſſe, dum ſacra fierent myſteria, videntor; etenim ex quo illa abſoluta ſunt, quivis ad cupiditatum ſuarum objecta revertitur; alii quidem ut expleant avaritiam ſuam, alii ut ambitioni ſuæ ſatiafaciunt, alii ut intemperantiæ ſe tradant, alii turpi, neſariæque libidini; & ita domus Dei, quin ſit domus orationis, eſt latronum ſpelunca. *Idem.*

Dei filius teſtatus eſt, quantopere divina irritetur juſtitia peccatis, quę in templis patrantur.

Salvator illos ejiciens, qui in templo negotiabantur, teſtatus eſt, quantopere diſplicent Deo injuriæ, quæ in locis cultui ipſius dicatis committuntur; ſi enim quod ex ſe licitum eſt, & ſas, immo & ad finem religioſum pertinens, quale eſt vero Deo ſacra facere, ſevere adeo punitum fuit ab omnium mortalium ſuaviſſimo, & clementiſſimo, eo quod fiebat dumtaxat in atrio, quod nonniſi tanquam templi veſtibulum erat; quid tandem cogitandum nobis eſt de actionibus, quæ ex ſe quocunque tempore, & quovis in loco criminoſæ ſunt, ubi peragantur in templis, & prope aras? Si templum polluit, qui vendit animalia illic ſacrificanda; quid tandem ille, qui obſcænis cogitationibus, ſcandaliſque animam ſuam dæmoni vendit? Si Dei domum dedecorat, qui in negotiationis domum illam convertit; quid tandem, qui vertit illam in locum impudicitiæ, laſcivorum colloquiorum, & obtutuum, ac inhoneſtarum cogitationum? Si ſacrilegium eſt, ibi civile exercere commercium alioquin minime vetitum, quid erit ibi divina omnia, humanaque jura miſcere? Si in templis fieri neſas eſt, quod ſas in nundinis; quid illic facere, quod nullibi ſas eſt? *P. Duneau ſermone hujus argumenti.*

Quam enorme ſit crimen reverentiæ defectus in templis

Oportet ſane, magnus inquit Auguſtinus, execrabile ſcelus eſſe reverentiæ defectum in templis; quandoquidem hoc ſolum peccatum auferre potuit Jeſu Chriſto eam lenitatem, quam ſemper erga nocentiſſimum quemque prætulit; & hoc ſolum crimen eſt, ex quo ipſe per ſe pœnas depoſcere voluit, cum ad alia punienda creatarum rerum opera fuerit uſus. Peccat Adam, & Deus illi Angelum mittit, qui illum de Paradiſo ejiciat. Sodoma, & Gomorrha peccarunt, & mittit Angelos, qui ſulphuris flammarum imbres in illas demitterent. Mundus univerſus ſeſe carnis voluptatibus corruperat, & miſit aquas diluvii, quæ illum ſubmergerent. Peccavit Pharao, & miſit Moyſem, qui Ægyptum omnibus iis plagis affieeret, quibus deſolata eſt. Peccavit David, & miſit prophetam Nathan, qui exprobraret illum, & Angelum, qui populum ejus exterminares. Ut impios exturbaret ex templo, ipſe flagellum arripuit; miniſtrorum ejus zelus ſatis ardens non eſt ad profanationis hujus perſequendam ultionem. *Ex ſermonibus chriſtianis in dies Dominicas ſermone hujus argumenti.*

Deus magis peculiari modo in templis eſt noſtris, quam alibi.

Quamvis nullus ſit locus in terris, ubi Deus non ſit, & creaturis beneſacere nequeat, eique non ſit difficilius in abyſſos gratias effundere, quam imbrem, ac ros in agros demittere; fatendum eſt tamen, omnibus mundi ętatibus voluiſſe quoſdam adeſſe locos, qui eſſent veluti ſuarum largitatum theatra, ac thronos ſuarum miſericordiarum; ubi ſeſe facilius communicaret, ubi ſe precibus noſtris attentionem præberet, ubi liberalius nos votis damnaret, & ubi ſemper magis malis noſtris affici videretur. Apage igitur omnes impii illi, qui perperam intelligentes hæc S. Pauli verba Act. 17. *Deus, qui fecit mundum, & omnia, quæ in eo ſunt, non in manufactis templis habitat,* credunt, ædificanda non eſſe numini ejus templa, & inſignem infinitæ huic magnitudini, quæ ubique eſt, & omnia continet, inferre contumeliam, illam intra

ma-

manufacti ædificii parietes velle complecti. Apoſtolus, qui ſpiritu Dei loquitur, ſpiritui Dei non adverſatur, per hæc verba innuit ſolum, Deum fidelium, cum nullius ſit corporeæ, finitæque ſubſtantiæ, ut Dii Gentium, non eſſe a nobis excipiendum eo modo, quo a gentibus aurea, argentea, ænea, & marmorea excipiebantur idola, quæ illi in delubris ſuis concludebant, ut illos ſibi præſentes eſſe, ſibique opem quam celerrime afferre poſſe exiſtimarent euſque, ut nonnunquam pretioſis eos vinculis alligarent, ne ubi ipſis graviſſimis urgerentur neceſſitatibus, a numinibus ſuis relinquerentur. *Idem.*

Deus ſe nobis magis benignum præbet in templis noſtris, quã in Salomonico.

Si Dei cor ſemper Judæis patebat in templo Salomonis, ubi myſteriorum ejus umbræ tantummodo erant; quanto magis patebit fidelibus in eccleſiis, quas in toto terrarum orbe fidelium pietas illi dedicavit? In templis, ubi non prædicatur amplius lex ſervitutis, ſed amoris; ubi non ſervatur amplius virga, cum qua Moyſes in Ægypto miracula operabatur, & cum qua rupes in deſerto percutiebat, ut inde aquarum fontes eliceret, ſed crux, in qua Dei filius mundum, atque peccatum vicit; ubi ſervatur non amplius manna, qua in deſerto Iſraelitæ nutriti fuerant, ſed corpus, & ſanguis Jeſu Chriſti, qui verus eſt panis Angelorum; ubi habemus non amplius Arcæ veteris reliquias, quæ ex ligno tantum erat aurea ſuperinduto lamina, ſed ſacra Jeſu Chriſti humanitas, Arca vivens novi teſtamenti; ubi diſtribuuntur non amplius infirma elementa, quæ gratiam tantum pollicebantur, & ſignificabant, ſed ſacramenta, quæ illam continent, & largiuntur; ubi tandem non amplius cruenta animantium ſacrificia, ſed adorabile, & ineffabile corporis, ſanguiniſque Domini ſacrificium offertur, quod quotidie non cruento modo inſtauratur. Nos ibi gratiæ aliorum myſteriorum vitæ ipſius guſtaremus, quorum per intervalla memoria inſtauratur, ſi miſericordiæ, quæ nobis Dei cor aperit, amori vicem rependentes, illuc accederemus cor noſtrum per pietatem, ſanctaque deſideria aperturi, ſi gratum teſtantes animum bonitati illius, qui vinculis amoris ſui illic cor ſuum alligavit, & ipſi noſtra alligaremus ſedula attentione terribilibus myſteriis, quæ ibi celebrantur. *Idem.*

Fidelium plerique profanationibus ſuis templorum uſum pervertunt.

Ad templum accedis Deum ibi adoraturus, & cum videris accedere illi inſultaturus per iniquitates, quas coram ipſo committis; venis, ut illius iram mulceas, ſed eum magis, magiſque per irreverentiam irritas. Te miſerum fateris; venis, ut illi tuas neceſſitates aperias, eum obtreſteris, ut tui miſereatur, & non ſine ſuperbiæ oſtentatione illuc accedis? Itane putas futurum, ut illum exores, & miſericordiam obtineas? Gratias ab eo petis, ſimulque illum laceſſis injuria; & orationem ipſam, quæ præſtantiſſimus eſt religionis actus, in peccati materiam convertis. Diſtractio, quæ adeo prava eſt, ubi cum Deo loquimur, minimum eſt noſtræ orationis malum. Quomodo audes loqui cum Deo eo modo, & corporis habitu, quo principem aliquem virum alloqui non auderes? Deus ergo minoris faciendus eſt, quam terræ vermis? *P. Nepveu tomo ſecundo chriſtianarum conſiderationum.*

Templa noſtra Calvariũ repræſentant.

Templa noſtra nobis Calvarium repræſentant; quo humilitatis, obſequii, & contritionis ſenſu ibi debemus adſiſtere? Idem ſacrificium, eadem victima in altaribus noſtris, æque ac in Calvario, immolatur, & ab eodem ſacerdote, videlicet Jeſu Chriſto, qui inviſibilis eſt ſacerdos, qui a viſibili repræſentatur, ſanguis idem ibi ob finem eundem effunditur, eamdemque habet virtutem. Salvator ibi pro te effundit ſanguinem ſuum, tu autem hunc ibi tuis impietatibus conculcas. Mulcere nititur Paſſionis ſui in te ſuccenſi iram, tu autem in id unum incumbis, ut illum magis, magiſque irrites; pro te magnum hoc offert ſacrificium, & tu eodem fortaſſe temporis momento immodeſtis obtutibus, impuriſque deſideriis impudicitiæ dæmoni ſacrificas. Si Calvarii ſacrificio adſtitiſſes, quinam tunc extitiſſent ſenſus tui? Nonne eoſdem fovere opus eſt in templo, cum ſacrificio Miſſæ interes; hoc enim idem eſt ſacrificium, quod ibi offertur? Num voluiſſes temet ſocium addere inimicis Salvatoris noſtri, ut illi inſultares, vel ejuſdem tortoribus, ut illum torqueres? at nonne hoc facis per immodeſtiam, & irreverentiam tuam, ſæpe etiam dum incruentum peragitur ſacrificium, inſtaurans opprobria Paſſionis Domini, cujus hoc eſt memoriale? *Idem.*

Reverentia templis debita propter ſacrificiũ quod illic offertur.

Sacrificium pro eſſentiali fine, ac proprio charactere eſt Dei cultus, & honor. Quæ cum ita ſint, S. Chryſoſtomus inquit, templorum noſtrorum ſanctitatem iniquis ſermonibus, impudicis oculorum conjectibus, & pravis colloquiis polluere, illuc accedere ob ſolatium aliquod, illinc egredi ſine ullo reverentiæ, & honoris erga Deum ſenſu, nonne hoc eſt velle ſacrificii finem abolere? Honor, qui Deo per ſacrificium adhibetur, conſiſtit in confeſſione, qua creatura actu ſeſe a Creatore ſuo pendere teſtatur, ita ut in profunda ſpiritus ſui ſubmiſſione ſeſe quantum fieri poteſt per humilem ſuæ infirmitatis, & egeſtatis confeſſionem ſubjiciat. Ecce quid ſit ex parte hominis ſacrificium, & ideo victima in ſacrificio conſumitur, ut intelligamus hominem coram Deo nihil eſſe. Sed ſacrificium non eſt particularis, ſed publica, atque juridica proteſtatio ſubmiſſionis creaturæ in loco, qui huic actui religionis deſtinatus eſt. Quænam igitur rerum omnium perturbatio eſt, cum in templo habemus non ſubmiſſionis noſtræ teſtes, ſed vanitatis ſpectatores, quibus ſcandalum afferimus, & quos fortaſſe a Dei ſinu avellere conamur? In hoc triumphant Hæretici, & illis juſtam præbemus dubitandi de fide noſtra occaſionem. *Deſumptum ex ſpecimine ſermonum pro feria ſecunda poſt quartam Quadrageſimæ Dominicam.*

Reverentiæ defectus in templis magnum ſcelus eſt, quam vulgo exiſtimetur:

Crimen hoc eſt impietas manifeſta; etenim huc tendit, ut in domo Dei omnia evertat officia pietatis, religionis, modeſtiæ, & reverentiæ, quæ illi debentur; quæ res efficit, ut ſacra templa in ſcandalorum theatra immutentur, prohibetque, ne Deus ibi colatur, oretur, adoretur. Vetat, ne illi offerantur ſacrificia cum ea reverentia, & devotione, quam auguſtæ illæ actiones merentur: & impietatem ſuam longius provehit, cum adorabilium myſteriorum celebrationi obſtrepit, & Deo ad ipſas uſque aras inſultat: cum in hiſce reverentiæ, ac ſilentii locis rumorem excitat, atque tumultum, atque piis hominibus attentionem aufert, qua ſuis alioquin precibus vacarent: cum domum Dei in profanum locum, in nundinas, plateaſque convertit, & has orationis domos in theatrum, aulamque ſalutationum immutat, & cum indigne adeo hos ſanctitatis locos coinquinet, ipſi cenſete, quam deteſtabiles ſint hujuſmodi abominationes, & utrum profanatores iſti ſeveriſſima juſtitiæ divinæ ſupplicia mereantur? *Vide abominationes peſſimas, quas iſti faciunt hic. Ex libro, cui titulus: Bellum vitiis, prælio 16.*

Templorum dignitas, & elogia.

Poſtquam Deus dignatus eſt in terram deſcendere, humanam, ut nos, naturam aſſumere, & cum nobis verſari, templa ejus facta ſunt numinis, & majeſtatis illius habitatio. Non Angelus Domini de propitiatorio ejus hominibus voluntates amplius annuntiat, ſed ipſe Jeſus Chriſtus, qui antequam revertatur in cœlum, unde pro ſalute noſtra deſcendit, nobis auguſtum reliquit teſtamentum, in quo, quidquid faciendum eſt, continetur. Victima, quæ ibi offertur, eſt Agnus Dei; panis, qui ibi conſecratur, fit hominum cibus; myſticum, quod ibi potamus, vinum ſuave poculum eſt, quo Sancti in cœleſti patria inebriantur; preces, quę ibi effunduntur, cantica, quę ibi recinuntur, ſunt epinicia, quę beati ſpiritus in cœleſti concinunt ſede: denique templa noſtra ſunt novum illud cęlum, quod Propheta hominibus pollicebatur. *Ex manuſcripto ſermone.*

Templi aditus peccatoribus non eſt interclusus.

Quanquam in templa ingredi debeamus cum puritate; non ideo tamen putandum eſt, eorum aditum peccatoribus eſſe interclusum: templum enim plus continet myſteriorum, & gratiarum, quam peccatores nequitiæ;

quitiæ, ac improbitatis contineant. In ſancto hoc loco iræ Dei perfugium invenitur; ibi fons gratiarum vivificantium in Sacramentis, quæ ſola conſcientiam purificant, continetur; ibi ſacra poſita ſunt tribunalia, ubi nequiſſimi etiam peccatores ſcelerum ſuorum abſolutionem, ſalutiſque ſuæ principium inveniunt; ibi extructi ſunt chriſtiani ſuggeſtus, de quibus rudes in tenebris ſuis illuminantur, & contra infirmitates ſuas confirmantur; unde ignavorum tepor excutitur, atque juſtis inter afflictationes, quibus urgentur, ſolatium adfertur. Ita ſane; deſperatiſſimis quibuslibet morbis religio ſalutaria adfert remedia; iis tantum peccatoribus, qui affici gratiis poſſunt, earum ſinum offert eccleſia: ſola eorum contritio jus illis confert in templum prodeundi, & coram Domino adſtandi: & niſi, poſtquam ſeſe crimine fœdarunt, in templum afferunt ſinceræ ſenſus pœnitentiæ, templa illis fiunt inutilia, & quodam in ſenſu pro illis non eſſe poſſumus affirmare. *Idē.*

Indignatio, quam contra templorū profanatores Prophetæ teſtati ſunt. Nunquid præſentia tua, Domine, pati poteſt, ut templa ſancta in pollutos convertantur locos, ac impuriores illis, ubi ſpectacula aguntur, & a quibus fideles ſeparat eccleſia? Nonne ſatis erat, Propheta inquit ad Judæos loquens, a vobis ejectum fuiſſe de domibus veſtris Dominum, quin illi etiam domi ipſius inſultaretis? Seſe in templo receperat, ut a veſtris ſceleribus, ſcandaliſque magis diſtaret, vos autem perfregiſtis cancellos, quos ipſe vobis ſtatuerat; obices ſuperaſtis, eumque domi ipſius contempſiſtis: *Evertiſti teſtamentum ſervi tui, & profanaſti in terra ſanctuarium ejus.* Pſal. 88. Illum in ipſius etiam Sanctuario audes irritare, nunquid eum cogere vis, ut inde egrediatur? Tibi ſuperbos omnes cedit locos, ubi ſpectacula ſuum virus effundunt, ubi inflammantur cupiditates, ubi voluptas a crimine ſejungi non poteſt: ibi profani auctores tot inſpirate affectiones, quot ibi varias perſonas inducitis; ibi mundanæ mulieres voſmet oſtentate velut idola, quæ quiſque adorare geſtit, & quæ non niſi adoratores inquirunt; verum hos ſaltem ſacros reveremini locos, quos ſibimet Deus ipſe delegit. Viri nequam, & impii ad aras ſibi aſylum quæſivere; hodie vero Sanctus ſanctorum tutum ſibimet perfugium non invenit. Olim in templa, tanquam in locos pacis, mortales confugiebant, hodie vero periculum eſt, ne juſtus ibi ſuam innocentiam amittat: ſexcentæ ſtruuntur illic inſidiæ, & ne vulneremur venenatis jaculis, quæ ibi contorquentur, ab eorum aditu abſtinendum eſt. *Idem.*

Deus in Templis minus, quā Principes in ædibus ſuis colitur. Heu! dum recordamur, neminem in regis aulam ingredi poſſe, niſi poſtquam omnia diligenter inſpexerit, neque adeundi, ubi ille eſt, facultatem petere, niſi ſumma cum humilitate, & ad omne obſequii ſpeciem compoſitum; dum cogitamus, neminem ne oculos quidem attollere audere coram rege terræ hujus, & vel leviſſimam coram ipſo irreverentiam ſeveriſſimis pœnis eſſe coercendam; & mox templa noſtra ingreſſi, ubi Deus majeſtatis inhabitat, ubi miniſtri conſtituti ſunt, qui inceſſanter illius magnitudinem, & magnificentiam collaudent, ubi celebrantur myſteria, quæ ſancta vocamus, ibi videmus fideles auguſta hæc templa polluere, & ſancta hæc dedecorare myſteria eo corporis habitu, quo coram abjecta aliqua creatura ſtare minime auderent; videmus ibi fideles ſacrarum cæremoniarum pertæſos, ac impatientes ſacrificii finem præſtolantes ſibimet ſexcenta, quæ dictu ſunt turpia, permittere, oculis alia amoris objecta conquirere præter Deum, quem adorant; in id incumbere, ut in ſe aliorum obſequia uni Deo debita convertant; & minus religionis habent, quam Barbari, & infideles, de quibus ſæpe accidit ſermo. Hi Idola tantum venerantur, verum ſaltem in profanis delubris ſuis ſunt in omne obſequium compoſiti; nos vero in templis noſtris non niſi quandam diſſipationis, atque contemptus ſpeciem præferimus: illi ſaltem falſos, quos colunt, Deos reverentur, at hujuſce temporis Chriſtiani ullamne habent erga Dominum reverentiam? Hæccine illa ſunt ædificia, quæ ſancta vocamus, ubi homines vix genu flectunt, ubi ſexcentas committunt irreverentias, ad quæ non niſi ex more accedunt, & unde egrediuntur, quam ingreſſi fuerint, nocentiores? *Idem ſermo manuſcriptus.*

In templis eadem, quæ in ſpectaculis pompa præfertur, ibique quidquid maxime nitet, oſtentatur. Verum quem ad finem in hanc lacrymarum, & orationum domum convenitis? Venitis, ut ibi veſtram Deo exhibeatis egeſtatem; & hac pompa, hoc luxu, quem illuc affertis, cum eo de magnitudine, & magnificentia certare videmini. Venitis, ut gratias precibus conſequamini, & victores potius, atque benefactores videmini, quam ſupplices. Venitis, ut lacrymis peccata veſtra eluatis, & cum iis indumentis, quæ hilaritatem, & lætitiam redolent, acceditis; & pro cinere, ac cilicio, quo voſmet ipſos contegere deberetis accedentes ad pœnitentium animarum ſalutem obtinendam, cū iiſdem eo voſmet confertis ornatibus, quibus ad choreas, ac ſolatia feſtinatis. Templum ingredimini, ut ſuſpiria veſtra miſceatis triſtibus eccleſiæ cantibus, qui ad Dei miſericordiam ciendam adhibentur; & eum corporis habitum, eoſque geſtus præ vobis fertis, qui ſatis oſtendunt, quod lacrymis, & pœnitentiæ abrenunciatis. Illuc acceditis Dei legem meditaturi; & tantum abeſt, quod voſmet interius colligatis, ut alios etiam exemplo veſtro diſtrahatis. *Idem.*

Templum domus eſt, quo ſe conferunt Chriſtiani ſuam teſtaturi egeſtatem; ubi ſacerdos ſæpe manus attollit ad Deum, a quo gratias pro hominibus impetrat; ubi divinæ juſtitiæ flagella ſedantur, & ubi populus Domini benedictiones ſibi conciliat publicas deprecatus calamitates. Dum autem miniſter ad cœlum manus ſuſtollit, ut vobis gratias obtineat, cum enixis precibus familiarum veſtrarum pacem, egeſtatibus veſtris ſolatium, maliſque remedium petit; dum ille tandem pro vobis Deo nuncupat vota in templo, vos ne attentione quidem ſacra, quæ fiunt, dignamini; & vix ferre poteſtis melos canticorum, quæ ibi recitantur: videlicet inanes efficitis ſupplicationes illius, negatis vera eſſe, quæ ille de vobis teſtatur Deo: videlicet voſmet ipſos reos facitis non ſolum novorum criminum, verum etiam eorum, quæ fratres veſtri committunt; etenim per profanationes, & irreverentias veſtras verbo Dei, & precibus ſacerdotum vim aufertis, qua illos a peccatis avertere, & ad ſaugem poſſent revocare. *Idem.* Lædiur Deus in loco, ubi ad illius implorādam miſericordiam venitur.

In templo Jeſus Chriſtus ſeſe patri offerre indeſinenter, ibique per miniſtrorum ſuorum manus offertur: ibi immolatur tanquam victima, ibi ſe nobis tanquam mediatorem exhibet, ibi ſe totum in noſtros uſus impendit: *Totus in uſus meos expenſus,* ut loquitur S. Bernardus. Hic igitur ſentire debetis, quantus ſit horror criminis, quod per irreverentiam in templo committitis; quæſo enim, donec auguſta pro vobis celebrantur myſteria, donec ſupremus cœlorum Dominus in terram ad vota veſtra excipienda, ac vos ſanctificandos deſcendit; donec elevatur Hoſtia pro vobis debitum perſolutura; dum prope eſt, ut victima ſacrificetur, dum cœleſtes omnes huic attenti ſunt ſacrificio; eodem ipſo temporis puncto, quo miniſtrorum gravitas vobis reverentiam indicit, & pompa, & ſanctitas cæremoniarum attentionem veſtram expoſcunt, ne dignamini quidem oculum eo convertere, ubi adeo auguſta myſteria conſummantur. *Idem.* Sacrificiū quod in templis offertur à nobis reverentiam exquirit.

Inanis dignitatum, ac prælationum apparatus nunquam ſeſe magis oſtentat, quam in ſanctis his locis, a quibus procul exulare deberet; ubi fulgor quilibet eclypſim pati, ſuperbia qualibet coram Domino proſterni debet; ubi non aliud, quam Chriſtiani nomen jactitare opus eſt, neque alia afferre ornamenta, quam chriſtianæ religionis virtutes, ibi vana creatura ſuas dignitates, ſuoſque titulos oſtentat. Ubi in id unum curas omnes tranſmittere debet, ut ſeſe abjiciat, ſibique ſepulchrum effodiat, ibi honoris inſignia petit, atque requirit; & homo, qui nudius tertius in populo niteſcere cœpit, de gradu ſe dejectum putat, niſi diſtinguatur in tēplo, & niſi illi ſibi adhibeantur honores, quos ne ipſe quidem adhibet Deo. *Idem.*

Haud equidem iſtic recenſeo, immodeſtias, vel potius impietates, quæ quotidie committuntur in templis, indignos eos corporis habitus; vagos oculorum conjectus, libidinoſos, irreligioſoſque ſermones, quos illi, quibus aliquid pietatis ineſt, tantopere perhorreſcunt: illud vero diſſimulare nullo modo poſſum, mundanas mulieres funeſtiſſimas eſſe horum omnium malorum cauſas per luxum, indumentorum nitorem, or- Mulieres ſunt, cauſa poſſimæ criminum, quæ committuntur in templis.

Digitized by Google

namenta, quibus ſe comunt, ut Deo ex ipſis uſque altaribus auferant adorationem, atque cultum, qui ipſi debetur. Miſeræ! Dæmonis imperium proferre vultis ultra eos fines, quos ille ſibi præſcripſit; vult ille jus in profanos dumtaxat locos habere; vos autem efficitis, ut in ſanctiſſimis etiam locis dominetur. An neſcitis vos per hoc templum incedentes tanta cum vanitate, ac ſuperbia, ambulare ſuper putrefacta ſexcentarum cadavera, quæ eamdem, ac vos, temeritatem habuere, ut veluti idola in ſe mortalium adorationem converterent? Cineres, & oſſa illarum vos in ſingulos greſſus admonent, quam primum in ſtatum ipſarum eſſe redigendas, atque horroris ſpectaculũ futuras. *Froment.*

Quo ſenſu in templo nos eſſe deceat.

Cum fidelis templum ingreditur, corpus ſimul, & cor ſuum debet ſacrificare, alterum quidem modeſtia, & humili corporis habitu, alterum vero ſincera cordis converſione. Seipſum immolare debet, ut Deum Dominum ſuum veneretur, ut illi ob ea beneficia, quibus auctus eſt, gratias agat, ut juſtitiæ illius ſatisfaciat, utque gratiæ illius ſubſidium imploret. Qui, dum ſacra fiunt, ſe ipſum hoc pacto non ſacrificat; næ ille quidem ſacris, ut decet, non adſiſtit myſteriis. Sed, o Deus, quã pauci ſunt hodierna die veri Chriſtiani? eum enim juvenem, qui ad aras uſque laſcivos gerit oculos, victimæ ſpiritum habere cenſebis? mundanam mulierem, quæ templum ingreditur, ut formæ ſuæ victimas, & adoratores concilier, habere putabis ſenſus animæ chriſtianæ, quæ ſe ipſam debet immolare? *Auct. Anonym.*

In templum ingredi debemus ſolum, ut Deum laudemus.

Templum, regius inquit Propheta, non niſi ad Deũ laudibus celebrandum ædificatum eſt; hos tantum illic ſermones haberi fas eſt; adſtant Angeli ſingula verba noſtra exſcripturi, ibiq; Deus ipſe adeſt, qui cordis noſtri affectiones, ſenſuſque ſcrutatur. Videt ille, & precum noſtrarum qualitatem cognoſcit; ſecernit eos, qui orant ex animo, & cœleſtia conquirunt, ab illis, qui orant perfunctorie, & labiis tenus, & quorum cor longe abeſt ab ipſo. *Ex ſpecimine ſermonum.*

Nemo eſſet, ſi quid fidei, & religionis nobis ſupereſſet, qui templum ingreſſus hæc ſecum non cogitaret: Eum locum ingredior, in quo ipſe Deus eſt, quem Angeli adorant in cœlo, & quem reges adoraverunt in ſtabulo: eum locum ingredior, ubi eadem hoſtia, quæ in calvariæ monte ſacrificata fuit, in ara immolatur: eum locum, ubi ſanguis idem, qui de cruce effluxit, adhuc quotidie in noſtris defluit Sacramentis; eum locum, ubi Spiritus idem, qui olim viſibili ſpecie in Apoſtolos dilapſus eſt, inviſibili ratione in omnes fideles deſcendit: igitur huc accedendum eſt eadem cum humilitate, ac reverentia, qua reges illi; huic adſiſtendum eſt eadem pietate, ac devotione, qua piæ mulieres ſacrificio crucis adſtitere; fervore eodem, ac religione, qua Apoſtoli in cœnaculo Spiritusſancti deſcenſum præſtolabantur. *De S. Martino in Quadrageſima ſermone hujus argumenti.*

Zelus, quẽ habere debent Chriſtiani pro ſacrorum honore.

Nunquam nobis in locum hunc ingrediendum eſt, quin divinæ illius majeſtatis, qua Dominus circumdatus eſt, radius nobis reverentiæ, ac timoris ſenſum immittat. Quod ſi aliquem habemus zelum pro gloria Salvatoris, & pro domus ejus honore, ingemiſcamus videntes profanationes, quæ ibi non ab infidelibus quidem, vel barbaris, ſed a domeſticis, filiis, & altarium miniſtris committuntur; quæ res cor divinum transfodit, & eam querelam extorquet: *Quid eſt, quod dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa?* Jerem. 1. Heu! ab ara, ubi me ipſum pro impiorum horum ſalute immolaveram, tribunal aſcendam, ubi illos juſtitiæ meæ ſacrificabo. Quænam calamitas eſt chriſtiano viro interitum ſuum invenire in fonte ſalutis ſuæ, & damnari eodem ipſo in loco, ubi Salvatoris cruor defluit pro mortalium omnium juſtificatione. *Liber cui titulus: La vie reglée dans le mond.*

Templa noſtra ſanctiora ſunt, magiſque veneranda, quã templum Salomonis.

Salomonis templum, ubi Deus tantum exigebat reverentiæ, non erat adeo auguſtis conſecratum cæremoniis, uti hodierna die noſtra templa dedicantur; neque magna hæc ibi celebrabantur myſteria, quæ quotidie in aris noſtris offeruntur. Homo Deus ibi ſacerdotis officio non fungebatur, neque fiebat victima Patris ſui, nec vel proprium effundebat ſanguinem, ut noſtra peccata detergeret, vel propriam tradebat carnem, ut noſtras animas nutriret. Ibi ſacrificia quidem offerebantur, ſed non videbatur Deus Deo immolatus; neque cœlum deſcendebat in terram; neque infinita majeſtas Dei ſeſe ſub rotunda hoſtiæ ſpecie tegebat. *De la Volpilliere tom. 3. ſerm. hujus argumenti.*

De mulierum luxu in templis.

Quid de mulieribus dicam, quæ tanta cura ſe comunt, & ornant, quotieſcumque templum ingreſſuræ ſunt, & quæ nonnunquam pluribus ornatibus corpus ſuum inſtruunt, quam altaria ipſa decorentur? Cur prodire volunt adeo ſuperbe exornatæ coram Jeſu Chriſto, qui pedibus conculcavit univerſum ſæculi faſtum, & qui ridiculam hanc humani ſpiritus vanitatem damnavit? Eorum conſilia non aſſequor, ſed agendi ratio adeo adfectata, & mundana locum mihi tribuit credendi, ab illis iſtic Deum minime quæri; nonne enim præſtaret illas in domibus ſuis permanere, quam luxum, vanitatem, nugaſque amatorias in hos auguſtos inferre locos, quo non niſi humilitatis, reverentiæ, ac timoris ſenſus eſſent afferendi? Si S. Chryſoſtomi ævo extitiſſent, hic illas in ipſo eccleſiæ veſtibulo remoratus fuiſſet, dixiſſetque illis: *Quo ſaltatura pergis?* Quo hoc corporis habitu, atque ornatu contendis? ad choreas ne, an ad eccleſiam? Nunquid en in ſtatu es, ubi Deum crucifixum valeas adorare? Quænam conformitas eſt inter ornatus tuos, & crucem illius; inter luxum tuum, & ejuſdem nuditatem, inter mollitiem tuam, & ejus dolores? *Idem.*

Ex univerſo terrarum orbe, quem Deus in noſtros condidit uſus, exiguum ſane locum ſibi inhabitandum reſervavit. Mare nobis propter mercaturam reliquit, terram pro incolatu, urbes pro ſocietate, agros pro meſſibus; ſibique exiguum retinuit ſpatium, quod nomini ſuo conſecravit, gloriæque ſuæ dedicavit. Hunc tamen illi invidemus, eumque polluimus, ut inde egrediatur. Non ſatis eſt nobis maria avaritia noſtra replere, terram impudicitia, urbes luſu, & agros injuſtitia, ſed hæc omnia peccata ſimul in illius domo committimus: *Replentes terram iniquitate converſi ſunt ad irritandum me.* Ezech. 8. *Idem.*

Cogitur quodammodo Deus templa deſerere propter profanationes quæ ibi committuntur.

Nihil intentatum, & inauſum relinquitur, per Ezechielem Dominus ait, *ut procul recedam a ſanctuario meo.* Quomodo enim Deus permanere poteſt in loco omni ratione polluto? quomodo ſperare poteſt futurum, ut ille ibi ſuos theſauros aperiat, ibique ſuas gratias effundat? Ne mireris, ſi erga tot mortales ille ſupernaturales operationes ſuas non amplius oſtendit: quippe eum coegerunt profanationibus ſuis, ut inde recederet: *Ut procul recedam a ſanctuario meo.* Ezech. 8. O Salvator! quo impoſterum tete recipere poteris, ut contra noſtras perſecutiones te ipſum tuearis? In principum aulis, in agris, in urbibus offenderis; ſi quis in mundo locus eſt, ubi in tuto eſſe poſſes, hic proculdubio domus tua eſt. Rex cœli quot afficeris injuriis in terra! quot contumeliis eo ipſo coinquinaris in loco, qui deſtinatus eſt, ut tibi honor adhibeatur! Quid iniquius, & inſolentius, quam te ipſum in ædibus tuis, inque gloriæ ſede laceſſere? Aliquid ne par in mundo invenitur? vos autem ita impotentes eſtis, ut Deum in templo, & ad aras uſque lædatis? Huc ingredi, & ad Tabernaculum accedere ob id unum videmini, ut propius Deum vulneretis, utque vulnera veſtra magis certa ſint, inevitabilia, contumelioſa. Quæ unquam gravior fingi iniquitas poteſt, quam quod templũ aliis omnibus perfugium ſit, præterquam Domino ſuo? quod ſicarii, atque latrones in templo perfugium requirant; & hic nos Deum noſtrum perſequamur? *Idem.*

Ezechieli dixit, olim Deus: *Oſtende domui Iſrael templum, & confundantur.* Ezech. 43. Simili ratione ſufficeret Chriſtianis, ut rubore ſuffunderentur, illis oſtendere, quin ullum adderetur verbum, templum illud, quod toties profanarunt, atque hanc aram, quam toties polluerunt. Contumeliæ, quæ hodie in templo inferuntur Deo, adeo communes ſunt, ut auſim dicere, paucos fidelium hac culpa vacare. Apoſtolus 1. ad Cor. 11. inquit, eum, qui indigne recipit corpus Domini, miſerum eſſe, quod illud a communibus eſcis nequaquam diſtinguit: *Non dijudicans corpus Domini.* Sed mitius ne loqui poſſum de miſeris Chriſtianis eum profanantibus locum, ubi hoc adorabile corpus reſidet, quam ſi dicam, præſentiam illius

ab ipſis non dijudicari? Quippe hoccine eſt dijudicare Jeſu Chriſti in templis noſtris præſentiam, ibi de rebus omnibus loqui tanquam domi ſuæ, ibique de omnibus agere negotiis velut in foro? Hoccine eſt ſecernere ſanctum hunc locum a pollutiſſimo quopiam, ibi tanquam in choreis, atque theatris nugis amatoriis vacare? *Non dijudicans templum Domini. Fromentieres tomo 2. Quadrageſimæ.*

S.Chryſoſtomi ſcoſa de reverentia tēplis dabita. Quomodonam ſedare poterimus iram Dei, quoniam temporibus ad id maxime idoneis, locisque aptis, dum ſperamus fore, ut Deum precibus deliniamus, aliquos video, qui habitum pietatis, ad quem ſe compoſuere, faſtidientes importuna in ſermonibus ſuis ſolatia perquirunt, qui in cachinnis ſuis inſanientes publicis precibus obſtrepunt, & neque ſe tunc continent, (audaciam non ferendam!) cum ſacerdos ſacris operatur. An neſcitis vos tunc eſſe in medio Angelorum? vos cum illis Deo gratiarum actiones offerre, & nihilominus indecoro corporis habitu colloquendo, ac ridendo teritis tempus? Profecto miraculum non eſſet, ſi fulmen non in veſtrum dumtaxat, ſed in noſtrum quoque caput irrueret; hæc enim ſcelera ſunt tali digna ſupplicio. *Ex Homil. 24. S. Chryſoſtomi in Acta Apoſtolorum.*

Hæretici ſæpe furorem ſuū in templa noſtra exonerarūt. Hæretici, omneſque eccleſiæ inimici in templa ſævière, neque rabiem ſuam explere potuerunt, niſi glorioſa hæc evertentes monumenta. Gallia, quam prope fuit, ut eamdem ſortem ſubires? Ullane ea provinciis noſtris eſt, quæ non ploret adhuc ſanctas haſce murorum ruinas intuita, quorum altitudo inter ſqualorem, & confuſionem aliquid adhuc veneratione dignum retinet? Ex hiſce ruderibus conjicimus, quodnam periculum fides noſtra ſubiiſſet, niſi urbes aliquot infernalis aciei furorem cohibuiſſent: niſi majores noſtri ſanguine ſuo aras protexiſſent, quis affirmare poteſt, nos quoque vehementi eo torrente fuiſſe abripiendos? Ubinam ſacram nacti eſſemus menſam, ubi panem vitæ comederemus? ubi Agnum hunc ſine macula immolaſſemus? ubi hauſiſſemus gratias de uberrimis fontibus Sacramentorum, Templa igitur non ſunt tantum loci deſtinati, ubi religionem noſtram probemus; ſed religionis ipſius ferme ſunt baſis, & fundamentum. Cum de illis colendis, tuendis, ſervandiſque agitur, Deus ipſe colitur, protegitur, atque ſervatur. *Ex manuſcripto ſermone P. Stephani Chamillard.*

Templum locus eſt orationi deſtinatus. Templum domus eſt orationis: *Domus mea domus orationis*; ideoque ibi peculiariter præeſt Spiritus ſanctus, quandoquidem ſine illo orare non poſſumus: *poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*. ad Rom. 8. Neque ideo putes nullibi præterquam in templo orari vel poſſe, vel oportere. David ſibi templum in deſerto, Manaſſes in carcere, Elias in monte, Daniel in leonum lacu, tres pueri in fornace conſtituerunt; verum enim vero templum locus eſt orationi deſtinatus, & Spiritus ſanctus ibi particularem efficit applicationem meritorum ſanguinis Jeſu Chriſti, qui ibi adhuc effunditur. *Sed heu!* In templum afferuntur animi affectiones Spiritui ſancto prorſus oppoſitæ. Illuc cum ſpiritu vanitatis, ambitionis, avaritiæ, calliditatis, & ſæpe etiam impudicitiæ mortales ingrediuntur, qui quidem ſpiritus omnino ſunt Spiritui ſancto contrarii; fit, ut ille gemat, non autem iis gemitibus, qui omnes nobis gratias obtineant: *gemitibus inenarrabilibus*, ſed gemitibus doloris, & iracundiæ, & quin illius favores, atque temporales ſimul, & ſpirituales benedictiones conſequamur, illius dumtaxat maledictionibus ſubjicimur. *Specimen ſermonum pro feria 5. poſt quartam Quadrageſimæ Dominicam.*

Quantopere Deus perhorreſcat irreverentiā in templis. Deus ita perhorreſcit irreverentiam, & immodeſtiam, quæ in templis adhibentur, ut illas abominationum nomine nuncupet, quæ illi adeo graves, & non ferendæ ſunt, ut propter illas Sanctuario ſuo excedere teneatur: *Vide ta, quid iſti faciunt abominationes magnas, quas domus Iſrael facit hic, ut procul recedam a Sanctuario meo.* Ezech. 8. Ingredere, Propheta, templum meum, ac intuere abominationes, quas coram me Iſraelitæ operantur; vide quomodo alii quidem inſolenter caput attollant, atque oculos circumquaque circumagant viſuri ſimul, atque videndi; alios inſpicies uno tantum poplite in terram flexo impune invicem colloqui; alios invenies, qui illuc ingrediuntur dumtaxat ut opperiantur idolum cordis ſui, & creaturam illam, cui ſeſe omnino manciparunt: alias intueberis frontis adeo perfrictæ, ut templa ingrediantur, ibique ſeſe tanta jactent impudentia, ut jure poſſint dici *paulo minus veſtitæ, quam nudæ. P. Hyacinthus le Fevre recollectus, ſermone pro feria 3. poſt primam Quadrageſimæ Dominicam.*

Immodeſtus oris habitus, qui in templis geritur. Quin iſtic attingam cordis affectiones, quæ nobis ſunt inexploratæ, quod judicium ferendum eſt de externo hoc habitu corporis, qui noſtris accidit oculis? Quiſnam intuitus hunc diſſipatum oris habitum, omnes haſce mundanas affectationes, quas in Domini templum adfertis, non diceret, vos potius ad profanum aliquod ſpectaculum, quam ad religionis actum convenire? Cū cernamus vos, huc venire, ut inanes mundanæ vanitatis ornatus in hac templi ſanctitate oſtentetis, nōne videmini huc accedere, ut profana theatrorū lingua loquamini, & illuc, ubi Domini ſacerdotes veniunt ad veſtram converſionē, vos ad infirmandas ſanctas veritates, quę ibi annuntiantur, convenire? *Sermo manuſcriptus de verbo Dei, qui P. Maſſillon acceptus refertur.*

Myſteria quæ in templis noſtris peraguntur, reverentiam noſtram conciliare debent. Corpus, & ſanguis Redemptoris noſtri in altaribus, totaque majeſtas viventis Dei, ad quem adorandum in templa convenimus, nunquam ſufficiet, ut reverentiam ſibi conciliet? Nunquid alia indigemus religione, quam noſtra, ut cogamur præſtare Deo honores, quos meretur? Chriſtiana fides nonne ſatis nos inſtruit hac in re, quæ religionis eſt caput? Ratio noſtra laborat, cum in re hac noſtrum agendi modum cum fide conciliare conatur; nihilque magis infidelium avertit animos, quam cum audientes, quid de divinis myſteriis Chriſtiani credunt, vident, quid illis adſiſtentes agant. Nullus in toto terrarum orbe locus eſt æque ſanctus, & venerabilis, ac templum; at ullus ne eſt, qui turpius, & flagitioſius polluatur? Dici poteſt tota divinitas ibi corporaliter inhabitare, illic enim ſuam in terris ſedem Jeſus Chriſtus ſibi conſtituit; verum præſentia illius multos ne ſibi adoratores conciliat? Tota Jeroſolymitani templi magnificentia non aliud erat, quam terribilis majeſtatis templorum noſtrorum figura. Deus hic, qui per immenſitatem ſuam adeſt ubique, hic ſeſe quodammodo ſenſibilem præbet per beneficia, quæ iſtic large, effuſeque diſtribuit, & per peculiarem cultum, quem depoſcit. Ex iis omnibus, quæ maxime pretioſa, & adorabilia in Calvario acciderunt, nihil in aris hiſce noſtris deſideratur. Ea iit, quæ in cœlo ſanctiſſima, & ſacratiſſima inveniuntur, nihil in templis non ſine maximo miraculo deeſt: thronus miſericordiarum Dei, theſaurus gratiarum illius, ſedes poteſtatis ejus ſemper beneficæ! O quanta reverentia dignum eſt templum! *P. Croiſet in chriſtianis conſiderationibus.*

De tabulis & ſimulacris profanis, vel parū honeſtis, quæ aliquando videntur in templis. Quot myſteriorum noſtrorum profanationes in iis locis, quos maxima ſanctitas decet, propter corporum nuditates, parumque decoros ſitus in tabulis? Quot modeſtiam, pudoremque ipſum lædentia in aris ipſis oſtenduntur, ubi omnia metum, ac reverentiam afflare deberent? Quot Sancti, Sanctæque exhibitæ, tanquam homines e mundo, habitu corporis prorſus ſæculari, atque profano, atque cum iis nuditatibus, quæ rubore ſuffundunt eos, quibus aliqua timoris Dei ſupereſt particula? Quid horum locorum ſanctitate minus dignum! Quid ad myſteria ipſa dedecore afficienda magis idoneum? Quid magis oppoſitum admirabili verecundiæ, quæ in ſanctis omnibus maxime floruit? Quis citra indignationem videre poteſt in templis immodeſtas mulieres tanquam virtutum ſymbola propoſitas? Quis citra graviſſimam cordis amaritudinem audire poteſt mala, quæ hujuſmodi imagines peperere? Hac de cauſa illas in eccleſiæ Mediolanenſis actis S.Carolus damnavit, ubi palam vetat, ne in templis proponantur aulæa, vel tabulæ, vel ſimulacra, quæ pravas ciere valeant cogitationes, cum illic omnia ad populorum devotionem ciendam debeant excitare. Difficile eſt, quod hæc monſtroſa commiſtio profani cum ſacro, myſteriorum ſancti-

ſtatis cum myſteriis iniquitatis, Jeſu Chriſti cum Belial, templi Dei cum delubris idolorum minime fiat plurimis petra ſcandali. Deus ſæculi, qui procul dubio rei hujus eſt auctor, certo ſcit, rem hanc ſibi præclare ceſſuram, quandoquidem artem nactus eſt inſidias in ipſis uſque aris, & in Sanctuario ſtruendi, ut thronus gratiæ, ad quem peccatores miſericordiam accedunt petituri, fiat illis thronus juſtitiæ, in quo judicium, ac damnationem ſuam invenient. *Auct. Anon.*

Tabulæ, & myſteriorum, ſanctorumque repræſentationes in templis plurimum proſunt pietati fidelium.

Eccleſia probavit, confirmavitque ſanctarum imaginum uſum in ſeptimo Generali Concilio; ejuſque finis fuit ædificandi, & erudiendi filios ſuos fideli repræſentatione hiſtoriarum biblicarum, ac vitæ, & martyrii ſanctorum, myſteriorum religionis noſtræ, & earum rerum omnium, quæ menti ſanctas ſuggerere poſſunt cogitationes, eamque liberare a phantaſmatibus vagis, & inutilibus, quibus nobis licet invitis imaginatio ſæpe occupatur. Tabulæ, & ſimulacra ad pietatem pertinentia auxilio nobis eſſe debent, ut ſanctos colamus, efficiendo, ut de illis cogitemus, noſque excitando, ut ad ipſorum interceſſionem confugiamus. Hæc eſt Dei, & eccleſiæ hac in re mens, atque intentio. Hinc igitur ſequitur, quod pictores, atque ſculptores huic conformare ſe debent, neque alias imagines, vel ſimulacra elaborare, niſi quæ aliquid eorum conſilio conferat; alioquin polluunt templa, ac reddituri Deo ſunt rationem ſcandalorum omnium, quæ per hanc committuntur occaſionem. *Idem.*

Templa noſtra præ Jeroſolymitano ſanctiora ſunt, & in eos, qui profanare ea auſi ſunt, ſeverius animadvertetur.

Intravit Jeſus in Templum, & ejicebat omnes vendentes, & ementes de Templo. Matth. 21. Si Dei filius tantam teſtatus eſt indignationem in illos, qui in templo antiquæ legis vendebant, & emebant: quibus pœnis eorum perſequetur temeritatem, qui templi novi fœderis ſanctitatem polluunt, negotiis, quæ ibi tranſigunt, conſiliis, quæ illic moliuntur, colloquiis, quæ illic inſtituunt, & flagitioſiſſimo hoc agendi modo, quem coram cœlo, terraque ibi ſervant? Primum illud nil aliud continebat, quam Arcam, tabulas legis, mannam, & id genus alia, neque ibi niſi mortales victimæ mactabantur. Alterum hoc autem Domini eſt habitatio: *Dominus in templo ſancto ſuo.* Hic hoſtia ſemper vivens, omnemque mortis neceſſitatem ignorans immolatur, hoc ille ſibi elegit Sanctuarium, ut ibi inter homines habitaret illic recepturus ſacrificium precum ipſorum, & perennia fidei, atque religionis eorum argumenta. Attamen illic tot Chriſtianorum videtur impietas; illic nequiſſima præbent teſtimonia rebellis animi ſui, & contemptus, quo Dei nomen, ſanctamque legem illius flocci faciunt. *Abbas Trappenſis in moralibus conſiderationibus in evangelium S. Matthæi.*

Profanationes, quæ committuntur in templis, Deum, hominesque ad ultionem provocant, cur igitur hodierna die quæritur cauſa tot malorum, quibus affligimur? Cur flagitioſis his profanationibus non refertur accepta adeo univerſalis vaſtitas, qua mundus urgetur; hæc videlicet impietas, ac deteſtabilis licentia, quam ſibi vendicant mortales ibi colloquendi, & promiſcue de quovis negotiorum genere agendi, quaſi in compitis, plateiſque verſarentur? Cur autem, Domine, illi, qui ex numero ſunt ſervorum tuorum, & qui ardentiori pietate adhærent tibi, gemitibus, lacrymiſque ſuis efficere non conabuntur, ut immutes cor miſerorum horum, ne juſtitia tua mundum ad extremum uſque evertas, & deleat? *Idem.*

Templum Salomonis deletum fuit, ſiquidem permittente Deo propter profanationes, quæ ibi committebantur.

Templum Jeroſolymitanum, quod non pulchritudine, & magnificentia minus, quam ſanctitate orbis erat miraculum, quod ab extremis terrarum plagis evocabat homines, ut Domino honorem, & cultum adhiberent, utque illi omnia offerrent ſacrificia, quæ divinæ majeſtati offerri poſſunt: hoc denique templum, quod Dei omnipotentia tot ſæculorum ſpatio ſervavit, a Deo ipſo derelictum fuit, atque ita funditus fuit exciſum, ut ne lapis quidem ſuper lapidem ad illius memoriam perennandam remaneret. Ædificium hoc adeo nobile, & inſigne, extructum, erectumq; propter imperium, quod Deus regum omnium maximo, ſapientiſſimoque tribuerat, & cujus excidium permiſeras, Domine, juſtiſſima providentia, in nullam reditus ſpem deſeruiſti, & nunquam ex ruderibus ſuis conſurget. Illud vero animadvertendum, altiuſque memoriæ infigendum eſt, quod illud tunc tandem reliquiſti, cum coactus fuiſti nequiſſimo, qui fiebat, abuſu ſanctæ domus tuæ, & modo, quo pollutus fuerat locus, qui adeo peculiari conſecratione ad te pertinebat, denique cum ad id coactus fuiſti profanatione adeo publica, & nefaria, propter quam ea protuliſti verba: *Scriptum eſt, domus mea, domus orationis vocabitur: vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.* Matth. 21. Heu Domine, quot fuere, & quot ſunt adhuc templa in eccleſia tua, quorum exitus fortaſſe non erit felicior! Pleraque hæc templa, Domine, quo nemini liceret ingredi, niſi ut ſuam tibi pietatem, religionem, cultumque probaret, ut tibi vota, & preces offerret, ut tecum de ſuis neceſſitatibus, & egeſtatibus colloqueretur, tibique ageret gratias, ut cum profundæ humilitatis ſenſu ſeſe ad tuos pedes proſterneret, ea metamorphoſi, quæ nullis unquam lacrymis ſatis defleri poteſt, facti ſunt loci, quo illi conveniunt, quibus prorſus oppoſitæ ſunt animi affectiones, & quorum cor plenum eſt perturbationibus, & cupiditatibus &c. *Idem.*

Chriſtiani in templa propter duos hoſce fines potiſſimum congregabantur; primum, ut Dei majeſtatem ibi adorarent; deinde ut illius flecterent iracundiam, atque fidem, timoremque ſuum exercerent. Fideles ſunt, qui accedunt, ut ſuam profiteantur ſubmiſſionem, & nihilum coram ſupremo ipſorum creatore; peccatores ſunt, qui ad judicis miſericordiam implorandam ingrediuntur. Hi autem fines duo debent etiam eſſe duo valida argumenta, ut utrique ſervare teneantur maximam reverentiam, ſummamque verecundiam in locis, qui adeo ſanctis uſibus ſunt deſtinati. *P. de la Peſſe tomo 1. ſermone hujus argumenti.*

T E M P U S.

Bonus, ac malus temporis uſus: temporis pretium, & jactura &c.

M O N I T U M.

DE bono temporis uſu loquentes nequaquam ſub hoc titulo complectimur bona opera, in quibus illud eſt inſumendum, neque otium, quod eſt vulgatior cauſa temporis, quod amittitur, neque laborem ſtatus noſtri proprium, qui illius meliorem occupat partem; de quibus, ſi quid erit dicendum, conſuli poterunt tituli, in quibus hæc pertractavimus argumenta. Igitur generatim tantummodo verba faciemus de tempore, deque bono uſu, quem ejuſdem facere debemus, ut noſtræ ſaluti conſulamus.

Secundo. Cum tempus unice nobis fuerit conceſſum ad beatam promerendam, indipiſcendamque æternitatem; & ubi illud effluxerit, nobis ultra integrum non ſit vel merita acquirere, vel noſtram augere beatitudinem, inde judicium ferre poſſumus de pretio illius;

jactu-

jacturam ejus reparari non poſſe; quanti referat eodem bene uti; quanta ſit plerorumque mortalium illud prodigentium cæcitas, & demum qua tandem triſtitia conficiendi erimus, eo quod illud vel amiſerimus, vel perperam eodem uſi fuerimus.

Cæterum quamvis argumentum hoc nimis late patere videatur, nihilominus erit utile, locumque aperiet meditando rationem illam, quam aliquando reddituri ſumus de quolibet momento, ac uſu, quem ejuſdem fecerimus. Sancti Patres hoc maximi momenti argumentum eſſe cenſuerunt: quod ſi locum præbuit præſtantiſſimis Ethnicorum philoſophorum ſententiis de præterito, quod non revertitur amplius, de fluxa præſentis duratione, deque futuri incertitudine, multo aptius eſt ad excitandos fideles, ut pro æternitate acquirenda, præteritoque ſanctiori, ac ferventiori vita reparando præſens tempus impendant.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia ſermonum hujus argumenti ſyſtemata.

I. Hoc poſito, nihil eſſe pretioſius tempore, nihilque eodem nobis eſſe debere jucundius; & nihilo ſecius nullam eſſe rem, quæ minori habeatur in pretio, & cujus jactura minus doleamus: pro concionis partitione, & argumento aſſumere poſſumus: 1. nihil eſſe, quod majori cura ſit impendendum: 2. quinam a nobis illius uſus faciendus ſit, & cur nobis datum fuerit tempus.

Pars prima. Nihil eſſe quod majori cura nobis ſit impendendum: 1. hoc enim unicum eſt bonum, quod proprie ſit noſtrum, & cujus penes nos ſit arbitrium. Non igitur ferre debemus, illud eripi nobis, hoc in colloquiis, viſitationibus, & inutilibus occupationibus tranſigendo, quæ nobis horas, dieſque auferant, ita ut ſub exitum vitæ illud integrum nos amiſiſſe intelligamus. Debemus illius quam diligentiſſimam habere rationem, non ſecus ac vitæ noſtræ, cujus ille menſura eſt. 2. Sollicitì eſſe debemus de bono temporis uſu, quia ne unum quidem momentum eſt, quo integræ beatitudinis æternitatem acquirere, in gratia, & charitate creſcere, ac totidem in cœlo coronas adipiſci nequeamus. Igitur vel quid noſtra interſit, ignoramus, vel cæci ſumus, ſi illud in inanibus ſolatiis, & inutilibus occupationibus impendimus. 3. Quia tempus adeo pretioſum rapim pervolat, ac ſenſim elabitur, quin illud retinere valeamus; cumque ſemel abierit, nobis integrum non eſt amplius illud revocare; nobiſque eſt, quaſi nunquam fuiſſet. Ullane igitur eſt negligentia par huic, qua illud nobis inutiliter præterire patimur? &c. 4. Adde his, tempus hoc adeo pretioſum, ac breve, quod adeo celeriter defluit, ſuapte natura revocari non poſſe; ideoque meritum, quod per hoc tempus acquirere potuiſſemus, nobis in nullam reditus ſpem interiit, & neſcimus, utrum aliud nobis futurum ſit tempus, quo ſalutem noſtram operari valeamus; unde inferendum eſt, quanti referat eodem bene uti, donec in noſtra ſitum eſt poteſtate.

Pars altera. Verum quiſnam hic bonus eſt uſus a nobis faciendus, & in quo neceſſario tempus impendendum eſt? Hoc difficile dictu eſt; cum enim nullus ſit inter Chriſtianos, qui neſciat, cur in mundo ipſe ſit, & proinde quanam in re totum vitæ ſuæ tempus debeat impendere, attamen cum nihil vulgo facilius oblivioni tradatur, ad memoriam revocandam ajo, Chriſtianum uti debere tempore ad eoſdem fines, propter quos Creator hoc illi conceſſit. 1. Liquet, nobis ideo conceſſum fuiſſe tempus, ut ſalutem noſtram operaremur; unde ſequitur omnia conſilia noſtra, conatus, actiones omnes, quæ ad finem hunc non referuntur, propter æternitatem inutiles eſſe, ideoque quodcumque facimus, niſi hoc animo facimus, tempus eſt pro nobis penitus amiſſum; ubi ſerio videre, & ad examen revocare poſſumus, quos in rector vitæ noſtræ annos tranſegerimus, quid pro Deo, & cœlo fecerimus; quas virtutes fuerimus adepti, quænam bona opera exercuerimus. Heu! Quam pauca inveniemus a nobis pro ſalute noſtra facta, ideoque quam modicum temporis impenſum, uti eſt impendendum. 2. Hoc nobis perſuaſum eſſe debet, Deum, qui jure ſuo nobis futurum negare poterat tempus in pœnam præteriti, quod interire paſſi ſumus, dies noſtros mera producere miſericordia, ac ſuæ bonitatis effectu, ut nobis præbeat tempus expiandi malum, quod tempore abutentes patravimus; ideoque tempus nobis eſſe conceſſum, ut præteriti pœnitentiam agamus: hic igitur uſus a nobis faciendus eſt ad ſalutis noſtræ negotium reparandum. 3. Quemadmodum æternam felicitatem, cui deſtinavit nos Deus, nonniſi per bona opera acquirimus; ea quippe merces eſt iſtis promiſſa; extra omnem dubitationis aleam ſitum eſt, merum eſſe bonitatis divinæ effectum, quod nobis concedantur eam promerendi tempus, gratiæ, & occaſiones. In hoc igitur tempus eſt impendendum; neque enim in hunc finem operari licet, niſi vitæ hujus tempore; quod ſi labi, ac fluere patimur, illud in omnem æternitatem reparare non poſſumus. Dei vero erga nos liberalitas in hoc potiſſimum nitet, quod ſi temporis adeo pretioſi curam geſſerimus, ne unum quidem momentum nobis interibit; quia ne una quidem actio, quantumlibet humilis, & abjecta, in toto vitæ noſtræ decurſu erit, quam ſanctis intentionibus attollere nequeamus, & hoc pacto ſingulis momentis beatam hanc æternitatem acquirere.

De temporis jactura, quam homines flocci faciunt. 1. Jactura præteriti temporis a nobis plorunda eſt, nos illius deſiderio confici debemus reliquo vitæ ſpatio ſincera ducti pœnitentia, quia hac una ratione poteſt reparari. 2. Temporis jactura eos, qui nunc ejuſdem ſunt prodigi, in omnem æternitatem deſiderio, dolore, ac pœnitentia conficiet, ſed inutiliter, & ſine fructu. II.

De ejuſdem temporis jactura. 1. Temporis jactura præ cæteris nos minimo dolore conficit; arbitramur enim tempus nobis nunquam defuturum: quæ illuſio cauſa eſt, propter quam in dies differimus noſmet corrigere, convertere, vitæ rationem immutare, ac in iiſdem ſemper vitiis perſiſtimus. 2. Temporis jactura eſt omnium maxime nocua; etenim hoc pacto nihil propter animæ ſalutem operamur, neque ullum pro altera vita meritum acquirimus, & præterea per hanc omnium actionum noſtrarum inutilitatem amittimus omne jus ad beatam æternitatem, quæ illis tantum debetur, qui tempore bene uſi fuerint. III.

1. Præteritum tempus reparandum eſt; & ſi ſcire cupis quomodo: primo per ſincerum ejuſdem male impenſi deſiderium: hoc enim deſiderium, ſi verum eſt, facere nequit, quominus ex nobis pœnitentiam extorqueat: 2. per opera ſupererogationis. Non fecimus, quæ nobis erant facienda, & quæ tunc facere tenebamur. Meliuſne tempus hoc reparari poteſt, quam modo faciendo plus quam exigeretur a nobis, ſi bene tranſacto tempore uſi fuiſſemus? 3. ea, quæ facere tenemur, majori cum fervore faciendo, atque majori cura, & ſollicitudine officia noſtra obeundo. IV.

2. Opus eſt deinde futurum tempus bene inſtituere illud dividendo inter ea, quæ a nobis & Deo, & proximo, & nobiſmet ipſis præſtanda ſunt, tres has regulas ſervando; 1. nihil auferre temporis, quod Deo debemus: 2. non ita aliis tempus noſtrum impendere, quod nobiles viri faciunt, ut non bonam ſervemus partem nobiſmet ipſis, ſalutique noſtræ vacaturi: 3. temporalibus, terreniſque negotiis noſtris illud tantum concedere tempus, quod neceſſarium eſt, non autem totum illis tribuere.

V. De futuri temporis uſu a nobis faciendo. 1. Propter præteritum; quod licet non ſit amplius in noſtra poteſtate poſitum, tamen redimere poſſumus, ac inde in futurum documenta percipere, & jacturam quam paſſi ſumus, reparare. 2. Propter præſens; inſumendum eſt in bono peragendo, & videndum, quid nobis deſit, & quid acquirere debeamus. 3. Propter futurum; illud prudenter prævidendum eſt, & utendum præcautione ad evitanda pericula in æternum pereundi.

VI. Tres hæ propoſitiones ſermonis partes poſſunt conſtituere.

Prima. Nihil nobis majori curæ eſſe debet, quam tempus: 1. nobis pretioſum eſſe debet æque, ac vita noſtra, cujus menſura eſt: 2. tanquam illud ſolum, quo permanente cœlum mereri poſſumus, & pro noſtra ſalute operari: 3. a nobis reſpiciendum eſt tanquam ſingulare beneficium miſericordiæ Dei, qui per hoc nobis viam aperit expiandi noſtra peccata, & cum divina majeſtate in gratiam redeundi [pœnitentia enim fieri non poteſt niſi vitæ tempore] ac præterea modum nova in ſingula momenta acquirendi merita, novaſque coronas ad Cœlum.

Secunda propoſitio. Nihil facilius amittitur, & nullius rei jactura, quam temporis, minori dolore nos afficit. 1. Amittitur nihil faciendo per criminoſam inertiam; 2. faciendo malum, ac majorem temporis partem in iniquitatibus, injuſtitiis, omnique vitiorum genere traducendo. 3. Nugis, inutilibuſque rebus vacando, 4. faciendo ea omnia, quæ facienda non ſunt &c.

Tertia. Nihil eſt, cujus jacturam majorem nobis afferre debeat dolorem, quam temporis. 1. Quia magna eſt per ſe; quia nos privat gratiis, & meritis, quæ poſſemus acquirere ſancte noſmet occupantes. 2. Irreparabilis eſt, quomodo, & in quo ſenſu. 3. Secum trahit æternam ſupremi boni jacturam efficiendo, ut beatam æternitatem amittamus.

VII. Quandoquidem inutile erit agnoſcere temporis utilitatem, cum illo carebimus, utamur eo, quod habemus, eo modo, ut ejuſdem, ubi præterierit, deſiderio conficiendi non ſimus. 1. Ad id conſideranda eſt præteritæ vitæ inutilitas; 2. vitæ præſentis brevitas; 3. vitæ futuræ incertitudo. *P. de la Rue in ſermonibus ſub ejus nomine impreſſis.*

VIII. 1. Ex omnibus mundi hujus bonis, tempus illud eſt, quod magis prodigimus, quamvis illud ſit, cujus diligentiſſimam habere curam referat noſtra. Impenditur ſolatiis, terrenis negotiis, viſitationibus, inutilibuſque converſationibus &c. Et quantulum nobis ſupereſt reſervemus, & impendamus unico negotio, pro quo ſumus in mundo? 2. Facile eſt tempore bene uti, cuilibet rei aſſignando ordinem, & neceſſarium diſtribuendo tempus triplici occupationum generi, quæ totam vitam partiuntur; illis videlicet, quæ ad vitæ ipſius neceſſitatem pertinent, puta victum, requiem, ſolatium &c., illis, quæ ad ſtatus noſtri officia publica, privataque negotia referuntur; ac tandem religionis officia. Tempus nequit melius inſumi, quam chriſtiano more hæc omnia munera obeundo.

IX. Vulgo dicitur, tempus præſtans eſſe magiſter, quo ad res agendas, ſed addo, ad ſalutem etiam operandam edocemur.

1. Præteritum nos docet quanam in re defecerimus, ut nunc corrigamus, & quod omiſerimus, ut vigilantiores efficiamur. 2. Præſens vero ſua pernicitate, ac brevitate docet, cogitationes iis eſſe rebus impendendas, quæ ſolidæ ſunt, certæ, ac æternæ.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, auctoreſque unde hauriri copia poteſt ad propoſita concionum argumenta exornanda.

S. Auguſtinus *lib. 11. Confeſſ. c. 14. & 15.* Philoſophice loquitur de natura temporis, ac partium ejus, & conatur id exprimere, quod de illa concipit. Sancti Patres.

Idem *l. 11. de civit. cap. 6.* docet, quodnam ſit diſcrimen tempus inter, atque æternitatem.

Idem *in Pſal. 38.* docet, quam inconſtans ſit tempus, ac nunquam idem.

Idem *l. 50. Homil. Homil. 1. & 10.* explicat, quid ſit tempus redimere.

Idem *de verbis Apoſt. ſerm. 26.* docet, quo pacto redimendum ſit tempus.

S. Hieronymus *in Epiſtola ad Galatas* fuſius loquitur de bono temporis uſu faciendo.

Idem in Apoſtoli verba: *Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt*, docet, quomodo redimi poſſit.

S. Baſilius *in lib. moral. Sentent.* docet, poſt hanc vitam nullum fore tempus, quo bonæ actiones fieri poſſint, & pro præterito ſatisfieri.

S. Bernardus *Serm. de Tripl. cuſtod.* deplorat cœcitatem illorum, qui flocci faciunt unius horæ jacturam.

P. Haineuva parte ſecunda Ordinis ſerm. 6. ſect. 5.

P. Chahu in libro cui titulus: *Scientia ſalutis*; in tractatu de boni perquiſitione art. 14. loquitur de vitæ hujus brevitate, & modico tempore, quo paſſuri ſumus. Aſcetici; aliique.

P. Croiſet tomo 2. receſſuum pro die una in ſingulis menſibus.

Raynerius de Piſis, titulo *Tempus*.

Drexellius in *Aurifodina*.

P. Ludovicus Franciſcus de Argentano ex Capuccinorum familia, in libro, cui titulus; *Collationes Theologicæ de magnalibus Dei*, collatione 11. ubi agit de æternitate Dei, & ubi arripit occaſionem loquendi de tempore.

Liber cui titulus; *Vita bene inſtituta in mundo*, ubi in peculiari capite ſermo eſt de temporis pernicitate, & uſu, in quem a pleriſque impenditur.

P. Nepveu in libro, qui inſcribitur; *Præparatio ad mortem*, ſeptima veritate, ubi oſtendit nihil tempore vilius, ſimulque nihil eodem pretioſius ratione rerum terrenarum.

Idem in chriſtianis conſiderationibus pro ſingulis anni diebus tomo 3. & 4.

Petrarcha eximium habet dialogum de tempore, & æternitate.

Seneca pluribus in epiſtolis plurima, eaque præſtantiſſima dicit de tempore, quibus & ipſi Concionatores uti non dedignantur.

P. Delingendes in Quadrageſima ſermone pro feria tertia majoris hebdomadæ pulcherrimas, ſolidiſſimaſque habet conſiderationes de tempore præterito, præſenti, atque futuro. Concionatores recentiores.

Mathias Faber in feſtum S. Catherinæ diem ſermone ſexto per totum agit de tempore, & bono ejus uſu.

Biroat inter quoſdam ſermones, quos in anni Dominicas edidit, unum habet de tempore.

P. Le Jeune ſermone 44. de bono temporis uſu.

Abbas de Monmorel in Homilia pro die Circumciſionis.

P. de la Rue in ſermonibus, qui ſub ejus nomine circumferuntur, duos habet hujus argumenti.

P. Grizel in Adventu, qui inſcribitur *Balthazar*, ſermone duodecimo loquitur de vitæ noſtræ brevitate, ac temporis pernicitate.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta ſermone pro feria 3. poſt 5. Quadrag. Domin. docet, tempus eſſe vitæ noſtræ menſuram, & quodammodo menſuram noſtræ æternitatis; ubi plures habet conſiderationes.

Ii omnes, qui de otio, & labore verba fecerunt, de tempore quoque locuti ſunt, eoſque in titulo de Otio memoravimus.

Buſæus

Qui collectionem ediderunt

Buſæus) Titulo Otium.
Granatenſis)
Labatha Titulo *Tempus*, & *Otium*.
Lohner) Titulo *Tempus*.
Polianthea Sacra)

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

H*Omo natus de muliere, brevi vivens tempore.* Jobi 14.

Breves dies hominis ſunt. Ibidem.

Dies mei velociores curſere. Jobi 9.

Menſes vacuos, & noctes laborioſas enumeravi mihi. Jobi 7.

Mille anni ante oculos tuos, tanquam dies heſterna, quæ præteriit, & cuſtodia in nocte, quæ pro nihilo habentur, eorum anni erunt. Pſalm. 89.

Omnes dies noſtri defecerunt. Ibidem.

Ecce menſurabiles poſuiſti dies meos. Pſal. 38.

Homo vanitati ſimilis factus eſt: dies ejus ſicut umbra prætereunt. Pſalm. 143.

Viri ſanguinum, & doloſi non dimidiabunt dies ſuos. Pſalm. 54.

Ne glorieris in craſtinum, ignorans quid ſuperventura pariat dies. Proverb. 27.

Omnia tempus habent, & ſuis ſpatiis tranſeunt univerſa ſub cælo. Eccle. 3.

Conſummatus in brevi explevit tempora multa. Sapient. 4.

Senectus venerabilis eſt, non diuturna, neque annorum numero computata. Ibidem.

Cani ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata. Ibidem.

Pertranſierunt (dies mei) quaſi naves poma portantes, ſicut aquila volans ad eſcam. Jobi 9.

Omni negotio tempus eſt, & opportunitas. Eccle. 8.

Umbra tranſitus eſt tempus noſtrum. Sapient. 2.

Neſcit homo quod tempus præteriet, & mors appropinquet. Eccli. 11.

Non defrauderis a die bono, & particula boni doni non te prætereat. Eccli. 14.

Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Iſaiæ 38.

Vocabit adverſum me tempus. Thren. 1.

Ambulate dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant. Joann. 12.

Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate. Act. 1.

Tempus breve eſt: reliquum eſt, ut qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur: præterit enim figura hujus mundi. 1. ad Cor. 7.

Hoc ſcientes tempus: quia hora eſt jam nos de ſomno ſurgere. Ad Rom. 13.

Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis. 2. ad Corinth. 6.

Dum tempus habemus, operemur bonum. Ad Galat. 6.

Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt. Ad Epheſ. 5.

Sufficit præteritum tempus ad voluntatem Gentium conſummandam. 1. Petri. 4.

Juravit per Deum viventem, quia tempus non erit amplius. Apocal. 10.

Per totam noctem laborantes, nihil cepimus. Luc. 5.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deſumpta.

Primo homo immortalitate privatus fuit propter peccatum.

NEmo unus neſcit futurum fuiſſe, ut, ſi primus homo in innocentiæ ſtatu permanſiſſet, in quo Deus illum creaverat, nequaquam legi mortis ſubjiceretur: *Deus creavit hominem inexterminabilem*. Sap. 2. Non quod illi propter naturæ conditionem debere-

tur, ſed ex privilegio, ſingularique beneficio bonitatis Domini, ut loquitur S. Auguſtinus. Ille cum tota poſteritate ſua in peccati pœnam hoc bono privatus fuit; & ſtatim Deus terminos conſtituit tempori vitæ ipſius, ac dierum multitudini. Itaque cum per peccatum mors ſit ingreſſa in mundum, S. Paulus inquit, ita propter primum illud peccatum numerus annorum vitæ numeratus, & conſtitutus fuit a Providentia, ita ut homini mortali integrum nequaquam ſit temporis hujus cancellos prætergredi: *Breves dies hominis ſunt, numerus menſium ejus apud te eſt, conſtituiſti terminos ejus, qui præteriri non poterunt*. Job. 14.

Cur tempori vitæ illius termini conſtituti ſunt.

Homines primis temporibus hac in re nobis præſtiterunt, quod illi diutius vivebant, & vulgo octingentos, nongentoſque vitæ numerabant annos; cum hodierna die pauci ſint, qui ſæculum numerare poſſint. S. Hieronymus Ep. 21. ait, hominum peccata magnam illam hominum vitam ad paucos annos redegiſſe: *Humana vitæ brevitas damnatio delictorum eſt*. Ita videmus Deum poſt diluvium tempus illud ultra dimidium imminuiſſe; cumque ſæculorum decurſu idololatria in omnes ferme nationes ſeſe late effudiſſet, Deus quoque temporis hujus menſuram ita imminuit, ut dubitandi locus non adſit, quominus peccata hodierna quoque die imminuant eorum dierum, quibus poſſemus vivere, ſpatium: *Quod labentia in vitium ſæcula teſtantur*, ſanctus hic Doctor inquit.

Ratio, propter quam primis ſæculis homines diutius, quam hodierna die vixerunt.

Scriptura hominum ætatem ex meritis tantum, boniſque actionibus numerare videtur, & oblivisci temporis amiſſi, vel in criminibus inſumpti, quaſi abraſum, deletumque eſſet, vel quaſi nunquam fuiſſet: hinc puerum vocat eum, qui centeſimum jam natus annum ſenex erat capularis: *Puer centum annorum*. Qui enim male vixerunt, tanto annorum numero nil ſenectutis habent præter rugas, & infirmitates. Si profanus hiſtoricus regni Saul hiſtoriam ſcripſiſſet, nequaquam præteriiſſet illum annos quadraginta in Judæa regnaſſe; annos enim ex ſolo Solis ambitu numerans inveniſſet, illum tamdiu regni habenas obtinuiſſe; at Spiritus ſanctus alia utitur regula, & menſura, nempe virtutum; voluitque duos tantum numerari regni ejuſdem annos, quia ille ſancte, ac ut bonum decet virum, biennio tantummodo vixerat.

Sanctis exemplum oſtendit in Scriptura ætatem ex meritis, ac virtutibus tantum numerari.

Eliphaz unus ex amicis Job ſancto huic viro prædixit futurum, ut ille extrema ſenectute confectus ad plures abiret, dicens, illum tumulandum eſſe plenum dierum, meritiſque repletum, quemadmodum triticum, quod tempore ſuo metitur. *Ingredieris in abundantia ſepulchrum, ſicut infertur acervus tritici in tempore ſuo*; Job. 5. Hæc procul dubio imago eſt beatæ juſtorum mortis, quibus vita in bonorum operum præmium producitur; videlicet, juxta Sanctorum Patrum interpretationem, Job, qui princeps erat juſtus, & inſignis Dei famulus, quo nomine in Scripturis vocatur, in ſepulchrum eſſe inferendum veluti ſegetes, quæ non ſucciduntur, cum adhuc herbeſcunt, ſed cum maturuerunt; quod innuebat, principem hunc tanta virtute præditum, Deoque adeo charum nequaquam præcoci morte ablatum iri; ſed tunc humanis deceſſurum, cum id expoſceret natura. Et profecto ſcriptum eſt, illum plures annos vixiſſe, & ut loquitur Scriptura, jam plenum dierum obiiſſe; cum e contra idem Eliphaz de impio principe verba faciens inquit Job. 15. illum, *antequam dies ejus impleantur*, periturum.

Exemplum Job oſtendit Deum ſæpe bonis vitam producere.

Sententia mortis contra Balthazar lata, & in aulæ pariete deſcripta continebat imminutionem dierum, quibus ille victurus, & regnaturus erat, in ſcelerum ſuorum pœnam: *Numeratum eſt, appenſum eſt*. Dan. 5. Exemplum, quod oſtendit propter quædam ſcelera a quibuſdam patrata, Deum vitam eorum breviorem facere, ac mortis horam prævertere, quin ullam habeat rationem generis, fortunæ, aut dignitatis. Exemplum, quo probatur id, quod regius Propheta multo ante dixerat: *Viri ſanguinum, & doloſi non dimidiabunt dies ſuos*: Pſal. 54. Exemplum deni-

Punctum mortis Balthazar oſtendit Deum imminuere dies improborum.

que, quo principes omnes admonendi ſunt, illos non ſemper futuros parvulos ſuper terram, & ſi modo ſua poteſtate abutuntur, Deum in illos uſuram ſua, illos ex hac vita ante tempus exturbando.

Exemplũ Sedeciæ idem oſtendit.

Hoc ipſum præterpropter de Sedecia rege legimus, qui fuit unus ex nequioribus principibus, qui populo Dei præfuerint. Ezechiel propheta nuntiavit illi mortis ejuſdem horam jam adveniſſe, & addidit iniquitatem, & impietatem ipſius in cauſa fuiſſe, ut imminueretur numerus dierum ejus, & ſententia in eum proferretur: *Impie dux Iſrael, cujus venit dies in tempore iniquitatis præfinita.* Ezechiel 21. Impie rex acceſſit jam dies mortis tuæ, quam iniquitates, quibus cumulum addidiſti, maturarunt.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Explicantur hæc S. Pauli verba dies mali ſunt.

R*Edimentes tempus, quoniam dies mali ſunt.* Ad Epheſ. 5. Cum teſtetur Apoſtolus, dies eſſe malos, nequaquam exiſtimes, illum innuere velle, dies hoſce per ſe malos eſſe; noverat enim Deum eſſe temporum omnium auctorem, ſeu conſideremus tempus tanquam durationem motus, ſeu tanquam menſuram eamdem motus Solis. S. Paulus neque dicere, neque credere poterat, tempus per ſe malum eſſe, quia Deus nihil fecit, nihilque facere poteſt non optimum. S. Auguſtinus *Serm.* 24. de verbis Apoſt. ait dies malos fieri hominum miſeria, & nequitia: *Dies malos duæ res faciunt, miſeria hominum, & malitia.* Nos malos eſſe dies dicimus propter annonæ charitatem, propter morbos, vel bella; æger eos dies, quibus febri laborat, malos appellat, & viator imbribus fatigatus, malum eſſe tempus dolet. Sed malos hoſce dies, & mala tempora optima facere per patientiam, aliaſque virtutes noſtrum eſt; hæc tempora ipſa, dummodo illis bene utamur, nobis ad beatam æternitatem promerendam eſſe poſſunt utilia. Nequitia mortalium dies duplici pacto malos efficit; mali ſunt, ſi illos impendimus ea facientes, quæ a nobis facienda non ſunt; mali ſunt, niſi impendimus illos ea facientes, quæ ſunt facienda; utrobique nobis pereunt dies, & ad hæc fiunt noſtri interitus cauſa; & hoc in ſenſu jubet Apoſtolus eos redimi a nobis, hoc eſt præteriti temporis jacturam bono illius, quod ſupereſt, uſu reparari.

Futurum nobis longum videtur, ubi vero præteritum eſt, breve.

Mille anni tanquam dies heſterna, quæ præteriit. Pſal. 89. David mirum in modum ſuos de temporis brevitate ſenſus explicat. Mille anni, inquit ille, ubi præteriere, videntur non diu permanſiſſe, quam heſterna dies recens elapſa: *Quæ pro nihilo habentur, eorum anni erunt.* Ita omnes vitæ noſtræ anni, quantumvis diuturna illa ſit, cum elapſi fuerint, nobis erunt, quaſi non fuiſſent. Itaque cum ad vitæ finem pervenerimus, atque oculos in totum annorum noſtrorum ſpatium rejiciemus, o quam breve nobis videbitur, quod nunc fortaſſe ſatis diuturnum videtur, quia illius finem minime conſpicimus! Et ratio conſtat: cum enim tempus elapſum eſt, illud ſimul totum videmus, initium, & finem, atque ſimplici intuitu duo hæc extrema conjungentes, non metimur intervallum illud, quod inter utrumque intercedit. Cum vero futurum conſideramus, annos ſibi ſuccedentes ſingillatim conſideramus, quin eorum finem videamus.

Hominis vita umbræ comparata.

Homo vanitati ſimilis factus eſt, dies ejus ſicut umbra prætereunt. Pſal. 143. Via magis idoneam, ac naturalem invenies ſimilitudinem ad indigitandam brevem vitæ noſtræ durationem, & vanitatem omnium bonorum, quæ illius commoda, ac delicias efficiunt. Umbra ſtatim ac lux accedit, diſſipatur, & evaneſcit; umbra ſequitur, & æquat motum corporis, quod ambulat, vel quod ſumma fertur pernicitate. Ita hominis vita eadem defluit celeritate, qua moventur ſydera, quæ efficiunt menſuram durationis dierum. Præterea vitæ dies ſicut umbra prætereunt, quæ nullum poſt ſe veſtigium relinquit in loco, per quem tranſiit: ſimiliter poſt vitæ finem nihil reliquum eſt homini ex omnibus conſiliis, quibus occupatus fuit; opes, dignitates, voluptates illius velut umbra præterierunt. Hoc teſtimonium in Sapientiæ libro perhibetur ab illis, qui hujus vitæ deliciis magis adhæſerunt, vel diutius gaviſi ſunt: *Tranſierunt omnia illa, tanquam umbra.* Nihil remanet præter pœnitentiam, quod tantum temporis inſumptum fuerit, quod tot exantlati fuerint labores propter ea, quæ adeo celeriter lapſa ſunt. Oportebat, ne nos pro bonis adeo fragilibus, fluxiſque adeo torqueri? Oportebat, ne nos tot laboribus confici, ut adeo modicum fructum perciperemus? Quam inſipientes fuimus gaudium, atque lætitiam noſtram iis in rebus conſtituentes, quæ cum vita relinquenda fuere!

Hoc maximum eſt opus ſapientiæ noſtæ bene impendere tempus.

Videte quomodo cauté ambuletis non quaſi inſipientes, ſed ut ſapientes, redimentes tempus. Ad Epheſ. 5. Ex his verbis ſecundum S. Pauli ſenſum videmus, inſipientes ſolos eſſe, qui de temporis jactura adeo parum ſolliciti ſunt; ſed eos, quibus majus judicium eſt, & qui ſunt ſapientiores, illius diligentiſſimam curam gerere. Et profecto nonne hoc graviſſimæ dementiæ argumentum eſt, hominem, qui hinc quidem ea fide ſcit minimum gloriæ gradum ſuperare, quidquid magni mens noſtra concipere poteſt, & qui alioquin certus eſt, nullum eſſe vitæ momentum, quo tantum lucrum facere nequeat, tamen tot præclaras occaſiones contemnere, quibus fieri poteſt in omnem æternitatem dives, beatus, atque contentus, eo quod animum adjicere nequeat vel curæ, laborique perferendo, vel officio ſuo perfungendo, vel bona opera faciendo. O bone Deus! curnam ita tempus illud prodigimus, quo tanta acquirere poſſumus bona? cur tot merendi occaſiones nobis elabi ſinimus?

Præteritũ tempus comparatur ſomno.

Dormierunt ſomnum viri divitiarum, & nihil invenerunt in manibus ſuis. Pſ. 75. Non injuria regius Propheta præteritum tempus ſomno comparat, cum ait, divites obdormiiſſe, ac tempus rapidi torrentis inſtar illis omnia abſtuliſſe bona, quæ ſe invenire putabant. Nam quamvis tempus ſolum bonum noſtrum eſſe videatur, hoc tamen cætera nobis eripit bona. 1. Nobis objecti illecebram adfert. 2. Ipſum nobis aufert objectum. Res deſinit eſſe jucunda; mox omnino eſſe deſinit, ac tandem in memoria quoque deſinit eſſe. Quod in his objectis nobis jucundiſſimum eſt, & quod in illis nos ſuaviſſime allicit, id etiam eſt, quod in ipſis eſt magis fluxum, & fragile. Voluptas eſſe ceſſat fere ſtatim, ac eſſe incipit, paulo poſt nil penitus eſt; & ſi illius memoria reſtat adhuc, quomodonam reſtat?

Futurum tempus incertum eſt nobiſque omnino ignotum.

Non eſt veſtrum noſſe tempora, vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate. Act. 1. Fidendum non eſt tempori, quod incertum eſt, & quod cognoſcere noſtrum non eſt, dicebat Diſcipulis ſuis Jeſus Chriſtus. Craſtina dies ita parum pendet a me, ſicut dies nativitatis meæ. In mundum veni, ubi voluit Deus, nemo id noverat; inde egrediar, cum ille voluerit, nemo id novit; dies hæc in Dei mente præfinita eſt, ſed mihi eſt incerta. Mihi moriendum eſt, hæc certiſſima eſt ſententia; quandonam moriturus ſim, hoc ſcire nequeo. Ex eo autem, quod fortuitum eſt, legem ſibi facere, in eo, quod eſſe poteſt omnem æternæ fortunæ rationem conſtituere, hoc ſane eſt rationem, ſenſumque omnem amiſiſſe. Hoc nihilominus homines faciunt. Ibo, faciam, negotiabor, ædificabo; tota vita circa hæc conſilia vertitur, ac ſemper ſine ratione ulla præclara futuræ vitæ proponitur idea, & quod acerbiſſimum eſt, hoc paſſim etiam tunc accidit, cum agitur de ſalute. Cum me hujus mundi fuerit pertæſum, cum ætas provectior mihi vitæ voluptates interdixerit, tunc, inquiunt, agam pœnitentiam; ſed nunc agere pœnitentiam, id ne cogitu quidem.

Ad einis noſtræ finem nullum pro nobis erit ultra tempus.

Juravit per Deum viventem, quia tempus non erit amplius. Apoc. 10. Quis dolor erit in morte videre Angelum Apocalypſios altero quidem pede telluri, altero vero mari innixum per viventem Deum jurare, tempus ultra futurum non eſſe: *Et tempus non erit amplius.* Hoc accidet aliquando. O cogitationem

miſe-

Digitized by Google

miſeram! Quid? Nullum mihi amplius futurum eſt tempus? ad hanc fatalem æternitatis oram acceſſi, neque inde recedere licet! Quadraginta, & quinquaginta annos vixi; quantum præteriti, amiſſique temporis! Et ex toto hoc tempore nihil mihi ſupereſt. Abuſus ſum omnibus his momentis, & nihilominus nihil reparavi, nihil mihi reſervavi, nihil didici! Deo ſatisfacere debetem propter nefariam hanc negligentiam, nec mihi aliquod temporis ſpatium ſupereſt! Horrendam video æternitatem, quæ ſeſe mihi offert, & quæ mihi omnes objicit pœnas, quas impœnitentibus peccatoribus præparat; ſed hæc æternitas non eſt tempus aptum, quo debita noſtra diſſolvere poſſimus, ſed tempus eſt, quo pœna luitur temporis præteriti, quo ſumus abuſi.

In hac vita operandum eſt, deinde enim ſequetur nox, qua nihil licebis operari.

Venit nox, quando nemo poteſt operari. Joann.9. Si tempus, quo nobis vivendum eſt, eſſet durationis immenſæ, ſinere fortaſſe liceret, ut aliqua ejus pars nobis otiantibus afflueret; ſed nimis celeriter pervolat, & alioquin poſt hoc tempus adeo fluxum, nullum amplius remanebit. *Venit nox, quando nemo poteſt operari*. Conſideratio hæc magnam efficere debet in mentibus, cordibuſque noſtris impreſſionem. Nam præterquamquod Dominus iis utitur verbis, quæ terrorem debent incutere, Angelus in Apocalypſi jubetur in ſæculorum fine annunciare, tempus ultra non futurum, ac per eum, qui univerſum terrarum orbem creavit, & in ſæcula ſæculorum vivit, jurare, non amplius ullum temporis ſpatium ſuperfuturum. Feſtinemus igitur, S. Hieronymus inquit, operari, donec dies eſt; a Deo gratiam petamus, donec miſericordiæ janua patet, æternaſque mala prævertere poſſumus. Si animæ, quæ in cœlo ſunt, ubi bonarum actionum ſuarum mercedem recipiunt, & ubi laborum ſuorum fructu perfruuntur, aliquod ſovere poſſent deſiderium, vellent, credo, majora pertuliſſe; & ſi felicitatis eorum ſtatus pateretur, pœnitentia conficerentur, eo quod pro Deo majora operatæ non fuerint: ſed *venit nox, quando nemo poteſt operari*.

Complures inutilibus exercentur laboribus noctu operantes.

Præceptor per totam noctem laborantes, nihil cepimus. Luc.5. Quamvis in evangelio vitæ tempus vocetur dies labori deſtinatus, nox vero tempus quietis, quo tenebræ nos operari non ſinunt; tamen dicere poſſumus, plures, ſecundum hæc S. Lucæ verba, diem in noctem convertere; quia laborem ſuum inutilem faciunt, vel omniſi opera tenebrarum operantur; vel ſaltem totum tempus amittunt, quia propter cœlum, atque æternitatem non operantur: itaut ad vitæ ſuæ finem dicere poſſint, *per totam noctem laborantes, nihil cepimus*. Operati ſunt in ſtatu peccati, quod eſt tempus noctis; & addere poſſumus, illos non ſolum nihil lucratos eſſe, ſed plus amiſiſſe, quam ſi omnes ſimul mundi reges coronas, regnaque ſua perdidiſſent. Amiſerunt tempus, cum tempore vero quam jacturam paſſi non ſunt? Hoc tunc tandem intelligent, cum illius reparandi tempus non erit amplius.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ Sanctorum Patrum, aliorumque hujus argumenti.

Q*Uid ergo eſt tempus? Si nemo ex me quærat, ſcio: ſi explicare velim quærenti, neſcio*. Auguſtin. l.11. Confeſſ.c.1.

Deputentur tempora, deputetur hora pro ſalute animæ. Idem, l.6. Confeſſ.c.11.

Exardeſcit animus ſcire implicatiſſimum ænigma. Idem, l.1. Confeſſ.c.22.

Inter æternum, & tempus, hoc diſtat; quia iſtud ſtabile eſt, tempus autem mutabile. Idem, l.83. Quæſt. quæſt.72.

Momentis tranſvolantibus, cuncta rapiuntur, torrens rerum fluit; Idem, in Pſalm.38.

Omnis ſpes, quæ tempori committitur, incerta eſt, quia tempus incertum eſt. Idem.

Modo dicamus fructuoſa, tranſeunt, (bona temporalia) ne tunc dicamus infructuoſa, tranſierunt. Idem.

Anni noſtri non veniunt ut ſtent nobiſcum, ſed cum tranſeunt per nos, terunt nos. Idem, de verbis Domini.

Ne dicas, priora tempora meliora fuere, quam nunc ſunt, virtutes faciunt dies bonos, vitia malos. Hieronym. in cap.4. Eccl.

Æternitati comparata brevis eſt omnium temporum longitudo. Idem, Epiſt.139.

Tempus ſementis tempus eſt præſens, & vita quam currimus: in hac licet nobis quod volumus ſeminare; cum iſta vita tranſierit, operandi tempus auffertur. Idem, l.3. comment.

Una hora totius vitæ portio eſt. Ambroſ.3. Epiſtol. Epiſt.25.

Illo ſolo tempore nos vixiſſe gaudeamus, quo innocenter & humiliter viximus. Gregor. l.5. lib.1. in Reg. cap.13.

Tempus redimimus, quando anteactam vitam, quam laſciviendo perdidimus, flendo reparamus. Idem, l.5. Moral.

Vir bene Deo ſubditus ſcit inter tranſeuntia ſtare, ſcit inter lapſus decurrentium temporum mentis greſſum figere. Idem, l.32.

Nihil pretioſius tempore; at heu! nihil hodie vilius reputatur. S. Bernardus ad Schol.

Tranſeunt dies ſalutis, & nemo recogitat. Idem ibidem.

Nemo ſibi perire diem nunquam rediturum cauſaverit. Idem, ibidem.

Nemo veſtrum parvi æſtimet tempus, quod in verbis conſumitur otioſis. Idem, ibidem.

Volat tempus irrevocabile, nec advertit inſipiens quid amittat. Idem, ibidem.

De mea miſera vita ſume, obſecro, reſiduum annorum meorum; pro iis vero, quos vivendo perdidi, quia perdite vixi, cor contritum & humiliatum ne deſpicias. Idem, Serm.20. in Cant.

Tempus tantum valet quantum Deus; quippe in tempore bene conſumpto comparatur Deus. S. Bernardin. in quodam Sermone.

Omne tempus, in quo de Deo non cogitas, hoc te computes perdidiſſe; omnis ſiquidem res aliena eſt a nobis, tempus autem tantum noſtrum eſt. Bernard. lib. Medit.c.6.

Exiguum temporis perituri æternitatis eſt pretium. Hieronym. Epiſt.6. ad Cypr.

Nulla jactura gravior eſt nobis, quam jactura temporis perditi. S. Bonaventura, Sermon. 37. in Septuag.

Melior eſt ſenectus morum quam annorum, meritorum quam temporum; perfecta eſt ætas, ubi perfecta virtus eſt. Hugo a S. Victore.

Quis mente aſſequatur, quam pretioſum ſit tempus? Norunt qui amiſerunt; ii tam ingrato animo erogarent opes, honores, delicias, & quidquid eſt voluptatis pro una horula. S. Laurentius Juſtinian. de vita ſolitar. cap.10.

Non tam benignum ac liberale natura nobis tempus dedit, ut aliquid ex illo vacet perdere. Seneca, Epiſtol.118.

Magna pars temporis elabitur nihil agentibus, maxima male agentibus, tota aliud agentibus. Idem.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia, & Philoſophia fontibus hoc in argumento poſſit depromi.

NIhil tempore pretioſius eſt; quippe ne unum quidem momentum eſt, quod non valeat æternitatem, & beata æternitas eſt fructus gratiarum, quæ in tempore tantum conferuntur. Infinita hæc bonitas, hæc inæſtimabilis gloria, qua Beati fruuntur, hæc omnia merces eſt temporis bene inſumpti. Hoc nos docet Theologia. Quod autem ſpectat ad naturam temporis, & partes, quibus conſtat, non recedendum eſt a communi definitione, quam tradit Philoſophia: videlicet hanc eſſe menſuram motus, vel curſus Solis, vel alterius cujuſpiam ſyderis, qui per interval-

Quam pretioſum ſit tempus, & quid ſit.

tervallis quædam rei cujuslibet durationem metitur. Hoc totum eſt illud, quod docent, qui diligentius naturam ſcrutati ſunt; & hoc ipſum non caret obſcuritate, eo uſque ut S. Auguſtinus, qui æquiorem, magiſque perſpicuam nobis tradere notionem temporis adniſus eſt, inquiat ſe ſcire, quid eſt, dummodo non interrogetur, quid ſit; ſed ſtatim ac id conatur exprimere, jam neſcire amplius, quid ſit, ſed hoc ſciendi ſe ſumma flagrare cupiditate: *Exardeſcit animus ſcire implicatiſſimum ænigma*. Quamobrem Philoſophis curam relinquamus definitionem hanc evolvendi.

Temporis diviſio in præteritū, præſens, & futurū.

Tempus dividitur in præteritum, præſens, & futurum; ſed ex triplici hac temporis differentia præſens tantummodo noſtrum eſt, & in noſtra poteſtate. Præteritum jam non eſt, & ex quo præteriit, jam aliquo modo annihilatum eſt, nequit amplius eſſe, nec erit unquam. Quid autem eſt præſens hoc tempus, quo fruimur, & quod ſolum in noſtra poteſtate ſitum eſt? Eſt, Philoſophus inquit, momentum præterfluens, quod nec partes habet, nec dividi poteſt. A Boethio dicitur, *Tempus fluens*, *tempus currens*, & quod nulla unquam pernicitas æquare poteſt; & Sapiens Pariſienſis Epiſcopus addit, illud avolare, & ſania, ac tam præcipiti celeritate labi, ut illud morari in hominum poteſtate non ſit: *Irretenibiliter fluens*; adſectaos barbarum hoc nomen ad exprimendam temporis fugam, quod non eſt amplius idem, tunc etiam cum hoc temporis nomen profertur, vel illud concipere cupis. De futuro autem nobis diſponere non licet; immo neque ſcire poſſumus, utrum pro nobis illud futurum ſit.

Chriſtianæ conſiderationes de præterito.

Circa præteritum plures fieri poſſunt conſiderationes, quæ nobis, & pro præſenti, & pro futuro magnæ eſſe poſſunt utilitati. 1. Ita præteriit, ut neque in Dei ipſius poteſtate ſit efficere, quod minime fuerit; unde inferendum eſt, ſi quæ ipſi crimina commiſimus, quanquam illa per pœnitentiam expiavimus, ſemper verum fore dicere, illa a nobis fuiſſe patrata, nos Deo infideles fuiſſe, odium illius nobis conflaſſe, extremumque ſupplicium promeruiſſe. Dimitti quidem peccatum poteſt; ſed fieri non poteſt, quod patratum non fuerit; & hoc æternum nobis eſſe debet argumentum dolendi, ac Dei miſericordiam implorandi. 2. Altera conſideratio, ex D. Bernardo, eſt, licet tempus præterierit, & actio eo tempore facta cum tempore ipſo exceſſerit, adhuc tamen illam in Dei mente ſubſiſtere propter pœnam, vel præmium, quod illi debetur; quamobrem Pater hic inquit, ita præteriit, ut non præterierit: *Tranſierunt a manu*, *ſed non a mente*. 3. Tertia conſideratio a nobis facienda eſt, quale fuit præteritum bene, vel ſecus impenſum, tale in omnem æternitatem permanſurum; tempus amiſſum, vel inutiliter impenſum in æternum erit amiſſum, & nullam unquam illius mercedem nos recepturos. 4. Præteritum tempus, ubi ſemel perperam inſumptum fuerit, proprie reparari non poſſe; ad illud enim reparandum, alio opus eſſet tempore, quod illius locum teneret, & adnumeraretur ea in menſura, quæ nobis tradita fuit: nam nobis male inſumptum reparantibus jam non fieret id, quod eo faciendum eſſet tempore, quo reparamus amiſſum; & rurſus aliud requireretur temporis ſpatium, quo hoc præſens redimeretur; vel duo ſimul tempora eſſent ſimul complectenda, quod omnino fieri non poteſt.

Chriſtianæ conſiderationes de præſenti.

1. Tales ſumus coram Deo, quales præſenti tempore ſumus; non autem tales, quales eramus tempore elapſo, niſi in eo ſtatu perſiſtimus, in quo eramus. Ita quantumvis ſancti, perfectique tunc eſſemus, niſi tales ſumus hoc temporis momento, vel ſi mutati ſumus, Deus nos tales conſiderat, quales hic, & nunc intuetur. Quamobrem noſtrum eſt conſcientiam excurere, ac videre, utrum tales ſimus, quales eſſe vellemus, ſi nos hoc momento vocaret ad tribunal ipſius prodituros. 2. Sæpe animo recogitandum eſt, tempus præſens, quod adeo rapidum eſt, & quod nonniſi in ſingula momenta nobis tribuitur, ſolum tamen eſſe, quod habemus, ut operemur, ut merita acquiramus, ut agamus pœnitentiam, denique ut ſalutem noſtram faciamus. Etenim ut ad eam animum advertamus, atque illi conſulamus, futurum expectare tempus, quod in noſtra poteſtate non eſt, & quod fortaſſe nunquam erit, hæc inſaniſſima temeritas eſt, quæ in Chriſtiano poſſit reperiri. 3. Quemadmodum in omnibus hujus mundi negotiis aliquod tempus eſt, quo facilius fluere poſſint ex ſententia, & quod nos acceptabile, & propitium vocamus, quod ſemel elapſum, periculum eſt ne revertatur uſquam; ita præſens tempus, Apoſtolus inquit, tempus eſt ſaluti noſtræ opportunum, non autem futurum, in quo confidendum non eſt: *Nunc ſunt dies ſalutis*, *nunc eſt tempus acceptabile*. 2. ad Corinth. 6.

Chriſtianæ conſiderationes de futuro.

Tempus quoque futurum eſt utilium conſiderationum argumentum. 1. De hujus temporis incertitudine; quis enim ſcire poteſt, utrum futurum ſit; vel quiſnam illud ſibi poteſt polliceri? Cum in Dei poteſtate ſit illud, prout ipſi placuerit brevius, aut longius facere, quin integrum alicui ſit illi unum addicere, vel auferre momentum. Quot homines morte ne cogitantes quidem intercipiuntur, tunc etiam cum ſibi longos vitæ annos pollicentur? 2. Licet etiam nobiſmet polliceri poſſemus aliquod temporis ſpatium, aliquibus acti ſignis, vel ſpecie, quæ nobis hanc ſpem facere poſſet, nequaquam cognoſcere poſſumus, quodnam futurum ſit hoc tempus, utrum conſiliis noſtris aptum, necne; quonam tunc animo futuri ſimus; quinam tunc nobis erunt ſuperandi inimici; quinam obices infringendi. Hæc omnia in hujus temporis incertitudine continentur. 3. Hoc etiam poſito, quod futurum tempus nobis defuturum non ſit; cum tot nobis ſint facienda, corrigenda, providenda, acquirenda, ſi incipere differimus, ſatin temporis habituri ſumus, quo omnia faciamus? 4. Quamvis reliqua ſint incerta, quippe a tempore pendent, cujus ſolam novimus incertitudinem; tria nihilominus ſunt, quæ certiſſime avenient, & de quibus ambigere nefas eſt, quæque evitare non poſſumus; mortem videlicet, quæ certa eſt, quamvis incertum ſit tempus, quo eſt eventura, & Deus nos illud celaverit, ut ſemper paratos haberet: *Latet ultimus dies*, *ut obſervetur omnis dies*. Mox judicium particulare, & generale, in quod omnes prodituri ſumus aliquando. *Statutum eſt omnibus hominibus ſemel mori*, *poſt hæc autem judicium*. Ad Hebr. 9. Denique beata, vel miſera æternitas, prout bene, vel male vixerimus. Hæc ſunt de futuro tempore a nobis conſideranda.

Quid ſit redimere tempus, quod ſuadet Apoſtolus, & quomodo ſit redimendum.

Cum S. Paulus ſaluberrimum hoc Epheſiis, ac in eorum perſona Chriſtianis omnibus monitum præbeat, tempus videlicet redimendi, eumque in hoc ipſum ſapientiæ caput conſtituere videatur, operæ pretium eſt ſcire, quid ad id ſit agendum, & quid his verbis Apoſtolus ſibi velit. Tempus redimere, S. Anſelmus ait, eſt reparare tempus male impenſum, & annos malæ vitæ per ſanctam pœnitentiam redeuntes in viam, a qua receſſeramus. Meretur peccator, ut Deus vitæ ipſius annos imminuat, quemadmodum per Prophetam veritas ipſa teſtatur. Qui autem bene vivunt, redimunt hoc tempus; merentur enim, ut Deus, quin vitam eorum intercidat, ſinat immo eos vivere totum illud tempus, quo naturaliter illis vivendum eſſet, ac ſæpe in virtutum præmium dies illorum producat. Vel, ut explicat S. Auguſtinus, tempus redimere eſt, ſanctis ſeſe occupare exercitiis, ac Deo tempus illud impendere, quod in ſæcularibus negotiis tranſmittendum fuiſſet: ita alterum datur, ut alterum obtineatur, quemadmodum numeratur pecunia, ut aliquod, quod opus eſt, comparetur. Vel, uti S. Hieronymus inquit, eſt tempus impendere in bonis operibus ad redimendam beatam æternitatem, cujus ſecius jacturam. Tempus, ut ita dicam, captivum eſt, cum eodem in male factis abutimur, ſed in libertatem vindicatur, atque redimitur, cum in bonis, ſanctiſque actionibus impenditur. Nequitia, & improbitas illud, ut ita dicam, vendidit, vel oppignoravit; ſed pietas, & virtus redimit, vel liberat, efficitque, ut proprie noſtrum ſit, quia eſt pro bono, atque utilitate noſtra.

Cum inquit Scriptura, Deum numeraſſe dies vitæ noſtræ, ac illis terminos conſtituiſſe, quos homini-

bus

bus prætergredi integrum non eſt; docet Theologia, hos terminos duplicis eſſe generis, alios quidem naturales juxta rerum curſum, alios extraordinarios, qui in impiis vel a Dei miſericordia proficiſcuntur, ſi longi ſunt, ut illis adſit tempus ſeſe recipiendi, ac malum, quod fecerunt, reparandi, vel a juſtitia, ſi breves, ut illis auferatur ſpatium ulterius peccandi, atque ut illi ob peccata, quæ commiſerunt, puniantur. Hoc inferri poteſt ea verbis Prophetæ Ezechielis cap. 21. ubi loquens de Sedecia rege ait: *Cujus venit dies in tempore iniquitatis præfinita*. Videlicet, adveniſſe finem dierum ejus non quidem ſecundum curſum naturæ, ſed iniquitatis, quæ acceleravit hanc horam, quam natura non expectabat.

Deus impiorum tempus vel producit, vel imminuit ſecundum miſericordiæ aut juſtitiæ ſuæ regulas.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentioribuſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Quam ſolliciti eſſe debemus, ut tempus bene impendamus.

TEmpus aliquid eſt ita pretioſum, ut honores omnes, omniaque mundi bona minime comparanda ſint cum momenti unius pretio; & licet unicum impenſum fuiſſet momentum ad omnia mundi bona acquirenda, ſi nihil habes præterea, dicere poſſumus, coram Deo, qui ſanum de rebus omnibus fert judicium, hoc eſſe, temporis jacturam feciſſe. Nullus eſt in inferno reprobus, qui paratus non eſſet regnis omnibus, omnibuſque mundi bonis, ſi ea poſſideret, relinquendis, ut redimeret momentum illius temporis, quod in nugis impendit, & quod ipſi prodigimus, ac ſimiliter perdimus. Intelligamus, ſi fieri poteſt, quid ſit gratia; quid valeat poſſeſſio Dei. Ten s nobis d tum fuit, ut ſingulis momentis in gratia c eſceremus, utque divinæ gratiæ ſubſidio mereremur beatorum ſedem, ac Dei ipſius poſſeſſionem; & verum eſt dicere, ſingulis momentis, quæ propter Deum non impendimus, majorem a nobis jacturam factam fuiſſe, quam ſi mundum univerſum amiſiſſemus. Quod Sancti in cœlo facere non poterunt in omnem æternitatem omnibus perfectiſſimis amoris Dei actibus, videlicet novum gloriæ gradum mereri; id ego facere poſſum unico charitatis actu momento quolibet. Quod reprobi gemitibus ſuis, ac pœnitentia, terribiles cruciatus paſſi facere nequibunt, videlicet Dei flectere iracundiam, & obtinere veniam vel minimi e ſceleribus ſuis, id ego ſingulis momentis unico ſuſpiriolo, atque lacrymula præſtare poſſum: poſſum quovis momento unico perfectæ contritionis actu obtinere veniam omnium peccatorum meorum. Felix, vel infelix æternitas pendet a bono, vel malo temporis uſu. Noſtra ſalus nonniſi in tempore fieri poteſt, & inveniuntur, qui neſciunt, quid faciant, qui nugis tantum occupantur, qui ſuum otium faſtidiunt, qui tempus tantummodo fallere, ac terere quærunt, neque ſciunt, quomodo illud impendere poſſint. *P. Croiſet tomo 2. receſſus ſpiritualis pro una die in ſingulos menſes*.

Parum afficimur jactura rei adeo pretioſæ, quale tempus eſt.

Qua cura a nobis habenda ratio eſt hujus temporis, cujus omnia momenta ſunt adeo pretioſa? Et quam ſubimus jacturam illud jacturam facientes? Attamen jactura hæc adeo levem nobis infert dolorem. Cum de temporalibus agitur negotiis, quamvis adeo exigui momenti ſint, ubi cum ſalutis negotio conferantur, omnia momenta in lucro ponimus; ſi aliquod nobis elabitur, maximo mœrore conficimur; & quamcumque diligentiam, & curam adhibeamus, metuimus ſemper ne tempus nobis deſit; cum vero agitur de æternitate, tempus nobis ſupereſſe invenimus; & cum de cœlo acquirendo ſermo eſt, ſatis ſemper, ſuperque temporis nobis futurum ſperamus. Heu! veniet tempus, quo ſanius de rebus iſtis ferentes judicium, alios ſenſus fovebimus. Veniet tempus, quo deſiderio conficiemur horum dierum, & annorum, quos adeo male impendimus, & hæc deſideria tunc erunt inutilia. Veniet tempus, quo omnia impenderemus redempturi aliquot ex illis momentis, quæ prodigimus, quæ amittimus, & quæ amittere volumus; atque ad deſperationem adigemur videntes momenta hæc a nobis amiſſa fuiſſe. *Idem*.

Tempus breve eſt, non enim durat, niſi donec vivimus: heu! vitæ meæ dimidium fortaſſe, & ultra abiit, & quomodonam hoc tempore uſus ſum? Quid mihi profuere tot anni, qui effluxerunt? Quantum temporis amiſi id faciens, quod mihi faciendum non erat, & id quod faciendum erat non faciens? O Deus! quænam mihi ratio erit reddenda? At ullam ne expectare debeo miſericordiam, niſi impoſterum melius tempore uſus fuero, ſi ulterius diſtulero ſervire Deo, & ſalutem meam operari? Quapropter ſecundum Apoſtoli monitum, dum tempus habemus, operemur bonum; fortaſſe nonniſi exiguum mihi ad vivendum ſupereſt ſpatium; nolo igitur, ne unum quidem momentum differre, ut bene vivere incipiam. *Idem*.

Tempus, ubi amiſſum, vel male in ſumptum fuerit, eſt irreparabile.

Bonus futuri temporis uſus educere nos poteſt quidem ex periculo, in quod ob præteriti jacturam lapſi ſumus; ſed efficere nequit, ne hanc fecerimus jacturam, & ne tot horas, dies, & hebdomadas amittentes amiſerimus gratias omnes, quas Deo placuerat adnectere bono uſui earum horarum, dierum, hebdomadumque, & merita omnia, quæ poteramus adipiſci, iiſdem, uti eſt opus, utentes. O Deus, qualem jacturam! Numeremus, ſi fieri poteſt, omnia momenta, quæ male impendimus, ex quo rationis uſum ſortiti ſumus: quot gratias amiſsas! quot amiſſa merita nunquam a nobis in æternum reparanda! Tempus videlicet traducimus, hoc nomine appellamus tempus, quod in inanibus nugis, noxiiſque oblectationibus terimus. O Deus, quam dedecet chriſtianum hominem hic ſermo! Tempus traducimus; ſed tempus iſtud præteritum, tempus hoc miſere amiſſum non revertetur ultra, non ſecus ac gratiæ, quas mereri poteramus hoc tempore bene utentes. *Idem*.

Temporis jactura cauſa eſt, quod ſæpe nos tædet temporis.

Tempus eſt adeo pretioſum ſimul, & breve; & nihilominus nil tam cupide optamus, quam videre tempus hoc præterire. Statim ac ad aliquam anni tempeſtatem pervenimus, jam ad aliam perveniſſe vellemus. Undenam hæc inquietudo? Num quod nimis diu vivimus? An quod nos vitæ noſtræ tædet? Neutrum ſane. Nemo hanc tædii ſpeciem magis ſentit, quam qui deliciis affluunt, & qui majoribus in vita voluptatibus perfunduntur. Potiſſima involuntariæ hujus ſollicitudinis cauſa eſt, quod tempore abutimur; hæc jactura, quam videmus, & ſentimus, profecto nos inquietos facit, & quietem noſtram perturbat: tempus amiſſum ſemper nimis diuturnum eſt; futurum incertum minus inquietos ſollicitat, quam præſens perperam inſumptum. *Idem*.

In morte cognoſcemus temporis pretium & illud amiſiſſe nos pœnitet.

Cujus pretii nobis in morte videtur tempus illud, quod totum præterfluit? Et cujus momenti tunc videtur irreparabilis jactura, quam fecimus? Moroſum otium quot theſauros feciſti, ut amitterem! Inutiles viſitationes, inania, ac turpia colloquia quanto mihi ſtatis pretio! O ſi haberem vel unam temporis hujus adeo male amiſſi horam, o Deus, quam præclare illa uterer! Sed has horas ipſe habui, & ſi tunc cognoviſſem, quemadmodum nunc cognoſco, horum momentorum pretium, quam beatus nunc eſſem! Sed nunquid hoc ſatis meditatus non fueram? Nunquid non ſatis pretium temporis noram? Nunquid meæ tantum improbitati accepta referenda non eſt ea, quam feci, jactura? Ita morte impendente cogitabimus, ita ratiocinabimur; præveniamus hæc ſterilia deſideria, quæ ad deſperationem adducunt, donec hac vita fruimur. Cogitemus, quomodonam tempore tranſacto uſi fuerimus; prætereà, & ſi amiſſum eſt, quantam jacturam fecimus, & quomodo illam reparare poſſumus. Quam pulchri dies! quam pretioſa in illis diebus momenta! Si bene uſi fuiſſemus toto hoc tempore, quam ſuavi conſolatione nunc perfunderemur? Sed quis dolor, ſi illud amiſimus; & quis timor ad ſolam cogitationem rationis illius, quæ diſtricte a nobis erit reddenda. *Idem*.

Amiſſo temporis ego, gressu non impellere debes, ut eo, quod reliquum eſt bene utamur.

Quid cogitandum eſt nobis de tempore, quod miſere in alea, ſpectaculis, inutilibus, noxiiſque colloquiis, mundaniſque cœtibus perdimus? Heu! Major vitæ pars periit, & tempus ipſum, quod non ita perpe-

perperam inſumptum fuit, eget fortaſſe pœnitentia; quid nobis expectandum eſt? Utamur ſaltem eo, quod ſupereſt, tempore; vitæ noſtræ tempus finitum eſt, & in ſingula momenta ad finem illius properamus. Meminerimus fore tempus, quo non licebit amplius tempore uti, eo quod illud excipiet æternitas: *Et tempus non erit amplius*. Apocal. 10. Bene igitur utamur eo, quod reſtat adhuc, & impoſterum ne unum quidem momentum amittamus. *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum*. Ad Galat. 6. *Idem*.

Quis favor, o Deus! quæ gratia! ſi vel unum diem concederes damnato infelici, qui in inferno cruciatur, & gemit, vel illi, qui hoc momento in peccato decedit, quomodonam uterentur? At nonne eamdem mihi ipſi largiris gratiam? Mihi concedis adhuc hunc diem, fortaſſe etiam hunc menſem, hunc annum, & otior! & tempus amitto! & tanto bono non utor! Quantam in nobis efficere debet impreſſionem hæc cogitatio! cum mihi aliquot annos vitæ concedit, poſtquam inferno me dignum præbui tot peccatis, quot patravi, nonne idem eſt, ac ſi me de inferno eruiſſet, ut mihi pœnitentiæ faciendæ tempus præberet? Mibi igitur iidem fovendi ſunt ſenſus, quos ille conciperet, cui adeo inſignem gratiam conceſſiſſet. Haud ita Domine, hæc lumina, hæ conſiderationes non erunt inutiles. Agnoſco gratiam, quam mihi largiris pœnitentiæ agendæ mihi præbens tempus; illis reſpondere volo; & nulla unquam res efficiet, ut adeo pretioſi temporis ullum poſthac momentum amittam. *Idem*.

In morte agnoſcemus omnia cum tempore præteriiſſe.

Ipſo mortis momento homo ſanum incipiet ferre judicium de temporis, cujus adeo prodigus fuit, pretio: dum occurret illi hæc cogitatio, tempus vitæ, quantumvis diuturna extiterit, prætetiiſſe, ideoque hoc ipſius habita ratione idem eſſe, ac ſi nunquam fuiſſet. Quoniam cum quidquid prætetiit, non ſit amplius, idem eſt, ac ſi nunquam fuiſſet: dum videbit, nihil ſibi niſi tempus præſens ſupereſſe, & hoc momentum celerrime labi, ac fortaſſe vitæ ſuæ poſtremum eſſe; ſimulque omnia creata, quæ adeo perdite amavit, omnia terrena, quæ efflictim deperiit, honores, voluptates, dignitates, opes, omnia hæc tranſitura umbræ inſtar evaneſcentis, dum illam amplecti exiſtimamus: *Tranſierunt omnia illa tanquam umbra*. Sap. 5. *P. Nepveu in libro, cui titulus: Modus ſeſe præparandi ad mortem*.

Quam pretioſum ſit tempus cum æternitate comparatum.

Si tempus reſpicimus cum beata, vel miſera æternitate, quæ illius merces eſt, vel pœna, collatum, nihil illo magis æſtimationem noſtram meretur, etenim ne unum quidem eſt vitæ noſtræ momentum, quod ſi impendatur Deo, non poſſit nobis beatitudinis æternitatem promereri. Ita eſt, quodvis momentum integram valere poteſt æternitatem, quodnam illius ergo pretium eſt? Quanti faciendum eſt, quanta cura ratio illius eſt habenda! Hominum plerique hoc modo non intelligunt, ſed homo proximus morti hoc nimis intelliget. Heu! tunc vellet omnium bonorum ſuorum jactura, ac plurimorum annorum pœnitentia unum redimere diem, unam horam temporis illius, quod perperam impendit. Tunc voluptas erat, atque felicitas putabatur invenire temporis amittendi occaſiones, at quid non fieret, quid non impenderetur, ut illud poſſet reparari? Sed audietur terribilis divinæ juſtitiæ vox funeſtam hanc ſententiam proferentis: *Tempus non erit amplius*. Apocal. 10. Nullum tibi erit amplius tempus, ideoque nullus locus gratiis, pœnitentiæ, miſericordiæ, hæc omnia cum tempore defituta ſunt: *Tempus non erit amplius*. Quodnam fulmineum telum huic miſero! Fac Domine, ut hujus ſententiæ timor me ita perterreat, ut nihil intentatum, inauſumque relinquam, ut illam effugiam. *Idem*.

Peccatoris in morte ſenſus ob temporis amiſſi jacturam.

Senſus, quem adſpectus, & cogitatio temporis amiſſi gignet in anima peccatoris morientis, erit pœnitentiæ ſimul, ac deſperationis; primum quod adeo perperam adeo pretioſum tempus inſumpſerit, quod totidem, ut ita dicam, amiſerit æternitates, quot momenta male impenderit, quorum ſingulis æternæ gloriæ gradum poterat mereri: ſecundo, quod non poſſis præteritum revocare tempus; quomodo enim poſſet, quandoquidem neque ipſe Deus, licet omnipotens, id poteſt? *Idem*.

Conſiderationes celeritatis temporum.

Tempus reſpici debet tanquam rapidus torrens; omnia, ut S. Auguſtinus ait, trahens, noſque trahens ſecum, & ipſe curſus ſui pernicitate tractus: *Momentis tranſvolantibus cuncta rapiuntur, torrens rerum fluit*. Quis autem homo eſt, qui ſecus torrentem, vel in arena ponere velit ædificium? Nunquid autem nos ſapientiores ſumus, qui ædificamus in ſolo adeo mobili, quale tempus eſt? Dicamus ſæpe nobiſmet ipſis, pergit S. Auguſtinus, modo cum id utiliter facere poſſumus: omnia prætereunt; ne aliquando ad id redigamur, ut inutiliter dicere debeamus, omnia præterierunt. *Sæpe nobiſmet ipſis cum Seneca inter ipſas delicias, & voluptates dicamus; hæc quandiu?* Quandiu iſta perſiſtent? Magna poſſideo bona, magnas dignitates, magnos honores, omni deliciarum genere perfruor: *Sed hæc quandiu?* Iſta cogitatio, addit ille, imbres lacrymarum elicuit ex potentiſſimis regibus inter ſuos triumphos, ac luxum, majori dolore affectis ex metu ea quamprimum bona amittendi, quam ea eadem poſſidendi voluptate. *Idem*.

Exemplis ejus curam, quæ tempori rationem habere docet.

Si mercator eo eſſet in loco, ubi in ſingulas horas immenſam auri vim lucrari poſſet, perderetne horas has adeo pretioſas? Et ſi per negligentiam earum pluſes jam amiſiſſet, nonne ad deſperationem adductus eſſet? Et ſi aliquæ ſupereſſent, adhuc quanam diligentia illas impenderet jacturas ſuas reparaturus? Mercatoris hujus agendi ratio nonne ſimul eſt & negligentiæ noſtræ exprobratio, & documentum, ex quo omnes homines proficere debent? Tandem enim quanam in re hominum plerique ſuum tempus inſumunt? Alii quidem nihil faciendo, eaque lacrymabilis inertia eſt; alii quodcumque aliud faciendo præter ea, quæ ſibi facienda ſunt, ac vita eorum non aliud, quam vanitas eſt; alii vero oppoſitum faciendo eorum, quæ ſunt facienda, eorumque vita non aliud eſt, quam jugis perturbatio. *Idem*.

Sub anni finem conſiderandum eſt, quanam in re fuerit impenſum.

Jam ad anni finem perveniſti, nunquid hic & infidelitatum, & ingratitudinum tuarum finis erit? Quomodonam hoc anno vixiſti? An potius vere ne vixiſti? Poteſne dicere ex toto hoc anno vel unum fuiſſe diem, quem Deo omnino devoveris? unicam actionem, quam pro illo unice operatus fueris? attamen quidquid propter Deum factum non eſt, tibi periit. Quæ jactura! Heu quot ſalutis adminicula neglecta! quot gratiæ contemptæ! quantum temporis amiſſi! Quomodonam hæc reparari poſſunt? Hoc facere non poſſumus, niſi magis ſollicití fuerimus illo utentes tempore, quod habemus, & quod ſupereſt nobis. Viator, qui in via gradum ſiſtit, ubi videt ſibi itineris multum, diei vero parum ſupereſſe, moras ſuas pedum celeritate, ac diligentia reparare conatur. Quid hactenus fuit vita noſtra, niſi jugis temporis jactura? Cur ergo non feſtinamus? cur non paremus Domini conſilio hortantis, ut donec dies eſt, ambulemus, ne nox ingruat, mors videlicet, quæ nihil nos agere ſinat?... Si Dei verbis tibi nuntiaretur, te hoc anno moriturum, quid ageres? qua cura minimam etiam temporis particulam impenderes, te omnibus Dei gratiis fidelem præberes, omnia tua obires officia, in omnium bonorum operum exercitatione verſareris, & ageres pœnitentiã? Heu! cur modo non facis, quod tunc te feciſſe velles? *Idem tom. 4. chriſtianarum conſiderationum*.

Quidquid pro Deo factum non eſt, temporis jactura eſt.

Pro certo habendum eſt; quodcumque temporis propter Deum non impenditur, meram eſſe temporis jacturam; curas, laboreſque omnes ad finem hunc non tendentes vanos eſſe, & inutiles; ac denique operas omnes, quæ mundo impenduntur, vel propriæ voluptati, totidem eſſe furta, quæ Deo fiunt; ita ut homo ſub vitæ finem, poſtquam ſe ipſum requiete non deſiit cupiditatibus ſuis ſatisfacturus, cum Salomone exclamare teneatur: Quem ex omnibus laboribus meis fructum percepi? *Quid habet amplius homo de univerſo labore ſuo?* Eccle. 1. *De la Font in eccleſiaſticis ſermonibus pro 4. poſt Pentecoſten Dominica*.

Niſi

Niſi primos, melioreſque vitæ noſtræ annos impendimus Deo, ſaltem id, quod ſupereſt, temporis impendamus, quandoquidem, quod elapſum eſt, eidem impendere non licet. Æquo, lubentique animo offeramus illi, quidquid ſupereſt tot evagationibus, atque diſſipationibus in mundi hujus negotia. Præſtat enim aliquantulum boni facere, quam nihil omnino. Præſtat etiam modicum illud tempus, quod vitæ nobis reliquum eſt, Dei ſervitio devovere, quam illud confundere cum tot annis, quos amiſimus, & quos ille in judicio proferet adverſum nos, niſi egerimus pœnitentiam. Utique, o Chriſtiani; adducet Deus contra nos omne tempus, quod amiſimus: *Vocabit adverſum te tempus*. Vocabit pueritiam hanc, quæ fuit adeo incorrigibilis; adoleſcentiam cupiditatibus adeo corruptam; virilem ætatem pro æternitate adeo inutiliter tranſactam: ſed ſi eo tempore, quod ſupereſt, melius uſi fuerimus, quamvis unus ſupereſſet annus, menſis unus, hebdomas, dies, omne illud tempus, quod amiſimus, nullo nos amplius rubore ſuffundet. Non reminiſcetur Deus peccatorum noſtrorum, niſi ut noſtræ pœnitentiæ meminerit, quæ diſſipatos, perperamque inſumptos revocans annos efficiet, ut pleni dierum moriamur, hoc eſt, juxta Scripturæ ſenſum, virtutum, bonorumque operum pleni. *Sermones chriſtiani, ſermone pro die Circumciſionis.*

Cum præſens tantum in noſtra ſit poteſtate, & alioquin futurum incertum ſit, differre non debemus ſervire Deo.

Ex omnibus vitæ noſtræ momentis, quibus noſmet convertere, ac Deo devovere poſſumus, præſens tantummodo in noſtra poteſtate ſitum eſt. Præteritum non eſt amplius; futurum incertum eſt; præſens tantum in manu noſtra eſt, & hoc præſens nihil aliud eſt, quam breve momentum, quod eſſe poteſt poſtremum, & quod plerumque extremum eſt, cum minus æſtimatur. Igitur differendum ulterius non eſt; dilatio eſt periculoſa; eodem ipſo momento, in quo ſumus, noſmet adducere debemus eum in ſtatum, in quo eſſe vellemus eo momento, quo ad temporis exitum, atque æternitatis principium pervenerimus. Nunc cedere volo, o Deus; nolo amplius differre; ex hoc momento tuus ſum. Accipe, Domine, motus omnes cordis mei, & momenta omnia vitæ meæ, quæ mihi ſuperſunt, ut expiem pravum illius temporis uſum, quod mundo hoſti infeſtiſſimo tuo deſerviens tranſegi. Heu! quam me pœnitet temporis male perditi? Et quam beatus eſſem, ſi illud poſſem reparare! *P. Novet in receſſu pro præparatione ad mortem.*

Nobis habenda eſt temporis ratio, nobiſque retinendæ ſunt gratiæ, quæ cum tempore tranſeunt.

Si temporis naturam perpendimus, illius quam diligentiſſimam rationem habere debemus; quoniam præteritum non eſt amplius, neque revertitur unquam; futurum incertum eſt; & præſens nil aliud eſt præter momentum, quod eo ipſo, quo nominatur, prætervolat. Hæc autem momenta illa ſunt, a quorum bono, vel malo uſu noſtra pendet æternitas: *Momenta æternitatis gravida*, quemadmodum a Patre quodam vocantur. Hæc, inquam, momenta ſunt, quorum fugitiva pernicitas remoranda eſt retinendo gratias divinas, quæ cum illis prætereunt, & quæ ſæpe non revertuntur amplius, non ſecus ac fugacia momenta, a quibus rapiuntur. Divina Sapientia nobis futurum abſcondit, ut præſenti bene utamur; nos vero præſens amittimus, quia in futuro confidimus. *Specimen ſermonum pro Adventu.*

Nonne mirum eſt, audiri nonnunquam Chriſtianos qui ultro, citroque nonnunquam percontantur quanam in re tempus traducturi ſint, & neſciunt, quanam in re ſibi ſit traducendum. Peccatum habent in anima, in odio Dei ſunt, & quærunt, quid ſibi faciendum de tempore. Heu miſeri! tempus impenditie agentes pœnitentiam, ut a Deo juſta ira ſuccenſo miſericordiam obtineatis. Heu! ſi reprobus in inferno illud haberet tempus, de quo neſcitis, quod vobis faciendum ſit, quam ille ageret pœnitentiam! Sunt alii, qui tempus terunt malum faciendo; quod ut nobis perſuaſum ſit, ſatis eſt morum ſæculi corruptionem, & plerorumque ſæcularium licentiam intueri. Heu! tempus hoc, quod eſt adeo breve, ut bonum faciatis, nimis etiam diuturnum eſt, ut faciatis malum. Denique plerique amittunt tempus, quia quodlibet aliud ab eo, quod agendum illis eſſet, operantur; & hac in re illi etiam, qui pietatem profitentur, ſeſe debent excutere. Mulier, exempli gratia, cui familia regunda eſt, optimum factu arbitrabitur, tempus in eccleſia traducere: ſed fallitur, aliud facit ab eo, quod illi faciendum eſt, & hoc ſolum ſufficiat exemplum, ut cognoſcamus, quid hac in re peccetur. Ut bene impendatur tempus, non ſatis eſt bonas actiones operari; bene faciendæ ſunt; utque bene fiant, faciendæ ſunt ſecundum ordinem, hoc eſt, in tempore, & ſecundum cujuslibet ſtatum, & officium; & niſi in hoc ordine fiant, & ſecundum has regulas, & circumſtantias, deſinunt eſſe bonæ, ac tempus, quod in illis faciendis inſumitur, amiſſum eſt. *Ibidem pro Quadrageſima.*

Magna temeritas eſt a futuro pendere in iis præſertim, quæ ad ſalutem pertinent.

Quænam temeritas eſt hominis de annis, vitaque ſua diſponere, cum neque poteſtatem habeat de craſtina die diſponendi! quod jam pridem ſapiens quidam dixit: *Quam ſtultum eſt ætatem diſponere, ne craſtino quidem dominamur*. Nullus eſt futuri temporis dies, hora, momentum, quod vitæ noſtræ finis eſſe non poſſit, & ut S. Proſper ait, poſtquam mors per peccatum introducta fuit in mundum, poteſtatem ſuam in omnes vitæ noſtræ dies extendit: *Obnoxium ſibi omnem vitæ noſtræ fecit diem*. Ratio, fides, & experientia nos docent, nihil eſſe in mundo, non nobilitatem, non ſcientiam, non opes, non virtutem, quod nobis certum promittere poſſit in tempus futurum vitæ diem. Ergo ſecundum hoc principium argumentamini, & cum S. Auguſtino dicite: *Omnis ſpes, quæ tempori committitur, incerta eſt, quia tempus incertum eſt.* In hoc peccator palam oſtendit, ſe ſalutem ſuam contemnere, neque metuere illam in diſcrimen adducere, quandoquidem objicit illam rei, quæ æque incerta eſt, ac tempus. *P. Texier in Quadrageſima ſermone pro Dominica Paſſionis.*

Diſcrimen inter tempus, & æternitatem.

Tempus nos pertranſeundo viſitat, quin unquam remoretur, velut aqua fluminis ſemper præterfluentis. Æternitas manet immobilis, & inconcuſſa, tanquam tellus fluvium ſinu ſuo geſtans. Tempus habet omnes partes ſuas ſeparatas, & quæ ſimul etiã eſſe non poſſunt, aliæ enim alias trudunt; aliæ jam prætereunt, aliæ adhuc venturæ ſunt, & nihil in tempore præſens eſt præter unicum momentum indiviſibile. Æternitas non habet partes; tota ſimul eſt, atque indiviſibilis; non habet præteritum, neque futurum. Tempus perituris tantum rebus adhæreſcit, eaſque ſenſim devorat, & abſumit: æternitas e contra entibus ſolidis, ac invariabilibus, & quæ perire nequeunt, adhæret. Demum id, quod tempus dicitur, non aliud eſt, quam ſucceſſiva rerum periturarum, quæ finem ſunt habituræ, duratio; æternitas vero eſt duratio conſtans, & invariabilis rerum, quæ nullum invenient finem. Ita nihil ſimile eſt tempus inter, & æternitatem; & tantum abeſt, quod alterum ex altero comparari poſſit, & alterum ſit alterius menſura, ut inter utrumque magna ſit oppoſitio. Non ſatis liquet nobis, quid ſit tempus, ut ſcire poſſimus, quid ſit æternitas; ita enim conſuevimus rei durationem concipere, veluti longam annorum ſeriem, qui defluunt, ac ſibi ſuccedunt; neque enim concipere poſſumus, eam alio pacto magnam habere poſſe durationem; & inde oritur, quod cum nobis exhibere volumus æternitatem, ſæculorum myriades inter ſe multiplicamus. *P. de Argentano Capuccinus: In collationibus de magnalibus Dei.*

Quid ambiſinet p. ſit exprobrare poſtrema circa temporis jacturam.

Admiror quotieſcumque apud S. Bernardum lego piam exprobrationem, qua ſe ipſum redarguit. Neſcio, inquit, quomodo horæ, hebdomadæque labantur; & ecce jam dies in occaſum inclinat. Tempus, quod adeo inutiliter abſumpſi, nunquam eſt reverſurum, & dicere neſcirem, quid fecerim propter Deum. Revertimini momenta, horæ amiſſæ, quæ me inertiæ accuſatis, revertimini, donec Creatori, atque Salvatori meo aliqua præbeam argumenta curæ, ac deſiderii, quo illi placere contendo. Cur ille me in mundo poſuit, ac tandiu illic me patitur, niſi ut operer? pro quo autem agam, niſi pro illo, cui omne ingenium, mentem, cor, omneſque vires meas debeo? *Lambert homil. pro duodecima poſt Pentecoſten Dominica.*

Audiri

Querela ridicula eorum, quorum nullus eſt pœne, ac omnes quærunt ipſe illud inſumant.

Audiri ne poſſunt verba, quæ majorem indigitent inſaniam, quam hæc: *Occidamus tempus?* Nemo neſcit, nos a tempore occidi; ne unum quidem eſſe inter ea momenta, quibus conſtat, quo aliquod nobis vulnus non infligat, & mortem ipſam acceleret; & nihilominus illud occidere volumus. Nihil fingi poteſt huic inſaniæ par: vel enim hæc verba nihil ſignificant; vel ſi ſignificant, animum recreemus, tædio nos liberemus; ipſi nobis adverſamur; quandoquidem ſæpe dicimus, tempus perniciſſime ferri, dies, menſes, & annos nihil durare, hoc enim ea nobis ſæpiſſime auditur. Faciant, quodcunque voluerint homines, nunquam utiliter, ac jucunde tempus traducent, niſi illud diſtribuere noverint ſecundum pietatis, atque rationis regulas, quiſque inter ſuæ religionis, & profeſſionis officia, & inter innocua ſolatia, quibus ad animum recreandum opus eſt nobis. Hoc pacto tempus nunquam nos afficit tædio, quia nullum nobis unquam ſupereſt tempus. *Du Tremblay in tractatu de ludis.*

De brevitate temporis cum æternitate comparata.

Primo ſtatim intuitu facere non poſſemus, quominus cum S. Auguſtino conciperemus, ea, quæcunque fines habent, diu permanere non poſſe: *Nibil eſt diuturnum, in quo reperitur aliquod extremum.* Ita licet omnia ſimul conjungeremus tempora, quæ mens ſibi fingere poſſet; hæc temporis magnitudo æternitati comparata ſuos haberet fines, & hæc immenſa ſpatia, quibus aliquid adeo vaſtum ineſſe videtur, ad ſummum breve eſſent momentum: *Omnia temporum ſpatia æternitati comparata, non exigua ſunt computanda, ſed nulla*, idem S. Doctor ait. Si hoc verum eſt de ſæculorum omnium extenſione, quid dicemus de hac exigua temporis parte, quæ intra vitæ noſtræ terminos continetur? Non dicemus hoc eſſe momentum, quo, quanquam adeo exiguum illud ſit, tot, tantaque nobis facienda ſunt; videlicet peccata expianda, affectus ſuperandi, acquirendæ virtutes, Paradiſus lucrandus, evitandus infernus? *P. de la Rue in ſermonibus ſub hoc nomine impreſſis, ſermone pro feria tertia poſt Paſſionis Dominicam.*

Tempus ſucceſſive tantum, & in ſingulis momentis nobis datur.

Si tempus certum eſſet, ſi naturæ eorum bonorum, quæ tota ſimul poſſideri poſſunt, ſimile, partem illius poſſemus amittere ſperantes fore, ut bono reliqui temporis uſu prioris jacturam reparare integrum eſſet. Sed hoc ſperare non licet; tempus ſucceſſive tantum nobis præbetur, amittimus illud, cum eo fruimur, ejuſque pernicitas eodem momento id rapit, quod nobis largitur. *Iſti dies non ſunt*, dicebat olim S. Auguſtinus; *ante abeunt pene quam veniant, & cum venerint, ſtare non poſſunt; junguntur ſe, ſequuntur ſe, ſed non ſe tenent.* Vitæ noſtræ dies, proprie loquendo, non ſunt dies noſtri, & quos re ipſa exiſtere dicere valeamus, vix incipiunt, cum deſinunt; alii alios ſequuntur; ſed nunquam ſubſiſtunt, ut aliquid permanens, ac duraturum ſimul efficere poſſint. *Idem.*

Tempus eſt irreparabile, & nunquam revertitur.

Tempus ſolum eſt irreparabile; ſi bonam amiſimus valetudinem, aliquando convaleſcimus; ſi adverſa jactati fortuna bonis exuimur, bona hæc iterum poſſunt acquiri. Omnia reparantur; tempus unum reparari non poteſt, quidquid præteriit, jam rediturum non eſt. Flos adoleſcentiæ amoribus, hilaritati, & vitæ voluptati impenſus effluxit, itant reparari non poſſit. Verum ne prætermittamus hac in re cum S. Bernardo animadvertere; ſi tempus tanta fertur celeritate, ut nequeat reverti, ea tamen, quæ hoc tempore facimus, nihilominus vigebunt, itaut nulla re valeant unquam deleri. Non nego, ubi peccatum commiſſum fuerit, hoc ſinceri doloris lacrymis deleri poſſe; verum eſt tamen dicere, peccatum fuiſſe commiſſum, & quamvis expiatum ſit, non ideo tamen dici poſſe, quod minime fuerit: *Et ſi facere in tempore fuit, feciſſe in æternum manet. Idem.*

Omne ferme vitæ tempus amittitur.

Otium meliorem vitæ partem abſumit; hoc nemo negare poteſt. Profecto ſi de rebus judicium ferendum eſt, proni ſunt; utque initium ducamus a pulcherrima vitæ noſtræ parte, quanam in re illa inſumitur? Adoleſcentium negotium eſt, negotiis vacare; quod corporalibus denegant neceſſitatibus, hoc illi impendunt ludo, amori, ſcæcentiſque rebus, quas referre pudet. Mortales hujuſmodi numerare incipient annos viginti, atque triginta, quin poſſint totidem numerare dies impenſos Deo, & ſalutis ſuæ negotio devotos. Cum ætate hac affectus ſint vehementiores, quilibet indulget voluptati, atque mira cæcitate ſibi perſuadet, opus eſſe, ut ſeſe illi totum abdat. Oporteret, ut hi rem maximi momenti conſiderarent, tempus videlicet vitæ illis concedi tantum, ut iis impendatur rebus, quæ ad ſalutem ſpectant; etenim ut S. Thomas inquit, inter Angeli, & hominis tempus hoc diſcriminis intereſt, quod Angeli tempus breve eſt, nullumque inter creationem, & prædeſtinationem, aut reprobationem illius interjectum fuit ſpatium; ſed cum homine Deus ſeſe magis propitium præbuit; tantum quippe illi conceſſit temporis, quantum ab illius nativitate ad mortem uſque intercedit, & hoc eidem conceſſit non in inutilibus rebus tranſmittendum, ſed religioſius in ſui ipſius ſanctificationem impendendum. *Idem.*

Quantum in re negotioſi homines ſuum tempus impendunt.

Ubi hos homines conſidero, vel togatos, vel negotiis tranſigendis intentos video illos temporis admodum avaros eſſe, eo uſque ut eorum avaritia ipſis deneget ea, quæ vel vitæ, vel ſolatiis ipſorum ſunt maxime neceſſaria. At cur id genus homines tanta avaritia temporis ſui curam habent? Heu! ut alienis vacent negotiis, ut plurimorum privatorum negotia tranſigant, quæ illi ſibi aſſumunt tranſigenda? Tot inter impedimenta, atque chirographorum, monumentorumque conſultationes nihil ſibimet temporis tribuunt, ac de nulla re minus, quam de æternitate ſua ſunt ſollicititi. Qui publicis diſtinetur negotiis, qui pro aliis curam, & ſollicitudinem gerit, inquit Seneca, ſeſe ipſum colligere nequit, nec ea cogitare, quæ ad ſe pertinent; tot enim aliena impedimenta eum diſſipant, eique negotium faceſſunt. Hanc ob rem ille miſeram putabat hominum conditionem, & ob eamdem ipſi potiori jure Chriſtianorum cæcitatem deflere debemus, qui alio ſpectare debent, atque æternitatem cogitare. *Idem.*

Vana, ac inutiles cogitationes hominum, qui temporis ſui jacturam faciunt.

Iſaias Propheta hominum opus comparat papyraceis oppidulis, quæ nonnunquam ludibundi ædificant pueri. Hæc illi ſumma extruunt cura, nos vero illorum conatus ridemus. Deus hoc ipſum cum hominibus agit, S. inquit Auguſtinus, maxima eorum negotia meræ ſunt nugæ: *Majorum nugæ negotia vocantur.* Nugæ iſtæ omne illud tempus exhauriunt, quod ſanctificationi eſſet impendendum, & poſt ſexcentarum occupationum æſtum, cum morti propiores ſumus, noſmet pauperes, nudos, rebuſque omnibus vacuos invenimus; quod Epiſcopo cuidam exprobrabat Angelus ille, de quo in Apocalypſi cap. 3. ſermo eſt: *Neſcis, quia miſer es, & miſerabilis, & pauper, & nudus.* Tu, qui in mundo aliquid eſſe videris, tu, qui haberis homo ſeriis negotiis intentus, quam alios fallis, ac temetipſum decipis! Neſcis enim, te ad turpiſſimam redactum eſſe egeſtatem, eo quod totum vitæ tuæ ſpatium in otio impendiſti, & nihil pro cœlo adeptus es. *Idem.*

Quid agendum his ſit, qui videntur ſuos annos male inſumpſiſſe.

Per pœnitentiam redimendum eſt tempus præteritum, necnon bene utendum præſenti ad illud rite expiandum. Tot mihi effluxerunt anni, dicere debet Chriſtianus, & adeo paucæ ſunt horæ, quas pro mea ſalute impendi? Nihilominus divina miſericordia mihi adhuc medicinam reliquit, ut videlicet, Ezechiæ regis exemplo, amiſſos annos recogitem in amaritudine animæ meæ, & hoc pacto revocem illos. Hoc vos aliquando cogitaretis vellem. Conſiderate naturam rerum, in quibus tempus veſtrum prodegiſtis. Societates, viſitationes, ludos, convivia, ſpectacula, quid de his rebus omnibus factum eſt? Facile eſt in nihili abyſſo perire; dicam melius, hæc omnia in æternitatem alliſa periiſſe. Hoc ipſum accidet fallacibus conſolationibus, quas adhuc guſtatis, & eaus, quæ præterierunt, edocendi eſtis uſum eorum, quæ ſuperſunt. Oportet vos de vanitate ejus temporis, quod effluxit, edocti diſcatis utiliter parcere illi, quod effluet adhuc; ac illud impendatis in chriſtiana opera, quæ feliciter in æternitatem deſinant, non autem in criminoſas, inutileſque actiones,

nes, quæ infelicem tantummodo pœnitentiam relinquunt. *Idem.*

Ne pretioſum hoc tempus amittas, in lucro pone momenta adeo pretioſa vitæ, quam tranſigis, veluti nunquam deſituram. Scias, hoc tempus unicum eſſe inter naturalia, quæ poſſides bona; illud tibi reſervaſſe naturam, & nihil homini viventi illud eripere poſſe: *Omnis ſiquidem res aliena eſt a nobis, quod noſtrum eſt, tempus eſt.* Verba ſunt Senecæ, ſed a S. Bernardo adoptata, atque conſecrata. Et ſane reliqua quæcumque bona temporis injuriæ ſunt obnoxia, & licet omnibus ſeu naturæ, ſeu fortunę bonis exutus eſſem, me non admodum infelicem putarem, dummodo mihi tempus eſſet, & ſpes, duo calamitoſorum ſolatia. *Idem.*

Dolor in morte ob tempus amiſſum, ac male impenſũ.

Quænam magis acerba impreſſio ea, quam parit recordatio temporis amiſſi cogitantibus, quid in ſingula momenta mereri potuiſſent? Heu! quot pretioſæ horæ male impenſæ! tempus, quod mihi fuerat conceſſum, ut ſalutem meam operarer, impendendum necter ludo, ſpectaculis, inanibus colloquiis, & nugis? Heu! cur non ſuperſunt adhuc mihi aliquæ ex horis illis, quibus mei pertæſus otii tempus tantummodo fallere, ac traducere nitebar! Heu! quomodonam in præſentiarum momentis ita pretioſis uterer! Illa habui, & perdidi. Quid nunc non fieret, ſed tempus ultra non eſt. Quod ſenſuum, vitæque diſcrimen inter flagitioſum hominem bene valentem, & eumdem morti proximum circa ea, quæ ad tempus pertinent! Idem homo eſt, at idem ne ſenſus eſt, eadem audacia? *P. Croiſet tom. 2. receſſuum.*

Mundana hæc mulier aliquando mœrore conficietur, eo quod tantum temporis ſeſe comens inſumpſerit, quod omnium oblectationum cœtibus interfuerit, quod rem familiarem aleæ ſacrificaverit, quod profanis adfuerit ſpectaculis; verbo, quicumque male tempus impenderint, æterno tabeſcent dolore, quod illud prodegerint. Ne ſinas, Domine, me ex hoc eſſe numero; ſatis ſuperque mihi cauſa eſt, propterquam me temporis amiſſi pœniteat. Heu! quam funeſtam ego rei hujus experientiam facerem, ſi modo mihi eſſet moriendum! Adhuc mihi tempus præbes, Domine, ad malum hoc evitandum, infinita miſericordia tua non abutar. Non ignoro, quot jam reprobati fuere, eo quod in vita ſua ſimiles his conſiderationes fecerunt; ſed hoc ipſum efficit, ut conſilium capiam non ſequendi exemplum eorum, & ex illorum calamitate proficiendi. *Idem.*

De illis; qui de malis temporibus conqueruntur

Hoc tanquam principium ſtatuendum eſt, tempora omnia æque eſſe bona; quippe auctor temporum æqualem habet in omni eorum diſcrimine bonitatem. Nos vero tempore perperam utimur, & in hoc, non ſecus ac in ſexcentis aliis mala noſtra iis rebus imputamus, quibus utimur male. Fac, homines omnes boni ſint, & tempus nunquam malum erit. Ne dicas amplius, hoc tempus diu permanere non poſſe, & alterum venturum, quod magis erit propitium. Nullum permanet tempus; omnia prætereunt, & non revertuntur. Illa virtute, induſtria, ſtudio retineri poſſunt; non, ne fugiant, ſed ne pereant. Nihil jucundius eſt temporis bene inſumpti memoria. Sed quomodo tempore, ut opus eſt, uti neſcimus, poſtquam eodem uſi ſumus in ſuperflua vita, vel jugi negligentia, culpam rejicimus in tempus, quod omnino culpa vacat; pueritiam in ludo, ætatis robur in negotiis, aut voluptatibus, ſenium in queſtubus, inutilique pœnitentia conſumimus... Sed quin meliora expectemus tempora, ſuadeo, ut præſenti potius utaris, quandoquidem in tua ſitum eſt poteſtate; & hæc ſola via eſt inquietum ſuffocandi deſiderium jucunda, utilique fruitione; tempus hoc impendendo in virtutum chriſtianarum exercitatione, quoniam melius impendi non poteſt, *Deſumptum ex Petrarcha dialogo de tempore, & æternitate.*

Tempus nobis non niſi in ſingulis momentis conceditur.

Notandum eſt, Deum, qui cæteris in rebus adeo magnificus, & liberalis erga hominem viſus eſt; unius tantum temporis avarum viſum fuiſſe. Hoc, ut ita dicam, guttatim nobis concedit; nunquam bina nobis tribuit momenta, ſed ſingula, neque alterum concedit, niſi prius fuerit elapſum. Quantumvis diuturna ſit vita noſtra, ſemper tamen iis conſtat momentis, quæ ſibi invicem ſuccedunt, ac eadem fluunt celeritate, qua pernicissimus torrens, qui cohiberi nequit, & cujus ne una quidem gutta, ubi ſemel effluxerit, nunquam revertitur. Ecce quid temporis nomine vocetur, quod vulgo in tres partes dividitur, in præteritum, præſens, & futurum. Præteritum noſtrum non eſt, neque reverti poteſt; futurum nondum eſt, & fortaſſe nunquam erit; præſens tantum ad nos pertinet; ſed heu! vix illud habemus, eum fugit, quin illud retinere valeamus; eodem momento, quo exiſtere incipit, tranſit, vel potius tranſiit. Aliquid ne ultra requiritur, ut, quam pretioſum ſit tempus, intelligamus? *Abbas de Monmorel homilia pro die Circumciſionis.*

Tempus licet pretioſum, illud eſt, quod minus habetur in pretio.

Quis crederet, hoc tempus, cujus parciſſimos nos eſſe deceret, a nobis omnium maxime prodigi? Petitur, & datur, quaſi nihil eſſet; homines eodem impediti videntur, ac ſeſe eodem expedire, ac illud amittere dumtaxat quærunt. Amicitia illud largitur, avaritia vendit, voluptas diſſipat, ſcelus profanat, inertia prodigit, libido conſumit, ſed raro illud virtus impendit. Anni noſtri inanibus abſumuntur ſollicitudinibus, tanquam araneæ, inquit Propheta.... Ne labamur in abuſum æque noxium, qualis eſt temporis jactura; antequam Dominus a nobis illius rationem repetat, ipſi ex nobis rationem debemus expetere, quomodo eodem uſi fuerimus, nam quamvis præteritum ſit irrevocabile, verum eſt tamen, illud bono præſentis uſu poſſe reparari. *Idem.*

Ratio a nobis reddenda Deo temporis a nobis impenſi.

Cæterum ne cogitetis, inertiam tantummodo inquiſitum iri in terribili ea ratione, quam Deus ex omnibus hominibus repetiturus eſt ejus temporis, quod illis concedit; multæ ſunt occupationes, in quas nihilo mitius agetur; quoniam ibi tempus non minus diſſipatur, quam in hujuſmodi nugis. Neque de illis tantum occupationibus loquor, quæ noxiæ ſunt, quippe nimis aperte ſunt malæ. Loquor de artifice, de mercatore, de homine plurimis implicito negotiis. Quamvis agricolæ frons a mane ad veſperam ſudore maneat; quamvis mercator dies, noctesque ſuis invigilet rationariis, heu! inter varias haſce occupationes quantum amiſſi temporis invenitur! Illi poſt multos exantlatos labores meliores ne ſunt? Extolluntne cor ſuum ad Deum? cogitantne de æternitate? & offerunt Domino exiguos hoſce labores, ut illi placeant, ac ſibi meritis accenſeantur? *Idem.*

Vos ipſos hoc expertos teſtor, Auditores, quid vobis reliquum eſt earum voluptatum, quibus dies veſtros maxime florentes ſacrificaſtis? Quid vobis reſtat de illis honoribus, ac dignitatibus, quas tanto labore conquiſiviſtis? Eſto, hæc omnia votorum veſtrorum magnitudinem expleverint; ſed voluptas, quam inde percepiſtis, nonne evanuit, & ea, quam inde vos percepturos ſperatis, nonne evaneſcet? Decimus quintus, aut vigeſimus jam labitur annus, ex quo hac frueris voluptate, ſed nunquid ideo præſtas illis, qui nudius tertius eadem frui cœperunt? Omnia illi, æque ac tibi præterierunt, & quod præteriit, jam nihil eſt. Quid intereſſe putas inter eum honorem, qui re ipſa fuit, & eum, quo in ſomnis dumtaxat gaviſus es? Nonne æque uterque in nihilum evanuerunt? Realis videlicet ille honor, & honor hic imaginarius. *Idem.*

Scelus licet in tempore præteritum in conſcientia ſubſiſtit.

Tempus illud non eſt amplius, ſed fuit, voluptas illa fuit, non eſt amplius, ac ſcelus manet, æternumque manebit: *Facere in tempore fuit, ſed feciſſe in æternum manet*, S. Bernardus inquit. En quæ ſit noſtræ infelicitatis cauſa. Iniquitates noſtræ tranſierunt a manibus noſtris, ſed a mente noſtra non tranſierunt: *Tranſierunt a manu, ſed non a mente.* Malum committere præterit, ſed commiſiſſe illud non præterit unquam. Fratrem occidere voluptas eſt, quam Cain ultioni ſuæ non negavit; plurimi ex eo tempore effluxerunt anni, ſed patrata cædes malum eſt, quod in æternitatem excruciat. *Idem.*

Quod Tertullianus ait, nimis verum eſt, Chriſtianos daſtinatos eſſe juſtos temporis æſtimatores: *Nos*

deſti-

deſtinati ſumus a Deo, ante mundi conſtitutionem ju-dices temporum. Sed plerique hoc nullo habent in diſcrimine. Quorſum hoc? Quia illis perſuaſum non eſt, id temporis ſibi conceſſum fuiſſe, ut inde quæſtum facerent. Non credunt fore, ut illud ipſi reparare nequeant, ubi illud ſemel amiſerint; & ſi ſcirent, quid amittunt, poſtquam amiſerunt illud, ſibique elabi paſſi ſunt occaſionem ſemper merendi, ne illi quidem operam diligentius navarent, ne quid ſibi temporis interiret? Heu! Si princeps ſuos tibi objiceret theſauros per horam integram tibi faceret, quidquid velles, auferre, numquid otiareris, numquid dormitares? Manus tuas repleres iis rebus, quæ ſunt pretioſiſſimæ. Attamen hæc omnia peritura eſſent bona cum illis collata, quæ pro cœleſti gloria potes acquirere. *Ex collectione delectorum ſermonum P. Champigni ſermone de bonis operibus.*

Senſus reprobi in inferno de amiſſi temporis jactura.

Cum reprobus animo præteritæ vitæ ſuæ annos omnes recogitabit; cum recordabitur momentorum omnium, quæ ſibi a Deo conceſſa fuerunt, quibus in ipſius poteſtate ſitum erat agere pœnitentiam, & nihilominus ea omnia inutiliter perdidit, & fieri non poſſe, ut ne unum quidem revertatur, quam funeſtæ cogitationes illi circa tempus hoc oborientur? Sed quænam erit deſperatio ita rem adeo pretioſam perdidiſſe? Quadraginta, vel quinquaginta annos vixi; in his annis tot dies habui, & in his diebus tot horas, atque momenta, quibus pœnitentiam agere poteram, ac ſalutem meam operari; attamen quid ad id animum adverterem, ineptiis, nugiſque immoratus ſum, atque præclaras occaſiones mihi elabi ſum paſſus; irreparabilis eſt jactura mea. O momenta! o dies! o anni! o æternitas! Licet reprobus hic unicum duntaxat habuiſſet momentum, & illius jacturam feciſſet, momentum hoc illius eſſet carnifex, eumque tantæ jacturæ memoria torqueret. Sed tot momenta, tot dies amiſſiſſe, tot illi totidem erunt carnifices, totidemque argumenta deſperationis. Æternum dicet, sed alio modo, quam a Propheta Iſaia cap. 38. dictum fuit: *Recogitabo annos meos in amaritudine animæ meæ.* Æternum triſtis examine omnes vitæ præteritæ annos excutiet; ſed memoria ſua reputans annos, qui non ſunt amplius, oculos conjiciet in tempus, quod nos habemus; atque ideo ſexcenta fovet inutilia deſideria, quæ illius augent ſupplicium; etenim, amabo vos, quodnam eſt ardentiſſimum reprobi in inferno deſiderium? eſt ſane unum habere ex illis diebus, atque momentis, quæ nos inutiliter perdimus. Heu! ſi habere ille poſſet unum eorum, quæ ipſi veſtris ſolatiis, & vanitatibus impenditis, pœnitentia ſua aperiret infernum, & cœli januas reſeraret. Sed ſi hæc deſideria, & vota illi ſunt inutilia, nobis tamen erudiendis prodeſſe poſſunt, & ex pretio, in quo ab illo tempus habetur, diſcere poſſumus, quanti ſit a nobis faciendum. *Biroat, ſermone hujus argumenti in Dominicali.*

Commendabilis eſt temporis avaritia licet alias quælibet ſit damnanda.

Sapiens quidam Ethnicus docet, avaritiam, quæ aliis quibuſcumque in bonis damnanda eſt, laudabilem eſſe in eo, quod ad temporis uſum ſpectat; cum enim ita breve ſit, maxime pretioſum eſt. Sed potiori jure Chriſtianus temporis avarus eſt, ejuſque momentorum totum rationem debet habere; hæc quippe totidem ſunt ſemina, quæ magnos fructus producere poſſunt. Chriſtianus ſingulis momentis Deum glorificare poteſt; ſingulis momentis poteſt acquirere æternitatem; ſingulis momentis recentia gloriæ incrementa poteſt adipiſci. Ratio deſumitur ex ſtatu gratiæ, in quo verus Chriſtianus paſſim vivit, & habituali charitate, quam poſſidet, & ex hoc permanenti propoſito inſerviendi Deo. O felicem hominis chriſtiani conditionem! quam pretioſum in manu illius tempus eſt! quam pretioſæ horæ, & momenta! *Idem.*

Pravus uſus, quem Chriſtiani temporis faciunt.

Neſcio quid futurum ſit, ac prohibeat Deus, ne eventus externæ rerum ſpeciei reſpondeat! Sed plerorumque Chriſtianorum vitam inſpicis, ex uſu temporis, quem faciunt, non ita fauſta ominari poſſumus quoad æternitatem, quam putant ſe conſecuturos. Video quidem inceſſanter in mundo laborari. Quot ærumnæ? quot ſudores! Sed ſi temporis noſtri ordinem ad examen revocaverimus, inveniemus ibi tempus rebus quibuſcumque impenſum, præterquam ſaluti, atque æternitati. Tot horæ ſomno addictæ, tot ſolatiis, tot labori, tot ſtudiis; & orationi, ac ſaluti vix horæ quadrans impenditur. Et nihilominus ad id nobis Deus tempus concedit: *Dum tempus habemus, operemur bonum.* Ad Galat. 6. Dum tempus eſt, eodem ad ſalutem noſtram utamur, veriti, ne ullum nobis impoſterum futurum ſit tempus. Feſtinemus; *Venit nox, quando nemo poteſt operari*, Dei filius inquit Joann. 9. Donec poſſumus, & Deus nobis id faciendi præbet ſubſidia, faciamus, ita ut ne unus quidem nobis elabatur dies, quin ſuum conſtitutum habeat tempus, quo orationi, bonorum librorum lectioni, &c. vacemus. *Idem.*

Quid ſit redimere tempus, & quomodo hoc fieri poſſit.

Tempus redimendum eſt, quoniam dies mali ſunt: hoc dicebat S. Paulus docens Epheſios, quomodo illis utendum eſſet tempore: *Redimentes tempus*; quod duplicem admittere poteſt explicationem, quæ duplicem, eumque varium chriſtianæ prudentiæ nobis uſum oſtendunt. Prior reſpicit tempus præteritum, ac in eo poſitus eſt, ut bonis operibus, & pœnitentia reparetur. Namlicet nullum ſit nobis jus in hoc tempus, quod e manibus noſtris evolaſſe videtur, neque amplius in noſtra eſſe poteſtate; ſanctitas nihilominus, quæ particeps eſt divinæ æternitatis in ipſum præteritum habet jus, atque per pœnitentiam quodammodo dies male inſumptos reformat, revocatque tempus amiſſum diligentia, qua, quod reliquum eſt, impendit: *Redimentes tempus*, S. Hieronymus hoc alia explicat ratione, quæ ad præſens refertur; videlicet cum illud impendimus, illud quodammodo redimimus, quoniam per primi hominis peccatum amiſeramus; vel bono illius uſu meremur, ut Deus menſuram illius nobis augeat. *Idem.*

Qui diu vivunt, quin chriſtiane vivant, ſimiles ſunt navi procella vexatæ, quæ plurimas quidem paſſa eſt agitationes, & modicum itineris facit. Sed homo juſtus, qui conſulit ſaluti ſuæ, Deique ſervienti vacat, in brevi paucorum annorum ſpatio multum invenit temporis in precibus, pœnitentia, bonisque operibus tranſmittendi; quoniam momenta ſingula ponit in lucro, & omnia illi ſunt meriti occaſio: cum e contra qui ſalutis ſuæ negligit curam, & qui in id omnis intentus eſt, quomodo inordinatis ſuis cupiditatibus ſatisfaciat, plurimo eget tempore, quod impendat ludis, voluptatibus, ſolatiis, negotiis, ambitioni, vanitati; & quo adimpleat ſexcenta urbanitatis officia, quæ mundus quidem injuſte petit, Deus autem non quærit. Tot requirerentur vitæ, quot ſunt diverſæ occupationes, in quibus dividere debet vitam hanc brevem, unicam, & incertam, quam illi dedit Deus ad promerendam æternitatem. *Liber cui titulus: Paſſiones Domini Noſtri.*

Quonam in re homines plerique tempus impendant.

Diſcimus in fine temporis ferre judicium de temporis pretio; & ex temporis pretio judicare diſcimus de vita mundi, & noſtra; etenim quænam in re impenditur, & in qua illam impendimus hactenus? Alii eam in gravibus flagitiis tranſmittunt, in nugis alii, alii vero in chimæricis ideis, inanibuſque laboribus. Alii autem neſciunt, quid agant, eamque tantummodo perdere quærunt. Traditur cuicumque, ſeſe primum obtulerit, rei; eam ſine querela nobis eripi ſinimus; eaque una res eſt, cujus prodigi ſumus. Conſiderandus eſt hic rapidus torrens, qui in nihilum rapit ea omnia, quæ ſunt tempori ſubjecta: *Momentis tranſvolantibus cuncta rapiuntur, torrens rerum fluxus*, inquit S. Auguſtinus Pſalm. 38. Vel cum illis tranſimus, ſi illis major, quam nobis ſoliditas adeſt, vel illæ nobis tranſeunt, ſi ipſi præ illis diutius permanemus. Denique omnia fluunt, & nihil temporale ſubſiſtit. *Ex ſpecimine morali.*

De futuro ex præterito judicium ferendum eſt.

Cum præteritum ſit imago futuri, de eo, quod fuit, conjicite quid erit. Tempus fuit, quo præteritum nil fuit, niſi merum futurum; tempus erit, quo de futuro idem erit, ac de præterito, & quemadmodum præteritæ deliciæ, voluptates, honor, exiſtimatio, laudes præteritæ non ſunt amplius, ita erit de iis omnibus, quæ futurum nobis in hoc mundo pollicetur; Omnia erunt præterita, omnia auferentur

Digitized by Google

tur oculis noſtris, omnia ex manibus noſtris elabentur. Quid vobis proderit tunc fuiſſe, quod eſſe vultis, & id acquiſiviſſe, quod acquirere conamini? Liber, cui titulus: *La vie regle dans le monde.*

Celeritas quâ tempus dilabitur.

Ex omnibus temporibus, quæ vitam noſtrã componunt, præſens dumtaxat in noſtra ſitũ eſt poteſtate; quod ipſum ita perniciter tranſvolat, ut elabatur non ſentientibus nobis. Fulgur, quo nubes ſcinditur, telum, quo aer verberatur, navis, quæ vehementi icta aquilone miro impetu fluctus ſecat, ſtellæ firmamenti, quæ incredibili motus ſui rapiditate momento immenſa ſpatia percurrunt, leves ſunt imagines ejus celeritatis, quâ tranſvolat præſens, quod non eſt amplius ſtatim ac incipit eſſe... Attamen hoc illud tempus eſt, quod eſt ſaluti noſtræ propitium, ut Apoſtolus 2. ad Cor. 6. inquit: *Nunc eſt tempus acceptabile.* Commodum hoc tempus ad bonum operandum; tempus hoc aptum, ut ex peccatis ſomno evigilemus; tẽpus hoc, quo facile Deũ quærere, & invenire poſſumus, præſẽs eſt, quod flocci facimus, quod in nugis, vanitatibus, ſupervacuis ſermonibus, ineptis oblectationibus, inutilibuſq; negotiis impendimus. *Id.*

Mors, ut ita dicam, omnia vitæ noſtræ momenta ſibi oppignoravit; ne unum quidem eſt, quo illi obnoxii minime ſimus; ne unum quidem eſt, quod citra injuſtitiam nobis vindicare, vel citra præſumptionem nobis promittere valeamus; ne unum quidẽ eſt, de quo non diffidere, & a quo nobiſmet non cavere debeamus; etenim ne unũ quidẽ eſt, quod lethale vulnus nobis inferre non poſſit; & quemadmodũ in præterito nullum fuit, quod extremũ vitæ noſtræ eſſe nequiverit; ita in poſterum ne unũ quidẽ eſt, quod primũ eſſe non poſſit noſtræ æternitatis. *Id.*

In eo tempore, quod habemus de æternitate cogitare debemus.

Æternitas magnum illud eſt futurum, quod expectare, & cogitare debemus; & illud, quod invitis, & citius, quàm putamus, irruet. Regius Propheta ſemper in illud mentẽ intentam habebat; jugiter meditabatur longam hanc ſæculorum ſeriem, infinitam hanc annorum multitudinem, qui ſibimet jugiter invicem ſucceſſuri ſunt. Inceſſanter conſiderabat ingentem hanc ſine fine abyſſum, immenſum hunc bonorum malorumq; decanum, quæ bonorum præmium, malorumq; pœna futura ſunt, quin ulla unquã vel in aliorũ felicitate interruptio, vel in aliorum calamitate remiſſio inveniatur: *Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui.* Pſ. 76. *Id.*

Quomodo tempus noſtrum eſt, & non eſt.

Nihil eſt, quod magis ſit noſtrum, ſimulq; minus noſtrum, quam tempus; quoniam eodẽ uti poſſumus, ut libet, illudq; in illud, quod arriſerit, exercitiũ impendere. Hoc nobis auferri nequit, niſi vita auferatur; atq; tũc etiam cum anima noſtra ſit immortalis, quin temporis noſtri duratio fiat brevior, fit æterna. Quod ſi nihil magis noſtrum eſt, magiſq; in noſtra ſitum poteſtate, quàm tempus, nihil ſimul eſt, quod ſit minus noſtrum, minuſque in noſtra poteſtate poſitum; quoniam ne de una quidem die diſponere poſſumus, & c. *Idem.*

En quid nobiſmet ipſis dicere debeamus. Tantum temporis eſt, ex quo reipublicæ ſervio, ex quo verſor in foro, dicere debet magiſtratus, & cauſidicus; atq; tot inter labores, & curas pro amicis ſuſceptas, tot inter dies, quos illis impendi, quibuſcum nulla mihi erat affinitas, vel neceſſitudo, ullamne horam unquam impendi, quã meæ conſcientiæ conſulerẽ? Jampridẽ inertẽ duco vitã, horas, menſes, dies, annos in ludis, deambulationibus, cõverſationibus, ſpectaculis, viſitationibus, ſibi dicere debet hæc mulier; atq; inter has occupationes, & converſationes vel inutiles, vel noxias ubinam tempus eſt, quo in chriſtianis operibus impendi? *In ſermon. moral. ſerm. de temp.*

Pleraque hominum negotia ſunt temporis jactura.

Negotioſi homines, qui totum vitæ ſuæ tempus inanibus terræ hujus curis impenderunt, quin aliquã illius partẽ reſervarint unico illi negotio, pro quo in mundo ſunt, ſalutis videlicet ſuæ, & quin ſingulis diebus aliquod momentum in Dei cultum tranſmiſerint; id genus homines, inquã, juxta Prophetæ Pſ. 36. verbũ, nonne mentem ſimul, & corpus inutiliter, ac ſine fructu attriverũt? *In vanum laboraverunt.* Ideo Spiritus S. illos comparat araneis, quæ omnem ſuam exhauriunt ſubſtantiam miſeram texendo telam ad muſcas videlicet capiẽdas, pulveremq; colligendum. Heu! eorum querela, ac pœnitentia in æternum erit inutilis. Nimis ſero poſt mortem id dicent, quod Sapiens ſimiles eorum loquentes inducit: Hæc omnia locupletandi conſilia nonniſi phantaſmata, & chimeræ fuerunt. Defatigati ſumus in via iniquitatis,

q... nullam perciperemus utilitatem, neque voluimus illam ſequi viam, quam Dominus nobis oſtendit. *P. De... in libro, cui titulus: Mundus a ſeipſo damnatus.*

Tempus lapſum non revertitur.

Mœrore ſummo confecti nequicquam omnes revocabitis horas, quæ cum jucunditate lapſæ ſunt; aures non habent, ut vos audiant; neq; ulla celeritas eorum celeritati par eſt: anni mei, dicere poſſumus cum Job, tanquam torrens effluxerunt, me jam cum illis tralati video per eam viam, per quam nunquam mihi licebit reverti. Poterat Deus facile ſancto huic viro reddere domos, greges, amicos, & filios ejus, ſed præteritum illi tempus reddere non poterat. Tranſire, & perire, S. Proſper ait, cum de duratione ſermo eſt, unum eſt, & idem. Quod præſens eſt, ſaltem ſ... obiter ſinit attingi; & quod futurum eſt, aliquam ſemper relinquit ſpem. Sed tempori vitæ, quod elapſum eſt, ſatis eſt ſemel fluxiſſe, ut nequeat amplius reverti. O pretioſa momenta, quibus in manibus meis mea verſabatur fortuna! quibus ego felicitatis meæ dominus, & arbiter fui, nunquam redibitis! & fruſtra nunc veſtri deſiderio conficior. *Idem.*

Quomodo præteritum tempus reparandum ſit.

Credimuſne, a Deo nobis tempus concedi, ut eodem ad eum lædendum, & irritandum abutamur; an potius ut noſtra reparemus crimina, & iracundiam ejus flectamus? Viator, qui agnoſcit plurimum ſe amiſiſſe temporis vel in erroribus ſuis, vel in viarum diverticulis, vel in nugis, ſibiq; adhuc dici modicum, itineris vero plurimum ſupereſſe; nonne celerius graditur; nonne tempus reparare conatur? Nunquid ad id tunc expectare cogitamus, cum lata erit terribilis illa ſententia: *Tempus non erit amplius?* Apoc. 10. *P. Nepveu in chriſtianis conſider.*

O Deus! infelix damnatus ait, ſi voluiſſem eo tempore uti, quod habui! Si feciſſem, quod mihi faciendũ erat, & quod facere non poſſum modo; eo tempore, quod ludendo, ridendo, inutilia loquendo, dormiendo conſumpſi, eo tempore, quo tot annis in manibus meis fortunam meam habui! Ego fui dominus, & arbiter felicitatis meæ; mihi integrum fuit ... in cœlo ... locupletiſſimam, ornatiſſimamq; ſedem eligere, & ne animum quidem adverti ... O tempus pretioſum! Momenta brevia! non igitur ultra redibitis; atque mihi jam interiiſtis! *P. De la Colombiere.*

Si temporis curam haberemus, quam brevi divites fieremus! quot gloriæ gradus, quot pro æternitate theſauros congereremus! Nulla ex actionibus noſtris virtus eſſet, nullum eſſet verbum, nulla cogitatio, geſtus, aut nutus, quod cœlum non mereretur. Nullum eſſet cordis noſtri ſuſpirium, quod pro Deo non eſſet quidam veluti charitatis actus, & ut verbo me expediam, nullum eſſet momentum, quod integram non valeret æternitatẽ. O quã pretioſa eſſet vita adeo ſancte traducta! Momenta ſingula pluribus annis præſtarent, & unus dies ſæculis integris. Hæc ratio eſt brevi ad ampliſſimam ſenectutẽ perveniendi; quandoquidem, ut Sapiens ait, non annorũ, ſed bonorũ operum numerus venerabilem præbet ætatẽ. Heu! undenam ergo fit, quod tempus ita prodigimus, ac illud ex manibus noſtris eripi ſinimus? Quare adeo modicis ſumptibus locupletari negligimus? *P. Hainewe in ſecunda parte Ordinis ſermone.*

Si temporis curam haberemus, multi ... merita aſſequeremur.

Deus hominibus paucos vitæ annos conceſſit.

Deus hominem in mundo conſtituit brevi illic habitaturum: tempus, quod inſumit bibens, comedens, dormiens, ſuis neceſſitatibus cõſulens, atq; ſua negotia procurans, majorẽ illius ſurripit partẽ. Modicũ vero, quod ſupereſt, illi hac de cauſa chariſſimum eſſe debet; etenim illius tantũmodo rectus uſus efficere debet, ut æternam, pro qua natus eſt, mercatur æternitatẽ. Nonne igitur incredibilis inſania eſt quærere, quomodo illud in vanis, ineptiiſq; occupationibus prodigas? Profecto per difficile eſt, quomodo homo, cui tantum ſit luminis, vigilantiæ, ac facultatis in perquiſitione earũ rerũ, quæ negotiorũ ſuorum utilitati conferre aliquid poſſunt, ita negligat hæc pretioſa momenta, ex quorum uſu illius pendet æternitas. Ille autem inſaniæ cumulus eſt, quod cum vel nõ invenit, vel amiſit occaſionem faciendi jacturam hanc irreparabilem, magno dolore conficitur, & cum ita miſer eſt, ut illam paſſus fuerit, ſummo gaudio afficiatur; ille qui alioquin vel leviſſimum nequit referre quæſtũ, neq; vel leviſſimum lucrum reportare, quin lætitia afferatur, & vel minimum aliquid poteſt amittere, quin gravi mœrore tabeſcat. *Liber, cui titulus: Dialogi Abbatis Joannis, & Euſebii Presbyteri dialogo 2.*

Que-

Hominum de vitæ brevitate querela.

Querela cõmunis eſt, non vulgi ſolum, cujus ſenſus non ſemper admodum æqui ſunt, verum etiam eorũ, qui virtute, ſapientiaq; maxime præſtant, hominũ vitam nimis eſſe brevẽ, ac dies ſuos nimiũ celeriter tranſvolare. Job hanc flori comparat, qui mane floreſcit, meridie ſeſe explicat, ac veſpere flacceſcit, una eademque die ortum, progreſſum, atq; interitum habens: *Qui quaſi flos egreditur, & conteritur.* Job. 14. S. Jacobus illam vapori ſimilẽ dicit, qui ut evaneſcat, non alia opus eſt re, niſi quod Sol eoſdem adhibeat radios, quibus uſus eſt, ut illum ex luto educeret, atque attolleret in aera: *Vapor eſt ad modicum parens, & deinceps exterminabitur.* Jac. 4. Umbra eſt, inquiunt alii, quæ lumine accedente fugit, & diſſipatur, & impii, quos Salomon in Sapientiæ libro loquentes inducit, licet ex veriſſimo principio peſſimas argumentationes eliciant, tamen naturalem afferunt brevitatis vitæ characterem, cum ajunt, ſuã breviorem fuiſſe curſore lætum afferente nuncium, ac ne ab aliis prævertatur metuente; ſimilem fuiſſe navi maris fluctus ſecãti, cujus ſemita dicto citius evaneſcit; ſimilem volucri per aerem volanti, cujus pennarum plauſum audis, quin intelligere valeas, qua tranſiit; ſimilem deniq; ſagittæ, quæ in ſcopũ ſuum tanta fertur celeritate, ut nihil eam remoretur, & nullum ejus in aere veſtigium permaneat. Hoc ipsũ accidit nobis; vix nati ſumus, cum moriendum fuit; nullũ fere interceſſit ſepulchrũ inter, & incunabula ſpatiũ; ab his ad illum rapti fuimus, quin per tempus vitæ ſuavitatem nobis guſtare liceret. *P. Grizel in Adventu ferm.* 12

Impiis a peccato recedere nolentibus expedit ſibi a Deo vitã auferri.

Impio in improbitate ſua permanere volenti expedit, vitæ ſuę dies a Deo minui, & neceſſitate, ut S. Bernardus ait, finẽ imponi abominationibus, quibus voluntas nullum moderationis genus voluit adferre. Quid? Quin te de tuis corrigas vitiis, illa in dies auges? Semper nequitia creſcis, indeſinenter in eadem progrederis, ac Deus te diutius in ea vivere ſinet? Res etiam agitur tua, quod te tollat de medio; vita enim non prodeſt, niſi ut ſceleribus tuis cumulus accedat, atque in dies nocentior fias, ideoque gravioribus aliquando ſuppliciis afficiendus. Multiplicas debita tua, atque in alteram vitam tibi iræ theſaurum theſaurizas: latam amas viam, quæ ducit ad interitum; & ſi tibi integrum eſſet tantum illi præbere longitudinis, quantum latitudinis habet, tibi ſane non deeſſet: *Eoaſque latam diligis viam, ut omnibus modis ſi poſſes, faceres longam,* S. Bernardus ait. *Idem.*

Properamus, quoad fieri poterit, ad terminum nobis præſtitutum, videlicet feſtinemus illum adepturi perfectionis, & ſanctitatis gradũ, quem Deus expectat a nobis; cum tãdiu ſubſtitimus, quantum noſtra nobis oſtendit conſcientia, ſatis liquet nobis plurimum itineris abſolvendum ſupereſſe. Curramus ergo indeſinenter ad finem ſtadii, quod ingreſſi ſumus, cœleſtia felicitatis bravium relaturi, cum certum ſit, illos, quin ſanctum hoc ingreſſi ſtadium curſum ſuum perſecuti nõ ſunt, magno in periculo verſari actũ hoc amittendi pretium, niſi inſuetus conatus exerant, atque extrema pernicitate decurrant. Curſus longiſſimus eſt, ac tempus nobis ad illum abſolvendum datum, eſt breviſſimũ. Judicate igitur, utrum noſtra interſit, ſumma cura tempus hujus rationã habere, idque eo magis, quod nobis perſuaſum eſſe debet, illud nobis a Deo concedi, ut laboribus, lacrymiſque noſtris noſmet miſericordiis illius dignos præbere adnitamur. O quam pretioſum nobis hoc eſſe tempus decet! Quibus impenſis nobis eſſet emẽda inæſtimabilia hęc momenta, quæ adeo inutiliter labi patimur? Heu! quid nobis hac in re noſtra exprobrare non poteſt conſcientia? Quid reſpondebimus in judicio Dei cum repetet, quemadmodum repetiturum ſcimus, diſtrictam rationem annorum omnium, vel potius horarũ, ac momentorum, quæ elabi paſſi fuerimus, quin illi inſerviremus, & de ſalute noſtra cogitaremus? *Liber, cui titulus: Dialogi Abbatis Joannis, & Euſebii Presbyteri.*

Vita hujus temporis eſt tempus laboris.

Verum eſt, Deum conceptis dicere verbis in Exodo cap. 20. ſe permittere quidem, ut ſex dierum operi vacetur; ſed prohibere, ne die ſeptima quidquam operis fiat; nam ait ille, hic dies eſt Sabbathi, quem ſibi ſacrum voluit. Sex illi dies labori devoti exhibent vitæ tempus, quod nobis tradidit Deus, ut ſalutem noſtram operaremur; dies vero Sabbathi, quo quieſcendum, figura eſt temporis mortis, quo non eſt amplius integrum operari. Hoc non eſt amplius tempus, quod in noſtra ſitum ſit poteſtate, ſed in illius tantum poteſtate ſitum eſt, qui facit tempus. Ita dicere poſſumus, tempus vitæ eſſe *diem hominis*, mortis vero tempus eſſe *diem Domini*. Et bona fide quæſo, tempuſne eſt in vineam ad operandum exeundi cum veſpere facto laborem relinquunt, ac ſeſe diſponunt ad recipiendum denarium, quem pacti ſunt pro labore diurno? Nonne ſtultum eſt, diſponere velle de eo tempore, cujus penes unum Deum eſt arbitrium? *Idem.*

Conſiderationes de tempore, & æternitate.

Omnia incredibili pernicitate prætereunt: *Tranſvolantibus momentis, rapiuntur cuncta,* S. Auguſtinus ait. Procedit æternitas, & pauca illa, quæ nobis ſuperſunt momenta jamjam in hanc adeo terribilem immenſitatem ſunt abitura. Sed hoc nobis ſolatio eſſe debet, quod ſcimus, declaraſſe J.C. ſe clementer judicaturum ſervũ, quem vigilantem, & ſibi commiſſo operi vacantem invenerit. Quid cogitant homines? Omnia hoc in mundo mirabili rapiditate pertranſeunt; ac periculũ eſt, ne quovis momento id amittamus, quod præ cęteris diligimus. Interim æternitas, ac tempus nullo in diſcrimine habentur, & deplorabili inverſione tempus eũ obtinet locum, quem æternitas ſola habere deberet. Dicãt, quodcumque libitum fuerit, omnia mira pernicitate prætervolant; una manet æternitas, quæ involvit omnia Mundi bona, quæ majorem habent illecebram, phantaſmata ſunt, quæ oculos perſtringunt, animumque fallunt, ac re ipſa nihil ſunt; & poſt illa nihil remanet, quam æterna pœnitentia, quod ea neglecta fuerint, quæ ſolida erant, & quæ ſola nos ad Deum adducere poterant, ut inanes umbras conſectaremur... Omnia prætereunt, & hominum vita licet diuturna in Dei æternitate abſconditur, ac perit non ſecus ac aquæ gutta in oceano, atque ex eorum cogitationibus, actionibus, atque conſiliis nihil remanet niſi ſola opera, quæ facere potuerunt ſine ulla propriæ utilitatis cogitatione. Quidquid pro Deo non eſt, erit aliquando quaſi nunquam fuiſſet, & maximus dolorum noſtrorum erit in ingrato ſolo ſeviſſe, tribulos tantum, ac ſpinas paritura. *Abbas Trappenſis tom. 2. chriſtianarum conſiderationum.*

Effluunt anni, pernicitas momentorum, quam nihil unquam cohibere valet, nos indeſinenter rapit in mortem; velimus, nolimus, ſequimur hunc rerum humanarum torrentem, qui nos ſecum præcipites agit in hanc abyſſum ſepulchri, ubi honores omnes, tituli, ac nomina pereunt, & confunduntur: & nos ipſi reperiemus, jam fatalem hunc terminum attigiſſe, quin aliquid pro Deo, ac cęlo aggreſſi fuerimus. Heu! Amittimus tempus merendi, quin meritũ ullũ acquiramus; abutimur patientia, & longanimitate Dei nos præſtolantis iræ theſaurũ in diem ultionis theſaurizaturi; omnes vitæ noſtrę dies in noxia inutilitate traducimus, quin cogitemus venturam noctem, qua non erit amplius integrum operari. *Abbas de Jarry ſermone de Annunciatione.*

Quemadmodum omnia ſuum tempus habẽt, ita & tempus eſt ſalutis operandæ.

Notatu dignum eſt in Scripturis ſeu veteris, ſeu novi teſtamenti, ubi de inſigni aliquo eventu ſermo eſt, addi, hoc eveniſſe eo tempore, quod a divina præſtitutum erat providentia, vel quod determinaverat Deus. Ita Verbum æternum caro factum eſt in terra eo tempore, quod aptiſſimum, atque peropportunum cenſuit; & S. Paulus in Areopago declaravit, a Deo prænotatũ fuiſſe hoc tempus ad hominum ignorãtiam, ac idololatriæ tenebras, quibus tot ſæculis obruti fuerant, diſſipãdas. Quod ipſi occaſionem dicimus, in Scripturis tẽpus opportunum, & commodũ appellatur: *In tempore opportuno.* Pſ. 144. Porro ſi teſtatur Sapiens, unicuiq; rei ſuum eſſe tempus, id multo magis dicendum eſt de ſalutis negotio, ad quod cætera quæcunque ſunt referenda. Ita Dei filius lacrymas effudit ſuper excidium urbis Jeruſalem, eo quod Salvatoris viſitatione, & gratia, qua ab eo fuerat cumulata, nihil fructus percepiſſet: *Si cognoviſſes & tu, quæ ad pacem tibi &c.* Luc. 19. Sed tempus nunc præteriit, tempus illud, quod elegerat, ac decreverat ad ſalutem illius operandam. Ita nos Apoſtolus admonet, nunc tempus eſſe ſaluti noſtræ propitium, nunc hortatur, ut bonum operemur, donec tempus habemus. Tempus autem ad id deſtinatum, opportunum, acceptabile, eſt tempus præſens; neque enim in præterito confidere poſſumus, quod non eſt amplius, neque in futuro, quod pro nobis fortaſſe non erit unquam. *Auctor Recens.*

Cum

Noluit Dei filius, Apoſtolos noſſe futurorum, eorumque, hac in re curioſitatem repreſſit.

Cum Dei filios cum Apoſtolis ſuis, ac nobiſcum in perſona eorum locutus eſt, eos admonuit, ut ſemper eſſent parati ad migrandum ex hac vita, neque enim ſciebant, quandiu illic eſſent moraturi, & diem, atque horam, qua inde abeundum ipſis erat, ignorabant: *Vigilate, quia neſcitis diem, neque horam*. Matth. 25. Immo eorum cognitioni ſubtraxit, quidquid ad futurum pertinet tempus, & ſicuti nullus eſt princeps, qui gloriari poſſit, ſe vel unum in poteſtate ſua habere diem, ita nemo ita perſpicax eſt, qui futuri tenebras valeat penetrare. Eo uſque ut Salvator idem aliquando diſcipulorum ſuorum curioſitatem repreſſerit inquirentiũ, quandonam illa ventura eſſet dies, de qua apud eos frequentem habuerat ſermonem; & alia vice, cum interrogarunt, utrum reſtiturus eſſet regnum Iſrael, & quandonam venturum eſſet beatum illud tempus, quod præſtolabantur: Veſtrum non eſt, ait illis jejune, noſſe tempora, & momenta, quæ pater meus poſuit in poteſtate ſua, & quorum arbitrium penes ipſum tantummodo eſt. *Idem*.

Dei filius in evangelio uno docuit, quomodo ſæpe bene poſſit impendi.

Quantum voluit Deus futurum tempus eſſe abſconditum, ignotumque omnibus hominibus, tantum ille qua parabolis, qua familiaribus exemplis illos erudire conatus eſt de eo, quod tempore præſenti faciendum erat: modo dicens, hoc tempus eſſe negotiandi, eiſque proponens exemplum patrisfamilias famulis ſuis pecuniam diſtribuentis in quæſtu ponendam: *Negotiamini dum venio*; Luc. 19. Modo ob oculos eorum objiciens exemplum viatorum interdiu iter feſtinantium, ne nocturnis tenebris intercepti errore viarum fallantur: *Ambulate dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant*. Modo denique opificum illis exemplum ſubjiciens, qui interdiu dumtaxat poſſunt operari; quia nox, hoc eſt alterius vitæ tempus non labori, ſed quieti deſtinatum eſt: *Venit nox, quando nemo poteſt operari*. Joan. 9. Cum autem eos alibi ſatis docuiſſet, quid illis eſſet faciendum, & quanam in re tempus illis inſumendum eſſet; ita ſatis fuit indicare, illos præſenti dumtaxat tempore pro cœli acquiſitione operari poſſe, ambulare, & progredi in viam ſalutis; negotiari, & acquirere propter æternitatem. *Idem*.

Cur tempus nobis datum ſit, & quomodo in aliud quodlibet impendatur.

Tempus eſt pretium æternitatis. Tu nobis illud largiris, Domine, ſed ut illo legitime utamur ſecundum conſilia tua; videlicet ut tanta cum religione, ac fide utamur, ut ſi fieri poſſit, ne unum quidem momentum ſit, quod non referatur ad id, quod ipſe conſtituiſti. Hoc igitur nonniſi quibuſdam cum conditionibus habeo; quas niſi adimplevero, me indignum præbeo eo munere, quod mihi contuliſti. Homines illud nihili faciunt; plerique dies ſuos traducunt, quin tanti momenti veritatem recogitent; ac longe plurimi ſunt, quibus in hora mortis negatum momentum, quod illis erat neceſſarium; eo quod tota eorum vita non aliud fuit, quam temporis illius diſſipatio, quod illis tribuiſti, tanquam medium ad æternam beatitudinem aſſequendam, *Abbas Trappenſis in moralibus conſiderat*.

T E N T A T I O N E S.

Ratio eas ſuperandi; vigilantia ad eas prævertendas, & quidquid ad hoc pertinet argumentum.

M O N I T U M.

JEJUNIUM, ſolitudo, ac tentationes tria ſunt argumenta, quæ evangelio Dominicæ primæ in Quadrageſima poſſunt applicari. De primo, alteroque alibi jam verba fecimus, reſtat igitur, ut de tentationibus agamus. Quod argumentum eo utilius eſt, quod tota hominis vita prælium eſt, ac jugis tentatio, quemadmodum ipſa Biblia teſtantur. Quemadmodum vero ex ea vi, qua tentationibus obluctamur, & victoria, quam inde referimus, pendet noſtra ſalus, & corona, quam expectamus in cœlo, nil ultra quæritur, ut de hujus argumenti utilitate judicemus.

Cum hoc argumentum morale, practicumque ſit, debet ideo didaſcalicum eſſe, detegere verſutias, & dolos, quibus ad fallendos homines, eoſque in inſidias ſuas illiciendos dæmon utitur, tradere, quomodo illæ ſint evitandæ; quod ſi fieri nequeat, quomodo certandum erit, ne ab illis decipiamur. Neque omittendæ ſunt rationes, quibus ad hoc certamen ſumus excitandi, & bona, quæ victoriam hanc ſubſequentur, non ſecus ac ſubſidia, quæ ad vehementiſſimas quaslibet tentationes ſuperandas nobis ſuppeditat Deus: præſertim vero fuſius loquendum eſt de vigilantia ad eas occupandas impendenda.

Præterea plurimum intereſt aperire, quinam ſint inimici, qui a nobis metuendi ſunt; neque enim ſolum eſt dæmon, ſed mundus, nos ipſi, & omnes fere creaturæ, quæ totidem objecta ſunt, quæ nos tentare, atque ab officio noſtro nos amovere poſſunt. Ad hæc omnia copiam afferemus.

P A R A G R A P H U S P R I M U S.

Varia concionum hujus argumenti lineamenta.

1\. JEſus Chriſtus in deſertum adducitur, ut intelligamus, tentationes fuga ſuperandas eſſe: ſed ubi tentatur in ſolitudine, proſternit hoſtem, ut diſcamus artem reſiſtendi tentationibus, ubi evitari non poſſint. Duæ conſiderationes, quæ ſermonis partitionem poſſunt efficere, & quæ ad duas propoſitiones rediguntur; quarum prior eſt, generatim loquendo melius eſſe, tentationem prævertere, quam illi debere reſiſtere; altera eſt, illi reſiſtendum eſſe, cum præverti non poteſt.

Pars prima. Ad priorem veritatem probandam, conſiderate, omnes tentationes ad duo hæc genera redigi; primum eorum eſt, quæ extrinſecus ingruunt, exteriorumque objectorum præſentia excitat in nobis; alterum eorum eſt, quæ intrinſecus oriuntur, & quorum fomitem in cordibus noſtris gerimus cum ea concupiſcentia, a qua excitantur. Ut autem utraſque prævertere nos doceat Jeſus Chriſtus, quid agit? 1. Seſe recipit in deſertum: *Ductus eſt in deſertum*: non quod in mundo aliquid illi funeſtum eſſe poſſet, vel quod metuendum eſſet, ne ulla innocentiæ ſuæ labes offunderetur: Deus erat, atque impeccabilitas æque neceſſario perſonæ illius adhærebat, atque divinitas. Ductus eſt ergo, ut admoneret nos, nobiſmet præcavere contra ea, quæ nos manent pericula, atque ne noſmet illis objiceremus, quin contra eorumdem inſidias præmuniremur. Ut ex hoc proficiamus exemplo, ſimul omnes colligendæ ſunt tentationes, quæ extrinſecus poſſunt ingruere: quoad impuritatem periculoſæ ſocietates, ſpectacula, affectiones, objecta, quæ nos allicere poſſunt; quoad avaritiam, cura per fas, & nefas locupletandi, ſimulata fœnora, doli, verſutiæ, quæ in mundo paſſim adhiberi conſueverunt; quoad ambitionem, atque ſuperbiam, videndum eſt, quomodo ad honores obrepere, competitores de ponte dejicere, aliorũq; excidio creſcere quærant, ita ut nullibi deeſſe poſſit tentatio: *Mundus totus in maligno poſitus eſt*. 1. Joan. Quanam autem in re reſiſtendi ſpem collocare poſſemus? Num in aliena experientia? an propria? an in Dei gratia? Ubi oſtendendum eſt, niſi fuga, & diligens præcautio adhibeatur, ſemper adeſſe periculum, ne tentationibus ſuperemur. Ita optima, vel fere unica ſalutis expediendæ, tutoque vivendi ratio

eſt ſolitudo, occaſionum fuga, & a mundi luce receſſus: *Ductus eſt Jeſus in deſertum*. 2. Quod ad internas attinet tentationes, docet Salvator, illas jejunio, & mortificatione eſſe prævertendas. Hæ porro ad duplicem rediguntur ſpeciem, quarum ſomitem ipſi intra nos gerimus; videlicet ad corporis, animique tentationes. Quod ſpectat ad carnis rebelliones nihil eas melius mulcet, quam jejunium, cujus rei afferendæ ſunt rationes; atque eſt illas fugere, ac prævertere, exercere abſtinentiam; atque ad id quadrageſimale jejunium inſtitutum eſt. Jejunium autem non minus efficax eſt ad mentis ſuperbiam infringendam, quæ alter fons eſt tentationum, quæ intrinſecus oboriuntur. Per hoc, inquit Scriptura, noſmet humiliamus, noſtramque Deo, & eccleſiæ ſubmiſſionem teſtamur; ſimilique uſus præcepto Deus olim ex hominum protoparente confeſſionem extorſit ſubmiſſionis ſuæ, ut licet omnibus terris dominaretur, ſe ſubditum eſſe meminiſſet, atque propterea bona, quibus a Creatore ſuo cumulatus fuerat, non intumeſceret.

Pars altera. Quamcunque ingrediamur viam ad tentationes evitandas, non ſemper noſmet iiſdem liberare poſſumus; ſeu quod illas nobis immittat Deus, ut virtus noſtra exerceatur, ſeu quod infelix primi hominis lapſus in eam nos adduxit neceſſitatem, ut toto hujus vitæ ſpatio nobis eſſet decertandum: *Militia eſt vita hominis ſuper terram*. Job. 7. Quamobrem Jeſu Chriſti exemplum ſecuti præliari debemus, ac tentationem ſuperare, ubi evitari non poſſit. Ab illo igitur reſiſtendi artem diſcamus, poſteaquam artem fugiendi didicimus. Dæmon tria in J.C. tentationum genera ſuſcitavit, quas Dominus triplici armorum genere, quod earum ſingulis aptum erat, propulſavit. Prima craſſior fuit gulæ tentatio, illi perſuadere volens, ut lapides immutaret in panes; cui Dei filius reſtitit, dicens, animæ nutriendæ curam, quam corporis, eſſe debere potiorem. Hoc nobis faciendum eſt, ac ſerio cogitandum, nimiam corporis curam animæ officere. Altera fuit tentatio ſuperbiæ, perſuadendo illi, quem corporea voluptate ſuperare non potuerat, ut de ſummo templi vertice ſe in præceps demitteret ſuam apud Deum auctoritatem oſtentaturus. Periculoſa præſumptionis tentatio, quam vicit Salvator dicens, Deum inani confidentia nunquam eſſe tentandum; ſed expectandam, implorandamque opem illius in iis, quæ præcipit, & ſunt intra ordinem officiorum noſtrorum: *Non tentabis Dominum Deum tuum*. Matth. 4. Ultima denique tentatio ambitionis ſimul fuit, & avaritiæ; atque hujus Hominis Dei exemplo docemur, cor noſtrum dividendum non eſſe, ſed integrum Deo tribuendum &c.

II. Pro Concionis argumento, ac diviſione tres aſſumi poſſunt veritates, quæ facile probari, ſolideque tractari poſſunt.

1. Tentationes eſſe inevitabiles, & cum ipſe Dei filius tentari voluerit, fruſtra nos immunes a tentationibus eſſe velle, quocunque in ſtatu, & conditione ſimus; quamobrem ad eas oppugnandas, & ſuperandas noſmet præparare debemus.

Altera eſt; tentationem nobis utilem eſſe; hæc enim noſtram oſtendit virtutem, atque viam aperit ad plurimorum meritorum acquiſitionem. Quamobrem hæc indicia ſunt amoris, quo nos proſequitur Deus, & curæ, quam noſtri gerit Providentia.

Tertia eſt: in noſtra poteſtate ſitum eſſe vincere tentationes, quacunque ex parte ingruant, divina opem ferente gratia; ideoque ſemper nos culpa noſtra ſuperari.

III. 1. Nulla virtus eſt, quæ ſupra tentationem ſit: videlicet quocunque ſumus in ſtatu, tentamur, ſeu a dæmone, ſeu ab externis objectis, ſeu denique ex nobiſmet ipſis tentationes oboriantur. Quamobrem tentatio ſemper eſt metuenda, & nunquam in viribus noſtris confidendum eſt. 2. Viciſſim nulla tentatio eſt, quæ ſit ſupra virtutem; hoc eſt, nulla tentatio cujuſcunque generis ita violenta eſt, quam ope gratiæ ſuperare nequeamus.

IV. 1. Tentationes, quamvis remotæ, & abſentes, a nobis ſunt metuendæ; cum enim infirmi, & imbecilles ſimus, periculum ſemper adeſt, ne vincamur; quamobrem de nobiſmet ipſis diffidere debemus, ac adniti, ut tentationes haſce vitemus, & fugiamus occaſiones, quæ ſunt illarum cauſa &c. 2. Metuendæ non ſunt, cum ſunt præſentes, ac iiſdem petimur, ſed generoſe propulſandæ ſunt, atque impugnandæ. Non deſunt nobis gratiæ, & ſubſidia ad eas vincendas neceſſaria.

V. 1. Nulla tam infirma, leviſque tentatio eſt, cui cedere nequeamus, niſi jugi, & chriſtiana ſolertia nobiſmet invigilaverimus, atque in propriis viribus confidentiam conſtituerimus. 2. Nulla eſt tam fortis, atque violenta, quam Dei ope, atque iis armis, quæ S. Paulus ad id nobis miniſtrat, ſuperare nequeamus.

VI. Triplex eſt tentationum genus, quas ſuperare exemplo ſuo nos docuit Dei filius: eas videlicet, quæ a mundo, a nobis, a dæmone proficiſcuntur. 1. Contra mundi tentationes Dei filius utitur fuga: *Ductus eſt in deſertum a ſpiritu*. Mundus Dei gratias, & cœli lumina infirmat; nos ſuis pompis perſtringit, & laqueis plenus eſt: *Mundus totus in maligno poſitus eſt*. Efficit, ut in nobis Dei amor tepeſcat terrenorum bonorũ amorẽ immittens. Ad hæc omnia evitanda receſſus, & fuga mundi omnino eſt neceſſaria. 2. Contra tentationes, quæ a nobiſmet ipſis oriuntur, & quarum principiũ eſt corpus, Dei filius, licet non eſſet obnoxius omnibus illis rebellionibus, quas ipſi experimur, & corpus ejus eſſet virtutum omnium inſtrumentum, noſtrum domare nos docet, quod proculdubio maximus nobis eſt, ac periculoſiſſimus inimicus; idque jejunio, & mortificatione, quæ omnes ſenſuum motus coercet. 3. Contra dæmonem, a quo ambitionis, impietatis, ac idololatriæ tentatur, adhibet verbum Dei, atque æternarum veritatum conſiderationem.

VII. Tentatio conſiderari poteſt tanquam prælium ſpirituale, ubi tria perpendenda ſunt. 1. Inimici, cum quibus nobis confligendum eſt, dæmon videlicet, caro, & mundus; quomodo illi nos laceſſant, videlicet modo fraudibus, ac dolis, modo vi aperta, & impetu facto; modo pactis, & conditionibus; ideoque nobis eſt conſulendum, præcavendum, nec non armis neceſſariis utendum. 2. Ad examen revocandæ ſunt vires, & ſubſidia, quæ habemus ad propulſandos pertinaces hos inimicos, quos ſuperare noſtrum eſt, ad quod obtinendũ conſtãtia tantũ, certoque conſilio indigemus. 3. Conſiderandus hujus certaminis exitus, ſi victi, aut victores fuerimus, ut ad ſtrenue bellandum excitemur.

VIII. 1. Quid ante tentationem faciendum. Prævertenda eſt; omnes exerendi conatus ad eam evitandam; animuſque præparandus ad eam oppugnandam, ſuſtinendamque. 2. Quid faciendum in tentatione; ſtrenue oppugnanda eſt, Dei ſubſidium petendum, Deo fideliter adhærendum. 3. Quid faciendum poſt tentationem, atque relatam victoriam; victoria nequaquam propriis viribus accepta referenda eſt.

IX. Punctum 1. Permittit Deus juſtos plurimas ob cauſas tentari. 1. Ut mereantur cœlum, quod præmium eſt eorum, qui ſtrenue certarunt. 2. Ut ſeſe colligant, & ne dona, quibus a Deo cumulati fuerunt, ſint illis inanis gloriæ cauſa: *Ne magnitudo revelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ &c.* 2. ad Cor. 12. 3. Ut illos vehementius diligat illorum fidelitatem expertus: *Nunc cognovi, quod times Deum*. Gen. 22.

Punctum Alterum. Deus illis opitulatur, qui tentantur, nec illos ſupra vires ſuas tentari ſinit; ſed præbet illis modum, quo ex ipſis proficiant tentationibus.

X. Tria poſſunt in tentationibus conſiderari, ex quibus tres concionis partes fieri poſſunt. 1. Neceſſitas tentationum, ſine quibus in hoc mundo vivere non poſſumus, ubi undequaque urgemur indefeſſis hoſtibus, qui nos quocunque ſequuntur, & quos ſemper nobiſcum gerimus. 2. Utilitas, quam nobis afferunt tentationes, & quam inde percipere poſſumus, videlicet humilitatem, diffidentiam noſtri, & confidentiam in Deo. 3. Poteſtas, & adminicula, quæ nobis ſuppetunt ad eas infringendas.

XI. 1. Ante tentationem timeamus, fugiamus, nobiſmet invigilemus, caveamus; quia faciles ſumus, qui vincamur, infirmi, qui reſiſtamus, & a vigilanti inimico laceſſiti, qui opportunum quærit tempus, ac locum. 2. Cum aliqua laceſſiti ſumus tentatione, ac pugnare coacti, tunc teſtari debemus fidem, conſtantiam, amorem, quo proſequimur Deum.

Tri-

XII. Triplici ex cauſa permittit Deus, ſervos ſuos, bonoſque homines ab humanæ ſalutis hoſtibus tentari. 1. Ut virtus eorum, quæ lateret, vel otiaretur, emicet in prælio, & unuſquiſque eorum ſuam agnoſcat vim, atque imbecillitatem. 2. Ut virtus eorum exercita creſcat, atque augeatur, ac tentatio ſit illis meriti majoris occaſio. 3. Ut intelligatur gratiæ virtus, quæ efficit, ut infirma creatura, qualis homo eſt, de omnibus dæmonis conatibus triumphet.

XIII. In Evangelium Dominicæ primę in Quadrageſima conſiderare poſſumus: 1. J.C. divino ſpiritu adductū in deſertum, ut ibi tentaretur a diabolo; unde diſcendum eſt, nobis expectandam eſſe tentationem; a Deo nos adduci in locum certaminis ad virtutem noſtram probandam, exercendamque, atque ibi nos a Dæmone tentari, contra quem pugnare debemus: 2. J.C. contra dæmonem pugnantem; ubi diſcimus, quibus artibus utatur dæmon ad illum tentandum, quæ eædem ſunt, ac illæ, quibus utitur contra nos; ac denique quibus armis utendum nobis ſit ad illum propulſandum, & exemplo filii Dei ſuperandum: 3. Jeſum Chriſtum dæmonis victorem, unde intelligemus, quam utile ſit vincere hunc hominum inimicum; & quæ merces, & gloria victoriam hanc ſubſequatur. *Lambert Homilia in primam Quadrageſimæ Dominicam.*

XIV. Duo ſunt tentationum genera, ad quæ ſuperanda variis rationibus utendum eſt.

Primæ nobis occurrunt non quæſitæ, naſcuntur in nobis, unumque principium habent ex corruptione noſtræ naturæ; ad quas ſuperandas nobis Deus ſemper neceſſaria ſubſidia miniſtrat: ſatis eſt ſolum, nos uti vigilantia ad eas prævertendas, nec non ad oppugnandas conſtantia. 2. Aliæ ſunt, quas ipſi inquirimus, & quibus dedita opera noſmet objicimus in occaſione permanentes. Hæ nobis ſemper fatales ſunt, neque alia nobis ſuppetit ad eas ſuperandas via, quam fuga. *P. Bourdalove, aliique nonnulli.*

XV. Rationes, quæ fidelem excitare debent ad ſtrenue reſiſtendum, ſunt conſiderare: 1. illum duce infinita Dei ſapientia pugnare, quæ illum tentari patitur, ut ſuæ fidelitatis, & conſtantiæ præbeat indicia. 2. Illum pugnare infinita Dei virtute defenſum, qua invictus redditur, & cum qua inutiles efficere poteſt omnes inimicorum conatus. 3. Pugnare ſub protectione infinitæ bonitatis Dei, quæ nunquam eum deſeret, donec ipſe in illa confidet. *P. Texier in Dominicali.*

XVI. 1. Dæmon bonos præcipue tentat, quæ res illos in jugi timore, ac vigilantia continere debet. Hoc primum eſt documentum, quod ex hodierno evangelio percipere poſſumus, ubi videmus, ipſum Dei filium a dæmone tentari. 2. Documentum alterum eſt, juſtos, ac bonos facile reſiſtere poſſe tentationibus dæmonis, quoniam Dei filius eos docet rationem, eiſque neceſſaria tribuit ſubſidia ad illos vincendos. *Ex ſpecimine ſermonum pro Dominicis t. 4.*

XVII. De præliis, quæ nobis a ſalutis noſtræ inimicis per tentationes inferuntur, tres hæ veritates nobis regula eſſe poſſunt, quamvis totidem paradoxa videantur.

Prima eſt; noſmet ipſos infirmare, ut decertemus, idque jejuniis, aliiſque mortificationibus.

Altera eſt; fugere debere, ut vincamus, etenim cum dedita opera noſmet periculo objicimus, jam victi ſumus. Tertia eſt; noſmet humiliare oportere, ut triumphemus; ſemper enim nobis diffidendum eſt de viribus noſtris; neque nobis acceptus referendus eſt honor victoriæ. *Ibidem.*

XVIII. 1. Deo duce pugnamus, hoc eſt ſub illius protectione, & providentia. 2. Cum Deo pugnamus, hoc eſt cum ſubſidio, & ope gratiarum ejus. 3. Pugnamus propter Deum, hoc eſt pro gloria, & honore illius; quæ tres ſunt rationes, quæ fortitudinem noſtram debent excitare. *Ex Quadrageſima P. Biroat.*

XIX. 1. Artes, quibus utitur Dęmon ad nos perdendos, ab eodem in J.C. tentatione detectæ, primum erunt punctum. 2. Modi has eludendi artes a J.C. traditi in ea victoria, quam de dæmone reportavit; hi erunt alterum. *Ex ſermonibus Abbatis de Gezenne.*

XX. Tria ſunt mortalium genera, qui diſcere debent, quomodo in tentationibus ſeſe gerere debeant. 1. Sunt temerarii, qui cæce ſeſe periculo objiciunt; atque his oſtendemos fugam tentationum, & chriſtianam vigilantiam maximam eſſe prudentiam, quæ ab illis valeat adhiberi. 2. Non deſunt imperiti quidam, & inexperti, qui in dæmonis laqueos incidunt, eiſque hujus dolos, & artes aperire conabimur. 3. Ignavi ſunt, quibus ad reſiſtendum animus deficit; & hos filii Dei exemplo excitare contendemus. *Ex Quadrageſima Auctoris ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argum.*

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

S. Auguſtinus in hæc S. Pauli verba ad Galatas: *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum*, docet, neminem eſſe a tentationibus immunem, & quod tantum, qui ſemper vincuntur, nunquam ſe tentari credunt. Sancti Patres.

Idem in Pſal. 127. oſtendit, nos undique oppugnari ab inimicis, quibus ſtipati ſumus.

Idem ſerm. 16. in Pſalm. *Qui habitat*, oſtendit tentationum neceſſitatem, & auxilium, quod a Deo in tentationibus expectandum eſt.

Idem in Pſal. 45. hæc explicans verba: *Deus refugium noſtrum, & virtus*, docet, in tentationibus ad Deum confugiendum eſſe.

Idem *l. 2. de ſerm. Domini in monte* plurima, eaque optima profert hæc explicans verba: *Et ne nos inducas in tentationem.*

Idem *ſerm. 3. de verbis Apoſt.* oſtendit tentationum utilitatem S. Pauli exemplo.

Idem in Pſal. 106. loquitur de bonorum tentationibus, & quomodo illos liberet Deus.

Idem *l. 11. de Geneſi c. 4.* rationem reddit, propter quā permiſit Deus, ut primus homo tentaretur, quamvis prævideret illum tentationi ceſſurum.

Idem *ſerm. 246. de tempore* oſtendit, nos non eſſe omnino immunes a tentationibus in hac vita. Hoc ipſum oſtendit in Pſal. 62.

Idem *l. de Paſtoribus c. 5.* loquitur de ſubſidio, quod nobis ſuppeditat Deus ad tentationes ſuperandas.

Idem *l. de vera relig. c. 38.* oſtendit, Salvatorem viciſſe tentationes omnes, quibus Dæmon homines laceſſere conſueverat.

Idem *ſerm. 72. de tempore* oſtendit, quomodo, & cur permittat Deus homines tentari.

Idem *ſerm. 197. de tempore* oſtendit, dæmonem, licet victus ſit, vinctuſque, nihilominus tentare homines.

Idem *tract. 85. in Joan.* oſtendit, a dæmone juſtos potius, quam malos tentari.

Idem, vel auctor quæſtionum in vetus, novumque teſtamentum refert varias tentationes, quibus homines tentari Deus permittit.

S. Gregorius *l. 4. moral.* oſtendit, nos, poſtquam majora ſuperavimus, levioribus cedere tentationibus.

Idem *l. 24. moral. c. 7.* fuſius loquitur de tentationibus, quæ accidunt illis, qui recens converſi ſunt, & Deo ſervire incipiunt.

Idem ibidem loquitur de conſolationibus, quæ ſuccedere conſueverunt ſuperatis tentationibus.

Idem *lib. 27. moral. c. 10.* docet juſtorum tentationes celerrime pertranſire, ſed meritum victoriæ de illis relatæ diu permanere.

Idem *lib. 33. Job.* 22. oſtendit, dæmonem longe aliter Dei ſervos, ac mundi mancipia tentare.

Idem *l. 29. Job.* 12. oſtendit eum, qui perfectior eſt, vehementius tentari.

Idem *l. 5. in reg.* rationes adfert, propter quas Deus vult homines tentari.

Idem in Præfatione moralium in Job c. 3. & 4. explicat, quomodo permiſit Deus, ut Job tentaretur.

Idem l. 8. moral. oſtendit hominis vitam ſuper terram perennem eſſe tentationem.

Idem *l. 23. c. 16.* reddit rationem, cur permittat Deus homines tentari.

Idem *l. 14. moral. c. 7. & l. 15. c. 30.* oſtendit, a Dæmone quemque ſecundum ſua ſtudia tentari.

Idem *Homil.* 16. *in Evang.* more ſuo explicat evangelium, ubi de tentationibus Salvatoris ſermo eſt.

S. Hieronymus *Epiſt.* 22. *ad Euſtoch. de cuſtod. Virgin.* docet, ſtatim reſiſtendum eſſe tentationibus, neque permittendum, ut convaleſcant.

Idem *epiſt. ad Heliodorum* docet, neminem eſſe a tentatione immunem, & eos periculoſius tentari, qui ſe tentari non putant.

S. Ambroſius integrum habet ſermonem de tentationibus J.C., & noſtris; eſtque 30. *de tempore*, de qua re loquitur etiam ſermone 37.

Id. *l. 1. de Pœnitent. c.* 13. oſtendit, Deum juſtos e tentationibus liberare, & efficere, ut inde utilitatẽ percipiãt.

S. Chryſoſtomus *Homil.* 21. *ad popul. Antioch.* oſtendit, quomodo tentemur a Dæmone, qui non habet nocendi poteſtatem, niſi ipſi voluerimus.

Idem in caput 3. S. Matthæi ſerm. 13. adhortationem habet, ubi oſtendit, quantopere nos nobiſmet ipſis invigilare debeamus, & contra dæmonem, a quo inceſſanter tentamur.

Idem vel auctor operis imperfecti in S. Matthæum, oſtendit, Deum moderari tentationes, nec permittere, ut a dæmone viribus omnibus oppugnemur.

Idem Homil. 87. in S. Matth. oſtendit, dæmonem ad animas fallendas ſub virtutis ſpecie vitium contegere.

S. Leo. *ſerm.* 1. *in Quadrag.* oſtendit, quomodo noſmet præmunire debeamus contra tentationes; & ſerm. 2. oſtendit, neminem a tentationibus eſſe immunem.

Idem ſermone 4. explicat ordinem tentationum Salvatoris, & artes dæmonis.

S. Bernardus *ſerm.* 5. *Quadrag.* oſtendit, carnem noſtram nobis domeſticum eſſe inimicum, & fontem pluſimarum tentationum.

S. Maximus *Homil.* 2. *de Quadrag.* deſcribit certamen initum inter Dei filium, & dæmonem, & quomodo inimicum hunc vincere debeamus; de qua re loquitur etiam in Homilia 4.

S. Chryſoſtomus ſermone 11. loquitur de nequitia, & artibus Dæmonis.

S. Bonaventura *tom. 3. ſerm. de Temp.* docet, quomodo reſiſtendum ſit dæmoni, exemplo filii Dei.

Idem eodem tomo, ſed in alio ſermone, loquitur de triplici tentationum genere, & modo eas ſuperandi.

Aſcetici aliique. Hugo de S. Vict. *ſerm.* 54. *Monaſt. inſtit.* refert prælia, quæ dæmon quidẽ animæ, anima vero dęmoni inferant.

Rodriguez parte 2. tractatu 4.

S. Franciſcus Saleſius Introductione ad vitam devotam parte 4. a cap. 1. ad 20. ubi varia tradit egregia ad hanc rem conſilia.

Thomas a Kempis *l. 1. de imitat. Chriſti c.* 13.

Humbertus *l. 3. de erud.* part. 1. 2. 3. 4.

Nicolaus Lancicius *opuſc.* 10. *c.* 5. & *opuſc.* 2. *c.* 16. & 17.

Bellarminus *de gemitu Columbæ* l. 2. c. 12.

P. Ludovicus Camaret lib. de puro, perfectoque Chriſtianiſmo, obſtaculo 12. ubi loquitur de nequitia, & artibus dęmonis, ac de modo reſiſtendi tẽtationibus illius.

Liber cui titulus: Paſſiones Jeſu Chriſti; paſſione 16. tentatio in deſerto.

P. Nepveu in chriſtianis conſiderationibus tomo 3. pro die 12. Julii; & tomo 4. pro die 14. Novembris.

Moralis chriſtiana in *Pater* lib. 8. ſect. 1. fuſum habet, ampliorque tractatum de tentationibus.

Dandini *Ethica Sac.* l. 37. ubi pluribus articulis Patrũ ſententiæ, ac plures hac de re adim adverſ. afferuntur,

Drexelius *in palaſtra ſacra.*

Pean in dialogis ſpiritualibus, dialogo 3.

Concionatores aupeti. Catechiſmus Concilii Trid. in 6. petitionem *Pater*.

P. Delingendes duos habet deinceps ſermones de tentationibus, in quorum primo exponit aliquot chriſtianas veritates ad rem hanc pertinentes, in altero vero dæmonis artes, ac inſidias.

Biroat ſerm. pro 1. Quad. Dom. hoc tractat argum.

P. Texier in dominicali in idem Evangelium.

Joly Propoſitione pro 1. Quadrageſimæ Domin.

Specimen Ethicum in anni evangelia tomo 1.

Abbas de Montmorel Homil. & ſermone in evangelium de tentationibus.

Abbas de S. Martino in idem Evangelium.

P. Aurelianenſis in to. 1. ſerm. unum habet de tentat.

Auctor ſerm. chriſtian. ſerm. pro Dom. 4. poſt Epiph.

Abbas Trappenſis collatione pro 1. Quadr. Domin.

Abbas de Pezenne in ſermonum ipſius collectione.

Morales ſermones in Quadrageſima.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta pro Dominica 1. Quadrageſimæ.

In Specimine ſermonum pro Quadrageſima, & Dominicis plures ſunt hujus argumenti ſermones.

Granatenſis in locis Communibus

Qui collectanea ediderunt. Buſæus in Panatio.

Labatba in Theſauro

Bereborius

Lohner

Polianthea Sacra.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

Tentavit Deus Abraham. Geneſ. 22.

Nunc cognovi quod times Deum. Ibidem.

Tentat vos Dominus Deus veſter, ut palam fiat utrum diligatis eum. Deuter. 13.

Deus tẽtavit eos, & invenit illos dignos ſe. Sapient. 3.

Creatura Dei in odium facta ſunt, & in tentationem animabus hominum, & in muſcipulam pedibus inſipientium. Sapient. 14.

Fili accedens ad ſervitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem. Eccl. 2.

Tentatio, vel militia eſt vita hominis ſuper terram. Job. 7.

Quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit ut tentatio probaret te. Tob. 12.

Ductus eſt Jeſus in deſertum, ut tentaretur a diabolo. Matth. 4.

Et ne nos inducas in tentationem. Matth. 6.

Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem. Matth. 26.

Scriptũ eſt: Non tentabis Dominũ Deũ tuũ. Matth. 4.

Anania, cur tentavit ſathanas cor tuum? Act. 5.

Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ. Ad Rom. 7.

Tentatio vos non apprehendat niſi humana. 1. ad Corinth. 10.

Ipſe ſathanas transfigurat ſe in Angelum lucis. 2. ad Corinth. 11.

In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere, & galeam ſalutis aſſumite, & gladiũ ſpiritus, quod eſt verbũ Dei. Ad Epheſ. 6.

Ne magnitudo revelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ angelus ſathanæ, qui me colaphizet. 2. ad Corinth. 12.

Caro concupiſcit adverſus ſpiritum, ſpiritus autem adverſus carnem. Ad Galat. 5.

Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare adverſus inſidias diaboli. Ad Epheſ. 6.

Ne forte tentaverit vos is, qui tentat, & inanis fiat labor noſter. 1. ad Theſſalon. 3.

In eo, in quo paſſus eſt Chriſtus & tentatus, potens eſt & eis, qui tentantur, auxiliari. Ad Hebr. 2.

Unuſquiſque tentatur a concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus. Jacobi 1.

Omne gaudium exiſtimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis. Ibidem.

Sobrii eſtote, & vigilate: quia adverſarius veſter diabolus, tanquam leo rugiens circuit quærens, quem devoret: cui reſiſtite fortes in fide. 1. Petri 5.

Novit Dominus pios de tentatione eripere. 2. Petri 2.

Hic eſt qui vocatur diabolus, & ſathanas, qui ſeduxit univerſum orbem. Apoc. 12.

Exempla ex veteri, novòque teſtamento deſumpta.

Exemplũ Adæ tentati, & decepti ab eo tentatione. PRimus hominum Dei manu factus adeo ſapiens, & felix neſciit ſuam agnoſcere felicitatem, neque illa frui, uti oportebat. Dæmon, qui nuper de ſuæ beatitudinis gradu per ſuperbiam fuerat dejectus ſtatuit illum ſuæ infelicitatis habere conſortem; quod ut aſſequeretur, vidit, illum ſceleris ſui ſocium ſibi eſſe faciendum. Verum cum mentis illius vim, ac ſcientiæ magnitudinem noſſet, ratus eſt, dolo potius opus eſſe, quam vi; quamobrem ad ejus ſeſe convertit uxorem ſperans fore, ut hanc, quippe magis credulam,

faci-

facilius deciperet. Seductor ſub ſerpentis imagine latens exorſus eſt eam inſtituens quæſtionem, quæ profecta videbatur ex ipſius voluntate videndi illam perfecta felicitate fruentem, interrogans, cur Deus neque illi, neq; viro ejus licere voluiſſet, veſci fructu omnium arborum, quæ erant in paradiſo terreſtri? Cui cum Eva reddidiſſet licere ſibi quidem comedere ex omnibus fructibus, qui in paradiſo erant, ſed Deum prohibuiſſe duntaxat, ne ex ea, quæ in medio paradiſi conſita erat, manducarent, ne ſtatim in arena morerentur. Non ita, callidus addidit, non ita morieimini; ſed ſcit Deus, vos ſtatim ac ex eo manducabitis, futurum, ut aperiantur oculi veſtri, & ſitis tanquam Dii, ſcientes bonum, & malum. Cum autem Evæ fructus pulcher quidem videretur adſpectu; cumque promiſſio futuræ cum Deo ſimilitudinis proprio ejuſdem amori adblandiretur, præbuit aures dolo ſub ſpecioſis verbis latenti, atque ita excæcata manum tetendit ad fructum, atque ex illo comedit guſtui ſimul, & curioſitati ſuæ ſatisfactura. Nec ſatis fuit; improba mulier viro quoque fructum præbuit deguſtandum, qui, ut illi morem gereret, atque ut excuteret eam ſubmiſſionis notam, quam volebat Deus illum Domino ſuo præſtare, comedit. Hoc primum fuit certamen, quo dæmon hominem laceſſivit; hæc prima victoria, quam de illo reportavit; hæc prima tentatio, & addi poteſt, fons, ac principium omnium tentationum: inde enim profecta eſt hæc in malum propenſio, & infelix concupiſcentia, quæ nos aliis omnibus tentationibus facit obnoxios, faciles, qui vincamur, & infirmos, qui malo reſiſtamus; triſtes, funeſtique peccati originalis effectus.

Quomodo Deus tentavit S. Patriarcham Abraham.

Non deſunt ſancti, quos Deus ipſe tentat, ſed longe alia ratione, ac mente prorſus alia ab ea, qua nos dæmon tentat: Dæmon enim tentat, ut fallat, Deus autem, ut probet laboribus, aut imperiis moleſtis, atque ſtudiis eorum oppoſitis. Hoc S. Ambroſius animadvertit in ea ratione, qua Deus ſe geſſit cum S. Patriarcha Abraham, quem diu, ac diverſimode expertus eſt, antequam magnam adhiberet tentationem, qua illum filium ſuum ſacrificare juſſit; atque ita fieri oportebat, ne ſi primum ſtatim dure adeo illum tentaſſet, quin illius periculum feciſſet, terribili hoc imperio ita dejiceretur, ut pondus illius ſuſtinere non poſſet. Sed poſtquam magnus ille Patriarcha noviſſima hac tentatione probatus fuit: *nunc cognovi*, dixit illi Dominus, *quod times Deum*. Quid S. Auguſtinus interrogat, nunquid antea cor, & amor famuli ſui Dominum latebat? Non ita ſane, ſed Abraham ignorabat adhuc, quouſque evaſurus eſſet amor, quo Deum diligebat; voluitque Deus, hunc ab illo ea in occaſione cognoſci. Cum autem iſtic non agamus de tentatione, quatenus eſt periculum virtutis noſtræ a Deo factum; ſed quatenus nos in crimen adducit, atque excitatur a dæmone, qui nobis, omnibuſque creaturis noſtris utitur, ut nos fallat, & perdat, non loquemur de tentationibus Jobi, Tobiæ, veterumque Patriarcharum, quorũ fidem pluribus tribulationibus Deo placuit experiri.

Exemplũ S. Patriarchæ Joſeph e domina in ſtuprum illecti.

S. Patriarcha Joſeph procul dubio maximum eſt probatiſſimæ fidelitatis exemplar, quod in veteri teſtamento nobis occurrat. Neminem latet, quas illecebras, promiſſiones, minaſque miſcuerit Putipharis uxor, ut adoleſcentem in ſtuprum alliceret. Nulla unquam fuit hac perículoſior tentatio. Hic quidem Joſeph erat adoleſcens, atque ea ætate, quæ pronior eſt in voluptatem, eratque in illo non ſecus ac in aliis hominibus hæc propenſio, & omnium tentationum principium, quod ipſi concupiſcentiam vocamus; inde vero a fratribus venditus ſe ipſum ad humilem mancipii conditionem redactum videbat; ubi omnia ſibi erant metuenda ab imperioſa fœmina, niſi illius voluntati obſecutus fuiſſet, quæ pollicebatur futurum, ut tanquam Dominus illius haberetur, atque libertate donaretur, adjectis ſecreti, impunitatis, maximarumque remunerationum promiſſionibus, iiſque omnibus, quæ mulier improba ad illius labefactandam fidem aptiora arbitrabatur. Sed adoleſcens, cui ſemper ob oculos Dei timor fuerat obverſatus, omnibus hiſce ſollicitationibus nil reddidit aliud, præter hæc verba: *Quomodo poſſum hoc malum facere, & peccare in Deum meum*. Gen. 39. Non aliis uſus eſt armis, quam fuga, relinquens pallium ſuum in manibus impudicæ, illum detinere, ac ne elaberetur ſibi, prohibere annitentis.

Exemplũ David uno oculorum conjectu tentati, ac victi ſceleribus.

E contra humanæ infirmitatis exemplum habemus in perſona David. Hic vir ſecundum cor Dei, invictus, David poſt tot relatas victorias, atque Saulis perſecutiones exantlatas fortuito oculorum aciem imprudens conjecit in Bethſabeam, quam de regiæ domus ſolario in balneis proſpexit. Si oculos ab objecto amoviſſet, egiſſet triumphum de libidine, quæ maximos terrarũ domitores proſtravit; ſed quod curioſius illam intueri commoratus eſt, jam cecidit. Mulieris nomen quæſivit, eam accerſivit, ac infami ſe polluit adulterio, quod cæde contegere annixus eſt. Quot illi ſtetit lacrymis hic intuitus! quot mala non ſubſecuta ſunt tentationem, qua victus fuit? Quo facto docemur, nullam eſſe virtutem, nullam ſanctitatem, nullum conſtans propoſitum, quod tentationi reſiſtere poſſit, cum temeraria præſumptione eam quærimus, vel in illa quieſcimus.

Dei filius tentari voluit, ut nos doceret tẽtationes vincere.

Mirum profecto eſſe debet, videre dæmonem cum J. C. prælium ineuntem, atque fruſtra conantem de illo eam referre victoriam, quam de omnium mortalium parente reportavit. Hac mente illum ſupra prælti cujuſdam montis cacumen tranſtulit; & iis illuſionibus, quæ neque in mentem, neque in imaginationem, immo neque in exteriores Salvatoris ſenſus cadere poterant, & in externis tantum objectis inveniebantur, oſtendit illi omnes omnium mundi imperiorum opes, atque divitias, earumque ſe illi perfruitionem conceſſurum pollicetur, ſi quem adorationis cultum ipſi vellet adhibere. *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me.* Matth. 4. Mirum ſane eſt, quod Dæmon Creatorem ſuum audeat laceſſere; quod ſceptra, coronaſque promittat illi, qui eas in Incarnatione contempſerat; quod ſuperbiæ nomine tentet illum, quem Patres antonomaſtice humilitatis prototypum vocant; avaritiæ illum, qui ſe ipſum exinaniverat, ut nos locupletes efficeret; gulæ illum, qui venerat, ut jejunia, & abſtinentiam nos edoceret. Speratis poſt hæc, o Fideles, vos in hac vita a tentationibus immunes futuros? Quinimmo ex ipſo Salvatoris exẽplo diſcite tẽtationes repellere, & ſuperaſe; ipſe enim ad id vobis gratias, & adminicula præbet.

Poſſumuſne magis terribile exemplum habere lapſuum, in quos per dæmonis nequitiam, & conatus impingimus, niſi divina ope fulciamur, & roboremur, quam Apoſtolorũ, qui poſtquã verbis ſatis conſtantiæ, ac fortitudinis præ ſe tulerant, aufugerũt, & in ipſo periculi occurſu Dominũ reliquerunt? Sed longe mirabilius eſt S. Petri exemplũ: videmus enim, poſtquã animi, amoriſque ſui erga J. C. præclara monumenta præbuerat, eique dixerat nimium viribus ſuis confidens: etiamſi *oportuerit me mori tecum, non te negabo*, muliercułæ unius verbo turbatũ interpoſita juriſjurandi fide confirmaſſe, illum a ſe ignorari; quod palam innuit, ipſum nequaquam tantum habuiſſe virium, quantum arbitrabatur, cum magnifice illud Jeſu Chriſto pollicebatur.

Quomodo S. Paulus tentatus fuerit, & cur.

Magnus Apoſtolus S. Paulus tentatus fuit, ut in ſcelus, illudque turpiſſimum pertraheretur, ne, ut ait ille, magnitudine revelationum intumeſceret; eamque tentationem ipſe ſtimulum vocavit, quaſi ideo fuiſſet tentatus, ne ſenſim, ac ſine ſenſu tepeſceret, atque in negligentiam laberetur: *Ne magnitudo revelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ angelus Sathanæ, qui me colaphizet*. 2. ad Cor. 12. Contremiſcite hic peccatores, vos qui, ut perhibetis, nullam experimini tẽtationẽ, & ignoratis, quid ſibi velit tentari. Ex omnibus ſtatibus, ad quos peccator redigi poteſt, hic deterrimus eſt, hoc quippe argumentũ eſt, illum a Demone omnino victum profligatumque fuiſſe. Ad mortem æger eſt, qui ſuam non ſentit infirmitatem.

Magni veteris novæque legis ſancti tentati fuere.

Scriptura ſancta, & eccleſiaſtica hiſtoria abundant exemplis ſanctiſſimorum virorum, qui, licet ſibi met diligentiſſime caverent, tamen lapſi ſunt, vel victi vi, vel decepti fraude, ac inſidiis dæmonis. Ita Adam, David, Salomon, aliique ex utroque teſtamento plurimi infeliciter aut vim, aut dolus diaboli experti ſunt. Et ſane, quiſnam poſt tantorum virorum exempla, propriis tantum confidens viribus ſe in tuto eſſe arbitrabitur?

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

De mon vid erat noſtræ carni adhæreſcere ut nos tentet.

DAtus eſt mihi ſtimulus carnis meæ angelus ſathanæ, qui me colaphizet. 2. ad Cor. c. 12. Nonne mirum eſt, ab Apoſtolo carnem, cujus rebellionem experiebatur, Angelum ſathanæ appellari, quaſi a dæmone ad crimen ſollicitaretur? Diceres, dæmonem quodammodo nobis conjungi; & quemadmodum Verbum æternum ſe ſe naturæ noſtræ conjunxit, ut omnes homines ſalvus faceret, dæmonem ſimul ſingulis adhæreſcere hominibus, ut omnes illos vel perdat, vel ſaltem tentet; & quemadmodum adeſt communicatio quædam idiomatis inter ſanctam humanitatem, ac perſonam divinam, per quam dicimus Deum hominem eſſe, & hominem Deum, aliquid non abſimile carnem inter, & dæmonem inveniri; quapropter Apoſtolus carnem ſuam Angelum ſathanæ appellat, & S. Chryſoſtomus in eadem ſententia eum vocat, *dæmonem innatum, omnia prava ſuadentem*, dæmonem, qui nobiſcum natus eſt, & qui noſtrammet ipſorum partem conſtituit. Et reciproce Salvator de Juda loquens, ait, inter Apoſtolos ſuos dæmonem eſſe, quia unus ex illis nonniſi ex infeliciſſimi hujus ſpiritu conſilio operabatur.

Cur dæmon in evangelio dicitur homicida.

Idem homicida erat ab initio. Joan. 8. Dæmon a S. Joanne dicitur homicida, non ſolum, ut quidem ſancti Patres inquiunt, quia in ipſis mundi primordiis impulit Cain, ut fratrem ſuum occideret, eique corporis vitam auferret; verum etiam, ut inquiunt alii, quia primos parentes noſtros tentans abſtulit illis animæ vitam, quod eſt ſpirituale homicidium longe crudelius, ac nequius ipſa corporis cæde. Dicere poſſumus, dæmonem ad hoc quoque diem odioſum hoc retinere nomen, & eſſe peccatorum omnium homicidam; non quod illis vitam corporis auferat, quod non ita frequẽs illi permittit Deus, ſed quod animæ vitam eripiat, quod ſingulis accidit diebus: ita ut ſi minus effundit ſanguinem, qui naturalem vitam tuetur, inutilem certe efficiat ſanguinem Salvatoris, qui præbet animæ vitam, quæ gratia eſt; & prohibet, ne ſanguis, qui pro illis effuſus eſt, iiſdem ſupernaturalem, divinamque vitam communicet: *Ille homicida erat ab initio*.

Juge bellum ſpiritum inter, & carnem.

Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ &c. ad Rom. 7. Si mihi apud Philoſophos eſſet ſermo, facile ex eorumdem principiis oſtenderem, homini neceſſario ſecum eſſe pugnandum. Satis eſſet illis oſtendere, nos ex duabus oppoſitis conſtare partibus ſemper diffidentibus, ratione videlicet, & appetitu. Mirum fœdus! quo videtur Deus voluiſſe cœlũ cũ terra, gloriam cum ignominia, cum tenebris lumen confundere. Satis docet experientia duas haſce partes ultro citroque ſibimet prælium inferre, ſtatim ac ſimul adhærent; earum amor, & odium eodem tempore incipiunt; & ſi ægre invicem ſejungantur, non minus ægre ſe ſe invicem tolerant. Liquet ergo, etiamſi ſapientum dumtaxat hominum more loquamur, fatendam eſſe inevitabilem cum carne decertandi neceſſitatem: ſed ſi ſecundum Chriſtianiſmi lumina loquendum erit, fatebimur, vitam noſtram eſſe juge ſpiritus cum carne certamen.

Adverſarius veſter diabolus, tanquam leo rugiens circuit quærens, quem devoret. 1. Petri c. 5. Ut ſciamus, quomodo nos diabolus tentet, conſideranda ſunt duo nomina, quibus in Scripturis vocatur, & quæ duas præcipuas indigitant formas, ſub quibus ſe ſe exhibet nobis: modo enim loquuntur tanquam de terribili leone, modo tanquam de ſubdolo, ac veterноſo ſerpente, ut intelligamus illum duplici modo nobiſcũ ſe gerere. Aliquando ſe ſe palam jactat, & vi laceſſit; aliquando vero ſtruit inſidias, & per cuniculos agit. Primis eccleſiæ temporibus, S. Auguſtinus ait, ſe ſe tanquam leo gerebat, ſæviſſimas, cruentiſſimasq; adhibens perſecutiones; ſed pacis tempore ſerpentis more operatur, homini obrepere ſimulans, ſed ut melius ſuam tegat nequitiam, ſuoſque dolos diſſimulet.

Quibus armis utendum ad tentationes vincendas.

Arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt, ſed potentia in Deo 2. ad Corint. 10. Quanquam corruptibili carne ſumus induti, tamen eo in bello, quod vitiis, & concupiſcentiæ carnis indiximus, carnalibus armis non utimur; ſed ut Apoſtolus inquit, *armis ſpiritualibus, ac potentibus in Deo* decertamus; videlicet plenis vi, ac robore Dei, nempe fide, mortificatione, jejunio, pœnitentia, & oratione. Arma hujuſmodi in ſpeciem quidem infirma ſunt, ſed nihilominus potentiſſima, & eo magis inimicis noſtris terribilia, quo magis gratiæ, & ſpiritus I. C. eas comitantur.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ ſanctorum Patrum hujus argumenti.

DUplicem aciem producit mundus contra milites Chriſti: blanditur enim ut decipiat, terret ut frangat. Auguſt. in Serm. de ſancto Vincentio.

Tantum permittitur dæmon tentare, quantum tibi prodeſt ut exercearis, ut proberis, ut qui te neſciebas, a te ipſe invenieris. Idem, in Pſalm. 61.

Si nunquam tentaris, nunquam probaris: num melius eſt tentari & probari, quam non tentatum reprobari? Idem, in Pſalm. 144.

Deus tentat ut doceat, diabolus ut decipiat. Idem, Serm. 72. de Tempore.

Permittit Deus tentari, quia probatur & exercetur virtus, & eſt palma glorioſior non conſenſiſſe tentatum, quam non potuiſſe tentari. Idem, lib. 11. de Geneſi, cap. d.

Magna laus non eſt, ſi homo non peccat, quia non tentatus eſt. Idem, in Dialog. ad Oroſium.

Magnum prælium nobis eſt, hoſtem non videre & vincere. Idem, in Pſalm. 142.

Ideo tentatus eſt Chriſtus, ne vincatur a tentatione Chriſtianus. Idem, in Pſalm. 90. Serm. 2.

Alligatus eſt diabolus, ne faciat quantum poteſt, ne faciat quantum vult; tantum tentare ſinitur, quantum expedit proficientibus. Idem, in Pſalm. d3.

Ad menſuram permittitur tentare diabolus. Idem in Pſalm. 90.

Luctamini, adjuvabo; vincite, coronabo. Idem, in Pſalm. 59.

Nemo ſibi innoteſcit niſi tentatus. Id. in Pſal. 60.

Niſi Chriſtus tentaretur, tibi tentando magiſterium vincendi non præberet. Idem, in Pſal. 59.

Aliter tentator non vincitur, niſi contemnitur. Id. Ser. 4. de Verb. Domini.

Aliter Deus, aliter diabolus tentat; nam diabolus tentat ut ſubruat, Deus ut coronet, & probet. Ambroſ. lib. de Abraham.

Si quando tentaris, cognoſce quia parantur corona. Idem, in Lucam, cap. 4.

Tibi contra diabolum dimicanti Deus parat æternitatis coronam. Idem, in quadam Epiſt.

Impoſſibile eſt humanam animam non tentari. Hieronym. lib. 4. in Matth. cap. ad.

Chriſtus tentari voluit, ut diabolum vinceret, & Diſcipulis conculcandum traderet. Id. in c. 4. Matth.

Cui nomina mille, mille nocendi artes. Idem.

Videte magnitudinem tentationis, videte magnitudinem virtutis. Idem. (Loquitur de ſancto Job.)

Diaboli tentationibus obviandum eſt, nec coluber foveri debet, donec in ſerpentem formetur. Cyprianus, Serm. de Jejun.

Nihil contra nos adverſarius poteſt, niſi Deus ante permiſerit. Idem, de Orat. Dominica.

Ipſe Chriſtus luctatur in nobis, ipſe congreditur, ipſe in certamine agonis noſtri, & coronat pariter, & coronatur. Idem, Epiſt. 9.

Victoria dæmonis magis eſt expectanda de Sanctis. Hilarius, in cap. 4. Matth.

Humanum eſt in corde tentationem pati; dæmoniacum vero eſt in tentationis certamine, & operatione ſuperari. Gregorius, in Paſtoral.

Dæmon ſingulis hominibus vitiis convenientibus inſidiatur. Idem, 29. Moral.

Hæc tentatio ad probandam fidem, ad exercendam virtutem, ad augendum meritum mittitur. Chryſoſt. lib. 1. de Provid. Dei.

Hoc maximum ſit nobis indicium, quod Deus noſtri

curam

taramgerie. Idem, Homil. 32. in Geneſ.

Ne quis ultro tentationibus ſe offerre audeat. Idem, Hom. 13. in Matth.

Carnem habemus immanem demonem, omnia prava ſuadentem. Idem, in Matth.

Per tentamenta torpor excutitur, & ſanctus fervor immittitur. Chryſoſt. tract. de Pœnitent.

Ut gubernatorem navis tempeſtas, athletam ſtadium, militem acies, magnanimum calamitas, ſic Chriſtianum hominem tentatio probat. Baſil. orat. 11.

Nullum certius argumentum eſt, quod dæmones victi ſint a nobis, quam ſi nos acerrime oppugnant. Joannes Climac.

Si tentationi non feſtine reſiſtitur, eadem, qua nutritur, mora roboratur. Greg. 21. Moral. c. 8.

Magna contra diabolum arma ſunt, in ſuis viribus fiduciam non habere. Caſſiodorus, in Pſalm. 42.

Pervigil ille tentator eos acrioribus pulſat inſidiis, quos maxime videt abſtinere a peccatis. S. Leo in Serm.

Dæmoni aliquid audere permittitur, ut a Chriſti fidelibus majore Chriſti gratia vincatur. Idem, in quadam Epiſt.

Blandiente aura navim regit ultimus nauta; in confuſione ventorum, primi quæritur ars magiſtri. Chryſolog. Serm. 6.

Tentationes non ſentire eſt Angelicum; tentationes ſentire, & vincere eſt Chriſtianum; tentationibus conſentire, & ex malitia delinquere, diabolicum eſt. Anſel.

Poteſt inimicus excitare carnis motum, ſed in te eſt ſi volueris dare, vel negare conſenſum. Idem, Serm. 39.

Unum hoc bellum agnoſcamus, quod cum adverſariis poteſtatibus committitur. Gregor. Nyſſenus, Homil. in Pſalm.

Diabolus blanditur ut fallat, arridet ut noceat, allicit ut occidat. Cypr. lib. de hab. Virg.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologiæ penu hoc in argumento valeat depromi.

Quid ſit tentari, & quid tentatio.

TEntari, eo in ſenſu, in quo vulgo accipitur, atque hoc in loco intelligitur, eſt excitari, & ſollicitari ad peccatum fruitione, vel ſpe boni alicujus apparentis, quod nos deducere, & in vitium impellere poſſit. Ita tentatio eſt cogitatio, vel ſuggeſtio noxiæ alicujus cupiditatis profecta vel a dæmone, qui omnes exerit conatus ſuos, ut nos perdat, vel a concupiſcentia noſtra, qua erga ſenſibilia rapimur bona, vel a mundo, creaturis, externiſque objectis, quæ eos alliciunt, faſcinant, ſeducunt.

Tentatio in propria ſignificatione duplex eſt.

Duo tentationum genera in Scripturis deprehendimus, quarum altera bona eſt, atque ad bonum, & utilitatem noſtram immiſſa, altera vero mala, quæ eo tendit, ut nos fallat, ac perdat. Prima ad Deum attinet, qui virtutis noſtræ periculum facit, non quod illam ignoret; ſed, ut S. Auguſtinus ait, ut hanc aliis præbeat cognoſcendam, ac in lucem adducat. Hoc conſilio tentavit Abraham, ac experiri voluit Jobi virtutem, atque fidelitatem; itaque, uti S. Thomas animadvertit, tentatio proprie periculum ſignificat. Quamvis autem improbus ſpiritus hac mente nos poſſit tentare, nunc quidem adverſis, exploraturus utrum ita adhæreamus Deo, ut labefactari nequeamus infortuniis; nunc vero proſperis, periculum facturus, utrum inſolentia efferamur, an voluptatibus indulgeamus: hoc tamen in ſenſu, & ſignificatione tentationem tunc tantum accipimus, cum tentamur a Deo. Alterum tentationis genus, quod eſt evitandum, ac impugnandum totis viribus, cum inviti laceſſimur, atque urgemur, ſemper mala quidem eſt in intentione dæmonis ſollicitantis, nobis vero ſemper eſt periculoſa, eaque vulgo ab auctore nomen deſumit, atque *tentatio dæmonis* appellatur; ſeu ille nos immediate per ſe, ſeu per carnem noſtram, ſeu per externa objecta ſollicitet. Nam licet tres hi ſalutis noſtræ inimici nos aliter oppugnent, & ſinguli peculiares habeant tentationes, hoc ſemper fit vel ſollicitatione, vel arte dæmonis, qui in Scripturis ſolus tentatoris nomine appellatur.

Cum ſæpe expediat homines tentari, ut illis merendi, & dæmones rubore ſuffundendi præbeatur occaſio, infeliciſſimis ſpiritibus permittit Deus, ut nos ſuis tentationibus urgeant; ſed in hoc illius emicat Providentia, quod non ſinit, nos ultra vires noſtras tentari, quemadmodum S. Paulus teſtatur; quod vim tentationum moderatur, eaſque hominum aptat infirmitati; ac demum quod nobis ſuppeditat vires, atque auxilia ad eas ſuperandas neceſſaria. Ita ut licet dæmones ſemper habeant obſtinatam nos perdendi voluntatem, Deus non ſemper illis nos tentare permittit; quia talis eſt hominum inconſtantia, & aliquando quibuſdam in occaſionibus, ac infidelibus diſpoſitionibus invenitur, ut ſi tunc tentaretur, certiſſime dæmonis incurſibus ſuperaretur. Hoc autem peculiare ſubſidium a Deo in dominica oratione petimus per ea verba: *Et ne nos inducas in tentationem*. Matth. 6. Petimus autem, ut ſi nos tentari permittit, non ideo nos tentationibus ſuperari permittat.

Subſidiis, & protectione quam expectare debemus a Deo in tentationibus.

Satis intelligemus, quantum cœleſti egeamus auxilio, ſi hinc quidem infirmitatem, atque ignorantiam noſtrã perſpexerimus, ac illa Salvatoris meminerimus verba: *Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma*; inde vero cogitaverimus vires, ac multitudinem inimicorum noſtrorum, qui in duas veluti acies diviſi ſunt; alii enim interiores ſunt, atque domeſtici, noſtræ videlicet affectiones, quæ ex cupiditate oriuntur, & quæ in nobiſmet ipſis robur habent ſuum; quam difficultatem ipſi experiemur illis reſiſtentes, eas impugnantes, atque vincentes. Alii externi ſunt, quos S. Paulus ad Epheſ. 6. indigitavit, cum inquit, non eſſe nobis colluctandum *adverſus carnem, & ſanguinem, ſed adverſus principes, & poteſtates, adverſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus*, videlicet præter interiora affectuum noſtrorum certamina ſuſtinendos eſſe incurſus dæmonum ſubdolorum, terribiliumque inimicorum, qui nos exterius laceſſunt, & perferendas impreſſiones exteriorum imaginum, quibus imaginationem noſtram perturbant; nam modo palam ex facto nos petunt, modo clam & ſenſim, ac ſine ſenſu in animas noſtras irrepunt, ut vix nobiſmet ab eorum aſtu cavere poſſimus.

Vis inimicorum, cum quibus nobis pugnandum eſt, & perſonæ, quibus ſumus obnoxii.

De fide eſt contra Pelagium in Dioſpolitano Concilio in Palæſtina ſtatutum, nos ex nobiſmet ipſis, & ex arbitrii proprii viribus non poſſe reſiſtere tentationibus, ad quas ſuperandas indigemus actuali ſubſidio gratiæ, quam Dei filius nobis promeruit. Quamobrem in hac impotentiæ noſtræ confeſſione a nobis exercendum eſt ſaluberrimum illud monitum, quod Salvator Paſſionis ſuæ tempore Apoſtolis tradidit: *Orate ut non intretis in tentationem*. Matth. 26.

Sine gratiæ ſubſidio tentationibus reſiſtere non poſſumus.

Notandum eſt, tentationibus tradi non aliud eſſe, quam illis cedere. Duplici autem modo cedimus tentationi: primum cum deſerentes bonum in malum labimur, in quod nos impellere conabatur ille, a quo tentabamur. Deus hoc pacto neminem tentat; neque enim eſſe poteſt cauſa peccati alicujus, & e contra odit eos omnes, qui operantur iniquitatem: quamobrem S. Jacobus c. 1. inquit: *Nemo cum tentatur, dicat, quoniam a Deo tentatur, Deus enim intentator malorũ eſt*. Secundo illa cenſetur nos tradere tentationi, qui licet per ſeipſum nos minime tentet, non prohibet nihilominus, ne tentemur, & ne cedamus tentationi. Hoc pacto Deus aliquando viros bonos tradit tentationi; nam quemadmodum illos nunquam omnino deſerit, ſuiſque ſuſtinet gratiis, quæ ſemper ſatis ſunt ad prohibendum, ne cadant, ita nonnunquam illos ſibimetipſis derelinquit, ut illos humiliet, eorumque puniat audaciam, quod accidit S. Petro, cui gratia omnino non defuit, ſed cui defuit particulare ſubſidium, quod Deus peculiariter tradit, cum petitur.

Quid ſit tentationibus tradi, & quo in ſenſu Deus aliquem tentationi tradit.

Hæc certiſſima veritas eſt, vitam hanc ſine tentationibus traduci non poſſe, nam juxta Scripturæ ſententiam: *Militia eſt vita hominis ſuper terram*. Nos circumundique obſident hoſtes, intra, & extra nos; viſibiles, & inviſibiles; mundus, & exteriora objecta nobis jugiter ſuppeditant peccati occaſiones, ideoque etiam tentationes. Concupiſcentiæ perturbatio alius eſt fons tentationum; quinimmo indeſinenter rebellioni-

bus

Digitized by Google

bus ſuis contra ſpiritum nos ad peccatum ſollicitat, dæmon indeſinenter nos urget; & Deus ipſe more ſuo nos tentat, licet hic nos ad noſtram tentet utilitatem.

In tentatione tria notanda ſunt.

Cum nobis de malis tantum tentationibus loquendum ſit, de illis videlicet, quæ nos in malum, & ad Dei legem infringendam impellunt; in hujuſmodi tentationibus tria ſunt conſiderandi; videlicet ſuggeſtio, voluptas, & conſenſus. Suggeſtio nihil eſt: immo fieri poteſt victoriæ noſtræ materia, eamque Deus ad noſtram utilitatem permittit. Voluptas eſt aliquid, & licet modicum in ea perſiſtamus, periculum eſt, ne ſit mortale peccatum. Sed conſenſus omnia facit; & quemadmodum non admodum vel a conſenſu voluptas, vel a voluptate diſtet ſuggeſtio, periculi evitandi ratio eſt, quam primum ſuggeſtionem hanc amovere, niſi queat evitari.

Dæmon nos tentaturus duplici procedit via.

Dæmon, ut nos ſeducat, & in peccatum impellat, duplici utitur via, perſuaſione videlicet, ac diſpoſitione. Perſuaſione utitur, cum interiores hominis facultates fallere adnititur, ut intellectum, cum æternarum veritatum loco fallaces illi imprimit opiniones, quæ cum ea pravis deductæ ſint principiis, nonniſi pernicioſas producere poſſunt illationes. Ita cum primos Parentes noſtros feſellit, ſeſe in lucis Angelum transformavit, eoſque ſub falſo, & ſpecioſo prætextu commentitiæ divinitatis illexit. Deinde voluntatem eorum vincit, amorem eis, qui Deo debetur, in creatarum rerum amorem confundens, oſtendit illis Deum tanquam remotum aliquod objectum, & in ejus locum creata bona ſubſtituit: efficit, ut ſupremum bonum in opum poſſeſſione, & voluptatum perfruitione conquirant: eumque objecta hæc ſint præſentia, æterna vero bona procul abſint, amovet cogitationem a futuris bonis, quæ ſunt inviſibilia, ut cor adhæreſcat præſentibus, quorum voluptate frui in illis eſt poſitum. Hæc miſera ſunt effata, quæ flagitioſis hominibus inſpirat, & perſuaſionis via, qua utitur eos tentaturus. 2. Diſpoſitionis viam ad eos tentandos ſequitur, cum homines ad iram, invidiam, odium, & ultionem provocaturus, eorum ſenſus perturbat, faſcinat oculos, corporis humores agitat, calefacit imaginationem, excitat, atque inflammat fomitem concupiſcentiæ, quem intra ſeipſos gerunt, totius hominis interioris, exteriorisque œconomiam ſubvertit, ita ut niſi eorum voluntas ſibi caute invigilet, jam ſemivicta ſit, omniaque ſint ad eam perdendam diſpoſita. Illa eo in ſtatu ſita eſt, ubi niſi confugiat ad Deum, ſæpe tentatione ſuperabitur, cladem; ſuam evitare non poterit.

Vulgatiores dæmonis artes in tentationibus.

Præcipuum dæmonis tentantis robur in artibus ejus conſiſtit. Plures illæ quidem ſunt, ſed tres potiſſimum, quibus homines ſeducit. Prima eſt prohibere, ne proſpiciant, atque cognoſcant malum, quod eſt in ſcelere ab illis patrando: e contra vero illis ad vivum exhibet hinc quidem dulcedinem voluptatis peccati longe majorem, quam ſit; inde vero laborem, atque reſiſtendi difficultatem, quam illis maturam, & non ferendam repræſentat. Ars altera eſt, peccanti veniæ facilitatem proponere, ac perſuadere futurum, ut aliquando agat pœnitentiam, & ad id neque tempus, neque neceſſaria ſubſidia defutura. Tertio, ubi tentationibus victi ceciderint, fallacem, miſeramque hanc illis mentem immittit, fieri non poſſe, ut a peccato abſtineant, ac reſiſtant iis tentationibus, quæ in illud impellunt.

Rationes, propter quas permittit Deus homines tentari.

Cum mirum videri poſſit, permittere Deum, ut homines tententur, quandoquidem tentationes paſſim cauſa ſunt eorum lapſus, atque interitus; perſuaſum hoc nobis eſſe debet, id nonniſi juſtas ob cauſas permitti; ac hujuſmodi tentationes ſæpe utiles eſſe ſaltem in intentione Dei eas permittentis. 1. Ut periculum faciat virtutis noſtræ, eamque in lucem adducat; quod acceptus eras Deo, dixit Angelus Tobiæ, neceſſe fuit, ut tentatio probaret te: 2. ut ipſi noſtram ſentiamus infirmitatem, & quomodo diffidere debeamus de nobiſmet ipſis, ac parum in virtute noſtra confidere: 3. ut ad illum confugere teneamur; experientia quippe noſtræ imbecillitatis, qua adeo potentibus inimicis reſiſtere non poſſumus, felicem nobis injicit neceſſitatem ad eum confugiendi, qui unus totum robur noſtrum conſtituit. 4. Ut nos purificet; nam Spiritus ſanctus teſtatur, quemadmodum aurifex emundat, ac probat aurum, ita hominem juſtum magis, magiſque emundari. 5. Ut nobis tribuat occaſionem exercendi, & acquirendi virtutes; neque enim acquiri poſſunt, niſi exerceantur, neque melius exerceri poſſunt, niſi in tentatione. 6. Ut nobis modum præbeat merendi coronam cœleſtem; neque enim mereri poſſumus illam, niſi pugnando, & ibi nulla pugna eſt, ubi nullus eſt hoſtis. 7. Ut nos eruat ex quadam ignavia, ac periculoſa ſecuritate, in qua nos detinet nimium diuturna pax, atque ut vigilantiam, fervoremque noſtrum excitet.

Ratio tuto vincendi tentationes.

Ut tuto tentationem ſuperemus, oportet, 1. tentationi locum non dare, juxta Apoſtoli conſilium: 2. cum nos tentari cognoſcimus, nobiſmet perſuadere, illā a dæmone proficiſci; quod ſatis eſt, ut illam perhorreamus. 3. Tentationi aurem non præbere, ſed ſtatim eadem cum celeritate recedere, qua ſi incauti candens ferrum fortuito attingeremus. 4. Non immorari animo revolventes tentationis ſubjectum, præſertim cum de impuritate agitur, ſub prætextu ad examen revocandi, utrum in ea immorati fuerimus. 5. Tentationes quædam repellendæ ſunt hoſti occurrendo, veluti cum iraſcimur, quædam vero fugiendo, veluti cum ad impuritatem provocamur. 6. Magna opus nobis eſt vigilantia, ac uti debemus cogitatione præſentiæ Dei, æternarumque veritatum.

Generaliter loquendo tentatione quærenda non eſt.

Quandoquidē dicimus, tentationē ſæpe utilem eſſe, ideoq; Deum illā permittere, alicui videri poſſet, illam ergo cupiendam, & requirendā eſſe ob ea promerenda bona, quę inde percipi poſſunt; ſed ex plurimorum Sanctorum Patrum ſententia hic error eſt, & S. Baſilius nobis tanquam diſciplinæ, & chriſtianæ pietatis regulam proponit fundamentum ſuum in evangelio habentem, nunquam nuſmet tentationibus objici debere, ſed earum expectare tempus, atque noſmet contra illarum incurſus præmunire. Cum nequaquam certi ſimus victoriæ, ac ſemper de viribus noſtris diffidere debeamus, inſignis eſſet temeritas, ac præſumptio ſeſe tentationi exponere, ejuſque occaſiones conquirere.

Ratio, propter quam ſæpe tentationem ipſam non ſentimus.

Inde hac in re plurimi falluntur, quod minime ſentiunt pravas impreſſiones, quas pericuLoſa objecta faciunt in ipſis; unde arguunt hanc pro ſe tentationem non eſſe; ſed ignorant illi varios eſſe tentationum gradus, quorum primi ſenſum fallunt. Non ſtatim ad maximam mentis, & cordis corruptionem tranſitus fit, ac ſemper plurimum nocet animæ, ubi aſſueſcat ſine horrore pericuLoſa recipere objecta, immo non ſine quadam oblectationis ſpecie illa intueri.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentibuſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Dei filius tentari voluit, & cur.

Vix crederemus, Jeſum Chriſtum dæmoni permittere voluiſſe, ut ipſum tentaret, ſi neſciremus hunc Hominem Deum, cum noſtrum ſit caput, atque exemplar, voluiſſe noſmet in perſona ſua exhibere, ac oſtendere, cum ipſe etiam hunc inimici impetum ſuſtinuerit, nos, quocunque in ſtatu ſimus, a tentationibus immunes eſſe non poſſe. Mirum profecto eſt, eum, qui venit in mundum, ut adoraret Deum Patrem ſuum, cui in omnibus æqualis eſt, hodierna die idololatriæ nomine tentari: eum, qui ſemper fuit pauper, & ne habuit quidem, ubi caput ſuum reclinaret, tentari avaritiæ: eum denique, qui venerat, ut vitam auſteram, & mortificatam duceret, gulæ tentari. Quanta hæc Deo fuit humiliatio? Sed nihil eſt, cui ſeſe ſubmittere recuſaverit, ut nobis eſſet exemplar, utque doceret quomodo tentationes ſuperandæ ſunt. *Joly ſermone pro prima Quadrageſima Dominica.*

Qui converſionem meditantur, pleſſuque violentius quam alii tentantur.

Nulla ars eſt, nulla vis, qua non utatur dæmon eam tentaturus animam, quæ ſerio converti cupit; etenim ſi non deterrita iis difficultatibus, quas illi proponit, ſuum exequitur conſilium, nova hæc vita inimici

inimici furorem irritat; & quemadmodum Pharao auxit labores Iſraelitarum, cum arbitratus eſt, illos dominationis ipſius jugum excutere velle; ita dæmon recentes proponit difficultates illis, qui eum relicturi ſunt, vel qui cum reipſa reliquerunt, eiſdem immittens tentationes & frequentiores, & vehementiores, quam ante. Statim ac anima ſeſe pœnitentiæ aquis abluit, dæmon ad illam accedit, quemadmodum acceſſit ad J.C. ubi a Jordane egreſſus eſt: *Acceſſit ad eum tentator*. Matth. 4. Hoc fuſius explicatur a S. Gregorio decimonono libro Moralium. *Idem*.

Dæmon explorat ſtudia eorum, quos tentat. Explorat diabolus ſtudia eorum, quos tentare vult. Hilarine ſunt ingenio? palpat illos ſuggeſtione voluptatis, quæ vulgo comes eſt individua hilaritatis; & ab hac voluptate illos ad noxia impellit commercia. Suntne moroſi, ac triſtes? quemadmodum triſtitia hæc ſæpe in iram, & impatientiam degenerat, illos ad diſſenſionem, atque diſcordiam adducit. Timidine ſunt, & ob leviſſimas cauſas trepidant? eorum utitur pavore, ut augeat obices, quos in exercitatione virtutis inveniunt. Superbo ingenio ſunt? ſuſcitat adulatores, qui laudent illos; & ſi eas contemnere laudes ſimulant, quæ tribuuntur ſibi, efficit, ut illi ſe dignos ſaltem iiſdem eſſe perſuadeant. Etenim quid intereſt dæmonis; utrum in hæc, vel illa pertrahat ſcelera, dummodo eos alicujus criminis efficiat nocentes? Quid intereſt, quemnam illis tendat laqueum, dummodo in illum impingat? *Idem*.

Qualitates dæmonis tentantis. Dæmon ſemper eſt metuendus in iis tentationibus, quibus nos laceſſit. Ille merus eſt ſpiritus, ideoque tentationes illius callidæ ſunt, ac delicatæ: *Non eſt nobis colluctatio adverſus carnem, & ſanguinem; ſed ... contra ſpiritualia nequitiæ*, S. Paulus inquit, hoc eſt, contra ſpiritualem nequitiam, vel, ut nonnulli ajunt, contra ſpiritualitatem, nimiamque ſubtilitatem nequitiæ. Hic indefeſſus eſt hoſtis; alius quilibet inimicos prælii diuturnitate ſentit, & vires ſuas, & reſiſtentiam eorum, quos aggreditur, deficere; ſed hic nunquam fatigatur, vel infirmatur. Nos tentat interdiu, nos tentat noctu; in ſocietatibus æque, ac in ſolitudinibus, in negotiis æque, ac in quiete, ipſe vero nunquam fatigatur. Spiritus eſt pertinax, qui nunquam ceſſat. Ars hæc illi non cedit e ſententia? Ad aliam ſeſe convertit. Hæc quoque in irritum cedit, tertiam meditatur, atque ita cum homine inducias paciſci nequit, uti nequit naturæ ſuæ improbitatem relinquere. Quam igitur ob hæc omnia metuendus eſt! Quam jure quærebat ergo Salvator, ut quotidie ex Patre ipſius peteremus gratiam, ne tentatione vinceremur, & ab hoc ſpiritu nequam liberaremur! *Idem*.

Dæmon primo ſtatim impetu nequaquam graviora nobis ſcelera proponit; atque hac arte cum ipſo Dei filio uſus eſt. Primum quidem ſuadet, ut famem levet ſuam miraculo: quid hoc innocentius; vel quid in ſpeciem hoc magis indifferēs videri poteſt? Mox inanis gloriæ eum tentat; eique perſuadere conatur, ad magnam ſibi nominis celebritatem comparandam ſatis eſſe, ſi ſe de ſummo templi vertice deorſum præcipitem conjiciat ab Angelis ſuis ſuſtinendum; ac tandem illi maximum proponit facinus, quale eſt creaturarum rerum omnium turpiſſimæ, cum adhibere cultum, qui Creatori dumtaxat debetur. Quid hoc ſibi vult? niſi quod eamdem etiam cum hominibus adhibet artem. Vult ille, exempli gratia, aliquem fœneratorem, ac furem efficere? non ille quidem ſtatim perſuadet, ut utraque manu rapiat, & quocunque pretio diteſcat, ſed ob oculos ejus repræſentat filiorum numerum, conditionis, ac miſeriæ ejus duritiem. Tempus malum eſt, negotium intermiſſum; hæc opportuna res eſt, cui te immiſcere potes; alii plures, qui te pauperiores erant, ibi locupletati ſunt; eam aggredere, ne metuas, omnia ſine conſcientiæ tuæ labe tranſigentur. Hinc vero quid accidit? illud, quod Judæ. Primum quidem eas tantum colligebat eleemoſynas, quæ filio Dei tribuebantur; inde oborta eſt levis alicujus lucelli tentatio; demum vero ita miſere ceſſit tentationi, ut magiſtrum ſuum vendiderit, atque furto Deicidium adjecerit. *Idem*.

Dei filius tentari voluit, ut noſmet tentationibus præparaemus. Dei filius nulla tentatione poterat labefactari. Cur ergo dæmoni permittere voluit, ut tentaretur? niſi ut oſtenderet, tentationem a Chriſtiano evitari non poſſe, quamlibet eam expectare debere, ac ſeſe illi præparare, ac modum eidem reſiſtendi non eſſe opinari, ſe tentatum non iri, ſed a Jeſu Chriſto diſcere, quid faciendum ſit ad tentationes ſuperandas. Hoc jam nos palam docuerat Sapiens per hæc verba: *Fili accedens ad ſervitutem Dei ſta in juſtitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem*. Eccli. 2. Hæc eſt lex generalis, quam mortalibus omnibus proponit, atque inviolabile præceptum Dei, quod illis explicat, cujus voluntas eſt, ut pueris, qui ante rationis uſum decedunt, exceptis nemo niſi pugnando, atque de dæmone victoriam referendo ſalvetur. *Ex ſpecimine Ethicorum in Evangelium primæ Dominicæ in Quadrageſima*.

Jejunium ad tentationes ſuperandas neceſſarium. Si jejunium non eſt expreſſum, quod nobis Jeſus Chriſtus irrogaverit, præceptum, hoc paſſim neceſſarium eſt ad tentationes ſuperandas adminiculum; ac nullus ſperandi locus eſt futurum, ut aliter reſiſtas, quam hoc modo, cujus jejunio ſuo nobis Jeſus Chriſtus præbuit exemplum. Hac de cauſa illud nobis præcepit eccleſia, ut Chriſtianis locum præberet exercendi id, quod alioquin erat neceſſarium ad tentationum impetus infringendos. Ex modico eorum numero, qui vel generale, vel etiam particulare jejunium exercent, judicari poteſt de clade, quam in mundo diabolus parit, & quanta facilitate ab eo vincantur animæ, quæ ſaluberrimo hoc præſidio ſe munire contemnunt. *Idem*.

Tentatio efficit, ut noſtram ſentiamus infirmitatem. Cum S. Auguſtino lib. 6. de Civit. cap. 32. dicere poſſumus, tentationem homini oſtendere infirmitatis illius magnitudinem. Ante prælium ne unus quidem miles eſt, qui ſe non putet intrepidum. Sentirene vult imbecillitatem ſuam? inveniat ſatis eſt inimicum, qui vim faciat, & obluctetur: nonne ſtatim contremiſcit? nonne expalleſcit? & ſæpe etiam nonne fugit? Hoc ipſum nobis accidit, Pater idem ait; homo homini ignotus eſt; non cognoſcit, quid ſit in ſeipſo; ſed ingruit tentatio, quæ eſt tanquam vox, qua interrogatur, & quæ illi reſpondet non verbis quidem, ſed actionibus, & ſuimet ipſius experimento .... S. Paulus, magnus ille Apoſtolus, illud vas electionis, vir ille electus a Deo ad evangelium Gentibus prædicandum, Sanctus ille ad tertium uſque cœlum ſublatus nonne omnem habebat conſtantiam, omnemque vim, cui in hac vita pares ſumus? Non ambigitis, immo illud admiramini. Attamen ſi illi habemus fidem, voluntas ejus nihil eſt niſi miſeria, & imbecillitas in tentatione. Rebellat ne caro? Angelus ne ſatanæ illum perſequitur? Ægre dumtaxat operatur bonum; ad illud agendum extremam ſibi vim facere tenetur; malum vero e contra ipſi fit quodammodo naturale, & quodcunque conetur, ſeſe quodammodo trahi in illud ſentit. Audite gemitus, quos emittebat ob ſtatum miſerum, ad quem ſe redactum eſſe querebatur: *Invenio legem volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adjacet: condelector enim legi Dei ſecundum interiorem hominem. Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberavit de corpore mortis hujus?* ad Rom. 7. *Sermo manuſcriptus P. Stephani Chamillard*.

Exempla humanæ infirmitatis in tentationibus. Donec mundus erit, ſemper loquentur homines de noxia obſequentia, qua Adam morem geſſit illi, quam Deus ſibi dederat ſociam; de adulterio, in quod ſanctiſſimus omnium regum Iſrael David lapſus eſt; de horribili Salomonis idololatria, qui ex mortalium omnium ſapientiſſimo factus eſt contemptibilis, ac inſipiens thura idolis offerens eadem manu, qua Domini templum ædificaverat; de inſana libidine, qua ad caſtæ Suſannæ conſpectum duo illi infames populi

li judices capti fuere; de execrabili Judæ avaritia, quæ euſque proceſſit, ut Dominorum omnium optimum, mitiſſimumque venderet; de mira Petri infidelitate, hoc eſt illius, qui cœlitus electus fuerat, ut eſſet petra ſolida, ac ſtabilis, ſuper quam ædificanda erat eccleſia; ac de aliis infinitis lapſibus, de quibus toties verba fieri audiviſtis, & quorum moleſta vobis eſſet narratio. Loquentur, inquam, de turpibus hiſce cladibus, cum interim vix invenietur Joſeph victor; cujus etiam victoria argumentum erit imbecillitatis noſtræ in tentationibus; quoniam à ſe fuga ſibi conſulere debet, cum aliter conſtantiæ ſuæ certos eſſe non poſſit; quod liquido oſtendit, hominem in tentatione ipſiſſimam eſſe infirmitatem, illum de ſemet ipſo diffidere debere, ac nunquam propriis viribus inniti. *Idem*.

Licet noſtram infirmitatē experti non ſimus periculoſiſſimis tentationibus nosmet objicimus

Bona fide quæſo, ſi ſemper victores fuiſſemus, ac nunquam fuiſſemus experti noſtram infirmitatem, aliterne ageremus? Adoleſcentula hæc, faciliuſne, ac fidentius ſeſe in omnes mundi cœtus inſerret, atque particularibus colloquiis ſeſe immiſceret? Majorine cura, ac ſtudio ſibi procuraret, quidquid exquiſitiſſimū, ac delicatiſſimum luſus, & vanitas excogitarunt? Majorine ſervitute tanquam idolum coleret corpus hoc, quo unice occupatur? nunquid frequentius omnibus voluptuariis cœtibus intereſſet? Mundanus ille cupidiuſne legeret pernicioſa volumina, quæ ſpiritus impuritatis dictavit, & magis pios, Deique ſpiritu repletos libros odiſſet? Nunquid magis nefarios ſermones haberet; nunquid liberiorem, commodioremque duceret vitam? Minori frequentia ſactis ſeſe reficeret myſteriis? &c.

Facere nequeo, quominus eorum deplorem ignaviam, qui olim ad cruciatuum adſpectum miſeræ vitæ reliquias prætulerint coronæ gloriæ, quæ illos manebat. Crimen eorum ineſcuſabile eſt, equidem ſcio; ſed ſimulac in mentem revoco ſævos tyrannos, tortores immites, rotas, equuleos, infinitamque inſtrumentorum copiam, quæ effecit, ut poſtquam diu reſtitiſſent, expalleſcerent, illos infirmitatis non arguo, niſi poſtquam in illis animi magnitudinem admiratus ſum; ſed in tentatione, flatus, obtutus, verbum, nihilum, quo perterremur, pomum eſt Evę oblatum in rerum omnium affluentia; levis eſt interrogatio Petro temere facta: quæ imbecillitas! Hac vero in re nulla uti diligentia ad tentationem evitandam; ſeſe illi data opera objicere, quæ temeritas eſt! *Idem*.

Mirum eſt, J. C. tentatum fuiſſe, quaſi hoc ille permiſerit.

Spiritus, qui Jeſum adduxit in deſertum proculdubio eſt ſpiritus Dei; ſed mirum eſt, quod Dominus filio ſuo & callidiſſimum hoſtem, & vehementiſſimam tentationem excitaverit. Profecto, niſi Jeſu Chriſti vita nobis eſſet perpetuum exemplum, Deus ſolitarius, Deus tentatus inexplicabile mihi paradoxum videretur. Et ſane egebatne J. C. vel receſſu, ut ſuam tueretur innocentiam, vel tentatione, ut ſuam probaret fidelitatem? Haud ita ſane. Si in deſertum recedit, ſi ibi violentam ſuſtinet tentationem, hoc accidit, ut ſimul eam fugere, eamque propulſare diſcamus; ad hoc enim tota redigitur ars chriſtianæ militiæ, æternique hujus belli contra ſalutis noſtræ inimicum a nobis gerendi. Jeſus Chriſtus agitur, ducitur, pellitur, ut cum Scriptura loquar, in deſertum, ut intelligamus, tentationem fuga eſſe evitandam; ſed cum in ſolitudine tentatur, cum hoſte decertat, ut diſcamus artem ſuperandi tentationem, quæ evitari non potuit. *Ex manuſcripto ſermone*.

Quo plus virtutis nobis adeſt, eo magis dæmon conatus iterat ſuos, ut nos de ſtatu perfectionis deturbet, ad quem nos Dei gratia provexit. Ita, S. Chryſoſtomus inquit, in terreſtri paradiſo aggreſſus eſt Adam, quia eam vidit ſanctitatem, in qua creatus fuerat; nihilque intentatum reliquit, ut ſanctum virum Job in crimen impelleret, iis irritatus laudibus, quibus Deus virtutem illius celebrabat. Etenim non ſecus ac, idem Pater inquit, fures expilare negligunt domum fœno, paleaque repletam, ſed omnes adhibent vires ea potituri, quæ opibus affluit; ita negligit dæmon ingredi in animam gratiæ bonis vacuam, nihilque reliquum facit occupaturus, quæ ſpiritualibus divitiis, hoc eſt meritis & ſanctitate plena eſt. *Abbas de Monmorel homil. in Evangel. Dominica prima in Quadrageſima*.

Tentationes quærendæ non ſunt.

Si Salvator in deſertum ſecedit a dæmone tentandus, illuc a Dei ſpiritu ducitur; unde intelligimus, neminem debere ſeipſum tentationi objicere; expectandum eſſe, donec Deus nobis illas immittat, & quin illas optare debeamus, indeſinenter nobis illam effundendam eſſe Domino orationem, quam ab eodem docti fuimus: *Et ne nos inducas in tentationem*. Hæc enim ſui ipſius diffidentia infirmitatis propriæ cognitioni innixa, ea eſt diſpoſitio, quæ a chriſtiano viro ſemper habenda eſt. Igitur noſtrum non eſt quærere tentationem; ſed noſtrum eſt Salvatoris exemplo in deſertum concedere, ut noſmet eidem ibi præparemus, ut illam expectemus, ac ſtrenue propulſemus. *Idem*.

Quomodo tentetur Deus, & quid proprie ſit illum tentare.

Tentare Deum eſt velle ipſum noſtræ voluntati ſubjicere, quin ipſi voluntatem ejus ſequamur; eſt efficere, ut ille ad nos uſque deſcendat, quin ipſi ad eum uſque aſcendamus; velle ipſum nobis vincendi gratiam præbere, cum fugiendi gratiam nobis exhibeat; noſmet ipſos objicere tentationi, quamvis certi ſciamus, quod *qui amat periculum peribit in illo*; eſt velle, Deum pro nobis eadem operari miracula, quæ olim pro Daniel, & pro tribus pueris, quos præſenti periculo liberavit, ſed qui in eodem nonniſi Dei juſſu fuerunt; cum e contra ipſi noſmet objicimus furori leonum, & flammarum edacitati, frequenter illa obeuntes loca, ubi libido, ac licentia graſſantur; indeſinenter eam inviſentes perſonam, quæ nobis eſt proxima occaſio peccati, & fruſtra ſperantes futurum, ut Deus providentiæ ſuæ legibus vim faciat nos his periculis liberaturus. Deum autem in hiſce omnibus occaſionibus tentare eſt id facere, quod Jeſu Chriſto perſuadere diabolus anitebatur, ut de templi vertice ſeſe præcipitem daret, ac ſperare fore, ut Deus ſuos Angelus mittat, qui ſuis nos manibus ſuſtinentes vindicent ab interitu. Hoc igitur eſt tentare Deum nimia confidentia, quæ temere in illius vel potentia, vel bonitate collocatur; eſt nolle humanis uti adminiculis, quæ nobis exhibet Providentia, & ad quæ confugiendum eſſe nobis ipſum rationis lumen nos docet, velut ille, qui temporalibus bonis omnino exutus nollet labore manuum ſibi victum comparare, & tranquille expectaret, a Deo ſibi Angelum mitti, qui eſcam afferret. *Idem*.

Si ad tempus Dæmon tentare nos ceſſat, non ideo ſe victum putat.

Credendum non eſt, quod ita facile victum ſe diabolus putet; ſi quas nobis præbet inducias, id agit, ut recentibus viribus rurſus nos adoriatur; varias ſtruit inſidias, ut ſi ex aliis fortaſſe evaſerimus, incidamus in alias. Sæpe, S. Gregorius ait, dæmon e prælio dilabitur, non ut finem ſuæ injiciat improbitati, ſed ut ex improviſo irruat in cor, quod ob hoſtis receſſum ſe tutum eſſe crediderat. Ita cum ille nunquam fatigetur, ſemperque vigilet nos perditurus, arma nequimus abjicere, quin periculum ſubeamus, ne deprehendamur. Neque enim de nobis triumphat, niſi cum dormitamus, ſeu putemus, hoſtem quoque noſtrum ſopore captum eſſe, ſeu elati victoria, quo humiliores ſimus, confidamus fore, ut impoſterum viribus noſtris impetum illius propulſare valeamus. *Idem*.

Cupiditatibus noſtris reſiſtendum eſt, ubi rebellant.

Quoniam cupiditates noſtræ ſunt arma, quibus noſtri utuntur adverſarii, illas jejunio infirmare oportet; omnia earum amovere objecta fuga; ab illis animum avertere, ut impreſſioné, quam in nobis facere poſſent, prohibeamus, & ut Deo per orationem vacemus. Illæ vobis dominari volunt, S. Auguſtinus inquit, illis dominamini; contra vos rebellant, contra illas rebellate; vos provocant, provocate illas; ſed præterim conandum eſt, ut eam coerceatis affectionem, quæ majorem in vos habet poteſtatem. Voſmet in vanitatem pronos ſentitis; exercete humilitatis actus, fugite laudes, quærite abjectionem, deprimite ſpiritum, qui ſeſe attollere feſtinat. Nunquid vobis libido dominatur; mortificate corpora veſtra, ab illis, quæ vobis licere poſſent, abſtinere, & carni veſtræ negate, quidquid illi ſatisfacere

poteſt,

poteſt. Hæc eximia eſt tentationum ſuperandarum ratio. *Idem.*

Quantumvis juſtus homo eſſe poſſit, ita in ſeipſo nequaquam confidat, ut hac in vita ſe in tuto eſſe arbitretur, ſed ſemper humilis ſibimet invigilet, & ad extremum uſque ſpiritum reformidet. Si princeps Apoſtolorum infirmus fuit, quiſnam ſibimet confidere debet? Quis non contremiſcet videns columnam hanc labefactari, Sanctus Bernardus ait? Inſignia Samſonis, Davidis, Salomonis, Petri, Thomæ, aliorumque lucentium veteris, novique teſtamenti ſyderum, quæ quibuſdam laborarunt eclypſibus, exempla nos adigant, ut cum timore, ac tremore ſalutem noſtram operemur. Videntes enim terribile hoc Jeſu Chriſti cum dæmone certamen non ſine formidine cogitare debemus, quid nobis ſuſtinendum ſit adverſus terribilem hunc inimicum, atque perpendere, quantum Salvatoris gratia indigeamus, quæ una victoriam nobis certam facere poteſt .... Verum ſi jugiter de nobiſmet ipſis diffidere debemus, in tentationis momento præcipue in Deo confidere oportet, omnemque vim adhibere, ne illi cedamus; ea quippe momento noſtra pendet vel clades, vel victoria. Tunc nobis confugiendum eſt ſancta confidentia ad Deum, & exponenda hæc reginæ Eſther verba, quibus populi totius deprecabatur interitum: *Nos libera manu tua, & adjuva me nullum aliud auxilium habentem, niſi te. Idem.*

Dæmon per exteriora objecta nos tentat.

Spiritus improbus nos tentat, jucunda nobis objecta proponens, ob oculos objiciens ea, quæ placere poſſunt, atque mundi hujus bona ea ex parte nobis oſtendens, qua magis eniteſcunt, & omnes eorum latent defectus. Incipit ille potiri ſenſibus noſtris, ut illac in nos ingredi poſſit, & animam occupare, ſimilis hoſti, qui facile oppido aliquo potitur, cum clandeſtina fovet commercia cum illis, qui arcem tueri deberent; quippe ſenſus noſtri providentiæ ordine deſtinati ad exteriora objecta detegenda, ut animam certiorem faciant, ſunt exploratores, qui ſæpiſſime produnt; raro fideles, ſæpe corrupti adverſariis aditum aperiunt, ut intra nos ingrediantur. Noſtrum igitur eſt nobiſmet invigilare, ne ſcintilla, quæ oculis noſtris adhæreſcere poſſet, ſenſim inordinatis incaleſcens cupiditatibus in cordibus excitet flammam nullo negotio extinguendam. *Idem.*

Contra præſumptionem et negligentiam evitandi tentationem.

At enim cur neceſſe eſt, has lapſuum occaſiones prævertere, antequam ſeſe offerant nobis? Sciam equidem illas, ubi obortæ fuerint, ſuperare, & quo vehementiores erunt, eo magis mihi cedent ad gloriam. Heu frater! cuinam principio innixus hæc gloriaris. Nunquid tuæ experientiæ? an alienæ? an vero gratiæ Dei tui? Experientiæ tuæ: te ipſum teſtor; nonne mundus adhuc tibi fatalis extitit? Cum agitur de infirmitatibus noſtris fuco aliquo liniendis, & prætexenda aliqua excuſatione exprobrationibus, quibus mores tuos redarguimus, in mundo ſum, inquis; quomodo autem in mundo, atque inter tot pernicioſas affectiones vitiis carere poſſum? Te tibi concilia, & laquei mundi, quos noſti, & quibus tanquam munitionibus te cingis, nonne ſunt ratio ſufficiens ad eos evitandos? Quanam igitur in te ſpem tuæ reſiſtentiæ conſtituis? Nunquid experientiæ alienæ? Heu! David te fortior erat, fidelius, quam tu, adhærebat Deo, cum propter vigilantiæ defectum lapſus eſt. Cæterum ne Dei tui jactes promiſſa. Aſſerere enim, quod qui ſe objicit periculo, periculum eſt, ne cadat; præcipere, ut eruatur oculus, qui ſcandalizat, abſcindatur manus, quæ ad peccandum impellit; nunquid hoc eſt auxilium pollicere illi, qui quæſita tentatione laboret? *Sermo manuſcriptus.*

S. Hieronymus in ſolitudine tentatus.

Jeſus Chriſtus fuit in deſerto tentatus, ut illos, qui in ſolitudine verſantur, doceret, animum deſpondendum non eſſe, ubi inopinata ingruit tentatio; & poſt illum S. Hieronymus nobis documento eſt, corporis maccrationem nequaquam nos ſemper a tentatione immunes efficere. Nemo unquam illo magis a mundo ſeparatus fuit; nulla cupiditatis ratio illum in deſertum perduxerat, ſed amor innocentiæ, ſtudiique eum in Bethleemitico ſpecu concluſerat. Profunda erat illius ſolitudo; applicatio ad preces, vel lectionem, aſſidua; attamen non ibi ſemper eam omnem pacem invenit, quam ibi quærebat. In deſertum conceſſerat, & id ſatis erat, ut tumultum, & cogitationem in ſemet ipſo experiretur. Imaginatio ſua, ut de ſe ille fatetur, eum in Romanarum Matronarum cœtus pertrahebat; traducebat maria, ac Romam in Bethleemitico ſpecu reperiebat. Affligit corpus ſuum, non ideo requiem acquirit ſuam; jejuniis abſumitur, & ſemper viget concupiſcentia. Armat dexteram ſcilice, ſuumque pectus tundit; ſed non ideo illinc tumultum, quo agitatur, expellit. Denique tentationem effugere nequit; ſed Jeſu Chriſti ſecutus exemplum illam oppugnat, ac vincit. Adeo nullus eſt locus, ubi in tuto eſſe poſſimus, & ubi a pugna immunes eſſe valeamus. *Idem.*

De vigilantia chriſtiana contra tentationes.

Chriſtiana vigilantia tentationem ad ſingula, abſit verbo invidia, monimenta animæ retardare debet, ac prohibere, ne ad cor ipſum perveniat. Primum ex ſenſibus, qui ſunt omnium tentationum principia, originem illa habet in corpore; idemque obtinendum eſt, ne illi per ſenſus tranſitus pateat. Ita prima mulier funeſtiſſimæ tentationum omnium ceſſit. Ea primum quidem ſimplex fuit curioſitas adeo communis ſexui, qui minus validus eſt, minuſque occupatus. Hæſerunt oculi ejus conſiderantes fructum viſu delectabilem, ſed ſolum, qui illi prohibitus fuerat. Hactenus nullum erat peccatum; equidem fateor; attamen primæ huic peccatrici S. Bernardus inquit: *Quid ſpectare libet, quod manducare non licet?* Eſto quidem tibi interdictum non eſt, fructum adſpicere, ſed idem eſt, ac tentationi locum præbere, in vetita objecta oculos circumferre. O Deus! quoties per ſenſus mors ingreſſa eſt corda noſtra! Omnia videre, omnia audire, omnia ſcire volumus; & curioſitas prima janua eſt, quæ tentationi ad cor aperiat viam. Vallum alterum; cum prohibere non licuit, ne per ſenſus ingrederetur tentatio, ſaltem prohibendum eſt, ne in imaginatione faciat impreſſionem: hoc caput eſt rei, & maximorum lapſuum cauſa. Pericoloſam vidimus objectum; hoc nil eſt; ſed revocamus in mentem, quod vidimus, & in ipſa ſolitudine illius imaginem nobiſmet ipſis ſæpe exhibemus, eamque requirimus, ne illud evaneſcat phantaſma, quo afficimur gaudio. At enim peccatum opus non eſt imaginationis, ſed a voluntate perficitur. Quidquid ſit de hac ſententia, quam ſaltem juxta omnem verborum extenſionem eſſe intelligendam non aſſentior, hoc tertium vallum eſt: prohibendumque eſt, ne periculoſum objectum in ipſam uſque penetret voluntatem. Tandem enim licet ſenſus inexpectato obtutu alliciantur, licet imaginatio periculoſa impreſſione lædatur, quantumvis excitaretur concupiſcentia, ſpes adhuc ſupereſt aliqua; fidelis enim ſeſe in ſuperiori animæ parte munire poteſt, quin moveatur. Sed antequam huc redigatur, tutiſſimum eſt prohibere, ne objecta ullam in ſenſibus, & imaginatione vim faciant; illos quidem modeſtia claudere; hanc vero obſtruere, illam ſalutaribus Dei judiciis, æterniſque veritatibus replendo. Ecce quanam in re chriſtiana vigilantia conſiſtat, & quidquid libertas facere poſſit. Sed quam imbecillis eſt ſine gratia hæc libertas! *Sermo manuſcriptus.*

Si Dæmon tentavit J. C. reliquis hominibus non parcet.

Si Dæmon eo evaſit audaciæ, ut Jeſum Chriſtum adoriretur, quin mirabilis ejus abſtinentia, ac receſſus illum prohibuerit, & ſi audacia illius nequaquam coercita fuit inſigni hac diſpoſitione, ambigi ne poteſt, utrum illius diſcipulos, famuloſque ſit laceſſiturus, & utrum internecinum odium, quo perſequitur Dominum, agat eum ad illos tentandos, qui arctiſſimis vinculis, intimiſque nexibus illi adhæreſcunt? Hac de cauſa Spiritus ſanctus Eccli. 2. dixit, eos omnes, qui ad Dei ſervitutem accedunt, debere firmos in pietate, atque juſtitia confirmare; ſimul etiam metuere, ac ſeſe ad ſubeundas tentationes præparare.

Si

Si ex me quæritis, quare dæmon tanta vi ſanctiſſimum quemque adoriatur, dicam equidem, invidiam, qua flagrat in J. C. efficere, ut tanta vi, atque pertinacia in illos inſurgat, qui majori zelo, ac fide illi deſerviunt. Videt, electorum ejus ſalutem in ejuſdem gloriam cedere; illum triumphum referre, e prælio victorem abire, & quotieſcunque eos ſalvos facit, tot honoris coronas reportare; hoc illius rabiem, & furorem irritat, quam omnino exerit ad illorum labefactandam fidem, ac prohibendam perſeverantiam. Quamobrem ſexcentas illis ſtruit inſidias, ſexcentiſque rationibus, ac dolis illos oppugnat, ne, quod inceperunt, ſtudium feliciter abſolvant prohibituris. *Abbas Trappen. collatione pro I. Quadrag. Domin.*

Quoſdam adoritur dæmon, quia illos parum ſibi cautos, & oſcitantes deprehendit: invenit illos palam aberrantes a neceſſario præcepto, quod J.C. omnibus hominibus tradit, cum eos jubet indeſinenter vigilare, & aſſidue precibus fundendis vacare. Ipſe quodammodo excitatur, atque provocatur ab ea diſpoſitione, quam in illis deprehendit, ad manus cum iis conferendas; & vere omnia favent cœptis illius; cum enim illos inermes, imparatoſque deprehendat, ita illos ſine reſiſtentia, & pugna debellat. Alii ſunt, qui ita de ſe ipſis præſumunt, tantamque virtutis ſuæ habent æſtimationem, ut ſeſe omnibus dæmonum conatibus invios putent. Eorum ſuperbia, ut plurimum ipſos excæcat, ſed omnibus cedunt tentationibus, labuntur, & relabuntur, ac immedicabilibus vulneribus ſe confectos vident, cum perfecta valetudine ſe frui arbitrantur. *Idem.*

Dæmonis artes, quibus hominem tentat.

Dæmon utitur arte ad homines impellendos in laqueos, quos illis tendit. Nequaquam repente de virtute ad vitii cumulum illos traducere cupit; ſed paulatim longa modicarum noxarum catena ſenſim in periculoſas adigit occaſiones, efficit, ut creſcat affectus, quo illa complectimur objecta, quæ ſenſus noſtros palpant; novas illis præbet illecebras, cum illa incipere placere nobis agnoſcit. Noſtram fallit voluntatem fallaci virtutis imagine; & quemadmodum noſtra novit ſtudia ex corporum habitu, deſideria ex ingenio, cogitationes ex ſenſibus, interioreſque motus ex actionibus exterioribus, nos ſemper adoritur per ea ſtudia, eamque cupiditatem, quæ dominatur in nobis, alios quidem per odium, alios autem amore, quæ res efficit, ut vix detegi poſſint ejus doli, ipſo conſiliorum ſuorũ crudelitatem formoſis ſpeciebus diſſimulante, ut nonniſi conſummata vitius illa valeat agnoſcere. *Ex chriſtianis ſermonibus, ſermone hujus argumenti.*

Propria docti experientia ſcimus, non deeſſe quoſdam dies, atque momenta, quibus leviſſima qualibet tentatione facile ſuperamur; ac nonnunquam ita eſſe diſpoſitos, ut verbum unicum nobis vehementiſſimos impetus extorqueat. Cupiditas, quæ dominatur in nobis, aliquando ita corde, ac mente noſtra potitur, ut vix noſtri compotes ſimus. Si violentæ ſunt tentationes, cordis noſtri dejectio erit in cauſa, ut illis reſiſtere nequeamus; ſin autem leves, eo facilius ſuperabimur, quo magis in negligentia noſtra de laqueis earum ſolliciti ſumus. *Ibidem.*

Deus nos tentari permittit.

Spiritus Dei Jeſum adducit in ſolitudinem ibi tentandum; poſt hæc dubitabimus adhuc, utrum nos tentari permittat Deus? Deus nos in vitæ hujus deſertum adducit, ut iſthic tentemur. Ne ita temerarii ſitis, ut aliquid improbare velitis in eo, qui nihil operatur, niſi quod ſua ipſi inſpirat ſapientia. Deus ſuperbiam noſtram infringere vult; niſi tentaremur, confidentiam noſtram in nobiſmetipſis, viribuſque noſtris conſtitueremus; & vana hæc, quam de nobis haberemus, opinio nos illius hoſtes efficeret, qui toties ſe ſuperborum inimicum profeſſus eſt... Sed præſertim nos propter gloriam, atque utilitatem noſtram tentari vult Deus, ut mereamur coronam illis tantum promiſſam, qui fortiter dimicant, ac ſtrenue triumphant. *Lambert, homil. in primam Quadrageſimæ Dominicam.*

Deus apertiſſimum nobis ſapientiæ ſuæ præbuit argumentum, cum potentem nobis opponere voluit inimicum, qui tamen poteſt ſuperari. Si homo infirmis tantum laceſſitus eſſet præliis, in ſopore, ac oſcitantia ſua permanſiſſet; & ſi ignoraſſet, vim hoſtilem a ſe poſſe propulſari, videns ſe circumundique obſeſſum periculis in deſperationem incidiſſet. Sed omnia cum ſibimet invigilare jubent, cum valido ſe oppugnatum hoſte videt, & cum ſcit hoſtem a ſe vinci poſſe, ſi frequentibus illius incurſionibus jugem vigilantiam objecerit. Hujuſmodi dæmon eſt noſter inimicus; omnia poteſt adverſum eos, qui ſalutem ſuam negligunt, nihil poteſt contra eos, qui in Jeſu Chriſti ſchola didicerunt, quomodo hoſtilis impetus infringere valeant, & propulſare. *Idem.*

Sapientia Dei permittentis ut homines tententur.

Oſtendit diabolus filio Dei omnia hujus mundi bona, omnemque pompam, & gloriam, quæ comitatur illa. Animadvertite ad hæc verba, *omnia regna mundi, & gloriam eorum.* Ita nos dæmon fallit; inanem duntaxat fulgorem nobis oſtendit, qui in hujus mundi bonis invenitur. Non vult ille nobis fidelem exhibere pomparum mundi hujus imaginem; ſcit ille, opes mundi nimis iri contemptum, ſi eæ cogitabuntur curæ, quas exigunt, ſollicitudines, a quibus ſeparari non poſſunt, caducitas, quæ illis eſſentialis eſt; ſcit, omnia hæc conculcatum iri, ſi eorum pondus, ac pretium intelligatur. Quot æqua, & iniqua perferenda ſunt, ut eo perveniatur? quot rerum perturbationes accidunt quotidie, ex quibus intelligimus, quantum in terrenis hiſce rebus confidere debeamus? Dæmon hæc omnia celat, ut fallacem duntaxat nitorem oſtendat, quo decipiantur illi, qui externam duntaxat ſpeciem conſectantur; ſed conſiderate duram hanc conditionem, quam diabolus illis injicit, quos amor bonorum hujus mundi poſſidet: *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me?* Terribilem conditionem! primus greſſus, qui proferendus eſt, ut ad opes conquirendas, & mundi bona adipiſcenda perveniamus, eſt dæmonem colere. Et profecto omnia ponderate conſilia, quæ ab ambitioſis, & avaris adhibentur, ut creſcant, & locupletentur; atque liquebit, omnem eorum vitam jugem eſſe adorationum ſeriem, quæ ab illis principi tenebrarum habentur. *Idem.*

Nos ſeducens dæmon oſtendens ut olim filio Dei fallacia mundi bona.

Tu, Domine, melius quam nos ea noſti pericula, quibus infirmitas noſtra obnoxia eſt; ne pedem quidem proferre poſſumus, quin inveniamus objecta, quæ nos diſſipant, vanitates, quæ nos perſtringunt, fluxa bona, quæ nos ſeducunt, tentatores, & miniſtros dæmonis, qui virus ſuum miſcent, ac nos adigunt, ut a te deficiamus. Inter tot pericula, quid nobis faciendum eſt, o bone Deus, niſi eamdem vocem uſque ad gloriæ tuæ thronum extollamus tibi cum tuo Propheta dicturi: Salva nos, Domine, quia portio noſtra non aliud eſt, quam miſeria, & peccatum? Si vel momento ceſſas, neque reſpicis nos, jam in nihilum noſtrum revertimur, & undequaque lethalibus vulneribus conficimur; ſed ſi dux, & ſalus noſtra fueris, quid nobis erit metuendum? *Idem.*

Oratio ad petendam Dei opem in tentatione.

Mens hominis ipſo creationis momento intelligentiæ lumine illuſtrata fuit, & voluntas ejus beatam accepit facilitatem bonum ſequendi: itaut veritatem cognoſcens, ac dirigens actiones ſuas ſecundum cogitationem, qua prædita erat, profunda pace intrinſecus perfruebatur in loco beatitudinis, ubi illum Deus collocaverat. Quemadmodum ſpiritus ejus Dei mandata haud ægre ſequebatur; corpus quoque ſpiritum ſequebatur ſine labore; ſed illo ex hoc ſtatu tranquillitatis, & pacis egreſſo peccatum concordiam illam perfregit. Sicuti ille contra Deum rebellavit, ſenſus quoque rebellarunt contra ſpiritum; atque Creatoris ſui detrectare volens imperium, factus eſt creaturarum mancipium, quæ ſaluti illius obſtaculo eſſe velle videntur. Nonne inde in nobiſmet ipſis profectæ ſunt contrarietates, ac perenne illud bellum, quod contra cupiditates noſtras ſuſtinere debemus? Modo cohibendus eſt inanis hic timor, quo turbamur, modo coercenda lætitia, qua rapimur, modo regendum violentum hoc deſiderium, quo ſollicitamur, modo abdicanda ſpes fallax, qua decipimur. Quotidie reſi-

ſten-

ſtendum naturalibus affectionibus, ac ſimultatibus; cuſtodiendum eſt cor ab affectibus, qui ſuboriuntur; iique evellendi ſunt, qui illic jam radices poſuere. Quam durus eſt hic ſtatus, & quam difficile ſecum inceſſanter pugnare, quin ſæpe vincamur! *Flechier, ſermone de Conceptione B. Virginis.*

De aſtu vi, & nequitia dæmonis.

Inimicus non ceſſat extrinſecus laceſſere eos, quos intus non regit. Quam difficile eſt illius perſuaſionibus, ſuggeſtionibus, vi, dolis reſiſtere! Nulla potentia illi par eſſe poteſt in terra, Job ait; non deeſt illi conſilium, vel intentio, & inexhauſta eſt improbitas illius. Nunquam tempore infirmatur, immortalis eſt; tentando non fatigatur, indefeſſus eſt; pœnitentia non cohibetur, incorrigibilis eſt; precibus non flectitur, aſpis eſt incantantium vocibus, & querelis ſurdus. Modo ſerpens eſt; modo leo; vi fraudem nectit, apertoque bello clandeſtinas inſidias. Omnibus utitur creaturis, ut nos aggrediatur; & ſi alia deſint inſtrumenta, nobiſmet ipſis ad nos perdendos utitur; noſtras commovet affectiones, humores ciet; ſpiritu carnem, & carne ſpiritum oppugnat, nos vitiis æque, ac virtutibus tentat. Si negligentes ſumus, nos opprimit; ſi infirmi, noſtram irridet infirmitatem; ſi noſmet æque fortes putamus, ut cum illo decertare poſſimus, ſine prælio vincimur; & ſi ita felices ſumus, ut illum vincamus, metuendum eſt, ne ex ſua clade proficiat, & ea ipſa etiam victoria noſtra triumphet. *Idem in panegyrico S. Antonii.*

Tentatio, ubi negligitur, creſcit, ac paulatim roboratur.

Cum abſque timore, & præcautione ambulamus, affectiones noſtræ convaleſcunt, infirmæ rationi noſtræ fidimus, quaſi hæc illas continere poſſet intra eos fines, qui ipſis conveniunt; nobis invitis roborantur, ſeſe effundunt, ac nos ſuæ ditioni ſubjiciunt. Hæc ſtatim quidem inanis curioſitas eſt, quæ mox migrat in affectum, qui videtur honeſtus; mox aliqua ſeſe mundana immiſcet oblectatio, ſpiritus paulatim illi adhæreſcit, cor mollitur, placendi viæ requiruntur, eo creſcit inquieta animi perturbatio, quo frequentius viciſſim amoris objectum videtur, illius videndi creſcit deſiderium, mobilia, incertaque deſideria quædam, quæ re adhuc integra via percipiuntur, efformantur in anima. Inde vero procedunt noxiæ conſpirationes, turpia commercia, juges animæ æſtus, omneſque effectus ejus cupiditatis, quæ fatalis æque eſt, ac inquieta, ſeu illa cedas ea ſententia, ſeu illi ſatisfacere nullo modo poſſis. *Idem in panegyrico S. Bernardi.*

Homines ſumus, ideoque tentationibus obnoxii.

Eo quod nobiſmet ipſis non ſtudemus, & noſmet non cognoſcimus, obſtupeſcimus interdum videntes bonorum lapſus. De lapſu David toties verba facta ſunt; atque mirati ſunt homines videntes prophetam, qui adeo celeriter ſui ipſius potuit oblivisci, ut homicidium ſimul, & adulterium committeret; ſed Davidem intus, & in cute inſpiciens ibi video eadem infirmitatis principia, quæ in aliis hominibus adſunt, imaginationem, quæ facile poterat decipi, ſpiritum, qui levi negotio poterat falli, cupiditates, quæ celeriter poterant inflammari: cum S. Chryſoſtomo dico: David magnus erat propheta; ſed tandem propheta hic erat homo; mirumne eſt, hominem infirmum eſſe? *P. Aurelianenſis tomo 2. ſermone de Tentatione.*

De illis, qui dicunt, ſe in periculoſiſſimis occaſionibus non tentari.

Homines illi vel nobis, vel ſibi imponunt, cum perſuadere volunt, ſe nulla re affici in periculoſis occaſionibus, in quibus aſſidue verſantur. Aſſero autem, ſi ſinceri ſunt, & ſi cogitant, uti loquuntur, hunc effectum eſſe corruptionis eorum, argumentum, quod ipſam mali naturam induerunt, ac indicium, quod corde ipſorum potitus eſt dæmon, quoniam illis ne ſentientibus quidem ingreditur, tanquam fortis armatus in domum illam, quam in pace poſſidet: *in pace ſunt ea, quæ poſſidet.* Quantumvis parum illos adhuc puderet peccati; quantumvis modicum illis adhuc timoris Dei, ac deſiderii ſemet ſalvandi ſupereſſet; fieri nequaquam poſſet, ut vel mentem, vel memoriam eorum fallerent plurimæ actiones ſaltem interiores, quibus ſuam polluunt vel periculoſis imaginibus, vel ſenſibus impudicis conſcientiam. *Idem.*

En quid accidat in iis periculoſis neceſſitudinibus, quas ſedula virtus minime nectit. Ubi primum cupiditas fervet, conſcientia expergiſcitur, excitatur Dei timor, gratia illum ſuffocare cogit ignem, cujus principia magnum minitantur incendium. Conſeſſarius, quin aliquid ſubodoretur, neceſſe eſt, hortetur, ut Deo fidelem te præbeas; ſapiens amicus, qui hoc intelligit, tibi coram repræſentat ſcopulos, in quos hæc principia ſolent impingere. Anima tot præſidiis munita aſſentitur quidem omnia removeri, quæ crimina appellari poſſunt: immo etiam, ut proprio conſulat nomini, non abnuit quædam intermittere colloquia, & nimis aſſidua quædam officia. Verumtamen adhuc ſibi reſervat, unde eam alat animi affectionem, ad quam extinguendam ſatis virium non habet, adſpectum, recordationem, colloquium: putans futurum, ut eadem virtus, quæ intra hos cancellos coarctatur, vim habeat eam in officio continendi, atque efficiendi, ut cupiditas in ſimplicem migret temporis ludificationem. *Idem.*

Tentationes ſæpe ſunt Dei, erga nos amoris argumenta.

Tentatio, quam ipſi nobis vel præſumptione, vel imprudentia noſtra conflamus, tantum abeſt, quod ſit iræ ſignum, ut potius nota ſit amoris particularis, quo nos proſequitur Deus. Ita ille agere conſuevit cum maxime neceſſariis, ſibique amiciſſimis; ita cum proprio filio ſe geſſit; & legimus, cum Apoſtolus quidã, quẽ ſibi elegerat inter omnes, ut vas eſſet electionis, atque nomẽ ipſius Gentibus prædicaret, cum ter Dominũ rogaſſet, ut finem dignaretur imponere iis præliis, quibus ab angelo Sathanæ jugiter provocabatur, non aliud retuliſſe reſponſum, niſi, quod cum ille ſatis validam accepiſſet gratiam, cujus ope victoriam poſſet reportare, quærendum ab illo non erat, ut eo liberaretur prælio, in quo infirmitas victrix virtutem ipſius efficiebat perfectiorem. Eadem adjuti gratia, eamdemque victoriam ſperantes, ac freti iis, quæ verus, ac fidelis Dominus nobis pollicitus eſt, ſe videlicet non permiſſurum, ut ultra vires, & ſine fructu tentemur, acquieſcamus judiciis illius, ejuſque noſmet ſubjiciamus conſilio. Tentabimur; noſmet tentationi præparare debemus. *Idem.*

Cum Ethnicorum perſecutiones ceſſaverint, alios æque periculoſos habemus inimicos, quos timeamus.

S. Auguſtinus fidelibus, qui ævo ſuo pace fruebantur ſub Imperatoribus, qui & ipſi fideles erant, dicebat, non eſſe cur ſibi perſuaderent, nullos ſupereſſe hoſtes ſibi, quibuſcum decertarent, quia in urbibus, quæ chriſtianæ erant, incolentes non erant amplius cum Ethnicis permiſti. Ethnicæ ſuperſtitionis interitus, ac veſtra ab Ethnicis ſeparatio, dicebat illis ſanctus hic Doctor, efficiet profecto ne ultra baptiſmus veſter tanquam ſcelus vobis objiciatur, & ne amplius ſollicitemini, ut *Jeſum Chriſtum* abnegetis: verum ſi hæ vobis deerunt tentationes, certi eſtote non defuturas alias eo magis metuendas, quo magis occultas. Non invenietis quidem Ethnicos, qui vobis fidem conentur eripere, ſed malos invenietis Chriſtianos, qui mores veſtros corrumpere adnitentur. Nullos invenietis tyrannos, qui Idolis thura adolere vos jubeant; ſed flagitioſos invenietis homines, qui perſuadebunt, ut vuſmet ipſos impuriſſimis voluptatibus ſacrificetis. Nullos invenietis carnifices, qui veſtram exerceant patientiam, ſed fictos amicos, qui veſtrã labefactare probitatem curabunt. Quotidie horum verborum veritatem experimur, ac intelligimus tantum abeſſe, quod a tentationibus tuti ſimus, quia in chriſtianis civitatibus verſamur, ut ſæpe multo pluribus provocaremur, ſi apud idolorum cultores viveremus. *Idem.*

Sæpe in ſolitudine, & poſtquam mundum reliquimus, tentamur.

Sæpe mundum relinquimus, quin nos mundus relinquat: hic in ipſos uſque receſſus nos ſequitur, ubi dæmonis exemplo, qui Salvatori omnes in ſpeciẽ mundi coronas oſtendit, ſpecioſa nobis phantaſmata pro re ipſa proponens, nos fallit imagine earum rerum, quas reliquimus, noſtrumque ulciſcitur contemptum immittens nobis deſiderium eorum, quæ a nobis contempta fuere. Quoties inter abditarum, obſcuratumque harum viarũ tenebras dæmon meridianus apparuit? Quoties in his ſepulchris, ubi mortui ſæculo quieſcunt, viſus eſt ambitionis ſpiritus jurgia, ac lites miſcere, ut quæreretur, quiſnam in cinere honoris locum obtineret? Felices adhuc ſi aliis eſſent cupiditatibus invii, & niſi hic idem cinis ſemper periculoſas ſcintillas contegeret. *Idem.*

Quolibet anno, ac ſtatu proprias habes tentationes.

Quocũque noſmet ipſos gerimus; & quod acerbius eſt, ubicũque iidem ſumus. Si ætas cupiditates extinguit, in earum locum alias ſubrogat; & provectioris ætatis

affe-

affectiones nequaquam minus periculoſas, minuſque importunas gignunt tentationes ipſis vividioris ætatis cupiditatibus. Quis dicere poſſet, quot ex ſtatuum, conditionum, officiorumque varietate ſuboriantur? Quot ambitio in nobilibus, quot in infimis avaritia, quot in divitibus affluentia, quot in pauperibus egeſtas, quot in regibus poteſtas, quot in populis ſervitus, gloria in militibus, in judicibus favor, quot denique in pauperis, humiliſque Dei miniſtris cupiditas, & vanitas gignant?.... Ex hac inductione quid inferendum eſt, niſi quod cum Chriſtianus evitare nequeat, quominus tentetur, prudentiæ illius intereſt efficere, ut ſemper ſit tentationi ſuſtinendæ paratus. *Idem.*

Præmium poſt victoriam nobis præparatum animare nos debet, ut tentationibus reſiſtamus.

Vigilate, in armis præſtolamini hoſtem, qui ſemper vigilans, ſemperque armatus explorat horam vos oppugnandi, ac per occaſionem vos opprimendi. Labor quidem magnus eſt, ſed corona ſpecioſa eſt; ac tandem labor præterit, corona vero manet in æternum. Quid non agunt homines, qui inanem honoris fumum, qui prout aſſurgit, evaneſcit, aucupantur fragilem illius fructum adepturi? Si illi quidem coronas acquirunt, illæ, ut S. Paulus inquit, corruptibiles ſunt coronæ; at nos ſperamus immortales. Cogitemus, cum noſter deficit animus, & conſtantia fatigatur, quot homines ſuam valetudinem atterunt, vitamque ſuam pro his perituris coronis objiciunt; ac nobiſmet ipſi dicamus, quod olim Apoſtolus Chriſtianis ævi ſui, nondum vel unica nobis ſanguinis fluxiſſe gutta, ut mereremur immortalem hanc coronam, quam dæmon nobis conatur eripere. Cogitemus, quanam aliquando perfundendi ſimus conſolatione, cum jamjam morituris cum S. Paulo dicere licebit: *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi: in reliquo repoſita eſt mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus judex.* Idem.

In tentationibus animus abjectus odioſus eſt.

Quantumvis infirmus ſis, ac potentes inimici tui, animos tamen ne deſpondeas. Deus præſens eſt certamini tuo, ſuum tibi offert auxilium, ut te ſuſtineat, ſuam tibi offert coronam, ut animet, pugnat in te, cum te, ac pro te: quid tibi metuendum eſt? Si Dominus eſt pro me, S. Paulus ajebat, quid poſſunt contra me omnes inimici mei? Victoriæ certus es, ſi tuo fungeris munere; in hoc prælio nemo, niſi qui vult, vincitur; donec pugnas, non vinceris, cum non vinceris, vincis, ac victoriæ pretium corona eſt immortalis. Quiſnam hoc propoſito præmio pugnam detrectabit? *P. Nepveu to. 3. Chriſtianarum conſiderationum.*

De nobis diffidere debemus, ne tentationes vincamur.

Periculoſa illuſio eſt arbitrari, concupiſcentiam omnino mortuam eſſe in nobis, neque aliquid ultra ſupereſſe, quod timeamus; nihil amplius in corde noſtro reliquum eſſe illius corruptionis, quam a primis parentibus hæreditatis loco quodammodo accepimus, & in hoc etiam mundo poſſe nos perfecta pace frui, omnemque adimplere lætitiam. Quicunque vim hanc ſe habere putat, de ſe ipſo non diffidit, plenam immo fovet confidentiam, & quamprimum in maxima labitur flagitia, hoc in ambitionis, & præſumptionis ejuſdem pœnam Deo permittente. Nobis ſemper ſit de noſtra infirmitate, extremaque imbecillitate perſuaſum, atque cum timore, ac tremore ſalutem noſtram operemur. Nec obliviſcamur totum viæ noſtræ curſum prælium eſſe, & ne diſſimulemus nobis intra nos hoſtem eſſe irreconciliabilem. Nobiſmet invigilemus, neque invocare ceſſemus opem Omnipotentis, ut nobis conferat victoriam, quam propriis viribus referre non poſſumus. *Auctor Anonymus.*

Corpus noſtrum eſt perennis fons tentationum.

S. Gregorius Nazianzenus perſpicue explicat, quomodo corpus noſtrum ſit perennis fons tentationum. Corpus hoc, inquit ille, ubi laute illud excipio, ac palpo, mihi crudele bellum indicit, cumque illud nimis caſtigo, me in languorem, mœroremque dejicit. Si illud pœnitentiæ ſeveritatibus domare conor, cedit, meque ipſum privat neceſſario ad virtutes chriſtianas exercendas inſtrumento; ſin illi parco, & blandior, tanta inſolentia in me ipſum rebellat, ut impotentiam illius vix valeam compeſcere; atque tunc me ipſum video in periculo fere inevitabili pereundi, atque a Deo recedendi. *Idem.*

Ad hoc ſpectaculum ſub Quadrageſimæ initium nos invitat eccleſia. At non decet vos ſimplices eſſe ſpectatores; vos quoque ſpectaculi ipſius pars eſſe debetis; namque pro nobis hæc pugna committitur; & qui illi interfuturi ſunt, magnam inde percepturi ſunt utilitatem. Spectaculum hoc eſt admirabile; ad hoc ergo omnes confluite, o Chriſtiani; pro vobis Jeſus Chriſtus dimicaturus eſt. Nam nunquid ille propter ſe in hoc certamen deſcendit? Nonne ſexcentas de temerario hoc hoſte victorias clam ille retulerat? Nunquid opus erat, ut ex poſtremo hoc triumpho nova lux eidem accederet, ut ſuam gloriam augeret? Haud ita profecto, o Fideles; ſed vos ipſos ille tueri vult, vos ipſos erudire. Quamobrem S. Auguſtinus aſſerere non dubitavit futurum fuiſſe, ut Jeſus non tentaretur, niſi prohibiturus fuiſſet, ne ultra vires ſuas homo tentaretur: *Ideo tentatus eſt Chriſtus, ne vincatur a tentatione Chriſtianus.* Ex manuſcripto ſermone.

De Salvatoris tentatione in deſerto.

Plena laqueis terra eſt, o Deus; ſed quiſnam illos evitare poteſt, niſi hoc intellexerit; & quis intelligere poterit, niſi tu ipſe eos illi detexeris? Inimicus meus callidus eſt, verſutuſque; difficile deprehendi poſſunt ejus inſidiæ, aliis quidem hilarem, aliis vero ſeverum ſe præbet. Agnus eſt animabus fortibus; infirmis vero lupus rapiens: obrepit aliquando ſerpentis more, aliquando vero leonis ritu furit; non vitiis ſolum, ſed virtutibus etiam ſe immiſcet, ac ſub ſpecie virtutis efficit ſæpe, ut vitium ametur... Non leve contra tentationem ſubſidium eſt, noſſe illam tentationem eſſe; quippe noſter inimicus nihil reliquum facit, ut lateat, & quod non timetur, ſæpe illud eſt, quod eſt maxime metuendum. Igitur ne veſtris fidem habeatis luminibus; ſed aperite cor veſtrum illis, qui Dei nomine vos dirigunt. *P. Dozenne in libro, cui titulus, Moralis Jeſu Chriſti.*

Dæmon ſubdolus eſt, ut nos decipiat.

Mirum ſane eſt, Deum, qui tanta charitate complectitur hominem, voluiſſe hunc a Dæmone tentari, cumque hominem de crudelis hujus inimici tyrannide liberaverit, & eripuerit, voluiſſe tamen infelici huic ſpiritui permittere, ut hominem tentare poſſet. Cum Deus perfecte & naturæ noſtræ infirmitatem, & inimici noſtri vim exploratam haberet, illum plane debebat in ſupplicii ejuſdem loco compeſcere, ut in carcere detentus nequitiam ſuam exercere non poſſet. Bone Deus! Ubinam igitur providentia tua eſt! Cur adeo validos hoſtes contra naturam adeo infirmam inſtruis? Fateor equidem, Fideles, ſi noſmet ſolos in hoc certamine ſpectamus, non deeſſe unde timeamus, & conqueramur; verum ſi placet Deo oculos nobis, ut olim famulo Eliſæi, aperire, ut videamus præſidium, quod nobis mittit, jure cum illo exclamabimus: *Plures ſunt pro nobis, quam contra nos.* 4. Reg. 6. Confidite ergo, Fideles, ne metuite hoſtes hos inſolentes; plus vobis ſupperit virium ad eos ſuperandos, quam illis, ut vos aggrediantur. *Sermo manuſcriptus.*

Arma, quibus nobis eſt cum Dæmone in tentationibus decertandum.

Hæc arma ſunt, quibus nos uti vult S. Paulus ad tentationes infringendas. Fides, Dei verbum, Scripturarum meditatio, ac præ ceteris oratio ea ſunt, quorum uſum nobis enixius commendat. Fides prodeſt, ut inimici argumenta oppoſitis eludamus argumentis; atque æternæ ſententiæ, quas illa in noſtris cordibus imprimit, cum nobis præſentes ſunt, tutiſſima ſunt amuleta contra vividiſſimas impreſſiones, quas mundus in ſenſibus noſtris valeat efficere. Quantumvis eximiæ ſint ideæ, quibus ambitionem noſtram pertentat, nunquam tamen illis perſtringi patiemur, ſi nobis alte animo inſederit illud Jeſu Chriſti verbum: *Quid prodeſt homini ſi univerſum mundum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur?* Matth. 16. Quantumvis jucunda ſit impreſſio, quam voluptatis adſpectus in corde facit, ſi ob oculos noſtros verſata fuerit judicii, & inferni imago, inflammatum hoc improbi ſpiritus telum contra hunc fidei clypeum, ut Apoſtoli verbis utar, retundetur, & extinguetur. *P. Aurelianenſis ſermone de tentatione.*

Tentationes a Deo profectæ.

Tentatio, ſi tanquam a Deo profecta conſideretur, bona, & utilis eſt; quia nos ille ad noſtram tentat utilitatem. Quamobrem ſi in tribulationibus, ærumniſque, quas fidelibus immittit, ut eorum periculum faciat, quidquam eſt, quod eos vel ad impatientiam,

vel

vel ad aliquid quodpiam crimen impellat; hoc Deo acceptum referendum non eſt. Hoc innuunt illa S. Jacobi cap. 1. verba: *Nemo, cum tentatur, dicat, quoniam a Deo tentatur, Deus enim intentator malorum eſt: ipſe autem neminem tentat.* Sed ex parte dæmonis tentatio ſemper eſt mala, non enim nos tentat, niſi ut fallat, & in peccatum impellat. *Auctor Anonymus.*

Negligentia noſtra efficit, ut tentationibus aſſentiamur licet non credentes.

Mortales non ſatis cogitant, voluntatem ſuam multifariam peccatis implicari poſſe, tunc etiam cum iis reſiſtit, quæ in tentatione turpiora ſunt. Hoc vero toties accidit, quoties oſcitantes, vel propriis confidentes viribus, peccati occaſiones minime vitant, ſiuntque, mentes ſuas quibuſdam occupari objectis, quæ pravis cogitationibus aditum præbere poſſunt. Cum igitur adeo parum nobiſmet ipſis invigilamus, ut imaginatio, ſenſuſque noſtri licet inviti pernicioſas recipiant tentationes, credimuſne, vacare nos culpa, quia dicimus non potuiſſe nos adeo funeſtos effectus prævidere? Putamuſne, nos innoxios eſſe malorum, quæ inimicus in corde noſtro parit contra intentionem noſtram, poſtquam eidem inordinato vivendi genere oſtium illi aperuimus? Nonne e contra eſt amare malum, illius cauſam amare? Hoc tamen quotidie in mundi ſectatoribus videmus accidere. Illi, quibus aliquis adhuc ſupereſt Dei timor, nollent quidam craſſiora peccata committere; ſed religioni minime ſibi vertunt vivere in otio, mollitie, crapula, quamvis hæc vita mollis ad libidinem via ſit. Interſunt iis cœtibus, ubi oblectationibus tantum indulgetur, in illis morantur, periculoſis ſermonibus vacant; cumque plurimum licentiæ tribuant oculis ſuis, auribus, ac labiis, ſeſe iis tradunt tentationibus, quæ illinc oriuntur. Denique non verentur medios per ignem incedere; & ſi ardent, quamvis ſe ardere nolle profiteantur, quis eos excuſabit? *Auctor Anonymus.*

Dæmon nos fallit, ac ſeducit.

S. Paulus dæmonem vocat principem tenebrarum, quia omnis tenebrarum, ac noctis favore tectus regnat. S. Auguſtinus inquit, illum illuſionis regnum exercere: *Æternum regnum fallaciæ*; & S. Chryſoſtomus illum fallacibus comparat tabulis, quæ opticis illuſionibus oculos noſtros decipiunt, exhibentes magna ea, quæ parva ſunt, & quæ magna parva, umbris ſuis; objecta deformant, nobiſque tanquam remotiſſima oſtendunt ea, quæ extremo digito attingimus. Hæc eſt fallacia tentationum dæmonis, & imago eorum, quæ faciunt, ut homines fallant. Illis exhibent tanquam æternum duraturas eas voluptates, quæ brevi pertranſeunt; & mortem, quæ triduo fortaſſe, vel quatriduo diſtat, procul ab oculis eorum abeſſe. Sed gratiæ lumen diſſipat has tenebras, & illuſiones ob oculos nobis æternas veritates objiciens. *Bireat, ſermone pro prima Quadrageſima Dominica.*

Vana hominum excuſatio, quod tentationi reſiſtere non potuerint.

Hæc vulgatiſſima eſt fidelium excuſatio, cum in aliquod crimen labuntur: tentavit nos Sathanas, vi, ac dolis illius reſiſtere non valuimus. Vos tentavit, fateor equidem; at vimne fecit libertati veſtræ? Nonne vobis integrum fuit illius ſollicitationes repellere, ejuſque incurſibus adverſari? Neſcitiſne, quod S. Auguſtinus lib. 50. homil. hom. 12. ait, illum non extorquere conſenſum noſtrum, ſed petere: *Non extorquet a nobis conſenſum, ſed petit.* Non dejicit ille de templi pinnaculo Salvatorem in præceps, illi proponit ſolum, ut ſe ipſum dejiciat: *Suadere enim, & ſollicitare poteſt, cogere omnino non poteſt.* Suadere poteſt tantummodo, ut voſmet præcipites detis, ipſe vero nunquam vos deturbabit; expectat veſtræ libertatis aſſenſum. Cur hunc illi dediſtis? in vobis quippe ſitum erat hunc illi tenuere. Ita eſt; at ego infirmus ſum; dico equidem, te per te ipſum infirmum eſſe, ſi ſolus pugnas; ſed cum Dei ſubſidio, & gratiarum illius ope es omnipotens. Quod noluiſti uti hoc potenti auxilio, quod tibi dederat Deus, quod gratiam hanc contempſiſti, quam tibi conceſſerat, ut vim propulſares, ceſſiſti, & infirmitas tua es ignavia tua proficiſcitur. *Idem.*

Non ſinit Deus nos ultra vires tentari.

Deus ſexcentos videt caſus, in quibus, ſi tentaremur, noſtra voluntas cederet, ideoque illos avertit: *Non patietur tentari vos ſupra id, quod poteſtis.* Novit etiam, quandiu impetum belli ſuſtinere poſſimus, & non ſinet, illud vel momentum proferri. Novit, ſi dæmones nobis hoc, vel illud exhiberent objectum, vel ſi illud tali modo proponerent, adeo vehementes in ſtudia, & ingenium noſtrum impreſſiones facturos, ut noſtra opprimeretur libertas; quapropter illos prohibet: *Non patietur tentari vos.* Verbo, S. Auguſtinus in Pſalm. 90. inquit, omnia certamina, quibus nos provocant dæmones, Dei noſtri ſapientia metitur quoad tempus, quoad objecta, & quoad modum tentationis: *Ad menſuram permittitur tentare diabolus.* Terribiles iſti inimici a Deo quidem accipiunt poteſtatem nos tentandi, ſed non opprimendi nos præter vires noſtras tentando: *Accepit tentandi licentiam, ſed non copiam ſubruendi*, addit S. Ambroſius. *P. Texier 1. Quadrag. Domic.*

Si tentationi ſuperamur culpa ſemper noſtra eſt.

Dei Sapientia in tentationibus noſtris admirabilis videtur, novit enim gratiæ ſuæ ſubſidium cum libertate noſtra ita commiſcere, ut quamvis nihil ſine gratia poſſimus, & ab eadem omnes in hoc prælio ſuppetias recipiamus; dicere tamen poſſumus, gratiam non ſolam operari, ſed cum gratia noſtram quoque operari voluntatem. Hinc ſequitur, S. Bernardus inquit, ſi altera ex parte victoriæ noſtræ ſunt dona, ac munera Dei, ex altera noſtra eſſe merita; quoniam huic gratiæ cooperamur, & has gratias conſenſu noſtro replemus. Fateamur ergo peccatores, nos nequaquam deceptos fuiſſe tentatione, ſed vos, poſtquam toties infirmitatem veſtram eſtis experti, voſmet in tentationem conjeciſſe; vos contra lumina, quæ vobis cœlum impertiebatur, contra conſcientiæ ſtimulos accendiſſe ignem concupiſcentiæ veſtræ, quo conflagraſtis. *P. Texier in Dominicali pro prima Quadrageſima Dominica.*

Quam vim ad nos in peccatum pertrahendos habeat tentatio voluptatis.

Voluptatis, gloriæque tentatio maxime periculoſa eſt; tot enim ex locis hominem palpat, eumque vehementer adeo ſollicitat, ut plures inveniantur, qui mundanæ cupiditatis motu Deum abdicarunt, quam qui illum inter cruciatus, atque tormenta abnegarunt, ut inquit Tertullianus. Quod J. C. diabolus dixit: Omnia tibi dabo ſi cadens adoraveris me, maximam in hominum animos habet vim. Quid autem intentatum, ac inauſum relinquitur, ubi cupiditas adſit. Per hunc juſtitia proſtat, pudicitia tentatur, bona fides labefactatur, religio contemnitur, ſanctiſſimi etiam mores corrumpuntur: *Hæc omnia tibi dabo.* Matth. 4. Hoc nobis diabolus dicit, ut nos ab officio noſtro, & Dei ſervitute divellat. Tibi dabo; ſed quid dare poteſt? loquitur tanquam dominus; ſed quinam dominus? Poteſtne ille injuſſu Dei de re quapiam vel minima diſponere? Ne timeas, illum auferre tibi ea, quę poſſides, neque credas, illum tibi ea largiri poſſe, quæ non habes. *Ex Dictionario morali ſermone 2. de amore Dei.*

Cur permittat Deus, juſtos tentari.

Deus juſtorum fidelitatem tentationibus experitur. Tu hoc permittis, Domine, non ſine admirabili ſapientiæ tuæ conſilio, quæ nos in partem vocat certaminis tui, ut participes ſimus honoris victoriæ tuæ. Tu dæmonem viciſti, tu profligaſti monſtrum hoc, quod indomitum videbatur, tu illum cruci alligaſti, & in inferno catenis obſtrinxiſti; cur ergo non omnino deſtruxiſti? Ideo illum non deſtruxit, Tertullianus ait, quia confuſionem illam, qua ſuffuſi fueramus, eo quod nos in primo parente noſtro vicerat, reparari voluit gloria, ſi illum ipſi vinceremus, ex tentationibus, quibus nos laceſſit, victoriam referentes. *Specimen ſermonum pro prima Quadrageſimæ Dominica, argument. 2.*

De inſidiis, & artibus dæmonis.

Diabolus multa ſæpiſſime pollicetur, non ut det, ſed ut potius accipiat: promittit plurima de rapinis, ut auferat regnum, atque juſtitiam: & quaſi quoſdam laqueos tendens, atque decipulas, theſauros pollicetur in terra, ut etiam nos & iſtis theſauris, & cœleſtibus ſpoliet. Vult, nos in hoc ſæculo ditari, ne divites ſimus in futuro. Et ſi non potuerit per divitias ab illa nos excludere beatitudine præmiorum, alia ad nos via, id eſt paupertatis, accedit..... Niſi noſmet per nos ſeducere poteſt, id facere conatur per amicos, & conſanguineos; ſed et ſi fratris, & ſi amici chariſſimi, & ſi conjugis, & ſi neceſſariorum cujuslibet alterius perſonam indutos aliquid eorum, quæ non decent, loquatur, non illum, per quem loquitur, ſed illum, qui loquitur, averſari, & horrere debemus. Nam modo quoque plurima ſimilia horum facit, ac perſonam

conſolantis, & compatientis ſibi ſumens, multa dicit, quæ ſpecie quidem commoda eſſe videntur, re vero lethifera ſunt: ſiquidem venenoſis omnibus nocentiora verba novit inſuodere. *Ex D. Chryſoſtomo homilia in cap. 4. Matthæi.*

De tentationibus delicatis, ubi magna opus eſt fidelitate.

Non deſunt delicatæ quædam tentationes, quibus noſtrum oppoſitum eſt officium. Delicatas voco tentationes eas, quæ ſub præclara ſpecie ignotum crimen celare poſſunt. Delicatas tentationes voco, cum reſiſtendum eſt torrenti exiſtimationis, & gratiæ, ut rectum feras judicium; cum præ manibus non leve lucrum habetur, quod tibi procurare potes, ſi illi fictum colorem allinas; cum amico gratificari potes miſeri alicujus impendio; cum eo loco es, ubi malum valeas inferre, quin recipias; cum denique in vitium labi potes, & innocens videri; in omne flagitiorum genus ruere, quin ab hominibus corripiaris. Maxima tunc probitate opus eſt, ut ſis tuo officio fidelis. *P. Bourdalove*

Tentationibus ſtatim reſiſtendum eſt.

Tentationes, ſtatim ſe oboriuntur, impugnandæ ſunt, cum prodire incipiunt, & antequam per tempus in cordibus noſtris convaluerint. Cum enim per negligentiam noſtram convaluere, ſeſe mordicus tuentur, atque perſiſtunt. Dæmon, qui jam auctoritatem accepit, majorem habet vim ad reſiſtendum, iiſque utitur triumphis, quæ per noſtræ fidelitatis defectum acquiſiit. Quamobrem S. Gregorius ait, niſi adnitamur tentationi, ubi detegitur, obſiſtere, illam per ſingula momenta, quibus fovetur, roborari. *Abbas Trappenſis.*

Dæmon validius eos laceſſit, qui Deo ſeſe devovere incipiunt.

Fateamur oportet, dæmonis nequitiam, atque potentiam magnas eſſe. Millies audivimus victorias, atq; triumphos, quos de humanis cordibus retulit; verũ vim, ac poteſtatem ſuam in illos præſertim exercet, qui ex manibus ejus conantur effugere. Non ſecus ac Pharao jubebat, Iſraelitarum filios, ſtatim ac in lucem prodibant, interfici, ita dæmon ſuas inſtruit inſidias, ſuam exercet crudelitatem, ac illos interficere tentat, qui Dei filios eſſe incipiunt; qui ea ætate infirmiores ſunt, minus aſſueti dolis, ac faciles, qui decipiantur. Non ſecus ac Pharao videns populum Iſrael ab Ægypto fugientem omnes coegit militum copias, eumque ad rubri maris uſque litus perſecutus eſt, ut inde quidem ille potentiſſimo ſe urgeri ſentiens exercitu, hinc vero Erythræo mari videns concluſum, ubi mors inevitabilis videbatur, perterrefieret, deterritusque in priorem captivitatem, compedeſque reverteretur; ubi dæmon videt animam ſibi e manibus elabentem, objicit illi, quidquid maxime terribile eſt, poteſtatem illam perdendi, armatam juſtitiam, præaltas abyſſos, æternos ignes, nequiſſima peccata, quæ ad Dei tribunal forti, validaque accuſatione ſe producturum minitatur. Nihil ſpei reliquum eſſe videtur animæ ad fugam, itaut tutiſſimum illi ſuperſit conſilium potius ad illius imperium redeundi, quam in jugi, inutilique terrore vivendi. Sed populus Iſrael animum non deſpondit; clamoribus ſuis cœlum penetravit. Oſtendit Deus potentiam ſuam, & Iſrael in altera maris hora gratiarum actionis cantica cecinit. *Auctor Anonymus.*

Dæmon inceſſanter conatur nos fallere.

Circuit ille ſingulos, tanquam hoſtis, qui clauſos obſidens muros explorat, & tentat, an ſit pars aliqua murorum minus ſtabilis, & minus firma, qua facilius aditus ad interiora pateat. Offert oculis formas illices, & faciles voluptates, ut viſu deſtruat caſtitatem. Aures per canora muſica tentat, ut ſoni dulcioris auditu ſolvat, & molliat chriſtianum vigorem. Linguam convicio provocat, manum injuriis laceſſentibus ad petulantiam cædis inſtigat; ut fraudatorem faciat, lucra opponit injuſta, ut animam pecunia capiat, ingerit pernicioſa compendia; honores terrenos promittit, ut cœleſtes adimat; oſtentat falſa, ut vera ſurripiat; & cum latenter non poteſt fallere, exerte, atque aperte minatur terrorem turbidæ perſecutionis intentans, ad debellandos Dei ſervos inquietus ſemper, & ſemper infeſtus, in pace ſubdolus, in perſecutione violentus. *Ex S. Cypriano de zelo, & livore.*

Quomodo S. Antonius ſe certamini tentationum armaverit.

S. Antonius in certamen cum tenebrarum poteſtatibus deſcendit non poſſeſſionibus tantum, verum etiam ſæculi deſideriis exutus; terræ adhærens carne, quam pœnitentis ad extremam redegerat maciem, & quæ virtutibus illius auxilio potius, quam obſtaculo eſſe poterat. Attamen nullam ſui oſtendit infirmiorem partem, qua illum oppugnare poſſit inimicus. Cilicio tanquam lorica tectus, quæ illum omnibus voluptatis telis invium facit, præcinctus gladio mortificationis, & crucis J. C. qui, cum per illum omnis diaboli poteſtas victa fuerit, illi terribilis eſt; hoc apparatu, qui toti Inferno terribilis eſt, hoſtem præſtolatur. Fortaſſe poſt S. Job, qui ſua patientia, ac fidelitate factus eſt æternum eorum omnium exemplar, qui tentantur, & qui propter juſtitiam perſecutionem patiuntur, nemo eſt, cui dæmon crudelius, atque pertinacius, quam huic ſolitario bellum indixerit. Puto, Deum huic tentatori dixiſſe: Permitto, ut virtutis ſervi mei periculum facias: cum totum tibi trado, verumtamen animam ejus ſerva; vitæ enim illius nullam te inferre noxam volo. Tentator hac obtenta facultate, veluti furens bellua, quæ ſua vincula fregit, omni furore irruit in prædam; omnibus Inferni dolis utitur, omnemque tentationum ſuarum apparatum contra fidelem hunc famulum inſtruit. Seſe offert illi modo ſub horribilibus imaginibus, ut perterrefaciat, modo ſub jucundis ſpeciebus, ut fallat. Illum ſimul tanquam leo furens, ac blandus ſerpens aggreditur; vel ſeſe ſexcentis rationibus complicat, ut leniter in animam obrepat; vel violentas iterat oppugnationes, ut illum proſternat. *Abbas du Jarry, ſermone de S. Antonio.*

Tentationes aliquando nobis ſunt neceſſariæ.

Tentatio nobis eſt neceſſaria, quod ſine illa ſemper inertes, ac negligentes eſſemus; naturaliter enim amamus commoda noſtra, & mollitiem vitæ, quæ noſtram fovet inertiam; quod chriſtianæ vitæ oppoſitum eſt, quæ eſſe debet juge prælium, & bellum palam noſtris indictum cupiditatibus. *Idem.*

In tentatione ad Deum confugiendum eſt.

Vides, Domine, ſi dæmon auſus eſt, incomparabilem tentare ſanctitatem tuam, adverſus quam nullam habebat poteſtatem, & quæ contra plures ob cauſas illi erat formidanda; ſi infinitam innocentiam, robur invictum, conſummatamque virtutem laceſſere non dubitavit; ſi æternis adverſatus eſt conſiliis tuis, ut illa ſubverteret; quid non conabitur adverſus hominem infirmum, qualis ego ſum, natum in miſeria, immerſum in limo, corruptione repletum? Scis, rugientem hunc leonem nunquam dormire, quærere, ut devoret me, nihil prætermittere, ut mihi noceat, quocunque obrepere, indeſinenter in malum impellere, ſemperque attentum eſſe, ut quacunque in occaſione mihi tendat inſidias. Nonnunquam formam induit Angeli lucis; deliteſcit ſub ipſa virtutis ſpecie, ſub propriis ſtudiis meis, immo etiam ſæpe ſub tuis beneficiis: me ubique, modiſque omnibus, intus, & extra laceſſit. Niſi gratia tua mihi opem tulerit, quomodo nam reſiſtere potero inimico adeo potenti, callido, & indefeſſo? Tua igitur intereſt, qui inimico huic præcepiſti, ut me tentaret, hanc mihi veniam concedere, ſine qua me ipſum tueri non poſſum. *Liber cui titulus: Paſſiones J. C.*

Miſeri ſumus, qui ſexcentis obnoxii tentationibus ſumus, & in perenni periculo.

Quid? Semperne dæmones nobis erunt oppugnandi, affectiones ſuffocandæ, tentationes vincendæ? Quid ſemper adeunda pericula? ne unum quidem ſecuritatis momentum; ubique laquei, & inſidiæ? Quid? me ipſum damnare, animamque meam, ac Deum meum perdere, quotieſcunque reſpiro? Unicus ſatis eſt oculorum conjectus, cogitatio unica, ut quinquaginta, vel ſexaginta annorum laborem, ac merita amittam? In me ipſo diviſus ſum, mihi cavendum eſt ab illis, quæ ſunt mihi chariſſima, quidquid mihi placet, me corrumpere poteſt, quidquid naturæ meæ conforme eſt, inimicum eſt virtutis meæ, omnes ſenſus mei rationem meam in errorem inducere quærunt. Ego ne voluntatis quidem meæ arbiter ſum, illa vult, quod ego nolo, amat, quod odi, me adigit ad id conſectandum, quod fugio. Quæ vita! quæ miſeria! quod ſupplicium! qualis infernus. *P. de la Colombiere.*

Modica hominum in tentationibus vigilantia.

Sæpe non cognoſcimus periculum, in quo verſamur amittendi bona ſpiritualia, atque naufragium miſere faciendi. Sæpe procellis agitamur, atque malaciam frui credimus; ſæpe uti Jonas in navis carina dormitamus, cum interim venti illam alliduut in ſcopulo, ac prope ſunt, ut eandem abſorbeant: ſæpe etiam putamus tempeſtatem nobis eſſe propitiam: inordinatus hic nobis placet affectus; cupiditas illa nobis æqua videtur; tan-

tum

rum abeſt, quod tentationi huic reſiſtamus, ut potius illi velificemur, ejuſque vires augeamus; ac interim ad interitum properamus, niſi celeriter confugimus ad opem, quam nonniſi a Deo poſſumus obtinere. *P. Novet in meditationibus*.

Nulla nobis a dæmone ſperanda pax eſt.

Quandoquidem nobis res eſt cum dæmone, qui apertus eſt hoſtis, ea certaminis inter utramque partem inæqualitate judicare eſt, prælium hoc nequaquam diu permanſurum, ac hominem quamprimum inimici impotentia ſuperatum iri, niſi pro ipſo cœlum militaret, & niſi illi opitularetur ſpiritus idem, qui Salvatorem in deſertum adduxit, ut illius exemplo nobis aditum aperiret ad pugnam, atque victoriam, cui Chriſtianus quilibet præparare ſe debet, ut inquit Scriptura, ex eo momento, quo ſeſe Dei cultui devovet, quin toto vitæ ſuæ tempore vel pacem ſperet, vel inducias; cum enim odium, quo illum proſequitur Sathanas, ſit immortale, ideo bellum, quod infert eidem, nullum habere poteſt finem; quamobrem Chriſtianus aſſidue ſibimet invigilare tenetur, & cuſtodire cor ſuum tanta cura, & præcautione, quanta ſi inter abyſſos, præruptaque incederet loca; omnia in mundo reformidans, oculorum conjectus, viſitationes, converſationes, negotia, ſolatia, voluptates, ac ſe ipſum magis quam reliqua, ſuam nempe naturalem infirmitatem. *Abbas de S. Martino, ſermone hujus argumenti*.

Tentationum ſuperandarum ratio eſt illas evitare.

Magna plerarumque tentationum ſuperandarum ratio eſt illas evitare ab illis abhorrendo locis, & ſocietatibus, ubi tot contra charitatem, & honeſtatem fiunt, ab illis muneribus, & officiis, quorum exercitium adeo delicatum eſt, & ubi difficile eſt conſcientiam, ac Dei legem tueri. Sed heu! non ſolum non vitantur, ſed perquiruntur; amatur periculum; naturale ſtudium occaſioni, & cupiditas tentationi accedit, & neque in magiſtratibus ab iniquitate, neque a mala fide in negotiis, neque a detractione in cœtibus, neque ab intemperantia in conviviis, neque a pravis cogitationibus, ac turpi licentia in colloquiis, & viſitationibus ſibi quiſpiam cavet. Cor e contra omnibus patet, omnibus afficitur, & nihilominus in integra vivitur ſecuritate. *Idem*.

Salvatoris exemplo tentationes vincere debemus.

Omnia tentationi ſubjecta ſunt; ſanctiſſimæ etiam animæ nequaquam immunes ſuere; mala, quæ illa parere poteſt, infinita ſunt, obices, qui illi opponendi ſunt, non ſatis bene intelliguntur. Hoſtes, qui nos laceſſunt, terribiles ſunt, nec minus verſutiæ habent, quam roboris, quippe conſueverunt virtuti inſidias ſtruere; & quo plus ſanctitatis inveniunt, eo plus adhibent artis. Quod autem eſt nobis faciendum; hoc videlicet eſt, noſmet conſtantia, ac fortitudine ad omnes eorum conatus propulſandos armare. Vicimus in J. C. quantum in nobis eſt, contendamus, ut ille vincat in nobis, & illius exemplo vincamus. Membra capiti reddant ejus honoris partem, quam ab eo perceperunt, ac ſecundum S. Pauli verbum in ſe ipſis adimpleant ea, quæ deſunt paſſionum divini hujus capitis. *Ex Abbate de Pezenne, in ſermone hujus argumenti*.

Caro, & concupiſcentia noſtra ſocios eorum habet eſt dæmone conſenſu.

Si dæmon eſſet ſolus adverſum nos, non admodum nobis eſſet metuendus; & niſi illi opitularemur, ut de nobis victoriam reportaret, non arduum eſſet ex eo victoriam referre. Arma, quibus vehementius contra nos utitur, ea ſunt, quæ illi commodamus, & quæ domi noſtræ nanciſcitur. Nonniſi noſtræ carnis ope potitur anima, ac noſtra concupiſcentia prodit cor noſtrum, efficitque, ut crudelis hic inimicus nobis dominetur. Hoc dixit S. Jacobus Apoſtolus cap. 1. unumquemque videlicet a ſua concupiſcentia tentari: *Unuſquiſque tentatur a concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus*; ut intelligamus, dæmonem periculoſum non eſſe, niſi quod caro cum illo ad excidium noſtrum conſpirat. *Specimen ſermonum pro Quadrageſima ſerm.* 1.

Non magna vi, magniſve dolis utitur dæmon, ut quoſdam ad peccandum impellat; ſatis eſt, ſi exiguum oſtendat lucellum, inanem glorioIam, perfunctoriam voluptatem; ſufficit ſolum, ſi illis hæc communia concupiſcentiæ oſtendat objecta: *Oſtendit ei regna mundi*, ut loquitur Evangelium Matth. 4. & Luc. 4. *Oſtendit*. Heu! quod probrum, quæ turpitudo pro illis, qui chriſtiana profeſſione cenſentur! Satis eſt, ſi per oculos eorum traducat voluptatis umbram, phantaſma gloriæ, & prælationis, lucri, & utilitatis ſpeciem, ut ſexcenta capitum millia ad Sathanæ pedes proſternat: *Oſtendit illi*. Fromentieres, ſermone pro prima Quadrageſimæ Dominica.

Tentationis progreſſus.

Dæmon, callidus ille inimicus, incipit petens, ut ſibi aures adhibeantur; mox nos detinet in iis cogitationibus, quas nobis ſuggerit, efficitque, ut ibi voluptatem aliquam inveniamus. Deinde ægrius recedimus ab occaſione, quæ illas in nobis ciet; animæ vires paulatim infirmantur, adſpectus, ac reverentia Dei præſentis imminuitur, tandem voluntas omnino conſentit, & dæmon non ceſſat, niſi actio fuerit conſummata. Præteritorum experientia efficit, ut ardenter actus deſiderentur, actus iterati habitum formant, quæ illa funeſta catena eſt vix ſummo labore infringenda, qua dæmon utitur, ut nos detrahat in præcepa. Sed cum invenit voluntatem, quæ illi mordicus obluctari conatur, quæ primis illius ſuggeſtionibus aures obſtruit, quæ illum ſtatim ſtrenue propulſat, ignavus hic inimicus illico cedit, & nunquam victoriam reportat. *Liber, cui titulus: Paſſiones Jeſu Chriſti*.

Tentationes in hac vita ſunt aſſiduæ.

Prælium nobis contra mundum, contra noſmet ipſos, contra dæmonem ſuſtinendum nequaquam certum tantummodo tempus, certamque vitæ noſtræ partem perſeverat; juge eſt; nobis res eſt cum hoſtibus, qui nunquam fatigantur, & nunquam poſſunt reconciliari. Si hoc tentationis genus minus illis cedit e ſententia, ad alterum ſe convertunt; ſi hac ex parte animam noſtram munitam inveniunt, ex altera illam oppugnant; interioribus exteriores addunt tentationes; ſi hunc effugimus laqueum, alios plures tendunt; & ſi ex aliqua tentatione victores abiimus, nos perdere conantur per tentationem inanis gloriæ, quam propter eamdem victoriam inſpirant. *Specimen Ethicum tom.* 5.

Quidquid in mundo eſt, tentare nos poteſt.

Quantumvis liberales ſint animi noſtri affectiones, ſemper tamen intra noſmet gerimus mortis reſponſum; viæ omnes, quibus ſepti ſumus, ſcopuli ſunt, prærupta que ſaxa, quæ per noſmet evitare nequimus. Mundus ipſe, in quo vivimus, magna eſt, & aſſidua tentatio: ratio ipſa nos a via recta deducit, amor proprius excæcat, caro corrumpit, ſenſus decipiunt, negotia diſſipant, objecta ſeducunt, ſpectacula faſcinant, ſocietates in omnem libidinem pertrahunt, exempla trahunt, uſus confirmant, mandata deterrent, diſplicent conſilia, pœnitentia tædio afficit, inflat ſcientia, morbi proſternunt, & adverſa afficiunt, ut in queſtus, atque murmur erumpamus, &c. Denique omnia nobis ſcopulus ſunt, omnia lapſus occaſio, omnia tentationis objectum. *P. Maſſillon, ſermone de oratione*.

Hoſtes, quorum eſt nobis pugnandum eſt in tentationibus.

Voſmet colligite, atque conſiderate hanc deſideriorum, & cupiditatum farraginem, cum qua vobis eſt decertandum. Hi ſunt inimici eo periculoſiores, quo magis illos amatis, eo terribiliores, quo jucundiores vobis ſunt ictus, quos inferunt, cum vos nunquam magis eos diligatis, quam cum vos occidunt. Jam maximum malum eſt ſinu ſuo complecti tot domeſticos inimicos, qui ſe amicos ſimulant; ſed non minus malum eſt tot circumundique habere tam viſibiles, quam inviſibiles; itaut quocunque noſmet convertimus, eorum tentationem evitare nequeamus. Creaturæ omnes, quæ pulchritudine, vi, ac uſu ſuo nos deberent ad Deum amandum attollere, totidem laquei ſunt, in quos impingimus. Dæmon ipſe, tanquam leo rugiens illud ſemper quærit momentum, quo nos imparatos inveniat, ut devoret. Denique ita periculis, atque tentationibus ſepti ſumus, ut qualibet hora, quolibet momento, niſi potenti manu ſua nos Deus retineat, parati ſemper ſimus cedendo. *Liber cui titulus: Vera orationis idea*.

Dæmonis artificium nos in ſectes p orahentis.

Vix animo concipere poſſumus, quas illuſiones amor proprius gignat in animabus eorum, qui Deo volunt ſervire. Hoc innuit regius Propheta Pſal. 139. cum ait: *Juxta iter ſcandalum poſuerunt mihi*: videlicet dæmonem metuenti Deum nequaquam proponere, ut ea ſequatur, quæ palam mala ſunt, ac illis oſtendere aliam viam, quæ non procul a Dei via abhorrere videtur. Eadem immo videtur eſſe; eadem ferme cuncta ibi fiunt, eademque illic pietatis exercitia excoluntur;

ſed æque differt a priori, ac cœlum diſtat a terra; in altera quippe nos regit lumine ſuo ſpiritus Dei; in altera vero ſpiritus hominis ſequitur ſe ipſum, & tenebras ſuas pro vero lumine ſequitur. Hæc eſt dæmonis ars, qui periculoſa tentatione aberrare nos facit, cumque volumus arctam ſequi viam, ut ſalutem noſtram operemur, nos inde avertit, non proponens aliam, quæ lata palam videatur, ſed eam, quæ eſt inter utramque, & quæ aliquam habet cum arcta via ſimilitudinem; ſed in qua videt nos interituros: *Liber, cui titulus:* Inſtructions Chrètiennes.

Remedia contra tentationes.

Remedia contra tentationes eſt, de ſe ipſis diffidere, non confidere in victoriis, quæ olim relatæ fuerunt, ſibimet quam diligentiſſime invigilare, impuritatis peccatum ſugiendo oppugnare, leviſſimas occaſiones, quæ ad illud viam aperiunt, evitare, non cedere dæmonis verſutiis, qui primum quidem in eas adducit neceſſitudines, quæ culpa vacare videntur inter diverſi ſexus perſonas, & quæ fortaſſe dio culpa vacant, ſed quæ nec opinantibus nobis repente Dei amicitiam eripiunt. Ad id omnes evitare familiaritates, & quodvis licentiæ genus, quamvis nullum admodum grave periculum adeſſe videatur, ac præſertim celeriter pravis cogitationibus adverſari. Cogitemus, quid facturi eſſemus, ſi ignita pruna in manus, aut veſtimenta noſtra decideret; numquid illam excutere, ac rejicere cunctaremur? Hoc ipſum faciendum eſt cum impuris cogitationibus, quæ totidem prunæ ſunt dæmonis flatu ſuccenſæ. *Bondon in libro, cui titulus: Chriſtianus ignotus.*

In tentationibus conſenſus peccatum facit.

Non injuria Sapiens nobis hoc præbet conſilium: *Omni cuſtodia ſerva cor tuum.* In hoc omnis impendatur induſtria, ut cor tuum cuſtodias, ac prohibeas, ne quid in hanc animæ partem ingrediatur, quod illam corrumpere poſſit; & rationem addit: *Quia ex ipſo vita procedit.* Prov. 4. Cum inordinatum eſt cor, tunc reliqua inordinata non eſſe nequeunt; hactenus nihil eſt niſi tentatio. Objectum ſenſibus accidat, ſeſe oculis noſtris objiciat, mentem repleat, ac inde intellectus etiam ipſe ſollicitetur, noſtram non lædet conſcientiam, niſi illud voluntas receperit; ſi illa omnes has cogitationes, atque imaginationes rejecerit, ſemper hoc illi erit meriti argumentum. At voluntaſne ſuperatam ſe paſſa eſt; ex illiciti objecti cogitatione ullane oblectatione perfuſa eſt? cor aſſenſumne præbuit? licet ad breve momentum præbuiſſet illum, ſatis eſt; jam culpa non vacat. *P. Gegon in libro, cui titulus: Uſus ſacramenti pœnitentiæ.*

Fugienda ſunt loca, & objecta ubi tentatio magis eſt metuenda.

Si, qui in receſſu, & procul a mundi luce vitam traducunt, magnas tamen in vita chriſtiana difficultates inveniunt, in penitioribus etiam aſceteriorum adytis; ſi cœnobiis ipſis aliqua offunditur macula ex mundi commerciis, tunc etiam cum vel charitas, vel neceſſitas eos in mundo verſari jubet, & cum ſibi quam diligentiſſime invigilant, ut reſiſtant; quænam eſſe poſſunt vulnera, & lapſus eorum, qui ſenſibus ſuis obſequentem ducentes vitam iis ſe objiciunt tentationibus, quibus fortiſſimus quiſque vix, & ne vix fortaſſe quidem reſiſtet? De his, ſi cum ſanctis hominibus eos contulerimus, dicere poterimus, quod Job inquit de homine illum cum Angelis comparans: *Ecce qui ſerviunt ei non ſunt ſtabiles, & in Angelis ſuis reperit pravitatem: quanto magis hi, qui habitant domos luteas, conſumentur veluti a tinea?* Jobi 4. Si ſpiritus illi, qui Deo tanquam miniſtri deſerviunt, ſtabiles vix ſunt, & in Angelis ipſis deprehenduntur defectus, quanto magis animæ in corporibus, tanquam luteis domibus concluſæ, corruptioni, & peccato erunt obnoxiæ? *Ex ſpecimine Ethicorum, tractatu de Comœdia.*

Vigilantes eſſe, ac metuere tentationes oportet.

Cum in hac vita perfectam, ſecuramque pacem, quæ in cœlo dumtaxat reperitur, ſperare non poſſimus, quandoquidem plurimum nobis metuendum eſt a corpore, quod gerimus, & quo circumdati ſumus; metuamus, quoniam inter prærupta incedimus loca, inter potentes inimicos, & extrema nobis infirmitas eſt ad eorum vim propulſandam; ſed timor ſapiens, ac prudens ſit, qui efficiat, ut nobiſmet ſemper invigilemus; ac iſte nos ab inimicorum inſidiis, & quolibet lapſu tuebitur. Metuamus, quia nos ex nobis nil poſſumus; ſed fiducia noſtra ſuperet metum, quoniam poſſumus omnia in Jeſu Chriſto, & Deus, qui fidelis eſt, nos ſupra vires noſtras minime tentari patietur, *De S. Martha, tom. 1. tractatuum aſceticorum, tractatu de tumultibus ſpiritus cap. 34.*

Utinam frequenter id cogitaremus, & ſaluberrima hæc cogitatio ſæpe ſingulorum menti occurreret, cum nos tentat Sathanas, cum nos caro ſollicitat, vel allicit mundus. Peccatum, quod patraturus ſum, me coram Deo execrabilem faciet, & ab illo fortaſſe in æternum arcebit. Honor, qui oculos meus perſtringit, voluptas, quæ me palpat, vel utilitas, quæ me trahit, exiguum, ac leve quiddam eſt, quamvis illud mihi ingens, & magnum mea obtrudat cupiditas: ſed quanti illud mihi ſtatutum eſt in hora mortis! Eſca mihi ſuaviſſima, & jucundiſſima videtur, ſed quam crudelis, funeſtuſque eſt hamus, quem tegit! Denique ſi peccato aſſenſum præbeo, me in eum ſtatum adduco, ubi, niſi miſericordia ſua mecum utitur Deus, nulla mihi ſperanda ſalus eſt, nullaque vitæ ſpes reliqua eſt mihi. *Liber, cui titulus: Dialogi Joannis Abbatis, & Euſebii Presbyteri.*

Calliditas dæmonis immanis, nocens noxam, cum patranda eſt, eamque amplificantis, cum patrata eſt.

Hæc dæmonis eſt ars: efficit, ut graviſſima quælibet flagitia iis, quos ad peccandum adigit, levia dumtaxat videantur crimina; & ſcelera, quæ maxime nefaria ſunt, ad ſummum infirmitatis peccata cenſeantur; quapropter horrore, quo deterrebatur antea ille, quem ita fallit, paulatim excuſſo, ſenſim ſine metu his aſſueſcat monſtris, ad quorum conſpectum antea maxime trepidabat. Similiter mors, judicium, ac infernus, quorum vel leviſſima idea olim graviſſimos ciebat tumultus, & quæ ſibi in ſingula momenta imminere arbitrabatur, jam ita longe ſepoſita videri incipiunt, ut nullo amplius metu afficiatur; vel ſi quam ſentit impreſſionem, hæc adeo levis, & infirma eſt, ut nullo pacto æquare poſſit voluptatem, lucrum, gloriam, quam illi proponit diabolus, ut eum in errore inducat, & fallat. Sed poſtquam inſecnicinus hic hominum hoſtis adeo pernicioſa verſutia illum in omnia, quæ voluit, præcipitem dedit flagitia, tunc eadem illi ita magna, & enormia repræſentat, ut miſer peccator priores corrigens ideas leviſſimas etiam noxas tanquam horribilia exiſtimet ſcelera, & lapſus, quos antea ſimplicia infirmitatis ſuæ argumenta pendebat, jam conſummatæ improbitatis effectus illi videantur. *Idem.*

Indeſinenter contra tentationes vigilandum eſt.

Vigilate, & inceſſanter orate, Apoſtolis ſuis Salvator dicebat: *Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem.* Si animæ integerrimæ, ſi diſcipuli, quibus maximus fervor eſt, ſemper timere, ac indeſinenter orare debent, ac vigilare, quiſnam ignavos, imperfectoſque Chriſtianos in tuto eſſe putabit? Mundani homines, qui ſemper hilares, lætique ſunt, & voluptatibus dediti, qui dies ſuos in otio, & mollitie traducunt, in tuto ne ſunt ab omnibus periculis, ita ut vigilare, orare, ac metuere non teneantur? Vita noſtra, Scriptura inquit, militia eſt, & jugis tentatio: ſemper igitur oportet vigilare. Sed tot inter pericula homines plerique nihil diffidunt: *Quid tu ſopore deprimeris?* Jonæ 1. Quinam in utramque aurem ſtertere potes tanto in periculo, & adeo vehementi procella agitatus? Nulli adeo eminens virtus eſt, cui de ſalute ſua non ſit trepidandum; nullus eſt ordo ita ſanctus, nullus locus ita remotus, nulla ita horrens ſolitudo, ubi prudenter noſmet diſpenſare poſſimus a jugi oratione, ac vigilantia, ne ab hoſte fallamur; nemo ſanctorum eſt, qui in ipſa auſteriſſimæ pœnitentiæ exercitatione periculum hoc non reformidaverit. *P. Croiſet tom. 2. conſiderationum.*

Quomodo tentationes metuendæ ſint.

Beatus vir, qui ſemper timet, Sapiens ait Prov. 28. Quæ temeritas! quæ ſtultitia! per hoſticum, per ſalebroſam, difficilemque viam, concubia nocte, ac inter caliginem ſine metu ambulare. Non quæritur inanis timor, qui tumultu ſuo periculum augeat; in periculis tranquillitate, ac patientia opus eſt, ita ut ad tentationis adſpectum animos non deſpondeas. Quæritur ſapiens, & chriſtianus timor, qui animam attentam efficit, quin illam perturbet, arcet illam a laqueis, quos illi nectunt inimici, eamque cogit ſibimet invigilare adverſus tentationem. *P. Croiſet tom. 2. conſiderat.*

Quam utilis ſit tentatio, & quam ad noſtrã perfectionem conducat.

Dei filius Apoſtolorum ſuorum periculum facturus, eoſque in fide confirmaturus permiſit, ut ſe dormiente procella ſæviret. Tu nobis hoc exemplo oſtendis, Domine, quid ſæpe contingat in corde eorum, qui tibi ſerviunt, ac pie vivunt; nulli ſunt, in quibus non ſinas efformari tentationes, quæ ſunt veluti procellæ in animabus eorum inſurgentes, earumque ſerenitatem quodammodo perturbantes. Hoc tamen virtutem tuetur, roborat, auget. Tentatio eſt quædam veluti probatio fidei, ut Apoſtolus inquit, quæ patientiam operatur, patientia vero perficit opus, ita ut per illam acquiri poſſit ſtatus perfectionis, qui nullum patitur defectum. *Abbas Trappenſis in moralibus conſiderationibus.*

Sancti, ac pii homines credere non debent ſe ab omnibus tentationibus immunes futuros.

Non eſt, cur pii homines putent ſe ad Deum ituros per vias ſtratas, roſiſque conſitas; neque aliquid ſibi arduum futurum, ex quo mundum reliquerint, ac Dei manum depulſuram, quidquid poterit illis negotium faceſſere, ac perturbare tranquillitatem, quam in receſſu ſuo ſe inventuros ſperarunt. Sciant e contra opus eſt, tentationes ſibi nunquam defuturas, nullum eſſe locum, nullumque ſtatum, in quo immunes ab illis eſſe valeant ſecundum ea, quæ ſcripta ſunt: *Fili accedens ad ſervitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem.* Eccli. 2. Pacem, quam Deus promittit, & largitur animabus ſibi ſervientibus, inter prælia, & ærumnas, non ſecus ac roſam inter ſpinas, oriri; Deum nunquam pollicitum fuiſſe ſe prohibiturum, ne tentaremur; ſed opem tantummodo collaturum, ne ſupra vires tentaremur, & immo ut ex tentationibus fructum perciperemus juxta illa Apoſtoli verba: *faciet etiam cum tentatione proventum.* 1. ad Corinth. 10. Verbo, tentationes purificant animas, eas muniunt, roborantque, illas ad perfectionem attollunt, provehunt in via virtutis, eaſque dignas ea beatitudine præbent, quæ ipſis a Deo præparatur. *Idem in conſiderationibus moralibus in S. Lucæ Evangelium.*

Dæmonis poteſtas.

Dæmon, poſtquam ſæpius homines in ſuos impulit laqueos, fit ſemper potentior; ejuſque poteſtas in hoc ſita eſt, quod non ſolum ſuggerit malum, verum etiam in illud vehementer impellit. Quamobrem a Deo *fortis armatus, & princeps hujus mundi vocatur*; atque cũ ille de imperio dæmonum verba facit, eas poteſtates tenebrarum appellat. Tota eorum poteſtas noſtræ innititur concupiſcentiæ, & improbitati, eorum vi, quam ex pravis noſtris affectibus, habitibuſque mutuatur. Hinc illi tantum habent imperium, tot excitant tempeſtates, tot clades pariunt. Nulla in terris poteſtas eſt, quæ cum illius poteſtate ſit comparanda, dicebat Deus Job de Behemot dæmone loquens. Nullus eſt ita ſacer locus, nullus ſtatus ita ſanctus, quo ſpiritus nequam non ingrediatur cum poteſtate, & nonnunquam etiam triumphantis more, cum aditus illi aperitur. Si illic vitium, atque cupiditatem nanciſcitur, ibi ſedem figit, & nonnunquam ita certam ſibi manſionem facit, ut nullo pacto valeat depelli. Non alia ſuppetit ratio evitandi poteſtatem ejus, quam arcem illius evertere, vitium radicitus extirpando; quod ſuadet Apoſtolus ad Epheſios dicens: *Nolite locum dare diabolo. P. Surin tom. 2. dialogorum.*

Nulla vel perſona, vel conditio, vel ſtatus vitæ eſt, qui ſuis tentationibus careat; nequicquam eas fugis, & quæris modum illas depellendi, locum, ſitum, & vitæ rationem mutando; permittit Deus, ut nos ubique inveniant. Cum enim utiles ſint, ac animarum ſanctificationi proſint, cum iiſdem bene utimur, ita Deus illas ex mera miſericordiæ ſuæ diſpoſitione permittit. *Auctor Anonymus.*

Fallax excuſatio infirmitatis.

Quid vulgarius eſt, quam noſtras prætexere infirmitates, eaſque in loca, & tempora, quibus vivimus, rejicere? Nobiſmet perſuademus, ſi nequam ſumus, non culpa noſtra tales eſſe, ſed temporum, aliarumque circumſtantiarum, in quibus ſumus. Haud equidem vanitatem diligo, aut cor meum ambitione tumet, dicet aliquis; ſed quomodonam ab illis abhorrere liceat ea, in qua ſum, civitate? Magnos ſumptus non amo; verum quomodo illos evitare poſſum inter tot urgentes eorumdem erogandorum occaſiones? Mihi vitio vertendum non eſt, ſi vita mea frugi non eſt; mundi commercium tanti mali cauſa eſt, & mala exempla, quæ jugiter mihi verſantur ob oculos. Sed cur voſmet ipſos fallitis? Malum haud extrinſecus quidem, ſed ex vobiſmet ipſis proficiſcitur. Mundus vos tentat; ſed voſmet ſinitis tentatione ſuperari, cum illi reſiſtere, eamque ſuperare poſſitis. *Auctor Anonymus.*

Tentatio a nobis roborantur, non impugnantur.

Liquet, quemadmodum bellum, quod nobis adverſus dæmones gerendum eſt, nullas habet inducias, & nunquam remittitur, ita nos jugiter intentos eſſe debere ad confirmandas in nobis virtutes illas, quæ noſtra ſunt arma, atque incomprehenſibilem inſaniam eſſe, in hoc certamen ingredi inermem, hoc eſt virtutibus vacuum. Attamen hominum plerique in hanc incidunt ſtultitiam; & quod magis adhuc miſerum eſt, eam terribili augent acceſſione; quia e contra in id unum incumbunt, ut dæmoni animæ portas aperiant, ei in cor ſuum aditum præbeant faciliorem, atque illius tentationes vividiores, & ardentiores efficiant. Hoc illi peragunt iis rebus vacantes, quibus ipſorum cupiditates irritantur; mentem ſuam vanitate replentes, ac deſerentes ea omnia præſidia, quæ dæmonis victoriam poſſent retardare. Quid ex hac agendi ratione ſperari poteſt, niſi lapſus infelix? Et ita vivere, nonne jam cecidiſſe eſt? *Specimina Ethica tom. 5.*

Tentationes metuendæ ſunt.

Si noſſes anima chriſtiana, quo in periculo verſaris, quonam animi fervore diceres: Domine ne nos inducas in tentationem? Tibi res eſt cum hoſte, qui longe fortior, vigilantior, bellicoſior te eſt, qui te inviſibilibus armis aggreditur, & qui ſæpe ſub amici imagine deliteſcit, ut fallat. Exteriores, interioreſque ſenſus, cupiditates, perverſa ſtudia, pravique habitus tui cum illo conſentiunt; & obſtupeſcis, S. Ambroſius inquit, ſi juſtus ipſe vix contra tot varias oppugnationes ſe ipſum tueatur, cum ipſe vix, ac ne vix quidem uni reſiſtere valeas? *P. Nouet tom. 5. meditationum.*

Hoc prælium contra mundum, ac dæmonem nequaquam ad certum uſque tempus perſeverat; perenne eſt. Nobis certamen eſt cum hoſtibus infatigabilibus, atque internecinis. Si hæc illis e ſententia non accidit tentatio, aliam uſurpant: ſi animam aliqua ex parte ſatis munitam inveniunt, illam adoriuntur ex altera: exteriores interioribus tentationibus addunt; ſi unum evitamus laqueum, longe plures objiciunt; & ſi ex una tentatione victoriam retulimus, nos perdere quærunt ex vanitate, quam propter hanc victoriam nobis inſpirant. *Specimen Ethicum tom. 5.*

Tentationes magis metuendæ ſunt in mundo.

O Deus! quam fortes! quam violentæ ſunt tentationes? Quomodo autem illis reſiſtere liceat, tunc præſertim cum in hujus mundi luce verſamur; vel ut æquius loquar, cum in perverſo, corruptoque hoc vivimus mundo, ubi jugiter, uti dilectus inquit Diſcipulus, concupiſcentia carnis, concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ agitamur? In mundo, ubi omnes obices, qui alibi in omnes hominum conditiones ſparſim diffuſi ſunt, majori vi colliguntur, & congregantur? In mundo, ubi pompæ omnes magnifice nitent, ubi voluptates in ſuo velut centro ſunt, omneſque dignitates effulgent? In mundo, ubi cupiditates omnes ſolutas, occaſiones præſentes, exempla pernicioſa eſſe dicere poſſumus? In mundo, ubi mors, uti S. Ambroſius ait, per ſenſus omnes ingreditur; ubi oculi aperiri nequeunt, quin recipiant imagines, quibus animus turbari poſſit; ubi aures, nihil audire poſſunt, quod non ſit virus ſtatim ſeſe in cor ipſum infundens. Verbo, in mundo, qui nihil eſt niſi peccatum, & corruptio; ubi quilibet fortunæ, honoris, exiſtimationis gradus, quem ibi homo valeat adipiſci, novum ſuppeditat obicem ſaluti, novumque tentationis argumentum. *Sermo mſ.*

Dæmon nos per omnes creaturas tentat.

Dæmon non ſemper per ſeipſum nobis prælium intentat. Hoc multifariam exequitur, per eos, qui illi in mundo famulantur, & qui mundi ſpiritu aguntur; hoc exequitur optimatum minis, atque blanditiis, hoc pravo hominum corruptorum exemplo, quorum ſolus ſæpe adſpectus cor noſtrum inficit; hoc torrente conſuetudinis, quam pro lege in iis, quæ ad Deum pertinent, haberi vult; hoc amicorum, & cognatorum conſilia, qui ne opinantes quidem pernicioſiſſimi hoſtis rabiei velificantur. Hæc ſunt inviſibilia dæmonis prælia animas dumtaxat noſtras perdere cupientis. *Liber, cui titulus: Vita Prophetarum, in vita Ezechielis.*

TIMOR DEI;

JUSTITIÆ, JUDICIORUM EJUS, &c.

MONITUM.

MIRUM profecto eſt, adeo infrequenter de ſuggeſtu argumentum hoc pertractari, quamvis non aliud eſt, de quo ſæpius Biblia, Patreſque loquantur, & alioquin aptiſſimum eſt ad vehementem in animis peccatorum impreſſionem efficiendam. Hæc inde fortaſſe contigit, quia nimis late patere creditum eſt, & quod quæcunque cauſa, quæ hunc nobis incutere timorem debet, peculiare eſſe poteſt concionis, vel exhortationis argumentum. Verum hoc ipſum dici poſſet de pœnitentia, de mortali peccato, de amore Dei, deque aliis plurimis id genus argumentis plures partes, vel plura habentibus membra; quod tamen non obeſt, quominus generatim poſſint conſiderari. Ita quamvis Dei timor eligi poſſit pro totius Adventus argumento, cauſas, effectus, & conditiones illius ſejungendo, ſingulisque integræ concionis magnitudinem tribuendo; illum tamen in ſe ipſo iſtic conſiderabimus; cumque omnino ſeparari nequeat a cauſis illum cientibus, effectibuſque inde exiſtentibus, hæc tamen indigitare ſufficiet.

Animadvertendum dumtaxat eſt, cum Dei timor juſtis æque, & peccatoribus ſit neceſſarius, cavendum eſſe, ne eo procedamus, ut illi quidem de divina miſericordia diffidant, hi vero decidant in deſperationem. Quapropter aliquid ſemper divinæ bonitatis immiſcendum eſt graviſſimis effectibus juſtitiæ, quos oſtendere oportet veluti minas, quæ metuendæ ſunt, ut evitentur.

Quod ſpectat ad ordinem, modumque argumenti hujus pertractandi, opera pretium eſt Dei probare providentiam in juſtitia ipſius ſeveritate, ac ſuppliciis, quæ in plurimos peccatores in hac vita exercet, & quæ in altera exercebit in reprobos; atque in hoc potiſſimum immorari, quod admonitus peccator habeat adhuc modum, & otium ſibi proſpiciendi, atque ſuæ tantum ſuccenſere poteſt improbitati, ſi in caput ſuum tantum detrahat mali, quod parum adeo veritus eſt.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Variæ concionum hujus argumenti ſtructura.

I. TImor in humana vita cauſa eſt ſecuritatis; in politicis mater eſt prudentiæ; in Ethicis affectus eſt, qui bonos, maloſque gignere poteſt effectus; ſed in chriſtiana religione eſt initium Sapientiæ. Salvator ipſe docuit, quid metuendum ſit, dicens: *Ne terreamini ab iis, qui occidunt corpus, &c.* Matth. 10. *timete autem eum, qui poſtquam occiderit corpus, poteſt animam mittere in gehennam.* Luc. 12. Hinc arripi occaſio poteſt duplicem hanc pro concionis argumento propoſitionem ſtatuendi, quarum altera eſt, homines timendos non eſſe, ubi de bono operando agitur: altera vero Dei timorem ob oculos ſemper habendum, ne operemur malum.

Pro priori: ſequentes adferri poſſunt propoſitiones: quia 1. Deus noſtræ invigilat incolumitati, & in clientelam ſuam recipit, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam: itaut nihil nobis officere valeat, niſi ille permittat; qui ubi nos affici contumeliis permittit, hoc ſemper ad majorem noſtram permittit utilitatem. 2. Quia quidquid nocere homines poſſunt, quæcunque in nos rabie acti ſint, ad corpus tantum extenditur; quod quidquid paſſum fuerit, Deus illud reparabit, idque eo perfectius, quo graviora mala fuerit perpeſſum. 3. Quia Deo fidem interpoſito jurejurando polliciti ſumus, atque eidem operam, ac ſervitutem noſtram devovimus, quemcunque vitæ ſtatum ſimus amplexi. Unde ſequitur, quod ſicuti miles, qui præ hoſtium terrore loco cederet, & fugam corriperet, ignaviæ nota inurendus eſſet; ita cum, quatenus Chriſtiani, Dei mereamur ſtipendia, & ſub vexillis illius decertemus, nullus hominum timor efficere debet, ut ab illius ſervitute recedamus.

Pro altera: Deum metuere debemus, & hic timor altius in corde noſtro eſſe debet impreſſus; poſtquam enim animam a corpore avulſerit, poteſt corpus ſimul, animamque perdere, ac utraque in malorum abyſſum deturbare. Ita, & juſtitia mortalium quantumvis illa terribilis, atque ſevera ſit, tres ſemper habet defectus, qui ab illa ſeparari non poſſunt. 1. Non novit ſcelera omnia, quæ patrantur, & potior paraeam fallit, & fugit. 2. Nonnunquam noxam agnoſcit, ſed noxium ignorat; & ſæpe innocentes ſuppliciis affecit, cum interim nocentes eadem ſpectarent ſupplicia, judicumque ignorantiam irriderent. 3. Juſtitia hæc arctiſſimis circumſcripta cancellis eſt, ejuſque poteſtas longius ſe nequit extendere, quandoquidem regni fines minime prætergreditur; & nocens judicem eludere poteſt in principis alterius ſe ditionem recipiens. 4. Judices corrumpi poſſunt; & ſæpe aliqui pecunia legum ſeveritatem demoliuntur. Sed juſtitia Dei omnia novit, nihil eam latet: quocunque extenditur, & peccatorem, quacunque in terrarum plaga delitescat, perſequitur. *Quo ibo a ſpiritu tuo, & quo a facie tua fugiam?... Si deſcendero in infernum, ades.* Pſalm. 138. Denique juſtitia divina corrumpi nequit, &c.

Tres perfectiones, quæ in Deo infinitæ ſunt, ſanctum illius timorem hominibus inſpirare debent, boſque deterrere, ne eum lædant. II.

1. Altitudo majeſtatis ejus, quæ efficit, ut cœli columnæ contremiſcant, ut loquitur Scriptura, & Angelos, Beatos, Dæmoneſque formidine replet.

2. Profunditas judiciorum ejus, quæ nobis ignota ſunt; quin noverimus; quænam futura ſit ſors, fatumque noſtrum in omnem æternitatem.

3. Extenſio poteſtatis ejus, quæ regum poteſtatem toto ſuperat cœlo.

Pro argumento deſumi poteſt utilitas, quam Dei timor adfert. 2. Et hujus acquirendi rationes. III.

1. Utilitas ad tria potiſſimum capita redigitur. 1. Quod plures animas ſervat in innocentia, quam per baptiſmum obtinuerunt, illis peccati horrorem, ac metum inſpirans. 2. Quod felicem videtur peccatori vim facere illum vehementer urgens, ut ad Deum celeri, perfectaque redeat converſione. 3. Quod natura ſua augmentum circumſpectionis poſt lapſum inſpirat, ubi noſmet collegimus. Tunc periculum melius cognoſcitur, ac terror, qui perſeverat, efficit, ut nobiſmet diligentius invigilemus.

Modi

Modi illius ſequirendi ſunt tres, qui peti poſſunt a S.Bernardo eos tanquam omnium efficaciſſimos ſuggerente. 1. Cognitio noſtrummet ipſorum, infirmitatis, noſtræque in bono inconſtantiæ. 2. Dei præſentia. 3 Seria noviſſimorum meditatio.

IV. Dei timor utilis eſt, & neceſſarius.

1. Ad præteritum bona, ſinceraque pœnitentia reparandum. Tot commiſſa peccata, tot in Dei ſervitute infidelitates, quæ nobis divinæ juſtitiæ timorem debent incutere, efficere debent, ut illi ſatisfaciamus, dum tempus, & ratio ſuppetunt.

2. Ad præſens regendum metuentibus rationem aliquando a nobis de ſingulis actionibus reddendam.

3. Ad futurum proſpiciendum: ultoris quippe Dei timor efficit, ut juſtitiæ illius ſeveritatem, & pœnas criminibus noſtris debitas prævertamus.

V. Quæ a nobis potiſſimum timenda ſint.

1. Id, quod ſupra nos eſt, Deum videlicet inexorabilem judicem, juſtum vindicem, ſupremum, & omnipotentem; cujus ſola ſufficit voluntas, ut quæcumque vult exequatur, & cui nemo reſiſtere poteſt.

2. Quod ſub nobis eſt; infernum ſcilicet, pœnarum æternitatem, & abyſſum malorum, in quam ne ſingulis momentis præcipites ruamus, periclitamur.

3. Quod circa nos, & in nobis eſt, terribiles hoſtes; carnem, mundum, & dæmonem, qui indeſinenter nos in ſalutis diſcrimen adducunt.

VI. Oſtendi poteſt metuenti Deum nihil eſſe metuendum

1. In hac vita, ubi in clientela Dei eſt, qui tuetur illum, & efficit, ut omnia ad majorem illius fluant utilitatem.

2. In morte; quia innocens anteacta vita mortem exarmat, qui ſolus eſt hoſtis præſens tum temporis metuendus, & qui pro illo nihil terroris habet.

3. Poſt mortem: quia ſemper filialem aluit timorem, huic nihil niſi remunerationes expectandæ ſunt.

VII. Pro diviſione aſſumi poteſt hic S. Chryſoſtomi locus ſermonis de S.Joanne Baptiſta: *Solus eſt Dei timor, qui fugat crimina, innocentiam ſervat, omnis boni tribuit facultatem.*

1. Nihil certius eſt, quam quod timor hic prohibet, ne in peccatum labamur.

2. Innocantiam tueatur.

3. Efficiatque ut omnia opera bona exerceamus.

VIII. 1. Divinæ juſtitiæ timor cum confidentia in miſericordia illius conjungendus eſt, ne aliqua præſumptione efferamur.

2. Confidentia hæc nunquam ab eodem metu ſejungenda eſt, ne labamur in deſperationem.

IX. Dei timor peccatori propter tria neceſſarius eſt.

1. Ut ſalutem ſuam incipiat; hic enim præ cæteris efficit, ut peccatum relinquat.

2. Ut juſtificatus ſalutem ſuam perſequatur, eique impenſius proſpiciat: nihil enim melius nos admonet, urgetque, ut acceptæ gratiæ cooperemur, alioquin quamprimum lapſuri.

3. Ut illam per finalem perſeverantiam, cujus certiſſimum pignus eſt timor hic ſalutaris, perficiat.

X. Juſtis, & peccatoribus par adeſt metuendi cauſa.

Juſtis; neſciunt enim, 1. Utrum amore, an odio ſint digni, utrum in gratiæ, vel peccati ſtatu ſint. 2. Utrum opera ſua ſatis plena ſint ad cœli gloriam promerendam. 3. Utrum perſeveraturi ſint, & in ſtatu gratiæ morituri.

Peccatoribus, quia nihilo his de rebus certiores ſunt. 1. Utrum veram unquam fecerint, aut facturi ſint pœnitentiam. 2. Utrum ea eorum erint numero, qui propter infidelitatem indurantur, & deſeruntur a Deo, an jam fortaſſe indurati ſint. 3. Utrum tandem ſint reprobandi, & qua ratione id fiat. Hic unus juſtus, & rationabilis timor, propter quem viri boni contremiſcere debent, efficere quoque debet, ut peccator ſibi proſpiciat.

XI. 1. Dei timor præſentiſſimum eſt contra mala omnia, peccata videlicet, antidotum.

2. Bonorum omnium fons eſt pro hac, alteraque vita.

XII. Quanquam Deus in nos magis miſericors fuerit, quam in alios plurimos, quibus gratias eaſdem minime largitus eſt; tantum abeſt, quod in hoc confidere, vel in futurum inde præſumere debeamus, ut potius juſtiſſimum inde timoris argumentū nobis hauriendum ſit.

1. Quia major eſt infidelitas noſtra, ſi poſt hæc illum læſerimus.

2. Juſtitia illi nos magis erit inexorabilis.

3. Supplicia toto cœlo graviora.

1. Si metuendus eſt Deus propter manifeſta, & ſevera ſupplicia, quæ ſubinde in peccatores, urbes, integraſque nationes exercuit: non minus timendus eſt propter ſecreta ſupplicia, quæ in eos exercet quotidie ſubtractione gratiarum, protectionis, & beneficiorum ſuorum, quibus illos in hac ipſa vita privat. XIII.

2. Si metuendus eſt propter terribile judicium, quod aliquando habiturus eſt ſeu de peccatoribus omnibus generatim, ſeu de ſingulis particulariter: non minus timendus eſt propter occulta judicia, quę de illorum adhuc viventium actionibus facit præcoci reprobatione, cujus effectus, efficit, ut in anteceſſum jam experiantur.

1. Deus amari non poteſt, uti opus eſt, & uti a nobis exigit, niſi eum timore filiali, qui proprius eſt filiorum Dei, metuamus. XIV.

2. Quicunque illum vere timet, licet minus perfecte, eumdem quamprimum amabit.

Juſtus in peccatum labitur modo propterea quod de ſe bene ſentit, quæ res illi quamdam ſtatus ſui certitudinem tribuit, modo propter teporem, qui efficit, ut vel minus caute peccatum evitaret, vel ſua officia negligeret. Sed Dei timor præſtat, ut uterque hic ſcopulus tuto evitetur, quia efficaciſſimus eſt XV.

1. Ad nos in humilitatis ſenſu continendos.

2. Ad nos in chriſtiana vigilantia exercendos. *Ex Abbate de Monmorel. tom. 4. ſermone pro Dominica 24. poſt Pentecoſten.*

PARAGRAPHUS II.

Fontes, auctoreſque, unde hauriri poteſt copia ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas,

S. Auguſtinus in Pſalm. 63. oſtendit, quinam ſit bonus timor, quinam malus. Sancti Patres.

Idem in Pſal. 127. oſtendit, quid intercedat diſcriminis inter ſervilem, & filialem timorem: quod ipſum docet tract. 9. in primam S. Joannis Epiſtolam.

Idem in Pſal. 118. hæc explicans verba, *confige timore tuo carnes meas,* oſtendit Dei timorem neceſſarium eſſe ad affectus, incompoſitoſque appetitus cohibendos.

Idem in Pſalm. 52. hæc explicans verba; *illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor*, docet, quid timendum ſit, quidve ſecus.

Idem *lib. de natura, & gratia* oſtendit, cum timore ſalutem noſtram eſſe operandam propter voluntatis noſtræ mobilitatem, atque nequitiam.

Idem *libr. 14. de Civitate cap.* 11. docet, quo in ſenſu intelligenda ſint hæc S. Joannis in 1. Epiſt. cap. 4. verba: *Timor non eſt in charitate, ſed perfecta charitas foras mittit timorem*: & in eodem libro hæc explicans Prophetæ verba; timor Domini ſanctus permanens in ſæculum ſæculi, oſtendit, quinam ſit hic timor in ævum permanſurus.

Idem tract. 48. in S. Joannem rurſus oſtendit, quid filialis, ſerviliſque timor differant.

Idem *in Epiſt. 144. ad Anaſtaſium*, docet illum, qui a peccatis abſtinet ex ſolo pœnæ timore non juſtificari.

Idem loquitur de timore Dei alibi paſſim; veluti in Pſalmos 26. 149. 96. 63. &c

S. Ambroſius in Pſalm. 118. docet Dei timorem cum diſcretione eſſe conjungendum.

S. Gregorius lib. 8. moralium cap. 13. explicans hæc verba Job cap. 27. *Et mittet ſuper eum, & non parcet*, oſtendit, timendum eſſe Deum, qui patiens quidem, ſed juſtus eſt.

Idem hæc Jobi explicans verba: *Terrores Domini militant contra me*, libr. 7. moral. cap. 7. oſtendit juſtis non deeſſe cauſam timendi.

Idem in hæc Job: *Audite auditionem, in terrore vocis ejus*, oſtendit, Deum primum quidem terribilibus vocibus metum animæ incutere, mox vero illam confirmare, & conſolari.

Idem in primum caput Job in ea verba, *Vir erat in terra Hus . . . timens Deum, & recedens a malo*, docet, timorem, quo nequaquam excluditur peccati voluntas, inutilem eſſe, immo etiam malum; cum peccantes pœnam, atque ſupplicium peccati non vereantur.

S. Baſilius in Pſalm. 33. oſtendit ad ſalutarem in ſe timorem excitandum, de inferno, ac noviſſimis eſſe cogitandum.

Idem homil. 55. in Pſalmi ejuſdem verba: *Timete Dominum omnes Sancti ejus*, docet, metum jacere ſanctæ vitæ fundamentum, & alioquin innocentiam ſervari non poſſe.

Idem homil. 8. in Pſal. 32. docet, pœnarum timorem brevi perfici per charitatem.

S. Chryſoſtomus *homil. 15. ad Pop. Antioch.* docet, a timente Deum quodvis bonorũ operum genus exerceri.

Idem *homil. 8. in Epiſt. ad Philip.* docet, ex cogitatione præſentiæ Dei oriri timorem.

Idem *homil. 53. in Joan.* docet, animam in Dei timore fundatam tentationibus concuti nequaquam poſſe.

S. Bernardus *ſerm. 36. & 37. in Cant.*

Aſcetici, aliique.

Alvarez de Paz tom. 2. l. 3. part. 2. c. 4.

Alphonſus Rodriguez part. 1. tom. 3. cap. 13. 14.

Granatenſis paſſim.

Salvianus ingens edidit volumen, ubi quidquid hac de re dici poteſt, congeſtum eſt.

Petrus Sanchez, de regno Dei part. 4. cap. 4.

Theophilus Bernardinus *de bono perſeverantiæ* l. 5. cap. 1. & ſeq.

Remundus Sebundius librum edidit *de timore Dei*.

P. Antonius a Porta Carmelita 3. p. tract. 6. cap. 6. ubi docet, Dei timorem diſpoſitionem eſſe ad peccatoris converſionem.

Monita ſacra Adriani Mangotii *monit.* 5.

Recupitus de ſignis prædeſtinationis cap. 1.

Jacobus Marchantius *in horto Paſt. tract. 1. lect. 7. prop. 1. ſeqq.*

Concin-natores nuperi.

Matthias Faber *Conc. in Domin. 15. poſt Pent. & idem conc. 7. in Dom. 18. poſt Pentec.*

Reina *in Conc. 31 Quadrag. num. 23. & 24.*

Joly in operibus mixtis 1. part. ſermonum de Officiis populorum erga Deum, & regem.

In ſermonibus moralibus unũ invenies de timore Dei.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta *tom. 4. Dominic.* ſermone pro Dominic. 5. quæ ſupereſt poſt Epiphaniam, ſermonem habet de reprobatione, ac timore Dei.

P. Texier in Dominic. ſerm. pro ultima poſt Pent. Dominica unice hoc tractat argumentum.

P. Duneau initio Adventus ſui quinque habet deinceps de timore Dei ſermones.

Ii omnes, qui communes edidere locos, puta Granatenſis, Peraldus, Labata, Buſæus, Lohner argumentum hoc prætermiſerunt.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

Forſitan non eſt timor Dei in loco iſto, & interficient me. Geneſ. 20.

In Dei timore permanſit. Tob. 2.

Fili, omnibus diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum, & cave ne aliquando peccato conſentias. Tob. 4.

Dominum tuum timebis, & illi ſoli ſervies. Deuter. 6.

Noli timere fili. Pauperem quidem vitam gerimus: ſed multa bona habebimus, ſi timuerimus Deum. Tob. 4.

Præcepit nobis Dominus, ut timeamus Dominum Deum noſtrum, ut bene ſit nobis cunctis diebus vitæ noſtræ. Deuter. 6.

Et nunc Iſrael, quid Dominus Deus tuus petit a te, niſi ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus? Deuter. 10.

Ecce timor Domini, ipſa eſt ſapientia. Job. 28.

Vir timens Deum, & recedens a malo. Job. 1.

Columnæ cœli contremiſcunt, & pavent ad nutum ejus. Job. 26.

Non eſt timor Dei ante oculos eorum: Pſalm. 13.

Time Dominum, & recede a malo. Prov. 3.

Venite filii, audite me: timorem Dei docebo vos. Pſ. 33

Voluntatem timentium ſe faciet, & ſalvos faciet eos. Pſalm. 144.

Beatus vir qui timet Dominum, in mandatis ejus volet nimis. Pſalm. 111.

Miſericordia Domini ab æterno, & in æternum, ſuper timentes eum. Pſalm. 102.

Ecce oculi Domini ſuper metuentes eum. Pſalm. 32.

Timor Domini, principium ſapientiæ. Prov. 1.

Timor Domini odit malum. Prov. 8.

Timor Domini apponet dies. Ibid. 10.

In timore Domini fiducia fortitudinis. Ibid. 14.

Timor Domini fons vitæ. Ibid.

Timor Domini diſciplina ſapientiæ. Ibid. 15.

Per timorem Domini declinat omnis a malo. Prov. 15

In timore Domini eſto tota die, quia habebis ſpem in noviſſimo. Ibid. 23.

Sapiens timet, & declinat a malo. Ibid. 14.

Melius eſt parum cum timore Domini, quam theſauri magni & inſatiabiles. Ibid. 15.

Fallax gratia, & vana eſt pulchritudo: mulier timens Dominum ipſa laudabitur. Ibid. 31.

Qui timet Dominum, nihil negligit, Eccle. 7.

Deum time, & mandata ejus obſerva; hoc eſt enim omnis homo. Ibid. 12.

Initium ſapientiæ, timor Domini. Eccli. 1.

Corona ſapientiæ, timor Domini. Ibidem.

Timor Domini expellit peccatum. Ibidem.

Sapientia & diſciplina, timor Domini. Ibidem.

Sta in juſtitia & timore. Ibid. cap. 2.

Da locum timori Altiſſimi. Ibid. 19.

Gloria illorum, timor Dei. Ibidem 25.

Timor Dei ſuper omnia. Ibidem.

Beatus homo cui donatum eſt habere timorem Dei! qui tenet illum, cui aſſimilabitur? Ibidem.

Plenitudo ſapientiæ eſt timere Deum. Eccli. 1.

Timenti Dominum bene erit in extremis. Ibidem.

Radix ſapientiæ eſt timere Deum. Ibidem.

In tota anima time Dominum. Ibidem 7.

Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam, & gaudium, & longitudinem dierum. Ibidem 1.

Quam magnus qui invenit ſapientiam, & ſcientiam! ſed non eſt ſuper timentem Dominum. Ibid. c. 25.

Qui timet Dominum nihil trepidabit, & non pavebit; quoniam ipſe eſt ſpes ejus. Ibidem 34.

Timor Domini, ſicut paradiſus benedictionis. Eccli. 40

Nihil melius eſt quam timor Dei, & nihil dulcius quam reſpicere in mandatis Domini. Eccli. 23.

Si non in timore Domini tenueris te, cito ſubvertetur domus tua. Ibid. 27.

Timenti Dominum non occurrent mala. Ibid. 33.

Non eſt major illo, qui timet Deum. Ibid. 10.

Qui timet Deum, faciet bona. Ibid. 15.

Qui timent Dominum, invenient judicium juſtum. Ibidem 32.

Beati omnes qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus! Pſalm. 127.

Unus eſt Altiſſimus, Creator omnium, omnipotens & metuendus nimis. Eccli. 1.

Quis non timebit te, o Rex gentium! Jerem. 10.

Timor Domini, ipſe eſt theſaurus ejus. Iſaiæ 33.

Dabo eis viam meam, ut timeant me univerſis diebus, & bene ſit eis. Jerem. 32.

Qui timent te, magni erunt per omnia. Judith. 16.

Ad quem reſpiciam niſi ad pauperculum, & contritum ſpiritu, & trementem ſermones meos? Iſaiæ 66.

Timor Dei initium dilectionis ejus. Eccli. 25.

Qui timet Dominum, excipiet doctrinam ejus. Ibid. 32

Si Dominus ego ſum, ubi eſt timor meus? Malach. 1.

Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, & poſt hæc non habent amplius quid faciant. Oſtendam autem vobis quem timeatis. Timete eum, qui poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam: ita dico vobis, hunc timete. Luc. 12.

Perfecta charitas foras mittit timorem. 1. Joan. 4.

Cum metu & tremore veſtram ſalutem operamini. Ad Philip. cap. 2.

Salus erit timentibus nomen Domini. Michææ 6.

Exem-

Exempla ex veteri, novaque teſtamento deprompta.

Sodomitarum exemplum, qui convelli ſe non Dei minæ, quas Loth illis portendebat.

Ignium æternorum, quos Dei juſtitia in inferno ſuccendit, minæ, cogitatio magnæ illius diei, qua omnes a Deo ſunt judicandi, terribilium ſuppliciorum æternitas, hæc omnia in ludibrium vertuntur a quamplurimis, iiſque audaciſſimis adoleſcentibus, qui Sodomorum incolis ſimillimi ſunt, quorum deplorabilem exitum evitare non poterunt. Sanctus vir Loth ab Angelo admonitus, totam urbem illam demiſſo cœlitus igne conflagraturam eſſe, per vicos, & compita clamabat, omneſque obteſtabatur, ut Dei juſtitiam vel lenirent, vel evitarent recedentes a coinquinatiſſimo loco, quem Dominus oderat. Non defuere mortales adeo imperterriti, qui ſanctum contempſere virum, ejuſque minas ſibi in jocum verterunt: *Et viſus eſt eis, quaſi ludens loqui.* Gen. 19. Tranquille in civitate ſua permanſerunt, neque ab effuſiſſimis impudicitiis ceſſarunt; ſed paullo poſt flammis abſorpti fuere.

Ninivitarum exemplum, quos Dei timor ad pœnitentiam impulit.

Hæreſis eſt, credere infernarum pœnarum, divinorumque judiciorum metum malum eſſe: quandoquidem hunc Spiritus ſancti motum eſſe in Scripturis docemur. Ninivitæ ab ipſo Jeſu Chriſto laudantur, eo quod egerint pœnitentiam Jona prædicante perterriti, qui Dei verbis totius civitatis excidium illis portendit. Timor hic ſalutaris fuit; per illum quippe ad pœnitentiam excitati ſunt, & pœnitentia hæc ex timoris cauſa ſuſcepta illis Dei miſericordiam promeruit. Cur enim Deus peccatoribus inferorum minitaretur ignem, niſi ut pœnarum metu illos a ſcelere deterreret? Nonne impium eſt cogitare, Deum, ut nos ad obſervantiam præceptorum ſuorum impellat, illud nobis proponere, quo citra noxam uti non liceat?

Inefficacis timoris exemplum in impio Antiocho.

Illi omnes, qui fallacis tranquillitatis ſuæ fundamenta in Atheiſmo, ac omnis religionis contemptu ſtatuere voluerunt, Babylonicas turres ædificarunt. Deus illos confudit: illorum quidem inſaniam in ipſorum confuſione, iram vero ſuam in ultionum ſeveritate palam oſtendens. Impius Antiochus nonne coactus fuit, licet adeo acrem, fortemque ſpiritum haberet, hanc fateri veritatem, cum inter flagella, quibus divina juſtitia illum percuſſerat, animam efflans clamavit: Agnoſco nunc æquum eſſe, ut homo ſeſe Deo ſubjiciat, eumque vereatur. Sed impius hic, qui divinæ inſultaverat juſtitiæ, non ideo miſericordiam obtinuit; quia illius timor, non ſecus ac dolor non aliud habebat objectum, quam ſuorum ſcelerum pœnam, quin a peccatis abſtinendi ſinceram voluntatem haberet.

Exemplum perfecti timoris Dei in Tobia.

Sanctus vir Tobias inter legis antiquæ viros, quorum ob oculos Dei timor verſabatur, enituit; etenim præter illius ſpecimina, quæ in omnibus ſermonibus, totaque vitæ ipſius ratione emicabant, cum ſe morti proximum credidit, inter cætera, quæ filio ſuo tanquam pretioſiſſimam hæreditatem commendavit, hoc primum fuit, ut nunquam a Dei timore deflecteret. Novi equidem, ait illi, temporalium negotiorum noſtrorum neceſſitatem, & incommoda, ad quæ divinæ providentiæ conſilio redacti ſumus. Verum ne metuas fili, & pro certo habeas, non defutura nobis ad ſatietatem bona, quouſque Dei timor non defuerit. Hoc pulcherrimum teſtamentum eſt, quod factum unquam fuerit, ac locupletiſſimum patrimonium, quod filius pietate patri ſuo non ſecundus in omne vitæ ſpatium ſervavit.

Qui Deum in lege veteri timuerunt.

Elogium, quo Scriptura paſſim eos celebrat viros, quorum pietas in veteri lege enituit, illud eſt, quod in Dei timore vitam traduxerint. Hæc præcipua ſunt eorum exempla.

Abraham poſtquam præſto fuit, ut a Deo juſſus filium ſuum ſacrificaret, hoc ab ipſo Deo retulit elogium: *Nunc cognovi, quod times Deum, & non pepercisti unigenito filio tuo propter me.* Gen. 22.

Jobi meritum, ac virtutes iis continentur in verbis, quæ dæmoni dixit Deus: *Nunquid conſideraſti ſervum meum Job, quod non ſit ei ſimilis in terra, vir ſimplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens a malo.* Job. 1. & 2.

David procuIdubio altius in corde gerebat impreſſum timorem hunc, quandoquidem de eo ſæpe loquitur, illum edocet, atque tot modis commendat; necnon pro ſe peculiariter, & enixius petit a Deo: *Confige timore tuo carnes meas.* Pſal. 118.

Joſaphat in omnibus regni Juda civitatibus conſtituens judices etiam, atque etiam illis Dei timorem commendabat, ut cum æquitate judicarent: *Sit timor Domini vobiſcum.* 2. Paral. 19.

Eleazari ſenis, cujus martyrium ſecundo Macchabæorum libro cap. 6. narratur, inſigne eſt exemplum; ſed ille ipſe palam oſtendit, quænam eſſet ſuæ fortitudinis cauſa, cum ait: *Libenter hæc patior propter timorem tuum.* 2. Macchab. 6.

Timor judiciorum Dei Ethnicos convertebat.

Timor ſeveritatis judiciorum Dei vulgatiſſimum erat argumentum, quod animarum Salvator Apoſtolis ſuis ad peccatorum converſionem tradiderat, quemadmodum S. Petrus inquit in Actis Apoſtolorum capite primo: *Præcepit nobis prædicare, quod conſtitutus eſſet judex vivorum, & mortuorum.* Præceptor noſter in cœlum aſcenſurus, tanquam potentiſſimum ad convertendas animas argumentum, nobis præcepit, ut extremum prædicaremus judicium, ejuſque timorem altius in audientium animis imprimeremus. Quare Ethnici, quorum verba Tertullianus lib. de Teſtim. Anim. c. 2. affert, dicebant, metum, quem de magno hoc judicio concipiebant, effeciſſe, ut in hanc Sectam tranſirent: *Nos in hanc ſectam metu præjudicati judicii tranſvolamus.*

Timor, quo correptus fuit Felix Præſes, de quo in Actis Apoſtolorum eſt ſermo.

In Actis Apoſtolorum c. 24. legimus, cum S. Paulus, qui in carcere detinebatur, coram Feſto Præſide de extremo Judicio diſſeruiſſet, hunc fuiſſe perterritum: *Diſputante Paulo de juſtitia, & caſtitate, & judicio futuro, tremefactus Felix reſpondit: audiemus te de hoc iterum.* Timor hic, propter quem totis artubus contremiſcere viſus fuit, indifferens, ac naturalis extitit; neque enim legimus in judicis perſona bonum aliquem effectum peperiſſe; quandoquidem fidem amplexus non eſt, licet audiiſſet Paulum de judicio, impiorumque pœnis diſſerentem, atque inde vehementer fuiſſet perterritus. De hoc timore loquitur S. Auguſtinus cum ait: *Quid magnum eſt pœnam timere, quis enim non timet?* Fur furem eſſe non ceſſat, cum ſuffurari tantummodo quærens, idque tota die facere cupiens, non tamen abſtinet, niſi admonitus, & veritus, ne deprehendatur, atque mulctetur.

S. Pauli converſio ex metu inchoata.

Converſionis gratia cor immutare debet, eique jugem juſtarum, ac terribilium Domini ultionum terrorem immittere. Hac de cauſa S. Paulus initio converſionis ſuæ excæcatus in terram proſtratus fuit, metu, ac timore perterritus: *Tremens, ac ſtupens dixit: Domine quid me vis facere?* Unde intelligere eſt ad hoc ut vera fiat converſio, opus eſſe, ut peccator, qui Deum non metuebat, ſaluberrimo hoc timore repleatur, & ſemper ob oculos habeat, ac indeſinenter formidet juſtitiam, & judicia ſupremi illius oculi, quem nihil fallit, quemadmodum deinde S. Paulus facere conſueverat.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Diſcrimen inter timorem ſterilem, & efficacem.

Q*Uaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum.* Job. 31. Sanctus hic vir non ait ſe metuere Deum tanquam tonitrui fragorem, ſed tanquam tempeſtatē. Tonitru quidem timetur, ſed inutile eſt quidquam facere ad illud evitandum. E contra vero cum procella agitamur, timor ſterilis non eſt; omnes agunt, in mare projicitur, quidquid in navi pretioſiſſimum eſt ad illam exonerandam; nihilque prætermittitur, ut ſaluti proſpiciatur. Talis eſſe debet noſter erga Deum timor: agendum eſt; omnia ſacrificanda, aggrediendaque ſunt, ut iram Dei effugiamus, atque noſtræ ſaluti conſulamus. Neceſſe eſt bona relinquere? ſeſe vobis offert occaſio, ubi Dei gloriam tueri vobis minime licet, quantum fideli ſervo faciendum eſt, niſi vitæ ipſius impendio? Eripuit Deus quidquid cha-

charisſimum vobis erat? hæc omnia æquo, libenti-que animo facienda, ferendaque ſunt. Dum ſævit procella, omnes ad orationem conſugiunt; timori ergo vita, preceſque addendæ ſunt &c. *Ex libro quo-dam Sermonum.*

Quomodo charitas perfecta timorem excludat.

Perfecta charitas foras mittit timorem. 1. Joan. 4. Quid oportebat dicere, *charitas perfecta*? nonne ſatis erat dicere ſimpliciter: *Charitas foras mittit timo-rem*. Nequaquam. Abſolute enim loquendo fieri po-teſt, ut aliquis a peccatis abſtineat, & propter chari-tatem, ut placeat Deo, & propter metum pœnarum, cum inter duas haſce cauſas nulla ſit oppoſitio. Sed cum charitas perfecta eſt, in timoris cauſa nequaquam ſubſiſtit. Ita dicimus immodica lætitia expelli dolo-rem, qui ob aliquod malum oboriri poſſet: non ſecus ac e contra extremus dolor non permittit, ut lætemur ob illud bonum, quod longe minus eſt malo, quod patimur.

Timor Dei prohibet peccatum.

Confige timore tuo carnes meas. Pſal. 118. Si timor nequit immutare, & prorſus cor noſtrum convertere; prohibet ſaltem actionem peccati; concupiſcentiam infirmat, quæ ad peccatum impellit, prohibens, ne malos fructus extrinſecus ferat. Ita Regius Propheta a Deo petit, ut quandoquidem habet juſtum judicio-rum ejus timorem, caro, & concupiſcentia carnis ſuę configantur; videlicet alligentur, ita ut fructus peccati producere nequeant. Si timor acer efficit, ut æternos cruciatus ſuper omnia timeamus; timor hic erit veluti crux, cui affectiones noſtræ confixę erunt, & alligatę.

Qui Deum timet, reliqua non timuit.

Qui timet Dominum, nihil trepidabit. Eccli. 34. Nihil metuendum timenti Deum. Nonne hæc duo ſi-bi invicem pugnare videntur; timere Deum, & nihil timere? Sed os idem, quod hoc protulit oraculum, ejuſdem affert explicationem, & docet conſtantiam, & animi magnitudinem, quæ a nobis omnes tumul-tus, ac inanes terrores expellit, in Dei timore conſi-ſtere: *In timore Domini fiducia fortitudinis*. Cur hoc? Quia Deus ſimulac timorem ſuum animæ inſpirat, communicat etiam illi ſpiritum generoſitatis, atque fortitudinis, qui illam in periculis imperterritam, in tumultibus inconcuſſam, invictam in tentationibus, & in omnibus oppugnationibus efficit inexpugnabilem. *Ex moralibus ſermonibus ſermone de timore Dei.*

Timor ſemper Dei amorem præcedit.

Qui timet Dominum convertetur ad cor ſuum: Eccli. 21. Notatu dignum eſt, peccatoris converſio-ſionem ſemper a timore ducere initium. Deus enim animam tanquam inimicam ſuam adoritur: ita ut ti-mor, non charitas, & amor viam ſternere debeat: amor non ingreditur, niſi a timore introducatur. Hoc docet S. Auguſtinus. Itaque ſi timor modicus, & infirmus eſt, & non magnam in corde efficit im-preſſionem, amor, qui illum ſubſequi debet, vel non ingredietur, vel acquiſitionis ſuæ ſtabile jus non ha-bebit; neque ibi vel ſatis tranquillum, vel ſatis vio-lentum obtinebit imperium; & ſi nullus timor præceſ-ſerit, nullus expectandus eſt amor; alter enim alte-rius norma eſſe debet, atque menſura.

Confige timore tuo carnes meas. Pſal. 118. Vel juxta verſionem aliam: *Confige clavis timoris tui carnem meam.* Locus hic aliam a ſuperiori admittere poteſt explicationem, ſi dixerimus, quemadmodum qui cru-ci clavis confixus eſt, nullo modo ſe movere poteſt, quantumvis ad id magnos conatus exerat: ita Dei ti-morem taliter animam, & corpus configere Deo, ut peccator nequeat amplius ad peccandum redire: ſed morali quadam neceſſitatis ſpecie bono adhæreat; quod ipſa oſtendit experientia in pluribus Sanctis, qui ita ſua obibant officia, & Dei præcepta ſervabant, ut illa quodammodo non poſſent perfringere: *Quomodo poſſum hoc malum facere?* ut olim S. Patriarcha Ioſeph Gen. 39. dicebat. *Recupitus 1. prædeſtin. ſigno.*

Quam terribilis ſit Deus.

Thronus ejus flamma ignis, rota ejus ignis accen-ſus; fluvius igneus, rapiduſque egrediebatur a facie ejus. Daniel. 7. Hic eſt apparatus, cum quo Prophe-ta nobis exhibet Deum. Ignis invenitur in iis omni-bus, quæ circa Deum ſunt, ut intelligamus, S. Hie-ronymus inquit, quam terribilis ſit peccatoribus: *Omnia Dei flamma ſunt, ut peccatores tormentorum magnitudinem pertimeſcant. Idem.*

Gladius Domini exacutus eſt, & limatus. Ezechiel. 21. His vocibus utitur Scriptura, ut in nobis creat divi-norum judiciorum terrorem. Exacutus eſt, & lima-tus, ut victimam ſecet, & in fruſtra concidat; quod dictum eſt ad indigitandas pęnas, quas hæc juſtitia ex criminibus noſtris depoſcit. Sed hic idem gladius po-litus eſt, & lævigatus, ut ſolus illius fulgor nos ter-reat; quemadmodum dici ſolet, ſatis eſſe ſi gladius ob oculos pavidorum hominum fulgeat, ut terrore capti ſe ſe in fugam convertant. Effectum hunc in nobis gignere debent minæ divinæ juſtitiæ, ac terribilia exempla ſeveritatis, quæ nobis identidem tradit. Sed cum in Apocalypſi hic gladius acutus, & anceps vocetur: *Gladius ex utraque parte acutus*, intelligere per hæc verba debemus, quid interſit inter hominum juſtitiam, & eam, quam Deus ad peccatores deter-rendos oſtendit; humanæ videlicet juſtitiæ gladium in corpus dumtaxat ſævire, fragilemque dumtaxat vitam auferre poſſe; hunc ex acutum, ac limatum non eſſe, niſi altera tantum ex parte; gladium vero divinæ ju-ſtitiæ ancipitem eſſe; namque, ut Dei filius inquit, poſtquam corpori vitam abſtulit, animam quoque æterna morte percutere poteſt.

Quam tremenda ſit Dei Juſtitia.

Martyres nunquam exemere tormenta, quia Deū timebant.

Principes perſecuti ſunt me gratis, & a verbis tuis formidavit cor meum. Pſal. 118. Egregia eſt S. Augu-ſtini in hunc locum conſideratio. Nequicquam, & fruſtra, inquit ille, tyranni Chriſtianos perſecuti ſunt? Ita ſane, addit; neque enim Martyrum con-ſtantiam labefactarunt; terribiles illis intentarunt mi-nas, exquiſitiſſimis eos afficere cruciatibus, ignes, rotas, equuleos, cruces, & quidquid aptiſſimum ad eorum conſtantiam infringendam rati ſunt, expedive-runt, ſed nihil horum eos fregit. Æquiorem enim ha-bebant metum: at quinam hic erat? *A verbis tuis tre-pidavit cor meum*; timor videlicet mortis æternæ, cujus æternam memoriam hæc Salvatoris impreſſe-rant verba: *Oſtendam autem vobis, quem timeatis. Timete eum, qui poſtquam occiderit, habet poteſta-tem mittere in gehennam. Ita dico vobis hunc timete.* Luc. 12.

Diſcendū eſt timere Deum.

Timorem Domini docebo vos. Pſal. 33. Mirum eſt, quod Propheta his verbis utatur. Timor enim non vi-detur ſenſus, qui diſci, docerive poſſit; natura quip-pe hunc omnibus hominibus, non ſecus ac aliis ani-mantibus tribuit inſtinctum metuendi, fugiendique, quidquid illis nocere poteſt; atque inutile eſt tradere documenta ejus rei, quam ante ullum magiſtrum in-columitatis noſtræ nobiſcum nata cupiditas docet. Verum in hoc ars ſita eſt. Non vult docere Propheta illum timorem, quem ad adſpectum exemplorum ju-ſtitiæ Dei, vel effectuum irę ipſius, cujus generis ſunt ſubitæ mortes, & funeſti caſus, qui in ſcelerum no-ſtrorum pęnam contingere poſſent, quemadmodum aliis plurimis contigerunt, conciperemus: hic enim timor naturalis eſt, in quo edocendi non ſumus, & qui omni merito caret. Sed loquitur de ſupernaturali timore, qui effectus eſt amoris, quo Deum proſequi-mur, & quem lædere veremur; vel effectus eſt fidei, quam de iis, quæ ad alteram vitam ſpectant, habemus. De hoc timore ſumus edocendi: pauci enim, ut opus eſt, ſciunt cauſas, quæ illum gignere debeant, & ef-fectus, quos ille in peccatoribus, & juſtis producere poſſit. Diſcere autem, ſtudere, & ſcire hanc Deum timendi ſcientiam illud eſt, quod alibi in Biblus voca-tur ſapientiæ initium, atque perfectio.

In quocunque die comederis, morte morieris. Ge-neſ. 2. Quorſum Deus hominum parenti mortem mi-nitatur eodem fere momento, quo illum propriis ma-nibus effinxit, ita ut videatur ſimul vitam, ac timo-rem ſui eidem inſpirare voluiſſe; niſi ut hoc timo-re illum cogeret ad legem, quam irrogabat, ſe-dulo obſervandam? Deum vero quovis tempore ex-petiiſſe, ut hic timor altius in hominum mentibus im-primeretur, inde liquet, S. Gregorius inquit, (quod interpretes nonnulli deinceps ſolide, ac prolixe pro-barunt) quod Deus Angelos, infernique flammas eo-dem momento creavit; ut Angeli, & mox homines ne ad breve quidem temporis intervallum ſine juſtitiæ ipſius timore permanerent.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

D*Eus, quantum Patris pietate indulgens ſemper & bonus eſt, tantum Judicis majeſtate metuendus eſt.* Cyprian. de Lapſis.

Timor Dei, innocentiæ cuſtos. Idem, Epiſt. ad Donatum.

Unuſquiſque conſideret, non quid alius paſſus ſit, ſed quid pati & ipſe mereatur; nec evaſiſſe ſe credat, ſi eum interim pœna diſtulerit, cum timere plus debeat, quem ſibi Dei judicis cenſura ſervavit. Idem, Serm. de Lapſis.

Mens noſtra tanto valentius terrores rerum temporalium deſpicit, quanto ſe authori earundem veracius per formidinem ſubdit. Greg. l. 2. Moral. c. 13.

Anchora cordis eſt pondus timoris. Idem, lib. 6. Moral. c. 24.

Prava mens, ſi non prius per timorem evertitur, ab aſſuetis vitiis non emendatur. Idem, Homil. 4. in Evang.

Omnipotentis juſtitia futurorum præſcia, ab ipſa mundi origine, gehennæ ignem creavit. Idem, l. 15. Moral. c. 17.

Tenendum eſt animam, Dei timore velut muro obſeptam, fortem eſſe, & quodammodo invictam. Cyrill. l. 2. in Iſaiam, c. 16.

Fundamentum fidei & ſpei eſt timor. Cyprian. ad Quirinum.

Timor fundamentum ſalutis eſt: timendo cavebimus, cavendo ſalvi erimus. Tertull. lib. de Cultu fœmin.

Ubi Deus, ibi metus in Deum. Idem.

Timor hominis, honor Dei eſt. Idem.

Stulte, quem Dominum appellas, negas timendum, cum hoc nomen ſit poteſtatis etiam timendæ? At quomodo diligas, niſi timeas non diligere? Etiam patri competit amor propter pietatem, & timor propter poteſtatem. Idem, l. 1. adverſ. Marc.

Hoc unum timemus, ne quid magis quam Deum timeamus. Greg. Naz.

Timor Dei, clavus animæ fluctuantis. Ambroſ. li. de Paradiſo.

Timor virtutum cuſtos eſt; ſecuritas ad lapſum facilis. Hieronym.

Timor Dei velut gladius anceps eſt, omnem concupiſcentiam pravam exſcindens. S. Ephrem. Serm. de patient.

Amor ille, quo non amatur juſtitia, ſed timetur pœna, ſervilis eſt. Auguſt. in Pſal. 118.

Quis poteſt, niſi Deum timeat, ſervare juſtitiam? Auguſt. Serm. de Annunt.

Quando timore pœnæ, non amore juſtitiæ fit bonum, nondum bene fit bonum. Idem, cont. Pelag. l. 2.

Diſcat timere, qui non vult timere; diſcat ad tempus eſſe ſollicitus, qui ſemper non vult eſſe ſollicitus: timentis Dominum beata eſt anima ejus. Idem, Serm. 214. de Temp.

Sicut meliores ſunt quos dirigit amor, ita plures ſunt quos corrigit timor. Idem, Epiſt. 50. ad Bonif.

Time, ne timeas. Idem, in 1. Joan. c. 4.

Quod ſupra hominem eſt time, & homines te non terrebunt: mortem ſempiternam time, & præſentem non curabis. Idem, in Pſalm. 63.

Attendo quia bonus es, attendo quia juſtus es; amo bonum, timeo juſtum; amor & timor perducant me. Idem, in Pſalm. 32.

Cum times gehennam, non audeo dicere, ne timeas, quia Dominus dicit: Timete eum, qui poteſt corpus & animam mittere in gehennam. *Plane time; nihil enim magis eſt timendum: ſed poſt formidinem mali, diſce dilectionem boni, caſtumque timorem.* Idem, Serm. 18. de verb. Apoſt. Item in Pſalm. 3.

Timor præſens ſecuritatem generat ſempiternam. Time Deum, qui ſuper omnes eſt; & hominem non formidabis. Idem.

Qui non vivit in timore, recte illum agere non eſt facile; ſicut qui viciſſim cum timore vivit, eum impoſſibile eſt peccare. Chryſoſt. Homil. 13. ad Popul. Antioch.

Timor Dei nihil eſt aliud quam murus, & munimentum, & turris inexpugnabilis. Idem, ibid.

Facile deviat a juſtitia, qui non Deum, ſed homines pertimeſcit. Hic timor facultatem peccandi differre poteſt, voluntatem auferre non poteſt. Idem, in Serm. de Joan. Baptiſt.

Solus eſt Dei timor, qui mentem corrigit, fugat crimina, innocentiam ſervat, & omnis boni tribuit facultatem. Idem.

Sicut ignari luditis ante machinas bellicas: Deus ſonat, & non ſurgitis, & non fugitis a ventura ira? Idem.

Niſi timore incipiat homo Deum colere, non perveniet ad amorem: initium ſapientiæ timor Domini. Incipit ergo a vinculis ferreis, finitur ad torquem aureum. Idem, in Pſalm. 149.

Aliud eſt noſſe Deum, aliud timere; nec cognitio ſapientem facit, ſed timor. Bernard. Serm. 23. in Cant.

Prima gratia eſt timor Domini. Sine hac gratia prima gratiarum, nullum bonum pullulare, vel manare poteſt. Idem, in Tract. de donis Spirit. ſancti.

Initium ſalutis, timor Domini; & plenitudo legis eſt charitas. Idem, Serm. 37. in Cant.

Deum time, & mandata ejus obſerva, hoc eſt enim omnis homo: *ergo ſi hoc eſt omnis homo, abſque hoc, nihil eſt homo.* Idem, Serm. 20. in Cant.

Timore & amore affecta anima velut quibuſdam duobus brachiis comprehendit Deum, amplectitur, ſtringit, tenet. Idem, l. 5. de Conſiderat.

Omne virtutum ædificium vergit in præcipitium, ſi hujus gratiæ (nempe timoris Dei) *amiſerit præſidium.* Idem, in Tract. de donis Spir. ſancti.

Noveris te, ut Deum timeas; noveris ipſum, ut æque ipſum diligas. Idem, Serm. 37. in Cant.

Quid tam timendum quam poteſtas, cui non potes reſiſtere; quam ſapientia, cui abſcondi non potes? Poteras minus timeri Deus alterutro carens: nunc autem perfecte oportet timeas illum, cui nec oculus deeſt omnia videns, nec manus potens omnia. Idem, l. 5. de Conſiderat.

Si nullam ob culpam, certe ob hanc unam gehenna digni ſumus, quod plus gehennam, quam ipſum Chriſtum timeamus. Chryſoſt. Homil. 5. in Epiſtol. ad Roman.

Tutiſſima res eſt nihil timere præter Deum. Laurent. Juſtin. de Lign. Vitæ, c. 1.

Timor hominum peccandi differt facultatem, & operationem; non tamen aufert, ſed retinet voluntatem, donec habeas opportunitatem. Idem, ibid. c. 2.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia fontibus hauriri poſſit hoc in argumento.

CUm Deus timeri poſſit ob diverſas cauſas, quæ totidem varias timoris ſpecies conſtituunt, difficile eſt ſatis accuratam timoris Dei generatim definitionem tribuere. Mihi tamen dici poſſe videtur virtus, qua vetemur, ne Deum lædamus. Ita ejus naturam Tobias explicat illum filio commendans; habeto, ait ille, omnibus diebus vitæ tuæ Dei timorem ob oculos tuos, & cave, ne quod peccatum committas leges, & præcepta ab illo irrogata perſtringens. Non loquimur de timore quatenus affectu, & naturali animæ motu, qui efficit, ut metuamus, & evitemus id, quod efficere, & aliquod nobis afferre poteſt detrimentum. Definitio timoris Dei.

Hac in re aliquod occurrere poteſt æquivocum, eo quod Dei filius non dicit in evangelio, æternas inf[illegible] pœnas eſſe metuendas, ſed timendum illum [illegible] nos iiſdem adjudicare poteſt, atque in to[illegible] abyſſum dare præcipites; ideoque videtur D[illegible] eſſe debere noſtri timoris objectum, & [illegible]

dendus non eſſe non propter metum pœnarum, ſed quia ille habet puniendi poteſtatem, quæ videtur cauſa præſtantior, atque ſublimior. Sed Sancti Thomæ doctrina hanc auſert difficultatem, quæ nihil habet præter ſpeciem difficultatis, cum Sanctus hic Doctor 2. 2. q. 19. ar. 12. ait, timorem duplex objectum habere, malum videlicet, quod fugitur, & mali hujus auctorem. Deus autem eſſe nequit noſtri timoris objectum, tanquam malum, quod evitare conamur; nullum quippe in Deo eſſe poteſt malum: eſt igitur objectum timoris noſtri duntaxat velut auctor mali, quod peccatoribus infligit, &, uti Sanctus hic Doctor inquit, quatenus juſtus peccatorum vindex ſeu per beatitudinis privationem, ſeu per æternas pœnas, quibus juſtitia illius in improbos animadvertit. Hoc igitur illud malum eſt, quod præcipue veremur; cumque præcipit Deus, ut timeamus illum, qui corpus, animamque ſimul poteſt mittere in gehennam, præcipit ſimul, ut noſtrum timeamus exitum, quod non aliud eſt, quam æterna damnatio.

De metu pœnarum inferni.

Lutheri, atque Calvini hæreſis fuit aſſerere, metum pœnarum, propter quem ad Dei miſericordiam confugimus, atque a peccato abſtinemus, peccatum eſſe, & homines efficere nequiores. Tridentina Synodus ſeſs. 6. Can. 8. hos Hæreticos anathemate percuſſit his verbis: *Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccato abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere, anathema ſit.* Poſt adeo explicitam, authenticamque ſententiam, mirum eſt, quod Doctores, qui Catholici haberi volunt, audeant aſſerere, vel docere, male facere, qui a peccatis propter hunc metum abſtinet, aliquot male explicatis S. Auguſtini locis innixi, quamvis alibi paſſim Sanctus idem Doctor oppoſitum dicat.

De attritione, vel dolore peccatorũ ex timore pœnarum concepto

Eadem Tridentina Synodus Seſſ. 14. c. 15. docet, imperfectam contritionem, vulgo Attritionem nuncupatam, cum peccandi voluntatem excludit, non ſolum non efficere hominem hypocritam, vel ſequiorem; ſed e contra donum eſſe Dei, & motum Spiritus ſancti, qui nondum quidem adiit animæ poſſeſſionem per gratiam ſanctificantem, & charitatem, ſed qui ad illam recipiendam excitat, atque diſponit. Ex his Concilii verbis diſcimus primum, non deeſſe timorem pœnarum inferni, qui ſimul eſſe poteſt cum voluntate peccandi; alioquin fruſtra diceretur, timorem pœnarum, ubi peccandi voluntatem excludit, Dei donum eſſe, & motum Spiritus ſancti; ſi timor pœnarum nunquam poteſtatem haberet excludendi perverſam hanc, criminoſamque voluntatem. At hanc habet poteſtatem, cum in corde noſtro non dicimus, quod ſi nullus eſſet infernus, peccata committeremus: quia tunc timor iſte vitioſus eſſet, neque peccatum excluderet, niſi in ſpeciem, & coram hominibus, non autem coram Deo. Sed cum abſolute dicimus nolle nos peccare, ne damnemur, ac nulla peccati retinetur affectio, illud excludere poteſt. Secundo ex his Concilii verbis intelligimus, timorem hunc donum eſſe Spiritus ſancti, ideoque ſanctum eſſe, utilem, & ſalutarem, & per hunc hominem non ſolum hypocritam, improbioremque non fieri, ſed ad juſtificationis gratiam diſponi, quemadmodum definitum eſt canone quinto ejuſdem ſeſſionis.

De variis timoribus ſervilibus

Dei timor ſervilis vocatur, cum oritur ex amore non eo, quo Deum, ſed quo noſmet ipſos diligimus: vel ut S. Auguſtinus in Pſal. 118. Inquitur, cum non ex amore juſtitiæ, ſed ex metu ſupplicii proficiſcitur: *Amor iſte, quo non amatur juſtitia, ſed timetur pœna, ſervilis eſt.* Servilis autem dicitur ad ſimilitudinem ſervorum, quos pœnæ metus in officio coercet. Si hic peccati deſiderium, & voluntatem excludit, laudabilis eſt, & ſanctus, &, uti diximus, a Spiritu ſancto inſpiratus, ſeu timeamus, ne gloria, æternaque beatitudine privemur, quem nonnulli mercenarium timorem appellant; ſeu vereamur, ne æternis inferorum ignibus damnemur. Si timor hic mere ſervilis eſſet, ita ut in incœpto flagitiorum curriculo perſiſteremus, ſi nullus eſſet infernus, vel ſi certo ſciremus ſcelera noſtra a Deo punienda non eſſe: hic timor per ſe malus eſſet, malorumque ſervorum proprius a S. Auguſtino, omnibuſque Doctoribus reprobatus. Tertium adhuc ſupereſt ſervilis timoris genus, per quem revertimur ad Deum, & a peccatis abſtinemus metu pœnarum temporalium, non autem odio peccati. Talis fuit Pharaonis timor, qui oppreſſus flagellis, quibus Deus illius punit pertinaciam, crimen ſuum confitetur. Talis erat timor Judæorum Dominum quærentium, dum jam brachium extulerat, ut in eos fulmina contorqueret: *Cum occideret eos, quærebant eum.* Pſa. 77. Talis Simonis Magi minis perterriti, quas S. Petrus illi intentaverat; etenim Apoſtolum hunc obteſtatus eſt, ut pro ipſo intercederet, atque intentata mala a capite ipſius detorqueret: *Ut nihil veniat ſuper me horum, quæ dixiſtis.* Act. 8. Si timor hic omnino peccati voluntatem excluſiſſet, jam tanquam malus damnari non poſſet; ſed cum humana, & naturali ex cauſa fuerit conceptus, eſſe non poteſt Spiritus ſancti donum, neque diſpoſitio ad gratiam juſtificationis, nec demum meriti alicujus coram Deo. Sin autem per hunc timorem peccati voluntas, & deſiderium nequaquam relinquitur; timor hoc ſpectari debet tanquam extrema humani cordis corruptio, atque animi, judiciique depravatio, quemadmodum loquitur S. Auguſtinus.

De metu filiali.

Timor, qui caſtus, & filialis vocatur, ille eſt, per quem metuimus, ne Deum lædamus, & legem illius violemus, veriti ne ejuſdem gratiæ, atque amicitiæ jacturam patiamur. Filialis dicitur; naſcitur quippe ex amore, non ſecus ac timor, quo filii patrem ſuum lædere verentur, quem amant, ſimulque timent, & cui diſplicuiſſe pudet, & pœnitet. Perfectus quoque vocatur hic timor, qui ex amore, & charitate procedit, & qui proprie ab eadem diſtinctus non eſt, ut docet S. Auguſtinus; dum timor, qui ex pœnarum timore pruficiſcitur initialis vocatur, quo ita timetur Deus, ut illius ſupplicia, atque juſtitia majorem in nobis vim habeant, quam amor ipſius, ut nos a peccatis avertat. Appellari nihilominus poteſt timor filialis imperfectus, vel utriuſque ſimul ſervilis, atque filialis commixtio. Ita imperfectus hic timor ad perfectionem diſponit, illi viam ſternit, aditumque aperit, quemadmodum laudatus Doctor fuſius allato explicat loco.

Timoris objectum non pœna ſolum, ſed peccatum præ cæteris objectum eſſe debet.

Ut timor ſit bonus, & ſanctus, objectum illius non tam pęna eſſe debet, quam culpa, uti loquuntur Theologi: hoc eſt, non ſufficit æternam timere damnationem, ſed ipſa etiam damnationis cauſa timenda eſt, peccatum videlicet. Cum enim verba fieri audimus de inferno, de confuſione, quæ reproborum faciem cooperiet, de flammarum devorantium timore, de pœnarum æternitate, de rabie, ac deſperatione, qua damnati æternum cruciabuntur, ſi nihil præterea metuitur, timor hic ſimpliciter naturalis videtur, immo etiam non ſatis liber exiſtimatur. Quis enim, licet omnem ſalutis abjecerit ſpem, tantam non extimeſcat infelicitatem? Nullus eſt adeo execrabilis peccator, qui, ſi credit infernum, terribilia illius tormenta non reformidet. Sed quamvis hi terrores, qui nonnunquam impiorum mentes corripiunt, mali non ſint; ad ſummum nullo in diſcrimine ſunt, niſi ad peccati odium, & abominationem procedant.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentioribuſq; concionatoribus loci hujus argumenti.

De timore generatim

Timor eſt naturalis prudentia, quæ nos ſæpe a periculo liberat, efficiens, ut nobis ab illo caveamus; hic ſe ſe in omnes vitæ noſtræ actiones effundit, & non religioni minus, quam reipublicæ utilis eſt. Si Ethnicis quibuſdam fidem habemus, hic Deos facit; in qua ſententia, quamvis non deſit impietas, aliqua tamen veritatis umbra deprehenditur. Æternarum quippe timor pęnarum perſuaſit hominibus, irritatos Deos eſſe leniendos; hic ſacra docuit offerre, & adolere thura; hic juſtos in officio continet, eoſque poſt patratum facinus ad cœlum manus attollere, dolo-

remque

remque teſtari cogit. Quanquam in religione generoſitatem potius præ nobis ferre velimus, ac promiſſionibus potius allici, quam minis deterreri gloriemur, fatendum tamen eſt, longe plures metu, quam ſpe ſalvos factos fuiſſe. Ita in Sacris Bibliis initium vocatur ſapientiæ, hoc eſt virtutis præſidium, & pietatis fundamentum. *P. Senault in uſu affectuum.*

Timor peccati argumentum eſt divinitatis.

Crimen inſolens eſſet, niſi hoc affectu compeſceretur, legeſque omnes inutiles, niſi natura in nocentium animabus timorem impreſſiſſet, ubi inſculptus eſt iis characteribus, qui nullo unquam tempore deleri poſſunt. Secreti etiam ſceleris pœnam timent; & quantumvis ſciant Judices eos tantum punire poſſe, quos norunt, inter amicos etiam contremiſcunt, & non niſi cum trepidatione evigilant: atque hic fidelis divinæ juſtitiæ miniſter non ſinit, illos tutos eſſe vel in urbibus, vel in deſertis. Hoc argumento eſt, naturam non eſſe omnino corruptam, quandoquidem ſupereſt illi horror peccati, atque metus ſupplicii. Ubicumque enim peccator deliteſcat, timorem ſecum gerit, & incorruptibilis hic affectus illum docet, non deeſſe numen, quod in vita ſecretiſſima quoque videt flagitia, quæ punit poſt mortem. Sæpe flagitioſos homines etiam convertit, & incomprehenſibili miraculo illis perſuadet eas veritates, quas credere noluerant, ne illas metuere cogerentur. *Idem.*

Mala, quæ gignit timor metu naturali.

Stoici illum nobis exhibent quaſi quoddam monſtrum; adeo terribile eſt. Dicunt illum ad noſtram infelicitatem induſtrium eſſe, impatientem natura ſua, neque præſtolari, donec malum acciderit, ut in anteceſſum illud ferre teneamur; improbam habere prævidentiam, & futurorum penetrare ſecreta, ut in illis noſtrum inveniamus ſupplicium: non ſatis illi mala eſſe præſentia, ſed ut omnis temporum varietas in noſtram calamitatem conſtato quodam conſenſu conſpiret, præterita in mentem revocat, ob ea, quæ futura ſunt, nos ſollicitat, ſimulque conjungit eas pœnas, quas tyrannorum ſævitia ſimul inferre non poteſt. Addunt, quemadmodum mala ipſa prævertere quærit, oblectari etiam eadem augendo, neque illa unquam nobis ob animi oculos objicere, quin graviora faciat, ut nobis terrorem incutiat; quod ſi mortem nobis intentat, hanc proculdubio omnium eſſe teterrimam; & ſi quod minitatur incommodum, hoc eſſe acerbiſſimum. Itaque experientia docemur, timorem minus eſſe ferendum malo ipſo, quod prævidetur; atque ex omnibus cruciatibus illum, quem nobis metus infert, omnium eſſe graviſſimum: ideoque vix unum reperies, qui non malit ſemel emori, quam in ſingula momenta mortem expaveſcere. *Idem.*

Inſimulatur, quod omnia ſemper in deteriorem partem interpretetur, ac mala, quam re ipſa ſunt, efficiat graviora. Similis eſt, ajunt, ignaris exploratoribus, quos miſit Moyſes ad Palæſtinam cognoſcendam, quorum infidele nuntium prope fuit, ut Judæorum populum a glorioſiſſimo conatu deterreret: atomos in montes convertit; bruta omnia monſtrorum portenta illi videntur; neque ullum cernit periculum, quod inevitabile nequaquam exiſtimet. Verum eſt, illum ſemper deteriorem partem amplecti, & ne decipiatur, malum cum omnibus extremis ejuſdem periculis ſibi fingere: ſed magis conformis eſt prudentiæ, quæ nunquam futura conſulit, quin ibi omnia prænoſcat pericula, quæ poſſunt contingere, vireſque comparet, quibus hoſtium, a quibus oppugnari poteſt, impetum propulſet. Non conſiderat ea ſolum, quæ fiunt, ſed quæ fieri poſſunt, atque ſe ipſam pauliſper torquet, ut certam ſibi requiem procuret. *Idem.*

Elogium timoris Dei.

Quod primum docet Spiritus ſanctus iis omnibus, qui accedunt ad Deum, hoc eſt, quod videlicet illum vereantur; ſapientiæ myſteria Deum timentibus duntaxat aperit: vulgatior loquendi ratio, qua utitur, ut ſanctos, juſtoſque homines indigitet, eſt illos Dei timore plenos vocare: *Vir juſtus, & timoratus. Vir timens Deum.* Vult, maxime commune apoſtolicæ prædicationis argumentum ex terribilibus judiciis ejus deſumi. Summi illi antiquæ legis viri, qui adeo familiariter cum Deo loquebantur, & quos Deus ipſe amicos, & homines ſecundum cor ſuum appellabat, quanquam hac neceſſitudine, & familiaritate gaudebant, tantum timoris erga illum concipiebant, ut inſolita loquendi ratione illum terrorem ſuum dicerent: atque inter eos titulos, quos numini deferebant, hunc etiam terribilis Dei recenſebant; & ubicunque de Deo, de timore quoque loquebantur: *Ubi Deus, ibi metus in Deum*, inquit Tertullianus. Propheta Iſaias c. 11. incomprehenſibiles deſcribens gratiarum theſauros, quos Meſſias poſſidere debebat, poſtquam dixit futurum, ut ſapientiæ, conſilii, pietatiſque ſpiritus ſuper eum requieſceret, ait etiam illum timore Dei eſſe replendum: *Replebit eum ſpiritus timoris Domini*; & in novo teſtamento ſtrenui illi, magnanimique viri, qui tyrannorum ſuperbiæ inſultabant, & carnificum ſævitiam irridebant, adeo verebantur, ne diſplicerent Deo, atque lædendi eum tanto metu angebantur, ut id unum timerent, ne quidquam magis, quam Deum ipſum timerent, quemadmodum S. Gregorius Nazianzenus ait de Martyribus verba faciens: *Hoc unum timemus, ne quid magis, quam Deum timeamus. Texier in Dominicali.*

Quam rarus ſit inter homines timor Dei.

Ubinam hodie videtur hic inter homines timor? Nonne merito poſſumus nunc iterare illam regii Prophetæ querimoniam: *Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum.* Heu! Quænam eſt cauſa generalis hujus corruptionis hominum, atque depravationis morum, quæ in omnibus chriſtianæ religionis ſtatibus graſſatur? Hæc eſt; *Non eſt timor Dei ante oculos eorum.* Nullus fere amplius eſt Dei timor in terris. Modo fideles omnia timent, præter Deum: timent paupertatem, timent malam valetudinem, timent dedecus, & ignominiam; Deum unum non timent. Si princeps, ſi nobilis, ſi potens aliquis homo in nos irritatus eſſet, noſtrumque juraſſet excidium; quis terror? quæ ſollicitudo? quæ cura, ut iram illius mulceremus? Clamat fides, Deum in nos iratum eſſe: *Vidit Dominus, & ad iracundiam concitatus eſt.* Deuter. 32. Vidit ſecretum illud ſcelus, illam injuſtitiam, ultionem illam; Sanctus Sanctorum irritatus eſt, ac per æternitatem ſuam juravit futurum, ut pœnas repoſcatet, ac de inimicis ſuis ultionem expeteret: quis autem has audiens minas expaveſcit? Quis hoc odium, hanc Omnipotentis iracundiam timet? *Non eſt timor Dei ante oculos eorum. Idem.*

Quinam eſſe debeat timor noſter.

Tantum nobis timendum eſt, quantum opus eſt, ut certam faciamus ſalutem noſtram: in eo timore vivendum eſt, qui æque & ab infelici deſperatione, & nefaria diſtans præſumptione nos in hoc & confidentiæ in Deum, & diffidentiæ de nobis temperamento contineat, quod ad noſtram juſtificationem omnino neceſſarium eſt. Omnis ſalutis noſtræ cura non debet eſſe inquieta, ac tumultuoſa, quæ interiorem animæ pacem perturbet adeo neceſſariam ad vocem Domini audiendam, & gratiæ afflatus a naturæ ſuggeſtionibus dignoſcendos. Temet, quoad fieri poteſt, in ſumma ſpiritus tranquillitate contine, nec non in perfecta ſubmiſſione divinæ providentiæ conſiliis. Si altera ex parte ſalutis tuæ incertitudo te terret, te altera ex parte confirmet. Cum enim Deus humiles tantum ſalvos facere velit, nonne tibi non exiguum eſt conſolationis argumentum ignorare, quid de te ſit futurum, cum nulla res magis, quam hæc ignorantia humiliare te poſſit? O ſummum Divinæ bonitatis opus? quæ ſciens, nos Sanctos eſſe non poſſe, niſi vere humiles fuerimus; neque perfecte humiles eſſe poſſe, ſi certi fuerimus, nos ſanctos futuros, juſſit noſtræ ſortis incertos eſſe, ut nos hæc incertitudo ſanctificaret. *Specimen ſermonum pro Dominicis, prima poſt Paſcha Dominica.*

Vult Deus nos cum timore ſalutem noſtram operari.

Deus, qui vult, nos in timore, ac tremore, ut inquit Apoſtolus, ſalutem noſtram operari, permittit ſæpe, ut ſanctiſſimus quiſque, ne nocentiſſimus ſit, vereatur; ſimulque hos conſolatur, atque confirmat ſecretis teſtimoniis, quæ Dei ſpiritus perhibet intra ipſos, ſalutaribus ſollicitudinibus de incerto animæ ipſorum ſtatu illos humilians. Si gravibus emancipati fuerunt criminibus, ex quibus illos divina eduxit miſericordia, timent ſemper, ne ſatis auſteram egerint pœnitentiam; & quo ſublimiori in gradu Dei gratiam poſſi-

Digitized by Google

poſſident, eo magis divinum hoc lumen efficit, ut agnoſcant enormitatem ſcelerum, quæ patrarunt, ac infinitas Dei perfectiones, quem offenderunt. Ita ut hæc duo objecta menti eorum ſemper præſentia, exaſperent, ut ita dicam, in ſingula momenta contritionis eorum dolorem, & indeſinenter pœnitentiæ ipſorum amaritudinem reficient. Sin autem Deus illos a gravioribus flagitiis præſervavit; timent, ne rei ſint ſpiritualium peccatorum, quæ in conſcientiæ occultioribus ſinibus deliteſcunt, & quæ eo magis periculoſa ſunt, quia poſt ſe minime relinquunt eam confuſionem, quam nota, graviaque ſcelera in inſignibus peccatoribus ciere conſueverunt. *Ibidem Sermone pro decima tertia poſt Pentecoſten Dominica.*

De impiorum, & flagitioſorũ hominum conſtantia

Nec deeſt imperterrita quædam, ſed funeſta conſtantia, impiorum propria: mundus enim hodierna die quampluri mis abundat viris, quos Deum timere puderet: *Non eſt timor Dei ante oculos eorum.* Pſa. 13. Omnes illæ præcipuę veritates, propter quas olim ſanctiſſimi, doctiſſimique viri trepidabant, veluti phantaſmata habentur, & populorum terriculamenta; nec non ſalutaris ille timor, qui efficiebat olim, ut celeberrimi illi chriſtianæ religionis Heroes contremiſcerent, nunc tanquam puſillanimitas, & animi angustia exiſtimatur: *Timens Deum deſpicitur.* Minæ ignium æternorum, quos divina juſtitia in inferno ſuccendit, cogitatio magnæ illius divinorum judiciorum diei, teterrimorum ſuppliciorum æternitas, hæc omnia fere in jocum traducta ſunt a quampluribus temerariis adoleſcentibus, qui audaciſſimos Sodomorum cives imitantur, quorum miſerrimam ſortem evitare non poterunt. Concionator auditores ſuos admonet de terribilis juſtitiæ Dei ultoria effectibus, eiſque devorabiles inferni flammas minitatur, hic idoneus, qui populo hæc venditet, exiſtimatur. Impii terribiles haſce veritates irrident, pia commenta putant, vel ſpectra devotionis, quæ ad id unum prodeſſe poſſunt, ut videlicet rudes homines in officio contineant. Sed dum ec fatalis iſta conſtantia aufert illis ſenſum malorum ipſis impendentium, violenta mors, inopinatus caſus illos in omnem æternitatem præcipites agit in infernum, *Ibidem, Sermone pro quarta Dominica Adventus.*

Verus Dei timor ſervilis non eſt.

Cum S. Petrus Apoſtolus in Dei timore complexus eſt omnia hominis chriſtiani erga divinam Majeſtatem officia, nequeinde excludere voluit fidem, pietatem, religionem, virtuteſque alias, quæ efficiunt, ut ſupremo huic animarum noſtrarum bono adhæreamus, neque ſatis eſſe dixit, ut vere Chriſtiani ſimus, in ſervili quodam juſtitiæ, atque judiciorum Dei metu vivere; ſed ut hæc omnia ſimul complecteretur officia, hac uſus eſt virtute, velut illa, quam Prophetæ initium ſapientiæ, primumque annulum vocant in hac virtutum catena; quæ ſub Jeſu Chriſti imperio noſtras voluntates captivat. Non loquitur igitur Apoſtolus de ſterili timore, qui ſolus ſit, & nihil in animabus noſtris producat; loquitur de timore fœcundo, qualis erat timor Job, cum dicebat: ſemper vixi in timore Dei; hic effecit, ut charitatem erga proximum exercerem, ut eſſem oculus cæco, pes claudo, atque de omnibus benemereri contenderem. *Ex chriſtianis ſermonibus in Dominica Tomo 4.*

Si Prophetæ adeo frequenter præcipiunt, ut Dei timorem habeamus, id faciunt, S. Bernardus ait, quia virtus hæc ſal eſt cæterarum. Hæc nos conſtantes efficit ſine temeritate, firmos ſine duritia, indulgentes ſine mollitia. Timor hic non aufert animos, quod impii dicunt, illos immo confirmat, atque ſupra mundum omnem attollit, illos ſubjiciens Deo. Omnes hiſtorias evolve, & videbis eos, in quorum anima altius Dei timor erat inſculptus, præ cæteris egregia facta ediđiſſe: quicunque enim Deum timet, ſtudet nihil facere, quod diſpliceat Deo, & ea facit omnia, quæ Deo accepta eſſe cognoſcit. *Ibidem.*

Deum timere, & amare ſæpe unũ eſt

Putant nonnulli, aliud eſſe Deum timere, & aliud illum amare; cum nihilominus alterum ſit alterius diſpoſitio, & ſæpe utraque ſimul confundantur. Quomodo iſtud? Tria ſunt timoris genera, S. Bernardus ait: primi generis eſt timor ſuppliciorum inferni, quæ nobis intentata ſunt; alterius timor eſt, ne fruamur Deo, ac in æternum ſupremo hoc bono privemur; tertii vero timor eſt, ne divina deſtituamur gratia, ac ne Deum amemus, ſicuti illum amare & poſſumus, & debemus. Hoc poſito conſtat, extremam hanc timoris ſpeciem verum eſſe Dei amorem, & per illam veram ſanctitatem acquiri. Reliquæ duæ ſpecies bonæ ſunt, hominemque in officio continent; ſed tertia timor eſt perfectus, atque filialis. Ita Deum timere, vere eſt illum amare; eſt, S. Auguſtinus addit, vere adimplere illud S. Petri præceptum: *Deum timete.* 1. Pet. 2. Notandum quippe eſt, ſecundum Sancti hujus Doctoris principia, duas eſſe timoris ſpecies, quarum altera in charitate non eſt, ut loquitur S. Joannes in 1. ep. 4. *Timor non eſt in charitate*; altera vero eſt cum charitate conjuncta. Prior ille metus eſt ſervilis, per quem a malo abſtinemus, non quod juſtitiam diligamus, ſed quod ſupplicium perhorreſcimus. Poſterior eſt timor filialis, per quem metuimus, ne gratiam amittamus, & ne recedamus a Deo, quantumvis nullum eſſet vel ſupplicium timendum, vel præmium ſperandum; & hic timor ab amore proficiſcitur, vel ipſe verus amor eſt. *Joly in mixtis operibus ſermone de Cleri cœtu.*

De metu, qui dicitur ſervilis; quandonam bonus, & fructuoſus ſit

Si Deum non times, niſi quod te punire poteſt, S. Auguſtinus ait, næ tu illum non amas. Fieri tamen poteſt, ut hic ſuppliciorum metus te in officio contineat; fieri poteſt, ut te colligas, ac incipias optare bonum, quod te ab his eximat pœnis. Quam multi hac ratione converſi, & juſtificati ſunt! Quam multis gratia oculos aperuit, ut illis oſtenderet periculum, cui ſeſe objiciebant? Si eo in ſtatu morerer, actum de me in nullam ſpem reditus eſſet. Quam multi hoc timore perculſi dixerunt intra ſe: opus eſt, ut vitæ rationem immutem, & agam pœnitentiam. At hoc pacto loqui, & hos ſenſus fovere idem eſt, ac incipere veri boni deſiderio teneri; & hic timor licet in charitate non ſit, tamen introducit charitatem. *Idem.*

Timor hic laudabilis, & ſanctus eſt

S. Auguſtinus hunc timorem commendat: *Ignem times, bene times.* O Dei juſtitia, quam metuenda es! æternæ flammæ, veſtri memoria ſatis, ſuperque apta eſt ad terrorem in conſtantiſſimas animas incutiendũ! Si timor hic omnino immutare, & convertere cor noſtrum nequit, non ideo tamen inutilis eſt: peccati actum coercet, concupiſcentiam imminuit, prohibetque, ne extrinſecus malos afferat fructus. Hoc docet Scriptura, quæ ait futurum, ut nunquam peccemus, ſi mortis, atque eorum, quæ eam conſequuntur, ſemper meminerimus. David quoque videtur perfecti timoris Dei nobis effectus exhibere per hæc verba: *Confige timore tuo carnes meas: a judiciis enim tuis timui.* Pſalm. 118. Propheta hic Deum orat, ut quandoquidem juſtum habet judiciorum ejus timorem, caro, & concupiſcentia illius alligatæ, atque confixæ permaneant; ita ut peccati fructus ferre non poſſint. Si timor efficit, ut ſuper cætera æternos timeamus cruciatus, timor hic erit veluti crux, cui affectiones noſtræ erunt crucifixæ; ut ſin minus mortuæ ſunt, illic tamen immobiles, & captivæ permaneant. *Idem.*

Mundi ſectatores ideo tot injuſtitias, & ſcelera committunt, quia in illis aliquid inveniunt, quod ſuis ſatisfacit votis, atque cupiditatibus; ſed Dei timor, cum fide animatur, omnes fallaces has oblectationes evertit. Hic nobis oculos aperit, ac oſtendit ſupplicia, deſperationem, æternamque mortem naturales eſſe peccati effectus; terribiles haſce pœnas peccatoribus debitas in hac etiam incipere vita, & eos omnes, qui creatis rebus per incompoſitas affectiones adhærent, neceſſario miſeros fieri, cæcos, ſervos, ſenſuque carentes. Ideo peccatores, qui jam ſe his malis obrutos vident, & qui deteriora adhuc verentur, dolere, ac gemere debent, ſeſe humiliare ac pœnitentiam agere criminum ſuorum veriti, ne in divinæ juſtitiæ decidant manus. *Idem.*

Quid Dei timor in hominibus præſtet.

Quid non efficit in improbis mortis timor? Ut vitæ ſuæ ſtudeant incolumitati, ſæcenta patiuntur tormenta morte ipſa deteriora: ſilentium ſervant; inter ſæviſſimos etiam cruciatus patientes ſunt, atque generoſi, utque diutius vivant, miſerrimam vitam du-

cere

eſſe non detrectant. Quis ergo mirabitur, quod Dei timor eoſdem habeat effectus? Quod qui metuunt, ne animarum ſuarum morbi, atque peccata in infeliciſſimam deſinant mortem, ſe ſe intra ſolitudine continent, ac ſibi jugem mortificationem indicant; quod acerbiſſime corpus ſuum caſtigent, & carnem crucifigant, ut in ſemet peccatum, & peccati affectiones occidant? Haud æque intelligimus, Dei timorem gignere poſſe hos effectus ſibi adeo naturales; illud vero mirum eſt, quod tam pauci peccatores adſint, qui, uti opus eſt, Deum vereantur, quandoquidem adeo pauci ſunt, qui peccatorum ſuorum veram, ſolidamque faciant pœnitentiam. *Idem.*

Quid in hoc mundo nobis metuendũ ſit.

Cum humanis tantum acti rationibus operamur, timemus ſexcenta, quæ nulla ratione timenda ſunt: timemus afflictiones, jacturas, humiliationes, contemptum, paupertatem, quæ fluxa mala ſunt, & ad breve tempus ſævientia. Sin autem Deum, uti opus eſt, vereamur, timor hic nos ab aliis quibuſcunque timoribus liberabit: nihil præter ſupremum judicem verebimur, qui non ſolum corpus noſtrum poteſt occidere morte, ab ipſa uſque nativitate, damnatum, ſed qui animam ſimul cum corpore in ignem æternum conjicere poteſt. Metuenda ſunt nobis ſcelera Deum contra nos irritantia; metuendum nobis eſt, ne in impœnitentia decedamus: metuendum nobis eſt corpus hoc corruptionis, quo ſumus induti; quandoquidem ſolus chriſtianos timor prohibere poteſt, ne jugiter nova peccata producat. *Idem.*

De timore inferni.

Infernum non cogitare, mira cæcitas eſt: illum cogitare, & non metuere, monſtroſus eſt furor; illum cogitare, timere, ac non omnes conatus exerere ad illum evitandum, deplorabilis eſt inſania. Fieri non poteſt, ut anima ſerio ignes æternos cogitans peccare velit. Hoc vallum eſt, quod illam cohibet; frænum, quod illam coercet; obex, quem illi objicit gratia, ne eo abeat, quo illam malus dæmon, & pravi affectus corripiunt. Inde fit humilior, cautior, ac ſibimet ipſi attentior; dicere etiam auden, cum D. Chryſoſt. hom. 55. ad Pop. Antioch. *Nemo eorum, qui gehennam ob oculos habent, in gehennam incidet: nemo gehennam contemnentium gehennam effugiet.* Hic Domini timor, qui ſapientiæ initium eſt, via quædam eſt ad amorem illius: poſtquam illum veluti judicem timuimus, eum tanquam patrem amamus: in infinita miſericordia ejus confidimus, illi noſtras infirmitates, & miſerias exponimus, peccatorum veniam petimus, amicitiam ejus exquirimus, & conſilium capimus, quidquid accidat, illum in poſterum non lædendi. *Ex dictionario morali in conſiderationibus de Inferno.*

Timendã nobis eſt, propter incertitudinem ſtatus gratiæ.

Nihil nos magis humiliat, æquioremque tribuit metuendi cauſam, quam incertitudo, in qua verſamur, de gratiæ ſtatu. Nemo ſcit, inquit Spiritus ſanctus, utrum amore, an odio ſit dignus. O magnum timoris argumentum! O magnam humiliationis cauſam! Nunquam hunc metum tacitus reputo, S. Bernardus ajebat, quin totis artubus contremiſcam. Si hujus characteris, & ſanctitatis vir trepidat, ubinam ſolatii cauſam nos inveniemus? Mortales omnes terribilis hujus incertitudinis conſortes ſunt, juſti æque, ac peccatores, ſed non eodem modo: peccatores quidem, quia credere debent ſe in gratiæ ſtatu inveniri; juſti vero, quia ſemper timere poſſunt, ne ſint. Quam terribilis, Domine, hæc eſt incertitudo! & quomodo hac opprimeremur, niſi ipſe nos confirmares! Sed quoniam ad ſuperbiam noſtram infringendam, noſque in humilitate continendos eſt neceſſaria, noſmet eidem ſubjicere debemus, & nunquam juſtitiæ tuæ terrorem abjicere. *P. Nepveu to. 2. conſiderationum.*

Timor patientiæ Dei.

Deum timeamus, qui efficit, ut ante ipſum præcedat mors, & qui ſolo oculorum obtutu facit, ut Gentes tanquam cera liqueſcant, & montes ſæculi in pulverem redigit, uti loquitur Propheta Habacuc. Eheu! S. Auguſt. Tract. 112. in Joan. ait, ſi ſola vox illius, qui hæc protulit verba, *Ego ſum*, ſine alia ope evertere potuit militum manum, qui magis terribiles erant propter odium, quo agebantur, quam propter arma, quibus ſepti erant; quid tandem efficiet hic Homo Deus, ubi venerit judicaturus, cum judicandus adeo potens extiterit? Quid poterit, cum venerit regnaturus, qui tantum potuit extremo ſupplicio afficiendus? *Abbas de Monmorel homilia de Paſſione.*

Timor divinæ Juſtitiæ.

Juſtitiæ acceptum referendum eſt, quidquid ferme boni fit in mundo, & ſalus animarum; ſi enim non eſſet Deus, qui ſcelera noſtra puniret, quorumſquiſque bonum ſequeretur, & inter vitia, quæ modo graſſantur, quot nequiores adhuc abominationes viderentur in terris? Timor hic homines ſapientes facit, ac magnus eſt illis ſtimulus ad virtutem: adeo enim ignavi ſumus, ut ſine ullo ſuppliciorum timore præmiorum ſpe nequaquam afficeremur. Judicia tua, Deus, longe alia ſunt a judiciis hominum, & quemadmodum infinita miſericordia tua ſeſe in omnem vitam noſtram extendit ex eo temporis momento, quo in lucem prodivimus, opus eſt, ut momento eodem, quo ex hac vita migramus, infinitæ quoque juſtitiæ tuæ experiamur effectus: opus eſt, inquam, niſi ſapienti præcautione ſententiam tuam prævertimus, tuæque juſtitiæ ſatisfecimus. *P. Leſſius in tractatu de divinis perfectionibus.*

Ratio metuendi Deum ex illius majeſtate, ac potentia deſumpta.

Scitote, regum majeſtatem in ſoliis ſuis, ſolis nitorem in cœlis, fulminis nubes ſcindentis vim nihil habere, quod comparari valeat cum majeſtate, fulgore, ac vi Dei, quem adoramus, ajebat Job. Potentior eſt, quam omnes ſimul poteſtates, altior, quam omnes altitudines, ſapientior, quam omnes cœli, terræque ſapientes. Hic tanquam terræ fomes humanas diſſipat opes; hic regna ſubvertit, & de principum capite tiaras, & diademata dejicit: hic denique cum iratus eſt, in pulverem mutat omnem, quam mundus adorat, gloriam, quin hominum, vel Angelorum maximus jure ex illo exquirere poſſit: cur facis hoc? Quis ergo non timeat adeo proceræ, atque incomprehenſibilis majeſtatis Deum, dummodo vel parum illum agnoſcat, & qui illum quarumcunque neceſſitudinum, humanarumque clientelarum jactura hunc ſibi amicum, atque patronum nolit adſciſcere? Quid timere poſſunt timentes Deum? Illum vero non timentes quid timere non debent? *Pater du Sault libro quarto de confidentia in Deum capite quinto.*

Deum nõ timentibus timẽda ſunt omnia.

Ajo, Deum non timenti neceſſario omnia, quę extra Deum ſunt, eſſe timenda: nihil enim adeo infirmum, & miſerum eſt, quod illi nocere non poſſit, ubi ipſum non ſolum Dei præſidio deſtitutum, verum etiam odio ejuſdem oneratum inveniat. *Ecce ejicis me hodie*, infeliciſſimus Cain dicebat: *omnis igitur, qui invenerit me, occidet me.* Gen. 4. Ita ne igitur me deſeris, Creator; ita ne me a facie tua repellis? Quid inde fiet? niſi quod omnia a te creata inſurgent in me, ut me deleant, & perdant, ut me degluttiat tellus, me pelagus ſubmergat, me ſuffocet aer, ac in me fulmina ſua cęlum contorqueat? Quid aliud expectare a creatis rebus poſſum, cum me oderit creator? Hoc illud extremum eſt malum, ad quod redigis me, procul a tua facie rejiciens. *Idem.*

Si tibi nondum ſatis amoris eſt, ut Deum timeas eo modo, quo obſequens filius patrem ſuum veretur, ſaltem illum metue tanquam eum, qui futurus eſt judex tuus: metue tanquam illum, cujus incomprehenſibilia ſunt judicia; metue tanquam juſtum ſcelerum vindicem, & quia horribile eſt in ejus manus incidere: & quoniam hic metus Dei donum eſt, illum humiliter pete.

Inferni timor, quem S. Hieronymus habebat.

Videte S. Hieronymum, qui propter judiciorum Dei timorem, ut ipſe teſtatur, ſeſe inter ſpecus horrentis latebras clauſit pœnitentiam acturus: *Ob gehennæ metum tali me carcere damnaveram.* Homo ille ſublimi loco natus, & inter delicias inutritos, ultro in horridam ſeceſſit ſolitudinem, Solis ardoribus exuſtam: *In vaſta ſolitudine conſtitutus, & exuſta Solis ardoribus*; ille, qui primos annos in celeberrimis terrarum academiis verſatus eſt, qui familiariter cum ſummis Pontificibus, præſtantiſſimiſque totius mundi principibus egit, ſe ipſum ſcorpionum, ferarumque ſocietate damnavit. *Scorpionum tantum ſocius, & ferarum.* Domus illius obſcura caverna eſt rupibus circum-

Digitized by Google

circumſepta; indumentum illius diſſutus, trituſque ſaccus: *horrebant ſacco membra deformia.* Dies, noctesque in ſuſpiriis, gemitibuſque traducit: *Quotidie lacrymæ, quotidie gemitus.* Neque has ſatis eſſe putans auſteritates, manu ſilicem ſtringit, ut ſuum pectus percutiat. Pœnitens hic, quem vobis exhibeo Dei timore affectum, & juſtitia ejuſdem perterritum, *ob gehennæ metum*, non utique eſt homo inanibus obnoxius illuſionibus, ſed celeberrimum ingenium, ac nulli ſecundum inter ea, quæ chriſtiana religio produxit. *Texier in adventu, de impio infelici.*

Deſcriptio timoris generatim.

Nonnunquam, quaſi præſentia mala ſibi nequaquam ſatis eſſe videantur, ſtudet, ut futura ipſa ſcrutetur, atque animo ſuo formidabilem exhibeat imaginem malorum, quæ fortaſſe nunquam evenient? Illam nulla vel acerbiſſima mali circumſtantia fallit; atque in id omnem impendit operam, ut omnem mali magnitudinem ſentiamus; cumque dolorem conamur eludere, nos revocat, atque ſeqacentis, iiſque moleſtis cogitationibus penſat eam voluptatem, qua ad breve tempus infelicitatis noſtræ oblivisci potuimus. *P. Cheminais ſermone de tribulationibus.*

Dei timor neceſſarius eſt, ut pœnitentiam agamus.

Terribilium Domini judiciorum timor neceſſarius eſt, ut peccator ad pœnitentiam revocetur: Sed amori timor accedat oportet, ut hæc pœnitentia perfecta fiat. In humano corde duæ partes aliquid conferre debere mihi videntur, ut integra, & perfecta ſit ejus converſio. *In toto corde veſtro.* Adeſt in corde pars inferior, quæ magis craſſa eſt, & rudis, quæ ſenſibilibus tantum rebus affici poteſt: timor in hac parte cordis eſſe debet; hic horribili imagine inferni, & naturalis horroris vitiorum humanum cor percellit, & a peccato deterret. Verum in corde eodem eſt altera pars ſuperior, atque cœleſtis, quæ vividioribus tantum gratiæ luminibus patet: partem hanc movet amor, & charitas Dei, quæ efficit, ut Deus propter Deum ipſum quæratur. Cordis converſio a timore quidem ducit initium, ſed per amorem perficitur. Ad Deum non niſi propter timorem reverti, hoc ea parte dumtaxat, ut ita dicam, converti eſt: ut totum cor Deo ſerviat, amor cum timore debet conjungi. *Ex ſpecimine ſermonum Abbatis de Breteville.*

Non ſatis erat ergo, Fratres, S. Auguſtinus ajebat, amor Dei, ut peccatum evitaremus? Opuſne erat, ut timor, ac maxime terribiles minæ pro fidelibus adhiberentur? *Timor in adjutorium amoris excitandus fuit.* Saltem ſi timor id faceret, quod amori faciendum eſſet, minus miſeri eſſemus; illud vero miſerrimum eſt, quod hodierna die eo uſque ſeorſum omnem abjecimus, ut neque amore, neque metu afficiamur, & quæ maxime terribilia ſunt, nullam in cordibus noſtris vim habeant. *Idem.*

Dei timor inter præſumptionem, & deſperationem continere nos debet.

Spes, atque timor duo ſunt veluti libramenta, per quæ vult Deus homines in hac vita conſiſtere inter mala duo, quibus ſepti ſunt, præſumptionem videlicet, atque deſperationem. Utrumque ſua habet fundamenta ſolida, & inconcuſſa. Ut ſperemus, ſatis eſt ſcire, Dei miſericordiam infinite majorem eſſe noſtra infirmitate; noluiſſe Deum in hac vita ullum ſatis certum reprobationis cujuslibet præbere argumentum; ipſumque præſto eſſe, ut ſua gratia recipiat, quicunque contrito, & humiliato corde ad ipſum confugerit. Ut autem timeamus, ſatis eſt, penitiores cordis noſtri latebras nobis inexploratas eſſe, & neſcire, utrum amore, an odio digni ſimus; nobis eſſe compertum, finalis perſeverantiæ in gratia peculiare donum eſſe, quod Deus nemini debet; nullum eſſe juſtitiæ ſtatum, gradumve, ex quo decidere nequeamus, & homines ſibimet ipſis traditos in omne nefas poſſe proruere. *In continuatione Speciminum Ethicorum Tomo 2.*

Divinæ Juſtitiæ cogitatio.

Quamcunque ſibi effingant homines de Dei bonitate, & miſericordiæ ideam nonne illos juſtitiæ ejuſdem perterreret adſpectus in univerſali mundi totius naufragio videntes, quantum illi diſpliceat peccatum, & quam parum divinam temperare poſſit ultionem ingens peccantium multitudo? Dicerent illi ne poſt hæc, ſi Deus omnia punire vellet peccata, omnes mortales eſſe puniendos, quandoquidem reliqui omnes, ut ipſi, peccant; ac ullum invenire poſſent ſolatium in magno eorum numero, quos imitantur, cum ibi oculis fidei contemplentur peccatores omnes univerſali diluvio deletos, quin ne unus quidem ultricem Domini manum effugiat? *Liber, cui titulus: Vita Sanctorum Patriarcharum veteris teſtamenti.*

Deus ſæpe in hoc mundo peccatis punit, ut eorum timorem injiciat.

Hoc in Scripturis Deus ſæpe minitatur. Efficiet aliquando, ut juſtiſſimos iræ ſuæ experiaris effectus; & gladius iſte, de quo loquitur Propheta, ſæviens in domum tuam non recedet ab ea, niſi prius illam omnino deleverit: *Non recedet de domo tua gladius in ſempiternum.* 2. Reg. 12. Tunc clamare audieris: *Mucro Domini, mucro Domini, uſquequo non quieſces?* Jerem. 42. Sed fortaſſe fruſtra clamabis; atque te clamante, quieſce, Deus viciſſim clamabit, percute: *Mucro, mucro evaginare quocunque eſt appetitus.* Ezech. 21. Percute mucro, ubique percute, amicos, fortunas, filios, valetudinem, exiſtimationem, honorem, nulli rei parcas, omnia dele. Quod ſi hoc non acciderit: ſi peccator, quamvis impœnitens, nullo fuerit affectus ſupplicio; hoc ipſum impunem eſſe ſuppliciorum omnium eſt maximum, quæ Deus in hac vita poſſit immittere; manifeſtum quippe indicium eſt, peccatorem gravioribus divinæ ultionis effectibus in miſeram æternitatem reſervari. *P. Aurelianenſis.*

Divinæ juſtitiæ ſeveritas in eos, qui Dei gratiis abutuntur.

In Bibliis quædam occurrunt ſummæ ſeveritatis, quam Deus in illos exercuit, in quos largius ſuas gratias effudit, exempla, quorum pleni Prophetæ ſunt. Quid dicam de parabola ficus, quæ in evangelio igni adjudicatur, quia ſterilis eſt? Etenim, ut S. Chryſoſtomus inquit, quo majori cura olitor arborem colit, eo magis in hanc irritatur, cum, licet ſuis exculta laboribus, nullum fructum adfert. Quid dicam de pœna ſervi in tenebras exteriores projecti, eo quod creditum ſibi talentum in quæſtu non collocaverit; ac de tot aliis figuris, quibus Dei filius utitur ad excitandam Chriſtianorum fidelitatem terrore indignationis ſuæ, & formidine pœnæ, quam præparat illis, qui lumina ipſius contempſerunt? *P. Rapin, de fide primorum ſæculorum.*

Perſeverantiæ noſtræ incertitudo nos in timore continere debet.

Ut nos in humilitate, ac ſubmiſſione contineret Deus, cogeretque, ut cum timore, ac tremore ſalutem noſtram operaremur, noluit Deus finalem perſeverantiam commercio exponere humano, ſed illius ſibi jus reſervare, ita ut ſemper metus eſſet effectus ſuæ miſericordiæ. Promiſit ille quidem gratiæ ſanctificantis augmentum juſtis omnibus, qui exercebunt virtutem, non ſecus ac gloriæ coronam iis omnibus, qui in gratiæ ſtatu deceſſerint; ideoque ille, qui ita felix extiterit, ut moriens gratiam poſſideat, coronam hanc aſſequetur. Verum perſeverabit ille ne in gratia uſque ad mortem? Ita fortaſſe. At itane perſeverabit, ut nequeat Deus, quin juſtitiam, fidelitatemque ſuam lædat, illi gratiam negare, quæ illius efficere debet perſeverantiam? Non ita. Quare? quia omnes bonæ actiones noſtræ nullum habent neceſſarium nexum cum dono perſeverantiæ. Hæc non eſt illis debita remuneratio; non deeſt igitur juſta ſemper metuendi cauſa *Ex Anonymo.*

O terribilis incertitudo noſtræ prædeſtinationis, & gratiæ, a qua perſeverantia, & ſalus noſtra pendet! Quam terribilis eſt in re tanti momenti! ſed quam ſimul nobis immittere debet humilitatem! Hoc unum ſcio, me ſine perſeverantia nunquam ſalvum fore: de fide eſt, me illam nec mereri, neque certam facere poſſe. In quo ergo confidam? Nunquid in voluntate Dei? Hæc me latet hac in re: *Quis cognovit ſenſum Domini?* inquit Apoſtolus ad Rom. 11. *Aut quis conſiliarius ejus fuit?* Si eam ignorabat S. Paulus, qui ad tertium uſque raptus fuerat cœlum, quis illam ſibi exploratã eſſe confidat? In voluntate mea? Cum adeo cæca ſit, infirma, corrupta, mobilis, ullamne illius rationem habeam? Nunquid in bonis operibus meis. Præterquamquod ut plurimum adeo abundant defectibus, quamvis eſſent præſtantiſſima, & perfectiſſima, non poſſent tamen certe gratiam perſeverantiæ mereri; ſemperque nobis occaſio eſſet timendi, ne illam unquam eſſemus aſſecuturi. *P. Nepveu in ſpiritu Chriſtianiſmi.*

Judas in Jeſu Chriſti ſocietate periit. Hæc prima conſideratio eſt, Donec in mundo ſumus, prædeſtina-

tionis

tionis noſtræ ſatis certi non ſumus. Judas in ipſo Apoſtolatu damnatus eſt; ergo in ſanctiſſimo quovis, perfectiſſimoque munere damnari poſſumus; neque aliud conſilium, quod amplectamur, ſuppetit nobis, quam quod S. Paulus docet, ut videlicet de nobiſmet ipſis diffidamus, & obſequentiſſimam confidentiam in Domini gratia, & auxilio conſtituamus. Verum enim vero ſi Judas in Jeſu Chriſti ſocietate periit, quomodo non contremiſcam ego, qui in mundo, & magnis mundi ſocietatibus irretitus ſum, ubi tot mihi ſcandali occurrunt argumenta? Nunquid in Dei gratia, quam mihi impertit, confidam? Ehu! id immo me terret; etenim Jeſus Chriſtus Judæ, quam mihi, majores, uberioreſque gratias largitus eſt. Quid ergo? num in familiaritate, quam cum Deo in precibus meis habere potuiſſem? Heu! Judas ad triennium gaviſus eſt filii Dei conſuetudine. Nunquid in pœnitentia mea? Judas quoque egit pœnitentiam, & nihilominus reprobatus eſt. Haud equidem Domine. Non confidam vel in gratiis, quibus me large, effuſeque donaſti, neque in mea pœnitentia; ſed omne præſidium, omnemque ſpem meam in tua miſericordia conſtituam, ſemper animo fovens timorem judiciorum tuorum; per hanc quippe video unicam eſſe rationem, per quam juſti conſiſtunt, & peccatores reſurgunt: *Poſuiſti firmamentum ejus formidinem*, ait Propheta Pſalm. 88. Unde inferendum eſt, ſalutem noſtram in mundo cum timore eſſe operandam, quandoquidem Apoſtoli ipſi in Dei ſocietate perverti potuerunt. Primus Angelorum in cœlo perierat, ſed illius exemplo non ſatis afficiebamur; primus hominum perierat in paradiſo terreſtri, ſed ejus exemplum nimis adhuc a nobis aberat; nobiſque opus erat exemplo, quo edoceremur, in ſanctiſſima quoque mundi ſocietate perire nos poſſe; illud vero nobis in calamitoſiſſimi Judæ perſona præbuit Deus. Poſt hæc Dei Judicia metuenda non erunt? Poſt hæc inanem ſalutis veſtræ confidentiam temere fovebitis, ignaveque, & oſcitanter illam operabimini? Judæ reprobatio ita nobis utilis eſſe poteſt, ut Dei vereamur judicia; etenim gignet in nobis ſalutarem metum, quem Propheta a Domino expetebat: *Confige timore tuo carnes meas, a judiciis enim tuis timui*. Pſalm. 118. *Bourdalove in manuſcripta meditatione*.

Peccatoris converſio, ut plurimum initium ducit a timore.

Vulgares converſiones a metu incipiunt, & deſinunt in amorem. Timor judiciorum Dei introducit amorem perfectionum illius, acus inſtar, Sanctus Auguſtinus ait, filo viam aperiens. Carnem ſalutari terrore configit, ut in animam charitatis perfectionem immittat. Idcirco Sapiens Prov. 14. Domini timorem vitæ fontem appellat: *Timor Domini fons vitæ*: quemadmodum enim exiguus fons in rupe cava, aut in terræ viſceribus deliteſcens extrinſecus proſiliens rivulum efficit, qui ſubinde creſcens, atque cum ingentium fluviorum aquis ſe ſe conjungens, una cum illis fertur in oceanum: ita primi illi terrores, quos Dei brachium ſuper peccatorum caput ſublatum excitat in animabus eorum, ſunt veluti fons ſalutis adhuc latens, & in imo cordis ſepultus. Proſilit autem extrinſecus per quædam pœnitentiæ ſigna, & actus pietatis: creſcit affluentia gratiarum per Sacramentorum, ad quæ noxios adducit, rivulos manantium: & denique per perſeverantiam in bonis operibus paullatim in divini amoris fluvium convertitur, ac feliciter deſinit in perfectionem charitatis, omnem timorem foras expellentis: *Perfecta charitas foras mittit timorem*. 1. Joann. 4. *Abbas du Jary, ſermone de Sancta Magdalena*.

Deus ſæpe punit peccatorem per ipſa peccati ejuſdem inſtrumenta.

Peccator ſæpe per ea punitur, quæ iniquitatis ſuæ inſtrumenta fuerunt. Eadem cæſarie, qua uſus fuerat Abſalon, ut corda Iſrael ſeduceret, uſus eſt Deus, ut funeſta necteret vincula, quæ mortis ejuſdem cauſa fuere. Ignis ultor, quo Levitæ illi abſumpti fuere, qui contra Moyſem, & Aaronem defecerunt, egreſſus eſt ex eadem acerra, quam ſacrilegis manibus deferebant. David uſus eſt gladio Goliath, ſuperbi hujus gigantis, qui Dei viventis exercitibus inſultabat, caput amputaturus: & ebrietas, qua impudicus Holophernes ſe proluit, illum inermem tradidit ſtrenuæ Judithæ, quæ abſtulit opprobrium populo Dei inimicos ejus operiens confuſione. Ita peccator decidit in foveam, quam facit. *Idem*.

Utile eſt peccatori Dei juſtitiam timere.

Animadvertendum hic eſt, utilius eſſe ire ad Deum metu juſtitiæ, quam præcipiti ſpe miſericordiæ. Operæ pretium eſt, quod peccator ſibimet ultricem hanc repræſentet ultionem, quæ peccatum impune abire non patitur; neque ita periculoſum eſt, uti exiſtimatur, cogitatione ipſa in infernum deſcendere, ut pœnæ impii deſtinatæ illic ſpectentur. Ideæ, quæ animam replent formidine, ſuperbiam ejus infringunt, imminuunt præſumptionem, atque majori cum ardore Deum verſus impellunt. Cum funeſtos peccati effectus ſentimus, tunc magis ſincero illud odio perſequimur, & minus periculum eſt, ne iterum labamur. Denique dici nequit amplius, quod nobiſmet ipſis blandiamur; ambulavimus per viam, quam Deus nobis indigitavit, vidimus, quidquid horroris erat in ſcelere, ejus pœnarum partem luimus conſcientiæ ſtimulis agitati. Timor decidendi in manus Dei ultoris nos retinet in officio, ac illuſiones in pœnitentia adeo frequentes minus metuendæ ſunt. *Idem*.

Pœnæ, quas de peccatis Deus ſumpſit, efficere debent, ut illum timeamus.

Primorum temporum legantur hiſtoriæ, & innoteſcet, diluvio terram inundatam fuiſſe; quia alterum corruptionis diluvium præceſſerat, & quia ne unus quidem inveniebatur homo, qui bonum operaretur. Deo quidem curæ eſſe debebat pulchritudo operis ſui, quæ proculdubio hac aquarum eluvione detrimentum erat paſſura; & ſi unquam multitudo peccatorum divinam remorari debuiſſet juſtitiam; hoc illo quidem momento debebat accidere. Attamen ſolus Noe, qui juſtus erat, mortem effugit, quemadmodum generalis expers fuerat corruptionis. Poſt hæc te impune abiturum confide impiorum numero fretus. Mirum eſſet, ſi vitæ cura negligeretur, ſi venenum ebiberetur, eo quod frenetici multi hoc faciunt. *Idem*.

Utilitas timoris Dei.

Quomodonam impœnitens anima moveri poteſt, niſi per juſtitiæ ideas, quæ una ipſam flectere poteſt obdurationem, & cogere eos, ut ſe ſe dedat? Utile eſt etiam illis, qui nondum ſatis in Dei timore profecerunt, rationes ſervare, quæ illum excitare poſſunt, ne in peccati ſervitutem ingrediantur, ut ſaltem a nefariis actionibus abſtineant, niſi prorſus omnia eorum extinguere poſſunt deſideria. Præterea illos etiam præparat, ut virtutis illecebras ſentiant, & pietatis dulcedinem guſtent. Hic denique timor perficitur, vel potius in ejus locum ſuccedit charitas: proprium enim charitatis eſt timorem expellere. Itaque illum utilem eſſe, nemo ire poteſt inficias, & quin eodem uti nos pudeat, meminiſſe debemus, Sanctos omnes illum ſuadere, eumque reſpicere tanquam principium ſapientiæ, & viam, per quam ad perfectionem, & pacem aditus patet. *Idem*.

Regibus quoque timendus eſt Deus.

Vos, qui nominis veſtri terrorem injicere cupitis ſæviſſimis hoſtibus veſtris, timete Deum, ſi ab hominibus timeri vultis; & ſcitote, nulla re majorem contra mundum audaciam acquiri, quam per timorem Dei: *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore*. Hoc pacto loquebatur regius Propheta, qui omnem gloriam, roburque ſuum in Dei timore conſtituebat, eumque impenſius flagitabat, ut ipſius cor ſuo timore configeret: *Confige timore tuo carnes meas*. Hoc illud eſt monitum, atque conſilium, quod Joſue Iſraelitis legavit, antequam ex humanis decederet. Invictus ille bellator triumphis magis onuſtus, quam annis, cum prope eſſe videret, ut

in glorioſæ vitæ finem imponeret; Viſi, ait ille in militum ſuorum concione, & vici; triginta reges, & ultra, in vincula conjeci, adſpectu ſolo urbes fortiſſimas everti, ac victrices hoſtium copias fudi; & Sole curſus pernicitatem cobibente ne inimicorum turpis fuga, & pudor nocturnis tenebris contegeretur, juſtæ iræ meæ frequentiſſimum, fortiſſimumque exercitum, qui mihi uſpiam fuerit adverſatus, immolavi. Verum licet fortiſſimus heros ſim, non ideo ſum immortalis: *Et ego ingredior viam univerſa terra*. Joſue 23. Veſtrum eſt gloriam a me vobis partam tueri. Vobis equidem illam tradam artem, qua fretus ſemper ex acie victor diſceſſi: *Nunc ergo timete Deum*. Deum timete, atque ſemper eritis invicti; ac certo ſciatis, hoc timore fortitudinem acquiri, ac veros fortes, ſtrenuoſque viros roborari. *De Breteville in libro de eccleſiaſtica eloquentia*.

De Atheorum, impiorumq; intrepiditate.

Dicant ſane impii quidam, imbecilla, anguſtaque dumtaxat corda poſſe metuere ea, quæ Dei nomine nobis intentantur; vel potius ſuam fateantur infelicitatem, & ſciant, eum, qui magis timet Dominum, vere imperterritum eſſe, propterea quod qui Deum timet, nihil præter Deum timet, & qui Deum unum timet, nihil in terris poteſt timere. Timete Dominum, Sapiens Eccle. 12. ait, hæc enim tota eſt hominis fortitudo: *Deum time, hoc eſt enim omnis homo*; & vera gloria magis in hoc timore, quam in omnibus terræ opibus, honoribuſque conſiſtit: *Melius eſt parum cum timore Dei, quam theſauri magni, & inſatiabiles. Idem*.

Deus ſemper eſt terribilis.

Deus, quantumvis ſeſe familiarem præbeat, ſemper terribilis eſt; licet non alia ſuppeteret ratio, quis ille per ſe inviſibilis eſt, & poteſtates omnes, quæ non videntur, ſecum ſemper afferunt terrorem. Quidquid ignotum eſt, vetus quidam ait, magnum habetur. Ita Sanctus Paulus nos ad prælium exhortaturus in tentationibus ait prælium hoc terribile eſſe, & maximopere pertimeſcendum, quandoquidem ineundum eſt non cum corporibus, ſed cum ſpiritibus ab omni materia expeditis. Attamen quid omnium malorum Angelorum conatus, & vires eſſe poſſunt, ſi cum Deo vivente, cujus invicta potentia eſt, comparentur? Viri principes non ſemper omnem habent poteſtatem, quam cupiunt; eaque ſæpe locis, ac temporibus, circumſcripta eſt; & Deus unus eſt, qui efficere poſſit, quæcunque cupit. Univerſus orbis, Sapiens ait, armabitur ad ultionem inimicorum ejus. Ultio Dei in tonitruis murmurat, emicat in fulguribus, exundat in fluminibus, depopulatur in inundationibus, in exercitibus igni, ferroque vaſtat, & in mari deglutit. Heu! quomodonam Deus terribilis eſſe non poteſt, quandoquidem creata ipſa ſenſu carentia ſub pedibus illius contremiſcunt? *Pater Cauſſinus in Rubo ardenti*.

Dei timor eſt ſalutaris.

Videmus arma veneno imbuta, ubi vulnus inferunt, certiſſimam inferre mortem; efficiunt enim, ut virus ſanguini commiſceatur, qui deinde fluens, & ad cor ipſum dilapſus ita vitæ fontem inficit, atque corrumpit. E contra vero ſagittæ, quas Deus in peccatorem contorquet, ſalutari imbutæ ſunt pharmaco; & ſtatim ac percuſſerunt, metumque cordi attulerunt, ubique medicam, vivificamque virtutem effundunt. Hinc Propheta Deum orat, ut carnes ipſius ſuo timore confodiat: *Confige timore tuo carnes meas*. Pſalm. 118. ita ut cœleſtis hujus medicæ tanquam potiſſimus habeatur aphoriſmus: *Timor Domini expellit peccatum*. Eccli. 1. Sed hæc regula nequaquam inanibus obnoxia eſt conjecturis &c. *Albizius Italus concionator*.

Magna ſupplicia, quibus Deus in hac vita punit peccatores.

Malum, quod Jeroſolymæ poſt tot ſcelera, infidelitates, &, ut idem loquitur Propheta, proſtitutiones, per Ezechielem Deus fuit minitatus, non eſt ejuſdem excidium, quemadmodum alias Ninivem ſe everſurum portenderat; ſed minitatus eſt effecturum ſe, ne illa alterius indignationis, iræque ſuæ ſentiret effectus, quos ingrata civitas jure merita fuerat: *Auferetur zelus meus a te, quieſcam, & non iraſcar amplius*. Ezech. 16. Heu! Hæc maxima eſt iræ Dei juſte irritati nota, nulla iræ ſuæ in hac vita notam tribuere! Etenim ut Sanctus Hieronymus in hunc locum inquit: *Ex hoc perſpicimus grandem offenſam eſſe, nequaquam cura haberi a Deo, ſed permitti hominem ſceleribus ſuis*. Hoc argumento eſt, Deum de correctione noſtra deſperare, quandoquidem nos corrigere negligit. Terribile malum, Fideles, & millies metuendum magis, quam ſeveriſſima quælibet divinæ juſtitiæ flagella, quæ aliquam ſaltem nobis ſpem miſericordiæ in altera vita relinquerent, & quæ in præſenti pœna deficerent, quæ quantacunque ſint, ſemper ſunt divinæ bonitatis effecta; quandoquidem ad id unum illa Deus nobis immittit, ut æternum poſſimus evitare ſupplicium. *Ex manuſcripto ſermone*.

Divinæ juſtitiæ exempla impiis terrorem debent incutere.

Sanctas legamus hiſtorias, percurramus omnia magna, atque terribilia divinæ juſtitiæ exempla; non ne illa totidem voces ſunt, quibus admonentur impii, ea mala, quæ ſimilibus eorum contigere, illis quoque aliquando eventura? Etenim ubinam Dei eſſet juſtitia adeo ſevere alios punientis, atque ultionem ſuam uſque ad innocuos extendentis? Etenim in diluvio Deus octo dumtaxat ſervavit animas, & reliquum genus humanum immenſis fluctibus delevit. In Sodomæ incendio una Lothi familia ſalva facta eſt, reliquis igne de cœlo demiſſo conſumptis. In ſeditione Core, & conjuratorum ejus, quidquid mortalium in tabernaculis eorum verſabatur, dehiſcens abſorbuit tellus. Heu! quot innocentes & in diluvio, & in Sodomorum igne, & in rebellium tabernaculis una cum noxiis interierunt! Quænam igitur hæc eſſet juſtitia, in alios quidem adeo ſevere animadvertere, flammis abſumere, terra, fluctibuſque deglutire, & ultionem ad ipſos etiam culpa carentes extendere, alios vero tot ſceleribus coinquinatos impunes abire pati? Non deeſt igitur, cur metuant hujus effectus juſtitiæ, quæ eo magis ſevera futura eſt, quo magis ſera fuerit. *Ex chriſtianis ſermonibus tomo 4*.

Divina juſtitiæ ſupplicia, non timemus, quia non credimus.

Non loquimur quidem, ut impii; ſed non aliter vivimus, ac illi: ſermo quidem alius eſt, ſenſus vero iidem. Si enim divinæ juſtitiæ fidem haberemus, nonne & ejuſdem timorem haberemus? Hi duo ſenſus invicem non ſeparantur, neque in ipſis dæmonibus, qui credunt ſimul, & contremiſcunt. Si ergo tantumdem fidei nobis eſſet, quantum non Angelis, nec Sanctis, ſed quantum dæmonibus adeſt; ne nos quidem juſtitiam Dei metueremus: & cum hoc timore, quem omnes dæmones habent, præ illis in pœnitentiam, vitæque probitatem haberemus. Nam quantum fides a timore, tantum timor a vitæ probitate ſeparari non poteſt. *Idem*.

Quam utilis ſit Dei timor.

Quidquid dicant impii, ut timorem Dei redarguant, verum eſt, Deum ipſum huic ſuam gloriam, gratiam huic victorias ſuas, religionem aras, virtutem merita, omneſque peccatores ſalutem, & converſionem debere; & ex Tertulliano liquet, Ethnicos nunquam magis converti conſueviſſe, quam cum de judiciis Dei verba fieri audiverant: *Nos in hanc diſciplinam metu prajudicati judicii tranſvolamus*. Ideo explicite metum hunc ſalutis baſim appellat, cum nulla res tot homines in Dei ſervitute contineat, neque tot flagitia cohibeat, quot juſtitiæ metus: juxta tritum illud axioma: *Plures timor intra legem cohibet, paucos voluntas*. Hic clypeus eſt, Sanctus Chryſoſtomus ait, propugnaculum, arx, vel ſi mavis tutelaris animæ chriſtianæ Angelus illi ſimilis, quem Deus præ foribus terreſtris paradiſi collocaverat terribilem enſem dextera criſpantem, ut peccatori aditum intercluderet. *Idem*.

Hoc

Vult Deus nos juſtitiæ illius timore affectos eſſe.

Hoc tantum metu nos affici Dei filius jubet: Ne timeatis, ait ille, eos, qui corpori quidem veſtro mortem inferre poſſunt, & nihil præterea detrimenti afferre: ſed illum timete, qui animas veſtras una cum corpore perdere, & utrumque extremo ſupplicio poteſt afficere: *Ita dico vobis, hunc timete.* Homines quidem temporalem tantum mortem poſſunt infligere, Deus vero mortem æternam inferre poteſt, ideoque *hunc timete.* Mala omnia, quæ mundus afferre poteſt, illis tantum ſunt mala, qui eorumdem ſuperandorum patientiam non habent: ſed illa, quę Deus afferre poteſt, hominum conſtantiam excedunt: itaque *hunc timete.* Quanquam conſilium inierint homines perdendi vos, hos adhuc lenire poteſtis; illi ſenſus immutare poſſunt: ſed verbum Dei nunquam mutatur; juſtitia illius vel æternum ſuſtinenda eſt, vel in hac vita prævertenda: *Hunc timete. Idem.*

Dei juſtitia, & ira metuenda eſt.

Juſtitia Dei adeo terribilis eſt, ut vix illius ideam ab idea iræ ejuſdem ſeparare poſſimus: ira tamen ipſius nihil eſt niſi juſtitia. Contra malos iraſcitur; ita paſſim ſacra Biblia loquuntur; ſed quantumvis iratus ſit, ſemper ſibi par eſt, nec unquam ullis affectibus perturbatur. Impios citra animi motum, & ægritudinem punit; tranquilla manu in illos ſuam ultionem exercet; ſua contorquet tela, & tonitrua: damnat, reprobat ſemper immutabilis... Quomodo igitur explicari hæc poteſt Dei ultoris ira, quæ nobis eſt metuenda? Hæc ſęvit in peccatorem, qui motus ejuſdem patitur. Ira agitat; peccator agitatur. Ubi ille peccavit, traditur curis, tumultibus, omnibuſque agitatæ conſcientiæ furoribus. Excæcat ira; peccator excæcatur: ejuſque ægritudo rationis, fideique ipſius lumina extinguit. Ira periculum tegit: peccator ſe ſe in graviſſima quælibet mala præcipitem agit.... Deus contra peccatorem iraſcitur, hoc dicere quidem poſſumus, quandoquidem Spiritus ſanctus hoc dixit: ſed peccator in exitium ſuum armatur, & perit. *Liber, cui titulus: Animadverſiones in varia religionis, ethicæque argumenta tomo 2.*

Illis, qui in mundo effulgent, præ cæteris magis metuendus eſt Deus.

Quodnam ſpectaculum principibus viris exhibet immenſa pelagi maſſa, ubi illam minutis arenæ granulis coercitam vident! Ullumne corpus eſt indomitum magis, quam mare? ullumne magis contemnendum, infirmumque, quam arenæ granum? Et Oceanus irritatus, ſpumans, & furens ſine vi in littore ſubſidit, minuta, quæ illum ibi præſtolatur, arena victus, & fractus! Principes coram Deo toto cœlo minores ſunt, quam arenæ granum habita oceani ratione; quarum indiget virium, ut illos humiliet, atque proſternat? Quæſtioni reſpondere difficile eſſet: leviter veritatem exprimeret, ſi quis illum nulla re prorſus indigere affirmaret. Homines, quos humilis eorum conditio longe a nobilibus ſemovet, & qui præ reverentia coram illis contremiſcunt, quam concipere poſſent ideam de divina potentia? Quomodo fieri poteſt, ab illis Deum adeo parum timeri, ut nihil omnino timeatur? Sed quot potentiam illius formidarent, ſi meminiſſent, principibus viris, qui ſubditis ſuis adeo terribiles ſunt, eaſdem, ac ſubditis eorum, eſſe ejuſdem timendæ rationes? *Idem.*

Dei timor conſtantiam noſtram roborat, non minuit.

Humani timoris naturalis effectus eſt conſtantiam noſtram extinguere, ſenſuumque noſtrorum nobilitatem ſuffocare. Dei timor nobis generoſitatem inſpirat, nobis vim tribuit, noſque ſupra noſtras infirmitates attollit. Omnis hominum potentia nihil aliud eſt, quam inane phantaſma, ſi illam cum Dei omnipotentia conferamus. Mala, quæ nos ſimiles efficere poſſunt, levia ſunt, fluxa, contemnenda. Deus unus nos opprimere poteſt, ſuiſque plagis in nihilum redigere. Videtur ergo ſola adeo terribilis Domini idea nos turbare, terrere, & ad deſperationem adigere poſſe; & e contra quo magis illius minę nos terrent, eo majorem confidentiam concipimus, eo majorem præ nobis ferimus fortitudinem.... Omnia terrorem incutiunt homini hominis alterius odium, iramque metuenti: contremiſcens ad ſingulos greſſus aliquod tutum perfugium requirit: aſyli, qui tutiſſimi habentur, apud illum ſuſpicione non vacant; metus illi ne momentum quidem quietis tranquillæ permittit. E contra vero omnia magnitudinem, magnanimitatem, ſublimitatem oſtendunt in eo, qui Dei judicia extimeſcit. Nulla re concuti poteſt: irridet, quidquid in creatis rebus terribile eſt, neſcit graviſſimis adverſitatibus vinci; caſus varii animum ejus non mutant. *Idem.*

Timor, quo percitus erat David.

Audire ſanctum regem David. Interdiu, noctuque agitabar, atque torquebar, nimiiſque fletibus jam jam lumen oculorum auferebatur, indeſinenter clamabam ad Deum: Quam terribilia judicia tua, Domine! Verum eo in oppreſſionis ſtatu, in quo ſum, hoc unum peto, ut me magis adhuc timore tuo repleas. Illum alte inſere cordi, carnibus, ſenſibuſque meis, ut nunquam timere te deſinam: *Confige timore tuo carnes meas.* Pſalm. 118. Sed cur a Deo petit timorem, quandoquidem illum jam tantopere metuebat? Scio equidem, reſpondet ille, quid petam. Si id antea feciſſem, meliuſque feciſſem, næ ego quidem peccaſſem. In ipſo timore confido, ibique certum meę ſalutis pignus invenio: *A judiciis enim tuis timui. Pater Girouſt in Adventu, ſermone de falſa pace.*

Defectus timoris indicium eſt fidem deficere, & damnationis eſt cauſa.

Hæc Sancti Cypriani ſolida eſt argumentatio: *Æterna tormenta, conſcientia mala ſi crederet, metueret.* Si metueret, modum diligenter inquireret, quo hæc effugeret mala: *caveret*: & ſi hunc bona fide perquireret, eum ſane inveniret, neque ſe ſe, uti fit, in præceps conjiceret: *vitaret.* Sed labimur, quia ultro noſmet periculo objicimus; noſmet periculo objicimus, quia illud non timemus; neque illud timemus, quia minime credimus. *Idem ſermone de fide.*

Juſtitiæ divinæ theſauri infiniti ſunt, non ſecus ac miſericordiæ; ſed inter ultiones, quas in hac vita contra peccatores exercet Deus, nulla, audeo dicere, magis eſt funeſta, quam ſilentium ipſius, atque patientia, qua nos quieſcere ſinit. Tunc enim ſecreto magis mortiferos meditatur ictus, & ut Scripturæ vocibus utar, iræ ſuæ gladium exacuit. Percutere ceſſat, ut gravius percutiat, & quemadmodum furoris ſui diebus ſuę non obliviſcitur bonitatis, vulgo etiam ſub bonitatis ſpecie maxime terribilia ſua celat judicia. In hac malacia, quæ ipſa tempeſtate periculoſior eſt, in Dei miſericordia confidimus; & quoniam nimis confidentiæ in eadem ſtatuimus, eam a nobis amovemus, quin mereamur. *Idem P. Girouſt, ſermone de falſa pace conſcientia.*

Timoris ſenſus, quem habere debet peccator.

Peccavi, dicere debet peccator; ſum igitur objectum iræ coram Deo, indignus ſum miſericordia illius, & in me fortaſſe quamprimum ejus juſtitia deſæviet. Demittat ille de cœlo ignem, quo abſumar; hoc ille poteſt: aperiat terræ ſinum, quæ me dehiſcens abſorbeat; hoc meritus ſum: mora ejuſdem imperiis obſequens repente vitæ meæ ſtamen ſuccidat; hoc retroactis ſæculis millies contigit, & noſtris quoque temporibus quotidie contingit; ego ne hoc ipſum ſupplicium feram? Nihil ſcio; hoc unum ſcio, id mihi jure eſſe timendum. Imminet capiti meo judex, qui me perſequitur; ſub pedibus meis jacet infernus, qui me præſtolatur; in corde meo gero damnationem meam, ac mihi ſexcenti circumſtant inimici, ut illam exequantur. Peccavi: unum dumtaxat peccatum animæ juges incutere debet terrores propter periculum, cui objicit illam; quid autem infinita peccatorum multitudo, quibus tota vita mea conſtat; quomodo illa univerſa reſpicere poſſum? Quo plura patravi, eo minus me pęnitet; attamen magis contremiſcere deberem. Nunquid ad cumulum uſque menſura oppleta eſt? an quantumvis parum adjiciam, periculum eſt, ne illi cumulus accedat? *Idem.*

Timere debemus propter patrata ſcelera, & procul, pro quibus Deo non ſatisfecimus.

Prohibet Sapiens, ne timere ceſſemus peccatum illud, pro quo Deo ſatisfacere admiſi ſumus, & cujus veniam conſecutos nos fuiſſe putamus; quomodo ergo non reformidem tot a me patrata flagitia? Etenim quid hactenus egi, ut divinæ ſatisfacerem juſtitiæ? Tot annorum peccator, ubinam illud momentum eſt, quo pœnitens fui? Ubi lacrymæ, quas fudi? ubi preces, eleemoſynæ, jejunia? Si Deus me vocaverit, quid reſpondebo? Si a me rationem repetierit, quo confugiam? Mecum geſtabo iniquitates meas, & ſub hoc iræ theſauro obruar. *Idem.*

Timendū eſt ſemper, ne Dei gratiam amittamus.

Semper homines ſumus, ideoque ſemper fragiles, ſemper incerti eorum, quæ præterierunt, ſemper eorum, quæ futura ſunt, incerti; geſtantes, ut loquitur S. Paulus, pretioſum gratiæ theſaurum in vaſis fictilibus, quæ ſemper ad minimum quemlibet ictum confringi poſſunt. Sancti quoque trepidaverunt; eorumque exemplum potiſſimum vobis proponere volo, ne magis, quam illi, confidere velitis. Illi homines erant prorſus divina ſapientia repleti, & magis, quam nos, cœleſti lumine illuſtrati; & impii ſolum, quibus nullum eſt lumen, religio nulla, timorem eorum inanes terrores vocare poſſunt? Homines erant conſummatæ virtutis, & qui ex fere certiſſimis indiciis centies in cordibus ſuis ſenſerant præſentiam ſpiritus Dei, qui habitabat in ipſis. Pœnitentes erant auſteritatibus attriti, Anachoretæ orationibus abditi, Apoſtoli zelo ſuccenſi, & laboribus fatigati. Attamen ſancti illi, quantumvis ſancti, adhuc de ſua ſorte poſt vitam ambigebant: & conſcientia ſua illis nunquam ſatis munda, atque integra videbatur. Ubi ſecum æterna reputabant ſupplicia, perturbabantur, atque ſtupore perculſi, artubuſque omnibus capti manebant. Oculis lacrymarum imbre madentibus, & pallenti facie ad divinam confugiebant miſericordiam impetraturi vel peccatorum, quæ ſe patraſſe putabant, veniam, vel gratiam contra illa, quæ poterant perpetrare. Martyres ipſi, quemadmodum Sancti Auguſtinus, & Cyprianus animadverterunt, in ipſis etiam equuleis timebant, cum circum ſe eos viderent, qui ſuppliciorum horrore communi fidem abdicabant. Vos autem tot jam titulis damnandi, cum prope ſit, ut damnationi veſtræ cumulum adjiciatis, eam præ vobis fertis confidentiam, quam ſanctitas illis non præbet, qui magis ſperare deberent, & qui magis in meritis ſuis confidere poſſent. *Idem.*

Exiguus eorum qui ſalvi fiūt numerus terrere nos debet.

Ex omnibus religionis noſtræ veritatibus, non alia magis terribilis eſt, quam quæ exiguum eſſe electorum numerum aſſerit. Attamen quotuſquiſque eadem afficitur? Quamvis hoc verum eſſet, ex decem mortalium millibus unum dumtaxat damnandum eſſe, deberem adhuc contremiſcere, & metuere, ne ego hic eſſem infelix. Heu! fieri poteſt, ut ex decem millibus vix unus ſalvus fiat, & non contremiſco? Sed non ne tanto major mihi timendi cauſa eſt, quo minus timeo? Mea hac in re ſecuritas non niſi effectus eſſe poteſt erroris, & cæcitatis meæ, quæ celans periculum, in quo ſum, me in eum ſtatum adducit, in quo illud neque evitare, neque prævertere valeam. Si Dei filius dixiſſet mihi, omnes Chriſti fideles ſalvos futuros, dixiſſetque aperte, uti dixit, exiguum fore numerum electorum, nunquid in ſalutis noſtræ negotio magis ſecuri viveremus? Non negamus, omnia ſcopulis eſſe præpedita, nos in magno pereundi diſcrimine verſari: & nihilominus hac fruimur tranquillitate! Quis ſecuros nos facit? Nunquid minus timendum eſt nobis, ut minus nobilmet ipſis invigilare debeamus? Et quia minus ſenſimus excidium noſtrum, nunquid minus erimus infelices? Heu! licet non alia nobis eſſet metuendi cauſa, quam hæc fatalis ſecuritas, & hæc mira ſtupiditas, in qua ſumus; non ne id ſatis eſſet, ſuperque, ut de ſorte noſtra trepidaremus? Undenam hæc ergo proficiſci poteſt aſſerta conſtantia; tanta hæc in tanto diſcrimine certitudo? *P. Croiſet tomo 1. receſſuum.*

Timor judiciorū Dei eſſe debet, ut nos ... bet, ut nobilmet caveamus.

Si morbi alicujus contagio in urbe graſſetur, quilibet ſibi timet, & cavet. Quæ remedia! quænam amuleta! Sibi quilibet honeſtiſſimum quodvis ſolatium interdicit; ludi, cœtus non ſapiunt ultra; ab omni abſtinemus commercio, atque intra ſolitudinis horrorem noſmet continemus. Quorſum autem tot præcautiones? Quia mors timetur. Non timeamus autem æternam calamitatem, ſcientes pleroſque mortalium damnari? nunquid æterna calamitas metuenda non eſt? Multitudo currit in interitum, unus fortaſſe in mea familia ſalvabitur, neque in id omnem operam, induſtriamque tranſmitto, ut ego iſte ſim felix prædeſtinatus: neque ſalutem meam certam faciam, id capere conſilii non poſſum, ut quædam pericula evitem, ut quibuſdam utar præcautionibus, ut mihi met ipſi conſulam? Qui ſtupor! quæ inſania! *Idem.*

Timor, & diffidentia ſui neceſſaria Chriſtiano.

Optima ſententia eſt, quamvis primo ſtatim intuitu paulo difficilior videatur; tutius in cœlum trepidando, quam nimis confidendo perveniri. Deus illos præfert, qui ſuam ſentiunt infirmitatem, & qui humiliter ad ipſius gratiam confugiunt, illis, qui in ſua virtute confidunt. In gratia idem eſt ac in mundo; proceræ arbores fulmineis ictibus ſunt obnoxiæ: & illi, quibus benigna arridet fortuna, & qui ad altiſſimum magnitudinis faſtigium evecti videntur, ſæpe propiores ſunt excidio. Qui præ cæteris ſanctitatis laude niteſcere videbantur, ſæpe funeſtos lapſus experti ſunt, & in graviſſima cecidere flagitia; cum interim imbecilles animæ, quæ ſemper timuerant, atque ploraverant, ſtrenue vehementiſſimis tentationum ictibus minime cederent. Virtus cedere neſcia, & ad ſtadii finem tuto perducens nonne eximia dicenda eſt? *Auctor Anonymus.*

Divina juſtitia fit magis terribilis per miſericordiæ contemptum.

Cum divina juſtitia diu noſtras iniquitates ſuſtinuit, & diu pœnas ex nobis repoſcere diſtulit, tantum abeſt, quod hæc nobis dilatio profuerit, ut immo augeat ſupplicium. Quo magis pœna differtur, eo ſeverior eſt; quo magis Dei brachium ſuper ſcelera noſtra ſublatum pependit, eo gravius vulnus infligit. Illius enim juſtitia, quæ nihil impune pati poteſt, non ſolum iniquitates noſtras juxta earum pondus, numerumque punit, verum etiam contemptam ulciſcitur miſericordiam: & hæc miſericordia, quæ pro nobis juſtitiæ obſtabat, contra nos in juſtitiæ partes concedit; & quæ differebat ſupplicia, recens cauſa fit, ut eorum ſeveritati acceſſio fiat. *Abbas de Aubignac in ſpecimine eloquentiæ.*

Peccatores Dei timorem amittunt.

Cum homo ſe ipſum amet, ideoque oderit, quidquid ſibi officere poſſit, opus non eſt, ut oraculis fidei doceatur timere Deum ultorem, certaque ſupplicia, cum hac in re natura locum obtineat religionis. Timor adeo altas in anima illius efficit impreſſiones, ut ſæpe eadem ibi relinquat veſtigia, eaſdemque cieat agitationes, quas malum ipſum. Attamen hic timor adeo naturalis, & efficax corruptionis propenſioni cedit, & quanquam homo in æternum infelix futurus ſit, ceſſare tamen non vult, quo minus ſeſe criminibus abdat. Nunquid opus eſt, ut peccatum deſtruat hominem deſtruens Chriſtianum; & ipſos naturæ ſuffocet motus, poſtquam gratiæ motus extinxit? *Ex orationibus Gallicæ academiæ oblatis anno 1680.*

Dei timor innocentiam noſtram tuetur.

Inter omnia auxilia, quæ hominem ſuſtinent, eumque in innocentia conſervant, omnium efficaciſſimus eſt timor Domini, & juſtitiæ ipſius recordatio. Timor, quem inſpirat natura, docet ratio, religio præcipit; qui malum evitare, & bonum exercere nos jubet, qui perfectionis & ſapientiæ principium eſt, qui greſſus noſtros figit in via virtutis, eoſque in vitii periculoſo proclivi retinet; qui iniquitatem in ipſo ſuffocat ortu, vel qui illam in ſuo progreſſu coercet; qui peccatori antequam ſcelus committat, minas inſeniat, & ubi illud commiſerit, eum punit; qui illum in ſua turbat requie, in ſomno terret, & in omnes voluptates ejus effundit amaritudinem. Timor, qui a Deo profectus nos etiam ad Deum feſtinat compellere, qui nos revocat, ac efficit, ut noſmet colligamus, ubi per affectuum impetus aberravimus; qui indeſinenter ad nos clamat, nos perſequitur, in locis omnibus adoritur, noſque met ipſos nobis graves, & non feren-

Digitized by Google

ferendæ facit. Avelle timorem hunc de hominis corde, quid ibi reliquum erit niſi corruptio, & nequitia? *Ex eadem collectione.*

Cum Deus ſit infinite juſtus infinitam illius juſtitiam timere debemus.

Neceſſario inter divina attributa ratio aliqua intereſſe debet; & infinitas perfectio eſt, quæ omnibus eſſe debet communis. Opus eſt ergo Deum infinite juſtum eſſe, ut ſit infinite perfectus: nam quemadmodum quidquid eſt in Deo, ipſe Deus eſt, ſi juſtitia illius ullis finibus coerceretur, ita & illius eſſentia finibus eſſet circumſcripta. Juſtum eſt ergo, peccatores pœna quodammodo infinita puniri, non ſecus ac in cœlo ſancti infinitam mercedem recipient. Sed cum homo par nequaquam ſit infinite vehementem pœnam ferendo, quia potentia infinita infinite agens in ens finitum, hoc in nihilum redigeret, quoniam hoc illius actionem ſuſtinere, ejuſque vi reſiſtere non poſſet, opus eſt pœnam in duratione ſua eſſe infinitam. Quis autem non veretur juſtitiam hanc, quæ propter unum mortale ſcelus pœnæ æternitatem requirit? *Auctor Anonymus.*

Timendum ne æternis ignibus adjudicemur, & ſimus ex numero reproborum.

Tot, tantaque de miſera æternitate dicuntur; verum intelligitur ne, quid ſibi velit in æternum damnari: & hoc, uti decet, timetur? Sæpe de hac æternitate ſermonem audientes, ſenſim aſſueſcimus huic voci, & rei, quæ per illam ſignificatur, & inde fit, quod adeo parum afficimur. Attamen nihil majorem nobis debet terrorem incutere. Poſt vitam hanc brevem, fragilemque, & ſingulis diebus labentem, altera adeſt ſemper duratura: & quodnam futurum ſit fatum meum, neſcio. Niſi æternum beatus fuero, æternum infelix ero: inter hæc duo extrema nihil eſt medium. Electorum numerus exiguus eſt. Nunquid ex numero hoc ero? Nihil ſcio. Hoc unum ſcio, me certe nondum aliquid feciſſe, propter quod in prædeſtinatorum numero adſcribi meritus fuerim: ideoque parem mihi felicitatem promittere nequeo, donec aliquid præterea non egero, ut illam merear: ac de me in nullam reditus ſpem actum putarem, ſi ab hoc momento mea penderet æternitas. Quæ igitur metuendi cauſa mihi eſt? *Pater Croiſet in ſpiritualibus conſiderationibus.*

Dei timor conjunctus eſſe debet cum confidentia.

Ingens ille timor, quo inſignis hic ſolitudinis cultor ſe teſtatur adfectum, quamvis diuturnam, ſeveramque adeo pœnitentiam exercuerit, nonne vos formidine replet? Sed mirabilis confidentia, quæ hunc librat timorem, & cujus vis illum ſuſtinet, nonne ſimul vos ex ea animi dejectione attollit, & recreat, in quam fortaſſe terror vos conjicere potuit? Invicta iſta conſtantia, quæ efficit, ut ille pro nihilo habeat omnes mortificationes, laboreſque ſuos, & quæ illum ſancte induſtrium facit, ut in ſingulos dies eorum numerum augeat, nonne ſecreto noſtram nobis exprobrat mollitiem, atque languorem? Et timor, quo affectus eſt, nonne infringere debet audacem hanc confidentiam, quam in iis, quæ modice bona facimus, collocamus? *Auctor Anonymus.*

Fateor equidem fieri non poſſe, quo minus peccatorum noſtrorum adſpectus in nobis graviſſimum gignat terrorem; ſed verum non eſt, quod hic timor nos a throno gratiæ debeat amovere, & in nobis ciere poſſit deſperationem. Deus, ut noſti, per hunc adſpectum metum gignit in anima peccatoris: at quis citra impietatem putare poteſt, Deum in cor ſemen deſperationis effundere? Haud ita. Cum nobis ſuum immittit timorem, hoc efficit quatenus pater; & filius quantumvis ſit flagitioſus ille ſit, ita ut patrem timere poteſt, ut ſecretam in eo minime ſervet confidentiam, qui illum tanquam ſui ipſius partem conſiderans, non minus, quam ſeipſum adamat? Timor ergo, quem inſpirat Deus illis, qui ut Apoſtolus Act. 17. inquit, filii ſunt, & genus illius, nunquam vacuus eſt confidentia, quemadmodum confidentia hæc nunquam a timore debet eſſe ſejuncta: alioquin hæc quidem audaces efficeret, ille deſperatos. Itaque timor, & confidentia ſunt veluti duo pedes, qui adducere debent peccatorem ad thronum gratiæ, ut ibi miſericordiam efflagitet. *Liber cui, titulus: Dialogi Abbatis Joannis & Euſebii Presbyteri.*

Timor tutior ad Deum via eſt.

Adeo mihi perſuaſum eſt, timorem certam eſſe, qua ad Deum tendamus, viam, ut alia quælibet ſuſpicione vacua mihi non videatur. Verum non eſt, quemadmodum ſibi plerique perſuadent, ſancto hoc divinorum judiciorum timore tolli confidentiam in æterno ejus amore a nobis habendam, cum liqueat hunc prorſus oppoſitum gignere effectum. Deum non diligimus, neque ab illo diligimur, niſi prout magis, minuſve illum metuimus: & pariter liquet, timoris hujus menſuram eſſe menſuram ſpei, quam in illius miſericordia habere debemus. Illum vereamur oportet, quia, Propheta inquit, eſt *terribilis in conſiliis ſuper filios hominum.* Plerumque vero ita cæci ſumus, ut quia fortaſſe in inſignia quædam peccata minime labimur, in quæ alios plures ruere conſpicimus, ſtatim noſmet ab aliis ſecernimus, quos veluti infelicia iniquitatis mancipia putamus: quod efficit, ut, quia timor unica via eſt, per quam ad Deum illi reverti poſſunt, hanc nequaquam noſtram eſſe cogitemus. Heu! itane ſuperbi eſſe poſſumus, ut nos innocentiam noſtram ſervaſſe putemus: vel itane præſumere poſſumus, ut eam nos jam reperaſſe exiſtimemus! *Idem.*

Incertitudo, utrum peccata noſtra nobis fuerint dimiſſa, nos in timore continere debet.

Non immerito nos Spiritus ſanctus admonet: *de propitiato peccato noli eſſe ſine metu.* Eccli. 5. Fieri quidem poteſt, nos non ita infelices eſſe, ut communibus religionis officiis minime perfungamur: verum quamnam iſtinc concipere poſſumus confidentiam? In corde noſtro adeo terribiles incubant tenebræ, & machinamenta, quæ motum illi tribuunt, adeo ſecreta ſunt, ut illud dumtaxat lumen, quod afferet Dominus, cum judicaturus advenerit, tenebras illas diſſipare, & illa machinamenta detegere poſſit. Ceſſemus ergo hanc alere confidentiam, quæ licet non adeo palam criminoſa ſit ac illa peccatorum obduratorum, aliquando minus funeſta non eſt. Eo magis timere debemus, quo ſcelerum mundi hujus, in quo verſamur, adſpectus afferet innocentiæ noſtræ periculoſiorem tribuit ideam. *Idem.*

Timor judiciorum Dei neceſſarius eſt fidelibus omnibus quorumque in ſtatu ſint.

Timor judiciorum Dei chriſtianis omnibus omnino neceſſarius eſt initio converſionis eorum, etenim per hunc ille primo inſerit ſenſus ſalutis; neceſſarius quoque deinceps eſt, cum cordis eorum durities nondum ſatis mollita eſt, vel cum illi nimis fidenter incedunt. Sed in animabus etiam provectioribus, perfectioribuſque eſt neceſſarius, ut illis ſit quoddam veluti libramentum, ne propter nimiam ſecuritatem in negligentiam labantur. *Abbas Trappenſis tomo primo chriſtianorum dogmatum.*

Digitized by Google

TRIBULATIO.

CRUX, ADVERSITAS, PATIENTIA CHRISTIANA

MONITUM.

Hoc in argumento conſiderandum occurrit, tribulationes, & cruces ſpectari poſſe varie pro variis rationibus, propter quas perferantur. Illæ enim, quas patimur, & quas ultro pro peccatorum noſtrorum expiatione ſubimus, Pœnitentia *vocantur; cum autem ad corpus domandum, ne luxurietur, aſſumuntur*, Mortificationis *nomine appellantur; & demum cum a Deo immittuntur, vel ab hominum improbitate, & nequitia conflantur, ſi patienter eas toleramus, & veluti a Dei manu inflictas recipimus*, Patientia *nuncupantur. Poſtremo hoc in ſenſu iſtic accipimus tribulationes, & adverſitates, quacunque ex parte nobis ingruant; cum de Pœnitentia, & mortificatione alibi ſatis fuſe locuti fuerimus.*

Neque abs re puto monere, argumentum hoc intra hos cancelles arctatum, & ad quamdam tribulationum ſpeciem redactum adhuc nimis amplum eſſe, nimiſque late patere, ita ut cenſuerim iſtinc morbos, qui & ipſi tribulationibus a Deo immiſſis accenſendi ſint, ſejungere; quippe illi ſatis uberem rerum ſuppeditant copiam, ita ut de illis ſeorſim in ſingulari titulo agi poſſit. Cæterum quamvis hoc de tribulationibus argumentum commune ſit, atque ampla ubique inveniatur ſupellex apud Aſceticos, atque eos, qui Sermones edidere; illud mihi nequaquam prætermittendum eſſe ratus ſum; ſed potius operam navandam cenſui, ut ex illis, quæ ad hanc rem undequaque collegeram, ea deligerem, quæ ad Chriſtianum ſermonem elucubrandum eſſent aptiora, atque ad auditores ad patientiam, cujus exercendæ occaſio non deeſt, excitandos majoris utilitatis, & ponderis videntur.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Variæ concionum hujus argumenti ſtructuræ.

I. Tribulationes, atque vitæ hujus calamitates a nobis ſpectandæ ſunt veluti valida ad noſtram ſanctificationem ſubſidia; cum enim ſanctitas in eo ſita ſit, ut animum a terrenis rebus avellamus, atque ut adhæreamus Deo, adverſa, & tribulationes utrumque certiſſime, ac validiſſime præſtant; quæ res concionis argumentum, ac diviſionem poteſt efficere.

Prior pars latiſſimum aperit Moralis diſciplinæ campum, ubi oſtendere poſſumus, quod vexatio dat intellectum, ut inquit Scriptura, nobiſque aperit vanitatem, atque inconſtantiam terrenarum rerum, quas miſere deperimus; nobiſque fallacem aufert ideam voluptatum, ac divitiarum, quam animo imbueramus; quod facile probari poteſt exemplis ex ſacrarum Scripturarum penu depromptis, & ex ipſa rerum magiſtra experientia, qua docemur, hac una fortaſſe ratione Deum nobis ſatietatem, & nauſeam immittere, atque deinde cor noſtrum ab affectu divellere, quo fallacia hæc bona conſectamur; ut hac nauſea, & ſatietate animum noſtrum a terrenis amoveat.

Ad hæc tribulationes, & adverſa nobis ea auferunt adminicula, per quæ facile in ea labimur ſcelera, in quæ proni ſumus; bonæ quippe valetudinis jactura prohibet, ne noxiis voluptatibus noſmet ingurgitemus; jactura bonorum, & adverſa fortuna luxum, inſanoſque ſumptus imminuit; exiſtimationis, & celebritatis jactura ambitionem noſtram coercet &c., ita ut nullum amplius in creatis rebus nacti ſubſidium, quadam neceſſitatis ſpecie, Deo unice adhæreamus.

Hoc eſt partis alterius argumentum; atque tribulationum alter effectus eſt, nos Deo conjungere, ejuſque cultui impenſius addicere, poſtquam reliquorum dominorum infidelitatem fuerimus experti. 1. Quia Deus vulgo validiſſimas gratias ſuas tribulationibus adnectit; quæ hoc pacto corda noſtra a terrenis cupiditatibus avellentes, eadem cum illo conjungunt. 2. Nos illæ eo magis Deo propiores efficiunt, quo magis terrenarum rerum amor ab eodem nos efficit remotiores; ſæpe enim ſacer teſtus ait, Deum cum iis eſſe, qui tribulationibus agitati ſunt; atque tunc temporis hos ab illo benignius vocari, & admitti. 3. Arctius adhuc nos Deo conjungunt, quia in cruce Salvator invenitur, ibi in noſtrarum tribulationum partem aſcendit, nos conſolatur, atque tandem per crucem plura acquirimus merita, & ad ſublimiorem ſanctitatis apicem elevamur.

In Evangelium tertiæ Dominicæ poſt Paſcha, *Modicum, & videbitis me &c. Mundus gaudebit, vos vero contriſtabimini*. Joan. 6. Loci hi duo ex eodem II.
Evangelio deſumpti nullum inter ſe nexum, nullamque ſationem habere videntur, quaſi apoſtolis ſuis duo diverſa Jeſus annunciare voluerit. Utriuſque tamen conſenſus, & conciliatio præbere poteſt concionis argumentum, ubi oſtendatur, quidquid patimur, vel pati poſſumus in hac vita ſemper modicum eſſe, ſi ratio habeatur.

1. Eorum, quæ pati meremur propter patratorum criminum expiationem. Meriti ſumus infernum, æternamque pœnam, quam Deus noſtra dimittens ſcelera in temporalem convertit; quæ quidem inſignis eſt gratia, & miſericordia, qua nobiſcum eſt uſus. Facile autem eſt oſtendere ea omnia, quæ hac in vita pati poſſumus, ut divinæ juſtitiæ crudeliter adeo a nobis laceſſitæ ſatisfaciamus, ubi cum illis, quæ meriti ſumus, ſuppliciis conferantur, modicum aliquid eſſe exiſtimanda. *Modicum*.

2. *Modicum* eſt ratione eorum, quæ pro nobis paſſus eſt Deus, & quæ ipſi pati deberemus, ut illi ſimiles fieremus; quapropter fidelibus ſua ſemper crux eſſet deferenda, atque idem, qui vitæ, noſtræ quoque paſſionis terminus eſſe deberet. Sancti Patres præclaras hujus argumenti protulere ſententias, atque uberrimus hic aperitur eloquentiæ campus, ubi latius diſſeri poteſt de ea ſimilitudine, quam Chriſtianus hac in re cum Dei filio debet habere.

3. *Modicum* etiam eſt, ſi ea gloria, quam præſtolamur, & quam non niſi ferendo mereri poſſumus, reſpicia-

piciatur: *Momentaneum, & leve tribulationis noſtræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis*. 2. ad Cor. 4. Oſtendendum eſt, hunc uberem meriti, ideoque mox etiam gloriæ, pro nobis fontem eſſe; ac poſſe nos præclare his occaſionibus uti, quæ ad cœli gloriam promerendam ſuppetunt nobis &c.

III. Tria nobis inſpirare poſſunt confidentiæ ſenſus in afflictionibus noſtris, & totidem ſermonis partes efficere. 1. Deus tribulationum noſtrarum teſtis eſt; 2. auctor, illas quippe nobis immittit, & 3. remunerator.

1. Tanquam teſtis agnoſcit, propter amorem, & ſæpe etiam gloriam ipſius nos pati; cordis noſtri affectiones intuetur; ſcit ea, quæ patimur; eaque in rationariis noſtris deſcribit.

2. Tanquam auctor has nobis tribulationes immittit, eas moderatur, noſtræque aptat virtuti; nos conſolatur, atque per illas ſuum nobis probat amorem.

3. Tanquam remunerator pro levi tribulatione immenſum gloriæ pondus nobis pollicetur, & præparat.

IV. Tribulationes, & adverſitates varios habent effectus pro triplici eorum, qui patiuntur, diſcrimine, quod ſermonis partitionem poteſt efficere.

1. Præcox infernus ſunt peccatoribus, non bene utentibus iiſdem: tunc enim inanes, ſterileſque ſunt, neque ea perſolvunt, quæ ab illis divinæ juſtitiæ debentur. Nullum a Deo habent ſolatium, qui tunc punit peccatores non tanquam filios, ut corrigat, ſed tanquam inimicos rebelles, ut in hac etiam vita eos plectat: & quin illi his utantur adminiculis, ut cum Deo redeant in gratiam, abutuntur illis, ut recentibus ſceleribus eum magis irritent. Denique illi non ſecus ac reprobi cum impatientia, rabie, ac furenti deſperatione &c. patiuntur.

2. Præcox purgatorium pœnitentibus, qui hoc pacto commiſſa expiant crimina, modicoque ſumptu divinæ juſtitiæ ſatisfaciunt. Latius oſtendi poterit, hac in vita modicum ſufficere Deo, qui in altera omnia ad noviſſimum uſque quadrantem ſibi diſſolvi poſtulabit.

3. Præcox denique paradiſus juſtis, qui propter Deum patiuntur, & qui divinæ ſeſe voluntati ſubmittunt; propter moralem ſalutis certitudinem, quam illis adſtruunt adverſa; propter internas conſolationes, quibus perfruuntur: atque propter ſuavitatem, & gaudium, quod in ipſis tribulationibus nanciſcuntur. *Superabundo gaudio in omni tribulatione noſtra*, ut olim S. Paulus ajebat 2. ad Cor. 7.

V. Bona quoque ex tribulationibus noſtris manantia ſermonis argumentum, ac partitionem poſſunt efficere.

1. Efficiunt, ut noſtram ſalutem cogitemus, cum alioquin in proſpero rerum curſu, atque inter gaudia raro illi advertamus animum, & cogitatione hac parum moveamur.

2. Nobis ſubſidia præbent ſalutis operandæ, cum per illas peccata expiemus, & pro cœlo merita acquiramus.

3. Denique moralem ſalutis noſtræ certitudinem præbent; hoc enim non extremum eſt, quod in hac vita haberi poſſit, prædeſtinationis indicium. Patent argumenta.

VI. En alia iterum bona, quæ uberem nobis elucubrandæ concionis copiam miniſtrant. 1. validum ſunt adjumentum ad innocentiam tuendam, peccati occaſionem amoventes, atque cor noſtrum a terrenarum rerum amore avellentes. 2. majori ſunt adhuc adjumento ad innocentiam eamdem reparandam, quoniam acceptari poſſunt in ſpiritu pœnitentiæ.

VII. De malo, quod a plurimis fit, uſu tribulationum.

1. Qui tribulationibus ſuis non bene utuntur, illas graviores, & non ferendas efficiunt per impatientiam, ac triſtitiam, qua ideo conficiuntur.

2. Soli ſine merito, ſine ſolatio patiuntur; cum interim Deus juſtis opem ferat, ut ſuam gerant crucem, atque ſuper hanc gratiæ ſuæ unctionem effundat, quod efficit, ut nunquam a ſuis tribulationibus liberari deſiderent.

3. Propter tribulationes ipſas nequiores fiunt, atque magis obdurantur, non ſecus ac illi, quos ſupplicia magis rebelles, atque pertinaces efficiunt; atque inde occaſionem arripiunt, non ſecus ac latro nequam, nomen Domini blaſphemandi.

Tribulationes certiſſima ſunt, quæ hac in terra haberi poſſint, prædeſtinationis indicia. Pro diviſione aſſumi poſſunt hæc S. Pauli ad Rom. 8. verba: *Quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui. Quos prædeſtinavit, hos & vocavit; & quos vocavit, hos & juſtificavit: quos autem juſtificavit, illos & glorificavit*. Primum quod operetur Deus in illis, quos prædeſtinavit, eſt illos ad ſe vocare; hoc autem exequitur per tribulationes, quæ nos ex erroribus noſtris evocant, atque, ut Deo adhæreamus, efficiunt. Alterum eſt, nos juſtificare, & ſanctificare: quod peculiari modo præſtat per tribulationes, quibus mundamur, & quæ plurimum ad noſtram conferunt perfectionem. Tertium eſt, illis gloriam tribuere, quæ eo major erit, quo quiſque in hac vita propter Deum graviores pertulerit tribulationes. VIII.

Hæ quoque duæ aſſumi queunt veritates, quæ ſi bene enucleentur, optimus inde, ac utiliſſimus ſermo poteſt elaborari. 1. Iis omnibus, qui Deo ſervire volunt, vel ut Apoſtolus ait, qui pie vivere cupiunt, hac in vita perſecutiones, cruces, tribulationes eſſe perferendas. Facile eſt invenire argumenta. 2. Bona, quæ juſti ex his tribulationibus hauriunt. IX.

1. Tribulationibus nos Deus erudit, hoc eſt per illas nobis cœleſtes tradit veritates, atque a nobis fallaces mundi ideas, & ſæculi ſenſus aufert. X.

2. Tribulationibus nos probat, ac perficit, præſtantiſſimarum virtutum patientiæ, humilitatis, mortificationis occaſionem ſuppeditans.

In hæc Evangelii Luc. 24. *Nonne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam*. XI.

Propoſitio prima. Cruces, & tribulationes tutiſſima ſunt ad gloriam via juxta illa Jeſu Chriſti verba: *Beati qui perſecutionem patiuntur, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum*. Matth. 5.

Propoſitio altera. Hæc item breviſſima via eſt; hæc enim ratio eſt brevi tempore ingentia merita, & cumulatiſſimam coronam acquirendi: plus enim unica tribulationis meremur die, quam annis integris pacis, & tranquillitatis.

Propoſitio tertia, vel potius tertia veritas. Via eſt communiſſima: hanc quippe poſt Dei ipſius filium ſancti omnes ſecuti ſunt: neque alia eſt a nobis quærenda.

1. Nunquam Deus majorem nobis teſtatur amorem, quam cum nos affligi permittit: tunc nobiſcum veluti cum amicis, filiis, & prædeſtinatis agit; tunc nos quoque filio ejus, in quo ille ſibi maxime complacet, magis ſimiles ſumus. XII.

2. Nunquam viciſſim majorem ipſi teſtamur amorem Deo, quam propter illum, & per occaſionem illius perferendo. *Abbas de S. Martino, & Auctor ſermonum in omnia Ethica chriſtianæ argumenta, ſinguli more ſuo argumentum hoc pertractarunt*.

Vir bonus in adverſis, atque tribulationibus contentus eſt: 1. illum fulcit fides, ei Deum patientem, & morientem proponens. 2. Spes illum in tribulationibus conſolatur, illi æternam proponens felicitatem, quam per illas acquirit. 3. Illum animat charitas: cum enim aliquis amatur, libenter pro illius gloria, vel utilitate ſuffertur. *P. Nepveu tomo 4. conſiderationum*. XIII.

De eadem chriſtiana patientia.

Primum quod ad præſens tempus, & hanc attinet vitam, quamplurimum ea lenit mala, quæ patimur. XIV.

Secundo quod ad alteram ſpectat, efficit, ut æternam felicitatem mereamur.

Si cum puriſſimis fidei luminibus vitæ hujus adverſa conſideramus, ea cognoſcemus. XV.

1. Præſentiſſima contra peccatum amuleta.

2. Certiſſima virtutis noſtræ experimenta, ſine quibus ſuſpicione illa vacare non debet.

3. Certum remunerationis, quam ſperamus, pignus.

Duæ ſunt virtutes, quas mundus fere ignorat, humilitas, & pœnitentia; ſed tribulatio efficit, ut mor- XVI.

tales utramque illam tanquam neceſſaria ad ſalutem aſſequendam adminicula exerceant.

1. Tribulatio illos in ſeſe humiliandi neceſſitate conſtituit; quod palam docet experientia.

2. Tribulatio illis & occaſionem præbet, & modum pœnitentiam agendi,

XVII. 1. Tribulatio nos a noſtris erroribus evocat, & in quadam neceſſitate conſtituit redeundi ad Deum, nobis illius lædendi auferens modum.

2. Modum nobis tradit iræ ejuſdem leniendæ, & vindicandæ juſtitiæ, ex corpore, animoque noſtro victimam faciens.

XVIII. 1. Fidelis calamitates, & adverſa, quæ ſibi accidunt, reſpicere debet tanquam crucem a Deo ſibi immiſſam, ac putare, tunc a Dei filio in crucis ſuæ partem vocari,

2. Cum fidelis patienter crucem hanc gerit, vere crucem Jeſu Chriſti gerit; *Qui vult venire poſt me, tollat crucem ſuam.*

XIX. 1. Tribulatio plurimum valet, ut in futurum tempus convertamur ad Deum,

2. Tribulatio plurimum valet, ut pro præterito ſatisfaciamus Deo. *P. Cheminais 2. tomo ſermonum.*

XX. Nihil nobis majus afferre ſolatium poteſt, quam quod de tribulationibus fides, & evangelium nos docet,

2. Nihil Deo majorem afferre gloriam poteſt, quam Chriſtiani patientis fides, & ſpes. *Idem ſermone ultimo.*

XXI. Viro bono tribulationes graves, ac intolerabiles videri non debent.

1. Quia Deus cum illo eſt: *Cum ipſo ſum in tribulatione.* Pſal. 90.

2. Neque nimis diuturnæ debent videri; Deus enim illinc eum quam primum eripiet: *Eripiam eum.*

3. Multo minus turpes illas cenſere debet; Deus enim illas in ejus gloriam convertet: *Et glorificabo eum.*

XXII. Tres hæ propoſitiones continent, quidquid hoc in argumento dici poteſt.

1. Tribulationes nemini timendæ ſunt, quacunque ex parte ingruant,

2. Neque ſolum timendæ non ſunt, verum etiam amandæ, & cupiendæ.

3. Alacriter recipiendæ ſunt, atque in lætitiæ, ac triumphi argumentum vertendæ. *P. Delingendes ſermone pro Dominica Palmarum.*

XXIII. Tribulationes 1. patienter ferendæ ſunt: 2. fortiter ſuſtinendæ: 3. alacriter ſubeundæ. *De Fromentieres in Quadrageſima tomo 1.*

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, Auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

Sancti Patres, SAnctus Auguſtinus *l. 1. de Civit. Dei c. 8. & 9.* docet, Deum per tribulationes invitare peccatores ad pœnitentiam, non ſecus ac juſtos per patientiam erudit.

Idem *in Pſalm. 8. verſ. 5.* tribulationes præſentiſſimum vocat pharmacum, quo Deus animarum vulneribus medetur, & latius hanc eandem ſententiam proſequitur in ſerm. 18. *de verbis Domini* & in Pſal. 98. verſ. 1. In expoſitione Pſal. 21. tribulationem comparat fornaci, ubi Deus juſtos purificat, ac velut aurum probat. *In Pſal.* 45 docet, ad Deum in tribulatione confugiendum eſſe; *& in Pſal.* 90. nunquam cœleſtia deſperanda eſſe ſubſidia, quæcunque adverſitas ingruat. *In Pſal.* 49. oſtendit, quot tribulationum genera in hac vita perferenda ſint. *In Pſal.* 85. *&* 137. vitam Chriſtiani jugem eſſe probat tribulationem; *& in Pſal.* 144. hæc explicans verba: *Per ſingulos dies benedicam te*, oſtendit, omnibus in adverſis, quibus jactamur, Dominum eſſe benedicendum.

Idem *de agone chriſtiano* probat, tribulationes prodeſſe ad juſtorum virtutem perficiendam, eaſque hilari, & alacri animo ſubeundas eſſe. In ſermone 2. *de Litaniis* oſtendit, afflictionem utilem eſſe, ac exoptandam. In ſermone *de preſſuris hujus mundi* eos vituperat, qui conqueruntur, eo quod juſti magis, quam impii tribulationibus urgeantur. In ſermone 9. *de verbis Domini* oſtendit id, quod nos pati jubet Deus ad cæli gloriam promerendam, minus eſſe, quam quod mundi amatores pro fluxa, fragilique voluptate patiuntur.

Idem *l. 50. Homil. Homil.* 8. argumentis illam Scripturæ probat ſententiam: *quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Act. 14. Et in 46. oſtendit tribulationibus & juſtos probari, & corrigi peccatores. In Epiſtola centeſima decima prima novæ editionis Victorianum conſolatur per ea, quæ in Bibliis fortiſſima inveniuntur. Et in Epiſtola ad Probam illi ſalutares tribulationum effectus recenſet,

Alibi etiam paſſim de tribulationibus loquitur, veluti ſermone 3. *de tempore*, & in lib. *de Patientia* &c.

S. Hieronymus *in Epiſt. ad Marcellam* matronam hanc hortatur, ut patienter ſibi a Deo immiſſas perferat tribulationes. In libro 1. in 1. Jeremiæ caput oſtendit Deum uti miſericordia erga peccatores, cum illos in hoc mundo adverſitatibus punit. In cap. 9. Prophetæ Danielis hæc verba interpretatus: *ſtillavit ſuper nos maledictio*, oſtendit, Deum nequaquam juxta iræ, & juſtitiæ ſuæ apicem in peccatores animadvertere, ubi illos temporalibus punit ſuppliciis.

S. Gregorius l. 3. Moral. c. 5. loquitur de magnis Dei conſiliis, ubi juſtos affligit; & cap. 7. docet tribulationes divina eſſe erga homines munera; lib. 13 eorundem moralium oſtendit non deeſſe, qui ſub flagellis Dei magis obdurantur. In lib. 23. docet, rationem, propter quam permittit Deus, ut juſti hoc in mundo affligantur, hanc eſſe, ne huic hæreant mundo. In lib. 14. docet, vitæ hujus tempus, tempus eſſe afflictionis, alterius autem vitæ tempus eſſe lætitiæ.

S. Chryſoſtomus de hoc loquitur argumento in 9. & 10. primis Homiliis ad populum Antiochenum; in Homilia 40. in Geneſim, & in Homilia 63. in Homil. 5. de *patientia Jobi*; in Homil. 9. in cap. 5. Epiſtolæ ad Romanos; in Homil. 54. in S. Matth. in Homil. 16. in Acta Apoſtolorum; in Homil. 5. in cap. 2. Epiſt. 2. ad Corinthios; in Homil. 26. in eamdem Epiſtolam; in Homilia 8. in Epiſtolam ad Ephеſios: in Homilia 33. in Epiſtolam ad Hebræos, alibique paſſim: & jure affirmare poſſumus, illum hoc in argumento potiſſimum excelluiſſe.

S. Cyprianus multa, eaque egregia hujus habet argumenti in libro de patientia, in exhortatione ad Martyres, & in tractatu de mortalitate.

Tertullianus quoque librum edidit de patientia, ubi mira narrat de Sancto Job.

Origenes *Homil. 9. in c. 13. Jeremiæ.*

S. Baſilius *Homil. 9. in Pſal.* 33.

S. Bernardus *Serm. 43. in Cant.* hæc explicans verba: *faſciculus myrrhæ dilectus meus*, docet, illis, qui vere Deum amant, tribulationes omnes, quas propter nominis ejuſdem gloriam patiuntur, faciles fieri, atque ſuaves,

Cum nullus ferme ex Sanctis Patribus extiterit, qui de hoc argumento verba non fecerit, integris opus eſſet voluminibus, ſi ea, quæ ab illis dicuntur, eſſent memoranda.

Granatenſis in duce peccatorum *c.* 21. Aſcetici & aliique.

Recupitus *Tract. de ſignis prædeſtinationis, & reprobationis.*

P. S. Jure in libro de cognitione, & amore Domini noſtri.

P. Cauſſinus in aula ſancta lib. 3. art. 3. puncto 3.

Lancicius in Opuſculo 9.

Moralis Chriſtiana *in Pater* lib. 19. art. 3. puncto 3.

Moralis Jeſu Chriſti a P. Dozennes conſcripta, de *Patientia.*

P. *du Sault* in libro de confidentia in Deum paſſim de tribulationibus agit.

P. Croiſet in conſiderationibus tomo 1. loquitur de adverſitatibus, ac tribulationibus, quas viri boni in quolibet ſtatuum genere debent præſtolari.

Drexellius *in Gymnaſio patientiæ*. Idem in *Roſis*.

Dan-

Dandinus in Ethicis Sacris *lib. 36. de Proſperis, & Adverſis* plura habet hujus argumenti capita.

P. Novet in meditationibus de vita paſſibili Salvatoris.

P. Nepveu in libro, qui inſcribitur: Spiritus Jeſu Chriſti tractatu 6.

Idem in chriſtianis conſiderationibus tom. 1. 2. 4.

Hi ſunt, qui ſatis ſuperque copia concionatori ſuppeditare poſſunt: ſuperſunt enim tot alii, quos referre, non longum eſſet, ſed impoſſibile.

Concionatores

Molinier myſterium crucis ſermone 7.

P. Delingendes ſermone pro Dominica Palmarum, ubi docet, quam glorioſum ſit pro Deo pati.

Matthias Faber ſerm. 5. de S. Jacobi feſtivitate, ubi omnes explodit excuſationes, quæ afferuntur ab hominibus, ne filii Dei calicem hauriant.

P. Reina ſermone 5. Quadrageſimæ *num.* 20. ſermone 10. *num.* 22. & in ſecunda Paſchatis feria.

Araſius Concionator Italus integrum elucubratus eſt Adventum de tribulationibus; qui etiam in Latii linguam verſus eſt.

P. de la Colombiere tom. 4. ſermonum, unum habet de adverſis, & eſt 76. Idem in conſiderationibus de eodem loquitur argumento.

P. Cheminais duos edidit hujus argumenti ſermones, alterum de bonis, quæ nobis tribulationes procurant; qualia ſunt nos pro futuro tempore convertere, ac Deo ſatisfacere pro præterito; alterum vero de chriſtiana patientia.

Auctor ſermonum chriſtianorum, ſermone pro tertia Dominica poſt Paſcha de tribulationum agit utilitate.

Flechier tomo 2. oſtendit, nos tribulationibus erudiri, & probari.

Fromentieres Arienſis Epiſcopus ſermonem habet hujus argumenti.

Abbas de S. Martino.

De la Volpilliere.

P. la Peſſe tomo 4. ſermonum duos deinceps edidit hujus argumenti.

P. Texier in Adventu oſtendit impium in ſuis adverſitatibus infelicem.

In dictionario morali duo ſunt hujus argumenti ſermones, & alius ejuſdem auctoris in ſermonibus moralibus.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta duos habet in Dominicali, alterum pro ſecunda Adventus Dominica, alterum pro Dominica Palmarum.

Granatenſis in locis communibus.

Qui col-lectanea ediderunt

Summa Prædicantium; verbo *Tribulatio.*

Buſæus in Panario V. *Impatientia.*

Idem in Viridario V. *Patientia.*

Labatha in *Theſauro.*

Peraldus.

Lanoza in pluribus Homiliis.

Didacus de la Vega *cap. 7. de virt. & vitiis.*

Seneca libro 9. Epiſtolarum ad Lucilium Epiſt. 67. & 68. optimas habet ſententias de patientia in adverſis; quibus uti chriſtianus concionator non debet refugere.

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

CUm ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. Pſalm. 90.

Multæ tribulationes Juſtorum, Pſalm. 33.

Juxta eſt Dominus iis, qui tribulato ſunt corde; Pſalm. 33.

3 *Sola vexatio dabit intellectum auditui.* Iſa. 28.

Percuſſiſti eos, & non doluerunt; attriviſti eos, & renuerunt accipere diſciplinam: induraverunt facies ſuas ſupra petram, & noluerunt reverti. Jerem. 5.

Fruſtra percuſſi filios veſtros, diſciplinam non receperunt. Idem, cap. 2.

Caſtigaſti me, & eruditus ſum. Idem, 32.

De excelſo miſit ignem in oſſibus meis, & erudivit me. Thren. 1.

Propter hoc ſepiam viam tuam ſpinis. Oſeę 2.

Erudire Jeruſalem (afflictionibus) *ne forte recedat anima mea abs te, ne forte ponam te deſertam, terram inhabitabilem.* Jerem. 6

Corripe me Domine: verumtamen in judicio, & non in furore tuo; ne forte ad nihilum redigas me. Idem, cap. 20.

In paucis vexati, in multis bene diſponentur, quoniam Deus tentavit eos, & invenit illos dignos ſe. Sapient. 3.

In tribulatione ſua mane conſurgent ad me, venite, & revertamur ad Dominum. Oſeę 6.

Cum occideret eos, quærebant eum, & revertebantur, & diluculo veniebant ad eum. Pſalm. 77.

Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. Pſalm. 82.

Peccavi, & vere deliqui, & ut eram dignus, non recepi. Job. 33.

Quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit ut tentatio probaret te. Tob. 12.

Quem diligit Dominus corripit, & quaſi pater in filio complacet ſibi. Proverb. 3.

Tentati ſunt patres noſtri, ut probarentur, ſi vere colerent Deum ſuum. Judith. cap. 8.

Vaſa figuli probat fornax, & homines juſtos tentatio tribulationis. Eccli. 27.

Si impius fuero, væ mihi eſt; & ſi juſtus, non levabo caput, ſaturatus afflictione & miſeria. Job. 10.

Memores eſſe debent, quomodo pater noſter Abraham tentatus eſt, & per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus eſt. Judith. 8.

Sic Iſaac, ſic Jacobus, ſic Moyſes, & omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes tranſierunt fideles. Judith. ibid.

Et nos ergo non ulciſcamur pro his, quæ patimur; ſed reputantes peccatis noſtris minora eſſe flagella Domini, quibus ſervi corripimur, ad emendationem, & non ad perditionem noſtram eveniſſe credamus. Ibidem, c. 8.

Obſecro eos qui hunc librum lecturi ſunt, ne abhorreſcant propter adverſos caſus; ſed reputent ea, quæ acciderunt, non ad interitum, ſed ad correptionem eſſe generis noſtri. 2. Machab. cap. 6.

Ipſe caſtigavit nos propter iniquitates noſtras, & ipſe ſalvabit nos propter miſericordiam ſuam. Tob. 13.

Beati eſtis cum maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adverſum vos, mentientes propter me. Matth. 5.

Qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus. Idem, cap. 20.

Beati, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Idem, cap. 5.

Nonne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam? Luc. 24.

Nos quidem juſte, nam digna factis recipimus; hic vero nihil mali geſſit. Idem, cap. 23.

Rabbi, quis peccavit hic, aut parentes ejus, ut cæcus naſceretur? Reſpondit Jeſus, neque hic peccavit, neque parentes ejus; ſed ut manifeſtentur opera Dei in illo. Joan. 9.

Non eſt ſervus major domino ſuo: ſi me perſecuti ſunt, & vos perſequentur. Idem, cap. 15.

Si mundus vos odit, ſcitote, quia me priorem vobis odio habuit. Idem, ibidem.

In mundo preſſuram habebitis; ſed confidite, ego vici mundum. Idem, cap. 16.

Amen, amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos; mundus autem gaudebit, vos autem contriſtabimini; ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Idem, ibidem.

Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Act. 14.

Ibant gaudentes a conſpectu Concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati. Ibid. cap. 5.

Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero ſpem. Ad Rom. 5.

Exiſtimo, quod non ſunt condigna paſſiones hujus temporis

peris

poris ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis, Ibidem, cap.8.

Sicut abundant paſſiones Chriſti in nobis; ita & per Chriſtum abundat conſolatio noſtra; ut ſpes noſtra firma ſit pro vobis; ſcientes quod ſicut ſocii paſſionum eſtis, ſic eritis & conſolationis. 2.ad Corinth.1.

In omnibus tribulationem patimur, ſed non anguſtiamur; aporiamur, ſed non deſtituimur; dejicimur, ſed non perimus. Ibidem, cap.4.

In omnibus exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros; in multa patientia, in tribulationibus, in anguſtiis, in plagis, in carceribus, in laboribus, in vigiliis. 2.ad Corinth.6.

Id quod in præſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate, æternum gloriæ pondus operatur in nobis; non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur. Ibid.c.4.

Repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra. Ibidem, cap.7.

Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti. Ibid.c.12.

A Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. 1.ad Corinth.cap.4.

Benedictus Deus, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra. 2.ad Corinth.c.1.

Abſit mihi gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti. Ad Galat.6.

Nemo moveatur in tribulationibus iſtis; ipſi enim ſcitis quod in hoc poſiti ſumus. 1.ad Theſſ.c.3.

Donatum eſt vobis pro Chriſto, non ſolum ut in eum credatis, ſed ut & pro illo patiamini. Ad Philip. 1.

Omnes qui pie volunt vivere in Chriſto Jeſu, perſecutionem patientur. 2.ad Timoth.3.

Recogitate eum, qui talem ſuſtinuit a peccatoribus adverſum ſemetipſum contradictionem. Ad Hebr.12.

Beatus homo, qui ſuffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. Jacob.1.

Omne gaudium exiſtimate, fratres, cum in tentationes varias incideritis, ſcientes quod probatio veſtræ fidei patientiam operatur. Ibidem.

Quem diligit Dominus, caſtigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit. Ad Hebr.12.

Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus. 1.Petri 2.

Hæc eſt gratia Dei, ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias, patiens injuſte. Ibidem.

Deus omnis gratiæ modicum paſſos ipſe perficiet, confirmabit, ſolidabitque. Idem, c.5.

Communicantes Chriſti paſſionibus gaudete, ut & in revelatione ejus gaudeatis exultantes. Idem, c.4.

Si exprobramini in nomine Chriſti, beati eritis: quoniam quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui eſt ejus ſpiritus, ſuper vos requieſcit. Idem, ibid.

Nemo veſtrum patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor; ſi autem ut Chriſtianus, non erubeſcat, glorificet autem Deum in iſto nomine. Idem, ibidem.

Modicum nunc oportet contriſtari, in variis tentationibus, ut probatio veſtræ fidei multo pretioſior auro, quod per ignem probatur, inveniatur in laudem, & gloriam, & honorem, in revelatione Jeſu Chriſti. 1.Petri, cap.1.

Ego quos amo, arguo & caſtigo. Apoc.3.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deſumpta.

Exemplū Job. PRæſtantiſſimum patientiæ exemplum eſt Sanctus vir Job, quem omnes ſatis norunt, quin ſingillatim oporteat recenſere, quibus malis, permittente Deo, illius patientiæ periculum fecerit Sathanas, & quomodo ille benedixerit Deo in triſti loco, ad quem fuerat redactus, quin tot malorū pondere frangeretur.

Tobias. Sanctus vir Tobias in Scripturis celebratur, ubi legimus permiſiſſe Deum caſum, quo ſenex ille oculis captus fuit, ut poſteris tanquam patientiæ proponeretur exemplum, quemadmodum ante ipſum Job propoſitus fuerat. *Lib.Tobiæ cap.2.*

Maccabæorum quoque mater aliud eſt inſigne conſtantiæ, & patientiæ exemplum in morte ſeptem filiorum, qui ipſa inſpectante ad mortem rapti, inauditiſque ſuppliciiſque affecti fuere. *Lib.2.Macch.cap.7.* Mater Maccabæorum.

Eleazar quoque generoſam præ ſe tulit patientiam in mortis contemptu, atque in ſeveriſſimis ſuppliciis, quibus nonageſimum natus annum tortus fuit. *Lib.2. Macchab.cap.6.* Eleazari patientia.

Manaſſes ob impietates ſuas percuſſus, & Babylonem in captivitatem abductus, cum ad Deum confugiſſet in tot malis, quibus obrutus erat, cumque ſincere ad Deum fuiſſet converſus, votis damnatus fuit, regnoque redditus, ubi veri Dei cultum, quem ipſe deleverat, reparavit. *Lib.2.Paralip.cap.33.* Manaſſes.

Fratres Joſeph in Ægypto detenti, ac cœli ultionem experti recordati ſunt ſceleris, quod patraverant, vendentes fratrem ſuum in Ægypto, atque agnoverunt manum Dei, quæ illos perſequebatur. Merito, exclamarunt, hæc patimur, quippe contra fratrem noſtrum peccavimus; &c. *Geneſ.cap.42.* Fratres Joſeph ſcelus ſuum in tribulatione confeſſi ſunt.

Impius Achab a Deo punitus fuit, neque ignorare potuit, propter peccata ſua in ipſum tot mala irruere: verum quin ſe reciperet, in impietate ſua perſeveravit. 2.*Paralip.cap.28.*

Superbus Antiochus a Deo percuſſus fuit, & percutientis manum agnovit. Seſe humiliavit, ac malum quod fecerat, ſe reparaturum, veri Dei legem ſe amplexurum, ejuſque magnalia ubicumque ſe enarraturum ſpopondit; ſed hoc intuitu, ut præſenti, quo affligebatur, morbo liberaretur; at Deus, quem cordis penitiores receſſus non latent, preces illius repulit, neque cum illo uſus eſt miſericordia, quamvis hic ſpecioſiſſima vota nuncuparet. *Libr.2. Macchab.cap.9.*

Videmus in Geneſi Deum tandem remuneratum fuiſſe patientiam Jacob in diuturnis ejus laboribus, *Geneſ.cap.31.* miſertum fuiſſe mœroris, atque doloris *Liæ cap.29.* necnon ploratus, gemituſque Agar audiviſſe. In Exodo dicit Deus ſe oculos aperuiſſe, ut populi ſui tribulationem, & ærumnam intueretur, ſe audiiſſe clamores, & querimoniam eorum propter duritiam, qua Pharao in illos ſæviebat, nec deſunt ſexcenta id genus in Scripturis exempla. Deus ſemper illis opem tulit, qui in tribulationibus ad eum confugerunt.

Magnum quoque patientiæ præbuit exemplum David in perſecutionibus Saulis, in Abſalonis rebellione, & in iis, quæ adverſa contigerunt illi in patrati adulterii, ac cædis pœnam. Semper divinis fuit ſubmiſſus imperiis, & præſto, ut hilari, magnoque animo ea ſubiret ſupplicia, quæ ſe meritum fuiſſe putabat: *quoniam ego in flagella paratus ſum*. Pſalm.37. Veterum Patriarcharum, & Prophetarum patientia a S.Paulo, immo ab ipſo Dei filio laudibus celebratur. Patientia David.

Quin vel de Jeſu Chriſto, vel de ſancta ejuſdem matre loquamur, quæ perfectiſſima ſunt patientiæ exemplaria, de quibus ſingillatim, non ſecus ac de Martyrum omnium patientia verba facere hujus loci non eſt, ecce quid colligi ex novo poteſt teſtamento.

Ipſe Paulus ſuas narrat tribulationes, itinera, labores, perſecutiones, quas propter Jeſum Chriſtum paſſus eſt. Lege ſecundam ad Corinthios Epiſtolam c.4. S.Pauli patientia & perſecutiones.

Idem teſtatur, ſe paratum fuiſſe æquo, hilarique animo Jeroſolymæ perferendis ſuppliciis omnibus, quæ ſibi propter Jeſu Chriſti fidem intentabantur.

Neque prætermittenda eſt primorum Diſcipulorum poſt obitum Jeſu Chriſti patientia, cum ante judices, ac præſides rapiebantur, præclare quippe ſecum agi arbitrabantur, & præ gaudio exultabant, ubi contumeliis, ac ſuppliciis omnibus afficiebantur, eo quod Salvatoris nomen fuiſſent confeſſi; quemadmodum Apoſtolorum Actis narratur cap.5.

Quorumdam Scripturæ locorum applicationes.

IN illa Exodi verba cap.3. *Ibo, & videbo viſionem hanc magnam, quare non comburatur rubus*. Magnum ſpectaculum eſt, videre hominem adverſa fortuna jactatum, atque tribulationibus, quas Scriptura ignem, & fornacem appellat, obrutum, quin abſu- Pulchrum ſpectaculum eſt videre hominem patientem propter Deū pati.

matur

marur, quin ullum ultionis ſenſum concipiat in malorum ſuorum auctores, quin impatientia abripiatur, quin in querimoniam, & murmur erumpat. Immo ex Ethnici cujuſdam ſententia hoc ſpectaculum eſt Dei ipſius oculis dignum, *ſpectaculum Deo dignum homo fortis cum fortuna compoſitus*, inquit Seneca, patienter omnes contumelias, omneſque injurias ſuſtinens: *ibo, & videbo viſionem hanc magnam*. Ita nonnulli interpretes locum hunc applicant.

Gaudium ex moerore.

Fons parvus crevit in fluvium magnum, & in Solem converſus eſt. Hoc eſt ſomnium Mardochæi. Sol ex aqua egreditur, videlicet ex mœrore lætitia, & ex humiliatione gloria, quæ per hæc ſymbola exhibentur. *Eſth. cap. 10. Hæc eſt applicatio Cornelii a Lapide*.

In tribulatione dilataſti mihi. Pſalm. 4. Tribulatio cor arctat, & lætitia illum dilatat: ſed qui in tribulatione lætatur, triſtitiam in gaudium immutat; & tribulatio cor illius non in arctum cogit, ſed dilatat. *Bellarminus in hunc locum*.

Tribulationes propter Deum ſuaves.

Inundationem maris quaſi lac ſugent. Deuter. 33. Maris inundatio ſignificat ærumnarum, atque tribulationum copiam, quæ dulces videntur, & cum voluptate exſuguntur. Hic ſenſus eſt allegoricus, qui hiſce verbis appingitur.

Dominus præcepit ei, ut malediceret David. 2. Reg. cap. 16. Imitari oportet S. Regem David, qui a Semei conviciis laceſſitus, ſe hanc pœnam meritum fuiſſe putabat; ideoque patienter ferebat injurias, quibus inſolenter ab illo proſcindebatur. *Hæc eſt S. Gregorii ſententia l. 31. moral.*

Dominici calicis participes fieri debemus.

Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? Matth. 20. Liquet, Salvatorem calicis nomine mortem, & paſſionem ſuam intellexiſſe, & Sancti Patres addunt, prædeſtinatos omnes participes eſſe debere calicis hujus, qui ſingulorum viribus, & captui aptatur, tanquam major, minorve menſura pro ſingulorum modulo; ſed qui ab omnibus eſt ebibendus.

Deus per tribulationes nos mundat.

Purgabit aream ſuam. Luc. 13. Cum fruges cribrantur, bonum triticum remanet, vel proprio pondere in terram decidit ad pedes cribrantis; paleas vero ventus aufert, atque diſpergit. Hoc accidit in tribulatione, qua Deus juſtos purificat: perſecutionum ventus illos, quibus ſolida virtus deeſt, tollit, cum interim Sancti perſiſtant, atque humilientur dumtaxat ſub illis, qui eos opprimunt, & perſequuntur. *Stella in hæc verba Evangelii*.

Tribulatio patientiam operatur. Ad Rom. 5. Per hæc verba S. Paulus innuit, patientiam eſſe tanquam agrum fertilem, quem tribulatio colit, & arat, inde uberem meritorum meſſem relatura. Hæc explicatio eſt Cornelii a Lapide illam acceptam referentis Hugoni Cardinali.

Patientia pretium coram Deo.

Ut probatio veſtra fidei multo pretioſior auro, &c. 1. Petr. cap. 1. Merito Sanctorum patientia metallorum omnium principi comparatur; cum enim homines nihil majori habeant in pretio, quam aurum, ita nihil quoque eſt, quod Deus pluris faciat, quam in laboribus, ærumniſque patientiam. *Beda in hunc locum Epiſtolæ S. Petri*.

Perſeverantia in cruce.

Deſcendat nunc de cruce, & credimus ei. Matth. 27. Si nemo ſalvabitur, niſi qui in finem uſque perſeverabit, quinam Dei filius Salvator & diceretur, & eſſet, niſi patienter in cruce perſeveraſſet? *S. Bonaventura, ſerm. 2. Domin. infra Octav. Nativit.*

Cum audiſſet Joannes in vinculis. Matth. 11. Angelus, qui S. Joannis Baptiſtæ nativitatem nuntiavit, prædixerat jam hunc magnum coram Deo futurum; qui nihilominus hodie inter compedes, atque in carceris ſqualore videtur, cum interim ſceleſtiſſimus Herodes in deliciis verſatur. Verum ille coram Deo vere magnus eſt, Sanctus Chryſoſtomus inquit *Homil. 8. in Matth.* qui pro amore illius, ejuſque nominis confeſſione magnos labores, magnaſque patitur perſecutiones; qui ſane cumulus fuit magnitudinis Dominici Præcurſoris.

Crux brevior eſt ad cœlum via.

Memento mei, cum veneris in regnum tuum: Hæc illa ſunt verba, quæ bonus latro protulit in cruce, dum ab illa una cum Dei filio moriturus penderet. Ille ad idem regnum, ad quod Salvator, breviſſima pervenit via: *vis noſſe quam compendioſa via?* S. Bernardus *ſermone in Ramos Palmarum*; interrogat, *eadem die meruit cum Domino eſſe in paradiſo*; eaque plurimorum Patrum ſententia eſt, crucem breviſſimam eſſe in cœlum viam.

Beati, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Matth. 5. Nonnulli animadvertunt interpretes, in reliquis Beatitudinibus, de quibus in primo ſermone loquitur filius Dei, promiſſionem remunerationis futurum dumtaxat tempus reſpicere, illis vero, qui propter juſtitiam patiuntur, regni cœleſtis promiſſionem eſſe pro præſenti. Regnum hoc illorum eſt, & ex hoc tempore jam ſpectat ad illos: *ipſorum eſt regnum cœlorum*.

Tribulatio erudit, & mentem illuſtrat.

Caſtigaſti me, & eruditus ſum. Jerem. 3. Ubi me percuſſiſti, Domine, lumini oculos aperui; dum proſpero rerum curſu lætabar, alterius vitæ bona, Sanctorum felicitas, ac virtutis beatitudo me parum afficiebant: ſed poſtquam ſenſus mei per tribulationes errorem agnovere, fides in corde meo revixit, & virtus mihi amabilis viſa eſt. Toties audieram te dominorum omnium optimum, æquiſſimum, ac liberaliſſimum eſſe; at linguam hanc ignorabam, cum mundi illecebris decipiebar; ſed poſtquam illum perfidum, ingratumque ſenſi, intelligo jugum tuum ſolida ſuavitate eſſe refertum: hoc unum mihi ſubeundum eſſe; ac doleo, & unice doleo, eo quod te non antea cognoverim: *Caſtigaſti me, & eruditus ſum*. Infelices, miſeroſque putabam eos, quos mundus deſpicit, & horret: ſed tuo illuſtratus lumine, detexi theſaurum in tribulationibus latentem; & video me a te, non tanquam a judice ſevero, ſed veluti ab amantiſſimo patre caſtigari.

Tribulationes efficiunt, ut hæreamus Deo.

Prope eſt Dominus iis, qui tribulato ſunt corde. Pſalm. 33. Quantum adverſa nos a terrenis rebus debent avellere, tantum illa nos Deo conjungere debent: nam eo tempore, quo amici noſtri nos deſerunt, *Prope eſt Dominus iis, qui tribulato ſunt corde*; immo cum illis in eadem tribulatione invenitur, *cum ipſo ſum in tribulatione*. Pſalm. 90. Eo tempore, quo ſexcenta improbitatis ſuæ mortales nobis præbent argumenta, Deus bonitatis ſuæ ſexcenta itidem præſtat; cum eorum injuſtitia noſtris nos exuit bonis, ille nos replet ſuis; cum mundus veluti figura, nihil ſolidum habens, evaneſcit, Dominus nobis proponit regnum cœlorum tanquam mercedem illis deſtinatam, qui perſecutionem propter juſtitiam patiuntur. Si hæc ſolide cogitaremus, mala, adverſitates, tribulationes nos nequaquam proſternerent, affligerentque, atque amori fovendo, noſtræque erga Deum pietati roborandæ inſervirent.

Tribulationibus nos docet Deus ea, quæ diligimus, eſſe amoris noſtro indigna.

Bonum mihi, quia humiliaſti me. Pſalm. 118. Fateor equidem, Domine, hac me calamitate eguiſſe, ut cordis mei idololatriam, & inordinatum hunc rerum creatarum amorem, quo a te ſejungebar, corrigerem. Daniel Babyloniorum idololatriam cupiens evertere, proſtravit idolum, quod adorabant; cumque illud confregiſſet, dixit illis: *ecce quem colebatis*; videte utrum plura vera mercatur. Prædominans uniuſcujuſque affectus in ſingulorum cordibus idolum eſt; ideoque Deus zelotes tribulationibus ſecreta hæc humani cordis idola confringit, cordibus dominaturus. Mulieri huic, cujus decor per ætatem, vel morbos defloruit, inquit; ecce ſpecies illa, quam tanto habebas in pretio. Superbo hypocritæ, rubore, & confuſione ſuffuſo: Ecce illa probitatis exiſtimatio, quam tot artibus tibi comparare, ac tueri ſtudueras, *bonum quia humiliaſti me*: operæ pretium erat, vos a Deo his affligi tentationibus, ut errorem veſtrum intelligeretis, ut voſmet colligeretis, utque, quam injuſta intumeſcendi vobis cauſa foret, agnoſceretis.

Conſolatio pro juſtis patientibus.

Dicite juſto quoniam bene. Iſaiæ 3. Juſti, quos premit tribulatio, vos alloquor; vos, inquam, qui ſub ærumnarum veſtrarum pondere gemitis, qui moerentem ducitis vitam, qui iis, quæ maxime neceſſaria ſunt, indigetis, circum quos adhuc verſantur quædam ejus familiæ reliquiæ, quibus egeſtas, & fames, adhuc pepercit, ut vitam morte ipſa ſævio-

rem

tem ducerent: reſpicitis fortaſſe felices ſæculi, pro quibus tantum terræ hujus bona creata fuiſſe videntur. Conſolamini, veniet tempus, quo aſſerti felices iſti ſorti veſtræ invidebunt. Modo inani felicitatis ſpecie decepti vos contemnunt, deſpiciunt, & ne oculos quidem in vos dignantur conjicere, cum dies Domini veniet, atque omnium oculis aperiet divitias patientiæ, quas hoc in ſtatu adepti fueritis.

Virga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt: Pſalm. 22. Qua animi ſubmiſſione, vel potius alacritate, Chriſtianus, cui de fidei noſtræ inſtitutis perſuaſum eſt, recipit tribulationes? Has recipit tanquam munificæ manus munera, quæ percutiens conſolatur, uti loquitur Propheta, & hæc eſt conſolatio, futurum videlicet, ut aliquando malorum, quæ patitur, uberrimam referat mercedem. Utique; Deus in rationariis ſuis deſcribet injuriam hanc, quam patior, irriſionem, quam diſſimulo, dolorem, quem fero; hæc eſt piacularis criminum meorum pœna, hoc cœli pretium. Aliquidne ulterius requiritur, ut omnes vitæ amaritudines dulcedine perfundantur? Humana ſolatia ad breve temporis intervallum dolorem mitigant; hoc vero ipſum etiam doloris fontem ſuavitate quadam adſpergit; & quamvis aliquem nobis malorum noſtrorum ſenſum relinquat, animam tamen interiori quadam replet lætitia, quæ efficit, ut cum Propheta dicamus, cor meum *in tribulatione dilataſti mihi*. Oppoſitum de illis ſentiendum eſt, qui patiuntur, ut noxiis indulgeant cupiditatibus: quod enim percipere ſolatium poſſunt? Si in Dei gratia eſſent, hæc illis uberem afferet conſolationem inter injurias, quibus ab hominibus afficiuntur; ſi ſecundum mundi ſententiam felices eſſent, eorum deliciæ, ac illecebræ quantumvis fallaces, inaneſque aliquam ſaltem perfunctoriam voluptatem, quæ felicitatis locum apud illos obtinere poſſet, tribuerent; verum cum & Deo ſimul, & hominibus ſint inviſi, graveſque, intus nefariæ conſcientiæ ſtimulis agitati, extra perſecutionibus, quæ illis accidunt, afflicti nequeant obſtinatum cor ſuum ad Deum, ut redeant, invitantem convertere, licet inviti ad fugientis, ingratique mundi bona anhelent, humanis etiam terreniſque conſolationibus vacui; nonne hoc quoddam eſt inferni principium?

Patientiæ meritum in ſuſpicionem adduci non poteſt.

Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem. Ad Rom. 5. Credere merito poſſumus, Deo acceptiſſimum eſſe chriſtianæ patientiæ meritum; quia vulgo hæc minime iis eſt obnoxia defectibus, qui alias virtutes in ſuſpicionem adducunt: illuſiones, & amor proprius non ita facile illam corrumpunt. Fidelis, qui patitur, quin conqueratur, hic procul dubio non patitur ex vanitate. Fidelis, qui peccata ſua doloribus, angoribuſque delere conatur, næ ille quidem ſe ipſum in malis ſuis minime quærit. Hinc meritum illius purum eſt, atque integerrimum, ac Deo non placere non poteſt.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

SI ploras, pie plora, noli cum indignatione, noli cum typo ſuperbiæ, noli repellere flagellum, ſi non vis repelli ab hæreditate. Sanctus Auguſtinus in Pſalm. 99.

Cogita medicinalem dolorem, futuram cogitans ſanitatem. Idem, in Pſalm. 102.

Non te ſine flagello ſperes futurum, niſi forte cogites exhæredari; flagellat omnem filium quem recipit. Itane omnem? ubi te volebas abſcondere? omnem; & nullus exceptus, nullus ſine flagello erit; quid eſt omnem? vis audire quam omnem? etiam unicus ſine peccato, non tamen ſine flagello. Idem, in Pſalm. 32.

Unde plangis? quod pateris medicina eſt, non pœna; caſtigatio, non damnatio; noli repellere flagellum, ſi non vis repelli ab hæreditate. Idem, in Pſalm. 99.

Tu ſemper aderas miſericorditer ſæviens, & amariſſimis aſpergens offenſionibus omnes illicitas jucunditates meas. Idem, lib. Conf. 2.

Intelligat homo medicum eſſe Deum, & tribulationem medicamentum eſſe ad ſalutem, non pœnam ad damnationem; ſub medicamento poſitus ureris, ſecaris, clamas; non audit medicus ad voluntatem, ſed audit ad ſanitatem. Idem, in Pſalm. 21.

Nullus ſervus Chriſti ſine tribulatione eſt: ſi putas te non habere perſecutiones, nondum cœpiſti eſſe Chriſtianus. Idem in Serm. & in Pſalm. 55.

Gaudeat Chriſtianus in adverſis; quia aut probatur, ſi juſtus eſt, aut ſi peccator eſt, emendatur. Idem, Serm. 20. in Append.

Peccator filius dedignatur flagellari, cum ſine peccato videat unicum flagellatum. Idem, in Pſalm. 88.

Non invenit locum ſapientia, ubi non eſt patientia. Idem, Serm. 4. de verb. Apoſt.

Doctrina viri per patientiam noſcitur, tanto ergo quiſque minus oſtenditur doctus, quanto convincitur minus patiens. S. Gregor. Homil. 35. in Evang.

Si mens forti intentione dirigitur, quidquid in hac vita amarum ſit, dulce æſtimat, omne quod affligit, requiem putat. Idem, in Moral.

In hoc mens juſta ab injuſta diſcernitur, quod juſta omnipotentis Dei laudem inter adverſa confitetur, quod non cum rebus frangitur, quod non cum caſu gloriæ exterioris cadit. Idem, in Ezech.

Ego virtutem patientiæ & ſignis, & miraculis majorem credo. Idem, in Dialog. l. 1.

Sine ferro & flamma Martyres eſſe poſſumus, ſi patientiam in animo veraciter conſervamus. Idem, ibidem.

Nihil fortius iis, qui ferre omnia parati ſunt. Idem, l. 2. Moral.

Filii Iſrael premuntur a Pharaone, & a Moyſe invitantur, ut utroque modo velint exire, nempe ut dum amor provocat, cruciatus impellat. Idem, lib. 26. Moral. cap. 9.

Ego fidenter dico, quia minus pie vivis, ſi minus perſecutionem pateris. Idem, l. 6. Epiſt. 27.

Quis Sanctorum ſine certamine coronatus eſt? Abel juſtus occiditur, Abraham uxorem periclitatur amittere, quære, & invenies Sanctos omnes adverſa perpeſſos, ſolus Salomon in deliciis perpetuo fuit, & forſitan ideo corruit; quem enim diligit Dominus, caſtigat. Hieronymus.

Fundendo ſanguinem, & patiendo magis quam faciendo contumelias, Dei fundata eſt Eccleſia. Idem, Epiſt. 62. adverſ. Joan. Hieroſol.

Triticum non rapit ventus, nec arborem ſolida radice fundatam procella ſubvertit, inanes paleæ tempeſtate jactantur, invalidæ arbores turbinis incurſione vertuntur. Cypr. de Simpl. Prælat.

Quantum patientia licet, ut Deum habeat debitorem. Tertull. lib. de Patientia, cap. 15.

Abſtulit virtus crucis omnes aculeos mortis, in Dominici capitis patientia obtundens. Idem, de corona, cap. 14.

Nihil corpus ſentit in nervo, cum animus in cœlo eſt. Idem, lib. ad Martyr.

Non licet nobis una die ſine patientia manere. Idem, lib. de patientia.

In inſidiis, & calumniis injuriam non patimur, ſed illi qui faciunt. Chryſoſt. Homil. 68. ad Popul. Antioch.

Quando Deus dat alicui ut mortuos ſuſcitet, minus dat, quam cum dat donum patiendi; pro miraculis enim debitor ſum Deo, pro patientia debitorem habeo Chriſtum. O rem admirandam! & donat mihi, & ſuper hoc debet ipſe mihi. Idem, in Epiſtol. ad Philipp.

Vinctum eſſe propter Chriſtum præclarius eſt, quam eſſe Apoſtolum. Si quis amore Dei uritur, novit vim vinculorum, malueris eſſe vinctus propter Chriſtum, quam habitare Cœlos. Idem, Homil. 8. in Epiſtol. ad Epheſ.

Si quis mihi daret totum Cœlum, aut Pauli catenam, ego illam præferrem. Idem, ibidem.

Etiamſi

Etiamſi pati nullam aliam haberet mercedem ; hoc ſolum eſt magna merces, & ſufficiens remuneratio, gravia pati propter Deum qui amatur. Idem, ibidem.

Gratia vere maxima, dignum cenſeri propter Chriſtum aliquid pati, & corona vere perfecta, & merces, futura retributione non minor. Idem, Homil. ſuper orat. Annæ.

Magna dignitas & multa, regno, conſulatu, univerſiſque major, pro Chriſto ligari. Idem, in illud D. Pauli, obſecro vos ego vinctus in Domino, ubi agit fuſius de vinculis Pauli.

Nihil hac lingua ſanctius, quæ in adverſis Deo gratias agit; certe non inferior eſt lingua Martyrum, utraque pariter coronatur. Idem, Homil. 8. in Epiſt. ad Coloſſ.

Job ille pugil pietatis, Athleta orbis, ſicut adamas quidam omnes impetus ferre potuit. Idem, Homil. 23. in Geneſ.

Philoſophi omnem ſapientiæ oſtentationem de patientia præferunt. Tertull. lib. de patientia.

Job jacebat corpore in ſterquilinio, ſed animo habitabat in Cælo; conſumebatur vermibus, qui ſpiritus ſuperabat immundos. Caſſiod. in Pſalm. 37.

Tempora patiendi non poteſt prævenire felicitas regnandi. S. Leo, de Transfig. Domini.

Feliciter ſunt miſeri, quos conſtat non meruiſſe quæ perferunt. Hildebert. Epiſt. 39.

Vera patientia eſt pati vel agere contra quod libeat, ſed non contra quod liceat. Bernard. lib. 2. de Conſiderat.

Sunt alii mites, ſed quandiu dicitur vel agitur pro eorum arbitrio; ſed quam longe ſunt a patientia apparet, ſi levis oriatur occaſio. Idem, in quodam Sermon.

Quomodo ſtellæ in nocte lucent, in die latent; ſic vera virtus, quæ ſemper in proſperis non apparet, in adverſis eminet. Idem ſuper Cantic.

Sane Chriſtianus quodammodo eſſe deſinit, qui in hoc poſitus ut perferret, nihil perfert. Salvian. contra Gent.

Qui eſt magis patiens, magis eſt ſapiens, Sanctus Thomas, libr. de Condit. Principum, capit. 34.

Mirabilis res eſt patientia, quæ tanquam in tranquillo portu animum conſtituit, eumque & ab adverſis ventis, & fluctibus tempeſtatum liberum reddit. S. Chryſoſtom. Homil. 83. in Joann.

Non eſt verus patiens, qui non pati vult, niſi quantum ſibi viſum fuerit, & a quo ſibi placuerit. Libr. de Imitatione Chriſti, libr. 3. capit. 19.

Crux ſemper parata eſt, & ſemper te expectat, non potes effugere, quocunque cucurreris, quia quocunque ieris, teipſum tecum portas, & ſemper teipſum invenis; converte te ſupra, converte te infra, converte te extra, converte te intra, & in omnibus invenies crucem. Idem, lib. 2. cap. 12.

Si pati non vis, recuſas coronari: ſi autem coronari deſideras, certa viriliter, ſuſtine patienter; ſine labore non pervenitur ad regnum. Ibidem.

Parum eſt quod tu pateris in comparatione eorum, qui tam multa paſſi ſunt: oportet te igitur aliorum graviora ad mentem reducere, ut levius feras tua minima. Ibidem.

Merito deberes libenter modicum pati pro Chriſto, cum multi majora patiantur pro mundo. Idem, lib. 2. cap. 12.

Crux Chriſti clavis eſt Paradiſi. Chryſoſtom. Homil. in Evang. Luc. de Divite.

Delicatus es miles, ſi vis gaudere cum ſæculo, & poſtea regnare cum Chriſto. Sanctus Hieronym. Epiſt. ad Heliod.

Tollo Martyrum certamina, tuliſti coronas; tolle cruciatus, tuliſti beatitudines. S. Ambroſ. lib. 4. in Luc. cap. 4.

Vis deſideriorum facit tolerantiam laborum & dolorum; & nemo, niſi pro eo quod delectat, ſponte ſuſcipit ferre quod cruciat. Auguſtin. in lib. de Patientia.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia penu hoc in argumento depromi queat.

Patientiæ definitio.

DOctores non unam afferunt patientiæ definitionem: alii quidem illius naturam, effectus alii, alii vero neceſſitatem conſiderantes. Virtus eſt, S. Thomas 2. 2. quæſt. 136. inquit, animam roborans contra motus triſtitiæ, quam præſens parit malum, eoſque reprimens, vel moderans, prohibendo, ne iiſdem anima obruatur, vel immodice de illis conqueratur, vel aliquid rationi oppoſitum faciat.

Philoſophi Ethnici, qui hanc nonniſi tanquam moralem virtutem agnovere, aliam afferunt definitionem, quæ paſſim a plurimis admittitur: virtus eſt, inquiunt, quæ efficit, ut non gravate, ac diu ea perferamus, quæ maxime difficilia, ac terribilia ſunt ob cauſam honeſtam, vel ob emanantem inde utilitatem: *Patientia eſt honeſtatis, aut utilitatis cauſa rerum arduarum, aut terribilium voluntaria, & diuturna perpeſſio*; inquit Cicero 1. Rhetoric. 1. Eſſe debet voluntaria, quia nequit alioquin virtus eſſe; quamobrem Princeps Apoſtolorum inquit, nos nequaquam pati debere reorum inſtar, qui licet inviti plectuntur. 2. Ferendum eſt ob honeſtam cauſam, pro patria, pro bono publico, pro fide, pro juſtitia. Additur etiam diuturnitas; etenim perfunctorium pati malum proprie patientiæ virtus non eſt.

Patientia fortitudini ſubordinata eſt.

Virtus hæc ſubordinata eſt fortitudini, tanquam ſpecies, vel in ſocietatem ejus conjuncta veluti auxilium juxta S. Thomæ loco citato artic. 4. ſententiam, has rationes adferentis. 1. Quia hominem ſui victorem facit; quamobrem Salomon dixit, patientem hominem forti præferendum eſſe, ac ſuis imperitantem affectibus meliorem eſſe urbium expugnatore. 2. Quia magnæ fortitudinis, & non vulgaris conſtantiæ actus eſt vi cœlum rapere, ut Salvator inquit apud S. Matth. 4. 3. Quia coercet iram, ubi ob illata nobis mala exardeſcat.

Undenam patientiæ occaſiones proficiſcantur.

Chriſtiana patientia, de qua hic agitur, conſiderari poteſt pro triplici paſſionum, vel laborum genere, qui in vita humana paſſim contingunt. Primæ illæ ſunt tribulationes, quas Deus ad virtutis noſtræ periculum faciendum, vel ad meritum augendum, ac deinde præmium quoque locupletiſſimum præparandum immittit; ſecundæ illæ, quas perſecutionibus ſuis in nos diabolus ſuſcitat, ad animum noſtrum infirmandum, atque murmur, & impatientiam ex nobis extorquendam: tertiæ denique ab hominibus proficiſcuntur, qui ſæpe de Deo optime ſe mereri putant, conſiliis noſtris adverſantes, ſuæque iræ, ac indignationis effectus in nos depromentes.

Quænam mala in mundo pati debeamus.

Patientia tot etiam diſtingui poteſt in ſpecies, quot genera ſunt malorum, quibus obruimur, & quæ patienti, & æquo animo a Chriſtiano ferenda ſunt, quacumque ex parte proficiſcantur. Prima eſt in bonis fortunæ, quorum jactura mœrorem nobis adfert; tunc autem pro murmure, & querela in ore noſtro verſari debent illa Sancti Jobi capit. 1. verba: *Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſit nomen Domini benedictum.* Altera eſt in malis corporis, ſeu morbis in ſiti, fame, doloribus, & moleſtiſſimis incommodis, propter quæ impatientia abripiuntur, quibus mediocris eſt virtus. Tertia in exiſtimationis jactura, calumniis, conviciis, quibus impetimur, vel in humiliationibus, quæ accidunt nobis. Quarta in malis animi, mœroribus, triſtitiis, ſollicitudinibus, timoribus, anguſtiis, &c. Quinta denique in malis,

quæ

quæ iis eveniunt, quos diligimus; in conſanguineorum, amicorumque interitu, atque in eorum adverſis, quibus & nos ipſi dolore conficimur. Omnia iſthæc adverſa patientiæ objectum ſunt; atque illis noſmet præparare debemus, ut patientiæ virtutem acquiramus.

Præcipui actus patientiæ.

Virtutis hujus actus ſunt, 1. Tacere, & ab omni temperare querela in iis tribulationibus, quæ accidunt nobis, & quantumvis moleſtæ, atque inopinatæ eſſe poſſint; hic Davidis mos erat: *Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu feciſti.* Pſalm. 38. 2. Peccatis noſtris acceptum referre, quidquid evenit adverſi, quod fratres Patriarchæ Joſeph fecerunt: *Merito hæc patimur, quia peccavimus in fratrem noſtrum.* Geneſ. 42. 3. Nullam in hujuſmodi occaſionibus excuſationem prætexere, neque in alium detorquere cauſam, cum hæc nobis defertur. 4. Non cupere eo, quod patimur, malo defungi, niſi ubi Domino placuerit; vel ſi petimus, ut calix iſte a nobis tranſeat, hoc facere cum perfecta ſubmiſſione voluntati Dei, juxta Jeſu Chriſti in Horto orantis exemplum. 5. In tribulationibus, quaſi de beneficio, ex quo non minima percipere poſſumus commoda, Deo gratias agere; quamobrem Sanctus Hieronymus in capit. 5. Epiſtol. ad Epheſ. inquit, Judæis quoque, atque Gentilibus hoc in more eſſe poſitum, ut pro bonis, quibus cumulantur, Deo, & hominibus gratias agant, ſed Chriſtianorum dumtaxat eſſe, gratias agere ob ea, quæ patiuntur, atque propter adverſa, quibus affligantur: *Pro calamitatibus, ac miſeriis ſoli Chriſtiani.* 6. Deum orare pro illis, qui nos perſequuntur, vel malorum noſtrorum ſunt cauſa; *orate pro perſequentibus vos.* Matth. 5.

Gradus hujus virtutis.

Cum hæc virtus magis, minuſve perfecta ſit, tres potiſſimum gradus diſtinguuntur, qui efficiunt ut majori, minorive cum perfectione actus illius exerceantur. Primus eſt, ea, quæ ingruunt, mala æquo animo, non ægre, aut gravate, & ſine querela pati, quæ nos invitos adverſis jactari ſignificet; ita ut ex eo, quo laboramus, malo per injuſtitiam aliquam nolimus emergere. Alter eſt integra, & perfecta Dei voluntati ſubmiſſio in iis omnibus, quæ eo jubente contingunt, ita ut omnia ab illius manu recipiamus. Tertius vero in eo poſitus eſt, quod hæc mala, funeſtos hos, moleſtoſque caſus non æquo ſolum, verum etiam alacri animo perferamus, illos non tanquam mala, ſed potius veluti vera bona conſiderantes; re enim vera talia fiunt per patientiam; hoc illud eſt conſilium, quod Sanctus Petrus Apoſtolus primis tradebat fidelibus, ut inter graviſſimas tribulationes gauderent: *Communicantes Chriſti paſſionibus gaudete.* 1. Petri capit. 4.

Rationes, propter quas patienter ferre debemus.

Plurimæ quoque ſunt rationes, propter quas pro Deo pati debemus; potiſſimas afferam, quæ pro tot argumentis, atque punctis concionis deſumi poſſunt. Prima eſt gloria, & merces nobis in cœlo præparata: *Beati qui perſecutionem patiuntur .... quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* Matth. 5. Altera eſt, quia per hoc ſimiles evadimus ipſi Deo, qui patiens eſt, & beneficus erga illos, a quibus laceſſitur: *Orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos, ut ſitis filii patris veſtri, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos.* Tertia eſt exemplum Jeſu Chriſti, qui, ut loquitur Tertullianus, ſaturari voluit voluptate patientiæ, atrociſſima quælibet tormenta, indigniſſimaſque contumelias perpeſſus. Quarta eſt peccatorum noſtrorum conſideratio, quæ longe graviora merita fuere ſupplicia; quis enim conqueri poteſt de aliquo malo quantumcunque illud ſit, ubi ſe infernum, æternaſque pœnas meritum fuiſſe cogitet? Quinta, quod patientia noſmet ſanctificamus, & hæc præclara eſt occaſio amorem noſtrum Domino teſtandi, cum alia quælibet argumenta, vel æquivoca ſint, vel ſuſpicione non careant.

Sanctorum Patrum, Doctorumque ſententia eſt, tribulationes, quas Deus nobis immittit, & quas patienter ſuſtinemus, mortalem eſſe noſtræ ſalutis arrham, earum omnium, quæ in hac vita haberi poſſunt, dummodo explicita excipiatur revelatio, certiſſimam. Rationes vero, quæ ab illis afferuntur, ſunt: 1. ſimilitudo, quam hoc in ſtatu habemus cum Jeſu Chriſto, juxta illa S. Pauli verba; *quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui.* Ad Roman. 8. At nemo ſimilitudinis hujus melius expreſſa gerit lineamenta, quam qui illum patientem imitatur; quamobrem Tertullianus lib. de Patien. inquit, nos aliquo modo illi coæquari; *Coæquari paſſionibus Chriſti.* 2. Secunda ratio petitur ex divina erga prædeſtinatos providentia; cum enim voluerit Deus, hac potiſſimum via deſtinatam nobis gloriam mereri, hoc argumentati pacto poſſumus: certi ſumus ad propoſitum terminum perventuros, ubi ingreſſi fuerimus viam, quæ illuc adducit, & quam reliqui omnes ingreſſi ſunt, qui eo pervenerunt: ſed via hæc crux eſt, ac tribulatio; quia hanc ipſam Salvator, & poſt illum Sancti omnes ingreſſi ſunt. Tertio eſt, quia tribulationes ſunt quædam veluti conditio, qua propoſita gloriam ſuam Deus nobis pollicitus eſt: *Nemo coronabitur, niſi qui legitime certaverit. Si compatimur, ut & conglorificemur.* 2. ad Timoth. 2. Igitur quemadmodum niſi conditionem hanc expleverimus, inani conatu ad gloriam anhelamus, ita poſtquam adimplevimus illam, jure ad iſtam contendere poſſumus.

Tribulationes eſſe quoddam prædeſtinationis præſagia.

Quatuor potiſſimum ſunt hominum genera, qui patiuntur; qui tamen non omnes eadem conſtantia patiuntur. Primi plurimum patiuntur, ſed ægre, & inviti, & qui in ipſa paſſione ignaviam magis, quam fortitudinem præſeferunt. Secundi ultro quidem, ſed per imprudentiam, vel pertinaciam, vel malam rationem patiuntur; quod quidem vitium potius eſt, vel defectus virtutis, quam fortitudinis opus. Tertii patiuntur libenter propter bonam cauſam magnos labores cum patientia; & iſti vere & conſtantiam habent, & fortitudinem. Denique non deſunt, qui præſto ſunt graviſſimis, acerbiſſimiſque quibuslibet ærumnis perferendis, & qui nihilominus ubi occaſiones adſunt, parum, vel nihilum patiuntur; ſive ex magnitudine conſtantiæ eorum proveniat, quæ efficit, ut ne ſentiant quidem illas difficultates, quibus alii obruuntur, ſeu ex gratiarum, & conſolationum copia, quæ eorum adverſis quamdam ſuavitatem adſpergunt; & iſti omnium ſunt ſanctiſſimi, ac feliciſſimi; hic enim habitus eſt virtutis, atque patientiæ longe præſtantior.

Varia mortalium genera, qui patiuntur.

S. Auguſtini argumentatio ſolida eſt, atque ad tribulationes, quibus affligimur, leniendas aptiſſima: Quidquid adverſi in Dei cultu accidit vel pati potero, vel ſecus: *Quod patimur, aut vinci poteſt, aut vinci non poteſt.* Si primum, quo niſu victoriam referam? quam niſi referrem, quanto rubore ſuffunderer? *Si vinci poteſt, facile extinguitur.* Sin alterum, ac ærumnas, quibus obruor, ſuperare nullatenus poſſum, in illis moriar, ſed pretioſa hac morte fluxam, fragilemque vitam mihi auferente, immortalem, & glorioſiorem vitam nanciſcar: *Si vinci non poteſt, vitam non adimit, ſed accelerat.*

S. Auguſtini argumentatio de tribulationibus.

Sanctus Thomas 2. 2. quæſt. 133. artic. 3. ac poſt illum Theologi ſentiunt, præcipuum fortitudinis actum eſſe pati; ad id enim majori opus eſt, quam ad agendum conſtantia, atque virtute. Et profecto S. hic Doctor ait, cum agimus, oſtendimus nos nequaquam metuere laborem, ſed noſmet exiſtimare fortiores hoſte, quem aggredimur; cum vero impetum ſuſtinemus, cum reſiſtimus, cum patimur, quin ſuperemur malo, quo obrueremur, niſi generoſam haberemus patientiam, tunc majori cum gloria triumphum reportamus iniquo, ut ita dicam, marte pugnantes; quamobrem teſtatur Apoſtolus, quod patientia præmium refert, atque triumphum meretur.

Præcipuus fortitudinis actus in hoc ſitus eſt, ut patiaris.

Fidei

Digitized by Google

Non niſi Providentiæ conſilio hos mundo patimur.

Fidei potius articulus eſt, quam theologica veritas, quidquid moleſtum, acerbumque accidit nobis, quacunque ingruat ex parte, Deo permittente contingere, ideoque evenire nihil, quod nolit, & neſciat, idque propter ea, quæ de nobis initi conſilia, quæ quamvis, ut plurimum nos lateant, æquiſſima tamen ſunt ſemper; licet noſtri periculum dumtaxat facere, vel virtutem noſtram in lucem proferre vellet, quod cum Job fecit; quamobrem Sanctus Auguſtinus ait; *quidquid in hac vita acciderit, noveris non eſſe niſi de voluntate ipſius, de ordine ipſius, de nutu ipſius*. Hac poſita veritate, quæ Spiritus ſancti teſtimonio paſſim in Scripturis probatur, duplicem inde conſolationis cauſam, eamque non mediocrem haurire poſſumus. Prior eſt, certum eſſe, Deum ſcire, & exploratas habere tribulationes noſtras, & rationes, propter quas patimur: *Scio tribulationem tuam*, inquit in Apocalypſi cap. 3. Hoc ſæpiſſime ignorant mortales, & ne quærunt quidem; ſed ſciens Deus melius, quam nos ipſi, qui patimur, ea quæ pro illo patimur, facere non poteſt, quo minus ea meritis noſtris adſcribat. Altera conſolationis ratio eſt ſcire ea, quæ nobis accidunt, Deo jubente evenire, qui probe ſcit ea, quibus indigemus, & quid nobis magis ſalutare futurum ſit; non quod probet malum, & contumelias, quibus afficimur, ſed quod illa ad noſtram utilitatem permittit; itaut ſuperior potius nobis ſpectanda ſit cauſa jubens, atque permittens, quam cauſa proxima, quæ malum infert, & qua utitur, ut æquiſſima, quæ de nobis concepit, conſilia exequatur.

Deus noſtras vires novit, & quouſque potentia noſtra procedere valeat.

Altera veritas, de qua non minus perſuaſum eſſe debet nobis, hæc eſt, noſſe Deum, quid poſſumus, & quibus rebus ferendis pares ſumus. Agnoſcit ille infirmitatem noſtram, mentis noſtræ captum, virium magnitudinem, iiſque crucem, quam humeris noſtris imponit, accommodat. Si nos fortiores videret, graviora imponeret; cumque ſciat quouſque patientia noſtra proferri valeat, ſi nos infirmiores agnoſceret, leviora a nobis exigeret. Quamobrem certi eſſe debemus, illum nequaquam paſſurum nos ultra vires noſtras tentari, ut Apoſtolus inquit, hoc eſt, nos obrui pondere tribulationis, vel doloris adeo gravis, ut illi ferendo pares non ſimus. Ita prout tribulationes creſcunt, atque augentur, confidentia quoque noſtra augeri deberet, nobiſque illa magni neſcio cujus ſanctitate viri oratio uſurpanda; *Domine auge dolorem, ſed auge patientiam*.

Nulla vero, & ſolida virtus eſt, cujus per tribulationes periculū non fecerit Deus.

Satis vulgaris conſideratio eſt, non ideo tamen a nobis minus, quam a Sanctis Patribus, Doctoribuſque, ſerio animadvertenda, tribulationes, adverſa, acerboſque caſus in Scripturis Tentationum nomine appellari. *Tentavit Deus Abraham*. Geneſ. 22. *Quia acceptus eras Deo, ideo neceſſe fuit, ut tentatio probaret te, &c.* Tob. 12. Quæ loquendi ratio in his locis ſignificat periculum, quod facere voluit Deus virtutis inſignium virorum Abrahæ, Jobi, ac Tobiæ. Hinc autem aſceticæ vitæ magiſtri arguunt, nullam ſolidam fuiſſe virtutem, quæ hoc tentamine probata non fuerit. Etenim præterquam, quod hoc infertur ex eo, quod Abrahæ hac ratione probato dixit Deus Geneſ. 22. *Nunc cognovi, quia times Deum*; & quod Deo Sathanas dixit illum ſollicitans, ut hoc pacto Jobi virtutem experiri vellet, dicere poſſumus, idque palam docet experientia, pleriſque fidelibus ſimulatam dumtaxat, inanemque virtutem eſſe; tribulationum vero periculo oſtendi, quid re ipſa ſit, quemadmodum aurum igni probatur, quæ ſimilitudo ab ipſo Spiritu ſancto adfertur. *Tanquam aurum in fornace probavit eos*. Sapien. 3.

Tribulatio magnos efficit ſanctos, magnoſque viros.

Affirmare quoque cum myſticis theologis poſſumus, tribulatione extrema duci virtutis, & ſanctitatis lineamenta; ita ut ſit veluti poſtrema cura, quam adhibet Deus perficiendæ imagini, ac ſimilitudini filii ſui, quam in nobis efformat. Ideo cum aliquem ad ſublimem ſanctitatis gradum cupit attollere, inde vulgo opus ſuum perficit. Primum quidem ſuaviter agit, mox vero graves illis tribulationes immittit, ac tandem illos ſæviſſimis perſecutionibus objicit. Quæ res hominum errorem auferre debet exiſtimantium, ex quo Deo famulari incipiunt, ab eo erui debere ex omnibus hujus vitæ adverſis, & calamitatibus. Ideo, ex ſapientum animadverſione, perfectioribus tantum graviores tribulationes, & adverſa immittit Deus, *quia virtus in infirmitate perficitur*. 2. ad Cor. 12.

Per tribulationes, quas pro Deo patimur, firmam habemus ſpem, ac moralem certitudinem ſalutis noſtræ. 1. Quia tribulatio materies eſt patientiæ, quæ tutiſſima ad ſalutem via eſt. 2. Propter gratias peculiares, quas elargitus Deus illis, qui propter amorem ejus patiuntur. Hæc eſt eccleſiæ ſententia, non alia inquirentis argumenta ad ſacram apotheoſin eorum, qui pro fidei teſtimonio mortem ſubiere, vel qui diem obiere inter perſecutiones, & miſerias, quas propter Deum pertulere.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, nuperiſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Omnes hujus vitæ tribulationes fieri poſſunt meritoriæ.

Vitæ hujus labores, & ærumnæ vera ſupplicia non ſunt; reus quippe ſibi debitas luens pœnas jure nullum præmium meretur. Sed filius Dei exilium hoc, quo damnati ſumus, in glorioſum nobis ſtadium convertere volens, ſupplicii nomini nomen certaminis ſubrogavit; quod ipſum & exemplo, & perſonæ ſuæ dignitate decoravit: ita ut qui magis, meliuſque patitur, coronam obtineat ſpecioſiorem. *Liber, cui titulus: Paſſiones Domini Noſtri*.

In homine duo ſunt, quibus creata quælibet indigna ſunt, & quæ uni Deo ſunt tribuenda; cor videlicet, & cruor; amare, & pati. Etenim Jeſus Chriſtus paſſionum pretium eo uſque protulit, ut non terræ tantum bonis, verum etiam inſignioribus cœli favoribus ſint præferendæ. Inſana cæcitas eſt pro mundo pati, atque rem adeo ſanctam in profanos uſus impendere, qui illius omnem nobis auferunt fructum, efficiuntque nos, ut plurimum, nocentiores. *Idem*.

Solatia in tribulationibus.

Sancti nunquam ſuaviori perfuſi fuerunt ſolatio, quam cum majora paſſi ſunt; pro Jeſu Chriſto pati cumulus erat lætitiæ eorum, quemadmodum eſſe debebat gloriæ. Apoſtoli, & martyres obitus ſui diem triumphum cenſuerunt: ignominiæ, & mala, quæ pro Jeſu Chriſti nomine perferebant, illis honoris, & gaudii erant argumenta: *Ibant gaudentes a conſpectu Concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati*. Actor. 5. Carceres, in quos trudebantur, nunquam ſatis obſcuri, tetrique erant; non ſatis acuti gladii, & ſecures; non ſatis graves compedes, & catenæ; nec ſatis ardentes prunæ, quæ incendebantur, ut illi in cinerem redigerentur. *Abbas Trappenſis in explicatione regulæ S. Benedicti*.

Tribulationes a Deo proficiſcuntur.

Afflixi te, dicebat olim populo ſuo Deus per Prophetam Nahum; quod ipſum hodie quoque dicere poteſt tot fidelibus, qui tribulatione premuntur. Ego te afflixi; ego permiſi mortem filii tui, quem nimis amabas; pravum illius temperamentum, medicique inſcitiam inſimulabas; ſed ipſe illum avulſi de manibus tuis, atque manum clanculum abſcondi, ita ut illam non videris: *Afflixi te*. Nahum 1. Ego te bonorum, prædiorumque jactura afflixi; cauſidico, & malæ fidei, a quo lis tibi intentata fuit, ſuccenſebas, ſed errabas; ego illa operabar, & quidquid ille faciebat, me tantum permittente faciebat. *Joly tomo 2. Propoſitionum*.

Quid

Qnid ſunt vitæ hujus adverſa? Si naturam, & affectum intertogo, dicent, illa qoidem diuturna eſſe, acerba, non ferenda; verum ſi Deum, qui neque falli, neqoe fallere poteſt, percontor, nihilum eſſe teſpondebit: *Ad punctum in modico dereliqui te, & in miſerationibus magnis congregabo te*, inquit per Iſaiam capit. 54. *Ad punctum*, hæc quantitas eſt; punctum hoc adeo exiguum eſt, ut nec videri, neque dividi poſſit. *In modico*, hæc qualitas; parum eſt, injuria, lis, morbus, quæ omnia, ſi cum æternitate conſetantur, nihilum ſunt. Dereliqui te in re nullius momenti, & ad breviſſimum tempus; ſed levis hæc, breviſque derelictio quid feret? effuſionem, atque meæ in te miſericordiæ exundationem; tibi dare terga videbar, ſed cor meum aperiebam. *Idem*.

Tribulatio peccatorem vel convertit, vel indurat.

Cum te vel in valetudine, vel in bonis, vel in perſona, vel in filiis, vel in ſubſtantia, & honore percutit Deus, niſi agnoſcis hanc præſentiſſimam rationem eſſe, qua ad ſe divina te evocat miſericordia, & ſi quin humili, & æquo animo hæc excipias mala, impotenter contra illius inſurgis impetia, onnne inferendum eſt, te vel jam obduratum eſſe, vel brevi obdurandum? Cur? quia opus eſt, Sanctus Gregorius inquit, alterutrum ex hiſce duobus effectibus gigni ab adverſitatibus, ut peccatorem vel convertat, vel induret; ut illum vel ſanctum efficiat, veluti Job, vel reprobum, veluti Antiochum. Præſentia te non corrigunt mala? ta prævertunt. Non efficiunt, ut revertaris ad Deum? te ab eodem avertunt. Cor tuum non molliunt? illum indurant, omnemque illi auferunt ſenſum. *Idem*.

Adverſa nos a terrenis evellunt, efficiuntq; ut horum nihilum agnoſcamus.

Quamvis nobis perſuaſum ſit de terrenorum bonorum nihilo, tribulationum intereſt, nos de eorum contemptu edocere, omnem ex mente errorem auferre, & ab illis cor noſtrum expedire. Omnibus generatim perſuaſum eſt de mundi vanitate, & ſæpe videmus eos, qui omnium maxime illi adhærent, majori eloquentia bonorum horum vanitatem exponere. Si judicium de eorum cogitationibus ferendum eſſet ea verbis illorum, viviſque deſcriptionibus, quas nonnunquam exornant, crederes omnem ab illis errorem abeſſe; ſed rebus in proſperis paucos invenies, quorum placita menti ipſorum medeantur, & poſtquam ſinguli ubertim, ac diſerte de rerum humanarum fragilitate diſſeruerunt, præ illorum eloquentia magis pollet animi ægritudo. Tribulatio vero nobis perſonaliter generalia applicat principia; hæc nobis propria facit, & manifeſta experientia, quæ una cor avellere poteſt, efficit, ut has ſentiamus veritates, quæ alienæ quodammodo a nobis videbantur. Nobis non dicitur amplius valetudinem bonum eſſe fragile, cui fidendum non eſt, robuſtiſſimum quodlibet temperamentum leviſſimis ſæpe caſibus labefactari. Tunc inutile eſt dicere non ita a principum virorum nutu, ac ore pendere opus eſſe, ut in illis ſpem omnem, atque præſidium collocemus. Cum proſpero rerum curſu fruebamur, hæc omnia nos parum movebant; aliena calamitas nobis neque documentum, neque monitum eſt; videtur immo efficere, ut noſmet præ aliis beatiores, ac majoribus decoratos privilegiis cenſeamus; ſed frigiditas domini, qui ſuam nobis ſubtrahere incipit familiaritatem, favor aulici, qui recens in aulam advectus principis gratiam aſſequitur, inſigne infortunium, quod rerum faciem immutat, amici perfidia, cujus ope in ipſa neceſſitate fraudamur, hæc omnia nonne palam oſtendunt in hominibus confidendum non eſſe? Apoſtolus ſolus non eſt, a quo admoneamur, ne in divitiis, quæ ſemper incertæ ſunt, ſpem collocemus; cum omnia nobis e ſententia fluunt, ſperamus illas nunquam defuturas; ſed cum lite victi ſumus, cum magiſtratum nobis abrogarunt, cum agri alioquin uberes ſpem noſtram fallunt, hæc omnia efficiunt, ut intelligamus, quam parvo facienda ſint hujus mundi bona, atque vox interior ſubinde nobis ea recinit Prophetæ verba; divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. *Ex ſpecimine ſermonum pro Adventu Dominica ſecunda*.

Reprobi ſub divinæ juſtitiæ flagellis indurantur, non convertuntur.

In Scripturis infelicem video Principem, qui cordis ſui affectione obduratorum peccatorum animum exhibet, quos Deus ſexcentis affligit ærumnis, ut terrenarum rerum faſtidium illis creet, atque ad ſui obſequium alliciat, ſed qui ſub divinæ juſtitiæ flagello indurantur. Rebellis hic divinæ voci princeps erat Pharao; totam in ſe armatam videbat naturam, ac circumundique capiti ſuo tonitrua, ac fulmina ſtrepere audiebat. Deus ex qualibet parte illi minitabatur, & mors infeliciſſimi regis ditionem populabatur. Attamen in tanta creatarum rerum perturbatione ille cor ſuum indurat, atque omnibus hiſce minis aures obſtruit. Nonne hæc infelix eſt tot obduratorum peccatorum diſpoſitio, qui contra Dei vocem per flagellum correctionis illos vocantis, ut Sanctus Auguſtinus in Pſalm. 102. ait, indurantur? Nequicquam in illos procellas, ac tempeſtates excitat Deus, eoſque ærumnis, & calamitatibus angit. Sæviant in illos febres, & morbi, mors illis immineat, omnia illis bellum indicant; ſentient illi quidem hæc mala, non ſecus ac Pharao grandinis, tonitruumque fragorem ſentiebat; verum nihilo magis, ac ille, ſentient vocem Dei, qui rebus hiſce omnibus utitur, ut illos vocet, atque convertat. *Ex collectione ſermonum a P. Champigni delectorum*.

Deus in tribulationibus nos conſolatur.

Si vobis perſuaſum fuerit, beatum eſſe pati, veritatis hujus perſuaſio in tribulationibus vobis erit ſolatio. Audite Apoſtolum, qui ipſa doctus experientia ita loquitur. Profecto, dicit ille ad Corinthios ſcribens, *in omnibus tribulationem patimur, ſed non anguſtiamur; perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur: dejicimur, ſed non perimus*. Apoſtolus hic perſecutionum ſuarum circumſtantias late deſcribens nonne teſtatur ſuaviſſimam earum conſolationum dulcedinem, quas in patientis cor effudit ille, pro quo patitur? *Si abundant paſſiones Chriſti in nobis, ita & per Chriſtum abundat conſolatio noſtra*. *Specimina ſermonum pro Dominicis*.

Deus nos affligens amorem ſuum nobis teſtatur.

Deus amorem ſuum longe aliter, ac homines, teſtantur: hi amicos ſuos bonis, & honoribus cumulant: Deus e contra perſecutiones, ac tribulationes illis immittit. Unde hoc diſcrimen? Nunquid Deus minus liberalis, quam homines, eſt? Deo ſervimus, Apoſtolus inquit, qui a nemine liberalitate ſe patitur ſuperari. Nunquid ſibi complacet Deus crudeli modo filios hominum exercens? Deus meus es tu, inquit Propheta, ac mihi benefacere tantum quæris. Nunquid tandem inſervientibus ſibi nequit remunerari? Remunerari poteſt, actuque remuneratur, non autem nos ad terræ hujus dignitates attollens, vel caduca, & peritura nobis prodigens bona; hæ quippe remunerationes indignæ ſunt & liberalitate Dei, & ſervorum ejus fidelitate. Æterna nobis bona reſervat, deliciarum torrente nos inebriaturus. Quemadmodum autem paſſionum via tutiſſima eſt ad illorum poſſeſſionem promerendam, Deus electis ſuis tribulationes immittens certiſſima illis ſuppeditat adminicula, per quæ æterna hæc præmia conſequantur, & per eadem oſtendit, quanta nos dilectione proſequatur. *Ex manuſcripto ſermone*.

Tribulationes efficiunt, ut Juſti in via virtutis progrediantur.

Juſtus, ille videlicet, qui vel innocentiæ ſuæ detrimentum nunquam paſſus eſt, vel eandem ſincera converſione reparavit; Juſtus, inquam, ad quemcunque perfectionis gradum pervenerit, longe ſemper abeſt ab illo, ad quem Dei bonitas illum cupit attollere; quamcunque habeat virtutem, illam ſemper invenit longe inferiorem ea, quam ab eodem exigit; & quam plurimum illi adhuc deeſſe

nanci-

nanciſcimr. Quid autem aprius ipſa tribulatione eſſe poteſt ad efficiendum, ut juſtus in via ſalutis incedar, ut in juſtitia ſua perſeveret, ut prohibeat, ne virtus elangueſcat, utque eamdem confirmet? Nunquid alte adeo in cor tuum radices egiſſet humilitas, niſi tibi hanc tribulationem immiſiſſet Deus? Qua de cauſa a terrenis bonis animum habes avulſum, niſi quod permiſit Deus, ut earum jacturam patereris? Cui debes invictam patientiam, niſi infirmitatibus, quibus te obnoxium eſſe Deus voluit? Nonne hujuſmodi infirmitates mundi nauſeam tibi creant? Nonne illæ faciunt, ut adeo ſæpe confugias ad Deum, ut temet illius voluntati ſubmittas eodem tempore, quo brachium ſuum aggravat ſuper te? *Juſtus exercetur ad perfectionem*, S. Auguſtinus ait. *Idem.*

Tribulationum eſt nos in officio continere: hæ virtutes alunt, & roborant, incompoſitos affectus coercent, innocentiam tuentur, atque in oculis Dei nos jucundos efficiunt. Et profecto, Fideles, ſi ſacra conſuluerimus Biblia, inveniemus Deum minus pepercisse illis, quos impenſius dilexit. Nonne peculiari dilectione proſecutus eſt Patriarcham Joſeph, Prophetas Eliam, & Danielem, Præcurſorem ſuum S. Joannem Baptiſtam, S. Paulum Apoſtolum ſuum, dilectumque Diſcipulum S. Joannem? Attamen graviſſimis tribulationibus illos exercuit. Nonne amabat tot Martyres, quos tyrannorum furori tradidit? Nonne ſanctiſſimam Matrem ſuam mortalium omnium puriſſimam amabat; & nonne ſimul eamdem mœrore cumulavit? Deus tandem nonne Unigenitum ſuum diligebat, cum illum Judæorum calumniis, furori, & odio tradebat? Poſſumus poſt hæc de divina erga nos charitate dubitare, cum nos tribulationibus urgeri permittit? Poteſtne Deus melius ſuum erga nos amorem teſtari, quam nos efficiendo ſimiles filio ſuo, qui crucifixus eſt, ut aliquando nos filio eidem glorificato ſimiles faceret? *Idem ſermone manuſcripto.*

Tribulationes efficaciſſimi ſunt modi, quibus nos Deus ad ſe trahit.

Quibus validioribus Deus uti rationibus poteſt, ut ad ſe trahat peccatorem, illumque convertat? Illine ſancta inſpirabit deſideria? Quot divinos afflatus peccator contempſit? Efficiet, ut menti illius nova lumina affulgeant? Ille voluntarius eſt cæcus, oculos lumini claudens. Aliquemne Prophetarum mittet ad illum? Niſi huic necem intulerit, ut olim quidam Reges Iſrael, eum tamen tanquam importunum cenſorem procul amovebit. Num aliquod in oculis ejus miraculum operabitur? contra ipſa miracula obdurabitur. Denique Deus, ut cor ejus commoveat, ſeſe illi in ſacramentis communicabit? utinam ad illa nunquam acceſſiſſet; mortem invenit ibi, unde alii vitam hauriunt; ſaluberrima pharmaca illi facta ſunt præſtantiſſima venena. Qua igitur inſiſtet via peccatorem, quem amat, & ſalvare cupit, lucraturus? Hic vere agnoſco, Salvator, quod non vis mortem peccatoris, ſed ut convertatur, & vivat. Poſtquam ſuaviſſimum quoque adhibuiſti conſilium, ut obduratum commoveres peccatorem, tandem vel invitum tribulatione cogis, quæ quidem eſt tanquam extremum remedium. *Idem.*

Exemplū filii Dei, qui primus paſſus eſt, nobis ſolatio eſſe debet in tribulationibus.

Si hoc in mundo patimur, meminerimus, Jeſum Chriſtum prius paſſum fuiſſe; unde ſequitur, 1. illum retudiſſe, & hebetaſſe tribulationum aciem, ac illis omnem amaritudinem abſtuliſſe; necnon quidquid in vitæ hujus malis, & ærumnis ſæviſſimum eſt, fuiſſe perpeſſum, ideoque effeciſſe, ut illa facile ferre poſſemus. Poſtquam ſacra admovit labia calici paſſionis ſuæ, ſuave reddidit, quidquid erat amarum, & abſynthium in dulcedinem convertit; atque mortuus in cruce abſtulit, quidquid huic ſupplicio turpitudinis inerat. Quamobrem ſi ad mortem rapior, meminiſſe debeo Salvatorem primum ad mortem raptum fuiſſe; ad majorem redigi nequeo paupertatem, neque ad eum ſtatum cogi, ubi majoribus contumeliis, & probris afficiar. Poſt Dei exemplum non deeſt mihi, unde conſoler, ideoque magno, alacrique animo hunc *calicem ſalutaris accipiam.* Pſal. 115. ubi hunc ille mihi propinaverit. 2. Si quid patimur, nonniſi poſt hunc Deum Hominem patimur, ideoque minus, quam ille, patimur; quodcunque nobis accidat, ſemper illius veſtigia ſequemur. Licetne ergo nobis id detrectare, quod ille acceptavit? Nonne eximius nobis honor eſt eodem cæpi pacto, quo ille, illius in doloribus ſocios eſſe, & bibere calicem illius? *P. Delingendes ſermone pro Dominica Palmarum.*

Tribulationes ſūt periculū, quod de nobis ſolet facere Deus.

Tribulatio dicitur quoque *tentatio*, quia per illam noſtri periculum fit, & efficit, ut a Deo, a nobiſmet ipſis, & ab hominibus agnoſcamur. Ita Deus tentavit Abraham, & hæc maxima fuit tentatio, quæ ſancto huic viro accidere poterat. Cum a Deo juſſus fuiſſet unigenitum propriis ſacrificare manibus, hæc virtus, quæ, ut ita dicam, aurum erat mundum, in fornace poſita inventa eſt ſolida, & vera; ita ut illud Dei teſtimonium merita fuerit: *Nunc cognovi, quod times Deum, & non pepercisti unigenito tuo propter me.* Gen. 12. Tentatio Job nonne confudit calumniam dæmonis, qui accuſabat illum, quaſi Deo propter utilitatem, quam in illius ſervitute percipiebat, famularetur? Permiſit igitur huic ſpiritui nequam, ut illum tentaret, eumque, ut ita dicam, in tribulationum fornacem projiceret; atque tunc ſanctus ille vir oſtendit, quouſque hominis patientia procedere poſſet, quemadmodum ille ipſe teſtatur: *Ipſe vero probavit me quaſi aurum, quod per ignem tranſit.* Job. 23. *Idem.*

Tribulatio efficit, ut nosmet agnoſcamus.

Si te ipſum cognoſcere cupis, ad Deum, ut David, teipſum converte: *Proba me, Domine, & tenta me*; & memento, quod ſi impatientia corripearis, cum ita periculum tui facit Deus, te virtuti tuæ nequaquam confidere poſſe. Scias quoque Deum ad te omnibus, quæ accidunt, tribulationibus tentandum uti aſpero, moleſto, ac imperioſo eorum, cum quibus verſaris, ingenio; atque hoc pacto utplurimum te per tribulationis ignem traducere. Tentatio hæc aliis quoque virtutes, defectus, & vitia noſtra detegit. Et profecto non deteguntur niſi per patientiam, vel furorem, quem in iis, quæ nobis mala eveniunt, oſtendimus: eo uſque, ut dæmon hoc abuteretur prætextu, virtuti Jobi obtrectaturus, Deo dicens; *Nunquid Job fruſtra timet Deum? Nonne tu vallaſti eum, ac domum ejus? &c.* Quam laudem meretur, ſi diligit te? ita illum opibus cumulaſti, ut nihil ei nocere poſſit; verum ſi manus tua tetigiſſet illum, laudes ſuas in blaſphemias converteret, atque palam oſtenderet, ſe ideo amare, quia plurimum inde recipit utilitatis. Liquet ergo, niſi tribulationibus tentemur, æquivocam eſſe virtutem noſtram, neque ſatis certum de eadem ferri poſſe judicium. *Idem.*

Amor, quo Deus proſequitur juſtos, ſimilis eſt amori patris erga filios.

Communis ſententia eſt, patrum, matrumque amorem differre; patris enim amor fortis eſt, & ſeverus; matris vero tener, ac nimis indulgens. Deus primo illo amore juſtos complectitur; laboribus ergo, doloribus, ærumniſque ſunt exercendi; ſi enim lenius cum illis ageret, vel ſi illis omnia poſtulata concederet, illi in infelicem laberentur languorem, atque impares fierent omnibus virtutum actibus, qui maxime neceſſarii ſunt in iis occaſionibus, quæ paſſim in vitæ decurſu contingunt: liquet enim, virtutem recentes acquirere vires in adverſis, quemadmodum labore induratur corpus, & cuicunque operi aptum efficitur. Quapropter ſi leves, aut nullas tibi Deus tribulationes immittit, argumento eſt, virtutem tuam ab illo ſtocci fieri; te ad nil magnum deſtinari, atque non ita diligi, ut eos, quos pro filiis habet, a quibus multum expectat, uti S. Paulus affirmat: *Omnem filium, quem diligit, Deus caſtigat.* Ad Hebr. 13. *Idem P. Delingendes.*

Cum virtus in ſublimi gradu eſt, a philoſophis heroica nuncupatur. Ad hoc autem, ut actio dicatur heroica, tria poſtulantur; objectum videlicet illuſtre, &

ſublime, quod nempe factum difficile ſit, & generoſum; deinde quod ad hunc finem peculiare a Deo obtineatur auxilium; tertio demum quod omnibus viribus adlaboretur. Qui conſtanter magnos patitur labores, hæc tria poſſidere dici poteſt; ut enim infirma, fragiliſque natura ſuperet, quidquid ſibi adverſatur, ut in tribulationibus, ærumnіſque oblectetur, ut illas amet, eaſque ſe pati glorietur, ſuperno eget auxilio, & peculiari gratia roboranda eſt; nec non omnem ſpiritum, omneſque nervos debet impendere, ut id, quod difficile videtur adeo, perficiat. Virtus igitur nunquam magis heroica eſt, quam cum graviſſimę calamitates, atq; adverſa perferenda ſunt. *Id.*

Patientia in ſuſtinendis calamitatibus heroicæ virtutis argumentum eſt.

Ratio, propter quam in tribulationibus gloriari debemus, hæc eſt, quia nos Jeſu Chriſto ſimiles efficiunt, quemadmodum per hæc verba teſtatur Apoſtolus: *Ad cognoſcendam ſocietatem paſſionum illius configuratus morti ejus.* Ad Phil. 3. Nulla imagini potior gloria deferri poteſt, quam quod prototypū quā maxime imitetur; ideoque cum vita noſtra non aliud eſſe debeat, quam imitatio vitæ Jeſu Chriſti, qui magis patiuntur, propius ad perfectionem accedunt: *Inſpice, & fac ſecundum exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt* ... Inde magnus ille proficiſcitur honos, quem Martyribus deferri vides; illis enim templa, araſque dedicamus, illis dies, ſolemneſque feſtivitates ſacramus, & quin ulla de vita eorum quæſtio habeatur, ſatis eſt, illos pro Jeſu Chriſti nomine paſſos fuiſſe, ut in Sanctorum albo recenſeantur. Quamobrem S. Paulus palam profitetur ſe in hoc uno gloriam ſuam conſtituere, quod Domini ſui crucem ferre poſſit: *Abſit mihi gloriari, niſi in cruce Domini.* Ad Galat. 6. Profecto cum omnis vanitas ſit gloriam conſectari, atque res præclare geſtas jactitare, quantumvis illæ niteant, mirum eſt, quod S. Paulus, Apoſtolus ille adeo humilis, & qui metuebat, ne poſtquam aliis ſalutis viam tradidiſſet, reprobaretur, & non audebat enarrare revelationes, & ſingulares gratias, quas divinitus accepit, ne ſibi hominum exiſtimationem conciliaret; quod S. Paulus, inquam, de tribulationibus, ærumniſque ſuis glorietur, ſuas catenas in quoddam veluti trophæum erigat, atque ea, quæ pro Dei gloria paſſus eſt, jactet. Sed quamvis alia quælibet gloria vetita ſit, quia inanis, fragilis, & plerumq; fallax; licet tamen gloriari de iis, quæ pro Deo paſſi fuimus, quia gloria hæc vera, & ſolida eſt, quę nos rę ipſa magnos, & coram Deo glorioſos conſtituit. Addere poſſumus etiam, non aliam eſſe gloriam, quæ cum illa valeat comparari. Etenim Dei filius paulo ante paſſionem ſuam, cum æternum rogaſſet Patrem, ut ſibi eam redderet gloriam, qua, antequam mundus fieret, perfruebatur; gloria, quam illi Pater conceſſit, fuit mors, & ſæviſſimi quilibet cruciatus: etenim per hæc ſeſe omnibus tradidit cognoſcendum, atque hominum, & Angelorum adorationem promeruit. *Partim ex eodem.*

Pro Deo pati glorioſum eſt.

Facere non poſſumus, quominus ea patiamur mala, quæ humanæ naturæ, & conditioni ſunt inhærentia, quoniam ſunt inevitabilia. Sed gratiæ, atque chriſtianæ virtutis intereſt efficere, ut acceptatione noſtra voluntariæ fiant, quod ſecundum S. Petri in 1. Epiſt. cap. 4. adhortationem facere debent Chriſtiani: *Nemo veſtrum patiatur, ut homicida, aut fur,* &c. Nemo veſtrum ea, quæ ſibi accidunt, mala, vel perſecutiones, quæ in ipſum excitantur, ferat eo modo, quo fures, atque ſicarii; hoc eſt cum impatientia, & rabie, quæ ut plurimum a ſceleſtorum pœnis non diſſociantur; ſed patienter, eaque ſuavitate, quæ digna ſit qualitate Chriſtiani, quam gerit. Sed quomodo nam tribuere poſſumus hunc characterem noſtris calamitatibus, & malis, niſi animos noſtros ad illa hoc pacto recipienda præparaverimus? *Biroat in Adventu ſermone quarto.*

Tribulationes ſunt cœli via.

Tribulationes ſunt cœli via, quam Salvator ipſe ſecutus eſt, quam proprio ſanguine indigitavit, nobiſque in ſuo evangelio deſcripſit, ita ut cum Apoſtolo quodam dicendum ſit: *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Act. 14. Ne credamus, cœli viam floribus ſtratam eſſe; immo tribulis, ſpiniſque impedita eſt, ſaxis, foveiſque prærupta. Neceſſum eſt, ut per multas paſſiones traducamur ad regnum Dei perventuri. Quamobrem S. Gregorius Nazianzenus tribulationes regiam cœli viam appellat: *Regia ad cœlum via. Idem.*

Homo nil patitur, quod neſciat Deus. Ipſe profitetur noſtram agnoſcere paupertatem, noſtraſque tribulationes; quodcunque mali accidat, quæcunque adverſitas premat, quicunque labor urgeat, nihil illius effugit cognitionem, nihil ejus oculos fallit. Paſſim miſeri cupiunt explorata, compertaque eſſe mala ſua, ut alii miſereantur; arbitrantur mala hęc imminui, niſi lateant; quærunt amicos, in quorum ſinum ſuas effundant lacrymas rati, dolorem ſuum hoc ſolatium levari poſſe, ſi ab omnibus agnoſcantur. Verum hæc fidelium in ſuis tribulationibus felicitas eſt, ſi illæ ab hominibus ignorantur, Deo tamen eſſe exploratas; quæ una conſideratio nonne illis conſolationem debet afferre? *Formentiere in ſermone de tribulationibus.*

Deus novit tribulationes noſtras.

Cum dico tribulationem efficere, ut revertamur ad Deum; *Domine in anguſtia requiſierunt te,* Iſaiæ 26. non loquor de coacto reditu, qui oritur ex indignatione, qui triſtitia animatur, qui deſperatione fovetur, & qui efficit, ut nonnulli Deo nonniſi per quamdam ultionis ſpeciem ſe mancipent, & noxias abdicent voluptates quodam converſionis prætextu, ut ſecreta hac voluptate fruantur, quod ipſi priores dereliquerint illas, a quibus metuunt, ne derelinquantur. Loquor de ſincera mundi, & peccati nauſea, quam parit tribulatio; loquor de reditu bonæ fidei, qui efficit, ut minus doleamus iis malis, quæ patimur, quam ſceleribus, quibus illa conſtata fuerunt, & quæ cor a rebus creatis divellunt, ut Deo unice vacet. *Idem ſermone pro ſecunda Adventus Dominica.*

Tribulatio efficit, ut revertamur ad Deum.

Quod victoria ergo patimur, multo ſtat nobis impendio; quod rationis cauſa, minus difficile eſt; quod vero propter neceſſitatem, eſt admodum facile: ſeu quod homo tunc quamdam juſtitiæ ſpeciem ſecum exerceat, quæ efficit, ut eam, quam patitur, pœnam diligat, atque coactam neceſſitatem in voluntariam virtutem convertat; ſeu quod natura cor hominis fortunæ ipſius accommodet, eique tribuat ſtudia ab eo ſtatu, in quo eſt, non abnormia; ſeu denique tunc peculiares gratias impertiat, quæ tribulationibus illum auferunt horrorem, quem continent, & efficiunt, ut cum lenitate, atque patientia tolerentur. *Idem.*

Facile eſt pati propter neceſſitatem.

Jeſu Chriſti patientis exemplum nos in hanc mentem impellere debet, ut animo magno tribulationes perferamus: ut adeo præclaro eruditi exemplo, S. Auguſtinus ait, dicamus: ſi ille, qui ipſa ſanctitas erat, hæc paſſus eſt, quid mihi erit faciendum? *Ut his rebus communiti dicamus, ſi ille, quid ego?* Si ille, qui ipſa erat innocentia, tantum pertulit, ego, qui peccator ſum, quid ferre debeo? *Quid eſt Jeſus Chriſtus?* quid ego? Quid ille patitur? Quid ego patior? *Si ille, quid ego? De la Volpilliere, ſermone de patientia.*

S. Auguſtinus verbo complexus eſt, quidquid de fidelibus dici poteſt, cum eos *Filios Calvariæ* appellavit. Nomen hoc non ſolum magnificum eſt elogium, verum etiam genealogiæ ipſorum compendium eſt, atque præcipuum nobilitatis eorum argumentum. Tandem enim, Auditores, verum eſt, Calvarius patria noſtra eſt, & locus originis noſtræ; ibi omnes nati ſumus, inter Paſſionis ſuæ cancellos nos peperit Dominus, per vulnera illius ad gratiæ lumen pervenimus, omneſque ab illius morte vitam accepimus. Verum hæc ipſa Calvariæ filiorum qualitas nos jubet cruciſixos eſſe, ac neceſſitatem injicit patiendi, quemadmodum pater noſter paſſus eſt, niſi degenerare velimus, & glorioſam illius abdicare hæreditatem: *Qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus.* Matth. 10. *Auctor recens, & Anonymus.*

Nos tanquam filii Calvariæ pati debemus.

Si fieri nequit, Deus, ut nonniſi per tribulationes fiam aptum gloriæ tuæ inſtrumentum; afflige me,

Tribulationes ferendo glorificemus Deū.

me, de doloribus in dolores me trahe, de tribulatione in tribulationem, tanquam per tot pericula virtutis meæ, ut nomini tuo ſanctificando idoneus evadam. Gloriæ meæ mihi auſer amorem, ut dignius tuæ inſerviam. Fac me mihimet ipſi per pœnitentiam, & mortificationem emori, ut tibi vivam; cor meum exhauri mei ipſius amore, ut amore tui repleatur; doce me ad gloriam tuam iis rebus uti, quibus ad Patris tui gloriam uſus es. Tribulationes, humiliationes, dolores, confuſiones, interiores, exterioreſque pœnæ, contradictiones, deſolationes eſtote pars mea, quandoquidem pars Jeſu Chriſti fuiſtis. Nullas ulterius rationes inquirere volo ad tribulationes amandas, ex quo Jeſus Chriſtus ſuprema ratio eas tantopere amavit ... Afflictiones, pœnæ, tribulationes quam deſiderabiles eſtis cordi perfecte chriſtiano; quandoquidem per vos vere colitur Deus, & in gloriæ ejuſdem partem accedimus; & nihil melius, quam adverſitas chriſtianæ virtutis ſoliditatem oſtendit! *P. Rapin libro de chriſtiana religionis perfectione.*

Tribulationes efficiunt, ut accedamus ad Deum, eique hæreamus.

Puer nunquam fortius matri ſuæ adhæreſcit, quam cum ſentit imbecillitatem ſuam, atque ſe in labendi periculo videt; nunquam ſtrictius ſinum complectitur, quam cum aliquid videt, quod ſibi timorem injiciat: nonnunquam etiam mater efficit, ut filio aliquod ſpectrum obtrudatur, quod illum in ſinum ſuum confugere cogat; gaudetque ipſum omnia præter ſe unam metuere, ut in ipſa ille confidentiam, ſalutemque omnem conſtituere teneatur. O Deum ſummæ charitatis, ac miſericordiæ! qui nos magis amas millies, quam mater unigenitum ſuum, quoties extra nos procellas excitas, ut in temetipſo tutum nobis portum aperias, ac nos, ut ad te confugiamus conſtringas? Tui in proſperis, lætiſque rebus obliviſceremur; tu vero ſuaviter nos cogis, ut in adverſis de te cogitemus, & clamemus ad te. *Liber, cui titulus; Chriſtiani interioris exercitia.*

Quam glorioſus Deo ſit amor, quo in tribulationibus noſtris illū proſequimur.

In altiſſimæ annihilationis ſtatu, in quo Deus in cruce nobis apparet, & in quo certo ſcimus ipſum æque Deum eſſe, ac in cœlo; qui ad illum propius accedunt, illi ſunt, qui pulchrioribus paſſionum, & humiliationum ejus characteribus inſigniti ſunt, ſi hunc ſtatum patiantur ſpiritu chriſtiano, hac videlicet mente imitandi Jeſum Chriſtum .... Ego quidem illos admiror magis, quam Seraphim, qui ſunt in gloria: quod enim illi throno Dei adſiſtant, ut ibi ſancte amoris ſui ignibus flagrent, non admodum miror; ſed mordicus hærere Dei annihilati throno, nihil eo in ſtatu oſtendentis, quod natura non perhorreſcat, atque nihilominus mirabili quadam ſacri amoris vi velle felicitatem quidem ſuam in eo collocare, quod humana mens miſeriam vocat, gloriam vero in eo, quod in mundo vocatur opprobrium, nec non divitias in generali earum rerum contemptu, quas ſæculi ſapientia bona arbitratur; næ hic quidem triumphus amoris eſt, quæ præ ſublimium Seraphim charitate admiror; & hic inſignis ille ſtatus eſt, ad quem vera Jeſu Chriſti imitatio animas evehit. *Idem.*

Salvatorē amamus: nō eū fugere tribulationes.

Miror equidem, quod adorare poſſimus Salvatorem tanquam Deum in crucis ejuſdem humiliatione, & nihilominus illum imitari horreamus. In ſpeciem quidē illum infinite exiſtimamus, cum tanquam Deum noſtrum colimus; & nihilominus eum, in quo eſt, ſtatum contemnimus, cum nihil intentatum, inauſumque relinquimus, ut inde emergamus. Illum, ut dicimus, ex toto corde diligimus, cum eum Deum noſtrum vocamus: attamen reipſa illud odimus, quod eum amabilem efficit, humiliationes, dolores, cruces, quas propter amorem noſtrum non ſine bonitatis exceſſu amplexus eſt. *Idem.*

Per tribulationes evadimus in perfectam imaginē J. C.

Opus eſt, S. Chryſoſtomus inquit, Chriſtianum eſſe ſub manu Dei eadem præterpropter ratione, qua lapis, vel marmor ſub cælo ſculptoris, qui inde magni pretii ſimulacrum elaboraturus eſt. Sculptor hic marmor cædit, repetitis ictibus inde particulas abſcindit, iteratiſque mallei ductibus tundit illud, quaſi in eo quæſiturus imaginem, cujus animo graphidem tenet; & nonniſi poſtquam marmor ſectum, cæſumque fuit, imago, quam ibi latuiſſe dixiſſes, prodire incipit, ejuſque dignoſci incipiunt lineamenta ... Chriſtianus autem homo inviſibilis eſt, & abſconditus, (S. Petrus ait) & ſecundum verba, quibus utitur eccleſia, lapis eſt vivens in manu Dei, qui illinc Filii ſui educere volens imaginem, quidquid ſuperfluum eſt, abſcindit; modo auſert bona propter litem adverſario adjudicatā, modo tranquillitatem imminuit pertinaci perſecutione, hodierna die illum morbo affligit, craſtina vero turpi obtrectatione honori ejus officiet. Verum cum homo ſeſe adeo gravibus ſubjicit ictibus, tunc politur, ac lævigatur, ac Jeſu Chriſti imaginem referre videtur. *Ex ſermonibus moralibus.*

Periculū, quod permiſit Deus dæmoni de Jobi virtute faceret.

Dæmoni quondam dixit Deus: Vidiſtine ſervum meū Job, cui ſimilis alter non eſt in terra vitæ integritate, & cordis rectitudine? Quomodo ille tibi non obtemperet? tunc ſpiritus nequam reſpondit: nunquid te fruſtra colit? nunquid ſine fructu, & utilitate te diligit? Extende pauliſper juſtitiæ tuæ manum ſuper eum; illum & in perſona, & in iis, quæ poſſidet, percute, & videbis, utrum tibi in faciem non reſiſtet... Dixiſſes, S. Gregorius ait, Job arbitrum eſſe quæſtionis, cum Deum inter, & improbum hunc ſpiritum eſſet contentio; ac potuiſſe efficere, ut victoria in alterutram, quam vellet partem, inclinaret. Si ergo malis obrutus in Deum evomuiſſet blaſphemias, ſi frequentibus his, diuturniſque perſecutionibus fatigatus murmuraſſet, atque deſperationi ſeſe tradidiſſet, penes dæmonem victoria fuiſſet. Nonne bene dixeram, objeciſſet ille Deo, futurum ut, ſi illum affligeres, tibi detrectaret obedientiam, atque reverentiam, quam adeo jactabas. Sed illum Deus oſtentavit, tanquam hominem, a quo amabatur. *Ibidem.*

Dolemus ob ea, propter quæ mœrore conteri nō deberemus.

O miram humani cordis duritiem! id flemus, quod flendum non eſſet; neque iis rebus dolemus, quæ juſta doloris noſtri cauſa eſſe deberent. Luges cum lis, vel gravis aliqua jactura prohibet, ne tuæ ambitioni, & luxui velificetur; & quod hæc ambitio, & luſus hic tibi Dei inimicitiam conflavit, non luges? Mulier luget, quod morbus faciei ſuæ decus abſtulit, ita ut placere nequeat mundo, cujus ora in ſe convertere optabat, & quod peccatum omnem illi abſtulit gratiam, eamque Deo inviſam præbuit, non luget? *Ibidem.*

Deus nobiſcum eſt in afflictione noſtra.

Quemadmodum filius Dei poſt reſurrectionem vulnera ſua non reliquit, ita neque relinquit eos, a quibus propter amorem ſuum illa geruntur: *Cum ipſo ſum in tribulatione.* Cum illo ſum, qui in tribulatione ſua me diligit. At undenam ſcimus, S. Bernardus interrogat, Deum nobiſcum eſſe in noſtra tribulatione? Hoc ſcimus, quia in tribulatione ſumus; quis enim ſine illo eam ferre poſſet? quis in ea permanere, ac ſubſiſtere valeret? Veri amici adverſis probantur; plurimi ſunt amici, qui diligunt noſtra, tanquam mercurius, auro adhæreſcentes; verum ſi in ignem projiciatur aurum, foſſile illud velox ſtatim recedit, ac in fumum evaneſcit; hi ſunt *ſocii menſæ, non permanentes in die neceſſitatis.* At non idem de filio Dei dicendum eſt; hic fidelis eſt amicus, qui nunquam propius nobis adeſt, quam cum nos tribulationibus afflictari intuetur. *P. Novet meditationum tomo 2.*

In tribulationibus gloriari debemus.

Jure S. Paulus 2. ad Corinth. 12. dicebat; *propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in neceſſitatibus, in perſecutionibus, in anguſtiis pro Chriſto.* Cum nobiſcum ſit Deus in tribulationibus, quibuſnam in rebus me mihi placere putes? in infirmitatibus, & morbis, quibus valetudo mea atteritur; *in contumeliis*, in calumniis, quibus proſcindor, & in fictis rumoribus, qui paſſim feruntur, ut in me commune odium confletur; *in neceſſitatibus*, in egeſta-

ſe, cum male habito, male indnor, male veſeor, atque noctu labori vacare eogor, ut meis neceſſitatibus conſulam; *in perſecutionibus, in anguſtiis pro Chriſto*, in exterioribus, interioribuſque pœnis, in tentationum mearum importunitate, in ſalutis meæ metu, in tribulationibus omnibus, quas pro Jeſu Chriſto patior; in his gloriam, honoremque meum ſtatuo; cur autem? *Ut inhabitet in me virtus Chriſti*; quo enim magis affligor, eo mihi propior eſt; & ſi mecum eſt in tribulatione, quid mihi timendum eſt? Nonne ſatis, ſuperque ſum felix? *Idem*.

Peccatum noſtrorum adverſitatum cauſa. Inde liquet palam, adverſa omnia ex peccato tanquam ex origine ſua ducere initium; quod Deus paſſim juſtitiæ ſuæ inſtrumentum id adhibet, quod fuit peccati inſtrumentum. Corpus hoc, cui omnes voluptates tribuitis, aliquando fortaſſe crudelibus doloribus torquebitur; hæc ſpecies, quam tanta cura tueri ſatagitis, & quæ tot mala parit, quamprimum vos apud homines efficiet miſeros, quales jam in Dei oculis eſtis; filius hic, quem tanto amore proſequimini, veſtra crux erit; amittetis bona, quæ ſunt fructus iniquitatum veſtrarum; obtrectatio, & ultio veſtra in vos convertentur: *Veniet ſuper te malum, & neſcies ortum ejus*. Iſai. 47. Illius originem inquiretis, eamque invenire non dabitur; illas putabitis extitiſſe cauſas, quæ ad ſummum divinæ juſtitiæ inſtrumenta fuerunt; incuſabitis vel amicorum infidelitatem, vel odium inimicorum, ſæculi duritiam, & iniquitatem, malum rerum veſtrarum ſtatum, adverſam fortunam, ſed veram mali originem nunquam attingetis. *Abbas de S. Martino*.

Afflictio Dei gratia eſt, & ſequenſalu. Tribulationem Caſſianus tertiam Dei gratiam appellat, imno etiam tertiam rationem, qua utitur ille nos ad ſe revocaturus. Et ſane triplicem habet gratiam, interiorem inſpirationis, exteriorem divini verbi, & exempli, nec non gratiam tribulationis, quæ quidem reliquis nobilitate non præſtat, ſed quæ paſſim reliquas vi ſuperat, cum nulla res hominem ad cor revocet, ac magis ad virtutem diſponat, quam tribulatio: quippe gratia hæc tria peragit in nobis, oculos aperit, ut cogitemus Deum, prava ſtudia nobis aufert, & immittit bona. Hæc Manaſſem omnium regum Juda nequiſſimũ, ac ſceleſtiſſimum convertit; idololatra erat, magus, homicida, omnibus impuris voluptatibus abditus, & crudelis; attamen ſtatim ac in captivitatem abductus fuit, e veſtigio extulit animam ſuam ad Deum. Adverſitas inquirit animam ſub tot abominationum, flagitiorumque pondere obrutam, ut ex ore ſimul, & corde hunc pœnitentiæ ſenſum exprimat: *Peccavi Domine, peccavi, & iniquitates meas agnoſco*. *Idem*.

Tribulationes pro pleriſque morum criminum remedium eſt. Proſper rerum curſus omnes noſtras alit affectiones, quæ ideo ſine illo non magis, quam extra ſolum plantæ vivere poſſunt. Hic luxum fovet, ambitionem, vanitatem; hic impudicitiam, & voluptatem alit; inde convivia, crapula, ebrietas, ſolatia, voluptates emanant. Neceſſe igitur eſt, ut hæc omnia in adverſis moriantur. Miraris mulierem hanc, quæ olim adeo ſuperba erat, & vana, factam eſſe adeo modeſtam; hominem hunc, qui violentus erat, factum mitem; illum, qui in omne libidinis genus effuſus erat, modo frugi eſſe: ego quidem non miror; quomodo enim vis hos homines in peccato perſiſtere, peccati inſtrumenta non habentes? quomodo vis mulierem hanc profligatam tueri luxum, atque ſuperbiam, cum bonis illa deſtituta ſit, quibus illa nutritur? Sin autem cupiditatem, affectumque ſervat, hæc diu non vigebunt; ita ut quædam neceſſitatis ſpecies adſit, qua homo bonus eſſe cogitur in adverſis. Dolores, morbi, adverſa, irruite in ambitioſum cor, ut illud humilietis, cor impudicum, ut caſtum efficiatis, cor immite, ut illud charitati aperiatis, cor impœnitens, ut inde lacrymas eliciatis: hic enim tribulationis effectus eſt delere peccatum, eique ſubrogare virtutes. *Idem*.

Tribulationes pœnitentiam ſuccedunt ob. Nonnunquam ignorantur, non equidem dicam, auſteritates, ſed ipſa etiam pœnitentiæ opera, quæ facillima ſunt. Quæro autem ex vobis (Fideles) ſi tantula vobis eſſet cura divinæ ſatisfaciẽdi juſtitiæ, nonne operæ pretiũ eſſet in hoc ſaltem ſtatu a Dei manu recipere tribulationes, quas vobis immittit, ut per has ſuppleatis pœnitentiæ, quam minime exercetis: Nonne æquum eſſet, vobiſmet diceretis; hæc nobis ingruit adverſitas, æquo illam excipiamus animo, hanc meriti ſumus: nihil in mundo facimus ad peccatorum noſtrorum expiationem, pœnitentia hæc noſtro convenit ſtatui. Noſmet ab eccleſiaſticis excuſamus jejuniis ob temperamenti gracilitatem; a meditandi cura ob modicam id genus precum conſuetudinem; quid reſpondere poterimus tribulationibus, quas nobis cœlum immittit? Quid nos excuſare poterit, ut illas patienter, & ſine querela patiamur? Nimis felices ſumus, quod Deus adeo graviter, & crebro læſus temporales a nobis pœnas dignetur excipere, ut vel in præſenti vita a nobis modico labore perſolvi, quod, ſi differret, æternis luendum eſſet ſuppliciis. *Pater Cheminais ſermone primo de tribulationibus*.

Nobis potiſſimum quærendum eſt, ut peccatorum noſtrorũ ſatisfactio Deo ſit accepta; at id non aliunde melius intelligere poſſum, quam ſi memet ſubjiciam iis omnibus, quæ mihi Deus mittere placuerit. Tribulationes hujuſmodi optionis meæ non ſunt, non ſunt inſignes quædam pœnitentiæ, cui ſeſe amor proprius, vanitas, ingenium valeat immiſcere: hæ ſunt calamitates, quæ humiliant, quæ nullam in mundo gloriolæ auram aucupantur, & in quibus nullam partem habet natura. Sunt, ut ita dicam, Dei ſigno notatæ; ideoque mibi accidere debent jucundæ, ac me nimis felicem exiſtimare debeo, ſi certus eſſe poſſim inexorabili juſtitiæ huic ſatisfacere, coram qua juſtiſſimus quilibet totis debet artubus contremiſcere. *Hic ure, hic ſeca, modo in æternum parcas*. Ure, Domine, ſeca, neque mihi parcas peccatori, qui nimis felix ero, ſi hanc, quam meritus ſum, pœnarum æternitatem valeam effugere. *Idem*. Patientia in tribulationibus pœnitentia eſt Deo accepta.

Tribulationes efficiunt, ut meminerimus Domini noſtri in cruce mortui, eaſq; in hujus perſona, ut ita dicam, conſecratas fuiſſe. Ad triſte hoc ſpectaculum obmuteſcere debet natura, pœnæ fiunt nobis ſuaves, & venerabiles; palam agnoſcimus, quam dedeceat, Chriſtianum in terris beatiorem eſſe velle, quam ille fuerit Deus, quem adorat. *Idem in ſermone de chriſtiana patientia*.

S. Petrus princeps erat Apoſtolorum, primus divinitatis Jeſu Chriſti teſtis, Diſcipulorum omnium maxime ſtrenuus, & fervens, & nihilominus crucis ignominiam guſtare non poterat. Zelus illius nimis adhuc cæcus, quam cognoſcere poſſet ejus meritum, ubi de illa primum ſermonem haberi audiit, perhorruit; ſed avertere volens Dei filium à conſilio adeo glorioſo Dominum ſuum læſit, atque in ſe hanc ſeveritate plenam exprobrationem convertit: *vade, recede, non ſapis ea, quæ Dei ſunt*. Matth. 16. & hoc dicens te mihi inimicũ oſtendis. Hinc jure dicere me poſſe reor, ut patiamur, ſatis eſſe homines eſſe, ſed ut paſſionis voluptatem guſtemus, eſſe debere pluſquam homines, ad id cor, ac ſpiritum Dei requiri. Patientiæ exercitium humanum eſt, guſtus vero divinus; pati communis eſt naturæ infirmitas, ſed cum voluptate pati virtutis miraculum eſt, cujus gloria Jeſu Chriſto debetur. *P. Nouet tomo primo meditationum de Sanctis*. In tribulationibus voluptatẽ invenire humanum non eſt.

In hoc vocati eſtis; quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, &c. Vulgo non ſatis ponderantur hæc S. Petri verba Chriſtianis omnem vocationis eorum extenſionem oſtendentia. Intelligunt quidem ſe ad cœli regnum vocatos eſſe, ut ſint coheredes filii Dei; ſed ſe pariter ad Jeſu Chriſti imitationem, paſſionem vero præſertim, avocatos eſſe non intelligunt. Vellent homines iſta duo ſeparare; in altera vita quidẽ cœleſti felicitate frui, in hac autem nullis malis affligi; ſed voluntatem hanc iniquam eſſe docet Apoſtolus. Vocati quidem ſumus ad cœli bona, verum ſimul etiam ad terræ mala vocati. Itaque vocatio noſtra duas habet partes eſſentiales, alteram, quod vocati ſumus in partem remunerationis Chriſti Jeſu, alteram vero, quod vocati ſumus, ut ejuſdem veſtigia ſequamur. Cœlum quidem nobis promittitur, at nonniſi ſub hac conditione: *Si tamen compatimur, ut & conglori-* Ad chriſtianam religionem vocati ſumus, ut paliam(?)

glori-

glorificemur ad Rom. 8. qui conditionem reſpuit, reſpuit quoque promiſſionem, & mirari non debet, ſi vocationis ſuæ fructu fraudatur, quandoquidem illius conditionem adimplere recuſat. *In ſpecimin. Ethic to. 5.*

Adverſa non triſtitiæ, ſed gaudii potius argumenta ſunt.

Mala, quæ vobis immittit Providentia, nequaquam exiſtimanda ſunt mœroris, ſed potius lætitiæ argumenta. Chriſtianus inter honores, opeſque, & in proſpero terrenarum rerum curſu lugere debet, hæc omnia illum a Jeſu Chriſto diſſimilem faciunt; in tribulationibus vero credere debet ſe Jeſu Chriſti charactere diſtingui, & Deo gratias agere, quod occaſionem ſibi præbeat officiis vocationis ſuæ defungendi. Hic homo perditus eſt, inquiunt, in abyſſum projectus, unde nunquam emerget; jam everſa, & profligata eſt ejus fortuna. Verum quid hoc? Hoc innuit hominem hunc ſalvum eſſe, de maris imo eductum, & in viam ſalutis adductum; hæc hominum loquela eſt. *Idem.*

Patientia in bonis æque ac malis exercetur.

Neque ſolum ferenda ſunt mala, ferendi ſunt homines, qui gignunt illa, ferenda eorum ingenia, libidines, injuſtitiæ; & hæc omnia æquo animo ferenda ſunt. Immo neque alii tantum homines ſunt ferendi, ſed noſmet ipſi nobis ferendi ſumus; corporis noſtri mortalitas, morbi, infirmitates, ſpiritus noſtri tenebræ, ipſa demum peccata, quorum ferre debemus confuſionem, quin tamen animos deſpondeamus; ferendū eſt Dei de nobis conſilium, quodcunq; capere velit; hoc non ſemper ſtudiis noſtris conforme eſt; Deus ſua habet tempora, ſuaſque moras, quæ non ſemper cum noſtra impatientia, & deſiderio conſentiunt ... Immo patientia, ſecundum Scripturæ præcepta, non exercetur ſolum in malis, verum etiam in bonis; difficile quippe eſt in illis perſeverare: ideoque Scriptura in Ep. ad Roman. 2. *patientiam boni operis* nobis commendat. Moleſtum eſt in operibus bonis perſiſtere, cum nullus eorum fructus, nulla remuneratio videtur. *Idem.*

A Deo ſunt tribulationes, & ab illis ille non recipienda ſunt;

Tribulationes a Deo procedunt, & redeunt ad Deū; hinc eſt Deus nobis tribulationes immittit, ut ad illum redeamus. Lactantius, ex primis Chriſtianis auctoribus unus Ethnicis inſultabat, quod Numinum ſuorū in adverſis tantum recordarentur: *Si neceſſitas preſſerit, Deorum recordantur.* Hoc ipſum dici poteſt de plurimis Chriſtianis, qui cum proſpero rerum curſu, & affluentia fruuntur, Dei ſui non meminerunt, & confugiunt ad Deum, ubi premuntur adverſis. Pharao, cum felix erat, gloriæ ſibi vertebat verum Deum non agnoſcere; at ubi dolore confectus fuit, illum adoravit, confeſſus eſt, Moyſemque obteſtatus, ut pro ſe preces effunderet. *Ex Auctore Anonymo.*

Deus per tribulationes noſtri periculum facit.

Deus cor, amorem, fidemque noſtram in ſervitute ſua probaturus quadam ſeveritatis ſpecie incipit auferre nobis id, quod tanta cum liberalitate large, effuſeque donaverat; permittit, ut ſub inimicorum noſtrorum ictibus decidamus, ut omnibus eorum detractionibus, calumniis, contumeliis objiciamur; & velificans, ut ita dicam, hominum improbitati cumulum addit calamitatibus noſtris, acerbiſſimos, diutiſſimoſque morbos immittens: modo ille ipſe nos percutit, modo aliena utitur dextera, non ſecus ac olim uſus eſt labiis Semei, ut in David ingereret probra, & manu Nabuchdonoſor, ut Iſraelitas percuteret. Cum igitur Deus fidelem reperit animam, ſi hæc ab illo afflictata non ſolum de providentia non conqueratur, neque ut olim Pharao ſub flagellorum pondere induretur, verum etiam nomen Domini laudet, ut olim Daniel, eique laudum cantica concinat, ut tres pueri in Babylonis fornace, poteſtne Deus dubitare ſe ab illa vere non diligi? Nihil facilius eſt, quam Deo dicere, ipſum a nobis amari, cum ab illo beneficiis augemur, cum nos cœleſti irrigat rore, qui e nobis lacrymas elicit terrenis omnibus voluptatibus jucundiores; ſed cum noſmet humiliamus ſub manu, qua percutimur, cum Deo gratias agimus, cum adeo ſevere in ſpeciem agit in nos, cum fideliter famulamur Deo, qui ſub ſevera tantum facie ſe nobis oſtendit, tum cum S. Petro dicere poſſumus: *Tu ſcis, quia amo te.* Joan. 21. Noſti Domine modo te a me amari non propter beneficia, & largitatem tuam, ſed propter te ipſum. Cum in me favores vel ſpirituales, vel corporales effunde-bas, atque inter exuberantes lætitiæ; gratique animi affectus dicebam, te a me amari, poteras tunc quidem de amoris ſinceritate dubitare; ſed cum pridem me percutias, me malis obruas, & nihilominus tibi adhæreſcam, poteſne adhuc de amore meo ambigere? *Tu ſcis, quia amo te.* Haud ita, Fideles; Deus non ambigit amplius, nobiſque dicit, quod olim Abrahæ; nunc agnoſco, qualis ſit tuus amor erga me. *Ex manuſcripto ſermone.*

Patientiæ exemplar in S. Job.

Quod Job in rerum omnium affluentia dives agris, & pecoribus, filiorum corona ſtipatus, & bene valens Domino fidelis exiſtat; putat dæmon, hoc non ſatis magnum eſſe virtutis argumentum. Protegis, inquit ille Deo, homini hujus domum; mirumne eſt, ſi Domino adeo bene merenti fideliter hæreat? *Nunquid fruſtra Job timet Deum? Nonne tu vallaſti eum, & domum ejus.* Job. 1. ſed extende parumper manum tuam, percute perſonam illius, ejuſque auſer divitias, & liquebit, utrum Job nomini tuo benedicat: *Sed extende paululum manum tuam, & tange cuncta, quæ poſſidet, niſi in faciem benedixerit tibi.* Deus igitur ſervi ſui periculum facturus illum tentationi objicit, atq; arbitrio dæmonis percutiendum tradit. E veſtigio immenſa malorum copia irruit in Jobum; ignis de cœlo demiſſus domos ejus abſumit, ſub quarum ruderibus filii illius opprimuntur; hoſtes omnia ejuſdem rapiunt armenta, quæ mala omnia intra breve adeo temporis intervallum contigerunt, ut nuncio nuncius ſuperveniens vix tot calamitatum enarrandarum ſpatium relinqueret; quæ poſteriori loco nunciantur, prioribus ſemper acerbiora ſunt, & ex frequentiſſima illius familia jam nihil ſupereſt præter uxorem, quæ aculeatis irriſionibus viri augeat dolorem. Ipſe etiam turpi vulnere toto corpore percutitur, ita ut, qui paulo poſt mortalium omnium feliciſſimus dici poterat, brevi factus fuerit omnium miſerrimus. Job in adeo luctuoſo ſtatu poſitus, quam palam Domini erga nos probat providentiam! Nulla ab ipſo auditur querela, murmur nullum; & dolor nonniſi ab illo extorquet ea verba, quæ ejuſdem ſubmiſſionem divinis imperiis oſtendit. O vos, qui aſſentatiunculis veſtris ſolatium malis meis afferre contenditis, recedite; ſola Domini voluntas uberrimum mihi ſolatium eſt. *Idem.*

Signum veri amoris erga Deum eſt; hunc licet nos affligentem a nobis amari,

Cum proſpero rerum curſu perfruimur, & niſi egregia, mediocri ſaltem fortuna gaudemus, ubi nullus conſiliis noſtris adverſetur competitor, non ægre Deo famulamur, atque ad aras pro voluti intemerandam illi fidelitatem profitemur; dicimur nulla unquam re ab illo divelli nos poſſe, & demum credimus, præ rebus omnibus a nobis amari, immo ipſum unum amari: *Dixi in abundantia mea non movebor in æternum.* Sed heu quam facile noſmet ipſos palpamur! Quam facile palinodiam canimus! Arbitramur te a nobis amari, o Domine, ſed munera, & beneficia tua à nobis amantur. Credimus nos per verum amorem operari, cum interim propter propriam utilitatem operamur. *Idem.*

Perge, Domine, peccatorem hunc affligere, quandoquidem illum adhuc amas; deprime vanum hunc ſuperbum ſpiritum, qui ſeipſo plenus te non cognoſcit: *Alleva manum tuam ſuper gentes, ut cognoſcant potentiam tuam.* Accende in illum ignem iræ tuæ, vel potius fac, ut ex tribulationibus ipſum tibi adhuc charum eſſe ſentiat. Illi parcere, idem eſt ac perdere; felicem facere, idem ac ingratum habere; ſi pergis adhuc illū cumulare bonis, perget ille contra te tuis bonis abuti; ſi illum in gradu, quem tenet, tueris, in dies ejus creſcet ambitio; ſed cum habituali morbo feceris, ut voluptatibus ſeſe ingurgitare nequeat amplius, cum illi ademeris, quod luxum ejus fovet, bonorum jactura, cum ejus conſilia, conatuſque calamitate aliqua ſubverteris, cum mundus illi ſeſe præbuerit immitem, ac ſævum, tunc ille nomen tuum invocabit: *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum.* Pſ. 82. *Id. ſermo mſ.*

Peccator in tribulatione redit ad Deum.

Peccator ſeipſum videt in ſalutari neceſſitate ad Deum confugiendi, cum videt ſe ab hominibus evitari, ac derelinqui; cum videt eos, qui ſibi erat amici, ſæviſſimos factos eſſe perſecutores, cum ſe videt calumniis, & contumeliis affectum; cum nulla ibi reliqua eſt apud homines miſericordia, tunc illam in Deo requi-

git: atque illis expeditius objectis, quæ faſcinant ipſum, mente ſua reputat cœleſtis Patris ſui largitatem. Tu autem Domine, qui nunquam a te animam repellis, & qui peccatorem ad te redeuntem, eo quod a mundo expellitur, recipere non dedignaris, qui illum ab omnibus derelictum inquiris, conſolaris illum, ac ſuaviſſimam illi tuam faciem oſtendis, ne abutatur his ſalutis momentis, quæ illi procuraſti. Hoc tempore cor alioquin adeo durum flectitur: tunc mundi conſiderans infidelitatem, ac turpem amorem, quo ipſe illius pompas conſectatur, nec non terrenarum rerum vanitatem cum alterius vitæ bonorum ſoliditate comparatarum, atque mitam facilitatem, qua tibi ſervire poteſt, præteritam vitæ ſuæ rationem improbat, atque ſe tibi fidelem futurum millies profitetur. *Idem*.

Tribulationes effugiunt, ut noſtra expiemus peccata.

Peccator aurum, argentumque noxie adamavit; illinc fœnora illa vel manifeſta, vel occulta; verſutiæ ad injuſtitias patrandas, miſerorum oppreſſio, ac in pauperes ſævitia: Deus vero permittit, ut hæc bona tot ſcelerum fructus avaro huic auferantur; quo nihil aptius fingi poteſt ad hæc eadem crimina expianda. Peccator ſeſe mancipavit iis rebus omnibus, quas immodica ſuadebat ambitio: inde illa ampliorum dignitatum conſilia, invidiæ, ſuſpiciones, fraudes ad competitorem ſuum de ponte deturbandum, odia internecina contra eos, qui fortunæ ſuæ adverſabantur, indigni aliorum contemptus, ſenſus ſuperbi, ac tumidi; Deus vero calamitatem immittit illi, qua humilietur; Deus ſuſcitat perſecutores contra ambitioſum hunc, qui illum in nihilum ſuum redire cogant, præſentiſſimum ad tot malis medicinam afferendam conſilium. Denique peccator valetudine ſua abuſus eſt, ut ſeſe turpiſſimis voluptatibus abderet; decidit in eam infirmitatem, quæ efficit, ut vitam trahat moleſtam, ac triſtem, & quæ paulatim vires ejus imminuens eum ad extremum vitæ ſpatium adducat. Quamcunque pœnitentiam facere poſſis, hæc illa eſt, quam expetit Deus, & quæ tibi ab illius manu procedit; juſtum enim eſt, ut ea ex parte, ubi peccaſti, mulcteris. *Idem*.

Tribulationes, quas immittit Deus, ſemper meritis noſtris minores ſunt.

Meminerimus, quid divinæ juſtitiæ debeamus, & liquebit, ſatisfactiones, quas a nobis hac in vita exigit, longe minores eſſe illis, quas ſcelera noſtra merentur; noſque ab hoc clementiſſimo Deo excipi non tanquam a Judice, qui nos perdere velit, ſed tanquam a patre, qui nos ſalvare deſiderat. Meminerimus a Deo ſemper afflictatos fuiſſe eos, quos amavit; ſi juſti fuere, ut abdita quædam crimina expiarent, vel ut illos a gravibus noxis præſervaret, vel ut eorum virtutem exerceret, vel ut uberiorem illis remunerationem tribueret; ſin autem peccatores, ut eos converteret, ac illi pœnarum, quas meriti ſunt, æternitatem evitarent. Utrumque palam oſtendit, tribulationes vera eſſe divini erga nos amoris argumenta: ſed noſtra in tribulationibus ſubmiſſio certum quoque eſt amoris noſtri erga miſericordem hunc Deum argumentum, *Idem ſermone manuſcripto*.

Ratio ſine fide nos in tribulationibus conſolari non poteſt.

Jampridem ratio ſuperba, ac jugum detrectans, inutiles conatus exerit, ut ſe ſupra vitæ hujus ærumnas attollat; tamen proprio acta pondere in triſtitiam, ac deſolationem relabitur. Proh Fideles! Quid ſine fide poteſt humana ratio, cujus illa eſſe debet præſidium? Nequicquam acutiſſima adhibentur argumenta; cum interim boni amiſſi jactura nulla re ſarcietur, nulla unquam ſuppetit cauſa, propter quam conſolemur. *P. Cheminais ſermone de patientia chriſtiana*.

Tunc fides nitet eo in ſtatu, in quo ſenſus omnes faſtidium patiuntur; manus percutiens adoratur; probantur imperia in ſpeciem quidem ſevera; ſuffocatur naturæ vox, quæ in querimoniam erumpere vult; ſilentium indicitur rationi, quæ nanciſci ſtudet murmurandi argumenta; omnia præjudicia ſua quiſque ſacrificare cogitur, & Deo cultum adhibere, quem nonniſi per tenebras proſpicit. *Idem*.

In tribulationibus nihil præter Deum conſolari nos poteſt.

Quam in tribulatione ſua peccator invenire poteſt conſolationem, niſi confugiat ad Deum? Nunquid ſeſe ille colliget, S. Auguſtinus ait inquit? *Non eſt qua intret, quia mala ſunt*. Quomodo vero illic ſe haberet, quandoquidem nihil invenit, niſi malum? *In conſcientia nullum ſolatium*. Nunquid aliquod in conſcientiæ ſuæ teſtimonio lenimentum inquiret? Eheu! hæc immo illum ſæviſſime torquet. Quocunque ſe vertat, nihil niſi tumultum, & confuſionem videt, nihil audit niſi exprobrationes; nihil niſi crudeles ſtimulos ſentit; nihil niſi ſcelera intuetur, omnibus viduatus illecebris, & voluptatibus, quæ olim ipſi erant jucundiſſimæ, dum proſpero rerum curſu lætabatur, quarum nihil ſupereſt niſi triſtis memoria, inutilis confuſio, inefficax pœnitentia, & deſperatio funeſta. *P. Nepveu tomo 4. chriſtianarum conſiderationum*.

Bona, quæ in tribulatione invenimus.

Tribulationes ſunt evangelii theſaurus; ſed theſaurus abſconditus, quem pauci invenerunt, quia pauci eodem uti ſciunt, quoniam illius pretium ignorant. In cruce, Sanctus quidam vir ait, invenitur ſalus, vita, protectio Dei, animæ fortitudo, virtutum compendium, perfectio ſanctitatis. Quantæ opes? ſed quotuſquiſque fidelium illis utitur, vel quis non abutitur illis? Crux eſt vita, & ſalus noſtra; ibi mortem, ac interitum noſtrum invenimus. Hæc nobis eſſe deberet fons conſolationum, & fit nobis occaſio triſtitiæ, & querimoniæ; eſſe deberet fortitudo, & lætitia noſtra, & efficit, ut animo deficiamus. *Idem*.

Quomodo velit Deus nos pati.

Salvator non dicit ſolum, Beati, qui patiuntur; *ſed qui patiuntur propter juſtitiam*. Hic univerſalis eſt Sanctorum character. Omnes paſſi ſunt propter juſtitiam, vel per tyrannorum perſecutionem, vel per gladium chriſtianæ mortificationis; omnes cœlum emerunt eodem pretio, quo caput ſuum Jeſus Chriſtus, qui per paſſionem ſibi aditum cœli reſeravit. Omnes efformati ſunt ſecundum exemplar Jeſu patientis, & crucifixi, antequam eſſent imagines Jeſu triumphantis, & glorificati. Idcirco nos Deus ad ſe cupiens attrahere in omnibus vitæ conditionibus pœnas, atque amaritudines ſerit, ut pertæſi fallacium, noxiarumque vitæ hujus deliciarum, alterius puras, & innocuas voluptates conſectaremur; alioquin enim, S. Auguſtinus ait, periculum erit, ne viam ſumamus pro termino; & viator ibi ſubſidens, qua tranſeundum eſt tantum, fluxas exilii conſolationes æternæ patriæ ſuæ felicitati præferret: *Huic vitæ male dulci miſcet Deus amaritudines, ut alia, quæ ſalubriter dulcis eſt requiratur, ne viator tendens in patriam, ſtabulum ſumat pro patria*. Abbas du Jarry, ſermone Omnium Sanctorum.

In mundo hoc nonnunquam in exilio ſumus; in Patriam nonniſi per tribulationes redire poſſumus.

Ut in veram redeamus patriam, poſtquam inde per peccatum exulavimus, via, quæ vere eo nos reducit, omnino alia eſt ab ea, per quam ab illa diſceſſimus; per voluptatum perquiſitionem receſſimus ab illa, ſed nonniſi per tribulationum merita illuc reditus patet. Exilium noſtrum pœna eſt voluptatis divinæ legi contrariæ; reditus noſter eſt remuneratio patientiæ legis ejuſdem imperii ſubmiſſæ. Proh quam facile diſtingui poteſt lata hæc via, quæ ducit ad mortem ab arcta illa, quæ ducit ad vitam! Illa quidem floribus ſtrata ridet; hæc ſentibus, vepribuſque impedita eſt ... In ea videmus turbam impiorum felicium, atque florentium, manu venenata voluptatum phialam tenentium, quam illis Babylon porrigit; in hac vero beatam Juſtorum turbam linguam in calice Jeſu Chriſti per paſſionum illius communionem immergentium. In ſtatu veſtro juventutis adverſa, humiliationes, paupertatem; lætamini, hæc cœli via eſt; illam ex cruentis Salvatoris, & Sanctorum, qui illac tranſierunt, veſtigiis agnoſcite. *Idem*.

Tribulationes efficiunt, ut peccatores reſipiſcant.

In fratrum Joſeph hiſtoria videtur vis conſcientiæ ſua ſibi ſemper crimina exprobrantis, ſimul ac accidit aliquid præter ordinem, quod efficit, ut ſeſe colligat peccator. Viginti jam, & ultra exceſſerant anni, ex quo fratres iſti

Joſe-

Joſephum vendiderant, & ea, quæ illis accidit, adverſitas, repente in memoriam eorum revocat hoc ſcelus, & immites oculos, quibus innocentis illius lacrymas fuerant intuiti. Fatentur ſe juſtas luere pœnas ſui criminis; non alium habent accuſatorem, quam ſeipſos; ſcelus ſuum illos excæcaverat, & ſupplicium, quod ea illis repoſcit Deus, repente illorum oculos aperit. In hoc magnam tribulationum vim maxime admirari debemus: donec enim diuturna fruimur proſperitate, nunquid ea, quæ male fecimus, recogitamus? ſed cum placet Deo fallacem hanc pacem perturbare, atque ſalubri uti tribulatione ad auferendam vittam, qua oculi noſtri regebantur; tunc graviſſimus cruciatus patimur, fatemur juſtiſſima eſſe, quæ perferimus, & una juſtitia noſtra nos punit, magis quam omnia mundi hujus ſubſellia. *Liber, cui titulus: Vita veterum Patriarcharum. Vita S. Joſeph.*

Patientia Jobi.

Sathanas adverſus ſanctum hunc virum ea uſus eſt poteſtate, quam a Domino acceperat, cum omni improbitate. Repente illum opprimere voluit ſubitis malis, ut ne reſpirandi quidem, vel ſeſe colligendi tempus relinqueret, quo Deo in re adeo improviſa eam, quam debebat, ſubmiſſionem exhiberet. Credidit, niſi illum primo impetu profligaſſet, &, quin illi ſpiritus ducendi tempus permitteret, ſtatim in impatientiam, & murmur impuliſſet, nequicquam ſperare poſſe deinceps ſe aliquid profecturum: ideoque tanta acrimonia illum adoritur, ut ſi fucata duntaxat, ſimulataque illius pietas fuiſſet, quod Deo Sathanas perſuadere adnitebatur, protinus illa ſeſe prodidiſſet. Eodem igitur temporis momento latronum opera armenta ejus diripuit, igne de cœlo demiſſo oves abſumpſit, atque hoſtes immiſit, a quibus cameli ejus abigerentur. Nuntiis hujuſmodi, nulla interpoſita mora, accedentibus heroica ejus in malis adeo gravibus conſtantia eadem ſemper perſiſtit: bona ſua amittit, quemadmodum poſſederat illa; ea reddit Deo, quemadmodum ab illo acceperat: eadem recipiens gratum teſtatus animum fuerat, & Deo benedixerat; ſed eadem amittens Deo pariter benedicit; ac ſemper Deum reſpicit tanquam principium, a quo bona, & mala omnia proveniunt. Excepit igitur tanta animi tranquillitate nuncios, ut illius in primis affectionibus patientia novum adhuc periculum de eadem fieri mereretur. *Idem in vita Job.*

Tunc igitur in uno ex maximis, quæ unquam exstiterint exemplis, viſum fuit, quid & contra hominem dæmon, & in homine poſſit Deus. Anima hæc adeo valide tot malis extrinſecus agitata repente ſeſe collegit, ut in ſeſe Deum inveniret, quem dæmon inde nequibat avellere, utque illi fortiter adhæreret, illi humiliter reddidit, quod ab eo per partem tantum exceperat; ſeſe in terram proſtravit, Deo benedixit, & hæc protulit verba, quæ omnia deinceps ſæcula admiratura ſunt: *Dominus dedit, Dominus abſtulit.* Job. 1. *Idem.*

Dolores non adeo moleſte perferuntur, cum ſibi per partes ſuccedunt, & ſingillatim dæſeviunt, ut priores quodammodo ſubſequentibus animum præparent; verum hæc oppreſſio, quæ repente in hominem irruit, & quæ nullam corporis partem dolore vacuam reliquit, nonne excedit, quodcunque homo ferre poſſe videtur? Talis, S. Auguſtinus ait, eſſe debet homo, quem Deus ipſe formabat, ut non ſolum omnes ſæculis omnibus admirarentur, ſed ut omnibus tanquam perfectum patientiæ exemplar proponeretur. Talis eſt ſtatus, ad quem redigendus erat homo vivens imago alterius viri dolorum, qui priorem ſubſecuturus erat, & qui non ſecus ac Job nullam in corpore partem habuit a planta pedis ad verticem capitis ſæviſſimis immunem cruciatibus. *Idem.*

Tribulationes, quas peccatoribus immittit Deus, ut illos convertat.

Docet Scriptura, Deum ad peccatores puniendos bonorum uti jactura, quæ illos redigat ad paupertatem, adverſa fortuna, quæ illos de gradu dejiciat, ærumnis, quæ illos impediant, diuturnis litibus, quæ illorum ſubſtantiam exſugant, incendiis, quæ eorum domos comburant, grandine, quæ illorum agros depopuletur, morbis, qui eorum corpora conficiant, malis rumoribus, qui eorum exiſtimationem deterant, inopinatis, ac ſæpe tragicis mortibus, quæ vitæ eorum triſtem finem imponant. Sed mala, quæ graviora ſunt, nequaquam ſunt illa, quæ præ cæteris apparēt; non deſunt ſecreti dolores, occultæ conditiones, ægritudines, quæ prodire non audent, cupiditates, quas pudor quidem, vel utilitas prohibere poteſt, ne prodeant; at prohibere non poteſt, ne ſentiantur; & eo acrius ſentiuntur, quo extrinſecus non erumpentes in querimoniis, neque amicorum auribus creditæ, qui fortaſſe aliquod afferre poſſent ſolatium, totam vim ſuam in cor ipſum exercent. *P. Aurelianenſis ſermone de temporalibus pœnis peccati.*

Tribulationes, & adverſa nos docēt non eſſe in hominibus confidendum.

Surdo canis, ſi illi, qui proſpero rerum curſu lætatur, dicis, in principum virorum gratia ita confidendū non eſſe, ut providentiæ nulla ratio habeatur. Dum mortalis in proſperitate verſatur, omnibus hujuſmodi documentis parum movetur. Quomodo enim error auferre poteſt homini ebrio fortuna, cui turgida dedit vela, qui principi charus eſt, qui ad nutum ſuum omnia contremiſcere videt? Quidquid mali accidat aliis, horum calamitate nequaquam edocetur; immo e contra magis intumeſcit, ac ſe in rerum affluentia tanquam communis caſus exortem arbitratur: *Dixi in abundantia mea non movebor in æternum.* Sed frigus heri familiaritatem ſubtrahere incipientis, aulici recens advenientis, qui principis gratiā aſſecutus eſt, favor, inſignis calamitas, quæ rerum faciem immutat, amicorum perfidia, qui in veſtris vos deſerunt neceſſitatibus, hæc omnia palā clamant, hominibus confidendū non eſſe; illos & vobis, & aliis pariter infideles eſſe, & maledictū eſſe illum, qui in carneo brachio confidit. *Tiberges in Receſſu die ſexta.*

Adverſa nos a terrenis bonis avellunt.

Non ſolus eſt Apoſtolus, qui vos moneat, ne omnem ſpem veſtram in opibus, quæ ſemper incertæ ſunt, conſtituatis: *Divitibus hujus ſæculi præcipe non altum ſapere, neque ſperare in incerto divitiarum.* 1. ad Tim. 6. Donec omnia vobis fluunt e ſententia, ſperatis, nihil vobis unquam defuturum, ſed lis adverſario adjudicata, dignitas adempta, terrarum ſterilitas, lapſa mercatorum fides, hæc omnia palam oſtendunt, quanti bona hæc temporalia facienda ſint. Interior vox ſæpe vobis hæc iterat Regis Prophetæ verba Pſ. 61. *Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere.* Si ubertim nobis affluant divitiæ, multoque magis ſi elabantur, ſi auferantur nobis, nolite cor apponere. Gratia tunc nullum obicem nacta fortius agit, & efficacius, ut animos avellat ab eorum bonorum, quæ non poſſidentur, amore. *Idem.*

Qui habendi ſine fenſus, eſt a Deo afflignnus, & rajones noſtes turbatur.

Hæc, Domine, artes ſunt, S. Auguſtinus inquit, quibus tua utitur providētia, ut nos a terrenis avellat, meis ſemper cupiditatibus oppoſitus eo modo, qui in ſpeciē quidem durium ſculus eſt, ſed re ipſa miſericors. Oblectatoris es amaritudinem iis rebus omnibus immiſcere, quibus allici poteram: *Aderas, Domine, miſericorditer ſæviens.* Spinis ſtraviſti vias omnes, per quas a te recedere poteram; mihiq; grave, & inviſum præbuiſti quidquid efficere poterat, ut terræ bona deperirem. Hanc erga me providentiā adoro; patris quippe eſt æque amantiſſimi, ac ſapientiſſimi; novi infirmitatem meam, eamque ſatis ſuperque expertus ſum. Haud ita Domine; nunquam infringere valuiſſem vincula mea, niſi mundus ſe mihi durum, & crudelem præbuiſſet. Qui illum ſuis cupiditatibus facilem, & obſequentem nanciſcitur, hic illius ſemper erit mancipium. *Idem.*

Nulla re efficaius, os Deo magis horeamus, quā adverſitas.

Nulla res magis efficere poteſt, ut adhæreamus Deo, quam adverſitas. Cur hoc? quia tunc propriis neceſſitatibus excitamur, & ad illū redire quodammodo cogimur: namq, attēdite (Fideles) quocunq; in ſtatu homo ſit, felix eſſe vult, nunquam naturale hoc ſtudium amittit; ſi nullū in mundo inveniat ſolatium, hoc inquirit in Deo. Tribulationis autem eſt hominem in hoc mentis beato ſitu collocare, ubi æternitatis cogitatio in eo plurimum valeat. In proſperorerū curſu magnæ fidei veritates, objecta, quæ illa proponit, alterius vitæ bona, dulcedo, quæ in Dei cultu percipitur, hæc omnia nos parū afficiunt. Sed cum ſemel ſenſibus error ablatus eſt, atq; corporis, mentiſq; afflictiones nos angunt, tunc facile in corde æterna dogmata reviviſcunt; jus ſuum recipit fides; quidquid carnalis homo intelligere non poterat de inæſtimabilibus alterius vitæ theſauris, ea in luce tunc videtur, quæ illum illuminat, & perſuadet. Virtus, quæ videbatur amara, amabilis eſt, & ſuavis. *Idem.*

Digitized by Google

Interiores gratiæ majorem habent vim in adverſis, quã in proſperis.

Intērior gratia, quæ ſemper concomitatur conſiderationes, quæ in adverſis fiunt, ſæpe converſionem perficit peccatoris: Deus enim ſolus eſt, qui inter has ærumnas nobis manum tendat, & gaudet ſe nobis faciliorem præbere, ut proſpiciamos ea bis ſalutis noſtræ momentis, quæ ipſe nobis tanta cura providit. Pretioſo hoc tempore, quo hominem res ſua cogit mundum perhorreſcere, Pater cœleſtis ſeſe illi ſuaviſſima facie oſtendit, effundit illi ſpei radium; in ſinu ſuo perfugium aperit, illum excitat, conſolatur, urget, ſollicitat tot illecebris, ut homo rubore ſuffuſus, eo quod ſe videt inquiri a Domino, cujus ipſe fuerat oblitus, & eo tempore, quo ab omnibus derelinquitur, adverſari minime valeat. *Idem.*

Deus per tribulationes prohibet, ne in ſcelera labamur.

Si vobis tantum boni dediſſet Deus, dicitis, quantum mortalibus quibuſdam, qui eodem abutuntur, nulli voſmet flagitio abderetis; quod illi in alea, & ſcortis inſumunt, pauperibus erogaretis; quod impendunt, ut ſeſe nocentes efficiant, id vos in Dei cultu adhiberetis. Ita ſane creditis, Auditores; ego vero reſpondeo, vos magis, quam cæteros fortaſſe illis eſſe abuſuros, & Deum, qui vos melius agnoſcit, quam voſmet ipſos noveritis, per tribulationes, quas vobis immittit, prohibere, ne damnemini. Si in inſigni poſiti eſſetis loco, petiiſſetis; auctoritas vos duros, ſuperboſque effeciſſet; bona valetudo in effuſiorem vos libidinem conjeciſſet, ac ridens, & proſpera fortuna vos in otio immerſiſſet. Si, quantumvis parum boni poſſideatis, intemperantes eſtis, atque ſuperbi, quid tandem fieret, ſi rebus omnibus difflueretis? Si nutanti valetudine voluptatibus vacatis, quid fieret, niſi morbis affligeremini? Si in mediocri, vel infima conditione æquales ferre non poteſtis, quid fieret, ſi ſuper eorum caput elati eſſetis, eiſque dominaremini? Deus igitur peccata veſtra coercet vos percutiens; utq; S. Paulini verbis utar, tribulationes ſunt obices, & valla, quæ illius miſericordia affectuum veſtrorum torrenti opponit: *Quaſdam obices opponit curſibus veſtris. In ſermone de tribulationibus, ſuppreſſo nomine auctoris, edito.*

Sine adverſis, & tribulationibus optimum quodlibet ingenium facile corrumpitur.

Quam multæ Deo agendæ ſunt a te gratiæ, eum per adverſa, ac tribulationes prohibet, ne in vitium labatis! Etenim nunquid illi Salomone fidelior eſſes, qui coram Idolis tunc genua flectere cœpit, cum ſe pacatum vidit magni poſſeſſorem imperii, & qui Domini oblitus non eſt, niſi poſtquam factus eſt Rex Iſrael? Quot favoribus illum divina prævenerat miſericordia? Qua prudentia in impeditiſſimis, difficillimiſque negotiis agnoſcendis, expediendiſque? quibuſnam diſpoſitionibus ad maximas virtutes indipiſcendas? Sed cum ſingularibus hiſce beneficiis illud tribulationum minime acceſſiſſet, mirum eſſe non debet, ſi proſperitas egregium hoc ingenium corruperit, cor veneno adſperſerit, & perſpicaciſſimis ejus luminibus tenebras, atque caliginem offuderit. In terribilem eam cœcitatem, de qua Scriptura loquitur, ideo lapſus eſt, quia non habitus eſt dignus, qui aliquam pateretur calamitatem, uti S. Hieronymus inquit. *Idem.*

Adverſitas eſt virtutis noſtræ experimentũ.

Adverſitas, juxta Dei conceptum, fidele eſt noſtræ virtutis experimentum. S. Cyprianus populum ſuum in horribili, & generali mortalitate conſolatus: Vobis ſtuporem injicit, ajebat illis, ſeveritas, quam in vos divina exercet experientia. Veſtra querela eſt, quod Deus eum Ethnicis vos miſcet, atque eodem mortis genere involvit: ſed vehementer erratis; hoc enim ipſo vos ab illis diſtinguit; noſtis enim publicam hanc vaſtationem, & cædem periculum eſſe, quod ille facit veræ virtutis, ut illam a falſa ſecernat: *Hæc mortalitas ſingulorum mentes examinat*; non quod per ſe Deus hac indigeat perquiſitione, ſed ut quilibet fidelis ſe ipſum agnoſcere diſcat; neque in virtutibus ſuis, ultra quam par eſt, confidat, ſed earum imperfectiones, & defectus exploret. Etenim heu! quam facile eſt ſe virtute præditum exiſtimare, cum nulla ingruit calamitas! Ille, cujus non bona, non valetudo, non honor in diſcrimen adducuntur, ſed qui commoda per fruitur fortuna, qui omnia ſibi ex animo fluere intuetur, ac rem domeſticam augeri, veras ſibi putat virtutes ineſſe, eo quod aliquos pietatis, & religionis ſenſus fovet. Externus quidam devotionis habitus, quem bona indoles ſuſſit, illum ſimul alioſque fallit. Virtus igitur iſta probanda eſt; & nonniſi adverſitate probatur. *Idem.*

Omnis metuenda ſunt illis, qui in hoc mundo ſunt felices.

Virtus, cui in terris proſpera fortuna comes accedit, ibi præmium ſuum nacta videtur; e contra vero, quæ adverſis angitur, cum illi remuneratio debeatur, hanc in altera vita eſt conſequutura. Hinc ſequitur, quamvis homo juſtus ſit, illi tamen eſſe metuendum, cum ſit in hoc mundo beatus; e contra vero magis certum eſſe debere ſalutis ſuæ, quo magis afflictus eſt, atque rebus adverſis agitatus. Quid juſtus felix non timeat? Scit, ſe nonniſi per meritum mortis, ſanguiniſq; Dei ſalvum factum eſſe, qui in ſeipſo innocens, ſed pro nocentibus cantio per omnia turpiſſima æque, ac graviſſima tradendus fuit ſupplicia; qui nunquam niſi de crucibus, & perſecutionibus locutus eſt, & qui hac propoſita conditione, hoc pretio Diſcipulis, famuliſque ſuis paradiſum ſe permiſſurum ſpopondit. Itaque nonne juſto trepidandum eſt, ubi proſper rerum curſus, & affluentia ab illo procul amovent mala omnia, quæ ipſum poterunt ſanctificare? *Idem.*

De illis qui in tribulationibus impatienter abripiuntur.

Eheu! quantam meritorum jacturam facitis, ſi impatienter ſuffertis! Verum non ſatis eſt vobis ob oculos ponere, quanto vobis ſunt pretio voluptates, iracundiæ, libidines veſtræ, vobis ob oculos ſtatuenda ſunt illa ſupplicia, quæ impatientia veſtra meretur. Deum læditis, ſinentes voſmet violentis iis motibus rapi, qui dolorem veſtrum ſequuntur; nonne contra vos ille debet irritari, cum vos intuetur ſuis rebelles imperiis in illum ſuccenſere, ut ita dicam, propter omnia vitæ hujus mala? Optaret ille quidem tribulationibus vos convertere, & ſanctificare; vos autem illum afficitis contumelia. Nunquid non ſatis eſtis calamitoſi, quandoquidem pravo pœnarum veſtrarum uſu fieri voltis calamitoſiores? In altera vita patiemini, eo quod in hac paſſi fueritis; & ea ſtura, brevique calamitate in æternam proruetis. In veſtra quodammodo poſitum eſſet poteſtate in partem accedere meriti Martyrum, ſi hanc, ex. gr. paupertatem ferre velletis: quippe egeſtas, uti opus eſt, tolerata, ex S. Chryſoſtomi hom. de divit. ſententia, Martyres facit: *Habet paupertas martyrium ſuum, & egeſtas bene tolerata facit Martyrem.* Mœror, ac triſtitia veſtra parum æqua, & parum religioſa martyrii hujus vobis palmam aufert. Fidelis, qui ad ſupplicii locum traheretur invitus, & qui inter cruciatus non cogitaret Deum, eſſetne martyr? Sin autem odium ſuum contra juſtitiæ miniſtros teſtaretur, ſi illos perhorreſceret, injuriis, atq; conviciis impeteret, nonne ſe coram Deo nocentem præberet, quin tanquam martyr ob oculos ejus appareret? *P. De la Peſſe ſermone de fideli male patiente.*

Tria crucis genera & tres patiendi modi.

S. Auguſtini ſententia eſt a pluribus ſæpe uſurpata cruces omnes, quæ ferri, & omnes, qui crucem ferre poſſunt, in Calvario fuiſſe, ubi ſimul impius, pœnitens, & innocens cruci fuere conſixi. Primus damnandus erat, alter abſolvendus, tertius vero damnaturus, & abſoluturus. Quid ſimilius tribus his crucibus? quid tribus hiſce crucifixis diſſimilius? Hi tres homines ſinguli ſuæ cruci ſuffixi nobis exhibent omnes ſtatus, qui complectuntur, quidquid hominum eſt in terra. Statum videlicet peccati, pœnitentiæ, & innocentiæ. Nullus a cruce immunis eſt; agitur ſolum, quomodo crux ſit illi ferenda. Pati non poteſtis, ut olim Jeſus Chriſtus: ille innocens erat, vos autem innocentiæ jacturam feciſtis. Pati non vultis, ut latro nequam, quia in peccato mori non vultis; reliquum igitur eſt, ut bonum imitemini latronem, qui ſua utitur cruce ad paradiſum promerendum. *Idem.*

Quodnam ſit Dei nos affligentis conſilium.

Deus ſupremus Rex noſter, quantumvis penes illum ſit ſupremum rerum omnium imperium, nobis tamen miſericordiæ ſuæ præbere ſtudet teſtimonia, cũ de illius ſeveritate conquerimur; noſque cogere vult, ut de illo cogitemus, illum revereamur, illi ſerviamus. Viſne illum tecum agere tanquam Dominum, nullamq; tui curam gerere? Tecum aget, quemadmodum olim populo ſuo minitatus eſt; *auferetur zelus meus a te, ne iraſcar amplius.* Nunquam impoſterum teſtatam tibi faciam indignationem meam, non turbabo te effectibus iræ meæ,

Aver-

Avertat Deus terribile hoc malum. Miſer prodige Fili, niſi laborares fame, unquamne ad patrem tuum reverteteris? Æger hic nonne in deſperatis habendus eſſet, ſi nulla ipſi a medico pharmaca propinarentur; atque inconditis cupiditatibus ſuis traderetur? *Medicus ſi ceſſaverit curare, deſperat.* Deus tua cognoſcit vulnera; ſcit, animam tuam ulceribus eſſe fœdatam; numquid illi ſuccenſere debes, ſi ad inciſiones devenerit, &, quidquid cor tuum corrumpere poteſt, ſecuerit? Severitas illius nonne certiſſimum eſt clementiæ ejuſdem argumentum? *Secaris, quia non deſperaris.* Triſtibus hiſce momentis, quibus tanto mœrore conficeris, atque laboribus opprimeris a te ſubeundis, ut rei domeſticæ conſulas, paupertate coactus mollitiem mortificare, ac luxum imminuere, dic illi, tuum eſt, Domine, prout ſanctiſſimæ voluntati tuæ libitum fuerit, de rebus omnibus diſponere: ſum in manibus tuis veluti creatura tuis indigna favoribus; ſed quanta hæc gratia eſt, Domine, qua meæ ſtudes incolumitati, meque cogis, ut ſtudeam eidem? Adoro te, & benedico tibi in dolore meo, ac tribulatione. *Idem Pater la Peſſe.*

Adſpectus Crucifixi, & Dei patientis conſolari noſtris tribulationibus ſolatium debemus ferre.

Procul dubio non ibitis inficias, illum melius vitæ hujus mala paſſurum, qui Deum patientem cogitaverit; verum huic ne animus quidem advertitur; mœror, ac triſtitia nos occupant, neque oculos noſtros in Crucifixum conjicimus. Hoc ipſum vobis, Fideles, exprobraturus ſum; voluptates tantum, ac terræ bona, quæ amittitis, cogitatis; ac impatientia veſtra procul amovet ſolatium, quod Dei exemplum poteſt afferre. Ferte igitur ſine ſolatio; hoc meremini; injuſta, & violenta conſilia, quibus rem veſtram augere ſatagitis, furores, in quos hæc vos conjicit ægritudo, detractio, calumnia, odium, quod in lite perſequenda fovetis, vobis erunt ſolatio... Haud equidem miror, quod male patientes multum, diuque patiamini. *Idem.*

Quam beati eſſemus, ſi in frequentibus caſibus, quibus opprimimur, in adverſis, quæ bonis hominibus accidunt, & efficiunt, ut fucato juſtitiæ zelo coram Deo lugeamus, quam beati eſſemus, ſi vitæ hujus calamitates non ſolum tanquam peccati effectus, aut veras nocentium pœnas, verum etiam tanquam ſecreta divinæ voluntatis conſilia, quæ inde ſuam elicere novit gloriam, conſideraremus. Fruſtra arbitramur, innocentiam, & tribulationes ſimul eſſe non poſſe. *Ex novis ſermonibus ſuppreſſo nomine auctoris editis, ſermone de tribulationibus pro feria 4. poſt 4. Quadrageſimæ Dominicam.*

Tribulationibus, & adverſis Deus periculum facit virtutis.

Facile eſt ſe virtute prædirum putare, cum nulla ingruit calamitas. Qui neque bonorum, neque valetudinis, neque libertatis, neque honoris jacturam metuit, qui commodæ fortunæ ſuavitatibus fruitur, qui conſilia ſua ex animo cedere videt, quia aliquem religionis, ac pietatis ſenſum habet, nec non externum oris habitum ad devotionem compoſitum, ac bona indole ſuffultum, ſe ipſum, & alios fallit. Quilibet, S. Auguſtinus inquit, *requieſcit in domo ſua, in prædiolo ſuo, in ædificio ſuo*, nemini officit, ac ſemper tranquille iis fruitur, quæ poſſidet; ideoque veram ſe habere virtutem, ſibi blanditur, ſed quoties fallitur? Hæc igitur probanda virtus eſt, & tribulatio illius periculum faciet; puta, ægritudo hæc, quam tibi immittet Deus, ſubvertet lectulum, in quo requieſcis: *Univerſum ſtratum ejus verſaſti in infirmitate ejus.* Pſalm. 40. Tunc innoteſcet, utrum veram habeas in malis tuis patientiam, humilem divitiis imperſis ſubmiſſionem: diuturnus bonæ valetudinis uſus te tibi abſcondebat; morbus hic talem te prodet, qualis es. Lis, qua victus fuiſti, incendium, qua domus tua conflagravit, violenti uſurpatoris perſecutio te tibi detegent. Rerum affluentia, & quies tibi ſoporem immiſerant, teque faſcinaverant; ſed te ex lethargico hoc ſomno paupertas, & calamitas excitabunt. *Idem.*

Diſcrimen inter juſtorum, & improborum tribulationes.

Fidelium animarum via non magis immunis a tribulationibus, & calamitatibus eſt, quam impiorum, non diffiteor: ſed eorum tribulationes procul & natura, & effectibus, & diuturnitate differunt. Differunt natura; aliæ quippe ſunt monita, quæ miſericors Deus tribuit filiis tanquam amantiſſimus pater; aliæ vero ſunt damnationis ſententiæ, quam veluti iratus judex exercet. Differunt effectibus; tribulationes enim impios proſternunt, indurant, & ad deſperationem adigunt; in bonis vero fidem confirmant, ſpem fovent, charitatem perficiunt. Differunt diuturnitate; in aliis quippe ſunt initia ſupplicii, infernique præludia, in aliis vero uberes conſolationum fontes, & ſemina gloriæ. *Auctor actionum chriſtianarum, ſermone de electione ſtatus.*

Pro juſtorum bono permittit Deus, ut illos impii perſequantur.

Ad virtutem depurandam, probandam, confirmandam, a ſæculi contagione præſervandam, in ſalutis portum deducendam, eamque immortalibus coronis dignam efficiendam, opus eſt, noſtis, certaminibus, difficultatibus, humiliationibus, calamitatibus, crucibus, perſecutionibus; opus eſt ergo perſecutoribus, ideoque etiam improbis, & improbis vim, & poteſtatem habentibus. Viri boni huic muneri impares eſſent: impiis ergo utitur Deus, quos, S. Auguſtinus ait, facit ſuæ iracundiæ inſtrumenta, ſuæque providentiæ miniſtros. Hos poteſtate replet, atque auctoritate; flagella ſunt in manu illius ad nequiores peccatores puniendos, vel ſaltem virgæ ad filios ſuos corrigendos: *Aſſur virga furoris mei, & baculus ipſe eſt*, inquit Iſaias propheta c. 10. Aſſyrius licet impius, licet infidelis, virga eſt, & baculus furoris mei; verum dic, Domine, dic eſſe quoque tuæ miſericordiæ inſtrumentum. Si impiis uteris, ut bonos percutiat, non uteris, ut in illos tuam iracundiam exerceat, ſed ut ſuper eos infinitas miſericordias extendas, eoſque melius ad beatam æternitatem diſponas. *Sermo pro 4. Quadrageſimæ Dominica ſine auctoris nomine editus.*

In omnibus conditionibus ſ. rendum eſt.

Nulla conditio eſt, quæ creaturarum infidelitatem non experiatur; nullus ſtatus a dolore, ac triſtitia immunis, nulla familia, quam inopinatus eventus ſerius, ocyus luctu non repleat, nullus homo, quem mœror non ſequatur, vel cui non occurrat. Denique terra, quæ tanta cum inæqualitate partitur, quidquid habere poteſt boni, ſuas ubique calamitates effundit, & ad plerorumque mortalium infelicitatem ſatis eſſet tanta hæc diſparitas eorum bonorum, quæ ſinguli eidem debere poſſunt. Verum enim vero quorſum acriter adeo invehimur contra inconſtantiam, paupertatem, & crudelitatem hujus mundi? Nunquid ſperare poſſumus, nos iſtic eſſe poſſe beatos? Nunquid mirum eſt, quod iſtic ferre mala debeamus? Mundum debemus cognoſcere, & niſi cognoverimus illum, quomodo ſpes ulla ſuboriri nobis poteſt futurum, ut ibi diuturnam, tutamque tranquillitatem obtineamus? Quæcunque mundus contineat mala; quibuſcunque laboribus ſimus obnoxii, nulla profecto, ſi Chriſtiani eſſemus, nobis querela excideret. Terra hæc quantumvis triſtis eſt, nonne locus eſt, ubi æternam nobis felicitatem præparare debemus, ubi acquirere, & exercere debemus virtutes, quarum pretio cœlum comparemus? *Liber cui titulus: Animadverſiones in quædam religionis, Ethicæque argumenta.*

Qui in tribulationibus impatientia abripiuntur, Deum injuſtitiæ redarguunt.

Ut de aliquo conqueramur malo, credamus, opus eſt, nos illud injuſte pati. Non detrectamus calamitatem, quam meriti ſumus, vel quæ procedit ab auctoritate, contra quam obniti non licet. Chriſtianus nequit ambigere, vitæ hujus mala Deo vel permittente, vel jubente contingere; hæc ſi parum æqua videntur illi, ſequitur, Deum ab ipſo modicæ æquitatis inſimulari. Cur, ait ille impatientia furens, cur tandiu pati cogor? cur malum meum adeo diuturnum eſt? Cur tot alii ſunt me beatiores? Quaſi diceret, cur in me adeo injuſtus eſt Deus? Deus nihil injuſte facere poteſt; deberet ergo fidelis aliquanto plus habere patientiæ. Qui dicit injuſte patior, quod patior, illum iniquum facit, cujus judicio patitur. *Idem.*

Mirum eſſe non debet, quod Deus nos probaturus affligat.

Mirum nonne eſt, quod fidelis, quem probat Deus, ut magnum faciat, conqueratur, quod patitur, quin prævideat, quod ſperare poteſt? Princeps non parcit ſubdito, quem cupit attollere, immo illud difficillimis, impeditiſſimiſque implicat negotiis; illum bellorum caſibus objicit; difficilia ei committit facinora, ubi ſuam requiem, bona, vitamque ipſam prodigere teneatur. Subditus vero proſpiciens honeſtam laborum

ſum ſuorum mercedem, magno, gratoque animo obſequitur. Anima ignava! Magnæ fortunæ ſunt ne pretium turpis otii, dubiæ fidelitatis, modici laboris? Deus rationem habet conſtantiæ tuæ, tibi non parcit, efficere vult, ut fulgeat virtus tua, ac illius periculum facere cupit. Pateris, & dic, multumque pateris, ita te Deus diſtinguere, atque attollere cupit; cum tibi præparat locum, ubi in æternum ejus largitatem celebrabis. *Idem.*

Ratio, propter quam animos divinis ſubmittere debemus imperiis in tribulationibus.

Nihil nos magis divinis ſubmittere poteſt imperiis, quam virtus, quæ eos nobis ſenſus inſpirat, quos ſupremæ illius auctoritati, juſtitiæ, & miſericordiæ debemus. Philoſophorum more pati idem eſt, ac noſmet ipſos fallere, & illudere Deo, qui ſaluti noſtræ, omnibuſque caſibus præeſt. Cum ſub illius flagello eum colimus, illi benedicimus; bonitas ſua eumdem nobis debitorem conſtituit. Nos in adverſis relinquens ſubmiſſionem, & amorem noſtrum probare volebat; niſi concuſſa fuit fidelitas noſtra, periculum fecit, ut palam noſtra erga voluntates ejus ſubmiſſio effulgeret: inde ſperare poſſumus ejus obedientiæ mercedem, quæ illius proficit gloriæ. Niſi tranquilla conſtantia noſtra Deo jucunda eſſet futura, ille nobis occaſionem oſtendendi eam non præberet. Certum eorum bonorum, quæ præparat nobis, indicium hoc eſt, quod nos illa mereri vult; ſi nihil haberet, quod largiretur, ſineret noſtra nos ſequi ſtudia; nihil expectaret a nobis, & nos ab eo nihil expectare poſſemus. *Idem.*

Tribulatio revocat nobis in ſæculi nugis, efficitque, ut de Deo cogitemus.

Qui in bono confirmatus non eſt, vel qui prava habet ſtudia, libere, ac temere ſeſe iis omnibus abdit, quæ illius cupiditatibus velificantur, cum vitæ commoda, & rerum affluentia ejus ſtudiis favent. Saltem facilius inutilibus immorabitur nugis, quæ illum magis, magiſque a ſalutis ſuæ removent cura; evagabitur, animo inepta duntaxat verſabit objecta; cor ejus facile in quamcunque partem circumagetur. Nihil in actionibus ejus ſolidum erit, pauca pietatis opera, fructus pœnitentiæ nullus. Tribulatio cum revocat ad cor, illi inanes interdicit nugas, cogitationibus ejus virtutem impertit, voluntatem regit, & animat, ut ille ſua obeat officia. Hominis hujus ideæ, & motus ſunt tanquam anguſto in ſpatio coacti, ubi non aliud, quam quod ſua intereſt vere, intuetur: gratia in illo nullos obices invenit &c.

Diſcrimen inter bonorum, & impiorum tribulationes.

Sanctus Rex Propheta dicebat Deo: judica me, Deus, & diſcerne cauſam meam de gente non ſancta: plurimos improbam ducentes vitam ipſi impii irrident, & perſequuntur; non tamen eamdem ob cauſam, propter quam viros bonos. Virtute præditus, qui in ludibrium traducitur, ad Deum confugere poteſt, ac dicere illi, ut David, judica cauſam meam, Deus, & cogita, quod propter te impii me perſequuntur. Si in eorum partes concederem vellem, ſi in eorum actes, ac ſenſus tranſirem, ſi libidinum ſuarum me ſocium adderem, in pretio, & honore ab illis haberer, qui per ſummam indignitatem me probris, & convicii afficiunt; cordatus homo, rectique ſenſus exiſtimaſer, omniaque conſilia, & verba mea plauſibus exciperentur. Sed quoniam tibi me adhærere profiteor, ideo me contemnunt, perſequuntur, irrident &c. Sed magna gloria eſt, o Deus, pro gloria tua pati, & nunc tuæ crucis opprobrium inani mundi hujus æſtimationi cenſeo toto cœlo eſſe anteferendum. *P. Craſſet, tomo 1. de fide victrici.*

Conſilia Dei in tribulationibus noſtris.

Deus, qui eos punit, quos in filiorum ſuorum numero excipit, in hominum vita, præſertim vero in vita fidelium bona malis commiſcet, & alia aliis temperat; ne illos proſpera attollat fortuna, ſi nimis conſtans extiterit, vel ne adverſa illos obruat, ſi nunquam ceſſaverit. Etenim, ut Sancti Patres animadvertunt, difficilius eſt proſperam ferre, quam adverſam, & illius nitorem alterius pondere eſſe magis periculoſum. Experientia docti ſæpe vidimus, eos, qui in tribulatione ſapientes viſi fuere, ubi Dei ope inde evaſerunt, ſapientes eſſe deſiiſſe, atque finem tribulationis eorum factum fuiſſe lapſus initium. *Liber, cui titulus: Vita Prophetarum.*

Hujuſmodi tentationes vere lydii lapides ſunt, per quos noſmet ipſos cognoſcere poſſumus; cumque vir bonus per illas fuerit traductus, Deo gratias agere debet inde quidem, quod ſibi adeo præclaram præbuerit occaſionem muneris ſui obeundi; hinc vero quod ſibi certanti tulerit opem. Adorandæ quoque ſunt viæ ſapientiæ, & providentiæ divinæ erga filios, eo quod validas haſce tentationes adhibeat ad magis, magiſque in animabus ipſorum electionis ſuæ confirmandam veritatem. Homines ſuos habent fines; Deus vero permittens illis, ut ſecundum intentionem ſuam operentur, eorum utitur miniſterio, ut prorſus oppoſitum ab eo, quod ipſi cogitarunt, eveniat. *Liber, cui titulus: Examen ſuimet ipſius.*

Tribulationes noſtrammet cognitionem nobis tradunt.

Hominum pleri que in tribulationibus ſuis, ut plurimum, operantur vel ſecundum ingenium, vel ſecundum habitum ſuum. Si ferox eſt, ac ferens hominis ingenium, illum tribulatio irritat; in Deum ſuccenſet, in homines furit, de providentia conqueritur; ſinu acerbiſſimi doloris ſenſus fovet, ultionem minitatur. Si paulo moderatius ingenium eſt, humana conſectatur auxilia, ut aliquod malo ſuo remedium inveniat, unice in id omnia prudentiæ ſuæ lumina impendit. Sin timidus eſt, triſtitia conficitur, & in queſtus erumpit, atque in dolore, & lacrymis ſuum inquirit ſolatium. Si Stoicus, ferocem quandam præſeferr duritiem, atque in ſeipſo quandam efformare ſtudet ſtupiditatem, itaut bonum, malumve nullo habeat in diſcrimine. Si chriſtianæ religionis principia aliquam in illo vim obtinuere, ſeſe ad orationem convertit; ſed illam urget, ut a præſenti periculo liberetur, non quod læſi numinis ipſum pœniteat, & doleat eo, quod hæc divinæ indignationis indicia meruerit. Hi minime ſunt veræ pietatis characteres. Fidelis enim in afflictionibus ſentiens malum, quo premitur, illud ſtatim conſiderat veluti manifeſtum divinæ in ſe iracundiæ argumentum; & mox animum advertens ad propria ſcelera, & cœleſtem gratiarum abuſum, dum illis perfrueretur, ſe ipſum damnat, ac ſupplicium hoc ſe meritum fuiſſe fatetur. *Idem.*

Adverſitas varios habet in mortalibus effectus.

Viva, & firma fides illi neceſſaria eſt, qui ſuſtinet eum patientia: & ſane niſi evangelicas veritates conſtanter crederemus, nobiſne perſuadere poſſemus, beatos eſſe, qui lugent, & qui perſecutionem patiuntur? Niſi in æternas veritates mentis aciem intenderemus, in humilitate, ac dolore gloriam, & voluptatem invenire poſſemus? Videmini profecto, Fideles, parum Jeſu Chriſti præceptis imbuti, cum ignave ſub laborum veſtrorum pondere ceditis. Si plus fidei, plus quoque patientiæ haberetis. *P. la Peſſe ſermone de eorum, qui male patiuntur, jactura.*

Viva requiritur fides, ut patienter mala ſuſtineamus.

Atenim, non deſunt, quos tribulationes non ſolum non corrigunt, ſed indurant, & nequiores efficiunt. Hi, non ſecus ac latro nequam, blaſphemias evomunt, ibique ſuam reprobationem conſummant. Ad hæc autem quid reſpondeam, niſi eorum miſerimam ſortem deflens, ut olim Carthaginenſium infelicitatem deflebat Auguſtinus? Amiſiſtis omnem calamitatum veſtrarum fructum, ajebat illis, poſt provinciarum earumdem deſolationem. Miſeri facti eſtis, & non ideo meliores evaſiſtis. Volebat Deus vos vere Chriſtianos efficere vos affligens; vos autem in peccato vosmet indurastis. *P. Cheminais ſermone de tribulationibus.*

Aliqui tribulatione abutuntur.

Nonne mirum eſt, amorem, quo Jeſus Chriſtus nos proſecutus eſt, effeciſſe, ut crucem, tribulationes, & humiliationes amplecteretur, quanquam illi opus non eſſet, quanquam illum dedecerent, atque magnum, & juge requireretur miraculum, ut iiſdem ſubeundis par fieret. Nonne mirum inquam eſt, amorem, quo Jeſus Chriſtus nos proſecutus eſt, effeciſſe, ut hæc omnia peragerct; amorem vero, quem nos Jeſu Chriſto debemus non efficere, ut illius ſequamur exemplum, illi ſimiles evadamus, & ſin minus alacri, ut ille, æquo tamen animo amplectamur crucem, tribulationes, & humiliationes, quæ non utiles tantum, verum etiam nobis ſunt neceſſariæ? *P. Nepveu in ſpiritu Chriſtianiſmi.*

Exemplum, & amor, quo Salvator nos dilexit, nos cogunt, ut pro illo patiamur.

Fatendum eſt, ubi crucem prorſus ſolam incurrimur, naturam perhorreſcere, deterreri ſenſus, rationem

ipſam

ipſam repugnare; ſed ubi cogitamus J.C. ante nos, & pro nobis crucem tuliſſe, nos vero poſt illum eam ferre; quantumvis parum diligamus illum, tunc natura, ſenſus, & ratio cedunt, immo in objectis, quæ antea tantum terroris incutiebant, illecebras, ac ſuavitatem inveniunt. Cogitatio hæc Sanctos omnes in graviſſimis tribulationibus, cruciatibuſque ſuſtinuit; & eadem effecit, ut S. Andreas crucem ardentiſſime exoptaret &c. *Idem.*

Noſmet animi magnitudine in adverſis ſuſtinemus, patientia malorum amaritudinem dulcedine quadam adſpergimus; generoſi viri in ſeipſis inveniunt, unde graviſſimis malis reſiſtant: verum ubi hæ vires deficiant, certiſſimum remedium eſt, noſmet divinis ſubmittere imperiis, & percutientis manum adorare. *Abbas de Bellegarde in verſione librorum Sapientialium.*

Dei Juſtitia hoc in vita nobis utilior eſt, quam ejus miſericordia.

Locus hic affert juſtitiæ Dei apologiam contexendi, & contra ea, quæ vulgo feruntur, illam ſupra ipſius miſericordiæ laudes extollendi. Scio equidem ab illis, qui ejuſdem deſcriptionem exornarunt, exhibitam fuiſſe prorſus terribilem; in manu ejus fulmina, in oculis fulgura, in labiis minas collocata fuiſſe; verum ſi rite ad examen factum revocare voluerimus, liquebit, hanc præ ipſa miſericordia in vita hac eſſe utiliorem; omnia quippe illius ſupplicia vincula ſunt, quæ a peccato quidem nos retrahunt, Deo autem conjungunt, & alligant. Miſericordia ſæpius in ſceleribus homines tenet: ideoque ut jure S. Auguſtinus ait, *eſt miſericordia ſæviens, & miſericordia parcens.* Verum quippe eſt pœnas omnes, quæ terribiles adeo videntur, totidem eſſe adminicula, quæ a divina juſtitia ad noſtram adhibentur utilitatem. Nihil morbo acerbius eſt; videte nihilominus, quomodo divina juſtitia eodem ad noſtram utilitatem utatur. Homo ille bene valens, ac robuſtus ne cogitabat quidem de Deo, voluptatibus ſuis abditus: ſed illum hæc infirmitas excitat. *Auctor Anonymus, & recens.*

Tribulationes momentaneæ leves cœli cogitantibus.

Momentaneum, & leve tribulationis. Hoc nomine S. Paulus vitæ hujus tribulationes appellat; ſed quomodo momentaneum vocas, quod menſes, integroſque annos perſeverat? Quomodo leve dicis, quod pondere ſuo robuſtiſſimum quemlibet obruit? Momentaneum vocabis flagellum, quod indeſinenter ſævit, quod tandiu ſine miſericordia percutit? Quid? hæc pœna, & hæc tribulatio levis tibi videtur, quæ ſine modo urgat, ac furit, ut S. Paulus 2. ad Cor. 4. ait: *Supra modum gravati ſumus!* Nunquid momentanea, & brevis durationis hæc eſt tribulatio, quæ in omne vitæ ſpatium perdurat? Et hæc prælia, atque certamina levia putabis, quæ ea ſtrenuiſſimorum athletarum, quos jactat eccleſia, corpore ſudorem elicuere? Attamen, Apoſtolus inquit, id omne momentaneum, & leve eſt, ſed quibus? *Contemplantibus nobis non quæ videntur, ſed quæ non videntur;* conſiderantibus æternitatem, & remunerationem, quæ has tribulationes ſubſequitur. *Reina.*

Tribulationes medentur malis, quæ proſperitas parit.

Ad medelam afferendam cæcitati, quæ vix, ac ne vix quidem a rebus proſperis ſeparari poteſt, ut olim cæci Tobiæ ocelli fele, & amaritudine liniendi ſunt; videlicet tribulationibus, & ærumnis eſt opus: tunc enim oculos veritati aperies. Cum violenta febris te ad oſſa uſque vorabit, atque in lectulo doloris te deficere intelliges, videbit corpus hoc, cui frequenter adeo animam ipſam ſacrificas, quod tanto luxu tegis, quod tot deliciis, & cupediis nutris, non aliud eſſe, quam fragile vas, quod ad leviſſimum caſum poteſt confringi, atque tandem ex ſe ipſo confringitur. Cum calumnia clanculum inventata, ac detractiones latenter factæ de eo te deturbabunt gradu, ad quem per ambitionem aſcenderas, & in quo per dolos, & fraudes perſeveras, tandem humanarum dignitatum mobilitatem, nihilumque cognoſces. Cum ætas, vel caſus aliquis inopinatus formam illam fœdaverit, quæ tot tibi admiratores conciliabat, & quam ipſa tu in corde tuo ante alios colebas, nihil aliud quam vanitatem fuiſſe fateberis. Cum vel a cerebroſo derelictus domino, vel ab ignavo, & infideli amico proditus graviſſimas ab illis patieris injurias, quorum præſidium, & protectionem ſperabas, agnoſces in carneo brachio fidendum non eſſe, & ne decipiatis unquam, in uno Deo confidentiam omnem eſſe conſtituendam. *Flechier ſermone de tribulationibus.*

Tribulationes magno ſunt adjumento, ut convertamur.

Tribulationes, & calamitates, quæ nobis accidunt, poſſunt ſimul eſſe inſtrumenta, & cauſæ noſtræ converſionis. Illæ nos excitant ad pœnitentiam; nobis oſtendunt, quam juſtus eſt Deus, ac ſunt primæ victimæ, quæ ad illum placandum offeruntur; nos permovent, cum non ſine naturali repugnantia illas ſentimus; nos ſanctificant, cum voluntaria ſubmiſſione illas percipimus; mala ſimul, & remedia; ex natura ſua pœnæ, per patientiam noſtram merita, cauſæ præliorum, & victoriarum, paſſionis, & actionis, cognitionis, & praxeos. Illæ igitur aptiſſimæ ſunt ad cor humanum redigendum, & quicunque reſiſtit, & non afficitur ſuppliciis, quæ Deus ad illum erudiendum, & convertendum immittit, vereor, ne mens illius invictis tenebris involuta ſit, contremiſco, & ſi audeo dicere, de illius ſalute deſpero. *Idem.*

Patienter ſuſtinentes agnoſcimus, & facimus voluntatem Dei.

Dei voluntas nobis pluribus in rebus ignota eſt; ſcimus potentia illius nos ſervari, providentia nutriri, liberalitate locupletari, juſtitia puniri; verum utrum voluntas ejus nos in viis noſtris deducat, neſcimus: in tribulationibus dumtaxat illam cognoſcere poſſumus. S. Paulus, illud gratiarum prodigium, timet, tunc etiam cum prædicat evangelium, genteſque convertit. Beneficia, quibus illum cumulat Deus, eum inquietum efficiunt; perſecutiones, quas patitur, & infirmitates, quas ſuſtinet, ſolæ ſunt, quæ illum confirment; non latet quippe eas a Dei voluntate profectas. Cum oramus, cum erogamus eleemoſynas, cum ad Sacramenta accedimus, ignoramus, utrum Dei voluntati pareamus, videlicet utrum Deus alia a nobis pietatis opera, quibus magis ſanctificandi ſimus, præſtoletur: ſed ubi patimur, omnis ambigendi, ac dubitandi nobis aufertur occaſio. Hic pro natura corrupta, & proprio amore ſtatus eſt violentus, cui, quidquid in nobis eſt, obluctatur: Deus tamen in eo nos eſſe jubet. *Ex dictionario morali.*

Perſuaſi nobis eſſe debet tribulationes a Deo proficiſci.

Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu feciſti, S. Rex David inquit. Conticui Domine, & ne hiſcere quidem auſus ſum, ut de malis, quibus angebar, conquererer, ſciens ea providentiæ tuæ nutu accidiſſe. Tu mihi amicum, tu filium, tu affinem eripuiſti, tu, quæ mihi dederas, abſtuliſti bona, a manu tua hunc morbum recipio, tu cor meum hoc telo transadegiſti, & quidquid a te proficiſcitur, ita mihi accidit perjucundum, ut gaudium, quo afficior hæc a manu tua recipiendi, doloris mihi ſenſum auferat, efficiatque, ut obliviſcar eorum omnium, quæ in tribulatione moleſta, & acerba ſunt, ut me prorſus adorabili tuæ voluntati ſubmittam. *P. du Sault lib. 3. de confidentia in Deum cap. 1.*

Fides in tribulationibus triumphat. Modo omne faſcinum aufert, atque in ictu oculi mundi hujus prætereuntem figuram nobis oſtendit: *Præterit figura hujus mundi*: 1. ad Cor. 7. Modo nobis objicit homines ſua ebrios felicitate deplorabili exito pereuntes: modo cœlos aperit, nobiſque exhibet coronas pietati ſuſtinenti deſtinatas: modo ob oculos nobis ſtatuit Jeſum exagitatum, patientem, & ſub cruciatuum pondere expirantem, nobiſque oſtendit, quam indecorum eſſet, & turpe, quod Chriſtianus in hoc mundo eſſe vellet beatior ipſo Deo, quem adorat; docet etiam, ſi cum illo paſſi fuerimus, cum eodem in æternum eſſe regnaturos, & non ignominiæ ſolum, verum etiam gloriæ futuros conſortes. *Auctor Recens.*

Duo ingentia ſunt gratiæ in tribulationibus, quas nobis immittit.

Fovere debemus Tobiæ ſenſus: *Benedico te Deus Iſrael, quia tu caſtigaſti me, & tu ſalvaſti me.* Tob. 11. tribulationis auctor æque ac ſalutis meæ. Hæ duæ ſunt inſignes gratiæ, quas contuliſti mihi; ſine illis in enormia cecidiſſem crimina, at tu me *præſervaſti*; ſine illis inanes tantum fortaſſe virtutes haberem, ſine illis nunquam fortaſſe felix fuiſſem: *Benedico te &c.* Vehementer igitur errat, qui vitæ hujus adverſa vera mala putat, quippe immo ſunt vera bona. *Sermo de tribulationibus editus ſine nomine Auctoris.*

Si

Si hac in re principia fidei ſecutus fueris, invenies duo; primum quidem, quod quantacunque ſint vitæ hujus mala, nihil ſunt ubi conſerantur cum malis, quæ patraſti, & quæ levia putas; alterum vero, cum minime ſis culpa vacuus, uti fortaſſe arbitrabaris, divinæ plurimum te debere juſtitiæ propter pœnas, quas propter tuam ſalutem infligit. *Non ſunt condignæ paſſiones ad futuram gloriam.* in quæ verba S. Bernardus ait; *non ſunt condignæ paſſiones ad præteritam culpam, quæ remittitur, ad præſentem conſolationis gratiam, quæ immittitur, ad futuram beatitudinis gloriam, quæ promittitur. Idem.*

Cum animo reputatis vitam, quam olim duxiſtis, eamque cum præſentibus tribulationibus comparatis, nihil aliud facere, vel dicere poteſtis, quam quod olim fratres Joſeph: *Merito hæc patimur, peccavimus enim in fratrem noſtrum.* Gen. 42. Non queruntur, quod iniquius ſecum agatur; non ſuccenſent Deo, quod hoc pacto affligantur; quantumvis culpa vacent ea in re, de qua inſimulantur, non dolent ob injuſtitiam, quæ erga ipſos exercetur: recordantur ſe læſiſſe Deum in perſona fratris ſui, quem omnem humanitatis ſenſum abjicientes in ciſternam conjecerant, & mox Iſraelitis vendiderant; ac præcedentis ſævitiæ ſuæ recordatio has voces extorquet: *Merito hæc patimur; peccavimus enim in fratrem noſtrum, Idem.*

Per tribulationes Deus nos a mundo divellere vult.

Vult Deus tribulationibus mundi hujus contemptum nobis inſpirare. Mundum tunc etiam diligimus, cum ille nos odit, atque perſequitur; quid fieret, ſi large nobis delicias, & voluptates dumtaxat conferret? Scimus, Deum in illo cruces, curas, ſollicitudines, angoreſque poſuiſſe; & nihilominus ab illius amore non ceſſamus, atque illinc egredi nolumus; quid fieret, ſi illic ab omnibus malis immunitas, omniumque bonorum cumulus inveniretur? Aliquid magis efficax, quam theoretica malorum, quæ ibi continentur, cognitio requiritur, ad infringenda vincula, quibus eidem alligamur, & ad ſuperandam illecebram, quæ nos ſeducit. Nequicquam mundi vanitas nobis obtruditur; ipſi etiam de eadem diſertiſſimos ſermones concinnaremus: ſed interim mundum deperimus, atque inſolubilibus vinculis eidem hæremus. Perſonalis afflictio majorem habet vim, quam omnes ſermones, atque argumentationes. Morbus doloribus ſuis ſingulis momentis nos docet, mundum pro nobis nil amplius eſſe, quantumvis dulcis aliis videatur. Viri principis, qui noſtrum erat præſidium, frigus; amici, qui, ubi illius opera egemus, nos deſerit, perfidia; inſignis boni jactura; dignitatis ablatio, nos a terrenis divellunt, & efficacius perſuadent omnia vanitatem eſſe, ac illuſionem. *Auctor Anonymus.*

Per tribulationes revertimur ad Deum.

Conſcientia in proſperis dormitat, ſed in adverſis expergiſcitur, ac malo ſuo quærit medicinam: & ideo accidit, ut inde ſæpe initium ducat pœnitentia. Huic ſane principio ſuam acceptam refert S. Auguſtinus: *aderas, Domine, miſericorditer ſæviens.* Cum homine terrenis impedito negotiis de animæ ariditate, deque divinæ gratiæ privatione ſermonem inſtitue, non movebitur ille, neque afficietur, & fortaſſe chimeras arbitrabitur has omnes Spiritu ſancti dulcedines, atque ſolatia; ſed ubi Deus per tribulationes loquitur, nocens tacet, ſe humiliat, plorat, confugit ad Deum. Itaque cum novus homo ſpiritualibus dumtaxat malis afficiatur, homo vetus temporalibus tantum ærumnis afficitur, & inde ut plurimum converſio illius ducit exordium, hoc ſaltem pacto errorem abjicit inanium idearum magnitudinis, quæ nos tamdiu faſcinarunt, *Idem.*

Cogitandum eſt quo animo cruces a Deo immiſſæ recipiantur.

In tribulationibus noſmet ipſos diligenter excutere debemus, ut agnoſcamus, quænam ſint noſtræ affectiones, & ſubmiſſio erga Deum, cum nos in virga ferrea deducit, & explorare; utrum amemus cruces, quas nobis immittit; an tanti illas faciamus, quanti faciendæ ſunt; utrum illas cum ſubmiſſione, & gratiarum actione acceptemus citra murmur, ſine illis finibus, cum alacritate, & ut Deo placeamus; utrum beatos nos cenſeamus, quod in nobis ſua adimpleat conſilia, an optemus illi voluntatem deeſſe nos conſolandi: utrum credamus ſtatum hunc nobis eſſe utiliſſimum; utrum de illius ſeveritate conqueramur; ac denique utrum ſerio adlaboremus inde eum, quem Deus præſtolatur, fructum percepturi. *Auctor Anonymus.*

Rationes, propter quas Deus juſtos affligit.

Tribulatio, S. Iſidorus inquit, ſpecies eſt conſecrationis, quæ nos efficit viventia Jeſu Chriſti templa. Viventes hujus templi lapides cæſi eſſe debent, ſculpti, lævigati, ut in loco ſuo ſtatuantur: *Tunſionibus, & preſſuris expoliti lapides*, uti canit eccleſia. Tribulatio ſola chriſtianæ religionis ſpiritu accepta prodigium hoc operatur, & cœlum juſti conſtantiam in adverſis reſpicit tanquam manifeſtum ſubmiſſionis, fidelitatis, & obedientiæ ejus argumentum. Sibi complacet Deus ex oculis eorum, quos diligit, lacrymas eliciens: cum voluptate eorum ſuſpiria, & gemitus audit; & ideo illos affligit, quidam Propheta inquit, quia zelotypus eſt. Poſſidere vult cor hominis, quantum eſt, diviſionem illius non patitur; cumque vix fieri poſſit, ut aliquis proſperis rebus fruatur, & creatis non adhæreat, quid interim Deus? adverſis utitur, ut olim Babylonicæ fornacis ignibus, qui trium puerorum vincula quidem combuſſerunt, corporibus vero pepercerunt. Hoc ipſum tribulationes efficiunt; in hominis corde adeſt aliquod ſecretum vinculum, quo creaturis adhæret: oportet igitur, ut in ignem tribulationis conjiciatur, ubi hæc comburantur vincula, ut integram recipiat libertatem. *In ſpecimine ſermonum pro Domin. tomo 2. pro Dominic. poſt octavam Aſcenſionis.*

Bonorum tribulationes ſæpe occaſiones ſunt querelarum contra Dei providentiam.

Vulgatum eſt ſcandali argumentum hominibus contra Providentiam, videre hanc pati, ut impii probos homines perſequantur. Quot ſunt virtute præditi viri quaſi ærumnarum omnium ſcopus? *Poſuit me quaſi ſignum ad ſagittam.* Videtis familiam hanc ob nefarii hominis improbitatem everſam? attamen ſancta vivit. Videtis miſerum hominem, qui per omnia tribunalia traducitur, ut ſumptibus conficiatur? Videtis mulierem opibus egenam, filiis onuſtam, cui, quæ ad victum neceſſaria ſunt, deſunt? Cur Deus non ſuſcitat illis patronos, ac protectores? Dei providentia ſopore capta videtur; attamen docet Propheta, eum, qui regit Iſrael, nunquam dormitare. Undenam igitur ſopor iſte? cur juſtus in adverſis derelinqui videtur? Ut mundetur, & a rebus creatis omnino ſeparetur. *Idem.*

Omnia, quæ in hoc mundo accidunt mala, ſunt peccatorum noſtrorum ſupplicia.

Omnia vitæ hujus mala, quocunque accidant modo, nil aliud vulgo ſunt, quam peccatorum noſtrorum ſupplicia; ita ut dici queant per peccatum in mundo invecta fuiſſe. Alia quoque veritas eſt, illa peccato dumtaxat nutriri, & ſi peccatum ex mundo poſſet expelli, procul inde exularet potiſſima eorum malorum pars, quæ ibi ſuſtinentur. Verum quidem eſt, vitæ hujus ærumnas, & infortunia paſſim aliis accepta referri cauſis; & ea, quæ nobis accidunt, cœlo, terræ, tempeſtatum importunitati, mobilitati fortunæ, hominum nequitiæ, & infidelitati deferri. Dicimus: jactura hæc per imprudentiam, vel inſcitiam accidit noſtram, morbus hic immodici laboris effectus eſt, vel motuum, quibus ſeſe ob hanc rem aliquis paulo nimis agitavit; ſed ex S. Chryſoſtomo diſcite, peccatum, ut plurimum, eſſe valetudinis, vitæque carnificem. Itaque omnes occaſiones, quas tanquam infortuniorum noſtrorum cauſas inſimulamus, ut ita dicam, nil aliud ſunt, quam manus, quibus utitur Deus, ut nobis tribulationes immittat in pœnam peccatorum noſtrorum, eorum etiam, quæ nobis remiſſa fuere, ſed quorum pœnitentiam peragere neglexímus. Patitur quotidie Deus, peccatores pertinaces, & qui in vitiis occalluerunt, quin ab illis pœnas repoſcat, quia integram habet æternitatem, Tertullianus ait, qua impiorum ſcelera puniat: *patiens eſt, quia æternus eſt.* Juſtos vero, qui peccatorum ſuorum veniam pœnitentiæ lacrymis obtinuerunt, conſuevit

Deus

Digitized by Google

Deus in hac vita punire, ut illos expiet omnino. *P. Segna in libro, qui inſcribitur, Uſus Sacramenti pœnitentiæ.*

Ærumnæ mundum univerſum depopulantur, tribulationes, & infortunia familias replent, audiuntur gemitus, & querelæ, hic, & ille inſimulantur, inter creata propriis laboribus ſolatium, aut medicina aliqua inquiritur; neque videmus noſmet ipſos eſſe malorum noſtrorum artifices, & cauſam illa in nobis gignentem in nobis eſſe, peccatum videlicet. Ita eſt, iterum dico, morbus hic, quo tandiu tot cum doloribus, mœroribuſque elanguiſtis, non aliud fortaſſe eſt, quam pœna libidinum, quarum pœnitentiam agere neglexiſtis; jactura hæc, quæ vos tanta affecit triſtitia, infortunium hoc, quod domum veſtram evertit, non aliud eſt, quam pœna injuſtitiæ, quam patraſtis, & incompoſiti affectus, quo terrena deperitis; mors filii, viri, uxoris, quæ dolore vos conficit, non aliud fuit, quam pœna amoris inordinati, quo illos potius, quam Deum ipſum proſequebamini. Deus ſibimet ſatisfecit manibus ſuis, quarum ictus, & vulnera majorem vobis attulere triſtitiam, quam pœnitentia, quam ad hæc expianda crimina ſuſcipere poteratis. *Idem*:

Non omnes magna propter Deum poſſunt operari; ſed hæc pati omnes poſſunt.

At enim propter Deum magna conari non poſſumus: verum nonne propter amorem illius, quidquid vobis occurrit, pati poteſtis? Pro hoc impatientiæ, malique ingenii impetu, pro contumelioſis querimoniis nihil laborem, doloremque veſtrum imminuentibus, quis prohibet, ne Prophetæ conſilium ſecuti cor veſtrum peramanter coram illo effundatis, & quin laborem veſtrum intercidatis, illi indeſinenter nuncupetis vota, atque dies integros coram illo traducatis, ſtatus veſtri obeuntes officia? *P. Croiſet in chriſtianis conſiderationibus.*

In familiis quid ferendum non eſt? Mobile, violentum, durumque libidinoſi conjugis ingenium, ſuperba, indocilis, inconſtans vanæ uxoris indoles, filii male nati, invidentis, aut competitoris nequitia, contrarius litis exitus, negotia e ſententia minus fluentia cruces ſunt ſane graves, verum eſt: ſed cruces ſunt, & quare illas inutiles reddere vultis tanquam tales eas nequaquam intueri? Moleſtæ huic patientiæ veſtræ exercitationi perfectionem, & fortaſſe veſtram ſalutem attexuit Deus. Cur obluctamini? Alia quævis mortificationis, atque pietatis praxis vobis fortaſſe placeret, ſed parum ſalutaris eſſet: hæc, quæ in præſentiarum gravis adeo videtur vobis, & quam excutere velletis, eadem illa eſt, quam vobis Deus deſtinavit. *Idem.*

Væ illis, qui tribulationibus male abutuntur.

Mortales ita cæci videntur aliquando, ut cum aliqua calamitate, vel tribulatione afficiuntur, quin oculos attollant miſericordem manum, qua percutiuntur, intuituri, irritentur, atque exardeſcant in illos, quorum miniſterio Deus utitur ad eos puniendos. Sortem ſuam maledictis obruunt, atque in exceſſu furoris, quo repleti ſunt, in querimonias, atque blaſphemias erumpunt. Itaque tantum abeſt, quod propter paternam hanc correctionem pœnitentiæ, & contritionis ſenſus concipiant, ut modus, quo illam recipiunt, rabiei, & deſperationis ſenſus illis tantummodo inſpiret. Quod illos innocuos præſtare poteſt, efficit nocentiores; quod illis Dei miſericordiam promereri debebat, in illos magis irritat juſtitiam; & quod illis auxilium, & quaſi ſacrata clavis ad cœlum aperiendum eſſe debebat, fit veluti inferni præludium. *Liber, cui titulus: Colloquia Abbatis Joannis, & Euſebii presbyteri.*

Cum ſerio peccator convertitur ad Deum, hic tribulationibus eum probare conſuevit.

Cum vult Deus in anima divinam operari mutationem veteris formæ in novam, graviſſimas adhibet tribulationes, quæ ipſum uſque vitæ fontem pertingunt, ad animam hanc expiandam, atque beata metamorphoſi transformandam. Ideo Pater cœleſtis non conſuevit leviter abluere animam, quam pretioſiſſimis donis vult locupletare, & in qua adeo egregiam mutationem gignere decrevit; ſed illam, ut ita dicam, immergit, & præcipitem dat in oceanum amaritudinum, quemadmodum olim in mare conjici juſſit Jonam prophetam, & quemadmodum de ſe ipſo David ait: *Omnia excelſa tua, & fluctus tui ſuper me tranſierunt.* Pſal. 41. Dico igitur, quod potius permitteret Deus, ut centum millia hominum in aliquod diſcrimen adducerentur per occaſionem animæ hujus, quam ad gradum adeo inſignem extulit, & quam peculiari amoris ſui gratia delegit, quam illam huic gloriæ per tribulationes non præpararet; & quod potius ad aliquod temporis intervallum tenebras, ac cæcitatem in ſanctos aliquot viros immitteret, ut temerariis, iniquiſque judiciis, quæ in hoc ignorantiæ ſtatu ab illis ferrentur, hoc vas electionis ſibi præpararent. *Ex Taulero capite undecimo Inſtitutionum.*

Superabundo gaudio in omni tribulatione noſtra. 2. ad Corinth. c. 7. Non miror, S. Auguſtinus ait, quod tot inter tribulationes adeo ſuavibus conſolationibus Paulus perfundatur: *Sciebat, pro quo pateretur.* Venite ergo, ſequitur idem Pater recenti repletus vi, ac novam in ſe fortitudinem oboriri ſentiens: Venite, nos ignominia, & confuſione ſuffundite, torquete, corpora noſtra diſcerpite, & conculcate, illa comburite, & in cinerem redigite; *increpate, torquete, concremate.* Quidquid malorum nobis intuleritis, bonum, quod nobis reſervatum eſt, non exæquabit. In ſtatera hinc quidem quod ſpero, inde vero quid mihi ferendum eſt, ut ſperata conſequar, appendo: *Appendo quod expecto contra id, quod patior.* Simul hæc comparo, hinc quidem quod credo, inde vero quod ſentio; ac invenio ea, quæ mihi proponit fides, & quæ recepturus ſum, toto cœlo præſtare iis, quæ ſunt mihi facienda, aut ferenda. Hæc me cogitante omnia ſternuntur, omnia commoda fiunt, & facilia. *P. Gironſt tomo 2. Quadrageſimæ ſermone de ſanctitate Chriſtiana.* Spes remunerationis mulcet, quidquid pro Deo patimur.

Si verum eſt, quomodo ambigere nefas, æternam felicitatem hac tantum conditione fuiſſe promiſſam, ut patiamur; & hæc eſt clauſula, quam Dei filius inſeruit in inſigni eo fœdere, quod pro nobis icit, antequam de cruce expiraret; quibuſnam rebus inniti poteſt mortalium ſpes, qui nihil magis quam labores, ac tribulationes peroſi jure vocari poſſunt inimici crucis Jeſu Chriſti? Quibus rebus innititur ſpes quamplurimorum, qui palam pietatem, virtutemque profitentur, & qui nihil intentatum relinquunt, ut ſe a patiendi neceſſitate diſpenſent? *Liber, cui titulus: Dialogi Abbatis Joannis, & Euſebii Presbyteri.*

Qui nihil pati volunt, quo jure ejuſdem ſe putant aſſecturos?

Quomodonam ignavi Chriſtiani crucifixi præceptoris diſcipuli cœlum acquirent, ſi ad illud luctandum æternum ſenſibus ſuis inferre debent bellum, Domino in graviſſimis etiam hujus vitæ calamitatibus benedicere, perſecutionem, paupertatem, & mortem pati potius, quam innocentiæ jacturam facere, ſeſe acerrimis objicere doloribus, ſæviſſimiſque cruciatibus, ut fidem, & gratiam tueantur? Vim non habent leviſſimi incommodi perferendi, & patientia, atque mortificatione cœlum merebuntur? Patientia, quam a vobis chriſtiana poſcit religio, chriſtiani Auditores, efficere debet, ut de morbis, doloribus, contemptu, contumeliis, paupertate, bonorum jactura, omnibuſque hujus vitæ calamitatibus victoriam referatis; vos autem ne leviſſimum quidem malum, ne momentaneum quidem dolorem ferre poteſtis? Unquamne Sanctorum numero accenſebimini, unquamne Beatorum gloriam aſſequemini? Animumne unquam advertiſtis ad ea verba: *Per multas tribulationes oportet vos intrare in regnum Dei?* Act. 14. *Pater de la Peſſe, ſermone de periculo eorum, qui nihil patiuntur.*

Crux! O crux divini mei præceptoris nunquamne cognoſceris? & omnes te horrebunt ſemper, atque averſabuntur? Attamen tu firmiſſimum es totius ſpei noſtræ præſidium, tibique omnia lumina, omneſque vires noſtras debemus: *Nulla pœna, quanta pœna!* S. Auguſtinus dicebat. Nullam in hoc mundo habere pœnam, proh Superi, quanta pœna eſt! Quæ paſſio nil pati! Neſcio, utrum horum verborum ſenſum aſſequamini: *Nulla pœna, quanta pœna!* Quod ſupplicium eſt, nihil habere, quod ſuſtineamus!

Ali-

Aliquidne ſimile menti veſtræ unquam occurrit? gu-ſtatiſne ſenſum ſtudiis veſtris adeo contrarium? In-gens vero Chriſtiano tormentum eſt, ſine tribulatio-ne vitam traducere. Animæ, quæ Dei timent judi-cia, & Deum vere diligunt, hoc pacto cogitant; hic eſt Sanctorum ſenſus; at hiccine veſter quoque eſt? Niſi vos per tribulationem excitat Deus, vos procul dubio contemnit, indignoſque cenſet gratiis, quas ſuis amicis concedit. Tribulationes perhorreſcitis, nihilque inauſum relinquitis, ut illas evitetis, falla-cem ergo, ſuſpectamque duntaxat virtutem habetis; ignorans religionem veſtram, caput veſtrum, ve-ſtram remunerationem; nullo igitur in diſcrimine ha-betis ſalutis veſtræ negotium; ac non intereſt veſtra in graviſſima flagitia prorutre. *Idem.*

Patior, dicere debet Chriſtianus, ſed Deus ipſe me docuit pati; poſt Deum patior; Dei patientis exem-plum, atque ſocietas ſatis non erunt ad lacrymas ab-ſtergendas, & inhibenda ſuſpiria? Pauper ſum, Sal-vator quoque fuit pauper: contemptus ſum, dereli-ctus, vexatus; Salvator quoque, & Deus meus hæc omnia pro me paſſus eſt. Langueo in infirmitate; Salvator meus ſanguinem ſub flagellis, ac ſpinis effu-dit. Redactus ſum ad id, ut dies meos in obſcura cali-gine meo nomine, ac dignitate indigna traducam; at Jeſus Chriſtus nonne potiorem vitæ ſuæ partem in fabri taberna traduxit? Niſi indigni, & crudeles Sal-vatoris tui cruciatus meos labores leniunt, indignus ſum tanta conſolatione. *Idem.*

Paſſiones filii Dei ſolatio debent eſſe tribulantibus nobis.

Tribulatio malum eſt ſenſibile, perſonale, & præ-ſens, ideoque efficacius alia qualibet re, qua ad pec-catores convertendos utitur Deus. Hæc ſpiritum pro-ſternit, & humiliat carnem, & carnem ſpiritui; tan-quam gladius acutus præcipua ſecat vincula, quæ nos alligant mundo, voluptatem videlicet, & vanitatem; in corde, ſenſibuſque noſtris ſtudia ipſa, quæ nobis ingenita ſunt, oppugnare contendit. Malum perſo-nale dico, quam enim invenietis vitam, quantumvis illa vobis beata videatur, cui deſint quædam afflictio-nes, quæ illam minus ſuavem efficientes eamdem ma-gis chriſtianam poſſunt efficere. Singuli ſuam crucis ſpeciem habent, quam gerant, & quæ ſibi, quam aliis, gravior videtur. Miſerorum numerus non mul-ceт pœnas, quas ſinguli patiuntur; & unuſquiſque vel in ſe, vel in aliis ſatis uberem patiendi materiam nanciſcitur, ut ſe ipſum valeat ſanctificare, & mun-di errorem abjicere. Itaque adverſa, & calamitates, quæ accidunt nobis, ſimul eſſe poſſunt converſionis noſtræ effectus, & cauſa. Excitant ad pœnitentiam, immo & pœnitentiæ materia ſunt; nobis oſtendunt, quam juſtus ſit Deus, ac primæ victimæ ſunt, quibus eidem litetur. Nos permovent, cum eas non ſine na-turali repugnantia percipimus, nos ſanctificant, cum non ſine voluntaria ſubmiſſione illas ſubimus. Hæc igitur aptiſſima eſt humani cordis convertendi ratio. *Flechier, ſermone de tribulationibus.*

Tribulatio est vis magna, qua utitur Deus ad peccatores convertendos.

Nihil æque purum eſt, quam Deum ſuis, ut ita di-cam, ſumptibus diligere; videlicet cum nos affligit, cum nos humiliat, cum nos in tenebris relinquit, cum divinis ſuis conſolationibus nos privat, cum nos amaritudine replet, cum nobis ſuum lumen abſcon-dit, cum nos ferme inceſſanter violentis permittit tentationibus oppugnari, quæ nos agitent, ac totam fere animæ noſtræ ſerenitatem perturbent, quamquam ut olim Apoſtoli, dicamus: *Salva nos, Domine, pe-rimus.* Matth. 8. Quid potius anima, quæ ſemper eſt in ſtatu ſacrificii, & quæ ne ſolatium quidem in malis, quæ patitur, quærit? *Auctor Anonymus.*

Noſter erga Deum amor nunquam magis purus eſt, quam in tribulatione.

Quemadmodum ignavia noſtra, ut plurimum ve-tat, ne pœnas, & mortificationes inquiramus, Do-minus per infinitam miſericordiam ſuam eas nobis immittit. Conſilium inire non poſſumus crucis fe-rendæ; ille hanc nobis imponit, eamque ut Simon Cyrenæus bajulare cogimur: verum inde ne, ut ille, merendi occaſionem aucupamur, illam ultro acce-ptantes, eamque ſine querela gerentes? Si animus nobis deeſt tribulationibus obviam eundi, eas ſaltem amemus, quæ a Deo nobis proveniunt; per illas enim, S. Bernardus ait; Dominus judicat, & in hoc mundo punit eos, quos neque judicare, neque puni-re vult in altero. Ex tribulationibus, & perſecutioni-bus, quæ accidunt nobis, fructum percipiamus, & quin conqueramur, hanc nobis perſuadere conemur utiliſſimam veritatem, quam ſapiens Judith Bethuliæ populo tradere adnitebatur: Mala, quæ nobis im-mittit Deus, nequaquam habenda eſſe velut judicis ſup-plicia, qui nos perdere velit, ſed Patris nos ad fru-gem revocare cupientis correptiones. *Abbas de Mon-morel ſermone pro prima Adventus Dominica.*

Nonne mira cæcitas eſt, tanquam grave malum reſpicere afflictiones, vel temporales calamitates vitæ hujus, perſecutiones, & contumelias, quas pro Deo, ejuſque juſtitiæ gloria patimur, quandoqui-dem hæ viæ ſunt a Deo conſtitutæ, ut nos ad veram felicitatem ducant? Nonne potius reſpiciendæ ſunt tanquam effectus miſericordiæ ſingularis, tanquam ampliſſima amoris argumenta, quæ ſuis in hoc mundo præbeat, tanquam certiſſimum noſtræ ad gloriam prædeſtinationis characterem, quia nos introducunt in viam, quæ tutius illuc adducit. *De la Fonte, ſermo-ne pro ſecunda Adventus Dominica.*

Tribulationes, quæ nobis accidunt, habendæ ſunt tanquam Dei beneficia.

VERBUM DEI.

Conciones; Concionatores. &c.

MONITUM.

CUM omnes concionatores rem agant ſuam, ubi de verbo Dei, cujus miniſtri ſunt, verba fa-ciunt; paucos invenies, qui argumentum hoc non pertractaverint. Chriſtianorum quoque non minus intereſt ad illud audiendum confluere, quandoquidem ipſorum ſalus agitur: quam-obrem argumentum hoc nequaquam prætermittendum eſſe arbitratus ſum. Duo tantum vel tria iſtic occurrunt animadvertenda.

Primum eſt, nomine verbi Dei non ſacra tantum intelligi Biblia, quibus hoc nomen pro-prie debetur; verum etiam juxta vulgatam loquendi rationem, conciones, ſermoneſque omnes, qui de chriſtianis ſuggeſtibus recitantur ad fideles evangelicis veritatibus, ac my-ſteriis, quæ Deus in Scripturis revelavit, imbuendos. Hoc in ſenſu a nobis iſtic accipitur, & de eodem omnes Sancti Patres locuti ſunt.

Alte-

Alterum, quod monendum mihi videtur, eſt, utilius eſſe, quod argumentum hoc pertractantes latius de auditorum negligentia loquantur infrequenter ad divinum hoc audiendum verbum convenientium, de modico fructu, quem inde illi percipiunt, de modica attentione, quam afferunt, deque aliis audientium defectibus, quam de defectibus concionatorum, qui illam vel nimis calamiſtrata oratione, vel pravo exemplo, quo ſæpe id evertunt, quod dicunt, & verbi hujus virtutem prohibent, corrumpunt. Meminiſſe concionator debet, ſe irrito labore concionatores alios, qui minime adſunt, ideoque nec proficere poſſunt, cenſoria nota perſtringere, ſed ſe in eorum corona dicere, qui ab ipſo erudiendi ſunt.

Tertium denique, nihil in hoc argumento utilius accidere poſſe, quam oſtendere quanti referat ſæpe Dei verbum audire ex ore concionatorum; hoc enim illud eſt adminiculum vulgatiſſimum, & efficaciſſimum ad peccatores convertendos, ad pietatem in Chriſtianis fovendam, & ad fideles de officiis ſuis erudiendos, quod Deus eccleſiæ reliquerit.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Multiplex concionum hujus argumenti ſtructura.

I. Totum hoc argumentum redigi poteſt ad duas veritates, vel propoſitiones, quæ complectuntur, quidquid hac in re utilius eſſe poteſt, & ad mores informandos accommodatius. Prima eſt, verbum, quod prædicamus, eſſe vere Dei verbum, cujus ſequeſtres ſunt ejuſdem miniſtri. Altera eſt, hoc Dei verbum ad homines dirigi, ut de officiis ſuis erudiantur; cumque antea oſtenſa fuerit illius vis, inſtitutio, ac virtus, inferendæ ſunt concluſiones utriuſque partis propriæ.

Quod ad primam pertinet, ſi hoc Dei verbum eſt, qua de re ambigi nefas eſt poſt Sacrorum Bibliorum explicitum teſtimonium, inde tria debent inferri. 1. Audiendum eſſe animo proficiendi, non autem ex officioſitate quadam, ſocietate, vel occaſione; neque ex curioſitate, ut concio ad unguem elaborata audiatur, non animo cenſorio, neque ut concionatori plauſus, & exiſtimatio concilietur. Sanctum miniſterium! Dei verbum! ad quid redactum es? Qua vi prophetæ in hunc abuſum, atque prophanationem invecti non ſunt? Quomodo validiſſimum noſtræ ſanctificationis adminiculum in damnationis noſtræ argumentum convertimus? 2. Audiendum eſſe cum reverentia, & attentione, quia Deus per os concionatoris nobis loquitur; qui illius leges, & veritates nos docet, & cui hoc onus commiſſum eſt. Deinde latius diſſeri poteſt de contemptu, quo Dei verbum a pleriſque accipitur, quin advertant ſe pati hoc pacto, ut elabantur ſibi tot ſalutis ſubſidia, & occaſiones. 3. In praxin redigendas eſſe veritates, quæ illic traduntur, quin illud ſpectetur, utrum ab ipſo concionatore exerceantur, & utrum vita ejus cum ſermone conſentiat. Nos quidem ſancti non ſumus, deque hac re Deo rationem ſumus reddituri; ſed intereſt veſtra facere, quæ dicimus, non imitari, quæ facimus. Sancti non ſumus, ſed veritates, quas prædicamus, ideone minus ſanctæ ſunt, & minus veræ? Sancti non ſumus; at nonne prædicamus evangelium, ſanctiſſima dogmata, charitatem, injuriarum veniam, ac terrenarum rerum contemptum? Sancti non ſumus; verum inde ne inferendum eſt, neque vos ſanctos eſſe debere; & verbum hoc in cordibus veſtris fructum facere debere, quin ulla ſatoris ratio habeatur?

Pro altera veritate, vel propoſitione: hoc videlicet verbum hominibus dirigi, ut de officiis ſuis erudiantur: hæc duplex fieri poteſt conſideratio. 1. Sigillatim ſibi quemque applicare debere, quod generatim dicitur a concionatore, & credere ſingulis dici, quod olim propheta Nathan Davidi: *Tu es ille vir.* 2. Reg. 12. Tu ultionis cupidus es, tu jam pridem cum agnato tuo foves ſimultatem, & inimicitias. Cum loquitur concionator de homine, qui luxum, atque mollitiem adamat, nonne tibi dicere poſſet: *Tu es ille vir?* Hoc tamen tu ipſe tibi dicere debes, ac reſpondere, ut olim Salvatoris Diſcipuli, poſtquam edixit illis futurum, ut ab uno illorum proderetur: & dixerunt omnes: *Nunquid ego ſum?* Matth. 26. Concionator ait, nunquam futurum, ut avarus, fænerator, voluptuoſus cœli regnum poſſideant: *Nunquid ego ſum?* Nunquid ille de me locutus eſt? Hæc ſibimet quiſque dicere deberet, quin contumelioſe hoc ipſum ad abſentes transferrent; o utinam hic, vel illa hic adeſſet, næ illi quidem hæc de ſe dicta cognoſcerent! Hic illorum character eſt, &c. 2. Neque ſatis eſt ſibi applicare verbum hoc, illud retinere oportet, meditari, atque ſedulo conſervare, ne ſimilis illi fias, qui obiter tantum ſe ipſum intuetur in ſpeculo, neque ad id amplius advertens animum obliviſcitur ſtatim, qualis erat, & qualem ſe vidit, cui S. Jacobus Apoſtolus c. 1. loquitur. Hæc potiſſima cauſa eſt modici fructus, qui ex Dei verbo percipitur; ſtatim ac auditum eſt, traditur oblivioni. Credunt, quemadmodum concionator munere ſuo defunctus eſt concionando, ſimiliter & auditorem ſuo fuiſſe defunctum audiendo. Finis fieri poteſt per hæc S. Pauli verba, pathetice illa efferendo, atque orationem ad auditores convertendo: *Timeo vos, ne forte ſine cauſa laboraverim in vobis.* Ad Galat. 4. Heu quanta mihi pro vobis metuendi adeſt cauſa, ne irriti fuerint labores mei. Ego præcipuas chriſtianæ religionis veritates tradidi vobis, nil aliud ſpectavi, quam ſalutem veſtram; in eo omnes induſtriæ, ingeniique vires collocavi, ut animas veſtras ædificarem; attamen vereor, ne oleum, operamque perdiderim. Verum num & mihimet ipſi metuere debeo, ne meo defuerim officio? Nunquam magis ſenſi pondus officii mei &c.

II. Quæri poteſt, cur adeo modicus Divini verbi fructus videatur, cum illud olim adeo potens, & efficax fuerit. Duæ rationes ſermonis hujus partitionem efficient. Altera quidem ex auditorum mente depromitur, illud non ſatis æſtimantium, neque ſatis dignum de eodem conceptum habentium. Altera ex corde illorum veritates, quas docti fuerunt, exercere detrectantium.

Quoad priorem, ut Dei verbum tanti fiat, quanti opus eſt, conſiderari poteſt, 1. Auctor illius, qui Deus eſt, & cujus hoc verbum eſt: *Non nos ipſi loquimur, ſed Deus, qui loquitur in nobis.* Ita licet minus bene morati, ac erudiri ſint concionatores, hoc nequaquam ſpectandum eſt, neque cogitandum, per quos hoc verbum nobis annuntietur, ſed fons unde fluit, nempe Deus; quæ res omnes aufert prætextus, quos afferre poſſunt Auditores, ut ſuum Divini verbi contemptum excuſent. 2. Conſiderari poſſunt veritates, quæ ab illo docentur. Hæc magna ſunt myſteria, evangelicæ veritates, ſublimia præcepta, quæ ad eminentem ſanctitatem nos poſſunt attollere. 3. Inſignes etiam effectus, quos peperit, mundi converſio, idololatriæ excidium, & omnia naturæ, & gratiæ miracula.

Quod ad alteram ſpectat partem, modici fructus, qui ex Dei verbo percipitur, hæc ex corde auditoris deſumitur; inde omnes obices proficiſcuntur. Illud minime guſtat eas veritates, quæ ſtudiis ſuis adverſantur; alicui obnoxium eſt cupiditati, quam abdicare detrectat; ægre ſe ipſum vincit, ac torquet, ubi id flagitant occaſiones; qui totidem obices ſunt effectibus verbi Dei.

De

III. De verbo concionatorum ore creato id dici poteſt, quod Incarnatum Verbum, quod Verbum erat æternum, dicit de ſe ipſo: *Ego ſum via, veritas, & vita.* Joan. 14. 1. Dei verbum eſt via ſalutis: illud hanc nos docet, ad hanc nos deducit, & unum eſt ex adminiculis illis, quæ inſtituit Deus, ut ad ſupremam felicitatem perveniremus. 2. Veritas eſt; nihil enim prædicatur, niſi quod Deus, veritas ipſa, revelavit; myſteria videlicet, & dogmata noſtræ religionis. 3. Vita eſt, per illud enim vitæ gratiam recipimus, eamque ſervamus.

IV. Poſtquam quæſitæ fuerint rationes, propter quas Dei verbum non eſt amplius æque, ut olim efficax, atque dubitatio inſtituta fuerit, utrum hoc ea auditoribus, an ea divini verbi præconibus proficiſcatur, dicere poſſumus, hoc ea duplici cauſa oriri, quæ ſermonis partitionem poſſunt ſuppeditare. Prima eſt negligentia eorum, qui ad illud audiendum confluunt; altera eorum reſiſtentia impreſſionibus, ſanctiſque conſiliis, quæ ſuggerit.

Quod ad priorem: *Juſtus ex fide vivit*, inquit Scriptura ad Hebr. 10. Hæc autem divina, & ſupernaturalis vita per fidem incipit, alitur, & ſervatur: *Fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei*. Ad Roman. 10. Unde inferendum eſt, illos, qui Dei negligunt verbum, vitam hanc habere, ac ſervare non poſſe. Ipſa autem duplici re obtinetur, atque ſervatur, quarum utrique Dei verbum inhæret, ſcilicet luminibus, quæ mentem illuſtrant, & unctione, quam ipſum effundit in corda. Negligentia autem, qua divinum hoc recipitur verbum efficit, ut minime audiatur, & ne animus quidem illi advertatur; auditur enim, perinde ac profanus ſermo recitaretur.

Altera modici hujus fructus cauſa eſt, quod illi pluribus modis reſiſtitur, &, ne in nobis agat, prohibetur. 1. Divinum hoc ſemen opprimitur, & ſuffocatur, ac ſequi detrectamus ſanctos motus, quos excitat in corde noſtro. 2. Contemnitur, atque rejicitur; non putatur verbum eſſe Dei loquentis, ſed concionatoris rem nimium exaggerantis ſententia. 3. Converſionis cogitatio, quam nobis inſpirat, avertitur, ac in tempus aliud rejicitur. 4. Palam illi reſiſtitur, ac dicitur, quod olim Rex Agrippa Sancto Paulo: *In modico ſuades me Chriſtianum fieri*. Act. 26. Parum abeſt, quominus victas dem manus. Heu! toto cœlo abeſt; quandoquidem ſemper reſiſtit.

V. 1. Utilitas, quæ ex Dei verbo percipitur, & magni effectus, quos habere poteſt in anima, quæ illi recipiendo præparata eſt. 2. Modus illud cum fructu audiendi. 3. Mala, quibus ſe ſubjicit, qui illud audire negligit, vel, quod ab eodem docetur, minime exercet.

VI. Cur adeo modicus ex Dei verbo fructus percipitur? 1. Prædicatur, & non auditur, & plerique illud audire negligunt. 2. Auditur, ſed non intelligitur, & plerique ſenſum illius non aſſequuntur. 3. Intelligitur, ſed non adimpletur.

VII. 1. Dei verbum ſerendo eccleſiæ ager fertilis factus eſt. 2. Divinum hoc verbum in anima noſtra ſerendo, gratia nobis pro bonis operibus tribuit fœcunditatem. 3. Per divinum hoc ſemen Salvatoris providentia providit, providetque animarum noſtrarum alimoniæ.

VIII. 1. Pauci ſunt divini verbi miniſtri, qui illud, uti opus eſt, prædicent. 2. Pauci ſunt fideles auditores, qui illud, uti opus eſt, audiant. Hæ duæ ſunt cauſæ modici fructus, quem illud in animabus noſtris producit.

IX. 1. Quanti referat Dei verbum bene audire. 2. Quid agendum, ut bene, & cum fructu audiatur.

X. Ut Dei verbum beatum efficiat hominem, quod Salvator ipſe de illud audientibus ait, hoc agat opus eſt in mente, corde, & manibus ejus. 1. In mente, ut illam illuſtret, ac erudiat: 2. In corde, ut illud purificet, excitet, & inflammet. 3. In manibus tandem, ut audientem ad bona opera impellat. Hoc jam Dei ipſius nobis verba prædixerat: *Ponite hæc verba in cordibus veſtris, & in animis veſtris, & ſuſpendite ea pro ſigno in manibus*. Deuter. 11. *Ex Specimine ſermonum pro tertia Quadrageſimæ Dominica.*

XI. Cum Dei verbum in Scripturis vocetur panis, & cibus, ut vere noſtras animas nutriat, excipiendum eſt cum iis diſpoſitionibus, quæ ad eſcam in ſuccum, ſanguinemque vertendam ſunt neceſſariæ, quæ cum appetitu recipienda eſt, comedenda, ac digerenda, ut in noſtram migret ſubſtantiam. Ita ut ex verbo divino utilitatem percipiamus. 1. Magnum habendum eſt deſiderium, & fames cognoſcendi, atque diſcendi veritates ſalutis. 2. Accipiendum, & devorandum eſt, ut inquit Scriptura. 3. Digerendum eſt, atque quidquid audivimus, & didicimus intra noſmet ipſos meditandum eſt. *Ibidem*.

XII. Prædicamus, S. Paulus ait, Dei nomine, coram Deo, & veluti in Jeſu Chriſto exiſtentes: *Sicut ex Deo, coram Deo, in Chriſto loquimur*. Cum Dei verbum auditur, hæc tria ſeparanda non ſunt; quamobrem ex illis fieri poteſt concionis partitio. 1. *Ex Deo*. Qui loquitur homo eſt a Deo miſſus, & legatus ejus, qui leges, & voluntates ejus indicit. 2. *Coram Deo*. Vosmet coram hoc concionatore conſiderate, tanquam coram ipſo Deo, eamdem adhibete reverentiam, attentionem, ac interiorem recollectionem, perinde ac ſi eſſetis, veluti olim Magdalena, ad Jeſu Chriſti pedes illius verbum audientes. 3. Ne reſpiciatis hominem hunc, tanquam aliquem e populo: *in Chriſto loquimur*; ſed in illo Jeſum Chriſtum cogitate. Quapropter Tertullianus ait, hominem, qui Dei verbum annuntiat, perſonam eſſe a Deo, & homine compoſitam: *Homo Deo mixtus*; cum e contra vulgo habeatur tanquam excellens ingenium, diſertus orator, & utinam de eodem indignior etiam exiſtimatio non habeatur.

XIII. Sermo in partes duas dividi poteſt: in quarum altera quæro cur eorum plerique, qui Dei verbum audiunt, eodem minime moveantur.

In altera vero cur aliqui eorum, qui eodem moventur, non ideo tamen vitæ rationem immutent. Priorum ſenſus carentia, & tarditas; poſteriorum ignavia. *P. de la Colombiere.*

XIV. 1. Dei verbum audiendum eſt; omnes enim Chriſtiani ſunt vel in ſtatu peccati, vel in ſtatu ignorantiæ, vel in ſtatu tepori, vel in ſtatu fervoris, & ſanctitatis. Quicunque autem hic ſtatus ſit, quam maxime intereſt Dei verbum audire. 2. Quomodo audiendum eſt, hoc eſt cum attentione, reverentia, docilitate. *P. Gironſt.*

XV. 1. Dei verbum ſæpe eſt inutile, illud enim non recipimus tanquam verbum Dei, 2. Cum autem ſit inutile, nobis ſit noſtræ damnationis principium.

XVI. 1. Diſpoſitiones requiſitæ, ut Dei verbum audiatur utiliter. 2. Uſus de eodem faciendus. 3. Bona, quæ inde procedunt. Hæc diviſio in his filii Dei verbis continetur: *Beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud. Auctor ſermonum chriſtianorum.*

XVII. 1. Obligatio audiendi verbum Dei eorum damnat incuriam, qui illud contemnunt, vel negligunt. 2. Obligatio audiendi verbum Dei eorum damnat inertiam, vel indocilitatem, qui illud opere exercere detrectant. Fruſtra ſalvum ſe fore ſperat, qui illud non audit. Fruſtra illud audit, qui non adimplet, quod audit. *Dictionarium morale.*

XVIII. 1. Ejus dignitas, 2. & utilitas duæ ſunt rationes, quæ exigunt, ut illud cum reverentia audiamus, & excipiamus cum pietate ex ore illorum, a quibus prædicatur. *Idem.*

XIX. 1. Divinum hoc verbum adeo pretioſum a pleriſque fidelibus negligitur, atque contemnitur. 2. Verbum hoc adeo fœcundum factum eſt ſterile, & ſine effectu. 3. Verbum hoc vitæ ſuffocatum, atque deletum eſt. *P. Texier in Dominicali.*

XX. Ad chriſtianam perfectionem acquirendam tria neceſſaria ſunt. 1. Intellectus vivis luminibus illuſtratus. 2. Voluntas ſanctis affectionibus flagrans. 3. Amor efficax, qui in omnigenæ virtutis exercitatione ſe prodat. Dei autem verbum

ſua

ſua communicat lumina; voluntatem inflammat; & per bonorum operum exercitationem nos ad ſanctitatem adducit. *Idem in Adventu.*

XXI. 1. Cum Dei verbum, uti opus eſt, recipitur, atque auditur, prædeſtinationem noſtram operatur. 2. Cum rejicitur, & contemnitur, cauſa eſt noſtræ reprobationis.

XXII. Pretium in quo Dei verbum habendum eſt. 2. Fructus inde percipiendus. *Auctor ſermonum in omnia Ethica chriſtiana argumenta.*

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, & auctores, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

Sancti Patres.

S. Auguſtinus *in ſermon. comm. ſermon.* 13. oſtendit, quam jucundum nobis eſſe debeat Dei verbum, velut eſca, quæ mundi totius guſtui ſatisfacere poteſt.

Idem *ſerm. 3. de verbis Dom.* oſtendit concionatori ſimul, & auditori parem adeſſe obligationem exercendi veritates, quas Dei verbum continet.

Idem *ſerm. 37. de communibus* oſtendit, concionatorem non facientem, quæ docet, in ſe ipſum damnationis ſententiam proferre.

Idem *lib. 3. de Doctrina chriſtiana* oſtendit, concionatorem Deo adhærere debere per orationem, ut quæ dicit in mente, & corde auditorum imprimat.

Idem *libr. de catechizandis rudibus* oſtendit, concionatorem ſeſe auditorum captui ſubmittere debere.

Idem *tom. 10. homil.* 26. docet, Dei verbum eſſe audiendum.

Idem *in Pſalm.* 7. hæc Prophetæ verba, *Arcum ſuum tetendit, & paravit illum*, Dei applicat verbo, & oſtendit, qua vi hoc operatum ſit, & quotidie adhuc operetur.

Idem in hæc verba Pſalm. 37. *ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi*, docet, quid agat Dei verbum in cordibus eorum, qui, uti opus eſt, audiunt illud.

Idem *Conc.* 1, in Pſalm. 88. loquitur de mirabilibus, quæ Divinum verbum operatur.

Idem alibi paſſim loquitur de evangelici verbi præconibus, atque auditoribus, deque iis, quæ in utriſque requiruntur, conditionibus velut ea, quæ habet in Pſalmos 57. & 142. & in libr. 2. de quæſtionibus evangelicis, &c.

Sanctus Hieronymus *Epiſtol. 1. ad Damaſum* oſtendit, Dei verbum ignitam eſſe prunam illam, quam Seraphin de Altari ſumpſit, & qua Iſaiæ Prophetæ labia tetigit.

Idem *lib. 14. in Ezechielem* de Dei verbo loquens ad plures Scripturæ figuras alludit.

Idem *lib. 2. in cap. 3. Habacuc*, docet, quam vim habeat Dei verbum ad omnia vitia conterenda.

Idem in hæc verba cap. 38. Job: *Qui dedit vehementiſſimo imbri curſum*, oſtendit, Jeſu Chriſti legem per hoc verbum in univerſo mundo promulgatam fuiſſe.

Sanctus Gregorius *lib. 11. moral. cap. 6.* in hæc verba cap. 12. Job: *ſi continuerit aquas, omnia ſiccabuntur*, oſtendit mala, quæ acciderent in mundo, ſi Deus divinum ſuum verbum retraheret, ac, ne prædicaretur, permitteret.

Idem *lib. 20. moral. cap.* 2. in hæc verba Job: *Super illos ſtillabit eloquium meum*, oſtendit, quid præſtet hoc ipſum verbum in eos, qui illud bene diſpoſito corde recipiunt,

Sanctus Cyprianus *Epiſtol. 1. ad Donatum* docet, quid inter ſacrum, Profanumque oratorem debeat intereſſe.

Sanctus Chryſoſtomus *homil. in Pſalm. 93.* Dei verbum comparat puteis, quos veteres effodiebant Patriarchæ, ut pecoribus ſuis potum præberent.

Idem, vel auctor operis imperfecti in S. Matthæum *homil.* 20. illud affluenti comparat pluviæ omnem terram irriganti, eamque omni fructuum genere uberem efficienti.

Idem *homil.* 10. in hæc Epiſtolæ ad Hebræos verba: *Terra ſæpe venientem ſuper ſe bibens imbrem*, fuſius hanc eandem comparationem perſequitur.

Idem homil. 41. operis imperfecti in cap. 22. *S. Matthæi* docet, Dei verbum ſimile eſſe convivio magnifico omnigenis epulis ad delicias inſtructo.

Origenes *homil. 7. in Exod.* prolixam habet Divini verbi cum manna comparationem.

Idem *homil. 26. in cap. 22. lib. Joſue* docet Dei verbum ſimile eſſe gladio circumciſionis ad omnia animæ vitia ſecanda.

Idem *homil. 1. in cap. 1. Jerem.* hæc explicans verba: *Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & regna, ut avelles, & deſtruas, &c.* docet quam habeat Dei verbum poteſtatem ad omnia vitia eradicanda.

S. Baſilius *homil. 5. in Pſalm.* 28. in hæc verba: *Et revelavit condenſa, &c.* Divini verbi effectus explicat.

Idem *homil. 11. in Pſalm. 44. ſagittæ tuæ potentes, &c.* eamdem oſtendit poteſtatem.

Idem *homil. 1. de Baptiſm.* oſtendit divino hoc verbo in homine peccatore ſimilitudinem reparari, quam habebat cum Deo, quemadmodum ſcitus artifex ſimulacri attriti, ac ſemiruti lineamenta reparat, & imaginem.

S. Bernardus ſermonem edidit *de multiplici utilitate verbi Dei*, ubi recenſet fructus, & effectus verbi hujus divini.

Idem *ſerm. 1. de ſeptuageſima* docet prædeſtinationis ſignum eſſe Dei verbum audire.

Idem *ſerm. de verbis Habacuc Prophetæ, ſuper cuſtodiam meam ſtabo, &c.* fuſius loquitur de bonis, quæ Dei verbum nobis procurat.

S. Thomas *Opuſc.* 14.

Libri Aſcetici aliique.

Dionyſius Carthuſianus, *in operibus minor. tom.* 1.

Caniſius *antiq. lect. tom. 4. part.* 2.

P. Suffren 2. volum. primi tomi cap. 10. prolixum edidit tractatum de prædicatione, & concionatoris qualitate.

P. d'Argentano Capuccinus in collationibus de magnalibus J. C. *collat.* 21. *art.* 5. docet, quomodo verbum Dei utiliter ſit audiendum.

P. Antonius de S. Martino a Porta Carmelita in libro, cui titulus: *Les conduites de la grace*, tractatu 5. loquitur de iis omnibus, quæ ad hoc pertinent argumentum.

Moralis chriſtiana *in Pater lib. 6. ſect. 2. artic. 6.* docet fidelem ſeſe alere debere Jeſu Chriſto per verbum Dei.

Pædagogus Chriſtianus cap. 22.

Eſſais de morale tomo 5.

P. Nepveu tomo 4. chriſtianarum conſiderationum pro die 20. Octobris.

P. Antonius Sirmondus in libro, cui titulus: Divini verbi auditor.

Concionatores qui hujus argumenti conciones ediderunt.

Matthias Faber *Dominic. ſexageſ. Conc.* 1. 5. & 6. *& Dominic. poſt Epiphan. Conc.* 6. *& Dominic.* 3. *poſt Pentec. Conc.* 7. *& Dominic.* 4. *poſt Pentec. Conc.* 2. *&* 4.

P. Delingendes in hæc verba evangelii Dominicæ Paſſionis: *Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?*

Biroat ſermone pro prima Quadrageſimæ Dominica.

Idem ſerm. pro feria ſecunda poſt quintam Quadrageſimæ Dominicam.

P. Texier 1. *ſerm. Adventus* de qualitatibus, quæ in fideli verbi Dei auditore quæruntur.

Idem in Dominicali ſermone pro Dominica Septuageſimæ; & in Quadrageſima feria tertia poſt quartam Dominicam.

Molinier in prima Quadrageſimæ concione de concionatoris, & auditoris officio loquitur.

De la Volpilliere duos habet hujus argumenti ſermones.

Abbas de S.Martino in Quadrageſima.

Dictionarium morale tomo 4. duos habet deinceps ſermones, quorum alter eſt explicatio ſeminis evangelici. Idem plures habet etiam hujus argumenti conſiderationes.

P.de la Colombiere ſermone 76.

P.Aurelianenſis 1. ſermone, de amore veritatis.

P. Maſſillon ſermone in 1. Quadrageſimæ Dominicam.

P.Bourdalove io ſermonibus ſub illius nomine editis ſerm. pro feria 4. poſt 5. Dominicam.

P. Giroust ſermone pro Dominic. 3. Quadrageſimæ.

P.de la Rue io ſermonibus ſub ejus nomine impreſſis ſerm. pro ſecunda Quadrag. Dominic.

P. Duneau ſermone pro feria tertia poſt quartam Dominicam de concionatoris, & auditorum officiis loquitur..

Idem in Dominicali ſermone pro Dominica ſexageſimæ evangelicam ſeminis parabolam explicat.

Auctor ſermonum chriſtianorum ſermone pro Dominica Sexageſimæ.

Auctor ſermoonum io omnia Ethicæ chriſtiaoæ argumeota. Tomo 1. Adventus.

Idem in Dominicali ſermone pro Dominica Sexageſimæ.

P. Maſſon ſermone ſecondo Adventus.

Lambert in ſermonibus de vita eccleſiaſtica ſermone vigeſimo primo.

Auctor ſermoonum moralium tomo primo ſermone Sexageſimæ.

Specimen ſermonum pro Quadrageſima ſermone pro Domioica 3. argumento 2.

Ibidem argumento ſecundo pro feria tertia poſt Dominicam ſecundam.

Ibidem in Dominicali argumento 2. & 3. pro Dominica Sexageſimæ.

Qui col-lectanea ediderunt

Ludovicus Granatenſis in locis communibus, Titulo *Prædicator.*

Buſæi Viridarium. Titulo *Catecheſis Chriſtiana.*

Lohner. Titulo *Verbum Dei.*

Labatha in theſauro. Titulo *Verbum Dei.*

Somma prædicantium. Titulo *Verbum Dei.*

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Bibliorum huic argumento.

POnite hæc verba mea in cordibus, & in animis veſtris, & ſuſpendite ea pro ſigno in manibus, & inter oculos veſtros collocate. Deuter. 11.

Quis tribuat ut omnis populus prophetet, & det eis Dominus ſpiritum ſuum. Num. 11.

Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis ..... Declaratio ſermonum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis. Pſalm. 118.

Dominus dabit verbum evangelizantibus, virtute multa. Pſalm. 67.

Ignitum eloquium tuum vehementer. Pſalm. 118.

Juſti ſunt omnes ſermones mei, non eſt in eis pravum quid, neque perverſum; recti ſunt intelligentibus, & æqui invenientibus ſcientiam. Proverb. 8.

Omnis ſermo Dei ignitus, clypeus eſt ſperantibus in ſe; ne addas quidquam verbis illius, & arguaris, inveniariſque mendax. Proveb. 30.

Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra. Pſalm. 94.

Peccatori dixit Deus: Quare tu enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? Pſalm. 49.

Verbum meum, quod egredietur de ore meo, non revertetur ad me vacuum. Iſaiæ 55.

Dedi te in lucem gentium, ut ſis ſalus mea uſque ad extremum terræ. Iſaiæ 49.

Filii nolentes audire legem Dei. Iſaiæ 30.

Domine, quis credidit auditui noſtro? Iſaiæ 53.

Poſui verba mea in ore tuo. Iſaiæ 51.

Loquimini nobis placentia. Iſaiæ 30.

Væ mihi, quia tacui. Iſaiæ 6.

Induraverunt cervicem ſuam, ut non audirent ſermones meos. Jerem. 19.

Ecce verbum Domini factum eſt eis in opprobrium, & non ſuſcipient illud. Jerem. 6.

Nunquid non verba mea ſunt quaſi ignis, & quaſi malleus conterens petram? Jerem. 23.

Falſo Prophetæ vaticinantur in nomine meo, non miſi eos, & non præcepi eis, neque locutus ſum ad eos. Jerem. 14.

Factum eſt mihi verbum tuum in gaudium, & in lætitiam cordis mei. Jerem. 15.

Viſionem cordis ſui loquuntur, non de ore Domini. Jerem. 23.

Spiritus Domini ſuper me, evangelizare pauperibus miſit me. Luc. 4. & Iſaiæ 61.

Dixit Dominus ad me: Ecce dedi verba mea in ore tuo. Ezech. 3.

Si annuntiaveris impio, & ille non fuerit converſus ab impietate ſua, & a via ſua impia, ipſe in impietate ſua morietur. Ezech. 3.

Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & mittam famem in terram: non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed audiendi verbum Domini. Amos 8.

Aperuit Deus cor Lydiæ intendere his, quæ dicebantur a Paulo. Act. 16.

Fides ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti. Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient ſine prædicante? Ad Rom. 10.

Miniſterium meum honorificabo, ſi quomodo ſalvos faciam aliquos ex illis. Ad Rom. 11.

Sic nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei. 1. ad Corinth. 4.

Pro Chriſto legatione fungimur tanquam Deo exhortante per nos. 2. ad Corinth. 5.

Miſit me (Chriſtus) evangelizare, non in ſapientia verbi, ut non evacuetur Crux Chriſti. 1. ad Corinth. 1.

Placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſalvos facere credentes. Ibidem.

Loquimur non in doctis ſapientiæ humanæ verbis, ſed in doctrina Spiritus. 1. ad Corinth. 2.

Nos vero orationi, & miniſterio verbi inſtantes erimus. Act. 6.

Neque qui plantat, eſt aliquid, neque qui rigat; ſed, qui incrementum dat, Deus. 1. ad Corinth. 3.

Væ mihi, ſi non evangelizavero. 1. ad Corinth. 9.

Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis. Ad Galat. 4.

Non ſumus ſicut plurimi, adulterantes verbum Dei, ſed ex ſinceritate loquimur. 2. ad Corinth. cap. 2.

Cum accepiſſetis a nobis verbum auditus Dei, accepiſtis illud, non ut verbum hominum, ſed (ſicut eſt vere) verbum Dei, 1. ad Theſſal. 2.

Ita loquimur non quaſi hominibus placentes, ſed Deo, qui probat corda noſtra. 1. ad Theſſal. 2.

Fili hominis ſpeculatorem dedi te domui Iſrael, & audies de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me. Ezech. 3.

Qui fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. Matth. 5.

Non eſtis vos qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis. Matth. 10.

Omnis qui audit verba mea, & facit ea, aſſimilabitur viro ſapienti, qui ædificavit domum ſuam ſupra petram. Matth. 7.

Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Matth. 4.

Maria autem conſervabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo. Luc. 2.

Maria

Maria ſedens ſecus pedes Domini audiebat verbum illius. Luc.10

Semen eſt verbum Dei, &c. Luc.8.

Erat docens eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut Scribæ eorum, & Phariſæi. Matth.7.

Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis. Joan.8.

Beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud. Luc.11.

Non auditores legis juſti ſunt apud Deum, ſed factores legis juſtificabuntur. Ad Roman.2.

Evangelium virtus Dei eſt in ſalutem omni credenti. Ad Roman.1.

Non fuimus in ſermone adulationis, ſicut ſcitis, neque in occaſione avaritiæ: nec quærentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis. 1. ad Theſſal.2.

Inſta opportune, importune, argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina. 2. ad Timoth.4.

Erit tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, & a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur. Ibidem.

Tu vero opus fac Evangeliſtæ, miniſterium tuum imple. Ibidem.

Suſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſalvare animas veſtras. Jacobi 1.

Qui ſpernit me, & non accipit verba mea, habet qui judicet eum. Sermo, quem locutus ſum, ille judicabit illum in noviſſimo die. Joan.12.

Sermo meus non capit in vobis. Joan.8.

Si illos dixit Deos, ad quos ſermo Dei factus eſt. Joan.10.

Exempla ex utroque teſtamento deſumpta.

Manna Iſraelitis data figura fuit verbi Dei.

PLurimorum Sanctorum Patrum, ac inter cæteros S. Chryſoſtomi ſententia eſt, mannam, quæ Iſraelitis in deſerto data fuit, extitiſſe figuram verbi Dei, quo hodierna die fideles in eccleſia nutriuntur. Duplex hoc cibi genus tot ex locis ſimile eſt, ut illi etiam, qui minori pollent mentis acumine, ſimilitudinem, quæ inter utrumque intercedit, facile aſſequantur. Illud vero mirum eſt, quod myſtica illa eſca, quæ omnem in ſe guſtum habebat pro ſingulorum voluptate, deinde facta fuerit adeo inſipida, ac non ferenda populo, ut illam faſtidiret: *Nauſeat anima noſtra ſuper cibo iſto leviſſimo*. Num. 21. Nunquid ſuaviſſimus ille cibus nullum pro illis ſaporem habebat? Cur illi nullam in eo dulcedinem experiebantur? Quia, Sanctus Chryſoſtomus inquit, illi non amplius, ut antea mannam hanc recipiebant. Cum incœpit Deus illis liquorem hunc depluere, tunc illum recipiebant Iſraelitæ tanquam Dei donum, atque tunc ille omnium exquiſitiſſimarum epularum guſtum habebat. Sed ex quo illum non reſpexerunt amplius veluti cœli donum, nullum amplius pro illis guſtum habuit, ideoque dixerunt: *Nauſeat anima noſtra ſuper cibo iſto leviſſimo*. Ecce, o Fideles, quid vobis in hoc Dei verbo audiendo contingat. Cum olim audiebatis illud non ſine ſanctis animi affectionibus, & Deus vos alloquebatur per os concionatorum, vobis quidem jucundiſſimum erat, & non ſecus ac manna omnibus guſtibus veſtris ſeſe accommodabat; ſed cum facti ſitis in ſermonibus audiendis delicati, verbum hoc vobis inutile factum eſt, quandoquidem illud tanquam hominis verbum duntaxat auditis.

Obduratio Pharaonis verbo Domini.

Quid intentatum reliquit infinita Dei bonitas, ut Pharaonem converteret? Poſuit, ut ipſe inquit, diſertiſſimam eloquentiam ſuam in labiis inſignium legatorum ſuorum, Moyſis videlicet, & Aaronis, ut loqui poſſent ea majeſtate, ac vi, quæ maxime ad mentem perſuadendam, ac triumphum de improbo corde reluctante referendum valeret: *Ego ero in ore tuo, & in ore illius*. Exod.4. Poſtquam per os duorum horum virorum locutus eſt, per Moyſis manus ea operatus eſt miracula, quæ neminem latent. Attamen fructus omnis, quem ex ſermonibus, miraculiſque ſuis perceperunt, non aliud fuit, quam inutilis ſtupor, & admiratio. *Parentes horrende, & cum admiratione nimia perturbati*. Sapien.17.

Exemplū conſtantiæ, qua concionator veritatem debet afferere.

In Michææ Prophetæ perſona ſuppetit nobis exemplum roboris ejus, quod concionator præſeferre debet veritatem affirmans, quin nobilibus vitiis aſſentetur, ac illis diſplicere formidet. Cum perfidus Achab rex Iſrael copias ſuas cum exercitu Joſaphat regis Juda conjunxiſſet urbem quandam obſeſſurus, atque communes hoſtes perſecuturus, quadringenti Pſeudoprophetæ abſolutiſſimam Achabo victoriam ſpoponderunt: ſed Joſaphat nullam illis adhibens fidem petiit, ut conſuleretur Michæas, qui habebatur tanquam Propheta veri Dei, & quem Achab ferre non poterat, quia libere ei dicebat veritatem, quam infelix ille princeps audire nolebat. Mittitur ad illum inquirendum, miſſuſque illi perſuadere fruſtra conatur, ne aliorum prophetarum dictis adverſetur, atque ſeſe mitiorem præbeat ea in occaſione, ne regem illi jam ſubiratum magis irritaret. Sed vivit Deus, exclamat Propheta, regis domini tui conſideratio, & minus adhuc tui non prohibebit, ne dicam ea, quæ mihi afflaverit Deus, & ne veritatem annuntiem illi; ad id enim Dominus miſit me. Et ſane veritatem protulit, & hæc licentia impium regem impulit, ut illum plagis affectum in carcerem traderet, ne unquam coram ipſo prodiret. At infelix belli exitus, & ipſius Achabi cædes probarunt ea, quæ Propheta portenderat, & ultionem ſumpſere de contemptu, quo rex Dei verbum exceperat.

Exitus prædicationis Jonæ populo Ninivitarum.

Jonæ prædicatio recenſenda eſt inter celeberrimas, quæ in Scripturis habeantur, propter ſubitam, inſperatamque mutationem, quam in tota, ac tam grandi urbe peperit, qualis erat Ninive. Propheta a Deo miſſus illuc ingreſſus eſt fatalem divinæ ultionis ſententiam annuntiaturus, qua totius urbis portendebatur excidium: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur*. Jonæ 3. Neminem ſingillatim allocutus eſt, attamen nemo fuit, qui ſibi intentatas non applicaret minas. Rex, magiſtratus, populus, omnes denique ſibi ea dici putarunt, ac celerem, ſeveramque pœnitentiam egerunt. Hoc facere debent auditores. Concionator generatim loquitur, ſed auditor, quæcunque ab illo dicuntur, ſibi potiſſimum dicta putare debet. Attamen prorſus oppoſitum accidit; quin ſibi applicet ea, quæ jure a concionatore exprobrantur, in eo omnem collocat induſtriam, ut eadem applicet aliis. Hæc illi optime quadrant: cur mulier illa non adeſt? Nihil vobis dictum putatis, ideoque nunquam agitis pœnitentiam.

Qui Dei verbum [illegible] buccinæ in Scripturis vocantur.

Concionatores in Scripturis tubæ dicuntur, ſeu quod tanquam præcones ſupremi cœlorum, terrarumque Domini ſenſus, & juſſa pronuntiant, ſeu quod veluti in acie contra vitium decertare quærunt; unde accidit ſæpe, ut quemadmodum Sacerdotes olim tubis clangentes Jerichuntis mœnia everterunt, ita concionatores terribili vocis ſono evertant, ac diruant, quidquid in dæmonis imperio fortiſſimum eſt, atque rebelles animas, obdurataque corda ad deditionem compellant.

Quam parvi a Judæis fieret Dei verbum ſibi a propheta Ezechiele annuntiatum.

Dei verbum hodierna die excipitur, ut olim a Judæorum populo, cum ab Ezechiele Propheta ipſi nuntiabatur. Ipſe etiam Propheta teſtatur, populum illum ne minimum quidem fuiſſe commotum malis, quæ ipſe illi Dei nomine portendebat. Attamen ultro citroque ſibimet illi dicebant: Eamus ad audiendum Prophetam, mirabilia ipſe nobis enarrat, portenta operatur; verum quid inde? Heu! dicit Deus Prophetæ eidem, quid feciſti Ezechiel? Verbum meum huic populo prædicaſti, verum noſtin, quid tua prædicatio peperit? De te in compitis, triviiſque loquuntur, atque abſolutiſſimis

re laudibus cumulant: *Advenitunt ad te, quaſi ad ſpectaculum*. Ad te audiendum, quaſi ad theatrum, vel choream confluunt, tuumque verbum tanquam ſuave aliquod, & jucundum melos excipiunt. Attamen nihil eorum faciunt, quæ doces. Nonne hoc illud eſt, quod hodie concionatoribus accidit? Omnia ad inanes plauſus tendunt, quibus excipiuntur; omnia in ſterili eloquentiæ ipſorum admiratione ſubſiſtunt.

De attentione, qua populus audiit Eſdram legem Dei annunciantem.

Legere non poſſumus, quin pudore ſuffundamur, admirabilem attentionem Judæorum, qui ab Artaxerſe in patriam rettam dimiſſi, ſtatim ac Eſdras os aperuit, ut legeret illis Dei legem in libro, qui in templo repertus fuit, *incurvati ſunt, & adoraverunt proni in terram*. Ubi, Sanctus ille Propheta primum protulit verbum, omnia audientium effuſa ſunt corda, omneſque oculi imbribus maduerunt: *Flebat omnis populus*. Gemitus eorum tales erant, ut Levitæ illis ſilentium indicere cogerentur. Quæ igitur erat cauſa, propter quam illi adeo religioſam adhibebant attentionem! Eſdras erat Dei miniſter, qui eos Dei verbis alloquebatur, & quem tanquam Deum venerabantur.

Dei filius eloquentia ſua populum pertrahebat.

Narrat S. Matthæus, mundi Salvatorem ad ſui ſequelam, atque in admirationem pertraxiſſe populum ea dicendi, agendique ratione, quæ erat cum auctoritate conjuncta. Admirabantur turbæ ſuper doctrina ejus: *erat enim docens eos ſicut auctoritatem habens*. Matth. 7. Auctoritas hæc illum a Scribis, & Phariſæis diſtinguebat. At undenam illa proficiſcebatur? Num quia in imo corde gratiæ ſuæ voce loquebatur, dum interim verbo in auribus eorum prædicaret? Num quia miris prodigiis ea, quæ docebat, identidem confirmabat? Num denique, quia cum æternum eſſet Verbum jure utebatur, quod ipſi ſua præbebat origo ſupremum exercendi imperium in corda, ut ea, quocunque vellet, inflecteret? Haud ita ſane, ſi Divo Chryſoſtomo credimus; ſed quia & voce ſimul, & exemplo prædicabat, quia vitæ innocentia ſermonibus ipſius congruebat, quia vitæ ratio ab ipſius lege abnormis non erat, & quia ipſe primus eas exercebat virtutes, quas docebat. E contra vero Synagogæ Sacerdotes primos adfectabant accubitus, inter cæteros eniteſcere quærebant, turpes fovebant cupiditates, tunc etiam cum populum ad pœnitentiam adhortabantur. Adeo verum eſt ad animos commovendos majorem ineſſe vim exemplis, quam verbis.

Herodes ferre non potuit concionatorem, quam illi Joannes Baptiſta exhibebat.

S. Joannes Baptiſta coram Herode prædicat. Hunc de regno Dei diſſerentem Rex haud ægre audiebat, immo ad illius conſilium multa bona facere non detrectabat: *Libenter eum audiebat, & audito eo multa faciebat*. Marc. 6. S. Joannes tunc cum voluptate audiebatur, atque veluti magnus Propheta habebatur. Verum ubi inceſtuoſos regis amores increpare cœpit, audacterque dicere: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui*; tunc illum ultra Rex pati non potuit, quippe inſerentem bellum cupiditati, quæ cordi illius dominabatur, & peccato, a quo recedere nolebat; atque ut importunum amoveret cenſorem, a quo ſcelus ſuum objurgabatur, aſſenſum præbuit morti Prophetæ illius, qui Dei nomine ipſum alloquebatur.

Salvator mirum in modum concionatorem agit omnibus.

Viſne videre Dei filium concionatoris munus exercentem? Conſidera illum in monte infinita populi ſeptum corona, maxime eſſentialia religionis ſua præcepta ferentem, atque præcipuo miniſterii ſui officio vacantem. Populus ſollicite divinum illius verbum, ut ita dicam, devorat; auditores ejus lætitia exultantes, ſuique obliti corporis, quia animam abunde ſaturatam habent, deſerti interiora petunt, ac ſeſe objiciunt periculo, ne fame pereant. Animæ voluptas tanta eſt, ut de corporis ſui neceſſitatibus nullam amplius habeant ſollicitudinem. Hi ſunt mirabiles effectus, atque inſignes mutationes, quas prædicatio Salvatoris mundi operabatur.

Cum die quadam mulier Dei filium prædicantem audiviſſet, tanta admiratione capta fuit, ut in ea ruperit verba: Beatus venter, qui te portavit, & ubera, quæ ſuxiſti. At Salvator ſtatim reddidit: Quin immo beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud; quæ res palam oſtendit, quantum debeamus Deo, qui efficit, ut nobis divinum hoc verbum adminiſtratur, & quanta ſit felicitas noſtra, qui adeo frequenter illud audire poſſumus.

Judæi ſæpe admirabantur Dei filium concionantem, quin aliquem fructum perciperent.

Concionatores, qui ſincera mente miniſterii ſui perfungantur officiis, ſemet conſolari debent exemplo filii Dei, cum vident ſe ex concionibus ſuis majorem referre laudem, ac plauſum, quam fructum, cumque audiunt de ſe quidem ſumma cum laude homines loqui, ſed nihil fieri ſentiant eorum, quæ ab ipſis docentur. Etenim S. Lucas refert, omnes admiratos fuiſſe vim, atque eloquentiam, quibus Jeſus Chriſtus loquebatur, quin meminerit unquam converſionum, quæ eſſe debebant fructus adeo admirabilium prædicationum: *Mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ejus*. Luc. 4. Non miror eorum admirationem, ſed admirationem hanc fructu caruiſſe miror; quamobrem S. Auguſtinus ait: *Mirabantur, ſed non convertebantur*.

Prædicatio S. Petri egredientis de Cœnaculo.

Ut judicium feratur de vi, atque efficacia verbi hujus, cum Dei ſpiritu animatum eſt, ſatis eſt conſiderare primum ejuſdem effectum in ore Principis Apoſtolorum, cum de Cœnaculo egreſſus eſt, poſtquam illic Spiritus ſanctus in ipſum, alioſque Apoſtolos deſcendiſſet. O Deus! quænam & concionatoris, & auditorum ſimul mutatio! Ex Petro antea trepidante, ac magiſtrum ſuum negante ad improbæ Ancillæ vocem redarguentis illum, quod eſſet ex numero diſcipulorum Jeſu Nazareni, factus eſt Petrus audacter prædicans nomen ejuſdem Jeſu Chriſti, quin vel Pontificum minæ, vel mortis metus eum deterrerent. Quænam vero immutatio in cordibus illis, quæ obduratiſſima erant? *Indociles, & rebelles*. Etenim ſtatim ac Petrus os aperuit divinum hoc verbum illis annunciaturus, atque Jeſum Chriſtum prædicaturus, tria circiter capitum millia convertit.

Apoſtoli omnia abdicarunt negotia, ut divini verbi miniſterio tantum vacarent.

Apoſtoli prædicationum ſuarum fructum, ac peculiarem conſiderantes neceſſitatem, qua ſancto hoc munere ſæpius perfungi debebant, ſapiens hoc ceperunt conſilium alia quælibet minus neceſſaria munera relinquendi, ut liberius vacare poſſent ei, quod ipſis majoris momenti videbatur. Nos quidem, dixerunt illi, precibus, atque divini verbi miniſterio curam omnem, tempuſque impendemus. Ambigi ne poteſt, quominus Apoſtoli duobus hiſce dumtaxat muneribus operam dantes hæc tanquam evangelici miniſterii ſui potiſſima exiſtimaverint? Munera, quæ nunquam ſeparanda ſunt; alterum enim alteri vim præbent, atque utrumque mutuis firmatur auxiliis.

Primi fideles aſſidue Apoſtolorum doctrinam audiebant.

In Actis Apoſtolorum narratur, primos fideles ſimul congregati conſueviſſe, atque in cœtibus ſuis in id potiſſimum incubuiſſe, ut Apoſtolorum doctrinam audirent, hoc eſt doctrinam, quam a Jeſu Chriſto Apoſtoli receperant, & quam Apoſtoli prædicabant. Verum eſt, Apoſtolos eo majori cum difficultate fuiſſe locutos, quo frequentius doctrina eorum a Judæis, atque Ethnicis impugnabatur, & quod crebro ejiciebantur, & de urbibus egredientes, ſecundum Domini oraculum, cogebantur excutere pulverem pedum ſuorum, ægre videntes futurum, ut noviſſimi judicii die in nefarias eas civitates acerbius, quam in Sodomam, & Gomorrham, animadverteretur. Verum nullæ unquam difficultates Apoſtolorum zelum retardarunt; quo majores obices nanciſcebantur, eo majores exercebant niſus, ut evangelicas veritates annuntiarent, edocerentque.

Divini verbi progreſſus in Eccleſiæ primordiis.

Quanto ſolatio afficimur mitos audientes progreſſus, quos Dei verbum primis eccleſiæ ſæculis talit! Sub ipſis ferme chriſtianæ religionis initiis, ſecundum S. Irenæi, Tertulliani, & S. Cypriani teſtimonium, eccleſia hæc latius Romano patebat imperio, quod in univerſum terrarum orbem ſe late dominari gloriabatur. Verbum hoc proceram evertit ethnicæ impietatis arborem, cujus rami ultra nubes aſſurgebant, & ſub cujus umbra terræ animalia paſcebantur. Hæc abſcondita ſcintilla fuit, quæ tanta peperit incendia,

Digitized by Google

hoc illud ſinapis granum, S. Ambroſius inquit, quod, cum aliorum minimum eſſet, ad immanem excrevit magnitudinem.

Quiſnam recenſere poſſet locos omnes, ubi Sanctus Paulus prædicationis miniſterium exercuit? dicitur hic evangelium a Jeroſolyma in Illyrium uſque pertuliſſe. Quanta eſt hæc regionis extenſio! Difficile eſt etiam mente aſſequi, quomodo unus homo tot loca luſtrare potuerit, omneſque progreſſus efficere, qui infatigabiles magni hujus Apoſtoli labores ſubſecuti ſunt. Tunc etiam cum obrutus eſſet catenis, & conjectus in carcerem ab evangelica prædicatione non ceſſabat; quamobrem Timotheum diſcipulum ſuum alloquens: *Memor eſto Dominum Jeſum Chriſtum reſurrexiſſe a mortuis ex ſemine David ſecundum evangelium meum, in quo laboro uſque ad vincula quaſi male operans: ſed verbum Dei non eſt alligatum:* Videlicet Sanctus Paulus omnibus in locis eumdem ſemper habebat zelum, eamdemque miniſterii ſui adimplendi ſollicitudinem. Poterant quidem inimici eum intra carceres continere, ſed zelum ejus cohibere non poterant; donec illi integrum eſt loqui, non ceſſat oſtendere, quam pretioſum ſit ſanctum miniſterium, quod ſibi creditum fuerat exercere.

S. Pauli prædicationes.

Quid accideris Felici Syriæ præſidi neminem latet. Sanctus Paulus in viri hujus corde verbum Dei adeo feliciter ſerit, ut illi noviſſimi judicii horrorem exhibens tantum terrorem, formidinemque incuſſerit, *tremefactus Felix*, ut illum jamjam ad pœnitentiam diſponeret. Sed via ſemen germinaverat, cum ſpinæ, hoc eſt, ſecundum filii Dei loquendi modum, divitiarum deſideria ſuffocaverunt illud; expectabat quippe, ſacer textus ait, ſibi a Paulo pecuniam numerari. Hic totus eſt fructus timoris, atque tremoris ipſius; perterritus quippe veritatibus, quas magnus ille prædicabat Apoſtolus, illi ſilentium indixit, ac reliquam ſermonis partem in diem aliam rejecit; ſed mora hæc omne illi converſionis deſiderium, & cum deſiderio gratiam abſtulit. Hoc accidit illis omnibus, qui Dei verbum, uti oportet, non audiunt.

Quid accideris Felici Syriæ Præſidi poſt S. Pauli prædicationem.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Dei Verbum lucerna eſt nos illuminans, & fovens.

HAbemus propheticum ſermonem, cui benefacitis attendentes quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco. 2. Petri 1. Hæc ſunt verba principis Apoſtolorum propheticos ſermones, hoc eſt Dei verbum, comparantis lucernæ noctu lucenti. Enim vero divinum hoc verbum lumine ſuo diſſipat umbras, quæ nos excæcabant; ſed addi etiam poteſt, hac face non minus cor caleſit, quam mens illuſtretur. Fax iſta ardore ſuo liquefacit, abſit verbo invidia, glaciem, qua adſtricti torpemus, & quæ in Dei ſervitute nos adeo lentos, ac inertes facit: etenim nonne hoc verbum nos excitat, atque animat, cum novitius fervor tepeſcit, vel cum charitas noſtra prorſus extinguitur? Cum in animata quapiam tabula nobis exhibetur vel tota Dei juſtitia, vel tota ejuſdem miſericordia, atque inde periculum agnoſcimus, in quo ſalus noſtra verſatur; cum nobis ob oculos omnia Dei beneficia, mors illius, ſanguis, crux, & veritates, quæ majorem vim habent, ut noſmet ipſos colligamus, ſtatuuntur; non ſolum vivis hiſce luminibus illuſtramur, verum etiam recenti ardore inflammamur; hic duplex eſt divini verbi effectus, non minus cordibus noſtris calorem, quam mentibus lumen afferentis.

Quomodo veritas detineatur captiva.

Veritatem in injuſtitia detinent. Ad Roman. 1. Ecce, o peccator, quodnam ſit ſcelus tuum: veritas per prædicationem ingreſſa eſt in mentem tuam; hoc ſatis non eſt, niſi in cor ipſum migret, & a corde ad praxim deducatur. Cur poſſidet fortaſſe veritatem; ſed quia injuſtum eſt, eam retinet in injuſtitia prohibens, ne agat, eique ſilentium indicens, ne conſcientiam juſto metu concutiat, illius virtutem reprimens, atque vim agendi coercens. Veritas hæc, quam per Dei verbum cognoſcimus, captiva eſt vinculis conſtricta, ac detenta, eo quod pudet, illam in uſum, cui deſtinata eſt, impendere: *In injuſtitia detinent.* Huic gravis, & injuſta injicitur ſervitus, cum capitur conſilium in ſcelere perſeverandi; quid enim iniquius eſt, quam ſuis edoceri de officiis, eaque negligere; Dei verbum audire, eique obedientiam detrectare; veritatem cognoſcere, eique victas manus non dare? Hoc eſt eſſe rebellem lumini, & intelligere nolle, ne bene agere tenearis: *Ipſi fuerunt rebelles lumini.* Job. 24. *Noluit intelligere, ut bene ageret.* Pſalm. 35. Hæc illa graviſſima eſt injuſtitia, cujus nomine Sanctus Paulus illos accuſat, qui opere non complent, quod illos Dei verbum edocuit.

Dei Verbum Euchariſtiæ comparatum.

Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Matth. 4. Ex hac Salvatoris reſponſione liquet, Dei verbum eſſe animæ cibum non ſecus, ac Euchariſtiam; quæ res S. Auguſtino occaſionem præbuit duplicem hunc cibum ſimul conferendi, dicendique divinum hoc verbum non minus eſſe beneficium, quam ipſum Jeſu Chriſti corpus, quod in auguſtiſſimo recipimus ſacramento. Non immorabor iſtic explicaturus, quinam ſenſus his verbis tribuendus ſit, quæ hyperbolen ſapiunt; hoc autem verum, & ſolidum eſt utrumque vocari panem vitæ, quo alimur, atque pro cujuſque modulo vivificamur. Alterum quidem aure, ore alterum recipitur: ſed quemadmodum cum ad aras vitæ panem recepimus, illo nutriri debemus; ita cum de chriſtiano ſuggeſtu vitæ verbum audimus, illud guſtare, ex eo debemus vivere, ali, ſaginarique, ac per corruptorum morum mutationem, vel perſeverantiam in bono oſtendere, quid fuerit operatum in nobis. Liceat mihi per vos aliis adhuc vocibus id explicare. Quamvis poſt receptum Altaris ſacramentum ſacramentales ſpecies abſumantur, vitæ ſpiritus remanet in anima eorum, qui non indigne vitæ auctorem perceperunt; ſpiritus, qui efficit, ut in Jeſu Chriſto maneant, quemadmodum ille manet in ipſis modo ſpirituali, & ſanctificante, tunc etiam cum ibi realiter, & in corporis ſui veritate amplius non eſt. Nonne dici quoque poteſt ſine aliqua proportione, poſtquam ſonus verborum evangelicorum præconum evanuit, quoddam vitæ veluti ſemen in animabus bonis ſupereſſe, qui neceſſariis cum diſpoſitionibus illa audiverunt?

Quæ requiratur diſpoſitio ad Dei Verbum audiendum.

Loquere Domine, quia audit ſervus tuus. 1. Reg. cap. 3. Dei verbum audiendum eſt eo ſenſu, quo a Samuele auditum fuit, cum ter a Deo vocatus reſpondit illi: Loquere Domine, quoniam *audit ſervus tuus.* Non ſatis eſt dicere; adſum, attentus ſum imperiis tuis, ſed paratus quoque ſum, ut illa faceſſam, ideoque illa ſcire volo. Venio quidem illa auditurus, ut de illis edocear; non ita tamen ut iſtic immorer, ſed ut deinde faciam, quæ debeo, utque meo munere perfungar: *Loquere.* Scis, me paratum eſſe, ut tuam exequar voluntatem, illam duntaxat cognoſcere inquiro, ideoque audio verbum tuum, quæ via eſt ad eam percipiendam.

Quid ſit manere in ſermone Dei.

Si vos manſeritis in ſermone meo, vere diſcipuli mei eritis. Joan. 8. Eſſe diſcipulos filii Dei, & eam habere libertatem, qua filii Dei perfruuntur, duplex hoc eſt, & inſigne bonum. Verum cuinam rei inhæret? Non quidem audiendo obiter verbum Dei, neque confitendo in eo aliquid magnum, ac divinum ineſſe: mundus licet corruptiſſimus honori ſibi verteret hoc illi teſtimonium perhibere. Eſſe Jeſu Chriſti diſcipulum, hoc eſt *manere in ſermone ejus*, quemadmodum explicat Sanctus Auguſtinus; videlicet ſanctum illius verbum ſervare, quotcunque objecta mundus, & amor proprius opponat; non eſt vagis quibuſdam acquieſcere deſideriis, quæ nihil operantur, ſed te ipſa operi admovere manum ad omnia Domini mandata adimplenda. *Manere in ſermone* ejus eſt, certum hoc capere conſilium, volo quocunque pretio me ſalvare, utque utiliter meæ conſulam ſaluti, memet ſubjicere volo iis omnibus, quæ divinum hoc verbum mihi præcipiet. Hoc in *ſermone Dei manere*, & vere diſcipulum ejus

Digitized by Google

eſſe, vocatur; hoc dicitur veritatem cognoſcere, cum de eadem erudiri quærimus, nobiſque tanquam potiſſimum injungimus officium eam rebus in omnibus adimplendi, ut de peccati ſervitute elabamur, & beata filiorum Dei libertate fruamur.

Concionatores legati ſunt filii Dei, ejuſque nomine loquuntur.

Pro Chriſto legatione fungimur. 2. ad Corinth. 5. Verum eſt, hominem loqui, ſed homo eſt, quem eo in munere, quo fungitur, mori ita intereſt Dei, ut illius verba contemnere nequeas, quin ſimul ipſum Jeſum Chriſtum contemnas: *Pro Chriſto legatione fungimur*. Verum eſt hominem loqui, & ſi mavis, mortalium omnium indigniſſimum; attamen per te mihi liceat eum Tertulliano dicere, non ſemper a laniſtis gladiatores ad prælium confirmati, ſed infimiorum quoque vocem illos exhortantium ſæpiſſime audiri: *ſed etiam idiota adhortantur de longinquo*. Ita me ipſum triſti, ac funeſta experientia cognoſcens dicere poſſum, non ſemper Sanctos eſſe, qui prædicant, & ad virtutem hortantur; ſed indignitatem, atque prævaricationem meam verbo Dei injuriam aſſerre non poſſe. Si indignus ſum, qui ad vos loquar, me Deus damnabit, & non ideo vos juſtificabimini. Dei verbum ex peccatoris ore egrediens in ſe minus ſanctum non eſt, quam quod ex ore innocentis egreditur.

Placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſalvos facere credentes. 1. ad Corinth. 1. Deus ſalvos vult facere homines non falſa hominum ſapientia, ſed ſapienti prædicationis ſtultitia, & ſimplicitate verbi ſui, cui hanc vim, & virtutem attribuit. Quid? putaſne futurum, ut Deus miraculum operetur te concionum elegantia, & ſermonis venuſtate ſalvum facturus? Non utique faciet; verum noſtin, quid faciet? tibi id relinquet, quod quæris, & tanti facis; relinquet tibi ſcitas animadverſiones, elegantes partitiones, eximios eloquentiæ ductus; ſed verbi ſui effectus, ſanctos motus, internos afflatus, optima vitæ immutandæ conſilia nequaquam percipies. Secerne igitur Dei verbum a verbis hominum: *Separare pretioſum a vili*; ne alterum cum altero confundas; neque ea, quæ ab homine fluunt, pro illis accipias, quæ a Deo proficiſcuntur.

Dei Verbum jacere debet radices in cordibus noſtris.

Sermo meus non capit in vobis, dicit Verbum Divinum apud S. Joannem cap. 8. Verbum meum intra vos radices non figit, nullus enim pro illo locus eſt, ac vos affectibus veſtris, atque cordis veſtri idolis penitus eſtis mancipati. Nequicquam vobiſcum de cœlo habetur ſermo, nimis terræ huic adhæretis; neque ſatis magnus eſt ſpiritus veſter, ut ſimul complecti poſſit ea, quæ adeo intra ſe diſtant, ac ſibi oppoſita ſunt. Inter duo hæc non ſolum diſcrimen, ſed oppoſitio intercedit. Itaque Dei verbum non ingredietur, non operabitur, non jaciet radices in corde, quod aliis abditum eſt affectionibus. Haud ita; concionator, quantumvis ardens ſit zelus tuus, ac potens vox tua, ut peccatores convertas, hi ita pravis habitibus ſuis inſepulti ſunt, ut te minime audiant: ita pertinaces ſunt contra quoſcunque motus, quos in illis ciere conaris, ut nullam in mente eorum impreſſionem, nullamque in corde mutationem efficias. Fruſtra illis exhibes beneficia, promiſſiones, & minas Dei, hæc omnia in animos eorum non ingrediuntur, vel ingreſſa non ſatis altas jaciunt radices: *Sermo meus non capit in vobis*. Antea mentes iſtæ, & corda evacuanda ſunt iis rebus, quibus replentur, & occupantur.

Vis Divini verbi in obdurata corda.

Emittet verbum ſuum, & liquefaciet ea, flabit ſpiritus ejus, & fluent aquæ. Pſalm. 147. Verba hæc facta videntur ad innuendam vim, & effectum verbi Dei in cor peccatorum. Hæc ſunt corda peccato indurata, æque frigida, ſenſuque carentia, ac gelu: Templum ingrediuntur; Deus per os concionatoris loquitur ad illa, & ſimul Spiritus ſanctus intus in corde perflat: *flabit ſpiritus ejus*. Spiritus hic, qui ſub ignearum linguarum ſpecie in Apoſtolos dilapſus eſt, inviſibiliter in cor iſtud deſcendit, & afflatuum ſuorum copia efficit, ut illius obduratio liqueſcens in pœnitentiæ lacrymas diffluat: *Et fluent aquæ*.

Quinam ſint verbi divini corruptores.

Adulterantes verbum Dei. 2. ad Cor. 2. Dei Verbum adulterantes Sanctus Paulus eos vocat concionatores, qui huic muneri deſtinati Dei cauſam, & miniſterii ſui ſanctitatem produnt; & qui, cum evangelium Jeſu Chriſti prædicare debeant, prædicant ſe ipſos, atque ex vanitate, & cupiditate ſua alterum ſibi evangelium concinnant. Infame hoc nomen illis quadrat, quia, Sanctus Gregorius inquit, quin Deo tribuant fructus, vel legitimos gratiæ ipſius filios, vanitatis ſuæ voluptatem, & fictitios inanis gloriæ ſuæ fructus conſectantur. Alia verſio habet: *Cauponantes verbum Dei*. Adulterantes verbum Dei ſuam cupiditatem cum evangelio commiſcent: quæ ratio eſt quærendi non amplius Dei gloriam, ſed gloriam loquentis.

Spiritus ſanctus loquitur per os concionatorum.

Spiritus ſanctus loquitur in vobis. Matth. 10. & Luc. 12. Cum evangelium concionatores annunciant, tunc loquitur Spiritus ſanctus; atque mirabile fit temperamentum, atque, ut ita dicam, duarum vocum diverſarum concentus, hominis videlicet, & Dei, quæ ſimul conſociantur, ut eodem tempore aurem ſimul, animumque vellant. Id ipſum accidit, quod in Sacramentis, ubi aliquid eſt naturale, & ſenſibile, aliquid ſpirituale, & divinum. In Euchariſtia, exempli gratia, externa adeſt ſpecies, quæ noſtros afficit ſenſus; ſed ſub ſenſibili, exteriorique integumento, quod latet, divinum eſt, nempe adorabile corpus Chriſti Jeſu. Hoc ipſum in evangelio, ubi annunciatur, uſu venit, eaque eſt S. Auguſtini ſententia. Loquitur de verbo Dei, de verbo evangelico, quod de chriſtianis ſuggeſtibus reſonat, tanquam de ſubſtantiali Verbo Dei, de incarnato Verbo, quod in ara quotidie immolatur. In concionibus ergo aliquid naturale eſt, & aliquid divinum, ac ſupernaturale; ſpirituale adeſt, & ſenſibile. Deus loquitur, & loquitur homo; ſed homo non aliud eſt, quam organum, per quod Dei vox profertur; & divina hæc illa vox eſt, quæ præ cæteris audienda eſt, & quæ minime auditur. In exteriori cortice hæremus, humanam ſequimur vocem, ſermonis elegantiam, ſententiarumque acumen, atque amplitudinem, verbo, humanam, & affectatam conſectamur eloquentiam, quæ aurem palpat, ſed ad cor ipſum minime permeat. Eheu! quænam corruptio!

Cur hodierno die tam modicus ſit in hominum cordibus Divini verbi effectus.

Non in ſublimitate ſermonis, aut Sapientia: non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis. 1. ad Corinth. 2. Mirantur homines videntes hoc verbum, quod olim philoſophos, ac ſapientes mundi confudit, necnon de maximis poteſtatibus triumphum reportavit, & pertinaciſſimos, maximeque indociles ſpiritus vicit; mirantur, inquam, hodie omni ferme carere effectu, & adeo modicas converſiones efficere. Undenam iſtud? quia ex S. Chryſoſtomi ſententia ſalus, & particularis cujuslibet peccatoris converſio ſeſe conformare debet ad generalem mundi totius converſionem. Mundus autem quomodonam converſus fuit? Quid illum Jeſu Chriſto peperit, evangelicíſque legibus ſubjecit? Nunquid humana ſapientia, & eloquentia? Nunquid orationis ornatus, & elegantia? Haud ita ſane, ſed ſola virtus, & impreſſio interior vocis, & verbi Dei in cordibus hominum. Duodecim rudes piſcatores omni carentes eloquentia, omni arte deſtituti, indocti, illiteratique, facti ſunt mundi totius Doctores, atque magiſtri, eumque fidei, & Jeſu Chriſti legi ſubjecerunt. In concionibus eorum Dei vox, non humana audiebatur eloquentia. Hoc pacto facta eſt generalis mundi converſio, & eodem particularis fit converſio peccatorum. Miſera ingenia, quæ hominum aures palpare ſtudent, & prohibent fructum verbi Dei.

PARA-

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

CHriſtus docet, audiamus, timeamus, faciamus. Auguſt. l. de Diſcipl. Chriſti, cap. 4.

Cathedram habet in cœlo, ſchola ipſius terra eſt. Idem, ibidem.

Cathedram in cœlo habet, qui docet intus. Idem, lib. de magiſt.

Qui verbum divinum libenter audit, in aures animæ de patria Paradiſi tranſmiſſas ſe ſuſcepiſſe litteras non dubitet. Idem, Homil. 26. & 50.

Docente te in Eccleſia, non clamor populi, ſed gemitus ſuſcitetur; lacrymæ auditorum laudes tuæ ſint. Hieronymus.

Non confundant opera tua ſermonem tuum; ne cum in Eccleſia loqueris, tacitus quilibet tibi reſpondeat, cur ergo quæ dicis ipſe non facis? Idem, in Epiſtol.

Increpatio generalis non eſt injuria unius perſonæ particularis. Idem, in Pſalm. 17.

Quiſquis verbo Chriſti paſcitur, terrenum pabulum non requirit. Ambroſ. Serm. 40.

Quomodo poſſunt verba Dei dulcia eſſe in faucibus tuis, in quibus eſt amaritudo nequitiæ? Idem, in Pſalm. 118.

Quantumlibet quiſque profecerit, nemo eſt qui doceri non indigeat. Idem, l. 1. Offic. c. 1.

Prædicator non in verborum ſplendore, ſed in operum virtute totam prædicandi fiduciam ponat. S. Proſper, lib. 1. de vit. contempl.

O quam velox eſt ſermo ſapientiæ! & ubi Deus magiſter eſt, quam cito diſcitur quod docetur. S. Leo, Serm. 5. Pentec.

Verborum floſculos non quærimus. Chryſolog. Sermone 18.

Vita puritatem & diligentiam nihil ſic efficit, ut alacre ad audiendum verbum Dei ſtudium. Cryſoſtom. contra Anomeos.

Quemadmodum eſurire, corporis bonam valetudinem declarat; ſic ſermones appetere ſpirituales, animæ ſanitatem arguit. Idem, Homil. 2. in Iſaiam.

Ex concione aliquid ſemper animæ tuæ reporta domum. Idem, Homil. 6. ad Popul. Antioch.

Cibus mentis eſt ſermo Dei. Gregor. Homil. 15. in Evang.

Arcus eſt Scriptura, de qua ad corda hominum, ſicut ferientes ſagittæ, ſic terrentes ſententiæ veniunt. Idem, lib. 19. Moral. c. 28.

Niſi Spiritus Sanctus adſit cordi audientis, otioſus eſt ſermo Doctoris. Idem, Homil. 30. in Evang.

Ille loqui veraciter novit, qui prius benefacere didicit. Idem, Homil. 11. in Ezechiel.

Ad prædicandum plus conſcientia ſancti amoris ædificat, quam exercitatio ſermonis. Idem, Homil. 10. in eundem.

Si negligis implere quod doces, aliis meſſem ſeminas. Idem, in Paſtor.

Cujus vita deſpicitur, neceſſe eſt ut ejus prædicatio contemnatur. Idem.

Mutum eſt os omne quod loquitur, ſi Deus in corde non clamat, qui etiam inſpirat quæ audiuntur. Idem, lib. 7. Moral. cap. 5.

Cum imperio docetur, quod prius agitur quam dicatur. Idem, lib. 23. Moral. cap. 11.

Chriſtus potens erat in ſermone, quia talis in opere. Idem.

Verbum Dei non eſt ſonans, ſed penetrans, non loquax, ſed efficax; non obſtrepens auribus, ſed affectibus blandiens. Bernardus, Sermon. 30. ſuper Cantic.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia ad hoc afferri poſſit argumentum.

SOla nomina ſine ulla explicatione ſatis diſtinctam, ac perſpicuam nobis tribuunt notionem verbi; per illa quippe generatim intelligitur, quidquid Deus dixit, & protulit. Increatum verbum eſt Verbum Divinum, Sapientia infinita, quatenus eſt terminus cognitionis ejus, verbum, quo expreſſit omnia, omnia comprehendit, omnia produxit. Sed verbum creatum, de quo hic quæſtio eſt, illud eſt, quod proficiſcitur a Deo, ſeu immediate, veluti cum ipſe per ſe locutus eſt ad Sanctos veteris legis Patriarchas, ſeu mediate, veluti cum ad populum ſuum locutus eſt per os Prophetarum, & ad primos fideles per os Apoſtolorum; & hoc illud verbum eſt, quod ad nos uſque pervenit, & quod hodierna adhuc die in eccleſia per os miniſtrorum ejus annunciatur.

Quid ſit Dei verbum, & ejus definitio.

Apertiſſima veritas eſt, & communis fidelium ſententia, Scripturis, Conciliis, Sanctorumque Patrum auctoritate ſuffulta, verbum hoc, quod populis ab evangelicis prædicatur miniſtris, quod illos inſtruit, quod vitia corripit, quod chriſtianas docet veritates, verbum eſſe Dei ſaltem explicitum, cui eadem bona, quæ Deus in Scripturis ſuo tribuit verbo, conjuncta ſunt, ubi recipitur eo modo, quo Dei verbum recipiendum eſt. Ita ut ex quo concionator miſſionem ſuam accepit, ac probatus eſt, ſtatim habendus ſit tanquam organum ſpiritus Dei, atque audiendus perinde ac Dei ipſius nomine loqueretur. Hoc ipſe Dei filius teſtatur Matth. 10. *Non eſtis vos, qui loquimini, ſed ſpiritus Patris mei, qui loquitur in vobis.* Nec prodeſt communi huic adverſari ſententiæ dicendo, concionatores ſæpe proprios venditare ſenſus, errores etiam aliquando proferre, atque crebro profanæ eloquentiæ immiſtione divinum hoc verbum corrumpere: etenim ſicuti error, atque mendacium aliquam eſſe veritatem ſupponunt, & pſeudo Prophetæ legis antiquæ minime prohibuerant, quominus veri eſſent audiendi; ita crimen quorumdam miniſtrorum Dei verbo abutentium probat, eodem veros Dei miniſtros uti debere, & eos, qui abutuntur, nequaquam vere illud prædicare verbum, quod effectum ſuum habet, cum prædicatur, & auditur, uti prædicandum, atque audiendum eſt. Præſulum, atque paſtorum intereſt cognoſcere ſanam eorum doctrinam, a quibus Dei verbum annunciatur; ſed quamvis omnem illi zelum, & vigilantiam impendant, Deus aliquando vanam puniturus audientium curioſitatem, ac modicam utilitatem, quam percipiunt ex iis veritatibus, quas docentur, eorumque negligentiam, qua ad verbum Dei audiendum accedunt, & illud contemnunt, permittit, ut pſeudo Prophetæ illos palpent, atque ſeducant, & non evangelicas veritates, ſed inutiles curioſitates tradant, quemadmodum S. Paulus primos fideles admonuit.

Recipere debemus, & audire verbum, quod concionatores annunciant tanquam Dei verbum.

Sancti Verbi hujus finis eſt everſio peccati, & erroris in audientibus illud, peccatoris converſio, divini nominis gloria, incrementum regni Jeſu Chriſti, electorum ſanctificatio; unde inferendum eſt, illud omni attentione noſtra dignum, ſumma cum docilitate audiendum eſſe, ac ſummam mentis noſtræ attentionem mereri.

Quinam ſit finis Verbi Dei.

De hoc loquentibus argumento quoddam veluti principium ſupponendum eſt; Divinum hoc verbum in nobis non operari, niſi quatenus ibi recipitur, atque in hoc conforme eſſe naturalibus cauſis, quæ non operantur, niſi juxta modum illum, quo applicatæ ſunt; unde ſequitur, ſi audieris concionatoris verbum, tanquam verbum Dei, illud in te operaturum tanquam verbum Dei, & quemadmodum nihil inutilius eſt, quam hominis verbum, hoc in te nihil operaturum, ſi tanquam hominis verbum illud receperis.

Hinc S. Paulus, magnus ille divini Verbi miniſter, qui illius meritum agnoſcebat, dicebat, ſe gratias agere Deo, quod Theſſalonicenſes nequaquam verbum ejus audiſſent tanquam Pauli verbum, ſed Dei ipſius, & eam fuiſſe cauſam, propter quam Deus Theſſalonicenſem Eccleſiam tot gratiis, & benedictionibus cumulaverat: *gratias agimus, fratres, quod verbum Dei non accepiſtis tanquam verbum hominis, ſed ut verbum Dei*. 1. ad Theſſal. 2. Et ſane Dei verbum, ut hominis verbum auditum, ad ſummum hominum dumtaxat plauſus ſibi conciliare poteſt, qui vulgatus eſt ejuſdem effectus; ſed ſi audiatur tanquam verbum Dei, effectus habet prorſus divinos, qui omnes naturæ vires excedunt, & quos nulla alia producere poteſt eloquentia.

Divini Verbi prædicatio divinæ eſt inſtitutionis.

Quin fidei principia abnegentur, negari nequit, prædicationem divinæ eſſe inſtitutionis, quandoquidem Dei filius Apoſtolis, & in eorum perſona ſucceſſoribus illorum, omnibuſque vices eorum gerentibus, atque officiis ipſorum perfungendi provinciam ingreſſis hoc primum præcepit, ut evangelium ſuum annuntiarent, populos erudirent, ac docerent veritates, quas ut hominibus aperiret, ipſe in terras deſcendit; quod paſſim in Scripturis adeo palam connotatum eſt, ut ne minima quidem ambigendi ratio ſuperſit. Ita credere debemus, hunc Deum veritatis, qui in lege veteri per Prophetas ſuos, & in nova per filium ſuum, ac deinde per Apoſtolos ejus locutus eſt, loqui etiam per eos, quibus eccleſiæ auctoritas ſacrum hoc miniſterium committit, & qui Jeſu Chriſti locum tenent: *Qui vos audit me audit....tanquam Deo exhortante per nos*. 2. ad Cor. 5. Hi ſunt, quibus Deus divinum hoc credidit ſemen, ſine quo, Iſaias dicit, æque impii, & nefarii eſſemus, ac Sodoma, & Gomorrha; ita ut quemadmodum per divinum hoc verbum Jeſus Chriſtus ſuam inſtituit eccleſiam, ita per illud ipſum eam in fidei, morumque puritate conſervat.

Divini verbi neceſſitas.

S. Paulus divini verbi prædicationis neceſſitatem validiſſimo probat argumento. Sine fide, Apoſtolus inquit, nemo Deo placere poteſt; fides enim eſt virtutum omnium principium, quæ nos Divinæ Majeſtati acceptos efficiunt. At fides Dei verbo innititur, & verbum hoc extrinſecus per evangelicam prædicationem nobis revelatur: *Fides ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti; quomodo autem audient ſine prædicante?* Ad Rom. 10. Igitur per auditum fidem recipientes virtutis initium recipimus; ita ut ex Theologorum ſententia Jeſu Chriſti fides quamprimum defectura ſit, ſi Dei verbum deficiat: *Si deficeret verbum Dei, deficeret tandem fides Chriſti*; inquit S. Bernardus ſermon. 10. Ratio autem, quam adferunt, eſt, nos Dei verbo educeri, & inde omnes pendere cognitiones, quæ ad ſalutem aſſequendam ſunt neceſſariæ. Quamobrem idem S. Paulus Apoſtolus inquit, eum, qui erudiri non vult, & qui Dei verbum vult ignorare, a Deo ipſo ignorandum: *Si quis autem ignorat, ignorabitur*. 1. ad Corinth. 4. Et non ſolum neceſſarium eſt ad habendam fidem, quæ eſt Chriſtianæ vitæ principium, ſed etiam ad recipiendum incrementum, & perfectionem, etenim quemadmodum ipſe teſtatur Apoſtolus, inſtitutum eſt ad erudiendum, redarguendum, & corrigendum, verbo, ad hominem perfectum efficiendum ſecundum cor Dei, eumque ad omnia bonorum operum genera diſponendum: *Ut perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonum inſtructus*. 2. ad Timoth. 3.

Divinæ intererat ſapientiæ homines de ſalutis veritatibus per hoc externum verbum erudire.

Divina Sapientia hanc ingredi voluit viam hominum erudiendorum, docendorumque, tanquam unam omnium aptiſſimam, ut eos ſalvos faceret, atque conditioni ipſorum maxime conformem. Poterat quidem ſingulos ſeorſim intrinſecus, & immediate alloqui per ſe; vel Angelorum, Prophetarum, & Patriarcharum, ut in veteri lege, miniſterio. Sed operæ pretium non cenſuit hac miraculoſa uti ratione, quæ nullum fidei exercitationi locum reliquiſſet: maluitque homines aliorum hominum opera edocere; ideoque videmus Salvatorem, ut eccleſiam ſuam conſtitueret, atque tueretur, operis hujus exordium duxiſſe ex prædicationibus ſuis; & mox in ore Apoſtolorum collocaſſe hoc ipſum verbum, quod ille annuntiaverat; atque poſt illos ſupernaturale hoc munus ſequeretur peccatores convertere, ſanctoſque efficere, poſuiſſe verbum idem in ore concionatorum, qui ideo vocati ſunt legati, præcones, & Jeſu Chriſti vicarii.

Obligatio, qua Chriſtiani Dei verbum audire tenentur.

Vulgo neceſſe eſt Chriſtianum hominem Dei verbum audire, ut ſalvus fiat; noſtrum non eſt alias inire vias ad ſalutem conſequendam; illas ſequi debemus, quas nobis ſtravit Deus, ut providentiæ ſuæ ordine nos ad optatum finem adduceret. Via autem, quam Deus vulgatiſſimam ad hoc eſſe voluit, prædicatio eſt verbi ipſius. Fateor equidem, poſſe Deum peculiares inire vias, quibus defectui prædicationis ſuppleat, exempli gratia inſpirationes, ſanctaſque lectiones: verum quemadmodum vult in eccleſia ſua membra omnia invicem eſſe ſubordinata, atque mutuis ſubſiſtere auxiliis, non ſecus ac in natura; ita prædicatoribus uti vult ad annunciandum verbum ſuum, ac præparandos aliorum hominum animos, ut eam recipiant gratiam, quam illis conferre deſiderat.

Quo ſenſu Dei verbum nunquam ſuo caret effectu.

Cum Deus Iſaiæ 55. aſſeruerit verbum ſuum nunquam effectu cariturum: *Verbum meum, quod egredietur de ore meo, non revertetur ad me vacuum*: oraculum hoc probaturus D. Thomas docet, Deo duplicem eſſe voluntatem, quarum altera alteri ita ſubſtituta eſt, ut ſi prior ſuo careat effectu, poſterior illum certiſſime conſequatur. Hoc eſt, vult Deus, verbum hoc ſalutem, converſionem, & ſanctificationem noſtram operari; hunc ille effectum cupit, hæc prima eſt Dei voluntas; quæ, ſi ſuo fruſtretur effectu, qui eidem naturalis eſt, & qui primum ob oculos Dei verſatur, hoc ipſum verbum reprobationem noſtram operatur, ita ut non ſit in hominis poteſtate prohibere, ne Dei voluntas alterutro hoc viduetur effectu. Facere quidem poſſumus, ne verbum Dei primum obtineat, hoc eſt ne operetur gratiam, quippe illud irritum efficere poſſumus: ſed prohibere non poſſumus, quominus noſtræ conferat damnationi, quæ pœna erit contemptus, quo illud audire, & inde fructum percipere negligimus. Hic eſt alter illius effectus, qui eidem eſt cum gratia communis.

Negligentia audiendi verbi Dei parit cordis obdurationem.

Quemadmodum divinum hoc verbum ſemper pluſimæ comitantur gratiæ, certiſſime inde infertur, cor, quod uti non vult luminibus, & monitis ejus, obdurari; etenim per gratiarum ſubtractionem, atque carentiam ſenſum amittit; itaut qui harum gratiarum ope minimis etiam veritatibus fuiſſemus affecti, atque noſtræ ſalutis opus explevitſemus, earum ſubtractione maximis etiam, potiſſimiſque chriſtianæ religionis veritatibus non afficimur; qua in re cor illud lapideum conſiſtit, de quo tam crebro loquitur Scriptura.

Sapientia in Eccleſiæ inſtitutione per Verbum Dei

In ipſa eccleſiæ inſtitutione concionatores rudes erant, & indocti, ſed donum miraculorum habebant. Deus ita faciendum ratus eſt, ut oſtenderet eccleſiam ſine ullis humanæ ſapientiæ ſubſidiis inſtitutam fuiſſe, ſola crucis Chriſti virtute, ut loquitur Sanctus Paulus: *Non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ut non evacuetur crux Chriſti*. Sed in eccleſiæ progreſſu Doctoribus, eruditiſque viris opus fuit, quorum doctrina miraculis ſucceſſit; & quemadmodum miracula fiebant ad probandam, & oſtendendam Dei potentiam in potentia eorum, quos ipſe elegerat ad eccleſiæ ſuæ fundamenta jacienda, verbum, atque doctrina ſubſecuta ſunt ad erudiendum, atque perſuadendum. Diſcriminis autem hujus ratio, quod in ipſa eccleſia viſum eſt, quæ per primorum concionatorum ignorantiam incœpit, atque per doctrinam profecit, hæc eſt, quod chriſtiana religio ſupra quamcunque rationem eſt poſita, atque in ipſius inſtitutione judicium ſuum arripiendum, ideoque miraculis opus fuit; ſed etiam, quia hæc eadem religio non eſt rationi contraria, neque in eccleſiæ progreſſu opus fuit amplius judicium occupare, ſed perſuadere, & impellere ad praxin earum veritatum, quas theoretice novit, in concionatoribus opus fuit ſcientia, & eloquentia, ut animos vincerent, euſque Dei verbo, dociles facerent.

In

Interior Dei vox exteriori concionatoris voci conjungitur ad nos Audiendum movendum.

In Dei verbo duæ voces audiuntur: altera quidem concionatoris, quæ afficit aurem, altera Dei, qua cor afficitur. Exterior concionatoris vox eſt veluti corpus, ſed vox interior gratiæ eſt veluti ſpiritus agens, quo illud animatur; & hoc eſt proprie loqui, ut decet Deum. Hominum verba ſenſus tantum afficiunt, & per ſenſus indirecte ad animam perveniunt. Concionatoris eloquentia nihil ultra poteſt efficere, quam rationes ſuas efficaciter ſpiritui proponere, ut illi, quod contendit, perſuadeat, utque ſenſibilibus objectorum imaginibus, animæ affectus accendat; quod parum non eſt: ſed Deus, qui animæ ſimul, & corporis dominus eſt, hominis utitur voce ob finem utrumque. Eo jure, quod in noſtra obtinet corda, hæc immediate per ſe ipſum movet, illa erudit, illuminat, eiſque præbet adminicula ad ea facienda, quæ jubet. Itaque, ut proprie loquamur, dicendum eſt ex interiori Dei, exteriorique concionatoris voce unam duntaxat coaleſcere, quam Dei verbum nuncupamus.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti, ex Aſceticis, recentibuſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Diſpoſitio qua Dei verbum audiendum eſt.

DIſpoſitio præcipua, quam ad verbi ſui ſanctitatem exigit Jeſus Chriſtus, diſpoſitio eſt orationis, & recollectionis. Antequam ad templum accedatis confugiendum eſt ad patrem luminum, & ab eo petendum, ut vobis tribuat eas cordis aures, per quas, uti opus eſt, veritates, quæ vobis annunciantur iſtic, audiatis; ac orandum, ut infringere velit crudelem hanc cordis duritiem, quæ non ſinit, ut animo eas intelligatis veritates, quas aure auditis; ut in vobis confirmet momentaneos illos affectus, qui millies fortaſſe effecerunt, ut optima vosmet convertendi conſilia caperetis, quæ nihilominus ſemper in irritum ceſſerunt; ut ſermonibus noſtris eam tribuat vim, atque unctionem, quæ converſioni noſtræ eſt utiliſſima; ut nobis dignitatem largiatur miniſterii noſtri ſanctitati parem; ut in labores noſtros uberem benedictionem effundat; ut nobis ſpiritus ſui particulam, & charitatem communicet, quæ ad perſuadendum validiſſima eſt, & quæ nunquam fruſtra operatur. Verbo ad aræ pedes animam veſtram colligere, ac vosmet ipſos recipere debetis, omnes humanorum negotiorum, terrenarum voluptatum, mundanarumque rerum cogitationes expellere, omneſque ſuperare obices, qui hactenus effecerunt, ut ſanctum hoc verbum ſine fructu audieritis. *Pater Maſſillon ſermone pro prima Quadrageſima Dominica.*

Dolor, quod hactenus adeo parum utilitatis ex Dei Verbo perceperimus.

In mentem veſtram revocate tot doloris, & contritionis argumenta, quæ ſanctum Dei verbum vi, & unctione ſua cordibus veſtris ſuggeſſit, & quæ nihilominus omni caruerunt effectu: tot pia conſilia in his ſanctis locis inita, quæ videbantur factura eſſe, ut nullam unquam cum ſcelere gratiam reſarciretis, & quæ vobis illinc egreſſis, ut prima ſe ſe obtulit occaſio, evanuerunt. Cum divinæ veritates in cordibus veſtris inanes dumtaxat impreſſiones perfecerint, totidem nobis factæ ſunt cauſæ reprobationis, & quotieſcunque cor veſtrum non commoverunt, neque ad pœnitentiam compulerunt, toties illud ipſum indurarunt, & niſi ex templo majori cum pœnitentiæ ſenſu pedem extuliſtis, illinc exiiſtis nocentiores; primis enim ſceleribus ſancti verbi contemptum addidiſtis. Hæc in vobis dolorem, & contritionem ciere debent, atque ea, quæ præterierunt, animo reputantes ex vobiſmet ipſis quærere debetis: Quid igitur? accedebam ad illud audiendum verbum, quod cum me educere poſſet de abyſſo, in qua tandiu volutabar, non potuit tamen vel affectuum meorum infirmare vires, vel me de ſcelerum meorum volutabro educere? Ullumne pedem protuli inde evaſurus, cum tot annos divinum hoc verbum audiverim...... Nunquid adlaboravi, ut pœnitentiam amplecterer? Ullumne ultro lapidem movi? Proh Deus! nonne fatigaberis aliquando mihi adeo ſalutaria converſionis adjumenta ſuppeditans, iſtæc a me contemni cognoſcens? Nonne iraſceris in me videns cor aliis quibuſcunque rebus patens, præterquam veritatibus, quibus unice eſſet afficiendum? Nonne ſeveriſſimis pœnis perſequeris contemptum hunc, quem præ me tuli erga eas gratias, quibus uſus es, ut me de ſcelerum abyſſo educeres, & ad te ipſum revocares? Denique ſanctum verbum tuum, quod contempſi, quin me flectat, nonne me in æternum magis, magiſque indurabit? *Idem.*

Quo pacto primi fideles ad audiendum Dei verbum confluerent.

Ita primi eccleſiæ filii ſanctæ prædicationi, & venerabilibus religionis noſtræ myſteriis adſtabant; cinere, ac ciliciis tecti in templum, tanquam ſontes capite damnati prodibant; ſimiles pœnitentibus peccata ſua plorationibus triſtes, atque contritione pleni ſalutis veritates audiebant veluti exprobrationes, quæ illos ſalutari confuſione ſuffundebant, efficiebantque, ut ſe ipſos tanquam ſceleſtos, ac miſeratione indignos putarent, cum e contra vos temeraria confidentia repleti cum tranquillitate auditis, quin moveamini, tanquam juſti, quos nullius noxæ ſua conſcientia redarguit. Verum hoc ſatis non eſt: quin ad ſanctum hoc verbum audiendum eas afferatis diſpoſitiones, quæ neceſſariæ ſunt, ut inde fructum percipiatis; quin gemitus effundatis propter ſævam affectuum tyrannidem, ut eorum jugum excutere vobis liceat, nonne huc e contra confluitis, ut aliis ipſi affectiones inſpiretis, & ut ab aliis recipiatis? Quin huc accedatis animo erudiendi in ſpiritu adorationis, & reverentiæ, nonne venitis, ut alios ab hoc fine avertatis, atque in vosmet convertatis attentionem verbo Dei deſtinatam? *Idem.*

Fidelium felicitas, quod ſæpe Dei verbum audire poſſint.

Terribilimum, quod olim indocili, ingratoque populo Deus minabatur, ſupplicium hoc erat, ſe videlicet facturum, ut verbum ſuum rarum eſſet, atque pretioſum. Quærent, ajebat, ab oriente ad occidentem, ab una ad alteram terrarum plagam, qui meum verbum annunciet, neque invenient; pſeudo prophetas dumtaxat habebunt, qui non vitæ, ſed mortis verbum ipſis annunciabunt: & ſane rem probavit eventus. Nunc vero nonne peculiari Dei miſericordia factum eſt, quod licet tot obruti ſimus iniquitatibus, quæ nos magis adhuc indignos præbere videntur verbo Dei, quam antiquum rebellem populum ejus, adhuc nobis concionatores concedat, qui ferme inceſſanter ſanctas veritates annuncient; quod non permiſerit, ut ſub erroris tyrannide gemeretis, uti tot populi tenebris involuti, quod vos feliciter eripuerit ex eo cataclyſmo, in quo provinciæ nobis finitimæ triſte fecerunt naufragium? Hæc inſignis eſt gratia, quam nobis conceſſit Deus, qui nos a tot cæcis nationibus diſtinxit, quæ cum lacte errorem biberunt, atque venenum, quin illud cognoſcerent, epotarunt; & qui nobis veritatem, quam integris abſcondit populis, oſtendere dignatus eſt. Quot calamitoſi peculiari gratia ex errore educti nunc in chriſtianis ſuggeſtibus lumen, & veritatem inveniunt, unde majores eorum mendacii, & vanitatis audiverant documenta? Quot infelices ab eccleſiæ unitate ſeceſſi eniſe panem verbi flagitant, nec, qui ſibi illum frangat, inveniunt? *Idem.*

Chriſtiani ſuggeſtus adhuc undequaque verbo Dei reſonant, & Domini miſericordia nobis adhuc iſta ſalutis ſubſidia relinquit. Quinam autem eſt animi grati ſenſus ob adeo inſigne beneficium? Dei verbum, quod vobis adeo frequenter annunciatum eſt, non videtur vobis favor veſtra gratitudine dignus? Attamen ad illud audiendum non niſi cum nauſea quadam, mira inſipientia, carnalibus cogitationibus, ac inania gloriæ ſenſibus acceditis. Non metuitis ergo, quod Deus, qui vos tot favoribus cumulavit, vobis ſubtrahat ſancti verbi ſui auxilium, atque hoc pacto ob injuſtum ejuſdem contemptum in vos animadvertat? Non metuitis, qui ad populos barbaros hoc transferat beneficium, ex quo illi uberiorem referre poſſent fructum, ac vos tanquam ingratos rejiciat, ex calamitoſis nationibus novus ſibi efficiens hæredes? *Idem.*

Deus verbi ſui contemptum ulciſcitur mittens concionatores, qui illud vitient, atque corrumpant.

Terribili ſane pacto ulciſcitur Deus ſui verbi contemptum; ſæpe enim non aufert nobis Apoſtolos, & Prophetas ſanctæ legi ſuæ prædicandæ deſtinatos, ſed aufert miniſtris vim verbi ſui permittens, ut illud adſcititiis ornatibus enerve reddant, ac illud fucatis hu-

manæ eloquentiæ lenociniis deforment, quæ illud quidem auribus jucundius efficiunt, ſed inutile; nec non amabilem illius ſimplicitatem petoſi aſſequi nequeunt ea, quæ ſancti viri obtinebant, qui ſtatim ac os aperiebant, magnos æque, ac parvos, principes, populoſque attrahebant. Quam grave malum eſt, quod Apoſtolicis hiſce viris ſuccedamus, quin participes ſimus effectuum, quos operabantur! *Idem.*

Parum ſic Deus, ac concionatores ſic quam alii quem refeſsus in urbibus

Quid dicam de ea ratione, qua Deus agit in illos, qui ipſius verbum contemnunt? Relinquit illis adhuc miniſtros, qui divinum hoc prædicant verbum, ſed fructum in eos convertit, qui in agris morantur; a principum aulis, urbibuſque concionatores non amovet; ſed hi non ſunt amplius, quam æs ſonans, & cymbalum tinniens, aures quidem, non autem cor ipſum afficiens. Heu! Unde nam factus eſt, quod divinum hoc verbum, quod olim urbes, atque provincias convertebat, nunc adeo infirmum, invalidumque in illorum labiis factum eſt? Conqueri poſſumus, ut olim S. Paulus, ad ſermones noſtros audiendos curioſos tantum homines confluere, quemadmodum ad illum audiendum Athenis confluebant, ipſo cupiente ab illis audiri, qui auribus legis explicationem excipientes in lacrymas ſolverentur. Nobilium virorum, & eorum, qui magnas incolunt urbes, curioſitatem paſcimus, cum interim miniſtri vero ſuccenſi zelo Jeſu Chriſti imperium ſatius in agris extendunt. Quid his addam? Vobis puriſſimas fidei veritates annunciamus, vos autem non niſi cum contemptu, & oſcitanter nos concionantes auditis. *Idem.*

Concionatores Dei verbū annunciāt

Verbum, quod vobis annunciamus, fratres, noſtrum non eſt, ſed illius, qui nos miſit. Ex quo nos ille ſuos miniſtros conſtituit, non debetis amplius nos intueri niſi velut organa ipſius, noſque audite veluti nuncios ejus ad id deſtinatos, ut ſanctam vobis voluntatem oſtenderemus, & ut eidem vocem illi ad verbum ipſius prædicandum commodaremus. Pretioſum hunc theſaurum in vaſis fictilibus geſtamus, ſed illud nihil ſuæ majeſtatis amittit. Divinum verbum ſimile Gedeonis gladio nihil niſi terrenum, humanumque habere videtur, ut ab homine mortali feratur; ſed propter virtutem ſuam nihilominus de cœlo dilapſum eſt, & nihilominus ad infideles animas exagitandas deſtinatus eſt. *Idem.*

O miram ſtultitiam! Quot homines inanem rationis vim jactantes ad concionem accedunt parati, ut cenſoria nota concionatoris ſermones perſtringant, atque ſanctum, quod ſibi annunciatur, verbum impugnent? Quot minus miniſtri zelum, quam meditata eloquentiæ ſchemata ſpectant? Quot confluunt, ut felicia admirentur acumina, ſententias, amplificationum locos, ſermonis elegantiam? Quot ea ſuſpiciunt, quæ energetice, vel pathetice dicta ſunt tanquam dicendi modos plus æquo exaggerantes, & fervidæ potius imaginationis, quam ſimplicis veritatis effectus? Quot exiſtimant Jeſu Chriſti diſciplinam, quæ illis explicatur, Sanctorum ſententias, doctrinam Patrum, exempla Apoſtolorum, ac tot alia noſtræ religionis argumenta eſſe objecta, quæ nimis augentur, quia non niſi eminus conſpiciuntur? Quot demum ad concionem audiendam accedunt, ut inani ſuffragentur eloquentiæ, vel ut mendacii partes contra veritatem, quæ ibi nunciatur, tueantur? *Idem.*

Pauci ſibi perſuadēt, ſibi dici, quæ audiunt.

Zelo ſuccenſi concionatores nihil fere dicunt, quod a nobis propellere non ſtudeamus; nihil fere exprobrant, cujus nos participes eſſe putemus; nulla eſt difficultas, cui reſponſum non inveniamus: & inde oritur modicus ille fructus, quem ſacri evangelii præcones percipiunt; nemo enim ad ſe pertinere putat eas veritates, quæ omnibus dicuntur. Videntur illi concionaturi fictitia ſibi proponere phantaſmata, ut eadem impugnantes ingenii ſui flumen oſtendant. Impudicus ſuam non agnoſcit imaginem in libidinibus, quæ redarguuntur; avarus oculos claudit, ne videat atris coloribus imbutam tabulam, qua ſordes illius exhibentur; mundanus, voluptuoſus, ſuperbus, detractor non putant quidquam ad ſe pertinere ea ſinceris deſcriptionibus, quæ fiunt periculorum mundi, inconſtantiæ voluptatum, injuſtitiæ, ambitionis: deníque unuſquiſque eam intuetur partem, quæ ſibi ſuffragatur; comminiſcitur ſemper quaſdam ambages, atque interpretationes, quæ ſceleri perſonam induunt, maxime eſſentiales illius circumſtantias immutantes: ſubmiſſa voce dicis, nec ego quidem ille ſum, quem concionator indigitat, & dum vitia tua deteguntur, hæc in alios rejicis, ac te ab illis penitus immunem exiſtimas. *Idem.*

Omnes ex Dei verbo fructum percipere poſſunt.

Quantumvis eruditus, & perſpicax ſis, negligendum tamen non eſt ſanctarum inſtructionum auxilium; quantumvis magna ſint lumina tua, errare potes; quantumcunque ſcientiæ, & cognitionis habeas, aliquid ſemper doceri potes Dei verbum audiens. Si mens tua nihil novum addiſcit, diſcet ſaltem coe tuum, te nihil ſcire, niſi Jeſum Chriſtum crucifixum ſcias. Si peccator es, quid melius te ad officium revocare poteſt, quam vox miniſtri a Deo miſſi, ut revoceris? Sin autem juſtus, quæ ſuavior tibi accidere poteſt conſolatio, quam audienti explicationem earum veritatum, quas diligis, quas exerces, & quæ ſalubres ſiunt, prout audiuntur? Verbi ſui miniſterio Dominus ea adnectere voluit ſubſidia, quæ alibi non inveniuntur; veritates magis communes in ore concionatorum vim habent, & unctionem, quæ ſola obduratiſſimum quodlibet cor movere, & convertere poteſt. *Idem.*

Quo animo, qua mente plerique ad Dei verbum audiendum accedunt? Videlicet ut de evangelici præconis merito, vel inſcitia judicium ferant, & ut inter plures concionatores iniquam comparationem inſtituant. Se ſe difficiles præbere geſtiunt, ut naris emunctæ videantur; ſine ulla attentione elabi ſinunt ſimplices enarrationes, quæ ad illos movendos eſſent aptiſſimæ, & fructus omnis, qui ex chriſtiano ſermone percipitur, eſt illius defectus, & vitia oculatiſſime adnotaſſe.... Illum audituri confluunt mortales, ut inanem cenſuram exerceant, & aliquid inveniant, quod damnent, & in jocum traducant. *Idem.*

Quid poſt auditam concionē faciendum ſit.

Putant aliqui acta, tranſactaque eſſe omnia, cum concionatoris voce commoti fuerunt, cum tamen dici queat, nihil adhuc eſſe actum. Acta quidem, tranſactaque, ſunt omnia ex parte Dei, qui vos vocavit, vobiſque ſuam obtulit gratiam, at ex parte veſtra nihil eſt actum. Veſtra tunc intereſt ſequi paſtorem, cujus vox audita eſt, ac eo uti talento, quod dominus veſter vobis commendavit. Ergo poſt prædicationem colligenda eſſet hæc ignis ſcintilla, quæ cecidit in animam veſtram, fovenda eſſet meditatione, & alenda aſcetici alicujus libri lectione, quin ſtatim ſpiritus veſter ad terrena traductus negotia evagaretur. Cogitandum vobis eſſet, hanc cœli gratiam eſſe non temere vobis conceſſam, cujus aliquando rationem eſtis reddituri... *P. la Colombiere tomo 4. ſerm. 76.*

Attentio Dei verbo afferenda.

Eodem tempore, quo evangelii præcones divinum vobis verbum annunciant, Deus mentibus veſtris adeſt, omneſque earum cogitationes cognoſcit. Quid autem ille cogitat videns mentem pro libidine hac illac evagantem, inquietam, quam præcipuarum veritatum adſpectus figere nequit, & quæ jugi tumultu agitata id unum quærit, quomodo hanc attentionem excutiat, quæ ipſi crux aliqua, & ſervitus non ferenda videtur; mentem omnia nullo in diſcrimine habentem, omniaque, ut ita dicam, intelligentem, quin intelligat aliquid; omnia comprehendentem, quin aliquid comprehendat; quia nulli rei vacat, ac ſatis ſibi eſſe putat levem cognitionem, quæ momento imprimitur, & turſus momento deletur: mentem voluntario ſomno alligatam, quo ſenſus omnes alte capiuntur, cum interim Dei vox aerem verberet, & in irritum abeat. Quid dico? mentem rerum profanarum memoria occupatam, nequiſſimis ideis repletam, quæ ex ſexcentis corruptoribus objectis collectæ fuerunt, vel peculiariter turpiſſimæ ſuæ cupiditati mancipatam. Tunc merito inſtaurare poteſt Deus querimoniam, quam olim per Iſaiam c. 29. effundebat: appropinquat populus iſte ore ſuo, & labiis ſuis glorificat me; cor autem ejus longe eſt a me. *P. Gironſt in Quadrageſima ſermone de verbo Dei.*

Quomodonam intrinſecus vos Deus commovere poteſt,

ſeſt, ſi intus inſecus nequaquam verſus illum converti-mini? Cum vos in templa, & ad conciones conſtuere videt non alio conſilio, niſi ut inanem curioſitatem veſtram, qua acti eſtis, expleatis, ut multitudinem, quæ vos allicit, ſequamini, ut ſatis faciatis cuidam conſuetudini, quæ illuc vos trahit, quia palam ſcia-tis vel modum, vel cauſam; cum videt vos conſtuere non alio conſilio, quam ſtatum temporis ſpatium traducendi, quod alioquin vos tædio afficeret, concionatorem loquentem perſtringendi, vel ſtylum, argumenta, figuraſque orationis agnoſcendi, & corripiendi; cum videt vos non aliis, quam humanis rationibus actos huc pedem inferre; cum videt vos aliquando etiam obfirmato, certoque animo ingredi reluctandi ſanctis impreſſionibus, quas in vobis efficere poſſunt veritates, quarum libenter memoriam abjicitis, & quas non niſi ægre, & gravate cecogitatis? Nihil dico de intentionibus aliis, quæ multo nequiores ſunt: omnia hæc iniquitatis myſteria tenebris involuta relinquo, ac utinam ibi in æternum obruta jaceant. Poſt hæc nil mirum eſt, ſi Dei verbum in nobis inutile ſit; nil mirum, ſi alimentum hoc ſalubertimum nobis perniciosiſſimum virus fiat, & verbum ipſum, quod noſtræ conferre debet juſtificationi, noſtræ conferat calamitati. *Idem*.

Niſi ex Dei verbo proficimus, ſumus nocentiores.

Dei verbum gratia eſt; & gratiis Dei hoc proprium ineſt, quod nos efficiunt nocentiores, niſi meliores efficiant; tunc enim omni caremus excuſatione, atque nobis integrum eſt, noſmet colligere, atque ſanctificare. Proh Deus! nunquid toties ſacrum hunc conſcendi ſuggeſtum, ut aliquid conferrem ad earum animarum excidium, quas opera mea ſalvas fieri exoptabas? Nunquid ego populo tuo lapis offenſionis extiterim; & quod tu in ſacris Bibliis dixiſti, in illis, qui me audiverint, adimpleatur? peccatores videlicet devoraſſe verbum tuum, & verbo hoc viſcera eorum diſcerpta fuiſſe ..... Quænam vobis erit, Auditores, confuſio, quis dolor, quæ deſperatio, cum ex vobis repetet Deus rationem tot documentorum, quæ vobis tradita fuere, & ex quibus nullum fructum percepiſtis? Cum dicet: vobis indigitata via fuit, quam ingredi debebatis, nunquid illam ingreſſi fuiſtis? Monita vobis data fuerunt, nunquid illa amplexati eſtis? Centies declamatum fuit contra furores, ultiones, injuſtitias, impudicitias veſtras; centies vocati, ſollicitati, coacti fuiſtis, ut pœnitentiam amplecteremini: verum quomodonam hæc excepiſtis? quid reddidiſtis? Nunquid minus iracundi, minus violenti, minus cupidi, minus voluptatibus dediti fuiſtis? Ullum ne pedem protuliſtis, ut in vias meas, ut ad me reverteremini? &c. *Idem*.

Ratione, propter quas Dei verbum pluribus ſit inutile.

Quæritur, cur Dei verbum pleriſque fidelium ſit inutile? Heu! Quinam illis utile ſit, quandoquidem plerique hoc verbum audiunt non tanquam Dei, ſed tanquam hominis verbum. Alii hoc audire volunt tanquam ad tempus fallendum; alii per occaſionem illi adhibent aures, alii ſpiritu curioſitatis, & ut aliquam inde oblectationem percipiant. Non loquor de illis, qui ad illud audiendum cenſorio accedunt ſupercilio, quomodo Phariſæi Jeſum Chriſtum audiebant: *ut caperent eum in ſermone*. Matth. 22. Illum audiebant quidem, ſed animo, ut ne verbum quidem minus prudenter prolatum elabi ſinerent; immo conſilium ceperant illi errores, ac nefarias profanationes imputandi, ſed hoc hominum genus rarum, & infrequens eſt .... Non deſunt alii, qui per conſuetudinem Dei verbum audiunt; ad illud accedunt conſilio ejus audiendi, nec alium referendi fructum, quam quod illud audiverint: ſeu quod cum ſuapte natura ſint rudes, ac imperiti non ſatis habent ingenii, ut inde proficiant, ſeu quod cum ſatis ſint per ſe perſpicaces, verbum hoc nullo habent in diſcrimine, neque illud tanquam Dei verbum recipiunt. Alii quaſi ad ſolatium aliquod confluunt: hi ad concionem tanquam ad comœdiam accedunt; at quomodonam inde recedunt? niſi majori cum nauſea, atque faſtidio, quod quidem apertum eſt reprobationis illorum indicium. *P. Bourdalove ſermone hujus argumenti*.

Multa ſunt, quæ inutilia eſſe poſſunt, quin noceant: at quædam ſunt, quæ ubi non proſunt, non obeſſe non poſſunt. Id genus remedia ſunt, & alimenta; ex quibus niſi ſtomachus utilitatem, detrimentum ſane percipiat oportet, & pharmacum ſtatim in virus convertitur, ubi ægrotanti non medetur. Hoc ipſum Dei verbo accidit, S. Bernardus inquit, cibus non eſt, neque medicina animæ indifferens: ſtatutum eſt, ut vel vitam operetur, vel mortem, quarum niſi priorem, poſteriorem neceſſario operatur. Quamobrem idem Pater ait, Dei verbum in Bibliis modo gladius, modo cibus vocatur: utilis eſt gladius, cibus eſt ſalutaris; ſed quemadmodum gladius ſcite attrectantem tuetur, ac vulnerat furentem, qui illum in ſe ipſum convertit; quemadmodum cibus roborat ſtomachum, a quo facile digeritur, crudum vero, ac male digerentem enecat, ita Dei verbum, quacunque ex parte accipiatur, ſuum ſemper parit effectum: *Sic erit verbum, quod procedit de ore meo, non revertetur ad me vacuum*. Iſai. 55. *Idem*.

Dei verbum niſi ſalutem noſtram operetur, noſtram operatur damnationem.

Unde nam fit, quod Dei verbum, quod olim in ore Apoſtolorum adeo mirabiles edidit effectus, in noſtro ſit adeo ſterile? Quodcunque in ſolum divinum hoc decidat ſemen, in incultis, barbariſque regionibus, terras ſatis bene paratas invenit, ubi centuplum reddit fructum; & in eccleſiæ ſinu, in terra benedictionis toties Jeſu Chriſti irrigata ſanguine, ubi vitæ fontes, & ſanctæ ſacramentorum ſcaturigines ubique fluunt, ubi evangelicorum oratorum nubes indeſinenter uberes ſermonum ſuorum imbres effundunt, ubi omnes domini miniſtri ſudores, ac vigilias conjungunt, pretioſum hoc ſemen terras ſilicibus conſitas, & humore carentes invenit, ubi germen illius vix ortum exareſcit; publicas vias, ubi prætereuntium pedibus feritur; tribulos, ac ſpinas infelices, quibus ſuffocatur ..... Hic Spiritus ſanctus, qui cum vult, & ubi vult, ſpirat, non animat amplius eccleſiam in hiſce regnis, ubi tot ab hinc ſæculis ſuum conſtituit imperium, & ubi nullum ferme extat adhuc divinarum operationum ejus veſtigium? Heu! Dei brachium abbreviatum non eſt, & gratia ipſius ſemper eſt æque potens, cum hominis infidelitas nullum obicem ſtatuit. Undenam ergo, dicam iterum, provenit ingratæ vineæ ſterilitas in tanta opificum, a quibus excolitur, copia? Nunquid concionatores, an vero auditores cauſa ſunt earum maledictionum, quibus illa perculſa videtur? Nunquid hoc acceptum referendum eſt manibus, quæ ſemen effundunt, an agris, qui illud recipiunt? *Abbas du Jarry ſermone Sancti Franciſci Xaverii*.

Mirum eſt, quod hac in die adeo exiguus ſit divini Verbi fructus.

Evangelicæ veritates aures quidem noſtras afficiunt, corda vero non item: audiuntur ab omnibus, non autem recipiuntur; intelliguntur, ſed raro probantur. Dei eſſe opus eſt, ut divini verbi ſermones bene intelligamus: ejus filios eſſe opus eſt, ut paterna illius documenta æqui bonique fiant. Deus illa nobis dicit per os incarnati Verbi ſui; nos poſt hunc illa palam iteramus. Qui ex Deo eſt, verba Dei audit: attamen nos nonnulli inviti illis aſſentiri poſſumus, iiſque ſemper ſecretas funeſtas contradictiones immiſcemus. Nobis placere non poteſt, Deum in ſe ipſo loqui, quin audiatur, inſanæ quippe curioſitates noſtræ latius facultate noſtra extenduntur: neque pati poſſumus, quod ille palam nobis ad bene vivendum leges irrogavit, quia ſanctitas earum cum morum noſtrorum corruptione conciliari non poteſt. Cogitationes noſtræ, quarum nimia imbecillitas eſt, & nimis magna irreverentia, dolent, eo quod aſſequi nequeunt hujus increati, & inauditi verbi miracula: ſenſuſque noſtri nimis carnales irritantur contra evangelica verba, quia nobis viam oſtendunt, quam ſequi detrectamus. *Ex ſpecimine eloquentiæ Abbatis de Aubignac ſermone de Incarnatione*.

Dei verbum cuſtare non poſſumus, & quare.

Perpendite quæſo delicatum hujus ſeculi ingenium. Evangelium audire cupimus ſecundum omnem ſeveritatis ejuſdem magnitudinem, volumus diſciplinam ejus ſecundum omnem auſteritatem exponi, ſeveriſſimi quæruntur concionatores, cupimus illos contra vitia generatim detonantes audire, neque gravate ferimus eos ad peculiaria deſcendere argumenta, atque in illa

Audire cupimus concionatores ſeveros, ſed exercere nolumus, quod dicunt.

invehi

invehi ſcelera, quæ non amantur. At aliquando ne declamant contra affectum illum, qui nobis dominatur, contra ambitionem, luſum, intemperantiam, avaritiam, aliaque plura id genus ſcelera? Tunc ſtatim ſermo convertitur; tunc exigitur, ut concionator vivere norit. Qui genere excellunt, ſed opibus non admodum abundant, geſtiunt illos audire, qui contra ſubitas opes invehuntur; audire gaudent, generis dignitatem præ divitiis magis eſſe ſpectabilem, atque tunc cum voluptate aures adhibent concionatori evangelicas veritates non imminuenti. Verum ubi vel leviter attinguntur, illico reddunt, nimis dici, & hanc non eſſe temporum noſtrorum veritatem. Libenter nos contra mundi ornamenta differentes auditis vos, quos ætas, & devotio ab hac obtrectatione tuetur, ſed ſi aſſeris hujuſmodi devotis hominibus dixerimus, modeſtas veſtes cum charitate debere eſſe conjunctas, monitum hoc ſatyram putant. Si contra ſpectacula invehimur, a vobis probamur, atque niſi hoc faceremus, nobis ſuccenſeretis, quandoquidem vos theatra non movent: at ſi oſtendimus avaritiæ ſpiritum chriſtianæ religionis ſpiritui adverſari, illico non ſine querela receditis. *P. de la Rue ſermone hujus argumenti*.

Refellimus veritates quas conſignamur contra, ubi diſpliſent nobis

Si peccatori peccatum ipſius ob oculos ſtatuo, ſi illi, quid ſit in corde, repræſento, ſi oſtendo ſcandalum, quod præbet, peccato ipſo majus eſſe, quia ſibi mortem conſciſcendo hanc aliis etiam infert, dicet ille hos eſſe ſermones, quos pro libidine ipſe confingo. Si Dei iram illi portendo, atque probo infinitos propemodum peccatores, qui, ut ipſe, ſpectabant futurum, ut aliquando peccatorum ſuorum agerent pœnitentiam, morte fuiſſe præreptos, quin per tempus ipſi de pœnitentia ne cogitare quidem licuerit, magnis hiſce, ac terribilibus veritatibus quid reſpondebit? Dicet procul dubio divinæ miſericordiæ theſauros ſemper patere. O pravas peccatorum artes, qui non ſolum ipſi ſibi ſe diſſimulare, ac propria abſcondere ſtudent peccata, ſed hæc ſibi ab aliis etiam tegi deſiderant! Hæc amplius non ſunt Iſaiæ Prophetæ tempora, quibus verba dari ſibi peccatores cupiebant: *loquimini nobis placentia*. Iſai. 70. Hodie prorſus oppoſitum dicitur: Neminem palpare, libenter inquiunt, ſed mihi blandiminor, vel ſaltem ſcelus meum excuſate. *Idem*.

Negligentia, qua Dei verbum auditur.

Quam negligenter, & oſcitanter Dei verbum auditur? Concionis locus nonne ille eſt, quo minori cum animi diſpoſitione convenimus? Quonam ardore? Heu fideles! Quonam ardore ad publicos mundi hujus cœtus confluitis? Nonne ibi mira cum attentione tragicum aliquod opus bibulis auribus excipitis? Nonne comœdiis ſumma cum voluptate, ac ſine ullo tædio aſſidetis? Locorum, ubi hæc peraguntur ſpectacula, aditus luſtrate, nonne ibi ducentas, & ultra rhedas ultro citroque ſibi inhærentes, impeditaſque videbitis? Illic horæ non numerantur; cogitatio, mens, cor, omnia ibi impenduntur; cogitationes, quæ illinc domum referuntur, interdiu, noctuque recurrunt, ac animo volutantur: animuſque noxiis paſcitur amoribus, qui illic contrahuntur. Quonam me adigit, Domine, ſæculi noſtri calamitas! Num evangelicarum veritatum ſuggeſtus cum mundanis theatrorum ſolatiis conferendus eſt? Cur fatali neceſſitate cogor auditores meos orare, ut eadem attentione, feſtinatione, & cura in templum verbum tuum, Domine, accedant audituri, qua in hæc ſcelerum, & ſcandalorum loca concurrunt. Nonne hæc erat Sancti regis David querela, cum dicebat: Perplacet impiis audire fabulas, legem autem tuam perhorreſcunt! *Narraverunt mihi iniqui fabulationes, ſed non ut lex tua*. Pſal. 118. *Idem*.

Concionatores judicii die accuſabunt, & damnabunt auditores ſuos

Quid in judicio ad damnationem veſtram requiretur? ſermones mei (lectiſſimi Auditores) & illi concionatorum omnium, quos audiviſtis, ſed cum adeo modico fructu. Quid! Egone magna illa die veſter ero accuſator; ego, qui impenſius vos & diligo, & colo; ego, qui libenter pro vobis totum meum cruorem effunderem? Quid intereſt? ſecreto dicitis, vitæ rationem immutare nolo: ego igitur magna illa die inſurgam in vos, & licet nequaquam vos damnaturus inſurgerem, pro me verba mea vos damnarent, & quamvis tacerem, graviſſima hæc exprobratio clamaret ex ſe: ſalutem tuam facere potuiſti, nec feciſti; hac re nocentior es. Heu! veriſſimum eſt, vobis rationem magis terribilem reddendam eſſe, quam ſi nunquam Dei verbum audiviſſetis: ego igitur ſupplicium veſtrum magis atrox, interitumque veſtrum magis miſerum efficero? Ne hoc permittas, o bone Deus! Si vox mea nimis infirma eſt, ego quidem ſilebo; fac Domine, ut loquatur ſanguis tuus, ut agat gratia tua, ut peccatores oderint peccata ſua, & ad pœnitentiam convertantur. *Idem*.

Obligatio audiendi verbum Dei.

Obligatio Dei verbum audiendi ex hujus miniſterii natura deſumitur. Hoc ſi ignoras, audi S. Paulum docentem: *Pro Chriſto legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos*. 2. ad Cor. 5. Nos Jeſu Chriſti legati ſumus apud vos: atque propter hunc characterem nos audire debetis quemadmodum ipſum audiretis Deum; hic enim ipſe eſt, qui nos labiis noſtris hortatur. Verum ſi propter hunc characterem nos cum docilitate, ac reverentia debetis audire; propter eumdem & ipſi cum vi, ac libertate loqui tenemur. *P. Aurelianenſis ſermone de amore veritatis*.

Dei verbum non debet humili modo enunciari.

Dei magnitudinis, & majeſtatis intereſt, voluntates ejus auctoritatis tono, qui ſupremam illius indigitat poteſtatem, pronunciari. Non ideo dixerim tamen prohiberi, ne concionatores arte, atque eloquentia utantur: hoc illis ſane permittit; eccleſia quippe, quæ ſemper Spiritus ſancti luminibus regitur, vulgo eos eligit, qui hac arte pollent, ut illis evangelici verbi miniſterium committat. Sed ajo, eccleſiam permittentem hoc velle ita eos uti, ut Dei verbo nihil auferant imperii, & dignitatis, quæ illud a ſupremo rerum Domino profectum oſtendit. Itaque a divino hoc verbo apage omnem diſſimulationem, omnem aſſentationem; apage omnes affectatos ornatus. Indignum eſt, S. Hieronymus inquit, videre magnum hunc populorum dominum prodire, quod accidit aliquando in quorumdam concionatorum ore, omnibus profanæ rhetoricæ lenociniis ornatum, ac inanibus thuribus excipiendis, quam bonis documentis tradendis aptiorem. *Idem*.

Debet in miniſtris ſuis conſtantiam & fidelitatem requirit.

Si libertas, quam ſibi vendicant concionatores in ſcelera invehendi, eos lædit, qui iiſdem obnoxii ſunt, illi, quibus hæc gravis eſt, orandi ſunt, ut illos miniſtros eſſe cogitent ejus Domini, qui ab illis omnem exigit fidelitatem, & apud quem hæc conſtantia cæterorum talentorum obtinet locum. Deus, ubi vult, noſtra non indiget eloquentia, neque exigit, ut diſerte loquamur. Cum miſit Jeremiam, ut ad populum Iſrael prædicaret, Propheta hic ſe ægre loqui cauſatus eſt. Excuſationem hanc non admiſit Deus, quemadmodum olim Moyſis excuſationem rejecit: *Noli dicere*, ait illi, *puer ſum*, ea in re, cui te præficio, nullum mihi opus eſt eloquentia tua: *Surge, & loquere ad eos omnia, quæ ego præcipio tibi: ne formides a facie eorum: nec enim timere te faciam vultum eorum*. Acquieſce, ac ſine, me tis, quæ tibi deſunt, ſupplere. Hoc igitur caput eſt ejus miniſterii, quod exercemus; hoc maxime neceſſarium eſt noſtræ legationis opus, hoc potiſſimum nobis onus incumbit. *Idem*.

Ratio; propter quam multi ad verbum divinum audiendum non veniunt.

Plurimi ad Dei verbum audiendum non veniunt eam ob cauſam, quam ipſe Jeſus Chriſtus memorat in evangelio: *Omnis, qui male agit odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus*. Veritas, quam ſecum gerit Dei verbum, lumen eſt, quod in animam peccatoris jam pridem in voluptatibus alto obruti ſomno effuſum illi omnem ſcelerum ejus horrorem oſtendit. Adſpectus iſte illius requiem perturbat, & hæc perturbatio efficit, ut in ipſo veritatis odium oriatur. Triſte, ac importunum lumen, quod illi ob oculos objicit, quod nunquam videre voluiſſet: odium veritatis, quæ timetur, prohibet, ne multi ad Domini vocem audiendam concurrant. *Idem*.

Petimur concionatores in vitia quædam invehi; in alia vero non item.

Donec zelus noſter in adulteros tantum detonabit, donec in alienæ rei uſurpatores duntaxat declamabimus, donec in injuſtas, ac populorum ſanguine cæmentatas fortunas invehemur, auditores dociles & audient,

audient, & hæc nos exprobrantes laudibus cumulabunt; quippe cum ſine his criminibus vacui, hæc talia eſſe judicant, qualia ſunt. Verum ſi quamdam mollem, inertemque vitam perſtringere inceperimus, qualem hodierna die ducunt voluptuarii homines illam, quam dicimus pulchriorem mundi partem, conſtituentes; ſi ſingillatim eas perſequimur occupationes, quibus contexta eſt; ſi diſceptamus de ludis, quibus ibi luditur, de commerciis, quæ ibi nectuntur, de conſuetudinibus, quæ ibi dominantur, de ſolatiis quæ illic uſurpantur; ſi hæc omnia ad ſanctuarii trutinam appendimus, ſi libere ea, quæ ſentimus, ſecundum evangelii, & chriſtianæ morum diſciplinæ normam loquimur: ſi pronunciamus ludum hunc, ubi luditur alea pernox, & in periculum conjicitur tantum temporis, aurique, magnum eſſe peccatum contra amorem familiæ, & contra neceſſitatem pauperibus opem ferendi; ſi dicimus, quaſdam aſſiduas ſervitutes, quas adeo facile patiuntur mulieres, populo quidem eſſe ſcandala, ipſarum vero pudicitiæ ſcopulos; ſi cum Tertulliano, vana earum ornamenta vocamus animarum cædes, atque venena; ſi confeſſariis auctores ſumus, ne illas abſolvant, quæ recenti hoc indumentorum ritu immodeſte quaſdam nuditates oſtentant; ſi dicimus, hanc placendi libidinem raro eſſe leve peccatum: ſi noſtram de ſpectaculis mentem aperimus, nobis id, quod olim Jeremiæ, ſuccinent: *quid clamas?* Jerem. 25. Cur tanto clamore perſtrepis ob res adeo leves, cum ſcateat mundus tot aliis ſceleribus, in quæ utilius tuum zelum exerceas! Proh Deus! Quomodonam vultis me temperare, ne clamem, cum videam vos circumundique faces, ac malleolos Domini domui admoventes? Heu! quid tandem intereſt utrum inſignes, an mediocres peccatores ad illam conflagrandam tædas, & ignes applicent? Peccata hæc, quæ levia videtur, omnē Chriſtianiſmi faciē late populātur. Peccata hæc, quæ levia videntur, efficiunt, ut ibi voluptas regnet, & mollem hanc vitam Epicuri ſchola, quam Jeſu Chriſti diſciplina digniorem invenerunt. Prohibetis, ne clamem; at Spiritus ſanctus e contra urget uſque, ne clamare ceſſem: *Clama ne ceſſes.* Iſai. 58. *Idem.*

Potestas, & vis Verbi Dei.

Meminiſtis proculdubio earum laudum, quibus regius Propheta ea admiratus prodigia, quæ divinum hoc verbum operatum fuerat, illud concelebrat, ejus virtutem, ac poteſtatem tonitrui comparans homines magis intrepidos perterrefacienti: *Vox Domini ſuper aquas, Deus majeſtatis intonuit,* Pſal. 28. furenti vento obvium quodlibet confringenti, atque evertenti, ac proceras libani cedros evellenti: *Vox Domini confringentis cedros*; igni ita devoranti, ut nihil vim ejus effugere valeat: *Vox Domini intercidentis flammam ignis.* Vel ut ſine figurarum integumento loquamur; noſtiſne illum prædicere nobis venturam aliquando diem, qua potentiſſimi terrarum principes, celeberrima ingenia verbi hujus vi cogentur ſeſe evangelico jugo ſubjicere, barbaros, indocileſque populos illecebris illius ceſſuros, ut ſanctis tantummodo præceptis aures adhibeant, ac ſe in ſublimiorum virtutum praxi perficiant: rudes, infirmos, illiteratoſque homines proditurus coram tyrannis tanta animæ magnitudine, atque conſtantia, ut ſimul Domini inimicis admirationem, & confuſionem immittant. Enim vero mundus hic ex idolorum cultore Chriſtianus factus, crux in capitolio, & regum diademate poſita, templa ædificata, aræ iiſdem in locis extructæ, ubi patres demoniis propria immolaverant filios, vaſta deſerta tot illuſtrium eremitarum ſudoribus, & ſanguine irrigata, mirabilis martyrum numerus, qui exquiſitiſſima tormenta ſunt paſſi pro iis tuendis veritatibus, quas divinum hoc verbum illos edocuit, nimia manifeſta ſunt virtutis ejuſdem argumenta, ita ut nullus dubitandi locus ſuperſit. *Sermo manuſcriptus P. Stephani Chamillard.*

E concionatoribus ille poteſt eligi, qui in corde noſtro majorem efficiat impreſſionē.

Cum criſtianus invenitur orator, quem ars, & natura diſertiſſimum effecerunt, nullus ſupereſt electioni locus pleriſque fidelium. Voluptas audiendi ſermonem meditatum, caſtigatumque, cujus omnes ſententiæ ſublimes ſint, locutio perſpicua, & elegans, ars exquiſita, partium diſpoſitio apte connexa; ubi omnia feliciter ordinata ſunt, ubi egregium ubique renidet ingenium, ubi nihil moleſtum accidit, ubi plurimi, uberesque eloquentiæ loci inveniuntur, ubi vivax, ac induſtrium oratoris acumen ubique deprehenditur: præſertim vero ſi comes accedat opportunus corporis habitus, vocis tonus diſtinctus, ac penetrans, geſtus inflexus, ſed ſimplex; promptus, & alacer ſpiritus, & neſcio quid, quo fit, ut quæcunque dicuntur, maxime placeant: voluptas, inquam, hujuſmodi ſermonem audiendi ſuavis eſt adeo, ut eadem ſe quilibet rapi patiatur. Quin autem conſuetudinem hanc adeo univerſalem, atque hoc adeo commune in mundo ſtudium improbemus, reor etiam ſecundum Deum, prudentius agi non poſſe; ſupremus enim hic Dominus, qui ſemper ad finem ſuum tendit, hoc eſt ad ſuam quidem gloriam, noſtram vero ſalutem; qui gratias ſuas non diſtribuit, niſi quatenus referuntur ad ea, quæ ipſe in ſatis æternis decrevit, probabiliter magna hæc talenta iis ſolum concedit, quos elegit tanquam apta inſtrumenta, ut ex divino verbo uberem fructum percipiciat. Illum ſua bonitas noſtris infirmitatibus indulgere jubet: cognoſcit præcepta ſua, quanquam divina, tamen hoc naturali indigere ſubſidio, ut facilius in corda noſtra ingrediantur: nam quamvis eorum ſit Dominus, gratia plerumque ſe ſe naturæ ſtudiis accommodat, atque mortalium ingenio, atque naturæ ſubmittit. *Idem.*

Quot hodierna die concionatores inveniuntur, qui obliti auream hanc S. Hieronymi ſententiam, opus videlicet eſſe, concionatores auditorum lacrymis, & ejulatibus commendari: *Docente te in Eccleſia, non clamor populi, ſed gemitus ſuſcitetur: lacrymæ auditorum laudes tuæ ſint:* Quot, inquam, proſſus oppoſiti inveniuntur ingenii, qui templa in theatra, & cœtus noſtros in vera ſpectacula convertunt? Totidem actores ſunt in ſcenam prodeuntes. Operis eorum finis erit, ſexcentis turpiſſimorum ſcelerum ad vivum expreſſis imaginibus auditorum curioſitati feciſſe ſatis, publicaſque laudes fuiſſe prometitos. Infelices evangelii prævaricatores; bonum ſibi creditum ſemen corrumpunt, ac Dei verbum adulterant: *Adulterantes verbum Dei.* 1. ad Cor. 2. Sermones iſti, ad quos invitamur, ad quos ambitu veluti quodam compellimur, poſt quos officiis laudum, gratiarumque certare cogimur; elegantes iſti, florenteſque ſermones mihi ſuſpicione non carent. Concionatores, qui in arduo hoc munere humanis tantum laudibus aluntur, qui illud exercere ceſſant, ubi populi rumor illis non favet amplius, & qui non niſi in delecta auditorum corona loqui volunt, quam indigni ſunt hoc miniſterio! In his apoſtolicum zelum deſidero. Fugite, Fideles, hoc concionatorum genus; quærite, quomodo voſmet convertatis, non autem quomodo indignorum horum evangelii præconum ambitionem, & vanitatem alatis. *Idem.* De concionatoribus plauſum quærentibus.

Inter magis apertas peculiaris Dei erga populum aliquem providentiæ gratias ea eſt, illis ſanctum mittere concionatorem. Hoc unum eſt ex ſubſidiis exterioribus, quibus utitur ad cordium noſtrorum duritiem leniter molliendam, eoſque divinis ejus luminibus ſenſibiles efficiendos. Quot urbes, quot provinciæ, quot regna id experta ſunt, quod dico! Si religio ibi adhuc integerrima floret, ſi virtus ibi in honore habetur, ac pretio, ſi vitium illinc exulat, ſi omnia ibi evangelica ſimplicitate peraguntur, hi effectus ſunt verbi cœleſtis, quod ſancti Dei viventis miniſtri ibi prædicarunt. Sed hoc donum, hæc gratia, hoc beneficium ejuſdem eſt naturæ, ac aliæ gratiæ, quas nobis Deus aufert, cum primis ejuſdem perquiſitionibus ingratum animum profitemur. *Idem.* Peculiaris eſt gratia Dei ſanctus concionator.

Divini verbi gratia noſtram expetit cooperationem. Quid! Sedulo expetentes, ut evangelii miniſtri ſe ſe ea, qua fieri poteſt, ſollicitudine, ac diligentia præparent, non ſemel ea, quæ ſibi dicenda ſunt, meditentur, prudenter eligant argumenta, quæ vobis conveniunt, eaque perſpicuo ordine, & ſermonis elegantia pertractent (ille enim, cui hodierna die horum aliquid deeſſet, in ſe omnium contemptum, & ludibria

bria converteret) ſedulo, inquam, in evangelicis miniſtris hæc exquirentes vos tranquilli eſtis, & negligitis fructum, quem ubertimum ex ſalutari hoc verbo haurire poteſtis? Omnia igitur in nobis, noſtroque miniſterio ſita ſunt? Vobis autem ſatis eſt in templum veniſſe? Haud ita profecto. Veniſtis, ut dominici verbi participes fieretis, ad vos iſtud dirigitur: conamini ergo pro viribus proficere, & eum, quem decet, fructum inde percipere. *Idem.*

Quid auditoribus faciendū, ubi concionem audiverint.

Statim ac concioni finis impoſitus eſt, quid agunt auditores? Ipſorum profecto eſſet ſingillatim comparare ingens illud diſcrimen, quod intereſt inter eam, quam ducunt vitam, & eam, quæ ſibi nuper ſecundum evangelii, ac fidei, quam profitentur, regulas præſcripta fuit; animo ſuo altius imprimere terribiles veritates, quæ ſibi annuntiatæ fuerunt, & quæ obduratiſſimo cuique timorem poſſunt incutere, & corda ſua ab illis divellere objectis, quibus ad furorem uſque faſcinantur; inter tot generalia præcepta, quibus vulgo immoramur, ea ſecernere, quæ ad ſe propius ſpectant, ſibique ſunt propria; ex ſe eas diluere dubitationes, quas animus ſenſibilium rerum amore occupatus tunc temporis ſibi propoſuit; ſubinde repuſare valida argumenta, patheticoſque motus, qui in ipſis bonos ſenſus excitarunt, memoria repetere inita conſilia virtutis amplectendæ, ac relinquendæ occaſionis peccati illius, unde cætera animæ ſuæ mala dimanant, moderandi actiones ſuas, aliquos chriſtianæ mortificationis rigores experiendi; verbo agendi ſecundum ea, quæ ſibi prædicata fuerunt. Sed non ita. Ita ſeſe gerunt, quaſi verbum hoc nullum haberet effectum, quam cum noſtros afficit ſenſus, dum prædicatur; ad priſtinam redeunt negotiorum turbam; eaſdem conſectantur voluptates, obliviſcuntur rorum, quæ ſibi dicta fuere, & ne minimam quidem illorum ſpeciem reſervant. *Idem.*

Chriſtiani ſæpe audire debent Dei verbum.

In mundi creatione Deus ſæpe locutus eſt. Primum, quod protulit verbum, cœlum, & elementa creavit, ſed confuſe, & indiſcriminatim. Sequentia illis ordinem, pulchritudinem, ornatuſque præbuerunt. Dei vox prima ſtatim die jecit ſemina, rerumque omnium principia, ſed perfectionem ſexta tandem recepere. Hoc ipſum accidit gratiæ. Sæpe loquitur Deus noſtræ ſalutis opus conſummaturus. Primum in baptiſmo per os miniſtri ſacramentum hoc conferentis; deinde paſſim in toto vitæ decurſu miniſterio concionatorum, a quibus erudimur. Primum quidem ut nos in Jeſu Chriſto regeneret, deinde vero ut nos formet in Jeſu Chriſto. In baptiſmo omnia ſalutis principia recipimus, fidem, ſpem, & charitatem; ſed omnes hæ virtutes roborantur in nobis, ſuamque perfectionem recipiunt per miniſterium verbi, quod animæ defectus corrigit, eique tribuit gratias, & ornamenta, quæ deſunt. Itaque miniſterium hoc ars eſt, cujus objectum eſt hominum ſanctificatio; ſed proh quam longe ab aliis ars iſta differt! In aliis artifex non tenetur ſemper ad ſuum opus incumbere; poſtquam dies aliquot in eodem inſumpſit, illud ad tempus relinquere poteſt, atque ubi placuerit, eidem admovere manum, & quocunque in ſtatu illud reliquerit, certus eſt ſe illum in eodem eſſe inventurum. Oppoſitum prorſus Dei accidit verbo. Cum indigeamus, quod nobis in ſingula fere momenta loquatur Deus, ita perpetuam habemus verbi hujus vel audiendi, vel meditandi neceſſitatem. *Auctor ſermonum chriſtianorum ſermone pro Dominica Sexageſima.*

Plurimi Dei verbū audire nolunt, ne illud exercere teneantur.

Quamplurimi ſunt, qui terribiles chriſtianæ religionis veritates audire nolunt, & qui iis tantum adhibent aures, quæ ſibi accidunt perjucunda: *Filii nolentes audire legem Dei.* Iſai. 30. Homines ſunt, qui prædicatoribus dicunt, quod olim Iſaiæ Prophetæ auditores: ne obtrudatis nobis triſtes has, moleſtaſque veritates; dicite ea ſolum, quæ aures, & cor noſtrum palpare poſſunt: *Loquimini nobis placentia.* Fallere nos potius, quam mœrorem afferre velitis. Nos a via hac aſpera, & difficili avertite: *Auferte a me viam, declinate a me ſemitam.* Sed væ ignavis hiſce concionatoribus, qui hujuſmodi mortalibus placere ſtudent, eos vero corrigere non audent. Hoc eſt Auditores ipſos perdere, eiſque venenum pro eſca præbere. *Specimen ſermonum pro die Pentecoſtes.*

Sibi quiſque ſingillatim applicare debet ea, quæ generatim a concionatore dicuntur.

Cogitare debemus, Deum per os concionatoris nos alloqui. Lapſus fuerat David in ſcelus, quod longe plura complectebatur, & cujus enormitas obduratiſſimum quemlibet movere poterat: attamen quid opus fuit, ut ille ſuum ſcelus agnoſceret? Hoc ille non ita pridem patraverat, ac illius ita jam fuerat oblitus, ut frigide graviſſimas audiret exprobrationes, quibus illum Propheta increpabat, quin cogitaret, hunc de ſe loqui, & donec ſibi dictum non fuit: *Tu es ille vir:* ille nunquam ſeſe collegit, ut facinus ſuum intelligeret. Hoc pleriſque peccatoribus accidit: admonentur ſcelerum ſuorum, & eorum crimina ante oculos ipſorum ſtatuuntur; ipſi vero ne ſibi quidem verba fieri cogitant. Concionator Dei nomine deteſtatur luſum, & mundanarum mulierum vanitatem; illæ, quatum præcipue res agitur, de aliis quibuslibet ſermonem eſſe putant. Illis exhibetur horror libidinum ſuarum, eiſque oſtenditur periculum ejus commercii, quod morum elegantia vocatur, & quæ hoc ſcelere magis imbutæ ſunt, hæc ſibi nequaquam dici arbitrantur. Si hominibus verſutiæ deteguntur injuſtæ, quibus diteſcere quærunt ſumptibus eorum, qui egeni ſunt, atque in neceſſitate verſantur; illi ipſi qui fænore, vel rapto vivunt, ne animum quidem leviſſimis ſuis injuſtitiis advertunt. Ut ex verbo Dei fructum percipiamus, credendum eſt, Deum nobis loqui per os concionatoris, nobiſque applicanda ſunt ea, quæ dicuntur, non autem in alios rejicienda. *Ibidem in Dominicali ſermone de cæcitate.*

Dei verbū recipiendum eſt, quin ulla habeatur ratio concionatoris.

Dei verbum panis eſt, ex quo vivitis: fame laborantes, S. Auguſtinus loquitur, dedignaremini panem ab homine charitate quidem prædito, ſed parum eleganti forma recipere? Dei verbum eleemoſyna eſt, quam erogat; dedignaremini ſumma egeſtate confecti eleemoſynam recipere, quia offerentis manus lepra eſſet imbuta? Quantumvis indignus, & nocens ſit concionator, dummodo probata ſit, & orthodoxa ejus doctrina, ſemper Dei prædicat verbum; verbum, quod ille quidem dedecorat, ſed verbum, quod per ſe ab illius bonitate, ſeu nequitia non pendet, verbum, quod vos accuſabit, quod vos judicabit, quod vos damnabit, ſi reſtiteritis illi, & ſi illud diſtribuentis indignitatem in miſeram flagitiorum veſtrorum excuſationem converteritis. *Frementiore ſermone Sancti Dominici.*

Dei filius producitur per verbum ubicumque ſit.

Mirum eſt, quod ubicunque Dei filius invenitur, per verbum ſemper producatur. Cum in Mariæ ſinu productum fuit, voluit Deus, verbum aſſentientis ad temporalem illius productionem concurrere, & fides nobis illum in ara adorandum proponens nos credere jubet, hoc ipſum myſterium Sacerdotum verbo deberi. Ita quocunque in ſtatu Dei filium conſideremus, ſemper verum eſt, ipſum verbo produci. Miraculum hoc, quod Angeli, hominesque ſtupent, alterius miraculi fundamentum eſt, quod non minori dignum eſt admiratione: quia quemadmodum Jeſus Chriſtus ſuam ſemper nativitatem ex verbo recipit, ita nullam niſi per verbum poſteritatem reliquit. Apoſtoli omnes filii ſunt verbi: vox illis fuit ſacrum germen, quod ipſis contulit vitam, & quemadmodum productio eorum ſpiritualis erat omnino, ſatis fuit, Jeſum Chriſtum loqui, ut eorum pater exiſteret. *Idem ſermone S. Andreæ.*

Deus poſſim per prædicationem ad ſe nos trahit.

Deus ſecundum providentiæ ſuæ ordinem ad ſe non trahit homines, niſi per prædicationem. Et profecto hæc præſtantiſſima, & efficaciſſima ratio eſt, qua utitur, ut nos ſuis illuſtret luminibus, de noſtris officiis erudiat, vanitatum noſtrarum errorem nobis auferat, nos a peccato removeat, ad pœnitentiam adducat, atque animos addat ad eas ſuperandas difficultates, quæ in praxi virtutis occurrunt. *Auctor Anonymus.*

Satis non eſt Dei verbum meditari, adimplendum eſt. Dei verbum lex eſt; legis exercitium eſt facere, quod illa jubet. Dei verbum ſemen eſt; ſeminis uſus eſt, illud excolere, & efficere, ut fructum ſuum afferat. Talentum eſt; igitur in quæſtu, & com-

mercio

mercio ponendum eſt. Ita Dei verbum meditari, neque id, quod nobis præſcribit, exequi, hoc nequaquam eſt illud ſervare; Deus enim ideo nos illud meditari jubet, ut noſmet ad præcepta ſua audienda magis dociles, alacreſque præbeamus. *Auctor Sermonum chriſtianorum.*

Omnia obediunt verbo Dei præter hominem, qui ſæpe eidem rebellis eſt.

In mundi creatione Deus ad nihilum loquitur, ac verbum illius in hanc abyſſum perlatum illinc creaturas educit. Ad terram loquitur, & hæc plantas, & animantia producit. Loquitur ad cœlum, ac ſtatim fulget pictum ſyderibus, ad vocem Dei repente ea abyſſorum ſuarum ſinu prodeuntibus. Denique ad homines loquitur Deus, & ex illis opera bona, & ſalutis fructus expoſcit; ſed per ſummum neſas homo ideo in terris poſitus, ut ſit creaturis omnibus exemplum, inter creaturas omnes ſolus eſt, qui Deo ſuam deneget obedientiam: nihilum eſt voci illius non reſpondens; terra eſt ſuffocans benedictiones ejus. *Idem.*

Divini verbi victoriæ, atque triumphi.

Quis dicendo enumerare poſſit divini verbi victorias, atque triumphos; quandoquidem hoc tantum uſi ſunt armorum genere Apoſtoli, ut univerſum terrarum orbem converterent, ut dæmones de imperio ipſorum deturbarent, ut eorum aras everterent & eas, quas in delubris extruxerant, & eas, quas in hominum cordibus collocaverant? Et quin longius abeam, nonne hoc ipſum verbum eſt, quod eoſdem triumphos omnibus perennat ſæculis in peccatorum converſione, & everſione idolorum? Nonne per hæc arma Sancti in omni bellorum genere vicerunt; Antonii in deſertis, Agnetes, & Catherinæ in rotis, Ludovici in ſoliis? O admirabilem divini verbi providentiam! O triumphantem gratiarum, quæ illud ſubſequuntur, virtutem! Sed quotieſcunque illius trophæa prædico, noſtram deploro calamitatem, videns, nos turpiter ab hoſtibus noſtræ ſalutis ſuperari præ manibus eadem habentes arma, quibus Sancti illos toties debellarunt. Nunquid aliud hodie prædicatur evangelium ab eo, quo Apoſtoli omnem terrarum orbem converterunt? Aliudne habemus Dei verbum ab eo, quod olim tot Martyres, & glorioſos peperit Confeſſores? Undenam ergo poſt tot ſermones hodie tot vitia inveniuntur, & in Catholicis urbibus, ubi tot conciones audiuntur, divinum hoc verbum minorem vim habet, quam in deſertiſſimis locis, atque in idololatrarum regionibus? *Biroat Sermone pro prima Quadrageſimæ Dominica.*

Magnitudo, & præſtantia miniſterii prædicandi verbi Dei.

Iſti illi, quibus honor eſt Dei verbum prædicandi, parumper miniſterium ſuum perpendere debent, vel ut illius tueantur dignitatem, vel ut illius neceſſitatem intelligant, ne eorum vitio Dei verbum inutile fiat. Magnum profecto munus eſt homini fieri Dei nuncium, ut hominibus nunciet pacem; &, ut S. Hilarius inquit, ex eorum eſſe numero, qui jaciunt ſemina æternitatis in cor, vel, ut S. Gregorius Nazianzenus ait, qui Angelorum perfungi debent miniſterio, ut dæmonibus adverſentur, ſuiſque verbis evertant, quod noſtræ ſalutis inimici in cordibus noſtris ſuggeſtionibus ſuis ædificarunt. Sed heu! quam periculoſum hoc eſt officium, ſi concionatoris vitio hæc arma fiant inutilia, ſi illi exprobrari poteſt animarum, quas non erudiit, interitus; ſi non ſatis impios homines redarguit, ſi vel unus ex reprobis de illius ſilentio conqueri poſſit, &c. *Idem.*

Modus efficiendi ut divinū hoc verbū proſit noſtris animabus.

Ut ex hoc Dei verbo animæ noſtræ proficiant, illud meditemur, ac ſæpe nobiſcum animo reputemus oportet; alioquin quomodonam veritates, quæ in eo continentur, in animabus noſtris effectum parare poſſunt, niſi illic aliquandiu immorentur? Quomodonam infernus, & paradiſus, beata, & infelix æternitas ullam in vobis efficere poſſunt impreſſionem, ſi obiter tantum audiantur; ſi hæ cogitationes eamdem cum concionibus finem habent, & tanquam nocturna ſomnia prætervolant? Semina ſunt, quæ æternos producere fructus poſſunt; ſed quomodonam illos ferent, ſi ſtatim abripiuntur, quin tempus illis permittatur cœleſtes influxus, & terræ humorem recipiendi? Ignis eſt, qui lumine ſuo ignorantiæ tenebras diſſipare poteſt, & ardore ſuo animorum noſtrorum frigus calefacere; ſed quomodo agere poteſt, niſi aliquantiſper immoretur, vel ſi ſtatim primæ etiam illius ſcintillæ extinguantur? Panis denique eſt, qui corroborat; ſed quomodo alere nos poteſt, niſi in ſtomacho noſtro permaneat ibi caloris naturalis actionem percepturus, & nos vim, vigoremque membris omnibus diſtributurus? Proficiendi igitur ratio eſt, remorari verbum hoc, quod prætervolat; aditum in animas noſtras præbere his vocibus, quibus aures percelluntur: domi, & per otium meditari ea, quæ in templo audita fuerunt; exequi, & in praxin redigere veritates, quas illic accepimus, & bona deſideria, quæ illæ nobis afflarunt. *Idem.*

Virtus verbi Dei deſumitur ex fine, quem habuit Deus illud in concionatorum labiis collocans.

Hanc Divini verbi virtutem ex eodem illam populis diſtribuendi, annuntiandique miniſterio deſumo. Quodnam eſt verbi miniſterium, & quem ad finem Deus in mundum mittit concionatores? Quid agunt illi, dum ſuo perfunguntur officio? Mittuntur tanquam legati Dei, & dicere poſſunt cum Apoſtolo 2. ad Cor. 5. *Pro Chriſto legatione fungimur, reconciliamini Deo.* Opus eſt ergo, Dei verbum, quod nunciant, in ore illorum eam habere vim, virtutemque quam miniſterii ſui poſtulat finis .... Cum miſit illud Deus in os Apoſtolorum, ut Ethnicos converteret, voluit hanc illi ineſſe virtutem ad infidelium corda movenda: igitur ex hac eadem cauſa, cum illud mittit in os concionatorum ad peccatores convertendos, opus eſt, hos cum applicatione gratiæ diſponat ad eorum converſionem, atque ſalutem cooperandam; ipſe per os eorum loquens impreſſionem efficiat in corda eorum, quibus loquitur: illis legatorum dignitatem impertiens, iiſdem ſuam communicet poteſtatem, atque auctoritatem. Agitur de peccatore convertendo, peccato illius evertendo, ac vitiorum fonte in eodem exhauriendo. Multo labore opus eſt, magnis conatibus, magniſque præliis: quid interim Deus? Adhibet evangelii prædicationem ſua animarum gratia per os peccatorum, tanquam arma ad victoriam in hujuſmodi certaminibus ferendis validiſſima. Verbum hoc eſt gladius anceps, qui imam cordis penetrabit partem, extremamque vitiorum originem ſcrutabitur, ac inveſtigabit, quidquid noxium, ac malum eſt, ut illud abſcindat: qui delebit, quidquid in affectibus ejus fortiſſimum eſt, & magis indomitum in voluntate: ita ut peccator concionatoris rationibus, & Dei gratiis, quæ ſocia cum illis jungunt arma, pellitur, & urgetur, ut ſeſe convertere teneatur. *Idem ſermone in feriam ſecundam poſt quintam Quadrageſimæ Dominicam.*

Magnum homini munus eſt, eſſe, ut S. Chryſologus inquit, vas legis Dei, aliquid aliorum hominum ſaluti, ac prædeſtinationi conferre, illis ſuggerendo adminicula, quæ ad eamdem certam faciendam divina providentia conſtituit. Hæ lucernæ ſunt ardentes alios illuminantes in virtutis via ſuis ſermonibus; & ſunt veluti præcurſores Dei ad conferendam illis, a quibus audiuntur, ſanctitatem. Sed quo majus hoc munus eſt, eo majori cura obeundum eſt, atque admitendum, ut illud Apoſtoli præceptum adimpleatur: *Miniſterium tuum imple.* 2. ad Tim. 4. Heu! quo potiori jure concionatori, quam olim D. Paulo, metuendum eſt, ne poſtquam alios ſalvos fecerit, ipſe reprobus efficiatur. A ſe ipſo igitur initium ducat oportet, atque ſe ipſum ſanctificet, antequam alios ſanctificare aggrediatur. *Idem.*

Prava intentio, qua plerique ad Dei verbum audiendū accedunt.

Vide qua mente plerique ad evangelium audiendum accedant: alii ex ſimplici curioſitate, quæ ſatis criminoſa eſt, quia concionis fructum aufert; alii ob ſolatium, & tanquam ad locum, ubi alios, cum quibus verſetur, inveniat. Diceres concionem factam eſſe quandam veluti comœdiam, ac templum in theatri locum migraſſe: alii, ut obvia conſiderent objecta, & in cordibus ſuis impudicas concipiant cogitationes: alii denique, ut concionatoris verbis adverſentur, ſuum oſtentent ingenium, & aliquam illum corrigendi occaſionem inquirant; ſed quotuſquiſque, ut verbum hoc audiat hac mente illius exercendi, ac eodem ad ſalutem utendi tanquam vulgatiſſimo ſubſidio, quod nobis ad prædeſtinationem noſtram ſuppeditet Deus? *Idem.*

Ser-

Sermonem audiviſſe non ſufficit: illum animo taciti recogitare debemus. Quid autem Chriſtianus? Id agit, quod S. Jacobus ait de evangelii auditoribus; illos comparat homini, qui pertranſiens faciem ſuam videt in ſpeculo, & qui oblitus macularum, quas illic deprehendit, illas abſtergere non laborat: *Comparabitur viro conſideranti vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo.* Jacob. 1. Heu! plures videntur peccatores, qui ad concionem audiendam confluunt, & qui eo temporis momento concionatoris verbo moventur; ſed ſtatim ac inde egreſſi ſunt, non recordantur amplius; iiſdem ſe ſe illaqueant ſocietatibus; obliviſcuntur affectuum, quos Dei verbum in cordibus ſuis excivit, ac fiunt tanquam ſterilis, ingrataque tellus, quoniam minime cooperati ſunt rori cœleſti, ut inde animæ ſuæ uberem fructum perciperent. *Idem.*

Dei ſit ut Apoſtolos, & cõcionatores ſibi ſubſtituat, qui verbũ ipſius annunciarẽt

Divinum verbum, quod verbum eſt ſubſiſtens, ideo videtur in Incarnatione ſua vocis organum accepiſſe, ut ipſe nobis ſuum annuntiaret evangelium, ſuam prædicaret morum diſciplinam, ſua nobis inſtituta perſuaderet, ac ſenſim æternas veritates nobis imprimeret. Neque ſatis eidem fuit hoc obire munus, dum viveret; ſed ut illud etiam poſt mortem exerceret, ac illud in eccleſia perennaret, in locum ſuum Apoſtolos, & concionatores ſuffecit, eiſque ſuam tradidit miſſionem, ſuamque contulit auctoritatem, atque verbum ſuum in labiis eorum collocans autem invenit illud in omnibus terrarum plagis, totoque ſæculorum omnium decurſu late effundendi: *Prædicate Evangelium omni creaturæ.* Hoc maxime neceſſarium eſt eccleſiæ miniſterium; hoc unicum eſt, quod in ſæculi corruptione nobis ſupereſt remedium, & ſi nobis divinum hoc defuiſſet ſubſidium, nihil eſſet, quod in morum corruptione animarum interitum prohiberet. *De la Volpilliere Sermone hujus argumenti.*

Explicatio eorum evangelii verborũ, ubi dicitur ſemen inter lapidea cecidiſſe.

Dei filius evangelii parabolam explicare pergens, addit partem ſeminis inter lapidea cecidiſſe, & ſtatim ac germinavit, exaruiſſe, eo quod illi humor deſecit. Quod illos indigitat, qui Dei verbum hilariter excipiunt, ſed qui radicem non habent; qui ad breve tempus credunt, ſed ſtatim ac advenit tentatio, deficiunt. Hoc vulgo accidit. Dei verbum laudamus, illius præſtantiam admiramur, eodem etiam afficimur; ſed, cum illud adimplendum eſt, quoniam radicem non habet in cordibus noſtris, ea omnia egregie dicta, quæ noſtram ſibi admirationem conciliaverant, quam primum evaneſcunt, & ſimiles evadimus imprudenti illi viro, de quo loquitur S. Jacobus Apoſtolus, qui rimoratur faciem ſuam, quam in ſpeculo videt, conſideraturus, & qui poſtquam illuc conjecit oculos, abit ſtatim, quis erat, oblitus. Audimus divitum ſævitiam exprobrari, illam ferendam non eſſe fatemur, & contemptum, quo ab illis pauperes excipiuntur, ultionem expoſcere: opes tanquam virtutum ſcopulos reſpicimus; ſed ſanctum illud verbum, quod has parit conſiderationes, radicesne figit in corde? Facile patet judicium ex iis, quæ deinceps eveniunt. *Specimen ſermonum pro Sexageſimæ Dominica.*

Intentio, qua Dei verbum audiendũ eſt.

Prima, quæ in chriſtiano auditore diſpoſitio requiritur, eſt pura, ſanctaque intentio. Intentio auditorum, S. Ambroſius inquit, eadem eſſe debet ac Jeſu Chriſti, ubi loquitur per os concionatorum. At Jeſus Chriſtus nil aliud ſpectat, quam patris ſui gloriam, hominumque ſalutem: hæc unica ratio evangelicos agit concionatores, & hæc quoque una chriſtianos auditores in templum compellere debet. Accedo ad Dei verbum audiendum, ut diſcam in illum credere, illi ſervire, eique ſerviendo ſalutem meam operari. Heu! quam raro chriſtiana invenitur intentio in frequentibus hiſce populi cœtibus, quos favor cogit, quos præventio, & ambitus attrahunt, & ubi ſalutis zelus minimam habet particulam. Curioſitas, complacendi ſtudium, otium nonne ex plerumque ſunt rationes, quæ fidelium pleruſque ad concionem audiendam adducunt? *Idem.*

Bonus, maluſque Divini verbi uſus.

Evangelicarum veritatum cognitio, quæ a Deo proficiſcitur, ineſtimabile donum eſt: ſed quam terribile eſt periculum, cui ſe ſe obiicit, ſi quis eadem nequaquam bene uſus fuerit! Etenim quemadmodum auguſtiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum, quod vere corpus, ſanguinemque Jeſu Chriſti complectitur, nobis eſt maximum inter omnia Dei dona, & nihilominus ſi illud indigne receperimus, execrabile ſacrilegium patramus: ita Dei verbum, qui panis eſt filiorum Dei, non ſecus ac pretioſum Jeſu Chriſti corpus, eſt animæ pabulum, ſi ubi opus eſt, cordis aure, atque conſilio inde ad ſalutem proficiendi audiatur; ſed judicium eſt, atque damnatio eorum, qui illud indigne, hoc eſt cum contemptu recipiunt; qui illud negligunt, neque ſibi in alimoniam convertunt. Hæc divini verbi cum ſacro Jeſu Chriſti corpore comparatio eſt S. Auguſtini. *Ex morali chriſtiana* in Pater.

Negligentia, qua ad Dei verbũ audiendũ convenitur.

Nunquam plures fuere concionatores; & nunquam boni chriſtiani auditores fuere pauciores. Quomodo generatim fideles divini verbi prædicationem faſtidiunt! Hoc noſtis: ac ſi Dei gloria vobis cordi eſt, etiam doletis. Mortalibus conſuetudo eſt ter, ad ſummum quater concionibus, idque ad oculos tantum populi fallendos, intereſſe. Omnes illi, qui magnis detinentur occupationibus, atque ſæcularibus vacant negotiis, tempus hoc invenire non poſſunt. Nonne verum eſt ex millibus chriſtianam religionem profitentibus vix inveniri duos, qui Dei verbum, uti par eſt, velint audire? Quantumvis in frequentiſſima auditorum corona loquamur, hæc tamen infrequens eſt, ſi cum innumera eorum conferatur multitudine, qui ad ſpectacula confluunt. O fidei noſtræ probrum! Chriſtiani non ſumus, niſi credimus æternam ſapientiam attollere vocem ſuam in templis, atque per organum concionatorum loqui, & nobiſcum de maxime neceſſariis noſtræ ſalutis negotiis agere velle; & nihilominus ne minimum quidem negotiolum relinquere, neque breve ſolatiorum tempus deteri cupimus, ut illam audiamus. *Ibidem.*

Inordinatum placendi, micandique deſiderium efficit nonnunquam, ut id contemnamus, quod ad animas movendas, & convertendas eſſet utilius; ſed heu! Cui bono tantum doctrinæ, ſi homines ſalutis ſuæ viam minime doceantur? Cui hæc eloquentia, niſi animæ ad Deum revocentur? Cui omnes iſti meditati, tornatique ſermones, qui doctos ſapiunt ungues, ſi aures dumtaxat alliciant, cum interim cordibus dominetur iniquitas? Cui tota hæc verborum pompa, ſi nihilominus, vitio noſtro, Jeſus Chriſtus amittit animas, quas redemit? *Molinier, ſermone primo Quadrageſimæ.*

S. Jacobi Apoſtoli ſe. tentia de illis, qui Dei verbum audiunt, quin illud adimpleant.

S Jacobi Apoſtoli ſententia eſt a S. Thoma explicata, eum, qui Dei verbum audit, quin illud adimpleat, ſimilem eſſe viro faciem ſuam in ſpeculo conſideranti, ac poſtmodum abeunti, quin, qualem ſe viderit, reminiſcatur. Hæc mira eſſet illuſio, S. Thomas inquit, ſi illic crederet reale objectum inneri loco imaginis ſuæ, cum ſe ipſum in ſpeculo conſideraret; vel ſi contentus in lucenti vitro faciei ſuæ maculas conſideraſſe, eaſdem detergere contemneret. Noſtra vero adhuc minus eſt ferenda: tandem enim niſi Dei verbum ſervamus in cordibus noſtris, & ubi adſit occaſio, eodem utamur; ſi recedimus poſtquam aliquot ſuperficiales de animæ noſtræ ſtatu conſiderationes fecerimus perfunctorii luminis beneficio; ſi in praxin redigere negligimus id, quod docti ſumus, nonne ipſi nosmet primi ſeducimus? Nonne intelligimus nobis ſolam eſſe verborum noſtrorum umbram, non autem operis corpus? & ſimiles fontibus objectorum imaginem recipientibus, quæ ſtatim obliterantur, illico ideam ſtatus noſtri deponere? *Morales ſermones, ſermone pro Sexageſimæ Dominica.*

Ex eo momento, quo ſpiritus ſolus agit, & cor iners quieſcit, frigide tantum Dei verbum auditur, quin guſtetur; ſatis eſſe putamus, illud reſpicere tanquam verbum veritatis, & vitæ, quin moveri ſentiamus, ut certo, & obfirmato animo illi tanquam neceſſario, utilique bono hæreamus. Dic avaro, exempli gratia, ipſum eſſe pauperum œconomum; viduam, & pupillum curæ illius traditos eſſe; illum ſaluti ſuæ conſulere non poſſe, niſi egeſtate laborantes in partem vocet bonorum, quæ providentia large, effuſeque illi donavit; immodicam hanc cupiditatem,

qua

qua bona ſua congregat, idololatriæ ſpeciem eſſe, ac validum æternæ ipſius felicitati impedimentum; veritatem hanc audit, eamque fortaſſe intelligit, & probat: ſed cognitio iſta in illius remanet intellectu, ſatis valida, ut illi chriſtianæ miſericordiæ neceſſitatem oſtendat; ſed ſatis infirma, ut illum ad eam amplectendam, atque exercendam impellat; adeo cor ejus mancipatum eſt avaritiæ, quæ illi eſt oppoſita. Hoc ipſum de ambitioſo, & libidinoſo dici poteſt: ambitio, & voluptas prohibent, ne ſeſe dedant verbo Dei, quantumvis perſuaſum illis ſit de veritate, quæ prædicatur. *Idem.*

Corde verbum Dei recipiendum eſt. *Loquimini ad cor Jeruſalem.* Iſaiæ 40. Si aures tantum affertis, & corda veſtra relinquitis domi, negotiis, aut ſolatiis veſtris abdita, irrito labore loquemur. Si agricola ſemen ſuum in aquis, vel aere, aut inter lapides ſereret, illud nunquam radices jaceret. Opus eſt, ut terra bene exculta Dei verbum recipiat, ut ſemen germinare, ac ſe multiplicare valeat; ſi enim in aures tantum ceciderit, ſterilis erit, omnique fructu carebit. Cor ager eſt, ubi divinum hoc ſemen jaciendum eſt, & cor iſtud bene præparatum eſſe debet, ut illud recipiat: illud vero deinceps ſedulo ſervare debet regii Prophetæ exemplum ſecutus: *In corde meo abſcondi eloquia tua.* Pſalm. 118. & quomodo Evangeliſta ait de Sancta Virgine, quæ diligenter ſervabat ea, quæ de filio ſuo dici audiebat: videlicet ea meditabatur, in mentem ſuam revocabat, ac ſerio ſecum reputabat. *Malinier primo ſermone quadrageſimæ.*

De illis, qui ad concionem audiendam accedunt, ut concionatorem perſtringant. Illis, qui ad Dei verbum audiendum concurrunt, ut vel concionem, vel concionatorem cenſoria nota perſtringant, id dici poſſet, quod olim Joſeph Patriarcha ſuis fratribus dixit, qui, cum ſæva ſterilitas paſſim graſſaretur, in Ægyptum fruges accelerant coempturi: *Exploratores vos eſtis, ut videatis infirmiora terræ.* Cum ad conciones audiendas venitis, non ideo venitis, ut divini verbi panem colligatis, neque ut de muneribus veſtris erudiamini, neque ut illa ad memoriam revocetis, neque ut illuminemini iis in difficultatibus, quæ in myſteriis, vel veritatibus religionis vobis ſuboriri poſſent; ſed ut improbam exerceatis cenſuram, ut, ubi deficimus, intelligatis, ut noſtram imbecillitatem deprehendatis: *Exploratores vos eſtis.* *Sermo manuſcriptus.*

Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Joan. 8. eaque in optimum uſum convertit, Dei filios ait; quæ res S. Bernardum conſolabatur, efficiebatque, ut diſcipulos ſuos tanquam totidem prædeſtinatos reſpiceret: *In vobis, fratres, vere invenio aures audiendi, cum in emendatione veſtra appareat fructus verbi.* Grandis profecto conſolatio ſancto inſtitutori; quæ tamen efficit, ut pro vobis admodum extimeſcam: quis enim ſibi hoc perhibere poſſet teſtimonium, quod intra decem, aut viginti annos ex uno tantum ſermone aliquem fructum perceperit? Verum, Domine, propitios in auditores meos oculos converte; nemo fortaſſe eorum, qui me audiunt, reus non eſt graviſſimæ hujus negligentiæ; verum ne ideo ceſſes ad eos loqui, & illos urgere &c. *Idem.*

Concionator ea, quæ dicit, exemplo, ac vitæ ſanctitate probare debet. Ut efficax Dei verbum fiat, eidem comes accedat, opus eſt, ſanctitas illud annuntiantis, vel ut melius dicam, hæc illud animet, opus eſt; quod mea quidem ſententia innuere vult Apoſtolus, cum ait 1. ad Cor. 13. *Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens.* Ut ergo Dei verbum ſit efficax, illud, ut ita dicam, ex ore Dei deſumendum eſt: *Audies*, ait ille Ezech. 3. *de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me.* Quomodo autem ex hoc fonte haurire poſſis, ſi inde procul abſis per peccatum? Et licet etiam hoc fieri poſſet, nonne ſe ipſum terribili amentem præſumptione probat, qui ſermonibus ſuis perſuadere vult ea eſſe facienda, de quibus tibi nequaquam perſuaſum eſſe flagitioſo vitæ genere oſtendis? Tandem enim hoc non inauditæ ſolum præſumptionis ſignum eſt, ſed etiam graviſſimæ dementiæ argumentum, indeſinenter adlaborare, quin ullum ſperandi locum habeas te felicem laborum tuorum exitum conſecuturum; cum liqueat, uti S. Proſper l. 1. de vita contempl. c. 15. ait, ac ipſa probet experientia, nulla re magis minui, vel everti auctoritatem, quæ ad erudiendum eſt neceſſaria, quam diſcrimine illo, quod inter docentis mores, & præcepta deprehenditur. *Liber, cui titulus: Dialogi Abbatis Joannis, & Euſebii Presbyteri.*

Homines, qui quadam cum religione ſe vivere profitentur, tres in claſſes dividi poſſunt. Alii, Domine, audiunt verbum tuum, quaſi non audirent illud. Hoc neque mentem, neque cor illorum afficit; cumque illud ſine attentione audiant, dæmon hoc illis aufert; neque majorem habet effectum, quam ſemen, quod cecidit ſecus viam, atq; in excultum agrum ingreſſum non eſt. Hoc illis accidit, qui externam duntaxat pietatis ſpeciem habent... Alii tuum quidem & cum alacritate verbum recipiunt; ſed cum virtus eorum ſuperficialis tantummodo ſit, neq; radices poſuerit, nihil producit; minimæ quælibet ærumnæ, & leviſſimæ, quæ illis accidunt, tentationes illud diſſipant, ac prorſus inutile efficiunt, quaſi inter lapides, & ſaxa decideret. Alii illud tanquam inter ſpinas recipiunt: videlicet nullum inde fructum, & utilitatem percipiunt, quia terrenarum rerum cura, divitiarum, & voluptatum amor, ac honorum omnium, omniumque terræ vanitatum conquiſitio efficiunt, ut verba tua fructu careant, eoſque ea privant benedictione, quam inde recipere poſſent. Illi ſuperſunt, Domine, quorum pietas ſincera eſt, eoſque his verbis deſignas: *In terram bonam.* Matth. 13. Hi illi ſunt, qui verbum tuum reſpiciunt tanquam ros divinum, in quo ſuum inveniunt ſalarium, vim, vitam, lumen, atque conſolationem: & quamvis hoc non in omnibus parem habeat fœcunditatem, in illis tamen cum ubertate, & benedictione fructus producit; & licet virtus hæc ſit inæqualis, nihilominus animabus illam recipientibus vitam tribuit, tuetur, atque confirmat. *Abbas Trappenſis in moralibus conſiderationibus in S. Matthæi evangelium.*

Ignium æternorum, quos divina juſtitia in inferno ſuccendit, minæ, cogitatio magni judicii diei, teterrimorum ſuppliciorum æternitas, hæc omnia fere in ludibrium vertuntur ab infinitis propemodum temerariis adoleſcentibus, cum ſibi a verbi divini miniſtris annunciantur; eiſque hodierna die accidit, quod olim ſancto Lot, qui admonitus ab Angelo Sodomorum, civitatem igne de cœlo demiſſo conflagraturam, per trivia, & compita clamabat, omneſque precabatur, ut divinam flecterent juſtitiam, vel ſaltem illam evitarent egredientes de loco, quem Dominus oderat. Non enim defuerunt imperterriti mortales, qui ſanctum virum contempſerunt, ejuſque minas ſibi in ludibrium verterunt: *Et viſus eſt eis quaſi ludens loqui.* Geneſ. 19. Tranquille in urbe permanſerunt, atque ſolatiis ſuis indulgere perrexerunt; ſed non multo poſt flammis abſorpti ſunt. Ita concionator admonet auditores de terribilibus juſtitiæ Dei ultoriæ effectibus: eiſque devorantes inferni flammas minitatur. Flagitioſi homines haſce terribiles veritates contemnunt, eaſque inania putant terriculamenta, pia commenta, & ſpectra devotionis, quæ non niſi ad rudes homines in officio continendos inſerviunt: *& viſus eſt eis, quaſi ludens loqui*. Sed donec hæc fatalis fortitudo omnem illis aufert ſenſum malorum ipſis impendentium; violenta mora, caſus inopinus illos in infernum æternum præcipites agit: *Specimen ſermonum pro quarta poſt Adventum Dominica.*

Modicus effectus, quem Dei verbum in aliquorum flagitioſorum hominum cordibus habet.

Nunquid autem nefas eſt concionatori, quidquid habet eloquentiæ, depromere, ut ſuum extollat argumentum, atque chriſtianas veritates pertractet? Mirum ſane eſſet, S. Auguſtinus ait, mendacio rhetoricis abutente ſchematibus contra ipſam veritatem, veritatem iiſdem uti non poſſe ad mendacii vim propulſandam? Opuſne eſt, eos, qui falſa perſuadere cupiunt, auditorum ſuorum attentionem ſibi comparandi artem noſſe, eamdem vero præcones veritatis ignorare? illos didiciſſe, quo pacto induſtrie errores ſuos com-

mendent, eiſque fucatam veritatis allinant ſpeciem, hos vero de maxime neceſſariis ad ſalutem actionibus jejuna, rudi, & incompta ratione ſermonem habere? Illos terrorem, formidinemque incutere in animos, quos callide fallaci arte ſibi conciliare didicerunt; hos vero ad id redactos eſſe, ut veritatem eo frigore tueantur, quod audientibus ſoporem, nauſeamque valeat afferre? Cum diſerte loquendi facultas impendi ex æquo valeat cum in bonos, tum in malos uſus, cum ad ea, quæ vera ſunt, tum ad ea, quæ falſa, perſuadenda: cur evangelici miniſtri illam addiſcere toto pectore non adnitantur, eadem ad veritatem propugnandam uſuri; quandoquidem improbi tantum inde vitium mutuantur ad obtinenda ea, quæ injuſtæ ipſorum expetunt cupiditates? *Ex dictionario morali in conſiderationibus de verbo Dei.*

Dignitas verbi Dei, & quanti a nobis faciendū ſit.

Hoc Dei verbum eſt: o ſummum præſtantiæ, & dignitatis characterem! Si enim majeſtatis characterem in regum, acuminis in politicorum, auctoritatis in legislatorum, eruditionis in doctorum, bonitatis in parentum, æquitatis in judicum, ſinceritatis, & benevolentiæ in amicorum verbis deprehendimus; varii id genus characteres, quibus illa nobis adeo chara, ac venerabilia fiunt, evaneſcunt, atque diſſipantur, ubi cum verbo tuo, Domine, conferuntur, coram quo politicorum acumen error eſt, auctoritas legislatorum infirmitas, litteratorum eruditio ignorantia, parentum bonitas cæcus amor, ſinceritas amicorum venalitas, æquitas judicum tenuis tuæ participatio, regum majeſtas exiguus nitor e magnitudinis tuæ infinitæ ſinu dilapſus. Fideles populi, qui aliquam Deo reverentiam vobis eſſe profitemini, venire ergo ad illius verbum audiendum: increata, & incarnata Sapientia eſſentiales ſaluti veſtræ veritates revelat: illas pia docilitate, bibuliſque auribus audite. *Idem ſermone primo hujus argumenti.*

Qua conſolatione afficiatur concionator videns Divini verbi fructum ſuo miniſterio receptum.

Cum aliquando S. Auguſtinus ad Hipponenſem populum haberet concionem, forte in ipſo ſermonis decurſu ingentibus auditorum gemitibus, ſuſpiriis, iteratiſque clamoribus interruptus, cur ita ploratis, & gemitis, ait illis? Quidnam vobis dixi, quod vos adeo vehementer commovit? Divinæ miſericordiæ immortales habeantur gratiæ, ſi ad corda veſtra penetrarunt ea, quæ dixi auribus veſtris. O quam beatum me exiſtimarem, addidit ille, ſi Deus adeo imbecilli uſus fuiſſet miniſtro, qualis ego ſum, ut miniſterium ſuum honoraret, ſuumque ſanctificaret evangelium! Hoc unum vobis, dilectiſſimi Auditores, dicere poſſum, gaudium meum perfectum futurum, nihilque majorem mihi allaturum conſolationem, quam ſi videro, vos ſollicitos ad virtutes, quæ vobis deſunt, comparandas animum appellere, cumque amovere a viis pravis, quæ vos in malorum omnium abyſſum impuliſſent. Et ſane quænam concionatori conſolatio eſt, & quænam in anteceſſum felicitas auditoribus ſumma fide obſervantibus, quod illis per organum illius Deus inſpiravit? Dociles veritatibus, quas didicerunt, eaſque in optimum uſum convertere cupientes, non ſunt amplius iracundi, avari, voluptuoſi, ultores. O Dei verbum! hoc in noſtris animabus efficis, cum divina præveniente, & adjuvante gratia tibi noſtras mentes, & corda aperimus. Tu nos erudis, nos corripis, nos moves: ſed ipſi non ſanctificamur, niſi enim ea luminibus tuis fructum percipientes ſerio ſalutis noſtræ negotio vacamus. *Idem.*

Attentio, cum qua Dei verba audiendū eſt.

Pudore ſuffundor, ubi lego, ſapientem Ethnicum neſcio quem pati non potuiſſe, ut ſi aliquis ad philoſophum, vel oratorem audiendum accederet mente diſſipata, eumque otioſis auditoribus exprobraſſe, illos ad tempus videlicet traducendum illuc accedere inſcios quanam in re illud inſumerent. Diverſorium otii eſt! Prob Deus! quid autem non dixiſſet, ſi illi perſuaſum fuiſſet, prædicationem ex maxime ſeriis, & neceſſariis evangelici miniſterii actionibus eſſe, & vidiſſet, catervatim omnium generum homines ad concionem audiendam confluere, eique adeſſe eo modo, quo in theatris comediæ intereſſe conſuevit? Quid non dixiſſet, ſi illos vidiſſet unice pendere a geſtu, verborum ordine, caſtigatis locutionibus, diſertiſque figuris, necnon opportuno in moralem diſciplinam excurſu, quin ne minimum quidem immorentur ſtatui conſcientiæ ſuæ, quin ab iis diſtractionibus, in quas ultro dilapſi ſunt, unquam ſe colligant, atque iis affici videantur veritatibus, quas audiverunt? Alii alios ultro citroque ad hanc actionem invitant tanquam ad ſpectacula; congregantur in templis tanquam in publicis plateis, inquit S. Chryſoſtomus. *Idem.*

Concionatores, qui eos ſalvos faciant, quibus prædicāt, illorum damnationi occaſio ſunt.

Quemadmodum littera occidit eos, quos ſpiritus non vivificat, jure inferri poteſt, cum adeo pauci Dei verbo vivificentur, concionatores, quin auditoribus ſuis aliquam vitæ ſcintillam communicent, eos magis, magiſque ad mortem impellere. Aſſueſcunt audire ſine ſenſu, & oſcitanter veritates maxime terribiles, & inde quodammodo impares fiunt, qui moveantur. Ita concionatores non ſolum non ſunt divinarum miſericordiarum inſtrumenta, ſed nil aliud ferme ſunt, quam divinæ juſtitiæ miniſtri. Hoc tamen non accidit concionatorum vitio, ſi ſumma officii fide munere ſuo perfungantur; ſi nihil intentatum relinquant, ut cordium duritiem infringant, miniſterium ipſorum ſemper glorioſum eſt, & evangelicum: neque imputabit illis Deus mortem tot rebellium animarum, eoſque remunerabitur propter exiguum obedientium animarum numerum, quæ ex eorum dictis profecerint. Verum enim vero ſi miniſtri culpa miniſterium vi, ac virtute deſtituatur, ſi ille vitæ ſuæ flagitiis verbi effectum prohibuerit, niſi verba ſua illa obleverit unctione, quæ ex cordis ſui diſpoſitione emanare deberet, niſi precibus ſuis Dei benedictionem attraxerit ſuper veritates, quas annuntiat, ſi humanas immiſcuerit affectiones, ſi verba non cordis ſui effuſiones, ſed productiones mentis extiterint; dici poteſt ille ſe eo dimittere magis, quo majus eſt miniſterium ſuum, ſe ſe dedecorare magis, quo dignius honore munus ipſius eſt, ac ſe nocentem præbere magis, quo ſanctius, atque ſanctificantius eſt ejus officium. Si enim evangelicum miniſterium eſt adeo efficax, quodnam ſcelus eſt hanc prohibere efficaciam, & divinum ignem cordibus inflammandis deſtinatum extinguere? Si vitæ miniſterium eſt, quid eſt illud in mortis miniſterium convertere? Si animabus expiandis deſtinatum eſt, quid eſt illi virus immiſcere ad eas corrumpendas? Si illius finis eſt animas ad veritatem, atque charitatem traducere, quid eſt eodem abuti ad vanitatis, affectuum, & ſæpe etiam errorum noſtrorum ideam illis imprimendam? *Eſſais de morale tomo quinto.*

Dei verbū auditum opere adimplendū eſt.

Quid eſt faciendarum rerum cognitio ab actionibus ſeparata, niſi eorum, a quibus non fiunt, condemnatio? Quæ vero eſſe poteſt utilitas veritatis, quæ nos damnat? ..... Quamobrem S. Jacobus Apoſtolus nos admonendos eſſe arbitratus eſt, ut factores ſimus verbi Dei, & non auditores tantum: quælibet virtus cognita, & non exercita auditores tantum nos facit; illam nos poſſidere putamus, quia aliquo ejuſdem amore tenemur; ſed illam re ipſa nequaquam diligimus. Hæ virtutum, quas nunquam exercuimus, illecebræ nihil aliud ſunt, quam ſuperficiales impreſſiones, quæ, cum in actum redigendæ ſunt, evaneſcunt..... Hic idem Apoſtolus magis ad vivum nobis probaturus, quam inutile ſit Dei verbum audire, niſi adimpleatur, utitur ſimilitudine, quam enucleare operæ pretium eſt. Ait, illum, qui ſatis eſſe putat Dei verbum audire, quin exerceat illud, ſimilem eſſe viro ad breve temporis momentum faciem ſuam in ſpeculo conſideranti, qui inde ſtatim recedens obliviſcitur imaginis, quam illic deprehenderat. Dei verbum ſpeculum eſt: hoc unum poteſt noſmet ipſos nobis repræſentare quales ſumus: nos de vitiis noſtris admonet, eorumque cognoſcendorum locum præbet: verum ut cognitio hæc ſit diuturna, & non deleatur, ad praxim eſt redigenda, atque eadem cor affici debet; alioquin dilabitur, diſſipatur, neque melius cognoſcitur, quam ſi nunquam illi animum advertiſſemus..... Non deſunt, qui in hoc ſpeculo alienos dumtaxat conſiderent nævos, quin videant

ſuos,

ſuos. Hic Scripturæ locus, ajunt illi, optime iſtis quadrat, & illis. Concionator ibi non videt, niſi quomodo in ſermonibus ſuis uti poſſit. Vir doctus modum inveniet ſolertis, acuiſque hominis nomen ſibi comparandi. Ita veritates has ad eos transferentes uſus, qui ſunt extra nos, nunquam illas nobiſmet ipſis applicare conſueſcimus. *Ibidem.*

Dei verbum neglexiſtis, Deus a vobis verbum hoc auferet; hoc ille populo ſuo per Prophetam minitatus eſt. Populi mei flocci faciunt, quod illis dico, oracula mea in ludibrium vertunt, ex monitis meis fructum nullum percipiunt, neque proficiunt ex veritatibus, quæ ipſis juſſu, & nomine meo nunciantur: non audient amplius vocem meam: *Mandabo nubibus meis, ne pluant.* Iſai. 5. Nubes meas claudam, præconibus meis ſilentium indicam, ac prohibebo, ne ſuper illos gratiarum mearum rores effundant: *Mandabo nubibus meis, ne pluant.* Irritatus Deus nihil hoc gravius populo ſuo poterat minitari; quid enim expectari poteſt ab agro ſicco, & arenti, in quem neque ros decidit, neque imber, niſi quod Solis ardoribus exuſtus nihil unquam ferat, atque in ſua ſterilitate permaneat? Hoc certiſſime accidet animæ, cui Dei verbum auferatur. Cum non loquentur amplius concionatores, neque amplius audientur, tellus erit in omni bonorum operum genere ſterilis &c. Poſſet ne Deus ſeveriores ob verbum ſuum neglectum pœnas repoſcere? *Sermo manuſcriptus.*

Deus divinum hoc verbum aufert illis, qui negligunt illud audire.

Divini verbi ſemen nunquam copioſius effuſus fuit, nunquam vel plures, vel eloquentiores fuere præcones, qui verbum hoc de ſuggeſtu annunciarent. Hoc in omnibus reſonat templis, neque deſunt unquam auditores, qui ad illud audiendum concurrant; & ſæpe catervatim confluunt, cum nominis celebritate miniſter evangelicus floret. Sed quonam cum fructu? Heu! Nunquid mortales ideo minus ſuperbi ſunt, avari, voluptuoſi? Nunquid minor luxus, pauciores libidines, odia, ſimultates, diſſenſiones in civitatibus inter chriſtianum populum ſunt infrequentiores? Nunquid minus vitioſi, magiſve in pietatem proni ſunt homines? Nunquid minus aleis, profanisque ſolatiis indulgent? Divinum quidem hoc ſemen nunquam uberius fuit, verum nunquam ſterilius fuiſſe jure poteſt affirmari. *Sermo manuſcriptus.*

De modico fructu, qui ex Dei verbo percipitur.

Cum concionatoris eloquentia non aliud ſit, quam medium, quo Dei verbum facilius perſuadeatur, & quoddam veluti remedium contra humanæ mentis infirmitatem, quæ veritatem guſtare nequit, niſi eo ſapore conditam, qui guſtum ejus afficiat, excitet attentionem, & paulumper curioſitatem cieat: auditor illi nunquam acquieſcere debet, neque Dei verbum, tanquam verbum hominis conſiderare, ſed tanquam verbum Dei, quod in naturali etiam ſimplicitate ſua majorem vim habet, majeſtatem, jucunditatem, & pulchritudinem, quam magnifica quælibet, florenſque eloquentia. *Abbas de Sancto Martino in Quadrageſima.*

Dei verbum olim potentius non erat, quam hodie, quoniam eodem ſemper ſpiritu eſt animatum: immo neque adeo commune, & vulgatum erat propter perſecutiones: attamen quamvis hoc verbum non eſſet potentius, quamvis concionatorum numerus magis eſſet exiguus, & ad ſupplicia conquiſitus, illi tamen tanto cum fructu prædicarunt, ut gentes omnes converterint: hodie vero videtis homines, quotidie hoc ipſum verbum audientes, qui illud plures integras audivere Quadrageſimas, & qui nihilominus ne ex una quidem concione fructum retulere. Hi concionatorum omnium vobis deſcribent imagines, ac ſingulorum characterem indigitabunt; immo etiam locorum magis nitentium reminiſcentur; ſed paucos invenietis, qui ea, quæ audiverint, ad vitæ ſuæ conformationem tranſtulerint. Verbum hoc in eorum mente, ac memoria ſubſtitit, ſed ad cor ipſum nequaquam deſcendit.... Cui bono toties ſanctum audire verbum, ut coram Deo ſimus nocentiores? Etenim ex S. Petri Apoſtoli ſententia præſtaret, nunquam hoc lumine illuſtratos fuiſſe, quam juſtitiam, legemque Dei cognoſcere, & eam non ſervare. Verbum, quod ſanctus hic Apoſtolus nunquam protuliſſet, S. Auguſtinus inquit, niſi a Jeſu Chriſto didiciſſet, cognitionem divinæ legis, ubi illam infringimus, peccatum noſtrum augere, ac nos infidelibus ipſis efficere deteriores. *Idem.*

Non e modicus ex verbo Dei fructus percipitur.

Sunt qui non Dei verbum, ſed concionatoris eloquentiam inquirunt, qui non pietatis, ſed curioſitatis ſpiritu ad concionem audiendam concurrunt, ut delectos audiant terminos, nova acumina, elaboratum ſermonem, qui auribus, ac menti placeat, non autem verba, quæ cor moveant, quæ corrigant affectus, ac ad vitæ rationem immutandam impellant. S. Paulus ævi ſui fideles laudabat, eo quod receperant verbum, quod illis prædicaverat, non tanquam verbum hominum, ſed Dei; quid porro dixiſſet, ſi vidiſſet Dei verbum auditi, non tanquam Dei, ſed tanquam hominis verbum? Nę ille quidem ſæculi ſui calamitatem deploraſſet, ſicut nos noſtri; re enim vera hic inter maximos, & pernicioſiſſimos recenſendus eſt abuſus, qui hodierna die in eccleſia inoleverint; hoc enim eſt irritam facere validiſſimam rationem fovendæ pietatis, atque peccatorum ad officium ſuum revocandorum.

Hominum plerique ſimiles ſunt Pilato ex Salvatore ſciſcitanti, quid eſt veritas, & prope ſe eamdem habenti veritatem, neque eam intelligenti. Hoc illius malum fuit, hoc noſtrum quoque eſt. Veritatem ob oculos habemus, neque videmus illam: catervatim ad Dei verbum audiendum confluimus, ſed ubi veritas nobis oſtenditur, quilibet caput demittit, illamque ad proxime adſtantem migrare ſinit. Eam reſpicimus tanquam fulgur, oculos claudentes, ac præ timore contremiſcentes. Cur illam non audimus? Quia nos minime palpat, quia defectus noſtros non diſſimulat, neque abſcondit, quia nos ſuis redargutionibus pudore ſuffundit, minis terret, probris humiliat, & nonniſi de pœnitentia verba facit. *P. Novet in meditationibus ſuis, introductione ad paſſionem.*

Meruimus diſcere veritatē, quæ Dei verbo nunciatur.

Concionatorem cum S. Hieronymo dicere poſſit, opus eſt; *Neminem ſpeciatim ſermo meus pulſavit, generaliter de vitiis diſputatum eſt.* Sermo meus neminem læſit, de vitio generatim dumtaxat ſermonem inſtitui; dicta nemini applicui, cuilibet ea ſibi applicandi locum reliqui. In id labor, & induſtria collocanda eſt, ut auditorem corrigas, & ædifices, non ut illum rubore ſuffundas. Concionatoris verba ad omnes ſpectare debent, non ſingulis vel præſentibus, vel abſentibus immorari; neminem deſignare debent, niſi ille communem inſtructionem, quæ ad omnes pertinere debet, in detractionis argumentum, & occaſionem velis convertere. *Auctor Anonymus.*

Spiritus ſanctus nos admonet, quomodo homines Dei verbum audiant per hæc verba, quæ Prophetæ Ezechieli dicit: *Venite, & audiamus quis ſit ſermo egrediens a domino: veniunt ad te quaſi ſi ingrediatur populus.* Ezech. 33. Catervatim in templum ingrediuntur, quaſi ingrederentur, ſed illuc ſerio non ingrediuntur; locum capiunt in populi corona, ſed o Propheta ne putes illos ibi eſſe; ſi illos blandis vocibus detinere vis, ibi ſunt ſpiritu; ſin vis convertere, non adſunt corde. Hæc verba perpendite: *Veniunt, quaſi ingrediantur:* hoc in templum ingrediuntur, at in ſpeciem dumtaxat adſtant concioni; ibi ſunt corpore, vel ad ſummum etiam ſpiritu. Sed corde ſunt in negotiis ſuis, in rerum ſuarum impedimentis, in ſuarum cupiditatum objectis. Quamobrem Prophetæ eidem loquens Dominus ſequitur: *Audiunt ſermones tuos, & non faciunt eos:* audiunt illi quidem ea, quæ nomine meo dicis illis, ſed non ideo aliquid agunt; & hæc ratio eſt, Spiritus ſanctus concludit: *quia in canticum oris ſui vertunt illos, & avaritiam ſuam ſequitur cor eorum;* quia veritates æternas, ac religionis myſteria audiunt, quaſi canticum audirent; concioni adſtant, quaſi feriæ adſtarent comœdiæ, vel profanæ alicui declamationi; & quemadmodum, poſtquam tragediam aliquam ſcenicam repræſentari conſpexerunt, atque laudaverunt, & etiam fortaſſe lacrymulas aliquot commentiis Heroum, de quibus fabula narrabatur,

Quo pacto homines plerique Dei verbum audiant.

calamitatibus tribuerunt, abeunt cogitantes acta, tranſactaque omnia, quia illic adſiſtere ſolum, ut oblectarentur: ita, poſtquam concionatoris verba audiverunt, illinc abeunt, quin aliquid ultra ſibi faciendum eſſe arbitrentur. *P. Texier in Adventu de impie infelice.*

Veritates, quas non concionator populo enunciare debet.

Audire in Ezechiele Propheta, quomodo Deus ad concionatorem loquatur, Niſi audacter dixeris impio, quod ex ore meo didiciſti; quid autem? Nunquid divinitatis magnalia, atque altiſſima Theologiæ myſteria? Haud ita ſane; hæc a te docenda non ſunt, neque enim ex ore meo hæc didiciſti; ſed viam, quam populus ſequitur, viam eſſe, quæ illum ad æternam mortem adducit, & niſi illum urgere perrexeris, ut ſerio convertatur, pars tua erit infernus: *Si dicente me ad impium morte morieris, non annuntiaveris ei, neque locutus fueris, ut avertatur a via ſua impia: ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Ezech. 3. Niſi hoc pacto prædicaveris, impius quidem morietur, & damnabitur; tu vero, concionator, munere tuo functus non eris. Scias futurum, ut ego tibi ſuccenſeam, & ea te rationem exquiram ſanguinis ejus, & ſalutis animæ illius. *Idem.*

Concionatores jure contra ſcelera nostra inveheuntur.

Cur hæc auditor de zelo concionatorum querela? Quomodo tacere poſſunt ea videntes ſcelera, quæ committuntur in mundo? O Deus! quid hoc eſt? Nonne omnia veteris religionis veſtigia fere deleta, & obliterata videmus: nonne corruptionem duntaxat intuemur in familiis, intemperantiam in adoleſcentia, infidelitatem in mercatura, dolos, & ambages in foro, in popello vero libidinem, effrænemque licentiam? Impietas ipſa, atque morum licentia tanquam vis ſpiritus traducitur; perjuria, & blaſphemiæ tanquam ſermonis ornamenta; jugis aleæ furor honeſta occupatio; perſonata ſimonia, ac profanatio bonorum Jeſu Chriſti legitima poſſeſſio: verbo, nequiſſima flagitia virtutis pallio teguntur, & poſt hæc cum Propheta quæris: *Quid clamas?* Ubique videmus Deum contemptum, & læſum a creaturis ſuis, & Salvatoris ſanguinem conculcatum; videmus animas chriſtianas catervatim in perditionis viam feſtinare, ac ſe ſe in infernum præcipites dare; poſt hæc mirum eſſe debet, ſi clamamus, ſi invehimur? *Quid clamas?* Zelum habere poſſumus, & tacere? *Idem.*

Contra eos, qui peti nequeunt evangelicas veritates prædicari.

Loquor de illis, quos Apoſtolus ad Timotheum 2.c.4. prædixerat futurum, ut ſanam ferre non poſſent doctrinam, neque morum diſciplinam evangelicæ innixam ſeveritati: *Erit enim tempus, cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt.* De illis, qui volunt ſibi ſubtilia, & curioſa narrari, qui fabulas audire malunt eleganti ſermone exornatas, quam ipſas puras putas evangelicas veritates: *A veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.* Corruptorum horum auditorum intentio contraria eſt ideæ, quam de verbo Dei habemus, hæc Deo contumelioſa eſt, concionatori turpis, & auditori periculoſa.

Dei verbū ſervandū eſt, ut inde fructus percipiendus.

Divinum hoc verbum beatæ Virginis exemplo ſervandum eſt: *Maria conſervabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo*; quæ res in hoc poſita eſt, ut intrinſecus illud mediteris, ac temet eodem nutrias, non per inanes, ſterileſque ſpeculationes, ſed per ſenſus, & affectiones cordis. Cum mens tantummodo veritati vacat, quamprimum fatigatur; ſtatim mutare vult objectum, & prima objecta facile ſubſequentibus obliterantur. Sed cum impreſſio, quam veritas fecit in corde, animam applicat illi, hæc haud ægre eidem inhæret. Impreſſio hæc non ſinit, illam inde divelli; hæc eamdem centies ſine tædio, ac nauſea ſecum reputat, ſemper enim lætitia afficitur id cogitans, quod amat: *Conferens in corde ſuo* .... Male recipit verbum, qui huic aditum quidem præbet in aures, & mentem, ſed excludit a corde, ſive illud abſolute excludat, ſive illi abſolute neget imperium ſinens ſibi dominari dæmonis verbum; hoc eſt, objecta, quæ ille proponit. Æquum profecto eſt, cum Deus incompatabili hoc nos honore dignetur in nos verbo ſuo ingredi volens, nos efficere, ut regnet in nobis, & verbum hoc nobis ſit lex, regula, & lumen. Hoc autem non accidit, ubi cor dominanti alicuo affectu occupatur, ac alteri cuipiam inhæret objecto, quod præfert Deo. *Eſſais de morale tome 5.*

Quomodo verbum Dei male recipiatur.

1 Divinum hoc verbum male recipitur, cum poſtquam illud recepimus in corde noſtro creſcere ſinimus turbam curarum, atque ſpinarum, quæ impedimento ſunt, ne illud creſcat, atque fructum adferat, ſed illud paulatim exſiccant, & ſuffocant. Potiſſimum vero male recipitur, cum eodem abutimur, & quadam mercaturæ ſpecie prorſus terribili, illud ad propriam gloriam, atque utilitatem referimus .... Homo nequaquam nutritur, cum nutrimentum in ſtomacho immoratur, ſed tunc cum omnibus corporis partibus unitur, & commiſcetur .... Dei verbum animam non nutrit, niſi illius motibus, actionibuſque omnibus conjungitur, earumque regula, & lumen eſt, quemadmodum actionum Davidis erat. Illud cum manſuetudine recipiendum eſt, S. Jacobus c. 1. inquit: *In manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum*; hoc eſt ſine oppoſitione, ſine renitentia, & cum perfecta docilitate. Tunc enim nos alit, ſpiritualem vitam fovet, nobiſque vires confert, quibus nos metipſos regere, ac tueri valeamus. *Ibidem.*

De concionatoribus qui pravo ſunt exemplo.

Id genus homines Phariſæis, veteriſque legis doctoribus ſimiles ſunt. Si religionis veritates in mentibus eorum vigent, atque ſubſiſtunt, non vigent pro illis, ſed pro aliquibus electis, qui eorum opera erudiendi ſunt, & qui eſſe debent fidei, non vitæ illorum imitatores. Similes ſunt aquis baptiſmi, quæ animas ab earum ſordibus eluunt, corporum corruptionem contrahentes; veritatum harum ſequeſtres ſunt pro aliena quidem ſalute, propria vero reprobatione. Homines ſunt, qui eam ferunt ſententiam, qua æternis adjudicandi erunt ſuppliciis, & tantum abeſt, quod hæ veritates illis auxilium, opemque afferant, eorumque converſionem faciliorem efficiant, ut propter abuſum earum, qui ab illis fit, ejuſdem fiant impedimenta. Veritates, quæ alios maxime afficere poſſunt, in illis modicum virtutis habent & virium, & quandammodo æruginem induerunt: cor illorum per conſuetudinem ſenſum omnem amiſit, vel potius ipſi eas prædicantes ſuo ſe ore judicant, & damnant. *Idem.*

Concionatoris verbum mentem illuminare debet, & inflammare cor.

Concionatoris verbum non intellectum duntaxat illuſtrare debet, ſed divini etiam amoris ignem in cordibus accendere, ad illa capianda juxta ea regii Pſaltis verba: *Eloquium domini inflammavit eum.* Pſalm. 104. Divinum hoc eloquium, idem addit Propheta, in corde peccatoris abſumit, quidquid ibi carnale, & corruptum eſt, ac illud divellit ab eo, quod illic terrenum eſt, ut unice adhæreat Deo: *Ignitum eloquium tuum vehementer, & ſervus tuus dilexit illud.* Pſalm. 118. Qui Dei verbum annuntiat, Propheta Jeremias inquit, ſimul ac mentem erudit, ignem etiam in omnia corda effundit. Idemque Spiritus ſanctus in Apoſtolos deſcendit ſub ignearum linguarum ſpecie, ut intelligerent, S. Bernardus ait, corda ab illis eſſe inflammanda. *Specimen ſermonum.*

Conſiderationis defectus cauſa eſt modici fructus, qui ex Dei verbo percipiatur.

Hæc vera cauſa eſt modici fructus, quem divinum hoc refert verbum. Gratia, quæ illud comitatur, ſemen eſt virtutis, & converſionis; peccator illam recipit, ejuſque ſentit impreſſionem, verum eſt; ſed illi tempus non permittit radices jaciendi, atque cordis poſſeſſionem adeundi. Ubi concio abſoluta eſt, jam certatur officiis, jam ad profana colloquia reditur. Ubi ex templo pes fuerit elatus, jam ſe ſe quilibet ſocietatibus immiſcet, jam ultro citroque viſitationes recipit, ac reddit, ad conſueta ſolatia, vel negotia revertitur; affectus, qui concionis vi ſemiſopitus fuerat, ad objecti ſui adſpectum expergiſcitur. Ita concio, & motus omnes, quos illa in anima pepererat, quin aliquem effectum adferant, evaneſcunt. Hæc potiſſima cauſa eſt, propter quam Dei verbum fit inutile. Si peccator divinum hoc ſemen recipiens ſe ſe non objeciſſet tot obſtaculis, & impedimentis, ſeſe collegiſſet, ſi a mundo receſſiſſet, facile illecebras, moruſque illius ſecutus fuiſſet; ſerio vitæ ſuæ rationem ad examen vocaſſet, ac deplorabi-

lem

lem conſcientiæ ſuæ ſtatum excuſſiſſet; iniiſſet conſilia luminibus ſuis congrua; rationem excogitaſſet, qua eadem efficacia efficere poſſet, & hoc pacto gratia cordis illius dominationem obtinuiſſet, potuiſſetque ejus converſionem perficere. *P. Gezon, libro de receſſu.*

Quam fructum Dei verbum ferre valeat.

Cum increatum verbum præcipua ſit cauſa eorum omnium, quæ in ordine naturæ facta ſunt, verbum prædicationis eſt cauſa inſtrumentalis eorum, quæ fiunt in ordine gratiæ. Quot pravæ conſuetudines per illud deletæ ſunt? Quot uſus pernicioſi ſublati? Quot populis illud fidem inſpiravit? Quot corda extulit ad æterna bona nauſes, ac ſincero contemptu eorum, quæ fluxa ſunt, & peritura? Si hodierna die eaſdem non operatur converſiones, non igitur dicendum eſt, vires illi deeſſe, ſed immo potius, uti opus eſt, non audiri. *Ex morali dictionario in conſiderationibus de verbo Dei.*

Ille eligendus eſt concionator, qui nos magis moveat.

Prædicationibus idem accidit, quod eſcis, quibus veſcimur. Cibus generatim bonus eſt, ſed hic uni erit utilis, qui alteri noxius; cumque Deus vobis guſtum conceſſerit, vobis etiam integram reliquit ciborum optionem: & ſimulac videtis aliquod alimenti genus in vobis neque colorem, neque ſuccum producere, ſtatim vobis ſalutare nequaquam eſſe intelligitis. Hoc ipſum de concionatoribus dicendum eſt; attendite, quinam vos magis moveat, atq; hunc ex aliorum numero eligite.... Si ſecundum Deum judicium ferre velletis, eos tantum eligeretis, quos ſaluti veſtræ utiles cognoſceretis; tandem enim velle opus eſt res pro iis finibus, pro quibus inſtitutæ fuerunt. Sed verbum Dei factum eſt, ut vos ſanctificaret; inſignis ergo eſſet imprudentię illud propter alium aliquem finem eligere. Si medicum eligerem, quia diſertus, & eloquens eſt, me omnes exſibilarent; ille mihi eligendus eſt, quem ſcio prę reliquis melius meum noſſe temperamentum, & quem in arte conſultiſſimum cenſeo. Si igitur concionatorem invenio in me conſcientiæ ſtimulos excitantem, & de corde meo vitium auferentem, hic ille eſt, quem mihi Dominus miſit, hic meus eſt Ananias, licet alioquin nullas habeat veneres, nullam vocis, aut geſtus elegantiam, huic hærebo, neque illum dimittam. Alius tamen mihi magis placeret. Si huic movendi virtus eſt; eſto, fac quod lubet, hunc elige; verum ſi alius majorem habet vim, ut te moveat, hic tibi eligendus; & qui ſecus fecerit, de ſanæ mentis uſu dejectus omnem ſalutis ſuæ curam abjeciſſe exiſtimandus eſt. *In ſermonibus, qui Patri Bourdaloue attribuuntur.*

Divini verbi ſterilitas non ipſo non oritur, ſed ex vitiis illud audientium.

Quæro, undenam hæc oriri poſſit divini verbi ſterilitas? Nunquid ex ipſo Dei verbo? an ex concionatoribus illud prædicantibus? an denique ex illud audientibus? Omnino enim opus eſt, uni ex tribus hiſce cauſis hoc vitium referri. Dei ipſius verbum inſimulare eſſet injuſtitia; neque enim hodie minus potens eſt, quam fuerit olim tempore Apoſtolorum. Idem prædicamus evangelium, quo S. Petrus uno in ſermone tria auditorum millia convertit; & cum Spiritus ſanctus viſibili ſpecie dilapſus eſt ſuper eos, qui Dei verbum audiebant, quemadmodum narrat S. Lucas, illud profecto non aliud erat verbum ab eo, quod prædicamus. Quid igitur? Nunquid concionatores hujus mali ſunt cauſa? Scio equidem, S. Paulus ait, Dei veritatem in injuſtitia detineri poſſe: ſcio, ex S. Chryſoſtomi ſententia, in captivitate etiam poſſe teneri; cum e contra primis eccleſiæ ſæculis libera eſſet, cum ipſi concionatores in vincula detrudebantur. Scio, non deeſſe, qui pravo exemplo Dei verbum dedecorant: ſed tandem aliquando errorem hunc abjiciamus, Auditores: Divini verbi fructus concionatorum meritis, & ſanctitati non adhæret, hoc operatur per ſe, non ſecus ac legis gratiæ ſacramenta; immo præ ſacramentis hac in re præſtat, quod, ut illa, a miniſtrorum intentione non pendet. Poſſunt quidem concionatores concionando ſe ipſos prævertere, ſed ſemet prævertentes non ideo minus alios convertunt. *Idem.*

Theologicum principium eſt, cum Deus fidelibus exteriora præbet ſuæ ſalutis ſubſidia vel generatim, vel particulariter, illis ſimul interiores ſuppeditare gratias exterioribus hiſce adminiculis reſpondentes, quæ illos animent, & confirment, niſi earum effectus ab hominibus prohibeatur. Ex illis autem auxiliis, quæ Deus extrinſecus tradit hominibus, ut ſalutem ſuam operari, & pœnitentiam agere poſſint, eſt verbi ſui prædicatio: ſed eodem tempore, quo illis hoc exterius præbet adminiculum, intrinſecus etiam ſecretis afflatibus concionatoris voci reſpondentibus eos movet: ita ut ſi hic in auditorum auribus loquitur, illi in eorum mentibus, animiſque ejus imprimant dicta; & ut loquitur S. Auguſtinus, ſi qui extrinſecus vitia reprehendit, ſuum habet in templo ſuggeſtum, ille, qui cor movet, in cœlis habeat ſuum: *Cathedram habet in cœlo, qui corda movet.* Ubi ergo concionem audis, duplicem tibi finge concionatorem tecum, licet diverſo modo, loquentem; alterum quidem viſibilem, cujus vox tuas aures percellit, inviſibilem alterum, qui loquitur ad cor. Hinc ſequitur, prædicationis tempus acceptabilem eſſe occaſionem ad Dei gratias, & auxilia promerenda; ille enim præſto eſt, ut hæc illis concedat, qui communibus utuntur adminiculis, quæ ipſius adhibet providentia, ut hominum converſionem, & ſalutem operetur: præterquamquod reverentia, & obſequium, quod fidelis Dei adhibet verbo, meretur, quod Deus hoc in ipſo potens, & efficax reddat. *Idem*

Cum aſſiduitate, & fructu Dei verbum audire nota eſt prædeſtinationis.

Dei verbum audire, atque inde fructum percipere ſignum eſt, & character prædeſtinationis, quemadmodum docent Theologi his Salvatoris verbis innixi: *Qui ex Deo eſt verba Dei audit.* Joan. 8. Ratio eſt, quia noſtra gratiæ cooperatio proculdubio tutiſſima, & unica via eſt, qua ipſi, quantum in nobis eſt, ad prædeſtinationem pervenire valeamus. Homo autem nunquam magis ad cooperandum gratiæ, ac ſe ſe dignum, qui illam recipiat, præbendum excitatur, quam cum Dei verbum audit; Deus enim interiorem vocem ſuam cum exteriori concionatoris voce conjungit, quæ illum urget, ac ſollicitat, ut ſe ſe dedat, & ex duabus hiſce vocibus, ut ita dicam, totale fit, abſolutumque ſuæ converſionis adminiculum. Sed e contra inde etiam inferendum eſt, reprobationis eſſe notam non audire Dei verbum, vel illud oſcitanter, & ſine reverentia audire, hoc enim pacto noſmet indignos præbemus iis gratiis, quas in hujuſmodi occaſionibus tribuit Deus, neque utimur medio omnium vulgatiſſimo, quod ad hominum ſalutem Deus ipſe conſtituit. Contra hujuſmodi negligentes chriſtianos adhibenda ſunt evangelii verba: *Vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.* Deus nobis loqui vult, ut vel minis nos terreat, vel promiſſis alliciat; ſi vocem illius audire non vultis, neque metus inerit vobis judiciorum ejus, nec voluntas legibus illius ſatisfaciendo: quomodo igitur hoc in ſtatu ſalutem veſtram operabimini? & quæ ratio vobis perſuadere poterit, vos in prædeſtinatorum albo recenſeri? *Idem.*

Unde divini verbi vis, & virtus oriatur.

Cum Dei verbum ita ſit efficax, ut in Bibliis modo ſagittæ acutæ, modo gladio ancipiti, modo igni ardenti, ac brevi comburenti comparetur: quęrunt Theologi, undenam hæc vis, & virtus oriatur: atque triplices cauſa oriri reſpondent; 1. ex actualibus gratiis, quæ illam comitantur, & ex Spiritu ſancti auxilio, quoniam eodem tempore, quo exterior concionatoris vox aurem corporis pulſat, non deeſt altera interior vox cordis, & hæc illa eſt, quæ ipſas Libani cedros poteſt confringere. 2. Vis hæc, & efficacia procedit ex ipſa verbi hujus natura, quod validas continet rationes, quæ fortiſſima etiam perrumpere poteſt vincula, quibus terrenis bonis adhęremus, necnon ſæviſſima corda flectere. Enim vero nobis ob oculos ponit maxime terribiles veritates, quę in nobis impreſſionem efficere poſſunt, & promiſſiones, quę cor noſtrum poſſunt allicere, atque palpare: judicium, infernum, paradiſum &c. 3. Ex Dei conſilio, qui evangelii ſui prædicationem inſtituit, ut homines ad ſuam pertraheret ſervitutem, & qui illam tanquam aptum huic fini inſtrumentum propoſuit. *Idem.*

Divini verbi fructus, & utilitas.

S. Paulus in epiſtola ad Timotheum quatuor præcipue diſtinguit divini verbi utilitates, ac totidem bona, quæ inde recipimus, cum ait, ſcripturam omnem, quæ a Deo inſpirata fuit, & quæ debet annunciari, utilem eſſe. 1. *ad docendum*; 2. *ad arguendum, &*

corrigendum vitia; 3. ad erudiendum in *Juſtitia*, hoc eſt ad animam ad pietatem, juſtitiamque formandam, utilem demum ad hominem perficiendum, atque ad omnibus bonorum operum generibus diſponendum: *Ut ſit homo Dei perfectus, & ad omne opus bonum inſtructus. Idem.*

Quid in hominibus per verbũ ſuum Deus operetur.

Ut nos ſalvos faceret, Verbum æternum caro factum eſt; ſed per verbum temporale ſalutem noſtram operatum eſt: *Verba mea*, inquit ille Act. 13. *Spiritus, & vita ſunt*. Ita & S. Paulus Dei verbum *Verbum ſalutis* appellat. Venit Jeſus Chriſtus, ut mediatoris munere fungeretur, noſque Patri reconciliaret; ſed nos per verbum ſuum reconciliat; ideoque S. Paulus idem illud verbum vocat reconciliationis. Sine fide ſalvi eſſe non poſſumus; ſed per verbum Dei fides oritur in cordibus noſtris. Gratia neceſſarium eſt ad ſalutem inſtrumentum, ſed ſecundum communem providentiæ rationem Deus huic verbo gratiam juſtificationis adnectit. Verbum interius, quod gratia eſt, ut plurimum exterius verbum concomitatur. Niſi Magdalena Jeſu Chriſti verbum audiviſſet, in ſcelere ſuo conſenuiſſet. Deus Auguſtini converſionem Ambroſii prædicationi alligaverat; veſtra alligata ne eſt huic ſermoni, quem negligitis? *P. Nepveu tomo 4. chriſtianarum conſiderationum.*

Ex Dei verbo fructus percipiendus eſt.

Non ſatis eſt Dei verbum bene audire, ex eo proficere opus eſt; divinum hoc ſemen ipſe Dei filius effundit in cordibus noſtris, ut centuplum ferat. Væ latis viis, hoc eſt, diſſipatis animabus, in quibus ſemen non germinat. Væ aridis agris humorem non habentibus, hoc eſt mobilibus cordibus, quæ dies eadem videt bona abjicere conſilia, quæ Dei verbum in illis formaverat! Væ agris ſentibus, ſpiniſque repletis, quæ ſemen patris familias ſuffocant, hoc eſt cordibus nimis terræ hujus bonis adhæreſcentibus, vel ſeacenis ineptiis impeditis, propter quas ſalutis negotium negligunt. Verbum hoc vos judicabit, niſi fructum inde perceperitis. *Idem.*

Licet aliquando ſeſe verbis and verſi guſtibus aptare:

Hos acres, violentuſque motus, vehementeſque invectivas contra mundi flagitia auctoritas evangelici miniſterii concionatoribus non permittit; hæc magnifica ſchemata, nitidique ſermones, qui paſſim hominum admirationem conciliant, converſiones non operantur. In hominum ingeniis diverſa ſunt lumina, aditus diverſi, diverſique guſtus, quod in illis infinitam judiciorum diverſitatem producit; quamobrem infinita rationum varietate ducti vel alliciuntur, vel rejiciuntur. Utrum in hoc plus ſit imaginationis, quam rationis, nihil intereſt; rationis, & charitatis eſt ſeſe hominum ingeniis accommodare, & aliquid tribuere huic imbecillitati, cui nulla eſſe poteſt medicina. *Eſſais de morale tomo 5.*

Apoſtoli, poſtquam Spiritum ſanctum receperunt, in publicum prodiere; hi non erant homines, qui ſuos tantum conceptus enunciarent; ſed Deus ipſe has veritates annunciabat per miniſtros, eorumque verba manifeſtis potentiæ ſuæ confirmabatur indiciis. Cœleſtes erant homines terrenarum rerum omnium affectionibus expediti, quorum vita æque ſancta erat, ac doctrina. Non deſunt plurimi, qui illa ipſa prædicent, quæ illi, ſed longe diſpari eventu, quoniam prædicationem horum Dei ſpiritus non comitatur. Horum concionatorum mores, & affectus cognoſcuntur, & mundus de illis nihil niſi humanum loquitur, & quod redoleat cupiditatem: nihil, quod terram non ſapiat, & quod carnem, & ſanguinem non præſeferat: patet, quid velint, & cupiant, & rumor hic, qui illos præcedit, nequaquam homines ad vitam prorſus immutandam diſponit. *Ibidem.*

De linguis igneis, quæ ſuper Apoſtolos apparuerunt.

Aliud quoque fuit viſibile ſignum Spiritus ſancti in Apoſtolos deſcendentis, igneæ videlicet linguæ, quæ ſuper eorum ſingulos quieverunt, qui erant congregati, & quæ illos interno repleverunt ardore, qui in cor, linguam, & verba illorum ſe effudit. Corda iſta flagrantia nonniſi inflammata habebant verba, aptiſſima ad ignem in aliis cordibus accendendum, quæ a Deo intrinſecus præparabantur, ut illum reciperent. Ad ignem quippe accendendum duo paſſim requiruntur, materia ad ignem concipiendum apta, & ignis, qui illam accendat. Deus quidem præparat corda, ſed vulgo utitur inflammato concionatorum verbo, ut palam illis applicet ignem. Hæc communis eſt via converſionis animarum, & hinc liquet etiam, cur nunc temporis adeo infrequentes converſiones videantur: quia videlicet paucæ ſunt igneæ linguæ inflammandis cordibus aptæ: pleræque enim frigidæ ſunt, quæ hominibus nonniſi eloquentiæ prorſus humanæ inania ornamenta præſentant ſine calore, & ſine vi: lumina ſunt ſine ardore: neque enim credendum eſt, eos concionatores, qui magis violenti ſunt, & qui præ reliquis magis agitantur, hos eſſe ad corda inflammanda magis accommodatos. *Ibidem.*

Fidelium plerique Dei verbi faſtidiunt.

Conciones, quæ habentur ad explananda, & elucidanda religionis noſtræ myſteria non placent: eaſque faſtidiunt homines, ubi ſimplicem tantum evangelii audiunt enarrationem. Nonne videtur etiam Chriſtiani aures offendere, qui de myſteriis ea die occurrente loqui velit? Inde ignava hæc miniſtrorum indulgentia populorum guſtui ſe ſe accommodantium; inde fulgida illa ornamenta, quæ evangelium deformant potius, quam explicent, & miſera inverſione hiſce diebus videmus, quo magis auditorem tædet audire ſermonem incomptum, ac ſimplicem, eo magis miniſtrum ſibimet exprobrare ignorantiam, quod non ſatis eleganter concionem fuerit elucubratus, ut laudes, plauſuſque mereretur. Sed ignava hæc indulgentia turpi eum confuſione debet ſuffundere; nam cum dicendum eſſet, qualis miniſter, talis eſt populus; nunc dicitur, qualis populus, talis miniſter. *Sermo manuſcriptus de magnalibus Jeſu.*

Concionator admiti debes, ut moveas auditores.

Accidit crebro, ut donec auditoris mens voluptate uſque ad admirationem perfunditur, cor illius exareſcat: unde hoc? Quia concionator ad cor non loquitur; loquitur ſolum rationi, totuſque eſt in explanandis, explicandis, atque in varios ſenſus offerendis, atque ex omni facie oſtendendis iiſdem argumentis. Hæc quidem bona ſunt omnia, ſed cordis nulla habetur ratio; & mirum eſt, ſi non moveatur? . . . . Sermo expreſſio eſt ſenſuum æque, ac cogitationum; cogitationibus ſermone explicitis ex oratoris mente in mentẽ auditoris migrantibus, ſenſus, qui in concionatoris corde inveniuntur, ſimiliter in cor audientium non tranſibunt? concionator totam poteſtatem ſuam ignorat, immo potiſſimam illius partem ignorat, cum putat ſe docere tantum poſſe; imprimere poteſt in corde ſenſus, quos vult; hoc poteſt, ſaltem id conari debet . . . . Non verborum tantum ornatus, quam affectuum vis magnam, ſublimemque eloquentiam diſtinguit: hæc proprio veluti impetu fertur, & uti S. Auguſtinus inquit, ſi in rapido ejus curſu ornatus aliquos invenit, hos ſecum trahit potius vi rerum illarum, quas dicit, quam cura ſe ſe iiſdem ornandi. Verba ſua non curioſæ, & exquiſitæ debet electioni, ſed ardori, atque igni, quo rapitur. *Liber, cui titulus: Bonus eloquentiæ chriſtianæ guſtus.*

Diſerti, eruditique concionatores quæruntur, & qui chriſtianas veritates prædicant, relinquuntur.

Inter Chriſtianos videmus, ſi diſertus aliquis, eruditusque concionator inveniatur, qui vividos habeat conceptus, magnificos loquendi modos, ſublimes ſententias, qui, quod dicit, eleganti verborum effert circuitu, & qui eloquentiæ ſuæ illecebris animos allicit, omnes hunc ſequi, & illi plaudere. Verum ſi vir Apoſtolicus magnas religionis noſtræ veritates prædicet, ſi de inferno, ejuſque ſuppliciis loquatur, deque diſtricto judicio, quo ad trutinam tota vitæ noſtræ ratio erit vocanda, diſceptet; ſi vitia corripiat, ſi contra magnatum impietatem invehatur, ſi contra judicum corruptionem, contra eos, qui opprimunt pauperes, contra divitum ſuperbiam, atque mollitiem declamet; ſi mulierum luxum, atque immodeſtiam damnet, ſi ſpectacula, ludos, ac periculoſas ſocietates improbet; ſi æternam minitetur damnationem illis, qui tepidam, mollem, inutilemque vitam traducunt, qui ſibi licere volunt fanda, infandaque omnia; ſi inveniatur, inquam, concionator, qui magna vi, & zelo contra ſæculi flagitia, & mundi inſtituta prædicet, contemnitur, derelinquitur, non auditur. Hic priſci temporis, ajunt, concionator eſt; homo violentus, ac furens; rebus

in

in omnibus vim facit veritati, eamdem plus æquo amplificans. *Pater Craſſet tomo primo de fide victrici*.

Dei verbum commune eſt ratio, quo ad ſalvandos homines utitur Deus.

Divinum hoc verbum ratio eſt, qua vulgo ad ſalvandos homines Deus utitur. Si huic aditum in corda noſtra intercludimus, periculum eſt, ne per aliam partem non ingrediatur. Dico etiam a fide abhorrere, quod qui Dei verbum audire detrectat, vel qui illud, uti decet, non audit, hac via ſe ipſum non ſalvans alia quapiam ſalvari poſſit. Evangelicus dives in terras redire petit fratres ad pœnitentiam cruciatuum ſuorum exemplo cohortaturus. Quam potens eſt ſalutis occaſio videre hominem damnatum de inferni ſuppliciis agentem! Verumtamen rationem hanc adhiberi Deus vetat: *Habent Moyſem, & Prophetas, audiant illos*. Luc. 16. Ita illos ad verbum ſuum remittit; ſed addit, ſi illi voces has non audiverint, manifeſto eſſe indicio eos, licet mortuos reſurgere, vel damnatos ab inferno reverti viderent, his miraculis non credituros. Ita, Chriſtiani, Dei verbum audire debemus, ac illud hac mente audite, ut inde fructum percipiamus: hoc medium eſt, quod Deus ad prædeſtinationem, ſalutemque noſtram inſtituit. *Biroat in ſermonibus, quos ſeorſim edidit pro aliquibus anni dominicis*.

Cur concionatores hodie modicum referant fructum.

Quid duodecim egeni piſcatores facere non potuerunt? Mundum omnem converterunt, cum interim tantus concionatorum, doctorum, & eloquentium numerus in tot terræ locis adeo exiguum ſermonibus ſuis afferant fructum; & ratio ſane eſt, quia plures quidem concionatores nimis humanis confidunt ſubſidiis, auditores vero nimis naturales eorum qualitates ſuſpiciunt. Si de concionatore ſermo eſt, ejus ſermonis puritas, ſtyli elegantia, ſenſuum majeſtas laudatur; hæc habentur in pretio, pauci conſiderant, utrum Dei ſpiritu loquantur, utrum concionatores bene imbuti ſint J.C. præceptis, & utrum eidem adhæreant, ſæcularibus quidem curis expediti, divinarum vero virtutum ejus amore ſuccenſi. In ſermonibus, qui audiuntur, homo tantum perpenditur; ſancta illius doctrina non recipitur tanquam a Deo profecta, vel ab hominibus Dei ſpiritu imbutis, uti illam Theſſalonicenſes Chriſtiani receperunt, quibus ſcribit Apoſtolus: Inceſſanter gratias agimus Deo, quod cum audieritis Dei verbum, quod prædicavimus vobis, nequaquam recepiſtis illud tanquam verbum hominum, ſed tanquam verbum Dei, quale re ipſa eſt. Hoc homines non meditantur, neque ſervant in cordibus ſuis. *Boudon in libro, cui titulus*. Le Chretien inconnu.

Dei verbum nullā in divitū cordibus efficit impreſſionē.

Divitum corda ſimilia ſunt ſtratis viis, lapidoſis locis, agris ſpinarum turba impeditis, ubi divini verbi ſemen nullum poteſt fructum afferre: etenim in via, quæ indeſinenter prætereuntium pedibus teritur, viatores ſemen, quod jacitur, calcant; hoc inter lapides radicem figere nequit; atque brevi inter ſpinas ſuffocatur. Si quando accidit, hominem mundi opibus, & negotiis impeditum audire verbum Dei, hoc ſemper ſine fructu accidit. Cum in mente illius infinitæ abeant, redeantque, non ſecus ac per ſtratam viam, cogitationes; illæ, quæ pertinent ad Deum, quibus nunquam advertit animum, ſtatim delentur. Hæ locum non inveniunt in corde, quod jam adeo repletum eſt, ideoque patent avibus cœli, hoc eſt dæmonibus, qui ex anima noſtra auferunt omne bonum, quod ſerio meditari, & ſedulo exercere detrectamus. *De Sancta Martha tomo ſecundo tractatuum aſceticorum, tractatu de eleemoſyna eroganda obligatione*.

Quænam qualitas conſideri. de ſit in concionatoribus Dei verbū nunciantibus.

Concionator quid aliud eſt, quam vox de cœlo demiſſa, quam apoſtolicæ miſſionis ordo reſonare facit in templis, atque in ipſas populorum aures infert ad converſionem illorum? Id illi ſunt omnes, qui in miniſterio adeo auguſto exercentur; & auditores non niſi hoc ſpiritu illos intueri deberent, quin in aliis majorem elegantiam, in aliis eloquentiam, in his eruditionem, in illis ſimplicitatem requirerent. Heu! quid ad te, dummodo evangelium tibi nuncietur? Nunquid prædicamus, atque audimur, ut totus laborum noſtrorum fructus, vel in laudes inanes, vel in improbas abeat cenſuras? Ratio vobis reddenda erit Deo concionum omnium, quas auditis, quemadmodum nobis de illis, quas habemus; atque utrique totis artubus contremiſcere debemus ſub pondere verbi Dei, quod ſine fructu pronunciatur, & auditur. Infirma oraculorum æternorum, quæ nobis concredita ſunt, inſtrumenta eorum ſanctitatem ſemper imminuimus, dum ea per os noſtrum traducuntur: cum grave nobis incumbat onus vos vitæ noſtræ exemplo ædificandi, dum verbis docemus, in ſingulas horas tanti miniſterii pondus ſentimus: cum ſciamus, mediocria etiam ingenia ſecum ferre neceſſitatem aliquando tandem terribilem in judicio Dei rationem reddendi, majorem noſmet humiliandi, quam nobiſmet ob Dei dona plaudendi nanciſcimur occaſionem, jugiter metuentes, ne ſimus ex calamitoſorum opificum numero, qui mercedem ſuam, ut Jeſus Chriſtus inquit, in hoc mundo recipiunt. *Abbas du Jarry, ſermone de annunciatione*.

Divini verbi elogium, ejuſque effectus.

O Domine! Divinum verbum tuum te incipit in animabus formare. Verbo creationis noſtræ opus perfeciſti; & verbo eodem noſtræ redemptionis opus abſolviſti. Hoc illud verbum eſt, quod pretioſum continet ſemen, & germen divinæ generationis noſtræ, ad quam deſtinati ſumus. Fac igitur, Domine, ut ſanctum hoc verbum in nobis terras præparatas inveniens ferat fructus, quos optas. Imaginem tuam incœpiſti nos creans, illam reparaſti, cum nos redimens peccatum deleſti: perfice opus tuum nos ſanctificans, nobiſque gratiam largire illud tecum, ac per te adimplendi.... Extremam adhibe curam, manumque admove his incarnati verbi imaginibus, quas ipſe in limo delineat. *Idem*.

De concionatoribus, qui Dei verbū corrumpunt.

Equidem ſcio, ubi Dei verbum alia mente nunciatur, quam ſalutis animarum, & gloriæ Dei, hoc vitium eſſe concionatorum, in quos animadvertet Deus propter ſui verbi abuſum, quibus eas dirigit minas, quas ſuo intentat Prophetæ, & ea quibus rationem exiget ſanguinis, & ſalutis auditorum, qui converſi non fuerint, eo quod hoc verbum illis male fuerit nunciatum: *Sanguinem eorum de manibus tuis requiram*. Ezech. 3. Verum Deus ſæpe utitur prædicatorum peccatis, ut peccata puniat auditorum. Vos abuſi eſtis verbo meo, cum a fidelibus miniſtris meis nunciaretur, patiar hoc poni in ore infidelium prædicatorum, & tanquam mortuum, languidumque ad aures veſtras pervenire. Audiſtis verbum meum tanquam verbum hominis ex curioſitate, vel alia qualibet ea cauſa, quam ut ad ſalutem veſtram inde fructum perciperetis: cum ad Dei verbum audiendum acceſſeritis, hominis tantum verbum audietis. Enim vero quemadmodum bona auditorum diſpoſitio gratias ipſi etiam concionatori promeretur, ut digne munere ſuo perfungatur, & annunciet evangelium, ut loquitur Origenes, quod pro ipſo non eſt, ſed pro audientibus illum; ita reor, Deum pravas populorum diſpoſitiones pravis concionatoribus punire. *Biroat ex volumine, quod aliquot pro anni dominicis ſermones continet*.

Sibi metuere debet concionator, niſi exemplo magis, quam verbo prædicaverit.

Qui præpoſiti ſunt, ut alios illuminent, illi etiam periclitantur in multis deficere, donec aliis rectam oſtendunt viam. Chriſtianus orator moribus potius, quam rationibus probare debet. Vanitas, inaneſque plauſus timendi illi quidem ſunt, ſed majus periculum, a quo ſibi cavere debent, illud eſt, de quo loquitur Jeſus Chriſtus in evangelio: loqui tanquam Apoſtolum, & vivere tanquam imperfectum Chriſtianum. Non ignorantia, neque propriorum officiorum oblivio illum excuſare poſſunt, qui adeo ſalutaria monita ſuggerit aliis. Quodnam propriæ illius ſaluti magis manifeſtum imminet periculum, quam eloquenter dicere, quod faciendum eſt, & nihil facere eorum, quæ ab ipſo dicuntur? *Ex ore tuo te judico, ſerve nequam*. Luc. decimo nono. Quinam magis metuenda eſt gravis hæc exprobratio, quam illi, qui præclara tradit ſpiritus documenta; qui tanto zelo contra morum nequitiam invehitur, qui

tanta cum unctione de virtute loquitur, & qui imperfectiſſimam vitam ducit? Mirum eſt, hominem, qui tanta vi, atque eloquentia loquitur, in animum ſibi inducere poſſe, ut aliter loquatur ab eo modo, quo vivit; vel aliter vivat ab eo modo, quo loquitur. *P. Croiſet tomo 2. conſiderationum ſuarum.*

Auditorū guſtus circa ſermones varius eſt.

Fatendum eſt, difficultatem bene adimplendi hoc prædicationis munus minorem non eſſe ejuſdem dignitate. Sacri miniſtri, quos ad hoc miniſterium obeundum vocat providentia, fere nunquam omnem fidelium expectationem replent, vel raro variis eorum deſideriis reſpondent. Alii enim ea etiam, quæ magis ſacra ſunt, ornamenta peroſi ſermones in diſſertationes, & catecheſes immutare vellent, & cum Apoſtolo omnes fere concionatores inſimulant ſpiritualis hujus adulterii, quod committunt, ubi corrumpitur puritas hujus verbi, quod purius eſſe debet argento ſepties per ignem probato. Alii ea illecti curioſitate, quæ efficit, ut ſæpe crucis fructus amittatur, vellent omnia floribus inſpergi, & exornari; ita ut fere impoſſibile ſit aliorum ruſticæ auſteritati ſimul, ac profanæ aliorum voluptati ſatisfacere. Væ nobis, ſi hunc ſuggeſtum conſcendimus hac mente hominibus placendi inani verborum pompa, vel doctorum hominum exiſtimationem promerendi periculoſa oſtentatione ſcientiarum. Verum quoniam jubet Apoſtolus omnes admiti, ut proximo placeamus illud ædificaturi: *Unuſquiſque placeat proximo ſuo ad ædificationem.* Ad Roman. 15. omnes conatus debemus exercere, ut utrumque hunc ſcopulum ex æquo metuendum evitemus. *Abbas du Jarry, Panegyrica S. Dominici.*

Deus punit ſui verbi contemptum.

Heu! cavete, Fideles, ne Deus ſevere puniat ſui verbi contemptum. Ingrata hæc vinea nullos fert fructus, Dominus inquit: omnis cura, quam adhibui, ut illam fœcundam efficerem, in irritum abiit; nubibus imperabo, ne ſuper illam pluant. Non deerunt vobis unquam concionatores, nunquam enim deerunt eccleſiæ: ſed concionatores erunt unctione carentes, quia eſtis auditores ſine contritione. Nubes erunt aridæ, de quibus loquitur Sanctus Judas Apoſtolus, quæ, quin in animas veſtras ſalutarem eorem effundant, vobis radios veritatis dumtaxat abſcondent. Verbum meum, dicit Prophetæ ſuo Deus, decidit in opprobrium, quia contempſerunt illud; verum ut ulciſcar, in ore tuo dabo verbum iſtud tanquam ignem devorantem, & populos, qui audient illud, tanquam arida ligna, quæ eodem abſumentur. Scio, Deum ex concionatoribus diſtrictam expeturum rationem tot ſermonum, quos de cathedra veritatis pronunciant; ſed auditores etiam rationem reddituri ſunt eorum omnium, quos audiverunt: & Dei verbum, quod Zachariæ 7. vocatur onus, *Onus verbi Domini*, opprimet Chriſtianos illud ſine fructu audientes, non ſecus ac miniſtros ſine qualitatibus neceſſariis illud pronunciantes. *Idem.*

Potentia, & virtus verbi Dei

Quidquid unquam Deus fecit, per verbum ſuum facere voluit: & verbum hoc adeo celerem habet fœcunditatem, ut ſtatim ac pronunciatum fuit, omnia ſint facta: *Ipſe dixit, & facta ſunt.* Pſalm. 32. Hinc Tertullianus Dei verbum *vocem imperialem* appellat, imperioſam vocem, cui omnia patent. Neque ſolum verbum hoc potens eſt in ſe ipſo, ſed cum Deus illud in ore hominum ponat, ipſum ſuam efficaciam, & virtutem conſervat, & celerem quoque habet activitatem, ac ſimili celeritate, quidquid cupit, producit. Sacerdos enim, qui Dei miniſter eſt hæc proferens verba: *Ego te baptizo &c.* nonne ſimul vitam Chriſtiano tribuit, nonne novam illi tribuit eſſentiam, & ex hominis filio Dei filium facit? Quomodo autem pater, poſtquam filio vitam tribuit, eumdem alere tenetur, Dei verbum hoc ipſum operatur &c. *P. Maſſon Presbyter Oratorii Sermone 2. Adventus.*

Quælibet planta ſuum fert ſemen, ut ſimiles ſibi plantas producat, & ſemina hæc, ubi in terram jacta ſunt, ſenſim transformantur in plantas ita illi, unde prodiere, ſimiles, ut vix poſſint dignoſci. Dei verbum dicitur ſemen, & ſemen Dei; quia genitum in corde Dei, de Dei ore egrediens, & in hominum corde decidens illis per participationem communicat eamdem immortalitatem, eamdemque felicitatem divinæ illius plantæ, a qua productum fuit juxta ſcitum illud Sapientis dictum aſſerentis, quod ſcire juſtitiam idem eſt, ac immortalitatis radicem poſſidere: *Scire juſtitiam radix eſt immortalitatis.* Sap. 15. Dicamus aliquid amplius: divinum hoc ſemen, quod Pater æternus per filium ſuum, filius per Apoſtolos, Apoſtoli per ſucceſſores ſuos, Apoſtolorumque ſucceſſores ad hanc quoque diem per omnes ſerunt concionatores, qui miſſionem receperunt, ſtatim ac in cor hominum ingreſſum eſt per attentionem ab illis adhibitam, ſi ibi fert fructum, neceſſario faciat opus eſt filios Dei, & ut melius loquar, Deos ipſos, non per naturam, ſed per adoptionem. Hoc dilectus Diſcipulus in ipſo evangelii ſui exordio nobis confirmat dicens, Jeſum Chriſtum dediſſe poteſtatem filios Dei fieri illis omnibus, qui crediderint verbo, quod nomine ſuo pronunciabitur. *Auctor ſermonum chriſtianorum.*

Divini verbi miniſtri audiendi ſunt tanquam ipſe Jeſus Chriſtus.

Ac ne quis verbum Dei prolatum ab eccleſiæ miniſtris, tanquam verbum hominum, ſed ſicut vere eſt, verbum Chriſti acciperet, ille ipſe Salvator noſter tantam auctoritatem eorum magiſterio tribuendam eſſe ſtatuit, ut diceret: *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit:* quod quidem non de iis tantum, quibuſcum ſermo habebatur, intelligi voluit, verum de omnibus etiam, qui legitima ſucceſſione docendi munus obirent, quibus ſe omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi adfuturum eſſe pollicitus eſt. *Ex præfatione Catechiſmi Concilii Tridentini.*

Quanti a nobis faciendum ſit Dei verbum.

Vobis autem, qui divinum hoc audite verbum negligitis, & qui illud fortaſſe contemnitis, dicere poſſem, quod olim Samaritanæ mulieri Dei filius: *Si ſcires donum Dei.* Satiſne cogitaſtis, quam vobis gratiam contulit Deus, audiendi verbum illius vobis tribuens occaſionem? *Si ſcires.* Si intelligeres, quam pretioſum ſit hoc donum, & quam inæſtimabile hoc beneficium, nunquid, ut facis, illud contemneres? Heu! quot vaſtæ regiones ſunt, ubi veritates, quas tibi miniſtrorum ſuorum opera tradit, ignorantur? Quot mortalium in idololatrarum terris myriades nunquam de myſteriis noſtris verbum ſibi fieri audiverunt? Quænam res Deum impellere potuit, ut tibi adeo liberaliter id largiretur, quod aliis negavit? Cur illos in fatali cæcitate, in qua ſunt, relinquit, dum oculis tuis totum lumen ſuum vult elucere? *Si ſcires donum Dei.* Si agnoſceres pretium, & magnitudinem ejus boni, quod tibi offert, ſi bene intelligeres, divinum hoc verbum fortaſſe ſalutis tuæ eſſe principium, primam amicitiæ tuæ perquiſitionem, quam exigit Deus, ſignum prædilectionis, qua te ab æterno proſecutus eſt, & fortaſſe extremum miſericordiæ ejuſdem effectum, nunquid hoc ſalutis verbum, beneficium adeo ſingulare, & occaſionem adeo acceptabilem negligeres? *Sermo manuſcriptus.*

Quid dici poteſt ad mentem perſuadendam, movendumque cor, quod divinum hoc verbum in anima illud audientium non exprimat? Sed quænam in hominibus ſperari correctio poteſt, ſi Dei verbum in corde eorum non operetur amplius, & ſi in flagitiis ſuis uſque perſeverent? Num latet, cordis converſionem gratiam eſſe ſecundum ordinem providentiæ prædicationis verbo tantum inhærentem, ideoque expectandum non eſſe ab illis, qui hac via non convertuntur, niſi finalem impœnitentiam, æternamque ipſorum calamitatem? *De la Volpiſſiere.*

De ſignibus Divini verbi effectibus.

Vocis hujus rumor in remotiſſimis etiam regionibus exauditus eſt, feros, barbaroſque domuit populos, agreſtes immutavit mores, & horrentem ſolitudinem in florentem eccleſiam convertit. Primis chriſtianæ religionis temporibus viſi ſunt homines, poſt auditum Dei verbum, delicias contemnere, inter cruciatus feſtinare, atq; tyrannorum, carnificumque ſævitiam

in

in admirationem converteret; & quotidie videmus adhuc plures divini hujus verbi virtute adactos difficillima quæque conari. *Idem*.

Dei verbum nunquam melius, quam hodierna die fuit annunciatum: non conquiruntur amplius theoreticæ veritates, atque ingenioſa acumina, quæ inani labore mentes dumtaxat detinebant, nullumque in cordibus gignebant affectum. Modo utilitas quæritur; morum diſciplina tractatur; facilis, ac popularis eloquentia laudatur, pietas pro virili animabus inſeritur, humanarum actionum in ſtatibus omnibus hypotypoſis proponitur, ut quilibet tanquam in ſpeculo ſuam conſpiciens imaginem illic ſua intueatur vitia, eorumque remedia perquirat.... Undenam ergo hoc ipſum verbum in tot præſtantium oratorum ora, atque tanto etiam zelo prædicatum minorem, quam unquam, afficit impreſſionem? Inde profecto, quod ea non adhibetur, quæ adhibenda eſſet, intentio, & quod, quin animus iis applicetur, quæ prædicantur, aliis quibuſcunque rebus diſtinetur. Hic opus ſuum cogitat, alius litem ſuam. Univerſa terra, inquit Propheta, deſolata eſt, quia mortales ſexcentis impediti curis eas nequeunt aſſequi veritates, quæ ipſis nunciantur: attamen illas meditari opus eſt, atque omni diligentia, cujus mens noſtra capax eſt, perſcrutari, ut illinc fructum percipere valeamus. Verum quomodonam avarus, qui diteſcere tantummodo ſtudet; ambitioſus, qui in id unum incumbit, ut vel cum proximi ſui detrimento creſcat; ultionis cupidus, qui vindictæ ſpiritum fovet; voluptuoſus, qui ſuis tantum voluptatibus vacat; mundanus, qui in amatoriis nugis, ornatibus, recentibuſque veſtium ritibus totus eſt; quomodonam, inquam, iſti ſeſe colligere poſſunt, ut Dei verbum audiant, ut illud ſerio conſiderent, ut inde fructum percipiant? *Idem*.

Veniet dies, qua juſto Dei ſupplicio ſuggeſtus hic, de quo verbum Dei vobis annunciatum fuit, in tribunal convertatur, ut damnemini. Auditores omnes, cum quibus illud audiviſtis, totidem erunt teſtes contra vos producti; & illi ipſi, qui illud vobis prædicarunt vero ſalutis veſtræ deſiderio, ſemel adhuc loqui cogentur nunciaturi, nullam vobis ultra ſalutis ſpem ſupereſſe.... Illud vero maximum eſt doloris noſtri incrementum, quod, quin illis prodeſſe valeamus animabus, pro quibus laboramus, eiſdem nocere debebimus: contra illas loquemur; & eadem voce, qua modo loquimur pro earum ſalute, tunc damnationis earum ſententiam proferemus. *Idem*. Aliquando reddenda nobis erit ratio verbi Dei, quod audivimus, quin inde profecerimus.

Ad concionem audiendam diſſipatus, diſtractuſque ſpiritus adfertur; ſpiritus ſexcentis impeditus curis, quæ gratiæ aditum intercludunt, & quæ attentionem Dei verbo debitam prorſus auferunt. E contra ſpiritus afferendus eſt vacuus, liber, ab omni importuna cogitatione expeditus, ab omni incompoſito affectu immunis, nulliquo obnoxius præoccupationi contra veritatem, de qua ſermo eſt audiendus.... Verum quid cogitatur, cum divinum hoc verbum auditur? *Ubi ſum, ſi ibi non ſum*, vetus quidam ajebat: Mens non adeſt concioni; ſolatio adeſt, operi, negotio, ambitioni voluptuario cœtui, libidini; hæc vos diſtinent; illis potius adeſtis, quam ſermoni. Nam quamvis corpore ſimul, & ſpiritu conſiſtatis, præſentia veſtra non eſt, ubi præſens eſt corpus veſtrum; ſed illic propria, ubi ſpiritus veſter. *Idem*. Diſtractio, & diſſipatio ſpiritus Dei verbum audiunt.

V E S T E S.

Luxus, & immodeſtia veſtium, indumentorum, ornatuum, &c.

M O N I T U M.

EXCESSUS, qui nunc temporis luxus, atque veſtium, ornatuumque perditus amor, ac ſumptus evaſere, exigunt procul dubio, ut concionatores tanto huic occurrant malo, ſimulque illis uberem ſuppeditant locum una zelum, & eloquentiam ſuam expromendi: immo affirmare etiam poſſum, nullum eſſe argumentum, quod ampliorem tribuere poſſit rerum, verborumque copiam eleganti ſimul, utilique concioni, & in quo plures Sancti Patres, veluti S. Cyprianus, S. Chryſoſtomus, ac Tertullianus majori facundia triumpharint.

Quamobrem arbitratus ſum mihi de veſtimentorum luxu peculiariter agendum eſſe, quin illum ſub titulo luxus complecterer, ſub quo menſa, familia, ſupellectilium, &c. luxus continentur, de quibus nonniſi obiter aliis in ſermonibus verba fieri poſſunt. Non ita tamen de ornatuum, indumentorumque luxu ſtrictim adeo verba facienda ſunt, ut ſermo non incidat de immodeſtia, quæ plerumque comes accedere conſuevit recentibus hiſce veſtium ritibus, qui verecundiam ſimul, atque decorum laceſſunt. Verum animadvertendum eſt, quamvis hujus generis luxus ſit utrique ſexui communis, in muliebri tamen quavis ætate potiſſimum viguiſſe, & ad extremum uſque proceſſiſſe: quapropter mirum eſſe non debet, ſi ea fere omnia, quæ afferentur a nobis, ad mulieres præſertim referri videantur.

Concionatori ſolum cavendum eſt, ne per hypotheſim nimis peculiariter deſcendat ad ornatuum ritus non ita pridem invectos, & ne quædam calanticarum, roticulorum, aliarumque id genus nugarum vocabula proferat, quæ aptiſſima quidem ſunt ad mundanarum mulierum vanitatem in jocum traducendam, ſed quæ parum decent ſuggeſtus gravitatem, & quæ riſum ab auditoribus elicerent, non autem illis eam inſpirarent indignationem, quam concipere debent contra tantum hoc mali, quod paſſim ubique graſſatur, & quod eſt tot ſcelerum cauſa.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia concionum hujus argumenti ſyſtemata.

1. DUplex affectus, quem homines diligentius mortalium oculis abſcondere satagunt, & quem nihilominus frequentiſſime ſibi dominari permittunt, eſt amor inanis gloriæ, ac impuritatis. Vaniſſimus quiſque, laudumque cupidiſſimus adfectatæ modeſtiæ fuco illas aſpernari velle ſimulat, & illos, quorum cor libidinis æſtu corruptiſſimum eſt, pudet, ſi in apertum proferantur obſcœnæ cogitationes, ac turpia deſideria, quæ clanculum fovent. Hi tamen ſunt

affr-

affectus duo, duoque vitia, quæ palam detegere non erubeſcimus, atque mortalibus omnibus aperire, alterum quidem per luxum, & pompam, alterum vero per immodeſtiam veſtimentorum. Hoc eſt concionis argumentum, atque partitio.

Pars prior. Cum Deus, hominesque ſuperbiam oderint, cumque oſtentatio vanum hominem mortalibus contemptibilem præbeat, mirum eſſe non debet, ſi qui vanitatem conſectatur, nihil relinquit inauſum, ut hunc animi celet affectum, ita ut non agnoſcatur ab illis, a quibus contemneretur, ſi intelligerent illum: unde patet eos, qui perdite inanem gloriam adamant, atque ſeipſos plurimi faciunt, ſeſe humilitatis integumento ſæpius involvere, ut aliorum exiſtimationem, plauſuſque ſibi concilient, abnuentes eas, quæ ſibi deferuntur, laudes, ac ſe illas mereri negantes. Verum hoc idem vitium, hunc eumdem affectum, qui altius in cordibus eorum radices jecit, palam proferunt, atque mortalium omnium oculis objiciunt per luxum magnificorum indumentorum ſuorum, in quibus oſtendunt 1. iniquiſſimam, indigniſſimam, ineptiſſimamque vanitatem; cum enim pœna ſint, ac nota peccati primi parentis, & quædam veluti deturbatio ab eo ſtatus glorioſi gradu, in quo Deus ipſum creaverat; indigna vanitas eſt ſuæ ignominiæ, atque confuſionis argumentum ſibi in gloriam convertere. 2. Vanitas eſt, atque ridicula oſtentatio non ex meritis, virtutibus, & animi ornamentis, quæ hominem ultra genus, vel conditionem ſuam poſſunt attollere, gloriam inquirere, ſed illam ex rebus externis, quæ neque meliorem, neque perfectiorem faciunt, & quæ eum nequiſſimo quoque illi communes eſſe poſſunt, mutuari, & emendicare. 3. Hæc vanitas irrationabilis eſt, quæ oſtendit ſpiritus imbecillitatem ornari iis rebus cupientis, quæ ſunt viles, abjectæ, atque toto cœlo infra ipſum poſitæ; videlicet animantium exuviis, & bombycum excrementis, quibus hominum opinio pretium adjecit. Videre igitur hominem de his rebus gloriari, & per hæc in ſe hominum ora, vultuſque convertere, exiſtimationem, auctoritatemque aucupari, næ hæc maxima eſt humanæ mentis infirmitas, atque integra rationis perturbatio, &c.

Pars altera. Cum impuritas, & inhoneſtus amor non majorem injiciat maculam, & confuſionem homini, quam vanitas, & oſtentatio, ubi turpis hic affectus ex aliqua nota interniteſcat; & natura mulieribus præſertim pudorem inſpiraverit, ſine quo ſumma videretur impudentia, & generalis confuſio: certe, illas nulla re magis deterreri poſſe ab affectione illa, qua ornatus, muliebremque mundum depereunt, quam ſi oſtenderimus, ipſas hoc pacto eam prodere cupiditatem, quæ una omnium illis turpiſſima eſt, & quæ præ cæteris eiſdem dedecus afferre poteſt. Hoc autem indumentorum efficit immodeſtia. 1. Quia hoc pacto ſe ipſas ornant, & comunt, ut placeant, ac venuſtiores accidant illis, qui in eas oculos conjicient. Nam quidquid effutiant, & quaſcunque alias cationes afferant, hi prætextus inanes ſunt, ut mentis nequitiam abſcondant. Mulier autem, quæ placere geſtit, ac in ſe amorem virorum convertere, oſtendit, per ſe non ſtare, quominus amorem concipiat; neque ſatis pudica eſt, ubi ſeſe periculo objicit, ut capiatur illecebris, aſſentationibus, blanditiiſque eorum, quibus placere contendit. 2. Quia veſtimentorum immodeſtia, hi recentes indumentorum ritus, a quibus ſcandalum non abeſt, hæ, quas adſectant, nuditates manifeſta ſunt corruptionis cordis earum argumenta. 3. Cum hominibus ſcandalo ſint, illis imputanda ſunt omnia crimina, quæ illi hac in re committunt. Præterquamquod ſi cordi earum eſſet virtus ea, quæ ſexus ipſarum decus eſt, & gloria, nulla eſſet conditio, vel ſtatus, vel conſuetudo, vel alia ratio aliqua, quæ illas cogere poſſet, ut ſuum proderent officium, ſuamque conſcientiam. Concioni finis injiciendus eſt hortando puellas, ut hac in re earum, quæ magis modeſtæ ſunt, ſequantur exemplum; & ſi æt iti earum aliquis ornatus permittitur, effugiendam ſemper illis eſſe immodeſtiam, quæ cum ſcandalo conjuncta eſt, & hanc nimis adſectatam, exquiſitamque indumentorum munditiam.

1. Veſtium luxus vanitas eſt ridicula, atque crudelis, cum interim pauperibus deſit, unde ſe ipſos tegant, & alant. 2. Manifeſta eſt trangreſſio eorum, quæ in baptiſmate polliciti ſumus. 3. Nota eſt modicæ verecundiæ; triplici verbo, luxus, atque indumentorum immodeſtia chriſtianæ humilitati, chriſtianæ religioni, chriſtianæ modeſtiæ adverſatur. II.

1. Per luxum, veſtimentorumque immodeſtiam obſiſtimus voluntati Dei in indumentorum inſtitutione, quam ipſe primo parenti poſt peccatum impoſuit. 2. Sæpe animam proximi perdimus per ſcandalum, quod illi tribuimus. 3. Oſtendimus noſmet ipſos animam peccato mancipaſſe, & cor noſtrum corruptum eſſe. III.

1. Magna cura, qua corpus ornamus, plerumque argumentum eſt modicæ curæ, quam animæ noſtræ gerimus. 2. Argumentum eſt modicæ curæ, quam chriſtianæ mulieres gerunt exiſtimationis ſuæ, virtutiſque ejus, qua nihil illis eſſe deberet antiquius. 3. Argumentum eſt modicæ religionis, quam habemus in corde, quia palam, & impune violamus ea, quæ chriſtianæ fidei nomen dantes promiſimus. IV.

Quæritur, quodnam peccatum ſit luxus veſtium, contra quem concionatores ſæpe invehuntur; vel quænam lex violatur ab illis, qui nimiam veſtimentorum lautitiem exquirunt, & reſpondeo: V.

1. Hanc publicam eſſe abnegationem chriſtianæ religionis, quam ſumus amplexi, & quam amplectentes polliciti ſumus, nos met pompis, & vanitatibus mundi eſſe abrenuntiaturos. 2. Peccatum eſſe impudicitiæ, quæ in ſemet, ac in aliis excitat mulier per immodeſtiam, ac parum decoros indumentorum modos. 3. Peccatum eſſe ſcandali, quod per pravum hoc exemplum aliis præbetur.

Veſtium luxus vanitas eſt turpis, atque ridicula; veſtimenta enim, quæ gerimus, notæ ſunt noſtri peccati, noſtræque in communi hominum parente rebellionis. 2. Noxia eſt ſuperfluitas; ſumptus enim, quos in hæc impendimus ornamenta, in pauperibus induendis eſſent erogandi. 3. Perniciosum eſt ſcandalum, quod proximo tribuitur. VI.

1. Magnificæ veſtes, & mundana ornamenta illis ſuperaddita magnum crimen eſt propter finem, quem ſibi proponunt mulieres aliis placendi, ac ſe gratiores præbendi, cujus rei facile redargui poſſunt illæ, quæ hoc indumentorum genere utuntur; quia cum ſolæ ſunt, vel cum palam proditurae non ſunt, ſe minime comunt, & ornant. 2. Peccatum eſt propter immodicos ſumptus, qui ſæpe rei familiari detrimentum afferunt, æs alienum conſtant, deinceps non ita facile diſſolvendum. 3. Propter ſuperbiam, aliaque vitia, quæ in nobis, aliiſque excitant. VII.

Cum veſtes, & ornatus, qui illis accedere conſueverunt, ex ſe nullo ſint in diſcrimine, atque ipſa etiam morum diſciplina in virtutum albo deſcribat munditiam, & urbanitatem illam, qua tecti in publicum prodire, & in cœtibus converſari debemus: in indumentis, ornatibuſque tres potiſſimum ſervandæ ſunt regulæ. VIII.

Prima eſt, quod citra ſcandalum, artem, luxumque ſint.

Altera, quod ſingulorum conditionem, ætatem, & mores, qui vigent, maxime deceant.

Tertia, quod his comites adſint ornatus alii, a quibus alium fulgorem mutuentur, & qui illas ſanctificent, cujuſmodi ſunt pudor, modeſtia, verecundia.

1. Luſus, & immodica ornamentorum cura argumentum eſt tenuis ingenii, quod in nugis immoratur, & quod in illis totum eſt: unde fit, quod hoc eſt mulierum ingenium. 2. Argumentum eſt mulieris parum frugi, ac in vitium pronæ. IX

1. Malum, quod mulieres potiſſimum criminoſa hac vanitate committunt. 2. Malum, quod efficiunt, ut ab aliis committatur, & cujus deinde coram Deo illis ratio erit reddenda. X.

1. Veſtium luxus ſumptus eſt ſuperfluus, & noxius in publicis calamitatibus, cum interim tot pauperes XI.

exire-

extremam neceſſitate confecti gemant. 2. Otium eſt laborioſum, ac moleſtum; non deſunt quippe mulieres, quæ dimidium diei in ſeſe ornandis, comendiſque tranſmittunt, alterum vero dimidium in viſitationibus reddendis, recipiendiſque; & ſunt, quæ totam ancillarum, famulorumque cohortem in veſtibus, ornatibuſque præparandis ſollicitam habent. 3. Elegantia eſt parum decens propter indecoras nuditates, quæ facere non poſſunt, quominus omnibus inſpectantibus ſcandalum afferant.

XII. 1. Luxus, indumentorum vero præſertim, peſtis eſt, & corruptio rerum publicarum, quæ per hoc a generoſitate ſua degenerare, atque eas leges contemnere inceperunt, quæ illas florentes effecerant. 2. Excidium eſt domorum, familiarumque propter immodicos ſumptus, qui ad luxum hunc nutriendum erogandi ſunt. 3. Fons eſt iniquitatum, ut ſuppetat, unde nutriatur, & aliorum plurimorum ſcelerum cauſa.

XIII. Quidquid de luxu dictum eſt ad tria verba redigi poteſt.

1. Argumentum eſt vanitatis; 2. modicæ religionis; 3. modicæque pietatis.

XIV. 1. Veſtium luxus non æſtimationem, neque approbationem, ſed contemptum mortalium meretur. Rationes patent. 2. Paſſim Dei in ſe detrahit ſupplicia, uti videmus in Scripturis: Deus illum punit bonorum jactura in hac vita, graviſſimiſque pœnis in altera, quemadmodum mali divitis exemplo docemur.

XV. Luxus efficit, ut obliviſcamur; 1. Deum homini veſtimenta dediſſe, ut illum humiliaret; quandoquidem ea ſibi in vanitatis argumentum homo convertit. 2. Efficit, ut obliviſcamur verborum Apoſtoli præcipientis, ut induamur Jeſum Chriſtum: explicandum eſt, quid hæc ſibi velint verba, & in quo veſtium luxus illis adverſetur.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

Sancti Patres. S. Cyprianus eximium edidit tractatum *de habitu Virginum*, ubi invenietur, quidquid curioſius, aptiuſque in hoc dici valeat argumento.

S. Ambroſius *libr. 1. de Virginibus* oſtendit, inſignem eſſe ſtultitiam velle mutare opus Dei, faciem fuco liniendo, ac pretioſis veſtibus membra exornando.

Idem hoc ipſum tractat argumentum *libr. 6. cap. 8. Hexaemeron*.

Idem *lib. de Nabuthe Iſraelita* oſtendit, crudelitatem eſſe locupletibus induci veſtimentis, cum interim pauperes fame pereunt, nec habent quomodo induantur.

Idem *in commentario in cap. 2. prioris Epiſtol. ad Timoth.* oſtendit vanitatem, & inutilitatem ornamentorum.

Idem *libr. 2. de pœnitentia* mulierum ævi ſui luxum deſcribit.

S. Gregorius Nazianzenus ad mulieres ambitioſius ſe ornantes elegantem ejuſdem rei habet hypotipoſin.

Origenes *tom. 3. homil. 4.* in hæc S. Matthæi verba: *exterminant facies ſuas*, acriter invehitur in fœminas, quæ fuco, ſtibioque utuntur, &c.

Tertullianus integrum edidit librum *de cultu mulierum*, ubi totum hoc exhauſiſſe videtur argumentum; ſatis ibi illius genius, ac ſtylus deprehenditur.

Idem *libr. de velandis virginibus* plurimos habet locos ad hoc argumentum ſpectantes.

Clemens Alexandrinus paſſim, præſertim vero *lib. 3. Pædag. c. 2.* æque deſcribit ingenium & curam mulierum circa indumenta, ſuique capitis cultum.

S. Hieronymus *Epiſt. ad Furiam* vehementer invehitur in luxum, fucum, pictaſque veſtes mulierum.

Idem *Epiſt. ad Lætam* refert terribile Prætextatæ ſupplicium. *Et Epiſt. ad Euſtochium.*

Idem *in regula monach. ad Euſtochium* de ornatorum vanitate verba facit.

Idem *l. 2. in cap. 3. Iſaiæ*, oſtendit Deum aliquando in noxiam hanc vanitatem animadverſurum.

S. Gregorius Nazianzenus præter memoratum locum in oratione, quam habuit de laudibus S. Gorgoniæ, affert Sanctæ hujus mulieris de fœmineorum ornatuum vanitate ſententiam.

Idem *in exhortatione ad virgines* docet, quam præferenda ſit luxui indumentorum modeſtia.

S. Auguſtinus *ſerm. 247. de tempore* oſtendit, veſtium luxum in viris æque, ac mulieribus eſſe vitioſum.

Idem *Epiſt. 73. ad Poſſid.* ornamentorum vanitatem oſtendit.

Idem *l. 4. de Doctr. Chriſti* de eodem loquitur argumento.

Idem *lib. 2. de ſermon. Domini in monte* immodicam oſtendit mulierum ſeſe comendi curam.

S. Paulinus in Epiſtola ad Celantiam.

S. Chryſoſtomus *homil. 18. in Geneſ.* primam veſtium repetit inſtitutionem, ac ſatis prolixum habet ſermonem de luxu, & magnificentia, quam homines invexere.

Idem *homil. 37. & 41.* in eumdem Geneſeos librum oſtendit, quam indignum ſit ſuperbis veſtibus tegi.

Idem *homil. 50. in S. Matth.* oſtendit criminis hujus magnitudinem, & mala, quæ hic parit abuſus.

Idem in primam S. Pauli ad Timotheum Epiſtolam docet, quam ridiculum ſit gloriari de brutorum exuviis, & bombycum opificiis.

Idem *in homil. 4. in eamdem Epiſtolam* oſtendit, Dei opus vitiari, atque corrumpi ab iis, quæ fuco ſuam illinunt faciem.

Idem *homil. 8. in eamdem Epiſt.* invehitur contra vana hæc ornamenta, & contra impudentiam mulierum, quæ in templum veniunt, ut in minime decoro ſtatu videantur.

Idem *homil. 10. in Epiſtol. ad Coloſſ. & homil. 28. in Epiſt. ad Hebr.* oſtendit nobis ſatis eſſe debere honeſtis veſtibus uti.

Idem *homil. 2. ad Popul. Antioch.* oſtendit falli mulieres, cum venuſtiores videri volunt ope ornatuum ſuorum.

Idem *homil. 3. in 2. ad Theſſal.* loquitur de mulieribus, quæ minus verecundo cultu prodeunt in templum.

Idem *homil. 60. in S. Joan.* oſtendit induſtriam, qua mulieres ſeſe ornant, viris earum diſplicere, & illa modeſtiam reique domeſticæ curam eſſe gratiorem.

Idem *homil. 25. in Acta* docet, curam, qua corpora ſua illæ ornare quærunt, argumento eſſe, animam ipſarum virtutibus eſſe vacuam.

Idem *homil. 30. in Epiſtol. ad Rom.* oſtendit, pudicam mulierem omnes hujuſmodi cultus negligere.

Idem *homil. 18. in Epiſtol. ad Corinth.* docet, dum corpora ornantur, difficile eſſe, quod anima ſit ornata virtutibus, & *homil. 29. in Epiſt. ad Hebræos*.

Idem *homil. 17. in S. Matthæum* oſtendit, quantum ſit mulierum ſcelus ſeſe comparantium, ut viros in peccatum alliciant.

S. Bernardus *Epiſt. 113. ad Sophiam virginem* oſtendit vanitatem earum, qui bombycum opificio induuntur, & mulierum ætati ſuæ ornamenta deſcribit.

S. Pacianus *in Parænesi ad pœnitentiam* docet, magnificas veſtes, & vana ornamenta in fidelium pœnitentia eſſe relinquenda.

Aſcetici, aliique. S. Franciſcus Saleſius *introduct. ad vitam devotam* docet, quid hac in re modeſtia, & decor permittere poſſint.

Cambolas in exemplari vitæ chriſtianæ tract. 2. cap. 2. duodecim articulis agit de veſtium modeſtia.

Dandinus in Ethicis ſacris libr. 16. tractatum habet undecim capita habentem; *de cultu mulierum*.

P. Cordier *tomo 2. familiæ ſanctæ cap. 8.* agit de indumentorum regula paragraphis octo, in quibus collegit, quidquid hoc in argumento deſiderari poteſt.

Dominus de Grenaille in libro, qui inſcribitur Mulierum Bibliotheca.

Idem in tractatu de modeſtia fuſius verba facit de veſtimentis, ex quibus hæc virtus præſertim deprehenditur.

Piger

Digitized by Google

Pipet Preſbyter librum edidit, cui titulus: *Inſtructions chretiennes* de luxo, & vanitate fœminarum.

Tractatus contra ornamentorum capitis luxum.

Inſtitutiones pro adoleſcentulis editæ a Marquos Doctore.

Liber, cui titulus: Excerpta ex operibus plurium Sanctorum eccleſiæ Patrum: Tractatu 4. de luxu.

Libellus, qui inſcribitur: *L' abus de la nudité des gorges, &c.* loquitur etiam de ornamentorum, recentiumque cultus nimium immodeſtia.

Liber inſcriptus: *Inſtruction pour l' education des filles* cap. 10. egregium habet ſermonem de contemptu ornamentorum, ac luxus veſtium, in chriſtianis virginibus requirendo.

Concionatores. Matthias Faber *Domin. 2. Advent. Conc* 8. plores adfert rationes, propter quas veſtium luxus fugiendus eſt, ac deteſtandus.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta integrum habet hujus argumenti ſermonem. Tomo 2. ſermonum particularium.

In tomo 2. ſermonum P. la Peſſe ſermo eſt de luxu generatim, ubi multa de veſtium luxu.

In moralibus etiam ſermonibus unus eſt; atque inter ſermones manuſcriptos alter diſertiſſimus, qui Patri Rueo acceptus refertur.

Qui collectanea ediderunt.
Ludovicus Granatenſis. } Titulo *Ornatus*.
Buſæus. }
Drexelius *de cultu corporis*.
Labata } Titulo *Ornatus*.
Summa prædicantium }

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

N*On induetur mulier veſte virili, nec vir utetur veſte fœminea; abominabilis enim apud Deum eſt, qui facit hæc.* Deuter. 22.

Diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. Pſalm. 21.

In veſtitu ne glorieris unquam, nec in die honoris tui extollaris. Eccli. cap. 11.

Amictus corporis, & riſus dentium, & ingreſſus hominis enuntiant de illo. Eccli. 19.

Averte faciem tuam a muliere compta. Eccli. 9.

Fortitudo & decor indumentum ejus. Proverb. 31.

Poſui veſtimentum meum cilicium. Pſalm. 68.

Filiæ eorum compoſitæ, circumornatæ ut ſimilitudo templi. Pſalm. 143.

Ecce iſte coopertus eſt auro & argento, & omnis ſpiritus non eſt in viſceribus ejus. Habacuc. 2.

Ornamentum monilium ſuorum in ſuperbiam poſuerunt. Ezech. 7.

De veſtimento quid ſolliciti eſtis. Matth. 6.

Conſiderate lilia agri... Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt ſicut unum ex iſtis. Ibidem.

Quid exiſtis in deſertum videre? hominem mollibus veſtitum? Ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt. Matth. 11.

Ipſe autem Joannes habebat veſtimenta de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos ſuos. Ibidem, cap. 3.

Diviſerunt veſtimenta ejus, ſortem mittentes. Ibidem, cap. 27.

Ecce qui in veſte pretioſa ſunt & deliciis, in domibus regum ſunt. Luc. 7.

Homo quidam erat dives, & induebatur purpura, & byſſo. Luc. 16.

Sprevit autem illum Herodes cum exercitu ſuo, & illuſit indutum veſte alba. Ibidem, cap. 23.

Quicunque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Ad Galat. 3.

Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus. 1. ad Timoth. 6.

Volo mulieres orare in habitu ornato, cum verecundia, & ſobrietate ornantes ſe, & non in tortis crinibus; aut auro, aut margaritis, vel veſte pretioſa. 1. ad Timoth. cap. 2.

Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis. Ad Hebr. 11.

Mulieres, quarum non ſit extrinſecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus. 1. Petri, cap. 3.

Agite nunc divites, plorate ululantes in miſeriis veſtris, quæ advenient vobis.... Veſtimenta veſtra a tineis comeſta ſunt. Jacobi 5.

Veteris, novique teſtamenti exempla.

Exemplũ Primorum Patrum in Paradiſo terreſtri. HOmo ſe nudum ſentiens in paradiſo terreſtri, & minacem audiens vocem Dei ſibi inobedientiam exprobrantis, ſeipſum, ut potuit, foliis ejus arboris, ſub qua deliquerat, contexit; & mox illi Deus ex brutorum coriis conſuit indumentum. Itaque non niſi propter neceſſitatem ſeſe induit homo; ſed mox ut ſuum aleret luxum, ſuperbiam, ac mollitiem iis uſus eſt indumentis, quibus egebat, ut ſuæ infirmitati, ac miſeriæ ſubveniret. Igitur veſtimentorum neceſſitas pœna eſt, & eorum luxus, atque magnificentia effectus peccati.

Eliæ Prophetæ ſanctitas ex ejus veſtimentis cognita. Capite primo quarti Regum libri dicitur rex Ochozias Eliæ ſanctitatem cognoviſſe ex ejus indumento, quod virtute ipſius, & nominis celebritate, quam Propheta ille ſibi comparaverat, dignus erat. Etenim cum homines illi, quos princeps hic miſerat ad idolorum opem implorandam eo in mortis periculo, in quo erat, in ſanctum hunc Prophetam incidiſſent, atque ab eodem juſſi fuiſſent ad regem reverti, eique dicere, ipſum eo morbo moriturum, neque ſurrecturum e ſtrato, in quo jacebat in ſuæ prævaricationis pœnam; illico quæſivit Ochozias, quænam eſſet hujus hominis forma, quæ facies, quod genus veſtium. Cum vero reſpondiſſent, illum villoſum, & renes coriacea fuecinctum zona fuiſſe: heu! Elias eſt procul dubio, rex addidit, non alio opus eſt argumento. Adeo verum eſt, quod in Eccleſiaſtico cap. 19. dicit Spiritus ſanctus, ex veſtium genere hominum qualitatem cognoſci: *Amictus hominis annuntiat de eo*; & quod deinde Tertullianus ait, ex veſtibus philoſophum, hoc eſt ſapientem deprehendi: *Etſi eloquium ſileat, ipſe tamen habitus ſonat.*

Exemplũ puellarum Moabitarum. Mulieres, & virgines, quæ negant veſtium ſuarum immodeſtiam, & ornamenta, quibus ſe inſtruunt, eſſe occaſionem ſcandali hominibus, & cauſam tot malorum, cogitent ſatis eſt, quid Moabitarum filiæ in Iſraelitarum cordibus exciverint. Statim ac populus Dei in illas, quæ de induſtria ſeſe mundo muliebri adornaverant, conjecit oculos, oblitus decoris ſui, ſuæque religionis, ac propriæ ſalutis, ſtatim tanto cupiditatis ardore incenſus fuit, ut ſeſe in turpiſſimæ proſtitutionis ſcelus præcipitem dederit. O funeſta adinventa, o nefarios indumentorum ritus! Cultus execrabiles, qui potuere populum ſanctiſſimum corrumpere, atque a veri Dei ad idolorum aras transferre.

Exemplũ mulieris fortis. Una ferme, eademque patrumfamilias obligatio eſt domeſticis ſuis & veſtes, & victum comparare: qua in re deeſſe non poſſunt, quin non poſtremo officiorum ſuorum deſint. Mulier fortis, de qua loquitur Salomon, hoc ſua intereſſe cognoſcens, ſumma cum laude munus iſtud explevit; nemo enim in ipſius domo erat, qui duplex non haberet veſtimentum, alterum quidem æſtivum, alterum hyemale. Plurimi hodierna die tunc tandem animum adjiciunt famulis induendis, cum verentur, ne ſua ſibi avaritia exprobretur; charitas nunquam illos ad miſericordiam flecteret, niſi vanitas ibi honorem ipſorum agi ſuaderet. Verum non deſunt, qui in alterum incidant extremum, quos vanitas cogit, non ſolum ut ipſi magnifice induantur, verum eos etiam, quibus ſtipari conſueverunt, ornatiſſimis tegant indumentis, ac ſuperbos currus, equoſque phaleratos habeant; quippe luxus, ac ambitio eorum, cum intra perſonas ipſorum nequeant contineri, ſeſe in ea omnia, quæ ad ipſos pertinent, effundunt.

Equi-

Exempl. Reginæ Eſther.

Equidem ſcio, veſtium pompam a Deo nequaquam omnino prohiberi, nonnulloſque eſſe dies, extremo. pias, & occaſiones, in quibus ſuſtinere licet dignitatis, & generis ſui nitorem, vel in partem accedere publicæ lætitiæ, ac propriam etiam teſtari veſtimenti genere elegantiore, vel etiam ſi lubet ornatiore, ac nitidiore. Ita Principes, Reges, Magiſtratus, & qui propius principibus aſſiſtent, præ cæteris eniteſcere decet majori veſtium munditie, & ornatu, quæ locorum, temporumque omnium fuit conſuetudo; nec deſunt obligationes quædam, quibus obluctari non licet, & quæ præcipiunt, ut noſmet conformemus legibus, moribus, & voluntatibus eorum, qui in nos habent poteſtatem; ſed tunc fidelis ſemper cordis humilitatem tueri, ac reginam Eſther debet imitari. Religioſa hæc regina inter infidelis, magnificæque aulæ pompam, quin ob ſuperbos ornatus, quibus ſæpe induta prodire tenebatur, intumeſceret, intrinſecus ſemet humiliabat, atque in cordis ſui amaritudine dicebat Deo: Noſti, Domine, quo in ſtatu ſim, & utrum, cum magnificis redimita veſtibus fulgeo, ſuperba gloriæ meæ deteſter inſignia. Noſti a me tanquam rerum omnium immundiſſimam haberi inanem hunc, qui circum me nitet, fulgorem, atque ſilentii mei diebus a me prorſus contemni; atque poſtquam ad hoc ſolii faſtigium evecta fui, me ancillam tuam in uno te lætatam fuiſſe.

Exempla Judith.

Cum generoſum Judithæ facinus magis admirandum ſit, quam imitandum; exemplum ejus mulieribus proponendum non eſt, ut ſeſe ſimiles ornent ob cauſas: ſæpe enim ſeſe magnifice ornantes, ut fortis hæc virago, vulnera infligunt, ac triumphos referunt victis æque, ac victricibus funeſtos, neque enim vel Dei juſſu, vel ob patriæ, vel ob propriam ſalutem hoc faciunt. Immo e contra hoc illis quam diligentiſſime cavendum eſt, atque evitandum. Verum enim vero generoſam illam mulierem imitari poſſunt in contemptu ſæculi, quod ætatis flore, ſummaque oris elegantia prædita aſpernata eſt, in veſtium modeſtia, verecundia, ſepoſitaque vita, quam in viduitate ſua duxit, in pietate, pudore, Dei metu, ac optimo exemplo virtutum, quæ ſexum illum maxime decent, & in quibus prætulit facem; quæ res nominis celebritatem, atque mortalium omnium exiſtimationem illi conciliaverat; *Erat in omnibus famoſiſſima*, ut loquitur Scriptura, Judith 8.

S. Joannis Baptiſtæ exemplū.

Nonne mirum eſt, hominum omnium maximum videre ita indutum, perinde ac eſſet pauperrimus, atque miſerrimus; mortalium omnium ſanctiſſimum pœnitentiæ cilicio tectum; præcurſorem Meſſiæ, & gloriæ ejuſdem præconem nullis dignitatis, & præclariſſimi miniſterii ſui inſignibus decoratum? Si ex contemptibili ejus externa facie de merito illius judicium ferendum fuiſſet, quis eum, qualis erat, exiſtimaſſet? Nil minus mirum eſt, quod ipſe Dei filius ſancti viri elogium prolaturus, ubi de vitæ ejuſdem auſteritate, innocentia, zelo, totque aliis virtutibus locuturus erat, incomparabilem virum hunc ex ſolis veſtibus deſignare velle videatur, videlicet ex eo, quod unum maxime efficere poterat, ne cognoſceretur. Ad id Sancti Patres reſpondent, cum S. Joannes veniſſet Deum pauperem annuntiaturus, cumque Deus ipſe veniſſet docturus homines contemptum pomparum, nitoris, & magnificentiæ, talis Meſſiæ præcurſori gerendum fuiſſe indumenti genus muneri, pro quo miſſus fuerat, congruum, & accommodatum: cæterum Meſſiam, qui viciſſim præcurſoris ſui ſanctitati perhibuit teſtimonium, quo nullum glorioſius homini perhibitum fuit ſuper terram, non poſſe melius veram illius denotare magnitudinem, quam per ea, per quæ a mundi principibus, qui in regum aulis videntur, diſtinguebatur, hoc eſt per indumenti genus abjectum, atque rude, cum cætera uni tantum Deo ſint explorata.

Magdalenæ pœnitentis exemplum.

Magdalena ad pœnitentiam converſa nos docet, ſinceram cordis contritionem, ſtatim ac intrinſecus peccatorem immutavit, extrinſecus etiam in veſtibus pœnitentiæ ejuſdem argumenta præbere. Hoc in Magdalena viſum eſt, quæ, ſtatim ac peccatorum ſuorum acri dolore acta fuit, pictas, auratasque veſtes, & exquiſita ornamenta, flagitioſæ, libidinoſæque vitæ ſuæ notas reliquit, cum non poſſet apertius oſtendere, ſe omnibus ſæculi vanitatibus, pompiſque abrenuntiare, quam modeſto veſtium genere, incompto, ſine cincinnis, ornatibuſque, qui effecerant, ut tota in urbe peccatrix & haberetur, & vocaretur. Neque enim cenſuit ſe melius reparare poſſe ſcandalum, quod toti præbuerat populo, & expiare crimina, quorum per luxum, ac veſtium immodeſtiam extiterat cauſa, quam ſemet cinere adſpergens, ac induens cilicio. Ita immutatio, vel reformatio indumentorum ſemper indicium fuit vitæ vel magis chriſtianæ, vel pœnitentis; quod veteres ſolitarii facere conſueverunt, & quod hodierna quoque die in omnibus cœnobiis fieri ſolet, ubi religioſæ vitæ initium ducitur ex abdicatione veſtium, & ornamentorum, quæ oſtentabantur in mundo; qua re omnium mundi vanitatum abdicatio ſignificatur.

Exempla Herodis Agrippæ.

Herodis Agrippæ, de quo ſermo eſt *cap.* 12. *Actor. Apoſtol.* exemplum oſtendit, veſtium magnificentiam inſpirare poſſe ſuperbiam, atque ambitionem. Factum Joſeph hiſtoricus paulo fuſius, quam hiſtoricus Sacer ita narrat. Cum Agrippa, inquit ille, veniſſet Cæſaream Palæſtinæ, plurium dierum ſpatio publicos celebrari juſſit ludos pro Imperatoris incolumitate eo apparatu, atque magnificentia, qua non aliam ſibi fingere poterat ſumptuoſiorem. Altero hujus celebritatis die & ipſe palam prodire voluit, atque pulpitum, vel theatrum aſcendens populum allocuturus, illic effulſit argentea in veſte mira arte contexta, & quæ Solis repercuſſa radiis ingentem emittebat nitorem. Magnifica hæc, & fulgida veſtis non eam ſolum ipſi conciliavit venerationem, quæ regiam dignitatem decebat, qua in ſe nemo illi obtrectare potuiſſet; verum etiam tanquam numini adorationem; populus enim exclamavit, hanc Dei potius, quam hominis eſſe vocem, quod & procero corporis habitu, & indumentorum fulgore probabatur. Principi hæ blandæ voces, atque plauſus ſingularem attulere voluptatem; & Sacer hiſtoricus addit, illum ſtatim in arena lethali vulnere affectum fuiſſe, ac non multo poſt vermibus, in ſuperbiæ pœnam, deroſum, & exeſum animam exhalaſſe.

Quorumdam locorum applicationes.

Dei opus eorum pt, qui faciem ſuam fuco illinit.

F*Aciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram*. Geneſ. 1. Quem in locum S. Cyprianus *Epiſt.* 83. nuptas, innuptaſque allocutus ait, mulierem, quæ Dei opus eſt, non debere faciem deformare ſuam, neque fuco, aliove quopiam colore uti. Faciamus hominem ad imaginem noſtram, inquit Deus; homo vero poſt hæc ita erit audax, ut immutare velit, quod fecit Deus? Hoc eſt manum attollere in Deum, reformare velle, quod ab illo factum eſt: quidquid enim naſcitur, opus eſt Dei, & quidquid ibi mutatur, eſt opus dæmonis. Si poſtquam egregius pictor aliquam pinxit imaginem, alter tanquam peritior manum tabulæ admoveret, ut illam corrigeret; diceres profecto, hunc illi injuriam afferre, & priori non deeſſe æquiſſimam conquerendi cauſam: putas tamen te manum admovere poſſe imagini, quam finxit Deus, quin ob adeo improbam temeritatem in te animadvertat? Colores iſti, quibus utetis, opus Dei deſtruunt, & naturæ veritatem, atque ſimplicitatem corrumpunt.

Cur fecerit Deus primis parentibus tunicas pelliceas.

Fecit quoque Dominus Deus Adæ, & uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos. Geneſ. 3. Deus, ut in Geneſi ſcriptum eſt, Adæ, uxorique ejus fecit veſtes ex animantium coriis, & induit eos. Hæc te docet ſimplicitatem, atque modeſtiam eſſe debere opifices veſtium reliquorum mortalium; atque ex hoc veluti exemplari normam, formamque deſumendam eſſe, ut conformes ſint legibus, & inſtitutis primi hujus artificis. Satis fuit illi primis parentibus ſuppeditare, unde tegerentur, ac ſimul in illis excitare mortis, quæ juſta erat peccati ipſorum pœna, memoriam. Et ſane cum eadem facilitate magnificas illis conſuere

veſtes

Digitized by Google

veſtes poſſet, pelliceas tradidit, quæ & eorum pudori, & temporum injuriæ conſulere poſſet; ut inde intelligerent, quo in ſtatu, atque ſimplicitate exilii ſui dies traducere poſſent.

Quanta, & quam ridicula ſit veſtimentorum vanitas.

Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Eccle. 1. Verba hæc non melius applicari poſſunt, quam luſui indumentorum, quorum corruptio generalis eſt, & latiſſime patet. Hæc vero vanitas eſt vanitatum, hoc eſt maxima vanitatum omnium, humanæ mentis infirmitatem oſtendens, cum externæ tantum innititur ſpeciei, nitidiſque indumentis, quæ quantumvis magnifica, tamen ſemper ſunt turpia peccati noſtri indicia; & quibus mulieres tantum affici poſſe videbantur, propter ſexus ſui imbecillitatem. Sed malum hodie ad viros uſque pervaſit, qui per hoc omnino effœminati facti ſunt. Heu! Si S. Paulus ævi ſui mulieribus tanta vi ornatus prohibet, cujus criminis inſimulandos cenſuiſſet mares, qui ita vani, ac imbecilles ſunt, ut eadem ornamenta perquirant?

Luxus, & mollities non in principum tantum domibus inveniuntur.

Ecce qui in veſte pretioſa ſunt, & in deliciis, in domibus Regum ſunt. Luc. 7. Mollities, & luxus, quæ apud principes dumtaxat vicus inveniri fas eſſet, ſeſe in mediocres etiam ſtatus late effuderunt; quippe pec te, Domine, dicere nobis liceat, non eſſe nunc opus, ut regum ædes adeamus eos viſuri, qui magnificis induti ſunt veſtibus, & qui inter delicias verſantur. Quem nuper humili, abjectoque loco natum deſpiciebamus, modo indumentorum ſumptibus nitet, externa, fulgidaque ſpecie conatus populi oculos perſtringere, & originis ſuæ dedecus, atque humilitatem celare. Verum cur ſingillatim loquimur de vitio, quod adeo commune eſt, & generale? Omnes homines, ſi aliquot ſanctas animas excipiamus, in luxum impingunt, quin in exceſſu hoc illos vel religio, vel conditio ſua moderentur, unice bonorum ſuorum facultatem, ſuæque cupiditatis magnitudinem conſulentes.

Induimini Dominum Jeſum Chriſtum. Ad Rom. 13. Hæc Apoſtoli verba ex nonnullorum auctorum ſententia ſignificant opus eſſe, ut induamur quodammodo Jeſum Chriſtum, ſicuti veſtem induimur; & non ſatis eſſe intrinſecus ſpiritu illius animari, niſi exterioris corporis habitu ad modeſtiam, & verecundiam compoſito illum profiteamur; ita ut ex illius ſchola deprehendamur; qui illius gerimus inſignia, modeſtiam videlicet, pudorem, totamque externam ſpeciem, quæ *habitus* nuncupatur. Hinc Tertullianus ait, Chriſtianum olim ex hujuſmodi notis in Idololatrarum turba cognoſci conſueviſſe, ac veſtem illius teſtimonium perhibuiſſe, cujuſnam eſſet religionis. Quapropter S. Cyprianus ait, mulierem, aut virginem mundano cultu exornatam indui non poſſe Jeſum Chriſtum, ſine quo nemo ingredietur in gloriam; & addit, propter exteriorum ornatuum pulchritudinem, & decorem ſæpe interiorem animæ cultum perire. Hinc facile inferri poteſt, eum, qui extrinſecus indutus non eſt Jeſum Chriſtum, neque intrinſecus eumdem habere, ac ſimilem eſſe ſervo, qui hero ſuo famulatus herilia inſignia, coloreſque geſtare dedignatetur.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, ac ſententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

V*Erus ornatus Chriſtianorum, mores boni ſunt.* Auguſt. Epiſt. 73.

Habitus impudicus corporis, nuncius eſt adulterini cordis. Idem, Serm. 247. de Tempore.

Plerumque ubi corpus ſic nitet, ſqualles animus. Idem, in Pſalm. 44.

Non ſit notabilis habitus veſter, nec affectetis veſtibus placere, ſed moribus. Idem, Epiſt. 109.

Ignis juvenum, fomenta libidinum, impudicæ mentis indicia, veſtes pretioſæ. Hieronym. Epiſt. ad Furiam.

Ad ſpeculum pingitur, & in contumeliam artificis, conatur pulchrior eſſe quam nata. Idem, l. adverſus Helvid.

Tenera res eſt in fœminis fama pudicitiæ. Idem, Epiſt. ad Salvin. de ſervanda viduitate.

Ornatus & ſordes pari modo fugienda ſunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Idem, Epiſt. ad Nepotianum.

Munditia corporis atque veſtitus, animæ eſt immunditia. Dictum Sanctæ Paulæ. Idem, Epiſtol. 27. ad Euſtochium.

Si vir vel mulier ſe ornaverit, & vultus hominum ad ſe provocaverit, etſi nullum inde ſequatur damnum, judicium tamen patietur, quia venenum attulit, ſi fuiſſet, qui biberet. Idem, Epiſt. ad Nepotianum.

Spernat bombicum telas, veſtimenta paret, quibus pellatur frigus, non quibus veſtita corpora nudentur. Idem, Epiſt. ad Lætam.

Neglecta decoris cura plus placet, & hoc ipſum quod nos non ornamus, ornatus eſt. Ambroſ. libr. de Virginibus.

Mulier ornata, eſt domus omnium dæmonum infernalium. Idem, ibidem.

Quod pro ſola inani gloria veſtimentum pretioſius quæritur, res ipſa teſtatur, unde nemo velit pretioſis veſtibus indui, ubi ab aliis non poſſit videri. Gregor. Homil. ultim. in Evang.

Nemo veſtimenta pretioſa niſi ad inanem gloriam quærit, ut honorabilior cæteris videatur. Idem, Homil. 40. in Evang.

Sordidæ veſtes candidæ mentis indicia ſint, vilis tunica contemptum ſæculi probet, ita dumtaxat ne animus tumeat, & habitus ſermoque diſſentiant. Hieron. ad Ruſtic. Monach.

Eximiæ & ſplendidæ veſtes iis demum conveniunt, quibus nullus vitæ ſplendor, nullum virtutis decus ſuppeteret. Gregor. Nazian. in parænesi ad Olymp.

Quidquid in virorum gratiam comminiſceris, corporis libidinem prodit. Idem.

Hæc artificia (nempe mulierum ornamenta) non pudicitiæ ſunt, ſed laſciviæ ac libidinis. Idem.

Qui amictu pretioſo venuſtant corpora ſua, ut placeant hominibus, Deo placere non poſſunt. Athanaſius, l. de Virginit.

Illicium diaboli (ita S. Antonius mulieres comptas appellabat.) Ut habetur in ejus vita.

Non illa ornamenta, ſed crimina ſunt; lenocinia formæ, non præcepta virtutis. Ambroſ. libr. 3. de Virginibus.

Fugiant caſtæ virgines, & mulieres pudicæ, inceſtarum cultus, habitus impudicarum. Cyprian. de habitu Virginum.

Quid ex talibus expectandum, qui comas aut veſtes ſupervacuas curant, niſi ut laſcivus ille ornatus fœminas prætereuntes invitet. Idem.

Quis non id execretur & fugiat, quod aliis fuerit exitio? Quis id appetat, & ſumat, quod ad necem alterius pro gladio fuerit & telo? Idem.

Arguit te cultus impudicus quod mente caſta non ſis. Idem.

Sollicitudo de pulchritudine, malæ mentis indicium, & deformitatis animæ ſignum eſt. Idem, de bono Pudicit.

Non eſt pudica, quæ affectat animum alterius movere, etiam ſalva corporis caſtitate. Idem, ibidem.

Quod ornari te putas, quod putas comi, impugnatio eſt iſta divini operis, prævaricatio veritatis. Idem, de habitu Virg.

Non de integra conſcientia venit ſtudium placendi hominibus per decorem, quem naturaliter invitatorem libidinis ſcimus. Tertull. l. de cultu mulier. c. 2.

Totam in iis (nempe ornamentis) circumferunt muliebritatem. Idem.

Quod naſcitur, opus Dei eſt, ergo quod fingitur, diaboli negotium eſt. Idem, de cultu muliet. c. 5.

Projiciamus ornamenta terrena, ſi cœleſtia optamus. Idem, cap. 13.

Pudicitiæ Chriſtianæ ſatis non eſt, eſſe caſtum; verum & videri: tanta enim debet eſſe plenitudo ejus, ut emanet ab animo in habitum. Idem, ibidem.

Veſtite

Veſtite vos ſerico probitatis, purpura pudicitia: taliter pigmentati Deum habebitis amatorem. Idem.

Propter mutoum videre ac videri, omnes pompe in publicum proferuntur, aut os luxuria negotietur, aut gloria inſoleſcat. Idem, cap.11.

Apud barbaros, quia vernaculum eſt aurum & copioſum, auro vinctos in ergaſtulo habent, & divitiis malos onerant. Idem.

Grande pallii beneficium eſt, ſub cujus recogitatu improbi mores vel erubeſcunt. Idem, de pallio, cap. 6.

Tegendo homini neceſſitas praceſſit, de hinc ornando ambitio ſucceſſit. Tertull. de pallio.

Veſtium cultus aut ambitionem aut proſtitutionem ſapit. Idem, de habitu mulier.

Quæ rerum ſæcularium curam habet, neque virgo, neque honeſta eſt. Chryſoſtom. Homil.19. in 1.ad Corinth.

Difficile eſt, fortaſſe etiam impoſſibile, corpore in hunc modum ornato, ſimul ornari animam. Idem, Homil.18.in eandem Epiſt.

In alienis animabus laditis, & ex alienis animabus voluptatem propriam conſtituitis, Idem, Serm. quod regulares fęminæ viris cohabitent.

Eo inſania homines pervenere, ut aurum veſtibus intexant, imprimis autem mulieres huic mollitiei deditæ ſunt. Idem, Homil.18. in Geneſim.

Audiant opulenti, & qui luxuriant in vermium operibus, & veſtiuntur ſericis, diſcant quomodo ab initio humanam naturam miſericors Dominus docuerit. Idem, Homil.18. in Geneſ.

Non cogitas, quod pro magno ſupplicio propter transgreſſionem tegmen eſt excogitatum. Idem, ibidem.

A corporis cultu innumera fiunt mala, arrogantia quæ intus naſcitur, deſpectus proximi, faſtus ſpiritus, animæ corruptio, voluptatum illicitarum comes. Idem, Homil.41.in Geneſ.

Acceſſiſti ad templum, ut Deum pro peccatis tuis depreceris, ut cum gemitu & lachrymis veniam petas; quid teipſam ornare improbo & intempeſtivo ſtudio contendis? Idem, in cap.2. 1. ad Timoth.

Vis ornare faciem? non margaritis orna, ſed modeſtia & honeſtate, Idem, Homil. 21. ad Popul. Antioch.

Quam excuſationem habebis, quando te Dominus accuſabit de margaritis iſtis, & pauperes fame perditos in medium aget? Idem, Homil.21. ad Popul.

Modeſtia ornatus omnem improbam ſuſpicionem expellit; omni autem vinculo firmius conjugium conciliat, Idem, ibid.

Etſi parva hæc peccata videantur, ac ideo negligantur, majorum tamen delictorum cauſas nobis præbent. Idem, Homil.50.in Matth.

Veſtium curioſitas deformitatis mentium ac morum indicium eſt. Bernard. lib.3. de Conſiderat.

Mollia indumenta animi indicant mollitiem; non enim tanto ſtudio curaretur corporis cultus, niſi prius neglecta fuiſſet mens virtutibus exculta. Idem, in Apolog.ad Guill.Abbat.

Exterior ſuperfluitas interioris vanitatis indicium eſt. Idem, ibidem.

Nullum majus ſcandalum occurrit, quam ille ipſe virorum ac mulierum accuratior cultus. Tertull. lib.de ſpect.cap.25. & de cult.mul.cap.2.

Serica, & purpura, & tincturarum fucus decorem habent, ſed non præbent. Bernar. Epiſtol. 113. ad Sophiam Virgin.

Incentiva vitiorum. Ambroſ.lib.1.de Virginibus.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia fontibus hoc in argumento poſſit hauriri.

Quid luxus, & veſtium immodeſtia, & in quo utrumque conſiſtat.

INutile hic eſſe reor, luxus, & immodeſtiæ veſtium definitionem afferre, & in quo utrumque conſiſtat, ſtatuere, hoc enim ſatis, ſuperque liquet, & a nemine ignoratur. Dicere ſatis eſt, in hoc pluribus modis peccari poſſe; 1. in veſtium materia, cum nimis rara eſt, nimiique pretii; ita ut ſtatum, & conditionem noſtram minime deceat; 2. in forma earumdem, ac ornatibus ſuperfluis, qui ingentes ſumptus requirunt; 3. in earum multitudine, cum pro variis anni temporibus variæ mutatoriæ veſtes habentur, quibus & in urbe, & ruri, & in variis cœtibus, ac locis, quo tibi prodeundum, utaris: quod proprie luxus appellatur. Verum cum ad hæc recentes indumentorum ſectatis titus inventos porius, ut non ſine ingenti ſcandalo nuditates quædam pateant, quam ut membra tegantur, atque exornentur, hæc veſtium immodeſtia vocatur.

Ornatus per ſe indifferentes virtuti ſimul, & vitia poſſunt inſervire.

S.Thomas 2. 2. *quæſt.*169. docet generatim loquendo virtutem æque, ac vitium inveniri poſſe in externis ornatibus, ac indumentorum ritibus. Virtus eſt, ait ille ex S. Ambroſio, cujus adfert auctoritatem, quia ibi quædam honeſtas, & urbanitas eſt in veſtibus, eat omque ornamentis requiſita, quæ ſimplex eſſe debet, naturalis, & minime adſectata; & honeſtas hæc pertinet ad virtutem, vel ipſa potius eſt virtus. Cæterum hæc ornamenta, quæ per ſe nullo ſunt in diſcrimine, vitioſa fieri poſſunt per uſum eorum, cum nimis perdite conquiruntur, cum nimis excedunt, cum neque ſtatui noſtro, neque conditioni, neque locorum conſuetudini ſunt conformia, vel cum nimia, & adſectata ſollicitudine ambiuntur. Hic autem exceſſus ex immoderata ambitione, aut vana oſtentatione procedit, cum aliquis honorem, atque exiſtimationem ſibi concilrare contendit nitore pretioſarum veſtium; vel ex libidine, cum per has molles delicias in iis, quæ neceſſitati duntaxat inſervire debent, voluptas perquiritur; ac tandem, cum in ſeſe ornando nimium curæ, temporiſque tranſmittitur. Peccari quoque poteſt, licet hoc accidat infrequentius, per defectum, quemadmodum per exceſſum peccatur: videlicet cum nimia adhibetur in veſtibus negligentia, cumque alia inanis gloriæ ſpecie abjectæ, ſordidæque veſtes adſectantur, quod olim Cynici facere conſueverant, quibus exprobrabatur, quod per eorum ſcruta, centoneſque ipſorum ſuperbia interniteſceret.

Quando mulierum ornatus culpa vacant, vel ſecus.

Quoad muliebres ornatus, de quibus hic potiſſimum quæſtio eſt, conſiderari poſſunt, quatenus referuntur vel ad urbanitatem conſuetudine comprobatam vel ad conſilium, quo ſeſe hoc pacto nenant, & comunt. Conſtat profecto, quod ſeſe ornare, ut cæteræ ſolent, & prout ſingularum ſtatum, & conditionem decet, nulli obnoxium eſſe poteſt cenſuræ, dummodo exceſſus abſit, quem invexit licentia, & qui ipſam lædit urbanitatem. Verum certiſſimum quoque eſt, ornatus, qui pravo conſilio induuntur, neſarios eſſe, ac ejuſdem naturæ, cujus peccatum illud, quod menti obverſatur, ſeu vanitatis illud ſit, ſeu impudicitiæ. Fucus, quo ad pingendam faciem utuntur, ſi hic res ſubſtiterit, peccatum eſt vanitatis, ſed grave ex SS. Cypriani, atque Chryſoſtomi ſententia; hæc enim eſt naturæ ipſius deformatio ad corrigendum opus Dei, qui arguitur, quaſi illud ex ſuo, non autem noſtro arbitrio efformaverit: niſi tamen hoc fieret ad celandum vitium aliquod naturale, quod avertere poſſet eos, quibus cum vivimus, agimuſque; tunc enim peccati nomine damnari non poſſet.

Nullus eſt Theologus, qui non fateatur, grave, ac mortiferum peccati genus eſſe corpus ſuum exornare animo capiendi oculos, & corrumpendi cor eorum, qui nos hoc in ſtatu intuentur; hoc enim eſt illis inſidias ſtruere, eiſque occaſionem præbere ſcandali, & lapſus in crimen impudicitiæ. Præterquamquod, licet etiam non eſſemus animo ita pravo, hoc ſaltem eſt pernicioſum præbere exemplum illis, qui ejuſdem ſunt ordinis, & conditionis, ut & ipſi ſimiles faciant ſumptus, quin æs alienum diſſolvant, vel eleemoſynas erogent, uti tenentur, cum habent ea, quæ in ſuperfluis ornamentis inſumant.

In ſolo magnificarum veſtium amore culpa non deeſt.

Præterea ſolus amor, quo veſtes nimium magnificas, habita ſtatus, & conditionis noſtræ ratione, deperimus, ex D. Gregorio peccatum eſt, quod nobis æternam parere poteſt perniciem; etenim, ut magnus hic Pontifex inquit, ſi ibi peccatum non eſſet, Salvator nequaquam illum retuliſſet veluti unam ex cauſis, propter quas malus dives damnatus fuit, quod videli-

videlicet induebatur purpura, & byſſo; neque celebraſſet S. Joannem, eo quod ſimplici, rudique ritu indueretur; Apoſtolus 1. ad Timoth. 2. nequaquam interdixiſſet mulieribus aureorum ornamentorum, unionum, & magnificarum veſtium uſum; neque omnibus ſæculis SS. Patres declamaſſent contra luxum indumentorum, cultuſque ſuperfluos, ſi eorumdem amor crimine caruiſſet.

Cuinam rei innitatur obligatio fugiendi luxum indumentorū.

Si ſcire cupis, cuinam rei innitatur prohibitio luxus, & ornatuum nimis pretioſorum, & exquiſitorum, quibus utuntur mundani, ajo, præceptum ex ipſa deſumi chriſtianæ religionis eſſentia, quæ in hoc poſita eſt, ut eorum præſtes fidem, quæ in baptiſmo pollicitus es, ideoque pompis, ac vanitatibus ſæculi abrenunties. Sancti Patres hoc votum eſſe dicunt, & S. Hieronymus illud maximum, quæ unquam fieri poſſint, votorum appellat. Itaque cum in baptiſmo chriſtianam religionem ſumus amplexi, ſolemniter abdicavimus veſtium luxum, qui potiorem conſtituit pompæ, fulgoris, vanitatis, & ut S. Paulus ait, nitentis figuræ hujus mundi partem, qui præſtigiator eſt, & fallax, atque infeſtiſſimus dogmatum Salvatoris inimicus. Promiſimus, nos filii Dei crucem perlaturos eſſe, & ſecundum evangelicas leges, atque inſtituta mores eſſe conformaturos: igitur, cum veſtium luxus, curioſa ornamenta, magnificuſque cultus omnino chriſtianæ humilitati, paupertati ſpiritus, mortificationi, atque terrenarum rerum abdicationi, quæ totidem præcepta ſunt, ſint prorſus oppoſita, quærere ubinam Deus luxum prohibuerit, nonne idem eſt ac quærere, utrum Chriſtiani ſimus, & quibuſnam rebus in baptiſmo abrenuntiaverimus?

Mulieres, quæ ſeſe curioſius, & cum affectatione comunt, ut plurimum finibus parū innocuis aguntur.

Ex mulieribus, quæ tam ſedula cura, & faſtu ſe ipſas comunt, libenter quærerem, utrum innocuos ſemper fines, ac intentiones ſatis puras habeant? Affirmare id ab illis fieri, ut placeant Deo, blaſphemia eſt; aſſerere, oblectari Deum hujuſmodi vanitatibus, quæ illius excitant indignationem, ut ipſe per Prophetam ſuum inquit, idem eſt ac illudere Deo. Ut hominibus ergo placeant, ſe ipſas comunt; & hoc ſcelus eſt, propter quod minitatur Deus ſe æterna confuſione puniturum eas, quæ hac in re peccaverint; quia in hujuſmodi occaſionibus placere non poſſunt, quin ad peccandum alliciant eos, quibus placent. Sin autem reſpondeant, hoc a ſe fieri, ut ſibi placeant, atque ut ipſæ inde oblectationem percipiant; hæc ipſa oblectatio non recedit a natura illius, quæ lapſus principis Angelorum fuit cauſa, qui cum immoratus fuiſſet cogitans pretioſa gratiæ, atque naturæ ornamenta, quibus præditus erat, in illis placuit ſibi, in hac cogitatione quievit, ideoque de cœlo, ac paradiſo dejectus fuit, illuc non ultra reverſurus. Sed diſcrimen attende: Deus enim Angelo ſuperbo hæc ornamenta largitus fuerat; mulieres vero ſua invito Deo ſibi concinnant. Cum belle corpus exornarunt ſuum, ſecreta cum voluptate ſibi blandiuntur; ſibimet ipſis ſexcentis complacent modis, ſe ita venuſtas, formoſaſque nactæ ſe magis amant, & hunc ſui amorem Dei amori anteponunt. Sed ratio hæc intentionem in ſolo ſui jucundo adſpectu circumſcribendi ſæpius inanis eſt excuſatio, & contradictio manifeſta: quippe cum ſolæ ſunt, arbitriſque remotis, hæc abjiciunt ornamenta, tunc ſolum reſumenda, cum palam, & in cœtus prodituræ ſunt.

De fine, propter quem veſtes inſtitutæ ſunt.

Unumquodque ex fine ſuo regendum eſt; illinc norma agendi deſumenda eſt, quia illinc præcipua deſumitur utilitas; quamobrem media non aliam habent bonitatem præter eam, quam a fine ſuo accipiunt: hoc eſt quatenus ad hunc referuntur, & apta ſunt, ut ad eumdem perveniant. Quæ autem res hominem agere potuit, ut veſtibus uteretur, niſi ſola neceſſitas? Etenim cum omnem oderit vim, ac ſervitutem, minus, quam fieri poteſt, ſeſe ſubjicit illi; neque unquam adeo duram, gravemque ſibi legem injeciſſet, niſi illum neceſſitas, quæ lex eſt inevitabilis, coegiſſet. Hæc immo duplex neceſſitas fuit; altera quidem ut ſuæ valetudini, vitæque conſuleret, arcens hoc pacto aeris injurias, atque temporum rigorem; altera vero ut urbanitati conſuleret, ſuis, aliorumque oculis tegens corporis nuditatem, cujus ut nos puderet, peccatum fuit cauſa. Hinc ſequitur veſtes utiles non eſſe, niſi quatenus conformes ſunt duobus hiſce finibus, qui illas, ut ita dicam, inſtituerunt. Verum nonne liquet, luxum utrique ſuperfluum eſſe, & magnifica indumenta non ſolum neceſſaria non eſſe, verum etiam fini, atque inſtitutioni veſtium adverſari? Hic igitur noxius eſt ſuperbiæ, & vanitatis abuſus; atque tot veſtium ritus, & ornamenta veſtibus ipſis ſuperaddita, ut plurimum, decorem ipſum lædunt, atque modeſtiam.

Veſtium inſtitutio ex peccato profecta.

De fide eſt, primam veſtium inſtitutionem ex primorum patrum peccato profectam eſſe, qui cum ſeſe hoc inquinaſſent Dei mandata perfringentes, pudore ſuffuſi propter inordinatam, quam in corporibus ſuis experiebantur, affectionem ſibi folia ficus conſuerunt; & Deus, qui eorum infelicitatis, ac ſtatus miſertus eſt, in quem ſua illos inobedientia perduxerat, pelliceas illis veſtes concinnavit. Veſtes itaque nota ſunt, ac teſtimonium peccati, ſimulque lapſus, quo homo dejectus fuit de gradu, qui in innocentiæ ſtatu nullis egebat operimentis. Et in ſtatu, in quo creatus fuit homo, nobilis erat; in ſtatu peccati, in quo naſcimur, veſtes ſigna ſunt noſtræ paupertatis, vel potius ſervitutis; unde ſequitur, non ferendam eſſe ſuperbiam ex veſtibus ipſis gloriam aucupari, quæ licet nitidæ, ac magnificæ, ſunt tamen noſtræ infirmitatis indicia, & cauſæ pudoris.

Veſte ornamenta pudicitiæ oppoſita.

Virtus, quæ corpus noſtrum honore aliquo dignum efficiat, pudicitia eſt; ſed mundanitas illud hoc exuit bono, & vana ornamenta ipſum reddunt infame, quippe ipſum in incontinentiæ ſuſpicionem accerſunt: quamobrem Tertullianus ait, caſtitatem, ut perfectam habeat pulchritudinem, non quærere ornatus; ipſamque eamdem eſſe pulchritudinem, quæ nunquam Deo placet magis, quam cum vitioſis hominibus diſplicet.

Chriſtiana veritas eſt, ac ſenſus ſtatui, & conditioni, in qua in hac vita ſumus, conformis, noſmet ipſos a nobis habendos eſſe veluti reos, quibus, ſimul ac vitam accepimus, prolata fuit mortis ſententia, & quibus in ſingula momenta ſententiæ hujus executio expectanda eſt. Reum autem morte damnatum quis ornat? hoc tamen quotidie pleræque mulieres, ac virgines faciunt: quippe ornant corpus morte damnatum, quia corpus eſt peccati, ut loquitur S. Paulus. Illud palpant, locupletiſſimis ornatibus inſtruunt, & interim illud ipſum mortificare, atque, ut cum eodem Apoſtolo ad Galat. 5. loquar, crucifigere tenentur: *Qui ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis, & concupiſcentiis.*

Feſtorum dierum prætextu luxum, veſtiumque pompam non probat.

Non deſunt, quæ luxui, vanitatique ſuæ prætexunt eam, quam habent, cupiditatem dies feſtos colendi, atque hoc pacto aliquid eorum celebritati conferendi. Licet profecto diebus hiſce nitidius indui, & ut cum Scriptura loquar, feſtivitatum, ac lætitiæ veſtes aſſumere; verum ſemper non ſine ea modeſtia, & decore, quem ſtatus, & conditio ſingularum requirit. Etenim non ſacrificium, cui intereſſe tenentur, non Dei verbum, non divinum officium, quæ præcipuæ ſunt horum dierum cæremoniæ, vanum hunc exigunt apparatum, qui potius turbare poteſt feſtivitatem, & ſanctam requiem, propter quam dies illi inſtituti ſunt. Hoc quippe idem eſt, ac in ſanctis locis exponere idola, quæ in ſe oculos adſtantium convertant, eoſque avertant ab aris, & prohibeant, ne verbo Dei, ſacriſque myſteriis ea, quæ opus eſt, adhibeatur attentio. Ita ara contra aram ſtatuitur, ut ibi animæ dæmoni immolentur, inanibus ornamentis, & exquiſitis veſtium elegantiis, quæ, ut S. Cyprianus loquit, ſunt totidem gladii mortis vulnus inferentes animabus, quæ in ſanctos hoſce locos ad vitam gratiæ percipiendam venere.

Regula in veſtibus adhibenda.

Potiſſima, quæ hac in re tradi poſſit, regula ex ſtatu ſingulorum deſumenda primum eſt. Cum enim profeſſio noſtra ab electione cujuſque pendeat, nemo jure conqueri poteſt, quaſi cogatur vitam inſtituere ſecundum eam conditionem, cui ex propria adhæſit voluntate. Hinc potiſſimum modus petendus eſt, &

non

nonſecus, ac corporis magnitudo regula eſt magnitudinis indumentorum, ita ſtatus, conditio, & gradus ſingulorum norma eſſe debet pretii, & qualitatis eorumdem. Hoc ita inſtituere humana debuit politia: ſicuti enim ſocietas, quæ vitæ civili eſt neceſſaria, exigebat, ut variæ eſſent artes, variique mortalium ſtatus, ut neceſſitatibus, quæ illic occurrunt, ſatiſfieret, jure eos cogere potuit, ut quiſque profeſſionis ſuæ geſtarent inſignia. Hoc autem ſapientiſſime inſtitutum eſt; quippe in hac ſocietate omnino neceſſarium eſt, ut ſinguli intelligant, quicum rea ſibi ſit: cumque cognitio hæc hauriri non poſſit ex facie, neque ex aliis corporis noſtri lineamentis, ex veſtibus deſumenda fuit, quod primum eſt, quod oculis accidat, objectum. Quod vero magis nos de regulæ hujus æquitate perſuadet, ea eſt perturbatio, quæ hodierna die in mundo gliſcit, eoquod lex, vel regula iſta perperam obſervatur. Attamen non hoc unum illud eſt, cujus ratio habenda ſit diligenter: etenim in quolibet ſtatu, ac profeſſione conſideranda quoque eſt ætas perſonarum; ornamenta quippe, quæ decent adoleſcentiam, provectiorem dedecent ætatem. Præterquamquod hac in re non modicam ſibi partem vendicat conſuetudo; nam veſtis, quæ olim in more erat poſita, nunc temporis obſoleta eſt. Sequi igitur licet, quod fieri conſuevit; verum ſemper intra ſtatus ſui, ſuæque conditionis modeſtiam.

Qualiter, vel conditio perſonarum præterire non poteſt luxum, vel immodeſtiam.

Quod attinet ad veſtium, ornatuumque pretium, fatentur omnes, hos accomodari poſſe opibus, generi, & conditioni ſingulorum: ſed etiam æque certum eſt, nullam eſſe conditionem, genus, opes, quæ luxum permittant, hoc eſt ſuperfluam profuſionem, quæ minimum confert, ut deprehendatur conditio noſtra, quæ magis nitebit ex modeſtia, ſapientique agendi ratione, quæ hac in re ſervabitur. Multo igitur minus qualitas iſta, vel conditio facultatem præbere poteſt, vel jus immodeſto veſtium genere utendi, eaque parum honeſta ratione, quæ pudorem, & chriſtianam lædat modeſtiam. E contra vero cum qualitas, & conditio eos, qui aliqua nitent auctoritate, jubeat facem præferre, & præbere exemplum aliis, qui eorum facta, moreſque ſequuntur, jubet quoque abſtinere, ne veſtibus parum modeſtis, nimiſque magnificis luxum, & immodeſtiam invehere videantur.

Puritatis cura in mulieribus, & puellis externum cultum regere debet.

Hoc etiam certiſſimum axioma eſt, externum corporis cultum in fœminis, virginibuſque cura, & amore puritatis eſſe regendum; neque enim decipiamini putantes caſtitatem in ſola corporis integritate conſiſtere, ejuſque obligationem, quæ omnibus hominibus pro ſtatus ſui conditione inevitabilis eſt, nequaquam uſque ad exterioris indumenti regulam extendi. Quicumque amabilem hanc diligit virtutem, bonum etiam illius odorem habet in pretio, nihilque vel in ſe, vel in aliis pati poteſt, quod vel leviſſimam illi nebulam valeat offundere; ideoque vitium illi oppoſitum odit, & ne minima quidem illius ferre poteſt indicia, qualia procul dubio ſunt veſtium immodeſtia, & hi recentes indumentorum ritus, qui honeſtati, atque verecundiæ officiunt; verbo, quidquid vel minimæ locum præbere poteſt ſuſpicioni. Sanctus Cyprianus de chriſtianis virginibus ait, cum illæ ſint membra filii Dei, ut Sanctus Paulus Apoſtolus inquit, cumque ſimul omnes corpus Jeſu Chriſti componant, Jeſu Chriſti more, non autem mundi, qui illius eſt infeſtiſſimus hoſtis, eſſe induendas. Chriſtianæ virgines ſunt etiam templum Spiritus ſancti; ideoque parentibus, qui cuſtodes earum ſunt, cavendum eſt quam diligentiſſime, ne earum ſanctitatem corrumpant, ne in illis inhabitans Deus loco cedere teneatur.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentioribuſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Veſtium luxus non extrema eſt ſæculi vanitas.

NE quid dicam de criminibus aliis, quibus improbitas luxum, veſtiumque magnificentiam inſervire facit, citra hyperbolem, & quin veritati aliquid ſuperadſtruatur, dicere poſſumus, ſeſe ornandi curam vaniſſimam eſſe omnium occupationum, quæ unquam extiterint. Quænam indumentorum, ornatuumque præſertim vero in mulieribus ſuperflua cura! Tanta eſt eorum multitudo, atque varietas, ut veteres ad illam innuendam aptius vocabulum invenire non potuerint, quam *mundum* vocantes; ſeu quod omnium elementorum exuviæ adhibentur, ſeu quidquid pretiatum, ac pretioſiſſimum omnibus in terris invenitur, ad earum exornandas veſtes impenditur. Quomodocumque ſit, conſtat univerſum hunc apparatum a vanitate excogitatum fuiſſe, atque tot minutis operibus meliorem artificum partem exerceri, qui nonniſi ad luſum, & vanitatem alendam operantur. Tandem enim opera denticulata, vittæ, amenta, byſſinæ, ſericæque veſtes, laciniæ, ac indumentorum ritus, qui recenter quotidie ſubinferuntur, & qui ad aciem oculorum oblectandam, luſumque alendum excogitantur, plures exercent manus, & brachia, quam res illæ, quæ humano victui magis utiles ſunt, & neceſſariæ; ideoque dici poteſt hæc maxime omnium manifeſta vanitas eſſe, quam paſſim ubique populi, & nationes omnes excipiunt, & exprobrant: nam quæcumque leges rogatæ fuerint ad illius curſum inhibendum, hominum hac in re obſtinata voluntas efficiet, ut ſemper dominetur.

Veſtium ſumptus mera vanitas eſt.

Nihil magis inane eſt, quam de re illa gloriari, quæ noſtra non eſt. Videri velle divitem ſub aliena, mutuataque veſte, & modicum illud naturalis formæ, quod habemus, commendare velle fuco, & arte, vel aliquot lapillorum beneficio, quæ ſummo pretio comparantur. Nihil nobis honorificum eſſe poteſt, niſi quod pendet a nobis, atque ipſi opifices eſſe debemus ejus exiſtimationis, quam acquirere volumus. Quo magis alienis indiges rebus, ut te exornes, eo magis tuam oſtendis paupertatem; ille enim ditior eſt, qui minus eget. Nemo enim tot ornatuum ſupellectilem jactare poteſt, quin ſuam oſtendat egeſtatem. Verum enim vero ratio iſta philoſophum ſapit; atque hæc Senecæ argumentatio parum apta eſt, quæ adeo generali malo medeatur. Attamen ſi homo rationi aurem adhibere vellet, fateretur hanc fatuam eſſe, putidamque vanitatem, exiſtimationem ſibi conciliare velle exteriori hoc cultu, qui vel pauperis artificis opus eſt, vel captivi alicujus animantis exuviæ, vel terræ fructus, cui ars nitorem adjecit. Forma quippe veſtis, quæ induitur, & phrygium opus, quo pannus ipſe exornatur, non aliud eſt, quam opus hominis, cui aliquando offa deeſt ad vivendum. Aurum iſtud, quod nitet, nihil eſt, quam parum terræ ſolaribus radiis excoctæ, atque igni depuratæ: uniones non aliud ſunt, quam fluens concharum ſaliva: ſericum non aliud, quam bombicum ſpuma, & excrementum: molliſſima vellera, non aliud, quam ovium exuviæ; & laciniæ, & opera denticulata, non aliud, quam egenorum labor, quos fames ſæpe coegit, ut nonniſi in ſervitute vitam ducere poſſent. Hæc omnia commutamus, & nihil horum ex noſtro penu eſt. Mera igitur vanitas eſt, & putida oſtentatio ex judicio ejus, cui vel modicus rationis, ac ſanæ mentis ſit uſus. *Idem.*

Veſtes nobis erubeſcendi potius, quam ſuperbiendi cauſa eſſe debent.

Ut magis chriſtiane loquamur, nonne vanitas eſt non ferenda, in honore eſſe velle propter id, quod ruborem nobis deberet offundere, atque ſuperbiæ cauſam ex noſtræ ignominiæ nota deſumere? Ut de vero honore æquum judicium feramus, origo illius inquirenda eſt, ac videndum, quid illum pepererit. Quænam autem eſt cauſa magnifici hujus veſtium apparatus, quem poſt ſe vanitas

nitas trahit? Non alia ſane præter primi hominis peccatum; veſtium neceſſitas eſt prima veluti inobedientiæ, atque rebellionis ejus pœna. Donec in innocentia ſua perſtitit Adam, nullum fuit veſtibus opus; & hoc infame eſt noſtræ prævaricationis indicium. Hoc ferre tenemur, ut univerſæ naturæ teſtemur nos eſſe poſteros infelicis illius viri, qui propter infidelitatem ſuam de terreſtri paradiſo ejectus fuit. Quomodo ergo citra noſtram vanitatem fieri poteſt, ut infamiæ noſtræ characteribus utamur ad hoc, ut habeamur in pretio, & honeſti viri habeamur? *Idem.*

Sæpe ſe autem publicam facit, qui veſtium pompa alſeſcere quærit.

Aliquidne magis vanum, & ridiculum eſt, quam inſignes erogare ſumptus in veſtes, ac ſemet ſubjicere varietati rituum ſemper recentium, atque mobilium, ut nobis contemptum conflemus apud eos, qui virtute ſunt prædìti, & ſanæ mentis habentur? Nonne hoc juſta eſt inſanæ vanitatis eorum pœna, videre in hac veſtium magnificentia, illum minoris fieri, qui iiſdem ornatur; atque veſtes quidem commendari, eum vero, qui illis induitur, contemni? Si homines iſti audire poſſent, quid de ſe dicatur, ſi digito ſe oſtentari cognoſcerent, ſi ludibrium, in quod ipſorum vertitur magnificentia, & judicia, quæ fiunt, & quæ plerumque validis innituntur rationibus, ſcirent: ſi exploratæ illis eſſent improbæ animadverſiones, quæ in ipſorum genus, mores, vitamque inſtituuntur, ſeverae poſſent cenſuras, contemptus, irriſiones, probra, & parum æqua judicia, quibus juſtiſſimam præbent occaſionem? Hunc illi fructum, hanc mercedem percipiunt ex tot laboribus, ac motibus, quibus ſe ipſos torquent: hoc illud thus eſt, quod hiſce vanitatis idolis adoletur; hic honor ille, quem ſibi conciliant tot mulieres, ac puellæ, quæ ſibi perſuadent veluti numina quædam coeli, ſtatim ac auro, lapilliſque pretioſis ornatæ ſunt. *Idem.*

Libenter equidem ex his perſonis, quæ tanta cura, ac tot ſumptibus ſe ipſas exornare ſatagunt, percunctarer, cuinam placere ſtudeant inani hoc apparatu, & cujuſnam exiſtimationem, & approbationem perquirant? Nunquid ſtultorum hominum, ac ſana mente carentium, an ſapientium, & cordatorum? Si primum, curæ earum non omnino inutiles ſunt; qui eidem addicti ſunt vanitati, eas admirabuntur, eaſque fortaſſe imitari contendent. Sed ſanæ mentis homines, qui eam, quam de ſingulis habent, exiſtimationem ab uniuſcujuſque ſpiritu, virtute, prudentia, factiſque metiuntur, quid judicare poſſunt de hiſce mundanis mulieribus, quarum mens tota corporis cultui occupata, nugis tantummodo, ornatibus, recentibuſque veſtium ritibus intenta eſt? Homines, inquam, ſanæ mentis, quin temere judicent, aliudne cogitare poſſunt, niſi quod hæc magnifica operimenta, hi exquiſiti ornatus ſigna ſint vanæ mentis, animæ mundanæ, exilis ingenii, quod ſeriis, & alicujus momenti rebus eſt impar. Profecto neſcio, utrum hic ſubſiſtent videntes, quod omnes Sancti Patres inde infeliciſſimum hauriunt omen, & longe iniquiorem ſuſpicionem de earum vitæ ratione, integritate, innocentia, exiſtimatione. Sed hic immoremur, neque progrediamur ulterius. *Idem.*

Veſtes aliis mundana ſunt indicium animæ parum caſtæ.

Fideine conſonum eſt, eam mulierem, quæ credi vult ſibi cordi eſſe honeſtatem, ac ſe perhorteſcere cane pejus, & angue, quidquid pudorem lædere poteſt, pati poſſe affectatos ornatus, quos libido, atque licentia pro illis tantum excogitavit, quarum proſtat pudicitia? Nequaquam libenter gerimus ejus domini inſignia, cui famulari deteſtamur. Si impudicitiam horres, & execraris, cur illius notas gerere nec piget, nec pudet? Cur illas appetis illecebras, ex quibus ejus cupiditas poteſt ſuboriri? Si ab impuritate abhorres, cur eo in ſtatu prodis, qui illius ſuſpicionem ſaltem poteſt ingerere? Eſto quidem innocens, & ne improbiſſima quidem calumnia aliquam nomini tuo labem poſſit offundere; eſto etiam, quod vix aliquis ſibi perſuaſerit, nullo tenearis amore nugarum, quas aliæ depereunt, & quidquid agis, ut fiat, ut te conſuetudini accommodes, ne inter ceteras digito noteris. Illud mihi negotium faceſſit, quod audio te adeo intentam eſſe, ut conſuetudini pareas, & ut omnibus, qui de novo prodeunt, ornatuum ritibus ſtudeas, teque hac in re eſſe adeo difficilem, ut nihil tibi ſatisfacere valeat, ac ſi quid minus callide comptum, ornatumque eſt, iraſcaris, omneſque domeſtici indignationis tuæ experiantur effectus. Hoccine argumento eſt, te rebus hiſce parum inhærere, vel potius ab illis prorſus animo divulſam eſſe, quemadmodum te cogit evangelium, atque religio? *Idem.*

Profiteris tibi cum omnibus his ornamentis nullum pravum eſſe conſilium, nullam noxiam intentionem, atque conſcientiam tuam hac in re nihil tibi exprobrare; verum cogitaſne, quam difficile ſit amorem, aſſlare, quin flagres eodem? Diffiteri nequis, omnia hæc ornamenta, quæ amorem redolent, adhiberi, ut ſpectaris, ut in te intuentium oculos convertas verbo, ut videaris venuſtior. Vis ergo placere, atque obtutu tuo eorum, qui te ſpectabunt, amorem illicere? Vis ergo ignem admovere, & uri non vis? Et in tuto conſcientiam tuam putas? Te innocuam arbitraris, dum nocentes facis? Et quia in illud non ruis præcipitium, in quod alios impellis, te noxa vacuam putas? Scias apud Deum non differre eum, qui peccatum committit, ab eo, qui ad peccandum ſollicitat; Sanctos Patres docere quemadmodum inter duo hæc verba luxum, & luxuriam, unius tantum ſyllabæ diſcrimen intercedit, ita ab uno ad aliud crimen unum tantummodo gradum intereſſe; & eas, quæ tantam adhibent curam, ut amentur, fidem adſtruere, ab ipſis etiam plurimum amari. *Idem.*

Difficile eſt cum hac placendi cura innocentiā tueri.

Quomodo amare poſſunt Deum illæ, quæ ſibi tantum, corporiſque ſui curæ vacant? Quænam virtus inveniri poteſt in muliere, quæ meliores diei horas ſeſe calamiſtris exornando conſumit? Ullane virtus eſt, quæ fuci, nævorumque ope fulgidior videatur? Mortales adeo molles aguntne pœnitentiam ſub holoſericis, aureiſque indumentis? Equidem ſcio, me nunquam vidiſſe cilicia ex ſerico, auroque contexta, quamvis Tridentinum Concilium affirmet opus eſſe, veri Chriſtiani vitam jugem eſſe debere pœnitentiam; & conſtat veſtem, quam Scriptura, & Sancti Patres attribuunt pœnitentiæ, ab ea prorſus differre, quam mundanæ mulieres, & deliciis effeminati viri ut plurimum gerunt. Nunquid illæ bona opera exercent? Immo illæ quadam ex parte miſeros faciunt; veſtium ſuarum ſinus, ut loquitur Propheta, pleni ſunt ſanguine pauperum. Nunquid eleemoſynas erogant? Ubertimi reditus via ſufficiunt ſumptibus, quos in pretioſis indumentis, atque ornatibus impendunt. *Idem.*

Qui in ſe xu vivūt viam da, cuns purē chriſtianā.

Cauſa, quæ vulgo prætexitur, ut hoc malum probetur, conſuetudo eſt, & alienum exemplum. Omnes ejuſdem gradus, & nobilitatis mulieres hoc modo induuntur, & memet eorum contemptui, & cachinnis objicerem, ſi veſte obſoleta, magiſque frugi ab illis vellem diſtingui. Hæc eſt conſuetudo, ais; verum licetne ex abuſu argumentum deſumere, ut alius propugnetur abuſus? Aliæ peccant, & ſi facis, quod illæ faciunt, peccatum addis peccato. Si illæ, cujus exempla ſectaris, peccare non poſſent, eorum agendi ratio tuam probare poſſet; verum cum illæ æque, ac tu vitioſe agant, vitium earum te vitioſiorem efficit, dum vis auctoritatem accedere luxui ex hoc exemplo, quod ultro, citroque vobis præbetis. Noſtra conſuetudo malum augat, non minuit; & vitium quo vulgatius, eo majus eſt. Accidit nonnunquam, ut ſceleſtorum numerus eos contra humanam juſtitiam tueatur, & protegat; non ita tamen coram divina, quæ in pœnis exigendis eo ſeverior eſt, quo nocentium numerus, & qualitas eſt gravior. *Idem.*

Aliena exempla, & conſuetudo non ſunt legitimæ excuſationes.

Aliquæ

Juventutis prætextus.

Aliquæ prætextum adferunt, qui profecto facilius admitti poſſe videtur, ſed qui tamen hac in re vitium excuſare non poteſt; ajunt, juventutem, qua fruuntur, mereri, ut aliqua ſibi permittatur gratia, & aliquid de ſeveritate, qua cum aliis agitur, remittatur. Non abnuo: aliquod eſſe debet veſtium diſcrimen inter ætates, non ſecus ac inter conditiones. Illis, quæ ætate provectiores ſunt, ſatis eſt, ſi mundæ ſint, adoleſcentioribus aliquid amplius conceditur, ut ſint ornatæ; verum non ſine eo decore, quem ipſarum petit conditio. Nequit ergo virginibus aliquod negari ornamenti genus, quod in nuptis probari non poteſt. Eo in ſtatu ſunt, qui eaſdem diſpenſat ab ea ſeveritate, quæ intra metam ſeſe continere debet neceſſitatem. Illis negotium peragendum eſt, ubi plurimum poteſt venuſtas: ſed hoc non prohibet, quominus urbanitatis, chriſtianæque modeſtiæ regulæ ſervandæ ſint in ipſis etiam ornamentis; atque ſemper vitio vertetur levitas, & immodeſtia earum, quæ ob nimis exquiſitam cultus ſui elegantiam contemptibiles fiunt, & locum ſuſpicionibus præbent, quæ omnes viros ab illis ducendis deterrent. *Idem.*

Prætextus divitiarū.

Dicunt aliæ ſe locupletes eſſe, & ſi quid in ornatus, muliebremque mundum impendunt, ſe nemini damnum, & injuriam inferre, ſibique licere ſuis bonis uti. His, quid reſpondeam, non habeo, niſi quod exceſſus nulla in re probari poteſt. Verum eſt, inter diverſos conditionum gradus æquum eſſe, ut quilibet juxta ſuum vivat; atque politiam potiſſimum indumentorum varietatem inſtituiſſe ad ſtatuum, conditionum, & qualitatum varietatem indigitandam. Sed leges quoque cancellos luxui circumſcripſerunt, eumque ſemper in quovis perſonarum genere damnarunt; & niſi ſuperbia, & vanitas fines hos ſupergreſſa fuiſſet, nihil illis æquius, nihilque ſapientius eſſet conſtitutum. Addo ſolum, mortales utriuſque ſexus nobili natos loco ſemper magis in pretio haberi propter virtutem, ingenium, aliaſque dotes, quæ ſunt veluti nobilitatis ipſorum propriæ, quam propter veſtium magnificentiam, quam luxus, & ſæculi hujus libido omnibus ferme conditionibus communem fecit. Quod vero ad cæteros vulgo pertinet, hi ſemper quocumque modo magis modeſtia, quam luxu, & pompa proficient, quæ majorem ſemper ambitionem, & vanitatem, quam fortunæ bona deſignat. *Idem.*

Immodicus in veſtibus ſumptus cum Deo culpa nō vacat, quantūvis locupleſ ſis.

Cogitas te nemini injuriam facere, eo quod mercatoribus pactam pro pannis pecuniam perſolvis, & opificibus locatam in magnificis ſarciendis veſtibus operam large rependis; ſed putaſne, Deum, quem tanquam bonorum omnium auctorem fateri debes, erga te liberalem extitiſſe, ut prodigus fieres? Perſuadere tibi potes, integrum eſſe in quemcumque, tibi placuerit, uſum opes impendere? Si in agro tuo juberet ille thus naſci, putareſne, fas eſſe tibi illud idolo cuipiam adolere? Divitias habes, illas tibi divina contulit largitas, eaſque patrum tuorum induſtria, & frugalitas congeſſerunt, eaſque in bonum uſum teneris impendere; ſin autem in illa, quæ ſuperflua, & noxia ſunt, impenderis, Deo rationem es redditurus. Si liberalis es, uti eſſe potes, fac, pauperes potius, quam phrygiones id ſentiant; id ingentibus potius oſtende eleemoſynis, quam hac inutili in veſtibus, aliiſque id genus vanitatibus profuſione. *Idem.*

Contra id, quod vulgo dicitur, virtutem nil eſſe cum tunica.

Hactenus quarumdam excuſationes peculiariter attulimus, quas ſuis prætexunt ornatibus, & luxui; at generalis omnium mulierum prætextus, & excuſatio eſt, tunicæ nihil eſſe cum virtute: colores omnes, omneſque ornatus nullo apud hanc eſſe in diſcrimine: innocentiam, & ſanctitatem æque ſub aurato, ac ſub pannoſo integumento vigere; interiorem partem Deo inſervire poſſe, quamvis exterior, & corpus mundo obſequatur; cor mundum eſſe poſſe, quamvis externus corporis habitus mundi vanitatem redoleat. Non defuiſſe ſpectatiſſimas opibus, & genere matronas, inſigneſque reginas, quæ virtutis nitorem cum magnificentiſſimarum veſtium fulgore conjungerent; ſe in mundi luce vitam ducere coactos, debere quidem coram Deo innocuam vitam ducere; attamen hoc non prohibere, quominus aliquid etiam hominum oculis tribuant. Quæcumque veritas ſub hoc adeo ſpecioſo prætextu latere poſſit tot illuſtribus exemplis probata, ſemper tamen prætextus eſt, quem amor proprius invenit, naturali ſtudio, & ſecretæ vanitati velificaturus. Harum intereſt ſe ipſas coram Deo in adeo delicata re excutere, neque ingenium ſuum ambitioſum excuſare exemplis earum, quæ Domino fideles permanſerunt ea in neceſſitate, in qua erant, mundo licet invitæ, ac gementes præbendi magnificam ornamentorum ſpeciem, quorum per dignitatis, generiſque ſui officia, quibus nullo deeſſe pacto licebat, divinæ majeſtati ſacrificium offerre non poterant. Huic autem adeo belle colorato prætextui reſpondeo, virtutem quidem in omni conditione inveniri poſſe; atque concedendum eſſe id genus perſonis, honeſtam veſtium mediocritatem ab illis, quæ in mundi luce verſantur, nimiæ negligentiæ eſſe anteferendam. Quemadmodum hac in re per exceſſum peccatur, ita peccatur etiam per defectum; & in hoc prudentis, exemplum earum, quæ ſunt ſpectatæ virtutis, ſapientum virorum conſilium, & obedientia, quæ debetur illis, quibus ſubjectæ ſunt, norma ipſis eſſe debent, earumque conſcientiæ tribuere tranquillitatem. *Idem.*

Uſum decorum cum ornatibus ſimul eſſe queunt.

Conſtat, pietatem non eſſe omnium ornamentorum inimicam, neque promiſcue ea omnia rejicere, quæ placent, & ornant. Hinc quidem ſqualor, immunditia, & ſcruta nunquam fuere virtutis inſignia, nullumque in evangelio, vel decalogo præceptum adeſt, quo illa jubeantur. Inde vero munditia, urbanus cultus, honeſtum indumenti genus nunquam vitiorum initia extiterunt, & nullam vel in veteri, vel in novo teſtamento, vel Scripturam, vel traditionem invenio, qua illa damnentur. Hæc omnia ſuapte natura forma, & colore carent, atque in neutram partem inclinant; bonus, maluſve color illis accedit ex corde, & fine, ad quem cor illa convertit; & quemadmodum ibi eſſe poteſt ambitioſa ſimplicitas, ibi quoque inveniri poteſt magnificentia cum ſpiritus paupertate, & ornamenta cum modeſtia conjuncta. Et ſane cur ſimul eſſe non poſſint modeſtia, & munditia; vis, & gratia; pudor, & ornamenta; quandoquidem hæc ſimul conſenſiſſe tot exemplis docemur; quorum quædam in ipſis etiam Scripturis occurrunt, ubi videmus Abigailem humilem quidem, verumtamen ornatam ſine curioſitate, & ſine pompa: Juditham jucundo quidem, ſed virili ornatu comptam; & Eſther, quæ in infidelis aulæ licentia pietatem ſimul & pudorem tuetur, & cui regiis ornatibus utenti diadematis margaritæ pro cinere ſunt, regiaque chlamys pro animi ipſius cilicio, potiuſquam corporis ornamento. *Ex Auctore recenti.*

Veſtium vanitas ridicula eſt.

Quædam ſunt vanitates, quas fatuas appello, cujuſmodi ut plurimum ſunt matronarum hujus mundi vanitates. Non deeſt fatuitas quædam, ac imbecillitas mentis in vanitatis earum fundamento; etenim leviſſimas ob cauſas ſuperbiunt, ob fragilis formæ, quam habere credunt, umbram, ob exiguum aliquod bonum, quod poſſident. Sed fatuitas etiam, & imbecillitas mentis eſt in hujus vanitatis effectibus, quoniam ſe per veſtium pompam producit, quaſi hæc auri, lapillorumque ſplendore delere poſſet vel generis humilitatem, vel mentis, animique defectus. *Bireat in adventu ſermone de humilitate.*

Abrenunciatio religioſæ virginis.

Nullus ornatus præter ſimplicitatem, cultus nullus præter modeſtiam: hac vice tantum ſeſe mundo protulit, ſed ut annunciaret illi, ſe vanitatibus ejus nuncium miſiſſe. Etenim quiſnam error eſt in chriſtiana muliere id ornare, quod contemnendum eſt; pingere, atque decorare idolum mundi, & quodammodo per vim, ſexcentiſque artibus, quæ indignæ pariter, ac inutiles ſunt, has retinere gratias, quæ cum tempore aufugiunt, luxumque indumentorum, mundique muliebris alere, qui non obſcure innuit, tacite religionem abdicari, cum chriſtiana modeſtia abdicatur. *Sermo manuſcriptus.*

Hæc exteriorum ornatuum cupiditas in hoc ſexu tanta eſt, ut magna animi vis requiratur ad hoc, ut mulier id deſerat, quod conditioni ſuæ penitus inhærere videtur. Et ſane ſi in aliqua vanitatis hujus moderatio, vel immutatio deprehenditur, hoc certiſſimum ducitur teſtimonium, ab illa non veſtium dumtaxat, ſed vitæ genus immutatum fuiſſe, atque exteriorem hanc cultus reformationem ad ipſum uſque cor, habituſque malos pervadere. *Idem.*

De veſtiũ immodeſtia a mulieribus evitanda.

Non patiebantur olim mulieres aperto capite in templum prodire; hodierna vero die per S. Pauli, & eccleſiæ contemptum, aliquæ huc ſeminudatæ accedunt, nihilque diſcriminis aram inter, ac theatrum, miſſam, & comœdiam intereſſe arbitrantur.... Ornatus omni arte carere debent, ideoque immodicæ curæ, & adfectatæ eorum conquiſitiones damnandæ ſunt. Rejiciendæ ſunt eæ veſtium formæ, in quibus nimis elegantiæ, ſtudiique invenitur; iique relinquendi ornatuum ritus, qui novitate, vel inſolentia commendantur, qui nondum temporis præſcriptionem aſſecuti ſunt, qui non probantur conſuetudine earum, quas ſequi poſſumus, quin a virtute recedamus, & quin nomini noſtro labes offundatur. *Auctor Anonymus.*

Nunquid parentis mei peccatis, & damnationis ejus materia exornor? Nunquid hæ margaritæ pauperum lacrymæ ſunt? Hæc aurea, & holoſericea indumenta ſatiſne munda ſunt pupillorum ſanguine? In hac coccinea, argenteave palla aliquidne eſt ea pauperum ſudore, populique ſubſtantia? Quis pro certo affirmabit a me non ornari victimam divinæ juſtitiæ ignibus præparatam? Quot modo illis cremantur flammis, quæ ſæculi ſui idola fuerunt, & quæ regea, victoreſque duces in triumphum egerunt? Quid ſcio, utrum ad eumdem finem eadem via ſim perventura? Quid, utrum lapilli, unioneſque futuræ aliquando ſint prunæ, & carbones? utrum argenteæ, aureæque veſtes futuræ ſint ardentes tunicæ, quæ me in æternum cremabunt? Quid Deo reddam exprobranti mihi fucatam faciem, quam gratiam illius fuiſſe cariorem; ac minorem de conſcientiæ meæ tumultu geſſiſſe curam, quam de cincinnorum, capillorumque perturbatione? *Idem.*

De ornatuum adfectatione.

Adfectatio, ut ita dicam, luxus eſt ſocia. Hæc eſt immodica, & inordinata cura, vel nimis adfectata, ac ſpecioſa curioſitas in perquiſitione ornatuum, rituum, elegantiarum; & hanc luxus ſociam appello: cum enim veſtis propria ſit luxus materia, & ornamenta veſti ſuperaddita proprium adfectationis objectum, inde æqua illatione conſequitur, affectationem quodam ſocietatis vinculo cum luxu eſſe conjunctam. Novorum induendi rituum inſolentiæ alia addenda eſt, quæ vulgo eam comitatur, & quæ eo dementior videtur, quo ad majorem juvencularum numerum ſe extendit. De cyprio crinibus adſperſo pulvere loquor: ad quid enim iſta duorum extremorum tam longe diſſitorum commixtio, & confuſio hæc duarum adeo oppoſitarum ætatum? Cur ita flos annorum deletur? cur cana juventus, & inſana adfectatur ſenectus? Cur invita natura nix ſimul, ignisque miſcentur? *P. le Moine in tractatu de modeſtia.*

Volgo mulieres elegantius ornatæ non bene audiunt.

Fruſtra mulier ſeſe unionibus, lapilliſque exornaret; fruſtra, ut veteris cujuſdam ſcriptoris vocabulo utar, collo, capiti, digitis, auribuſque Indias omnes circumferret; nunquam ſatis eſſet ornata, niſi bona exiſtimatio omnibus hiſce opibus, atque ornamentis accederet. Fruſtra ſeſe iis omnibus inungeret unguentis, quæ vel natura profert, vel ars etiam componit; niſi bene audiat, male ſemper redolebit. *Idem.*

Veſtium luxus cōdiſſonus omnes adfundis, & aliis avertitur.

Quidquid principem ſecernit a ſubdito, nobilemque ab ignobili, veſtium pompa confunditur. Eos omnes, quos natura, genus, dignitas ſeparat, luxus permiſcet; nemo amplius dignoſcitur; mercator ſomptuoſius induitur, quam magiſtratus, & miniſter, quam princeps, & via famulum ab hero diſtinguis... Nolo hoc in loco eas omnes rationes adferre, quas univerſalis hæc vanitas habet cum avaritia: neque enim vos error decipiat, Auditores, prodigalitas ſæpe fovet avaritiam. Ita eſt; id ſerio affirmare non vereor; ſordidiſſima quævis avaritia ſæpe cum elegantiſſimo luxu invenitur; & addo, nihil hoc luxu pernicioſius eſſe, ubi reperiatur in illis, quibus deſit, unde quoſdam erogent ſumptus. Quid enim non audent? quæ enim avaritiæ ſordes turpiores excogitari poſſunt illis, quas in corde ſuo fovent? Ubi eorum ſulgere luxum vides, ita ſane non judicas. Vides ſpectaculi venuſtatem, ſed artem, qua peragitur, non vides. In his magnificis veſtibus, in hac ſervorum caterva, in hoc apparatu non vides lacrymas creditoris, ſudorem opificis, & ſanguinem pauperis. *Ex ſermone, qui P. Maſſillon acceptus refertur.*

Fœminarum luxus ex placendi cupiditate profectus.

Affectus, qui paſſim in mulieribus dominatur, eſt placendi cupiditas; ſapientiſſima quælibet ſemper cum voluptate pulchritudinis ſuæ intuetur effectus; ornatuum cura ex hoc affectu veluti principio procedit. Porro omnes Sancti Patres ornatuum immodeſtiam, faſtumque condemnant, hæc quippe ſpectatoribus occaſio lapſus, & ſcandalum eſt. Illa, quæ in ſe intuentium oculos allicit, ſalutem eorum in diſcrimen vocat, ac rationem reddituta eſt ſenſuum inordinatorum, quos in eorum cordibus ciet. Sed religioſa virtus hanc adfectationem non patitur, quæ noxia tantum accendere poteſt deſideria, & cogitationes pudori contrarias excitare. Ideoque Patres vehementer contra immodicos ornatus declamaverunt, quia æque funeſti ſunt & gerentibus, & ſpectantibus illos. Laquei ſunt, & tentationes. Fruſtra dicis, S. Cyprianus ajebat, cor tuum caſtum eſſe; in luxu tuo neſcio quænam improbitas adeſt, & corda, quæ incendia, quadam impudicitiæ ſpecie te inſimulant. Indumentorum tuorum pompa, & omnis hæc adeo exquiſita ornamentorum ſupellex eo tendit dumtaxat, ut homines perdat, & eorum cupiditatem irritet. *Ex libro, cui titulus: Tractatus de conſcientia.*

Mundani ornatus Christiano viro ſunt minus digni.

Loquens Tertullianus de inepto hoc mulierum cultu, de immodeſtis ornatibus, deque hiſce placendi affectationibus, per quas aliorum cordibus virus conantur adſpergere, ait hoc eſſe chriſtiano nomine indignum: etenim nonne inſolens eſt, inquit ille, quod chriſtianæ mulieres eo uſque luxum, & faſtum audeant producere, quo ethnicæ nollent, quæ non ſolum infamibus hiſce ritibus non conformarent, verum etiam illos odiſſent, atque execrarentur. Scitote, inquit ille, has ſeveriſſime luxum veſtrum eſſe accuſaturas; atque hac de cauſa vos in reproborum numero eſſe adſcribendas. Et ſane, nonne turpe eſt, vos illa audere, quæ ethnicæ non audent mulieres, quamvis juſtitiæ viam ingredi teneamini? Iniquius agitis, quam illæ, quæ idololatriam profitentur, voſmet tanquam idola aliis colenda proponentes. Quid! in chriſtiana religione vobis id fas eſſe ducitis, quod Areopagi feminæ ſibi nunquam licere cenſuiſſent? Quid in templo oſtentare audetis illecebras illis nocentiores, quæ exhibentur in theatris ſpectatoribus ſolatium allaturæ? *P. Bourdalove in ſermone de falſa conſcientia.*

Mulieres nimis arte exornatæ contemptum potius, quam exiſtimationem mortalium ſibi conciliant.

Cujuſnam exiſtimationem mundanæ mulieres hac arte, & his phaleris vanitatis, quam illis ſuadet ſuperbia, conciliare ſibi poſſe arbitrantur? Nunquid piorum hominum? Hi horrent, & execrantur illas, quippe vident ab illis lædi Jeſum Chriſtum, & religionem ejus everti. Num eorum, qui ingenio pollent? Hi illas indignantur, quippe vident eas vanis artibus animos, & corda ipſorum velle corrumpere. Nunquid tandem hominum flagitioſorum? Horum exiſtimatio profecto fugienda magis eſt, quam inquirenda. Si enim ſcirent, quo pacto iſti de illis loquantur, & quomodo eas in ludibrium traducant, næ illas quidem tantum puderet, quantum ſuperbiunt. *Ex S. Chryſoſtomo in primam ad Corinthios.*

Palam proditis, o mundanæ mulieres, hoc vanitatis apparatu; neque ipſi Dei viventis parcitis templo, cujus ſanctitas luxu veſtro temeranda non eſt: neque enim templum ædificatum eſt, ut ibi vanitatem veſtram oſtentetis; illuc divites quidem accedere oportet,

tet, ſed gratia, & virtutibus, non autem auro, lapilliſque pretioſis. Attamen vos illuc acceſſuræ voſmet comitis, & exornatis perinde, ac ad choreas pergeretis; vel quaſi in theatrum, ac in ſcenam aliquam comœdiæ partes acturæ conſcenderetis, ſumma adlaboratis ope, ut omnia in vos intuentium oculos attrahant, vel potius eorum vos irriſionibus, atque ludibriis objiciant. Cum ſanctus ille cœtus dilabitur, & quilibet domum ſuam revertuntur, de vanitate, ac ſtultitia veſtra ſermonem habent; obliviſcuntur præcepta, quæ ex S. Paulo, & Prophetis recitata ſunt; neque de re alia, niſi de veſtium veſtrarum pretio, & elegantia, deque lapillorum veſtrorum nitore loquuntur. *Idem S.Chryſoſtomus.*

De mulierum vanitate in ornatibus ſuis.

Dicite, quæſo, o mulieres, S. Chryſoſtomus interrogat, quam ex tanti pretii lapillis, & ex adeo magnificis indumentis, poteſtis percipere utilitatem? Dicitis, in illis animum veſtrum conquieſcere, atque ex hac magnificentia affici voluptate. Sed heu! ex vobis quæro, quam ex vanitatibus veſtris haurire poteritis utilitatem, & ea tantum mihi recitatis mala, quæ inde fluunt. Nihil magis deplorabile eſt, quam ſibimet in inanibus hujuſmodi ornatibus placere, quam illis oblectari, eiſque adhærere; quæ ſervitus adeo turpis, ac ſordida ſordidior fit, cum inde voluptas percipitur. Quomodonam mulier chriſtiana poterit, ut debet, ſolidæ pietatis exercitiis vacare, & ſæculi ſtultitias contemnere, cum in ſeſe ornanda afficitur voluptate? Hæc profecto omnia pietatis opera ita faſtidiet, ut ne eorum nomen quidem ferre poterit. At enim fortaſſe reſpondebitis, vos in admirationem rapere, quicumque vos ſpectant. At nonne hoc aliud eſt malum, quod videlicet magnifici ornatus veſtri veſtram alant ſuperbiam? *Idem S.Chryſoſtomus.*

Malum, quod mulieribus adfert immoderatus hic ornatus earum.

Nonne graviſſimum malum eſt vanis, & inquietis hujuſmodi curis abditam eſſe; animæ ſuæ pulchritudinem, ſalutiſque ſuæ amorem negligere; ſuperbia, vanitate, & inſania intumeſcere; ſæculi amore quodammodo inebriari; ultro abjicere ſanctas alas, quæ vos attollunt ad Deum, quin animæ veſtræ dignitatem proſtituere, eamque rebus abjectiſſimis, indigniſſimiſque ſubjicere vereamini? *Ex eodem.*

At enim fortaſſe reſpondebis, ſtatim ac in compita, plateaſque, vel cœtus prodeo, omnium in me ora, oculique vertuntur. Hac immo de cauſa ornatus iſti abjiciendi eſſent, ne ita mortalium omnibus oculis, atque obtrectationi paterent. Nemo eorum, qui te intuentur, te, uti putas, approbat, omnes tibi irrident, de te obloquuntur tanquam de muliere vana, & ambitioſa, quæ videri cupit, & quæ amori, & vanitati ſæculi penitus eſt mancipata. *Idem.*

Gravius malum eſt cum his ornatibus in templum veniunt.

Si ſemper malum eſt ſeſe tanta cura, & arte exornare, longe gravius eſt malum, cum ita exornata mulier templum ingreditur, atque hoc in ſtatu inter tot pauperum turbam pertranſit. Si tibi meos eſſet in te ipſam mortalia omnes ciendi, non poſſes profecto aptius invenire conſilium, quam hoc pacto crudeli luxus tui voluptati ea ſacrificare bona, quæ a Deo recepiſti. Cogita hanc pauperum turbam, per quos graderis. Illos fame laborantes tua irritat, & devorat magnificentia; eorumque nuditas ultionem expetit contra hos ſuperbos ornatus, & diabolicum apparatum. Nonne ſatius eſſet panem non habentibus miniſtrare, quam aurem perfodere, ex qua pendeat eſca pauperum, & quam plurimorum miſerorum vita? *Idem.*

De mulieribus [illegible]

Non metuis, oro, quæ talis es, ne cum reſurrectionis dies venerit, artifex tuus te non recognoſcat, ad ſua præmia, & promiſſa venientem removeat, & excludat, increpans rigore cenſoria, & judicia dicat: Opus hoc meum non eſt, nec imago noſtra eſt. Cutem falſo medicamine polluiſti, crinem adultero colore mutaſti, expugnata eſt mendacio facies, figura corrupta eſt, vultus alienus eſt. Deum videre non poteris, quando oculi tui non ſunt, quos Deus fecit, ſed quos diabolus infecit. Illum tu ſecuta es; rutilos, atque depictos ſerpentis oculos imitata es, de inimico tuo compta, cum illo pariter & arſura. *S.Cyprianus de habitu Virginum.*

Iſaias Propheta poſtquam narravit luxum, atque ornatus filiarum Sion: audite, inquit, quid cogitet Deus de mundanis his filiabus, & quomodo in illas animadvertet. Poſtquam juſtitia ejus omnem hunc illis exteriorem magnificentiam abſtulerit, fictitii earum crines projicientur in ignes, qui vero proprii illarum erunt, radicitus uſque evellentur. Uniones, lapilli, reliquuſque muliebris mundus eripietur illis; & pro unguentis, quæ tantopere deperibant, circum illas aderit horribilis fætor, a quo nunquam poterunt liberari. Ita Propheta mundanas haſce filias deſcribit, quæ luxum ſuum cobibere, ac præ metu, ac terrore contremiſcere deberent judicium adeo ſeverum, atque terribile præſtolantes. Hæc non eſt amplificatio ad arbitrium concionatoris, ſed veritas eſt, de qua dubitare non licet. *Ex libro, cui titulus. Inſtitutio Puellarum.*

Pœna, quã ſumet Deus de iis, quæ ſe curioſius ornant.

Nonne verum eſt (mundanæ puellæ) ideo matutinas horas a vobis inter calamiſtros traduci, ut majori cum venuſtate in cœtus prodeatis, ibique gratiores habeamini; attamen ecce quid accidit vobis. Deus ſibi factum hoc diſplicere profitetur, atque cum indignatione a vobis detorquens oculos hominibus quoque præcipit, ut avertant ſuos, explicite prohibens, ne vos hoc in ſtatu reſpiciant. Hinc infero, quotieſcumque laborem, curamque veſtram impenditis, ut voſmet exornetis hac mente, ut videamini, idem eſſe, ac ſi diceretis, prohibeat Deus, ne me homines videant; ego autem e contra efficiam, ut illi me cum voluptate intueantur. Hoc veſtrum primum ſcelus eſt, reliqua vero, quibus eſtis obnoxiæ, dinumerare quis poterit? *Idem.*

De mulieribus, quæ calamiſtratæ veniunt in Templum

Væ vobis mulieres, virgineſque inſipientes, quæ Dei domum tanquam in ſolatii, & voluptuarii cœtus locum ingredimini, Deus inquit per Prophetam Amos cap.6. Templum locus eſt ita terribilis, ut Spiritus ſanctus Levit. 26. jubeat, fideles omnes ad ſanctuarium accedentes fremere: vos autem illuc acceditis ridentes, lætantes, oculos circumquaque ferentes ſexcentis ornatibus ad omnem venuſtatem compoſitæ? Credite mihi, ne progrediamini: ſed domum redeuntes contrito corde, uti olim converſa, ac pœnitens Magdalena, omnem hunc inanem cultum abjicite, atque modeſtis induimini veſtibus, ab altero abhorrentes extremo, neque eas imitantes, quæ ſerenis diebus ad ſacram Synaxim neglecta, incultaque veſte recipiendam ſe conferunt. *Idem.*

Veſtes, ut plurimum inſpirant ſenſus ſuis qualitatis conformes.

Quotidiana docemur experientia, veſtes virtutis, vitiique ſenſus inſpirare, eorumque etiam, ut ita loquar, notam, & vexillum eſſe. Simplex, ac modeſtum indumenti genus miram habet vim ad ciendam in corde modeſtiæ, atque humilitatis virtutem; religioſa tunica efficit, ut qui eadem indutus eſt, ſuæ meminerit profeſſionis. E contra vero magnifica, atque ſuperba veſtis neſcio quem ſuperbiæ, ac exiſtimationis noſtrummet ipſorum ſenſum inſpirat, ut pudeat nos dimittere ad ea, quæ nobis indigna videntur. Hos autem ſenſus veſtis non in illius tantum excitat animo, qui eam gerit, verum etiam illius, qui gerentem intuetur. Ita loquens Tertullianus de pallio, quod Chriſtiani ſuper reliquas veſtes ferebant, ait, illud ipſas cogitationes, & deſideria vitioſa in illis ſuffocaſſe, qui eos reſpiciebant: *Grande pallii beneficium eſt, ſub cujus recogitatu improbi mores erubeſcunt; vitia ex occurſu meo ſuffundo.* Pudebat homines vitioſos eſſe, ubi videbant pallium, quod gerentis ipſum virtutem, ac probitatem oſtendebat. Ita modeſta tunica in gerente æque, ac in vidente modeſtiam, & humilitatem producit; e contra vero vanitatem, atque licentiam inſpirat, cum illius, qui eadem induitur, mollitiem, atque immodeſtiam oſtendit. *Auctor Anonymus.*

Quid ſignificent veſtium luxus, & pompa.

Pompas, & luxus veſtium (Tertullianus ait) proſtitutionem, aut vanitatem redolent, quarum utraque ſcelus eſt religioni contrarium; & chriſtianæ mulieres, quæ æque humiles eſſe debent, & caſtæ, contemnere debent ornamenta, quæ duabus hiſce virtutibus adverſantur. Conditionum diſcrimen res eſt ab amore proprio adinventa ad ea probanda, quæ extra ordinem fiunt. Prima quali-

tas noſtra peccatorum eſt; peccatores ſumus, antequam principes: Adæ peccatum animam noſtram fœdaverat, antequam purpura corpus noſtrum tegeretur; & omnes tituli, quos nobis largitur aſſentatio, illum peccatoris delere non poſſunt. Hic noſtram prævenit nativitatem, vitamque concomitatur, ita ut ab ipſis incunabulis uſque ad ſandapilam modeſtia noſter eſſe debeat cultus, & indumenta noſtra pœnitentiam potius redolere debeant, quam vanitatem. *P. Senault libro de homine criminoſo, ſermone 7. ubi oſtendit indumenta eſſe peccati ſigna.*

Mulieres, & virgines vanitatis nes damnare poſſe.

Inſolens, atque temeraria ſecuritas, in qua virgines inter luxum, atque vanitatem vivunt, nota eſt, pene dixerim, certiſſima reprobationis earum. Et ſane mulier, & puella chriſtiana ſeſe ornare poſſunt nitidis, pretioſiſque pannis, prout recentes ſæculi ritus ferunt, iiſque lacinias, & denticulata opera acu phrygio ex auro, argento, ſericoque depicta ſuperaddere? Eorumne videri poteſt caput pulveribus adſperſum, unguentis, aliiſque odoramentis delibutum, cincinnis, vitris, amentis, aliiſque decoratum ornamentis vanitatis, quibus in mundo ſe ipſas comere ſolent; & hoc in ſtatu ſperare poſſunt, ſe ſuæ ſaluti conſulere? Hoc illæ ſerio cogitare deberent. *Liber cui titulus: Puellarum inſtitutio.*

Inter tot præcepta evangelica judicium ferte, utrum mulier, vel puella pretioſis induta veſtibus, collo, humeriſq; detectis, lacertis denudatis, & capite cincinnato cum omni vanitatis apparatu, tantaque operum denticulatorum, quibus undequaque per varios ambitus circumdata eſt, confuſione; ferte, inquam, judicium, utrum hæc mulier, aut virgo crucem ſuam gerat juxta Chriſti Jeſu præceptum, atque utrum gerat illam ea animi affectione, qua Jeſus Chriſtus ſuam geſſit? Utrum pœnitentia in corde illius ſit, utrum animum habeat propter peccata ſua triſtitia, & contritione confectum; utrum magnificus hic apparatus opus ſit humilitatis, & mortificationis, necnon perfecta ſui ipſius abnegatio? Si dicitis, nihil tale in ipſa inveniri, quod verum eſt, dicitis ſimul illam chriſtianam non eſſe, & figuram dumtaxat, exterioremque ſpeciem chriſtianitatis habere; ideoque ſpem, quam illa de ſalute ſua concipit, meram eſſe illuſionem. *Idem.*

Veſtium luxus hodierno die omnes eſſe dignitates confundit.

Sæculi, moris humani, conſuetudinis, communiſque uſus corruptio tanta eſt, ut nullus ſit amplius ordo, modus nullus, nulla diſtinctio. Quilibet multum ſibi arrogat; infimi ſummos imitari volunt, & quod reginæ erat ornamentum, per corruptionem, & vanitatem factus eſt communis, vulgariſque cultus earum omnium, quæ in urbe immorantur. Fruſtra vehementi hujus torrentis furori præcipuorum eccleſiæ Patrum doctrinam, evangelii præcepta, atque inſtituta, perſonarum omnium, quæ ſanctitatem profeſſæ ſunt, exemplum objicis; hac in re ſexus nunquam ſuum errorem abjiciet. Corruptio nimis percrebuit, facta eſt generalis, & nequicquam ſemper contra torrentem hunc reluctaris. *Idem.*

Veſtes quoque, ut corpora, ſuam habent caſtitatem, *S. Cyprianus* ait; neque ſatis eſt carnis puritatem habere, niſi ſimul & veſtimentorum habeatur. Chriſtiana virtus utramque exigit, ut virgo vere caſta ſit coram Deo. Non ſatis eſt mulieri cor purum habere; opus eſt etiam, ut puritas hæc in indumentis quoque eluceſcat, & ut ex modeſtia ipſius de ejuſdem innocentia ferri poſſit judicium. Virtus, quæ corpus noſtrum honore aliquo dignum efficiat, pudicitia eſt; luxus hoc illi pretium aufert, & vana ornamenta informe reddunt virginis chriſtianæ corpus. Caſtitas, Tertullianus ait, non quærit ornatus, ut perfectum habeat decorem: ipſa ſuus decor eſt, qui nunquam magis Deo placet, quam cum improbis diſplicet. *Idem.*

Nos monet Apoſtolus, eos omnes, qui Jeſu Chriſti eſſe volunt, atque amicitiæ ejuſdem honorem appetunt, debere carnem, & omnia deſideria ſua crucifigere. Et ſane reus capite damnatus non exornatur. Hoc tamen faciunt ſingulis diebus pleræque mulieres, & virgines; ornant enim corpus morte damnatum; quippe corpus eſt peccati, ut loquitur S. Paulus. Seſe pretioſis decorant ornamentis, quamvis teneantur cruci adhærere; quæ obligatio a baptiſmate ad mortem uſque illas manet. Nulla eſt ætatis, adoleſcentiæ, ſexus, conditionis diſpenſatio: ita poſt Scripturas loquitur S. Auguſtinus.

Veſtium luxus Chriſtianæ mortificationi oppoſitus.

Juvenis conſuetudo, conſuetudinis, & uſus.

At enim proculdubio mundanæ mulieres reſpondebitis, ubi voſmet exornatis, & comitis, nil mali cogitare; nullum vobis eſſe pravum conſilium, aut deſiderium: vos communem eorum ſequi conſuetudinem, qui vivere norunt, & modum vident; recentes indumentorum modos a vobis non invehi; optare quidem aliter fieri, ſed, niſi inter clauſtra confugiendum ſit, ita eſſe vivendum; quoniam eſtis in mundo. Primum autem utrum aliquid cogitetis mali, admodum dubito, vos nil tale cogitare putatis; ſed fortaſſe videt Deus, vos cogitare, & certiſſime pleræque ita cogitant. Deinde vos admonet S. Paulus, ne aliarum imitemini exempla. Nolite conformari, ait, huic ſæculo, & uſibus ejus S. Joannes teſtatur, ſi huic ſæculo adhæſeritis, vos Dei amicos nunquam futuros. Biblia univerſa referta ſunt ſenſibus odii, quo Deus mundum inſectatur, hoc eſt, ut explicat S. Auguſtinus, mundi amatores, qui ſecundum ſæculi corrupti conſuetudinem vivunt. O quanta calamitas eſt, eſſe hujus mundi! quandoquidem contra hunc jam prolata eſt æterna damnatio. Hoc ſatis, ſuperque eſſe debet, ut inde omnes chriſtianæ virgines corripiant fugam, non quidem, ut inter aſceterii parietes ſeſe concludant; non enim hoc petit Apoſtolus; ſed ut in mundo vivant, quaſi ibi non ſint, omnes illius peroſæ ſitus, mores, agendi modos, & omnia genera vanitatum; quod quidem non ſolum conſilium eſt, ſed præceptum, & abſoluta neceſſitas. *Idem.*

Qualitatis, & conditionis prætextus.

Cauſantur quidam ſe nobiles eſſe, & conditionis ſuæ intereſſe hoc pacto indui: ſibi divitias divinitus conceſſas fuiſſe, neque a quopiam ſibi vitio verti poſſe, ſi ſuis bonis utantur, quin cuiquam faciant injuriam; verum enim vero in hoc etiam eos falli docet S. Cyprianus. Plurimi immodicis, ac ſuperfluis veſtium, ac magnificæ ſupellectilis ſumptibus ſpecioſe ſuam prætexunt conditionem. Conditio tua eſt, te eſſe Chriſtianum. Quot mortales ſeſe hodierna die jactitant? qui ſibi arrogant nobilitatem, quam plus æquo commendant, & qui ex ea egreſſi conditione, in qua Deus illos oriri voluit, ut aliam ſibi, ſublimioremque concinnent, qualem ipſorum illis vanitas inſpirat? Quot humili nati loco, ac mediocri uſi fortuna, cupiditatis acti ſpiritu inſanos ſumptus erogant, & in luxu, atque ſuperfluitate vitam traducunt? evangelii regula, religionis noſtræ ſpiritus in hoc poſitus eſt, ut rationabiliter utantur eo, quod juſtum eſt, uti decet eum ſtatum, ad quem nos evocavit, non illum, quem ipſi nobis comparavimus, ſemper citra mollitiem, luxum, & vanitatem. *Idem.*

Divitiarum prætextus.

Si divites ſe dicunt, hac ratione coram Deo ſe ipſos probare non poſſunt: vehementer quippe fallitur, qui neſcit, Deum, qui large hæc nobis bona donavit, eorum etiam nobis uſum perſcripſiſſe; illis utendum eſt juxta Dei voluntatem; utendum eſt, S. Auguſtinus ait, utentis modeſtia, non fruentis cupiditate. Hoc autem, ait ille per Apoſtolum ſuum 1. ad Timoth. 2. mulieribus præcipio; cupio illas modeſtis ornatibus uti, atque earum indumenta nihil niſi honeſtatem, atque pudicitiam redolere. Obiter animadvertite; qui dicit, hic mos eſt hoc pacto ſeſe ornandi, non ſatis ſcire, morem chriſtianorum eſſe modeſtiam, de qua Apoſtolus loquitur; hunc nunquam mutatum fuiſſe, neque mutatum iri unquam. *Idem.*

Mulie-

Apoſtoli jubent mulieres modeſtis veſtibus, atque ornatibus uti.

Mulieres, S. Paulus ait, non gerant criſpatos calamiſtro capillos, non aureos ornatus, non uniones, magnificaſque tunicas, ſed ita induantur, ut decet mulieres, quæ pietatem profitentur, & quæ eam actionibus, operibuſque ſuis debent præ ſe ferre. Hæc S. Paulus. S. Petrus vero in 1. Epiſtol. cap. 3. Mulieres pudibundæ ſint, atque modeſtæ; earum ornamenta non illa quidem ſint, quæ externa ſunt in capillorum cincinnis, vel aureis indumentis, aut veſtium pretio, & nitore poſita, ſed interna, animæ videlicet, quæ poſita ſunt in inviſibili, atque interiori pulchritudine in corde latente, & in puritate ſpiritus ſuavis, & mitis, quod quidem in oculis Dei locuples eſt, magnificumque ornamentum. Has regulas magni illi Apoſtolorum Principes innuptis, nuptiſque etiam tradidere, quæ ut plurimum cauſantur, quod viris ſuis morem gerere debent. Potiori vero jure virgo, quæ nulli adhuc placere tenetur, ſervare debet modeſtiam hanc, quam Sancti Petrus, & Paulus in epiſtolis ſuis docuere. *Idem.*

Ornamenta nimis exquiſita culpa non vacant.

Si te adeo exquiſita ratione, tantaque arte comis, ut oculi, & affectus eorum, qui te intuentur, graviſſimas tentationes patiantur, hoc in caſu, S. Cyprianus ait, coram Deo culpa non vacas, ac ſcias, poſtquam aliorum puritatem labefactaveris, in te illum eſſe animadverſurum, perinde ac & tua fuiſſet labefactata. Indumentorum nitor, idem pergit S. Cyprianus, ut plurimum eſt color impudicitiæ; & docet experientia, eas, quæ mundanis oblectantur phaleris, modeſtia, & pudicitia carere. Hoc ita verum eſt, quod Scriptura tanquam impudicitiæ plurimarum mulierum, quarum deplorata fama, & ſalus eſt, cauſam affert veſtium pompam, mundum muliebrem, oris habitum ſolutiorem, qui adeo familiaris eſt ſexui fœmineo, ubi Dei, hominumque metu minime coerceatur. *Idem.*

De fuco, quem faciei ſuæ illinunt mulieres.

Evita pigmenta, quæ faciem illinunt, quæ crines inficiunt, & quæ funeſtam eam pariunt metamorphoſin, per quam creaturam divinis effictam manibus in honoris idolum convertunt. Ferendum non eſt, ea lineamenta, quæ ad imaginem ſuam Deus efformavit, deleri; alioquin te ille non agnoſcet ultra terribilis judicii die, cum opus ſuum deformatum inveniet. Cujus eſt hæc imago? inquiet ille! Cujus eſt? ego quidem illam neſcio, ac prorſus execror. O funeſtum exitum! O calamitoſiſſimam reprobationem, quæ non ſatis intelligitur? *Idem.*

De mundanis ornatibus, quos in templum quoque mulieres deferunt.

Dic mihi, quæſo, quid ſentis de mulieribus illis, quæ magnificis indutæ veſtibus, erecto capite, ſuperbo inceſſu, caudatis tunicis, quas trahunt, vel quæ majori cum pompa a famulis deferuntur, non ſine faſtus, ſuperbiæ, & vanitatis ſpiritu veniunt in templum, ut immodeſtiam ſuam potius, quam pietatem oſtendant; quæ eo ſe conferunt, ut videant, & videantur; ut magnificentiam veſtimentorum audacter, & ſine ullo metu ad altarium gradus oſtentent, donec ibi celebrantur myſteria ipſis etiam Angelis, qui coram Dei ibi præſentis majeſtate contremiſcant, terribilia; licet id explicite Concilia interdixerint? Attamen in hac loci tanta ſanctitate, & amplitudine mulieres, virgineſque mundanæ ornatuum ſuorum in luce coruſcare videntur, & quandoque etiam popliti ſuppoſitis pulvinaribus imprudenter inſultare paupertati Jeſu Chriſti, ejuſque exprobrare humilitatem: idque cum ingenti fidelium ſcandalo, & cum chriſtianæ religionis dedecore. *Idem.*

Cur tot labores, & ſumptus, ut ornamenta vobis comparetis? Qua mente, quo conſilio id agitis? Dicere non auderetis, ut vobiſmet placeatis; hæc enim ſuperbia eſt, quæ vos coram hominibus in ludibrium traduceret, ac Dei ipſius vobis indignationem conflaret. Sit, ut pleræque, dicitis, veſtrum hoc ſtudium, ingeniumque non eſſe, ſed conſuetudinem ſequendam eſſe: alias id facere, quod ipſæ facitis; & id vos quoque facere velle, ne ſingularitatis nota inuramini; cum Tertulliano reſpondeo, Jeſum Chriſtum dixiſſe non conſuetudinem, ſed veritatem nulli eſſe obnoxiam immutationi..... Quamobrem S. Cyprianus inquit, conſuetudinem proprie loquando non aliud eſſe quam antiquum errorem; & S. Chryſoſtomus ait, illam veram eſſe corruptionem, quæ noſtræ favet cupiditati, & quam cauſamur, ut affectibus, & cordis noſtri cupiditatibus obſequamur. Hoc S. Gregorius terribile malum appellat, quod efficit, ut vitium pro virtute temporis hujus propria habeatur, & quo utuntur peccatores tanquam invicto argumento, ut ſua ſcelera probent. *Idem.*

Sancti omnes veſtium luxum damnarunt.

Præterea, quæ ex duobus Apoſtolorum Principibus ſuperius allata ſunt Petro, & Paulo; Prophetæ diffluunt minis contra nimium ornatas mulieres, & nunquam aliis quam contra hoc vitium, Sancti Patres uberius eloquentes fuere. Si fides noſtra æque viva in cordis eſſet, ac magna merces eſt, quam expectamus in cœlo, nemo veſtrum, o mulieres, ex quo Deum viventem, & fœmineam conditionem agnoviſtis, ſeſe inanibus ornamentis inſtruere voluiſſet. Immo rudibus, pannoſis, neglectiſque veſtibus operiri maluiſſetis, ut exhiberetis in vobis Evam plorantem, ac pœnitentem, atque melius hoc pœnitentiæ integumento malum expiaretis, quod ea primæ mulieris lapſu percepiſtis; videlicet primi criminis ignominiam, & turpe facinus, quo mortalium omnium excidium peractum eſt. Scelus idem, quod vos morte dignas præſtitit, filii Dei mortem peperit. Vos autem ſuperbas gerere vultis tunicas, ſcientes primam matrem veſtram poſt crimen, cui obnoxiæ in lucem prodiſtis, pelliceis tantummodo uſam fuiſſe integumentis. *Specimen ſermonum pro prima poſt Epiphaniam Dominica.*

Fruſtra mundana mulier exquiſitis ornatibus placere ſtudet.

Cuinam quæſo, Auditores, placere ſtudet mulier, quæ tanta affectatione ſe comit, & quæ in vias, cœtuſque omnes prodit, tanquam in ſcenam actricis partes luſura! Nunquid ſcitis, cordatiſque viris ſe placere poſſe arbitratur? Fallitur vehementer; ſciunt enim virginis, vel nuptæ exiſtimationem præſertim ab illius verecundia, & modeſtia pendere; ſtupent, quod mundana mulier temere ſuam exiſtimationem in diſcrimen adducat, cum illam conatur acquirere, & multo magis illius imprudentiam, quam pulchritudinem admirantur. Nunquid protervis hominibus placere geſtit? quamvis hoc illi cederet e ſententia, nonne rubore ſuffundi deberet, eo quod ab iis celebraretur, quos omnes perhorreſcunt, & quorum laudes vera ſunt probra? verum apud hos nequaquam magis proſpere, quam apud alios res e voto illi continget. Procaces homines primi omnium illam in ludibrium vertunt, atque obtrectationi fræna laxantes aculeatis irriſionibus nomen ejus proſcindunt; quorum dicteria, ſi ad illius aures pervenirent, erubeſceret illa quidem fanda, infandaque audiens omnia, dum laudibus ſe celebratum iri putaret..... Ergo piiſne viris placere quærit? Immo indignatione in illam flagrant, eamque odiſſe, & execrari tenentur propter ea facta, quæ ratio improbat, pietas deteſtatur, Chriſtianiſmus horret; & quæ ipſa etiam morum protervia traducit. E contra vero ſi chriſtianam alit modeſtiam ſecundum conditionem ſuam, cordati, devoti homines, immo etiam, qui æquo ſolutiores ſunt, eam in pretio, & honore habendam eſſe cenſebunt. *Ibidem.*

In quo ſita ſit hæc immodeſtia adeo vituperabilis in mulieribus.

Nemo quærat ex me, quanam in re ſita ſit hæc immodeſtia adeo indigna muliere, & muliere chriſtiana. Vos id melius, quam omnes ſimul concionatores, tenetis: alii contra veſtium luxum declamant, alii zelo ſuccenſi contra morem invehuntur, qui efficit, ut præter veſtium magnificentiam aliquid a ſe præterea, quod vel nimis ſæculi licentiam foveat. Utrique jure; verum non ideo minus illæ prætexunt ſuæ conditionis officia, & conſuetudinem, quam plurimi honeſti viri ſequuntur. Tandem quantumvis magnum ſit hoc malum, non ideo tamen eſt maximum: omne virus poſitum eſt in neſcio quo oris habitu, arte, elegantia, venuſtate, quam illæ ſatis norunt, & cui potiſſimum ſtudent. Ita illæ & ſe ipſas, & alios damnant; cui malo neque conſuetudinem, neque dignitatem ſuam prætexere poſſunt; & hæc infelia illa eſt ars, qua in manifeſtum damnationis æternæ periculum adducuntur. *Ibidem.*

Equidem ſcio corporis munditiem argumentum eſſe puritatis animæ; & primi fideles feſtis diebus conſueverant modeſto ornatu peculiarem cordis ſui venerationem oſtendere. Ita in veteri lege conſueverat Sanctus Patriarcha Jacob, qui jamjam Domino ſacra facturus præcepit, ut ſinguli ex familia ſua veſtes mutarent, ac nitidioribus induerentur: *Mundamini, ac mutate veſtimenta veſtra.* Geneſ. 35. Sed quantum modeſtus ornatus noſtrum erga Deum obſequium, atque venerationem ſignificat, tantum luxus, atque exterior vanitas denotat interiorem ſuperbiam, quæ religionem, ac pietatem prorſus evertit. Eſto quidem, chriſtianæ ſeſe ornent mulieres, ſed tanquam victimas, quæ ad aras accedunt Domino ſacrificandæ, ut palam teſtentur, ſe illi, quidquid pretioſiſſimum habent, velle immolare: ſeſe ornent veluti altaria, quæ reverentiam tantum, & pietatem inſpirant; ita ut ſolo oris habitu impietatem, ac flagitioſorum hominum irreligionem confundant. *Ibidem.*

Amor, quo mulieres ſua depereunt ornamenta.

Cum ſæpe accidat, ut, quæ minima ſunt, majori ſtudio conſectemur, docet experientia, non deeſſe in mundo mulieres, quæ æquiori animo ferrent conſcientiam ſuam, quam indumenta commaculari; quæ rempublicam potius, quam calanticam ſuam mallent perturbari, & quibus minus faceſſerat negotium macula exiſtimationi, quam tunicæ affuſa. Vide, quomodo meliorem diei partem inſumant ſeſe comentes, pro viribus oris maculas tegentes, ut in cœtibus niteant, & ne ulli diſpliceant; quomodo omnes ornatus, omnemque muliebrem mundum adhibeant ut corpus ſuum venuſtius, & gratioſius efficiant, atque aliorum oculos in ſe convertant, & fallant. Amor proprius novas menti ſuggerit artes, ut quod minus ſpecioſum eſt, contegant, atque illis majorem addant nitorem, quæ efficere poſſunt, ut majori habeantur in pretio. *Auctor Anonymus.*

Per veſtitum chriſtianæ fidei quodammodo abrenuntiatur.

Pomparum mundi abrenunciatio Sanctis Patribus ita neceſſaria viſa eſt, ut Tertullianus Chriſtianiſmi ſpiritum, & Chriſtiani hominis profeſſionem duplici verbo complecti cupiens, *habitum renunciativum* appellet, alludens tunicæ, qua indutus fuit, cum chriſtianæ militiæ nomen dedit. Attendite pauliſper quæſo, o mulieres: veſtis, quam geritis, eſt ne habitus pomparum mundi renuntiativus? An potius eſt habitus renuntiativus evangelii? Si in baptiſmo pollicitæ fuiſſetis vos mundo adhæſuras, atque Jeſu Chriſto abrenuntiaturas eſſe, poſſetiſne melius præſtare fidem? meliuſne mundo placere poſſetis? Hunc a vobis amari, vanitates, ornatuſque illius vobis acceptiſſimos eſſe, meliuſne poſſetis oſtendere? O maximum religionis ſcandalum! Poſt hæc vos eſſe Chriſtianas, vos mundo abrenunciaſſe gloriamini? *Joly tomo 1. propoſitionum.*

Difficile eſt ornatum cum virtute conſociare.

Arduum eſt cogitare, eam, quæ tanta ſeſe comit induſtria, ornatuum amorem cum amore virtutis conjungere poſſe; placendi deſiderium, & deſiderium ſeſe ſanctificandi ſimul conſociari nequaquam poſſe videntur illis, qui aliquam habent chriſtianæ ſanctitatis ideam. Debere fragilem tutari innocentiam, atque difficiles virtutes acquirere, ſimulque omnem conatum exerere, ut in ſe aliorum oculi convertantur iis ornamentis, quæ ad voluptatem ciendam aptiſſima ſunt: inter hæc duo manifeſta patet oppoſitio; eaque ſimul velle conjungere, hoc eſſet illudere evangelio, vel Chriſtiano, qui ſcit, quid eſt evangelium. Quia zelus longius nimis provehatur, ac veritas exaggeretur, aſſerere poſſumus omnino impoſſibile eſſe, eam, quam decet, animæ ſuæ curam gerere, ſi tantum temporis, atque induſtriæ in exteriorem cultum impenditur. Mollis hæc vanitas neceſſario omnem extinguit ardorem, quo ferri poſſumus ad progreſſum aliquem in Dei vita efficiendum: hæc animam diſtrahit, occupat, inquietam, moroſamque facit, in nugis detinet, omnemque illi boni guſtum, & ſenſum aufert. *Liber, cui titulus: Animadverſiones in varia religionis, Ethicaque argumenta.*

Si huic vera eſt virtutis idea, quomodo fieri poteſt, ut adeo levem habeat ideam humilitatis? ut conſcientiam ſuam cum ea re conciliet, quæ palam adverſatur evangelio? ut tanto amore depereat ornatus, ac pompam, quæ mentem occupat, pietatem exſiccat, molliriem alit, Dei gratiam amovet, & extinguit? Minus adhuc fieri poteſt, quod oculos, & judicia reformidet eorum, qui fortaſſe Deum non timent, & graviſſimis fortaſſe vitiis ſcatent; quod eorum pertimeſcat cenſuram, iiſque nolit diſplicere. Virtus nequaquam permitteret, ut ſcandalum illis præberet, qui religionis præceptis imbuti nugas contemnere didicerunt; ut ſuam in diſcrimen ſalutem daret, immorans in periculo nunquam cœleſtia guſtandi: etenim quaſnam ſalubres alere poteſt cogitationes ſub horum ornamentorum integumento? Si hæc ſerio, & chriſtiane cogitaret, prima etiam cogitatio efficeret, ut ſuum luxum damnaret, atque abrenuntiaret inanibus hiſce ornamentis, quæ modeſtiæ, & chriſtianæ humilitati ſunt prorſus oppoſita. *Idem.*

Quæ tanta ſe ornat cura, nullam habet ſalutis ſuæ curam.

Zelus damnare, atque in odium traducere luxum conatur; utitur argumentis, evangelicis principiis, propriæ etiam utilitatis rationibus, ut illius horrorem inſpiret. Hæc omnia inutilia ſunt, neque eum afficiunt, qui ſalutem ſuam negligit: licet nil ultra requireretur, ut ſincere interitum ſuum metuenti modeſtiæ cura injiceretur. Luxus illius ſatis eſſe poteſt ad probandum, non poſſe illum eas omnes agitare curas, quæ ad ſanctificationem ſuam ſunt neceſſariæ. Cum videntur nitidiſſimi hi cultus, magnifica ornamenta, exquiſita eorum, qui ſubinde vigent, rituum elegantia; totus hic apparatus adeo ſedulus, dives, ac pretioſus, qui longius excedit, quidquid propriam decet conditionem, ac ſtatum, inferri poteſt, quin veritati vis inferatur, fidelem hujuſmodi pompas depereuntem chriſtianas omnes virtutes nullo in diſcrimine habere. Hæc una eſt ex primis conſiderationibus, quæ ultro occurrunt animo ſapienti, & religioſo: luxus enim per ſe gerit imaginem vitii, quo omne ſanctitatis deſiderium extinguitur. *Idem.*

Veſtium luxus principiis chriſtianæ religionis oppoſitus eſt.

Chriſtianæ religionis principia nos docent, quid de ornatuum exceſſu, & immodeſtia ſentiendum ſit. Patet, illos Chriſtianiſmo dedecus afferre, Deumque lædere, ſi cum idololatriæ, aut vitii licentia conſentiunt, ſi ſcandalum afferunt, ſi conciliari nequeunt cum verecundia, quæ virtutis eſt propugnaculum; ſi mentem diſſipant, atque ad ſalutis contemptum, & oblivionem adducunt; ſi eos, a quibus geruntur, cum illis, a quibus mundus diligitur, miſcent; ſi legibus obſtant, quæ irrogatæ ſunt conſcientiæ, ut contra criminis illecebras ſe ipſam communiat. Chriſtianæ mulieres, quæ recentes indumentorum, ornatuumque ritus conſectari ſtudent, quin eos ad ſui baptiſmatis characterem, ac pietatis ſuæ referant officia, cogitantne ſe idololatris mulieribus ſimiles fieri? Quæ cura, ut in ſe ipſis hanc jugulent ingenitam religionem, ut ſuæ æſtimationi, vanitatique conſulant? Non timent illæ caſtis oculis afferre ſcandalum: in ornatuum ſuorum ſtudio illam amittunt ſolitudinem, quæ ſexum ſuum maxime decet, & quam ſine graviſſimo animi cruciatu nequeunt violare: ſeſe probris objiciunt, quæ nunquam mereri vellent; ſi verum eſt, ipſas non eſſe, quales videntur, cur licere ſibi volunt, tales videri, quales non ſunt? *Idem.*

Luxus, & immodeſtia veſtium impuritatem ſuadent.

Solus veſtium veſtrarum, mulieres, ſuperfluus ornatus lacrymas ex omnibus ſanctis viris elicuit, qui ejuſdem teſtes fuere; quid igitur nunc dicerent videntes, univerſum hunc apparatum non ſolum eo tendere, ut veſtram palpet vanitatem, atque ſuperbiam, ſed etiam ut faveat impudicitiæ, atque illis, qui vos intuentur, illicita deſideria, impuraſque cogitationes immittat? Nunquid tanta auri, argentique vis eſt inſumenda, ut corpus tegatur, & nihilominus ſeminudum relinquatur? Non miror, mundo hoc malum placere, quandoquidem illius auctor eſt; ſed intelligere nequeo, quinam viri boni ſileant, & hanc ſuſtineant abominationem, quin loquantur, & in queſtus erumpant, quaſi voce, & pietate carerent. Nonne diceres publicum latum fuiſſe interdictum, ne quis minus decentia hæc intuitus objecta ſcandali occaſionem arriperet? Non paucæ ex his mundanis mulieribus ajunt, ipſas ſe ſatis noſſe, ut nihil ab hujuſmodi

nudita-

Digitized by Google

nuditatibus ſibi metendum ſit: ſed illis reſpondere poſſumus, hanc ipſam, quam in virtute ſua habent, confidentiam magnam eſſe diſpoſitionem, ut quamprimum hoc virtutis excidant gradu. Quæ non metuit ſuæ integritatis jacturam, minus ſibi cavet, ne illam patiatur; quo minus cavet, eo majus ſubit periculum; & quo magis periculum negligit, minus par eſt, quæ inde evadat incolumis. Hæ igitur nuptæ, innuptæque ſciant, ſi homines imbecilles ſunt, ipſas quoque tales eſſe: & eodem tempore, quo homines tentant, ſe ſe objicere, ut ab hominibus tententur. Ipſæ illos nuditatum ſuarum ſcandalis tentant; & periculum adeunt, ne ipſæ ab illis amatoriis nugis, officiiſque tententur. Ipſæ illis noxium, & inhoneſtum perſtant amorem; illi vero amoris, quo flagrant, magnitudinem exprimunt. Ipſæ illos per oculos illexerunt, illi eas per aures illiciunt; eiſque eum, quem hauſerunt, amorem reddunt. *Ex libro, cui titulus: De abuſu denudati pectoris.*

Heu! ſatis ſuperque verum eſt, mundum, ac dæmonem ſuos habere martyres, & ſatis patet, mundanas haſce mulieres hoc ſubire martyrium propter cruciatus, & cruces, quas illis inferunt tot recentes ornatuum ritus, quin rheumata, morboſque vereantur, qui vulgati ſunt parum decentis nuditatis ipſarum effectus. Conſtanter temporum omnium rigorem perferunt, ut hanc percipiant voluptatem ab aliis videndi, & ſpe aliis placendi nutriantur. Nonne jure illis cum magno Angliæ Cancellario dicere poſſumus, quod Deus illis injuriam afferret, ſi illis infernum obſtrueret, quandoquidem tot laboribus torquentur, ut illum mereantur. Non ſine ſumma cum juſtitia, inſignis ille vir ſequitur, adeo funeſta merces tribuitur laboribus, qui adeo irrationabiles ſunt, & nefarii; ſed ſumma cum injuſtitia mulieres iſtæ ſe ipſas torquent, & excruciant, ut damnentur, cum ne minimum quid pati velint, ut ſaluti ſuæ conſulant. *Idem.*

De veſtiũ immodeſtia.

Si Dei timor finis eſt modeſtiæ, ut docet Scriptura; hoc eſt, ſi exterior modeſtia Dei timorem parit in anima, vel illum ibi tuetur, aut auget; fatendum eſt etiam veſtium immodeſtiam, & turpes has nuditates argumento eſſe, Deum ab his mulieribus non timeri, ab his ſalutis ſuæ jacturam negligi, vel non metui. Si enim modeſtia Dei timorem ſuadet, illum nobis aufert immodeſtia: ſi modeſtia diſpoſitio eſt ad vitam ritu chriſtiano ducendam, immodeſtia maximum ad id eſt impedimentum; nec videtur injuria ſententiæ ſuæ Tertullianus Scripturæ verba applicuiſſe, Dei filias eas vocans mulieres, quæ modeſtis veſtibus uterentur; filias autem hominum eas, quæ membra ſua detegere, faciemque fuco illinere adfectarent. *Idem.*

Veſtium immodeſtia in muliere duplex eſt crimen.

Si verum eſt, quod Scriptura dicit, mulierem modeſtis ornatam veſtibus, ac per pudorem ſanctitatis ſuæ præbentem argumenta, gratiam eſſe ſuper gratiam: *gratia ſuper gratiam mulier ſancta, & pudorata*; certiſſimum eſt, mulierem mundano exornatam ritu, & nuditatum ſuarum ſcandalo in dubium vocantem innocentiam ſuam, crimen eſſe ſuper crimen. Crimen quidem eſt, quia contra pudorem peccat; crimen vero crimini ſuperadditum, quia facit, ut alii peccent contra puritatem, & ſimulac ſe nocentem præbet, adnititur cum dæmone, ut alios nocentes faciat. *Idem.*

Maximum mulierum negotium eſt ſeſe exornare.

Præcipuum muliebris ſexus negotium nonne eſt ſedula curioſitate omnes aliarum, quæ ſuperioris ſunt ordinis, ornamenta ſcrutari; omnibus, qui recens invehuntur, cultus ritibus capi, cupere, & perquirere, quidquid novitate aliqua commendatur; cumque ad exoptatum hunc ornatus gradum pervenerint, num ſe ſe illis comparant, quæ veluti exemplaria ſibi propoſuerunt? & nonne putant, eamdem externi cultus ſpeciem ſibi eamdem conciliare debere exiſtimationem? ..... Quod inſtitutum fuerat, ut ſecernerentur conditiones, nunc illas confundit: varium indumenti genus illas deberet diſtinguere; verus nitor a falſo ſeparari non poteſt, quippe omnia æque undique nitent. Urbs, & aula; qui in dignitate conſtituti ſunt, & qui privatam ducunt vitam, nihil differunt, & ſi quid ſupereſt adhuc in importuna hac immixtione, unde alii ab aliis valeant dignoſci, hoc aliud profecto non eſt, quam intra modeſtiæ, & ſimplicitatis cancellos ſe ſe continere. *Ex manuſcripto ſermone de luxu veſtimentorum.*

Apparatus ornatuum, & immodeſtia veſtiũ in feminis.

Totum hunc mulierum ſtuporem ædificare noverunt, Tertullianus ait: ſuperbiam vocare univerſum hunc vanitatis apparatum eſt perperam explicare energeticum partis hujus vocabulum: *Mulierum ſtuporem*, pertinaciam hanc, hoc phantaſiæ prodigium, hunc muliebrem mundum impeditiſſimum, qui mulierem in jugi ſtupore, ac perenni ſui ipſius admiratione tenet: *Totum mulierum ſtuporem ædificare noverunt.* Hoc illud eſt ædificium, quod aliorum negligentia, aliorum imbecillitas, prodigalitas, intemperantia, impunitas plurimorum quotidie ſuper maritorum familiarum ruinis extollunt...... Inverecundæ nuditates, pulchritudo nimia negligenter expoſita, indumenta pudori parum fidelia, velamina ejus levitatis, quæ ne minimæ quidem auræ reſiſtit, & ejus ſubtilitatis, quæ nullum obtutui obicem ſtatuit: *Quibus veſtita corpora nudantur*, S. Hieronymus inquit. Novus hic lubricitatis apparatus fere ignotus flagitioſiſſimis ſæculis; hæ veſtes ita apertæ, ut ab aliis videaris, quin rubore ſuffundi teneatis, omnes hi laquei, quorum non nomina iſtic inquirenda ſunt, ſed ſcelera conſitenda, cum gratia, & ſalute omnino eſſe non poſſunt. *Idem.*

Nil mali cogitas, inquis; heus tu cogitaſne aliis placere? Velle autem placere, nonne malorum omnium origo eſt? Velle placere non quidem ſexus ejuſdem perſonis; quippe earum potius in te conflas invidiam, atque indignationem; ſed illis placere velle, qui ſuopte ingenio proni ſunt, ut tibi complaceant, & quibus minus verecundiæ eſt, minuſque pudoris.... Quot inde exiſtunt mala, cum hoc cupiditati moderari non ſtudes! At huic ne rei ſtudes; an ſtudebis, an ſtudere poteris? Sciſne quouſque in alienis cordibus cupiditas iſta progrediatur? Notaſtine quouſque, non autem ultra, placere velis? Cum hoc periculo pertinaciter placere velle, nonne eſt affectio vel cordis parum caſti, vel cordis enormiſſimæ, nequiſſimæque vanitatis referti? O rem incredibilem! Quidquid abominationum, ac flagitiorum ad impuritatem ſpectantium in terris accidit, inde fluit, quod homines nimis ultro citroque ſibi placent, & placere velle innocuam putas eſſe voluntatem? Neque reſpondeas, me mihi fingere phantaſmata, & nihil horum animo tuo volvi: ſincerius morti propior reſpondebis. Modo ſanctis omnibus reſponde: *Excuſari non potes, quaſi mente caſta ſis, & pudica; redarguit te cultus impudicus*, S. Cyprianus ait. *Idem.*

Prava prætexitur conſuetudo.

Conſuetudinem cauſaris. Poſtquam Jeſu Chriſti lex omnes mundi leges abrogavit, profana mundi conſuetudo nunquid profanam mundi conſuetudinem delevit? Statim ac mundus nunc aliquam invehit conſuetudinem, nemo ne teneri ſe putat eidem adverſari propter evangelii gloriam, & jura virtutis? Metus ab aliis irridendi ſatiſne valida ratio eſt, ut tuam excuſes ignaviam? Inane artificium imaginationis ſpiritu mundi corruptæ! Maximum, quod tibi accidere poſſit, malum in maxima cultus tui ſeveritate, hoc ſane eſt, quod earum adſcribaris numero, quas naturæ vitia modeſtas eſſe jubent, & quæ prudentiæ æque, ac pietatis hortatu ſe contegunt. Videſne has irrideri? Nonne illæ faciei ſuæ labem celantes ex modeſtia ſua honorem percipere norunt? Cur autem nequeas formam, venuſtatemque tuam contegens ex vera modeſtia ex ſanctæ religionis obſervantia, & ex mundi contemptu verum honorem capeſſere? *Idem.*

De eccleſiaſticis, qui ſuperbis utuntur veſtibus.

Præſertim vero ea indignatione ſuccenſus, quam jure domus Dei zelus excitare poteſt, loquor, quibus autem? Profanatoribus hiſce nominis, ſanctuarii, & hæreditatis Dei, qui altarium miniſterio conſecrati, ex altaris redditibus viventes, & ut verbo me expediam, bonis, atque proventibus eccleſiæ perfruentes hæc in mollitiei, faſtus, ſuperbiæque materiam convertunt. Nunquid non auditis, hac in re S. Bernardus exclamat, templorum parietes illa S. Pauli verba recinentes: *Non in veſte pretioſa.* Apage hinc pretioſa indumenta. At enim mulieres alloquebatur Apoſtolus:

lus: cur non igitur Sacerdotes, non eos, qui eccleſiaſticis beneficiis locupletati ſunt; non eos, qui omnibus mundi pompis abrenuntiarunt, ut in ſola Jeſu Chriſti hæreditate conquieſcerent? Apage hinc magnificas veſtes, dicebat Apoſtolus; ubinam ergo veſtes delicatæ? ubinam mollis, & ignava munditiès? ubi effæminatus corporis cultus? *Idem*.

Veſtes inobedientiæ, & rebellionis noſtræ ſigna.

Veſtium neceſſitas nota eſt rebellionis, atque inobedientiæ hominis: quantumcumque hic nihil inauſum, intentatumque relinquat, ut pœnam hanc in ornatum converrat, fateri tenetur, ſe corpus ſuum ad dolorem, pudoremque avertendum contegere. ... Si in eo permanſiſſet officio, quod debebat Deo, corpus illius nequaquam ſpiritui ipſius rebellaſſet, & niſi particularem hanc rebellionem altera generalis ſubſecuta fuiſſet, nulla res coegiſſet illum, ut quæreret, undenam ſe ipſum contra temporum inclementiam tutaretur. Videt ergo in veſtibus ſuis ſcelus ſuum; hæc manifeſta ſunt inobedientiæ ejus indicia; & ſi ratione uti vellet, quantum corpus ſuum tegit, tantum illud ipſum puniret. Attamen velle videmur divinæ obluctari juſtitiæ, judicia illius in ludibrium traducere, ea ejus ſupplicii vanitatis argumenta deſumere, atque in gloriam noſtram id, quod nobis probro eſſe deberet, convertere. ... Adam nunquam magis erubuit, quam cum veſtibus ſe ſe contegere debuit. Curia, quæ gerebat, pœnitentiæ erant operimentum, & antequam vanitas artem illa exornandi excogitaſſet, hæc ex oculis lacrymas, & ex pectore ſuſpiria eliciebant. Nunquam induebatur, quominus innocentiæ deſiderio conficeretur; cumque frigore cogebatur conſuetis alia addere indumenta, cogitabat temporum perturbationem eſſe ſui peccati ſupplicium. *Ex P. Senault in homine crimino ſo*.

Intentiones ſeſe exornandi ut plurimum noxiæ ſunt.

Qui ſe ornant magis, quam induunt, & qui neceſſitati voluptatem adjiciunt, duplici tantum plerumque aguntur cauſa, quarum utraque injuſta eſt. Prima eſt ſibimet indulgendi, ac faciendi ſatis amori proprio corporum ſuorum cura, miſeriam quidem ſuam diſſimulando, ambitionem vero palpando. Altera cauſa eſt placendi illis, a quibus videntur, atque animas in laqueos ſuos pertrahendi. Altera hæc vulgatior eſt, atque periculoſior; vulgatior quidem, vanitas quippe theatrum poſcit, & amor proprius non ſecus, ac ambitio habere vult ſpectatores. Et profecto mulieres, ubi ſolæ fuerint, nunquam ſe exornant: ſolitudo luxus eſt inimica; atque ornatus abjicit, quæ prodire detrectat. Tædium, ac labor, quæ ferenda ſunt, ut ſe mulier calamiſtris comat, atque ornet, efficit, ut hac voluptate non afficiatur; ſuaque negligit ornamenta, cum nemo ſit, qui illa admiretur. *Idem*.

Mundi ornamenta nunquam probata fuere.

Libenter doceri vellem, ubinam conſuetudo iſta probetur. In ſacra Scriptura haud profecto: etenim S. Petrus Apoſtolus explicite chriſtianis mulieribus aurum, & criſpatos calamiſtro crines interdicit. In Sanctis Patribus, ne ita quidem; nunquam enim acrius invehuntur, quam cum contra luxum, & veſtium pompam declamant. Indeſinenter vanitatem hanc inſectantur, & docent nos legibus charitatis teneri, ut hæc ſuperflua erogemus egenis indumenta, miſeris opem, & eccleſiæ præſidium præſtantea. Immo volunt veſtium ſimplicitatem ſignum eſſe pietatis, atque abrenunciationis mundi. His autem nil aliud reſpondent, niſi quod non decet ab aliorum cultu diſcrepare, & non ſine quadam ſingularitatis nota differre. Quid hoc? Nunquid torrentem ſequi oportet? Quia malum commune eſt, non ideo laborandum eſt, ut illinc evadamus? non audes emergere e turba eorum, qui in certum interitum abeunt? Immo e contra reor opus eſſe ab aliis diſcrepare, ſi tibi ſatis animi, viriumque eſt, ut id facias. Scire vellem, utrum in veſtibus, non ſecus ac in aliis quibuſcunque rebus modeſtia bona ſit, & laude digna? Si bonos illios exempla præbere, poteſtne malum eſſe? E contra nonne glorioſum eſt, primum in viam virtutis incedere, & hanc aliis aperire? *Auctor Anonymus*.

Sæculi hujus luxus ad exceſſum pervenit.

Equidem ſcio ſemper veſtes pro conditionum diſcrimine varias fuiſſe. Primum tamen animadvertendum eſt hoc in ſæculo neminem eſſe, qui magnificentiam ultra ſuam provehat conditionem. Ad hæc, olim conditiones non ita accurate, ut hodierna die, diſtinguebantur: ſatis magnum, ac manifeſtum diſcrimen intereſſe oportebat, ut liceret alios ab aliis veſtium nitore diſtingui. Non ſatis erat eſſe locupletem, & eo genere natum, quod parum ſupra cæteros eniteſceret. Hodierna die ſi cuilibet permittitur indui, ac ſumptus facere ſecundum conditionem ſuam, ſuperbia, & vanitas, quæ diſtinguunt conditiones, compellent ad extrema quæque mortales. *Idem*.

Fruſtra dicitis, intentiones veſtras colpa vacare; hoc mihi perſuadere nullo modo poſſum. Sed licet vacarent, quomodo nam ea, quæ earum effectus ſunt, vacare poſſent? Nullum enim vitium eſt, quod citius ſe communicet, quam hæc damnanda mundanæ induſtriæ adinventa, ac totum regnum intra aliquot menſes hac ornatuum, ac periculoſarum novitatum corruptione inficitur, ubi nullus ſervatur modus, & corda, ut S. Jacobus c. 5. loquit, ſexcentis cogitationibus, impuriſque cupiditatibus aluntur: *In luxuriis enutriſtis corda*. Quot animas hac re perdidiſtis? Et ſane nequaquam ſenſu caremus, non lapidei, neque ænei ſumus. Malum de uno in alterum ſe ſe effundit, perennat, ac brevi immedicabile fit, quia migrat in conſuetudinem. *P. Girouſt in Adventu ſuo, tomo primo ſermone de conſuetudine*.

Mundanæ mulieres ſemper ſunt in ſtatu peccati, donec immodeſtis ornatibus ſuis ſunt ſcandali cauſa.

Eſto quidem in cultu, ornatuque ſuo nullam habeant pravam intentionem mulieres, atque id unum inquirant, quomodo ſibimet ſatisfaciant, atque non diſtinguantur ab aliis ejuſdem qualitatis, & ſexus mulieribus adfectata negligentia, vel ritu peculiari: dico tamen, ſi hujuſmodi ornatus intuentibus peccandi præbent occaſionem, ipſas etiam peccare, atque teneri ad ſcandali hujus confeſſionem, ac debere impoſterum hanc omittere curam ſe ſe comendi, & ornandi. Mutent, oportet, ornatus, cultuſque ſuos, atque ſua indumenta caſtigent; alioquin ſemper erunt in mortali peccato, ac nullam unquam, niſi fallacem, agent pœnitentiam. Illud etiam addo, quamvis in omnibus hiſce ornatibus nihil eſſet, quod in ipſo malum, pravumque haberetur; ad id ut eos relinquere teneantur, ſatis eſſe, ſi illis tanquam illecebris peccati, ac innocentiæ laqueis abutantur. Neque prodeſt aſſerere, vos non eſſe deterioris conditionis, quam cæteras; vobis eſſe divitias, atque in hoc jure uti veſtro. Etenim ex conſcientiis, & obedientiis, quam Deo, nec non charitate, quam proximo debetis, tenemini ea omnia relinquere, quæ huic ſcandalum poſſunt afferre: hi ornatus, recentesque veſtium ritus, hæ nuditates, quæ per hæc velamina adfectata, & improba videntur, illi ſcandalum afferunt, cumque in ſcelus impellere poſſunt. Tenemini ergo huic cultui abrenuntiare. *P. Gegou in libro, cui titulus: Uſus Sacramenti Pœnitentiæ*.

Scandalū quod mulieres immodeſtis ornatibus ſuis gignunt.

Non conſpicis impudice, ſed conſpiceris. Verba hæc ſunt S. Cypriani, ac Tertulliani. Forte laſcivos oculos non circumfers, ſed in te ab aliis feruntur. Nulla inhoneſtæ voluptatis labe pollueris, ſed te ipſam ea polluit voluptas, quam aliis præbes. Quis non deteſtetur, quod tot aliis funeſtum eſt? Quis uti velit eo, quod mortem intulit illis, qui eodem uſi ſunt? Si quis poſt epotum pharmacum, aut cibum aliquem deglutitum, repente e vivis decederet, profecto nequaquam dubitares, utrum pharmacum, vel cibus veneno fuerint imbuti, atque diligentiſſime caveres, ne quid tale labiis tuis admoveretur. Hæc autem ornamenta, hi calamiſtri, & artes, quibus ſpeciei tuæ decorem addere conaris, & quibus aliorum oculis te commendare putas, quamplurimas e mundo perdiderunt, hodieque perdunt; tu vero non pereas per ea, per quæ tot alii periere? Falleris, atque tibimet ipſi blandiris freta virtute, ac ſapientia tua, & rata nihil in animo tuo, niſi honeſtiſſimos ſenſus foveri. *Redarguit te cultus improbus, & impudicus ornatus*, Tertullianus inquit. Ornatus iſte, adfectatus hic cultus, qui cum mundanis mulieribus tibi communis eſt, falſum id probant, quod inquis, atque te condemnant. Non ſatis eſt, ut in honeſtarum fœminarum albo recenſearis, talem intus eſſe, niſi talis etiam extrinſecus

videa-

videaris: ita ut qui te vident, non dubitent, quænam vera ſis. Honeſtas, & virtus ſe ſe extrinſecus promere debent modeſto corporis habitu, & cultu. Virtutes quoque ſuos habent ornatus, uti vitia ſuos. *Idem*.

Unica placendi voluptas ſuadere poteſt mulieribus ornamenta.

Si jure Patres aſſerunt, in chriſtianarum mulierum albo eas recenſeri non poſſe, quæ ita ſe comunt, ut placere poſſint, heu! quam modicus hodierna die eſt mulierum chriſtianarum numerus? Dicent illæ quidem, ſe id minime quærere, ut videlicet placeant; eſto: verum illas nequaquam puderet, vel pigeret, ſi ad id ſe non ſatis belle comptas, ornataſque arbitrarentur: alioquin cur tandiu ſpeculum conſulerent? Cur tot artes inquirerent ad oris labes tegendas, utque eæ videantur, quæ minime ſunt? Mirum! Tertullianus ait, prohibet Deus ore, ac verbo mentiri, quia injuſtum eſt proximum fallere; hæ vero arbitrantur licere ſibi mentiri, & fallere proximum omnibus corporis partibus, oculis, capillis, oris colore, corporis habitu, inceſſu, fidem adſtruere cupientes ſe id eſſe, quod non ſunt, & quod ſunt, non eſſe. *Idem*.

Juxta Apoſtoli doctrinam qui, & quæ ſacro ſunt baptiſmate abluti, indui debent Jeſum Chriſtum. Cum hoc ſacramentum reciperent, ſæculi pompis, & vanitatibus abrenunciarunt. At nonne eſt ſe ſe illis implicare rebus, quibus abrenunciatum eſt, dum magnificæ veſtes, ſuperbaque vanitatis ornamenta perquiruntur? Nonne hæc publica profeſſio eſt, negari ea, quæ palam promiſſa fuere, dum ea, quæ abjecta fuerant, reſumuntur? Atque ſi anima vere chriſtiana circumferre debet Jeſu Chriſti mortificationem in omnibus corporis ſui partibus, omnia hæc vanitatis inſtrumenta cum evangelii ſenſibus concilia te. *Idem*.

Circumſtantiæ, quæ nocentem efficiunt luxum veſtiumque immodeſtiam.

Fateor equidem, abſolute loquendo, nihil mali eſſe, ſi te ipſam pretioſis veſtibus ornes; at nihilne mali eſt immodici pretii ornaméta deferre; æs alienum conflare, ut niteas; atque mercatoribus pactam differre pecuniam, ut luxum tuum nutrias? Nihilne mali eſt, o matronæ, ſingulis vitæ diebus plurimum impendere temporis calamiſtris criſpantes comam, ac voſmet muliebri mundo exornantes? Nihilne mali eſt voſmet comere, & indui coram famulis ea, qua noſtis, immodeſtia, & quam vobis exprobrari pudor ipſe vetat? Nihilne mali eſt, viros opem vobis ferre cum induimini, eamque vobis operam præſtare, quam ipſæ vobis præſtare deberetis? *P. le Valois epiſtola undecima de receſſu*.

Eccleſiaſticorum veſtes ſtatum ipſorum perdecentes.

Quid diceres, immo quid quotidie non dicis de eccleſiaſticis hiſce, qui via a prufaniſſimo quovis ſe ſe diſtinguunt, qui adeo mundanam affectant munditiem, veſtes adeo vanas, adeo ridicula ornamenta, ac mores, qui adeo parum decent ſtatum ipſorum? At inquies, nunquid diſplicet tibi eos mundos eſſe, honeſtos, urbanos? Haud equidem: neque enim æquum eſt in illis damnare id, quod virtus eſſe poteſt. Se ſe igitur ornent, immo etiam concinne; videant honeſtos homines, & cum illis honeſte verſentur; ſed ſe ipſos ornent, uti eccleſiaſticos decet: munditia eorum profeſſioni illorum ſit conformis, & reverentiam eorum charactéri conciliet apud eos omnes, quicumque teſtes fuerint actionum ipſorum. *P. de la Colombiere ſermone 48*.

In ſcena, atque theatris impudentiores veſtium ſitus videri, ac niteſcere incipiunt, & mulieres, quæ frugi haberi cupiunt, religioni ſibi minime vertunt eos ornatus imitari, qui in ſpectaculis prodiere. Inde profecta eſt pernicioſa illa traditio, quæ quodam ſucceſſionis veluti jure a matribus ætate provectioribus ad filias migrat: quæ res efficit, ne matres, quæ habitum contraxerunt, nequaquam in filiabus ſuis malum putent magnificas haſce veſtes, quæ corpus aperiunt potius, quam tegant; & quidquid ipſæ gerere conſueverunt. *Auctor Anonymus*.

Sententia quarundum Sanctorum Patrum de veſtium luxu.

Veſtium magnificentia, & ornatus, nec non cultus omnis, qui oris ſpeciem commendat, ſolas decet meretrices. Nulli major eſt ornandi ſui corporis cura, quam quibus honoris ſui tuendi cura minor eſt. Hac de cauſa Deus in divinis Scripturis urbem libidini mancipatam exhibet ſub imagine meretricis locupletiſſime exornatæ, ac brevi eum omnibus ornatibus ſuis perituræ. Hæc S. Cypriani in lib. de diſcipl. & hab. Virg. ſententia eſt: cui S. Baſilius Regul. 72. addit, mulieribus nequaquam ſtudendum eſſe, quo pacto muliebri mundo ſuam oris pulchritudinem extollant, ſed potius omnes curas ſuas bonis impendere operibus, in quibus ſibi perſuadere debent totum mulierum chriſtianarum ornamentum conſiſtere. Sed S. Chryſoſtomus non minus virorum, quam mulierum luxum perſtringit. Luxus, ait ille, oſtendit ſimul mollitiem humani cordis, ſpiritus crudelitatem, & animæ vanitatem. Et profecto qui his immoratur ineptiis, aliquidne utile, ſeriumque cogitare poteſt? Quandonam geret curam animæ ſuæ, vel potius quandonam animam ſibi eſſe cogitabit? *Idem*.

Tertulliani hac de re ſententia.

Tertullianus ad mulieres loquens de veſtium magnificentia his utitur verbis: Si tanta in terris moraretur fides, quanta merces ejus expectatur in cælis, nulla omnino veſtrum, ſorores dilectiſſimæ, ex quo Deum vivum cognoviſſet, & de ſua, ideſt feminæ conditione didiciſſet, lætiorem habitum, ne dicam glorioſiorem, appetiiſſet, ut non magis in ſordibus ageret, & ſqualorem potius adſectaret ipſam ſe circumferens Evam lugentem, & pœnitentem, quo plenius id, quod de Eva trahit (ignominiam dico primi delicti, & invidiam perditionis humanæ) omni ſatisfactionis habitu expiaret .... Propter tuum meritum, ideſt mortem etiam filius Dei mori habuit, & adornari tibi in mente eſt ſuper pelliceas tuas tunicas? *Ex Tertulliano de habitu muliebri*.

Gravius peccatum eſt magnificis indutæ veſtibus mulieres in templum accedere.

Semper malum eſt aureis uti ornamentis; ſed longe gravius malum eſt magnificentiam hanc in templum uſque inferre, atque cum hoc apparatu tranſire per tot pauperes, qui ad templi oſtium ſiti ſunt. Si tibi animus eſſet excitandi omnes in te, non meliorem invenire poſſes rationem, quam bona, quibus a Deo aucta fuiſti, in luxum pauperibus adeo crudelem impendere. Cogita quomodo magnificentia tua hanc irritet turbam miſerorum, qui te prætereuntem vident, quos fames devorat, & quorum nuditas contra ſuperba veſtimenta tua ultionem depoſcit. *S. Chryſoſtomus in Matthæum*.

Veſtes a nobis datæ ſunt ad nuditatis noſtræ turpitudinem tegendam, non autem ad corpora ornanda, atque ut per illas objiciamur rei, quæ ipſa nuditate turpior eſt. Ita videmus Deum, qui pretioſis veſtibus Adam, & Evam contegere potuiſſet, pelliceis tantum illos operuiſſe, ut ex rudibus hiſce, incompitiſque indumentis intelligeremus, vitam hanc a primis uſque mundi temporibus nequaquam tempus fuiſſe deliciarum, & voluptatum, ſed paſſionum, & lacrymarum. Quod ſi neceſſitas, qua tenetur homo ſeſe indumentis cooperire, ignominiæ nota eſt ex illius peccato profecta, cur vis per vanitatem tuam inde occaſionem præbere Deo, ut te exprobret, atque corripiat? Cura, qua veſtimentis noſmet contegere ſtudemus, non ne ſufficiens eſt noſtræ infelicitatis, lapſuſque teſtimonium? Cur ſcelus tuum adhuc gravius efficis? cur tuas multiplicans neceſſitates ſcelera quoque multiplicas? Nonne ſatius eſſet lacrymis, atque gemitibus peccatum tuum expiare? *Ex S. Chryſoſtomo de providentia*.

Modeſtiæ mulius virum, quam mulierem ornat, quam veſtium magnificentia.

Modeſtia, & gravitas mulieris reverentiam injicere, & curioſorum obtutuum impudentiam, nec non juvenum licentiam debet coercere. Quamobrē ornatus, cincinni, criſpatæ calamiſtro comæ, & magnifica indumenta illi interdicta eſſe debent, ne inanium horum ornamentorum nitore, & commendatione in ſe mortalium convertat oculos, eoſque ad peccandum compellat. Verum cum Biblia vetant, ne ſe ſe ornent mulieres, non ne palam oſtendunt hoc multo magis dedecere virum, qui non niſi neceſſitatis ergo ſe ipſum debet induere? Pulchritudinem, ac pompam indumentorum conſectari imbecillitatis, ac mollitiei nota eſt; anima enim ad res magnas nata, ſi ſemel concipere poteſt, quinam ſit verus ejuſdem ornatus, nonniſi cum contemptu reſpiciet inanem fulgorem hunc, qui in veſtibus dumtaxat renidet, & deſideria ſua ad ſubliniorem ſplendorem attollens innocentiæ, & puritatis

ſtatis tuendæ curam conſiderabis tanquam reverentia digniorem, majorique habendam in pretio, quam quidquid ad inania corporis ſpectat ornamenta. Corporis habitus, modeſtus, honeſtuſque fidelis eſt imago, & quoddam veluti certum ſignum ſtatus interioris animæ. *Idem partim in ſermone de Zachæo, partim in ſermone Paſchatis.*

De verit, fictiſque comis.

Natura, inquit Apoſtolus, nonne docet, turpe eſſe homini nutrire comam, atque eam in capitis ornamentum convertere: mulieri vero decorum eſſe alere crines ſibi a Deo pro capitis velamine traditos? Hic naturæ ordo eſt, quem hominis cupiditas prævertit. Mulieres nunc ſibi comas reſecant, homines vero cæſariem comunt, ac illi contra naturæ legem curarum ſuarum partem impendunt. Natura, quæ ex Dei manibus egreditur, mundanis non placet mulieribus, quæ nunquam voti ſui compotes factæ ſe ipſas variis rationibus torquent, ut illum inveniant ſitum, qui formæ ſuæ nitorem addat, & propter quem aliæ omnino ab illis, quæ ſunt, videantur. *Ex tractatu contra luxum calanticarum.*

Luxus perniciolus eſt moribus & vitæ civili.

Commercium quibuslibet temporibus viguit ſine luxus auxilio; merces majoris momenti, quæ importantur, & exportantur, nequaquam illæ ſunt, quæ a luxu adhibentur: liquet, hunc pretioſiſſima etiam metalla, aurum, argentumque deſtruere, & familias ad paupertatem redigere. Luxum tolle, plurimum conferes, ut virtus reflorescat, ut exulent vitia, ut terra vitæ adeo neceſſaria excolatur. Galli olim bellicis laboribus innutriti, ac naturali menſæ, indumentorumque ſimplicitati aſſueti miſere in luxum degenerarunt. Hæ tanti pretii fictitiæ comæ, hæc aurea, argenteaque veſtimenta, hæ tunicæ acu phrygio depictæ, denticulata hæc opera ex exoticis advecta regionibus id ſatis ſuperque probant .... Deſiderium ſe ſe ornandi, atque inter alios veſtium nitore, ac ſumptu emicandi peſtis eſt, quæ animum inficit, & enervat. Cupiditas hæc mollitiem, ignaviam, otium, libidinem, mutuumque parit corruptionem. *Ex alio tractatu de virorum, mulierumque luxu.*

Immodicus mulierum luxus.

Veſtium luxus puerilis eſt vanitas, ſed vanitas in mente poſita. Fruſtra illum chriſtiana damnat morum diſciplina; mulieres hodierna die in eo maxime triumphant. Nulla palam prodire audet, niſi niteat. Muliebri ſuperbiæ, ac luxui vix negotia, & agri ſupplere poſſunt. Ornamenta, quæ immenſi pretii non ſunt, minime ſapiunt. Calantica ſæpe uberiorem totius anni reditum abſorbet. Aræ, ac templa, ut Scripturæ verbis utar, ita exornata non ſunt, ut mundanæ iſtæ mulieres. Faſtus adeo irreligioſus, & fatua gloria Dominum irritat, & ſerius ocyus illius iracundiam accendit. *P. Croiſet tomo 2. ſpiritualium conſiderationum.*

Deus hic ud a luxu, eumque ſevere puniet.

Diſcite, mundanæ mulieres, ab Iſaia Propheta, quantopere Deus ſuperbum hunc deteſtetur luxum, & qua ſeveritate aliquando eum puniet. *Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion.* Iſai. 3. Excutiet pulverem hunc, & hos crines tanta arte, & cura diſpoſitos. Pretioſi torques, margaritæ, armillæ, inania, artificialis formæ ornamenta auferemini: *Et torques, & monilia, & armillas auferet Dominus*; neque hæ plura velutis habentes tabulata calanticæ vobis relinquentur: *Et mitras*; neque hæ inteſtæ crinibus aureę vittæ: *& diſcriminalia*; neque magnifica, & pretioſa cujuslibet coloris, & pro qualibet anni tempeſtate indumenta; *& mutatoria, & theriſtra*; neque hæc ſuperba ſandalia, & ſi quæ alia ſunt luxum & vanitatem redolentia. Annuli, inaures, adamantina diſcerniculа, lapilli, unguentariæ thecæ, ſpecula: *Et annulos, & acus, & gemmas, & olfactoriola, & ſpecula.* Mundanum alitis ſpiritum, fomites eſtis ſuperbiæ, ac vanæ gloriæ; aliquando vero vos illarum, quæ adeo inani fulgore lætantur, inſaniam oſtendetis, cumque fuerit is earum vanitatis, atque oblectationis cauſa, eritis argumentum confuſionis, ac forte etiam deſperationis earum. Mundanæ mulieres ne aliam ſortem expectetis. *Idem.*

Modeſtia, quæ ædificat, & cum inſigni virtute conjuncta eſt, magnum eſt Chriſtianæ mulieris ornamentum. Mulier virtute prædita, Sapiens ait, non eget fallaci mundi hujus nitore, ut ſibi exiſtimationem conciliet. Magnificus ornatus nullum meritum confert; nimius locupletiſſimæ veſtis fulgor ſæpe injuriam facit illi, quæ eadem induitur. Cum ex nobis reverentia digni ſumus, adſcititiis meritis non indigemus. Quam deploranda eſt, & quam parum deploratur illa, quæ victima eſt vanitatis. *Idem.*

Tyrannis veſtium, & pravæ conſuetudo.

Nihil virginibus, mulieribuſque difficilius eſt, quam verecundam in indumentis præ ſe ferre modeſtiam. Tyrannica lex conſuetudinis eas capit, atque veluti invitas trahit; & fallax, quæ illis inſedit, ſententia, licere ſibi id agere, quod aliæ faciunt, efficit, ut nulla religione percitæ in alienos abeant mores, propter quos reddenda ipſis ratio eſt ſcelerum omnium, in quę alios impellunt, vel etiam eorum, ex S. Chryſoſtomi ſententia, in quæ alios impellere poſſunt. Exiguus earum numerus, quæ in ipſo adoleſcentiæ flore pravæ hujus conſuetudinis tyrannidem evitant, vim hujus tentationis oſtendit. *Eſſais de morale tome* III.

In ornatibus mundanis finis, quia velle placere.

Quiſnam finis eſt, quæ cauſa horum omnium ornatuum, totiuſque mundi hujus muliebris? Num ut magis humilis, verecunda, modeſta fiat, mundana hęc mulier duas, vel tres horas ſe ſe calamiſtris comendo, ornandoque traducit, ac impendit omnes artis illecebras, quæ ad placendum ſunt magis appoſitæ? Verum nil mali cogitamus, inquiunt; at chriſtianum eſſe ne velle placere? & licet hac vanitate, & his curis, tantum vellent mundi ſpiritum fovere, nonquid rea eſſet omnis diſcriminis expers? *Si adhuc hominibus placerem*, inquit Apoſtolus, *Chriſti ſervus non eſſem*: ad Galat. 1. ſemper diſplicet Deo, qui mundo placere ſtudet; & rationes tantum diſcrepant, quantum contraria ſunt objecta. Ne noſmetipſos decipiamus: nemo placere vult, niſi ut ametur: *P. Croiſet tomo 2. conſiderationum.*

Mulieres inordinato ornamentis ſibi gloriam verterunt, quod illis probro eſſe deberet.

Prima mulier in cordis ſui cogitationibus ſe ſe attollere cupiens cecidit in opprobrium, & confuſionem; & aliæ videntur probrum hoc reparaſſe veſtium nitorem, mutuatamque pulchritudinem conſectantes, ut in ſe hominum ora, vultuſque converterent, ut eorum admirationem, exiſtimationem, amoremque ſibi conciliarent, atque tanquam numina quædam fierent Deo ſurripientes honorem, & cultum, qui uni ipſi debetur. Neque vident hinc quidem eam ſibi Dei promereri vindictam, qua in rebellem Angelum animadvertit; inde vero decidere in opprobrium, & confuſionem, quæ graviſſimum ipſis ruborem ſuffundet in judicio Dei coram Angelis, & ſanctis omnibus; cum, ſed nimis ſero, fatebuntur, quod ſcatum ſuum veſtium pompa commendare ſtudentes ſeſe dæmonis ornabant inſignibus, uti loquitur S. Auguſtinus, ſuam exuentes innocentiam; & quod cum capite geſtabant inania hæc ornamenta, quæ ſunt arma principis tenebrarum, hic ſpiritus nequitiæ illudebat ipſis, promittens eas totidem veluti exigua numina futuras; tunc etiam eum illas ideo ſuperbiæ ſuæ notis inſtruit, ut turpiter ſubjiciat illis, quibus inania hæc perplacent ornamenta. Nonne igitur inſignis dementia eſt id tanquam ſæculi gloriam ducere, quod ejuſdem dedecus eſt, & opprobrium? *Auctor Anonymus.*

S. Hieronymi monitum.

Cave, ita ſcribebat ad nobilem matronam de filię educatione S. Hieronymus, cave, ne aures ejus perfores, ne ceruſſa, & purpuriſſo conſecrata Chriſto ora depingas, nec collum auro, & margaritis premas, nec caput gemmis oneres, nec capillum irrufes, & eı̃ aliquid de gehennæ ignibus auſpiceris. Habeat alias margaritas, quibus poſtea venditis emptura eſt pretioſiſſimum margaritum .... Diſcat & lanam facere, tenere colum, ponere in gremio calathum, rotare fuſum, ſtamina pollice ducere. Spernat bombycum telas, Serum vellera, & aurum in fila lentefcens. Talia veſtimenta paret, quibus pellatur frigus, non quibus veſtita corpora nudentur. *Sanctus Hieronymus ad Lætam.*

Chriſtianæ matres hunc in exemplo præire debent filiis ſuis.

Si matri perſuaſum eſt de neceſſariis ſibi erga filios officiis, tum exemplo, quam verbo potentius etudiet, atque tanquam peſtem, quæ totam perdere poſſit familiam, omnes ſexus ſui ornatuum ritus, ac vanitates cane pejus, & angue evitabit; atque omnem navabit

vabit operam, ut ſuis ſe ut utriuſque filiis earum horrorem injiciat; neque enim in maribus noxia minus vanitas eſt, quam in fœminis; cum utrique modeſtiam, & chriſtianam præſeferre teneantur humilitatem. Execrabitur earum matrum conſuetudinem, quæ ſæculi inſaniarum, atque vanitatum pertæſæ illas abjiciunt, ut iiſdem ſuos ornent filios, & non auſæ poſt recentes ſæculi ritus abire, quos mundus ipſe adoleſcentibus tantum permittit, eoſdem tamen in filiarum ſuarum perſona conſectantur; cumque ſibi non ſint ultra tempeſtiva ſolatia, & voluptates, innocentes has animas plerumque voluptatis victimas faciunt ..... Metuunt adeo, ne dæmoni vanitatis, atque Deo ſęculi e manibus hę dilabantur animulæ, ut eas illius ornent inſignibus, antequam illæ per ætatem, quid hoc rei ſit, dignoſcere valeant. Se ipſas hoc pacto concinnatas conſpexere, ex quo ſe met conſpicere potuerunt, atque a parentibus ſuis didicere, ſe hæc ideo geſtaſſe, ut ab omnibus conſpicerentur. Mirum igitur eſſe non debet, ſi poſt hæc tanta flagrant cupiditate prodeundi, & ſi proinde in omnes vanitatis & voluptatis laqueos proruunt. *Auctor Recens, & Anonymus.*

Veſtium luxus nõ niſi ex vanitate atque ridiculo, ac noxia profuſione poteſt.

Vanitas veſtium luxum parit; inutile eſt hoc dicere; geſtiunt homines immodicis niteſcere ſumptibus, præſertim vero in pretioſiſſimas veſtes effuſis. Quorſum iſtuc? quia vani ſunt; quia ſimilibus ſibi præſtare contendunt; res ipſa per ſe loquitur. Inſana iſta profuſio oriri non poteſt niſi ex noxia cupiditate inter cæteros emicandi. Quomodo autem noſtri temporis faſtus conciliari poteſt cum humilitate, quam Jeſus Chriſtus nos docuit? Verum dicere poſſumus, hanc ipſam humilitatem quodammodo eadem hac vanitate vindicari. Quomodo iſtud? quia vanitas iſta celare non poteſt id, quod in ſe habet ridiculum, indecorum, & Chriſtiano prorſus indignum. Etenim nonne irriſionis ſapientibus viris, & iis, qui vel leviter imbuti ſunt religionis rudimentis, objectum eſt homo ob id intumeſcens, propter quod ſe ſe humiliare deberet? Se ſe induendi neceſſitas triſtis eſt effectus peccati, atque damnationis. Tu, qui adeo delicatus es, atque ob tua veſtimenta ſuperbus, non cogitas procuidubio, S. Chryſoſtomus hom. 18. in Geneſ. inquit, ſe ſuperbiendi anſam arripere ex tuæ contra Dominum rebellionis ſupplicio: *Non cogitas, quod pro magno ſupplicio propter tranſgreſſionem tegmen hoc excogitatum eſt*; latroni, S. Bernardus inquit, ſimilis, qui inuſtam in latrocinii pęnam infamiæ notam oſtentaret, atque inde gloriam ſibi vindicares. Niſi fuiſſes peccator, es deliciarum paradiſo ejectus, mortique, ærumniſque ſubjectus, non ſecus ac primi parentes tui, ne ideam quidem haberes faſtus illius, cui vela dediſti. Digna profecto luxus tui ornamenta ſunt, turpes ignominiæ tuæ characteres! *P. la Peſſe tomo 2. ſermonum, ſermone de Luxu.*

Hic ipſe veſtimentorum luxus notæ eſt levitatis, & inconſtantiæ.

Decet profecto ſub hoc pretioſo cultu contemptibilem te oſtendere levitatem tanto labore recentibus indumentorum ritibus ſtudentem, in adeo varias libidines, ac faſtidia erumpentem, facile ſuæ electionis pertæſam, in ſingulas horas colores, texturam, figuras, prout inconſtanti placuerit imaginationi, mutantem, ſemperque inutili ſollicitudine, invida ſolertia, & inexplebili cupiditate agitatam. Decet profecto te ad miſeras confugere adſectationes, quæ te ipſum torqueant, quæ te inceſſu, totoque habitu corporis alium repræſentent. Decet quidem te ab ipſa ſuperbia mutuari id, quod fortaſſe deeſt virtuti tuæ ad joci, & irriſionis acumen ſuſtinendum, cum contemptu æquales ſuos deſpicere, & ab illis reverentiam, indebitumque honorem expoſcere. *Idem.*

Conditiones non diſtinguuntur amplius ex veſtimentis, & ad corporis ornandum animæ cura negligitur.

Quam indignum eſt, quod vix, & ne vix quidem ex indumentorum diverſitate conditionum fieri poſſit diſcrimen! & ſæpe dignitas, atque nobilitas ſimplici, planaque munditia a cæterorum turba debeat diſtingui! Quid autem? ipſa etiam egeſtas vanitatem compeſcere nequit, ac fruſtra paupertas evangelio ſuppetias adfert moderationem ſuaſura. Condonemus generis nobilitati, & opulentiæ faſtum, quem aliquando illi Deus condonare poteſt; at videre ne poſſumus citra indignationem aureis tectam indumentis ſuperbam pauperiem, in quam Deus ſine ulla miſericordia animadvertet? Neque dixeris; hæc eſt conſuetudo, hic mos, ita aſſolet; dic potius, hæc ſæculi ſuperbia eſt, hæc inſania. Hæc vanitatis intemperantia majorem nobis horrorem ciere debet, quam quidquid in ea ridiculum, atque indecorum eſt. Id quærere non debemus, quomodo externæ ſpeciei nitore fucum populo faciamus eam, qua fruimur, exiſtimationem ſartam tectam ſervemus, ac dignitatem quæſitam tueamur; ſed quomodo magis communia chriſtianę religionis obeamus officia nimiæ huic, immodicæque ſeſe ornandi curæ poſthabita; neque enim fieri poteſt, S. Chryſoſtomus hom. 37. in Geneſ. inquit, aliquam animæ curam impendi ab eo, qui totus corporis ſui formæ, & cultui vacat: *Impoſſibile eſt aliquam agere curam animæ, & tanti facere corporis pulchritudinem.* Quomodo enim cogitare de Deo poteſt, qui tot curis obrutus eſt, ut placeat mundo? Tempore opus eſt, diligentia, vigilantia, ſtudio, & arte ad reparandam tantam hanc, ac multijugam ornatuum, veſtiumque ſupellectilem, quæ neceſſaria eſt, ut aliquis recentes indumentorum ritus ſequatur. Nihil eſt, quantumvis minutiſſimum, cui mulier cultus ſui, muliebriſque mundi amatrix indeſinenter oculos, manuſque non debeat impendere. Quam in die horam inveniet, qua ſibi per vanitatem ſaluti ſuæ conſulere liceat? *Idem.*

Immodicus veſtium luxus vigere non poteſt, quin miſeros faciat: quæ res cauſa fuit, ut magiſtratus etiam ſententias ſuas cum zelo concionatorum conjungerent, ut mali hujus curſum inhiberent; & videmus a Clemente Alexandrino laudibus celebrari Ethnicos magiſtratus, quod ab illis conſtituti fuerant veſtium inſpectores, quibus ſingulis diebus diligenter invigilandum erat, ne quid occurreret, quod modeſtiæ, atque verecundiæ adverſaretur; & quod meretricibus tantum, quæ corporis ſui quæſtum palam facerent, permiſerant, ut auro intextis, acuque phrygio depictis tunicis uterentur; quæ quidem lex paulo auſterior mihi videtur. Principes, ſacri illi publicæ felicitatis patroni, ſuprema regum conſilia, fidelia æquitatis ſubſellia nequaquam rati ſunt ſapientiæ ſuæ nebulam, & labem offundi, eam ornatuum, ac ſupellectilium ſumptibus regundis ſubjicientes. Privatorum egeſtas publicam trahit egeſtatem: divina, humanaque juſtitia ſimul conſpirare debent ad populorum felicitatem fovendam. *Idem.*

Veſtium luxus humanis æque ac divinis legibus adverſatur.

Modeſtia, pudor, metus naturalia ſunt virtutis propugnacula, quæ tamen ut plurimum veſtium luxu expugnantur. Ornantur mulieres, ut videantur, ut placeant, ut in ſe aliorum oculos, & admirationem convertant: molles, & adſectatas agendi, induendique rationes adoptant, quæ in animam ſexcentis malis aperiunt viam. Sola ab aliis conſpiciendi cupiditas modici pudoris nota eſt, ait Tertullianus lib. de Veland. Virg. c. 12. *Ipſa concupiſcentia non latendi non eſt pudica.* Generatim loquor; complures enim immodicam adſectant magnificentiam, quas tamen vitæ ratio ab omni probro tuetur; verum quantumvis frugi, & pudibundæ ſint, periculum ſubeunt, ne pudori labes adſpergatur; & ſane mihi ſatis compertum, & exploratum non eſſe, quomodo ſeverus pudor conſociari poſſit cum hoc luxu, qui nonnumquam indecorus eſt, atque turpe recentium veſtiendi rituum ab honeſtate abhorrentium mancipium. Quandonam virgo amatoriis nugis audiendis paratior eſt, quam cum omni muliebri ornatu cultu refulget? Nonne tunc illa in ſe omnium ora, & vultus convertit? Nonne tunc laudũ licentiæ illecebra libentius auditur? Quãvis coetuum extra jactum eſſet earum rerum omnium, quæ illud corrumpere valent, pudicitas virtus eſt, quam nunquam licet abſcondere, Tertullianus ait. Gloria ejus ex intimo cordis receſſu extrinſecus etiam prodire debet, eamque commaculat, qui vel in minimam ſuſpicionem adducit. Et mulier virtute prædita, ac irreprehenſibilis nihil diſcrepare debet pudore, & verecundia ab ea, quæ æquo liberior eſt, & cujus fama deplorata eſt? *Idem.*

Luxus, & immodeſtia veſtiũ plerumque incontinentiæ nota eſt.

Si veſtium luxus & immodica hæc ornamentorum

cura

ſitatis tuendæ curam conſiderabit tanquam reverentia dignitatem, majorique habendam in pretio, quam quidquid ad inania corporis ſpectat ornamenta. Corporis habitus, modeſtus, honeſtuſque fidelis eſt imago, & quoddam veluti certum ſignum ſtatus interioris animæ. *Idem partim in ſermone de Zachæo, partim in ſermone Paſchatis.*

De veris, fictiſque comis.

Natura, inquit Apoſtolus, nonne docet, turpe eſſe homini nutrire comam, atque eam in capitis ornamentum convertere: mulieri vero decorum eſſe alere crines ſibi a Deo pro capitis velamine traditos? Hic naturæ ordo eſt, quem hominis cupiditas prævertit. Mulieres nunc ſibi comas reſecant, homines vero cæſariem comunt, ac illi contra naturæ legem curarum ſuarum partem impendunt. Natura, quæ ex Dei manibus egreditur, mundanis non placet mulieribus, quæ nunquam voti ſui compotes factæ ſe ipſas variis rationibus torquent, ut illum inveniant ſitum, qui formæ ſuæ nitorem addat, & propter quem aliæ omnino ab illis, quæ ſunt, videantur. *Ex tractatu contra luxum calanticarum.*

Luxus perniciſus eſt moribus & vita civili.

Commercium quibuslibet temporibus viguit ſine luxus auxilio; merces majoris momenti, quæ importantur, & exportantur, nequaquam illæ ſunt, quæ a luxu adhibentur: liquet, hunc pretioſiſſima etiam metalla, aurum, argentumque deſtruere, & familias ad paupertatem redigere. Luxum tolle, plurimum conſeres, ut virtus reflorescat, ut exulent vitia, ut terra vitæ adeo neceſſaria excolatur. Galli olim bellicis laboribus innutriri, ac naturali menſæ, indumentorumque ſimplicitati aſſueti miſere in luxum degenerarunt. Hæ tanti pretii fictitiæ comæ, hæc aurea, argenteaque veſtimenta, hæ tunicæ acu phrygio depictæ, denticulata hæc opera ex exoticis advecta regionibus id ſatis ſuperque probant .... Deſiderium ſe ſe ornandi, atque inter alios veſtium nitore, ac ſumptu emicandi peſtis eſt, quæ animum inficit, & cor. Cupiditas hæc mollitiem, ignaviam, otium, libidinem, motumque parit corruptionem. *Ex alio tractatu de virorum, mulierumque luxu.*

Immodicus mulierum luxus.

Veſtium luxus puerilis eſt vanitas, ſed vanitas in more poſita. Fruſtra illum chriſtiana damnat morum diſciplina; mulieres hodierna die in eo maxime triumphant. Nulla palam prodire audet, niſi niteat. Muliebri ſuperbiæ, ac luxui vix negotia, & agri ſupplere poſſunt. Ornamenta, quæ immenſi pretii non ſunt, minime ſapiunt. Calantica ſæpe uberiorem totius anni reditum abſorbet. Aræ, ac templa, ut Scripturæ verbis utar, ita exornata non ſunt, ut mundanæ iſtæ mulieres. Faſtus adeo irreligioſus, & vana gloria Dominum irritat, & ſerius ocyus illius iracundiam accendit. *P. Croiſet tomo 2. ſpiritualium conſiderationum.*

Deus hunc odit luxum, atque ſevere puniet.

Diſcite, mundanæ mulieres, ab Iſaia Propheta, quantopere Deus ſuperbum hunc deteſtetur luxum, & qua ſeveritate aliquando eum puniet. *Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion.* Iſai. 3. Excutiet pulverem hunc, & hos crines tanta arte, & cura diſpoſitos. Pretioſi torques, margaritæ, armillæ, inania, artificialis formæ ornamenta auferemini: *Et torques, & monilia, & armillas auferet Dominus*; neque hæc plura velutis habentes tabulata calanticæ vobis relinquentur: *Et mitras*; neque hæ intextæ crinibus aureæ vittæ: *& diſcriminalia*; neque magnifica, & pretioſa cujuslibet coloris, & pro qualibet anni tempeſtate indumenta; *& mutatoria, & theriſtra*; neque hæc ſuperba ſandalia, & ſi quæ alia ſunt luxum & vanitatem redolentia. Annuli, inaures, adamantina diſcernicula, lapilli, unguentariæ thecæ, ſpecula: *Et annulos, & acus, & gemmas, & olfactoriola, & ſpecula.* Mundanum alitis ſpiritum, fomites eſtis ſuperbiæ, ac vanæ gloriæ; aliquando vero vos illarum, quæ adeo inani fulgore lætantur, inſaniam oſtendetis, cumque fueritis earum vanitatis, atque oblectationis cauſa, eritis argumentum confuſionis, ac fortaſſe etiam deſperationis earum. Mundanæ mulieres ne aliam ſortem expectetis. *Idem.*

Modeſtia, quæ ædificat, & cum inſigni virtute conjuncta eſt, magnum eſt Chriſtianæ mulieris ornamentum. Mulier virtute prædita, Sapiens ait, non eget fallaci mundi hujus nitore, ut ſibi exiſtimationem conciliet. Magnificus ornatus nullum meritum confert; nimius locupletiſſimæ veſtis fulgor ſæpe injuriam facit illi, quæ eadem induitur. Cum ex nobis reverentia digni ſumus, adſcititiis meritis non indigemus. Quam deploranda eſt, & quam parum deploratur illa, quæ victima eſt vanitatis. *Idem.*

Tyrannica veſtium, & ornatuum conſuetudo.

Nihil virginibus, mulieribuſque difficilius eſt, quam verecundam in indumentis præ ſe ferre modeſtiam. Tyrannica lex conſuetudinis eas rapit, atque veluti invitas trahit; & fallax, quæ illis inſedit, ſententia, licere ſibi id agere, quod aliæ faciunt, efficit, ut nulla religione percitæ in alienos abeant mores, propter quos reddenda ipſis ratio eſt ſcelerum omnium, in quæ alios impellunt, vel etiam eorum, ex S. Chryſoſtomi ſententia, in quæ alios impellere poſſunt. Exiguus earum numerus, quæ in ipſo adoleſcentiæ flore pravæ hujus conſuetudinis tyrannidem evitant, vim hujus tentationis oſtendit. *Eſſais de morale tomo* 10.

In ornatibus omnibus eſt finis, quod velle placere.

Quiſnam finis eſt, quæ cauſa horum omnium ornatuum, totiuſque mundi hujus muliebris? Num ut magis humilis, verecunda, modeſta fiat, mundana hæc mulier duas, vel tres horas ſe ſe calamiſtris comendo, ornandoque traducit, ac impendit omnes artis illecebras, quæ ad placendum ſunt magis appoſitæ? Verum nil mali cogitamus, inquiunt; at chriſtianum eſtne velle placere? & licet hac vanitate, & his curis, tantum vellent mundi ſpiritum fovere, nunquid res eſſet omnis diſcriminis expers? *Si adhuc hominibus placerem*, inquit Apoſtolus, *Chriſti ſervus non eſſem*: ad Galat. 1. ſemper diſplicet Deo, qui mundo placere ſtudet; & rationes tantum diſcrepant, quantum contraria ſunt objecta. Ne nosmetipſos decipiamus: nemo placere vult, niſi ut ametur: *P. Croiſet tomo 2. conſiderationum.*

Mulieres inanibus ornamentis ſibi gloriæ vertunt, quod illis probro eſſe deberet.

Prima mulier in cordis ſui cogitationibus ſe ſe attollere cupiens cecidit in opprobrium, & confuſionem; & aliæ videntur probrum hoc reparaſſe veſtium nitorem, mutuatamque pulchritudinem conſectantes, ut in ſe hominum ora, vultuſque converterent, ut eorum admirationem, exiſtimationem, amoremque ſibi conciliarent, atque tanquam numina quædam fierent Deo ſurripientes honorem, & cultum, qui uni ipſi debetur. Neque vident hinc quidem eam ſibi Dei promereri vindictam, qua in rebellem Angelum animadvertit; inde vero decidere in opprobrium, & confuſionem, quæ graviſſimum ipſis ruborem ſuffundet in judicio Dei coram Angelis, & ſanctis omnibus; cum, ſed nimis ſero, fatebuntur, quod ſexum ſuum veſtium pompa commendare ſtudentes ſeſe dæmonis ornabant inſignibus, ut loquitur S. Auguſtinus, ſuam exuentes innocentiam; & quod cum capite geſtabant inania hæc ornamenta, quæ ſunt arma principis tenebrarum, hic ſpiritus nequitiæ illudebat ipſis, promittens eas totidem veluti exigua numina futura; tunc etiam eum illas ideo ſuperbiæ ſuæ notis inſtruit, ut turpiter ſubjiciat illis, quibus inania hæc perplacent ornamenta. Nonne igitur inſignis dementia eſt id tanquam ſæculi gloriam ducere, quod ejuſdem dedecus eſt, & opprobrium? *Auctor Anonymus.*

S. Hieronymi monitum.

Cave, ita ſcribebat ad nobilem matronam de filiæ educatione S. Hieronymus, cave, ne aures ejus perfores, ne ceruſſa, & purpuriſſo conſecrata Chriſto ora depingas, nec collum auro, & margaritis premas, nec caput gemmis oneres, nec capillum irrufes, & ei aliquid de gehennæ ignibus auſpiceris. Habeat alias margaritas, quibus poſtea venditis emptura eſt pretioſiſſimum margaritum.... Diſcat & lanam facere, tenere colum, ponere in gremio calathum, rotare fuſum, ſtamina pollice ducere. Spernat bombycum telas, Serum vellera, & aurum in fila lentescens. Talia veſtimenta paret, quibus pellatur frigus, non quibus veſtita corpora nudentur. *Sanctus Hieronymus ad Lætam.*

Chriſtianæ matres hoc in re exemplo præire debent filiabus ſuis.

Si matri perſuaſum eſt de neceſſariis ſibi erga filias officiis, has exemplo, quam verbo potentius erudiet, atque tanquam peſtem, quæ totam perdere poſſit familiam, omnes ſexus ſui ornatuum ritus, ac vanitates cane pejus, & angue evitabit; atque omnem na-

vabit

vabit operam, ut ſuis ſexus utriuſque filiis earum horrorem injiciat; neque enim in maribus noxia minus vanitas eſt, quam in fœminis; cum utrique modeſtiam, & chriſtianam præſeferre teneantur humilitatem. Execrabitur earum matrum conſuetudinem, quæ ſæculi inſaniarum, atque vanitatum pertæſæ illas abjiciunt, ut iiſdem ſuos ornent filios, & non auſæ poſt recentes ſæculi ritus abire, quos mundus ipſe adoleſcentibus tantum permittit, eoſdem tamen in filiarum ſuarum perſona conſectantur; cumque ſibi non ſint ultra tempeſtiva ſolatia, & voluptates, innocentes has animas plerumque voluptatis victimas faciunt ..... Metuunt adeo, ne dæmoni vanitatis, atque Deo ſæculi e manibus hę dilabantur animulæ, ut eas illius ornent inſignibus, antequam illæ per ætatem, quid ſint rei ſit, dignoſcere valeant. Se ipſas hoc pacto concinnatas conſpexere, ex quo ſe met conſpicere potuerunt, atque a parentibus ſuis didicere, ſe hæc ideo geſtaſſe, ut ab omnibus conſpicerentur: Mirum igitur eſſe non debet, ſi poſt hæc tanta flagrant cupiditate prodeundi, & ſi proinde in omnes vanitatis & voluptatis laqueos proruunt. *Auctor Recens, & Anonymus.*

Veſtium luxus nõ niſi ex vanitate, atque ridiculo, ac noxio profuſione poteſt.

Vanitas veſtium luxum parit; inutile eſt hoc dicere; geſtiunt homines immodicis niteſcere ſumptibus, præſertim vero in pretioſiſſimas veſtes effuſis. Quorſum iſtuc? quia vani ſunt; quia ſimilibus ſibi præſtare contendunt; res ipſa per ſe loquitur. Inſana iſta profuſio oriri non poteſt niſi ex noxia cupiditate inter cæteros emicandi. Quomodo autem noſtri temporis faſtus conciliari poteſt cum humilitate, quam Jeſus Chriſtus nos docuit? Verum dicere poſſumus, hanc ipſam humilitatem quodammodo eadem hac vanitate vindicari. Quomodo iſtud? quia vanitas iſta celare non poteſt id, quod in ſe habet ridiculum, indecorum, & Chriſtiano prorſus indignum. Etenim nonne irriſionis ſapientibus viris, & iis, qui vel leviter imbuti ſunt religionis rudimentis, objectum eſt homo ob id intumeſcens, propter quod ſe ſe humiliare deberet? Se ſe induendi neceſſitas triſtis eſt effectus peccati, atque damnationis. Tu, qui adeo delicatus es, atque ob tua veſtimenta ſuperbus, non cogitas proculdubio, S. Chryſoſtomus hom. 18. in Geneſ. inquit, te ſuperbiendi anſam arripere ex tuæ contra Dominum rebellionis ſupplicio: *Non cogitas, quod pro magno ſupplicio propter tranſgreſſionem tegmen hoc excogitatum eſt*; latroni, S. Bernardus inquit, ſimilis, qui inuſtam in latrocinii pęnam infamiæ notam oſtentaret, atque inde gloriam ſibi vindicaret. Niſi fuiſſes peccator, ex deliciarum paradiſo ejectus, mortique, ærumniſque ſubjectus, non ſecus ac primi parentes tui, ne ideam quidem haberes faſtus illius, cui vela dediſti. Digna profecto luxus tui ornamenta ſunt, turpes ignominiæ tuæ characteres! *P. la Peſſe tomo 2. ſermonum, ſermone de Luxu.*

Sic ipſe veſtimentorum luxus nota eſt levitatis, & inconſtantiæ.

Decet profecto ſub hoc pretioſo cultu contemptibilem te oſtendere levitatem tanto labore recentibus indumentorum ritibus ſtudentem, in adeo varias libidines, ac faſtidia erumpentem, facile ſuæ electionis pertæſam, in ſingulas horas colores, texturam, figuras, prout inconſtanti placuerit imaginationi, mutantem, ſemperque inutili ſollicitudine, invida ſolertia, & inexplebili cupiditate agitatam. Decet profecto te ad miſeras confugere adfectationes, quæ te ipſum torqueant, quæ te inceſſu, totoque habitu corporis alium repræſentent. Decet quidem te ab ipſa ſuperbia mutuari id, quod fortaſſe deeſt virtuti tuæ ad joci, & irriſionis acumen ſuſtinendum, cum contemptu æquales tuos deſpicere, & ab illis reverentiam, indebitumque honorem expoſcere. *Idem.*

Conditiones non diſtinguuntur amplius ex veſtimentis, & ad corporis ornatum animæ cura negligitur.

Quam indignum eſt, quod vix, & ne vix quidem ex indumentorum diverſitate conditionum fieri poſſit diſcrimen! & ſæpe dignitas, atque nobilitas ſimplici, planaque munditia a cæterorum turba debeat diſtingui! Quid autem? ipſa etiam egeſtas vanitatem compeſcere nequit, ac fruſtra paupertas evangelio ſuppetias adfert moderationem ſuaſura. Condonemus generis nobilitati, & opulentiæ faſtum, quem aliquando illi Deus condonare poteſt; at videre ne poſſumus citra indignationem aureis tectam indumentis ſuperbam paupertem, in quam Deus ſine ulla miſericordia animadvertet? Neque dixeris; hæc eſt conſuetudo, hic mos, ita aſſolet; dic potius, hæc ſæculi ſuperbia eſt, hæc inſania. Hæc vanitatis intemperantia majorem nobis horrorem ciere debet, quam quidquid in ea ridiculum, atque indecorum eſt. Id quærere non debemus, quomodo externæ ſpeciei nitore fucum populo faciamus eam, qua fruimur, exiſtimationem ſartam tectam ſervaturi, ac dignitatem quæſitam tuituri; ſed quomodo magis communia chriſtianę religionis obeamus officia nimiæ huic, immodicæque ſeſe ornandi curæ poſthabita; neque enim fieri poteſt, S. Chryſoſtomus hom. 37. in Geneſ. inquit, aliquam animæ curam impendi ab eo, qui totus corporis ſui formæ, & cultui vacat: *Impoſſibile eſt aliquam agere curam animæ, & tanti facere corporis pulchritudinem.* Quomodo enim cogitare de Deo poteſt, qui tot curis obrutus eſt, ut placeat mundo? Tempore opus eſt, diligentia, vigilantia, ſtudio, & arte ad reparandam tantam hanc, ac multijugam ornatuum, veſtiumque ſupellectilem, quæ neceſſaria eſt, ut aliquis recentes indumentorum ritus ſequatur. Nihil eſt, quantumvis minutiſſimum, cui mulier cultus ſui, muliebriſque mundi amatrix indeſinenter oculos, manuſque non debeat impendere. Quam in die horam inveniet, qua ſibi per vanitatem ſaluti ſuæ conſulere liceat? *Idem.*

Veſtium luxus humanis æque ac divinis legibus adverſatur.

Immodicus veſtium luxus vigere non poteſt, quin miſeros faciat: quæ res cauſa fuit, ut magiſtratus etiam ſententias ſuas cum zelo concionatorum conjungerent, ut mali hujus curſum inhiberent; & videmus a Clemente Alexandrino laudibus celebrari Ethnicos magiſtratus, quod ab illis conſtituti fuerant veſtium inſpectores, quibus ſingulis diebus diligenter invigilandum erat, ne quid occurreret, quod modeſtiæ, atque verecundiæ adverſaretur; & quod meretricibus tantum, quæ corporis ſui quæſtum palam facerent, permiſerant, ut auro inte xtis, acuque phrygio depictis tunicis uterentur; quæ quidem lex paulo auſterior mihi videtur. Principes, ſacri illi publicæ felicitatis patroni, ſuprema regum conſilia, fidelia æquitatis ſubſellia nequaquam rati ſunt ſapientiæ ſuæ nebulam, & labem offundi, eam ornatuum, ac ſupellectilium ſumptibus regundis ſubjicientes. Privatorum egeſtas publicam trahit egeſtatem: divina, humanaque juſtitia ſimul conſpirare debent ad populorum felicitatem fovendam. *Idem.*

Luxus, & immodeſtia veſtium plerumque incontinentiæ nota eſt.

Modeſtia, pudor, metus naturalia ſunt virtutis propugnacula, quæ tamen ut plurimum veſtium luxu expugnantur. Ornantur mulieres, ut videantur, ut placeant, ut in ſe aliorum oculos, & admirationem convertant: molles, & adfectatas agendi, induendique rationes adoptant, quæ in animam ſe acceptis malis aperiunt viam. Sola ab aliis conſpiciendi cupiditas modici pudoris nota eſt, ait Tertullianus lib. de Veland. Virg. c. 12. *Ipſa concupiſcentia non latendi non eſt pudica.* Generatim loquor; complures enim immodicam adfectant magnificentiam, quas tamen vitæ ratio ab omni probro tuetur; verum quantumvis frugi, & pudibundæ ſint, periculum ſubeunt, ne pudori labes adſpergatur; & fateor mihi ſatis compertum, & exploratum non eſſe, quomodo ſeverus pudor conſociari poſſit cum hoc luxu, qui nonnumquam indecorus eſt, atque turpe recentium veſtiendi rituum ab honeſtate abhorrentium mancipium. Quandonam virgo amatoriis nugis audiendis paratior eſt, quam cum omni muliebri ornatu cultu refulget? Nonne tunc illa in ſe omnium ora, & vultus convertit? Nonne tunc landũ licentior illecebra libentius auditur? Quãvis cor tuum extra jactum eſſet earum rerum omnium, quæ illud corrumpere valent, potius virtus eſt, quam nunquam licet abſcondere, Tertullianus ait. Gloria ejus ex intimo cordis receſſu extrinſecus etiam prodire debet; eamque commaculat, qui vel in minimam ſuſpicionem adducit. Et mulier virtute prædita, ac irreprehenſibilis nihil diſcrepare debet pudore, & verecundia ab ea, quæ æquo liberior eſt, & cujus fama deplorata eſt? *Idem.*

Si veſtium luxus & immodica hæc ornamentorum

cura

Immodica ornamentorum cura viris æque ac mulieribus turpis eſt.

cura honori eſſe non poteſt mulieri, cujus potiſſima laus modeſtia, & puritas eſt; quomodo dedecet virum, qui majorem præ ſe ferre debet nobilitatem, gravioremque ſenſuum ſublimitatem, & nugarum horrorem? Adoleſcentes iſti, qui meliorem temporis partem inſumunt ſe ſe ornantes, & unguentis foventes cenſeremunt ſe ſe ornantes, & unguentis foventes cenſere ne poſſunt, ſe cum honore vel leges tueri poſſe, vel arma attrectare? Odoramenta, amores, ſpeculum ornatus quomodo efformare poſſunt magiſtratum, & militem.... De his judicet mundus; nos vero effeminatorum horum vitam improbare debemus, quia hujuſmodi nugæ illos a pietate divellunt. Spiritum ſuum ornamentis, inanibuſque curioſitatibus paſcunt; animum ſuum blanditiis, illecebris, amatoriiſque fabulis replent &c. *Idem*.

VIGILANTIA CHRISTIANA.

IN OFFICIIS SUIS OBEUNDIS CURA &c.

MONITUM.

Difficile admodum eſt argumentum hoc ad æquam concionis formam, & magnitudinem producere; quippe vigilantia non aliud eſt, quam circumſtantia, & neceſſaria conditio ad omnia vitæ chriſtianæ munera obeunda. Attamen non ſecus, ac aliis pluribus in argumentis ex hac circumſtantia, vel conditione efficere poſſumus peculiaris ſermonis materiam eam ab aliis ſejungendo argumentis, quibus applicari poteſt, nempe a ſalutis ſuæ cura, a tentationibus, occaſionibus, & periculis in peccatum decidendi, aliiſque id genus; vel de his obiter loquendo, ut intelligatur, quibuſnam rebus potiſſimum invigilandum ſit. Ita ſermo poteſt inſtitui de fervore in ſervitute Dei, de diligenti, ac regulari vitæ ratione, de patientia, aliiſque pluribus argumentis, quæ non aliud ſunt, quam circumſtantia aliis ſermonibus replendis inſervientes.

Fateor equidem, pauciſſimos concionatores hoc pertractaſſe argumentum ita ab aliis ſejunctum, quamvis vigilantia generatim ſumpta ex iis rebus ſit, quæ maxime commendantur in Scripturis: verum enim vero apud Patres, alioſque auctores abunde ſuppetit, unde hoc repleatur argumentum, præſertim ſi chriſtiana vigilantia opponatur ignavia, ac negligentia in exercitatione virtutis, & incuria, qua, ut malum evitemus, minime adlaboramus.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Varia concionum hujus argumenti ſyſtemata.

I. UT Chriſtiano viro perſuadeamus in actionibus, totaque vitæ ſuæ ratione vigilantiam, pro concionis argumento, & partitione aſſumere poſſumus: 1. Nemini majorem eſſe poſſe metuendi, ſibique invigilandi cauſam, quam eum ſe tutiſſimum putat. 2. Viciſſim neminem magis in tuto eſſe, quam cum magis timet, ac de ſe, viribuſque ſuis diffidit.

Pars prima. Oſtendendum eſt, nunquam nos majori in diſcrimine verſari, neque potiori jure de ſalute noſtra trepidandum nobis eſſe, quam cum in tuto eſſe arbitramur, minuſque timemus. 1. Quia hæc manifeſta ſuperbia eſt, quæ cogit Deum peculiare ſuum nobis ſubtrahere ſubſidium, quo nos tuebatur, atque noſmet nobis, viribuſque noſtris tradere, ut fatali experientia docti noſtram intelligamus infirmitatem; cum enim Dni filius toties nos admonuerit, ut nobiſmet invigilemus, ſecuritas, qua monitum iſtud negligimus, vel contemnimus, nefaria præſumptio eſt, quæ a Deo derelinqui meretur. Ita David funeſtum lapſum ſuum acceptum refert nimiæ ſecuritati, qua ſe objecit periculo, & quæ mox illi tot peperit mala: *Dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum. Avertiſti faciem tuam a me, & factus ſum conturbatus.* Pſalm. 29. S. Petri exemplum de hac melius veritate perſuadere nos debet: patet enim ob nimiam in viribus ſuis confidentiam hæc protuliſſe verba: *Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor.* Matth. 26. Confidentia hæc uſque ad ſecuritatem proceſſit, quæ effecit, ne vigilaret, quemadmodum illum Dominus admonuerat. Si autem dilectus hic a Deo Diſcipulus, & electus ut eccleſiæ caput eſſet, & chriſtianæ religionis columen, propter vigilantiæ, & præcautionis defectum adeo graviter lapſus eſt; penes vos eſto judicium, utrum aliis metuendum ſit, qui licet toto cœlo a virtute illius diſtent, tamen ſe in tuto eſſe putant, ac temeraria præſumptione putant nihil ſibi eſſe timendum. 2. Quia nunquam magis facilius falli poſſumus ab hoſte ſalutis noſtræ, qui vigilat, dum ipſi ſopore capti dormitamus, & qui nobis ubique tendit inſidias ſine peculiari vigilantia nunquam evitandas. Quandonam exercitus imperator callidus, & vigilans hoſtem ſuum utilius aggreditur, quam cum illum magis ſecurum, minuſque de ſua ſalute ſollicitum putat? Hoc pacto Balthaſar captus fuit, cum regni ſui optimatibus ſolemni accumbebat convivio, atque inter epulas, cyathoſque oblectabatur, cum potens, ac vigilans hoſtis vim omnem, artemque adhibebat, ut illum opprimeret, & re ipſa oppreſſit. 3. Quia ſecuritas iſta eſt negligentia, & ignavia inexcuſabilis in eo, qui ſcire debet, ſe in periculo ſemper verſari hoſtibus circumundique ſeptum, atque omnes fere creaturas, ut ita dicam, ad interitum illius conſpiraſſe; ita ut ſecus abyſſi oram dormitans temeritati dumtaxat ſuæ acceptum referre debeat, ſi in eam miſere labitur. Cur ſibi non cavet?

Pars altera. Neminem tutiorem eſſe, quam qui de ſe ipſo diffidit, ac vigilat, ne opprimatur. 1. Quia vigilantia nos cautos efficit, ne quid dicamus, vel faciamus, quod noſtram lædere valeat conſcientiam; etenim quantum facile, immo etiam commune eſt opprimi, cum nobiſmet ipſis nequaquam invigilamus, tantum difficile eſt opprimi, cum vigilamus, & de nobiſmet ipſis diffidimus. Quamobrem Dei filius, ut nos ad vigilantiam hortetur, minitatur ſe furis inſtar noctu venturum; & alio in loco teſtatur, ſi pater familias ſciret, qua noctis hora fur venturus eſſet, vigilaret, omniaque ita diſponeret, ut ille neque domum perfodere, neque aliqua ex parte aditum poſſet invenire. 2. Quia vigilantia manifeſtum eſt argumentum nos de viribus noſtris diffidere, ac metuere, ne

noſmet

noſmet periculo objiciamus; occaſionem evitari, neque nos velle in illud prælium deſcendere, quo ne vincamur, nobis metuendum eſt. Vigilantia denique efficit, ut noſtræ infirmitati advertamus animum, atque nobiſmet caveamus. 3. Hæc eadem vigilantia præſtat, ut noſmet contra omnes hoſtium conatus præmuniamus; imploremus opem eorum, qui nobis auxiliari poſſunt; atque ita cum timor, & vigilantia efficiat, ut noſmet præmuniamus, noſtram efficit ſecuritatem.

II. Nihil chriſtiano viro magis eſt neceſſarium, quam jugis vigilantia: ita Dei filius nos aſſidue hortatur in evangelio. Sed cuinam rei invigilandum eſt? Quodnam eſſe debet noſtræ vigilantiæ objectum? Tria potiſſimum magis generalia animadverto, ad quæ reliqua referuntur. 1. Vigilandum primo eſt, ut noſmet tueamur adverſus artes cordis noſtri, quod cum deceptum, ſeductumque ſit, nos facile decipit, atque ſeducit efficiens, ut pro bono malum, & pro malo bonum accipiamus; plurima vitia pro virtutibus, veluti ultionem pro actu fortitudinis, atque conſtantiæ: virtutes mere morales, atque civiles pro virtutibus chriſtianis, & heroicas chriſtianiſmi actiones pro animi abjectione; ac tandem quod nos ſæpe aberrare facit in officiorum noſtrorum exercitatione efficiendo, ut pretium, in quo naturaliter virtus habetur, pro eadem virtute habeatur; ſenſus gratiæ pro conſenſu ad gratiam eamdem; atque ut propter Deum, & ob finem ſupernaturalem id factum credamus, quod amoris proprii effectus eſt &c. Neceſſe igitur eſt quam diligentiſſime invigilare omnibus cordis noſtri motibus, ne decipiamur, ut ne omnium actionum noſtrarum meritum, fructumque amittamus. 2. Secundo vigilandum eſt, ne incidamus in laqueos, quos nobis tendunt omnia creata, objectaque omnia, quibus ſepti ſumus: omnia enim ſeu propter imbecillitatem, ſeu propter corruptionem noſtram nobis occaſio peccati, noſque ad malum impellere videntur. Nobis amici blandiuntur, inimici nos irritant, jucunda nos faſcinant objecta, ea, quæ moleſta ſunt, animum avertunt, cumque hoc pacto laqueos ubique inveniamus, chriſtiana tantum vigilantia tueri nos poteſt. 3. Vigilandum eſt tertio, ut viſibilium, ac inviſibilium hoſtium propulſemus inſidias. Quas enim illi nobis inſidias ſtruunt? caro, domeſticus ille inimicus, dæmon hoſtis ille potens, vigilans, crudelis, aſtutus, mundus, qui nos ſuis voluptatibus allicit, qui ſuis placitis nos ſeducit, qui promiſſionibus ſuis nobis os ſublinit: hæc ea ſunt, a quibus nobis cavendum eſt. *Ex chriſtianis conſiderationibus P. Nepvea tomo* 4.

III. 1. Quocumque in ſtatu ſimus, & quamcumque conditionem amplectamur, non poſſumus eſſe fideles Deo, munera noſtra obire, chriſtiano homine dignam vitam ducere, & ſalutem noſtram operari, niſi maximam in cogitationibus, verbis, & factis vigilantiam adhibeamus. 2. Quo periculoſior eſt ille ſtatus, quem ſumus amplexi, eo majori indigemus attentione, & vigilantia, ne noſmet iis implicemus negotiis, quæ noſtram illaqueare poſſunt conſcientiam.

IV. Tria potiſſimum ſunt, in quibus homines maximam adhibere ſonſueverunt vigilantiam, & quæ ipſi applicare poſſumus chriſtianæ in iis rebus vigilantiæ, quas tueri, & conſervare noſtra maxime refert. 1. Ut videlicet ſuas fortunas, valetudinem, vitamque tueantur. At noſtra multo magis intereſt ſervare gratiam, quæ hæc omnia ſimul eſt erga animam. Heu! Si in ea ſervanda parem afferremus vigilantiam, infinitas opes, & vitam vere beatam adipiſceremur. 2. Ut fugiant pericula, & occaſiones, in quibus periculum ſubeunt aliquam ex his rebus amittendi. 3. Ut ſe contra inimicorum ſuorum tueantur incurſus.

V. Qualitas, quam evangelium commendat, & exigit in ſervo, eſt præſertim vigilantia, quæ nobis magno, ſupremoque Domino deſervientibus curæ eſſe debet. Hæc autem vigilantia in tribus conſiſtit. 1. Servus invigilare debet bonis domini ſui, ne hic ob ejus negligentiam aliquam patiatur jacturam. Nobis quoq; ſimiliter invigilandum eſt divini hujus domini gloriæ; cavendum, ne lædamus illum, ac prohibendum, ne lædatur ab aliis. Hæc prima eſſe debet curarum noſtrarum, atque officiorum noſtrorum potiſſimum. 2. Servus vigilans eſſe debet, atque attentus ad minimum Domini ſui nutum, ut ad unguem illius exequatur voluntatem, & hoc pacto omnem illi præſtet operam, quam jure ſuo poteſt exigere. Hoc Deo debet omnis Chriſtianus, legibus illius obedire, & vigilare, ut cognoſcat voluntatem ejus eam fideliter adimpleturus, etenim nonne Deus ideo illum ad ſervitutem ſuam evocavit? 3. Servus ſtudere debet, ut decenter, atque ea, qua fieri poteſt, perfectione exequatur, quidquid juſſerit herus, atque hac ratione ſeſe illi acceptum præbere, ejuſque approbationem mereri. Hi tres ſunt chriſtianæ vigilantiæ actus in ſervitio Dei. Omnibus actionibus noſtris invigilare, ne lædamus illum; exercere virtutes, quas nobis commendavit, quia hoc totum illud eſt, quod expetit a nobis; adniti, ut omnia ea perfectione, cui pares ſumus, a nobis fiant.

VI. Cum cordis noſtri cuſtodia nobis potiſſimum in Scripturis commendetur: *Omni cuſtodia ſerva cor tuum*: Prov. 4. ita in id omnes curas, omnemque ſollicitudinem impendere debet Chriſtianus, idque triplici ex cauſa.

1. Ne cor noſtrum deſerat Deum ſe ſe tradens creaturis, & quodcumque creatum bonum præferens creatori. 2. Ne nos deſerat Deus tot fatigatus infidelitatibus, ac repulſis, quibus illius gratiam contempſimus, ejuſque beneficiis abuſi ſumus. 3. Ne creaturæ noſtrum cor auferant, vel illud inordinato, noxioque amore ſibi captivent.

VII. Æque vigilandum eſt, ut & malum evitetur, & bonum fiat. Ut evitetur malum. Quot enim occaſiones, & pericula in vitæ noſtræ decurſu? Quot prælia nobis ſuſtinenda ſunt, quot hoſtes oppugnandi, quot tentationes, quot incurſus moleſti? 2. Ut bonum fiat; ut videlicet tempore, & loco fiat, ut omnes adſint neceſſariæ circumſtantiæ; utque ea, quæ par eſt, perfectione adimpleatur.

VIII. Deſumi quoque poteſt pro concionis argumento, ac partitione, opus, quod nobis eſt, jugi vigilantia; & ſecundo loco, quodnam eſſe debeat vigilantiæ noſtræ objectum; hoc eſt, quid nobis cavendum ſit, & cuinam rei vigilare debeamus. 1. Hujus vigilantiæ neceſſitas inde ſumitur, quod nullus ſtatus, nulla virtus, locus nullus tutus eſt contra inſidias, & aggreſſiones tot inimicorum, quibuſcum nobis pugna eſt, & qui nullas nobis relinquunt inducias. Cogitandum eſt, quam facile, immo etiam vulgatum ſit opprimi ea in ſecuritate, in qua vivimus, atque in negligentia ſalutis noſtræ, nec non officiorum, quæ a nobis ſunt quam diligentiſſime obeunda. 2. Cuinam rei invigilandum ſit. Duo ſunt nobis, quæ jugem exquirunt vigilantiam, interior videlicet pars, ac exterior. Interior quidem complectitur omnes cogitationes noſtras, deſideria, conſilia, conatus, affectiones, ac ſtudia naturalia. Cum in his omnibus peccare poſſimus, magna opus eſt vigilantia, ut omnia in ordine ſerventur, ac prohibeatur, quæcumque oboriri poſſit perturbatio. Exterior vero pars complectitur, verba, factaque, quibus invigilandum eſt, ne quid temere, ex libidine, animique perturbatione fiat.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ideas exornandas.

SAnctus Auguſtinus *in Pſalm.* 130. in hæc verba: *Si dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis* Sancti Patres.
dormitationem, oſtendit mala, quæ parit animæ ſomnus, & felicitatem eorum, qui ſunt vigilantes, ſuiſque officiis attenti.

Idem Serm. 23. *De verbis Domini* in hæc verba *Dormitaverunt omnes virgines, & dormierunt* ad vigilantiam, & ad ſoporem excutiendum hortatur.

Idem *lib.* 50. *Homil. Homil.* 13. præſentem vitam ſomno comparat.

Idem

Idem in *Pſalm.* 62. loquitur de ſomno corporis, & ſomno animæ, & oſtendit bona, quæ ex uno, & mala, quæ procedunt ex altero.

S. Chryſoſtomus Homil. in cap. 3. S. Matthæi oſtendit nobis jugiter eſſe vigilandum contra dæmonis aſtum, & inſidias.

Idem *Homil. in cap.* 25. *S. Matth.* in hæc verba: *Moram autem faciente ſponſo, dormitaverunt omnes, & dormierunt*; oſtendit, non peccatores tantum, ſed etiam juſtos ſopore capi, niſi identidem excitentur.

Idem *Homil.* 1. *in Act. Apoſtol.* in hæc verba: *Baptizabimini Spiritu ſancto non poſt multos hos dies*; oſtendit, Salvatorem dicere noluiſſe Apoſtolis quo tempore ſignate in eos lapſurus eſſet, ut ſemper vigilarent, atque illius adventum præſtolarentur.

Idem *in cap.* 1. *epiſt.* 1. *ad Theſſal.* docet nobis ſemper vigilandum eſſe, ſemperque paratos eſſe oportere, ut cum Dominus vocaverit, præſto ſimus rationem illi actionum noſtrarum reddituri, & quam periculoſum ſit opprimi.

S. Hieronymus *Epiſt.* 1. *ad Heliodorum* oſtendit, quam periculoſa ſit nimia ſecuritas, & ſemper vigilandum eſſe, quia periculum eſt, ne pereamus.

S. Gregorius *Homil.* 13. *in cap.* 12. *Luc.* in hæc verba: *Beati ſervi illi, quos, cum venerit Dominus, invenerit vigilantes*, oſtendit, quinam ſint illi, qui vere vigilant, & qui totam vitam in fatali ſomno traducunt.

Idem *lib.* 1. *Moral. c.* 36. docet, quam neceſſaria ſit vigilantia.

S. Bernardus eximium habet tractatum *de triplici cuſtodia manus, linguæ, & cordis.*

Idem *Serm.* 3. *de Vigil. Nativit.* oſtendit, pium hominem, deque ſua ſalute ſollicitum ſemper metuere debere, ac ſibi contra inviſibiles hoſtes cavere.

Idem ibidem oſtendit, quomodo ſit vigilandum.

Idem *Serm.* 1. *Dominic.* 1. *poſt octav. Nativit.* docet, quomodo ſit vigilandum, & expectanda domini viſitatio.

Idem *Serm.* 17. *in Cant.* oſtendit, quomodo in ſalutis noſtræ negotio vigilantes eſſe debeamus.

Aſcetici aliique.

Qui omnium effuſiſſime argumentum hoc eſt proſecutus, eſt P. Haineuve in parte quarta meditationum, ubi omnes noviſſimæ hebdomadæ poſt Pentecoſten dies impendit meditando parabolas, quas Salvator propoſuit Apoſtolis, ut hanc illis perſuaderet vigilantiam.

P. Nepveu tomo 4. conſiderationum chriſtianarum, conſideratio pro decima nona Octobris die tota eſt de vigilantia chriſtiana.

P. Croiſet in ſpiritualibus conſiderationibus habet caput unum de diligentia, & in officiis obeundis vigilantia.

P. Saint jure in libro, cui titulus: *Homo Religioſus* cap. 6. ſect. 5. loquitur de vigilantia, quæ adhibenda eſt, ut cor cuſtodiamus contra pravas cogitationes, & affectus malos, & otioſos.

P. du Sault tomo 2. operum tractatu de praxi virtutum ſecundum Sanctam Thereſiam loquitur de vigilantia, ac diligentia in omnibus actionibus noſtris.

Abbas Trappenſis tomo 1. de monaſticæ vitæ officiis loquitur de vigilantia ſuperiorum ſuper eos, qui illorum curæ crediti ſunt.

Concionatores recentes.

P. Chemioni tomo 3. ſecundæ editionis in ſermone de J. C. in deſertum adducto, ut ibi tentaretur, oſtendit cordi noſtro invigilandum eſſe ad animæ ſordes prohibendas.

July tomo 2. propoſitionum, in primam Dominicam poſt Paſcha oſtendit vigilantiam neceſſariam eſſe ad gratiam ſervandam.

Idem pro quinta poſt Epiphaniam Dominica in hæc evangelii verba: *Cum dormirent homines, venit inimicus &c.* de animæ ſomno verba facit.

In ſpecimine ſermonum pro Dominica 19. poſt Pentecoſten ad calcem partis ſecundæ loquitur de chriſtiana vigilantia.

In morali dictionario tomo 3. ſermone habito, dum clauderetur Jubilæus, agitur de vigilantia tam ſuper noſmet, quam ſuper ea, quæ circa nos ſunt.

In eodem dictionario tomo 4. in moralibus conſiderationibus de morte, oſtenditur, paucos eſſe, qui vigilant, & qui aſſidua vigilantia ſeſe ad extremum hunc tranſitum præparent.

Qui collectanea ediderunt.

Labatha titulo *Vigilantia* plures habet hujus argumenti propoſitiones, pro quibus materiam ſuppeditat.

Berchorius. Titulo *Vigilare, & Vigilantia.*

PARAGRAPHUS III.

Loci, ſententiæ, & applicationes Scripturarum huic argumento.

Qui mane vigilant ad me, invenient me. Proverb. 8.

Omni cuſtodia ſerva cor tuum. Proverb. 4.

Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Matth. 26.

Vigilate ergo, quia neſcitis, qua hora Dominus veſter venturus ſit. Ibidem 24.

Vigilate itaque, quia neſcitis diem, neque horam. Matth. 25.

Si ſciret pater familias, qua hora fur venturus eſſet, vigilaret utique, & non ſineret perfodi domum ſuam. Matth. 24.

Non potuiſtis una hora vigilare mecum? Ibidem, cap. 26.

Vigilate ergo, ne cum venerit (dominus) inveniat vos dormientes. Marc. 13.

Beati ſervi illi, quos cum venerit dominus, invenerit vigilantes. Luc. 12.

Vigilate, omni tempore orantes. Luc. 21.

Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris, & vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum, quando revertatur a nuptiis. Luc. 12.

Exurgent viri loquentes perverſa, ut abducant diſcipulos poſt ſe; propter quod vigilate. Act. 20.

Vigilate, ſtate in fide. 1. ad Corinth. 16.

Tu vero vigila, in omnibus labora, miniſterium tuum imple. 2. ad Timoth. 4.

Sobrii eſtote, & vigilate, quia adverſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret. 1. Petri, c. 5.

Eſto vigilans. Apocal. 3.

Si non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, & neſcies, qua hora veniam ad te. Ibidem.

Hora eſt jam nos de ſomno ſurgere. Ad Rom. 13.

Igitur non dormiamus ſicut & cæteri, ſed vigilemus; & ſobrii ſimus. 1. ad Theſſal. 5.

Cuſtodi igitur temetipſum, & animam tuam ſolicite. Deuteron. 4.

Exempla, figuræ, & parabolæ utriuſque teſtamenti ad hoc argumentum ſpectantes.

Sopor eorum, qui diluvii tempore oppreſſi fuere.

Ut nos ad vigilantiam excitet, atque cautos efficiat contra ea mala, quæ gignit ſopor, in quo plerique mortalium verſantur circa ea, quæ ad ſalutem ipſorum pertinent, Dei filius nobis ob oculos ſtatuit exemplum eorum, qui diluvii tempore oppreſſi fuere: cum enim de nulla re minus eſſent ſolliciti, quam de impendente ſibi calamitate, cumque ſe in tuto eſſe arbitrarentur, bibebant, epulabantur, oblectabantur, inibantque connubia uſque in diem, quo Noe ingreſſus eſt in arcam, atque tunc ingruente cataclyſmo univerſi interiere. Salvator nos monet, hoc ipſum eventurum, cum ille in fine mundi, ſeu poſt finem vitæ ſingulorum ad nos judicandos acceſſerit, & quod deerit in pleriſque ea, quæ par eſt, vigilantia, ſe alios quidem in voluptatibus, ac ſolatiis eorum, alios vero in commerciis, & negotiis ipſorum, hos in luſu, & mollitie, illos in ambitioſis conſiliis oppreſſurum; quos ſi vigilantes nactus eſſet, atque fidenter judicis hujus adventum præſtolantes, illis æternam contuliſſe requiem, quam vigilantibus pollicetur.

In omnibus exemplis, quæ nobis aſſiduæ vigilantiæ

Vigilantia Patriarchæ Jacob.

tiæ proponit Eccleſia, nullum magis explicitum eſt, quam Jacob avunculo ſuo deſervientis. Sanctus hic Patriarcha labore aſſuetus tanta ſe geſſit fide, vigilantia, aſſiduitate, ut quam optime de Labano meritus eſſet, qui altera quidem ex parte illi gratiam habebat, ex altera vero ſine verecundia pati non poterat, ut nepos ſibi gratis famularetur. Quamobrem illum convenit, eique teſtatus eſt æquum non eſſe, ut quia nepos erat, gratis illi operam præſtaret, eumque ſciſcitatus eſt, quam ſervitutis ſuæ remunerationem expoſceret. Duo uno eodemque exemplo ſimul docemur. Primum vigilantiam, quam Chriſtiani omnes, illi vero præſertim, qui Dei cultui ſe ſe devoverunt, ſupremo huic deſervientes Domino debent adhibere. Alterum eſt, Dominum, cui vigili attentione, & cura famulantur, non permiſſurum, ut labores eorum careant remuneratione. *Beatus ille ſervus, quem dominus ejus invenerit vigilantem: amen dico vobis, quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.* Matth. 24.

Legimus in Scripturis lapſus plurimorum virorum, quorum alii fulgebant honoribus, ad quos fuerant promoti, alii virtute, & ſanctitate excellebant, alii vero ſuis præſtabant muneribus; qui, eo quod ipſis vel in officiis obeundis vigilantia, vel propriæ infirmitatis cognitio, vel in actionibus attentio, & in periculis proſpiciendis defuit ſollicitudo, miſere perierunt, vel in ea lapſi ſunt mala, ex quibus nunquam ſe ſe collegiſſent, niſi Domini miſericordia illis opem tuliſſet. David, Salomon, Judas, & Princeps Apoſtolorum exempla ſunt ſatis comperta, atque explorata.

Figuræ quædam vigilantiam ex Scripturis docentes.

Præter exempla, quæ tradidit Deus hominibus, ut intelligerent ſibi vigilantia opus eſſe, ſenſibilibus etiam uſus eſt figuris, ut oſtenderet, quam diligens hæc eſſe deberet vigilantia, & quanta cura velit ſibi quemque, & extra ſe invigilare. Hæ figuræ ſunt Ezech. 10. Cherubin, qui oculis erant pleni, ad innuendum nos plenos eſſe debere oculis, ut intra nos quidem noſtris invigilemus cogitationibus, ac deſideriis, affectibus, ac naturalibus ſtudiis, extra vero ſenſibus, & objectis, eorum actionibus, & occaſionibus, quæ ſeſe offerunt illis, ut nulla in re deficiamus, & nihil permittamus, quod conſcientiam noſtram lædere poſſit, vel fidem, quam Domino, cui famulamur, debemus. S. Joannes in Apocalypſi c. 4. aliquid ſimile ait de quatuor animalibus, quæ ipſe vidit circa thronum Dei, & quæ ſimiliter plena erant oculis, ut viderent ante, retro, & circumundique, quin aliquid eorum aciem fallere poſſet; quod juxta ſanctorum Patrum interpretationem ſignificat, illis, qui fideles eſſe volunt Deo, & qui eidem placere contendunt, jugiter vigilandum eſſe, atque rebus in omnibus præcavendum.

Parabola virginum fatuarum.

Dei filius hanc eamdem veritatem apertius oſtendere voluit pluribus parabolis, quorum præcipua eſt virginum fatuarum, quæ videntes ſponſi adventum retardari, primum quidem dormitarunt, mox etiam dormierunt, ita ut ſponſo ſuperveniente, eaſque ſopitas reperiente illæ non invenerint amplius oleum in lampadibus ſuis, ſine quo ad nuptias ingredi non licebat. Nequicquam ex ſapientibus virginibus, quibus ſatis erat olei, petierunt, ut illius partem ſibi mutuam darent; quamobrem ad propolas exire debuere. Interim ſponſus ingreditur, & illæ feſtinanter revertuntur; ſed nimis ſero diligentes factæ oſtium clauſum inveniunt. Pulſantibus non aperitur janua, immo terribilia ipſis proferuntur verba reprobationis earum ſententiam complectentia: *Neſcio vos.* Hoc ad vivum nobis exprimit ſoporem, in quo plerique fideles vivunt circa ſuæ ſalutis negotium, qui negligentes oleum in lampadibus, hoc eſt charitatem in cordibus ſuis per bonorum operum exercitationem ſervare, opprimuntur morte, ac ſæpe in funeſtam decidunt reprobationem.

Alia parabola Domini, qui periculum facere voluit ſervi ſui.

Salvator ad hanc tanti momenti veritatem nobis melius imprimendam utitur etiam exemplo cujuſdam patris familias, qui periculum facere volens fidelitatis, ac vigilantiæ ſervorum ſuorum, ſimulavit ſibi magnum iter eſſe ingrediendum; ſed mox repente reverſus ſervos ſuos ex improviſo deprehendit, qui cum abeſſe tati ſe ſe omnibus vitiis abdidere, in quibus ab hero oppreſſi ſeveriſſimis affecti fuere ſuppliciis. Ita cum homines florenti juventute, proſperaque valetudine freti putant, Domini adventum procul adhuc abeſſe, flagitioſum vitæ genus ſequuntur, in quo alte demerſi, nullam opem ferente juventute, quam jactitant, inopinata morte opprimuntur.

Parabola Patris familias vigilantis, ne fures domum perfodiant.

Alia item adeſt in evangelio parabola ad eumdem finem pertinens, patris videlicet familias vigilantis, ne a furibus domus ſua perfodiatur. Hanc Dei filius his exprimit verbis Matth. 24. *Si ſciret pater familias, qua hora fur venturus eſſet, vigilaret utique, & non ſineret perfodi domum ſuam. Ideo & vos eſtote parati, quia qua neſcitis hora filius hominis venturus eſt.*

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Vigilandum, ut cor noſtrum præcipue cuſtodiamus.

Omni cuſtodia ſerva cor tuum, quia ex ipſo vita procedit. Prov. 4. Cuſtodi cor tuum ea, qua fieri poteſt, diligentia; videlicet cura omnis, quam impendimus eis, quæ pretioſiſſima ſunt, ſervanti, a nobis impendenda eſt, ut cuſtodiamus cor noſtrum, ne anima criminum ſordibus polluatur. Opes majori, qua fieri poteſt, diligentia ſervantur; ita etiam valetudo, vita, honor, æſtimatio, amici, & generatim ea omnia, a quibus noſtra vel utilitas pendet, vel felicitas; ideoque cura, quæ a nobis in hæc impenditur omnia, univerſa in cordis cuſtodia eſt impendenda. Ratio vero, quam Sapiens adſert, eſt, quia inde vita procedit: *Quia ex ipſo vita procedit*; quaſi diceret: quemadmodum vita naturalis ex bono cordis habitu pendet, quod primum omnium vivit, ac noviſſime moritur; ita vita ſpiritualis pendet ex illo: cum nihil inferre poſſit mortem animæ noſtræ ſine voluntatis conſenſu, & uti vulgo loquar, ſine cordis conſenſu. Quamobrem S. Bernardus Serm. 13. in Pſal. 90. dixit: Si vobiſmet cavetis ab inimicis, quia vobis obeſſe poſſunt, diligentius cuſtodire cor veſtrum, ac vigilantius omnes motus illius obſervate, quia hoc unum illud eſt, quod vos perdere poſſit; cætera ſine illo nil poſſunt.

Cum dormirent homines, venit inimicus, & ſuperſeminavit zizania in medio tritici. Matth. 13. Patres omnes animadvertunt, dæmonem eligere tempus, quo homines ſomno capti dormiunt; hoc eſt, quo ſibi non vigilant, ut in animas eorum effundat ſexcenta peccata, quæ illis inſpirat; negligentia, & rerum ad ſalutem pertinentium incuria, in qua illos videt, necnon vigilantiæ defectus tempus eſt ſomni, quo communis hominum inimicus illos expectat, ut ſuffocet in illis ſenſus religionis, timorem Dei, & deſiderium ſalutis confuſione pravarum cogitationum, malorum deſideriorum, atque pernicioſorum conſiliorum, quibus repletus eſt, quod in Scripturis vocatur *ſuperſeminare zizania in medio tritici*: quod eſt inevitabile, niſi jugis in ſemet vigilantia adhibeatur.

Cordis præſertim cura gerenda.

Eſto vigilans. Apocal. 3. Tibimet invigila; hoc eſt, ſcrutare cor tuum, ad examen revoca illius affectiones; experire fidem, metue improbitatem, de levitate ejus diffide, impetus ejus reprime, inconſtantiam coerce: *Eſto vigilans.* Quoties te verſutum cor iſtud fefellit? quoties cor iſtud inconſtans tibi elapſum eſt? Simile umbræ fugienti nunquam in eodem ſtatu permanſit. Nihil tibi ſuſpicione carere debet: etenim quanam in te confidere poſſes? numquid in præterito? Tuam teſtor conſcientiam. Incepiſti ambulare in viis Domini, & paulo poſt in mundi vias rediiſti; omnes te in bonis conſiliis confirmatum arbitrabantur, & illa evanuerunt; pietas tua optimum præbebat exemplum, at per eam vitam, quam ducis, factus es petra ſcandali. Eſto igitur vigilans, excute conſcientiam tuam, actiones tuas conſidera, ac præſertim curam habe cordis tui, quod, ubi inordinatum fuerit, omnia ſuſque deque pervertit.

Si ſciret pater familias, qua hora fur venturus eſſet, vigilaret utique, & non ſineret perfodi domum ſuam.

Matth. 24. Per hæc verba videtur Dei filius nobis exprobare velle, quod homines mundi ſunt magis vigilantes, ut aurum, opeſque ſuas cuſtodiant, quam ſimus ipſi, ut gratiam, virtutes, & animæ bona, quæ nos in æternum efficere poſſunt beatos, tueamur. Avari iſti, qui terræ bona deperennt, vigilant, ne illa ſibi a latronibus eripiantur; & nos cum certi ſcimus, Dei filium eſſe venturum, vigilare non poſſumus illum præſtolantes, ne opprimamur, cum acceſſerit, ac nos coram vocaverit rationem reddituros virtutum, quæ a nobis exercitæ, & theſaurorum, qui a nobis pro cœleſti beatitudine promerenda fuerint congeſti. Vel idem eſt, ac ſi diceret: Cur pater familias admonitus fures adniti, ut eum fallant, vigilat ad omnes eorum conatus propulſandos; vos autem a me ipſo admoniti de adventu meo non vigilatis, ne ex improviſo veniens vos opprimam? Hic ſomnus tunc lethalis erit, & quicumque dormient, confundentur nihil invenientes in manibus ſuis, eo quod operari, & merita congregare neglexerint.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ ſanctorum Patrum hujus argumenti.

M*Ale homo vigilat, quando eum ſæcularium negotiorum aſtus inquietat.* Gregor. lib. 23. Moral.

Vigilat, qui ad aſpectum veri luminis, mentis oculos apertos tenet: vigilat, qui ſervat operando quod credit: vigilat, qui a ſe torporis & negligentiæ tenebras repellit. Idem, Homil. 13. in Evangel.

Sit mens vigilans, ſit undique ſuſpecta, ſit ubique ſollicita, ut inſidiantis laqueos poſſit præcavere. Idem, l. 6. Epiſt. Epiſt. 33.

Qui ſuper rem creditam vigilat, hoſtis inſidias declinat. Idem, ibid.

Qui in juventute ad vias vitæ non evigilat, ſaltem in ſenectute reſipiſcat. Idem, Homil. 13. in Evang.

Magna nobis opus eſt vigilantia, quoniam continuum nobis eſt bellum, & induciæ nullæ. Chryſoſt. Homil. in Geneſ.

Peccatum ea natura eſt, ut facile hominem obſideat, atque undique ſtet, nempe a fronte & a tergo, ut ſic nos dejiciat. Idem, Homil. in 1. ad Corinth.

Non enim, non inquam datur gratia niſi vigilanti. Idem, Homil. 1. in Act. Apoſt.

Si vis eſſe ſecurus, vigila, pone ſeram januæ tuæ, id eſt, legem divini timoris ori tuo; ut dicas cum Propheta: Dixi, cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Idem, Homil. 51. in c. 24. Matth.

Nemo noſtrum obdormiſcat, nemo ſit ad excolendam virtutem ſegnis, hoc plane eſt, quod ſacræ litteræ vocant ſomnum. Idem, in c. 1. Epiſt. 1. ad Theſſal.

Nunquid non ſcitis, quod quæ poſſidemus in tuto eſſe non poſſunt, nobis gravi ſopore depreſſis, ut quæ pervia ſunt, & expoſita inſidiantibus? Idem, ibid.

Si dormiamus, nihil nos magnopere juverit aliorum vigilantia. Idem, ibid.

Somnus animæ eſt oblivisci Deum ſuum; quæcumque anima oblita fuerit Deum ſuum, dormivit. Auguſt. in Pſal. 62.

Malus eſt ſomnus animæ. Idem, ibid.

Hoſtis vigilat, & dormis tu? Idem.

Dormientibus nobis, & pigre agentibus, dormire dicitur Deus, ſuis nos vigiliis & inſpectione indignos judicans. Baſilius, in Pſal. 29.

Vigilemus ſuper opera noſtra, ne vel omittamus quod præceptum eſt, vel quod prohibitum committamus. Bernard.

Vigilare & auſcultare, vereri omnia, & omnia obſervare timentis eſt: negligentia pigra dormitat. Idem.

Si tot tentationibus plena eſt vita noſtra, ut non immerito tota ipſa tentatio debeat appellari, pervigili circumſpectione opus eſt & oratione, ne inducamur in eam. Idem, Serm. 5. in Pſal. Qui habitat, &c.

Sic te in omni facto & cogitatu deberes tenere, quaſi hodie eſſes moriturus. Lib. 1. de Imitatione Chriſti. cap. 23.

Somno torpor negligentiæ deſignatur, ſicut ab eodem Paulo dicitur: hora eſt jam nos de ſomno ſurgere. Gregor. l. 5. Moral. c. 21.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia penu hoc in argumento poſſit depromi.

Quid ſit vigilantia, & ejus definitio.

VIgilantia generatim, quæ ex D. Tho. idem eſt ac ſollicitudo, ad prudentiam refertur, & definiri poteſt, ſollicita, ac diligens cura rerum earum, quæ a nobis faciendæ ſunt, ſeu ad malum aliquod nobis impendens evitandum, ſeu ad aliquod bonum nobis, aliiſque procurandum. Ita chriſtiana vigilantia, quam ſolam iſtic conſideramus, eſt actualis attentio, necnon ſollicita, ac diligens applicatio ad evitanda ea omnia, quæ nos ad malum poſſunt impellere, & ad faciendum bonum, quod nobis æternam felicitatem poteſt procurare. Quanquam autem vigilantia proficiſcatur ex magna ſpiritus vi, & ex ardenti deſiderio obtinendi ea, quæ cupimus, attolli tamen poteſt, & fieri virtus chriſtiana, cum illi pro objecto traditur peccati fuga, & ſupernaturalis boni perquiſitio.

Quibus vitiis oppoſita ſit per exceſſum, defectumque vigilantia.

Ut vigilantiæ naturam, & virtutis hujus acquirendæ neceſſitatem melius concipiamus, ſine qua non licet diu gratiam tueri, & chriſtiani hominis officia replere, animadvertendum eſt, vigilantiam altera ex parte oppoſitam eſſe ſomno animæ, videlicet negligentiæ, & ignaviæ, atque indirecte acidiæ, & nauſeæ, quæ ea virtutis exercitatione percipitur, & quæ in iis omnibus, quæ ad ſalutem, ac Dei ſervitutem referuntur, invenitur: ex altera vero parte hæc eadem vigilantia oppoſita eſt ſecuritati, quæ efficit, ut omnem de futuro ſollicitudinem abjiciamus, quaſi certi eſſemus omnia nobis e voto ceſſura; quin ulterius laboremus.

Ad hæc diligenter etiam cavendum eſt, ne ſub vigilantiæ ſpecie in iis, quæ a nobis obeunda ſunt, diligentia, & cura, quæ adhibentur, in tumultum, & inquietudinem degenerent, ita ut te ipſum nimia ſollicitudine torqueas: hoc enim plerumque accedit; & Salvator id ipſum in S. Martha redarguit, quamvis pro ſancta quadam actione eſſet ſollicita: *Martha Martha ſollicita es, & turbaris erga plurima.* Luc. 10.

Dei filius nihil magis hominibus commendavit, quam vigilantiã.

Licet ad vigilantiam nobis perſuadendam non alia ſuppeteret ratio, non minima ratio eſt, Dei filium, qui eſt incarnata Sapientia, illam nobis etiam, atque etiam commendaſſe, ut in ea omnem collocaremus induſtriam, omnemque curam adhiberemus. Nam cum eatenus ad perſuadendum vis argumentis ineſt, quatenus intellectum evincunt, ac movent voluntatem; nihil aptius eſt ad animos noſtros evincendos, quam primæ illius rationis auctoritas, quæ aliarum quarumcumque norma eſt, & cui fidem habere tenemur etiam contra ſenſus particulares, quia nihil veri, aut falſi eſt, niſi quod judicio illius eſt verum, & falſum. Conſtat autem nullam rem eſſe, quam Salvator ſæpius, ac magis explicite commendaverit, vel in qua voluntatem ſuam modis pluribus expreſſerit, exemplis, parabolis, integriſque ſermonibus, quam, hanc, quæ maximæ eſt neceſſitatis.

Cum ſapientia, & prudentia non aliud ſit, quam naturalis, vel ſupernaturalis induſtria, quæ efficit, ut tutiores, faciliores, brevioreſque eligamus vias, ut quam citius ad finem optatum perveniamus, quidquid de aliis virtutibus dici queat, liquet, vigilantiam expeditiſſimam, tutiſſimamque eſſe viam, quæ ad noſtrum finem, atque perfectionem adducat; hæc enim ad praxin cæteras virtutes adducit, hæc a vitiis, quæ illis oppoſita ſunt, nos tuetur, hæc facit, ut perſeveremus in bono, atque parati ſimus, ut in ſingula momenta ex hac vita migremus, quaſi quælibet hora vitæ noſtræ eſſet extrema.

Non ſatis eſt habitus habere bonos, neque generoſa inire bene agendi conſilia; ad effectus uſque procedendum

dum

Vigilantia neceſſaria eſt, ne bene agendi amittatur occaſio.

dum eſt in occaſionibus, quæ divina diſponente providentia ſe ſe nobis offerunt quotidie. Vigilantia efficit, ut harum occaſionum curam habeamus, ne illas e manibus nobis elabi ſinamus, & ne ullam permittamus abire, in qua propria actionis virtus ſe non exerceat ſecundum lumen, & gratiam, quam habemus, & quæ nos ad illam impellit. Præterquamquod ſatis non eſt aliquos virtutis actus producere; ad hæc oppoſita illis vitia vitanda ſunt. Vigilantiæ autem intereſt rerum omnium rationem habere, ac præſertim dominanti vitio, quod, quidquid in nobis bonum eſt, corrumpit, ac deſtruit, & quod ut plurimum reliquorum peccatorum, quæ a nobis patrantur, origo eſt, occurrere.

Quid ſit vigilantia, quæ facit, ut in bono perſeveremus.

Virtutem exercendo, atque bonum agendo nihil acquirimus, niſi conſtanter, & in finem uſque fiat, & niſi extrema diei hora æque fervens fuerit, ac prima. Hunc autem fervorem ſparis vigilantia; hæc enim non patitur unquam ſe opprimi ab hoſte, & nos officiis noſtris tali fervore, atque conſtantia applicat, ut ſi actio mutetur, non mutetur virtus, niſi ut virtus alia exerceatur. Ita quacumque hora, & quacumque in actione mors ingruat, vigilantia prohibet, ne ab illa opprimamur, quandoquidem efficit, ut ſemper parati ſimus.

Vigilantia in omnibus actionibus noſtris fons eſt meritorū.

Nihil efficit, ut majorem meritorum copiam acquiramus, quam in omnes internos motus, omneſque externas actiones vigilantia: & ratio eſt, quia amovet, quidquid efficere conſuevit pleraſque actiones noſtras ad cœli acquiſitionem inutiles; videlicet negligentiam, & incuriam, quæ ſemper comitantur ea, quæ per conſuetudinem, vel ex habitu fiunt; ſaltem agendo per imprudentiam plurimum amittimus meritorum in bono, quod operamus, ac plurimum mali committimus, quod non committeremus, ſi majori diligentia uteremur. Quamobrem nulla res efficit, ut majores in virtute, ac perfectione, ad quam omnes Chriſtiani debent contendere, progreſſus faciamus, quam actualis hæc vigilantia, quæ efficit, ut oculos ſemper & ſupra nos, & ſupra inimicos noſtros habeamus apertos. Super nos quidem, ne nihil non perfectum agamus, ſuper inimicos vero, ne illos id facere ſinamus, quod ipſis faciendum non eſt.

Cuinam ſtrictius incumbat vigilandi obligatio.

Si ſervus vigilans eſſe debet, ut domino ſerviat, pater familias non minus vigilare tenetur, ut domui, domeſticiſque ſuis conſulat. Itaque dicere poſſumus, ſi vigilantia nobis eſt neceſſaria quatenus Dei ſervis, alioquin enim fieri nequit, ut omnibus officiis noſtris rite perfungamur, non minus neceſſaria eſt quatenus dominis, ac patribus familias, quibus non deſunt domeſtici gubernandi: ſi enim aliquo es in magiſtratu, vel alio quolibet in munere, dubio locus non eſt, quominus illis invigilare tenearis, qui tuo ſubſunt imperio. Verum ſcias, licet publicam non geras perſonam, nequaquam hoc munere carere: tibi enim eſſe debet cura regendi ſenſus tuos, cordis tui motus, voluntatis tuæ affectiones, cogitationes mentis, & horas temporis tui. Hæc eſt familia tua, hi ſervi tui, quos non minori cura regere teneris, quam pater familias filiis, domeſticiſque ſuis invigilare teneatur.

Præſertim nobis invigilandum eſt actibus noſtræ voluntatis. [illegible]

Ex omnibus cum animæ, tum corporis noſtri facultatibus nulla eſt, quæ tutius cor noſtrum cuſtodire valeat, quam voluntas; ea quippe ſola reſiſtentia ſua, ſimplicique inficiatione prohibere poteſt, ne quid ſibi labem offundat, licet etiam omnes aditus ſuperati eſſent, atque perfracti: nempe ſi oculi per incuriam reliquiſſent objectum aliquod periculoſum ingredi, vel ſi imaginatio inhoneſtis ſpeciebus, vel mens turpibus cogitationibus, vel memoria importuna aliquos recordatione repleri ſineret, dummodo voluntas mordicus conſenſum negare perſeveret, cor labe nulla inficietur. Una hæc omnia ſuffocare poteſt monſtra, hoc uno uſa verbo, nolo. Illi nulla vis poteſt afferri, quia libera eſt, opprimi nequit, quia facem illi præfert intellectus. Verum ſi quando pravum aliquod permiſit deſiderium, & noxiam aliquam cogitationem, tunc arcis deditio facta eſt, tunc ulterius defendi non poteſt.

Sapientiam, & prudentiā habere eſt habere vigilantiā.

Vera ſapientia omnis in vigilantia eſt, quia vera ſapientia ſita eſt in mediis, per quæ ad finem pervenitur; quorum optimum vigilantia eſt. Ita in omnibus actionibus, ſi prudenter operari, & ſapientes haberi volumus, adhibenda hæc eſt vigilantia, quæ nil agit, niſi propter extremum finem, & quæ res omnes in aliquo pretio habendas cenſet, quatenus ad extremum finem hunc referuntur.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentibuſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Mirandū ſopor extremus eſt, quam eſt nihil Salvator impenſius præcipiat quam vigilantiā.

EXiſtimandum ſane eſt, chriſtianam vigilantiam maximi momenti eſſe in vita chriſtiana, quandoquidem in evangelio nil frequentius iteratum occurrit, neque aliquid eſt, ad quod Dei filius nos diligentius fuerit adhortatus. Sed heu! Negligentia, ac plurimorum fidelium in bonorum operum exercitatione, & in praxi virtutum, quæ maxime ſingulorum ſtatum decent, ignavia; profundus ſopor, in quo ſunt, erga ea, quæ ſalutem ipſorum reſpiciunt; ſexcentorum inutilium, vanorumque negotiorum, quibus jugiter exerciti ſunt, impedimentum magnum eſt huic vigilantiæ chriſtiano viro adeo neceſſariæ, & ad quam etiam atque etiam nos Salvator hortatur, obſtaculum. Vox, quæ & aures, & corda noſtra tundere deberet, non poteſt tot ignavos fideles excitare ex lethargico ſomno, in quo ſunt alte demerſi, & ex quo nunquam excitabuntur, niſi cum non erit ultra tempus eidem medicinam adhibendi. *Liber, cui titulus: Modus ſeſe præparandi ad mortem P. Nepveu.*

Mortis hora incerta nos vigilare cogit.

Ex veritatis ejuſdem teſtimonio verum eſt neſcire nos qua hora mors ventura ſit, neque minus certum, ac evidens eſt illam tunc venturam, cum nos nec opinantes deprehendet, ac eam certiſſime nos ex improviſo oppreſſuram; quia altera hæc veritas æque Jeſu Chriſti verbis innititur. Et profecto nulla veritas eſt ſæpius in evangelio repetita, apertius indigitata, atque fortius probata, ita ut eam quodammodo fidei articulum appellare poſſimus. Sed concluſio, quæ ex hac veritate deſumitur, illa eſt, quam Salvator idem infert Vigilate igitur, quia qua hora non putatis filius hominis veniet. Aſſerit ille ſe venturum veluti furem, qui in eo omnem collocat induſtriam, ut eos fallat, quibus furari vult, & qui plena luce ad furandum non accedit, quo tempore vigilare omnes arbitratur, ſed nocte concubia, cum ſibi perſuadet eos altiori ſomno eſſe demerſos. *Idem.*

Chriſtiana vigilantia contra cordis artes eſt neceſſaria.

Vigilandum eſt, ut noſmet tueamur adverſus noſtri cordis artes, quod cum deceptum ſit, nos quoque conatur decipere. Hinc naturalem timiditatem verum Dei timorem putamus; horrorem eorum, quæ peccatum ſubſequuntur, pro peccati ejuſdem horrore accipimus; conſenſum gratiæ pro conſenſu ad gratiam; velleitates pro voluntatibus; converſionis deſideria pro vera converſione deſumimus ..... Quis nos tueri poteſt adverſus tot artes affectionis illius, quæ tanta verſutia nos fallere ſatagit, niſi perennis in omnes cordis noſtri motus vigilantia? Verum ſi cor, quin rationis noſtræ vigilantiam adjuverit, cum cupiditate noſtra ſecreta foveat conſilia, ut nos prodat, quid ab eo nobis eſt expectandum? Tu ergo Deus & ſuper nos, & pro nobis vigila. *Idem in chriſtianis conſiderationibus.*

Viſibiles, ac inviſibiles inimici nos jugiter vigilare cogunt.

Vigilandum eſt, ut ab inviſibilium æque, ac viſibilium inimicorum noſmet tueamur incurſus. Quinam hoſtes a nobis ſuperandi non ſunt? quas illi nobis non ſtruunt inſidias? Caro, domeſticus hic inimicus eo magis timendus, quo minus illum timemus, & quo magis illum diligimus, eique blandimur; quas illi nobis quotidie plagas inferunt, niſi nobiſmet ſollicite invigilemus? Caro hæc cum inimicis noſtris conſentiens illis aditum præbet in cor noſtrum per oſtia ſenſuum, niſi perpetua vigilantia hoc illi prohibeamus. Mundus, qui nos ſuis voluptatibus faſcinat, qui placitis ſuis ſeducit, qui promiſſionibus ſuis os nobis ſublinit, & per viam floribus ſtratam in præceps adducit. Denique dæmon potens ille inimicus, vigilans, crudelis, callidus, qui nobis ſexcentos tendit laqueos. Nunquid nos minus decet ſaluti noſtræ, quam ille no-

ſtræ damnationi vigilare? Undenam ſit, ut in tranquillitate, vel potius miſerabili ſtupiditate verſemur, cum de noſtra agitur ſalute, donec dæmon jugi ſe ipſum carceri mutu, cum de noſtra agitur damnatione? *Idem*.

Eſtote duabus ſimul rebus vigilantes, & creaturis, quæ ſenſus noſtros extrinſecus afficiunt, & Deo, qui intrinſecus in corde veſtro loquitur, & operatur. Putate vos illis ſimiles, quibus explicatur liber eo in ſermone conſcriptus, quem ignorant. Legunt librum hunc, illius vident characteres, audiunt verborum ſonum, ubi proferuntur, ſed ut intelligant, quid per illa verba ſignificetur, magiſtri vocem bibulis auribus capiunt. Mundus totus ingens volumen eſt, quidquid ibi invenitur, quidquid accidit, ſunt characteres; ſed ut intelligamus, quid hæc omnia ſignificent, audiendus nobis eſt interior magiſter, audienda eſt vox Dei explicantis, eique animus attentus præbendus eſt. Amici illius proditione vos docebit in hominum neceſſitudine confidendum non eſſe; ſubita hac morte docebit, vos ſemper paratos eſſe oportere; hoc infortunio, & hac jactura docebit Deum vobis iratum eſſe, vobiſque ſedulam operam eſſe navandam, ut illum vera converſione leniatis. *Sermo manuſcriptus*.

De diligentia, & vigilantia in officiis noſtris obeundis.

Nemo timet, ut modici habeatur ingenii, cum magna oſtendenda eſt pro reculis ſuis ſollicitudo, & non communis zelus pro terrenis negotiis. Quænam in rei domeſticæ cura œconomia ad minutiſſima quævis deſcendens! & hæc ſapientia vocatur. Quæ ſedulitas in omnibus mundi negotiis, omnibuſque urbanæ vitę officiis obeundis! Minima etiam officia ſervare, hæc vitæ hujus ſcientia appellatur. Denique jugiter eſſe intentum, ut ea rebus omnibus fructus percipiatur; nullam ſibi elabi ſinere occaſionem opum, honorumque conquirendorum, hoc hodie ingenio pollere, cordatum, ſcitumque hominem eſſe dicitur. Et quoties dictum fuit, omnia ſæpe amiſſa fuiſſe, eo quod in aliquibus circumſtantiis defeceris! Verum enim vero ſalutis negotio ſerione advertitur animus, curamuſne ex leviſſimis etiam Deo placendi, & in virtute creſcendi occaſionibus proficere? itane ſeduli ſumus in minimis religionis officiis obeundis? Si in modicis fidelis ea, hoc vocatur ſcrupulus, ingenii tenuitas, ineptia. Conſtat quidem, & facile intelligitur, bonum ingenium nugis ſeſe occupare non poſſe; ſed qui exactam probitatem, atque in omnibus muneribus ſuis adimplendis ſedulam, ſollicitamque minima etiam crimina evitandi curam, putat tenuis ingenii notam eſſe, næ ille quidem, qui adeo iniquam ſovet cogitationem, exiguæ, & nullius mentis eſſe dicendus eſt. Ullane unquam vera ſuit ſapientia præter illam, quæ efficit, ut ſecundum religionis principia vivamus, quorum potiſſimum eſt, in omnibus ſtatus ſui muneribus eſſe vigilantem? Væ illi, qui hoc munere oſcitanter perſungitur. *P. Croiſet in ſpiritualibus conſiderationibus*.

Attentos eſſe nos decet gratiis, quas Deus nobis impertit, ne eas nobis elabi ſinamus.

Quoniam ignoramus momentum illud, quo gratia ventura eſt, momentis omnibus vigilandum eſt, ne nobis elabatur occaſio, Tertullianus inquit: *Rape occaſionem inopinatæ felicitatis*. Quid prodeſt famulo totum primæ horæ ſpatium vigilare, ſi Dominus hora ſecunda venerit? Quid vigilare ſecunda, ſi tertia venturus eſt? Semper paratus eſſe debet ad illum recipiendum: ob cujus vigilantiæ defectum, Judæi caruere felicitate cognoſcendi Deum hominem factum, quamvis inter eos natus eſſet, eumque oculis ſuis præſentem haberent: *In propria venit, & ſui eum non receperunt*. Joan. 1. E contra attentio, qua Magi reges animum adverterunt ad apparitionem ſtellæ Meſſię nativitatem annunciantis, vigilantia, qua uſi ſunt illum inviſentes, & ſciſcitantes locum, ubi erat, & diligentia, qua ſecuti ſunt novum ſydus, quod illis oſtendebat viam, fuit felicitatis eorum principium.

Vigilantia eſt neceſſaria Chriſtiano inter pericula in mundo intercedi

Vigilare debemus ſuper ea omnia, quibus ſepti ſumus, ſuper laqueos, inter quos incedimus, ſuper occaſiones, quæ nos in peccatum impellere poſſunt, ſuper externos hoſtes, quorum nequitia nos corrumpere quęrit. Ne puteris, me iſtic per hypotipoſin exhibere velle mundi imaginem; vos ipſi melius illius noſtis improbitatem; vos ipſi crebro de illo conquerimini, ac invidere videmini felicitati eorum, qui reliquerunt illum. Mementote ſolum vos in hoc mundo vivere, tabidum illius aerem vos reſpirare, voſmet ſæpe illius moribus ſubjicere, ejus probra, cenſuraſque vos reformidare, & ſeu propter bene agendi pudorem, ſeu propter quamdam ſpeciem neceſſitatis male agendi, vos ſingulis momentis in hac miſera verſari aut vincendi, aut moriendi viciſſitudine. Modo pernicioſa illius placita animum veſtrum corrumpunt, modo exemplorum ejus contagio cor veſtrum veneno inficit. Hic improbæ detractiones nitidiſſimis virtutibus nebulam offundunt, illic turpes adulationes nequiſſima quælibet probant flagitia: hoc in loco pompæ, & ſpectacula vos decipiunt, alibi vero perniculoſæ amicitiæ vos palpant, ac fallunt. Quid inde? Indeſinenter vobis eſt vigilandum, atque adverſus omnia pericula, & occaſiones vobis præcavendum. *Ex dictionario morali, ſermone* a. *dum Jubilæo finis imponeretur*.

Cum Dei filius in evangelio nos erudit de methodo a nobis ſervanda, ut ſine periculo pugnemus, & ut certam de ſalutis noſtræ inimicis victoriam referamus, omnia præcepta ad duo redigit officia eſſentialia, in quibus cætera continentur: *Vigilate, & orate*. Quorſum iſtud? Nempe quia duo hæc officia omnem complectuntur œconomiam gratiæ, & liberi arbitrii, quę ſimul concurrere debent, ut victores evadamus ex omnibus præliis, quibus noſtri nos laceſſunt inimici. Oratio nobis de cœlo meretur opem, qua ad præliandum indigemus, & vigilantia nos in ſtatum adducit eum fructu hujuſmodi ope utendi; ſed ex quo alterutrum ea hujuſmodi officiis deſumus, neceſſe eſt alterum inutile eſſe, & affectu carere.... Orare, quin vigiles, hoc ſane eſt de gratia præſumere, ac tibimet promittere ſpem chimericam vincendi, quin hoſtem propulſes; vigilare, quin ores, næ id eſt in propriis confidere viribus, ac temere ſeſe objicere periculo pereundi: orare, quin vigiles, eſt confidere in ope illa, quam vel non obtinebimus, vel quam ipſi inutilem efficiemus; vigilare, quin ores, eſt confidere in auxilio, quod nimis infirmum eſt, quam ut nos ſuſtineat, atque eſt nimis exigere ea ea natura, quæ æque corrupta eſt, ac noſtra. *P. Cheminais ſermone de vigilantia chriſtiana*.

Lapſus S. Petri ob vigilantiæ defectum.

Oratio ſit inutilis, cum illam chriſtiana vigilantia non regit, quæ nos docet occaſiones effugere. Hoc in S. Petri lapſu palam innotuit. Nunquam viſus eſt homo melius diſpoſitus ad magiſtri ſui gloriam tuendam. Ter fuerat profeſſus ſe Deo ſuo fideliter adhæſurum; immo neque illi defuit oratio, & quænam oratio, Auditores? Oratio hominis Dei, qui tot operabatur miracula, quot preces fundebat: *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*. Luc. 1. His poſitis, quid illi erat trepidandum, & quam tutiorem habere poterat ſpem fore, ut nunquam a Jeſu Chriſto divelleretur? Attamen S. Petrus ſeſe primo objicit motu, ſuam non conſulit infirmitatem, non perpendit, utrum Domini ſpiritus ipſum eo ferat, quo pergit; verbo, deeſt illi ſapiens ea vigilantia, quæ prohibuiſſet, ne quid in diſcrimen adduceret, & licet Divini Hominis oratione ſuffultus, nihilominus in miram eam cecidit infirmitatem, quæ æterno eſſe debet documento imprudentibus fidelibus, qui ſine ullo diſcrimine precibus ſuis utuntur, & objiciunt gratiam iis præliis, in quibus Deus eam nobis ſervare nequaquam tenetur. *Idem*.

Nobis jugiter invigilandum eſt ſuper initium, progreſſum, & finem actionum omnium, ut videamus, utrum in illis Dei gloriam mere, & conſtanter quæramus. Utrum illis immiſceatur quidquam propriæ utilitatis, ac philautiæ, aliquis motus affectionis ſub præclara ſpecie latentis, aliqua mollities, vel immortificatio, ſecretæ affectiunculæ, propriæ æſtimationis vota, ſenſus jactantiæ, humani reſpectus, aliæque id genus intentiones, quæ optimas quaslibet intentiones corrumpunt. Verebar omnia opera mea, S. Job inquit, ne quid illis ſe ſe immiſceret, quo coram Deo fierent nocentia. In hac autem praxi nihil unquam remittendum eſt, ne hoſtis, qui ſemper eſt in inſidiis, tempus arripiat, ut nos fallat, cum nobiſmet nequaquam erimus attenti. *P. du Saul tomo* 2. *operum aſceticorum*.

Quam-

Vis, & improbitas dæmonis inimici noſtri efficere debet, ut nobiſmet invigilemus.

Quamvis etiam nihil nobis eſſet ab infirmitate noſtra metuendum, ſatis tamen trepidandum eſſet conſiderantibus vim, & nequitiam noſtri inimici ſæpe receſſum, fugamque ſimulantia, ut nos violentius irruat, atque in non opinantes irrumpat. Hic enim callidus, verſutuſque ſpiritus, qui maximum robur ſuum in dolo conſtituit, paſſim hoc bellico utitur ſtratagemate, ut voluntatis noſtræ, quam vi facta non ita facile expugnaret, conſenſum demulceat; & ſi ipſi ita prudentes eſſemus, ut ille verſutus eſt, nunquam diligentius nobiſmet invigilandum eſſe cenſeremus, quam cum nos quieſcere patitur; ſciremus enim, quemadmodum ille interim artem excogitat nos fallendi, nobis ſedulo invigilandum eſſe, ne nos ex improviſo adortus decipiat: & quemadmodum ille noſtra explorat ſtudia, ut ea ex parte, quam infirmiorem judicaverit, nos adoriatur; ita opus eſſe, ut circumundique noſmet communiamus, ne quo illius incurſu vincamur. *P. Haineuve, tomo 4. de Ordine ſermone* 48.

Virtus in mundo tuta non eſt, niſi adſit vigilantia.

Neque putes me hoc in loco affirmare velle, virtutem, ac innocentiam in mundo tutam non eſſe, niſi inter clauſtra confugiat; ſed illud contendo, ſi illa in ſæculo vivere debet, debere etiam illic caute, vigilanter, & circumſpecte vivere tanquam in boſtico, ubi paſſim invenit laqueos, qui ſibi nectuntur, & inſidias, quæ ſibi ſtruuntur .... Quamobrem ita explicite jubemur evitare occaſiones, quæ in ſcelus impellere poſſent, ac ipſum crimen; eo uſque ut peccatum ſit ſeſe objicere peccandi periculo, & omnes Doctores affirment jam peccaſſe eum, qui ita prope acceſſit ad culpam. Verum quinam evitari poſſunt occaſiones, quæ ſe ſe nobis omnibus in locis, ac temporibus offerunt, niſi jugis adhibeatur vigilantia? *Idem*.

Quantum Dei filius hanc nobis vigilantiam commendaverit.

Dei filius ſatis teſtatus eſt, quam cordi eſſet hæc ſibi vigilantia; nihil enim eſt, quod ille ſæpius, atque impenſius commendaverit; cum enim in remotum quemdam locum cum Apoſtolis ſuis ſeceſſiſſet, egregium habuit apud illos hac de re ſermonem, ubi eadem in periodo toties hoc vigilandi vocabulum repetit, ut mirum eſſe debeat, eum, qui nulla inutilia proferebat verba, toties eodem uſum fuiſſe ad rem eamdem innuendam. Vigilate, ajebat illis, ſedulo vigilate, ſemper vobiſmet attenti eſtote, ne ceſſatis ab oratione, vobis perſuaſum ſit nunquam deeſſe vobis inimicos, qui ad veſtrum vigilent interitum, vel Dominum veſtrum fidei veſtræ periculum facere velle. Neſcitis, quandonam ingruet; neſcitis, quando poſtrema hora veſtra adveniet, utrum concubia nocte, an mane, an veſpere. Quapropter vobis ſemper vigilandum eſt; hoc utique vobis commendo, Apoſtoli mei, ac in perſona veſtra toti mundo. Sibi quiſque vigilet. Nonne ſermo hic ſatis urget? Poterat ille ne apertius hac in re ſuam nobis aperire voluntatem? Procul dubio hoc ille maxime neceſſarium putabat, quoniam aſſeris, inde bonam, vel malam mortem pendere; nam ſicut qui vigilans erit, non niſi felicitee vitæ ſuæ finem poteſt immittere; ita qui non vigilaverit, infeliciſſimus eum manet finis. Utque altius animis noſtris tanti momenti veritas adhæreat, nequaquam ſatis putat adhibere verba, eaque iterare; addit etiam parabolas, exempla, multipliceſque ſimilitudines; ita ut nullum ſit argumentum, de quo ſuſius diſſeruerit, & cui impenſius animum adjecerit. *Idem parte quarta meditationum, poſtrema poſt Pentecoſten Dominica*.

Vigilantia neceſſaria eſt ad ſtatus ſui munera obeunda.

S. Paulus in epiſtola, quam ad Timotheum diſcipulum ſcribit, hæc habet verba: *Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac evangeliſtæ, miniſterium tuum imple*. 1. ad Timoth. 4. Eſto vigilans, ac attentus iis omnibus, quæ ad tuum pertinent munus; verum conſidera, quodnam ſit officium, ac miniſterium tuum, evangeliſtæ videlicet, & præconis Dei verbum nuntiantis; huic rei tibi invigilandum, & adlaborandum eſt, ut perfecte tuum munus adimpleas, quod non niſi per vigilantiam poteſt impleri. O fideles hoc ipſum de alio quolibet monere, quodcumque tandem ſit, dicendum eſt. *Idem*.

Rationes, propter quas Dei filius tantopere vigilantiam nobis commendaverit.

Quamvis hæc una ſuppeteret ratio, quod Dominus tanta ſollicitudine vigilantiam nobis commendavit, ea tamen ſufficeret, ut de illius neceſſitate nobis eſſet perſuaſum; ſed cum ille ipſe hoc non ſine magnis, validiſque rationibus fecerit, hæ mea quidem ſententia illæ ſunt, quibus actus præceptum hoc adeo explicite nobis irrogavit, totieſque iteravit. Prima eſt, gloriæ Patris ſui intereſſe, quem homines nunquam magis colunt, quam cum præſto ſunt, ut voluntatem illius ita celeriter faciant, ut in cœlo adimpletur. Hæc eadem vigilantia facit, ut omnibus mandatis illius exequendis parati ſimus; efficit enim, ut ſtatim ac nobis indicuntur, cognoſcantur, & ſimulac cognoſcuntur, a nobis adimpleantur. Ratio altera, quæ illum impulit, ut tanto affectu nobis virtutem hanc commendaret, fuit noſtra particularis utilitas; in hoc enim ſitum eſt meritum noſtrum. Nihil enim efficit, ut actiones noſtras perfectius operemur, quam vigilantia, & actualis in illis agendis attentio; cum e contra negligentia, & incuria cauſa ſit imperfectionum, quæ nobis obrepunt, & efficiunt, ut omne meritum amittamus. Tertia denique ratio, quæ Dei filium impellere potuit, ut adeo enixe vigilantiam nobis commendaret, eſt, quia cum neque Dei gloriam, neque propriam felicitatem procurare poſſimus niſi particularibus gratiis, quæ unicuique ſecundum Dei conſilia tribuuntur, noſtrum eſt vigilare, ac noſmet præbere fideles his gratiis, quæ deſtinatæ, & oblatæ ſunt nobis, ut operemur cum illis. *Idem*.

Sanctorum Patrum ſententia eſt, vigilantiam nobis commendari, atque præſcribi per hæc evangelii Luc. 12. verba: *Sint lumbi veſtri præcincti*, æque ac per illa S. Pauli ad Epheſ. 6. *State ergo ſuccincti lumbos veſtros*. Quippe zona hæc, qua præcinguntur renes, tunicaque retinetur, ne diffluens ambulantibus impedimento ſit, innuit, nos ſemper eſſe debere paratos, quin detineri patiamur iis objectis, quæ ſe ſe offerunt nobis. Ita ſancti ſenſibus ſuis, oculis, labiis, primiſque cordis ſui motibus invigilabant, ut ſimulac affectum perturbari cognoſcerent, illum compeſcerent; quod non de ſola puritate intelligendum eſt, quæ magis peculiari ratione per lumbos præcinctos indigitatur, verum de reliquis etiam virtutibus, in quibus ita vigilantes erant, ut nihilo ſegnius ſuperbiæ, invidiæ, ultionis, vel alterius cujuſpiam vitii, quam impudicitiæ cogitationem ejicerent. Illi fideles erant, ac vigilantes ſervi; cur autem illos non imitabimur? Si peccatum perhorreſcimus, cur in illius cogitatione, adſpectu, primoque incurſu immoramur? Cur adeo parum vigilantes ſumus, ut oſtium aperiamus hoſti, qui, ubi ſemel ingreſſus fuerit, toti dominabitur arci? Quod ſi honeſtas vigilare nos jubet, ne aditum aperiamus vel leviſſimæ cogitationi, quæ ſit illi contraria, cur humilitas, & charitas nos negligentiores eſſe patientur? Cur non æque vigilantes erimus ad primas ſuperbiæ, invidiæque cogitationes celeriter propulſandas; quandoquidem in viis Domini, uti opus eſt, non ambulamus, niſi iis rebus omnibus, quæ detinere nos poſſunt, invigilaverimus. *Idem*.

Vigilantia nos in viis Dei illuminat.

Servus fidelis & vigilans in evangelio deſcribitur accenſam deferens facem, ut paratus ſit ad eundum, utque videat, qua incedit, tutius profecturus. Ita vigilantia nos illuminat, nobiſque prodeſt, ut bonum, quod faciendum eſt, cognoſcamus; etenim cum non omnes eaſdem habeant gratias, & occaſiones, ideoque nec eaſdem obligationes bonum operandi, vel eodem modo operandi; maxime intereſt, unumquemque ſcire quid, quomodo, & quare faciendum ſit. Vigilantia nobis facem præfert, efficitque, ut inter hujus vitæ caliginem intelligamus, quid a nobis petat gratia in iis, quæ ſe ſe nobis offerunt, occaſionibus efficiens, ut ea operemur, quæ noſtrum decent ſtatum, munus, vocationem, quin aliis immoremur bonorum generibus, quæ præſtantiora, & perfectiora videntur, ſed quæ nobis talia non ſunt; non enim ſunt ſtatus noſtri propria. Oportet ergo vigilantes, atque attentos eſſe gratiis Dei, quæ in peculiaribus occaſionibus nos illuminant; alioquin prætereunt fortaſſe non reverſuræ, ita ut periculum ſit, ne in tenebris verſemur, eo quod in manu non habuimus accenſam hanc lampadem, quæ eſt hæc præcedens vigilantia iis, quæ facienda ſunt, occupata. *Idem*.

Quantam vigilantiæ in temporalibus, tantum in ſpiritualibus ſervandis debemus impendere.

Conſiderate, quam vigilantes, ſollicitique in bonis, auro, argentoque ſervando ſint mortales, quot clavibus illa clauſa contineant, ne ſibi auferantur. Sc noctu ſatis tutos eſſe non arbitrarentur, niſi domus, cubiculique ſui oſtium peſſulo, ſeraque clauſiſſent, & niſi ipſas etiam arcas multiplici clave obſignaſſent. Ad quid tot præcautiones? Quia non publicos tantum ſures, privatoſque metuunt inimicos, ſed de ipſis etiam domeſticis timent, & familiariſſimus quiſque apud eos ſuſpicione non vacat. Immo totam etiam vigilant noctem, ſi qua metuendi cauſa fuerit, ne quis theſaurum, quem adeo ſollicite cuſtodiunt, cripere velit. Verbo, nulli parcunt labori, ac induſtriæ, ut illum tueantur; & poſt hæc nobis grave erit, paululum curæ, & vigilantiæ impendere ad theſaurum, cujus longe majus pretium eſt, aſſervandum, animam videlicet, & gratiam, quæ illam in oculis Dei acceptam reddit, virtuteſque chriſtianas, & ſupernaturales, quæ ſunt ejus divitiæ? Periculum ſemper eſt, ne hic nobis auferatur theſaurus; nos vero illum deſeremus cupiditati inimicorum explorantium tempus, quo ſomno indulgemus, ut momento nobis eripiant, quod cum labore plurimorum annorum ſpatio collegimus? Nonne contumeliam ſpiritualibus bonis inferimus illa comparantes cum temporalibus, ut ad illorum cuſtodiam, curamque excitemur? Sed nonne major adhuc erit injuria, ſi cura, quam ſpiritualium bonorum gerimus, non fuerit cum temporalium cura comparanda? Nonne quoddam eſt veluti duplex peccatum de perituris bonis eſſe adeo ſollicitum; ea vero, quæ æterna ſunt, & infiniti pretii, negligere? Nonne præſtaret ſuperfluam, inutilemque abrumpere curam eorum bonorum, quæ adeo exigui momenti ſunt, ac vigilantiores, & diligentiores eſſe in iis, quæ ſatis æſtimari non poſſunt, & quæ ideo ſatis diligenti ſollicitudine nequeunt aſſervari? Proh Deus! libera nos ab inquietis hujuſmodi curis, & impenſis ſollicitudinibus, quibus mundi hæc bona mentem, & corpus noſtrum occupantia conſectamur; vel ſaltem ſi eorum nobis poſſeſſionem relinquis, inde hanc inferamus cogitationem, propter quam ſaltem æque vigilantes ſimus in cœli bonis, opibuſque ſervandis, ac mundi ſectatores ſunt in terrenis cuſtodiendis, & amplificandis. *Idem*.

Periculum, quod habemus, noſtram debet ſuſcitare vigilantiam.

Quanquam conſideratio pretii illius, in quo a nobis anima noſtra, & hæc ſpiritualia, æternaque bona ſunt habenda præ fluxis, atque terrenis, par eſſet perſuadendo, a nobis majorem curam, & vigilantiam adhibendam eſſe iis in rebus, quæ pluris a nobis fiunt; tamen quia timor bonorum amittendorum præſertim noſtras excitat curas ad illa tuenda, conſideremus, atque perpendamus, utrum nobis adſit ratio metuendi magis ſalutis noſtræ inimicos, atque clades ſpirituales, quam ſures, qui peritura nobis eripere poſſunt bona, & alia pericula, quibus expoſita ſunt. Atque ut æquius judicium feratis, animadvertite, uti in libro Job ſcriptum eſt, Chaldæos in triplicem ſe ſe diviſiſſe manum, ut irruerent in ſervos Job hujus pecora agentes; ita & nos triplex habere inimicorum genus, qui in noſtrum conſenſerunt excidium, & qui vires ſuas conjunxere, ut animæ noſtræ opes auferrent. Hi autem tres inimici ſunt propria concupiſcentia, mundus cum pompis ſuis, & omnibus, quas ad nos fallendum habet, illecebris, ac denique diabolus, qui nobiſmet ipſis contra nos utitur, omniaque externa adhibet objecta, ut nos laceſſat. Judicate ergo, quonam in periculo verſemur, & quantum nobis opus ſit vigilantia, & præcautione, ut noſmet defendamus, atque tueamur. *Idem*.

Nonne mirum eſt, in iis etiam conditionibus, quæ præ ceteris maxime nitent, videre homines, qui gloriæ ſibi vertunt ſuam oſtentare prudentiam alia qualibet in re, præterquam ubi maxime intereſt ſapientes eſſe, atque vigilantes? homines, qui cœnæ, ſomnoque tempus ſubtrahunt, ut cum honore ſuis muneribus perfungantur, & languent, ubi ſalutis negotio ipſis vacandum eſt: homines, qui ſemper habent oculos intentos, ne a domeſticis ſuis decipiantur, & qui nunquam invigilant ſibi, ne morte opprimantur; homines denique, quorum ſumma ſedulitas eſt, ac diligentia, ubi de lucello quopiam agitur, ſumma vero negligentia in eo, quod rebus omnibus eſt præferendum? *Ex Dictionario morali*.

Superior illis invigilare debet, quos illi regendos tradidit Deus.

Teneat ſuperior, opus eſt, ex omnibus officiis ſuis nullum ſibi antiquius eſſe debere, quam invigilare illis, quos ipſius curæ, ac regimini credidit Deus, nec non inter paſtoris virtutes principem obtinere locum vigilantiam; ita ut fructus laborum omnium, quos pro gregis ſui conſervatione, atque incremento ſuſtinet, pendeat a cura, qua animum advertit, ut illi, quidquid utile eſſe poteſt, procuret, & quidquid nocere poteſt, avertat. Agricola, qui ſatum, excultumque deſerit agrum, neque prohibere curat, ne volucres ſemen terræ creditum auferant, vel ne ſpinæ, malæque gramina in uberioribus agris paſſim orientia illud ſuffocent, ſperatam meſſem nullatenus referet; ita ſi ſuperiori ſatis fuerit ſubditis ſuis præcepta, ac monita tradere, quamvis etiam voci exemplum accederet, muneri ſuo non ſatisfacit, niſi prohibeat, ne divinum hoc ſemen pravis ſatbanæ impreſſionibus, a quibus ſanctiſſimæ etiam animæ non ſunt immunes, diſſipetur. Opus eſt ergo, ut illius ſecutus exemplum, qui, ut Propheta inquit, nunquam oculos claudit, ut ſuis electis invigilet, ſuos etiam ſemper apertos habeat ſuper fratres ſuos: *Ecce non dormitabit, neque dormiet, qui cuſtodit Iſrael*. Pſalm. 120. Illos vigilantia ſua ſuſtineat, oportet: omnibus adſit neceſſitatibus eorum, illiſque manum tendat pro varietate ſtatuum, ac diſpoſitionum, in quibus ſunt, ut in illius miniſterio omnem, quam præſtolari debent, utilitatem inveniant, & ipſe cum Apoſtolo ſuo dicere poſſit: *Omnibus omnia factus ſum*. 1. ad Cor. 9. Abbas Trappenſis tomo 1. officiorum vitæ monaſticæ quæſt. 10.

Nihil dignius notatu eſt, quam præceptum, quod Dei ſpiritus omnibus in Tridentino tradit concilio. Sacroſancta hæc ſynodus poſtquam illis juxta Apoſtoli Act. 20. monitum commendavit: *Attendite vobis, & univerſo gregi*, ut videlicet ſine ulla intermiſſione vigilent, ac laborent munere ſuo perfuncturi, declarat illis putandum non eſſe, quod huic muneri ſatisfecerint, ſi negligant curam ovium ſibi creditarum, quarum ſanguinem ſupremus Judex de manibus ipſorum eſt repetiturus: *Quarum ſanguis de eorum manibus a ſupremo Judice inquirendus*: cum certiſſimum ſit paſtorem nunquam auditum iri, neque legitimam habiturum excuſationem, ſi lupus illius oves devoraverit, quin ille hoc ſciat: *Cum certiſſimum ſit non admitti Paſtoris excuſationem, ſi lupus oves comedit, & Paſtor neſcit*. Sed quænam ipſorum eſſe debeat vigilantia, non aliunde melius diſci poteſt, quam ex vigilantia J.C., & aſſiduitate, qua elaboravit, ut eos, quos a Patre ſibi traditos acceperat, formaret, atque tueretur. Vixit inter illos, omnes eorum ſuſtinens infirmitates, omnemque eorum fragilitatem miſeratus. Illos de vitiis eorum redarguit, palam, ac ſeorſim illos erudiit; neque celavit eas veritates, quæ ipſis utiles eſſe poterant, quemadmodum ipſe teſtatur: *Omnia quæcumque audivi a patre meo, nota feci vobis*. Joan. 15. Nunquam ab illis avertit oculos, niſi cum in ſolitudinem, & deſertum pro ipſorum, totiuſque mundi ſalute oraturus conceſſit. *Idem*.

Noſtrum met ipſorum, & infirmitatis noſtræ diffidentia nos vigilantes eſſe jubeat.

Quantumvis juſti ſitis, vel eſſe poſſitis, diſcite chriſtianæ vigilantiæ neceſſitatem, quæ vobis eſt; infirmitatem veſtram veremini, vigilate ſemper contra inimicum nunquam dormitantem, ſed qui *tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret*. 1. Petri 5. Ille ad id nullis laboribus parcet, & licet divina opem ferente gratia vos illo fortiores fueritis, non ideo tamen vos in tuto eſſe putate: *ipſe enim Sathanas transfigurat ſe in Angelum lucis*. 2. ad Cor. 11. ut veſtræ plaudat victoriæ: & noviſſimum hoc prælium æque vobis erit metuendum, ac primum. Semper de hoſte diffidite, qui aliquam ſemper in vobis ſervat conſenſionem, & qui, ut vos perdat, cum ſecretiſſimis affectionibus veſtris conjurat. *Abbas de Monmorel Homil. in Evangelium 22. Dominica poſt Pentec.*

Conſtat ſine vigilantia, & aſſiduitate nil perfectum fieri, & acquiri poſſe. Ita in omnibus ſcientiis, & fa-

enleatibus deprehendimus ad perfectam earum cognitionem adipiſcendam conſtanti opus eſſe attentione, aſſiduaque vigilantia. Qui mecbanicam diſcunr artem, huic a ſummo mane ad veſperam vacant; cum alicui ſcientiæ ſtudemus, illi ſerio advertimus animum, alioquin nullum inde fructum percepturi; cum exoticum addiſcere cupimus ſermonem, conſtanti attentione eidem inſudamus, & ſi ſtudium intermittimus, nunquam illum callere poſſumus. Hæc autem vigilantia, & conſtans applicatin magis adbuc neceſſaria eſt, ut in Dri cultu, atque perfectionis ſtudio id, quod quærimus, evincamus, ſeu propter laborem, & crucem, quam ibi noſtra patitur natura, ſeu propter naturæ proclivitatem, quæ ſemper in imperfectionem, & relaxationem fertur, ſeu denique propter impedimenta, quæ oriuntur ex objectis exterioribus, quibus undique ſepti ſumus; & nos docet experientia propter hujus vigilantiæ, atque attentionis defectum alios quidem in vitia ſua labi, alios vero in virtute nequaquam proficere. *In Epiſtolis P. Surin tomo* 1.

Sæculariū pro terrenis bonis vigilantia. Videte quæſo, quænam ſit pro terrenis bonis ſæcularium vigilantia; ne momentum quidem amittunt, omnes lucrandi occaſiones quærunt, eaſque cupide conſectantur. In nobis poſitum eſt indeſinenter vacare magno operi, quale eſt, æternæ felicitatis. Undenam fit, quod alii ad id ne animum quidem advertunt, alii vero adeo oſcitanter, & negligenter attendunt, ut nonniſi minimam temporis ſui particulam eidem impendant? Inde profecto eſt, quod jacturæ, quam faciunt, magnitudinem minime ſentiunt: alii quidem per ſummam incuriam, alii vero per modicam vigilantiam, quam adbibent, ut iis utantur occaſionibus, quas babent, infinitas opes comparandi. *Idem.*

Qua in re vigilantia conſiſtat. Vigilanria hæc ſita eſt in eo, quod noſmet colligamus, actionibus noſtris invigilemus, ad examen revocemus cauſas, propter quas agimus; ſcrutemur affectiones, quibus trahimur, & inordinatos cordis noſtri motus; qui ubi ſæpe fuerint explorati, per effectus ad cauſæ cognitionem procedamus, hoc eſt habitualis ejus vitii, quod illos producit: eorum remedium quęramus; in occaſionibus nobiſmet ipſis invigilemus; tentationibus fortiter reſiſtamus; cum vincimur, ploremus, ac noſtram ignaviam puniamus; in prælio perſeveremus, quin fatigemur, & hæc omnia in interiorem occupationem noſtram convertamus. Hanc chriſtianam vigilantiam appello. *Idem.*

Vigilantia in verbis habenda. Non exiemum chriſtianæ vigilantiæ officium eſt, ſumma cura linguam tueri, & magnam in verbis habere circumſpectionem. Per ſenſuum uſum in nobis recipimus, quod extra nos eſt; per ſermonem, quod intus eſt, extra producimus. Non igitur opus tantum eſt nobiſmet ipſis invigilare, ne quid inutile in nos ingredi patiamur, verum etiam, ne quid incompoſitum extra prodire ſinamus. Si enim anima noſtra nimiis ſermonibus diffluit, via credibile eſt, quantum ſe diſtrahat, atque infirmet pro interioribus functionibus; quod inde oritur, quia multum loquendo in imaginatione ſua plures imagines excitat, quæ antea ſopitæ erant, & quæ excitantur ea vi, quam ſpiritus exerit loqui, & aliis ſe ſe volens communicare. Hinc ſequitur, ad babendam imaginationem tranquillam, mentemque ſerenam, & ad Dei lumen recipiendum diſpoſitam, extrema opus eſſe bac in re vigilantia, ſingula ponderando verba, ac linguæ noſtræ imperium obtinendo, ita ut nequaquam imitemur illum ex amicis Job, qui ita loquendi prurigine ſe interius agi ſentiebat, ut niſi loqui licuiſſet, crudelem mortem paſſurus fuiſſe videretur. *Idem.*

Vellemuſne pro Deo minus facere, quam mundi ſectatores pro terrena quapiam utilitate? Videte, quid mercator agat, ut negotia ſua ſibi fluant e ſententia, quid agat artifex, ut in arte ſua præſtet. Quæ cura; quæ vigilantia in omnibus rebus obeundis! Hoc ipſum in obeundis muneribus noſtris præſtemus, & eam aſſequemur perfectionem, ad quam vocati ſumus; verum niſi vigilantes, aſſidui, attentique fuerimus omnibus, profeſſionis noſtræ officiis perfuncturi, illis ſimiles erimus mercatoribus, qui nullum referunt quæſtum, ſimileſque artificibus, qui in arte ſua rudes, & plane hoſpites ſunt. Hæc vigilantia, & conſtans hæc applicatio in ſalutis noſtræ negotin, ſtudioque perfectionis omnino eſt neceſſaria, quia diligentia par eſſe debet magnitudini negotiorum. Quodnam vero majus nobis eſſe poteſt negotium ſanctificatione noſtra, & acquiſitione perfectionis, quam Deus præſtolatur a nobis? Facilis igitur conjectura patet, quam ipſi vigilantiam, atque diligentiam huic negotio impendere valeamus. Citra hyperbolem dicere poſſumus hanc jugem eſſe debere, atque ſe ſe ad actiones omnes ſeu internas, ſeu externas, minimas etiam extendere. *Idem.*

De inertia, & negligentia, quæ vigilantiæ eſt oppoſita. Si inertia, atque negligentia in ſe ipſa conſideretur, liquebit, ſoporem eſſe, atque animæ lethargiam, quæ divino cultu nos ineptos facit, ac bonis operibus exercendis minime pares; atque docet experientia, hanc inertiam in animabus noſtris idem præter propter efficere quod in corporibus brumale frigus. Illas quidem glacie adſtringit, obſtupefacit, aggravat, eiſque omnem aufert agendi vim, quæ ad ſalutem operandam eſt neceſſaria: ita ut igne divini amoris, cujus fervor eſt veluti flamma, vel penitus extincto, vel ſaltem mirum in modum remiſſo, cor glaciei inſtar frigeſcat ſine motu ullo, quo feratur in Deum, quin ullis Domini vel promiſſionibus, vel minis afficiatur; & quin illis auferat vitiorum, ardentiſſimarumque cupiditatum vim, virtutum omnium vim aufert; atque ita ſpiritus veluti ſopitus, & aggravatus nullo habet in diſcrimine ea omnia, quæ ad aliam pertinent vitam. Inde ignavus ille oritur metus, propter quem fugit laborem, quem in virtute exercenda, ac profeſſionis ſuæ muneribus obeundis ferre debet. Illud vero in hoc ſopore, lethargicoque frigore magis deplorandum eſt, quod homo, qui idro in mundo eſt, ut omni bonorum operum genere cęlum acquirat, ſimilis eſt arbori maledictæ, quæ omnia malorum fructuum genera fert, & nullum unquam bonum; quamobrem ſuccidenda tantum eſt, ac in ignem mittenda: *Auctor Anonymus.*

Vigilantia unicum eſt ad inertiæ, ac ſoporis remedium. Vigilantia in muneribus noſtris obeundis, exercendiſque bonis operibus, quæ ſtatus noſtri ſunt propria, unicum eſt remedium hujus lethargiæ, quæ pleroſque homines tanquam ſopitos tenet, qui de cęlo, ęternaque felicitate nihil ſunt magis ſolliciti, quam ſi poſt hanc vitam nihil eſſet metuendum, vel ſperandum. Vigilantia ſanctum nobis fervorem immittit, qui efficit, ut faciamus, quodcumque bonum fieri poteſt in ſtatu, atque conditione noſtra cum alacritate, atque cura; efficit, ut diligenter vacemus iis, quæ ad noſtram pertinent profeſſionem, conſiderantes hunc eſſe locum, & ſtatum, in quo ſibi a nobis ſerviti flagitat Deus, & munera noſtra eam eſſe operam, quam ſibi a nobis præſtari deſiderat; ſed conſtanter, ſed hilariter, ſine ullo tædio, ac moroſitate: *Sollicitudine non pigri: ſpiritu ferventes.* Ad Rom. 12. *Idem.*

Nos inceſſanter contra dæmonis inſidias vigilare debemus. Dæmon circuit inceſſanter tanquam leo rugiens, & nil quærit aliud, niſi ut nos devoret, S. Petrus Apoſtolus inquit. Quem timorem hæc in nobis cogitatio parere non deberet? qua vigilantia uti opus eſſet, ut illius dolos, arteſque eluderemus? Vigilantia, ac timor noſter toto cœlo major eſſe deberet, quam ſi quis nunciaret, nos undique furibus, ac latronibus ſeptos eſſe nos jugulandi occaſionem quærentibus, & explorantibus. Attamen quot hæc verba quotidie audiunt, vel recitant, quin inde ullo timoris ſenſu afficiantur, & quin invigilent ſibi? Hæc profecto horribilis eſt tot fidelium ſtupiditas; ſed non ſolum nota eſt corruptionis generalis naturæ noſtrę, verum etiam in chriſtianis eſt argumentum denſiſſimarum tenebrarum, quas commiſſa poſt baptiſmum peccata animæ offundunt: ſi enim Chriſtianus, qui inter flagitia vivit ſine ſalutis ſuæ cura, ſine metu damnationis æternæ, ſine vigilantia in iis periculis, quibus circumſeptus eſt, hæc verba bene intelligeret, fierine poſſet, ut in hoc ſopore permaneret? Jure improbamus, atque damnamus hanc hæreticorum ſecuritatem palam teſtantium ſalutem ſuam in tuto eſſe, nihilque ſibi eſſe metuendum, dummodo ſe prædeſtinatus eſſe firmiter credant; ſed catholicus, quem docet fides neminem ſcire, citra explicitam revelationem, utrum amore

amore ſit dignus, an odio, ac ſingulis eum timore, ac tremore ſalutem ſuam eſſe operandam; qui ſcit, a dæmone ſibi ubicunque inſidias ſtrui, ſe quolibet momento ultima pati poſſe; infernum paratum eſſe ad eum deglutiendum; ſe ſociaſſe Dei miſericordiam fatigaſſe; hic tamen Chriſtianus ſine ſollicitudine, ſine metu, & ſine vigilantia vivit, tranquille fruitur voluptatibus, quas excidii ſui cauſas eſſe novit; loquitur, agit, oblectatur ſine ulla cura iis, quæ ad alteram vitam pertinent, quaſi nihil ſibi metuendum eſſet, quaſi ſalutis ſuæ certiſſima haberet vadimonia, quaſi Deus ipſe revelaſſet illi, dæmones ipſi nocere non poſſe, & quaſi omnino certus eſſet, ſe poſſidere gratiam, & nunquam eamdem eſſe amiſſurum; cum e contra harum rerum omnium incertitudo eum indeſinenter ſibimet jubeat invigilare. *Ex variis locis Speciminum Ethicorum.*

Aliorum mala nos cogent nobiſmet invigilare

Pacato animo ea reſpicimus mala, quæ aliis eveniunt, quaſi nihil nobiſmet eſſet metuendum; & ſicuti e portu ſpectantur procellæ, quæ agitant, & deglutiunt naves, quæ in mari ſunt, quin nobiſmet ipſis caveamus, & ſerio cogitemus, quod iiſdem malis nobis impendentibus jugiter ad illa depellenda nobis eſſet invigilandum. Si in corde noſtro deteſtamur fallacem ſecuritatem, quam Hæretici hominibus circa ſalutis ſuæ negotium obtrudunt, næ ipſi quidem illam quodammodo & actionibus, & ſententiis probamus, cum adeo modicam vigilantiam, & curam adhibeamus in magno hoc, magnique momenti negotio, ubi de æterna felicitate, vel infelicitate noſtra agitur. *Ibidem.*

Nullus in hac vita ſtatus eſt, in quo vigilare non debeamus.

Illud unum, o Fideles, quod præ cæteris vos ſcire maxime intereſt, & quod minus a vobis ignorandum eſt, diſcite; videlicet in terris nullum ſtatum eſſe, qui tutus ſit; nullum ſitum eſſe, in quo vigilandum, ac trepidandum non ſit; quoniam hic ſepti ſumus periculis, ad dexteram æque, ac ſiniſtram adſunt inimici ſublatum gerentes enſem, ac tempus expectantes, quo certum nobis vulnus infligant; nullumque tempus eſſe, quo amittere non poſſimus, quod multo temporis ſumptu, ſudoribus, laboribuſque multis adepti ſumus. Scitote, neque locos, neque exercitia, neque illos, cum quibus vivimus, integram nobis præſtare ſecuritatem; nam Apoſtoli quoque, quos adeo bonus amavit I. C. poſtquam omnia reliquerunt illi adhæſuri, cedunt huic timori, qui adeo indignus eſt iis ſenſibus, quos fovere debent, atque illo inſpectante, ac præſente animos deſpondent, atque deficiunt: *Domine ſalva nos, perimus.* Marc. 8. adeo ſemper vigilandum eſt. Cogitate, quanti referat hanc veritatem probe noſſe ad evitandum malum, in quod præcipites ruunt, qui illam ignorant. Etenim cum metu careant, carent etiam prævisione, & præcautione, ideoque ſibi non conſulunt, ut ab imminentibus ſibi malis caveant. Hic religiuſus, exempli gratia, qui innititur perfectioni ſtatus ſui, & ſanctitati indumenti ſui, & qui ſibi perſuadet ſe a religioſo ſtatu in portum, tutumque locum adductum fuiſſe, ſimilis eſt Imperatori arcis alicujus in hoſtium finibus poſitæ, qui fretus propugnaculis ipſius, foveatum altitudine, atque munimentorum robore negligit excubias, vigiliaſque ponere, earumque de more luſtrationes obire. Ejus mala negligentia in hoſtibus oppidi potiundi cupiditatem ciet, qui uti volunt occaſione, quam illius ſibi offert incuria. Ineunt conſilia, arcem oppugnant, expugnantque, quia neminem inveniunt, qui eidem invigilet, & eam tueatur. Scitote ergo id illis accidere, qui plus æquo ſibimet, ac profeſſionis ſuæ bonis confidunt. Inanis iſta confidentia contra illos dæmonum ciet attentionem; tantoque magis illis nocere putant, quo minus illi eos propulſare, ac prævertere ſatagunt; etenim inermes ſunt, ex quo nihil metuunt; & fallax iſta ſecuritas, quam jactant, ſæpe interitus eorum eſt cauſa. *Abbas Trappenſis collatione pro Dominica quarta poſt Epiphaniam.*

Deus aliquando juſtis dormit ut eos ergas ſibi invigilare.

Dormiebat Salvator, cum mare furenti agitabatur procella, & navis, qua vehebatur, prope erat, ut fluctibus mergeretur. Quæ res ſanctis patribus locum præbet dicendi, Deum erga homines variis modis dormire. Dormit peccatoribus, qui ſunt quodammodo ſopiti, ac in umbra mortis dormiunt; peccatoribus, qui ſe ſe ſuis manciparunt cupiditatibus, ac nullam ſalutis ſuæ curam gerunt; animabus ingratis, quæ illius gratiam contemnentes eum coegerunt, ut ſe pœniteret beneficiorum, quæ ipſis contulerat ... Deus etiam aliquando electis ſuis dormit, cum, ut illos in cultu ſuo magis firmos, & vigilantes efficiat, ſinit eos in profundas abyſſos ruere, ut ſuam ſentientes infirmitatem deinceps majorem attentionem, & vigilantiam adhibeant. Ita ille dormiebat Davidi, cum Rex iſte cupiditate furens, & excæcatus adulterio cædem adjecit. Ita dormiebat Petro, cum Apoſtolus hic oblitus fidelitatis, quam magiſtro debebat, ſe illum neſcire profeſſus eſt. Deus ſimiliter etiam nonnunquam illis dormit, qui ſibi maxime adhærent, & majori cum zelo, amore, ac fidelitate eidem famulantur; cum aliquando præſentem illis aufert opem, ac recedit ad fidem ipſorum excitandam, eoſque impellendos, ut majori cura, & vigilantia ipſum inquirant. *Idem.*

Nobis vigilandum eſt, ſemper enim in periculo ſumus cadendi.

Vobis perſuaſum ſit, o Fideles, pericula ſub pedibus veſtris vobis oboriri; pedem non profertis, quin virtus veſtra, ſi qua vobis eſt, in periculum adducatur; intra voſmet geritis omnium malorum veſtrorum originem; cupiditates, & affectiones veſtræ, cum extinctæ non ſint, ſed dumtaxat ſopitæ, ſexcentis in occaſionibus poſſunt excitari. Hanc ſuperabitis; alia in prioris locum ſuccedet; aliæ aliarum vices ſubibunt, vobiſque noctu, ac interdiu juge inferent bellum; & quamvis de omnibus victoriam retuleritis, aliqua tandem erit, quæ omnes victorias veſtras efficiet inutiles. Hinc inferte, Chriſtiano, quocunque in ſtatu ſit, & quamcunque adeptus fuerit victoriam, toto vitæ ipſius tempore eſſe vigilandum. Huic perſuaſum eſſe debet, ſe in hoſtico ſemper verſari, ideoque ſibi undequaque cavendum. *Idem.*

De mandato filii Dei, qui nos vigilare juſſit.

Dei filius, qui noverat, quantum referat, omnes homines vigilare, atque ſalutis ſuæ ſecuritati conſulere, præceptum edidit, quo univerſi vigilare juberentur: *Quod vobis dico, omnibus dico.* Omnibus dico ſine ullo temporum, ætatis, ſtatus, conditionis, ac muneris diſcrimine. Noverat ille non deeſſe quaſdam vocationes præ aliis præſtantes, ſtatus vitæ magis, minuſve pereundi periculo obnoxios, & profeſſiones ſaluti magis, minuſve periculoſas. Noverat ſcopulos, qui in quolibet vitæ genere inveniuntur, ſed ut ſingulis præberet neceſſaria ad illos evitandos, ad omnes dæmonis eludendas inſidias, ſubſidia, illis vigilantiam præſcribit: *Quod vobis dico, omnibus dico: vigilate.* Ita reor ipſum hoc idem & omnibus generatim, & ſingulis peculiariter imperare: *Omnibus dico.* Vobis dico, o mundi principes, optimates, reges: vigilate, quia in periculo verſamini; vobiſque magis de ſalute veſtra, quam hominibus e vulgo, trepidandum eſt; majoribus obnoxii eſtis periculis, vobiſque diſtrictior in judicio Dei ratio erit reddenda; ideoque major vobis adeſt vigilandi neceſſitas: *Vigilate.* Vobis dico judices, & magiſtratus, penes quos eſt hominum ſortis arbitrium; quænam ea vobis requiritur diſcuſſio, quæ vigilantia? quam injuriam afferre poteſtis iis, qui apud vos cauſas agunt, ſi de ſingulorum jure edoceri neglexeritis? *Vigilate.* Vobis dico inſtitores, mercatoreſque, qui ad leviſſimum quodvis lucellum adeo eſtis attenti, ac vigilantes, ſed paſſim de ſalutis veſtræ negotio parum ſolliciti; quot fraudes, verſutiæ, ac infidelitates, quibus in negotiis tranſigendis vobis eſt diligentiſſime invigilandum? Sin autem non vigilaveritis, nonne periculum eſt, ne terrenæ utilitatis cura vobis æternæ ſalutis oblivionem inducat? *Vigilate.* Vobis dico artificibus, qui in ſudore frontis veſtræ victum vobiſmet comparatis; ſæpe noctes in moleſta artis veſtræ exercitatione traducitis; at neſcio, utrum interdiu vigiletis ad æternitatem acquirendam operatu ci: *Vigilate.* Vobis dico, divites bonorum hujus mundi, ad cœli divitias acquirendas vigilate; ſerio cogitate, ne terræ opibus abutamini; vigilate reputantes, in quos uſus expendatis illas, & quibus artibus illas augeatis: *Vigilate.* Hoc vobis tandem, o pauperes dico, qui in rerum omnium neceſſitate verſamini;

ſumini; ne puteris vobis vigilandum non eſſe; vos quoque vigilate, ne in altera vita, quam in hac, ſitis miſeriores. Verum quid neceſſe eſt, omnes recenſere conditiones, ac ſtatus, in quos mundus civilis dividitur? Alii quidem aliis ad ſalutem magis utiles ſunt, nemo poteſt ambigere; alii pariter aliis ſunt periculoſiores; at nullus eſt, ubi vigilantia neceſſario non ſit adhibenda. *Ex Auctore Anonymo*.

Vigilantia opus eſt ad evitandos laqueos, qui ubique nobis poſiti ſunt.

Ex quo dæmon laqueis texit, ut ita dicam, totam terræ ſuperficiem, ubique labi poſſumus, ideoque, ut tuto incedamus, jugi, ſummaque nobis opus eſt vigilantia. Illud certum eſt, & in eo nunquam fallimur, noſmet coram Deo humiliare, in mundo non eſſe, niſi quatenus illius nos jubet eſſe imperium, & providentia, noſtræ vivendi rationi invigilare, ne decidamus in laqueos, qui ubique parati ſunt, & qui evitari non poſſunt, ſi ea adhibeatur vigilantia, quæ etiam atque etiam nobis commendatur. *Abbas Trappenſis tomo 1. chriſtianarum conſiderationum*.

Modica fidelium in ſalutis negotio vigilantia.

Ut nobis perſuaſum ſit de modica fidelium in ſalutis ſuæ negotio vigilantia, nullum extra noſmet ipſos quæramus argumentum. Nunquid ipſi magnæ huic rei ſatis ſumus attenti? Quouſque noſtra procedit vigilantia? Nunquid inimici noſtri vires, ac dolos ſatis cognoſcimus? Nunquid ſatis parati ſumus, ut illis reſiſtamus? Nunquid artem illum vincendi callemus? Iſtine ſunt chriſtianæ vigilantiæ effectus? Chriſtiani molles, ignavi, ac dormitantes hoſne experiuntur effectus? Chriſtiana vigilantia vigetne in his mundanis cœtibus, in ludis, atque ſpectaculis? Et electorum numerum exiguum eſſe mirum videtur! Beatus, o Domine, ſervus, quem inveneris vigilantem! Væ mihi ſi poſt hujuſmodi conſiderationes dormitavero! *P. Croiſet in aſceticis exercitiis pro ſingulis anni diebus*.

Chriſtianæ vigilantiæ comes accedere debet oratio.

Chriſtianæ vigilantiæ comes accedere debet oratio; hæc nobis divinam promeretur opem, qua egemus ad præliandum, & vigilantia nos in ſtatum adducit cum fructu hoc utendi ſubſidio. Orare, quin vigiles, hoc eſt de gratia præſumere cum ſpe victoriam referendi ſine certamine, & quin jugiter contra hoſtem vigiles. Vigilare, quin ores, hoc eſt de propriis viribus præſumere, temet periculo temere objiciendo. Tota Chriſtiani vita juge bellum eſt; vigilantia, & oratio quotidianum nobis eſſe debent exercitium. *Idem*.

Quid in ſolitudinem, ac deſertum tot inſignes ſolitarios coegit? Nempe inevitabilis neceſſitas jugiter vigilandi, & orandi. Hæ animæ magnæ, hi chriſtianæ religionis heroes aliaſne habebant cupiditates, quas ſuperarent, alias, quæ evitarent, pericula, alios ſalutis inimicos, quos vincerent? Heu! pleriſque longe minus decertandum erat, quam nobis; quæ tamen ipſorum aſſiduitas fuit, quæ in precibus effundendis, & vigilando diligentia! & quæ noſtra eſt? Illi in deſerto vivebant, ipſi vero in mundo corrupto, ac tentationibus referto vivimus, plurimis telis patentes, ac ſine armis, quibus ea propulſemus. Quænam diverſitas! Quid ergo? animæ innocentes omnium ætatum, ſexuum, conditionum, in cellula concluſæ, ſemper manibus arma tenentes, ſibimet dies, noctesque vigilantes, & quæ adhuc timent, ne cadant; homines vero pleraque jam victi, omnes ad extremum infirmi tranquille dies ſuos traducunt in voluptariis cœtibus, ludibrium improbi, callidique inimici, qui inceſſanter circuit, ut eos miſere perdat. Hanc ſecuritatem cum Sanctorum vigilantia conciliemus. *Idem*.

De vigilantia generatim.

Vigilantia eſt anima rerum omnium mundanarum; ſopor, & negligentia earum excidium eſt. Deus, cujus bonitas ſeſe æque ad creaturas omnes extendit, oculorum ſuorum aciem æque procul dirigit, ac ſuam poteſtatem; altera proſpicit, quidquid altera attingit; & virga vigilans, quam Jeremiæ Prophetæ oſtendit, nihil aliud innuebat, niſi quod poteſtatis, ac providentiæ ipſius una erat, & eadem extenſio. Angeli, quibus Deus cœlorum motum, imperiorum curam, & animarum noſtrarum cuſtodiam commendavit, non ceſſant ſingulis momentis vigilare; nunquam avertunt oculos ab iis, quæ ſuæ fidelitati commiſſa fuerunt; quam ideam nobis adſtruit Ezechiel Propheta, cum illos exhibet tanquam animalia circumundique oculis plena. Denique quid intentatum relinquit homo, ut certam ſibi fortunam conſtituat? Qua igitur cura vigilare debet cuſtodiendis omnibus facultatibus, ſenſibus, motibuſque ſuis, ut ſe ipſum tueatur adverſus illius hoſtis inſidias, qui infirmitatem noſtram in robur ſuum, noſtramque negligentiam in ſuos triumphos convertit? *P. Champigni ſermone de tentationibus*.

VOCATIO AD VITÆ STATUM.

HUJUS ELECTIO FACIENDA, DEUS HAC IN RE CONSULENDUS; EJUS AUXILIUM, ET LUMINA IMPLORANDA.

ARGUMENTUM.

IN hoc tractatu de vocatione non agimus de vocatione ad fidem, atque religionem chriſtianam, veluti cum ſermo eſt de vocatione gentilium; neque de vocatione ad ſtatum eccleſiaſticum, vel religioſum, ſed de electione vitæ illius, quam quilibet debet amplecti. Cumque electio hæc facienda non ſit, niſi poſt exploratam voluntatem Dei nos ad hoc vitæ genus vocantis, hanc dicimus ad ſtatum, vel profeſſionem aliquam, quæcumque illa tandem ſit, vocationem.

Argumentum hoc, licet hoc pacto coarctatum, aliquam tamen adhuc habet rationem cum aliis, a quibus omnino ſeparari non poteſt, veluti cum Providentia; hæc quippe varios inſtituit ſtatus, quos videmus in mundo, nobiſque tribuit ſubſidia, ut in illis ſalutem noſtram operemur; cum ſubmiſſione voluntati divinæ, quæ nobis conſulenda eſt, antequam ſtatum ullum ingrediamur; cum prudentia chriſtiana, cujus effectus eſt electio facienda; ſed omnia hæc argumenta aſſumenda non ſunt, niſi tanquam probationes, vel partes argumenti illius, quod præcipue pertractandum aſſumitur.

Hoc ſolum cavendum eſt, ne illud pertractantes magis æquo exaggeremus omnem ſalutis ſpem auferentes illis, qui malam habuere electionem; ſed in ea etiam ſalutis operandæ difficultate, poſtquam temere temet in eum immiſcuiſti ſtatum, in quo te nolebat Deus, oſtendendum eſt, non deeſſe gratias, quæ malum hoc reparare poſſint; & illi, qui nondum electionem hanc fecerunt, hortandi ſunt, ut conſulant Deum tanquam in re, a qua pendet ſalus æterna, &c.

PARA-

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Variæ ſermonum bujus argumenti ſtructuræ.

I. TRes propoſitiones ſermonis hujus argumentum, & diviſionem efficient. 1. Nil æquius eſt, quam per Dei vocationem ſtatum amplecti. 2. Nihil difficilius, quam agnoſcere ſtatum, ad quem nos evocat Deus. 3. Nihil utilius, quam ſerio huic rei operam navare.

Pro Prima. Supponendæ ſunt duæ veritates, quarum altera eſt; quamvis conditiones omnes bonæ ſint, & a Deo pro humanæ ſocietatis bono inſtitutæ, eas tamen non omnibus indiſcriminatim perſonarum generibus bonas eſſe; & hanc utilem alteui eſſe, quæ alteri nocua, & pernicioſa futura eſt; etenim non omnibus eadem ſunt ſtudia, eædemque naturæ diſpoſitiones, eædemque Dei gratiæ. Veritas altera eſt, Deum, qui per providentiam ſtatuum, munerumque vitæ humanæ diverſitatem conſtituit, aliis quidem hoc, aliis vero aliud deſtinare officium, tanquam patrem familias, qui, prout e re ſuorum cenſuerit, domus ſuæ famulis officia partitur. Idcirco hominibus diverſa tribuit ſtudia, talenta, & ornatus tum corporis, cum animi, eiſque varie ſuas gratias largitur pro variis neceſſitatibus ſtatuum, ad quos ſinguli evocantur.

Pars prima. Nihil æquius eſt, quam per Dei vocationem ſtatum aliquem ingredi. Primo propter ſubmiſſionem, qua a ſupremo hoc rerum Domino pendere debemus. Totus terrarum orbis, ut ita dicam, illius domus eſt: omnes homines illius familiam conſtituunt; illic ſunt & tanquam ſubditi, & tanquam filii; & patris, dominique eſt ſingulis munus præſcribere. 2. Quia ipſi noſmet regere non poſſumus; hac in re paſſim vel ea libidine, vel fortuito operamur; neque mirum eſt, ſi aberramus; at Deus, cui non minus ſapientiæ, quam bonitatis adeſt, nos optime collocabit, cum ipſe unus norit, quid referat noſtra: cumque ipſe nos creaverit, ſcit ille, quibus negotiis pares ſumus; ſcit finem, ad quem nos deſtinavit, & ideo vias, per quas nos illuc adducere poſſit. Illius igitur intereſt, has nobis oſtendere, in illas nos deducere, & efficere, ut ipſius mandata ſequamur. 3. Sine illius ope nihil poſſumus; & niſi benignus noſtris cœptis annuerit, nulla res nobis unquam fluet e ſententia. At ſuamne benedictionem elargietur iis rebus, quas eodem inconſulto, ejuſque inexplorata voluntate fuerimus aggreſſi?

Pars altera. Nil difficilius, quam eum agnoſcere ſtatum, ad quem nos evocat Deus. 1. Quia omnia conjurare videntur ad nos hac in re excæcandos, eaque rapienda lumina, quæ nobis ſunt neceſſaria. Amor proprius, affectiones noſtræ, nimia voluptatum, honorumque cupiditas, indulgentia, obſequium erga amicos, benevolentia, gratitudo, ipſa etiam obedientia, quam parentibus debemus, mundi præjudicia, officia quædam generi, & conditioni noſtræ inhærentia, amor libertatis; omnia hæc oculis noſtris velamen quoddam obtendunt, quod omnia, quæ nobis Deus concedit, lumina via poſſunt pervadere. 2. Quamobrem nihil eſt, cui accuratius nobis opera danda ſit, quam Dei voluntati explorandæ. Id autem faciendi ratio ſunt frequentes, ferventeſque ad hunc finem preces, eleemoſynæ, aliaque bona opera, ardens ſalutis deſiderium, certa voluntas ſequendi vocationem Dei, ſtatim ac nobis ſatis explorata fuerit, poſtquam media omnia ad id neceſſaria fuerint a nobis adhibita.

Pars tertia. Maxime intereſt ſequi hanc vocationem, cum nos ad aliquem vitæ ſtatum Deus vocat. 1. Quia vocationis gratia critica eſt, cui ſi deſumus, ſalutem noſtram in diſcrimen adducimus; gratia univerſalis, quæ infinite plures complectitur; ſi huic defueris vocationi, omnes gratiæ iſtæ deerunt tibi; & quamvis omnino ſectum non ſit, nec deſint gratiæ quædam, quibus malum hoc reparari valeat, conſtat nihilominus, longe difficilius futurum eſſe alio in ſtatu ſalutem ſuam operari, quam in illo, ad quem te Dominus evocabat. 2. Maxime intereſt hac in re nihil aggredi contra Dei voluntatem, neque illi reſiſtere, cum nobis ſuam voluntatem ſignificat, propter funeſtos exitus, qui reſiſtentiam hanc conſequuntur, malos negotiorum noſtrorum eventus, difficultates muneris noſtri obeundi, noſtræque ſalutis procurandæ eo in ſtatu, quem nobiſmet ipſis elegimus.

Pro concionis argumento de ſtatus nobis capeſſendo aſſumere poſſumus. 1. Neceſſitatem bonæ electionis faciendæ. 2. Modum illius bene faciendæ. II.

Pro puncto priori. 1. Bona hæc electio cauſa eſt terrenæ felicitatis noſtræ, quæ pendet a benedictione, qua Deus labores noſtros proſequitur. 2. Cauſa eſt æternæ felicitatis noſtræ, cum elegimus ſtatum, in quo facile, & utiliter ſalutem noſtram operari poſſimus. 3. Cauſa eſt pacis, & tranquillitatis animi, qua in hac vita frui poſſumus.

Pro altero puncto, quod attinet ad modum hanc electionem faciendi. 1. Electioni huic inſtituendæ noſmet præparare debemus vitæ ſanctitate, eleemoſynis, aliiſque bonis operibus, quibus cœleſtes gratias promereamur. 2. Imploranda ſunt cœleſtia lumina, ut tanti momenti negotium rite obeamus. 3. *Serio ad id* animus appellendus eſt; ſalus noſtra ſpectanda; ſequendum directoris ſapientis, prudentia, integerrimique conſilium, qui animam noſtram penitus cognoſcens judicare poſſit, ad quid nos evocet Deus.

Primum. Vocatio a Deo proficiſci debet, ideoque vitæ ſtatus nequaquam eligendus eſt ea animi libidine, vel inordinata quapiam utilitatis, ambitionis, voluptatis cupiditate, ut commode vivamus, & omnibus vitæ hujus deliciis perfruamur. III.

Secundo. Ad unguem vocationis officia adimplenda ſunt.

Tertio. In vocatione ad finem uſque perſeverandum eſt. *Ex ſpecimine ſermonum pro Dominicis.*

De bonæ vocationis conditionibus. 1. Temere facienda non eſt, ſed matura animi deliberatione inſtituenda. Conſulendus Deus, &c. 2. Non debet eſſe præceps; ſed requiritur aliquod temporis ſpatium, ut periculum fiat, utrum pares ſimus laboribus huic vitæ generi adhærentibus perferendis. 3. Libera eſſe debet, non coacta, neque contra ſtudia, & animi noſtri propenſionem. IV.

1. Status vitæ electio ea omnibus vitæ circumſtantiis ea eſt, cujus error maxime timendus eſt; hoc erit punctum primum. 2. Status vitæ electio ea omnibus vitæ circumſtantiis ea eſt, cujus error vulgatiſſimus eſt; hoc erit alterum. *Ex P. Maſſillon.* V.

1. Hæc vitæ ſtatus, & profeſſionis electio a Deo proficiſci debet: non enim hoc naturæ ordo, ſed gratiæ de eodem decidere debet. 2. Huic electioni adhæret vitæ requies, & felicitas; conſilio igitur opus eſt, ne aliquando electionis ſuæ pœniteat. 3. Electio hæc eſt via ſalutis; igitur attentione opus eſt, ut cognoſcatur, ne humanas ob cauſas illam aggrediamur. *Idem.* VI.

1. Conſiderandum eſt ſtatum noſtrum a Deo profectum eſſe, quocumque modo illum ingreſſi fuerimus. 2. Hunc nonniſi ea mandato exerceri poſſe, & ut ratio reddatur Deo, qui nobis illum mandavit. 3. Vitam, mores, actiones cum ſtatu noſtro conformandas eſſe; & in hoc poſitam eſſe ſanctitatem, omnemque perfectionem, quam Deus a quolibet ſingillatim expectat. VII.

1. De modo, quo hodierna die in ſæculo vivitur. Nil facilius eſt, quam falli in electione ſtatus vitæ; & nihil e contra difficilius eſt, quam tuto vias ingredi, quas nobis Dominus oſtendit. 2. Quidquid hac in re peccatur, non ſolum ferme irreparabile eſt, ſed in futurum etiam funeſtiſſimos exitus habet. Nihil facilius VIII.

quam

Digitized by Google

quam in eligendo vitæ ſtatu errare; hoc primum erit punctum. Nihil magis terribiles, ac periculoſos exitus habet, quam hic error; hoc eſt punctum alterum. *Ex P.Cheminais tomo 2. ſermone hujus argumenti.*

IX 1. Nihil magis neceſſarium eſt, quam Deum conſulere, ut illius vocationi pareamus. 2. Apertiſſimum hujus vocationis argumentum eſt non quærere ſtatum vitæ, qui ſecundum mundum ſublimior eſt, quia hic ſaluti eſt perículoſior.

X. Ut bona fiat electio, & antequam fiat, tria ſpectanda ſunt. 1. Status, quem amplectimur, officia; & ſedulo inſpiciendum, utrum illis obeundis pares futuri ſimus. 2. Labores, qui ſtatum hunc concomitantur, & videndum, utrum illis perferendis vires noſtræ ſufficient. 3. Salutis pericula, quæ in eo ſtatu occurrunt, & eorum evitandorum ratio excogitanda.

XI. 1. Media bene eligendi ſtatum vitæ, quem amplecti volumus, ſunt, id efficere intuitu ſalutis, & ob ſalutis noſtræ rationem: 2. vires noſtras, ingenium, talenta, ac ſtudia conſulere: 3. ſæpe cœleſtia implorare lumina, & auxilia, ut maximum hoc opus rite adimpleamus.

2. Media corrigendi malam, quæ facta fuit, electionem. 1. Nobiſmet perſuadere debemus non deeſſe gratias, quibus error ille reparari queat; & ſi illæ nobis defuturæ ſunt, quæ deſtinatæ erant in primo ſtatu, quem non ſumus amplexi, poſſe nos eſſe fideles gratiis ſtatus alterius, quem ingreſſi ſumus, atque hoc pacto, quidquid peccavimus, emendare. 2. Si hic ſtatus eſt pericoloſus, & relinqui poſſit, quam primum relinquendus eſt. 3. Sin autem relinqui non poteſt, ibi tamen majori cum vigilantia, ac fidelitate in Dei cultu vivendum eſt.

XII. Triplex luminum genus nobis conceſſit Deus ad ſuam de electione ſtatus vitæ a nobis facienda cognoſcendam voluntatem. 1. Rationem, 2. orationem. 3. conſilium; quæ tria ſimul conjungenda ſunt, ut tutius intelligamus cœleſtis hujus Patris beneplacitum, & ut ſimus filii lucis. *Ex P. Paulo Segneri.*

XIII. De malis, quæ pravam ſtatus electionem ſubſequuntur. 1. Triſtitia, qua toto vitæ ſuæ tempore conficietur, qui perperam vitæ ſtatum elegerit; tædia, & moleſtiæ, quas illic inveniet. 2. Magnus peccatorum numerus, quæ ibi committet. 3. Periculum ſalutis, cui ſe objiciet.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas.

Sancti Patres. S. Ambroſius *lib.1. Offic. cap.44.* oſtendit vacandum eſſe officiis, ſeu muneribus, quæ noſtri characteris ſunt propria.

Idem *libr. de Joſeph. cap. 4.* docet, nos in humillima etiam conditione, & ſervitute fideles eſſe poſſe Deo.

S. Chryſoſtomus *homil. 43. in Geneſ.* oſtendit, nos Deo fideles eſſe poſſe ea in conditione, qua inter impios verſari nos cogimur; quod Sancti hominis Loth exemplo confirmat.

S.Hieronymus *Epiſt.13.* docet, ſanctos neque loco, neque conditione fieri, ſed vita, quæ hoc in loco, & conditione ducitur.

S.Bernardus *ſerm. 49. in Cantic.* oſtendit Chriſtiani perfectionem in hoc eſſe poſitam, ut ſinguli ſtatus ſui muneribus rite perfungantur.

Aſcetici aliique. Leſſius in Opuſculis amplum edidit tractatum de electione ſtatus vitæ amplectendi, ſed ibi ferme de religioſo ſtatu verba facit.

Gregorius a Valentia tomo tertio Theologiæ alium edidit, cui titulus: *Diſputatio decima generalis de variis ſtatibus hominum, & officiis.*

S.Franciſcus Saleſius ſermone 17. ubi de hoc agit argumento, pro bonæ vocationis indicio tradit firmam, conſtantemque voluntatem ſerviendi Deo in vocatione, ad quam nos Deus evocavit.

Liber, cui titulus: *Inſtructio ad vitæ ſtatum eligendum*, ubi fuſius verba fiunt de iis omnibus, quæ ad hoc pertinent argumentum.

Gobinet in libro, cui titulus: *Inſtitutio adoleſcentiæ*, quintam operis partem impendit ex ordine, funditusque hoc tanti momenti argumentum pertractans.

In libro, qui inſcribitur: *Chriſtiani interioris exercitia*, ſermo eſt de vitæ electione facienda.

In ſpecimine Ethicorum paſſim hujus argumenti occurrit ſermo, præſertim vero tomo 2.

Cambolas in exemplari vitæ chriſtianæ cap.6. oſtendit chriſtianam virtutem efficere, ut artes, ac magiſtratus ſecundum chriſtiana placita exerceantur.

P.Nepveu tomo tertio chriſtianarum conſiderationum pro die 13. & 14. Septembris loquitur de hujus vocationis momento, & de ratione illius cognoſcendæ.

Pean in ſpiritualibus diſcurſibus duos habet hujus argumenti tomo primo; quorum alter oſtendit Deum eſſe conſulendum, antequam vitæ ſtatum ingrediamur; alter vero veræ vocationis ſigna proſequitur.

P.Haineuve tomo 1. de Ordine ſermone 14. & 15. in quorum priori agit de iis, quæ generatim ſcienda ſunt, in poſteriori vero de ſtatu eligendo.

P.de la Colombiere in chriſtianis conſiderationibus articulum habet, ubi de ſtatus officiis verba facit.

P.Croiſet, tomo 2. conſiderationum ſpiritualium agit de facilitate, qua homines ſeſe mundo implicant non vocati.

Illi omnes, qui exercitia ſpiritualis edidere ſecundum S.Ignatii methodum, peculiarem habent meditationem de amplectendi ſtatus electione, vel conſiderationem, quomodo ſe quiſque gerere debeat in ſtatu ſuſcepto, atque punctum hoc tanquam inter præcipuos ſolitudinis fructus reſpiciunt.

P.Delingendes *Feria 6. Dominic. Paſſionis.* Concionatores

P.Bourdalove in veris ſermonibus, ſermone de ambitione plura habet de magiſtratibus, ac dignitatibus, ad quas non vocati obrepunt.

P.Cheminais tomo 2. ſermonem habet de ſtatus electione.

P.de la Rue in ſermonibus ſub ejus nomine editis, ſermone pro feria 4. hebdomadæ ſecundæ in Quadrageſima.

P.Maſſillon ſermone pro die eadem, & in idem argumentum.

Auctor actionum chriſtianarum tomo 2. ſermonem habet de cura habenda conſulendi Deum de electione ſtatus amplectendi.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta ſermone 6. Adventus.

Idem ſermone pro feria 5. primæ hebdomadæ in Quadrageſima oſtendit nos in qualibet conditione ſaluti noſtræ poſſe conſulere.

Specimen ſermonum pro Dominicis, argumento 2. pro ſecunda poſt Epiphaniam Dominica.

Buſæus in tomo *de ſtatibus* collegit officia ſingulis vitæ ſtatibus peculiariter inhærentia. Qui ſelectiones ediderunt.

Lohner. Titulo *vocatio.*

Labatha in *Theſauro* Titulo *vocatio.*

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Biblicæ huic argumento.

L*Oquere Domine, quia audit ſervus tuus.* 1. Regum, cap.3.

Cum ignoremus quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, ut oculos noſtros dirigamus ad te. 2. Paralip. cap. 20.

Quis eſt homo, qui timet Dominum? legem ſtatuit ei in via, quam elegit. Pſalm. 24.

In manibus tuis ſortes meæ. Pſalm. 30.

Notam fac mihi viam, in qua ambulem. Pſal. 142.

Vias tuas Domine demonſtra mihi, & ſemitas tuas edoce me. Dirige me in veritate tua. Pſalm. 24.

Relinquunt iter rectum, & ambulant per vias laborioſas. Proverb. 2.

Eſt

Eſt via, quæ videtur homini juſta: noviſſima autem ejus deducunt ad mortem. Proverb.14.

Reſpicit Dominus vias hominis, & omnes greſſus ejus conſiderat. Proverb.5.

Cor hominis diſponit viam ſuam: ſed Domini eſt dirigere greſſus ejus. Proverb.16.

Ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus. Sapient.5.

Ne credas te via laborioſa, ne ponas animæ tuæ ſcandalum. Eccli.32.

Fili ſine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebit. Eccli.32.

In his omnibus deprecare Altiſſimum, ut dirigat in veritate viam tuam. Eccli.37.

Cum ſapientibus & prudentibus tracta. Eccli.9.

Domine, quid me vis facere? Act. 9.

Quid faciens vitam æternam poſſidebo. Luc.10. & 18.

Unuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat. 1.ad Corinth.7.

Unumquemque ſicut vocavit Deus, ita ambulet, & ſicut in omnibus Eccleſiis doceo. Ibidem.

Videte vocationem veſtram. 1.ad Corinth.1.

Obſecro vos ut digne ambuletis vocatione, qua vocati eſtis. Ad Epheſ.4.

Vide miniſterium quod accepiſti in Domino, ut illud impleas. Ad Coloſſ.4.

Exempla ex utroque teſtamento deſumpta.

Rogabat Deum David, ut ſibi oſtenderet vias, per quam ſibi eſſet incedendum.

DAvid homo ille ſecundum cor Dei, qui nil metuebat magis, quam recedere a viis, quas illi providentia prænotaverat, qui ſciebat, quouſque cæci ſint homines in hoc impenetrabili myſterio, cum perſuaſum eſſet illi, unicam, ne aberraret, rationem eſſe luminum Patrem conſulere, & eſſe quodammodo quamdam obligationis ſpeciem inferre Deo, ut nos in itinere tutos deducat, illius opem expoſcere, & providentiæ ejuſdem conſiliis ſe tradere, ſeſe hisce diſponebat verbis ad efficiendam electionem divinæ voluntati conformem: *Notam fac mihi viam, in qua ambulem; quia ad te levavi animam meam.* Pſalm.142. Sapiens hoc conſilium ab omnibus hominibus eſſet obſervandum, cum vitæ ſtatum electuri ſunt. Sed filii hujus mundi animum non advertunt ad vias Dei inquirendas. Finis eſſentialis hominis non eſt amplius regula mediorum, quæ aſſumit; quilibet cæce ruit in eo ſtadio, quod ſibi ſua cupiditas ſternit; & nunquam alias verius cum Scriptura dici potuit, unumquemque ſibi viam ſternere velle, ubi quin cogitet, quo tandem deſinat, & quin id ſciat, feſtinat ad interitum: *Unuſquiſque in via ſua erraverunt.* Iſai.47.

Moyſes noluit ſibi ſucceſſorē eligere.

Moyſes, ut Philo Hebræus animadvertit, cum ſe morti proximum videret, auſus non eſt aliquem ex conſanguineis ſuis eligere, qui in perampla provincia a Deo ſibi credita populi regundi ſuccederet. Quorſum? Quia arbitratus non eſt, Auctor idem inquit, ſuos accerſere ad illud miniſterium, ad quod nonniſi explicita vocatione ipſe pervenerat: *Aut quia non putavit rem tantam ad ſuum pertinere judicium: aut quia ipſe non potuerat, niſi Deo vocante, principatum ſuſcipere.*

Factum Samuelis, cum proceſſit conſecraturus David.

Imitemur factum Samuelis, cum ivit ſecundum regem Iſrael conſecraturus. Scriptura nobis exhibet Prophetam hunc in domo Iſai, in quam ſceptrum inferre contendit. Omnes illius filios accerſit, intuetur, examine explorat, conſiderat: ſed quoniam oculi falli poterant, cœli lumina expoſcit: *Num coram Domino eſt Chriſtus ejus?* 1. Reg. 16. Eliab ex ea domo primogenitus ſeſe offert Samueli; hic juvenis eſt ex eorum numero, quorum habitus oris ſtatim oculos perſtringit, ſtrenuus, non rudis, decorus adſpectu, atque ea corporis ſpecie regno par: non deeſt illi corporis majeſtas, non deſunt militaria ſtipendia, non deeſt quidpiam, quod in tota exteriori ſpecie deſideretur. Attamen hic ille non eſt, quem regno Deus deſtinavit: *Non hunc elegit Dominus.* Singuli ex ordine accedunt; & David ille eſt, quem invenit Deus ſecundum cor ſuum: *Hunc elegit Dominus.* Admirabilis figura eorum, quæ a vobis facienda ſunt in ſtatus veſtri electione! Licet nobis oculos conjicere in varias conditiones, ad quas adſpirare poſſumus, ſed omnibus humanis conſiderationibus amotis dicamus: *Num coram Domino eſt Chriſtus ejus?* Deus me hoc in ſtatu, in hac affinitate, in hoc munere eſſe vult?

Quid faciendum illis, qui imitati Eſau male ſtatum ſuum elegerunt.

Oportet, eos, qui male ſtatum vitæ elegerunt, exemplo Eſau, cui parentis ſui Iſaac defuit benedictio, cœleſti patri preces effundere, ut alteram ſibi impertiri velit benedictionem: *Num unam tantum benedictionem habes pater? mihi quoque obſecro ut benedicas.* Geneſ. 27. Sed hanc non ſine ſuſpiriis, atque ejulatibus petant, & eum eo clamore, qui cor Iſaac confodit: *Cum ejulatu magno fleret.* Quid Domine, in infinitæ bonitatis tuæ theſauris una tantum via eſt, qua ſalvum me facias? Deus, qui fecit, ut errores meos cognoſcerem, eos mihi tradidit cognoſcendos in nullam reditus ſpem? Hoccine cogitare poſſum de Patre amantiſſimo? Conſule, Domine, cor tuum, quin meam reputes infidelitatem ibi aliquam pro me damni ſarciendi rationem invenies &c.

Joſeph, David, e aliique juſſu Dei ſtatum ad honorem evecti fuere.

Joſeph ſe ad nuncianda fratribus patris ſui juſſa pergere arbitrabatur, cum Deus, qui illum Ægypti totius præſidem, familiæ ipſius columen, ac decus, & Jeſu Chriſti figuram efficere meditabatur, eum mittebat, ut principium naciſceretur ordo ille divinus, cui eum deſtinabat. David quoque ad exercitum Saul ſe tantum conferre putabat patris imperio annonam fratribus ſuis delaturus, cum illum elegit Deus, ut cum Goliath, qui Judææ univerſæ terrorem incuſſerat, congrederetur; atque inde initium duceret divinus ordo, ad quem illum vocabat Deus, ut magnus eſſet ſimul Princeps, Propheta, ac Sanctus.

Exemplū filiorum Zebedæi.

Mater filiorum Zebedæi pro illis a Salvatore non petit, niſi terreros honores, & quin illi negotium faceſſat, utrum ſublimis gradus, ad quem eos ſtudet attollere, conciliari queat cum paſſionibus, quas Jeſus Chriſtus illis ſuſtinendas propoſuit; quin cogitet, utrum vires eorum pares ſint periculis, ac difficultatibus, quibus ſtatus ille obſitus eſt; quin videat, utrum filiorum ſtudia probent injuſtam hanc electionem, qua ſunt attollendi; jam propriis ipſa manibus eos in commentitiis collocat ſubſelliis; amoris mere naturalis motum conſulit, eiſque ſtatum proponens carnalibus ſuis deſideriis conforme, ſibi Dei ipſius vindicat jus, quem penes unum eſt mortalium omnium arbitrium.

Cum S. Paulus uni omnium maxime laborioſo, ac terribili miniſterio deſtinatus conſulit Dominum de ſtatu ſibi amplectendo, nequaquam excipit grave onus Apoſtolatus: *Domine, quid me vis facere?* Actor.9. Domine, ait ille, ſine exceptione veritus, ne a Dei viis recederet, quid me vis facere! Loquere, Domine; præſtolor enim ſine ulla animi occupatione, & perfecta cum mentis ſubmiſſione imperium tuum: *Loquere, Domine, quia audit ſervus tuus.* 1. Reg. 3. Quid mihi faciendum eſt, ut ſalutem conſequar, dicebat Jeſu Chriſto homo quidam efficaci ſalutis ſuæ tactus deſiderio: *Quid faciens vitam æternam poſſidebo?* Luc.10. Talis erat diſpoſitio animarum harum fidelium, & ſanctarum, quæ verebantur, ne providentiæ conſiliis adverſarentur. Opus eſt, ut anima oculos circumundique in omnes conditiones convertens ſeſe coram Deo ſtatuat, tanquam victimam illi ad reliquam vitæ partem ſacrificandam paratam eo modo, quem Deus magis opportunum, ac magnitudine ſua dignum cenſuerit.

S. Paulus fideles hortetur ut ſtatus ſui officia fideliter perfungantur.

Hæc erat doctrina, quam prædicabat S.Paulus eccleſiis omnibus, qua tranſibat; neque videbat unquam fideles, quin eos admoneret, ut ſemper recti incederent in ſtatu ſuo, quin unquam deflecterent, ſi ad perfectionem progredi vellent: *Unumquemque ſicut vocavit Deus, ita ambulet, & ſicut in omnibus eccleſiis doceo.* 1. ad Corinth.7. Quamobrem S.Bernardus dixit, ſtatum noſtrum hac in re plane Dei voluntatem nobis oſtendere; nos impellere ad ea facienda, quæ illi conformia ſunt; nos prohibere ne faciamus ea, quæ ab illa diſſentiunt, atque teſtari, quod cum Deus

nos

nos in hoc ſtatu collocaverit, jubet, nos eidem vacare, ac digne muneribus ejuſdem perfungi, noſmet ab iis rebus omnibus expedientes, quæ ab eodem nos conantur avertere.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

OMnia membra non eumdem actum habent. Ad Rom. 12. Non ſecus ac monſtri loco eſſet, ſi oculus, vel brachium naturalem ſitum relinquerent, & ex hac partium perturbatione nullo detrimento corpus afficeretur; ita cum aliquis noſtrum relinquit præſtitutum ſibi a Domino ſtatum, atque ſeſe alteri cuipiam miſcet miniſterio, labem offundit pulchritudini eccleſiæ, quæ in perfecta membrorum omnium diſtributione conſiſtit, & mox univerſam corporis totius parit perturbationem.

Mala, quæ vitare non poſſunt, cum aliquis ex ſe moleſtum vitæ genus aggreditur.

Ne credas te viæ laborioſæ, ne ponat anima tua ſcandalum. Cum enim motu proprio ſeſe implicuit homo in eum ſtatum, qui divinis oppoſitus eſt imperiis, nullum eſt in vita malum, quod inde expectandum non ſit. Et profecto ſeu conſideremus calamitoſos hos homines, qui providentiæ detrectarunt imperia, habita ratione proximorum, ſeu illos in ipſis inſpiciamus, nil video niſi triſtes deplorabilis hujus cæcitatis effectus.

Eſt via, quæ videtur homini juſta: noviſſima autem ejus deducunt ad mortem. Proverb. cap. 14. Alia vero e contra nobis videtur initio difficilis, ſpiniſque præpedita, quæ in decurſu facilis, & commoda fiet: alia per ſe tuta eſt, quæ nobis periculoſa eſſe poteſt: alia aliis periculoſa eſt, quæ nos ad cœlum perduceret: alia numero, & magnitudine difficultatum, quæ aliis videntur inſuperabiles, nos nequaquam deterret. Verbo de vitæ ſtatibus nequaquam ferendum eſt judicium ex eo, quod ſunt; ſed ut ſapiens, emendataque electio fiat, conſideranda ſunt ſecundum eam, quam nobiſcum habent, rationem; diſcutiendum eſt, an nos deceant, an ullum in illis vel pro tempore, vel pro æternitate diſcrimen ſubeamus.

Sunt, qui veluti hæreditario jure in eccleſiam ingrediſſe ſine ulla vocatione.

Qui dixerunt: hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei. Pſalm. 82. Non deſunt, qui in ſanctuarium ingredi volunt tanquam in hæreditatem, quæ ſibi ſucceſſionis jure debeatur. Hoc beneficium tot annos in noſtra permanet familia, & pro virili ſervandum eſt; eaque pars erit alicujus natu minoris, qui Abbatis titulo decorabitur. Verum aptuſne eſt ſtatui eccleſiaſtico? Hoc quærendum non eſt: beneficium huc domui noſtræ adhæret, permittendum non eſt, ut inde egrediatur. Sed reſpondeo cum David Pſalm. 82. *Deus meus pone illos, ut rotam, & ſicut ſtipulam ante faciem venti:* hoc eſt illos humilia, deſtrue, annihila, & quoniam in iis, quæ ad tuum pertinent cultum, rationem tui nullam habent, in illos maledictionum tuarum tela contorque. Et profecto nil magis fatale, nil magis obvium eventibus miſeris, quam hujuſmodi opes, quæ in eccleſia hæreditario jure poſſidentur.

Suavitas divinæ Providentiæ nos ad vitæ ſtatum vocantis.

Tu autem dominator virtutum, cum magna reverentia diſponis nos. Sapien. 12. Tantum abeſt, quod credenda ſit aliqua ineſſe vis in Dei erga nos providentia, ut perſuaſum nobis eſſe debeat, Deum de rebus omnibus magna cum reverentia, atque ſapientia diſponere: *Cum magna reverentia*, quaſi vellet innuere: Domine, homini libertatem largitus eſt, quæ eſt emanatio quædam libertatis tuæ; de voluntatibus noſtris non ſine quadam reverentiæ ſpecie diſponis, earum prudenter rationem habes, eaſque ſuaviter deducis: tuum eſt nobis illud vitæ genus præſcribere, quodcumque tibi placuerit, & non illud, quod ipſi vellemus. Dei unius eſt de cordibus noſtris diſponere, ſeu quod ipſe unus ad unguem eorum ſtudia cognoſcit, ſeu quod illa nonniſi impreſſionibus Dei digne poſſunt regi. Nonquid illis regendis par eſſet humana prudentia? Brevia ſunt hujus lumina. Nunquid ea regere mundus contendat? Hic non ſatis integer eſt. Nunquid homo ipſe hoc præſtare conetur? Id ille citra iniquitatem non poteſt.

Quos prædeſtinavit, hos & vocavit; & quos vocavit, hos & juſtificavit: quos autem juſtificavit, illos & glorificavit. Ad Rom. 8. En ſecretum horum myſticorum verborum, quæ omnem nobis felicitatem portendunt. Status noſtri vocationem ſequi vera via eſt adimplendi conſilium, quo Deus nos in hac quidem vita perficere, & in altera glorificare cupit. Hic ordo eſt, quem tenere debemus, ut ſancti ſimus, & aſcendamus ad Deum; quandoquidem hic ordo eſt, quem tenet Deus, ut veniat ad nos, atque noſmet ipſos ſanctificet. Primum nos *prædeſtinavit*, inquit Apoſtolus ad Rom. 8. quid autem hæc prædeſtinatio eſt? niſi lex æterna, & voluntas nos ſalvos faciendi, omnia nobis ad ſalutem neceſſaria ſubſidia conferendo; deinde nos *vocat*; ſed quo? niſi ad ſtatum, qui nobis proprius eſt, ut quod de nobis habet, conſilium adimpleat. Non ſtatim a prædeſtinatione nos ad gloriam transfert, ſed ab una ad alteram traducit per viam, quam nos docet, eum videlicet vitæ ſtatum, ad quem nos vocat.

Vera ſua directa exoptenda via eſt fideliter ſequi ſuæ ſui vocationi.

Utinam ſaperent, & intelligerent, ac noviſſima providerent! Deuter. 32. Utinam homines veritatem hanc bene intelligerent! quantum ad ſalutis rationem conducat bona vitæ electio. Ne illi ſtatim vitæ rationem mutarent; mature deliberarent, antequam ſtatum hunc ingrederentur, antequam ſeſe huic negotio immiſcerent! Si pavidam haberent conſcientiam, ac ſenſum aliquantulum delicatum, ex prudenti, ſcitoque confeſſario quærerent, utrum licite hanc, vel illam vitæ rationem ſuſciperent; ſed ubi ſemel eam ſuſceperunt, ſenſim, ac ſine ſenſu peccati timorem, quem habebant, amittunt.

Quantum prudentia in ſtatus electione fidelis bene adhibenda.

Loquere Domine, quia audit ſervus tuus, 1. Reg. cap. 3. Beatus ille, qui uti Samuel, ait, loquere Domine, quia audit ſervus tuus; ſi enim attente illius vocem audies, quandonam ſibi modus negotium faceſſet. Sed heu! non erit amplius tempus. Non ſecus ac nautæ magna ſæviente procella navarchi vocem non audiunt; ita dum voluptatibus, atque affectionibus agitaris, quomodonam Dei vocem audire vales? Hæc, S. Bernardus ait, *ſecretum conſilium, ſecretum auditum poſtulat.* Beatus ergo, qui antequam hanc vocationis electionem inſtituat, cum Deo ſe recipit cum eo de ſtatu amplectendo deliberaturus.

Dei vox audienda eſt in hoc vocationis negotio.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, ac ſententiæ Sanctorum Patrum hujus argumenti.

Q*Ui ſpreverunt voluntatem Dei invitantem, voluntatem Dei ſentient vindicantem.* Auguſt. ad attic. ſibi falſo impoſitos.

Commendant mores ſtatum, non ſtatus mores. Ambroſ. Epiſt. 44.

Quanto ſtatus inferior, tanto virtus eminentior. Idem, ibidem.

Omnis ad recte agendum provocatur ætas, & dignitas; nemo igitur publicis ſe excuſet actibus. Idem, Serm. 7. de milit.

Quod ipſi gerunt, officiis ſuis adſcribunt. Idem.

Tametſi Deus nos vocet, expectat tamen ut ſponte accedamus, ac tum nobis ſuum præbet auxilium. Chryſoſt. Serm. 1. de Verb. Apoſt.

Non una ſalutis via, nec unus modus eſt, verum permulti ac differentes. Idem, l. 3. adverſ. vituperat. vitæ Monaſt.

Homo! ſi gehennam metuis, ſi regnum affectas, ne vocationem ſpernas. Baſil. Homil. 13. de Bapt.

Non Hieroſolymis fuiſſe, ſed Hieroſolymis bene vixiſſe laudabile eſt. Singuli credentium non locorum diverſitatibus, ſed fidei merito ponderantur: Spiritus ubi vult, ſpirat. Hieronym. Epiſt. 13.

Inſcrutabilia ſunt judicia Dei, & inveſtigabiles viæ ejus, quibus ad ſalutem humanum attrahit genus. Caſſianus, Collat. 13. cap. 15.

Multæ atque perditionis viæ, cum una regalis via, lex Dei videlicet, deſeritur. Idem.

Ad negotiandum vocatus es, ne perdas margaritam, ne theſaurum tuum deprædetur inimicus, ne navis de-

merga-

merzatur una cum onere, & vacuus revertaris ad propria. S. Ephrem, in illud: Attende tibi.

In quocumque ſtatu ſive vocatione homo fuerit, nunquam ſe excuſare poterit, quod Deum amare nequeat, & proximum propter ipſum. Hugo Cardinal. in Pſalm. 18.

Tota ratio damnationis eſt perverſa adminiſtratio conditionis. Tertull.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologiæ penu hoc in argumento valeat depromi.

Quid intelligatur pro vocatione ad ſtatum, & pro electione ejus ſuſcipienda.

VErbo vocationis ad vitæ ſtatum ſuperius admonui non aliud intelligi, niſi divinæ providentiæ diſpoſitionem, quæ ad arbitrium ſuum diſtribuens varias conditiones, munera, ac profeſſiones, quæ politicum, eccleſiaſticumque ſtatum conſtituunt, cuilibet tribuit talenta, ſubſidia, & gratias, ut rite ſuo perfungantur officio, ac ſalutem ſuam operentur. Per electionem vero ſtatus, & profeſſionis a ſingulis faciendam, curam intelligimus, quam quivis ſuſcipere debet, & neceſſitatem, quam habet divinam hac in re voluntatem conſulendi, ut ſeſe providentiæ præceptis conformet, & obſequatur conſiliis, quæ illa de ſingulis habet.

In quo ſita ſit hæc vocatio ex parte Dei vocantis, & ex parte illius qui vocatur.

Hæc vocatio ex parte Dei conſiſtit 1. in peculiaribus luminibus, quæ ipſe tribuit illis, qui ſalutem ſuam cupiunt operari, per quæ illis oſtendit voluntatem ſuam, & quo in ſtatu illi tutius, atque facilius ſalvari poterunt. 2. In validis ſtudiis, quæ illius pro uno potius, quam pro altero ſtatu immittit, & quæ illi, quos ad hunc evocat ſtatum, experiri in ſe conſueverunt. Sin autem vocatio conſideretur ex parte illius, qui ſtatum aliquem ingreſſurus eſt, conſiſtit in talentis, & qualitatibus, quas a natura ſortitus eſt; mente, ingenio, corporis viribus, natura, quæ omnia efficiunt, ut intelligat cuinam rei par ſit; & in recto ſenſu, quo de negotii hujus neceſſitate judicat; quæ res illum impellit ad vires ſuas excutiendas, Dei voluntatem conſulendam, implorandam opem, nihilque temere, & ſine conſilio aggrediendum.

Hoc in argumento ſupponendum eſt, & pro certo habendum, quemlibet ſtatum, & conditionem cum pro humanæ ſocietatis utilitate, atque ordine ſervando, ſine quo vigere non poſſet, inſtituta ſit, inſtituta fuiſſe juſſu providentiæ, quæ novit diſtribuere, & aſſignare cuilibet, quod proprium eſt, & quæ illis, quos aliquo in ſtatu collocat, ea deſtinat ſubſidia, & gratias, quæ neceſſariæ ſunt, ut in eo omnia ſibi fluant e ſententia, & ut ibi ſalutem ſuam operentur.

Conditionum inæqualitas effectus eſt providentiæ.

Altera veritas, quæ ex priori conſequitur, eſt hanc eamdem providentiam voluiſſe inæqualitatem, quæ in ſtatibus, & conditionibus, atque inter homines invenitur; ab illa alios quidem ſublatos, alios depreſſos fuiſſe; alios divitiis, commodiſque auctos, alios vero paupertati, atque labori addictos. Quemadmodum autem hic ordo divina conſtitutus fuit providentia, omnes a Dei manu recipere debent diſpoſitionem, quam de ipſis illi facere placuit; omnibuſque perſuaſum eſſe debet, Deum, qui curam habet eorum, illos deſtinaſſe huic ſtatui, & conditioni, tanquam aptiſſimæ ad ea adimplenda conſilia, quæ ab æterno de iiſdem concepit. Quamobrem nequaquam putandum eſt, hanc conditionum, ſtatuumque varietatem, quam in mundo videmus, fortis effectum eſſe.

Nulla ars, aut vocatio ita humilis eſt, ut deſint qui illam exerceant.

Hic etiam inter providentiæ effectus recenſendus eſt, ut quin hominum ſtudiis vis ulla inferatur, nulla ſit adeo miſera conditio, quæ aliquibus utilis non ſit; neque ars ulla adeo vilis, ut nemo inveniatur, qui exerceat illam. Non deſunt, qui terram excolant, & annonam præparent illis, qui urbes incolunt: non deſunt, quibus militaris labor acceptus eſt, & qui ſtrenue vitam ſuam in diſcrimen adducunt. Alii commercium diligunt, alii mercaturæ operam impendunt; alii denique ſtudiis, ſcientiiſque vacant. Sunt, qui juſtitiæ exercendæ, qui imperando, qui ſuperata faciendo nati, factique videntur. Providentia hæc omnia inſtituit, & cuilibet locum decrevit.

Deus unum vitæ ſtatum deſtinavit, ut integrum nobis ſit eligere.

Deus ita noſtrum ſingulis vitæ ſtatum, in quo prædeſtinationis ipſius opus adimplendum eſt, prænotavit, ut liberam nobis optionem reliquerit; non ſolum ut ex ſuavi, amabilique hac providentiæ ipſius ratione, quam habet erga hominis libertatem, intelligeremus ipſum nulla in re liberi arbitrii jura lædere velle; verum etiam ut nobis integrum relinqueret meritum maximi illius ſacrificii, quod offerre Deo poſſit homo, illi omnem vitam ſuam conſecrans eo in ſtatu, quem ipſi deſtinare placuerit Deo: ideoque noſtrum eſt bene conſulere, ac deliberare.

Conſtans in diſciplina morum effatum eſt, homini de fine deliberandum non eſſe, quia hic abſolute neceſſarius eſt illis omnibus, qui eſſe volunt beati; ſed deliberatio ſemper verſari debet ſuper varia media, quæ ad finem adducunt; non enim omnia æque bona ſunt, & in profunda ignorantia, in qua verſamur, de negotio, quod tanti momenti eſt, nulla unquam nimia eſſe poteſt diligentia, nimis unquam cœli ſubſidium implorari non poteſt. Et profecto quidquid efficere poteſt negotii alicujus exitum ambiguum, incertumque hominum ſapientum judicio, invenitur in electione ſtatus vitæ, quam ipſi facimus; & quidquid efficere poteſt, ut pravus negotii exitus ſentiatur, ſeparari non poteſt ab erroribus, quos in iſto committimus.

In ſtatus electione judicium ferendum eſt habita ſalutis noſtræ ratione.

Cum agitur de vitæ ſtatu eligendo, ut illum amplectamur, nequaquam judicium ferendum eſt de ſtatibus ex eo, quod ipſi per ſe ſunt, ſed ut ſapiens, ac prudens electio fiat, illi conſiderandi ſunt ex ratione, quam habent nobiſcum. Noſtra ſalus, & Dei voluntas, quæ tali in ſtatu nos verſari jubet, eſſe debent veluti principia, & cauſæ noſtræ electionis, ita ut vere dicere poſſimus; hunc potius, quam alium quemlibet ſtatum eligo, quia poſt diligens examen cenſeo coram Deo, hunc eſſe illum, quem æterna infinitæ Sapientiæ decreta mihi prænotarunt; hoc animo illum amplector, ideoque in eodem & vivere, & mori volo. Talia eſſe debent illius hominis conſilia, qui falli non vult.

Non dicendum eſt illoſo in eo, quod vulgo dicitur, hominem in quolibet conditione ſalvari poſſe.

Cum oſtenditur periculum, quod adeſt quibuſdam in ſtatibus, qui parum congrui videntur ætati, viribuſque eorum, qui amplectuntur illos, putant, ſe ſolidam afferre reſponſionem, nequaquam impoſſibile eſſe in quolibet ſtatu ſalutem ſuam operari; periculum ubique adeſſe, ubi bona deſit voluntas; ubi vero adſit, ubique ſalvari nos poſſe. Sed hac in reſponſione plurimum illuſionis adeſt. Verum eſt in quolibet ſtatu ſalvari nos poſſe; ſed illic nonniſi ſummo niſu, quem pauci exerunt, ſalus poteſt acquiri. Verum eſt, eos, qui in eo ſtatu ſunt, ſalvari poſſe per gratias, quas a Deo recipiunt; ſed non ſemper paratus eſt Deus, ut illis, qui ejus injuſſu ſtatus eos ingrediuntur, potentes concedat gratias, ſine quibus nemo re ipſa ſalvatur. Hoc rite conſiderandum eſt, & ad examen vocandum, antequam ſtatus aliquis ſuſcipiatur.

Prædeſtinatio noſtra pendet ab electione ſtatus.

Omnis noſtra prædeſtinatio fere pendet a ſtatu, quem amplectimur; inde fere unice pendet noſtræ æternitatis felicitas, vel infelicitas. Prædeſtinatio, Theologi inquiunt, ex parte Dei non aliud eſt, quam catena gratiarum, quæ nobis præparatæ ſunt; ex parte vero noſtra non aliud, quam ſeries actionum, quibus innititur judicium decretorium, quod de nobis a Deo fit. Quot reprobi, qui in inferno torquentur, viviſſent in terra vitam Sanctorum, ſi Dei vocem ſecuti fuiſſent, cum amplectentes ſtatum, ad quem a Deo vocabantur? Quot cœlo fruuntur ſancti, qui in terris impii, ac flagitioſi fuiſſent, ſi eam elegiſſent conditionem, ad quam a Deo non vocabantur?

Quam neceſſaria ſit gratia vocationis ad aliquem ſtatum.

Poſt baptiſmi gratiam, quæ ſalutem noſtram incipit, & gratiam bene moriendi, quæ illam perficit, gratia ſtatus bene eligendi pro toto vitæ ſpatio una omnium maxime ſalutaris eſt, ac neceſſaria; quia eſt tanquam medium, & vinculum, quo baptiſmi gratia, & gratia finalis ſimul nectuntur. In communi via ad ſalutem triplici nobis opus eſt gratia, quibus illa innitatur; illi, qui primam in baptiſmo recepit, ac tertiam in mor-

te

te recipere cupit, nihil utilius, & magis neceſſarium eſt, quam bene eligere ſtatum vitæ, ad quem vocatur a Deo; bona quippe electio, ſi noſtræ prædeſtinationis, & ſalutis ratio habeatur, idem eſt ac lapis medius, qui fornicis clavis appellatur ratione utriuſque partis fornicis ejuſdem, quæ clave hac junguntur, & ſuſtinentur.

Ratio, & fides credere vetant Dominum, poſtquam miſericordia ſua nos ad evangelii lumina evocaverit, voluiſſe nos tradere libidini, & arbitrio noſtro, necnon mentis noſtræ tenebris, penes nos relinquentem noſtræ ſortis imperium in electione, a qua æternitas noſtra penderet. Et ratio conſtat: neque enim Deus otioſum eſt numen, quod omnia ſorti committat; ſed univerſorum regimen ſpectandum eſt veluti opus infinitæ ſapientiæ, quæ regit omnia, quæ omnia ad ſuum finem adducit per vias, quæ naturæ eorum aptæ, & accommodatæ ſunt; & ſicuti in hominibus vitæ ſtatus quamplurimum confert ad finem, cui illos deſtinat Deus, ita eos opus eſt ab eodem vocari.

In omnibus ſtatibus concedit Deus peculiares gratias ut ſalutem conſequamur.

Cum ſtatibus omnibus ſua adſint peculiaria pericula, Deus omnibus propria ſuppeditat ſubſidia, ut illa evitemus. In theſauris miſericordiæ ejus non deſunt hujuſmodi gratiæ, ut quilibet ſtatus ibi peculiaria nanciſcatur auxilia, quæ ſalutem ipſorum maxime deceant. Non deſunt gratiæ ſacerdotii, magiſtratus, patrumfamilias, privatorum; gratiæ receſſus, conjugii, cœlibatus, viduitatis. Deus nunquam nos alicui deſtinat fini, quin nobis conferat media, quibus ad eum perveniamus. Præcipiens ſingulis finem, quo illi tendant opus eſt, illius electioni adnectit ſubſidia, & neceſſarias vias, quæ illuc feliciter adducant. Sed ut in gratiæ ſtatus alicujus partem veniamus, ad illum a Domino vocandi ſumus. Si temere aliquo in gradu collocare cupis, tuum eſt ibi teipſum tueri; niſi es in via, quam deſtinavit tibi, te tibi tradit; ſolus incedes, neque deducet te.

Nullus eſt vitæ ſtatus, quem inexplorata Dei voluntate liceat amplecti.

Quamcumque libertatem homini conceſſerit Deus illum, ut Scriptura inquit, relinquens in manibus conſilii ipſius; generale effatum eſt innixum religionis principiis, nullum eſſe vitæ ſtatum, quem homini chriſtiano liceat ingredi a Deo non vocato; nullam eſſe conditionem, cujus præcipua, atque eſſentialis regula non ſit, a Deo ad eamdem vocari; nullum gradum, nullum munus, quod periculo careat, ubi inexplorata Dei voluntate ſuſcipiatur. In hoc, S. Chryſoſtomus ait, poſitum jus eſt ſupremi imperii, quod ſibi reſervavit Deus in creaturam rationabilem, atque intelligendi vi præditam, & in hoc beata conſiſtit obligatio, qua creatura uti non debet libertate, & jure ſuo niſi dependenter a Deo Domino ſuo; quia nihil eſt arctis adeo vinculis cum ſalute conjunctum, quam id, quod vocationem dicimus.

Quanquam Deus vitæ, & officiorum noſtrorum ſit dominus, ac abſolute de nobis diſponere valeat, non ſemper tamen hoc imperio, & ſeveritate nos regit. Cupit ſemper voluntatem noſtram a ſua non abhorrere, noſtraque conſilia cum ipſius conſiliis conſentire pro ſtatus electione. Nos igitur eo vocat, ubi nos deſtinat; & ſi fideliter voluntatem ejus ſequimur, nobiſcum agit tanquam cum filiis, qui patrem verentur, eidemque obſequuntur, & qui nolunt emancipari, & illius jugum excutere.

Vita, moreſque ad ſtatum formandi ſunt.

Hæc veritas eſt, de qua nobis perſuaſum eſſe debet, Statum noſtrum nobis indigitare debere omnia opera bona, quibus vacare debemus, & illa, quæ ab aliis fieri debent, relinquere. Nullus enim dubitandi locus eſt, ſicuti ex altera parte neceſſe eſt opera bona fieri a nobis, ac nos orationi, jejuniis, eleemoſynis, & mortificationi indulgere; ex altera iis, quæ univerſi præſtare debemus Deo, ſingula peculiarem ordinem habere, a quo recedendum non eſt, & mandata, in quibus eſt ſubſiſtendum, quin perperam tranſitus fiat ad ea, quæ in eo ſtatu nequaquam requiruntur.

Quid faciendum cum prava facta fuerit electio.

Qui in ſtatus ſui electione ſe deerraſſe putant, ſibimet conſulant opus eſt eam, quam fecerunt, electionem emendaturi. Vel enim ſtatus eorum ſtabilis, ac permanens eſt, veluti ſacerdotium, conjugium, religio, vel liber eſt, ac ſine ullo vinculo neceſſario, quales ſunt pleræque vitæ hujus conditiones. Si liber eſt, & poſt maturam deliberationem bona fide cognoſcunt Deum illos in hoc ſtatu minime velle, illum ſtrenue relinquant, oportet; tandem enim hoc munus illi non æque pretioſum eſt ac oculus, quem tamen eruí Deus jubet, ſi ſcandalum attulerit. Sin autem ſtatus eorum eſt permanens, Dei voluntas eſt illos in eodem morari; & docent Theologi, licet Deus non hæc primum de illis habuerit conſilia, ea non tamen permiſit, ut illi ſeſe æterno ſtatui implicarent, illum ſecunda voluntate ſua ratum feciſſe alterum hunc ſtatum; nec deeſſe illi gratias, quarum ope malum reparare poſſimus, & quas nobis confert, ut ſaluti noſtræ proſpicere valeamus. Hoc ſolum nobis perſuaſum eſſe debet, quod cum difficilius ſit nos ibi ſalvari, majorem a nobis afferendam eſſe fidelitatem, ut gratiis hujuſmodi reſpondeamus.

Duo mortalium genera, quibus Deus ſuam non largitur opem.

Dicere poſſumus mundum in duo mortalium genera eſſe diviſum, quorum alii ea ſe ſtatus, profeſſiones, ac miniſteria ingrediuntur, ſeque ſua manu ibi conſtituunt. Alii vero a Deo vocantur, ac ſtatum Dei juſſu amplectuntur. Attamen hoc diſcrimen nequaquam efficit, ut noviſſimi melius, quam primi proſperentur, & beatiores fiant; & ratio, quæ malum hoc hincinde par efficit, hæc eſt, quod Deus neutris ſuam opem, validumque præbet ſubſidium, quo utrique æque indigni ſunt. Hoc primis renuit, quia ipſum non conſuluerunt, & quia propriæ tantum cupiditatis motu ſeſe eo in ſtatu conſtituerunt; neque poſterioribus illud concedit, quia quin reſpondeant gratiæ, qua illos dignatus fuerat, quin animum appellant acquirendis virtutibus, quas ab illis expetebat ſtatus, ad quem vocaverat illos, prorſus alia curant negotia, & in oppoſitum recedunt.

De mutationi ſtatus, & conditionis.

Status, vel loci mutatio vulgo tanquam tentatio reſpicienda eſt. Fere ſemper Dei jugum excutere contendimus, cum recedimus a loco, vel ſitu, in quo nos illius providentia conſtituit; & quemadmodum plerique eorum, qui conditionem, locumve mutant, id agunt ex inconſtantia, vel ob rationes prorſus humanas, perraro accidit, ut hujuſmodi motus illis afferant vel requiem, vel ſolatium, quod ſe illic nacturos eſſe ſperaverunt.

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentibuſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Fortuito amplectendus non eſt vitæ ſtatus; ſed antea maturè deliberandum eſt.

PRobatiſſimum eſt in morum diſciplina principium, eos, qui fortuito agunt, imprudenter agere, tunc etiam cum aliquid illis cedit e ſententia, aut cum aliqua ab illis bona electio fit. Ita homo ſe infra ipſam brutorum conditionem ſubmittit, quæ natura ſortis arbitrio committere noluit, & quibus inſtinctum quemdam immiſit, quem tanquam regulam aliquam ſequerentur. Homo vero ab illis diſtinguitur propter eximiam hanc facultatem, qua cognoſcit, quamnam rationem habeant media cum fine, quem ſibi proponit. Ex quo igitur homines ſe ipſos adeo neceſſario privant auxilio, atque ſeſe ſortis arbitrio committunt, patet, illos ſeſe manifeſto objicere periculo ſe ipſos fallendi; & cordatus quilibet fatebitur, probabilius eſſe illos deerraſſe, quam credibile ſit, eos in recta via incedere...., Hoc argumentum nobiſmet ipſis applicemus in negotio ſtatus vitæ, quem debemus amplecti. Omnes vitæ ſtatus viæ ſunt, quæ nos ad æternitatem adducunt; providentia noſtrum ſingulis ſtadium aperit, ubi curſum abſolvamus, & deſtinatum nobis bravium promereamur. Verum ſi tuto, ac non fortuito incedere cupimus, quin ſciamus, quo pergimus, temere ingredi non debemus in viam, quam nobis providentia non aperit. Etenim quamvis hæ omnes viæ in cœlum adducant, quilibet ſuam habet prænotatam; neque ad omnes pertinet pervenire ad terminum per vias, quas nobis Dominus nequaquam præſcripſit. *P. Cheminais, ſermone hujus argumenti tom. 2.*

Quid

Ad vitæ ſtatum bene eligendum, omnia abjicienda ſunt præjudicia.

Quid prodeſt generatim ſentire, opus eſſe, ut ſalvemur, & ſalutem pro fine, ac norma ſtatus noſtri accipiamus, atque eum ſequamur, quem aptiſſimum eſſe cenſuerimus, ut eo perveniamus? Quid prodeſt inquam hoc ſentire, ſi alioquin mens noſtra ſexcentis repleta præjudiciis ſententia hac non utitur, uti decet? Quis enim ex humanis mentibus avellere poſſet omnia erroris principia, quibus judicia earum corrumpuntur? Et ubi quis ſemel ſequatur quædam placita, quæ mundi ſapientibus arrident, quomodonam uti poteſt conſiliis, quæ ipſi tradunt, & cognitionibus, quas adeptus eſt? Qui objecta nonniſi per organum male affectum intuetur, nunquid minori in periculo ſemet decipiendi verſatur (quantumvis aliunde lumen illi ſuppetat,) quam qui hoc carent auxilio? Quærimus, dicimus ipſi, quid velit Deus, & nobiſmet perſuadeſe volumus, nos bona fide agere. Forraſſe etiam aliquid peccamus, quia modicam adhibemus diligentiam, ut ad examen noſtra præjudicia vocemus; ſed falſa perſuaſio, ac præjudicium temere conceptum infinitorum errorum eſt cauſa. Ut igitur in re tanti negotii ſapienter noſmet geramus, veritatis oracula ſine præjudicio conſideranda ſunt, atque illi ſine ulla exceptione eſt obtemperandum. *Idem.*

Fallacia præjudicia, quibus nos pravenimus ut erga ſtatus aliquos, & quæ prohibent, ne bona electio fiat.

Inter fideles ipſos, qui ſaluti ſuæ conſulere quærunt, non deſunt, qui de amplectendo vitæ ſtatu deliberaturi incipiant, religionis ſtatum excipiendo, ſic, ut ita dicam, cum providentia ſtipulatur, ut feratur conditio æquior, & naturæ magis accommoda. Alius, qui cœlibatus pacem, & libertatem cum conjugii ſervitute comparat, in reliquam vitæ ſuæ partem factum hunc nodum rejicit, atque inconſulto Deo illum excludit, conſilii ſui ita certus, & contentus, ut de hac re ne momento quidem hæreat. Hic conjugii amore præventus, ne conſiderat quidem, utrum hoc recipere debeat ſacramentum, quod nihilominus etiam, atque etiam eſſet conſiderandum; ſed de bonis, affinitatibus, dotibuſque illius, quam in uxorem ducturus eſt, ſerio deliberat; & ſi eo procedit, ut futuræ conjugis virtutem, ac probitatem vocet ad examen, ita ſibi complacet in re adeo a communi uſu abhorrenti, ut præcipuus electionis error negotium illi nequaquam faceſſat. Ille ſecreta ambitione tamen, cui ſatiſfacere ſatis non poteſt in ſæculo, non ambigit, utrum eccleſiam ingredi debeat; ſed cogitat quem illic gradum habiturus ſit, ad quas dignitates poſſit attolli; circa vero electionem a ſe factam animum habet tranquillum. O nos cæcos, & miſeros! Speramuſne ſecretis amoris proprii conſiliis facere poſſe, ut divinæ providentiæ conſilia ad arbitrium noſtrum torqueamus? Fallimuſne Deum, an noſmet ipſos? & credimus nos æterna ſapientiæ decreta mutare poſſe illa oculis noſtris auferentes, illa ſub ineptis prætextuum coloribus diſſimulantes, eaque in ſenſum noſtrum interpretantes? *Idem.*

Vulgo mundi, nō evangelii leges ſequimur, cum de ſtatu amplectendo ſermo eſt.

Quædam mundi leges, cum de ſtatu eligendo ſermo eſt, nobis quodammodo principiorum locum habent. Ne venit quidem in mentem de illis ambigere; neque putaremus nos æque ratiocinari, niſi noſtra conſilia ineptiſſimis hujuſmodi placitis inniteremur. Opus eſt primogenitum in ſæculo domus dignitatem tueri; alterum ab hoc altarium miniſterio addici, neceſſe eſt; tertium cœlibatum profiteri in aliquo ordine militari; puellam, quibus negavit natura decus, ac ſpeciem, qua aliæ commendantur, in omne vitæ ſpatium inter clauſtra eſſe ablegandam; eam vero, quæ egregiis donata eſt doribus, in mundi lucem eſſe proferendam; idque ob eas rationes, quæ forraſſe in dubium revocare deberent, utrum utilius eſſet alteram alterius inire conſilium. Filius tenetur togam amplecti, quia magiſtratus aliquis jampridem in familia peſtitit; alios, qui jam eccleſiaſticum ſtatum fuerat ingreſſus, ob natu majoris deceſſum arma ſequitur. Fieri profecto poteſt, ut providentia ſeſe omnibus hujuſmodi eventibus accommodet; ſed quomodocumque ſit, hujuſmodi ſtatus non ea ex parte ſpectantur, ſed quia paſſim conſuetudo illos recepit. Tu vero, Domine, ita ne judicas? Agnoſciſne iſtic primum illud conſilium, quod de hominis fato concepiſti? Satin intellexerunt illi altitudinem conſiliorum tuorum in hoc graviſſimo ſuæ ſalutis negotio? Nunquid infinitæ ſapientiæ tuæ conſilium ingreſſi ſunt? Hinc debent illi, & poſſunt conjicere utrum ſe ipſos deceperint, & an in bona via eſſe perſeverent. *Idem.*

Quotuſquiſque magnum hoc incipiens ædificium, in quo in omnem permanſurus eſt æternitatem, ſupputat ea, quæ habet, bona juxta Jeſu Chriſti conſilium, ad examen revocat vires ſuas, talenta, dotes naturales, & acquiſitas, ac inde fert judicium, utrum habeat, unde opus ad finem uſque perducat? Aſcendunt homines ipſa, unde jus dicendum eſt, ſubſellia, quin ſuum captum, ſuoſque mores conſiderent. Fruſtra ſuadet Sapiens, ne judicandi provinciam aggrediamur, niſi nobis ſatis fuerit roboris, atque conſtantiæ ad tuendas partes egeni, qui a fortiori opprimitur, & ad miniſterium hoc eadem æquitate exercendum, qua ab ipſa lege exerceretur, ſi hæc per ſe ferre poſſet judicium. Invehuntur in eccleſiam male nati filii cupiditatum ſuarum, quæ magis acres, & inordinatæ ſunt, mancipia, qui nullo pietatis ſenſu afficiuntur, & qui magis mundani ſunt, quam qui in mundo vivunt. In illud munus irruimus, ubi ſeſe primum nobis offert ſpes lucri, quin bonæ fidei, & probitatis noſtræ faciamus periculum. Nonne igitur nobis credendi locus eſt, eo modo, quo hodierna die vitæ ſtatus paſſim eligitur, extremum eſſe periculum, ne noſmet decipiamus? *Idem.*

Aliquando conſanguinei, & amici cōferunt aliquid, ut pravā electionē faciamus.

Perinde ac nullus nobis eſſet obex, quo bonam electionem facere prohiberemur, conſanguinei, & amici, qui nobis duces eſſe deberent in re, quæ tot periculis eſt obnoxia, illi vulgo ſunt, qui præ cæteris nos in errorem impellunt, & nonnunquam cæci ſunt duces cæcorum; at mirumne eſſe debet, ſi hos in præceps adducunt? Poſſuntne illis aliam immittere mentem, quam ipſi habeant? quam vero plerique habent, niſi humanam, omnibuſque cupiditatibus perviam? Hinc licet Tridentina Synodus tot cum tot ſerie anathemata in eos, qui vel cogunt, vel prohibent filios ſuos religionis ſtatum amplecti, videntur paſſim, qui abutuntur timore, atque reverentia, quam natura animis eorum inſeruit, ut parentum ſalutaribus monitis illos dociles redderet. Abutuntur, inquam, ut adoleſcentibus timorem incutiant, eoſque cogant illud vitæ genus ingredi, quo a divina providentia non vocantur... Ad examen non revoco, quid in judicio Dei reſpondere poterunt, cum adeo impiæ prævaricationis nomine inſimulabuntur: non cogito, quid filii in æternum exprobraturi ſint illis, quod cauſa extiterint damnationis ipſorum, ac eum in ſtatum adduxerint, ubi ſalvi fieri vix poſſent; neque immoror illis ob oculos repræſentans omnem hujus tyrannidis enormitatem, quam exercent in eos, erga quos natura ipſis amoris dumtaxat, & benevolentiæ ſenſus immiſceat; hinc ſolum argumentor maxime arduum eſſe non errare, cum de vitæ ſtatu eligendo deliberatur, & nihil ibi facilius eſſe, quam falli. *Idem.*

Curæ illorum, qui non vocati ſtatum aliquem ingrediuntur.

Quam amaris torquentur ſtimulis hæ conſcientiæ vocationi ſuæ infideles, quæ juſto Dei judicio ſeſe horribilibus tradunt ſollicitudinibus? Ab uno ad alterum ſtatum migrant, ſingula profeſſionum genera ſcrutantur, & nulli adhærent: moroſitatem ſuam per omnes vitæ conditiones ſecum trahunt, & ubique emendicant requiem, quam ſola divinis præceptis obedientia illis poteſt elargiri. Non ita accidit illis, qui legitima vocatione ſeſe auſteriſſimis vitæ officiis implicuerunt. Verum eſt ipſos ibi crucem ſuam invenire, ſed non deeſt illis magna ſolatii cauſa, ipſæ etiam ſeveriſſimarum religionum auſteritates huic ſolidæ oblectationi admixtæ ſunt, quod in hoc Dei mandatis obediunt. Tu, Domine, in has me ærumnas conjeciſti; tu me in ſtatum hunc impuliſti; nunquam de viribus meis tantum præſumpſiſſem; & nonniſi poſt exploratam infirmitatem meam conſilium adeo arduum, ac difficile cœpi: tuum igitur eſt illud, quod incœpiſti, opus perficere. *Idem.*

Ubi ſemel perturbatus fuit ordo providentiæ, vix fieri poteſt, ut ſalutem conſequamur; & ratio eſt, quod nobiſmet auferimus quam plurimas gratias, quas adne-

adnectere placuerat Deo ſtatui, quem nobis deſtinaverat; & quod eadem ſubſidia, quæ nobis adhuc tribuit, pleramque ſterilia fiunt, & effectu carent; quia non ſumus in felicibus illis circumſtantiis, in quibus gratia de obicibus omnibus triumphaſſet..... Deus Dominus eſt, & a Domino imperia expectanda ſunt, ut omnia e voto contingant. Nonne hoc ipſum facere conſuevimus eum iis, qui pendent a nobis; qui cum euſque ſe emancipant, ut ſibi ad arbitrium fortunam comparare velint, nonne illos in ipſorum deſideria tradere conſuevimus? Si voluiſſet ille, dicimus, ſequi conſilium meum, ego illi ſatis, ſuperque conſuluiſſem; non deerat mihi voluntas, quæ illi comperta non erat; per gradus eum ad hoc uſque faſtigium perduxiſſem, & dummodo mihi non fuiſſet adverſatus, jamjam ſe opibus, honoribuſque auctum videret. Sed aliis aſſenſus eſt, cum aliis neceſſitudinem junxit, ſeſe ad arbitrium alio convertit; ſuum erit ſibi proſpicere. Si conſilia mea ſecutus fuiſſet, omnem illius gloriam, & utilitatem duxiſſem meam; omnique eum negotio liberaſſem. Quomodo vero hujuſmodi periculis evaſurus ſit, ipſi ſpectabimus. *Idem*.

Deus non eſt amplius dux noſter, ſi regimen illius detractamus

Heu! Fideles, fortuna noſtra in manibus Dei eſt: ſed quænam fortuna, ut illam aliis, quam amantiſſimo huic patrono committere audeamus? Quis melius ipſo novit viam, qua nobis in cœlum eundum eſt? Quis æquiora, tutioraque nobis præbere poteſt conſilia? Nonne præclare nobiſcum agitur, cum ipſe dux noſter eſſe dignetur! At ſi eum ſemel ducem detrectare audemus, ne expectemus amplius hæc peculiaria ſubſidia, ille non amplius nos regit, ſed ipſi cæcorum inſtar incedimus. Pro nobis generalis tantum eſt providentia, quæ adhuc opem ferat; ſunt adhuc inſignis bonitatis reliquiæ: verum triſtes ſunt, languidæque reliquiæ, quæ poſſunt quidem ſalvos nos facere, ſed quæ ſecundum omnem veritatis ſpeciem nos ſalvos minime facient. *Idem*.

Momentū gratiæ vocationis.

Chriſtianiſmi gratia gratiarum omnium prima eſt, ſed nequaquam hæc ſola eſt, quæ magni ſit momenti; altera eſt, non minoris facienda; videlicet ut ſtatim ac per ætatem nobis integrum ſit, illud vitæ genus amplectamur, ubi tuto moremur, & quod, ut Sanctus Auguſtinus inquit, omnium motuum noſtrorum centrum ſit, atque principium: *Omnis motus noſtri centrum vocatio*. Et pater ratio; quia licet indiſcriminatim quodlibet ſtatuum genus amplecti poſſimus, certum eſt tamen, non ubique eadem inveniri bona, eademque ſecuritatis, & facilitatis privilegia. Quemadmodum in propemodum infinito diſcrimine conditiones ſunt, ita pro infinita perſonarum differentia factæ ſunt; & ex tanto numero ſæpe una tantum illa eſt, quam poſſumus adimplere. Vita mundi theatrum eſt, ubi quilibet ſuam gerit perſonam; & aliam ab hac gerere, Sanctus Auguſtinus ait, idem eſſet ac univerſorum pulchritudinem invertere, ac deformare. Hic utilis eſt religioni, qui foro ineptus eſt; ille bonus eſt judex, qui malus eſt imperator; & hic turpis eſt aulicus, qui optimus eſſet magiſtratus. *P. de la Rue in ſermonibus editis ſub ejus nomine, pro feria quarta hebdomadæ ſecundæ in Quadrageſima*.

In dubium revocari nullo modo poteſt, nihil in mundo nobis antiquius eſſe debere, quam magna cum prudentia vitæ ſtatum eligere. Hoc poſito inferendum eſt, ut tuta ſit electio, Deum eſſe conſulendum, & conſilio ejuſdem parendum; ſæpe enim in humanis hominum prudentia, & prudentia chriſtiana non eadem habent conſilia. Chriſtiana quippe omnia ſemper ad ſupremum refert bonum, reſpicitque finem, quem ſibi proponit; humana vero perſunctoriam tantummodo reſpicit utilitatem neglecto primo, veroque bono, æterna videlicet felicitate. *Idem*.

Hanc vitæ rationem ingrederis, hoc, vel illud munus obeundum amplecteris; verum antequam illud amplecteris, Deumne conſuluiſti? cum illo ne deliberaſti? Si hæc vera ſunt, omnia tibi in tuto ſunt, atque in ſapientia illius requieſcere debes. Sin autem prudentiam, ſapientiamque tuam tantummodo conſuluiſti, vel potius ingenium, atque cupiditatem tuam, omnia tibi hac in re metuenda ſunt, operamque ludes; etenim quemadmodum negotium illud, quod Deo auctore, atque hortatore ſuſceptum eſt, non niſi e ſententia contingere poteſt, ne putes feliciter illud ceſſurum tibi, in quo tuam tantummodo cupiditatem ſecutus es ducem. Jure tunc Deus detrectare poteſt auxilium ſuum, teque cum his verbis dimittere: Abi, auſus es incipere me inconſulto; me etiam non adjutore perficere poteris. Beatus igitur ille, qui antequam vocationis electionem inſtituat, cum Deo quid ſibi ſit faciendum, deliberat. Beatus ille, qui ut olim Salomon dicit Deo: *Da mihi ſedium tuarum aſſiſtricem Sapientiam*. Sapient. 9. Da mihi, Domine, ſapientiam tuam, ut me ſemper comitetur, mecumque ſemper laboret. *Idem*.

Nihil nobis e voto contingere poteſt, niſi Deus auctor extiterit.

Externæ dumtaxat diſpoſitiones conſuluntur; hoc eſt, plerique hominum in id tantum incumbunt, ut honorem hunc, vel bonum illud conſequantur; utrum vero illum rite exercere, aut hoc bene uti poterint, minime quærunt. Ad examen vocant, utrum ſatis gratiæ, ac neceſſitudinis ſibi ſit ad eccleſiaſtica beneficia acquirenda; utrum vero ſatis futurum ſit conſtantiæ, ut hoc in ſtatu Deo fideles exiſtant, non cogitant. Conſiderant quidem, utrum ex conjugio, quod inituri ſunt, magna ſibi ceſſura utilitas ſit; utrum vero ſatis ſibi vocationis ſit ad ſtatus hujus munera ſuſtinenda non laborant. Verbo; in mundi negotiis, ſatis ea quæruntur, quæ ab hominibus pendent; Deum vero conſulere non quærunt. Interim, o miram dementiam! putant electionem ſuam, Dei quoque futuram, & ad ſalutem operandam non defuturam ſibi peculiarem Dei gratiam, quæ nobis opem præbebit. Id genus homines ſine Dei gratia ſtatum ingrediuntur; ideo aberrant, ac ibi ſuam inveniunt damnationem, ubi ſalutem ſuam ſe invenire putant; neque enim vitæ ſtatus ſalvos nos facit, ſed fidelitas, qua perfungimur officiis ſtatui huic inhærentibus. *Idem*.

In tanti momenti negotio aliud quilibet præter Deum conſulunt.

Hoc quotidie accidit, & vulgatiſſima totius mundi experientia probatur; ſed heu! nemo ſuos mores, ſenſuſque regit. Deliberatur ſæpe, utrum ſtatus aliquis amplectendus ſit, utrum belli, an domi reipublicæ ſit inſerviendum; verum nunquam cogitatur, quid ferre recuſent, quid valeant humeri, & utrum ea adſit induſtria ſuſceptæ provinciæ officiis obeundis, atque periculis ſuſtinendis par? Quid! Vultis, quod non poteſtis? Vultis hanc obtinere provinciam, eaque vobis nimia eſt ardua; conſequi vultis hoc beneficium, & hoc beneficium cauſa erit interitus veſtri: in hac conditione diteſcere vultis, & divitiæ iſtæ certiſſime vobis erunt funeſtæ. Hoc tamen recta judicii lance perpendere detrectatis. Hic ſe in tuto eſſe arbitratur, ac certam habere credit vocationem, cum putat ſe poſſe hos honores appetere, & has poſſidere divitias. At ne fallamini; bipalmaris hic error eſt; non magis vocati eſtis, quam cæteri homines, neque vos potius, quam illi eſtis electi, ut primas ſedes teneatis, atque præcipuis hujuſmodi honoribus decoremini. Nonne in omnibus dignitatibus diverſa requiruntur talenta, quæ ab hominibus exigit Deus, ubi hos deſtinat illis? Videte, utrum talenta hæc poſſideatis, veſtrum eſt vires veſtras conſulere, non ambitionem veſtram, quæ ſupra totius mundi caput ſeſe attollere cupit. *Idem*.

Nunquā cogitamus, an ſatis virium nobis ſit, ut ſuſcepti ſtatus perfungamur officiis.

Fere ſemper ſtatum mutare vellemus, ideoque mobiles, & inconſtantes ſumus: ſed ideo mutare

vellemus, quia eo in loco, in quo ſumus, non ſatis ex animo fluere nobis omnia videntur, & quia in alio e ſententia nobis omnia facilius ceſſura ſperamus; & hoc nobis ambitio, atque ſuperbia ſuggerunt. Credimus nos male collocatos eſſe; atque ideo omni niſu contendimus, ut e loco egrediamur. Putamus nos, ubi primum protulerimus gradum, voti compotes futuros, quia in hoc, ut nobis videtur, exiguam fortunam noſtram collocamus; cupiditas noſtra ſemper inexplebilis eſt, gradatim aſcendit, ac de officio ad officium adducit. Cæci proprio amore, quo fallimur, noſmet ſemper reſpicimus tanquam intra nimis anguſtos fines coarctatos; & quin perpendamus, quod tot mortales, qui infra nos ſunt, beatos ſe ducerent, ſi eas obtinerent ſedes, quas ipſi reliquimus, invidemus illis, qui ſublimiora tenent faſtigia, ac præcipiti ſuperbiæ noſtræ motu, ſine vocatione, & inconſulto Deo illuc conamur aſcendere. *Ex ſermonibus moralibus, ſermone de providentia.*

Dei eſt efficere, ut cognoſcemus viam, qua nos deducere vult.

Ille unus, qui vires noſtras novit, qui renes noſtros ſcrutatur, & corda, & qui te adhuc integra ſingulis noſtrum oſtendit viam, per quam nos deducere vult, unus, inquam, nobis inſpirare debet electionem a nobis faciendam. Quemadmodum Deus in æternis conſiliis ſuis nobis præparavit media apta, ac neceſſaria, ut ad finem noſtrum perveniremus; ita ille unus a nobis conſulendus eſt, cum primum proferimus pedem, ut illum aſſequamur. Quippe omnes hæ cupiditatis, voluptatis, fortunæ, affectionum cauſæ, omnes iſtæ generis, dignitatis, ingenii circumſtantiæ, quæ ut plurimum meliorem obtinent in eligendo vitæ ſtatu partem, fallaces ſunt duces, qui nos ſeducunt, efficiuntque, ut fere ſemper aberremus. *P. Maſſillon ſermone hujus argumenti pro feria quarta poſt alteram Quadrageſimæ Dominicam.*

Ubique periculum eſt, cum in ſtatus electione Dei voluntatē non ſequimur.

Omnia periculis plena ſunt illis, qui in ſtatus electione Dei voluntatem non ſequuntur; dum e contra omnia tuta ſint illis, qui ſtatum ſibi a Domino prænotatum ingrediuntur. Volebat Dominus vos aliam ſequi viam, vos autem aliam eſtis ſecuti; vobis præparaverat gratias, ut eo in ſtatu, quem indigitabat, vos tuerentur, quas tamen vobis negat in eo, quem ipſi ultro accepiſtis; illac vos ad ſalutem ſtudebat adducere, vos autem inde receſſiſtis; vobis quoddam immiſerat virtutis ſtudium, cor terrenis rebus vacuum, ſpiritum ſimplicem, & inanis gloriæ inimicum: hæc omnia oſtendebant, vos ab illo altarium miniſterio deſtinari, ac receſſum veſtrum eſſe locum. Attamen vos in mundo cum ingreſſi eſtis vitæ ſtatum, qui circumundique tumultu refertus eſt. Quos ibi ſaluti veſtræ obices inveniſtis? quænam intereundi pericula? *Idem.*

Propter defectum gratiarum, quas Deo placuerat adnectere cuilibet ſtatui, quem per ſanctam vocationem ingredimur, hodie ſtatuum omnium corruptio, ac perturbatio videtur; ideo ſacerdotium non eſt amplius fere, quam mollitiei, & avaritiæ illecebra; juſtitiæ tribunalia, ſedes iniquitatis; dignitates ſuperbiæ, & vanitatis incitamentum. Si in paſtorum es numero, ſis mercenarius; ſi ad dignitates eveheris, es ambitioſus; ſi publicus homo es, ac pro tribunali ſedes in Dei locum laturus judicium, te falli, & corrumpi ſinis. Si ultro te ſacris immiſcuiſti officiis, ad quæ Deus unus te evocare debebat, nequaquam ſacerdotii gratiam recipies, ut digne ſtatus tui munere perfungeris... Miramur, primorum fidelium mores adeo degeneraſſe; quærimus quotidie, undenam ſæculum, quo vivimus, tam longe a patrum noſtrorum ſæculis diſcrepet; quærimus, undenam homo Dei cultui mancipatus ita Deum ſuum dereliquerit. Ratio eſt, quia nemo ferme eo eſt in loco, quem ipſi deſtinaverat Deus; cumque omnes nobis ad arbitrium vitæ ſtatum elegerimus, ille nos ſinit in remotiſſimis viis aberrare. *Idem.*

Sæpe inconſulto vitæ ſtatū eligimus.

Sæpe vitæ ſtatus non per prudentiam, ſed per occaſionem, ac fortuito eligitur. Dignitas, quæ alicui familiæ eſt propria, & quæ inde jamjam migratura videtur, parentes cogit, ut eamdem puero conſerant, qui eidem eſt impar. Hæreditas, quæ præter ſpem, atque opinionem accidit, efficit, ut ſtatus, & voluntas mutetur; primogeniti mors de natu minoris ſorte decidit; vocatio ad eccleſiaſticum ſtatum mutatur, prout occaſiones mundi mutari videntur; ipſæ etiam familiaritates, ac neceſſitudines pro bona, vel adverſa amicorum fortuna variantur. Denique ex omnibus electionibus nulla eſt, ubi prudentia minorem ſibi vindicet partem, quam ſtatus electio.... Ita verum eſt dicere, naturæ, non gratiæ ordinem de ea electione decidere, quæ ab uno Deo pendere videtur. Ubi ſtatus eligendus eſt, natura ſolum, vel fortuna conſulitur; videtur nullam ibi partem habere Deus, omniſque vocatio conſtituenda eſſe in eventibus illis, qui pendent a ſorte; ille, qui primus natus eſt, jus habere ad reliquorum fratrum bona; ille, qui natus eſt pauper, vel cum aliquo corporis vitio in lucem editus eſt, jus habere ad eccleſiam.... Fateor equidem Salvatorem aliquando his uti mediis, ut ad ſe nos trahat, & has generis, bonorumque fortunæ diſpoſitiones adorabilia eſſe conſilia, quibus utitur, ut nobis faciliorem præbeat electionem ſtatus, ad quem nos deſtinavit; ſed hæc regula non eſt univerſalis. Dominus vocationis gratiam non generi, vel fortunæ adnectit; neque ſanctam illius voluntatem conſuluiſſe dicendus eſt, qui ſecundum alterutrius eventum ſibi ſtatum elegit. *Idem.*

Pergunt cauſæ malæ in electionis ſtatus.

Nemo in ſtatus ſui electione proprium cor, & captum conſulit, omnes ſequuntur torrentem, qui ætate adhuc tenera illos extrinſecus rapit. Tanquam lex habetur, eos ſequi, qui nitent in mundo; jugulantur naturales quædam repugnantiæ, quas pro vocationis defectu aliquo in ſtatu interpretati deberemus. Pater, ac mater familias pro filio, quem chariſſimum habent, reliquam ſacrificant familiam, utque ex eo idolum faciant, cui mundi cultores honorem adhibeant, reliquos omnes in obſcuros ſtatus conjiciunt, ubi ab omnibus ignorentur; quidquid in filiis habent magis excultum, perfectumque, hoc mundo devovent; imperfectiſſimum vero, ac ſtolidiſſimum quodvis in clauſtra rejiciunt. Denique dummodo illi, quos in mundi lucem, & ad fortunæ, dignitatiſque faſtigium contendunt evehere, ab aliis in honore, & pretio habeantur, haud in magno habent diſcrimine, utrum alii ſecretas effundant lacrymas in iis latebris, in quibus eos abdiderunt. *Idem.*

Humani reſpectus plerumq; hominum vocationi calculum addunt.

Humani reſpectus fere ſemper hominibus de ſtatus electione deliberantibus momentum addunt. Inde tot abuſus in magiſtratibus, tot divortia in conjugiis, tot faſtidia in ſolitudine, tot monſtra tates in rei domeſticæ cura, tot injuſtitiæ in negotiis, tot ſcandala in eccleſia. Hinc mæret quiſque fortunæ ſuæ invideri videns, & ipſe invidet alienæ; nemo enim ſua ſorte contentus eſt, & aliorum conditionem ſua ſemper beatiorem exiſtimat. Quæ dementia eſt non omnes adhibere curas, & eam, quæ ſumma poteſt prudentia, ea in re, in qua, ſi ibi fucum fieri ſinis, omnia fiunt inutilia? Et quis Dei voluntatem non conſulere poteſt pro ea via, quæ una ad ſalutem adducit? *Idem.*

Poſt pravam electionem deſperandum non eſt, reparari enim malum poteſt.

Niſi præfuit Dominus electioni, quam ipſe feciſti, ſors quidem tua lacrymabilis eſt, non ideo tamen ſpes omnis eſt abjicienda; es quidem extra viam ſalvari cupientibus præſcriptam; illuc tamen reverti potes; donec te pœnitere poteſt, ſperari poteſt: attolle vocem tuam ſicut Propheta, qui cum aliam ingreſſus eſſet viam ab ea, quam illi præceperat Deus, temeritatis ſuæ digniſſimas luit pœnas; & ex abyſſi tui profundo cum eodem, in

ceti

ceti ventre inter fluctus, & in periculorum omnium maximo poſito dic: Domine! licet injuſta electio viæ, quæ oppoſita eſt tuæ, me in profundum uſque abyſſi præcipitem dederit, ad te tamen vocem attollo miſericordiam tuam exoraturus: *De ventre inferi clamavi, & exaudiſti vocem meam... Verumtamen rurſus videbo templum ſanctum tuum.* Jonæ 2. Ita Domine, tot licet adverſentur pericula ſtatus hujus, quem te inconſulto elegi, ſpero adhuc mihi aliquando non defuturum ſolatium iterum videndi templum ſanctum tuum cum filiis Iſrael. *Idem*.

Nemo non vult parere Deo, & vult ſui juris eſſe.

Ideo omnes fere mortales in via ſalutis, & vocatione Domini deerrant, quia cum agitur de vitæ genere inſtituendo, nemo vult a Deo pendere, nemo illum conſulit, nemo illum audit. Audiunt omnes arbitrium, libidinemque ſuam, audiunt ſuam cupiditatem, audiunt parentes ſuos: Deus unus neque auditur, neque conſulitur. Fidelium plerique eos imitantur, qui aquis innatant; non ambulant, ſed feruntur; ex libidine, vel per occaſionem primo adhæreſcunt ſtatui, qui eorum palpat affectus. Jure quidem hoc illis exprobrare poſſet Deus: *Gens abſque conſilio eſt, & ſine prudentia, utinam ſaperent, & intelligerent, ac noviſſima providerent.* Deuter. 32. Si noſſe cupis, undenam proficiſcatur tantum amaritudinis, ac moleſtiæ, quantum huic vitæ immiatum eſt; ſi noſſe cupis undenam fiat, quod tot mortales mœrore tabeſcant iis in conditionibus, quæ illos ſecundum mundum beatos deberent efficere; hæc profecto cauſa eſt, quia cum de vitæ ſtatu eligendo ſermo eſt, quiſque ſequitur ingenium ſuum, quin Domini vocem audiat. Alii juventutis æſtu acti ſequuntur arma, alii temere ſe mundo commiſcent cæce reſiſtentes voci, qua ad religionis ſtatum vocantur, alii per indignationem, & ſtomachum religioni ſe addicunt. Denique nemo fere eſt, cui munus ſuum obeunti Deus, & ſalus ſua verſentur ob oculos. *Specimen ſermonum pro Quadrageſima pro feria 4. poſt paſſionis Dominicam.*

Vocatio neceſſaria eſt, ut in ſtatu ſuſcepto omnia ex voto cedant.

Vocatio omnino neceſſaria eſt, ut quilibet in ſtatu ſuo bene, & feliciter operetur .... Cur in familiis tot videntur ærumnæ; undenam magna hæc ambitioſis conſilia in irritum abeunt, ſtatim ac prodire incœperunt? Deus hæc omnia diſſipat conſilia, omnia hæc lutea evertit ædificia, quæ ſtabili ſanctæ vocationis petræ non innituntur. Per libidinis, fortunæ, ambitionis, cupiditatis vocationes hujuſmodi conſilia ſuſcipiunt; ideoque mali eventus, qui ea ſubſequuntur, corruptis reſpondent rationibus, quæ eorumdem principium fuerunt.... Heu! quinam ſiccis oculis intueri poteſt cæcam adoleſcentiam, quæ temere ſeſe præcipitem agit? alii quidem in arma ruunt cupiditatum æſtu compulſi, vel aliorum exemplis acti, vel temporum occaſione commoti: alii ſeſe implicant conjugiis male conſociatis ob rationes prorſus carnales, & affectiones omnino profanas; alii rempublicam capeſſunt, quin oneri ferendo ſint pares; atque de civium vita, honore, opibuſque judicium ferre audent, cum ne ſatis quidem luminis habeant, quo ſeipſos regant. Iſtos autem hoc in munere proſperos exitus habere poſſe quis dicat? proſperos autem propter ſalutem, & publicam utilitatem. *Specimen ſermonum pro Dominicis, ſermone pro ſecunda poſt Epiphaniam Dominica.*

Non latet nihil in vita vel pro tempore, vel pro æternitate majoris eſſe momenti, quam ſtatus electionem; Sapientiam divinam exercere debere abſolutum imperium in humanam rationem, ut regat vocationem; ac in hac potiſſimum occaſione Deum ſibi ſuo jure vindicare poteſtatis, ac roboris ſuperioritatem ad infringendos obices omnes, & evertenda fallacia conſilia, quæ prudentia carnis, & corrupta natura conſiliis ipſius poſſunt opponere: *Mea eſt prudentia, mea eſt fortitudo.* Proverb. 8. Attamen nil conſulitur præter politicas rationes, genus, familiarum officia, cauſas mere humanas ea in re, ubi Deus unus in conſilium vocandus eſt. *Ibidem.*

Præſertim in vocatione ad vitæ ſtatum homines Deo, & providentiæ ſubjecti eſſe debent.

Nemo unus ignorat ſatis non eſſe, quod vocatio noſtra a Deo proficiſcatur, ſed omnia illius officia fideliter eſſe obeunda. Judas infelix ab eodem Jeſu Chriſto ad apoſtolatum vocatus fuerat; ſed cum per nequitiam miniſterium ſuum prodidiſſet, ea via prædeſtinationis in reprobationis abyſſum lapſus eſt. Hac autem in re homines ſibi præſertim blandiuntur, atque ſe ipſos excæcare gaudent: ſatis eſſe putant quædam ex officiis ſuis obire, a quibus minus abhorrent, & negligunt alia. Attamen ſatis non eſt in vocatione ſua operari: tanta, quanta eſt miniſterii ejuſdem magnitudo, eſt obeunda, quemadmodum Apoſtolus explicite præcipit. Væ mihi niſi ſecundum vocationem meam evangelium prædicavero; ſed væ item mihi, ſi concionatoris munere perfunctus Sacerdotis officium neglexero. Væ vobis, magiſtratus, ſi charitatem exercentes obliviſcimini juſtitiæ. Væ tibi chriſtiana mulier, ſi pietatis exercitiis vacatura familiæ tuæ negligis curam. In hac generali fidelitate officiorum ſtatus ſui cujuſque vera devotio conſiſtit. Cogita indeſinenter, Apoſtolus inquit, quid in miniſterio tuo a te exigat Deus, & pro virili eodem perfungere: *Vide miniſterium quod accepiſti, ut illud impleas.* 2. ad Coloſſ. 4. *Ibidem.*

Metuendum eſt, an eam ingrediamur vocationem, ad quam vocati ſumus.

Nulla in religione veritas eſt, quæ majorem nobis terrorem valeat immittere, quam veritas vocationis; etenim in manifeſto pereundi verſamur diſcrimine, cum eos ingredimur ſtatus, ad quos non vocamur; tandem enim illius officia adimplere non poſſumus ſine particularibus gratiis, quas non largitur Deus illis, qui contra providentiæ ipſius imperia ſtatum aliquem ingreſſi ſunt. Equidem ſcio non deeſſe in divinæ miſericordiæ theſauris damni ſarciendi rationes, & vocationis noſtræ errorem lacrymis proſequentes illum corrigere nos poſſemus, ac reparare primorum annorum vitia, ſi extremis fervor augeatur. Quemadmodum enim non deſunt, qui damnentur eo in ſtatu, ad quem a Deo fuerant vocati, quod exemplo ſuo Judas oſtendit; fieri poteſt, ut aliqui ſalventur, cum ſemel ex vocationis ſuæ ordine egreſſi in illum redeunt per pœnitentiam; ſed prodigium eſt æque rarum, ac admirabile. *Ibidem.*

Ad Deum ſpectat nobis ſtatum vitæ præſcribere.

Nil utilius, ſimulque nil æquius eſt, quam vitæ ſtatum per Dei vocationem ingredi, ac illud vitæ genus eligere, cui nos providentia deſtinavit. Univerſus terrarum orbis, ut ita dicam, eſt domus Dei; omnes homines illius familiam conſtituunt, ubi ſunt tanquam famuli, & filii. Parentis, ac domini eſt cuique locum tribuere. Deus pater eſt; Deus dominus eſt infinite ſapiens, atque ita ſcit, quid quemque deceat: ſed non minus bonus, quam ſapiens eſt, ideoque nonniſi optime nos collocare poterit, ſi noſmet conſilio ipſius tradiderimus. At hominum plerique hoc minime faciunt; forte, cupiditate, libidine, avaritiæ, vel ambitionis ſpiritu ducuntur, atque inordinatis acti principiis ſtatum ingrediuntur. Poſſuntne non errare duces adeo malos ſecuti? Sed heu! Vix errare poſſunt, niſi ut in præceps ruant. Si nil facilius eſt, quam illuc ruere, nil ſane, quam inde evadere, eſt difficilius. *P. Nepveu in chriſtianis conſiderationibus tomo 3.*

Funeſti exitus malo ſtatus electionis.

Erroris hujus exitus funeſti ſunt; ex quo erratum eſt, pes non profertur, quin recedatur a termino. Ex quo non es in aliquo ſtatu per vocationem Dei, neque eo es in loco, quem tibi providentia conſtituit, nihil tibi cedit e ſententia. Contulerat nobis Deus qualitates, atque talenta ei vitæ generi, ad quod nos evocabat, appoſita; ſi in illud eſſemus ingreſſi, via fieri poterat, ut his præditi adminiculis ſalutem non

operaremur. Aliam ſecuti ſumus viam; illam ingreſſi ſumus vitæ rationem, cui Deus nos minime deſtinabat, quia non ſatis eidem pares eramus; num mirum eſſe debet, ſi male ejuſdem munera adimplemus, ſi nihil nobis accidit ex ſententia? Verum nonne ex Deo, ejuſque benedictione, & operum noſtrorum felix exitus, & vitæ noſtræ pendet beatitudo? Miramur, hominem ſummo ingenio præditum, ac tot a natura privilegiis donatum hoc in munere ægre votorum ſuorum ſummam conſequi, ac videre conſilia ſua everſa, dirutamque fortunam. Videbatur ille quidem poſſidere omnia, quæ erant neceſſaria, ut cœptis ſuis exitus reſponderet; nihil illi deerat præterquam Domini benedictio; quæ una cauſa fuit, ut omnia in irritum caderent. Sed cur non benedixit illi Deus? Quia ille in hunc ſtatum, ac munus Deo inconſulto, & ab eo non vocatus ingreſſus eſt. Luxatum os, & extra locum ſuum poſitum, plurimum patitur, efficitque, ut totum corpus plurimum patiatur. Ita homo, qui non eum obtinet locum, qui ipſi a divina providentia conſtitutus fuerat, curis, mœroribuſque conficitur; plurimum ille quidem patitur, & in cauſa eſt, propter quam alii etiam patiuntur. Nonne ideo tam pauci in ſtatu ſuo voti compotes inveniuntur? Nonne hæc fortaſſe eſt veſtrarum curarum origo? *Idem*.

Omnia conjurare videntur, ut nos in ſtatus, & conditionis electione excæcent.

Nihil eſt difficilius, quam cognoſcere vocationem Dei ad eum ſtatum, qui nobis eſt amplectendus. Amor proprius, ſtudium illud, quo voluptates, honoreſque appetimus, obſequium erga amicos, benevolentia, gratitudo, ipſaque etiam, quam parentibus debemus, obedientia, mundi præjudicia, officia quædam conditioni, generique noſtro inhærentia, libertatis amor, ipſa denique natura, & ratio, ſed natura quidem corrupta, ratio vero decepta conjuraſſe videntur, ut oculis noſtris velum obtenderent, quod omnia lumina, quæ nobis offundit Deus, ut ſuam de ſtatu noſtro voluntatem intelligamus, penetrare nequaquam poſſe videntur. Verum quomodonam Dominus velum velit auferre, quandoquidem illi, qui illud ſibi obtenderunt, ut excæcarentur, ſuam amant cæcitatem, ac lumen reformidant, ne per hoc agnoſcere teneantur voluntatem Dei, cui nolunt adhærere? *Idem*.

Ad Deum ſpectat nobis ſuam aperire voluntatem de ſtatus electione, ad nos vero eam ſequi.

Deus a nobis præcipue conſulendus eſt, ut voluntates ejus agnoſcamus. Quis melius eas nobis, ſi voluerit, poteſt aperire? Quomodo autem minime velit? Si jubet nos illis adhærere, ſimul etiam ſibi neceſſitatem injicit illas nobis oſtendendi. Quomodo enim cogi poſſum, ut Dei voluntatem ſequar, niſi mihi lumen largiatur Deus, ut illam cognoſcam? Spopondit ille quidem illud ſe nobis traditurum, ſed hoc a nobis depoſci jubet. Illi ergo ſæpe cum S. Paulo dicamus: *Domine quid me vis facere*. Actor. 9. cum Samuele: *loquere, Domine, quia audit ſervus tuus*. 1. Reg. 3. vel denique cum David: *Notam fac mihi viam, per quam ambulem*. Pſalm. 142. Si enixe, conſtanterque lumina illius flagitaremus, credimuſne ipſum ea nobis eſſe negaturum, ipſum, qui illa quotidie communicat tot peccatoribus, qui iiſdem reſiſtunt? Toties locutus eſt, cum illum audire noluimus; tacebit autem modo, cum ſincero acti deſiderio cognoſcendi, ac ſequendi voluntatem ejus noſmet voci illius præbemus attentos? Si hoc faceret, nonne illius fides, ac providentia deeſſe videretur? .... Cum Deus non aperit nobis voluntatem ſuam ita palam, atque perſpicue, vult nos ad illos confugere, qui illius obtinent locum, videlicet ad animæ noſtræ directores. *Idem*.

Undenam fit, ut hodierna die adeo pauci Chriſtiani ſint in via ſalutis; vel hoc poſito, quod in ea ſint, adeo pauci in hac via progrediantur, atque inſignes faciant progreſſus? Quia videlicet nemo ferme eſt in eo vitæ ſtatu, in quo illum eſſe volebat Deus; vel non fungitur officio ſtatus illius, in quo Deus illum conſtituit. Quilibet ad arbitrium ſuum vult vitam inſtituere. Qui ſeorſim vitam ducere profitentur, vel mundum omnem domum ſuam accerſunt, vel ipſi mundum conveniunt ſpecioſos titulos prætexendo; qui ad laborem vocati ſunt, contemplationi vacare cupiunt, ac ignaviam ſuam ſibi vertunt pietati. Vellemus id eſſe, quod minime ſumus, neque laborem impendimus, ut bene ſimus, quod ſumus. Interim non fiunt opera bona, inania dumtaxat foventur deſideria, & in vana commentitiæ perfectionis perquiſitione perfectio proprii ſtatus amittitur. *Flechier*, *in panegyrico S. Joſeph*.

Obices, quos parentes ſtatuunt vocationi filiorum ſuorum.

Quinam obices non ſtatuuntur vocationi ejus filii, cui cœli gratiæ, vel bonæ inſtitutionis ſemina aliquod receſſus deſiderium immiſerunt? Quæ non adhibentur artes, ut in mundo retineatur, atque Dei conſilia infringantur, cum caro, & ſanguis pro illo vitæ, fortunæque ſtatum elegerunt? Quæ non effunduntur lacrymæ ſuper creaturas eas, quæ diliguntur, cum Deus evocat illas ad ſanctæ domus requiem, ut a vitæ mundanæ, ac tumultuoſæ turbis liberentur? Pro nobis, ac pro mundo ſervare volumus, quidquid nobis chariſſimum eſt, quod amamus, & habemus in pretio, ac Deo invito dare vellemus, quod non amamus, & quod tanquam familiæ noſtræ grave, & oneroſum exiſtimatur. Eſtne filius aliquis mente carens, & illiberalis, qui nequaquam reſpondet deſiderio, quod fovemus domeſticam gloriam augendi, quæ noſtrum idolum eſt? Jam religioni, & eccleſiæ deſtinatur; callide nonnunquam, aliquando etiam non diſſimulate illi ſignificatur, hanc unam illi vitæ conditionem ſupereſſe: mundum illis egere, qui eximium corpus, ac ingenium ſortiti ſunt; opus eſſe, ut & ille aliquid conferat dignitati fratris ſui, qui domeſticæ gloriæ, atque utilitati optime conſulturus eſt. Nihil inauſum, ac intentatum relinquitur, ut infelix ille bonis ſuis cedere cogatur, utque in Jacob, qui diligitur, primogeniti jura transferantur ab Eſau, qui non amatur. *Idem in Panegyrico S. Benedicti*.

Non deſunt parentes, qui de filiorum vocatione, illis invitis, diſponunt.

Non deſunt patres, ac matres, qui filiis ſuis religionis aditum intercludunt, quamvis a Domino vocentur; & ſunt alii, qui prorſus oppoſita ratione eos ſin minus invitos, ſaltem non aſſentientes religioni devovent: priores illi Pharaonem imitantur, qui apud ſe Iſraelitas retinere volebat, quamvis Moyſes Dei verbis teſtaretur, hujus voluntatem eſſe, ut egrederentur ex Ægypto ſibi in ſolitudine ſacris operaturi. Nonne hic etiam magno in numero ſunt victimæ? in mundo etiam æque, ac inter clauſtra ſalus acquiri poteſt, & quin Dei voluntati obluctaris, parentum voluntati obſequi potes; & ſi plus periculi in ſæculo eſt, quam in religione, ibi, ſi virtutem tuam tuearis, majorem meritorum copiam potes acquirere. Poſteriores vero imitantur navarchum, & nautas, qui Jonam in mare projecerunt; ſed qui falſæ pietatis ſpecie projecerunt illum, poſtquam ſors cecidit ſuper eum, & quodammodo aſſenſum illius extorſerunt. Pater avarus, ambitioſa mater, iniqua ſuadente prædilectione, metuentes, ne familiæ ſuæ navis naufragium faciat, quippe nimia filiorum frequentia prægravata eſt, ſortem mittunt ſuper illos; cumque illa ceciderit ſuper filiam natu minorem, hanc illi ſacrificant; in illam pravum ingenium ſuum evomunt, ne ſeu per virtutem, ſeu per neceſſitatem, ſeu per obſequium, dicat; video equidem hanc odiorum, & calamitatum procellam propter me obortam eſſe; cujus quandoquidem ipſa extiti cauſa, illius etiam me victimam eſſe opus eſt. Projicite me, crudeles, projicite in mare, non abnuo. *Ex moralibus ſermonibus*.

In electione ſtatus vitæ Chriſtianus ſalutem, atque æternitatem ſuam tantum ſpectare debet.

Si quis ex omnibus hominibus percontaretur, quo vadant, omnes una voce ſe ad mortem, atque æternitatem ire profiterentur; in ſingulos greſſus ſe ad terribilem properare terminum, ac neſcire, utrum ubi primum pedem protulerint, illuc perventuri ſint; etenim omnibus hujuſmodi viis hoc eſt commune, quod minime vides utrum prope, vel procul abſis a termino. Sin autem ex eis quæreretur, cur per hanc viam potius, quam per aliam incedant, & cuinam fundamento innitantur ea placita, ad quorum normam ſuam vitam inſtituunt, innoteſceret illos vix ad ea animum advertiſſe,

eum

eum primis illorum fulgoribus capti illa amplexati ſunt ; regulas , quas ſequuntur , non aliam habere originem , quam conſuetudinem , quam citra quodlibet examen ſecuti ſunt , vel ſermones temere prolatos , quos tanquam totidem principia ſibi adoptarunt . *Specimen Ethicorum in principiis inſtitutione.*

In electione ſtatus viri Chriſtiani ſalutem , atque æternitatē ſuam tantum ſpectare debet.

Chriſtiano perſuaſum eſſe debet omnibus vitæ hujus rebus nihil ineſſe pretii , meriti , ac bonitatis , niſi quatenus ad Deum nos adducere poſſunt : nullo in diſcrimine habere debet opes , paupertatem , elationem , dejectionem . Oculo eodem ſtatus omnes intuetur , quin in hanc potius , quam in aliam partem inclinet ; donec Dei gloria , propriaque ſalute conſulta , alii aliis præferendi , vel gloriæ eidem magis profuturi videantur ; eoſque eligit , vel rejicit , prout magis minuſve cenſet utiles , ut per illos cœlum acquirant . Eodem animo affectus eſt , quo viator , qui in plurium viarum capite poſitus omnes nullo habet in diſcrimine , donec ſibi vera oſtendatur , quam ubi cognoverit , reliquis licet florentibus , atque jucundiſſimis minime tangitur . *P. Rapin in libro de ſalutis momento .*

Deus nos ſalvare vult per eum ſtatū , ad quem nos vocavit.

Per illud vitæ genus , ad quod nos evocat Deus , vult nos in cœlum perducere ; neque illud ſequi vult , qui ſtatum mutare conatur vel ſeſe per ambitionem attollens , vel per inconſtantiam in alium migrare contendens . Cuilibet in ordine ſuo præliandum eſt , ut referat victoriam ; egreditur de via , in qua a Deo poſitus fuit , ac deſerit locum , in quo fuit a Deo conſtitutus , qui a ſtatu ſuo recedit . Illud malum eſt , quod nemo ferme vacat ei muneri , quod ſibi proprium eſt , ac nemo fere vivit eo in ſtatu , cui illum deſtinaverat Deus . Totus providentiæ ordo ambitione , cupiditate , hominum inconſtantia ſubvertitur . Hinc Deus nequaquam ſuis benedictionibus proſequitur horum mortalium vitam ; magiſtratus , beneficia , dignitates , omniaque fere vitæ miniſteria obtinentur ab illis , quibus nulla eſt vocatio , nulla aptitudo , & qui ad eamdem nonniſi commendatione majorum , pecunia , vel arte ſibi viam faciunt . Hinc tot prodeunt in ſtatibus omnibus mala , tot in commercio infidelitates , tanta inter milites impotentia , tanta in foro injuſtitia , in templis impietas tanta , necnon tanta eccleſiaſticorum bonorum in ſumptus ſuperfluos , in ambitioſa conſilia , in ſuperbas ſervorum catervas , & nonnunquam etiam in uſus longe nocentiores effuſio . *Ex Anonymo Auctore .*

Non minus conſulendus eſt Deus ab iis , qui in mundo permanent , quā ab iis , qui religioſā ſunt ingreſſuri.

Cur non eadē cura Dei voluntas perquiritur , ut quēcumque vitæ ſtatum amplectamur , qua utimur , ut in religione divino cultui noſmet devoveamus ? Agitur , ne de religioſo ſtatu amplectendo ? omnia ad examen vocantur , conſulitur Deus , conſuluntur amici , & parentes hoc quam accuratiſſime conſiderant . Ponderantur cauſæ , & rationes ; liquet quem motum , ac pondus reliquo vitæ ſpatio ſtatus electio tribuat , ideoque maturæ deliberationis neceſſitas intelligitur . Tu vero Auditor cum judicis officium ſuſcepiſti , cum iniiſtis conjugium , itane tibi præcaviſti ? .... Sexcenti videntur exercere vectigalia , illos plurimi imitantur ; verum itane ſecum , ſatiſne par ſum ? ſatiſne diligentiæ , ac ſolertiæ mihi eſt , ut rerum omnium rationes ſupputem ; ſatis fidelitatis , ne cor meum ſerviat avaritiæ ; ſatis æquitatis ad dolos quoſdam evitandos , qui ſenſim in rem meam aliena bona converterent ? Ullane mihi eſt ad furtum , impotentiam , ac ſævitiam propenſio ? Hoc nullo in diſcrimine ponitur , ſed videtur via ſatis lata , ſatis aperta , ſatiſque tuta , qua brevi ad multas opes aditus pateat . Cum ad juris dicendi munus aggredimur , numquid melius veræ animi noſtri diſpoſitiones excutiuntur ? Cogitamuſne , utrum nobis neceſſaria futura ſit integritas , ne oculos , aureſque adhibeamus muneribus , & ſollicitationibus ; utrum tota animi magnitudo , neque imperterrita conſtantia ad tuendam juſtitiam , atque innocentiam contra principum virorum gratiam , minas , impotentiam , inimicitiam ? Haud ita profecto ; ſed nobili erimus in loco , prima honorum faſtigia obtinebimus , perutilem dignitatem invehemus in familiam , ac in eum ſtatum aſſurgemus , ubi & amicis gratificari , & ab aliis metui poſſimus . Cæterum non deeſt bonus ſenſus ; alii peritiores loqui audiuntur ; dummodo uſus accedat , & praxis , hoc ſufficit ad magiſtratum magni momenti rite obeundum . *Sermo manuſcriptus .*

Si mundi ſtatus rite conſideratus fuerit , liquebit , omnem perturbationem , & omne malum , quod illic videtur , fluere ex violatione , vel contemptu monitı hujus Apoſtoli : *Unuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt , in ea permaneat .* 1. ad Corinth. Nemo ſua vocatione contentus eſt , neque intra illam ſuas coarctat cupiditates . Quilibet ſe rebus omnibus parem putat , neque curat ſe , intra ea continere , quæ recepit a Deo . Sæculares dignitates ſæpe magna exquirunt talenta , ut rite exerceantur ; verum nemo non ad illas , ſi poſſet , ſe attollere conaretur . Ad id propria tantum ambitio conſulitur , vel cupiditas ; & homines tunc in inferiori gradu ſubſiſtunt , cum ſe altius evehi nequaquam poſſe conſpiciunt . Hinc liquet , non extremam , quam Deus Chriſtiano in hac vita gratiam conferre poſſit , hanc eſſe , ſi ſuum intelligat locum , & validam foveat in eo permanendi voluntatem . In ſublimi , an humili gradu ſtare , non intereſt magni , dummodo ille ſit noſter ; humillimus quiſque eſt optimus , quia ventis , atque tempeſtatibus minus patet . Ubi ſemel te in eo conſtituiſti , nihil ultra faciendum eſt tibi , dummodo fideliter gradus illius munere perfungaris . Sed plerique mortales , ut iterum in ordinem redeant , atque in Dei viam revertantur , ſpiritu ſaltem redeant oportet in eum locum , quem Deus ipſis inſpiravit . *Ex ſpecimine Ethicorum .*

Omne vitæ civilis malū eſt , quia nemo ſe intra ſuæ continet vocationē.

Divinæ juſtitiæ effectus eſt , tot in eccleſia videri flagitioſos eccleſiaſticos , tot religioſos nefariam vitam ducentes , tot magiſtratus corruptos . Quemadmodum in ſtatum ſuum ſine Deo ingreſſi ſunt , ibidem ſine Deo vivunt , ac Deo illos cupiditatibus ipſorum tradente , illi ſæpe in turpiſſima quæque flagitia ruunt . Flagitia hæc exprobrantur , honeſti homines illa perhorreſcunt , ſed nemo ſatis curam impendit , ut cauſæ illorum medeatur , videlicet temeritati , qua illi ſtatus hos amplectuntur . Cupiunt profecto patres , quod filii ſui boni ſint eccleſiaſtici , ſed omnino volunt illos eccleſiaſticum ingredi ſtatum , quia domeſticæ utilitatis ratio poſtulat . Eos igitur illuc impellunt , quin niſi per tranſennam duntaxat ad trutinam vocent , utrum a Deo vocentur ; ſi pares illi minus ſunt , futuros tamen ſperant ; ſi pleni ſunt amore mundi , ſperant futurum , ut tandem reſipiſcant . Hoc ipſum de reliquis ſtatibus dici poteſt . *Ibidem .*

Pauci in magnis honoribus ſalvantur.

In magnis honoribus , ac dignitatibus pauci ſalvantur , & , ut S. Bernardus ait , hoc Apoſtoli 1. ad Corinth. verbum , *non multi potentes , non multi nobiles , &c.* in ſæculorum omnium decurſu adimpletur . Hoc ſatis eſt , ut velis , remiſque contendere debeamus , ne ex hoc numero ſimus . Hi ſtatus igitur in Chriſtianiſmo ſuſpicione vacare non debent ; atque ad eos evitandos longe major adhibenda eſſet cura , quam vulgo adhibetur , ut obtineantur . Sin autem genus ipſum aliquando nos inſerit illis , tamen bonis operibus noſmet ſeparare debemus a communi eorum conſuetudine , qui hujus ſunt conditionis . *Ibidem .*

Verus modus ſecundum Dei ſpiritum in ſtatum , vel conditionem aliquam ingrediendi , poſtquam Dei voluntatem conſulueris (hinc enim ſemper initium petendum eſt ,) eſt , Sanctus Bernardus inquit , eos imitari , qui paululum attollunt ab humo ſarcinam humeris ſuis imponendam , ut quid ferre recuſent , quid valeant humeri , explorent . Videlicet prius vires propriæ excutiendæ ſunt , conſiderandum , utrum nobis adſit ſapientia , vigilantia , fidelitas , ſolertia , integritas , & omnia talenta , quæ ſunt neceſſaria , ut digne miniſterio noſtro perfungamur : *Æſtimare opus , metiri vires , ſapientiam ponderare .* Magiſtratum illum aſſequi cupio : verum ſatis legum

peritus ſum, ut jus dicere valeam? ſatin firmitatis, ac roboris mihi eſt contra conſanguinei, & amici ſollicitationem, & gratiam? Satiſne integer, & omni avaritiæ ſuſpicione vacuus ſum, ne lucelli fulgor oculos mihi, mentemque perſtringat? Satiſne vigilans, laboriſque patiens? &c. *Ex moralibus ſermonibus.*

Si adoleſcens aliquis conjugio, vel eccleſiæ, togæ, vel ſago admovendus eſt; ſi virgo vel in aſceterio, vel in ſæculo collocanda eſt, filiorum dumtaxat ætas, & naturales corporis, animique qualitates conſuluntur, ut de eorum ſtatu decernatur; neque admittitur quiſpiam cœli explorare nutum; vel nonniſi cum fallacibus principiis oraculum conſulitur. Itaque ad juris dicundi ſubſellia evehuntur homines rudes, ineptique; in eccleſiaſticum ſtatum obtruduntur juvenes non vocati, ac pietate carentes; eorum fortunam patres conſiliis prorſus humanis regunt, propriiſque ſceleribus addunt crimina, quibus ſanctuarium ab indignis miniſtris polluitur. *P. Dozenne in libro, cui titulus: Mundus a ſe ipſo damnatus.*

Nemo admittitur labore, & virtute ſupplere defectui vocationis.

Si qui ſeſe immiſcent negotiis, quibus ſatis pares non ſunt, vel vitæ ſtatum amplectuntur, quin a Deo vocentur, admittentur ſaltem huic defectui ſupplere: ſi iis muneribus, quibus vanitas ſua illos ſubjicit, ſeſe jugi, & conſtanti labore, aſſidua in officiis ſuis cognoſcendis vigilantia, probitate ſumma, ac pietate, quæ reparatrices gratias mereri poteſt, ſeſe diſponerent; hæc vocationis ſupplementa ſi minus eos tutos efficerent, temeritas nihilominus eorum aliquem haberet locum, per quem poſſet excuſari. Sed quas illi ut plurimum diſpoſitiones afferunt? Inordinatam adoleſcentiam, affectiones vividas, ferventeſque, habitus inemendabiles, animam voluptatibus corruptam, cor oblectamentis depravatum, mentem, quam mundi nugæ levem, ineptamque effecerunt. Hac præparatione ſibi ad magiſtratus aperiunt viam, &c. *P. Aurelianenſis ſermone de Annunciatione.*

Rei magnitudo poſtulat, ut Deum de vocatione noſtra conſulemus.

Si noſtrum eſt Deum rebus in omnibus, in iis vero potiſſimum, quæ majoris momenti ſunt, conſulere; ſi chriſtianæ prudentiæ eſt nihil negotii ſuſcipere niſi explorata Dei voluntate, & auxilio exorato; nonne magnum nobis negotium eſt debere vitæ genus eligere? nonne magni momenti opus eſt! Varii vitæ hujus ſtatus proprie ſtatus non ſunt; neque enim ſtabiles ſunt, & permanentes; viæ tantum ſunt, quæ omnes homines in cœlum adducere poſſunt, ut æternum aſſequantur ſtatum, quem filiis ſuis præparat Deus, ſed quæ nihilominus omnes homines ad beatum hunc terminum non adducunt. Deus, qui omnes ſalvos facere cupit, quia Deus omnium eſt, non omnes eadem via ſalvos vult facere. Quemadmodum diverſos beatitudinis gradus conſtituit, & in cœlo diverſas manſiones diſtinxit, in terris quoque varios conſtituit ſtatus, tanquam totidem vias, per quas eo perveniatur, & vult alios quidem hac, alios alia incedere. Providentia ejus decrevit, qua ſingulis via procedendum ſit, neque ille nos ſuam celat voluntatem, cum bona fide illam cognoſcere quærimus. Noſtra igitur intereſt illam non ignorare, & multo magis ſequi, ubi ſemel agnoverimus eam. *P. Valois in epiſtolis ſuis, quibus ad ſolitudinem invitat.*

Diſcrimen inter eos, qui in ſtatus electione Deum conſulunt, & eos, qui tantum conſulunt cupiditatem.

Quodnam diſcrimen ponimus inter animam ſapientem, atque prudentem, quæ ſemper Domini voluntatem conſulit, & animam inſipientem, ac temerariam, quæ, quin ſalus ſua ſibi negotium faceſſat, vitæ ſibi ſtatum eligit hoc uno conſilio, ut ſuæ ſatisfaciat cupiditati; niſi quod altera quidem præventa eſt Domini gratia, qui poſtquam illam impulit in viam compendiariam, efficit etiam, ut audacter incedat, omneſque vitæ illius ærumnas, laboreſque mitiores facit; altera vero, cum hunc eumdem Deum ducem non habeat in via, quam ipſo inconſulto ingreſſa eſt, amaritudinibus tantum afficitur, fatigatur, opprimitur, ac tandem ſuccumbit ſub ejus ſtatus officiis, ad quem a Deo vocata non fuerat? Et profecto confidentia in Deo, ac providentia illius efficit, ut damni ſarciendi rationes in maximis laboribus inveniamus, cum ſenſus ejuſdem foventur; ſed nullam nobis aperit, cum alias ſequimur vias, & alia præter ſua oracula conſulimus. Statim ac recedis a via, in qua te incedere providentia juſſit, quo magis procedis, eo magis aberras; omnia tibi negotium faceſſunt, omnia ſenſim te in præceps adducunt, & nihilominus quotuſquiſque hac in re ſe ipſum excutit ſerio? *Ex ſermone manuſcripto.*

Dominus ſalvare vos voluit; conferens vobis gratias receſſus, ſubmiſſionis, ſilentii, voſmet ſibi adjungere voluerat efficiens, ut ab infantia jugum ipſius ferre conſueſceretis: felicia ſtudia, quibus vos ab ipſa nativitate donaverat, temperamentum mite, ac honeſtum, anima ſublimis, & magna, ſpiritus facilis, ac naturalis, recta, & pavida conſcientia, ſtatus hic, in quo vos naſci voluerat, procul a mundi tumultibus, & vanitatibus, hæc ea ſunt, quæ jampridem vobis bona contulerat, ut ſalutis viam vobis ſterneret faciliorem. Vos autem vitæ ſtatum illo inconſulto arripientes, eamque electionem facientes, cujus ille neque auctor, neque ſuaſor extitit, quid feciſtis? Heu! Thalami ſanctitas vobis erit occaſio diſſidii, atque divortii; hoc gratiæ, & benedictionis ſacramentum vobis erit cauſa confuſionis; filii veſtri in vitæ veſtræ ratione flagitiorum ſuorum exemplar invenient: mundus, quo vos non vocaverat Deus, vos fallet, atque corrumpet; munus, quod proprio marte elegiſtis, fiet vobis calix amariſſimus; voluptates, quæ maxime abhorrent a crimine, innocentiæ veſtræ erunt funeſtæ, &c. *Idem.*

Non alius tenendus, eſt ſtatus quam ille in quo nos Deus collocavit.

Ignorari non poteſt Deum velle aliquos ſalvos facere per opes, aliquos vero per inopiam, alios in hoc vitæ ſtatu, alios in alio, Verbo, credendum eſt, illum auctorem eſſe viæ, quam ingredimur, ut ſalutis noſtræ negotio vacemus, hoc tamen poſito, quod ipſum conſuluerimus de ſtatu, antequam illum aggrederemur, & quod eam mentem ipſe nobis immiſerit. Ita contra regulam hanc peccamus cum aliom ſtatum, aliam vitæ rationem, aliam ſortem, alia bona, alia officia, valetudinem perfectiorem, & vitam diuturniorem, & beatiorem concupiſcimus; hæc enim oppoſita ſunt ſpiritui ſtatus illius, ad quem nos Deus appellavit. *Auctor Anonymus.*

De parentibus filiorum ſuorum vocationē contra ipſorum voluntatem cogentibus.

Si quid diſcriminis invenitur inter victimas, quæ ad aræ pedes adducuntur ibi immolandæ, tantundem ſaltem adeſt inter eas rationes, quæ concurrunt, ut immolentur. Quam multa conſilia ſeſe immiſcere conſueverunt facto, quod per ſe adeo ſanctum eſt, ac dignum, quod in honore habeatur! Quot parentes, qui odium tantummodo ſuum conſulentes, qui ambitioni ſuæ aures præbentes, qui familiam ſuam locupletare, & augere conantes, atque primogenito uberiorem, commodioremque fortunam parantes ex natu minoribus tot coactas victimas faciunt, quas invitas trahunt ad altaria jugulandas! Quot inhumani parentes, qui providentiæ jura uſurpantes, cujus unius eſt de filiorum fortuna ſtatuere, curſum ejus avertunt, ordinemque mutant, ut illos accommodent, atque ad propoſitum ſibi finem adducant! Quot id genus parentes, qui ſemet ipſos conſtituentes tanquam filiorum ſuorum Deos, illos in religionis clauſtra cogunt hac una ratione ducti, quia illos mundo non ſatis utiles putant, & quod conſilia avaritiæ plena non ſinunt eos illic retineri? Dura neceſſitas filiis, quibus contigit parentibus adeo barbaris hanc lucis uſuram debere; ſed væ parentibus illis, qui filios ſuos æternæ damnationi objicientes in anteceſſum ſemet eidem tradunt in caput, familiamque ſuam cœli maledicta, ultioneſque detrahendo. *Sermo manuſcriptus.*

Deus gratias alicui ſtatui inhærentes illis tantum concedit, quos ipſe ad illum vocavit.

Beati, qui ſerio vacant perquirendæ viæ, quæ ſibi divinitus conſtituta fuit, & qui, ubi ſemel illam fuerint ingreſſi, nunquam pedem detorquent, ſed ad finem uſque abſolvunt. In hoc Salomon maximam hominis ſapientis prudentiam collocabat: *Sapientia callidi eſt intelligere viam ſuam.* Proverb. 14. Sed e contra væ recedentibus ab hac via, aliamq; ingredientibus.

Quem-

Quemadmodum ſinguli ſtatus ſua habent officia, munera, & peculiares obligationes, quæ peculiaria exigunt auxilia, & gratias, ad hoc ut, ſicuti par eſt, adimpleantur; Deus ſecundum communem providentiæ regulam hæc illis tantum concedit, quos vocat, & merito denegat illis, qui injuſſi, & non vocati contra ejuſdem voluntatem ſeſe ſtatui alicui immiſcent; quippe Dei unius intereſt de creatis rebus, ut illi placitum fuerit, diſponere, non ſecus ac creaturarum eſt ſeſe cæce ſubmittere ejuſdem imperio: *Cor hominis*, Sapiens ait, *diſponit viam ſuam, ſed Domini eſt dirigere greſſus ejus*. Proverb. 16. Qui ſecus fecerit, recedit a via, per quam deſtinaverat Deus illum ad ſalutem adducere per errorem ſimilem errori viatoris, qui ſtatim, ubi pedem proferre incipit, errat a via, quam ingredi debet, & qui quo magis properat, eo magis recedit a termino, quo ſe perventurum exiſtimat. Ita error hominum alium ſtatum eligentium ab eo, quem ſibi a providentia fuerat conſtitutus, frangit ſeriem, & catenam mediorum, quæ illis præparaverat Deus, ut ipſos ad ſalutem perduceret; eoſque certiſſimo objicit periculo intereundi, niſi ſumma cura adniſi fuerint eum reparare errorem, in quem per malam hanc electionem lapſi ſunt. Deus enim impune abire non patitur facinus eorum, qui ſibimet ipſis viam faciunt eam, quam ipſe illis conſtituit, relinquentes. Si ab ordine providentiæ recedunt, recidunt in ordinem juſtitiæ, quæ juſto, terribilique judicio illis ſubtrahit gratias, quæ ipſis eſſent quam maxime neceſſariæ ad feliciter abſolvendum curriculum, in quod temere ingreſſi ſunt, illas dumtaxat relinquens, quas ſecundum communem providentiæ ordinem nemini negat, ne illis omnem viam auferat ſalutis expediendæ. *De la Font, diſcurſu pro ſecunda poſt Epiphaniam Dominica.*

Electio ſtatus vitæ reſpicit præ, ſertim adoleſcentes.

Hæc ſtatus vitæ electio argumentum eſt, cujus cognitio eo magis eſt adoleſcentibus neceſſaria, quo minus illi hujus neceſſitatem intelligunt, & errores eorum hac in re ut plurimum ſunt irreparabiles; qui ſi quando reparantur, hoc nonniſi ſummis conatibus, ac laboribus, qui ſuperant fidem, accidit. Cæterum hi nunquam leves ſunt, & levis momenti; quoniam eorum effectus ſeſe in omnem hominis vitam extendunt, atque ad æternam uſque ſalutem progrediuntur, cujus, ut plurimum, poſt ſe interitum trahunt.... Et ſane quo labore, ac difficultate poterit aliquis ſalutem ſuam operari in eo ſtatu, cui ipſe impar eſt, & ad quem non eſt vocatus a Deo? Duarum rerum harum defectus efficiet, ut ille quam plurima peccata committat, quæ alio in ſtatu non commiſiſſet. Quippe defectus aptitudinis efficit, ut aſſiduæ occurrant illi difficultates obeunti munia, & peculiaria ſui ſtatus officia; defectus vero vocationis efficit, ut plures amittat gratias, quæ neceſſariæ ſunt, ut muneribus illis perfungatur; etenim ſe illis præbet indignum, temere ſemet in eum ſtatum intrudens Deo inconſulto, & inexplorata ipſius voluntate. *Gobinet in inſtitutione adoleſcentiæ parte* 4.

Quemadmodum ex omnibus terræ locis cœlum ſuſpicitur, ita ex omnibus mundi conditionibus in cœlum aſcendere poſſumus, ex pauperum tabernis æque, ac ex turribus regum, ex aula æque, ac ex clauſtris: *Unuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat.* Certum eſt tamen non deeſſe conditiones aliquas, ubi ſalus minus tuta eſt, quam alibi. Militem eſſe, ac impium a primis fidelibus nullo ferme in diſcrimine habebatur. Verum ne regnum cælorum velut impoſſibile adſtruamus, cum ſit tantum difficile, dicamus in omnibus conditionibus ſalvari nos poſſe; verum addamus nullam eſſe conditionem, quæ ſuas non habeat pœnas, ſuoſque labores. *Auctor actionum chriſtianarum.*

Non ſatis luminis nobis eſt, ut ex nobis vitæ ſtatum eligamus.

Ut de nobiſmet, deque vocatione noſtra rite diſponeremus, atque bonam faceremus electionem, plurima nobis eſſent intelligenda, quæ omnino ignoramus; puta, impenetrabilia æternæ prædeſtinationis ſecreta, diverſa divinæ providentiæ conſilia, abditas ſapientiæ pluſquam humanæ artes, præſentem, futuramque proprii cordis diſpoſitionem. In noſtra

poteſtate gratiarum claves haberemus opus eſſet, ut pro re nata iiſdem uteremur, modo ad prævertenda pericula, modo ad reſiſtendum tentationibus; iſtic ad fugienda peccata, illic ad cohibendas cupiditates; quæ omnia ſubſidia in noſtra poteſtate non ſunt. *Idem.*

Quemadmodum Deus nobis generatim præſcripſit religionem, quæ nobis indigitat modum, quo ſibi cultum, & honorem adhiberi jubet ad figendos animos noſtros, qui ſine divinæ revelationis lumine eſſent tanquam arundines doctrinarum, ac religionum ad arbitrium confictarum vento agitatæ; ita Dei unius eſt indigitare nobis viam, quam in univerſali hoc itinere, quod oſtendit hominibus, ſequi debemus. Noſtrum non eſt nobiſmet confingere ſemitas ad arbitrium, per quas eamus ad Deum; ipſe via eſt, veritas, & vita. Heu! quis ſiccis oculis intueri poteſt cæcam adoleſcentiam, quæ temere in præceps ruit, aliis quidem caſtra ſecutis vel æſtu cupiditatum, vel exemplis, vel ratione temporum actis; aliis vero male ſociata ineuntibus conjugia ob rationes prorſus carnales, & affectiones profanas; aliis rempublicam capeſſentibus ſine captu, viribuſque, & de hominum vita, honore, boniſque judiciis ferendis ſeſe immiſcentibus, cum ipſi per ſe nullum habeant lumen, ut ſemet ipſos deducant. *Ex ſpecimine ſermonum pro Dominicis, Dominica ſecunda poſt Epiphaniam.*

Pauci audiunt vocem Dei ad vitæ ſtatum vocantis.

Si cogitamus pericula, in quibus plerique mortalium verſantur, qui totum vitæ ſuæ ſtatum, atque occupationem ſibi confingunt, unde ut plurimum ſalus, vel damnatio æterna eorum pendet, quotuſquiſque occurret, qui vere dicere poſſit: Ego ſtatum hunc amplexus ſum, quia vocem Domini audivi, qui me manu quodammodo duxit? Quippe audire Deum eſt illos audire, quos ex eo charactere, quem nobis aperit evangelium, cognoſcimus vero eſſe miniſtros illius, de quibus idem Jeſus Chriſtus teſtatus eſt: *Qui vos audit, me audit.* Luc. 10. Quotuſquiſque id genus occurret? Quot vero e contra invenientur, qui ſi vera narrare voluerint, dicent: Uxorem duxi, quia vocem audivi non Dei, ſed avaritiæ, quæ mihi dixit, conſilium, quod capiebam, mihi utile futurum, ut mihi domum, fortunamque certam ſtatuerem: hunc adii magiſtratum, quia vocem ambitionis audivi dicentis, hanc viam eſſe, qua in mundo nominis celebritatem acquirerem. Dicent alii, eoque in numero quot erunt? Statum eccleſiaſticum amplexus ſum, quia ambitionis ſimul, & avaritiæ vocem audivi dicentium, me longe faciliori negotio in eccleſia adepturum duo, quæ ab hominibus ſummo niſu, ac labore in mundo quæruntur, opes videlicet, & honorem; opes quidem, magna poſſidendo beneficia, honores autem ad eccleſiæ dignitates memet attollendo. *Liber, cui titulus: Chriſtiana documenta pro die Conceptionis B.M.V.*

Parentes explorant filiorum ſuorum vocationem pro religionis ſtatu, non autem pro mundo.

Ecce mundi injuſtitiam, immo etiam nonnullorum ex illis, qui pietatem profitentur. Si filii in aſceterium confugere volunt, immodicæ etiam præcautiones adhibentur; ſi in ſæculo permanere cupiunt, vocationum non expenditur; e contra vero amor ſui tantus eſt, ut ſi filii minime placent, ſi quædam habent corporis vitia, propter quæ mundi oculis diſplicent, mundum relinquere jubentur inexplorata Domini voluntate, & nonnunquam etiam coguntur; quæ cauſa eſt malorum, quæ explicari non poſſunt; & quin ipſis procurentur ſtatus, & officia, quæ aliquid ſaluti eorum conferant, adducuntur in eas conditiones, ubi facile intereunt. Omnia humanis rationibus, ac proprio amore ſunt plena; ſollicitantur beneficia, ut illis reditus procurentur, quæ cum ſint patrimonium pauperum, ut Sancti loquuntur, ſiunt occaſio damnationis poſſidentium, cum raro in eos, quos debent, uſus impendantur. Ad id peculiari vocatione opus eſt; ac dignus eſſe debes non ſolum per animi diſpoſitionem, quæ ſcientia eſt, verum etiam per vitæ probitatem, & zelum gloriæ Dei. Ad id parentes ne animum quidem advertunt, cum de filiorum ſuorum vocatione contra Dei voluntatem diſponunt. *Auctor Anonymus.*

Adoleſcentes præſertim Deum conſulere debent de ſtatu eligendo.

Adoleſcentes, qui eam attigiſtis ætatem, qua tempus eſt conſulendi Patrem luminum, ut juſtam efficiatis electionem ſtatus, cui vos deſtinat Deus, & quem vobis ab æterno præſcripſit, audite aſceticæ vitæ magiſtros, qui unanimi conſenſu volunt a vobis diſſipari hanc cupiditatum catervam, quas ferventis adoleſcentiæ æſtus poſt ſe trahit. Etenim quæcumque ſint naturæ ſtudia, quantumcunque infelix ſit animi propenſio, ſemper quilibet ſe ipſum determinare poteſt: lumina ſemper fallacia ſunt; & cor noſtrum efficit, ut in eam partem vergamus, quo ipſe inclinat. A vobis quæro, ne quid feſtinetis; ſed antea ſerio, ſeduloque excutiatis ingenium veſtrum, & quidquid in vobis eſt cuilibet ſtatui vel congruum, vel oppoſitum; nullum enim judicium minus errori obnoxium in nobis eſt, Deum nobis nequaquam hoc, vel illud deſtinaſſe munus, quam in nobis eas agnoſcere diſpoſitiones, quibus eodem efficimur indigni. Vos præſertim moneo, ne cui humanæ rationi aurem adhibeatis, & ſemper unice cum æternitatis conſilio operemini; ita ut voſmet morti proximos cogitetis, & ex vobis quæratis, quam ingreſſos fuiſſe velletis viam, & hoc animo de ſtatu veſtro decernatis. Aliter quid eveniet? Proculdubio ingenium, arbitrium, libidinem, doloremque veſtrum, & ſortem etiam ſequemini. *Ex manuſcripto ſermone P. Stephani Chamillardi de oratione.*

Tenetur quilibet ad ſtatus ſui perfectionem contendere.

Verum non eſt ad id, ut ſalvemur, opus eſſe neceſſario, ut perfecti ſimus; illud vero certum eſt, ſecundum filii Dei verbum, unicuique ad ſtatus ſui perfectionem eſſe contendendum, atque eas ingrediendas vias, per quas eam aſſequi valeamus. Non omnes perfectiſſimum ſtatum amplecti jubemur, ſed inevitabilis nos urget neceſſitas ſumma cura, ac ſtudio noſmet perficiendi eo in ſtatu, in quo nos providentia conſtituit. Nemo immunis eſt a præcepto amandi Deum ex toto corde, ac totis viribus, perhorreſcendi peccatum, atque nihil prætermittendi, ut ad ſanctitatem perveniat. *P. Croiſet tomo 2. receſſuum.*

Quicumque in electione ſtatus negligunt ordinem Dei, ut propriis cupiditatibus obſequantur, næ his quidem metuendum eſt, ne cæcitati ſuæ a Domino derelinquantur, & ne ipſis aliquid ſuperſit vel luminis, vel prudentiæ, ut in hoc mundo, ejuſque variis muneribus ſecernant ea, quæ mala ſunt, vel periculoſa, & minus adhuc virium ſuppetat ad ſuperandas tentationes, quæ ſeparari non poſſunt. Sin autem poſtquam conſcientiam ſuam conſuluerint, atque illuminatæ pietatis viros audiverint, intelligunt tandem ſe non eſſe eo in loco, in quo illos eſſe vult Deus; inde quam primum, tanquam ex domo, ſingulis cujus lateribus adhæret ignis, egredi debent. *De S. Martha tomo 2. tractatuum aſceticorum.*

Hominum plerique fortuito ſtatum & conditionem amplectuntur.

Cum per ætatem hominibus integrum eſt eam eligere profeſſionem, quæ occupet illos, & in qua ſanctificari poſſint ejuſdem muneribus, uti æquum eſt, perfungentes, nequaquam interrogant ſe ipſos, cuinam rei pares ſint, quid ferre recuſent, quid valeant humeri; ſed forte, ac temere, cæcoque impetu ſeſe injiciunt in eas profeſſiones, quæ, cum ipſis minus ſint congruæ, ibidem ſunt veluti in præcipitii, ac intereunt, quin fere cogitent mala, in quibus verſantur. Eaque cauſa eſt perturbati ordinis, quem in ſtatibus omnibus intuemur. Etenim cur mundus repletus eſt tot eccleſiaſticis modo prorſus ſæculari viventibus? cur tot videntur judices rudes, & avari? Cur tot furta, rapinæ, fraudes, jurgia, odia, ultiones, ærumnæ ubique terrarum? Quia ſine vocatione, ſine cognitione, ſine deſiderio illa obeundi, quæ ab homine æquo, veroque chriſtiano ſtatus illi requirunt, eoſdem ingredimur. *De S. Martha tom. 2. tractatuum aſceticorum, Tractatu de modica ſui ipſius conſideratione.*

Statum mutandi deſideria ſuſpicione carere non debent.

Certum eſt, motus interiores, quos concipimus ex illo egrediendi ſtatu, in quo credendi locus eſt nos a divina providentia fuiſſe conſtitutos, ſuſpicione vacare non poſſe, cum dubitandi locus ſit, hanc nobis mentem injici vel a dæmone, vel ab amore naturali, quo ſtatus mutationem appetimus, qui efficit, ut vix noſtra conditione contenti ſimus, & noſtræ alienam anteferamus tantum vel jucundiorem eſſe, vel utiliorem. Quemadmodum autem non adeo facile eſt horum motuum principia cognoſcere, non aliud nobis conſulendum eſt oraculum, quam quod conſuluimus, antequam munus illud aggrederemur, a quo recedere meditamur. *Liber, cui titulus: Dialogi Abbatis Joannis, & Euſebii presbyteri.*

Imprudentis eſſet temere monaſticam vitam ingredi, quamvis cauſa illa ſemper laudabilis ſit; quamvis ſtatus ille adeo tranquillus ſit, perfectus, atque tutus. Parentum intereſt de filiorum deliberatione adeo generoſa diffidere, in qua ſæpe perfunctoria inclinatio locum habet conſiderationis, atque conſilii. Monitis ſalutaribus, & rationabili mora ſupplere debent defectui experientiæ in ætate parum matura, & quæ plerumque faſtidio, ac pœnitentiæ eſt obnoxia. Verum enim vero ſi hujuſmodi præcautiones neceſſariæ ſunt ad eum ſtatum amplectendum, quem mundani colunt, quem ſanctum eſſe fatentur, & cui ſæpe beatiſſimus quiſque invidet e ſæculo, nunquid minus erunt neceſſariæ, cum ea amplectenda erit conditio, quæ neminem unquam beatum fecit, & ubi omnes uno ore confitentur longe difficilius eſſe ſanctitatem acquirere? Num ſatis erit a parentibus diligi, ingenii acumine pollere, corporis forma præſtare, opimam expectare hæreditatem, maximum eſſe natu, vel unigenitum, ut aliquis mundo deſtinatus cenſeatur? Etenim, quæ alia, ut plurimum, cauſa eſt adeo periculoſæ electionis; cum interim quidquid habetur velut calamitoſum, & rejectaneum, eccleſiæ, & aſceteriis natum exiſtimatur? *P. Croiſet tom. 2. ſpiritualium conſiderationum.*

Quid ut plurimum de filiorum in familiis vocatione decidat.

Adoleſcenti ſatis eſt in familia minorem eſſe natu, ut dubitandi locus non ſit, quominus ad ſacrum altarium miniſterium vocatus ſit; ſi rerum facies mutaretur, vocatio quoque inverteretur. Puellæ opes deſunt, ajunt, Dei ſpiritum parentibus hanc mentem injicere, ut illam religionis clauſtra ingredi oporteat. Sin autem locupletem habeat dotem, ſi inſignem adepta eſt hæreditatem, illius in religionem vocatio tentatio eſſe exiſtimatur. Nunquid hanc urnam movet Deus? Nunquid Dei ſpiritus ita conditiones partitur? Nullo pacto, ſed cæca prædilectio, ambitio, avaritia, jus nativitatis ſæpe, inconſulto Deo, de filiorum ſorte decernit. Primogenitum ſaluti ſuæ in religioſo ſtatu conſulere velle illoſin eſt, dementia; perfugium hoc natu minoribus dumtaxat patet; nativitatis locus eorum ſortem conſtituit; vocati ſint, necne, nihil intereſt; parentes eorum hanc vocationem accepere; hoc ſatis eſt, nullum præterea conſulitur oraculum. Ingenium parum docile, inconſtans, rude, qualitates eſſent parum utiles mundo, at ſatis aptæ ſunt victimæ, quæ non Domino quidem, neque enim voluntas, & gloria illius ibi quæritur, ſed crudeli familiæ utilitati immolatur, cui & ſalus, & religio ſacrificantur. *Idem.*

Quantumvis ſapientes ſint præcautiones ab hominibus ſuſceptæ, cum hunc mundi ſtatum elegerunt, quemadmodum vocatio nequaquam liberat a periculis, quæ ibi inveniuntur, timor cum electione finem eundem habere non debet. Nihil ſcire prodeſſet mare ſcopulis plenum eſſe, niſi illos indeſinenter evitare ſtuderemus. Mundum procelloſo navigans mari, ſufficitne ab illis non ignorari pericula, quin jugiter invigilent ſcopulos evitaturi? Cogitatio, quam habent a Deo in hoc ſtatu ſe poſitos fuiſſe, nequaquam illos diſpenſat a neceſſitate indeſinenter vigilandi, ut evitent naufragium. Non ſatis eſt ſcire aerem, quem reciprocamus, malum eſſe, amuleta ſumenda ſunt, ne illius tabem contrahamus. Nunquid ſapientia eſt ſcire, te in hoſtico iter facere, & inermem incedere, quin tibi caveas? *Idem.*

Mirum eſt quod homines mundi ſtatum eligunt, quin ſciant utrum a Deo vocentur.

Mirum! furenti animo mundi ſtatus arripitur, quin ſciamus, utrum a Deo vocemur, atque in admirabili ſecuritate vivitur, quaſi nihil ſaluti noſtræ metuendum eſſet. Fatemur arduum eſſe ibi ſanctos fieri, nihilque agimus; ut efficiamur. Perdifficile eſt, dicimus, in mundo ſalvari; at nonne magis adhuc mirum eſſet, ſi quis ibi ſalutem ſuam operaretur vitam adeo parum chriſtianam ducens? Statui acceptus referendus non eſt eorum, qui pereunt, numerus,

Cundi-

Digitized by Google

Conditio mundanorum nunquam fuit obex ſaluti eorum, qui ad illam vocati fuerunt... Dominus conſulendus eſt, antequam illuc ingrediaris. Ubi vero ingreſſus fueris, illic vivendum eſt, tanquam ſub cœlo inclementi, & velut in hoſtico. Virtus ipſa, quæ altius radices jeciſſe videtur, non ſemper ab illius contagione tuta eſt. Laquei, licet aperti ſint, non ideo tamen cautius vitantur. *Idem*.

Negotiosorum hominum vita non eſt pacatior, quam in aliis ſtatibus, ſi vocet is.

Mercaturam facis, opes congerere ſtudes. Speras eamdem tibi, ac tot aliis adfore felicitatem. Ambitioſus es, ſatis ingenii tibi eſſe putas. Eventus parum videtur incertus illi, qui eſt audax. Hoc eſt procelloſum mare, ſcopulis plenum, ac naufragiorum frequentia infame; attamen navigas, & ubi contrarii afflaverint venti, eos te remis ſuperaturum putas, & quilibet ſperat ſe tuto in portum eſſe perventurum. Neceſſe non eſt hoc in loco laborum, quibus id genus homines torquentur, texere nomenclaturam. Nemo negotiis ſe immiſcet, qui ubique imaginem ſuam non relinquat. Oris habitus cogitabundus, ac moroſus, ſolitarii hominis facies, impeditiores agendi, loquendique rationes, quæ procul ſemovent, quidquid de fœnore, uſura, contractu, mutuo non loquitur; hæc omnia locum præbent quærendi, utrum in mundo ſit vitæ genus magis auſterum, atque moleſtum, & utrum manifeſta opus ſit vocatione, ut labores, & curæ, individuæ illius comites, ſuſtineantur, & ne præ cupiditate opum coacervandarum lędatur conſcientia? Cupiditas quæſtus nonne objicit periculo in nullam reditus ſpem intereundi in vocatione adeo pernicioſa, quæ alioquin reipublicæ eſt adeo neceſſaria? Igitur peculiari opus eſt gratia, cujus ope ſaluti conſulatur; eaque non alia profecto eſt, quam gratia vocationis. *Idem*.

Eccleſiaſticus ſtatus ſæpe per ambitionem, avaritiã, vel aliam ſimilem humanam rationem eligitur.

Eccleſiaſticum ſtatum ingrederis, ſed in hac electione nullam fere partem obtinet Deus. Familiæ utilitas ſæpe puerorum ſtatum conſtituit, & locupletis beneficii ſpe defectui vocationis ſuppletur. Illum, cui modicum quidem pietatis eſt, plurimum autem ambitionis, tædet vitæ humilis, & obſcuræ; cupiditas omnium ſtatuum eſt, objecta ſunt varia, ſed paſſio eadem, & in eccleſiaſtico ſtatu æque, ac in mundo quiſque ſuam promovere ſtudet fortunam, hoc eſt recentem quærit dignitatem, reditusque locupletiores. Credis tibi ſemper adeſſe merita, ex quo adeſt deſiderium. Quid autem intentatum relinquitur, ut eo perveniatur?... Res ceſſit ex voto? aſſecutus es beneficium, quod optabas; aliam jam ludis perſonam. Sed es ne contentus? Nulla dignitas eſt, quæ jus ad alteram præbere non videatur. Quilibet gradus nos ſublimiori admovet, ac deſiderium ad illum aſcendendi creſcit. Donec gratia novitatis viget, placet non eſſe amplius, quod antea; at ubi gratia iſta conſenuit, dolemus, quod minime ſumus, quod eſſe poſſumus; ambitio proſpero rerum eventu non ſaturatur. *Idem*.

Cum non conſulimus Deũ in electione ſtatus, plerimis nos irretitos videmus periculis.

Modicam ſane ſalutis ſuæ rationem habere, Deumque ipſum haud magno in diſcrimine ponere dicendi ſunt mortales in ſtatus ſui electione, quandoquidem illum conſulere negligunt. Mirumne eſſe debet, ſi ibi tot conficiuntur curis, ſi illic tot ipſis negotiorum ſucceſſunt, ſi adeo miſere labuntur? Chimerici Dii, quos conſulitis, & in quibus omnẽ confidentiã veſtrã collocatis, per irriſionem Propheta dicebat, in urgentibus neceſſitatibus veſtris vos adjuvent. In eo, quod cepiſtis conſilio, mundum dumtaxat, cupiditates veſtras, veſtræque familiæ utilitatem conſuluiſtis; de quo igitur inter pœnitentias veſtras conquerimini? Ambitioni dumtaxat nuncupaſtis vota, in electione veſtra carnis, ſanguiniſque vocem audiiſtis; igitur in tot amaritudinibus, in tot ærumnis, in negotiorum veſtrorum adverſitatibus ad eos confugite, qui vobis idoli, & oraculi loco fuerunt, & ipſi vos ex malis veſtris eripiant. Proh, Domine, quot prohiberentur ægritudines! quam pauci eſſent miſeri! quam infrequentia eſſent in hoc procelloſo mari naufragia, ubi ſine terrore tot errant mundani, ſi nemo ſe inconſulto illud navigandum ſuſciperet, ſi tu Sydus eſſes, a quo toto itineris decurſu nunquam oculos declinarent! Quid ſperandum non eſt, cum Dominus, cui ſervimus, & dux, quem ſequimur, fluctibus imperat, eoſque in officio coercere didicit. *Idem tomo 2. chriſtianarum conſiderationum*.

Parentes non ſunt arbitri vocationis filiorũ ſuorum.

Perſuaſum eſſe debet non licere parentibus, inconſulto Deo, filiis ſuis munus, aut vitæ ſtatum eligere, quin ſciant utrum illi a Deo vocentur, & quin hac in electione cogitent aliud, quam humanas rationes, & terrenas utilitates. Non licere illis exempli gratia filium eccleſiæ, alterum vero mundo deſtinare; alium conjugio, alium religioni ob ſolam ætatem, ob conſuetudinem, & familiæ utilitatem; quia alter quidem primogenitus eſt, alter minor natu; quia alter quidem habet talenta, quibus in mundo nitere poteſt, alter vero illis caret; quia filia hæc oris habitu, & ſpecie præſtat, altera vero non item; quia illi familiæ decorem vel ſuſtinebunt, vel augebunt; quia dignitas hæc ampliſſima eſt, vel quia conditio hæc illis aperiet opes congerendi, ſuumque ingenium, ſcientiam, eloquentiam oſtentandi viam. Hoc eſſet auferre Deo ſupremam, & juſtam poteſtatem, quam habet in creaturas, eamque ſibi vendicare, ita de filiis ſuis juxta propriam voluntatem, & privatas rationes diſponendo. Itaque ſatis frequenter videmus, Deum hujuſmodi filios tradere cupiditati parentum eorumdem, ac permittere, ut illis ex voto cedant ambitionis, & avaritię conſilia, quę in altera vita futura ſunt parentum ſimul, totiuſque familiæ ſupplicia. Infelicitatis vero illorum cumulus eſt, quod illi eventus hos tanquam magnum bonum, & cumulum cœleſtium benedictionum reſpiciunt. *Specimen Ethicorum in evangelium in octava Epiphaniæ*.

Nil vulgatius eſt, quam videre parentes, qui de filiis ſuis diſponunt juxta leges quaſdam, quas libido invenit. Ut natu maximus fiat locupletior, opus eſt, exempli gratia pleroſque aliorum in eccleſiam, vel religionem intrudi. Primogenito huic comparanda eſt dignitas, quantumvis fortaſſe illi prorſus ſit impar; hoc eſt, ut mundo mos geratur, oportet de filiorum vocatione diſponere, quin aliud quidpiam præter humanas rationes conſulatur. Hoc vulgo accidit, & conſuetudo hæc in omnibus ſtatibus pietatem evertit, replendo civitates malis magiſtratibus, eccleſiam malis miniſtris, religionem malis religioſis. Quippe habita vitæ ſtatus electione, quia nullam unquam Deus in ea partem habuerit, tenuit plerumque Deus temerariis hiſce conatibus benedictiones ſuas, ideoque illi non aliud ſunt, quam malorum multiplicatio. Vitæ genus, ac profeſſio perperam eligitur, quam ubi ingreſſus fueris, eadem mente, ac ſpiritu, quo ingreſſus eſt, in eadem verſaris. Mala malis agglomerantur, ac ſæpe accidit, ut malarum electionum auctores omnium primi funeſtos illarum exitus experiantur; ut filii non ſine aliorum detrimento locupletati, poſtquam Deo ingrati fuerunt, ſint etiam adverſus eos, a quibus ita amati fuere, & ut Deus non ſinat, hos parentes, qui illa infringunt jura, quæ ipſe obtinet in filios eorum, iiſdem juribus perfrui, quæ ad illos legitime pertinent. *Ibidem*.

Quid agendum tibi ingreſſus fuerit conditionem periculoſam vel parum aptam, ut ibi ſaluti tuæ ſtudeas.

Fatendum eſt in mundo quaſdam adeſſe conditiones, & munera, quæ licet per ſe culpa vacent, & immo civium ſocietati ſint fortaſſe neceſſaria, ſunt nihilominus ſaluti periculoſa, & apta ad eos, qui ſe ſe illis immiſcuerint, a cœleſti regno amovendos. Publicam perſonam geris, Principi adſtas, familiæ curam exerces, vis graviſſimis occupationibus, quibus obrueris, ſucciſiva aliquot eripere tibi licet momenta, quibus ei vaces negotio, quod unice, & maxime neceſſarium eſt. Hoc tamen fieri poſſet majori etiam cum attentione, conſtantia, ac fide; quod inde conjicere eſt, quod in impeditiſſimis etiam conditionibus, quibus humana mens maxime diſſipatur in aula, & exercitu, inter homines negotiis, & commerciis abditos ſemper inventi ſunt nonnulli chriſtiani fideles, qui vero zelo, ac pietate erant ſuccenſi. Sed ubi primum varios hoſce ſtatus ingrederis, te ipſum ſtatim regas oportet, ne vitam temere ducas, ſed bonum probumque virum conſulas, quid liceat, & quid debeas Deo, & conſcientiæ tuæ in ea conditione, cui te adhæſiſſe doles, & quam non niſi propter Dei voluntatem, ac inevitabilem negotiorum tuorum neceſſitatem ſequeris:

Digitized by Google

riæ alioquin, iterum dico, ſtatus hujuſmodi omnino periculis pleni ſunt. *P. Sarin tomo 3. dialogorum aſiaticorum*.

Deus ſæpe vitæ caſibus utitur, ut homines in aliquem ſtatum adducat.

Hujus vitæ caſus, qui ab hominibus adverſitates vocantur, per quos Deus ex mundo aufert homines quoſdam, ut illos in religionem, vel in eum ſtatum adducat, ubi illi ſervire, ac ſalutem ſuam valeant operari; hi caſus inquam re ipſa fortuiti non ſunt, quippe non ſunt adverſitates, ſed divinæ miſericordiæ conſilia, quæ ſæpe inopinatis hujuſmodi eventibus utitur, ut eos, quos peculiari protectione tuetur, ex mundo, & aula tanquam ex naufragio educat. *Abbas Trappenſis in Chriſtianis effatis tomo 1.*

De vocatione ad ſtatum eccleſiaſticum.

Cuinam tanta eſſe poſſet temeritas ad ordines, & eccleſiæ dignitates obrependi, quin ad id peculiariter a Deo vocaretur? Non ſatis eſt ſe doctum eſſe, ſapientem, ac motibus irreprehenſibilem; te Deus vocet, opus eſt, tuta, probataque vocatione. Satis liquet, non ſufficere bonis præditum eſſe qualitatibus, ut ad primas reipublicæ dignitates, & ad civitatis regimen promoveatis; præcipue neceſſarium eſt a principe vocari, & ſi quis ita efferaudax, ut propria auctoritate immiſcere ſe vellet, quis ambigit, utrum multo ſuffuſus probro dimitteretur? Quid autem? a rege vocandus es, ut terreni miniſterii provinciam capias; miniſterium vero ſpirituale, ſanctiſſimumque Dei injuſſu aggredi audebis? Audebis tibi vindicare triplicem Jeſu Chriſti poteſtatem; conficiendi videlicet adorabile corpus illius in ara, peccata remittendi, vel retinendi, & annuntiandi verbum Dei, quin ullum habeas ſignum vocationis Domini? Quomodo non formidatur id, quod S. Cyrillus Alexandrinus ait, illis, qui ita erunt temerarii, ut ſeſe velint ultro ſacro immiſcere Sacerdotio, expectandam eſſe damnationem, & ultionem ſimilem illi, qua percuſſi fuerunt Core, Dathan, & Abiron, qui viventes adhuc dehiſcente tellure abſorpti fuere, quod contra Moyſem, & Aaroné inſurrexerant, qui a Deo fuerant electi, alter quidem, ut populi dux, alter vero, ut Tabernaculi eſſet miniſter. Væ vobis, S. Bernardus de conver. ad cler. c. 27. exclamat, qui non accipitis eccleſiæ claves, ſed qui per vim illas rapitis: *Væ vobis, qui clavem tulitis, & non accipitis*. Specimen ſermonum pro ſecunda Quadrageſimæ Dominica.

Non illi ſolum, S. Chryſoſtomus inquit, qui auctoritate, ac potentia ſua eccleſiæ dignitates rapiunt, ſeveriſſimis divinæ juſtitiæ ſuppliciis ſeſe ſubjiciunt; verum etiam qui aliena gratia, aut ope ad illas obrepunt, ubi officio ſuo deſint, in dignitate ſua nihil invenire poterunt, quod in Dei judicio prætexant. Si enim qui per Dei vocationem, ac imperium, & poſtquam pro viribus hunc honorem detrectaverint, pro aliis rationem reddituri ſunt, exiſtimabimus nobis ad excuſationem ſufficere poſſe, ſi dixerimus, nullam nobis eſſe culpam, eo quod ad hanc dignitatem deſideriis, artibus, & ambitione haudquaquam nobis viam aperuerimus? Niſi Deus ipſe nos vocaverit, fruſtra ab hominibus vocamur, & ſi vocem Dei ſecuti fuerimus, hominum voce non excuſabimur. *Ibidem*.

Culpa parentum de filiorum vocatione determinantium.

Quodnam crimen eſt, quod pater juxta ſolas mundanæ ſapientiæ rationes ſibi jus vindicet diſponendi de filiis ſuis; illos huic, vel illi vitæ generi admovendi, hæc vel illa beneficia ipſis procurandi, efficiendique, ut hanc, vel illam ingrediantur viam, quin cogitet, utrum illæ ſint domini viæ? Cuinam ſe ſe objicit malo, & quænam ideo & ipſi, & filiis ejus imminent mala, quandoquidem hoc adeo arctam habet cum ſalute ipſius, filiorumque ejus rationem? Ex quo enim homo ſe ipſum independenter a Deo regere incipit, ſe coram Deo reum ſtatuit malorum omnium, quæ inde proficiſcuntur, cumque humana prudentia, ea etiam, quæ calliddiſſima eſt, ſexcentis ſit erroribus obnoxia, quis dicere poteſt, quot ille debita debitis accumulet, quorum ſupremo judici rationem erit aliquando redditurus? …… Cum pater de filiis ſuis diſponit ſecundum damnabilis hujus mundanæ politicæ, quam veluti normam ſequitur, ideas, quid accidit? Noſtis; ut unum attollat, reliquos ſacrificat. Eo quod hunc ſumma prædilectione complectitur, aliis ſe præbet iniquum. Eccleſiæ deſtinat eos, qui in mundo rite munus ſuum poterant obire, & mundo implicat eos, qui utiliter eccleſiæ poterant inſervire; & quia nihilominus verū eſt, temporale eorum ſtatum nexum ferme certiſſimum habere cum æterna prædeſtinatione illorum, cogitans ſe omnibus conſulere, omnes damnat, ac ſe ipſum cum illis. Si tanquam chriſtianus pater ad Deum confugiſſet, hæc mala evitaſſet omnia; ſed ſibi uni credere voluit, ſibi credens periit, filioſque ſuos perdidit, atque coram Deo ſe reum conſtituit de ſuo, filiorumque interitu rationem redditurum. *P. Bourdaloue de Providentia*.

Lapis ædificio rite inſervire non poteſt, niſi manus architecti illum conſtituerit in loco, cui idoneus eſt. Quomodo fidei conſonum videri poteſt, memet apte alicui applicare muneri, quin expectem me a Dei manu determinari? Divino huic architecto jus eſt de lapidibus ſuis; neque noſtram penſetare debemus libertatem, ne id efficiamus. Verum eſt nos liberos eſſe; verum ſimul etiam ſubditi ſumus, & niſi qualitas hæc illi præponderet, nonne jure ſuo Deus nobis exprobrare poterit: *Si Pater ego ſum, ubi eſt honor meus?* Malach. 1. Ne dubites me patrem, regemque tuum eſſe; te oblitum eſſe oporteret, quid es, ut in dubium revocare poſſes, quid ego ſum. Verum ſi vel parentum nimia deterritus, vel amicorum illecebris captus, vel creaturæ alicujus lenociniis ſollicitatus de ſtatu tuo diſponere præſumis, dic mihi, quid mihi reliquum erit auctoritatis meæ? Id agere nonne eſt meum mihi imperium auferre? Fruſtra dicis te in hac affinitate fortunam, in hoc munere quæſtum, in hoc ſtatu requiem invenire; ſi in hac electione tuam tantum cupiditatem, ambitionem, avaritiam conſuluiſti, nunquam illius officiis rite perfungeris. *Auctor actionum chriſtianarum tomo 2. ſermone hujus argumenti*.

Vult Deus varios eſſe ſtatus in mundo, ſicuti in Regum aula varii ſunt Præfecti.

Tibimet principis aulam finge. Quænam miniſtrorum varietas? Alii conſiliarii ſunt, alii duces exercituum; illis menſæ cura demandatur, his regiæ domus. Hi regiis ſanctioribus conſiliis adſunt, illi provinciarum præfecti, alii juri dicundo, cauſiſque cognoſcendis præpoſiti; omnia vero a principe hæc diſtribuuntur officia. Verum quid princeps hic diceret, ſi quilibet ad arbitrium locum ſibi occupare vellet, ac injuſſu illius alii alios extrudere? Miniſtri nequam, diceret ille, eo perfungimini munere, quod vobis propoſui, neque illuc voſmet attollere conemini, ubi vos conſtituendi mihi voluntas non fuit. Vos in conſilio, non autem in exercitu volo, & apud me, non alibi. Obedientiam potius veſtram, quam operam poſco, vobiſque ſatis ſit mea capeſſere imperia, quin voluntatem meam audeatis prævertere. Quod ſi principes in regnis ſuis hanc exigunt ſubmiſſionem, ſi privati etiam illam domi ſuæ depoſcunt, nunquid eam negliget Deus, qui conſiliis ſuis cœleſtia, ac terrena omnia moderatur? *Idem*.

Qui de ſua vocatione diſponere vult, contra Deum inſurgit.

Quicunque de vocatione ſua diſponere vult, cujuſcunque ordinis, ac dignitatis ſit, contra Deum inſurgit, atque uſurpator eſt, qui Domini ſui jura ſibi vindicare contendit; temerarius eſt, qui ſe illi immiſcet rei, in qua prorſus rudis, & hoſpes eſt, & qui toties errabit, quoties aliquid facere aggredietur; cum enim Dei voluntatem cognoſcere neglexerit, ſeſe indignum præbuit, qui luminum Dei ductu regeretur. *Auctor Anonymus*.

Cur vitæ ſtatus vocatio dicatur.

Cur putas, S. Bernardus interrogat, varios vitæ hujus ſtatus vocationis nomine nuncupari? Cur vulgo dicitur, hic ad eccleſiam, ille ad forenſes cauſas, hic ad mercaturæ impedimenta, ille ad armorum ſtrepitus vocatus eſt? Ut videlicet intelligamus, nobis ſtatum eligendum non eſſe, niſi privatim Deum conſuluerimus. Divina voluntas, ut ita dicam, primum eſſe debet motus noſtri organum; ſolaque eſſe debet veluti omnium actionum noſtrarum anima. Vult Deus noſtris ſe ſe immiſcere negotiis, electioni noſtræ præeſſe; ne miremur. Hoc amoris ejuſdem indicium eſt, atque bonitatis ejuſdem argumentum. Quantum illi debemus ob curam, quam gerit noſtri, & eorum, quæ pertinent ad nos? Si gloriæ ſuæ zelotes eſt, non minus eſt noſtræ utilitatis; neque enim præcipit, ut illum in ſtatus noſtri electione conſulamus, quin ſimul velit

eas

Digitized by Google

eas nobis elargiri gratias, quæ neceſſariæ ſunt, ut munere noſtro perfungamur. *Abbas Trappenſis.*

Nonne mirum eſt in minoribus negotiis a nobis agi ea omni diligentia, quæ adhiberi poteſt maxima, in eo vero, ubi de ipſa agitur æternitate, nos arbitrium, libidinemque noſtram ſequi? Hoc eſt Dei decreta, quantum creatura poteſt, ſubvertere, ejuſque contemnere conſilia, quapropter ille ſecundum Prophetæ verbum ſuccenſet: *Exacerbaverunt eloquia Dei, & conſilium Altiſſimi irritaverunt.* Hinc illa crimina, quæ hoc ſæculo nimis frequentia ſunt, & quæ chriſtianæ religioni probrum, & dedecus afferunt. Hinc illi judices, qui rerum ordinem ſubvertunt, qui otio indulgent, languentiſque otii reliquias ſuo muneri impendunt, quaſi judices non eſſent, niſi ut per intervalla pro tribunali ſederent. Hinc paſtores illi, qui per alios faciunt, quod per ſe ipſos facere deberent &c. Omnia corrupta ſunt, nullum munus adimpletur, cum non conſulitur Deus. *Idem.*

Ægritudo illius, qui Deo inconſulto ſtatum aliquem ingreſſus eſt

Cum incerti ſumus utrum nos velit Deus in hoc ſtatu, quieſcere ne, animique tranquillitate frui poſſumus? Induſtrii ſumus noſmet ipſos torquendo; futurum etiam ſollicite perſcrutamur, ac ſæpe ideas concipimus ipſa veritate magis funeſtas. Quot ſibimet ſuccedentes, ac ſeſe evertentes cogitationes! Hodie id conſilii capimus, cras illud relinquimus, ſemperque pugnantes nunquam nobiſmet ipſis conſtamus. Magno nobis ſtat pretio de conditione noſtra decreviſſe... Si Deum conſuluiſſemus, ſi opem illius exquiſiviſſemus, ejuſque lumina fuiſſemus ſecuti, ſalutaria nobis, utiliaque dediſſet conſilia, ac incertis cogitationibus noſtris certitudinem attuliſſet. Sed ultro ſtatum arripuimus, noſmet ipſos tantum in conſilio adhibuimus, noſtris dumtaxat cupiditatibus fidem adjecimus, quis in juſtis terroribus noſtris nos confirmabit? quis adverſus ea, quæ evenire poſſunt, tuebitur? quis pollicebitur, cum in eo non ſimus in loco, & ſtatu, in quo nos Deus eſſe volebat, conatus noſtros e ſententia ceſſuros? *Idem.*

Omnes mundi ſtatus, nullo excepto, habent ſalutis pericula, ac nimis facile eſt illic interitus occaſionem reperire. Salutis pericula in conjugiis; ſimul enim concilianda ſunt, quæ ſimul eſſe poſſe nequaquam videntur; invigilandum eſt terræ bonis, atque cor ab omni eorum affectione removendum; creaturæ ſumma dilectio impendenda eſt, & Creatori integerrimus amor deferendus. Salutis pericula in negotiis; ea opibus opes quærendæ ſunt, ſed non fænerandum, alienis ſumptibus comparandus eſt victus, at nemini damnum inferendum. Salutis pericula in judiciis ferendis: miſerorum cauſæ negligendæ non ſunt, & contra proprias etiam protegendæ; evitandæ ſunt affectatæ moræ, & prorſus infinitæ ambages, quæ protrahunt lites per leges ipſas, quæ rogatæ fuerunt, ne quam citius illis finis imponeretur. Pericula ſalutis in divitiis: opes diſtribuendæ ſunt, nec laborandum, ut iiſdem perfruamur; illis utendum eſt, ſed affectus in illis non eſt collocandus. Quodnam terroris argumentum animæ inter tot pericula, & quænam requiritur gratia, ut naufragium vitemus? *Idem.*

Quid quæritur in Chriſtiano, ut vocationis ſuæ moneте perſiſtat.

Matronæ, cujus conditionis ratio poſtulat, ut viſitationes ultro citroque reddat, ac recipiat, nequaquam dicimus has eſſe abrumpendas, vitamque prorſus ſolitariam ſeorſim eſſe ducendam; ſed dicimus, illam apponere debere oſtium circumſtantiæ labiis, auribuſque ſuis, ut ab omnibus venenatis obtrectationum telis tueatur, quæ ſæpe criminoſa ſunt tum in audientibus, cum in proferentibus illa. Ex viro hoc, qui magiſtratum obtinet, non quærimus, ut in ſolitudinem ſecedat, ſed ut ſibimet invigilet, ne locum præbeat cenſuræ; homines quippe facta ejus explorant, ut ſi quando labatur, intelligant; quærimus, ut ſic & lux mundi, ut hunc ſermonibus erudiat, & ſal terræ, ut exemplis ſuis illum a corruptione præſervet. Non petimus a viro hoc, qui martis caſtra ſequitur, ut a munere ſuo recedat, ſed ne militis conditio efficiat, ut ſe Chriſtianum eſſe obliviſcatur, ut Jeſu Chriſti militiam cum principis militia conjungat, & armis, quæ gerit, non utatur, ut rapinam, impotentiam, impuritatem, & blaſphemiam tueatur. Ex mercatore illo non quærimus, ut tabernam, ac rationarium ſuum deſerat; ſed ut a negotiatione ſua avaritiam, fraudem, uſuramque proſcribat, utque perhorreſcat duplex pondus, doloſamque ſtateram, quam Deus abominatur, & odit. Ex artifice hoc non petimus, ut artem relinquat; ſed ut in ſudore vultus ſui pane veſcatur, atque laborem hunc pro pœnitentia ſuſtineat: Neminem denique vitæ conditioni, vel loco, aut muneri, in quo ipſum providentia conſtituit, valedicere jubemus; ſed muneribus illi inhærentibus defungi, ac ab illis recedere, qui inter flagitia verſantur; & ut verbo me expediam, ſe ipſum ſanctificare. *Abbas du Jarry ſermone de circumciſione.*

ZELUS SALUTIS PROXIMI.

ZELUS FALSUS, ET VERUS: APOSTOLI, APOSTOLICIQUE VIRI: CURA, ET DESIDERIUM SALUTIS ANIMARUM.

M O N I T U M.

ZElus animarum neceſſario quodam vinculo cum charitate erga proximum conjunctus eſt; nihil enim hoc in charitate ſublimius, atque præſtantius eſt; verumtamen non ideo minus aptum eſt concionis omnino peculiaris argumentum. De hoc igitur agemus, quin rationem habeamus ad ea, quæ generatim a nobis dicta ſunt de charitate, quam fratribus noſtris debemus; & quamvis zelum habere debeamus pro iis omnibus quæ ad religionem, & Dei cultum pertinent, nos illum tamen ad ſolam ſalutem animarum, & munus apoſtolicum eorum, qui in vinea Domini operantur, coarctabimus.

Hac autem in re plura ſunt nobis conſideranda, videlicet cauſa, quæ zelum hunc excitare debent; peccatores, & peccata, in quæ exercendus eſt; conditiones, quæ in eo requiruntur; vitia, quæ ſeſe illi immiſcere, atque illum corrumpere conſueverunt; quibus actionibus illum teſtari poſſimus; quibus in occaſionibus illum præſertim præ nobis ferre debeamus; ſed ante omnia præſtantia, ac meritum divini hujus miniſterii, quale eſt ſaluti aliorum, & proximorum converſioni vacare.

Aliquid jam dixiſſe poſſumus de hoc zelo, cum de animarum pretio loqueremur; ſed quemadmodum ne argumenta confunderentur, tunc obiter tantum de zelo, quo Chriſtianus ſaluti earum aliquid conferre tenetur, locuti ſumus, iſtic fuſius verba facere inſtituemus ad fideles excitandos, ut proximo ſuo opitulentur ea in re, quæ una omnium maxime neceſſaria eſt, maximique momenti, qualis eſt ſalus animæ illius.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Variæ Concionum hujus argumenti lineamenta.

I. IN zelo pro fratrum noſtrorum ſalute a nobis habendo tria conſideranda ſunt, quæ concionis hujus diviſionem efficient. 1. Neceſſitas, qua Chriſtianus quilibet procurare debet ſalutem proximi ſui ſecundum ſtatum, vires, ingeniumque ſuum. 2. Cauſæ, quæ nos excitare debent, ut ſaluti animarum cooperemur, atque ad ſanctum hoc munus ſuſcipiendum impellere. 3. Conditiones, quas hic zelus habere debet, ut omnia illi proſpere eveniant.

Pars prima. Neceſſitas, quam omnes habent fideles aliquid ultro citroque ſaluti ſuæ conferendi, innititur præcepto, quod a Deo fuit irrogatum: *Mandavit illis unicuique de proximo ſuo*. Eccli. 17. Neque ambigi poteſt, quominus zelus, quem pro ſalute proximorum habere debemus, in præcepto illos tanquam noſmet ipſos amandi contineatur; quoniam eſſe debet charitas chriſtiana, & ſupernaturalis, quæ in eo ſita eſt, ut quantum in nobis eſt, illis optemus, & pro viribus procuremus bonorum omnium maximum, æternam videlicet ſalutem. Hæc autem charitas, cum ardens eſt, zelus vocatur; itaque non minus pro fratribus zelus, quam charitas a nobis eſt habenda; ita ut quemadmodum ubi calor non eſt, inferendum eſt, ignem non eſſe, ita ubi zelus non eſt, inferendum eſt non eſſe charitatem. 2. Si zelus in æquiorem ſenſum adhibitus quamdam in bono æmulationem ſignificat, mutuo habere debemus ſanctam hanc æmulationem, quæ eſt veluti chriſtianæ amicitiæ fundamentum, & quæ ſemper eſſe debet cum charitate, a qua ſeparari non poteſt, conjuncta: *Æmulamini in bono*, ut Apoſtolus ad Galat. 4. loquitur. 3. Quemadmodum chriſtiana charitas non eſt iners oblectatio ob proximi ſui bonum, neque ſimplex deſiderium de eodem benemerendi, ſed re ipſa eidem benefacere ſtudet, eique in neceſſitatibus opitulari; ita zelus, cujus objectum eſt proximi ſalus, ſatis non putat illi ea, quæ bona ſunt, deſiderare, ſed nihil intentatum relinquere debet, ut ea eidem procuret; media, & occaſiones juvandi perquirat, ita tamen ut ſinguli pro viribus, ſtatuque ſuo contendant. O Deus! quotuſquiſque eſt, cui de hac veritate ſit perſuaſum? Ignis iſte nonne hodie ferme extinctus eſt, atque hæc charitas nonne prorſus intepuit? Quamvis autem hoc omnes homines præſtare teneantur, ſunt nihilominus aliqui, ad quos peculiari jure pertineat. 1. Publicæ perſonæ, quæ in honore ſunt, vel in alios habent auctoritatem, horum ſalutem procurare debent. 2. Patres familias neceſſario debent filiorum ſuorum inſtitutioni vacare, & efficere, ut domeſtici eorum edoceantur, quomodo chriſtianã ducere debeant vitam. 3. Unuſquiſque etiam privatim ad id tenetur; neque eos ſua diſpenſat vel mala valetudo, vel ingenii, aut poteſtatis exilitas; nemo quippe eſt, qui alienæ ſaluti prodeſſe nequeat qua bonis ſermonibus, qua monitis ſalutaribus, qua exemplis, qua precibus.

Pars altera. Cauſæ, quæ zelum noſtrum excitare, & inflammare debent, ſunt præſertim 1. Dei gloria, quam pro virili procurare debemus. Hoc autem nunquam melius præſtare poſſumus, quam ſi totis adnitamus viribus, ut ad cultum illius perducamus animas, quæ ad ipſius imaginem creatæ ſunt, quæ illum cognoſcere, & amare poſſunt, in quo proprie ejus gloria conſiſtit; neque ipſi majorem Deo benevolentiam teſtari poſſumus, quam operam noſtram ea in re collocantes, quæ eidem accidit jucundiſſima. 2. Honor, quo afficiemur tanquam ſocii, cooperatores, & uti S. Paulus loquitur, coadjutores filii Dei in opera ſalutis humanæ, in quo ille ſuam vitam, laborem, & paſſiones omnes impendit. Efficiemus, ut percipiat fructum ſanguinis ſui, ejuſque meritum peculiaribus hominibus applicabimus. 3. Inſigne beneficium, quod afferemus animabus, quæ opera noſtra ſalvæ fient; quem illæ nobis grati animi ſenſum teſtabuntur? Quod gaudium, & ſolatium in morte percipiemus illas offerentes Deo, tanquam fructum benedictionum, quibus ille proſecutus eſt labores noſtros. Nonne illæ viciſſim omnem locabunt operam, preceſque ſuas, ſalutem noſtram procuraturæ per gratias, quas pro nobis obtinebunt a Deo &c.

Pars tertia. Conditiones, quæ in zelo requiruntur, ut ſit efficax. 1. Cum propter Dei gloriam proximorum ſaluti vacare debeamus, zelus hic debet eſſe purus, integer, & ab omni cupiditate, & alia quavis ratione vacuus; hæc enim illum corrumpere conſuevit. Quot enim aliæ rationes ſe ſe illi immiſcent? 2. Cum ſit ad exemplar illius, quo Dei filius flagravit, ejuſdem præcipuos characteres præſeferre debet, qui ſunt manſuetudo, patientia, & quædam erga proximi infirmitates indulgentia. 3. Cum pro objecto proximi ſalutem habeat, noſtræ oblivisci nequaquam debemus; & hic zelus eſſe debet ſecundum ſcientiam, hoc eſt prudens, diſcretus, ordinatus &c.

II. Zelus circa duo verſatur, erga quæ aliter ſeſe gerere debet; videlicet malum, quod eſt peccatum, propter quod tabeſcit, & quod prohibere conatur; & bonum, vel opera bona, quæ pro Dei gloria, & proximi ſalute facere conatur. Hæc ea ſunt, quæ zeli objectum efficiunt.

Primum quod pertinet ad malum. 1. Zelus eſſe debet prævidens, ut illud prævertat, potiuſquam eidem medicinam tunc afferre expectet, cum jam acciderit. 2. Agens eſſe debet, atque vim præſeferre ad illud, cum recens eſt, inhibendum. 3. Conſtans eſſe debet, & inexorabilis, ut malo, quod conſenuit, medeatur.

Alterum, quod zelus tanquam objectum ſuum reſpicit, bonum eſt, quod pro Dei gloria, & proximi ſalute aggredi debet. 1. Exercendus eſt cum auctoritate, & ad id jus requiritur, aut miſſio, vel ab ipſo vitæ ſtatu obligatio. 2. Cum prudentia, ne quid ſupra vires aggrediamur, neque noſmet pereundi periculo objiciamus, ut alios ſalvemus. 3. Cum tranquillitate, ſine impatientia, ſine impetu contra obices, qui occurrere poſſunt.

III. In ſolis zeli conditionibus immorari poſſumus, ſuppoſita illius exercendi neceſſitate, & ſubjecto, in quo eſt exercendus; ubi pulcherrimus hic S. Bernardi locus juſtam ſuppeditare poteſt diviſionem: *Zelum tuum inflammet charitas, informet ſcientia, firmet conſtantia. Sit fervidus, ſit circumſpectus, ſit invictus.* Diviſio hæc ita juſta, regularis, & perſpicua eſt, ut nulla egeat explicatione. 1. Zelus excitari debet ardenti charitate, 2. regi ſcientia, & prudentia, quæ eſt tanquam virtutum omnium forma; 3. debet eſſe immotus, & invictus per eam conſtantiam, quæ efficit, ut omnibus adverſetur difficultatibus, & obicibus, qui in conatibus, juſtiſque illius conſiliis poſſunt occurrere.

IV. Pro argumento aſſumi poſſunt ſigna, quæ efficere debent, ut verum a falſo zelum diſtinguamus. Primum eſt videre, & ad examen vocare, utrum noſmet ipſos inquietamus per amorem proprium, quin meram Dei gloriam, proximique ſalutem ſpectemus. Secundum; utrum nobis ulla ſit perſonarum acceptio, & utrum æque libenter pro pauperibus, atque pro divitibus adlaboremus &c. Tertium, utrum intentatum relinquamus quidquam eorum, quæ apta ſunt, ut munus hoc feliciter obeamus, & difficultatibus occurrentibus deterreamur.

V. De indiciis, & characteribus falſi zeli, aſſumptis pro themate verbis illis: *Medice cura te ipſum*. 1. Falſus zelus cupidus eſt, & in bono, quod aliis procurat, propriam dumtaxat quærit utilitatem. 2. Effectu contrario ſui ipſius obliviſcitur, ut ſe omnino aliis tradat.

dar. 3. Temetarius eſt, furibundus, ſine ſcientia, ſine prudentia; atque tune nec proximo utilis eſt, neque ſibi.

VI. Quas habete debeat qualitates Apoſtolici viri zelus, qui peccatorum converſionem inquirit. 1. Auctoritatem habete debet a legitima miſſione; neque enim injuſſus ei ſeſe implicare debet minisᵗerio, ad quod non vocatur a Deo, ut Pſeudoprophetæ illi, de quibus in Scripturis ſermo eſt, qui Dei verbum annuntiare volebant, quin a Deo mitterentur, vel hoc mandatum reciperent. 2. Lumen illi accedere debet a ſcientia, alioquin cæcus eſt, alius cæcos ducens in præceps. 3. Debet eſſe imperterritus, ſed cum prudentia, ne quid perperam aggrediatur; hoc eſt paucis, zelus robur habere debes, & auctoritatem, ſcientiam, & humilitatem, audaciam, atque prudentiam. *Ex ſpecimine ſermonum pro dominicis.*

VII. Primum. Cooperari ſaluti proximorum cum iis conditionibus, quas verus poſtulat zelus, eſt propriam ſalutem operari, idque modo quodam uberiore. 1. Ita enim conciliamus nobis affluentiam gratiarum, quas impertit Deus illis, qui ipſi gratificaturi in id omnem operam figunt, quo nihil illi jucundius eſt, & antiquius. 2. Quia ſi charitas operit multitudinem peccatorum, eorumque nobis obtinet veniam, animarum ſalutem procurare proculdubio actus eſt charitatis præſtantiſſimus. Ita S. Jacobus Apoſtolus teſtatur, eum, qui cauſa converſionis proximi extiterit, ſalvam factutum animam ſuam. 3. Quia animæ, quarum ſaluti opem tulerimus, viciſſim & noſtræ opitulabuntur, ejuſque nobis apud Deum ſubſidia procurabunt.

*S*ecundo. Cooperari ſaluti proximi ſine iis conditionibus, quas habere debet zelus, hoc eſt ſalutem ſuam periculo objicere, ac ſe ipſum in diſcrimen adducere. 1. Quia hoc eſt ſemet exponere occaſionibus peccati, in quibus ſe nobis opitulaturum Deus nunquam recepit. 2. Imprudentia noſtra efficit, ut infinita ſcelera committamus. 3. Cauſa ſumus interitus aliorum, quorum Deo rationem reddituri ſumus, quin aliquid eorum ſaluti contulerimus.

VIII. 1. Nihil Deo jucundius eſt ardenti, veroque ſalutis proximi zelo; nihil quippe eſt, quod majorem illi gloriam procures. 2. Nihil magis noxium proximo, eccleſiæ, & nobis zelo indiſcreto, imprudente, inordinato.

IX. 1. Amorem noſtrum erga Deum nulla re magis teſtari poſſumus, quam ſincero, ardentique zelo pro ſalute animarum. 2. Non poſſumus majorem erga proximum habere charitatem, quam omne ſtudium, operamque tranſmittentes, ut illi bonorum omnium maximum, æternam videlicet ſalutem procuremus. Itaque in zelo animarum continetur utrumque charitatis præceptum, quo tota lex adimpletur.

X. 1. Cooperari ſaluti proximorum maximus eſt honor, & maxima gloria, quam Deo deferre valeamus. 2. Maximum bonum eſt, quod proximo afferre poſſimus. 3. Actio eſt maximi meriti, quam pro nobiſmet ipſis operari queamus.

XI. 1. In quo verus zelus conſiſtit. 1. In hoc ut oderimus peccatum, & illud pro virili deleamus. 2. Ut amemus peccatores, & nullum non moveamus lapidem, ut eos ab errore avocemus.

5. Quomodo poſſimus duobus hiſce muneribus defungi per odium perfectum, ut loquitur Propheta, & perfectum amorem. 1. Zelus, quem fovemus pro inimicis noſtris, omni careat amaritudine, & acrimonia. 2. Zelus, quo flagramus pro ſalute amicorum noſtrorum, careat ignavia, nimiaque indulgentia. 3. Zelus, quem habemus pro illis, qui nobis nullo ſunt in diſcrimine, ſit ardens, & prudens.

XII. Falſi, inordinatique zeli illuſiones. 1. Omnes ſenſus ſuos quantumvis a ratione abhorrentes accipit pro veritatibus conſtantibus, & totidem articulis fidei. 2. Ingenii ſui ardentis impetus pro Spiritus ſancti motibus interpretatur. 3. Monita amoris plena, quæ ſibi traduntur, invidiæ effectus, & dæmonis contradictiones putat.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad has concionum ſtructuras exornandas.

S. Auguſtinus *tract.* 10. *in Joan.* oſtendit chriſtianos omnes habere debere zelum pro ſalute proximi ſui, & quibus in occaſionibus zelum hunc teſtari debeamus. Sancti Patres.

Idem *tract.* 56. *in eundem Joannem* explicans hæc verba: *Ubi ſum ego, illic & miniſter meus erit*, oſtendit, quænam ſint viri zelo ſuccenſi munera.

S. Ambroſius in Pſalm. 118. prolixum habet ſermonem de zelo, ubi oſtendit Apoſtolorum zelo acceptam referendam eſſe gentilium converſionem.

S. Chryſoſtomus in hom. 80. in Matth. oſtendit, quem ardorem teſtari debeamus fratribus noſtris, qui pereunt, opitulaturi.

Idem *homil.* 3. *in Geneſin* docet, quam jucundum ſit Deo pro ſalute animarum contendere.

Idem *libr.* 3. *adverſus vituperatores vitæ monaſticæ* docet nobis parum profuturum eſſe vitam ducere irreprehenſibilem, ſi eorum ſalutem negligimus, qui nobis ſubditi ſunt.

Idem *Orat.* 5. *adverſus Judæos*, docet nullum eſſe bonum opus, quod exæquare valeat meritum zeli animarum.

Idem in commentario in Epiſtolam ad Hebræos oſtendit, cooperari ad ſalutem animarum officium eſſe Angelorum, & J.C.

Idem in elogio S. Pauli, illum comparat Angelis, & iis omnibus, quæ in cœlo, quæque in terris maxima ſunt, propter zeli magnitudinem.

Idem *in* 1. *ad Corinth.* ubi refellit falſum eorum prætextum, qui dicunt zelum animarum, neque virtutem eſſe, neque officium illorum, qui in mundo vivunt.

Idem *homil.* 17. *ad Popul. Antioch.* refert zelum aliquorum ſolitariorum, qui venerunt Antiochiam, ut Theodoſii Imperatoris iram mulcerent.

S. Ambroſius in Pſalm. 128. oſtendit mundi converſionem zelo Apoſtolorum deberi.

S. Gregorius in evangelia docet neminem ſe excuſare, vel diſpenſare poſſe a zelo pro ſalute proximorum.

Theodoretus *libr. Eccleſiaſt. Hiſtor. cap.* 25. adfert exemplum S. Antonii, & alterius ſolitarii, cui nomen Aphraates, temporibus Imperatoris Valentis Ariani.

S. Bernardus *ſerm.* 49. *in Cantic.* mirum in modum zelum inordinatum, & furentem deſcribit.

Idem *ſerm.* 70. oſtendit effectus zeli, & ſigna, unde conjicere licet, utrum ſuccenſus ſit igne Spiritus ſancti, & quomodo hic zelus poſſit acquiri.

S. Bonaventura in vita S. Franciſci cap. 12. oſtendit ardorem zeli, quo Sanctus hic erat animatus.

Albertus Magnus in paradiſo animæ cap. 26. Aſcetici aliique.

Granatenſis in tractatu de Oratione, & Meditatione §. 12. loquitur de zelo indiſcreto.

Alphonſus Rodriquez 3. part. tract. 1. cap. 10. fuſe, ac ſolide hoc argumentum pertractat.

P. Gaudier libr. de perfectionis natura, & cauſis *part.* 2. *ſect.* 3. *cap.* 17. *&* 18. loquitur de objecto, cauſis, effectibus, & natura zeli.

P. Saintjure lib. 3. de cognitione, & amore Domini noſtri cap. 12. ſect. 13. prolixum habet tractatum de zelo animarum, ubi collegit quidquid ab aliis dictum fuit.

P. Haineuve in tertia parte libri de ordine ſerm. 18. fuſius hoc argumentum perſequitur, & docet quomodo zelus ſit dirigendus.

Bernardinus Roſſignolius *de diſciplin. relig. libr.* 3. *cap.* 8.

Nicolaus Lancicius *opuſc.* 13.

Jacobus Alvares lib. 3. de adept. virtutum part. 2. cap. 5. §. 3.

Theophilus Bernardinus de perſever. relig. libro 4. integro.

Joſephus

Joſephus Manſi Bibliotheca moralis tract. 97.
Raynetius de Piſis in Pantheologia verbo zelus.
Creſolius in Myſtagogo l. 3. c. 34.

P. du Sault parte 2. operum aſceticorum c. 5. refert animadverſiones S. Thereſiæ de zelo animarum.

Liber, cui titulus: Animadverſiones in varia religionis, Ethicæque argumenta, caput habet hujus argumenti.

P. Nepveu in chriſtianis conſiderationibus pro ſingolis anni diebus tomo 4. pro die 25. & 26. Octobris, & pro die 3. Decembris.

De hoc etiam argumento agit P. Colombiere in conſiderationibus.

P. Croiſet tomo 1. conſiderationum chriſtianarum agit de falſo zelo.

Concionatores, qui hoc tractarunt argumentum.

Matthias Faber in *Auctario Them. 3. in feſto SS. Simonis, & Judæ.*

P. Chemioais in die Penteeoſtes.
Stapleton *Dominica* 11. *poſt Pentec. Textu* 1.
Idem Dominica 4. *poſt Pentec. Textu* 1.
Idem Dominica 2. *poſt Paſcha Textu* 2.

Abbas de Monmorel homil. in evangelium Dominicæ in octava Aſcenſionis, ubi rationem tradit diſtinguendi zelum falſum a vero.

Euſebius Nierembergius homil. 19. de animarum zelo, & cura juvandi proximos.

Auctor ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta ſermone pro Dominica 2. poſt Paſcha.

Qui collectanea ediderunt.

Granatenſis in Sylva locorum communium: verbo *Zelus.*

Baſæus in Viridario }
Labathaio Theſauro } Verbo Zelus.
Lohner in Bibliotheca manuali }

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento.

De manu fratris ejus requiram animam hominis. Geneſ. 9.

Zelo zelatus ſum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filii Iſrael. 3. Reg. c. 19.

Zelus domus tuæ comedit me, & opprobria exprobrantium tibi ceciderunt ſuper me. Pſal. 68.

Defectio tenuit me, pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam. Pſal. 118.

Nonne qui oderunt te Domine, oderam: & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? Pſal. 138.

Accenſus eſt velut ignis zelus tuus. Pſal. 78.

Fortis eſt ut mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio. Cant. 8.

Vivo ego, dicit Dominus: nolo mortem impii, ſed ut convertatur impius a via ſua, & vivat. Ezech. 33.

Mandavit illis unicuique de proximo ſuo. Eccli. cap. 17.

Ponam zelum meum in te. Ezech. 23.

Optabam ego ipſe anathema eſſe a Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei ſecundum carnem. Ad Rom. 9.

Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis. Ad Galat. 4.

Teſtimonium perhibeo illis, quod æmulationem Dei habeant, ſed non ſecundum ſcientiam. Ad Roman. 10.

Charitas Chriſti urget nos. 2. Corinth. 5.

Cupide volebamus tradere vobis non ſolum evangelium Dei, ſed etiam animas noſtras: quoniam chariſſimi nobis facti eſtis. 1. ad Theſſal. c. 2.

Teſtis eſt mihi Deus, quomodo cupiam omnes vos in viſceribus Jeſu Chriſti. Ad Philip. 1.

Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror? 2. ad Cor. 11.

Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei, providentes: . . . . & cum apparuerit Princeps Paſtorum, percipietis immarceſſibilem gloriæ coronam. 1. Petri c. 5.

Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi ut accendatur? Luc. 12.

Exempla ex veteri, novoque teſtamento deſumpta.

Zelus Moyſis.

Moyſes proculdubio primum eſt, ac præſtantiſſimum exemplum, quod in lege veteri nobis ſuppetat, zeli, quem de proximi ſalute fovere debemus, cujus figura quædam erat Iſraelitici populi liberatio. Cum autem magnus hic legiſlator pluribus in occaſionibus zelum hunc præ ſe tulerit, præcipuas referemus, in quibus præclara præbuit argumenta nunc firmitatis, ac roboris, nunc manſuetudinis, & charitatis erga populum hunc, cujus ut liberator, dux, & legiſlator exiſteret, a Deo fuerat electus. Primum, quod tradiderit, ſubmiſſi, & generoſi zeli exemplum fuit, obſequi imperio, quo juſſus fuerat Pharaonem convenire, ut Dei nomine præciperet, ut populum hunc in deſertum ſecedere ſineret vero Deo ſacris operaturum. Moyſes mirifice mandatum hoc reformidaverat, ac ultima quæque conatus fuerat, ut illud detrectaret; ſed hanc Dei voluntatem eſſe videns eo munere perfunctus eſt tanta animi præſentia, ut ſimul & fidei ſuæ magnitudinem, & obedientiæ alacritatem, & amoris erga populum ſuum ardorem oſtenderet; quoniam illius libertatem procuraturus ſe ſe in manifeſtum mortis periculum objecit eo zelo, quem magni eccleſiæ paſtores ſemper tanquam documentum ſibi propoſitum reſpexerunt. Quoniam Moyſis exemplo ſemper revereri debent principes, quin tamen iracundiam eorum reformident, cum de gloria Dei ſermo eſt.

Zelus ejuſdem orantis ad obtinendã populo ſuo veniã, quod aureum vitulum adoraſſet.

Zelus animarum majoris coram Deo meriti eſt, quam patrare miracula. Quæ enim miracula, quæ prodigia Moyſes operatus eſt, cum Iſraelitæ egreſſi ſunt de Ægypto? Attamen nil horum ne longe quidem accedit ad zelum, quem teſtatus eſt, cum pro illis deprecatus Deum dixit: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut ſi non facis dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti.* Exod. 32. Hoc eſt, S. Jo: Chryſoſtomus inquit, maximum miraculorum omnium, quæ Moyſes operatus fuerit; hoc ſaltem oſtendit zelum, & charitatem, cui via parem inveneris; cum Moyſes præ magnitudine benevolentiæ, qua ingratum hunc populum proſequebatur, ferre non potuit verba Dei minitantis ſe illum perditurum, quamvis polliceretur ſe Moyſem effecturum ducem alterius populi potentioris, & minus ingrati. Sed incomparabilis ille Paſtor tunc præbens charitatis exemplum illis omnibus, qui deinceps erant futuri duces animarum, ſemper cum Deo locutus eſt, quaſi mallet cum populo ſuo perire ſimul, quam ſine illo magnum fieri. Manſuetudo ejus oblivioni tunc tradidit peculiarem injuriam, quæ tunc ſibi inferebatur; ne aures quidem adhibuit inſigni illi auctoritati, quæ in novum populum ſibi promittebatur. Immo gloriæ Dei ipſius intereſſe docuit hanc populo veniam concedere, ne diceretur callide populum adduxiſſe in deſertum, ut ipſum ibi exterminaret.

Zelus ejuſdem perſequentis injuriã illatam Deo, & ſcelus punientis.

Poſtquam de montis cacumine Moyſes deſcendit, ubi diu cum Deo fuerat collocutus, propriis oculis intuitus aureum vitulum, quem Iſraelitæ efformaverant, & choreas, quibus circa illum ludebant, ita ſancto zelo correptus fuit, ut proſtraverit, ac perfregerit tabulas legis: deinde vero nihil veritus populi nequitiam, impiis omnibus inſpectantibus, vitulum arripuit, comminuit, & in cineres redegit, quos aquæ admiſtos illis propinavit, teſtaturus, quantum ipſe hoc idolum contemptu perhorreſceret; & mox zelo actus in caſtrorum janua ſtetit, elataque voce clamavit, ut ſi quis eſſet veri Dei adorator, illico ad ſe armatus accederet, ut ſimul injuriam, quam Deus fuerat laceſſitus, perſequerentur. Cum autem Levitæ ad ipſum acceſſiſſent, imperavit illis, ut diſtricto gladio ab uno ad aliud caſtrorum oſtium pergerent obvium quemlibet occidentes, quin vel patribus, vel fratribus, vel filiis parcerent. Dicto paruere, ac brevi tria prope, & viginti hominum millia cæſa ſunt. Ita Paſtorum omnium mitiſſimus, qui invicta patientia omnes pravatas perferebat injurias, juſtam teſtatus eſt iram, ſanctumque zelum, ut Dei injurias ulciſceretur: ille, qui modo populi ſui deprecatus fuerat excidium ſe ſe pro illo offerens morti, nunc adeo ingentem illius numerum

metum delet. Chaitatisignis, quo intor flagrabat, estrinſecus ejuſdem zelum accendit. Recordatus eſt ſe mediatorem eſſe, ut tam Dei gloriam apud populum, quam ut apud Deum populi utilitatem procuraret. Amor ejus fecit, ut ille quidem Dei obſiſteret iracundiæ; ſed zelus, ut de illis ſumeret pœnas, quos Dei ipſius furori ſubtraxerat.

Zelus, quo Rex David ardebat contra peccatores.

Non poſſumus apertius intelligere magnitudinem zeli, quo flagrabat David videos Deum a peccatoribus læſum, quam ex dolore, quem ipſe teſtatur: *Defectio tenuit me*, in pſalmo 118. ait, *pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam. Tabeſcere me fecit zelus meus, quia obliti ſunt verba tua inimici mei. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei*, in eodem pſalmo ait, *quia non cuſtodierunt legem tuam*. Non ſeus ac quidquid in alambicem iojicitur, vi ignis in aquam reſolvitor; ita David zeli ſui vi ſolvebatur in lacrymas, eum videret infinitam Dei majeſtatem lædi. Nobis ſimilis eſſe debet zelus, ita ut hinc quidem ſumma afficiamur voluptate videntes Deum ab omnibus diligi, & in pretio haberi, inde vero nunquam graviori dolore conficiamur, quam cum eumdem offendi conſpicimus. Hoc verus præſtat zelus, S. Auguſtinus ait, & illum zelus domus Dei vere comedit, qui prohibere vellet omnia mala, quæ ab aliis patrari videt, & qui dolet vehementer, quod hoc nequeat facere, & gemit.

Exemplū Eliæ.

Cum inveniuntur animæ quædam, quæ in ſcelere occalluerunt, Deus illis alias opponit ita zelo ſuo ſuccenſas, ut nihil earum impotentiam reformident, ac libere ipſis impietates illatum exprobrent. Talis fuit Elias vir ille Dei, qui diu in latebris nutritus, tandem inde illum eduxit Deus, ut ſilentio ſuo finem imponeret, atque in aulam Achab Regis prodiret, non ut illi in flagitiis ipſius adblandiretur, ſed ut divinæ juſtitiæ ſententiam ei pronuntiaret. Cum igitur hactenus ſatis illi fuiſſet ſummo cum dolore nequiſſima intueri ſcelera Achab, & progreſſus idololatriæ, tacebat, quia Deus nondum illi imperaverat, ut loqueretur; atque clam Deo gemitus ſuos offerebat. Sed ſtatim ac Deus illi os aperuit, non impietas Achab, non ſtulti furores Jezabel, non ulla humana cogitatio illum potuit deterrere. Prodiit ille coram Principe ignem corde, ore, & oculis gerens; edixitque illi futurum, ut in pœnam ſcelerum ipſius ne una quidem pluviæ gutta dilaberetur, regnumque ipſius annonæ charitate ad extrema quælibet redigeretur. Cum illo locutus eſt, perinde ac in manibus cœli claves haberet, ac illud verbo claudere poſſet, & reſerare: & quaſi penes ipſum elementorum eſſet arbitrium, iiſdem uſus eſt ad perſequendam injuriam, quam creatori eorum idololatra hic princeps inferebat. Zelum ſuum aliis etiam in occaſionibus teſtatus eſt, veluti cum de cœlo ignem elicuit, quo devoraretur ille, qui ad ipſum comprehendendum cum quinquaginta virorum comitatu miſſus fuerat; & cum poſtquam pſeudo prophetas vicit, atque confudit, omnes ſimul interfecit. Sed cum zelus hic adeo ſeverus, qui tunc temporis erat neceſſarius, non ſit amplius conformis ſpiritui novæ legis, de hoc nihil ultra dicemus.

Deus exprobrat zelum Jonæ nimis ſeverum, & inordinatum.

Dei nomine Jonas Ninivitis prædixerat, urbem eorum intra quadraginta dies eſſe evertendam; quod vaticinium cum effectu nequaquam probari videret, ægre ferebat, illam a Deo, quemadmodum minitatus fuerat, non deleri. Hoc in rerum ſtatu egreſſus urbe cum tegmen veluti quoddam ſibi concinnaſſet, humi diſcubuit; cum repente ſuſcitavit Dominus hederam, quæ ſuper Prophetæ caput aſſurgens umbra ſua quodam veluti papilione tegebat illum, & a Solis æſtu eum tuebatur. Sed craſtina die juſſu Dei hedera exaruit; cumque Propheta, cujus caput ſolaribus radiis urebatur, hederæ tabeſceret deſiderio; *Putas ne*, Dominus inquit illi, *bene iraſceris ſuper hederam?* Iraſceris, quia exaruit hedera; attamen tu illam neque plantaſti, neque incrementum dediſti; *Et ego non parcam Ninive civitati magnæ, in qua ſunt plusquam centum viginti millia hominum, qui neſciunt quid ſit inter dexteram, & ſiniſtram ſuam, & jumenta multa?*

Zelus Mathathiæ.

Zelus ardens, quo flagrabat Mathathias, ut Domini legem defenderet, exhibetur lib. 1. Machab. cap. 2. cum videns nationis ſuæ adverſa, & calamitates, ait: Væ mihi, qui ideo natus videor, ut patriæ meæ excidium, atque mala populi mei conſpiciam; cum præ dolore, atque indignatione ſcidit veſtimenta ſua; cum vidit Judæum idolis ſacrificantem, & cum zelo actus ſuo propria manu confodit hunc impium in ara eadem, ubi horribilis hæc prophanatio committebatur.

Zelus, quē Dei filius habuit pro ſalute animarū.

Animarum zelus propria cauſa fuit, propter quam Dei filius venit in terram; in omnibus actionibus illius ſanctum pro earum converſione ardorem niteſcere intuemur. Quærit publicanos, ac ſe objicit calumniæ eos lucraturus. Samariam petit, ibique proſtitutæ mulieris cor immutat. Phariſæi domum ingreditur, ibique publicam peccatricem in pœnitentiæ exemplum convertit. Patitur, ſe opprobriis onerari, ſibique mortem inferri, ut perfecte Salvatoris mundi munere perfungatur. Zelum, atque charitatem ſuam pro animabus oſtendit in paſtoris boni parabola ſumma cum ſollicitudine deerrantem ovem quærentis, ejuſque inventa lætitiam teſtantis. Illius etiam apertiſſima nobis tradit argumenta in lacrymis, quas pro futuro Jeroſolymæ effundit excidio; in ardore, quo ſuos invitat diſcipulos ad orandum, ut Pater ſuus mittat operarios in vineam, & quo illos ad eam excolendam hortatur; in miſeratione, qua ſe affectum præſefert videns tot populos, ovium inſtar ſine paſtore errantes; in ardenti deſiderio calicem Paſſionis ſuæ licet amariſſimum ebibendi; denique in ſancto illo amoris impetu, quo crucem ſuam amplectitur, eo quod erat futura ſalutis noſtræ inſtrumentum.

Zelum Apoſtolorū pro converſione populorū.

Ex quo Apoſtoli ſeſe Jeſu Chriſto devoverunt, ſumma cupiditate flagrarunt illi zelum ſuum teſtandi. In extremos uſque terrarum fines penetrarunt, ut illic idololatras invenirent, quos edocerent, & peccatores, quos converterent. Viſi ſunt univerſum orbem peragrare hoc animati ſpiritu, ut populis omnibus annuntiarent evangelium. Ea quidem patrabant miracula, quæ in admirationem rapiebant populos; ventis, atque tempeſtatibus imperabant, totaque natura illis quodammodo ancillabatur; ſed nihilominus eorum charitas, & zelus maximum erat omnium miraculorum. Itaque hic zelus efficiebat, ut cum voluptate, & alacritate honorem, vitamque ſuam ſacrificarent evangelii lumen laturi remotiſſimis regionibus, eiſque eam ablaturi caliginem, qua obrutæ erant; nullaque re melius evangelium commendabatur, quam zelo, & charitate eorum, a quibus prædicabatur.

S. Pauli zelus.

Satis explorati, compertique ſunt labores, curſus, & multitudo populorum, quos S. Paulus convertit, ut liqueat jure optimo hunc magnum Apoſtolum, vel antonomaſtice Apoſtolum nuncupari. Sed ille unus nobis exprimere potuit cordis ſui ſenſus, & ardens deſiderium, quo flagrabat converſiones fratrum ſuorum, quos Deo lucrari conabatur. Hoc ille paſſim in epiſtolis ſuis profitetur, præſertim vero in prima ad Theſſalonicenſes cap. 2. *Facti ſumus parvuli in medio veſtrum, tanquam ſi nutrix foveat filios ſuos; ita deſiderantes vos cupide volebamus tradere vobis non ſolum evangelium Dei, ſed etiam animas noſtras: quoniam chariſſimi nobis facti eſtis. Memores enim eſtis, fratres, laboris noſtri, & fatigationis: nocte, ac die operantes ne quem veſtrum gravaremus, prædicavimus in vobis evangelium Dei*. Uſquamne majorem animadvertiſtis ſollicitudinem, zelum, amorem? Zelus ejus quamcumque jubet formam induere, ut ſe fratribus ſuis præbeat acceptum. Seſe demittit, ſe ad pueri conditionem redigit. Nullus major, vel ſollicitior eſt amor, quam matris. Talis eſt amor S. Pauli. Solidum veri amoris argumentum eſt, cum parati ſumus vitam effundere. Pluries innotuit magni hujus Apoſtoli cor ſemper ita affectum fuiſſe. Quorſum enim tot ſollicitudines? Quorſum tot curæ? Quia S. Paulus maxima charitate ſuos fratres complectitur. Zelus illius ita vehemens eſt, ut nullam ipſi requiem permittat.

Poſtquam locuti ſumus de zelo Apoſtolorum generatim,

tatim, inutile videtur referre, quomodo eorum ſinguli eum præ ſetulerint, & immenſi operis eſſe eorum elogia contexere; veluti S. Andreæ, qui ſtatim ac Meſſiam cognovit, illum S. Petro fratri ſuo tradidit cognoſcendum. Nec minus eminuit S. Petri zelus, etenim propterea Salvator illi gregis ſui curam commiſit. Nec minus inſignis eſt S. Jo: Baptiſtæ zelus &c.

Exempli zeli, animum ardentis e Dei filio correpti.

Jeſu Chriſti diſcipuli petebant, ut ignis cœlitus dilaberetur in Samaritanos, & credebant ſe pro Dei gloria ſtare contra Schiſmaticos, qui illius merebantur ultionem. Exiſtimabant ſe ſaltem imitari Eliam Prophetam, cujus zelus tot laudibus exceptus fuit. Attamen zelum hunc improbat Dei filius dicens: Neſcitis, quorum ſpiritu agamini, innuens novæ legis ſpiritum longe ab antiquæ legis ſpiritu differre; & ad animas Deo lucrandas, convertendos peccatores, eoſque Dei filios efficiendos, nec non illorum duritiam, ac pertinaciam infringendam, non aliis armis opus eſſe, quam ſuavitate, patientia, & charitate.

Exemplo falſi zeli.

S. Paulus perſequens Chriſtianos credebat ſe legem nutantem, ac jamjam lapſuram ſuſtinere poſſe. Fatetur ille zelum ſuum, non violentum dumtaxat, inordinatumque fuiſſe; verum etiam falſum propter ignorantiam veritatis, cujus ratio perperam intellecta illum perſecutorem effecerat. Attamen falſo hoc ita ſuccenſus erat zelo, ut quacumque voce præter cæleſtem fuiſſet perculſus, illa in irritum ceſſiſſet; miraculoſa opus erat potentia, ut hic zeli ſpiritus ab errore in rectam viam revocaretur. Legimus in evangelio plura hujus falſi, indiſcreti, hypocritæque zeli exempla. Talis erat Luc. 6. & 12. zelus Phariſæorum pro Sabbathi obſervantia, cum videbant Salvatorem ea die legem infringentem. Murmurabant, atque ſcandalizabantur, & falſo acti zelo eum inſimulabant, quaſi legis prævaricatorem. Iidem Phariſæi Matth. 15. falſo zelo majorem teſtabantur ardorem, ut ab aliis ſervarentur traditiones, quas ipſi invexerant, quam ut Dei mandatis obtemperaretur. Talis etiam erat Matth. 26. zelus Judæ, aliorumque nonnullorum diſcipulorum, qui iniquo tulerunt animo, unguentum pretioſum ſuper Domini caput a Maria Magdalena effundi, &c. Quot hujuſmodi illuſiones, quæ ad hanc quoque diem falſum zelum excitant, atque accendunt? Putant homines, eum, qui ipſorum inimicus eſt, Dei eſſe inimicum, & contra hunc fieri poſſe, quidquid animus ad iracundiam provocatus ſuadet.

Applicationes quorumdam Scripturæ locorum huic argumento.

Zelus ſalutis proximi eſt ignis ille, quem Dei filius venit mittere in terram.

IGnem veni mittere in terram, & quid volo, niſi ut accendatur? Luc. 12. Neceſſe non arbitror dicere, cæleſtem hunc ignem, quem Dei filius in terras attulit, nil eſſe aliud, quam ardentem charitatem, qua cor illius conflagrabat, & quam in omnium cordibus accendere cupit. Verum fortaſſe non animadvertiſtis divinum hunc ignem participem eſſe naturæ ignis illius, quo in terris utimur, qui ſe extendit, communicat, ſuaſque vires auget, cum alieno admovetur ſubjecto. *Charitas exæſtuat, teneri non poteſt, immenſitatem æmulatur,* ait S. Bernardus. Per hæc verba intellixiſtis, ut opinor, cæleſtem hunc ignem non aliud eſſe, quam ardentem charitatem, quæ tunc zelus appellatur, cum illi idem tribuitur objectum, quod in corde ipſius Dei habet ab æterno; videlicet ſalus animarum, & proximi converſio. Ubi autem eſt hic ignis, & zelus ardens? Jam ferme extinctus eſt: *abundavit iniquitas, refriguit charitas.* Matth. 24. Pauci videntur Chriſtiani zelo ſuccenſi, hoc deplorabile malum eſt: Sed Eccleſiaſtici nequaquam majori zelo flagrant, quam reliqui homines, & malum hoc adhuc eſt majus. Quis enim hominum zelum fovebit, quis illos excitabit, ſi illi ipſi, qui a Deo miſſi ſunt ad fratres ſuos animandos, mollem ducant vitam, & ſua munera negligant?

Apoſtolorum zelus ſali comparatur.

Vos eſtis ſal terræ. Matth. 5. Mundi Salvator zelum apoſtolicum ſali comparat. Sane nihil animabus, earumque ſaluti utilius eſt: etenim illas a morum corruptione per doctrinam, bonumque exemplum præſervat, eiſque amorem perfectionis inſpirat. Corrupta natura amiſit virtutum guſtum; paupertas, humilitas, pœnitentia illi videntur amaræ; ſed evangelicæ doctrinæ ſal eas tanta ſuavitate adſpergit, ut quamplurimi eas ſumma cupiditate conquirant. Corrupta natura vitium amat; omnia illius ſtudia in malum, ſuperbiam, intemperantiam, luxum prona ſunt; ſed cœleſtis ſapientia, quam homines docent, omnia hæc corrigit mala, atque ſanctum ciet horrorem earum rerum omnium, quæ cor humanum polluere poſſunt.

Omnes proximi ſaluti cooperari tenentur.

Mandavit illis Deus unicuique de proximo ſuo. Eccli. 17. Non eſt tibi character, vel ea, quæ requiritur ſcientia, ad verbum Dei annuntiandum, vel alios in viam ſalutis adducendos, prædica exemplo, & facem præfer illis, quibus dux eſſe non potes. Ea tibi adſunt officia, per quæ integrum non eſt peregre proficiſci ad perditas oves perquirendas; eſto familiæ tuæ Apoſtolus, atque curæ tibi ſit, ut ibi chriſtiane vita ducatur. Nullam habeas in aliquem auctoritatem; in receſſu vivis omnino oculis hominum abſconditus; ſaltem lacrymis ea mala proſequere, quibus mundus refertus eſt; attolle manus ad cælum pro illis, qui eidem bellum inferre conantur; nuncupa vota, ut Apoſtolicorum virorum labores bene, & feliciter cedant: verbo, fac, ut deſideria tua ſuppleant conatibus, quos non vales exerere.

Nihil eſt quod tacere non debeamus animas Deo lucrari.

Ite Angeli veloces ad gentem convulſam, & dilaceratam &c. Iſaiæ 18. In hæc verba, quæ oſtendunt, a Deo mitti evangelicos operarios, ut animarum converſioni cooperentur, animadvertendum eſt, nequaquam ab illo dici, *Mittite*, ſed *ite*. Vos ipſi ite; ne alteri demanderis eam provinciam, quæ ad vos pertinet; neque alios vobiſmet ſurrogatis, ſed ipſi indeſinenter eidem vacate: *Ite*. Vos ipſi peccatores conquirite, ut ob eorum oculos repræſentetis ſtatum, in quo ſunt; eoſque urgete, ut quam primum illinc emergant. Si alia vos prohibent negotia, ſemovete illa, ut huic tanquam omnium maxime neceſſario curam omnem impendatis: *Ite*. Si opus erit aliqua vitæ hujus oblectatione, vel commodo carere, lucrum, quod inde referetis, veſtrum abunde reparabit detrimentum: *Ite*. Si carnis, ſanguiniſque vincula vos tenent, infringite illa; immo ſi ad opus adeo glorioſum ſanguis eſt effundendus, nunquid illius effundendi potior alia cauſa eſſe poteſt?

Quamplurimi pereunt, quia nemo eorum ſalutem procurat.

Domine, hominem non habeo. Joann. 5. Quot peccatores hodierna die dicere poſſunt, quod olim Paralyticus Evangelicus, qui, cum octo & triginta annos ſecus Piſcinæ oram ſediſſet, Salvatori dicebat: *Hominem non habeo?* Tot annis in peccatorum cœno volutor, nemo enim miſertus eſt mei. Si mater hæc, quæ efflictim filium ſuum diligebat, ut chriſtianam decet matrem illum dilexiſſet, converſionis ejuſdem fuiſſet cauſa; ſi mundana uxor illa inſanæ zelotypiæ loco ſanctam habuiſſet, quam S. Paulus commendat, zelotypiam, virum ſuum de vitiis eruiſſet; ſi amicus ille honori ſibi vertiſſet non pati amicum interire, atheum in ſervum Dei commutaſſet. Sed ubinam gentium hujuſmodi ſolidæ neceſſitudines inveniuntur? Pro filio ſolliciti ſumus, ſed hæc prorſus Ethnica eſt ſollicitudo; pro amico zelum habemus, ſed eum zelum, cui deeſt fidei, & charitatis character.

Quantum noceat eccleſiæ falſus zelus.

Accendatur velut ignis zelus tuus. Pſalm. 78. Zelus miniſtrorum Domini eccleſiæ magis obeſt, quam proſit, cum Sanctorum ſcientia non illuſtratur. Propheta illum comparat igni. Sicut enim ignis maximæ utilitatis eſt hominibus, cum in uſum ipſorum adhibetur cum iis præcautionibus, quibus illius vis regitur, & coercetur; ita nullum eſt elementum, quod majora pariat mala, cum vehementi perflatur vento in nemoribus, & urbibus, quas in cinere redigit.

Vide miniſterium, quod accepiſti, ut illud impleas. Ad Coloſſ. c. 4. Cogitate, inquit Apoſtolus, indeſinenter cogitate, quid in miniſterio veſtro ex vobis ex-

petat

petat Domious, eoqne perſungimini ea, qua fieri poteſt, diligentia. Ubinam illi ſunt, qui omoem vocationi ſuæ tribuunt extenſionem? Vanitatis fines pro viribus proferuntur; ſed fines charitatis multo magis coarctantur. Contemnendum cenſetur trophęnm animæ popularis, quam Jeſus Chriſtus proprio redemit ſanguine, atque ptiocipum dumtaxat vitorum ſaluti opera impenditur. Integri conceduntur dies viris, & mulieribus, qui ſummo loco nati, opibuſque affluentes ad oonfeſſarii pedes confugiunt; aliis vero vix horæ quadrans impenditur.

Dei filius negligentes exprobret operarios.

Alii laboraverunt, & vos in labores eorum introiſtis. Joan. 4. Hoc Dei filius exprobrate poteſt illis, qui evangelico perfuncti miniſterio ſalutem animatum negligunt, vel oſcitanter munus adeo neceſſatium obeunt: *Alii laboraverunt*. Tot viri vero ſuccenſi zelo labotibus, cuiſque confecti fuerunt, ut fratrum ſuorum ſalutem procurarent, vos autem tot annos, totumque vitæ veſtræ ſpatium ſedebitis videntes agrum, ubi non deeſt meſſis uberrimæ ſpes, ſi diligenter excolatur? *Alii laboraverunt*. Alii ſudarunt, atque labotibus confecti ſunt, vos autem languebitis, & requiem amabitis, quin cogitetis labores Dei in irritum abituros, niſi juxta ejuſdem conſilium, ac finem & ipſi fueritis operati? Timeo equidem taoquam acerbiſſimum exprobrationis genus, vel terribiles minas hæc Salvatoris verba: *Meſſis quidem multa, operarii autem pauci*. Matth. 9. Mihi ſunt agri immenſi, & quibus affluentiſſima ſuppetit meſſis; terra fertilis eſt, cęli influxus benigni, plurimi fideles agricolæ ibi jam lætiſſimam egerunt meſſem, diemque ſuum abſolverunt; ſed illi, quos locavi, ut opus iſtud proſequerentur, ne manum quidem illi admovere dignantur.

Vocatio particularis eorum qui ad homines convertendos ſunt deſtinati.

Venite, faciam vos fieri piſcatores hominum. Matth. 4. Hæc verba ſunt, quæ Salvator aliquibus ex Apoſtolorum numero dixit, ut illos ad ſui ſequelam invitaret promittens ſe illorum conditionem immutaturum, & ex piſcatoribus piſcium hominum piſcatores effecturum; homines videlicet aliis hominibus convertendis, & ad Dei cultum perducendis deſtinatos. Hæc autem verba indicant non electionem ſolum ab Ipſo factam virorum Apoſtolicorum, ſed etiam utiles vocationis eorum conditiones: *Venite*. Illi, quos Dei filius vocavit, illico paruerunt; nullam præſeulerunt excuſationem vel negotiorum, vel impetitiæ, vel difficultatum, quas novo hoc in munere poterant prævidere: *Venite poſt me*. Nequaquam evocat illos, ut per ignota viarum ſine duce iter inſtituant; poſt ſe illos venite jubet; ipſe illis oſtendit viam: *Venite poſt me*; neque ab illis ulterius quidquam fieri petit, quam quod ipſum facere videbunt. Nullum ipſi laborem patientur, nullum adibunt diſcrimen; nullum ferent incommodum, quod ille non pertulerit primus; verum etiam non minorem illis mercedem propooit ea, quam ipſe conſecuturus eſt.

Pretium animarum quæ imbutæ ſunt ſanguine Salvatoris nobis æſtimare debemus, ut eas illas ſuſtineamus.

Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus. 2. ad Corinth. 4. S. Bernardus hæc verba argumento, de quo loquimur, applicat. Supponit animas, ſi in ſe ipſis conſiderentur, non aliud eſſe, quam vas fictile, ſed pretioſo liquore plenum, videlicet ſanguine Dei, quo illæ imbutæ, & omnino plenæ ſunt. Secundo, paſtores, ſuperiores, hominesque Apoſtolicis miniſteriis vacantes earum cuſtodes eſſe, atque ſequeſtres; ideoque bis earum rationem eſſe reddendam, ita ut ſi quæ ex illis eorum pereat culpa, aut negligentia, iſti animæ propriæ detrimento pęnas daturi ſint. Hæc ſunt D. Bernardi verba, quibus ne apicem quidem addere volo: *Si ſtillantem*, ait ille, *de cruce Domini ſanguinem collegiſſem, eſſetque repoſitus apud me in vaſe vitreo, quod portare ſæpius oporteret, quid animi habiturus eſſem in diſcrimine tanto? At certe pretioſiſſimum animarum theſaurum ſervandum accepi, pro quo Chriſtus mercator non inſipiens totum ſuum ſanguinem dedit. Si tantum depoſitum, quod ſibi Chriſtus proprio Sanguine pretioſius judicavit, contigerit negligentius cuſtodire, quo me vertam infelix?*

Ex Paſtoribus zelo carentibus J.C. rationem.

Revelabitur ira Dei ſuper omnem impietatem, & injuſtitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in injuſtitia detinent. Ad Rom. 1. Paſtores muti, quos Dominus mortua vocat idola, quia oculos habent, & non vident; aures, & non audiunt; os, & non loquuntur; vel potius, quia non audent inſurgere contra ea, quæ vident. Ex vobis repoſcetur ratio ovium deerrantium, quas unico ictu pedis, hoc eſt appoſito ad erudiendum verbo cum aliis retinere potuiſſetis; ex vobis repoſcetur ratio prophanationis, & abuſus Sacramentorum; verbo, ratio eorum malorum omnium, quæ vigilantia, atque præceptis, quæ illis negaſtis, potuiſſetis avertere &c.

expetet peccatorum, quæ patrantur, & animarum, quæ pereunt.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & ſententiæ ſanctorum Patrum hujus argumenti.

MUnus ſuum ut præſtet Apoſtolus, magis eſt opus pietate orationum, quam oratoris facultate; ut orando pro ſe, & pro illis quos eſt allocuturus, prius ſit orator quam doctor. Aug. lib. 4. de Doctrin. Chriſt. cap. 15.

Zelo domus Dei comeditur, qui omnia perverſa quæ videt, cupit emendare, & ſi emendare non poteſt, tolerat & gemit. Idem, in Joannis capite 3.

Ille in charitate Dei eſt perfectior, qui ad ejus amorem plures convertit, gratiſſimumque Deo ſacrificium zelus eſt animarum. Idem.

Si Deus peccatores non amaret, de cælo ad terram non deſcenderet. Idem, tract. 49. in Joann.

Nemo dicat, admonere non ſufficio, adhortari idoneus non ſum, quantum potes exhibe, ne male ſervatum talentum quod acceperas, in tormentis perdere cogaris. Gregor. Homil. 6. in Matth.

Zelum qui habent, omnes ſibi inimicos putant, qui ſunt hoſtes Dei, quamvis patrem, fratres, ſorores. Idem, in Exod.

Nihil ita gratum Deo, & ita cura, ut animarum ſalus. Chryſoſt. Homil. 3. in Geneſ.

Quid huic zelo poterit æquiparari? Quod neque jejunium, neque humicubationes, neque pervigilia, neque aliud quidquam poteſt efficere, efficit procurata ſalus. Idem, tractat. 5. adverſ. Judæos.

Etſi ingentes erogaveris pecunias pauperibus, plus tamen effeceris, ſi converteris animam. Idem, ibidem.

Nullum omnipotenti Deo tale eſt ſacrificium, quale eſt zelus animarum. Greg. Homil. 12. ſuper Ezechielem.

Omnium divinorum diviniſſimum eſt cooperari Deo in ſalute animarum. S. Dionyſ. de Cęleſti Hierarch. cap. 13.

Quid eſt zelus, niſi intima quadam ſtimulatio charitatis, pienos ſollicitantis æmulari fraternam ſalutem? Bernard. Homil. 58. in Cant.

Quomodo quis poteſt dicere, ſe diligere Deum, & ejus amorem appetere, qui ejus imaginem videt in ſterquilinio jacere, & non curat? S. Bonavent. in Pharetr. div. amoris.

Abſque igne quis ignem accendat? & ſine charitate quis officia charitatis conſummabit? Ardeat flamma dilectionis in te, quatenus calore tuo proximorum excutiatur ſopor, imo acereſcat amoris incendium. Laurentius Juſtinian. Hom. 25. in 1. ad Corinth.

Neſcio an majus poſſit homini beneficium a Deo conferri, quam ut per ejus obſequium alii conſequantur ſalutem. Richard. a ſancto Victore.

Paſſione interdum movemur; & zelum putamus; parva in aliis reprehendimus, & noſtra majora pertranſimus. Libro primo de Imitatione Chriſti, cap. 5.

Habe zelum primo ſuper teipſum, & tunc juſte zelare poteris proximum tuum. Idem.

PARAGRAPHUS V.

Quid ex Theologia penu hoc in argumento depromi poſſit.

Quid ſit zelus animarum, ejuſque definitio.

ANimarum zelus eſt charitatis, & divini amoris effectus; eſt ardens, ignitumque deſiderium, quod mortales omnes Deum ament, colant, eique ſerviant: quod deſiderium, cum inhibetur, inſignem parit triſtitiam, quia Deus a peccatoribus læditur, & afficitur contumelia, itaut cum malo huic medela afferri non poteſt, a mœrore, lacrymiſque minime abſtineatur. Quamobrem in Scripturis vocatur ignis devorans eum, qui ejuſdem experitur ardorem. Qua in re animadvertendum eſt, cum dicitur zelus animarum, non coarctari ſignificationem zeli generatim ſumpti; qui eo in ſenſu, in quo a nobis accipitur, ardens eſt deſiderium procurandi, atque extendendi pro viribus gloriam Dei, necnon fidem, ac religionem tuendi, inſurgendi in eos, qui Dei legem infringunt, inhibendi ſcelerum curſum, corrigendi abuſus, & crimina, gemendi, atque dolendi, cum malum prohiberi non poteſt. Sed cum hæc omnia fiant propter ſalutem animarum, quæ creatæ ſunt, ut Deum colant, eique famulentur, hæc duo, quæ arcto inter ſe vinculo cohærent, conjungimus, videlicet deſiderium animas ſalvas faciendi; & deſiderium probibendi, ne Deus lædatur iis ſceleribus, quæ in mundo patrantur.

Quibus actionibus noſtrum pro ſalute animarum teſtari zelum poſſimus.

Actiones, quibus teſtamur zelum, quo flagramus, procurandi ſalutem proximi, ac ſuperandi obices, qui illi opponuntur; hæ, inquam, actiones triplicis ſunt generis. Primæ illæ ſunt, per quas chriſtianæ veritates docentur mente hac educendi peccatores ex tenebris cæcitatis, illos erudiendo qua publicis, qua privatis ſermonibus, eiſque divinæ legis cognitionem tradendo, ut ad eam ſequendam, obſervandamque impellantur. Secundæ illæ ſunt, quæ vitia coercent; veluti correctiones, leges, vel regulæ, quæ proponuntur ad homines in officio continendos, vel efficiendum, ut Deus ab illis colatur. Tertiæ ſunt cœpta laude digna pro bono animarum, & converſione peccatorum cujuſmodi ſunt miſſiones, aliaque id genus opera bona ad hunc finem accommodata.

Præſtantia, & meritum zeli animarum.

Præſtantia, & meritum zeli hujus deſumitur ex eo, quod præſtantiſſimus eſt effectus duarum eximiarum virtutum, charitatis videlicet, & religionis. Charitas palam ejus principium eſt; quippe zelus eſt ardens deſiderium cooperandi ad ſalutem proximi propter amorem, quo illum complectimur propter Deum, qui eo uſque diligit ipſum, ut pro illo vitam impenderit, atque ad eum redimendum ſanguinem ſuum effuderit. Actus eſt etiam religionis, primum enim zeli objectum eſt cultus Dei; eſt enim deſiderium efficiendi, ut ab omnibus colatur, & probibendi, ne afficiatur injuria. Itaque zelus, proprie loquendo, a Deo tanquam a principio ſuo fluit, & redit ad Deum tanquam finem; non ſecus ac charitas, cujus hic zelus eſt tanquam ardor, & præcipuus effectus, a Deo proficiſcitur, & revertitur ad Deum nos ad eumdem impellens. Itaque zelus, non ſecus ac charitas duos habet motus; quorum alter eſt quærere, & amplecti, quidquid animarum ſalutem procurare poteſt: alter vero obluctari contra ea, quæ illam probibere poſſunt.

Neceſſitas cooperandi ſaluti proximi ſui ſecundo vires, & ſtatus ſuos ad omnes pertinet mortales.

Plerique zelum reſpiciunt tanquam virtutem, quæ Apoſtolicorum dumtaxat virorum eſt propria, ac nihilominus non minus illum, quam eamdem charitatem, cujus effectus eſt neceſſarius, exercere tenemur. Nullus eſt zelus ſine charitate; ſed viciſſim quoque charitas nulla ſine zelo. Mandavit Deus unicuique de proximo ſuo, ſed non eadem ratione. Publicæ perſonæ, quæ in aliquo dignitatis gradu ſitæ ſunt, vel aliqua pollent auctoritate, hac, inquam, auctoritate, qua in alios pollent, ad ſalutem illorum procurandam uti debent. Patris familias eſſentiale munus eſt cooperari ſaluti familiæ ſuæ; animum ad filiorum ſuorum inſtitutionem tranſmittere; efficere, ut famuli in fide erudiantur, eoſque chriſtianæ vivendi rationem docere. Si hac deficiente cura peccant, ſi illi pereunt, ratio ex patre, dominoque erit expetenda, qui ſalutem eorum negligere non poteſt, quin in diſcrimen adducat ſuam; damnatio animæ eorum certiſſime ſecum trahit damnationem animæ illius; & Deus dicit illi per os Prophetæ, tu reus es mortis eorum; tu rationem redditurus es animæ illorum.

Verus zelus nunquam deterretur, cum ea, quæ ſecundum prudentiæ leges facere aggreſſus eſt, non cedunt ex ſententia. Noſtrum eſt conſilia inire, noſtrum conatus exercere; ſed unius Dei eſt efficere, ut bene, ac feliciter eveniant. Nimis felices ſumus propter Deum laborantes, licet etiam labores noſtri fructu ſuo fraudarentur. Noſtrum eſt benedicere illi, ejuſque adorare conſilia, quæ ſemper juſtiſſima ſunt. Hoc igitur nobis eſſe debet principium, ut propter Deum agamus, ut vias illius ſequamur, ut noſtris adhæreamus officiis. Poſt hæc ſi obices nanciſcimur, ad eum confugiendum eſt, qui noſtra eſt virtus, noſtrumque robur, neque animos deſpondere debemus.

De zelo inordinato, qui non eſt ſecundum ſcientiam.

Duæ ſunt zeli ſpecies; alter verus eſt, prudens, atque diſcretus; alter vero inordinatus eſt, & non ſecundum ſcientiam, ut loquitur S. Paulus ad Rom. 10. ubi de Judæorum zelo verba facit. Haud equidem inficior, ait, illos habere zelum, ſed zelus eorum non eſt ſecundum ſcientiam. Inordinatus, exempli gratia, zelus eſſet, ſi ingentem impiorum numerum conſiderantes in mentem hanc incideremus, debere Deum celeriter ſuam oſtentare juſtitiam eorum excidio. Et magis adhuc inordinatus, atque indiſcretus eſſet, ſi cum impii nos oppreſſerunt, locum præberemus huic ſententiæ; divinæ intereſſe juſtitiæ, cauſam noſtram ſuſcipere, ac celeriter in excidii, & infortunii noſtri auctores animadvertere.

Zelus procedere debet per vias legitimas.

Nequaquam ſatis eſt velle bonum, & ad illud ardenter ferri; debet præterea hoc fieri ſecundum Dei ordinem, & cum integra ſanctæ voluntati ejuſdem ſubmiſſione. Videbitis mortales, qui poſtquam ea conceperunt conſilia, quæ in ſpeciem quidem bona videntur, amplectentur potius vias irregulares, & evangelicis inſtitutis oppoſitas, quam ab incœpto deſiſtere. Zelus vituperatione dignus eſt; cum enim legitimæ deſunt viæ, & cum ad finem, quem nobiſmet proponimus, neceſſarium eſſet recedere a recta evangelii via, exiſtimare debemus conſilia noſtra a Dei voluntate abhorrere, & hunc vetare, ne progrediamur ulterius.

Homo non eſt ſibi ſoli, ſed laborare debet, ut alios ſalvos faciat.

Mortalium plerique in iis, quæ ad zelum pertinent, falſo laborant principio: credunt homini de ſe tantum reddendam eſſe rationem, & cum ille pro ſe operetur, nihil præterea expeti a Deo; ſed Scripturarum verba hac in re nimis aperta ſunt: *Mandavit illis unicuique de proximo ſuo.* Eccli. 17. Et S. Chryſoſtomus in Homilia 59. in S. Matthæum falſum hoc principium explodens docet, omnes illos, qui proximorum ſaluti non cooperantur, ſalutem ſuam in diſcrimen adducere. Cum teneamur zelum fovere pro fratrum noſtrorum bono, primus zeli hujus effectus eſſe debet ſaluti eorum cooperari.

In zelo peccari per defectum, & exceſſum poſſumus.

Liquet zelum deeſſe illi, qui Dei injuriis minime afficitur, & qui gloriam illius ſartam tectam tueri non ſtudet; cui negotium non faceſſit ſalus animarum, & bonum ſpirituale eorum præſertim, qui ad nos ſpectant: ſed fortaſſe ignoratur, in alterum labi vitium, qui per animi ægritudinem quamdam, atque imprudentiam, longius provehitur, quam ſtatus, ratio, & gratia ſinant; qui contra peccatores nimio calore actus invehitur, quin rei ullius rationem ſibi cenſeat habendam, qui illos nimium acri exprobratione perſequitur; qui eorum defectus, atque imperfectiones ſine charitate non patitur, qui alienæ infirmitatis non miſeretur, qui denique impatientia ſe abripi ſinit, qui tædio afficitur, qui dolet, ac mœret, cum cœpta ſua ſibi e voto non cedunt.

PARA-

PARAGRAPHUS VI.

Delecti ex Aſceticis, recentioribuſque concionatoribus loci hujus argumenti.

Qualiſnam ſit Apoſtolorum Apoſtolicorumque virorum.

NOmen Apoſtoli myſticum eſt, quod parum intelligitur, & quod difficilius adhuc explicatur; qui enim Apoſtolum dicit, dicit virum particulari providentia deſtinatum, ut cooperetur conſilio, quod ab æterno Deus cepit; virum voluntatum Domini interpretem, legis ſequeſtrem, divini verbi miniſtrum, ſal terræ, lumen mundi, virum, qui elementis, hominibus, ac dæmonibus imperat, & ſi dicere fas eſt, qui ipſi etiam imperat Deo. Talis eſt Apoſtolus; quippe apoſtolatus eſt ſupereminens qualitas cum plenitudine poteſtatis conjuncta; dicam amplius, conjuncta cum plenitudine ſcientiæ, & charitatis, quarum altera omnes rationis humanæ evangelicæ veritati ſeſe opponentis conatus vincere poteſt; altera vero omnes ſuperat obices, omnia contemnit pericula, ſibique gloriæ vertit pati perſecutiones, ipſum etiam martyrium, dummodo glorificetur Dei nomen, regnum illius proferatur, annuntietur evangelium, ſubvertatur impietas, error confundatur, ac religio vera roboretur. *Ex Anonymo Auctore.*

Virtutes, & officia, quæ virum Apoſtolicum conſtituunt.

Ad Apoſtolum conſtituendum plurimæ requiruntur virtutes, quæ invicem ſibi adverſari videntur; requiritur enim amor ſolitudinis otio vacuus; conſuetudo cum hominibus, quæ non officiat charitati Dei: zelus, qui ſe effundat extrinſecus, & orationis aſſiduitas, quæ non obſit, quominus Marthæ officia cum Mariæ meditationibus conjungantur. Scire oportet totidem ſequi vias, quot animæ ſunt dirigendæ. Ab aliis quidem prædominans affectus evellendus eſt, in aliis virtus oriens confirmanda; his animus addendus eſt, illis timor incutiendus; nonnunquam minæ intentandæ ſunt, & aliquando promiſſiones admiſcendæ. Cum parvulis ſine abjectione humiliare ſe debet, cum magnis ſe attollere ſine ſuperbia; infirmis compati, fortes inflammare, edocere cum patientia, reſpondere cum charitate, corrigere ſine acerbitate, admonere ſine acrimonia, ac omnibus omnia fieri, ut omnes Jeſu Chriſto lucretur; verbo, ut verus Apoſtolus ſit, vero opus eſt zelo, qui nonniſi particularis miſſionis cauſa operetur. *Idem.*

Prudentia debet ſemper zelo comitari adeſſe.

Duæ ſunt, ex D. Bernardi ſententia, virtutes, quæ hominem ſaluti proximi ſui utilem faciunt, zelus, atque prudentia; zelus, quo omnes chriſtianæ virtutes animantur, & qui prohibet, ne langueant, ac molles ſtant; prudentia, quæ illas in ordine retinet, prohibetque, ne ſe emancipent, atque extra fines ſuos egrediantur. Zelus, ſi ſolus adſit, ad noxia quælibet extrema erumpere poteſt. Sæpe exacerbat eos, quos ſuaviter revocare deberet, & aggravans Domini jugum Dei legem in odium adducit apud eos, apud quos illam amabilem deberet efficere. Prudentia ſola nimis cauta eſt, atque circumſpecta. Huic ſufficit gemere, cum efficaciter agendum ſit. Impios perhorreſcit, ſed nequaquam ſtrenue deterret: lacrymis proſequitur hominum flagitia, quin illis obluctetur, & ſæpe ex chriſtiana in politicam virtutem migrans Dei juſtitiam deſerit, ne homines lædat. Sed duplex hæc ſimul conjuncta virtus hominis vere Apoſtolici characterem conſtituit. *Flechier in Panegyrico S. Ignatii.*

Quomodo ſe gerat, qui vere zelo ſuccenſus eſt pro ſalute proximi.

Inexorabilis peccato, ſed humanus erga peccatorem, compatiens aliorum infirmitati, ne alios de ſpe dejiciat, aliorum fervorem excitans, ut alios ad perfectionem adducat, omnibus omnia factus, ut omnes lucretur. Non eſt ex numero immitium directorum, qui nihil humanæ tribuunt fragilitati, ut terribile ſibi tribunal erigant, ex quo damnent duntaxat, atque imprudenti zelo, vel naturali ſævitia gravia, & nonferenda alligent onera, quæ hominum humeris imponant; & qui miniſterium ſuum inutile efficientes, ne fortaſſe minus honore dignum efficere videantur, duritia ſua eos abſterrent peccatores, quos per gratiam allicit Deus. Sed neque ex eorum eſt facilium directorum numero, qui excuſant omnia, qui omnibus indulgent, qui peccatori ſimul, & peccato parcentes veritates imminuunt, & Dei in ſe iracundiam convertunt, ut hominum captent benevolentiam. *Idem.*

Zelus alius verus eſt, alius falſus.

Zelus ut verus, perfectuſque ſit, animatus eſſe debet charitate, prudentia directus, & cum manſuetudine conjunctus. Charitas eſſe debet veri zeli principium. Non deeſt falſus zelus, qui eſt effectus vel ferventis ingenii, vel naturalis æſtus, vel ſecretæ ambitionis: hæc omnia non merentur nomen zeli, ſed ille tantum, qui charitate animatus eſt; qui ardens eſt, ita ut amplecti poſſit, quidquid alienæ ſaluti aliquid conferre poteſt, quantumvis arduum, ac difficile ſit; conſtans, ita ut nullis deterreatur difficultatibus; univerſalis, ita ut neminem excipiat, &c. *P. Nepveu in chriſtianis conſiderationibus.*

Zelus nonnunquam ſeſegerit Deum, propter proximum.

Dominus ipſe præcepit Moyſi, ut deſcenderet de monte, ubi ſolus cum Deo verſabatur, & hujus imperiis intentus cum reverentia verbum audiebat illius. *Vade deſcende, peccavit populus tuus.* Exod. 32. Nunc me orare non debes; famulari debes; ſi amas me, fac ut amer: perge, aras meas reſtitue, ſubverte idola, populum tuum in officio contine, ac jus dic illis, qui illud expectant a te. Pauper, quem dives perſequitur, per jugem cunctationem, ac moram tuam ne abſumat ea bona, quæ te judice tueri conatur. Quid enim intereſt opprimi negligentia tua, an impotentia inimicorum tuorum? Et uter nocentior eſt, illene qui injuſtitiam committit, an qui illam videt, & probat? *P. Cheminais ſermone S. Ludovici.*

Apoſtolici hominis deſcriptio.

Hic locus eſſet exhibendi vobis verum hunc Apoſtolum eccleſiæ relinquentem laborum ſuorum fructum, ut ſibi ſudores tantum, & labores neceſſario perferendos reſervet; ſacra annuntiantem oracula admirabili ſimplicitate, quæ verbo Dei nihil humani commiſcet; omnem induſtriæ humilitatis prudentiam exercens, ut miniſtrum a miniſterio ſejungat, efficiatque, ut hoc quidem in honore habeatur, quin ille habeatur in pretio: ut talenta in lucro ponat, quin ſervi laudetur induſtria; ut ex laboribus ſuis fructum percipiat, quin loquendi vis alios rapiat in admirationem, &c. *Abbas du Jarry, Panegyrico S. Philippi.*

Zelus quē habere debent Paſtores de ſalute animarum.

En quid dicat in Ezechielis cap. 33. Deus de hoc munere: *Speculatorem dedi te domui Iſrael: audiens ergo ex ore meo ſermonem, annuntiabis eis ex me.* Conſtitui te, ut vigilares ſuper Domum Iſrael; illis igitur annuntiabis verba, quæ egreſſa ſunt ex ore meo; & cum dico impio, morieris, niſi tu hoc illi dixeris, ut ſibi caveat, morietur impius in impietate ſua, ſed ſanguinis illius rationem ex te repoſcam. Terribiles profecto minæ, ſed æquiſſimæ! Si enim Dei verbum non prædicatur, ullumne eſt bonum opus, ulla virtus, quæ minime pereat? S. Chryſoſtomus hoc declarat. Cum populus paſtoris ſui culpa ſpirituali fame laborat, negligentia hæc integrum eſt pietatis, & religionis excidium. *P. Segneri in libro, cui titulus: Praxis curatorum.*

Falſus zelus, qui non eſt ſecundum ſcientiam.

Ut liqueat, quo uſque procedere poſſit falſus zelus, qui non eſt ſecundum ſcientiam, uti loquitur S. Paulus, ſatis eſt videre in actis Apoſtolorum, quid contra eumdem Sanctum Paulum Judæi fuerint conati. Nonne eo uſque odii evaſerunt in eum, *ut devoverint ſe dicentes, neque manducaturos, neque bibituros, donec occiderent Paulum?* Act. 23. Nunquid eo quod eorum intentio erat fortaſſe bona, excuſabilis erat illorum ignorantia? Nequaquam: nihil enim deerat ipſis, quod eos de veritate poſſet erudire. En autem quid falſus religionis zelus vocetur; zelus, qui non eſt ſecundum ſcientiam, qui fugit lumen, qui omnes excitare novit affectiones, qui illas ad exceſſum uſque promovet, & qui ſuadet etiam illis, qui illius motus, & impreſſiones ſequuntur, ſe Dei ſpiritu impelli. Talis erat falſus eorumdem Judæorum zelus, qui Dei voluntatem, conſiliumque ignorantes contra Deum ipſum agebant, cum ſe pro ipſo ſtare velle profitebantur. Nunquam enim intelligere poſſemus, hos adeo contra diſcipulos Domini ita percitos fuiſſe, qui prorſus cœleſtes homines erant, niſi liqueret, quid in corde

Digitized by Google

humano poſſit falſus religionis zelus. Ipſe etiam S. Paulus fatetur ſe ad necem uſque perſecutum fuiſſe primos Chriſtianos, atque catenis homines, mulieresque oneraſſe, quia legis, hoc eſt, Dei zelo agebatur. *Abbas de Monmorel Homilia in Evangelium Dominica poſt octavam Aſcenſionis.*

De inordinato zelo, qui effectus eſt temperamenti.

Mirabitur fortaſſe quiſpiam nos in ipſos pietatis actus temperamentum inferre. Naturæ motus aliquidne habent commune cum motibus gratiæ? Charitas pendere ne poteſt ab organis corporalibus? Mirum hoc ſane videtur, ſed nihilominus verum eſt. Cum enim anima hiſce allegata ſit organis, pleræque actiones illius bonam, aut pravam horum redolent diſpoſitionem: gratia naturam corrigit, non evertit. Ita plurimi ſtatus ſunt, in quibus temperamentum validas efficere poteſt impreſſiones in cor, & in actiones, quæ inde in civili fluunt ſocietate, & quæ inde in religionem migrantes, illuc, ut ita dicam, ſuos effundunt influxus, qui validiores ſunt, levioreſque, prout illos corrigit gratia. Non deſunt mortales, quibus violentum eſt temperamentum; ex quo aliqua religioni infertur injuria, bilis eorum incaleſcit, accenditur ira; clamant, anathemata jaciunt, a maledictis ad odia gradum faciunt, & quemdam Prophetarum characterem præ ſe ferentes credunt, ſe jure odiſſe poſſe odio perfecto peccatores. Hic zelus vocatur, cum plerumque non aliud ſit quam effectus ignei temperamenti, & affectionis vehementis, quam ſibi probari intelligunt, eam ſibi honori homines vertunt, & ad extrema quæque audenda animos capiunt. *Auctor Anonymus.*

Signa, ex quibus hic zelus nimis ardens colligitur.

Acres cenſuræ ingenii potius, quam amoris Dei calorem oſtendunt. Violentæ contra hominum peccata invectivæ eos avertunt, ſuffocant ſenſus, ac deſideria pœnitentiæ; cum e contra lenitas & manſuetudo animos ſibi demulceant, & in viam ſalutis perducant. Cenſuræ non ſolum acres eſſe non debent, ſed accommodatæ naturæ peccatorum, quæ patrata fuerunt; alioquin ingenium agit, ac libido, quæ ſenſus ipſos exaggerat. Reor etiam hac in re ſequendam eſſe opinionem cujuſdam inter ſapientes antiquitatis Legiſlatoris, qui maluit temperatis legibus paucos cum fructu punire, quam per leges nimis ſeveras in plures ſine utilitate animadvertere: Præcepta, quæ nimis auſtera ſunt, ſæpe relaxationi aditum præbent propter multitudinem contemnentium illa; quæ vero moderata ſunt, eam proſcribunt multitudine hæc comprobantium; illa quidem ſine ullis conſcientiæ ſtimulis negliguntur, ab his vero ne latum quidem unguem recedere quiſpiam audet. *Idem.*

Zeli natura, & effectus.

Veri zeli ardor illuminatus eſt, ſecumque gerit in cœli myſteriis, & ſalutis doctrina perſpicuitatem. Calor eſt luminis calorem imitans, qui homines calefaciens illos illuminat, eiſque omnia detegit: ſed falſus zelus cæcus eſt, & in ſuo fervore inſcius. Hujuſmodi erat Judæorum zelus, quos S. Paulus teſtatur zelum quidem, non autem ſecundum ſcientiam habuiſſe. Hujuſmodi etiam zelus erat Apoſtoli, antequam ad chriſtianam religionem converteretur; ait enim, ſe propter zelum eccleſiam fuiſſe perſecutum. Cum aliquis divino ſpiritu vere animatus eſt, nihil habet frigidum, & languidum, totus ignis eſt, ſancto zelo ſuccenſus, verba illius ſunt ardentia, effectus igniti, charitas eſt flamma vehemens, quam aquæ univerſæ nequeunt extinguere; zelus ejus perennis eſt ignis, qui nunquam intercidit; anima vero ſimilis rubo myſtico, qui ardebat, quin abſumeretur. Ita qui ſinu ſuo gerunt admirabilem hunc ignem, nunquam dicunt bona opera ſatis eſſe, inexplebili flagrant cupiditate Dei gloriam, & propriam ſanctificationem ſemper promovendi; ardentem habent famem, ſitimque juſtitiæ, ac infinitam cœleſtium gratiarum aviditatem; eorumque zelus in dies ſingulos recentes vires acquirit. *Alius Auctor Anonymus.*

Si hoc ageretur unum, ut aliena tantum peccata odiſſemus, id non ita arduum, & difficile videretur: talis enim eſt cordis noſtri nequitia, ut ſecreta perfundamur voluptate vel minima fratrum noſtrorum vitia judicantes, atque damnantes. Verum cum divina juſtitia noſtrorum dumtaxat peccatorum, non autem alienorum rationem exigat, noſtra prima eſſe debent odii noſtri objecta. Proximi noſtri vitia nonnunquam miſerationem, lacrymaſque noſtras merentur, non autem auctoris odium; ſed quemadmodum aliena ſcrutari corda non poſſumus, alienæque cogitationes nos latent, odium æque, ac judicium noſtrum inhibere debemus; immo etiam alios coram Deo juſtos credere poſſumus, cum in oculis noſtris nocentes videantur. Neque ideo putes, te nequaquam debere in aliis odiſſe crimen, cum palam cognitum eſt, & Dei gloria aliquod patitur detrimentum. Hujuſmodi erat juſtiſſimum Prophetæ odium: *Perfecto odio oderam illos,* ait Pſal. 138. Verum ſi volumus odium, quo aliena peccata proſequimur, juſtum eſſe, ac legitimum, eſſe debet perfectum, uti erat Davidis odium: *Perfecto odio.* Ut autem perfectum ſit, peccatum quidem odiſſe, peccatorem vero diligere debet; creaturæ opus horrere, opus vero Dei amare tenetur; & quemadmodum inordinatus eſſet amor propter perſonam amare peccatum, injuſtum quoque eſſet odium propter peccatum odiſſe perſonam: *Perfectum odium eſt, ſi nec propter vitia oderis homines, nec vitia propter homines diligas.* Sed tutius eſt proprium odiſſe crimen, aliena vero Dei juſtitiæ, & miſericordiæ remittere. *Auctor Anonymus.*

Homo religionis zelo ſuccenſus ſumma perfunditur voluptate, eo quod Chriſtianus eſt, Idololatrarum vicem dolet, contra impiorum, ac novatorum nequitiam irritatur, hac re graviſſimas gratiæ impreſſiones promeritus: flagrat zelo domus Dei, ad religionem omnes refert ideas, ardorem, actiones. Videtur æque ac David contabeſcere, cum illam in contemptu haberi cognoſcit, cum eodem lætari, cum illa triumphat; cum Moyſe ſancto furore contra prophanatores accendi, cum Apoſtolis ad infideles convolare ad evangelii lucem illis afferendam, & cum martyribus mori, cum veritati perhibendum eſt teſtimonium. *Sermo primus inter eos, qui Gallicæ Academiæ oblati fuere anno 1691.*

Homo religionis zelo ſuccenſus.

Næ ille falſam habet zeli ideam, qui illum concipit tanquam vehementem ardorem, qui contineri nequit intra eos fines, quos ratio perſcribit. Verus zelus licet vividus, & ardens, ſemper moderatus eſt, & multo cum ordine, verecundia, ac modeſtia operatur. Quin præcipiti celeritate feſtinet, tempori ſervit, circumſtantiarum rationem habet quam diligentiſſimam, negotia ad maturitatem pervenire ſinit, obſervat ea, quæ conſiliis ſuis deſervire poſſunt, obices prævertit, difficultates explicat, verbo nihil eorum prætermittit, quæ felici cœptorum ſuorum eventui valeat inſervire. Iſtic veſtram agnoſcite cæcitatem, qui exiſtimantes ſequi ſanctos impetus, quos verus zelus inſpirat, ſequimini inordinatos motus illius cupiditatis, quæ vobis dominatur. Si zelus veſter verus eſſet, non adeo ferus eſſet, ac impotens: ſervaret mediocritatem, neque auderet extrema illa, quæ fidelibus ſcandalum afferunt, & evertunt conſilia, quæ religioni ſunt maxime utilia. *Sermo ſecundus ejuſdem collectionis.*

Ubique inveniuntur id genus hypocritæ verſuti, qui ſe ſe virtutis integumento cooperientes religionem, ac pietatem vanitati, ambitioni, & avaritiæ ſuæ prætexunt. Cum religionis zelus ex virtutibus omnibus maxime nitear, & hodierna die aptiſſima videatur ad boni nominis famam aucupandam, ante cætera hominibus perſuadere conantur, ſe hoc zelo ſuccenſos eſſe, & multa cum diligentia zelum hunc exercendi occaſiones inquirere. Hoc pacto in ſanctiſſimis etiam cœtibus aditum ſibi aperiunt, omnibus religioni utilibus negotiis ſeſe admiſcent, ſedulo eccleſiæ jura ſarta tecta tuentur, concionantur, hortantur, ſcribunt: ſed quid nitentibus hiſce operibus quærunt? Quærunt eorum, qui virtute præditi ſunt, exiſtimationem ſibi comparare, eorum oculos perſtringere, quibus placere utile eſt, ſe ſe ad aliquam evehere dignitatem; denique negotia ſua privata procurant, atque propriam inquirunt gloriam ſub hac ſpecie gloriam Dei procurandi. *Idem.*

De zelo falſo, & hypocritico.

Verus zelus eſt ardens deſiderium augendi gloriam

Dei,

Deſcriptio veri zeli.

Dei, ideoque evertendi quidquid hanc gloriam poteſt imminuere. Sancta eſt ambitio protendendi imperium Jeſu Chriſti, ac de hoſtibus illius triomphandi; ſenſus eſt chriſtianæ miſerationis, quæ nos adigit ad animarum ſalutem procurandam, efficitque, ut earum, quæ intereunt, vicem doleamus. Denique hic motus eſt interior, ac ſupernaturalis, quo agitur anima ad religionis victorias perſequendas, atque peccati mala avertenda, & qui efficit ſaltem, ut in gemitus, & ſuſpiria erumpat, cum nequit facere bonum, quod cupit, vel prohibere malum, quod horret. *Ex eadem collectione ſermone tertio.*

Hominis zelo ſuccenſi deſcriptio.

Vir propter Dei gloriam zelo ſuccenſus eſt Phinees, cujus zelus non ſuccenditur, niſi quod reipſa videt Dei legem infringi; Moyſes eſt deprecans pro ſeditioſis, quorum murmurationibus laceſſitur, & juſtitiæ gladium diſtringens contra proximos, ut illatam Domino ſuo injuriam perſequatur; Elias eſt in ſolitudinem ſe recipiens, ut cœli recipiat mandata, atque in mundi lucem prodiens, ut eadem enunciet; eſt Joannes Baptiſta in deſerto libenter æque ac in aula prædicans, & in aula audacter æque ac in deſerto; alter eſt Sanctus Paulus, qui ardet, ubi minimo fratrum ſuorum ſcandalum videt inferri; qui ſe infirmum cum infirmis, ac omnia omnibus facit, ut omnes ſalvos faciat; & qui non oblitus ſe imis æque ac ſummis, ſapientibus æque ac ſimplicibus debere, ex æquo utriſque ſuam impendit operam, neque cum illis diverſa ratione agit, niſi pro diverſis eorum neceſſitatibus. *Idem.*

Vir zelo ſuccenſus perfecte cognoſcit pretium animæ ad imaginem Dei creatæ, redemptæ ſanguine Jeſu Chriſti, ac æternæ gloriæ deſtinatæ. Sincere proximum ſuum reveretur, unice illum diligit, potenter ſaluti ipſius cooperatur; & quemadmodum vellet ex toto corde omnes homines ſalvos facere, ſi fieri poſſet, amaris proſequitur lacrymis calamitatem illorum, qui pereunt, peccati dolore confectus, non ſolum quod illa Deum lædunt, verum etiam quod damnant peccatorem. Ita Sanctus Paulus Judæorum deflens cæcitatem profunda triſtitia correptus, acrique dolore tabeſcens, admirabili zeli magnitudine actus cupiebat pro fratribus ſuis anathema fieri .... Præterea votorum ſuorum motum ſecuturus generoſo conatu, & mente, & corpore in remotiſſimas, barbariſſimaſque terras advolat. Patria, familia, conſanguinei, amici illumne remorari poteſtis? Labores, pericula, calamitates, ſupplicia illumne deterrere poteſtis? Delicatiſſima quæque vincula, obices teterrimi nequicquam veri Apoſtoli conſtantiæ adverſantur; nihil formidans niſi ſpiritualia proximi ſui mala, ubique imperterritus niſi coram ſuprema Creatoris ſui majeſtate, omnes occupationes, quibus inhibetur, in præcipua triumphi ſui argumenta convertit. *Idem.*

Vir Apoſtolicus ab omnibus terrenis rebus eſſe debet avulſus.

Nonne ob Iſaiæ prophetæ oculos verſabatur hæc perfecta apoſtolicorum virorum a terrenis rebus ſeparatio, cum illos nubibus comparabat, ad ventorum arbitrium in aere volantibus, quæ, non ſolum ſupra inferiorem mundi regionem ſublatæ ſunt, verum etiam ſe ipſas exhauriunt, ac in pluvias diſſipant, ut terras uberiores efficiant: *Qui ſunt iſti, qui ut nubes volant?* Iſai. 60. Vir Apoſtolicus unice ſequens afflatum divini ſpiritus, quo animatur, non ſolum elevatus eſt ſupra omnem mundum carnalem, verum etiam ſe ipſum exhaurit, laboribuſque conficit, ut illum ſanctificet, toto cœlo abhorrens a flagitioſa mollitie pſeudo apoſtolorum, qui facile ſe ipſos diſpenſant ab ea pœnitentia, quam prædicant aliis, & fortaſſe legis ſumptibus reparant aſſertos labores, quibus ad illam docendam afficiuntur. Verus Apoſtolus ſeſe totum zelo ſuo devovet; non quieti, non valetudini parcit, immo neque vitæ. Eam objicit, prodigitque quocunque profecturus, quo illum Dei evocet gloria; & contemnens quidquid in mundo horribilius eſt, S. Paulum imitatus graviſſima provocat pericula, ſæviſſimaſque perſecutiones, moleſtiſſima ſuffert incommoda, famem, ſitim, tempeſtatum injurias, rerum omnium egeſtatem evangelium annuntiaturus. Dignus evangelii miniſter, qui propriis ſumptibus Domini vineam excolit, qui ſine querela pondus diei, & æſtus ſuſtinet; fidelis ſervus, qui ſudoribus & ſanguine ſuo agrum, quem colit, irrigat: paſtor bonus, qui ſua ſubſtantia ſaginat ſibi commiſſas oves, quin ex earum vellere quæſtum facere velit; ſervens dumtaxat miniſter, qui, quin ex meritis gloriam aucupetur, ſe ipſum ſuo impendit miniſterio, quin inde aliud quam Dei ſui gloriam promovere contendat. *Idem.*

In ſtrenuis Imperatoribus admiramur victas gentes, oppida capta, populos iſtorum ditioni ſubactos: quid autem inter hæc omnia humanas excedit vires, quæ augendæ ſunt, prout augetur reſiſtentia, quæ ſuperanda eſt, ut votorum ſummam conſequaris? Sed obduratum cor peccatoris conſtringere, qui ſuo oblectatur ſcelere; hæretici pertinacis mentem, qui pro errore veritatem accepit, perſuadere; fidei jugum imponere flagitioſo homini in omnes libidines effuſiſſimo, cui non aliud eſt numen, quam cupiditas ſua, nec alia fidei ſuæ norma, quam ratio corrupta; ſubjicere religionis officiis barbarum, qui via humanitatis ſenſibus patet; hoc unius eſt Dei; hæc opera ſunt omnipotente digna; mutationes ſunt, quæ nonniſi ab Altiſſimi dextera proficiſci poſſunt, & quæ homo, quicumque ille tandem ſit, certo ſibi polliceri non poteſt. *Idem.*

Quam glorioſum ſit animas Deo lucrari.

Quiſnam eorum honor eſt, quos Deus in magnorum id genus operum ſocietatem vocat, quæ non ſolum ſupra omnes humanas actiones elata ſunt, verum omnia etiam Dei opera excedunt? Hæc verba ſunt S. Dionyſii: *Divinorum omnium diviniſſimum eſt cooperari Deo in ſalute animarum.* Quantumvis glorioſus ſit hic cooperatoris Dei titulus, nonne illum meretur Apoſtolus? Si difficultas miraculi, quod perficiendum eſt, ut Deo animas lucremur, cauſa fuit, ut ex omnibus divinis virtutibus hæc propius ad Deum accedere diceretur, nonne quodammodo humanam excedere naturam debemus, ut aggrediamur opus tam difficile, præſertim vero, ſi, quod plerumque accidit, ſine ulla naturali ope illud aggrediamur. *Idem.*

Conſolatio quæ ex anima converſa percipitur.

Si gravi aliqua in re de republica bene fuiſſetis meriti, & Principis gratiam conſecuti, ſi quem ex amicis ab interitu vindicaſſetis, vel aliquid ſolum fortunæ illius conſuluiſſetis, vobiſmet clanculum plauderetis, & incredibili lætitia perfunderemini, vel ob juſtæ remunerationis ſpem, vel ob ſolam recte facti voluptatem. Lætamini ergo, & præ gaudio exultate, ſi ita felices eſſe potuiſtis, ut cooperaremini ſaluti alicujus animæ, quæ jam cœleſti gloria perfruitur. Univerſorum Domino illud, quod maximum afferri poſſit, beneficium attuliſtis, atque cumulatiſſimo eum munere donaſtis; vobis gratias habet, & ne dubitetis, quominus & referat. Fratrem veſtrum ex malorum omnium teterrimo eruiſtis, qui, ut accepti beneficii vobis referat gratiam, vos met conatur participes facere boni illius, ad quod ipſi aditum aperuiſtis. *Idem.*

Neque tam reſpiciendum eſt bonum, quod zelus afferre poteſt, quam malum, cui debet mederi. Ignis, quo David conflagrabat, eo magis accendebatur, quo magis intuebatur opprobria, quibus Dei domus afficiebatur. Vultiſne eoſdem ardores experiri? Conſiderate paulisper horribilem ſtatum, in quo univerſus orbis, immenſum hoc divinitatis templum invenitur erga immenſum, & omnipotentem ſpiritum, a quo fuit ædificatus. Magnitudo illius ferme ignota eſt, præſentia ejus oblivioni tradita, & voluntas ejus non adimpleta. Hominum plerique in ignorantiæ, vel infidelitatis tenebris ſepulti ſunt; qui majori præ cæteris lumine pollent, ſuis obſequuntur deſideriis, vel inſanis opinionibus ſuis abditi in viam perditionis excurrunt. Videte humani generis faciem omni ſcelerum genere fœdatam; iniquitatem ubique exundantem, lateque graſſantem, corruptionem palam effuſam, atque in ipſam

uſque chriſtianæ religionis ſinum radices jacentem. Eminus proſpicite; videte calamitoſiſſimas gentes, quæ adhuc ſedent in tenebris, & in umbra mortis, ubi impenetrabili providentiæ conſilio in profunda cæcitate demerſi vitam traducunt. Hoc eſt zeli veſtri objectum &c. *Idem.*

Ad quid zelos Apoſtolicus homines impellat.

Quotidie auribus noſtris accidit, homines ardenti charitate plenos patriæ ſuæ deliciis extremum vale dicere, terras, & maria traducere, atque per ſexcenta pericula in extremas uſque terrarum oras contendere ad animas convertendas, & Jeſu Chriſti imperium proferendum. Ubique terrarum videntur novi id genus Apoſtoli omnibus auxiliis deſtituti, quin fatigentur unquam, operam navare, ut ſerviant ingratis, ut erudiant barbaros, ut obſtinatis perſuadeant hoc uno conſilio, ut Deus ab omnibus illis gentibus colatur; ſemper contumeliis, & odiis patentes eorum, quos ſalvare volunt, ſæpe illorum furori, vel injuſtitiæ expoſiti, dolentes ob crimen, quod committunt idololatræ, a quibus ad cædem rapiuntur, ſed ſe beatos exiſtimantes, quod ſuum offerre poſſunt ſanguinem pro illis, a quibus effunditur, & pro gloria illius, qui effudit ſuum pro illis. *Idem.*

Verus zelus eſſe debet eſt manſuetudine conjunctus.

O Deus, quænam hac in re noſtra eſt illuſio! Miniſter evangelicus nonne his temporibus miniſterii ſui prævaricator exiſtimaretur, ſi per ſuaves, amabileſque vias ad divinum paſtorem oves adducere conaretur? Neque ideo putes a me improbari ſanctam hanc ſeveritatem, qua ſemper uſa eſt eccleſia; neque me odiſſe chriſtianam pœnitentiam fidelibus animabus adeo acceptam, peccatoribus adeo utilem, & ſæpe toto etiam inſpectante populo exercitam. Scio equidem, ſcelus probandum non eſſe, ac mollem indulgentiam, temereque adhibitam manſuetudinem parere poſſe graviſſimam perniciem. Utinam videamus veterem illam primævæ eccleſiæ diſciplinam reflorescere, & canones illius obſervari! Sed nullæne ſunt occaſiones, in quibus clementia, & benevolentia erga peccatorem ſint adhibendæ? Niſi tonitru perſtrepuerit, niſi minæ fuerint intentatæ, niſi fulmina fuerint contorta, nemo ad J. C. revocari poteſt? Nunquid decepti fuere tot Sancti, ubi crediderunt apoſtolici viri munus eſſe ut plurimum in nequiſſimas etiam animas ſanctis artibus, ac illecebris obrepere; nunquid Domine minus gloriam tuam, ſalutemque fratrum ſuorum procurarunt, eo quod uſi ſunt indulgentia? O Domine tua agendi ratio inceſſanter oppoſitum docet, & quo attentius illam ad examen revoco, eo magis mihi perſuadeo, te velle, nos eamdem imitari. *Sermo manuſcriptus P. Stephani Chamillard in Samaritanæ evangelium.*

Nihil exaggerat, qui dicit, eos, quibus Deus aliquarum animarum ſalutem commiſit, eſſe quodammodo ſanguinis, & meritorum J. C. ſequeſtres. Hic ſanguis, & hæc merita illis cœlum aperuerunt, ac eos illuc debet inducere; ſed eorum, qui ſanctificationi ipſorum invigilare debent, intereſt hæc illis efficere ſalutaria. Nequicquam Dei filius perpeſſus erit, nequicquam mortem oppetierit, niſi animæ iſtæ præſto fuerint, ut de paſſionibus, & morte illius fructum percipiant. Illæ non erudiuntur, pravo ſuo traduntur ingenio, vitam ducere ſinuntur, quaſi beatæ immortalitati deſtinatæ non eſſent; nonne hoc eſt inferre injuriam Salvatori mortalium omnium, illius miſericordiam contemnere? Dicere poſſumus Salvatorem pluris feciſſe has animas, quam proprium ſanguinem, quandoquidem ad illas redimendas ſanguinem effudit ſuum. Illi, quibus harum animarum ratio reddenda eſt, nonne multo magis reddenda adorabilis hujus ſanguinis? Parum ſane Chriſtianus eſſe debet, qui fraudare vult Redemptorem iis bonis, quæ ex cruciatibus, & amore ſuo percipere voluit; & crudelem eſſe, opus eſt, illum, qui proximum ſuum Redemptionis fructu fraudare contendit. Quam rationem patres, domini, ſuperiores, & omnes illi, qui ſtatus ſui vi tenentur fratrum ſuorum ſaluti adlaborare, ſunt aliquando reddituri & Sanguinis J. C. quem quodammodo injuſte detinuerunt, & infelicium animarum, quibus illum diſpenſare abnuerunt? *Liber, cui titulus: Animadverſiones in varia religionis argumenta &c.*

Zelus ſuſpicione minime vacat, cum eventus, qui illi non favent, tanto eum mœrore conficiunt, ut animos deſpondeat, & nonnunquam etiam extinguatur. Si rectus eſſet, atque ſincerus, inveniret cauſas, quibus ſe ipſum excitare poſſet in iis, ob quæ mœrore conficitur. Quænam eſt hæc cauſa homini, qui cupit Deum glorificari, & qui gloriæ illius poteſt inſervire? Deus in honore non habetur, illi non ſervitur, gloria ejus contemnitur; igitur non eſt, cur amplius me iis rebus immiſceam, in quibus de illius honore & cultu agitur. Si verum eſſet, hominem hunc Dei gloriam quærere, e contra argumentaretur; quandoquidem alii non admodum flagrant cupiditate gloriam Dei procurandi; quandoquidem omnia, quæ ineuntur, conſilia animo efficiendi, ut ab omnibus colatur, in irritum cedunt, obluctandum eſt contra mortalium & negligentium, quia Dei obliviſcuntur, & nequitiam, qua illum dedecorant.... Cum aliquis adeo levi negotio deterretur, palam oſtendit ſe magis iis rebus affici, quæ ad ſe, quam quæ pertinent ad Deum. Fortaſſe per ignaviam reformidat laborem; fortaſſe per vanitatem deſiſtit ab opere, quod niſi e voto cederet, illum aliquo rubore ſuffunderet; invidia fortaſſe efficit, ut iniquo ferat animo competitorem, cum quo unanimi, conflatoque conſenſu agendum eſt. Operi manum admovere detrectat, ideo proculdubio, quia ingenii ſui ratio non ſatis diligens habita fuit, aut quia in opere eodem perficiendo vel non ſolus, vel minus quam alii, eniteſceret. Credendi ſubeſt cauſa, ſecreta quadam ſimultate, ac iracundia bono viro prorſus indigna in otio eum retineri. Verus zelus in actionibus ſuis Deum tantummodo conſiderat, nec minus unquam languet, quam cum Dei gloria magis periclitatur. *Idem.*

Mœrore confici nõ debemus, cum eventus non reſpondent ardori zeli noſtri.

Non deeſt zelus ad tuendam diſciplinam, neque reformidat aliquis illum licentiæ, & ſæculi nequitiæ opponere; ſed ſæpe fallimur; hic enim diſciplinæ zelus, alioquin adeo laudabilis, & neceſſarius, nullis nobis ſtat ſumptibus in colloquiis, in cœtibus, in libris, in ipſis etiam ſuggeſtibus, publiciſque concionibus; intra hos fines illum continentes nullum percipimus incommodum, e contra vero illum nobis honori vertimus, & abuſus eo uſque procedit, ut licentia ipſa hunc loqui ſermonem conſueverit; hac enim lingua omnes vulgo utuntur, artemque invenimus hæc omnia impune efficiendi, dummodo ſevere loquamur. Ulline unquam viſi ſunt hypocritæ hac arte fulciri, ac humano generi imponere? Nunne quotidie perditos homines audimus eloquenter verba facientes de reformatione, ac morum cenſura? Dolus hic jam adeo communis eſſe cœpit, ut vix aliquis eo decipiatur. *P. Bourdaloue ſermone de evangelica ſeveritate.*

Zelus falſus, & cupiditate minime vacuus.

Sanctus Cyrillus Alexandrinus affirmat, unam Deo animam lucrari, unum illud eſſe, de quo hoc in mundo gloriari poſſimus, & quibuſcumque laboribus confici poſſimus, gaudium ex unius animæ, cujus quæſtum fecimus, ſalute profectum debere omnibus laboribus noſtris oblivionem inducere. Hæc illa ovis eſt, quæ deerraverat, & quam humeris impoſitam paſtor refert in *ſepta*: hæc illa drachma eſt, & margarita reperta. Poſt labores ad finem hunc exantlatos lætandum magis eſt, quam dolendum. *Auctor Anonymus.*

Magna gloria eſt animas Deo lucrari.

Quamvis animæ omnes nobis æque jucundæ eſſe debeant, quia coram Deo ſunt æque pretioſæ, dicere nihilominus poſſumus, quod Deo inſignes auctoritate viros lucrari, eſt plures ſimul lucrari; quaſi principibus, nobilibuſque viris plures veluti annuli adhærerent, ita ut uno eorum pertracto alii tanquam in catena ſubſequerentur. Purpura eorum, vetus quidam auctor dicebat, occultam vim habet, qua plurimos ſecum trahunt. Quocunque illi ſe vertant, magni proculdubio fit ponderis acceſſio; cum damnantur, ac miſere pereunt, rebellem imitantur Angelum, qui lapſu ſuo tres cœli partes ſecum pertraxit; verum ubi feruntur in bonum, plures ſuo illuc attrahunt exemplo, & magnifica ſtipati caterva in cœlum proficiſcuntur. *Auctor Anonymus.*

In natura mirum eſt videre, cum illa ad operis alicujus productionem incumbit, ad illud etiam extendendum

Qui ſeſe devovis Deo, illico quoque illuc ferre pro viribus debes.

dendum, atque multiplicandum incumbete. Nullus unquam efformatur fructus, quin ſimul efformetur & ſemen ad illum iterum producendum. Verum œconomia hæc æque ſaltem admirabilis eſt in gratia; hæc nunquam format animam, eamque novam efficit in Jeſu Chriſto creaturam, ut cum Sancto Paulo loquar, quin illam ſimul diſponat eodem momento ad communicandum vel per exempla, vel per ſermones eſſe illud ſupernaturale, quod accepit. Statim ac Andreas Jeſum Chriſtum agnovit, hunc Petro fratri ſuo tradidit cognoſcendum; ſimul ac eumdem Philippus invenit, hic ad illum Nathanaelem adduxit; mulier Samaritana, quam nuper converterat, ne uno quidem momento continere valens ignem, quo cor ſuum æſtuabat, currit, ut igne eodem totam civitatem ſuccendat: *Venite, & videte*. Illi omnes, quos gratia Ieſu Chriſti amore accendit, zelo quidem flagrant, non zelotypia. *Fromentieres Sermone in Samaritana evangelium.*

Zelus vitare debet nimiam ſeveritatem, & nimis multã indulgentiam.

Nihil adeo periculoſum eſt, quam malum, cui falſi zeli accedit auctoritas, quam erroris amor ſub ſpecie vitæ frugi, quam arcta morum diſciplina cum fidei licentia conjuncta; ſed ſi charitati opponatur ſeveritas, cum hanc ſpiritus manſuetudinis non moderatur, manſuetudo ipſa quibuſdam in occaſionibus non minus eidem opponitur, cum deeſt illi ſeveritatis acceſſio, quoniam tendit ad ordinis relaxationem vel nimia indulgentia, vel pavida regendi ratione. Et ſane clementia perniciosa eſt, ubi ſeveritate opus eſt, & ſilentium noxium eſt, cum eſt loquendum. Prævaricator eſt, qui in occaſionibus tacet, ubi correptio, & objurgatio ſunt prorſus neceſſariæ. *P. Rapin in libro de perfectione chriſtiana.*

Zelus Apoſtolorũ

Viſi ſunt Apoſtoli hoc ſpiritu acti univerſum terrarum orbem peragrare, ut evangelium omnibus populis annuntiarent: ardentes arenæ Æthiopiæ, Africæ deſerta, Scythiæ frigora, remotiſſimæ Indiarum plagæ, maria, procellæ, ſcopuli, calumniæ, populorum contradictiones, oppoſitio legum, omnes ſæculi poteſtates cum catenis, crucibus, carceribus, ſæviſſimiſque cruciatibus non potuerunt zelum eorum detereſere, & cordis conſtantiam labefactare. Non deſunt ad hanc quoque diem, qui eorum veſtigia ſequantur nil metuentes; diceres illos periculis animari, laboribus confirmari, ipſaque infirmitate ſua roborari; zelus enim, quo aguntur, efficit, ut hæc ab ipſis contemnantur, cum de proximi ſui ſalute agitur. *Idem libro de ſpiritu Chriſtianiſmi.*

De viris Apoſtolicis, qui adhuc videntur.

Videntur adhuc noviſſimis hiſce temporibus ſacri hujus ignis ſcintillæ in Apoſtolicis viris, qui in extremas terrarum partes concedunt ſudoribus, & cruore ſuo irrigaturi ingratas, ſterileſque terras, ut illis cœli benedictiones promereantur, efficiantque, ut ibi chriſtiana religio floreſcat. Sed hujuſmodi gratiæ pro omnibus non ſunt; hæ ſunt miſericordiæ Dei, & hę miſericordiæ magna ſunt miracula. Beatus ille, qui in animarum regimine aliquam ſaltem perferre meretur perſecutionem, cum dignus non eſt, qui propriæ vitæ ſumptibus ſuo proximo ſerviat. Hic eſſe debet maxime familiaris bonorum omnium zelus, gemere coram Deo, atque pro mortalium omnium ſalute nuncupare vota, ne Salvatoris mors illis inutilis fiat. Verus enim Chriſtianus totam zeli ſui extenſionem non debet in arcto perfectionis ſuæ ambitu continere; debet enim pro viribus adniti, ut alii quoque ſalutem, & perfectionem aſſequantur. *Idem.*

Zelus, quem pro unica anima habuit Dei filius,

Circumſtantia notatu digna in zelo Salvatoris erat, quod ille animæ unius ſalute ita commovebatur. Minima ex ovibus ſuis illi erat acceptiſſima; nullam neglexit uſquam. Videte illum unius Samaritanæ mulieris converſioni intentum; videte, quidquid illi ſua charitas ſuggerit, ut fœminæ oculos aperiat, & moveat cor. Incipit ille quidem ſenſim in animum ejus irrepere, illam deducit ad errorum ſuorum cognitionem, accenditque in illa cognitionem ejus boni, quod nondum agnoſcit. Mulier hæc illuminatur, convertitur, ipſa etiam prædicat Jeſum Chriſtum. Una igitur mulier fuit objectum charitatis J. C. Hic nobis oſtendit, ſe hujus converſionem inſignis victoriæ loco habuiſſe, longe alia ratione ab illis, qui magna auditorum ſtipati eſſe volunt corona, quibus nonniſi illuſtres ſapiunt actiones, qui eorum dumtaxat adlaborare volunt converſioni, qui vel genere, vel opibus clari ſunt; qui crederent ſe tempus amittere, ſi in ſecretum, abditum, ignotumque concederent locum quæſituri animam in hominum oculis quidem abjectam, ſed in Jeſu Chriſti oculis pretioſam, & quæ ideo fortaſſe languet in tenebris, quia nunquam ipſi lumen oſtenſum fuit. *Lambert tomo 2. ſermonum de vita eccleſiaſtica ſermone* 15.

Jeſu Chriſti ſanguis effuſus nobis oſtendit, quantum ſit animæ pretium, quanti a Deo hæc fiat, atque diligatur. Hoc in nobis zelum excitare debet iis in miniſteriis, quæ ſalutem animarum reſpiciunt; hoc efficere debet, ut cum fervore inquiramus occaſiones eidem cooperandi, & quomodo opus eſt, ut charitas Chriſti nos urgeat: *Charitas enim Chriſti urget nos*. 2. Cor. 5. Nunquid detrectare poſſumus nos cruorem noſtrum pro illo effundere, pro quo Dei filius totum effudit ſuum? Renuere poſſumus vitam noſtram propter Dei amorem impendere, qui propter amorem noſtri impendit ſuam? Quid videbo animam jamjam perituram; videbo illam jamjam in infernum prolapſuram; cogitabo Deum mortuum eſſe, ut illam redimeret; illam vitæ meæ ſumptibus ſalvare potero, nec faciam? Hoc mihi per charitatem licere non poſſet. Zelus animarum ſingulis momentis cor noſtrum debet inflammare, hic ſemper eſſe debet noſtra potiſſima cura, non ſecus ac præcipua erat Apoſtoli cura. *Rodriguez.*

De zeli præſtantia, & merito.

Zeli præſtantia talis eſt, ut a S. Dionyſio de eccleſ. Hierar. c. 3. opus diviniſſimum appelletur: *Divinorum omnium diviniſſimum eſt cooperari Deo in ſalute animarum*. Et S. Gregorius hom. 12. in Ezech. affirmat, nullum hoc jucundius eſſe Deo ſacrificium: *Nullum omnipotenti Deo tale eſt ſacrificium, quale eſt zelus animarum*. Ratio vero ex D. Tho. lib. 4. contra Gentes c. 55. deſumitur, aſſerente nil in terris majus eſſe anima hominis; hæc enim præſtantiſſima eſt omnium creaturarum. Hoc maxime inſigne opus eſt manuum Dei, & vivens ejus imago, qua a malorum omnium maximo, morte videlicet liberatur, ut ſupremo bono perfruatur. Quapropter hæc actio tanti meriti eſt, ut licet omnia bona, opeſque tuas pauperibus erogares, licet corpus jejuniis, ciliciis, & qualibet aſperitate caſtigares, hæc omnia ne procul quidem accedunt ad eam gloriam, quam Deo procurares eidem animas lucratus. Et profecto ſi corporalis eleemoſyna eſt ita Deo accepta, atque tot promeretur benedictiones exercenti illam; quid tandem cogitandum erit de eleemoſyna ſpirituali, quæ tantum præſtat, quantum anima corpori? Hæc eſt S. Gregorii argumentatio. *P. Saint Jure in libro de cognitione, & amore Domini noſtri.*

Exprobratio ad eos, qui negligentia ſua animas perire ſinunt quod illis non opitulentur.

Non poſtremus inter effectus, quos zelus producit in illis, qui aliqua ſacri hujus ignis ſcintilla incaleſcunt, eſt juſtam ciere indignationem in eos, qui animarum interitu non afficiuntur, eoſque ad dicendum impellere cum S. Paulo, qui pati nequit hanc nefariam incuriam in illis, qui per ſcandalum ſunt occaſio lapſus earum; *Peribit in tua ſcientia frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt?* 1. ad Cor. 8. Quid quieſcis videns perire fratrem tuum, pro quo J. C. vitam ſuam tradidit, ſuumque cruorem effudit? *In tua ſcientia*. Scis illius ſalutem periclitari, eo quod a nemine eruditur, & admonetur; & quin illius calamitatem miſerearis, ita parum moveris, perinde ac ſalus illius tibi nullo eſſet in diſcrimine? Indigne miniſter, & Apoſtole miniſterii tui prævaricator! Anima illa peribit; ſed ex quonam repetet Deus rationem interius ejuſdem, niſi ab eo, cui ſalutem ejus crediderat? *Auctor Anonymus.*

De zelo acri, & nimis ſevero.

Satis liquet zelum facile aceſcere; ventum hunc, quem Spiritus ſanctus excitat, nonnunquam in turbines immutari; ignem hunc abſumere, ac devorare, qui calefacere tantum deberet. Videte Prophetam Eliam; hic de peccatoribus tantum exterminandis verba facit, fulmina in illos de cœlo detrahit; Dei injurias triennii ſterilitate, omniumque pſeudo pro-

phetatum nece perſequitur. Impetus hujuſmodi ferendi erant, & fortaſſe etiam neceſſarii in lege auſteritatis, ſed longe alius eſt ſpiritus evangelii. Verum eſt: Salvator ignem tulit in terram: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi ut accendatur?* Luc. 12. Vult hunc ardere, ſed ignis hic accendi debet ſpiritu amoris, & manſuetudinis, non autem vehementi flatu ſeveritatis. Imitandus eſt David, qui Abſalonem perſecutus vitam illius incolumem ſervare ſtudebat. Meminiſſe debemus, Salvatorem cum adverſus templi prophanatores excanduit, menſas quidem, mercesque eorum evertiſſe, perſonis autem pepeciſſe. Utinam quicumque ad Apoſtolica vocantur miniſteria zelum hunc haberent fortem ſimul, & lenem; violentum, atque tranquillum; ardentem, & eminenti divinæ charitatis ſcientia illuſtratum; zelum, qui ut ille Sancti Petri, occidit, & manducat: *Occide, & manduca*, qui occidit monſtra, ut in rationales homines convertat, qui occidit ſerpentes, ut in columbas immutet, qui occidit peccatores, ut ſanctos faciat, qui occidit inimicos Dei gladio timoris, ut amoris ſpiritu eum eodem conjungat. *Sermo manuſcriptus.*

Zelus mixtus eſſe debet cum indulgentia

Hi homines zelo ſuccenſi, qui tantum edunt tumorem, ac nullum ſervant modum; hi devoti, qui ob minimas quaslibet noxas conclamant, qui ex rebus omnibus ſcandalum ſumunt, qui omnia eadem metiri volunt menſura; hi, inquam, devoti optimam habent intentionem, non diffiteor; verum non hic eſt zeli chriſtiani character; & magna infertur injuria pietati, quæ adeo rationabilis, ac ſapiens eſt, ſi horum mortalium furores, ac imprudentia illi referuntur accepti. Verus zelus neque impetum habet, neque tumultum; prudens, & moderatus eſt; ſcit commoda fandi tempora eligere, ut blande in animos irrepat; tener eſt, & compatiens; neque ſemper prolixiori oratione, ſed opportuna indulgentia, & gratificatione, ſed prudenti uſu auctoritatis, quam in alios obtinet, & confidentiæ, quam alii habent in ipſo, bonis præſertim exemplis maximum quemlibet effectum conſequitur. *P. de la Colombiere in chriſtianis conſiderationibus.*

Qui zelum habent, hoc facile intelligunt. Vide, utrum flagres hoc igne, qui illuminare, fovere, inflammare quærit univerſum mundum eodem ardore. Num te miſeret excidii eorum, qui pereunt? Aliquandone lacrymis proſecutus es malorum Chriſtianorum cæcitatem? Ægrene fers Deum parum ab hominibus agnoſci, & parum amari? Quid conaris, ut agnoſcatur, & ametur? Non quæro, utrum aliquid audeas cum S. Pauli laboribus comparandum; hoc unum quæro, utrum in aliquo ex amicis, vel ſaltem familia tua pietatem ſtatuere adniſus unquam fueris. *Idem.*

Modus, quo aliquid proximorum ſaluti conferre poſſis.

Habemus fratres ſecundum ſpiritum, habemus etiam ſecundum carnem, qui eo, quo loquor, momento in corruptione verſantur. Vult illos reſuſcitare Deus per gratiam, ſed reſurrectionem hanc a nobis obtineri vult: vult noſtris precibus, lacrymiſque cogi ad eamdem illis largiendam; alioquin enim ſæpe non placet illis magnæ ſuæ miſericordiæ, quæ converſionis improborum debet eſſe principium, theſauros aperire. Ita etiam cum aliquibus peccatoribus egit. Niſi S. Stephanus pro S. Paulo, & S. Monica pro S. Auguſtino preces fudiſſent, fortaſſe illi nequaquam inter Sanctos a nobis colerentur. Opus erat, ut mater illa zelo ſuccenſa novos partus dolores ferret, iterum genitura filium hunc Cruci Jeſu Chriſti; & ut Martyrum ille anteſignanus ſuum impenderet ſanguinem, ut perſecutorem illum converteret. Non Paulus, neque Auguſtinus poterant adhuc pro ſe deprecari; aliorum intererat hoc illis officium præſtare, qui ſi hoc frigide præſtitiſſent, fortaſſe magna hæc duo eccleſiæ lumina tenebris infidelitatis obruerentur. *Bourdalove in primis ſermonibus ſub ejus nomine editis, ſermone de reſurrectione Lazari.*

Nihil glorioſius quam aliquid conferre ad ſalutem animarum.

Quid fieri poteſt, ex quo major Deo gloria cedat, quam aliquid ad ſalutem animarum conferre? Hoc enim, ut ita dicam, idem eſt ac ipſum ſalvare Deum, ut ipſe per Prophetam teſtatur: *Ut ſis ſalus mea uſque ad extremum terræ.* Iſai. 49. Si enim Jeſum Chriſtum inviſo captivus inviſens, ſi hunc nutrio pauperem nutriens, ſi huic facio, quidquid minimo ex ſervis illius facio, quemadmodum ille in evangelio teſtatur, non ne ſalvos faciens peccatores ipſum ſalvum facio? *P. Rapin. De ſalutis momento.*

Quilibet poteſt, & debet exercere zelum hunc ſecundum ſtatum ſuum.

Prima, & maxime univerſalis zeli praxis in hoc ſita eſt, ut ardenter cupias Deum ab omnibus mundi nationibus agnoſci, atque ad id ſaltem tua nuncupes vota. Hanc primam voco praxim, niſi enim ardente hoc inflammaris deſiderio, vel nequaquam, vel nequicquam, aut ſaltem parum utiliter gloriam Dei procurabis. Hanc etiam univerſalem dico praxim; quis enim ſancto hoc ardore flagrare non poteſt? Rex in ſolio dicere poteſt cum David: *Zelus domus tuæ comedit me.* Solitarius in ſpecu ſuo pro infidelibus, atque hæreticis obtinere poteſt gratiam converſionis; jugibus gemitibus urgere poteſt dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam. Et quemadmodum Joſue cum hoſtibus populi Dei acie decertans nequaquam retuliſſet victoriam, niſi Moyſis oratio illi tuliſſet opem, ita evangelici præcones minores efficerent progreſſus, niſi ſolitarii conjunctis viribus opitularentur ferventes preces effundendo. *Auctor Anonymus.*

Perſecutiones, quas evangelii miniſtri patiuntur, & ipſis, & eccleſiæ gloria ſunt.

Nihil eccleſiæ vel utilius eſt, vel glorioſius perſecutionibus, quibus miniſtri illius exagitantur. Nihil magis probat evangelii veritatem, quam paſſiones eorum, a quibus prædicatur, & qui illud ſuo ſignant cruore. Indignus eſt hoc miniſterio, qui paratus non eſt omnibus malis perferendis, ut rite eodem perfungatur, & qui ea fugit, quæ in eadem perferentium gloriam cedunt. Verus Apoſtolicorum virorum character eſt audacter hujuſmodi in occaſionibus ſuam vitam objicere.... S. Chryſoſtomus facere nequit, quominus in illis vim chriſtianæ charitatis agnoſcat, quam nulla res poteſt labefactare. Apoſtolus in ipſis etiam vinculis, atque carceribus non obliviſcitur omnium eccleſiarum, quas ipſe inſtituit, omniumque fidelium, quos ipſe convertit. Videntur hæc *viſcera Jeſu Chriſti*, in quibus eos ſalvos cupit, eidem præbere *viſcera calentia*, ut S. Chryſoſtomus inquit, quæ omnem exuperant ardorem, ad quem naturalis amor poteſt pervenire. *Liber, cui titulus: Chriſtiana documenta &c. in vigeſimam ſecundam Dominicam poſt Pentecoſten.*

Zelus ſalutis proximi efficere non debet, ut ſalutem noſtram negligamus.

Omnes animæ nobis charæ eſſe debent; noſtra vero pretioſior, quam ceteræ ſimul: nobiſque ante omnia omni contendendum eſt niſu, ut ſalvemus eam: & quamvis de communi mortalium omnium ſalute ageretur, nequaquam deberemus noſmet æternæ damnationi objicere, neque vel minimum gratiæ, vel divini amoris gradum amittere. Ita væ nobis, ſi aliena procuraturi negotia neglexerimus noſtra! Væ lampadibus, quæ lucem præferentes hominibus abſumuntur, atque intereunt! Væ canalis, qui omnem, quam recipiunt, aquam refundunt, & nihil ſibi retinent! Væ ſpeculis ardentibus, ſimulque frigidis, quæ ſolares radios recipiunt, eoſque vel permeare ſinunt, vel reflectunt, quin ne unum quidem ſibi retineant; quæ molliunt, quidquid duriſſimum eſt, calefaciunt, quidquid frigidiſſimum, quæ omnia accendunt, & quæ nihilominus remanent frigida inſtar glaciei. *P. le Valois epiſtola 7. de Receſſu.*

Magnus Apoſtolorum zelus poſtquam Spiritum ſanctum receperunt.

Ex quo Apoſtoli artem, quam profitebantur, reliquerunt Salvatorem ſecuturi, hujus evangelium in extremas uſque terrarum plagas pertulerunt, quin in toto vitæ ſuæ ſpatio unquam ab incœpto deſiſterent. Charitas hæc, quæ diffuſa fuit in eorum cordibus, cum Spiritus ſanctus datus eſt illis, illic ignem accendit, qui univerſum terrarum orbis conflagrare poſſit. Nequicquam Imperatores minis, & cruciatibus conantur illos a Domini ipſorum cultu amovere, neque enim aliud reddunt, niſi quod: *Non poſſumus, quæ vidimus, & audivimus non loqui... Et convocantes Apoſtolos caſis denunciaverunt, ne omnino loquerentur in Nomine Jeſu, & dimiſerunt eos. Et illi quidem ibant gaudentes a conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati. Omni*

autem

autem die non ceſſabant in templo, & circa domos docentes, & evangelizantes Chriſtum Jeſum. Itaque quodcumque tentatum fuit, ut zeli ejus ignis extingueretur, illi ſemper vires, recentemque calorem adjecit. *Abbas de Monmorel Dominic. 4. poſt Pentecoſt.*

Raro purus, & integer zelus invenitur.

Quidquid adnitamur, ſemper ad nos ipſos redimus; & perrarum eſt invenire zelum amore proprio prorſus vacuum; perrarum eſt invenire zelum, cujus anima veluti quædam non ſit naturalis noſtra cupiditas. Nobiſmet perſuademus, aliiſque perſuadere conamur, a nobis nihil aliud inquiri præter Dei gloriam, & ob unam hanc nos operari; verum ſi in zeli noſtri exercitatione Deo uni placere cupimus, cur hoc munus relinquere detrectamus, cum ejus, a quibus regimur, voluntas nobis oſtendit, Deo nequaquam placere, ut ulterius in eodem verſemur? Eſt magnum habere zelum, velle per te ſolum fieri id, quod plures occupare poſſet: verum ſi in hac laborum multitudine propter Deum tantummodo operaris, mirum eſt, te ita attentum eſſe, ac ſollicitum, ut omnes palam intelligant, quot laboribus te ipſum exerceas, ac inani ſudorum tuorum oſtentatione indignam, inutilemque miſerationem emendices. Sæpe omnia facere vis, & ſolus omnia; nunquid fortaſſe quia formidas competitorem, ac metuis, ne diviſi ſint plauſus, ſi alter tecum labores partiatur? Et profecto ſi Dei gloriam tantummodo quæris, quacumque via illa procuretur, debes eſſe voti compos; atque certiſſimum falſi zeli argumentum eſt cum animi ægritudine, & invidia quadam felices aliorum eventus reſpicere. Bona opera, quæ ſunt inſignia, ſuſpicione vacare non debent, cum noſtræ ſunt opinionis. Amor proprius ſubtilis eſt; & ſuperbia fere ſemper nanciſcitur modum ſibimet ſatisfaciendi piæ intentionis ſpeciem prætexens. *Idem.*

Non deſunt, qui ob inordinatum zelum alienæ ſaluti cooperantes damnantur.

O Deus! quam terribilem infelicitatem, ſi poſtquam plurium prædeſtinatorum ſaluti fuerimus cooperati, ad vitæ exitum ex ſupremi rerum omnium arbitri ore audituri ſumus nos reprobatos eſſe, funeſtumque feciſſe naufragium, poſtquam, ut ita dicam, aliis opem tulerimus, ut in beatæ æternitatis portum trajicerentur. Infelices id genus Apoſtoli, eruditus quidam vir ait, nequeunt melius comparari, quam iis, qui Noeticam extruxerunt Arcam, qui poſtquam diu labores perpeſſi ſunt, ut alienæ ſaluti aliquid conferrent, primi fuere, qui diluvii fluctibus obruti miſere interiterunt. Hoc iterum, iterumque cogitandum eſt ab illis, qui propter zelum, vel officium alienæ incolumitati invigilant, ne hoc miniſterium, ſanctumque munus vitæ ſuæ impuritate dedecorent; & meminerint ſe dignos præbere debere, quibus Deus loquatur, & quos erudiat, antequam aliis prædicandi, alioſque edocendi provinciam aggrediantur. *Liber, cui titulus: Dialogi Joannis Abbatis, & Euſebii presbyteri.*

Ex S. Bernardi ſententia non ſufficit eos, qui ad munus adeo ſanctum aſſumuntur, communem habere virtutem. Sanctitas eorum eſſe debet plena, & ſuperabundans, ipſique, ut Propheta inquit, induti eſſe debent juſtitia. Aliter, hic Pater ait, hoc eſt ſeipſum exinanire velle, cum periculoſæ feſtinationis effectu extrinſecus temere effundi, cum vix ſemiplenus es, neque expectas, donec omnino plenus ſis ſpiritu Dei. Ut igitur hac in re prudens hoc ſequaris conſilium, cavendum eſt, ne imiteris rivulum eodem fere momento emittentem aquas, quo eaſdem recipit. Fontis alveus imitandus eſt, qui aquas ſuas nonniſi plenus effundens id dat, quod ſibi ſuperfluit, quin ulla jactura afficiatur. *Idem.*

De zelo amaro, & nimis ardenti.

Zelus hic ardens, nimiſque durus, qui exſiccat, ac devorat, quocunque ſe effundit, palam oſtendit quotuplicem perſonam gerat illuſio. Fruſtra oſtendis, accenſam bilem, aduſtum ſanguinem, ingenium acre, & moroſum majorem ſibi vendicare partem hujus ſpecioſæ ſeveritatis, quam manſuetus ſpiritus Jeſu Chriſti. Cordis illuſio prævenit; non audiris; ob oculos habent Eliæ zelum, & quidquid contrarium exhibetur, vocatur mollis, & damnabilis indulgentia, prævaricatio, relaxatio. Severitas non ſemper illis eſt incommoda, qui hanc aliis prædicant. Sæpe ſibimet indulgentes eouſque, ut ſibi graviora condonent vitia, ab aliis religioſiſſimam exigunt regularitatem..... Sæpe amarus hic zelus ſeſe in querimoniam, & murmur effundit. Heu! Charitas invenitur ne in corde exacerbato, ac inflammato contra vitia, quæ aliquando ſunt tantum commentitia? Si corrigendi ſunt abuſus, ſi errores reprehendendi, relinquamus patrifamilias curam vineæ ipſius, quam ſupremus Dominus non credidit nobis. Noverit ille triticum a lolio ſecernere, atque a conductoribus ſuis commiſſi depoſiti rationem expetere. Quænam illuſio eſt æternum contra licentiam, alienoſque mores declamare, & nunquam motum ſuorum reformationi animum appellere! Si zelum habemus, cur circa externum tantummodo objectum inſudamus? Nobis ager noſter excolendus eſt, & in hoc ſatis laborandum eſt, quin negotium nobis faceſſant ſpinæ, quæ in alieno naſcuntur. Nunquamne detegetur verum principium hujus zeli duri, & amari, qui querelis tantum, & murmurationibus, improbiſque interpretationibus paſcitur, & qui in fel, exprobrationes, ac cenſuras ſe tantum effundit? *P. Croiſet tom. 2. conſiderationum aſceticarum.*

Rationes diverſæ, quæ zelum animarum nobis inſpirare debent.

Ad eos, qui ſancto hoc funguntur munere, excitandos, ut in animarum ſalutem ſtudium omne, omnemque operam impendant, & ad ciendum in illis ardentem zelum, qui ad effectum hunc eſt neceſſarius, quæ validior aſſerri poteſt ratio, quam meminiſſe hoc eſſe cum Dei filio operari, labores, ſudoreſque ſuos cum laboribus, ſudoribuſque Dei commiſcere, ac ſupplere iis, quæ deſunt paſſionibus Dei, videlicet per applicationem earum, quæ ſit privatis. Qualis honor eſt in ſocietatem laborum vocari, ut auxiliemur Deo in hoc divino converſionis opere, & efficiamus, ut ſanguinis ſui fructu fruatur? *Dei adjutores ſumus.* 1. ad Corinth. 3. Præſertim vero quodnam conſolationis argumentum illis, qui aliorum ſalutem procuraverint, atque, ut loquitur evangelium, curis, ac monitis ſuis Deo fratrem ſuum lucrati fuerint: *Lucratus eris fratrem tuum.* Matth. 18. Proh curas glorioſas! labores ſolatio plenos, atque beatos! etenim, ut S. Cyrillus ait, animam lucrari illud eſt, quod nos coram Deo magnos facere poſſit; & hæc ſola unius peccatoris convertendi cogitatio, eumque ex mundi flagitiis eripiendi, atque in ſalutis viam deducendi efficere debet, ut nullo in diſcrimine graviſſimas quaslibet ærumnas habeamus. Verum quid dico? Iſta cogitatio nos gaudio debet replere, quemadmodum teſtatur Apoſtolus. 2. ad Corinth. 7. *Superabundo gaudio, repletus ſum conſolatione*; & ad exemplum illius S. Franciſcus Xaverius: exulto gaudio, & cor meum præ lætitiæ magnitudine ſui compos non eſt. Sin autem ex illis cauſam ſciſcitamini, alter quidem reddet, ad Titi adventum ſe cognoviſſe, quo animo affecti eſſent Corinthii, quos ipſe ad fidem converterat; alter vero reſpondebit ſui gaudii cauſam eſſe uberem illam animarum meſſem, quam in recens detectis terrarum plagis faciebat. Et ſane merito: hæc enim illa ovis eſt, quæ perierat, & quam bonus Paſtor inventam, humeriſque impoſitam ſuis reducit in ſepta; hæc drachma eſt evangelica feliciter reperta, quæ congratulationes expectat; hic eſt filius Prodigus, qui ad parentis optimi ſinum revertitur non ſatis exprimere valentis lætitiam, qua ex reditu ejus perfunditur: *Gaudere, & epulari oportebat; perierat, & inventus eſt.* Luc. 15. Sed quænam erit conſolatio, lætitia, triumphus in cœlo, cum illic videbimus animas, quas eo ipſi adduxerimus? Tunc erunt gaudium, & corona noſtra, quemadmodum S. Paulus ad Philip. 4. eas vocat, quas ipſe convertit: *Gaudium meum, & corona mea;* eaſque Dei filio offerentes dicere poterimus, quod ille Patri: *Hi ſunt, quos dediſti mihi.* Joan. 17. Ecce, Domine, fructus laborum meorum, quibus benedictionem tuam impertiri dignatus es; hic fructus eſt talenti mihi concrediti, & provinciæ, quam mihi commiſiſti, exitus, &c. *Ex ſermone manuſcripto Auctoris ſermonum in omnia Ethicæ chriſtianæ argumenta.*

Ad ſatis digne obeundi glorioſi miniſterii, ad quod

Qua animam efficaci esse debeat illi, qui in ministerio conversionis animarum adhibentur.

pro ſalute proximorum vocati ſumus, munera ſemper meminiſſe debemus nos ita filii Dei ſocios eſſe, ut ejuſdem inſtrumenta tantummodo ſimus; ideoque nos ab eo vim omnem mutuari debere. Mira enim illuſio eſt credere, eloquentia tantum opus eſſe, ingenio, ſcientia, officio, & non injucundo oris habitu, ut nobis hoc in munere omnia feliciter cedant; vel arbitrari, poſtquam tibimet optimam concionum ſupellectilem comparaveris, necnon validas argumentationes, & ſchæmata ad animos flectendos idonea reperetia, tibi ſatis roboris, viriumque fore, ut omnia civitatis vitia perſequaris: hæc arma quidem magno eſſe poſſunt auxilio, nec diffiteor: ſed vis, ac virtus ſupernaturaliter agendi in animas undenam expectanda eſt, niſi a prima cauſa per unionem, quam cum eadem habebimus oratione, ac virtutibus, quæ ad tantum hoc muneris obeundum ſunt neceſſariæ? Neqoaquam. Neque eloquentia tua hanc commovebit animam, neque argumenta tua perſuadebunt illi, ut e ſcelerum ſuorum ſordibus emergat, neque ingenium tuum efficiet, ut revertator ad Deum; ſed Deus ipſe, qui ad maximos quoslibet effectus operandos humillimis etiam utitur inſtrumentis, tua utetur humilitate, obedientia, ac præſertim fidelitate, qua gratiæ motibus velificaris; ita ut homo divino animatus ſpiritu, cujus virtus, ac poteſtas ſunt a Deo, propter Deum omnia poſſit efficere. *Idem*.

Heu! cum ſubinde mecum repono ea, quæ Apoſtoli, eorumque ſucceſſores in ipſo Eccleſiæ ortu fecerunt; cum cogito modum, quo Eccleſia hæc inſtituta fuit, & decem, vel duodecim piſcatores univerſam terrarum faciem immutaſſe, idola ſubvertiſſe, religionem veram conſtituiſſe, populos, integraſque gentes convertiſſe: quare, hæc mecum tacitus, illi tantum fecerunt, nos vero, qui iiſdem muneribus perfungimur, adeo parum proficimus? Nonne quia non iiſdem utimur mediis? Si ſcientia tantum, ingenium, aliaque requirerentur talenta, non pauci invenirentur adhuc, qui Apoſtolicis primorum temporum hominibus nequaquam cederent; ſed nobis non ſunt eædem virtutes, quæ zelum hunc potentem, victoremque efficiunt; neque eadem noſtrum met ipſorum abnegatio, hæc mortificatio affectuum, hic rerum omnium contemptus, &c. zelum noſtrum neqoaquam ſuſtinent. *Idem*.

Nobis magna in cœlo erit gloria videntibus ibi eas animas, quæ opera noſtra eo pervenerunt.

Præclarum ſpectaculum videre aliquando has animas, quas Dei filio offeremus! Quanam voluptate exiſtimaris illum excepturum aliquando munus hoc, & auditurum hæc verba, quæ illi dicemus: Ecce, Domine, fructus laborum meorum, quibus benedictionem tuam impertiri dignatus es; ecce lucrum, quod retuli ex talento, quod mihi in quæſtu ponendum credidiſti. Nequaquam illud humi infodi, ſed inde quæſtum cepi; illud inutile non reddidi, ſed inde quam maximam referre utilitatem adniſus ſum. Tu illud mihi dediſti tanquam particulare bonum, illud nunc tibi reddo tanquam publicum; tu illud mihi tradidiſti, ut ſanctificarer, ego vero illud tibi reddo in tot peccatorum converſione. *Sermo manuſcriptus*.

Salutem ſuam operatur, qui operatur alienam.

Suam, & proximi ſui ſalutem cupere duo ſunt adeo arctis inter ſe vinculis conjuncta, ut ſeparari minime poſſint; & alienam procurare ſalutem ratio fere certiſſima ſit ſuæ conſulendi. Si enim Jonathas olim morti addictus Patris ſui judicio, eo quod extrema virga mellis favum guſtaſſet, cum victoriam adverſus Philiſtæos perſequeretur, populo deprecante, qui enim virtute illius ſalutem obtinuiſſet, coegit regem, ut adeo ſeveram abrogaret ſententiam, periculo liberatus fuit: certum eſt, quodcumque ſcelus peccator patraverit, quamcumque ſententiam Deus iratus in illum proferre velit, ſi ille ira ſelia extiterit, ut animarum ſaluti contulerit aliquid, iſtæ ſeſe offerent ad divinæ majeſtatis tribunal miſericordiam flagitaturæ, & clara voce clamabunt, non ſecus ac Populus a Jonatha ſervatus: æquum non eſt eum mori, qui tot alios ſalvos fecerit. *Cardinalis de Richelieu in libro de perfectione Chriſtiani cap. 1.*

Animam ſalvare non eſt ſolum illi viam cœli oſtendere, ſed eſt quam diligentiſſime illam deerrantem inquirere; eam procraſtinantem patienter expectare, illam in vitia ſua relabentem ferre; cum charitate infirmitatibus ejus afferre ſolatium, & cum gaudio eam humeris geſtare boni paſtoris inſtar, uti ſemel de perditionis via fuerit amota.... Animarum ſalus eſt opus filii Dei, vos organum illius eſtis, & ſcitis non agere inſtrumentum, niſi quatenus adhæret manui artificis, a quo movetur. Sine illo nihil poteſtis facere: ſequimini motum ſpiritus ejus, illi adhærete per imitationem virtutum ejus, ſancti eſtote, ut ille ſanctus eſt, ac ipſe veſtra utetur opera, ut longe plurimos ſalvos faciat. *P. Novet part. 5. medit.*

Quid ſit zelus ſalvandi animam.

Initium ducere volo prætextum omnium vaniſſimum, atque falſiſſimum evertens, quibus abutuntur quidam dicentes zelum animarum non eſſe virtutem, quæ ſæculares deceat, & quæ ad illos pertineat. Quid? S. Chryſoſtomus inquit, nunquid charitas in Chriſtianiſmo eſſentialis non eſt, an zelus animarum non eſt præcipuum charitatis officium? Hoc veſtrum non eſt, dicitis. Cujus eſt ergo? Nunquid dæmonis, qui jugiter quærit omnes homines perdere? Nunquid improborum hominum, qui ſcelus approbant, vel qui ſaltem auctoritate ſua illud approbare videntur? Hoc agitur, ut pro ſpiritualibus animabus, quæ præſtantiſſimum ſunt Creatoris opus, laboremus, eaſque ſalvas faciamus. Hunc eumdem finem ſibi Salvator propoſuit; hic finis extitit Incarnationis, miraculorum, actionum omnium vitæ ipſius, omnium denique paſſionum ejus, & mortis. Nunquid fingi poteſt aliquid majus, quam redimere fratres ſuos, & efficere, ut qui Sathanæ erant, mancipia fiant filii Dei? *Ex ſpecimine ſermonum*.

Zelus animarum omnia perſonarum genera reſpicit.

Zelus eſt character maxime proprius Apoſtoli. Zelus hic quærit cor vaſtum, quod omnia poſſit amplecti, animam intrepidam, quæ omnia aggredi valeat; illuminatam ſapientiam, qua regatur; indefeſſam conſtantiam, qua laborum diuturnitatem, ac pondus ſuſtineat, quin animos deſpondeat. Talis fuit primorum Apoſtolorum zelus, qui vocati, & electi fuere, ut fidei lumen in remotiſſimas, & denſiſſimis gentilitatis tenebris obrutas regiones afferrent, regna peragrarunt, atque tranarunt maria, ut populos barbaros ſub Jeſu Chriſti ditionem perducerent. *Ibidem*.

Zelus, & character Apoſtoli proprius.

Juſtum odium, quod contra malos mores fovendum eſt, ita coercendum eſt, ut contra perſonam non ſæviat. Hoc illud odium eſt, quod Propheta juſtum appellat: *Perfecto odio oderam illos*. Quem locum ita explicat S. Auguſtinus. Hoc dicitur, ait ille, non amare vitia propter homines, neque homines propter vitia. Sed quo magis humanam diligimus naturam, eo magis odiſſe debemus peccatum, quod hanc naturam corrupit. Ita Moyſes contra Judæos propter vitulum aureum ſuccenſuit, tantamque concepit indignationem in illos, ut inexorabilis videretur; attamen pro illis deprecatur, & zelo, atque ineffabili ardore preces effundit: Vel dimitte, Domine, illis hanc noxam, vel dele me de libro vitæ. Ita Samuel iraſcitur contra populum ſibi petentem regem, quem Deus, ut aliquomodo eum leniat, dicere teneatur: Petitione hac non te repulerunt, ſed me. Attamen ingrato huic populo dicit: Abſit, quod pro vobis jugiter vota non offeram. Ita David juſte contra rebellem, & parricidam filium irritatus conſcribit exercitum eum perſecuturus; attamen ducibus ſuis imperat, ne calamitoſo huic principi manum audeant inferre: *Servate mihi puerum Abſalon*. 2. Reg. 18. *Ogier in Panegyrice S. Nicolai*.

Quodnam eſſe debeat odium, quod in peccatores annectere debemus.

Habeamus igneum zelum, ut Elias 3. Reg. 19. zelus domus Dei nos comedat, ut David Pſalm. 68. noſque adigat ad improbos omnes, impioſque auferendos, exterminandoſque, ut 1. ad Corinth. 5 ſcribebat Apoſtolus: *auferte malum ex vobis*; ſed zelus noſter plenus ſit manſuetudine, & charitate, Dei lumine, non noſtro directus, qui nequaquam illius prævertat conſilia. Caveamus, ne ſit zelus cæcus, impatiens, injuſtus: non enim deſunt devoti quidam ignari, & rudes, ſuapte natura moroſi, quorum animi ægri-

Zelus ſemper conjunctus eſſe debet cum manſuetudine.

tudo

gendo paſſim zeli perſonam induie, & qui, quin cogitent ſe vivere in lege charitatis, & gratiæ, peccatorem æque, ac peccatum odiſſe videntur. Nunquam loquuntur de miſericordia Dei, ſemperque præſto eſſent, ut juſtitiam illius exequerentur. Homines ſunt, qui inceſſanter murmurant, & conqueruntur, de aliis quidem nunquam, de ſe vero ſemper contenti. *Abbas de Monmorel in homilia Dominica 5. poſt Epiphaniam.*

Si zelus conſtans eſſe debet, nihil minus eſſe debet prudens.

Cum dicimus zeli conſtantiam requiri, non ideo probamus ſpiritus quoſdam duros, atque furentes, quorum zelus amarus, moroſa, ac ad bilem excitata natura ſemper in os revocat eamdem acrimoniam, quam habent in corde; zelus contra ſcientiam, qui efficit, ut palam, & privatim audaces, ac imprudentes ſermones inſtituant aptiores ſplendæ populi nequitiæ, eum contra poteſtates excitandum, quibus juxta Dei nutum ſubeſſe omnis homo debet, quam ſummorum virorum vitiis corrigendis. Poſſumus, vel potius debemus conſtantes ſimul eſſe, atque ſapientes; & veritas, quam proferimus, quo magis faſtidium videtur afferre, eo magis diſcretionis ſale condienda eſt. Conſtantia igitur, quæ in J.C. miniſtro requiritur, non eſt indiſcreta temeritas, ſed generoſitas ſapiens, & ordinata, quæ, cum requirit neceſſitas, efficit, ut coram ſummis æque ac imis, divitibus æque ac pauperibus loquantur, quin ignavus pavor, vel ſordidum lucellum efficere poſſint, ut illi veritatem in injuſtitia detineant. *Idem homil. Domin. 22. poſt Pentecoſt.*

Conſtans, & intrepidus S. Baſilii zelus

In eccleſiaſtica hiſtoria legite S. Baſilii cum Præfecto Modeſto converſationem. Vir hic miſſus eſt, ut nihil apud S. Baſilium intentatum relinquat. Nihil ipſe reliquum facit, ut ſanctum Antiſtitem deterreat, ne eo, quo ſolebat, zelo veritatem tueatur. Specioſos illi prætextus proponit. Si vel quid minimum ceſſerit, quodcumque ab Imperatore conſecuturum. Promiſſionibus ſuccedunt minæ; huc enim tota hominum poteſtas redigitur. S. Baſilius ſemper eſt æque conſtans, & Præfectum alloquitur ea vi, quam veritatis, cujus illum aſſertorem, atque patronum Deus conſtituerat, magnitudo poſtulabat. Hæc autem pars eſt orationis, & reſponſionis ejuſdem a S. Gregorio Nazianzeno allatæ oratione 20. Se profiteri præ mortalibus omnibus Imperatoris nutibus obſequentiſſimum, & addictiſſimum eſſe. Ubi agetur de officiis eſſentialibus, parebimus, & obtemperabimus, prout nobis lex præcipit; neque ulla unquam in nobis inveniri poterit obluctatio non ſolum contra Principes, atque Imperatores, immo neque erga noviſſimum hominum. Sed cum Dei res agitur, & gloria, nullam novimus amplius humanam conſiderationem, ac Deum unum reſpicimus. Teterrimi quilibet cruciatus nobis terrori non erunt, ſed voluptati. Adhibe minas, nos contumeliis proſcinde, tota poteſtate tua abutere, ac Cæſarem appella; nihil obtinebis. Licet etiam graviora nobis intentares mala, nunquam evinces, ut impiæ doctrinæ ſubſcribam. Cum Præfectus hac viri libertate commotus illi dixiſſet, neminem antea ſecum ita locutum fuiſſe; fortaſſe, inquit, nondum cum Epiſcopo locutus es. *Lambert. tom. 2. ſermonum eccleſiaſticorum.*

Zelus neceſſario conſtans eſſe debet, & ardens.

Ubinam ſunt Jeſu Chriſti miniſtri, qui zelum habeant? Tuum ad examen revoca. Num eum illa conjunctus eſt fortitudine, quæ, cum de veritate tuenda ſermo eſt, nunquam cedit? Ut hanc habeas conſtantiam, nulla te flectere debet remuneratio, nullæ te deterrere debent minæ; verbo nihil niſi a Deo expectare debes, nihil debes timere, niſi ne illi diſpliceas. Zelum habere non potes, niſi ſis ardens, ac ſtrenuus; & qui zelum dicit, explicite dicit ardorem, & activitatem; hoc eſt, qui zelum habet, in anima ſua ſentire debet vivum ardorem, qui ſuccenditur, & inflammatur, quotieſcunque nobis Dominus viam aperit agendi pro illo. *Idem.*

Verus zelus contradictionibus non deterretur.

Cum zelus verus eſt, quin cedat, licet plurimos offendat obices, accenditur, & inflammatur. Nonne prædictum fuit, illis, qui J. C. tuebuntur, inimicos non defuturos? Voluit Deus periculum facere zeli tui; ceſſiſti, oſtendiſti zelum tuum exiguum eſſe, & fidem tuam imperfectam. Verum quid times? ne omnino vincaris? An neſcis victoriam glorioſiorem, atque certiorem non eſſe, quam cum ab impiis vincimur pro Jeſu Chriſti gloria dimicantes? Nunquam magis liberi ſumus, primi dicebant Chriſtiani, quam cum in captivitate ſumus; neque perfectiorem unquam victoriam reportamus, quam cum non victos exiſtimatis. *Idem.*

Majorem pro Deo amorem teſtari non poſſumus, quam proximorum ſaluti cooperantes

Habere debeo zelum pro proximo meo, ſi pro Deo meo amorem habeo. Debeo hunc amorem illi teſtari gloriam illius maxime promovens; at quomodo illam promovere poſſum, niſi adnitendo, ut ab hominibus agnoſcatur, & diligatur? At nonne hæc zeli eſt occupatio? Si Deum diligo, amo quidquid ille amat, & eo modo, quo ille amat. Deus autem infinite amat proximum meum, & amor ejus eo tendit, ut nulli rei parcat eum ſalvum facturus; nonne igitur, ſi Deum amo, proximum quoque amare cogor, & nihil intentatum relinquere, ut illius ſaluti conſulam? Dei filius ſingulis noſtrum ait, quod olim S. Petro: *Si amas me, paſce oves meas*; hoc eſt, quantum in te ſitum erit, & pro ſtatu, viribuſque tuis fratrum tuorum ſaluti conſule. Hoc præſtabis, ſi me diligis; ſi hoc negligis, me non diligis quantumcunque me diligere profitearis. *Animadverſiones P. Nepveu tom. 4.*

Si animarum pretium nobis exploratum, atque compertum eſſet, nunquid non zelum pro earum ſalute haberemus? Illud vero ignorare poſſumus, cum quanti a Deo fiant, intelligamus? Illius hac in re judicium noſtri regula eſſe debet. Quidquid operatur Deus in ordine naturæ, & gratiæ; quid autem non operatur! ad ſalutem animarum collimat .... Poſſumuſne videre amorem, zelum, quem Jeſus Chriſtus pro illis habuit, quid egit, & pertulit pro illarum ſalute, & illas in pretio non habere, non diligere, & præſto non eſſe, ut omnia pro earum ſalute agamus, & perferamus? Heu! Domine, ſi mihi deeſt zelus, ideo deeſt, quia deeſt amor erga te. Si Jeſum Chriſtum diligeremus, poſſemuſne citra mœrorem, ſiccisque oculis intueri tot animarum, quas ille ſanguine ſuo redemit, interitum? Poſſemuſne ſaltem conatum aliquem non exerere, ut earum cladem averteremus? Heu! infinitæ ſingulis diebus in infernum labuntur animæ, & quis vel digitum movet eas prohibiturus? Hoc, amabo vos, ſerio conſiderate. *Idem.*

Quinam præ cæteris teneantur magis zelum habere pro ſalute animarum.

Animarum paſtores tenentur præ aliis zelo flagrare, & in aliorum ſalutem opus, ac tempus impendere. His ſingillarim præcipit Dei filius, ut oves ſuas paſcant: *Paſce oves meas*: eoſque reſpicit tanquam interfectores earum, quæ deficiente pabulo interierint: *Non paviſti, occidiſti.* Eas non paſcere, occidere eſt. Heu! Si magnum pondus eſt animæ ſuæ rationem ſibi eſſe reddendam, quid erit de alienarum ſalute rationem reddere debere? Mirumne eſſe debet, ſi viri ſanctitatis laude florentes adeo grave pondus detrectarunt? Sed nonne magis mirum eſſe debet, quod qui a Sanctorum virorum laude tantopere abhorrent, ubi ratio, ac fides illis affulgeant, provinciam hanc audeant ambire? *Idem.*

Senſus, quos zelus inſpirat.

Dolemus videntes majeſtatem adeo ſublimem tam male coli; ſpeciem tot illecebris plenam tam parum amari; bonitatem adeo liberalem tam parum agnoſci; poteſtatem adeo abſolutam tam parvo in honore haberi, & tam contumelioſe lædi; atque ex imo corde trahentes ſuſpiria cum filio Dei dicimus: *Pater juſte, mundus te non cognovit.* Joan. 17. Quam cæcus eſt mundus, qui non intelligit, quid illi es, & quid tibi ſit! Ingemiſcimus videntes peccatores quidem tam multos, homines vero zelo ſuccenſos tam paucos: meſſem tam magnam, tam paucos operarios, & nunquam magnis in cœtibus, oppidiſque invenitur, qui eoſdem ſentiat motus, quibus affectus eſt Sanctus Paulus Athenas ingreſſus, quia tot videntur mundi ſectatores vitiis ſuis abditi, quæ

tan-

tanquam idola venerantur. *P. Haineuve part. 3. Ordinis in tractatu de zelo.*

Mundi Salvatorem reſpicientes excitamur ad deploranda cum ipſo mundi peccata, ad emittenda cum ipſo pro gloria Patris ejuſdem ſuſpiria, ad perferendos cum ipſo mœrores, & angores, quibus conficimur videntes tantum Deum adeo male haberi, & offendi, ad languendum cum ipſo per ſanctam hanc veri zeli paſſionem, ad colligendum pretioſum illius ſanguinem, qui quotidie perditur, ad perficiendum victorias illius, ad auferendum Sathanæ reliquias hæreditatis ejus, ad extendendum regnum illius; atque ad hunc adſpectum ita confirmamur, ut periculis omnibus noſmet objiciamus, ut omnia conemur, ut noſmet ipſos pro hac re ſacrificemus, & noſmet nimis beatos exiſtimemus, quod Deo hanc operam præſtare valeamus. *Idem.*

De illis qui ſoli propriæ ſalutis prætextu alienam negligunt.

Ne ſimus ſimiles animabus illis, quæ nequaquam ductæ miſericordia malorum, quibus fratres ſui affecti ſunt, ac ſola ſuimet ipſarum ſalute contentæ alias interire ſinunt, quin opem ferant; quæ ut inertis contemplationis deliciis perfruantur, laborioſis ſe implicari miniſteriis detrectant; quæ vel indignitatem, vel imperitiam prætexentes in pia languent negligentia; quæ per incuriam, quæ in habitum migravit, ab actionibus, quæ tumultuoſæ dicuntur, abhorrent; quæ ſibi religioni minime vertentes intereſſe cœtibus, in quos vel curioſitate, vel utilitate, vel ambitu rapiuntur, ſibi maxime vertunt videre alios, in quibus proximo ſuo præclara poſſent officia præſtare. *Ex moralibus ſermonibus; ſermone de viſitatione Beatæ Virginis.*

Christiani omnes tenentur aliena ſaluti conſulere.

Inevitabili neceſſitate Chriſtiani omnes, natalium jure, viciſſim alii aliorum tenentur ſaluti conſulere. Fratres, Sororeſque, quos eadem fudit alvus, & qui ſanguinis vinculo conjuncti eſſe gloriamini, nunquid adnitimini, ut in Jeſu Chriſti familia, quam inſinire majori in pretio habere debetis præ illa, quam a natura eſtis ſortiti, arctiſſimo nexu invicem adhæreatis? Patres, Matreſque, qui tanto ardore, tantaque feſtinatione filiorum veſtrorum fortunas provehere conamini, eiſque peritura bona congeritis, nunquid monitis, & exemplis illos ad J. C. revocare ſtudetis? Nunquid quantum pro illorum fortuna, tantum pro ſalute etiam adnitimini? Amici, qui tanta neceſſitudine eſtis conjuncti, nunquid amicitia veſtra in evangelici præcepti baſi ſolidatur? *Fromentieres ſermone de Sancto Andrea.*

Qui vocati ſunt a Deo, ut animarum ſaluti invigilent, tanquam inſtrumenta conſiliorum, atque voluntatum ejus, perfecte illi adhærere, & a ſemet ipſis avulſi eſſe debent, ut ſpiritus ejuſdem motum unice recipiant. Sancti igitur eſſe debent, ut ſanctificent alios, & perfecti, ut illos perficiant. Cum gratia ſit fructus crucis, cum Domino noſtro crucifixi eſſe debemus, ut producatur, &c. *Ex Auctore Anonymo.*

Zelus acer, & amarus non eſt ſecundum J. C. ſpiritum.

Inveniuntur nonnunquam, qui ædificantem, imo etiam auſteram profitentur pietatem, quorum zelus ſemper amarus, & acer eſt, & qui minime norunt hanc J. C. manſuetudinem, quæ ea parte efficit characterem humilium animarum. Unctio effuſa eſſe deberet in omnia eorum verba, & ſermones; nihilominus languent, & obmuteſcunt, donec de virtute, atque chriſtianæ pietatis inſtitutis verba fiunt. Verum ſi quis ſermonem inſtituit, qui ad criticam tendat, ſi verba fiunt de vitæ licentia, deque relaxatione morum, aut diſciplinæ, zelus eorum repente incaleſcit; nihil eloquentius, nihil eorum cenſura diſertius eſt. Aliena vitia illorum indignationem irritant; ardenter loquuntur; neque ſilent, donec cenſoria nota aliquis eſt caſtigandus. Nunquid hi ſunt effectus beneficæ charitatis, quæ tota pollet induſtria in excuſandis criminibus, quæ redarguere non tenetur, & quæ propriis imperfectionibus corrigendis adeo eſt intenta? Heccine ſunt chriſtianæ humilitatis argumenta, quæ alienas dumtaxat virtutes intuetur, & quæ, ut ita dicam, id unum, quod ſibi deeſt, habet in pretio? .... Verus zelus non aucupatur nominis celebritatem tumultuoſa feſtinatione, aut fervore imprudenti. Si contra vitium excandeſcimus, vitia noſtra ſunt dignum noſtræ indignationis objectum. *P. Croiſet in ſpiritualibus conſiderationibus.*

Cupiditas, & amor proprius ſæpe zeli nomē mutuatur.

Nihil eſt, cujus nomen cupiditas, & amor proprius felicius mutuentur, quam zelus; nihil etiam, a quo viri Apoſtolici magis ſibi debeant cavere. Quam metuendum eſt, ne labores iſti Apoſtolici, ex quibus tantus emergit bonos; hujuſmodi directiones, quæ electione, & diſtinctione plenæ ſunt; hæc nitentia opera bona ſint ſemper puri, integrique zeli effectus. Amor proprius magno pollet ingenio, ut nos aberrare efficiat, ubi de zelo ſermo eſt, & credimus ſemper nos rite feciſſe, cum aliquid, cum plauſu, & laude operati ſumus. Verum niſi horum motuum omnium Deus auctor eſt, ſi magis adhuc noſmet ipſos, quam ſalutem animarum perquirimus, ſi cupiditas aliquam aucupandi nominis celebritatem in omnes has nitentes charitatis actiones influit, nunquid multum in his motibus, quibus torquemur, eſt confidendum? Sin autem humanæ hujuſmodi rationes a zelo veſtro abhorrent, quorſum tot prælationes, tot odioſæ prædilectiones in directione animarum? Cur hæ adeo communes zelotypiæ, amatæ ſollicitudines, pertinaces affectiones? *Idem.*

Zelo conjunctum eſſe debet bonū exemplum.

Error eſt, Sanctus Gregorius inquit, exiſtimare zelum eſſe inſignia tantum opera facere, aliiſque præclara ad ſpiritum formandum tradere documenta, ſemperque ſeſe ad aliorum ſalutem jugi motu torquere. Verba robur ſibi debent exemplis, & hominis zelo ſuccenſi pietas ad imitandum propoſita prima eſſe debet ars, qua ad corda permovenda uti poſſit. Niſi hoc acceſſerit exemplum, metuendum eſt, ne zelus proprie ſit naturalis impetus, qui ſibimet ſatisfacere ſtudet eo in munere, in quo præſtare cupit, & in quo invenitur plurimorum confidentia, quæ in honorem cedit, & palpat.... Sed inauditum eſt, quod ubi de ſalute agitur, aliis dicere poſſit aliquis, quid faciendum ſit; ipſe vero, qui egregia hæc tradit præcepta, nequaquam ea faciat, quæ docet; atque oſtendat, quanti referat, ne uni quidem affectu parcere, dum ipſe eidem obſequitur! Attamen id fac, quod dicerit tibi, nil melius eſſe poteſt, quam illius documenta: viget oraculum. Sed arduum eſt intelligere, quomodo qui credit, quod aliis tradit, qui ſentit etiam id neceſſario faciendum, ſemet ab hac neceſſitate diſpenſet. *Idem.*

Diſcrimē inter zelū verum, & falſum.

Nullus verus zelus ſine vero Dei amore; omnis zelus falſus effectus eſt amoris proprii; qui hoc animantur, ſimiles ſunt illis, qui a S. Juda vocantur nubes ſine aqua, quæ a ventis circumferuntur, & quæ in fulgura, ac tonitrus evaneſcunt. Sunt arboribus ſimiles, quæ plurimum quidem pollicentur, quæ autumno dumtaxat germinant, & nullos fructus producunt; ſimiles ſtellis erraticis, quæ nunquam ſunt ſine macula, quæ emittunt aliquando lumen ſuperficiale, & quæ ſæpius caligine quadam obductæ ſunt. Verus zelus his omnibus vitiis vacuus eſt; ardor ejus ſemper beneficus eſt, lumen ejus purum, & perſeverans, cor rectum. Extrema quælibet ſequitur; immodica enim ſeveritas non minus oppoſita eſt ſpiritui J. C. quam mollis indulgentia: humilitas, & manſuetudo a zelo, & charitate nunquam poſſunt ſeparari... Zelus omnis, cui deeſt prudentia, & modus, ſemper defectibus obnoxius eſt: quilibet zelus male directus ſemper metuendus eſt; exaggerat omnia, nulli rei parcit, atque aures adhibens præventionibus ut plurimum nequiſſimis, ac nulli rationi incumbentibus, quo plus habet temeritatis, eo magis ſibi plaudit, cumque ſemper cum multa conjunctus ſit ignorantia, ejus imprudentia illum adhuc efficit moroſiorem. Virtus, quæ nondum convaluit, ut plurimum indiſcreto rapitur zelo, & facile, præſertim vero erga alios in ſeveritatis exceſſum erumpit. *Idem.*

Acci-

Modus requiritur in zelo, quo veritas defenditur, & refellitur error.

Accidit nonnunquam, quod homo zelo ſuccenſus, & alta eruditione prædirus ſcribendo vacet, ut maſimi momenti veritatem propugnet, vel ut aliquem impugnet errorem. Nihil hoc ſanctius eſt; attamen quin modum ſervet ab eo ſervandum, qui ex principio gratiæ operatur, ſuo ſe rapi ſinit ingenio, naturæque impetu; duriuſculis utitur verbis, aculearïſque locutionibus; perſonæ etiam iraſcitur, quin modum ſervet, ac palam oſtendit ſe cupiditate ſua, non Dei ſpiritu animari. Ita labor illius nil minus conſequitur, quam fructum, quem ſperat; irritat adverſarium ſuum, quin illum perſuadeat, & moveat; & qui opus illius legunt, & ubique deprehendunt ſcintillas ignis illius, quo ardet, ut plurimum neque utilitatem, neque ædificationem recipiunt. *Abbas Trappenſis in moralibus conſiderationibus in S. Lucæ evangelium.*

Zelus Apoſtolicus ab omni ſuperbia, & ambitione vacuus eſſe debet.

Non ſatis eſt zelum eſſe cum auctoritate conjunctum, diſcretum, ac prudentem; debet etiam comitem habere humilitatem. Opus eſt, eodem tempore quo viri apoſtolici adlaborant ſcientiam adepturi, cujus indigent, ut ſuum obeant munus, ſibi præcaveant contra hoc ſubtile virus ſuperbiæ, a quo viri docti vix, & ne vix quidem ſe tuentur, & quod Patres interiori comparant vermi ſpecioſiſſimos fructus corrumpenti. Nitidiſſima quælibet apoſtolici zeli munera occulto hoc infecta veneno non aliud ſunt, quam abominatio coram Domino; homines admirantur, & laudant egregia hæc talenta, ſed illa rejicit Deus; vanos, & ambitioſos miniſtros Jeſus Chriſtus reſpicit tanquam organa dæmonis, qui licet invitus perhibebat teſtimonium divinitati ipſius, & quem ipſe tacere juſſit. Quo magis præclara ſunt miniſteria, eo miniſtri, qui exercent illa, reſpuere debent honorem, qui ea concomitatur. In hoc ſitum eſt quorumdam officiorum periculum: ut his cum fructu perfungamur, acquirenda eſt quædam nominis celebritas, ita ut hæc exiſtimatio ſimul requirenda ſit tanquam ad ſalutem animarum neceſſaria, ſimulque tanquam humilitati periculoſa ſit evitanda. *Specimen ſermonum pro Dominicis, in 2. Advent. Dominicam.*

Ut magnum aliquid fiat, prudentia cum zelo, & charitate conjungenda eſt.

Si virtutes omnes indigent prudentia, ne prætergrediaris juſtæ mediocritatis terminos, intra quos earum perfectio conſiſtit, credendum non eſt, charitatem, quæ illarum regina eſt, & zelum, qui charitatis ejuſdem eſt perfectio, huic legi obnoxias non eſſe. Quemadmodum enim prudentia, S. Bernardus ait, languet, niſi charitatis ardore inflammetur; ita charitas fit præceps, niſi prudentia temperetur. Si uni prudentiæ aurem adhibueris, nihil propemodum facies; ſi unam audieris charitatem, nihil perficies, quia nimis multa facere voles. Prudentia a charitate ſejuncta nimis timidum, charitas ſeparata a prudentia nimis faciet audacem. Nimis facies, ſi hanc ſequeris; ferre nihil, ſi illam conſules tantum. Ut igitur in iis, quæ facimus, juſtus adſit conſenſus, qui eſt tanquam magnorum operum anima, & qui præſtat eventuum ſecuritatem, opus eſt duas haſce virtutes ultro citroque ſibi dare manum, & unanimi, conflatoque conſilio operari; quod ex S. Bernardi ſententia, illud erat bonum, quod Canticorum ſponſa a cœleſti ſponſo ſe percepiſſe gloriabatur dicens, ab illo in ſe ordinatam fuiſſe charitatem: *Ordinavit in me charitatem.* Cantic. 2. nam quantum in ipſa per charitatem excitata erat prudentia, tantum prudentia ipſa regebat, & moderabatur charitatem. *Sermo manuſcriptus.*

Finis quarti, & ultimi tomi in omnia Ethica chriſtiana argumenta.

INDEX

INDEX RERUM.

Prior numerus tomum, alter tomi paginam indicat: ubi deeſt prior numerus, ſeu Romanus, ſubintelligendus eſt proxime antecedens.

A

Aaron; ejus liberi a Deo puniti, quod ignem extraneum in Sanctuarium intulerint. II. 25

Abel; ab ejus exemplo diſcendum veram devotionem eſſe in corde. I. 544. exemplar innocentiæ in juventute. *ibid.* 4 Sacrificia ab Abele Deo oblata differebant a ſacrificiis Cain intentione, quam hi duo fratres habebant. II. 499

Abigail quomodo noverit Davidis iram lenire. II. 534

Abnegatio ſui ipſius includitur in ſe toto permittendo divinæ voluntati. I. 412

Abraham, exemplar charitatis erga proximum. I. 138 in quo apparuerit ejus amor erga Deum. 90 ejus prudens conſilium erga Lot ad evitandas rixas. 587 poteſt proponi ut exemplar victoriæ omnium affectuum. 35 Ejus fides & confidentia in Deo. 383 Eſt exemplar conformitatis divinæ voluntati. *ibid.* ejus hoſpitalitas. II 79 Eſt primus typus obedientiæ Dei præceptis debitæ. III. 472 ejus paupertas ſpiritus, & a cunctis rebus terrenis alienatio. 382 Cur Deus ei juſſerit, ut patriam ſuam deſereret. IV. 162

Abſalon; ejus viles adulationes, ut ſe ad thronum elevaret. I. 56 Eaemplar amoris proprii. 158 ejus rebellio in Davidem patrem & regem ſuum, illiuſque infelix eventus. II. 192

Abſentia amicorum. I. 80

Abſolutio an danda peccatori habituali. I. 367

Abſtinentia; vide *jejunium*. II. 338 rationes nos ad abſtinentiam adſtringentes. 339

Abſurditas Atheorum, & impiorum. I. 196

Abuſus, quos committunt Confeſſarii in tribunali confeſſionis. I. 377

Accuſatio ſui ipſius in ſacramento pœnitentiæ. I. 375

Achab; ejus inhumanitas erga pauperes tempore famis. II. 70. ejus exemplo diſcitur, quam potens ſit jejunium ad flectendam divinam indignationem. 343

Achan; ejus furtum & avaritia. *I.* 214. ex ejus pœna perſpicitur, quam Deus furtum horruerit. II. 405

Achaz a Deo punitus magis induratur. IV. 314

ejus avaritia. I. 214

Actiones gratiarum a nobis Deo reddendæ ob beneficia ab eo nobis collata. II. 472

Adam; ejus ambitio. I. 56. 57. ejus cæcitas. 300. primus eſt, qui Dei præceptum violaverit. III. 471 magna pace potiius, quandiu juſtitiam originalem ſervavit. 367 primum exemplum eſt rigidæ pœnitentiæ. 445. pœna peccati in eo, ejuſque poſteris. III. 397

Adoleſcentia. Inſtitutio juventutis, & monitum de eo, quod hic titulus complectitur. I. 1. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras amplificandas. 3. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 4. & 5. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 6. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. *9* In quo juventutis inſtitutio ſita ſit. *6.* nulla eſt adeo perverſa indoles, quæ proba inſtitutione corrigi, & mutari non poſſit. 8. bona juventutis inſtitutio non pendet ſolum a bona natura, ſed etiam a cura, quæ in ea excolenda impenditur. *7.* ars bene educandi juventutem peritos, & notæ probitatis magiſtros requirit. 8. ingenia quædam ſunt adeo egregia atque felicia, ut facile inſtituantur. *ibid.* recta educatio chriſtiana eſſe debet. *ibid.* quanti referat ab adoleſcentia viam virtutis amplecti. 10. quam curam adoleſcentiæ inſtituendę chriſtiani reges ſuſceperint. 11. negligentia recte inſtituendi adoleſcentiam omnia vitæ civilis mala parit. 16

Neceſſitas recte adoleſcentiam educandi. 3. 8. *9.* difficile eſt citra optimam inſtitutionem adoleſcentes a mundi contagione præſervari. *9.* adoleſcentes aliqua ope magis indigent in adoleſcentia, quam in reliquo vitæ curſu. 11. licet felici natura donentur, hanc ſtatim vitia corrumpunt, niſi recta acceſſerit inſtitutio. 14. difficile eſt in tenera ætate dignoſcere, quam viam ſit homo ingreſſurus; recta ſemper opus eſt inſtitutione. 6

Quanti referat adoleſcentes recte educari. *6.* bene inſtituta pueritia prædeſtinationis indicium. 2. 7. tota hominis vita ut plurimum ab exactæ pueritiæ ratione dependet. *9.* publicum privatumque bonum ab adoleſcentiæ recta educatione dependet. 11. in puerorum educatione eccleſiæ gloria, & reipublicæ utilitas agitur. 10

Rectæ inſtitutionis commoda. Adoleſcentiæ educatio ſupplere debet experientiæ defectum. 8. faciliorem efficit virtutis exercitationem. *ibid.* vitæ chriſtianæ ſimul & civili prodeſt. *9.* optime educatus facilius redit ad officium. 8

Munus eorum, qui puerorum inſtituendorum curam gerunt. 2. 7. 15. horum zelus perfectiſſimus. 7. qualitates, quibus eſſe præditi debent ii, qui ad hoc munus vocantur. 3. quidam pueritiæ inſtituendæ ſint aptiores. 11. de Deo valde benemerentur ii, qui adoleſcentiam erudiunt. *ibid.* Gerſonis exemplum. *ibid.* error illorum, qui non ſatis aptos ad hoc munus viros eligere negligunt. *9.* tunc adoleſcentibus præceptores auferuntur, dum eorum magis indigent auxilio. 12

Malæ juventutis educationis effectus & eventus. Fallitur, qui adoleſcentiæ tempus voluptatibus addicendum putat. *7.* mali habitus in adoleſcentia contracti difficilius vincuntur, quam reliqui. *ibid.* qui adoleſcentiam in vitiis tranſegerunt, raro convertuntur. *ibid.* prava educatio eſt multorum reprobationis cauſa. *9.* mors in peccato iis potiſſimum impendet, qui in adoleſcentia in omnia ruunt flagitia. 10

Commoda illorum, qui a teneris Deo ſervire incipiunt. 1. 14. acceptiſſimum Deo eſt adoleſcentiæ ſervitium. 2. cur Deo diluculo ſerviendum. 5. virtus longe facilior eſt, cum a pueritia incipit eaerceri. 13. qui Deo ſe devovere differt, periculum eſt, ne ſe illi unquam devoveat. 14

Adoleſcentum vitia, atque defectus. 11. 12. juvenes ſibi felicitatem ſpondent, atque omnia ſibi e voto ceſſura putant. 14. quam ridicule ſe plerique gerant adoleſcentes, ubi primum in mundum prodeunt. 15. illico malum ediſcunt, idque gloriæ ſibi vertunt. 16

Remedia contra adoleſcentiæ vitia & defectus. 8. docet experientia adoleſcentiam recte licet inſtitutam corrumpi. *9.* otium adoleſcenti fugiendum. 10. 15. adoleſcentes impiorum fugiant conſortia. 11. intereſt adoleſcentum, ſi cum viris virtute præditis conſueſcant. 12. pietatis exercitia remedium ſunt adoleſcentibus contra ſæculi corruptionem. 13. nemini magis neceſſaria eſt mortificatio chriſtiana, quam adoleſcenti. 10

Præcepta chriſtiana adoleſcentibus ſuggerenda, & regulæ, quibus eorum agendi ratio moderanda. 14. maxime intereſt puerorum, ſi rectam vivendi rationem ineant. 12. quanam in re adoleſcentiæ meritum conſiſtat. *ibid.* intemperantia, & impudicitia præ cęteris vitiis juventuti evitanda. 11. adoleſcentes vitæ ſtatum eligere debent, & quomodo. *ibid.* illis admitendum, ut Dei vocationem intelligant, & ſequantur. 13. plurimi intereſt, ſi adoleſcentes, cum mundum ingrediuntur, præclaræ ſuæ virtutis ſpecimen dederint. 15. præcepta, quæ ob id ſequi debent. *ibid.* honorem ſuum in re minimi momenti agi putare non debent. 16. antevertere debent occaſiones jurgiorum, quæ in illos fortaſſe excitabuntur. 15. illis præcavenda ſunt pericula, quæ ſubit adoleſcentia. *ibid.*

Adoratio Dei eſſe non poteſt ſine amore. I. 104

Adverſitas; vide *Tribulatio*. IV. 310. remedium eſt plerorumque criminum. 324. lapis lydius eſt veri amici. I. 75

Adulatio virus amicitiæ. I. 80. Abſalonis aſſentationes, ut regnum aſſequeretur. 56

Adulatio. Titulus cum monito, ubi diſſeritur, de quo ibi agatur. I. 17. varia concionum hujus argumenti ſyſtemata. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 19. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. *ibid. & ſeqq.* loci, & ſententiæ Ss. Patrum in idem. 21. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit.

22.de-

22. delecti ex aſceticis libris, & nuperis concionatoribus loci ad hoc argumentum. 23
De adulatione generatim, ejus natura, & notione. Adulationis definitio. 22. conſiderari poteſt adulatio vel ratione adulantis, vel ratione illius, cui adulatur, vel cui laudari placet. *ibid.* & 17. pluribus virtutibus adverſatur. 23. opponitur ſinceritati. 24. vitium eſt odioſum, ac turpe. 18. honeſto viro indigna. 27. ingentem cordis imbecillitatem oſtendit. 17. abjectarum animarum vitium eſt. 30. amicitiæ contraria eſt. 29. aſſentationes callidæ & exquiſitæ. 28. diſcrimen inter verum amicum & adulatorem. 29
Adulatores. Hi ſunt falſi amici, & veri ſeductores. 25. 28. duplex cor adulantium. 21. omnia amicitiæ jura violant. 18. jure merito appellari poſſunt pſeudoprophetæ. 21. nocentiores ſunt invidentibus. 18. adulatorum character. 26. adulator expectat, ut viciſſim aduletur. 25. qui adulantur, ut plurimum ea, quæ dicunt, minime credunt. 27. ſæpius illudunt illis, quibus blandiuntur. 29. adulatio numeris muſicis comparatur. 21. adulator ſimul plura peccata committit. 28. turpis adulantium captivitas. 29. de adulatoribus aulicis. 30. adulatori non fidendum. *ibid.*
Adulationis malignitas, & malum, quod infert tam iis, quibus adulamur, quam qui adulationem patiumur. 18. quam pernicioſum ſit hoc vitium, & ingentium malorum cauſa. 23. quam pericuLoſa ſit adulatio. 26. qui nobilibus viris adulatur, eos in erroribus detinet, de quibus illos admonere non audent. 23. 24. mala, quæ adulatio generatim parit. 26. 31. efficit, ut vitia virtutum loco habeantur. 28. adulatio nonnunquam ad fallendum, prodendumque inſtituitur. 26
Qui adulationem patiuntur. Imbecillitas eorum, qui ſibi laudes geſtiunt deferri. 17. homines laudum cupidi libenter adulantibus præbent aures. 21. adulatio, quam patimur, nos decipit, & efficit, ut noſmet ipſos minime noſcamus. 24. efficit, ut veritatem oderimus. *ibid.* omnibus in rebus verba nobis dari cupimus. *ibid.* admodum frigide adulatorem rejicimus. 25. nonnulli adulatores ubique quærunt. *ibid.* adulatio, quam principes patiuntur, eſt plerumque cauſa omnium criminum, quæ committunt. 28. illi, quibus adulamur, oblatas ſe merere laudes facile cenſent. 29. nullum honorem adferunt adulantium encomia. *ibid.* ſe contemptibilem præſtat, qui ſibi adulari permittit. *ibid.* uter imbecillior ſit adulator, an adulationem patiens. 31. uter ſit nequior. 30. Deus maledictione eos percutit, qui ſibi adulari quærunt, & gaudent. 31. filius Dei adulatores ſemper rejecit. 20
Remedium contra adulationem, & medium illam evitandi. 30. 25. adulatio periculoſa eſt tentatio pro juſtis. 25 vitanda eſt adulatio, & falſæ laudes, quibus afficimur. 26. qui cavet, ne adulator ſit, opus non eſt, ut ſit cenſor non ferendus. 27. temperamentum inter cenſuram & adulationem. *ibid.* adulatio animas probat. 23
Aerius primus hæreticus eſt, qui proſcripſerit jejunium, & ob id inſurrexerit in Eccleſiam. II. 346
Affectus. Titulus & monitum de hoc argumento. I. 31 multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. 32 fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 34. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento, 35. *& ſeq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 38. quid ad hoc ex Theologia depromi queat. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 40
Quid ſit affectus, eorum natura &c. De affectibus generatim. 53. affectus definitio, 38. quomodo in nobis excitentur affectus. *ibid.* quid in affectibus boni, quid mali inſit. 39. vitia, vel virtutes evadunt, prout a ratione diriguntur. *ibid.* poſt peccatum originale affectus noſtri in rationem inſurrexere. 46. in ſtatu innocentiæ homo erat abſolutus ſuorum affectuum dominus. 39 quo in ſenſu S. Paulus peccata vocet concupiſcentiam & affectus. 38. quando affectus ex ſe indifferentes criminoſi evadere incipiant. *ibid.* homo magis affectu, quam ratione plerumque regitur. 42. Deus non vult, ut affectus in nobis regnent. 37. omnes noſtri affectus ſunt Jeſu Chriſti imperio rebelles. *ibid.* affectus aperiunt quidquid in corde magis abditum eſt. 42. licet inordinati ſint, nobis ſæpe videntur virtutes, & uti tales exiſtimari volumus. 44. ſæpe excuſantur, & virtutum nomine induuntur. 52
Affectuum effectus, & mala, quæ pariunt. Hi ſunt venti furioſi, qui in hujus mundi mari nos exagitant. 36. 41. rationem perturbant, vim diſcernendi adimunt. 40. cruciatus quos inferunt affectus captivis ſuis *ibid.* affectus nos excæcat, & efficit, ut res, aliter ac ſunt, videamus. 41. extremi ſunt, & ſemper ad exceſſum pergunt. *ibid.* Deus illis præſcripſit limites, ultra quos egredi prohibentur. 37. jugis perturbatio ſuos affectus ſequentium. 41. 44. 50. miſeria, ad quam affectus homines deducunt. 44. duo affectus inter ſe pugnantes quos cruciatus hominibus vitioſis inferant. 46. noſtri affectus ſunt crudeliores noſtri tyranni. 52. quidam non adeo turbidi ſunt, verum effectus haud minus pericuLoſos pariunt. 51
Malum, quod affectus nobis inferunt, & periculum, in quod nos conjiciunt. Affectuum inordinatio eſt ingens ſaluti obex. 41. nequiores ſunt noſtræ ſalutis inimici. 43. a primo affectus motu tranſitus ad conſenſum facilis eſt. 38. quam metuendi ſunt affectus in magnatibus, & Principibus. 42. totidem idololatriæ ſunt, 49 peccator & nequam quis eſt, prout a ſuis affectibus ſe regi permittit. 45. qui ab aliquo agitatur affectu, veritates chriſtianas funditus nequit intelligere. *ibid.*
Obligatio, & neceſſitas noſtros affectus expugnandi, & domandi. 32 51 52 omnes propriis paſſionibus afficiuntur, quas omni niſu domare debent. 39. nemo eſt, & nequit eſſe ab affectibus immunis. 42. baptiſmus nobis injicit neceſſitatem contra affectus noſtros præliandi. 37. cur Deus voluerit, ut noſtrorum affectuum inordinatio adhuc in nobis permaneret poſt baptiſmum. 40. contra noſtros affectus ſemper præliandum eſt. 37 50 quomodo affectus ſubigendi ſint. 42 ſatis non eſt evertere peccatum, niſi ad fontem uſque, videlicet ad noſtros affectus pergamus. *ibid.* omni niſu certandum eſt, ut vincantur affectus, ſi ſalvari volumus. 43. affectus expugnandi ſunt, & alii poſt alios evellendi. *ibid.* quin affectus expugnemus, & domemus, eos alimus, & fovemus. 44. abſque gratia affectus domare & ſubigere nequimus. 45
Commoda, quæ ex noſtrorum affectuum victoria referimus. 33. lætitia, & conſolatio, quibus afficimur ob domitos affectus. 47. chriſtiana libertas in eo ſita eſt, ut ſimus noſtrorum affectuum domini. 39. vera gloria eſt illos vincere. 44. via pacis cum ſeipſo, & cum proximo habendæ eſt ſuos affectus coercere & domare. *ibid.* ſuorum affectuum victoria acquiritur ſanctitas. 47. in ſtatu felici, atque ſublimi perfectione verſamus, noſtris affectibus omnino domitis, atque ſubactis. 52
De affectuum mortificatione generatim. 40. hæc mortificatio in evangelio quantum commendetur. *ibid.* & 49 quam ſit neceſſaria. 40. 43. neceſſaria eſt, ut pace fruamur. 41. eſt mortificatione corporis præſtantior. *ibid.* abſolute mortificandi ſunt affectus, qui ſunt peccatorum origines. 43. cauſa ſunt, quod in peccatum relabamur, ſi illos mortificare negligimus. *ibid.* immortificatio affectuum cum corporis mortificatione ſæpe invenitur. *ibid.* qui affectus ſuos non mortificat, verum illis paret, vivit brutorum more. 47. quo magis illis parcimus, eo majorem vim contra nos habent. 51 ignavia eſt e ſuorum affectuum captivitate non egredi. 52. medium affectus ſuos ocyus domandi eſt actus contrarios elicere. *ibid.* determinatio illos jugi mortificatione domandi. 53. qui illos non mortificat, non vivit uti homo, qui rationem ſequitur, & minus etiam uti Chriſtianus, qui fidei lumina ſequitur. 47
De prædominanti affectu. Nemo ab eo immunis eſt. 48 cognoſcendus eſt, ut impugnetur. *ibid.* ei ſemper parcimus, dum cæteros mortificamus. *ibid.* quam difficile ſit illum vincere. *ibid.* non tamen deſperandum eſt, quin illum ſuperare poſſimus. 49. hoſtis eſt latens & ſecretus, ſummo niſu detegendus. *ibid.* efficit, ut ea tanquam recte facta probemus, quæ peccavimus. 48. prædominantem illius affectum exploramus, quem lucrari volumus. *ibid.* vera pietas eſt prædominantem affectum ſubigere. 49. de divitiarum affectu ſingillatim. 51 mirus hujus paſſionis prædominantis in Juda effectus. 36. oratio ad Deum ad obtinendam alicujus paſſionis victoriam. 53
Noſtris affectibus bene uti poſſumus. 47. quomodo gratia ſanctificet affectus eorum objectum immutans. 42. quomodo gratia illis utatur ad actiones ſupernaturales producendas. 38. quomodo ardentioribus affectibus ſancte uti debeamus. 44. quomodo illos purificare &

re & ſanctificare debeamus. 45. quomodo affectus noſtros in noſtræ ſalutis inſtrumenta debeamus convertere. 46. omnes affectus noſtros in virtutes convertere poſſumus. *ibid.* non eſt cur ob affectus doleamus; illis enim uti cum quæſtu poſſumus. 47

Agnus Paſchalis typus S. Sacramenti. I. 339

Alexander Magnus; ejus extrema ambitio, in Scriptura indicata. I. 56.

Alimenta; quid ratio nos doceat circa alimentorum uſum. II. 490. finis, quem Deus ſibi propoſuit in ſubminiſtrando hominibus diverſa alimenta. 493

Aman; infelix hujus ambitioſi finis. I. 56. 64. ejus iræ exceſſus in Mardocheum, & populum Judaicum. II. 534. ejus crudelis invidia in Mardocheum. 516. quo proceſſerit ejus indignatio & ultio in Mardocheum. I. 36

Amaſis rex Iſrael; ejus ingratitudo erga Deum. II. 469

Ambitio; quæ ſpectent ad hunc titulum, & hoc argumentum, & in quo differat ab iis, quæ cum eo aliquam habent relationem. I. 53. multiplex ſermonum de ambitione ſtructura. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad allatas partitiones amplificandas. 55. loci ſacræ Scripturæ in hoc argumentum. 56 exempla ex veteri & novo teſtamento deprompta. *ib.* & 57. quorumdam Scripturæ locorum ad hoc argumentum applicatio, 57. loci & ſententiæ SS. Patrum in hoc argumentum. 58. quid ex Theologia poteſt ad hoc argumentum afferri. 59. loci ex Aſceticis, neotericiſque concionatoribus in hanc rem ſelecti. 60

Ambitionis natura & proprietates, ejuſque definitio. 59. peccatum eſt, & quale. *ibid.* eſt primum peccatum, quod in Mundo patratum ſit. 57. ambitio eſt multifarie inordinata. 59. eſt vitium univerſale, & a ſuperbia inſeparabile. 60. ambitio eſt inſatiabilis. *ibid.* eſt omnino oppoſita evangelio. 61. aliquem nobilitatis characterem præfefert. *ibid.* variæ ejus ſpecies. 64. vitium homini ingenitum. *ibid.* injuſta eſt & crudelis. 62. eſt oppoſita rationi. 63. callida eſt. 65. ultra mortem progreditur. 62. ambitionis character. 62. 65. 67. mala & ſcelera, quæ gignit ambitio. 61 ubique regnat. 57. efficit, ut homines egrediantur ex eo ſtatu, in quo illos conſtituerat providentia. 58. injuſtæ agendi rationes, quibus utitur ambitio. 60. inania ambitionis conſilia. 65. excæcat, quos poſſidet. 67. reliquas omnes excitat paſſiones. 68. efficit, ut quiſque jura ſua pertinaciter tueatur. *ibid.* ut ſalus in diſcrimen adducatur, & ut contra conſcientiam agatur. *ibid.* pericula quibus objicit ambitio. *ibid.* quas curas & ſollicitudines pariat. 65. 62. ſæpe in Eccleſia reperitur, & mala quæ in ea gignit, 61. 63. 66. in cœtibus religioſis non deeſt. 66. primi Chriſtiani quam horruerint ambitionem. 61

Ambitioſus nunquam contentus. I. 64. paratus eſt ad omnia ſcelera patranda. 61. 63. non tolerandus. 62. temeritas, & præſumptio ambitioſi, 60. 64. 67. omnia ſibi licere putat, ut, quo contendit, aſcendat. 65. contra Dei voluntatem ſe extollere cupit. 63. quomodo ſeſe extollat, 64. providentiæ ordinem ſubvertit. 65. cordis pace & quiete nunquam fruitur. 69. vere ſervus eſt. 61. quam infelix ſit. 68. gaudet Deus ambitioſos deprimere. 61. attollitur, ut dejiciatur. 67. diſcrimen inter gloriæ, & dominandi cupiditatem. 60. ſtatus ambitioſi in altera vita. 67

Amicitia Chriſtiana; quæ ad hunc titulum, & hoc argumentum ſpectant. I. 70. de quo in hoc argumento agatur, & quid obſervandum in concionibus de amicitia. *ibid.* multiplex ſermonum de amicitia ſtructura. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri poſſit copia ad allatas partitiones amplificandas. 72. Scripturæ loci ad hanc rem. 73. exempla veteris novique teſtamenti. 74. aliquot ſcripturæ locorum huic argumento applicatio. *ibid.* loci & ſententiæ SS. Patrum in idipſum. 75. quæ ex Theologia, ac Philoſophia morali depromi poſſunt in idem argumentum. 76. ſelecti Aſceticorum, & recentium concionatorum loci in eamdem rem. 78. Quid ſit amicitia, ejus natura, ſpecies, ac definitio. 76. Variæ amicitiæ ſpecies. *ibid.* diſcrimen inter benevolentiam & amicitiam. *ibid.* diſcrimen inter amicitiam chriſtianam & charitatem. *ibid.* & inter amicitiam chriſtianam, & amicitiam mundanam. 80. quid veram amicitiam conſtituat? 78. quam naturalis homini ſit amicitia. 81. ſanctificari poſſunt amicitiæ naturales & rationabiles. *ibid.* conſanguinitas quamdam peculiaris amicitiæ ſpeciem conſtituit. 83. diſcrimen amorem inter & amicitiam. 85. amicitia ſpiritualis. 82. de amicitia inter diverſæ conditionis perſonas. 79 de amicitia inter diverſi ſtatus perſonas. 81. de improborum ſimul adhærentium amicitia. 84

Amicorum delectus; neceſſariæ qualitates in eo, qui in amicum eligendus eſt. 77. qualitates, quas habere debet ille, qui eligitur. *ibid.* 80. 82. Felicitas eorum, qui bonos amicos elegerunt. 78. periculum faciendum de amico antequam coaleſcat amicitia. 81. verus amicus in adverſitate probatur. 75. quidam ſunt, quibuſcum amicitia iniri non poteſt. 79. an ſatius ſit plores amicos habere, quam unum. 78. 79. 82. 85. de falſis amicis. 75. 79. de amicis ſibi tantum conſulentibus. 79. 84. diſcrimen inter veros & falſos amicos. 84 extant adhuc in Mundo veri amici. 85. perfecti amici idea & character. 84

Amicorum & amicitiæ officia. 78. 80. effectus & notæ veræ amicitiæ. 78. 83. mutua amicorum confidentia. 82. amici mutuo ſeſe debent admonere de ſuis defectibus & vitiis. 75. 81. 86. officium præſtandum non eſt amico contra conſcientiam. 83. ab amico non recedendum propter aliquem defectum. *ibid.* amicus in adverſitate non deſerendus. *ibid.* amico non opitulandum in crimine & contra probitatem. *ibid.*

Amicitiæ conditiones, & defectus, qui in ea reperiuntur. Vera amicitia eſſe nequit niſi inter bonos. 77. 80 nequit eſſe conſtans, niſi in virtute ſolidetur. 83 non contrahenda amicitia niſi cum iis, qui virtutibus orneat. *ibid.* in delectu amici reſpicienda virtus potius quam propenſio. *ibid.* inſtituenda non eſt amicitia niſi cum iis, qui noſtræ ſaluti opitulari, & nos ſanctiores reddere poſſunt. 80. quam vim in nos habeat amici exemplum, ut nos ad bonum trahat. 84 amicitiæ tantummodo humanæ ſunt inſtabiles. 75 quam parum fidendum amicis in hac vita. 74. & amicitiæ humanis commodis innixæ. 84 paucæ occurrunt veræ amicitiæ chriſtianæ. 85. admodum pauci veri amici. *ibid.* adulatio eſt amicitiæ venenum. 80. amicitiæ periculoſæ. 84. amicus amicum in crimen trahit. 79. veræ amicitiæ regulæ. 81. improba amicitia. 78. amicus delictorum amici conſors fit. 79

De amicitia in genere. Amicitia maximum vitæ oblectamentum. 81. neceſſaria in hac vita. 84. ejus utilitas. 85. Principes neſciunt, quid ſit amicitia. 86. quid poſſit amicitiam extinguere, vel minuere. 77

Amor Dei; quidquid ad hunc titulum, & argumentum ſpectat. I. 86. de quo agatur in hoc argumento, & quid animadvertendum. *ibid.* multiplex ſermonum ſynopſis in hoc argumentum. 87. fontes, & auctores, unde hauriri poſſit copia ad allatas partitiones amplificandas. 88. Scripturæ loci in hanc rem. 89. veteris & novi teſtamenti exempla. 90. aliquot Scripturæ locorum huic argumento applicatio. 91. SS. Patrum loca in eamdem rem. 92. quid ex Theologia depromi in idem queat. 94. delecti Aſceticorum & recentium concionatorum loci in hoc argumentum. 97

Amor Dei & charitas in genere; ejus definitio. 94 naturale eſt amare Deum, & vis ſibi inferenda, ne ametur. 101. quid proprie ſit amare Deum. 104 Ignoramus, utrum amemus Deum, æque ac an a Deo amamur. 99. ſenſus amoris Dei differunt ab affectibus. *ibid.* diſcrimen, quo Sancti in Cœlis, & juſti in terris diligunt Deum. 96. 104. Dei cultus eſſe nequit ſine ejus amore. 104. cauſa amoris noſtri erga Deum eſt amor Dei erga nos. 96. plerique eorum, qui ajunt ſe amare Deum, ore tantum illum amant. 100.

De amoris Dei præcepto; jubet Deus, ut illum amemus non obſtante noſtra humilitate. 105. charitatis præceptum totam legem amplectitur. 94. cur hoc præceptum appelletur maximum. *ibid.* explicatio verborum, quibus hoc præceptum continetur. 95. 99. 108. conſiderationes in hoc præceptum. 100 Dei filius novum tantummodo pondus adjecit præcepto illi, quod Deus ediderat in veteri lege. *ibid.* Mirum eſt, quod Deus jubeat, ut eum amemus. 101. quomodo amandi Deum præceptum obſervare poſſimus. 103. quomodo poſſimus illud adimplere. 94 Præceptum hoc eſt, non conſilium. 94. ad quid explicite hoc præcepto teneamur. 95. nihil a Dei amore excuſare nos poteſt. 110. hoc præceptum naturale eſt. 94. tenemur proinde Deum diligere. 97. 99. 105. jura, quæ Deus habet in noſtri cordis affectus. 87

Rationes, quæ nos impellunt ad diligendum Deum. 87.

87. 97. 99. 105. Deus quam amabilis ſit. 106. divinæ pulchritudinis idea. 106. omnia ad Deum amandum invitant. 107. grati animi ergo Deum amare debemus. 97. 102. 104. Deum non amare maxima ingratitudo eſt. 99. Deum amare debemus, quia ipſe nos diligit. 98. 102. 104. Deus quam amabilis ſit. 106
Deus amandus, quia nos beneficiis cumulavit. 103. & ob noſtram utilitatem. *ibid.* nullam rationem habemus, propter quam Deo cor noſtrum dare abnuamus. 102. propenſio nos impellit ad Deum amandum. 97.
Unus Deus omnia poſſidet bona, quæ noſtrum amorem merentur. *ibid.* Deus unus nos poteſt reddere felices illum amando. 101. omnium malorum maximum eſt non diligere Deum. 103. Deus omnium creaturarum perfectiones eminenter continet. 106. cor nunquam niſi in Creatoris amore quieſcit. 105. conſiderationes ad amorem Dei excitandum. 98. Deus, qui ſe cordis noſtri zelotem eſſe profitetur, diligi a nobis vult. 100. Sententiæ amoris Dei ex S. Auguſtino decerptæ. 105. charitas eſt indiviſibilis. 95
Qualitates & conditiones amoris, quem Deo debemus; qualis eſſe debeat noſter amor. 109. Deus integrum ac individuum noſtrum amorem poſtulat. 98. 108. Amor erga Deum effectibus, actibuſque comprobandus. 97. 100. generoſus eſt, efficitque, ut omnia conemur. 102. eſt inſatiabilis. 98. eſſe debet conſtans. 101. cæteros affectus abigit. 102. quam indignum ſit noſtrum cor dividere inter Deum, & creaturam. 109
Quomodo amandus ſit Deus, ejuſque præceptum obſervandum. 87. 110. noſter amor erga Deum eſt aliquo modo illi conformandus, quo nos Deus ipſe proſequitur. 87. quo amore Deus velit diligi. 95. 96. quid ſit amare Deum ex toto corde ſuo. 100. quid illum diligere amore prælationis. 96. 98. quot modis Deum amare poſſimus. 98. amandus ſuper omnia. 104. quomodo creaturæ in Creatore diligendæ. 105. 109. qui Deum perfecte diligit, reliqua omnia in nullo habet diſcrimine. 109. mirum eſt, quod quæratur, utrum Deus ſit timendus, & quomodo. 101. 107
Charitatis excellentia, & commoda, quæ ex ea nobis proveniunt. Tota Chriſtiani perfectio continetur in amore, & charitate, qua erga Deum afficitur. 108
quo pacto virtutes omnes ad charitatem redigantur. 95
elogia, quibus SS. Patres charitatem celebrant. 109
Dei amor eſſentialis eſt religioni Chriſtianæ. 96. Charitas eſt vivifica omnium virtutum. 92. juſtorum amor in terris quibuſdam in rebus ſuperat Beatorum amorem in cœlis. 96. Quomodo amor Dei, & charitas habitualis nos magnos reddat coram Deo. 106. a Deo petenda charitas, quæ eſt donum donorum omnium pretioſiſſimum. 110. Amor Dei noſtram in terris ſupremam felicitatem efficit. 102
Quibus indiciis agnoſci poteſt, utrum Deum vere diligamus, 96. 101. Tuta nota, quod Deum amemus, eſt, ut illum ſæpe recogitemus. 96. odium peccati, quod amori Dei & charitati adverſatur. *ibid.* invicta vis charitatis. 91. neque regula, neque modus præſcribitur amandi Deum. 107. charitas per peccatum extincta, aliquando rurſus accenditur. 91
Amor Inimicorum. Titulus, ubi hoc argumentum fuſe pertractatur. I. 111. duo præcepta hoc titulo continentur, amare ſcilicet inimicos ſuos, & injurias condonare. *ibid.* multiplex concionum ſtructura de hoc argumento. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri queat copia ad has concionum partitiones exornandas. 114. loci, exempla, & Scripturarum applicationes huic argumento. 115. 116. loci & ſententiæ SS. Patrum in hoc argumento. 117. quid ex Theologiæ penu depromi poſſit in hoc argumento. 119. loci ex Aſceticis, Neotericiſque concionatoribus delecti. 121. De noſtros inimicos amandi præcepto. Charitas amicos, & inimicos amplectitur. 117. nomine proximi contentis inimicis, ad eos extendi charitas debet. 119. ad quid nos adſtringat præceptum inimicos noſtros amandi. *ibid.* quo intuitu eos amare poſſimus. *ibid.* quid ſentire debeamus pro iis, qui nos offenderunt. 123. a proximi dilectione ceſſare non licet, quin ab amando Deo ceſſetur. 123 quo ſenſu qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. 117. amor inimicorum eſt propria diſciplina Jeſu Chriſti. 122. quam ſit juſta hæc lex amandi inimicos. 125. ad quid nos obliget religio ad inimicorum dilectionem nos adſtringendo. 126. odium, quo eos proſequimur, injuſtum eſt. *ibid.* Dei ſapientia nitet in præcepto diligendi inimicos. 128. Cur Dei filius hoc præceptum vocet mandatum ſuum. *ibid.* præmium, quod Deus confert diligentibus inimicos ſuos. 120. quam amoris notam inimicis noſtris præſtare poſſimus. *ibid.* Sanctorum, qui dilexerunt inimicos, exempla. 123. odium, quo proſequimur inimicos, inutile eſt. 126
Præceptum injurias condonandi non eſt impoſſibile, æque ac præceptum diligendi inimicos. 120. quam juſtum ſit hoc præceptum *ibid.* conſideranda eſt manus Domini in injuriis ab inimicis illatis. 123. Eas condonemus, oportet, Salvatoris exemplo. 121. Niſi parcamus, nulla pro nobis venia ſperanda. 125. 131. hoc præcepto Deus publicæ ſecuritati conſuluit. 125. quibus malis noſmet objicimus veniam procraſtinando. *ibid.* quanti ponderis eſſe debeat Dei auctoritas veniam præcipientis. 126 Venia inimicis concedenda exigenda eſt ad normam illius, quam Deus nobis impartitur. 113
quomodo liceat injuriarum rationem expoſcere. 120
quando inimicos noſtros prævertere non teneamur. *ibid.* parcendo fatigari non debemus. 124
Utriuſque præcepti praxis. Inimici diligendi ſincere, & e cordis penetralibus. 122 hæc inimicorum dilectio eſt actio Deo valde grata. 124 in inimicis noſtris conſiderandus eſt Deus & Jeſus Chriſtus. 125. 128. Amor inimicorum nonniſi a Deo proficiſci poteſt. 128. hujus charitatis actus excellentia. 129
Rationes, quibus ad remittendas injurias inducimur. 112. Parcendum etiam antequam veniam petat inimicus. 119. Deus miſericordiam & juſtitiam ſuam oſtendit in præcepto inimicos diligendi, iiſque parcendi. 112 malum pro bono reddentes inimicum noſtrum lucrari poſſumus. 133. nulla major miſericordia poteſt exerceri, quam injurias condonando. 118. quomodo parcendum. 119. petere a Deo non poſſumus, ut nobis gravia debita dimittat, recuſantes levia noſtris fratribus dimittere. 127. Deus aliquomodo abrogat veniam iis conceſſam, qui parcere recuſant. 119. ab injuriarum venia nos eximere nequimus. 121. excuſari poſſunt inimici in ipſiſmet injuriis & perſecutionibus, quibus nos inſectantur. 112. Injuriarum remiſſio vim neque approbat, neque admittit. 123. Veterum Chriſtianorum exemplum in tolerandis injuriis. *ibid.* a Deo certe obtinebimus veniam, ſi aliis parcemus. 124. S. Joannis Chryſoſtomi ſententia de injuriarum remiſſione. *ibid.* Injurias condonare eſt maximum obſequium, quod Deo præſtari poſſit. 126. quænam ſit horum verborum ſententia: *dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* 124
De ultione. Ultioni renunciare eſt ſacrificium Deo acceptiſſimum. 112. 127. Vetat Deus, ne ulciſcamur. 117. quid vindictæ peccati gravitatem conſtituat. 120 ultio quam ſit injuſta. *ibid.* ulciſci eſt contra rationem agere. *ibid.* Deus non ſolum prohibet externos ultionis actus ſed etiam internos. 124. ultionis cura Deo deferenda. 117. quid ſentire debeamus, cum ad ultionem urgemur. 116. vis quam ſit periculoſa. 125. phantaſia auget acceptas injurias. 127. ultionis deſiderium quas ſollicitudines inferat. 126 hominum propenſio ad vindictam. 119. zeli ſpecie aliquando ultio repoſcitur. 130 quænam juſtitiæ perturbatio, ſi permitteretur ultio. 131. Deus ab ultoribus vindictam expoſcit. 132. quomodo nobis liceat rationem expetere injuriarum. 120 quo ſenſu permiſſum ſit vim vi repellere. 121. humani reſpectus contemnendi, ut parcas. 132. probe diſtinguenda juſta defenſio ab injuſta vindicta. 127. nulla prope ſperanda ſalus eſt ultori. 125
Plura animadvertenda circa dilectionem inimicorum, injuriarum veniam, & vindictam. Præceptum parcendi eſt veteris novæque legis. 127. hujus præcepti difficultas non eſt juſta ratio, ut ab eo nos eximamus. 128 Parcendum eſt inimico, antequam nobis ſatisfecerit. *ibid.* omnes debent morem gerere divino parcendi præcepto. 129. exemplum filii Dei nos ad veniam commovere debet. 126. 127. 129. in hoc præcipue filium Dei imitari debemus. 130. Salvator vulneribus ſuis ad parcendum nos obteſtatur. *ibid.* perpendenda ſingula verba, quæ Salvator in cruce protulit. 130. futiles excuſationes, ne parcatur. 131. Deo in hac re obtemperandum noſtri licet honoris impenſa. *ibid.* Deo tenemur, quod adeo utilem legem irrogaverit. 131
Inimicorum dilectio, & injuriarum venia nos filios Dei eſſe declarant. 132. Explicatio parabolæ ſervi, qui debebat decem mille talenta. 130. quid Jeſus Chriſtus illis exprobabit, qui parcere noluerunt. 132. vindicta non eſt actus fortis, & audax. 121. Ultor orationem

dominicalem nequit proferre, quin ſuam ſententiam pronunciet. 122. Vindicta eſt malum irreparabile. 125

Amor, & charitas erga proximum. Articulus de hoc argumento. I. 133. quomodo pertractetur hoc argumentum, & quibus finibus definiatur. *ibid.* multiplex concionum de hac re ſyſtema. 134. fontes, & auctores, unde hauriri valeat copia ad propoſita ſyſtemata explenda. 136. loci, exempla, & applicationes Biblicæ ad hoc argumentum. 137. 138. SS. Patrum in hoc argumento loci atque ſententiæ, 139. quid ex Theologia in hac re depromi poſſit. 140. loci delecti ex libris aſceticis, & concionatoribus neotericis. 144

De charitate proximi in genere; ejus definitio & natura. 140 quid verbo *proximi* debeat intelligi. 141. diſcrimen inter charitatem chriſtianam, & amicitiam humanam. 142. 152. qui Deum diligit, neceſſario proximum amat. 144 Non poſſumus ceſſare ab amandis fratribus, quin ab amando Deo ceſſemus. 140. hæc charitas ad id generatim redigitur, ut nemini malum unquam inferat, & bono, quo poteſt, omnes complectatur. 135. Dici etiam poteſt, quod in eo ſtet, ut perſonalia aliorum vitia tolerentur, & ne tolerandi cauſa, vel anſa nemini tribuatur. 134. quid ſit charitate ſupernaturali amare, ut Chriſtianum decet. 135. arduum ſæpe eſt Deum in proximo diligere. 144. naturalis affectio non eſt ea charitas, quam Deus a nobis erga proximum exigit. 152

De præcepto charitatis erga proximum, & de illud ſervandi obligatione. Præceptum, quo tenemur proximum diligere. 136. Cur hoc præceptum novum appelletur. 139. 142. cur Filius Dei illud vocet præceptum ſuum. *ibid.* cur irrogandum fuerit duplex præceptum amandi ſcilicet Dei, & proximi. *ibid.* quo ſenſu dici queat unum tantum eſſe præceptum. *ibid.* Dei filius hoc mandatum ſtatuit juxta cordis ſui propenſionem. 139 quam æquum ſit hoc præceptum. 145. quo nitatur obligatio illud ſervandi. 134. Dei Filius noſtro proximo cedit partem jurium, quæ in noſtri cordis affectus habet. 149. qui proximum non amat, Deum vere non diligit. 134. charitatis præceptum excuſationem non patitur. 154

Hujus virtutis excellentia, & quam perfecta ſit. 144 eſt plenitudo legis. *ibid.* eſt nota & character, qui veros Jeſu Chriſti diſcipulos diſtinguit. 151. eſt character diſtinctivus Chriſtianiſmi. 153. eſt virtus magis neceſſaria, quæque magis in uſum cadit. 149. ab amore Dei ſejungi nequit. 141. in hac virtute præcipue ſtat noſtra perfectio. 146. charitatis proximi elogium. *ibid.* veræ charitatis character. 154. Rationes, quibus movemur, & adſtringimur ad amandum proximum. 143 diligentius exploranda eſt cauſa, propter quam fratres amamus. 47. Deus eſſe debet hujus charitatis ratio, & exemplar. 134. diligendus eſt proximus in Chriſto, & pro Jeſu Chriſto. *ibidem* vincula ſpiritualia, quibus inter ſe Chriſtiani vinciuntur, eos ad mutuum amorem adſtringunt. 153. ob id præcipue diligendus eſt proximus, quia Deus nos diligit. 148. Amandus eſt propter Deum & cum Deo. 145 Inſpiciendus eſt Jeſus Chriſtus in noſtro proximo, ut amabilis inveniatur. 145. Deus in proximo conſiderandus. 146. hæc ratio extenditur ad omnes homines, & eſt indiviſibilis ut fides. 142. conditiones, quas habere debet charitas proximi. 135. ut ſit ſupernaturalis. *ibidem*. univerſalis eſſe debet, & ad omnes homines extendi. 151. debet eſſe ab omni avaritiæ ſenſu remota. *ibid.* in nos ſeveritatem, in alios indulgentiam petit. *ibid.* pati debet proximi defectus, 152 & afflictionibus compati. 153. conſtans eſſe debet. 154 naturæ ſenſus non extinguit. 147 eſſe debet effectiva. 148. & æqua. 149 non eſt ambitioſa. 150 ſincera eſſe debet. 149 Deum ſolum reſpicit in bono, quod proximo impertitur. *ibid.* debet eſſe diſcreta. 150.

Bona & commoda, quæ ex hac virtute percipimus. 136 utilitas, quæ Mundo provenit ex hoc præcepto. 147 urbium & cœtuum, in quibus charitas regnat, felicitas. 150 ſine charitate, & fidelium unione ſtare non poteſt chriſtianiſmus. 146 unionis & charitatis inter fideles effectus. 138. 143. quænam erat unio & charitas primorum Chriſtianorum. 149. 151. 153. 154

Charitatis erga proximum praxis, & quomodo amari debeat. Diligendus eſt noſter proximus, ſicut nos ipſi, & eo modo, quo cupimus, ut ille nos amet. 134. noſtra etiam maxima commoda litanda ſunt charitati. 150 proximi commoda noſtris ſæpe præferenda. 147. quid obſervandum, cum proximo officium præſtamus. *ibid.* Chriſtiani debent ſe mutuo amare veluti fratres. 152 proximi defectus ab ejus amore nos deducere non debent. 154. amor, quem proximo debemus, debitum eſt, quod omnino ſolvere nequimus 148. diligere poſſumus peccatores charitatis amore, non autem eorum peccata. 141. quomodo intelligi debeat, amandum eſſe proximum ut ſeipſum. 143. 145. quænam eſſe debeat hujus amoris eidem debiti perfectio. 144. charitas nos debet impellere ad agendum pro proximo id, quod amor ſui ad agendum pro nobiſmet ipſis impellit. 134 ordo, qui debet eſſe in charitate. 144. 145. Vitia, quæ charitati adverſantur. 146 quænam extrema in amore proximi vitanda. *ibid.* an proſequi jus ſuum liceat in foro, quin violetur charitas. 149. 151. Obſtacula charitati. 150 pauci diligunt proximum vera chriſtianaque charitate. 13. praxis actuum charitatis eſt medium hanc virtutem acquirendi. 150

Amor ſui; quid hoc argumentum ſpectet. 155 quid in eo pertractetur, & quid illi ſit peculiare. *ibid.* multiplex concionum ſyſtema in hanc rem. *ibid.* fontes & auctores. unde hauriri queat rerum copia ad hæc concionum ſyſtemata exornanda. 157. loci, exempla, & Bibliorum applicationes huic argumento. *ibid.* & 158. 159 loci & ſententiæ SS. Patrum in hoc argumento. 160 quid ex Theologia ad hoc argumentum depromi valeat. 161. Delecti ex Aſceticis, neotericiſque concionatoribus loci in hoc argumentum. 162

Quid ſit amor proprius, ejus natura, & definitio. 161 162. 165. Cauſæ inordinationis amoris proprii. 161. a peccato originali naſcitur. 162. 166. omnium affectuum origo eſt. 164. generatim in cunctis hominibus reperitur. 161. non differt a concupiſcentia. *ibid.* Amor proprius, & propria voluntas ſæpe alter pro altero accipitur. *ibid.* duplex ſpecies amoris proprii. *ibid.* diſcrimen inter amorem proprium, & amorem ſuas utilitates captantem. 158. Amor proprius eſt totius mundi idolum. 159. eſt apertus Dei, noſtrumque ipſorum hoſtis. 156 eſt infenſiſſimus noſter inimicus. 155. eſt prima hominis propenſio. 163. quinam ſit verus ſui ipſius amor. 165. amor proprius eſt verum noſtrum ipſorum odium. 166

Malitia & malignitas hujus amoris eſt omnium peccatorum origo. 162. totus eſt paſſio, totus eſt vitium. 162. cunctis virtutibus adverſatur. *ibid.* e nobis metipſis egreditur, ut rurſum in nos ingrediatur. 166. tres amores ex amore proprio prodeuntes tres concupiſcentias conſtituunt. 167. opponitur omnino charitati. *ibid.* ei tamen in ſuis effectibus aſſimilatur. 161. eſt idololatriæ ſpecies. 168. eſt injuſtus; & quænam ſit ejus injuſtitia. 166. eſt origo omnium malorum, quæ patramus. 170. amoris proprii natura. 165. ejus deſcriptio & character. 163. donec vivimus, nequit penitus evelli. 167. periculoſior eſt in pietate, quam alibi. 165 maximum eſt perfectioni obſtaculum. 156. efficit, ut noſtram voluptatem reliquis omnibus præferamus. 166 demum res eſt noſtræ ſaluti magis adverſa. 168

Adlaborandum eſt, ut evertatur amor proprius, & quomodo. 168. 169. 170. Dei filius venit in mundum, ut illum deſtrueret. 158. 167. ei, donec viveret, bellum indixit. 160. vincendus eſt per ſuum contrarium. 162 evertendo amorem proprium omnia Mundi idola deturbantur. 169. opus eſt, ut per carnis mortificationem illum vincere, & evertere incipiamus. 166. nonniſi eo devicto pace frui poſſumus. 162

Illuſiones amoris proprii, a quibus nos tueri debemus. 163 contra ejus aſtus ſemper excubandum. 165. 169 amamus noſmet ipſos, & ubique noſtris commodis inhiamus. 169. in quacumque ætate occurrit amor proprius. *ibid.* humilitatem præcipue imitatur. 164. charitas in Mundo nihil aliud fere eſt, quam amor proprius. 163. callidus eſt, & difficile reperitur. 161. efficit, ut ubicumque noſmet quæramus, & inveniamus. 164 cauſæ, ob quas huic domeſtico inimico non fidendum ſit. 157. gloriam & honorem callide captat. 165. noſtris utilitatibus nos ſenſibiles reddit. 164. nos excæcat, & impedit, ne noſmet cognoſcamus. 163. noſtram voluntatem prævertit, 164 obrepit in omnes fere virtutes, noſtraſque meliores actiones, eaſque corrumpit. 166 nihil magis mentem excæcat, & corrumpit cor. 156 157. ratio ſecernendi motus amoris proprii a motibus charitatis. 169

Ananias, & Saphira morte puniti oſtendunt, ad quem impietatis exceſſum pertrahit avaritia. I. 214. cur morte puniti. III. 415

An-

Angeli; Angelorum rebellium pœna oſtendit, quo Deus odio peccatum proſequatur. III. 397

Anima humana: de quo agatur in hoc argumento. I. 170 multiplex ſermoonum de anima ſtructura. *ibid.* fontas, & auctores, unde queat hauriri copia ad allatas partitiones amplificandas. 172. Scripturæ loci in hoc argumentum. 173 exempla & teſtimonia veteris & novi Teſtamenti in hanc rem. *ibid.* aliquot Scripturæ locorum applicatio. 174 loci, ac ſententiæ SS. Patrum. 175. quid ex Theologia depromi poteſt in hoc argumeotum. 177 ſelecti Aſceticorum, &, recentium concionatorum in hanc rem loci. 179

Natura & dignitas animæ noſtræ; ejus definitio. 177 poteſt conſiderari ſecundum eſſe ſuum naturale. 178 diſcrimen inter animam hominum, & animam ferarum. 181 facta eſt ad imaginem Dei. 170. 180. 184 ejus digoitas & excellentia. 180. 182. 183. ratio, qua homo conditus eſt, oſtendit animæ ſuæ dignitatem. 173 ad Deum, qui eam creavit, unica ſpectat. 170. 186 Deus peculiaritar petit noſtram animam, quæ ad imaginem ſuam facta eſt. *ibid.*

Excellantia & perſectiones animæ noſtræ. Eſt ſpiritualis. 177. 183. 185 natura ſua libera eſt. 177. 183 ejus immortaliras eſt fidai articulus; 178. 183. 184 quo totus Chriſtianiſmus fundatur. 174. 183 argumenta moralia illius immortalitatis. 177. 178. 181 in Atheos, qui animæ immortalitatem non credunt. *ibid.* Dei exiſtentia & animæ immorralitas duæ ſunt veritates arcte ſimul connexæ. 184 ejus nobilitas, & præcipua pulchritudo a gratia procedit. 182 theſaurus eſt io vaſe fictili incluſus. 175 noſtratum animarum dignitas nos ad bane vivendum adſtringit. 179 omnia dona & gratiæ ſupernaturales ad animam proprie ſpectant. 180 animæ degradatio per peccatum. 185. 187 de unione animæ eum corpore, & quomodo ab eo dependeat. 181. quantum ſit probrum animam corpori ſubjicere. 183. 185

Animæ noſtræ pretium, & quanti a Deo æſtimetur. 182 a Deo quam diligatur. 176. 182. 186 & quam mœrcat illam amittens. 182 animæ pretium, & quanti a Deo fiat. 175. 179 Deus carnem aſſumpſit, ut eam ſalvaret. 180 & poſſideret. 182 Eam Angelis prætulit. *ib:* ſalutem animæ noſtræ antepoſuit vitæ filii ſui. *ibid.* grati animi ſenſus erga Deum, quod adeo dileaerit noſtras animas. 186 anima quanti a nobis æſtimanda. 171 186 & quam parvi illam æſtimemus. 180. 185 quam a pleriſque oegligatur. 179. 180 quomodo nobis vileſcat, quantumvis pretioſa ſit, propter rerum indignarum ſtudium. 180. 181. 185 quam ſollicite cuſtodienda. 180 unicam animam habemus a nobis ſervandam. 175. omoimode præcavendum ne eam amittamus. 185. illam ſervaodi neceſſitas. 175 quanti momenti ſit animæ noſtræ ſaluti adlaborare. 179 eorum cæcitas, qui animæ bonis terræ bona præferunt, 181 pro vili traditur, & vænit anima noſtra. 185 animæ noſtræ ſalus eſt unicum negotium noſtrum. 186 nihil poteſt ajus jacturæ damnnm ſarcire. 181 quo ſenſu anima noſtra juxta Scripturam in manibus noſtris ſemper eſſe debet. 175 quomodo peccatum eam deformat, eique ſuam pulchritudinem adimat. 182. 185 cura & zelus, quem præferre dehemus pro fratrum noſtrorum anima. 174 rationem Deo reddemus animæ proximi, cujus amiſſioni operam contulimus. *ibid.* de animæ morte per peccatum. 178

Animæ Purgatorii, vide *Purgatorium*.

Anna mater Samuelis filium ſuum divino cultui devovit, priuſquam illum in lucem edidiſſet. II. 47

Antiochus in tribulatione manum Dei cognoſcit. IV. 314 iraſcitur in eos, qui legi divinæ abnuerunt renunciare. II. 534. ejus pœnitentia coacta, & a Deo reprobata. III. 446. cur Deus ejus preces non audierit. 324

Apoſtoli ambitioni propenſi, licet in ſchola Jeſu Chriſti educati. I. 57. quem fructum ex primis concionibus retulerint. 318. quomodo Gentilium converſioni incubuerint. *ibid.* perſecutiones in eos a Judæis excitatæ. *ibid.* mira illorum cura totum Mundum ad fidem convertendi. 325. Nihil commodi percipiebant, ſi annunciando Evangelio Mundum fallerent. *ibid.* nulla doli ſuſpicio in eos cadere poteſt. 331. a filio Dei, dum viveret, arguuntur, quod parum confiderent. 385. zelotypiæ aapertes non fuerunt, dum viveret Salvator. II. 516. eorum contentin, quis eorum aliis eſſet præferendus. I. 584. nihil magni momenti aggreſſi ſunt niſi præmiſſo jejunio. II. rigida quorumdam ex Apoſtolis jejunia. 343. eum ſancto Spiritu perſectum in ſuos affectus imperium perceperunt. I. 36. quomodo munus quodcumqua deſeruerint, ut uni Varbi Dei miniſterio vacarant. IV. 340 eorum paupertas, & rerum quarumcumque abdicatio. III. 383

Arca fœderis, Euchariſtiæ typus. I. 339. Bethſamitæ puniti, quod irreverenter & curioſe illam inſpexerint. III 415

Aſſuerus; ejus convivium Euchariſtiæ typus. I. 339 quam gratus erga Mardocheum. II. 468

Athalia; ajus crudelis ambitio. I 57

Athei, *Impii*, *Infideles &c.* Titolus, quo eorum impietas fuſe refellitur. I. 187. quinam ſint, quibuſcum diſcepratur, & quem oexum eum Dei exiſtentia hic titulus habeat. *ibid.* ſtructuræ variæ concionum hujus argumenti. *ibid.* fontes, & auctores, unde peti rerum copia valear ad has concionum ſtructuras exornandas. 190. Bibliorum loci, exempla, & applicationes huic argumanto. *ibid.* & 191. 192. Ss. Patrum hoc in argumento loci, & ſententiæ. 192. quid ex Theologia hauriri poſſit in hoc argumeoto, 193. delecti ex aſceticis, neotericiſque concionatoribus in hanc rem loci. 196

Atheiſmi notio, quique hoc oomine comprehendantur; ajus cauſæ, & diſcrimina &c. Multiplex Atheorum ſpecies. 193. 199. pauci vere Athei exiſtunt. 196. 197. 203. Athei corda potius quam mente ſunt. 197. quinam ſint Athei. 208. quibus rationibus nitatur eorum opinio. 194. ingens eſt eorum numerus, qui ut Athei loquuntur, & vivuot. 193. 199. Deiſtæ impii ſunt æque ac Athei. 195. Libertini contra noſtram fidem dubia tanrum poſſunt allegare. 196. communes Athaiſmi cauſæ. 197. cordis corruptio, & morum licentia mentis licentiam gignit, & viciſſim mentis licentia cordis corruptionem producit. 188. Impiorum & Libertinorum character. 200. Atheiſmus & impietas eſt liceotioris vitæ effectus, 199. Triplex Atheiſmi ſpecies, mentis videlicet, voluntatis, & memoriæ; per hunc omnimoda Dei oblivio inducitur. 188. quibus gradibus uſque ad Atheiſmum & impietatem perveniatur. 198. 203. cur Athei Deum eſſe negent. 202. 204. Atheorum malum eſt in corde. 205. hi non argumentis convertuntur, ſed eos a flagitiis revocando, 201. omnes Athei & vivendi licentiam ſectaores ſunt vitioſi. 199

Status infelix, in quo vivunt Athei, & licentiam amantes. 205. ſunt hominum infeliciſſimi, & cur. 202. nunquam fruuntur tranquillitate mentis, & quiete, quam in ſua impietate putant invenire. 200. Sunt ſemper incerti eorum, quæ illis in altera vita contingere poterunt. 202. juſta timoris cauſa, quam habent de futuro. 204. periculum, in quo verſaotur, ſi noſtra religio vera eſt. 205. quanam in re fidelibus præſtare putent. 206 vivunt in hoc mundo abſque honora, contempti ab omnibus, qui eos agnoſcunt. 198. ſunt in ſtatu ab eorum ſalute magis longinquo. 188. expergiſcuntur plerumque in mortis articulo, & in quo divini judicii pavore animam exhalaot. 192. quinam eorum ſtupor, cum alteram vitam haberi vident. 202. magna Atheorum pœna erit cognitio exiſtentiæ Dai, cujus fidem abolere conati ſunt. 202

Imbecillitas ſpiritus eorum, qui ſe fortes ſpiritus putant. 205. quam ratione careant ii, qui ſe reliquis ratione præſtare jactitant. *ibid.* ridiculus Atheorum, & licentiam ſectantium opiniones, eorumqua futilia argumanta. 194. 206. Evangelicas veritates viſiones putant. 192. inſuperabiles difficultates in Atheorum ſyſtemate. 194. eorum rationes refelluntur. *ibid.* peculiaris aliquot flagitioſorum ſantentia tot virorum ſapientiſſimorum ſeotentiæ non eſt præferenda. 196. intelligentia non præſtant Auguſtino, totque aliis, qui noſtræ religionis veritatem taſſi ſunt. 208. eorum mentis exilitas, & parum ſtudii impares illos reddunt judicando de rebus religionis. *ibid.* quomodo naturam divinam percipient, qui minimam rerum oculis obverſantium partem intelligere nequeunt. 204. Atheus eſt pejor ſtulto. 207 mira Atheorum & flagitioſorum imprudantia. 199 falſum impiorum effatum: religionem eſſe politicæ opus. 194. in quo ſtet vis ſpiritus, quam licentiam ſectantes jactitant. 196. fallacia argumenta, quibus ad ſuam impietatem tuendam utuntur. 194. eorum ignorantia. 208. cæcitas. 198. impii, & licentiam ſectantes dubii ſemper ſunt & incerti. *ibid.*

Terribiles Atheiſmi effectus. 194. 199. 204. ultimos vitii exceſſus producit. 199. Vir abſque religione veram probitatem habere nequit. *ibid.* ſola ratio abſque fide homines in officio continere non valet. 193. impiæ Deiſta-

 Ee 2 ſta-

ſtarum ſententiæ. 198. damnoſæ Socinianiſmi ſequelæ. *ibid.* De eo, quod ajunt, neminem ex altero mundo rediiſſe. 191. mores inconditi ſunt certa viri religione carentis ſequela. 197. hinc certo ſequitur Atheos & impios eſſe vitioſos. *ibid.* Atheiſmus ex ignorantia oritur, & neceſſario præſumptionem gignit. Deiſtarum & licentiam ſequentium pervicacia. 209
Rationes, quæ ab Atheiſmo & impietate quemlibet ratione præditum amovere debent. 189. quid adſtringere debeat Atheos & licentiæ ſectatores, ut inſanum ſuum ſyſtema abjiciant. 205. 206. probabile eſt ante diluvium nullos Atheos extitiſſe, & cur. 191. exiſtentiæ entis ſupremi argumenta. 195. 197. 207. quam certa ſit noſtra religio. 201. Impius & licentiæ ſectator ad naturæ tribunal citatur, ubi ordo Univerſi illum convincit, Deum eſſe. 188. ſuæ conſcientiæ tribunali defertur. *ibid.* in ſupremi judicis tribunali aliquando damnabitur. *ibid.* quam imprudens ſit Atheorum agendi ratio. 203
Avaritia, Avarus. Quidquid ad hunc titulum ſpectat. I. 210. quid in eo tractare propoſitum ſit. *ibid.* varia concionum de avaritia ſyſtemata. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad ea ſyſtemata elaboranda. 212. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 213. 214. loci & ſententiæ SS. Patrum de avaritia. 215. quid ex Theologia ad hoc argumentum poſſit afferri. 217. loci ex aſceticis, & neotericis concionatoribus in hoc argumentum delecti. 219
Avaritiæ natura, quodnam vitium, & peccatum ſit; ejus definitio. 217. in quo illa ſtet, & quid hoc nomine contineatur. *ibid.* duplex avaritiæ ſpecies. *ibid.* diſcrimen inter parcam bonorum ſuorum diſpenſationem, & avaritiam. *ibid.* multiplex avaritiæ ſpecies. 218. in quo a reliquis paſſionibus differat. *ibid.* diſcrimen inter divitem & avarum. *ibid.* quid in hac re prohibeatur. 217. eſt peccatum capitale. *ibid.* omnium malorum radix eſt. 222. hujus affectus inordinatio. 219. ejus fœditas non adeo lædit, ut fœditas reliquorum vitiorum. 222. divitiæ in ſe malæ non ſunt, ſed ſolum nimia eas contrahendi cupiditas. 221. avaritia immoderata. 219. cur adeo nummis hæreamus. 220
Ingenium avaritiæ. 219. & proprietates. 223. vitium eſt omnibus conditionibus commune. 221. efficit, ut omnia media adhibeantur ad conſervandas divitias. 221. injuſtitias celat. 223. religionem conſcientiæ accommodat. *ibid.* eſt inſatiabilis. *ibid.* ingenioſa. *ibid.* paſſio pertinacius durans. 221. crudelis eſt, 221. 223. & cujuſvis injuſtitiæ origo. 221
Avari miſeria & infelicitas. Avarus injuſtus eſt erga proximum, Deum, & ſeipſum. 210. totam ſpem ſuam in bonis terrenis locat. 223. bonorum alterius vitæ penitus obliviſcitur. 221. duobus dominis ſervire non poſſumus, Deo, & mammonæ. 223. avari quietem ſuam & voluptatem in hac vita quærunt, & non inveniunt. 220. mala, quæ in ſe concitant avari. 211
ſollicitudines a divitiis nequeunt ſejungi. 220. avarus quietem ſuam avaritiæ ſuæ litat. 224. egeſtas avari. 224. 225. avarus honoris expers eſt. 225. cupiditas ſemper creſcit. 226. avari ſervitus. 227. avarus vitam infelicem ducit. *ibid.* quam deplorandus ſit avarus. *ibid.* avarus cupiditatem neceſſitatis loco habet. *ibid.* cur avarus ſit ſemper egenus. *ibid.* nunquam tranquillus eſt avarus. 228. pro avaritia magis patitur avarus, quam ſancti pro Deo patiantur. *ibid.* angores & curæ, quas avaro parit cupiditas. *ibid.* avaritia ſemper eſt egena, quæcumque bona poſſideat. 230
Pernicioſi hujus paſſionis effectus. 224. Excæcat, quos poſſidet. 215. excæcat mentem, & corrumpit cor. 210. nullum eſt vitium, quod hominem adeo in ſuæ ſalutis diſcrimen adducat. 225. Vitia, quæ ex avaritia naſcuntur. 219. effectus, qui terræ bonis inhæſionem conſequuntur. 220. divitiarum cupiditas prima eccleſiæ ſecula corrupit. 220. pecunia quodcumque ſcelus patrandum mandatur. 221. in ſervitutem abducit cor illius, quem poſſidet. 222. fidei lumen extinguit. 224. quæ crimina ſuadeat. *ibid.* cordis obdurationem parit. 226 in quæcumque crimina impellit. *ibid.* auro corrumpitur juſtitia. 227. efficit, ut omnes conſcientiæ leges negligantur. 229. quomodo Deus in avaros animadvertat. 211. avarus conſcientia & religione caret. *ibid.* avaritia ſpecies eſt idololatriæ. 214. 215. 224. quantum amori Dei adverſetur. 222
De avaritia in genere; cur homines terræ bonis inhærentes appellentur viri divitiarum. 215. quid avaritiam odioſam reddat. 211. odioſa præſertim eſt in viris eccleſiaſticis: 222. 229. notæ, an quiſquam terræ bonis inhæreat. 219. 222. cupiditatis & charitatis comparatio. 225. avaritia neceſſitatis larva tegitur. 225. ipſimet pauperes ſæpe ſunt avari. *ibid.* omnia obtinentur auri promiſſione. 221. avaritiæ prætextus. 219 quod liberis ſuis parentur divitiæ. 223. una ex præcipuis avaritiæ cauſis eſt neceſſitas. 219. avari character. 226. avaritia vera eſt inſipientia, etiamſi abſque injuſtitia eſſet. 229. eſt paſſio turpis & ſordida. *ibid.* nemo vult credi avarus. *ibid.* crudelitas avarorum erga pauperes. *ibid.* avarus morti proximus. 227. exhortatio ad avaros, ut mortem recogitent. 226. cautiones & antidota contra avaritiam. 218. difficile eſt avaritiæ mederi. 224. Filius Dei venit præcipue, ut hanc infelicem cupiditatem everteret. *ibid.* Chriſtiano contemnenda ſunt bona terrena cœleſtium bonorum ſpe. 222
S. Auguſtinus exemplo converſionis Victorini admodum confirmatus fuit in deliberatione ſe convertendi. II. 103 ejus exemplum docet, quam arduum ſit ſe convertere poſt vitam inordinate præteritam. III. 42

B

BAal. Falſa prophetarum Baal pietas. I. 544
Babylon. Tres pueri in fornace Babylonica vi jejunii a flammis ſervati ſunt. II. 342
Bacchanalia. Exceſſus, qui eo tempore perpetrantur. vide in titulo *Licentia*. III. 32
quid ſint bacchanalia, & quid hoc nomine appelletur. 36. bacchanalium tempus ſceleribus, & impietati videtur deſtinatum, & conſecratum. 40. quidquid perſpicitur peragi in bacchanalium oblectamentis ad effrenem vivendi licentiam pertrahit. *ibid.* Chriſtianorum hoc bacchanalium tempore cæcitas. 38. 41. vitiorum inundatio, quæ hoc tempore accidit. 35. oblectationes bacchanalium, quæ crimina pariant in Chriſtianiſmo. 37. deſcriptio ſcelerum, quæ hoc tempore patrantur. 38. Dæmon cum Deo anni tempora, & tempeſtates dividere videtur. 41
Commeſſationes, exceſſus, & oblectationes nimis liberæ bacchanalium nequeunt eſſe innocentes, & licitæ. 32. eo tempore ſunt magis criminoſæ, & ſcandaloſæ, quam alio. 33. ridiculum eſt quærere, utrum malum ſit omnium, quæ in Bacchanalibus haberi ſolent, oblectamentorum participes fieri. 38. oblectamenta, in quæ tam acriter invehunt ſancti Patres, ab iis hodiernorum bacchanalium parum differunt. 39. 43. illa damnat religio. 36. impia ſententia eſt credere, quod detur tempus licentiæ deſtinatum. *ibid.* conſuetudo hos exceſſus neque approbare, neque excuſare poteſt. 37. 41. neque prætexi poteſt pœnitentiæ tempus, quod ſequitur. 38
quam turpes Chriſtianis ſint exceſſus, qui eo tempore committuntur. 43. de perſonis, & larvis, quæ eo tempore fieri ſolent. 39. 40. hos exceſſus in Ethnicis mirari non debemus, ſed Chriſtianis indigni ſunt. 40. quid ſentirent Ethnici de noſtra religione, ſi bacchanalium exceſſus, & cinerum cæremoniam primo quadrageſimæ die viderent. 38
Diſcrimen labendi in aliquem illius temporis exceſſum, ſi quantumvis modicam licentiam nobis arrogemus. 37 nunquam majus periculum ſubimus labendi in cæcitatem. *ibid.* ſe dedere hujus temporis oblectamentis lethale peccatum eſſe poteſt. 36. licentia immoderata, cui noſmet dedimus, divinam in nos animadverſionem attrahit. 33. plures eo tempore oblectantur, & Deus fortaſſe eorum reprobationis ſententiam ſcribit. 41
Deus ſæpe pœnis exemplaribus punit crimina, quæ tum perpetrantur. 34. hoc præcipue tempore Chriſtiani filium Dei probro afficiunt. 40. cur eccleſia hoc tempore paſſionis Salvatoris memoriam exhibeat. 44. hoc præcipue tempore peccatores Salvatoris paſſionem renovant. 36. 43. 44. hoc tempore verus Chriſtianus fidelitatem ſuam Deo teſtari debet. 35. 37. gemere debemus propter violationes, quæ eo tempore committuntur. 41. dolor, quo ob id affici debemus. *ibid.* quodnam conſilium in hac occaſione capere debeamus. 35 hoc tempore juſti majorem gratiarum copiam poſſunt promereri. 37
Balthaſſar. Exemplum effectus malæ conſcientiæ in illo, qui ſe reum ſentit. I. 417. ob ſuam intemperantiam ſacrilegam punitus. II. 486. eſt figura animæ ad Dei judicium mortis tempore citatæ. 548

Baptiſ.

Baptiſmus. Titulus, in quo agitur de obligationibus, quas per Baptiſmum contraximus. I. 232. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde elici copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras elaborandas. 234. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 235. 236. loci & ſententiæ SS. Patrum in hoc argumento. 237. quid ex Theologia ad id poteſt deſumi. 238. delecti ex aſceticis libris, & neotericis concionatoribus loci in hoc argumento. 241

De Baptiſmo in genere. Quid ſit &c. ejus definitio. 38 varia nomina, quæ a Scriptura, & a SS. Patribus baptiſmo variorum ejus effectuum ratione induntur. 239 foedus eſt, quod cum Deo icimus. *ibid.* eſt hominis regeneratio ſpiritualis. 246. eſt hominis renovatio. *ibid.* 248. eſt nota & character, quo ab infidelibus diſtinguimur. 239. cur ſub aquæ ſymbolo a Jeſu Chriſto inſtitutus fuerit. *ibid.* tres baptiſmi ſpecies. *ibid.* baptiſmi neceſſitas, ſine quo cœlum ingredi non poſſumus. 242 eſt via, & janua cœli. 237. diſpoſitiones adultis neceſſariæ ad recipiendum baptiſmum. 239. cur tres SS. Trinitatis perſonæ nominari debeant in baptiſmo. *ibid.* quid exiſtimandum de baptiſmo unius Jeſu Chriſti nomine collato. 240. de baptiſmi cæremoniis. *ibid.* baptiſmus filio Dei a S. Joanne collatus. 236

Ad quam dignitatem nos evehat baptiſmus. 241. 244. per baptiſmum nos Deus in filios ſuos adoptat. 239 excellentia gratiæ adoptionis, quam in eo recipimus. 245. baptiſmo efficimur eccleſiæ filii. 233. evadimus templa Spiritus ſancti. 233. 242. 250. & novæ creaturæ. 237. Jeſum Chriſtum induimus. *ibid.* Jeſu Chriſti membra ſumus. 242. 250.

Amplitudo beneficii gratiæque baptiſmatis, & gratus animus, quem profiteri debemus. 233. 234. 240. 245 bona, quæ cum baptiſmo recipimus. 234. facilitas, qua baptiſmus nobis confertur, oſtendit deſiderium, quod Deus habet noſtræ ſalutis. 243. baptiſmo Deus nos ſpiritus ſui participes efficit. 245. Quinam ſit iſte ſpiritus Jeſu Chriſti, Chriſtianiſmi, & Chriſtiani, per baptiſmum communicatus. 253. virtus ſanguinis Jeſu Chriſti nobis per baptiſmum participatur. 249. vocationis ad Chriſtianiſmum per baptiſma quam amplum ſit beneficium. 251. baptiſma in ſe conſideratum ingens eſt beneficium. 252. gratis hoc amplum noſtræ vocationis beneficium accepimus. 246. hujus incomparabilis beneficii memoria ſæpe nobis refricanda. 241. 244. nunquam abolenda. 247. baptiſmi gratia haud ſatis æſtimatur. 244. gratus animus pro hoc beneficio profitendus. 245

Officia, & obligationes, ad quas nos adſtringit baptiſmus. 233. 234. ad quid præciſe ob promiſſa in baptiſmo edita teneamur. 241. 252. 254. Chriſtianus mundo mori debet. 242. & imitari Jeſum Chriſtum. 233. 242 245. & eſſe ſanctitatis Dei imago 242. quomodo primis Chriſtianis ſuaſum erat ſe teneri ad ſancte vivendum poſt acceptum baptiſma. 243. ſanctitas Chriſtiani profeſſioni eſt eſſentialis. *ibid.* cogitatio, quod ſimus per baptiſmum filii Dei, nos ad ingentia debet impellere. 245. ut Chriſtiani ſimus, ſatis non eſt ſuſcepiſſe baptiſmum. 246. Chriſtianus, qui baptiſmum ſuſcepit, ſtatum ſuum conſiderare debet, ut ſtatum mortis. *ibid.* baptiſmo tenemur, ut ſimus mortui in Jeſu Chriſto. *ibid.* ut cum ipſo ſepulti ſimus. 247. baptiſmus reſurrectionem quoque Jeſu Chriſti repræſentat. *ibid.* poſt baptiſmum debemus mori Mundo, & novam vitam vivere. 248. in baptiſmo nos Deo obſtringimur, ipſe nobis. 249. vita Chriſtiana debet eſſe conformis vitæ Jeſu Chriſti. 251. irrevocabiles obligationes, quas in baptiſmo contrahimus. 252. opus eſt, ut vita noſtra nomini, quo appellamur Chriſtiani, reſpondeat. *ibid.* quilibet Chriſtianus corda ſaltem rebus mundanis renunciare debet. 254

De nomine, & dignitate Chriſtiani, in baptiſmate ſuſceptis. Nomine Chriſtiani omnimode gloriari debemus. 252. chriſtiani dignitas quam parvo in pretio habeatur. 253. oportet hoc nomen tueri, & noſtris actionibus huic dignitati reſpondere. 241. quænam ob id eſſe debeant actiones Chriſtianorum. 242. quilibet Chriſtianus, cui ſenſus generoſi inſunt, tueri debet nominis ſui, & ſuæ religionis honorem. *ibid.* quamcumque conditionem ampleai ſimus, nihil unquam agere debemus, quod hoc nomen, & profeſſionem dedeceat. 243. in omnibus actionibus noſtris oſtendere debemus, quod ſimus Chriſtiani. 253. frequenter perpendendum, utrum incaſſum nomen Chriſtiani geramus, & an ſimus vere Chriſtiani. 245. quid ſit vita Chriſtiana. *ibid.* illorum error, qui officia nomini chriſtiano, quod in baptiſmate ſuſceperunt, inhærentia non agnoſcunt. 251

Baptiſmatis effectus. 240. exprimuntur per formam, qua baptizamur, & per ſignum exterius. *ibid.* præcipuus hujus ſacramenti effectus eſt gratiam conferre. 233 difficile percipitur noſtræ regenerationis myſterium, & baptiſmi effectus. 245. poſt baptiſmum remanet concupiſcentia, & cur? *ibid.* 248. baptiſmus omnes Chriſtianos æquales reddit, & in quo ſtet iſta æqualitas. 248. baptiſmus vitam noſtram immutat. 245. quo pacto viles Chriſtiani Salvatorem, & Chriſtianorum dignitatem in baptiſmate acceptam dedeceant. 252. obligationi eorum baptiſmi parum ſatisfaciunt. 247. complures baptiſmalem innocentiam ſervare parum curant. 248.

Plurimi poſt ſuſceptum baptiſma mundi pompas & vanitates adhuc diligunt. *ibid.* quam labem noſtra turpi vita inuramus filio Dei, cujus membra ſumus. 250. pravorum Chriſtianorum mores, quibus nomen ſuum, & profeſſionem polluunt. 288. profeſſio edita in baptiſmo nobis morientibus objicietur. *ibid.* morientes dolebimus non admodum recogitaſſe incomparabile baptiſmi beneficium, ejuſque munia neglexiſſe. 247. Chriſtiano ob neglectas baptiſmi obligationes reprobato nulla die judicii ſuppetet excuſatio. 252. ſenſus, & inutilis mœror damnati ob violata baptiſmatis promiſſa. *ibid.*

Beatitudo, æterna felicitas &c. Titulus, in quo de Paradiſo, de æterna felicitate, de beatorum gloria &c. diſſeritur. I. 255. multiplex concionum in hoc argumento ſynopſis. *ibid.* fontes, & auctores, unde elici copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras amplificandas. 277. loci exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 278. 279. 280. Ss. Patrum loci atque ſententiæ in hoc argumento. 282. quid ex Theologia ad id hauriri queat. 283. delecti ex Aſceticis, & nuperis Concionatoribus loci ad hoc argumentum. 284

Beatitudinis, & felicitatis æternæ definitio. 283. in cœlo duplex habetur beatitudo, eſſentialis nempe, & accidentalis. *ibid.* homo naturaliter felicitatem deſiderat, & Deum quærit. 284. Deus juſtis omnibus hanc ſupremam in cœlo felicitatem deſtinavit. 283. in quo ſtet hæc ſuprema felicitas. 376. gloria, & felicitas Sanctorum inæſtimabilis eſt. 283. viſio & poſſeſſio Dei eſſentialem ſanctorum in cœlis felicitatem conſtituunt. *ibid.* amor ab hac viſione productus in beatis. 285. gaudium ex hac viſione ex poſſeſſione Dei procedens. *ibid.* quid ſit poſſidere Deum. *ibid.* quid videbitur in Deo. 286. viſio Dei ſanctos perfecte contentos reddere poteſt. 291. certi ſunt beati ſe felices ſemper futuros, atque hanc felicitatem nullum finem habituram. 292. quam difficile ſit de beatitudine diſſerere. 293

Aliqua felicitatis, quæ in cœlo fruuntur beati, idea. 281 cœli gloria a S. Paulo pondus appellatur, & cur. 280 Deus beatis poſſidendum tradit totum regnum ſuum. *ibid.* non obſtante graduum gloriæ diſcrimine omnes Sancti perfecte contenti ſunt. 283. 290. quid in hoc mundo cogitandum de paradiſo, & Sanctorum felicitate. 283. quidquid in mundo deſiderare poſſumus, præſtantius reperitur in cœlo. 288. idea, quam exhibet Scriptura, de cœleſti Hieruſalem. 290. cœli cum Thabor comparatio. *ibid.* Sanctorum felicitas totum cordis captum explebit. 291. pars felicitatis Sanctorum in cœlo eſt eſſe ex hujus vitæ miſeriis expeditos. 295. cœli felicitas perfecta eſt, & æterna. *ibid.*

De animæ, & corporis in cœlo accidentali beatitudine. 295. cœlum in Evangelio idea regni nobis exhibetur, & cur. 256. cœli magnificentia. 284. manſionis beatorum pulchritudo. 285. pax, quæ in cœlo percipitur. 286. deſcriptio paradiſi ex Apocalypſi deſumpta. 289 quid ſit paradiſus. 290. Sancti felices ſunt in cœlo omnia bona poſſidendo, quin ullum malum experiantur. 291 honor, quem Deus in cœlo, & in terra Sanctis præſtandum curat. 293

Cœli deſiderium, & cogitatio. 280. 281. 284. 286 ſæpe meditanda cœli felicitas, ut ejus deſiderium concipiamus. 285. reſpicienda terra, in qua vivimus, veluti noſtri exilii locus, ut de cœlo tantum cogitemus. *ibid.* ardens cœli deſiderium, quo ſanctus Rex propheta flagrabat. 288. cum cœlum ſit noſtra patria, contemnendæ ſunt res terrenæ. 292. ſi ſæpe cœlum meditaremur, quid non ageremus? *ibid.* Suſpiria erga cœlum e Pſalmis deſumpta. 293. noſtra cœli deſideria infirma ſunt. *ibid.* in terris vivere debemus, tanquam perſonæ ad cœlum aſpirantes. 289. e cœli aſpectu intelligere debemus nos eſſe natos ob aliquid majus eo, quod eſt in terra. 291. in terris viatores ſumus, & quomodo ad

noſtrum terminum, qui cœlum eſt, tendere debeamus. 292. cœli felicitas gloriæ nomine appellatur, quo noſtra ambitio excitetur. 293. inſenſibilitas hominum erga cœlum. 285. 287 Pauci vere cœlum deſiderant. 288 inhæſio terrenis rebus impedit, quin de cœlo cogitemus. *ibid.* voluptas percipienda eſt, cum de cœlo ſermo auditur. *ibid.*

De cœli ſpe. 287. 294. beatorum multitudo oſtendit non eſſe impoſſibile cœlum adipiſci, & poſſe nos illud ſperare. 255. animo deſpondere non debemus ob peccata noſtra, cum ſancti defectuum æque ingentium ſortaſſe, ac noſtri, expertes non fuerint. 255. cur chriſtiani vocati ſint filii regni. 288. hujus felicitatis ſpes animos nobis addere debet ad patiendum. 289. ea nos debet tueri in noſtris calamitatibus, & tribulationibus. 290. nobis ſolummodo ſtat acquirere hanc ſupremam felicitatem, quæ nimio non poteſt emi. 295. æternæ felicitatis ſpes omnes hujus vitæ ærumnas imminuit. 292

Cœlum nobis promiſſum eſt, & datum remunerationis titulo. 281. Deus ipſe noſtra merces erit. *ibid.* beatorum præmium omnem modum excedit. *ibid.* noſtræ in hac vita tribulationes comparari nequeunt cum gloria, quarum erit retributio. *ibid.* quidquid fiat ob cœlum promerendum, ſemper dici poteſt illud nobis gratuito dari. *ibid.* præmium nobis in cœlo paratum animos addere debet, ut ad illud conſequendum laboremus. 287. 289. hoc premium eſt ſimul noſtrum ſupremum bonum. *ibid.* Deus eſt noſter remunerator, & noſtrum præmium. 289. Sanctorum retributio erit æterna. 290. quo pacto cœlum, & hoc præmium promereri poſſimus. 291. noſtrum præmium in cœlo magnum erit, pro noſtrorum bonorum operum ratione. 295. illud tantum ad cœlum & gloriam jus habemus, quod ad illam acquirendam & promerendam laborando nobis comparamus. 256. Deus nihil aliud ad illam promerendam a nobis petit, niſi ut pro cœlo eadem faciamus, quæ facimus pro mundo. *ibid.* quid homines mundani pro levi mercede operentur. 289

Media cœlum acquirendi, & quid agendum, ut æterne felices ſimus. Sequendum eſt Sanctorum exemplum, ſi eorum gloriæ participes fieri volumus. 287. quantumvis ferventes fuerint Sancti, haud nimis peregerunt, ut adeo ingentem felicitatem mererentur. 294. vis ſibi inferenda, ut ad cœlum eatur. 286. quid omnes Sancti egerint, ut hanc felicitatem mererentur. 287. quidquid non agimus, vel patimur ob cœlum, inutile eſt. 287. abſque vi, & mortificatione cœlum rapi nequit. 294. omnes hujus vitæ labores nullam rationem habent cum gloria, quæ nos expectat. 293. poſſumus tamen eſſe felices in cœlo minori labore, quam quo fungimur, ut felices ſimus in terris. 295.

De æternitate beata. 284. 286. hujus mundi gloria præterit, beatorum gloria erit æterna. 291. animæ cœlum ingredientis lætitia. 292. memoria tranſactorum periculorum beatorum auget felicitatem. *ibid.*

Bellum, & lites quomodo liceant. I. 521.

Beneficia Dei. Vide titulum *Ingratitudo*. II. 464. ſæpe Dei beneficia in ejus offenſam convertimus. 476.

Beneficia eccleſiaſtica. Quid reſpicere debeamus acceptantes beneficia. II. 34. beneficium animarum curæ adnexum eſt revera periculoſum onus. 40. deſerendum eſt hujuſmodi beneficium, cum illius muniis explendis pares non ſumus. 36. in quem uſum impendendi beneficii redditus. 43. plerumque in ſuperfluas impenſas inſumuntur. 41.

Benevolentia, vide *Amicicia*, & *Amor proximi*.

Bethulia jejunii merito ab imminenti direptione exempta. II. 342.

Blaſphemia. De hoc peccato ſermo habetur in titulo *Juramentum*. Natura, definitio, & multiplex hujus peccati ſpecies. II. 607. ejus gravitas. 608. quomodo committatur, & quid ad id neceſſarium ſit. *ibid.* in hoc peccato ineſt inſolentia. 611. blaſphemiæ impietas. *ibid.* peccatum eſt puræ malitiæ. *ibid.* blaſphemia erit unus ex characteribus Antichriſti. 606.

Blaſphemus. In veteri lege a populo ſegregabatur. II. 605. blaſphemiam, & blaſphemum Judæi quantum horrerent. 606. Filius Dei falſo blaſphemiæ fuit inſimulatus; at ſæpius in eum blaſphemiæ jactæ ſunt. *ibid.* exempla divinæ animadverſionis in blaſphemum. 605.

C

CÆcitas mentis *aſt* impudicitiæ pœna. II. 390.

Cæcitas ſpiritualis. Titulus, in quo pertractatur quidquid ad hoc argumentum ſpectat. Monitum quo declaratur, quo pacto tractandum ſit hoc argumentum, & quæ ſint præcavenda. I. 296. varia concionum hujus argumenti ſyſtemata, *ibid.* fontes, atque auctores, unde hauriri poteſt copia ad propoſitas concionum ſtructuras elaborandas. 298. loci, exempla, & Scripturarum applicationes huic argumento. 299. *& ſeqq.* SS. Patrum loci et ſententiæ in hoc argumentum. 302. quid eſt Theologia in hoc argumento depromi queat. 303. loci ex aſceticis libris, atque neotericis concionatoribus delecti in hoc argumento. 304.

Quid ſit cæcitas ſpiritualis, & ejus definitio. 303. quid ſit peccator excæcatus. 300. triplex cæcitas; prima peccatum eſt; altera cauſa peccati; tertia peccati pœna. 298. diſcrimen inter cæcitatem, aggravationem, & indurationem. 303. notæ & ſigna cæcitatis in peccatore. 304. cæcitas in Bibliis appellatur umbra mortis. 307 cæcitas animæ ſomno comparatur. 308 modus, quo Scriptura de hac cæcitate loquitur. 304 delineatio, & character peccatoris obcæcati. 315. 313

Cæcitatis infelicitas, & deplorandus ſtatus peccatoris obcæcati. 296 297 303 307 310. nullus ſtatus, nullum peccatum eſt ſaluti magis oppoſitum, quam voluntaria cæcitas. 304 peccator in cæcitatem lapſus cunctis affectibus agitatur. 305 peccatoris cæcitas terribilior eſt tenebris Ægypti. *ibid.* peccatorem obcæcatum Deus deſtituit. 307 cæcitatem mentis ſemper comitatur induratio cordis. 309 cæcitas veterum Philoſophorum Ethnicorum. *ibid.* gratiæ inutiles evadunt excæcato peccatori. 311 animæ tenebræ oſtendunt eam eſſe mortuam peccato. 312 peccator excæcatus cunctis rebus divinis inſenſibilis eſt. *ibid.* & omnibus religionis veritatibus. *ibid.* ſceleri aſſueſcit. 312 quam metuendus ſit in cæcitatem lapſus. 310. difficile aſt ex hoc ſtatu emergere. 311 hic ſtatus eſt quodammodo ſimilis damnatorum ſtatui. 312. quam facilis in cæcitatem lapſus. 307 quam communis ſit hæc cæcitas in mundo. 314

Cæcitatis cauſæ; unde naſcatur, & quomodo formetur. Effectus eſt maximæ peccatoris malitiæ. 297. quomodo contrahatur hæc cæcitas. *ibid.* unde procedat. 303 quomodo, & quo ſenſu Deus peccatores excæcet. 303 305 eſt terribilis animadverſio, qua Deus peccatores punit. 301 tres ſunt variæ hujus cæcitatis cauſæ. 303 cur Deus aliquem peccatorem in ſua cæcitate relinquat. *ibid.* nullus peccator eſt adeo cæcitati mancipatus, ut inde nequeat emergere. *ibid.* cæcitas generatim eſt peccati affectus. 304 quinam hac cæcitate percutiantur. 297. 310. noctis tempus eſt ſtatus peccati. 300. quænam ſint peccata, quæ peculiarius hanc cæcitatem gignant. 304. noſmetipſos excæcamus, poſtquam fidei luminibus illuſtrati fuimus. 305. honorum cupiditas plurimos excæcat. 304. peccator, ut ſe obcæcet, tres luminum ſpecies extinguit. 306. Mundus ſuos ſequaces excæcat. 307. in peccatoris cæcitate quædam luminum intervalla clareſcunt. 307. paſſiones, & criminales inhæſiones nos excæcant. 308. quænam præcipua cæcitatis cauſa ſit. 308. cæcitas mentis eſt ſemper juſtitiæ divinæ animadverſio. 308. homines curant ſeipſos fallere & excæcare. 310. quomodo & cur ſe peccatores excæcent. *ibid.* cor plerumque mentem excæcat. 311. amor ſui nos excæcat. 313.

Effectus cæcitatis. 309. in quem ſcelerum abyſſum cadat peccator excæcatus. *ibid.* per gradus labimur in cæcitatem. 310. errores in re morali a cæcitate prodeuntes. 311. terribiles exceſſus, qui cæcitatem ſequuntur. 313. cæcitatem animæ plerumque ſequitur impœnitentia finalis. *ibid.* Deus in hoc pœnas ſuas criminibus metitur. 310. peccator excæcatus non ſequitur niſi ſuos affectus. 300. in ſuis tenebris conquieſcit. 301.

Cæcitas perpetrantis peccatum. 296. peccator in ſua cæcitate inexcuſabilis eſt. 309. ignorantia, quæ vinci poteſt, & eſt ſpecies quædam cæcitatis, a peccato non excuſat. 304. mira peccatorum cæcitas in peccatis committendis. 305. ignorantia affectata auget potius, quam excuſet peccatum. 304. non deſunt peccatores in propriam perditionem infeliciter illuminati. 306. plures ſeipſos voluntarie excæcant, ut crimen committant. 313. quæcumque ſit cæcitas, & quæcumque ſit ejus cau-

cauſa, eſt Dei animadverſio. 305. 306.

Cain primus, qui fuerit religionis expers. I. 191. amoris proprii exemplum. 258. item avaritię. 213. invidia, qua in fratrem flagravit II. 515. Deus illi vitam produduxit, ut ejus ſupplicium protraheret; reproborum in inferno typus. 427. hujus fratricidę crimen & pœna. III. 397. primus fuit incredulus, qui Deum ſuum crimen non ſciturum ſibi perſuaſit. 502.

Captivi ex omnibus pauperibus hi ſunt, qui ope magis indigent. II. 95

Caſus. Mundus caſu fieri non potuit. I. 195.

Cenſura. Nemo ab aliorum cenſura immunis. II. 596. omnia probare non eſt minor defectus, quam omnia carpere. 595.

Cham Noe filius, quod patri ſuo reverentiam non adhibuerit, pœna multatus. II. 192.

Chananęa mulier; ejus ſollicitudo pro filię ſuę ſanitate. II. 48. typus eſt perſeverantię in pietate. III. 432.

Charitas primorum Chriſtianorum I. 149. extraordinarię charitatis exemplum, Alexandrię viſum, occaſione peſtis magnam hanc urbem populantis. *ibid.*

Charitas Divina. Vide *Amor Dei*, & quidquid ad hoc argumentum ſpectat. I. 85.

Charitas proximi ſocietatis civilis officia complectitur. III. 296.

Chriſtiana religio: ad hanc gratuito vocati ſumus. I. 246. amplior de hoc argumento tractatus. 314. quid hoc argumentum pręciſe reſpiciat, & de quo in hoc titulo diſſeratur. *ibid.* multiplex concionum ſyſtema de hac re. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad concionum partitiones exornandas. 316. loci, exempla, & applicationes ſcripturarum huic argumento. 317. *& ſeq.* loci & ſententię SS. Patrum in idem argumentum. 319. quid ad hoc ex Theologia deſumi poſſit. *ibid.* delecti librorum aſceticorum, & recentium concionatorum loci ad hoc argumentum. 322.

Chriſtianiſmi definitio. 319. hujus religionis auctor eſt Jeſus Chriſtus. 328. ejus excellentia, & inter cęteras religiones pręſtantia. 316. a Deo procedit, & tute ad Deum ducit. 315. ſola eſt, quę ſit vera. 320. credibilis eſt. *ibid.* nequit eſſe ſycophantia. 321. neque illuſio. 326. teſtimonia huic religioni exhibita. 320. ejus progreſſus eſt ejus veritatis argumentum. 321. aliud ejus argumentum ſunt miracula in ea patrata. *ibid.* & 329. hujus religionis myſteria credibilia ſunt. 321. ſi vera non eſſet, jam diu ejus falſitas innotuiſſet. 322. ejus veritatem ſolide probant martyrum teſtimonia. 325. alia illius comprobatio eſt dignitas virorum, quę eam amplexi, ſecutique ſunt. 329. quam conſona rationi ſit. 322. opus eſt, ut Apoſtolis perſuaſum fuerit de illius veritate, quippe qui vitæ diſcrimine illam pręedicabant, neque ullum commodum nos fallendo percipiebant. 325. in fraudis ſuſpicionem illi cadere nequeunt. 333. nullus interim adduci poteſt prętextus de noſtrę religionis veritate dubitandi. 332. ſi eſſemus in noſtra fide, & religione, quam amplexi ſumus, decepti, culpę exortes apud Deum eſſemus. 330. Non amplius diſcutiendum eſt, utrum vera ſit, poſt tot argumenta illam comprobantia: ſequenda eſt, 332. epitome rationum veritatem noſtræ religionis comprobantium. 333. Si hujus religionis excellentiam perpendimus, ea eſt divinæ potentiæ effectus. 325. ea eſt revelata. 322. ejus qualitates & prærogativæ. 326. eſt ſupernaturalis. 322. eſt ſancta, & ad ſanctitatem ducit. 329. tota divina eſt. 316. Dei gloriam procurat. 320. ejus moralis excellentia. 325. 329. ejus myſteriorum præſtantia, & quam admirabilia ſint. 326. veritatibus, quas docet, intellectum illuminat, & ſua morali voluntatem dirigit. 315. nullum peccatum patitur. 332.

De illius conſtitutione, & progreſſu. Quam ſolide conſtituta ſit, 316. ejus conſtitutio oſtendit eſſe opus Dei. *ibid.* eſt etiam ejus veritatis argumentum. 329. ad illam ſtabiliendam Deus adhibet id, quod imbecillius eſt, ut oſtendat omnino ſuum opus eſſe. 316. media, quibus Filius Dei uſus eſt ad illam firmandam. 320. 325. obices, quos in ſua conſtitutione removit, oſtendit hoc opus eſſe digitum Dei. 316. 328. ejus conſtitutio eſt miraculorum maximum. 321. 333. difficultas credendi, quod docet, demonſtrat Deum potenter egiſſe, ut reciperetur. 327. 328. religiones reliquæ proſperitate ſtabilitæ fuerunt, hæc perſecutionibus. 326. cœleſte auxilium fuit omnino ad illam conſtituendam neceſſarium ob facinoris magnitudinem. 328. quam magnum fuerit hoc opus, & quam inſuperabile videretur, 331. Deo ſoli hujus conſtitutionis gloria debetur. 333. Chriſtianiſmi progreſſus non eſt minus admirabilis ob celeritatem, qua per totum urbem diffuſus eſt. 334. hujus progreſſus comparatio cum grano ſinapis. 324. qualitas eorum, qui hanc religionem divulgarunt. tantum non ſpondebat eventum. 335. mirus hujus facinoris ſucceſſus. 324. Totus denique Mundus hanc religionem amplexus eſt. 335.

Immutatio morum ab hac religione invecta oſtendit eam eſſe ſanctam. 333. quidquid hæc religio operata eſt, fabula cenſeretur, niſi id experimento perſpectum fuiſſet. 323. oportebat Chriſtum eſſe Deum, ut Paganiſmum everteret. 329.

Chriſtiani perſecutionibus multiplicati ſunt. 318. quos animos primoribus Chriſtianis adderet hæc religio. 334. ea tamen a malis Chriſtianis crudelius exagitatur, quam olim a tyrannis. 318. gloria eſt noſtræ religionis, quod nonniſi ab impiis vexetur. 330. perſecutiones initium duxere cum Chriſtianiſmo. 318. neceſſitas religionem chriſtianam amplectendi, ut ſaluti conſulatur. 319 325. eædem rationes, quæ noſtræ religionis veritatem confirmant, ejus regulas ſequendas probant. 324.

Chriſtianus. Nomen Chriſtiani, vide titulum *Baptiſmus*, quo hoc glorioſum nomen comparatur. Chriſtianus ſtatum ſuum veluti mortis ſtatum conſiderare debet. I. 246. Chriſtiani nunc ſunt Dei populus. 237. veri Chriſtiani character. III. 300.

Cœtus humani, ac loca, ubi habentur, quam ſuſpecta, & periculoſa. IV. 173.

Communio. Hic non agitur de Euchariſtia, niſi quatenus hoc ſacramentum a Fidelibus eſt ſuſceptum, quod appellatur communio. I. 334. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. 335. fontes, auctoreſque, unde rerum copia deſumi poſſit ad has concionum ſtructuras exornandas. 337. loci, exempla, & applicationes ſcripturarum huic argumento. 338. *& ſeqq.* SS. Patrum loci, atque ſententiæ hujus argumenti. 341. quid erui ex Theologia ad hanc rem poſſit. 342. delecti ex aſceticis libris, & nuperis concionatoribus loci ad hoc argumentum. 344.

Præparatio ad communionem. 345. quid ſit, quod nos ad hanc præparationem debeat pertrahere. *ibid.* quid ſit communio, & communicare. 342. quam bene Salvatorem in communione debeamus excipere. 335. modica plerumque ad hoc ſacramentum præparatio. 346. quænam diſpoſitio ad probe communicandum. 343. figura puritatis, quam pręſerre debemus ad hoc divinum ſacramentum accedentes. 340. odii, & ultionis ſpiritu ad illud non eſt accedendum. 349. ad dignam communionem exhortatio. 353. oportet, ut ſimus in gratia, quo huic convivio divino aſſideamus. 340. non eſt abſolute neceſſarium, ut ſimus perfecti, quo digne communicemus. *ibid.* humilitas eſt bona diſpoſitio ad recipiendum Salvatorem. 354. ardenti deſiderio ad hoc ſacramentum accedendum eſt. *ibid.* & flagranti amore. *ibid.* & 355.

Hujus divini ſacramenti effectus varii ſunt juxta varias illud ſuſcipientium diſpoſitiones. 349. ejus effectus in noſtras animas generatim. 344. gratię vitam tuetur. 347. charitatem auget. 355. venialia peccata remittit. 343. quo in ſenſu Euchariſtia gratiam communicet. 342. nobis datum eſt hoc ſacramentum, ut in virtute creſcamus. 345. 355. noſtros defectus, habituſque corrigit. 346. quomodo hoc Sacramentum aliquando vim martyribus indebat. 348. nunc proprius ejus effectus eſt nos nutriendi & confirmandi. 343. in noſtris tribulationibus, & perſecutionibus nos tuetur. 348. medium eſt ad bonam mortem obtinendam. 353. ad noſtrorum corporum reſurrectionem jus impertitur. 344. beata immortalitas eſt item hujus ſacramenti effectus. 342 nos unit Salvatori. 346. quomodo, & quo in ſenſu Dei filius nos ſibi teddit in communione ſimiles. 346. deliciæ, quas animæ ſanctæ in communione percipiunt. *ibid.* quidquid virtutis in nobis ineſt, ex hoc ſacramento procedit. 348. modicus fructus, qui plerumque ex communionibus percipitur. 349 Dei filii conſilium in hoc ſacramento fuit, ut nobis vitam, ſed vitam ſanctam divinamque tribueret. 344

Senſus, quos nobis indere debet hoc ſacramentum, poſtquam illud ſuſceperimus. 355. gratiarum actiones, & gratitudo ob hoc incomparabile beneficium. 344. dolendum nobis eſt, quod nos reddiderimus indignos illud ſuſcipiendi, & hoc intuitu nos humili aredebemus. 345 ingentes progreſſus, quos in gratia facere poſſumus, varia-

ria-

giatum virtutum actibus, dum Dei filius in nobis moratur, 344. meditandum, quid nos Deus edoceat eo ſtatu, quo in hoc ſacramento ſe collocavit. 345

De frequenti communione quid generatim cenſendum. 336 unde orta ſint ſententiarum diſſidia de frequenti communione. 347. ſæpe communicandum, ſed digne. *ibid.* conditiones neceſſariæ ad quotidie communicandum. 355. Salvator nos ad frequentem communionem invitat. 350. de frequenti communione S. Franciſci Saleſii ſententia. 353. regulæ pro communionum multitudine. 343. frequens communio bonis moribus, & ſanctæ vitæ conducis. 351. quibus frequens communio concedenda. *ibid.* qui rarius, facilius etiam indigne communicant. 350 falſi prætextus, & futiles excuſationes, ut a communione recedatur. 355. prætextus, quos boni poſſunt afferre. 353. a communione non recedendum humilitatis prætextu. 351 de iis, qui ab ea recedunt ob reverentiam. *ibid.* vel ſuæ indignitatis prætextu. 350 vera ratio, quæ a communione arcet, ſæpius eſt vivendi licentia, quacum frequens communio nequit copulari. *ibid.* quinam a communione arcendi. 347

Communio indigna & ſacrilega: quinam ſint, qui indigne communicent. 352. horribile crimen eſt in peccato communicare. 349. 352. qui indigne communicat, ſuum judicium manducat. *ibid.* imperio dæmonis ſubditur. *ibid.* pœna, quam Deus de hoc crimine expoſcit. *ibid.* & 352. hinc oritur cordis induratio. 348 minæ, quas Deus intentat communicantibus indigne. 349. profanatio corporis Salvatoris eſt clamoſum crimen, quod a Deo ultionem expoſcit. 348. poſt indignam communionem in vitiorum exceſſum prolabimur. 352

Animadvertere quoque ad hoc argumentum poſſumus mutationem, quam in nobis parit communio. 340 quomodo reliqua ſacramenta ab hoc vim ſuam recipiant. 342. hujus ſacramenti neceſſitas. *ibid.* rationes frequenter communicandi. 343. paſchalis communionis obligatio. 350. quam Dei filius in hoc ſacramento mereatur honorari: 352. quam reliquis dignitate præſtet hoc ſacramentum. 354

Concordia, pax, unio, vide *Diſcordia*; abſque concordia & unione nihil ſtare, vel ſervari poteſt. I. 586 rationes, quibus induci debemus ad ſervandam unionem, & concordiam. *ibid.* unionis & concordiæ neceſſitas. 587

Confeſſio, & ſacramentum pœnitentiæ. Quid in hoc argumento animadvertendum ſit. I. 356. multiplex concionum de hoc argumento ſtructura. *ibid.* fontes, & auctores, unde deſumi poſſit copia ad has ſtructuras exornandas. 359. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 360. *& ſeq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad eamdem rem. 362. quid in idem ex Theologia depromi queat. 364. delecti ex libris aſceticis, & nuperis concionatoribus loci ad hoc argumentum. 368

Natura, definitio, & inſtitutio hujus ſacramenti. Ejus definitio, & quid ſit confeſſio. 364. ejus inſtitutio a Jeſu Chriſto. 368. quid in ea ſit inſtitutionis divinæ, quid eccleſiaſticæ. 365. partes hujus ſacramenti. 366 poteſtas filii Dei remittendi peccata. 361. poteſtas eadem remittendi Sacerdotibus impertita. 367. S. Hieronymi, & S. Auguſtini teſtimonia de hac re. *ibid.* poteſtas, quam in id Apoſtolis dedit filius Dei, eadem eſt cum illa, quam ipſe a Patre accepit. 361. quibus fieri debeat hæc confeſſio, 362. inter Judæos quædam confeſſionis ſpecies habebatur. 361. confeſſio eorum, qui S. Joannis baptiſma ſuſcipiebant. 365. Deus ſemper ſive in lege naturæ, ſive in ſcripta peccatorum confeſſionem exegit. 361. S. Joannis Chryſoſtomi ſententia de poteſtate, qua Sacerdotes potiuntur, remittendi peccata. 367. ſacramenti pœnitentiæ inſtitutio eſt divinæ miſericordiæ effectus. 373. quanti faciendum ſit hoc ſacramentum. 371

Utilitas, & fructus, quos ex hoc Sacramento percipimus. 358. ſternit viam ad ſalutem. 365. conſcientiæ pax, & tranquillitas, quæ confeſſionem ſequitur. 368. ſolatium, quod animæ parit. 369. æternam pœnam, quam meremus, in temporalem mutat. 365 abolet, ac remittit hujus temporalis pœnæ partem. *ibid.* medium eſt, quo vera pœnitentia fungamur. 358 Dei cor erga nos immutat. *ibid.* cor peccatoris immutando. *ibid.* Salvatoris ſanguis in hoc ſacramento ſpecialiter nobis applicatur. 369. & integra peccatorum ſuorum remiſſio obtinetur. 375. bonum quod ex confeſſarii monitis percipi poteſt. 376. morum emendatio, quam gignit confeſſio. *ibid.* cum verus dolor de ſuis peccatis habetur, ex confitendo ſolatium percipitur. 377

Confeſſionis neceſſitas & obligatio. 364. oportet, ut peccata noſtra detegantur vel ſecreto in confeſſione, vel publice in extremo judicio. 368. Deus a nobis confeſſionem exigit non cordis ſolum, ſed etiam oris. 370 obligatio confitendi ſemel ſaltem in ſingulos annos. 376 peccatoris converſio abſque confeſſione integra non eſt. 378.

Præparatio confeſſioni neceſſaria. Quo ſpirito ad hoc tribunal accedere debeamus. 371. deſeruiſſe oportet occaſionem peccati, antequam confiteamur. 372. ſuorum peccatorum examen debet confeſſionem præcedere. 373. hujus examinis defectus. 372. non differenda diutius confeſſio. 370. quid de confeſſione ſentiendum. 371. plerumque Chriſtianorum incuria in cognoſcendis & examinandis eorum peccatis. 370. cui periculo exponantur, qui ſuorum peccatorum confeſſionem nimis differunt. 368. ad hoc ſacramentum accedendum eſt animo deliberato ſe corrigendi. 370

Conditiones neceſſariæ ad bonam confeſſionem. 373. peccatorum confeſſio integra eſſe debet. 366. & ſincera. 370. 375. dolendum de peccatis, quæ confitemur 370. quodnam eſſe debeat hujus doloris argumentum. 375. dolor de omnibus ſuis peccatis generatim neceſſarius eſt ad ſacramenti validitatem. 372 quænam eſſe debeat attritionis cauſa in ſacramento. 366. odium, & horror, quo de peccatis noſtris affici debemus. 378. quænam debeat eſſe noſtrorum peccatorum declaratio. 370. circumſtantiæ peccatum aggravantes declarandæ ſunt. 365. plerumque longe fallimur in judicio, quod de noſtris peccatis ferimus, & eorum gravitas non dignoſcitur. 379. quid ad confeſſionem generalem ſit neceſſarium. *ibid.*

Defectus confeſſionum plerorumque Chriſtianorum. 372 373. conſuetudine, vel reſpectu humano ad confeſſionem aliquando adducimur. 379. pœnitentes confeſſarios eligunt ignavos, & nimis indulgentes: 373. ſuorum peccatorum ignorantia ſæpius eſt futilis excuſatio non potuiſſe omnia ſua peccata confiteri. 374. modicus peccatorum ſuorum dolor eſt unus e majoribus noſtrarum confeſſionum defectibus. 372. alter communis defectus confeſſionis eſt in ea peccata ſua excuſare. 373. modicus fructus, qui ex confeſſione percipitur, oſtendit in ea defectum aliquem interceſſiſſe. 369. raro confitemur, quod plurium defectuum origo eſt. 368. de pœnitentibus, qui confeſſarii monita, & impoſitas ſibi pœnas graviter accipiunt. 372

Confeſſio benevole excipienda, & cavendum, ne pœnitentis animus avertatur. 362. quæ indulgentia erga peccatores habenda. 372. confeſſarius rationabilem ſeveritatem habere debet. 377. confeſſariorum abuſus in tribunali pœnitentiæ. *ibid.* Confeſſarii munus difficile eſt, atque moleſtum. 374. de confeſſionis ſigillo. 376. confeſſor deligendus. 372

Quid a confeſſione ſoleat arcere. 356. moleſtia, qua laboramus, confitendi peccata noſtra, hujuſque moleſtiæ ſolatium. 368. pudor homini peccata ſua aperiendi. 369. præcipua ſe confitendi difficultas oritur ab inhæſione peccato, a quo difficile avellimur. 357. verecundia a confeſſione deterrere non debet. 369. noſtrorum peccatorum confeſſio noſtram exiſtimationem non labefactat. 359. confeſſarius male non ſentit de eo, qui illi aperit peccata ſua. 374. peccatorum noſtrorum numero non debemus deterreri. 362. peccatis noſtris major eſt Dei miſericordia. *ibid.* aſtus dæmonis, ut nos arceat a confeſſione. 375. opus eſt animo, ut difficultas ſe confitendi vincatur. 374. facilis nihilominus eſt confeſſio. 368. divini conſilii in hoc Sacramento ſuavitas. *ibid.*

De ſatisfactione pro ſuis peccatis præſtanda. 367. quo in ſenſu ea ſit hujus ſacramenti pars. 356. pro peccatis remiſſis Deus pœnas exigit, & ſatisfactiones. 378. Confeſſarii leves pœnas infligentes. & pœnitenses leviores etiam pœnas abnuentes. 379. biſariam fieri poteſt pro remiſſis peccatis ſatisfactio. 367

Mala confeſſio, & ſacrilega. Unde malæ confeſſiones oriantur. 374. invalida eſt & ſacrilega confeſſio, quando deceptus ſit confeſſarius. *ibid.* celare in confeſſione grave peccatum eſt ingens ſacrilegium. 371. in quas ſollicitudines labimur ob ſacrilegam confeſſionem. *ibid.* peccatum, quod in confeſſione celatur, in extremo ju-

dicio

dicio revelabitur. 371. pravæ confeſſiones aliquando a confeſſario, aliquando a pœnitente procedunt. 374. confeſſionis abuſus. 371. 372

Confeſſio generatim eſt judicium, quo peccator ſe accuſare, & damnare debet. 373. peccata noſtra hominibus, non autem Deo celare poſſumus. 361. Sacerdos ut judex juxta noſtram confeſſionem ſententiam fert. 375. eo quod confeſſi ſimus, ſine metu eſſe non debemus. 374. confeſſio ſine dolore eſſe non poteſt. 370. exigua ſatisfactio, quæ pro ſuis peccatis Deo exhibetur. 376.

Confidentia in Deum. I. 380. nexus, quem cum aliis habet hoc argumentum. *ibid.* varia concionum in hanc rem ſyſtemata. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ideas amplificandas. 381. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 383. *& ſeqq.* SS. Patrum loci, atque ſententiæ hujus argumenti. 386. quid ex Theologia ad hoc argumentum valeat depromi. *ibid.* delecti ex Aſceticis, recentioribuſque Concionatoribus loci hujus argumenti. 387.

Notio, & definitio confidentiæ in Deum. 386. in quo fundetur. 385. Diſcrimen confidentiæ, quæ in Deo locatur, & confidentiæ, quæ locatur in hominibus, 391. confidentia in Deum eſt a fide inſeparabilis. 395. diſcrimen inter ſpem & fidem. 387. ipſa natura nos docet ad Deum confugiendum eſſe. 392. confidentia in Deum ab ipſo cum vita nobis tradita eſt. 386.

Rationes, quæ nos adſtringunt, ut noſtram confidentiam in Deo locemus. 394. 395. cuinam poteſt homo ſe fidere, melius, quam Deo. 390. 393. Deus, in quo confidimus, eſt inconcuſſum auxilium. 389. incaſſum quæritur aliud fulcrum. 396. chriſtiane agitur, cum ſua confidentia in Deo locatur. *ibid.* Deus ipſe eſt noſtra ſpes, & noſtrum refugium. 385. eſt noſtra vis. *ibid.* amor Dei erga nos eſt præcipua ratio confidentiæ, quam in eo habere debemus. 394. non deſerit, qui in eo confidunt. 395. 396. in mundi opibus hærere non poſſumus. 393.

Hujus virtutis excellentia; quanti habeatur a Sanctis. 391. nihil Deo glorioſius, quam confidentia in ipſum collocata. 380. majorem Deo amorem teſtificari non poſſumus, quam in ipſum omnimode confidendo. 381. nihil Deum magis honorat, quam hæc perfecta confidentia. 395. in Deum confidere eſt ejuſdem cor commovere. 390. abſque hac confidentia nulla nobis in hac vita felicitas. 397. hæc confidentia eſt Deo acceptior, quo minus auxilii in hominibus quæritur & reperitur. 391. hæc tamen virtus rara eſt, exceptis inopinatis caſibus. 392.

Effectus, & commoda, quæ ex hac virtute percipimus. Securitas, qua vivitur, cum tota ſua confidentia in Deo collocatur. 388. ea nobis Dei protectionem conciliat. 395. animam intrepidam reddit. 393. ab omnibus noſtris inimicis nos tuetur. 389. ad quid ſe extendat confidentia, quam in Deo habere debemus, & cujus opem expectare debemus. 388. in tribulationibus, & perſecutionibus, quæ in nos excitantur. 394. in periculis & moleſtis caſibus. 388. confidentia ob bona temporalia. 386. 389. ob noſtrorum affectuum, & vitiorum victoriam. 394.

Peccata, quæ in hanc virtutem committuntur. 387. quodnam peccatum ſit defectus confidentiæ in Deum. 393. unde naſcatur tam modica in Deo confidentia. 387. 388. Deus eſt ille, ad quem plerumque in noſtris neceſſitatibus minus confugimus. 390. in omnibus confidimus, præterquam in Deo. *ibid.* oportet, ut Deus nos ad incitas redigat, quo ad ipſum confugere teneamur. 392. modica in Deo confidentia cauſa eſt, cur res noſtræ proſpere non cedant. 389. plerique Chriſtiani vel nihil, vel parum in Deo ſperant. *ibid.* plerumque ad Deum non confugimus, niſi cum aliunde auxilia nobis non ſuppetunt. 390. quo ad hoc imbecillitas hominum, & levitas. *ibid.* Deus ſæpe nos repellit, eo quod primum ad alios confugerimus. *ibid.* Salvator modicam Apoſtolorum confidentiam redarguit. 388. Deus in eos animadvertit, qui in ipſo non confidunt. 384. Deus objurgat, qui ad alios præter ipſum confugiunt. 392. mœror in morte, quod in creaturis potius quam in Deo confidentia collocata ſit. 395.

Conditiones, & qualitates confidentiæ in Deum. 381. magna eſſe debet hæc confidentia. 385. & conſtans. *ibid.* & prompta. 389. omne dubium, & omnem metum excludere debet. 385. confidentiam in Deo ſtatuentes humana ſubſidia abjicere non debemus. 392. Deus nobis opitulatur, ſed vult, ut nos etiam cooperemur. *ibid.* in noſtris miſeriis & neceſſitatibus patienter expectandum nobis eſt Dei auxilium. 393. ſperandum in Deo, ſed in timore & humilitate. 396. confidentia in Deo non impedit, quin prudens timor habeatur. 380. nihil imbecillius confidentia, quæ in hominibus collocatur. 385. hæc eſt inquietudinis plena. 396. Deus vetat, ne ob res temporales ſolliciti ſimus. 388.

Confidentia in Providentia, vide titulum *Providentia*.

Conformitas divinæ voluntati. I. 397. nexus, quem cum aliis habet hoc argumentum, & a quibus ſejunctum eſſe debet. *ibid.* multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, atque auctores, unde hauriri poſſit copia ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 399. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. *ibid. & ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum in hoc argumento. 402. quæ ex Theologia hauriri poſſunt ad hoc argumentum. *ibid.* delecti ex Aſceticis, recentioribuſque concionatoribus loci hujus argumenti. 403.

Hujus virtutis definitio, & in quo conſiſtat. 402. Dei voluntas perpendi poteſt, vel in ſeipſa, vel in ſuis effectibus, & veluti a noſtra dependens. 403. quid petamus, cum a Deo petimus, ut ejus voluntas fiat. *ibid.* iſta conformitas ex noſtra parte perfectam indifferentiam ſupponit. 402. quid Salvator a nobis exigat & expectet, cum nos ad Dei voluntatem exequendam obligat. 405. Duplex in Deo eſt voluntatis ſpecies, id eſt voluntas beneplaciti, & voluntas ſigni. 403.

Hujus virtutis excellentia. Qui Dei voluntatem in omnibus rebus perficit, juxta ſublimia principia operatur. 401. in hoc conſiſtit perfecta charitas. 405. Dei voluntatem noſcere eſt ſcientia reliquis ſublimior. 401. Divino famulatui ſe totum addicit, qui ſemper Dei voluntatem perficere ſtudet. 402. Hæc eſt virtus generalis & univerſalis. 406. omnes alias virtutes complectitur. *ibid.* cum voluntas Dei ſit ſancta, in hac perficienda ſtat noſtra ſanctitas. 407. hæc eſt virtus, quam Dei filius magis cordi habuit. 408. hæc eſt nota recti cordis, & animę, quæ Deo ſoli placere ſtudet. 409. Dei voluntati ſe conformare, eſt majus & acceptius ſacrificium, quod ei offerre poſſimus. 397. per hanc reſignationem ſuper humana omnia extollimur. 398. hæc eſt totius Jeſu Chriſti doctrinæ compendium. *ibid.* hæc eſt melior & ſolidior pietas. *ibid.*

Hujus virtutis neceſſitas. Voluntas Dei quomodocumque ſemper adimpletur. 403. cum voluntas noſtra ſit ex ſe vitioſa, Dei voluntate dirigi debet. 398. poſſumus, & debemus ſemper Dei voluntatem perficere. 408. incaſſum divinæ voluntati reſiſtimus, quæ non obſtante noſtra reſiſtentia adimpletur. 407. 411. ei, cum primum nobis innoteſcit, nos ſubjicere debemus. 409. abſque hac conformitate nulla pace frui poſſumus. 403. 412.

Rationes, quæ nos adducere debent, ut divinæ voluntati conformemur. Æquum eſt eidem nos ſubjici. 404. cum Deus ſit noſter dominus, ejus voluntati ſubditi eſſe debemus. 405. glorioſum eſt ita Deo ſubjici. 407. cum Deus permittat, quidquid in hoc mundo contigit, nos debemus acquieſcere, & eſſe contenti. *ibid.* mira hæc eſt inordinatio velle noſtram voluntatem eſſe regulam voluntatis Dei. 406. S. Chryſoſtomi ſententia de reſignatione divinæ voluntati. *ibid.*

Commoda, quę ex hac virtute percipimus. 412. domini ſumus noſtrarum paſſionum, quando Dei voluntati ſubdimur. 403. felicitas illius, qui in omnibus Dei voluntatem perficit. 406. dulce ſolatium eſt agere, quod Deus vult. 412. hac conformitate cunctæ res hujus mundi nobis ſunt indifferentes. 397. quodcumque aggredi poteſt, quando certum eſt Deum illud velle. 411. qui voluntatem Dei perficit, omnes hujus vitæ caſus contemnit. 405. quo magis divinæ voluntati conformamur, eo minus in hoc Mundo toleramus. 407. contenti ſemper eſſe debemus. Dei voluntatem perficiendo. *ibid.* felicitas illius, qui, Dei voluntatem exequitur, 405. de hoc admirabilis Ethnici cujuſdam ſententia. *ibid.* qui divinæ voluntati paret, homo eſt juxta Dei cor. 398. eſt aliquomodo omnipotens. 401. in hoc poſſumus ſexcentis in occaſionibus imitari filium Dei. 408. Religioſi obedientiæ præcepta ſequendo certi ſunt ſe ſemper Dei voluntatem perficere. *ibid.* conformitas Dei voluntati totam hominis felicitatem conſtituit. 406. ea noſtram felicitatem reddit aliquo modo ſimilem felicitati divinæ.

divinæ. 407
Hujus virtutis praxis. 411. incumbere debemus in cognitionem voluntatis Dei, ut illam perficiamus. 404. quomodo cognoſci poſſit voluntas Dei. 403. hoc eſſe debet juge Chriſtiani exercitium. 404. a Deo petendum, ut nobis ſuam voluntatem aperiat. *ibi.* antequam Dei voluntatem cognoſcamus, in perfecta indifferentia manere debemus. 409. quo pacto Dei filius hanc virtutem exercuerit. 404. ea eſt noſtra alimonia, quomodo fuit alimonia filii Dei. 402. ſit voluntas Dei, cum noſtri ſtatus officiis defungimur. 410. ratio noſtram Dei voluntati conformandi. 412. notæ, quibus perfecta divinæ voluntati ſubjectio dignoſcitur. 410. In quo debeamus hanc virtutem exercere. 406. in infortuniis. 412. in perſecutionibus. 406. in tribulationibus. 408. eadem tranquillitate bonum ac malum recipiendum. 408. conditiones, quas habere debet hæc divinæ voluntati ſubjectio. 405. omnimoda ſuæ voluntatis deſtitutio. 409. Suaſum nobis eſſe debet, quod optimum eſt, quidquid divinæ voluntatis mandato nobis contingit. 407. reſignatio in morte eorum, qui vel ſanguine, vel amore nobis conjuncti erant. 412. actus reſignationis voluntati Dei. 404
Contradictio, & reſiſtentia divinæ voluntati. Plerique nonniſi ſuam voluntatem exequi volunt. 411. ſolus inter omnes creaturas homo Dei voluntati reſiſtit. 404. Dei voluntas non eſt ſemper noſtræ conformis. 412. contradictio voluntati divinæ majorem damnatorum pœnam efficit. 407. qui Dei voluntatem perficere recuſat, eſt in hac vita infelix. 398. qui Dei voluntatem noſcere volunt, quin eam perficiant. 412. reſiſtentia divinæ voluntati omnes hujus Mundi calamitates in nos excitat. 504
Conſcientia. Amplus de hoc argumento tractatus. I. 413 hoc argumentum cum aliis relationem habet; de quo hic agatur. *ibid.* varia concionum hujus argumenti ſyſtemata. *ibid.* fontes, auctoreſque, ubi ſupellex inveniri poſſit ad propoſitas concionum ſtructuras extruendas. 416. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. *ibid.* & *ſeqq.* loci, ac ſententiæ SS. Patrum hujus argumenti: 418. quid ex Theologia deſumi poteſt ad hanc rem. 419. delecti ex Aſceticis, neotericiſque concinnatoribus loci hujus argumenti. 421
De conſcientia in genere; ejus definitio. 419. duplex conſcientiæ ſpecies, bonæ ſcilicet, & malæ. *ibid.* quid ſit conſcientiæ ſtimulus. 420. conſcientia eſt vox Dei. 421. nos accuſat, damnat, & punit. 423. propriæ conſcientiæ ſe ſubducere incaſſum aliquis conatur. 426. noſtra conſcientia eſt ſpeculum fidele. 427. ſæpe conſulenda, & interroganda ſua conſcientia. *ibid.* ejus lumina ſequenda ſunt. *ibid.* contra conſcientiam ſuam agere nunquam licet. 423. ea eſt judex incorruptus. 428. ſæpe officio ſuo non fungitur, quod eſt nos admonendi. 427. ſæpius etiam illam audire nolumus. 428. conſcientia ex effectibus cognoſcitur. 429. conſcientiæ vox & ſilentium. 428. ſopor. 426. ſcrupuli. 424. 425. illuſiones. 425. conſcientiæ ſtimulus eſt noſtrarum animarum immortalitatis argumentum. 430
De bona conſcientia. 427. bonæ conſcientiæ notæ. 413 quies & tranquillitas. 418. malæ conſcientiæ tranquillitas repente non gignitur, ſed diuturno habitu. 420. medium veram conſcientiæ quietem & tranquillitatem obtinendi. 418. bonæ conſcientiæ commoda. *ibid.* ſolatium. 429
De fallaci conſcientia. 414. fallax & mala conſcientia ab eodem principio manant. 420. quomodo formetur fallax conſcientia. 421. facile eſt ſibi falſam conſcientiam conſtituere. 422. ignorantia eſt plerumque falſæ conſcientiæ cauſa. 422. 425. 428. ſibi falſa conſcientia creatur rationis lumina extinguendo. 422. & ex aliena auctoritate atque ſententia. 421. conſcientiam nobis, prout placuerit, effingimus. 421. ſæpe ab aliquo affectu illa procedit. 429. effingitur ſibi conſcientia etiam ſub aliqua virtutis ſpecie. 430. nihil difficilius reformatur, quam falſa conſcientia. 414. ſpecioſi prætextus, qui allegantur ad ſe juſtificandum. 413. 429. nihil funeſtius, quam falſæ conſcientiæ effectus. 428. de conſcientia noſtra ſæpe ex aliena judicium facimus. 427. ſtatus deplorabilis falſæ conſcientiæ. 430. error falſæ conſcientiæ aliquando detegetur. 427. conſcientia erronea, & conſcientia falſa idem ſunt. 428
Mala conſcientia; ejus tormentum. 423. in mortis diſcrimine conſcientia ſopore affecta ſubito excitatur. 421. noxia conſcientia peccatorem inter voluptates torquet. 418. quomodo conſcientia peccatorum perturbet. 421. malæ conſcientiæ teſtimonium, & ſecreta objurgatio nequit evitari. 424. peccator ſuorum ſcelerum initio nunquam tranquillus eſt. *ibid.* cauſæ perturbationis malæ conſcientiæ. 425. de conſcientiæ verme. 418. malæ conſcientiæ ſupplicium nihil poteſt lenire. 429. licet diſſimulent peccatores, eorum conſcientia illos graviſſime diſcruciat. *ibid.* conſcientiæ ſtimuli vis & poteſtas. 430. exprobrationes malæ conſcientiæ in mortis articulo. 423. futuri timor malam conſcientiam crudeliter excruciat. 424. quomodo conſcientiæ clamorem ſuffocare conatur peccator. 424. 427. falſa pax malæ conſcientiæ. 424. 428. vivere in crimine ſine conſcientiæ ſtimulo eſt reprobationis nota. 425. habitus in crimine ad malam conſcientiam efformandam admodum confert. 420. conſcientiæ induratio. 428
Conſtantinus; quid hic ſapiens & pius imperator egerit, ut diſcordes quorumdam Epiſcoporum animos in Niceno concilio ſedaret. I. 587.
Conſuetudo, Mos. Quidquid hoc argumentum reſpicit. I. 430. quid conſuetudinis verbum ſignificet, & quo in ſenſu hic accipiatur. *ibid.* variæ concionum hujus argumenti ſtructuræ. 431. fontes, atque auctores, ex quibus hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras elaborandas. 433. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. *ibid.* & *ſeqq.* loci, ac ſententiæ SS. Patrum in hanc rem. 436. quid ex Theologia, atque Ethica deſumi poſſit ad hoc argumentum. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, & nuperis concionatoribus loci. 438.
Quid ſit conſuetudo, ejuſque definitio. 436. variæ conſuetudines, e quibus aliquæ bonæ ſunt, aliquæ malæ. *ibid.* pravarum conſuetudinum cauſæ. *ibid.* quomodo conſuetudo formetur. 437. diſcrimen inter eccleſiæ traditiones, & populorum conſuetudines. *ibid.* quid conſtituat conſuetudinem, & unde oriatur. 430. 438. nos conſuetudinem invehimus, & ad eam ſtabiliendam cooperamur. *ibid.* conſuetudo pro lege habetur. 441. quæ veritatem evertit, cæcitas eſt. 444. quædam conſuetudines laudabiles ſunt & indifferentes, quas abſque periculo ſequi licet. 444.
Malum, & crimina, quæ conſuetudo gignit. 443. conſuetudo efficit, ut vitium & crimen pro virtute habeatur. 438. periculoſa conſuetudinis præjudicia. 441. conſcientiæ ſtimulum ſuffocamus, ut malas conſuetudines ſequamur. 443. pravam conſuetudinem legi divinæ ſubſtituimus. *ibid.* aliorum exemplo actiones noſtras tuemur. 445. conſuetudinem ſequentes noſmet excæcamus, & a recta via aberramus. 435. pravæ conſuetudines viæ ſunt, quæ eas ſequentes a recto tramite deducunt. *ibid.* mundi crudelitas, qui adſtringit, ut ejus leges, & conſuetudines ſequantur. 436. prava conſuetudo eſt lex injuſta, quæ mortem infert in peccatum pertrahendo. 435. Deus a pravis Mundi conſuetudinibus electos ſuos tuetur. *ibid.* pravæ conſuetudines omnibus criminibus pondus addunt. 432. conſuetudo lex eſt injuſta, turpis, atque tyrannica. 431.
Impreſſio, quam parit conſuetudo. 441. Mala conſuetudo omnes unius urbis incolas corrumpere poteſt. 440. ſpiritum ſeducit *ibid.* vim habet incredibilem, ut nos ad malum pertrahat. 444. funeſta mundi ſententia, ſequendam eſſe conſuetudinem. 445. conſuetudinum popularium vis. 437. in quo multitudini deferendum, & in quo minime ſequenda. *ibid.* plerumque agimus, ut alii ejuſdem ordinis operantur, & conſuetudini ſervimus. 442. quænam ſint pravæ conſuetudines, quas mundus approbat. 445.
Prætextus, qui afferuntur, ut conſuetudinem ſequamur. 442. 445. conſuetudinem allegare eſt ſemper futilis excuſatio. 443. ſolutior diſciplina conſuetudine invecta toleratur potius, quam permittatur. 431. S. Pauli de pravis conſuetudinibus ſententia. *ibid.* in tuto eſſe conſcientiam noſtram incaſſum credimus, dum conſuetudinem ſequimur. 437. abuſus, & prava conſuetudo nos minime purgant. 444. bona lex juſte irrogata prava conſuetudine nequit aboleri. 438. Principes nequeunt ſtatuere, neque probare vitioſam conſuetudinem poſſunt. *ibid.* noſtra agendi ratio defendi conſuetudine non poteſt. 442. conſuetudo nunquam poteſt crimini auctoritatem addere. 443. in Dei judicio non admittetur conſuetudinis prætextus. 440. 443. qui pravam conſuetudinem ſectantur, puniuntur æque ac illi eamdem invehentes. 432. multitudo ſectantium conſuetudinem vitio pondus non addit. 441. conſuetudinis via
tuta

tuta non eſt. 442. eſt via lata. *ibid.* hanc viam latam ſequentes damnantur. 443. improbi pravis ligantur conſuetudinibus. 443.

Pravis conſuetudinibus obſiſtendum. 435. 444. exempla eorum, qui pravis conſuetudinibus ſe objecerunt. 434. Filius Dei venit, ut malas conſuetudinis everteret. *ib.* quid nobis agendum, ut conſuetudinis curſum inhibeamus. 459. non ſectanda conſuetudo. *ib.* noſmetipſos corrigere oportet, ut conſuetudinem pro viribus corrigamus. *ibid.* conſuetudinem tueri non debemus. 443. Jeſus Chriſtus eſt via & veritas, quam ſequi debemus. 444.

Continentia & Caſtitas. Quid animadvertendum, cum de hoc argumento diſſeritur. I. 445. varia concionum hujus argumenti ſyſtemata. 446. fontes, & auctores, ex quibus hauriri copia poſſit ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 447. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 448. *& ſeqq.* loci ac ſententię SS. Patrum in hoc argumento. 450. quæ ex Theologia ad hoc argumentum poſſunt deſumi. 452. delecti ex Aſceticis, & recentioribus concionatoribus loci hujus argumenti. 453.

Continentia, & caſtitas generatim. Definitio caſtitatis, & ejus ſpecies. 452. varia nomina, quę huic virtuti induntur. *ibid.* quam fragilis ſit hęc virtus. 446. hujus virtutis fędus cum humilitate. 458. cordis puritas cum corporis puritate conjuncta eſſe debet. 460. natura nobis inſpirat pudoris & caſtitatis principia. 459. de voto caſtitatis. 450.

Hujus virtutis excellentia. 452. virginum, & virginitatis elogium. 455. 457. 461. puritas nos ſupra noſtram naturam extollit. 450. quam accepta Deo ſit hęc virtus. 458. amor, quo Deus erga animas puras afficitur. 460. in quo perſonæ caſtæ ab Angelis differant. *ibid.* eis ſimiles ſunt. 450. ſponſæ ſunt filii Dei. *ibid.* caſtitas nos Beatis in cœlo ſimiles efficit. 453. & aliquomodo ſimiles Deo. *ibid.* virginitas matrimonio præferenda. 452. puritate Deo unimur. 459. de viduarum caſtitate. 460. quænam debeat eſſe Religioſorum caſtitas. 453.

Præceptum cuſtodiendi caſtitatem juxta ſtatum ſuum. 452. hujus virtutis gradus, & quid de præcepto ſit in hac re. 446. a Chriſtianis exigitur puritas cordis & animæ. 450. hoc præcepto tenemur evitare, quidquid obſtat huic virtuti. 457. ab hac etiam criminis ſpecies amovenda. 460. multi ſe caſtos, & continentes eſſe putant, cum non ſint. 457.

Cura hanc virtutem ſervandi. Sollicitudo, qua in hac materia afficiuntur animæ puræ. 454. monitum S. Pauli ad ſuum diſcipulum Timotheum in hanc rem. 451. ſervare caſtitatem eſt diſciplinæ chriſtianæ cumulus. *ibid.* minima licentia timanda eſt in hac materia. 456. pro puritate ſemper timendum, & excubandum. 460. modica ſollicitudo illam cuſtodiendi. 461. noſtra corpora ſunt Dei templa. *ibid.* virginitas amiſſa eſt irreparabilis. 457. theſaurus eſt, ad quem ſervandum nullum ſatis eſt ſtudium. 458. difficile a vitio contrario defenditur. 459. vere caſti alienam caſtitatem curant. 457.

Rationes hanc virtutem ſervandi. 453. ob id præſentia Dei magno auxilio eſt. 454. item ſenſuum ſuorum modeſtia. *ibid.* pręcipue vero ſuorum oculorum. *ibid.* veſtitum modeſtia haud parum confert. 455. pudor & modeſtia exterior ſunt veluti propugnacula caſtitatis. 459. gravitas quædam naturalis ad id etiam admodum confert. *ibid.* occaſionum periculoſarum fuga eſt abſolute neceſſaria. 460. vis & animus hanc virtutem tuendi contra ſuos hoſtes. 446. ut illam ſervemus, amoveamus, oportet, quoſdam affectus, qui huic virtuti damno ſunt. 458. ſe immunem ab impuritatis vitio ſervare non eſt impoſſibile. 459. matres filiabus ſuis advigilare debent, ut earum innocentiam ſervent. 455.

Pericula, quæ ſubit hæc virtus. Occaſiones, in quibus ejus jactura periclitatur. 458. imprudentes, & nimis liberi intuitus. 454. viſio imaginum inhoneſtarum. 456. librorum malorum lectio. 454. omnia videndi & ſciendi curioſitas. 458. placendi deſiderium. *ibid.* nimis familiares conſuetudines cum alterius ſexus perſonis. *ibid.* malæ cogitationes. 458. licentiæ indecoræ. 455. 456. puellarum mundanarum puritas eſt plerumque ſuſpecta. 454.

Contritio & converſio vide Pœnitentia.

Converſio peccatoris. I. 462. de quo in hoc titulo agatur: multiplex ſermonum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes auctoreſque, ex quibus poſſit depromi copia ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 464. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 465. *& ſeq.* loci & ſententiæ SS. Patrum in hoc argumento. 468. quid ex Theologia ad hoc argumentum poſſit deſumi. 469. delecti ex Aſceticis, & nuperis Concionatoribus loci ad hoc argumentum. 472.

De converſione peccatoris generatim. 476. in quo conſiſtat peccatoris converſio, & quid ſit. 463. quid in peccatoris converſione perpendendum. *ibid.* quid ſit converſio, ſeu pœnitentia interna. 469. nulla pœnitentia vera eſt, niſi ſit in corde. 468. 472. interioris, & exterioris diſcrimen. 462. 469. ad Deum nos convertere, per pœnitentiam ſemper poſſumus. 468. quid intelligendum pro pœnitentia continua, quam Chriſtianus perficere debet. 469. omnes virtutes ad bonam veramque pœnitentiam concurrunt. 471. pœnitentia & converſio eſſe debet cordis, & morum immutatio. 472. hæc eſt totius vitæ humanæ opus. 473. eſt immutatio peccatoris, & regeneratio ſpiritualis. 482. pœnitentia, & cordis converſione Deo litatur, quidquid acceptiſſimum eſt. 473. peccatoris converſio non ſemper ſubito fit. 484. perturbato animo, commotoque fit. 475. modicus dolor, quo ob amiſſionem Dei afficimur, ſi comparetur cum amiſſione bonorum temporalium. 483. pœnitentia proprie in dolore conſiſtit. *ibid.*

Converſio peccatoris ex parte Dei conſiderata. 470. converſio peccatoris Deo pluris conſtat, quam totius mundi creatio. 482. ea eſt gratiæ fortis & potentis opus. 477. Deus ſæpe tribulationibus peccatorem in viam revocat. 472. quam admirabilis ſit hæc peccatorum immutatio. 479. eſt manus omnipotentis opus. 476. quam ſit Deo accepta. *ibid.* innocentiæ & pœnitentiæ collatio. 471. opus eſt, ut Deus & peccator converſioni cooperentur. 470.

Quid ex parte peccatoris neceſſarium ſit ad veram converſionem. 463. ad Deum, quem deſeruit, redire debet. 468. non deliberandum eſt, quando de ſua converſione agitur. 473. aſpectu noſtræ calamitatis quomodo commoveri debeamus. 474. ſe convertendi deſiderium. 482. conſilium ſe convertendi debet eſſe ſincerum. 481. primo curandum eſt peccatori, ut ex infelici ſtatu, in quo reperitur, emergat erga Deum redeundo. 474. animæ pęnitentis ſenſus. 476. 479. animæ vere pœnitentis dolor quis eſſe debeat. 477. 479. confidenter ad Deum reverti debet peccator. 472. quam vivus eſſe debeat peccatoris converſi dolor. 480. cum dolor & contritio parum durat, indicium eſt eam non eſſe veram. 484. pœnitentia interior licet ſenſibilis non ſit, vera tamen eſt. 484. quando vere decrevimus pœnitentiam agere, non neceſſarium ſolummodo nobis pręſcribimus. 485. dolor de peccatis noſtris debet eſſe jugis, quia certi non ſumus, an ea nobis remiſſa fuerint. 483. dolore; & pœnitentiæ lacrymis Deus in nobis gratiam producit, & noſtram juſtificationem. 468. quo amore erga Deum affici debemus ob noſtræ converſionis beneficium. 471. hujus gratiæ memores eſſe oportet. 475. veræ converſionis effectus. 481. quid poſſit in peccatorem vera converſio. *ibid.* S. Auguſtini ſenſus poſt converſionem. 477. gaudium & ſolatium peccatoris vere converſi. 479. peccatoris converſionis initium & progreſſus. 479. quibus gradibus fit hæc converſio. 470. licet converſi ſimus, noſtrorum peccatorum memoriam ſæpius refricemus, oportet. 480.

Veræ converſionis conditiones. 463. hanc veram converſionem Deus in nobis operatur. 481. raro fit perfecta converſio. 480. de peccatis noſtris dolor ſupernaturalis eſſe debet. 480. ſincerum eſſe debet conſilium deſerendi peccata. *ibid.* ex externis de noſtræ converſionis ſinceritate ferendum judicium non eſt. 479. deliberatum nobis eſſe debet Deo in poſterum penitus adhærere. 475. rationes cognoſcendi, utrum vere fuerimus converſi. 475. veræ converſionis notæ. 479. 481. 482.

Converſio ficta, & falſa pœnitentia. 474. 479. futile converſionis ſyſtema, & vana idea. 481. inconſtantia, & animi fluctuatio in converſione, quam meditamur. 480. converſiones fictæ, atque coactæ. 482. vere converti nolumus. 473. negligentia ſe convertendi eſt falſæ pœnitentiæ nota. 484. falſa pęnitentia ab æterno ſupplicio non eximit. 485.

Difficultates, & obſtacula in converſione peccatoris occurrentia. 475. 482. cordis converſio non eſt adeo facilis, ut putatur. 474. peccator, antequam ſe dedat, reluctans & anceps. 176. 177. mille difficultates dæmon objicit peccatori ad converſionem parato. 472.

Alia quædam ad pœnitentiam ſpectantia. Quid debeat ad-

adſtringere peccatorem ad ſe convertendum. 473. nihil ploratus noſtros, doloremque magis promeretur, quam Dei ejuſque gratiæ amiſſio. 474. dolor, & lacrymæ juſtæ non ſunt, niſi in noſtrorum peccatorum pœnitentia. 481. perturbari debet peccator ſua peccata reſpiciens, & ad converſionem animum intendere. 473. parum ſenſibiles ſumus malo, quod nobis parit peccatum. 473

Convivia. Epulas amicis ſuis aliquando licet inſtruere, ſed id non deducendum eſt in morem. II. 495. abuſus, qui in convivia irrepſerunt. 490. de conviviorum deliciis & ſumptibus. 492. conviviorum uſus in primitiva eccleſia. 486. cur filius Dei nuptiali convivio intereſſe voluerit, & exemplum, quod nobis præbuit. *ibid.*

Convivium Aſſueri, beatitudinis cœleſtis typus. I. 479

Core, Dathan, & Abiron primi ſchiſmatis exemplum exhibuerunt, & quas pœnas luerint. II. 5

Correctio fraterna, & quidquid hoc argumentum reſpicit. I. 486. quid animadvertendum, ut hæc materia bene pertractetur. *ibid.* varia concionum hujus argumenti ſyſtemata. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri poſſit copia ad has concionum ſtructuras exornandas. 489. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 490. loci, & ſententiæ SS. Patrum in hanc rem. 494. quid ex Theologia depromi poſſit ad hoc. 495. delecti ex Aſceticis, & nuperis Concinnatoribus loci ad hoc argumentum. 499

Correctionis fraternæ definitio, & quid ea ſit. 495. in quo conſiſtat. 505. duplex correctionis ſpecies, quæ duo perſonarum genera reſpiciunt, 495. facienda eſt præcipue quoad peccata habitualia. 507. hoc munere defungentes Jeſu Chriſti officium exercent. 502. per hanc Apoſtoli evadere poſſumus, & ad ſalutem proximi conferre. 501

Correctionis fraternæ præceptum in quo fundetur. 495 correctio fraterna præceptum eſt, non conſilium. *ibid.* hujus præcepti gravitas. 497. 505. a paucis nihilominus obſervatur. 505. ab hoc præcepto, æque ac a pluribus aliis noſmet ipſos nimis audacter eximimus. 508. quodnam peccatum ſit hujus præcepti omiſſio. 495. hoc eſt peccare contra charitatem, quæ Deo debetur. *ibid.* malum, quod ex hujus præcepti omiſſione oritur. 501 amicum prodimus, cum ſuorum errorum illum admonere metuimus. 497. gravitas peccati quod committitur hoc præceptum omittendo. 499. in quæ crimina prolabi ſinamus peccatorem, eo quod illum reprehendere & corrigere negligimus. 506. negligentia in modicis erroribus corrigendis cauſa eſt, quod gravius erretur. 507.

Obligatio correctionem fraternam exercendi. 486. quinam hac obligatione defungi debeant. *ibid.* quilibet Chriſtianus tenetur proximum ſuum corrigere, & ejus ſaluti cooperari. 494. odium, quo in peccatum affici debemus, ad id nos adſtringit. 495 item noſtramet utilitas. 497. quinam peculiari jure ad hoc teneantur. 498. ſolvimur ab hac obligatione, quando peccatum nullum patitur remedium. 499. hoc caſu excepto, nemo a correctione proximi peragenda immunis eſt. *ibid.* charitas, quam proximo debemus, ad id nos adſtringit. *ibid.* & ratio gloriæ Dei. *ibid.* pauci hoc munere defunguntur. 502. utilitas noſtra ſæpe impedimento eſt, quo minus id muneris expleamus. *ibid.* timiditas & ignavia, quam ad hoc plerique præſeferunt. 503. ob charitatis defectum proximum redarguere non audemus. 503. qui immunes ſunt ab eroganda eleemoſyna corporali, non ſunt immunes a ſpirituali, quæ eſt correctio. 505. quando peragenda correctio, & quando omittenda ſit. 496. occaſiones, quibus vitium reprehendere tenemur. 507. odium peccati eſſe debet præcipua peragendæ correctionis ratio. *ibid.* quando, & quomodo expleri debeat. 505

Ratio, qua alios corrigere debemus. 487. quomodo ſæpe peccamus non corrigendo, ita etiam quandoque corrigendo. 487. fraternæ correctionis regulæ & conditiones. 488. plerumque ſecreto corrigendum eſt. 492 503. in correctionibus odio habendum eſt vitium, non perſona. 493. quando facienda correptio. 496. quomodo objurgandi & corrigendi peccatores. *ibid.* aliquando intereſt aliquantiſper diſſimulare. 499. cavendum eſt, ne in correptione immiſceantur objurgationes injurioſæ. 499. humiliter facienda eſt correctio. 500. & quam fieri poteſt, lenienda. *ibid.* perpendendum eſt, quod ii, qui corriguntur, ſunt fratres noſtri. 501. lenitas, & ſeveritas adhibendæ ſunt pro criminum qualitate. 502. non corrigendum ex mera libidine. *ibid.* vel ex aliquo affectu. 500. quid obſervandum in admonitionibus, quæ Principibus fiunt. 502. in quacumque correctione diſcrete procedendum. 503. lenitate præſertim res proſpere ſuccedit, & perſonas lucramur. *ibid.* quomodo concionator vitia debet arguere. *ibid.* aliquando excuſanda ſunt peccata, quæ volumus corrigere. 504. qua dexteritate agendum ut bene corrigatur. 504. aliquando totum corrumpitur nimis ſevera correctione. *ibid.* ſeveritas tamen non omnino ſeponenda. 505. ſed charitatis lenitati immiſcenda. *ibid.* indulgentia in mollitiem degenerare non debet. 506. clamoſe non querendum eſt de publicis criminibus. 507. circumſtantiæ, quæ generatim in correctione obſervandæ ſunt. 506 quid reſpicere debeat ille, qui corrigit. 500

Correctionis fraternæ utilitas, & fructus. 499. hoc medio quoddam bonum proximo adfertur. 493. vitium arguentes neque operam, neque meritum perdimus. 497. de Deo & proximo optime meremur. *ibid.* hoc eſt efficax medium Deo lucrandi fratrem ſuum. 500. peccatores ad officium revocantur. 501. Deus gratiam ſuam jungit correctioni, quæ peccatori fit. *ibid.* via utilem reddendi correctionem. 502. non omittenda, licet inutilis eſſe debeat. 505. falſus zelus ſæpe correctioni immiſcetur, eamque inutilem reddit. 507. correctio charitatis intuitu perfecta ſancta eſt & ſalutaris. 488.

Quibus fieri debeat correctio. 496. non ſemper expectandum, ut is, cui fit correctio, adſentiatur. 493. omnibus fieri debet, ſed diverſimode. 497. non deſiſtendum ab arguendis peccatoribus, qui noſtra monita in ſequiorem partem accipiunt. 496. neque ab iis arguendis, qui in deſperationem videntur abrepti. *ibid.*

Quinam eſſe debeat ille, qui alios corrigit. Oportet, ut nihil ſibi objici poſſit, quo jus ſibi vindicet alios arguendi. 491. 506. iiſdem ſaltem defectibus, quos reprehendit, obnoxius eſſe non debet. 498. non eſt tamen ob id neceſſarium, ut ab omni defectu ſit immunis. *ibid.* zelus corrigentis bono ejuſdem exemplo debet inniti. 500. rectam intentionem habere debet in aliorum correctione. 502. oportet, ut ſeipſum reformet, antequam in aliorum reformationem animum intendat. 507.

Quomodo acceptanda ſit correctio. 488. quid illis accidat, qui correctionem pati non poſſunt. 491. vanitas, & ſuperbia impediunt, quo minus e correctione proficiamus. 500. correctionem pati non poſſe eſt indurati peccatoris nota. 506. correctio ab eo facta, qui nobis melior non eſt, contemni non debet. 508

Difficultates, & prætextus, ut nos ab aliis corrigendis abſolvamus. Vanus timor amittendi amicum illum corrigendo. 501. ſi Deum diligimus, nihil nos ab arguendo, & admonendo proximo poteſt avertere. 502. non ceſſandum ab aliorum correctione propter perſecutionem, quæ in nos poteſt exciteri. 503. correctionis difficultas. 140. quinam e correctione ſe exſolvant. 488.

Crux Salvatoris in extremo judicio apparebit. II. 581.

Curioſitas. De quo in hoc articulo agitur. I. 508. variæ concionum hujus argumenti ſtructuræ. 509. fontes, & auctores, unde hauriri copia poſſit ad has ſtructuras exornandas. 510. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 511. loci, & ſententiæ SS. Patrum in hanc rem. 514. quid ad hoc erui ex Theologia poſſit. *ibid.* delecti ex libris aſceticis, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 515

Natura, & definitio curioſitatis, & quid hoc nomine intelligi debeat. 514. vitia, ad quæ referri poteſt curioſitas. 515. bona eſſe poteſt, vel mala. *ibid.* varia eſt juxta varia objecta, ad quæ ſe confert. 516. diſcrimen inter hominem curioſum, & ſtudioſum. 514. non abſolute damnanda quælibet curioſitas. 516. quando curioſitas vitioſa eſt, & vituperanda. *ibid.* cauſa curioſitatis eſt naturalis inſtinctus, quo homines ad ſciendum, & diſcendum feruntur. 514. immortificationis effectus eſt. *ibid.* eſt vitæ otioſæ & deſidis cauſa & effectus. 527

D

D*Avid*; ejus moderatio, & quomodo fuerit ſuorum affectuum dominus. I. 35. typus veniæ injuriarum. 114. ejus amor erga Deum. 90. ejus charitas erga proximum. 158. ejus clementia ejus vi anteponenda. 126 cœli deſiderium, quod præſefert. 288. ejus poſt peccatum cæcitas. 308. ejus confidentia in Deum 383. poſt peccatum conſcientiæ ſuæ tormenta expertus eſt. 417.

ejus

ejus converſio & pœnitentia. 466. ejus curioſitas a Deo ſevera punita. 512. ejus conſormitas divinæ voluntati. 400. ejus clementiæ exemplum erga Semei. II. 534. pœnitentiæ ſinceritas. 500. exactus obſervator jejuniorum legis, & horum jejuniorum rigor. 342. quomodo indiſcretus intuitus illum ad adulterium perpetrandum trahit, & in ingentia mala devolvit. 376. cur Deus noluerit templum ab ipſo ædificari, quamvis eſſet homo juxta cor ſuum. III. 367. quam deditus fuerit precibus. 324. ejus timor, ne e reproborum numero eſſet. 485. præſentiæ Dei poteſtas in ejus animum. 502. quanti ei conſtitit vanitas, quæ levis videbatur. 415. ejus pœnitentia. 445. lenitas & patientia. IV. 314. timor erga Deum. 307

Debita. Imprudentia eſt æs alienum non ſolvere. II. 277 tenemur commoda noſtra minuere, ut debita ſolvamus. 208. iniquum eſt partem tantum æris alieni ſolvere. 213. quid ſentiendum de iis, qui debita non ſolvunt, ut ſuam dignitatem tueri poſſint. 212. & de iis, qui alieno ære obſtricti, profuſis ſumptibus vivunt. 211. & de iis, qui nimium ſevere debitum exigunt. 209.

Decalogus, & lex vetus. III. 474

Defuncti. Preces pro defunctis, vide titulum, *Purgatorium*.

Deiſtæ qui dicuntur, impii ſunt æque ac Athei. I. 198

Deſiderium; adeo aliquid cupimus, ut nobis facile ſuadeamus illud eſſe juſtum & licitum. I. 420

Deſiderium cœli, vide *Beatitudo*, & totum hunc titulum.

Deſtitutio.. Deus non deſtituit eos, qui in eo confidunt. I. 395. 396. nos non deſerit in proſperis æque ac in adverſis. 394

Detractio, & calumnia. Titulus, & monitum hujus argumenti. I. 521. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri poteſt copia ad has concionum ſtructuras exornandas. 523. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 524. loci, & ſententiæ Ss. Patrum ad hanc rem. 527. quid ex Theologia ad hoc erui poſſit. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, & nuperis concionatoribus loci in hoc argumentum. 529. Natura, malitia, & character detractionis. Ejus definitio. 527. diſcrimen inter detractionem & calumniam. *ibid.* detractio ex ſe peccatum lethale eſt, & quando veniale tantum ſit. 528. licet vera ſint, quæ de aliquo dicimus, mala, hoc ſemper eſt detrahere. 521. variæ detractionis ſpecies. 528. detractio craſſior, & detractio callidior. *ibid.* quomodo variis modis detrahitur. 535. hujus vitii character expreſſus eſt in Phariſæorum detractione de filio Dei. 525 detractio eſt homicidii ſpecies. *ibid.* detractor improbam percipit voluptatem, & ob hanc unam detrahit. 534. detractionis gravitatem non ſemper metiri debemus ex malo, quod de proximo dicitur, ſed ex damno, quod illi infertur. 528. vitium eſt Deo & hominibus odioſum. 533. eſt nihilominus peccatum admodum vulgare. 532. turpe peccatum eſt, & quare. 522. 534

Detractionis effectus, & mala, quæ generatim parit. 522. 526. 531. 538. unionem & concordiam evertit, & violat charitatem. 525. peccatum eſt admodum peſtilens, quod communicatur, ac proinde ingentia mala parit. 522. ſanctitas & virtus a detractione tutæ non ſunt. 539. de injuria, & malo, quod proximo infertur, judicandum eſt ex ſollicitudine, qua ob tuendam nominis ſui famam afficitur. 526. 537. detractionis graſſatio incendio comparatur. *ibid.* detractoris lingua linguæ ſerpentis confertur. *ibid.* quomodo ſe extendat detractio, & publica evadat. 532. nullum vulnus magis ſenſibile, quam quod a detractione infertur, neque major perſecutio, quam quæ a calumnia excitatur. 525. detractio Pharaonis magis comparatur. *ibid.* detractionis cum furto collatio. 537

Calliditas, & artes detractionis. 536. 538. aggreditur homines, qui honeſtatem, & pietatem magis profitentur. 529. ejus nequitia deprehenditur in inquirendis rationibus, ut hominum officiat nomini. *ibid.* nihil facilius, quam obloqui, & detractionem diſſimulare. 353.

Detractionis cauſæ. Præcipua cauſa odium eſt. 534. naſcitur etiam vulgo ex zelotypia & invidia. *ibid.* item ex jactantia. 534

Falſi prætextus ad excuſandam detractionem. 531. prætextus zeli non eſt admittendus. 534. 538. gloriæ Dei prætextus. 536. & boni publici. *ibid.* levitas, & indiſcretio nos non excuſat. 533

Detractor. Character detractoris, & calumniatoris. 530. detractoris lepidi, & ridiculi deſcriptio. 532. artes,

quibus utitur detractor: 536. detractorum injuſtitia: 537. illum, de quo detrahit, inauditum damnat. 530. qui de aliis obloquuntur, non carent iis defectibus, quos arguunt, & carpunt. 532. ſunt nonnulli, qui detrahendi jus habere putant. 536. detractores defectibus alienis attenti ſuos non reſpiciunt. 536. qui partes adverſas ſequuntur, ſæpe alter de altero detrahit. 539. mulieres vulgo ad detractionem pronæ. 539. hypocritæ ſemper ſunt detractores, & alios carpunt. 535

Detractio, cum ſit contra juſtitiam, adſtringit ad famæ reparationem. 529. quam difficilis ſit hæc reparatio. 531. 537. Deus detractionis peccato veniam non indulget, niſi injuria illata reparetur. 532. bifariam poteſt hæc reparatio fieri. 530. licet detractio ſit adeo vulgaris, paucæ reparationes occurrunt. 533. Peccatum, quod committunt detractionem audientes. 534. in Mundo facile eſt detrahere, & audire detrahentes. 539. cum voluptate auditur detrectatio, 534. quam peccent detractionem audientes. 537. detractionis participes fiunt. 537. aliquando magis peccant, quam detractores. 528. quid agendum, cum detractorem audimus. 529. de iis, qui arguere non audent detractores. 526.

Quid faciendum, cum alii de nobis obloquuntur. 530. toleranda detractio exemplo filii Dei. 533. nimis ſenſibiles ſumus telis detractionis. 538. rationes complures lenire debent dolorem, quo detractio nos afficit. 523. commoda, quæ inde percipere poſſumus. 522. contemnendæ detractiones, quæ in nos torquentur. 533. optimum os obturandi detractori remedium, eſt detractionem tolerare. *ibid.* remedium contra detractionem ſilentium eſt. 529. propoſitum linguam ſuam probe cuſtodiendi. 526

Devotio. Quid hic titulus contineat, & quid in hac materia tractanda obſervandum ſit. I. 540. varia concionum hujus argumenti ſyſtemata. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri rerum copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras elaborandas. 542. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 543. & *ſeq.* SS. Patrum loci; atque ſententiæ hujus argumenti. 545. quid ad hoc ex Theologia poſſit depromi. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum ſpectantes. 547

De devotione in genere; ejus definitio, & quid per hoc intelligatur. 545. medium locum tenet inter ſuperſtitionem & impietatem. 546. magis conſiſtit in ſenſibus cordis, quam in actibus externis. *ibid.* a charitate oritur, & interna dirigit externam. 554. a devotione arcendi non ſunt externi cultus. 546. hinc devotio eſſe debet interna, & externa. 551. diſcrimen inter veram & falſam devotionem. 553. corde vera & falſa devotio expendenda. 554. duo errores oppoſiti in hoc devotionis argumento. 555. duæ devotionis ſpecies, triſtis & arida altera, altera lenis & benevola. 556. devotio vulgaribus Chriſtiani officiis aliquid addere videtur. 546. veræ devotionis character vitæ civilis intuitu. 559. quid intelligatur, cum dicuntur omnes eſſe debere devoti. *ibid.*

Devotionis apologia, & elogium. Devotio in Mundo inique laceratur. 549. criminationes in devotionem profitentes. *ibid.* devotis nullus defectus ignoſcitur. 556. munire oportet verus devotos contra libertinorum ſermones. 541. tueri oportet devotionem a criminationibus eidem illatis. 540. confutatio illam vituperantium. 541. tria hominum genera devotionem carpunt. 542. iniqua devotionis idea, quam nonnulli ſibi effingunt. 540. judicium de devotione non ferendum ex ejus abuſu. 554. qui devotioni ſe dedere cupiunt, parati ſint, oportet, ad contradictionum tolerantiam. 555. criminationes in devotos. 556. nonnullorum defectus in devotionem cadere non debent. 557. nihili habendi ſunt joci, qui in devotos torquentur. *ibid.* ideam, quam nobis de vera devotione debemus effingere. 559. devotio non eſt rationi, legibus, aut moribus approbatis adverſa. 548. non eſt inutilis, ut jactant libertini. *ibid.* non eſt innoxiarum oblectationum inimica. *ibid.* vitæ civili contraria non eſt. 558. veræ devotionis character. 550. in iniqua judicia, quæ contra devotos feruntur. 549

Veræ devotionis qualitates & conditiones. Ea debet eſſe diſcreta, & moderata. 548. ſingularitas in ea eſt vitanda. 553. devotiones ſpeciales exerceri non debent præceptarum devotionum præjudicio. 549. viis ordinariis inſiſtendum, donec ad altiora nos Deus elevet. 550.

ſtatis temporibus & diebus non debet eſſe circumſcripta. 555. devotiones peculiares non debent eas, quę noſtri ſtatus ſunt, impedire. 551. in devotionis materia ſemper incipiendum eſt ab eo, quod preceptum eſt. 548. devotio interior ante externam procuranda. 556. devotio in rebus inſuetis & arduis peragendis non conſiſtit. 548. quid ſentiendum de devotione, quæ facilis appellatur. 554. eſſe non debet aſpera, & inurbana. 555. luxus inimica eſt, & modeſtiam amat. 549. certæ verę devotionis notæ. 550. de devotione perfunctoria. 553. quilibet poteſt devotionem exercere. Eſt omnibus hominum generibus propria. 547. ut ſimus devoti, opus non eſt, ut ſpiritum elevatum habeamus, 547. quilibet ad eumdem devotionis gradum non eſt vocatus. 546. devotio cujuslibet ſtatui & conditioni conformis eſſe debet. 548. cum propriis noſtræ profeſſionis negotiis ſociari poteſt. 546. quæcumque tamen devotio non eſt omnibus apta. 556. in corporis auſteritatibus non conſiſtit. 550. ſpiritus pęnæ, & ariditates ab ea non debent arcere. ibid. de devotionis impedimentis. 547. quo ſenſu dici poteſt devotionem facilem eſſe, ac proinde in uſum deducendam, 554.

Abuſus, & illuſiones in devotionis materia. 553. devotio indiſcreta, 552. mollis, & indulgens. 555. ſerotina & ad vergentem ætatem dilata. 552. quidam volunt alios reformare, quin ſeipſos reforment. ibid. devotio conſuetudini accommoda. 555. otioſa & ignava, ibid. inordinata. 554. ſuperſtitioſa. 552. penitus exterior. 559. deſtituit aliquando devotio, cum plauſu non excipitur. 554.

Acquirendi, & ſervandi devotionem media. Nitendum eſt, ut ſervetur devotio interiori pace & collectione. 551. devotio oratione nutritur. 545. amittitur converſatione nimis libera. 560. ad ſublimiorem devotionem ſtatim adſpirandum non eſt. 547. neque inſueta devotio affectanda. 549. non omittanda devotionis exercitia propter hypocritarum abuſum. 546. metuendum non eſt ut devoti credamur, ſed aperte profitanda devotio. 553. quomodo devoti vivere debeant. 551. negligenda non ſunt devotionis exercitia, quæ nunc admodum rara ſunt. 549. alias devotionis ſpiritus ſenſim amittitur. 560.

Falſa devotio, & ejus character. 558. varii veræ & falſæ devotionis progreſſus. 541. falſa devotio veram lædit. 553. quod videtur devotio, eſt ſæpe amoris proprii effectus. 559. falſa devotio clareſcere cupit, & tota in oſtentatione verſatur. 459. devotio Phariſaica. 552. cur plerorumque Judæorum devotio fuerit a filio Dei reprobata. 550. falſa devotio ex ſuperbia oritur. ibid. devotio utilitati dedita. 552. vana, habitualis, ingenii. 558. falſa devotio ſaluti periculoſa. 559. quomodo vera devotio odium peccati inſpiret, mala vero illius timorem adimat. 552.

Deus. Dei exiſtentia, vide titulum *Athei*, ubi probatur. Dei incomprehenſibilitas. I. 194. Deus omnes creaturarum perfectiones penitus complectitur. 106. unius divinitatis cognitio omnibus nationibus communis eſt. 196. cognitio Dei fidelium in terris differt a cognitione Dei reproborum in inferis. 192. corde melius, quam mente ad Dei cognitionem pervenimus. 206. Deus ignotus, quem colebant Athenienſes. 191.

Dignitas, Magiſtratus, honor &c. Quomodo in his ſeſe gerere homines debeant, & ad quæ officia adſtringantur. I. 560. monitum, in quo indicatur, de quo in hoc titulo agatur. ibid. varia concionum hujus argumenti ſynopſis. ibid. fontes, & auctores, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras ornandas. 562. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 563. *& ſeqq.* loci & ſententiæ SS. Patrum huic argumento. 566. quid ex Theologia ad hanc rem depromi valeat. 567. delecti ex Aſceticis, nuperiſque concionatoribus loci hujus argumenti. 569.

Dignitatis natura, & variæ illius ſpecies. Ejus definitio, & quid hoc intelligi debeat. 567. quid ſit gloria & honor, qui vulgo dignitates comitatur. ibid. multiplex dignitatis ſpecies. ibid. honor & dignitates ex ſuapte natura malæ non ſunt, ſed ſolummodo earum abuſus pravus eſt. ibid. dignitas & potentia ſunt Dei dona. 576.

Reverentia Principibus & Magiſtratibus debita. Reges & Principes ſunt vivæ Dei imagines. 568. de regum majeſtate, quam ſemper revereri debemus. 569. Deus jubet, ut Principibus obediatur, licet moleſti ſint, & eorum adminiſtratio aſpera. 571. de principum poteſtate & mandatis. 572.

Commoda, quibus principes ad bonum & virtutem fruuntur. 568. ſanctitas, & dignitas ſociabiles ſunt. 570. majora illis propoſita ſunt præmia, ſi recte vivant, & ut Chriſtianos decet, in eo ſtatu, ad quem a Deo evecti ſunt. 572. in dignitatibus, non ſecus ac in aliis conditionibus quilibet ſanctum ſe poteſt reddere. 573. bonum, quod in principibus virtus, & ſanctitas gignit. 572. bonum, quod principes agere poſſunt, & officia, quæ Deo preſtare poſſunt. 574. homo in dignitate conſtitutus deſtinatus eſt a Deo, ut ei publice ſerviat. 576. vera principis gloria eſt ſuorum ſubditorum felicitas. 578. boni principum exempli vis, ibid.

Virtutes, & bonæ qualitates, quas habere debent principes, & illi, qui ad aliquam dignitatem evecti ſunt. Inter principes veræ virtutes reperiuntur. 579. principia quædam, quibus principes inſtructi eſſe debent. 568. regulæ, quas ob oculos habere debent. ibid. in muneribus & dignitatibus modus requiritur. 570. virtutes neceſſariæ in ſummis viris, ut in eorum ſtatu ſalutem conſequantur. 570. pietas non impedit, quin ſuos ſubditos recte gubernent. 571. humiles eſſe tenentur. ibid. quam rara nihilominus in illis hæc humilitas ſit. ibid. ſanctitas in aula, & in dignitatibus reperitur. 574. ea tamen ibi eſt admodum rara. 576.

Vitia, & peccata, quibus principes obnoxii ſunt. 562. apud ſummos viros regnat luxus, & ambitio. 565. ſæpe honoribus, & dignitatibus abutuntur. 569. facile ſuperbiunt. 570. ſæpe in Deum inſurgunt. 571. ſæpe ſunt in moribus ſuis magis inordinati. 574. quomodo ſummi viri ſua magnitudine, & potentia abutantur. 569. 575. principum peccata graviora ſunt, & magis perniciosa, quam peccata plebis. 567. hinc illi majores pœnas ſubibunt. 572. minæ, quas Deus principibus intentat, ſi auctoritate ſua abutantur. 578. obligationes, & erga Deum officia eorum, qui ad dignitates evecti ſunt. Tenentur eſſe præ reliquis Deo fideliores. 561. & magis obſequentes. 562. 567. 575. curare tenentur, ut Deo ſerviatur. 573. ſe coram Deo parvos cognoſcere debent. 576. ab Evangelii legibus ſoluti non ſunt. 577. Deus non eſt acceptor perſonarum, 576. ad Deum debent referre totum honorem, qui illis preſtatur. 574. Eorum obligationes erga imos & ſubditos. 567. mutua inter præſtantiores, & infimos viros officia. 568. principes per ſe ipſos judicare debent de meritis eorum, quibus ſuam auctoritatem communicant. 568. ſuorum ſubditorum bonis, & vitæ conſulere debent. 565. & eorum amorem captare. 579.

Eorum obligationes erga rem publicam. Cur providentia voluerit, ut inter homines honores, & dignitates haberentur. 567. Principes tenentur bonum exemplum exhibere. 561. debent munere ſuo defungi abſque ſalutis præjudicio. 568. dignitates acceptandæ, ut Deo & rei publicæ ſerviatur. 567. quo intuitu reſpicere debemus honores, & dignitates, ad quas evehimur, ſcilicet ut onus. 573. Judex, & magiſtratus neque apud Deum, neque apud homines poſſunt excuſari de ſuorum officiorum ignorantia. 578. Quid homines ad aliquam ſublimem dignitatem evecti ſibi ipſis debeant. Ambiuntur honores, & dignitates, quas aſſumere nonniſi ſpeciali Dei vocatione deberemus, 576. Principes reminiſci debent ſe mortales eſſe, ut reliquos homines. 580. homines conſtituti in dignitate ii eſſe debent, ut in eorum moribus, vel agendi ratione nihil reprehendi poſſit. 578. Principes cum ſuæ dignitatis inſignibus prodire poſſunt, ſed non cum immodico luxu. 580. cogitationes, quas ob oculos habere debet Magiſtratus. 573.

Honores & dignitates ſaluti periculoſæ ſunt. 562. principum conditio in magna pericula adducitur. 568. 578. omnes dignitates ſunt totidem timoris argumenta. 572. ſummi viri ſemper verſantur in periculo ſua auctoritate abutendi. ibid. Qua re in dignitatibus ſervatur innocentia. 574. in aula frequentiores ſunt ſalutis ſcopuli, & vitando difficiliores. 575. hinc nobiles magis, quam cæteri, ſalutis ſuæ diſcrimen incurrunt. ibid. Eorum ſalus eſt difficilior. 571. obices, qui eorum ſaluti occurrunt, ibid. difficile eſt vitam ſanctam, & virtute præditam in aula degere. 573. his tamen non obſtantibus nobiles ſalutem conſequi poſſunt. 570. eorum pęnitentia rara eſt, licet plura peccata committant. 574. ratio, quam Deo reddere debebunt. 576. quid erit de iis, qui res publicas adminiſtrant, & ſalutis ſuæ negotium omnino negligunt? 577. quando liceat ad dignitates aſpirare. I. 59. quando, & quo fine recipiendæ. ibid.

ibid. ſæpe ab indignis occupantur. 67.

Diluvium, figura baptiſmi. I. 236. intemperantia omnium, & criminibus, propter quæ Deus diluvium immiſit. II. 485. fuit pœna peccati. III. 397. modicus prædeſtinatorum numerus exhibetur in diluvio, in quo pauci ſalvi facti ſunt. 485.

Dina Jacobi filia ob ſuam curioſitatem mulctata. I. 512.

Diſcordia, *diviſio*, *diſſidium* &c. Titulus, in quo hoc argumentum pertractatur; & monitum de iis, quæ cavenda ſunt. I. 580. varia concionum hujus argumenti ſyſtemata. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 582. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. *ibid.* & *ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum. 585. quid ad hoc ex Theologia deſumi poſſit. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci in hoc argumentum. 586.

De diſcordia in genere. Ejus definitio, natura, & quid ſit. 585. quid ſit contentio. 586. diſcordia & diſſidium inter unius urbis cives. 588. de diſſidii ſpiritu in materia religionis. *ibid.* diſcordia in mundo communis eſt. 586. eaque in cœtibus regularibus invenitur. 593. quam odioſa ſit inter fratres & conſanguineos diſcordia. 584. Dei ſpiritui eſt omnino adverſa. 587. fieri poteſt, ut non ſit peccatum, & quando id contingat. 585.

Diſſidii, & diſcordiæ cauſæ. 586. plerumque ex ſuperbia oritur. 587. aliquando ex avaritia, & eſt ſpeciatim litium origo. 588. obſtinatio pariter & pervicacia plurimarum rixarum & contentionum cauſa eſt. 594. lites unionem ſolvunt, & inimicitias rixaſque producunt. 592. Mala, quæ parit diſſenſio. Quam pernicioſæ ſint diſſenſiones, & diſcordiæ. 587. diſcordia quomodo evertat regnum Dei. 581. Deus pati in Eccleſia non poteſt diſſidium inter Eccleſiaſticos. 584. diviſio, & diſcordia res omnes perdit, & evertit. *ibid.* ordinem, & concentum vitæ civilis perturbat. 585. ſcandalum, quod parit diſcordia in familiis, inter propinquos, & eos, qui aliquam ſocietatem compingunt. 584.

De diſcordiæ & diviſionis auctoribus. Magnum crimen eſt diſcordiam ſerere, & inter eos, qui conjuncti ſunt, diviſionem invehere. 587. qui ſerunt, vel fovent diſcordiam, Dei & hominum hoſtes ſunt. 581. jure appellantur zizanii ſatores. 584. cavendum, ne diſcordiæ ſimus auctores. 587. qui violentis affectibus ducuntur, plerumque litigioſi ſunt. 593.

De unione & pace diſcordiæ oppoſitis. Unionis & pacis neceſſitas. 587. argumenta, quibus ad unionem & concordiam ferri debemus. 586. eſt actus chriſtianus diſſidia, quæ unionem infringunt, vel alterant, componere, & quo pacto id agendum. 593. quid egerit Abraham, ut contentiones cum Loth præcaveret. 583. quid egerit Conſtantinus, ut diſſidia inter Niceni concilii epiſcopos extingueret. 587. quid S. Gregorius Nazianzenus, ut diſſenſionem propter ſe obortam ſedaret. 588. Media unionem ſervandi, & diſſenſionem, ac lites evitandi. *ibid.*

Diſſimulatio in confeſſione hanc nullam reddit, & ſacrilegam. I. 477.

Diſſipatio ſpiritus, vide *Curioſitas*. I. 508.

Dives, *improbus dives*; ejus intemperantia fuit ejus reprobationis cauſa. III. 486.

Diviſio cordis inter Deum & Mundum. I. 98.

Divitiæ, Titulus, & monitum de hoc argumento. I. 594. varia concionum hujus argumenti ſyſtemata. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde copia hauriri poteſt ad propoſitas concionum adumbrationes exornandas. 596. loci, exempla, applicationes Scripturarum huic argumento. 597. & *ſeqq.* loci & ſententiæ SS. Patrum in hoc argumento. 599. quid ex Theologia ad hoc argumentum afferri poſſit. 600. delecti ex aſceticis libris, & nuperis concionatoribus loci ad hoc argumentum. 602.

Divitiæ generatim perpenſæ. Quid ſint divitiæ, & fortunæ bona. 600. ex ſe malæ non ſunt, ſed indifferentes. *ibid.* & 605. ſunt ſolummodo bona utilia. 601. res quædam ſunt, quibus frui, quædam, quibus tantum uti debemus. 600. divitiæ ad malum magis quam ad bonum perducunt. 601. cur iniquæ appellentur in Scriptura. *ib.* ſunt onus & ſarcina, & in quo ſenſu. 598. cur ſpinæ vocatæ ſint. 599. quem in finem Deus aliquibus divitias largiatur. 603. divitiæ in earum uſu conſiderato perpenſæ. *ibid.* bene & male poſſumus divitiis uti. 606. bonorum hujus vitæ dominus, & diſtributor Deus eſt. *ibid.* neque divitiæ, neque paupertas ſunt ſanctitatis nota, ſed bonus illarum uſus. 608. divitiæ ſunt tantummodo ſubſidia, quibus ad aliquem alium finem perveniamus. 610. Deus cum ſit divitiarum dominus, jus habet eas diſtribuendi, prout vult. 614. cur omnibus divitias non impertiatur. 602.

Divitiæ ſunt ſaluti pericoloſæ. Periculum eſt, ne cor divitiis ſe dedat, quod eſt damnationis ſtatus. 594. divitiarum affectus eſt tentationum validiſſima, & quæ cæteras complectitur. 607. quo in ſenſu Deo ſervire & divitiis non poſſimus. 599. 603. cur difficile ſit, ut divites ſalvi fiant. 602. 604. 607. quinam ſint divites, qui ſunt velut reprobi hujus vitæ. 606. diſcrimen, in quo verſantur divitias appetentes. 603. teſtatur Apoſtolus eos, qui divites evadere cupiunt, labi in tentationem. *ib.* omnibus virtutibus Chriſtianis videntur oppoſitæ. 613. ſunt denique ingens ſalutis obſtaculum. 612.

Mala, quæ pariunt amor, & ſollicitudo divitiarum. Qui divitiarum affectu torquentur, quocumque pretio eas acquirere ſtudent. 608. hic amor, & deſiderium lites, diſſenſiones, diviſiones parit. 598. divitiæ, cum illis inhæremus, ſunt inquietudinum origo. 607. 608. mala, quorum inſtrumenta ſunt divitiæ. 603. divites plerumque parum in Deo confidunt. 602. facile Dei obliviſcuntur. 606. divitiæ cor ſuperbia vulgo inflant. *ibid.* divitias acquirere malumus viis injuſtis, quam legitimis mediis. 609. divitiæ licet legitime partæ, pluribus funeſtæ ſunt. 604. cunctis paſſionibus, & vitiis inſerviunt. 605. quomodo cuncta auro obediant. 599. quo in ſenſu divites ſint idololatræ. 604. divitiæ ſunt fons curarum & ſollicitudinum. 611. vitia, quibus divites ſubjiciuntur. 612. divitiarum amor in Chriſtiano excuſari non poteſt. 602. crimincſæ evadunt divitiæ ob nimium ſtudium illas acquirendi. 594. efficiunt, ut terrena bona cœleſtibus præferamus. 598. ſæpe injuſtæ ſunt, & iniquitatis fructus. 603. plerique injuſtitiis divites evaſerunt. *ibid.*

Contemptus divitiarum, & a terrenis bonis avulſio. Exemplum, quod in id Deus nobis dedit. 598. quid in hac materia præcepti ſit, quid conſilii. 600. nil magis oſtendit ſolidam, conſtantemque virtutem, quam divitiarum contemptus. 601. cur eas negligere debeamus. *ibid.* divitiæ deluſæ ſunt & inconſtantes. 607. divitias poſſidere poſſumus, quin illis adhæreamus. 612. omnes divitiæ in morte deſeruntur. 608. felicem in hac vita hominem reddere non poſſunt. 610. perfectus divitiarum contemptus in terris rarus eſt. 609. divitiarum contemptus eſt minus ſuſpectus, quam contemptus dignitatum. 602. hujus mundi bona ex ſuapte natura fragilia ſunt, & caduca. 602. neque in hac, neque in altera vita feliciores ſumus, eo quod ingentes divitias poſſideamus. 611. ingens ſtultitia eſt bona cumulare, quæ cito relinquenda erunt, cui vero, ignoramus. 612.

Probus divitiarum uſus. Conditiones neceſſariæ, ut bona hujus mundi chriſtiane poſſideamus. 601. bonis temporalibus bene uti poſſumus. 603. bene iis utendum. 602. bonum honeſtum, & ſufficiens, ut neceſſitatem amoveat, non eſt modica ad virtutem utilitas. 605. quomodo ſervare, & adminiſtrare noſtra bona teneamur. 607. Deus divites, & pauperes ſervat, prout divitiis illi, hi paupertate utuntur. 607. ingentia bona, quæ divitiarum ſubſidio facere poſſumus. 611. honor, quem conſequimur bona noſtra in proximi ſolatium impendentes. *ibid.* in Dei conſilio divites non ſunt divites niſi propter pauperes. *ibid.* quomodo Chriſtianus divitiis uti debeat. 614.

Divitiarum abuſus. 604. 610. raro accidit, ut divitiis bene utamur. 606. Deus non vituperat divitiarum poſſeſſionem, ſed abuſum. 604. nunquam recta bona utimur, quæ affectu poſſidemus. 603. divites œconomi potius ſunt divitiarum ſuarum, quam domini. 601. quam male vulgo iis utantur. 605. unde naſcatur hic abuſus. 603. qui hujus mundi bonis abutuntur, Dei ordinem pervertunt. 601. hi felicitatem ſuam in ſuis divitiis conſtituunt. 604. eas Dei miniſterio præferunt. *ibi.* diſcrimen inter bonos & malos divites in opum ſuarum poſſeſſione. 605. inſanæ divitum expenſæ. 608. quomodo principes ſuis divitiis abutantur. 609. Eccleſiaſtici aliquando eccleſiæ bonis abutuntur. *ibid.* quam ſevere Deus expoſcet a divitibus rationem uſus ſuarum divitiarum. 612. omnium horum abuſuum cauſa eſt, quod cum pauperibus bona, quæ Deus nobis largitus eſt, non communicamus. 605.

Alia quædam circa divitias obſervanda. Inhumanitas divitum erga pauperes. 609. 614. ſæpe ex ambitione

divitias quærimus. 615. divitiæ rerum omnium locum tenent, & fiunt idolum illas poſſidentium. 610. quinam ſint divites, quorum ferme deſperata eſt ſalus. 613. Dives, quominus intumeſcat, ſe debet humiliare ſui ſtatus intuitu. 607. Divites anſam habent metuendi, ne eorum ſors in altera vita ſit longe diverſa. 602

Docti viri a ſuperbia debent præcavere. IV. 236. quomodo ſua ſcientia abutantur. 241. diſcrimen inter humiles & ſuperbos, cum ſcientiam ſalutis quærunt. 243. ſemper aliqua zelotypia, vel contentione alii in alios feruntur. *ibid.*

Dolor ſuorum peccatorum. Diſcrimen inter dolorem, & deteſtationem ſuorum peccatorum. I. 365. cum vero peccatorum noſtrorum dolore afficimur, ea confitentes ſolamur. 377. falſus dolor, & ficta ac invalida contritio. 479. a Deo petendus dolor, quod illum offenderimus. 691

Domini, & famuli, & mutua inter illos officia. Titulus, & monitum de hoc argomento. I. 615. varia concionum hujus argumenti ſyſtemata. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde erui poteſt copia ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 617. loci, exempla, & applicationes Scripturarum. *ibid.* & *ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum hujus argumenti. 620. quid ex Theologia ad hoc argumentum afferri poſſit. *ibid.* delecti ex Aſceticis, nuperiſque concionatoribus loci hujus argumenti. 622

Poteſtas dominorum in famulos. Hæc auctoritas a Deo procedit. 621. ſemper juſta eſt, licet domini vita non ſit ſemper recta. 622

Cura, quam de famulis domini habere debent, & quibus de cauſis. 615. ad hanc curam eos adſtringunt religio, juſtitia, & charitas. 616. famuli chriſtiani ſunt, & ut tales a dominis reſpici debent. 615. domini & famuli communem dominum habent, qui Deus eſt. *ibid.* inter dominos & famulos intereſt obligatio juſtitiæ, quæ hos ad curam bene ſerviendi, illos ad curam probe regendi famulos adſtringit. 627. quam famulorum curam domini habere debeant. 621 cura iis habenda de eorum ſalute. 615. ob id curare debent, ut inſtruantur, & quomodo. 626. res dominorum agitur, ut famuli probi ſint. 627. quid accidet, cum negligitur hæc cura. *ibid.* cur S. Paulus infideles vocat eos, qui famulorum ſuorum curam non habent. 619. quem habere ſenſum domini debeant in famulorum ſuorum regimine. 623

Ad quid teneantur domini erga ſuos famulos. Servos ſuos amare debet dominus. 625. & eorum miſereri. 626. illiſque ſtipendia exacta ſolvere. *ibid.* & præcipue bonum exemplum præbere. *ibid.*

Monentur domini, ut famulos ſuos bene regant & gubernent. 625. bonus familiæ ordo ex bono famulorum ordine dependet. 624. famuli ſeligendi. 625. famuli vitioſi non tolerandi. 623. virtutes, & qualitates, quibus bonus dominus debet eſſe præditus earum intuitu, quas in ſuis famulis deſiderat. 616. agere debent erga Deum domini, ſicut erga ſe volunt, ut famuli agant. 617. debent Deo ſervire ſaltem, ſicuti ſervos ſibi ſervire cupiunt. 624. quod tamen longe abeſt. 625. debeot familiam ſuam regere, uti Deus hunc mundum, qui ſua familia eſt, regit. 626

Dubia impiorum de religione, & chriſtianis veritatibus I. 197.

E

EBrioſitas, vide titulum *Intemperantia II.* 482. in quos exceſſus abripi poſſit homo vino deditus. 492 ebrioſitas eſt ingens peccatum. 493. vini exceſſu renunciatur qualitati hominis, rationem amittendo. 494. inſaniæ, quas committunt ebrii. *ibid.* quam vulgare ſit inter homines hoc vitium. 495. ebrioſitas ad impuritatem & luxuriam ducit. 493. qui inebriari ſolet, reus eſt omnium criminum, quæ in hoc ſtatu committit, quomodo, & cur. 494. ebrioſitas bonam valetudinem evertit. 493. quid cenſendum de eo, qui prima vice inebriatur. 489

Eccleſia; cur Dei eccleſia ædificium appelletur. I. 538 in Eccleſiam ingredi per baptiſmum debemus. 233. ambitio, quæ regnat in Eccleſia. 61

Eccleſia, obedientia ei debita &c Titulus de hac re. II. 1. Monitum, ubi docetur, quo in ſenſu accipi debeat Eccleſia. *ibid.* varia concionum hujus argumenti ſyſtemata. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia poſſit ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 3. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 4. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem argumentum. 7. quid ad hoc ex Theologia deſumi poſſit. 8. delecti ex aſceticis libris, & nuperis concionatoribus loci ad hoc argumentum. 11

De Eccleſia generatim. Quid ſit Eccleſia, ejuſque definitio. 8. nominis Eccleſiæ duplex ſignificatio. *ibid.* hæretici Chriſtianos doctores inique accuſant, quod male definiant Eccleſiam. 9. mala, & quæ defendi non poteſt, Eccleſiæ definitio, quam tradunt hæretici. *ibid.* cum detur religio, neceſſe eſt & Eccleſiam dari. 8. Deus eſt Eccleſiæ auctor. 17. de Eccleſia pro omnium fidelium cœtu accepta. *ibid.* elogium Eccleſiæ, quæ eſt opus Dei. 11. hæc eſt regnum Dei in terris. *ibid.* congregatio tot hominum variarum regionum, & quorum adeo varia ſunt ſtudia, in eadem religione eſt admirandum miraculum. 13

De viſibili Eccleſiæ capite, ideſt de ſummo Pontifice, 17. de S. Petri primato inter omnes Apoſtolos. *ibid.* ſuper S. Petrum fundata eſt Eccleſia, qui conſtitutus eſt viſibile caput, & Vicarius Jeſu Chriſti. 6. fundata eſt ſuper fundamenta ſolida, & immobilia. *ibid.* quænam ſint claves regni cœlorum traditæ S. Petro. *ibid.* Qualitates Eccleſiæ, quibus ab aliis ſocietatibus ſchiſmaticis & hæreticis diſtinguitur. 2. Una tantum Eccleſia eſt, & una religio vera. 9. 11. dari non poſſunt duæ veræ Eccleſiæ, neque duæ diverſæ religiones. 14. de novis ſectis, quæ exortæ ſunt, & identidem oriuntur adverſus Eccleſiam. 12. Extra hanc Eccleſiam, quæ ſola vera eſt, nemo ſalvus fieri poteſt. 1. cur catholica, & univerſalis appelletur. 10. quocumque pervaſit, ſchiſmatibus, hæreſibus, & perſecutionibus adeo cruentis minime obſtantibus. 12. Eccleſia debet eſſe neceſſario viſibilis, & nota. *ibid.* dicitur Apoſtolica, quia ab Apoſtolis fundata. 10. eſt perpetua, & uſque ad ſæculorum finem permanebit. 12. omnes ſectæ in Eccleſiam exortæ tandem evanuerunt. 19. uti eſt perpetua, ſic etiam eſt in ſua doctrina immutabilis. 6. cur, & quomodo ſancta ſit. 10. bonos, maloſque Chriſtianos complectitur, quod non impedit, quin ſancta ſit. 6. 9. 55. non ſufficit, quod ſancta ſit, opus eſt, ut noſmet ſanctificemus. 18. Eccleſiæ infallibilitas in materia doctrinæ. 6. eſt baſis, & columna veritatis. 14. hujus infallibilitatis argumenta, 10. 14. oportebat, ut in eccleſia veritatis cathedra adeſſet. 10. acquieſcendum in iis, quæ nos docet eccleſia eſſe de fide. 16. Eccleſia in fide nequit reformari. 11. in controverſiis, quæ de religionis veritatibus excitantur, deciſioni Eccleſiæ ſtandum eſt. 19. voluit Deus, ut eccleſiam adiremus, quo in religionis punctis inſtrueremur. 6. ad eccleſiam ſpectat verum Scripturæ ſenſum decernere. 7. de peculiari hæreticorum ſpiritu, 10. 14. de Eccleſiæ Patribus, eorumque ſcriptis. 15. ipſorumet hæreticorum teſtimonia de infallibilitate Eccleſiæ. 15

De obedientia Eccleſiæ debita. Hæc obedientia verum catholicum ab hæretico diſtinguit. 14. nulla vera virtus datur, ſi deſit eccleſiaſticis ſententiis obſequium. 18. infelicitas eorum, qui eccleſiæ ſe ſubjicere detrectant. *ibid.* de factionibus Eccleſiæ rebellibus, & quæ ſæpe in ea oboriuntur. 19. ſpiritus peculiaris pervicacia contra Eccleſiæ ſenſus. *ibid.* cum Eccleſiæ obſequimur, ſumus veluti in portu a tempeſtatibus, & naufragiis tuti. 7

Eccleſiaſtici. Titulus, in quo de Eccleſiaſticorum officiis & obligationibus agitur. II. 20. Monitum, in quo adnotantur ea, de quibus in hoc titulo ſermo eſt. *ibid.* varia concionum hujus argumenti ſyſtemata. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 22. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 24. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad hanc rem. 27. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. 28. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci hujus argumenti. 30

De ſtatu eccleſiaſtico generatim. Sacerdotii & clericatus definitio. 28. Sacerdotes & eccleſiaſtici in duas veluti claſſes diſtinguuntur. 29. paſtorum munus & dignitas. 31. dignitates eccleſiaſticas reſpicere non debemus, uti ſæculares reſpicimus. 33. non oportet perpendere eorum defectus, vel mores, ſed eorum charactе-

raćte-

racterem, & miniſterium, quod ſanctum eſt. 35. quo in ſenſu ſejungendus non ſit character a perſona, neque etiam eumdem confundere. 29. quomodo reſpiciendus ſit ſtatus Eccleſiaſticus. 36. hic ſtatus eſt abſque dubio commodior, ut quis ſe ſanctificet. 21. & præcipue Sacerdotibus. 38. qui honorandi ſunt, quamtumvis vitioſi videantur. 29

Obligationes huic ſtatui adhærentes. Tria generatim Eccleſiaſtico ſtatui adhærent. 22. magis arcte quam reliqui, tenentur ad ſanctitatem eccleſiaſtici. 20. debent a ſæcularibus eſſe ſejuncti. 31. eorum charactere ad vitam integriorem adſtringuntur. 20. Eccleſiaſticus ſæcularibus ſanctificandis addictus, ipſemet ſanctus eſſe debet. 32. rebus terrenis expeditus, & alia quacumque cura, excepta cura Deo ſerviendi, exoneratus eſſe debet. 42. negotiis ſæcularibus ſe irretire non debet. 30. munera ſtatui eccleſiaſtico, & præcipue ſacerdotio annexa. 31. Eccleſiaſtici, & præcipue parochi debent populum inſtruere. 39. e bonis eccleſiaſticis eleemoſynam elargiri ſpecialius tenentur. 40. ſtudio divinæ legis ſedulo debent incumbere. 29. Eccleſiaſticus eſſe debet orationis vir. 31. Præſulum, & Sacerdotum munia. 30. & virtutes, quibus ad id præditi eſſe debent. *ibid.* modica cura, quæ ſæpe impenditur in edocendis munia ſua illis, qui Eccleſiæ deſtinantur. 42

Qualitates, quas habere debet Eccleſiaſticus. Prima Eccleſiaſtici, & præcipue Paſtoris qualitas eſt vitam agere, cui nihil exprobrari poſſit. 30. Paſtor eſſe debet ab omni quæſtu penitus alienus. *ibid.* Eccleſiaſtici abſque probæ vitæ exemplo in ſuo miniſterio nullum fructum percipiunt. 35. non rebus agendis ſemper inſiſtere, ſed orationi ſæpe vacare debent. 36. bona opera, quibus incumbere debent Eccleſiaſtici. 37. Evangelii miniſtri vitam puram, ſanctamque ducere debent. 38. quid ſit abſolute, neceſſarium, ut quis altaris miniſterio addicetur, 42. de paſtoribus ſua munia non adimplentibus. 27. ſtatus eccleſiaſticus, & eorum præcipue, qui ad eccleſiæ dignitates evecti ſunt, eſt ſaluti periculoſus, quando qualitates neceſſariæ non habeantur. 42

De mala Eccleſiaſticorum vita. Mirandum, quod plerique Eccleſiaſtici rectius, quam laici, non vivant. 32. ſcandalum, quod aliquando inferunt. 35. improba eccleſiaſticorum vita eſt corruptionis morum populi cauſa. 26. improba Sacerdotum vita populorum contemptui illos exponunt. 37. hinc tamen non arripienda eſt anſa illos contemnendi, vel imitandi. 38. Eccleſiaſticus, qui ſtatui ſuo conformem vitam non degit, oculis Dei & hominum contemptibilis eſt. 42. quidam Eccleſiaſtici vitam penitus mundanam ducunt. 40. alii Deo & Mundo ſervire inutiliter contendunt. 27. quid ſæculares de nequam eccleſiaſticis ſentiant. 32. aliquando etiam injuſte carpuntur eccleſiaſtici. 35. Eccleſiaſticorum vivendi ratio malignius quam aliorum, aliquando obſervatur. 37. Ad hunc ſtatum neceſſaria Dei vocatio. 27. 29. 32. cui plerumque accedimus abſque vocatione. 32. notæ, quibus dignoſcitur, an ad hunc ſtatum aliquis vocatus ſit. 33. In hac re conſulenda, & ſequenda Dei voluntas, *ibid.* antequam in hunc ſtatum quis ingrediatur, ſe bonis operibus & moribus diſponat, opus eſt. 34. eorum imprudentia, qui ſine vocatione huic ſtatui ſe obſtringunt. 31. 41. dignitas ſacerdotalis præparationem requirit, antequam adeatur. 41. de iis, qui hunc ſtatum arripiunt, quin muniis eccleſiaſticis ſint idonei. 33. ſive intuitu beneficiorum quæ ſperant. *ibid.* vel abſque conſilio de eccleſia benemerendi. *ibid.* vel ob conſilia ſolum humana. 37. vel ob deſidiam. 33. ſeu abſque conſilio Ordines ſuſcipiendi. 41. parentum filios ſuos in eccleſiam abſque vocatione impellentium delictum. 42. Mala, quæ oriuntur ex ambitione, & avaritia eorum, qui ſuis liberis ita proſpiciunt. *ibid.*

Educatio adoleſcentum, vide totum titulum *Adoleſcentia.*

Educatio liberorum. Titulus, in quo de hoc argumento diſſeritur. II. 43. Monitum de eo, quod de hoc argumento eſt obſervandum. *ibid.* varia concionum hujus argumenti ſyſtemata. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri poteſt copia ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 45. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 46. loci & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 49. quid ad hoc ex Theologia deſumi poſſit. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concinnatoribus loci ad hoc argumentum. 51.

De obligationibus parentum reſpectu ſuorum liberorum. Quid ſit bona educatio, & in quo conſiſtat. 49 liberorum educationis gravitas. 51. filii ſunt depoſita ſacra, quæ parentes ſollicite cuſtodire debent. 48. 53. liberi ſunt tales, qualis eorum educatio. 48. cur Deus voluerit, ut parentes, & liberi haberentur, & ita genus humanum multiplicaretur. 49. finis, propter quem Deus parentibus liberos concedit. 50. parentum ſcopus & finis, eſt cum corporali vitam ſpiritualem liberis tribuere. 51. vitæ progreſſus in filiis ab eorum educatione dependet. 56. parentes magis ſolliciti eſſe debent de ſuorum liberorum anima, quam de corpore. *ibid.* munus parentum eſt filios ad virtutem effingere. 53. hinc illis novam vitam tribuunt. 48. diſcrimen inter Chriſtianos & Paganos in liberorum ſuorum educatione. 50. parentes ex juſtitia tenentur ſuos liberos recte educare. *ibid.* hoc officio parentes oneraſſe ipſa natura videtur. 51. filii parentes, a quibus educati ſunt, plerumque imitantur. 57

Cura, qua parentes erga liberos affici debent. 57. parentum in hoc negligentia. 58. proſpiciendum illis eſt, quibus filiorum educatio committatur. *ibid.* quænam ſit cura, quam potior parentum pars ſuorum liberorum plerumque gerunt. 51. curæ vanæ & ſuperfluæ, quas impendunt. 57. propriæ magis voluntati, quam liberorum bono ſæpe proſpiciunt. 61. quæ peculiariter edocere, vel curare, ut edoceantur, liberos ſuos debeant parentes. 50. veræ curæ, quibus affici debent parentes erga liberos ſuos. 56. cavere debent, ne ſint eorum perditionis cauſa vel occaſio. 48. magni intereſt illos in timore Dei probe educare. 61. ob id parentes bonas pravaſque liberorum ſuorum qualitates debent inſpicere. *ibid.* matres filiarum ſuarum peculiarem curam gerere debent. 51. 54. 62

In quo ſpeciatim conſiſtat bona filiorum educatio. Parentes liberos ſuos optime inſtituere debent, dum pueri ſunt. 62. parentes ſunt familiæ ſuæ Doctores, & concionatores. 57. in veteri lege parentes legem Dei filios ſuos docebant 46. non eſt admodum difficile hoc modo adoleſcentes virtutibus inſtruere. 52. liberis bonum exemplum præbere parentes debent. 50. 55. filii vulgo parentum ſuorum exemplum ſequuntur, & potius malum, quam bonum. 62. cavendum igitur, ne liberis mala exempla præbeantur. 63. quodnam crimen ſit ſcandalum liberis ſuis præbere. 63. quid præcipue ad matres ſpectet filiarum ſuarum intuitu. 54. mali exempli effectus, quod parentes filiis ſuis tribuunt. 55. parentes filios ſuos corrigere tenentur. 50. plerumque filiorum ſuorum defectus non vident. 58. non debent illis ſignificare, quam male de iis ſentiant. 61. filiorum juventutis licentiæ tempeſtive occurrendum. 62. in liberis corrigendis manſuetudine, & moderatione opus eſt. *ibid.* tolerare liberorum ſuorum vitia, quin corrigantur, non eſt illos diligere. 53. animadverſio in ſummum ſacerdotem Heli propter nimiam ejus erga liberos indulgentiam. 59 parentes, dum filiorum vitia tolerant, illos corrumpunt, & perdunt. 53

Parentum peccata in filiorum educatione. Gravitas peccati, quod committunt, eorum educationem negligentes. 50. quam nocua liberis ſit, ac proinde coram Deo criminoſa nimia parentum indulgentia. 54. parentes filios ſuos dæmoni ſacrificant, quando eorum licentiam tolerant. 48. amor ſæpe parentes excæcat, ne filiorum crimina perſpicere queant. 50. de parentibus, qui liberis ſuis ingentes divitias relinquere malunt, quam bonam educationem. 55. de peculiari amore, quo parentes afficiuntur erga aliquem ex liberis ſuis, & quam injuſte alterum alteri præferant. 52. 57. quandoque produnt conſcientiam ſuam, ut liberorum ſuorum commodis proſpiciant. 57. peccatum, quod committunt, dum liberos pietate imbuere negligunt. 63. 64. falſus parentum amor. 58

Fructus, & commoda, quæ ex bona educatione liberi, & parentes percipiunt. 52. bona educatio eſt maximum bonum, quod parentes filiis relinquere poſſunt. 60. divinam benedictionem parentum familiæ conciliat. 57. ſolatium parentum ſunt filii probe educati. 52. ingens bonum, quod agunt parentes liberos ſuos recte educantes. *ibid.* educatio, qua in juventute quis inſtituitur, in totam ejus vitam influit. 55. quantum filii parentibus debeant, quod ab illis probe

inſtituti fuerint. 53. parentes eeiſtimere debent veluti felicitatem quamdam, & uti fructum bonę educetionis, qua liberos inſtitueront, cum eos Deus ad ſtatum religioſum vocat. 59. non debent tamen eorum vocationem prævertere. 60.

De mala liberorum educatione. 54. 59. primus obea ſeluti juventutis eſt inſtructionis defectus. 54. improba principia, quæ parentes liberis inſpirent. 53. mala liberorum educatio eſt ſpecies originalis pèccati. 50. vitia, quæ in tenera ætete contrahuntur, plerumque tota vita perdurant. 48. prave educatio eſt cauſa corruptionis juventutis. 6a. ſatius eſſet liberis carere, quam filios bebere, qui parentibus dedecus inferaot. 56. liberi preve educati, ec inſtructi ſunt parentum ſuorum confuſio. 55. parentes ſcelerum filiorum, quos male educarunt, retionem reddere debent. 56. primi luent pęnas malæ filiorum educationis. 57. eſt animadverſio Dei in perentes, cum liberi inobedientes ſunt, eiſque negotium faceſſunt. 64. in judicio divino liberi inſurgent in parentes, qui ob ſuam negligentiam illos perdiderint. 57. parentes ſæpe pro eorum liberis in hac vita puniuntur. 59. & æterne punientur cum eorum liberis, quorum demnationem pepererint. *ibid.* matres filias in vanitatibus educantee cum illis demnantur. 58. 59.

Eleazarus, & ſeptem fratres Machabæi meluerunt mortem, & crudeliora tormenta peti, quam vetitis a lege cibis veſci. If. 343.

Eleemoſyna. Titulus, ubi de ſpectentibus ad hoc argumentum diſſeritur. II. 64. Monitum; quid obſervandum ſit in hoc argumento pertractando. *ibid.* veria ſuper hoc concionum ſyſtemata. 65. fontes & auctores, unde hauriri copia queat ad hæc ſyſtemeta eeornenda. 68. loci, eaempla, & applicetiones Scripturarum huic argumeuto. 69. & *ſeqq.* loci & ſententiæ SS. Patrum in hoc argumentum. 73. quid ex Theologie in id poſſit depromi. 75. delecti eleeticorum librorum, & recentium concionatorum loci ad hoc argumentum. 77.

Quid ſit eleemoſyna, & hujus virtutis elogia, eleemoſynæ, & miſericurdiæ definitio. 75. elogia, quibus a ſpiritu S. ornatur. 85. eſt ſenctum fænus, quod cum Deo eeercetur. 65. 7e. eſt depoſitum, quod pauperibus committitur. 93. quo ſenſu eleemuſyna ſecundus beptiſmus appelletur. 89.

Præceptum eleemoſynæ, & obligatio illam erogandi. Eleemoſyna eſt præceptum, & non ſolummodo conſilium. 75. 8a. quo nitatur hoc preceptum, & illud ſervandi obligatio. 65. 75. 80. nititur in providentia Dei, & quomodo. 75. præcipitur in Scriptura. *ibid.* juſtitia tenemur ad erogandam eleemoſynam. 72. 79. 76. probatur obligatio elergiendi ſtipem. 77. cur Deus preceprum tulerit impertiendi eleemoſynam, & quomodo a divitibus reſpiciatur. 80. ob id Deus bona temporalia divitibus conceſſit. 8a. eleemoſynæ præceptum quantum utile divitibue. 88. divites, & principes ſunt providentiæ miniſtri. 90. nullum præceptum arctius adſtringit. 65. & quod minus ſervetur. *ibid.*

Cauſæ, quæ divites adſtringunt ad elargiendam ſtipem. 66. nos docet natura pauperum miſereri oportere. 79. 81. pauperis aſpectus noſtram fidem & ſpem excitare poteſt. 80. ejus miſeriarum aſpectus, vel nerratio noſtram miſericordiam elicere debet. *ibid.* eleemoſyna eſt animi grati nota ob beneficia, quæ a Deo accepimus. 8a. in paupere ſpectandus eſt Jeſus Chriſtus. 88. pauper eſt ſacramenti ſpecies aliud, quam quod oſtendit, occultantis. 67. Jeſus Chriſtus eleemoſynam petit in perſooa pauperis. 85. Jeſu Chriſto largimur ſtipem, cum pauperi datur. 78. quomodo Deus ſit in paupere. 91. Quid inſpiciendum in eroganda eleemoſyna; id eſt, dere mutuum Deo, quod pauperi datur. 93. quanti filius Dei aliquando faciet eleemoſynam, quam illi in pauperibus fuerimus elargiti. 7a. Deus quodammodo ſe debitorem conſtituit eleemoſynæ, quam pauperi damus. 77.

Conditiones eleemoſynæ, ut Deo accepta ſit; eam miſeratio debet comitari. 8a. elargienda eleemoſyna de ſuis bonis, non autem de elienis. 83. 94. quænam debeat eſſe miſeratio, qua pauperibus ſuccurreodum eſt. 78. eleemuſyna debet eſſe conſentanea divitum bonis, & pauperum indigentiæ. 76. debet eſſe lerga juxta bonorum, quæ poſſidemus, copiam. 83. 86. liberales eſſe debemus erga Deum. 84. quo uſque proceſſerit aliquot Sanctorum charitas erga pauperes. 87. 94. regulæ in eleemoſynas ſervandæ. 66.

Utilitas, & commoda, quæ ex eleemoſyna percipiuntur. 66. eleemoſyna, & charites peuperibus & divitibus eſt neceſſaria. 90. eleemoſyne me eimi væneunt bone, quæ vili conſtant, & vili emuntur bona infinite pretioſa. 65. ex omnibus divitiis noſtris nihil nobis poſt mortem reliquum eſt, quam quod datum eſt pauperibus in eleemoſynam. 90.

Eleemoſyne eſt unum ee ſignis prædeſtinatinnis. 68. & fundamentum ſpei noſtræ ſalutis. 72. Dei benedictiones ſuper eleemoſinem elargientes. 68. 73. Deus eleemoſynam dentis bona multiplicat. 73. eleemoſyna divitibus eſt ſubſidium & conſolatio. 77. in pauperes munifici morientis ſecuritas. 78. 85. eleemoſyna eſt pœnitentia, quæ parvi oaturæ conſtat. 81. duos pleromque effectus habet, ſpiritualem alterum, alterum corporalem. Abſque eleemoſyna impoſſibile eſt, ut divites ſalutem ſuam operentur. 86. eleemoſyna cavetur malum, quod pauperes patrare poſſent, & quod patrarent, ut ſe ee neceſſitate eepedirent. 81. 85. divitee nullum fere aliud ſeluti ſuæ ſubſidium hebent, quam ab eleemoſyna. 86. hæc eſt medium, quo Deo reconciliemur, & ſinceram converſionem feciamus. 76. 88. quo pecto intelligendum ſit, ſtipem ab æterna morte vindicare. 9a. quomodo eleemoſyna peccata redimantur. 94. maledictiones divitiis inhærentes eleemoſyna in totidem benedictiones immutat. 82.

Quænam ſit eleemoſynæ materia, & e quibus bonis elargienda. 75. 77. ſuperfluum pauperibus dandum. 79. quid cenſeatur neceſſarium, quidque ſuperfluum. 75. reſpondetur dicentibue nihil ſuperflui habere. 83. divitum ſuperfluo Deus voluit pauperes ſolari. 85. bona ſua in rebus ſuperfluie impendere eſt pauperibus latrocinari. 87. quod paſſionibus noſtris eeplendis inſumimus, ſufficeret ad perſolvendum eleemoſynæ debitum. *ibid.* divites quam preve bonorum ſuorum ſuperfluo utantur. 88. en poſſit bonorum ſuorum ſuperfluum, quod pauperibus dendum eſt, impendi ad ſtatum ſuum amplificendum. 89. quem æquum reddat eleemoſynæ præceptum, quod Deus a divitibus ſuperfluum tantummodo eaigat. 91. Totum ſuperfluum, quod non datur pauperibus, amittitur. 93.

Ingens malum, quod patramus, vel cujus cauſe ſumus, cum eleemoſynæ præceptum negligimus. 66. qui ſtipem non elargiuntur, abutuntur divitiis a Deo iiſdem conceſſis. 93. dives, qui eleemoſynam erogere negligit, vel abnuit, alterius bonum retinet. 72. 93. occaſio, qua abſolute tenemur ſtipem erogare, etiam e bonis ſtatui ſuo neceſſariis. 77. ſtipem negare, quando dari poteſt, eſt furti crimine ſe inquinere. 78. 84. qui ſtipem, cum poteſt, non impertitur, cheritetis eepers eſt. 87. qui pauperibus in eatrema neceſſitate non ſuccurrit, eorum mortis cauſa eſt. 84. divites ſtipem denegantes detractionis, & aliorum peccatorum, in quæ pauperes incidunt, cauſa ſunt. 89.

Prætextus, & eecuſationes, quæ producuntur, ut ab eleemoſynæ præcepto nos eximamus. 94. futilis eecuſatio. 72. indigentiæ futuræ, & incertæ, ad hoc præcepto non relaeant. 76. ſelſi prætextus. 90. prætextus iniquorum temporum. 77. 88. prætextus non noſcendi pauperum miſeriam. 88. pretextus liberorum, qui alendi ſunt, & quibus eſt conſulendum. 90. Falſus vanuſque prætextus, quod pauperes aliquando majorem ſimulent miſeriam, quam ſit ea, que revera premuntur. 84. prætextus, ut ſuppetat, quo ſuus ſtatus, & dignitas ſerveotur. 89. prætextus domeſticarum neceſſitatum. 90.

Crudelitas, & ſtupor plerorumque divitum erga pauperes. 67, 82. 86. immiſericordes ſumus miſeriis pauperum, quia illas cognoſcere nolumus. 9a. Stupor erga pauperes divitibus eeprobratur. 8e. maledictiones in divites ob eorum crudelitatem erga miſeros. *ibid.* aſpectus divitum luxus auget dolorem pauperum. 81. quomodo Salvator aliquendo eos hebebit, qui nunquam pauperum miſerti ſunt. 8a. 84. ſententia, quam die judicii Deus feret in immiſericordes. 80. 91. 92. crudelitas erga pauperes gignit malorum divitum damnationem. 86.

Quinam ſint ii pauperes, quibus peculiarius opem ferre debemus. 78. pauperibus verecundis ſuccurrendum. 78. 85. ingenioſa eſt charitas, ut eos inveniat. 87. ea omnibus pauperibus carceri mancipati præcipue noſtro auxilio egent. 95. in eatremis neceſſitatibus vendi poſſunt etiam vaſa ſacra S. Ambroſii eeemplo. 81.

Quinam peculiarius eleemoſynam erogare teneantur. Omnes divites. 93. Eccleſiaſtici. 86. & inter reliquos om-

omnes qui beneficia poſſident. 79. 83.
Defectus vitandi in largiendis eleemoſynis. Hæ aliquando ſunt injuſtæ, aliquando vanæ, & ambitioſæ. 90. aliæ fiunt abſque lenitate, & humilitate. 91. de eleemoſynis e bonis male partis. 72. de iis, quæ mortis tempore fiunt. 84. ii, quibus ſatis eſt pauperum miſereri, quin opem iiſdem ferant. 94. generatim quam rara ſint charitatis opera. 96
Eleemoſyna ex alienis bonis non eroganda. II. 213 cur bonum uſurpatum eleemoſynis inſumere, quam reſtituere malimus. *ibid.*
Elevatio eſt ambitioſi præcipitium. I. 67
Elias exemplum caſtitatis. I. 449. ejus zelus in arguenda Jezabele. 491. panis, quem comedit, quique illi vires addidit, typus eſt Euchariſtiæ. 339
Eſau; ejus falſa pœnitentia. III. 517. invidia, qua in fratrem Jacob flagrabat. II. 515. ejus intemperantia. 485.
Eſdras; mira attentio, qua a populo auditus eſt, cum ei divinam legem annunciavit. IV. 340
Eſther; timor, quo correpta eſt, cum in regis Aſſueri conſpectum veniret, figura terroris, quo afficiemur, cum in judicio peculiari apud Deum ſiſtere debebimus. II. 549. ejus exactitudo in obſervandis legalibus jejuniis. 342. Eſther, & Judith, mortificationis exempla. I. 35. preces, quas regi Aſſuero adhibuit. III. 324.
Eva, quo pacto Adamum ad fructum vetitum comedendum pellexerit. II. 485
Euchariſtia. Deus in Euchariſtia hominibus reliquit medium, quo ei de omnibus illius beneficiis gratias agerent. II. 469
Exceſſus oris, vide *Intemperantia potus, & eſus*.
Exemplum. Titulus, in quo agitur de vi exempli generatim, & ſpeciatim de bono exemplo. II. 96. Monitum, in quo oſtenduntur limites in hoc argumento præſcripti. *ibid.* varia concionum hujus argumenti ſyſtemata. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia poſſit ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 97. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 98. *& ſeq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 101. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. 102. delecti ex aſceticis libris, & nuperis concionatoribus loci ad hoc argumentum. 103
De bono exemplo generatim. Boni exempli notio & definitio. 102. quid interſit inter publicas actiones facere, & facere in publico. 104. proximi ædificatio eſt actio charitatis. 109. bonum exemplum eſt non ſolum lumen, quod nos illuſtrat, ſed etiam lex, quæ nobis agenda præſcribit. 110
Præceptum, & obligatio bonum exemplum præbendi. 96. 110. quo hæc obligatio nitatur. 102. cur Deus velit, ut quilibet Chriſtianus virtutis exemplo aliis præluceat. 103. qui huic præcepto non obedit, ſe charitate carere oſtendit. 105. in Biblis exempla ſere ſemper præceptis adnexa ſunt. 108. Filius Dei in terram venit, ut eſſet noſtrum exemplar, non ſecus ac Salvator noſter. 102. Salvator cum non ſemper in terris viveret, vice ſua probas perſonas reliquit, quæ nobis eſſent exemplo. 102. 107. quantum fidelibus bonum exemplum commendaverint Apoſtoli. 106. S. Paulus illud Timotheo & Tito diſcipulis ſuis commendat. *ibid.* filius Dei vult, ut omnes fideles bonum exemplum ſibi mutuo præſtent. 110. exigit præcipue, ut qui aliorum cura funguntur, his exemplo ſint. 100. 109. quilibet Chriſtianus aliis bonum exemplum præbere tenetur. 102
Quinam ad bonum exemplum præbendum magis teneantur. Paſtores, & illi, quorum munus eſt alios dirigere. 100. verbi divini miniſtri illi pondus addere ſuo exemplo debent. 104. quicumque auctoritate, & dignitate præſtant. *ibid.* leges graves ſunt, quando legislator eiſdem ſeſe non ſubjicit. 108. quid agere debeant illuſtri conditione homines, ut ſe ab aliis diſtinguant. 109. principum exempla eorum vitia, & virtutes honoras reddunt, & quilibet illos cupit imitari. 108
Argumenta, quæ ad bonum exemplum præbendum nos debent inducere. Res noſtra agitur, nam aliis bonum exemplum præbentes pro nobis, & pro noſtra ſalute agimus. 102. Deus gratias, quas nobis impertitur, adnectit uni ex bonis exemplis aliis exhibitis. 103. ſunt nonnulli, qui nonniſi aliorum exemplum ſequuntur. *ibid.* quiſquis bonum exemplum præbere poteſt. *ibid.* quilibet in ſua conditione ad aliorum ſalutem bono exemplo poteſt operam conferre. 104. Improbi oculos conjiciunt in juſtos, ut in horum agendi ratione inveniant, quod carpant. 109. Illi, quibus noſtro bono exemplo ſalutem attulimus, pro nobis intercedent, & noſtram ſalutem procurabunt. 108
Boni exempli effectus, & ingens bonum, quod parit. 96. 100. bonum exemplum trifariam ad bonum deducit. 97. lumini comparatur propter utilitatem, quam unuſquiſque ex illo percipit. *ibid.* proborum hominum exempla excitant, & hortantur ad virtutem. 103. ſanctorum exempla generatim. 100. eorum exemplum oſtendit evangelica præcepta eſſe poſſibilia, ac ad praxim redigi poſſe. 103. ſalutem aliorum adjuvamus bono exemplo, quod illis præbemus. *ibid.* qui bonum exemplum præbent, de eccleſia optime merentur. 106. pro Deo tantum, ac magis bono exemplo agimus, quam ceteris mediis. 107. peccatores, dum juſtorum exempla perpendent, ſuam ignaviam fateri coguntur. 106. exemplum virtutis difficultates ſternit. 107. bonum exemplum fidem, & religionem tuetur. 110. improbos operit confuſione. 107. noſtros ſpiritus, & mores elevat. *ibid.* quomodo Sanctorum, & juſtorum exemplo excitari debeamus. 107. ſermones ſine operibus plerumque inutiles ſunt. 108. ut animæ ſerventur, primitus bono exemplo eiſdem præire debemus. 109. principum exempla a vulgi exprobrationibus nos tuentur. 108. verbum Dei in mentes parum efficit, niſi bono exemplo fulciatur. 100. bonum Apoſtolorum exemplum majorem operam ad converſionem Mundi contulit. 106. homines virtute præditi, ac boni exempli ſemper æſtimantur. 108
Boni exempli vis, & poteſtas. 105. bonum nos movet validius, cum illud ad praxim deductum intuemur, quam cum ſola meditatione perſpicimus. 111.
Ethnicos ad fidem perducendi poteſtas, qua pollebat primorum Chriſtianorum exemplum. 100. nil magis excitare poteſt ad bonum, quam ad illud hortantia exemplum. 101. cur adeo potentia exempla ſint. 103. vis exempli in Victorini converſione a S. Auguſtino relata. *ibid.* exempla vim longe majorem habent, quam verba. 104. miracula tantam vim ad convertendas animas non habent, quantam bonum exemplum. 99. quantum ſuadeat bonum exemplum. 106. quævis inſtructio aut lectio languet abſque exemplo. 105. martyrum exempla alias erant exhortationes ad martyrium. 109. bonum exemplum vim habet omnino peculiarem ad convertendos peccatores. 110. comparatur fermento ob ſuam vim & virtutem. 111. quod Ducis exemplum in ſuos milites agit, idem efficit in nos juſtorum exemplum. 112. bonum exemplum eſt valida cenſura eorum, quibus illud imitandi animus non ineſt. *ibid.* Dei filius homines ſuo exemplo edocuit, antequam verbis erudiret. *ibid.*
Ezechiel. Quomodo querebatur hic propheta, quod minimi facerent Judæi divinum verbum, quod illis annunciabat. IV. 339

F

Familia; calamitates, quæ in familiis contingunt, & quas patienter toleremus, oportet. IV. 333
Felix Judææ Præſes timore correptus eſt audiens S. Paulum de extremo judicio loquentem. II. 565. & IV. 341.
Fervor civium Conſtantinopolitanorum in obſervatione jejunii. II. 357
Fervor in Dei cultu. Quid hic titulus amplectatur, & de hoc argumento monitum. II. 113. varia concionum hujus argumenti ſyſtemata. *ibid.* fontes & auctores, unde copia hauriri poſſit ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 114. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 115. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 117. Quid ex Theologia ad hoc depromi poſſit. 118. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 119
De fervore generatim, ejus natura, & notione. 113 ejus definitio. 118. in quo conſiſtat. *ibid.* diſcrimen inter fervorem & devotionem. 113
Fervoris notæ. 124. quid ſit Chriſtianum fervere in Dei ſervitute. 120. Chriſtiani ferventis character. 122 ſancti fervoris motus. 123. de fervore indiſcreto. 125
fer-

fervoris & teporis oppoſitio. 126. primorum Chriſtianorum fervor, & hodiernorum ignavia. 119. educi motus fervoris. 126.

Fervoris neceſſitas, & quantum illo indigeamus. 124. abſque fervore omnia nobis evadunt intolerabilia in virtutis praxi, & in pietatis exercitiis. 127. ſine eo munera, & obligationes noſtri ſtatus adimplere non poſſumus. 124. 130.

Fervoris cauſæ. 117. 120. ferventium hominum exempla ignavos excitant. 128.

Fervoris effectus. Fervor charitatem operantem reddit. 125. nobis explanat, & faciliorem efficit viam ad cœlum. 114. efficit, ut brevi multum progrediamur in perfectionis ſemita. *ibid.* ut amiſſum tempus reparemus. 116. ut in Dei ſervitute perſeveremus. 114. omnia virtutis exercitia nobis facilia & grata reddit. 122. filii Dei jugum edulcat. 127.

Commoda, quæ e fervore percipimus. 113. 114. 122. 127. fervor ingens nota eſt, quod in gratia Dei verſemur. 113. efficit, ut cœli ſemitam nimis arctam non reperiamus. 127.

Argumenta, quibus moveri debemus ad Deo ferventer ſerviendum. 118. 124. 128. primum, & præcipuum eſt Domini, cui ſervimus, præſtantia. 119. 124. excitandus identidem fervor eſt. 116. quomodo primorum Chriſtianorum fervor paulatim deferbuerit. 119. notæ, quibus cognoſcamus, quando fervor extinctus ſit. 121. in ſtatu religionis primus fervor ſæpe revocandus eſt. 127. ad fervorem adhortatio. 122.

Feſti & Dominici dies. Titulus, in quo continetur, quidquid ad diei Dominici, & feſtorum cultum ſpectat. II. 131. Monitum, quomodo hoc argumentum tractandum ſit. *ibid.* varia concionum hujus argumenti ſyſtemata. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 133. loci exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 134. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 136. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, & nuperis concionatoribus loci huic argumento. 137.

De ſancto die Dominico generatim. Quid ſit hic dies, & cur fuerit inſtitutus. 136. hujus diei præ reliquis excellentia & prærogativæ. 137. dies Dominicus apud Chriſtianos idem eſt, ut Sabbathum apud Judæos. *ibid.* Sabbatho ſubrogatus eſt. 241. diverſi fines, quos in hujus diei inſtitutione ſibi propoſuerunt Deus & eccleſia. 132. 142. hinc Deus voluit noſtram memoriam excitare, ut ei noſtra officia, & cultum præſtemus. 140. Deus hanc diem elegit, ut præcipua hominibus conferret beneficia. 138. hic dies eſt ſignum fœderis, quod Deus cum Chriſtianis icit, ſicuti Sabbathum ſignum erat fœderis, quod cum Judæis inierat. 139. Scriptura explicite hunc diem ſtatuit, quo noſtra officia Deo præſtare debemus. 137. quam æquum ſit unum ſaltem diem cultui divino conſecrare. 138. 140. nomina huic ſancto diei a Scriptura indita. 132. de feſtorum inſtitutione. 132.

Obligatio diem Dominicum religioſe obſervandi, & præceptum, quod Chriſtianis impoſitum eſt. Quam arcte hujus diei obſervatio nobis commendetur. 132. eunam rei hæc obligatio nitatur. *ibid.* ad quid teneamur, ut dies feſtos recte ſervemus. *ibid.* diei Dominici obſervatio duo officia complectitur. 133. præceptum hos Sanctos dies colendi non eſt nimis aſperum. 142. quo rigore Sabbathum antiquitus coleretur. 135. cur hoc præceptum in veteri lege fuit præ cæteris commendatum. *ibid.* & 137. diſcrimen inter præceptum hunc ſanctum diem colendi, & reliqua præcepta. 137. ſanctus Dominicus dies exactius eſt colendus, quam olim Sabbathum. 140.

Commoda, quæ ex hujus ſancti diei cultu percipiuntur. 133. in quo conſiſtat diei Dominici, & feſtorum ſanctificatio. 137. ad quid vi hujus præcepti teneamur. *ibid.* opera, quæ hoc præcepto vetantur, & quæ permittantur. *ibid.* de diei Dominici, & feſtorum cultu Patrum & Theologorum ſententiæ. *ibid.* vetitum non erat die Sabbathi, ne quis bene ageret. 138. de diei Dominici ſanctificatione. *ibid.* noſtræ feſtivitates poſſunt coli, vel potius eſſe perennes. 140. præceptum dies Dominicos colendi aliorum præceptorum obſervationi inſervit. 139. quam male hoc præceptum obſervetur. 138. vulgaris horum dierum profanatio. 139. 140. quam grave peccatum ſit horum dierum profanatio. 141. de opere his diebus vetito. 139. mundana ſolatia his diebus æque interdicta ſunt, ac eccleſiarum per eadem profanatio. 141. malum, quod perpetratur violando præceptum dies feſtos & Dominicos religioſe colendi. 133. quam Deo diſpliceat hæc profanatio. 136. res indigna eſt hos dies ludendo tranſigere. 142.

Ratio, qua hi dies ſanctificandi ſunt. Dies Dominicos & feſtos celebrare debemus, quin abuſuum, qui in illis committuntur, participes fiamus. 155. illorum illuſio, quibus ſatis eſt his diebus miſſam audire, & reliquum temporis in oblectamentis inſumunt. 142. die Dominico diſcutienda ſunt ea, quæ hebdomadæ curſu peregimus. 143. a quibus operibus his diebus abſtinendum ſit. 142. quæ oblectamenta his diebus permitti queant. 141. Dei filius veteris legis feſtivos dies ſancte coluit. 135.

Fidelitas Deo in rebus minimis. Titulus, & monitum, ubi exponitur, de quo in hoc argumento agatur. II. 143. varia concionum hujus argumenti ſyſtemata. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 144. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 145. loci & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 146. quid ad hoc ex Theologia deſumi poſſit. 147. delecti ex aſceticis libris, & nuperis concionatoribus loci ad hoc argumentum. 148.

Hujus fidelitatis definitio, & quid ea intelligatur. 147. Dei filius fidelitatem in rebus levibus aperte commendavit. 146. in hac materia de virtutibus, & officiis noſtris diſſerendum eſt aliter, ac de noſtris defectibus, & levibus peccatis. 147. non religioſis tantum, ſed cunctis hominum generibus ſuadetur, vel præcipitur Deo fidelitas in rebus levibus. 149. cum de virtute agimus, de rebus etiam levibus ratio habenda eſt. 153. error eſt non æſtimare, niſi ingentes Dei gratias. 149. fidelitas Deo debita in rebus minimis magis quam in gravioribus eluceſcit. 144. quomodo intelligendum ſit, levia officia non eſſe negligenda. 148. Deum rerum maximarum vim in minimis concluſit. *ibid.* Scripturæ ſymbola, quæ magna minimis deſignat. 146. velle Deo fidelem eſſe nonniſi in rebus magnis, illuſio eſt. 148. 150.

Commoda, quæ ex hac fidelitate percipiuntur. Deo non minor gloria tribuitur in rebus levibus, quam in gravibus. 144. in Dei ſervitute nihil eſt leve, nihil negligendum. *ibid.* cura, qua de levibus rebus afficimur, oſtendit ſollicitudinem, qua in noſtram ſalutem incumbimus. *ibid.* parvis actionibus magni coram Deo evadere poſſumus. 146. puriori intentione levia vulgo peraguntur. 147. nos Deo niſi levia offerre poſſumus. 148. ingens fidelitas eſt Deo in rebus modicis fidelem eſſe. *ibid.* hæc fidelitas magni in Deum amoris nota eſt. 153. in rebus magnis ſæpe minus trahimur intuitu Dei, quam rebus ipſis. 155.

Fidelitas in rebus parvis rara eſt, & minori animo ac fidelitate Deo, quam Mundo ſervimus. 152. rebus exiguis attentio in ſalutis negotio rara eſt. 154. quidam ad magna libenter feruntur, & parvis circumſcribi nequeunt. 154. pauci res exiguas habent in pretio, & cur. 155.

Meritum fidelitatis Deo in rebus exiguis. 154. minori vi & conſtantia opus non eſt, ut fideliter exiguis rebus perfungamur, quam ut maximas aggrediamur. 144. occaſiones pro Deo res magnas peragendi raræ ſunt, ſed cauſæ res exiguas peragendi ſemper occurrunt. 147. exiguis rebus magna præmia Deus adnectit. 148. ſi pro Deo res parvi momenti peragere negligimus, forte nihil penitus agemus. 155. ſanctitas, & ingens alicujus meritum ſæpe aliud non eſt, quam levium actionum congregatio. 146. res exiguæ Deo ſæpe acceptiores ſunt, quam magnæ. 155. quibus actionibus mulier fortis Spiritus ſancti elogia promeruerit. 145. oratio ad Deum, ut obtineamus gratiam adimplendi, quidquid juſtum eſt. 154.

Quanti ponderis ſit ad ſalutem eſſe Deo fidelem in rebus exiguis. Facile negliguntur, quæ levioris momenti ſunt. 152. exiguus defectus pulchrum opus ſæpe corrumpit. 146. leves errores aliquando magis timendi ſunt, quam graviores. 147. facile decipimur in judicio, quod de rebus magnis, & exiguis ferimus. *ibid.* aliquo modo magis invigilare debemus exiguis rebus, quam magnis. 148. leviora peccata ſunt graviorum origo. 150. res exiguæ contemnuntur, licet magni momenti ſint. *ibid.* nihil negligi debet ex eo, quod Deus appro-

approbat, vel damnat. *ibid.* quædam veluti minimi ponderis reſpicimus, quæ tamen inſueti conſequuntur effectus. 151. noſtræ ſalutis negotium rebus, quæ levis momenti videntur, eſt ſæpius adneſum. *ibid.* ſtatus hominis quæcumque officia levia contemnentis. 152

Dæmon exiguis rebus juſtos primum aggreditur. 153

parva negligere, eſt ſuam perfectionem contemnere. 149. rerum exiguarum defectus, & negligentia nos coram Deo criminoſos reddit. 154

Effectus periculoſi, qui e rerum exiguarum negligentia oriuntur. 154. hujus negligentiæ cauſa, & effectus. 144. levium peccatorum negligentiam plerumque gravia ſcandala conſequuntur. 148. ingentes perturbationes, quas hæreſis peperit, leviſſima ſortitæ ſunt initia. 149. leves infidelitates viam crimini ſternunt. 150. qui ſint illi, qui a minimis ad majora tranſeant. 151. impietas, & irreligio a rebus exiguis initium ſumunt. *ibid.* nemo ſubito, ſed ſenſim corrumpitur. *ibid.* generalis relaxatio, quam levia crimina peperere. 152. levioris regulæ negligentia cœtus religioſi in relaxationem ſenſim incidunt. 155. cur e levibus peccatis in enormiora incidamus. 156. initium ſumendum eſt ab evellendis maximis defectibus, ſed leviores negligendi non ſunt, 150

Fides nunquam magis viget, quam in tribulationibus. IV. 331. quam vecors eſſet, qui nollet credere, niſi quod videt. I. 206. iniquum eſt aliquid verum non credere, eo quod intelligi nequeat, quomodo id eſſe poſſit. 206. tot nobis ſuppetunt, tantaque credendi argumenta, ut ſi per impoſſibile fallercmur, nulla omnino culpa nobis objici apud Deum poſſet. 330

Fides divina. Virtus Theologica, ejus certitudo, & quidquid hoc argumentum reſpicit. II. 156. Monitum, ubi indicatur, de quo in hoc titulo agatur. *ibid.* varia concionum hujus argumenti ſyſtemata. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 159. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 160. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 162. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. 164. delecti ex aſceticis libris, & nuperis concionatoribus loci ad hoc argumentum, 166

De fide generatim. Ejus natura, & quid nos doceat Theologia. Fidei definitio; virtus Theologica. 164. hujus definitionis explicatio. *ibid.* in quo proprie conſiſtat. 157. triplex fidei ſpecies. 158. eſt Dei donum. 164. credere a nobis dependet. *ibid.* eamque acquirere poſſumus. 166. quænam ſit noſtræ fidei materia, & objectum. 164. fidei articuli ſunt ſemper iidem quoad ſubſtantiam. 165. quid ſit neceſſarium, ut diſtincte credamus. *ibid.* quodnam ſit fidei objectum formale, ſeu ratio, ob quam veritatibus revelatis acquieſcimus. 164. ut credamus, nobis penitus explorata ſit revelatio, opus eſt. *ibid.* per eccleſiam nos Deus certiores reddit de eo, quod credendum eſt. *ibid.* ut divinæ veritates credantur, neceſſaria eſt pia voluntatis propenſio. 166. Fidei meritum, & excellentia. 175. 177. Eſt virtutum Theologicarum prima, 165. eſt ſalutis fundamentum, & radix. 158. eſt omnium chriſtianarum virtutum principium. 188. totius entis ſupernaturalis fundamentum. 177. fidei elogia. 167. 170. 173. omnipotens eſt, ut a Deo obtineamus, quidquid volumus. 162. 171. cœlum in mercedem meretur. 166. tributum, quod Deo fide offerimus. 167. non eſt mentis imbecillitas, ut ajunt Libertini. 168. eſt omnibus cognitionibus nobilior. 186. chriſtiani gloriam creat. 182

Fidei neceſſitas. Sola ratio nos dirigere in materia fidei nequit; fides opem ferre debet. 169. neceſſaria eſt ad Deum cognoſcendum, & colendum. 157. 176. & ut illi placeamus. 157. neceſſaria, ut vitam chriſtianam agamus. *ibid.* rationis lumine noſtræ religionis myſteria, & veritates aſſequi fruſtra conamur. 176. nunquam religioni acquieſcimus, niſi mentem fidei ſubjiciamus. *ibid.* cur Deus voluerit fide homines dirigere. 187. fidei neceſſaria eſt ad eliciendam bonam actionem, quæ cœlum mereatur. 173. 178. neceſſaria eſt contra tentationes. 173. externa fidei confeſſio neceſſaria eſt. 165

Obſequium fidei veritatibus præſtandum. 177. fidei vis & poteſtas cogendi hominis mentem, ut ſe ſubjiciat. 158. fides intellectum captivat. 162. 167. fides eſſe nobis debet rationis loco. 178. noſtram curioſitatem ſiſtit, atque coercet. 183. miraculis non indigemus, quando fidem habemus. 185. Dei auctoritas majorem in nos poteſtatem habet, quam omnes rationes. 168. 169 huic auctoritati noſmet ſubjicere cæce debemus. 177

ſapientiam Dei decebat religionem conſtituere, in qua mens humana obſequens eſſet. 180. fidei veritates nunc volumus rationi ſubjicere. 182. ratio, quæ nos ad credendum impellit, meritum fidei non minuit. 165. fides errantem corrigit rationem. 170. fidei manum damus poſt invicta argumenta, quibus eam eſſe credibilem ſuademur. 172. fides omnes hominum facultates ſubjicit. 170. Deus utitur fide, ut hominem deprimat, & ejus ſuperbiam infringat. 158. præſtantiſſimi ingenio viri ſeſe fidei ſubjecere. 185

Vituperabilis curioſitas in materia fidei. 181. complures noſtra myſteria temere excutiunt, quin auctoritati divinæ ſe ſubjiciant. 174. 176. iniquum eſt nolle credere, niſi quod poteſt intelligi. 187. qui miracula petunt, ut in fide confirmentur. 167

Conditiones, & proprietates eſſentiales fidei. 157. 166. fidei explorata veritas. 157. 167. fides clara ſimul, & obſcura eſt. 162. 172. firma eſſe debet & inconcuſſa. 162. 185. eſt una, & indiviſibilis; quomodo id debeat intelligi. 162. fidem ſuam dividere eſt eamdem evertere. *ibid.* fides non eſt ſolummodo ſpeculativa, ſed etiam practica. 166. 176. voluntatem æque ac intellectum dirigere debet. 168

Fidem opera bona debent comitari. 169. quomodo, & quo in ſenſu juſtus ex fide vivat. 167. fides viva eſſe debet, & activa. 170. efficere debet, ut virtutes omnes operentur. 176. quid ſit fides viva. 171. quos effectus produceret, ſi nos ea uti ſciremus. 170. ſola viva fides ſufficeret, ut cuncta vitia e mundo eliminarentur. *ibid.* cur fides non parit eoſdem effectus, quos aliàs gignebat. 171. quomodo uti fide debeamus. 173. ſola fides non ſufficit, ut quis ſalvus fiat. 183. fides non conſiſtit ſolum in credendo, ſed etiam in agendo. *ibid.* verus Chriſtianus fide dirigi debet. 174. vis & animus, quem nobis fides infundit. 177. inutilis eſt, ſi vitam noſtram non dirigat. 183. ex ſolis noſtris actionibus judicium ferri poteſt, an fidem habeamus. *ibid.* a Chriſtiano exigitur non ſola fides habitualis. 173. non ſufficit credere; oportet ad praxin deducere, quod creditur. 181. diſcrimen inter primorum Chriſtianorum fidem, & hodiernam. 177

Quam rara ſit in Mundo vera fides, & cur. 173. 175. plures anſam habent dubitandi, an fidem habeant. 158 fides in pleriſque dubia eſt, ac vacillans. 166. omnia contra fidem dubia evertenda. 172. in pleriſque Chriſtianis elangueſcit. 181. difficile eſt, ut qui Mundo ſe dedunt, fide potiantur. 184. extant in Mundo increduli, qui fidem penitus amiſerunt. 162. libertinorum, qui nihil credere volunt, infelicitas. 173. terribiliores alterius vitæ veritates non timentur, quia non creduntur. 174. de fidei veritatibus dubitare Chriſtiano non licet. 175. plerique Chriſtiani fidem tantum in ſpeciem poſſident, 174. fides rara eſt, etiam inter Chriſtianos. 187.

Oppoſitio fidei, & morum Chriſtianorum. 174. 179. 184. fidei defectus a corruptione morum vulgo procedit. 180. improba vita fidei dedecus parit. 171. 182. cur male vivamus, licet fidem habeamus. 173. male vivendo ſenſim fides amittitur. 171. mirum eſt, quod credendum credatur, & agendum non agatur. 188. potior Chriſtianorum pars haud aliter vivit, quam Infideles, 183. oportet, ut fides cum operibus cohæreat. 185 ſine bonis moribus nihil proderit fides. 183. quid de Chriſtiano ſentiendum, cujus vita fidei ſuæ non reſpondet. 157. fides erit aliquando noſtræ damnationis cauſa, & cur. 175. 177. 179. 182. Deus aliquando fidei noſtræ rationem expoſcet. 179. vitium poteſt aliquantiſper eſſe cum fide. 186.

Commoda, quæ ex fide percipimus. 157. fides noſtros ſpiritus ſupra naturam extollit. *ibid.* nos ſimul deprimit, & erigit. *ibid.* cognitionum amplitudinem, & vim ſupranaturalem nobis indit. 158. nos excæcans illuminat, & mira nobis aperit. 162. in tribulationibus nos ſolatur. 173. in omnibus vitæ noſtræ circumſtantiis nos dirigit. 188. veram animæ magnitudinem nobis inſpirat. 182. nos fulcit, & nobis animum addit. 184. ſolatia, quæ ex fide percipere poſſumus. *ibid.*

De actu fidei; difficultas eumdem eliciendi. 171. propter difficultatem eſt præmio dignus. 165. quid ſit, actum fidei elicere. 169. fidei veritates credendi difficultas. 182. mens, & cor inſurgunt in quaſdam veritates, quibus tamen nos ſubjicere tenemur. 183

Figuræ modici prædeſtinatorum numeri. III. 485

Filii.

Filii. Eorum officia erga parentes. Titulus, ubi pertra-
ctatur, quidquid ad hoc argumentum ſpectat. II. 189.
monitum, ubi oſtenditur, quomodo hoc argumentum
tractandum ſit, & hujus præcepti extenſio. *ibid.* varia
concionum hujus argumenti ſyſtemata. *ibid.* fontes, &
auctores, unde hauriri copia poſſit ad propoſitas concio-
num ſtructuras exornandas. 191. loci, exempla, &
applicationes Scripturarum huic argumento. *ibid.* lo-
ci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 194. quid ad hoc
ex Theologia depromi queat. *ibid.* delecti ex aſceticis
libris, & nuperis concionatoribus loci ad hoc argumen-
tum. 196
Divinum præceptum honorandi parentes. 202. quid
hoc præceptum amplectatur. 189. ad quam virtutem
referatur honor, & reverentia parentibus debita. 194.
in hoc præcepto Deus omnia complexus eſt liberorum er-
ga parentes officia. *ibid.* nulla poteſtas ab honorandis
parentibus nos poteſt exſolvere. 202. poteſtas, & auctoritas
parentum in liberos. 200
Officia, quæ parentibus ſuis liberi debent vi hujus præ-
cepti, ad tria reducuntur. 190. Amor, & reverentia
parentibus debita. 199. 201. 202. filius tenetur opem
ferre parentibus egeſtate laborantibus. 200. filii paren-
tes diligere & honorare debent. 196. parentibus labo-
rantibus opem ferre tenemur. 197. officia generatim pa-
rentibus præſtanda. 200. quomodo ſe gerere debeant fi-
lii cum parentibus ſuis, ut ſatisfaciant præcepto a Deo
illis irrogato. 190. de mutuis parentum, & liberorum
officiis. 200. filii poſſunt ſuis parentibus reddere aliquid
pretioſius ipſamet vita, quam ab ipſis acceperunt. 190
Argumenta, quibus liberi ad honorandos parentes te-
nentur. 190. argumenta ex Bibliis deſumpta. *ibid.*
quam venerandum ſit parentum nomen, & dignitas.
193. poſt Deum nulli magis, quam parentibus debemus.
194. timor Dei nos debet ad hæc erga parentes officia
adſtringere. 196. parentes honorandi ſunt & amandi,
ut labores, quos pro nobis ſuſtulere, compenſemus.
197. Deus ampla mercede perſolvit officia parentibus
exhibita. 201
Ratio, qua liberi his officiis defungi debeant. Charita-
tis ordo poſtulat, ut liberi parentes præ reliquis diligant.
195. quinam debeat eſſe hic amor, quo erga parentes
affici debent. *ibid.* & 196. quidquid pro parentibus ege-
rimus, nunquam ſatis erit ſolvendo, quod cum ipſis
contraximus, debito. 196. filius patrem ſuum honora-
re poteſt in illum derivando honorem, & gloriam, quam
ipſe in Mundo acquirit. 193. quales erga parentes vitio-
ſos filii ſe debeant præbere. 195. 197
Obedientia, quam ſpeciatim filii ſuis parentibus debent,
& quouſque ſit extendenda. 195. eis non obtemperan-
dum præjudicio illius obedientiæ, quam Deo debemus.
193. res, in quibus præcipue filii parentibus obedire ar-
ctius teneantur. 195. illis non parendum, quando im-
pedire volunt, ne filii religionis ſtatum ingrediantur.
195. quomodo erga parentes ſe gerere debeant filii, cum
a Deo ad religioſam vitam vocantur. 200. quid agere
debeant, cum a Deo ad illam non vocantur, ſed a pa-
rentibus compelluntur. *ibid.* in hoc ſtatus religioſi ne-
gotio, uti & in reliquis omnibus filii parentes conſulere
debent. 199. 200
Gravitas peccati, quod violantes præceptum hono-
randi parentes committunt. Gravia ſemper ſunt pec-
cata contra hoc præceptum patrata. 196. ingens eſt
peccatum gratum erga parentes animum non teſtari.
ibid. magnum ſemper eſt illorum crimen, qui parentes
contemnunt, vel moleſtiis afficiunt. 199. ingrati eſt
animi amorem & reverentiam parentibus non exhibere.
201. præceptum honorandi parentes remitti non poteſt,
& tamen ſæpe violatur. 200. quomodo Deus animad-
vertat in eos, qui officiis ſuis erga parentes non fungun-
tur. 256. exemplaribus pœnis Deus filios rebelles pu-
nit. 197. ſevera teſtamenti veteris lex in filios rebel-
les, & inobedientes. 191. a Deo maledictus eſt ille,
qui parentes ſuos non honorat. 197
Filii Dei; qualitas, quam in baptiſmo recipimus, quam-
que noſtris moribus tueri debemus. I. 234
Filius prodigus, quem pater excipit & amplectitur poſt
ejus reditum, figura veniæ, quam Deus in jubilæo pec-
catori largitur. II. 407
Finis & intentio. Homo poteſt eumdem cum Deo habere
in ſuis actionibus finem. II. 512
Foedus, quod cum Salvatore contrahitur in communione.
I. 354
Fortitudo; præcipuus fortitudinis actus in hoc ſitus eſt,
ut patiaris. IV. 318. ultio opus fortitudinis non eſt.
I. 121
Fortuna. Cum nobis arridet fortuna, noſtrorum amico-
rum ſæpius obliviſcimur. I. 80. ambitioſo nunquam
ſatis eſt præſens fortuna. 68
Furtum. Titulus cum monito, in quo adnotantur argu-
menta huic cohærentia. II. 202. multiplex concionum
hujus argumenti ſtructura. 203. fontes, & auctores,
unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtru-
cturas elaborandas. 204. loci, exempla, & applicatio-
nes Scripturarum huic argumento. 205. loci, & ſen-
tentiæ SS. Patrum ad idem. 206. quid ad hoc ex Theo-
logia depromi queat. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, &
nuperis concionatoribus loci ad hoc argumentum. 209
De furto generatim; ejus definitio. 206. diſcrimen in-
ter furtum, latrocinium, & rapinam. 206. 208. præ-
ceptum, quod furtum prohibet. 208. idem præce-
ptum, quod prohibet, ne alienum bonum eripiatur,
vetat etiam ne retineatur. 207. peccatur proinde alte-
rius bonum retinendo, æque ac eripiendo. 214. cupi-
ditate ad alterius bonum occupandum impellimur. 212.
difficile eſt alterius bona non poſſidere, qui diteſcere cu-
pit. 209. in quacumque conditione committuntur in-
juſtitiæ quædam, quæ furta poſſunt appellari. 203. 209
furtis & injuſtitiis plerumque varias larvas imponimus.
212. qui aliena bona poſſidet, juſtus eadem retinendi
prætextus non poteſt præferre. 213. quot furta in Mun-
do committuntur. 210. complures aliena bona poſſi-
dent, quæ poſſidere non arbitrantur. 214. cum dubi-
tamus, an alterius bona poſſideamus, res eſt quam fieri
poteſt attente ad examen vocanda. 209. inter furta
connumeranda eſt injuria, quæ noſtro nomine alicui in-
fertur. *ibid.*
Effectus, & mala, quæ furtum parit. 215. omnino
aliter in aliis, quam in nobis injuſtitiam conſideramus.
ibid. cur Deus patiatur quoſdam a ditioribus & potentio-
ribus opprimi. 216 alienum bonum eſt veluti hamus,
quem cepimus, quique deinde viſcera diſcerpit. 205.
pœnæ, quas Deus ab iis exigit, qui alterius bona uſur-
pat. 205. injuſtitiæ, quarum Deus ſe ultorem decla-
rat. 216
Obligatio reſtituendi alienum bonum, quod qualiter-
cumque injuſte eripuimus. 203. 210. cujus neceſſitatis
ſit hæc reſtituendi obligatio. 206. ejuſdem neceſſitatis
eſt reſtitutio, ac pœnitentia. 207. cuinam rei reſtitu-
tionis præceptum nitatur. *ibid.* abſoluta impotentia
hanc obligationem ſolummodo ſuſpendit. *ibid.* abſque
alieni boni reſtitutione non habetur vera converſio, &
ſincera pœnitentia. 216. qui alienum bonum retinet,
eſt in ſtatu habitualis peccati. 207. abſolvere illos non
licet, qui reſtitutionem differunt, cum nunc valeant
reſtituere. 208. in quocumque contra proximum pec-
cato Deus nobis veniam non largitur, niſi proximo ſa-
tisfecerimus, & illatam injuriam reſarciverimus. *ibid.*
cur Deus tam gravibus pœnis boni alieni reſtitutionem
præceperit. *ibid.* reſtituendi obligatio charitatis & re-
ligionis officiis præſtare debet. *ibid.* quoad reſtitutionis
obligationem conſcientiam noſtram præfocare conamur.
210. 214.
Difficultas reſtituendi, & prætextus, ut a reſtitutione
eximamur. 209. quam difficile ſit, quod divites avari
alterius bona reſtituant. 210. unde profluat reſtituen-
di difficultas. 211. quam facilis eſt alienorum bonorum
ſubtractio, tam difficilis eſt eorum reſtitutio. *ibid.* hinc
reſtitutio rara eſt. 212. difficile præcipue eſt, quod qui
viis injuſtis evaſit dives, reſtituat. *ibid.* quo pacto re-
ſtitutionis difficultates poſſint imminui. 215. a reſtitu-
tione nos eximere poteſt ſola impoſſibilitas, non dif-
ficultas. 212
Impedimenta imaginaria, & inanes prætextus, ut a
reſtitutione exſolvamur. 209. ſui ſtatus, quem tueri
volunt, prætextus. 212. neceſſitatis, qua laboran-
dum erit. *ibid.* liberorum conſideratio reſtitutioni im-
pedimento eſſe non debet. *ibid.* neque illos ditiores re-
linquendi cupiditas. 210. ſalutis conſideratio potior eſ-
ſe debet quocumque prætextu reſtitutionem impediente.
214. ut reſtituamus, ex ordinariis expenſis, e ſuis com-
moditatibus & ſolatiis ſubducere tenemur. 208
Cui fieri debeat reſtitutio. 208. illorum illuſio, qui ex
erepto, vel male acquiſito bono eleemoſynas erogant.
210. eleemoſynam præcedere debet reſtitutio. 212. un-
de oriatur, ut eleemoſynam erogare, quam reſtituere,
malimus. 213. illorum illuſio, qui alienum bonum re-
ſtituendi loco bona eccleſiis largiuntur. 214

Reſti-

Reſtitutio non differenda. 211. illorum illuſio, qui ad mortem differunt reſtitutionem, ut, dum vivunt, alieno bono fruantur. 209. de iis, qui ajunt ſe teſtamento reſtituturos. 210. multo ſatius eſt bonum alienum reſtituere, dum vivimus, quam expectare, quod mors ad omnia relinquenda nos adigat. 211. quando reſtitutionem differre liceat. 207. Deus aliquando diutius vitam alicujus protrahit, ut reſtituat. 205.

G

G*Edeon*; ejus exemplum nos docet, quid agendum nobis ſit, ut pace fruamur. III. 367.
Giezi; ejus avaritia lepra punita. I. 214.
Gloria; quam vehemens ſit gloriæ cupiditas. I. 61. diſcrimen inter gloriæ, & dominandi cupiditatem. 60.
Gloria Dei; illum glorificandi deſiderium; vide *Intentio*.
Gloria, *vana gloria*, *vanitas*, *oſtentatio &c.* II. 216.
Monitum, in quo hoc argumentum a cæteris, quæ cum eo relationem habent, ſecernitur. *ibid.* multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. 217. fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 218. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 219. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 222. quid ad hoc ex Theologia decerpi poſſit. 223. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 215.
Hujus vitii natura, quid ſit, & in quo conſiſtat. Vanitatis, & vanæ gloriæ definitio. 223. in quo a ſuperbia diſtinguatur. *ibid.* in quo hujus vitii gravitas conſiſtat. *ibid.* nomen *vanitas* nos docet, quid de ea ſentiendum, vel ab ea nobis expectendum. 232. de gloria generatim. 233. tres vanitatum ſpecies, quæ in mundo poſſunt adnotari. 224. honor non eſt ſemper rejiciendus, & quomodo eo uti debeamus. *ibid.* gloria, quam Deus impertitur, vana nequit appellari. 234. gloria alia inanis eſt, alia ſolida. 221. vanitas mundi gloriæ & honoris. 227. ſtultum eſt quærere, ut hominibus placeamus, & eorum approbationem mendicare. 232. non tenemur tamen quamcumque laudem & approbationem reſpuere. *ibid.* at perſonæ ſolida virtute prædita gloriæ vanitatem agnoſcunt. 233.
Quam violentus ſit, atque tyrannicus vanæ gloriæ affectus. 228. omnia toleramus, ut gloriam naſciſcamur. 226. quanti conſtet præcipue mulieribus. 236. ſollicitudines, & agitationes hominis vanæ gloriæ addicti. 238.
Hoc vitium vulgatiſſimum eſt, & in illud facile labimur. Quilibet hac gloriæ paſſione afficitur. 231. Plerique nihil aliud ſtudent, quam ut ſibi exiſtimationem pariant. 232. perſonæ ſpiritui deditæ huic vitio ſubjectæ ſunt. 235. ſæpe gloriam quærimus, dum cum illa certamus. 234. omnes fere gloriam appetunt, licet ejus vanitatem dignoſcant. 231. vana gloria quocunque ſe dextere inſinuat, humilitatis etiam ſpecie. 237. bifariam nos circumvenit. 224. facillimum eſt honore nobis præſtito, & plauſu, quo excipimur, abuti. 226. hoc fuit veterum philoſophorum crimen. *ibid.* facile de nobis ipſis elate ſentimus, licet nullo merito inſtruamur. 234. non ſemper ſincere laudes, quibus evehimur, reſpuimus. 231. vanitas eſt poſtrema res, quam abjicimus. 234. noſtrarum actionum eventus, & gloriæ partem facile nobis ipſis vindicamus. 236. nos e laudibus, quibus ornemur, tueri difficillimum eſt. 237. cum aſſidue laudamur, arbitramur nos tales eſſe, quales celebramur. 230.
Malum, quod nobis parit vana gloria. 228. nihil vana gloria funeſtius illi, qui eam quærit. 217. ea omnes Paganorum virtutes, & facinora corrupit. 226. totum noſtrarum virtutum meritum evertit. 227. hæc eſt ars, qua dæmon utitur, ut eas corrumpat. 229. inutiles ob vanam gloriam labores. *ibid.* ea noſtrorum laborum mercede nos privat. 238. actiones, quibus gloria eſt magis metuenda, & periculoſior. 225. laudes in nos collatæ ſæpius majus malum nobis inferunt, quam calumnia. *ibid.* hominibus virtute præſtantioribus vanitas timenda eſt. 232. per quos gradus ſuperbia duce conſcendant illi, qui vanitati ſunt addicti. 218. tres vanæ gloriæ improbi effectus. 238. mala, & vitia, quæ ex vanitate oriuntur. 237. ea eſt fidei obex. 225. eſt detractionum, & adulationum cauſa. 233.
Gloria, quam nobiſmet ipſis eſſerimus, eſt Deo injurioſa. 217. gloria ſoli Deo debetur, & homo ingratus eſt, quando illum ea privat. 227. vivimus, ut Deum glorificemus, ideoque gloriam nobis uſurpare non debemus. 226. Deus gloriam ſuam nemini vult cedere. *ibid.* plura propter vanam gloriam, quam propter Deum operamur. 229. injuſti ſumus, cum gloriam Deo debitam nobis arrogamus. 234.
Vanitas rerum, e quibus gloriam percipere conamur. *ibid.* terrenarum dignitatum, ac humanæ exiſtimationis vanitas. 225. ingens eorum vanitas, qui de nobilitate ſe jactant. 229. vanitas, quæ e bonis naturæ arceſſitur. 231. ridicula mulierum vanitas. *ibid.* homo de nulla re poteſt gloriari. 234. a nobis ipſis nihil habemus. 206. e noſtris bonis operibus vanitatem capere non poſſumus. 235. vana gloria, quæ ex divitiis colligitur. 236. quæ ex ingenio. 237. quæ ex nomine. 238. quæ ex vitæ auſteritate. 236. nova vanitatis ſpecies, cum quis ſuimet ipſius characterem & imaginem depingit. *ibid.* quam ridicula generatim ſit vanitas. 235.
Parvi facienda eſt gloria. 233. quam parum curanda hominum exiſtimatio. 227. quam fragilis ſit gloria, ad quam aſpiramus. *ibid.* gloriam parvi faciunt homines vera virtute prædití. 228. indignum eſt Chriſtiano pro vana gloria laborare. 229. parum ſinceræ ſunt hominum laudes, & plauſus. 232. ſæpe laudes fortuito conferuntur. *ibid.* vel ob utilitatem. 233. quam parum duret gloria mundi. 235. honor mundanus parum ſolidus eſt. *ibid.* laudes promiſcue conferuntur in eos, qui illas merentur, & qui non merentur. *ibid.* quam facile mutetur hominum exiſtimatio, & judicium. 222. ab improbis non laudari neque approbari ſolatio nobis eſſe debet. 224.
Rationes, quæ nos ad fugiendam, contemnendamque vanam gloriam adſtringunt. 217. ea eſt inſulſa. *ibid.* umbræ comparatur, & cur. 221. eſt odioſa; tolerari non poſſunt perſonæ vanæ, quæ ſe ipſas aſſidue laudant. 228. reddit homines ridiculos & inſulſos. *ibid.* contemptui habemur, cum noſtra vanitas innoteſcit. 229. quispiam laudari creditur, idque mera adulatio eſt. *ibid.* vana gloria in contemptum deſinit. 222. major eſt poſt honorem & gloriam confuſio. 227. miſeria eorum, qui propter vanitatem operantur. 229. velle honori haberi eſt iniquum. *ibid.*
Remedium contra vanam gloriam, & viæ, quibus ab ea nos tueamur. 231. majori virtute opus eſt, ne laudibus moveamur, quam ne injuriis lædamur. 230. veritates, quæ huic vitio remedio eſſe poſſunt. 224. Deus, ut noſtræ ſuperbiæ medeatur, paſſim permittit, ut in errores confuſionem afferentes incidamus. *ib.* Salvatoris exemplum, qui ſe vanæ gloriæ hoſtem declaravit. 220. qui vanitati proclivtores ſunt, magis indigent præcautionibus contra hoc vitium. 236. Nobiles oſtentationem vitare debent. *ib.* viris piis, cum laudibus digni præ reliquis ſint, magis etiam opus eſt, ut a vanitate ſe tueantur. 231. ut evitetur vana gloria, vitanda in omnibus rebus eſt ſingularitas. 228. quo magis aliquis clareſcit, eo magis illi timenda eſt vana gloria. 236. quid agendum, cum laudibus a nobis minime quæſitis oneramur. 226. generatim agendum nobis non eſt, ut opera noſtra ab hominibus videantur. 227. Sancti totam operum ſuorum gloriam Deo tribuent. 230. denique ut evitetur vana gloria, neque noſmet laudare, neque bona opera noſtra in apricum proferre debemus. 226.
Gratia actualis, ejus vis &c. II. 239. monitum de eo, quod in hoc argumento cavendum eſt. *ibid.* multiplex concionum hujus argumenti idea. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ideas amplificandas. 240. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 242. *& ſeq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 245. quid ex Theologia ad hoc depromi poſſit. 246. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 248
De gratia actuali generatim. Ejus definitio, & quid ſit. 245. 252. gratia alia mentem illuminat, alia movet cor. 239. diviſio gratiæ in prævenientem, concomitantem, & ſubſequentem. 246. quomodo gratia detur. 259. gratiæ catenæ, quibus Deus internas adnectit. 262. Dei ſapientia eluceſcit in multitudine & varietate gratiarum, quas hominibus largitur. 240. non oportet ſe irretire in quæſtionibus, & diſceptationibus de efficacia gratiæ. 260.
Gratiæ neceſſitas. Neceſſe eſt, ut gratia nos præveniat & excitet. 250. gratia eſt prima, & præcipue totius

boni

boni, quod operamur, cauſa. 243. oportet, ut ei cooperemur, eaque recte utamur. 244. abſque gratia nihil agere poſſumus, quod cœlum mereatur. 253. quodcumque bonum, quod agimus, gratiæ debemus. 260. 262.

Gratiæ indulgentia, ut peccatores præveniat & quærat. 261. quid agat, ut illos convertat. 240. patiens eſt, & diutius expectat. 244. multifariam agit, ut hanc converſionem operetur. 248. nos urget & extimulat. 251. ſe nobis accommodat. 249. noſtriſmet affectibus utitur, ut nos trahat & lucretur. 248 Deus tempus feligit, ut noſtro cordi loquatur, & nobis diverſimode loquitur. 250. hac via nos illuminat. 254. gratia bona æterna nobis amplificat, & temporalia imminuit. *ibid.* gratia naturam non evertit, ſed illi ſe accommodat. 261. viæ, quas Deus calcat, ut noſtrum cor lucretur. 263.

Ad gratiam fidelitas & cooperatio. 252. 260. Dei gratiis attenti eſſe debemus, & cur. 258. gratiæ prompte obedire debemus. 244. noſtra intereſt eſſe fideles gratiæ. 252. abit gratia, niſi eidem adſentiamur. 253. omnes Dei gratias bene habere debemus. 256. iiſdemque bene uti: *ibid.* uſus gratiarum rationem Deo reddemus. *ibid.* Deus aliquando illos arguet, qui gratiis abuſi fuerint. *ibid.* tunc dolebimus gratiæ nos non fuiſſe fideles. 257. Dei intentioni & vocationi reſpondeamus, oportet. 258. gratia noſtram ſalutem ſola non operatur, quin & nos cooperemur. 262. licet noſtram converſionem gratiæ debeamus, ſemper vere dicimus nobis etiam partim adſcribendam eſſe. 259. exhortatio, ut Dei vocationi obtemperemus, & gratiæ fideles ſimus. 265.

Impedimenta, quæ nos gratiæ opponimus. 261. gratiæ reſiſtare poſſumus, ſed non obſtare, quin Deus eam nobis offerat. 247. multimode gratiæ repugnamus. *ibid.* periculoſum eſt gratiæ reſiſtere. 261. reſiſtendo ſalutem noſtram in diſcrimen vocamus. 248. gratiæ nos a peccato avertenti reſiſtere peccati gravitatem auget. 265. infelices peccatorum artes, ut gratias Dei eludant. 240. peccatorum ingratitudo, qui Dei gratiis reſiſtunt, eaſque rejiciunt. 251.

Vigilantia, qua vocem Dei gratiis ſuis nos alloquentis audire debemus. 255. excipienda eſt gratia, quando venit, & minime differendum. 244. 250. ſi illi non ſumus attenti, gratia tanquam fulgur pertranſit. 244. ſæpius gratiæ temere confidimus. 249. Deus gratiis ſuis non ſemper æque nos alloquitur. 258. Dantur gratiæ quædam extraordinariæ, quibus attentius excubare debemus. 263. dantur gratiæ quædam criticæ, a quibus noſtra ſalus dependet. *ibid.* falſus eorum prætextus, qui ajunt ſe expectare gratiam, ut convertantur. 250. inconſulto nolmet gratiæ dedere, eidemque obtemperare, ſtatim ac illa ſe nobis offert, debemus. 265.

Dei animadverſio in eos, qui gratias ſuas rejiciunt, vel contemnunt. 251. Deus gratias ſuas ſubducit, quando a nobis rejiciuntur. 244. 249. calamitates, in quas gratiis abutentes labimur. 252. Dei gratiæ cum ſint altera alteri adnexæ, ſi unam rejicimus, omnes alias eidem adnexas amittimus. 254. rejectio gratiarum Deum cogit, ut nos deſtituat. 255. tepor & indifferentia, quam Deus erga peccatores præfefert, ex eo procedunt, quod ejus gratias recuſent. 257. Dei miſeratio fatigatur conferendis in illos beneficiis, qui eiſdem abutuntur. 258. gratiarum ſubtractio ſeverior animadverſio illas recuſantium vel contemnentium. 254 gratiarum tranſlatio de altero ad alterum eſt alia ſatis vulgaris animadverſio. 250. gratiæ contemptæ erunt aliquando noſtræ damnationis cauſa. 261. dubitari nequit, quin gratiæ fidelitas, vel infidelitas ad æternam noſtram felicitatem, vel infelicitatem maxime conferant. 259.

Gratiæ vis, atque poteſtas. 251. 254. 261. 265. ſola hominis libertas potentiam gratiæ cohibet. 251. in quo gratiæ efficacia conſiſtat. 247. ea efficit, ut maximos obices vincamus. 248. gratiæ effectus. 251. gratia nullam noſtræ libertati vim infert. 252. gratiæ liberum nobis eſt vel aſſentiri, vel adverſari. 259. de gratiis victricibus. 263. vere ignoramus, quid gratiam conſtituat efficacem, & quo hæc a ſufficienti diſtinguatur. *ibid.* gratiæ potius obtemperandum eſt, quam ejus natura inveſtiganda. 265. odioſæ de hac re controverſiæ in ſuggeſtu vitandæ. 239.

Gratiæ lenitas, & ſuavitas. 259. moleſtias mollit, quæ in Dei famulatu occurrunt. 249. peccati illecebras aufert. *ibid.* ſolo gratiæ nomine indicatur ejus ſuavitas. 255. in quo conſiſtat hæc lenitas, quæ ſimul vim ſuam exerit. *ibid.* gratia nos leniter trahit. 257. noſtram indolem non evertit, ſed eam ſolummodo componit, & ad alia objecta dirigit. 259. imminuit moleſtiam, quam noſtris officiis defungentes experimur, ſed eam penitus non tollit. 264.

Errores & hæreſes de gratia. 246. quid credendum ſit, ut in hac re ſimus orthodoxi. 247. falſus, & impius prætextus, quod nobis deſit gratia, ut convertamur, vel ut peccatum evitemus. 248. vel quod illa nobis deſiit. 255.

Alia quædam, quæ ad gratiam ſpectant. Gratia otioſa remanere non debet, cum nobis ad operandum detur. 262. gratiæ pretium. 249. quanti ſteterit filio Dei. 259. quam pretioſa ſit, attamen eam ſæpe parvi pendimus. 253. gratiæ motus, cum pœnas peccatori debitas exhibet, a libertinis appellantur terrores inanes. 258. inexcuſabiles ſumus, ſi tot gratiis præditi perimus. 263. Deus gratias ſuas inequaliter diſtribuit & dividit; ſed ſemper dat, quod omnibus ſufficiat. 265. gratia effectus ſuos non repente, ſed ſenſim parit. 263. gratia magis in corda imprimit in adverſis, quam in proſperis. IV. 328. Dei gratiæ peccatori obcæcato inutiles evadunt. I. 311. gratiarum rejectio cæcitatem ſpiritualem parit. 298.

Gratia ſanctificans totam noſtræ animæ pulchritudinem conſtituit. I. 74.

Gratia ſanctificans; Amicitia Dei, Adoptio divina. II. 266. monitum de eo, quod in hoc argumento animadvertendum eſt. *ibid.* multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 268. loci, exempla, & applicationes. Scripturarum huic argumento. 269. *& ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 274. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. 272. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 273.

Definitio gratiæ ſanctificantis, & quænam ſit. 272. diſcrimen inter gratiam ſanctificantem, & actualem. *ibid.* quidam SS. Patres opinati ſunt hanc eſſe ipſammet ſubſtantiam Spiritus ſancti, qui nos juſtos & ſanctos reddit. 273. communior Theologorum opinio eſt, hanc eſſe merum accidens. *ibid.* hæc eſt generatio ſpiritualis, quæ nobis filiorum Dei qualitatem elargitur. 267. per hanc denuo naſcimur. 271. differt, juxta quoſdam Theologos, a charitatis habitu. 272. principium eſt novæ vitæ penitus divinæ. 274. eſt nova creatio. 278. eſt amicitiæ inter Deum & hominem vinculum. 277.

Gratiæ ſanctificantis excellentia, & elogium. 267. eſt naturæ divinæ participatio. *ibid.* eſt omnium etiam ſupernaturalium donorum præſtantiſſimum. 275. ex tantum nos Deo acceptos reddit. 274. eſt noſtræ adoptionis ſigillum. 271. 273. per eam Jeſu Chriſti ſpiritu induimur. 271. ea id eſt animæ, quod anima corpori. 276. nos reddit juſtos, & in juſtitia confirmat. 279. ejus pretium & valor. 275. quanti a Deo fiat. *ibid.* quanti eam facere nos debeamus. 270.

Ejus effectus. 267. 273. in maximis etiam peccatoribus delet quæcumque peccata. 267. hæc non eſt ſimplex noſtrorum peccatorum remiſſio. 272. in animam virtutes infuſas, & Spiritus ſancti dona transfert. 267. nobis eſt principium vitæ, qua ſupernaturaliter operamur. *ibid.* jus ad gloriam nobis impertitur. *ibid.* efficit, ut Jeſus Chriſtus ſpeciali ratione in nobis vivat. 271. nos unit Jeſu Chriſto. 272. 274. eſt principium meriti, & abſque illa opera noſtra nullius meriti ſunt propter cœlum. 276. remittens peccata noſtra nobis Dei amicitiam reſtituit. 277. pulchritudo animæ, quæ eſt in gratia. 276. anima in gratia eſt nova creatura. 277. licet gratiam poſſideamus, non ideo ſubito perfecti ſumus. 278.

De amiſſione gratiæ, & de viis illam ſervandi. Hic pretioſus theſaurus parvi a pluribus æſtimatur. 276. glorioſum filiorum Dei titulum leviter perpendimus. 274. Dei amicitiam excolere negligimus. 277. hujus beneficii amplitudini haud ſatis reſpondere poſſumus. 280. felicitatem poſſidendi gratiam haud ſatis intelligimus. 279. ei reſpondere noſtris operibus debemus. 271. gratiam amittendi peccati cauſa calamitas. 279. cum peccato mortali ſociari nequit. 272. cura, quam in ea tuenda debemus impendere. 270. anima per gratiam vivit, & per peccatum moritur. 279. incertum, an ſimus in ſtatu gratiæ. 278. ad hanc gratiam ſervandam ſubſidia. 280.

Gratia-

Gratitudo, & compenſatio beneficiorum, quæ a Deo, & ab hominibus accepimus, vide titulum *Ingratitudo*. II. 464. gratitudo erga Deum & homines, vide eumdem titulum. Definitio gratitudinis. 471. erga benefactores noſtros grati eſſe tenemur. *ibid.* homo tenetur pro omnibus creaturis Deo gratum animum teſtari. *ibid.* erga neminem fere, quam erga Deum ſumus ingrati. 474 Omnes creaturæ eo, quo poſſunt, modo Deo benedicunt; homo ſolus ingratus eſt, & Dei beneficiorum immemor. 476. Iſraelitæ beneficiorum Dei immemores fuere. 477. de gratitudine generatim. 475. hujus virtutis actus. 471. quid animadvertendum ſit circa beneficia. 472

H

HAbitus, peccatum habituale, malus habitus. II. 280 monitum de eo, quod hic articulus complectitur. *ibid.* multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. 281. fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ideas exornandas. 282. loci, exempla, & applicationes Scripturarum. 283. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad hoc argumentum. 285. quid ad id ex Theologia deſumi poſſit. 286. delecti ex aſceticis libris, & nuperis concionatoribus loci ad hoc argumentum. 287

Mali habitus natura, & effectus. Definitio habitus generatim. 286. propoſitio habitus cum actione illum producente. *ibid.* facilius eſt, atque vulgatius malos habitus contrahere, quam bonos. *ibid.* diſcrimen inter peccata imbecillitatis, & peccata habitualia. 290. peccata repetita, atque multiplicata validum habitum gignunt. 288. habitus eſt altera natura. 287. evadit neceſſitas. 288. quænam ſit illa neceſſitas, quam habitus parit. *ibid.* habitus in peccato cauſa eſt, ut alia infinita peccata patrentur. 291. abripit peccatorem, qui illum contraxit. *ibid.* imbecillitas, quam in voluntate relinquit, ad reſiſtendum malo. 294. facilitas, quam tribuit, ad committendum peccatum. 295. eſt cauſa relapſus etiam poſtquam peccato renunciatum ſit. 296. habitus in peccato auget peccati gravitatem. 294. in quacumque ætate timendus eſt habitus. 295

Deplorabilis ſtatus, ad quem habitus peccatorem adigit. 289. illum reddit inſenſibilem malo, quod peccatum parit. 290. efficit, ut committatur peccatum, licet in eo nulla amplius voluptas ſentiatur. *ibid.* efficit, ut verecundia peccandi abjiciatur. 291. conſcientiæ ſtimulos extinguit. *ibid.* peccator aſſuetus ſemper magis induratur. 289. 290. non vult ſe convertere, neque vivendi rationem immutare. 291. ſuæ conſcientiæ nullam amplius ordinem ponit. 294. in ſuis criminibus tranquillus eſt. *ibid.* ſuæ juventutis habitus in ſenectute ſervat. 296. habitus ejus pœnitentiam reddit aliquomodo impoſſibilem. *ibid.* illum denique ad impœnitentiam finalem adducit. 295. ab habitu in peccato quæcumque metuenda ſunt. *ibid.*

Difficultas perfringendi & vincendi malum habitum. 295. hæc difficultas non eſt omnino inſuperabilis. 288. ea eſt impoſſibilitas moralis. 289. ſi nunc non infringitur, forte nunquam infringetur. 288. S. Auguſtini certamina, ut pravum habitum vinceret. 289 nos poſſumus illum vincere, ſi id prorſus velimus. 288. at peccator aſſuetus ob id nonniſi imbecilles conatus exerit. 292. quæ nos poſſint adigere, ut illum infringere omnibus viribus conemur. 293. quicumque Deo ſervire cupit, ab hujus obicis remotione debet incipere. 294

Antidotum pro illis, qui validum ad malum habitum nondum inierunt. 290. remedium pro illis, qui illum contraxerunt. 291

Hæretici. Nulla ratione excuſari poſſunt hæretici inter nos degentes. II. 308. de libris hæreticis. III. 25

Heli ſummus Sacerdos de Anna Samuelis matre temere judicat. II. 587

Heliodorus Epiſcopus nolens comburere librum ſuum, qui Theageois & Caricleæ amores continebat, fuit abdicatus. III. 28. 29

Henoc. Quidquid de hoc ſancto Patriarcha dicit Scriptura, eſt, quod ambulabat coram Deo; ex quo nobis judicandum relinquit, ad quam ille perfectionem pervenerit. III. 502

Herodes Aſcalonita erat verus Atheus, & nullius religionis. I. 591

Herodes Tetrarcha infami muliere inſtigante S. Joannis Baptiſtæ caput amputari præcepit. II. 377. pati non potuit veritatem, quam ei S. Joannes annunciabat. IV. 340.

Homo; ejus dignitas, & quomodo ſe ipſum abjiciat. I. 180. hominis excellentia, prout eſt imago Dei. 184. homines plerique vivunt, ac ſi eſſent mere carnei, nihilque ſpirituale iis ineſſet. 185

Honor; quando, & quomodo liceat ad honores aſpirare. I. 39

Humilitas. Difficile eſt, ut humilitatem ſervemus, cum ad dignitates evehimur. I. 58

Humilitas, animi demiſſio, ſuperbia, ſui ipſius cognitio. II. 297. Monitum de eo, quod hic titulus complectitur. *ibid.* multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 299. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 300. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 304. quid ad hoc ex Theologia depromi queat. 305. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 307

Humilitatis natura, & differentiæ &c. Definitio humilitatis. 305. in quo conſiſtat hæc virtus. *ibid.* duplex humilitatis ſpecies, altera mentis, altera cordis. 306. noſtris propriis defectibus humilitas innititur. 314. ſui ipſius cognitio parit humilitatem. 318

Humilitatis excellentia & elogia. *ibid.* 312. eſt omnium virtutum anima. 311. & fundamentum. 307. ea eſt propria Jeſu Chriſti virtus. 310 quam ſit admirabilis, 312. quam ſit Deo accepta. 314. eſt magnitudinis, & elevationis origo. 317. tam magni ſumus coram Deo, quam in nobiſmet ipſis parvi. 298. nunquam magis Dei gloria procuratur, quam ſeipſos humiliando. 308. Inſuperabilis vis humilitatis. 313. filius Dei voluit, ut homines ab eo diſcerent humilitatem. 317

Bona, & commoda, quæ parit humilitas. Nos ad recipiendam gratiam diſponit. 306. in humilibus Deus gratiarum ſuarum theſauros condit. 303. 320. humilitas eſt vera ſe elevandi via. 308. Deus oblectatur in elevanda ſanctorum humilitate. 314. pacem in anima humilitas gignit. 313. ſancti ſumus pro ratione humilitatis. 308. ut ſimus magni Dei oculis, oportet, ut oculis noſtris humiles ſimus. 315. hæc eſt via magis tuta ad gloriam conſequendam. 321

Hujus virtutis neceſſitas. 306. 315. eſt conſilii ſimul ac præcepti. 298. filius Dei nobis de ea præbuit præceptum, & exemplum. 303. ſine humilitate noſtram ſalutem operari non poſſumus. 308. cur Deus voluerit, ut noſtra ſalus ab humilitate penderet. 307. abſque humilitate perſonæ in eminentiori dignitate conſtitutæ in periculo ſe perdendi magis verſantur. 314. hæc eſt neceſſaria ad pœnitentiam diſpoſitio. 315. quilibet humilis eſſe tenetur. 308. hinc humilitas in quocumque ſtatu, vel conditione poteſt inveniri. 317. in omnes virtutes ingreditur. 315. fides eget humilitate, ut ſubjecta ſit. Abſque humilitate non habetur vera mortificatio. 316. neque vera virtus. *ibid.* ea omnes virtutes tuetur, omnibuſque vitiis adverſatur. 322

Animi demiſſio, & humilitatis praxis. Qui vere humilis eſt, quærit ſeſe abjicere. 323. non oportet, ut ſatis nobis ſit interna humilitas, ſed opus eſt, ut eam ad praxin externam deducamus. 319. demiſſio eſſe deberet homini naturalis. 315. ingens eſt humilitatis actus delitescere, cum clareſcere poſſumus. 316. nunquam magis Deo amorem teſtamur, quam humilitatem ſectando. 309. humiles virtutes ſuas abdunt, & ſuos defectus aperiunt. 303. ex iis omnibus, quæ ſibi occurrunt, anſam ſumunt ſe humiliandi. 312. quo in ſenſu intelligendum ſit illud filii Dei effatum: ultimo loco eſſe recumbendum. 303. ſimul ac Deus nos evehit, vult, ut noſmetipſos humiliemus. 314. verus humilis contemni patitur. 318. 322.

Cauſæ, & rationes, quibus ad noſmet humiliandos adigimur. 298. 315. in nobis ipſis omnes humiliandi cauſas invenimus. 303. 308. 311. omnia nos ad humilitatem deducunt. 322. nomen chriſtiani nos ad humilitatem adigit. 307. de ſui ipſius cognitione. 309. noſtros defectus non videmus, quorum intuitus nos poſſet humiliare. 303. noſtra peccata, quorum ingens eſt numerus, ſunt nobis magnum demiſſionis argumentum. 307. conſideratio ejus, quod ſumus, nos debet humiliare. 310. cogitatio, quod ſimus peccatores, eſt magnum demiſſionis argumentum. 311. dubium, an ſimus in bono permanſuri. 310. incitamenta ſe humiliandi ex par-

parte corporis, & mentis, 313. ex eo quod pulvis ſimus, & in pulverem revertere debeamus. 322. ex eo quod fuimus, & erimus. 311. cogitatio, quod infernum promeruimus, 321. mire illudimur, cum nos aliquid eſſe arbitramur. 313. ſeoſim, quos vere humilis ſui ipſius habere debet. 312. quo pacto quilibet ſe poſſit æſtimare omnium peccatorum maximum. *ibid.*
Quam rara ſit humilitatis virtus. 307. 312. Ethnici ejus nomen etiam ignorarunt, 317. in ſola chriſtiana religione reperitur vera humilitas. 318. hæc eſt propria Chriſtianorum virtus. 306. 308. falſa hujus virtutis idea. 309. falſa humilitas. *ibid.* nulla virtus poteſt magis adulterari. 316. vera humilitas ab externo habitu non dependet. 317. ſuperbia humilitatis perſonam induit, ut ad gloriam perveniat. 318. falſa humilitas omnes veræ actiones imitatur. *ibid.* vera humilitas a falſa facile dignoſcitur. *ibid.* ſumus aliquando humiles mente, non corde, 320. falſa humilitas eorum, qui de ſe ipſis obloquuntur, 312
Veræ humilitatis nota. 323. vera humilitas virtutis gloriam non expetit. 317. in proſperis non intumeſcit, 318. ſanctum noſtrum ipſorum odium gignit. 317. perpendendum eſt, an cor humile habeamus. 322
Hypocriſis, Hypocrita &c. Titulus, in quo differitur de omni eo, quod hoc argumentum reſpicit. II. 324. monitum de ratione, qua hoc argumentum pertractandum eſt. *ibid.* multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 326. loci, exempla, & applicationes Scripturarum. 327. *& ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 328. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. 329. delecti ex aſceticis libris, & nuperis concionatoribus loci ad hoc argumentum. 330
Hujus vitii natura, & idea. Hypocriſis definitio. 329. eſt vitium, quod virtutum ſpeciem ſumit, eaſque omnes corrumpit. 324. diſcrimen inter hypocriſin, & veram pietatem. 330. hypocriſis & impietas diverſimode religioni adverſantur. *ibid.* diſcrimen inter veras, falſaſque virtutes. 335. hypocriſis eſt monſtri ſpecies in Mundo. 333. falſa virtus, juxta S. Auguſtinum, eſt duplex vitium. 331
Hujus peccati gravitas. Eſt injuſta hypocriſis erga Deum, erga homines, & erga ipſum hypocritam. 325. eſt idololatriæ ſpecies. 336. Deo furatur, & cur. 333. hypocrita appellatur in Scriptura tumulus dealbatus. 328. eſt homo duplex, & impoſtor. 332. eſt comœdus, qui ſuam perſonam agit. 337. hoc vitium ex illis unum eſt, a quibus Deus maxime abhorret. 325. nullum aliud eſt, in quod filius Dei magis invexerit, & quod Phariſæis magis exprobraverit. 332. 338. virus eſt, quod omnes virtutes corrumpit. 334. eſt ſæpe vera impietas. 337. Deus in ſuo famulatu hypocritas pati non poteſt. 336. cur Salvator tam frequenter in hoc vitium Phariſaicum invexerit. 335
Hypocriſis ingenium, & character. 329. 334. hypocrita ſe ipſum, & alios decipit. 329. ſpeciem tantum pietatis poſſidet, non ipſam rem. 328. quænam ſit hypocritæ indoles. 331. hypocritarum artes, ut alienam ſpeciem ſimulent. 332. hypocriſis cunctis virtutibus utitur ad quoslibet decipiendos. 324. hypocritarum agendi ratio. 335. hypocrita pietatem ementitur, cum alia via hominibus placere nequit. 332
Malum, quod hoc vitium parit. Virtute abutitur ad evertendam ipſammet virtutem. 354. falſæ virtutes per hypocriſin putantur veræ. 330. hypocriſi, ac ſimulata pietate ſe roboravit hæreſis. 332. omnes hæreſiarchæ fuere hypocritæ. 331. crimina occulta, quæ committunt hypocritæ. 334. facinora, quæ abdunt hypocritæ. 333. 337
Nota, qua hypocrita dignoſcatur. *ibid.* difficile eſt hypocritam ab homine vera virtute prædito ſecernere. 330. qui jure merito appellari poſſint hypocritæ. 334. pietas affectata anſam præbet credendi eam eſſe fictam, & ſimulatam. 330. affectatio & ſingularitas in materia pietatis, eſt hypocriſis nota. 336. inter hypocritas recenſendi ſunt illi, qui de rebus levibus ſcrupulum injiciunt, non autem de gravioribus, Phariſæorum more. *ibid.* hominem noſcere quam ſit difficile. 334.
Hypocriſis eſt vitium in Mundo commune. 331. falſæ plerorumque hominum virtutes. 333. infinitus eſt hypocritarum numerus. 335. ubique occurrunt hypocritæ. 338. in hypocriſis tamen ſuſpicionem non debet quis facile adduci. 336. hypocrita patronos invenit. 332.
facile eſt virum pium ementiri, ſed raro vere pii inveniuntur, 333
Inutilis hypocritarum ſollicitudo. Omnia hypocritarum opera inutilia ſunt ad cœlum conſequendum. 335. omne in hypocrita inane eſt, atque vacuum. 328. hypocrita totum virtutis laborem ſuſtinet, & meritum non percipit. 333. hypocritæ bonorum, & improborum labores patiuntur. 337. cæcitas hypocritæ, qui non videt Deum non poſſe decipi. 333. inutilis cruciatus, quem ſibi adſert hypocrita. 337. in hypocritam exprobratio, 338

I

JAcob, Quomodo Deus Labano vetet, ne a Jacob ultionem ſumeret. I, 116. ut diſcordiam evitaret fratris ſui Eſau vi ceſſit. 583. Jacob & Eſau in ventre Rebeccæ, typus Eccleſiæ. II. 5. hic ſanctus Patriarcha explicito voto promiſit ſe Deo grati animi teſtimonia exhibiturum. 476
Jacob & Eſau. Alrar eſt prædeſtinatorum, reproborum alter figura. III. 485. Jacob cum Angelo luctans. 324
S. Jacobus quid ſenſerit de iis, qui audiunt Verbum Dei ſine fructu. IV. 358
Idololatria. Idololatra Deum quærit ſupra ſe; & cum non poſſit illum invenire, opera mannum ſuarum adorat. I, 207. quilibet ſibi Deum effingit ex ingenio. 196. avaritia eſt vera idololatria. Vide *Avaritia*,
Jejunium. Titulus de hoc argumento, & Monitum de eo, quod hic titulus complectatur. II. 338. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. 339. fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras adornandas. 341. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. *ibid. & ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 344. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. 346. delecti ex aſceticis libris, & nuperis concionatoribus loci ad hoc argumentum. 342
Jejunii, & abſtinentiæ definitio. 346. Jejunium ſpectari poteſt, vel uti præceptum, vel uti remedium, ſive uti virtus. 339. diſcrimen inter jejunium & ſobrietatem. 346
De jejunii inſtitutione, ejuſque antiquitate. 354. primis parentibus noſtris præcepta fuit abſtinentia. 350. jejunium deinde in lege Moyſis. 339. in lege nova ejus inſtitutionis occaſio fuit quadragenarium Salvatoris jejunium. 343. 354. ob quem finem inſtitutum fuerit quadrageſimale jejunium. 346. 348. quod ab Apoſtolis fuit inſtitutum. 346. hæreticorum objectiones contra quadrageſimæ inſtitutionem. 347
Commoda, quæ ex jejunio generatim percipiuntur. Jejunium generatim loquendo omnibus Chriſtianis neceſſarium eſt; 339. eſt antidotum contra pleraque peccata. *ibid.* eſt validum ad vincendos affectus ſubſidium. 338. arma ſuppeditat, quibus nos a noſtræ ſalutis hoſtibus tueamur. *ibid.* hoc ſubſidio mentem noſtram elevamus, & cœleſtes veritates meditamur. *ibid.* reparat aliquomodo mala, quæ primi parentis intemperantia nobis peperit. 349. eſt via nos ſanctificandi. *ibid.* eſt ſacrificium Deo valde acceptum. 344. pro præteritis peccatis ſatisfacit, efficitque, ut in futurum mereamur. 349 tentationes ſuperandi vim præbet. *ibid.* Dei gratias & miſerationes nobis conciliat. 350. eſt vulgare & efficax pœnitentiæ exercitium. 354. eſt validiſſimum contra relapſus in peccatum antidotum. *ibid.* eſt reconciliationis ſacrificium. 351. eſt Chriſtianorum vis. 353. præcipuus jejunii effectus eſt atterere corpus, & evertere paſſiones. 355. abſque jejunio pœnitentia videtur eſſe infructuoſa & inutilis. 354. abſque jejunio nos dæmon facile vincit. 348. abſtinentia eundem ſæpe ſortita eſt effectum, ac fides. 344. jejunii poteſtas ad flectendam Dei indignationem, & hujus veritatis exempla. 342. 350. gratiæ & beneficia jejunio adepta. 343
Jejunii præceptum & obligatio. 339. 347. vera pœnitentia in Scriptura nuſquam ſine jejunio occurrit. 352. quid ab hodiernis Chriſtianis revera exigat Eccleſia. 351 quomodo eccleſia in hoc multum indulſerit chriſtianorum imbecillitati, & e ſuo rigore remiſerit. 352. qualecumque ſit hodiernum jejunium, ab eo ſervando non eximit perſonarum dignitas, vel qualitas. 348. quidam tamen poſſunt legitime abſolvi, & quinam ii ſint. 347. ſanitatis prætextus eſt plerumque irritus & imaginarius. 348.

Con-

Conditiones, quæ jejunium quadrageſimale comitari debent. 339. celebrandum eſt juxta Eccleſiæ mentem. 343. ut ſit ſatiſfactorium, debet eſſe moleſtum. 346. cordis compunctioni eſſe debet adnexum. 347. hoc tempore exulare debent ſolatia. ibid. dum corpus jejunat, opus eſt, ut anima verbo Dei, & oratione nutriatur. 343. fines in jejunio ſpectandi, & via illud ſanctificandi. 339.

Ratio obſervandi jejunii. Moderatione & prudentia regi debet. 339. 346. primorum Chriſtianorum jejunandi ratio. 349. 356. mira primorum Chriſtianorum jejunia noſtra redarguunt. 349. Ninivitarum exemplum noſtram in hoc mollitiem damnabit. 351. obſervandum eſt jejunium, quin nova lenimenta quæramus præter ea, quæ permiſit Eccleſia. 356. ſanctiorem quadrageſimæ tempore præ cæteris vitam ducere debemus. ib. quodnam ſit jejunium Deo acceptius. 350. Chriſtianorum ignavia, qui tot in jejunio difficultates effingunt. 353. inanes de hoc hominum mundanorum excuſationes. 354. de eorumdem mollitie, qua jejunii rigorem nituntur evitare. 352. filii Dei exemplum debet nobis ad exacte jejunandum animos addere. 353. 354.

Abuſus in obſervatione jejunii. 348. 349. quomodo jejunium ab aliquibus violetur, & ab aliis male obſervetur. 340. plerique Chriſtiani male obſervant quadrageſimam. 347. quænam ſint principum ſæcularium jejunia. 349. hodiernum quadrageſimæ jejunium quam longe diſtet a veteris Eccleſiæ jejunii rigore. 351. quilibet fere ſe eximit, vel ſe exemptum putat a jejunio. ibid. quid ſentiendum de iis, qui in jejunio delicias quærunt. ibid. ſi in quadrageſimali jejunio immutantur dapes, non ideo tamen immutatur guſtus voluptas. 344. quadrageſimæ violatio quam parum religioni habeatur. 352. jejunium & quadrageſima ad nobiles perſonas minime ſpectare videntur. 354. inanes ſe a jejunio eximendi prætextus. 355. 357.

Jephte temerarius in voto & juramento, quod edidit, & in illis perſolvendis criminoſior. II. 606.

Jeremias teſtatur ſe luſorum ſocietatem evitaſſe. IV. 177.

Jeroboam veri Dei cultum polluit. II. 536. ejus ingratitudo. 469.

Jeruſalem. Hujus infelicis civitatis cæcitas filii Dei lacrymas olim eduxit. II. 363. calamitates, quæ hujus urbis excidium præceſſerunt, ſunt earum figura, quæ extremum judicium antecedent. 582.

Jeſus Chriſtus ſe noſtrum conſtituit exemplar; & vult ut eum imitemur. II. 99.

Jezabel. Ad quos exceſſus illam abripuit regnandi cupiditas. I. 36.

Ignis ambitionis ſymbolum. I. 57.

Ignorantia, & vitium duo fontes impietatis. I. 208. ignorantia, quæ vinci poteſt, non excuſat a peccatu. 304.

Ignorantia rerum divinarum, & quæ ſalutem reſpiciunt. Titulus, ubi agitur de officiorum noſtræ religionis ignorantia. II. 358. Monitum, in quo declaratur id, quod ad hoc argumentum ſpectat. ibid. multiplex concionum hujus argumenti idea. ibid. fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ideas exornandas. 359. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 360. & ſeqq. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 363. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. 364. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 366.

De ignorantia generatim. 364. ejus variæ ſpecies. ibid. de variis ignorantiæ generibus diverſimode diſſerendum. 367. ignorantia eſt menti humanæ ingenita. ibid. & 368. ignoramus res naturales, & earum, quas videmus, effectus 369. nati enim ſimus maxime ignorantes, ingenti ſciendi deſiderio flagramus. ibid. ignorantia generatim eſt defectus naturalis, quem corrigere bonum eſt & laudabile. 371. ignorantia, in qua naſcimur, eſt pœna inordinati ſciendi deſiderii, quo primi parentes noſtri affecti ſunt. 361. ignorantia homines brutis aliquomodo ſimiles efficit. 362.

Veritatum, & officiorum religionis ignorantia. Status miſerandus, quo hæc ignorantia Chriſtianiſmum deduxit. 358. malum, quod hæc ignorantia parit. 370. in Chriſtianis nimia eſt, & inexcuſabilis. 358. omnibus commodis in lege gratiæ promiſſis nos privat, & omnia mala, quæ timendi cauſa ſubeſt, in nos derivat. 359. de Ethnicorum per tot ſæcula ignorantia. 361. 367. hujus ignorantiæ effectus. 368. omnibus bonis ſupernaturalibus ingreſſum occludis. 370. nocentes equidem ſumus, cum hac ignorantia nos privamus bonis, quæ lex divina nobis adfert. ibid. extant viri cujuſcumque artis & diſciplinæ gnari, & qui ſuam religionem ignorant. 372. de veritatum chriſtianarum ignorantia in pleriſque Chriſtianis. 371. hæc ignorantia extrema eſt in viris bello addictis. 372. Mundus non cognoſcit Jeſum Chriſtum, quomodo illum non cognovit, cum in terram venit. 369. diverſitas religionum, quæ fuerunt, & nunc etiam exiſtunt, hominum ignorantiam in hoc oſtendit. 371. potior hominum pars ſuæ religionis veritatibus indiget erudiri. 370. quid minime ignorare teneamur. 365.

Ignorantia officiorum ſui ſtatus. Quam indignum ſit ſtatus, & muneris ſui officia ignorare. 370. hæc excuſari nequit, ſicuti nec ignorantia officiorum ſuæ religionis. 366. falluntur, qui ſuis officiis & muniis imbui nolunt. 368. ignorantia in hoc, quando a negligentia oritur, eſt minus criminoſa, quam affectata. 367. quid doceat S. Thomas de voluntaria noſtrorum officiorum ignorantia. ibid. quæ cura adhibenda eſt, ut illis erudiamur. 368. in noſtrorum officiorum defectu hodie potior eſt ignavia, quam ignorantia. 370. ſæpe fateri malumus, quod malitia, non ignorantia peccemus. ibid. hujus ſeculi homines ſunt ſatis illuminati, ac proinde magis ſontes, ſi ſuis vel religionis, ſive ſtatus officiis non defunguntur. 359.

De ignorantia voluntaria, ſeu affectata tam quoad ſui ſtatus, quam religionis officia. Satis ſcimus veritates in contemplatione, ſed eas ignoramus in praxi. 372. in noſtri ſtatus vel religionis officiorum ignorantia volumus per licentiam vivere. ib. vera cauſa ignorantiæ ſuorum officiorum, in qua vivunt Chriſtiani. 365.

Quædam animadvertenda de noſtrorum officiorum ignorantia. Dubitari nequit, quin ignorantia peccare poſſimus, & quæ ignorantia requiratur, ut ſit peccatum. 364. an noſtrorum officiorum ignorantia ſit peculiare peccatum. 366. diſcrimen inter peccata ignorantiæ, imbecillitatis, & malitiæ. ibid. excuſari a peccato non poſſunt, qui volentes ignorant veritates chriſtianas ad ſalutem neceſſarias. 365. excuſari a peccato nequeunt obcæcati, & indurati, qui crimen committunt, quin ſe peccare ſentiant. 365. inſuperabilis legum poſitivarum, divinarum & humanarum ignorantia excuſat a peccato. 368. ac etiam inſuperabilis juris naturalis ignorantia. 364. quid reſpondendum ſit locis S. Auguſtini male intellectis, qui huic veritati adverſari videntur. 365. ignorantia Judæorum, Scribarum, & Phariſæorum quoad Meſſiæ veritatem, illos non excuſabat, & cur. 362. cur Salvator in cruce ſuos perſecutores excuſare conatus eſt. ibid. ignorantia & falſus zelus Judæorum, qui primos Chriſtianos perſecuti ſunt, illos non excuſavit a peccato. 367. meritum eorum, qui in ignorantium & rudium perſonarum inſtitutionem incumbunt. 358. unde oriatur plerorumque in rebus divinis ignorantia. 371.

Imitatio. Quos imitari debeamus, vide *Exemplum*.

Immortalitas animæ. Teſtimonia hujus veritatis. I. 574.

Impœnitentia finalis. vide, *Procraſtinatio pœnitentiæ*. Vitæ impœnitentia ad mortis impœnitentiam ducit. III. 515.

Impietas, vide *Atheiſmus*.

Impius. Impietas. Impius damnatus in ſuæ conſcientiæ tribunali. I. 185. impiorum dubia de religione. 195. impiorum & libertinorum imprudentia. 203. per quos gradus libertini in impietatem prolabantur. ibid.

Impudicitia, amor impudicus & inhoneſtus. Monitum de eo, quod in hoc argumento pertractando præcavendum eſt. II. 373. multiplex concionum hujus argumenti idea. ibid. fontes, auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ideas amplificandas. 375. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 376. & ſeqq. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 378. quid ad hoc ex Theologia deſumi poſſit. 379. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 380. Hujus peccati gravitas. 379. ejus definitio. ibid. in hac re cogitatione, deſiderio, verbo, & opere peccatur. ibid. quam contumelioſum Deo ſit hoc peccatum. 374. eſt omnino aliter enorme poſt filii Dei incarnationem, quam antea eſſet. 380. quam execrabile ſit in Chriſtiano hoc vitium. ibid. noſtra corpora ſunt Spiritus ſancti templum, quod profanatur. 385. quam horrere debeamus hoc crimen. 387. 389. omne in hac re eſt peccatum lethale, quando ſit voluntarium, nullum

autem veniale levitatis materiæ intuitu. 379. quam infame & turpe ſit hoc vitium. 378. poſt hoc peccatum commiſſum erubeſcere deberemus. 388

Quam facile ſit in hoc peccatum labi. 381. in illud proni ſumus. 373. frequentia ſunt objecta, quibus ad illud allicimur. *ibid.* licentiæ, quas nobis arrogamus, & modica præcautio, ut ab eo nos tueamur. 387. quam commune ſit in hoc ſæculo iſtud vitium. 388. difficultas avellendi habitum, quem in eo contraximus. 373. perſonæ huic peccato aſſuetæ difficile convertuntur. 380

Mala, quæ iſta paſſio iis affert, qui eidem obſequuntur. 382. ea terribiles in mente parit tenebras. 384. penitus excæcat. 374. 390. infelicitas adoleſcentis huic vitio dediti. 382. in quas ſollicitudines adigat hic affectus. 384. timores, qui hoc peccatum præcedunt. 385. & qui illud conſequuntur. 384. ſervitus, & captivitas, quo hominem deducit. 374. 386. falſam conſcientiam parit. 380. hæc paſſio omnes bonas hominum qualitates corrumpit. 382. 387. vecordem ſpiritum efficit. 385. impudicus jure merito damnatis in inferno comparatur ob infelicem ſtatum, ad quem adactus eſt. 374

Reliqui effectus, & inordinatio, quam hæc paſſio gignit. 387. in noſtris ſordibus Dei amorem extinguit. 390. efficit, ut fidem amittamus. 386. eſt plurimorum peccatorum origo. 382. 385. 390. ad impietatem, & idololatriam inducit. 381. facinora ſecreta & abdita, quæ efficit, ut committantur. 383. perverſæ & execrabiles cogitationes, quas ſuggerit. 384. quæcumque pericula ſubeuntur, ut huic infelici paſſioni fiat ſatis. 387. ad quos exceſſus inducat. *ibid.* ſcandalum quod præbet. 390. impuritas omnia alia vitia ſecum trahit. 378. 383. quantum in Mundo graſſetur hæc perniculoſa paſſio. 374. 377. 383. 385.

Amoris inordinati & inhoneſti ingenium & natura. 380. naturæ artem addit, ut ſuos fines conſequatur. 383. ſenſim cor lucratur, illique ſeſe inſinuat. 384. tyrannidem exercet, quando illo potitus eſt. 385. hæc paſſio cito dignoſcitur, neque celari poteſt. 386. omnia in diſcrimen adducuntur, ut illi ſatis fiat, licet inſatiabilis ſit. 387

Cauſæ, quæ hanc periculoſam paſſionem excitant, præcipuæ ſunt, conſuetudines inter diverſi ſexus perſonas. 381. prava educatio, & perverſa principia, quæ adoleſcentibus inſpirantur. 383. objecta ad cor corrumpendum idonea. 384. ſæpe vanitas ad impuritatem trahit. 386. ſuperbia mentis, & impuritas corporis ſæpius uniuntur. 380. occaſiones periculoſæ, in quas incidimus, vel quas quærimus. 381. notæ, & indicia, quibus hæc ſecreta paſſio detegitur. 386.

Quam timendum ſit hoc vitium cujuſcumque generis hominibus. 377. ab eo ſanctiores, fortiores, & ſapientiores victi fuere. 376. in quacumque ætate metuendum eſt. 389. eſt domeſticus hoſtis, qui difficile vincitur. 390. contra quem violenta certamina ſuſtinenda ſunt. 377. ſemper poſſumus, cœlo opitulante, tentationibus impuris reſiſtere, quantumlibet violentæ ſint. 380

Remedia contra hoc vitium adeo periculoſum. 380. 389. non eſt abſque remedio. *ibid.* noſtra imbecillitas nos adigit, ut noſmetipſos ſemper cuſtodiamus. 384. ab hoc vitio haud ſatis præcavere poſſumus. 387. puritas eſt virtus delicata; magna vigilantia opus eſt, ut illam tueamur. 386. melior via a vitio contrario ſe vendicandi eſt occaſiones periculoſas evitare. 380. 389. fugiendæ ſunt diverſi ſexus perſonarum conſuetudines. 381. hoc vitium vincere non poſſumus niſi fugiendo. 382. divinæ præſentiæ cogitatio eſt etiam optimum contra peccatum illud remedium. *ibid.* præcipue tentationis initio eſt ſpecialius excubandum, eaque ſtatim propulſanda. 388. pœnarum cogitatio, quibus Deus in hoc peccatum animadvertit. 382. felicitas eorum, qui Deo auxiliante ab hoc vitio ſe vendicarunt. 390. exhortatio ad eos, qui in hoc peccatum lapſi ſunt, ut ex illo emergant. 389

Indoles, ingenium, natura &c. II. 391. Monitum, quomodo hoc argumentum pertractandum ſit ratione ſalutis habita. *ibid.* multiplex concionum hujus argumenti idea. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ideas exornandas. 393. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. *ibid.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 396. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. 397. delecti ex aſceticis libris, & nuperis concionatoribus loci ad hoc argumentum. 398

De indole, & natura generatim. Definitio indolis, & naturæ, & quid hoc intelligi debeat. 397. Indoles & natura ab affectu differt. *ibid.* indoles & natura uniuſcujuſque eidem propria eſt, & ab omnibus aliis differt. *ibid.* duplex generatim eſt indolis ſpecies. *ibid.* quælibet natura ſuos habet defectus, & perfectiones. *ibid.* hominum naturæ differunt. 401. in naturarum humanarum diverſitate Dei ſapientia eluceſcit. 398. haud facile tot variæ naturæ ad virtutem formantur. 405. varia hominum ingenia moleſtum reddunt commercium. 406.

Egregia indoles, commoda natura. Præclaræ indolis utilitas. 401. naturæ ad bonum & ad virtutem proclivis deſcriptio. *ibid.* bona natura eſt Dei donum. 400. 404. facile illa abuti poſſumus. 401. præſtantes naturæ ſæpe negligunt ſolidarum virtutum acquiſitionem. 405. facile corrumpuntur. *ibid.* Deo rationem reddemus de abuſu bonæ indolis, quam ab eodem accepimus. 400. bona indoles eget adhuc, ut ratione excolatur, atque regatur. 401

Improba natura, & prava indoles. 403. nulla eſt natura adeo prava, ut ſi excoletur, corrigi nequeat. 405. prava indoles non eſt ſemper corporalis habitudinis effectus. 402. extant naturæ quædam, quæ prorſus corrigi nequeunt. 403. natura eſt perſæpe noſtræ improbe agendi rationis cauſa. 401. nonnulli ſuos errores & defectus ſuæ naturæ cauſa excuſare conantur. 402. acerba indoles omnia faſtidit. 403. noſtra perverſa indoles cauſa eſt, ut omnes nos fugiant. *ibid.* eam alii ferre non poſſunt. 402. noſtrarum ſollicitudinum mater eſt 402. perverſa indoles eſt ingens virtuti obex. 400. ex ea tamen commodum percipere poſſumus. 401. natura triſtis devotioni adverſatur. 403. adlaborandum eſt, ut noſtram perverſam naturam domemus & corrigamus. 396. & cur. 392. noſtram naturam & indolem indeſinenter obſervare debemus. 400. omnes Sancti ſuam indolem edomuerunt, & in meliora mutarunt. 395. imaginariæ difficultates ſuam indolem, ſuaſque naturales propenſiones vincendi. 396. facile eſt liberorum pravam naturam corrigere, & in bonum vertere. 405. quid nobis agendum, ſive bona, ſive mala natura præditi ſimus. 392

Natura noſtra uti debemus ad virtutem, & ſalutem. Nulla eſt adeo improba natura, vel virtuti oppoſita, a qua commodum aliquod ad ſalutem percipere non poſſimus. 391. ſuam naturam, & indolem cum ſuo ſtatu & conditione componere oportet. 399. in muneris ſui exercitio non oportet juxta indolem ſuam operari. 400. Monitum de iis, quæ ex indole agimus. 397. res eſt viris illuſtribus indigna ex indole operari. 402. pleræque actiones noſtræ ex indole potius, quam ex ratione fiunt. *ibid.* de animi libidine, & inſolenti ingenio. 401

Commoda, quæ pro virtute ex noſtra natura poſſumus percipere. Propriæ cuique naturæ virtutes extant, & Deus illi ſe accommodat. 399. quilibet ſua natura uti poteſt, ut cœlum adipiſcatur. 396. gratia cor noſtrum immutans mutat etiam noſtram naturam & indolem. *ibid.* arcanum gratiam inſerendi naturæ eſt ſua natura ad virtutem uti. 397. valde intereſt ſua natura bene uti in virtutum exercitio, & in Dei famulatu. 399. ſatis non eſt eſſe virtute præditum ex natura. 402. ſunt quædam naturæ virtutes, quæ ſpeciem tantum virtutis habent. *ibid.* natura minus facilis eſt conſtantior, quando ſemel ad bonum converſa eſt. 404. perfectum meritum conſiſtit in noſtra indole cum lege, & noſtris officiis ſemper concilianda. 402

Naturam noſtram cognoſcere, & explorare debemus. 398. via naturam noſtram cognoſcendi. 401. in id incumbere debemus, ad quod natura noſtra ferimur, dummodo liceat. *ibid.* quemlibet regere juxta ejus indolem debemus. *ibid.* oportet ſe omnium ingenio accommodare, ut quiete, & pacifice vivamus. 406. ut hominum amorem nobis conciliemus, eorum indolem exploremus, oportet. 398

Indulgentia pro Defunctis, vide, *Purgatorium*.

Indulgentiæ, & jubilæum. Titulus, ubi de eorum inſtitutione ſermo habetur, & de commodis, quæ ex illis percipiunt Fideles. II. 406. Monitum, quomodo hoc argumentum pertractandum ſit. *ibid.* multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 408. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 409. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 411. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. *ibid.* delecti ex

aſceticis libris, & nuperis concionatoribus loci ad hoc argumentum. 415
De indulgentiæ & jubilæi natura &c. Definitio indulgentiæ in eo ſenſu, quo illam hic accipimus. 411. quid ſit jubilæum, & in quo ab indulgentia differat. *ibidem*. quid ſit Eccleſiæ theſaurus, e quo indulgentiæ educuntur. 412. 416. 419
ad quem ſpectet hunc theſaurum diſtribuere. 407. 410. rationes poteſtatis, quam habet Eccleſia pœnas temporales remittendi. 413. quarum pœnarum obtineatur remiſſio in indulgentiis & jubilæo. 414. fundamentum, cui innituntur indulgentiæ. 407.
collatio inter veteris legis, & novæ jubilæum. 407. 410. de indulgentiarum antiquitate. 415.
veritates, quas ſtatuere debemus ad virtutem indulgentiarum cognoſcendam. 413.
de indulgentiis peculiaribus. 414. de indulgentiis pro mortuis. 415. cur Dei filius ſummis Pontificibus poteſtatem dederit ſanguinis ſui meritum indulgentiis aſſignandi. *ibidem*.
in jubilæo & indulgentiis extat aliqua ex parte noſtra expiatio filii Dei expiationibus conjuncta. 421.
Sanctorum expiationes cum expiationibus Salvatoris in hunc theſaurum ingrediuntur. *ibid.*
diſcrimen inter expiationem per pœnitentiam, & per indulgentiam. *ibid.*
Jubilæi & indulgentiæ effectus, & proprius finis. 417. veteris legis jubilæum erat umbra illius, quod nobis largitur eccleſia. 409. effectus jubilæi collatio cum effectu baptiſmi. 410. jubilæum conceſſum non eſt, ut Chriſtiani pœnitentiam negligant. 419. omnes pœnæ temporales noſtris peccatis debitæ, poſt culpæ remiſſionem, nobis etiam remittuntur jubilæo, & indulgentia plenaria. *ibid.* noſtrum peculiare commodum, & communes Eccleſiæ utilitates ad lucrandas indulgentias & jubilæum nos adigunt. 420. excuſari non poſſumus, ſi hanc occaſionem adeo propitiam negligimus. *ibid.*
Commoda, quæ ex jubilæo & indulgentiis percipimus, Quantum chriſtianum jubilæum Judaico præſtet. 418.
indulgentia, & jubilæum ſunt via expeditior, & extraordinaria divinæ juſtitiæ ſatisfaciendi. 415. quantum hæc ſatisfactio pœnitentiæ ordinariæ ſatisfactioni præſtet. 419. indulgentiæ, & jubilæa ſæpe ſunt unica via nobis reliqua, ut divinæ juſtitiæ ſatisfaciamus. 416. peccatorum culpam & pœnam delent, & quomodo. 411. quanti referat jubilæa & indulgentias lucrari. 415. res publica agitur, ut omnes jubilæum lucrentur. *ibid.* negligendum non eſt hoc tempus adeo pretioſum, quin eas utilitates, quas poſſumus, percipiamus. 418. felicitas illorum, qui jubilæum lucrati ſunt. 417
Quanti faciendum ſit hoc jubilæi & indulgentiæ beneficium. 410. jubilæi tempore gratiæ redundantiam ſuſcipimus. *ibid.* Dei bonitas ſtatum tempus, ſtatoſque dies deſignavit, quibus ampliora beneficia largiretur. 418. indulgentiæ, & jubilæi ſubſidio animis conſtat cœlum. 411. cum eccleſia de indulgentia & jubilæo loquitur, de pace, & reconciliatione cum Deo loquitur. 416. ſatius eſſe duxit Eccleſia hoc ſæculo indulgentiarum via uti, quam veterem ſeveritatem revocare. 417. Dei lenitas in hac agendi ratione. 418. divinæ miſerationis amplitudo in nobis remittendo indulgentiarum via pœnas peccatis noſtris debitas. *ibid.* ob hoc beneficium quantum obſtricti ſimus Salvatori. 415. Deus peccatores invitat ad ſuas gratias ſuſcipiendas jubilæi tempore. 410. quam ingens ſit jubilæi gratia. 417. 420
Quædam alia, quæ hoc argumentum reſpiciunt. Indulgentiæ legitime collatæ pondus relaxationi non adduunt, neque conferunt ad enervandam pœnitentiam. 414. quid ſenſerit Concilium Tridentinum indulgentias ad veterem morem exigens. *ibid.* indulgentiæ, quibus filius Dei, dum vixit, uſus eſt. 409. indulgentia, qua uſus eſt S. Paulus erga Corinthium inceſtu pollutum. 410. & qua S. Joannes Evangeliſte erga adoleſcentem apoſtatam. *ibid.*
Induratio cordis; vide *Cæcitas*. A pravis communionibus plerumque oritur. I. 349
Infernus. Titulus, in quo tractatur, quidquid hoc argumentum reſpicit. II. 422. Monitum, in quo particularius oſtenditur, quid hic titulus complectatur. *ibid.* varia concionum hujus argumenti ſyſtemata. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia queat

ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 423. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 423. & *ſeq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 429. quid ad hoc ex Theologia deſumi poſſit. 431. delecti ex aſceticis libris, & ſuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 434.
De inferno generatim, & de ſeveritate pœnarum, quas ibi luunt damnati. Cur Deus infernum creaverit. 431. 434. 440. 445. quid ſit infernus, perpenſus uti æterna reproborum habitatio. 431.
Juſtitiam Dei decet, ut exiſtet infernus. *ibid.*
quam juſta ſit hæc pœna. 430. Deus æque juſtus ac miſericors peccata punit in inferno. *ibid.*
quam terribilis infernus ſit, & incutiendo in omnium animos pavori idoneus. 441. odium, quo Deus in reprobos afficietur, illis terribiles pœnas infliget. 432. diſcrimen inter hujus, & alterius vitæ cruciatus. 441. S. Thereſiæ ſententia de infelici damnatorum ſtatu. 455. idea reprobi in inferno, quam nobis effingere debemus. 449
Suppliciorum, quæ perferuntur in inferno, multitudo, atque diverſitas. 450. infernus eſt omnium, quæ excogitari poſſunt, malorum coacervatio. 442
omnia hujus vitæ mala non ſunt, niſi gutta quædam iræ divinæ, quæ magnis imbribus in damnatos exoneratur. 428. omnes creaturæ ſe offerunt Deo, ut ejus ultioni inſerviant. 441. damnatorum ſocietas eis erit terribile ſupplicium. 457.
quantum deprimantur damnati. 448.
Chriſtiani ob eadem crimina ſeverius punientur, quam pagani, & infideles. 462. damnati ſunt ſui doloris ſenſui ſemper attenti. 447.
quid efficiet actualis animæ, & continua ſuis ſuppliciis attentio. 433. inferni, & cruciatuum, qui in eo tolerantur, deſcriptio. 431. extrema in inferno reproborum calamitas. 442. nihil aliud efficient, quam pati. 452.
De pœna damni. Hujus ſupplicii magnitudo. 422. 439. 445. 453. 460. pœnæ damni explicatio. 431. in hac vita non percipitur, quid ſit eſſe a Deo æterne ſejunctos. 456. Deus animæ damnatæ cognitionem indit boni, quod amiſit, ut illi dolor augeatur. 455. naturalis reprobi in inferno propenſio ſe uniendi Deo non obſtante odio, quo in illum afficitur. 458.
Damnati Deum videre æterne cupient, & ab eo æterne rejicientur. 455. Deus in altera vita damnatos repellet, ut ipſi eum in hac vita rejecerunt. 440. agitatio, & inanes animæ a Deo ſejunctæ conatus, ut eidem uniatur. 438. Deus in inferno damnatos omnino deſtituit. 439. odium, quo ob id damnatus in Deum afficitur. *ibid.* & 443.
in pœna damni datur mutuum & implacabile inter Deum & animam odium. 431.
Deus in animæ damnatorum imprimit ideam, quæ illis Dei indignationem continuo repræſentat. 427.
cognitio, quam de Deo habent damnati, eorum calamitatem efficit. 436. odium, quo in Deum efficiuntur damnati, impotens eſt, & ad augendum illorum calamitatem confert. *ibid.*
reprobus in inferno reperit Deum ut ejus criminum ultorem. 438. 445. pœna damni quibuſdam reprobis ſenſibilior eſt, quam aliis. 461. damnatorum dolor de Dei viſionis privatione. 435.
cognitio, quam damnati de Deo habebunt, augebit odium, quo in illum afficientur. 454.
S. Joannis Chryſoſtomi ſententia de privatione Dei, quæ pœnam damni conſtituit, 460. quam horrendum in modum affligatur anima ob ſui ſupremi boni amiſſionem. 464.
Pœna ſenſus, quam peculiariter ignis pariet. 440. 463. in inferno adeſt ignis realis & verus. 432. 447
hic ignis Dei potentia elatus non agit ſolum in corpore, ſed etiam in animas. 432.
hoc ignis ſupplicium non agit ſolum in animas, illas captivas detinens, ſed in eaſdem impreſſionem efficiens. ibid.
quomodo Deus extollat ignem, ut in animas a corpore ſejunctas agat. *ibidem* vis impreſſionis ignis in damnatos. 441. hoc ignis ſupplicium erit intolerabile. 428. erit æternum. *ibid.*
damnati in flammis voracibus immerſi ſtatus. *ibid.*
diſcrimen inter ignem infernum, & terrenum. 452

quam terribile ſupplicium ſit igne perpetuo abſumi. *ibid.* in his ardentibus prunis nullum levamen damnatus expetietur. *ibid.* hujus ſupplicii deſcriptio, & idea, quæ poteſt effingi. 441. miræ ignis inferni qualitates. 440. Deus in ſolo igne omnes cruciatuum ſpecies congeſſit. 441. præter comburendi vim animas etiam ſiſtendi & detinendi vi pollet. 433. hic ignis cognitione præditus erit, qua peccatorum qualitatem, gravitatemque diſtinguet, eaque puniet juxta eorum multitudinem & gravitatem. 440. objiciet damnatis eorum crimina. 441. calamitatis damnati inter has flammas deſcriptio. 456. damnati eorumdem criminum rei ſimul comburentur. 447. damnati in flammis immerſi conſpectus iræ Dei magnitudinem, ejusque ſeveritatem nobis intelligendam exhibebit. 451.

Conſcientiæ vermis, crudeliſſimum damnatorum ſupplicium. Quid hic vermis ſit. 433. 445. 453. 463. memoria criminum a damnatis patratorum ipſis eſt ſemper præſens veluti eorum damnationis cauſa. 428. 452. hæc memoria ſupplicium eſt, quod nunquam remittitur. 436. 437. 438. gratiarum, quas contempſerunt, recordatio damnatos acerrime affligit. 437. præterita peccata damnatorum animo perpetuo hærebunt. 438. neque minus torquebuntur præteritarum voluptatum recordatione. 444. 463. memoria præteritæ felicitatis, & æternæ calamitatis intuitus damnatorum ſupplicium itidem auget. 434. quid damnatis exprobrabit conſcientia. 458.

De ſuppliciorum æternitate. 429. 454. 457. 462. purgatur juſtitia Dei quoad æternitatem pœnarum, quas damnatis infligit. 433. cur Deus hanc pœnam æternam infligat. 451. refelluntur illi, qui ſupplicia inferna fore æterna minime crediderunt. 448. Deus manum, quæ damnatos percutit, nunquam retrahet. 429. damnatorum corpora, æque ac eorum animæ, erunt æterna, ut perpetuo patiantur. 443. terribilis æternitatis duratio. 450. quid ſit pœnarum æternitas. 451. hujus vitæ cum æternitate comparatio. 454. quam acerba æternitatis pœnarum in inferno cogitatio. 449. damnati cruciatuum ſuorum durabilitatem animo indeſinenter volvunt. 451. hæc æternitas ſemper in eorum mente verſabitur, quin animum ab ea divertere unquam poſſint. 454. animæ ſenſus ſuarum pœnarum æternitatem cogitantis. 446. 462. pro momentanea voluptate pœnas æternas pati, quinam ſenſibilior dolor. 445. damnati æterno Deum proſequentur odio, quin ab ejus ultione ſe poſſint ſubducere. 453. fruſtra clamabit peccator ſe infinitam Dei læſi magnitudinem non noviſſe, ut æternos cruciatus promereret. 434. vis, & duratio cruciatus in hac vita non reperiuntur ſimul. 455. quam intolerabile ſit malum æternum. 462. infelicis æternitatis idea. 464. jugis infelicis æternitatis cogitatio. 462.

Inutilis damnatorum mœror. 428. 435. 448. 452. Damnati dolebunt tantis cruciatibus ſemet expoſuiſſe ob unam vilem voluptatem. 428. & cœlum, ac infinita, quæ in eo poſſidentur, bona amiſiſſe. 429. 458. animo aſſidue volvent bona caduca, quæ Deo prætulerunt. 436. 437. dolebunt ſe ſubſidiis ad ſalutem conſequendam uſos non fuiſſe. 445. 459. quantam moleſtiam illis afferet cogitatio ſe potuiſſe ſalutem conſequi, & nunquam voluiſſe. 447. damnatorum mœror, quod ex tempore nullum ad æternitatem fructum perceperint. 454. agnoſcent, quam ſtolte propriam ſalutem neglexerint. 455. inutiles improbi divitis queſtus & preces. 456.

Damnatorum deſperatio. 438. 439. 464. æternitatis pœnarum intuitus eos in deſperationem conjicit. 429. 444. in inferno nulla erit miſeratio, ideoque nulla ſpes, nullum tempus ſe convertendi. 455. damnati ſemper cupient, quod nunquam obtinebunt. 460. eorum dolor, atque pœnitentia erunt inutiles. 436. deſperatio illos adiget ad perpetuo concupiendam mortem, & ſuorummet ipſorum deſtructionem. 437. eorum deſideria perpetuo erunt inania. 423. inutiles eorum conatus, ut ſe a divina juſtitia, & potentia ſubtrahant. 462. iniquus damnati contra juſtitiam divinam queſtus, ejus deſperationis effectus. 443. minimum ſolarium damnato denegatum. 463. damnatus a Deo æterne deſtitutus eſt. 446. juges deſperationis ſenſus in damnatis. *ibid.* nullam quacumque ex parte conſolationem ſperare poſſunt. 459.

Inferni cogitatio. Intereſt infernum ſæpe cogitare. 445. 458. 461. qui æternas pœnas peccatoribus in altera vita decretas non reputant, vel ſunt amentes, vel infideles. 446. 458. quomodo fieri poſſit, ut infernum credamus, & ut illum evitemus, adeo parum curemus. 450. inferni cogitatio magnam in peccatoribus impreſſionem efficere poteſt. 451. pertinaciſſimum, & nequiſſimum quemque convertere poteſt. 454. via evitandi infernum eſt illum ſæpe meditari. 456. infernum, dum vivimus, animo verſare debemus, ne eo poſt mortem feramur. *ibid.* quam utilis fuiſſet damnatis in hac vita inferni meditatio. 453. deſiderium videndi, quid in inferno agatur, ut debitum timorem concipiamus. 456. plerorumque chriſtianorum in hoc ſtupiditas. 444. 456. inferni cogitatio utilis eſt, ut in virtute perſtemus. 459. eſt validum incitamentum, ut hujus vitæ mala patienter feramus. 448. infernus nobis oſtendere debet, quænam ſit peccati gravitas. 460. inferni timor eſt omnibus ſalutaris. *ib.* quid agendum ſit, ut infernus evitetur. 443. monita, quæ nobis præberent damnati, ſi eos audire poſſemus. 459. ſenſus Chriſtiani, qui ſe infernum ſæpe promeruiſſe cogitat. 460. cogitemus haberi in inferno reprobos, qui patiuntur propter peccata, quæ illorum occaſione in terris perpetrantur. 462. improbus dives eſt exemplum magis diſtinctum, quo meditari, & intelligere cruciatuum infernorum amplitudinem poſſimus. 427. apoſtrophe ad damnatos in flammis immerſos. 446. quid ad evitandum infernum egerint Sancti, quidque nos agere deberemus. 458.

Infortunia ſunt occaſiones tolerandi IV. 317.

Ingratitudo; ingratitudo erga Deum & homines. Titulus, in quo hoc argumentum tractatur. II. 464. Monitum, quomodo tractandum ſit. *ibid.* multiplex concionum hujus argumenti idea, 465. fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ideas exornandas. 467. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 468. *& ſeqq.* loci & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 470. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. 471. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concinnatoribus loci ad hoc argumentum. 472.

Ingratitudinis natura &c. Hujus vitii definitio. 471. de ingratitudine generatim. 472. ingratitudo eſt vitium vile & turpe. 478. quam odioſa ſit generatim ingratitudo, & cur. 480. nihil ingratitudine intolerabilius. 479. ingratitudinis gradus. 465. 471. nihil magis indicat beneficiorum, ac proinde benefactoris contemptum, quam ingratitudo. 465. hujus vitii malitia & enormitas 477. De ingratitudine erga Deum. Quam odioſum ſit hoc peccatum. 466. ingratitudo Deum privat fructu, quem expectat, omnium beneficiorum, quibus homines cumulavit. 465. gratiis divinis nos indignos efficit. *ibid.* quinam ſint ingrati erga Deum. 466. quomodo homines Dei beneficiis abutantur. 473. ſemper timere debemus, ne ſimus erga Deum ingrati. 474. cur hoc vitium fugere teneamur. 466. mandat Deus, ut Judæis eorum ingratitudo exprobretur. 469. de noſtra erga Deum ingratitudine erubeſcere debemus. 474. per ſummam ingratitudinem conqueruntur homines de rigore, qui erga illos exercetur. *ibid.* Deus pati nequit, ut tua dona, & gratiæ ſint inutiles, & abſque fructu. 475. ſæpe grati ſumus erga homines, ingrati erga Deum. 477. quam indigna ſit hæc erga Deum ingratitudo. 478.

Mala, & pœnæ, quas nobis affert noſtra ingratitudo. 475. 476. eſt noſtrarum calamitatum cauſa. 476. ingratos privatur bonis a Deo acceptis, et aliis recipiendis indignum ſe præbet. 469. noſtra ingratitudo divinæ juſtitiæ ſeveritatem purgat. 474. eſt effectus bonitatis Dei, quod hominum ingratitudine non vincatur. 473.

Inhumanitas, qua ſæpe divites erga pauperes ſe gerunt. II. 81.

Inimici, vide *Amor inimicorum*. I. 111.

Injuria. Injuriarum remiſſio, vide *Amor inimicorum*. Qua via liceat injuriarum ultionem expetere I. 120.

Intemperantia in cibo & potu. Titulus, in quo hoc argumentum pertractatur, & monitum, II. 482. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 483. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 484. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 487. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. 488. delecti ex libris aſceticis, & nuperis concionatoribus loci ad hoc argumentum. 490.

Natura intemperantiæ, ejuſque ſpecies. Intemperantiæ definitio. 488. gula, & ebrioſitas ſunt binæ intemperantiæ ſpecies. *ibid.* intemperantia ſobrietati opponitur.

nitus. 490. præcipui intemperantiæ actus. 488. quando intemperantia potus, ac cibi ſit peccatum lethale, vel ſolummodo veniale. *ibid.*

Hujus peccati gravitas. Exceſſus in hac re ſunt peccata ſcandali. 496. homo his exceſſibus deditus eſt, juxta multorum doctorum ſententiam, ſuæ mortis reus. 494. Injuria, quam homo intemperantiæ addictus Deo irrogat. 483. ganeones e ſuo ventre Deum efficiunt, juxta Apoſtolum. 486. homo ebrioſus reus eſt peccatorum, quæ ebrius committit, quando ea prævidit, vel prævidere debuit. 489. peccata, & turpitudines, quas patrare poteſt homo vino deditus, & ebrioſus. 492.

Hujus vitii turpitudo, & infamia, & quantum hominem dedecoret. 483. 491. hominem brutis ſimilem reddit. 490. rationi adverſatur. 491. contrarium eſt decoro, & urbanitati, & hominem vita indignum reddit. 495. quid ſenſerit S. Chryſoſtomus de perſona vino addicta. 493. hujus vitii indignitas. 491. hominis qualitati renunciatur rationem amittendo. 494. hominis vino addicti exceſſus. 492. finis indignus, quem perſonæ intemperantiæ deditæ ſibi proponunt. *ibid.*

Peccata intemperantiam comitantia. 492. conviviorum luxus, & profuſio. 490. exquiſitarum dapum deliciæ, quæ ſine peccato eſſe non poſſunt. 492. in conviviis multifariam violatur temperantia. 491. neceſſitatis prætextu ſuis ſenſibus ſatisfit. 487. ingentia mala plerumque comitantur, & ſequuntur intemperantiam. 496. hæc ad omnia vitiorum genera abripit. 492

Intemperantiæ effectus, & mala, quæ parit. 489. 491. primorum parentum noſtrorum intemperantia omnia Mundi mala genuit. 485. Iſraelitarum idololatria fuit eorum intemperantiæ effectus. *ibid.* intemperantia ad Dei oblivionem deducit. 486. nonnulli totam gloriam ſuam in epulis ſtatuunt, minime obſtante huic vitio adnexa turpitudine. 487. hoc vitium commune eſt in quocumque ſtatus & conditionis genere, quod ingens eſt in vita civili malum. 482. hoc eſt vitium, a quo difficillime nos tuemur. 483. & in quod facillime labimur. 489

Mala, quæ ipſiſmet intemperantibus parit. 492. intemperantia hominem ſtupidum reddit. 482. & in ſocietate civili cuicumque muneri ineptum. *ibid.* ejus ſanitatem alterat, eique plures ægritudines affert. *ibid.* efficit, ut ſua bona expendat, eumque omnino evertit. 493. demum ejus æternam calamitatem, & ſæpe ejus totius familiæ parit. 495

Pœnæ, quas Deus ab iis, qui intemperantiæ addicti ſunt, exigit. 486. pœna Iſraelitarum, eo quod animalium carnem mannæ prætuliſſent. *ibid.* unum ex iis criminibus eſt, propter quæ Deus in terram diluvium univerſale immiſit. 485. diræ, quas Scriptura hominibus huic vitio deditis imprecatur. 493. ganeonibus jure timendæ ſunt divinæ juſtitiæ minæ. *ibid.*

Remedia contra hoc vitium. Intemperantia virtute oppoſita debet coerceri. 489. noſtra converſio incipere debet ab oris exceſſuum abrenunciatione. 487. in conviviis ipſis cuſtodienda eſt temperantia. 491. quid ſomnis, & iis præſcribat temperantia. 495

Intentio, recta intentio. Monitum de hoc argumento. II. 496. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, & auctores, unde erui poſſit copia ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 498. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 499. *& ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 501. quid ad hoc ex Theologia deſumi queat. 502. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 504

Notio, & definitio intentionis generatim, & rectæ intentionis ſpeciatim. 502. quid ſit puritas intentionis, & in quo ſita ſit. *ibid.* intentio eſt primus actus, qui ad finem propoſitum tendit. 503. quid ſenſerit Propheta regius de intentionis puritate. 500. in noſtri cordis ſimplicitate Deus nobis quærendus eſt. 501. intentio eſt veluti anima noſtrarum actionum. *ibid.* tria in vita humana ſunt actionum genera, quæ tribus intentionum ſpeciebus reſpondent. 503. tres diverſi intentionis gradus. *ibid.* diverſæ intentiones, quæ in eadem actione haberi poſſunt. *ibid.* exceſſus, quem timere debemus in noſtris actionibus dirigendis. 504. de intentione virtuali. 503. rectæ intentionis conditiones. *ibid.* de recta & prava intentione generatim. 509

Cuinam rei nitatur obligatio habendi rectam in omnibus operibus noſtris intentionem. 505. natura tenemus omnes noſtras actiones ad Deum dirigere. *ibid.* homo aliter agere debet, ac creaturæ ratione carentes. 502. Deus equidem meretur, ut propter ejus ſolummodo gloriam operemur. 504. quam æquum ſit & rationi conſonum omnes actiones noſtras ad Deum referre. *ibid.* uti homines, & uti Chriſtiani omnes actiones noſtras ad Deum dirigere debemus. 507. Dei filius nobis peculiariter commendavit, ut rectam in noſtris actionibus intentionem haberemus, & in id ſeipſum nobis propoſuit exemplar. 500. Deus noſtrorum munerum & noſtrarum actionum intentionem tantummodo reſpicit. *ibid.* ex noſtris ſpecialiter intentionibus Deus nos judicabit. 510

Commoda, quæ ex recta noſtrarum actionum intentione percipimus. 504. in intentione tota noſtrarum actionum bonitas, & meritum ſitum eſt. 500. hac via Deo placemus, eique accepti reddimur. 497. maxima vitæ noſtræ conſolatio eſt poſſe intentiones noſtras purgare. 506. totum inter labores Sanctorum, & hominum mundanorum diſcrimen in intentione ſæpe ſitum eſt. 501. noſtra refert omnes intentiones ad Deum dirigere. 505. bona intentio inæſtimabile minimis actionibus pretium confert. 504. ea eſt via, qua maximum meritorum numerum congeramus. 497. omnibus vitæ noſtræ operibus cœlum poſſumus lucrari. 501. noſtræ actiones, etiam magis indifferentes, ſunt præmio dignæ, quando recta intentione fiunt. 507. nihil magis nos Deo ſimiles reddit, quam ob ejus gloriam operari. 505. quanti referat recta omnium Chriſtiani actionum intentio. 503. recta intentio eſt via, qua præcepto amandi Deum defungamur. 509. eſt via, qua ad altiſſimam perfectionem brevi perveniamus. 510. recta intentio omnes noſtras actiones elevat, redditque ſupernaturales. 511. minimæ actiones evadunt magnæ & pretioſæ rectæ intentionis ſubſidio. *ibid.* quo deficiente etiam maximæ nihil ſunt apud Deum. *ibid.*

Rectæ intentionis praxis. 505. cura, quam gerere debemus in recte dirigenda in noſtris actionibus intentione. 506. illuſio illorum, qui recte operantur, quin opera ſua ad Deum referant. 508. inutilitas actionum, quæ ad Deum non referuntur. *ibid.* omnes actiones externæ nobis eſſe debent indifferentes; intentio ſiquidem illis pretium & meritum confert. 507. nonnullorum Myſticorum ſententia de intentionis puritate. 508. tunc ſemper perfectius operamur, cum noſtra commoda non reſpicimus. 509. quomodo intentionis puritatem acquirere debeamus. 508. excellens praxis actiones ad Deum dirigendi. 509. Chriſtianus in cunctis operibus ſuis ſolam Dei gloriam reſpicere debet. *ibid.* oportet, ut noſtras actiones ad Dei voluntatem exequendam ſolummodo referamus. 511. purior, & perfectior intentio eſt in quacumque re Dei gloriam quærere. *ibid.* recta noſtrarum actionum intentio ſuperbiam nobis ingerere non debet. 506. pauci rectam intentionem in ſuis operibus habent. 511. exhortatio ad operandum pro Dei gloria. 505

De prava intentione. Hæc efficit, ut omnium noſtrorum operum bonorum fructum amittamus. 510. actio, quantumvis magna, & laudabilis ſit, eſſe bona non poteſt, quando prava intentione fiat. 511. excubandum nobis eſt, ut pravam intentionem a noſtra mente arceamus. 501. de prava Phariſæorum intentione. 500. Phariſæi oratio ob eorum pravam intentionem rejecta fuit. *ibid.*

Quædam alia hoc argumentum reſpicientia. Recta intentio pravum opus purgare nequit. 510. chriſtiane agere eſt intuitu Deo placendi operari. 512. Dei filius nobis dedit exemplum ac præceptum rectæ intentionis, quam in omnibus noſtris operibus habere debemus. 506. intentionis defectus falſas, inutileſque reddit omnes noſtras virtutes. 511

Invidia, zelotypia &c. Titulus, in quo tractatur quidquid hoc argumentum reſpicit. II. 512. Monitum de eo, quod ſpecialiter animadvertendum eſt in hoc argumento. *ibid.* Multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 514. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 515. *& ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 517. quid ad hoc ex Theologia deſumi poſſit. 518. delecti ex aſceticis libris, & nuperis concionatoribus loci ad hoc argumentum. 520

De invidiæ natura & ingenio. Ejus definitio, & definitionis explicatio. 518. quælibet alienæ felicitatis triſtitia non eſt invidia. *ibid.* diſcrimen inter invidiam, zelum,

lum, & æmulationem. *ibid.* dolne de improborum proſperitate, vel indignorum exaltatione non eſt invidia. *ibid.* invidiæ character & ingenium. 520. 528. invidia eſt primum, & omnium vetuſtiſſimum vitium. 522. unde oriatur hæc paſſio. 519. quam commune in Mundo ſit hoc vitium. 522. ejus malignitas efficit, ut nihil euremus aliquid bonum poſſidere, dummodo alter eodem priveatur. 517. invidia oritur a ſuperbia. 525. eſt nota ſalſi zeli, & ſalſæ devotionis. 523. quomodo Spiritui ſancto adverſetur. *ibid.* plerique peccatum invidiæ religioni ſibi non vertunt. 523. eſt affectus implacabilis. 525.

Hujus peccati gravitas. 519. quo in ſenſu invidia peccatum omnium maximum poſſit appellari. *ibid.* eſt dæmonis peccatum. 515. 517. eſt peccatum contra juſtitiam. 519. & contra charitatem. 523. quot peccatorum ſit origo. 526. quam criminoſa, & deteſtabilis coram Deo ſit. 523.

Invidiæ effectus, & mala, quæ parit. 528. ingentium malorum origo eſt. 520. ad quos funeſtos effectus abripit invidia. 523. quomodo fuerit omnium Mundi malorum cauſa. 519. crimina ejus cauſa perpetrata. 521. eſt cauſa mortis filii Dei. 523. omnia perturbat. 524. malum, quod proximo infert. 513. invidus maledictis mœrorem ſolatur, quo afficitur aliena proſperitate. 523. oblectatur in merito eorum, quos timet, deprimendo. 530. omnem movet lapidem, ut perdat, vel ſaltem melius officiat illis, in quos invidia flagrat. *ibid.* malum, quod invidia ipſemet invido parit. 520. cruciatus, quo invidus torquetur. 517. invidi ſupplicium eſt inferni ſupplicii imago. *ibid.* invidus nemini audet denegare cauſam mœroris, quo contabeſcit 521. malum, quo invidus affligitur, eſt ſolummodo imaginarium. 519. inſolens agendi ratio invidi. 520. angores, & moleſtiæ, quas in illo excitat invidia. *ib.* quidquid boni in aliis videt, illi dolorem affert. *ibi.* invidus majus malum ſibi parit, quam cui invidet. 521. invidi triſtitia nullum ſolatium patitur. 522. invidus inutilem ſibi pœnam conflat. 525. invidi cruciatus perpetuus eſt. *ibid.* invidus ſola ſui tormenti cauſa eſt. 528. invidi perturbationes atque ſollicitudines. 529. invidia infelicem reddit, quem poſſidet. 524.

De invidiæ objecto. Qui ſint ii, quibus invidetur. 521. illis vulgo invidemus, qui nobis in aliquo præſtant. 527. invidetur etiam æqualibus. *ibid.* & aliquando etiam inferioribus. 526. divitiæ, & fortunæ bona frequentius invidiæ ſunt objectum. 527. ſolus eſſe vult invidus, omneſque ſuos competitores arcere conatur. 524. invidus ſæpe illos odit, qui nullam odii anſam illi præbent. 522.

Quædam alia invidiam reſpicientia. Efficit invidia, ut ſæpe aliorum ſententiæ adverſemur. 528. oſtendit invidus ſe illi cedere, quem invidia proſequitur. 522. indigna invidi ambitio. 524. invidia nos deprimit ſimul ac nos extollit ſuperbia. 526. quibus notis invidus dignoſci queat. *ibid.* invidorum animadverſio. 525. invidus ſuomet affectu in hoc mundo punitur. 529. contra invidiam antidotum. 517. quilibet ſe ipſum examinare debet, an ſit hujus peccati reus. 524.

De zelotypia. Hæc ab invidia non longe diſtat. 530. zelotypia inter doctos & amicos. 527. zelotypia ſæpe in iis occurrit, qui devotionem profitentur. 530.

S. Joannes Baptiſta. Poteſtas, quam ejus vitæ exemplum illi conciliaverat. II. 200. totam ſuam adoleſcentiam in ſolitudine, & deſerto tranſegit, & hinc ad eminentem ſanctitatis gradum evectus eſt. I. 5. ejus mira pœnitentia. III. 446.

S. Joannes Evangeliſta exemplar charitatis in amore, quo in Jeſum Chriſtum ferebatur. I. 90. fuit a Salvatore dilectus propter innocentiam, quam in ſua juventute ſervaverat. 5.

Job patientiæ typus. IV. 314. & charitatis erga proximum. I. 138. inviſitur ab amicis, ut illum in ſua tribulatione ſolarentur. 74. quantum curaverit, ut ſui liberi Deo fideles eſſent. II. 46. ejus paupertas ſpiritus in bonorum abundantia. III. 382. eſt conſtantis in bono perſeverantiæ typus. 432. in malorum ſuorum oppreſſione tota ejus conſolatio erat oratio. 325.

Jonas. Eventus eorum, quæ juſſu Dei Ninivitis dixit. IV. 339. eſt typus peccatoris ſopiti, qui non præſens periculum perpendat. III. 397.

Jonathas a patre capite damnatur, & populi precibus a periculo eripitur. 174. ejus amicitia cum Davide. 74.

Joſeph vetus Patriarcha; venia ab eo magnanimiter conceſſa ſuis fratribus, qui illum vendiderant. I. 116. reverentia, quam patri ſuo Jacobo exhibuit. II. 192. invidia, & odium, quo in eum ejus fratres flagrabant. 515. viſibile divinæ providentiæ exemplum. III. 554. ejus incomparabilis ſapientia, atque prudentia. 572.

S. Joſeph eſt in divina providentia fiduciæ typus. III. 555.

Joſue antequam obiret, populo Iſraelitico Dei ſui amorem commendavit. I. 90.

Ira, & Manſuetudo. De ira differere non poſſumus, quin & de manſuetudine loquamur. II. 530. multiplices concionum partitiones de hoc argumento. *ibid.* fontes & auctores, unde hauriri poſſit copia ad has partitiones exornandas. 532. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 533. SS. Patrum ſententiæ in eamdem rem. 536. quid ex Theologia depromi in idem queat. 537. delecti ex libris aſceticis, & nuperis concionatoribus loci ad hoc argumentum. 538.

Iræ definitio. 537. eſt ex ſe indifferens, & poteſt eſſe bona, & mala. 531. ira, quæ paſſio eſt, & ira, quæ vitium eſt. 537. multiplex iræ ſpecies. *ibid.* a ſua natura ſtultitiæ ſpecies eſt. 540. iræ natura. 543. 544. nota eſt mentis imbecillis. 544. facile in furorem migrat. *ibid.* iræ cauſæ, & unde naſcatur. *ibid.* quidquid poteſt iram excitare. 539. ob res imaginarias excandeſcimus. 541. indignum eſt iraſci ob rem parvi momenti. 540. a ſuperbia plerumque procedit. 542. & aliquando ab amore alicujus boni, quod nobis negatur, vel rapitur. *ibid.*

Effectus iræ in genere. 540. 543. malum, quod generatim parit. 531. efficit, ut ratio amittatur. *ibid.* item gratia. *ibid.* & pax interit. *ibid.* quæ mala ubique pariat. 539. omnium fere criminum cauſa eſt. *ibid.* nihil eſt, quod magis Dei indignationem in nos excitet, quam hominum ira. 531. iræ comparatio cum effræni torrente. 541. iræ deſcriptio, hominiſque hac paſſione abrepti. 540. 542. homines a brutis pejores reddit. 540. ira pertinax eſt periculoſior. 543. quam timenda ſit ira. *ibid.* odium gignit. 544. acceptas injurias amplificat. *ibid.* minæ, quas indignabundi effundimus. *ibid.*

De peccato iræ. Quando, & quot modis ira peccatum ſit. 537. Cur Deus vetuerit, ne iraſcamur. *ibid.* nullum vitium, nullum peccatum ira communius. 538. ira conatur ſemper ſe purgare, & rationabilis videri. 539.

Remedia contra iram. 538. ratio iram ſedandi 535. quid agendum, cum ira in noſtro corde excitatur. *ibid.* quid agendum, cum quis injuſte nos aggreditur. 541. cum ira deferbuerit, prodeſt in ſeipſum deſcendere. *ibid.* conducit aliorum indignationi cedere. *ibid.* ira non ſervanda, & cur. 543. cur jubeat Apoſtolus, ne iram poſt Solis occaſum ſervemus. *ibid.* reprimenda eſt, & extinguenda, ſtatim ac exarſerit. 539. eorum felicitas, qui vi pollent illam ſuperandi. 543.

Iſaac obedientiæ patri ſuo debitæ typus. II. 192. ut quamlibet jurgiorum cum Abimelech cauſam effugeret, a Geraræ regione receſſit. I. 583. & Iſmael; rixæ inter eos adhuc puerulos ab Abrahamo & Sara haud levis momenti habitæ ſunt. III. 415. & Jacob; quomodo in illis claruerit providentia. 554.

Iſraelitæ, qui vitulum aureum adorarunt. IV. 177.

Judas Machabæus juſſit, ut pro militibus in prælio defunctis preces fierent. IV. 586.

Judas Iſcariotes; ad quem exceſſum illum traxerit avaritia. I. 214. admirandus dominantis in hoc apoſtolo apoſtata paſſionis effectus. 36. quomodo a levibus furtis ad execrabiliorem avaritiam pervenerit. III. 415.

Judicium extremum. Titulus, & monitum de hoc argumento. II. 561. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 563. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 564. *& ſeq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 568. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. 569. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 570.

Quid ſit judicium extremum & generale. 569. cur magnus ille dies vocetur dies Domini. 570. dies eſt ultionum Domini. 566. judicii extremi & univerſalis veritas revelata fuit in lege naturæ, & in lege ſcripta. 570. hujus judicii neceſſitas. 569. evidens argumentum, quod judicium univerſale habebitur. 570. quam juſtum ſit & conveniens, ut extremum judicium habeatur. 577. diſcrimen inter primum, & ſecundum filii Dei adventum.

rum. 579. impii hoc judicium non credunt, vel leviter credunt. 578.

Signa, & mala, quæ hoc judicium præcedant. 582. imago, & figura hujus terribilis judicii in expugnatione Hieroſolymæ. *ibid.* omnium creaturarum conſternatio & metus eo die. 578. terribiles circumſtantiæ. 581.

Quem terribile hoc judicium erit. 575. terribile peccatoribus erit, & juſtis conſolationis ſubjectum. 561. quid in hoc judicio magis exterrebit. 579. S. Job hoc judicium extimeſcebat. 565. & S. rex David. 566. a Deo petendus hujus judicii timor. 567. quid nihilominus confirmare maximos peccatores debeat in hujus terribilis judicii cogitatione. 572. tot Sanctorum exemplo hoc judicium timendum eſt. 573. Salvatoris præſentia formidabilis erit reprobis. 575. terror, quo corripientur, cum huic judicio ſe ſiſtere debebunt. 581. quantum Deus miſericors fuit in hac vita, tantum erit inexorabilis in altera. 573. ſolus crucis intuitus terrebit peccatores in hoc judicio, ubi ille apparebit. 579.

Quomodo Dei filius aget in hoc judicio. 561. Dei filius, qui nunc noſter mediator eſt, tunc erit noſter judex. 583. peccatorem accuſabit, & in eum cauſam dicet, ut loquitur Propheta quidam. 567. tanto ſeverior erit in hoc judicio, quanto fuit miſericors in hac vita erga peccatores. 575. hoc die magno cunctæ Mundi dignitates ad nihilum redigentur coram eo. 570. tunc debiles & oppreſſos ulciſcetur. 571. ſemetipſum vindicabit, & oſtendet ad ipſum ſolum ſpectare vindictam. 566. peccatorum coram ipſo ſe ſiſtentium tremor. 581. nulla ais erit amplius ſperanda miſeratio. *ibid.* quid illis Dei filius objiciet. 582. quidquid in hoc judicio agetur, terribiliter agetur. 570. in eo apparebit crux Salvatoris, & cur. 571. Ethnici in Chriſtianos inſurgent. 574. filius Dei apparebit eadem ſpecie, quam habebat, cum in terris degebat. 576.

Hujus ſupremi judicis qualitates. 569. iuris & facti perfecte cognitione præditus erit, ut ex æquo & bono judicet. *ibid.* ipſe ſolus poteſt eſſe in propria cauſa judex. *ibid.* juſtitia non eſt minus eſſentialis Deo, quam bonitas. *ibid.* Deus nos juxta veritatem judicabit. 573. diſcrimen inter hunc judicem, & alios terræ judices. 579. hic judex circumveniri, vel falli non poterit. 574. hypocriſis locum non habebit in hoc judicio. 580. quilibet apparebit talis, qualis eſt. 567. hic judex infinite illuminatus omnia ad examen vocabit. 582. cum ſit infinite juſtus, ipſaſmet hominum juſtitias judicabit, & quo in ſenſu hoc debeat intelligi. 566. ad hoc ſupremum tribunal provocabitur, de omnibus judiciis in hoc mundo inique latis. 578. juſtitia divina puniet id, quod juſtitiæ humana vel ignoravit, vel punire neglexit. 576. arrogantes, & Mundi ſapientes gravi pudore ſuffundentur, & errorem ſuum fatebuntur. 577. judicium Dei pro juſtis & prædeſtinatis. 572. ſolum Dei judicium judicii nomen proprie meretur. 583.

Omnium criminum manifeſtatio, quæ hoc die coram omnibus hominibus fiet. 577. 580. apertus erit noſtræ conſcientiæ liber. 579. quomodo alter alterius conſcientiam cognoſcet. 570. omnes noſtrorum criminum circumſtantiæ, noſtræque abditiores intentiones innoteſcent. 573. earum turpitudo & deformitas. 577. ad hanc manifeſtationem qua confuſione percellentur peccatores. 578. hæc confuſio erit æterna. 566. cujuſcumque meritum & demeritum innoteſcet. 567. perſona auferetur hypocritis, qui quales erant innoteſcent. 570. vera virtus dignoſcetur, & honorabitur. 571. humilitas glorificabitur. *ibid.* poſt hanc manifeſtationem peccatores crimina ſua ferebuntur. 571. omnes noſtri errores tunc nobis innoteſcent. 583. hujus manifeſtationis dedecus nunc poſſumus evitare. 580.

Hujus irati judicis indignatio erit extrema, & in reproborum corda terrorem injiciet. 581. quid illis in ſua juſta indignatione exprobrabit. 582. ab hujus iræ effectibus nihil peccatores tueri poterit. 567. quam terribilis erit ſententia, quam in illos feret. 577. ſe reperient abſque auxilio, & quin ad aliquem confugere poſſint. 574. reproborum deſperatio. 575.

Senſus, quos extremi judicii meditatio nunc nobis debet infundere, & conſilium, quod inire debemus. *ibid.* ſenſus timoris, quo affici debemus. 577. cogitatio, quod noſtra crimina aliquando innoteſcent, eſſe debet, impedimento, quin illa committamus, & nos in officio continere. 579. Dei bonitas erga nos efficere debet, ut hoc judicium metuamus, & cur. 579.

Meditationes ſuper ea, de quibus judicabimur. De noſtræ religionis veritatibus judicabimur. 578. diſcrimen, quod tunc Ethnicos inter, & Chriſtianos erit. *ibid.* Ethnici damnabuntur, eo quod ſuæ rationis lumina ſecuti non ſint. *ibid.*

Judicium particulare. Titulus, ubi omnia hoc argumentum reſpicientia pertractantur, cum monitu de diſcrimine hoc judicium inter, & generale. II. 546. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 547. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 548. loci & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 550. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. 551. loci delecti ex aſceticis libris &c. 552.

Quid ſit judicium particulare, & in quo a generali differat. 551. de fide eſt dari judicium peculiare. *ibid.* quando hoc judicium feratur. 584. quinam erit Judex, accuſator, & teſtis in hoc judicio. 547. in noſtræ mortis inſtanti Deus judicis perſonam induet. 551. Deus erit ille judex, qui ſumma cum poteſtate de noſtra æterna ſorte decidet. 551. hoc peculiare judicium ſæpe perpendendum. 547. jure illud timere debemus. *ibid.* quidnam hoc judicium terribile reddat. *ibid.* nihil frequentius Dei filius nobis denuntiavit, quam ut parati ſimus ad huic judicio comparendum. 549. parabolæ vigilantiam indicantes, qua ad hoc judicium parati eſſe debeamus. *ib.* noſmetipſos in hac vita judicemus, oportet, ut hoc judicium præveniamus, illudque nobis propitium reddamus. 550. ſemper timendum nobis eſt hoc judicium, quamtumvis peccati exortes eſſe arbitremur. 553. mors timenda non eſt niſi propter judicium particulare. 556. hujus judicii intuitu peccatum timere debemus. 557. quodnam conſilium nobis hoc judicium perpendentibus capiendum ſit. 547. ad illud nos per pœnitentiam parare debemus. 559. ſemper nimis ſero nos comparamus ad reddendam Deo in hoc judicio rationem. *ibid.* a natura edocemur, nos debere aliquando judicari. 552.

Status animæ paratæ ad ſe ſiſtendum coram Deo. 546. deſtitutio, in qua reperitur in inſtanti ſuæ ſeparationis. 552. timor, quo tunc corripitur peccator. 553. mira objecta, quæ apparent animæ, cum exit e corpore. 554. quid tunc de rebus mundanis ſentiat. *ibid.* in hoc inſtanti ab omnibus ſeparatur, & omnia illi pereunt. *ibid.* in quem ſtuporem tunc abripiatur. 557. ſtatim ad Dei tribunal defertur. 556. quo timore corripiatur ſuum judicem videns. 557.

Quomodo hoc judicium fiet. Peccator ſeipſum accuſabit. 551. dæmon erit e ſuis accuſatoribus unus. *ibid.* ejus conſcientia erit teſtis, quem recuſare non poterit. 553. ea negare non poterit, de quibus accuſabitur. 554. in hoc judicio Deus oſtendet peccatori non ſolum ejus peccata, ſed eorum etiam malitiam & gravitatem. 555. ejus peccata illi objicientur tanquam in ſpeculo cum omnibus eorum circumſtantiis. 560. ratio & fides erunt veluti partes, quæ nos accuſabunt. 554. quam validum erit noſtræ rationis teſtimonium. *ibid.*

Severitas, qua in hoc judicio inſtituetur examen, & res, de quibus ratio reddenda erit. 549. de omnibus ejus operibus Deus a peccatore rationem expoſcet. *ibid.* etiam de minimis. 553. ſunt peccata quædam nunc nobis ignota, quæ tunc nobis pandentur. 554. ratio de gratiis acceptis expetetur peccatori. 552. de donis naturalibus, & de eorum uſu. 560.

Accuſationis capita, quæ in hoc judicio contra peccatorem proferentur. 540. multitudo peccatorum, de quibus accuſabimur. 555. quomodo Deus deteget non ſolum omnes noſtras actiones, verum etiam noſtras ſecretiſſimas cogitationes & intentiones. 550. plurima erunt, quibus reſpondere non poterimus. *ibid.* in hoc judicio nihil celari vel diſſimulari poterit. 556. permultæ erunt, quæ juſtitiæ divinæ debebimus. *ibid.* accuſabimur non ſolum de peccatis commiſſis, ſed de iis etiam, quæ peccata omiſſionis appellantur. 555. & non ſolum de commiſſis, ſed etiam de iis, quæ in cauſa fuimus ut committerentur. 560. nobis etiam oſtendetur, quam imperfecta ſint noſtra opera bona, quibus innitimur. 555. nihil peccatori ſuppetet, quod contra referat, vel excuſet. 553. 557. in hoc judicio peculiari peccatoris condemnatio. 547.

Alia quædam hoc judicium reſpicientia. Status animæ culpæ obnoxiæ ante & poſt hoc judicium. 556. damnabitur peccator non ſolum propter peccata commiſſa, ſed etiam propter bona opera omiſſa. 559. in hoc judicio

cio Deus non erit perſonarum acceptor. *ibid.* ratio ſevera, quæ ab omnibus perſonarum generibus Deo reddenda erit. 558. nonne utique metuendum eſt, ne noſtra opera talia ſint, qualia eſſe deberent, ut tuti huic judicio ſiſtamur. 559

Judicium temerarium. Titulus, & monitum de eo, quod hoc argumentum reſpicit. II. 584. multiplex concionum hujus argumenti idea. *ib.* fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ideas amplificandas. 585. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 586. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 589. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. 590. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 592

Judicii temerarii natura & malitia. Quid ſit judicium temerarium, ejuſque definitio. 590. duobus modis, iiſque criminoſis temere judicare poſſumus. 591 judicium falſum poteſt non eſſe temerarium. *ibid.* judicium temerarium eſt eſſentialiter malum. *ibid.* eſt ſua natura peccatum mortale. *ibid.* quid impedire queat, quod tale non ſit. *ibid.* ſola judicii temerarii notio ejus gravitatem oſtendit. 592. varii judicii temerarii gradus. *ibid.* lances falſæ, quibus homines alienas actiones ponderant. 589. temere judicatur, cum de alterius intentione judicium fertur. 591. judicium temerarium magis criminoſum eſt aliorum actionem in ſequiorem partem interpretari. 592. temere judicatur, cum ex ſpeciebus æquivocis fertur judicium. 593 de judiciis, quæ relationibus aliorum innituntur. 591 judicium temerarium nullis finibus præſcribitur. 600. nemini parcimus in judicio, quod de quibuſdam hominum ſtatibus & conditionibus ferimus. 593. diſcrimen inter judicia temeraria, & ea, quæ ferunt judices ad reddendam juſtitiam deſignati. 600.

Præceptum judicium temerarium prohibens. 588. S. Paulus expreſſe commendat, ne de aliquo male judicemus. 589. vetitum non eſt de rebus manifeſtis judicare, licet ab hoc judicio ſe abſtinere ſatius ſit. 591. quid agendum, quando argumentum nobis ſuppetit dubitandi, vel ſuſpicandi. *ibid.* de mortuis, æque ac de vivis temere judicare non licet. 597. ea id ſignificet, quod non oporteat ante tempus judicare. 598. de hominis conſcientia nonniſi temere poſſumus judicare. 598. de nemine male ſentire generatim tenemur: charitas nos adigit. ne de quoppiam male judicemus. 589. Deus non vetat, ne abſolute judicemus, ſed ne judicemus temere. *ibid.* judicium temerarium eſt in Jeſu Chriſti lege ſevere vetitum. 599. hinc dubia malitiæ proximi indicia ſemper in mitiorem partem interpretari debemus. 590. neque debemus ſemper illos condemnare, quorum peccata nota ſunt. 594 de rebus etiam manifeſtis caute, & modeſte judicandum eſt. *ibid.* quid agendum, quando proximi defectus viſibiles ſunt. 595. in nos ipſos vertere debemus mala judicia, quæ de aliis ferimus. 594. judicium, quod Deus aliquando de nobis feret, nos inducere debet, ut de aliis male non judicemus. 598

Quam iniquum ſit judicium temerarium. 593. 600. hæc eſt manifeſta divini juris uſurpatio. 584. noſtrum proximum judicandi jus non habemus. 589. quam injuſtum ſit judicium, quod de cordis intimis peculiariter fertur. 592. cum levibus conjecturis innixi judicamus, plerumque fallimur. 596. ad homines non ſpectat de aliorum cogitationibus judicare. 597. ſæpe in aliis condemnamus ea, quibus nos ipſi obnoxii ſumus. 594 ſæpe dum peccatorem damnare arbitramur, juſtos damnamus. 598. in judicio generali reformabuntur, & arguentur judicia temeraria. 599

Cauſæ judicii, quod de aliis ferimus. 590. ad judicandum de aliis natura impellimur. 599. aliorum defectus videmus, non autem noſtros. *ibid.* judicium temerarium vulgo ab aliquo affectu naſcitur. 592. juxta cordis noſtri diſpoſitionem de aliis plerumque judicamus. 596. prima temerarii judicii origo ab indole maligna oritur. *ibid.* de ſpiritu contradictionis. 594. alios vitiis illis obnoxios cenſemus, in quæ nos ipſi proni ſumus. 598. cum aliquem averſamur, de eo facile male judicamus. 596

Judicii temerarii effectus, & malum, quod parit. *ibid.* auctor eſt jacturæ charitatis. 592. injuriam illis infert, de quibus temere judicatur. 594. 597. eſt detractionis origo. 596. communes judicii temerarii effectus. *ibid.* eſt cauſa præconceptæ opinionis, quæ intempeſtive fertur. 591. crimina, & calamitates, quæ ex hujuſmodi judiciis oriuntur. 593. de ſanctioribus actionibus temere judicatur. 600. & de agendi ratione maximorum Dei famulorum. *ibid.* accidit vulgo, ut judicii temerarii cauſa quod bonum eſt, pravum eſſe putemus, & omnia infictamus. 593. qui temere judicat, ſæpe majus illo, quod damnat, peccatum committit. 595

Media evitandi judicia temeraria. Antequam judicemus, imitari debemus Dei agendi rationem in civium Sodomæ animadverſione. 600. quando humilitate, & charitate præditi ſumus, male de proximo non judicamus. *ibid.* charitas malum generatim vituperare debet, non autem alicui detrahere. *ibid.* qui ſibimetipſis attendunt, in aliis judicandis non occupantur. 597. ſuſpicionem, quam de aliquo habemus, aliis indicare non debemus. 601

Alia quædam hoc argumentum reſpicientia. Spiritus humani malignitas, qui omnes judicare, & a nemine vult judicari. 596. Deus nobis non commiſit, ut alios judicemus. 599. Salvator uti noluit jure, quod habebat, homines judicandi. 593. cognitionis defectus judicia temeraria a nobis lata reddit odioſa, & criminoſa coram Deo. *ibid.* de iis rationem reddemus coram Deo. *ibid.* perſonæ devotioni deditæ ad male de aliis judicandum ſatis pronæ ſunt. 599. cavendum proinde, ne cuiquam male de nobis judicandi occaſionem præbeamus. 597. ſed nobis bene agentibus nihil curandum, quodnam judicium alii de nobis ſint laturi. 596. in quibus occaſionibus majus inſtet temere judicandi periculum. 598

Judith exprobrat ſummo Pontifici, quod Bethuliam dedere voluerit, niſi Deus intra quinque dies eam ab obſidione eripuiſſet. III. 411

Juramentum, perjurium, imprecatio &c. Titulus & monitum de hoc argumento. II. 602. multiplex concionum hujus argumenti idea. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ideas amplificandas. 604. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. *ibid.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 607. quid ad hoc ex Theologia depromi queat. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, & nuperis concionatoribus loci ad hoc argumentum. 609

Quid ſit juramentum, & ejus definitio. 608. ejus variæ ſpecies. *ibid.* jurare eſt Deum in teſtem vocare, quomodocumque id fiat. 609. in quo conſiſtat juramentum falſum. *ibid.* & perjurium. *ibid.* juramentum in ſe ipſo conſideratum permiſſum eſt. 608. eſt actus religionis, & honor Deo præſtatur jurando propter rem neceſſariam & gravem. 609. juramenti origo. *ibid.* cur juramentum inſtitutum fuerint. *ibid.*

De juramento, quod eſt peccatum. Præceptum eſt, ne juremus incaſſum. 610. juramentum & blaſphemia ſunt peccata immediate contra Deum commiſſa. 606. quantum illo deus dedecoretur. 610. indigne nomen Dei profanatur, & nulla adhibita reverentia pronunciatur. *ibid.* indignum eſt tot inter Chriſtianos juramenta audire. 609 illud eſt funeſtus ſermo. 614. hodie inſer ſermonis ornamenta cenſetur. 607. eſt peccatum inexcuſabile. 611. jurare pro re levi eſt ingens peccatum. 613. quam ſenſibilia ſint Dei filio juramenta, & blaſphemiæ Chriſtianorum. 614. unde oriatur juramentorum abuſus. 610. cur primum petimus a Deo, ut ejus nomen ſanctificetur. 607. perjurium, & falſum juramentum vitam civilem pervertit, & non debet tolerari. 613

De jurantibus, & blaſphemis. Eorum os ſimile eſt ſepulchro ſemper aperto, & e quo exit intolerabilis infectio. 606. reproborum in inferno ſermonem loquuntur. *ibid.* in hoc ſimile ſunt dæmonibus. 615. quinam ſint juramentis & blaſphemiis obnoxii. *ibid.* contra hujuſmodi perſonas exerendus eſt noſter zelus. 613. eos tenemur objurgare, & punire, quando auctoritate pollemus. 610. quales nos præbere erga ipſos debeamus. 613. qui jurant ut confirment quidquid dicunt, oſtendunt ſe indignos eſſe, quibus fides adhibeatur. 614

Pœnæ, & animadverſio Dei in eos, qui jurant & blaſphemant. 605. quas minas in illos intentet, qui ejus nomen incaſſum invocant. 609. Dei animadverſio in perjuros. 610. æternæ blaſphemantium pœnæ. 612

De juramento licito. In quibus occaſionibus jurare liceat. 610. magna cautela adhibenda eſt, quando neceſſe ſit jurare. 613. neceſſariæ in juramento licito conditiones. 614. oportet, ut ſit verum. 602. juſtitia eſt ſecunda conditio, quæ requiritur, & quo pacto id intelligatur. *ib.* quod temere, vel

vel inique juratum eſt, adimpleri non debet. 605. quo in ſenſu jubeat Salvator, ut nullo modo juremus. 606

Jus. Sæpe jura noſtra tueri volumus ſuperbia ducti. I, 68.

Juſtitia divina eſt nobis magis propitia, cum in hac vita nos affligit, quam miſericordia, cum nobis indulget. IV. 331. Deus juſtus æque ac miſericors ſevere punit crimina contra ſuam divinam majeſtatem commiſſa, II. 432.

L

LAcrymæ, quas Salvator effudit ſuper Jeroſolymam, antequam eam urbem veluti triumphans ingrederetur. III. 540.

Latro bonus. Temere ejus exemplo innitimur, ut pœnitentiam ad mortem differamus. III, 537

Lazarus quantum a Jeſu Chriſto diligeretur. I. 74

Levitæ a reliquo populo ſejuncti erant, II. 26

Lex evangelica, *nova lex*, & quidquid hoc argumentum reſpicit. Titulus, & monitum. III. 1. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, auctoresque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 3. loci, exempla, & applicationes Scripturæ huic argumento. *ibid.* & *ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 5. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. 6. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 8. De lege evangelica, ſeu lege gratiæ generatim. Quid ſit lex gratiæ, ſeu lex evangelica, quæ nova lex appellatur. 6. cur nova lex dicatur. 7. lex vetus Judæis data eſt diverſimode, ac nova Chriſtianis. 4. diſcrimen inter leges filii Dei, & aliorum legislatorum. *ibid.* in quo hæc lex nova a veteri diſtinguatur. 6. cur lex vetus abrogata fuerit. 7. lex evangelica in hoc a veteri differt, quod nova ſenſus internos moderatur, vetus vero actus tantum externos reſpicit. 11. diverſæ legis utriuſque promiſſiones, *ibid.*

Legis evangelicæ excellentia. 12. hæc lex eſt ſimul juſtiſſima, perfectiſſima, & ſanctiſſima. 1. hæc lex nova omnes juſtas leges complectitur. 6. ſuprema hujus legis ſapientia. 5. eſt lege naturali, & ſcripta præſtantior. 6. charitas eſt novæ legis anima & ſpiritus. 7. hæc lex ſanctior eſt, & ad eminentiorem ſanctitatem extollit. *ibid.* vetat etiam ne malum cogitemus, 8. a radicibus uſque peccatum evellit. 8. perfectionem longius, quam lex Moyſis deducit. 9. alta eſt & ſublimis doctrina, quam continet evangelium, & Apoſtoli prædicarunt. 11. aliquid divini continet. 13. in quo moralis evangelii ab antiquæ legis morali differat. 4.

Obligatio amplectendi hanc legem, illique ſeſe ſubjiciendi: lex evangelica obſervanda, quin in ſolo puncto deficiamus. 14. Chriſtiani hanc legem violantes, vel non cuſtodientes, ſunt Ethnicis, qui eamdem ignorarunt, nocentiores. 13. in evangelio habentur & præcepta, & conſilia: ad quid nos utraque adigant. 7. 13. parati ſemper eſſe debemus ad obſervanda hujus legis præcepta. 5. nihil fere a nobis exigitur in nova lege, quod lege naturali præceptum non ſit. 7. quidquid in hac lege non eſſe videtur de jure naturali, ad illud tamen refertur. *ibid.* leges, & præcepta evangelica nullam diſpenſationem patiuntur. 8. ſæpe quæruntur prætextus ad evangelica dogmata eludenda. 11. falſi prætextus ob id excogitati. 14. homines mundani ab his legibus, uti arbitrantur, exempti non ſunt. 11. has exemptiones, quarum plerique ſibi blandiuntur, Deus non admittit. 16. futilis aliquorum excuſatio, ab hujus legis ſeveritate deſumpta. *ibid.* leges evangelii a legibus amoris proprii ſunt probe diſtinguendæ. *ibid.* ſpes mercedis nobis animum addere debet ad obſervandas evangelii leges, & dogmata. *ibid.* evangelium feret aliquando teſtimonium contra nos, & erit noſtræ damnationis ſubjectum. 1. Infideles in divino judicio inſurgent in Chriſtianos, qui juxta eorum legem vixerint. 16.

Commoda, quæ hæc lex nova nobis attulit. 2. 14. eſt minus gravis, & difficilis præ antiqua. 7. 10. Salvatoris jugum ſuave eſt, & ejus lex proinde facilis, ut cuſtodiatur. 1. 9. 10. eſt lex gratiæ, & lenitatis. 12. metus efficiebat, ut lex vetus obſervaretur, amor vero, ut nova. 11. tot lex nova, non ſecus ac vetus, in præcepto charitatis continetur. *ibid.* charitas amorem lenit laborem, qui in lege evangelica invenitur. 11. felicitas viventium ſub gratiæ lege. *ibid.*

Quinam ſit legislator hujus novæ legis. Jeſus Chriſtus eſt evangelicæ legis auctor. 6. eam cordibus noſtris inſculpſit, efficiens, ut Apoſtolorum miniſterio annunciaretur. 4. magiſtri qualitatem aſſumpſit, ut ipſemet legem ſuam nobis indiceret, & ſuam doctrinam edoceret. 5. in ſua transfiguratione ſe legislatorem declaravit. 8. venerari debemus evangelium, utpote hujus divini magiſtri legem & doctrinam. 10. hujus magiſtri doctrina facilis ad diſcendum. 9. evangelii doctrina facilius præ Philoſophica percipitur, quamvis eadem ſublimior ſit. 12. Judæorum admiratio, cum primum Jeſum Chriſtum prædicentem audierunt, & ſuam legem annunciantem. 15. in hujus divini magiſtri lege ac doctrina ſalutis veritates ediſcendæ ſunt, *ibid.* quid hic magiſter in evangelio nos doceat. 11. exemplum nobis præbuit ipſemet totam legem adimplens. 5

Evangelicæ legis præcipuæ veritates, & dogmata. 8. officia, quæ nos docet. 12. ſanctitas dogmatum, quæ docet, eſt validum veritatis evangelicæ argumentum. *ibid.* vis, quam Deus tot hominibus indidit ad hanc legem inviolate obſervandam, oſtendit eam a Deo procedere. 14. morum puritas, quam exigit evangelium *ibid.* hæc lex obligat magnos & parvulos, principes & ſubditos, ad humilitatem, a rebus terrenis evulſionem &c. 15. Chriſtianorum negligentia hujus legis veritates, & dogmata meditandi, 11. negligentia eadem diſcendi, 12. hujus legis veritates, & dogmata erunt norma, ſecundum quam aliquando judicabimur. 10

Hæc lex, quantumvis juſte, ſemper impugnata fuit, ſed injuſte. 9. perturbationes, & mutationes, quæ occaſione publicationis evangelii contigerunt. 13. quidam evangelii veritates dividunt; ejus myſteria credunt, & ejus dogmata impugnant. 11. Libertini evangelii dogmata incaſſum impugnant. *ibid.* nonnulli ea ſuo ingenio, ac inertiæ accommodant. 16. alii moralem ſibi ſtatuunt juxta cor ſuum. 13. alii denique evangelii leges temperent, iiſque adimunt, quidquid naturæ corruptæ adverſum eſt. *ibid.*

Quædam alia hoc argumentum reſpicientia. E primorum Chriſtianorum vita, & exemplo judicium ferri poteſt de puritate, & ſanctitate legum, quas ipſi ſecuti ſunt. 1. hæc lex erit ſalus, & felicitas verorum Chriſtianorum, & illorum damnatio, qui illam ſecuti non fuerint. *ibid.* ſi lex hæc ſevera eſt, & nihil voluptati concedit, eſt in ſua ſeveritate juſta, & rationi conſona. 9.

Libri, & *lectio*. *Boni*, & *mali libri*. Titulus, & monitum. III. 17. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 19. loci, exempla, & applicationes Scripturarum. 20. loci, & ſententiæ SS. Patrum. 22. quid ex Theologia depromi poſſit. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 23

De libris, & lectione generatim. Voluptas, & commodum, quod in librorum lectione percipimus. 23. de Scripturæ inventione, & librorum impreſſione. 27. variæ ſunt librorum ſpecies, & diverſimode illis uti poſſumus. 22. delectus eorum habendus. 23. ad bonum finem dirigi poteſt lectio librorum, qui de rebus indifferentibus agunt. 27. bene intelligendum eſt, quod legitur. 21.

Libri ſancti, ſeu ſacra Biblia. Ingens theſaurus, qui in ſacris Bibliis continetur. 24. ſanctorum librorum lectio hoc tempore magis negligitur. *ibid.* nihil magis nos ad ſanctitatem poteſt deducere, quam ſanctorum Bibliorum lectio. *ibid.* librorum evangelii elogium. 21. diſpoſitio, quæ ad hanc lectionem adferri debet. *ibid.* legendi, & meditandi Biblia obligatio. *ibid.* cujuſcumque Bibliorum libri lectio non debet indiſcriminatim omnibus permitti. 23

Libri ſpirituales & pii. Quid ſit lectio ſpiritualis, & hujus lectionis finis. 22. proborum librorum lectione indigemus. 25. qui libri ſint legendi. *ibid.* libri pii ſunt intelligibilis declaratio veritatum, & dogmatum ſacræ Scripturæ. 21. omnes libri boni, qui ad virtutem ducunt, ſunt a Deo inſpirati, & ſeſuri opitulantur. 23. quam attente, & avide hujuſmodi libri ſint legendi. 21.

lectio ſpiritualis recenſeri poteſt inter preces, quas Deo offerimus. *ibidem*. quomodo hæc lectio peragenda. 25. lectio ſpiritualis aliquo modo prædicationi præſtat. 27. cum ingens ſit librorum piorum numerus, nobis

nobis utiliorem eligere poſſumus, *ibid*, pios libros legendi negligentia eſt ſignum negligentiæ noſtræ ſalutis. *ib.* inanes prætextus, ut nos a piorum librorum lectione eximamus. *ibid.*

De libris Ethnicorum. Hi abſolute prohiberi non poſſunt. 26. profanorum librorum lectio non eſt ſemper inutilis. 24

De libris malis & vetitis. 23. periculum quod ſubitur in legendo libros pravos, & mala, quæ pariunt. 17. 26. idem dicendum de malis libris, ac de pravis colloquiis, quæ mores corrumpunt. 26. nihil maiora mala parit, quam libri mali. *ibid.* ſermones boni vel mali naturam non mutant, ſive in ore ſint, ſive in libris. 27. libri pravi ſunt pravis colloquiis periculoſiores. 30. & improborum conſuetudine. 31. libros pravos legendo nos injicimus in diſcrimen & occaſionem peccandi. *ibid.* inter Ethnicos ſapientiores libros pravos damnarunt. *ibid.* Epheſiorum exemplo pravi libri comburendi ſunt. *ibid.* in auctores, qui elucubrant, vel in alteram linguam transferunt libros pravos. *ibid.* crimen, quod hi auctores committunt. *ibid.* quidam ſui muneris officio pravos libros legere tenentur. 28

De libris hæreticis, & vetitis. Concilia non damnant ſolum libros hæreticos, ſed etiam illos cuſtodientes excommunicatione percellunt. 23. omnes libri hæretici ſenſus religioni adverſos inſpirant. 25. libri ſcandalum inferentes contra fidem & bonos mores vetiti ſunt, & ad quid obliget hoc interdictum. 28. exhortatio, ut nos eccleſiæ præceptis ſubjiciamus, quæ hujuſmodi librorum lectionem prohibet. 26. & laſcivorum præcipue, ac impudicorum. *ibid.*

De libris amatoriis &c. Quid de huiuſmodi libris ſentiendum ſit. 28. mira impreſſio quam ingerunt Romanenſes fabulæ in illas legentium animis. 30. mala, quæ hi libri pariunt. 28. periculoſi ſunt perſonis virtute, & devotione præditis. *ibid.* Romanenſium fabularum baſis & materia eſt ſemper amor laſcivus. 30. adoleſcentum inhæſio huiuſmodi libris ſatis indicat eos eſſe pernicioſos. 29. illos legere eſt occupatio Chriſtiano indigna. 30. eorum lectionem excuſare fruſtra conamur. 29. quid in eorum purgationem afferri queat. 30. eſt admodum inanis concinnum ſermonem ediſcendi prætextus. *ibid.* ingens bonorum librorum numerus efficit, ut hæc lectio adeo periculoſa negligi poſſit. *ibidem.* quam nocentes auctores ſunt, qui huiuſmodi libros ſcribunt. 29.

Licentia. Titulus, & monitum ubi explicatur, quid hoc licentiæ vocabulo intelligatur, & quibus finibus in hoc argumento præſcribatur. III. 32. multiplex concionum hujus argumenti idea. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ideas amplificandas. 33. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 34. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 36. quid ex Theologia depromi ad idem poſſit. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 37

Quid ſit morum licentia, de qua in hoc titulo differitur. 36. quibuſdam anni temporibus fit inundatio criminum. 35. quomodo morum licentia invecta ſit in Chriſtianiſmum. 39. de licentia generatim. 42. monita ſalutaria, quæ ad hoc tradit Apoſtolus. 35. improborum hominum licentia in probis hominibus augere debet vitii horrorem, & amorem virtutis. 43

Libertini. Hypotbipoſis vitæ, ac dogmatum, quibus Libertini imbuti ſunt, in ſapientiæ libro exhibita. 39. Libertini ſunt morum corruptores. 42. ſunt cauſa interitus plurimorum, quos ſuo exemplo ſecum trahunt 43. quis in morte ſenſus erit de mundanis ſolatiis, quæ viventes tantopere deperimus. 38. morum licentia licentiam religionis parit I. 188. & viciſſim religionis licentia morum licentiam gignit. 199. malumus religionem accommodare moribus, quam mores religioni. 208. remedium impiis, & utramque licentiam lectoribus reliquum, ut ex hoc ſtatu emergant. 201

Licentia religionis, vide titulum *Atheiſmus*. Libertini in re religionis diverſimode falluntur, ac olim idololatræ. I. 193. in ſua fide ſemper dubii & fluctuantes. 198. hi ſunt eorum ſpecies. 199

Lis. Noſtrum jus apud judicem proſequi poſſumus, quin violetur charitas. I. 149. de hoc argumento ſermo habetur in titulo *Diſcordia*. 580. lites generatim perpenſæ. Quid Sapiens de litibus cenſuerit. 591. lis ſemper permiſſa fuit, ſed neceſſariæ ſunt conditiones, ut juſta & legitima reddatur. 586. nonniſi ingentibus præcautionibus permiſſum eſt litem intendere. 591. avaritia plerumque litis cauſa eſt. 588. rationes, quæ probare videntur lites vetitas eſſe Chriſtianis. 592. quid dicendum ſit, ut evangelii lex cum juſtitia humana in litibus concilietur. *ibid.* de ſpiritu contentionis, & litigandi libidine. 589. utrum liceat litem intendere. 592

Periculum, quod conſcientia ſubit, in intendenda, vel ſuſtinenda lite. 591. litigando ingens diſcrimen incurritur amittendi charitatem. 590. difficile eſt in litibus pacem & unionem ſervare. 588. eſt moraliter impoſſibile, ut ſimus in ea diſpoſitione, quam Deus requirit, cum litem intendimus. 590. quilibet exiſtimat cauſam ſuam eſſe juſtam, & ſæpe falluntur. *ibid.*

Peccata, quæ vulgo committunt litigantes. 588. oblivio Dei, in qua vivunt in ſuis litibus penitus occupati. 589. dicimus, & ut dicatur efficimus, omne malum, quod ſcimus, de iis, contra quos litigamus. *ibid.* injuſta litium cavillatio. 590. artes, & doli, quibus litigantes utuntur. *ibid.* injuſtitiæ judices accuſamus, quando condemnamur. *ibid.* peccatum eorum, qui injuſte lites intendunt, vel fovent. 593. pervicacia, quæ efficit, ut in litibus immoderatius feramur, & ut diſcordia foveatur. *ibid.*

Sollicitudines, & mœrores, quos lites pariunt. 591. ſollicitudines, quibus lites urgemus. 589. in iis amittitur quies, atque tranquillitas. *ibid.* mala, & calamitates, quæ lites ſequuntur, nobis mœrorem afferunt. 591

Regulæ, & conditiones ſervandæ in litibus, quæ nequeunt evitari, & quas intendere tenemur. 589. ſervanda in litibus charitas eſt, æque ac juſtitia. 590. aſtus, & doli a litibus ablegandi ſunt. 591. ſervari debet pax, & unio, quoad fieri poteſt. 588. arcendæ præcipue ſunt inimicitiæ, & aſperitates. 592. perpendendum eſt, an litem intendere poſſimus, quin lædatur charitas. *ibid.* perpendendum eſt, quot laboribus & expenſis parcat prompta compoſitio. 591. cum litem obtinuimus, crudeliter illi non ſunt excipiendi, qui eadem cecidere. *ibid.* inanes illorum excuſationes, qui cuicumque dicam ſcribunt. 593. cur Dei filius noluerit eſſe judex inter duos fratres ob eorum hæreditatem. 592

Loth, ejus uxoris pœna ob levem inobedientiam. III. 414. huic mulieri perſeverantia defecit.

Ludus generatim perpenſus. IV. 186. ejus definitio. 178. ludorum origo. 186. cur ludi permiſſi fuerint. *ibid.* Chriſtianus ludum, veluti ſolatium habere debet. 187. eſt nihilominus exercitium, quod ſuapte natura homines allicit. 186. prudentia judicare debet de ludi & ſolatii neceſſitate. 187. ludus eſſe non debet noſtra occupatio. 188. quando, & quomodo ludere liceat. 190. tempus, quod ludendo inſumere liceat. 181. ludus non licet amplius, cum nimio affectu diligitur. 183. nonnullæ circumſtantiæ, quibus ludere non licet. 181. Chriſtiano quid conſiderandum in ludo. 183. undenam oriatur tantus ludi amor. 184. conditiones, quæ in ludo ſervari debent. 178

Quando ludus criminoſus ſit, & illicitus. 179. amor ludi illum nocuum reddit. 180. peccatum eſt ob quæſtum & avaritiam ludere. *ibid.* ludi præmium proponere vim magnam pecuniæ peccatum eſt. *ibid.* eſt etiam peccatum proximo magnum afferre detrimentum in ludo. *ibid.* peccatum eſt ingentem pecuniæ vim ludo committere. 184. præcipue cum aleator ære alieno obſtrictus eſt. *ibid.* id eſt ludo committere debitam creditoribus pecuniam, & periculum ſubire, ne ſolvendo impar ſit. 185

Peccata, quæ vulgo committuntur in ludo. De fraudibus, quæ in ludis fiunt. 183. de juramentis, atque blaſphemiis, quæ committuntur in ludo. *ibid.* duplex in ludo committitur injuſtitia. 185. injuſtitia magna eſt, quando ea in ludo poſitum noſtri juris non eſt. *ibid.* de ſcandalis, quæ varii ludentium affectus præbent. 187. pravum exemplum, quod familiis tribuitur ludendi cupiditate. 184. varii aleatorum affectus varia plerumque pariunt peccata. 186 periculoſum eſt cum alterius ſexus perſonis ludere. *ibid.* ludus crudele commercium eſt, in quo amici amicos ſpoliant. 188. fere nunquam æquitas in ludo ſervatur. *ibid.* aſſiduus ludus peccatum eſt. 189. avaritia fere ſemper ludi hortatrix eſt. 188. dæmon vulgo nos ad ludum excitat. 186. omnes leges aleam vetant, eui proinde operam dare innoxie non poſſumus. 180. 183. 188.

Mala, quæ ludus parit. 175.180. 189. vulgo in ludo amittitur tempus, & pecunia. 183. amor ludi impedit, ne noſtri ſtatus muniis defungamur. 184. ludus omnium ſtatuum mala complectitur. *ibid.* mala, quæ ludus parit in familiis. 185. ludus omnia abſorbet. *ibid.* avaritiam fovet, ſicuti avaritia fovet ludum. 188. ludus familias evertit. 189. infelices ludi eventus. 186. de ludi academiis. 184. inſolens ludi affectus. Quantus hodie ſit amor ludi. 187. mira attentio, quæ ludo impenditur. 189. dici poteſt ludum eſſe illorum vitam, qui alia occupatione non diſtinentur. 177. quando vehementi ludi amore afficimur, ab eo facile non avellimur. 184. ludi amor plures evertit, quam lites. 185. inanes prætextus, qui afferuntur, ne ludo vale dicatur. 189

De aleatoribus ex profeſſo. Suorum ipſorum hoſtes ſunt, ſuæque familiæ. 188. quocumque manere impares ſunt. *ibid.* qui ludi amore flagrant, idololatriæ accuſantur, & cur. 178. æſtus aleatorum deſcriptio. 184. aleatorum character, & ludi amor. 184. de eccleſiaſticis aleatoribus. 187. de aleatricibus. 184. in aleatores maledictio. 178

Quædam alia ludum reſpicientia. Ludere nunquam debemus cum eo, qui in ludo iraſcitur. 187. hæreticorum ipſorum ſententiæ de alea. *ibid.* de reſtitutione pecuniæ per ludum quæſitæ. 181. ſenſus Chriſtiani, quos luſores habere deberent. 188

Luxus. Intuitus luxus divitum pauperum dolorem, & eorum miſeriæ ſenſum auget. II. 81

M

S. *Magdalena*. Ejus profani amoris mutatio in amorem ſanctum, & divinum. I. 91. ejus pœnitentiæ celeritas. III. 117. eſt perfectæ devotionis typus. I. 544. ejus ante converſionem crimina. II. 388. Dei miſeratio erga hanc peccatricem. III. 83. ejus pœnitentia. 446

Mahometiſmus. Quam ferina ſit hæc lex. III. 7

Manaſſes, ob ſuas impietates punitus, ac deinde ſuo throno reſtitutus. IV. 314. ejus pœnitentia. III. 446

Manna data fuit Iſraelitis die Dominica; qualis ſit hujus figuræ veritas. II. 135

Manſuetudo, *clementia* &c. manſuetudinis definitio. II. 537. ejus effectus iram moderandi, & cohibendi. 583. efficit, ut noſmet ipſos poſſideamus 542. iræ oppoſita eſt. 544. eſt virtus victorioſa. 545. lenitatis elogium. 544.546

Mardochæus celebre divinæ providentiæ exemplum. III. 554. ejus ſapientia, & prudens agendi ratio. 572

Mare. Tranſitus maris rubri, figura baptiſmi. I. 236

Martyres. Teſtimonium martyrum contra Atheos. I. 203 extra eccleſiam catholicam dari non poſſunt veri martyres. II. 17. extitere in veteri teſtamento martyres, qui propter divinæ legis defenſionem mortem ſubierunt. III. 397

Matathias liberis ſuis propoſuit eorum exempla, qui legi divinæ fideles extiterant, ut ad illam tuendam ipſos excitaret. II. 99

Matrimonium. Cur Deus voluerit matrimonium eſſe ſacramentum. II. 49

Matrimonium. Titulus, & monitum de eo, quod titulus continet III. 44. multiplex concionum hujus argumenti idea. 45. fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ideas exornandas. 46. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 47. *& ſeq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 51. quid ad hoc ex Theologia deſumi poſſit. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, & nuperis concionatoribus loci ad hoc argumentum. 54

Matrimonii ſanctitas, & dignitas hujus Sacramenti. Matrimonium eſt verum ſacramentum. 53. ſignificat unionem Jeſu Chriſti cum eccleſia. 50. cur Apoſtolus matrimonium vocet magnum ſacramentum. 53. ipſius Jeſu Chriſti præſentia fuit approbatum. 48. matrimonium ſanctum eſt, & honorabile, quacumque ex parte conſideretur. 49.52.57

De matrimonio generatim. Sacramenti matrimonii definitio, ac hujus definitionis explicatio. 51. de matrimonio mere civili, & de eo, quod eſt ſacramentum. *ibid.* finis, quem Deus ſibi propoſuit matrimonium inſtituens. 52. 54. 57. eſt unus e vitæ ſtatibus, quos Deus in Mundo ſtatuit. 52. matrimonii neceſſitas, ut homines ſerventur. 54. abſque hac inſtitutione nihil præter confuſionem haberetur in Mundo. *ibid.*

Diſcrimen inter Chriſtianorum, & infidelium matrimonia. 57. licet ejus inſtitutio ſancta ſit, extitere quidam hæretici, qui illud arguerunt, & improbarunt. 52. datur providentia quædam naturalis & ſupernaturalis humani matrimonii intuitu. *ib.* hominibus obligationem nubendi Deus non impoſuit. *ibid.* matrimonium eſt indiſſolubile. 55. elogium matrimonii, & quanti habendum ſit. 55. eſt tamen moleſtum jugum. 55. curæ, & moleſtiæ, quæ in conjugiis accidunt. 58

Quid agendum, antequam conjugii ſtatum amplectamur. 45. maxime intereſt non inire conjugium abſque vocatione. 54. 59. pro hac magis, quam pro alia qualibet te ad Deum confugiendum eſt. *ibid.*

Animadverſiones Dei in eos, qui hunc ſtatum Deo inconſulto amplectuntur. 63. veritates, quibus animum debent advertere, qui matrimonio junguntur. 53. diſpoſitiones neceſſariæ ad hujus Sacramenti gratiam recipiendam. 46. mala diſpoſitio, quæ ad hoc ſacramentum paſſim adfertur. 61. circa hujus ſacramenti gratiam quænam ſint perpendenda. 53.

De perſonæ delectu, qua cum volumus inire conjugium. A Dei manu expectanda uxor eſt, quæ tibi utilis futura ſit. 55. quid ſpectandum in conjugis electione. 57. non opes, ſed virtus ſpectanda illius eſt, quæ eſt in uxorem ducenda. 60. eorum felicitas, qui uxorem virtute præditam ſecundum Scripturam ſortiti ſunt. 50. cur Deus Iſraelitis cetuerit, ne uxores alienigenas ducerent. 49

Curæ, quæ perpenduntur potius bona mulieris ducendæ, quam ejus bonæ qualitates. 50. qui per avaritiam conjugium ineunt, ſæpe viciſſim falluntur. 60. conjugia hodie nonniſi fere ex bonorum cupiditate fiunt. 59. 60.62.

Conditiones in omnibus conjugiis neceſſariæ. Deus primum inſtituens conjugium Adamo illius leges declaravit. 54. indolis, & virtutis ſimilitudo inter conjuges habenda eſt. 56.60. item unio, & ſtudiorum paritas. 56. diſcordia, & mala, quæ ex conjugum inæqualitate oriuntur. *ibid.* de conditionum inæqualitate in conjugibus. *ibid.* de illis, qui filiis ſuis conjuges tribuunt, longe imparem ætatem habentes. 57. de matribus, quæ filias in matrimonium vel propter ambitionem, vel propter avaritiam tradunt. 62.

Mutuæ conjugum obligationes. Mutua illis opera ad propriam ſalutem impendenda. 58. in conjugii ſtatu ſanctitas, & ſublimis perfectio acquiri poteſt. 61. cur S. Paulus ſanctam familiam appellet domeſticam eccleſiam. *ibid.* unio, & fides conjugum. 55

Deus huic ſtatui gratias adnectit ad hanc unionem & fidem in eo ſervandam. 53. quam enorme ſit peccatum, quo hæc fides violatur. 55. 60. mutuus conjugum amor. 53.58. & mutua confidentia. 56

Patientia, & mutua indulgentia in conjugio neceſſaria. 58.60. pro bono, & felicitate familiæ opus eſt, ut vir, & uxor eutas patiantur. 57. conjuges ſibi mutuo opem ferre debent. 65. in alterutrius conjugis morte ſuperſtiti quid faciendum. *ibid.*

Mala, quæ conſequuntur matrimonium, complures ab eo contrahendo deterrent. 63. zelotypia in conjugiis crudelis affectus eſt, ac plerumque injuſtus. 62. monita mulieribus ſub malorum virorum captivitate degentibus. *ibid.*

Mala conjugia unde procedant. 59. mala, quæ in conjugiis eveniunt, in quibus Dei voluntas explorata non fuit. 57. mala conjugia ſæpe ex filiis proveniunt, qui contra parentum voluntatem ducunt uxores, ut libidinem expleant. *ibid.* conjugia, quæ nectit avaritia, nunquam felicia ſunt. 58

Mala conjugia ſunt cauſa malorum omnium, quæ in chriſtiana religione videntur. 59. conjuges, qui ſeſe viciſſim ſanctificare deberent, ſeſe viciſſim in communem damnationem impellunt. 50

Melchiſedech appellatur in Scriptura rex juſtitiæ, & rex pacis. III. 367

Mendacium. Titulus de hoc argumento, & monitum de eo, quod hic titulus continet. III. 63. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. 64. fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 65. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 66. *& ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 69. quid ad hoc ex Theologia depromi queat. 70. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 71

De mendacio generatim. Quid ſit, & ejus definitio. 70. multiplex mendacii ſpecies. *ibid.* mendacium nulla ratione permitti poteſt. *ibid.* tacere, aut veritatem celare non eſt mendacium. *ibid.* quid ad hoc præcavendum. 71. falſum teſtimonium eſt ſpecies mendacii crimmoſius, quam ſimplex mendacium. *ibid.* mendacium eſt contra legem naturalem. 74. de ſeritate & de mendacio. *ibid.* de mendaciis habitualibus. 73

Mendacium eſt Deo odioſum. 68. nihil magis oppoſitum ſpiritui Dei, & Chriſtianiſmi. 64. nihil civili ſocietati pernicioſius. *ibid.* & 72. homines mendacium pati nequeunt. 73. infamia, quæ hoc peccatum ſequitur. *ib.* veritas nat cito, aut ſero proditur. 71. rationes, quæ nos debent avertere a mendacio. 73

Effectus mendacii. Malum, quod parit. 78. mendacia & fraudes charitati chriſtianæ adverſantur. *ibid.* qui mendacio, & dolo utitor ad alios decipiendos, ſeipſum exercet, & decipit. 67. mendacium, & ſimulatio efficiunt negotiationem magnis criminibus obnoxiam. 71.

Mendacium eſt peccatum homine honeſto indignum. 77. anima nobilis contra veritatem loqui non poteſt. 75. mendacium, & doles latebras quærunt. 69. veritas, & ſinceritas eſſe debent in omnibus Chriſtiani verbis. 68. mendacium eſt crimen, & iniquitas, a qua omnes debent abhorrere. 69. nihilominus rara eſt inter homines ſinceritas. 72

Miſeria pauperum, eide titulom *Eleemoſyna*. Hujus miſeriæ non ſunt ſemper Dei animadverſiones, ſed ſæpe noſtræ virtutis pericola. IV. 319

Miſericordia Dei. Divina miſeratio ſuum tempus habet, ac divina juſtitia item ſuum. III. 518. Deus non ſemper miſericordiam exercet erga eos, qui illa abutuntur. 521. Titulus de hoc argomento, & monitum de eo, quod in titulo agitur. 79. multiplex concionum hujus argumenti idea. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde deſumi poſſunt quæ ad propoſitas concionum ideas amplificandas. 81. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 82. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 85. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. 87. delecti ex aſceticis libris, ſuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 90

De miſericordia Dei generatim. Miſericordiæ divinæ erga homines definitio. 87. diſcrimen inter Dei bonitatem, amorem, & miſericordiam. 88. diſcrimen inter miſericordiam Dei, aliaque ejus attributa. 93. objectum miſericordiæ Dei eſt peccatum. 88. Cur Angeli poſt eorum peccatum miſericordiam non obtinuerint. *ibid.* Deus mala miſericordia nos amat, quin noſtri indigeat. 96. Deus de ſuo bonus eſt, & de noſtro juſtus. 103. Mirum eſt, quod Deus ſit adeo miſericors, ut eſt. 104. Deus incomprehenſibili miſericordia nihil omittit, ut ad ſe nos trahat. 105. Dei conſilium in ejus erga homines miſericordia. 108. Deus pater miſericordiarum appellatur, & cur. 105.

Magnitudo, & dimenſiones miſericordiæ Dei. 79. 97. 101. Evangelicæ parabolæ, quæ hujus miſericordiæ magnitudinem indicant. 84. divinæ bonitatis, & miſericordiæ amplitudo eluceſcit in receptione filii prodigi. *ibid.* Deus ſua miſericordia quodammodo ſe multiplicet. 85. fons miſericordiarum Dei eſt inexhauſtus. *ibid.* cur Deus vocetur dives in miſericordia. 86. cur regius propheta Deum vocet ſuam miſericordiam. *ibid.* quo in ſenſu Dei miſericordia reliquis ejus operibus excellat. 88. divina miſericordia parata eſt ad nobis parcendum. 90. hujus miſericordiæ extenſio. 93. Dei miſericordia ab omni quæſtus ſpe vacua. 95. miſericordia, & lenitas, quam Deus exercet erga peccatores. 100. Salvatoris miſericordia major eſt quorumcumque peccatorum gravitate. 102. eo uſque pervenit, ut necis ſuæ crimen condonaret. 106. noſtrorum peccatorum ac miſeriarum multitudo divinæ miſericordiæ magnitudinem oſtendit. 107. parabola ſervi domino ſuo debitoris eſt divinæ miſericordiæ magnitudinis exemplum. *ibid.*

Divinæ miſericordiæ erga homines effectus. 87. admonet peccatores, ut ab ejus juſtitia ſe tueantur. 85. Deus nos, indigni quantumvis ſimus, primus quærit. 85. 90. 92. opus eſt, ut Deus poſt noſtrum peccatum nos quærat; alias ad ipſum nunquam rediremus. 85. miſericordia peccatoris pœnitentis cauſam dicit. *ibid.* gratia pœnitentiam agendi eſt miſericordiæ divinæ effectus. 89

peccato parcere magis Deo conſtat, quam mundum creare. *ibid.* Deus effectu miſericordiæ ſuæ peccatoris, quem vult convertere, rationem habet. 90. Deus propter peccatoris reſiſtentiam, & ingrati animi vitium non ceſſat. *ibid.* Deus gaudium teſtatur, cum ovem deerrantem recipit. 91

Salvatoris miſericordia elucet in facultate dimittendi peccata, quam ſuis miniſtris reliquit. *ibid.* item in patientia, qua peccata, & peccatores tolerat. *ibid.* & 92. ejus miſericordia ejus juſtitiæ adverſari videtur. 91. Deus ob noſtram converſionem lætatur, quaſi res ſua ageretur. 92. ſollicitudo, qua Deus peccatores inquirit. 93. 102

Deus miſericordiæ ſuæ exceſſu nos diutius expectavit, & pluries revocavit. 95. videtur Deus peccatorum noſtrorum penitus obliviſci, ubi illa nobis dimiſit. *ibid.* Dei miſericordia contra ipſum pro nobis ſtare videtur. 97. ejus miſericordia nitet in ratione, qua peccata dimittit. 98. enitet etiam, cum noſtris malis remedium invenit. 99. quid pro nobis quotidie agat. 98. poſtquam peccavimus, ſingula momenta, quibus vitam producimus, ſunt divinæ miſericordiæ effectus. 100. videtur noſtra peccata diſſimulare. 102. videtur Deus juſtitiam ſuam in diſpoſitione noſtra ſtatuere, ut eadem non utatur, niſi quatenus ei permiſerimus. 103. ejus miſericordiæ effectus eſt, in nobis excitare conſcientiæ ſtimulos. 105. & ſinceræ peccatorum noſtrorum pœnitentiæ acquieſcere. 107. & peccatorem ab errore ſuo revocare. *ibid.* modus, quo Deus excipit peccatorem ad ſe redeuntem, illius miſericordiam oſtendit. *ib.* Deus nos diu expectavit, antequam ejus ſollicitationibus nosmet dederemus. 109

Impreſſio, quam in nobis agere debet hujus miſericordiæ cogitatio. 91. duritia cordis, quod tantæ miſericordiæ cogitatio non movet. *ibid.* gratitudinis ſenſus pro miſericordia, quam Deus erga nos exercet. 93. 102. quid de divina ſentire debeant miſericordia illi, qui ejuſdem effectus experti ſunt. 94. rationes, quæ excitare nos debent ad divinas erga nos miſericordias celebrandas. 95. quantum nobis ſolatium afferat divinæ miſericordiæ recordatio. *ibid.* grati animi ſenſus, eo quod divinæ miſericordiæ ope infernum evaſimus. 100. Dei miſericordiam Beati æterne admirabuntur, & celebrabunt. 101. quo animo affectus eſſe debeat peccator erga Deum, qui erga ipſum tanta utitur miſericordia. 104. conſideratio miſericordiæ Dei ab ejus offenſione deterrere nos debet. 105. hujus miſericordiæ cogitatio nos debet excitare, ut ad illam confugiamus. 93. ea nos ad pœnitentiam debet excitare. 106.

Confidentia in Dei miſericordia. Sine confidentia in Dei miſericordia peccator nunquam convertitur. 89. ut in Dei miſericordia ſperemus, quantum in nobis eſt adlaborare debemus. 96. ad divinam miſericordiam recurrendum eſt, cum tentamur, ut in deſperationem labamur. 97. quomodo ad hanc miſericordiam confugiendum. 99. 106. rationes, ob quas in Dei miſericordia ſperare debeamus. 99. quamdiu vivimus, ſemper in ea ſperare poſſumus. 100. omnis fiducia in ea eſt collocanda. *ibid.* quamtumvis magnus peccator ſis, metuere non debes ad Deum confugere. 102

Deus miſertus eſt noſtri, cum indigni eſſemus miſericordia. 104. ſpes in divina miſericordia peccatoris converſionem perficit. 107. peccator in deſperationem laberetur, ni ſpes in divina miſericordia illum confirmaret. 108. exhortatio ad confugiendum ad Dei miſericordiam. 99. 104. 108. actus ſpei, & fiduciæ in miſericordia Dei. 101. 107. Deus in miſericordiam pronus eſt. 108

Diffidentia de bonitate, & miſericordia Dei. Duo peccata opponuntur confidentiæ, quæ in Dei miſericordia habenda eſt. 88. multiplex hujus criminoſæ diffidentiæ cauſa. 80. de Dei bonitate & miſericordia nunquam deſperandum. 92. 95. dæmon nobis inſpirat modo diffidentiam, modo præſumptionem de Dei miſericordia. 94. quomodo de divina miſericordia diffidamus. 100. per præſumptionem æque ac divinæ miſericordiæ diffidentiam a Deo recedimus. 104. de peccatorum menſura, poſtquam aliqui nullam ſpem eſſe putant. 89. peccator injuſte de divina miſericordia diffidit. 103. deſperationis de Dei miſericordia tentatio. 94. Infelix conſilium, quod deſperatione adacti ſuſcipiunt. 97. Judæ deſperatio. 84. quomodo ſolari debeamus peccatorem, qui de Dei miſericordia diffidit. 103

Abuſus,

Abuſus, & contemptus fiduciæ in Deo. Quomodo ſcelesti, piique mortales miſericordiæ divinæ notis ac effectibus diverſimode utantur. *96.* peccatores quidam in ſcelere obdurantur per Dei patientiam. 98. cavendum, ne Dei patientia abutamur. 102. quid ſit Dei miſericordia abuti. 98. ea abutimur per diffidentiam æque ac per præſumptionem. 104. mirum eſt, quod peccatores Dei miſericordia abutantur, ut eum lædant. 106. ingratitudo peccatorum, qui Deum lædunt bonitate & miſericordia plenum. *ibid.* ſi nunc Dei miſericordiam contemnimus, experiemur aliquando ejus juſtitiæ rigorem. *96.* Dei animadverſio in eos, qui ejus miſericordia abutuntur. 97. limites Dei juſtitiæ præſcribere non poſſumus, ſicuti neque ejus miſericordiæ. 103. Deus quantumvis miſericors, peccatum odit. 104. Præſumptio de Dei miſericordia. *94.96.*100 101. miſericordia Dei ab ejus juſtitia non eſt ſejungenda. 85. poſſumus graviter peccare nimia in Dei miſericordia confidentia, illum lædere non ceſſantes. 88. præſumptio de Dei miſericordia eſt peccatum contra Spiritum ſanctum. 89. ipſimet miſericordiæ omnino adverſatur. 88. perſeverare in crimine veniæ ſpe eſt de Dei miſericordia præſumere. 89. Deum lædere, quia bonus eſt, inſolens impietas miſericordia indigna. 85.*92.* quid in Libertinorum mente falſam pariat confidentiam. *97.* quænam ſit vera ac falſa confidentia. 104. præſumptio, ac falſa peccatorum confidentia in Dei miſericordia. 102

Media Dei miſericordiam ſibi conciliandi. Melior illam obtinendi ratio eſt eamdem humiliter petere. 88. melior promerendi noſtrorum peccatorum veniam diſpoſitio eſt ad Dei miſericordiam confugere. *99.* ad. miſericordiam confugiendum eſt, donec Deus paratus eſt, ut miſereatur. *97.* poſt hanc vitam nulla amplius ſperanda eſt illis miſericordia, qui eam obtinere neglexerunt. 85. Deus vult quodammodo cogi ad miſericordiam exercendam. 104. opus fuit, ut J. C. pateretur, & vitam ſuam daret, quo peccatorum hominum veniam promereretur. 89

Quædam alia Dei miſericordiam reſpicientia. Falſa idea, quam quidam ſibi effinguot de divina miſericordia. *96.* 104. noſtra peccata divinæ miſericordiæ curſum præpediunt. 103. de oppoſitione, quæ intereſſe videtur inter juſtitiam & miſericordiam Dei. 109. Deus vult, ut ſemper metuamus, minime obſtante ejus miſericordia infinita. 106. cum peccatoribus indulgentem eſſe oportet Salvatoris exemplo. 102. rigidiores quidam extant, qui nolunt apud peccatores ſermonem haberi de divina miſericordia. 98. quomodo de ea diſſerendum ſit. *ibid.*

Miſericordia erga pauperes, vide *eleemoſyna.*

Modeſtia, compoſitus oris habitus, & immodeſtia &c. III. 109. monitum de eo, quod in hoc argumento animadvertendum ſit. *ibid.* varia concionum hujus argumenti ſyſtemata. 110. fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 111. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 112. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 114. quid ex Theologia ad hoc depromi poſſit. 115. delecti ex aſceticis libris, & nuperis concionatoribus loci ad hoc argumentum. 117

Modeſtiæ definitio 115. de S. Jobi modeſtia in oculorum ſuorum cuſtodia. 112. Patriarchæ Joſephi modeſtia. *ib.* modeſtia eſt virtus. 115. Chriſtianus modeſtiam etiam domi ſuæ, & ſeorſim, cuſtodire debet. 116. ſemper præſentes ſunt occaſiones modeſtiam in uſum deducendi. *ibid.* quanti æſtimanda ſit modeſtia. 117. quam rara ſit in mundo hæc virtus. *ibid.* quem virtutis ſenſum proximo ingerat, & inſerviat, ut illum Deo lucremur. 118. ejus elogium. *ibid.* eccleſiaſtici præ cæteris illam præſeferre tenentur. 119. item ætate provecti homines ad eam tenentur, ut juvenibus exemplo ſint. *ibid.* modeſtia puritatis, & innocentiæ cuſtos eſt. *ibid.* S. Baſilii ſententia de modeſtia, quæ in Virgine chriſtiana lucere debet. 120. quam S. Petrus mulieribus præſcribat. *ibid.* quædam regulæ, quas perpendere juvat. 122. proborum modeſtia licentiores in officio continet. *ibid.* vim habet peculiarem convertendi peccatores, & Deo lucrandi. *ibid.* abſque modeſtia qui ſaluti proximi dant operam, parum proficiunt, vel nullum fructum referunt. *ibid.* religioſus modeſtus eſſe debet in tota ſuæ vivendi ratione. 121. de modeſtia in verbis. 220. hanc publice, & privatim cuſtodire oportet. 119. modeſtia, quæ in inceſſu ſervari debet. 117. ejus a pudore diſcrimen. 116. modeſtia eſt probitatis nota. 215. modeſtiæ finis eſt timor Dei. 114. Apoſtolorum, & diſcipulorum Salvatoris exemplum. 113. S. Pauli exemplum, & quomodo illam primoribus Chriſtianis commendabat. *ibid.*

Mollities, vita mollis. Titulus & monitum de eo, quod titulus iſte complectitur. III. 123. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 124. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 125. *& ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 127. quid ad hoc ex Theologia deſumi queat. 128. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 130.

De vita molli generatim. Quid ſit, & quæ ejus idea effingenda. 128.130.131. hæc vivendi ratio eſt propria diviſio inter Deum, & mundum. 129. diſtinguere oportet vitam mollem, quæ in mundo ducitur, a ſceleribus, quæ in eo committuntur. 135. non perfunctorium ſolatium, ſed nunquam intermiſſa ſolatiorum catena mollem efficit vitam. 138. hujus vitæ mollis deſcriptio. 130. 132. 138. vita mollis proprie media eſt inter evangelii diſciplinam, & mundanæ vitæ flagitia. 136. undenam hæc oriatur in fidelibus mollities, qui ſe eamdem abdicare in baptiſmo profeſſi ſunt. 129

Vita mollis criminoſa eſt, & in ea noſtram ſalutem operari non poſſumus. 130. 131. hæc vita mollis & otioſa eſt proprie via lata, de qua loquitur evangelium. 129. 133. non eſt vita chriſtiana. 133.*136.139.* evangelii legibus nullo modo congruit. 123. nullo modo aſſimilat vitæ Salvatoris, qui noſtrum exemplar eſt. 124.131.136. nullam rationem habet ad cœlum, quod eſt finis, propter quem creati ſumus. 124. hæc vita mollis a filio Dei damnatur. 126. fruſtra contendimus in hac vitæ ſpecie duobus dominis ſervire. 127. hæc via recta videtur, ſed ducit ad mortem. *ibid.* qui hanc vitam ducunt, ſunt arbores infructuoſæ. *ibid.* fallimur, dum arbitramur nos innocenter vivere, hanc vitæ ſpeciem ducentes. 509. 132. 139. de hac vita eodem modo diſſerendum, ac de peccatis venialibus. 129. adverſatur vitæ pœnitenti, quam ducere debet Chriſtianus. *ibid.* in hoc vitæ genere plura peccata committuntur. 134. ab hac vita molli ac voluptuoſa ſæpe fit tranſitus ad ultimos criminum turpiſſimorum exceſſus. 127. commoditates quærere eſt mundum amare. *ibid.* hanc vitam ducere eſt reprobationis nota. 129. in hoc vitæ genere homines mundani ſalutem conſequi non poſſunt. 128. non enim obſervantur divina præcepta. 135. neque moraliter poſſunt adimpleri. *ibid.* Scripturæ teſtimonium contra hanc mollem vitam. *ibid.*

Quinam ſint, qui mollem vitam ducunt. Ingens eſt eorum numerus, qui hoc vitæ genus ducunt. 131. hæc vita principum virorum ac locupletum propria eſt. 132. hi putant ſibi jus eſſe hujuſmodi vitam ducendi. 139. mulieres magis, quam viri, vitæ molli ſunt obnoxiæ. 131. hujus vitæ mollis in mundanis mulieribus deſcriptio. 140. mollis eorum vita, qui boni cupiunt haberi. 130. fere omnes volunt hoc medio vias cœli ſternere, & vitæ chriſtianæ rigores lenire. 140

Error, & illuſio, in qua hujuſmodi perſonæ verſantur. 128.132. unde hic error procedat, & quidnam ſit ejus cauſa. 133. plures, qui vitam regularem vivere volunt, vel a ſuis flagitiis ſecedere, in hunc errorem labuntur. 132. hic error eſt eorum interitus cauſa. 129. intereſt ſcire, quænam ſit arcta via, per quam ad cœlum eundum eſt. 154. medium agnoſcendi, utrum ſimus in via lata, an in arcta. *ibid.* fallaces ſenſus eorum, qui vitæ commoda quærunt. 139. fruſtra aliquis putat mollem hanc vitam culpa vacare. 140. in hoc vitæ genere damnatur, qui bonum non operatur, licet nil mali operetur. 128. non deſunt, qui vitam mollem ipſi ducunt, erga alios vero auſteri ſunt. 140. obligatio ducendi vitam pœnitentem, & vitæ molli oppoſitam. 136.138. quilibet Chriſtianus tenetur vitam pœnitentem vivere, ac proinde hanc vitam mollem & commodam fugere. 131.134. Chriſtiani vita debet vitæ Salvatoris eſſe conformis, ac proinde ab hac mollitie longe abeſſe. 132. via arcta, de qua loquitur Salvator, non pro religioſis tantum eſt, ſed pro univerſis hominibus. 127. præceptum mortificationis exercendæ vitam mollem neceſſaria illatione interdicit. 129. qui in mundo vivunt, magis quam qui inter clauſtra, indigent mortificatione; tantum abeſt, ut jus habeant vitam mollem ducendi. 130. pauci conſilium capere poſſunt viam anguſtam ingrediendi, & vitæ molli renunciandi. *ib.* hujus vitæ generis effectus nos ad illam evitandam adigunt. 128. id quod hoc vitæ

genus ſaluti periculoſum efficit, obligat, ut eidem renunciemus. 129. facile eſt ſibi falſam conſcientiam ſtatuere in vita molli & inerti. 140. pleræque voluptates, & ſolatia vitæ mollis ſunt peccati occaſiones. 136. parum illud boni, quod in hoc vitæ genere fit, non prohibet damnationis periculum *ib.* quam difficile ſit, ne hujuſmodi vitam ducentes a licitis ad illicita tranſeant. 129. viam mundi corrupti latam vitantes debemus etiam vitare vitam mollem, quæ ad eam ducit. 130. vita mollis fovet concupiſcentiam, & prohibet, ne adimpleamus ea, quæ in Dei lege maxime ſunt eſſentialia. 133. filii Dei minæ in mollem vitam ducentes 130. vita mollis ſterilis eſt in bonis operibus, quæ Deus jubet, ut exerceantur. 140. qui hanc mollem vitam degunt, ſunt crucis, & Dei crucifixi inimici. 137. Inanes excuſationes, & falſi prætextus, qui afferuntur, ne mollis hæc & inera vita deſeratur. 135. nemo ea iis, qui per hanc viam ambulant, damnari vult, ſed omnes damnantur. 133. reſpondetur iis, qui doctorum ſolatia, quæ nos damnamus, permittentium ſententiam allegant. 138. ajunt quidam ſe vitæ rationem immutantes mundi irriſiones ſuſtinere non poſſe. 136. contendunt alii a Deo ad hanc vitam adeo regularem non omnes vocari, & illis ſure neceſſarias gratias peculiares, ut aliter viverent. 128. qui tamen hos prætextus objiciunt, aliquando ſententiam mutabunt. 139. qui fallacibus hujuſmodi opinionibus imbuti ſunt, gratiarum Dei fructum percipere non poſſunt. 134

Morbi. Morbi dolores impedimento ſunt diſpoſitioni ad bonam mortem. III. 530. malum, quod agitur celando ægrotis mortis diſcrimen, in quo verſantur. 535. Titulus, & monitum de eo, quod in hoc titulo agitur. 141. multiplex concionum hujus argumenti ſyſtema. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri copia queat ad propoſita concionum ſyſtemata exornanda. 143. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 144. & *ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 147. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 149

Morbi generatim perpenſi. Sunt peccati originalis effectus. 144. diverſæ rationes, quibus morbi poſſunt conſiderari. 147. ægritudines corporis cum morbis animæ habent rationem. 148. innumeri ſunt corporis morbi. 147. morbi ſunt Dei beneficia. 143. Deus homines diverſis viis ad ſanctitatem deducit, alios bona valetudine, morbis alios. 149. in hac agendi ratione divina providentia clareſcit. *ibid.* morbi ſunt vitæ calamitatum maxima, & cur. 154. ex omnibus hujus vitæ malis morbi nos magis afficiunt. 158. morbi publici: miſeriarum, quæ tunc videntur, deſcriptio. 156

Dei conſilium, cum nobis morbos immittit. 148. Deus novit gloriam ſuam e noſtris morbis depromere. 151. ſæpe corpus affligit, ut animam ſanet. 157. morbos permittit, ut noſmet a vitiis noſtris avocemus. 150. hoc eſt validius medium, quo Deus utitur, ut peccatores convertat. 156. Deus morbis punit crimina a corpore commiſſa. 157. morbus quandoque immittit, ut nos a mundo avellat. 158

Commoda generatim, quæ a morbis percipere poſſumus. 142. 157. morbi efficiunt, ut veritates æternas cogitemus. 146. virtus in morbis perficitur. *ibid.* ſatisfactio, quæ juſtitiæ divinæ impenditur, morbos patienter tolerando, Deo acceptior eſt ſatisfactione, quæ eidem in purgatorio impenditur. 149. morbi ſupplent mortificationibus, quæ in proſpera valetudine exerceri debent. *ibid.* nos admonent, ut mortem cogitemus. 150 purgatorii loco nobis ſunt in hoc mundo. *ibid.* oſtendunt, nos Deo eſſe curæ. *ibid.* cum Dei voluntati in morbis conformamur, ſupplemus omnibus officiis, quæ adimplere non poſſumus. 151. nobis ſuadet morbus, viribus, & valetudini non eſſe fidendum. 154. ab hujus vitæ bonis nos avellit. *ibid.* ſæpe nequiſſimorum peccatorum converſionis cauſa eſt. *ibid.* nos a maximis peccatis tuetur. *ibid.* admodum ſancti eſſemus, ſi tales in ſanitate eſſemus, quales in morbis ſumus. 157. morbus eſt occaſio Deo ſatisfaciendi pro peccatis noſtris. 156. tunc mortis & æternitatis recordamur. 157. tunc frequentius Deum cogitamus. *ibid.* tunc noſtrum corpus efficimus hoſtiam viventem Deo acceptam. 155. morbus elatiores humiliat. 157. curandum eſt, ut e morbis fructum percipiamus, illoſque inutiles non reddamus. *ibid.*

Vulgaris morborum abuſus. 143. vitia & defectus, in quos labimur. 151. impatientia in morbi doloribus. *ibid.* ingentia bona, quibus privamur ob muſſitationes & impatientias. 155. in ægritudine nimis indulgentes naturæ labimur in relaxationem. 149. calamitas illius, qui in malam partem accipit morbum a Deo illi immiſſum. 155. de moleſtiis impatientiæ & murmuris tentationibus in morbis. 152

Quomodo Chriſtianus morbos excipere debeat, iiſdemque bene uti. 142. 148. agnoſcere debet ſe pœnam hanc a Deo immiſſam promeruiſſe. 146. morbum recipere debet ſe divinæ voluntati ſubjiciendo. *ibid.* patientia illi eſt in hoc ſtatu neceſſaria, eamque exercendi occaſionem habet. 151. mortificatio chriſtiana, quam tunc poteſt exercere. *ibid.* animum, & conſtantiam præſeferre debet. *ibid.* de ſua valetudine non debet eſſe nimis ſollicitus. *ibid.* diſpoſitio Chriſtiani ægroti qualis eſſe debeat. 152. in morbis Salvatori offerre debemus paſſiones noſtras, & cum paſſionibus ejus conjungere. *ibid.* noſmet in Dei manibus ſtatuere debemus. 153. reſignationis ſenſus, quos habere debemus. 155. conſiderationes ſalutares in morbis faciendæ. *ibid.* ad Deum præcipue confugere debemus, ut priſtinæ valetudini reſtituamur. 156. providentia ſtatuit tempus, quo durare debet morbus. 147. exhortatio ad morbos patienter tolerandos. 158

Patientiæ meritum in morbis. 151. per hos Deus juſtorum patientiam exercet. 148. tunc majoris eſt meriti, quam cæteræ virtutes. 153. cum difficilis ſit Deo ſubmiſſio in diuturna ægritudine, patientia heroica requiritur. 158. patientia in vehementi dolore eſt martyrii ſpecies. 151. quam gloriam & mercedem Deus præparet illis, qui morbos patienter ſuſtinent. 154

Argumenta, quæ nos ſuadere debent ad recipiendos cum ſubmiſſione morbos, atque patienter tolerandos. 141. 142. morbi ſunt in ordine providentiæ. 143. 149. Deus melius ſcit, quam nos, quod nobis ſit neceſſarium, & ſæpe neſcimus, quid petimus, cum ab eo ſanitatem poſtulamus. 146. morbos quoſdam Deus nobis immittit ad majorem ſui gloriam. 149. morbus eſt calix, quem Deus nobis offert, & cujus menſuram nobis conſentaneam noſcit. *ibid.* morbos ſpectare poſſumus tanquam Dei pœnas ob noſtra peccata. 150. non idem tamen ſentiendum de aliorum morbis. 153. peccatorum noſtrorum conſideratio morbos debet reddere leviores. 150. cogitatio pœnarum, quas patiuntur damnati, nos debet adducere ad patienter ferendum, ut eorum pœnas evitemus. *ibid.* dolores, quibus in morbis acutioribus angimur, comparandi non ſunt cum purgatorii & inferni pœnis, quas promeriti ſumus. 154. æquum eſt, ut peccatorum noſtrorum pœnas feramus morbos tolerantes. 157

Quædam alia quoad morbos animadvertenda. Quando bona valetudine fruimur, plerumque vitæ oblectamenta cogitamus; rurſus vero in morbis ad Deum facilius animum intendimus. 154. in morbis evangelii inſtituta melius exercentur. 156. quidam morbis bene utuntur, quidam male. *ibid.* diſpoſitiones, quæ habendæ ſunt, ut morbis bene utamur. 142. quid agendum poſt recuperatam ſanitatem. *ibid.* Deus vult, ut hujus beneficii memores ſimus. 146. defectus in morbis vitandi. 148. remedia contra murmurationem, alioſque defectus. *ibid.*

Mores improborum Chriſtianorum. I. 248.

Mors. Præparatio ad mortem non differenda, quando nobis moriendum eſt. III. 518. temeritas eſt bonam mortem expectare, cum vitam criminibus obnoxiam ducamus. 528. vulgo morimur, quemadmodum viximus, cum eadem propenſione, iiſdemque inhæſionibus. 531. mors in peccato. 522. Tria hominum genera moriuntur in ſtatu peccati, atque impœnitentes. 515

Mors. Titulus de morte generatim, & monitum de eo, quod titulus continet. III. 158. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. 159. fontes, auctoreſque, unde deſumi copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 160. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 161. & *ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 164. quid ad hoc ex Theologia deſumi poſſit. 165. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 167

Mors bona & mala. Alter titulus, & monitum de eo, quod ibidem tractatur. III. 180. multiplex concionum hujus argumenti idea. *ibid.* fontes, auctoreſq; unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ideas exornandas. 182.

loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 183. *& ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 185. quid ad hoc ex Theologia deſumi poſſit. 186. delecti ea aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 788.

De morte generatim. Quid ſit mors. 165. mors eſt peccati pœna. 175. 185. cur Deus hominem morte damnaverit. 166. Dei filius, qui nos a pœnis peccato debitis vindicavit, a morte non exſolvit. *ibid.* cur baptiſmus, qui peccatum originale delet, nos non ſolvat a morte, quæ illius pœna eſt. *ibid.* mortem reſpicere debemus non ut philoſophi, ſed ut Chriſtiani. *ibid.* mors eſt rerum omnium privatio. 176.

Certitudo, & inevitabilis mortis neceſſitas. 171. conſiderationes ſuper certitudinem, & neceſſitatem mortis. 159. eorum exemplum, qui nos præceſſerunt, nobis ſuadent, poſſe nos quovis tempore, & ætate mori. 164. vita fragilis eſt, & in diſcrimine moriendi ſemper verſamur. 168. vix nati incipimus mori. 173. omnia tranſeunt, & nos, ut reliqua, pertranſibimus. 169. licet ſciamus nos debere aliquando mori, bene vivere non cogitamus. 176.

Morti proximiores ſumus, quam arbitramur. 173. licet certi ſimus nos debere aliquando mori, mortem longe abeſſe ſemper exiſtimamus. 176. quam brevis ſit noſtra vita, & morti proxima. 163. putamus ſemper nun adeo cito eſſe obituros. 159. ſpectare mortem debemus uti proximam, non uti remotam. 169. intereſt noſtræ mortis diem ignorare. 186. Deus providentiæ ſuæ effectu mundo ſubducit illos, quos prævidet futurum, ut in eo corrumpantur. 187. Scripturæ teſtimonio certum eſt, quod peccata ſæpe mortem feſtinant. *ibid.* plerique ſibi ſuadere nequeunt, ſe eſſe adeo proximos morti. 169.

De mortibus ſubitaneis. Mortes ſubitaneæ, frequentea ſunt, & vulgares. 168. peccatoris morientis perturbatio & ſtupor. 171. vigilandum, & timendum, ne mors improviſo nos occupet. 171. 172. 173. Dei filius nos ſemper admonuit, ut parati eſſemus, ne mors incautos occuparet. 184. fere ſemper mors aliud cogitantes occupat. 191. de mortibus repentinis. 197. felices ſæculi plerumque morte deprehendimur. 185. nemo putat ſore, ut morte occupetur. 201. præcipitem aliorum mortem intuiti noſmet confirmamus. 176.

De mortis timore. Quid in morte timendum ſit. 173. mors naturaliter conſiderata terribilis eſt. 179. ea, quæ mortem ſequuntur, illam formidabilem in Chriſtianiſmo reddunt. 188. Atheorum licentia mortis timorem pellere nequit. 189. ad quid prodeſſe debeat mortis timor. 173. quidam honori ſibi ducunt contemptum mortis. 179.

Diſcrimen inter fortes mundi, & ignavos Chriſtianos circa contemptum mortis. 167. nihil præter Jeſu Chriſti gratiam, & cæli ſpem, poteſt mortis timorem inhibere. 187. cur Sancti vulgo mortem non metuant. 188. 198. Deus ſe terribilem reddit terræ principibus illis mortem intentans. 187. mors terribilis erit peccatori imparato. *ib.* Chriſtiani mortem vereri minus debent, quam infideles. 196. juſti, & veri Chriſtiani mortem timere non debent. 197. Chriſtianus generatim loquendo non debet mortem metuere. 195. 204.

De mortis deſiderio. Poſſumus mortem licite expetere. 166. quid prohibeat, ne juſti mortem capiant. 190. cur homo, qui bene vivit, mortem cupere poſſit. 191. deberemus mortem concupiſcere veluti felicis æternitatis initium. 192. ut bonam mortem cupiamus, opus eſt, ut bene vivamus. 205.

Cogitatio mortis, ejus utilitas. 179. 190 mortis cogitatio vitam noſtram regere debet. 163. hæc cogitatio nos debet humiliare. *ib.* a bonis hujus mundi nos avellit. *ib.* noſtram eorum fallacem ideam & æſtimationem corrigit. 159. nobis oſtendit, quid ſimus. *ibid.* eſt validum remedium contra peccatum. 164. homines debent mortem cogitare, ſicuti rei eidem damnati. 167. quicumque aliquem Chriſtianiſmi ſenſum habent, cogitatione mortis afficiuntur. *ib.* ſatis eſſe nobis non debet ſterilis mortis cogitatio, vel timor. 169. metuimus mortis cogitationem, & cur. 170. nullo fere modo mortem cogitamus, licet mille objecta illius excitent cogitationem. 170. mortis cogitationem, quantum poſſumus, avertimus. *ibid.* tunc maxime cum morti ſumus proximi. 174. hæc cogitatio eſt remedium contra quæcumque vitia. 177. & contra omnes affectus. 168. quomodo de morte cogitandum ſit. 177. cogitatio mortis non prohibet, quin alia negotia cogitemus, ſed ea dirigit. 176. Sanctos ad vitæ auſteritatem amplectendam compulit. 177. generatim efficit, ut bene vivamus. *ibid.* hominis ſuperbiam coercet. 178. eſt avaritiæ medicina. *ibid.* juſtos non terret. 186. magis afficimur cogitatione mortis, cum proxima eſt, quam cum remota. 191. mortem cogitare debemus; hoc eſt conſilium eccleſiæ, quæ nos ad illam identidem excitat. *ib.* pauci ſerio mortem cogitant. 205. inſignis ſtultitia eſt mortem non cogitare. 180. mirum eſt, quod homines adeo parum mortem cogitent. 191. 194. ſæpe de morte loquimur, ſed raro illam cogitamus. 202. effectus cogitationis mortis. 192. bonum quod parit. 199. nos ad Dei & æternitatis cogitationem ducit. 195. nihil aptius, quo humilietur homo, & ad pœnitentiam excitetur. *ibid.* noſtram ambitionem cohibet. 203. nihil magis efficit, ut noſmet colligamus quam mortis cogitatio. 204. bona conſilia, quæ efficit ut capiamus. 179.

De mortis memoria, & oblivione. 176. opus eſt, ut mortis memoria ſit aſſidua. 166. mortis oblivio efficit, ut terrenis bonis hæreamus. 168. homines mortem non reſpiciunt, niſi tanquam objectum remotum. *ib.* mors eſt id, quod nos ſæpiſſime ob oculos habemus, & cujus facilius obliviſcimur. 170. cum caſus aliquis illius memoriam nobis refricat, diutius eam non ſervamus. *ibid.* ſæpe Chriſtianis alloquendum eſt de morte, ut ejus recordentur. 167. qui mortis obliviſcuntur inexcuſabiles ſunt. *ibid.* mortis memoria efficit, ut recordemur, quid ſumus, & quid aliquando erimus. 171. principes & divites ſæpe obliviſcuntur ſe eſſe mortales. *ibid.* mundani animum morti non attendunt. 178. ſola noſtra infidelitas, vel ſtupiditas prohibet, ne mortem cogitemus, vel illius recordemur. 177. veri Chriſtiani in omnibus operibus ſuis mortem reſpiciunt. 185. oblivio mortis efficit, ut mundo adhæreamus, eumque inviti deſeramus. 179. mundani audire nolunt ſermones de morte, ut ejus memoriam effugiant. 202. oblivio mortis eſt plerumque malæ mortis cauſa. 204. qui dum viverent, mortem cogitare obliti ſunt, ſæpe etiam obliviſcuntur eamdem cogitare, quando illis moriendum eſt. 193.

Quid mors efficiat, & inſtructiones, quas inde eruere debent viventes. Eſt ſchola, & philoſophia, ubi plura diſcere poſſumus. 187. nobis oſtendit rerum mundanarum vanitatem. 175. 177. 185. efficit, ut noſtros errores, & falſa præjudicia cognoſcamus. 194. de vitæ voluptatum vanitate nos perſuadet. 168. humilitatem nos docet. 171. ad nihilum redigit, quidquid in mundo magni æſtimatur. 176. finem imponit cuilibet felicitati. 170. nobis oſtendit curas laboreſque plurimorum mortalium inutiles eſſe. 173. omnes homines æquales reddit. 174. memoriam etiam maximorum hominum delet. *ibid.* nos docet, quid ſimus, & noſtram ſuperbiam frangit. 175. & quod omnia mundi bona inutilia poſt mortem ſunt. 198. inſana illuſio, quam ex mortis cogitatione eliciunt impii. 204.

De præparatione ad mortem. 195. 199. omnes actiones noſtræ hunc ſibi proponere debent finem, bonam videlicet mortem. 172. præparatio ad mortem nunquam inutilis eſt. 197. ut morti nos diſponamus, a rebus omnibus, quoad fieri poteſt, nos ſeparemus oportet. 198. inſignis prudentia eſt ſeſe morti diſponere, potiuſquam curare, ut vita proferatur. 202. nulli rei minus, quam morti noſmet præparamus. 203. ſapientum mundi hac in re negligentia. 195. diſcendum eſt bene mori. 196. dum vivimus ab eis rebus divelli debemus, quas ægre morientes relinquere debebimus. 202. ſemper parati eſſe debemus mori. 192. incipiendum eſt quotidie mori, ut ſimus parati aliquando vere mori. 185. majori cura evitamus mortem, quam nos bonæ morti præparemus. 187. ad bene moriendum neceſſe eſt ſæpe mortem cogitare. 189. qui præ cæteris maxime deberent ſeſe morti diſponere, hi vulgo eidem recipiendæ magis adverſantur. *ibid.* qui morti ſe præparare noluit, omnem ejus amaritudinem experietur. *ibid.* mors videri debet terribilis peccatori imparato. *ibid.*

De bona & mala morte generatim. Mors vulgo talis eſt, qualis fuit noſtra vita. 188. de mortis ſanctitate judicari non poteſt juxta indicia, quæ a moriente præbentur. 202. dolores, quos in morte patimur, pœnitentiæ locum obtinere poſſunt, 189. in morte id cogitamus, quod fuimus. 198. licet mors libera nobis non ſit, acceptatio voluntaria eam reddere poteſt meritoriam. 165. noſtra ſors æterna dependet a ſtatu, in quo morientes reperimur. 174. quomodo in morte mutatur ſententia & cogitatio. 172. mors aliquibus dulcis eſt & ſuavis, aliis admodum terribilis. 186. mors ſemper timenda ob incertitudinem, an obituri ſimus in ſtatu gratiæ vel peccati. 187.

ſæpe cogitandum, an vellemus mori in ſtatu, in quo ſumus. 205. non eſt adeo facile bene mori, ut putatur. 206. acceptatio mortis, & divinæ voluntati ſubmiſſio. 192.

De morte juſtorum, ſeu de bona morte. Quanti momenti ſit. 204. perſeverantia finalis, quæ eſt mori in ſtatu gratiæ. 166. mors juſtorum in Scriptura dicitur ſomnus, & cur. 180. hujus mortis utilitates. *ibid.* lætitia & conſolatio hominis juſti in morte. 191. 205. juſti, & boni Chriſtiani lætanter obeunt. 188. hominis, qui bene vixit, ſenſus confidentiæ in Deo. 192. hujus confidentiæ actus. 193. juſti abſque dolore relinquunt id, quod abſque adhæſione poſſederunt. 201. mors juſto non poteſt eſſe moleſta. 206. juſti in morte tranquillitas. 193. preces, quas effundere debet. 199. difficile eſt, ſeu potius fieri non poteſt, ut bene moriamur, quin antea mortem cogitaverimus, eique nos diſpoſuerimus. 170.

Mors impiorum, ſeu mala mors. Multifariam male mori poteſt. 188. mors in peccato terribilis calamitas eſt. 166. qui nullo modo præcavet, ut bene moriatur, evidens periculum ſubit male moriendi. 189. pœnæ, atque mœrores, quibus afficiuntur Mundani, eo quod omnia relinquere debeant. *ibid.* & 193. 201. teſtamentum divitis in morte. 172. ſenſus religionis, fides, ac ipſamet ratio, quæ in nequiſſimis peccatoribus videbatur ſopita, in morte reviviſcent. 175. vana in morte vota eorum, qui male vixerint. 193. 202. ſuorum peccatorum cogitatione in morte perterrebuntur. 193. peccata commiſſa tunc eorum menti occurrunt. 197. cogitatio futuri eos mire perturbat, quantumvis modicum fidei illis reliquum ſit. 194. crudelis inquietudo, in qua tunc verſatur homo, qui ſine religione vixit. *ibid.* timores, & tumultus omnium eorum, qui male vixerunt. 199. Deus plerumque in morte ſuas gratias negat, quas viventes contempſimus. 197. quid impii in morte relinquant, & quid ſecum deferant. 201.

Status hominis poſtquam male vixit morientis. 202. ſtatus hominis in articulo mortis. 168. aliud eſt mortem tanquam remotam conſiderare, ac proximam intueri. 169. in morte leve ſolatium erit ingentia bona poſſediſſe. 199. de hujus mundi rebus judicandum ex judicio, quod in morte feretur. 197. ſi de rebus in vita judicaremus, uti de iis judicabimus in morte, omnino aliter ac vivimus, degeremus. 185. cæcitas peccatoris, etiam in extremo vitæ momento. 199.

Quid animæ contingat poſt mortem. Mirus ſtupor animæ nocentis ex hac vita exeuntis. 198. poſt mortem nemo amplius converti poteſt. 187. æterne in eo permanemus ſtatu ſive bono, ſive malo, in quo morimur. 185. generalis rerum omnium quoad nos ſubverſio fit in morte. 172. in mortis inſtanti cognoſcimus falſitatem idearum, quas de rebus mundanis nobis effinxeramus. 187. poſt mortem nulla fiet nobis immutatio. 201.

Quid mors efficiat quoad noſtra corpora. 173. mutatio, quæ fit in corpore humano jam defuncto. 178. ſtatus, ad quem mors adigit hominem divitem, atque potentem, voluptatibus deditum. 163. terribilis corporis in tumulo ſtatus. 168. mortuorum intuitus ſæpe magnam in noſtris mentibus impreſſionem efficit. 191. mortui adſpectus ſalutare eſt documentum. 196. triſtis ſtatus, hominis animam exhalantis. 200. conſiderationes habendæ ſuper hoc ſtatu. *ibid.* ſtulti ſumus, qui corpus in cinerem mox redigendum colimus. 164. cum noſtra corpora in pulverem redigenda ſint, inutile eſt ea tot deliciis complecti. 173.

Alia quædam, de quibus ſermo habetur in hoc argumento. Quomodo noſtrorum conſanguineorum mortem plorare debeamus. 178. Deus juſte poſſet ſubita morte punire eos, a quibus læditur. 188. de crucifixo, qui morientibus offertur. 203. de orationibus, quæ dicuntur, dum quiſpiam animam exhalat. 200. mors cauſa eſt, & ſimul remedium peccati. 159. fallimur, ſi mortem tranquillam ſperamus vitam criminoſam agentes. 197. cum poſt mortem amplius mereri non poſſimus, laborandum nobis eſt pro cœlo, dum vivimus. 193. debemus noſtram mortem Deo offerre cum morte Salvatoris. 198. malæ mortis defectus corrigi nequeunt. 203. mors omnia mutat, & poſt mortem nihil mutatur. 205.

Mortificatio. Titulus, & monitum de eo, quod in hoc titulo tractatur. III. 207. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 209. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 210. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 213. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 214.

De mortificatione generatim. Definitio mortificationis. 213. quid ſit mortificatio chriſtiana. 216. varia ejus nomina. 213. quodnam ſit mortificationis objectum. 214. mortificationem externam interna ſemper debet comitari. 216. eſt quotidianæ mortis ſpecies. 212. eſt e ſuo corpore hoſtiam viventem efficere. *ibid.* eſt ſacrificium, & in quo differat a veteris legis ſacrificiis. 215. de circumciſione Chriſtianiſmi. *ibid.* eſt gladius ex utraque parte acutus. 212. ejus ſymbolum habemus in frumenti grano, quod in terram cadit, ut moriatur, & ſua morte fructum producat. *ibid.* eſt martyrii ſpecies. 216. quinam ordo in mortificationibus externis ſervandus. 214. actus mortificationis, qui poſſunt exerceri. 216. nimia licentia, qua noſtris ſenſibus indulgemus. 221.

De corporis mortificatione, Hoc peccati corpus mortificatione debemus evertere. 207. hujus mortificationis, & corporis auſteritatum conditiones. *ibid.* quam horreant mundani corporis mortificationem. 214. diſpoſitio, quam habere debet quilibet Chriſtianus, mortificationem exercendi. 215. quando exercenda ſit. 222. auſteritas vitæ, & mortificatio Apoſtolorum. 211.

Obligatio mortificationis in Chriſtianiſmo. Noſtra vita eſſe debet aſſidua mortificatio. 215. mortificatio non eſt tantum pro religioſis, ſed pro omnibus. 219. non ſolum eſt conſilii, ſed etiam præcepti. 221. cum mortificatio pro omnibus ſit, ideo eſt præceptum. *ibid.* mortificatio neceſſaria eſt, ne in ſcelus ruamus. 223. cum corpus fuerit conſcium peccati, debet eſſe & particeps pœnæ. 215. gratia nobis datur in Chriſtianiſmo, ut mortificationem exerceamus. 218. omnibus ſemper perſuaſum fuit, in chriſtiana religione opus eſſe mortificatione. *ibid.* prima nos mortificandi obligatio ex baptiſmate noſtro deſumitur. *ibid.* quatenus peccatores mortificare noſmetipſos debemus. *ibid.* nemo Chriſtianus eſſe poteſt abſque mortificatione. 219. chriſtiana vita eſſe nequit, quæ mortificata non eſt. 220. modus, & diſcretio in mortificationibus corporis ſervanda. 214. quid faciendum illis, qui magnas mortificationes exercere nequeunt. *ibid.*

Rationes, quæ nos ad exercendam mortificationem debent impellere. Suum corpus mortificare, non eſt illud odiſſe, ſed illud charitate diligere. 212. unuſquiſque ſeipſum excitare debet ad ea perferenda, quæ in Chriſtianiſmo ardua ſunt. 215. nomen & qualitas Chriſtianorum nos adigunt ad mortificationem. 216. item filii Dei exemplum. 218. quid veteres ſolitarios ad mortificationem excitaret. 220. vetus homo, & noſtrum corpus, infenſiſſimus noſter hoſtis, mortificatione confundi debent. 222. verus Chriſtianus debet quotidie ſibi ipſi mori per mortificationem. 212

Commoda quibus privamur corporis mortificationem fugientes. 224. haberi non poteſt pœnitentia abſque mortificatione. 219. Oratio ſine mortificatione ſuſpecta eſt. *ibid.* mala, quæ accidunt mortificationis defectu. *ibid.* felicitas moriendi vitæ ſenſuum per eorum mortificationem. 217. Spiritus Jeſu Chriſti eſt Spiritus mortificationis. 220. mortificationis chriſtianæ præſtantia. 217.

Bonum, & utilitas, quam ex mortificatione percipimus. Mortificatio corporis affectuum mortificationem parit. 222. carnis mortificationes neceſſariæ ſunt, ut tentationes vincantur. 214. in quocumque ſtatu ſive peccati, ſive gratiæ, neceſſaria eſt mortificatio. 221. cœlum non rapimus niſi per vim, ac proinde per mortificationem. *ibid.* ſine corporis mortificatione ſpirituales evadere non poſſumus. 224. Deus nobis mortificationes immittit, ut nos experiatur. *ibid.* vult in nobis veterem hominem mortificatione deſtruere. 218.

In quo ſita ſit mortificatio chriſtiana. 219. in omnibus rebus exerceri poteſt hæc mortificatio. 223. a licitis ſæpe abſtinemus, ne illicita committamus. 219. amoris proprii mortificatio. 222. mortificationis praxis. 219. ſolatiis etiam innocuis modum ſtatuere debemus. 216. quo uſque mortificationem Sancti perduxerint. 223. animæ ſanctæ mortificationem libenter amplectuntur. 224 præſtantiſſimi Sancti maximas mortificationes exercent. 222. Religioſorum auſteritas. 219. mortificatio inter delicias. 221. in principibus admirabilior eſt. 220

Difficultas exercendæ mortificationis. 215. quam rara ſit ejus praxis. 217. quam parum in hoc Jeſu Chriſto aſ-

ſimi-

ſimilemur. 219. mortificationem horrere non debemus. 220. difficultas, & labor, quem experimur corpus mortificaturi. *ibid.* difficilis non eſt amanti Deum. *ibid.* S. Pauli ſententia de mortificatione. *ibid.* qui mortificationem vitant, ſunt crucis Jeſu Chriſti inimici. 223 Excuſationes, & prætextus, ut a mortificatione chriſtiana nos eximamus. Quidam ſe exſolvunt veriti, ne vitæ ſpatium imminuatur. 216. alii ob eorum mollitiem. 220. fruſtra ſæculi divites a chriſtiana mortificatione ſe diſpenſare contendunt. 223. molles præſto non ſunt vitæ ſuæ, ſi neceſſe foret, pro Deo tradendæ. 222. immortificatorum ſtatus deplorandus. 223.

Mortificatio ſenſuum. Hinc ſumendum eſt initium vincendi amorem proprium. I. 566

Moyſes eſt exemplar viri paſſionum ſuarum domini. I. 35 typus charitatis erga proximum. 138. Dei amorem Iſraelitis commendat. 90. Deo reſiſtit jubenti, ut Pharaonem conveniat. II. 25. primus ſupremæ Majeſtati ſtatum cultum inſtituit. *ibid.* jejunavit 40. diebus, quibus legis tabulas ſcribebat. 342. laudes, quibus Dei miſericordiam proſequitur. III. 83. ejus mors. 184. ejus orationis vis in cæde Amalecitarum enituit. 324. & in ſeditione in ipſum & Aaronem exorta. *ibid.* quomodo Deus Moyſem inhibere voluerit, ne pro ſuo populo precaretur; ipſe tamen non paruit. 587. exemplum divinæ providentiæ erga illum ab interitu vindicantis, & in Pharaonis aula educantis. 553. quomodo cum Aarone ob levem diffidentiam punitus fuerit. 415.

Mundus. Hic mundus materialis caſu fieri non potuit. I. 195. huius mundi ordo eſt invictum argumentum exiſtentiæ Dei. *ibid.* ſpiritus mundi eſt maximum obſtaculum ad ſalutem. 150. quid intelligatur, cum dicimus debere Chriſtianum eſſe a Mundo ſejunctum. III. 294. in mundo viventes debemus eſſe a mundo corrupto ſeparati. 298. extat Mundus, in quo noſtram ſalutem operari poſſumus, ſicuti extat alter, cui abrenunciare tenemur. 294. in Mundo ſalutem conſequi poſſumus. 295. & ſanctitatem adipiſci. *ibid.* & ſui ſtatus officia religionis officiis accommodare. 294. inanes illorum excuſationes, qui in Mundo chriſtiane vivere ſe non poſſe arbitrantur. 298. ſcientia Mundi, huius vocis explicatio. 297. Mundani chriſtiane vivere tenentur. 298. & in ſuam ſalutem incumbere. 299.

Mundus, vanitas voluptatum, *omniumque hujus mundi bonorum.* Titulus, & monitum. III. 224. multiplex concionum huius argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 226. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 227. loci, & ſententię SS. Patrum ad idem. 229. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. 230. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 231

Rerum mundanarum natura, fragilitas, inſtabilitas &c. Quid ſit Mundus, & e quo conſtet. 245. quid de hujus mundi bonis ſentiendum ſit, & quanti ea æſtimanda. 235. rerum mundanarum vanitas. 236. inſtabilitas, & brevis duratio. *ibid.* vanitas, & inconſtantia bonorum hujus mundi arbore, quam vidit in ſomniis Nabuchodonoſor, repræſentantur. 227. bona mundana flumini præterfluenti comparantur. 228. verus Chriſtianus mundum reſpicere debet tanquam præteritum ſibi. 229. brevis gloriæ, omniumque Mundi bonorum duratio. 225. 228. nihilum & vanitas dignitatum mundanarum elucet in pulvere, quæ poſt magnatum mortem ſola remanet. 234. ut juſtam earum ideam nobis effingamus, illas conſideremus, oportet, mortis momento. 235. omnium harum dignitatum vanitas. 241. hujus mundi bona non ſunt vera bona. 231. cur inania dicantur. 232. Mundi promiſſiones nos fallunt. 234. bona mundi ſuapte natura caduca ſunt. 236. ſunt ſolummodo vanitas & mendacium. *ibid.* quid ſit voluptas, & in quo ſita ſit. 232. quam parum durent ſenſuum voluptates. *ibid.* quam brevis, & inanis ſit hominum mundanorum lætitia. 235. vanitas voluptatum mundanarum. 245. naturam induunt objectorum, a quibus producuntur. 238 Hujus mundi bona noſtrum cor adimplere, neque nobis facere ſatis poſſunt. 237. 241. 242. ratio illa poſſidendi non finit, ut ea nobis ſatis ſint. 235. omnia ſimul hujus mundi bona nos felices reddere non poſſent. 232. ut felices in hoc mundo ſimus, nihil ex hujus mundi rebus concupiſcere debemus. 233. vera felicitas in hoc mundo non invenitur. 234. ſummi etiam viri, & qui beatiores videntur, ſuas habent curas & mœrores. *ibid.* mundana bona nequeunt ſatis facere naturali deſiderio, quo cupimus eſſe felices. 235. Salomonis exemplum debet errorem abſtergere ab illorum animo, qui felicitatem ſuam in bujus vitæ bonis ſtatuunt. 237. hujus vitæ bona nos non tuentur a malis, quæ illi accidunt. 238 in quibus mundi bonis nihil præter ſpiritus afflictionem invenitur. 239. mala, quæ hujus vitæ bona ſequuntur. 240. homines mundani non ſunt adeo felices, ut putantur. 231. pace conſtanti in mundo frui non poſſumus. 242. hujus mundi voluptates moleſtis caſibus perturbantur. 236. mundi lætitia ſuperficialis eſt. *ibid.* non extat vera in mundo lætitia. *ibid.* mœror in morte, quod ſenſuum voluptas quæſita fuerit. 239. homines abutuntur naturali propenſione erga voluptatem. 232

Quid ſit amor mundi, & de illius bonis adhæſione. 235 amor proprius eſt cauſa amoris rerum mundanarum. 229 amare mundum eſt amare mendacium. 228. quomodo intelligendum ſit præceptum de mundo non amando. 235. ratio, propter quam crimen eſt terrena amare. *ibid.* ut perfecte terrenarum rerum amorem abdicemus, amori proprio abrenunciare debemus. 232. qui hujus mundi voluptates amat, Deum diligere ex toto corde ſuo non poteſt. 233. terrenarum rerum cupiditas inſatiabilis eſt. *ibid.* deſiderium bonorum hujus mundi eorum poſſeſſione augetur. *ibid.* mundo nihil fere primigeniæ pulchritudinis ſupereſt, neque deberet amplius nos allicere. 234. mundum amamus, quantumvis Mundus nos oderit. *ib.* indignus fluxorum mundi bonorum amor. 235. æſtimatio, & amor bonorum hujus vitæ cœleſtium cogitationem nobis auferunt. 238. mundani vitæ hujus voluptates depereunt. 235. inſanus amor mundi, & voluptatum illius. 239. Mundus vix non amari poteſt, licet illius vanitas agnoſcatur. 240. quinam ſint ii, qui Mundi captivi appellantur. *ibid.*

Avulſio a mundo. 234. perfecti Chriſtiani non ſunt ſolummodo a mundo avulſi, ſed eidem etiam mortui. 229. a rebus mundanis vere avulſos eſſe debemus, neque ſatis eſſe nobis debet, ut earum contemptum externe teſtemur. *ibid.* pauci ſunt Chriſtiani, qui ab omnimoda adhæſione immunes ſint. 233. mundus, qualis eſt, habet adhuc illecebras, quarum falſitatem agnoſcere difficile eſt. 23d. felix ſtatus, ad quem pervenimus ab omnibus mundi rebus avulſione. 239. quilibet Chriſtianus debet eſſe a mundo ſejunctus, & quomodo. *ibid.* terrenarum rerum viciſſitudines nos ab iis avellere, & ad æternarum rerum cogitationem debent deducere. 242.

Totus Mundus plenus eſt laqueis, & omnia nos tentant. 242. Mundus contemnendus. 235. 240. Jeſus Chriſtus exemplo ſuo nos mundi contemptum docuit. 228. quamvis veteres Philoſophi mundum contemnere profeſſi ſint, eo erant decepti. 238. mundi gloria contemnenda. 224. contemptus exiſtimationis mundi. 235. bona Mundi contemnenda ob modicum eorum valorem. 245. & ob eorum brevitatem. 240.

Mundus, Mundi flagitia &c. Titulus, & monitum de eo, quod in hoc titulo continetur. III. 243. multiplex concionum hujus argumenti idea. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde deſumi copia queat ad propoſitas concionum ideas exornandas. 245. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. *ibid.* loci, & ſententię SS. Patrum ad idem. 248. quid ex Theologia ad hoc depromi queat. 249. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 250.

Amor Mundi, illique adhæſio. 251. corruptio, quæ regnat in mundo generatim. *ibid.* quam corruptus fuerit mundus diluvii tempore. 346. Abrahami, qui patriam ſuam dereliquit, exemplum, ut hunc mundum corruptum fugiamus, nos docet. *ibid.* Mundi corruptio tempore legis ſcriptæ. *ibid.* quam difficile ſit bene vivere in hoc mundo corrupto. 247. hic mundus comparatur Babyloni, de qua ſermo habetur in Apocalypſi. *ibid.* exiguus juſtorum, qui ſunt in mundo, numerus. 248. parum innocentiæ eſt in mundo. 253. quomodo in eo omnia ſcelera regnent. *ibid.* unde mala, quæ ſunt in mundo, procedant. 256. invectiva in mundi flagitia. 252. mundus nec novit Deum, nec illi ſervit. *ibid.*

Spiritus, ingenium, & deſcriptio hujus mundi reprobi. Quid ſit mundus, de quo hic loquimur, & quid eo intelligendum ſit. 248. quid ſit concupiſcentia in mundo regnans. 249. deſcriptio flagitiorum mundi. 250. vita plerorumque mundanorum. 253. quid mundani nomine intelligendum ſit. 254. in aula magis regnat Mundi ſpi-

di ſpiritus. *ibid.* de cœtibus mundanis. 255. collatio mundi cum mare. 248. mundi ſpiritus ubique regnat. 254.

Placita Mundi reprobi. Mundi leges divinis legibus adverſantur. 248. oppoſitio inter ſpiritum mundi, & Spiritum ſanctum. 244. cur dæmon princeps mundi vocetur. 247. cavendum, ne placitis mundi corrumpamur. *ibid*, mundi placita Jeſu Chriſti principiis oppoſita. 253. plerique mundi placita ſequuntur. 252. damnanda mundi ſcientia. 254. mirum eſt, quod Chriſtiani mundi placita laudent, illaque ſequentibus plaudant. 255. nullam præcautionem adbibemus, ut a mundi placitis nos tueamur. 256. quilibet diteſcere ſtudet. *ibid*.

Salutis pericula, quæ in mundo ſunt. 247. 255. nihil eſt in mundo, qnod in ſalutis diſcrimen Chriſtianum non adducat. 244. nullus eſt noſtræ ſalutis inimicus periculoſior, quam mundus. 250. an ſalutem conſequi in mundo poſſimus. 251. difficultas ſalutem conſequendi in mundo. 254. hæc difficultas olim Chriſtianos in deſerta compulit. 256. Mundani ſuam vitæ rationem ſecuti ſalvari non poſſunt. 255. eſſe de hoc, de quo loquimur, mundo, eſt eſſe de numero reproborum. 249

Obligatio ſugiendi Mundum. Omnes tenentur ſugere mundum, & quomodo. *ib.* eatat mundus quidam in Ipſomet Cbriſtianiſmo, quem ſugere debemus, & quiſnam ille ſit. 247. 250. 252. juſtæ cauſæ, ob quas mundum fugete, & odiſſe debemus. Iuter mundi, & Dei ſequelam nihil medium. 251. ſtatus, & munera, quæ in mundo ſugienda ſunt. 252. muodus ſugiendus, ne in ipſo corrumpamur. 255. nullum aliud medium eſt ſe tuendi a corruptione mundi, quam illum fugere. 256. mundus a Dei filio reprobatus, & quinam ſit. 251. in hoc mundo perverſo & corrupto nullæ ſunt viæ, quæ nos ad Deum ducant. *ibid*.

Quædam alia mundum reſpicientia. Amor mundi eſt Idololatriæ ſpecies. 249. notæ, quibus cognoſcimus, an mundus ametur. 248. mundus magnas illecebras habet, quibus adoleſcentes alliciat. 253. mundanorum cruces, & mala. 255. mundani ſæpe de ipſomet mundo conqueruntur. *ibid*. in viis mundi non occurrunt niſi pœnæ, atque merores. *ibid*. felicitas eorum, quos Deus ea mundi agitationibus abſtulit. 256. cur filius Dei pro mundo noluit orare, & quinam ſit ille mundus. 250

Munera, & dignitates nonniſi ambitione quæruntur. I. 66.

Murmur. Murmurationes contra Superiores diriguntur in Deum. III. 261. Maria ſoror Moyſis a Deo punita, quod de fratre ſuo male locuta fuerit, I. 524

N

Naaman; ejus ſanatio per acquas Jordanis, ejus figura, quam in baptiſmate acquirimus. I. 236

Nabuchodonoſor: ejus extrema ambitio. I. 57

Nazaræi; auſteritas eorum vitæ. III. 211

Negotium. Animæ noſtræ ſalus eſt unicum negotium noſtrum. I. 186

Neutrius partis ſtudium admitti nequit in religionis materia. I. 204

Ninivitæ. Dei miſericordia erga illos. III. 83. quomodo Dei indignationem jejunio ſedaverint. II. 342. 357. quam rigoroſa fuerit eorum penitentia. III. 445

Noe., Magnus hic Patriarcha eſt esemplum rationis agendi divinæ providentiæ, tempore diluvii. IV. 553. in arca tranquillus permanſit, imago pacis hominis juſti in caſibus moleſtioribus. III. 367. ejus perſeverantia in Dei famulatu. 431

Nomen Chriſtiani. Obligationes, quas nobis hoc nomen imponit, vide titulum *Baptiſmus*.

Nuptiæ. Dei filius nuptiarum convivio adfuit, & cur. III. 49.

O

Obedientia legibus divinis; vide titulum *Præcepta* III. 468. in omnibus Deo parendum eſt. 479. de obedientia religioſa. I. 408. plerique ſuæ tantummodo voluntati parere volunt. 411. obedientia parentibus debita. II. 195. 198. obedientia, quam filius Dei ſuæ ſanctæ matri, & S. Joſepho præſtabat. 193. 201.

Obedientia. Titulus, & monitum de eo, quod titulus amplectitur. III. 257. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde deſumi copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 258. loci, esempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 260. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 262. quid ad hoc ea Theologia deſumi poſſit. 263. delecti ea aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 265

De obedientiæ generatim. Ejus definitio. 263. obedientia varia eſt juxta varietatem eorum, qui jus habent præcipiendi. 264. quinam hoc jus babeant. 263. duplex obedientiæ ſpecies, perfecta altera, altera imperfecta. 264. hujus virtutis præſtantia. 266. quam accepta Deo ſit. 267. ejus perfectum eaemplar fuit filius Dei. 265

Hujus virtutis indigentia, atque neceſſitas. 257. obligatio ſubditorum ſuis ſuperioribus obediendi. 263. filius Dei voluit, ut legis Doctoribus pareretur, licet eorum agendi rationem condemnaret. 262. neceſſarium eſt, ut in mundo adſit ſubordinatio, & dependentia 265. quantum neceſſaria in mundo, & in cœtibus ſit obedientia. 265. obligatio, qua quiſque tenetur, obediendi. *ibid*. neceſſaria eſt obedientia, ut pace fruamur. *ibid*.

Rationes, quæ nos debent ad obedientiam impellere. Parendum eſt Principibus, quia eorum poteſtas a Deo procedit. 266. Reſpiciendus eſt Jeſus Chriſtus in iis, quibus paremus. 265. Superior plerumque pluribus luminibus præditus eſt, quam inferior. 272. non debemus ſpectare qualitatem eorum, quibus paremus, ſed auctoritatem, quam a Deo ſuſceperunt. 265.

Veræ obedientiæ conditiones. Ut chriſtiane agamus, nobis ſatis eſſe non debet obedientia mere moralis. 263. ea corde, & æquo animo parendum eſt. 266. obedientia debet eſſe prompta. 269. cæca eſt, & ſimul illuminata. 266. idem eſt de obedientia, ac de fide, & in quo. 268. parendum non eſt in rebus, quæ legi divinæ adverſantur. 267

Bona, & emolumenta, quæ ea obedientia percipimus. 258. 264. pax, & quies conſcientiæ illius, qui paret. 262. obedientia omnes alias virtutes complectitur. 269. parentis conditio utilior eſt, quam jubentis. 264. ſuperiori obediendo, Dei voluntatem eſequimur. *ibid*. calamitas eorum, qui nonniſi ſuam voluntatem ſequuntur. 266. hominibus obedire eſt Deo obedire. 267. cogitatio, quod Deo paremus, ſpem nobis indit noſtra cœpta es ſententia proceſſura. 262. obedientiam ſequentes errandi periculum non ſubimus. 267. vivere in ſtatu obedientiæ eſt vivere ſecundum Deum. 269. obediendo ſemper certi ſumus bene agendi, dummodo nihil contra Deum nobis imperetur. *ibid*. obedientia parentem a periculo ſuæ damnationis tuetur. 270. paruiſſe erit in morte ingens conſolatio. *ibid*. inferior obediendo ratione carere non poteſt, licet ſuperior irrationabilia jubeat. 271. qui ducuntur obedientia, lumen tutum ſequuntur. *ibid*. obedientia eſt tuta ductrix in via ſalutis. 272. eſt meritorum ſons. *ibid*. obedientiam eſercendo, exercentur præcipuæ virtutes. *ibid*. humilitas, & mortificatio eſercentur. *ibid*. qui obedientiam ducem ſequitur, veram ſapientiam poſſidet. *ibid*. dulcis conſolatio eſt vivere in dependentia, & obedientia. *ibid*. ſatius eſt ſe bono aliquo ea obedientia privare, quam illud ea ſua voluntate peragere. *ibid*.

De obedientia religioſa. 268. In quo ſita ſit. 258. votum obedientiæ, quod emittunt Religioſi. 264. obedientiæ ſtatus eſt religioſis ingens ſolatium. 269. religioſæ obedientiæ natura. *ibid*. quid obedientiæ voto præſtet Religioſus. 270. emolumentum, & conſolatio Religioſi eſt Dei voluntatem per obedientiam eaequi. 271. Deus ſe ducem iis præbet, qui ea voto obedientiæ aliis ſe dirigendos committunt. 273. perfecta obedientia rara eſt, etiam in domibus religioſis. 271. infelicitas Religioſi, qui ſuæ voluntati non abrenunciavit. *ib.* Deo voluntatem noſtram obedientia offerentes inexhauſtum theſaurum illi offerimus. 272.

Obedientiæ praxis. Curandum eſt, ut propter obedientiam operemur. 261. quomodo parendum ſit. 262. obedientiæ typus e filio Dei ſumendus. 261. de obedientia in rebus levibus. 264. in rebus parvi momenti proprie enitet obedientia. *ibid*. obedientia integra eſſe debet, & in quacumque re. 266. obediendum eſt in ſpiritu amoris & charitatis. 268. amandum eſt, quod nobis præcipitur. *ibid*. falſus prætextus, ut ab obedientia eaſolvamur. 266. de obedientia cæca. 268. obedire, licet animus repugnet, eſt perfectius obedire. 269.

Supe-

ſuperior debet, quantum fieri poteſt, leniæ obedientiæ jugum. *ibid.* lætanter parendum eſt. 270. non paremus, cum efficimus, ut ſuperioris voluntas noſtræ adhæreat. *ibid.*

De inobedientia. Inobedientia, & propria voluntas quantum detrimentum afferat ſaluti. 267. primi hominis inobedientia. 275. quidquid eſt contra obedientiam ſuperiori debitam, eſt inobedientia, qua Deo non obtemperamus. 270. diſcrimen eorum, qui ab obedientia recedunt, ut ſeipſos dirigant. 272. quantum Deo diſpliceant murmurationes, quæ jaciuntur in eos, qui nos dirigunt. 271. divinæ animadverſiones in inobedientes, 270.

Occaſio. Pravas ſocietates fugere tenemur. IV. 159. occaſiones, in quibus puritas majus periculum ſubit. I. 478.

Occaſio. Titulus, & Monitum de hoc argumento. III. 273. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde erui copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 275. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 276. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 278. quid ad hoc ex Theologia deſumi poſſit. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 279.

De occaſione peccati generatim. Quid ſit occaſio peccati. 278. 279. variæ occaſionis peccati ſpecies. 278. datur occaſio, quæ peccatum eſt, quia peccati periculo nos objicit. 273. altera occaſio, quæ peccatum ex ſe non eſt, attamen eſt occaſio peccati. 274. duplex occaſionis ſpecies, altera proxima, altera remota. *ibid.* vulgares illuſiones circa occaſiones peccati. 273. explicantur occaſiones voluntariæ & involuntariæ. 278. occaſio, cui noſmet objicimus, eſſe debet voluntaria & proxima, ut ſit peccatum. *ibid.*

Quam periculoſa ſit peccati occaſio. Occaſio ducit ad peccatum, & aliquomodo magis timenda eſt, quam ipſum peccatum. 277. comparatio occaſionis peccati cum intuitu ſerpentis. *ibid.* bifariam occaſio eſt cauſa peccati. 278. auxilium, quod Deus promiſit ad evitandum peccatum, non extenditur ad eos, qui abſque neceſſitate in occaſionibus irretiuntur. *ibid.* Deus vulgo gratias ſuas negat in occaſionibus quæſitis. *ibid.* ſæpe præter gratiam vitandi occaſionem, nullam aliam habemus, qua nos a peccato tueamur. *ibid.* in quo Deus ſuam nos tuendi fidem obſtrinxit, & in quibus occaſionibus. 279. nunquam magis diſpoſiti ſumus ad peccatum, quam in occaſione. 281. in occaſione ſemper imbecilles ſumus. 282. occaſio excitat cupiditatem peccati a nobis jam antea neglectam, *ibid.* quam difficile ſit in occaſione non prolabi in peccatum. 283. occaſio paſſiones excitat. 284. voluptatis affectus efficit, ut noſmet occaſioni peccati offeramus. 285.

Quænam ſint occaſiones periculoſæ. Cœtus licentioſes diverſi ſexus, ſaltationes, choreæ, comœdiæ. 286. tabulæ impuræ, quæ inquiruntur, vel ſervantur. 287. dæmon obtrudit occaſiones peccatorum, ad quæ ſcit nos eſſe propenſos. *ibid.*

Præſumptio eorum, qui occaſioni ſe offerunt. 277. præſumptio eſt Dei opem expectare, cum occaſionem quærimus. 279. hoc divina ope indignos nos reddimus. 281. eorum imprudentia, qui temere ſe offerunt occaſioni. 282. de ſua imbecillitate in occaſione ſemper diffidendum eſt. *ibid.* confidentia in ſuis propriis viribus in occaſione cauſa eſt, quod labamur. *ibid.* gratiæ temere confidimus, quando noſmet in occaſiones voluntarie conjicimus. 284.

Neceſſitas, & obligatio fugiendi occaſionem peccati. 281. quanti momenti ſit evitare occaſionem peccati. 284. præſtantiores Sancti hanc neceſſitatem agnoverunt in ſolitudines ſeſe recipientes. 286. mirum eſt, quod ii, qui imbecillitatem ſuam noſcunt, peccati occaſionem ſoquitant, cum eam fugere deberent. 283. obligatio fugiendi loca, ubi periculum aditus peccandi. 277. ſpectaculis intereſſe eſt admodum vulgaris peccati occaſio, & ideo nonnulli ea fugere tenentur. 279. fugiendæ ſunt occaſiones, ut tentationes evitentur. 281. occaſionum fuga eſt prudentiæ Chriſtianæ effectus. 282. occaſionem non fugere indicium eſt, quod non horreamus peccatum. *ibid.* ſi quis vi non pollet fugiendi occaſionem, quomodo vim habebit reſiſtendi peccato in eademmet occaſione? 283. nonnullæ peccati occaſiones, quæ haud ſatis evitantur. 286.

Deus nobis præſto eſt in illis occaſionibus, quibus ipſemet nos admiſcet, non autem illis, quas nos inquirimus. 283. poſt derelictum peccatum tenemur occaſionem fugere. 277. donec peccati occaſionem non dereliquimus, vere converſi non ſumus. *ibid.* peccamus nos occaſioni peccati offerentes, licet in peccatum, ad quod illa nos ducit, non labamur. 279. ut vere peccatum derelinquamus, oportet occaſionem relinquere. 280. ii præcipue, qui a ſceleribus receſſerunt, cavere debent, ne in relabendi occaſionem ſe injiciant. 283. in noſtro ſtatu, & in noſtra vita plures occurrunt occaſiones noſtri interitus, quin illas inquiramus. 285. non ſolum odio habendum eſt peccatum, ſed etiam id omne, quod illius cauſa fuit, & occaſio. 286. nunquam debemus ſtatum ac munus illud inire, quod nos in occaſionem peccati injiciat. *ibid.* ut peccati occaſionem evitemus, neceſſe abſolute non eſt, ut in ſolitudinem ſecedamus. 281.

Excuſationes, & prætextus, qui afferuntur, ut in occaſionibus permaneamus. 281. 283. ſæpe ſuademur, neceſſe nobis eſſe non derelinquere occaſionem, in quam voluntarie noſmet injecimus. 280. ſæpe arbitramur occaſionem eſſe tantummodo remotam, cum proxima eſt. *ibid.* vel occaſionem, quæ aliis proxima eſt, nobis eſſe remotam. *ibid.* difficultas, quam in deſerenda occaſione patimur, non eſt legitima excuſatio. 283. quidam ſibi adblandiuntur futurum, ut in occaſionibus ad licita tantum ſe flectant. 284. incaſſum dicitur in occaſionibus periculoſis nihil quibuſdam eſſe metuendum. 285.

Mirum exemplar imbecillitatis humanæ in occaſione. *ibid.* improba eſt excuſatio rejiciendi ſui lapſus cauſam in imbecillitatem, quando quæſita fuit occaſio. 280. reſpondetur illis, qui in occaſione ſe neque moveri, neque rapi ad peccatum ſentiunt. 284. opus eſt, ut illi, qui ſe imprudenter in ſtatum periculoſum conjecerunt, oculos aperiant, ut videant periculum, in quo verſantur. 286. non eſt impertienda abſolutio illis, qui occaſionem nolunt deſerere. 287. dolendum, quod in peccati occaſiones noſmet conjecerimus; & ſtatuendum, quod in illis non amplius noſmet implicabimus. 285.

Odia, quæ homines mundani ſovent. I. 122. odii pravi effectus. 532. odium, quo in inimicum ferimur, inutile eſt. 126. extat ſanctum ſui ipſius odium. 567. quo ſenſu qui fratrem ſuum odit, homicida ſit. 517.

Officia noſtri ſtatus. I. 410.

Officia, & quid quemque deceat in Mundo, ac ſtatu ſuo. Quid hoc titulo contineatur, & quo in ſenſu hic accipiatur mundus. III. 288. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 290. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 291. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 293. quid ad hoc ex Theologia deſumi queat. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 294.

Quid ſint hujus mundi officia, & in quo ſita ſint. 293. nullus eſt ſtatus, neque conditio, ubi nos collocaverit providentia, quæ cum pietatis, & devotionis officiis conciliari non poſſit. 292. exemplum filii Dei oſtendit ſanctitatem oppoſitam non eſſe officiis ſocietatis, & vitæ civilis. *ibid.* Chriſtianiſmus nullo modo noſtro ſtatui, ac profeſſioni opponitur. 288. non deeſt mundus, ubi vivere chriſtiane poſſumus, ſicuti non deeſt alter mundus, quem abdicare tenemur. 294. quid intelligatur, cum dicitur Chriſtianus a mundo ſejunctus eſſe debere. *ibid.* in mundo officia ſtatus ſui cum religionis officiis conciliari poſſunt. *ibid.* quod mundi neſcimus officia, repellimur, & nullum referimus fructum. 296. credendum non eſt, ut quis vere Chriſtianus ſit, non debere ſcire mundi mores & officia. 297. charitas proximi ſocietatis civilis officia amplectitur. 296. religio, & lex chriſtiana vitæ civilis officia non damnat. *ibid.* ſanctitas a mundi officiis non abhorret. 297. qui præ cæteris ſanctitate præſtant, hi maxime norunt civilis vitæ officia cum pietate conjungere. 297. Deus jubens proximi amorem vitæ civilis probat officia. 299. hodie quoque plurimi in mundo ſunt, qui civilis ſocietatis & religionis adimplent officia. 302. quandonam ſatis nobis eſſe debet proximo præſtare urbanitatis officia. *ibid.* varia officia, quæ adimplere tenemur. 304. de humana, politica, & chriſtiana urbanitate. 303.

In quolibet ſtatu & conditione ſalvari, & ſanctificari poſſumus. 295. impoſſibilitas ſe ſalvandi in eo ſtatu, ad quem a Deo vocati ſumus, eſt chimerica. 288. in omni-

omnibus conditionibus quædam ſunt officia, quæ neceſſario ſunt obeunda. 289. in quolibet ſtatu eſſe poſſumus religioſi divinæ legis obſervatorea. *ibid.* Chriſtianiſmi ſtatus etiam magis profanos ſanctificar. 303. quo ſanctificemur in mundo, opus eſt, ut nuſtri ſtatus officia fideliter obeamus. 297. adimplet fideliter ſui ſtatus officia, qui ſolida virtute præditus eſt. 304. Inanis querela credentium ſe in ſtatu ſuo ſalvari non poſſe. 302

Quomodo in mundo chriſtiane vivere, & ſalvari poſſimus. 298. perfectio, quam Deus a nobis exigit, in eodem ſtatu continetur, ad quem nos vocavit. 289. vivere in mundo poſſumus, quin ejus placita ſequamur. 292. 297. omnes veteris teſtamenti Sancti vixerunt in mundo, quin illi adhærerent. 291. errat, qui putat non poſſe in mundo chriſtiane & ſancte vivere. 298. qui in mundo ſunt, tenentur vivere, ut Chriſtianos decet, & evangelica præcepta ſervare. *ibid.* in mundo poſſumus eſſe a mundo corrupto ſejuncti, 299. in mundo noſtræ ſaluti adlaborare debemus. *ibid.* ſæculares non minus quam Religioſi ſugere tenentur, quidquid in mondo periculoſum eſt. 301. quid faciendum illis, qui neceſſario terrenis impliciti ſunt negotiis, ut in mundo chriſtianam ducant vitam. *ibid.* ad chriſtianam in mundo vitam ducendam ſatis non eſt bona fovere deſideria. *ibid.* non eſt impoſſibile Deo ſervire, eique fideles eſſe in mundo, *ibid.* omnibus ſæculis non deſuere in ipſo mundi tumultu, qui ſancte vixerint. 294. vera prudentia in illis, qui in ſæculo vivunt, eſt ſeculi prudentiam non ſequi. 293. viri boni in mundo ab impiis etiam coluntur. 302

Arctum vinculum, quo honeſtus homo, & Chriſtianus conjunguntur. 296. eædem virtutes, quæ honeſtum virum juxta mundum efficiunt, præſtantem Chriſtianum efficere poſſunt. 289. perfecta ſimilitudo hominis honeſti, verique Chriſtiani. 294. honeſti hominis Chriſtiani character. 295. 301. non ſequitur, quod quicumque coram mundo honeſtus eſt, verus ſit Chriſtianus. 298. via utrumque uniendi, honeſtum hominem, & perfectum Chriſtianum. 293. egregiæ qualitates ſimul eſſe cum omnibus vitiis, æque ac cum omnibus virtutibus poſſunt. 299. nulla ſine pietate ac religione vera honeſtas. 296. neque ſine probitate, atque virtute. 300. viri honeſti, & veri Chriſtiani officia. *ibid.* quid proprie ſit vir honeſtus juxta mundum. *ibid.* ratio, qua vir honeſtus ſe gerere debet. *ibid.*

Opera. Opera bona. Titulus, & monitum de hoc argumento. III. 304. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. 305. fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 306. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 307. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 310. quid ad hoc ex Theologia depromi queat. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 312

De bonis operibus generatim. Bonorum operum definitio. 310. variæ eorum ſpecies. *ibid.* morales Ethnicorum virtutes non ſunt peccata, neque etiam opera bona, quæ cœlum mereantur. 313

Bonorum operum neceſſitas. Hæc eſt neceſſitas præcepti & medii. 305. ad ea in Chriſtianiſmo tenemur. 312. pauci bene operantur, licet abſque ulla indulgentia ad id teneantur. 314. pauciſſimi pariter bona opera peragunt, quæ ſatis ſint, ut ſuam ſalutem tutam reddant. 315. ſine bonis operibus nunquam cœlum acquiremus. 313. ſatis non eſt opera bona peragere, niſi præcepta adimpleantur. 319. fides abſque bonis operibus adultis non ſufficit. 313. qui bona opera non faciunt, ſalute periclitantur. 312. Chriſtiani qualitas ſine bonis operibus nos non ſalvabit. 313. nobiſcum in vitam alteram bona tantum opera afferemus. 312. ratio Deo reddenda erit de bonorum operum omiſſione. 316. quoad bona opera Deus a nobis non exigit, niſi quod poſſumus 317. quænam ſint bona opera, quæ a Chriſtiano Deus expetit. 318

Bonorum operum conditiones. 311. ſatis non eſt facere opera bona, oportet ea bene facere. 314. exercenda ſunt opera bona ſtatus noſtri propria. *ibid.* præſtat iis bonis operibus vacare, quæ minus nitent. 316. plura opera bona inutilia ſunt, quia ordinem non ſervant. 317. opera noſtra bona quemdam requirunt perfectionis gradum, quo ut plurimum carent. 318. non omnia ſunt aggredienda, neque ultra vires conandum eſt. 316. noſtra bona opera juxta Dei voluntatem dirigenda ſunt. 319. ſolum dum vivimus, bona opera facere poſſumus. 313. operum bonorum noſtrorum obliviſci debemus, ut magis tute hunc theſaurum tueamur. 316.

Defectus in bonis operibus vitandi. 305. bona opera male ordinata. 313. actiones ex ſemetipſis bonæ ſæpe malæ ob earum circumſtantias evadunt. 314. nonnullæ videntur bonæ, & non ſunt. *ibid.* de actionibus moraliter tantum bonis. *ibid.* quidquid pro Deo non agitur, nihil confert ad cœlum acquirendum. *ibid.* nimia feſtinatio meliores actiones ſæpe corrumpit. 316. magnus in noſtris bonis operibus defectus, quem metuere debeamus, eſt amor proprius. *ibid.*

Bonorum operum meritum. 309. 310. magnum adeſt diſcrimen inter bonorum operum merita, & unde oriatur. 319. quam grata Deo ſint opera bona. 308. quæ parva videntur, ſæpe magna ſunt coram Deo. 315. noſtris bonis operibus theſauros meritorum propter cœlum congerimus. *ibid.* cœlum meremur, & mercedem æternam levioribus bonis operibus peractis conditionibus neceſſariis. 311. cœlum meremur bonis operibus, quæ præcepti ſunt, æque ac illis, quæ ſunt ſupererogationis. *ibid.* Deus noſtra opera bona ultra eorum meritum remuneratur. *ibid.* ut bonum opus, quod mereatur cœlum, agamus, opus eſt gratia actuali præveniente. *ibid.* bonorum operum præmium nos debet ad illa exercenda excitare. 312. homines negligunt bonis operibus divitias ob cœlum congerere. *ibid.* omnes actiones moraliter, vel materialiter bonæ cœlum non merentur. 313. filius Dei nos hortatur, ut bonis operibus cœlum acquiramus. 318. Deus omnia opera bona recenſet, & non obliviſcitur eorum, quæ propter ipſum fiunt. 316

Bona, quæ opera bona nobis afferunt in hac vita. Bonis operibus Deum invenimus, & gratias nobis conciliamus. 309. Deus ſervis ſuis remittit gravia peccata bonorum operum intuitu. 308. ea oſtendunt nos eſſe Dei filios. 309. per ea veritates chriſtianas cognoſcimus. *ibid.* bonis operibus Jeſum Chriſtum confitemur. *ibid.*

Alia quædam in bonis operibus perpendenda. Noſtra opera bona in bono ſtatu facta ad Deum ex ſeipſis tendunt, quin abſolute neceſſum ſit ea formali charitatis actu ad illum referre. 311. parabula ficus ſterilis oſtendit eos reprobos eſſe, qui bona opera non faciunt. 309. fides & bona opera mutuis firmantur auxiliis. 317. bonis operibus ſervatur fides. 315. ſæpe ſatis nobis eſt fides ſine bonis operibus. 317. fides abſque bonorum operum exercitio amittitur. *ib.* bona opera ſine fide nihil conferunt, ut cœlum acquiramus. 315. Deus fidem adimit illis, qui bona opera non faciunt. *ibid.*

Oraculum. Oracula, quæ reddebant Idola, poſt religionis Chriſtianæ ortum ceſſaverunt. I. 326

Oratio. Titulus, & monitum de hoc argumento. III. 320. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 322 loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 323. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 326. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. 327. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 331

De oratione generatim. Ejus definitio. 327. oratio eſt religionis actus. *ibid.* pauci norunt, quid ſit Deum precari. 333. quomodo intelligi debeat, quod Spiritus ſanctus pro nobis orat. 328. oratio magis conſiſtit in gemitibus cordis, quam in verbis. 341. in hac re indigemus inſtructione. 343. oratio efficit, ut Deum veluti ſupremum dominum agnoſcamus. 326.

Orationis neceſſitas. 320. Deus in ordine ſuæ providentiæ ſuas gratias, favoreſque ſpeciales nonniſi orationi concedit. 329. ad ſalutem neceſſaria eſt neceſſitate præcepti, & neceſſitate medii. *ibid.* probabile eſt Deum abſque oratione auxilia tantum ſufficientia concedere. *ibid.* neceſſaria eſt ad evitandum malum, & moleſtas tentationes vincendas. 342. & ad obtinendam perſeverantiam finalem. 335. eſt medium neceſſarium & præſcriptum obtinendi a Deo res, quibus inevitabiliter indigemus. 337. a neceſſitate gratiæ infertur orationis neceſſitas. 330. extant peccatores obdurati, qui nullam aliam habent præter orationis gratiam. *ibid.* ſæpe juſti gratiam orationis tantum habent ad tentationes evitandas. *ibid.* extant nonnulli, qui nonniſi precibus plerumque annuunt. *ibid.* orationis gratia nemini deficit, quia oratio neceſſaria eſt, ut a Deo obtineamus ea, qui-

bus

bus indigemus. 335. oratio non eſt ad ſalutem minus neceſſaria, quam religio. *ibid.* neceſſaria nobis eſt in quocumque ſtatu ſimus, *ibid.* & præcipue perſonis rebus mundanis irretitis, 341. peccatores abſque oratione e ſuis peccatis nequeunt emergere. 347. peccatori neceſſaria eſt in ſuæ converſionis initio. *ibid.*

Orationis obligatio, & præceptum. Ab orationis obligatione diſpenſari nequeunt peccatores. 329. Deus orari vult, licet ad bene faciendum feratur. 340. quo in ſenſu intelligendum ſemper eſſe orandum, & ad quid extendatur hæc obligatio. 332. vult Deus, ut in omnibus indigentiis noſtris ad ipſum confugiamus. 333. fatigari non debemus petendo a Deo, cum Deus dando non fatigetur. 343. pericula, in quibus verſamur Deum lædendi, nos adigunt, ut ad illum confugiamus. 339. vult Deus, ut ab ipſo petamus eadem bona, quæ ab omni æternitate nobis largiturum decrevit. 347. in quo nitatur obligatio oralis orationis. 329. quantumvis perfecti ſimus, ceſſare non debemus a petendo ea, quibus indigemus, 325. vult denique Deus orari, licet indigentias noſtras cognoſcat. 328.

Orationis vis & efficacia. 234. 341. vim habet Dei indignationem emolliendi. 325. unde vim habeat impetrandi a Deo, quidquid ab eodem petimus. 328. quo in ſenſu intelligenda ſit filii Dei promiſſio nobis concedendi, quidquid ab eo petierimus. 326. quomodo a Deo obtineat, quidquid petit, & quamdam vim eidem inferat, 335 Deus nihil poteſt illis recuſare, qui illum, ut oportet, precantur. 336. Dei bonitas illum adigit ad nobis concedendum, quidquid ab eo petimus. 337. cui rei innitatur fiducia obtinendi a Deo, quidquid in noſtris precibus ab eo petimus. 341. vis orationis e meritis Jeſu Chriſti depromitur, *ibid.* patris nomen, quo propter nos Deus vocatur, jus nobis præbet ab eo omnia petendi, & obtinendi ea, quæ nobis neceſſaria ſunt. *ibid.* oratio vim habet certam obtinendi, quod petimus, dummodo petamus, quod opus eſt, & uti oportet. 346. perſeverantiam finalem obtinet, quam nemo mereri poteſt. 335. precum publicarum vis. 346. vis orationis exempla. 325. miracula in antiqua lege orationis auxilio patrata. 324. ex nobis tantum eſt, ſi oratio efficaciam omnem, quam contendimus, non habeat. 336.

Neceſſariæ orationi conditiones, ut reddatur efficax. Eam comitari debet humilitas, ut oſtendit Publicani exemplum. 325. 343. idem innuit Magdalenæ oratio, 325. humilitatis ſenſibus eſt ſemper orandum. 338. aſſidue precandum, 330. ſincere & ardenter concupiendum, quod a Deo petimus. 337. oratio fervens eſſe debet, & ex corde 332. fervor in orationibus afferendus. 340. viva fide orandum, 333. 344. et cum ſpe, nam quid a Dei bonitate ſperare non debemus, qui ad omnia nobis concedenda paratus eſt? 339. preces, quas Deo offerimus, peculiarem attentionem exquirunt. 345. oratio eſſe debet cordis clamor. 326. a patre cœleſti res eo dignas petere debemus, *ibid.* cum fiducia orandum. 347. Deus in precibus noſtris perſeverantiam exigit, 334. exemplum Judith. 324. & mulieris Chananeæ, 344. Deus noſtris precibus, & importunitatibus non laſſatur. 344. ab oratione non ceſſandum, ſi Deus ſtatim nos minime exaudit. 345.

Orationis utilitas, & commoda, 328. 331. 313. nos in hujus vitæ periculis tuetur, 341. omnia bona & commoda in oratione invenimus, 347. felix eorum ſtatus, qui in Dei laudibus canendis ſolummodo diſtinentur. 346. timendum non eſt, ne nimis a Deo petamus. 338. preces, quæ gregatim fiunt, acceptiores Deo ſunt, quam quæ fiunt ſingillatim, 332.

Unde oriatur, quod preces noſtræ non ſemper ſuum ſortiantur effectum, 329. noſtri affectus, & noſtra peccata ei ſunt ingentes obices. 325. non exaudiuntur, qui male petunt, 332. modica attentio, qua oramus, efficit, ut Deus nos non exaudiat. 333. & tepiditas, qua oramus. *ibid.* Deus non exaudit peccatores, qui converti nolunt. 337. ſæpe inutiles ſunt noſtræ preces, quia non oramus, uti oportet, *ibid.* ſeu quia non petimus neceſſaria. 340. ſæpe res injuſtas petimus, quas Deus juſte denegat. 340. a Deo non petimus ita diſpoſiti, ut oportet, 343.

De vulgaribus orationis defectibus. Negligentia, qua oratur, 344. plerumque haud ſatis attente precamur, 345. abſque reverentia, & attentione orare eſt Deum injuria afficere, & ejus indignationem in nos excitare. 346. pleræque orationes commodis noſtris proſpiciunt. 333. quidam conqueruntur, quod Deus eorum indigentiis non conſulat aſſidue, ut optant. 321. alii vitiorum ſuorum victoriam petunt, qui tamen emendari nolunt. 340. precibus abſque neceſſariis conditionibus peractis læditur Deus potius, quam flectatur. 342. officii divini munere negligenter & indevote defungi non debemus. 340. fidei, & fiduciæ defectus ſæpe inutiles orationes noſtras reddit. 340.

Quæ a Deo in noſtris precibus petenda ſint. 345. petendum eſt, quod cenſuerit eſſe conſentaneum concedere, non autem quod nos optamus. 347. licet a Deo bona temporalia petere, ſed cum conditionibus neceſſariis. 339. ardenter petenda ſunt bona ſpiritualia, & ſupernaturalia, *ibid.* Deus in noſtris precibus magis reſpicit indigentias noſtras, & id, quod nobis utilius eſt, quam id, quod ab eo petimus. 338. ſæpe fallimur in eo, quod a Deo petimus. 332. ſtatuere poſſumus quod optamus, quodque neceſſarium nobis eſſe arbitramur. 327. quid liceat, quidque non deceat a Deo ſpecialius petere. 328. non ſatis eſt a Deo res bonas petere, ſed hæ propter bonum finem petendæ ſunt. 333. major cura impenditur in bonis temporalibus, quam in ſpiritualibus petendis. 331. pauci pro cœleſtibus bonis precantur. 333. Deus orationi concedit bona temporalia, quando ſunt neceſſaria. 334. Deus non ſemper nos exaudit, quando bona temporalia petimus. 336. filius Dei revera pollicitus non eſt conceſſurum, niſi id, quod noſtræ ſaluti æternæ conferret. 337. res temporales petere, vel ſaluti inutiles eſt nihil petere. 338. poſſumus non ſolum pro nobis, ſed etiam pro aliis orare. 328.

Quomodo orandum ſit, 347. petendum eſt cum reſignatione, & nos divinæ voluntati ſubjiciendo. 331. cogitandum, Deum eſſe, ad quem noſtras preces dirigimus, 334. quo ſenſu orare, & petere debeamus. 339. diſcendum eſt orare exemplo eorum, qui a nobis petunt ſtipem. 344. noſtræ preces ad patrem æternum dirigendæ ſunt, & filii ejus nomine ab eo petendum. 330. Salvatoris nomine petere eſt medium efficax obtinendi, quod petitur. 348. ſuaſum eſſe nobis debet gratiam Deum nobis largiri, cum concedit, ut noſtras preces ad eum dirigamus. *ibid.* Deus vult, in noſtris precibus pater noſter appellari. 344. perpendendum eſt pretium rerum, quæ a Deo petendæ ſunt. 348. omnia ſunt a Dei bonitate ſperanda, qui, cum nobis ſuum filium dederit, omnia in illo nobis donavit. 339. ſatis nobis non eſt, ut aliorum precibus nos commendemus, ſed nos ipſi orare debemus. 33e. Deus vult, ut orationes noſtræ ferventes ſint, atque ſollicitæ. 334. noſtræ miſeriæ & indigentiæ orationem nos debent edocere. 343.

Oſias a Deo punitus, quia ſe ſacerdotali miniſterio immiſcuit. II. 25.

Otium. Societas hominum otioſorum eſt admodum periculoſa. IV. 171.

Otium, labor. Titulus, & monitum de hoc argumento. III. 348. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 349. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 350. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 351. quid ad hoc ex Theologia depromi queat. 353. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum, 354.

Otium generatim. Quid ſit otium. 353. quid per otium Scriptura proprie intelligat. 361. differentia inter otium, & pigritiam, 353. duplex otii ſpecies. *ibid.* vitæ otioſæ & ignavæ deſcriptio. 360. inertis otium diligentis character. 352. otioſa plerorumque Mundanorum vita. 354. miſerandus hominis otioſi ſtatus, 357. plerique in otio vitam tranſigunt. 360. præcipue vero mulieres mundanæ. 361. in omnibus ſtatibus adſunt otioſi. 363. qui bonis abundant, ſunt otio præ reliquis ſubjecti, *ibid.*

Obligatio fugiendi otium, & laborandi. Ad id adſtringimur uti homines. 348. uti Chriſtiani. *ib.* & uti peccatores. *ib.* Dei ſententia in omnes homines lata omnes ad laborem condemnat. 353. Deus hominem ad laborem condemnans miſericordia erga illum uſus eſt. 354. nobiles æque ac ignobiles operari tenentur. 355. divites a labore immunes non ſunt. *ibid.* mulieres, non minus quam viri laborare tenentur. *ibid.* eccleſiaſtici hunc ſtatum amplecti non debent, ut vitam otioſam ducant. *ibid.* nativitatis, vel conditionis prætextus otium non approbat. 356. falſa excuſatio, cum dicitur nihil eſſe quod agatur. 361. ad otium vitandum utiliter operari

debe-

debemus, & quid præcipue. 359
Mala, quæ otium parit. 352. 355. 359. per otium datur dæmoni ingreſſus. 352. vitam otioſam ducere idem eſt ac pervertere ordinem a Deo in mundo conſtitutum. 354. Deum tentare eſt laborare nolle. *ibid.* otium nos maximis bonis nudat. *ibid.* omnibus virtutibus quodammodo adverſatur. *ibid.* in quocumque ſtatu otium criminoſum eſt. 355. eſt omnium vitiorum origo. 357. eſt impuritatis pater. *ibid.* otium & pigritia in omnibus charitati opponuntur. 358. leve peccatum videtur, ſed maximorum malorum origo eſt. *ibid.* adoleſcentibus præcipue perniciosum eſt. 359. otioſi falluntur, ſi ſe innoxios putant. 360. otium ſolum eſt ingens in Chriſtiano malum. 362
Labor inutilis cenſeri debet otium. Nonnulli multum laborant, verum non magis, quam otioſiores operantur. 361. quilibet labor, qui ad Deum non refertur, inutilis eſt. 356. labor inutilis pro cœlo, 361. labores quidam ſunt abſolute inutiles, & abſque fructu. 356. plerorumque mortalium labores inutiles etiam propter eorum vota. 360. inutiles occupationes noſtræ in Dei judicio ad examen vocabuntur. *ibid.* inutilitas laboris hominum mundanorum. 356. pro rebus inutilibus nimis laboratur. 357. nimius labor ſaluti non minus noxius eſt, quam otium. 359. occupationum multitudo quam perniciosa ſit. *ibid.* nemini deeſſet, quod ageret, ſi ſtatus ſui officiis vellet defungi. 361. inutilitas vitæ hominis Chriſtiani ſalutem illius in periculum adducit. 363. vanæ mulierum mundanarum occupationes. 360
Bonum, & utilitas, quam anima ex labore percipit. Homo ad laborem natus eſt, 359. poſſumus pro Deo laborare noſtri ſtatus munera obeuntes. 362
Utilitas, quæ ad ſalutem a labore percipitur. Labor eſt pœna ſatisfactoria pro noſtris peccatis. 354. eſt via ſervandi innocentiam. 357. per laborem ſalvamur, per otium damnamur. 358. Deus homini laborem præcepit in pharmacum. *ibi.* cur labor amandus, & otium fugiendum eſt. 359. ratio ſeſe a pravis cogitationibus præſervandi eſt otium evitare. 361. per hoc adimplere poſſumus, quod Jeſu Chriſti paſſioni deeſt. 352. labor neceſſarius eſt, ut impuritatis vitium vincatur. 356. vita Chriſtiana laborioſa eſt, otii inimica. 358. laborandum eſt propter finem, ob quem ſumus creati. *ibid.* quam commune in mundo ſit otium. 357. ubi otii habitus inolevit, raro labori manus admovetur. 356. labor noſter conformis eſſe debet conſiliis Dei. 353. chriſtiani labor non eſt ſemper corporeus. 354. cuinam rei mulieres domi vacare teneantur. 360. fallax mulierum pietas domeſticæ rei curam negligentium, ut in templis tempus terant. *ibid.*

P

PAgani cur Deos vitioſos libenter colerent. I. 202
Panis. Multiplicatio panum. Exemplum, quod nobis hoc miraculo Salvator præbuit. II. 71
Parentes. Cur Deus voluerit adeſſe parentes & filios. II. 50. parentes ſunt paſtores nati ſuorum liberorum. 64. veteris legis parentes ſuos liberos legem Domini docebant. 46. jura parentum in ſuos liberos, & obedientia illis debita, vide titulum *Filii*. 189
Paſſio. Amor Dei omnes alias paſſiones abigit. I. 102
Paſtor ab omni cupiditate alienus eſſe debet. II. 30. Paſtores populum inſtruere tenentur. 39. de paſtoribus mercenariis. 30. de paſtoribus, qui munia ſua non adimplent. 27. boni paſtoris qualitates. 36. Paſtoris dignitas, & officium. 31.
Patientia Chriſtiana, vide titulum *Tribulatio*. Jucundum oculis Dei ſpectaculum eſt homo, qui patienter tolerat. IV. 314. patientiæ pretium. 315
Patriarchæ veteris legis, Ratio, qua Deus illos allocutus eſt, & edocuit. III. 4
S. Paulus; ejus tribulationes & labores pro Jeſu Chriſto. IV. 314. ejus amor pro eodem. I. 91. ejus charitas erga proximum. 138. impudicitiæ vitio tentatus quomodo corpus ſuum edomuerit. II. 377. idem veritatem extremi judicii prædicans. 565. ejus converſio prompta, & perfecta. III. 118
Pauperes. Pauper eſt ſacramenti ſpecies. II. 87. inhumanitas, qua pauperes excipiuntur. 81
Paupertas. Titulus, & monitum de hoc argumento. III. 378. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, & auctores, unde eruditio copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 380. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 381. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 384 quid ad hoc ex Theologia deſumi poſſit. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 385
De paupertate ſpiritus. Quid ſit paupertas ſpiritus, ejuſque definitio. 384. duplex paupertatis ſpiritus genus. *ibid.* paupertas ſpiritus eſt perfectionis evangelicæ fundamentum. 385. eſt actus religionis, & quomodo. *ib.* quænam propria ſit paupertas in evangelio commendata. *ibid.* ad quid obliget paupertas evangelica, quam Religioſi amplectuntur. *ibid.* ad quid obliget paupertas Chriſtiana, quæ cum divitiis eſſe poteſt. *ibid.* paupertatis amor veros pauperes efficit. *ibid.* in quo ſita ſit paupertas ſpiritus. 386. miraculum gratiæ eſt, quod homo in paupertate contentus ſit. 389. plana & dilucida diſtinctio ejus, quod in hac materia præcepti eſt, vel ſolum conſilii. 391
De paupertate generatim. Paupertas non eſt neque malum, neque miſeria. 389. neque ex ſe virtus eſt, ſed ſolum virtus evadit ex ratione, ob quam illam amplectimur. 393. quid ſentiendum de divitiis, & de paupertate. 385. adhæſio divitiis eſt perículoſior, quam ipſæ divitiæ. 391. diſcrimen inter paupertatem voluntariam, & neceſſariam. 392. quænam eſſet in primitiva eccleſia paupertatis praxis. 392
Exemplum paupertatis, quod Deus nobis dedit. 386. pauperem ſe reddidit, ut nos ditaret. *ibid.* quo conſilio adeo magnam paupertatem elegerit. 387. ad ſuum famulatum vocat nonniſi pauperes ſpiritu. 386. nunquam adeo pauperes erimus, ut fuit Jeſus Chriſtus. *ib.* quid reſpondit legis doctori, qui illum ſequi volebat. 383.
Bonum, quod paupertas parit generatim. Otio, & voluptati remedium affert ad laborem adigens. 379. Facillimum eſt, ut quis bonus ſit in paupertate, quam in divitiarum affluentia. 389. paupertas eſt commodior via ſalutem ſuam operandi. 379. vulgo eum humilitate unitur. 385. ſine paupertate ſpiritus nemo poteſt ſalvus fieri. 392
Utilitates paupertatis ſpiritus. 385. per eam felices ſumus in hac vita. 378. jus nobis largitur ad vitam æternam. 379. ſupra omnes res terrenas nos extollit. 380. pauperes ſpiritu in ſua paupertate divites ſunt. 383. paupertas ſpiritus efficit, ut abſque inquietudine vivamus. 384. pauper ſpiritu, & a rebus omnibus avulſus tranquille moritur, & abſque mœrore. 391. quilibet Chriſtianus, ut ſalvus fiat, mori debet pauper ſi non effectu, ſaltem corde & ſpiritu. 388. tutior via eundi ad cœlum eſt paupertas ſpiritus, & a terrenis rebus avulſio. 391. quam rara ſit inter Chriſtianos paupertas ſpiritus. 392. pauper & dives ſunt æque infelices, ſi non ſunt pauperes ſpiritu. 389
Paupertatis amor. Veri pauperes paupertatem amant. 385. neceſſitatis prætextus impedire non debet, quin paupertatem amemus. 391. pauperum amor naturaliter ducit ad amorem paupertatis. 390. Dei filius peculiari erga pauperes amore affectus fuit. 392. quin paupertatem amemus, illam odio habemus, & fere quilibet eam fugit, 388. qui ſint veri pauperes, quos Deus diligit. 390
Paupertas voluntaria, & religioſa. *ibid.* ejus commoda. 393. hujus paupertatis præſtantia, & elogium. 389. pauperum voluntariorum felicitas. 390. ſolus Deus paupertatem evangelicam potuit ſtatuere. 393. eos, qui illam ſunt amplexi, eximit a periculis, quæ in divitiis, & paupertate coacta occurrunt. 388. qui eamdem profitentur, immunes ſunt ab hujus mundi curis, & divitiarum impedimento. 392. pauci noſcunt theſauros, qui in voluntaria paupertate continentur. 380. ea eſt expeditior, & tutior via evangelicam perfectionem acquirendi. 383. merces, quam Deus illis pollicitus eſt, qui aliquid pro ejus amore derelinquent. *ibid.* pauperibus evangelicis Deus ipſe hæreditas eſt. 384. paupertas voluntaria ſemper venerabilis eſt. 386. felicitas eorum, qui hujus mundi bonis abrenunciant, ut pauperem vitam in Dei famulatu agant. 385. paupertate voluntaria Deus poſſidetur, & Deus rerum omnium loco nobis eſt. 386. paupertas voluntaria eſt tuta via eundi ad cœlum. 388. incomparabilis hujus paupertatis felicitas eſt poſſe Deo ſervire abſque impedimento. 391
Paupertas involuntaria. Peccata, quibus ſubjiciuntur, qui pauperes ſunt ex neceſſitate. 389. ſuæ ſalutis ſubeunt

; diſcri-

diſcrimen, niſi ſua paupertate bene utantur, & niſi illam æquo animo acceptent. *ibid.* pluribus eſt occaſio peccati. 392. quid agere debeant pauperes ea neceſſitate. 380. argumenta, quibus hujuſmodi pauperes conſolationem percipiant. 390. injuſte pauperes contemnuntur. 393

Praxis virtutis paupertatis. Poſſumus eſſe pauperes ſpiritu in divitiarum poſſeſſione. 387. abuſus eorum, qui in paupertatis voluntariæ ſtatu nullum ejus incommodum pati poſſunt. 392. ſtultitia eorum, qui cum magna pro Deo reliquerint, parvis adhærent. 386. verus Chriſtianus curare magis deberet, ut pauper evaderet, quam ut dives. 388. errores vitandi circa paupertatis præceptum vel conſiliom. 391. mundi magnares difficile ſpiritus paupertatem exercent. 388. notæ, quibus noſcamus, utrum vere ſimus pauperes ſpiritu. 387. quam agendi rationem inire debet homo, ut pauper ſpiritu vere ſit. *ibid.*

Pax juſtorum, pax cordis, quæ ex bona conſcientia oritur. Titulus, & monitum de hoc argumento. III. 364. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 336. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. *ibid.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 368. quid ad hoc ex Theologia deſumi poſſit. 369. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 370

De pace generatim. Pacis definitio; quid ſit, & in quo ſita ſit. 369. hujus definitionis explanatio. *ibid.* duplex pax, perfecta, & imperfecta. 370. pace perfecta in hac vita frui non poſſumus. *ibid.* pax non eſt proprie virtus, & cur. *ibid.* ut pax habeatur, oportet, ut quodlibet ordinatum ſit. 377

Media pace interiori fruendi. Veterum philoſophorum error de mediis pacem acquirendi. 374. fruſtra quæritur perfecta pax in hoc mundo. *ibid.* & 375. Omnes creaturæ pacem inquirunt. 375. homines, qui tantopere pacem deſiderant, nullam operam ad eam obtinendam impendunt. *ibid.* qui illam quærunt in hujus mundi bonis, vias pacis non agnoſcunt. *ibid.* medium fruendi pace in hoc mundo eſt ſe ſubmittere divinis mandatis in omnibus, quæ nobis accidunt. 377. pax vera non habetur niſi in virtute. 375. reperitur in obſervantia legum, & præcipue charitatis. 370. medium pacem ſervandi. 377. medium, quo uſus eſt Salvator, ut eam inter homines firmaret. *ibid.* quinam hanc pacem inveniant, eaque fruantur. 376. medium fruendi pace interiori non eſt ſuis paſſionibus ſatisfacere. 377. ut pace interiori fruamur, intercedat, oportet, pax exterior cum proximo. *ibid.* pace frui poſſumus in pœnitentiæ mœroribus & lacrymis. 370. ut pacem nobiſcum habeamus, opus eſt, ut illam cum Deo & proximo habeamus. 364

Pacis cordis pretium & felicitas. Nihil eſt pretioſius, & præſtantius, nihil deſiderabilius & utilius, quam hæc pax. *ibid.* pax, quam Dei filius concedit, eſt gratiæ effectus. 365. hæc eſt ea pax, quam Apoſtolis ſuis dedit. 367. hujus pacis ſuavitas & lætitia. 371. pretium & meritum. *ibid.* ſolus Jeſus Chriſtus veram pacem dare poteſt. 378

Pax juſtorum, eorum felicitas, &c. Unde oriatur hæc vera pax. 377. quinam ſit ordo, cujus tranquillitas eorum pacem ſtatuit. 365. hæc pax a juſtitia nequit ſejungi, & altera ſine altera haberi non poteſt. 368. cum filius Dei in animam ingreditur, pacem ſecum ducit. *ibid.* anima juſta inter perturbationes, & tentationes pacem poteſt ſervare. 370. Error illorum, qui putant ſe pace frui non poſſe inter perſecutiones. *ibid.* nihil in hoc mundo perturbat pacem juſtorum, quam in ſolo Deo quærunt & ſtatuunt. 373. in ſolo Deo reperitur pax & quies. 371. 372. extra Deum vera pax non habetur. 372. quomodo Dei filius hanc pacem nobis dederit. 375. animæ ingenti, ſolidaque virtute præditæ pacem facile non amittunt. 367. Beatorum in cœlo pax & tranquillitas. 374. juſtorum pax pace peccatorum præſtantior. 365. quid in juſtorum anima pacem gignat. 377. admonet nos Deus, ne mundanis perſecutionibus perturbemur. 367

Exhortatio, ut noſtram pacem in Deo quæramus, & ſtatuamus. 373

Ea, quæ hanc pacem turbare ſolent, vel impedire, quin illa fruamur, &c. In affectuum agitationibus pace frui non poſſumus. 368. paſſiones non mortificatæ illam perturbant. 365. caſus, qui nobis accidunt, ſæpe obices paci ſunt. *ibid.* præterita peccata peccatorum pacem & lætitiam turbant. 373. Deus ipſe peccatorum pacem & lætitiam plerumque impedit. 374

Quo in ſenſu dixit Salvator ſe veniſſe, non ut pacem duceret, ſed bellum. 368. unde procedat domeſticum bellum, quod paſſiones excitant. 369. cur paſſionum, quæ noſtram pacem turbant, rebellio duret etiam poſt deletum originale peccatum. *ibid.* peccator in rebus mundanis ſolidam pacem nunquam reperit. 373. fides, quæ in peccatore adhuc remanet, turbat pacem, quam in mundi voluptatibus quærit. *ibid.* noſtra cupiditas, noſtrique affectus impedimento ſunt, ne pace fruamur. 375. quomodo pax animæ amittatur. 378. pax, qua in hac vita fruimur, a perturbatione nunquam eſt penitus immunis. 378

Fallax peccatorum pax. 374. 378. hæc pax ab animæ inſenſibilitate oritur. 365. ea eſt nota, quod noſtris paſſionibus omnino ſubjecti ſimus. *ibid.* & a Deo omnino derelicti. *ibid.* pax mundi ſpeciem ſolummodo pacis præfert. *ibid.* parum durat. *ibid.* hæreditas juſtorum eſt pax, ſicuti peccatorum eſt perturbatio, & inquietudo. 369. pax non reperitur, ubi paſſiones regnant. 371. in hujus mundi bonorum poſſeſſione pax non invenitur. *ibid.* falſæ mundi lætitiæ cordis pacem non præſtant. 372. complures falſam pacem inveniunt pro vera. 374. falſa pax oritur plerumque ex errore, in quo quis verſatur. 376. perpendendum eſt, utrum falſam pacem nobis ſtatuerimus. *ibid.* peccator vera pace nunquam fruitur. 372

Peccatum mortale. Titulus, & monitum de hoc argumento. III. 393. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. 394. fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 395. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 396. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 398. quid ad hoc ex Theologia deſumi poſſit. 399. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 401

Malitia & natura peccati mortalis. Ejus definitio. 399. aliæ ejus definitiones, & notiones. *ibid.* cur peccatum mortale ſic appelletur. *ibid.* idea ſimplex & naturalis peccati, quam quilibet habet. *ibid.* peccatum mortale ſignificat averſionem a Deo, & inordinatam adhæſionem creaturæ. *ibid.* diſcrimen inter vitium, & peccatum. *ibid.* oppoſitio, qua peccatum Deo adverſatur. *ibid.* peccatum mortale eſt malum infinitum, & in quo ſenſu. 400. peccatum eſt trangreſſio divinæ legis, & rationis. 405. ut ſit mortale, eſſe debet formalis trangreſſio, & in re alicujus momenti. *ibid.* qui majori cognitione peccant, ſunt nocentiores. *ibid.* quilibet peccator rebellis Deo eſt, cum peccat. 406. tria neceſſaria ſunt, ut aliquod peccatum mortale ſit. 400. peccatum committentes gratiæ reſiſtunt. 406. homines peccatum ex ſe non diligunt, ſed propter alicujus boni ſpeciem, quam præfert. 399

Peccati mortalis malitia, & gravitas, & injuria, quam Deo infert. 394. prava peccati idea, quam plerique ſibi effingunt. 407. quodlibet peccatum rationi adverſatur. 408. in peccato mortali ſemper ineſt aliquis Dei contemptus. 406. peccati turpitudo & deformitas. 407. peccati malitia haud ſatis agnoſcitur. 401. 404. peccatum mortale eſt ſupremum malum. 404. peccatum eſt majus, & ſolum malum, quod ſit in mundo. 408. peccatum mortale Deum aggreditur, cumque aliquo modo evertit in illud committente. 407. propter peccatum mortale Deo dæmon aliquomodo præfertur. 408. peccatum anſam dæmoni præbet Deum irridendi. *ibid.* peccator Dei filium iterum crucifigit. 410. Dei beneficia peccati gravitatem augent. 411. ob levem cauſam adeo Deum injuria afficimus, & lædimus. 410.

Odium, quo Deus peccatum proſequitur. 400. 409 quam magnum ſit hoc odium. 400. hujus odii effectus. *ibid.* odium, quo Deus proſequitur peccatum, potens eſſe debet cauſa, ob quam noſmet illum oderimus. 404. circumſtantiæ, quæ peccatum Deo odioſum efficiunt. 406. duplex odium, quo Deus peccatum odit. 410. peccatorem, & peccatum Deus abominatur. 411.

Unde ferri debet judicium de peccati mortalis malitia & enormitate. Eſt Dei offenſa. 394. comparatio Dei offenſi, & hominis offendentis. 402. peccati malitia & gravitas deſumitur e divinæ legis tranſgreſſione. 403. Dei mors peccati enormitatem & malitiam

oſtendit. 404. qui peccat, e ſuæ paſſionis objecto ſibi Deum ſtatuit. 407. peccaror efficit, ut Deus ejus peccato ſerviat, ut loquitur Scriptura. 403. Chriſtianorum peccata graviora ſunt, quam Paganorum. 405. quot modis peccatum mortale violat jura, quæ Deus in nos habet, 401

Malum, quod peccatum mortale parit peccatori. 402, omnibus veris bonis hominem ſpoliat, 394. nos ad nihilum quodammodo redigit. 398. a noſtro fine nos avertit. 399. qoid nobis de hoc Prophetæ dieant. 401, eſt cauſa omnium malorom, quæ in mundo patimur, 403, quo dedecore anima noſtra per peccatum afficiatur, 406. tyrannis, quam in peccatores dæmon eaercet. ibid. unum peccatum mortale efficit, ut omnia merita a nobis jam acquiſita amittamus. 409. & omnia opera bona, quæ egimus, 407. calamitas demum, quam nobis parit, 409.

Deplorandus hominis io peccaın mortali ſtatus. ibid. quomodo mortuus ſit, licet vivus videatur. 402. licet opera bona in ſtatu peccati peracta non ſiut nova peccata, non merentur tamen propter æternitatem, 400. ſtatus animæ omnibus ſuis meritis eſpoliatæ propter unum peccatum morrale. 402, peccator animæ ſuæ interitui eſt inſenſibilis. ibid, qui peccatum committunt, ſunt potiores ſibimet inimici, 403, anima in ſtato peccati quam digna ſit lacrymis & miſeratione, 412

Odium, quo peccatum proſequi debemus. 410. mortale peccatum quam parom timeamus. 411. nolla fere cautio adhibetur, ut illud evitemus. 404. peccator crimen committens Dei timorem amittit, 405. propter peccata commiſſa magnopere metuere debemus. 410

Animadverſio, & vindicta, quam Deus a peccaro expetivit, & quotidie expetit. 404. ad Dei juſtitiam ſpectat, ne peccatum inultum relinquat, 403. peccatum inſurgit in peccatorem, qui illud perpetravit. 409. meretur, ut pœnarum æternitate puniatur. 410. eur Deus æternitate pœnarum in altera vita illud puniat, 400. noſtra peccata ſemper ſunt cauſa divinarum in noa pœnarum, 406. animadverſio peccati Angelorum rebellium. 397. & Adami in omnem ejus poſteritatem. ibid. quomodo Caini crimen punivit. ibid. qui peccatum committit, humanæ fragilitatis excuſationem fruſtra prætendit. 410. futilior excuſatio, quando ait ſe aliter facere non poſſe. 409

Peccatum quodcumque charitati adverſatur. I. 95. noſtram animam deformat. 182. eſt noſtrarum tribulationum cauſa. IV, 324

Peccatum veniale, Titulus, & monitum de hoc argumento. III. 412. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. ibid. fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 413. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huie argumento. 414. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 416. quid ad hoc ex Theologia deſumi poſſit. 417. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 419

De peccato veniali generatim. Peccati venialis natura, & qoid ſit. 417. in quo mortali opponatur, ejuſque differentia. ibid. multiplex peccatorum venialium habitualium genus. ibid. omnia peccata venialia ſimul juncta unum mortale conficere nequireot, 418. ſunt peccata quædam, de quibus dubitari jure poteſt, utrum ſiot venialia, an mortalia. ibid. quod ex ſua natura peccatum mortale eſt, poteſt per accidens eſſe tantummodo veniale. 419. quod eſt ex ſe veniale, poteſt evadere mortale, & quomodo. ibid. dupliciter poteſt venialiter peccari. ibid. non ſemper diſtingui poteſt, utrum peccatum, quod committitur, ſit veniale, an mortale. 423. peccatum mortale ſæpe exiſtimatur veniale. 425. variæ diſpoſitiones eorum, qui peccata venialia committunt, 417. quid cenſendum de iis, qui nonniſi a mortalibus volunt abſtinere. 418. peccata venialia fragilitatis, & malitiæ. 424. ſæpe fallimur arbitrantes peccatis tantum venialibus conſcientiam noſtram eſſe irretitam. 427

Peccati venialis gravitas. 428. Si peccatom veniale ex noa parte leve eſt, ex altera gravius eſt, quam putatur. 427. eſt Dei offenſa, ac proinde ingens malum. ibid. unde oriatur, quod peccati venialis malitiam & gravitatem haud ſatis intelligamus. 419. omnia peccata licet venialia magna ſunt, eo quod Deum lædunt. 420. facile nobis ſuademur leves eſſe errores, quos committimus. ibid. nihil eorum, quæ Deo diſplicent, cenſeri debet leve. 421. patiendus potius eſſet totius mundi interitus, quam unius peccati venialis commiſſio. 421. peccata, quæ levia cenſemus, ſæpe in ſe ipſis magna ſunt. 420. peccatum veniale eſt ſemper in ſeipſo quid magnum. 423. ſubjecti parvitas, vel levitas nos coram Deo non exenſat. 421. peccata venialia deleri non poſſunt abſque meritis Salvatoris, quod oſtendit ea haud parvi momenti eſſe, 425

Periculum, cui veoiale peccatum exponit. 422. ſenſim ad peccatum mortale ducit. 416. ad qood nos diſponit. 419. 420. hac via nos dæmoo ad mortale deducit. 418. a ſatis levibus maxima crimina initium vulgo ſumunt, 416. quomodo a peccatis levibus ad graviora facile iraoleamus. 419. peccatum veniale eſt ſæpe enormiſſimorom cauſa. 423. dæmon ſubito nos non trahit ad maxima facinora, ſed gradatim, 419. melior via evirandi peccatum mortale eſt a veniali præcavere, 416. levioribus peccatis promptum oportet afferre remedium, ob metum ne in graviora labamur. 426.

De peccato veniali habituali. 419. 420. habitus contractus illod committendi efficit, ut innumera hujuſmodi peccata patremus. 421. facile eſt hujoſmodi habitum contrahere. 413. facilitas peccatum veniale committendi, quam habitus præbet, ingentia mala nobis parit, 420. difficile eſt illum emeodare, qui hujuſmodi habitum contraxit. 427. hic habitus efficit, ut in qualibet occaſione peccata committamus. 428. in hoc habitu permanentes, quin illum infringere laboremus, periculum ſubimus, ne a Deo deſtituamur. 426. hic habitus eſt nota, quod hujuſmodi peccatorum confeſſio eſt ſæpe abſque fructu, 425. peccatorum venialium confeſſiones abſque emendatione, 419

Moleſti peccati venialis effectus, 417. quo dedecore Deum afficiat. 418. per illud amorem Deo debitum cum creaturis dividimus. 416. illi adhæſio oſtendit nos Deum nonniſi amore ſervili diligere. 425. qui peccatum veniale cavere non eurat, parvi facit Dei amicitiam. 424. impedit, ne Deum confidenter adeamus. ibid. damnum, quod animæ infert. 426. ſæpe ſalutem noſtram in diſcrimen adducit, 427. eſt ſæpe reprobationis noſtræ cauſa, & quomodo, 418. conſcientiæ aculei, qui peccatum veniale ſequuntur, 422

Cura, quam debemus impendere, ut peccatum veniale, quoad fieri poteſt, evitemus. 427. Religioſi in illud evitandum ſpecialius debent incumbere. 422. Dei amplitudinis & majeſtatis conſideratio impedire debet, ne voluntarie illud committamus. 423. cupiendum eſt, ne hujuſmodi peccatis Deo diſpliceamus. 422. erga Deum agendum eſt, ſicuti amici erga alterutros agunt, qui timent, ne alter alteri in re qualiber diſpliceant, 422. hujuſmodi peccatorum, quæ quotidie committimus, multitudo mortis deſiderium nobis inſpirare deberent, ne amplius Deum offendamus. ibid. omnia deberemus potius amittere, vel in periculum adducere, quam unum veoiale committere. 423. quam modice metuamus venialia patrare. ibid. abſque aſſidua vigilantia nos tueri non poſſumus, quin iogentem eorum numerum committamus. 425. deſcriptio illius, qui levia peccata contemnit & negligit. 424. actus doloris tot peccatorum commiſſorum. ibid. ad Deum oratio, ut ejus opem petamus, qua eorum numerum imminuamus, ſi omnia evitare non poſſumus, 426

Perſeverantia. Titulus, & mooitum de hoc argumento. III. 428. multiplex concioom hujus argumenti ſtructura. 429. footes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas, 430. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huie argumento. ibid. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 433. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. ibid. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 435.

De perſeverantia generatim. Ejus definitio, ac definitionis explicatio. 433. quotuplicitar accipi poſſit perſeverantia, ibid. tres veritates, quæ a perſeverantiæ notione poſſuot hauriri. 434. quid de perſeverantia doceat Concilium Tridentinum. ibid. quid Sanctus Auguſtinus. ibid. hujus virtutis gradus. ibid. oexus inter perſeverantiam virtutem, & donum perſeverantiæ finalis. ibid. quid perſeverantiam efficiat, & medium, quo nos in bono firmiſſime ſtatuamus, ibid. perſeverantiæ elogium. 437. quælibet perſeverantia laudabilis non eſt. 439

Perſeverantiæ gravitas, atque neceſſitas. 438. abſque perſeveran-

ſeverantia omne bonum, quod habemus, nobis inutile eſt. 435. perſeverare oportet in eo ſtatu, quo Deus nos collocavit, quæcumque difficultates in eo occurrant. *ib.* animi deſpondendi non ſunt, ſed in labore perſeverandum. *ibid.* cum rebus omnibus fatigamur, perſeverantia nobis eſt maaimopere neceſſaria. *ibid.* abſque perſeverantia retrocedimus potius, quam progrediamur in virtute. 436. poſt receptam gratiæ vitam in ea perſeverandum ejuſdem gratiæ ope. *ibid.* perſeverantia ſemper indigemus. 438. perſeverantia neceſſaria eſt in pietate, & virtutum exercitiis. 439. ſatis non eſt bene incœpiſſe, niſi perſeveremus in bono. *ibid.*

De inconſtantia perſeverantiæ oppoſita. 438. homo inconſtans non eſt Dei famulatui idoneus. *ibid.* mutari non debemus, poſtquam virtutem amplexi ſumus. *ibid.* noſtra pietas conſtans eſſe debet, non autem tranſitoria, & temporibus ſubjecta. 440. Deus inconſtantiam in ſuo famulatu pati nequit. 441. adverſus inconſtantes in bono. 437. dæmon omnes conatus ſuos exerit, ut impediat, quominus perſeveremus. 435. principium inconſtantiæ in homine eſt ingens perſeverantiæ obex. *ib.* mala, quæ metuere debent in viis juſtitiæ non perſeverantes. 441. terribile hujus rei exemplum. *ibid.*

Commoda, quæ e perſeverantia percipimus. Perſeverare in bono eſt prædeſtinationis nota. 436. prædeſtinatio ad gloriam adnexa eſt perſeverantiæ in gratia, & Dei famulatu. 429. perſeverantia in bono, quin comprehendamt perſeverantia finalis, eſt Dei donum, quod acquirere & mereri poſſumus. 432. certa veræ converſionis nota eſt perſeverantia in bono. 435. perſeverantia & conſtantia virtutis labores lenit. 436. juſti per perſeverantiam reſurrectionis ſtatum repræſentant. *ibid.* homo, qui in bono conſtans eſt, divinæ immutabilitatis particeps eſt. *ibid.* perſeverantia omnia conſequitur. 439. gloriæ merces non promittitur, neque datur, niſi perſeverantiæ. 436. perſeverantiam firmam in Dei miſericordia ſpem nobis inſpirat. 439. perſeverantia quocumque in ſenſu accipiatur, ſemper eſt glorioſa. 438. de perſeverantia finali. *ibid.* elogium perſeverantiæ generatim. 435

Rationes, quæ nos ad perſeverantiam debent impellere. Tempus, quo Deo ſerviamus, præſcriptum non eſt; ideoque debemus ſemper ejus cultui operam dare. 440. duplex præcipue ratio nos ad perſeverantiam obligat. *ibid.* æterna merces nos debet ad perſeverantiam excitare. *ibid.* quam indignum ſit in ſemitis juſtitiæ non perſeverare. 441.

Vulgaria media in virtute, & pietatis praxi perſeverandi. 437. ſuadere nobis debemus quamcumque diem eſſe poſtre noſtrorum laborum finem. *ibid.* ſibi Dei exemplo ad perſeverantiam excitari debemus. 439. ſemper de ſemetipſis diffidendum eſt metu, ne perſeveremus. 438. oportet ſæpe fervorem ſuum renovare, ſuaque bona ſovere deſideria. 441.

S.Petrus; ejus amor erga Salvatorem. I. 90. in monte Thabor oſtendit ſe non eſſe amoris proprii expertem. 559. ejus pœnitentiæ celeritas. III. 518. filius Dei illi minas intentat, niſi ſibi pedes ablui patiatur. 415. ejus prædicatio, cum e cœnaculo exierit poſt Spiritus ſancti deſcenſum. IV. 340

Pharao quomodo ſub ictibus divinæ juſtitiæ fuerit induratus. IV. 320. ejus cæcitas. I. 301. princeps erat abſque religione, & qui nullum Deum agnoſcebat. 191. exemplum eſt cordis indurati ac impœnitentis. III. 517. ejus induratio, & contemptus mandatorum Dei, quæ Moyſes illi denunciabat. IV. 339

Phariſæi; eorum avaritia. I. 214. ambitio. 57. cæcitas. 301. ignorantia, in qua verſabantur Scribæ, & Phariſæi circa perſonam Meſſiæ, illos non excuſabat. II. 362. judicium temerarium a Phariſæo ſuperbo de humili publicano latum. 588. Phariſæus alter male judicavit de Magdalena filii Dei pedes oſculante. *ib.*

S.Philippus Diaconus reginæ Candacis Eunucho explicans Prophetæ Iſaiæ locum illum affecit Chriſtianum. III. 25

Piſcina Bethſaida figura Baptiſmi. I. 236

Pœnitentia virtus. Titulus, & monitum de hoc argumento. III. 441. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 444. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 445. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 448. quid ad hoc ex Theologia deſumi poſſit. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 450.

De virtute pœnitentiæ generatim. Ejus definitio in ſenſu, quo eam hic accipimus. 448. amplior hujus virtutis notio, & ad quam aliam virtutem referatur. 449. diſcrimen pœnitentiam inter & baptiſma. *ibid.* hæreticorum error in hoc argumento. *ibid.* Concilii Tridentini doctrina hac in re. *ibid.* ſenſus pœnitentiæ veræ & ſinceræ. 448. non exiſtat pœnitentia abſque dolore & cordis compunctione. 466. pœnitentia exterior eſt interioris ſinceritatis argumentum. *ibid.* pœnitentiæ ſpiritus. 458

Obligatio pęnitentiam agendi in hac vita. 457. cui res hæc obligatio innitatur. 449. corpus cum peccati particeps fuerit, ejus pęnam ſubire debet, ut divinæ juſtitię ſatisfaciat. 450. corpus puniri debet veluti animæ delictorum conſors. 451. Dei ſapientia & juſtitia nitet in ſatisfactione, quam a peccatoribus exigit. 455. putandum non eſt peccatum eſſe penitus remiſſum quoad pœnam, licet condonatum ſit quoad culpam. 457. nullus ſtatus, nulla conditio eximi poteſt a pœnitentia poſt peccatum commiſſum. 460. ſola pœnitentia a peccatoribus peracta illis fiduciã in divino judicio pręſtabit. 467.

Indigentia & neceſſitas pœnitentiam agendi, qua tenentur peccatores. 462. etiam propter peccata remiſſa. 451. fruſtra ſexcenti prętextus afferuntur, ut ab agenda pœnitentia eximamur. 454. Chriſtiani pœnitentia durare debet, donec vivit. 453. agenda eſt pœnitentia prompte, & abſque dilatione. 447. per pœnitentiam redimendum eſt tempus in peccatis impenſum. 461. Neceſſe eſt, ut peccatum puniatur vel a Deo ultore, vel a peccatore pœnitente. 463. nihil magis neceſſarium, quam pœnitentię exercitium, & nihil hoc rarius. 467. modica pœnitentia, quam agimus, noſtrę ſalutis timorem nobis incutere debet. 462

Pœnitentię conditiones. 442. aſſidua eſſe debet, ut peccata noſtra penitus abluamus. 447. pœnitentię finis ſuadere nobis debet, quod ea debet eſſe rigoroſa. 448. pœnitentię ſeveritas in primęva eccleſia. 446. pœnitentię rigor non eſt hodie minus neceſſarius, quam in primęva eccleſia / 452. pœnitentiæ rigor ab antiquis canonibus præceptus. 449. primævi Chriſtiani minime querebantur pœnitentiam eſſe nimis ſeveram. 454. cui rei innitatur agendæ pęnitentiæ ſeveritas. 445. in quo ſita ſit. 463. non agitur vera pęnitentia, niſi vita auſtera ducatur. 464. ſatisfactiones, quas Deus pro noſtris peccatis exigit, juſtæ ſunt, quamtumvis rigoroſæ. 452. agi nequit pęnitentia nonniſi actionibus afflictivis. 460. aſperam pęnitentiam agendi neceſſitas ſemper durabit, licet eccleſia ejus ſeveritatis multum relaxaverit. 457. de iis, qui in agenda pęnitentia ſibi nimis parcunt. 467. plerorumque chriſtianorum in hoc puncto mollities. 468. cavendum, ne nobis parcamus, & auferamus id, quod in pęnitentia eſt magis afflictivum. 466. abſque rigore nulla extat vera pęnitentia. *ibid.* quid cenſendum de nimis levibus pęnitentiis. 458. veri pęnitentis deſcriptio. 463. ſenſus peccatoris, qui revera vult pœnitentia peccata expiare. 462. oportet noſtram pęnitentiam peccatis noſtris meriri. 447. 450. quam ſevera & rigoroſa debeat eſſe pęnitentia. 456. 457. 460. ſi aſperum videatur agere pęnitentiam in hac vita, aſperius erit illam agere in altera. 454. ejus ſeveritas cauſa eſſe non debet, ut illam timeamus. 456. pęnitentiæ comes eſſe debet humilitas, 466

Faciendi ſunt fructus digni pęnitentiæ, ut ait Scriptura. 451. ſunt pœnitentiæ quædam, quæ nullum fructum afferunt. 447. obligatio faciendi fructus dignos pęnitentiæ. 455. quomodo hi producendi ſint. 453. mundani agere poſſunt vitam pęnitentem, hoſque fructus producere. 460. Deus in id non petit, niſi quod poſſumus, & nihil ultra vires. 456. exhortatio ad gignendos fructus dignos pęnitentię. 461.

Medium agendi ſalutarem pęnitentiam, ejuſque fructus producendi. 453. 455. redimenda ſunt peccata virtutibus oppoſitis. 452. 465. oportet pęnitentiæ ſpiritu ſuſcipere & patienter ferre cruces, quas Deus nobis immittit. 459. S.Ambroſii ſententia de hac re. 454. efficere debemus, ut noſtrorum criminum inſtrumenta noſtræ pęnitentiæ inſerviant. 450. quid alias appellaretur agere pęnitentiam. 456. oportet, ut nos a voluptatibus & ſolatiis etiam licitis abſtineamus, ut pro iis ſatisfaciamus, quibus contra divinum pręceptum ſumus oblectati. 461. tantum ſaltem agendum eſt pro Deo, quantum pro mundo antea agebamus. 464

Pœnitentiæ effectus & poteſtas. 447. Deo ſatisfacit me-

lius, quam ſatisfacere poſſet maximus ejus indignationis rigor. 462. pœnitentia completur, quod Jeſu Chriſti paſſioni deeſt. 447. peccatum delet. 453. cur & quomodo ſit ſecunda tabula poſt naufragium. 461. Dei juſtitiam cum miſericordia componit. 451. pœnitentia nobis aſpera videri non debet propter calamitatem, a qua nos liberat. 453. cœlorum regnum eſt pœnitentiæ pretium & merces. 459. reparat gloriam, quam Deo rapuerat peccatum. 462. eſt præſentiſſimum antidotum contra peccata, quæ deinceps committere poſſemus. 463. quantum in vi & poteſtate pœnitentiæ confidere debeamus. 453. agendi pœnitentiam deſiderium efficit, ut in hujus virtutis praxi nihil difficile occurrat. 448. ingenti animo opus eſt, ut nos pœnitentiæ laboribus ſubjiciamus. 452.

Falſa pœnitentia, ejuſque abuſus. Paucæ ſunt veræ pœnitentiæ. 465. ſatis nobis eſt a committendis criminibus ceſſare; at non expiamus commiſſa. *ibid.* ut veram pœnitentiam agamus, faciendæ ſunt actiones peccatis commiſſis contrariæ. *ibid.* in pœnitentia exercenda eſt corporis & ſenſuum mortificatio; & id eſt, quod fugimus. *ibid.* tempus, & media, quæ Deus ad pœnitentiam agendam ſuppeditat, ſæpe impendimus novis committendis peccatis. 467. Chriſtianorum ignorantia & ignavia quoad pœnitentiam. 459. opera noſtra oſtendere debent veram eſſe atque ſinceram noſtram pœnitentiam. 463.

Politica; falſum impiorum principium, religionem eſſe politicæ inventionem. I. 193.

Politica ſæculi, vide titulum *Prudentia*.

Præcepta Dei. Articulus de hoc argumento. III. 468. de quo in hoc tractatu agatur. *ibid.* multiplex concionum de hoc argumento ſyſtema. *ibid.* fontes, & auctores, unde hauriri poteſt copia ad hæc ſyſtemata exornanda. 470. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. *ibid.* loci, & ſententiæ SS. Patrum in hanc eamdem rem. 473. quid ex Theologia ad hoc idem depromi queat. 474. delecti ex libris aſceticis, & nuperis concionatoribus loci ad hoc argumentum. 475

Quid ſit lex, & præceptum, & eorum definitio. 474. diſtinguenda ſunt a conſiliis præcepta. *ibid.* quid ſit Decalogus. *ibid.* de lege æterna & divina a Deo omnium hominum cordibus indita. *ibid.* veteris & novæ legis diſcrimina. *ibid.* quid interſit inter præcepta affirmativa & negativa. *ibid.* Dei filius nihil immutavit in Decalogo. 472. Dei lex eſt lumen, quod nos illuſtrat. 473

Obligatio & neceſſitas ſervandi præcepta divina, ut quis ſalvus fiat. 475. Lex Dei ſufficienter nobis innoteſcit, in quocumque ſtatu ſimus. 474. an haberi poſſit invincibilis ignorantia præceptorum naturalium. 475. Pauci Dei præcepta, ut debent, obſervant. 476. Legiſlatoris auctoritas nos adſtringit ad præcepta ſervanda. 477. nulla excuſatio afferri poteſt, ne illa obſerventur. 480. hilariter adimplenda ſunt. 477. Deus ingentia præmia illa ſervantibus ſpondet. 475. Intereſt ſæpe concionari de præceptorum divinorum obſervatione. 477. eſſentiale Chriſtiani munus eſt cognoſcere & obſervare divina præcepta. 476. Nemo liberior eſt, quam cum Deo ſe ſubjicit exacta legum obſervatione. 479

Ratio probe obſervandi Dei leges & præcepta. Amanda eſt lex divina, ut probe obſervetur. 481. quo affectu eam obſervare debeamus. 476. cæce obediendum Dei præceptis, quin ratio quæratur. 477. libere obſervanda ſunt. 478

Legis, & divinorum præceptorum excellentia, & qualitates. 469. quam juſtæ ſint Dei leges. *ibid.* impoſſibiles non ſunt. 471. faciles ſunt. 468. nova lex veteri comparata ſuavis eſt. 475. gratia facilem reddit legem, & præceptorum divinorum obſervantiam. *ib.* onus eſt, quod nos ſolatur, quin opprimat. *ibid.* hæc præcepta difficilia non ſunt, niſi iis, qui Deum non diligunt. 476. Legum Dei cum mundi legibus comparatio. 479. nova lex nihil exigit a nobis, exceptis quibuſdam cæremoniis, quam quod in veteri præſcriptum. 480. Deus lege nobis lata, & præceptis nobis irrogatis gloriæ ſuæ, noſtræque felicitati conſuluit. 479.

De legibus & præceptis Dei in genere. Æquum erat, ut Deus leges conderet & præcepta. 468. homines indigebant legibus, quibus dirigerentur. 472. Omnes leges a Deo editæ hominibus utiles ſunt. 477

Deus hominibus leges edicens miſericordiam ſuam & bonitatem oſtendit. 477. Lex divina ſæpe meditanda, ut noſtros defectus detegamus. 480. violatores legis & præceptorum Dei. Duo hominum genera præcepta violant, qui ſcilicet licentiam ſequuntur, & imbecilles Chriſtiani. 469. licentiam ſectantes leges divinas ſuis ſceleribus accommodant. 481. non peccatur, niſi aliquam legem, vel aliquod Dei præceptum violando. 479. hinc quilibet peccator aliquod Dei præceptum frangit. *ibid.* quo ſenſu, qui legis articulum violat, totam legem infringere cenſeatur. 481. minæ, quas Deus legum ſuarum tranſgreſſoribus intentat. 478. Dei maledictiones in legum ſuarum violatores. 476. Magnates Dei leges & præcepta facilius tranſgrediuntur. 481. qui legum & præceptorum Dei jugum excutiunt, ſunt paſſionum ſuarum captivi. 476. aliquod præceptum obſervatur, reliqua impune violantur. *ibid.* ſolum interdictum efficit, ut res ex ſe indifferens evadat peccatum. 481. qui præcepta Dei non cuſtodit, Deum non diligit. 476

Prædeſtinatio; hujus nota ſunt tribulationes patienter toleratæ. I. 315. ingens noſtræ prædeſtinationis beneficium nos Deo reddet æterne debitores. II. 472.

Prædeſtinatio. Titulus, & monitum de hoc argumento. III. 482. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* Fontes auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 483. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 484. & *ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 487. quid ad hoc ex Theologia depromi queat. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 489

De prædeſtinatione generatim. Quid ſit prædeſtinatio, ejuſque definitio. 487. datur prædeſtinatio. *ib.* prædeſtinatio eſt providentiæ pars. *ibid.* varia prædeſtinationis nomina, & ſignificatus. 488. duplex eſt prædeſtinationis genus, ad gloriam ſcilicet, & ad gratiam. *ibid.* diſcrimen inter prædeſtinationem, & reprobationem. *ibid.* reprobationis & prædeſtinationis myſteria non ſunt funditus indaganda. 489. nimis curioſa hujus myſterii inquiſitio Deo injuriam infert. 493. nihil eſt inutilius, ac periculoſius, quam velle ſcire, utrum prædeſtinati ſimus, an non. 491. ſatis eſſe nobis debent ea, quæ Deo placuit ſuper hoc myſterio revelare. 492

De prædeſtinatione ex parte Dei accepta. Duplex eſt Dei voluntas homines ſalvandi, antecedens altera, altera ſubſequens. 488. ingens difficultas eſt prædeſtinationis infallibilitatem cum hominis libertate componere. *ibid.* quomodo nonnulli de prædeſtinatione male ratiocinentur. 491. utilius nobis ſemper eſt, ut noſtra prædeſtinatio a Deo, quam a nobis ſolis dependeat. 490. prædeſtinatio ex parte Dei cum æterna ſit, & ejus amoris effectus, ſequitur, quod nos ab omni æternitate dilexerit. 489. malo fundamento innixi timemus de divinis conſiliis hoc myſterium reſpicientibus. 490. fruſtra libertini ad Dei decreta confugiunt, ut ſuis criminibus pondus addant. 491. perniciosa illorum doctrina, qui aſſerunt prædeſtinationem abſolutam agendi neceſſitatem imponere. 492. ea eſſe debet noſtra agendi ratio, ac ſi Deus de noſtra ſorte nihil præviderit. 494. de aliquot electarum animarum prædeſtinatione. 495

Noſtra prædeſtinatio a Deo ſolo non pendet; nos etiam cooperari debemus. Quocumque modo nos Deus prædeſtinaverit, de fide eſt, quod nos ſine nobis non ſalvabit. 488. gratia, licet noſtræ juſtificationis & prædeſtinationis initium, ſola non agit. 489. neceſſarias ad noſtram ſalutem operandam gratias habemus; nobis igitur ſolummodo imputandum eſt, ſi eamdem non conſequimur. 491. Deus ſincere vult noſtram ſalutem, ſed nos illam non volumus. *ibid.* objurgationes, quibus Deus peccatores increpat, probant, illis tantum ſtetiſſe, ut ſalvi fierent. 496. bonis tantum operibus noſtram ſalutem, & proinde noſtram prædeſtinationem operamur. 491. nihil quoad nos ſpectat, negligere debemus, ut ex exiguo prædeſtinatorum numero ſimus. 496. ut ex numero prædeſtinatorum ſimus, ſibi vim inferre oportet. 498. quomodo infideles, qui moraliter bene vivunt, poſſunt ſibi conciliare gratiam Jeſum Chriſtum cognoſcendi, ac proinde ſalutem conſequendi. 498

De

De reprobatione. Diſcrimen inter hominum prædeſtinationem, & reprobationem. 488. figuræ, & ſimilitudines, quæ prædeſtinatorum exiguum numerum, & reproborum multitudinem oſtendunt. 485. prædeſtinatorum numerus præſcriptus eſt, & Deus ſolus illum noſcit. 489. certum eſt paucos eſſe prædeſtinatos, & proinde terribilem reproborum multitudinem. *ibid.* ſenſibile paucitatis prædeſtinatorum argumentum. 495. præcipua hujus exigui numeri ratio. *ibid.* D. Chryſoſtomi de hoc ſententia. 497

Argumenta ſpei, quam habere debemus in hoc prædeſtinationis hominum myſterio: Noſtra ſalus eſt in Dei nos diligentis manibus. 486. quod pro nobis egit, noſtræ reprobationis timorem debet extinguere, *ibid.* injuriam inferimus Salvatori, cum dubitamus, an nos velit ſalvos facere. 490. licet ignoremus, quænam debeat eſſe noſtra ſors, in Dei bonitate confidere debemus. 493. ſpes, & conſolatio, quam concipere debemus, cogitantes Jeſum Chriſtum mortuum, ut nos ſalvaret. 498. ita in Deo confidere debemus in noſtræ prædeſtinationis negotio, ut ſimus ſemper vigilantes ad agendum, quod ex nobis eſt. 492. qui bene vivere conantur, omnem cauſam habent credendi, quod Deus illos ſalvare velit. 496. omnes poſſunt ſalvi fieri; in nobis igitur eſt, ut ſalvi fiamus. 486. Deus quoad ſe vult omnes homines ſalvos fieri. *ibid.* exiguus prædeſtinatorum numerus efficere non debet, ut de Dei miſericordia diffidamus. 491. quinam ſint e prædeſtinatorum numero. 486. ſigna, utrum ex hoc numero ſimus. 493. certum nobis eſſe debet, quod reprobati non erimus, niſi ob noſtram culpam. 494

Argumenta timoris, quem concipere debemus circa reprobationem. Cum timore noſtræ ſaluti cooperari debemus. 486. noſtræ ſalutis incertitudo humiliationis & timoris ſenſus nobis debet inſpirare. 482. exiguus prædeſtinatorum numerus, & prodigioſa reproborum multitudo nos terrere non debent. *ibid.* quando unus tantum inter nos reprobatus eſſet, quilibet timere deberet, ne ſuper eum hæc calamitas caderet. 495. quam parum nihilominus timemus, ne reprobi ſimus, licet ingens inſit timendi cauſa. *ibid.*

De aliquorum præſumptione, & de inordinato aliorum timore circa prædeſtinationem, & reprobationem. Falſa ratiocinatio eorum, qui ajunt, ſi prædeſtinatus ſum, nihil mihi metuendum. 492. de aliquot peccatorum præſumptione in prædeſtinationis negotio. *ibid.* fruſtra meritis, & paſſioni Salvatoris innitimur, ſi nos ipſi operam non impendimus, ut noſtram prædeſtinationem tutam efficiamus. 495. oportet, ut Dei judiciorum in nos timor nos ejus cultui reddat fideliores. 494. timor, ne ex reproborum numero ſimus, inutilis eſt, niſi nos juſtiores reddat. 490. ſolliciti eſſe non debemus de infidelium, & hæreticorum reprobatione. *ib.* mala quorumdam ratiocinatio circa prædeſtinationem, & reprobationem. 491. inanis timor, utrum Deus nobis finalem perſeverantiam concedet. 493. inanis timor circa Dei præſcientiam. *ibid.* quid eruere debeamus ex eo, quod terribile habetur in hominum prædeſtinatione, & reprobatione. 497. mira illuſio in hoc negotio non ratiocinandi, ſicuti in reliquis omnibus ratiocinamur. 493. ſic noſtram agendi rationem dirigere debemus, veluti Deus nihil de nobis præviderit, vel decreverit. 494. reprobi de Deo conqueri poſſent, ſi e prædeſtinatorum numero ſecluſi fuerint, nulla habita eorum peccatorum ratione. 496

Præſentia Dei. Titulus, & monitum de hoc argumento. III. 499. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 500. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 501. *& ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 503. quid ad hoc ex Theologia depromi queat. 504. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 505

De præſentia Dei generatim. Quid verbo præſentiæ Dei intelligatur. 504. duplex præſentiæ Dei genus. *ibid.* Deus præſens eſt ubique tripliciter. *ibid.* de Dei immenſitate, cui nos præſentes ſumus. 509. Deus eſt nobis neceſſario præſens, vel ut pater, vel ut judex. 503. nullus peccator ejus præſentiam poteſt evitare. *ibid.* diſcrimen inter immenſitatem, & præſentiam Dei. 505 idea, quam de Dei immenſitate concipere debemus. *ib.* quid inferre debeamus ex Dei præſentia. 506. plerique non agnoſcunt felicitatem, quam ex aſſidua Dei præſentia percipiunt. 505. Deus nobis præſens eſt omnibus actionibus noſtris concurrendo. 506. præſentia operationis ubique præſens eſt. 508. omnia Dei præſentiam oſtendunt. 512. Deus in nobis eſt, & nos in Deo. 507. ipſimet impii de Dei præſentia nequeunt dubitare. 512

Effectus, & commoda, quæ parit præſentiæ Dei praxis. *ibid.* eſt præſens antidotum contra peccatum. 500. omnia peccata e mundo poteſt eliminare. 508. impreſſio, quam in peccatore agere poteſt. 512. illum a peccato avertit. 515. cauſa eſt, ut ſancte vivamus. 509. ad omnium bonorum operum exercitium nos ducit. 499. Deo nos arcte poteſt unire. *ibid.* eſt tuta via, qua perfecti evadamus. 509. pax & tranquillitas animæ, quæ Dei præſentia fruitur. 505. nihil ea eſt aptius ad nos in noſtro officio continendos. 507. nos eadem commoda ex Dei præſentia haurire poſſumus, quæ Apoſtoli ex Salvatoris præſentia percipiebant. 506. Deus cum ſit in nobis, cur eum extra nos quærimus. 509. ſuavitas quam ex Dei præſentia experimur. 510. cur Dei præſentia in nobis id non efficiat, quod præſentia hominis noſtrarum actionum teſtis. 512

Divinæ præſentiæ oblivio. Hæc oblivio omnium malorum cauſa eſt. 509. ingens eſt ingratitudo adeo parum cogitare Deum, qui ſemper nobis præſens eſt. 506. a Deo recedimus, neque illum cogitamus, tunc etiam cum majoribus beneficiis nos ditat. 507. Deo præſentes eſſe poſſumus, & ſimul ab eo abeſſe. *ibid.* Dei præſentia impiis diſplicet, ſed juſtos conſolatur. *ibid.* tot crimina patrarunt antiqui Ethnici, eo quod ſibi ſuaſerint Deum actiones hominum non videre. 509. magna cæcitas eſt Deum nobis præſentem non cogitare: *ibid.* Deum non agnoſcimus, qui in medio noſtri eſt. 510. peccator, cum ſua crimina committit, ſibi ſuadet, vel ſuadere ſibi vult a Deo non videri. 511. calamitates, in quas labimur Dei præſentiæ cogitationem amittentes. 515

Præſentiæ Dei praxis. 509. in quo conſiſtat exercitium præſentiæ Dei. 505. multiplex præſentiæ Dei praxis, & quænam ſit ſolidior. *ibid.* coram Deo ſtare debemus cum timore, & reverentia. 506. eſt quædam Dei præſentia illum in ſuis operibus agnoſcere. 550. ad hanc præſentiam pervenire poſſumus omnium creaturarum intuitu. *ibid.* modus præſentiæ Dei animarum perfectarum proprius. 511. quam timendum ſit Deum habere noſtrorum criminum teſtem. 508. præſentia operationis nobis horrorem debet inſpirare, quod efficiamus, ut Deus noſtris iniquitatibus inſerviat, ut ipſemet queritur. *ibid.* licet Deus nobiſcum ſit, nos ſemper cum ipſo non ſumus eo modo, quo ipſe cupit. 510

Procraſtinatio pœnitentiæ. Titulus, in quo hoc argumentum fuſe pertractatur. III. 513. relatio, & nexus, quem cum aliis habet hic titulus. *ibidem.* multiplex concionum hujus argumenti ſyſtema. *ibid.* fontes, & auctores, unde copia hauriri queat ad has concionum ſtructuras exornandas. 515. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 516. *& ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad hanc rem. 519. quid ex Theologia depromi poſſit ad idem argumentum. *ibidem.* delecti ex aſceticis libris, & nuperis concionatoribus loci in idem argumentum. 522.

Cauſæ, & falſi prætextus procraſtinationis pœnitentiæ, & dilatæ converſionis. 513. falſæ ſpes, quibus nitimur, ut ſemper differamus. 533. rerum agendarum prætextus ſæpe procraſtinationis cauſa. 531. fallax confidentia ſe aliquando convertendi. 530. differtur, & expectatur ſenectutis tempus ad converſionem. 528. nonnulli differunt vane confidentes ſe in morte miſericordiam conſecuturos. 525. cur differimus nunc agere, quod aliquando agere volumus. 528. qui differt, tempus magis aptum incaſſum expectat. 526

Diſcrimina, quæ ſubimus pœnitentiam ita differendo. Quicumque pœnitentiam differt, eam nunquam peragendi in periculum adducitur. 519. ſalus in manifeſtum diſcrimen vocatur. 524. non ſolum noſtræ ſalutis incerti ſumus, ſed fere omnino certi illam amittendi. 526. periculo objicimur in noſtro peccato moriendi. 525. & ſubito in impœnitentia. 514. dum ita cunctamur, metuere impœnitentiam debemus vi juſtitiæ & ultionis divinæ. *ibidem.* quid ſit impœnitentia finalis, cujus periculum ſubimus. 519. duobus modis in impœnitentia finali mori poſſumus. 520. periculoſum eſt unico momento pœnitentiam & converſionem differre. 523.

duplex impœnitentia, voluntaria, & involuntaria. 521. dum conctamur, adveniet tempus, quo noſmet convertere cupiemus, & fortaſſe non poterimus. 524. hæc procraſtinatio generatim perpenſa. 530.

Magna temeritas converſionem differendi. Tempus ſe convertendi, & pœnitentiam agendi illud eſt, quo Deus nos vocat. 524. Deus nos expectando fatigatur. 532. Deus, veluti ſuarum gratiarum dominus eas nobis largitur, non quando volumus, ſed cum illi libet. 524. Deus, qui peccatores ad pœnitentiam expectat, non omnes æque expectat. 521. Deus, qui pœnitentiæ veniam promiſit, illam agendi tempus promittere noluit. 521. peccator, qui de die in diem ſuam converſionem differt, gratia converſionis indignum ſe reddit. 528. tempore inniti, ut differatur converſio, temeritas eſt. 531. quam incertum ſit hoc tempus agendi pœnitentiam. 533. inſueta gratia opus eſt, ut convertatur peccator, qui diutius diſtulit. 529. inanis eorum confidentia, qui, ut ſemper differant, in Dei gratia confidunt. 525. propoſitum ſe aliquando convertendi non ſufficit, ut juſtificemur. 521. differre ſemper converſionem ſuam eſt nolle revera ſe convertere. 530. qui ſemper converſionem ſuam differt, in impœnitentia finali demum moritur. 536. ingratitudo, & temeritas eſt abuti tempore, quod Deus nobis concedit, ut pœnitentiam agamus. 532.

Quo magis pœnitentia, & converſio differtur, eo difficilior evadit. 514. difficultas, qua pœnitentiam in futurum incertum differimus, ſemper creſcit. 527. fallimur, cum putamus converſionem ad aliud tempus remiſſam fore faciliorem. 536. converſionem differentes evadimus ſemper pejores, ac proinde agenda pœnitentia ineptiores. 514. differendo augemus ſemper numerum peccatorum, quæ pœnitentia ſunt expianda. 530. peccatores ſemper procraſtinantes labuntur tandem in cæcitatem, & indurationem, quibus voluntatem & deſiderium ſe convertendi amittunt. 514. cum tempus, & voluntatem aliquando ſe convertendi habemus, ſæpe pœnitentiam agere nequimus propter obices, qui occurrunt. 530. hinc ſequitur pœnitentiæ dilationem eſſe reprobationis notam. 520.

De pœnitentia ad mortis articulum dilata. Differre pœnitentiam non debemus, mortis noſtræ horam ignorantes. 532. dici nequit, pœnitentiam ad id tempus dilatam eſſe abſolute impoſſibilem. 520. at ea tunc eſt parum ſincera, & plerumque vel falſa, vel inſufficiens. ibid. valida præjudicia, quæ magna argumenta præbent non fidendi hujuſmodi pœnitentiis. ibid. principia, quibus judicium haud temere ferri poteſt de harum pœnitentiarum generatim invaliditate. ibid. præſumptio eſt credere, quod ſemper cunctando, Deus tunc nos convertet. ibid. promittere nobiſmet ipſis non poſſumus hanc pœnitentiam fore Deo acceptam. 522. præſumptio eſt ſperare futurum, ut ſe in exitu vitæ pœniteat, & præſentia ſubſidia negligere. 523. peccator, qui vivens diſtulit, moriens Deum probabiliter non inveniet. 524. inſignis imprudentia eſt in mortem ſalutis ſuæ curam differre. 525. ingens ſalutis ſcopulus eſt differre ad mortem converſionem ſuam. 532. æquum eſt, ut Deus mortis proximis pœnitentiæ gratiam deneget, qui viventes eamdem recuſarunt. 533. quo innitatur fiducia, quod Deus tunc peccatorem exaudiet. 537. exemplo boni latronis inniti magna temeritas eſt. ibid.

Ingens ratio ſuſpicandi de pœnitentiis ad mortem dilatis. Maxima tunc eſt veram pœnitentiam agendi difficultas. 525. tunc peccatum validum eſt, & peccator admodum imbecillis. 536. mori poſſumus impœnitentes poſt ſuſcepta eccleſiæ ſacramenta. 521. pœnitentia ad mortem dilata eſt plerumque inutilis. 522. Deus, poſtquam peccatorem diutius expectavit, eum morientem plerumque deſerit, ibid. non deſperandum, ſed neque fidendum externæ ſpeciei peccatoris in morte converſi. 523. difficillimum eſt in morte ſenſus, & deſideria ſubito immutare. 524. qui ſuam pœnitentiam de anno in annum diſtulere, tunc etiam cunctantur de die in diem, de hora in horam, donec expiraverint. 523. etiamſi mortem non intercipiantur, ſufficiens tempus eis non ſuppetit ad ea peragenda, quæ ad bene moriendum neceſſaria ſunt. 525. quænam ſit animæ ad illud tempus differentis perturbatio, & confuſio? ibid. nemo præſumere poteſt ſibi tunc fore mentis ſanitatem. 522. moriens ſæpe non intelligit, quid ſibi dicatur, cum a Deo veniam petere ſuadetur. 524. fidendum non eſt hujuſmodi pœnitentiæ. 526. experientia nos docet hujuſmodi pœnitentias non eſſe ſinceras, nam qui convaleſcunt, agendi rationem non ſemper immutant. ibid. confeſſarii ſubſidium eſt vulgo admodum inutile. 527. Deus tunc irridet peccatores, qui viventes illuſerunt ei. ibid. rariſſimum eſt bene mori, cum tandiu acta ſit mala vita. 529. quid ſenſerint ſancti de iis, qui pie mori viſi ſunt, poſtquam male vixerint, & converſionem ſuam in mortem diſtulerint. 530. metuendum magis eſt, quam ſperandum de hujuſmodi peccatoribus. 531. nimis infirmi ſunt contra tentationes, quibus tunc oppugnantur. 533. adde, quod vulgo celatur ægrotis periculum mortis, in quo verſantur. 535. dolor in morte, eo quod adeo dilata fuerit pœnitentia, ſed inutilis dolor. *ibid.*

Promiſſio. Chriſtiani a S. Paulo vocantur filii promiſſionis. I. 289.

Proſperitas. Titulus, & monitum de hoc argumento. III. 537. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura, *ibid.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructura exornandas. 539. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. *ibid.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 541. quid ad hoc ex Theologia depromi queat. 542. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 543.

De proſperitate mundana generatim. Quid ſit proſperitas mundana. 542. proſperitas quorumdam, aliorumque adverſitas providentiæ ordini non opponuntur. *ibid.* Deus non ſemper permittit, ut improbi proſperis fruantur, & juſti in adverſitate verſentur. *ibid.* Deus utrorumque proſperitatem, & adverſitatem intermiſcet. 543. proſperitas eſt aliquando quarumdam virtutum mere humanarum merces. 544. qui proſperis fruuntur, non ſunt ſemper adeo felices, ut arbitramur. 545. ſæpe homines injuſte conqueruntur de hujus mundi bonorum diviſione. 549.

Proſperitatis mundanæ inconſtantia. 541. ex exterois de proſperitate ferendum non eſt judicium, ſed ex termino, quo tandem evadit. 545. conſtantior proſperitas non eſt ſemper nota, quod homo felix ſit atque contentus. 547. Deus ſæpe ex hoc mundo tollit homines, dum in extremo proſperitatis faſtigio verſantur. 541. Dei juſtitia familias evertit, quæ injuſtitiis ad altiorem gradum ſeſe evexerunt. 545. modica bonorum hujus mundi duratio nos impedire debet, ne illis adhæreamus. 548. infortunium ſæpe totam perturbat felicitatem, qua ſperabamus fore, ut in proſperitate frueremur. 549.

Pericula, quæ ſalus in proſperitate ſubit. 544. cum alicujus proſperitas continua eſt, de ejus ſalute metum nobis debet injicere. 549. proſperitas eſt illis periculoſior, qui ſua induſtria, vel ſuis criminibus ſeſe extulerunt. 546. nullam opem affert virtuti, & pluribus flagitiis anſam præbet. 548. facile eſt in proſperitate, ut periculoſis tentationibus ſuccumbamus. 540. peccata, quæ in proſperis committimus, ſemper comitatur ingratitudo. *ibid.* exempla eorum, qui in proſperitate ſe tueri non potuerunt. *ibid.* proſperitates temporales comparatæ fluminibus Babylonis, & cur. 541. in proſperis inveniuntur aſſentatores, qui noſtris criminibus adulantur, & in iis nos detinent. 544. divinæ gratiæ nullum ſortiuntur effectum in iis, qui proſperis utuntur. *ibid.* qui terreſtria bona cupit, cæleſtia non cogitat. *ibid.*

Vulgares proſperitatis effectus. Ea homines intumeſcunt, & adverſitate deprimuntur. 543. nequiſſimum peccatorem incorrigibilem reddit. *ib.* non ſolum fidem infirmat, ſed etiam efficit, ut fides chriſtiana amittatur. *ib.* difficile eſt, ut in proſperitate hujus mundi bonis non adhæreamus. *ibid.* proſperitas peccatores excæcat. 546. in proſperis Dei beneficia vulgo contemnuntur. 549. falſo putamus nos fore Deo fideliores in proſperis, quam in adverſis. 545.

De peccatorum proſperitate. Hominis in proſperitate deſcriptio, & character. 548. proſperitatis tempus idoneum non eſt peccatoris converſioni. 549. proſperitas non eſt ſemper Dei beneficium. 543. improborum proſperitas eſt eorum reprobationis nota. 542. ea eſt vulgo reproborum hæreditas. 544. cur Deus permittat, ut impii proſperis utantur. 543. hæc proſperitas parum durat. *ibid.* infelix peccatoris ſtatus in proſperitate. 549. crimina eorum, qui in proſperitate verſantur. 544 Dei intuitus, & agendi ratio in improborum proſperitate. 546. quam injuſte de providentia conquerimur improborum proſperitatis occaſione. 544. cur Deus ſem-

ſemper improbos io boc mundo noo puniat, ſed ſæpe temporales proſperitates iiſdem largiatur. 542. effectus eſt divinę juſtitię in hac vita permittere, ut peccator diutioa proſperitate fruatur. 547. Deus punire nequit ſeverius hujuſmodi peccarores, quam eorum criminum pęnas oen exigere. 548. ab improborum proſperitate aoſa ſumeoda non eſt providentię obtrectandi. ibid. Deus noo ſemper permittit, ut impii proſperis utantur. ibid. ii miſeratione potius, quam iovidia proſequendi ſunt. ibid.

De juſtorum proſperitate. Noſtrorum negotiorum proſperitas, & felix eventus a Deo ſolo procedit. 545. ſenſus animę chriſtianę intuentis proſperitates temporales, quas illi Deus impertitur. 544. Deo benedicere in proſperis & in adverſis debemus. 547. in proſperitate aſſidue timere debemus Dei judicia, atque juſtitiam. ibid.

Providentia. Quidquid in mundo accidit, ea ordine providentiæ contingit. IV. 329. tribulationes juſtorum anſam præbent provideotiæ obtrectandi. 332. providentiæ ordo ab ambitione perverſus eſt. I. 65

Providentia. Titulus & monitum de hoc argumento. III. 550. multiplea concionum bujus argumenti ſtructura. ibid footes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas conciooum ſtructuras eaornandas. 552. loci, eaempla, & applicationes Seripturarum huic argumento. 553. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 556. quid ad hoc ea Theologia deſumi queat. ibid. delecti ea aſceticis libris, nuperiſque concioontoribus loci ad hoc argumentum. 558

De providentia generatim. Ejus definitio. 556. nibil accidit in hoc mundo, niſi providentia jubente. 555. datur providentia naturalis, & providentia ſupernaturalis. 556. plures adhuc providentiæ in Deo ſpecies diſtingui poſſunt. ibid. eatat providentia mondum gubernans. 557. adeo evidens eſt exiſtere io mundo providentiam, ut eſt evidens Deum exiſtere. ibid. iiſdem rationibus utrumque probatur. 557. divina providentia ſe ad res parvas eatendit, non ſecus ac ad magnas, & majoris momenti. 558. Deus quoad executionem non omnia moderatur. 556. Deus ſpeciatim hominum curam gerit, & omnibus conſulit. 560. quod eaſu contingere videtur, eſt providentiæ effectus. 556. 560 providentia e malo bonum haurire noſcit. 564. non minus debemus Deo propter ordinariam illius providentiam, quam ſi pro nobis eſſet eatraordinaria, & miraeuloſa. 558. providentiæ elogium. 565. providentiæ conſilia erga nos, alioſque nuoc abdita ſunt. 555

Divinæ providentiæ ſubjectio. Necaſſitas eſt, ut noſmet providentiæ ſubmittamus. 556. humo licet liber ſit, eſt tamen ordini providentiæ ſubmiſſus. 557. hæc eſt illuſtrior Deo obediendi ratio ſe ſubmittere divinæ providentiæ mandatis. 556. noſmet ſubtrahere providentiæ non poſſumus, ſi non uno modo, altero eidem neceſſario ſubjecti ſumus. 564. fruſtra ejus præceptis adverſamur. 561. inutile eſt provideotiæ reſiſtere, ejuſque mandatis obtrectare. 564. nos in omnibus eſſe providentiæ ſubmiſſos debemus, quæ omnia regit. 567. contenti eſſe debemos eorum omnium, quæ nobis ea præcipiense contingunt. ibid. fruſtra a providentia longe recedimus; poſt multas ſollieirudioes atque calamitates eidem obedire cugimur. 559. ipſamet hominum erimioa eaequendis provideotiæ conſilus inſerviunt. 567.

Providentiæ boſtes. Nulla eſt in Deo perfectio, quæ magis fuerit in controverſiam deducta, quam providentia. 550. eaiſtunt impii & athei illam pernegantes. ibid. alii de illius ageodi ratione conqueruntur. ibid. prudeotia humana ejus ageodi rationem oppugnat. 559. ſemper injuſte obtrectamus providentiæ. 565. quinam ſint ii, qui de providentia queruntur, eique obtrectant. 551. indignum eſt, ut viles ereaturæ providentiæ mandatis adverſeotur. 563

Coofidentia in divina providentia. 566. providentia, quæ paſeit volatilia, homines non deſerit. 560. provideotiæ magis curæ ſunt homines, quam omnes aliæ ereaturæ ſimul. ibid. magnatum ſavor divinæ provideotiæ ſupplere oequit. 559. cogitatio, quod eaiſtat providentia noſtris indigentiis invigilans, noſtræ confidensiæ animom addere debet. 563. Deus omnes hujus mundi caſus ad electorum bonum, & ſalutem refert. 561. quodoam ſit auxilium, quod juſtis affert providentia, & in qua occaſione. 563. qualitas patris, quam propter nos Deus aſſumit, nos cogit, ut in ejus providentia confidamus. 564. Deus coram operis ſui gerit, illudque deſtituere non poteſt. 565. in ejus curis fidendum nobis eſt. ibid. propter res temporales ejus curis penitus acquieſcendum eſt. ibid.

Confidentia in providentia non obſtat, quin rationabilem curam noſtris oegotiis impendamus. 558. dum paupertate premimur, in providentia confidere debemus. 567. commoda eorum, qui providentiæ ſubmiſſi ſunt, & in illa confidunt. 559

Diffidentia de divina provideotia. Quilibet providentiam peculiarem ſibi ſtatuit, & ſibi ipſi ſolummodo confidit. 562. ſollicitudo propter hujus vitæ res ineacuſabilis eſt in Chriſtiano. 555. ea eſt Paganorum propria. ibid. qui a providentia recedunt, idololatræ ſuot fortunam colentes. 559. ab anima arcere debemus futuri ſollieitas euras, & inquietudines. 561. contra eos, qui nihil in providentia confidunt. 562. vulgaris præteatus providentiæ non acquieſeendi. ibid. inique conquerimus nos deſtitui a provideotia in iis, quæ contra ejus mandata agenda ſuſeipimus. ibid.

Dei animadverſio in eos, qui de ejus providentia diffidunt, atque ab ejos præceptis ſe ſubtrahere volunt. Qui ab ordine provideotiæ reeedere vult, neceſſario labitur in perturbationem. 559. mundani providentiæ rebelles, eidem inviti ſubmittentur. ibid. qui a providentia pendere non vult, infelix eſt in hac vita. 561. noſtrorum negotiorum ruina ex eo plerumque oritur, quod nullam fidueiam providentiæ præſtemus. 566. ingentes fortunæ contra providentiæ ordinem evectæ diutius non durant. ibid. abſque confidentia io provideotia ſemper inquieti ſumus. 567

Argumenta, quæ nos debent adigere, ut in providentia confidamus. 56. providentia omnibus, quæ in muodo contingunt, utitur ad ſuorum electorum utilitatem. 560. ut in hac vita felix quis ſit, oportet, ut in omnibus providentiæ ſe committat. 566. commoda, quæ pereipimus noſmet omnino providentiæ tradentes. 567. debemus Dei famulatui adhærere intuitu curæ, quam noſtrum ſumit ejus providentia. 560. qui providentiæ confidit, poteſt ad Deum preces ſuas dirigere, & ad fidem promiſſis ſuis præſtandam adigere. ibid. nemo eſt, qui aliquem providentiæ effectum eapertus non ſit. 558. ſuaſum nobis eſſe debet, quod omnia, quæ nobis aecidunt, ea ordine providentiæ procedunt. 566. exiſtit peculiaris in ſingulos homines providentia. 562. ſancti veteris legis omne, quod illis contingebat, providentiæ diſpoſitioni adſeribebant. 567

Credendum eſt dari io mundo providentiam. Omnium ioſidelitatum maaima eſt non credere providentiam, 558. libertinorum eœcitas ſuper hoc. ibid. plerique, qui providentiam credunt, vivunt, veluti ſi non exiſteret. 561. cœlorum motus, & totius naturæ ordo providentiam oſtendunt. ibid. ſolus hujus mundi iotuitus eſt ſenſibile illius argumentum. 563. ab immortalitate animæ probatur providentia. 564 impiorum ſuper hoc contradictio. 560

Quomodo ſe gerat provideotia. Contra providentiam noo eſt videre juſtos aliquot pauperes, & egeotes. 563. quomodo providentia ſolitarios in deſertis olim enutrivis, hodie quoque plurimorum religioſorum neceſſitatibus conſulit. ibid. nobis ſollicite inquirendum non eſt in providentiæ conſilia, & agendi rationem. ibid. hæc agendi ratio mirabilis videtur in bonorum fortunæ diſtributiooe. 557. quomodo in ſuorum conſiliorum ordine, & eaecutione creatoris utatur. ibid. non eſt uniformis in pœois, quas exigit. 562. eacubat peculiarius noſtrarum animarum utilitati, quam corporum indigentiæ. 558. rebus poblicis magis, quam privatis conſulit. 557. æternam juſtorum ſalutem eorum rebus temporalibus ſemper præfert. 558. Etbnieorum ſententiæ de provideotia. 561. quid nonnulli eorum erediderint, quidque nos doceat religio chriſtiana. 564.

Proximus. Charitas erga proximum, & quidquid hoc argumentum reſpieit, vide *amor proximi*. I. 533

Prudentia requirit, ut in re religionis tutiorem partem ſequamur. I. 205

Prudentia Chriſtiana. Titulus & monitum de hoc argumento. III. 568. multiplea concionum hujus argumenti ſtructura. ibid. fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 570. loci, eaempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. ibid. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 573. quid ad hoc ex Theologia deſumi poſſit. 574. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque con-

concionatoribus loci ad hoc argumentum. 576

De prudentia genaratim. Ejus generatim ſumptæ definitio. 574. quid ſit ſapientia, ejuſque definitio. *ibid.* io quo ſita ſit prudentia. 575. tres ſunt prudentiæ ſpecies. 574. quomodo prudentia mediocritatam dirigat, & in quo virtus conſiſtat. *ibid.* lumites habet, quos tranſilire non poteſt, quin migret in calliditatem. *ibid.* prudentiæ actus. 575. diſcrimen intar prudentiam Dei, & hominum. 576. quid contingat, quando ſequimur prudentiæ regulas, & quando non ſequimur. 577. de vera, & falſa prudentia. *ibid.* homo prudens rationem, non autem paſſionem conſulit. 578. prudentia eſt præcipua qualitas neceſſaria, ut quodlibet negotiorum genus bene vertat, 580

Vera prudentia, & ſapientia chriſtiana. 577. prudentia non eſt minoris uſus in vita chriſtiana, quam in morali. 569, quænam ſit vera prudentia, & quænam falſa. 577. qua conditione liceat uti mediis humanis in rebus religionis. 580. ſupremi, & veri boni amor nos prudentes efficit, 574. ea relatione ad finem de vera prudentia judicium ferendum eſt. *ibid.* prudentiæ chriſtianæ effectus eſt bene uti occaſionibus ſuæ ſalutis. 575. vera ſapieotia, & prudentia chriſtiana in hoc poſita eſt, quud via ſalutis eligatur. 576 ut prudenter & chriſtiana agatur opus eſt, ut agamus pro ſpirituali bono, quod politici agunt pro temporali. 578. mundi ſectatores prudentiores ſunt in negotiis ſuis, quam viri boni io ſuæ ſalutis negotio. 573. umnes ſe prudeotes jactitant, verum neſcio, utrum aliqui minus unquam prudentes fuerint, quam horum temporum Chriſtiani. 579. vere ſapiens, & prudens ille eſt, qui fidei luminibus ſe dirigi ſinit. 579

Errores, & peccata contra prudentiam. 582. quinam appellari debeant imprudentes, & ſtulti, 577. primus prudentię error eſt ſibi ut finem proponere negotium temporale, quin illud ad Deum referatur. 578. in negotiis etiam temporalibus non initur melior via, qua voti compotes reddamur, quæ eſt ad Deum confugere. 579. mira cæcitas eſt inire conſilia conſcientiæ contraria. 580. duplicitas prudentiæ eſt oppoſita, non autem ſimplicitas chriſtiana. 576. multifariam contra prudentiam chriſtianam peccatur. 575. vitia, quæ Chriſtiaous cavere debet, ut prudenter operetur, *ibid.*

Regulæ & notæ veræ prudentiæ. Prudentia aſt magis neceſſaria in eligendo vitæ ſtatu. 580. in noſtri muneris exercitio, & in noſtri ſtatus officiis prudentia debet enitere. *ibid.* requirit prudentia, ut decernamus, antequam rem alicujus momenti ſuſcipiamus. 581, majoris uſus eſt prudentia in rebus, quæ ſalutam reſpiciunt. 580. vera prudentia aſt ſequi in omnibus Dei voluntatem, quando oobis innoteſcit. 581. ne prudenter agatur, oportet ſemper probum finem ob oculos habere. 582. unio prudeotiæ cum ſimplicitate chriſtiana. 580

Falſa prudentia, & ſapientiæ mundi. 576. mundi ſapientia Jeſu Chriſti ſapientiæ oppoſita eſt. 579. 582. falſæ mundi ſapientiæ deſcriptio. 581

Politicę mundanę impietas. *ib.* quam nocens ſit hęc politica. 569. hujus mundi ſapientia ſtultitia eſt. 576 ſæpe mundi ſapientiores ſunt in ſalutis negotio magis cæci. 573. prudentes ſęculi non videot objecta, niſi per medium affectuum ſuorum. *ib.* prudentia humana ordinem a Deo ſtatutum pervertit. 575. politici affectus ſuos magis, quam prudentię lumina ſequuntur. 576. mundana politica nunquam Dei gloriam conſiderat. *ib.* ſæculi politici cum prava tantum foveant conſilia, mediis utuntur etiam iniquioribus. 577. prudentia carnis fidei & evangelio adverſatur. 578. omnes conſcientię ſtimulos ſuffocat. *ibid.* mundanę prudentiæ proprium eſt in ſcelere obdurari. *ibid.* Deus falſam ſapientum mundi prudentiam perturbat. 573. hujus veritatis exempla. 572. vulgaris humanæ prudentiæ error circa ea, de quibus conſilium quæritur, & deliberatur. *ibid.* quid proprie ſit prudentia muodaoa, & ſpiritus mundanus. 576. prava politicorum conſilia tandem in eorum exidium deſinunt. 581. conſeotus eſſe non poteſt, qui pravis artibus finem ſuum eſt aſſecutus. 582

Publicanus, & *Phariſæus* evangelii, alter veræ, alter falſæ devotionis exempla. I. 544

Purgatorium. Titulus & monitum de hoc argumento. III. 583. multiples concioonum hujus argumenti ſtructura. *ibi.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 585. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 586. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 589. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum, 593

De purgatorio generatim; ejus definitio, & quid ſit, 589. quid nos in hac re credare jubeat eccleſia. *ibid.* origo erroris anrum, qui negant purgatorium, & rejiciunt preces pro iis, qui in eo detinentur. 590. argumenta veritatis purgatorii e Scriptura deſumpta. *ibid.* auctoritas librorum Macchabæorum, ubi de prece pro mortuis ſermo habetur. *ibid.* preces pro defunctis ſunt traditionis Apoſtolicæ. *ibid.* Dei juſtitia, & miſericordia occurrunt, & conveniunt in purgatorio. 583

Magnitudo pœnarum purgatorii. 591. unda judicium ferri poſſit de harum penarum magnitudine. 585. purgatorium eſt theatrum, in quo divina juſtitia cum graviſſima prodit ſeveritata. 583. quid Deum adigat, ut has ſanctas animas in purgatorio adeo rigoroſa puniat. 584. in hoc loco juſtitiæ divinæ deſtinato ignis judicis munus exercet. 598. pœna, quam animabus in purgatorio affert privatio Dei. 588. 600. duplex pœnarum genus, damni, & ſenſus, quibus animæ in purgatorio torquentur. 590. non extant in hoc mundo pœnæ æquales penis alterius vitæ in purgatorio. 591. peccata venialia his pœnis rigoroſis puniri merentur. *ibid.* juſtitia divina miſericordiæ locum occupat. *ibid.* digne loqui non poſſumus de pœnis, quæ in hoc loco tolerantur, neque earum magnitudinem exprimere. 593. quem cruciatum ignis inferat animabus purgatorii. 596. harum pœnarum duratio efficere deberet, ut illas metueremus, etiamſi earum rigor nos minime terreret, 592

Quam ſenſibilis animabus purgatorii ſit earum felicitatis procraſtinatio. 594. ardentia deſideria, quibus flagrant, videndi Deum. *ibid.* aſſidue cogitant bonum, quo privatæ ſunt. 595. extreme dolent ſe ſupremo bono eſſa orbatas. 597. ardenter diligunt Deum, dolentque ſe ab illo eſſe ſejunctas. 600. conſcientiæ vermis crudeliter illas torquet. *ibid.* cogitatio, quod ſua culpa ad eum ſtatum redactæ ſint, illis eſt crudele ſupplicium. 601. inanes earum conatus ut ad Deum pergant. *ibid.* quomodo inceſſanter patiantur, 594. tolerant, quin proprie ſatisfaciant. 597

Miſeratio, quam debemus affici erga animas purgatorii. 599. nihil noſtra miſeratione dignius, quam pœnæ, quas patiuntur. 601. harum ſanctarum animarum clamores, & ſuſpiria, noſtrum cor mollire deberent. 602. brevis deſcriptio ſtatus animarum purgatorii ad noſtram miſerationem excitandam. 604. quam etiam excitare deberet harum animarum patiantium qualitas. 593. ſicut etiam impotentia, in qua verſaotur, ſuas pœnas alleviandi. 596. earum meritum quoqua noſtram miſerationem a nobis exigit. 598. iis opem non ferre, cum poſſimus, & extremam earum indigentiam noſcamus, ingeos eſt inſenſibilitas. 599. miſeratione ſterili non oportet eſſe contentos. 596. hos humanitatis ſenſus negara naturæ non poſſumus. 602.

Argumenta generalia, quibus ad alleviandas animas purgatorii noſtris precibus adigimur. 583. Deus vult, ut pro illis oramus. 587. amicitiæ leges non adſtringunt ad ſolatium illis afferendum. 588. hæ ſanctæ animæ ad nos confugiunt, noſque premunt, ut pro illis ſolvamus. *ibid.* hæ ſanctæ aoimæ erunt æterne memores felicitatis, illis a nobis procuratæ. 599. validum illas alleviandi argumentum exhibet cogitatio, quod ſæpe contingit, ut illæ noſtra occaſione patiantur. 601. reſpicare debemus animas purgatorii, oti prædeſtinatas, & ob id illis opem ferre. 604. tot amicos in cœlo nobis comparabimus, quot animabus in purgatorio auxilium præbuerimus. 588

Media animas purgatorii alleviandi, 584. 593. de ſuffragiis pro defunctis. 590. indulgentiæ, quæ illis poſſunt applicari. 593. 597. altaris ſacrificium, quod pro illis offertur. 593. 601. dum altaris ſacrificium offertur, præcipue a Deo petenda eſt illarum liberatio. 597. exhortatio ad Sacerdotes, ut pro illis hoc ſacrificium offerant. 603

Praxis orandi pro mortuis, quam præſtans ſit, Deoque accepta. 600. ſi ulla datur in mundo charitas abſque utilitate, ea eſt, quæ erga defunctos exercetur, 613. mos precandi pro mortuis viguit apud omnes nationes, & in omnibus ſæculis, veluti excellens actus charitatis. 591. in his animabus afflictis ipſimet Jeſu Chriſto quodammodo opitulamur. 587. 588. nobis ſolummodo ſtat has ſanctas animas liberare, & eſſe quodammodo earum ſalvatores. 596. in hoc præſtans nobis ſuppetit ratio Deo gratias agendi. 592. quid ſit, Deo ita bona opera pro purgatorii

anima-

animabus offerre *ibid.* preces, quæ pro mortuis funduntur. Deo acceptiores ſunt, quam quæ pro vivis fiunt, *ibid.* qui ſuas preces bonaque opera pro defunctis offerunt, haud minores pro ſeipſis gratias obtinent. *ibid.* haud minus, vel etiam magis pro nobiſmet ipſis ſatisfacimus. 593. quam libenter exaudiat Deus preces, quæ pro mortuis funduntur. 594. utrum ſatius ſit pro animabus purgatorii orare, quam pro peccatoribus in hac vita. *ibid.* Deo offerentes noſtra bona opera in animarum purgatorii ſubſidium, nihil amittimus, & e contra multum lucramur. 592. Deo placemus, & bonum nobis comparamus animas ab igne purgatorii liberantes. 596. hoc eſt utiliter Dei gloriam procurare. 597. utilius, quam hoc medio, illam procurare non poſſumus. 599. exhortatio ad fideles, ut orent pro mortuis. 604.

Obligatio alleviandi animas purgatorii, qua fideles tenentur. Viventes ſunt miſericordiæ divinæ vicarii erga defunctos. 603. opem in altero mundo ferre debemus illis, qui in hoc vitam nobis dederunt. 595. amicorum noſtrorum poſt eorum obitum oblviſci non debemus. 599. nobis pro viribus curandum eſt, ut illis opem præbeamus. 597. haud minus tenemur affici charitate pro vita functis, quam cum vitam agebant. 603. pompæ funerum mortuorum illis admodum inutiles ſunt. 598. lacrymæ, quæ ad eorum tumulum funduntur, dummodo motivum aliquod ſupernaturale illas ab oculis non eliciant, nihil illis inſerviunt. 601.

Negligentia plurimorum Chriſtianorum has ſanctas animas alleviandi. Poſt mortem defunctorum fere penitus obliviſcimur. 588. ingratitudo eorum, qui ſuorum parentū & conſanguineorum poſt illorum mortem obliviſcuntur. 595. quoad hoc Chriſtianorum inſenſibilitas. *ibid.* Deus ita ſe geret erga nos, ſicut nos geſſerimus erga defunctos. 597. ingratitudo filiorum erga patrem & matrem, quorum obliviſcuntur poſt eorum mortem. 599. animæ, quæ patiuntur, juſtam habent conquerendi cauſam noſtræ ad illas alleviandas procraſtinationis. 594. comparatio cum ingratitudine miniſtri Pharaonis, qui oblitus fuit beneficii, quod a Joſepho acceperat. 587. ingratitudo fratrum Joſephi non eſt nequior ingratitudine chriſtianorum, qui ſuorum conſanguineorum in purgatorio pœnis non moventur. *ibid.* inhumanitas erga animas purgatorii eſt reprobationis nota, 596. crimen eorum, qui pia defunctorum legata retinent, vel fraudant. 603.

Cura, quam impendere debemus, ut noſmet purgatorii pœnas evitemus. Imprudentia eorum, qui peccata peccatis accumulant, quin recogitent pœnas, quas ſibi comparant, etiamſi eorum veniam in hac vita fuerint conſecuti. 598. negligentia, & cæcitas eorum, qui peccata ſua non expiant ſperantes fore, ut poſt eorum mortem alii pro ipſis orent. *ibid.* fallimur cogitantes, quod animæ noſtræ quieti teſtamento conſulemus. 596. imprudentia eorum, qui arbitrantur ſuos hæredes pro illis oraturos. *ibid.* multo nobis utilius eſt divinæ juſtitiæ in hac vita ſatisfacere, quam in altera. 604. dolent animæ, quod ſuis pœnis juſtitiæ divinæ ſatisfacere non poſſint. *ibid.* quid illæ agerent, ſi in terram reverti poſſent ad agendam pœnitentiam. *ibid.* ſi pro peccatis noſtris in hac vita non ſatisfacimus, neceſſario ſatisfaciendum erit in altera, & ſolvendum uſque ad ultimum quadrantem. 601. purgatorii cogitatio, & magnitudo pœnarum, quæ in eo tolerantur, nobis debent leviſſimorum peccatorum metum inſpirare. 596. purgatorium animas reformat, & in flammis purgat, ut illis Dei imago reſtituatur. 598.

Q

QUadrageſima. Jejunium quadrageſimale, de quo fuſe ſermo habetur in articulo *jejunium*. II. 338. quadrageſima ſancte tranſigenda eſt. . 353.

Quies. Deus damnavit hominem laboris & quieti quo ſenſu, & in quibus occaſionibus. II. 135.

R

REchabitæ, Religioſorum novæ legis figura. IV. 38.

Recidiva. Titulus, & monitum de hoc argumento, IV. 1. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 3. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 4. *& ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 6. quid ad hoc ex Theologia deſumi queat. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 8.

De recidiva generatim. Quid ſit relapſus in peccatum, ejuſque definitio. 6. variæ perſonæ, quæ in peccatum relabuntur, & de quibus varium judicium ferendum eſt. 7. nonnullorum Theologorum error de peccatorum remiſſorum regreſſu. 8. relapſus in peccatum gravior eſt, quam cum primum committitur. 2. recidivæ peccatis promiſſa Deo facta revocantur. 10. relapſus in peccatum multam rationem habent cum recidivis in ægritudines. 12. plerorumque peccatorum vita eſt perpetuus pœnitentiarum, & recidivarum circulus. 5.

Gravitas peccati recidivæ, & injuria, quæ Deo infertur. 16. in relapſu non peccatur ob ignorantiam, ſed ob malitiam. 12. Dei contemptus eſt major, magiſque formalis in peccato recidivæ. 10. indicium illud eſt, quod divinam juſtitiam atque indignationem parum metuamus. 15. relapſus in peccatum inſignem erga Deum ingratitudinem continet. 14. perfidia ingratitudini unitur. 10. abuſus ſacramenti pœnitentiæ, qui in peccatis recidivæ invenitur, terrere debet eum, qui relabitur. 13. perfidia eſt violare promiſſum, quod toties Deo emiſimus. *ibid.*

Effectus recidivæ in peccatum, & mala, quæ parit. Primus recidivæ effectus eſt, quod Dei gratias quodammodo exhaurit. 7. peccatoris ſæpe, & cito relabentis inconſtantia indicat non ſuſceptam fuiſſe pœnitentiæ gratiam. 16. peccatoris ſalutem velut impoſſibilem reddit. 1. efficit, ut Deus a peccatore recedat. 2. frequentibus recidivis congeritur iræ theſaurus, ut loquitur Apoſtolus. 5. relapſu reſtituitur, quod fuerat everſum. *ibid.* per hoc Dæmon pacificus animæ poſſeſſor remanet. *ibid.* recidivæ Dei patientiam laſſant. 11.

Miſerandus ſtatus, quo recidivæ redigunt peccatorem. Nonnullorum hæreticorum errores ob nimiam in hac re ſeveritatem. 8. dici poteſt abſque exaggeratione, quod recidiva peccatorem redigit ad ſtatum multo pejorem, quam in quo antea verſabatur. *ibid.* S. Petri ſententia de peccatoris relapſi ſtatu. 9. mala diſpoſitio animæ inconſtantis. 11. hujuſmodi peccatores diſpoſitiones habent regno cœlorum penitus oppoſitas. 6. recidivæ juſtum exhibent credendi argumentum, quod ſacramentum pœnitentiæ ſuum effectum non fuerit ſortitum. 7. quod ſincera non fuerit pœnitentia. *ibid. &* 9. 12. indicant hæ recidivæ, quod in crimine uſque in finem perſeverabitur. 9. qui ſæpe relabitur, ſatis oſtendit ſe non velle reſurgere. 13. oſtendit, ſe non odiſſe, & deteſtatum eſſe peccatum, ut par erat, ac proinde illud non fuiſſe remiſſum. 17. ſincerum non fuiſſe illud deſerendi decretum. 18. in pleriſque peccatoribus non eſt tantum recidiva, ſed eorumdem criminum continuatio. 14. illuſio eorum, qui ſemper eadem peccata confitentur, & in eadem inceſſanter relabuntur. 19., qui adeo ſæpe relabuntur, abutuntur indulgentia eccleſiæ illos ad pœnitentiam recipientis. 18. nihil magis efficere poteſt, ut de peccatoris ſalute deſperemus, quam frequentes recidivæ. 14. non exiſtunt peccatores magis impii, & incorrigibiles, quam ii, qui Dei famulatum, quem erant amplexi, deſeruerunt. 11. qui nulla ratione præcavet, ne relabatur, ſe peccâſſe revera non dolet, & nunquam emendabitur. 13. 15. 17.

Quid jure merito ſentiendum ſit de peccatoribus, qui ſæpe relabuntur. Timendum eſt ſemper etiam de peccatis remiſſis. 6. ſi peccatores relabentes veniam conſecuti ſunt, oſtendunt ſe parvi facere inæſtimabile obtentæ remiſſionis beneficium. 16. relapſus in peccatum non eſt ſemper infallibilis malæ confeſſionis nota. 8. de divina miſericordia non eſt deſperandum, licet peccator ſæpe relabatur. 12. poſt quoslibet relapſus ſemper in hac miſericordia ſperare poſſumus. 13. quid cenſendum ſit de lacrymis eorum, qui peccata ſua lugent, & in ea ſtatim relabuntur. 17.

Communiores recidivæ cauſæ. 8. in peccatum relabimur, quia ſæpe nulla cautio adhibita eſt, ut ab illo nos tueamur. 9. recidivæ plerumque oriuntur ex propenſione ad peccatum, & ex habitu ad illud contracto. 8. frequentes recidivæ a corde ignavo, & in ſuis decretis inconſtanti procedunt. 11. quando revera pœnitentes ſumus, tam cito non relabimur in peccatum. *ibid.* quan-

quantumvis inconſtantes ſimus, non adeo facile in aliis negotiis mutamur. 15. peccato haud omnino abrenunciamus, ac proinde in illud relabimur. 17. relabimur, quia peccati occaſionem non deſerimus. 18. ſi revera peccatum horreremus, in illud non relaberemur. 19. falſa præjudicia in peccatum relabentium. 14. quomodo ſenſim relabamur in eadem peccata, quæ deſerueramus. 17

Difficultas abſolute abrenunciandi peccato poſt plures recidivas. Quo pluries relabimur, eo difficilius eſt, ut omnino reſurgamus. 15. multas confeſſiones intuemur, ſed paucas converſiones. 14. imaginariæ plerorumque relapſorum converſiones. *ibid.* temerarium eſt ſperare futurum, ut Deus gratiam reſurgendi nobis ſemper concedat. 16. poſt relapſum eſt multo difficilius, ut reſurgamus, & convertamur. 18. peccatum recidivæ nullum fere patitur remedium. 16. frequentes recidivæ noſtræ reprobationi ſigillum demum imponunt. 18

Remedia contra recidivas, & media, quibus ab illis nos tueamur. 12. 19. Potior non relabendi via eſt ſibimetipſi excubare. 15. quid agere debeamus, ne poſt pœnitentiam relabamur. 13. ſi quis fidelis aliquando labitur, præcavet in futurum. 14. eadem argumenta, quæ peccatorem ad pœnitentiam impulere, a relapſu prohibere debent. 15. perpendendum eſt, quam pretioſa ſit pœnitentiæ gratia, quam noſtro relapſu contemnimus. 17. ſi inceptam pœnitentiam non proſequimur, gravius quam antea relabimur. 18

Reconciliatio. Quid ad perfectam reconciliationem neceſſarium ſit. I. 111. 113. oportet ocyus reconciliari. 122. notæ, quibus vera reconciliatio dignoſcitur. 119. pleræque reconciliationes fictæ ſunt. 128. difficultates exquiruntur, quando oportet reconciliari. 112. tenemur externe reconciliari. 133

Redditus Eccleſiaſtici. His nonnulli abutuntur. II. 36. limpidiores beneficiorum redditus ſæpe impenduntur in mobilium apparatu, & ſervorum gregibus. 45

Regeneratio, ſeu altera nativitas in baptiſmo. I. 245

Regula, & Regularitas. Titulus, & monitum de hoc argumento. IV. 20. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 22. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. *ibid. & ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 24. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 26

De ordine, & regularitate generatim. Quid ſit ordo, & regularitas, ejuſque definitio. 24. Deus mundum creans ordinem quemdam ſervavit, neque omnia ſubito, ſimulque creare voluit. 22. Deus volebat in veteri lege, ut omnia ordinatim fierent. 23. regularitas in muneribus ſuis defungendis eſt chriſtianæ prudentiæ effectus. 25. nihil rationi magis conſonum, quam regularem vitam agere. 27. conſtanter ſervandus eſt ordo ſemel præſcriptus. 25. ſapiens Patrum ſpiritualium monitum, ut totius diei operum ordinem, & ſyſtema ſtatuamus. 31. quid interſit in agere e more, & hujus, ſive illius actionis ſibi morem ſtatuere. 32

Vitæ ordinatæ elogium & commoda. Ordo & regularitas eſt infallibilis nota Spiritus Dei nos dirigentis. 20. ſibi præſcribere vivendi regulam, quam exacte adimplemus, eſt tuta ad cœlum eundi via. *ibid. &* 23. hæc via, & agendi ratio non amplius illuſionibus patet. 27. cum noſtræ actiones externæ ſunt rite ordinatæ, ſignum eſt, quod æque ordinatæ ſunt internæ. *ibid.* hæc vita ordinata eſt vulgaris via, qua Deus potiorem fidelium partem ducit. 32. Salvatoris exactitudo in exequendis patris ſui mandatis. 23

Vitæ ordinatæ meritum & excellentia. Hac exactitudine, & regularitate meritorum theſaurum acquirimus. 27. magna vi, atque virtute opus eſt, ut vitam conſtanter ordinatam, & uniformem ducamus. *ibid.* perſonæ regulares perſecutiones patiuntur, quæ totidem occaſiones meritorum illis ſunt. 31. omnia ordinate peragentes, juxta Dei voluntatem agimus. 29. familiæ rite ordinatæ felicitas, & pax. 30. ſuavitas, quæ in vita regulari percipitur. 32. veræ virtutis character eſt conſtans regularitas in noſtris officiis adimplendis. 33

Neceſſitas actiones ſuas, & ſua negotia ordinandi, & utilitas, quæ inde percipitur. Omnia debent eſſe ordinata in familia; ſicuti in domo Dei omnia ſunt ordinata. 26. per hoc naturæ ſuæ inconſtantiæ remedium affertur. *ibid.* ita actiones ſuas omnes dirigere, eſt via illas bene agendi. *ibid.* regula, & ordo, qui ſibi præſcribitur, virtutem extreme faciliorem reddit; & hoc medio illam conſequimur. 27. hæc adimplendi muneris exactitudo otium ablegat. 28. 35. abſque bona regula difficile eſt vitam chriſtianam ducere. 27. non aliam quærere perfectionem debemus, quam quæ in noſtrorum officiorum adimplemento conſiſtit. 28. res indifferentes evadunt bonæ & ſanctæ, quando ordinatim peractæ ſunt. 29. regula, & ordo, quem quis ſibi prudenter præſcribit, legum divinarum obſervantiam efficit faciliorem. 31. in hoc ſita eſt vera devotio. 32. per hoc participes evadimus felicitatis verorum religioſorum, qui ſuas regulas obſervant. 24. utilitas, quam nobis affert noſtrarum actionum regula, & ordo. 25. qui Deo ſervire incipiunt, hac regula indigent in eorum devotionis exercitiis. 33.

Quinam ordo præſcribendus ſit, & obſervandus in noſtris operibus. Quænam ſint actiones quolibet vitæ noſtræ die dirigendæ. 25. ſtatuendum præcipue tempus, quod in qualibet actione debet inſumi. *ibid.* ratio quoque præſcribenda eſt, qua illas peragere debemus. *ibid.* a pietatis operibus vitam noſtram dirigendi initium ſumendum eſt. 27. negotiis etiam noſtræ profeſſionis non adeo diſtineri debemus, ut noſtræ ſalutis negotii obliviſcamur. 23. poſſumus ſemper vitam ordinatam ducere, quæcumque immutatio accidat in noſtro ſtatu. 25. attendendum eſt, ut cuſtodiatur regula ſemel præſcripta. 28. occaſiones, quibus hunc ordinem deſerere poſſumus, ut illum deinde repetamus. 30. vitam ordinatam ita duxiſſe conſolatio erit in morte. 32. non adeo tamen pro qualibet actione ſtatuendum eſt tempus, ut eo illam peractam eſſe abſolute velimus. 30. nimis agendum ſuſcipere, vel nimia negotia amplecti eſt regularitatis defectus. 35. regularitas in odioſam ſingularitatem degenerare non debet. *ibid.* regularitatis ſpiritui a teneris annis aſſueſcere debemus, ſi vitam chriſtianam ducere velimus. 33

Prætextus, vel excuſationes, ne vitæ ordinatæ nos ſubjiciamus. Futilis excuſatio, quod ita nos ſubjici difficile ſit. 28. labor vitæ in Dei cultu ordinatæ tantus non eſt, quantus mobilibus gravibuſque mundi conſuetudinibus ſeſe accommodare; *ibid.* inanis & futilis eorum excuſatio, qui ſibi nihil faciendum eſſe dicunt. 29. nolle ullam regulam ſequi eſt velle licenter vivere. 32. vita regularis in quacumque conditione non eſt adeo auſtera, ut putatur. 31

Regulæ religioſorum. Exhortatio ad illas recte obſervandas. IV. 57

Religio Chriſtiana, vide titulum *Chriſtiana Religio* in primo tomo.

Religio, ſtatus Religioſus. Titulus & monitum de hoc argumento. IV. 34. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 36 loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 38. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 40. quid ad hoc ex Theologia depromi queat. 41. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 43

De ſtatu Religioſo generatim. Vitæ religioſæ definitio. 41. diſcrimen inter Religioſum & Sæcularem, generatim loquendo. 42. ſtatus religioſus eſt pœnitentiæ ſtatus. 47. eſt mors myſtica, quæ cum morte naturali rationem habet. 48. Religioſi nunc id ſunt, quod erant eccleſiæ naſcentis Chriſtiani. 53. in ſtatu religioſo Deo libertas litatur. 45

Status religioſi præſtantia, & commoda. 39. 43. 48. ſolitudinis religioſæ elogium & utilitas. 58. ſoli Religioſi poſſunt Deo ſervire, ut optat, præcepta & conſilia obſervantes. 53. ſtatus religioſus mire conducit, ut ocyus ſancti evadamus. 56. ſtatum religioſum amplecti eſt ingens & integrum ſacrificium Deo offerre. 54. profeſſione religioſa ſupra res mundanas, quibus abrenunciamus, extollimur. 47. Dei filius eſt ſtatus religioſi auctor, quod ejus excellentiam oſtendit. 39. commoda, quibus fruuntur Religioſi, ut ad ſublimem perfectionem perveniant. 42. hic ſtatus eſt tutus portus contra pericula, quibus mundus refertus eſt. 50. eſt aſſidua condemnatio præceptorum mundi. 49. Deo ſoli placere debere eſt ingens vitæ religioſæ felicitas. 48. ſtatum religioſum amplecti eſt prædeſtinationis nota. 52. vita religioſa eſt martyrii ſpecies. 42. idea, & deſcriptio veri religioſi. 43. idea, quam mundani ſibi effingunt vitæ, & exercitiorum religioſorum. 48. charitas, quæ in domibus religioſis regnat. 44. Religioſus a mundi periculis immunis eſt. *ibid.*

in domo religioſa omnia ad virtutem ducunt, & u vitio avertunt. *ibid.* Deus peculiari ratione ſe illis aperit, qui ejus famulatui addicti ſunt. 45. facilius eſt in Religione, quam in mundo ſervare ſeoſus pietatis. 46. ſanctitas aiię, qaę in domibas religioſis dacitur. 48. ſtatum religioſum amplectentes oſtendunt ſe ſuper omnia Deum diligere. 53. merces omniu pro ejus amore deſerentibus promiſſa. 34. ſoli Religioſi adimplent conditiunes, quibus Deus iam amplam mercedem promittit. *ibid.* Deus animę ejus famulatui addictę rationem reddet depoſiti, quod illu ipſi commiſerit. 46. lætitia, conſolatio, fiducia Religioſoram in morte. 56.

De votis religionis. Religioſus votis ſuis verum ſacrificium Deo offert. 54. quid ſit votum, ejaſque definitio. 42. quod ea voto peragitur, eſt magis meritoriam, & Deo acceptius. *ibid.* nihil adeo perfectum in vita Chriſtiana & Religioſa habetur, quod vota non contineant. *ibid.* omnibas aliia votis perſolvit, qui vota religionis emittit. *ibid.* religionis votis Deo plus datur, quam abſolute a nobis exigat. 45. vota noſtræ voluntatis inconſtantiam figunt, illamque in bono confirmant. 46. religionis vota nobis præſtolantur, ut facilius Salvatoris jugam feramus. 50. quid ſit ſe religionis votis Deo devovere. 52. repetitio votorum religionis. 56. qua indigent Religioſi. *ibid.* votorum renovatio neceſſaria eſt, ut e relaxatione, in quam lapſi ſumus, emergamus. *ibid.* fructus, qui ex votorum inſlauratione percipitur. *ibid.*

De vocatione religioſa. Vocatio ad ſtatum religioſum eſt prædeſtinationis nota. 44. quantum debeat Deo, qui in ipſo ætatis flore ad religionem vocatur 40. 48. 52. 54. Animę religioſę ſenſus circa ſuę vocationis beneficium. 44. ingens ſacrificium, quod Deo Religioſus mundum deſerens offert. 45. melior noſtrę libertatis uſus eſt illam Deo in ſtatu religioſo devovere. *ibid.* argui non poteſt ille, qui a primęva juventute in ſtatu religioſo ſe Deo addicit. 46. quid ſentiant mundani de iis adoleſcentibus, qui ſe Deo in religione devovent. 48. vocationis religioſæ felicitas. 44. 48. viribus & animo opus eſt, ut vincamus difficultates, quę huic vocationi adverſantur. *ibid.* Deus ſępe animam in inſantia ad ſtatum religioſum diſponit. 53. major vocatio requiritur, ut in mundo permaneamus, quam ut religionem ingrediamur. 57. magis deliberandum, ut primum ſtatum, quam ut ſecundum amplectamur. *ibid.* qui vocationi religioſę non obediunt, ſuę ſalutis periculum ſubeant. 48. ſęculares fructum poſſunt percipere ex eorum exemplo, qui mundo abrenunciant. 51.

Religioſi officia & obligationes. 54. quęnam ſit perfectio, ad quam aſpirare debet Religioſus. 41. in quo conſiſtat obligatio, qua Religioſus tenetur ad perfectionem aſpirare. *ibid.* ad quid pręciſe teneatur Religioſus, ut ea adimpleat, quę ſuę vocationi eſſentialia ſunt. 42. Religioſus ſemper ob oculos habere debet obligationem, qua juxta ſuam ſtatum vivere tenetur. 46. debet eſſe a mundo ſejunctus, & quęnam ſit hęc ſęparatio. 47. Mundo mortuus omnino eſſe debet. *ibid.* Religioſus virtute ſua honorem ſuę profeſſionis tueri debet. 50. corde & affectu ad mundum redire non debet. *ibid.* fervorem, quo incępit, ſervare debet. 51. omnes mundi ſpes abjicere debet. 52. & ſuorum conſanguineorum oblivisci, ac infringere omnia vincula, quibus mundo nectebatur. 40. Religioſus fidelis non eſt, atque contentus, niſi quatenus ſuis officiis fidelis eſt. 56. exhortatio ad Religioſos, ut ſua vota, & regulas obſervent, & omnibus officiis ſuis defungantur. 57.

Diſpoſitio cordis, & ſpiritus, in qua verſari debet verus Religioſus. Senſus, quibus affici debet, qui religioſam veſtem induit. 49. Deo gratias agere debet, quod illi mundi vanitates abdat. 40. ſibi ſuadere debet, quod a Deo pręferatur plurimis aliis, quibus eamdem gratiam non conceſſit. *ibid.* poſt conatus, quos edidit ſe Deo devovens, nihil illi difficile videri debet. 52. nunquam oblivisci debet, ſpiritus ſubmiſſionem & obedientiam eſſe proprium Religioſi characterem. 47. ſtatum religioſum eſſe ſtatum crucis & tolerantiæ. 55. eſſe debere crucifixum mundo, & reſpicere mundum uti crucifixum. 35. ac proinde opus eſſe, ut aſſiduam mortificationem exerceat. 45. ſenſus animæ vale mundo dicentis 54. mirum videri non debet, ſi quis ſæpe diutius reluctetur, antequam ſe dedat, & obediat gratiæ, quæ illum ad ſtatum religioſum appellat. 51.

Defectus, qui in Religioſo poſſunt occurrere. Ob derelictum mundum perfecti non ſumus, & a defectibus immunes. 51. ſępe, poſtquam mundo religioſa profeſſione abrenunciavimus, illius ſpiritum & principia retinemus. *ibid.* ſatis non eſt, ut quis Religioſus ſit, niſi vitam huic ſtatui conſonam ducat. 54. quam deplorandus ſit imperfecti Religioſi ſtatus. 56. de Religioſis immortificatis. 57. periculum, quod ſubit Religioſus mundi negotiis irretitus. 47. quam indigna Religioſo ſit ambitio 58. Religioſus, qui mundum deſeruit, rebus minimi momenti adhęrere non debet. 57. qui religionem ingreditur, ſuos defectus ſecum affert, quibus emendandis debet ſtudere. 49. ſtatus animæ religioſę ignaræ & negligentis in ſuis Officiis. 54.

Remiſſio injuriarum, vide titulum *Amor Inimicorum* I. 111.

Reſpectus humanus. Titulus, & monitum de hoc argumento. IV. 58. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 60. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. *ibid.* & *ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 63. quid ad hoc ex Theologia deſumi queat. 64. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 65.

De reſpectu humano generatim. Quid ſit reſpectus humanus, ejuſque definitio. 64. quid ſtatuendum pro hujus materiæ intelligentia. *ibid.* complacentia quędam virtus eſt, quam ut acquirant, conandum eſt Chriſtianis. *ibid.* quędam indulgentiæ haberi poſſunt ſine peccato. 66. plurimi reſpectu humano ducuntur. 72. diſcrimen Chriſtianos inter & Paganos quoad reſpectum humanum. *ibid.* humani reſpectus imbecillitas. 73. reſpectus humanus libertati chriſtianæ adverſatur. 69. contemptibilis eſt improborum approbatio. 72. quomodo ſenſim aſſueſcimus agendo ob reſpectum humanum. 77. hic eſt crudelior religionis hoſtis. 58. eſt virtutis, & bonorum operum inimicus. 59. item ſolidæ gloriæ, verique honoris. *ibid.* qui reſpectu humano ducuntur, ſunt eorum religionis hoſtes, & cur. 68.

Peccati reſpectus humani gravitas. 64. eſt peccatum maræ malitiæ. 65. quam Deo injurioſus ſit. 66. eſt ſpecies deſertionis & apoſtaſiæ a Chriſtianiſmo. 75. hypocritarum comparatio cum iis, qui reſpectu humano aguntur. 68. Jeſum Chriſtum confitendi pudor eſt ſanguinolentior perſecutio, quam paſſa ſit eccleſia. 70. is eſt crudelior Chriſtianiſmi tyrannus, & quem magis metuere debeamus. 74.

Quam indignum ſit, ut quis reſpectu humano ducatur. 76. erubeſcimus, cum noſtris erga Deum officiis defungi debemus, & de noſtris criminibus non erubeſcimus. 68. inſolens eſt nos pudere, quod videamur chriſtiani. 69. indignum eſt de Dei cultu erubeſcere. 70. captivorum mundi, & reſpectus humani character. 71. excuſari nequit hic agendi modus adeo parum conſonus rationi. 72. erubeſcimus hodie religionem profiteri, & nos Chriſtianos declarare. 73. miſeria & captivitas illius, qui reſpectu humano ducitur. 75. mirum eſt, quod noſmet captivos efficiamus eorum, quos nos ipſi interne contemnimus. 67. indignum eſt, ut non audeamus nos declarare pro Deo, qui ſe pro nobis declarans ignominiis affectus eſt. 67. hominum judicium ad malum perpetrandum non timemus, cur igitur illud timemus ob agendum bonum? *ibid.* indignum eſt, quod reſpectus humanus bonis Dei ſerviendi conſiliis prævaleat. *ibid.* indignum eſt mundi approbationem & favorem captare. 68. hæc eſt pudenda ſervitus. 72. & utilitas odioſa. 73. nonnulli uſq; ad mortem reſpectus humani captivi ſunt. *ibid.* qui non audent bonum operari, timentes, ne hominibus diſpliceant, longe aberunt, ut eorum fidem coram tyrannis fateantur. 69. ignavia plurimorum Chriſtianorum coram religionem profitendi. 75. quam vulgare ſit hoc vitium. *ibid.*

Media reſpectum humanum vincendi. 66. vanitas judicii humani, ac proinde humani reſpectus. 69. iniquum eſt hominum judicio adeo parum æquo deferre. 66. qui ſint ii, qui de noſtra agendi ratione obloquentur, ſi virtutis partes ſequemur. 67. in reſpectu humano adeſt contradictio. 68. noſtra experientia efficere debet, ut humana judicia contemnamus. 65. & cur. 74.

Conſiderationes, quæ nos in virtutis partes trahere debent, & ad libertinorum judicii contemptum. Qualitas ſervi Dei eſt titulus, quem honori ſibi ducere debet Chriſtianus. 65. judicium Dei hominum judicio præferendum. 66. non eſt, cur erubeſcamus, ſi ſumus Jeſu

Jeſu

Jeſu Chriſti. *ibid.* quod mundus da nobis dicere poteſt, non debet a virtute nos avertere. 67. vera converſio fieri nequit, niſi contemnatur reſpectus humanus. 65. reſponſum iis, qui dicunt ſatis eſſe Deo ſecrete ſervire. 66. plura in officio noſtro prætermittemus, ſi reſpectu humano ducamur. 67. de fidei principiis erubeſcere non magis debemus, quam de ipſomet Jeſu Chriſto. 71. ſelectus a chriſtiano habendus de Dei, vel hominum approbatione. 72. ſermones hominum omnino negligendi ſunt, ſi Dei approbatio obtineatur. 75. ſi in boni exercitio conſtantes ſumus, mundus, quin nobis obtrectet, nos admirabitur. *ibid.* Deo ſimul, & hominibus placere non poſſumus. 62. reſpectus humanus quantum adverſetur nomini ſervi Jeſu Chriſti. 65. qui reſpectu humano ducitur, non eſt verus Chriſtianus. 73. mundus non ſemper juſtos contemnit; eos æſtimat, cum revera tales agnoſcit. 70

Reſpectus humani effectus, & mala, quorum cauſa eſt. 64. in quocumque ſtatu timendus eſt. 66. impedit, quin bonum operemur. 68. meliora conſilia extinguit. 67. mala, in quæ prolabimur volentes libertinorum obtrectationes effugere. 70. eſt maximus converſioni, & pœnitentiæ obex. 71. 75. quidam ſolis hominum ſermonibus impediuntur, quin Dei ſint. 74. quam impreſſionem in noſtro ſpiritu efficiat judicium humanum. 75. varia peccata, quæ ob reſpectum humanum committuntur. 76. Herodes S. Joannem Baptiſtam ob vilem complacentiam juſſit occidi. 62. Pilatus morti filii Dei conſenſit, ne Cæſari diſpliceret. *ibid.* principes Sacerdotum in Jeſum Chriſtum conſpirarunt Romanorum metu. *ibid.* reſpectus humanus eſt proprie Deus ſæculi, cui omnia parent. 63

Vis, & animus, quo reſpectui humano obviam ire debemus. Dei timor hominum timorem expellere debet. 63. animus Chriſtiani in contemptu mundi proprie conſiſtit. 69. Dei filius in ſua eccleſia inſtituit Sacramentum, ut vim nobis inſpiraret publice profitendi religionem & pietatem. 64. quomodo Dei partes profiteri debeamus. 69 Deo non ſervimus, uti meretur, cum ejus partes profiteri non audemus. 70. Dei partes contra reſpectum humanum profiteri eſt ſpecies martyrii; animo igitur opus eſt, ut illud ſubeamus. *ibid.* humana judicia contemnere eſt animi, & fortitudinis chriſtianæ actus. 71. vis & animus primorum Chriſtianorum, & hodiernorum ignavia. *ib.* quomodo Chriſtianus de reſpectu humano triumphum agere debeat. *ibid.* anima Deo unita non curat hominum ſermones. 74. mundi cenſuram & obtrectationes expectare debemus, cum primum virtutis partes amplexi ſumus. 77

Sicuti vanitas eſt reſpectus humani cauſa, ita humilitas illius remedium eſſe debet. 74. ſuadere nobis debemus nihil turpe eſſe in Chriſtianiſmo, de quo nobis ſit erubeſcendum. *ibid.* omnis perfectio, & omnia vitæ chriſtianæ officia ad hoc redigi poſſunt, ut divinum cultum non erubeſcamus. *ibid.* qui erubeſcunt confiteri Jeſum Chriſtum, a Deo in extremo judicio reſpuentur, & confundentur. 75

Reſtitutio bonorum alienorum, vide titulum *Furtum*.

Reverentia Sacerdotibus, & Eccleſiaſticis debita, vide titulum *Eccleſiaſtici*. II. 20. reverentia eccleſiis debita, vide titulum *Eccleſia*. I. reverentia parentibus debita, vide titulum *filii*. 189

Rubus ardens figura modi, quo ad ſynaxin accedendum eſt. I. 339

S

SAba regina Salomonis gloriæ, & ſplendoris intuitu in admirationem rapta, figura lætitiæ Beatorum, regis gloriæ majeſtatem in cœlo intuentium. I. 280

Sabbathum quo rigore a Judæis coleretur. II. 134. ſuperſtitio in hujus diei cultu. *ibid.* vetitum non erat bene agere die Sabbathi. 138

Sacerdotes, vide titulum *Eccleſiaſtici*. II. 20. Sacerdotum character eſt ab eorum perſonis inſeparabilis; alterum contemnere non poſſumus, quin in alterum cadat contemptus. 41. magis nitere videtur pietas, cum honoratur Sacerdos vitioſus, quam qui probam vitam ducit. 37. Sacerdotum ſæcularium ſtatus ingentibus periculis ſubeſt, dummodo ſolida virtute præditi non ſint, & eximia pietate. 38. Sacerdotes vitam omnino ſanctam agere debent. 36. haud minus tenentur vitam pœnitentem ducere, quam religioſi. 39. ſacerdotum peccata graviora ſunt, quam populi. 30

De ſtatu, & dignitate Sacerdotum. Sacerdotii, & Clericatus definitio. 28. explicatio vocum Sacerdotis. & Clerici. 29. de ſacerdotibus in lege naturæ. 25. honor in veteri lege ſacerdotibus exhibitus. *ibid.* J.C. erat ſacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech. 26. admirabilis ſacerdotum novæ legis poteſtas. 29. præparatio ad ſacerdotium afferenda. 31. novæ legis ſacerdotes eſſe debent veteris legis ſacerdotibus ſanctiores. 32. ſacerdotes peculiarius tenentur eſſe ſancti veluti domini miniſtri. *ibid.* & ut alios ſanctificent. *ibid.* ſacerdos ſuam dignitatem, & ſuum characterem ſemper ob oculos habere debet. 34. SS. Patres ſpectarunt manus ſacerdotis tanquam ſinum Mariæ Virginis Dei matris. 35. mira, quæ Deus in ſacerdotibus congeſſit, merentur, ut illos honore proſequamur. *ibid.* colendi ſunt, licet improbæ vitæ. *ibid.*

Sacerdotium. De ſacerdotii dignitate, & muniis. II. 36. ad ſacerdotium opus eſt vocatione Dei. 26. Dei animadverſio in eos, qui abſque vocatione ſacerdotium amplectuntur. 38

Sacrificia Abel & Cain diverſimode a Deo excepta, & cur. II. 499

Sacrificium quod Deo de ſua ultione fit. I. 152

Salomon; horribilis ejus in ſenectute cæcitas. I. 301. mira cæcitas, in quam ob ſuam incontinentiam conjectus eſt. II. 381. ejus erga Deum ingratitudo. 469

Salus animæ. In nullo ſtatu ſalvari non poſſumus, quin nobilmet vim inſeramus. III. 300. cur tot Chriſtiani in mundo permanentes ſuam ſalutem non operentur. 301

Salus animarum. Titulus, & monitum de hoc argumento. IV. 78. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 79. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 80. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 82. quid ad hoc ex Theologia depromi queat. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 83

Cujus naturæ ſit noſtræ ſalutis negotium. 82. noſtræ ſalutis negotium a Deo & a nobis pendet. 83. eſt proprie noſtrum negotium. 92. eſt noſtrum magnum, aut potius noſtrum unicum negotium. *ibid.* omnia perſonarum genera reſpicit. 96 animæ ſalus eſt ſola res in hoc mundo neceſſaria. 81. hujus negotii pondus. 79. 85. præcipuum eſt, & maximum noſtrum negotium. 81. noſtra ſalus fuit primum divinorum conſiliorum objectum. 83. fuit ſcopus & finis adventus, & laborum filii Dei in terris. *ibid.* eſt generalis omnium negotiorum, quæ in hoc mundo tractare poſſumus, finis. *ibid.* de hujus rei gravitate judicium ferendum eſt ex eo, quod amittimus, ſi illa nobis deficit. 84. omnia reliqua negotia ſunt media, vel obices ad ſalutem. 85. hoc eſt negotium, quod noſtram perſonam reſpicit. 86. maxima negotia cum negotio ſalutis comparata non ſunt, niſi res levis momenti. 88. reliqua omnia potius in diſcrimen adducenda, quam ſalus amittenda. 87. Deus quidquid maximum eſt in mundo, ad noſtræ ſalutis opus retulit. 89 quantum filio Dei cordi ſit noſtra ſalus. 85. quanti noſtra ſalus eidem conſtitit. 89. noſtræ ſalutis negotium illius eſt. 92. eſt totius mundi negotium. 93

Animæ noſtræ ſalutis cura quænam ſuſcipienda, & qua ratione illi adlaborandum eſt. Reliquis omnibus animæ ſalus præferenda eſt. 78. omnia ad noſtram ſalutem referenda ſunt. *ibid.* cum tremore & timore eidem adlaborandum eſt. *ibid.* fallimur, cum putamus nos poſſe ſalvari abſque labore, vigilantia, & cura. 79. Dei filius ſe hominum Salvatorem conſtituens nos docuit, quomodo noſtræ ſaluti adlaborandum eſſet. 81. vera prudentia eſt efficacem operam ſaluti ſuæ impendere. 83. ut efficaciter ſaluti noſtræ adlaboremus, opus omnino non eſt, ut omnibus hujus mundi rebus abrenunciemus. *ibid.* nunquam inutiliter laboramus, cum in ſalutem noſtram incumbimus. 85. cum abſque labore ſalvi fieri non poſſimus, pro viribus in id incumbendum eſt. 83. ſine labore ſalvari non poſſumus. 97. neceſſe eſt ut nos ipſi ſaluti noſtræ adlaboremus. 83

De ſalutis animæ ſuæ negligentia. Plerique modicam ſalutis ſuæ curam gerunt. 82. qui ſalutis ſuæ negotium negligit, prudens haberi nequit. 88. plerique mundani tempus non inveniunt, quo ſuæ ſaluti vacent. *ibid.* ſtultitia & imprudentia eorum, qui qualibet alia re diſtinentur. *ibid.* difficultas ſalutem ſuam operandi meretur equidem, ut de illa cogitemus; 91. diſcrimen inter juſtos, & cæteros quoad eorum ſalutis curam. 83. plerique vivunt in hoc mundo, quaſi nihil illis ſuper hoc negotio timendum eſſet. 84. expertes ſumus fidei & ſpei cum noſtræ ſalutis negotio non adlaboramus. *ibid.* incredibilis

fera

fere plerorumque hominum quoad hoc negligentia. *ibid.* nihil adeo, uti noſtram ſalutem negligimus. *ibid.* pro corporis ſalute fit, quod non fit pro ſalute animæ. 88. hominum cęcitas, & imprudentia, qui adeo parum ſalutis negotium cogitant. 85. illud ſemper nimis ſero cogitamus. *ibid.* pauciſſimi in id incumbunt, ut debent. 86. & ut verbo dicam, hoc eſt negotium præ cęteris neglectum *ibid.* exhortatio ad ſalutem noſtram ex animo cogitandam. *ib.* Futiles excuſationes, & prætextus efficientes, ut cogitatio ſuæ ſalutis negligatur. 87. 88. nihil obſtare debet, quin ſalutem noſtram cogitemus 88. inexcuſabiles erimus apud Deum, ſi noſtram ſalutem neglexerimus. 93. excuſatio, quod aliis curis diſtenti ſalutem noſtram operari non poſſimus. 97. quantumvis imbecilles ſimus, nobis ſuppetunt media nos ſalvandi, ac proinde inexcuſabiles ſumus, ſi non ſalvemur. 98. cur in mundo parum curatur propria ſalus. 87. ſolum ſalutis negotium in eo reſpicitur uti inanis occupatio. *ibid.* ſuæ ſalutis cogitatio ad tempus aptius remittitur, quod nunquam venit. *ibid.* quidquid ad ſalutem ſpectat, vulgo fit negligenter. 88. ſaluti bona temporalia præferuntur; hinc ardentius perquiruntur. 89. non putatur hoc negotium mereri, ut eo ſpiritus diſtineatur. 91. prudentia humana, quantumlibet illuminata, in hoc negotio excæcatur. 92. quidlibet aliud cogitamus, quam finem, ob quem creati ſumus. 94. inſipientes ſumus, ſi ſalutis negotium reliquis omnibus non præferamus. 96.

Argumenta, quæ ad noſtram ſalutem cogitandam nos impellunt. Nos in mundo non ſumus, niſi ut noſtræ ſaluti adlaboremus. 97.

Salus eſt ſola res neceſſaria. 99.

Omnes noſtras curas impendere debemus ſalutis negotio, quod unum illas meretur. 95. ita curare reliqua negotia debemus, ne noſtrummet, illius ſcilicet obliviſcamur. 90. deplorabile eſt, quod rei cuilibet, præterquam ſaluti noſtræ tempus impendamus. 98. præcipuam & maximam curarum ſuarum non ſtatuere ſalutem ſuam eſt extrema ſtultitia. 95. hæc cura debet eſſe continua, ad hunc finem quidquid agitur referendo. 99.

De ſalutis deſiderio. Vaga ſuæ ſalutis deſideria. 86. hominum plerique volunt, & nolunt ſalvos fieri mira contradictione. *ibid.* inefficax ſe ſalvandi voluntas. 93. noſtram ſalutem volumus, at illam non volumus, ut eam velle debemus. *ibid.* ſi noſtram ſalutem, ut par eſt, optaremus, omnibus, quæ adverſantur, obſtaculis reſiſteremus. 84. quid agant ii, qui vero ſe ſalvandi deſiderio afficiuntur. 90. de ſalutis neceſſitate omnibus jam perſuaſum eſt, ſed cor movendum, ut velis. 95. quilibet aſſerit ſe velle ſalvari, ſed pauci revera volunt. 96. difficile novimus, an homo ſalvari velit in munere, quo fungitur. 97. noſtram ſalutem optamus; ſola paſſio obſtat, quin illam reliquis bonis præferamus. 92. Deus aliquando reprobis objiciet, eos noluiſſe ſalvos fieri, cum potuerint. 85

Noſtræ ſalutis pericula, quibus expoſiti ſumus. Quęnam pericula ſalus ſubeat in mundo. 91. ſicuti majus periculum ſubit noſtra ſalus in mundo, quam in ſtatu religioſo, ita mortificationes in illo ſunt magis neceſſariæ. 94. in hac vita veluti medii ſumus inter felicitatem, & calamitatem infinitam. 83.

Quid agendum ſit, ut de noſtra ſalute tuti ſimus. Non adeo divinæ miſericordiæ innitendum nobis eſt, ut noſmetipſi noſtræ ſaluti non adlaboremus. 95. differendum non eſt, ut noſtram ſalutem cogitemus, & operemur. 96. ſi ſalutem noſtram inceſſanter ob oculos non habemus, pro aliis, & non pro nobis laboramus. 95. quid pro ſalute agendum eſſet. 99. multum abeſt, quin pro Deo, & noſtra ſalute agamus ea, quæ agimus pro cæteris negotiis. 94. in morte intelligemus inutiles fuiſſe omnes noſtras reliquas curas. 89. ingens eſt imprudentia ſe totum alienis negotiis devovere, & nihil pro ſe, ſuaque ſalute operari. 96.

Mala, quæ ſalutis negligentiam ſequuntur. Quibuslibet peractis bonis operibus tempus amiſimus, niſi ſalutem conſequimur. 86. omne reliquum inutile eſt, niſi ſalvemur. *ibid.* niſi noſtram ſalutem operemur, neceſſario erimus in æternum infelices. *ibid.* parum intereſt, utrum in hac vita felices extiterimus, an infelices, dummodo ſalvemur. 90. noſtræ ſalutis amiſſio erit nobis integra. 92. ſalutem conſequi poſſemus iiſdem curis, quas in noſtrum interitum ſuſcipimus. 94. niſi Deus fuerit in altera vita ſummum bonum noſtrum, ſummum erit malum 97.

quid proderunt ea, quæ adepti fuerimus, ſi animæ detrimentum faciamus? 95.

Samaritanus Evangelii, exemplum charitatis erga proximum. II. 71.

Samſon peccatoris obcæcati figura. I. 301. in quam calamitatem eum adegerit amor, quo erga Dalilam flagrabat. II. 377.

Samuel ſanctæ educationis in adoleſcentia exemplar. I. 4.

Sanctitas. Titulus & monitum de hoc argumento. IV. 100. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura *ibid.* fontes, auctoreſque, unde deſumi copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 102. loci, exempla, & applicationes ſcripturarum huic argumento 103. *& ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 106. quid ad hoc ex Theologia deſumi queat. 107. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 108.

De ſanctitate generatim. Notio, & definitio ſanctitatis. 107. definitio perfectionis chriſtianæ. *ibid.* in quo proprie conſiſtat perfectio in hac vita. 106. Sanctitas, & perfectio chriſtiana eſſe debet juxta cujuſque ſtatum. 113. falſa ſanctitatis & virtutis idea, quam nobis ſæpe effingimus. 115. ſublimis ſanctitatis idea. 116. ut ſancti ſimus, opus eſt, ut a mundo ſimus ſejuncti, ab iis videlicet, qui mundi principia ſequuntur. 106. vera in hac vita ſanctitas omnium affectuum victoriam exigit. 112.

Obligatio contendendi ad ſanctitatem. Quilibet chriſtianus propter ſuſceptum baptiſmum ad ſanctitatem contendere debet. 108.

Sanctitas Chriſtianiſmo eſſentialis eſt. 110.

Obligatio ad ſanctitatem aſpirandi omnes reſpicit, ſingulos juxta ſtatum ſuum. *ibid.* perfectio quædam Religioſis, & mundanis communis eſt. 111.

Omnes Chriſtiani generatim ad ſanctitatem tenentur. 112.

Dei voluntas eſt, ut ſancti ſimus; nam de hoc explicitum nobis mandatum dedit. 100.

Deus in ſeipſo ſanctitatis & perfectionis exemplar nobis præbere voluit. 101.

Deus, qui nos ab infidelibus per baptiſmum ſecrevit, vult, ut per ſanctitatem a peccatoribus diſtinguamur. 105.

Tenemur incumbere ad acquirendam ſanctitatem, quæ per baptiſmum incœpta ſolummodo eſt. 107.

Dei filius nihil ad noſtram ſanctificationem prætermiſit; ad nos ſpectat eidem cooperari. 111.

Filii Dei conſilia in omnibus laboribus ſuis fuere, ut nos ſanctos efficeret. 112. ut filii Dei ad perfectionem & ſanctitatem aſpirare debemus. 117.

Deſiderium ſanctitatis & perfectionis chriſtianæ. Perfectio, & ſanctitas optanda eſt, ut illam acquiramus. 107. præter deſiderium, ad illam comparandam incumbendum eſt. *ibid.* verum ſignum, quod in gratia ſimus, eſt ad perfectionem aſpirare. 109. quilibet Chriſtianus ſincero acquirendi ſanctitatem deſiderio flagrare debet. 112. character illius, qui vere ſanctificari vult. *ibid.* ardens perfectionis deſiderium efficit, ut magnis paſſibus ad eamdem contendamus. 105.

In virtute, & ſanctitate ſemper creſcere debemus. Mediocritas, adeo neceſſarie obſervanda in virtutibus moralibus, locum non habet in perfectione, ad quam aſpirare debet Chriſtianus. 108. Chriſtianus creſcere ſemper, & proficere debet in virtute. 107. periculoſum conſilium eſt velle eſſe contentos mediocri virtute, quin ſanctiores perfectioreſque evadere contendamus. 109. Deus nobis medium præbuit ſemper creſcendi gratiæ actualis & habitualis auxilio. 100. Dei filius, licet ipſamet ſanctitas eſſet, ſapientia & gratia creſcere videbatur. 104. cura in virtute proficiendi eſt prædeſtinationis nota. 114. in quocumque vitæ civilis ſtatu evadere perfecti volumus; in ſolo Chriſtianiſmo vulgari ſanctitate contenti ſumus. 108. obliviſci præteritarum operum, & ad altiorem perfectionem aſpirare debemus. 105. 109. 113. ut e numero juſtorum ſimus. 113. charitas ſemper creſcere debet. *ibid.* Chriſtianus perfectioni ſuæ limites præſcribere nunquam debet. 115.

Media ſe ſanctificandi, & ad perfectionem perveniendi, quod Deus a nobis exigit. Dei filius leges tulit ad omnes conditiones ſanctificandas idoneas. 108. Homo gratia cœleſti adjutus perfectionē & ſanctitatē acquirere poteſt, quocumq; obice occurrente. *ibid.* per gradus aſcendimus,

dimus, & ſenſim progredimur ad perfectionem, 114. Deus gratias ſuas ordinatim, & gradatim elargitur, prout illis bene utimur. *ibid.* ut ſancti, perfectique evadamus, & Dei conſiliis de nobis reſpondeamus, magna opus eſt fidelitate. 116 a vitiis ſuis debellandis incipiendum eſt. *ibid.* quilibet eſſe poteſt in ſua conditione ſanctus, & perfectus. 115. ſanctitas & perfectio chriſtiana non eſt adeo difficilis acquiſitu, ut putatur, 109. facilius eſt & ſuavius vitam ſanctam, quam pravam agere. 110. noſtra malitia abutimur mediis a Deo ad nos in noſtro ſtatu ſanctificandos exhibitis, 113. ſanctorum exemplum eſt unum e mediis, quibus Deus utitur, ut nobis ad ſanctitatem animum addat. 116

Inanes prætextus, ne ſanctificationi noſtræ operam demus. 109. ſanctitatem impoſſibilem eſſe non eſt exiſtimandum. 110. fallax libertinorum objectio, quod ſanctitas nequeat exerceri. *ibid.* mundani curam & obligationem acquirendi ſanctitatem & perfectionem in religioſos incaſſum rejiciunt, 111

Alia quædam hoc argumentum reſpicientia, Difficultas, ut peccator ſanctus evadat, & e nihilo peccati, ut ita dicam, emergat. 109. deſcriptio hominis ſolida virtute præditi, & ad perfectionem aſpirantis. 115. ſanctitas ſemper venerabilis eſt, & ab omnibus honori habita. 110. notæ, quibus noſcamus, utrum perfecti chriſtiani ſimus. 111. hominum plerique ſuæ fortunæ curam curæ ſuæ ſalutis & ſanctificationis præferunt. 114. de Religioſorum perfectione. 113. Religioſi inter Chriſtianos virtute & ſanctitate ſemper creſcere tenentur. 114. amor Dei, in quo conſiſtit perfectio, ſemper creſcere debet. 116. pudor adeo parum profeciſſe, poſtquam divino cultui addicti ſumus. 113

Sara; cura, quam ſumpſit de Iſaac educatione. II. 67

Saul: ejus falſa devotio. I. 544. mira invidia, & zelotypia quam ſemper in Davidem ſervavit. II. 515. parum ſincerus in ſua pœnitentia. 500

Scandalum. Titulus, & monitum de hoc argumento. IV. 117. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 119. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 120. *& ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 122. quid ad hoc ex Theologia depromi queat. 123. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 124.

De ſcandalo generatim. Ejus definitio. 123. duplex ejus ſpecies: activum ſcilicet, & paſſivum. *ibid.* ſcandalum activum, de quo ſpecialius eſt quæſtio, charitati adverſatur. *ibid.* ut quis peccati ſcandali reus ſit, opus non eſt, ut finem formalem habeat proximum ſcandalizandi, & ad peccatum inducendi. *ibid.* peccatum, ſeu ſaltem circumſtantia ſcandali a re admodum levi ſæpe dependet. *ibid.* peccatum ſcandali non eſt ſolummodo perſonale, ſed cum diffundatur, propria fiunt aliorum peccata. *ibid.* ſatis eſt, ut quis ſit hujus criminis reus, quod actio, quæ committitur, poſſit ſcandalum afferre. 124. ſcandalum e natura ſua ſe communicat illis, qui illud vident, & cognoſcunt, quique ad nos accedunt. 125. quo in ſenſu neceſſe ſit, ut veniant ſcandala. *ibid.* ſcandali malignitas. 132. ſcandalum, quod curare non debemus, eſt, cum quis ob aliquod opus bonum ſcandalizatur. 134

Hujus peccati gravitas. 127. unde illa ſumatur. 123. quam odioſum ſit, & cur. 125. eſt peccatum diabolicum. *ibid.* ſcandalum appellari poteſt ars animæ mortem inferendi. 126. injuria, quæ Deo infertur, perdendo animas noſtro male exemplo. 131. ſcandalum illatum eſt mortale virus. *ibid.* deteſtabilius ſcandalum, quod poſſit inferri, eſt, cum habetur intentio malo exemplo exhibito proximum perdendi. 125. ſcandaloſi vocari poſſunt dæmonis vicarii, 129. ingens crimen eſt ſuccumbere peccato poſt acceptum ſcandalum. 133

Mala, quæ parit ſcandalum. & quam pernicioſum ſit. 126. 130. ſcandalum eſt omnium mundi malorum cauſa. *ibid.* ſcandaloſus totum malum, quod gignit, minime agnoſcit. 121. poteſt vocari Antichriſtus. *ibid.* malum exemplum ex eo quod commune ſit, non ideo minus eſt ingens malum iis, qui illud ſequuntur. 131. malum exemplum efficit, ut amittamus pudorem, quo crimen perpetrantes naturaliter afficiuntur. 132. ſcandalum eſt etiam pernicioſius, cum ab hominibus auctoritate pollentibus infertur, *ibid.* ſcandaloſi ſunt dæmonis organa 130. ſcandala, & ſcandaloſi comparantur lolio. 131. injuria, & damnum, quod ſcandalum eccleſiæ affert. 129. eſt periculoſior, funeſtiorque perſecutio, quam unquam paſſa ſit eccleſia. *ibid.* magnitudo mali, quod ſcandalum proximo affert. 122, 130

Injuria, quam Deo infert ſcandalum. 127. injuria, quæ fratri ſuo per ſcandalum infertur, in Jeſum Chriſtum reſilit. 120. ſcandaloſi ſunt quodam in ſenſu crudeliores erga Jeſum Chriſtum, quam ii, qui illum crucifixerunt, & ejus ſanguinem fuderunt. *ibid.* ſcandalum Salvatoris opus evertit, cum Salvator venerit, ut dæmonis opus everteret. 133. quo in ſenſu ſcandaloſus Dei opus evertat. 122

Quam amplum ſit & vulgare ſcandali peccatum. 132. mundus ſcandaloſis refertus eſt. 130. ſæpe ſcandalum proximo infertur inconſiderate. 132. ſcandali, malique exempli vis, atque poteſtas. 126. ii ſunt ſcandaloſi, qui a bono avertunt, non ſecus ac ii, qui ad malum inducunt. 121. actionibus ex ſe indifferentibus ſcandalum inferri poteſt. 123. ſæpe ſcandaloſi ſumus, quin ſcandalum inferendi intentionem habeamus. 126. ſcandalum a principibus, & gravibus viris illatum. 127. ſcandalum, quod mulieres immodeſtis ornatibus præbent. 132. ſcandali occaſiones, quas tabulæ inhoneſtæ exhibent. 133. & eaſdem exponentes. *ibid.* ſcandaloſi appellari poſſunt dæmonis vicarii, concionatores, & apoſtoli. 135

Obligatio ſcandalum reparandi. 125. difficile eſt, ut peccator ſcandaloſus ſe convertat, & reparet malum a ſe patratum. 126. inevitabilis eſt obligatio reparandi ſcandalum illatum. 134. impoſſibile eſt animam ab inferno revocare, quo illam deduxit noſtrum ſcandalum. 128

Pœnæ, quas Deus a ſcandaloſis exigit, & ſcandali animadverſio. 120. Deus mundo maledixit propter ſcandala, quæ in eo videntur. 124. ſcandaloſus rationem reddet interitus fratris ſui, cujus fuerit cauſa. 122. ob ſua propria peccata, & propter peccata aliorum judicabitur, & punietur. 123. peccator publicus & ſcandaloſus cito, vel ſero juſtitiæ divinæ effectus experietur. 129. qui malum exemplum ſequuntur, punientur, ſicut ii, qui illud exhibent. 131.

Remedium, & præcautio contra ſcandalum. Cavendum nobis eſt etiam a rebus minimis, quæ ſcandalizare proximum poſſunt. 127. ſcandali circumſtantia ſæpe criminoſas reddit actiones innocuas, vel ex ſemetipſis indifferentes. 126. difficile eſt evitare alieni mali exempli intuitum, & ab hoc veneno præcavere. 131.

Quid præcipue attendendum, ne cuiquam ulla præbeatur ſcandali occaſio. 133. ut Chriſtiani opponere debemus noſtræ vitæ exemplum ſcandalis publicis. 135. varia agendi ratio ſervari debet juxta varia ſcandala. 121. quomodo nos gerere debeamus, cum dubitamus an actio peragenda ſcandalum paritura ſit. 130. quando abſtinendum ſit a bono peragendo, quod prævidemus nonnullis ſcandalum allaturum. 124. mirari non debemus, ſi quidam noſtris melioribus actionibus ſcandalizentur. 128. ſemper recordari debemus, quod vulgus ſequitur potius malum, quam bonum exemplum, quod ſummi viri præbent. 128. pravum aliorum exemplum non excuſat ſcelera noſtra. 134

Scientia ſuperbiam. & ambitionem inſpirat. I. 68. quid nomine ſcientiæ intelligatur, ejuſque definitio. IV. 234. ſapientia & ſcientia conjunctæ debent eſſe, ut homo magnus coram Deo evadat. 233. quid agant illi, qui curant, & qui negligunt veritates æternas ediſcere. *ibid.* ſcientia quanto conſtet, & labor ſæpe inutilis, qui ad illam acquirendam inſumitur. *ibid.* de veterum prophetarum ſcientia. 232. de ſcientia Jeſu Chriſti, *ibid.* ſcientia, quam Spiritus ſanctus Apoſtolos docuit. *ibid.* ſcientiæ præſtantia, & voluptas, quam parit. 237. bonum eſt, quod homines nobis eripere non poſſunt. 236. inſervire debet, ut nos ſanctiores & perfectiores efficiat. 239. improbi fines, quos nonnulli ſibi proponunt in ſcientiarum ſtudio, *ibid.* ea utilis eſt, ut quis virtutes acquirat. 240. inutilis vero, quando ejus finis ſalus non eſt. *ibid.* in ſeipſa aliquid præſtans eſt. *ibid.* conſecratur, quando æternitatis intuitu ſtudetur. *ibid.* S. Auguſtinus ſcientiam cum pietate conciliabat. 241. ſcientiæ, quæ inanes & inutiles debent appellari. 242. ſcientia Dei, & ſalutis eſt præ reliquis neceſſaria & excellens. *ibid.* ejus utilitas, ut vitæ civilis muneribus & officiis defungamur. 243

ſcien-

ſcientia abſque pietate nullum fructum parit ob Dei cultum. *ibid.*

Scriptura ſancta; verbis S. Scripturæ ad res profanas ebuti eſt blaſphemia quædem. II. 608. obligatio legendi, & meditendi ſacram Scripturam Dei legem continentem. III. 25. diſpoſitiones, quæ in lectione ſacræ Scripturæ habeodæ ſunt. *ibidem*. libri evangeliorum elogium. *ibidem*. in libris ſacris quæritur verites, quæ in profenis minime reperitur. 24. qua eura, animique inteosione Deus voluit, ut ſuus populus legis librum legeret. 20. qua reverentia, & attentione lecti, & auditi fuerint legis libri eb Eſdra diſpoſiti. *ibid.* filius Dei Scriptura utebatur, ut Judæos convinceret. *ibid.*

Securitas, qua vivimus, cum in Deo fiduciam noſtram collocamus. I. 388

Sedecias, eaemplum divinerum animadverſionum in perjuros. II. 605

Sennacherib a Deo ob ejus blaſphemiam punitus. II. 605

Sergius Paulus Proconſul qua occeſione cœli luminibus illuſtratus. I. 302

Sermones probi in converſatione IV. 38. ordinarii ſæcularium in cœtibus. 166. inutiles. *ibid.* pravi. *ibid.* leſcivi. 157. boni vel mali naturam non mutant, ſive in ore, ſive ſcripti in libris ſint. III.

Servitus Dei. Titulus, & monitum de hoc argumento. IV. 135. multiplex concionum hujus ergumenti ſtructura. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandes. 137 loci, exempla, & applicationes Scripturerum huic argumento. 138. *& ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 141. quid ad hoc es Theologia deſumi queat. 142 delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc ergumentum. 143

De ſervitute Dei generarim. Quid ſit Dei ſervitus, & ejus definitio. 142. in quo ſita ſit ſervitus, quam Deo reddere debemus. *ibid.* fallax idea, quam nobiſmet de ſervitute Dei effingimus. 151. modus ſeſe devovendi ſervituti Dei. 152. Deus nos creavit, ut illi ſerviremus, & ob id unum in mundo ſumus. 142. ereata omnie Deo ſerviunt pro modulo ſuo neceſſario, ſed homo ea officio illi ſervire debet. *ibid.* Deus non pendet e nobis, neque indiget noſtræ ſervitutis. 148. lumen naturele, quo docemur Deum eſſe, docet quoque illi ſerviendum. 156. homo ea conditione naturæ ſuæ Deo ſervire tenetur eo, quo poteſt, zelo. 143

Rationes generales, ob quas Deo ſervire tenemur. Deus eſt megous, & bonus dominus. 135. nos Deo, & propter Deum ſumus, ec proinde illi ſervire tenemur. 143. Deus ipſe crearuram producere nequit, quæ eidem ſervire non teneatur. 144. ei debemus ſervire, quia creator noſter eſt. 143. quia nos redemit, ac proinde ad eum ſpectemus. *ibid.* nos Deo ſeltem debemus, quod ſamuli dominis ſuis debent. 148. Deus eſt duminus minime difficilis. 146. mercedis megnitudo, quem ſervis ſuis promittit. 143

Glorie, quam conſequimur, Deo ſerviendo. 145. liberi ſumus, & regnamus, cum Deo ſervimus. 140. Dei ſervitus nos attollit, non dejicit. 142. eminens ſervorum Dei qualitas. 147. noſtra gloria eſt, & noſtra nobilior qualitas eſſe Dei ſervos. 151. Dei ſervi ſunt etiam ejus amici. 142. illi, quos Deus ſervos ſuos vocavit, præcipui ſuerunt viri. 139. Moyſes & Joſue non majoribus encomiis in Scripturis ornantur, quam cum Dei ſervi appellantur. *ibid.*

Diſcrimen inter Dei, & mundi ſervitutem. 151. es iis, qui ſerviunt mundo, pauci contenti ſunt. *ibid.* minus moleſtum eſt Deo ſervire, quam mundo. 153. mundus eſt dominus ingratus, qui ſervitutem ei præſtitam male remuneratur. 148. mundeni Dei ſervitutem veluti jugum reſpiciunt 138. illuſio mundanorum non credentium in Dei ſervitute inveniri poſſe oblectationem. 145. jugum ſervitutis Dei ſuavius eſt, quam mundi. 151. mondi ſervitus gravis eſt, Dei vero levis, & nihilominus illa huic præfertur. 156

Commoda, quæ ea Dei ſervitute percipimus. Quam dulcis ſit Dei ſervitus. 150. quo magis in Dei ſervitute progredimur, eo magis illius ſuavitatem guſtamus. 151. Deus dominorum omnium mitiſſimus & ſuaviſſimus. 155. in ea J. C. verba: jugum meum ſuave eſt. 156. præcox geudium, & felicitas animæ Deo ſervientis. 151. geudium ſervorum Dei majus eſt, quam ſervorum mundi. 140. in ſole Dei ſervitute vera voluptas guſtatur. 144. gaudium, quod in Dei ſervitute percipitur, prorſus eſt aliud ab eo, quod in mundo guſtatur. 146. dulcedo, quæ in Dei ſervitute guſtatur, eſt fructus Spiritus S. *ibid.* gaudium ſervorum mundi ſemper turbatum eſt. *ibid.* gaudium ſervorum Dei in ipſis etiam calamitatibus, & tribulationibus invenitur. *ibid.* etiam in ſuppliciis, quæ pro ejus emore patiuntur. 147. S Auguſtini teſtimonium de ſuavitate, quæ in Dei ſervitute guſtatur. 149. noſtra in hec vita felicitas in ſole Dei ſervituta invenitur. 144. libertas filiorum Dei, que fruuntur, qui illi fideliter ſerviunt. 143. Dei gloria eſt hebere ſervos ſibi alacriter ſervientes. 147. vera voluptas nonniſi in Dei ſervitute reperitur. 148. ut guſtemus lætitiem, quæ in Dei ſervitute percipitur, oportet eſſe conſtantes, & fideles. 150. conſoletio inter ea, quæ patimur, mala profecta ea intuitu mercedis, quam tribuit Deos ſervientibus ſe. 157. Deus novit medium leniendi pœnas ſibi inſervientium. 145. Dei ſervi etiem in vinculis ſuam libertatem ſervant. 139. ſolus Deus poteſt humano cordi ſatis eſſe. 145

Commentitiæ difficultates, quæ prætenduntur in ſervitute Dei. 148. quod Deus a ſuis ſervis exigit, homines ab ejus ſervitute non debet avertere. 156. pœnæ, quæ in mundi ſervitute perſeruntur majores ſunt, quam quæ in ſervitute Dei perſerri debent. 150. difficultas, quam in Dei ſervitute eapetimur, a nobis procedit, non autam ab iis, quæ Deus quærit a nobis. 154. quod Deus ab iis exigit, qui illi ſerviunt, non adeo difficile eſt, ut putarur. 154. lebores, qui in Dei ſervitote occurrunt, nos deterrere non debent. 155. in Dei ſervitute duræ expectandæ ſunt tentationes, ut cœlum mereemur. 154. non debemus mitius fecere jugum, quod nobis gerendum filius Dei jubet. 156. Mundi voluptates non leniunt jugum Jeſu Chriſti, ſed non ferendum efficiunt. 153. mirum non eſt, quod Deus ſervos ſuos multiſariam experietur. 156. quid obſtet, ne Deo ſerviamus, uti deberemus. 154. ſervis Dei non deeſt, unde reparent pęnas, quæ in ejus ſervitute perſerendæ ſunt. 149

Inconſtantia, & infidelites in Dei ſervitote. Infelicitae eorum, qui Dei ſervitutem deſerunt. 144. comparatio deſerentis ſervitutem Dei cum filio prodigo. 153. cum Dei ſervitus deſeritur, in omnes licentiæ exceſſus cito labimur. *ibid.* duobus dominis ſervire non poſſumus. 152. 154. Deo ſervire non impedit, quin & hominibue ſerviamus. 143. veri Dei ſervi non ſunt, qui mundi, & hominum ſervitutem Dei ſamulatui præferunt. 147

Quomodo Deo ſerviendum ſit. 148. ut veri Dei ſervi ſimus, oportet mundom odiſſe. 151. magnitudo & excellentie hujus ſupremi Domini nos docet, quomodo illi ſerviendum ſit. 157. totum, quod in Dei ſervitute non impenditur, tempus amiſſum eſt. *ibid.* Deo pro viribus ſerviendum eſt eo modo, qui illius magnitudinem deceat. 143. Deo ſemper, & omni tempore ſerviendum. 145. męror in morte, eo quod Deo non ſervierimus, ut debebat. 153. de iis, quæ Deo ſerviunt ob timorem, & de iis, qui ob amorem. 142. Deus ſervos habet diverſorum ordinum & characterum. *ibid.* nulla res diſpenſere nos poteſt a Dei ſervitute, & inenis eſt excuſatio quidpiam cauſare. 153. eum Deus nos ed ſuam ſervitutem appellat, ei prompte obediendum eſt. 156. tres adnotantor in evangelio, quorum ſervitutem Deus reſpuit. 142. qualis eſſe debeet verus Dei ſervus. 147

Societates, converſatio. De quo in hoc titulo agatur. IV. 157. concionum ad hoc argumenti ſtructoræ. 158. fontes, & auctores, unde hauriri copia poſſit ad has ſtructuras exornandas. 159. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 160. *& ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Petrum ad idem. 162. quid ex Theologia depromi poſſit ad eamdem rem. 163. delecti ea aſceticis libris, & nuperis concionatoribus loci ad hoc argumentum. 164

Converſationis definitio, neceſſitas, utilitas, & regulæ &c. Quid ſit converſetio. 163. quo fundetur ſocietas & converſetio. *ibid.* in omni ſtatu neceſſerie eſt converſatio. *ibid.* honeſtæ converſationis regulæ. 166. qui generetim defectus in converſerionibus vitendi. *ibid.* quæ colloquia in converſationibus hebenda. 159. charitas ſæpe nos adſtringit, ut eum hominibus conſuetudinem ineamus. 167. utilitas, & oblectatio, qua in converſatione afficimur. 158. vita ſociabilis ſolitariæ multiplicitur præferenda. 163. plerarumque converſationum inutilitas. 166. viſitationes & colloquia quandoque neceſſaria. 171

Bona, & pia converſatio. *ibid.* monitum, ut converſatio reddatur chriſtiana. *ibid.* Chriſtianorum converſatio expreſſa ad exemplar converſationis Beatorum in cœlo. 158. defectus, qui aliquando in piis converſationibus reperiuntur. 167. converſationes piæ & ſanctæ, ubi de Deo ſermo habetur. 170. converſatio eum perſonis virtute præditis. 158

fructus, quos perſonæ vistute præditæ ex peculiaribus converſationibus percipere poſſunt. 167. eharitas in converſatione neceſſaria eſt. *ibid.* item indulgentia. 166. in honeſtioribus ſocietatibus raro de Deo ſermo habetur. 168. ſed ſæpe de rebus parvi momenti. 173

Societates malæ. Cum improbis ſocietas. Malæ ſocietates inter occaſiones proximas recenſentur. 164. improborum cum bonis immistio in hac vita. 161. in quo improbi ſint aliquando probis utiles. 173. neſarii cœtus effugiendi, & quinam illi ſint. 171. occaſiones, quibus illos evitare, vel ab iis recedere non tenemur. 159

Deus juſtis vetat, ne improborum ſocietatem quærant, & vult, ut improbi bonorum conſuetudinem ineant. 161. ratio tenenda, quando cum improbis vivere cogimur. *ibid.* boni plerumque improborum amiſſionem, & ruinam avertunt. *ibid.*

Deus bona & gratias temporales improbis largitur juſtorum intuitu. *ibid.* Ratio cum improbis vivendi, & conſuetudinem habendi, cum charitate adſtringimur. 168. pravæ ſocietates generatim ſunt ſaluti impedimento. 169. ſcandalum, quod inferrur improborum congreſſum frequentando. 165. quodnam conſilium ineundum, quando in ejuſmodi ſocietatibus alias non quæſitis nos invenimus. 167. pravas ſocietates ex urbibus proſcribere eſt ea iiſdem peccatum expellere. 162. unus improbus plures bonos corrumpere poteſt. *ibid.* nihil commune, quoad fieri poteſt, cum improbis habeodum. *ibid.* quando fugere, vel quærere improborum congreſſum oporteat. 164. quando ad eos ſugiendos præciſe teneamur. *ibid.* pravis ſocietatibus corrumpimur. 165. plerumque ob eaſdem damnamur. 164. in perditorum hominum conſortio agere volumus, quod cæteri. *ibid.* eſiſtimatio amittitur improbos congreſſus frequentando. 165. ſimiles eis eſſe volumus, quibuſcum conſuetudinem habemus, 168. conſortes evadimus eriminum, quæ in improborum cœtu patrantur. 165. pravas ſocierates evitare generatim loquendo tenemur. *ibid.* liberis interdicendæ ſunt a parentibus. 167

Converſationes periculoſæ. 169. aliquid ſemper amittimus Mundi conſuctudine utentes. 168. homines in converſationibus delectus ſuos alter alteri communicant. *ibid.* quomodo bonorum converſatione improbis ſperaodus eſt fructus, ita bonis periculum conſlatur inter improbos vivendo. 161

in ſocietatibus & converſationibus fere ſemper in diſcrimen adducimur lædendi Deum. 165. de converſationibus inter perſonas diverſi ſexus. 164. 171. in perditorum hominum ſocietate ſemper imminet periculum. 162, item in ſocietatibus mundanis. 166. & in converſationibus feſtivis, & procacibus. 169. cœtus magnatum ſemper periculoſi. 172. periculum, quod imminet in ortoſorum huminum conſuetudine. 171. quænam cura impendenda, ut periculoſi cœtus effugiantur. *ibid.* periculoſiores cæ ſocietates ſunt, quæ charitatis, vel decori larva teguntur. *ibid.* adoleſcentes in pravis ſocietatibus in diſcrimen adducti. 169. Dei animadverſio in quoſdam juſtos, quod cum improbis conſuetudinem inierint. 161, obligatio fugiendi quaſcumque ſocietates, in quibus periculum imminet Deum lædendi. 172

Socinianiſmus; hujus hæreſis pernicioſus effectus. I. 198

Sodoma. Combuſtio Sodomæ, & Gomorrhæ eſt imago inferni. II. 426. Sodoma, aliæque urbes igne in cinerem redactæ, & cur. 377

Solatia licita, & illicita. Titulus, ubi hoc argumentum pertractatur, & monitum, qui finex in eo tractando præſcripti ſint. IV. 174. multiplex concionum hujus argumenti ſynopſis. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſita argumenta pertractanda. 176. loci, eſempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 177. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 178. quid ad hoc es Theologia deſumi poſſit. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 181

De ſolatiis generatim. Eorum definitio, & quid ſint. 178. finis, quem quiſque ſibi proponi debet in ſolatiis. 175. ſolatia non ſunt propter ſe, ſed propter aliquem honeſtum finem. 179. ſolatia non ſunt propter ſe quærenda, ſed ut animus reficiatur. 181. diſcrimen inter ſolatium, & requiem. 182. ſolatium aliquando neceſſarium. *ibid.* eo indigemus. 183. ſolatiorum honeſtorum utilitas. 182. in ſtatu innocentiæ ludi, & ſolatia non fuiſſent neceſſaria. *ib.* Dei filius ſolatia boneſta non interdixit. 177. Apoſtolis etiam permiſit, ut tantiſper reficerentur, *ibid.* omnia generatim ſolatia damnari neque poſſunt, neque debent. 181.

Regulæ, & conditiones ſolatiorum, ut licita ſint. 175. 183. ſolatia cum ſint remedia, illis uti veluti remediis debemus, & quando illis indigemus. 174. ſolatium labori congruum eſſe debet. 183. modum ſervare debet. 182. raro licitis etiam ſolatiis utendum eſt. 180. prudentis, & ſapientis eſt ſcire ſolatium capere. 182. electione & prudentia opus eſt in ſolatiis. *ibid.* ſolatii tempus modo eget. 179. ſolatia non debent eſſe indecora. *ibid.* neque criminoſa, & periculoſa. 175. ſolatiis non tantum indigemus, quantum arbitramur. 181. de eccleſiaſticorum ſolatiis. 179

Solatiorum abuſus. 182. innocua ſolatia noxia fieri poſſunt. 179. uni magis periculoſa eſſe poſſunt, quam aliis. 187. ſæpe ſolatium quærimus per otium, non ut mentem animumque reficiamus. 190. plerique mortales ſatis ſibi non putant honeſta ſolatia. 189. pleraque ſolatia, quibus paſſim mortales vacare conſueverunt, vel periculoſa ſunt, vel criminoſa. 188

Solitudo, & ſeceſſus. Titulus, & monitum de hoc argumento. IV. 190. multiples concionum hujus argumenti ſtructura. 191. fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 192. loci, eſempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 193, loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 195. quid ad hoc ex Theologia depromi queat. 196. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 197

De ſolitudine, & mundi fuga generatim. 203. quid ſit ille ſeceſſus, & quid eo intelligatur. 196. quis finis in ſeceſſu habendus. *ib.* quibus de cauſis ſeceſſum & ſolitudinem quærere debeamus. 199. de ſolitudine interiori. 200. vitæ ſolitariæ commoda. 203. hujus ſeceſſus deſcriptio. 206. vulgo contra ſolitudinem & ſeceſſum antecepta opinio. 208. Solitudinis deſiderium & amor. 194. omnes veri Chriſtiani ſeceſſum optare debent. 199. cum a Deo tangimur, ſeceſſum amamus, & quærimus ſolitudinem. 201. omnes Sancti ſolitudinem quæſivere. 206. perſonæ vere ſpirituales Deum in ſe ipſis quærunt. 208. perſonæ Apoſtolicæ propenſionem ad ſeceſſum ſemper prætulerunt. 201. qui, ut Deo ſervirent, a mundo receſſerunt, ejus commercium pro viribus effugere debent. 209. exhortatio ad ſeceſſum & ſolitudinem. 204. poſſumus optare ſeceſſum vel ex virtute, vel eſt mœrore, vel ea aliqua humana cauſa. 203. quam dulcis ſit ſeceſſus, & cum Domino conſuetudo. 208. hujus ſeceſſus utilitates haud ſatis novimus. 209

Seceſſus utilitas, & momentum. 199. ſolum in ſolitudine Deo rite ſervire poſſumus. 193. utilis eſt atq; etiam identidem neceſſarius ſeceſſus illis, qui proximi ſaluti operam impendunt. 194. neceſſarius eſt, ut e curis mundanis nos explicemus, & ſalutem noſtram cogitemus. *ibid.* Deo ſervire, ut decet, non poſſumus inter mundi tumultum, & pietatis exercitiis deſungi. 195. converſio peccatoris fieri non poteſt, quin ſaltem ad tempus a mundo recedat. 202. Deus ſe non communicat niſi iis, qui longe a tumultu abſunt, & degunt in ſeceſſu. 195. inter mundi tumultum vox Dei audiri nequit. *ibid.* de veritatibus Chriſtianis æquius judicium fertur in ſeceſſu. *ibid.* & 206. difficile eſt virtutem ſuam, atque fervorem in pietate ſervare, quin ad tempus a mundo recedatur. 197. hæc eſt neceſſaria diſpoſitio, ut recipiatur Spiritus ſanctus. 198. quam neceſſarii ſint ſeceſſus, ut in virtute, & perfectione proficiamus. *ibid.*

Non ſunt minus neceſſarii propter morbos animæ, quam corporis. 199. fuga a mundo, & ſeceſſus neceſſarius eſt, ut gratia ſervetur. 202. & ut diſſipationi ſpiritus remedium afferatur. 208. ſi aliquandiu in ſeceſſu non degimus, veritates chriſtianæ haud magnam impreſſionem in noſtro ſpiritu efficiunt. 201. ut Deum inveniamus, opus eſt, ut in ſolitudinem recedamus. *ibid.*

Fructus, & commoda, quæ ex his ſanctis ſeceſſibus percipiuntur. 196. 197. 201. 207. hujus actionis præſtantia, & meritum. 196. ſeceſſus eſt locus aptior ad Dei gratias excipiendas. *ibid.* difficile eſt ſe non dedere magnis veritatibus, quas in ſeceſſu meditamur. 198. Deus ad ſolitudinem vocat, quos ad ſublimem ſanctitatem vult evehere. 203. vox Dei in deſerto auditur. 204. receſſus & ſolitudo nos a converſationibus inutilibus & periculoſis avertit. 205. in ſolo ſeceſſu veritates æternas intelligimus. *ibid.* Deus modo peculiari nutrit adhuc in ſolitudine illos, quos ad eam vocat. 206. in ſeceſſu, nobis ipſis laborantes utiliores proximo reddimur,

mur. 202. quædam ſeceſſus eſt ſpecies, e quo ingens ad ſalutem ſructus non percipitur. *ibid.* quam utilis & Deo acceptus ſit ſeceſſus. 198. preces ferventiores, & acceptiores Deo ſunt in ſolitudine. 200. opus eſt, ut otioſa non ſit noſtra ſolitudo. 209. quæ conſilia in ſeceſſu capienda, & conſiderationes habendæ. 201. proba conſilia in ſeceſſu capta cuſtodienda ſunt. 209

Seceſſus praxis, & quomodo hac bona actione defungi debeamus. Biſariam ſeceſſus iſte fieri poteſt. 196. quomodo in mundo ſolitudinem nobis poſſimus ædificare. 195. utrum ſatius ſit vivere in ſolitudine, an in mundi commercio. 196. ſeceſſuum uſus non eſt nova inventio. 198. ejus exemplum nobis præbuit filius Dei in deſertum ſe recipiens. *ibid.* præſtantiſſimi quique ad maximi momenti munera ſeceſſu ſe diſpoſuere. 199. de ſolitudine interiori. 200. ſolitudo exterior abſque interiori parum inſervit. 204. de ſilentio ſeceſſus comite. 207. in ſeceſſu de noſtræ ſalutis negotio cum Deo agendum eſt. 200. ſanctæ animæ ſolitariæ occupationes. 203. ſeceſſus aliquandiu durare debet; alias boni ſenſus ocyus evaneſcunt. 205. hæc ſancta praxis cujuſcumque ætatis, & conditionis propria eſt. 198. ſeparatio corporis, & ſpiritus a mundo neceſſaria eſt, ut rite fiat hic ſeceſſus. 204.

Inanes prætextus, & excuſationes, ut quis ab hac ſancta praxi ſe diſpenſet. Prætextus ex negotiorum multitudine deſumptus. 197. 204. qui virtute magis præditi ſunt, & vitam innocuam ducunt, hoc ſeceſſu identidem ſe indigere putant. 198. Miſſionarii, Religioſi, & Apoſtolici viri ſuas graviſſimas occupationes ob id deſerunt ſaltem ad aliquod tempus. 204. ſæpe deſeritur ſeceſſus, vel ab eo nos diſpenſamus, eo quod vel tædium, vel moleſtiam nobis afferat. 267

Spectacula. Titulus, & monitum de hoc argumento. IV. 209. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. 210. fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 211. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 212. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 213. quid ad hoc ex Theologia depromi queat. 214. delecti ex aſceticis libris, operiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 217

De ſpectaculis generatim. Spectacula quædam indifferentia ſunt, & innocua. 210. oblectari poſſumus in quibuſdam ſpectaculis, at chriſtiane. 218. lætitiæ ſigna in Bibliis allata ab hodiernis longe differunt. 212. quam primi Chriſtiani abeſſent a profanis ſolatiis. 219. hodierni Chriſtiani mundanorum ſolatia ſequuntur, quemadmodum nonnulli Chriſtiani Paganorum ſpectacula olim amabant. 221. ſpectacula profana ſpiritui Chriſtianiſmi adverſantur. 210. ſpectacula mundana nonniſi ad voluptatem inventa, innocentiæ plerumque funeſta ſunt. *ibid.* plerumque pernicioſa ſunt, & ſcandaloſa. *ibid.* SS. Patrum de ſpectaculis ſententiæ. 216. de hac re S. Thomæ ſententia. *ibid.* pericula, in quæ conſcientiam conjiciunt. 217. ſolatia quædam licita ſunt, quædam vetita. 218. cum voluptas ad hæc impellat ſolatia difficile eſt, ne in illis modus excedatur, & nimio ardore quærantur. 220. quomodo Evangelium damnet ſpectacula, & quibus vocibus. 226. in ſpectaculis nonniſi vanitas occurrit, & illa quærere vanitas eſt. 213. multis ſpectacula peccati occaſio ſunt. 220. felicitas eorum, qui hujuſmodi vanitatibus addicti non ſunt. 213

De choreis, ſaltationibus, aliiſque hujus generis cœtibus. Pericula, quæ ſunt in hujuſmodi cœtibus, intuitu illorum, qui eiſdem interſunt. 219. ſaltationes in veteri lege damnatæ ſunt. 212. mundani haud libenter audiunt improbari choreas, & ſpectacula. 207. choreæ & ſaltationes in religione chriſtiana ſemper prohibitæ fuerunt. 221. ſaltatio eſt actio viro honeſto indigna, & ſolatium turpe non minus, quam inutile. 224. licentiæ indecoræ, & mala, quæ committuntur in ſaltationibus, & choreis. *ibid.* quot rei ſint peccatorum, quæ in choreis committuntur. 225. quam inſana ſit per ſe ſaltatio, niſi ob cauſam aliquam ſit rationabilis. 226. quo in caſu probari poſſit. *ibid.* eſt idololatriæ ſpecies. 225. utrum aliquando liceat choreis intereſſe. *ibid.* conſcientia ſatis nos docet, utrum choreis intereſſe peccatum ſit, necne. *ibid.* choreas, & ſaltationes frequentare eſt ſcandali peccatum. 227. ſaltatio exercitium fuit apud politiores populos turpe, ac prohibitum. *ibid.* ridiculus nobilis matronæ ſeſe ad choream diſponentis apparatus. *ibid.* ridiculus corporis habitus mundanæ puellæ ad ſaltandum euntis. *ibid.* quidquid in choreis videtur, vanitatem, & mundi amorem ſuadet. *ibid.* pericula, quæ innocentia ſubit in hujuſmodi cœtibus. *ibid.* celebris cujuſdam aulici ſententia de choreis. 228. hujuſmodi conventus, atque ſolatia adoleſcentibus præcipue periculoſa ſunt. 220

De Comœdiis ſpeciatim. Quod ſit Comœdia, & Tragœdia. 214. Comœdiæ, aliæque theatricæ repræſentationes per ſe indifferentes ſunt, ſed in circumſtantiis ſuis periculoſæ. *ibid.* diſtinctio drammatum in bona, & mala. *ibid.* comœdiæ ſingillatim omnes fere ſunt moribus pernicioſæ. 215. comœdia eſt ſpectaculum cuilibet ſpirituum generi expoſitum, quorum plurimi infirmi ſunt, & malis impreſſionibus pervii. 222. rationabiles ſenſus habendi de Comœdiis. 216. Eccleſia damnavit comœdos, ac proinde comœdias. 215. quidquid in comœdiis auditur & videtur, eſt occaſio peccati. 218. SS. Patres indiſcriminatim comœdias omnes damnarunt. 223. quomodo S. Cyprianus de tragœdiis ſui temporis loquatur. 218. comœdia hodierna, licet honeſtior, non eſt minus periculoſa, quam olim eſſet. 220. generatim dicere poſſumus theatrica drammata eſſe vulgo periculoſa. 216. hiſtriones, & ſaltatores ſemper infames habiti ſunt. 222

Mali comœdiarum, & theatralium ſpectaculorum effectus. Maxime pernicioſus comœdiæ effectus eſt ſovere concupiſcentiam, atque amorem inhoneſtum. 216. hodierna comędia non purificat impudicum amorem, hunc in conjugium tanquam in finem convertens. 221. comędia fere ſemper eſt vitioſorum affectuum repræſentatio. 212. omnia mollia ſunt, & effœminata in comœdia. Illa excitat affectus, quos quilibet Chriſtianus coercere tenetur. 217. excitat tentationes, quibus non adeo facile reſiſtitur. 222. iis tangimur & movemur affectibus, qui ab actoribus exhibentur in theatris. 221. S. Auguſtini exemplum oſtendit impreſſionem, quam theatrica ſpectacula in optimis efficiunt. 219. utrum peccatum ſit ad comœdiam ire. 215. comœdiæ intereſſe eſt quærere tentationem, eique ſe objicere. 213. comœdiis adeſſe eſt cauſa ſcandali ob exemplum, quod præbetur iis, qui id ſcrupulo ducerent. 217. conſuetudo, & ſilentium Magiſtratuum nullam addunt comœdiæ auctoritatem. 216.

Falſæ rationes, & prætextus, ut excuſentur comœdiæ, aliaque periculoſa ſpectacula. Hoc tantum ſæculo comędia excuſari cœpta eſt. 222. conjugium, quod eſt honeſtiſſimæ comędię finis, non probat affectus, quos excitat, dum repræſentatur. 212. quiſque ſibi perſuadere vult comędiam eſſe ſolatium laudabile, atque honeſtum. 219. in theatricis elucubrationibus finis non eſt amplius, ut olim, docere. 222. quod pro comœdia affertur, illam probare non poteſt. 213. comœdia haberi non poteſt pro ſolatio, & cur. 222. ſequimur potius malum, ad quod impellit comœdia, quam bonum, quod ex ea percipi debere contendunt. 223. comœdia omnium ſolatiorum hujus mundi periculoſiſſima. 224. quæcumque adhibeatur cura ad comœdiam purgandam, ſemper eſt periculoſa. 227. auctor drammatis non eſt dominus coercendi affectus, quos excitat, & ejus intentio illum non excuſat. 223.

Alia quædam comędiam, & alia ſpectacula reſpicientia. Peccatum vulgo eſt ſpectaculis periculoſis intereſſe, quia nos peccati occaſioni objicimus. 218. hujuſmodi ſolatia diligere, & quærere eſt ſe ſæculi placitis conformare. 213. tragædiæ, & comędiæ vitioſos affectus plerumque repręſentant. 216. ultio in drammatibus ſæpe probatur. 219. ſolus mulierum in ſcenam prodeuntium adſpectus pernicioſos gignit effectus. 220. malum generatim, quod pariunt ſpectacula theatrica. *ibid.* theatrum licet honeſtius ſit, quam fuerit unquam, non minus tamen periculoſum eſt. 223. effectus, quos producunt ſpectacula generatim. 217. Eccleſia pro viribus iis occurrit malis, quæ gignunt hæc ſpectacula; intereſt nunc ſæcularium poteſtatum, ut leges illius obſerventur. 223. ſtultra contendunt nonnulli Scripturam nullibi ſpectacula prohibere. 216. de negligentia Magiſtratuum, qui comœdias, aliaque ſpectacula inhoneſta & ſcandaloſa patiuntur. 223

Spes. Peccatorum, qui ad mortem pœnitentiam differunt, ſpes plerumque fallitur. III. 514

Status, & conditio vitæ, cujus muniis defungi debemus, vide titulum *Officia*. In quocumque ſtatu & conditione ſalutem conſequi poſſumus. III. 297. in quocumque ſtatu quilibet eſſe poteſt religioſus divinæ legis obſervator. 303. Chriſtianiſmus omnes ſtatus legibus permiſſos ſanctificat. *ibid.* quid agere debeant illi, qui in aliqua conditione periculoſa involuti ſunt. 301

Studium, ſcientia, eruditio. Titulus, in quo de ejus utilitate, uſu, & fine diſſeritur. IV. 228. monitum, in quo oſtenditur, quo pacto tractandum ſit hoc argumentum. *ibid.* multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. 229. fontes, auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 230. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 231. *& ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 233. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. 234. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 236

Quid ſit ſtudium, ejuſque definitio. 234. ſtudio multifariam abuti poſſumus. 235. ſtudium juxta munera noſtra dirigere debemus, *ibid.* finis, quem ſibi proponere debet ſtudens, & quid evitare debeat. *ibid.* quid agendum ut certo ſciamus bonum eſſe ſtudiorum noſtrorum finem. *ibid* oratio præſtantiſſimus modus eſt proficiendi in ſtudio. 236. variæ cauſæ, propter quas homines ſtudiis ſeſe dedunt. 237. moralis chriſtianæ ſtudium reliquis eſt præferendum. 235. mali fines, quos aliqui ſuis ſcientiis proponunt. 239. chriſtiane ſtudendi ratio. 243. non æque deſideratur ſtudium, ac ſcientia. 239. vita, quæ in aſſiduo tranſigitur ſtudio, moleſta eſt, & gravis. 238. qui ſeſe ei muneri deſtinant, quod ſcientiam requirit, ſtudium perhorreſcere non debent. *ibid.* eccleſiaſticus ſtudium ſuum ad proximi utilitatem dirigere debet. *ib.* via fieri poteſt, quod eccleſiaſticus ſcientia carens, & ſtudium non amans bene vivat. *ibid.*

Stupor Atheorum & Libertinorum, qui ſpirituum fortium nomen aſſumunt. I. 599

Superfluum. Quid ſuperfluum cenſeri debeat, & in eleemoſynam erogari, vide titulum *eleemoſyna*. II. 64

Suſanna a ſuis parentibus bene educata. II. 47. confuſione, & mœrore affecta eſt, licet falſo accuſata. 566.

Synagoga quomodo fuerit eccleſiæ figura. II. 5

T

T*Abernaculum*; qua veneratione olim Judæi erga Tabernaculum ferebantur. IV. 248

Tabitha, ſeu Dorcas a S. Petro vitæ reſtituta ob illius erga pauperes charitatem. II. 71

Temperantia, vide titulum *Intemperantia*. II. 482

Templa; nos in baptiſmo evadimus templa Spiritus ſancti. I. 232

Templa, eccleſiæ materiales. Templa Dei cultui addicta. In hoc titulo ſermo eſt de locis, ubi coeunt Chriſtiani cultum ſuum domino exhibituri. IV. 244. de hujus argumenti gravitate monitum. *ibid.* varia concionum hujus argumenti ſyſtemata. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde copia hauriri poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 246. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 247. *& ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 250. quid ad hoc ex Theologia depromi poſſit. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 252

De eccleſiis & templis generatim. Quid ſit eccleſia, ejus definitio. 250. 262. eccleſia proprie eſt locus precum. 255. neceſſum erat, ut haberentur templa materialia, in quibus cultus divinæ majeſtati debitus redderetur. 250. ex omnibus terræ locis Deus ſibi tantum reſervavit noſtras eccleſias, ubi peculiariter reſideret. 258. hujus loci dignitas, & ſanctitas. 256. de noſtrarum eccleſiarum conſecratione. 249. quid præcipue perpendendum in templis. 252. in quo noſtra templa Salomonis templo præſtent. 251. 258. hic tria ſacrificia Deo litantur. 244. de Chriſtianis in eccleſia coactis. 249. noſtræ eccleſiæ Calvariam exhibent. 256

Reverentia, & animi collectio, quæ in his locis ſanctis haberi debet. 251. quo in ſenſu eccleſiæ noſtræ ſint ſanctæ. *ibid.* licet Deus ubique poſſit honorari, quædam tamen loca ad hoc officium ſibi præſtandum delegit. 250. Deus peculiari modo in noſtris templis habitat. 251. hæc ſunt loca ſancta, & uti talia reverenda ſunt. *ibid.* fruſtra ſibi ſuaſerunt aliquot hæretici, Deum in noſtris eccleſiis alio modo non adeſſe, quam alibi ubique. *ibid.* de eccleſiarum dedicatione, & ad quid obliget fideles. 252. honorandæ ſunt eccleſiæ ob uſum, cui addictæ ſunt. *ibid.* noſtræ eccleſiæ ſanctificantur præſentia Salvatoris, qui in eis immolatur. 253. in eccleſiis potior ſacramentorum pars adminiſtratur. 252. æque revereri debemus noſtras eccleſias, ac Judæi Salomonis templum colere debebant. 255. noſtris eccleſiis debetur veneratio propter ſacrificium, quod ibi offertur. 256 & propter myſteria, quæ inibi exercentur. 259. minus colitur Deus in eccleſiis, quam principes colantur in aulis. 257. indignum eſt intueri, quomodo eccleſias non revereamur. 253. nullus habetur locus noſtris eccleſiis ſanctior, quique magis profanetur. 254. S. Chryſoſtomi ſententia de reverentia, quæ in noſtris templis exhibenda eſt. 259. eo afferre noſtram devotionem internam & externam debemus. 249

Eccleſiarum profanationes. 254. reverentiæ defectus, qui in iis cernitur. 253. impietates ibi ſæpe commiſſæ. *ibid.* res indigna eſt noſtras eccleſias a Chriſtianis ita profanari. 254. ſcelera, quæ ſæpius ibi perpetrantur. *ib.* noſtra templa colendis idolis addicta non ſunt, quod tamen fit. 249. Ethnici aliquando ob id Chriſtianos redarguent. *ibid.* Prophetæ in templi violatores quantum fuerint indignati. 257. de his profanationibus Salviani ſententia. 255. magnifice templa noſtra ingredimur, & ibi luxus, & ſplendor oſtentatur. 217. immodeſti, ac indecentes ornatus, quos etiam in eccleſiis deferunt mulieres. 255. affectamus ante alias ſedere in loco, quo nos humiliaturi venimus. 258. mulieres cauſæ præcipuæ ſunt profanationum, quæ in his ſanctis locis committuntur. 257. Deum quodammodo compellimus, ut noſtras eccleſias deſerat propter profanationes, quæ ibi committuntur. 258. tabulæ, & ſimulacra profana, quæ aliquando in eccleſiis noſtris conſpiciuntur. 259. Salomonis templum everſum fuit ob profanationes in eo commiſſas. 200. hæretici furorem ſuum ſemper in eccleſias exonerarunt. 219. ſed potior catholicorum pars earum uſum corrumpunt. 216

Gravitas peccati irreverentiæ, & immodeſtiæ in eccleſiis. 144. dedecoratur Deus in loco, ubi præcipue vult honorari. 249. quodnam crimen ſit in propria domo Deum dedecorare. *ibid.* in fide deficimus, eum in eccleſiis indecenter nos gerimus. 252. contumelia, quę Deo infertur, cum eum in eccleſiis offendimus. 255. defectus reverentię in eccleſiis eſt majus peccatum, quam quod putamus. 256. enorme crimen eſt propter omnes ſuas circumſtantias. 255. quęnam miſericordia ſperari poteſt offendendo Deum in loco, quo ad miſericordiam implorandam nos conferimus? 257. quam horreat Deus irreverentias, quę in eccleſiis committuntur. 259. ipſemet filius Dei teſtatus eſt, quantum hujuſmodi peccata divinam juſtitiam provocent. 255. pœnę in templorum violatores. 248. qui has pœnas juremento luunt. 254. hæ profanationes ſeverius punientur, quam quæ committebantur in Salomonis templo. 260. noſtræ irreverentiæ in templis memoria nos debet pudore ſuffundere. 258.

Bona, & commoda, quæ in eccleſiis percipimus. Deus communius, & favorabilius preces exaudit in eccleſiis, quam alibi. 249. hic religionis exercitia illi ſunt acceptiora, quam alibi. 251. eccleſiæ ſunt loca, quo confugere ab ira Dei poſſumus, & ab ejus juſtitiæ ictibus nos ſubtrahere. 252. in illis Deus ſe magis propitium, & miſericordem exhibet, quam olim in Salomonis templo. 256. ingreſſus in eccleſiam peccatoribus non interdicitur. *ibid.* ingens noſtræ religionis utilitas eſt habere ſemper in noſtris eccleſiis præſentem Jeſum Chriſtum. 252. zelus honoris eccleſiarum, quem Chriſtiani præferre deberent. 258. noſtrorum myſteriorum actiones, & ſanctorum tabulæ populorum devotioni admodum conferunt. 260

Templum Hieroſolymitanum. IV. 248. extra hoc templum ſacrificare non licebat. *ibid.* variæ hujus templi dedicationes. *ibid.* zelus, quem oſtendit Salvator hujus templi violatores ejiciens. *ibid.* abominationes, quas propheta Ezechiel vidit in hoc templo, ſunt imago illarum, quæ hodie in noſtris eccleſiis committuntur. *ibid.*

Tempus. Quam incertum ſit tempus, quod nos ad agendam pœnitentiam habituros ſperamus. III. 533

Tempus, bene vel male impenſum. Titulus & monitum de hoc argumento. IV. 260. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. 261. fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 262. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 263. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 265. quid ad hoc ex Theologia & Philoſophia deſumi queat. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 267

Temporis natura, brevitas, & pretium. Quid ſit tēpus. 265 temporis pretium, & quam charum nobis eſſe debeat. *ibid.*

diviſio

diviſio temporis in præſens, præteritum, & futurum 266. in morte, cum parum temporis nobis adhuc ſupereſt, cognoſcimus, quam pretioſum ſit. 267. e natura ſua eſt irreparabile. *ibid.* diſcrimen inter tempus & æternitatem. 269. quomodo tempus nobis ſit, & non ſit nobis. 273. hoc tempus non datur niſi ſucceſſive, & momentum poſt momentum. 270. conſiderationes de tempore, & æternitate. 274. & de ejus brevitate. 267. hominis vita umbræ comparatur. 264. temporis brevitas collata cum æternitate. 270. celeritas, qua tempus præterit. 273. hominum queſtus de brevitate vitæ. 274. modico tempore, quo fruimur, æternitatem, quę illud ſequitur, cogitare debemus. 273. tempus diuturnum nobis videtur, quando futurum eſt, ſed citiſſimum, quando præteriit. 264.

Tempus præſens: quid de hoc perpendere debeamus. 266. horum S. Pauli verborum, *Dies mali ſunt*, explicatio. 264. ſicuti cuipiam rei aptum tempus habetur, ita etiam eſt tempus ſuam ſalutem operandi, quod eſt præſens. 274. cum præſens tantum ſit in noſtra poteſtate, & neſcientes, an aliud habebimus, nos Deo dedere differendum non eſt. 269. nullum eſt vitæ noſtræ momentum, quod extremum eſſe non poſſit. 273. Deus improborum vitæ tempus vel protrahit, vel imminuit juxta ſuæ miſericordiæ, vel juſtitiæ regulas. 267. expedit peccatoribus peccatum delere nolentibus, ut Deus eorum vitæ tempus abbreviet. 274. de iis, qui de malis temporibus conqueruntur. 271.

Conſiderationes ſuper tempore præterito. 266. præteritum tempus eſt veluti ſomnium. 264. poſt præteritum tempus nihil perceptarum voluptatum nobis reliquum eſt. 275. crimen, licet quoad tempus prætereat, remanet tamen in conſcientia *ibid.* quid ſit redimere tempus, & quomodo id fieri poſſit. 272

Conſiderationes de tempore futuro. 266. futurum tempus, incertum eſt, & nobis penitus ignotum. 264. ex præterito ferendum de futuro judicium. 272. Deus noluit, ut homines futurum ſcirent ad eorum cohibendam curioſitatem. 275. magna temeritas eſt futuro fidendi in ſpectantibus ad ſalutem. 269. Deo devovendum eſt ſaltem noſtræ vitæ reliquum, ſi ei primos noſtræ vitæ annos non devovimus. 269.

Tempore bene utendum eſt. 265. ſcire tempus rite impendere eſt ſapientiæ apex. 264. laborandum eſt, dum vivimus, nam poſtea ſequitur noctis tempus, quo nihil agere poterimus. *ibid.* quam ſolliciti eſſe debeamus, ut tempus bene impendatur. 267. Scriptura hominum ætatem recenſet e virtutibus & meritis, quos acquiſiverunt. 263. temporis cura habenda eſt, & ſervandæ gratiæ cum tempore tranſeuntes. 269. laudabilis eſt temporis avaritia. 272. ſi tempus bene impendamus, infinitam meritorum vim comparare nobis poſſumus. 273. Dei filio curæ in evangelio fuit nos edocere media bene impendendi tempus. 275. hujus vitæ tempus eſt tempus laboris. 274. Deus illud nobis non conceſſit, niſi ut virtutes, & merita acquiramus. *ibid.* cum Deus tempus agendi pœnitentiam poſt peccatum largitur, eſt ingens gratia. 268.

De temporis amiſſione, & abuſu. Tempus, quantumvis pretioſum, res eſt, cui minus parcimus. 275. ridicula eorum querela, qui cuinam rei tempus impendere neſciunt, 270. cum Deus paucos vitæ annos hominibus conceſſerit, eſt ingens ſtupiditas illos amittere. 273. amiſſione rei adeo pretioſæ, qualis tempus eſt, parum afficimur. 267. amiſſio temporis eſt ſæpe cauſa, ut tempus moleſtiam nobis afferat. *ibid.* quidquid pro Deo non agimus, eſt temporis amiſſio. 268. tria hominum tempus amittentium genera. 269. quomodo fere totum vitæ tempus amittitur. 270. inanes, inutileſque hominum tempus amittentium occupationes. *ibid.* potior humanorum munerum pars eſt amiſſio temporis. 273. nos tempus ad merendum nobis conceſſum tranſigimus, quin ullum meritum acquiramus. 274. ad quid nobis tempus conceſſum fuerit, & quomodo in aliud quidlibet impendatur. 275. cogitatio temporis amiſſi excitare nos debet, ut reliquum bene impendamus. 267. dolor, quo moriens peccator afficietur, amiſiſſe, & male impendiſſe tempus. 268. quam nobiſmet ipſis exprobrare poſſimus circa temporis jacturam. 269. ſenſus reprobi in inferno de temporis jactura. 272.

Tenebræ Ægypti quam horribiles fuerint. III. 34. cum redderent Ægyptios immobiles, repræſentabant damnatos in inferorum igne detentos. II. 426.

Tenebræ exteriores, de quibus Evangelium, figura inferni. II. 427.

Tentatio. Jejunium eſt optimum vincendi tentationes medium. II. 353.

Tentatio. Titulus, & monitum de hoc argumento. IV. 275. multiplex concionum hujus argumenti ſtuctura. *ibid.* fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 277. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 278. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 280. quid ad hoc ex Theologia deſumi queat. 281. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 282.

De tentatione generatim. Quid ſit tentatio, & tentari. 281. tentatio ex parte Dei, qui virtutem noſtram experitur, & ex parte dæmonis, qui nos ad malum ſollicitat. *ibid.* e duobus fontibus, externo, & interno, tentationes procedunt. 275. tria in tentatione ſunt animadvertenda, videlicet, ſuggeſtio, delectatio, & conſenſus. 282. quid ſit eſſe tentationi deſtitutum. 281. quid ſit tentare Deum. 284.

Tentationes in hac vita vitari non poſſunt. 281. præſtantiſſimi Sancti tentati fuere. 279. Deus permittit, ut tentemur. 286. ſapiens Dei agendi ratio permittentis, ut tentemur. *ibid.* ſatis eſt homines eſſe, ut tentemur. 287. cum ceſſarint tyrannorum perſecutiones, alios hoſtes æque periculoſos habemus, quibus eſt reſiſtendum. *ibid.* quælibet ætas, & quilibet ſtatus ſuas proprias tentationes habet. *ibid.* tentationes in hac vita inceſſantes ſunt. 293. Dei filius tentari voluit, quo nos doceret, ut tentationi parati ſimus. 283. cur Deus permittat, ut tentemur. 282. poſt peccatum Adami intus quidem inuſitatas rebelliones, extra vero omnium creaturarum pugnam experimur. 286. pugna inter carnem & ſpiritum jugis eſt, 280. noſtra caro, & noſtra concupiſcentia ſecretum habent cum dæmone conſenſum. 291. quidquid extat in mundo, eſt nobis tentationis ſubjectum. *ibid.* noſtrum corpus eſt perennis tentationum fons. 288. hoſtes, quibuſcum in tentationibus pugnandum nobis eſt. 291.

Tentationes, quibus aggredimur a Dęmone, qui in Scriptura tentator appellatur. Nos aliquando aggreditur, ut leo, & aliquando ut callidus ſerpens. 280. propenſiones eorum, quos tentat, perpendet, & obſervat. 283. in Scriptura appellatur homicida, & cur. 280. videtur fœdus inire cum noſtra carne, ut nos tentet. *ibidem*. eos aggreditur, qui ſibi non excubant. 286. ejus artes, quibus homines tentet. *ibid.* ejus vis atque calliditas. 287. 291. nos repente ad maxima crimina non ſollicitat, ſed ſenſim progreditur. 283. per objecta externa nos tentat. 285. nos ſeducit, nobis oſtendens, ut oſtendit Salvatori, falſa hujus mundi bona. 286. quam callidus ſit, ut nos ſeducat, 288 laquei, quos nobis ſtruit. 289. inceſſanter conatur nos fallere. 290. nulla cum eo nobis pax ſperanda eſt. 295. ſi aliquando ceſſat nos aliquandiu adoriri, non ideo ſe victum exiſtimat. 284. potentius aggreditur eos, qui Deo ſervire incipiunt. 290. ei difficile admodum non eſt hominum pleroſque ad malum deducere. 291. nos omnibus creaturis tentat. 293. ejus calliditas imminuendi gravitatem peccati, ad quod nos ſeducit, priuſquam illud committamus. 292. ſæpe vehementius illos tentat, quos majori virtute præditos eſſe cognoſcit. 284. ſi Jeſum Chriſtum tentare auſus eſt, judicium ferre poſſumus, an reliquis hominibus parcet. 285.

Quantum timenda ſit tentatio. 293. vis hoſtium, qui nos adoriuntur, & qui timendi ſunt. 285. qualitates dæmonis nos tentantis nobis metuendæ ſunt. 283. noſtra imbecillitas juſtam timendi cauſam nobis præbet. *ibid.* quædam ſunt tempora, & momenta, quibus facilius tentationibus vincimur. 286. de tentationibus delicatis, ubi magna opus eſt fidelitate. 290. miſeri ſumus, qui ſexcentis obnoxii tentationibus ſumus, & in jugi pereundi periculo. *ibid.* quo pacto timendę ſint tentationes. 292. tentationes magis metuendæ ſunt in mundo. 293. ſæpe tentationem non ſentimus, eique ſuccumbimus, quin cogitemus. 282. qui converſionem meditantur, plerumque violentius, quam alii, tentantur, *ibid.* etiam in ſolitudine, & poſt derelictum mundum tentamur. 287. quantam vim habeat tentatio, ut nos in peccatum trahat. 289.

Vulgares tentationum effectus, & mala, quæ pariunt. Exempla imbecillitatis humanæ in tentationibus. 283. in tentationibus conſenſus eiſdem præſtitus efficit peccatum. 292. noſtra negligentia ſæpe cauſa eſt, quod illis

aſſen-

aſſentiamur. 289. ſemper noſtra culpa accidit, ut tentationi ſuccumbamus, quamtumvis vehemens ea ſit. *ibid.* ſine gratiæ auxilio tentationibus reſiſtere non poſſumus. 281. inanis eſt excuſatio, cum dicimus tentationi reſiſtere nun potuiſſe. 289.

Utilitas, & fructus, qui ex tentationibus percipi poteſt. Illæ efficiunt, ut noſtram imbecillitatem cognoſcamus. 283. tentationes ſunt aliquando peculiaris, quo Deus nos proſequitur, amoris notæ. 287. ſunt nobis aliquando neceſſariæ. 290. quam utiles nobis ſint tentationes, & noſtræ ſaluti ac perfectioni conferant. 293.

Periculum, quod ſubimus, noſmet tentationibus esponendo. 284. tentationes quærendæ non ſunt. *ibid.* ſæpe tentationi opem, & vim præbemus, quin illam evitemus, vel espugnemus, cum nos inopinato adoritur. 293. ſæpe tentationem alimus ac fovemus non renunciantes ei, quo poteſt excitari. 287. ſemper de nobis ipſis diffidere, & tentationi nos esponere non debemus. 288. in tentationibus nunquam propriis viribus fidendum eſt. 285.

Remedia contra tentationem, & media illam vincendi. 282. fugienda ſunt objecta, & loca, ubi tentationum timor occurrat. 292. vigilandum eſt, & inceſſanter ſibi ipſis escubandum *ibid.* ut a vincendi tentationes via eſt illas evitare. 291. contra præſumptionem & negligentiam in tentationibus. 285. cœleſti ope illas vincere poſſumus. 288. & eas vincere debemus Salvatoris exemplo. 291. Deus non permittir, ut ſupra vires tentemur. 289. creſcit, & ſolidatur tentatio, cum negligitur. 287. Dei filius nos docuit tentationes prævenire & vincere. 275. 276 Dei auſilium in id espectandum. 281. quam neceſſarium ſit jejunium ad vincendas tentationes. 283. tentationibus reſiſtendum, cum primum inſurgunt. 284. in tentationibus ad Deum confugiendum. 290. animo deſpondendum non eſt in tentatione. 288. arma, quibus dæmonem, & tentationem vincere debemus. *ibid.* oratio ad petendum a Deo auſilium in tentationibus. 286.

Terra Promiſſionis, cœli figure. I. 279.

Theotimus, infelis impudicus, qui maluit oculos amittere, quam a turpi voluptate ſe abſtinere. II. 390.

Timor Dei. Quid ad hoc argumentum ſpectet. IV. 294. quid obſervandum, ut utiliter pertractetur. *ibid.* variæ concionum hujus argumenti ſtructuræ. *ibid.* fontes, & auctores, unde erui poteſt copia, ad has ſtructuras esornandas. 295. loci, esempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 296. *& ſeqq.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad hanc rem. 299. quid e Theologia deſumi ad hoc poteſt. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, & nuperis concionatoribus loci ad hoc argumentum. 300.

Definitio timoris Dei, & quid hoc intelligi debeat. 299. Duplex Dei timor, ſterilis alter, alter efficas. 297. amorem Dei ſemper præcedit timor. 300. timor filialis. *ibid.* timere Deum, & diligere Deum ſæpius idem eſt. 302. varii timores ſerviles. . 300. quando timor ſervilis bonus & ſanctus ſit. 302. primum peccati objectum eſſe debet pœnæ timor. 300. quinam eſſe debeat noſter timor. 301.

Elogia, & commoda timoris Dei. *ibid.* qui Deum timer, reliqua non timet. 298. qui Deum timet, eum lædere quodammodo non poteſt. *ibid.* quam ſalutaris ſit timor Dei. 306. animum noſtrum estollit, quin eum abjiciat. 307. quomodo charitas perfecta timorem expellat. 298. quam tarus ſit verus Dei timor. 301. adhortatio ad Dei timorem. 304.

Rationes, ob quas Deum timere debemus. 294. 303. ſemper timendum pro peccatis commiſſis, & pro quibus non ſatisfecimus. 308. timenda ſemper amiſſio gratiæ Dei. *ibid.* quam metoenda ſit juſtitia Dei. 298. Deus ſemper ſuæ juſtitiæ timorem injicere voluit. *ibid.* de timore inferni. 300. 303. modicus eorum, qui ſalvi fiunt, numerus nos terrere debet. 308. timor peccati. 301. Deus vult, ut cum timore noſtram ſalutem operemur. *ibid.* quid in hoc mundo metuendum ſit. 303. qui Deum non timent, omnia debent timere. *ibid.* Deus ſæpe in hoc mundo punit peccata, ut timorem injiciat. 304. cauſa timendi de noſtra ſalute & prædeſtinatione nunquã nobis deficit. *ibid.* animadverſio, quam Deus in peccatores exercet in hac, & in altera vita, nos timore percellere debet. 306. juſtitiæ Dei exempla impios terrere debent. *ibid.* Deus vult, ut ſuæ juſtitiæ timore afficiamur. 307. juſtitiæ divinæ pœnas non metuimus, quia illas non credimus. 306. juſtitia & ira Dei timenda. 307. Principes præ reliquis Deum timendi rationem habent. *ibid.* nunquam magis metuendus eſt Deus, quam cum nobis parcere videtur. *ibid.* Deus ſemper eſt terribilis. 306. maxima pœna, qua Deus in peccatores animadvertit in hac vita, eſt eoſdem non punire. *ibid.* defectus timoris Dei oritur ex eo, quod alterius vitę veritates non credamus. 307. timoris ſenſus, quo affici debet peccator. *ibid.*

Utilitas, & commoda, quæ ex Dei timore percipiuntur. 305. Dei timor nos innocentes ſervat. 308. timor eſt tutior via eundi ad Deum. 309. timor Dei impedit peccatum, & cohibet peccatores. 298. timor judiciorum Dei Ethnicos convertebat. 297. Dei timor neceſſarius eſt ad agendam pœnitentiam. 304. ſulciebat, & muniebat martyres contra tormentorum metum. 298. quid peragat in hominibus timor Dei. 302. inter præſumptionem, & deſperationem nos ſuſtinet. 304. efficit, ut ſalutares cautiones arripiamus. 308. timor & diffidentia ſui ipſius cuicumque Chriſtiano eſt neceſſaria. *ibid.* ſemper ante oculos habendus eſt timor Dei. 294. juſti, ac peccatores timore Dei indigent. 295. confidentia Dei timorem debet comitari. 309. peccatoris converſio plerumque incipit a timore. 305.

De timore generatim 300. mala, quæ parit timor pure naturalis. 301. de atheorum, & licentiam ſectantium conſtantia. 302. peccatores Dei timorem demum amittunt. 308. metuendi homines non ſunt, quando de bono operando agitur. 294. timor majorem in animis impreſſionem parit, quam Dei amor. 303.

Timotheus, S. Pauli diſcipulus, cujus adoleſcentiam ais S. Paulus neminem deſpicere debuiſſe. I. 5.

Tobias, patientiæ exemplar IV. 314. & charitatis erga proximum. I. 138. a ſuis parentibus bene educatus probe filium ſuum inſtruxit ad Dei timorem illum adhortatus. II. 46. verebatur, ne alienum bonum poſſideret. 204. exemplum pietatis & moderationis in ſua adoleſcentia. I. 4.

Tobias filius, quam gratus fuerit erga ſuum fidelem ducem. II. 468.

Transfiguratio filii Dei in monte Thabor figora felicitatis, qua fruemur in cœlis. I. 280.

Tribulatio; quæ ſpectanr ad hoc argumentum, continentur in peculiari titulo tom. IV. 310. de quo pręciſe agatur in hoc titulo. *ibid.* varia concionum hujus argumenti ſtructura. *ibid.* Fontes, auctoreſque, unde hauriri copia poteſt ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 312. loci Scripturæ ad hoc argumentum. 313. exempla veteris, & novi teſtamenti. 314. quorumdam Scripturæ locorum applicationes. *ibid.* loci, & ſententię SS. Patrum in hoc argumentum. 316. quid e Theologia depromi poteſt in hoc argumento. 317. delecti es Aſceticis, nuperiſque concionatoribus loci hujus argumenti. 319. Patientiæ definitio, ejuſque natura. 317. variæ patiendi occaſiones, & unde proveniant. *ibid.* quænam ſint mala, a nobis in hoc mundo toleranda. *ibid.* patientiæ actus præcipui. 318. varia mortalium, qui patiuntur, genera. *ibid.* præcipuus fortitudinis actus in patiendo ſitus eſt. *ibid.* peccatum noſtrarum tribulationum communior eſt cauſa. 324. eæ tamen non ſemper ſunt pœna noſtrorum peccatorum. 329. varii illarum effectus ſecundum hominum diverſitatem 330. in quo differant tribulationes juſtorum & impiorum. 328. 330. Neceſſitas patiendi in hac vita; in quocumque ſtatu, & conditione ferendum eſt. 329. Chriſtiani pati debent ut filii Calvariæ. 322. Cuncti prædeſtinati ac juſti calicem domini bibere debent. 325. Deus permittit, ut impii juſtos perſequantur. 328. in familiis non deſunt tribulationes ferendæ. 333. magnum malum eſt nihil in hac vita pati. *ibid.* Conſilia Dei nos tribulantis, ut ſcilicet nos esploret. 328. 329. ut magis efficaci via peccatores convertat. 327. 331. ut cœlum & gloriam conſequi poſſimus, quo tribulationes perducunt. 311. 334. ut cor noſtrum a bonorum terreſtrium dilectione divellat. 320. ut juſtorum virtutem purificet. 355. non habetur ſolida virtus, niſi per hoc periculum tranſeat. 319. præcipuę rationes, quibus Deus nos tribulationibus afficiat. 332. ſæpe, ut nos peccatorum noſtrorum puniat. *ibid.* emolumenta, quæ pro noſtra ſalute a tribulationibus percipimus. 311. 326. valida ſunt ad noſtram ſanctificationem ſubſidia. 310. nobis tribuunt moralem noſtræ ſalutis certitudinem. 319. nobis auferunt adminicula plura crimina perpetrandi. 310. nos a terrenis rebus avellunt. *ibid.* & Deo copulant. *ibid.* majorem Deo amorem nunquam teſtamur, niſi cum pro eo patimur. 334. illæ nobis aperiunt vanitatem atque inconſtantiam rerum terrenarum. 310. nutriunt & roborant virtutes.

tes. 320. ad Deum nos revocant, poſtquam ab eo per delicta noſtra receſſerimus. 322. nos inſtruunt, & mentem noſtram illuminant. 315. nos docent non confidendum eſſe in hominibus. 327. Deus peculiari modo cum illis eſt, qui patiuntur. 323. noſtræ virtuti apicem imponunt. 319. Deum glorificat pro eo patiens. 323. eſſe nobis poſſunt loco pœnitentiæ & ſatisfactionis pro peccatis noſtris. 324. ſunt prædeſtinationis notæ. 311. 316. ad humilitatem exercendam inducunt. 311. magnos ſanctos, magnaſque virtutes conſtituunt. 319. in tribulationibus totam noſtram gloriam collocare debemus. 324. in mentem revocant Dei crucifixi cogitationem. *ibid.* interiores gratiæ magis commovent corda noſtra in tribulationibus. 328. fides nunquam magis quam in tribulationibus viget. 331. nunquam noſter amor erga Deum purior eſt. 334. tribulatio eſt Dei gratia & beneficium. 324. Cauſæ ſolatii in tribulationibus. 316. 318. quidquid pati poſſumus in hac vita, parum eſt. 318. de hoc S. Auguſtini argumentatio. *ibid.* Tribulationes a Deo nobis immittuntur, & ab illius manu recipiendæ ſunt. 319. Chriſtiani ſumus, ut patiamur. 324. Deus nos affligens amorem ſuum teſtatur. 321. Filii Dei exemplum animum noſtrum erigere debet ad patiendum. 325. fugere tribulationes non eſt amare Deum. 323. Tribulationes noſtris meritis ſemper ſunt minores. 326. ratio abſque fide nos ſolari nequit in tribulatione. *ibid.* Deus teſtis eſt, auctor, & remunerator tribulationum noſtrarum. 322. pro Deo pati eſt eſſe vere magnum apud Deum. 315. Tribulationes nos reddunt perfectam Salvatoris imaginem. 323. in hac vita parum durant. 311. ſpe remunerationis miteſcunt. 333. ſunt paradiſus pro juſtis. 311. via magis tuta ad cœlum. *ibid.* tribulationes filii Dei noſtras mitiores reddunt. 334. quiſquis poteſt pro Deo pati, ſed quiſquis magna pro ejus ſervitio operari nequit. 333. patienter tolerando perfecte exequimur Dei voluntatem. 331. Deus felicitatem æternam iis promiſit, qui pro ejus amore patiuntur. 334.

Quomodo tribulationibus utendum. Quo animo recipiendæ. 334. tolerandæ ut a Chriſtiano, ideſt pro Deo tolerandæ. 322. recipiendæ, ut a Deo procedentes. 315. ac ſubmiſſione ejus imperiis. 330. obſequendum divinæ voluntati in tribulationibus noſtris. 331. in his, veluti pro magno beneficio gratiæ Deo agendæ. *ibid.* acceptandæ mortificationis & pœnitentiæ cauſa. 334. malus uſus, qui plerumque earum fit. 311. 333. præcos infernus ſunt pro illis, qui eiſdem abutuntur. 311. iniqui ſub ictibus juſtitiæ Dei indurantur. 330. nonnulli patiuntur, ſed impatienter. 328. 329. juſtorum tribulationes ſunt ſæpe occaſiones querelarum contra providentiam. 332. Væ illis, qui tribulationibus ſuis abutuntur. 333

Quædam aliæ veritates circa tribulationes. Tribulatio unum ex his duobus effectibus ſemper parit, vel peccatoris converſionem, vel indurationem. 320. juſtos in via perfectionis producit. *ibid.* medetur malis, quæ proſperitas gignit. 331. efficit, ut noſmetipſos cognoſcamus. 321. ut noſtræ ſaluti conſulamus, & in id ſubſidia præbet. 311. ratio, cur Deus juſtos affligat. 332. ſolet Deus afflictione peccatores, qui convertuntur, experiri. 333. amor, quo patientes erga Deum afficimur, eſt illi valde glorioſus. 323. Væ illis, qui nunquam patiuntur in hac vita. 333

V

Valentinianus Imperator, ut refert S. Ambroſius, nunquam de quoquam judicavit. II. 599.

Verbum Dei, Concio, Concionatores, &c. Titulus, & monitum de hoc argumento. IV. 334. multiplex ſermonum hujus argumenti ſtructura. 335. fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 337. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 338. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 343. quid ad hoc ex Theologia deſumi queat. *ibid.* delecti ex aſceticis libris, nonniſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 345.

De verbo Dei generatim; ejus definitio, & quid ſit. 343. prædicatio verbi Dei eſt inſtitutionis divinæ. *ibid.* eam debemus audire, & intelligere ut verbum Dei. *ibid.* quinam ſit hujus verbi ab Evangelicis miniſtris annunciati finis. *ibid.* Verbi Dei neceſſitas. 344. ad Dei ſapientiam ſpectabat homines hoc verbo ſalutis eorum veritates edocere. *ibid.* obligatio illud audiendi. *ibid.*

Hujus divini verbi præſtantia. Quanti eam facere debeamus. 340. lux eſt, quæ nos illuminat. 341. Euchariſtiæ comparatur. *ibid.* quod concionatores annunciant, eſt revera Dei verbum. 346. hujus verbi dignitas. 354. hoc eſt communius medium, quo Deus utitur, ut homines ad ſalutem perducat. 359. eſt divinum ſemen, quod Deum in corde parere debet. 360. verbi Dei elogium. 359. Ingentes verbi Dei effectus. 360. Deus verbi ſui prædicationi gratias adnectit. 357. vis, & auctoritas, qua pollebat in Salvatoris ore. 340. ejus vis in hominum ore ſuper corda magis indurata. 342. vox Dei interior concionatoris exteriori unitur, ut corda emolliat. 345. hujus verbi poteſtas, & efficacia. 350. 357. Deus prædicatione nos ad ſuum famulatum plerumque trahit. 350. omnia verbo Dei parent præter hominem, qui ſæpe rebellis eſt. 351. verbi divini victoriæ atque triumphi. *ib.* unde hæc verbi divini efficacia oritur. *ibid.* auditores debent cooperari, ut hoc verbum efficax reddatur. 350. varia perſonarum genera, in quibus hoc verbum varios producit effectus. 353. quid hoc verbo Deus in hominibus operetur. 358. vis, qua illud pollebat in Apoſtolorum ore. *ibid.* modicus hujus divini verbi effectus in aliquot libertinorum ſpiritu. 353. ſi Dei verbum ſalutem noſtram non operatur, noſtram damnationem parit, & quomodo. 347.

Conditiones, & qualitates, quas in ore hominum habere debet verbum Dei, ut fructum afferat. Hoc verbum illuminare intellectum debet, & cor inflammare. 356. non eſt eloquentia, & expolitus ſermo, qui animas convertat, ſed verbi divini ſimplicitas Dei ipſa ſpiritu animata. 342. annunciari non debet humili modo. 348. vetita concionatoribus non eſt eloquentia in ſuis concionibus. 353. poſſunt etiam auditorum ſuorum guſtui ſeſe accommodare. 358.

Conditiones neceſſariæ ex parte auditoris. In corde recipi debet hoc divinum verbum. 356. oportet, ut ibi altas radices jaciat. 342. illud oportet ſervare, eoque nos nutrire. 356. mente recogitandum eſt ſæpe Dei verbum, quod auditum fuit. 352. ſatis non eſt illud audire, niſi adimpleatur. 350. quomodo intelligendum ſit id, quod dicitur in evangelio, partem nempe ſeminis inter lapides cecidiſſe. 352.

Abuſus verbi Dei, & exiguus, qui ex eo percipitur fructus. Cur pluribus inutile ſit verbum Dei. 347. prava intentio, qua plures ad illud audiendum procedunt. 351. plures ad concionem ſe conferunt, nonniſi ut concionatorem carpant. 353. pauci ſibi perſuadent ſibi dici, quod audiunt. 346. injuſta conſilia, quibus pleríque ad Dei verbum audiendum accedunt. 346 concionatores ſeveros audire volumus, ſed nolumus exercere, quod dicunt. 348. nonnulli ad concionem accedunt ſolummodo, ut elegantes ſermones audiant. 355. diſerti concionatores quæruntur, & qui Chriſtianas veritates prædicant, relinquuntur. 358. metuimus diſcere veritatem, quæ Dei verbo nunciatur. 355. ſæpe refellimus veritates, quas concionator annunciat, ubi nobis diſplicent. 348. patimur concionatores invehi in vitia, quæ nos non reſpiciunt, non autem pati poſſumus, ut in illa invehant, quibus ſubjecti ſumus. *ibid.*

Fructus, quem parere poteſt verbum Dei, & quem nos debemus percipere. 358. modus efficiendi, ut divinum verbum in cordibus noſtris proficiat. 351. quilibet verbo Dei proficere poteſt. 345. bene ſperandum eſt de eorum ſalute, qui libenter audiunt verbum Dei, & ex eo fructum hauriunt. 353. quem fructum parere poſſit verbum Dei. 357. infelicitas eorum, qui ex verbo Dei fructum non capiunt. 358. ſi ex verbo Dei non proficimus, crimínoſiores evadimus. 347. ratio, propter quam modicus fructus ex eo percipiatur. 355. verbum Dei repellitur, & impeditur, ne agat. 336. veritas captiva retinetur. 341. verbum Dei in nobis non agit, niſi quatenus recipitur, & juxta modum, quo recipitur. 343. quid dicat S. Jacobus de iis, qui verbum Dei audiunt, quin illud exerceant. 352. cur eo parum afficiamur. 346. conſiderationis defectus cauſa eſt modici fructus, qui ex Dei verbo percipitur. 356. divini verbi ſterilitas oritur ex vitio illud audientium. 357. fidelium plerique Dei verbum hodie faſtidiunt. 358. affectus, & terrenis rebus inhæſio obſtant, quin verbum Dei guſtemus. 352. Dei verbum modicam in divitum cordibus efficit impreſſionem, & cur. 359. rationem Deo reddemus verbi divini, quod a nobis auditum fuerit. 361.

Quomodo, & quibus diſpoſitionibus audiendum ſit Dei verbum. 341. ad illud audiendum venire debemus eo conſilio, ut proficiamus. 335. ſibi applicandum, quod generatim dicit concionator. *ib.* non inſpiciendum, an concionator ipſe exerceat, quod dicit. *ibid.* attento

quæ de vigilantia loquitur Scriptura. 389. nihil magis Dei filius hominibus commendavit. 386. in quo ſita ſit vigilantia Chriſtiana. 391
Vigilantiæ elogia, & commoda, quæ ex ea percipiuntur. 393. eſt prudentiæ & ſapientiæ nota. 387. eſt meritorum fons. *ibid.* efficit, ut in bono perſeveremus. *ibid.* nos illuminat in Dei viis. 389. eſt remedium contra ignaviam & ſoporem in ſalutis negotio. 391. utilitas vigilandi, & ſibimet excubandi. 383.
Quænam debeat eſſe hæc vigilantia. Debet eſſe ſine tumultu & ſollicitudine. 385. eam oratio comitari debet. 393. imitari ſaltem debet ſæcularium vigilantiam in eorum negotiis temporalibus. 390. 391.
Vigilantiæ neceſſitas. Neceſſaria eſt, ut a viſibilibus, & inviſibilibus noſtræ ſalutis hoſtibus tueamur. 383. ut caveamus ab inſidiis, quas nobis ſtruunt omnes creaturæ. *ibid.* uti bonum agendi occaſionem non amittamus. 387. ut dæmonis inſidias effugiamus. 391. ut ipſemet Dei filius, uti minatur, nos minime deprehendat. 385.
Vigilandi obligatio. Cui innitatur hæc obligatio. 387. præceptum vigilandi a Deo omnibus latum. 392. mors inopina nos adigit ad vigilandum. 387. item noſtrorum hoſtium viſibilium, & inviſibilium multitudo. *ibidem.* rationes, propter quas Dei filius vigilantiam nobis adeo commendavit. 389. diffidentia, quam de nobis ipſis habere debemus; nos ad vigilantiam adſtringit. 390. nullus eſt in hac vita ſtatus, in quo vigilandum non ſit. 392. Deus videtur aliquando dormire juſtorum intuitu, ut eos ad majorem vigilantiam adigat. *ibid.* vigilantia & oratio ſunt duæ res neceſſariæ, ut tuti vivamus inter tot noſtræ ſalutis hoſtes. 388. cui rei vigilandum ſit, & ad quid neceſſaria ſit hæc vigilantia. Neceſſaria eſt, ut noſtri ſtatus officia adimpleamus, 398. noſtri cordis motibus advigilandum eſt. 383. & ejuſdem artibus. 387. ac omnibus noſtræ voluntatis actibus. *ibid.* omnibuſque noſtris verbis, 391. & omnibus noſtris actionibus, ut eas omnes circumſtantiæ neceſſariæ comitentur. 388. vigilantes eſſe debemus, & attenti voci Dei, qui per creaturas loquitur, audiendæ. *ibid.* Dei gratiis attenti eſſe debemus, veriti, ne effugiant. *ibid.* De vigilantiæ defectu. Mira hominum negligentia in iis, quæ magis interſunt, 387. mirum eſt, quod adeo modice ſalutis negotio invigilemus. 390. virtus abſque vigilantia tuta non eſt. 389. periculum, quod vigilantiæ defectu metuendum eſt. 390. nos ſemper abſque vigilantia in labendi periculo verſamur. 392. calamitates, quæ aliis accidunt, efficere debent, ut nobis ipſis excubemus. *ibid.*
S. Virgo a teneris annis ſe divino cultui devovit. I, 5
Virtus. Solida virtus non extat, quæ tribulationis periculum paſſa non ſit. II. 319. reverendos in mundo homines reddit. III. 301. vera virtus eſt ſui ſtatus officiis bene defungi. 296. ſola religio poteſt noſtram virtutem in mundo confirmare. 295. abſque religione haberi in mundo nequit vera juſtitia, neque virtus, neque probitas. 299. quomodo amabiles reddi poſſit virtus, & pietas. 294.
Vita diſſoluta, vide titulum *Licentia*. III. 32
Vita ſupernaturalis animæ. I. 178. peccato mortali amittitur. *ibid.*
Vitium, & *Vitioſi*. Quantovis amore vitioſos homines proſequamur, de iis ſemper diffidimus. I, 209.
Ultio, vide titulum, Amor inimicorum. I. 111.
Unio & pax pro viribus ſervandæ. I. 588.
Vocatio Dei ad ſtatum eccleſiaſticum, vide titulum *Eccleſiaſticus*. II. 20. vocatio ad miniſteria religionis fuit ſemper neceſſaria in veteri, ac nova lege. 32. animadverſio Dei in illos, qui Sacerdotium abſque vocatione amplectuntur. 38
Vocatio ad vitæ ſtatum. Titulus, & monitum de hoc argumento. IV. 393. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. 394. fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas, 395. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. *ibid.* loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem, 397. quid ad hoc ex Theologia deſumi queat. 398. delecti ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 399. Vocatio ad vitæ ſtatum generatim. Quid pro vocatione ad vitæ ſtatum, & pro electione de eo facienda intelligatur, 398. in quo ſita ſit hæc vocatio ex parte Dei, & ex parte illius, qui vocatur. *ibid.* Deus nos ita ad vitæ ſtatum vocavit, ut ejus electionem nobis liberam reliquerit, *ibid.* licet Deus ſit ſupremus dominus, rigoroſe de nobis non diſponit. 399. providentiæ ſuavitas deſtinantis noſtrum quemlibet ad ſuum vitæ ſtatum. 397. de variis hominum conditionibus a Deo ſtatutis, & ad quas illos appellat. 398. in quibuſdam difficilior eſt ſalus, quam in aliis, licet in omnibus ſalvari poſſimus. 407. Deus vult, ut varii vitæ ſtatus & conditiones in mundo exiſtant. 410. nulla ars, aut vocatio tam humilis eſt, ut deſit, qui illam exerceat, & ad quam Deus non vocet. 398. Quantum interſit bona ſtatus vitæ, quem complecti debemus, electio. 401. ex bona ſtatus electione dependet noſtra prædeſtinatio. 398. in vitæ ſtatu eligendo ſemper agendum eſt ſalutis æternæ intuitu. *ibid.* plerique in hujus mundi ſemita procedunt, quin cogitent viam, quam ingrediuntur, ut ad eorum terminum perveniant. 405. gratiæ vocationis pondus. 401. per ſtatum, ad quem Deus nos vocavit, vult nos ſalvare. 405. de eo, quod dicitur poſſe ſalvari in quacumque vocatione, & conditione. 398
Dei vocatio ſtatus electioni eſt neceſſaria. Neceſſarium eſt, ut Deus nos appellet ad vitæ ſtatum, qui eſt medium perveniendi ad finem, cui nos deſtinat. 398. vocationis gratia cuicumque ſtatui eſt neceſſaria *ibid.* in hoc negotio Dei vox audienda eſt. 397. Dei vocatio neceſſaria eſt, ut proprio cujuſque ſtatus munere rite fungamur. 403. nihil bene vertere poteſt, niſi Deus noſtri incepti ſit auctor. 401. Deus gratias cuicumque ſtatui adnexas illis tantum concedit, qui ad illum vocati ſunt. 406. difficile eſt ſalutem conſequi in eo ſtatu, ad quem vocati a Deo non ſumus. 400. parum contenti ſumus eo ſtatu, quem abſque vocatione amplexi ſumus. 406. iniquum eſt, ut homo in hoc gravi negotio a Deo independens eſſe velit, & ſuæ agendi rationis dominus. 403. in vocatione ad vitæ ſtatum homo præcipue Deo & providentiæ ſubjici debet. *ibid.* Neceſſitas Deum conſulendi de vitæ ſtatu amplectendo. Nihil æquius eſt, quam ut Deum conſulamus de vitæ ſtatu eligendo, & cur. 406. qua prudentia hoc negotium decernendum ſit. 397. mirum eſt, quod in adeo gravi negotio quemlibet alium præter Deum conſulamus. 401. nullus eſt vitæ ſtatus, quem contra Dei voluntatem liceat amplecti. 399. periculum ſubeſt in quocumque ſtatu, cum Deum non conſuluimus de ſtatu, quem amplecti volumus. 402. ad Deum ſolum ſpectat nobis oſtendere ſtatum, in quo verſari nos vult; proinde ſuper hoc ille eſt conſulendus. 403. ad Deum ſpectat ſuam voluntatem nobis oſtendere, & ad nos ſpectat illam ſequi. 404. Deum orare, & conſulere ſuper hoc negotio, eſt via ingrediendi ſtatum, & munus juxta Dei ſpiritum. 405. cum difficile ſit cognoſcere ſtatum, in quo Deus vult nos verſari, curandum eſt, ut ejus voluntas ſuper hoc cognoſcatur. 394. ad Deum ſolum ſpectat viam oſtendere, per quam vult nos deducere. 401. Deus æque conſulendus eſt, utrum in mundo permanere debeamus, an religionem ingredi. 405. qui de ſeipſo diſponere vult, contra Deum inſurgit. 410. haud ſatis ſumus illuminati, ut noſtrum vitæ ſtatum eligamus. 407. ad Deum ſolum ſpectat nobis præſcribere, & indicare vitæ genus, quod nos ſequi debemus. *ibid.* ſolus habet jus diſponendi de nobis, & nos collocare in eo ſtatu, quem illi congruum videbitur. 410. diſcrimen inter eos, qui de hoc negotio Deum conſulunt, & eos, qui nonniſi ſuam utilitatem, & voluptatem reſpiciunt. 406. adoleſcentibus præcipue Deus eſt conſulendus de ſtatu, quem debent amplecti. 408. qua vigilantia in hoc negotio agendum ſit. 411. non decernimus de ultimo fine, ut ſcilicet beati ſimus, ſed de via ad illum perveniendi, quarum præcipua eſt vitæ ſtatus, quem amplecti debemus. 398. Medium vitæ ſtatum, munus, & conditionem bene eligendi. Hæc electio adoleſcentes præcipue reſpicit. 407. bonæ vocationis conditiones. 394. cognoſcenda ſunt talenta & diſpoſitiones, quas quis habet ad aliquem vitæ ſtatum, antequam illum eligat. 400. cum cuilibet ſtatui propriæ gratiæ adhæreant, quibus ſalutem conſequamur, a Deo illæ petendæ ſunt, quæ propriæ ſunt ſtatui, ad quem erimus vocati. 399. bene perpendendus coram Deo eſt ſtatus, quem amplecti volumus, antequam illum amplectamur. 397. fallacia præjudicia, quibus nos præverti patimur erga ſtatus aliquos, & quæ prohibent, ne bona electio fiat, 400. ſæpe abſque electione, ſed caſu ſtatum amplectimur. 402. reſpectus humani, qui in ſtatus electione ſe immiſcent, malam electionem efficiunt, *ibid.* ad nos in ſtatus electione excæcandos omnia conjurant. 404. aliquando eligitur ſtatus eccleſiaſticus ob ambitionem, commodum, vel aliquam aliam hujuſmodi rationem humanam. 409. de ſtatus eccleſiaſtici electione. 410. de vita hominũ negotiis & commercio addictorum. 409. De mala vitæ ſtatus & conditionis electione. Duo perſonarum

ſonarum genera, quibus Deus ſuam protectionem non largitur. 399. non conſulimus, an muneri adimplendo ſatis idonei ſimus. 401.
De iis, qui vitæ ſtatum abſque vocatione amplectuntur. Timendum nobis, ne verſemur in ſtatu, ad quem non ſimus appellati. 403. quidam in eccleſiam veluti in hæreditatem abſque vocatione ingrediuntur. 397. magis adhuc mirum eſt, quod mundanum ſtatum amplectamur, quin ſciamus, an Deus id velit. 408. verum ſalutem, & ſanctitatem conſequendi medium eſt ſui ſtatus vocationem fideliter ſequi. 397.
Mala, quæ ſequuntur electionem ſtatus abſque vocatione. 403. omnia mundi mala ex eo procedunt, quod homines in eo ſtatu collocati non ſint, cui Deus illos deſtinaverat. 396. calamitates, quæ vitari non poſſumus, cum nosmet ipſi moleſtum vitæ genus amplexi ſumus. 397. curæ, in quibus verſantur vitæ ſtatum abſque vocatione amplectentes. 400. Deus non eſt amplius dux noſter, cum regimen illius detrectamus. 401. vocationis defectus eſt omnium malorum, quæ in omnibus ſtatibus videntur, cauſa. 402. vitæ humanæ inordinatio ex eo ſequitur, quod omnes ſuæ vocationis limites ſibi præſcribat. 405.
De parentibus, qui de filiorum ſuorum vocatione diſponunt. Parentes non ſunt abſolute ſuorum filiorum vocationis domini. 409. parentes nonnulli liberos ſuos invitos ad vocationem cogunt. 404. parentes ſæpenumero Dei voluntatem, neque cœleſtia mandata reſpiciunt, ut ſuos liberos collocent. 495. quid plerumque de liberorum vocatione in familiis decidat. 408. parentes perpendunt liberorum ſuorum vocationem ad ſtatum religioſum, non autem ad ſtatum mundanum. 402.
Quid agendum, ut mala ſui ſtatus peracta electio reparetur. 399. Deſperandum non eſt propter malam electionem peractam, cum ea poſſit reparari. 402. quid propterea ſit agendum, & ad quid teneamur, cum periculoſam profeſſionem amplexi ſumus. 409. labore ſupplendum eſt ſuæ vocationis defectui. 405
Quomodo nos gerere debeamus in ſtatu, quem elegimus, & ad quem Deus nos vocavit. Satis non eſt, ut Deus nos ad vitæ ſtatum appellaverit; opus eſt, ut illius officia adimpleamus. 403. opus eſt, ut vitam noſtram, & mores noſtro ſtatui conformemus. 399. quilibet tenetur ad ſui ſtatus perfectionem tendere. 408. quid a Chriſtiano exigatur, ut ſuæ vocationis adimpleat officia. 411.
De ſtatus, & vocationis mutatione. 399. pauci ſua conditione contenti ſunt, & hominum ſuper hoc inconſtantia. 401. deſideria mutandi ſtatus nobis ſuſpecta eſſe debent. 408. alium ſtatum optare non debemus præter eum, in quo Deus nos collocavit. 406.
Voluntas Dei, quidquid in hoc mundo accidit, Dei voluntate accidit. II. 210. in omnibus operibus noſtris curandum nobis eſt, ut Dei voluntatem exequamur 517.
Uſura, de qua iterum habetur in titulo *Avaritia*. I. 210. eſt nocentiſſima avaritiæ ſpecies. 211. uſuræ inhumanitas. 280. monitum de uſura. 218. fœneratorum agendi ratio, atque calliditas. 223. fœneratoris cupiditas ac loco neceſſitatis eſt. 227. fœnerator nullum rationabilem prætextum habere poteſt. *ibid.* fœneratores proprie fures ſunt. 228. charitatis præceptum fœnore induitur. *ibid.* uſuræ injuſtitia, & indignitas. *ibid.* fœnerator ſui criminis magnitudinem fere nunquam cognoſcit, *ibid.*

Z

Zambri; ejus crudelis ambitio, & mors funeſta. I. 57.
Zachæus, veræ reſtitutionis exemplar. II. 213.295.
Zebedæus; duorum Zebedæi filiorum ambitio. I. 57. cura matris filiorum Zebedæi pro illis, & deſiderium eorum fortunæ incrementi. II. 48.
Zelus, quo animari debet Chriſtianus contra vitium impuritatis. II. 377. Zelus eorum, qui juvenum inſtructioni operam impendunt. I. 7.
Zelus animarum, & ſalutis proximi. Titulus, & monitum de hoc argumento. IV. 411. multiplex concionum hujus argumenti ſtructura. 412. fontes, auctoreſque, unde hauriri copia queat ad propoſitas concionum ſtructuras exornandas. 413. loci, exempla, & applicationes Scripturarum huic argumento. 414. loci, & ſententiæ SS. Patrum ad idem. 417. quid ad hoc ex Theologia depromi queat. 418. delecta ex aſceticis libris, nuperiſque concionatoribus loci ad hoc argumentum. 419
De zelo animarum generatim. Ejus natura, & definitio. 418. hic eſt ille ignis, quem Dei filius venit mittere in terram. 416. quid appellari debeat zelus ſalutis animarum. 426. diſcrimen inter verum & falſum zelum. 428. alius verus eſt zelus, alius falſus. 419. homo ſibi ſoli non eſt; ſed incumbere etiam debet in animarum ſalutem. 428
Conditiones, & qualitates, quas habere debet noſter zelus. 412. 419. verum zelum lenitas debet comitari. 422. 426. indulgens eſſe debet, 424. propriis commodis minime deditus. 425. conſtans æque ac prudens & diſcretus. 427. firmus & ardens. *ibid.* bono exemplo adjutus. 428. viis legitimis in ſuis inceptis procedere debet. 418. zelus ſalutis proximi efficere non debet, ut noſtram negligamus. 424. qui in animarum ſalutem incumbunt, Deo uniti eſſe debent. 428.
Rationes, quæ hunc zelum excitare, & animare debent. Ratio charitatis nos impellere debet, ut ſaluti animarum adlaboremus. 412. & ratio gloriæ Dei. *ibid.* pretium animarum, Salvatoris ſanguine intinctarum nos animare debet, ut illas Deo lucremur. 417. æſtimatio, qua Deus has animas ducit, nos debet excitare, ut earum ſaluti conferamus. 423. animarum ſaluti adlaborare eſt propriæ operam impendere. 426.
Qui animarum ſaluti conſulere teneantur. Animarum zelus omnia perſonarum genera reſpicit. 426. qui ſpecialius teneantur ſaluti proximi adlaborare. 412. Apoſtolicorum virorum qualitates. 419. viri Apoſtolici, & animarum ſalutis zelotis deſcriptio. *ibid.* ad paſtores, & eos, qui munere Apoſtoli funguntur, ſpectat animabus Salvatoris ſanguinis fructum applicare. 422. zelus eſt proprius Apoſtolorum character. 426. peculiaris vocatio perſonarum huic muneri deſtinatarum. 427. quænam hujuſmodi perſonarum eſſe debeat agendi ratio. 419. quilibet tenetur pro ſuis viribus, ſtatu, atque mediis in proximi ſui ſalutem incumbere. 416. anima Deo devota conari debet, ut reliquas omnes ad eum trahat. 423. quilibet poteſt, & debet juxta ſtatum ſuum hunc zelum exercere. 424.
Media ſaluti proximi conferendi. *ibid.* quomodo, & quibus operibus hunc zelum teſtari poſſimus. 418. quomodo cognoſcere poſſimus, an hoc zelo præditi ſimus. 424. quomodo, & quando ſalvari debeamus nos zelo præditos eſſe. 427. quodnam ſit odium, quod contra peccatores concipere debemus. 426. modus habendus eſt in zelo, quem protinendæ libertate, & confutandis erroribus teſtari debemus. 420. verus zelus contradictionibus terreri non debet. 427.
Animarum zeli præſtantia, & meritum. 423. quam glorioſum ſit Deo animas lucrari. 422. nihil glorioſius, quam animarum ſaluti conferre. 424. perſecutiones, quas patiuntur evangelici miniſtri, illis, & eccleſiæ gloriæ ſunt. *ibid.* majorem Deo amorem teſtari non poſſumus, quam proximi ſaluti adlaborando. 427.
Zeli effectus, & fructus, quem ex eo percipit eccleſia. Apoſtolorum zelus, & fructus, quem poſt ſuſceptum Spiritum ſanctum ediderunt. 424. zelus Apoſtolorum, & Apoſtolicorum virorum ſali comparatur. 416. mala, & peccata, quibus zelus medetur. 421. magna incepta, ad quæ zelus Apoſtolos, & viros Apoſtolicos perduxit. 423. effectus zeli, qui hodie quoque videntur. *ibid.* ſenſus, quos nobis zelus inſpirat. 427. increpantur illi, qui propter negligentiam ſuam, & ignaviam animas perire ſinunt. 423. de iis, qui prætextu ſuæ ſaluti adlaborandi proximi ſalutem negligunt. 428. lætabimur in cœlo animas intuentes eo a nobis deductas. 426.
De falſo zelo, qui non eſt ſecundum ſcientiam, ut loquitur S. Paulus. 419. in zelo peccare poſſumus exceſſu, & defectu. 418. quænam præjudicia inferat eccleſiæ falſus zelus. 416. zelus nimis ardens a Dei filio reprehenſus. *ibid.* de zelo inordinato, qui effectus eſt temperamenti. 420. de zelo acri, & nimis ſevero. 423. notæ, quibus dignoſcatur hic zelus inordinatus, & nimis ardens. 420. abuſus, qui in miniſterio Apoſtolico committuntur. 417. paſſio, & amor proprius ſæpe zeli nomine teguntur. 428.
Zizanium. Qui diſcordiam ſerit, & alit, jure merito zizaniator appellatur. I. 584.

FINIS.

99 S.b.6.26